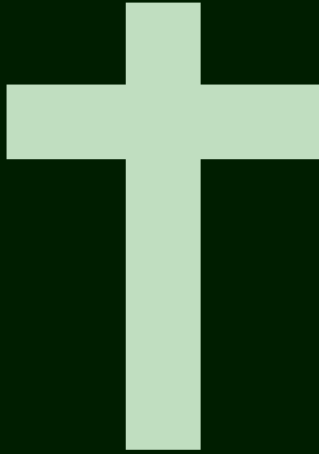

Warlpiri Short Bible

The Shorter Bible in the Warlpiri language of Australia

Warlpiri Short Bible

The Shorter Bible in the Warlpiri language of Australia

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Warlpiri

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021
5e1e13b8-2e6d-5bcb-9cec-76fc3b9b62ce

Contents

FRT	1
Genesis	2
Exodus	89
Numbers	124
Deuteronomy	132
Joshua	142
Judges	154
Ruth	170
Psalm	176
Jonah	177
Matthew	181
Mark	256
Luke	301
John	375
Acts	428
Hebrews	509
1 Corinthians	542
2 Corinthians	572
Galatians	592
Ephesians	606
Philippians	617
Colossians	625
1 Thessalonians	634
2 Thessalonians	641
1 Timothy	646
2 Timothy	656
Titus	664
Philemon	669
Hebrews	672
James	698
1 Peter	706
2 Peter	716
1 John	722
2 John	730
3 John	732
Jude	734
Revelation	738

The Bible in Warlpiri

[wpb]

Old Testament portions and the New Testament in Warlpiri of Australia

[wpb]

Translation by

© 2000, Wycliffe Bible Translators, Inc.

First edition of NT

“Jesus palka jarrija” © 1984, Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2000, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Revised edition of the NT

© 2001, Bible Society in Australia

Web version

© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.,

Orlando, FL 35862-8200 USA

(<http://www.Wycliffe.org>)

Table of Contents

page

Genesis

Kamparru-warnujulpalu Nyinaja

Jaru Kamparru-warnu-nyayirni kuja Mujujurlu yirrarnu nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku, yimi-ngarrirni kangalpa nyurru-warnu kuja Kaaturlu ngurrju-manu walya manu yalkiri manu nyiyarningkijarra. Manu yimi-ngarrirni kangalpa wati manu karnta kuja-palangu ngurrju-manu Kaaturlu yirdi-jarraju-palangu yungu Yatumu manu Yiipi. Manu yimi-ngarrirni kangalpa kuja-palarla Yatumu manu Yiipi jurnta karlirr-yanu kuja-purda-kari Kaatukuju, manu nyanungu-jarra-kurlangu kurdukurdu ngulajulpalu nyinaja maju-yijala. Manu yimi-ngarrirni kangalpa jinta-kari wati ngurrju-nyayirni yirdiji Nuwa kuja yangka pawurtu wiri-jarlu nganturnu ngawarra-kujaku wiri-kijaku. Manu yimi-ngarrirni kangalpa Yipuruyamu kujalpa-jana nyinaja kirda-nyanu yapaku jintawarlayiki-juku Juwu-patuku. Manu yimi-ngarrirni kangalpa Yipuruyamu-kurlangu ngalapi-nyanu Yijaki manu warringiyi-nyanu Jakupu. Manu yimi-ngarrirni kangalpa Jakupu-kurlangu ngalapi-nyanu Jajupu kujalpa-jana wiri nyinaja nyanunguju yalirla ngurungka Yijipirla. Nyanungurlunya-jana kangurnu nyanungukupalangu-wati manu nyanunguku-purdangka-wati Yijipi-kirra, kapulu yarnunjuku paliyarla jintawarlayi-juku.

Kamparrurlu kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyampu nguru

¹ Nyampu yimi, ngulaju yupuju-warnu-juku nyiyarningkijarraku. Kamparruju nyurru-wiyiji, ngulaju Kaatuju nyinajalpa yangarlu-wiyi nyanungu-mipa. Lawarni-jarralpa yalkiriki manu walyaku karrija, murnma-juku. Ngula-jangkaju, ngurrju-manu nyiyarningkijarra yangka kuja karlipa nyanyi jalangurluku. ² Ngapa-wiyilpa ngunaja warrukirdikirdi ngurujarranypa yurnilyka-maninja-warnu. Ngulalpa parra-wangu-juku karrija murnma-juku. Kaatukujurla warlpa wiri-nyayirni marlaja wangkajarni kuja-purda-jarra ngapangka kankarlumparra.

³ Ngula-jangkaju, Kaatuju wangkaja, “Parra, marlajaju parrarl-pantika!” Junga-juku, parrajurla marlaja parrarl-panturnu ngurujarranypalku.* ⁴ Ngularla Kaatuju nyanjarla wardinyi-jarrija parrakuju. Ngula-jangkaju, munga manu parra, ngalya-pangurnu-palangu. ⁵ Ngalya-pangirninjarla, yirdilki-palangu yungu ‘Parra’ manu ‘Munga’. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra kamparru-warnu-juku.

⁶⁻⁷ Parra-karirlalku, Kaatuju wangkaja, “Yalkiri, marlajaju palka-jarriya ngami wiri-jarlu-piya rdakurlpari kuja-ka kaninjarra-kari karrimi!” Junga-juku, kujarlunya ngurrju-manu yalkiriji. Ngulangu yalkirirli yangka ngami wiri-jarlu-piyarlu ngapaju ngalya-pangurnu. Ngalya-kari ngapa kankarlarni yalkirirlalpa ngunaja. Ngalya-kari ngapa, ngulajulpa ngunaja kanunju. ⁸ Nyampu ngami-piya rdakurlpari, ngulakujurla yungu Kaaturluju yirdi ‘Yalkiri’. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

⁹ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Ngapa, marlajaju kanunju-jarrinja-yanta yungu walya parduna palka-jarri!” Junga-juku, ngapajulurla marlaja kanunju-jarrija. Kujarlunya ngurrju-manu walya pardunaju. ¹⁰ Kuja walya parduna palka-jarrija, ngulakujurla Kaaturluju yirdiji yungu ‘Walya’. Kujarla ngapa marlaja kanunju-jarrija manulpa palka-juku ngunaja, ngulakujurla Kaaturluju yirdiji yungu ‘Ngapa Mangkuru’. Kuja-palangu nyangu walya manu ngapa mangkuru, ngulakuju-palangu wardinyi-jarrija.

¹¹⁻¹² Ngula-jangkaju, Kaatuju wangkaja, “Yukuri-kari yukuri-kari, marlajaju purrulyun-pardiya ngurlu-kurlu manu miyi-kirli!” Kuja wangkaja, junga-juku, marlarlarla purrulyun-pardiya watiya-kari watiya-kari ngurlu-kari ngurlu-kari-kirli. Kujarlunya ngurrju-manu-jana yukuri-kari yukuru-karriji. Ngula kuja-jana nyangu, ngulakuju-jana wardinyi-jarrija ¹³ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

¹⁴⁻¹⁵ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Nyumpala mirilmiril-karrinja-palka-jarra, marlajaju-pala ngirra-manta yalkirirla yungunpala ngalya-pangirni munga manu parra! Nyinaka-pala yalkirirla yungunpala ngirra-mani walya warrukirdikirdi! Ngaka kajilinyarra yapangku nyanyi yalkirirla, ngulaju kapulu milya-pinyi parra manu munga,

* 1:3 Nyangka 2 Corinthians 4.6

manu kapulu milya-pinyi nyangurlarluru yungulu purlapa-kari purlapa-kari pinyi pirriya-puru marda manu marda karapura-puru.” Junga-juku, kujarlunya-palangu ngurrju-manu mirilmiril-karrinja-palka-jarraju yalkirirlaju. ¹⁶⁻¹⁸ Kaaturluju-palangu ngurrju-manu yurru-pupu manu kirntangi yungu-pala ngalya-pangirni munga manu parra. Jinta-kari wiri, jinta-kari wita-karrikarri. Jinta-kari wiri-ka nyina parra-kurlangu. Jinta-kari wiri-ka nyina munga-kurlangu. Manu nyanjylypirl, panu-jarluru-jana witawita manu wiriwiri yirrarnu yalkirirla. Ngulakuju-jana nyanjarla wardinyi-jarrija. ¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

²⁰ Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja ngapa mangkuruku, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri yawu-kari yawu-kari ngapa-ngawurrpa-waja panu-jarluru-nyayirni!” Ngula-jangkajurla wangkaja yalkiriki, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri jurlpu-kari jurlpu-kari panu-jarluru-nyayirni yungulu warru paarpardimi kankarlumparra!” ²¹ Junga-juku, Kaaturlu-jana ngurrju-manu yawu-kari yawu-kari wiri-jarluru kulu-parnta-nyayirni, nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa manu nyina ngapangka kanunjumparra. Kaaturluju-jana ngurrju-manu jurlpu-kari jurlpu-kari pinkirrupa-kurlu witawita, wiriwiri. Ngulaju Kaaturlu-juku-jana muku ngurrju-manu, manu ngulakuju-jana nyanjarla wardinyi-jarrija. ²² Kaaturlu-jana wangkanjarla pirrjirdi-manu kujarluru, “Kurdukurdu panu-nyayirni-jila marlaja kurduwarr-kijika, manulu warru wapaya kujarla yalarnirla ngurujarraranypa!” ²³ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

²⁴ Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja walyaku, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri kuyu-kari kuyu-kari panu-jarluru-nyayirni yungulu walyangka wapami manu warru kiripi-kanyi manu kiwirliki-parnka!” Junga-juku, kujarlunya-jana ngurrju-manu kuyu-kari kuyu-kariji. ²⁵ Puluku-kari puluku-kari manu wardapikari wardapikari manu warna-kari warna-kari, ngulaju-jana Kaaturluju ngurrju-manu witawita wiriwiri kuja kalu warru wapami manu kalu kiripi-kanyi manu kalu kiwirliki-parnka warru walya-wana. Ngula-jana nyangu, ngulakuju-jana wardinyi-jarrija.

²⁶ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Yapalkurlipa-jana ngurrju-mani ngalipa-piya. Nyampurra yapa yungulu-jana wiri-nyayirni nyinami pulukuku, yawuku, jurlpuku, warnaku, wardapiki. Yungulu-jana wiri nyina warru wapanka-palkaku, kiripi-kanjapalkaku, manu kiwirliki-parnkanja-palkaku.” ²⁷ Junga-juku, Kaaturluju-jana ngurrju-manu yapaju nyanungu-piya-juku. Wati manu karnta kuja-jana ngurrju-manu, ngulajulu nyanungu-piya-juku.*

²⁸ Ngula-jangkaju yapaju-jana wangkanjarlu pirrjirdi-manu kujarluru, “Kurdukurdu panu-nyayirni-jila marlaja kurduwarr-kijika yungulu panu-jarluru-nyayirni pirri-matirni nyurrurla-nyanguju kujarla yalarnirla ngurujarraranypa. Ngulaju kapulu-jana wiri-nyayirni nyina nyiyarningkijarrakuju kuja kalu walya-wana warru wapa manu kuja kalu warru paarpardi yalkiri-wana. ²⁹ Nyurru-jukurna-nyarra yirrarnu watiya-kari watiya-kari miyi-kirli manu nguru kuntukuntu ngurlu-kurlu pirdaku ngarninjaku nyurrurlakuju. ³⁰ Nyiyarningkijarraku jurlpuku manu pulukukuju manu ngula kalu warru kiripi-kanyi, ngulakujurna-jana yirrarnu yukuri-mipa-juku pirdaku ngarninjaku yungulu yukuri-mipa-juku ngarni.” Kujanya-jana Kaatuju wangkaja yapakuju. Junga-juku, kujarlunya-jana yapa ngurrju-manu. ³¹ Ngula-jangka, marlaja nyangu-nyanu nyiyarningkijarra kuja nyanungurlu ngurrju-manu ngarlarrpa. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

2

¹ Yuwayi, kujarlunya Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu. ² Ngurrju-manu nyiyarningkijarra jika-pala parrakuju. Ngula-jangka parra-pardu-karirlalku nyanjarla yampija warriki Kaaturluju.* ³ Ngula-jangka-nyanu wangkaja parra yalumpurlakuju, “Ngula-juku kapurna nyina warriki-jarrinja-wangu. Nyampukuju parra-nyayirni-wanguku karnajurla jaarl-karri tarrukuku ngaju-nyanguku.” Kujarlunya Kaaturlu tarruku-manu parra-nyayirni-wangu yali nampa wirliki ngulaju yungulu yapa nyinami warriki-wangu-yijala.

Kaaturlu ngula wati-wiyi kamparrurluju ngurrju-manu

⁴ Nyampuju yimi ngulaju yangka kuja YAAWIYI Kaaturlu ngurrju-manu walya manu yalkiri. ⁵ Kuja ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka, kamparrujulpa lawa-wiyi karrija watiya-wangu manu marna-wangu. Yapa-wangu-wiyilpa karrija nyiyarningkijarraku nyampuku warrawarra-kanjaku. Kulalpa yalkiri-ngirli-wiyi wantija ngapaju

* 1:27 Nyangka Matthew 19.4, Mark 10.6

* 2:2 Nyangka Hebrews 4.4

nyurru-wiyiji murnma-juku. ⁶ Ngarilpa puyukuyukurlu walykarra-manu nguruju ngapa-piyarlu-yijala.

⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturluju walya yaku-manu. Ngula-jangkaju, yaku-maninjarla rdakangku-juku ngurrju-manu wati walya-jangka. Ngula Kaaturluju mulyu-wanarlu purrujungu, ngulajurla ngaanypa yungu ngaany-kijirninjaku. Ngula-jangkaju, ngaany-kijirninjarla wankaru-jarrijalku watiji.* ⁸ Ngula-jangkaju, ngaka-karilkirila, YAAWIYI Kaaturluju ngayi yarlu-pungu ngurraju kaatiniji kakarrumparra-warnu yirdiji Yitini. Ngula-jangkaju, yarlu-pinjarla watiyalku-jana jukajuka-yirrarnu walyangka yama ngurrju-nyayirni. Ngulanganya wati yaliji yirrarnu nyinanjaku tarnngaku yangka kuja ngurrju-manu rdakangku. ⁹ Kuja-jana yirrarnu watiya, ngulajulpalurla marlaja purrulyun-pardija panu-jarlu yama manu mangarri-kirli. Ngurrju-nyayirni miyi-kirli manu ngurrju-nyayirni watiya ngarnkulku nyanjaku. Ngulangka kaatinirla yirdingka Yitiniirla, YAAWIYI Kaaturluju-palangu yirrarnu watiya-jarra kulkurru-jarra kaatinirla. Jinta-kari watiya ngulaju ngurrju yirrarnu miyi-kirli ngurrju-kurlu. Kajirla watiji jatupardiyarla miyiki ngarninjaku, ngulaju kapu wankaru-juku warrarda nyinayarla palinja-wangu. Jinta-kari watiya, ngulaju ngurrju-yijala yirrarnu miyi-kirli ngurrju-yijala. Kajirla watiji jatupardiyarla miyiki ngarninjaku, ngulaju kapu rderrinypa-jarriyarla maju milya-pinjaku manu ngurrjuku milya-pinjaku.

¹⁰ Yangkangka ngulangka, karrujulpa parnkaja kulkurru-jarra kaatini-wana Yitiniirla. Ngulangkarlu karrungkarlu, ngapangkujulpa-jana watiyaju yarlurnu. Ngula-jangka karru jinta-jangka, ngulajulu panu-jarrijalku kuja-purda kuja-purda. ¹¹⁻¹⁴ Karru nyampu-paturlu, ngulajulpalu yirdi jarnkujarnku mardarnu Pijana, Kiyana, Tirrkiji, manu Yupirayiti. Yangka karru yirdiji Pijana, ngulaju kiwiriki-parnkanja-yanu nguru-kari-wana yirdi-wanaju Yapila-wana. Ngulangkaju panu-nyayirnilpa kawurlu ngunaja manu panu-kari-juku pamarrpa mirilmirilpa-nyayirni-yijala. Manu palya-piyalpalu ngurrju ngunaja yalirlaju ngurungka. Karru-kari jinta-kari yangka yirdi Kiyana, ngulaju jingjingi parnkanja-yanu nguru-kari-wana yirdi-kari-wana Kuuju-wana. Yangka karru jinta-kari yirdi Tirrkiji, ngulaju parnkanja-yanu kakarrumparra-warnu nguru-karirla Yajiriyarla.

¹⁵ Nyurru-wiyi kuja yangka YAAWIYI Kaaturlu yirrarnu wati yaliji yangka Yitiniirla, ngulaju miyiki wiri-maninjaku manu watiyaku jina-mardarninjaku manu nyiyarningkijarraku warrawarra-kanjaku. ¹⁶ Ngula-jangka, YAAWIYI Kaaturlujurla pututupungu jarungkuju pirrjirdi-nyayirnilri watikiji, “Nyampurra ngula kalu watiya karrimi, ngularra-ngurlu-puka nganja. ¹⁷ Ngula-ka nyampu kulkurrirni watiya-kari karri, ngula-jangkaju yangpia ngarninja-wangurlu! Kajilpanpa wiljingki kutu nganjarla, ngulaju kajikanpa rderrinypa-jarri maju milya-pinjaku manu ngurrju milya-pinjaku. Ngula-jangkaju, rderrinypa-jarrijarla kajikanpa ngarninjarla palimilki tarnnga-juku. Junga karnangku kujaju wangka.”

Kaaturlu karntalku ngurrju-manu

¹⁸ Ngulajulpa wati yaliji nyinaja jinta-wiyi-jiki yangarlu kali-nyanu-wangu. Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturlujulpa warrawarra-kangu watiji kujalpa nyarrpakupurda yirraru nyinaja. Kaatuju-nyanu manngu-nyanjarla wangkajalku, “Nyampu ngula-ka wati nyinami yangarlu, ngulakaju karnarla marilki nyina. Kukurnarla-ngarra ngurrju-mani puntu jungu yungu-pala nyina manu warri-jarri.”

¹⁹ Junga-juku, YAAWIYI Kaaturluju-jana ngurrju-manu walya-jangka jurlpukari jurlpukari, manu nyiyarningkijarra yangka kuja kalu wapa walyangka puluku-waja, nantuwu-waja. Junga-juku, kangurnulkurla jurlpukari jurlpukari manu nyiyarningkijarra watikiji yungu-jana nyanungurluku miimii-nyanjarla yirdi-kari yirdi-kari yinyi. ²⁰ Junga-kirli-jana watingkiji nyangu yangkaju nyiyarningkijarra manu jurlpukari jurlpukari, yinjakulku-jana yirdiki rderriyungu. Ngalya-karikiji-jana muku yungu yirdiji kuyu-kari kuyu-kariki manu jurlpukariki. Ngulaju ngula-juku. Kala nyanungu-piyakaju yapakulparla puta purda-nyangu yangka jungu nyinanjaku manu jungu warri-jarri-jaku.

²¹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturluju jarda yirrarnu. Kujalpa wati jardalku ngunaja, ngula-kurra-juku ramarralku yungkurnu wilypi-manu. Ngula-jangkaju, wilypinaninjarla ngurruju pina nimirr-yirrarnu. ²² YAAWIYI Kaaturlu kuja ramarra maninjarla kangu, ngula-jangkaju, ramarra-jangka ngurrju-manu karntalku. Karnta palkalku milki-kangurla watikiji. ²³ Ngula-jangkaju, wardinyilki wangkaja watiji, “Wardarday! Ngaka jalangurna nyampu-piya nyangu! Ngaju-nyangu-jala ramarraju manu yilara! Kaaturlu ngurrju-manu ngaju-nyangu-jangka ramarra yungkurnu-jangka. Ngulaju

* 2:7 Nyangka 1 Corinthians 15.45

karna yirdi-mani 'karntalku.'" Kujanya watiji wangkaja. ²⁴⁻²⁵ Ngula-jangka, wati yali manu nyanungu-parnta karnta, ngulajulpa-pala nyinaja lawa-juku jalya-wiyi jurnarrpa-wangu, ngulajulpa-pala kutu nyinaja kurntakurnta-wangu.

Junga kujaju. Kuja-ka jalangu-jarra wirriya wiri-jarri, wiringkiji yungulpa-palangu yampiyarla nyanungukupalangu-jarra kirda-nyanu manu ngati-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntiriliki. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyina jawirdikilki.*

3

Wati manu karnta, karlirr-yanu-pala Kaatu-kujaku

¹ Yangkangka kaatinirla Yitinirla, ngulangkulpa warna nyinaja rdirrinyapa-nyayirni panu-kari kuyu-kari-piya-wangu yangka kuja-jana YAAWIYI Kaaturlu ngurrju-manu. Junga-juku, ngula warnangku jatu-pardinjarla payurnu karntaju, "Junganya ngantangkupala Kaaturluju warla-pajirninjarla pututu-pungu nyampu-kujakuju watiya-kari watiya-kari-kijaku nganta mayi kulanpala miyi nganta ngarni nyampu-patu-jangkaju watiya-jangkaju?"

²⁻³ Karntanguju jangku-manu pina, "Lawa kujakuju. Wangkaja-jarrangu panu-karikiji miyikiji maninjaku manu ngarninjaku. Ngulaju kajikarlijarra miyiji ngarni. Yalumpu-jangka-mipa watiya kuja-ka karri kulcurrni, kulalparlijarra ngula-jangkaju miyiji marnpikarla manu nganjarla. Kajilparlijarra marnpikarla, ngulaju nganta kajikarlijarra palimi."

⁴ Warnajurla wangkaja, "Lawangka warlka! Kajinpala ngarni, ngulaju kulanpala palimi! ⁵ Kaaturluju-ka milya-pinyi kajilpanpala nyampu miyi nganjarla, ngulaju kajikanpala rdirrinyapa nyinami nyanungu-piya. Rdirrinyapa-jarrinjarla kajikanpala pina-nyayirni nyinami ngurrju milya-pinjaku manu maju milya-pinjaku."

⁶ Junga-juku kujarlaju, karrinja-pardijalku karntaju. Yarnkajarralku watiya-kurraju, ngulalpa miimii-nyangulku. Ngula-jangka-nyanu wangkaja kanunju-kari, "Nyampuju ngurrju, ngarirna nyampu miyi ngarni, kapurna rdirrinyapa-nyayirni nyina Kaatu-piyaju." Junga-juku, miyi manu, maninjarla rdilyki-ngarnu. Ngula-jangka, yungurla nyanungu-parntakulku watiki karntanguju. Muku-pala ngarnu jirramarlu-juku.

⁷ Yungka-pala muku ngarnu miyi, ngula-jangkarluju-pala-nyanu perlu-pungu jalyalku. Ngula-jangkaju, kurnta-jarrijalku-pala-nyanu nyanjarla. Wijirriki-piya parlalku-pala pajurnu majardikingarntiriliji, manu-pala-nyanu parnta-yirrarlu. Palkangka-pala-nyanu warru wayurnu.

⁸ Jintangka parrangkaju, YAAWIYI Kaatuju yanurnu wuraji walykangka. Warrulpa wapaja yangkangkaju kaatinirla Yitinirla. Warrunulpa-palangu warru yangka-jarraku. Purda-nyangu-pala nyanungu-jarrarlaju warru wapanja-kurra manu yirily-karrinja-kurra. Ngula-kujakuju nyanungu-jarraju, lanilki-pala lurru-wantija Kaatu-kujaku. ⁹ Junga-juku, YAAWIYI Kaatujulpa warru purlanja-karra wapaja, purlajalparla warru watiki, "Nyarrpararlanpayi?"

¹⁰ Junga-juku, jangku-manu watingkiji, "Nyampurlarnawu! Purda-nyangurnangu yirilyirily-yaninjarni-kirra. Lanilkirna wuruly-parntarrija kurntangka kujarnaju jalya nyangu."

¹¹ Kaaturlu payurnu watiji, "Nganangku ngantangku ngarrurnu jalyakuju? Yangka kuja-ka watiya yali karri kulcurru-warnu, yangkarnangu wangkaja yampinjaku ngarninja-wangu, ngula-jangkanyanpa miyiji ngarnu?"

¹² Watingkiji jangku-manu, "Yalumpu yangka kujanpaju karnta yungu, ngulangkungaju miyiji yungu. Ngayirna miyiji kutu ngarnu."

¹³ YAAWIYI Kaatuju wangkajarla karntakulku, "Junganya?"

Karntangu jangku-manu, "Nyampurluju warnangku yimirr-yungu warlkangku, marnu ngarnulku miyiji."

¹⁴ YAAWIYI Kaatuju wangkajalkurla warnakuju, "Nyampu-jangkaju kapurnangu warntarla-mani kuja-purda-kari kuyu-kari kuyu-kari-kijaku. Kularna-jana yalumpu-patu-kari juyurdurlu-yunparni, kapurnangu nyuntulu-puka juyurdurlu-yunparni. Kapunpa nyinami yangarlu jinta kuyu-kari kuyu-kari-wangu. Kapunpa tarngangu-juku miyalurlu pirirr-pinja-yani, manu kapunpa kiwirliki-parnka. Kapunpa walya ngarni pirdakuju tarnganguku."

* 2:24-25 Nyangka Matthew 19.5, Mark 10.8, 1 Corinthians 6.16, Ephesians 5.31

Wangkaja-jukurla warnakuju: ¹⁵ “Kari-nganta kapunpala-nyanu warna manu karnta mingany-karri tarnga-juku. Nyanungu-nyangu kurdukurdu, nyuntu-nyangu kapulu-nyanu mingany-karri-yijala tarnga-juku. Karnta-kurlangurlu kurdungku kapungku jurrungka-juku warrarda jalkuly-katirni. Nyuntu-nyangurlu kapu tarngangu-yijala warrarda lukungka-juku yarlkirni.” Kujanyarla wangkaja warnakuju.

¹⁶ Ngula-jangkaju, karntakulkurla wangkaja YAAWIYI Kaatuju, “Kajinpa kurdu nyuntu mardarni, ngulakungarntiji kapunpa-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Manu nyuntu-parnta kali-nyanu kapungku wiri-jiki nyina tarnga-juku jinjinpaku, ngulakuju nyuntuju kapunparla warrarda yulkami kuja kanpa wardu-pinyi miyalurlu.” Kujanyarla wangkaja karntakuju.

¹⁷ Ngula-jangka, watikilkirla wangkaja YAAWIYI Kaatuju, “Kujarnangu yangka pututu-ngarrurnu yampinjaku miyiki nyampuku watiya-jangkaku, nyuntulurlulkunpa wiljinkiji kutu ngarnu. Kulanpaju ngajuju purda-nyangu. Nyuntu-parnta-mipanpa purda-nyangu. Jalangurlu kapurna-nyarra nyampuju walya jurnta juyurdurlu-yunparni. Kujarlaju, miyi kapungku walyangu tarlangku jurnta mardarni. Kapunpa warrki-jarrimi miyikipurda mata-wangu, kala lawa. ¹⁸ Jilkarla-mipa manu putunarrimipa kapungku marlaja pardi ngulaju jilkarla-jarra-kurlu-juku. Kapunpa yukurikari yukuru-kari ngarni. ¹⁹ Kapunpa wapa mangarrikipurda mukarniki mukarniki warrirninja-karra. Kala kajinpa puta wiri-mani mangarri walya-jangka, kapunpa mata-jarri-nyayirni, manu mukarni wita-wangu kapunpa karlimi warrki-jarrinja-karra. Nyuntujunpa walya jurdu-jangka-jala, ngula-jangkanyarnangu nyuntuju ngurrju-manu. Kajinpa pali, ngulaju kanpa pina-yuka jurdu-kurra-yijala nyuntuju.” Kujanyarla wangkaja watiki.

²⁰ Yali wati, ngulaju yirdiji Yatumu. ‘Yatumu’ yirdiji ngulaju ‘Walya’. Ngulangkuju kali-nyanurlu karntaja yirdi-manu yirdiji Yiipi. ‘Yiipi’ yirdiji ngulaju ‘Wankaru’. Ngulajulpa-jana nyinaja ngati-nyanu yapaku jintawarlayiki.

²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI Kaaturluju-palangu jurnarrpa ngurrju-manu pinti-jangka, manu-palangu parnta-yirrarnulku.

²² Ngula-jangka, YAAWIYI Kaatu-nyanu wangkaja kanunju-kari, “Yali wati, ngulaju ngalipa-piya-yijala, kuja-ka miyi ngarninja-warnu nyinami ngurrju milya-pinjaku manu maju milya-pinjaku. Kuja kapala watiya-jarra karri kulkurrurni Yitiniirla kaatinirla, watiya-kari ngulaju wankaru-jarrinja-kurlangu. Watingki kajilpa nganjarla miyi nyampu-jangka watiya-jangka, ngulaju kajika wankaru-juku warrarda nyina palinjawangu.” ²³ Ngula-kujaku yali-kijaku watiya wankaru-jarrinja-kurlangu-kujaku, YAAWIYI Kaaturluju yilyaja-palangu kakarrara-purda yalumpu-ngurlu Yitini-ngirliji nguru-kari-kirraluku, yalirla ngurungka yungu-pala-nyanu miyiji wiri-mani. Junga-juku, miyilki-pala-nyanu wiri-manu walya-jangka jurrku-jangka kuja yangka Kaaturlu ngurrju-manu wati jinta walya-jangka. ²⁴ Kuja-palangu yilyaja kakarrara-purda, marramarrana kakarrara-yijala kulkurru yirrarnu yungulu-palangu warla-pajirninjarla pina-yilya kajilpa-pala yangka watiya-kurra wankaru-jarrinja-kurlangu-kurra pina-yantarlarani. Manu junma kirrirdi-palangu jaarl-yirrarnu. Ngulajulpa warru kurrulykurruly-wantija kulkurruju, manulpa jarra wiri jankaja junmaju. Ngula-wanaju kula-pala pina-yantarlarani Yitini-kirraju miyiki watiya-jangkaku ngarninjaku.

4

Yimi nyampu Yatumu-kurlangu manu Yiipi-kirlangu kurdukurdu-kurlu

¹ Kuja-palangu Kaaturlu yilyaja kakarrara-purda, ngulajulpa-pala nyinaja jintangkajuku kalinja. Ngula-jangkaju-palangu kurdu jinta palka-jarrija, ngulakujurla yirrarnu Yiipirliji yirdi Kayini* Ngula wangkaja Yiipiji, “Wirriyajurnajurla marlaja manu YAAWIYI-kiji.” ² Ngula-jangkaju, yali-pardu-karirrlalku jinta-karilkirla palka-jarrija kurdu-karilki wirriya-yijala, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Yiipirliji Yapulu. Kuja-pala jirrama-juku wiri-jarrija, jinta-karilri kukurnu-nyanurlu Yapulurlu, jiyipi kala-jana warrawarrakangu manu jina-mardarnu. Jinta-karilri papardi-nyanurlu Kayinirli, ngulaju kala mangarri wiri-manu walyangka.

³⁻⁴ Ngaka-pardu-karilki, kukurnu-nyanurluju jiyipi-pardu wita kamparru-warnu ngurrju-nyayirni miimii-nyanjarla milarnurla Kaatukuju warntarri-nyayirni-wangu. Ngulaju kipili-nyayirnila pajirninjarla yirrarnu, kujarlunyalparlajinta pulka-pungu YAAWIYI-ki. Ngulakujurla YAAWIYI-ji wardinyi-jarrija manu rdakurl-kujurnu nyanungu-kurra-pinangu. Yangka jinta-karilri papardi-nyanurlu, ngulajurla miyi walya-jangka kanjarla-yirrarnu warntarri-nyayirni-wangu nganta. ⁵ Ngulaku miyiki

* 4:1 ‘Kayini’ yirdiji ngulaju ‘Manurnaju’

kularlajinta marlaja wardinyi-jarrija YAAWIYI-ji, manu nyanunguku kularla wardinyi-jarrija. Kujarlaju Kayiniji warlirna-jarrija, manu miparrpaju muntuku-jarrija.

⁶ YAAWIYI-ri payurnu, “Niyarlanpa kulu-jarrinjarla muntuku-jarrija miparrpaju?

⁷ Kajilpanpaju ngurrju nyinayarla, ngulaju kajikarnangku rdakurl-kijirni. Kala kajilpanpa ngurrju-wangu-juku nyinayarla, ngulaju kalakanpaju karlirr-yaninja-yani tarnnga-juku. Juj Ngawungku kangku wurru-kanyi nyuntuku yungungku rdarri-mardarninjarla karlirr-kanyi. Ngula-kujakuju-nyanu warrawarra-kangka muurlparlu karlirr-yaninja-kujaku.”

⁸ Parra-pardu-karirlalku, Kayiniji wangkajarla nyanungukupurdangkaku kukurnu-nyanuku, “Yanirli wirlini!” Junga-juku, yarnkajalku-pala. Yanurra-pala yarlu-kurra warlangarrangarra-kurra. Yalumpurla-juku warlangarrangarrarla, Kayinirli jatupardinjarla pakarnu kukurnu-nyanu tarnnga-kurra.

⁹ Ngula YAAWIYI-rliji rdipinjarla payurnu parrangka jintangka-juku, “Nyarrpararla kukurnu-puraji?”

Kayinirliji jangu-manu, “Karija, kulalparna niyaku warrawarra-kangkarla!”

¹⁰ YAAWIYI-rliji yarda payurnu Kayiniji, “Yuwa, nyarrpa-manunpa nyuntukupurdangkaku? Nyanyi karna yalyu pirlpirl-wantinja-warnu, kuja yawarra-jangkaku pirlpirl-wantinja walya-kurra, ngulaju karna nyanyi. Kari-nganta kaju yalyungkuju muku yim-ingarrirni nyuntuju linjarrpa wiri-jangka! ¹¹⁻¹² Kari-nganta nyuntulurlunpa rdakangkuju pakarnu parumpurra-kurra-pinangu! Yalyu kuja pirlpirl-wantinja walya-kurra, ngulaju yukaja yalyu. Nyampurla ngurungka kajinpa puta wiri-mani miyi, ngulaju kapunpa puta wiri-mani, lawa-juku. Kulangku miyiji wiri-jarrimi, wita-kari wita-kari kapungku puta wiri-jarri nyuntukuju, lawa-juku. Warrkirinyi-panu kapunpa nyuntuju warru wapakarra wapami tarnnga-juku.”

¹³⁻¹⁴ Ngula-jangkaku, Kayinijirla wangkaja YAAWIYI-ki, “Waranpayi! Niyaku kanpaju yilyami nguru nyampu-ngurlu ngurrju-ngurlu? Kularnangku jirranganja nyinamilki. Kula karna ngurulku mardarni warrkirinyirli ngajulurluju. Kapurna kujarla yalarnirla warru wapakarra wapami. Nganangku-puka kajili parlu-pinyi ngaju, ngulaju kapujulu nyurunyuru-jarrinjarla jangkardu parnkami kulu. Wiyarrpakunpaju ngajuku karrikarri-wangu-nyayirni kulu-jarrija marrka-nyayirni kunka-maninja-karra.”

¹⁵ Kujaju YAAWIYI-ji wangkajarla Kayinikiji, “Kujaju lawangka kanpa wangkami. Nganangku-puka kajingki yapangku jangkardu parnkajarla pakarni, ngulaju kapurnangkurla kunka-mani. Kula ngula jinta-mipa, panu-jarlu-juku yapa nyanungu-nyangurlangu warlalja kapurnangkurla kunka-mani. Kapurnangku palkangkaku rdipa yirrarni, ngula kajingki nyanyi rdipa-kurlu, rdipa nyanjarla kulangku ngula-kurluju murrumuru-mani.” Junga-juku, YAAWIYI-rlijirla palkangkaju rdipa yirrarnu.

¹⁶ Ngula-kurlu rdipa-kurluju Kayinijirla jurnta yarnkaja YAAWIYI-ki kakarrara-purda nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Nuurdu-kurra. Nuurduju ngulaju kakarrara Yitinikiji.

Nyampuju jinta-warnulu Kayini-ngirli jaya-jarrija

¹⁷ Kayinirli kangu nyanungu-parnta karnta nguru-kurra Nuurdu-kurra. Yalirla ngurungka, ngulaju-palangu kalinjaku kurdu wirriya palka-jarrija. Ngulakujurla yirdiji yungu Yiniki. Ngulangaku, Kayinirliji yungurla yirdiji ngurrakuju Yiniki-yijala. Yalirla kirringka, Kayinirlijilpa-jana yuwarli-kari yuwarli-kari nganturnu. ¹⁸ Yinikiji, ngulakujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Yirati. Yiratikijirla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Yujalu. Yujalukujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Jujajulu. Jujajulukujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Lamiki.

¹⁹ Lamiki kuja wiri-jarrija, ngulangkuju-palangu yupukarra-jarrinjarla manu jirrama karnta-jarra. Jinta-karriji yirdiji Yaata, jinta-karriji yirdiji Jiila. ²⁰⁻²¹ Jinta-kariki yirdiki Yaataku, ngulakujurla kurdu wirriya palka-jarrija, ngulaju yirdiji Japala. Ngula-jangkaku, jinta-karilki kurdu-kari wirriya-yijala yardarla palka-jarrija jintaku-juku Yaataku, ngulaju yirdiji Jupulu. Papardi-nyanurlu yirdingki Japalarla, ngulangkuju kala-jana warrawarra-kangu puluku-wati, manu kala nyinaja kalukurla. Nyanungu-wangurla-wiyi kula-jana nganangku warrawarra-kangu pulukuju, manu kula ngana nyinaja kalukurlaju, lawa. Kala yangka kukurnu-nyanu yirdi Jupulu, ngulajulpa kamparru-warnu manyu-karrija kurlumpurrngu wita-piya-kurlu manu kita-piya-kurlu. Nyanungu-wangurla-wiyi kula ngana yapa manyu-karrija kurlumpurrngu wita-piya-kurlu manu kita-piya-kurlu, lawa.

²² Yangka jinta-kari Lamikiki kali-nyanu-yijala yirdi Jiila, ngulakujurla kurdu-yijala palka-jarrija wirriya. Yirdijirla yirrarnu Tupulu-Kayini. Ngaka-pardu-karilki jinta-karilki kurdu-yijala palka-jarrijarla nyalali. Yirdijirla yirrarnu Naama. Tupulu-Kayinirli

ngulaju kala nyiyarningkijarra ngurrju-manu yayini-jangka[†] manu yangka yayini-piya-jangka: mangulpa, kurlarda, junma, mayinka, kuruparlangu.

²³⁻²⁴ Ngula-jangkaju, Lamikiji wangkaja-palangu karnta nyanungu-nyangu-jarraku, “Yaata manu Jiila, purda-nyangkaju-pala yunparninja-kurra kajirna nyampu yunparni: Nyurru-wiyiji jintangu yapangku pinjarlaju yirrarnu kurdu-warnurlu. Ngulajurna-jurla ngajulurluju kunka-manu. Tarnnga-kurrarna pungu kurdu-warnuju. Kajilpa nganangku-puka pungkarla Kayini, ngula-wanawana kajika Kaaturlu kunka-maninjarla murrumurru-mani wirilki-pala-mipaku. Kala ngajulu, kajilpaju nganangku-puka pungkarla, ngula-wanawana kajika Kaaturlu murrumurru-mani 77-palaku.” Kujanya-palangu yunparnu Lanawiki nyanungu-parnta-jarrakuju.

Yatumurlu manu Yiipirli, kurdu jinta-karilki wirriya mardarnu yirdi Jiiti

²⁵ Kujalpa-pala nyinaja Yatumu manu Yiipi, ngulakuju-palangu yarda palka-jarrija jinta-karilki kurdu-kari wirriya-yijala. Ngulaju Yiipirlijirli yirdi yirrarnu Jiiti[‡] Yiipiji wangkaja, “Kuja Kayinirli pakarnu kukurnu-nyanu Yapulu, ngula-jangkarlanya yunguju jinta-karilki wirriya-kari Kaaturluju.”

²⁶ Jiiti kuja wiri-jarrija, ngulangkulunya manu karnta. Manu kurdulkurla palka-jarrija wita wirriya, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Jiitirli Yinaji. Yalirlanya ngurrangka-julu rdirri-yungu jinta-jarrinjakuju yapaju. Jinta-jarrinjarlalu yalumpurla-juku rdirri-yungu YAAWTYI-ki yirdi-maninjaku manu pulka-pinjaku.

5

Nyampuju jinta-warnulu Yatumu-ngurlu jaya-jarrija

¹ Nyampuju yimi-pardu-karilki Yatumu-kurlu-yijala manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu kuja nyanungurlu kurduwarr-kujurnu.

Kaaturlu kuja-jana yapa ngurrju-manu, ngulajulu nyanungu-piya-juku. ² Wati manu karnta-jana ngurrju-manu, ngulaju-jana pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu, manujana yirdiji yungu ‘yapa’.

³ Yatumu kuja nyinaja ngulaju yukuriki 130-palaku, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Jiiti. Ngulajulpa nyinaja nyanungu-piya-juku miparrpaju. ⁴ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana Yatumurluju panu manu, ngulaju yarda nyinaja purilka-nyayirni 800-palaku yukuriki. ⁵ Ngula-jangka, yukuri-jangka 930-pala-jangka yawu-pardija.

⁶ Yangka Jiiti, Yatumu-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 105-palaku. Ngula-jangka, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yinaji. ⁷ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Jiitirliji, ngulaju yarda nyinaja purilka-nyayirni yukuriki 807-palaku. ⁸ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 912-pala-jangka yawu-pardijalku.

⁹ Yangka Yinaji, Jiiti-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukurikiji 90-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Kinini. ¹⁰ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yinajirli, ngulaju yarda nyinaja purilka-nyayirni yukuriki 815-palaku. ¹¹ Ngula-jangkaju, 905-pala-jangka yukuri-jangka yawu-pardijalku.

¹² Yangka Kinini, Yinaji-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 70-palaku. Ngula-jangka, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Mayalala. ¹³ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Kininirliji, ngulaju yarda nyinaja purilka-nyayirni yukuriki 840-palaku. ¹⁴ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 910-pala-jangka yawu-pardijalku.

¹⁵ Yangka Mayalala, Kinini-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 65-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yarrata. ¹⁶ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Mayalalarlu, ngulaju yarda nyinaja purilka-nyayirni yukuriki 830-palaku. ¹⁷ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 895-pala-jangka yawu-pardijalku.

¹⁸ Yangka Yarrata, Mayalala-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 162-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yiniki. ¹⁹ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yarratarlu, ngulaju yarda nyinaja purilka-nyayirni 800-palaku yukuriki. ²⁰ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 962-pala-jangka yawu-pardijalku.

²¹ Yangka Yiniki, Yarrata-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja 65-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Jujala.

[†] 4:22 iron   [‡] 4:25 ‘Jiiti’ yirdiji ngulaju ‘Yunguju’

²² Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yinikirliji, ngulakujurla Kaatuju wardinyi-jarrija-nyayirni manu ngampurrpa-jarrija. Ngulaju Kaatu manu Yiniki, wungulkupa-pala nyinaja puntu-nyayirni yukurikiji 300-palaku. ²³⁻²⁴ Ngula-jangkaju, 365-pala-jangka yukuri-jangka Kaaturluju kangu wankaru-juku nguru-nyayirni-wangukurra nyanungu-nyangu-kurra.

²⁵ Yangka Jujala, Yiniki-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 187-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurduku palka-jarrija wirriya yirdiji Lamiki. ²⁶ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Jujalarluju, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 782-palaku yukuriki. ²⁷ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 969-pala-jangka yawu-pardijalku.

²⁸⁻²⁹ Yangka Lamiki, Jujala-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja 182-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurduku palka-jarrija wirriya, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Lamikirliji Nawa. Ngula-jangkaju, Lamikiji wangkaja, “YAAWIYI-rliji nyampuju walya manu nguru juyurdurlu yunparnu. Kujarlaju kulalparlipa nyarrparlulku miyiji wiri-mantarla nyampurlaju walya tarlangka. Jalangu-jarra ngulaju karlipa wakurturdu warriki-jarri miyiki maninjaku. Kala kaji Nawa wiri-jarri, ngulaju kapurlipa-nyanu rarralparlulku wiri-mani mangarri. Ngula-purunya kapurlipa nyinami wardinyi.” ³⁰ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Lamikirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 595-palaku. ³¹ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 777-pala-jangka yawu-pardijalku.

³² Yangka Nawa, Lamiki-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 500-palaku. Ngula-jangkaju, kurdu-patulkurra palka-jarrija wirriya-patu yirdi-patuju Jiimi, Yaamu, Japaji.

6

Yapalu muku karlirr-yanu Kaatu-kujaku

¹ Ngula-puruju, yapa-paturlulu-jana kurduwarr-kujurnu. Panu-jarlu-nyayirnilpalu-jana mardukuja kurduwarr-kujurnu yuntardi-yuntardi. ² Ngula-jangkaju, ngalya-kari Kaatu-kurlangu marramarra, ngulajulu majungka-jarrija. Nyangulu-jana karntakarnta yangka kujalpalu yuntardi nyinaja. Ngulalu-jana manu kali-nyanuku. ³⁻⁴ Ngula-jangkaju, kurdukurdu panu-jarlu-nyayirnil-jana kurduwarr-kujurnu. Kujalu kurdukurdu wiri-jarrija, ngulajulu nyinaja pirrjirdi-nyayirni. Ngulajulpalu nyinaja Nipilipatu turnu-warnu. Nyampurranya nyurru-warnu kuja karlipa-jana yirri-purami ngurujarraranypa. Ngati-nyanu ngulajulpalu nyinaja yapa-nyayirni. Kirda-nyanu ngulajulpalu nyinaja marramarra maju-nyayirni. Ngula-jangka, YAAWIYI-ji-nyanu wangkaja, “Nyampu yapa-kangukangu kuja kalu nyina ngurungka maju, kulalu nyina tarnnga marda 200-pala marda 300-pala yukuriki, lawa. Jalangu-jarra, kaji yapa nganapuka nyinami 120-pala yukuriki, ngula-jangka kapu palimilki.”

⁵ YAAWIYI-rlji yapaju kala-jana warrawarra-kangu kurturdurru maju-kurlu pirlirpa maju-kurlu. Ngula-kurlurluju kalalu manngu-nyangu maju warntarla tarnngangukujuku. ⁶ Ngulakujulpa-jana YAAWIYI mari-jarrija miyalu kanunjumpajumpa, manu-nyanu wangkaja, “Niyiakurna-jana yapaju ngurrju-manu, yungurna nyinayarla kujakujaku ngurrju-maninja-wangu. Kajirna-jana yampiyarla ngurrju-maninja-wangurlu, ngulaju kapurna ngurrju-juku nyinayarla mari-wanguju. ⁷ Yapa yangka kujarna-jana nyurru-wiyi ngurrju-manu, ngulaju kapurna-jana muku pinyi. Manu jurpu, puluku, manu kuja kalu nyiyarningkijarra warru wapa manu warru kiripi-kanyi, ngulaju kapurna-jana muku riwarri-mani. Kujarlaju karna-jana mari-jala nyina ngurrju-maninja-warnuku.”

⁸ Kala jinta nyinaja watiji yangka yirdiji Nawa. Ngula-mipakulparla YAAWIYI-ji yimiri nyinaja.

Nawa-kurlu manu ngawarra wita-wangu-kurlu

⁹ Nyampuju yimi-pardu-karilki, ngulaju Nawa-kurlu. Nawangku kala warrarda purdanyanjarla langa-kurra-manu Kaatu, manu kala-pala wungu-juku nyinaja puntu-nyayirni. Nyanungu-puka jintalparla nyinaja jungarni Kaatukuju yapa ngalya-kari-piya-wangu. ¹⁰ Yangka kujalpa-jana ngalapi-nyanu-patu mardarnu, ngulaju yirdi-patuju Jiimi, Yaamu, Japaji.

¹¹ Ngalya-kari panu-kari ngulajulpalu maju-nyayirni nyinaja. Warrarda kalalu-nyanu kulungkuju pakarnu nguru-kari nguru-karirla. ¹² Kaaturlu kujalpa-jana warrawarra-kangu, ngulajulpa-jana kulu-kurra-juku nyangu. Kujarrajulu maju-nyayirni. Milyapungulpa-jana kurturdurru kuja kalalu-nyanu yapaju kulu-jarrija.

¹³ Kujarlaju, wangkajalkurla Nawakuju Kaatuju, “Warru nyangka-jana yapa nyampu warrukirdikirdi kuja kalu-nyanu warrarda pakarni kulungkuju. Ngula-panuju kapurna-jana muku pinyi ngapangu ngawarra-kurlurlu manu riwarri-mani muku. ¹⁴ Nyuntuju, ngula-kujakuju pawurturlu ngurrju ngantika wiri-nyayirni wita-wangu pirrjirdi-nyayirni rdalyku-kurlurlu panu-kurlurlu, manu yujuku-jana ngurrju-manta kaninjarniji wita-kari wita-kari ruumu-kari ruumu-karirla. Manu palya-piya-kurlurlu muku mapaka kaninjarni pawurturlaju manu kanunjumparra-warnu warrukirdikirdi ngapa-kujaku. ¹⁵ Ngulakuju wiri-nyayirni-jana kaji ngurrju-manta pawurtuju kirrirdi-nyayirni 150-pala mita, manu wantiki-nyayirni 25-pala mita, manu kankarlarra-nyayirni 15-pala mita. ¹⁶ Ngulangaju kankarlarni yamalku parnta-yirraka manu rurrpa wantiki yampiya kankarlumparra warrukirdikirdi mayawunpaku. Kulkurru-jarra, yirraka-jana marnkurrrpa ruumu-patu: kanunju-warnu ruumu-kari, kulkurru-warnu ruumu-kari, kankarlu-warnu ruumu-kari. Manu tuwa jinta wiri yirraka ramarrarlaju.

¹⁷ “Purda-nyangkaju, kari-nganta kapurna muku muru-pungu walyaju manu nyiyarningkijarra ngurujarranypa kujarla yalarnirla ngawarra-kurlurluju. Nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa nyampurla walyangka, ngulaju kari-nganta ngawarra-kurlurlu kapurna-jana tarnnga-juku pinyi! ¹⁸ Junga karnangu wangka: Nyuntu manu nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu marnkurrrpa manu nyanungu-patuku kali-nyanu, ngulaju kapunkulu yukami pawurtu-kurraju ngawarra-kujaku. Kujarlunya karnangu punpun-ngarrirni muurlparlu mardarninjaku. ¹⁹⁻²⁰ Kuyu-kari kuyu-kariki manu jurlpu-kari jurlpu-kariki-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju jirramakariki manu jirrama-kariki wirriyaku mardukujaku. Jintawarlayikiji-jana nguru-yirraka yangka kuja kalu wankaru nyina walyangka manu yalkirirla. Ngulangunya yungulu-nyanu wankarurluju nyanungu-piyarlu kurduwarr-kijirni ngakaju ngawarra-jangkarlaju. ²¹ Miyilki-jana kaji-manta nyuntu-nyanguku manu kuyu-kari kuyu-kariki. Miyiji maninjarla wuruly-yirraka kaninjarni pawurturla, ngulanya yungunkulu ngarni miyiji ngawarra-puruju.” ²² Junga-juku, Nawangkuju linpangu purda-nyangu Kaatuju. Ngula-jangkaju, rdurrjurnulkurla pawurtuku ngantirninjakuju.

7

Ngawarra parnkaja ngurujarranypa

¹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Nawakuju, “Nyuntu-miparlu kanpaju jun-garnirli purami, manu kanpaju wala nyina. Kujarlaju, nyuntu-nyangu-purnu-kurlu yukayalku pawurtu-kurra. ² Kuyu-kari kuyu-kariki 14-pala-kari 14-pala-kariki-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju, ngula kalu yangka ngurrju nyina kuyuju nyuntu ngarninjaku, ngamaku wirli-palaku, wirriyaku wirli-palaku. Kala yangka punku-kangkangu ngarninjaku, ngulaju-jana nguru-yirraka jirrama-pukaku ngamaku jintaku, wirriyaku jintaku. ³ Manu jurlpu-kari jurlpu-kariki 14-pala-kari 14-pala-kari-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju ngamaku wirli-palaku, wirriyaku wirli-palaku. Kuyu-kari kuyu-kari manu jurlpu-kari jurlpu-kari yangka kuja kanpa-jana nguru-yirrarni pawurtu-kurra, ngulaju yungulu-jana ngawarra wiri-jarlu-jangka ngakalku kurduwarr-kijirni ngurujarranypa. ⁴ Ngulaju kapurna jinta-jangkarla wiyiki-jangkarlaju yilyamirni ngapa. Ngulaju kapu wantimi parrakuju manu mungakuju 40-palaku. Ngulaju ngawarra-kurlurlu kapurna muku muru-pinyi walya kujarla yalarnirla. Manu nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa wankaru nyampurla walyangka, ngularlanguju kapurna-jana muku pinyi.”

⁵ Junga-juku-jana YAAWIYI purda-nyanjarla nguru-yirrarnulku yapaku nyanungu-nyangu-purnuku manu nyiyarningkijarraku Nawangkuju pawurtu-kurraju.

⁶⁻¹⁶ Ngularla rdipija 600-pala yulyurru Nawakuju, kirntangi jirrama-jangka manu parra 16-pala-jangka, ngula-jangkaju ngapa wiri-jarlulku wantinjunurnu. Nyampupatunya yirdi-patuju kujalu yukajalku pawurtu-kurraju: Nawa manu nyanunguku kali-nyanu, manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-patu yirdiji Jiimi, Yaamu, Japaji, manu nyanungu-parnta karnta-patu. Ngulaju yapaju 8-pala-mipa. Kujalu yukaja manu yangka kuyu-kari kuyu-kari jurlpu-kari jurlpu-kari, ngurrju manu ngawu, ngama manu wirriya, witawita manu wiriwiri, kulu-parnta manu pululu, kujalu nyanungurrarlangu yukaja, ngulakuju-jana YAAWIYI-rliji tuwaju wamany-kujurnu. Junga-juku, wiyiki jinta-jangka ngapaju pata-karrunjunurnu, wantija parra-patuku 40-palaku manu mungakariki. Ngula-puru-yijala walya-jangka rawu-jangka kaninjara-jangka ngukululpa purlpurl-pardija manu jintarra-rra-pardija. Ngawarrarlaju muku muru-pungu kujarla yalarnirla ngurujarranypa.

17-23 Ngapaju warrarda wantija 40-palaku parrakuju, kujalpa kanunju-jangkaju kankarlu-jarrinja-yanu. Ngulaju junga-juku-jana yapa panuju muku muru-pungu. Kala yangka pawurtu kujalpa kankarlarra pirlingka karrija, ngulaju ngapanguju ngawarrarluju puranjarla manurra warru. Kulalu pirlu wakirdi nyarrpara-wanarlangu nyangkarla, lawa. Nyiyarningkijarra kujalpalu warru wapaja nyampurla walyangka manu ngaany-kujurnu, jurlpurlangu, manu wardapirlangu, manu pulukurlangu, manu nantuwurlangu, ngulaju YAAWIYI-rlu ngawarra-kurlurlu muku-jana pungu. Kala Nawa manu nyanungu-nyangu-purnu, ngula-mipalu wankaruju yanu. ²⁴ Ngawarrajulpa parnkaja ngurujarraranypa 150-pala parraku kanunju-jarrinja-wangu-juku.

8

Walya parduna-jarrijalku

¹⁻³ Ngulaju Nawaju manu nyanungu-nyangu-purnu manu yangka kuyu-kari kuyu-kari, Kaaturlu-jana manngu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu kujalpalu yangka pawurturla-juku nyinaja. Ngulakuju mayawunpalku yilyajarni walyaku parduna-maninjaku, manu ngapa warla-pajurnu wantinja-kujaku manu yangka walya rawu-jangka purlpurl-pardinja-kujaku. Mayawunpajulpa parnkaja ngapangka kankarlumparra. Ngulangkulpa ngapaju kanunju-maninja-yanu 150-pala parraku.

⁴ Yangkaju pawurtu ngulajulpa warru wapaja ngawarrarla wiringka-wiyi. Kala kuja ngapa kanunju-jarrinja-yanulku, yangkaju pawurtu warru yaninjarla pirlu wararrarlalku rdarrparl-wantija yirdingkaju Yarrarratarla. ⁵ Ngakarragakarra kirntangi-jarra-jangka, pirlu wararraju wita-kari wita-karilki wakirdi-wiyi palka-jarrinja-yanu manu parduna-jarrijalku.

⁶ Nawajulpa pawurturla-juku nyinaja ngulaju 40-palaku parrakuju nyanja-wangu-juku. Ngula-jangkaju, rdilypirpa wintawu-piyalku lakarn-pungu ramarrarla pawurturlaju. ⁷ Ngula ngurulku nyangu. Nyanjarla Nawangkaju kaarnkalku manu, manu yilyajalku kaarnkaju walyaku pardunaku yungulparla rdipiyarla. Ngulajurla warru paarr-pardinjarla nyangu lawa-juku. ⁸ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yilyaja jurlpukari kurlukuku walyaku-yijala pardunaku warru nyanjaku. ⁹ Ngulaju kurlukukuju warru paarr-pardija lawa-yijala. Kularla rdipija walyaku pardunakuju. Ngula pina-yanurnu pawurtu-kurraju. Ngulaju Nawangkaju nganjirni puuly-mardarnu kurlukukuju, ngula pina-kangu kaninjarni pawurtu-kurralku. Ngulaju Nawangkujulpa milya-pungu walyaju yakiri-jiki.

¹⁰ Ngula-jangkaju, yarda pina-yilyaja yangka-yijala jurlpu kurlukuku wiyiki-pardukari-jangka jinta-jangka. ¹¹ Ngulaju jurlpuju pina-yanurnu palka-kurlulku jalyrppakurlu lirringka-kurlu pawurtu-kurraju. Ngulaju Nawangkaju milya-pungu walyaju palkalku pardunaju. ¹² Jinta-jangka wiyiki-pardukari-jangka, yangka-yijala jurlpu yarda pina-yilyaja Nawangkaju. Ngulaju jurlpuju tarngalku-juku wuruly-yanurra. Kula pina-yanurnulku pawurtu-kurraju.

¹³ Kuja ngawarra lawa-jarrijalku, Nawajulpa nyinaja-juku purlka-nyayirni 601-palaku-juku yukuriki. Ngula-puruju ngapaju marra-pardijalku. Kala walya ngulajulpa yakiri-jiki ngunaja. Yangka pawurturla kankarlumparra-warnu yama, ngulakujurla rdurrjurnu rurrany-pinjalkulku. Ngula-jangkaju, ngurulkulpa nyangu pawurtu-ngurluju kujalpa walyaju parduna-jarrinja-yanulku. ¹⁴ Kirntangi-jarra-jangka jirrama-jangka, ngula-jangkaju, muku parduna-jarrijalku.

¹⁵⁻¹⁶ Kaaturlu wangkaja Nawakuju, “Ngulakuju pawurtukuju jurntalkurlu wilypi-pardiya, nyuntulu manu nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu-purnu. ¹⁷ Nyiyarningkijarraku-jana nguru-yirraka yalumpu-ngurlu pawurtu-ngurlu yungulu pirri-yani kujarla yalarnirla ngurujarraranypa, manu yungulu kurdukurdulku kurduwarr-kijirni.” ¹⁸ Junga-juku, Nawaju-jana jirnganja wilypi-pardija nyanungu-nyangu-purnuku warlalajaku lakarn-pinjarla tuwa-wanaju. ¹⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku, kuyu-kari kuyu-kari, jurlpukari jurlpukari manu nyiyarningkijarra, wilypi-pardinjarlalu turnu-kari turnu-kari yanu-yijala.

²⁰ Ngula-jangka, Nawangkaju warru manulpa yarturlu-kari yarturlu-kari, manu turnu-maninjarla-jana murnju-yirrarnu, ngulanganya yungurla kuyu warntarri purranjarla yinyi YAAWIYI-ki. Ngula-jangkaju, Nawangkulpa-jana warru wapanjarla warru manu kuyu-kari kuyu-kari kirilka-mipa yangka kujalpalu kuyu ngurru nyinaja ngarninjaku. Ngulangakuju yurturlurla kankarlarni, jinta-kari jinta-karilparla purraja wanapi-jiki YAAWIYI-kiji kuyu warntarri. Kujalpa Nawangkaju purraja kuyu-kari manu kuyu-kari warlungka, yangka warlu-jangkaju kunjuru ngurru parntirparntirra

kankarlu-jarrinja-yanulparla yalkiri-kirra YAAWIYI-kilki. ²¹⁻²² YAAWIYI-rli kuja kunjuru parnti-nyangu, wardinyi-jarrija-jana yangka yapa-patuku. Ngula-jangkaju-nyanu wangkaja, “Ngurrju-nyayirni karna parnti-nyanyi kunjuru kuyu warntarri-jangka. Kujarlaju kularna walyaju juyurdurlu-yunparni, manu kularna-jana yapaju manu nyiyarningkijarra yardalku muru-pinyi ngawarra-kurlurlu. Nyampurranya karna-jana milya-pinyi yapa Nawa-kurlangu-mayamaya. Kajilpalu ngurujarranypa kurduwarr-kijikarla, kajikalu marda majungka-jarrinjarla karlirr-yani maju-kurra-pinangu, manu kajikalu warrarda manngu-nyanyi maju-mipa wiriwirirli manu witawitarlangurlu. Ngulaju ngula-juku, kularna-jana yarda muru-pinyi ngawarra-kurlurlu. Jalangu-jangkaju, walyaju kapu-jana ngurrju karri yulyurru-kari yulyurru-kariki manu karapurda-kari karapurda-kariki tarnga-juku nyanungu-patukuju. Ngula-puruju kapulu-nyanu ngurlu yirrarni walyangka warrarda miyiki wiri-maninjaku, kapulu-nyanu warrarda miyi warru maninjini walya-jangkaju.”

9

Kaatu-jana ngurrju wangkaja Nawaku manu nyanungu-nyangu-purnuku

¹ Ngula-jangkaju, Kaaturlu-jana pirrjirdi-maninjarla wangkaja Nawaku manu nyanungu-nyangu-purnuku, “Kurdukurdu panu-nyayirnijili marlaja kurduwarr-kijika! Ngula-jangkaju yungulu-jana ngurujarranypa pirri-yaninjarla panu-yijala kurduwarr-kijirni nyanungurluku nyurrurla-nyangu-purnurlu. ² Jurllu-kari jurllu-kari, yawu-kari yawu-kari, kuyu-kari kuyu-kari, ngulaju kapulu-nyarra nyurrurlakuju lani-jarrimi nyiyarningkijarra tarnga-juku. Ngulakuju kapunkulu-jana wiri nyina nyurrurlaju.

³ “Nyurru-wiyilpankulu nyinaja kuyu ngarninja-wangu. Miyi-mipalpankulu ngarnu. Jalangu-jarra kapurna-nyarra yinyi kuyulku yungunkulu kuyu ngarni jurllu, yawu, manu kuyu-kari kuyu-kari. ⁴ Ngulakungarnirlji, yampiyalu yalyu ngarninja-wangurlu kuyu-kari kuyu-kari-jangka pinja-warnu. Nyiyaku kuja kujaju? Yalyuju ngulaju wankaru, kulalpa nyiya wankaru nyinayarla yalyu-wanguju. Kujarlajulu ngarninja-wangurlu yampiya yalyuju. ⁵ Kuruwarri nyampuju ngaju-nyangu: Yampiyalu-nyanu tarnga-kurra pakarninja-wangurlu. Kajinpa tarnga-kurra pakarni jinta-kari, ngulaju ngaju kapurnarlajinta kunka-mani. Pulukurlangurlu kaji pinyi yapa tarnga-kurra, ngulaju kapurnarlajinta kunka mani-yijala yapaku nyurnukuju. ⁶ Nyurru-wiyirna-jana yapa ngurrju-manu, ngulaju ngaju-piya. Ngulakujulu-nyanu yampiya tarnga-kurra pakarninja-wangurlu! Kajinpa pakarni tarnga-kurra, ngulaju nyurnukuju kapulurlajinta kunka-mani tarnga-kurra nyuntuju linjarrpa wita-wangu.”

⁷ Ngula-jangkaju, Kaatulu-jana yarda wangkaja Nawaku manu nyanungu-nyangu-purnuku, “Nawa, kurdukurdu panu-nyayirnijili kurduwarr-kijika yungulu-jana ngurujarranypa pirri-yaninjarla panu-yijala kurduwarr-kijirni nyanungurluku nyurrurla-nyangu-purnurlu.

⁸⁻¹⁷ Jalanguju karna-nyarra yimi-ngarrimi nyampu-kurluju pararri-kirli. Kularna riwarri-manilki ngawarra-kurlurluju nyampuju walya manu ngurujarranypa kujarla yalarnirla, lawa. Kajirna nyanyi mangkurdu-wana yalkirirla ngapa-jangka, kapurna-nyarra manngu-nyanyi nyurrurla ngaju-nyangu-patu yapa, manu kapurna-jana manngu-nyanyi nyiyarningkijarra yangka kujalu wilypi-pardija pawurtu-ngurlu nyurrurla-kurluju. Kularna-nyarra wajawaja-mani nyurrurlaju, lawa. Pararri karna-nyarra milki-yirrarni nyurrurlaku jintawarlayiki-juku, kujankulu wilypi-pardija pawurtu-jangka, manu nyiyarningkijarraku manu kujarla yalarnirlaku ngurujarranypaku. Ngulaju yungunkujulu marlaja nyanyi kajinkili pararriji nyanyi, ngulaju ngula-jukurna-nyarra wangkaja.”

Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu-kurlu

¹⁸ Nyampu-patu yirdi ngalapi-nyanujurlu Nawakuju: Jiimi, Yaamu, manu Japaji. (Yaamuku ngulakujurla ngalapi-nyanu wirriya palka-jarrija yirdiji Kanana.) ¹⁹ Nyampu-patu-kurlangu kurdukurdu ngulalu palka-jarrija, ngulalu-jana kurduwarr-kujurna jayakurra-nyayirnilki ngurujarranypa nguru-kari nguru-karirla.

²⁰ Ngula-jangkaju kamparruju, Nawangkuju-nyanurla yarlu-pungu walyaju kaatiniki yungu-nyanu ngulangkaju yirrarni marnikiji-piya. Ngula-jangkanya yungu pamalku ngurrju-mani. Ngula-jangkaju, julkulku ngurrju-manu nyurlanjarla. Ngula-kurlurluju pamalku ngurrju-manu. ²¹ Ngula-jangka, julku-jangkarluju pamalku Nawangkuju ngarnu. Ngarninjarla warungka-jarrija. Warungka-jarrinjarla, palkangkalku-nyanu jurnarrpa rurrny-pungu, ngulalpa jurnarrpa-wangulpa jalyalku ngunaja kalukurla. ²² Nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Yaamu, yanurnurla kirda-nyanuku kaluku-kurra.

Yukajarni kalukurla, ngula parlu-pungu kirda-nyanuju jalyalku, ngulalpa karrinjarla lirlki-nyangu. Lirlki-nyanjarla pina-yanu yurlapardi-kirra. Manu-palangu yanu nyanungukupurdangka-jarraku jirrama-kariki. Ngula-palangu yimi-ngarrurnu jirrama-karikiji. ²³ Purda-nyanjarla manulku-palarla wawarda jirrama-karirliji parnta-yirrarninjakungarntirli. Ngula-jangkaju, wawarda-kurlurluju parnta-yirrarnu-palanyanu purdangirli jimanta-wana. Ngula-palarla kumamurrumkirru-juku yanu kirda-nyanukuju, wawarda-palarla parnta-yirrarnu nyanja-wangurlu-juku. Kula-pala kirda-nyanuju nyangkarla jalyaju.

²⁴ Nyanungujulpa Nawaju jarda-juku waparlku ngunaja. Ngula-jangkaju, yakarra-pardija langarpalku warungka-wangu-juku. Nyarrparlu mayi milya-pungu ngalapi-nyanuju Yaamuju kujalpa jalya lirlki-nyangu kurnta-wangurlu. ²⁵ Ngulakujurla kulu-jarrija Nawaju yangkakaju Kananaku ngalapi-nyanuku Yaamu-kurlanguku. Yaninjarla juyurdurlu-yunparnu Kanana, manurla wangkaja, “Nyuntu kapurnangku juyurdurlu-yunparni. Nyuntukupurdangka-patuju kapungku kamparru-juku nyina wiri-jiki nyuntukuju tarnga-juku. ²⁶ YAAWIYI, ngulaju Wiri-nyayirni! Ngulakuju pangkalarla Jiimiji marlaja nyina Kaatuku wardinyi-nyayirni tarnga-juku! Jiimilki ngulaju pangkalangu wiri-yijala nyina nyuntukuju. ²⁷ Pangkalarla Japajikiji Kaaturlu yinyi walya wiri-nyayirni. Ngulajulu pangkala nyina Jiimi-kirlangu jintawarlayi-jiki Jiimi-kirlangu-mayamaya manu Japaji-kirlangu-mayamaya. Pangkalanguku wiri-jiki-yijala nyinami nyuntuku Kananakuju. Nyampunya ngula-jukurnangku wangkaja.”

²⁸⁻²⁹ Ngula-jangkaju, Nawaju yarda purlka-nyayirni nyinaja yukurikiji 350-palakuju yangka-jangka ngawarra wiri-jangka. Yukuri-jangka 950-pala-jangka yawu-pardijalku Nawaju.

10

Nyampunya Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu

¹ Nyampunya Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu yangka Jiimi-kirli manu Yaamu-kurlu manu Japaji-kirli. Yangka-jangka ngawarra wiri-nyayirni-jangka, nyampurra-patukujulu-jana kurdu panu-nyayirni palka-jarrija wirriyawirriyaju.

Nyampurra yapa ngulajulu Japaji-ngirli jaya-jarrija

² Nyampurranya Japaji-kirlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Kuuma, Makaku, Mardayi, Japana, Tupulu, Mijiki manu Tiraji.

³ Nyampurranya Kuuma-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yajikani, Ripiraji manu Tukurra.

⁴ Nyampurranya Japana-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Layiju, Tarrjiji Kitimi manu Rurdani. ⁵ Yapa kuja kalalu nyinanja-yanu warru mangkuru wiri-nyayirni-wana Mirditirinu-wana, ngulajulu muku palka-jarrija yangka Japana-kurlangu-jangka ngalapi-nyanu-warnu. Ngulajulu panu-jarrija yapaju. Jarnkujarnku nyinaja warru kalalu nguru-kari nguru-karirla, manu kalalu jarnkujarnku wangkaja jaru-kari jaru-kari nyanungurra-nyanguju.

Nyampurra yapa ngulajulu Yaamu-ngurlu jaya-jarrija

⁶ Nyampurranya Yaamu-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Kuuju, Mijirami, Puurtu manu Kanana.

⁷ Nyampurranya Kuuju-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Jipa, Yapila, Japatayu, Raama manu Japatika.

Nyampurranya Raama-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Jiipa manu Tirtanu.

⁸ Yangkaku yirdiki Kuujuju, ngulakujurla kaja-nyanu nyinaja yirdiji Nimurdu. Nimurdu, ngulaju kala nyinaja pirrjirdi-nyayirni. ⁹ Kala nyinaja kuyu-pungu-nyayirni YAAWIYI-kirlangu. Kujarlanya kalalu yapa wangkaja yapa ngalya-kari-kirli, ngulaju kuja, “Yalumpu yapa, ngulaju kuyu-pungu-nyayirni Nimurdu-piya YAAWIYI-kirlangu.”

¹⁰ Ngulaju ngula-juku. Yali Nimurdu kala-jana wiri nyinaja yapa panukuju. Kamparru-wiyi kala-jana wiri nyinaja ngurrararla Papilunurla kuja kalalu yapaju nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Papulu, Yirikarla manu Yakada. ¹¹⁻¹² Ngula-jangkaju, Nimurduju yanu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Yajiriya-kurra. Ngulangkalpa-jana kirri-patu wiri-patuju ngurrju-manu yirdi-patuju Ninupu, Riyupuju-Yiri, Kaala manu Rijini. Rijini, ngulaju kirri wita-wangu-nyayirni kulkurrirni kirri-jarrarlaju yirdi-jarrarlaju Ninupurla manu Kaalarla.

¹³⁻¹⁴ Yalumpu Mijirami, ngulaju kala-jana nyinaja warringiyi-nyanu panu-karirlanguku Luurdu-mayamayaku, Yanama-mayamayaku, Liyapa-mayamayaku, Napurto-mayamayaku, Patiri-mayamayaku, Kajala-mayamayaku, manu yangka kuja kalalu nyinaja nguru-karirla yirdi-karirla Kiritirla. (Kuja kalalu nyinaja yapa nguru-karirla yirdi-karirla Pilijiyarla, ngulajulurla nyinaja warlalja warringiyi-nyanuku yalumpuku Kajalaku.)

¹⁵ Yangka Kanana, ngulakuju-palarla kirda-nyanuku nyinaja wirriya-jarraju: Kampurru-warnu wirriya yirdiji Jirdana, manu purdangirli-warnu wirriya yirdiji Yiji. ¹⁶⁻¹⁸ Kananaju kala-jana nyinaja warringiyi-nyanuju panu-karirlanguku yapakuju, ngularrajulu yirdiji: Jiipu-mayamaya, Yamuri-mayamaya, Kirrkaji-mayamaya, Yiipi-mayamaya, Yarrka-mayamaya, Jini-mayamaya, Yarrpada-mayamaya, Jimarra-mayamaya manu Yamaja-mayamaya. Nyampurranya Kanana-kurlangu-mayamaya warlalaju. Ngakarralku ngulajulu muku pirri-maturnu nguru-kari nguru-kari-kirra ngulaju kirri-ngirli yirdi-ngirliji Jirdana-ngurlu. ¹⁹ Panu-karijili yanu kurlirra kirri-kirra yirdi-kirraju Karara-kurra, ngulajulpa karrija ngurrararla yirdingkaju Kaajarla. Ngula-jangkajulu kakarrara-jarrinja-yanu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Laaja-kurra, ngulangajulpalu nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Jatamarla, Kumarrarla, Yardamarla manu Jipuyirla.

²⁰ Nyampurrajulu yapa panuju palka-jarrija Yaamu-ngurlu yangka-ngurlu Nawa-kurlangu ngalapi-nyanu-ngurluju. Ngulaju kalalu wangkaja jaru-kari jaru-kari nyanungurra-nyanguju, manu kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla nyanungurra-nyangurlaju.

Nyampurra yapa ngulajulu Jiimi-ngirli jaya-jarrija

²¹ Jiimi, yangka Japajikipurdangka papardi-nyanu, ngulakujulurla palka-jarrija wirriyawirriya. Jinta-kari warringiyi-nyanuju, ngulajulpa-jana warringiyi-nyanu-yijala nyinaja yapa panukuju yangka kuja kalalu-nyanu yirdi-pajurnu 'yapa Yiipu-kurlangu'.

²² Nyampurranya Jiimi-kirlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yilimi, Yajurru, Yarrpakaja, Luurdu manu Yarama.

²³ Nyampurranya Yarama-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yuuju, Yuulu, Kiju manu Mijiki.

²⁴ Yangka Yarrpakaja, ngulajurla kirda-nyanuju Jaalayaku. Jaalaya ngulajurla kirda-nyanuju Yiipuku. ²⁵ Yiipu ngulaju-palangu kirda-nyanuju wirriya-jarraku yirdi-jarrakuju Pilikiki manu Jakurtturnuku. Kuja wiri-jarrija Pilikiji, ngula-puruju-jana Kaaturlu yapa muku yilyaja nguru-kari nguru-kari-kirra yungulu wangkami jaru-kari jaru-kari ngurujarraranpalku.

²⁶⁻²⁹ Yangka Jakurtturnuju, ngulajulpa-jana kirda-nyanu nyinaja wirriyawirriyaku yirdi-patukuju Yalmurda, Julupuku, Yamapitiki, Jiiraku, Yardumuku, Yuujuluku, Tiki-laku, Yupala, Pimuluku, Jiipaku, Yupiriki, Yapilaku manu Juupupuku: Nyampurranyalu nyinaja jintawarlayiji yapa Jakurtturnu-kurlangu warlalaju. ³⁰ Ngulaju kalalu nyinanja-yanu pamarrparla kakarrumparra-warnu kulkurrirni yirdi-jarrarlaju Mijjirla manu Jipararla.

³¹ Nyampurralu Jiimi-kirlangu-mayamaya ngulaju yangka kuja kalalu wangkaja jaru-kari jaru-kari manu kuja kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla nyanungurra-nyangurlaju.

³² Nyampurralu yapaju ngulaju Nawa-kurlangu-patu-jangka ngalapi-nyanu-patu-jangka yangka kuja kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla. Nyampurra-jangkanyalu yapa-kari yapa-kari pirri-maturnu ngurujarraranypa yali-jangka ngawarra wita-wangu-jangkaju.

11

Yapajulu muku pirri-maturnu jaru-kari jaru-kari-kirli

¹ Ngawarra-jangka yangka wiri-jangka, ngulaju kalalu jinta-wiyi-jiki jaruju wangkaja. ² Kujalu kakarrara-purdalku yanu nguru-kurra yirdi-kirraju Papiluniya-kurra, ngulanganyalpalu nyinaja jintawarlayi-jiki manangkarrarla pirli-wangurla.

³ Wangkajalkulu-nyanu nyanungu-patu yuwarli-kari yuwarli-kariki ngantirninjan-garnti. Ngulajulu-jana ngurrju-manu pirikiji-kirlirli kujalu ngurrju-manu pirikiji* pirjirdi walya-jangka manu palya-piya-jangka. ⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalu-nyanu, "Yirrarnirlipa kirri wiri-nyayirni nyampurla-juku, manu jinta-karirlipa ngantirni yuwarliji kurrirdi-nyayirni kankarlumpayi yungu paarl-mardarni kankarlarra yalkiri.

* 11:3 bricks

Kajili-ngalpa yapa-karirli nyanyi, ngulaju kapulu-ngalpa rdirrinyapa-pajirni. Kula-ngalpa nganangu nyampu-ngurluju yilyami.”

⁵ Junga-juku, rdirri-yungulurla yuwarli kirrirdiki ngantirninjakuju manu kirri wiriki yirrarninjaku. Ngula-kurraju YAAWIYI-rliji, ngulajulpa-jana warrawarra-kangu ngantirninja-kurraju. ⁶ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajalku-nyanu, “Nyampurrapatu, ngula kalu nyina jintangka, ngulaju kalu jintajuku jaru wangka. Nyampuju kalu-nyanu nyanungurlu-puka ngantirni kirriji manu yuwarli kirrirdiji kuja kalu-nyanu nyanungu-juku wala nyina ngaju-kurra-wangu. Jalangu-jarrarlul kulalpa-jana nganangu-puka warla-pajikarla, kalakalu maju-juku kanyi wiljinki-juku tarnganguku. ⁷ Kuja-kujakuju, kanunju-jarrinjarla yinyilkirli-pa-jana jaru-kari jaru-kari jaru-kari jaru-kari.”

⁸⁻⁹ Junga-juku, jaru-kari jaru-kari-jana yungu nyanungurlu YAAWIYI-rli. Ngula-jangkaju, kulalpalu-nyanu milya-pungulku jaru-kari jaru-kari wangkanja-kurra. Ngulajulpalu-nyanu kanginy-pungulku. Kujalpalu-nyanu kanginy-pungu jarnku-jarnku jaru, lawa-jarrijalu yuwarli kirrirdimpayiki ngantirninjakuju, manulurla marlaja pirripirri-maturnu nguru-kari nguru-kari-kirra YAAWIYI-kiji. Kujarlunya-jana YAAWIYI-rli warla-pajurnu yuwarli-kijaku kirrirdi ngantirninja-kujaku. Ngulajulu kirriji ngarrurnu ‘Papulu’, ngulaju nyampuju yirdiji, ‘Warungka-manu-ngalpa Purdanyanja-wangu’.

Nyampurra yapa ngulajulu Jiimi-ngirli jaya-jarrija

¹⁰⁻¹¹ Nyampuju yimi Jiimi-kirli Nawa-kurlangu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu. Ngawarra wiri-jangka yukuri-jarra-jangkarla, kujalpa nyinaja 100-palaku yukuriki, Jiimikijirli kurdu jintawiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Yarrpakuju. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija. Ngularla palka-jarrija yangka Yarrpakuju, ngula-jangkarlaju Jiimijilpa wankaru-juku nyinaja yarda 500-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

¹²⁻¹³ Yangka Yarrpakuju ngalapi-nyanu Jiimiki, kujalpa nyinaja 35-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jintawiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Jaala. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Yarrpakuju. Ngularla palka-jarrija yangka Jaala, ngula-jangkarlaju Yarrpakujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 403-palakuju yukuriki purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

¹⁴⁻¹⁵ Yangka Jaala ngalapi-nyanu Yarrpakuju, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jintawiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Yiipu. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Jaalaku. Ngularla palka-jarrija yangka Yiipu, ngula-jangkarlaju Jaalajulpa wankaru-juku nyinaja yarda 403-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

¹⁶⁻¹⁷ Yangka Yiipu ngalapi-nyanu Jaalaku, kujalpa nyinaja 34-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jintawiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Piliki. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Yiipuku. Ngularla palka-jarrija yangka Piliki, ngula-jangkarlaju Yiipujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 430-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

¹⁸⁻¹⁹ Yangka Piliki ngalapi-nyanu Yiipuku, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jintawiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Ruu. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Pilikiki. Ngularla palka-jarrija yangka Ruu, ngula-jangkarlaju Pilikijilpa wankaru-juku nyinaja yarda 209-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

²⁰⁻²¹ Yangka Ruu ngalapi-nyanu Pilikiki, kujalpa nyinaja 32-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jintawiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Jirruku. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Ruuku. Ngularla palka-jarrija yangka Jirrukuju, ngula-jangkarlaju Ruujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 207-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

²²⁻²³ Yangka Jirruku ngalapi-nyanu Ruuku, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jintawiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Nayuru. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Jirrukuku. Ngularla palka-jarrija yangka Nayuruju, ngula-jangkarlaju Jirrukujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 200-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

²⁴⁻²⁵ Yangka Nayuru ngalapi-nyanu Jirrukuku, kujalpa nyinaja 29-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jintawiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Tiira. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Nayuruku. Ngularla palka-jarrija yangka Tiiraju, ngula-jangkarla Nayurujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 119-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

²⁶ Yangka Tiira ngalapi-nyanu Nayuruku, kujalpa 70-palaku yukuriki nyinaja jarlu-pardu, ngulaju-jana marnkurrrpa mardarnu wirriya-patu yirdi-patuku kamparru-warnuju Yipurumu, kulkurru-pajaju Nayuru, purdangirli-warnuju Yarrana.

Nyampurra yapa ngulajulu Tiira-ngurlu jaya-jarrija

²⁷⁻²⁹ Nyampunya yimi Tiira-kurlangu manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu. Ngu-lajulpalu nyinaja yangkangka-juku ngurungka Ppiluniarla kirringka yirdingkaju Yuurrungka. Yangka Yarrana ngalapi-nyanu Tiira-kurlangu, ngulakujulurla palka-jarrija marnkurrrpa kurdu-patu: Kamparru-warnuju yirdiji wirriya Laati, kulkurru-pajaju ngulaju ngama yirdiji Milkaya, purdangirli-warnuju yirdiji Yijika. Ngula-jangkaju, Yarranaju yawu-pardijalku. Kala nyanungukupalangu Tiira, ngulajulpa wankaru-juku nyinaja. Tiira-kurlangu-yijala ngalapi-nyanu kulkurru-paja yirdiji Nayuru, ngulangkaju karnta kangu nyanungukupurdangka-kurlangu Yarrana-kurlangu yurmtalu-nyanu yangkaju Milkayaju, ngulaju kangu karnta nyanungukulku. Tiira-kurlangu-yijala ngalapi-nyanu kamparru-warnu yirdiji Yipurumu, ngulangkuju manu karnta-yijala nyanungu-parnta yirdiji Jaarayi. ³⁰ Kularla palka-jarriyarla kurdu Jaarayikiji nyarrparla mayi.

³¹⁻³² Ngula-jangkaju, ngakalku-yijala Tiiraju jirnganja-jana yarnkajalku Kanana-kurra, kangu-jana yapaju nyanungu-nyangu warlalja. Ngulaju-jana nguru-yirrarnu yatijarra karlarra, Yipurumuku manu Yipurumuku kali-nyanuku Jaarayiki, manu nyanunguku warringiyi-nyanuku Laatiki. Kirri-ngirliji Yuurru-ngurlu-jana kangu wurnturu kirri-kari-kirra-wiyi yirdi-kirra Yarrana-kurra. Ngulangkalpalu nyinaja tarngga. Ngula-jangkaju, kujalpa Tiiraju nyinaja 205-palakaju yukurikiji, yawu-pardijalku.

12

YAAWIYI-rli yajarnu Yipurumu

¹ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI-ji wangkajarla Yipurumukuju, “Nguru nyampu, ngulaju yampinja-yantalku manu nyentukupalangu manu nyuntu-nyangu-purnurlangu. Kapurnangku ngajulurlu-juku nguru-yirrarnu nguru-kari-kirralku jinta-kari-kirra.” ² “Kapunpa-jana nyuntuju wiri-jiki nyina yapakuju jaya-kurraku nyuntu-nyanguku kujarla yalarnirlaku. Kapurnangku yirdiji nyuntuju wiri-pajirni. Kapurnangku pirjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngulakuju yapa-patu-kari kapungkulu wardinyi-yijala manu ngampurrrpa marlaja nyina nyentukuju. ³ “Kajingkili yapa nyinami nyuntu wardinyi, ngulaju ngula-juku. Ngulakuju kapurna-jana ngajuju pirjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kala kajingkili karla-karri maju manu juyurdurlu-yunparni, ngulaju kapurnangkurla juyurdurlu-yunparnijarla kunka-mani-yijala. Kuja kanpaju nyuntu wala-juku nyina ngajuku, kujarlaju yapa-kari yapa-kari kapungkulu marlaja nyina wardinyi nyuntuku kujarla yalarnirla ngurujarranypa.”*

⁴⁻⁵ Junga-juku, YAAWIYI purda-nyangu linpangku Yipurumurluju. Yangka-ngurlu Yarrana-ngurlu jirnganja-jana yarnkaja Yipurumuju nyanungu-parntaku Jaarayiki manu nyanungukupurdangka-kurlanguku ngalapi-nyanuku Laatiki manu warrkini-patuku nyanungu-nyanguku kujalpalurla warrki-jarrija, manu nyiyarningkijarraku kawartawaraku manu narnukutuku manu pulukuku manu tangkiyiki manu jurrnarpaku, ngulaju-nyanu muku kangu nyanunguku nguru-kari-kirralku yirdi-kirraju Kanana-kurra. Kuja yarnkajalku Yarrana-ngurlu Yipurumuju, ngulaju jarlu-pardu-nyayirnilki nyinaja 75-palaku yukurikilki.

⁶ Ngula yukajarra nguru-kurra Kanana-kurra, ngulangkalpalu jaya-kurra-nyayirni yapaju nyinaja Kanana-wardingki-patuju. Ngula-jangkaju, jingjingi-jana jirnganja yanu Kanana-wana jinta-kari-kirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jikimi-kirra Muuri-kirlangu-kurra maralypi-kirra. Ngulangkalulpa watiya-nyayirni-wangu jinta karrija tarruku nganta. Yalumpurla-juku Yipurumuju jupu-karrija.

⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rliji-nyanu milki-yirrarnu Yipurumu-kurra, wangka-jalkurla Yipurumukuju, “Nyampu nguru, yinyi kapurna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurdu.” Ngula-jangkaju, Yipurumurluju yarturluku-jana turnu-maninjarla yurturlurla murnju-yirrarnu YAAWIYI-ki pulka-pinjankungarntirli manu kuyu warntarri purranjankungarntirli.

⁸ Ngula-jangka, Jikimi-jangkaju yarda-jana jirnganja yarnkaja, ngulaju kurlirralku pirli-kari pirli-kari-wana yaninja-yanu. Ngulaju ngurraju yirrarnu kulkurru mardangka kirri-jarrarla kulkurru. Jinta-kari kirri yirdiji Yayi kakarrara, jinta-kari kirri yirdiji Pijili

* 12:1 Nyangka Acts 7.3

* 12:3 Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

karlarra. Ngulangkaju jinta-karilki yurturlurla murnju-yirrarnu yarturluju YAAWIYI-ki yati-wangkanjaku, manurla kuyu warntarri purraja nyanunguku. ⁹ Ngula-jangkaju, jirrnganja yarnkaja-jana yarda, kurlirra-jana kanja-yanu, ngula-jana yarda jirrnganja ngunanja-yanu kurlirra-juku jilja-kurra yirdi-kirra Nikipi-kirra.

Yipurumu-kurlangujulpalu nyinaja ngurrara-karirla yirdingkaju Yijipirla

¹⁰ Ngulangka Nikipirla nyinajarra lirrjirdi-nyayirnirla ngurungkaju. Ngakarrangakaralku ngapa-wangulku manu miyi-wangulkulpalu nyinaja yapaju. Yarnunjukulpalu nyinaja miyi-wangu. Ngula-jangkaju, Yipurumuju yarda-jana nguru-yirrarnu karlaralku nguru-kurra Yijipi-kirra. ¹¹⁻¹² Kujalu yanurnu nguru-kurra Yijipi-kirra, ngulangkajurla Yipurumuju lanilki wangkaja karnta kali-nyanuku nyanungu-parntaku, “Kari-nganta nyuntuju yuntardi-nyayirni. Kajingkili Yijipi-wardingkirli nyanyi nyuntulu, ngulaju kapujulu ngurru-nyanjarla pakarni ngaju ngaju-parnta-ngurlu, manu kapujulu jurnta kanyi nyuntuju. ¹³ Ngula-kujaku, nyuntuju wangkaya-jana ngajukupurdangkanpa ngawurru-nyanu nganta. Kajinpa-jana kuja wangka, ngulaju kapujulu yampimi. Kulajulu pakarni.”

¹⁴ Junga-juku, kujalu yukajarni Yijipi-kirra, Jaarayilkili nyangu yuntardi-nyayirni Yijipi-wardingkirli. ¹⁵ Kujalpalurla kingiki warrkini-patu warrki-jarrija, ngularlangurlulu Jaarayiji nyangu yuntardi-nyayirni. Ngula-jangkaju, kingikililirla yimi-ngarrurnu yuntardi-nyayirni karnta. Jungajukulu karntaju manunju. Kangurnulu kingikirlangu-kurra. ¹⁶ Junga-juku, kingijilparla ngurrju-nyayirni nyinaja Yipurumukuju, manulparla warntarri yungu panu-jarlu-nyayirni: puluku, kawartawara, tangkiyi manu yapa-patu warrkini wati manu karnta kujalpalurla jamulu warrki-jarrija pirijinapiya Yipurumukuju miyi-mipaku. Kujarlaju nyanungujulpa Yipurumuju nyinaja ngampurpa-nyayirni.

¹⁷ YAAWIYI-ji wardinyi-wangulpa nyinaja kingikiji kujarla Jaarayi puntarnu Yipurumukuju. Ngula-jana YAAWIYI-rlu nyurnuku ngurrju-manu yalumpu kingi manu nyanungu-nyangu yapa yangka kujalpalurla jirrnganja nyinaja yuwarli nyanungu-nyangurla. ¹⁸⁻¹⁹ Junga-juku, kingirlijirla jarulku yilyaja, wangkajarla nyanungu-nyangu warrkiniki yajarninjaku Yipurumuku. Junga-juku, Yipurumuju yanurnu kingi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngulangkajurla wangkajalku kingiji, “Nyarrparlanpaju warlanguku yimirr-yungu kujanpa Jaarayi ngarrurnu nyuntukupurdangkalku ngawurru-nyanu nganta? Nyuntu-nyangu-jala karnta yalumpuju! Pina-kangka nyanungu! Manu pardiyarra nyampu-ngurluju nguru-ngurlu!” ²⁰ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana kingiji nyanungu-nyanguku warrmarlaku, “Purayalu-jana yungunkulu-jana yilyamirra kulkurru-ngurlu.” Junga-juku, Yipurumurluju yampinja-yanu nguruju, kanga-jana nyanungu-nyangu yapa, nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra.

13

Yipurumu-kurlangu Laati-kirlangu, jarnkujarnku yanulu nguru-kari-kirra

¹⁻² Yijipi-jangkaju, Yipurumu pina jirrnganja yanu-jana kakarrara yatijarra nguru-kurra yangka Nikipi-kirra jilja-kurra. Ngulajulpa mardarnu nyiyarningkijarra jayakurra-nyayirni tala, puluku, kawartawara, jurnarrpa. Panu-kari warlalja yangka nyanungukupurdangka ngalapi-nyanu Laati-kirlangurlangu, yanurralu jintangka-juku Nikipi-kirra-yijala. Ngula-kurranyalu muku yukajarra Yipurumu-kurlangu, Laati-kirlangu.

³⁻⁴ Ngula-ngurluju, yardalu yarnkaja yatijarralku. Ngurra-kari ngurra-kari ngunanja-yanulu. Yangka-kurra-yijalalu pina-yanurnu kamparru-warnu-kurra yangka kirrijarra-kurra-yijala kulkurru-kurra Pijili-kirra manu Yayi-kirra kuja yangka kamparruwiyi ngunaja Yipurumuju manu yangka kuja-jana yarturlu murnju-yirrarnu YAAWIYI-kirlangu pulka-pinja-kurlangu maralypi yarturlu yurrujurla. Yalumpurla-juku YAAWIYI wiri-pajurnu Wiri-nyayirni Yipurumurlu.

⁵ Yipurumukupurdangka-kurlangu ngalapi-nyanurlu yirdingki Laatirli, ngulajulpanyanu jaya-kurra-yijala mardarnu nyiyarningkijarraju puluku manu jiyipi manu kaluku. Ngulajulpa-pala-nyanu jarnku-mardarnu panu-mirnimirni. ⁶⁻⁷ (Yalumpurla ngurungka, ngulajulpalu kamparru-juku nyinaja yalumpu-wardingki-juku Kanana-wardingki-patu-juku, manu ngalya-kari yapa turnu-warnu-yijala yirdiji Piriji-patu, ngulajulpalu yalumpurla-yijala ngurungka warru nyinaja.) Marna yukuri kulalpa wiri karrija puluku ngarninjaku, manu ngapaju kulalpa wiri ngunaja. Ngula-jangka kujarlaju, Yipurumu-kurlangurlu Laati-kirlangurlu warrkinirli, ngulangkujulu-nyanu wiljiwilji-manu marna-ngurlu ngapa-ngurlu. Marna-wangurla manu ngapa-wangurla lirrjirdirla, kulalu nyiyakulku nyinakarla panu-kariji yalumpurlaju ngurungka.

⁸ Ngula-jangka, Yipurumujurla wangkaja Laatikiji, “Ngalipaju karlipa nyina turnu-warnu-jala-ngarra. Kulu-wangurlipa nyina waparlku rarralya. ⁹ Walyanya kanpa yinya nyanyi kakarrumparra-warnu kurlirra manu karlumparra-warnu kurlirra? Milaka nyarrparanpa kanyi walya. Kajinpa yani karlumparra-warnu kurlirra, kapurna ngajuju yani kakarrumparra-warnu kurlirra.”

¹⁰⁻¹³ Junga-juku, Laatirliji walyajulpa nyangulku. Nyangu wirri wantiki-wana-juku karru ngapa-kurlu-wana kakarru-kurlirra. Parlu-pungu yukuri-nyayirni manu watiya ngurrju-nyayirni wiriwiri karru-wana yirdi-wana Jurdunu-wana, yangka kuja-ka wirri wiri ngunamirra kurlirra yirdi-kirraju kirri-kirraju Jura-kurra. Ngula-kurra-pinanguju ngapa-ka ngunanjarra-yani jaya-kurra. Ngurujulpa ngunaja yangka-piya-yijala yukuri-jarlul kaatini yirdi-piya Yitini-piya manu nguru-kari jinta-kari-piya Yijipi-piya. (Kurlarra wurnturulpa-pala karrija kirri-jarra jirrama. Yirdiji jinta-kariji Jatama, jinta-kariji kirri-kariji yirdiji Kumarra. Murnma-juku-palangu YAAWIYI-rlu yampija kirri-jarraju riwarr-pinja-wangurlu.)

Nyampu walya milarninjarla puranja-yanu-jana jirrnganja Laatirliji. Ngulaju yanurra kirri-kirra Jatama-kurra kakarru-kurlirra. Ngurralku yirrarnu yungkaparri-jiki kirringka Jatama-pirdi. Yapa yali kujalpalu nyinaja Jatamarla, ngulajulpa punku-nyayirni nyinaja, kulalpalu YAAWIYI puraja, lawa.

Yipurumujulpa-jana jirrnganja nyinaja purdangirli yalumpurla yangkangka-juku ngurungka lirrjirdirla.

YAAWIYI-rlu jangku-pungurla Yipurumuku kurdu panu-jarlul

¹⁴ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajarla Yipurumukuju, “Walya nyampu miimii-nyangka warru yatijarra, kakarrara, kurlirra, karlarra. ¹⁵ Nyampuju kapurnangu yinyi nyuntuluku manu nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurduku. Kajinpa-jana kurdu panu mani, ngulakunya kanpa-jana ngayi-mardarni nyuntulurlu tarnga-juku. Ngulakunya-jana karrimi nyampuju walya.* ¹⁶ Nyuntu-nyangu kurdukurdu kapulu panu-jarrimi panu-nyayirni jaya-kurra nama-piya. Kula-jana nganangu yiin-pura nama-piya kurdukurduju. ¹⁷ Karringja-pardinjarla jirrnganja-jana warru wapaya nyampurla walyangka, kurlurlumpayi, karlumpayi, yatujumpayi, kakarrumpayi. Kari-nganta kapurnangu muku yinyi nyuntukulku nyampuju walya.”

¹⁸ Junga-juku, Yipurumu-jana purda-nyanjarla jirrnganja yarrnkaja karlarra kurlirra. Ngurra-kari ngurra-kari ngunanja-yanu-jana jirrnganja. Yanurnu jinta-kurra yirdi-kirraju kirri-kirraju Yipurana-kurra. Ngulangkalkulpa-jana jirrnganja nyinaja. Ngulangka kirringka Yipurana-rla karrijalpalu watiya panu wiriwiri ngurrju-nyayirni maralypi. Nyampurra watiyajulpalurla karrija warlalja watiki jinta-karikiji yirdikiji Mamiriki. Ngulangkau Yipurumurluju yarturlu-yijala yarda yurturlurla murnju-yirrarnu yurrurla, ngulaju YAAWIYI-ki pulka-pinjaku.

14

Kingi Kirdulayumurlu puuly-mardurnu wati yirdiji Laati

¹ Kuja-puru wati jintalpa nyinaja kingi Papilunuku yirdiji Marapiliji. Jinta-kari yirdiji Yarukuju kingilpa nyinaja Yalujuku. Jinta-kari yirdiji Kirdulayumuju nyinajalpa kingi Yilimiki, manu jinta-kari yirdiji Tituluju nyinajalpa kingi Kuyimiki. ² Nyampurra murntu-pala kingi-patu manu nyanungurra-nyangu warrrarlalu-jana jangkardu yanurnu kulu rdaka-pala kingi-patu-kariki manu nyanungurra-nyangu warrrarlaku. Yirdi nyanungurra-nyanguju Piira, Piirra, Jinapa manu Jimipa. Piirajulpa kingi nyinaja Jatamaku. Piirrajulpa kingi nyinaja Kumarraku. Jinapajulpa nyinaja kingi Yardamaku, manu Jimipajulpa nyinaja kingi Jipuyiki. Wati jinta-karijilpa nyinaja kingi Piilaku. (Yirdi jinta-kari ngurra yinya-kurlangu Jura.)

³ Kujalu-jana murntu-pala kingi manu nyanungurra-nyangu warrrarlalu jangkardu yanurnu kulu yinyaku rdaka-pala kingi-patuku, rdaka-pala kingijili-jana jinta-jarrija nyanungurra-nyanguku warrrarlaku karru-wana yirdi-wanaju Jiirdurnu-wana. (Jalan-gurlu karlipa nyampuju ngurra yirdi-mani ‘Mangkuru Punku’. Kula-ka nyiya wankaru nyina ngapangka yinyarlaju.) ⁴ Kujakungarntiji, kingi Kirdulayumulpa-jana wiri nyinaja yinyaku rdaka-pala-kari kingiki 12-palaku yulyurpuku. Yulyurpu-kari wangkajalu kulalurla warri-karrimi nganta nyanunguku. Wangkajalpalurla jangkardu nganta

* 13:15 Nyangka Galatians 3.16

kulu. ⁵ Kuja-jangkanya-jana yulyurru-pu-karirlaju, kingi Kirdulayumuju wangkaja kingi-patuku yirdi-patukuju Marapiliki, Yarukuku manu Tituluku yungulu-jana nyanungurra-nyangu warrmarla kanyirni kuluku yungulu-jana jangkardu yani panu-kariki. Yinyarra murntu-pala kingi manu nyanungurra-nyangu warrmarla kamparruju yanulu ngurra-kurra yirdi-kirraju Yajara-Karnami-kirra kuluku Ripayiti-patu yapaku. Ripayiti-patujulu-jana muku pungu kingi Kirdulayumu-kurlangu-paturlu warrmarlarlu kulu wiringka. Ngula-jangka, kingi Kirdulayumu-kurlangu warrmarlalu yanu Yaamu-kurra kujalpalu yapa-patu Jujiyi-patu nyinaja, ngulalu-jana Jujiyi-patuju muku pungu-yijala nyanungurrarlaju. Ngula-jangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlaju yanu Jaapa-Kirija-kurralku. Yinyarla Yimiti-patu yapalu-jana muku pungu-yijala nyanungurrarlaju. ⁶ Ngula-jangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlalu yanu pirli-patu-kurra ngurrangka Yitamarla ngurra yirdi-kirraju Yala-Parana-kurra. Nyampuju kutu jiljangka. Yinyarlalu-jana muku pungu yapa Yuuriti-patu nyanungurrarlaju. ⁷ Ngula-jangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlalu yanu pirli-patu-jangka Yanimiji-kirra. (Yirdi jinta-kari ngurra nyampukuju Katiji.) Yinyarlalu-jana Yamili-patu muku pungu nyanungurrarlaju. Manu Yamuri-patulu-jana muku pungu-yijala kulu wiringka. Yamuri-patuju kalalu nyinaja Yajaja-Tamururla.

⁸ Yinyarra rdaka-pala-kari kingi-patu Jatama-wardingki, Kumarra-wardingki, Yardama-wardingki, Jipuyi-wardingki manu Piila-wardingki, purda-nyangulu kujalpalu kingi Kirdulayumu manu kingi marnkurrpa-kari manu warrmarla nyanungurra-nyangu yanurnu kuluku. Junga-juku, yanulu karru-kurra Jiirdurnu-kurraju kuluku. ⁹ Ngurra yinyarla, kulu wiringkili-jana pakarnu kingi-patu-kari yirdi-patuju Kirdulayumu, Titulu, Marapili, Yaruku manu panu-kari warrmarla. Murntu-palarlu panu-jarlu turnu-warnurlu warrmarlarlulpalu-jana kulungku pakarnu rdaka-pala turnu-warnu-kari. ¹⁰ Karru Jiirdurnu-wana karrijalpa parlju-nyayirni. Kaji ngana yinya-wana wapayarla, kapu yukayarla kanunju manu paliyarla. Kulu wiri-puru, kingi Jatama-wardingki manu Kumarra-wardingki manu nyanungurra-nyangu warrmarla parnkajalu lani. Ngulalu wantija parlju-kurra, mukulu palija yalirla-juku. Yangka-patu kingi-patu marnkurrpa-kari manu nyanungurra-nyangu warrmarla, ngulalu wuruly-parnkaja pirli-kirra pinja-kujakuju.

¹¹ Ngula-jangka, kingi Kirdulayumu manu nyanungurra-nyangu warrmarla yanulu Jatama-kurra manu Kumarra-kurra, manulu-jana jurnta kangu nyiyarningkijarra yapaku kujalpalu yinyarla nyinaja. Miyirlangulu-jana jurnta kangu. ¹² Nyampukungarnti, kala Laati nyinajayi Jatamarlaju. Ngulajulpa Yipurumukupurdangka-kurlangu kajanyanu nyinaja. Ngula-jangkalu Kirdulayumu-kurlangu warrmarlarlu kangu Laatirlangu pirijina. Ngulalurla Laati-kirlangu nyiyarningkijarrarlangu jurnta kangu. Ngulalu pinayanu nyanungurra-nyangu ngurra-kurralku. ¹³ Wati jinta wuruly-parnkaja Jatamangurluju. Yaninjarlarla wangkaja Yipurumuku yangka Yipuruku kuja Kirdulayumurlu kangu Laati manu nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra. Yinya-puru Yipurumujulpa nyinaja kutu watiya kirrirdiki yangka kujalparla karrija Mamiriki Yamuriki. Mamiriji papardi-nyanu Yijikuku manu Yanuruku. Nyampukungarnti, jirrama-juku-palarla wangkaja Yipurumukuju kajilirla yapa jangkardu yanirni kulu, kapu-pala nyanungujarrarluru muurl-mardarni.

Yipurumurlu puntarnu-jana Laati warrmarlaku Kirdulayumu-kurlanguku

¹⁴⁻¹⁵ Junga-juku, Yipurumurluku-jana turnu-manu yapa Mamirikipurdangka-jarra-kurlangu-yijala yapa warrmarla kunka-maninjalkulu. Junga-juku, jurnarrpalkulu manu wurrumpurru, kurdiji, junma, kuturu, mayinka manu nyiyarningkijarra. Yarnkajalu yatijarra-purda kirri-kari-kirra yirdi-kirra Taanu-kurra. Taanurla ngurungka ngula-pirdi, Kirdulayumu manu nyanungu-nyangu yapa warrmarla ngunajalpalu kutu. Yipurumu manu yapa nyanungu-nyangu warrmarla 318-pala, ngulajulpalu-jana wurrukanja-yanu mungangka kutu-kari, manulu-jana waru jarijari-parnkajarla yurnturru-manulku. Ngaamalyamalyalkulu jangkardu rdipijarni manu purlanja-karra purlanjakarra kulu. Jungajukulu-nyanu rdiily-yirrarnulku kuluju warrmarlaju Yipurumu-kurlangu-mayamaya, Kirdulayumu-kurlangu-mayamaya. Yipurumu-kurlangurluju pakarnulpalu-jana ngalya-kari tarnga-kurra. Ngalya-karilpalu-jana lani-maninjarla wajirli-pinja-yanu yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Tamaka-kurraju. Ngula-jangkanyalu-jana wajirli-pinja-yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yuupu-kurra. ¹⁶ Ngula-jangkarlu Yipurumurlu kulu-jangkarlu-jana manu pina Laati manu nyanungu-nyangu kurdukurdu manu karntakarnta manu jurnarrpa, puluku, nyiyarningkijarra. Kangu-jana pina kurilirra yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra.

¹⁷ Ngulangka Jatamarla, ngula-purujulpa nyinaja kingi-pardu-kariji. Ngula kuja purda-nyangu jaru Yipurumu-kurlangu, ngulajurla purda-nyanjarla wapirdi yanu Yipurumukuju kingiji yangkaju Jatama-wardingki. Kulkurru-pala-nyanu jarnku-rdipiija wirri wantikirla yirdingkaju Jaaparla. (Yapangku kalulu wirri wiri yali yirdi-pajurnu 'Wirri Kingi-kirlangu'.)

¹⁸ Jinta-kari kingi yanurnu Jalamu-jangka yirdiji Kijirdiki.* Ngula kala nyinaja kingi Jalamu-wardingki-patuku. Ngula kalarla warrki-jarrija maralypikingarduyu Kaatuku yangka kuja-ka kankarlarra nyina. Kujarla wapirdi yanu Yipurumuku, ngularla rdipi-jarla kulkurru. Witarla warntarri yungu miyi manu pama Yipurumukuju, manu pulka-pungurlajinta. ¹⁹ Wangkajalkurla Yipurumukuju, "Wangkami karnangkurla Kaatuku kuja-ka Wiri-nyayirni nyina kankarlarra, Kaatuju yangkangku kuja nyiyarningkijarra ngurrju-manu yalkiri manu walya lawa-jangka. Ngulaku yungunparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnga-juku. ²⁰ Manurlipa ngurrju-pajirni-yijala ngaliparluju yangkangku kujangku ngarlkirn-maninjarla wankaru-manu nyuntulu linjarrpa-puru Kaaturlu yangka kuja-ka kankarlarra nyina." Kujanyarla wangkaja Yipurumuku. Junga-juku ngula-wanawanaju, yinyarra yangka nyiyarningkijarra kuja-jana Yipurumurlu jurnta kangu murntu-palaku kingi-patuku, yirrarnu-jana karlarla-pala yurturlurla, manurla karlarla-jangka jinta yurturlu-kari yungu Kijirdikiki warntarriji.

²¹ Ngula-jangka, yangkalkurla kingi Jatama-wardingki wangkaja Yipurumuku, "Yungkaju pina yapa-patu ngaju-nyangu-patu, kujaju yangka Kirdulayumurlu jurnta kangu linjarrpa wiri-puru. Jurnarrpa manu tala, ngulajungku nyuntuku mardaka."

²² Yipurumurlu yalu-manu, "Lawa, kularna jurnarrpaju kanyi. Nyampurla-juku, kuja kaju YAAWIYI-rlri purda-nyanyi wangkanja-kurra, yangka kuja nyurru-wiyi yirrarnu nyiyarningkijarra YAAWIYI-rlri, wangkami karnangku junga. ²³ Kularnangku marlaja kanyi jurnarrpaju jinta jiriridi-puka wita-puka manu jamana-kurlangu jinta putu-puka. Lawa kujakuju. Kajikanpa-jana warru yimi-ngarrirni kujanpaju jurnarrpa yungu jaya-kurra. Ngula-kujanyu karna nyina. ²⁴ Ngaju-nyangurlu warmarlarlu ngulajulu ngalya-kariji nyurru miyiji ngarnu. Nyampurrakunya-jana yungka nyampuwarnu-juku jinta-warnu miyi-parduju. Manu jurnarrpaju manu mangarriji-jana yungka nyampu-patu-kariki ngalya-kariki yangka-kurlanguku Mamiri-kirlanguku manu Yijiku-kurlanguku manu Yanuru-kurlanguku yapaku, ngula-kurlunya yungulu pinayani ngurra-kurra nyanungu-nyangu-wana-kurra." Junga-juku, jurnarrpa manu miyi maninjarla mukulu jarnkujarnku yanu.

15

YAAWIYI-rlri jungarni-pajurnu Yipurumu

¹ Kulu wiri-warnurla ngaka-pardu-karilki, yuruyururla YAAWIYI yaninjarla wangkaja Yipurumuku, "Yipurumu, lani-jarrinja-wangu nyinaya! Ngajujurnangku kurdiji, warlamardarninjarla kapurnangku muurl-mardarni, manu kapurnangku warntarri-nyayirni-wangu yinyi."

² Yipurumurluku payurnu, "Yuwa YAAWIYI, ngurrju kujaju kajinpaju warntarri-nyayirni-wangu yinyi. Kala jalangu karna kurdu-wangu wirriya-wangu nyinami, lawa-nyayirni. Ngulaju nganakulkurnarla yinyi jurnarrpaju ngaju-nyanguju kajirna yawu-pardimi, yapa ngalya-kariki mayirnarla yinyi? Kajilparna yawu-pardiyarla kajanuan-wangu-juku, ngulaju-ka nyampurlu-juku ngaju-nyangu warrkinirli nyiyarningkijarra maninjarla kanyi yampinyiji nganayirli yirdingki Liyujurlu kirri-wardingkirli Tamaka-wardingkirli. ³ Kulanjaju kurduju yungu ngajukuju. Kajirna yawu-pardimi lawa-juku kaja-nyanu-wangu, nyampu Liyuju kuja kajana wiri nyina ngaju-nyanguku warrkini-patu-kariki, ngulaju-ka ngulangku-juku nyiyarningkijarra maninjarla kanyi ngaju-nyangu."

⁴ YAAWIYI-lkirla wangkaja Yipurumukuju, "Lawangka kujaju. Kula yalumpurlu Liyujurluju mani yampinyiji nyuntu-nyanguju. Kapunpa nyuntulurlu jinta warlalja mardarni kurdu wirriya. Nyanungurlunya kapu maninjarla kanyi nyiyarningkijarraju."

⁵ Ngula-jangkaju, Yipurumuju kangulku kaninjarni-jangka kaluku-jangkaju yurlapardi-kirra YAAWIYI-rliji. Wangkajarla Yipurumukuju, "Nyampu-jana nyangka parlpa-warnu kankarlumparra, nyajangu? Kulalpa-jana nganangku nyampurraju yiin-purayarla. Nyampu-piyanya ngulaju kapulu nyina yapa nyuntu-nyangu-mayamaya parlpa-warnu-piya-yijala."*

* 14:18 Nyangka Hebrews 5-7

* 15:5 Nyangka Romans 4.18

⁶ Junga-juku, Yipurumurluju manngu-nyangu YAAWIYI. Manngu-nyanjarla wala nyinajarla YAAWIYI-kiji yangka kujarla jangku-pungu kurdukurdu panu-jarlu yuruyururlarlu. Kujarlaju, YAAWIYI-rliji Yipurumuju jungarni-pajurnu wala nyinanja-kurra, manu-nyanu wangkaja, “Wati nyampuju kaju jungarni nyina.”*

⁷ Ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI wangkajarla, “Ngajurna YAAWIYI. Ngajurnangku yajarninjarla kangurnu yangka yali-ngirli nguru-ngurlu Pabiluniya-ngurlu kirri-ngirliji Yuurru-ngurlu. Nyampurnangku kangurnu nyampu-kurra nguru-kurra. Kapurnangku yinyi nyampu nguru nyuntuku yungunpa nyina nyampurla tarnnga-juku.”

⁸ Yipurumurluju payurnu, “Yuwa YAAWIYI, kula karnangku kanunju-mirnimirni rirli purda-nyanyi nyarrpa kanpaju wangka junga marda, lawa marda nguruku nyampuku. Junga mayi kapuju nguruju karrimi ngajukuju?”

⁹ YAAWIYI-jirila wangkaja Yipurumukuju, “Yuwayi, ngula-juku, kapurnangku milki-yirrarni junga ngaju-nyangu jaruju marrka. Puluku jinta ngamaju maninjarla kangkarni manu narnukutu jinta ngama manu jiyipi wirriya, yangka ngula kalu nyinami marnkurrpaku yukuriki ngakurru-nyayirni. Ngulanya-jana kangkarni. Manu jurlpu-jarra-palangu kangkarni kurlukuku jinta, jinta-kari ngapilkiri.”

¹⁰ Junga-juku, Yipurumurluju-jana manunjunu. Ngula-jangkaju, waninja-jana muku pajurnu puluku manu narnukutu manu jiyipi manu jurlpu-jarra. Puluku-wiyiji kulkurru-jarra ngujurl-pajurnu, manu narnukutu manu jiyipi ngujurl-pajurnu-yijala-palangu. Jurlpu-jarraju ngulaju-palangu yampija wanapi-jiki ngujurl-pajirninjawangurlu. Ngula-jangkaju, ngujurl-pajirninjarla yirrarnu-jana yurruju-paturla.

¹¹ Yipurumurlujulpa nyinanjarla warrawarra-kangu kuyu-watiji jurlpu-kujaku warlawurru-kujaku. Kapulu jurlpungku jayirr-maninjarla kangkarla. Ngula-kujakunyalpa warrawarra kangu, manulpa-jana yilyajarra.

¹² Yipurumujulpa warrarda nyinaja yalumpurla-juku jintangka yurrujurla. Wanta kujalpa yukanjarra-yanu, nyanunguju ngula-puruju jarda-jarrijalku-yijala. Kujalpa jarda ngunaja, mungalku wuuly-wantija. Ngula-warnuju lani-jarrija-nyayirnilkilpa nyiya-kujaku mayi. ¹³ YAAWIYI wangkajalkurla, “Nyuntu-nyangu kurdukurdu manu kurdukurdu-kari manu kurdukurdu-kari, ngulaju kapulu yapa-kari-nyayirni nyinami yalirlaju nguru-karirla. Yapa yali-wardingki-patu kapulu-jana wiri-jiki nyinami nyuntu-nyangukuju kurdukurdu. Kapulu-jana jinyijinyi-mani pirijina-piya warrkikiji kulu-parntarlu. Kapulu-jana murrumuru-mani 400-palaku yukuriki. ¹⁴ Ngula-jangkarlaju, ngakarranyi-karirla kapurna-janarla kunka-mani yali-wardingki-patuju kulu-parntaju nyuntu-nyanguku kurdukurdu. Manu kapurna-jana nguru-yirrarni pina nyuntu-nyangu kurdukurdu yali-ngirliji nguru-ngurlu. Ngula kajili nguru yampimi, ngulaju kapulu-nyanu nyiyarningkijarra muku kanyi jurnarra manu tala. ¹⁵ Nyuntu Yipurumu kapuna rarralya nyinami tarnnga-nyayirni jarlu-pardu-pinangu-kurra. Kulangku ngana rdapakarrkami. Nyuntu kajinpa yawu-pardimi, ngulaju kapungkulu milyingka yirrarni. ¹⁶ Jalanguju nyampurla ngurungka Kananarla, ngulaju kalu yardayarda majungka-jarrija-yani yapa-patu Yamuri-patuju. Murnma-juku karna-jana yampimi yilyanja-wangurlu. Ngaka kajili pina-yani nyampu-wana Kanana-wana nyuntu-nyangu kurdukurdu, ngulangkuju kapulu-jana ngurl-kanjarla yilyami Yamuri-patuju maju panuju yapaju. Nyampunyanangku wangkaja nyuntukuju.”

¹⁷ Kuja wanta yukaja, ngula-jangkaju, mungangkalku yakarra-pardija Yipurumuju, manu-palangu nyangu jirrama warlu-jarra jankanja-palka jinta-kari ngiji-piya jarra-kurlu, jinta-kari kunjuru-piya. Warlu-jarrajulpa-pala yurirrija kanardirla kulkurru-jarra kuyu-patukuju. ¹⁸ Ngula-kurlunyajurla ngungkurr-nyinaja YAAWIYI-ji Yipurumukuju jungarni-nyinanja-kurra. Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Yipurumukuju yungurla jangku-pinyi nguruju, “Nyampu nguru kuja-ka ngunamirra karlarra Yijiji-ngirli karru wiri-ngirli manu kakarrara-kurra karru wiri-kirra Yupirayiti-kirra, ngulaju kapurna-jana nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurdu yinyi. ¹⁹⁻²¹ Kuja kalu jalangu nyina yapa nyampurla ngurungka yapa-kari yapa-kari yapa-kari nganayi-patu Kinini-patu, Kiniji-patu, Katimuni-patu, Yititi-patu, Piriji-patu, Ripayiti-patu, Yamuri-patu, Kanana-wardingki-patu, Kirrkaji-patu, manu Jipuji-patu, nyampurra-kurlangunya nyampu nguru kapurna-jana puntarninjarla yinyi nyuntu-nyangukuku yapaku.”

16

Karnta Yakarru-kurlu manu Yijimali-kirli ngalapi-nyanu-kurlu

* 15:6 Nyangka Romans 4.3, 4.22, Galatians 3.6, James 2.23

* 15:14 Nyangka Acts 7.7

¹⁻³ Yipurumujulpa nyinaja yukurikiji karlarla-palaku ngurungka Kananarla. Karnta nyanungu-nyangu Jaarayi, ngulajulpa nyinaja lawa-juku murnma-juku kurdu-wangu-juku. Yalumpurla-yijala jinta-karilpa karntaju Yijipi-wardingki yirdiji Yakarru nyinaja, ngulalparla warrki-jarrija Jaarayikiji. Ngakaju Jaarayiji yanurla Yipurumuku, manu wangkajarla, “YAAWIYI-rli kurdu-wangu-manuju, manu kurdu-wangu-juku karna nyina. Yantarla Yakarruku, manu ngunanjinta-pala. Kajingki kurdulku marlaja mardarni, ngulaju yungkaju-pala yungurnaju wiri-mani ngajukulku.” Junga-juku, Yipurumuju yanurla karnta-karikilki Yakarruku.

⁴ Junga-juku, ngunajalku-pala Yipurumuju manu Yakarruju. Ngula-jangkaju, Yakarrujulparla marlaja nyinaja wartardilki. Kuja-nyanu purda-nyangu wartardilki, ngulangkuju-nyanu manngu-nyangu ngurrjungku nganta. Manyu-pinjakulkurla rdirri-yungu, manu jiliwirri-manulpa muturnaju Jaarayiji. Kujarluju manyungkuju muntuku-manulku Jaarayiji. ⁵ Junga-juku, yanurla Jaarayiji Yipurumuku, manu kululkurla wangkaja Yipurumukuju, “Muturna nyanjarla kaju manyu-pinyi manu jiliwirri-mani warrarda yikarna kurdu-wangu nyina. Nyuntu-panurla kujarluju kaju manyu-pinyi. Nyuntukurnangku yungu. Wartardilki kuja-nyanu purda-nyangu, ngula-jangkaju, yinkalku kaju ngarlarrimi, manu warrarda manyu-pinyi kaju. Ngaju mardarnarla rampal-yanu YAAWIYI-ki, mardanparla nyuntu rampal-yanu. Karija! Pardarnirlarla YAAWIYI-ki ngana marda karla jungarni nyina nyanunguku.”

⁶ Yipurumulkurla wangkaja Jaarayikiji, “Nyuntukungku yalumpuju warrkini. Ngulaju nyuntu-wurru nyarrpa-manta!” Junga-juku, Jaarayirla kululku jangkardu yanumpa Yakarruku, manu paka-pungulku. Ngula-jangkaju, paka-pinja-warnuju wuruly-parnkajalku.

⁷ Ngula-jangka, Yakarru paka-pinja-warnu yaninja-yanu yirdiyi-wana jilja-wana. Yaninja-yanulpa jilja-kurra nguru-kurra yirdi-kirraju Juuru-kurra. Ngulangkaju parlu-pungulku muljulku. Ngulajulpa nyinajalku yalumpurla-juku mataluku. Ngula-kurrajulku rlija YAAWIYI-rliji yilyajarni marramaralku kankarlarra-ngurlu. ⁸ Marramarrajurla parlu-pinjarla wangkaja Yakarrukuju, “Yakarru, nyarrpara-jangkanpa yanurnu, manu nyarrpara-kurra kanpa yani?”

Yakarrurluju yalu-manu marramarraju, “Ngaju-nyangulku wirikirnarla jurnta yanu kulu panuku.”

⁹ Marramarrajurla yarda wangkaja Yakarrukuju, “Yantarla pina nyuntu-nyanguku wiriki. Niyiyaku-puka kajingki jinyijinyi-mani warrkiki, ngulajurla kapanku-manta ngampurrparlu jukuru-wangurlu. ¹⁰ Kapurnangku yinyi jaya-kurra-nyayirni kurdurduju, ngulaju kula-jana nganangku ngulaju yiin-pura. ¹¹ Nyuntulu-wiyi kanpa wartardi nyina. Yungkaparri-yijala kapunpa ngaka mardarni wirriya kurdu. Yirdiji kapunparla yirrarni Yijimali. YAAWIYI-rli milya-pungulpangku kulu-warnuju murrumurruju, manulpangku purda-nyangu yulanja-kurra. ¹² Ngulakuju kapu nyuntu-nyanguju kurduju marrka-nyayirni nyina pirrjirdi kulu-parnta tangkiyi-piya. Kaji wiri-jarri, kapu yani kuja-purda kuja-purda-kari nyarrpara-wana-puka kaji nyanungu ngampurrpa nyinami yaninjaku. Kaji warru wapa, ngulaju kula nganangku warrarda jinyijinyi-mani. Kapu-jana yapa-kariji warrarda pakarni kulungkuju, manu yapa-karirli kapulu nyanungu warrarda-yijala pakarni. Ngulaju kapu-jana jangkardu yaninjarla pakarni nyanungukupurdangka-purnu.” Kujanyarla marramarraju wangkaja Yakarrukuju.

¹³ Ngula-jangka, Yakarruju-nyanu wangkaja, “Junganyarna nyangu Kaatu? Nyanja-warnu kula-ngantarna palija nyampurla-juku.” Ngula-jangkaju, Kaatulkurla yirdi yirrarnu ‘Yiliruyu’ Yakarrurluju, ngulaju yirdiji-ka wangka, ‘YAAWIYI-rli kaju ngaju nyanyi’. ¹⁴ Yangka Yakarru kujalpa nyinaja muljungka, ngulaju kirri-jarrarla kulkurru yirdi-jarrarla Katijirla manu Pirirdirla. Yapangkuju kalalu yirdi-manu yangkaju mulju ‘Piirilayiruu’.

¹⁵ Junga-juku, ngaka parra-pardu-karirlalku wita wirriya palka-jarrijarla Yakarrukuju ngati-nyanukuju. Ngulajurla yungu Yipurumuku, ngulangkujurla yirdilki yungu witakuju wirriyakuju Yijimali. ¹⁶ Yakarrurlu kujarla wita wirriya yungu Yipurumuku, ngulajulpa Yipurumuju nyinaja jarlu-pardulku yukuriki 86-palaku.

17

Kaaturlujurla jangu-pungu Yipuruyamuku kurdukurdu panu-jarlu

¹ Ngakarranyi-karilki kujarla rdipija Yipurumukuju yulyurru 99-pala, ngula-jangkaju, YAAWIYI-lkirla warraja-jarrinjarla wangkaja, “Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Ngulaju nyinaka ngaju-nyangurla kuruwarrirla jungarni

manu junga, manuju puraya warrarda ngajulu-juku jarrwara-wangurlu tarnnganguku-juku. ² Kajinpaju ngaju pura, ngulaju karnangu jangu-pinyi kurdukurdu panu-jarlu kapurnangu yinyi. Nyampunya kuruwarri ngaju-nyangu nyuntuku.”

³ Yipurumurlu kuja purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, ngulakujurla mirdijirrpjirrpjirri-jarrija, manu ngalyangu walya marnpurnu. Kaatujurla wangkaja, ⁴ “Jalangnya karnangu wangkami. Nyuntuju kapunpa-jana kirda-nyanu nyina jaya-kurruka yapaku nguru-kari nguru-karirla. Nyampunya kuruwarri ngaju-nyangu nyuntuku. ⁵ Nyampu jalangu-ngurlu-nyayirni nyuntu-nyangu yirdi kula Yipurumulku. Kapurnangu kurruly-yirrarni yirdi-karilki Yipuruyamulku, ngulaju yungunpa-jana kirda-nyanu nyina yapa-kariki jaya-kurraku kujarla yalarnirlaku ngurujarraranypaku.*

⁶ Nyuntuju kapungku jaya-kurrarluru turnu-warnu-karirli turnu-warnu-karirli kirdarna-pajirni, manu kapulu kingi-kari kingi-kari palka-jarrimi panu-jarlu nyuntu-nyangu-purnu-ngurlu. ⁷ Tarnnga-juku kapurna-nyarra ngajuju ngungkurr-nyina nyuntuku manu yapaku nyuntu-nyanguku. Jalangujurnangu Kaatu nyuntukuju, manu ngakarna-jana Kaatuju nyina nyuntu-nyangu-purnuku yapaku. ⁸ Nyampu walya kapurna-nyarra yinyi nyuntuku manu nyuntu-nyangu-purnuku kuja kankulu nyampurla walyangka warru wapa nyampurla Kanararla kutukutu. Ngulaju-jana tarnnga-juku nyanungu-patuku nyampuju walya, manu tarnnga-juku ngajuurna-jana Kaatuju.”

⁹ Kaatujurla purda wangkaja Yipuruyamukuju, “Nyuntulurlu Yipuruyamurlu yungulpanpaju pyarayarla tarnnganguku-juku manu nyuntu-nyangu-purnurlangurlu.

¹⁰ Nyampunya kuruwarri ngaju-nyangu yungulpankulu jungarnirli purayarla. Ngula-jangkarlunya ngungkurr-nyinanja-warnurluju, ngarrka-kijikalu-nyanu jintawarlayirli-juku. ¹¹ Kajirna-nyarra nyanyi ngarrka-kijirninja-warnu, ngulaju kapurna-nyarra milya-pinyi yangka-warnu kujarna-nyarra jangu-pungu manu kuja kankujulu purami-juku. ¹²⁻¹³ Nyampunya ngaju-nyanguju kuruwarriji. Jalangu-jarra kaji kurdu palka-jarrimi wirriya, ngulaju kapunpa-jana ngarrka-kijirni wiyiki-jangka jinta-jangka. Nyuntu-nyangurlangu warrkini-paturlangu kujalpalu palka-jarrija nyuntu-nyangurla ngurrangka, ngulaju-jana kapankurlu ngarrka-kijika, manu yapa-kari warrkini-patu kujanpa-jana maninjarla kangurnu nguru-kari-jangka, ngularlangu-jana kapankurlu-yijala ngarrka-kijika. Kajirna-jana nyuntu-nyangu-purnu manu nyuntu-nyangu-patu warrkini-patu nyanyi ngarrka-kijirninja-warnuju, ngulaju kapurna-jana milya-pinyi yangka-warnu kujarna-nyarra jangu-pungu manu kuja kankujulu purami-juku. ¹⁴ Nganangu-puka kajingki wurra-mani ngarrka-kijirninja-kujaku, ngulangkuju-ka rdilyki-pinyi kuruwarri ngaju-nyangu. Kuja-panuju, jurntalurla yilyayarra nyurrurla-nyangu turnu-warnu-ngurlu.”

¹⁵ “Nyuntu-parnta karnta ngulaju kula yirdi-manta Jaarayilki. Jalangu-jarrarlukuju jinta-kari yirdi-manta Jiira. ¹⁶ Ngulaju kapurna pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, kapurnarla wita wirriya yinyi. Nyanunguju kapulu ngati-nyanu-pajirni panu-jarlurlu turnu-warnu-kari turnu-warnu-karirli, manu kapulu kingi-kari kingi-kari nyanungurra-nyangu ngurungkaju palka-jarrimi panu-jarlu nyanungu-nyangu-purnu-ngurlu.”

¹⁷ Wangkanja-kurra kuja purda-nyangu Kaatuju, ngulajurla Yipuruyamuju mirdijirrpjirrpjirri-jarrinjarla parntarrija, manu manyulkulpa-nyanu ngarlarija. Wangkaja-nyanu, “Ngaju karna yukurikiji nyina 100-palaku. Manu ngaju-parntaju-ka yukurikiji 90-palaku nyinami. Ngulangkujanya kapurlijarra kurdunya mardarni jarlu-pardurlukuju manu muturnarlukuju?” ¹⁸ Yipuruyamurluju payurnu Kaatulku, “Ngaju-nyanguju yangka kaja-nyanuju yirdiji Yijimali, ngula-wiyi milaka yungunparla kurdukurdu yinyi manu ngururlangu.”

¹⁹ Kaaturlu jangu-manu Yipurumuju, “Ngulakuju kularna-jana ngungkurr-nyina Yijimali-kirlangukuju, lawa. Jungaju nyuntu-parntarluru karntangu kapu wita wirriya mardarni palka-yijala. Kapunparla yirdiji yirrarni Yijaki. Ngulangkuju ngakaju kapu-jana nyuntu-nyangurluju kaja-nyanurlu panu-yijala mardarni, ngula-mipakunya kapurna-jana ngajulurluju jangu-pinyi kuruwarriji tarnnga-juku. Kularna-jana wajawaja-manilki.

²⁰ “Yangkaku Yijimaliki, ngulajurnangu purda-nyangu wangkanja-kurraju. Yuwayi, ngulaju kapurna ngurrju-yijala pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, ngajukuju kapujulu marlaja kurduwarr-kijirni kurdukurdu panu-nyayirni. Kapurnarla yinyi wirriyawirriya 12-pala. Nyampurra-patuju kapulu-jana wiri nyinami yapa-patu-kariki nyampurraku nyanungu-mayamayaku. ²¹ Ngaka jinta-karirla yukuri-karirla, kaji wita wirriya mardarni Jiirarluru, ngula-mipakunya kapurnarla ngungkurr-nyina.

²⁰ “Yangkaku Yijimaliki, ngulajurnangu purda-nyangu wangkanja-kurraju. Yuwayi, ngulaju kapurna ngurrju-yijala pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, ngajukuju kapujulu marlaja kurduwarr-kijirni kurdukurdu panu-nyayirni. Kapurnarla yinyi wirriyawirriya 12-pala. Nyampurra-patuju kapulu-jana wiri nyinami yapa-patu-kariki nyampurraku nyanungu-mayamayaku. ²¹ Ngaka jinta-karirla yukuri-karirla, kaji wita wirriya mardarni Jiirarluru, ngula-mipakunya kapurnarla ngungkurr-nyina.

* 17:5 Nyangka Romans 4.17

¹⁶ Junga-juku, ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla pardijarralkulu wungu-juku yangka wati-patu marnkurra manu Yipuruyamu. Yaninja-yanulu yirdiyi-wana, yirdiyi kujalpa ngunajarra yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra. Ngulalpalu nyanjarra yanu yuwarliji wurnturu-kurraju yaninja-karrarluru.

¹⁷ Kujalpalu yaninja-yanu yirdiyi-wana, yangkanku YAAWIYI-rliji mangu-nyangu, “Wangkami mayirnarla nyampukuju Yipuruyamuku yangka kapurna riwarri-mani nyampuju kirri warlu-kurlurlu?” ¹⁸ Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu kapulu jaya-kurra-nyayirni panu-jarri, kapulu pirtjirdi-jarrinja-yani nguru nyampurlaju. Nyampukunya kapulurlajinta marlaja wardinyi-jarri yapa-kari yapa-kari kujarla yalarnirla ngurujarranypa.* ¹⁹ Nyampunyarna Yipuruyamu milarnu yungu-jana pinarri-mani yapa nyanungu-nyangu kuruwarri-kirlirli ngaju-nyangu-kurlurlu jungarni-karda yungulu nyina. Kaji-jana pinarri-mani, kapurnarla muku yinyi nyiyarningkijarra kujarnarla nyurru-wiyi jangku-pungu. Ngula-juku kapurnarla wangkami nyarrpa-mani kajirna jalangu kirri yaliji.”

²⁰ Junga-juku, YAAWIYI-ji wankajalkurla Yipuruyamuku, “Yimirna purda-nyangu wita kuja kalu nganta yalirla kirringka nyina ngawu-nyayirni manu kuruwarri rdilykipinja wita-wangu. Nyampuju marda junga yimi, marda lawa. ²¹ Ngajulurlu-wiyi-juku kajirna nyanja-yani. Kajirna-jana yapa ngurrju parlu-pinyi, ngulaju kapurna-jana yampimi riwarri-maninja-wangurlu. Kala kajirna-jana yapa ngawu-nyayirni parlu-pinyi, ngulaju kapurna-jana warlu yilyami riwarri-maninjaku. Nyampu-kurlurlu kapurna-jana muku purrami.”

²² YAAWIYI manu Yipuruyamu, ngulajulpa-pala karrinjarla wankaja kulkurru yirdiyirla. Kala jirrama-kari wati-jarra, ngulajulu-palangu yampinja-yanu kirri-kirrarlu Jatama-kurralru. ²³ Yipuruyamurluju kutu-jarrinjarla payurnu Kaatulku, “Kapunpa-jana mayi ngurrju manu ngawu jintangka-juku muku pinyi warlu-kurlurluju?” ²⁴ Kala kajilpanpa-jana yaninjarla parlu-pungkarla yalirla kirringka 50-pala ngurrju yapa, ngulaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju jintawarlayi? ²⁵ Karrimirra kuja! Nyuntulu kanpa-jana milya-pinyi yapa ngurrju manu ngawu. Nyuntulu kanpa-jana wiri-jiki nyina tarnnga-juku. Ngurrju yapaju kapunpa-jana mayi riwarri-mani panu-kari-piya ngawungawu-wati-piya?”

²⁶ YAAWIYI-rli jangku-manu, “Kari lawangka! Kajirna-jana 50-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna yampi kirriji, manu yapaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku ngurrju kapi maju wankaru-juku.”

²⁷ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu, “Ngajuju karnaju milya-pinyi kujanpaju walya-jangka ngurrju-manu manu yurlpulypa-jangka. Ngarirngku witalku yarda payirni lani-wangurlu. Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 45-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

²⁸ YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 45-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampi jintangka-juku wankaru-juku.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu, “Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 40-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 40-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampi jintangka-juku wankaru-juku.”

³⁰ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Kajirngku yarda payirni, miyalu jumati-wangurluju yampi! Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 30-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 30-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku.”

³¹ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Yati! Kulanpaju wurra-manu, yadarnangku payirni lani-wangurlu. Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 20-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 20-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku.”

³² Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Kajirngku yarda payirni jintakuku witaku jaruku, miyalu jumati-wangurluju yampi! Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 10-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

* 18:18 Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 10-pala-mipa perlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku. Kapulu wankaru-juku nyina nyampurlaju kirringka Jatamarla.”³³ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rlil yampinja-yanulku Yipuruyamuju. Yipuruyamuju pina-yanulku jurru-kurra ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra yangka-kurra Mamiri-kirlangu-kurra.

19

Marramarra-jarrarlu-palarla pututu-pungu Laatiki warlu wiri-kijaku yalkiri-ngirli-kijaku

¹ Yangka-jarra marramarra-jarra, ngulajulpa-pala yanurra-juku yirdiyi-wanaju yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra. Ngula-pala rdipijarra kirri-kirraju wurajiwuraji. Ngula-pala perlu-pungu Laatiki kujalpa nyinaja kiirtirla. Nyanungurluku kuja-palangu wapirdi nyangu, ngula-palangu karrinja-pardinjarla wapirdi yanu. Mirdijirrpjirrpjirrinjarla parntarrinjunu kamparru nyanungu-jarrarla. ² Wangkajalku-palangu, “Yuwa, ngajurna warrkini nyumpala-nyangu. Yantarni-pala ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungunpala-nyanu wirliya yarlinrinjarla kirka-mani manu yungunpala ngula-jangkaju nguna jardalku. Jukurra mungalyurru yungunpala yakarra-pardinjarla yarnkamirra wurnalku.”

Marramarra-jarraju wangkaja-palarla, “Lawa, nyampurla-juku karlijarra yarda nguna munga-karikilki yarlungka.”

³ Laatiji-palangu yarda wangkaja pirrjirdi-nyayirni jaruju, “Lawa kujaju! Jukur-wangu yantarni-pala kaninjarra yuwarli-kirra!” Junga-juku, marramarra-jarraju-palarla ngungkur-nyinaja. Ngula-jangkaju, Laatirliji ngayi-palangu purraja miyilki lalypa-nyayirni. Ngula-jangkaju, ngarnulkulu jintawarlayirli-jiki.

⁴⁻⁵ Laati manu nyampu-jarra marramarra-jarra kapulu jarda-jarriyarla-jala. Ngula-kujakuju, wati-patu Jatama-wardingki-patu, jintawarlayi-jikilpalu warrukirdikirdi purlanja-karra purlanja-karra wangkaja manu parnkaja warru yalumpurla yuwarlirlaju, “Nyarrpara-pala jirrama-kariji ngarrka-jarraju kuja kapala nyampurla nyuntu-nyangurla yuwarlirla ngunami? Kangkarni-palangu nganimpa-kurra yungurnalu-jana kurakukuraku-mani!”

⁶ Junga-juku, Laatiji wilypi-pardijarni kaninjarni-jangkaju, ngula tuwaju pina wamany-kujurnu. ⁷ Wangkaja-jana yapa panukuju, “Lawa, yampiyalu-palangu kurakukuraku-maninja-wangurlu!” ⁸ Nyampu karna-palangu ngaju-nyangu-jarra yurntalu-nyanu-jarra mardarni, ngula-jarra karna-nyarra yinyi yungunkulu-jana kurakukuraku-mani. Nyampu-jarraju kula-pala ngarrka-kurlu ngunaja kamparru-wiyi, lawa. Kala nyampu-jarra ngarrka-jarraju, yampiyalu-palangu! Jaarl-karri karna-palangu, pangkala-pala nyina.”

⁹ Kuja-panuju, Laatijilpalu ngarrurnu kulungku wiringki mularrpa-nyayirni, purla-jalurla, “Kuja warntarla-jarriya-nganparla jurnta! Ngananpa nyuntuju nganta? Yapa-karinya nyuntuju kutukutu. Nyiyaku kanpa-nganpa yirrayirra-mani yalumpu-jarra-kujaku, manu kanpa-nganpa punku-pajirni? Ngayi kapurnalu-jana nganimparru-wurru wurrangu-juku kurakukuraku-mani yalumpu-jarraju. Ngula-jangkaju, nyuntulku kapurnangku panungku mayangu-juku kurakukuraku-mani-yijala.” Junga-jukulpalu Laatiji ngurli-kanja-yanu pina tuwa-kurraju yungulu nganta tuwaju rdilyki-pungkarla. ¹⁰⁻¹¹ Kala yangka marramarra-jarra kujalpa-pala nyinaja kaninjarni, ngula-jarrarlunya-pala tuwaju lakarn-pungu, manu-pala lakarn-maninjarla Laatiji wilil-manurnu waku-ngurlu kaninjarni-ngirlirliji. Kapulu tuwaju rdilyki-pungkarla yangka Jatama-wardingki-paturlu. Ngula-kujaku, tuwaju ngulaju-pala-jana jurnta pina wamany-kujurnu, manu-pala-jana milpakulku wapirrija. Ngulalpalu milpa-parntaju jarnkujarnku paa-karrija manu kawarr-karrija. Kujalpalu kawarr-karrija, ngulangkuju kulalu paniya-kurlurlu perlu-pungkarlalku tuwaju.

¹² Ngula-jangkaju, marramarra-jarrarlu-pala payurnu Laatiji, “Nganarlangu nyuntu-nyangu-mayamaya-patuju nyampurla kirringkaju? Nyuntu-nyangurlangu ngalapi-nyanu-patu manu yurntalu-nyanu-patu mayi kalu nyina nyampurlaju kirringkaju manu nyuntu-nyangu lamparra-nyanu mayi? Yajaka-jana muku, manu yajarninjarla-jana yarujurlu kangka nyampu-ngurlu kirri-ngirli. ¹³ Nyampu kirri kapurlijarra jalangurlu-juku riwarr-pinyi. Kujakunya-jarrangu YAAWIYI-rliji yilyajarni kuja purda-nyanjarla milya-pungu jaru maju.”

¹⁴ Junga-juku, Laatiji-palangu wapal-yanu lamparra-nyanu-jarraku-wiyi kuja-palangu yali jangu-pungu yurntalu-nyanu-jarraju. Junga-juku, parlu-pinjarla-palangu pututu-pungu, “Nyampu-ngurlu kirri-ngirli yarujulu parnkaya! Kapu ngayi YAAWIYI-rlri riwarr-pinyi nyampuju kirri.” Kula-palarla ngungkur-nyinaja Laatikiji kuja nyarrpa wangkaja. Kula-nganta ngari-kirila-palangu manyu-kirli wangkaja.

¹⁵ Junga-juku, rangkarr-kurlu-wana, marramarra-jarrarlju-palarla pututu-pungu Laatikiji, wangkaja-palarla, “Yarujulu-jana nguru-kangka nyuntu-parntaku manu nyuntu-nyangu-jarraku yurntalu-nyanu-jarraku! Kajinkili wilji-kirli nyina nyampurla kirringka, ngulaju kapu-nyarra YAAWIYI-rlri riwarr-pinyi nyurrurlarlangu-juku, manu kaji nyampuju kirri riwarr-pinyi.”

¹⁶ Laatijilpa karrinjarla paa-karrija. Manngu-nyangulpa, “Nyarrpa-jarrirna? Nyinami-jukurna? Yani-japarna?” Kuja-kurra-kujaku-pala-jana marramarra-jarraju yarnkaja wakuku Laatiki manu nyanungu-parntaku karntaku manu yurntalu-nyanu-jarraku, manu waku-ngurlu maninjarla jirri-kanja-yanulkulu-jana wajirli-ji-ki kirri-ngirliji. Yuwayi, YAAWIYI-ji ngampurrpa-jarrija-nyayirni-jana muurl-mardarninjaku. ¹⁷ Kujalu kirri-ngirli wilypi-pardijarra yurlapardi-kirraluku manangkara-kurra, ngulanganyarla wangkaja marramarra jinta-kariji Laatikiji, “Yarujulu parnkaya nyampu-ngurlunya! Kulalu nyampurla yarlu wirringka jupu-karriya, manu kulalu jupu-karrinjarla kulpari warirr-karrinjarla nyangka kirriji. Tarnngajukulu parnkaya yinya pirli-patu-kurra warlu wiri-kijaku.”

¹⁸⁻¹⁹ Laatirliji-palangu jangu-manu, “Lawangka kujaju! Nyumpalanpajupala ngampangpa-nyayirni nyinaja, manunpajupala warrawarra-kangu manu wankaru mardarnu. Kulalparna parnkayarla yinya-kurraju wurnturu pirli wararra-kurraju. Kajilparna wurnturu yinya-kurra pirli-kirra parnkayarla, ngulaju kajikaju warlungkuju puranjarla mani-juku. ²⁰ Yinya mayi kanpala kirri-pardu walu nyanyi? Yinya-kurranyarna parnka kirri wita-kurra yungurna wuruly-nyina kuru-kujakuju.”

²¹ Marramarrajurla wangkaja, “Yuwayi, ngula-juku parnkayalu yaruju-nyayirni wita kirri-kirra. Kularna riwarr-pinyi kirri yalumpuju. ²² Kajinkili yukamirra kirri wita-kurra, ngula-purunya kapurna riwarr-pinyilki nyampuju kirri wiriji.” Junga-juku, ngula-kurranyalu parnkanjarla muku yukaja yangka kirri wita-kurra yirdi-kirraju Jura-kurra.

Kaaturlu-palangu kirri-jarra karrkurrmirnti purraja Jatama manu Kumarra

²³ Jungajukulu Laati-pinkiji mungalyurru yukajarra Jura-kurra kirri-kirra. ²⁴ Ngula-puru-juku warlulku kaninjarra-kari kujurnu YAAWIYI-rlriji yangka-jarra-kurra Jatama-kurra manu Kumarra-kurra. Warlujulpa kujurnu yarturlu-piya jarra-kurlu kujalpa jankaja, ngulajulpa parntija pirrjirdi-nyayirni manu maju-nyayirni.* ²⁵ Ngulangunya karrkurrmirnti muku jankaja yapa manu yuwarli Jatamarlaju manu Kumarrarla manu kirri-kari kirri-karirla kujalpalu jarnkujarnku ngunaja yuwarli-kari yuwarli-kari, manu ngurra-kari ngurra-kari ngulaju-jana muku jankaja yangka yalirla wirringka, manu watiya muku-jana jankaja manu yukuri, marna manu walya.

²⁶ Yangka kuja-jana Laati jirnganja parnkaja lani warlu-kujaku, nyanungu-parntaju jupu-karrinjarla kulpari nyangu kirri. Kuja kulpari nyangu, warlungkuju puranjarla-manu-juku manu muku jankaja palkaju, ngulajulpa tarnnga-juku juka-karrija palkaju mingkirri wiri-piya-yijala kala ngayi yurlpulypa-piya jarli-piya.

²⁷ Yangka Yipuruyamu kujalpa nyinaja nyanungu-nyangurla ngurrangka yatijarra, mungalyurru-pardu-karilki yakarra-pardinjarla yanu pirli-kirra yangka-kurra-yijala, kujalparla pirrarni wangkaja YAAWIYI-kiji. ²⁸ Kuja ngurulku nyangu kurilirra-purda wirri wantiki-wana, kunjurulku parlu-pungu wiri-jarlu wurnturu-nyayirni, kujalpa-pala kirri-jarra rduyu-karrija manyangarnpa-piya. ²⁹ Nyampunya yimiji Yipuruyamu-kurlu kujalpa Kaaturlu manngu-nyangu ngurrju jungarni, kula wajawaja-manu yangka kujarla kamparru-wiyi wangkaja. Kujarlaju Laati Yipuruyamukupurdangka-kurlangu muurlparlu mardarnu warlu-kujaku, kuja-palangu yangka kirri-jarra wiri-jarra karrkurrmirnti jankaja warlungku.

Laati-kirli manu yurntalu-nyanu-jarra-kurlu

³⁰ Yangka Laati, kuja-palangu jirnganja yukajarra kirri wita-kurra yirdi-kirra Jura-kurraju yurntalu-nyanu-jarraku, ngula ngari witaluku nyinaja yalirla kirringka witingka warlu wiri-puru-wiyi. Lani-jarrija-juku-jalalpa, ngula-jangka jirnganja yarnkaja-palangu pirli-kirraluku, ngulanganya-palangu jirnganja yukaja pirnk-inkalku, manulpalu nyinaja yalumpurla-juku tarnngalku. ³¹ Kapirdi-nyanujurla wangkaja ngawurru-nyanukuju, “Kari-nganta lawa-jana nyampurlaju watikiji. Kularli

* 19:24 sulfur

nyarrpararla kali-nyanuju parlu-pinyi. Nyampuju ngalikipalangu purlkalku. ³² Pama mayirlirla jangkardu mani nyampuku purlkaku ngali-jarrakupalanguku yungu ngarninjarla warungka-jarrimilki? Ngula-jangkalkunya yungurlirla ngunanja-kurra kurdu-yukami. Ngula-jangkanya yungurli palkakupalangu-jarrimilki.”

³³ Junga-juku, yangkangka jintangka mungangkaju-palarla yungulku pamaju. Junga-juku, pama ngarninjarla warungkalupa ngunaja Laati. Junga-juku, ngulakujurla kapirdi-nyanu-wiyi kurdu-yukaja. Ngunaja-pala. Kujaju kulalpa milya-pungu Laati, muwarnkulpa ngunaja. Kapirdi-nyanuju yangka karnta, yakarra-pardinjarlalku yanurla jurnta jardangkarni-juku.

³⁴ Ngula-jangka parra-pardu-karirlalku, yimi-ngarrurnurla ngawurru-nyanuku yangka kuja-pala ngunaja munga-karirla. Yardarla wangkaja, “Yarda manirlirla jangkardu pama yarda warungka-maninjaku, yungunparla nyuntulku kurdu-yuka? Ngula-jangkanya yungunpa nyunturlangu palkakupalangu-jarri-yijala.” ³⁵ Junga-juku, jintangka mungangka-juku-palarla yarda yungu pamaju. Ngula-jangkanya Laati pama ngarninjarla warungka-juku ngunaja. Junga-juku, ngawurru-nyanulkurla kurdu-yukaja. Ngula-pala ngunaja. Ngulaju kulalpa milya-pungu yangka jarlu-pardurla Laati. Jarda-jukulpa nyanunguju ngunaja purlkaju. Yangka karnta yakarra-pardinjarla yanurla jurnta jardangkarni-juku.

³⁶ Junga-juku, yangka karnta-jarraju-palarla palkakupalangu-jarrija marlaja nyanungukupalangu-juku kirda-nyanuku-juku warlajaku. ³⁷ Kapirdi-nyanukujurla palka-jarrija kurdu wirriya, yirdijirla yirrarnu Muwapu. Kuja wiri-jarrija, Muwapujulpa-jana wiri-nyayirni nyinaja kirda-nyanu-piya warlaja nyanungu-nyangu Muwapu-patuku kuja kalu jalangu nyinami-juku. ³⁸ Ngawurru-nyanukujurla palka-jarrija wirriya-yijala, yirdijirla yirrarnu Pinami. Ngula wiri-jarrija Pinami, wiri-nyayirnilpa-jana nyinaja kirda-nyanu-piya-yijala warlaja nyanungu-nyangu-patuku Yamuni-patuku kuja kalu nyinami-juku jalangu.

20

Yimi Yipuruyamu-kurlu manu Pimaliki-kirli

¹ Yangka Yipuruyamu kuja yanu Mamiri-kirlangu-kurra yapa warlaja nyanungu-nyangu-kurlu, Mamiri-kirlangu-ngurlu yarda-jana nguru-yirrarnu karlarra kurlirra jilja wiri-kirra yirdi-kirra Nikipi-kirra. Ngulanganyalpa-jana jirnganja nyinaja ngurungka jiljangka kulkurru-jarra kirri-jarraku Katijiki manu Juuruku. Ngulanganyalpa-jana jalangu ngayi jirnganja nyinajarra, ngula-jana yarda jirnganja yarrkaja yatijarra-purdalku kirri-kirra yirdi-kirra Karara-kurra. Ngulangalpa-jana tarngalku jirnganja nyinaja. ² Yalirla kiringka Karararlaju, ngulajulpa kingi wiri nyinaja yirdiji Pimaliki. Yipuruyamu kuja yukajarra kirri-kirra, ngulajulpa-jana waru yimi-ngarrurnu Jiiraju nganta nyanungukupurdangkalku nganta ngawurru-nyanu. Kala nyanungu-parnta-jala karnta. Kuja kingirli purda-nyangu kuja yimi Yipuruyamukurlangu, ngulaku-jana yilyaja nyanungu-nyangulku warrkini-patu maninjinjaku Jiirakulku. Junga-juku, maninjarla kangurnulu pina kingi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra.

³ Jintangka mungangka, Pimalikijilpa jarda ngunaja. Ngula-kurraju-kurla Kaatuju yanurnu jukurrarla, manurla wangkaja, “Nyuntu Pimaliki kapunpa palimi-jala kujanparla karnta jurnta kangu Yipuruyamuku lijjarlu. Nyanunguku-jalarla karnta.”

⁴ Pimalikirli janku-manu Kaatuju, “Kularlijarra ngunaja, manu kularna pampirljipungu. Yapa ngaju-nyangu, ngulaju kalu jungarni-jala nyina! Nyarrparlanpa-nganpa muku pinyi?” ⁵ Wangkajaju-pala nganta wati manu karnta, watijiji wangkaja nyampuju nganta nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu. Nyampulkuju karnta wangkaja nganta yalumpuju nganta nyanungukupurdangka papardi-nyanu. Kujarlanyarna kangurnu nyampu-kurraju ngurppangu-juku.”

⁶ Kaaturlulku janku-manu Pimalikiji, “Milya-pinyi karnangu kujanpa ngurppangu karalyarr-karrija-wangurlu karnta yalumpuju yampija manu pampirlji-pinjawangurlu. Kulanpa karalyarr-karrija nginyinginyirla manu kurturdurrurla manu miyalurla. Kuja-kujakurnangu ngajulurlu warla-pajirninjarla kapakapa-manu ngunanja-kujaku manu ngaju-nyangu-kujaku kurruwarri-kijaku rdilyi-pinja-kujaku. ⁷ Nyampuju wati Yipuruyamu ngaju-nyangu warrkini jarukungarduyu. Pinarla yungka yalumpu karnta. Kajinpa wiljinki-jiki warla-pajirninjarla mardarni, ngulaju kapurna-nyarra muku pinyi nyuntu manu nyuntu-nyangu yapa warlaja manu nyuntu-nyangu warrkini-patu. Kala kajinparla pina-yinyi karnta nyanungu-nyangu, ngula-jangka kapuju payirnilki Yipuruyamurlu yungurna-nyarra wankaru-juku yampimi.”

⁸ Mungalyurru-pardu-karilki wanta pardinjakungarnti, Pimalikirliji-jana yakarra-pardinjarla yapa nyanungu-nyangu turnu-manu. Ngula-jangka, yimi-ngarrurnu-jana jukurra jukur-maninja-warnu. Kujalu yimi jukur-maninja-warnu purda-nyangu munga-jangka Pimaliki-kirlangu, ngulajulu kanunjupajumpa-nyayirni lani-jarrija.

⁹⁻¹⁰ Junga-juku-jana yilyaja Pimalikirliji ngalya-kari warrkini-patu yajarninjaku Yipuruyamuku. Manunjulu, maninjarlalu kangurnu pina Yipuruyamuju Pimaliki-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngula-jangka Pimalikirli payurnu, “Kularnangkulu murrumuru-manu. Nyiya-jangkarlunpa-nganpa warlkangku yimirr-yungu kuja nganta Jiiraju ngawurru-nyanu nyuntukuju? Kujaju maju-nyayirni yimirr-yinjakuju! Kujarlanya kajika-nganpa Kaaturluju muku pinyi.”

¹¹ Yipuruyamurluju jangu-manu Pimalikiji, “Kujarna nyuntu-nyangu-kurra kirri-kirra yukajarni, ngulajurna manngu-nyangu manu wangkajarnaju kuja, ‘Kula-ka nganangu linpangu purda-nyanyi Kaatuju nyampurlaju kiringka. Kula karla ngana lani-jarri nyanunguku. Kujarlaju kapujulu pinyi, manu ngula-jangkaju kapujulu jurnta kanyi nyampuju ngaju-parnta karnta.’ Kujarlanyarnangu yimirr-yungu. ¹² Nyampuju karnta ngajukupurdangka-juku ngawurru-nyanu. Jinta-juku karlijarra mardarni kirdarnaju. Ngati-nyanuju karlijarra-jana jinta-mirnimirni jarnku-mardarni. Ngula-jangka kujarlujarra yupukarra-jarrija. ¹³ Nyurru-wiyi Kaatuju wangkajaju yampinjaku nguru ngaju-nyanguku kamparru-warnukuju. Kujarna-jana jirrnganja yarnkaja yali-ngirli nguru kamparru-warnu-ngurlu, manurna-jana jirrnganja warru wapaja nguru-kari nguru-kari, ngulajurnarla wangkaja Jiirakuju kuja, ‘Kajilpanpaju junga-nyayirni yulkayarla, ngula-jangka yungulpanpaju purda-nyangkarkalku nyarra kajirngangu wangkami. Kajinpa-jana yapa-kari ngana-puka nyanyi, ngulaju-jana wangkaya ngajujurnangu nyuntukupurdangka papardi-nyanu nganta. Kulaju wurramanta!’ Kujarnarla wangkaja Jiirakuju.”

¹⁴⁻¹⁵ Junga-juku, Pimalikiji wangkajalkurla, “Yuwayi ngula-juku, ngurrju kujaju.” Junga-juku, yungulkurla jiyipi-wati, puluku-wati manu warrkini-patu wati-patu manu mardukuja-patu, manu ngula-jangka kulparirla yungu Jiira Yipuruyamuku, manu talarla yungu. Wangkajalkurla, “Nyampuju nguru warrukirdikirdi ngajuku-kirli. Kajinparla nyarrparaku-puka nguruku ngampurra nyina, ngulaju yalumpurla-juku-jana kutu jirrnganja nyinaya.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Pimalikiji wangkajalkurla Jiirakulku, “Nyampunya karnarla tala 1,000-pala pamarrpa-wati yinyi nyuntu-parntaku kurntangku, manu nyuntu karnarla pina-yinyi. Manu nyuntuju kulangu nganangkuku yarda ngawu-pajirni manu kurnta-ngarrirni, lawa. Kapungkulu jungarni-pajirni-puka.”

¹⁷⁻¹⁸ Kaatu kulalparla wardinyi-wiyi nyinaja Pimalikiki kuja yangka karnta Yipuruyamu-kurlangu manu Jiira. Kujarlaju-jana murrumuru-manu karntakarnta yangka Pimaliki-kirlangu warrkini-patuju kurdu-kujaku mardarninja-kujaku. Junga-juku-janarla Yipuruyamurluju kaji-payurnu Kaatulku Pimaliki-parntaku manu nyanungu-nyangu-mayamayaku yungu-jana wankaru-juku murrumuru-maninja-wangurlu yampimi. Junga-juku, Yipuruyamuju purda-nyangu payirninja-kurra, manu karnta-jana Pimaliki-mayamaya ngurrju-manu pina-palkakupalangu-jarrinjaku. Ngakalku junga-juku, karntakarntarlujulu-jana kurdukurdulku panu manu.

21

Kurdu wirriya palka-jarrija Jiiraku

¹ Ngula-puru-juku, Jiirajulu manngu-nyangu YAAWIYI-rliji kujarla yangka nyurru-wiyi jangu-pungu kurdu wirriya. ² Jiiraju kujalpa nyinaja muturna-nyayirnilki, ngulaju kurdukupalangu-jarrijalku. Yangka kujarla jangu-pungu nyurru-wiyi Kaaturlu, 9-pala kirntangi-pala-jangka, kurdulkurla palka-jarrija wirriya. ³ Yipuruyamurluju, yirdijirla yirrarnu Yijaki. ⁴ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju ngarrka-kujurnu pirtirirka-juku wiyiki jinta-jangkarla kujarla Kaatuju wangkaja kamparru-wiyi ngarrka-kijirninjakuju.

⁵ Ngula-puruju, Yipuruyamukujurla rdipija 100-pala yulyurru purilka-nyayirnilki. ⁶ Ngula-jangkaju, Jiiraju wangkaja, “Kujaju yungu kurdu wirriya muturnakulku, kujarlanya karnarla marlaja ngarlarrimi. Kajijili yapa ngalya-karirli purda-nyanyi kuja karna kurdu wita wirriya mardarni, ngulakuju kapulu ngarlarrimi, manu ngulakuju kapujulu wardinyilki nyinami. ⁷ Nyurru-wiyi ngana kularla wangkayarla Yipuruyamukuju kujaju, ‘Kapu mardarni nyuntu-parntarlul karntangku kurdu wirriya, manu kapurla lampurnu yinyi muturnarlul.’ Kala jalangurlu karna ngajulurlu muturnarlul kurdu wirriyaju mardarni.”

Yimi Yakarru-kurlu manu kaja-nyanu-kurlu Yijimali-kirli

⁸ Kuja wirriya yangka Yijaki wiri-jarrijalku, ngulakujurla ngati-nyanuju lampurnuju lawa-jarrijalku. Kujarla lampurnu witaku lawa-jarrija, kujarlaju kurapakalku yirrarnu wiri-jarlu-nyayirni miyi manu kuyu Yipuruyamurluju. ⁹ Ngulangka kurapakarla, palka-yijalalpa-pala ngamarlanguju nyinaja yangka Yipuruyamu-parnta-yijala yirdiji Yakarru manu nyanungu-nyangu kurdu-nyanu yirdiji Yijimali. Ngula-jangka, Yijimalijilpa manyu-karrija. ¹⁰ Kuja Jiirarluru nyangu Yijimali manyu-karrinja-kurra, ngulajurla muntuku-jarrija-nyayirni kululku. Manurla yaninjarla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yilyaya-palangu ngamarlangu ngati-nyanu manu kurdu kapankurlu. Kajirna kali-puka-jarri, kulangku Yijimalirli marlaja mani nyiarningkijarraju nyuntu-nyangu kujangu-jangkaju. Ngaju-nyangurlu-puka kurdungku kapungku marlaja mani kujangu-jangkaju nyiarningkijarra manu yampinyi.”*

¹¹ Yipuruyamurluju kuja purda-nyangu Jiira wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, mari-jarrijalkurla Yijimalikiji kujalparla nyanungurlanguku yulkaja. Kula-palangu yilyayarla ngamarlangu ngampurrparlu. ¹² Kaatulkurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Kula-palangu wajampa-jarriya ngamarlanguku Yakarruku manu Yijimalikiji. Kajingki nyarrpa-puka wangka Jiira, ngulaju-palangu kapankurlu yilyaya yalumpu-jarra-karriji. Kujarnangku yangka jangu-pungu kaja-nyanu nyurru-wiyi nyuntuku, ngulaju Yijaki-jala. Ngula-kurlangu kurdukurdu kapulu panu palka-jarri jaya-kurra-nyayirni. Ngulajulu ngaju-nyangu yapa warlaja.” ¹³ Yalumpu Yijimali, ngulaju nyuntu-nyangu-yijala kaja-nyanu. Kapu-jana panuku-yijala kirda-nyanu nyina.”

¹⁴ Junga-juku, mungalyurru-pardu-karirlaju, yungulkurla miyi kapu ngapa pintingka yakuju-piyarla pilikutu-jangkarla nyanungu-parntakuju Yakarrukuju. Ngapa yangka pintingka pilikutu-jangkarla, ngulajurla jarna-maninjarla yirrarnu jimantarla Yakarru-kurlangurla Yipuruyamurluju. Ngula-kurlunya-palangu yilyajalku ngamarlangu Yakarru manu Yijimali. Jirnganjarla warru wapakarra yaninja-yanu jilja-wana parduna-wana yirdi-wana Piirrijpa-wana.

¹⁵ Ngapa yangka kuja kangu pintingka pilikutu-jangkarla, ngulaju-pala muku ngarnu kulurrulkurru-juku. Ngula-jangka, kurdu wirriyaju ngapa-wangurlalku mata-jarrija. Ngula-jangka, ngati-nyanurlulkurla yama-kurra kangu ngula yamangkalku yirrarnu. Yamangkalkupa ngunaja nyurnu yulanja-karra. ¹⁶ Ngati-nyanuju yanu yama-kari-kirra marilki ngulalpa nyinaja yama-pardu-karirla. Wangkaja-nyanu Yakarruju, “Kulalparna nyiyakulku tarda-nyangkarla palinja-kurraju.” Mariji yulajalku.

¹⁷ Kaaturluju purda-nyangu wirriya kurdu yulanja-kurraju. Ngula-jangkaju, purlajarla ngati-nyanukulku, “Yuwa, nyiyarla kanpa muntuku-jarrijarla yulami? Lani-jarrija-wangu nyinaya, ngulajurna nyurru purda-nyangu nyuntu-nyanguju kurdu wirriyaju yulanja-kurraju yamangkaju. ¹⁸ Kulpari maninjinta kurdu nyuntu-nyangu. Maninjarla ngamirjirli mardaka. Ngulaju kaji wiri-jarri, kapu-jana nyina kirda-nyanu panuku nyanungu-nyanguku yapaku.” ¹⁹ Junga-juku, Kaaturlujurla muljulku milki-yirrarnu Yakarrukuju. Junga-juku, ngula yangka-kurra pinti-kirra turla-maninjarla ngapalku-yijala pina winjurnu. Winjirninjarla ngapajurla yungu kurdukujuku.

²⁰ Junga-juku, yangkaju Yijimali, Kaaturlujulpa warrawarra-kangu. Kuja wiri-jarrija manu wati-jarrija, ngulajulpa kuyu-pungu-nyayirni nyinaja. Kala kuyu panturnu pikirri-piya-kurlurlu* ²¹ Kala nyanunguju nyinaja jiljanga yirdingaju Paranarla. Ngularla ngati-nyanurlu-juku maninjarla yungu karntaju Yijipi-wardingki nyanungukuju Yijimalikiji.

Yipuruyamu manu Pimaliki, ngulaju-pala-nyanu ngungkur-nyinaja muljuku

²² Yangkajulpa Yipuruyamuju nyinaja-juku ngurungka Pimaliki-kirlangurla. Parrapardu-karirlalku, Pimalikiji yanurnurla jirnganja jintaku ngarrkaku yirdikiji Payikulu Yipuruyamu-kurlangu-kurraju. Yirdi nyampuju Payikulu, ngulaju kala-jana wiri nyinaja jinjinja-kurlangu warrmarlakuju Pimaliki-kirlanguku. Yaninjarla-palarla wangkaja Yipuruyamuku, “Nyarrpa-jarri-puka kuja kanpa nyiarningkijarrakuju, ngula-kurraju kangu Kaaturluju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ²³ Nyampurla-juku kuja kangalpa Kaaturlu nyanyi manu purda-nyanyi wangkanja-kurra, kula-nganpa warlkangu yimirr-yungka ngaju manu ngaju-nyangu-purnu manu ngaju-nyangu kurdukurdu-kurlangu-mayamaya. Kujanpa yanurnu nyampu-kurra nguru ngaju-nyangu-kurra, rarralypalparnangu nyinaja ngurrju. Kajinpaurla jalangu rarralypa-yijala ngungkur-nyina, ngulaju ngurrju.”

²⁴ Junga-juku, Yipuruyamurluju jangu-manu Pimalikiji, “Yuwayi, junga karnangu wangka, ngurrju karnangu rarralypa nyina. ²⁵ Kala milya-pinyinya kanpa kujalu-jana

* 21:10 Nyangka Galatians 4.30

* 21:12 Nyangka Romans 9.7, Hebrews 11.18

* 21:20 bow and arrow

ngaju-nyangu warrkini-patu manu puluku manu jiyipi wajirli-pungu yangka yali-ngirli ngapa mulju-ngurlu nyuntu-nyangu-paturlu kulungkuju? Kulalu nyarrpalku pina-yani mulju-kurraju ngaju-nyanguju jiyipi manu puluku.”

²⁶ Pimalikirliji jangku-manu, “Lawa, kulajulu kujaju yimi-ngarrurnu. Ngaka jalangu kanpaju yimi-ngarrirni.”

²⁷ Yipuruyamurluju jangku-manu, “Ngulaju ngula-juku.” Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju turnu-manulku-jana jiyipi, puluku. Ngula-jangka, yungulkurla ngalya-kariji Pimalikikiji warntarri. Jarnkulku-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja rarralypaku nyinanjaku.

²⁸ Junga-juku, Yipuruyamurluju-jana ngalya-pangurnu wirli-pala jiyipi ngama-patumipa. ²⁹ Pimalikirliji payurnu Yipuruyamuju, “Nyarrparlanpa-jana ngalya-pangurnu nyampu-patuju jiyipi-patu?”

³⁰ Junga-juku, Yipuruyamuju wangkajalkurla, “Nyampu-patu jiyipi-patu kajinpa-jana maninjarla kanyi ngurra nyuntu-nyangu-kurra, kujaju kanpajurla ngungkurr-nyina ngajukuju yangkaju mulju ngulaju ngajukulku kujana nyurru-wiyi pangurnu muljuju.”

³¹⁻³² Junga-juku, Pimalikirliji maninjarla kangulku-jana jiyipi-patuju, manurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yuwayi, yangkajungku muljuju ngulaju nyuntukulku.” Junga-juku, ngula-jangkaju, Pimaliki manu Payikulu karrinja-pardinjarla yarnkajalku-pala wungu nguru-kurraju Pilijiya-wardingki-patu-kurlangu-kurra. Junga-juku, ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yirdijirila yirrarnu muljukuju ‘Piirrijipa’. Nyanungu-nyangurla jarungka-ka nguna yirdi muljuju ‘Ngungkurr-nyinaja-pala-nyanu Muljuku’. Ngulanganya kuja-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja rarralypaku nyinanjaku.

³³ Yangka yalirila ngurungka Piirrijiparla, watiya jinta karlanjarla yirrarnu kirrirdimpayi, ngulanganyalparla yunparninja-karrarluru pulka-pungu YAAWIYI-kiji JUKURRARNU-kuju. ³⁴ Yangkaju Yipuruyamu, kutukutu nyinajalpa warrarda yalirila-juku tarngga-juku ngurungka yapa-kari-kirlangurla Pilijiya-wardingki-patu-kurlangurla.

22

Kaaturlu waalparrurnu Yipuruyamuju junga-japa wala-panu-japa

¹ Ngaka-pardu-karilki, Kaaturluju waalparrurnu Yipuruyamuju junga-japa kajilparla nyanunguku wala nyinaja kapuru-wangu-japa. Kaatuju wangkajalkurla, “Wayinpa, Yipuruyamu.”

Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu, “Yuwayi, nyampu karna ngajuju nyina.”

² Kaaturlu wangkaja yarda, “Yangka nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu Yijaki, yangka kuja kanparla nyuntulu ngula yulkami-nyayirni, ngulaju maninjarla kangka nguru-kurra yirdi-kirraju Muriya-kurra. Yalirlanya kapurnangku pirlu wararra milki-yirrarni. Ngulanganya pantika yangka nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu, manu warlungkuju ngajuku yingkirninjarla purraya warntarri.”

³ Junga-juku, Yipuruyamuju mungalyurru-pardu-karirlalku yakarra-pardija, manu yakarra-pardinjarla tangkiyi rdarri-mardarnu. Jatirlilkirila yirrarnu. Ngula-jangkaju, warrulpa manu jiwirri, turnu-manu jiwirri, ngula turnulku yirrarnu tangkiyir-laju. Manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Yijaki yajarnu manu-palangu nyanungu-nyangu-jarra warrkini-jarra. Yajarninjarla-jana nguru-yirrarnu yangka-kurraju Muriya-kurra. ⁴ Ngulaju parra-jarra jirrama-jangka yaninja-yanulu kulkurrulkurru-juku. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Kaaturlujurla Yipuruyamuku milki-yirrarnulku pirlu wararraju wurnturu-kurra. ⁵ Yipuruyamu wangkaja-palangu nyanungu-nyangu-jarraku warrkini-jarraku, “Nyampurla-juku pardakalu-jarrangku tangkiyi-kirliji kajirna nyampu kurdu wirriya kanyi yinya-kurra pirlu wararra-kurra, ngulangka yungurlijar-rarla warntarri kuyu purrami Kaatuku. Karlijarra ngaka kulpari yanirni.”

⁶ Junga-juku, jiwirriji rurruny-pungulku tangkiyi-jangkaju Yipuruyamurluju, ngularla rurruny-pinjarla jiwirriji purturlurla yirrarnu ngalapi-nyanurla. Nyanungurlulupa mardarnu ngiji manu juna rdakangka, ngulalpa nyangu pirlu wararraju wurnturu-kurra. Ngula-kurranya-pala kirdarlangu yanu.

⁷ Ngula-jangkaju, payurnulku nyanungukupalangu kirda-nyanuju Yijakirliji, wangka-jarla, “Ngiji manu jiwirri palka-jala karli mardarni. Kala nyarrpara jiyipi yungurlurla yingkirninjarla purrami warntarriji Kaatuku?”

⁸ Yipuruyamuju wangkajarla Yijakikiji, “Kaaturlu kapu-nyanu jiyipiji parlu-pinjarla kanyirni warntarriji yungurlurla purrami nyanunguku.”

Junga-juku, yaninja-yanu-pala yarda wurra-juku. ⁹ Kuja-pala pirlu-kirra yanu, Yipuruyamurluju warrulpa turnu-manu yarturluju. Murnju-yirrarninja-parnkajalpa yurturlurla jintangka, manu ngula-jangkaju yangkajurla jiwirri ngalapi-nyanukuju

puntarnulku. Puntarninjarla yirrarnu yangkangka yurturlurla kankarlarni yarturlurla. Ngula-jangkaju, waku-jarralku wayurnu nyanungu-nyangu-juku ngalapi-nyanu. Jakurr-maninjarla kankarlarni yirrarnulku yangkangka yarturlurla manu jiwirriarla. ¹⁰ Junga-juku, junmalku wilypi-manu Yipuruyamurluju nyanungu-nyangu-jangka wirriji-jangkaju yungu pantirni. ¹¹ Wakuju kankarlu-jarrijalku pantirninjakungarntilki. Ngulapururla yalkiri-ngirli yirdi-manu marramarrarlu YAAWIYI-kirlangurlu, “Yipuruyamu, Yipuruyamu!”

Yipuruyamurlu jangku-manu-yijala, “Yuwayi, nyampurna.”

¹² Marramarrarurla wangkaja, “Pantirninja-wangurlu yampiya nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu wiyarrpa! Yuwayi, junga karnangku milya-pinyilki nyuntuju kuja kanparla ngungkurr-nyina Kaatuku. Kulanparla jurnta mardarnu wiljingki nyuntu-nyanguju marulu ngalapi-nyanuju.”

¹³ Junga-juku, Yipuruyamurluju karrinjarlalpa yirrilki warru nyangu. Junga-juku, parlu-pungulku jiyipilki wirriya watiyarla kuja purlkunparla rdarrparl-wantija marlpirntirri-jarraju. Kula nyarrpalku wilypi-pardinjarla parnkayarla. Junga-juku, Yipuruyamurluju jiyipiki jangkardu yanurra. Jakurr-maninjarla yirrarnulku kankarlarni yangka jiwirriarla. Junga-juku, yingkirninjarla purrajarla Kaatuku warntarri kuyuju. Kujaju ngulajurla kunka-pardija jiyipiji yangkaku Yijakiki Yipuruyamuku ngalapi-nyanuku.

¹⁴ Ngula-jangkaju, yangka pirli wararra ngulaju Yipuruyamurluju yirdikirla yirrarnu, yalirla yangkangka kuja kapu ngalapi-nyanu pungkarla. Ngulaju yirdiji, ‘Kapuju Nyiyarningkijarra Tarnnganku-juku Warrarda Rdanjarr-yinyi YAAWIYI-rliji’. Jalangu-jarra ngulaju kalu-nyanu wangka yapa-patu, ‘Wararrarla YAAWIYI-kirlangurla Kapu-ngalpa Nyiyarningkijarra Warrarda Rdanjarr-yinyi’.

¹⁵ Yarda-yijalarla purlaja Yipuruyamukuju YAAWIYI-kirlangu marramarraju kankarlara yalkiri-ngirli, ¹⁶⁻¹⁷ “Nyampunya kangku wangka YAAWIYI-ji kuja. ‘Nyampunya karnangku junga wangka yirdingka ngaju-nyangurla. Kapurnangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kapurnangku yinyi kurdukurdu panu-jarlu kujanpaju yangka kurdu nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu yungu jurnta mardarninja-wangurlu. Kurdukurdu nyuntu-nyangu kapulu jaya-kurra-nyayirni nyina nyampu-piya yanjilypiri-piya manu yarturluyarturlu-piya witawita-nyayirni kuja-ka pirlpiri-nguna karrungka. Kajili-jana yapa-kari jangkardu yanirni kurdukurduku nyuntu-nyanguku, ngulaju nyuntu-nyangu-paturlu kapulu-jana pinyi. * ¹⁸ Kujalpanpaju nyuntu wala nyinaja ngajuku kapurunju-wangu, kujarlaju nyuntukuju kapungkulu wardinyi marlaja nyinami nyuntu-nyanguju kurdukurduju. Ngula-jangkaju, nyuntu-nyanguku kurdukurduku kapulu-jana yapakari panu-nyayirni marlaja wardinyi nyina-yijala kujarla yalarnirla nguru-kari ngurukarirla.’”*

¹⁹ Junga-juku, ngula-jangkaju, jirnganjarla pina-yanulku Yipuruyamuju nyanungu-nyanguku ngalapi-nyanuku yangka-jangkaju pirli wararra-jangka. Pina-pala-jana yanu yangka-jarraku warrkini-jarraku. Ngula-jangkaju, panulkujukulu pina-yanu yangka-kurra mulju Piirjipa-kurra. Yalumpurla-jukulpa-jana jirnganja nyinaja nyanungu-mayamayakuju.

²⁰ Ngakarranyilki, yapajurla jinta yanurnu nguru-kurraju Yipuruyamu-kurlangukurra jaru-kurlu. Junga-juku, wankajalparla manu yirri-purajarla, “Nyuntukupurdangkarluju yangkanguju kukurnu-purajirli yirdingki Nayururlu manu nyanunguparntarlu yirdingki Milkayarlu, ngulaju kapala-jana wirriyawirriyaju mardarni 8-pala. ²¹⁻²² Yirdijili nyampu-patunya: Yuuju manu nyanungukupurdangka-patu kukurnu-nyanu-patu yirdi-patuju Puuju, Kimulu, Kijirdi, Yaaju, Piltaji, Jirtilapi, manu Pijulu. Ngulajulparla yangka Kimuluju kirda-nyanu nyinaja Yarramaku. ²³ Yangka jinta-kari kaja-nyanu Nayuru-kurlangu yirdiji Pijulu, ngulaju palkakupalangu-jarrija-yijala ngulaju karntakupalangu yirdikipalangu Ripikakupalangu. ²⁴ Nayururluju jinta karnta-karilki yada manu yirdiji Ruuma. Ngulakujulurla palka-jarrija kurdu-patu-yijala jirrama-kari jirrama-kari yirdiji Tiipa, Kayama, Tayaja, manu Maaka.”

23

Nyampu yimi ngulaju Jiira-kurlu kuja palija

¹⁻² Kujarla Jiiraku rdiipija 127-pala yulyurru, muturna-nyayirni nyanunguju palija ngurrangka yirdingaku Kiri-Yarrparla yangka ngurungka Kananarla. Jinta-kari yirdi

* **22:16-17** Nyangka Hebrews 6.14

* **22:18** Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

yinya ngurraku ngulaju Yipurana. Yipuruyamuju yaninjarla yulajalparla ngumparna-nyanuku kuja paliya. Nyanunguju nyinajalpa nyanungu-nyangu palka-wana wajampanyayirni. ³ Ngakalku, karrinjarla yanu-jana Yititi-patuku wiriwiriki kujalpalu nyinaja yinyarla ngurrangka. Nyinajalpalu mapirri kiirtirla kutu kirri wiriki. Nyanungujulpa nyinaja nyanungurra-kurlu, manu wangkaja-jana, ⁴ “Nyampu ngurrara ngulaju nyurrurlaku. Ngari ngajuju yapa-kari. Yungurna-nyarra wita payirni jalangurlu. Yinyinyankujulu nguru wita talakupurdarlu yungurna milyingka yirrarni ngaju-parnta?”

⁵ Yititi-paturlulu jangu-manu Yipuruyamuju, ⁶ “Purlka-pardu, nyuntuju paaju wiri-piya nganimpakuju. Nganimparlu karnalu jarnkujarnku mardarni nguruju yangka nganimpa-nyangu warlalja. Kajinpa-nganpa payirni, nganangku kulalpangu jurnta mardakarla nguruju. Yimirirli kapurnangkulu yinyi yungunpa nyuntu-parnta milyingka yirrarni.”

⁷ Yipuruyamuju-jana parntarrinjarla wangkaja Yititi-watiki, ⁸ “Kajinkili ngampurpa nyina ngajuku yungurna milyingka yirrarni ngaju-parnta nyurrurla-nyangurla ngurungka, wangkayajulurla Yipiraku. Nyanunguju Juuruku kaja-nyanu. ⁹ Nyanungu-nyangurla ngurungka, pirnki wita-ka karri ngurrangka Makapilarla. Kajiji ngungkurryina ngajuku pirnki-wanawana, ngulaju kapurnarla yinyi tala. Nyurrurlarlujulu nyangka tala kajirnarla yinyi yungunkulu milya-pinyi yinya pirnki kaju karri ngaju-nyangulku. Yungurna milyingka yirrarni ngaju-parnta.”

¹⁰ Yinya wati Yipira, nyinajalpa Yititi-patu-kurlu wiriwiri-kirli kiirtirla. Purdanyangu Yipuruyamu wangkanja-kurra, wangkajarla Yipuruyamuku, ¹¹ “Purlka-pardu, purda-nyangkaku. Panungku kajulu purda-nyanyi ngaju nyuntuku wangkanja-kurra. Ngajulurlu kapurnangku yinyi wita nguru manu pirnki. Ngula karnangku yinyi yungunpa milyingka yirrarni nyuntu-parnta.”

¹² Ngula Yipuruyamuju parntarrinjuu kamparru yangka Yititi-paturla wiriwirirla. ¹³ Wangkajarla Yipiraku, “Lawa, purda-nyangkaku ngaju. Kulalparnangku jurnta kangkarla nguru ngari tala-wangurlu. Yungurnangku tala yinyi ngurukungarduyuku. Mpa, kangka nyampu tala! Yungurna yaninjarla milyingka yirrarni ngaju-parntalku.”

¹⁴ Ngularla Yipira wangkaja Yipuruyamuku, ¹⁵ “Purlka-pardu, lawarna wiljiwiljimaninjaku nyuntukuju! Kajinpaju yinyi 400-pala tala pirli, kapurnangku yinyilki nguruju yungunpa nyuntu-parnta milyingka yirrarni yinyarla.”

¹⁶ Junga, Yipuruyamujurla ngungkur-nyinaja Yipirakuju, manurla yungu 400-pala tala pirli. Yititi-patu wiriwirirlipalu-jana nyangu. Kujarlunya kalalu nguruju jali-manu talakupurdarlu nyurru-wiyiji. ¹⁷⁻¹⁸ Yuwayi, kujalpalu nyinaja kiirtirla yinya Yititi-patu wiriwiriri, ngulajulu nyangu Yipuruyamu kujarla tala yungu Yipiraku. Kujarla Yipuruyamurlu yungu tala Yipiraku, Yipirarlurla jali-manu nguru wita yinya ngurungka yirdingka Makapilarla. Makapilaju, ngulaju kakarru jinta-kari nguruku yirdikiji Mimiriki. Junga, Yipuruyamuju warlalamarrilpa nyinaja yinya nguru witaku manu pirnkiki manu watiya-watiki kujalpalu karrija yinyarla. ¹⁹ Ngula-jangka, Yipuruyamuju yaninjarla milyingka yirrarnu ngumparna-nyanuju yangka ngurrangka Makapilarla kutu Mimiriki. Yangka ngurra Makapila, ngulajulpa karrija ngurungka Kananarla. Ngaka kalalu yapangkuku yirdi-manu ngurra yinyaju Yipurana. ²⁰ Panungkulpalu milyapungu yinya nguru-pardu manu pirnkilparla karrija Yipuruyamukulku.

24

Yipuruyamurlu manurla karnta nyanungu-nyangu kaja-nyanuku Yijakiki

¹ Ngulajulpa nyinaja Yipuruyamu jarlu-pardu-nyayirnilki. Ngulaju YAAWIYI-rliji warrarda-jukulpa pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kangu, manulparla nyiyarningkijarra yungu.

² Parrangka jintangka, Yipuruyamuju wangkajarla nyanungu-nyangu warrkiniki jintaku wiriki kujalpa-jana kamparru wiri-juku nyinaja warrkini-patu-kariyi-nyanuku, wangkajarla, “Nyuntu-nyangu rdaka-nyanu yirraka kanunjumparra wanarri-jarrarla ngaju-nyangurla. ³ Kujarluru kanpaju ngarrirni yapirli-nyanuku maninjaku ngaju-nyanguku ngalapi-nyanuku Yijakiki. Nyampurla-jukuju jungarnirli jangu-manta kuja kangali YAAWIYI-rli nyanyi manu purda-nyanyi, yangka Kaatu kuja-ka wiri-jiki nyina nyiyarningkijarraku yalkiriki manu walyaku. Nyampurla Kananarla ngulaju maju-nyayirni kalu nyina nyampu-wardingki-patuju karntakarnta, ngulaju-jana milarninja-wangurlu yampiya. ⁴ Wangkayaju yungunpa pina-yani yangka-kurra ngaju-nyangukurra ngurra-kurra kujarna yangka ngaju palka-jarrija. Ngulanganya kapunparla

parlu-pinyi yapirli-nyanuju ngaju-nyanguku ngalapi-nyanuku, manu milarninjarla kangkarnirla.”

⁵ Junga-juku, jangku-manu Yipuruyamuju yangkanku warrkinirli nyanungu-nyangurlu, “Yuwayi, ngulaju ngula-juku. Kala kajirna yani ngurrara nyuntu-nyangukurra, manu kajirna milarni karntaju, nyarrpa-jarri kajikarnarla kajilpaju wurra-mantarla? Ngula-jangkaju, kajirna pina-yanirni marlajarra karnta-wangu, kanyi mayirna nyuntu-nyangu ngalapi-nyanuju nyuntu-nyangukurra ngurrara-kurraju?”

⁶ Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu-yijala, “Lawa kujaju! Kulalpanpa pina-kangkarla yatijarra ngaju-nyangu ngalapi-nyanu. ⁷ YAAWIYI kuja-ka wiri-jiki nyina nyiyarningkijarraku yalkiriki, nyurru-wiyi kujaju ngaju kangu yali-jangka ngurrara ngajukupalangu-kurlangu-ngurlu nyampu-kurra nguru-kurra, ngulajuju jangku-pungu kapuju yinyi nyampuju walya ngajuku manu ngaju-nyangu-purnuku. Ngulakunya kapu yilyami jinta marramarra nyuntuku kamparru. Ngulanya kapungku kamparru yani yatijarra. Kajinpa ngurrara ngaju-nyangukurra yukamirra, kapungku milki-yirrarni nyangunguju karnta. ⁸ Kala kajingki wurra-mani, ngulaju ngula-juku. Yampiya! Kulalparnangu nyiyaku nyuntukuju kulu-jarriyarla. Yarda karnangu wangka, lawa, kulalpanpa kangkarla kurdu ngaju-nyangu yali-kirra!”

⁹ Junga-juku-nyanu warrkinirli rdakaju yirrarnu kanunjumparra wanarri-jarrarla Yipuruyamu-kurlangurlaju, wangkajarla, “Yuwayi, nyiyarningkijarra kujanpaju wangkaja, ngulaju karnangu ngungkur-nyina.”

¹⁰ Junga-juku, yangkankuju warrkinirli manu-jana karlarla-pala kawartawara-wati Yipuruyamu-kurlangu. Ngulangkaju yirrarnu nyiyarningkijarra jurnarrpa yangkankaju kawartawara-paturla. Junga-juku, ngula-jangkaju, jirnganja-jana yarkaja yangka yaliji warrkini warrkini-patu-kariki yatijarra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Mijuputamiya-kurra. Yaninja-yanulu parra-kari parra-kariki kulkurrukulkurru-juku. Ngaka-pardu-karilki kutu-jarrijarra kirri-kirraju Nayuru-kurlangu-kurra, ngulangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Yipuruyamukupurdangka kukurnu-nyanu yirdiji Nayuru. ¹¹ Kuja-jana jirnganja kutu-jarrija kirri-kirra, ngulankarlaju parlu-pungu muljulku. Yalirla muljunga ngulangka-juku-jana kawartawaraju muku nyinanja-yirrarnu. Ngulangkanyalpa-jana pardarnu karntakarntakaju kajili yanirni yali-kirra mulju-kurra ngapaku maninjaku. Wuraji-kari wuraji-kari kalalu warrarda yanurnu yali-kirra mulju-kurra ngapa maninjaku.

¹² Kujalpalu yanurnu karntakarnta ngapaku maninjaku turnu-juku, ngula-puru wangkajalkurla warrkini Yipuruyamu-kurlangu Kaatukuju, “YAAWIYI, kuja kanparla nyuntu wiri nyina ngaju-nyangu wiriki Yipuruyamuku, ngulakuju-jarrangu wardinyi-jarriya jalangu. ¹³ Nyampunya karna karri mulju-pirdi-jiki kutu lurjungka kankarlarni. Nyampunya yananyarnilki karnta-kangkangu murlukurnpa-kurlu rdakangka-kurlu ngapaku maninjaku. ¹⁴ Milki-yirrakaju nyampu-paturla karntaju jinta nyarrpara yungurnarla maninjarla kanyi Yijakiki. Kajirna payirni ngapa yinjaku, yunguju ngapa yinyi ngajuku ngarninjaku, pangkalaju ngulaju wangkami, “Yuwayi, yumpa ngapa nganja! Manu mayirna-jana kawartawara-paturlanguku-juku yinyi ngapaju?” Kajiji kuja wangka, ngulaju kapurna milya-pinyi nyampuju ngulaju Yijakiki kali-nyanu, manu kapurna kujarlaju milya-pinyi nyuntulu kanparla yulkami ngaju-nyanguku wiriki Yipuruyamuku.”

¹⁵ Kujalparla yangka warrkini Kaatuku yati-wangkaja-juku, ngula-purujulpa kamina yanurnu murlukurnpa wiri-kirli jimantarla-kurlu. Nyanunguju yirdi Ripika. Karnta nyanungu yirdiji Ripika, nyanunguku warringiyi-nyanu ngulaju yirdiji Nayuru, Yipuruyamukupurdangka kukurnu-nyanu. Ripikakupalangu kirda-nyanuju, ngulaju yirdiji Pijulu. Pijulukupalangu ngati-nyanuju yirdiji Milkaya, ngulaju Nayuruku kali-nyanu.

¹⁶ Nyanungu yirdi Ripika, ngulajulpa yuntardi-nyayirni nyinaja manu jilimijilimi. Kularla wati jirnganja gunaja, lawa, jilimijilimi-jikilpa nyinaja. Jitinja-yanurnu yangka yali-kirra mulju-kurra murlukurnpa-kurlu jimantarla-kurlu. Yaninjarla ngapaju yaku-manu murlukurnpa-kurlurluju, ngula-jangka kulpari yanurnu mulju-ngurluju. ¹⁷ Kuja nyangu Ripika kulpari yaninja-kurra, ngulakujurla watiji wajirli-jiki wapirdi yarnkajarra. Parnkanjarla payurnu yangka karntaju, “Ngapajunpaju winjirninnya?”

¹⁸ Karntajurla wangkaja, “Yuwayi, winjirninrangku.” Junga-juku, jimanta-ngurluju jakurr-manu murlukurnpaju, kanunju-maninjarla yungulkurla watiki yangkaku.

¹⁹ Kuja watingki ngapa ngarnu, karntanguku payurnulku, “Ngapaju mayirna-jana yinyi nyuntu-nyanguku kawartawarlangukuju purrakuku?”

²⁰ Junga-juku, murlukurnpaju manu, maninjarla winjurnulku-jana mardu-kurra wiri-kirra ngapaju. Yarda maninjarla winjirninja-parnkajalpa-jana mardu-kurraju.

²¹ Kujalpa winjirninja-parnkaja ngapa mardu-kurra karntangu, watingkijilpa karrinjarla warrawarra-kangu wurulyparlu kujalpa yali karnta yirdiyi-pungu warrarda. Karrijarlalpa manngu-nyangu nyampunya marda karntajurla Yijakikiji. Pardarnulparla YAAWIYI-ki yungurla milki-yirrarni karnta Yijaki-parnta, ngularnya yungurla maninjarla kanyi. ²² Junga-juku, mukulu ngarnu ngapaju kawartawaraluyu purraku-nyayirnirli, ngula-jangka warrkini yangka wati-jana yanumpalku warntarriki maninjaku yaku-jurlaku kapurduku mulyu-kurlanguku waku-kurlangu-jarraku. Mulyu-kurlangu, waku-kurlangu-jarralpa-pala ngunaja kawurlu mirilmirilpa-nyayirni. Nyampu-patuju wiri-nyayirni tala wurnturu-nyayirni. Wilypi-maninjarla jilypi-yirrarnurla mulyungka wakirdirla karntangkaju. Waku-kurlangu-jarralku-palangu manu, maninjarlarla yirrarnu waku-jarrarla. ²³ Payurnulku yangkaju karnta, “Ngana nyuntu-nyanguju kirdanyanu? Yungurna ngayi ngunami yuwarlirla nyanungu-nyangurla jintaku mungaku. Lawangkanyalparna yantarlarra yuwarli-kirraju warlangarrangarrarla yapa-wangurla-japa.”

²⁴ Ripikarluju janguku-manu yangkaju wati warrkini, “Ngajukupalanguju kirdarnaju yirdiji Pijulu. Ngaju-nyangu warringiyiji yirdiji Nayuru, manu ngajuku yapirli yirdiji Milkaya. ²⁵ Jaya-kurra-jana yukuriji marnaju kawartawaraku manu yuwarliji warlangarrangarra kangku karri nyutukuju ngunanjakaju.”

²⁶ Junga-juku, yangkaju Yipuruyamu-kurlangu wati warrkini jurrukurla kanunju-jarrija, wangkajalkurla YAAWIYI-kilki, ²⁷ Ngularla pulka-pungulku kujarlu, “YAAWIYI, wangka karnangu. Nyuntu kanpa ngurru nyina, manu kanparla nyina Kaatu Yipuruyamukuju ngaju-nyanguku wirikiji. Ngurrjunparla nyinaja, manunparla jungarni wangkaja. Ngula-jangkanyanpaju nyampu-kurra kangurnu Yipuruyamu-mayamaya-kurlangu-kurra yangka Nayuru-kurlangu-kurra.”

²⁸ Junga-juku, kuja purda-nyangu kuja wangkanja-kurra yangkanguju karntangu, ngulaju purda-nyanjarla parnkaja pina yuwarli-kirralku ngati-nyanu-kurlangu-kurra. Yimi-ngarrurnu-jana turnu-warnuku jintangkaku-juku nyanungukupurdangkaku manu nyanungukupalangu-watiki. ²⁹⁻³⁰ Kuja yimi purda-nyangu jintangu watingki yirdingki Lapanarlu Ripikakupurdangkarlu papardi-nyanurlu, manu kuja-palangu nyangu yangka wakurnji-jarra manu kapurdu wita mulyungka, karrinja-pardinjarla wajirli-parnkaja yangka-kurra mulju-kurra yangka kujalpa Yipuruyamu-kurlangu warrkini karrija-juku lurlungka kawartawara-paturalajinta. ³¹ Yangkajurla Lapana parnkanjarla wangkaja, “Kuja kangku nyuntu YAAWIYI-rli pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, nyiyakulku kanpa nyampurlaju warrarda karri? Yanurli ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra. Nyurrnanguku nyiyarningkijarra jungarni-manu nyutukuju, manu nyuntu-nyanguku kawartawarakurna-jana yukuriji jungarni-manu.”

³² Junga-juku, Lapanu manu yangka wati warrkini yarnkajalku-pala yuwarli-kirraju. Kuja-pala yanurnu yuwarli-kirra manu kangurnu-pala-jana kawartawara manu ngalyakari warrkini-patu Yipuruyamu-kurlangu-patu, Lapanarlu jurnarrpalku muku rurrnyu-manu kawartawara-jangkaju, manu yukurilki-jana kanjarla yungu kawartawara-watiki. Manu ngapalkurla maninjarla kangurnu Yipuruyamu-kurlanguku warrkiniki yungulunya manu kirka-mani wirliya-jarra warrkini-paturlu. ³³ Yangkangu yirdingki Lapanarlu, ngulangu-jana mangarrilki maninjarla kangurnu. Yangka wati warrkini wangkajarla Lapanakuju, “Kularna ngarni mangarri, ngaka kapurna ngarni. Yungurnangu jaru-wiyi yimi-ngarrirni ngaju-nyangu. Ngaka karna ngula-jangkarlunya mangarriji ngarni.” Lapanaju wangkajarla, “Yuwayi, ngula-juku, wangkaya-wiyi-nganpa.”

³⁴ Junga-juku, yangkanguju warrkinirli yimi-ngarrurnu-jana, wangkaja-jana, “Ngajuju karnarla warrki-jarri Yipuruyamuku. ³⁵ YAAWIYI-rliji-ka pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manulparla nyiyarningkijarra yungu: jiyipi, puluku, tangkiyi, kawartawara, tala panu-jarlu manu warrkini-patu panu-jarlu karnta manu wati. ³⁶ Ngaju-nyangurlu wiringki yangkangu Yipuruyamurlu, yangka kujalpa karnta mardarnu yirdiji Jiira, ngula kuja muturna-jarrija, muturnalku kujalpa nyinaja, ngulakujurla palka-jarrija kurdu yirdiji Yijaki muturnakulkuju. Yipuruyamurlu ngulakunyarla yungu nyiyarningkijarraju nyanungu-nyangu ngalapi-nyanuku. ³⁷ Ngulanyaju wangkaja ngaju-nyangu wiri yaninjarniki nyampu-kurraku, ngulakunyarlarla ngungkurr-nyinaja. Wangkajaju ngajukuju, ‘Kularla parlu-pinjarla milaka yapirli-nyanuju nyampu-wardingki Kanana-wardingki nyampurla ngurungka kuja karna ngaju nyina, lawa.

³⁸ Kala pina-yanta yatijarra ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurrara-kurra.’

³⁹ “Wangkajarnarla ngaju-nyangukuju wirikiji, ‘Kajirna yani yali-kirra yajarninjaku karntaku, kajilparna milakarla, nyarrpa-jarrimi kajikarnarla kajilpaju wurra-mantarla?’

⁴⁰ “Junga-jukuju janguku-manu ngaju-nyangurlu wiringki, ‘Ngajuju karna tarnngangu warrarda pura YAAWIYI, manu karna jalangurlu purami-jiki. Kapu yilyamirni

nyanungurlu marramarra, manu kapungku kamparru yani marramarraju, manu kapurla milarni nyanungurlu yapirli-nyanuju nyampukuju ngaju-nyanguku. Kapungku milki-yirrarni nyanunguju karnta warlalja ngajukupalangu-kurlangu, manu kapunga milya-pinyi kajingki wapirdi yanirni. ⁴¹ Kajingki wurra-mani nyanungukupalangu-purnurlu, ngulaju-jana yampiya wajampa-jarrinja-wangurlu. Kulalparnangu nyiyaku nyuntukuju kulu-jarriyarla kajinpaju purda-nyanyi yalyangu manu kajinpa puta yajarni nyampuku Yijakiki yapirli-nyanu.'

⁴² "Jalangu kujarna yanurnu nyampu-kurra mulju-kurra kawartawara-kurlu, muljungka yalirla-jukurna jupu-karrija. Yalumpu-wardingki-jukulparnarla wangkaja Kaatukuju, kujanyalparnarla wangkaja, 'YAAWIYI, kuja kanparla wiri-jiki nyina ngaju-nyanguku wiriki Yipuruyamuku, milki-yirrakaju karnta Yijakiki kali-nyanu. ⁴³ Nyangkaju, nyampunya karna mulju-pirdi-jiki karri lurlungka. Kajili karntakarnta yanirni ngapaku maninjaku, ngulaju kapurna jinta-kari karnta payirni ngapaku. Kapurnarla wangkami kuja, "Ngapaju yungka yungurna ngarni purrakuru." ⁴⁴ Kajirna jungarnirli milarni, ngulaju pangkalaju wangkami karntaju, "Yuwayi, yumpa, nganja, manu mayirna-jana ngapaju yinyi-yijala kawartawarakuju?" Kajirna kuja-kurra purda-nyanyi, ngulaju kapurna milya-pinyi ngulaju Yijakiki kali-nyanu.'

⁴⁵ "Kujalparnarla wurra-juku wangkaja Kaatuku, ngula-puruju Ripikajulpa yanurnu mulju-kurra ngapaku maninjaku murlukurnpa wiri-kirli jimantarla-kurlu. Junga-juku, yaku-manu ngapaju. Junga-juku, payurnurna, 'Ngapaju yungka.' ⁴⁶ Junga-juku, jimanta-jangkaju murlukurnpaju manu, maninjarlaju yungu murlukurnpaju ngapa-kurluju, manuju wangkaja, 'Yuwayi, nganja. Ngapaju mayirna-jana yinyi nyuntu-nyanguku kawartawarlangukuju purrakuku?' Junga-juku, ngapajurna ngarnu, manu ngula-jangka, Ripikarlaju ngapa-jana maninjarla yungu ngaju-nyangukuju kawartawarapatuku. ⁴⁷ Ngula-jangkaju, yardarna payurnu Ripikaju, 'Ngana nyuntukupalanguju kirda-nyanuju?'

"Ripikarlaju jangu-manuju, 'Ngajukupalanguju kirdarnaju yirdiji Pijulu. Ngaju-nyangu warringiyiji yirdiji Nayuru, manu ngajuku yapirli yirdiji Milkaya.' Kujarna kuja-kurra purda-nyangu, ngulajurnarla maninjarla yirrarnu kapurdu kawurlu mulyungka, manu wakurnji-jarra waku-jarrarlaju Ripikaku. ⁴⁸ Ngula-jangkarnarla jurruklu kanunju-jarrija, pulka-pinjarlalparnarla yati-wangkajalku YAAWIYI-ki. Ngulaju nyanunguju karla nyina wiri-jiki Yipuruyamukuju ngaju-nyangukuju wiriki. Manu kujaju junga-juku nguru-yirrarnurnu nyampu-kurra ngurrara-kurra yungurnarla karnta milarni Yijakiki Yipuruyamu-kurlanguku kaja-nyanuku. Ngularlangukunyarlarlajinta pulka-pungu YAAWIYI-ki. ⁴⁹ Ngulaju ngula-juku. Wangkayajulu, wardinyi mayi kankulurla nyina ngaju-nyanguku wirikiji Yipuruyamuku? Yinyi mayinkijili yalumpuju kamina? Kajinkijili mamparl-pinyi, ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kapuju milki-yirrarni nyarrpa-jarri kapurna."

⁵⁰ Kuja-pala kirdarlangurlu purda-nyangu Pijulurlu manu Lapanarlu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-pala jangu-manu, "Nyuntu-nyangu jaru ngulaju YAAWIYI-kirlangu. Nyanungungku wangkaja, manungku nguru-yirrarninjarla kangurnu nyampu-kurraju ngurra-kurraju. Ngali-jarrarlu kulalparlijarra mamparl-pungkarla. ⁵¹ Ngula-juku nyampujurla kangka kalyakalya-nyanu Yipuruyamu-kurlanguku ngalapi-nyanuku kujangu YAAWIYI-rlu milki-yirrarnu nyampuju karnta-pardu."

⁵² Yangkangu warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu, kuja-palangu purda-nyangu wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, nyanunguju jarntarru-jarrinjarla parntarrinju. Parntarrinjarla YAAWIYI-kilkirla yati-wangkaja manu pulka-pungurlajinta. ⁵³ Junga-juku, karrinja-pardinjarla warru yanrakajarra yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu. Yanurra yangka jurnarrpa nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, jurrarrpalku turnu-manu, turnu-maninjarlalkurla yungu warntarriki Ripikaku wawarda manu kawurlu manu pirlu yaltiri* ngulaju rdaka-kurlangu, langa-jarra-kurlangu, mulyu-kurlangu manu yinirnti-wati, yangka kuja kalu waninja-kurlangu mardarni. Manu ngati-nyanuku manu Ripikakupurdangkaku papardi-nyanuku Lapanaku, ngularlangukupalangu yungu warntarri wiri-nyayirni. ⁵⁴ Ngula-jangkaju, wati-paturluju kurapakalkulu wiri ngarnu, manulu yalumpurla-juku ngurrangkajulu yarda ngunaja yangkaju warrkini-patu Yipuruyamu-kurlangu. Ngula-jangkaju, mungalyurru-wana yakarra-pardijalu. Yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu, wangkajarla Lapanakuju, "Yilyayalku-nganpa yungurnalu pina-yani manu yungurnalu Ripika kanyilki wiri-kirlangu-kurra nganimpa-nyangu-kurlangu-kurra Yipuruyamu-kurlangu-kurra."

* 24:53 silver

⁵⁵ Lapanu manu Ripikakupalanguku ngati-nyanu, wangkaja-palarla yangka watiki warrkiniki, “Lawa, pangkala nyina-juku parra-patuku karlarla-palaku. Ngula-jangkanya kampa kanyilki.”

⁵⁶ Yangka wati warrkini wangkajarla, “Lawa kujaju, wurra-maninja-wangurluju yinjarla kijika-puka! Kujaju nyampu karntaju YAAWIYI-rli milki-yirrarnu, ngulajurna kanyi jalangurlu-juku ngaju-nyangu-kurra wiri-kirra.”

⁵⁷ Junga-juku, yangka-jarrarluju-pala jangku-manu, “Yuwayi, ngula-juku karlijarra payirninjini-wiyi Ripikalku nyarrpa kaji wangka.”

⁵⁸ Junga-juku, yaninjarla-pala payurnu Ripikaju, “Yani mayinpa nyuntuju nyampuwana wati-wana?”

Junga-juku, jangku-manu-palangu Ripikarluju, “Yuwayi, yani karna jalangu-juku nyampu-wana wati-wana.”

⁵⁹⁻⁶⁰ Junga-juku, Lapanarla wangkaja Ripikaku yungu pirrijirdi-mani, “Yuwayi ngula-juku wita ngawurru. Kapungkulu kurdukurdu jaya-kurra palka-jarri. Kajili-jana yapa-karirli kulukukuluku-mani nyuntu-nyangu-purnu kurdukurdu, ngulajulu-jana nyuntu-nyangu-purnurlu pinyi.” Junga-juku, yilyajalku-pala Pijulurlu manu Lapanarlu.

⁶¹ Manu Ripika-kurlangu warrkini-patu panu-kari karntakarnta, ngulajulu mapirri yanu Ripikaku jirrnganja, yangka kujalu wiri-manu wita-ngurlu. Ngulangkuju puraja Ripika. Yangkangu wati warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu, nguru-yirrarnu-jana kamparrurlu, ngulaju panu-jukulpalu kawartawara-kurlu yanurra.

⁶² Kuja-purujulpa nyinaja Yijakiji manangkarrarla yirdingka Nikipirla. Ngulaju kamparru-juku pina-yanurnu mulju-ngurlu Pirilayiru-ngurlu Nikipi-kirraju, ngulangkanyalpa pina-nyinaja. ⁶³ Wuraji-pardu-karilki warrulpa wapaja ngurra-wana nyanungu-nyangu-wana, manulpa manngu-nyangu nyiya mayi Kaatu-kurlangu. Kujalpa warru wapaja, ngula-jana kawartawaralku parlu-pungu wurnturu-nyayirni kujalpalu yanurnu. ⁶⁴ Ripikajulpa nyinanja-yanurnu kawartawararalaju. Kuja kutu-jarrija, jurruju kankarlu-jarrija, parlu-pinjarla nyangulku Yijakiji, manu jitija kawartawara-ngurlu. ⁶⁵ Jitinjarla payurnulku yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu, “Ngana yalumpuju wati yananyarni?”

Jangku-manu yangkanguku warrkinirli, “Yalumpuju ngaju-nyangu wiri-kirlangu ngalapi-nyanu yirdiji Yijaki.” Kuja purda-nyangu kuja-kurra yirdi-maninja-kurra, kujaraju-nyanu wawardalku parnta-yirrarnu kurntangka miparrpa-wana. Milpa-jarrarlu-pukalpa nyangu.

⁶⁶ Kuja Yijaki kutu-jarrija, yangkaju warrkini wangkajarla, manu mukurla yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra. ⁶⁷ Junga-juku, Yijakirliji yajarninjarla Ripika kangulku kaluku-kurra nyanungkupalangu-kurlangu-kurra ngati-nyanu-kurlangu-kurra. Ngulangkanyalpa-pala nyinaja manu ngunaja. Kujarlajulpa muntuku-wangulku manu mari-wangulku nyinaja kujalpa palkalku mardarnu karnta nyanungu-parnta Ripika. Kala kamparru-wiyi Ripika-wangurla-wiyiji, ngulajulparla yirruruyirraru nyinaja manu muntuku ngati-nyanu nyurnuku, kuja kurdu-puka-jarrija.

25

Yipuruyamu yawu-pardija

¹ Yangka kuja Yipuruyamurlu wajawaja-manu nyanungu-parnta karnta yirdiji Jiira, ngula-jangkarluju, jinta-karilki manu karnta-karilki yirdiji Kitura. ² Ngulakujulurla panu-yijala kurdukurdu wirriyawirriya palka-jarrija yirdi-patuju Jimirani, Jakajani, Mirdini, Mirdiyanu, Yijipa manu Juwa. ³ Yangka yirdi Jakajani, ngulaju-palangu kirda-nyanu nyinaja wirriya-jarraku yirdi-jarraku Jiipaku manu Tirtanuku. Tirtanu-mayamaya yapa, ngulaju kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla yirdi-paturlu Jiriyarla, Litujurla manu Luumurla. ⁴ Yangka yirdi Mirdiyanu, Kitura-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju-jana kirda-nyanu nyinaja wirriyawirriyaku yirdikiji Yiipaku, Yipiruku, Yanakaku, Yapita manu Yirltaku.

⁵ Ngulaju ngula-juku. Kujalpa Yipuruyamuju purlka-juku nyinaja, ngulaju-jana wangkaja nyanungu-mayamayaku turnu-warnuku, “Kajirna ngaju mata-jarri, ngulajuka Yijakirli mani ngaju-nyangu nyiyarningkijarraju kujanguju.” ⁶ Yipuruyamurlu-jana mardarnu ngalya-kari-patu karntakarnta, ngulaju nyanungu-parnta-yijalalpalu nyinaja, manulpalu-jana wirriyawirriya mardarnu. Kulalu nyampurrarlu wirriyawirriyarlu nyiya wita manu kujangu Yipuruyamu-kurlangu, lawa. Ngari-jana warntarriji yungu wirriyawirriyaku, manu-jana muku yilyaja kakarrara wurnturu yungulurla wurnturu jurnta nyinami Yijaki-kijaku.

⁷⁻⁸ Ngula-jangkaju, Yipuruyamuju kuja ngurrju nyinaja 175-palaku yukuriki, ngula-jangkaju, lawa-jarrialku. ⁹⁻¹⁰ Junga-juku, kuja nyanungu lawa-jarrija, nyanungu-nyangu-jarrarlu ngalapi-nyanu-jarrarlu Yijakirli manu Yijimalirli, ngulaju-pala nyurnu palkaju kangu pirnki-kirra yirdi-kirra Makapila-kurra, manu-pala wardu-yirrarlu nyanungu-parnta-wana Jiira-wanaju kuja yangka kamparru-wiyi wawajawa-manu. Pirnkiji ngulaju jinta-juku yangka kuja-jana kamparrulu-wiyi Yipuruyamurlu tala yinjarla manu Yijii-kirlangu-patuku yapaku. Ngula pirnkiji-ka karri kakarrara Mamiri-kirlangu, ngulajurla kamparru warlalja wati-kariki yirdiki Yipiraku, ngulaju ngalapi-nyanu Juuruku Yijii-kirlangurlanguku. ¹¹ Ngula-jangkaju, Yijaki kuja kurdu-puka-jarrija, nyanungu-mayamayaju kulpari yanulkulu yangka yali-kirra mulju-kurra yirdi-kirraju Pirilayiru-kurra, ngulangalkunyaupalurla pirrjirdi marlaja nyinaja Kaatukuju.

Nyampu yimi ngulaju kaja-nyanu-patu-kurlu 12-pala-kurlu Yijimali-patu-kurlangu-kurlu

¹² Nyampu yimi ngulaju Yijimali-kirlangu-kurlu warlalja-patu-kurlu. Yijimaliji kaja-nyanu kamparru-warnu Yipuruyamu-kurlangu. Ngati-nyanuju mardukuja Yijipi-wardingki yirdi Yakarru. Yakarruju warrkinilparla nyinaja Jiiraku Yipuruyamu-parntaku.

¹³⁻¹⁵ Nyampu-patunya kaja-nyanu-patuju 12-palaju yirdi-patuju. Ngulaju papardi-jurrkuju yirdiji Napata. Nyanungu-warnuju palka-jarrija Kirduru, ngula-warnuju Yapitili, Mipijama, Mijima, Tuuma, Maaja, Yatata, Tiima, Jituru, Napiji manu Kir-tima. ¹⁶ Nyampu-patu kaja-nyanu-patulu wiri-jarrija, manulu jarnkujarnku yanu kirri-kari kirri-kari-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyinanjaku. Ngurra-kari ngurra-karilpalu-jana wiri nyinaja warlaljayirriki. Yalumpurra ngurra-paturlulpalu yirdi-patu jurrku-juku mardarnu yangka-patu 12-pala-kurlangu yirdi kaja-nyanu-patu-kurlangu. ¹⁷ Kala Yijimali palija purlka-nyayirnilki kujarla yulyurru 137-pala rdipija. ¹⁸ Warlalja-patu kaja-nyanu-patu-kurlangu 12-pala-kurlangu, kujalu-jana palka-jarrija Yijimali-kirlangu-patuku, ngulajulpalu nyinaja kulkurru-jarra ngurrara-jarraku yirdi-jarraku Yapilaku manu Juuruku. Ngurrara nyampuju kutu-karrikarri ngayingayi ngurrararla Yijipirla kakarrarni-nginti ngurrara Yajiriya-kurra-pinangu. Panungku Yijimali-kirlangurlu warlalja-paturlu kalalu-jana warlalja yinya-patu-kari nyanungukupurdangka-kurlangu-purnu pungu.

Nyampuju Yijaki-kirli yimi

¹⁹ Yimi nyampuju Yijaki-kirli Yipuruyamu-kurlangu-kurlu kaja-nyanu-kurlu. Yuwayi, kaja-nyanujulpa palka yirdi Yijaki Yipuruyamurluju mardarnu.

²⁰ Kujarla yulyurru 40-pala Yijakikiji rdipija, mardukujalku-nyanu manu Ripika, yurntalu-nyanu Pijulu-kurlangu. Nyanunguju Ripikaju Lapanakupurdangka ngawurrnyanu. Pijulu manu Lapana, ngula-jarrajaju nguru Patana-Yarrama-wardingki-jarra.

²¹ Ripikaku Yijaki-parntaku, kularla kurduju palka-jarriyarla. Kujarlaju, Yijakirla wangkaja YAAWIYI-ki, payurnu yungu nyanungu-parnta ngurrju-mantarla kurdu yungu-palangu palka-jarriyarla. Purda-nyangu YAAWIYI-rliji Yijakiji wangkanja-kurra. Ngula-jangka, ngaka-karilki, Ripikaju juni-parnta-jarriajalku. ²² Kala ngulaju jirramakurlu kurdu-jarra-kurlu miyalurla-kurlu, kula-nganta jinta-kurluju. Miyalurlajulpa-palangu Ripikarlaju kurdu-jarrajaju purda-nyangu yirntirninja-kurraju manu yangka kula-ngantalpa-pala-nyanu pungulku. Manngu-nyangulpa-nyanu Ripikarlaju, "Nyiyajangka karnaju kujaju purda-nyanyi?" Kujarlaju, payirninjaku YAAWIYI-ki yanu Ripikaju.

²³ Ripikakurla wangkaja YAAWIYI, "Ngulaju kula-ngantanpa yapa-kurlu turnu-warnu-jarra-kurlu miyalurla-kurluju. Kaji-pala kurdu-jarra nyampu-jarra palka-jarrimi, ngaka warlalja-jarra-warnu-jangka nyanungu-nyangu-jarra-warnulku kapulu-nyanu wurnturu-mirnimirni jurnta nyinami. Warlalja-patu-kari kapu pirrjirdi-nyayirni-jiki panu-karikiji warlalja-patu-karikiji nyinami. Kala kurdu-jarra yalumpu-jarra, kaji-pala wiri-jarrimi, kapurla papardi-nyanuju warrki-jarrimi kukurnu-nyanu."*

²⁴ Ngaka-kariji, kutulkulparla karrinja-nyanu Ripikaju-karmulypa-jarrinjakuju. Miyalurlaju jurrku-jarra-juku wirriya-jarrajulpa-palangu kanja-yanu. ²⁵ Kuja kamparru-warnu kurdu-pardu wirriya palka-jarrija, ngulaju pintiji yalyuyalyu, manu palkakuju mukurla wapirrija wakurlu wawarda-piya wamulu-kurlu-piya. Ngula-palarla

* 25:23 Nyangka Romans 9.12

kurduku nyampuku jaji-nyanurlu manu ngati-nyanurlu yirdiji 'Yijuwu'-palarla yir-rarnu *²⁶ Yijuwu kuja palka-jarrija, ngula-jangkaju nyanungukupurdangkalku kukurnu-nyanulku palka-jarrija. Kujalpa palka-jarrinja-yanu, purdangirli-warnurlu kukurnu-nyanurlujulpa tari puuly-mardarninja-yanu kamparru-warnu. Kujarluju, jaji-nyanurlu manu ngati-nyanurluju yirdiji-palarla yirrarnu 'Jakupu'[†] Kuja-palangu kurdu-jarra nyampu-jarra Ripikarlul mardarnu, ngulajurla Yijakikiji yulyurru 60-pala rdipiija.

²⁷ Kujalpa-pala nyanungu-jarra wirriya-jarra wiri-jarrinja-yanu, Yijuwujulpa nyanungu-nyayirni kuyu-pungu nyinaja, manu kala nyanunguju ngampurpa wirlinyiji warrarda yanu. Kukurnu-nyanu Jakupuju pula-parnta yantarli kala wardinyi ngurrangka nyinaja kaninjarni kalukurla nyanungukupalangu-kurlangurla. ²⁸ Yijakirli kalarla kuyu-pinja-warnu Yijuwuku marlaja ngarnu. Yijuwurlu kalarla purraja nyanunguku manu kuja-jangkaku kalarla yulkaja-nyayirni Yijuwuku. Kala Ripikarlulu kurturdurrurluju kukurnu-nyanu mardarnu.

Kukurnu-nyanurlu yimirr-yungu papardi-nyanu yampinyi maninjaku kirda-nyanu-kurlangu yapuntarlul

²⁹ Ngaka-kari, Jakupurlu purraja yalyuyalyu jupujupu kartakurla wiringka. Papardi-nyanuju wirliny-jangka ngurra-kurra pina-yanurnu yarnunjuku-nyayirni kuyukuju. ³⁰ Nyanunguju wangkajarla Jakupuku, "Wayinpa! Ngajujurna yarnunjuku-nyayirni! Kapankurluju yalumpu nganayi yalyuyalyu jujujupu kartaku-jangka ngarninjaku yungkarni!" (Kuja-jangkarlunya Yijuwurluju yirdi-karriji jinta-karriji 'Yitama' manu. Yirdi kujaju 'Yalyuyalyu'-yijala.)

³¹ Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja papardi-nyanuku, "Nyuntuju kanpaju ngajukupurdangka papardi-nyanu nyinami. Kaji jaji-pardu ngalijarrakupalangu palimi, kapunpa nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra mani warntarri nyuntulurlu yungunparla marlaja mardarni. Ngajulurlu kularna nyiwa witarlangu mani, lawa. Ngampurpa kanpaju nyinami ngajuku yungurnarla marlaja mardarni nyiyarningkijarra nyanungu-nyangu warntarri-jangka? Kajinpaju nyiyarningkijarra yinyi ngalijarrakupalangu-kurlangu warntarri-jangka, ngula-jangkaju kapurnangku yinyi ngalya-kari jupujupu ngarninjaku."

³² Yijuwurla wangkaja kukurnu-nyanuku, "Wayinpa! Kajilparna yarnunjuku paliyarla jalangurlangu, kularna mani nyiyarningkijarraju warntarri-jangkaju. Kulalparna yalumpuju nyarrpa-marntarla."

³³ Kala kujalkurla Jakupu wangkaja papardi-nyanuku, "Wangkayaju yungurna yinya nyiyarningkijarra mani warntarri-jangka, manu ngula-jangkarluju kapurnangku jupujupu nyampulku yinyi nyuntuku ngarninjaku." Junga-juku, Yijuwurlu jangu-pungu nyiyarningkijarraku yinjaku warntarri-jangkaku. ³⁴ Ngula-jangkarluju, Jakupurlu mangarri manu yalumpu jupujupu yungu papardi-nyanuku ngarninjaku. Ngula jupujupu Yijuwurlu muku ngarnu, ngulaju karrinja-pardinjarla yanulku nyanunguju. Nyanungurlu Yijuwurlu rampal-manngu-nyanjarla juwa-kujurnu warntarri nyanungukupalangu-kurlangu. Yungurla marlaja mardakarla warntarri nyiyarningkijarra warungka-wangurlu papardi-nyanu-katurlu.

26

Yijakirli yimirr-yungu Pimaliki

¹ Ngaka-kari yinyarla ngurrararla, kuyuku manu mangarriki lawalpa karrija, manu yapa panujulpalu yarnunjuku-nyayirni nyinaja. Nyampuju-jana yangka-piyala kamparru-warnu-piya-yijala karrija kujalpa Yipuruyamu wankaru-wiyi nyinaja. Ngula-jangka yanu Yijaki kirri-kirra Karara-kurra wangkanjaku Pimalikiki. Nyanunguju wirilpa-jana nyinaja yapa-patuku Pilijiya-wardingi-patuku. ² Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajarla nyanunguku Yijakiki, "Kula yanta ngurrara-kurra yinayara kurra Yijipi-kirra. Nyinaka nyampu-miparla ngurrara-miparla yangka kuja kar-nangku nyuntu yimi-ngarrirni ngajulurlu. ³ Nyinaka nyampurula-juku ngurrararlaju, kapurnangku palka jirnganja nyinami. Kapurnangku nyuntuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kapurnangku yinyi nyuntuku ngurra-kari ngurra-kari nyampurula ngurrararla manu nyuntu-nyangu kurdukurduku manu warringiyi-patuku nyuntu-nyangu-paturlanguku. Nyampuju yangka kujarnarla nyurru-wiyi jangu-pungu yinya nyuntukupalangu Yipuruyamuku. ⁴ Yuwayi, kapurna panu yapa yirrarni nyuntu-nyangu warlalja-kurraju. Kapulu panu-jarlul nyinami yanjilyipiri-piya-juku ngula kalu

* 25:25 'Yijuwu' yirdiji ngulaju 'Wakurlu-jarlul'

† 25:26 'Jakupu' yirdiji ngulaju 'Tari Kuja-ka Puuly-mardarni'

karri yalkirirla, panu-juku yapakuju yirdiyirdi-maninjakuju. Ngajuju kapurna-jana yimiri nyina nyanungu-patuku. Ngula-jangka, yapa nguru-kari nguru-kari kapulurla marlaja nyinami wardinyi-nyayirni nyuntu-nyanguku warlaljaku.⁵ Kujalpaju Yipuru-yamurlu nyuntukupalangurlu ngaju warrarda purda-nyangu, kujarlaju kapurnanguku panu yapa yirrarni nyuntu-nyangu warlalja-kurra. Nyanungurlu kalaju warrarda purda-nyangu nyiyarlanguku kuja kalarnarla ngaju wangkaja. Nyanungurlu kalaju nyiyarningkijarrakuju warrarda purda-nyangu ngularna nyanungu pinarri-manu. Warrarda purajalpa nyanungurluju kuruwarrri ngaju-nyangu jungarnirli-jiki.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Yijakikiji.

⁶ Ngula-jangka, Yijaki nyinajalpa yinyarla Karararla, kula yanu Yijipi-kirra. ⁷ Yijaki-parnta kali-nyanu Ripika yuntardi-nyayirni. Wati-patu kujalpalu Karararla nyinaja, ngulajulu yanurnu, manulu payurnu Yijaki nyanunguku mardukujaku, “Ngana yalumpuju?”

Yijakirli yimirr-yungu-jana, manu-jana yalu-manu nyanungu-patu kujarlul, “Yalumpuju ngajukupurdangka ngawurru.” Lani-jarrijalpa-jana nyanungu-patuku. Yungu-jana yimirr-yinja-wangurlu jungangu yimi-ngarrikarla mardukuja yalumpuju kali-nyanu nyanungu-parnta. Purda-nyangulpa-nyanu kapulu marda nyanungu-paturlu pungkarla, manu mardukuja kapulurla nyanunguku jurnta kangkarla. Kujarlanya-jana yimirr-yungu nyanungu-patu nyanunguju.

⁸ Yijaki nyinajalpa yinyarla Karararla tarnga. Ngaka-kari, Pimaliki wiri Pilijiyawardingki-patuku yapa-patuku kujalpa-jana nyinaja, ngulangkulpa kaninjarni-ngirlirli yuwarli nyanungu-nyangu-ngurlurlu wintawu-ngurlurlu nyangu. Nyanungurlu nyangu Yijaki ngamirliji-maninja-kurra manu nyunjirninja-kurra Ripika-kurra. ⁹ Ngula-jangka, yilyaja-jana Pimalikirli nyanungu-nyangu wati-patu maninjaku Yijaki. Kuja Yijaki yanurnulku, Pimalikirla wangkaja nyanunguku, “Wayinpa, mardukuja nyampuju kali-puraji nyuntu-parnta-nyayirni? Nyiyakulkunpa-nganpa yimirr-yungu? Wangkajanpa-nganpa ngawurru nganta yalumpuju nyuntukupurdangka.”

Yijakirli yalu-manu nyanunguju, “Lani-jarrijalparna. Manngu-nyangulparnaju kapunpaju pungkarla manu ngula-jangkarlu kapunpa-nyanu marda mardukujaju nyuntulurlulku kangkarla.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Pimalikirla wangkaja Yijakiki, “Nyiyakunpa-nganpa kujarlaju yimirr-yungu? Kapulu watingki nyampu-wardingkirli kirri-wardingkirli marda jarrarda-kangkarla mardukuja yalumpu. Nganangu-puka kaji jarrarda-kangkarla, kujaju majumaju-nyayirni, manu Kaaturlu kapu-nganpa panu-juku marda muku pungkarla.”

¹¹ Ngula-jangkaju-jana Pimalikirliji pututu-ngarrurnu nyanungu-nyangu yapa-patuju, “Kaji nganarlangurlu-puka marnpirni nyampu mardukuja, ngaju kapurna-jana ngaju-nyanguku warrmarlaku wangkami yungulu pinyi tarnga-kurra.”

Yijakiji nyiyarningkijarra-kurlulkulpa nyinaja

¹² Ngula-jangkarlu, ngurlu-wati-jana Yijakirli yirrarnu walyangka ngulangka yungu pardimi mangarri. Ngaka wantangka yalumpurla-yijala ngulaju nyanungurlulpa manu panu mangarri watiya-jangka kujalpa pardija yalumpurla. Kujarlunyalpa YAAWIYI-ri nyanunguju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. ¹³ Yijakiji palka-kurlulku nyiyarningkijarra-kurlujulpa nyinaja. Nyanungurlu tarnganguku-jukulpa nyiyarningkijarraju mayanguku-juku yardayarda manu. ¹⁴ Nyanungurlu warlaljalpa-nyanu panu wati manu mardukuja mardarnu kujalpalurla warrki-jarrija nyanunguku tarnga. Manulpa-jana nyanungurlu panu yijipi turnu-kari turnu-kari mardarnu, manu panu pulukulpa-jana turnu-kari turnu-kari mardarnu. Kujarlanyalpalurla Pilijiyawardingki-patu yapa-patuju nyanungukuju yunnganji-jarrija. ¹⁵ Ngula-jangka, nyanungulu warla-pajurnu yijipi-kijaku manu puluku-kujaku walyuru-maninja-kujaku, warru yanulu nyanungu-patu, mulju-kari mulju-karilpalu walya-kurlurlu warru jutu-manu. Nyampurraju yangka-patu-juku mulju-patuju kujalpalu warrkinirli Yipuru-yamu-kurlangurlu warru pangurnu nyurru-wiyirli kamparrurlu-wiyi kujalpa jaji-nyanu Yijakikipalangu Yipuru-yamu nyinaja wankaru-wiyi. ¹⁶ Ngula-jangka, Pimaliki yanurnu, manu wangkajarla Yijakiki, “Yanta ngurrara nganimpa-nyangu-ngurlu! Nyuntu manu yapa-patu nyuntu-nyangu pirrjirdi-nyayirni-jiki nganimpakuju.” ¹⁷ Ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patujulu yanu yalumpu-ngurlu kurlirra kakarru-karrikarri, manulu ngurrangka-jarrija wirringka yirdingka Karararla-yijala.

Yinyarlaju karrikarri-wangurlulu-nyanu wiljiwilji-manu mulju-patu-ngurlu

* 26:4 Nyangka Acts 3.25

¹⁸ Wurringka ngulangka, nyurru-wiyi kamparru-wiyi, jaji-nyanurlu Yijakikipalangurlu Yipuruyamurlu-jana pangurnu panu-jarlu muljuju. Ngakalku kuja nyanungu paliya, yapa-paturlu Pilijiya-wardingki-paturlulu-jana muljuju panu-juku jutu-manu walya-kurlurlu. Ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patu manu nyanungu-nyangu wungu-warnu, ngulalu yanu nyinanjaku ngula-kurra wirri-kirra, ngulaju-jana nyanungurluju yangka-patu-yijala mulju-patuju yarda pangurnu ngapakupurdarluju, manu-jana nyanungurlu mulju-patukuju yirdiji yirrarnu yangka-patu-yijala kuja-jana jaji-nyanurlu-wiyi mulju-patu kamparrurlu yirdi-manu. ¹⁹ Yijaki-kirlangurlu warrkini-paturlulu yarda-yijala pangurnu mulju-karilki jalangu-warnu wurringka yinyarla. Rdiipjalurla ngapaku winjiriki kujalpa purlpurl-pardija walya-jangka. ²⁰ Yangka ngula-wanarlu-yjalalpalu-jana panu-karirli watingki Karara-jangkarlu puluku-patu warrawarra-kangu. Kujalu nyanungu-paturlu yalumpu mulju jalangu-warnu nyangu, nyanungu-patulu-jana rdiily-yirrarnu wiljiwilji-maninjaku wati-patuku Yijaki-kirlangu-patuku kujalpalurla nyanunguku panu puluku warrawarra-kangu. Nyanungujulu-jana wangkaja wati-patuku Yijaki-kirlangu-patuku, “Ngapa nyampuju nganima-nyangu.” Ngula-jangka, Yijakirli manu nyanungu-nyangurlu yapa-paturlulu mulju yinya yampija, ngulalu yanu ngurra-kari-kirra. Kujalu-nyanu yinya-ngurlu mulju-ngurlu wiljiwilji-manu, kuja-jangkanya Yijakirli yirdi-manu mulju yinya ‘Yijiki’, ngulaju ‘Wiljiwilji Wiri’. ²¹ Yungkaparri wurnturu-wangu, yapa-paturlu Yijaki-kirlangu-paturlulu mulju-kari pangurnu. Kala wiljiwilji-manulu-jana nyanungu-patu-yijala panu-karirli mulju yalumpu-ngurluju. Ngula-jangka, Yijakirli mulju yalumpu yirdi-manu ‘Jitina’, yirdi ngulaju ‘Kulu Wiri’. ²² Ngaka ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patu yanulu ngurra-kari-kirra, manu yinyarla mulju-karili nyanungu-paturlu pangurnu. Kulalu-jana yangka-paturlu mulju nyampuju jurnta kangu, lawa. Ngulakujurla Yijakirli yirdiji muljuju yirrarnu ‘Riyupu’. Yirdi ngulaju ‘Wantiki Nyampu Ngalipaku Nyinan-jaku’. Wangkaja-jana nyanunguju yapa-patuku nyanungu-nyangu-patuku, “YAAWIYI-rli-ngalpa yungu nyampu ngurra ngalipaku! Kapurlipa nyinami nyampurla ngurrju-nyayirni.”

²³ Riyupu-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patulu yaninjarla nyinaja Piir-rjiparla. ²⁴ Kujalu nyanungu-patu yalumpu-kurra yukajarralku, ngulangka mungangka jintangka, YAAWIYI-ji palka-jarrijarla Yijakiki jukurparla, manurla wangkaja nyanunguku, “Ngajuju Kaatu jinta-juku kujalparnarla nyuntukupalanguku Yipuruyamuku wangkaja. Nyanungurlu ngajuju kalaju warrarda purda-nyangu. Kula lani-jarriya! Palka-juku karnangu nyina nyunturlangukuju. Kapurnangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Wangkajarnarla jaji-purajiki, kapurnarla nyanunguku yinyi panu kurdukurdu manu warringiyi-watirlangu! Kujakuju kapurnangku nyunturlanguku yinyi panu kurdukurdu manu warringiyirlangu.” ²⁵ Ngula-jangka, Yijakirli panu pirli yurturlurla murnju-yirrarnu yungurla ngulangkanya purranjarla kuyu yinyi warntarri YAAWIYI-ki. Manu nyanunguju rdiily-yirrarnurla YAAWIYI-ki pulka-pinjaku, manu-jana yapaku yimi-ngarrurnu kuja-ka nyina ngurrju YAAWIYI. Ngula-jangka, nyanungu manu yapa-patulu ngurrangka-jarrija yalumpurla kaluku-paturla, manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu yanu, ngulalu mulju jinta-kari pangurnu.

²⁶ Ngula-jangka, Pimaliki yanurnu Karara-jangka wangkanjaku Yijakiki. Wati-jarra-karirlangu-pala nyanungu-kurluju yanurnu: Yajujaju pinangkalpa manu nyanunguku kurdungurlu manu jinta-kari Payikuluju kujalpa-jana warrmarla-patuku Pimaliki-kirlangu-patuku paaju nyina. ²⁷ Yijakirli-jana payurnu nyanungu-patu, “Niyakunkulu yanurnu nyampu-kurraju? Kulankujulu ngurrju ngajukuju nyinaja. Manunkujulu kulungku yilyaja.”

²⁸ Nyanungu-paturlulu Yijaki yalu-manu, “Wurrangkulparnangkulu nyangu nyuntuju, manu karnalu milya-pinyi YAAWIYI-rli kangku palkangku mardarni. Ngula-jangka, wangkajarnalu-nyanu, ‘Yanirlipa manu wangkamirlijarla Yijakiki nyampu-kurluku walya-kurluku manu ngapa-kurluku, ngula yungurlupa-nyanu yalala-yirrarni wiljiwilji-maninja-wangurluku, manu kulu-wangulku yungurlupa nyinami rarralya.’ Ngalakunyarnangkulu nyanjakuju nyuntukuju yanurnu. ²⁹ Kularnangkulu kulukukuluku-manurlangu-wiyi. Ngurrju-jukulparnangkulu nyinaja nyuntukuju tarnga-juku, manu yilyajawangkuluku rarralya kulu-wangurlu. Wangkaya-nganpa yungunpa-nganpa kulu-wangu pakarninja-wangu nyina. Manu jalangu, YAAWIYI-ji yimiri-nyayirni kangku nyina, manu kangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.”

³⁰ Ngula-jangka, Yijakirli yirrarninjarla purraja wiri kurapaka nyanungu-patuku, manulu panungku-juku ngarnu. ³¹ Mungalyurru-karilki, nyanungu-paturlulu-nyanu ngarrurnu yungulu nyiarlangurlajinta kulu-wangulku nyinami. Kaaturlu-jana nyanungu-

patu nyangu kuja-kurraju. Ngula-jangka, Yijakirli-jana jakuru-pungu wurnakungarntirli. Nyanungu-patuju, yipiljilkilpalu nyinaja rarralya.

³² Parrangka jintangka, Yijaki-kirlangu-patu warrkini-patulu kulpari yanurnu, manulurla nyanunguku wangkaja, “Pangurnurnalu mulju, manu palka-manurnalu ngapa yinya.” ³³ Ngula-jangka, Yijakirli yirdi-manu ngula mulju ‘Jiipa’. Jalangujalangurlangu kirri ngula-wana mulju-wana kalu yirdi-mani ‘Piirrijipa’, ngulaju ‘Kirri Jangu-pinja-warnu’.

³⁴ Kujarla 40-pala yulyurrpu rdipija kaja-nyanuku Yijaki-kirlanguku papardi-jurrkuu Yijuwuku, nyanungurlu-palangu mardukuja-jarra maninjarla rdakurl-kujurnu nyanungukulku. Kamparru-warnu yirdiji Jurdiji, manu nyanunguju yurntalpa Piirii-kirlangu, ngulalpa-jana nyinaja yapaku ngurrara-kari-wardingkiki ngula kalu-nyanu yirdi-mani ‘Yititi’. Jinta-kari mardukuja ngulaju yirdiji Pajama, manu nyanunguju Yalunukurlangu yurntalpa, ngulaju Yititi-yijala. ³⁵ Nyampuju-jarra mardukuja-jarra, ngulalpalangu Yijuwurlu nyanungu-kurra-manu, ngula-jarrarlaju kulalu-palangu wardinyi-manu Yijaki manu Ripika, yalparukulu-palangu kalinjaju ngurrju-manu.

27

Jakupurlu yimirr-yungu Yijaki nyanungupalangu jaji-nyanu

¹ Purkalkulpa Yijakiji nyinaja. Nyanungu-nyangu milpa-jarraju ramalku yarrkayi-nyayirni, kulalpa junganku nyiyarlangu nyangu. Ngaka-kari, nyanungujurla wangkaja yapaku yungu maninjini nyanungu-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu Yijuwu. Kuja yanurnu Yijuwu, Yijakiji wangkajarla nyanunguku, “Kaja.”

Nyanungu yalu-manu Yijuwurlu, “Yuwayi, nyampu-wajarna.”

² Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja nyanunguku, “Ngajujurna purkalku. Kalakarna marda palimirlangu. ³ Yanta, nyuntu-nyangu maninjinta yuurlarri, nyuntu-nyangu kurlarda-patu wita-patu manu kijirninja-kurlangu kurlarda wita-kurlangu,* manu yanta yupuju-kurra wirlinyi. Yanta, manu kuyuju punga ngajuku ngarninjaku. ⁴ Purraya yangka-piya-juku yangka kuja karna ngampurrparlu ngarni, manu kangkarniji ngajuku. Ngula-jangka, palinjakungarntirli ngajulurlu kapurnangku nyuntuku miti-yirrarni nyiyarningkijarra yungunpa wiri nyina ngaju-wangurlalku. Kapurnangku ngajulurlu milkiyunparni nyuntuku panu-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu ngurrju-kurlu kajingkili ngaka nyuntuku rdipimi.” ⁵ Junga-juku, Yijuwuju wirlinyilki yanu yupuju-kurra.

Ngulalparla Yijaki wangkaja nyampurra Yijuwuku, ngulaju kula-nganta yangarlu jirrama-mipalpa-pala-nyanu wangkaja. Kutu-yijala Ripikaju karrija, purda-nyangulpalangu, kulalpa-pala milya-pungu kujalpa nyanungu karrija palka yalumpurla, lawa. ⁶ Ripikaju yanu, manu wangkajarla Jakupuku nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku, “Way-ina, purda-nyangurna jaji-puraji wangkanja-kurra nyuntukupurdangka-kurra papardi-puraji-kirra Yijuwu-kurra. ⁷ Nyanungurla wangkaja Yijuwuku yungu wirlinyi yani, manu yungurla kanjarlu ngurrju kuyu purrami nyanunguku. Nyanungu wangkajarla kuja Yijuwukuju, ‘YAAWIYI-rli yunguju ngajuku nyampu jaru-nyayirni-wangu, ngula-jangka palinjakungarntirli ngajulurlu karnangku nyuntuku milki-yunparni nyampu yungunpa tarnngangku mardarni.’ Kujanyarla Yijuwukuju wangkaja nyanunguju. ⁸ Yuwa, ngaju-nyangu kaja, ngajuju yalyangku purda-nyangka nyiyarlanguku kajirngaku wangka! ⁹ Yanta yangka-kurra kuja kalu-jana warrkinirli ngalipa-nyangurlu warrawarra-kanyi ngalipa-nyangu jiyipi-wati manu narnukutu-wati. Manta-palangu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra. Kangkarni-palangu ngaju-kurra, ngula-jangkarlu yunguna-palangu purrami ngurrju-nyayirni rli yangka-piya-juku kuja-ka ngampurrparlu Yijakirli ngarni. ¹⁰ Kangkarla kuyu jaji-purajiki ngarninjaku. Ngula-jangka, palinjakungarntirli, nyanungurlu kapungku nyuntuku milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu yungunpa mardarni tarnngangku.”

¹¹ Kala Jakupurla wangkaja kuja ngati-nyanuku Ripikaku, “Wurra, wurra! Papardi ngajukupurdangka Yijuwuju palkaju yumurrumuru. Ngajuju karalya-nyayirni!

¹² Kajilpaju ngajukupalangurlu jaji-pardurlu marnpikarla, kajikaju nyanungurlu milya-pinyi ngajuju kularna Yijuwu! Ngula-jangkarlu kulaju nyanungurlu ngajuku milkiyunparni jaru-nyayirni-wangu yalumpurra-kurlu ngurrju-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu. Lawa, nyanungurlu kapuju juyurdurlu yunparni ngajulu yimirr-yinja-panu!”

¹³ Ngati-nyanurla wangkaja nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku, “Kajilpangku jaji-purajirli yunpakarla nyuntu juyurdurlu, ngulaju ngaju-mipaju karlangka nyuntulurlaju yunparni juyurdurlu. Ngayiji ngaju kutu purda-nyangka, yanta manu maninjinta-palangu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra.”

* 27:3 bow and arrow

¹⁴ Ngula-jangka, Jakupu yanu, manu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra-palangu manu, kangu-palangu ngati-nyanu-kurra nyanungukupalangu-kurra. Ngati-nyanurlu Ripikarlu-palangu pajurnu narnukutu-jarra wita-kari wita-kari-kirra, manu-palangu purraja yirnm-karda-nyayirni yangka-piya-juku kuja kala ngampurrparlu Yijakirli ngarnu. ¹⁵ Ngula-jangka, Ripikaju yanu, jurnarra panu-kari manu kaja-nyanu-kurlangu Yijuwu-kurlangu papardi-nyanu-kurlangu, nyanungu-nyangu ngurrju-wati kujalparla kaninjarni yuwarlirla ngunaja. Nyanungurlurla yungu jurnarra Jakupuku yungu yukami. ¹⁶ Ngula-jangka, nyanungurlurla maninjara rdaka-jarra-palangu Jakupu-kurlangu jutu-manu palkangku narnukutu-jangkarlu manu waninja-wanarlangu kujalpa karalpa nyinaja. ¹⁷ Ngula-jangka, nyanungurlurla Jakupuku yungu kuyu manu mangarri kuja nyanungurlu-yijala purraja.

¹⁸ Kangurla Jakupurlu kuyu manu mangarri jaji-nyanuku, manu wangkajarla nyanunguku, “Wapirra.”

Yijakirli yalu-manu, “Yuwayi, kaja, ngananpa nyuntuju?”

¹⁹ Jakupuju nyanunguku wangkajarla, “Ngajujurna Yijuwu, nyuntu-nyangu kaja-puraji kamparru-warnu. Ngajurna wirlini yanu, manu karnangku kuyu mardarni nyuntuku, yangka ngulanpaju ngaju payurnu, ngulakunya. Nyinakalku, manu nganja nyampu kuyu ngularnangu nyuntuku wirlini-jangkarlu kangurnu. Ngula-jangkarlu yungunpaju milki-yunparni ngajuku jaru-nyayirni-wangu panu-kurlu ngurrju-kurlu nyiarningkijarra-kurlu kajiji ngaka rdipimi ngajuku.”

²⁰ Kala kuja Yijakirli payurnu nyanungu kujarlu, “Nyarrparlunpa palka-manu kuyuju, manu nyarra-karrarlunpa kapanku pinja-yanu?”

Jakupurlu yalu-manu nyanungu, “YAAWIYI-rli nyuntu-nyangurlu Kaaturluju milki-yirrarnu nyarrpararla kuyuku yungurna parlu-pinjarla pinyi kuyuju.”

²¹ Ngula-jangka, Yijakirli wangkaja Jakupuku, “Kaja, kutu-jarriyaju ngajuku, ngula-jangkarlu yungulparnangu nyuntu marnpikarla. Kajirngangu ngajulurlu nyuntu marnpirni, ngula-jangkarlu kapurnangku milya-pinyi nyuntuju marda Yijuwu ngaju-nyangu kaja-nyanu-nyayirni, lawa yapa jinta-kari mardanpa.”

²² Ngula-jangka, Jakupurla kutu-jarrija Yijakiki jaji-nyanuku nyanungukupalanguku. Yijakirli nyanunguju marnpurnu, manu wangkajarla, “Kuja kanpa wangkami, nyuntu-nyangu linpaju Jakupu-piya karnangku purda-nyanyi. Kala kajilparnangu waku-jarra nyuntu-nyangu marnpikarla, ngulaju Yijuwu-kurlangu-piya yumurrumuru.”

²³ Kuja-jangka, kujalpa waku Jakupu yumurrumurrulku nyinaja papardi-nyanu-piyalku Yijuwu-piyalku waku-jarraj, Yijakirli kula milya-pungu ngulaju Jakupu-nyayirni yalumpuju. Ngula nyanungurlu marnpurnu, kanginy-pungu nyanungurlu kula-nganta wati yalumpu Yijuwu. Ngula-jangka, wangkaja-nyanu kanunju-kari Yijakiji, “Nyampu-juku marda Yijuwuju, yungurnarla milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu ngaju-nyanguju palinjakungarnti.”

²⁴ Kala, yunparninjakungarntirli jaru-nyayirni-wangukungarntirli, nyanungurluju payurnu jintakulku, “Nyuntuju mayi junga kaja-nyanu ngaju-nyangu Yijuwu?”

Jakupurlu nyanungu yalu-manu, “Yuwayi, ngajuju Yijuwu.”

²⁵ Ngula-jangkajurla Yijakiji wangkaja nyanunguku, “Kujaju ngula-juku, kaja ngaju-nyangu! Kangkarniji ngajuku yalumpu panu-kari kuyu yungurna ngarni. Kajirna ngarni-wiyi, ngula-jangkarlu kapurnangku milki-yunparni nyuntuku jaru-nyayirni-wangu.” Ngula-jangka, Jakupurlurla kangurnu kuyu panu-kari Yijakiki, manu ngulaju ngarnu.

²⁶ Ngula-jangka, wangkajarla jaji-nyanu Yijaki nyanunguku, “Yantarni nyampu-kurra, kutu-jarriya ngaju-kurra, manuju ngaju nyunjika.” ²⁷ Ngula-jangka, Jakupurla yanu, manu nyunjurnu nyanungu. Yijakirli parnti-nyangulpa jurnarra yalumpurraju Yijuwu-kurlangu, ngula-jangka rdriir-yungu nyanungurlu yungurla milki-yunparni yalumpu jaru-nyayirni-wangu Jakupuku. Nyanungurlu yunparnu kuja-piyarlu, “Waraa! Kaja ngaju-nyangu-ka ngurrju-nyayirni parntimi yuju-piya ngurrara-piya yangka kujaka parntimi. Ngulaju ngurrara kuja-ka YAAWIYI-rli nyiarningkijarra ngurrju-mani pardinjaku wajirki-nyayirniki! ²⁸ Ngajulurlu karnangkurla payirni Kaatu yungungku wiri ngapa yilyamirni, manu yungu ngurrju-karda walya ngurrju-mani nyiarningkijarra yungu ngulangka pardimi. Ngula-jangka, kapunpa mani panu ngurlu-wati kajili watiya-wati pardimi miyi-kirli, manu marna mangarriki kaji palka-jarri, kapunpa pama manu mangarriki ngarniyi. ²⁹ Ngajulurlu kapurnangkurla Kaatu payirni yungungku wiri yirrarni yapaku panuku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Nyanungu-patu kapulu yanirni, manu kapungku parntarimi kamparru nyuntuku, kuja-karrarluru yungungku wiri-pajirni. Ngajulurlu kapurnangkurla Kaatu payirni yungungku wiri yirrarni yungunpa-jana kukurnu-puraji-patuku wiri nyinami. Panu kapungku

kaja-nyanu-patu ngati-puraji-kirlangu-patu parntarrimi kamparru nyuntuku. Kajingki nganangu-puka yunparni nyuntu juyurdurlu, Kaaturlu kapu-jana nyanungu-patuju maju-mani. Kajingki ngana-puka ngurrju nyuntuku nyinami, Kaaturlu kapu-jana nyanungu-patu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.” Kujanyarla Yijakirliji milki-yunparnu, manurla yungu Jakupu yalumpu jaru-nyayirni-wangu, kuja nyanungurlu kanginy-pungu Jakupu kula-nganta nyanunguju Yijuwu-juku. Ngula-jangka, Jakupurlu kapankurlu yampinja-yanu jaji-nyanu yalumpurla-juku.

³⁰ Kuja Jakupu yanu, nyanungukupurdangka papardi-jurrku Yijuwulku kulpari yanurnu wirlinyi-jangka. ³¹ Nyanungurlu pajirninjarla kuyuju purraja ngurrju-kardanyayirni, manu kangurnurla jaji-nyanuku nyanungukupalanguku. Yijuwurla nyanunguku wangkaja, “Wapirra, yakarra-pardinjarla kuyu nyampu nganja kujarnangkurla yanu wirlinyi nyuntuku. Ngula-jangkarlu yungunpaju ngajuku milki-yunparni ngula jaru-nyayirni-wangu yungurnangu marlaja mardarni tarnganguku.”

³² Kala jaji-nyanurlu kuja Yijakirli nyanungu payurnu, “Wayinpa, nganapa nyuntuju?”

Yalu-manu Yijuwurlu, “Ngajujurna kaja-puraji papardi-jurrku Yijuwu, junga!”

³³ Kuja purda-nyangu nyampu Yijakirli, ngarrurda nyanunguju rdირri-yungu mirrmirrkarrinjaku. Nyanungurlu payurnu Yijuwu, “Yuwa, nganalku yinyaju kujajurla ngajuku kuyuku wirlinyi yanu? Nganangkulkuju kuyuju kanjarla ngajukuju yungu kamparrurlu-wiyi nyuntulku kujanpa yanurnu? Nyurrurna ngajulurlu kuyuju ngarnu, manurnarla milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu ngaju-nyangu yinyaku watiki! Kulalparnarla nyarrparlu puntakarla pina nyuntuku yunparninjakungartirli, lawa! Yuwayi, panu yalumpurra ngurrju nyiyarningkijarra, ngula-jangka yimi-jangka kapurla rdipimi ngaka yinyaku watiki.”

³⁴ Kuja Yijuwurlu nyampu purda-nyangu, kapanku yulaja nyanunguju kilji-nyayirni karrikari-wangu. Nyanunguju maju-jarrija-nyayirni, manu wangkajarla jaji-nyanuku, “Wapirra, wapirra! Ngajurlanguku! Milki-yunpakaju ngajuku ngurrjurlangu yimir-langu! Muku yunpakaju ngurrju nyiyarningkijarra kajiji rdipimi ngaka ngajurlanguku!”

³⁵ Kala Yijakirli wangkaja nyanunguku, “Nyuntukupurdangka kukurnu-puraji yanurnu, manu ngajuju yimir-yungu. Nyurru-jukungku jurnta kangu nyanungurlu ngaju-nyangu jaru-nyayirni-wanguju nyuntu-kujakuju!”

³⁶ Ngula-jangka, Yijuwurla wangkaja jaji-nyanuku nyanungukupalanguku, “Jakupu-kurlangu yirdi ngulaju-ka karri ‘Yimir-yinja Wita-wangu!’ Ngulaju junga! Jirramaku nyanungurluju yimir-yungu ngajuju. Nyurru-wiyiji jinyijinyi-manu ngaju yungurnarla yinyi nyiyarningkijarra nyuntu-nyangu warntarri-jangka kajinpa palimi. Jalangurlulkuju nyanungurlu jurnta kangu nyuntu-nyangu jaru-nyayirni-wangu ngajukuju!” Ngula-jangka, Yijuwurlu payurnu jaji-nyanu nyanungukupalangu, “Milki-yunpakaju kajikaji marda ngurrju nyiyarningkijarra mayi ngajuku ngaka rdipimi?”

³⁷ Yijakirli yalu-manu nyanungu, “Nyurrurna milarninjarla wiri yirrnaru yungungku wiri nyinami nyunturlanguku. Panu nyanungukupurdangka-patu kapulurla nyanunguku warrki-jarrimi. Manu ngajulurlurna yurdujurna-manu nyanungu kuyu manu mangarri panu-kurlurlu manu pama-kurlurlangu. Kaja, kulalparnangu nyiyarlangu yungkarla, lawa.”

³⁸ Kala Yijuwurlu warlkurnulpa, manulpa mayanguku-juku payurnu, “Jintarlangu marda kanpa jaru-nyayirni-wanguju mardarni, wapirra? Yungkaju jintarlangu! Milki-yunpakaju nyiyarlangu ngurrju marda nyiyarningkijarra yungulpaju ngajuku rdipiyarla!” Ngula-jangka, Yijuwu yulajalku.

³⁹ Ngula-jangka, Yijakirli Yijuwuku milki-yunparnuku nyiya kajirli nyanunguku ngaka rdipimi, Yijakirli kujarlu yunparnu, “Kapunna nyuntu wurnturu nguru-karirala ngurrju-wangurla nyinami, manu kuja-ka ngapa wita-mipa wantimi. ⁴⁰ Kapunna-jana nyuntulurlu warrarda pinyi kulungku panu-kari yapa-patu nyuntu-nyangu junma wiri-kirli, manu kapunparla warrki-jarri pirijina-piya nyuntukupurdangkaku kukurnu-purajiki. Kala kajinparla jurnta parnkami, kulalpangu wajirli-pinjarla warla-pajikarla, lawa.”

⁴¹ Ngula-jangkaju, Yijuwuju kalarla nyurunyuru-jarrija Jakupuku kujarla yangka kurdarrirdarrirli jurnta manu jaru-nyayirni-wangu nyanungu-jarrakupalangu-kurlangu jaji-nyanu-kurlangu Yijaki-kirlangu. Manngu-nyangu-nyanu Yijuwurlu, “Ngajukupalanguju kapu nyurru-wiyi-wangu palimi, manu kapurnarla nyanunguku yalparu-jarrimi. Kala ngula-jangkarlu kapurna pinyi Jakupulku.”

⁴² Yaparla wangkaja Ripikaku ngulalparla Yijuwurlu jangkardu purda-nyangu yungu nganta Jakupu pinyi. Ngula nyanungurlu yapa jinta yilyaja maninjaku Jakupuku. Kuja nyanungu yanurnu, Ripikaju wangkajarla nyanunguku, “Ngajuju purda-nyangka.

Nyuntukupurdangka papardi-puraji Yijuwuju, miyalu maju. Kala nyanungurluju kanyanu ngarrimi kujarlu nyarrparlungku pinyi nyuntulu. ⁴³ Kajilpangku Yijuwurlu jalangurlangurlu nyuntu pungkarla, ngula-jangka yapa jinta-karirli marda kajikalu nyanunguju pinyi, kajikarna marda ngati-puka-jarrimi. Kuja-kujakuju, purda-nyangkaju nyarrpaka kajirnangku wangka. Ngajukupurdangka papardi-nyanu Lapana-ka nyinami Yarranarla. Yampiya nyampu nguru jalangurlu, manu yanta nyanungu-kurra! ⁴⁴ Nyinaka nyanungurla ngari jalangu-wiyi kaji nyuntukupurdangka pulya-jarrimi, manu kajingki kulu wiri-wangulku nyuntuku nyinami. ⁴⁵ Ngaka, nyuntukupurdangka papardi-puraji kapungku nyuntuku kulu-wangulku nyinami. Nyanungurlu kapu wajawaja-mani nyiyarningkijarra kujanparla nyanunguku jurnta kangu nyuntulurlu. Ngula-jangka kapurna ngajulurlu yilyamirra warrkini jinta yungungku nyuntu kulpari kanyirni nyampu-kurra.”

⁴⁶ Ngula-jangka, Ripikaju yaninjarla wangkajarla kali-nyanuku Yijakiki, “Ngaju karnajana rdunjurdunju-jarrimi nyampu-patuku mardukuja-patuku Yititi-patuku ngula kalu nyinami nyampurla-yijala ngurrararla. Ngali-nyangu kaja-nyanu Yijuwu, nyurru-juku yupukarra-jarrija jirrama-kurlu maju-jarra-kurlu Yititi-jarra-kurlu. Kajilpa-nyanu Jakupurlu nyanungu-paturlajinta mardukuja nyanungu-kurra-mantarla, ngulaju yungurna kutu-palimi ngajuju.”

28

Yijakirli yilyaja Jakupu Mijuputamiya-kurra yungu-nyanu mardukuja mani kali-nyanuku

¹ Yijakirlirla yilyaja yimi Jakupuku yungu yaninjarla nyanyi nyanungu. Kuja Jakupu yanurnu, jaji-nyanu nyanungukupalangurla wangkaja nyanunguku yungu pirrjirdi-mani, “Kulalpanpa-jana mantarla mardukuja-patu Kanana-wardingki-patu, lawa. ² Karringja-pardinjarla-mipa Patana-Yarrama-kurra yanta. Ngulanganya kala ngati-purajikipalangu jaji-nyanu nyinajayi yirdi Pijulu. Jalangu, Lapana ngati-purajikipurdangka papardi-nyanu-ka nyinami-juku yinyarlaju. Yanta, manu-nyanu yurntalpa nyanungu-nyangu nyuntuku manta.”

³ Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku yimi-nyayirni-wangu panu-kurlu ngurrju-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu ngulangku Kaaturlu kajirli nyanunguku yinyi, wangkajarla nyanungu:

“Ngaju karnangkurla wangkami Kaatuku yangka YALJATAYI-ki.* Ngaju karnangkurla nyanungu payirni nyunturlanguku, ngula-jangka yungungku nyuntu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manu kurdukurdu panu-nyayirni yungunparla marlaja kurduwarr-kijirni. Ngajulurlu karnangkurla nyanungu payirni jalan-gurlu, ngula-jangka ngaka kapungkulu panungku yapa-kari yapa-karirli turnu-kari turnu-karirli nyuntu nyanungurrarlu wampirra-pajirni.

⁴ Ngajulurlu karnangkurla payirni yungungku warringiyi-puraji-piya pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi manu nyuntu-nyangu kurdukurdurlangu. Nyanungurlu jangu-pungurla nyampu nguru yungurla yinyi nyanunguku. Nyinami kanpa nyuntu ngurungka nyampurla jalangu, kala nyampu nguru kajana tarnga-juku karrimi yapaku panu-kariki. Ngula-jangka, ngaju karna payirni Kaatu yungunkulu-nyanu ngaka nyurrurlarlu nguru nyampu mani.”

⁵ Ngula-jangkaju, Yijakirli yilyaja Jakupu. Jakupu yanu wurnturu yinya-kurra ngurrara Patana-Yarrama-kurra kujalpa ngulangku nyinaja malirdi-nyanu Lapana. Lapana, ngulaju Ripikakupurdangka papardi-nyanu. Nyanungu-jarrakupalanguju Pijulu, ngulalpa nyinaja ngurrararla Yarramarla. Ripikaju ngamardilpa-palangu nyinaja yalumpu-jarraku papardirlanguku Jakupuku manu Yijuwuku.

⁶ Yijuwurlululpa-palangu nyurru-juku kali-nyanu-jarra mardarnu. Nyanungurlu purda-nyangu ngularla Yijaki nganta wangkaja Jakupuku yungu pirrjirdi-mani manu nganta yilyaja nyanungu yungu nyinami Patana-Yarramarla manu yungu-nyanu nganta mani kali-nyanu yalirlalku. Yijuwurlu purda-nyangu kujarla nganta Yijakirli pututu-pungu Jakupuku yungu Kanana-wardingki mardukuja yampimi maninja-wangurlu. ⁷ Yijuwurlu milya-pungu kuja-palangu Jakupu ngungkurr-nyinaja jaji-nyanungu manu ngati-nyanuku manu kuja nyurru-juku yanu Patana-Yarrama-kurra.

⁸ Nyanungurlu manngu-nyangu kuja, “Kajilparlipa-jana ngali-jarrarlu karnta mantarla Kanana-wardingki, kujarlaju kajika miyalu maju-jarrimi jaji-nyanuju ngalikpalangu. Kala ngajulurlu kapurna mardukuja jintarlanguju kutu-mani.” ⁹ Ngula-jangka, Yijuwu

* 28:3 YALJATAYI ngulaju yirdi-kari Kaatu-kurlangu, manu yirdi ngulaju 'PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU'

yanu jaji-nyanu Yijakikipurdangka-kurlangu-kurra papardi-nyanu-kurra Yijimali-kirra, ngulajulparla kaja-nyanu kamparru-warnu nyinaja Yipuruyamuku. Nyanungurlu-nyanu nyanungu-kurra-manu Yijimali-kirlangu yurntalpa Mayala ngulalpa nyinaja ngurrararla Kananarla. Mayalaju ngawurru-nyanu Napatakupurdangka.

Jakupu jukurra ngunaja ngurrangka yirdingka Pijilirra

¹⁰ Nyampu yimi ngulaju Jakupu-kurlu ngula yampija ngurrara nyanungu-nyangu manu yanu nyinanjaku Patana-Yarrama-kurra. Kuja Jakupurlu yampija ngurrara nyanungu-nyangu Piirrijpa, nyanunguju kamparruju yanu Yarrana-kurra-pinangu. ¹¹ Munga-karirla, yaninja-karra jalja-juku, ngula wanta yukajarra, nyanunguju ngurrangka-jarrijalku. Nyanungurla rdi-pija pirliki, manu-nyanu jurruku katarlpi yirrarnu, manu ngulangka jarda ngunanja-wantija. ¹² Nyanungurlu jukurr-manu, manu nyangu nganayi wari-yaninja-kurlangu-piya kujalpa walyangka karrija kankarlarra-kari nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. Jakupurlu-jana marramarra panu Kaatu-kurlangu-patu nyangu warrkarninja-kurra manu jitinja-kurra. ¹³ Wayinpa! Yinyaju YAAWIYI kankarlarni-nyayirni karrinya wari-yaninja-kurlangurla! Ngula-jangka, wangkajarla YAAWIYI jukurrparla Jakupuku, “Ngajujurna YAAWIYI. Ngajuju Kaatu, yangka-juku kujalpaju nyuntu-nyangurlu warringiyirli Yipuruyamurlu puraja. Manu ngajujurna Kaatu yangka-juku kujalpaju jaji-purajirli Yijakirli puraja. Nyampurla walyangka kuja kanpa jalangu jardalku ngunami, kapurnangku yinyi nyuntuku manu nyuntu-nyanguku panuku kurdurduku manu yapaku nyanungurra-nyanguku. ¹⁴ Nyanungu-patu yapa-patu kapulu panu-nyayirni nyina, nama-piya. Nyanungu kapulu pirri-yani yinya-kari yinya-kari-kirra, karlarra-kurra, kakarrara-kurra, yatijarra-kurra manu kurlirra-kurra. Nyuntu manu nyuntu-nyangu-purnu kuja kankujulu wala nyina ngajuku, kujarlanya yapa-kari yapa-kari nguru warrukirdikirdi kapulu-nyarra marlaja nyina wardinyi nyurrurlaku. ¹⁵ Ngajuju palka karnangku nyina, manu kapurnangku muurlparlu nyuntu warrawarra-kanyi nyarrpararlangu kajinpa yani. Ngaka kapurnangku kulpari kanyirni ngurrara nyampu-kurra. Ngajulurlu kularnangku nyuntu yampimi. Nyiyarningkijarra kujarnangku jangu-pungu, kapunpaju marlaja mardarni kujarnangku yangkaju wangkaja.”

¹⁶⁻¹⁷ Ngula-jangka, yakarra-pardija Jakupu jukurr-maninja-warnu. Nyanungu lani-jarrijalku, manu-nyanu wangkaja nyanungu-juku, “Junga, YAAWIYI-ka palka jalangu nyinami nyampurla, kala kularna milya-pungu kujaju kamparruju! Tarrukurlu ngurungku nyampurlu kaju ngaju lani-mani! Nyampuju yuwarli Kaatu-kurlangu-juku, manu nyampu wari-yaninja-kurlangu-ka yani kankarlarra-kari nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra.” Ngula-jangkaju, pina jarda-jarrija.

¹⁸ Mungalyurrulku, Jakupuju yakarra-pardija. Nyanungurlu jarna-manu ngula pirlu kujalpa jarda katarlpirra nyanungurla ngunaja, manu juka-yirrarnu kankarlarra-kari walyangka. Ngula-jangka, jararla winjurnu kankarlarniki. ¹⁹ Jakupurlu yirdi-manu ngula ngurrara ‘Pijili’.[†] Kamparru-wiyi, yapangku kalalu kirri ngula-wana yirdi-manu ‘Luuju’.

²⁰ Kujalpa nyanungu Kaaturlu nyangu jara winjirninja-kurra, Jakupu-nyanu wangkaja, “Ngajulurlu yungurna Kaatu purami, manu yunguju ngaju muurlparlu warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra-kujaku maju-kujaku wurnangka nyampurla. Nyanungurlu yunguju ngajuku yinyi kuyu, mangarri ngarninjaku manu jurnarra rdarnka-yirrarninjaku. ²¹ Ngula-jangka, kularna nyiyarlanguku wajampa-jarri, manu ngaka kapurna kulpari yanirni yuwarli-kirra jaji-pardu-kurlangu-kurraju nyinanjaku. YAAWIYI-ji kapu ngaju-nyangu tarnga-juku nyinami. ²² Kajiji nyanungu ngajuku yimiri jirnganja nyinami manu muurlparlu ngaju warrawarra-kanyi, manu kajiji yinyi kuyu, mangarri, manu jurnarra, ngula-jangka nyampu pirlu kapurna walyangka kankarlarra-kari juka-yirrarni, ngulaju yuwarli Kaatu-kurlangu. Nyiyarlangu kuja karna ngajulurlu mardarni, kapurna-jana yurturlu-patu-kurra karlarla-pala-kurra yira-kari yira-kari mani, manu yurturlu jinta-karriji kapurnarla Kaatuku kulpari yinyi.”

29

Jakupu yanurnu Yarrana-kurra

¹ Pijili-ngirli, Jakupu yanu kakarrara-purda. Ngakalku, nyanungu ngurrara-kurra yukajarra ngulalpalu yapa-patu nyinaja kuja kalalu-jana nyanungu-patu kakarrara-wardingki-pajurnu.

[†] 28:19 ‘Pijili’ yirdiji ngulaju ‘Yuwarli Kaatu-kurlangu’

² Kujalpa nyanungurlu ngurrara warru nyangu, rdipijarla muljuku. Wiri-jarlu lalyapa pirlilparla muljuku kankarlumparra wapirrija. Kutu-yijalalpalu jiyipiji yurturlu-paturla parntarrija. Jiyipi yalumpurra kalalu yanurnu parra-kari parra-kari ngula-kurra mulju-kurra ngapaku ngarninjaku. ³ Parra-kari parra-kari, jiyipikingarduyu-paturlu kalalujana jarnku-mirnimirniirli turnu-kari turnu-kari warrawarra-kangu, ngulangka kalalujana yalumpurraku jiyipiki nguru-yirrarninja-yanu ngula-kurra mulju-kurra walyurumaninjaku. Nyanungu-paturlu kalalu ngula wiri-jarlu pirli ngurl-kangu kankarlarni-jangka mulju-jangka, ngula-jangkarlu nyanungurra-nyangu jiyipi kalalujana ngapangu walyuru-manu. Ngaka kuja kalalu jiyipi ngapangu walyuru-manu, kulpari ngurl-kangu kalalu pirli mulju-kurra kankarlarni-kirra parnta-yirrarninjaku jiyipikingarduyu-paturlu.

⁴ Jakupurlu-jana payurnu yalumpu jiyipikingarduyu-patu, “Ngajukupurdangka-patu, nyarrpara-wardingkinkili nyurrurlaju?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Nganimpaju Yarrana-wardingki-patu.”

⁵ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana nyanungu-patu payurnu, “Milya-pinyi mayi kankulu wati yirdi Lapana warringiyi-nyanu Nayuru-kurlangu?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Yuwayi, nyanunguju milya-pinyi karnalu.”

⁶ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana nyanungu-patu payurnu, “Ngurrju mayi nyanunguju, nyiarningkijarra-kurlu palka-kurlu mayi-ka nyina nyanunguju?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Yuwayi, nyanunguju ngurrju. Nyangka! Nyampunya-ka yanirnilki Rajulu yurntalpa nyanungu-nyangu, nguru-yirrarni kajana jiyipilki nyanungukupalangu-kurlangu.”

⁷ Ngula-jangka, Jakupu-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Murnma-juku, nyampuju parra wiri karlarla-puru! Nyampuju mirntangali-jiki murnma-juku munga-wangu jiyipiki ngunanja-yirrarninjakuju. Yungkalu-jana ngapa yungulu ngarnilki, manu ngula-jangka, marna-kurrulu-jana kulpari nguru-yirra, manu yungulu wuraji-kardarlu warrarda ngarni.”

⁸ Kala yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Kularnalu-jana jiyipiji ngapanguju walyuru-manu murnma-juku. Pardarni karnalu-jana kajili panu-kari jiyipikingarduyu-patu rdipimirni jiyipi nyanungurra-nyangu-kurlu. Ngula-jangka, turnungku karnalu pirli ngurl-kanyi mulju-jangka yungurnalu-jana jiyipi nganimpa-nyangu ngapangu walyuru-mani.”

⁹ Ngulalpa-jana Jakupu wangkaja-juku yalumpurraku jiyipikingarduyu-patuku, Rajuluju yanurnu jiyipi-kirli nyanungukupalangu-kurlangu-kurlu. Nyanunguju jiyipikingarduyu-yijala, manu jiyipi nyanungukupalangu-kurlangu kala-jana nyanungurlu warrawarra-kangu. ¹⁰ Jakupurlu nyangu Rajulu yaninjarni-kirra, yurntalpa Lapana-kurlangu, manu-jana nyangu nyanungurlu jiyipi Lapana-kurlangu. Nyampu wati Lapana, ngulaju papardi-nyanu Ripikakupurdangka kujalparla nyinaja ngati-nyanu Jakupuku. Ngula-jangka, Jakupu yanu, manu pirli yinya wiri mulju-jangka kankarlarni-jangka ngurl-kangu, manu ngula-jangka, nyanungurlu-jana walyuru-manu jiyipi Lapana-kurlangu. ¹¹ Ngula-jangka, nyanungurlu yaninjarla nyunjurnu Rajulu, manulparla yulajalku. ¹² Ngula-jangkarlu-nyanu Rajulu-kurra yimi-ngarrurnu, wangkajarla, “Ngajujurna ngarmara-puraji nyuntukuju. Ripikaju ngaju-nyangu ngati-nyanu, nyuntuku pimirdi-nyanu Lapanakupurdangka.” Ngula-jangka, Rajulu ngurra-kurra parnkaja, warnkiri-manunju jaji-nyanuju.

¹³ Kuja purda-nyangu yimi Lapanarlu ngawurru-nyanu-kurlangu kaja-nyanu-kurlu Jakupu-kurlu, nyanungu parnkaja ngamurlu-mardarninjaku. Lapanarlu ngamirli-manu Jakupu, manu nyunjurnu wirli-jarra. Nyanungu kulparirli kangu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra. Yinyarla, Jakupurlu-nyanu yirri-puraja Lapana-kurra wurnakurlu nyiarningkijarra-kurlu kuja nyanungu yanurnu. ¹⁴ Lapana wangkajarla nyanunguku, “Nyuntu ngaju-nyangu miyalu wungu-warnu, nyuntu jinta-warnu-juku yalyu-warnuju manu palka-warnuju.” Junga-juku, Jakupuju yalumpurla-juku nyinaja Lapanarla kirntangiki jintaku, manulparla nyanunguku warrki-jarrijalku.

Lapanarlu yulyurli-yungu Jakupu

¹⁵ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja Jakupuku, “Nyuntuju ngaju-nyangu miyalu-warnu, kala kajinpaju ngajuku warrarda warrki-jarrimi, yungurnangu nyuntu payimani nyiyarla-ngurlu. Nyiarningku nyuntukuju yinyi warrki-jangkakuju?”

¹⁶ Lapanarlulpa-palangu yurntalpa-jarra mardarnu. Yirdi kapirdi-nyanuju Liya, manu ngawurru-nyanuju Rajulu. ¹⁷⁻¹⁸ Liyaju ngawu-karrikari, manu milpa-jarrajau yurrini. Kala Rajuluju yuntardi-nyayirni, manulparla nyanungukuju yulkaja-nyayirni Jakupuju. Ngula-jangka, nyanungurlu payurnu Lapana, “Ngurrju mayi kajilpanpaju

Rajulu nyuntu-nyangu walyirri yurntalpa yungkarla? Kajinpaju nyanungu yinyi ngajuku, kapurnangku nyuntuku warrki-jarri wirliki-palaku yulyurrpuku.”

¹⁹ Lapanarla ngungkurr-nyinaja Jakupukuju, manurla wangkaja, “Kujaju ngula-juku. Kala kajilpanpa yampiyarla Rajulu nyuntu-kurra-maninja-wangurlu, ngulaju kajikanyanu kutu mani wati-karirlanguju ngajulurla ngampurra-wangurla ngayi. Kala ngampurra karnangku nyina nyuntuku yungunpa nyampurla-juku nyinami ngajulurla.”

²⁰ Ngula-jangka, Jakupurla warrki-jarrija Lapanaku yulyurru wirliki-palaku yungunyanu yangka ngari Rajulu nyanungu-kurra-mani. Ngulaju tarnnga-nyayirnilparla warrki-jarrija, ngulaju ngula-juku. Nyanungu Rajuluku yulkaja-nyayirnilparla, manu ngula yulyurru wirliki-pala-jarrija, ngulajurla nganta tarnnga-nyayirni-wangu karrija rdangkarlpa.

²¹ Ngakalku, yulyurru wirliki-pala-jangka warrki-jangka, Jakupuju yaninjarla wangkajarla Lapanaku, “Kujaju ngula-juku, ngajulurlanangku nyuntuku warrki nyurru yulyurru wirliki-palaku lawa-manu ngari yangka kujarnangku nyuntu wangkaja. Yungkaja Rajulu yungurlijarra nyinamilki.” Ngulakujurla Lapanaju ngungkurr-nyinaja.

²² Ngula-jangka, Lapanarlujana yapa nyanungu-nyangu muku turnu-manu, manulujana jirnganja ngarnu kuyu manu mangarri. ²³⁻²⁴ Ngulangka mungangka jintangka, Lapanarlurla kangu Liija kapirdi-nyanu yurntalu-nyanu Jakupuku. Ngurrangka-pala ngunaja. ²⁵ Mungalyurruku, Jakupuju jurnta kinyirr-ngarnu. Nyanungurlu manngu-nyangu kula-ngantalpa ngunaja Rajulu-kurlu, kala Liija-kurlu. Ngula-jangka, nyanungurla yaninjarla wangkaja Lapanaku, “Wayinta! Nyarra-jarrijanpaju ngajukuju? Nyija-jangkanpaju yulyurru-yungu kujarlaju? Ngajurnangku mata-karda nyuntuku warrki-jarrija yungurnaju ngula-jangkarlu ngaju-kurra-mani Rajulu, kula Liija!”

²⁶ Lapanarlulalu yalu-manu nyanungu, “Nganimpa-nyangurla ngurrarla, kapirdi-nyanu-wiyi-ka watingkiji nyanungu-kurra-mani kamparruju ngawurru-nyanukuju, kujanya kuruwarri nganimpa-nyangu. ²⁷ Nyinaka Liija-kurlu-wiyi wiyiki jintaku purlapapuru yungunpa-nyanu nyuntu-kurra-mani, manu ngula-jangka ngajulurlu kapurnangku Rajulurlangu yinyi yungunpa-nyanu nyuntu-kurra-mani. Rajulu-wanawanaju yungunpaju warrki-jarri ngajuku yulyurru wirliki-pala-karikilki.”

²⁸ Ngula-jangka, Jakupurla ngungkurr-nyinaja Lapanaku, manu nyinaja Liija-kurlu wiyiki jintaku. Ngula-jangka, Lapanarlurla nyanunguku yungu Rajuluku yungu-nyanu nyanungu-kurra-mani. ²⁹⁻³⁰ Jakupu manu Rajulu, ngurungka-pala ngunaja. Nyanunguju yulkaja-juku-jalalparla wita-karikarri Liyakuju. Kala nyanungu junga-nyayirnilparla Rajulukuju karrikarri-wangu-nyayirni yulkaja. Manu ngula-jangka, warrki-jarrijalparla nyanungu Lapanakuju yulyurru wirliki-pala-karikilki.

Ngaka-karikilki, Lapanarlurla yungu Rajuluku nyanungu-nyangu jinta karnta warrkini yirdiji Piilya, ngula-jangka yungurla nyinami manu warrki-jarri nyanunguku.

Yimi nyampuju kali-nyanu-patu-kurlu Jakupu-kurlangu-patu-kurlu manu kurdukurdu nyanungurra-nyangu-kurlu

³¹ YAAWIYI-rii nyangu Jakupu ngulalparla yulkaja Rajuluku karrikarri-wangu Liiyapiya-wanguku. Ngula-jangka, nyanungu jalajala-jarrija yungurla nganta kurdukurdu yinyi Liiyaku. Kala ngawurru-nyanuku kularla kurdukurduju palka-jarrija nyija-jangkaku mayi? ³² Liijaju juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija, kurdu wirriya mardarnu. Ngula-jangka, wangkaja, “YAAWIYI-riiji ngaju manngu-nyangu jata-nyanjakurra. Kuja karna kurdu kajalku mardarni, kali-nyanu ngaju-parnta kapuju ngajuku yulkami!” Kujarlaju, yirdiji Ruupunuju* kaja-nyanukuju Liijarlaju yirrarnu.

³³ Ngula-jangka, Liijaju yarda juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija, kurdu wirriya-karikilki yarda mardarnu. Ngula-jangka, nyanungu wangkaja, “YAAWIYI-riiji purda-nyangu ngula kaju kali-nyanu ngaju-parnta nyinami ngajuku yulkanja-wangu. Ngula-jangkanyaju YAAWIYI-riiji kaja nyampu yunguju ngajuku.” Kujarlaju, Liijarlaju kaja-nyanu-kariji yirdi-manu Jimiyani†

³⁴ Ngula-jangka, Liijaju yarda juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija, kurdu wirriya-karikilki yarda mardarnu. Ngula-jangka, nyanungu wangkaja, “Ngajurnarla yungu ngaju-parntaku kaja-nyanu-patu yunguju nyanungurlu ngamurlu-mani ngaju.” Kujarlaju, nyanungurlu jinta-kari nyampu kaja-nyanu yirdi-manu Liipi‡

* 29:32 ‘Ruupunuu’ yirdiji ngulaju ‘Nyangka Kurdu Wirriya Ngaju-nyangu!’

† 29:33 ‘Jimiyani’ yirdiji ngulaju

‘Purda-nyanguju’ ‡ 29:34 ‘Liipi’ yirdiji ngulaju ‘Ngamurlu-mani Kaju’

³⁵ Ngaka-kari Liya yarda karmulypa-jarrija kurdu-kari-kirilki wirriya-kari-kirli. Ngula-jangka, nyanungu wangkajarla, “Jalangurlu kapurnarla YAAWIYI-ki pulka-pinyi!” Kujarlaju, nyanungurlu purdangirli-warnu nyampu kaja-nyanu yirdi-manu Juurda[§]

30

¹ Ngula-pururlu kularla Rajulurlu kurdu manu nyanungu-parntaku Jakupuku. Ngula-wanawanaju, kapirdi-nyanukujurla yungganji-jarrija. Manu yaninjarlarla wangkaja Jakupuku, “Kajinpaju kurdu yinja-wangurlu mardarni, kapurna ngajuju palimi!”

² Jakupurla nyanunguku kulu-jarrija, manurla wangkaja, “Wayinpa! Kularna ngajuju Kaatu! Kulalparnangu nyarrparlu yungkarla! Kaaturlunyangku nyuntuju warlapajurnu kurdukurdu mardarninja-kujakuju!”

³ Ngularla Rajulu nyanunguku wangkaja, “Mpa! Kangka warrkini ngaju-nyangu karnta Piilya, manu ngunaka nyanungu-kurlu. Kaji kurdu nyanungurlu mardarni, ngulaju kaju yinyi ngajuku, ngula-jangkarlu yungurnaju wungu-warnu ngajuku warlaja mardarni manu wiri-mani.” ⁴ Ngula-jangka, Rajulurlu karnta warrkini Piilya yungu Jakupuku yungu-nyanu jinta-kari kali-nyanu mardarni, manu ngunaja nyanungu-kurlulku.

⁵ Piilyaju juni-parnta-jarrija, manu ngaka-karilkirila kurdu wirriya mardarnu Jakupuku. ⁶ Ngula-jangka, wangkaja Rajulu, “Kaaturlu ngaju jungarni-pajurnu warntarla-wangu. Purda-nyanguju payirninja-kurra ngaju, yangka-piya kuja purda-nyangu Liya, manuju yungu kaja ngajukuju.” Kujarlaju, Rajulurlu yirdi-manu yalumpu kurdu wirriya Taanu.*

⁷ Ngula-jangka, yarda juni-parnta-jarrija Piilyaju, manu kurdu-karilkirila mardarnu wirriya Jakupuku. ⁸ Rajulu wangkaja, “Ngajulurluparna Kaatu warrarda payurnu kurdukurduku ngula yungurnarla Liyaku kapirdiki ngajukupurdangkaku parrpardajuku nyinami. Ngajujurna parrpardalku nyanunguku.” Kujarlaju, Rajulurlu kurdu wirriya yirdi-manu Napatali.†

⁹ Liyarlupa-jana kaja-nyanuju mirdi-pala-juku mardarnu panu-wangu. Kujarlajurla nyanungu-nyangu karnta warrkini Jiilpa yungu kali-nyanu jinta-kari Jakupuku. ¹⁰ Ngaka, Jiilparlajinta Liyaku kurdu wirriya-kurlu karmulypa-jarrija yalumpu yungurla Liyarlu kaja-nyanu yinyi Jakupuku. ¹¹ Liya wangkaja, “Kuja-piyaju ngurrju-nyayirni ngajuku rdipija!” Kujarlaju, kurdu yalumpu yirdi-manu Kaardu.‡ ¹² Ngaka-karilki, Jiilparlajinta Liyaku kurdu wirriya-kari-kirilki karmulypa-jarrija yalumpu yungurla Liyarlu yinyi Jakupuku. ¹³ Liya wangkaja, “Wardinyi-nyayirni ngajuju jalanguju. Panungku mardukujarlu kapujulu ngaju wardinyi-pajirni.” Kujarlaju, yalumpu kurdu wirriya yirdi-manu Yaaja.§

¹⁴ Ngaka-karilki, mangarri ngurlu-piya* kujalpalu yalumpurlu ngurrarlarlu yapangku maninja-parnkaja, Ruupunu yanu yinya-kurra kujalpalu warrki-jarrija, manu rdipijarla watiya witaku jinjirla-kurluku.† Ruupunurlu yalumpu maninjarla kulpari kangu ngati-nyanuku Liyaku. Rajulurlu nyangu kuja-kurra, manurla Liyaku wangkaja, “Mari-jarriyaju, yungkaju parrka panu-kari nyuntuku kujangu manu kaja-purajirli.”

¹⁵ Liyarlu yalu-manu, “Yampiyarla! Nyurrunpaju ngaju-parntaju puntarnu. Yungunparla marda ngaju-nyangu kajarlanguku marda parrka juni-parnta-maninja-kurlangu jurnta kangku!”

Kala Rajulurlu yarda wangkaja, “Kajinpaju ngajuku yinyi panu-kari parrka kaja-puraji-kirlangu, kapuna yaninjarla ngunami Jakupu-kurlu mungangka jalangu.” Ngula-jangka, kujakujurla ngurrju-jarrija Liyaju Rajulukuju.

¹⁶ Ngulangka mungangka jintangka, kuja Jakupu ngurra-kurra kulpari yanurnu warrki-jangka, Liyajurla yaninjarla rdipija jalja-juku. Wangkajarla Jakupuku, “Ngajurnarla Rajuluku juni-parnta-maninja-kurlangu parrka yungu kujaju manu Ruupunurlu kajangu ngaju-nyangurlu. Ngalijarra karli ngunanjarla jinta-jarrimi mungangka jalangu.” Junga-juku, ngulangka mungangka Jakupuju ngunaja Liya-kurlu.

¹⁷ Kamparru nyampukungarnti, Liyarlu kala Kaatu payurnu yungu yarda ngurrju-mani juni-parnta-jarrinjaku. Kaaturlu purda-nyangu wangkanja-kurra, junda nyanunguju yarda juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija wirriya-kari-kirli,

§ 29:35 ‘Juurda’ yirdiji ngulaju ‘Pulka-pinyi Karla’ * 30:6 ‘Taanu’ yirdiji ngulaju ‘Miimii-nyanjarlaju Jungarni-pajurnuju’ † 30:8 ‘Napatali’ yirdiji ngulaju ‘Putaju Warla-pajurnu’ ‡ 30:11 Kaardu yirdiji ngulaju ‘Ngurrjuju Pripija Ngajuku’ § 30:13 ‘Yaaja’ yirdiji ngulaju ‘Wardinyi-manuju’ * 30:14 wheat † 30:14 Mannu-nyangu kalalu yapangku ngula kajilpa nyanungu nganta mardukujarlu nganjarla parrka yali, ngulangku nganta kajikarla kurdu yinyi.

mardarnulpa-jana kaja-nyanuju rdaka-palalku. ¹⁸ Ngula-jangka, Liiyaju wangkaja, “Ngajurna Kaatu yipiljipilji-manu kaja jinta-karikilki. Ngajurnarla Jakupuku ngaju-nyangu karnta warrkini Jiilpa yungu kali-nyanuku yungu-nyanu mardarni. Kuja-jangkarlunyaju Kaaturluju ngajukuju kaja-kariji yungu.” Kujarlaju, Liiyarlu kaja-nyanu yirdi-manu Yijaka.†

¹⁹ Ngaka-karikilki, Liiyaju yarda juni-parnta-jarrija manu karmulypa-jarrija kurdu-kurlu wirriya-kurlu jinta-kari-kirli, ngulajulpa-jana kaja-nyanuju jika-palalku mardarnu. ²⁰ Ngula-jangka, wangkaja nyanunguju, “Kaaturluju ngajukuju yungu warntarri ngurrju-nyayirni! Ngajurnarla yungu ngaju-parntaku jika-pala kaja-nyanu-patu. Ngula-jangka kapuju nyanungurlangurlu warntarriji ngajukuju yinyi!” Kujarlaju, Liiyarlu kaja-nyanu yirdi-manu Jupulunu.‡ ²¹ Ngaka-karikilki Liiyaju karmulypa-jarrija kurdu-kurlu karnta-kurlu, manu yirdi-manu Tiina.

²² Nyampurra-pururlu, Rajulurlu kala Kaatu payurnu yungu ngurrju-mani nyanungu juni-parnta-jarrinjaku. Junga Kaaturlu ngurrju-manu nyanunguju yungu-jana palka-maninjarla kurdukurdu mardarni. ²³⁻²⁴ Rajuluju juni-parnta-jarrijalku, manu karmulypa-jarrija kurdu-kurlu wirriya-kurlu. Wita nyanungu yirdi-manu Jajupu manu wangkaja, “Kurdu-wangu kamparru, ngajulparnaju kurnta-jarrija. Kala jalangurluju Kaaturluju wardinyi-manu kurnta-wangulku. Kala yunguju ngajuku YAAWIYI-rii kaja jintalku yarda yinyi.” Kujarlaju, Rajalurlu kaja-nyanu yirdi-manu Jajupu.*

Jakupurlu ngamirni-nyanu Lapanu yimirr-yungu yungu-nyanu jiyipi manu narnukutu mardarni panu-kari

²⁵ Kuja Jajupu palka-jarrija, ngula-jangka Jakupurlu wangkaja Lapanaku, “Yungurna warlaja-kurra ngurra-kurra kulpari-jarrimi ngurrara ngaju-nyangu-kurra. Kulaju ngaju warla-pajika jarraly-pinja-wangurlu! ²⁶ Yungkaju ngaju-parnta-patu manu kurdukurdu ngaju-nyangu, ngularra-kurlu yungurna ngurrara-kurra kulpari yani. Ngajurnangku nyuntuku warrki-jarrija mata-karda, ngularrarlajinta yungurnaju mardarni ngajulurluku. Milya-pinyi kanpa junga kujaju.”

²⁷ Kala Lapanarla wangkaja, “Kajilpanpaju wardinyi nyinayarla ngajuku, ngulaju nyinaya nyampurla-juku yaninja-wangu. Jirrinyparluru nyuntuju ngajuku yimi-ngarrurnu. Kujalpanpa nyuntu nyinaja ngaju-kurlu nyampurla, YAAWIYI-rilingki nyuntuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. Kujarlanyaju ngajurlangu warrawarra-kangu. ²⁸ Wangkaya ngayiji ngajuku. Nyiyarnangku nyuntukuju yinyi ngula-warnu yungunpa nyinami nyampurla-juku?”

²⁹⁻³⁰ Jakupurlu yalu-manu, “Nyuntulurlu kanpaju ngaju milya-pinyi kujalparnangku nyuntuku mata-karda warrki-jarrija. Kujarna nyurru-wiyi kamparru-wiyi nyampurra yanurnu, ngulajulpanpa-jana marnkurrpa-mipa jiyipi manu narnukutu mardarnu. Kala kujalparna-jana ngajulurluku warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu, ngulajulu panu-jarrijalku, manu jalangurlu panulku kanpa-jana mardarni. Nyarrparlangurlu kujalparnangku yaninjarla warrki-jarrija, YAAWIYI-rliljilpangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. Kala nyiya-jangka ngajuju? Nyangurlarluru kapunpaju ngajuluju jarraly-pinjarla yilyami yungurnaju warrawarra-kanyi wungu-warnu warlaja ngaju-nyangu?”

³¹ Ngula-jangka, Lapanarluru payurnu, “Nyiyarnangku yinyi?”

Jakupurlu yalu-manu, “Kulanpaju nyiyalku ngajukuju yungku. Kala yungurnangku nyuntu payirni jinta-mipakulku. Kajinpaju yimiri nyina ngajuku yungurnaju mani nyuntu-nyangu jiyipi manu narnukutu ngajuku, ngula-jangka ngajulurlu kapurna-jana kulpari yaninjarla jiyipi manu narnukutu nyuntu-nyangu warrawarra-kanyi. ³² Nyuntu-nyangu jiyipi panuju kardirri-nyayirni, marnkurrpa-mipaju yurpurlu manu marnkurrpa-mipaju kuruwarrikuruwarri. Nyuntu-nyangu narnukutu panuju yurpurlu, marnkurrpa-mipaju kardirri manu marnkurrpa-mipaju kuruwarrikuruwarri. Yungkaju nyampurra jiyipi yurpurlu manu kuruwarrikuruwarri. Kardirri-mipa narnukutuju manu kuruwarrikuruwarri ngajukuju yungka. Kapurna-jana nyanungu-patuju wurntururlangurlu kanjarla warrawarra-kanyi. ³³ Ngaka, kajinpa yanirni nyanjaku ngajuku, yungunpaju ngaju milya-pinyi kujalparnangku nyuntuku jungarni purunju-wangu nyinaja. Nyuntu kanpa-jana yaninjarla nyanungu-patu miimi-nyanyi. Kajinpa-jana narnukutu yurpurlu nyanyi, manu marda kajinpa-jana jiyipi kardirri nyanyi, ngulaju kapunpaju milya-pinyi kujarnangku yalumpurraju nyuntuku purungku jurnta manu.”

† 30:18 ‘Yijaka’ yirdiji ngulaju ‘Ngajukuju Yungu’ § 30:20 ‘Jupulunu’ yirdiji ngulaju ‘Warntarri Ngajuku’

* 30:23-24 ‘Jajupu’ yirdiji ngulaju ‘Jinta-kari Yungurna Mardarni’

³⁴ Lapanarla Jakupuku ngungkurr-nyinaja, manu wangkajarla, “Ngurrju kujaju! Nyampurra jiyipi manu narnukutu, yirrarnirli-nyanu yurturlu-kari yurturlu-kari.”
³⁵ Kala ngulangka parrangka jintangka, Lapanarlu-jana yaninjarla ngularra jiyipi manu narnukutu yurturlu-kari yurturlu-kari-manu. Nyanungurlu-jana manu jiyipi kurdukurdu yurrpurlu panu-juku manu narnukutu wirriya manu karnta yangka kuruwarrikuruwarri. Nyanungurlu-jana jintakurra-maninjarla jiyipi manu narnukutu yurturlu yirrarnu Jakupuku. Ngula-jangka, kaja-nyanu-patuku-jana wangkaja yungulu-jana warrawarra-kanyi. ³⁶ Ngula-jangka, Lapanarlu manu kaja-nyanu-paturlulu-jana jiyipiki manu narnukutuku Jakupu-kurlanguku jirranganja nguru-yirrarnu wur-nangkulku parra-patuku.

Ngula-jangka, Jakupurlulpa-jana jiyipi manu narnukutu warrawarra-kangu Lapanakurlanguju yalumpurlu-juku. ³⁷ Jakupurlu-jana pajurnu jalangu-warnu watiya-kari watiya-kari.† Pinti kirrirdiji-jana yalyi-manu wita-kari wita-kari nyampurra-ngurlu watiya-ngurlu. ³⁸ Yirrarnu-jana nyampurra watiya pinti yalyi-maninja-warnu kutu-juku wiringka rdakurlu parla ngapa-kurlangu. Ngula-kurra kuja kalala jiyipi manu narnukutu yanurnu walyuru-maninjaku, ngula-karrarlul kalalu-nyanu wajirli-pungu kurlangkarralangurlu jintajarrinjaku. ³⁹ Kalalu yurrpurlu narnukutu-patu karn-takarnta manu wirriya-patu jintajarrija kamparru ngayirni watiya-paturla yangka pinti yalyi-maninja-warnu. Kujalpalu nyampurra karmulya-jarrija, ngulajulu kurdukurduju palka-jarrija kuruwarrikuruwarri. ⁴⁰ Kala jiyipi kurdu-warnu-patu, ngulaju-jana Jakupurlu yurturlu-kari yurturlu-kari-manu jiyipi wiriwiri-kijakuju. Ngayirni-manu-jana yungulu-jana nyanyi Lapanakurlangu narnukutu-patu yurrpurlu-patu manu kuruwarrikuruwarrirlangu. Kujarlunya kala-nyanu jiyipiji Jakupurlulu yurturlu-kari-maninjarla mardarnu Lapanakurlangu-kujakuju.

⁴¹⁻⁴² Kujalpalu nyanungu-patu pirrjirdi-patu jintajarrija kurlangkarru, Jakupurlu kala watiya-paturla pinti yalyi-maninja-warnu yirrarnu kamparru nyanungu-paturla yungulu nyanyi kurlangkarru. Kujalpalu nyampurra karmulya-jarrija, ngulajulu kurdukurduju palka-jarrija pirrjirdi-nyayirnilangu. Nyampurraju kalalurla nyinaja Jakupuku. Kala kuja kalalu rampaku-patu jintajarrija kurlangkarru, kulalpa-jana kamparru yirrarnu watiya-paturla pinti yalyi-maninja-warnu nyanungu-patuku. Kujalpalu nyampurra nyurnu-patu karmulya-jarrija, ngularrajulu palka-jarrija kurdukurduju rampaku-nyayirnilangu. Nyampurraju kalalurla nyinaja Lapanaku. ⁴³ Kujarlunya-nyanu manu Jakupurlu panu-nyayirni jiyipi manu narnukutu. Nyanungu-julpa jiyipi-kirli manu narnukutu-kurlu panu-nyayirni-kirli nyinaja mardaljarra-wangu, manulpa-nyanu panu wati manu mardukuja warrkini mardarnu. Mardalulpa-nyanu panu tangkiyi manu panu kawartawarlangu.

31

Jakupu wuruly-parnkaja Lapanakujaku

¹ Ngaka-kari, Jakupurlu-jana kaja-nyanu-patu Lapanakurlangu-patu purda-nyangu kujalpalurla nyanunguku nginji-wangkaja. Kujanyalpalu-nyanu wangkaja, “Ngalipakupalangurlu jaji-pardurlu kamparrurlu nyiyarningkijarra kala-nyanu mardarnu. Kala Jakupurlukurla muku manu jurnta panuju, manu jalangu-ka nyina nyiyarningkijarra-kurlu.” ² Lapanaju kalarla Jakupuku yipilji-wiyi nyinaja. Kala kuja kala Jakupurlu yangka nyangu Lapanu, kala-nyanu kujarlul manngu-nyangu, “Lapanaju kula kaju marda yulkalku ngajukuju, lawa marda.” ³ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jakupuku, “Kulpari yanta ngurrara-kurra kujalpalu nyuntu-nyangu-patu nyurnunyunu-patu nyinaja. Ngajuju kapurnanguku palka jirranganja nyinami nyuntukuju.”

⁴ Junga-palangu Jakupuju nyanungu-parnta-jarraku Rajuluku manu Liiyaku wangkaja yungu-palarla kamparru yani kujalpalu panu jiyipi manu narnukutu nyinaja nyanungu-nyangu. ⁵ Jakupuju ngakalku-palangu yaninjarla rdipija nyanungu-jarraku, manupalangu wangkaja, “Nyumpalakupalangu kalaju yipilji-wiyi ngurrju-wiyi ngajuku nyinaja, kala jalangujalangu kula kaju yulkalku. Ngulaju ngula-juku. Kaatu yangka ngulalpa puraja Yijakirli ngajukupalangurlu, ngulaju kaju palka-juku nyina ngajurlangukuju Kaatuju. ⁶ Nyumpalarlu kanpajupala milya-pinyi kujalparnarla mata-karda tarnnga warrki-jarrija nyuntu-jarrakupalanguku. ⁷ Nyanungurluju tala jangu-pungu yunguju nganta payi-mani kujalparnarla panu jiyipi nyanungu-nyangu warrawarra-kangu. Kala ngajuluju yulyurku-yungu karlarla-palakuku tala-ngurlu. Kapuju marda pakakarla. Kuja-kujakuju Kaaturluju nyanunguju jurnta warla-pajurnu jarraly-pinja-wangurlu.

† 30:37 Poplar, almond manu plane trees kalu-jana yirdi-pajirni kardiyarlu.

⁸ Kamparru ngajukuju Lapanan wangkaja, 'Jiyipi-wanawana, ngulajungku mardaka nyuntulurlu panu narnukutu kuja kalu palka-jarri kuruwarrikuruwarri.' Kujanyaju Lapanaju wangkaja. Ngula-jangkaju, narnukutu-watili palka-jarrija kuruwarrikuruwarri. Ngula-jangka, Lapanaju yarda wangkaja, 'Jalangu nyampu-jangkarlu, mardaka-nyanu panu narnukutu kuruwarrikuruwarri warntawarnta-kurlu.' Ngula-jangka, narnukutu-patu kujalu palka-jarrija ngulaju kuruwarrikuruwarri warntawarnta-kurlu. ⁹ Ngulaju Kaaturlurla nyampurra panu jiyipi manu narnukutu-patu nyuntukupalanguku jurnta kangu, manu ngulangku kujaju yungu ngajuku."

¹⁰ Ngula-jangka, Jakupu-palangu nyanungu-parnta-jarraku wangkaja, "Yangka-puru kujalpalu panu jiyipi manu narnukutu-patu jinta-jarrija kurlangkarra, ngajurna ngunaja jukurrra. Yinyarla jukurrrarla, nyangulparna-jana wirriya-patu narnukutu-patu kujalpalu karntangka narnukuturla jinta-jarrija. Kulalu wirriya-patu narnukutu-patu yurpurlu-patu kurlangkarra karntangka jinta-jarrija. Wirriya-patu-mipa yangka kujalpalu kuruwarrikuruwarri karrija, ngula-mipalpalu kurlangkarraju jinta-jarrija. ¹¹ Jintaju marramarra Kaatu-kurlangu ngajuku wangkaja jukurrrarla yinyarla, 'Jakupu!' Ngajulurlurna marramarra yinya yalu-manu, 'Nyiya?' ¹² Ngula-jangka, ngajukuju wangkaja marramarra, 'Nyangka-jana yalumpu narnukutu-patu wirriya-patu. Kuruwarrikuruwarri-mipa karntangka kurlangkarra kalu jinta-jarrimi. Ngajulurlulparnangu nyuntu warrawarra-kangu, manu karna Lapanan nyanjarla milya-pinyi kuja kangku nyuntuku nyinami yimiri-wangu. ¹³ Ngaju Kaatu yangka-juku kujarnaju Pijilirla nyuntu-kurra milki-yirrarnu. Ngulaju yangkangka kujanja pirli juka-yirrarnu kankarlarra-kari, manu kujanja kankarlarni jarangu yarlurna. Ngulangkanyanpaju wangkaja kapunpaju nganta purami ngaju-mipa nganta. Ngula-juku, ngaju karnangu nyina ngampurra yungunpa ngurrara nyampu yampimi, manu yungunpa kulpari yanirra yangka-kurra kujanja nyuntu palka-jarrija.' Kujanyaju wangkaja ngajuku marramarra jukurrrarla yinyarla."

¹⁴ Ngula-jangka, Rajulu manu Liya-palarla Jakupuku wangkaja, "Kaji ngajarraku-palangu palimi, kularlijarra nyiyarlangu mani yangpinyi nyanungu-nyangu-jangka, lawa. ¹⁵ Kulalpa-jarrangu nyanungu-wiyi yimiri ngajarraku nyinaja, lawa. Kala-jarrangu nyurunyuru-jarrija-nyayirni kula-nganta yapa-kari-jarra-piyaku ngurrarakari-wardingki-jarra-piyaku. Kamparrurlu yungu-jarrangu nyuntuku talakupurdarla. Ngula-jangka, panu tala nyanungurlu yiily-ngarnu ngulanparla yungu ngajarrawanawana. ¹⁶ Kaaturlurla panu jiyipi manu narnukutu-patu jurnta kangu ngajarrakupalanguku, ngula-jangka kalu-ngalpa nyinami ngalipakulku manu ngalipa-nyanguku kurdukurduku. Kajingki nyiyarlanguku nyuntuku Kaatu wangkami, purda-nyangka!"

¹⁷ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana wari-yirrarnu kurdukurdu panu nyanungu-nyangu manu nyanungu-parnta-patu purturlu-kurra kawartawara-patu-kurra. ¹⁸ Ngulalu rdirriyinjarla wurna kulpari yanu Kanana-kurra, ngulangku kujalpa nyinaja-juku Yijaki nyanungukupalangu. Kangu-jana panu jiyipi manu narnukutu panu nyanungu-nyangu kamparrurlu jakumanu-piyarluru. Nyiyarninykijarra-nyanu kangu kujalpa nyinaja ngurrararla Patana-Yarramarla-wiyi.

¹⁹ Jakupu kuja yarkajarra nyanungu-nyangu-patu-kurlu warlalja-kurlu, ngulakungarntiji Lapanan yanu yangka-kurra kujalpalu-jana panu jiyipi wamulu-piya pajurnu. Kuja nyanungu yanu ngurra nyanungu-nyangu-ngurlu, Rajulurlurla yukanjarla pirli-pardu juju* purungku nyanungukupalanguku jurnta manu. ²⁰ Manu Jakupurlu Lapanan yimirr-yungu, kula warnkiri-manu kuja nyanungu wuruly-yanu. ²¹ Yampinjarlalu ngurra Lapanan-kurlangu-jangka kapanku yanumpa karru wiri-wana Yupirayiti-wana, manulu yanu ngurrara pirli-patu-kurra yirdi-kirra Kiliyata-kurra.

Lapanarluru puranjarla manu Jakupu

²² Ngakalku, Lapanarluru milya-pungu parra-patu-jangkarlu kujarla Jakupu warlalja-patu-kurlu nyanungu-nyangu-kurlu wuruly-yanu. ²³ Ngula-jangka, wungu-warnu wati-mipa-nyanu Lapanarluru turnu-manu, manulu-jana yapa-patu Jakupu-kurlangu wajirli-pungu purdangirli-wanarluru. Ngakalku-jana nyanunguju wiyiki jinta-jangka puranjarla rdipija nyanungu-patuku ngurrararla pirli-paturla Kiliyatarla. ²⁴ Ngulangku mungangka jintangka, Kaaturluru yaninjarla jukurrrarla Lapanaku wangkanjarla pututu-pungu, "Purda-nyangkaju! Kularla kulu japirdiya Jakupuku!"

* **31:19** Pirli-pardu yalumpurra-piya palkaju yapa-piya yardayarda, ngulaju kula YAAWIYI-kirlangu puranja-kurlangu, ngulaju juju-kari-kirlangu yangka kuja kalalu yapa-karirli puraja.

²⁵ Jakupu manu warlalja-patu nyanungu-nyangulu ngurrangka-jarrija pirli pirli-paturla ngurrararla yirdingka Kiliyatarla. Lapanana manu nyanungu-nyangu wati-paturlu ngurrangka-jarrija pirlingka jintangka kutu-yijala. ²⁶ Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja Jakupuku, “Nyiya-jangkanpaju yimir-yungu? Nyiya-jangkarlunpalangu yurntalpa ngaju-nyangu-jarraju kangu ngaju-kujukuju kulu wiri-piya-jangka? ²⁷ Nyiyakunpaju ngajukuju jurnta wuruly-yanu kamparrurlu ngatingki-maninja-wangurlu? Kajinpaju ngajulu ngatingki-mantarla, ngajulurlu kapurnangu nyuntuku kurapaka wiri ngurrju-mantarla. Kapurlipa nyinakarla wardinyi-nyayirni, manu kapurlipa jintangkarlu yunpakarla manu manyu-karriyarla rdimpirdimpirlpinja-kurlangu-kurlu manu kita-piya-kurlu.† ²⁸ Kuja-kujaku, nyuntunpa-jana kangu, manunpa ngaju-kujaku wuruly-parnkaja, kularna-jana nyunjakarla nyarrparlu ngaju-nyangu jamirdi manu yurntalpa-jarra, lawa. Manu kularna-jana nyarrparlu jakurupungkarla. Kujarlu miyalunpaju maju-manu! ²⁹ Kala kajirna ngaju ngampurrpa-jarriyarla, kapurnangu marda pakakarla. Kala mungangka, ngajukuju Kaaturlu pututu-pungu yungurnangkulu nyuntulu yampimi kulukukuluku-maninja-wangurlu. ³⁰ Milya-pinyi karnangu kuja kanparla yirraru-jarrimi nyuntukupalanguku manu ngurrara nyuntu-nyanguku. Kala nyiyakunpaju pirli-pardu juju-kurlangu purungkuju jurnta manu.”

³¹ Yalu-manu Jakupurlu, “Lani-jarrijalparnangu. Ngajulurlurna manngu-nyangu kapunpaju marda yurntal-puraji-jarra jurnta kangkarla. Ngula-jangkanyarna ngatingki-maninja-wanguju wuruly-yanu. ³² Kala ngulaku nyuntu-nyanguku pirli-pardu jujuku, karijarna ngurra ngulakuju. Ngulakujurla warru nyangka jurnarrparla nganimpayangurla. Ngalipa-nyangu wungu-warnu panu kalu karrimi nyampu, purda-nyanyi kalu-ngalpa ngalipa. Kajinpa rdipinjarla mani nyuntu-nyangu juju-kurlangu yakujurla yapa jinta-kari-kirlangurla, kapurna-jana jangkardu wangkami wati-patuku ngaju-nyanguku yungulu pinyi tarnnga-kurra puru-jangka.” Kujanyarla Jakupuju Lapanakuju wangkaja. Kala kulalpa milya-pungu kuja nyanungu-parntarlu Rajulurlu purungku-manu jujuju.

³³ Ngula-jangka, Lapanarlu rdირri-yungu warrirninjaku pirli-pardu jujuku. Kamparrurlu warrurnurla kaninjarni kalukurla Jakupu-kurlangurla, manu ngula-jangkaju kaninjarni kalukurla Liiya-kurlangurlalku. Ngula-jangka, yaninjarlarla warrurnu kaninjarni kaluku-jarrarla kujalpa-palangu karrija karnta-jarraku warrkini-jarraku Piilyaku manu Jiilpaku, kala kula-jana rdipinjarla palka-manu. Ngula-jangka, nyanungu yanu kaluku Rajulu-kurlangu-kurra warrirninjaku jujukuju. ³⁴ Rajululpa kaninjarni nyinaja kalukurla yinyarla. Nyanungujulpa nyinaja kankarlarni nyanungu-nyangurla nyinanja-kurlangurla kawartawara-kurlangurla, kujalu yalyi-maninjarla yirrarnu purturlu-jangka kawartawara-jangka. Kujarla Lapanana rdირri-yungu warrirninjaku jujuku, kujakungarntirli Rajulurlu-jana kaninjarni wuruly-yirrarnu nyinanja-kurlangurla kawartawara-kurlangurla. Lapanana yaninjarla yukaja kaluku-kurra Rajulu-kurlangu-kurra, manurla muku warrurnu kaninjarni, kula-jana palka-manu, lawa. ³⁵ Ngularla Rajulu wangkajalku, “Wapirra, kulalpanpaju ngajuku kulu-jarriyarla. Ngajujurna murrumuru-karrikarri, manu kulalparnangu nyarrpalku karrinja-pardiyarla.” Ngula-jangka, yampija nyanungu Lapanarlu, manu yarlu-kurra wilypi-pardinjarla yanu, manu kaluku-kari kaluku-kari muku nyangu, lawa-juku pirli-pardu juju palka-maninjakuju.

³⁶ Ngularla Jakupuju kulu-jarrija-nyayirni Lapanakuju. Nyanungukujurla jangkardu jurduwarrawarra-pungu, manurla wangkaja, “Yuwa, wangkayaju! Nyarrpa-manurnangu? Kularnangu majungka-jarrija jurnta nyuntuku ngula kanpaju ngajulu wajirli-pinyi? Ngayiji yimi-ngarrika-puka! ³⁷ Nyuntunparla muku warrurnu jurnarrparla nganimpa-nyangurla, kala kulampa jintarlungu witarlungu nyiyarlungu palka-manu nyuntu-nyangu, lawa. Kajinparla rdipimi nyuntu-nyanguku nyiyakupuka, ngalajuju milki-yirra-ka ngajukuju! Yirra-ka nyampurla kamparru panungka wungu-warnurla ngalijarra-nyangurla. Ngula-jangka yungulu-ngalingki miimii-nyanyi ngana-ka jungarni wangkami, manu ngana-ka warntarla wangkami!

³⁸ “Ngajuju purda-nyangka! Ngajurnangu warrki-jarrija nyuntuku yulyurrpu-patuku 20-palaku. Ngularra-puru, kula jinta nyuntu-nyangu kurdu-warnu jiyipi manu kurdu-warnu narnukuturlangu palija yangka murnma-wiyi palka-jarrinjakungarnti. Kularna ngarnu wirriya jiyipi nyuntu-nyangurlangu jintarlungu, lawa. ³⁹ Kujalpa-jana

† 31:27 tambourines and harps

warnaparirli pungu nyuntu-nyangu jiyipi, kularnangku yimirr-yungu, lawa. Ngarir-nangku jiyipi ngaju-nyangu yungu. Manu yangka kuja yapa jinta-karirli purungku-manu nyuntu-nyangu mungangka manu marda parrangka, kuja-wanawana ngarinpaju jinyijinyi-manu ngaju-nyanguku kulpari yinjaku. Lawa, kalarnaju warlalja-juku jiyipiji mardarnu, manu jinyijinyi-maninja-warnurlu kalarnangkurla jiyipiki palinja-warnuku nyuntu-nyanguku yardajirri-yirrarnu. ⁴⁰ Panu-puru kalaju wantangka kampaja parrangka, manu mungangka kalarna putaputa laalka-jarrija palinja-piyakungarnti pirriyajangka, manu kula kalarna jardarlangu ngunaja. ⁴¹ Kuja-piya kalarnangku matakarda-nyayirni nyuntuku warrki-jarrija 20-palaku yulyurpuku. Warrki-jarrijarnangku 14-palaku yulyurpuku nyuntu-nyangu yurntalpa-jarra-wanawana. Manu ngulajangka, ngajurnangku warrki-jarrija jika-palaku yulyurpuku jiyipi manu narnukutu-wanawana. Karlarla-palakunpaju yimirr-yungu. Janguku-pungunpaju yungunpaju ngaju payi-mani jiyipi warrawarra-kanja-warnu, kalanpaju wurra-manu-juku. Nyuntulurlu kalanpaju tarnngangka wita-kari wita-karirli payi-manu. ⁴² Kala Kaatu ngulalpapa ngajukupalangurlu Yijakirli manu warringiyirli Yipuruyamurlu puraja, ngulaju kaju jalangurlangu nyinami ngajukuju palka-juku. Nyanungu-wangu kajirna nyinayarla ngaju-mipa, ngulaju mamlarjarra kapunpaju yilyayarla. Kalaju nyangu Kaaturlu kujalparna mata-karda warrki-jarrija, manu kulu kujalpanpaju ngurrju-manu. Kuja-jangkanyangu wangkaja Kaatu nyuntuku mungangka yungunpaju yampimi kulukukuluku-maninja-wangurlu!”

Jakupu manu Lapanan ngungkurr-nyinaja-pala-nyanu yungu-pala kulu-wangu manu pakarninja-wangu nyinami

⁴³ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja lamparra-nyanuku, “Nyampu-jarra mardukuja-jarra ngulaju ngaju-nyangu-jarra yurntalpa-jarra, manu nyanungu-jarra-nyangu kurdukurdu kajulu ngajuku nyinami. Panu yalumpurra jiyipi manu narnukutu ngularaju ngajuku-juku. Kulalparnangku warla-pajikarla nyarrparlu yurntalpa-jarra-kujaku manu kurdukurdu kanja-kujakuju. Ngari-jana kangka. ⁴⁴ Wangkamirli-nyanu ngalijarra yungurlu nyinami jintangka kulu-wangu ngurrju walyka. Manu yurturlurlarli pirli-patu ngalijarrarlu murnju-yirrarni ngulangku yungu-ngalingki ngatingki-mani kujarli-nyanu ngungkurr-nyinaja.” Jakupuju ngurrjurla wangkaja kujakuju.

⁴⁵ Junga-juku, nyanungurlu pirli lalya wiri maninjarla juka-yirrarnu. ⁴⁶ Wangkajajana wati-patuku nyanungu-nyanguku wungu-warnuku yungulu yaninjarla turnu-mani panu pirli witawita manu yungulu pirlingka wiringka warrukirdikirdi yirrarni, ngulalu yalumpurla-juku kuyu karlarla nyanungu-paturluju ngarnu. ⁴⁷ Lapanarlu yalumpu walya pirli-patu-kurlu yimingki nyanungu-nyangurlu yirdi-manu ‘Jika-Jataja’. Manu Jakupurlu walya jurruku-juku yimingki nyanungu-nyangurlu yirdi-manu ‘Kaliti’.

⁴⁸ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja lamparra-nyanuku, “Ngaka, kajirli ngalijarrarlu nyampu pirli-patu yurturlurla nyanyi, kapu-ngalingki ngatingki-mani kujarli-nyanu ngalijarra ngungkurr-nyinaja nyinanjaku walykaku kulu-wangu.” Kuja-jangkanya nguru yinya pirli-patu-kurluju yirdi-manu ‘Kaliti’. ⁴⁹ Ngula-jangka, Lapanan yarda wangkaja, “Kajirli ngalijarra jarnku yani, ngampurra karnarla YAAWIYI-ki nyina yungu-ngalingki ngalijarra warrawarra-kanyi kulu-kujaku. Kalakarli-nyanu pakarninjarla murrumuru mani!” Ngula-jangkarlunyalpa ngurrararlu yinyarluju mardarnu yirdi-kari ‘Mijipa’.[‡]

⁵⁰ Ngula-jangka, Lapanarla yarda wangkaja, “Purda-nyangka nyampu wajawaja-maninja-wangurlu: Kaaturlu kangalingki nyampurla jalangurlu warrawarra-kanyi. Kajinpa-palangu ngaju-nyangu-jarra yurntalpa-jarra murrumuru-mani, marda karnta-karirliangu kajinpa-nyanu nyuntu-kurra-manku, marda karija kularna kuja-kurlu milya-pinyi. Kala Kaatu-miparlu kapungku nyanyi yurnilyakajarrinja-kurra punku-kurra. ⁵¹⁻⁵² Nyampu wiri pirli manu pirli panu-kari kujarnajana yurturlurla yirrarnu, ngula-warnurlu ngalingki kapurli warrarda purda-nyanyi ngarririnja-warnurlu ngula yungurlu nyinami jintangka walyka kulu-wangu. Kularna nyampu-paturla pirli-paturla jingijingi yani ngurrara nyuntu-nyangu-kurra pinjaku nyuntuku, lawa. Manu nyunturlangu kula yalumpurla pirli-paturla jingijingi yanta ngajuku pinjaku. ⁵³ Kaatu kujalpa-pala puraja Yipuruyamurlu manu Nayururlu, ngulangukuju kapu-ngali nyanyi kajirli nyiyarlanguurla nyarrpa-jarrimi. Kajinpaju ngajulu pinyi, ngulaju kapujurla Kaaturlu kunka-mani. Kala kajilparnangku pungkarla, ngulaju Kaaturlu kajikangkurla kunka-mani-yijala.”

Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja Lapanaku, “Kaaturla yirdingka, ngulalpa Yijakirli ngajukupalangurlu puraja, wangkami karnangku kularna pirli-paturla yalumpu-paturla

[‡] 31:49 Nyampu yirdi Yipuru-kurlangu jaru kujaju: ‘Nyanungurlu Kangalingki Warrawarra-kanyi’

jingijingi yani nyuntu-nyangu-kurra ngurrara-kurra nyuntuku pinjaku.”⁵⁴ Ngula-jangka, Jakupurlurla jiyipi pinjarla purraja warntarri-nyayirni-wangu Kaatuku. Ngula-jana wati-patuku wungu-warnuku wangkaja yungulu yaninjarla ngarni kuyu manu mangarri nyanungu-kurlurlu. Ngulalu ngarninjaku lawa-jarrija, ngurrangka-jarrijalu yalumpurla pirlingka.

⁵⁵ Mungalyurru-karilki, Lapanarlu-jana nyanungu-nyangu jamirdi-nyanu-patu nyunjurnu, manu-palangu yurntal-nyanu-jarra jakuru-pungu, manu-jana wangkaja, “Kaaturlu kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.” Ngula-jangka kulpari yanu nyanungu ngurrara nyanungu-nyangu-kurra.

32

Jakupurla nyanungu-jarrinjarla jungarni-jarrija nyanjaku papardi-nyanuku Yijuwuku

¹ Kujalpa Jakupu wapanja-yanu warlalja-patu-kurlu manu nyanungu-nyangu-kurlu niyarningkijarra-kurlu, marramarra-patulurla nyanunguku rdi-pija. ² Kuja-jana nyanungu-patu nyangu Jakupurlu, wangkaja-nyanu kuja, “Ngurra nyampuju Kaatu-kurlangu!” Ngula-jangka, ngurra yalumpu yirdi-manu ‘Mayami’*.

³ Jakupukupurdangka papardi-nyanulpa nyinaja ngurrararla witangka yirdingka Jiirirla kujalpa karrija ngurrararla wiringka yirdingka Yitamarla. Ngula-jana Jakupurlu yilyaja wati-patu nyanungu-nyangu Yijuwu-kurra yimi-kirli. ⁴ Yilyanjakungarntiji-jana yimi nyampu nyanungu-patuku yungu, “Yimi nyampu ngulaju kukurnu-puraji-kirlangu Jakupu-kurlangu. Nyuntuju-pa paaju ngajuku, manu kapurnangku purda-nyanyi kajinpa-paju niyarlanguku wangka. Yungurnangku yimi-ngarrirni nyuntuku kujalparna nyarrpa-jarrija. Nyinajalparna Lapana-wana ngurrararla nyanungu-nyangurla. Kapurna yangka-juku nyampu-kurraju kulpari-jarriyarla, kala ngulangkuju ngajuju warlapajurnu kulpari yaninja-kujaku. ⁵ Ngaju karnaju mardarni panu-jarlu warlalja puluku, tangkiyi, jiyipi manu narnukutu. Manu karnaju mardarni wati manu mardukuja panu-jarlu ngula kajulu ngajuku warri-jarrimi. Ngaju karnangku yimi nyampu nyuntuku yilyamirra yimiri-maninjaku yungurnangku yaninjarla jirnganja nyinami nyuntukuju.” (Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu-paturlu wati-paturlurlu yimi-ngarrurnu Yijuwuku. Nyanungujurla nyurru-jukurla wapirdi yanunju Jakupuku.)

⁶ Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu wati-patulurla yaninjarla nyanunguku kulpari wangkaja, “Rdi-pijarnalurla jalja-juku papardi-purajiki Yijuwuku. Nyanungurlu kanyanu watiji 400-pala mardarni, manu kangku nyurru nyuntuku yanirni.” ⁷ Ngula Jakupurlu kuja purda-nyangu, yalyu-wangu-jarrija laniji! Manngu-nyangu kula-ngantarla Yijuwuju kulu jangkardu yanurnu pinjakungarnti. Kuja-kujakuju, nyanungu-nyangu yapa-jana yurturlu-jarra-kurra yira-kari-manu, nyanungu-nyangu panu jiyipirlangu, narnukutu, puluku manu kawartawara-jana yurturlu-jarrarla yirrarnu. ⁸ Manngu-nyangu-nyanu Jakupurlu, “Kajilpa-jana Yijuwurlu yaninjarla muku pungkarla yurturlu-kari, kajikal marda yurturlu-kariri wankaruku wuruly-parnka!”

⁹ Ngula-jangka, Kaatu-kurla wangkaja, “Nyuntuju-pa Kaatu ngulalpangkupala warringyirli Yipuruyamurlu manu ngajukupalangurlu Yijakirli puraja. Purda-nyangkaju, wiyarrpa! YAAWIYI, ngajukunpaju wangkaja yungurna kulpari yanirni nyampu-kurra ngurrara warlalja-kurra manu wungu-warnu warlalja-kurra. Ngajukunpaju wangkaja yungunpaju nganta yimiri nyinami. ¹⁰ Ngajurnangku nyuntuku jurnta yanu, nyiyanangka kanpaju ngajukuju yimiriji warrarda nyinami? Niyiyaku kanpaju warrawarra-kanyi ngajulu? Nyurru-wiyi kujarna ngapa-wana Jurdunu-wana yanu Mijuputamiya-kurra, jukati-mipa-kurlurna yanu watiya-kurlu. Kala jalangurlu ngajulurlu karnaju warlalja niyarningkijarra mardarni yurturlu-jarrarla. ¹¹ Ngula karnangku nyuntulu payirni yungunpaju muurlparlu mardarni ngajukupurdangka-kujaku papardikijaku Yijuwu-kujaku. Lani-jarri karnarla kajika-nganpa yaninjarla marriwarlu muku pinyi panu-juku mardukupa-paturlangu manu kurdukurdurlangu! ¹² Nyuntuju-paju wangkaja kapunpaju yimiri nganta nyina ngajuku, manunpaju wangkaja kapunpaju ngajuku nganta yinyi panu kurdukurdu manu warringiyi-walka panu-nyayirni nganta pingi-piya-juku nganta, kulalpa-jana nganangku-puka jinta-kari jinta-kariri yirdiyirdi-maninjantarla!”

¹³ Jakupu ngunaja yinyarla mungaku jintaku. Parra-karirla rdirri-yungu maninjaku nyanungu-nyanguku panu-kariki jiyipiki, narnukutuku manu kawartawaraku yungurla yinyi nganta warntarri papardi-nyanuku. ¹⁴ Yirrarnu-jana ngama narnukutu 200-pala manu wirriya narnukutu 20-pala jinta-kurra yurturlu-kurra. Ngula-jangka-jana ngama

* 32:2 ‘Mayami’ yirdiji ngulaju ‘Ngurra-jarra’

jiyipi 200-pala manu wirriya jiyipi 20-pala yurturlu-karirla yirrarnu. ¹⁵ Ngula-jangka-jana ngama kawartawara 30-pala yirrarnu manu nyanungu-nyangu kurdu-warnu-patu yurturlu-karirla. Ngula-jangka-jana ngama puluku 40-pala yirrarnu manu wirriya karlarla-pala yurturlu-karirla. Ngula-jangka-jana yirrarnu ngama tangkiyi 20-pala manu wirriya tangkiyi karlarla-pala yurturlu-kari-kirra. ¹⁶ Ngula-jangka-jana milarn-injarla manu nyanungu-nyangu warrkini rdaka-pala, ngulangku yungulu-jana yinya yurturlu-paturla palkangu warrawarra-kanyi. Ngula-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Nyurrurlarlul kangkalu-jana yalumpurra yurturlu-kari yurturlu-karirla kamparrurlu, manulurla yungka ngajukupurdangkaku papardiki. Nguru-yirrakalu-jana yurturlu-paturla yira-kari ngula-nyaninjarla. Nguru-yirrakalu-jana yurturlu-kari-jangkaku manu yurturlu-kari-jangkaku.”

¹⁷ Ngula-jangka, Jakupurla kamparru-warnuku jintaku warrkiniki wangkaja ngulalpa-jana panu narnukutu warrawarra-kangu, “Kajingki papardi Yijuwu ngajukupurdangka nyuntuku yaninjarla wangkami, kapungku payirni nganaku kanparla warrki-jarrimi. Kapungku payirni nyarrpara-kurra kuja kanpa yani, manu kapungku nyuntu payirni-yijala ngana kajana warlalamarriji nyinami yalumpurraku panuku jiyipiki, narnukutu, tangkiyiki manu kawartawaraku. ¹⁸ Kajingki payirni nyuntu kujarlu, yalumantha yira-kari, ‘Nyampurraju nyuntukupurdangka kukurnu-puraji Jakupu-kurlangu ngula kangku nyinami warrkini nyuntukulku. Nyanungurlu nganta kangku yinyi nyampurraju nyuntukulku. Yijuwu, nyuntu paajulku kanparla nyanungukuju nyinami. Jakupu kanganpa purdangirli-wana yanirni ngaka.’ Kujanyarla wangkaya Yijuwukuju.”

¹⁹ Ngula-jangka, warrkini-patu-kariki-jana Jakupu wangkaja, “Kuja-piya-yijala nyurrurlajulurla Yijuwukuju wangkaya, kaji-nyarra yanirni. ²⁰ Wangkayalurla kuja nyanunguku, ‘Nyuntu-nyangu warrkini Jakupu kanganpa purdangirli-wana yanirni ngaka.’ Jakupurlu-nyanu manngu-nyangu, “Kajilparnarla nyampurra warntarri papardiki ngajukupurdangkaku yilyayarla, ngula-jangka kajirna nyanungu nyanyi, kapuju marda yawuru-jarrimi.” ²¹ Ngula-jangka, ngula-warnu, Jakupurlu-jana wati-patu warrkini yilyaja kamparrurlu panu-kurlu jiyipi-kirli, narnukutu-kurlu, tangkiyi-kirli manu kawartawara-kurlu, kala nyanungujulpa nyinaja purdangirli yalumpurla-juku.

Jakupurla jurr-yarnkaja Kaatuku kula-nganta wati-kariki

²²⁻²³ Ngulalpa munga-juku karrija, Jakupu yakarra-pardija jarda-jangka, yakarra-manu-jana nyanungu-parnta-jarra, nyanungu-nyangu karnta-jarra warrkini-jarra manu nyanungu-nyangu 11-pala kaja-nyanu-patuju. Kamparru-jana yilyaja, yanumpalu ngapa-wana murrarninginti-kirra karru-wana yirdi-wanaju Japaka-wana. ²⁴ Kala Jakupu purdangirli-pa nyinaja yangarlu. Ngula-jangka, wati yanurnu, manu rdirri-yungu jurr-yarnkanjarla Jakupuku, manulpa-pala-nyanu putaputa kujurnu. Puuly-mardarnulpa-pala-nyanu, manu jirri-mardarnulpa-pala-nyanu rdiily-parnkanja-wangurlu jintaku mungaku. Watingkijilpa putaputa kujurnu Jakupu walya-kurra. ²⁵ Yinyarlu watingki kula Jakupu walya-kurra kujurnu, lawa. Ngayilpa putaputa mamparl-pinjarla wirri-pungu Jakupulku. Ngula-jangka, rangkarr-kurlurlu nyanungurlu pakarnu yardipi Jakupu, ngula wanarri lirrija yardipirla. ²⁶ Ngula-jangka, nyanungurla wangkaja Jakupuku, “Wayinpa! Yampiyalkuju! Wantaju-ka kankarlujarrinja-yanilki!”

Jakupurlu yalu-manu, “Ngulaju ngula-juku! Ngulakungarntiji ngajukuju wangkaya yungunpaju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangku-juku!”

²⁷ Ngula watingki payurnu, “Nyianpa yirdi nyuntu?”

Yalu-manu Jakupurlu, “Ngajurna Jakupu.”

²⁸ Ngula-jangka, watirla wangkaja, “Jalangu-jangka, yirdi nyuntu-nyangu kula Jakupulku, nyuntuju yirdi Yijirali.† Panu-kari watinpa-jana jintangu muku pungu. Kaaturlu manu nyuntulurlunpala-nyanu puuly-mardarninjarla putaputa kujurnu. Kulangu nyuntuju walya-kurra kujurnu.”

²⁹ Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja nyanunguku, “Ngaju karnangku nyuntu payirni jinta-mipaku. Nyianpa nyuntu yirdi?”

Watingki yalu-manu, “Nyiya-jangkakurnangku yimi-ngarrirni ngaju-nyangu yirdiji?” Ngula-jangka, watirjira wangkaja Jakupuku yungu nganta pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangku-juku. Ngula-warnu, watingki yampija Jakupu, manu yanulku.

³⁰ Ngula-jangka, Jakupu wangkaja, “Ngajurna nyangu yinngirri Kaatu-kurlangu milpangku ngajulurlu, kala ngajuju wankaru-juku!” Ngula nyanungurlu yalumpu

† 32:28 ‘Yijirali’ yirdiji ngulaju ‘Nyanungurlu manu Kaaturlu-pala-nyanu Puuly-mardarninjarla Putaputa Kujurnu’

ngurra yirdi-manu Piniyali.[‡] 31-32 Kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanu, Jakupurlu yampija yinya ngurra. Nyanungu-nyangu yardipi wijini pakarninja-warnu yinya-jangka, manulpa jarntinja-yanu. Ngula-jangkanya, jalangurlangu yapangku Yijirali-pinkirli kula kalu ngarni kuyu yilara yardipi-jangka jiyipi-jangka, narnukutu-jangka manu puluku-jangkarlangu.

33

Jakupu manu Yijuwu-pala jinta-jarrija yipiljilki

¹ Ngula-jangka, Jakupurlu nyangu Yijuwu nyanungu-nyanungu-kurlu wati-kirli 400-pala-kurlu kujalpalu wurnturu yanurnu. Ngula-jana warlaja wungu-warnu nyanungu-nyangu yira-kari-maninjarla yirrarnu yurturlu-paturla murntu-palarla. ² Yirrarnu-palangu karnta warrkini-jarra kurdukurdu-kurlu kamparru. Liya manu kurdukurdu nyanungu-nyangu-jana kulkurru yirrarnu. Ngula-jangka-palangu Rajulu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu Jajupu yirrarnu purdangirli. ³ Ngula-jangka, Jakupuju rdirri-yungu wapanjaku Yijuwu-kurra-pinangu, manulu nyanungu-parnta-paturlu kurdukurdu-kurlurlu purdangirli-wanarlu puranja-yanu yurturlu-paturlarlu. Kujalpa nyanungu wapanja-yanu nyanungu-nyangu papardi Yijuwu-kurra-pinangu, Jakupurla parntarrinju walyangka yinngirri-purdanji wirli-palaku.

⁴ Ngula-jangka, Yijuwurla yanu Jakupuku. Nyanungurlu ngamirli-maninjarla Jakupu nyunjurnu wirli-jarrarla. Ngula-pala rdirri-yungu yulanjakulku. ⁵ Ngula-jangka, Yijuwurlu-jana nyangu karntakarnta kurdukurdu-kurlu yaninarni-kirra. Payurnu Jakupu, “Yapa nyampurraju nyuntu-nyangunya?”

Jakupurlu yalu-manu, “Yuwayi, papardi, ngajuku kajulu nyinami. Yimirilpaju Kaatuju nyinaja, manu yapa yalumpurraju yungu ngajuku.”

⁶ Ngula-jangka, karnta warrkini-jarra-palarla kurdukurdu-kurlu yanurnu Yijuwuku, manulurla parntarrija walyangka yinngirri-purdanji. ⁷ Ngula-jangka, Liyarlangu kurdukurdu-kurlurla yaninjarla nyanunguku parntarrinju. Ngula-warnu, Jajupu manu nyanungukupalangu Rajulurluku-palarla yaninjarla Yijuwuku parntarrinju. ⁸ Ngula-jangkarla wangkaja Jakupukulku, “Yangkurrarlu kujarna-jana nyangu panu-jarlul narnukutu, jiyipi, puluku, kawartawara manu tangkiyi, kujalpalu-jana wat-tingki nyuntu-nyangurlu nguru-yirrarninja-yanu, ngularra nyuntulurlu kapunpa-jana nyarrpa-mani?”

Jakupurlu yalu-manu, “Ngajulurlu yungurnangu yalumpurraju yinyi nyuntuku warntarri nganta, ngula-jangka yungunpaju nyina ngajuku wardinyilki.”

⁹ Kala Yijuwurlu kamparrurlu wurra-manu, manurla wangkaja, “Ngaju karna-jana nyurru panu-yijala mardarni. Mardakangku nyuntulurlu, ngula panu-jala mardakangku yajarri-wangurlu!”

¹⁰ Kala wilji-jikilparla Jakupuju wangkaja, “Yuwa, ngayi-nyanu kutu kangkarlangu! Kajilpanpaju wardinyi nyinakarla, kajikanpa-nyanu warntarri kangkarla ngaju-nyangu. Ngulanpaju yaninjarla ngamirli-mardarnu, manu ngularnangu yinka-kurlu nyangu, ngulaju kula-ngantarnangu nyangu yinngirri Kaatu-juku! ¹¹ Ngajukulpaju Kaatu yimiri nyinaja, manu yunguju panu nyiyarningkijarra. Kulalparna-jana nyampurraju nganjara nyarrparlu. Kangka-nyanu warntarri ngaju-nyangu.” Wilji-jikilparla Yijuwukuju kuja-juku wangkaja.

¹² Yijuwu ngungkur-nyinajarla Jakupuku, manurla wangkaja, “Ngula-juku, kanyilki karnaju. Warnarlu mapirriki kulpari yani ngurra ngaju-nyangu-kurra. Kapurnalu wapanja-yani nyurrula-kurlu.”

¹³ Kala Jakupurlu wurra-manu Yijuwu, manurla wangkaja, “Murnma, papardi ngajukupurdangka! Milya-pinyi kanpa-jana panu kurdukurdu ngaju-nyangu kalu murnma kurdu-warnu nyinami nyurnu wapanja-warnu. Manu panu jiyipi, narnukutu, tangkiyi, puluku manu kawartawara, kuja karna-jana mardarni, ngulaju kalu mata karrimi wapanja-warnu, manu kurdu-warnurlu kalu-jana lampurnu-juku ngati-nyanu ngarni. Kajilparna-jana jinyijinyi-mantarla wurntururlangu yaninjaku parraku jintarlanguku marda, kajikalul nyampurraju marda muku palimirlangu. ¹⁴ Ngajulu kapurnangu nyuntu purda-nyanyi, papardi ngajukupurdangka, kajinpaju nyarrparlangu wangkami. Kala yanta kamparru nyuntuju. Ngajulurlu kapurnangu puranja-yani purdangirli-wanarlu. Ngaju karna panu-kurlu pingka wapanja-yani. Kulalparna-jana jinyijinyi-mantarla wapanjaku kiljiki. Papardi, ngakarnangu nyanyi Jiirirla.”

[‡] 32:30 ‘Piniyali’ yirdiji ngulaju ‘Kaatu-kurlangu Yinngirri’

¹⁵ Ngula-jangka, Yijuwurla wangkaja, “Ngula-juku, kala ngurrju mayi kajilparnanguku wati panu-kari ngaju-nyangu yirrakarla marlpa yungungkulu nyuntu warrawarra-kanyi yapa-kari-kijaku?”

Yalu-manu Jakupurlu, “Lawa, ngulaju ngula-juku, kangka-jana panu-juku. Yungurnanguku ngari nyuntu-puka yawuru-mani.”

¹⁶ Ngulangka parrangka jintangka, Yijuwu nyanungu-nyangu-kurlu wati panu-kurlu kulpari yanu ngurra-kurra Yitama-kurra. ¹⁷ Kala Jakupu ngulaju yanu Jakaja-kurra-puka. Ngulangka-nyanu nganturnu yuwarli, manu-jana yuwarli witawita nganturnu nyanungu-nyanguku jiyipiki, narnukutuku, pulukuku manu tangkiyiki. Kujarlanya ngurra ngulaju yirdi-manu Jakaja.*

¹⁸ Nyampurlu-ka lawa-mani yimi Jakupu-kurlu kujalpa warna wapaja wurnturu-jangka Mijuputamiya-jangka kirri-kirra Jikimi-kirra yirdiyi-wana yangka-wana kuja-ka ngunamirra yirdiyiji Patana-Yarrama-kurra. Jikimiji kirri, ngulaju-ka karrimi Kanana-arla. Nyanungulpa warrawarra-kangu Kaaturlu warna-puruju. Jakupu-kurlangu ngurralpa kakarrara kirringka ngulangka karrija. ¹⁹ Ngakalku-nyanu nguru ngula manu nyanungurlu. Yungu-jana tala 100-pala pirli-piya yarltiri kaja-nyanu-patuku Yamuru-kurlangu-patuku ngulalpalurla nguruku yinyaku nyinaja warlaljamarri.* ²⁰ Ngakalku kuja Jakupurlu manu nguru nyinya, yurturlu-pinjarla Kaatuku ngurrju-manu pirli-patu purranja-kurlangu. Manu nyanungurlu ngurrara ngulaju yirdi-manu Yalaluyi-Yijirali.†

34

Nyampuju yimi Tiina-kurlu yangka Liyaku yurntalu-nyanu-kurlu

¹ Tiinajulpa nyinaja Liyia-kurlangu yurntalu-nyanu manu Jakupuku kirda-nyanukuju. Parra jintangka, yanu-jana karntakarnta Kanana-wardingki-patuku jijanun kujalpalu kutu nyinaja. ² Kujalpa wapanja-yanu, watingkilpa nyangu yaninjarni-kirra. Nyanungu-nyangu yirdiji Jikimi, kaja-nyanu Yamuru-kurlangu kujalpa Yiiipiti nyinaja. Manulpa-jana wiri nyinaja yapa nyanungu-nyanguku. Yuwayi, kuja Jikimiri nyangu Tiina, puuly-mardarninjarla kurntaku ngurrju-manu. Jinyijinyi-manu ngunanjaku. ³ Junga, ngampurrpa-nyayirnilparla nyinaja karntakuju. Yulkaja-nyayirnilparla, manu puuly-mardarninjarla maju-manu. Ngula-jangka, wangkajarla ngurrju-nyayirni, manu puta walyka-manu. ⁴ Ngula-jangka, Jikimi yanu pina ngurra-kurra, manu wangkajarla nyanunguku kirdanaku, “Payirninjinka Jakupu yungurna yupukarra-jarri nyanunguku yurntalu-nyanu-kurlu Tiina-kurlu.” Junga-juku, Yamuruju yanu payirninjaku Jakupuku.

⁵ Ngula-puruju, Tiinakupalangurlu Jakupurlu purda-nyangu Jikimiji kuja ngunaja nganta nyanunguku yurntalu-nyanu-kurluju. Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patujulpalu nyinaja yuwurrkurra, pulukulpalu-jana mardarnu. Jungalpa-jana Jakupuju pardarnu kaja-nyanu-watiki kajili pina-yanirni warrki-jangka.

⁶ Ngula-jangkaju, Yamuru yanurnu kaja-nyanu Jikimi-kirli Jakupu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Payurnu kajilpa Jikimi yupukarra-jarriyarla Tiina-kurlu. ⁷ Ngaka-pardukari, yukajarnili Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patuju ngurra-kurralku. Kujalu yanurnu ngurra-kurra, Jakupurlu-jana yimi-ngarrurnu kuja Jikimiri puuly-mardarninjarla Tiina maju-manu. Kurnta-jarrijalu, manu kula-jarrijalurla Jikimikiji. Kurnta-manu-nyayirni nganta-jana nyanungu-nyangu warlaljaju Yijiralirlaju. Manu Jikimiri nganta kaji yampiyarla-juku marnpirninja-wangurlu.

⁸ Ngula-jana Yamuru wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, puta-jana walyka-manu, “Ngaju-nyangu kaja-nyanu ngampurrpa karla ngawurru-purajikiji nyina. Ngurrjulu-jana wangkaya yungulpa-pala nyinakarla. ⁹ Nyuntu-nyangu warlaljarlu manu ngaju-nyangu warlaljarlu karlipa-jana panu-jarlu karnta kaminakamina mardarni. Yinyi jarnkujarnkurlipa-nyanu yupukarra yupukarra ngalpa-nyangu kaja-watikirra. Yungurlipa warlalja-patu wiri nyina tarnga-juku jintangka-juku. ¹⁰ Nyurrurla yungungkulu nyina nyampurla ngurungka tarnga. Nguru wiri-ka karri. Kajikankulu nguna kutu, manu kajikankulu-nyanu mani niyarningkijarra.” Kujarlunya-pala-jana Yamururluju yipiljiyipilji-manu Jakupuju manu nyanunguku kaja-nyanu-patuju.

¹¹ Ngula-jangka-jana Jikimi wangkaja Jakupuku manu kaja-nyanu-patuku, “Yuwa, yimiri nyinayajulu yungurna yupukarra-jarri nyuntu-nyangu yurntalpa-kurlu. Ngula-wanawanaju kapurna-nyarra niyarningkijarra yinyi kajinkijili payirni. ¹² Marda tala wirirlanguku kajinkijili payirni yungurna yupukarra-jarri, kapurna-nyarra yinyi. Ngarijili yimiri nyinaya yungurna karnta-kurlu yupukarra-jarrimi!”

* 33:17 ‘Jakaja’ yirdiji ngulaju ‘Yama-pardu-patu’
ngulaju ‘Kaatu Ngulaju-jana Yijirali-pinkiki Kaatu’

* 33:19 Nyangka John 4.5

† 33:20 ‘Yalaluyi-Yijirali’ yirdiji

¹³ Kala Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlu kulalu-jana yalu-manu Jikimi manu Yamuruju jungarnirli. Manngu-nyangulpalu kuja Jikimirliji nganta maju-manu nyanungurra-nyanguku ngawurru-nyanu, manulpalu-nyanu wangkaja nyarrparlu yungulu-jana pinyi. Yulyurliku-yirrarnulu-jana, manu wangkajalurla Yamuruku, ¹⁴ “Kulalparnalurla yungkarla nganimpaku ngawurru-nyanuju nyuntu-nyangu kaja-nyanu Jikimiki yupukarraju, kulangu nganangu ngarrka-kujurnu. Kajilparnangkulu Tiina yungkarla yupukarraku, kujaju kurntangka-nyayirni!” ¹⁵ Kajinpa ngampurra nyina nganimpakupurdangkaku ngawurru-nyanuku kaja-purajiki yupukarra maninjaku, ngulakungarntirlijili-nyanu ngarrka-kijika-wiyi. Kujanya kuruwarriji nganimpangulu-nyangu. ¹⁶ Kajinkili-nyanu ngarrka-kijirni, ngulaju kajikarnalu nyina nguru nyampurla nyurrurla-kurlu. Kajikarlipa-nyanu jarnkujarnku yinyi yurntalu-nyanuju yungurlipa jintangka nyina. ¹⁷ Kala kajinkili nyina ngarrka-kijirninja-wangu-juku, kapurnalu yampinjarla yani nyampuku ngurraraku, ngulaju ngawurru kapurnalu kanyi-yijala nguru-kari-kirra.”

¹⁸ Yamuru manu kaja-nyanu Jikimili-jana ngungurr-nyinaja Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patuku, manulu-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kapurnalu-nyanu ngarrka-kijirni jintawarlayirli.” ¹⁹ Yalumpurla ngurrangka, panulpalurla yulkaja Jikimikiji, manulparla ngampurra nyinaja yupukarra-jarrinjaku Jakupu-kurlangu yurntalu-nyanuku.

²⁰ Kujakungarntiji, Yamuru manu Jikimi-pala pina-yanu ngurra-kurra yungulu-jana wati-patu-kariki wangkami. ²¹ Wangkajalu-jana, “Nyampurra-wati Jakupu manu nyanunguku kaja-nyanu-patu, ngulaju ngurrju-nyayirni kalu-nganpa nyina. Wangkami yungurlipa-jana yungulu tarnga nyinami nyampurla. Nguru wiri-ka nguna nyanungurrarlanguku. Yungurlipa-jana yupukarra-mani yurntalu-nyanu-wati, manu yungulu ngalipa-nyangu yurntalu-nyanu-kurlu yupukarra-jarrimi. Manu yungurlipa jintangka-juku nyina. ²² Kujakungarntiji yungurlipa-nyanu ngarrka-kijirni nganta. ²³ Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Kajirli-nyanu ngarrka-kijirni, nyanungurra-nyangu puluku manu jiyipi-wati yungulu ngalipa-nyangu-jarrimi. Yuwayi, ngarrka-kijirnilipa-nyanu yungurlipa-jana jirrnganja nyina.”

²⁴ Yuwayi, ngungurr-nyinajalu-palangu Yamuruku manu Jikimikiji. Jintajarrinjarlalu-nyanu ngarrka-kujurnu.

²⁵ Parra jirrama-jangka, wati-patujulpalu jata-nyangu murrumurru kujalu-nyanu muku ngarrka-kujurnu. Ngarilpalu waparlku ngunaja-puka jaarl-nyanja-wangu. Ngulajangkaju, jirrama yangka Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra Jimiyani manu Liipi, Tiinaku papardi-nyanu-jarra, yaninjarlalu-jana muku pakarnu junma yiri-kirlirli. Ngarilijana riwarr-pungu. ²⁶ Yaninjarlalu-jana pungu Yamuru manu nyanunguku kaja-nyanu Jikimirlangu. Manulu Tiina pina-kangu Jikimi-kirlangu-jangka ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra. ²⁷ Ngulalu Jakupuku kaja-nyanu-watiji pina-yanu yinya kirri wiri-kirra Yamuru-kurlangu-kurra. Nyangulu-jana nyurnu ngunanja-kurra, manulpalu purungku-manu nyiarningkijarra, kuja Jikimirliri nganta ngawurru-nyanu maju-manu. ²⁸ Purungkulu-jana jurnta kangu puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi kujalpalu nyinaja yinyarra yapa-kurlangu. ²⁹ Ngarili yaninjarla manu nyiarningkijarraju, kangulu-jana muku karntakarnta manu kurdukurdu, manulpalu yuwarli-kari yuwarli-kari-kirra yukaja purunjuku.

³⁰ Kujalu pina-yalurnu Jakupu-kurlangu ngurra-kurra nyiarningkijarra-kurlu, kurnta-ngarrurnu-palangu Jimiyani manu Liipiji, “Nyiyakunpajupala kurntaku ngurrju-manu. Yangka Kanana-wardingki-wati manu Piriji-wati yapa-patu, kuja kalu nyina nyampurla ngurungka, kapulu-nyarra purda-nyanyi kujankulu-jana pungu Yamuru manu Jikimi manu wati-patu-kari. Kapulu wangka ngaju nganta punku pukulyu kuyupiya! Ngalipa-nyangu warlalaju wita yapa-kurlu. Kala yinyarra Kanana-wardingki manu Piriji-wati, ngulajulu panu-jarlu-nyayirni. Kajili jintajarra, kapulu-ngalpa muku pinyi!”

³¹ Jimiyaniirli manu Liipirli-pala yalu-manu kirda-nyanuju, “Yuwa! Nyiyaku kanpajarrangu kurnta-ngarrirni? Yinyarlu Jikimirliri maju-manu ngajarrakupurdangka. Nyanungurlu jinyijinyi-manu nganimpaku ngawurru-nyanu ngunanjaku nyanungukurluku yangka karnta punku-piya kuja-ka talakupurda warru nguna!”

35

Nyampuju yimi ngulaju Jakupu-kurlu kuja pina-yanu Pijili-kirra nyanungu-nyangu warlalja-patu-kurlu

¹ Ngaka-pardu-kari, Kaaturla wangkaja Jakupuku, “Yanta pina nyuntu-nyangu warlalja-patu-kurlu Pijili-kirra, yinya ngurra yangka kujarnaju ngajulurlu milki-yirrarnu nyuntu-kurra, kujanpa wuruly-parnkaja papardi-puraji Yijuwu-kujaku. Kajinpa yani yinya-kurra, yarturlu-patuju murnju-yirraka yurturlurla yungunpaju pulka-pinyi ngajuku.”

² Junga-juku-jana Jakupuju wangkaja nyanungu-nyangu warlalja-patuku manu yapaku kujalpalurla warrki-jarrija nyanunguku, “Kajinkili-jana nyurrurlurlu mardarni nyiyarlangu juju, ngulajulu-jana yampiya. Kulalu-jana parntarriya, ngarili puraya Kaatu-mipa. Yukayalu ngurrjunga jurnarrparla wurnakungarnti. ³ Pinarlipa yani ngurra pirli-kirra pirli-patu-kurlu-kurra Pijili-kirra. Yinyarlanya kapurna-jana yarturlu-patuju turnu-maninjarla murnju-yirrarni Kaatuku pulka-pinjakungarnti. Nyanungurlunyalpaju warrawarra-kangu ngajuku papardi-nyanu Yijuwu-kujaku kujalpaju wajirli-pungu. Warrawarra-kangulpaju warrarda kujalparna nyarrpara-wanarlangu wapaja.” ⁴ Junga-juku, yapangkujulurla yungu muku nyiyarningkijaraju Jakupukuju kujalpalu-nyanu mardarnu juju manu langa-kurlangurlangu. Kangu-jana Jakupurluju, manu yanu kirri-kirra Jikimi-kirra. Ngulangkaju-jana yangkarra juju milyingka yirrarnu kanunju watiya wiringka kujalpa yupa-patuku karrija. ⁵ Ngula-jangkaju, Jakupurlu manu nyanungu-nyangu warlaljarlu yampinja-yanu yinya ngurra manu yanulu Pijili-kirra. Ngula-puruju, yangka yapa-patu-kari kujalpalu nyinaja yinya ngurra-wana, kululpalu-jana pardarnu. Kala Kaaturlu-jana lani-manu, kulalu-jana wajirli-pungulku.

⁶ Ngaka-pardu-kari, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu yukajarlu Luujurla yirdi-pardu-kari Pijilili. Yinya ngurra ngulaju Kananarla. ⁷ Yinyarlanya-nyanu Kaaturluju milki-yirrarnu Jakupu-kurraju kamparrurlu-wiyi, yangka kujalpa wuruly-parnkanjinaanu papardi-nyanu Yijuwu-kujaku. Ngula Jakupurluju turnu-maninjarla murnju-yirrarnu yarturlu-patuju yurturlurla Kaatuku pulka-pinjakungarnti, manu yirdirla yirrarnu ngulaju ‘Yal-Pijili’.*

⁸ Jakupu-kurlangu warlaljarlala nyinaja muturna yirdiji Tipuru. Wiri-manu Jakupu-kurlangu ngati-nyanu Ripika. Kuja Ripika palija, ngulajulpa Tipuru warrarda nyinajajuku Jakupu-kurlangu warlalja-kurlu. Yuwayi, yinya muturna palijalku, ngulalu milyingka yirrarnu kanunju watiyarla kurrkapirla pirlingka kanunju Pijili-ngirli. Yirdi-manurla yinya ngurra ‘Yalana-Pakuju’.[†]

⁹ Kujalu Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu yukajarra yinya ngurrangka Pijilirla yinya wurna-jangka Patana-Yarrama-jangka, Kaaturlu-nyanu yarda milki-yirrarnu, manurla ngurrju-nyayirni wangka, wangkajalparla kapu warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. ¹⁰ Nyanungurla kuja wangkaja, “Jalangu nyuntu-nyangu yirdiji Jakupu. Jalangu-ngurlu kulangkulu nganangu yirdi-mani kujaju. Nyuntu-nyangu yirdiji Yijirali.” Junga-juku, Kaaturlu Yijiralirla yirdiji yirrarnu. ¹¹ Ngula-jangka, Kaaturla wangkaja, “Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kurdu panu-jarlujulu kurduwarr-kijika! Nyuntu-nyangurlu kurdukurdurlu kapulu-jana mardarni kurdu panu-jarlu ngurarra-kari ngurarra-karirla, ngularraju wiri-jarrinjarla kapulu-jana wiriwirilki nyina yapaku nguru-kari nguru-karirla. ¹² Nyampu nguru kujarnarla yungu warringiyi-purajiki Yipuruyamuku manu nyuntu-nyangu kirdanaku Yijakiki, ngajulurlu karnangu yinyi nyuntukulku, manu ngaka kajinpa nyuntu palimi, ngajulurlu kapurna-jana yinyi nyuntu-nyangu kurdukurduku.” ¹³ Kujarla Kaatu kuja wangkaja Jakupuku yinya ngurrangka, yampinjarla pina-yanu kankarlara.

¹⁴ Ngula-jangka, Jakupurlu jinta-kari pirli lalya manu, manu juka-yirrarnu walyangka yinya yangka kujarla Kaatu wangkaja nyanunguku. Kuja yinya pirli juka-yirrarnu, ngularla pama manu jara kankarlumparra winjurnu Kaatuku yati-wangkanjaku. ¹⁵ Ngula-jangkaju, yirdilkirla yirrarnu ‘Pijili’.

Nyampuju yimi wita Rajulu-kurlu manu nyanunguku jurdalja-nyanu Yijaki-kirli kujalpalu palija jirrama-juku

¹⁶ Ngaka-pardu-kari, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljarlulu yampinja-yanu yinya ngurra Pijili, manulu yanu ngurra jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Yiparata-kurra. Jakupu-parnta Rajulu, ngulajulpa nyinaja miyalu-pardu, kulkurru-juku mardarnu wurna-puru-juku kurduju. Murrumuru-nyayirnilpa-nyanu purda-nyangu, manulpa manngu-nyangu kurdu nganta wajawaja-maninja-kujaku. ¹⁷ Kurdu yinya kula wilypipardija. Karnta jinta-karilpa nyinaja Rajulu-kurluju jija-piya kurdu-kurlangu-piya. Ngakalku palka-jarrija kurduju, ngulaju wirriya. Karntarla wangkaja Rajuluku, “Kula

* 35:7 ‘Yal-Pijili’ yirdiji ngulaju ‘Nyampuju Ngurra Ngulaju Pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu’
 † 35:8 ‘Yalana-pakuju’ yirdiji ngulaju ‘Yulajarlipa Kurrkapirla’

lani-jarriyaluku, kaja jinta-kari kanpa mardarni.”¹⁸ Rajulujulpa murrumurru-nyayirni nyinaja palinjakungarnti. Palinjakungarntirli yirdirla yirrarnu kurdukuju ngulaju Pinuni.[‡] Kala Jakupurlurla yirdi jinta-kari yirrarnu Pinyamini.[§]

¹⁹ Ngula-jangkaju, Rajulu palijalku. Jakupurlu palka nyanungu-nyanguju kangu, milyingka yirrarnu Yiparatarla. Yirdi jinta-kariri Pijilimi. ²⁰ Kankarlu yinya milyingka, Jakupurlu juka-yirrarnu jinta pirli lalya yungulu yapangku milya-pinyi kujalpa nyarrpararla Rajulu milyingka ngunaja. Yinya pirli ngulaju palka-juku jalanguju-ka karrimi.

²¹ Yinya-jangkaju, Yijirali manu nyanungu-nyangu warlalja-patu, ngulajulu ngunaja murrarninginti ngurrangka yirdingaju Mikitu-Yitururla. ²² Nyinajalpalu yinyarlaju. Ngula Yijirali-kirlangu kaja-nyanu yangka kamparru-warnu-paja Ruupunu yaninjarla ngunaja Piilya-kurlu. Piilyaju ngulajulpa nyinaja Rajulu-kurlangu warrkini. Kalinyanu-piyalkulparla nyinaja Yijiralikiji. Yijiralirliji purda-nyangu kuja nyarrpa-jarrija Ruupunu.

Jakupurlulpa-jana mardarnu 12-pala kaja-nyanu.

²³⁻²⁶ Nyampurranya yirdi-watiji kaja-nyanu-wati-kirlanguju kujalurla palka-jarrija Jakupuku Patana-Yarramarla. Nyanungu-parnta Liyarlurla palka-manu-jana nyampu jlka-pala: Ruupunu yangka Liya-kurlangu kaja-nyanu kamparru-warnu, Jimiyani, Liipi, Juurda, Yijaka manu Jupulunu. Jakupu-parnta jinta-kari Rajulurlu ngulaju-palangu mardarnu nyampu-jarra Jajupu manu Pinyamini. Rajulu-kurlangu warrkinirli Piilyarlul, ngulaju-palangu mardarnu jirrama-yijala Taanu manu Napatali. Liya-kurlangu warrkinirli Jiilparlu, ngulaju-palangu mardarnu jirrama-yijala Kaardu manu Yaaja.

²⁷ Ngaka-pardu-karilki, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu pina-yanulu Mamiri-kirra kujalpa nyanungukupalangu Yijaki wankaru-juku nyinaja. Mamirijilpa kutu karrija ngurra-karikiji Kiri-Yarrpakuju. (Yirdi jinta-kariri Yipurana.) Yinyarlanya Yipuruyamu manu Yijakiji kala-pala nyinaja kamparru-wiyi.²⁸⁻²⁹ Kujarla Yijakiki rdiipija 180-pala yulyurru, ngulaju palijalku. Junga, purlka-pardu-nyayirnilpa nyinaja. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarrarlul Yijuwurlu manu Jakupurlu-pala milyingka yirrarnu.

36

Nyampuju yimi Yijuwu-kurlu manu yapa warlaljayirri nyanungu-nyangu-kurlu

¹ Nyampuju wati Yijuwu, ngulalpa yirdi mardarnu jinta-kari Yitama. Nyampuju yimi nyanungu-kurlu.

² Yijuwurluju, karnta marnkurrrpa-jana manu, ngulalpalu nguru ngulangka nyinaja Kanararla. Nyampu karnta kamparru-warnu nyanungu-parnta ngulaju Yaata, ngulajulpa yurantalpa Yaluna-kurlangu. Yalunu, ngulaju Yititi yimi-kari. Yijuwu-parnta karnta kulkurru-warnu yirdi Yulipama, ngulalparla yurantalpa nyinaja Yaana-kurlangu manu Jipunu-kurlangu warringiyi-nyanu. Jipunujulpa Yiipiti nyinaja. ³ Yijuwu-kurlangu karnta nyanungu-parnta jinta-karilki ngulaju Pajama, ngulalparla yurantalpa nyinaja nyampuku Yijimaliki manu ngawurru-nyanu nyampuku Napataku.

⁴ Yijuwu-kurlangu karnta nyanungu-parnta Yaata, ngulakujurla palka-jarrija wirriya Yilipaja. Ngula-jangka, jinta-kariki karntakujurla palka-jarrija Pajamaku wirriya-yijala yirdiji Ruulu. ⁵ Yinyarlul kulkurru-warnurlu karnta jinta-karirli yirdingiki Yulipamarlu, ngula-jana mardarnu wirriya-patu marnkurrrpa yirdi-patuju Jiyuju, Jalama manu Kuura. Nyampurra ngulaju Yijuwu-kurlangu kaja-nyanu-patu, palka-jarrijalu ngulangka-juku ngurungkaju Kanararla. ⁶⁻⁸ Nyinaja kujalpalu nguru Kanararla, Yijuwurlulpa-jana mardarnu panu-nyayirni puluku, jiyipi, manu ngula-piya-yijalalpa-jana nyanungukupurdangkarluju Jakupurluju mardarnu panu-yijala. Ngulangka kulalpa mangarri karrija miyi, marna manu ngapa nyampuku ngarninjaku pulukuku manu jiyipiki, lawa. Nyampu-jangkaju, Yijuwurluju kangu-jana nyanungu-parnta, yurantal-nyanu, kaja-nyanu manu yapa-patu-kari nyanungu-nyangu wungu-warnu, puluku, jiyipi manu nyiyarningkijarra. Muku-jana kangu Kanana-ngurluju wurnturu-nyayirni pamarrpa-kurra yirdi-kirraju Jiiri-kirra. Ngulangkalkujulpalu nyinaja tarnnga-juku.

⁹ Nyampunya yimi Yijuwu-kurlu, nyanunguku kaja-nyanu-patu-kurlu, manu panu yapa-kurlu ngulalu-jana palka-jarrija nyanunguku kaja-nyanu-patuku, ngularra-kurlu nyampuju yimi. ¹⁰⁻¹³ Kala kamparru-warnuku karntaku, ngulajurla palka-jarrija

‡ 35:18 ‘Pinuni’ yirdiji ngulaju ‘Ngaju-nyangu Kajangkaju Yulanjaku Ngurrju-manu’

§ 35:18 ‘Pinyamini’ yirdiji

ngulaju kuja ‘Ngaju-nyangu Kaja Pirrjirdi-nyayirni’

Yaatakuju, Yijuwurlu ngulalpa jinta kaja-nyanu mardarnu yirdiji Yilipaja. Ngula nyampu-parnta kamparru-warnu-kurlangu kurdukurduju rdaka-pala: Timina, Yaamuru, Jiipuyu, Katama manu Kinaja. Kala jinta-kari-kirlangu Timina-kurlangu, ngulaju Yilipajarlul mardarnulpa jinta-kari kaja-nyanu Yamaliki. Ngula-jangka, jinta-kari kulkurru-warnu karnta ngula-kurlanguju, Pajamaku ngulajurla nyinaja kaja-nyanu jinta Ruulu. Ruulukuju kaja-nyanuju ngulajulpalurla karrija murntu-pala Naaja, Jiiruyi, Jaama manu Miija.

¹⁴ Kala nyanungu-parnta kulkurru-warnuku Yulipamaku, nyanungu-parnta Yijuwukuju ngulaju marnkurru-palalpalurla nyinaja Jiyuju, Jalama manu Kuura. Nyampu Yulipama ngulajulpa yurntalpa nyinaja Yaanaku Jipunu-kurlangu warringiyi-nyanu.

¹⁵⁻¹⁶ Nyampurra wiriwiri ngulajulpalurla palka-jarrija Yilipajaku yangka Yijuwu-kurlangu manu Yata-kurlangu kaja-nyanu: Timina, Yaamuru, Jiipuyu, Kinaja, Kuura, Katama manu Yamaliki. Ngulajulpa-jana wiriwiri nyinaja yapa panukuju kujalpalu nyinaja ngurungka Yitamarla.

¹⁷ Nyampurra yirdi-patu ngulajulpalurla palka-jarrija Ruuluku yangka Yijuwu-kurlangu manu Pajama-kurlangu kaja-nyanu: Naaja, Jiira, Jaama manu Miija. Ngulajulpa-jana wiri-yijala nyinaja yapa panukuju.

¹⁸⁻¹⁹ Nyampurra yirdi-patu ngulajulpalurla palka-jarrija Yulipamaku yangka yurntalpa-nyanu Yaana-kurlanguku: Jiyuju, Jalama manu Kuura. Ngulajulpalu-jana wiri-yijala nyinaja yapa panukuju.

Nyampuju yimi ngulaju wati nyampu yirdi Jiiri-kirli manu nyanungu-nyangu yapa-kurlu nyampu kurruwarri-pardu-kari-kirli kujalpalu nyinaja turnu-pardu-kari.

²⁰⁻²¹ Nyampu wati yirdi Jiiri ngulajulpa nyinaja Yuuri-kirlangu yapa. Nyanungu manu yapa panu, ngulajulpa kamparru-warnuju nyinaja Yitamarlaju. Jiiri-kirlangu kaja-nyanu ngulaju yirdi-patuju Lutunu, Jupulu, Jipunu, Yaana, Tijana, Latana manu Tiijana.

²² Lutunu-kurlangu ngulaju jirrama kaja-nyanu-jarraju: Yuuri manu Yumama. Lutunukupurdangka ngawurru-nyanu yirdiji Timina.

²³ Jupulu-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju Yalpana, Manyata, Yipulu, Jiipu manu Yunama.

²⁴ Jipunu-kurlangu kaja-nyanu-jarra ngulaju jirrama: Yaaya manu Yaana. Nyampurlu Yaanarlul ngulaju kuja palka-manu ngapa jila-jangka kujalpa warlu-piya ngapa yarnkaja kankarlarra walaya-ngurlu nyurru-wiyi kujalpa warrawarra-kangu jiyipi jaji-nyanu-kurlangu.

²⁵ Yaana-kurlangu ngulaju jirrama yirdi Tijana manu karntaju Yulipama.

²⁶ Tijana-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju yirdi-patuju Yantama, Yajipana, Yijirana manu Karana.

²⁷ Latana-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju yirdi-patuju Pilyana, Jaapana manu Yakana.

²⁸ Tiijana-kurlangu kaja-nyanu-jarra ngulaju jirrama yirdi-jarraju Yuuju manu Yarana.

²⁹⁻³⁰ Nyampurra ngulajulpalu yirdi wiriwiriji nyinaja kujalpalu ngurungka Yuuriti-wardingki yapa-patu nyinaja Jiirirla: Lutunu, Jupulu, Jipunu, Yaana, Tijana, Latana manu Tiijana.

Nyampu yimi-pardu-kari kujalpalu nyinaja wiriwiri yalirla ngurungka yirdingka Yitamarla

³¹ Yalirla ngurungka Yitamarla, kamparru-wiyi Yijirali-pinki-kirlangu kingi-wangurla-wiyi, kujalpa lawa karrija yinyarla, panu parliya yapalpalu kingi-kari kingi-kari nyinaja, ngulajulpa-jana yapakuju nyinaja jinta-kari-jangka jinta-karilki. Nyampurranya yirdi:

³² Kamparru-warnu wiri yinyarla ngurungka ngulaju Piila, Piyuru-kurlangu kaja-nyanu. Ngulajulpa nyinaja nguru kirri-kari-wardingki Tinyapa-wardingki.

³³ Kuja Piila palija, Juyupu-jalalpa wiriji nyinaja, marlaja kangurla nyanungurluku ngurungkaju. Ngulajulpa kaja-nyanu nyinaja Jiira-kurlangu ngulaju kirri Paajara-wardingki.

³⁴ Kala kuja Juyupu palija, Yuujamalku-jala wirijilpa nyinaja, marlaja kangurla nyanungurluku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki-jala kujalpalu Timina-kurlangu yapa nyinaja.

³⁵ Kuja Yuujama palija, Yatataluku-jalalpa wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurluku ngurungkaju. Nyanungukupalanguju Pititi kujalpa kulu wirikingarduyu nyinaja nyurru-wiyi manu yangka kuja pungu Mirdiyana nguru-karirla Muwapurla. Yatata, ngulajulpa nyinaja kirri-kari-wardingki Yapiti-wardingki.

³⁶ Kala kuja Yatata palija, Jamalalku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurluku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Majaraka-wardingki. ³⁷ Kala kuja Jamala

palija, Jawurlulku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingi Riyupuju-wardingi ngula-ka karri kirriji karru-wana. ³⁸ Kala kuja Jawurlu palija, Paal-Yananalku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Nyanungukupalangu jaji-nyanu ngulaju Yakipuru. ³⁹ Kala kuja Paal-Yanana palija, Yardurulku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingi Pawu-wardingi. Nyanungu-parnta karnta yirdiji Mitapulu, ngulaju yurntalpa-nyanu Marturtu-kurlangu. Marturtukupalangu ngati-nyanu yirdiji Mijjapa.

⁴⁰⁻⁴³ Nyampurraju yirdi-patu wiriwiri Yijuwu-kurlangu yapa ngurungka yinyarla Yitamarlaju: Timina, Yaalpa, Jititi, Yulipama, Yiila, Pinana, Kinaja, Timina, Mipijara, Makatila manu Yirama. Nyampu-patu kaja-nyanu-patulu wiri-jarrija, manulu jarnku-jarnku yanu kirri-kari kirri-kari-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyinanjaku. Ngurra-kari ngurra-karilpalu-jana wiri nyinaja warlaljayirriki. Yalumpurra ngurra-paturulpalu yirdi-patu jurrku-juku mardarnu yangka-patu yirdi kaja-nyanu-patu-kurlangu.

37

Nyampuju yimi Jajupu-kurlu manu nyanungkupurdangka papardi-nyanu-patu-kurlu

¹ Jajupukupalangu kirda-nyanu Jakupu nyinajalpa ngurrara Kananarla, ngurra jinta-juku kujalpa Jakupukupalangu Yijaki wapaja ngurra-kari ngurra-kari. ² Nyampuju yimi Jakupu-kurlu manu nyanungu-nyangu warlalja-kurlu.

Jakupu-kurlangu kaja-nyanuku Jajupukujurla rdipija 17-pala yulyurru. Nyanunguku papardi-nyanu-patujulpalu nyinaja ngati-nyanu-patu-kurlangu marnkurru-pa-kurlangu Liyya-kurlangu, Piilya-kurlangu manu Jiilpa-kurlangu. Piilya manu Jiilpa, ngulaju yangka kuja kalalu-palangu warriki-jarrija Jakupu-parnta-jarraku yirdikiji Liyyaku manu Rajuluku. Jakupujulpa-jana kirda-nyanu nyinaja yinyakuju wirriyawirriyakuju. Jajupurlu manu papardi-nyanu-paturlu kalalu-jana warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu-wati. Jajupuju kala pina-yanurnu yimi-kirli Jakupu-kurra yangka kuja kalalu nyanunguku papardi-nyanu-patu maju-jarrija.

³ Nyampukungarnti, Jakupujulpa nyinaja puralkaku kuja Jajupu palka-jarrija. Kujarlanya, kalarla karrikarri-wangu-nyayirni yulkaja Jajupukuju nyanunguku papardi-nyanu-piya-wanguku. Kuja kalarla yulkaja Jajupuku, nyanungurlurla jinajina-piya kirrirdi ngurrju-nyayirni ngurrju-manu kuruwarrikuruwarri. ⁴ Jajupuku papardi-nyanu-paturulpalu milya-pungu kujalparla nyanungurrakupalangu kirda-nyanu yulkaja Jajupu-mipaku. Kujarlanya kalalurla nyurunyuru-jarrija. Kula kalalurla ngurrjurlangu wangkaja.

Jajupurlu jukurr-manu jirramaku

⁵ Ngaka-pardu-karirla, Jajupujulpa jarda ngunaja. Ngula-puru mungangka ngulaju jukurr-manu. Ngula-jangka mungalyurru pardinjarla yarnkajarra, yimi-ngarrurnu-jana nyanungukupurdangka-patuku kuja nyangu jukurrparlu. Kujalu purda-nyangu nyampu jukurrpa, ngulajulpalurla nyurunyuru-jarrija-nyayirnilki. ⁶ Nyampunya-jana jukurrpaju yirri-puraja Jajupurluju ngula-jana wangkaja, "Purda-nyangkajulu kujarna jukurr-manu mungangkarlu! Nyampunya nyangu mungangkarlu. ⁷ Panu-juku ngantalparlipa warriki-jarrija yupuju-wana, manu wayipurrurnurlipa mangarri. Ngulalparlipa warru pajurnu warrukirdikirdi kirrirdikirdi marna. Ngula-jangka, jinta-kari jinta-kari ngantalparlipa warurnu, manu jungarni-maninjarla yirarnulparlipa walya-kurra ngaka yungurlipa mani ngurluju mangarriki. Ngula-jangka, yinya ngaju-nyangu warirninja-warnu marna ngulaju karrinja-pardija yangka yapa-piya. Manu panu-karriji nyurrurla-nyanguju warirninaja-warnu-patu-karili karrinja-pardija-yijala, ngulalu yanurnu. Karrijalu warru ngaju-nyangu-wana warrukirdikirdi. Ngula-jangkaju, parntarrijalurla warru ngaju-nyanguku kamparru. Nyampunya jukurrpaju nyangu."

⁸ Ngulalurla wangkaja nyanungukupurdangkaku, "Nyampuju mayi kanpa manngunya yungu ngantanpa-nganpa wiri nyina nyuntulu nganimpaku marda kingi-piya nganta?" Nyanungukupurdangka-patu papardi-nyanu-patu yijardulkulpalurla nyurunyuru-jarrija yungu nyampu jukurrpa nyangu manu kuja-jana yimi-ngarrurnu nyanungu-patuku.

⁹ Ngaka-pardu-kari Jajupurlu yarda jukurr-manu. Mungalyurru pardinjarla wangkaja-jana papardi-nyanu-patuku, "Mungangka jukurr-manurna. Ngulajurna nyangu wanta, kirntangi manu 11-pala yanjilyipi, ngulajulpalulu parntarrija warru ngajuku yapa-piyajala."

¹⁰ Ngula Jajupuju yanurla, yimi-ngarrurnu jaji-nyanuku Jakupuku nyampu kuja nyangu jukurra. Kuja purda-nyangu jaji-nyanurlu jukurra, ngulangkuju kulungku ngarrurnu Jajupuju, manurla wangkaja Jakupuju, “Yampiyarlanpa nyampuju jukurra yimi-ngarrirninja-wangurlu! Niyiakunpa-nganpa yirri-puraja maju nyampu jukurra? Ngati-puraji, nyuntukupurdangka-patu manu ngaju manu panu-kari, kulrangkula parntarri nyuntuku kamparru!” ¹¹ Jajupukupurdangka-patu ngulajupalurla jankanjula mimayi-jarrija-nyayirni. Kala jaji-nyanurlu Jakupurlu ngulajulpa manggu-nyangu-kuja kuja yalirli yimi-ngarrurnu jukurra Jajupurlu.

Jajupuku papardi-nyanu-paturlu, jali-manulu-jana nyanunguju yapa-kari-patuku talakupurdaru

¹²⁻¹⁴ Ngaka-pardu-karirla, Jakupu manu nyanungu-nyangu yipilji nyinajalpalu mangkarrarla kutu kirriki Yipuranaku. Jajupukupurdangka papardi-nyanurlu, kangulujana panuju jaji-nyanu-kurlangu jiyipi-patu yali kirri-kirra Jikimi-kirra yungulu-jana warrawarra-kanyi yalumpurla-juku. Ngaka-pardu-karilki, Jakupu wangkajarla Jajupuku, “Nyuntukupurdangka-paturlu kalu-jana mardarni jiyipi-patu kutu Jikimirla. Kapirrangku nyuntuju yilyami yinya-kurra. Yanta ngayi-jana, nyanjanka-jana ngurrju-pa kalu-jana mardarni jiyipi ngaju-nyangu-patu. Ngula-jangka pina-yantarni yungunpaju yimi-ngarrirni nyarrpa-jarri kalu.”

Jajupu wangkajarla nyanungukupalangu jaji-nyanuku, “Yuwayi, kapirna yani Jikimi-kirra.” Junga-juku, Jakupurluju yilyaja. Ngaka-pardu-karirlalku yukajarla Jikimikirraju. ¹⁵ Yaninjarla kawarr-karrijalpa ngula-wana-juku nguru-kari nguru-kari, warrunulpa-jana nyanungukupurdangka-patuku manu jiyipi-watiki. Ngula watingki parlu-pungu kawarr-karrinja-kurra manu payurnu, “Niyiyaku kanparla warrirni?”

¹⁶ Jajupurlu yalu-manu watiji, “Ngaju karna-jana warrirni ngajukupurdangka-patuku kuja kalu-jana mardarni jiyipi-patu. Milya-pinyi marda kanpa-jana nyarrpararla kajikalu nyina?”

¹⁷ Watirla wangkaja Jajupukuju, “Kala yanu mardalu kirri-kari-kirra kujarna-jana purda-nyangu kujalpalu wangkaja yaninjaku jiyipi-patu-kurlu ngurra-kari-kirra yirdikirraju Tajana-kurra.” Ngula-jangka, Jajupuju yarda yanu Tajana-kurralku. Kuja yukajarla yali-kirra, ngula-jana nyangu nyanungu-patu manu jiyipi wurnturu-kurra-juku.

¹⁸ Ngulalu nyangu nyanungukupurdangka-paturlu yaninjarni-kirra wurnturu-kurra-juku. Ngulalpalu-nyanu wurulywuruly-wangkajalpa jinta-kari jinta-kariki, ¹⁹ “Wayi! Nyangkalu, nyampunya yangkaju rdipija Jajupu yangka jukurra wita-wangul! ²⁰ Pinyirlipa jalangurlu-juku, kijirnrilpa palkaju kanunju rdaku-kurra. Kaji-ngalpa ngalipakupalangurlu payirni nyanunguku, kajikarliparla yimi-ngarrirni kuja malikirli yarilkurnu manu pungu. Yuwayi, pinyirlipa! Kula-ngalpa wiri nyina ngalipakuju. Yimi kuja-ngalpa yirri-puraja jukurra-jangka nganta, ngulaju yungulparla yalirrpakarriyarla.”

²¹ Ngula-jana papardi-nyanurlu Ruupunurlu purda-nyangu wuruly-wangkanja-kurra kujalpalurla japirdija Jajupuku, puta-jana wangkaja wurra-waja. Ngula-jana wangkaja, “Murnma, kulalparlipa pungkarla nyanunguju!” ²² Yampiyalu, pakarninja-wangurlu! Ngayili kijika-puka kaninjarra rdaku-kurra wankaru-juku nyampurla.” Kujanya-jana wangkaja Ruupunuju nyanungukupurdangka-patukuju. Kujanyalpa manngu-nyangu Ruupunurluju yungu wilypi-maninjarla yilyayarla rdaku-jangkaju manu yungu pina-yilyayarla jaji-nyanu-kurra. ²³⁻²⁴ Kujalpalurla japirdija-juku, wangkajalpalu-nyanu jintakari jinta-kari. Jajupu kutu-jarrijalku nyanungukupurdangka-patu-kurra. Ngulalu puuly-mardarnu, yalyi-manulurla kujalpa jinajina-piya ngurrju-nyayirni mardarnu kujarla jaji-nyanurlu yungu. Ngula-jangka, maninjarla kujurnulu kaninjarra rdakungka ngapa-wangurla-yijala pardunarla.

²⁵ Ngula-jangka, pirri-manulu, ngarnulpalu kuyu manu miyilki. Kujalpalu ngarnu, nyangulu-jana yapa wurnturu-kurra. Nyangulpalu-jana Yijimali-patu-piya yapa, ngulajulpalu wapanja-yanu jungarni jinta yirdiyirla kuja yanurra kirri nyampu-ngurlu Kilyata-ngurlu nguru-kari-kirra Yijipi-kirra. Kawartawara-wati ngulaju yulypari kanunju yangka nyiyarningkijarra-kurlu yakujurla-kurlu. Jali-maninjakupalu kanjayanu yapa-patuku Yijipi-wardingki-patuku talakupurdaru. Nyampuju yakuju-patu ngulaju jujuminyiminyi-piya-kurlu manu yangka-kurlu kuja kalalu-nyanu maparnu jara-piyarlu manu palya-piya-kurlu ngurrju-nyayirni-kirli. ²⁶ Ngula-jangka wangkaja-jana Juurda nyanungukupurdangka-patukuju, “Kajilparlipa pungkarla ngalipakupurdangka, manu kajilparliparla yimirr-yungkarla ngalipakupalanguju jaji-nyanu, kulalparlipa

mantarla nyiyarningkijarralku. ²⁷ Kala kajilparlipa-jana yungkarla nyanunguju Yijimalipatu yapa-patuku, ngulaju kajikarlipa yampimi wankaru-juku pakarninja-wangurlu. Nyanunguku kirda-nyanuju ngulaju ngalipaku kirda-nyanu-yijala. Kala ngayirlipa-jana yinyi yapa-patuku nyampuku pinja-wangurlu.” Juurdakupurdangka-patujulurla ngungkurr-nyinaja. ²⁸ Ngula yanulu wilypi-maninjaku yinya rdaku-jangkaku. Kala lawa. Nyurrujukulu yapa-patu-kari Mirdiyano-wardingki-patu yanurnu, ngulalu nyangulku Jajupu, wilypi-manulu rdaku-ngurluju. Ngula-jangka yungulu-jana nyampuku Yijimalipatuku talakupurdarlu 20-pala wita pirli yaltrikipurdarlu. Ngula-jangka, Yijimalipaturlu yampijalu ngurra, yarnkajarralu wurnalku Jajupu-kurlu Yijipi-kirra.

²⁹ Ngakalku, Ruupunu yanu rdaku-kurraju, nyangu kaninjarra-kari. Ngula nyangu lawa Jajupu-wangulku rdakuju. Ngula-jangkaju, larra-pajurnu jurnarrpalku nyanungu-nyangu, yulajalkulpa. ³⁰ Ngula pina-yanu, wangkaja-jana, “Waraa! Nyarrpara mayi yanu ngalipakupurdangkaju? Kula karna milya-pinyi nyarrpara yanu. Nyarrpara-jarri karna ngajuju?”

³¹ Yalu-maninja-wangurlulu purda-nyangu jamulu. Yanu-pukalu pinjaku narnukutu, pungulu. Kangurnulu, manulu jinajina-piya Jajupu-kurlangu julyurl-yirrarnu yalyungka narnukutu-jangkarla. ³² Ngula kangulurla milki jaji-nyanuku, milki-yirrarnulurla. Wangkajalurla, “Nyampuju jinajina-piyarlipa palka-manu yurrkuyurrkurla. Nyampuju mayi nyuntu-nyangu kaja-puraji-kirlangu?”

³³ Ngula Jakupurlu purda-nyangu, kuja wangkaja, “Waraa, nyarrpara! Nyampuju ngaju-nyangu kaja-kurlangu jinajina-piya. Mardalu pungu warnaparirli. Nyanungulu ngarnulku, palija nyurru, pajurnulu muku yira-patu yira-patu.” ³⁴ Ngula Jakupurluku-nyanu jurta larra-pungu jurnarrpaju, yulajalkulpa. Ngula pirri-manu walya-kurra. Nyimin-pungulpa-nyanu yulypulparlu nyanungurlu. Ngulangka-jukulpa juntu-maninjarla yulaja tarnga. ³⁵ Ngula nyanungu-nyangu-patu yurntalu-nyanu kaja-nyanu parnkajarnili, mukulu pirri-manu waru nyanungu-wana. Yulajalpalu wungulku. Putalu wurdungu-maninjarla wardinyi-manu yungu ngantalpa wajawaja-mantarla kaja-nyanu kuja nganta palija. Jakupuju wajampa-nyayirni-jukulpa nyinaja, wangkaja-jana, “Yampiyajulu jinta yungurna yulamiyi tarnga-juku kaja-ngurlu. Yungurna ngajulku palimirra ngakaju, manu ngaju-nyangu pirlirra yungu yani Jiyulu-kurra kuja kalu panu-kari pirlirra nguna nyurnu-patu-kurlangu. Ngulanganya kapirna ngaju wurulpa-jarri yulanja-wangu.” Junga, ngula-warnuju Jakupuju nyinaja tarnga-nyayirni wajampaju kaja-nyanu-ngurlu Jajupu-ngurlu.

³⁶ Kujalu kangu Mirdiyano-wardingki-paturlu yapangku Jajupu Yijipi-kirra, ngulalurla yungu yarda yapa-kariki nyampuku yirdiki watikiji Putipuruku talakupurdarlu. Nyampu wati wirikilirla Jajupuju yungu, wati wiri kujalparla warrki-jarrija Kingiki Yijipi-wardingki.

38

Nyampuju yimi wita ngulaju Juurda-kurlu manu nyanungu-nyangu jurdalja-nyanu-kurlu Tamuru-kurlu

¹ Ngakalku, Juurda manu nyanungukupurdangka-patu yanulu ngurra-kari-kirra ngurrararla jurrkungka-juku Kananarla. Yalirlaju nyinaja wati-kirli yirdi-kirli Yiirakurlu. Ngulajulpa Yiiraju ngurra wita-wardingki nyinaja. Ngurraju yirdiji ngulaju Yatulama. ² Kujalpa yalirla Kananarla nyinaja Juurda, yalirliji nyangu kamina. Nyanungukupalangu-kurlangu yirdiji ngulaju Juuwa. Wati yaliji yupukarra-jarrija kamina yali-kirli. Ngula-jangkaju ngunaja-pala. ³ Ngakalku, yali kamina ngulaju juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija kurdu wirriya-kurlu. Juurdarlurla yirdiji yirrarnu wirriyakuju ngulaju Yuuru. ⁴ Ngula-jangkaju, ngakalku yarda karmulypa-jarrija kurdu wirriya-kari-kirli. Ngulajurla yirdiji yirrarnu Yunana. ⁵ Ngulaja-jangkaju, ngakalku karmulypa-jarrija yarda kurdu wirriya-kari-kirli. Ngulajurla yirdiji yirrarnu Jaalaya. Ngulajulpa Juurdaju ngurrangka nyinaja yirdingkau Kijiparla nyampupuruju. ⁶ Kuja Juurdaku kaja-nyanu kamparru-warnu Yuuru wiri-jarrija, Juurdarlurla milarnu kamina yungu maninjarla yupukarra-jarri. Ngulajulpa yirdiji Tamuru nyinaja. ⁷ Kala Yuurujulpa punku nyinaja. Kuja YAAWIYI-rli nyangu maju-kurra ngurrju-maninja-kurra, ngulaju tarnga-kurra pungu. ⁸ Kuja YAAWIYI-rli palu-pungu Yuuru, nyanungukupalangujurla wangkaja Yuurukupurdangka kukurnu-nyanuku Yunanaku, “Ngunanjinka Tamuru-kurlu yungulpa kurdu mantarla. Yali kurdu ngulaju papardi-puraji-kirlangu-juku. Kujaju ngalipa-nyangu kuruwarri.”

⁹ Kulalpa Yunana ngampurra nyinaja kujaku. Wangkajarla nyanunguku kirda-nyanuku, “Kajilparna Tamuru-kurlu ngunakarla, kajilpa kurdu mardakarla, kulaju

ngajuku nyina.” Ngula-jangkaju, yaninjarla nyinajalpa Tamuru-kurlu, kala kula ngunaja nyanungu-kurlu. Ngula-jangkanya, kula juni-parnta-jarrija, manu kularla kurdu mardarnu nyanunguku kali-nyanuku nyurnuku. ¹⁰ YAAWIYI-rlu nyangu kulalpa Yunana ngunaja Tamuru-kurlu. Kujarlanja pungu Yunanarlangu. ¹¹ Ngula-jangkaju, wangkaja-nyanu Juurda, “Kapi marda YAAWIYI-rlu pinyi ngaju-nyangu kaja-nyanu purdangirli-warnu kuja-palangu pungu Yuuru manu Yunana.” Ngula-jangkaju, panurla Tamuruku, manurla wangkaja, “Yanta pina nyentukupalangu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra manu nyinaya yalirla-juku nyanungu-kurlu. Kula-jana yupukarra-manta wati-kari. Ngaju-nyangu kaja-nyanu Jaalaya ngulaju wirriya jalanguju. Kapu wiri-jarri. Pardakarla nyanunguku. Kaji wiri-jarri, kapunparla yupukarra nyina.” Junga-juku, Tamuruju pina-yanu ngurra-kurra kirda-nyanu-kurra nyinanjakungarnti.

¹²⁻¹⁴ Ngula-jangka, Juurdajulpa nyinaja nyanungu-parnta-kurlu kali-nyanu-kurlu Juuwaku yurntalu-nyanu-kurlu ngulaju yulyurru panuku. Nyanungurra-nyangu kaja-nyanu Jaalaya, ngulaju wiri-jarrija manu wati-jarrija. Kala kularla Juurda wangkaja Jaalayaku yungu yaninjarla mantarla Tamuru yungu-pala yupukarrarla nyinayarla, lawa. Ngula-jangkaju, Juurdaju kali-puka-jarrija. Juurdalpa jangkayirla nyinaja jinta.

Ngula-jangkaju yanu nyanungu-nyangu-kurlu marlpa-kurlu Yiira-kurlu ngurra yirdi-kirra ngulaju Timina-kurra kujalpalu-jana wati-paturlu mardarnu jiyipi-patu. Manurnulpalu-jana yumurru jiyipi-ngirli. Yiira, ngulajulpa nyinaja ngurra wita-wardingki Yatulama-wardingki.

Yapa-karirli yaninjarla yimi-ngarrurnu yali karntaku Tamuruku kujalpa Juurda nyanunguku jurdalja-nyanu yanu Timina-kurra pajirninjaku nganta yumurruku nganta jiyipi-jangkaku nganta. Kuja Tamuru kali-puka-jarrija kamparru-wiyi, yali-jangka-jukulpa jinajinaju palkangkaju mardarnu kujalpalu kali-puka-paturlu mardarnu yalirla ngurrararla. Milya-pungulpa yali Juurda kularla kaja-nyanu Jaalaya yinyi nyanunguku kali-nyanu nganta. Kanunju-karriji-nyanu wangkaja, “Nyarrparna juni-parnta-jarri kurdukungarnti?” Ngula-jangka yali jinajina nyurru-warnu yalyi-manu, manu jalangu-warnurla jinajinarla yukaja. Ngula-jangkaju, yinggirriki-nyanu parnta-yirrarnu wita pijiji. Kulalu nganangu milya-pungkarla. Ngula-jangkaju, yaninjarla pirri-manu kiirti-wana ngurrangkaju yirdingka Yinayimirla. Yali kiirti, ngulajulpa yirdiyi-wana karrija kujalpa ngunaja yirdiyi Timina-kurra. Yalirla pirri-maninjarlalparla pardarnu Juurdaku kaji jingjilingi yani. ¹⁵ Ngaka-karikarriki, Juurdaju jingjilingki yanu yali-wanaju kiirti-wana. Nyangu Tamuruju. Kula milya-pungu nyanungu-nyanguju yinggirriji ngulaju parnta-yirrarninja-warnu. Nyanungurlulpa-nyanu purda-nyangu, “Ngana nyampuju karnta? Kajirnarla tala yinyi, kapu marda ngaju-kurlu nguna.” ¹⁶ Junga-juku, Juurdajurla yaninjarla wangkaja, “Yanirli yungurlu nguna!”

Tamururlu japurnu, “Kajilparna ngunayarla nyuntu-kurlu, nyiya kapunpaju ngajuku yinyi?”

¹⁷ Juurdarlu yalu-manu nyanunguju, “Kajinpa ngaju-kurlu nguna, kapurnangku jinta kurdu-warnu narnukutu yilyamirni.”

Ngula-jangkaju, Tamururla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kala nyiya-wiyinpaju yinyi jalangurlu narnukutu yilyanjakungarntirli?”

¹⁸ Juurdarlu payurnu, “Niyaku kanpa ngampurra nyina yungurnangku yinyi jalangurlu?”

Yalu-manu nyanunguju, “Yungkaju waninja-kurlangu manu nyuntu-nyangu watiya jukati.” Junga-jukurla Juurdarlu yungu nyanungu-nyangu waninja-kurlangu manu jukati. Ngula-jangkaju, yaninjarla-pala ngunaja. Tamuruju juni-parnta-jarrijalku. ¹⁹ Ngula-jangka, Tamuruju ngurra-kurralku pina-yanu. Yalyi-manu pijiji yinggirri-ngirli, manu pina-yukaja jurrkunga jinajinarla kujalpa kamparru-wiyi mardarnu. Yangka jurrku kuja kalalu kali-pukarlu mardarnu. Yapangkujulpalu nyangu kujalpa kali-puka-juku nyinaja.

²⁰ Juurdaju pina-yanu yangka-kurra jurrku-kurra ngurra-kurra kujalpalu-jana nyanungu-nyangurlu wati-paturlu mardarnu jiyipi-patu. Yungurla kurdu-warnu narnukutu nyanungu-nyanguku marlpaku Yiiraku, manurla wangkaja, “Kangka nyampu narnukutu, manurla yungka yaliki karntaku kuja-ka kiirti-wana nyina ngurrangka Yinayimirla. Pina mantaju waninja-kurlangu manu jukati nyanungu-ngurlu, manuju pina-kangkarni ngaju-kurra.” Junga-juku, Yiiraju yanu Yinayimi-kurra, manulparla warru nyangu nyanunguku. Kala kula palka-manu nyanunguju. ²¹ Payurnu-jana wati-patuju kujalpalu karrija yalirla, “Nyarrpara yangkaju karnta kuja kalarla nyinaja nyampurla kiirtirla, yangka kujalpa ngunaja wati-kirli talakungarnti?”

Yalu-manulu, “Kula-ka ngana karntaju majuju kujangu-piya nyina nyampurlaju.”

²² Junga-juku, Yiiraju pina-kangu kurdu-warnu narnukutu Juurda-kurra, manurla wangkaja, “Kularna palka-manu yangkaju karnta. Kuja kalu wati-patu nyina yalirla, wangkajajulu kula-ka maju karnta kuja-piya yalirla nyina.”

²³ Ngula-jangkaju, Juurdarla wangkaja, “Ngula-juku. Putanparla warrurnu yungun-parla nyampu narnukutu yungkarla kujarnarla jangu-pungu. Kularla pina-yanta warrinninjakungarnti. Kajinpa pina-yani, kapulu-ngalpa manyu-pinyi ngalipaju.”

²⁴ Kirntangi-patu-jangka, wati-patulurla yaninjarla wangkaja Juurdaku, “Wayinpa! Nyuntu-nyangu jurdalja-puraji Tamuruju, ngulaju juni-parnta. Watingka mardalpa warru ngunaja talakupurda.”

Ngula-jangkaju, Juurdarla kulu-jarrija-nyayirni, manu-jana wangkaja, “Yaninjarlalu manta, manulu pinarni kangka nyampu-kurra! Yungurlipa tarnnga-kurra purra warlungka nyanunguju!”

²⁵ Junga-juku, yajarninjakulkulurla yanu. Warla-pajurnu-jana, manu-jana wangkaja, “Murnma. Yungurnarla yimi yilyami ngajuku jurdalja-nyanuku Juurdaku. Kangkalu nyampu waninja-kurlangu manu nyampu jukati, manulurla milki-yirraka nyanunguku. Payikalu kajilpa ngana-kurlangu nyampurra milya-pungkarla. Ngajujurna wati-kiarli ngunaja kujalpa nyampurra mardarnu. Kuja-jangkanya karna ngajuju juni-parntaju nyina.”

²⁶ Kujalurla yalirrarlu wati-paturlu milki-yirrarnu waninja-kurlangu manu jukati Juurdaku, kaaku-nyayirni milya-pungu nyanungu-nyangu. Wangkaja-jana wati-patukuju, “Ngajujurna maju, kala Tamuruju ngurrju. Kula-ngantarnarla yungkarla ngaju-nyangu kaja-nyanu Jaalaya nyanunguku kali-nyanu kujarnarla jangu-pungu nyurru-wiyi.” Ngula-jangkaju kangu Tamuru nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, kula-pala ngunajalku, lawa.

²⁷ Kirntangi jika-pala-jangka, Tamurujulpa nyinaja karmulya-jarrinjakungarnti. Karnta-karilpa nyinaja nyanungu-kurlu. Milya-pungulpa kujalpa-palangu kurdu-jarra mardarnu kaninjarni miyalurla Tamuru-kurlangurla. Putalpa-palangu wilypi-manu yali-jarra kurdu-jarra. ²⁸ Yali-puruju palka-jarrinjakungarnti, rdaka-wiyi wilypi-pardija. Yali karntangu ngulaju jirrirdirli yalyuyalyurlu warurnu kurdu-kurlangu rdaka. Wangkajarla Tamuru, “Nyampuju kurdu kamparru-warnu kapu palka-jarri.”

²⁹ Kala yalirli kurduju-nyanu pina-yirrarnu wakuju kaninjarni Tamuru-kurlangurla miyalurla. Ngula-jangka, kurdu-karilki wilypi-pardija kamparruju. Ngula-jangkaju, karntajurla wangkaja, “Waraa! Kamparrunpa wilypi-pardija nyuntukupurdangkakuju.” Ngulajurla yirdi yirrarnu Piiriji. Yaliji yirdiji ngulaju nganta ‘Wilypi-pardija Kamparru.’ ³⁰ Ngula-jangkaju, kurdu-karilki palka-jarrija yangka kujalpa yalyuyalyu jirriirdi mardarnu waku-wana. Ngulajulurla yirdiji yirrarnu Jiira.

39

Nyampuju yimi Jajupu-kurlu yangka kujalu kangu Yijimali-paturlu Yijipi-kirra

¹ Nyurru-wiyi, kujalu-jana Jajupukupurdangka-paturlu yungu Jajupu Yijimali-patuku talakupurdaru, ngulajulu kangu Yijipi-kirra. Jali-manulu wati wiri-kirra yirdi-kirraju Putipuru-kurra. Putipuruju kalarla warrki-jarrija yurrkunu-piya yangka Kingiki Yijipi-wardingkiki. Kala-jana wiri nyinajayi warrkini-watiki yangka kuja kalalu warrki-jarrija kingi-kirlangurla yuwarlirla. Yinya warrkini-patu ngulaju yurrkunu-piya-wati. ² Jajupu kala nyinaja manu warrki-jarrija Putipuru-kurlangurla yuwarlirla yangka wati Yijipi-wardingi-kirlangurla. Yinya-puruju, YAAWIYI Kaatulpa palka nyinaja Jajupu-kurlu, warrawarra-kangulpa. Kuja-puruju, Jajupurlulpa mardarnu nyiyarningkijarra, manu nyinajalpa ngurrju.

³ Putipururlu nyangu Jajupu ngulalparla ngurrju warrki-jarrija. Putipururluju milya-pungu YAAWIYI Kaatu kujalpa nyinaja Jajupu-kurlu manu kujalparla jirrnganja warrki-jarrija nyanunguku. ⁴ Putipurujulparla wardinyi-nyayirni nyinaja Jajupukuju. Wangkajarla, “Jajupu, nyuntujunpa warrkini ngurrju-nyayirni. Nyuntulu-mipa kapunpaju ngajuju warrawarra-kanyi. Ngaju karnangu wiri yirrarni nyuntu ngaju-nyangu yuwarliki manu ngaju-nyangu warlajaku manu ngaju-nyangu warrkini-patuku. Jalangurlu-juku kanpa warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra kuja karna ngajulurlu mardarnu.” ⁵ Ngula-jangka, Jajupurlulpa warrawarra-kangu Putipuru-kurlangu warlaja manu nyiyarningkijarra kujalpa Putipuru-lu mardarnu. YAAWIYI kujalparla jirrnganja nyinaja Jajupuku, kujarlanya Putipuru-kurlangu warlajarlulpalu-nyanu manu warrarda nyiyarningkijarra. Manu yinyarla ngurungka Putipuru-kurlangurla, YAAWIYI Kaatukulparla nyiyarningkijarra marlaja pardija miyi panu-kurlu. ⁶ Yuwayi, Putipururlu wiri yirrarnu Jajupu nyiyarningkijarraku kujalpa nyanungurlu mardarnu.

Kulalpa Putipuru wajampa-jarrija nyiyarlanguku. Ngarilpa manngu-nyangu miyi nyiyarningkijarra ngarninjaku.

Nyampu yimi ngulaju Jajupu-kurlu kuja Putipururlu yirrarnu rdakungka

Jajupulpa nyinaja pirrjirdi manu yuntardi-nyayirni. ⁷ Putipuru-parntarlul kala warrarda nyangu manu manngu-nyangu nyanunguju. Parra jintangkarla wangkaja Jajupuku, “Jajupu, yantarni manu ngunaya ngaju-kurlu.”

⁸ Jajupurlu wurra-manu, manu wangkajarla, “Lawa, kularna nguna nyuntu-kurlulu! Nyuntu-parntaju ngaju-nyangu paaju. Ngajukuju yungu nyiyarningkijarra kuja-ka nyanungurlu mardarni yungurna ngajulurlu warrawarra-kanyi. ⁹ Ngajujurna-jana wiri warrkini-watiki. Kula kaju ngana jinta-kari warrkini wiri nyina ngajuku. Nyuntu-parnturlulu ngajuku yungu nyiyarningkijarra. Kulaju nyiya jurnta mardarnu. Nyuntujunpa nyanungu-parnta. Nyuntu-mipa kulaju yungu ngajukuju. Kajilparna ngunayarla nyuntu-kurlu, kajikarnarla majungka-jarrimi jurnta Kaatuku.”

¹⁰⁻¹¹ Parra-kari parra-kari kala yanu Jajupuju Putipuru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra warrki-jarrinjaku. Putipuru-parntarlul kala warrarda payurnu Jajupu nyanungu-kurlu ngunanjaku. Kala wurra-manu warrarda. Kula kala purda-nyangu, manu kula kala pirri-manu nyanungu-wana. Parra jintangka yanu Putipuru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra warrkiki. Warrki-jarrijalpa nyanungu jinta. Kulalpa ngana wati-kari nyinaja yuwarlirla nyanungu-kurlu. ¹² Ngula-jangka, Putipuru-parnta yanurnu, manu puuly-mardarnu Jajupu-kurlangu jaati. Nyanungurlu yarda japurnu, “Ngunamilki mayi kanpa ngaju-kurlu?” Jajupu wurnturu-jarrija nyanungu-kujakuju, manu jaatijirla jurnta larra-yanulku. Nyanunguju Jajupu wuruly-parnkajalku karnta-kujakuju yuwarli-ngirliji. Karntangkujulpa mardarnu-juku jaatiji. ¹³⁻¹⁵ Kuja Jajupurlu jaati yampinja-yanu purdangirli manu parnkaja yuwarli-ngirli, karntaju-jana purlaja kilji-nyayirni wati warrkini-patu-kariki kujalpalu karrija yarlungka yuwarlirla. Yanurnulu kaninjarni, manu wangkaja-jana nyanungurraku, “Nyangkalu nyampu jaati! Nyampuju yangka Yipuru-kurlangu wati-kirlangu kuja ngaju-parntarlul kangurnu nyampu-kurra. Marda ngari kangurnu nyampu-kurra yungu-ngalpa kurnta-mani ngalipa. Yinya wati warrkini yanurnu nyampu-kurra, manu jinyijinyi-manu ngaju yungu ngantarna ngunayarla nyanungu-kurlu. Ngajujurna purlaja manu wajirli-pungurna. Lani-jarrinjarla parnkaja, yampinja-yanu jaati purdangirli. Nyampunya!” ¹⁶ Ngulalpa karntangkujulpa mardarnu jaatiji, manulparla pardarnu nyanungu-parntaku ngurra-kurra yaninjarniki. ¹⁷ Kuja yanurnu ngurra-kurra, nyanungurlu yimi-ngarrurnu yimi jurrku-juku kuja-jana yimi-ngarrurnu warrkini-patuku. Wangkajarla nyanungu-parntakuju, “Yangka Yipuru warrkini Jajupu, kujanja kangurnu nyampu-kurra warrkiki, nyanunguju yanurnu kaninjarni yuwarli-kirra jalangu, puta kurnta-manuju. ¹⁸ Yanurnu kutu ngaju-kurra marnpirninjaku ngajuku, kala purlajarna kilji, manurna wajirli-pungu. Nyanunguju parnkaja yuwarli-ngirli, yampinja-yanu jaati nyanungu-nyangu. Nyampunya!”

¹⁹ Kuja Jajupu-kurlangu paajurlu yinya wati Putipururlu purda-nyangu kuja-kurra, nyanunguju kulu-jarrija-nyayirni. ²⁰ Wangkaja-jana yurrkunyu-watiki puuly-mardarninjaku Jajupuku yungulu kijirni rdaku-kurra. Yinyarlanya kalalpa-jana yirrarnu yapaju kujalparla kulu-jarrija kingiki. Ngulalu yanu yurrkunyu-patu, manulu puuly-mardarnu Jajupu, manulu yirrarnu rdakungka. Nyinajalpa tarnga rdakungka.

²¹ YAAWIYI-lpa palka nyinaja Jajupu-kurlu rdakungka, manulparla yimiri-juku nyinaja. Kala-jana jinta yurrkunyu nyinaja wiri yurrkunyu panu-kariki yangka kuja kalalu-jana warrawarra-kangu wurulypa parnkanja-kujaku. YAAWIYI-puru kalarla yinya yurrkunyu wiri yulkaja Jajupuku. ²² Nyanungurlulu milarnu Jajupu yungu-jana warrawarra-kanyi panu-kari pirijina-patu. Kuja yinya yurrkunyu wiri wangkaja Jajupuku, Jajupurlulpa-jana warrawarra-kangu rdakungkaju. ²³ Yuwayi, YAAWIYI-lpa palka-juku nyinaja Jajupu-kurlu. Kujalpa-jana panu-kari warrawarra-kangu, kuja-jangkaju kulalpa wajampa nyinaja yinyaju yurrkunyu-kungarduyu wiri nyiyarlanguku. Yangka kujalpa Jajupu nyinaja rdakungka, YAAWIYI-rililparla yungu nyiyarningkijarra ngurrju nyinanjaku.

40

Wati-jarrarlul-pala japurnu Jajupu yungu-palangu yirri-purami jukurru kuja-pala jukurr-manu

¹⁻² Ngaka-pardu-kari, yangka Yijipi-wardingki kingi-palangu kulu-jarrija nyanungu-nyangu warrkini-jarraku nyiya-jangka mayi. Jinta-kari warrkinirli kalarla pama kangurnu ngarninjaku. Manu jinta-kari watingki kalarla miyi purranjarla kangurnu

nyanungukuju. Warrkiji kujanya nyanungu-jarrakuju. ³ Kuja-palangu kingi kulu-jarrija nyanungu-nyangu warrkini-jarraku, yirrarnu-palangu rdakungka, yangka rdaku kujalpa Jajupu nyinaja. Nyanungurla wangkaja yurruknyukungarduyuku wiriki yungu-palangu mardarni kaninjarni yulyurru-patuku. ⁴ Ngularla wangkaja yurruknyukungarduyu wiri Jajupuku, “Muurlparlu-palangu mardaka nyampu wati-jarra.” Junga-juku, Jajupurlupa-palangu warrawarra-kangu tarnganguku-juku. ⁵ Munga jintangka, kujalpalu jarda ngunaja rdakungka, yinya-jarrarlu-pala jukurr-manu, yangka kuja kalarla kangurnu pama kingiki manu yangka kuja kalarla miyi purranjarla kangurnu. Jirramarlu-juku-pala jukurr-manu jukurrra-jarra. ⁶ Mungalyurru, Jajupu-palangu yanurnu nyanungu-jarraku. Nyangu-palangu mularrpa-nyayirni. Nyiyaku mayilpa-pala nyinaja mularrpaju. ⁷ Junga-juku, Jajupurlu-palangu japurnu nyanungu-jarraju, “Nyiyajangka kanpala nyina mularrpa-nyayirni jalanguju?”

⁸ Wati-jarrarlu-pala yalu-manu, “Jirramarlurlujarra jukurr-manu jukurrra-jarra mungangkarlu. Nyangurlujarra nyiya mayi. Kula karlijarra milya-pinyi nyiya kujarlijarra nyangu. Nganangu-wiyi-jarrangu yirri-pura nyampuju jukurrra-jarra?”

Jajupu-palangu wangkaja wati-jarraku, “Kaatu-miparlu kajikangkupala yirri-pura yangka kujanpala jukurr-manu. Ngariji-pala wangkaya nyarrpa kujanpala jukurr-manu.”

⁹ Junga-juku, wati jintarla wangkaja yangka kuja kalarla pama kangurnu kingiki, wangkajarla Jajupuku, “Ngaju-nyangu jukurrrarla nyangurna marnikiji-piya pardinjakurra walya-ngurlu. ¹⁰ Marnkurrra marnikiji-piya watiyalpalu pardija. Watiya-wiyi palka-jarrija, manu jinjirlalku. Nyangulparna pardinjakurra, ngulalu marnakiji-piya palka-jarrija manu yirni-jarrija. ¹¹ Manurna-jana marnikiji-piyaju, manu kurnmardarnurna-jana kartaku-kurra. Manurnarla kangu yarlkurngu kingiki ngarninjaku. Kujanyarna nyangu jukurrrarluju. Nyiya kujaju?”

¹² Ngularla Jajupu wangkaja nyanunguku, “Ngajulu kapurnangu yimi-ngarrirni nyunturlu kujanpa nyangu. Yinya watiya marnkurrra kujanpa-jana nyangu pardinjakurra, ngulaju parra marnkurrra. ¹³ Jukurra-pardu-kari-wana kapungku kingirli mani pina nyampu-ngurlu rdaku-ngurlu yungunparla warrki-jarriimi nyanunguku. Nyunturlu kalanparla pama yungu yangka kamparru-wiyi rdakukungarntirli. Ngulapiya-yijala kapunparla yinyi pamaju. ¹⁴ Kajinpa wilypi-pardimi rdaku-ngurlu, kulaju ngajuju wajawaja-manta. Ngampangampaju nyinaya ngajukuju, manu yimi-ngarrika kingiki ngajuku marda yunguju wilypi-mani pina rdaku-ngurlu. ¹⁵ Nyurru-wiyi, yapaturlululu ngajuju kangurnu nyampu-kurra Yijipi-kirra ngaju-nyangu nguru-ngurlu yangka kuja kalu Yipuru-patu nyina. Kularnarla nyarrpa-jarrija majukungarntiji kingikiji.” Kujanyarla Jajupuju wangkaja watikiji.

¹⁶ Yinya wati jinta-kari, yangka kuja kalarla mangarri purraja kingiki, ngulaju purdanyangu yimi ngurruju kujarla Jajupu wangkaja wati jinta-kariki. Manurla wangkaja Jajupuku, “Ngajurlangurlurna jukurr-manu mungangkarlu. Ngaju-nyangu jukurrrarla ngulajulparna karrija marnkurrra-pala-kurlu parraja-kurlu jurrungka-kurlu. ¹⁷ Parrajapaturlajulpalu ngunaja miyi nyiyarningkijarra kujarnarla purraja kingiki. Jurlpungkulpalu ngarnu muku kujalpalu ngunaja parraja-paturla. Nyiya kujaju?”

¹⁸ Jajupurla wangkaja nyanungurlu, “Kapurnangu yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka jukurrraju wangka. Yinya marnkurrra-pala parraja kujalpanpa-jana mardarnu jurrungka, ngulaju marnkurrra parra. ¹⁹ Jukurra-pardu-kari-wana kapungku kingirli jurru muruly-pakarni! Kapungku waraly-yirrarni watiyarla palkaju, manu kapungkulu jurlpungku ngarni muku!” Kujanyarla Jajupuju wangkaja wati jinta-karikiji. ²⁰⁻²² Yangka yimi kuja-palangu yimi-ngarrurnu Jajupurlu wati-jarraku, ngulaju junga. Marnkurrra parra-jangka, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku manu yurruknyu-patuku yungulu yanirni miyi wiri-jarlu kurapaka ngarninjaku. Yanurnulu yangka yungulu manngu-nyanyi kuja kingi palka-jarrija. Yangka kujalpalu ngarnu, kingirlirla yilyaja yurruknyukungarduyu wiriki yungu-palangu warrkini wati-jarra wilypi-mani rdaku-ngurlu, yangka kuja kalarla kangurnu pama nyanunguku manu jinta-kari kuja kalarla miyi purranjarla yungu. Kuja-pala wati-jarra yanurnu nyanungu-kurra, wangkajarla kamparru-warnuku, “Yuwayi, warrki-jarri pina kanpaju pama yungunpaju pina-yinyi ngarninjaku.” Junga-juku, wati yinyarlulparla kangurnu pamaju. Kala kingirla wangkaja wati jinta-kariki, “Kapurnangu nyuntuju tarnga-kurra pinyi.” Junga-juku muruly-pajurnu jurru, manu waraly-yirrarnu palkaju watiyarla. ²³ Yinya kamparru-warnu wati, yangka kujarla pama kangurnu kingiki, ngulajurla wajawaja-jarrija Jajupuku, ngulalpa nyinaja rdakungka. Kularla wangkaja kingiki nyanungu-kurlu marda yungu wilypi-mantarla rdaku-ngurlu.

41

Kingi Yijipi-wardingkirli jukurr-manu

¹ Jajupujulpa nyinaja rdakungka yulyurpuku jirramaku. Ngula-jangka, kingirli Yijipi-wardingkirli jukurr-manu. Nyampunya jukurrparlaju nyangu: Nyangu-nyanu kujalpa ngapa-wana karrija karru wiringka yirdi Niilingka. ² Nyangu-jana wirli-pala puluku-wati ngurrju-nyayirni-wati karrinja-kurra ngapangka. Wiriwiri-nyayirni ngurrju-wati. Yinya puluku-patu yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu ngarnu marna. ³ Ngula nyangu-jana yarda jukurrparlu wirli-pala puluku yinya ngapangka, yarma-wati-nyayirni, kula ngurrju. Yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu kutu karrija yangka wiriwiri-wana puluku-wati-wana karru wiringkaju. ⁴ Ngulalu-jana yarma-watirli muku ngarnu puluku wiriwiriji. Ngula-jangka Kingiji yakarra-pardija.

⁵ Munga jintangka-juku yarda jukurr-manu jinta-karilki. Yinya jukurrparla ngulaju nyangu watiya yuparli-piya pardinja-kurra. Wirli-pala yuparlilpalu pardija wiriwiri-nyayirni jintangka watiyarla, ngurrju-nyayirni-wati. ⁶ Ngula jinta-karilki pardija watiya yinya kamparru-warnu-wana-juku. Wirli-pala-kurlu yuparli-kirli. Warlpa warlu-nyayirni wangkajarni kakarrara-ngurlu, ngula-jana jankaja muku. Linji-jarrijalu muku yuparli-piya-watiji. ⁷ Yinya linji-wati yuparli wirli-palarlu, ngulajulu-jana muku ngarnu ngurrju-wati yuparli. Ngula kingiji yakarra-pardijalku. Wangkaja-nyanu, "Waraa! Kula-ngantarna-jana nyangu yuparli-wati, kala ngarirna jukurr-manu!" ⁸ Mungalyurrulku, kingijilpa nyinaja wajampa-nyayirni kuja jukurr-manu. Ngula-jana yimi ylyaja wati pina-patuku manu ngangkayi-kirli-watiki yungulu nyanung nyanjanjinirni. Kujalu yanurnu, nyanungurlu-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra kuja-palangu jukurrparlu nyangu. Payurnu-jana, "Nyiyakurna nyampu jukurrpa-jarra jukurr-manu? Nyarrpaku?" Kularla nganangu jungarni-maninjarla yimi-ngarrurnu kingikiji.

⁹ Ngula-jangkaju, wati warrkini jinta yanurnu kingi-kirra, yangka kujarla pama kangurnu, yangka kujalpa rdakungka nyinaja Jajupu-kurlu, wangkajarla kingiki, "Ngajuju punku. Yungurnangu yimi-ngarrikarla kamparrurlu-juku, kala lawa. ¹⁰ Manngu-nyanyi kanpa yangka kujanpa-jarrangu kulu-jarrija ngajuku manu warrkini jinta-kariki, yangka kuja kalangu miyi purraja? Nyuntunpa-jarrangu kulu-jarrinjarla rdakungka yirrnaru. Yinyarlur yurkunyukungarduyurlu wiringki-jarrangu mardarnu yinyarlaju. ¹¹ Munga jintangka, jarnku-jukurr-manurlijarra. Ngaju-nyangu jukurrparla, ngulajurna-jana nyangu marnikiji-piya-wati pardinja-kurra. Yinya jinta-karirli ngulaju nyangu miyi-wati yakujurla. Kularlijarra milya-pungu yinya jukurrpa-jarra. ¹² Ngula-puruju watilpa jinta Yipuru nyinaja rdakungka nganimpakurlu. Yangka kujalparla Pitipuruku warrki-jarrija yangka yurkunyukungarduyur wiriki. Yimi-ngarrurnurlijarrarla ngajarra-nyangu jukurrpa-jarra, ngula-jangkarlu-jarrangu jungarni-maninjarla yimi-ngarrurnu. ¹³ Nyiyarningkijarra kuja-jarrangu yimi-ngarrurnu, ngulaju junga-nyayirni. Nyunturlunpaju wilypi-manu rdaku-ngurlu yungurnangu pina warrki-jarri nyuntuku, yungurnangu pama kanyirni warrarda. Yinya wati jinta-kari, kuja kalangu miyi purranjarla yungu, ngulajunpa pungu. Kuja-piya-yijala-jarrangu kamparru-wiyi wangkaja yinya wati Yipuru. Marda kajikangu nyanungurlu yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka wangka jukurrpa nyuntu-nyangu."

¹⁴ Ngula-jana kingi warrkini-watiki wangkaja maninjaku Jajupu rdaku-ngurlu. Kapankurlulu manunjunu nyanunguju. Kingi nyanjangungarntirli, Jajupurlu-nyanu jangarnngka pajurnu manu jurru, manu yukaja kirlikangka jurnarrparla. Ngula yukajarralku yuwarli wiri-kirra kujalpa kingi nyinaja. ¹⁵ Kingirla wangkaja nyanunguku, "Mungangka, ngajulurluna jirrama jukurr-manu, kulaju nganangu jungarni-maninjarla yimi-ngarrurnu. Purda-nyangurnangu nyuntu-kurlu. Kuja kangkulu yimi-ngarrirni yapangu nyanungurra-nyangu jukurrpa, ngulaju kanpa-jana jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni nganta. Junga mayi kujaju?"

¹⁶ Jajupurlu yalu-manu nyanunguju, "Ngajulurlu kulalparnangu yimi-ngarrikarla jukurrpaju, kala Kaaturlu kapungku yimi-ngarrirni yungunpa wardinyi-jarrimi."

¹⁷ Ngularla kingiji wangkaja Jajupukuju, "Yuwayi, nyampunyarna jukurrparlaju nyangu: Ngaju-nyangu jukurrpaju, ngulajurnaju nyangu ngaju karrinja-kurra ngapawana karru wiringka Niilingka. ¹⁸ Ngularna-jana nyangu wirli-pala puluku-wati karrinja-kurra ngapangka. Wiriwiri-nyayirni-wati ngurrju-wati. Yinya puluku-patu yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu marna ngarnu. ¹⁹ Ngularna-jana yarda nyangu wirli-pala puluku karrinja-kurra ngapangka. Yinyaju ngulaju yarma-wati punku-wati-nyayirni. Kularna-jana nyangu puluku punku-wati nyampurra-piya-wati nyampurla Yijipirla. ²⁰ Yinya wirli-pala puluku yarma-wati, ngapa-ngurlulu yanurnu, manu

muku ngarnulu-jana puluku wiriwiri. ²¹ Ngajulurna manngu-nyangu yinya yarnma-wati puluku kula-nganta kapulu wiri-jarriarla ngarninja-warnuju, kala lawa. Yarnmajukulpalu nyinaja yangka kamparru-wiyi kujalpalu yarnma karrija ngapangka. Ngulajangkarna yakarra-pardija.

²² “Mungangka jintangka-jukurna warnpa-jarrija, manurna yarda jukurr-manu. Yinyarla waturparla, ngulajurna nyangu yuparli-kirlangu watiya pardinja-kurra. Yinyarla watiyarla, ngulajulu pardija wirli-pala yuparli wiriwiri-nyayirni watiya jintangka ngurrju-wati. ²³ Ngula jinta-kari watiya yuparli-piya pardija kutu-juku kamparru-warnukuju. Wirli-pala-kurlu-yijala yuparli-kirli. Nyampurraju ngulaju-jana warlpa warlungku jankaja muku kakarrara-ngurluru. Linji-jarrijalu muku punku-wati. ²⁴ Ngula-jangka, yinya wirli-pala linji yuparlirli-jana ngarnu muku yangka ngurrju-wati yuparli. Ngula-jangkarna yakarra-pardijalku. Mungalyurrurlurna-jana yimi-ngarrurnu ngaju-nyangu ngangkayi-kirli-watiki jukurrpa. Kulajulu nyarrparlu jungarni-maninjarla yimi-ngarrikarla.”

²⁵ Ngularla Jajupu wangkaja kingiki, “Yinya puluku-wati manu yuparli-wati kujanpa-jana nyangu jukurrparlu, ngulaju yangka yimi kuja kangku Kaaturlu yinyi nyuntuku. Nyanungurlu kangku yimi-ngarrirni nyarrpa-jarri kaji nguru nyampuku. ²⁶⁻³¹ Yuwayi, junga nyampuju! Yangka wirli-pala wiriwiri puluku manu yuparli wiriwiri kujanpa-jana jukurr-manu, ngulaju wirli-pala yulyurrpuku Kaaturlu kapungku yinyi panu-nyayirni ngurlu. Ngula-puru, yapangku kapulu jayakurra ngarni ngurluju Yijipirlaju. Kala yinya wirli-pala yarnma-wati puluku manu wirli-pala linji yuparli kujanja jukurr-manu yangka kuja-jana warlpangku luwarnu manu jankaja, ngulaju wirli-pala yulyurrpuku Kaaturlu kula pardinjaku ngurrju-mani ngurluju. Yapangku kulalu nyiya ngarni nguru-kari nguru-kari, manu kapulu kujanya wangkami, ‘Mangarri-wangulku kapurlipa nyina nyampurla nguru punkungka! Kapurlipa yarnunjuku muku palimi!’ Yuwayi, punku-nyayirni kapu karri nyiyarningkijarra wirli-pala yulyurrpuku. ³² Kulanpa jukurr-manu jintaku, nyuntulurlunpa jukurr-manu jirramaku. Kujaju kapu nyampu yimi jukurrpa-jangka junga-jarri. Kaaturlu manngu-nyangu nyampuju ngurlu-kurlu. Ngaka-pardu-kari kapu-nyarra Yijipi-wardingki-patuku yinyi jayakurra ngurlu wirli-pala yulyurrpuku. Ngula-jangkaju kula pardimilki nyiyarlangu miyi wirlikipalaku-yijala.”

³³ Ngula-jangka, Jajupurla wangkaja kingiki, “Purda-nyangkaju ngaju! Jinta wati manta pina-nyayirni yungu-jana wiri nyina yapa panuku nguru nyampurla. Kapu nyanungurlu milya-pinyi muku yirrarninjaku ngurlu-wati yangka wirli-pala yulyurrpuku kajili ngurlu pardimi. ³⁴ Manta-jana panu-kari wati-patu yungulu-jana wiri-yijala nyina ngurra-kari ngurra-kariki nyampu ngurungka. Wangkaya-jana yinya wiri-watiki yungulu muku mani ngurlu yapa-kurlangu yangka wirli-pala yulyurrpu-puru kajili ngurlu pardimi. Kulalpa-jana panu jurnta kangkarla, ngari wita-mipa. Kajilpalu mardakarla rdaka-palarla ngurlu yakujurla, jinta-mipa-jana puntaka. Ngurlu-jana kujangunya jurnta manta. ³⁵ Yangka ngurlu-wati kajili-jana puntarni yapaku wiri-watirli yangka wirli-pala yulyurrpu-puru, wangkayalu-jana yungulu muku yirrarni yuwarli wiriwirirla. Wangkaya-jana yungulu warrawarra-kanyi purunju-kujaku yangka wirli-pala yulyurrpuku yangka kaji yapa lawa nyinami miyi pardinja-wangu. ³⁶ Yangka kuja-puru ngaka kaji ngurlu pardinja-wangu karri nyampurla Yijipirla, wiri-watirli yungulu-jana wita-kari wita-kari ngurluju yinyi yapakuju yungulu nyina yarnunjuku-wangu.” Kujanyarla Jajupuju wangkaja kingikiji.

Kingirli Jajupu wiri yirarnu-jana nguru-kari nguru-karirlaku

³⁷ Ngularla Jajupurla yimi-ngarrurnu kingiki jukurrpa manu ngurlu, kingi manu warrkini-patulurla ngungkur-nyinaja Jajupuku. ³⁸ Ngula-jangka, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku, “Ngana kula-ka ngurrju nyina wati nyampu-piya Jajupu-piya! Kaatu-kurlangu Pirlirpa-ka mardarni!” ³⁹ Ngularla kingiji wangkaja Jajupuku, “Kaaturlungku yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra ngurrju manu punku kajingalpa nyarrpa-jarri ngaka. Kujakuju nyuntunupa pina-nyayirni yapa panu-kari-piyawangu. ⁴⁰⁻⁴¹ Jalangurlu ngajulurlu karnangku nyuntuju wiri yirrarni yapa panuku nguru nyampurla. Ngaju-mipa kapurnangku wiriji nyina nyuntukuju. Panungku kajulu purda-nyanyi ngaju nyarrparlu kajirna-jana yimi-ngarrirni. Kuja-piya-yijala kapungku nyuntuju purda-nyanyi.” Kujanyarla kingiji wangkaja Jajupukuju. ⁴² Kingirli yalyi-manu nyanungu-nyangu ringi rdaka-jangka. Yinyarla ringingka, ngulajulpa kingi-kirlangu pija ngunaja. Yalyi-maninjarla yirarnurla Jajupu-kurlangu rdakangka, manurla yungu Jajupuku jurnarrpa ngurrju-wati yukanjaku, manurla yirarnu kawurlu waninja-kurlangu waninjarla. ⁴³⁻⁴⁵ Ngularla kingi wangkaja Jajupuku, “Ngajurna

kingi. Jalangu-jangka panungku yungungkulu purda-nyanyi nyuntu. Kapunpa warru yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyampurla ngurungka Yijipirla. Nyuntu kapunpajana wangka panu yapaku nyiia yungulu-nyanu miyi wiri-mani manu yungulu-nyanu nyiyarlangu ngurrju-mani. Kaji nganangku-puka nyiyarlangu ngurrju-mani, manu kaji nyiyarlangu miyi wiri-mani, ngulakungarntirliji ngulaju yungungkulu nyuntu japirmi. Kajili payirninja-wangu nyina nyuntuku, ngulaju kulalu nyiyarningkijarra ngurrju-mani. Yirdi jinta-kari karnangku yirrarni. Jalangu ngulaju nyuntu-nyangu yirdiji Japina-Paniya, manu karnangku karnta yinyi yirdiji Yajanaja yungungku nyuntuku kali-nyanu nyina. Nyanunguju Putipura-kurlangu yurntalu-nyanu kujaka maralyepikingarduyu nyina yangka kirringka Yuunurla.” Ngula-jangka, kingirla wangkaja Jajupuku warrkarninjaku nantuwu-kurlangurla wirli-jarra-kurlu jinta-karirla nyanungu-nyangurlaku. Nyanungu-jana wangkaja wati-patuku yungulu kamparru wapanja-yani Jajupuku yangka kujalpa yaninja-yanu nantuwu-kurlangurla wirli-jarra-kurlurla. Kujalpalu wapanja-yanu yinya wati-patu, purlajalu-jana kujaka yapa-patuku, “Parntarriyalu panu-juku!” Kuja-jangkaju, yapangkujulpalu milya-pungu Jajupuju wiri.

⁴⁶ Kujalpa kingirla wiri yirrarnu Jajupu yapaku Yijipirlaku, ngulakujurla Jajupukuju rdipija jalangu-warnuku-juku 30-pala yulyurru. Ngula-jangkaju, yampinja-yanu kingi-kirlangu yuwarli wiri, manu yang warru ngurra-kari ngurra-kari-kirra Yijipirla. ⁴⁷ Jajupuju yanu warru ngurra-kari ngurra-kari-kirra wirli-pala yulyurpuku. Kujapuruju, panu-jarlu-nyayirni ngurlu pardija nguru-kari nguru-kari. ⁴⁸ Jajupu manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra, manu warrulpalu ngurlu-wati yangka kujalu yapangku wiri-manu, maninjarla kangulpalu ngurluju yuwarli wiri-patu-kurra. ⁴⁹ Kulalu witalku manu ngurluju yapa-patu-kurlanguju. Panu-nyayirni manu ngurluju. Yuwarli-watiji panu-kurlu-nyayirni-palu karrija ngurlu-kurlu. Kulalpa nganangku yapangku yirdiyirdi-mantarla ngurluju.

⁵⁰ Kuja-puruju, Jajupu-parntarlu Yajanajarlu-palangu mardarnu wirriya wita-jarra. ⁵¹ Jajupurlu yirdi-manu wirriya wiriji Manaja, manurla wangkaja, “Kujarna nyampukurra yanurnu nguru-kurra, ngajurna-jana wajawaja-manu ngaju-nyangu kirdana manu ngaju-nyangu warlaja. Yijipi-wardingki-paturlujulu jinyijinyi-manu warrkijarrinjaku. Ngulaju ngula-juku. Kaatujulpalu ngurrju nyinaja, manurna wardinyilki. Kuja-jangkanya karnangku yirdi-mani Manaja.” ⁵² Jajupurlu kukurnu-nyanuju yirdi-manu Yipirayimi, manurla wangkaja, “Ngajulurlu kalarna jata-nyangu nyampu Yijipirla. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju yungu kurdu-jarra. Kuja-jangkanya karnangku yirdi-mani Yipirayimi.”

⁵³⁻⁵⁴ Yangka wirli-pala-jangka yulyurru-jangka kujalpa pardija ngurlu panu Yijipirla, ngula-jangkaju Kaaturluju warla-pajurnu miyi pardinja-kujaku yangka kujaka Jajupu wangkaja kamparru-wiyi. Kula pardija ngurlu Yijipirlaju manu nguru-kari nguru-karirlangurlaju, lawa. Mangarri palka-jukulpa ngunaja ngarninjaku Yijipirla, yangka ngurlu-wati kujalu Jajupurlu manu warrkini-paturlu yirrarnu kamparrurlu-wiyi yuwarli wiri-paturla ngurlu-kurlangu-paturla. ⁵⁵ Ngula-jangka yangka Yijipi-wardingki-patu yarnunjuku-jarrijalu muku miyiki. Ngulalu kingi yaninjarla japurnu, “Yungkanganpa miyi ngarninjaku!”

Nyanungu-jana wangkaja, “Japirninjintalu Jajupu miyikiji! Kapu-nyarra wangka kujaka nyarrpararla miyi nguna.” ⁵⁶⁻⁵⁷ Yuwayi, yapa panulpalu yarnunjuku-jarrija Yijipirla. Miyi yinjakungarnti, Jajupurlu lakarn-manu-jana yuwarli-wati kujalu yirrarnu nyanungurlu manu warrkini-paturlu ngurlu-wati. Yapa-patu kalalu-jana yanurnu Jajupuku manu warrkini-patuku. Kalalu-jana tala yungu ngurlu payi-maninjaku. Yapa panulpalu yarnunjuku nyinaja miyiki, kula Yijipi-wardingki-patu-puka. Yapa panulpalu yanurnu nguru-kari nguru-kari-jangka Yijipi-kirra miyi maninjaku.

42

Jajupukupurdangka-patulu yanu Yijipi-kirra miyi maninjaku

¹ Yinya purlkangku Jakupurlu purda-nyangu kujalpa miyi panu-jarlu ngunaja Yijipirla, manu-jana wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuku, “Nyiyaku kankulu-nyanu nyinanjarla nyanyi? ² Purda-nyangurna miyi panu nganta-ka nguna Yijipirlaju. Yakarrapardinjarla yantalu Yijipi-kirra ngurluku yungurlipa ngarninjarla wankaru nyina. Kajinkili nyina nyampurla yaninja-wangu, kapurlipa muku palimi.”

³ Junga-juku, Jajupukupurdangka-patu karlarla-pala papardi-nyanu-patu yampinja-yanulu kirda-nyanu-kurlangu ngurraju, manu yanulu Yijipi-kirra miyiki. ⁴ Jakupurlu warla-pajurnu Jajupuku kukurnu-nyanu Pinyamini yaninja-kujaku nyanungurra-kurlu. Jakupulpa-nyanu wangkaja, “Kajilparna yilyayarla Pinyamini Yijipi-kirra, kajikalu

marda pinyi. Mardarni karna nyampurla-juku.”⁵ Yapa panu-nyayirnilpalu yarnunjuku nyinaja Kananaarla miyi-wangu. Junga-juku, panu-jarlul yapa-patulu yanu Yijipi-kirra Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-wati-kirli. Nyanunguju ngurrangkalpa nyinaja.

⁶⁻⁹ Kujalu yapa yinya-patu yukajarra Yijipi-kirra, Jajupulpa-jana wiri nyinaja yapa panukuju yinyarlaju. Jali-manulpa-jana ngurlu. Jajupuku papardi-nyanu-patulurla yanurnu nyanunguku. Kulalu milya-pungu nyanunguju nyanungurrakupurdangka kukurnu. Parntarrijalurla nyanungukuju. Jajupurlu-jana milya-pungu, kula-jana yimi-ngarrurnu ngana nyanunguju. Manngu-nyangu yangka jukurrpa kuja jukurr-manu nyurru-wiyi kujalurla papardi-nyanu-patu manu ngati-nyanu manu kirda-nyanu parntarrija nyanunguku. Ngula-jana kulu wangkaja, “Nyarrpara-ngurlunkulu yanurnu?”

Yalu-manulu, “Yanurnalulu Kanana-ngurlu miyi maninjaku.”

Jajupu-jana wangkaja, “Lawa, kula kujaju junga! Nyurrurlankulu ngari yanurnu yungunkulu-nganpa nyanyi marda pirrjirdi marda rampaku. Kajinkili-nganpa manngunya nyanyi nganimpa nganta rampaku, ngulaju kajinkankulu-nganpa kuluku jangkardu yanirni!”

¹⁰ Wangkajalurla Jajupuku, “Kula kujaju junga! Nyuntunpa-nganpa wiri nganimpaku. Ngarirnalulu yanurnu miyi maninjaku nganimpa-nyangu warlalajaku. ¹¹ Kirdana jinta-jangka nganimpaju. Kula karnangkulu warlka wangka! Kularnalu nyampu-kurraju yanurnu nyiyarnngkijarra wuruly-nyanjaku.”

¹² Jajupurlu-jana wurdungu-manu nyanungurraju, “Lawa, kula kujaju junga! Ngarinkili yanurnu nyampu-kurraju yungunkulu-nganpa nyanyi nganta nganimpaju marda pirrjirdi marda rampaku!”

¹³ Nyanungurralurla wangkaja, “Wangkami karnangkulu junga-nyayirni! Nganimpaju Kanana-wardingki, manu karnalu kirdana jinta-juku mardarni. Nganimpakupurdangka kukurnu-nyanu kula yanurnu nganimpa-kurlu. Nyinami-ka nganimpa-nyangu kirdana-kurlu, manu-ka palka nyina yinya-juku. Kalarnalu mardarnu kukurnu-nyanu-kari, kala nyurru-wiyi lawa-jarrija.”

¹⁴ Jajupujulpa ngungkur-nyinanja-wangu-juku karrija, wangkaja-jana, “Milya-pinyi karna-nyarra ngarinkili yanurnu nyanjaku nganimpaku Yijipi-wardingki-patu nganta pirrjirdi marda rampaku!¹⁵⁻¹⁶ Ngulaju ngula-juku. Yungurna-nyarra wangka yungurna-nyarra milya-pinyi marda ngurru marda punku. Ngajulu kapurna-nyarra yirrarnu rdakungkaluku. Jinta kapurna yilya pina ngurra-kurra yungu maninjini kukurnu-nyanu manu yungu pina-kanyirni nyampu-kurra. Kaji pina-kanyirni, kapurna-nyarra yilyamiki yungunkulu ngurra-kurralku pina-yani. Kala kaji pina-kanja-wangu nyinami-juku ngurrurra nyurrurra-nyangurla-juku, ngulaju kapurna-nyarra mardarni nyampurla-juku rdakungka tarnga!”¹⁷ Junga-juku, Jajupurlu-jana yirrarnu rdakungka nyanungukupurdangka-patu. Nyinajalpalu parra jiramaku.

¹⁸ Mungalyurru-karilki Jajupu-jana wangkaja, “Ngaju karnarla nyinami jungarni Kaatuku. Kajinkijili purda-nyanyi ngaju, kularna-nyarra pinyi. ¹⁹ Marda kankujulu junga wangka. Kajinkijili junga wangkami, ngulaju jinta-mipa kapu nyina rdakungkaju. Panu-karrija kapurna-nyarra pina-yilyami ngurra-kurra miyi-kirli yungunkulu-jana yinyi warlaja-watiki nyurrurra-nyanguku. ²⁰ Ngula-jangkaju, kangkarnili nyurrurlaku kukurnu-nyanu ngaju-kurra. Kajinkili pina-kanyirni, kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangkami. Kularna-nyarra pinyi.” Yinya karlarla-pala papardi-nyanu-patu, ngungkur-nyinajalurla Jajupuku.

²¹ Kulalu milya-pungu paaju yinya kujalpalurla wangkaja ngulaju Jajupu. Ngulalu-nyanu wangkaja, “Kaaturlu kangalpa murrumuru-mani kujarlipa pungu ngalipakupurdangka Jajupu. Kujarlipa rdaku wiringka yirrarnu, warlurnu-ngalpa yungurlipa wilypi-mantarla pakarninja-wangurlu. Kujarlipa purda-nyangu. Ngula-jangkanya kangalpa jinyijinyi-mani nyampurlu watingki maninjaku Pinyaminiki.”

²² Ngula-jana Ruupunu wangkaja nyanungurraku, “Yangkarna-nyarra wangkaja pakarninja-wangurlipa yampiyarla Jajupuju! Kulankujulu purda-nyangu ngaju! Lawa, ngarinkili yirrarnu rdaku wiringkaju! Kuja-jangkanya kangalpa murrumuru-mani Kaaturluju!”

²³ Yinya karlarla-pala papardi-paturlu manngu-nyangu kula-nganta Jajupuju ngurru-paju Yipuru yimikiji wangkanjaku. Yangka kuja kala-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, kula kala-jana wangkaja yimi warlaja Yipuru. Kala-jana Yijipi-wardingki yimi wangkaja, manu wati jinta-kari kalarla marlaja wangkaja nyanunguku. Kala-jana purda-nyangu-juku Yipuru wangkanja-kurra. ²⁴ Ngula-jana purda-nyangu wangkanja-kurra, yampinja-yanu-jana. Yulajalku. Ngaka yanurnu pina, manu wangkaja-jana, “Yuwa, yantalu pina ngurra-kurra. Kapurna

jinta mardarni rdakungka.” Jajupu-jana wangkaja warrkini-patuku nyanungu-nyanguku, ngulalu rdarri-mardarninjarla wayurnu Jimiyani. Mardarnulpalu yangka kujalu nyanungukupurdangka-paturlu nyangu.²⁵ Ngula-jangka, Jajupurlu-jana yampinja-yanu yinyarla-juku. Wangkanjunu-jana warrkini-watiki, “Mantalu-jana nyanungurra-nyangu yakuju-wati, manulu-jana panu-jarlu yirraaka ngurlu-wati yakuju-watirlaju. Kujalu-nyarra tala yungu miyiki, ngulajulu-jana pina-yirraaka yakuju-paturlu. Nyiyarningkijarralu-jana yungka miyi-kari miyi-kari wurnakungarntikiji.” Jungajukulu warrkini-paturlu ngurlu yirrarlu yakuju-patu-kurra manu tala.

²⁶ Ngula-jangka, yangka papardi-paturlulu yirrarlu yakuju-wati ngurlu-kurlu tangkiyi-watirla nyanungurra-nyangurla, manulu yanu nguru Kanana-kurra. Kulalu milya-pungu tala kujalpa ngunaja yakuju-watirla.²⁷ Parra jintakulu yanu, manulu ngunaja kulkurru. Jinta-karirli lakarn-manu yakuju nyanungu-nyangu yungurla ngurlu yungkarla tangkiyiki ngarninjaku. Kuja lakarn-manu yakuju, palka-manu tala kankarlu ngurlungka.²⁸ Wangkaja-jana nyanungukupurdangka-patuku, “Yuwa, nyampunya talaju kujarlipa payi-manu ngurlu! Nyampunya yakujurla ngaju-nyangurla!”

Ngula-jangkalu Jajupukupurdangka-patuju lani-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu purlaja, “Waraa! Nyarrpa-jarri kangalpa Kaatuju? Kapurlipa muku palimilki!”

Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patulu pina-yanu ngurra-kurra miyi-kirli

²⁹ Yinya kartaku-pala papardi yanulu parra-patuku ngurlu-kurlu. Yukajarnili ngurra-kurra kirda-nyanu-kurlangu-kurra Kanana-kurra. Manulurla yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra.³⁰ Wangkajalurla, “Kujarnalu yanu Yijipi-kirra, paajurlu-nganpa kulungku ngarrurnu. Nyanungu wangkaja-nganpa nganimpaku ngantarnalu yanu nyanjaku marda pirrijirdi kalu nyina marda rampaku.³¹ Kalarnurnalurla wangkaja, ‘Lawa, lawa! Kula karnangkulu warlka wangka! Kularnalu yanurnu nyanjaku nyiyarningkijarraku.’³² Ngularnalurla wangkaja watiki wiriki, ‘Mardarni karnalu kirdana jinta. Mardarni kajana 11-palalku kaja-nyanuju. Karlarla-palarnalu yanurnu nyampu-kurra, manu jinta-ka nyina ngurrangka nyanungu-kurlu Kananarla. Jinta-karirlajurnalu papardi-puka-jarrija nyurru-wiyi.’ Kujanyarnalurla wangkaja.³³ Ngula-nganpa wiriji wangkaja, ‘Kajinkijili purda-nyanyi ngaju, ngulaju kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangkami. Yanta pinalu ngurra-kurra miyi-kirli nyuntu-nyangu warlalja-kurra. Jintalu yampiyarra rdakungka.³⁴ Ngula-jangka, kangkarnili kukurnu-puraji nyampu-kurra Yijipi-kirra, manujulu milki-yirraaka ngajuku. Ngula-jangka kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangka. Manu kapurna-nyarra ngungkurru-nyina kulankulu yanurnu wuruly-nyanjaku nyiyarningkijarraku nyampurla ngurungka. Kajinkili kanyirni kukurnu-puraji, kapurna wilypi-mani jinta-kari rdaku-ngurlu. Ngula-jangka kapunkulu yany warru Yijipi-wanaju. Kula-nyarra nganangku-puka warla-pajirni manu murumuru-mani.’ Kujanya-nganpa wiriji wangkaja.”

³⁵ Ngula-jangka manulu yakuju-wati ngurlu-kurlu, manulu winjurnu walya-kurra. Kujalu ngurlu winjurnu, jinta-kari jinta-karirlili palka-manu talaju, yangka tala kujalurla yungu Yijipi-wardingki-patuku ngurluku. Nyanungurru kirdanarlu Jakupurlu talaju nyangu-yijala.³⁶ Wangkaja-jana, “Waraa! Nyurrurlarlu kankujulu jurnta kanyu muku kurdukurdu ngajuku! Kamparrujurna kirda-puka-jarrija Jajupuku-wiyi, manu jalanguju Jimiyani-ka rdakungka nyina Yijipirla. Manu kankujulu payirni Pinyamini yilyanjaku Yijipi-kirra. Nguru kaju wuurnpalku karri!”

³⁷ Ngula-jangka, Ruupunurla wangkaja nyanungu-nyangu kirdanaku Jakupuku, “Yungkaju Pinyamini ngajuku yungurnarla milki-yirrarli wati wiriki Yijipirla. Ngajulu kapurna warrawarra-kanyi. Kapurna pina-kanyirni nyuntu-kurra. Kajirna pina-kanja-wangurlu yampimi Yijipirla-juku, ngulaju-palangu punga ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra!”

³⁸ Jakupurlu wurra-manu, “Lawa, lawa! Kularna yilyami Pinyaminiji nyuntu-kurluju! Nyurru-jukurna wajawaja-manu papardi-nyanuju. Pinyamini ngulaju ngaju-parnta-kurlangu Rajulu-kurlangu. Kajilparna yilyayarla Yijipi-kirra nyuntu-kurlu, kajikarla nyiya maju rdipimi. Kajilpa paliyarla, ngulaju kajikarna ngarrurda-jarri warrarda palinjakungarnti.”

43

Nyampuju yimi ngulaju Jajupukupurdangka-patu-kurlu kujalu pina-yanu Yijipi-kirra

¹ Tarnnga-nyayirnilpa miyi pardinja-wangu karrija ngurrangka Kananarla.
² Jakupurlu manu nyanunguku warlalja-paturlu, mukulu ngarnu miyi kujalu nyanunguku kaja-nyanu-watirli pina-kangurnu Yijipi-ngirli. Yarnunjuku-jarrijalpalu.

Jakupu-jana wangkaja kaja-nyanu-patuku, “Yardalu yanta pina Yijipi-kirra, manu mantalu ngurlu ngarninjaku.”

³⁻⁵ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu Juurda wangkajarla nyanunguku, “Yangka Yijipi-wardingki kingirli-nganpa warnkiri-manu kulungku, nyanungu-nganpa wangkaja kuja, ‘Pina-kangkarnili yangka kukurnu-puraji nyampu-kurra. Kajinkili kanjarni-wangu nyina, ngulaju ngaju-nyangu warrkini-paturlu kapulu-nyarra warla-pajirni ngaju-kujakuju nyanja-kujakuju.’ Kujanya-nganpa Yijipi-wardingki kingiji wangkaja. Kajinpa Pinyamini yilya nganimpa-wana Yijipi-kirra, kapurnalu yani yali-kirraju miyi payi-maninjaku. Kala kajinpa Pinyamini mardarni yilyanja-wangurlu nganimpa-kurlu, ngulaju kularnalu yani Yijipi-kirraju.”

⁶ Yinya purlka-pardu, wangkajarla kaja-nyanuku Juurdaku, “Waraa! Niyiakunkulurla wangkaja yali Yijipi-wardingki kingiki kuja kankulu mardarni kukurnu palka? Nyurrurlarlu kankujulu waarn-pinyi!”

⁷ Kaja-nyanu-paturlujulu yalu-manu Jakupuju, “Yinya Yijipi-wardingki kingirli-nganpa miimii-nyanjarla payurnu niyarningkijarra. Wangkaja-nganpa, ‘Kirda-purajiji wankaru-juku mayi? Mardarni kankulu kukurnu-nyanu?’ Ngularnalurla yimi-ngarrurnu nyuntu manu Pinyamini nganimpa-nyangu kukurnu-nyanu. Kularnalu milya-pungu kapu-nganpa wangkami Pinyaminiki kanjarniki Yijipi-kirraju.”

⁸ Ngularla Juurda wangkaja nyanunguku kirda-nyanuku, “Yilyaya Pinyamini ngaju-wana yungurnalu jalangu yani wuraji Yijipi-kirra. Kajinpa-nganpa muku yilyami Yijipi-kirra jalangurlu, kulalparlipa paliyarlalku miyi-wangu-jangka. Nyuntulurlu manu nganimpa-nyangu kurdukurdurlu kapurlipa miyi panu-jarlu mardarni ngarninjaku.

⁹ Kajinpa yilya Pinyamini ngaju-wana Yijipi-kirra, wangkami karnangu kapurna warrawarra-kanyi. Kularna tarda-kijirni murrumurru-kurra. Kajirna pina-yanirni ngurra-kurra nyanungu-wangu, ngula-juku warrarda ngarikaku kulungku. ¹⁰ Kapanku! Yilyaya Pinyamini nganimpa-wana Yijipi-kirra! Kajinpa yilyayarlni kamparru-wiyi, kapurnalu japaku-kari japaku-kari yantarlarra Yijipi-kirra, manu kapurnalu japaku-kari japaku-kari-yijala pina-yantarlarri miyi panu-kurlu.”

¹¹ Ngula-jana wangkaja Jakupuju, “Yuwayi. Junga marda kujaju. Kala kangkalurla warntarri Yijipi-wardingki kingiki, manu yungkalurla. Kangkalurla yangka ngurrju-wati niyarningkijarra ngarninjaku nyampu-wardingki nguru-wardingki: ngarlu, kanta-piya,* manu yangka kuyungka kuja karlipa yirrarni ngakurru pajarninjaku. Kangkalurla jara yangka kuja karlipa-nyanu maparni palka manu jara[†] kuja-ka ngurrju-nyayirni parntimi. ¹² Kujankulu yanu Yijipi-kirra yangka kamparru-wiyi miyi maninjaku, yungunkulurla yinyaku watiki jinta yakuju tala-kurlu miyiki. Kala kujankulu pina-yanurnu miyi-kirli, ngulajunkulu talaju palka-juku nyangu miyi-wati-kirlirla. Yapangku marda rampal-yirrarnu. Kajinkili pina-yanimi miyiki, kangkalu-jana yakuju jirrama tala-kurlu-jarra miyikiji. ¹³ Kangkalu Pinyamini nyurrurlarlu. Yantalu pina Yijipi-kirra miyi yungunkulurla payi-mani jurnta yinya watiki. ¹⁴ Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kapurna-nyarrarla wangka nyanunguku nyurrurlaku yungurla wangkami Yijipi-wardingki kingiki yungu-nyarra ngurrju nyina. Kapurnarla wangka Kaatuku yunguju kanyirni pina Pinyamini manu Jimiyani manu nyurrurlarlangu. Kala kajilparna nyanja-wangu nyinayarla nyanungu-jarraku, ngulaju ngula-juku. Kapurnarla wala-juku nyinami Kaatuku.”

¹⁵ Ngula-jangkaju, yanulkulu pina Yijipi-kirra. Kangulu yangka warntarri niyarningkijarra manu yakuju-jarra tala-kurlu manu Pinyaminirlangu. Kapankulu yanu Yijipi-kirra, manulu kamparru karrija Jajupurla. ¹⁶ Jajupurlu-jana nyangu kamparru karrinja-kurra. Nyangu nyanunguku kukurnu-nyanurlangu Pinyamini. Ngularla Jajupu wangkaja nyanunguku warrkiniki kujalparla warrawarra-kangu niyarningkijarra yuwarlirla, “Kangkarni-jana yinya wati-patu ngaju-nyangu yuwarli-kirra. Puluku pakarninjinka manu purraya. Yungurna karlarla ngarni nyampu-patu wati-patukurlurlu jalangu.” ¹⁷ Junga-juku, yinya warrkini yanu, puluku pinjarla purraja. Ngula-jana kangurnu Jajupukupurdangka-patu yuwarli-kirra karlarlaku ngarninjaku.

¹⁸ Kujalu yinya-patu yukaja Jajupu-kurlangu yuwarli-kirra, lani-jarrijalpalurla. Wangkajalu-nyanu, “Yuwa, niyiyaku-ngalpa kangurnu kaninjarni? Marda talaku kuja yapangku yirrarnu yakujurla kujarlipa yanu ngurra-kurra. Marda kapu-ngalpa pinyi, manu marda kapu-ngalpa jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku pirijina-piyaku. Marda kapu-ngalpa jurnta kanyi tangkiyi.” Kujanyalpalu manngu-nyangu. ¹⁹ Ngula-jangka, yanulurla yangka wati warrkiniki kujalpa karrija tuwa-wana yuwarlirla. ²⁰ Wangkajalurla, “Warlaljamarri, nganimparnalu yanurnu nyampu-kurra Yijipi-kirra

* 43:11 pistachio manu almond † 43:11 myrrh

kamparru-wiyi miyi maninjaku. ²¹ Kujarnalu pina-yanu ngurra-kurra miyi-kirli, jupu-karrijarnalu ngunanjaku. Rurrpa-manurnalu yakuju miyi maninjaku. Jinta-kari jinta-karirirlnalu palka-manu tala yakujurla. Kangurnu pinarnalu nyampu tala nyuntuku yinjaku. ²² Kangurnalu jinta-kari yakuju tala-kurlu yungurnalu miyi yarda mani. Kala kula karnalu milya-pinyi nganangu kuja pina-yirrarnu tala nganimpa-nyangu yakujurla kamparru-wiyi.”

²³ Warrkini-jana wangkaja, “Yuwa, ngurrju. Kulalu lani-jarriya. Marda yangka Kaatu kuja-ka nyurrurlakupalangurlu purami, marda nyanungurlu pina-yirrarnu talaju. Mardarni karna talaju kujankujulu yungu miyiki yangka kamparru-wiyi.” Ngula-jangkaja, warrkini watingki rdaku-jangka wilypi-maninjarla pina-kangurnu-jana nyanungurakupurdangka Jimiyaniji.

²⁴ Ngula-jana warrkinirli kangu yinya wati-patu Jajupu-kurlangu yuwarli-kirra. Yungu-jana ngapa wirliya parljirninjaku, manu miyi-jana manu tangkiyiki ngarninjaku. ²⁵ Kujalpalu tangkiyirli miyi ngarnu, wati-paturlulu warntarri manu yungulurla yinyi Jajupuku. Warrkini-jana wangkaja yangka kapulurla karlarla jirrnganja ngarni Jajupuku.

²⁶ Ngula Jajupu pina-yanurnu ngurra-kurra, yungulurla warntarri nyiarningkijarra nyanunguku. Parntarrijalurla kamparru nyanunguku. ²⁷ Jajupurlu-jana payurnu, “Ngurrjunya yangkaju purlka kirdana-puraji yangka kujankujulu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi? Ngurrju mayi-ka nyina? Wankaru mayi?”

²⁸ Yalu-manulu, “Yuwayi, nganimpakupalanguju ngurrju manu wankaru. Nyanunguju nyuntu-nyangu warrkini.” Ngulalurla muku parntarrija Jajupuku pulka-pinjaku. ²⁹⁻³⁰ Ngula Jajupurlu nyangu nyanunguku kukurnu-nyanu Pinyamini ngati-nyanu jinta. Jajupu kapu yulayarlalku. Ngula-jana payurnu papardi-nyanu-patu, “Nyampuju mayi kukurnu-puraji kujankujulu yimi-ngarrurnu?”

Ngularla Jajupuju wangkaja Pinyaminiki, “Kaja, yati-wangka karnangkurla Kaatuku yungungku ngurrju nyina nyuntuku.” Jajupuju-jana kapanku jurnta yanu. Nyanungukupurdangka-paturlu kapulu nyangkarla yulanja-kurra. Nyanungu-nyangu ruumu-kurra yanu, manu yulajalpa. ³¹ Ngula-nyanu Jajupurlu ngapa-kurlurlu parljurnu yinngirri. Yanurnu pina-jana nyanungukupurdangka-patuku. Warla-pajurnu-nyanu yulanja-kujaku, manu wangkajarla warrkiniki, “Kangkarni kuyu yungulu nyampupaturlu ngarni.”

³²⁻³³ Jajupu-kurlangu warrkini yaninjarla kangurnu kuyu yuwarli-kirra. Jajupulpa nyinaja jinta tayipulu-wana, manu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku jinta-karirla nyinanjaku nyanungurla kamparru. Pirriyiyirrarnu-jana kamparru jungarnirla. Yirrarnu papardi-nyanu-wiyi jampu-purdanji, manu-jana kukurnu-nyanu-patulku kanardirla yirrarnu nyanungu-wana kutu. Ngula Pinyaminiji purdangirli yirrarnu jungarni-purdanji. Ngulalu-nyanu muku payurnu paa-karrinjarla, “Yuwa! Nyarrparlu kangalpa milya-pinyi ngana papardi-nyanuju manu ngana kukurnu-nyanuju?” Kulalpalu milya-pungu Jajupuju. Panu Yijipi-wardingkilpalu nyinaja tayipulu jinta-karirla. Yijipi-wardingki-patuju kalalu-jana nyurunyuru-jarrija Yipurukuju, manu kula kalalu-jana jirrnganja ngarnu. Kujarlanya kulalpalu nyinaja Jajupukupurdangka-patukurluju. ³⁴ Warrkini-paturlulu miyiji manu Jajupu-kurlangu-jangka tayipulu-jangka, manu yungulu-jana wati-patuku. Yungulu-jana jinta-kari jinta-kari miyiji. Pinyaminikiji yungulurla rdaka-pala panu-nyayirni. Yungulurla nguku ngarninjaku. Ngula-jangka, Jajupu manu nyanungukupurdangka-paturlulu muku ngarnu miyi manu pama, manulu pama-jangka warungka-jarrija.

44

Nyampuju yimi ngulaju Pinyamini-kirli kuja kartaku palka-manu yakujurla

¹ Jajupurla wangkaja warrkiniki yangka kujarla nyiarningkijarra warrwarra-kangu yuwarlirla, “Manta-jana yakuju-wati kujalu-jana nyampurrarlal kangurnu. Ngurlu panu-nyayirni-jana yirraka. Manu tala kujangkulu yungu miyiki, pina-jana yirraka yakuju-watirla miyi-kirlirla. ² Nyampunya ngaju-nyangu kartaku. Yirraka yakujurla kukurnu-nyanu-kurlangurla. Talarlangurla yirraka pina.” Junga-juku, yinya warrkinirli yaninjarla kartaku manu tala yirrarnu kukurnu-nyanu-kurlangurla yakujurla.

³ Mungalyurru-karilki, kuja wanta kankarlu-jarrija, Jajupukupurdangka-paturlulu yirrayirrarnu jurnarrpa tangkiyi-paturlu. Ngula-jana warrkinirli ngurra-kurra pina-yilyaja. ⁴ Wilypi-pardinjarlalu yanu yinya-ngurlu ngurra-ngurlu yirdiyi-wana kutujuku. Ngularla Jajupu wangkaja warrkiniki, “Yanta purdangirli-jana wati yangka-patuku. Kajinpa-jana rdipimi, kuja-jana wangkaya, ‘Ngaju-nyangu paajujulpa-nyarra

ngurrju nyinaja. Nyarrpa-jarrijankulurla? ⁵ Mardankulurla jurnta manu kartakuju yangka kuja-ka ngarni. Jampita yinyaju tarruku. Yinya-kurlurlunya kajana yapakuju jukurrpaju jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni. Nyurrurlaju punku-nyayirni! Kujanya-jana wangkaya!”

⁶ Ngula-jana warrkinirliji puranjarla warla-pajurnu yirdiyirla. Wangkaja-jana, “Ngaju-nyangu paajujulpa-nyarra ngurrju nyinaja, nyarrpa-jarrijankulurla? Jurntankulurla manu kartaku, yangka kuja-ka ngarni. Jampita tarruku. Yinya-kurlurlunya kajana jukurrpaju jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni. Nyurrurlaju punku-nyayirni!”

⁷ Wangkajalurla, “Kula kujaju junga! Nyarrpa kanpa wangkami? Kularnalu purungku-manu kartakuju! ⁸ Nganimparlujurnalurla pina-kangurnu talaju kujurnal palka-manu yakujurla yangka tala ngulajurnal palka-manu Kananarla. Yungurnangkulu pina nyuntuku. Kulalparnal purungku-mantarla pirli yaltiri manu kawurlurlangu nyuntu-nyangu paaju-kurlangurla yuwarlirlaju, nyiyaku-wiyi? ⁹ Nyangkarla kaninjarni nganimpa-nyangu yakuju-paturla. Kajinpa palka-mani kartaku yapa-kurlangurla, ngulaju punga tarnga-kurra. Manu-nganpa jinyijinyi-manta warrki-jarrijaku pirijina-piya.”

¹⁰ Warrkiniji wangkaja-jana, “Yuwayi. Kala kajirna palka-mani kartaku yapa-kurlangurla yakujurla, kularna pinyi. Kapurna ngari jinyijinyi-mani warrki-jarrijaku pirijina-piya. Kularna-nyarra kulu-jarri nyurrurlakuju.” ¹¹ Junga-juku, manulpalu jurnarrpa tangkiyi-ngirliji, manu yirrarnulu walyangka. Rurra-manu mukulu-jana yakuju-patuju yungu-jana warrkinirli marlaja nyanyi. ¹² Warrkinirli muku parily-pungu papardi-nyanu-kurlangurla-wiyi. Kula kartaku palka-manu. Jinta-kari jinta-kari-kirlangurla muku raa-pinjarla nyangu, lawa-juku. Ngula-jangka raa-pinjarla nyangu kukurnu-nyanu-kurlangurla yakujurla yangka Pinyamini-kirlangurla. Ngulangka palka-manu kartaku yangka nyanungu-nyangu paaju-kurlangu Jajupu-kurlangu. ¹³ Kujalu nyangu kartaku, wajampa-jarrijarlalu-nyanu larra-pungu jurnarrpa. Ngulalu pinapina warurnu muku yakujuju nyanungurra-nyanguju. Ngulalu pina-yirrarnu jurnarrpaju tangkiyi-paturla-jala. Ngulalu pina-yanu ngurra-kurra Jajupu-kurlangu-kurralku.

¹⁴ Kujalu Juurda manu nyanungukupurdangka-patu yanu kaninjarni Jajupu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, Jajupuju palka-jukulpa karrija. Parntarrijalurla yinngirri kaninjarra-kari walyangka. ¹⁵ Ngula-jana Jajupurlu payurnu, “Nyiyakunkulu manu kartakuju purungkuju ngaju-nyanguju? Kula kankujuju milya-pinyi mayi ngajuju ngangkayi-kirli? Kulalpankujulu nyiya jurnta wuruly-yirrakarla ngajuku. Ngaju-nyangu yartarnarri-kirli kajakarna nyanyi nyiyarningkijarra jukurrparla.”

¹⁶ Ngularla Juurdaju wangkaja nyanungukuju, “Warlalamarri, kulalparnangkulu nyarrpa wangkayarla nyuntukuju. Kularnalu kangu yinya kartaku. Kaaturlungku yimi-ngarrurnu nganimpaju punku. Kujaju junga. Nganimpa yungurnangkulu warrki-jarrijimi pirijina-piya, kula Pinyamini-puka.”

¹⁷ Jajupuju kula-jana ngungkurr-nyinaja, nyanungu-jana wangkaja, “Lawa, kularna-nyarra jinyijinyi-mani nyurrurlaju pirijina-piya warrki-jarrijaku. Pinyamini-puka kapurna jinyijinyi-mani yangka kuja purungku-manu ngaju-nyangu kartaku. Kapurna-nyarra panu-karriji pina-yilyami rarralya ngurra-kurra kirda-nyanu-kurra.”

¹⁸ Ngularla Juurda wangkaja Jajupuku, “Wurra, wurra! Yungurnangku jungangku yimi-ngarrirni. Kulaju kula-jarriya ngajuku. Milya-pinyi karnangku kuja kanpa pirjirdi nyina yangka Yijipi-wardingki kingi-piya. ¹⁹ Kujarnangkulu kamparru-wiyi yanurnu, nyunturlunpa-nganpa payurnu, ‘Nyurrurlaku kirda-nyanu wankaru-juku mayi? Mardarni mayi kankulu kukurnu-nyanu nyurrurlarlul?’ Kujarlunyanpa-nganpa payurnu kamparruju. ²⁰ Yimi-ngarrurnurnangkulu yangka kuja-ka nganimpakupalangu wankaru nyina manu kuja karnalu kukurnu-nyanu mardarni kuja-ka ngurrangka nyina nyanungu-kurlu. Nganimpaku kukurnu-nyanuju palka-jarrija kujalpa nganimpaku kirda-nyanu purlkalku nyinaja. Ngati-nyanu nganimpaku kukurnu-nyanukuju ngulajurnal wajawaja-manu. Manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu jinta-karrijinalu wajawajamanu-yijala. Nganimpaku kirda-nyanu ngulaju karla yulkami-nyayirni kukurnu nganimpakupurdangkakuju. Kujanyarnangkulu kamparruju wangkaja. ²¹ Ngula-jangka wangkajanpa-nganpa, ‘Kangkarnili kukurnu-puraji Pinyamini nyampu-kurra yungurna nyanyi ngajulurlu.’ ²² Ngularnangkulu wangkaja nyuntukuju, ‘Lawa, kularnalu kanyirni nyampu-kurraju nyuntulurlu yungunpa nyanyi. Kajirnalurla jurnta kanyi nyanunguku kirda-nyanuku, kapu purlka-parduju palimi.’ ²³ Nyuntunpa-nganpa wangkaja nganimpakuju, ‘Yaruju kangkarnili kukurnu-puraji nyampu-kurra! Kajinkili kanjarni-wangu pina-yanirni, kapurna-nyarra warla-pajirni yaninjarni-kijaku nyampu-kurra Yijipi-kirra miyi maninjaku.’ Kujanyanpa-nganpa wangkaja kamparruju. ²⁴ Junga-juku, pinarnalu

yanu nganimpakupalangu-kurra, manurnalurla yungunpa nganta nyanyi Pinyamini. Kujarlaju kula wardinyi-jarrija, lawa.

²⁵ “Ngaka-karilki, mukurnalu ngarnu miyiji, manulparnalulu yarnunjuku-jarrijalku yarda. Ngula-nganpa kirdanaju wangkaja, ‘Yantalu yarda Yijipi-kirra miyi panu maninjaku ngalipaku.’

²⁶ Wangkajarnalurla nyanunguku, ‘Lawa, kulalparnalulu yantarla Yijipi-kirra kukurnu Pinyamini-wangu. Kajirnalulu yampimirra nyuntu-kurlu, ngulaju Yijipi-wardingki paa-jurlu kapu-ngalpa wurra-mani nganta nyanja-kujaku.’ Kujarlunyalnalulu yimi-ngarrurnu nganimpakupalangukuju. ²⁷ Ngula-nganpa wangkaja nganimpaku, ‘Milya-pinyi kankulu yangka ngaju-parnta jinta-kari Rajulu, mardarnulpa-palangu jirrama kaja-nyanu-jarra. ²⁸ Jinta-karirliji yampinjarla jurnta yanu nyarrpara mayi. Mardalu ngarnu malikirli. Kularna yinngirriji nyangu yarda. ²⁹ Jalangurlu kankujulu payirni yungurna nganta yilya Rajulu-kurlangu marulu kaja-nyanu yangka kuja karnarla yalarni-wangu yulkami. Kajirna yilyami nyurrurla-wana, kajika marda palimi nyanungurlangu. Kajilparna wajawaja-mantarla nyanungu, ngajuju kajikarna warrarda yulami.’ Kujanya-nganpa purlka-pardu kirdanaju wangkaja. ³⁰ Nyarrpalku kanpa manngu-nyanyi? Kajirnalulu yampimirra kukurnu Pinyamini nyampurla, manu kajirnalulu pina-yani ngurra-kurra nyanungu-wangu, nyarrpa-jarri kapu nganimpakupalangu kirdanaju? Pinyaminiki karla wajampa-jarri-nyayirni. ³¹ Kajirnalulu pina-yani ngurra-kurra nganimpaku kukurnu-nyanu-wangu, kuja-jangkanya kajika kirdanaju wajampa-jarrijarla palimilki.

³² “Ngajulurlurnarla wangkaja nganimpakupalanguku ngajulurlu kapurna warrawarra-kangkarla Pinyaminiji. Ngajurnarla wangkaja, ‘Kajirna Pinyamini pina-kanjarni-wangu nyina, ngulajuju warrarda kulungku ngarrika!’ Kujanyarnarla wangkaja. ³³ Payirni karnangku yungurnangku nyuntukuju warrki-jarrimi pirijina-piya. Yilyaya ngajuku kukurnu Pinyamini ngurra-kurra ngaju-nyangu papardi-patu-kurlu nyanunguku kirdana-kurra. ³⁴ Kulalparna yantarla ngurra-kurra Pinyamini-wangu. Kajilparna yantarla ngurra-kurra nyanungu-wangu, kajikaju wajampa-jarri ngajuku kirdana. Kularna ngampurra kujakuju.” Kujanyarla Juurdaju wangkaja Jajupukuju.

45

Jajupurlu-jana yimi-ngarrurnu nyanungukupurdangka-patuku nyanunguju Jajupu

¹ Ngula Jajupurlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Juurda, kula nyarrpa-jarriyarla, kapu yulayarlaku. Kapulu warrkini-paturlu nyangkarla yulanja-kurra. Kujakujaku-jana wangkaja kuja, “Yantalu yarlu-kurra yuwarli-ngirli, manu yangarlulu yampiya nyampu-patu Yipuru-patu wati-patu-kurlu.” Jungalu warrkini-paturluju yampinja-yanu Jajupuju, karrijalpa nyanungukupurdangka-patu-kurlu. ² Ngulalpa yulaja kilji-nyayirni. Yangka Yijipi-wardingki-paturlulu purda-nyangu yulanja-kurra, manulu-jana yaninjarla wangkaja panu-kariki yapaku kujalpalu kingi-kirlangurla nyinaja. ³ Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Ngajurna nyurrurlakupurdangka Jajupu! Kirdana ngajukupalangu wankaru-juku mayi-ka nyina?” Kulalu nyanungukupurdangka-paturlu yalu-manu, lawa. Lani-jarrijalu nyanungukujaku.

⁴ Jajupu-jana wangkaja, “Yantarnili kutu ngaju-kurra! Junga, ngajuju nyurrurlakupurdangka Jajupu. Nyurru-wiyinkijili yungu yapa-kari-kirra talakupurdarlulu, manujulu jinyijinyi-manu warrki-jarriajaku pirijina-piya. ⁵ Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya! Kularna-nyarra murrumuru-mani. Kulalu-nyanu kulu-jarriya kujankujulu yilyajarni nyampu-kurra. Kaaturluju yilyajarni kamparru nyampu-kurra yungurna-jana mardarni yarnunjuku-kujaku. ⁶ Jirramaku yulyurrpuku kula miyi nyampurla Yijipirila pardija manu nyurrurla-nyangu ngurrararla. Manu kula miyiji pardimi rdaka-pala-kariki yulyurrpuku. Kuja-puru kula nganangku ngurlu yirrarni walya-kurra pardinjaku, manu kula nganangku miyiji mani, lawa. ⁷ Kujakunyaju Kaaturluju yilyajarni kamparru nyurrurlakuju. Kajirna nyinayarla yaninjarri-wangu, kapunkulu kurdu mapirri paliyarla yarnunjuku. Kaaturlu yungu-nyarra yartarnarri-kirilirli mardarni wankaru-juku. ⁸ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kujaju nyarrpa-jarrija Kaatu ngajuku. Kulankujulu nyurrurlarlulu jinyijinyi-manu nyampu-kurraku, lawa. Kaaturlu nyanungurluju yilyajarni nyampu-kurraju. Milarnuju yungurna-jana wiri nyina Yijipi-wardingki-patuku yapaku. Ngajurna kingi-kirlangu warrkini ngurrju-nyayirni. Warrawarra-kanyi karnarla nyiyarningkijarra yuwarlirla. Ngajurna wiri nyampuku nguruku Yijipiki.’

⁹ “Ngajukupurdangka-patu, yampinjarlalu yaruju yanta nyampu-ngurlu ngurra-ngurlu, manu pina-yantalu ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Kujalurla

wangkaya, 'Nyampunya kaja-puraji Jajupu-nganpa wangkaja: Kaaturlu nganta milarnu wiri nyinanjaku yapaku Yijipi-wardingki-patuku. Yantarni nganta kapanku Yijipi-kirra nyanungu nyanjaku. ¹⁰ Kajinpa yanirni Yijipi-kirra nganta, nyuntu yungunpa kutu nyina nyanungu-kurlu nganta ngurungka yirdingkuju Kujunurla. Kangkarni nganta-jana nyuntu-nyangu kurdukurdu manu warringiyi-puraji-patu. Kangkarni nganta-jana nyuntu-nyangu jiyipi, narnukutu manu puluku-wati, manu nyuntu-nyangu warrkini-patu yungunkulu nganta nyinami nyanungu-kurlu kutu-juku. ¹¹ Rdaka-pala yulyurrpu-kariki nganta kapu miyi-wangu karri nguru-kari nguru-kari. Kuja-puru kapu-nyarra nyanungurluju warrawarra-kanyi nganta palinja-kujaku yarnunjuku.' Kujarlunyalu yimi-ngarrika ngajukupalanguju."

¹² Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, "Nyangkajulu! Nyanyi-yijala kankujulu ngajuju Jajupu kuja karna-nyarra wangkami. Ngajuku kukurnu Pinyaminirlangurlu yunguju nyanyi ngajuju Jajupu. ¹³ Yuwa, yimi-ngarrirninjinkalu ngajukupalangu nyarrparlu kuja kajulurla pulka-pinyi Yijipi-wardingki-paturlu. Ngajujurna wiri-nyayirni. Yimi-ngarrikaluku kujankulu nyiyarningkijarra nyangu mil-pangku. Yaruju maninjintalu ngajukupalangu, manulu kangkarni nyampu-kurra kapankurlu!" ¹⁴ Jajupurlu ngamirlji-manu nyanunguku kukurnu-nyanu Pinyamini, manurla yulaja. Pinyaminiji yulaja-yijala. ¹⁵ Jajupurlu-jana nyanungukupurdangka-patu nyunjurnu muku. Ngamirlji-manulpa-jana yulanja-karrarluku. Ngula-jangka, nyanungukupurdangka-patulpalurla wangkaja.

¹⁶ Yapa jinta-jana yanu wangkanjaku kingiki manu warrkini-patuku, "Yinyarra Yipuru wati-patu kujalu yanurnu Kanana-jangka, ngulajulu Jajupukupurdangka-patu!" Kujalu kuja yimi purda-nyangu, wardinyi-jarrijalu muku. ¹⁷ Ngularla kingi wangkaja Jajupuku, "Wangkaya-jana nyuntukupurdangka-patuku yungulu yakuju-kurra-mani miyi yungulu yirrarni tangkiyi-wati-kirra manu yungulu kanyi pina nyanungurra-nyangu ngurra-kurra Kanana-kurra. ¹⁸ Wangkaya-jana yungulu nyanungurra-nyangu kirdana manu warlalja-patu kanyirni nyampu-kurra ngaju-nyangu-kurra. Kajili yukamirni Yijipi-kirra, kapurna-jana ngurrju-nyayirni nguru yinyi nyinanjaku yungulu miyi ngurrju ngarni nyampurla kuja karlipa mardarni. ¹⁹ Yaninjakungarntiji, yungkalu-jana puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu yungulu-nyanu kanyi. Kajili pina-yanirni Yijipi-kirra, yungulu nyanungurra-parnta manu kurdukurdu nyinanjarni yani rarra-kanja-kurlangu-paturla yukayi-kijakuju. Nyanungurakupalangurlangu yungu yanirni ngulangka-yijala. ²⁰ Kajili pina-yanirni nyampu-kurra, yungulu miyi manu jurnarrpa manu nyiyarningkijarra purdangirli yampinja-yani. Panu karlipa mardarni Yijipirra. Kapurlipa-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurrju kuja karlipa mardarni nyampurla." Kujanyarla kingi wangkaja Jajupukuju.

²¹ Ngula-jangka, Jajupurlu-jana yungu puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu nyanungukupurdangka-patuku kujarla wangkaja kingi. Manu miyi panu-jana yungu wurnaku. ²² Jajupurlu-jana yungu jinta-kari jinta-kari jurnarrpa yungulu yukamilki wurnakungarnti. Yungurla nyanunguku kukurnu-nyanuku Pinyaminiki rdaka-pala wawarda, manurla yungu 300-pala pirli yaltiri-wati tala. ²³ Jajupurlu-jana nyanungukupurdangka-patuku yungu karlarla-pala wirriyawirriya tangkiyi miyi-kirli panu-kurlu Yijipi-jangka. Manu-jana karlarla-pala karntakarnta tangkiyi yungu panu-kurlu ngurlu-kurlu, miyi-kirli manu nyiyarningkijarra-kurlu yungulurla yinyi nyanungukupalanguku. ²⁴ Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, "Yantalu pina ngurra-kurra, kulungku kulalu-nyanu ngarrika!" Ngulalu jakuru-pungu, manulu yanulku. ²⁵ Yampinjarlalu yanu Yijipi-ngirli, manulu yanu kirda-nyanukurlangu nguru-kurra Kanana-kurra.

²⁶ Kujalu yukajarra, wankajalurla kuja, "Nyuntu-nyangu kaja-puraji Jajupu, ngulajuka wankaru-juku nyina! Nyanunguju wiri Yijipi-wardingki-patuku yapaku." Nyanungurakupalangu Jakupuju ngarrurda-jarrija-nyayirni ngula kuja purda-nyangu. Kula-jana ngungurr-nyinaja. ²⁷ Yimi-ngarrurnulu kuja-jana Jajupu nyarrpa wangkaja. Jakupurlu-jana nyangu puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu kujarla Jajupurlu yilyaja nyanunguku maninjaku manu kanjaku Yijipi-kirrakuku. Ngula miyaluju ngurrju-jarrijalku. ²⁸ Wangkaja-jana kaja-nyanu-patuku, "Ngungurr-nyinamilki karna-nyarra kuja-ka ngaju-nyangu kaja nyina wankaru. Palinjakungarnti, yani karna Yijipi-kirra nyanjaku."

¹ Jakupurlu-jana manu muku yapa warlalja nyanungu-nyangu manu nyiyarningkijarra, manu nyanungu-nyangu ngurra yampinja-yanu Yijipi-kirrarlu. Kulkurru ngunajarra Piirrrjiparla. Yinyarla pungu puluku yungurlajinta Kaatuku pulka-pinyi. Nyanungukupalangurlu Yijakirli kalarla kujarlu-yijala purranjarla yungu jintaku-juku Kaatuku. ² Mungangka kujalpa Jakupu jarda ngunaja, Kaaturlu-nyanu milki-yirrarlu. Jukurparla wangkajarla, “Jakupu, Jakupu!”

Jakupurlu yalu-manu, “Nyampunya.”

³ Ngularla Kaatu wangkaja, “Ngajujurna yangka jurru-juku Kaatu kujalpaju nyuntukupalangurlu Yijakirli puraja. Ngurru kajinpa yani Yijipi-kirra, kula-jana lanijarriya Yijipi-wardingki-watiki. Kajinpa yinyarla nyina, nyuntulurlu kapunpa-jana kurdukurdu panu mardarni warringiyi-nyanu, jamirdi-nyanu, jaja-nyanu. ⁴ Ngaju kapurna yani nyuntu-wana Yijipi-kirra. Kajinpa pali, kapungku kaja-puraji Jajupu palka karrimi, kapungku milpaku wapirrimi rdakaju. Ngaka-kari kapurna-jana nyuntu-nyangu warlalja pina-kanyi Kanana-kurra.” Kujanyarla Kaatuju wangkaja Jakupukuju jukurparla.

⁵ Parra-karirla, Jakupurlu yampinja-yanu yinya ngurra Piirrrjipa nyanungu-nyangu warlalja-kurlurlu. Kaja-nyanu-paturlulpalu-jana wari-yirrarlu kali-nyanu-wati manu kurdukurdu puluku-kurlangu-kurra rarra-kanja-kurlangu-patu-kurra kujajana kingirliji yilyaja Kanana-kurra. Ngulangka-jukulpalu nyinanja-yanu Yijipi-kirra. ⁶⁻⁷ Kangu mukulu-nyanu jiyipi, narnukutu, manu puluku, manu nyiyarningkijarra nyanungurra-kurlu, nyiyarningkijarra kujalpalu-nyanu panu-manu kamparru-wiyi Kanarlarla. Yuwayi, Jakupuju yanu Yijipi-kirra kaja-nyanu-wati-kirli manu yurntalu-nyanu-wati-kirli manu kurdukurdu-kurlu. Muku-jana kangu panu-juku Yijipi-kirra.

Nyampurranya yirdi-watiji Jakupu-kurlangu warlalja-wati

⁸ Nyampu-patunya yirdi-patuju yapaju kujalu Jakupu-kurlu yanu Yijipi-kirra. Ruupunu Jakupu-kurlangu kaja-nyanu kamparru-warnu; ⁹ Ruupunu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Yanaka, Paalu, Yijirunu manu Karrmi. ¹⁰ Jakupu-kurlangu jintakari kaja-nyanu yirdiji Jimiyani. Jimiyani-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jimulu, Jamini, Yuyarda, Jakana, Juuru manu Jawurlu. (Jawurlu-kurlangu ngati-nyanu Kanana-wardingki.) ¹¹ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Liipi. Liipi-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Kurjuna, Kuyaja manu Mirari. ¹² Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji yirdiji Juurda. Juurda-kurlangu kaja-patu-kurlangu yirdiji Yuuru, Yunana, Jaalaya, Piiriji manu Jilaya. Yuuru manu Yunana-pala nyuru-juku palija Kanarlarla. Piiriji-kirlangu kaja-nyanu-jarraju Yijirunu manu Yaamulu. ¹³ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Yijaka. Yijaka-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Tuula, Puwa, Jajapa manu Jimirana. ¹⁴ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Jupulunu. Jupulunu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jirarda, Yalunu manu Jalili. ¹⁵ Liiyaju ngati-nyanu Ruupunuku, Jimiyani, Liipiki, Juurdaku, Yijakaku manu Jupulunu. Jakupulpa-jana kirdana nyinaja. Palka-jarrija mukulu kujalpa-pala Jakupu manu Liya nyinaja ngurrangka yirdingkaju Patana-Yarramarla. Jakupuku yurntalu-nyanu Tiina palka-jarrija yinyarla-yijala. Yuwayi, Jakupuku manu Liyakulu-palangu marlaja palka-jarrija 33-pala yapa.

¹⁶ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Kaardu. Kaardu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jiipuyunu, Yaaki, Juuni, Yijipana, Yuuru, Yarurti manu Yarili. ¹⁷ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Yaaja. Yaaja-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Yimina, Yijipa, Yiji manu Piriya. Nyanungurakupurdangkaju karntaju Jiira. Piriya-kurlangu kaja-nyanu-jarraju Yipiru manu Malkilu. ¹⁸ Jiilpaju ngati-nyanu Kaardu manu Yaajaku. Nyanunguju karnta warrkini Liya-kurlangu kujarla Lapanarlu yungu Liiyaku kamparrurlu-wiyi. Yangka-juku kujarla Liyarlu yungu Jakupuku ngunanaju. Yuwayi, Jakupuku manu Jiilpakulu-palangu yapaju 16-pala marlaja palka-jarrija.

¹⁹ Jakupu-parnta jintakarija Rajulu. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarraju yirdiji Jajupu manu Pinyamini. ²⁰ Kujalpa Jajupu nyinaja Yijipirla, nyanungu yupukarra-jarrija karnta-kurlu yirdi-kirliji Yajanaja-kurlu. Nyanunguku kirdana yirdiji Putipura. Kala warrki-jarrija maralypikingarduyu ngurungka yirdingkaju Yuunurla. Jajupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra yirdiji Manaja manu Yipirayimi. ²¹ Pinyamini-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Piila, Pikuru, Yajipulu, Kiira, Namana, Yiyi, Ruuju, Mupimi, Yupimi manu Yaarda. ²² Jakupuku manu Rajulukulu-palangu marlaja palka-jarrija 14-pala yapa-patu.

²³ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Taanu. Taanu-kurlangu kaja-nyanuju yirdiji Yujimi. ²⁴ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Napatali. Napatali-kirlangu kaja-nyanupatuju yirdiji Jajilu, Kuni, Jijuru manu Jilumu. ²⁵ Piilyaju ngati-nyanu Taanuku manu Napatali. Nyanunguju karnta warrkini kujarla Lapanarlu yungu Rajuluku kamparrurlu-wiyi, yangka kujarla Rajulurlu yungu Jakupuku ngunanjaku. Jakupuku manu Piilyakulu-palangu marlaja palka-jarrija 7-pala yapa-patu.

²⁶⁻²⁷ Nyajangulu yapaju yanu Jakupu-kurluju Yijipi-kirraju? 70-palalu yanu. Nyanunguju yanu nyampu-patu-kurlu yapa-kurlu kuja kalu yirdiji nguna nyampurla pipangka. Jajupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra Manaja manu Yipirayimi-pala palka-jarrija Yijipirla.

Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaja yukajarralu Yijipi-kirra

²⁸ Kujalpa Jakupu yanurnu murnma-juku Yijipikiji nyanungu-nyangu warlaja-kurlu, nyanungurlu yilyaja kaja-nyanu Juurda kamparru yaninjarla palka-maninjaku Jajupuku kujalpa nyinaja ngurungka Kujunurla. Juurdarlu yimi-ngarrurnununu Jakupuku kujalpalu nyanunguku warlaja-patu yanurnulku. Ngula-jangka, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlajalu yanu yangka-kurra Kujunu-kurralku. ²⁹ Kuja Jajupurlu purda-nyangu kujalpa nyanungukupalangu yanurnu, manu nyanungu-nyangu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, ngularla wapirdi yanu. Kuja nyangu nyanungukupalangu, yaninjarla ngamirlji-mardarnu waninja-wana. Karrinjarlala yulalyi-mardarnu tarnnga-nyayirni. ³⁰ Jakupurla wangkaja kaja-nyanuku, “Nyangukurnangku yinggiriji. Milya-pinyi karna kuja kanpa wankaru nyina. Kujakuju kajilparna paliyarla, kujaju ngurrju.”

³¹ Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku manu kirda-nyanu-kurlangu-patuku warlaja-patuku, “Yimi-ngarrirninjini karna kingi kujankulu nyurru yanurnu. Ngaju kapurnarla kuja wangkami, ‘Ngajukupurdangka-paturlu manu ngajuku kirdana-kurlangu-paturlu warlaja-paturlulu yampija ngurrara Kanana, yanurnujulu ngajuku nyampu-kurra.’ ³² Jiyipikingarduyu kalu nyina. Warrawarra-kanyi kalu-jana jiyipi, narnukutu manu puluku-wati. Kangurnulu-nyanu nyiyarningkijarra nyampu-kurra.’ Kujanya kapurnarla wangkami kingikiji. ³³ Kapu-jana yilyamirni warrkini-wati yungulu-nyarra nyurrurla maninjirni nyanunguku nyanjaku. Kajinkilirla yani nyanunguku, kapu-nyarra payirni kujarlu, ‘Nyarrpa-jarrimi kankulu warrkiki?’ ³⁴ Kaji-nyarra payirni kujarlu, wangkayalurla kuja, ‘Nganimpaju jakumanu-wati. Warrarda karnalu-jana warrawarra-kanyi jiyipi, narnukutu manu puluku-wati nganimpa-nyangu-piyarlu nyurnunurnu-piyarlu-yijala. Kapurnangku warrki-jarrimi nyuntukulku.’ Kujanyalurla wangkaya. Kajinkilirla kuja wangkami kingiki, kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurla yungunkulu nyampurla ngurungka Kujunurla nyinami wurnturujuku Yijipi-wardingki-patukuju. Yijipi-wardingki-patuju kula kalu ngampurpa nyina jiyipikingarduyu-wati-wanaku nyinanjaku.”

47

Jakupu manu nyanungu-nyangu warlajalu yanu Kujunu-kurra

¹ Jajupurla yaninjarla wangkaja kingiki, “Ngajukupalangu kirdana manu ngajukupurdangkalu nyurru yukajarni Kanana-ngurlu. Kangurnulu-nyanu warlaja jiyipi manu puluku manu nyiyarningkijarra. Nyinami kalu Kujunurla.” ² Ngula Jajupu pina-yanu, milarnu-jana rdaka-pala nyanungukupurdangka-patu nyanjaku kingiki.

³ Kujalu yukajarni kingi-kirlangu-kurra, nyanungurlu-jana payurnu, “Warrki nyiypiya-kurlu nyurrurlaju?”

Yalu-manulu, “Nganimpaju jakumanu. Nganimparlu karnalu-jana warrawarra-kanyi jiyipi manu narnukutu manu puluku-wati nganimpakupalangu nyurnunurnu-piyarlu. Kapurnangku warrki-jarrimi nyuntukulku. ⁴ Yanurnalu yungurnalu nyinami nyampurla ngurrangka. Marna yukuri-wangu nganimpa-nyangurla ngurrararla Kananarlaju nganimpa-nyangu jiyipi manu pulukuku ngarninjaku. Nganimpa manu yapa panu-karilparnalulu yarnunjuku nyinaja. Kula-nganpa yilyaya! Nyinami yungurnalu Kujunurla.”

⁵ Kingirla wangkaja Jajupuku, “Yuwayi, nyuntukupalangu manu nyuntukupurdangkalu yanurnu nyuntuku nyanjaku. ⁶ Milaka-jana ngurra nyampurla Yijipirla yungulu nyina. Ngurrju-nyayirni-jana yungka nyuntukupalangu manu nyuntukupurdangka-patuku. Yuwayi, yungulu nyinami Kujunurla. Kajili nyina ngurrju jakumanu, yungujulu ngajurlanguku warrawarra-kanyi ngaju-nyangu jiyipi manu puluku-wati.”

⁷⁻⁹ Jajupurla yanu maninjaku nyanungukupalanguku Jakupuku, manurla kangurnu nyanjaku kingiki. Kingirli payurnu Jakupu, “Nyajangu-patu yuyurpa-jangkaju kanpa nyinami?”

Jakupurlu yalu-manu, “130-pala-mipa yulyurru-jangkaju karna nyinamilki. Ngajukupalangu-patu nyurru-warnu-patu kalalu nyinaja wankaru-juku tarnga-nyayirni ngaju-piya-wangu. Ngajuju kalarna warrarda wapaja ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Ngarilparna witaku warru nyinaja, kalarna jata-nyangu-nyayirni.”¹⁰ Ngula-jangkaju, Jakupurlu Kaatu payurnu kingiki warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka yanulku.

¹¹ Jajupurlu-jana nguru ngurru-nyayirni yungu nyanungukupalanguku manu nyanungukupurdangka-patuku. Yinya ngurra ngulaju kirri wiriki kutu Manujiki. ¹² Yungu-jana miyi panu-nyayirni ngarninjaku nyanungu-nyangu warlaljaku. Yarnunjuku-wangulkupalu nyinaja.

Jajupurlu-jana nguru-kari nguru-kari puntarnu Yijipi-wardingki-patuku manurla yungu kingiki

¹³ Ngapa wantinja-wangu-jukulpa karrija Yijipirla manu Kananarlaju. Yapangkujulu muku ngarnu miyiji, miyi-wangulpalu nyinaja, lawa. ¹⁴ Kuja-jangka kalalurla yanu Jajupuku payi-maninjaku ngurluku ngurlu yangka kuja yirrarnu kamparrurlu-wiyi yuwarli wiri-paturla. Yungu mukulurla talaju, ngula kala-jana ngurlu yungu ngarninjaku. Ngaka kujalurla tala muku yungu, Jajupurlu talaju kangu kingi-kirlangu-kurra yuwarli wiri-kirra. ¹⁵ Yapa-patu Yijipi manu Kanana-wardingki-patulpalu tala-wangu nyinaja miyiki payi-maninjaku, lawa. Yanurnulurla Jajupuku, manu wangkajalurla, “Waraa! Yungka-nganpa nyiyarlangu ngarninjaku! Tala-wangu lawa nganimpaju! Kajinpa-nganpa miyi yinja-wangu nyina, kapurnalu palimi nyuntulurla-juku!”

¹⁶ Jajupurlu-jana yalu-manu, “Nyurrurlaju tala-wangu-wati, ngulaju ngula-juku. Yungkajulu nyurrurla-nyangu nantuwu, puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi-wati. Kujakuju kapurna-nyarra miyi yinyi ngarninjaku.” ¹⁷ Junga-juku, yangka Yijipi-wardingkirli manu Kanana-wardingkirilirla kangurnu nantuwu, puluku, narnukutu manu tangkiyi-wati, manulurla yungu Jajupuku. Kuja-jangka, yungu-jana miyi. Kujanya yungu-jana miyi yulyurru jintaku yungulu wankaru nyinami.

¹⁸ Yulyurru-karila yapalurla yanurnu pina Jajupuku, manu wangkajalurla, “Milya-pinyi-jala kanpa-nganpa nganimpaju tala-wangulku. Manu nganimpa-nyangu nantuwu, puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi kangkulu karrimi nyuntukulku. Kulalpar-nangkulu nyiyalku yungkarla? Nganimpa-puka kajikarnalu-nyanu yinyi nyuntu-kurraju manu nganimpa-nyangu nguru. ¹⁹ Nyangkalu warru! Nyanyi-yijala kanpa nguruju pirntayi-nyayirni, kula-ka nyiya pardimi. Nyiyarningkijarraju kapulu palimi manu nganimparlangu! Kajinpa-nganpa miyi yinyi ngarninjaku, kapurnalu-nyanu nganimpa yinyi nyuntu-kurra manu nganimpa-nyangu ngururlangu. Kapurnalu nyina kingi-kirlangulku, manu kapurnalurla warrki-jarrimi pirijina-piyalku. Yungka-nganpa ngurlu yungurnalu walyangka yirrarni. Kajirnalurla yirrarni, marda kajika yukurirlangu pardimi. Kala kajirnalurla nguru yampimi ngurlu yirrarninja-wangurlu, kapu nguruju pirntayi-nyayirni karri.” Kujanyalurla yapaju wangkaja Jajupukuju.

²⁰ Jajupurlu-jana nguru muku puntarnu yapa-patukuju, manurla yungu kingiki. Yapa-patulpalu yarnunjuku-nyayirni nyinaja. Kuja-jangkanya jinta-kari jinta-karilirla nguruju yungu Jajupukuju. Ngula-jangka, nguru-wati yangka Yijipirla, karrijalpalurla kingikilki. ²¹ Yapa panu Yijipi-wardingki-paturlangu nyinajalpalu kingi-kirlangulku. Jajupurlu-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku miyi-mipaku. Nguru-kari nguru-karilurla warrki-jarrija Yijipirla kingikiji. ²² Yangka maralypikingarduyu-paturlu Yijipi-wardingki-patulpalu palka-juku talaju mardarnu kuja-jana kingirli yungu warrki-ngirli. Miyijilpalu payi-manu-juku tala warrki-jangka-kurlurlu. Kuja-jangkanya Jajupurlu kula-jana nguruju jurnta kangu.

²³ Jajupu-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyurrurla manu nguru nyurrurla-nyangu kankulurla nyina kingiki. Ngajulurlurnarla yungu nyurrurlaju warrki-jarrinjaku. Kapurna-nyarra ngurlu yinyi yirrarninjaku walyangkaku. Jinta-kari jinta-karilirla ngurlu kangka ngurra-kurra. Walyangkalu yirraka miyi yungu pardimi. ²⁴ Kaji pardimi ngurlu palka, pajirninjarlalu-jana yirraka yurturlurla. Yirrakalu-jana rdakapala-karirla, manulurla jinta-kari yungka kingiki. Murntu-pala-karili-nyanu mardaka nyurrurla-nyangu warlaljaku manu kurduku yungulu ngarni. Panu-kari ngurlujulu yarda yirraka walyangka miyiki pardinjaku.”

²⁵ Yapalurla wangkaja Jajupuku, “Mardarnunpa-nganpa palinja-kujaku. Kajinpa-nganpa jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku, ngulaju kapurnalurla warrki-jarrimi kingiki pirijina-piya miyi-mipaku.”

²⁶ Jajupurlu kuruwarrri yirrarnu pipangka. Kujanya-ka kuruwarrriji wangkami:

“Nyampu kuruwarrri kula maralypikingarduyuku puranjaku. Ngari ngalya-kariki yapa Yijipi-wardingki-patu-mipaku. Kajili yirrarni ngurlu walyangka miyi pardin-jakungarnti, kajili yirrnmi-jarri, yungulu yurturlu-kari yurturlu-kari yirrarni, jinta-kariji kingiki manu murntu-palaju nyanungurraku.”

Kujanya kuruwarrriji yirrarnu Jajupurluju Yijipi-wardingki-patukuju. Yapangku kalu purami-jiki jalangurlu.

Jajupurla wangkaja kirda-nyanu Jakupuku yungu nganta milyingka yirrarni nyanungu-nyangu ngurungka

²⁷ Ngula-jangka, yangka Yijirali-pinkilpalu nyinaja nguru Kujunurla yangka Yijipirla 17-pala yulyurrrpuku. Mardarnulpalu-nyanu nyiyarningkijarra, manulu-jana kurduwarr-kujurnu kurdukurdu panu-nyayirni.

²⁸ Yinya purlka-pardu Jakupu, nyanungurlangu nyinaja 17-pala yulyurrrpuku Kujunurla. Kuja palija, ngulaju 147-pala yulyurrrpu-jangkalku. ²⁹ Palinjakungarntirli yimirla yilyaja kaja-nyanu Jajupuku nyanunguku nyanjaku. Kuja Jajupu yanurnu, Jakupurla wangkaja, “Kaja, ngajuju kapurna palimilki. Kajinpaju yulkami-nyayirni, manyu-wanguju wangkaya! Wangkayaju kajirna palimi, kulaju milyingka yirraaka nyampurla Yijipirla. ³⁰⁻³¹ Kangka ngaju-nyangu palka Yijipi-ngirli. Milyingka yirraaka yangkangka-juku kuja kalu ngajukupalangu-patu nguna. Kujaju wangkaya!”

Jajupurla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangu pina-kanyi milyingka yirrarninjaku nyuntu-nyangu nguru-kurra.” Ngula-jangkaju, Jakupuju wangkanjarla ngunanjan-wantija pangkingka mata, ngularla pulka-pungu Kaatuku.

48

Jakupurlu-palangu milki-yunparni kuruwarrri warringiyi-nyanu-jarraku Jajupukurlanguku Manajaku manu Yipirayimiki

¹ Ngaka-pardu-kari, Jajupurlu purda-nyangu nyanungukupalangu Jakupu nyurnulpa nyinaja palinjakungarnti. Kangu-palangu kaja-nyanu-jarra Manaja manu Yipirayimi nyanjaku Jakupuku. ² Kuja Jajupu yukajarra kaja-nyanu-jarra-kurlu, yapa jintarla yanu yimi-ngarrirninjaku Jakupuku, “Kaja-puraji nyurru yukajarni yungu ngantangku nyuntu nyanyi.” Jakupujulpa ngunaja rampaku-nyayirni, ngunajalpa karrinja-wangu. Kuja Jajupu yukaja wirriya-jarra-kurlu, Jakupuju yakarra-pardinjarla pulya-nyayirnilpa nyinaja.

³ Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, “Nyurru-wiyi-nyayirni PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGURLU Kaaturlu-nyanu milki-yirrarnu ngaju-kurra Luujurla yangka nguru Kananarla. Wangkajaju kapuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi warrarda, manu kapuju kurdu panu-jarlu yini. ⁴ Nyanunguju wangkaja ngajuku, ‘Kurdukurdu panu-nyayirni kapunpaju marlaja kurduwarr-kijirni. Kapunpa-jana kirdana nyina yurturlu-kari yurturlu-kari yapaku. Ngaju kapurna-jana yinyi nyampu nguru nyuntu-nyangu kurdukurduku manu nyanungurra-nyangu kurdurlanguku. Kapu-jana karri nyanungurrakulku tarnnga-juku.’ Kujanyaju Kaatuju wangkaja. ⁵ Jajupu, nyuntu-nyangu kaja-nyanu-jarra Yipirayimi manu Manaja, ngulaju-pala palka-jarrija nyampurla ngurungka Yijipirla. Ngajurna ngakalku yanurnu. Jalangurlu karna-palangu rdakurl-kijirni ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra-piya Ruupunu manu Jimiyani-piya. ⁶ Kala ngaka, kajinpa-jana kaja panu yarda mardarni, kapungkulu nyuntu nyina. Ngajulurlu kularna-jana nguruju yinyi, lawa. Yungulu yani nyinanjaku ngurungkaku kuja karna-palangu yinyi Yipirayimiki manu Manajaku. ⁷ Nyurru-wiyi, kujarna yanurnu ngurra-ngurlu Patana-ngurlu ngaju-parnta Rajulu-kurlu, wurnalparlijarra yaninja-yanu Yiparata-kurra-pinangu. Kulkurru-juku Kanana-kurrajurna kali-puka-jarrija. Kujarna wajampa-jarrija-nyayirni, ngularna milyingka yirrarnu yirdiyi-wana kuja-ka nguna Yiparata-kurra.” Kujanyarla Jakupuju wangkaja Jajupukuju. (Yinya ngurra yirdi Yiparata, jalangurlu yapangku kalu yirdi-mani Pijilimi.)

⁸ Ngula-jangkaju-palangu Jakupurlu nyangu wirriya-jarra karrinja-kurra Jajupu-kurlu. Jakupurlu payurnu, “Ngana-jarra nyampu-jarra wirriya-jarra?”

⁹ Jajupurlu yalu-manu kirda-nyanu, “Nyampu-jarra ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra kujaju Kaaturlu yungu ngajuku nyampurla Yijipirla.”

Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, “Kangkarni-palangu nyuntu-nyangu kaja-nyanu-jarra ngaju-kurra yungurna-palangu milki-yunparni kuruwarrri.”

¹⁰ Manngu-nyangkalu yinya purlka-pardu Jakupu. Nyinajalpa purlkalku, manu kulalpa nyangu pampalku. Junga-juku, Jajupurlu-palangu wirriya-jarra kutu kangurnu Jakupu-kurra. Jakupurlu-palangu nyunjurnu manu ngamirlji-mardarnu. Nyinajalpa-pala ngamirljirra. ¹¹ Ngularla wangkaja Jajupuku, “Kula-ngantanpa lawa-jarrija.

Kula-nganta kapurna nyinakarla nyuntu nyanja-wangu, kala lawa. Kaatujulpaju ngurrju nyinaja. Ngajuju kangurnu yungurna-nyarra nyanyi nyuntu manu nyuntu-nyangu-jarra kurdu-jarra.”¹²⁻¹³ Jajupurlu-palangu kaja-nyanu-jarra jarna-manu kirda-nyanu-kurlangu ngamirlji-ngirli, karrinja-yirrarnu-palangu kamparru yungu-palangu Jakupurlu rdaka yirrarni jurrungka manu yungu-palangu milki-yunparni kuruwarri. Karrinja-yirrarnu Yipirayimi jungarni-purdanji kutu Jakupu-kurlangu jampu-purdanji rdakaku, manu karrinja-yirrarnu Manaja jampu-purdanji yungu kutu karrimi Jakupu-kurlangu jungarni-purdanji rdakaku. Ngularla Jajupulku parntarrinjunu purdangirlwana wirriya-jarrakuju. Ngula yinngirri rli marnpurnu walya. Pardarnulparla Jakupuku yungu rdaka jungarni-purdanji yirrarni Manaja-kurlangu jurrungka. Manajaju Yipirayimikipurdangka papardi-nyanu.¹⁴ Kujarlanya, Jakupurlu yungujurla jungarni-purdanji rdaka yirrakarla Manaja-kurlangurla jurrungka. Kala lawa. Jakupurlu jungarni-purdanji rdaka yirrarnu kankarlu Yipirayimi-kirlangu jurrungka kamparruju. Ngula jampu-purdanji rdaka yirrarnu Manaja-kurlangu jurrungka.¹⁵ Jakupurlurla milki-yunparnu kuruwarri Jajupuku-wiyi kamparruju, kuja yunparnu: “Ngaju-nyangu warringiyi Yipuruyamurlu, manu ngajukupalangu Yijakirli-pala puraja ngalipa-nyangu Kaatu. Tarnnga-nyayirnirli Kaaturluju ngaju warrawarra-kangu yangka kuja-ka jiyipikingarduyurlu warrawarra-kanyi jiyipi, ngula-piyanya.¹⁶ Nguru yangka kujaju wuurnpa-jarrija, ngula-puruju Kaatu-kurlangu marramarurlu ngajuju muurl-mardarnu. Jalangurlu karna Kaatu payirni yungu-palangu tarnnganku nyampu-jarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kaji-pala wiri-jarri, yungulu-jana nyanungu-jarra-kurlangu kurduku milki-wangkami ngaju-kurlu manu ngaju-nyangu warringiyi-kirlangu Yipuruyamu-kurlu manu ngajukupalangu Yijaki-kirli. Payirni karna Kaatu yungu-palangu kurdu panu-jarlu yinyi nyampu-jarra wirriya-jarraku. Yungulu nguru-kari nguru-karirla nyina. Yungulu-ngalpa warrardu langanku mardarni wajawaji maninja-wangurlu.” Kujanya-palangu Jakupurluju milki-yunparnu kuruwarriji wirriya-jarraku.

¹⁷ Jajupurlu nyangu kirda-nyanu kuja rdaka jungarni-purdanji yirrarnu Yipirayimi-kirlangu jurrungka. Kula Jajupuju ngurrju-jarrija kujakuju. Rdaka manu nyanungukupalangu-kurlangu jungarni-purdanji yungu nganta mantarla Yipirayimi-kirlangu-ngurlu jurru-ngurlu manu yungu nganta yirrakarla Manaja-kurlangu jur-rungka.¹⁸ Wangkajarla Jakupuku, “Wapirra, rampal-yirrarni kanpa jungarni-purdanji rdaka Yipirayimi-kirlangu jurrungka. Yirrakarlanpa rdakaju Manaja-kurlangu jur-rungka. Nyanunguju papardi-nyanu. Yirra rdaka jungarni-purdanji nyanungu-nyangu jurrungka.”

¹⁹ Kirda-nyanurluju wurra-manu nyanunguju, manu wangkajarla, “Kaja, kularna rampal-yirrarnu rdaka jungarni-purdanji Yipirayimi-kirlangu jurrungka. Kaji Manaja wiri-jarri, kapu wiri nyinami, manu kapu-jana panu-nyayirni kurduju mardarni manu warringiyi-wati. Manu nyanungu-nyangu kukurnu-nyanu kapu wiri-nyayirni-jiki nyinami Manaja-piya-wangu, kapulu yapa panu nyina Yipirayimi-kirlanguju, manu kapulu pirri-yani muku nguru-kari nguru-kari.”

²⁰ Ngula-palangu Jakupurlu milki-yunparnu yada Yipirayimiki manu Manajaku, “Ngaka kajili Yijirali-pinkirli yapanku yunparni kuruwarri nyanungurra-nyangu kurdukurduku, kapulu kuja wangkami, ‘Ngaliparlu karlipa Kaatu payirni yungu-nyarra warrawarra-kanyi Yipirayimi manu Manaja-piya.’” Kujarlunya Jakupurlu yunparninja milarnu Yipirayimi yungurla wiri nyina papardi-nyanu Manajaku.

²¹ Ngularla Jakupu wankaja Jajupuku, “Nyangkaju ngaju. Kapurna ngajuju palimilki. Kaatu kapu nyina nyuntu-kurlu. Kapungku ngurrara-kurra pina-kanyi kujalpa-jana karrija ngalipakupalangu-purnuku.²² Ngajurnanku nguru yungu, kularna-jana yungu nyuntukupurdangka-purnuku-wiyi. Ngajulurnanku yungu nguru yirdiji Jikimi. Nguru yinyajurna-jana puntarnu Yamuri-patu yapaku. Puntarnurna-jana kulu wiri-puru.”*

49

Jakupurlu-jana milki-yunparnu kuruwarri-kari kuruwarri-kari kaja-nyanu-watiki

¹ Jakupu-jana wankaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiki nyanjaku yungulurla yanirni nyanunguku. Kujalu yanurnu, nyanungu-jana wankaja, “Yantarnili kutu ngaju-kurra yungurna-nyarra kuruwarri milki-yunparni jinta-kari jinta-kariki. Ngajulurlu kapurna-nyarra yimi-ngarrirni nyarrpa-jarri kapunkulu ngaka.” Ngulalpa-jana milki-yunparnu nyanunguraku:

* 48:22 Nyangka John 4.5

² “Ngaju-nyangu kaja-nyanu-patu, yantarnijili kutu ngaju-kurra yungunkujulu purda-nyanyi yunpantinja-kurra. Ngajujurna Jakupu, nyurrurlaku kirdana, manu ngaju-nyangu yirdi jinta-kariji Yijirali.”

³ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Ruupunukulku:

“Ruupunu, nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu. Nyurru-wiyi kujalparna pirrjirdi-juku nyinaja, nyuntukupalanggurna yajarnu, nyuntunpa kamparru-warnu palka-jarrija. Kujarlanyarna milya-pungu ngajuju pirrjirdi-jiki. Nyuntujunpa papardi-jurrku ngaju-nyangu kaja-nyanu-wati-karikiji, manu nyuntujunpa pirrjirdi nyanungurra-piya-wangu. ⁴ Nyuntujunpa kulinypa-nyayirni! Kulalpangu nganangu warla-pajikarla nyiyarningkijarra maju-maninja-kujakuju. Nyurru-wiyi nyuntunpa ngunaja ngaju-nyangu karnta warrkini-kirli, kurnta-manu-nyayirninpaju. Kujarlanya jalangu kula kanpa-jana paaju wiri nyina nyuntuku kukurnu-puraji-patuku.”

⁵ Ngula-palangu Jakupurlu milki-yunparnu Jimiyaniki manu Liipikilki:

“Jimiyani manu Liipi, nyuntu-jarraju papardilangu. Nyuntu-jarraju kulu-ngawurrpa-jarra. Nyurru-wiyi, murrumurru-manunkulu-jana yapa junma wiri-kirlirli. ⁶ Nyuntu-jarraju kankulu-jana yapakuju nginji-wangkami nyarrparlu yungunkulu-jana murrumuru-mani yapa-patu-kariji. Kula karnangkupala ngungkur-nyina kujakuju. Nyuntu-jarrajulpankulu-jana nyurunyuru-jarrija warrarda yapakuju nyurru-wiyiji, manunkulu-jana muku pungu. Junmakurlurlu kalalpankulu-jana puluku pulyku pajurnu wapanja-kujaku ngari manyu-wanarlu. Kujaju maju! ⁷ Nyuntu-jarraju kurnta-jarrinja-wangu yapa-patu-karikiji, kulu-parnta-nyayirninpala! Kuja-jangkaju kapurna Kaatu payirni yungungkupala juyurdurlu-yunparni. Kularnangkupala nguruju yinyi nyuntu-jarrakuju manu nyuntu-jarra-kurlangu kurdukurduku manu nyanungurra-nyangu kurduku, lawa. Kapulu lawa nyinami nguru-wangu tarnnga-juku. Kala kapulu nyina ngurungka nyanungu-jarrakupurdangka-patu-kurlangurla kajirna-jana nyanungurra-mipaku yinyi.”

⁸ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Juurdakulku:

“Juurda, nyuntukupurdangka-paturlu kapungkulurla pulka-pinyi nyuntukuju. Manu kapulu parntarrimi kamparru nyuntuku. Yapa kuja kangkulu nyurunyuru-jarrimi, kajinpa yani kuluku nyanungurraku, kapunpa-jana pinjarla-nyayirni yirrarni. ⁹ Nyuntujunpa gaya wiri-jarlu-piya* kuja karla warrirni kuyu-kariki nyanungu-piyaku pinjarla ngarninjaku. Pinyi kajana, manu ngarni kajana, ngula-ka pina-yanirni ngurra-kurralku. Ngunanjini-ka walyangka jardaku. Panu kalurla lani-jarrimi yinyaku gaya wiri-jarlu-piyaku. Nganangu kulalpa yakarra-mantarla. Juurda, nyuntujunpa pirrjirdi kuja-piyanya! ¹⁰ Ngajulu karnangu nguru nyampuju yinyi. Nyuntu kapunpa wiri nyina. Ngaka nyuntu-nyangu kaja-nyanu-patu manu warringiyi-puraji-patu kapulu wiri-patu nyina kingi-piya. Ngula-jangka yapa yirdi Jilu kapu yanirni. Yapa nguru-kari nguru-kari kapulurla yanirni purda-nyanjaku, manu kapulu linpangu purda-nyanyi nyanunguju. ¹¹ Juurda, kapunpa ngurra ngurrju mardarni, manu kapunpa pama panu mardarni ngarninjaku. ¹² Kapunpa milpa yalyuyalyu-jarri pama ngarninjarla, manu kapunpa kartirdi yarltiri-jarri lampurnu ngarninja-warnu.”

¹³ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Jupulunukulku:

“Jupulunu, nyuntu-nyangu ngurraju kapu yatjarra Jirdanakuju karri kutu-juku ngapa mangkuru wirikiji. Kapu ngurrju ngurra karri yangka pawurtu-watiki kajili jupu-karrimi.”

¹⁴ Ngularla Jakupurlu yunparnu kuruwarri Yijakakulku:

“Yijaka, nyuntujunpa tangkiyi pirrjirdi-piya kuja-ka jurnarrpa panu kanja-yani. Ngula-jangka-ka ngunami walyangkalku. ¹⁵ Kuja-piyarlu-yijala kapunparla ngurra ngurrjuku warrirni yungunpa mata nyina. Kapunpa-nyanu wangkami, Yuwa, nyampuju ngurra ngurrju-nyayirni!” Junga kujaju! Yinyarla ngurrangka kapunpa warriki-jarri pirijina-piya yapa-kariki yungunpa-nyanu mani nyiyarningkijarra.”

¹⁶ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Taanukulku:

“Taanu, nyuntuju kapunpa nyina nyuntukupurdangka-piya-wati. Jinta-kari jinta-kari kapulu-jana wiri-patu nyina nyanungurra-nyangu warlaljaku, manu nyuntu kapunpa-jana wiri-yijala nyina nyuntu-nyangu-watiki. ¹⁷ Kapunpa kulu-parnta nyina warna-piya kuja-ka nguna yirdiyi-wana. Kaji yapa yanirni nantuwurla

* 49:9 lion

- yinyarla yirdiyirla, kapu warnangkuju yarlkirni nantuwu-kurlangu mirriji. Kapu nantuwuju juurl-pinyi murrumurru, manu kapu yinya yapa kijirni walya-kurra.”
- 18 “YAAWIYI, payirni karnangkurla Taanuku yungunpa-nganpa warrawarra-kanyi, yapa-karirli kajikalu-nganpa murrumurru-mani.”
- 19 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Kaardukulku:
 “Kaardu, yapangku kapungku nyuntuju putaputa pinyi, manu kapungkulurla puruku jangkardu parnkami. Kala nyuntulurlu kapunpa-jana pinjarla yirrarri, manu kapunpa-jana wajirli-pinyi.”
- 20 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Yaajakulku:
 “Yaaja, nyuntu-nyangu ngurrangka kapulu pardimi ngurru-nyayirni miyi kingirli yangka kuja-ka ngarni.”
- 21 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Napatalikilki:
 “Napatali, kapunpa karnta nantuwu-piya parnkami yuwurrku-wana rarralya. Nyuntu-nyangu yimiji kapu karri ngurru-nyayirni.”
- 22 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Jajupukulku:
 “Jajupu, nyuntuju kapunpa nyina watiya-piya yangka kuja-ka miyi marnikiji-piya pardimi. Kapunpa pirrjirdi nyina watiya-piya kuja-ka karrimi jilangka ngapa yangka ngula-ka tarnga-juku warrarda nguna, ngula-piya kapunpa nyina. Kapunpa yuparli-piya parrka nyina kuja-ka warrukirdikirdi pardimi pinjingka. 23 Wati-patu marda kajikangkulu jangkardu yanirni kulukupurda, kajikangkulu marda yuurlarri-kirirli pantirni kurlarda witawita-kurlurlu. 24 Nyuntuju kulanpa mirrmirr-karri lani, lawa. Kapunpa lalka-karrimi, manu kapunpa-jana jily-ngarrirni kurlarda-kurlurlu. Ngaju-nyangu Kaatu kuja-ka pirrjirdi nyina, kapungku yinyi yartarnarri. Kaatuju pirli wiri-piya ngajukuju Yijiralikiji. Kapungku pirrjirdi-mani. Yulkami kaju ngajuku yangka kuja karla jiyipikingarduyi yulkami nyanungu-nyangu jiyipiki. 25 Ngaju-nyangu Kaatu kapu nyina nyuntu-kurlu. Nyanungu-nyangu PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kapungku pirrjirdi-maninjara warrawarra-kanyi, kapungku ngapa yilyamirni yalkiri-ngirli, manu kapungku ngapa yinyi walya-ngurlu kaji purpurl-pardimi. Nyuntu-parntarlul kapu-jana kurdu panu mardarni, manu nyuntu-nyangu pulukurlu, jiyipirli manu narnukuturlu kapulu-jana kurdu panu-yijala mardarni. 26 Nyampu kuja karnangku milki-yunparni kuruwarri, ngulaju nyuntuku. Kuruwarri ngaju-nyangu pirrjirdi-jiki pirli wirikiji kuja-ka tarnga warrarda karrimi. Pirrjirdi-jiki nyiyarn-ingkijarrakuju kuja-ka pirlingka pardimi. Nyurru-wiyi nyuntukupurdangka-paturlungkulu nyuntuju wurnturu yilyaja. Nyampurlu kuruwarri kapungku pirrjirdi-mani.”
- 27 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Pinyaminikilki:
 “Pinyamini, nyuntuju napa warnapari yarnunjuku-piya. Warru nyanyi karla nyiyarn-ingkijarraku mungalyurrurlu. Pinjarla ngarni kajana. Mungangka kuyu-ka pinyi, manu kajana kanyirni kurdukurduku.”
- 28 12-pala kuruwarri-jana milki-yunparnu Jakupurlu 12-palaku-yijala kaja-nyanu-patuku. Milya-pungu-jana nyiya-piya kujalpalu nyinaja ngurru-japa, punku-japa, kulu-parnta-japa. Kujanya-jana milya-pungu kuruwarri-kari kuruwarri-kari nyanungurraku milki-yunparninjaku.
 29-32 Ngula-jana Jakupu wangka kaja-nyanu-patuku, “Ngajuju kapurna palimilki. Kajirna palimi, kulajulu milyingka yirraaka nyampurla Yijipirli. Kangka pina-julu pirnki-kirra yangka kujalparla karrija Yipiraku Yititiki. Pirnki yinyaju-ka karri Makapilarla kakarrara Mamirikiji ngurrararla Kananarla. Yinya pirnki ngulaju manu Yipuruyamurlu Yipira-kurlangu tala yinja-warnurlu. Yinyarlanya ngaju-nyangu warlalajajulu-jana milyingka yirrarri. Yinyarla pirnkingka kalu nguna ngajuku warringiyi Yipuruyamu manu nyanungu-parnta Jiira. Ngajukupalangu Yijaki manu ngati Ripika manu ngaju-parnta Liya, yinyarla kalu nguna. Milyingka yirrakajulu yinyarlanya ngajuju.” 33 Ngula-jana Jakupu kuja wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuku, wari-yanu pina pangki-kirra, ngula ngunanju, ngula ngaanypaku lawa-jarrija, ngula palijalku.

50

Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlulu milyingka yirrarri kirda-nyanu

1 Kuja Jakupu palija, Jajupu wardu-karrija nyanungurla manu nyunjurnu. Yulajalparla nyanunguku kirdanaku. 2-3 Yinya ngurrararla Yijipirli, ngangkayi-kirirli kalalu-jana jarangu manu mirrijinirli maparnu palka nyurnungka 40-pala parraku milyikingarntiji. Kujarlunya kalalu-jana linji-manu palkaju, manu kalalu warurnu

junnarrparla pukulyu-jarrinju-kujaku. Junga-juku, Jajupu-jana wangkaja ngangkayi-kirli-patuku yangka kuja kalalurla nyanunguku warrki-jarrija, “Kangkalu ngajuku kirdana-kurlangu palka, manu wurdujarra-mantalu milyikingarnti.” Jungajukulu yinya wati-paturlu kangu Jakupu-kurlangu palkaju. 40-pala parrakulu maparnu jarangkuju manu mirrijinirli, warurnulu junnarrparla, manulu linji-manu pukulyu-jarrinja-kujaku. Ngulanu milyingka yirrarnu. Yuwayi, yinya Yijipi-wardingki-patulu nyinaja malamalarla Jajupukupalangu 70-pala parraku.

⁴ Ngula-jangka, Jajupu-jana wangkaja kingi-kirlangu warrkini-watiki, “Kajinkijili ngajuku yulkami, yimi-ngarririnjakulurla yanta kingiki, ⁵ ‘Ngajuku kirdana kujalpa nyinaja wankaru-wiyi, wangkajarnarla yungurna palka nyanungu-nyangu pina-kanyi Kanana-kurra. Wangkajarnarla kapurna milyingka yirrarni pirnkingka kuja-nyanu nyanungurlu pangurnu. Jarraly-pungkaju ngajuju yungurna kirdana milyingka yirrarni yinyarla. Kapurna ngula-jangkaju pina-yanirni.’”

⁶ Ngularla kingilki wangkaja Jajupuku, “Ngurruju kujaju. Milyingka yirrarninjinka nyuntukupalangu ngurrara nyanungu-nyangurla.”

⁷⁻⁹ Yapa panulu pina-yanu Jajupu-kurlu Kanana-kurra milyingka yirrarninjaku nyanungukupalangu. Kingi-kirlangu warrkini-watili yanu, manu paaju-wati, manu yangka wiri-wati Yijipi-wardingki-patu yanulu Jajupu-kurlu. Timinarlalu yanu panu-karriji, manu panu-karriji karrinja-yanu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlurla. Jajupu-kurlangu warlaja manu nyanungukupurdangka-patu manu yapa panu kujalpalu nyinaja nyanungukupalangu-kurlu Jakupu-kurlu, pinalu yanu Kanana-kurra. Yampijalujana kurdukurdu manu jiyipi, narnukutu manu puluku purdangirli Kujunurla. ¹⁰ Kujalu yukajarra Kananarla, yanulu ngurra-kurra yirdi-kirraju Yatata-kurra. Kakarrara-purda karruku Jurdunukuju. Yalirlanya kalalu kipurnu ngatulu miyikiji. Jajupuju-jana yalirlanya yapakuju yirkinpa-nyinaja 7-pala parraku. Kuja-purulpalurla kilji-nyayirni yulaja Jakupukuju, manu Jajupurlulpa yunparnu yirrarurlu, manulpa purlapa pungu malamalarla. ¹¹ Kanana-wardingki-patu yapangkulu-jana nyangu Yijipi-wardingki-patu malamala wiringka yinya Yatatarla, manu wangkajalu-nyanu, “Yinyarra Yijipi-wardingki-patu yarlparu wiri-nyayirni kalu nyina kujalu yapa marda wajawaja-manu.” Kuja-jangkanya yinya ngurraju yirdiji ‘Yapulu-Mijirayimi’*.

¹²⁻¹³ Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlulu milyingka yirrarnu yangka kuja-jana nyanungu kamparru-wiyi wangkaja. Milyingka yirrarnulu pirnkingka yirdingkuju Makapilarla. Nyampuju nguru kuja manu Yipuruyamurlu tala-kurlurlu Yipira-kurlangu Yititi-kirlangu. Nyanungurlu manu yinya nguru nyanunguku warlajaku milyingka yirrarninjaku. ¹⁴ Malamala-jangka, Jajupu manu yapa-patu-karili yanu pina Yijipi-kirra.

Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku yungu-jana yampimi pina-kunka-maninja-wangurlu

¹⁵ Jajupukupurdangka-patulu-nyanu wangkaja, “Ngalipajurlipa yapunta-jarrijalku. Marda Jajupuju kangalpa kulu-juku nyina. Marda kapu-nyanurla pina-kunka-mani kujarlipa ngaliparlu puuly-mardarninjarla yilyajarni pirijina nyampu-kurra Yijipi-kirra. Nyarrpa-jarrimilkirliapa?” ¹⁶ Ngulalurla yimi yilyaja Jajupuku, wangkajalurla, “Palin-jakungarnti, ngalipakupalangu-nganpa kuja wangkaja, ¹⁷ ‘Nyurrurlajunkulu punku-nyayirni! Nyuruyuru-jarrijalpankulurla Jajupukuju, manunkulu murrumuru-manu. Wangkajalurla Jajupuku yungu-nyarra yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu.’ Kujanya-nganpa wangkaja ngalipakupalanguju. Warlkirni karnangkulu nyuntukuju yungunpa-nganpa yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu. Purami karnalu jinta-juku Kaatuju kujalpa ngalipakupalangurlu puraja.” Kuja-jana Jajupurlu kuja purda-nyangu, yulajalpa nyanunguju.

¹⁸ Ngulalurla Jajupukupurdangka-patu parntarrinjunu nyanungurla kamparru. Wangkajalurla, “Nyuntukulu karnangkulu nyina, kapurnangkulu warrki-jarrimi pirijina-piya.”

¹⁹ Jajupu wangkaja-jana, “Lawa, kulalu lani-jarriya ngaju-kujaku! Ngaju kularna Kaatu! Kularna-nyarra pakarni! ²⁰ Nyurru-wiyi kapunkujulu pakakarla. Kaaturluju ngajuju mardarnu yungurna-jana yapaku ngurrju nyina manu yungurna-jana mardarni, kapulurla paliyarla yarnunjuku. Junga kujaju. Kapunkujulu ngajuju pakakarla, Kaaturluju ngajuju milarnu yungurna-jana yapa mardarni wankaru jalangurluju.

* **50:11** ‘Yapulu-Mijirayimi’ yirdiji ngulaju “Yijipi-wardingki-patu Kalu Malamala Wiringka Nyina’

²¹ Kujarlaju, kulajulu ngajuku lani-jarriya! Kapurna-nyarra warrawarra-kanyi nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu.” Kujalu Jajupukupurdangka-paturlu purda-nyangu nyanungu-nyangu yimi, ngurrju-jarrijalkulu wajampa-wangu.

Jajupuju palijalku

²²⁻²⁶ Jajupuju warrardalpa nyinaja tarnga Yijipirla, manu purlka-jarrijalku. Nyanungu-nyangu kaja-nyanurlu Yipirayimirli mardarnu-jana kurdukurdu manu warringiyi-patu. Manu Jajupu-kurlangu kaja-nyanurlu Manajarlu mardarnu kaja yirdiji Makirri. Makirrirli kurdu panu-jarlu-jana mardarnu. Jajupurlu-jana rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangulku.

Palinjakungarnti, Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Kapurna ngajuju palimilki. Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki nyurrurlaju. Kapu-nyarra nguru-kanyi nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu warlaljaku nyampu-ngurlu nguru-ngurlu Yijipi-ngirli, manu kapu-nyarra nguru-kanyi Kanana-kurra kuja-jana jangku-pungu nyurru-wiyi Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Wangkayajulu kajirna palimi yungunkujulu yungkurnu kanyi kajinkili pina-yani Kanana-kurra.”

Ngula-jangka, Jajupuju palijalku 110-pala-jangka yulyurru-jangkalku. Ngangkari-kirlirlilpalu maparnu palka jarangu manu mirrijinirli, warurnulu jurnarparla yungulu milyingka yirrarni Yijipirla. Nyampurlanya-ka lawa-jarrimi yimi Jajupu-kurluju.

Exodus Wilypi-pardijalu Yijipi-ngirli Kaaturlu-jana kangu nyanungu-nyangu yapa nguru-ngurlu Yijipi-ngirli

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Yimi nyampuju kuja Mujujurlu panturnu pipangka nyurru-wiyi. Yimi-ngarrirni kangalpa kuja-jana Kaaturlu yapa yajarninjarla kangu Yijipi-ngirli. Nyurru-wiyi kujalpa Jajupu nyinaja wankaru-wiyi, ngulangku-jana yajarnunjunu kirda-nyanu Jakupu manu nyanungukupurdangka-patu manu nyanungurra-nyangu karnta manu kurdukurdu, ngulangkuju-jana kangurnu nguru-ngurlu Kayini-ngirli nguru-kari-kirra Yijipi-kirra. Ngulaju-jana kangurnu miyi-wangurlalku, miyikiji kujalpa lawa karrija Kayinirlaju. Kuja Jajupu palijalku, nyanungu-nyangu kurdukurdu, jamirdi-nyanu manu warringiyi-nyanu nyinajalpalu tarnnga-nyayirni Yijipirlaju. Ngula-jangkaju, yardalu panu-jarrija nyanungu-nyangu kurdukurdu, jamirdi-nyanu manu warringiyi-nyanu. Yijipi-wardingki-paturlujulpalu-jana jinyijinyi-manu pirijina-piya warrki-jarrinjaku Yijirali-pinkiji. Ngula-puruju witaluku palka-jarrija yirdiji Mujuju. Ngula kuja wiri-jarrija, Kaaturluju payurnu yungu-jana yapa maninjarla kanyirni Yijipi-jangka. Ngulakungarntiji Kaaturluju-jana jangkardu yilyaja yartarnarri Yijipi-wardingki-patukuju karlarla-palaku. Ngulangkuju-jana yartarnarriliji murrumuru-manu-nyayirni. Ngula-jangkanyalu Mujuju manu yapa nyanungu-nyangu wuruly-parnkaja Yijipi-wardingki-patu-kujakuju Yijipi-ngirliji.

Ngula-jangkaju, Mujujurluju-jana nguru-yirrarnu maralyipi-kirra pirlu wararra-kurra yirdi-kirraju Jayinayi-kirra. Ngulangkanya kujarla yungu Kaaturlu kurwarriji karlarla-palaju yungulu nyampunya purami nyanungu-mipa. Manu kangalpa nyampurluju yimingki yimi-ngarrirni kuja-jana Kaaturlu mangarri yungu kankarlarra yalkiri-jangka. Manu kangalpa jinta-karriji yarda yimi-ngarrirni kujalurla nganturnu Kaluku Tarruku wiri-nyayirni.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Exodus', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju Panu-jarlu ngaliparlaju. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

Wati yirdiji Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljalalu yanu nguru-kurra yirdi-kirraju Yijipi-kirra

¹⁻⁵ Yinya purlka-pardu Jakupu, yirdi jinta-karriji Yijirali. Kuja yanu Yijipi-kirra, kangu-jana nyanungu-nyangu kaja-nyanu-wati manu warlalja-wati nyanungu-kurlu 70-pala panu-juku. Nyampurranya yirdi nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiji: Ruupunu, Jimiyani, Liipi, Juurda, Yijaka, Jupulunu, Pinyamini, Taanu, Napatali, Kaardu manu Yaaja. Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-karrijlpa Jajupu nyurru-juku nyinaja Yijipirla tarnnga-nyayirni.

⁶ Jujupuju palija Yijipirla. Yapa panu-karirlangu kujalu yanurnu Yijipi-kirra Jakupu-wana, ngulajulu palija-yijala. Kala nyanungurra-nyangu kurdukurdu nyinajalpalu yalumpu-wardingki Yijipirlaju tarnnga-juku yulyurrpuku 300-palaku. ⁷ Yalirra Yijirali-pinkirilpalu-jana mardarnu panu-nyayirni kurdukurdu. Pirrjirdi-jarrija-nyayirnili, manu panu-nyayirnulpalu nyinaja warru kirri-kari kirri-karirla Yijipirlaju.

Yijipi-wardingki yapangku kalalu-jana nyurunyuru-jarrinjarla murrumuru-manu Yijirali-pinkiji

⁸ Ngaka-pardu-kari, wati jinta-karilki kingi-jarrija Yijipi-wardingki-patuku yapaku. Kula milya-pungu jaru Jujupu-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. ⁹ Parra jintangka wangkaja-jana kapumanu-patu paaju-watiki, "Yuwa, nyangkalu-jana Yijirali-pinki! Panu-jarlu-nyayirni, manu kalu pirrjirdi nyina! Kajikalungalpa kulungku pinyi! ¹⁰ Marda kajili-ngalpa ngurra-kari-wardingki jangkardu yanirni pinjaku, kajikalu Yijirali-pinkiji nyanungurra-kurlu jinta-jarri, marda kajikalungalpa pinyi! Kajikalungalpa jurnta wuruly-parnkami ngurra-kari-kirra! Nyarrpa-jarrimirlpa? Nyarrparluripa-jana warla-pajirni panu-jarrinja-kujakuju?"

¹¹ Junga-juku, kingirli manu paaju-watirlili-jana jinyijinyi-manu Yijirali-pinki warrki-jarrinjaku pirijina-piya. Milarnulu-jana wati yungulu-jana jinyijinyi-mani Yijirali-pinki warrki-jarrinjaku. Jinyijinyi-manulu-jana ngurra-jarra wiri-jarraku ngantarninjaku yirdi-jarrarlaju Pijamarla manu Ramijirla kingiki nganta. Yijipi-wardingki-paturlu

kalalu ngurlu panu turnu-maninjarla yirrarnu yalumpu-jarrarla ngurra-jarrarlarju.¹² Yuwayi, kalalu-jana Yijirali-pinkiji jinyijinyi-manu warrarda warrkiki. Kalalu-jana pakarninjarla murrumurru-manu, manu kalalu-jana kurdu mardarninja-kujaku puta warla-pajurnu, kala lawa. Yijirali-pinkirliji kalalu-nyanu wurrangku-juku mardarnu kurduju panu-jarlu. Kalalu pirri-yanu muku Yijipirlaju. Kujarlanya palu Yijipi-wardingki-patuju lani-jarrija nyanungurra-kujaku.¹³ Pakarninjarlalpalu-jana Yijirali-pinkiji wurrangku-juku jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku.¹⁴ Jinyijinyi-manulpalu-jana yuwarli panu ngurru-maninjaku pirli-jangka kujalu pirikiji* ngurru-manu walya-jangka marna-jangka. Kalalu-jana jinyijinyi-manu walya pangirninjaku miyi pardinjaku. Kulalu-jana Yijipi-wardingki-patuju mari-jarrija yangka kujalpalu warrki-jarrija mata-wangu.

¹⁵ Karnta-jarra jija-jarra jirrama Yipuru-jarraju kala-pala nyinaja yinyarla ngurrangka. Yirdi-jarraju Jiparra manu Puwa. Yangka kuja kalalu-jana kurdu pirltirrka mardarnu Yipuru-paturlu karntakarntaru, kurdu palka-jarrinjakungarntiji kalalu-jana nyanungu-jarraju jija-jarraju jirrnanganja nyinaja karnta wartardi-patuku. Parra jintangka, Yijipi-wardingki kingi-palangu wangkaja jija-jarraku,¹⁶ “Kajinjala Yijirali-pinki karntakarnta-kurlu nyina, yangka kuja kalu kurdu pirltirrka mardarni, kajili-jana karntakarnta mardarni, ngulajulu-jana yampiya karnta pinja-wangurlu. Kala kajili-jana wirriyawirriya mardarni, ngulajulu-jana pakaka!”

¹⁷ Kala-pala yinya-jarrarlu jija-jarrarlu puraja Kaatu, manu kala-pala yirriyirri rli purda-nyangu. Kujarlanya kula-pala purda-nyangu kingiji. Kulalpalu-jana pungu wirriyawirriya kujalu palka-jarrija.¹⁸ Kingirli yilyaja warrkini jinta maninjaku jija-jarraku. Kuja-pala yanurnu kingi-kirlangu-kurra, payurnu-palangu, “Nyiya-jangka kulanpajupala purda-nyangu? Wangkajarnangkupala pinjaku wirriyawirriyaku. Lawa, wankaru kankulu-jana mardarni.”

¹⁹ Jija-jarra-palarla wangkaja, “Yipuru-patu karntakarntaju kalu pirrijirdi nyina Yijipi-wardingki-patu-piya-wangu. Kurdu kalu-jana kapankurlu mardarni. Wangkami kalu-nganpa ngajarraku yungurlujarra yaninjarla nyina nyanungurra-kurlu kurdu palka-jarrinjakungarnti. Kala kapankurlu-juku kalu-jana mardarni kurduju ngajarra-wangurla-wiyi!”²⁰⁻²¹ Yuwayi, yinya-jarra jija-jarrarlu-pala Kaatuju jungangu purda-nyangu. Kuja-jangkaju, Kaaturlu-palangu kurdukurdu panu yungu nyanungu-jarraku. Yijirali-pinkirlijilpalu mayangu-juku kurdukurduju mardarnu.

²² Ngaka-pardu-karilki, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu yapaku, “Purda-nyangkajulu! Kajili-jana Yipurulu karntangu kurdu wirriyawirriya mardarni, maninjarla kijikalujana karru wiri-kirra yirdi-kirraju Niili-kirra yungu-jana ngawarraru kanjarla pinyi! Yampiyalu-jana karntakarnta pirltirrkaju pinja-wangurlu!”

2

Mujuju palka-jarrija Yijipirla

¹ Ngula-puruju wati nyinajalpa warlalja turnu-warnurla Liipi-kirlangurla. Karnta yupukarra-manu turnu-warnu-jangka jurru-jangka.² Ngakalku miyalu-jarrija, ngula kurdu wirriya mardarnu. Yuntardi-nyayirni, kala kaninjarni yuwarlirla wuruly-mardarnu Yijipi-wardingki-patu-kujaku, kajikalu maninjarla pinyi.³ Marnkurppa-jangka kirntangi-patu-jangka, ngati-nyanurlu kulalpa nyarrparlu wuruly-yirrakarla pirltirrkaju kaninjarni yuwarlirla. Ngati-nyanurlu manu yakuju wita parraja-piya, manu palyangu maparnu yungu ngapangka kankarlu warru yani yukanja-kujaku. Yirrarnu kurduju kaninjarni witangka, manu kangu karru-kurra kujalpalu marna kirrirdikirrirdi karrija ngapangka. Yirrarnu ngapangka kulkurru marna kirrirdi-wana yungu nguna yapa-kujaku nyanja-kujaku.⁴ Yinya kurduku kapirdi-nyanurlupa puranjayanu purdangirli-wanarlu. Kutulpa karrija, ngulalpa ngati-nyanuju nyangu karrinjarla kuja yakuju parraja-piya yirrarnu ngapangka. Manngu-nyangu nyanungurluju, “Nyarrpa-jarri marda kapu kukurnuju?”

⁵ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingiki yurntalu-nyanu yanurnu karru-kurraju parljirninjaku. Wapanja-yanulpa karru-wana karnta warrkini-patu-kurlu marna kirrirdikirrirdi-wana. Nyangulku yangkaju yakuju parraja-piya ngapangka, manurla wangkaja warrkiniki karntaku maninjaku.⁶ Maninjarlarla kangurnu kingi-kirlangu yurntalu-nyanuku. Kuja raa-pungu, nyangu wirriya kurdu kaninjarni. Nyanungujulpa yulaja, ngularla mari-jarrija. Wangkajarla karnta warrkiniki, “Waraa! Nyampuju kurdu Yipuru-patu-kurlangu!”

* 1:14 bricks

⁷ Kurduku kapirdi-nyanurlu yaninjarla japurnu, “Yuwa, maninjini mayirna Yipuru karnta yungungku kurdu nyampu warrawarra-kanyi nyuntuku?”

⁸ Kingiki yurntalu-nyanurla wangkaja, “Yuwayi, ngurru! Maninjinta!” Kaminarluru yinyarluru yaninjarla manunjunu kurdukupalangu ngati-nyanu, manu kangurnu karrurra. ⁹ Kingiki yurntalu-nyanurla wangkaja, “Kangka nyampu kurdu, manu lampurnurla yungka! Kapurnangu tala yinyi kujakuju.” Junga-juku, kangu kurduju ngurra-kurra, manu lampurnulparla yungu. Wiri-manu jirramaku yulyurpuku marda marnkurrpaku. ¹⁰ Ngula-jangkaju, kujalpa wirriyarlu ngarnu miyi manu kuyu, ngula-jangkaju ngati-nyanurlu pina-kangurla Yijipi-wardingi kingiki yurntalu-nyanuku, manurla pina-yungu nyanunguku. Ngula-nyanu rdakurl-kujurnu nyanungukuku kajanyanu. Yirdijirla yirrarnu Mujuju. Ngulaju yirdiji kuja ‘Wilypi-manurna Ngapangka’.

Mujuju wuruly-parnkaja Yijipi-ngirli nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Mirdiyana-kurra

¹¹ Mujujuju wiri-jarrinjarla wati-jarrijalku. Ngula parra jintangka yanu ngurra-kurra kujalpalu nyanungu-nyangu ngurrara-jinta Yipuru yapa warri-karrija. Nyangu-jana Yijipi-wardingi-patu kujalpalu-jana jinyijinyi-manu warri-karrija. Jintangu Yijipi-wardingkirilpa pinjarla yirrarnu warri-karrija jinta Yijirali-pinki wati Mujuju-piyajuku. ¹² Mujujurlu warru nyangu yapa ngalya-kari-kijaku. Lawa, kulalpa ngana nyangu. Ngula pungulku yinya Yijipi-wardingi, rdaku pangirninjarla milyingka yirrarnu walyirirla. Ngula pina-yanu ngurra-kurra.

¹³ Parra-karirla, Mujujuju pina-yanu ngurra yangka-kurra-yijala, manu nyangupalangu Yipuru-jarra wati-jarra, kulungkulpa-pala-nyanu ngarrurnu. Kuja jinta-karirliji pakarnu, Mujujurla wangkaja watiki kuja pakarnu jinta-kari, “Yuwa! Nyiya-jangka kanpa pakarni nyampuju? Nyuntu-jarrajunpala Yipuru-jarra-juku!”

¹⁴ Watingki yalu-manu Mujuju, “Nganangkungku nyuntuju milarnu kuwurtukungarduyu-piya nganta nganimpaku warla-pajirninjaku kulu-kujakuju? Kapunpaju pinyi mayi yangka-piya Yijipi-wardingi-piya kujanja pungu pirrarnirli?”*

Kuja Mujujurlu kuja-kurra purda-nyangu, nyanunguju lani-jarrija-nyayirni, manunyanu wangkaja, “Waraa! Marda kalu panungku milya-pinyi kujarna wati yangka pungu!” Ngula wuruly-parnkaja Yijipi-ngirliji wurnturu-nyayirni.

¹⁵ Kingirli purda-nyangu kuja Mujujurlu pungu Yijipi-wardingi. Junga, wangkajajana nyanungu-nyangu-patuku yurrukunyu-patuku pinjaku Mujujuku. Kala lawa. Kulalu palka-manu nyanunguju. Nyuru-juku wuruly-parnkaja Yijipi-ngirliji. Yaninja-yanujukulpa ngurra-kurra yirdi-kirraju Mirdiyana-kurra. Nyinaja warrarda yinyarla-juku muljunga.

¹⁶ Yinyarla ngurrangka Mirdiyana-kurra kala wati jinta nyinaja yirdiji Juturru. Nyanungu-nyangu yirdi jinta-karriji Ruulu. Nyanunguju maralyppingarduyu, mardarnulpa-jana wirliki-pala yurntalu-nyanu. Kalalurla warrawarra-kangu jiyipi-wati, manu kalalu-jana kangu mulju-kurra ngapa ngarninjaku. Parra jintangkalu yanurnu ngapa maninjaku, ngulajulpalu ngapa puta winjurnu parraja wiri-piyakurra jiyipi-watikiji. ¹⁷ Kala panu-kari jiyipikingarduyu-patulu yanurnu, manulu-jana jaarl-manu ngapa karntakarntaku jiyipi-kirliki. Karnta-patu yinya-patu kulalu ngapakurraru kutu-jarriyarla. Mujujurlu-jana nyangu, manu-jana wajirli-pungu yinya jiyipikingarduyu-patu ngula-jana ngapalku manu jiyipi-patuku. ¹⁸ Ngulalu yinya karntakarnta pina-yanu ngurra-kurra kirda-nyanu Juturru-kurra. Nyanungurlu-jana payurnu, “Yuwa, nyiya-jangkankulu pina-yanurnu kapankuju? Kula wantaju kanunju-jarrija murnma-juku. Kula-ngantalpankulu-jana murnma-juku ngapaju yungu jiyipikiji muljungkaju.”

¹⁹ Karnta-paturlulu yalu-manu, “Jiyipikingarduyu-paturlulu-nganpa jaarl-manu muljuju. Yijipi-wardingi watingki-jana wajirli-pungu muku. Ngula-jangka-jana ngapalku yungu jiyipi-watiki.”

²⁰ Ngula-jana payurnu, “Nyarrparalku nyampuju wati? Nyiyakunkulu yampinjayanu purdangirliji? Maninjintalu yungu ngarni ngalipa-kurlurlu!” Ngula-jangka, yanunjunurnulu Mujujuju.

²¹ Mujujuju yanurnu Juturru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, ngulalpa nyinaja Juturru-kurlangu warlalja-kurlu. Jutururlurla yungu nyanungu-nyangu yurntalu-nyanu Jipura Mujujuku yupukarra-jarrinjaku.

²² Ngaka, Jipurarluru kurdu wirriya pirtirrkka mardarnu, ngula Mujujurlu yirdi-manu Kurrrjama* Mujuju-nyanu wangkaja, “Ngajujurna yapa-kari nguru nyampurlaju. Kujarlanya karna yirdi-mani ngaju-nyangu kaja-nyanuju Kurrrjama.”

* 2:14 Nyangka Acts 7.27-28

* 2:22 ‘Kurrrjama’ yirdiji ngulaju ‘Yapa-kari Nguru-kari-wardingi’

²³ Ngakalku, yulyurru-patu-jangka palijalku Yijipi-wardingkiji kingiji. Yijipi-wardingki-paturlujulpalu-jana jinyijinyi-manu-juku Yijirali-pinkiji warrki-jarrinjaku, manulpalu-jana murrumuru-manu-nyayirni. Yulanjarlalpalu warlkurnu Kaatu yungu-jana muurl-mardarni Yijipi-wardingki-kijaku. ²⁴ Kaaturlu-jana purda-nyangu yulanja-kurra, ngula-jana manngu-nyangu nyanungurra-nyangu-patu nyurnunyunu-patu Yipuru-yamu, Yijaki manu Jakupu. Wangkaja-jana kamparru-wiyi kapu-jana tarngangkujuku warrawarra-kanyi nyanungurrarlangu. ²⁵ Yuwayi, Kaaturlu-jana nyangu Yijirali-pinkiji warrki-jarrinja-kurra pirijina-piya Yijipirli, ngulalpa-jana wajampa-jarrija-nyayirni.

3

Kaaturla wangkaja Mujujuku yungu-jana yapaku nyanungu-nyanguku nguru-yirrarni Yijipt-ngirli

¹ Mujujurlu kala-jana warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu nyanunguku lamparra-nyanu-kurlangu Juturru-kurlangu. Juturrujulpa nyinaja maralypikingarduyi ngurrangka Mirdiyanurla. Parra jintangka, Mujujurlu-jana nguru-yirrarnu jiyipiki manu narnukutuku jilja-wana ngulalu kutu-nyayirni yanurnu pirli wiri-kirra tarrikkurra yirdi-kirraju Jayinayi-kirra. ² Yinyarlanya warraja-jarrija YAAWIYI Kaatu-kurlangu marramarraju, milki-yirrarnu-nyanu Mujuju-kurra. Watiya wita parra-kurlu kampajalpa jarra wiri-kirli. Mujujurlu nyangu jankanja-kurra, kulalpa jankaja junga-nyayirni, lawa. ³ Mujuju-nyanu wangkaja, "Waraa! Nyiya nyampuju? Nyampuju-ka jankami-jiki-jala-ngarra! Kala lawa, yukuri-jiki-ka karrimi. Kutu-ngurlu karna nyanyi nyiya marda!"

⁴ Watiya kulkurru-jarra-ngurlu kujalpa jankaja, ngula-ngurlu YAAWIYI-rlu nyangu Mujuju yaninjarni-kirra, ngularla wangkaja nyanunguku, "Mujuju, Mujuju!"

Mujujurlu yalu-manu, "Nyyaku-wiyi?"

⁵ Ngularla Kaatulku wangkaja, "Kutu-jarrinja-wangu ngulangka-juku karriya! Nyampurlaju kanpa karrimi maralypi-nyayirnirli ngaju-nyangurla. Kujarlaju, rurrunyungka jamana-kurlangu nyuntu-nyangu.* ⁶ Ngaju karna-jana nyinami Kaatuju nyampurra-patuku Yipuruyamukuju manu Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyunukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi." Mujujujuni jani-jarrija-nyayirni Kaatu-kujaku nyanja-kujaku, ngula-nyanu jurnarrpalku parnta-yirrarnu yinngirirli.*

⁷ Ngularla YAAWIYI-lki wangkaja Mujujuku, "Nyanyi karna-jana Yijipi-wardingki-patu kuja kalu-jana murrumuru-mani ngaju-nyangu yapa, manu kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku. Purda-nyangurna-jana kujalpalulu ngajuku yulaja yungurna-jana muurl-mardarni. Milya-pinyi karna-jana kuja kalu murrumuru wiri nyina.* ⁸ Kujarlanyarna yanurnu nguru-nyayirni-wangu-jangkaju. Ngajurna yanurnu yungurna-jana muku kanyi Yijipi-wardingki-patu-kujaku. Kapurna-jana kanyi Yijipi-ngirliji, manu kapurna-jana nguru-yirrarni nguru-ngurrju-kurra kuja kalu miyi jayakurra nguna. Jalangu yapa panu-kari kalu nyina yinyarla ngurrangka Kanana-wardingki-wati, Yititi-wati, Yamuri-wati, Piriji-wati, Yipiti-wati manu Jipuji-wati. ⁹ Yuwayi. Purda-nyangurna-jana ngaju-nyangu yapaju yulanja-kurra. Milya-pinyi-jala karna-jana yangkaju kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-mani warrkiki yungulu warrki-jarrimi pirijina-piya. ¹⁰ Kujarlanya karnangku yilyami nyuntuju kingi-kirraju yungunpa-jana ngaju-nyangu yapa kanyi yinya-ngurlu Yijipi-ngirli nguru-karrikirra. Yanta yaruju! Maninjinta-jana jalangurlu-juku!"

¹¹ Mujujurlu wurra-manu Kaatuju, manurla wangkaja, "Kularna ngajuju wiri-jarlu! Kulaju kingirliji purda-nyanyi! Kulalparna-jana nyarrparlu yinyaju Yijirali-pinkiji kangkarla Yijipi-ngirliji, lawa!"

¹² Ngularla Kaatulku wangkaja nyanungukuju, "Ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu Yijipi-kirraju. Kajirna-jana kanyirni ngaju-nyangu yapa yinya-ngurlu, kangkarni-jana nyampu-kurra pirli-kirra yungunkujulurla pulka-pinyi. Yapangku kapulu milya-pinyi kujarnangku ngajulurlu yilyaja."

¹³ Ngula Mujujurlu japurnu Kaatu, "Yuwayi. Kapurna-jana yaninjarla kuja wangkama, 'Yangka Kaatu kujalpalu ngalipakupalangurlu puraja nyurru-wiyi, ngulangkujuni yilyajarni nyampu-kurraju.' Kajirna-jana kuja wangkama, kapujulu kapuru nyinanjarla japirni, 'Yuwa! Nyiya yirdi nyanunguju, manu nyiya-piya nyanunguju?' Kujarlalu kapujulu payirni. Nyarrpalkurna-jana wangkama? Nyiyanpa nyuntuju yirdi?"

* 3:5 Nyangka Acts 7.33

* 3:6 Nyangka Matthew 22.32, Mark 12.26, Luke 20.37

* 3:7 Nyangka Acts 7.34

¹⁴ Ngularla Kaatulku wangkaja, “NGAJU-JURNA JUKURRARNU. Ngaju-nyangu yirdiji YAAWIYI. Wangkaya-jana yinya yapaku kujarnangu ngajulurlu YAAWIYI-rlu yilyajarra. ¹⁵⁻¹⁶ Yimi-ngarrika-jana ngajuju yangka-juku Kaatu kujalpalu puraja nyurrurlaku-palangurlu nyurnu-paturlu Yipuruyamurlu, Yijakirli manu Jakupurlu. Wangkaya-jana kujarnangu ngajulurlu yilyaja yungunpa-jana nguru-yirrarni Yijipi-ngirliji. YAAWIYI ngaju-nyangu yirdiji tarnga-juku. Jalangu-jangkanya yungulpajulu yirdi-mantarla YAAWIYI. Yajarninjinta-jana purlka-patu Yijirali-pinki. Wangkaya-jana kujarnaju milki-yirrarnu ngaju nyuntu-kurra manu kujarnangu wangkaja. Wangkaya-jana kujarna-jana nyangu Yijipi-wardingki-patu jinyijinyi-maninja-kurra manu murrumurru-maninja-kurra. ¹⁷ Ngajulurlu kapurna-jana pina-kanyirni ngaju-nyangu yapa Yijipi-ngirli kuja kalu-jana murrumurru-mani-nyayirni. Kapurna-jana nguru-yirrarni ngurra ngurrju-kurra kuja-ka miyi jayakurra nguna. Jalangu yapa panu-kari kalu nyina yinyarla ngurrangka Kanana-wardingki-wati, Yititi-wati, Yamuri-wati, Piriiji-wati, Yiipiti-wati manu Jipuji-wati. Kapurna-jana ngurra jurnta kanyi, manu kapurna-jana yinyi ngaju-nyangu yapaku.”

¹⁸ Ngularla Kaatu wangkaja Mujujuku, “Kajinpa-jana yimi nyampu wangkami ngaju-nyangu yapaku, kapungku purda-nyanyi. Ngula-jangka, nyuntu manu purlka-patu Yijirali-pinkilirla yanta kingiki Yijipi-wardingki, kujalurla wangkaya, ‘Nganimpa Yipuru-paturlu karnalu purami Kaatu yirdiji YAAWIYI. Milki-yirrarnu-nyanu nganimpa-kurra. Yungurnalu jilja-kurra yani marnkurrpaku parraku, ngulangka yungurnalurla kuyu purrami YAAWIYI-ki. Yungurnalurla pulka-pinyi yinyarla-juku. Ngurrju mayi kajirnalul yani yinya-kurra?’ Kujanyalurla wangkaya nyuntu manu yinya purlka-patu kingikiji. ¹⁹ Kingi yinyarlu kulangu purda-nyanyi. Kapu-nyarra warla-pajirni jilja-kurra yaninja-kujaku. Kuja-kujaku kapurna jinyijinyi-mani yungunpu nyuntu purda-nyanyi wangkanja-kurra. ²⁰ Kala ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirirli kapurna jinyijinyi-mani nyurrurlaku yilyanjaku. Kapurna-jana murrumurru-mani-nyayirni yinyaju Yijipi-wardingki-patu yungujulu lanijarrimi-nyayirni ngajuku. Ngula-jangka, kapu-nyarra kingirli yilyamilki Yijipi-ngirliji. ²¹ Yuwayi, yinyarra Yijipi-wardingki-patu kapulu-nyarra lanijarrimi nyuntuku manu Yijirali-pinkiki. Kujarlaju kajinkili nyurrurla yapa-paturlu yampinja-yani Yijipi, kulankulu rdaka-jarra yani, lawa. Laningki kapulu-nyarra nyiyarningkijarra yinyi. ²² Yijipi yampinjukungarntirli Yijirali-pinki karntakarntarlu kapulu-jana japirni Yijipi-wardingki-patu karntakarnta kuja kalu kutu nyina marda yangka kuja kalu-jana warri-jarri nyanungurra-nyangurla ngurrangka. Kapulu-jana japirni jurnarpaku manu waninja-kurlanguku manu rdakakurlanguku kujalu ngurrju-manu pirlu yaltiri-jangka* manu kawurlu-jangka. Yijipi-wardingki-paturlu karntakarntarlu kapulu-jana yinyi Yijirali-pinki karntakarntaku, manu kapulu-jana Yijirali-pinkirli karntakarntarlu yinyi nyanungurra-nyangu yurntalu-nyanuku manu kaja-nyanuku. Kujarlunya kapulu-jana Yijirali-pinkirliji jurnta kanyi nyiyarningkijarraju Yijipi-wardingki-patukuju.” Kujanyarla wangkaja Kaatuju Mujujukuju.

4

YAAWIYI-rlirla yungu ngangkayi Mujujuku

¹ Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Yijirali-pinkirli, kula mardajulu purda-nyanyi ngajuju. Kalakajulu marda wangka, ‘Lawa, kula-nyanu YAAWIYI-rlu milki-yirrarnu nyuntu-kurra!’ Kajijili kuja ngajuku wangkami, nyarrpalkurna-jana wangkami ngajuju nyanungurrakuju?”

² Ngula YAAWIYI-rlilki payurnu, “Nyia ngulaju nyuntu-nyangu rdakangka?”

Mujujurlu yalu-manu, “Ngaju-nyangu watiya jukati nyampuju.”

³ Ngularla YAAWIYI-lki wangkaja, “Kijika walya-kurra!” Junga-juku, Mujujurluju kujurnu watiyaju walya-kurra. Ngula kapanku warna-jarrija, manu Mujujuju parnkaja lani. ⁴ YAAWIYI-rlu warla-pajurnu, manu wankajarla, “Kula parnkaya! Wipi-ngirli manta!” Junga-juku, Mujujurlu wipi-ngirli manu yinyaju warna. Kuja yungka marnpurnu rdakangku, warnaju pina watiya-jarrija. ⁵ Ngularla YAAWIYI wangkaja, “Kajinpa-jana yani Yijirali-pinkiki, ngulaju kijika watiya jukati nyuntu-nyangu walya-kurra yangka-piyarlu-yijala. Kaji warna-jarri, wipi-ngirli manta yungu watiya-jarri pina. Kajinkili nyanyi kuja-kurra, ngulaju kapungku nyanjarla ngungkur-nyinalku nyuntu-nyangu yimikiji. Yimi-ngarrirni kapunpa-jana ngajulurlu YAAWIYI-rlirnaju milki-yirrarnu nyuntu-kurra. Kapunpa-jana yimi-ngarrirni ngajuju yangka-juku Kaatu kujalpalu puraja nyanungurrakupalangurlu Yipuruyamurlu, Yijakirli manu Jakupurlu nyurru-wiyiji.”

* 3:22 silver

⁶ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Rdaka-nyanu yirraka jaatingka!” Junga-juku-nyanu Mujujurluju rdakaju yirrarnu jaatingka. Kuja wilypi-manu pina, ngulaju wijini palka-wangu lipiriji-piya. ⁷ Ngularla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Rdaka-nyanu pina-yirraka kanunju jaatingka!” Mujujurlu-nyanu rdaka yirrarnu pina kaninjarni jaatingka. Kuja wilypi-manu, ngulaju ngurrjulku wijini-wangu.

⁸ Ngularla YAAWIYI wangkaja, “Kajinpa-jana milki-yirrarni Yijirali-pinkiki yinya watiya jukati kuja-ka warna-jarrimi, marda kulangkulu ngungkurr-nyina kujarnangku ngajulurlu yilyajarra. Manu kajinpa-jana milki-yirrarni nyuntu-nyangu rdaka wijini-kirli, manu kaji ngurrju-jarrimi pina, marda kulangkulu ngungkurr-nyina-juku. ⁹ Kala lawa-juku kajili nyina ngungkurr-nyinanja-wangu nyuntuku, ngulaju ngapa manta karu Niili-jangka, winjika walya-kurra nyanungurra-puru-juku, manu kapu yalyu-jarrimilki.”

¹⁰ Mujujulparla jukuru-juku nyinaja YAAWIYI-ki purda-nyanjaku, wangkajarla nyanunguku, “Ngajurna ngurru, kularna-jana nyurru-wiyi yapa panuku wangkaja. Nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarnu ngaju-kurra, pulya-juku karna wangkami, manu karna yurrrkurduju kapakapa-jari. Kularna milya-pinyi nyarrpa yungurna-jana wangkami.”

¹¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Ngajurna YAAWIYI. Ngurrju-manurnangku lirraju. Ngampurrparluju kajikarnangku marnpirni yungunpa nyina wangkanja-wangu manu purda-nyanja-wangu. Manu ngampurrparluju kajikarnangku pampa-mani. Kajilpanpa pampa nyinayarla, kajikarnangku nyanjaku ngurrju-mani pina. ¹² Kulaju wiljiwilji-manta! Kula-nyanu yurrrkurduju-ngarrika! Yanta-jana Yijirali-pinkiki! Ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu. Ngajulurlu kapurnangku jungarni-mani nyarrpa yungunpa-jana wangkami.”

¹³ Mujujurlu kulalpa purda-nyangu jukururlu-juku, wangkajarla YAAWIYI-ki, “Waraa! Kulaju ngaju yilyaya! Yilyaya yapa jinta-kari!”

¹⁴ YAAWIYI-jirra kulu-jarrijalku Mujujuku, manurla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju kapurnangku nyuntukupurdangka papardi-puraji Yarurnu yilyamirni. Nyanunguju Liipi-kirlangu turnu-warnu-kurlangu. Nyanunguju pirrjirdi-ka wangkami. Kajingki nyuntu nyanyi, kapungku wardinyi-jarrimi-nyayirnilki. ¹⁵⁻¹⁶ Kapurna nyinami palka-juku nyuntu-jarrakaju, manu kapurnangkulpa jungarni-mani nyarrpa wangkanjaku. Kapurnangku nyuntu-wiyi jungarni-mani yungunpa nyarrpa wanga, ngula-jangka yimi-ngarrikarla ngaju-nyangu yimi Yarunukulku. Kapungku purda-nyanyi nyuntuju, manu kapungku marlaja wangkami nyuntuku yapa-patu-kurra. ¹⁷ Kanga nyuntu-nyangu watiya jukati Yijipi-kirra. Kajirnanangku ngaju nyarrpa wangkami, jukati-kirli-rla-jana milki-yirraka ngangkayi yapa-kurra yungungkulu nyanyi manu yungungkulu milya-pinyi nyuntuju yartarnarri-kirli ngaju-nyangu-kurlu.”

Mujuju pina-yanu Yijipi-kirra

¹⁸ Ngula-jangka, Mujuju pina-yanu nyanunguku lamparra-nyanu-kurra Juturru-kurra. Nyanungurla wangkaja, “Lamparra, ngurrju mayi kajirna pina-yani Yijipi-kirraju? Yungurna-jana pina-yani ngaju-nyangu yapaku wankaru-juku-japa kalu nyina.”

Juturrurlu yalu-manu nyanunguju, “Yuwayi, ngurrju kujaju. Yanta yaruju! Kaaturlu kapungku warrawarra-kanyi.” ¹⁹ Mujuju ngari witaku nyinaja Miridianurlaju, jungarni-manulpa nyiyarningkijarra wurnaku. Ngularla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Yanta pina Yijipi-kirra yaruju! Yinya-patu wati-patu kujalpangkulu japirdija kulu, ngulajulu palija muku.”

²⁰ Mujujurlu-jana manu nyanungu-parnta manu kaja-nyanu-jarra, manu yirrarnu-jana tangkiyirra. Nyanunguju wapanja-yanulpa Yijipi-kirra-pinangu kujalpalu yaninja-yanurnu purdangirli-wana tangkiyirra. Mujujupa wapanja-yanu jukati-kirli Kaaturkurlangu yartarnarri-kirli.

²¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Kajinpa Yijipi-kirra yukamirra, purda-nyangkaju wangkanja-kurra. Purda-nyangkaju yungungkulu yapangku nyanyi ngaju-nyangu-kurlu yartarnarri-kirli. Nyurrnangku kurru-pungu yartarnarriji nyuntukuju. Kingirli kapungku nyanyi nyiyarningkijarra-kurra ngaju-nyangu yartarnarri-kirli. Kala kapurna jurru marntarla-mani yungunku purda-nyanja-wangu nyina. Kulangku purda-nyanyi, manu kula-jana yapa nyuntu-nyangu yilya Yijipi-ngirli. ²² Kajingki warlapajirni yaninja-kujaku, wangkayarla kuja, ‘Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, “Nyuntu kanparla yulkami-nyayirni nyuntu-nyangu kaja-nyanuku kamparru-warnuku. Ngula-piya-yijala karna-jana Yijirali-wardingki-patuku yapaku yulkami. ²³ Yilyaya-jana Yijipi-ngirli yungujulu ngaju purami manu yungujulurla pulka-pinyi!

Kajinpa-jana mardarni-juku Yijipirla-juku, ngulaju kapurna pinyi nyuntu-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu.”’ Kujanyarla wangkaya kingikiji.”

²⁴ Ngula-jangka, Mujujuju yanulku Yijipi-kirra nyanungu-parnta-kurlu manu kaja-nyanu-jarra-kurlu. Ngunajalu kulkurru. Ngula-wangurla-wiyi, Mujujurlu kula ngarrka-kujurnu kaja-nyanu yangka purdangirli-warnu. Kujarlanya kapu YAAWIYI-rli pungkarla tarnnga-kurra Mujujuju. ²⁵⁻²⁶ Kuja-kujakuju, Mujuju-parntarlu Jipurarlu manu kanti, manu wirriyaju ngarrka-kujurnu. Yalyulpa karlija wijini-jangka. Ngula-jangka manu yinyaju pangki wita, manu ngula-kurlurlu marnpurnu Mujuju-kurlangu wirliya. Ngularla wangkaja, “Nyampu-kurlurlu yalyu-kurlurlurna Kaatu warla-pajurnu nyuntu-kujaku pinja-kujaku. Nyuntu ngaju-parnta-juku.” Ngularla Jipurarlu ngarrka-kujurnu wirriya, kujarlanya Kaaturluju yampija Mujujuju pinja-wangurlu.

²⁷ Kujalpa Mujuju yanurnu-juku kulkurru, YAAWIYI-rli wangkaja Yarunuku, “Yanta jilja-kurra yungunpa Mujuju nyanyi.” Junga-juku, Yarunuju yanu Mujuju nyanjaku kulkurru jilja-kurra, manu nyangu Mujujuju pirli tarrukurla yirdingaku Jayinayirli. Ngula Yarunurlu yaninjarla nyunjurnu Mujuju. ²⁸ Ngularla Mujujurlu yimi-ngarrurnu Yarunuku kujarla nyarrpa YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi Yijipikingarnti. Milki-yirrarnurla Yarunuku yangka watiya jukati Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli. Mujujurla wangkaja Yarunuku, “Kaatuju wangkaja yungurna-jana yartarnarri milki-yirrarni yapaku. Kajirna nyampu jukati kijirni walya-kurra, kapu warna-jarrimi. Manu kajirnjaju rdaka yirrarni jaatingka, ngulaju kapurna wijini-jarrimi. Kujakunyaju wangkaja Kaatuju.”

²⁹ Ngakalku kuja-pala Mujuju manu Yarunu yukajarra Yijipi-kirra, ngulajulu-jana warru turnu-manu purlkapurlka manu kurdungurlu manu kirda Yijirali-pinki. ³⁰ Ngula-jana Yarunurlu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra nyarrpa kujarla YAAWIYI wangkaja Mujujuku. Ngula Mujujurlu kujurnu watiya jukati walya-kurra, ngulaju warna-jarrija. Ngula pina manu, jukati-jarrija pina. Ngula rdakalku-nyanu yirrarnu jaatingka, kuja wilypi-manu pina, ngulaju wijini palka-wangu. Rdaka-nyanu pina-yirrarnu jaatingka. Kuja wilypi-manu pina, ngurrjulku karalya-nyayirni wijini-wangu. ³¹ Ngulalu nyangu Yijirali-pinkirli kuja-kurra, milya-pungulu kuja YAAWIYI-rli yilyajarni Mujuju yartarnarri-kirli. Wangkajalu-nyanu, “Kaaturlu-nganpa manngu-nyangu nganimpa. Kula-nganpa yampija. Nyangu-jana Yijipi-wardingki-patu nganimpa kujalpalu-nganpa murrumuru-manu.” Ngulalu muku parntarrinjunu walyangka, manulurla pulka-pungu nyanunguku.

5

Mujuju manu Yarunu-palarla yanu kingiki wangkanjaku

¹ Yangka Mujujurlu manu Yarunurlu kujalpalu-jana Yijirali-pinkiki milki-yirrarnu Kaatu-kurlangu yartarnarri, ngula-jangka-palarla yanu nyanjaku kingiki. Wangkaja-palarla nyanunguku, “YAAWIYI, yangka Kaatu kuja karnalu Yijirali-pinki yapangku purami, kujanya kangku nyanungulu wangka, ‘Kula-jana ngaju-nyangu yapa-patu warla-pajika! Yilyaya-jana jilja-kurra yungulu kurapaka wiri ngarni ngajuku pulka-pinjaku!’”

² Kingirli-palangu wurra-manu, manu-palangu wangkaja, “Ngana YAAWIYI-ji? Nyiyaku-wiyilparna purda-nyangkarla? Kula karna milya-pinyi! Kularna-nyarra Yijirali-pinkiji yilyami jilja-kurraju, lawa!”

³ Ngula-palarla Yarunu manu Mujuju wangkaja, “Yangka Kaatu kuja karnalu Yipurupaturlu purami, nyanungu-nganpa wangkaja jilja-kurra yaninjaku. Yinyarlanya kapurnalurla kuyu warntarri yinyi YAAWIYI Kaatuku. Kajinpa-nganpa warla-pajirni, marda kajika-nganpa nyurnu-mani, marda kajikarlipa palimi kulu wiri-jangka.”

⁴ Kingirliji-palangu wurra-manu-juku, manu-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Lawa! Nyiyaku kankulu-jana wangkami yapaku nyuntu-nyangu-patuku warriki yampinjaku manu yungulu nganta yani jilja-kurra? Pina-yanta-pala, manu wangkayalu-jana warriki-jarrinjaku! ⁵ Kulalparna-jana yilyayarla! Panu-jarlu-nyayirni nyanungurrāju! Nyiia-jangka-wiyinkili warrikiji lawa-jarrimi?”

⁶ Ngakalku parra jintangka-juku, kingi-jana wangkaja warrkini-patuku yangkapatu kujalpalu-jana Yijirali-pinki jinyijinyi-manu warrkiki pirijina-piyaku, wangkajajana, ⁷⁻⁸ “Nyurrurlarlu kalankulu-jana Yijirali-pinkiki yungu marna yungulu jurnungu-kurlurlu ngurrju-mani pirikiji yuwarli-wati ngantirinjaku. Kalalu panu-nyayirni pirikiji ngurrju-manu kuja-piyaju parra-kari parra-kari. Kala jalangu mata-jarrijalkulu. Kulalu ngurrju-mani piriki panu-jarluju, lawa. Kujarlanya kajulu ngajuju payirni yungulu yampimi warriki manu yungulu yani jilja-kurra yungulurla warntarri purrama Kaatuku. Kula karnarla kujakuju ngungkur-nyina! Jalangu-jangka kulalu-jana

yungka marna! Wangkayalu-jana yungulu-nyanu warlalja-mani marna pirikiki ngurrju-maninjaku. Jinyijinyi-mantalu-jana yungulu-jana panu-jarlu ngurrju-mani piriki yangka-piyarlu-yijala kuja kalankulu-jana yungu marna. Kajili-jana marnkurppa-mipa wita-kari wita-kari ngurrju-mani, ngulajulu-jana kurnta-ngarrika kajikalu mata-jarrimi. ⁹ Yuwayi, mayangkukukulu-jana jinyijinyi-manta warrki-jarrinjaku! Kulalu-jana wangkaya warrki-wangu nyinanjaku! Kajili kuja-piya-juku warrki-jarrimi, ngulaju kulalu purda-nyanyi Mujuju kuja-ka warlka wangkami.” Kujanya-jana kingiji wangkaja warrkini-patukuju nyanungu-nyangu-patukuju.

¹⁰ Junga-juku, yinya warrkini-patulu yanu Yijirali-pinki-kirra, manu wangkaja-jana, “Kingi wangkaja kula-nyarra yinyi marna piriki ngurrju-maninjaku. ¹¹ Wangkaja nyanunguju yungunkulu-nyanurla warrirni marnaku. Kulalu mata-jarriya nganta! Nyanungu wangkaja yungunkulu-jana ngurrju-mani piriki panu-jarlu yangka-piyarlu-yijala kuja kalarnalu-nyarra yungu marna kamparrurlu-wiyi.” ¹² Junga-juku, ngula-jangkaju, Yijirali-pinkijili yanu Yijipi-wana, marnalpalu manu warru piriki ngurrju-maninjakungarntirli. ¹³ Yijipi-wardingki-paturlujulpalu-jana jinyijinyi-manu warrkijarrinjaku, manu wangkajalu-jana, “Yaruju jungalu warrki-jarriya! Kingi wangkaja yungunkulu-jana ngurrju-mani piriki-wati panu-jarlu yangka-piya-yijala kujarnalunyaarra yungu marna.” ¹⁴ Nyampukungarnti, Yijipi-wardingkirilili-jana milarnu Yijirali-pinki ngalya-kari paaju nyinanjaku warrkini-patuku. Wangkajalu-jana, “Kajili nyurrurla-nyangu ngurrara-jinta mata-jarri, manu kajili wita-mipa warrki-jarrimi, ngulaju kapurnalu-nyarra pinjarla yirrarni!” Ngula-jangkaju, Yijirali-pinkirililpalu-jana putaputa ngurrju-mani piriki, kala lawa. Kulalu marna panu palka-manu, ngari wita-mipa. Yijipi-wardingki-paturlulu-jana pungu Yijirali-pinki paaju-wati, manulu-jana japurnu, “Yuwa! Nyiya-jangka kalu mata-jarrimi nyurrurlaku ngurrara-jinta-watiji? Wita-mipa kalu-jana pirikiji ngurrju-mani, kula panu-jarlu kamparru-piya!”

¹⁵ Ngulalu Yijirali-pinki paaju-patu yanu kingiki payirninjaku, “Wiyarrpaku! Nyiya-jangka kanpa-nganpa kuluju nyina? Ngari karnangkulu warrkini nyina? Nyiya-jangka kalu-nganpa nyuntu-nyangu warrkini-paturlu pinyi? ¹⁶ Nyuntu-nyangu wati-paturlu kula kalu-nganpa marna yinyi. Jinyijinyi-mani-jiki kalu-nganpa pirikiki panuku ngurrju-maninjaku kamparru-piya! Kuja karnalu-jana wita-mipa ngurrju-mani, ngulaju kalu-nganpa kulu-jarrimi, manu pinyi kalu-nganpa. Kula-nganpa kulu-jarriya! Yampiyanpa mata-pajirninja-wangurlu! Kulu-jarriya-jana nyuntu-nyangu wati-mipaku, kulalu-nganpa yinyi marnaju!”

¹⁷ Kingi-jana wangkaja, “Nyurrurlaju mata ngari! Warrki-wangu yungunkulu nyina nganta! Kujakunya kankujulu japirni yungunkulu yani jilja-kurra manu yungunkulurla kuyu warntarri purranjarla yinyi nyampuku YAAWIYI-ki! ¹⁸ Yanta pinalu warrkikirralku! Kularnalu-nyarra yarda yinyi marnaju. Kala kapunkulu-jana wurrangu-juku panu-jarlu piriki-wati ngurrju-mani yangka kamparru-piyarlu kuja kalarnalu-nyarra marna yungu. Lawangkaju kapurna-nyarra pinjarla yirrarni!”

¹⁹ Kujalu Yijirali-pinkirli paajurlu purda-nyangu, wangkajalu-nyanu, “Waraa! Nyarrpa-jarrimilkirli? Kajirli-pa-jana wita-kari wita-kari-mipa ngurrju-mani piriki, ngulaju kingi-kirlangu watingki kapulu-nganpa muku pinyi!” ²⁰ Ngula-jangkaju, yampinja-yanulu kingi-kirlangu ngurra, ngulalu pina-yanu Mujuju manu Yarunukurlangu ngurra-kurra kujalpalu-jana pardarnu. ²¹ Wangkajalu-palangu Mujujuku manu Yarunuku, “Kaaturlu yungulpangkupala nyuntu-jarrajungkarla! Nyuntu-jarrarajintanya kalu-nganpa kuluju nyina kingi manu nyanungu-nyangu warrkini-watiji. Nyumpalanpalarla kingikiji wangkaja nganimpaku yilyanjaku jilja-kurruku. Kujarlanya yungu-nganpa pinyi muku!”

²² Mujujuju jinta yanu YAAWIYI-ki wangkanjaku, payurnu nyanunguju, “YAAWIYI, nyiya-jangka kanpa-nganpa murrumurrumaninyampurla Yijipirila? Nganimpaju nyuntu-nyangu yapa. Yilayajarni mayinpaju yungunpa-nganpa murrumurrumaniny? ²³ Ngajurnarla yanu kingiki wangkanjaku yangka kujanpaju wangkaja. Ngula-jangkaju-jana kulu-jarrija nyuntu-nyangu yapaku, manu murrumurrumaniny kajana karrikarri-wangu-nyayirni. Nyiya-jangka kula kanpa-jana muurl-mardarni?”

6

¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Kapunpaju nyanyi ngaju kajirna kingi warla-pajirni Yijirali-pinki murrumurrumaninja-kujaku. Yartarnarri ngaju-nyangu-kurlurlu kapurna pinyi yungu-jana yapa yilyami Yijipi-ngirli jilja-kurra. Kapuju yapaju marlaja yilya ngajuku.”

² Ngularla Kaatu wangkaja Mujujuku, “Ngajujurna YAAWIYI. ³ Nyurru-wiyirnjaju milki-yirrarnu Yipuruyamu-kurra, Yijaki-kirra manu Jakupu-kurra. Wangkajarna-jana

ngaju-nyangu yirdiji yangka PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU Kaatu. Kulalpalu milya-pungu ngaju-nyangu yirdiji YAAWIYI. ⁴ Jangku-pungurna-jana walya Kanana. Nyinajalpalu yinyarla walyangka, kula nyanungurra-nyangurla. Yapa-karikilpa-jana karrija. ⁵ Jalangurlurna-jana purda-nyangu Yijirali-pinki yulanja-kurra. Milya-pinyi karna kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu murrumurru-maninjarla jinyijinyi-mani warrkiki pirijina-piya. Ngajulurlu kularna-jana wajawaja-manu ngaju-nyangu yapa kujarna-jana walya Kanana jangku-pungu nyanungurraku. ⁶ Yaninjarlalu-jana yimi-ngarrika Yijirali-pinkiki ngaju. Wangkaya-jana kuja, 'Ngajujurna YAAWIYI. Kapurna-jana warla-pajirni Yijipi-wardingki-patu murrumurru-maninja-kujaku manu jinyijinyi-maninja-kujaku warrkiki. Kulankulu-jana yarda warrki-jarrimilki. Ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kapurna-nyarra kanyi Yijipi-wardingki-patu-kujaku, manu kapurna-jana murrumurru-mani-nyayirni. ⁷ Kapunkulu ngaju-nyangulku yapa nyina, manu ngaju kapurna-nyarra nyurrurlaku Kaatu nyina. Kapunkulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu. Ngajulurlunya kapurna-nyarra kanyi Yijipi-wardingki-patu-kujaku, kulalu-nyarra jinyijinyi-manilki warrkikiji. ⁸ Kapurna-nyarra nguru-yirrarni walya yangka-kurra kujarna-jana jangku-pungu nyurru-wiyi Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Kapurna-nyarra walya yinyi nyurrurlaku. Kapu-nyarra karri nyurrurlakulku. Ngajujurna YAAWIYI.' Kujanyalu-jana wangkaya Yijirali-pinkiki."

⁹ Junga-juku, Mujujurluju yaninjarla-jana yimi-ngarrurnu Yijirali-pinkiki yimi yangka-juku kujarla Kaatu wangkaja. Kala lawa, kulalurla ngungurr-nyinaja. Yijipi-wardingki-paturlupalu-jana jinyijinyi-manu-juku warrki-jarrinjaku, manulpalu-nyanu Yijirali-pinkiji wajampa-jarrija-nyayirni. Kujarlanya kulalurla Mujujukuju ngurngkurr-nyinaja.

¹⁰⁻¹¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, "Ngarrirninjinka kingi yungu-jana Yijirali-pinki yilyami Yijipi-ngirli warla-pajirninja-wangurlu!"

¹² Mujujurlu wangkaja YAAWIYI-ki, "Yuwa! Yijirali-pinkirli kulajulu purda-nyanyi! Kingirlangurlu kulaju purda-nyanyi! Ngajurna ngurru, kularna-jana nyurru-wiyi yapa panuku wangkaja, manu nyarrparnarla wangkami nyanunguku?"

¹³ YAAWIYI-palangu wurra-juku wangkaja Mujujuku manu Yaronuku yungu-palarla wangkami kingiki Yijipi-wardingkiki yungu-jana Yijirali-pinki yilyami Yijipi-ngirli warla-pajirninja-wangurlu.

Nyampunya yirdi-watiji yapaju yangka kujalpalu nyinaja warlalja-kari warlalja-kari turnu-warnurla

¹⁴ Yijirali-pinkiji kalalu nyinaja warlalja-kari warlalja-kari turnu-warnurla. Nyampunya yirdi-watiji yangka paaju-watiji yangka kujalpalu-jana wiriwiri nyinaja yapaku warlalja-kari warlalja-kariki turnu-warnurlaku.

Yijirali-kirlangu kamparru-warnu kaja-nyanuju yirdiji Ruupunu. Ruupunurlulpa-jana kaja-nyanu murntu-pala mardarnu yirdi-watiji Yanaka, Paalu, Yijirunu manu Karrmi. Nyampu-patu wati-patujulpalu paaju nyinaja murntu-palaku warlalja-kari warlalja-kariki turnu-warnurlaku.

¹⁵ Jimiyani-kirlangu kaja-nyanu-patuju yirdiji Jimulu, Jamini, Yuyarda, Jakana, Juuru manu Jawurlu. Jawurluku ngati-nyanuju Kanana-wardingki. Nyampu-patu jika-pala wati-patulpalu paaju nyinaja jika-palaku warlalja-kari warlalja-kariki turnu-warnurlaku.

¹⁶ Liipikijirla rdipija 137-pala yulyurru. Kaja-nyanu nyanungu-nyangu-patuju yirdiji Kurrjuna, Kuyaja manu Mirari. Nyinajalpalu marnkurrparla warlaljarla turnu-warnurla.

¹⁷ Kurrjunarlulpa-palangu kaja-nyanu-jarra mardarnu yirdi-jarraju Lipini manu Jimayi. Nyinajalpa-pala jirramarla warlaljarla turnu-warnurla.

¹⁸ Kuyajakujurla rdipija 133-pala yulyurru. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuju yirdiji Yamarama, Yijara, Yipurana manu Yujiyali.

¹⁹ Mirari-kirlangu kaja-nyanu-jarraju Maali manu Muuji.

Nyampurranya warlalja-kari warlalja-kari Liipi-kirlangu. Kalalu-nyanu yirdi-watiji manggu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu.

²⁰ Wati yinya yirdi Yamarama yupukarra-jarrija nyanungu-nyangu kirdana-kurlangu ngawurru-nyanu-kurlu yirdiji Jakapati. Jakapatirli-palangu mardarnu Yaronu manu Mujuju. Yamaramakujurla rdipija 137-pala yulyurru.

²¹ Yinya wati yirdiji Yijara, kaja-nyanu-patu yirdi-patuju Kuura, Nipiki manu Jikiri.

²² Wati yinya yirdiji Yujiyali, nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patu yirdi-patuju Mijali, Lajapana manu Jijiri.

²³ Wati yinya Yarunu yupukarra-jarrija Yilijipa-kurlu yurntalpa Yaminitapa-kurlangu, manu kapirdi-nyanu Naajanaku. Yilijipaju karmulypa-jarrija Natapa-kurlu, Piyu-kurlu, Yalijara-kurlu manu Yijama-kurlu.

²⁴ Wati yinya yirdiji Kuura, nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiji yirdiji Yaajiri, Yalkana manu Yapijapa. Nyampu-patu kaja-nyanu-patujulpalu paaju-patu nyinaja marnkurrpa warlalja-kari warlalja-kari turnu-warnurla Kuura-kurlangurla.

²⁵ Yarunu-kurlangu kaja-nyanu Yalijara yupukarra-jarrija karnta-kurlu, kirda-nyanuju Putiyali. Ngula kurdu pirltirrka mardarnu Piniyaja.

Yuwayi, nyampunya yirdi-wati paaju-watikiji kujalpalu Liipi-kirlangurla turnu-warnurla nyinaja.

²⁶ Yinya-jarra papardirlangu Yarunu manu Mujuju, yinya-jarrakunya-palangu YAAWIYI-ji wangkaja, “Kangkarnili-jana ngaju-nyangu yapa-patu Yijirali-pinki Yijipi-ngirli. Kangkarnili-jana warlalja-kari warlalja-kari yinya-ngurlu nguru-ngurlu.”

²⁷ Junga-juku, yinya-jarranya-palarla yanu wangkanjaku Yijipi-wardingki kingiki. Wangkaja-palarla yilyanjaku Yijirali-pinki Yijipi-ngirli warla-pajirninja-wangu.

Kaaturla yarda wangkaja Mujujuku yungurla wangka Yijipi-wardingki kingiki.

²⁸ Kujalpa Mujuju nyinaja-juku Yijipirila, YAAWIYI-rla wangkaja, ²⁹ “Ngajurna YAAWIYI. Yaninjarla yimi-ngarrika Yijipi-wardingki kingiki nyiyarningkijarra kuja karnangu ngaju wangkami.”

³⁰ Mujujurla wangkaja nyanunguku, “Lawa, kula ngajuju ngurrju wangkanja-panu. Nyarrpa kularnarla wangkami. Kulaju ngajuju purda-nyanyi.”

7

¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Ngajurnangu nyuntuju milarnu yungunparla Kaatu-piya nyina Yijipi-wardingki kingiki. Manu ngajurna milarnu nyuntukupurdangka papardi-nyanu Yarunu yungungku nyina nyuntuku jarukungarduyu, yungungku marlaja wangkami. ² Kapurnangu ngajulurlu nyuntuju yimi-ngarriirni nyarrpa wangkanjaku. Yimi-ngarrika Yarunuku ngaju-nyangu yimi, ngula-jangka yungurla wangka kingikilki. Kapurla kuja wangkami kingikiji, ‘Kula-jana warlapajika Yijirali-pinki yapa kajili yampinja-yani Yijipi!’ ³ Ngajulurlu kapurna-jana nguru-yirrarri warlalja turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari ngaju-nyangu yapa Yijirali-pinki Yijipi-jangka. ⁴ Kapu juru marntarla-juku nyina. Kulangu purda-nyanyi. Ngula-jangka, kapurna-jana murrumuru-mani Yijipi-wardingki-patu yapaju. Ngula-jangka, kapurna-jana nguru-yirrarri warlalja turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari ngaju-nyangu yapa Yijirali-pinki Yijipi-jangka. ⁵ Kajirna-jana murrumuru-mani Yijipi-wardingki-patu yapa, manu kajirna-jana nguru-yirrarri Yijirali-pinki Yijipi-ngirli, ngula-jangka Yijipi-wardingki-paturlu kapujulu milya-pinyi ngaju YAAWIYI.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku.

⁶ Junga-juku, Mujujurlu manu Yarunurlu-palarla kingikiji yimingki yangkangu-juku yimi-ngarrurnu kuja-palangu YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi. ⁷ Kuja-palarla Mujuju manu Yarunu yanu wangkanjaku kingiki, purlka-jarralpa-pala nyinaja. Mujujukujurla rdi-pija 80-pala yulyurru, manu Yarunukujurla 83-pala yurlyurru rdi-pija.

Yarunu-kurlangu watiya jukati warna-jarrija

⁸⁻⁹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Kajin-palarla yani nyuntu-jarra Yijipi-wardingki kingiki, kapungkupala payirni yungunpalarla milki-yirrarri yartarnarri. Mujuju, kajingki kujarlu payirni, wangkayarla Yarunuku yungu kijirni nyanungu-nyangu jukati walya-kurra kamparru kingikiji. Kapu warna-jarrimi.”

¹⁰ Junga-juku, Mujuju manu Yarunu-palarla yanu nyanjaku kingiki. Kuja-palangu payurnu yartarnarri nyanjaku, Yarunurlu jukati kujurnu walyangka kamparru kingikiji manu nyanungu-nyangu warrkini-watiki. Yinya jukati warna-jarrija.

¹¹ Ngula-jana kingirli yajarnununu nyanungu-nyangu pinangkalpa-patu manu ngangkayi-kirli-wati, jinta-kari jinta-karirilpalu mardarnu yartarnarri. ¹² Kujurnulu-jana muku jukati walya-kurra, manu nyanungurra-nyangu jukati-wati warna-jarrijalu muku. Kala Yarunu-kurlangu warnangu-jana muku ngarnu warna-wati-kariji. ¹³ Kingijilpa juru marntarla-juku nyinaja. Kulalpa-palangu purda-nyangu Mujuju manu Yarunu. Kujanya-palangu kamparru-wiyiji wangkaja YAAWIYI kingi-kirliji.

Ngapa ngulalpa parnkaja karrangka Niilirla ngulaju yalyu-jarrija

¹⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kingiji jurru marntarla-juku. Warla-pajirni-jiki kajana yapaju Yijipi-kijaku yampinja-kujaku. ¹⁵ Jukurra mungalyurru, yanta karru Niili-kirra. Pirntinyarrarla karriya karru-wana. Kangka nyuntu-nyangu watiya jukati yangka kuja warna-jarrija. Pardakarla kingiki kaji yanirni karru-kurra julyurlpaku. ¹⁶ Kaji yani yali-kirra, kujarla wangkaya, ‘YAAWIYI-ji Kaatu ngulaju Yipuru-patuku yapakuju. Yilyajarniji nyuntuku wangkanjaku. Kujanya kangku wangkami nyanunguju, ‘Kula-jana warla-pajika ngaju-nyangu yapa jilja-kujaku. Ngajuku yungujulurla pulka-pinyi yalirlaju.’ Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju. Nyuntulurlunpa jawirri purda-nyangu wangkanja-kurra kamparrurlu-wiyi. ¹⁷ Kujanya kangku wangkamilki nyanunguju, ‘Nyuntulurlunpa payurnu Mujuju ngana nganta ngajuju. Ngurrju, kapurnangu ngaju-nyangu yartarnarri milki-yirrarni yungunpaju milya-pinyilki ngana ngajuju.’ Junga kujaju. Mujujurlu kapu ngapa pakarni karrangka Niilirla nyampu-kurlurlu jukati-kirlirli. Kaji pakarni, kapu ngapaju yalyu-jarrimi. ¹⁸ Ngula-jangka, kapulu yawu-watiji karru Niilirlaju palimi muku, manu kapu ngapaju pukulyu-nyayirni parntimi. Kulankulu Yijipi-wardingki-paturlu ngapaju ngarni yalirlaju.’”

¹⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkayarla Yarunuku yungu nyanungu-nyangu jukati mani yungu-jana karru manu mangkuru-kari mangkuru-kari jily-ngarrirni manu mulju-wati Yijipirla. Kaji-jana jily-ngarrirni jukati-kirlirli, ngapa-watiji kapulu yalyu-jarrimi muku, manu ngapa-wati kartakurla manu ngamingka kapulu muku yalyu-jarrimi.”

²⁰ Junga, kujalu Yijipi-wardingki kingi manu nyanungu-nyangu warrkini-patu yannuru karru Niili-kirra, Mujujurla wangkaja Yarunuku ngapa pakarninjaku jukati-kirlirli. Kuja Yarunurlu ngapa pakarnu, yalyu-jarrija muku. Kingirli manu warrkini-paturlulu nyangu kuja-kurra. ²¹ Ngulalu ngapa-ngawurru yawu-wati ngapangka palija muku, manu pukulyu-jarrijalkulpa. Karrujulpa punku-nyayirni parntija. Kulalpalu ngapaju ngarnu. Ngapa-wati Yijipirla yalyu-jarrija muku.

²² Ngula-jangka, Yijipi-wardingki-paturlu ngangkayi-kirlirlili ngapa maninjarla yalyu-kurra-manu-yijala Mujuju-piyarlul. Kuja-jangka Yijipi-wardingki kingi yada jurru marntarla-jarrija. Kulalpa-palangu Mujuju manu Yarunu purda-nyangu. Warla-pajurnu-juku-jana Yijirali-pinki yapa-patu yaninja-kujaku Yijipi-jangka. Kujanya-yijala-palangu YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku manu Yarunukuju kingi-kirliji. ²³ Kingiji-palangu Mujujuku manu Yarunukuju jurnta yanu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra. Kula-palangu purda-nyangu nyanungu-jarra. ²⁴ Yijipi-wardingki-paturlu yapangku kulalu ngapa ngarnu karru Niilirla. Kalalu karru-wana pangurnu ngapakupurdarlu, kala lawa. Ngapakulpalurla warrarda warrurnu.

YAAWIYI-rla-jana jangkardu yilyaja Yijipi-wardingki-patuku jarlji-wati

²⁵ Yangka kuja YAAWIYI-rla ngapa yalyu-manu karru Niilirla, yalyuju ngunaja karrangka wirli-pala parraku.

8

¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yaninjarla kujarla wangkaya Yijipi-wardingki kingiki, ‘Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, ‘Ngaju-nyangu yapangku yungujulurla ngajuku pulka-pinyi jiljajangka. Kula-jana warla-pajika! ² Kajinpa-jana warla-pajirni, kapurna-nyarra jangkardu yilyamirra panu-jarlul-nyayirni jarlji-wati Yijipi-wardingki-patukuju. ³ Kapu karru Niiliji karri panu-nyayirni-kirli jarlji-kirli. Kapulu yanirni karru-ngurlu, manu kapulu yukami nyuntu-nyangu yuwarli-kirra kuja kapa nyuntu-nyina. Kapulu yani yangka-kurra kuja kapa jarda nguna, manu kapulu juurl-pinyi warru nyuntu-nyangu pangkarrarla. Yuwayi, kapulu jarlji-watiji warru yani, manu kapulu yuka nyuntu-nyangu yapa-kurlangu yuwarli-paturla manu wiriwiri-kirlangu yuwarli-paturlangurla. Kapulu juurl-pinyi purranja-kurlangu-kurra manu parraja-kurra kuja kalu warrkini-watirli mangarri ngurrju-mani. ⁴ Yuwayi, kapulu jarlji-watiji warru juurl-pinyi nyuntu-wana manu nyuntu-nyangu wiriwiri-wana manu yapa-patu-wana.’” Kujanya yungunparla wangka Yijipi-wardingki kingikiji.”

⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkayarla Yarunuku yungu nyanungu-nyangu watiya jukati mani manu yungu jily-ngarrirni karru manu marlurikari marluri-kari manu mulju-wati. Kaji kuja-jarri, ngari kapulu panu-jarlul-nyayirni jarlji-wati wilypi-pardimi muku ngapa-kari ngapa-kari-jangka Yijipirla.” ⁶ Junga-juku, Yarunurlu jily-ngarrurnu muku karru, marluri-kari marluri-kari manu mulju-wati Yijipirla. Panu-jarlul-nyayirni jarlji-watili wilypi-pardija ngapa-ngurlu, manulpalu

juurl-pungu warru Yijipirla. ⁷ Ngula-puru, ngangkayi-kirli-patu Yijipi-wardingki-patulu yanurnu nyanungurra-nyangu yartarnarri-kirli, manulu-jana jarlji-wati muku marlaja wilypi-pardija ngapa-ngurlu. Panu-jarlu-nyayirni jarlji-watilpalu juurl-pungu Yijipirla. ⁸ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirli-palangu yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu nganta-palarla yani nyanjaku. Kuja-pala yukajarra, wangkaja-palangu, “Wangkayaju-palarla YAAWIYI-ki yungu-nganpa jurnta kanyi nyampu jarlji-wati ngajuku manu ngaju-nyangu yapaku. Kaji-jana kanyi muku, ngula-jangka kapurnan-nyarra jilja-kirra yilyamilki yungunkulurla pulka-pinyi nyanunguku yinyarla.”

⁹ Mujujurlu japurnu kingiji, “Wangkayaju jalangu! Nyangurlarnarla wangkami YAAWIYI-kiji nyuntuku manu nyuntu-nyangu warrkini-watiki manu yapaku? Kajirnarla wangka, ngula-jangkaju kapulu-nyarra jarlji-watiji jurnta yanilki nyurrurlakuju, manu kapulu yani nyurrurla-nyangu yuwarli-kijakuju. Kapulu pina-yani karru Niilikirra yangka kujalpalu kamparru-wiyi nyinaja.”

¹⁰⁻¹¹ Kingirla wangkaja Mujujuku, “Wangkayajurla YAAWIYI-ki jukurra.”

Mujujurla wangkaja nyanunguku, “Yuwayi, kajirnarla wangka YAAWIYI-ki jukurra, kapulu jarlji-watiji muku yani nyuntu-kujaku manu nyuntu-nyangu warrkini-kijaku manu yapa-kujaku. Kapulu yani yuwarli-ngirli, manu kapulu nyina karru Niili-miparla. Ngula-jangka kapunpa milya-pinyi YAAWIYI kanganpa Kaatu nyina ngajuku manu ngaju-nyangu yapaku.”

¹² Ngula-jangka, Mujujurlu manu Yarunurlu-pala yampinja-yanu kingiji. Parrakarirla Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Wiyarrpaku! Kangka-jana jurnta nyampu jarlji-wati Yijipi-wardingki yapa-kujaku, yangka kujanpa-jana nyuntuluru jangkardu yilyajarni!” ¹³ YAAWIYI-rlilpa Mujujuju purda-nyangu wangkanja-kurra, ngula yalu-manu. Jarlji-watijili muku palija kaninjarni yuwarli-watirla manu yarlu-kari yarlu-karirla ngurujarraranypa. ¹⁴ Yijipi-wardingki-paturlulpalu-jana manu warru jarlji-wati kujalu palija. Jarlji-watijilpalu pukulyu-jarrija, manulpa punku-nyayirni parntija. ¹⁵ Kuja-jana kingirli nyangu nyurnu-wati jarlji-wati, yarda jurru marntarla-jarrija. Kula-palangu purda-nyangu Mujuju manu Yarunu kuja-palarla yanurnu wangkanjaku. Kujayijala yangkaju YAAWIYI kamparru-wiyiji wangkaja kingi-kirliji, yangka kapu jurru marntarla-jarri-pina purda-nyanja-wangu nganta.

YAAWIYI-rlilpa panu-jarlu kiwinyi jangkardu yilyaja Yijipi-wardingki-patuku

¹⁶ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkayarla Yarunuku yungu nyanungu-nyangu jukati mani manu yungu pakarni walya. Kaji walya pakarni, kapu walya-jangkaju kiwinyi palka-jarrimi panu-nyayirni* ngurujarraranypa Yijipirla.” ¹⁷ Junga-juku, Yarunurlu manu jukati nyanungu-nyangu, ngula pakarnu walya kujarla Mujuju wangkaja. Kuja yungka pakarnu, walya-jangkaju kiwinyi panu-jarlu-nyayirni palka-jarrijalu Yijipirlaju. Kiwinyijilpalu paarr-pardija yapa-wana manu puluku-patu-wana. ¹⁸ Ngula-jangkalu Yijipi-wardingki-paturlu ngangkayi-kirli-rlil walyayijala pakarnu jukati-kirli-rlil nyanungurra-nyangu-kurlurlu. Yartarnarri-kirli-rlil yungulu walyaju kiwinyi-mantarla, kala lawa. Kiwinyijilpalu paarr-pardija-juku yapa-wana manu puluku-patu-wana. ¹⁹ Ngulalurla ngangkayi-kirli-wati wangkaja kingiki, “Lawa, kulalparnalul nyarrparlu walya kiwinyi-mantarla nganimpa-nyangu yartarnarri-kirli-rlil. Kaatu-kurlangu-mipa-kurlurlu yartarnarri-kirli-rlil-ka Yarunurluju walyaju kiwinyi-mani.” Kingijilpa nyinaja jurru marntarla-juku, purda-nyanja-wangu. Kujayijala YAAWIYI-ji kamparru-wiyiji wangkaja kingi-kirliji yangka kapu jurru marntarla-jarri purda-nyanja-wangu.

YAAWIYI-rlilpa yimangi-wati jangkardu yilyaja Yijipi-kirra

²⁰ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yakarra-pardiya jukurra mungalyurru, manu yanta karru-kurra. Pardakarla Yijipi-wardingki kingiki yalirla kaji yanirni. Kaji yanirni, kujarla wangkaya, ‘Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, “Ngaju-nyangu yapangu yungujulurla pulka-pinyi ngajuku jiljangka. Kula-jana warlapajika! ²¹ Kajinpa-jana warla-pajirni, kapurnangku jangkardu yilyamirra yimangi-wati nyuntukuju. Kapulu paarr-pardimi yuwarli nyuntu-nyangu-kurra, kapulu warru paarr-pardimi nyuntu-wana manu nyuntu-nyangu warrkini-wana manu yapa-wana. Manu kapulu-nyarra kii-purrami-nyayirni. Yuwarli-wati Yijipirla kapulu yimangi panu-jarrimi manu walyarlangurla. ²² Kularna-jana yimangi yilyami nguru-kurra Kujunu-kurraju, lawa. Ngaju-nyangu yapa kala nyina yalirlaju Yijirali-pinki. Kulalu-jana mata-mani yimangi-watirliji yalirlaju Kujunurla. Kajinpa-jana nyanyi yali yimangi-wati, kapunpaju milya-pinyi ngajuju YAAWIYI nyampurla ngurungka. ²³ Yuwayi, jukurra ngaju-nyangu

* 8:16 gnats

yartarnarri-kirlirli kapurna-jana jangkardu yilyami yimangi-watiji Yijipi-wardingki-patukuju. Kajili-nyarra jangkardu yanirni nyuntuku manu nyuntu-nyangu yapaku, kapurna-jana muurl-mardarni ngaju-nyangu yapa.” ’ Kujanyarla wangkaya Yijipi-wardingki kingikiji.” Junga-juku, Mujuju yanu kingiki yimi-ngarririnjaku yangka kuja kapu-jana YAAWIYI-rli yimangi jangkardu yilyamirni nyanunguku manu nyanungu-nyangu yapaku.

²⁴ Junga kujaju. YAAWIYI-rli-jana jangkardu yilyaja yimangi panu-jarlu-nyayirni. Paarr-pardijalu kingi-kirlangu yuwarli-kirra manu yuwarli panu-kari-kirra yangka warrkini-kirlangu-kurra. Yimangiji panu-nyayirni Yijipirlaju. ²⁵ Ngula-palangu kingirli yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-pala nganta nyanyi. Kuja-pala yanurnu, nyanungu-palangu wangkaja, “Yuwayi, nyuntulurlu manu nyuntu-nyangu yapangkurlu warntarri kuyu yungka Kaatuku nyampurla-juku ngurungka.”

²⁶ Mujujurlu yalu-manu nyanunguju, “Lawa! Kajirnalujana puluku-wati pinyi, manu kajirnalurla purranjarla yinyi YAAWIYI-ki Kaatuku, kapulu-nganpa Yijipi-wardingki-paturlu nyanyi, manu kapulu-nganpa kulu-jarrimi kajirnalujana puluku-wati jurnta pinyi. Kapulu-nganpa wangkami, ‘Yuwa! Nyiya-jangka kankulu-jana pulukuju pinyi? Mukunypa kalu-nganpa nyina. Purami karnalu-jana!’ Ngula-jangka kapulu pirlu mani, kapulu-nganpa luwarni tarnnga-kurra pinjakungarntirli! ²⁷ Kujarlanya kularnalurla YAAWIYI-kiji warntarriji purrami nyampurlaju. Kujakuju kapurnalu jilja-wana wapami parra marnkurrrpaku. Yinyarlanya kapurnalurla kuyuju purrami nyanungukuju. Kujakunya-nganpa YAAWIYI-ji wangkaja.”

²⁸ Ngula kingirli yalu-manu Mujuju, “Yuwayi, nyuntu manu nyuntu-nyangu yapalu yanta jilja-kurra Yijipi yampinjarla. Kulalu wurnturu yanta. Ngarili kutu-mipa yanta yungunkulurla YAAWIYI-ki kuyu purranjarla yinyi Kaatuku. Yaninjakungarntijirla wangkaya yungu-nganpa yimangi jurnta yilyami.”

²⁹ Mujujurla wangkaja nyanunguku, “Yuwayi, yampinja-yanilki karnangu. Kapurnarla wangkami YAAWIYI-ki. Jukurra kapu-nyarra yimangirli yampimilki nyuntu manu nyuntu-nyangu warrkini manu yapa-patu. Purda-nyangkaju! Kula-nganpa yulyurlku-yungka yarda! Kula-nganpa warla-pajika jilja-kujaku yungurnalurla purrami kuyu warntarri-nyayirni-wangu YAAWIYI-ki.”

³⁰ Ngula-jangka, Mujujurlu yampinja-yanu kingiji, manurla wangkaja YAAWIYI-ki. ³¹ YAAWIYI-rli purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra. Parra-karirla-jana yimangiji jurnta yilyaja kingiki manu nyanungu-nyangu warrkini-patuku manu yapa-patuku. Kulalpa jintarlangu-puka yimangi wankaru nyinaja. ³² Kingiji yarda jurru marntarla-jarrija. Kula manngu-nyangu yangka kujarla kamparru yijardu-wangu wangkaja Mujujuku yangka kapu-jana yilya nganta Yijirali-pinki Yijipi-ngirli, lawa. Warla-pajurnu-juku-jana jilja-kujaku.

9

YAAWIYI-rli-jana Yijipi-wardingki-kirlangu kuyu-wati nyurnu-maninjarla jurnta pungu

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yaninjarla wangkayarla Yijipi-wardingki kingiki, ‘Kujanya gangku wangka YAAWIYI-ji yangka Yipuru-patu-kurlangu Kaatuju nyuntukuju, “Ngaju-nyangu yapangku yungujurla pulka-pinyi ngajuku jiljanga. Kula-jana warla-pajika!” ’ ” ² Ngula-jangka, Mujujurla yaninjarla wangkaja kingiki, “Marda kapunpa-jana warla-pajirni Yijirali-pinki yapaju. Marda kapunpa-jana nyampurla Yijipirla mardarni.

³ Kajinpa-jana mardarni, YAAWIYI-rli kapungku murrumuru-mani nyanungu-nyangu yartarnarri-kirlirli. Kapu-jana murrumuru-mani nyuntu-nyangu puluku-wati, manu kapu-jana murrumuru-mani nantuwu-wati, tangkiyi-wati, kawartawarta-wati manu jiyipi-wati ngurujarranypa Yijipirla. Kapulu nyurnu-jarrinjarla muku palimi. ⁴ Kala Yijirali-pinki-kurlanguju kuyu-watiji, YAAWIYI-rlji kapu-jana warrawarra-kanyi. Kula jintarlangu-puka nyurnu-jarrinjarla palimi. ⁵ Yuwayi, YAAWIYI-ji wangkaja jukurrarlu kapu-jana kuyu-watiji muku pinyi tarnnga-kurra, manu kapulu palimi.”

⁶ Junga, parra-karirla YAAWIYI-rli-jana puluku-wati Yijipi-wardingki-kirlangu muku pungu yangka kujarla wangkaja Mujuju kamparru-wiyi. Kuyu-watijili muku palija. Kulalu Yijirali-pinki-kirlangu palija, lawa. Kula jintarlangu-puka, lawa. ⁷ Yijipi-wardingkirli kingirli-jana nyangu nyanungu-nyangu puluku-wati palinja-kurra, manu puluku-wati nyanungu-nyangu yapa-kurlangu. Ngula-jana nyanungu-nyangu-wati yilyaja Kujunukurra kujalpalu Yijirali-pinki yapa-patu nyinaja. Yaninjarlalu-jana nyangu Yijirali-pinki-kirlangu puluku-wati wankaru-juku. Yanu-pinalu, manulurla wangkaja kingiki. Nyanungujulpa nyinaja jurru marntarla-juku. Kula manngu-nyangu yangka kujarla

wangkaja Mujujuku kapu-jana nganta Yijirali-pinki yapa yilyami jilja-kurra, lawa. Warla-pajurnu-jana yaninja-kujaku.

YAAWIYI-kilirla marlaja murrumurru-jarrija Yijipi-wardingki yapa-patu, japirnpa-kurlu-jarrijalu

⁸ Ngula-jangka, YAAWIYI-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Nyuntu-jarrarlu-juku-pala turla-manta yulypulypa kilyirrpajangka. Mujuju, nyunturlu kijika yulypulypaju kankarlarra nguru-kurra yungungku Yijipi-wardingkirli kingirli nyanyi. ⁹ Kapu yulypulypa jurdu-piya-jarrimi, manu kapu warlpangku kanyi Yijipi-wana. Jurduju kapu-jana pirri-mani Yijipi-wardingki yapangka manu kuyu-watirla yungu-jana japirnpa rdirr-pinyi palkangka. Japirnpaju kapu wiri-jarrimi, manu kapu-jana yapaju palkaju wijini-mani.”

¹⁰ Ngula-jangka, Mujuju manu Yarunu-pala yanu yulypulypa maninjaku kilyirrpajangka. Yaninjarla-pala karrija kamparru kingirla. Ngula-jangka, Mujujurlu yulypulypaju kankarlarra kujurnu nguru-kurra. Yijipi-wardingki-patu yapa manu kuyu-watili muku japirnpa-kurlu-jarrija, mukul rdirr-yanu japirnpaju. ¹¹ Yijipi-wardingki-patu yapajulu muku japirnpa-kurlu-jarrija, manu ngangkayi-kirli-watirlangu. Kujarlanya kulalpalu kamparru karrija Mujujurla, kulalpalu waalparrunulku yangka-piyarluyijala. ¹² Junga kujaju! YAAWIYI-kijirla marlaja jurru marntarla-jarrija pina kingiji. Kulalpa-palangu purda-nyangu Mujuju manu Yarunu. Kuja-yijala-palangu YAAWIYI-ji wangkaja kamparru-wiyi yangka kapu kingi jurru marntarla-jarri pina nganta.

YAAWIYI-rlu kujurnu ngapa kunarda-kurlu yalkiri-ngirli Yijipi-wardingki-patu murrumurru-maninjaku

¹³ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Jukurra mungalyurru yakarra-pardinjarlarla yanta Yijipi-wardingkiki kingiki. Kujarla wangkaya, ‘Nyampunya kangku YAAWIYI-ji yangka Yipuru-patu-kurlangu Kaatu wangkami nyuntukuju, “Ngaju-nyangu yapangku yungujurla pulka-pinyi jiljanga. Yilyaya-jana, warla-pajirninja-wangurlu. ¹⁴ Kajinpa-jana warla-pajirni warrarda, kapurnanguku murrumurru-mani ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli. Kapurna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu warrkini-patu manu yapa-patu murrumurru-mani nyampu Yijipirla. Yungunpa milya-pinyilki kula-ka ngana ngaju-piyaju nyina nyampurlaju. ¹⁵ Kajirna ngampurra-jarriyarla kamparru-wiyi, ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kapurna-nyarra nyurrurlaju muku pungkarla nyurru-juku. Kapurna-nyarra riwarr-mantarla muku. ¹⁶ Kala lawa! Wankaru-juku karna-nyarra mardarni yungunkulu ngaju-nyangu yartarnarri nyanyi. Ngajurna-nyarra wankaru mardarnu yungulu-jana yapa ngurujarranyparlu yimi-ngarrirni ngaju-nyangu yimi, ngaju-nyangu yirdi purda-nyanjarla.* ¹⁷ Kala lawa kanpanyanurla pulka-pinyi-puka. Kulu-jarrimi kanpa-jana ngaju-nyangu yapaku. Warlapajirni warrarda-puka kanpa-jana yungulu nganta nyina Yijipirla-juku. ¹⁸ Purda-nyangkaju! Jukurrarluju kapurna yilyamirra kunarda ngapa kunarda-kurlu yungu rdilyiki-pinyi muku nyiyarningkijarra. Kulalu Yijipi-wardingki-paturlu nyangu kuja-piya wantinja-kurra nyurru-wiyi, lawa! ¹⁹ Yuwayi, yilyaya-jana nyuntu-nyangu warrkini-wati ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Wangkaya-jana yungulu-jana puluku-wati turnu-mani, manu panu-kari kuyu-wati kuja kalu karri yarlungka. Yungulu-jana yirrani muku yuntangka. Jukurra kapu ngapa kunarda-kurlu wantimi nguru-jangka. Kapu-jana pakarni yapa manu puluku-wati kajili karrimi yarlungka-juku. Ngana-puka kaji karri yarlungka, ngulaju kapu palimi.” ’ Mujuju, kujanyarla wangkaya Yijipi-wardingkiki kingikiji.” ²⁰ Ngula-jangka, Mujujurlu yaninjarla yimi-ngarrurnu kingikiji nyarrpa kujarla YAAWIYI wangkaja nyanunguku. Kingi-kirlangu warrkinirli purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra. Panu-karirlijilpalu yirriyirrirli purda-nyangulku Mujuju, lani-jarrijalpalu YAAWIYI-kijaku. Yaruju-jarrijalu kujalpalu warrkini pirijinapiya nyinaja manu puluku-wati, manulu-jana kangurnu kaninjarni yuwarli-wati-kirra manu yunta-kurra. ²¹ Kala panu-kari kingi-kirlangu warrkini-paturlu, ngulalu jamulu purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra kujarla YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi. Kulalu-jana pirijina-patu manu puluku-wati kangu kaninjarni yuwarli-wati-kirra, lawa. Yampijalu-jana yarlungka.

²² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Waku-nyanu kankarlu-manta nguru-kurra-pinangu! Ngula-jangka kapurna panu-nyayirni kijirni ngapa kunarda-kurlu Yijipirla. Kapu-jana pakarni yapa panu manu puluku-wati manu watiya kuja kalu pardimi Yijipirla.” ²³⁻²⁴ Junga-juku, Mujujurlu manu nyanungu-nyangu watiya

* 9:16 Nyangka Romans 9.17

jukati, ngula jiily-ngarrurnu nguru. Ngula YAAWIYI-rli kujurnu ngapa kunarda-kurlu walya-kurra. Kuluwurru-wangkajalkulpa, manu wirnpalkulpa karrrikarrija, manu panu-nyayirnilpa wantija ngapa kunarda-kurluju Yijipirlaju. Yuwayi, junga kujaju. Panu-jarlu-nyayirni kunarda ngapa-jangka ngunaja walyangkaju. Ngula-wangurla-wiyi, kujalpalu Yijipi-wardingki-patu nyinaja yinyarla walyangka, kula ngananguku nyangu kuja-piya ngapa kunarda-kurlu wantinja-kurra! ²⁵ Ngapa kunarda-kurlu kuja wantija, muku rdilyki-pungu nyiyarningkijarra kujalpa yarlungka karrija Yijipirla. Muku-jana riwarr-pungu yapa Yijipi-wardingki manu puluku-wati yangka kujalpalu yarlungka karrija. Muku maju-manu kujalpalu miyi pardija, manu watiya-wati-jana muku rdilyki-pajurnu. ²⁶ Kala yangka ngurrangka Kujunurla, kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja, kula ngapa kunarda-kurlu wantija yalirla, lawa.

²⁷ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirli-palangu yimi yilyaya Mujujuku manu Yarunuku yungu-palarla yani nyanunguku nyanjaku. Kuja-pala yukajarra, nyanunguju-palangu wangkaja, “Ngaju-panuju ngarrika! Ngaju karna warntarla nyina YAAWIYI-kijaku. YAAWIYI-mipaju-ka jungarni nyina ngaju-piya-wangu. Ngajulurlu manu ngaju-nyangu yapangkurnalu-nyarra yilyayarla kutu Yijipi-ngirli warla-pajirninja-wangurlu. ²⁸ Waraa! Wangkayajurla YAAWIYI-ki. Payika yungu wirnpa-wangu-mani manu ngapa kunarda-kurlu-wangu-mani. Murrumuru-mani kangpana. Kajili nyuntu-nyangu yapa ngampurrpa nyina Yijipi-ngirli yaninjaku, kularna-jana warla-pajirni pina.”

²⁹ Mujujurla wangkaja kingiki, “Ngurrju, kapurna wilypi-pardi nyampu-ngurlu kirri-ngirli. Kajirna yani, kapurnaju rdaka-jarra kankarlu-mani, manu kapurnangkurla wangkami YAAWIYI-ki. Ngula-jangka, kapu ngapa kunarda-kurlu warla-pajirni. Kula-nyarra yarda jangkardu yilyamirra, manu kulanpa wirnpaju purda-nyanyilki. Kujarlanya kapunpa milya-pinyi walya-watiji YAAWIYI-ki. ³⁰ Ngaju, milya-pinyi-jala karna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu warrkini-wati kula kankulurla lani-jarrimi YAAWIYI Kaatuku murnma-juku.”

³¹ Nyampu-puru, marna-kari-wati* ngurungka Yijipirla, ngulajulpalu karrija jinjirla-wati. Manu miyi-kari,† yirmilpalu karrija yapaku pajirninjaku. Kala ngapa kunarda-kurluju kuja wantija yalkiri-ngirli, ngulangku maju-manu muku miyiji. ³² Panu-kari ngurlu,‡ ngulajulpalu pardija-juku wanka-juku. Ngapa kunarda-kurluju wantija nyanungurrarlangurla. Kula-jana maju-manu. Pardinja-yanu-jukulpalu ngaka yungulu yapangu warru mani.

³³ Ngula Mujujurlu yampinja-yanu kingi, wilypi-pardinjarla yanu kirri-ngirliji. Rdaka-jarra-nyanu kankarlu-mani, manu wangkajarla YAAWIYI-ki. Ngula ngapa kunarda-kurluju lawa-jarrija, manu wirnparlangu lawa-manu. ³⁴ Kingirli nyangu kuja-kurra, kala lawa. Kula jungarni-jarrija, lawa. Yada jurru marntarla-jarrija, manu nyanungu-nyangu warrkinirlangulu jurru marntarla-jarrija. ³⁵ Yuwayi, kingiji jurru marntarla-jarrija, warla-pajurnu-jana Yijirali-pinki yapa Yijipi-ngirli yaninja-kujaku. Kuja-yijala YAAWIYI-ji wangkaja kamparru yangka kapu kingi jurru marntarla-jarrimi-pina-yijala nganta.

10

YAAWIYI Kaaturlu-jana panu-nyayirni jintilyka-wati jangkardu yilyaya Yijipi-wardingki-patuku murrumuru-maninjaku

¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yaninjarla wangkayarla Yijipi-wardingki kingiki. Ngajulurlurna-jana nyanungu manu nyanungu-nyangu warrkini-patu jurru marntarla-manu. Jurru marntarla-manurna-jana yungurna-jana ngaju-nyangu yartarnarri milki-yirrarni nyampurla ngurungka. ² Ngajulurlurna-jana jurru marntarla-manu yungunpa-jana nyuntu-nyangu kurdukurduku manu warringiyi-puraji-patuku yimi-ngarrirni ngaju yangka kujarna-jana Yijipi-wardingki-patu manyu-pungu manu nyarrparlu kujarna-jana yartarnarri ngaju-nyangu milki-yirrarnu nyampurla ngurungka. Ngula-jangka kapunkujulu milya-pinyi ngaju YAAWIYI.”

³ Junga-juku, Mujuju manu Yarunu-palarla yanu Yijipi-wardingki kingiki nyanjaku. Yukajarra-pala yuwarli wiri-kirra, manu wangkaja-palarla, “Kujanya kangku YAAWIYI yangkaju nganimpa-nyangu Kaatuju nyuntukuju wangkami, Tarnnganguku mayi kapunpaju ngajuju jamulu purda-nyanyi wangkanja-kurra? Ngaju-nyangu yapa yungulu yani jilja-kurra ngajuku yungujulurla pulka-pinyi yalirlaju. Kula-jana warlapajika! ⁴ Kajinpaju wurra-mani, manu kajinpa-jana ngaju-nyangu yapa warla-pajirni, jukurraju kapurna yilyamirra panu-jarlu-nyayirni jintilyka nyuntu-nyangu nguru-kurra.

* 9:31 flax † 9:31 barley ‡ 9:32 two kinds of wheat

⁵ Jintilyka-watiji kapulu yani ngurujarranypa Yijipirlaju. Kapulu walya jutu-mani. Kulalu yapangkuj walyaju nyanyi. Yangka ngapa kunarda-kurlu kuja wantija ngurungurlu, ngulangkuju miyiji maju-manu pardinja-kujaku. Kala wita ngari-ka miyiji pina-pardinja-yani. Yuwayi, yinya jintilyka-wati kajili yanirni, kapulu muku maju-mani miyiji pardinja-kujaku. Manu kapulu parrkaju muku ngarni watiya-jangkaju. ⁶ Panu-jarlu jintilyka kapulu yuka nyuntu-nyangu yuwarli-kirra manu warrkini-patukurlangu-kurrarlangu. Panu-jarlu jintilyka kapulu yukami Yijipi-wardingki yapakurlangu yuwarli-kirra. Nyurrurla-nyangu nyurnunurnu kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi, ngularraru kulalu-jana nyangu panu-jarlu jintilyka kuja-piya, lawa. Kula-jana nganangku Yijipi-wardingkirli nyangu jintilyka panu-jarlu kuja-piya, lawa.’” Kujanyarla Mujuju wangkaja Yijipi-wardingki kingikiji, manu yanulku.

⁷ Ngula-jangka, kingi-kirlangu warrkinilirla wangkaja, “Nyampurlu watingki Mujujurlu kangalpa maarr-pakarni. Maju-mani muku-ka nyiyarningkijarra nyampurla ngurungka! Nyiya-jangka kanpa warrarda wurra-mani? Yilyaya-jana wati Yijirali-pinki nyampu-ngurlu nguru-ngurlu yungulurla nyanungu-nyangu YAAWIYI-ki Kaatuku pulka-pinyi jiljangka.”

⁸ Junga-juku, yinyarraru warrkinirlili-jana manunjunu Mujuju manu Yarunu, manulu-jana kangurnu pina kingi-kirra. Wangkaja-palangu, “Yuwayi, kajinkili ngampurrpa nyina pulka-pinjaku YAAWIYI-ki nyumpala-nyangu Kaatuku, ngulajulu yanta kutu! Kularna-nyarra warla-pajirni. Nyajangu-patu-wiyi kapunkulu yani jilja-kurraju?”

⁹ Mujujurlu yalu-manu, “Kapurnalu panu-juku yani, jalangu-warnu-patu manu purkapurka, karnta manu wati, jiyipi manu puluku. Kapurnalu yaninjarla kurapaka wiri ngarni, manu kapurnalurla pulka-pinyi YAAWIYI-ki.”

¹⁰ Kingirla wangkaja Mujujuku, “Lawa! Ngari kanpa kulukupurda wangka kujaju yungunkulu-nganpa wuruly-yani nyampu-ngurlu ngurra-ngurlu. Kula rampal-manngunyaangka kularna-nyarra ngurru nyina nyurrurlaku nganta, lawa. Marda-nyarra YAAWIYI-rlil warrawarra-kanyi, karija. Yungunpa-jana mayi karnta manu kurdukurdu kanyi nyuntu-kurlu? Lawa! Kapurna-jana warla-pajirni. ¹¹ Lawa! Nyuntu manu wati-patu-mipalu yanta jilja-kurraju pulka-pinjaku YAAWIYI-ki. Kujakunyalpanpaju payurnu.” Ngulalu-jana kingi-kirlangu wati-paturlu Mujuju manu Yarunu yilyaja kingi-kirlangu yuwarli-ngirli.

¹² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Rdaka-nyanu kankarlu-manta, manu warru jily-ngarrika Yijipirla. Ngula-jangka, panu-jarlu jintilyka-wati kapulu yanirni, kapulu ngurra-kari ngurra-kari yani Yijipirlaju. Yangka ngapa kunarda-kurlu kuja wantija nguru-jangka, ngulangkuju-jana muku maju-manu marna manu watiya. Kala kalu pina-pardinja-yani marnaju. Yinya jintilyka-watirli kapulu yaninjarla muku ngarni marnaju manu parrkaju watiya-jangkaju.”

¹³ Junga-juku, Mujujurlu manu watiya jukati nyanungu-nyangu, warru jily-ngarrurnu Yijipi-wana warrukirdikirdi. Ngula-jangka, YAAWIYI-rlil yilyajarni warlpa wiri-jarlu kakarrara-ngurlu. Warlpaju kilji-nyayirni warrarda wangkaja parra wiri manu munga wiri. Parra-karirla, kuja wanta pardijarni, warlpangku-jana kangurnu jintilyka-wati panu-jarlu. ¹⁴ Panu-jarlu-nyayirni jintilykajulpalu paarr-pardija warru manu jurljurl-pungu warru Yijipirlaju warrukirdikirdi. Nyampu-wangurla-wiyi kula-jana nganangku nyangu jintilyka panuju kuja-piyaju. Jalangurlangu kulalu-jana kuja-piya nyangu, lawa! ¹⁵ Jintilykajulpalu jurljurl-pungu warru walya-wana, walyajulu maru-manu-nyayirni. Kuja yangka ngapa kunarda-kurlu wantija nguru-jangka, ngula-jangka marna manu watiyalu muku pardija pina. Jintilykarlu muku ngarnu marna manu parla watiyarla manu miyi-wati kujalpalu watiyarla pardija. Mukulu ngarnu nyiyarningkijarra. Marna manu watiya-wangulpa karrija Yijipirlaju, lawa!

¹⁶ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirli-palangu yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-palarla yanirni nyanjaku. Kuja-pala yanurra, wangkaja-palangu, “Ngajulparnarla maju wangkaja YAAWIYI-kiji nyumpala-nyangu Kaatuku. Yungur-nangkupala purda-nyangkarla-juku. ¹⁷ Kulaju-pala kulu-jarrija, yawuru-jarriyajupala kunka-maninja-wangu. Wangkaya-palarla nyumpala-nyangu Kaatuku YAAWIYI-ki yungu-jana jintilyka-wati kanyi nganimpa-kujaku. Lawangkaju kajikarnalu muku palimi!”

¹⁸ Junga-juku, Mujujurlu kingiji yampinja-yanu yalirla-juku. Ngularla wangkaja YAAWIYI-ki. ¹⁹ Yinyarlu warlpangku kuja-jana kangurnu jintilyka-wati, kakarrara-ngurlulpa wangkajarni. Kuja YAAWIYI-rlil purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra, karlirr-manu, karlarra-ngurlululpa warlpaju wangkaja. Warlpangku-jana muku manu jintilykaju, manu-jana kujurnu muku mangkuru-kurra. Ngula-jangka, lawalpa karrija

jintilyka-wangu Yijipirlaju. ²⁰ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rlu warla-pajurnu-juku kingiji Yijirali-pinki-kijaku Yijipi-ngirli yilyanja-kujaku. Jurru marntarla-jukulpa nyinaja.

YAAWIYI Kaaturlu yalkiri maru-manu

²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kankarlu-manta-nyanu rdaka nguru-kurra, ngulaju kapu maru-jarrimi Yijipirla. Yapa kapulu wapami pampapiya, kapulu-nyanurla warru marnpirni nyarrpara-wana yungulu yani.” ²² Jungajuku, Mujujurlu-nyanu rdaka kankarlu-manu yalkiri-kirra, ngula maru-jarrija muku Yijipirla. Marulpa karrija marnkurrpaku parraku. ²³ Yapangku kulalu-nyanu nyarrparlu nyangkarla munga-puru. Parra marnkurrpa-patuku Yijipi-wardingi kulalu warna yantarla, lawa. Kulalu nyangkarla nyiyarlangu wita. Yijirali-pinkijilpalu nyinaja parrangka-juku.

²⁴ Ngula-jangka, Yijipi-wardingi kingirlirla yimi yilyaja Mujujuku. Kuja yanurnu, kingirla wangkaja, “Yuwayi, kajinkili nyurrurla nyina-juku ngampurpa YAAWIYI-ki pulka-pinjaku, ngulajulu kutu yanta! Kularna-nyarra warla-pajirni. Kangkalu-jana karnta manu kurdukurdu. Kala yampiyalu-jana jiyipi, narnukutu manu puluku nyampurla-juku.”

²⁵ Mujujurla kulu-jarrija kingiki, “Lawa, kulalparnalujana yampiyarla nganimpangnyangu jiyipi manu narnukutu purdangirli! Kanyi karnalu-jana yungurnalurla purranjarla yinyi YAAWIYI-ki Kaatuku. ²⁶ Kanyi karnalu-jana muku puluku-wati nganimpurlu. Kularnalu jintarlangu yampinja-yani purdangirliji, lawa. Yungurnalurla purranjarla yinyi YAAWIYI-ki Kaatuku yungurnalurla pulka-pinyi. Kula karnalu milyapinyi nyajangu mayi yungurnalurla purrami. Kajirnalul ngurra yali-kirra-jarrimi, YAAWIYI-rlu kapu-nganpa yimi-ngarrirni nyajangu yungurnalurla purrami.”

²⁷ Kala YAAWIYI-rlu warla-pajurnu kingiji Yijirali-pinki yilyanja-kujaku. Jurru marntarla-jukulpa nyinaja. ²⁸ Ngula-jangka, kingirla wangkaja Mujujuku, “Yanta nyampu-ngurlu, manu kula pinarni yanta! Kajinpaju yanirni pina, kapunpa palimi!”

²⁹ Mujujurlu yalu-manu, “Ngurrju, nyuntulunjaju wangkaja yaninjaku. Yanilki-kila karna. Kularnangku yanirni pina nyuntukuju nyanjaku.”

11

Mujujurlu pututu-pungu Yijipi-wardingi kingi, “YAAWIYI-rlu kapu-jana pinyi muku kamparru-warnu kaja-nyanu Yijipi-wardingi-patu”

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kapurna-jana yarda murrumurru-mani jintakariki Yijipi-wardingi kingi manu nyanungu-nyangu yapa-patu. Ngula-jangka yungunya-nyarra yilyamilki Yijipi-ngirliji. Kaji-nyarra kingirli yilyami jilja-kurra, kapu-nyarra jinyijinyi-mani yaninjaku panu-juku. ² Yaninjarla wangkaya-jana Yijirali-pinki karntaku manu watiki yungu-jana Yijipi-wardingi-patu payirni pirli yaltirilki manu kawurluku.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku. ³ Ngula-wangurla-wiyi, Yijipi-wardingi-paturlu kulalu-jana Yijirali-pinki nyurunyuru-jarrinjarla manyu-pungu. Kulalpalu-jana yulkaja. YAAWIYI-rlu-ji Yijipi-wardingi-patuji jinyijinyi-manu nyanungurakaju pulka-pinjaku. Kingi-kirlangu wati-paturlangurlu manu Yijipi-wardingi-paturlu yapangku, manngu-nyangulu Mujujuji wiri.

⁴ Ngula-jangka, Mujujurla wangkanjunu kulu Kingiki, “Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, Jalangu mungangka kapurna warru yani Yijipirla. ⁵ Ngajurna YAAWIYI. Kajirna warru yani, kuja-puruju kapulu kamparru-warnu-wati kaja-nyanu-wati muku palimi. Kingi yangka kuja-ka wiri nyina Yijipiki, kapu nyanungu-nyangu kaja-nyanurlangu palimi. Warrkini-patu karnta-kurlangu-paturlungu kapulu palimi. Puluku-kurlangu kamparru-warnurlangu kapulu palimi muku. ⁶ Ngula-jangka, Yijipi-wardingi-patuju kapulu muku yulami wajampa. Kulalu kuja-piya nyurru-wiyi yulaja. Manu kulalu kuja-piya yarda yulami, lawa. ⁷ Nyampu-puru, Yijirali-pinki kapulu yulanja-wangu nyina ngurrju-juku. Kala malikirli kapulu-jana warlkurrjirirni Yijipi-wardingi-patuju yulanja-kurra manu nyanungurra-nyangu pulukurlangu. Malikirli kulalu-jana warlkurrjirirni Yijirali-pinkiki, lawa. Ngula-jangka kapuju kingirli milya-pinyi ngajulu YAAWIYI-rlu karna-jana Yijirali-pinki yapa warrawarrakanyi Yijipi-wardingi-piya-wangu.” Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju. ⁸ Ngula-jangka, nyuntu-nyangu warrkini-patu kapujulu yaninjarla parntarrimi ngajuku. Kapujulu wangkami, ‘Mujuju, yanta nyampu-ngurlu, manu kangka-jana nyuntu-nyangu yaparlangu, yangka kuja kangkulu nyuntu purda-nyanjarla purami.’ Kujanya kapujulu wangkami ngajuku. Kajijili kuja wangkami ngajuku, kapurna-jana yampinjarla jurnta yani.” Yuwayi, Mujujuju kulu-nyayirni!

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kingirli kulangku purdanyanyi. Kuja-jangkaju kapurna-jana Yijipi-wardingki-patuku milki-yirrarni ngaju-nyangu yartarnarri yungujulu milya-pinyi ngajuju jinta-juku Kaatu.” ¹⁰ Yuwayi, junga kujaju. Mujujurlu manu Yarunurlu kala-palarla warrarda milki-yirrarnu kingiki YAAWIYI-kirlangu yartarnarri yangka kujalpa-jana murrumurrumanu Yijipi-wardingki-patu. YAAWIYI-rliji warla-pajurnu warrarda kingiji Yijirali-pinkikujaku yilyanja-kujaku Yijipi-kijakuju. Jurru marntarla-jukulpa nyinaja. Kula-jana yilyaja.

12

YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku purlapa Pajapa-kurlu yungulu Yijirali-pinkirli jiyipi jarnkujarnku ngarni

¹⁻² YAAWIYI-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Kuja-ka yangka tarnnga watiya yukirilki pina-pardinja-yani, ngula-puru-ka kirntangi wita-wiyi wilypi-pardinjarni yani. Kajinkili yali nyanyi kirntangi wilypi-pardinja-kurra, ngulaju yaliji kamparru-warnu kirntangi.” ³ Nyuntu-jarra, wangkanjintalu-jana Yijirali-pinkiki yapaku, kujalu-jana wangkaya, ‘Pardakalu-nganpa karlarla-palaku parraku. Ngula-jangkaju, nyurrurlarlu wati-paturlu jarnkujarnku maninjintalu-jana jalangu-warnu yijipi-patu nyurrurla-nyangu warlalja-patuku gayi, yangka kuja kankulu nyina yuwarli-kari yuwarli-karirla. ⁴ Kajilpalu marnkurrrpa-mipa nyinakarla yapa wati-kirlangu warlaljarla, ngulaju marda kulalpalu kuyuju muku nganjarla. Kujaju maju. Kuja-kujakuju, yinya wati manu nyanungu-nyangu warlaljalpalu jinta-jarriyarla warlalja-patu-karikirli kuja kalu kutu-mirnimirni nyina yungulu kuyuju muku ngarni. ⁵ Nyiya-piya jiyipiji kajikankulu nyurrurlarluju wati-paturluju milarni? Yinya jiyipilpa nyinakarla jintaku yulyurrukuku wirriya-yijala ngurrju, nyurnu-wangu. Kajilpanpa jiyipiki palka-maninja-wangu nyinakarla, ngulajungku kurdu-warnu narnukutu manta! ⁶ Kajinkilijana jarnkujarnku jiyipi mani, wankarulu-jana mardaka murntu-palaku parraku. Ngula-jangka, kaji wanta yuka, yungunkulu Yijirali-pinkirli watingki pinyi jiyipi manu narnukutu junma-kurlurlu nyurrurla-nyangu warlalja-patuku. ⁷ Ngula-jangka, yapangku yungunkulu yalyungku maparni tuwa-wana kankarlumparra manu ngurliju-wana yuwarlirla kuja kankulu yapangku purranjarla ngarni jiyipi. ⁸ Mungangka jintangka-juku yungunkulu purrami jiyipiji warlungka. Yungunkulu kuyuju ngarni kumarlpa yangka parrka-piya-kurlurlu manu miyi lalypa-kurlurlu. ⁹ Kulalu kuyuju wanka nganja, kulalu ngapangka purraya, lawa. Wanapijilki purraya warlungka jurru, wanarri-jarra manu murkurlangu. ¹⁰ Mukulu nganja. Kaji wanta kankarlu-jarri, kajili kuyuju palka-juku nguna, yampiyalu ngarninja-wangurlu. Yirrakalu warlungka yungu jankami yulypulpa-karda.

¹¹⁻¹² “Kujarlukulpankulu nyurrurlarluju kuyuju nganjarla: Ngarninjakungarni-jili yukaya jurnarrparla manu putungka. Watiya jukatili-nyanu mardaka wurna kula-nganta kankulu yani. Nganjalu kuyu manu miyi kapankurlu. Kapunkulu nyampuju kurapaka kuyuju yirdi-mani ‘Pajapa’.[†] Munga jintangka-juku kapurna paarr-pardimi warru Yijipi-wana. Kapurna-jana pinyi kamparru-warnu kaja-nyanupatu manu puluku-watirlangu Yijipirla warlalja-kari warlalja-karirla. Ngajurna YAAWIYI. Kapurna-jana yartarnarri jurnta kanyi juju-kari juju-kariki yangka kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu pirli manu watiya-jangka ngurrju-maninjarla purami. ¹³ Yinya yangka yalyu tuwangka, kajirna yalyu nyanyi tuwa-watirla, kapurna paarr-pardimi kankarlumparra nyurrurlarla. Kapurna-nyarra yampimi murrumurrumaninja-wangurlu. Kala kapurna-jana Yijipi-wardingki-patu-puka murrumurrumanu. ¹⁴ Jalangu-jangka, nyurrurlarlu yapangku yungunkulu nyampu parra manngu-nyanyi. Yulyurru-kari yulyurru-kari kaji kamparru-warnu kirntangi palka-jarrimi nyurrurlarlu manu nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu yungunkulu kurapaka Pajapa ngarni ngajuku pulka-pinjaku. Yuwayi, nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlu kapujulu pulka-pinyi tarnngangu-juku kuja-piyarlu-yijala.

¹⁵ “Purlapaju kapu karri wirilki-pala parraku. Kuja-puruju kapunkulu miyi lalypa ngarni. Kulankulu miyi kapurduju ngarni tarltu-jarrinja-warnu, lawa. Kaji purlapa

* **12:1-2** Kuja kalalu Yijirali-pinkirli nyangu yali kamparru-warnu kirntangi, ngulaju kalalu yirdi-manu ‘Yapipi’. Jinta-karilki kuja kala kirntangi-kari wilypi-pardija, ngulaju yirdiji ‘Jipi’. Ngula-warnu jinta-karilki yirdiji ‘Jipana’. Kuja-piyarlu-yijala karlpa yangka jalangurluju ngarrirni kirntangi-patu marnkurrrparlangu nganayi ‘March, April, May’ nyampu-patuju. Kuja-juku kalu karrinjarra-yani yirdi-kirli-yijala 9-pala kirntangi-patu-kariji. [†] **12:11-12** Pajapa yirdiji ngulaju ‘Marramarrarlru Pinja-wangurlu-ngalpa Yampija’

rdirri-yinyi, parra kamparru-warnurla mantalu yangka miyi-kirlangu tarltu-maninja-kurlangu kuja-ka yuwarli nyurrurla-nyangurla marda nguna, manulu kijika ngarninja-wangurlu. Kaji nganangu ngarni miyi kapurdu tarltu-jarrinja-warnu purlapa-puru, ngulajulu yapa yinyaju yilyaya tarnga-juku. Yapa yinyaju kulaju nyina ngajukulu, lawa. ¹⁶ Purlapa-puru, kamparru-warnu parrangka manu purdangirli-warnu parrangka-yijala, yungunkulurla jinta-jarrinjarla pulka-pinyi ngajuku. Nyampu parrajarra-puru kulankulu warri-jarrimi, lawa. Purrayalu-nyanu kuyu ngarninjaku, kujaju ngurrju. Kala warri-wangulu-nyinaya.

¹⁷ “Kuja-piyarlu yungunkulu purlapa-puru ngarni nyampu kurapaka yirdiji ‘Miyi Lalypa’. Kapunkulu ngarni yinya miyi lalypa purlapa-puru yungunkulu manngunyanyi kujarna-nyarra Yijipi-ngirli kangurnu turnu-kari turnu-kari 12-palarla. Jalangu-jangka yungulu kurdukurdu nyurrurla-nyangurlu manngunyanyi manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlu parra nyampu wajawaja-maninja-wangurlu. Nyampuju ngajunya yungu kuruwurdi nyurrurlaku. Purayalu tarngangu-juku! ¹⁸ Yuwayi, yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari kaji kamparru-warnu kirntangi palka-jarrinjarni yani, 14-palaku parra-patuku nyinayalu. Ngula-jangkaju pardakalurla kaji wanta yukami. Ngula-jangkaju, nganjalu miyi lalypa-mipa. Nganjalu yinya miyi lalypa-mipa wirli-pala parraku purlapa-puru. ¹⁹⁻²⁰ Wirli-pala-puru, kijikalu muku yangka miyi-kirlangu tarltu-maninja-kurlangu yuwarli-ngirliji. Kaji nganangu-puka ngarni miyi kapurdu purlapa-puru, ngulajulu yilyaya nyurrurla-kujakaju tarnga-juku. Nyampu kuruwari Yijirali-pinkiki manu yapa-karirlanguku. Nyurrurlarlulu tarngangu-juku puraya nyampu kuruwari nyarrparlangurla kajinkili nyina.’”

²¹ Ngula-jangka, Mujujurlu-jana yimi yilyaja purka-patu Yijirali-pinkiki nyanungu nyanjaku. Kujalu yanurnu, nyanungu-jana wangkaja, “Jinta-kari jinta-karirli manta jiyipi jalangu-warnu nyurrurla-nyangu warlalja-paturla. Pungkalu-jana yungunkulu nyurrurla-nyangu warlalja-kurlurlu nyampu kurapaka ngarni. ²² Kajinkili-jana pinyi jiyipi-wati, winjikalulu yalyu ngami-kirra. Ngula-jangka, Julyurl-yirra parrka yalyungka. Yinya-kurlurlu parrka-kurlurlu mapakalu tuwa-wana yalyu-kurlurlu kankarlumparra manu ngurju-wana. Ngula-jangka, nyurrurla manu nyurrurla-nyangu warlalja-patulu nyinaya kaninjarni-jiki ngaka kaji wanta kankarlujarri mungalyurru. Kulalu wilyipi-pardiya! ²³ Mungangkurlu, YAAWIYI kapu warru yani marramarra-kurlu nganayi Riwarri-maninja Wita-wangu-kurlu. Mapirrirli kapulu-jana Yijipi-wardingki-patu pinyi. Kaji YAAWIYI-rli yalyu nyanyi nyurrurla-nyangu tuwa-paturla, kapu kankarlumparra-juku paarr-pardimi. Kula-nyarra pinyi. Kapu warla-pajirni yinya marramarra Riwarri-maninja Wita-wangu Yijirali-pinki pinja-kujakaju.

²⁴ “Nyurrurlarlulu yungunkulu nyampu kuruwari tarngangu-juku purami. Nyampuju kuruwari nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu kurdukurduku manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlangu. ²⁵ Purayajukulu nyampuju kuruwari ngaka yangka kajinkili yukamirra jinta-kari ngurra-kari-kirra yangka kuja-nyarra YAAWIYI-rli jangu-pungu. ²⁶ Nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu kapulu-nyarra payirni kujarlu, ‘Niyi-jangka karlipa nyampuju kurapaka kuyu ngarni? Niyi-jangka karlipa-jana pinyi jiyipi manu narnukutu kujarlu?’ ²⁷ Kajili-nyarra payirni kujarlu, yalu-mantalu-jana kujarlu, ‘Kuyu nyampu karlipa ngarni yungurliparla YAAWIYI-ki pulka-pinyi kuja-ngalpa kangu Yijipi-ngirli. Yuwayi, ngalipa Yijirali-pinki kalarlipa nyinaja Yijipirla. Ngula YAAWIYI yanu Yijipi-wana, pungu-jana Yijipi-wardingki-patu. Paarr-pardija ngalipa-nyangu yuwarli-wanaju kankarlumparra. Yampija-ngalpa pinja-wangurlu. Mardarnu-ngalpa palinja-kujaku.’” Kujalu Yijirali-pinkirli yimi nyampu purda-nyangu, parntarrijalpalurla walya-kurra YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. ²⁸ Ngula-jangka, yapa-patujulu pina-yanu ngurra-kurralku. Pungulu-jana jiyipi, manu yalyungku maparnu tuwa-wati. YAAWIYI-jana kujakunya wangkaja.

YAAWIYI-rli-jana kamparru-warnu kaja-nyanu-patu muku pungu Yijipi-wardingki-patu

²⁹ Kulkurru-kari, YAAWIYI-rli-jana pungu Yijipi-wardingki kamparru-warnu kaja-nyanu-patu warlalja-kari warlalja-karirla. Pungu kingi-kirlangu kaja-nyanurlangu manu pirijina-wati-kirlangurlangu kaja-nyanu-wati. Puluku-kurlangu manu jiyipi-kirlangu-jana kurdu kamparru-warnurlangu muku pungu. ³⁰ Munga jintangkaju, kingi manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu muku yakarra-pardija. Warlalja-kari warlalja-karirla wajawaja-manulu-jana kaja-nyanu kamparru-warnu-patu. Kujajangkaju, mukulu yulaja wajampa.

Yijirali-pinkirli yapangkulu yampinja-yanu Yijipi jilja-kurrarlulu

³¹ Ngula-jana YAAWIYI-rlri wirriyawirriya pungu manu puluku-watirlangu, munga jintangka-juku-palangu kingirli yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-pala nyanja-yani nyanungu. Kuja-palarla yanurnu, wangkaja-palangu, “Nyurrurla Yijirali-pinki yantalu, yampiyalu-nganpa! Jilja-kurra yungunkulurla pulka-pinyi YAAWIYI-ki yalirla. ³² Kangkalu-jana nyurrurla-nyangu jiyipi, narnukutu, tangkiyi manu puluku-watirlangu. Yantalu-jana jirnganja jilja-kurra. Manulu YAAWIYI payika ngajurlanguku yunguju warrawarra-kanyi.” Kujanya-palangu kingiji wangkaja Mujujuku manu Yarunuku. ³³ Ngula-jangka, Yijipi-wardingi-patulu-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Kajilpankulu nyinakarla-juku nyampurla Yijipirla yaninja-wangu-juku, kapurnalu muku palimi! Kuja-kujakuju yantalu yaruju!”

³⁴ Yijirali-pinkirli yapangkulu nyurru-juku pulawa manu ngapa nyulyarnu, kulalurla yirrarnu tarltu-maninja-kurlangu wiri-maninjaku, lawa. Pulawa manu ngapalu jinta-manu ngami-paturla. Kujalu-jana Yijipi-wardingi-patu wangkaja Yijirali-pinkiki ngurruku yampinja-yaninjaku, jinta-kari jinta-karirli Yijirali-pinkirli jarnkujarnku manu pulawa ngapa-kurlu jinta-maninja-warnu, warurnulu yakuju-kurra, manulu yirrarnu parrajarla yungulu kanja-yani jimantarla wurnangkuju. ³⁵ Ngula-jangkaju, warrulpalu-jana payurnu Yijipi-wardingi-patu yangka kujalpalu nyanungurra-wana nyinaja kutu. Payurnulu-jana jilpaku manu kawurluku manu jurnarrpaku. Mujuju-jana kujanya wangkaja Yijirali-pinkiki kamparru-wiyi. ³⁶ Kujalu-jana Yijirali-pinkirli payurnu Yijipi-wardingi-patu yinjaku nyiyarningkijarraku, Yijipi-wardingi-patu kulalu-jana kulu-jarrija, manu kulalu-jana nyiya jurnta mardarnu, lawa. YAAWIYI-jana nyurru-juku wangkaja Yijipi-wardingi-patukuju yungulu-jana yimirli yinyi Yijirali-pinkiki. Kujarlanyalu-jana yungu nyiyarningkijarraju. Kujarlanyalu-jana muku puntarnu Yijirali-pinkirliji Yijipi-wardingi-patukuju ngurra yinyakungarntirli yampinjakungarntirli.

³⁷ Ngula-jangka, Yijirali-pinkili yanu Ramiji-ngirli Jakaja-kurra. 600,000-pala wati, karnta manu kurdukurdurlangulpalu wapanja-yanu. ³⁸ Panu-kari ngurrarakari-wardingi-paturlangululu yampinja-yanu Yijipiji. Mapirrilpalu yanu wurnaju. Kangulu-nyanu panu-jarlu jiyipi, narnukutu manu puluku. ³⁹ Kujalu kulkurru ngunajarra, purrajalu-nyanu miyi lalya yangka tarltu-maninja-kurlangu-wangu. Kujalpalu Yijipikigarnti yampinjakungarnti nyinaja, ngulajulpalu kapanku-jarrija wurnaku. Kulalu-nyanu nyarrparlu purrayarla miyi kapurdu, lawa. Kujarlanyalpalu miyi lalypaju ngarnu.

⁴⁰ Yijipi yampinjakungarnti, Yijirali-pinkijilpalu nyinaja yalirlaju 430-pala yulyurpuku. ⁴¹ Ngula-jangka, parra jintangka-juku, YAAWIYI-kirlangu yapangkulu yampinja-yanu Yijipiji 12-pala turnu-warnu-kari turnu-warnu-karirli. ⁴² Munga jintangka-juku, YAAWIYI-rlilpa-jana warrawarra-kangu Yijirali-pinki yapa kuja-jana kangu Yijipi-ngirli. Kujarlanya jalangurlangu Yijirali-pinkirilpalu manngu-nyangkarla nyampu parra wajawaja-maninja-wangurlu. Yungulpalu manngu-nyangkarla yangka kuja kala-jana YAAWIYI-rlri nyanungurrakupalangu nyurnunurnu warrawarra-kangu.

⁴³ Ngula-jangka, YAAWIYI-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Yungurna-nyarra yinyi kuruwarrri Pajapaku purlapaku yungunkulu purami jungangku. Purlapapuru yungunkulu Yijirali-pinkirli-puka kurapaka ngarni jiyipi manu narnukutuju. Nguru-kari-wardingi-paturluju kulalpalu nganjarla nyampuju kurapaka. ⁴⁴ Kaji Yijirali-pinkirli nganangu-puka payi-mani yapa-kari ngurrarakari-wardingi tala-kurlurlu warrkiki yungurla nyinunguku warrki-jarri, kaji ngarrka-kijirni yinya warrkini purlapakungarntirli, ngula-jangka yinyarlu warrkinirli kajika kuyuju ngarni purlapa-puruju. ⁴⁵ Kala kaji warrkini ngana-puka nyina ngarrka-kijirninja-wangu, ngulaju kulalpa nganjarla kuyuju purlapa-puruju. Manu kajilpa nyinakarla yapa-kari ngurrarakari-wardingi nyurrurla-kurlu nyurrurla-nyangu ngurrangka, ngulaju lawa-juku kulalpa nganjarla kuyuju.

⁴⁶ “Kajinkili nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli ngarni kuyu purlapa-puru, nyinakalu kaninjarni yuwarlirla. Kulalu kangka yarlu-kurra kuyuju ngarninjaku, manu kulalu yungkurnu rdilyki-pungka.* ⁴⁷ Nyampu-puru purlapa-puru, nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli yungunkulu ngarni kuyu yinyaju panungku-juku. ⁴⁸ Kajilpa yapa-kari ngurru-kari-wardingi nyinakarla ngarrka-kijirninja-wangu, manu kajilpa ngampurra nyinayarla kuyu kurapakaku ngarninjaku purlapa-puru, kulalpa nganjarla. Kujakungarntijili ngarrka-kijika-wiyi manu panu-kari wati-paturlangu manu wirriyawirriyarlangu

* 12:46 Nyangka John 19:36

yungulu-nyarra kuyuju jirrnganja ngarni. ⁴⁹ Nyampu kuruwarri jinta-juku Yijirali-pinkiki manu yapa-karirlanguku yangka kuja kalu nyina nyurrurla-kurlu.” Kujanya-palangu YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku manu Yarunuku purlapa-kurlu Pajapa-kurlu. Ngula-jangka, Mujujurlu manu Yarunurlulu-jana yaninjarla yimi-ngarrurnu Yijirali-pinki-kariki.

⁵⁰ Kujalu Yijirali-pinkirli purda-nyangu nyampu kuruwarri, kuja-palangu YAAWIYI-rli yungu Mujuju manu Yarunuku, ngulajulpalu purda-nyanjarla puraja. ⁵¹ Parra jintangka-juku-jana YAAWIYI-rli yilyaja Yijirali-pinki Yijipi-ngirli. Yilyaja-jana 12-pala turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari.

13

Kajilpa kurdu wirriya kamparru-warnu palka-jarriyarla, ngulajurla YAAWIYI Kaatumipaku

¹⁻² YAAWIYI Kaaturla wangkaja Mujujuku, “Kajili Yijirali-pinkirli karntangku kurdu wirriya mardarni kamparru-warnu, yungkajulu yinyaju wirriya yunguju ngajuku warri-jarri. Manu kajili pulukurlu, jiyipirli marda, narnukuturlu manu tangkiyirli kurdu mardarni kamparru-warnu, ngulajujulu ngajuku yungka warntarri. Nyampurra kamparru-warnu-wati ngulajujulu ngajuluku.”*

³ Ngula-jangka-jana Mujuju yapaku wangkaja, “Jalangurlipa Yijipi-jangka wilyipardija. Jalangu-jangka manngu-nyangka warrardalu nyampuju parra wajawajamaninja-wangurlu. Kalankulu pirijina-piya warri-jarrija Yijipirlaju, kala YAAWIYI-rli-nyarra yali-ngirliji kangurnu yartarnarri-kirlirli. Parra nyampu-jangka miyi lalya-mipalu nganja. Kulalu miyi kapurdu njanja-yangka tarltu-maninja-kurlangu-kurlu. ⁴ Yulyurru-kari yulyurru-kari kajinkili nyanyi kamparru-warnu kirntangi wilyipardinja-kurra, manngu-nyangkalu yangka kuja-ngalpa YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ngirli. ⁵ Nyurru-wiyirli YAAWIYI-rli-jana jangku-pungu nyampuju walya ngalipakupalangu-patuku nyurnunurnuku. Kuja-jana wangkaja, ‘Ngaka kapurna-nyarra yinyi walya kuja kajana jalangu nguna Kanana-wardingkiki, Yititiki, Yamuriki, Yiiptiki manu Jipujiki.’ Kujaju junga. YAAWIYI-rliji kapu-ngalpa nguru-yirrarni kuja-ka miyi panu nguna. Kajirlipa yani yali-kirra, yulyurru-kari yulyurru-kari yungurlipa turnu-jarri parra nyampuku manngu-nyanjaku. Yungurlipa parra nyampurra jinta-jarri kaji palka-jarri mi kamparru-warnu kirntangi. ⁶ Kajirlipa turnu-jarri, yungurlipa miyi lalya-mipa ngarni wirli-pala parraku. Yampimirli miyi jinta-karriji kapurduju ngarninja-wangurlu. Ngula-jangka parra nampa wirkingka yungurliparla kurapaka wiri ngarni YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. ⁷ Nyampuju junga. Kajirlipa nguru yali-kirra yukamirra, wirli-pala parra-puru yapa yungurlipa mangarri kapurdu yangka tarltu-maninja-kurlangu-kurlu ngarninja-wangu nyina, yungurlipa yampimi.

⁸ “Kajirlipa jinta-jarri yali kurapaka wiri ngarninjaku, ngalipa-nyangu kaja-nyanurlu marda kajikalu-ngalpa payirni kujarlu, ‘Wapirra, nyiyaku karlipa jinta-jarri nyampukuju kurapakakuju?’ Yalu-manirli-pa-jana kujarlu, ‘Kaja, YAAWIYI-rli-ngalpa kangurnu Yijipi-ngirliji. Warrawarra-kangu-ngalpa. Kujarlanya karlipa jinta-jarri mi kurapaka ngarninjakuju yungurlipa manngu-nyanyi nyanungu.’ ⁹ Yuwayi, kajirlipa jinta-jarri kurapakaku, yungurlipa manngu-nyanyi YAAWIYI kuja-ngalpa warrawarra-kangu. Kapurlipa nyina yangka-piya yapangu kuja kalu yirrarni YAAWIYI-kirlangu yimi yirriwarrarla jurrungka manu rdaka-kurlangurla. Kularlipa wajawaja-mani. Kurapaka wiri-puru kapurlipa-jana pinarri-mani kuruwarri YAAWIYI-kirlangu ngalipa-nyangu kurdukurduku. Kapurlipa manngu-nyanyi kuja-ngalpa Yijipi-ngirli kangurnu yartarnarri-kirlirli. ¹⁰ Purda-nyangkajulu! Yulyurru-kari yulyurru-kari kaji kamparru-warnu kirntangi palka-jarri-jarri yani, turnu-jarriyalu warrarda kurapaka yinyaku.

¹¹ “YAAWIYI-rli kapu-ngalpa kanyi walya yali-kirra kuja kajana karri jalanguju Kanana-wardingkiki. Nyampuju walya ngulaju yangka kuja-jana jangku-pungu nyurru-wiyi ngalipakupalangu-purnuku nyurnunurnuku. ¹² Ngaka kajirlipa walya yalirla nyina, yungurlipa kuruwarri nyampu purami: Kaji Yijirali-pinkirli karntangku kurdu wirriya mardarni, yungkarla YAAWIYI-ki yungurla warri-jarri. Manu pulukurlu, jiyipirli, narnukuturlu manu tangkiyirli, kajili-jana kurdu kamparru-warnu mardarni, yungkalurla YAAWIYI-ki warntarri. Kamparru-warnu-wati nyiarlangu kalurla YAAWIYI-ki nyina.* ¹³ Kaji tangkiyirli karntangku kurdu wirriya mardarni kamparru-warnu, marda kajikanpa-nyanu nyuntulurlu mardarni. Ngulaju ngula-juku. Kala mardarninjakungarntirli pungka jalangu-warnu jiyipi, manu purrayarla warntarri

* 13:1-2 Nyangka Luke 2.23 * 13:12 Nyangka Luke 2.23

YAAWIYI-ki. Ngula-jangka, yungunpa-nyanu tangkiyi mardarnilki. Kala kajinpa jiyipi pinja-wangu nyina, ngulaju tangkiyi yinya kurdu pungka, kakarda rdilyki-pungka. Kajili wirriya kamparru-warnu-patu palka-jarri warlajja-kari warlajja-karirla nyurrurla-nyangurla, wirriya-patu yinya-patu kalurla nyina YAAWIYI-ki. Kala kula-jana pungka jiyipi-piya, lawa. Kuja-kujakuju talajurla yungka YAAWIYI-kiji. Ngula-jangka, wirriya yali-patuju yungulurla warri-jarri YAAWIYI-mipaku.

¹⁴ “Kajirlipa-jana pinjarla purrami jiyipi kujarlu, ngalipa-nyangu kaja-nyanu-paturlu marda kajikalungalpa payirni kujarlu, ‘Wapirra, nyiya-jangka kankulu-jana kamparru-warnu puluku, jiyipi, manu narnukutuju pinyi? Nyiya-jangka kankulu-jana pinjarla purrami?’ Kujarlipa-jana yalu-mani, ‘Kaja, YAAWIYI-ri-ngalpa kangurnu Yijipi-ngirliji yartarnarri wiri-kirlirli. Warrawarra-kangu-ngalpa. Kalarnalu-jana warri-jarrija pirijina-piya. ¹⁵ Yijipi-wardingki kingilpa jurru marntarla nyinaja, kulalpa purda-nyangu YAAWIYI-ji. Kala-ngalpa warrarda warla-pajurnu yaninja-kujakuju. Kujarlanya-jana YAAWIYI-ri muku pungu kaja-nyanu-patu kamparru-warnu-wati warlajja-kari warlajja-karirla. Manu-jana pungu jiyipi, puluku, narnukutu manu tangkiyi wirriyawirriya-juku kamparru-warnu-paturlanguju. Kujarlanya karna-jana kamparru-warnu wirriyaju muku pinyi puluku, jiyipi manu narnukuturlangu yangka kuja kalurla YAAWIYI-ki nyina. Kujarlanya karna-jana purranjarla yinyi warntarri YAAWIYI-ki. Kuja ngaju-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu palka-jarrija, kularna pungu, lawa. Kujarlajurna jiyipilki pungu, ngularnarla purranjarla YAAWIYI-ki yungu.’ Kujanya yungurlipa-jana wangka ngalipa-nyangu kaja-nyanukuju kajili-ngalpa payirni.* ¹⁶ Yuwayi, kajirlipa jinta-jarri kurapaka wiriki, yungurlipa manngu-nyanyi YAAWIYI kuja-ngalpa warrawarra-kangu. Kapurlipa nyina yangka-piya yapangku kuja kalu yirrarni YAAWIYI-kirlangu yimi yiriwarrarla jurrungka manu rdaka-kurlangurla. Kularlipa wajawaja-mani. Kurapaka-puru kapurlipa-jana pinarri-mani kuruwarrri YAAWIYI-kirlangu ngalipa-nyangu kurdakurduku. Kapurlipa manngu-nyanyi kuja-ngalpa Yijipi-ngirli kangurnu yartarnarri-kirlirli.”

YAAWIYI-ri-jana milki-yirrarnu Yijirali-pinkiki nyarrpara-wana yaninjaku

¹⁷ Ngula-jana kingirli Yijipi-wardingkirli Yijirali-pinkiki yilyaja Yijipi-ngirli, Kaaturlu kula-jana nguru-yirrarnu yirdiyi-wana kuja-ka ngula Pilijiya-kurra ngunami, lawa. Yiwarra yinyaju-ka nguna Yijipi-ngirli Pilijiya-kurra. Kaaturlulpa manngu-nyangu kuja, “Kajirna-jana Yijirali-pinkiki kanyi yinyarla yirdiyirila kuja-ka nguna Pilijiya-kurra, kajikalungalpa-lani-jarri Pilijiya-wardingki-patuku kulu-kujaku. Ngula marda kajikalungalpa-pina-yani Yijipi-kirra.” Kujanya Kaaturlu manngu-nyangu. ¹⁸ Ngula-jana kangu jintakari-wana, kangu-jana jilja-wana mangkurru wiri-kirra yirdi-kirra Marna Kirrirdi-kirra. Yijirali-pinkirli-palulu-jana mardarnu kurlarda manu kurdiji kulukungarntirli.

¹⁹ Mujujurlu kanja-yanu Jajupu-kurlangu yungkurnu. Nyurru-wiyi kuja Jajupu palija, ngulakungarntiji wangkaja-jana nyanungukupurdangka-patuku kuja, “Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki nyurrurlaju. Kapu-nyarra nguru-kanyi nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu warlajja-patuku nyampu-ngurlu walya-ngurlu Yijipi-ngirli. Ngarrikajulu kajirna palimi yungunkulu ngaju-nyangu yungkurnu kanyi kajinkili pina-yani Kanana-kurra.”

²⁰ Kujalu Yijirali-pinkirli yampinja-yanu Yijipi, yaninjarlalu ngunaja Jakajarla. Ngulalu yampinjarla yanu Yijama-kurra. Yijamaju ngulaju jiljangka kutu. ²¹⁻²² YAAWIYI-ri-jana milki-yirrarnu nyarrpara-wana yaninjaku. Nyanunguju kamparru yanu kajili nyanungurrarlalu nyanyi. Parra-puru, nyanunguju kamparru yanu mangkurdu kirrirdimpayipiya. Mungangkajulpa yanu warlu jarra-piya kirrirdimpayipiya. Kala-jana kujarlu-juku nguru-yirrarnu parrangka manu mungangka. Kula-jana yampija.

14

¹⁻² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki yungulu pina-yani Piyarata-kurra. Wangkaya-jana yungulu ngunami kulkurru Mikitalarla manu Mangkururla Marna Kirrirdirla. Nyampuju kutu jinta-kariki ngurra-kariki Paala Jiipuyunuku. ³ Yijipi-wardingki kingirli kapu kuja manngu-nyanyi, ‘Yuwa! Yinya Yijirali-pinkirli kala malya-pinyi nyarrpara-kurra mayi kuja kalu yan. Kulalajulu wuruly-parnkayarla jurntalku. Kapurna-jana rdipimi jiljangka.’ Kujanya kapu kingirli manngu-nyanyi. ⁴ Kapurna kingiji jurru marntarla-mani yungu-nyarra wajirli-pinyi. Kapurna-jana muku pinyi, manu nyurrurlarlalu yungunkujulurla pulka-pinyi. Ngula-jangka yungujulu Yijipi-wardingki-paturlu malya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu nyiyarningkijarraku manu yapa jintawarlayiki.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja

* 13:15 Nyangka Luke 2:23

Mujujukuju. Yijirali-pinkirilili purda-nyangu YAAWIYI kuja-jana nyarrpa wangkaja nyanungurraku. Yaninjarlalu ngunaja kutu Paala Jiipuyunurla.

Yijipi-wardingki kingirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana wajirli-pungu Yijirali-pinki

⁵ Nganangku mayi yimi-ngarrurnu kingiji kujalu Yijirali-pinki wuruly-parnkaja. Kuja kuja purda-nyangu, nyanungu manu nyanunguku warrmarla-patulu-nyanu wangkaja, “Waraa! Nyiakurlipa-jana nyangu jamulu Yijirali-pinkiji wuruly-parnkanjakuju? Warla-pajikarlarlipa-jana! Nganalku kapu-ngalpa warrki-jarrimi?”

⁶ Ngula-jangkaju, kingirli manu nyanungu-nyangu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, yirrarnu-nyanu kurlarda manu kurdiji kulukungarntirli. ⁷ Wangkaja-jana nyanungu-nyangu warrmarlaku 600-palaku yungulu-nyanu jarnkujarnku mani nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu wiri-jarlu. Yanulu kingi-kirli manu warrmarla panu-kari-kirlangu wirli-jarra-kurlurla kujalpalu Yijipirla nyinaja. Yinyarra warrmarla-wati kujalpalu nyinaja wirli-jarra-kurlurla, ngulajulpalu-jana wiriwiri nyinaja warrmarla panu-kariki. ⁸ Junga kujaju. YAAWIYI-rli kingiji jurru marntarla-manu. Wajirli-pungu-jana Yijirali-pinki kujalpa-jana YAAWIYI-rli warrawarra-kangu. ⁹ Kingirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana wajirli-pungu Yijirali-pinki. Kutu-jarrijalu-jana kujalpalu ngunaja Mangkuru-wana Marna Kirrirdi-wana. Nyampujulpa kutu karrija Piyarataku manu Paala Jiipuyunuku.

Yijirali-pinkijili jingjingi yanu murrarninginti-kari-kirra Mangkuru-wana Marna Kirrirdi-wana

¹⁰ Kujalu-jana Yijirali-pinkirli nyangu Yijipi-wardingki-patu yaninjarni-kirra, lanijarrija-nyayirnili, wangkajalurla YAAWIYI-ki yungu-jana muurl-mardarni palinjakujaku. ¹¹ Wangkajalurla Mujujukuju, “Waraa! Nyiakunpa-nganpa kangurnu Yijipingirliji? Kapurlipa muku palimi. Nyinayarla-jukurlipa Yijipirla, manurlipa paliyarla yalirla-juku! ¹² Kujalparnalulu Yijipirla nyinaja, wangkajarnangkulu kuja, ‘Yampiyananpa! Kula karnalu ngampurpa nyina Yijipi yampinjaku nyuntu-kurlu. Yungurnalu nyina manu warrki-jarri nyampurla-juku.’ Kujanyarnangkulu wangkaja. Kala jinyijinyimanu-jukunpa-nganpa, kapurlipa muku palimi nyampurla-juku jiljangka!”

¹³ Mujuju-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya! Pardakalurla YAAWIYI-ki nyampurla-juku, kapu-nyarra muurl-mardarni. Nyanyi kankulu-jana Yijipi-wardingki-patu kutu yaninjarni-kirra? Jalangu-jangka kulankulu-jana nyanyi pinalku. ¹⁴ Yiriyirri-jarrijalu jata-nyanja-wangu! Kulajulu kulu-jarriya! YAAWIYI-rli kapu-jana pinyi Yijipi-wardingki-patuju.”

¹⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI-rli wangkaja Mujujukuju, “Nyiyaku kanpaju purlami ngajukuju? Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki yungunkulu Mangkuru-kurra Marna Kirrirdi-kirli-kirra yani. ¹⁶ Watiya jukati kankarlu-manta, manu jiiily-ngarrrika ngapa! Ngapa yinyaju kapu raa-parnka, ngula-jangka kapunkulu Yijirali-pinki wapami kulkurru-jarra walya pardunarla. ¹⁷ Jurru marntarla-manurna-jana Yijipi-wardingki-patuju. Kujarlanya kapulu-nyarra ngapa-wanaju wajirli-pinyi. Ngula-kujakuju kapurna-jana yurnilyka-maninjarla muru-pinyi ngapangka. Kapurna-jana riwar-pinyi kingi manu nyanungu-nyangu warrmarla wirli-jarra-kurlurla. Ngula-jangka Yijirali-pinkirli yungujulurla pulka-pinyi. ¹⁸ Ngula-jangka Yijipi-wardingki-paturlu yungujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu nyiarningkijarraku manu yapaku jintawarlayiki.”

¹⁹ Kaatu-kurlangu marramarra kala kamparru yanu Yijirali-pinkikiji, kala-jana milki-yirrarnu nyarrpara-wana yaninjaku, manu mangkurdurlangu kala kamparru wapaja nyanungurrarla. Kala yinya marramarra manu mangkurdu purdangirililkipa-pala wapaja, warrawarra-kangulpalu-jana Yijipi-wardingki-kijaku. ²⁰ Yuwayi, mangkurdu-julpa kulkurru-jarra karrija Yijirali-pinkiki manu Yijipi-wardingki-patukuju. Mungapuru kala Yijirali-pinkirililpalu nyangu wanta-piya. Mangkurduju-jana wapirrija Yijipi-wardingki-patukuju yungulu nyanja-wangu nyina munga-piya-puru. Kuja-jangka munga-piya-puru kulalua-jana kutu-jarrija Yijirali-pinkikiji.

²¹ Ngula-jangkaju, Mujujuru jukati manu nyanungu-nyangu, ngula jiiily-ngarrurnu ngapa. YAAWIYI-rli warlpa yilyajarni kakarrara-ngurlu, warlpa warrarda wangkaja munga wiri, ngula ngapaju raa-pungu kulkurru-jarra, ngulalpa walya pardunalku karrija. ²² Ngulalu Yijirali-pinki kulkurru-jarra yaninja-yanu walyangkalku, ngapajulpa karrija pirli rdingki-piya. ²³ Ngulalpalu kingirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlu puraja walyangka-yijala kulkurru-jarra ngapa-wana. ²⁴ Munga-puru-juku wanta-wangu-jukulpa karrija. YAAWIYI-rli-pala-jana nyangu Yijipi-wardingki-patu mangkurdu-ngurlurlu manu jarra-ngurlurlu, ngula-jana warungka-manu, manulpalu paa-karrija. Kulalu milya-pungu nyarrpa-jarrinjaku. ²⁵ Wirlijili nantuwu-kurlangurlaju muku yukaja

parljungka, kulalu wilypi-pardiyarlalku. Ngulalu-nyanu Yijipi-wardingki-patu purlaja, “Yakaa! Yanirlipa nyampu-ngurluju Yijirali-pinki-kijakuju! Nyanungurra-nyangu Kaatu YAAWIYI-rlu kangalpa pinyi!”

²⁶ Ngulalu Yijirali-pinki murrarni-pirdinypa-kurra-jarrija, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Jukati kankarlu-manta yarda, ngula jiily-ngarrika ngapa! Kajinpa kuja-jarri, kapu-jana ngapanguju muku yurnilyka-maninjarla muru-pinyi manu yawurlinji-manilki Yijipi-wardingki-patuju manu nyanungurra-nyangu wirli-jarra-kurluju.” ²⁷ Junga-juku Mujujurlu jukati-kirlirli jiily-ngarrurnu ngapaju. Wantajulpa kankarlu-jarrija-yanulku. Ngula ngapa jiily-ngarrurnu, ngapaju jinta-jarrija pina. Yijipi-wardingki-patu nganta yungulu kunamurrumuru-jarriyarla, kala lawa. YAAWIYI-rlu-jana jutu-manu muku ngapa-kurlurlu. ²⁸ Junga, ngapaju pina jinta-jarrija, ngula-jana jutu-manu muku Yijipi-wardingki warrmarla manu nyanungurra-nyangu wirli-jarra-kurlu. Kula ngana wankaruju nyinaja. ²⁹ Yijirali-pinkijilpalu wankaru-juku nyinaja. Karrijalpalu nurrarninginti ngapa wiringkaju.

³⁰ Kujarlunya-jana YAAWIYI-rluji muurl-mardarnu Yijirali-pinkiji Yijipi-wardingki-patu-kujakuju. Yijirali-pinkirli-lu-jana nyangu nyurnu-wati ngunanja-kurra ngapawana. ³¹ Milya-pungulu kuja-jana YAAWIYI-rlu muurl-mardarnu yartarnarri wiri-kirlirli. Karrijalpalu wurdungu-nyayirni, manu wangkajalu-nyanu, “Junga, YAAWIYI-ji ngurrju-nyayirni! Walarliparla nyina, kapu-ngalpa warrawarra-kanyi. Manurliparla Mujujuku wala nyina kuja-ngalpa YAAWIYI-rlu milarnu wiri nyinanjaku ngalipaku.”...

15

Yimi ngapa kumarlpa-kurlu

²² ...Mujujurlu-jana Yijirali-pinkiki yapaku nguru-yirrarnu Mangkuru-ngurlu Marna Kirrirdi-kirli-ngirli. Nguru-yirrarnu-jana Jilja-kurra yirdi-kirraju Juuru-kurra. Wapajalpalu marnkurrpaku parraku, kulalu ngapa palka-manu, lawa. ²³ Ngulalu yukajarra ngurra-kurra yirdi-kirraju Maara-kurra. Ngapalpa palka ngunaja yalirlaju. Kala lawa, kulalu nganjarla. Ngapaju kumarlpa-nyayirni. Kujarlunya ngurra yinyajulu yirdi-manu Maraa. (Jaru nyanungurra-nyangurlaju yirdi Maaraju ngulaju ‘Kumarlpa’.) ²⁴ Yapajulurlu Mujujukuju kulu-jarrija, kulalu ngapa-wiyi ngarnu, manulu payurnu, “Yuwa! Niyialkurlipa ngarni? Ngapa nyampuju kumarlpa!”

²⁵ Kula nyarrpa-mantarla Mujujurluju, ngularla YAAWIYI-kilki wangkaja, “Wangkayaju nyarrpa-jarrimirna!” Ngularla YAAWIYI-rlu milki-yirrarnu watiya. Mujujurlu watiya yinyaju kujurnu ngapa-kurra. Ngula ngurrju-jarrijalku ngarninjakuju.

Ngula-jana YAAWIYI-rlu kuruwarri jinta-karilki yungu yapa-patukuju yangka yungulu jungarni nyinami. Kuruwarri-jana yungu waalparrirninjaku marda kajilirla wala nyinajapa manu kajili ngurrjungku puramiki-japa. ²⁶ Wangkaja-jana, “Ngajurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura. Kajirna-nyarra nyarrpa wangkami, purda-nyangkajulu kulu-wangurlu! Kapurna-nyarra wangkami jungarni nyinanjaku. Jungarnijili nyinaka ngajuku. Purayalu ngaju-nyangu kuruwarri jungarnirli. Kajinkili kuja nyina, kularna-nyarra nyurnu-mani yangka kujurna-jana Yijipi-wardingki-patu nyurnu-manu yangka kamparru-wiyi. Yuwayi, ngajuju YAAWIYI. Ngajunya yangka kuja karna-nyarra parlpuru-mani.”

²⁷ Ngula-jangka, yapajulu yanu ngurra jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Yilimi-kirra. Yilimirlajulpa ngunaja 12-pala mulju manu 70-pala watiya.* Ngulalu yapaju ngunaja ngapa-wana.

16

YAAWIYI-rlu-jana jurlpu witawita manu miyi yilyaja yapaku ngarninjaku

¹ Nguru-jangka yirdi-jangkaju Yilimi-jangka, Yijirali-pinkijili yanu Jilja-kurra yirdi-kirraju Jini-kirra. Nyampuju ngurra kulkurru-jarra Yilimiki manu Jayinayiki. Yijipi kujalu yampinja-yanu, wapajalu murntu-palaku wiyikiki, ngulalu nyinaja Yilimirlalku.

² Mangarri-wangulpa ngurra yinyaju karrija, ngulalu yapaju kulu-jarrija, manulurla wangkaja Mujujuku, ³ “Yuwa! Niyiakunpa-nganpa kangurnu nyampu-kurra ngurra punku-kurraju? Kapurlipa yarnunjuku palimi! Yijipirlajurlpa miyi panu mardarnu ngarninjaku kuyurlangu. Kaji-ngalpa YAAWIYI-rlu pungkarla yalirla, ngulaju ngurrju. Kala jalangu ngari kapurlipa muku palimi kutu nyampurlaju!”

* 15:27 palm trees

⁴ Ngularla YAAWIYI-lki wangkaja Mujujuku, “Kapurna-nyarra miyi patapata-kijirni nguru-jangka. Kapunkulu miyi panulku ngarni. Kapurna-nyarra warrarda patapata-kijirni parra-kari parra-karirli yungunkulu-nyanu mani warrarda. Parra-kari parra-kari kapurna-nyarra waalparrirni marda kapunkujulu purda-nyanyi-japa. ⁵ Purayiti-kari Purayiti-kari yungunkulu-nyanu miyi panu turnu-mani. Yungunkulu-nyanu panu-jarlu miyi mani yungunkulu purranjarla ngarni Purayitirla manu Jarrirtiyrilangurla Parra-nyayirni-wangurla.”*

⁶ Ngulalu-jana Mujuju manu Yarunu wangkaja yapaku, “Kularnalu-nyarra ngajarrarlu kangurnu Yijipi-ngirli, lawa. Jalangu mungangka kapunkulu milya-pinyi kuja-nyarra YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ngirliji. ⁷⁻⁸ Jukurrarlu kapunkulu YAAWIYI nyanyi miril-maninja-kurra, kapu yanirni nyurrurla-kurra. Kujankulu-nganpa ngajarraku kulu-jarrija, ngulajunkulurla YAAWIYI-ki kulu-jarrija. Purda-nyangu-nyarra. Nyanungunya-jarrangu wangkaja nyurrurlakuju kanjarnikiji nyampu-kurakuju. Ngarilparlijarra nyanungu purda-nyangu. Ngajarraju ngari warrkini nyanungu-nyangu.” Ngula-jana Mujuju wangkaja, “Purda-nyangkajulu! Parra-kari parra-kari kaji wanta yukamirra, YAAWIYI-rli kapu-nyarra kuyu yinyi ngarninjaku, manu mungalyurru-kari mungalyurru-kari kapu-nyarra miyi yinyi ngarninjaku. Kapunkulu ngarni, kulankulu yarunujuku-jarri.”

⁹ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja Yarunuku, “Wangkaya-jana kuja Yijirali-pinkiki, ‘Nyurrurla YAAWIYI-rli-nyarra purda-nyangu kujalpankulu-jarrangu kurnta-ngarrurnu ngajarra. Kujarlanya, turnu-jarriyalu nyampurula maralypirla.’” ¹⁰ Jungajuku, Yarunurlu-jana turnu-manu yapa-patu, manu wangkaya-jana. Kujalpa-jana wangkaja, yapangkujulpalu jilja-kurra nyangu wurnturu. Ngula mangkurdu palka-jarrija wurnturu-nyayirni, miril-manulpa. YAAWIYI-lpa nyinaja mangkurdurla yalirlaju.

¹¹⁻¹² Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Purda-nyangurna-jana Yijirali-pinki yapa kujalpalu-nyarra kurnta-ngarrurnu nyuntu manu Yarunu. Wangkaya-jana kuja, ‘Parra-kari parra-kari kaji wanta yukamirra, kapunkulu kuyu panu ngarni. Manu mungalyurru-kari mungalyurru-kari kapunkulu miyi panu ngarni. Kulankulu yarunujuku-jarrimilki. Ngula-jangka kapunkujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu.’”

¹³ Parra jintangka-juku, kuja wanta yukajarra, panu-jarlu jurlpu pintarulu paarr-pardija ngurra-kurra kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja. Nguru-ngurlulu wantiwantija, manulurla walyaku wapirrija. Mungalyurru kuja wanta kankarlu-jarrija, yinjirli-pilpa ngunaja nyiyarningkijarrarla. ¹⁴⁻¹⁵ Wantaju kankarlu-jarrijaku, ngula walyaju patimanu, ngula yinjirli-pi-wangu-jarrija. Yijirali-pinkirllili nyiya mayi nyangu walyangka. Kulalu kuja-piya nyangu nyurru-wiyi. Kardirri-nyayirni yapirilyi-piya. Payurnulpalu-nyanu, “Nyiya nyampuju?”

Mujujurlu-jana yalu-manu, “Nyampuju miyi kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yilyajarni ngarninjaku. ¹⁶ Kujanyaju YAAWIYI-ji wangkaja, ‘Yungulu-nyanu parraja maninjarla warru turnu-mani miyi, warrardalu-nyanu panu mani parraja-kurra parra-kari parra-karirli.’” ¹⁷ Jungajukulu Yijirali-pinkirli jarnkujarnku manu parraja, manu warrulpalu miyi. Ngalya-karirllili manu panu-jarlu, ngalya-karirllili wita manu. ¹⁸ Ngulalu-nyanu milki-yirrarnu kujalu nyajangu manu. Ngalya-karirllili miyi panu manu. Ngalya-karirllili wita manu, ngulaju ngula-juku. Panu-jukulpalu miyiji ngarninjaku mardarnu.*

¹⁹ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja, “Nyurrurla kulalu ngayarrka-jarrija! Jalangurlujukulu muku nganja miyi kuja kankulu mardarni. Kulalu mardaka jukurra-kurra.” ²⁰ Panu-kari yapajulu ngayarrka-jarrija. Kulalu Mujuju purda-nyangu. Kulalu muku ngarnu, mardarnulpalu ngalya-kari mungalyurru-karda. Miyi yinyaju pukulyulkulpa parntija pirlpi-kirli. Mujuju-jana kulu-jarrija-nyayirni.

²¹ Mungalyurru-kari mungalyurru-kari yapangkulu kalalu miyiji turnu-manu walya-jangka. Kalalu-nyanu manu ngarninjaku-ngarra parra jintangkaku-mipa. Ngula kala wanta kankarlu-jarrija, manu kala warlu-nyayirni jankaja. Kala miyiji tarlurr-kampaja wantangkulu. Yarlurr-kampanjarla walya-kurra muku karlija.

²²⁻²³ Purayitirla, yapanku kalalu kartaku-jarra manu, kalalu miyiji yirrarnu. Ngulalurla wiriwiri panu-kari yaninjarla wangkaja Mujujuku, “Yapangkulu jarnkujarnku manu kartaku-jarrarla miyi panu walya-jangka.”

Mujuju-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Nyampunya-ka YAAWIYI-ji wangka: ‘Jukurraju Jarrirtiyyi ngaju-nyangu Parra-nyayirni-wangu. Ngayi kapunkulu nyinami-mipa warrki-wangu. Jalangurlu miyili ngalya-kari purraya warlungka, manulu ngalya-karriji ngapa-kurlurlu kartakurla purraya. Mardakalu miyi ngarninjaku jukuraku.’”

* 16:5 Nyangka John 6.31

* 16:18 Nyangka 2 Corinthians 8.15

²⁴ Junga-juku, yapangkulu miyiji mardarnu mungalyurru-kurra yangka kuja-jana Mujuju wangkaja. Miyiji kula pukulyu-jarrija jirri-kirli, lawa. ²⁵ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja yapakuju, “Jalanguu Jarrirtiyyi YAAWIYI-kirlangu Parra-nyayirni-wangu. Nyinayalu warrki-wangu. Kajinkili miyiki nganta yani warrirninjaku, kulankulu palka-mani, lawa. Ngarili miyiji nanganja kujankulu parrarnirli turnu-manu. ²⁶ Nyampuju YAAWIYI-kirlangu kuruwarri ngalipaku yungurlipa yani miyiki warrirninjaku Palya-ngurlu Purayiti-kirra jika-pala parraku. Kala Jarrirtiyyirla kularliparla miyikiji warrirni walyangkaju, lawa. Parra yinyaju tarruku YAAWIYI-ki.”

²⁷ Junga kujaju. Kala parra jintangka Jarrirtiyyirla, yapa ngalya-karili yanu miyiki nganta. Kala lawa, kulalu palka-manu. ²⁸ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Yuwa! Nyarrpa-jarrimi kankulu? Nyiya-jangka kula kankujulu purda-nyanyi yangka kujarna-nyarra nyarrpa wangkaja? ²⁹ Purda-nyangkajulu! Ngarrurnurna-nyarra nyinanjaku Jarrirtiyyirla warrki-jarrinja-wangu. Ngarrurnurna-nyarra Purayiti-kari Purayiti-kari kapurna-nyarra miyi panu-nyayirni yinyi yungunkulu ngarni parra-jarra jirramaku, manu Jarrirtiyyi-kari Jarrirtiyyi-karirla nyinakalu ngurrangka yaninja-wangu.” ³⁰ Junga-juku, kuja-jangka yapajulpalu nyinajalku Jarrirtiyyi-kari Jarrirtiyyi-karirlaju warrki-wangu.

³¹ Yijirali-pinkirliji kalalu miyi yinyaju yirdi-manu ‘maana’, ngulaju ‘nyiya nyampuju?’. Maana ngulaju ngurlu witawita-piya kujalpalu pajarnu ngarlu-piya.

³² Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja yapakuju, “YAAWIYI-ji wangkaja yungurna ngalya-kari maana yirrani murlukurnpa wiri-jarlurla yungulu ngalipa-nyangu kurdukurdurlu nyanyi nyiya-piya. Kajili nyanyi yinya miyi, kapulu manngu-nyanyi kuja-ngalpa YAAWIYI-ri kangurnu Yijipi-ngirli manu yangka kuja kala-ngalpa miyiji yungu jiljangka.” ³³ Ngularla Mujuju wangkaja Yarunuku, “Manta murlukurnpa wiri-jarlur, manu yirra maana yangka miyi. Yirra yungurlipa-jana ngalipa-nyangu kurdukurduku milki-yirrani.” ³⁴ Junga-juku, Yarunuru manu murlukurnpa wiri-jarlurla, ngula maana yirranu. Ngula murlukurnpa yirranu Tarruku Pakujurla* Kujalpalu Yijirali-pinkirli Tarruku Pakuju mardarnu, manngu-nyangulu yangka kujalpa-jana YAAWIYI-ri warrawarra-kangu yangka kuja ngarrurnu Yipuruyamu nyurru-wiyi. ³⁵⁻³⁶ Yijirali-pinkirlijilpalu maanaju ngarnu 40-pala yulyurrpuku. Kuja-puruju kalalu wapaja warru jilja-wana. Ngula-jangka kujalu Kanana-kurra-jarrija, YAAWIYI-ri kula-jana maanaju yungulku yinyarlanya. Kananarlalkulpalu Yijirali-pinkiji nyinaja tarnga.

17

Mujujurlu ngapa manu pirlu-jangka yarturlu-jangka

¹ Yijirali-pinku yapalpalu ngunaja jiljangka yirdingakaju Jiningka. Yangka kuja kala-jana YAAWIYI wangkaja yaninjaku ngurra-kari-kirra, kalalu yanu. Ngula-jangkaju, ngunajalu Ripirdimirla. Kala lawalpa ngapa-wangu karrija yapakuju ngarninjaku. ² Jata-nyanjarlalurla kulu-jarrija Mujujukuju, manu wangkajalurla, “Yungka-nganpa ngapa ngarninjaku!”

Mujuju-jana wangkaja, “Nyiya-jangka kankujulu kulu-jarrimi ngajukuju? Marda kankulu YAAWIYI-ji kapuru-nyinanjarla juwa-kijirni? Marda kankulu manngu-nyanyi yampija nganta-ngalpa warrawarra-kanja-wangurlu. Kajinkili kuja warrarda manngu-nyanyi, kapu-nyarra kulu-jarri!”

³ Yapajulpalu purraku-nyayirni nyinaja ngapakuju. Kulu-jarrinjarlalurla wangkaja Mujujukuju, “Niyiakunpa-nganpa kangurnu Yijipi-jangkaju? Niyiakunpa-nganpa kangurnu kurdukurdu manu nganimpa-nyangu jiyipi, puluku, manu narnukutu pinjaku mayi nyampurlaku? Nyarrpararnalu ngarni ngapaju?”

⁴ Ngula Mujujurlu YAAWIYI payurnu, “Nyarrpa-manirna-jana nyampuju yapa? Kula-ju purda-nyanyi, kapujulu pirlu-kirli luwarni!”

⁵ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Manta-jana purkapurlka. Wapaya kamparru yapa-patuku nyanungurra-kurlu. Kangka watiya jukati yangka kujanpa kangurnu Yijipi-ngirli yangka kujanpa ngapa pakarnu karru Niilirla. Yanta yaruju! ⁶ Yanta pirlu wiri-kirra Jayinayi-kirra. Yalirla kapunpa yarturlu wiri nyanyi. Kapurna yarturlu yalirlaju kamparru karrimi nyurrurlaku. Jukati-kirli pakaka yinyaju yarturlu. Ngula kapu ngapalku wilypi-pardimi, ngula kapulu yapangu ngapa ngarni.” Junga-juku, Mujujurlu purda-nyangu YAAWIYI, yaninjarla pakarnu yarturluju kujalpalu purkapurlu nyangu. Ngula-jangka, ngapa karlijalku pirlu-jangka. ⁷ Mujujurlu ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Maaja’, yirdi ngulaju ‘Kapurunu Panu’. Junga kujaju. Yinyarra Yijirali-pinku kujalpalu ngapa-wangu nyinaja, kapuru nyinanjarlalu-nyanu payurnulu,

* 16:34 Ark of the Covenant

“YAAWIYI-ji mayi palka-juku ngalipa-kurluju? Warrawarra-kanyi-jiki mayi kangalpa?” Mujujurlu yirdi-karirla yirrarnu ngurraku yinyakuju ‘Miripa’, ngulaju yirdiji ‘Yapaju Kulu-nyayirni’.

Yijirali-pinkili kulu-kurra-jarrija Yamili-wati-kirli

⁸ Kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja-juku Ripirdimirra, Yamili-patulu-jana kulu jangkardu yanurnu. ⁹ Mujujurla wangka Jajuwaku, “Milaka-jana wati-patu yungunkulu-jana kulu jangkardu yani Yamili-patuku. Jukurra kapurna yani pirli yali-kirra karrinjaku. Kapurna jukati kanyi yangka kujaju Kaaturlu yungu mardarninjaku. Kapurna watiya yinyaju mardarni, manu kapurna jiily-ngarrirni nyurrurla-kurra yungunkulu-jana kulungku pinyi.”

¹⁰ Junga-juku, Jajuwarluju Mujujuju purda-nyangu, milarnu-jana wati-patu kuluku Yamili-patuku. Kulukungarnti, Mujujuju warrkarnu pirlingka Yarunu-kurlu manu wati jinta-kari-kirli yirdiji Yiiru-kurlu. ¹¹⁻¹² Kankarlu-manu jukati rdakangku, ngulalpa mardarnu jurrungka kankarlarra. Kujalpa watiya kujarlu mardarnu, Yijirali-pinkiriljilpalu-jana pungu Yamili-patuju. Mujujuju purlka-pardu, manu rdakajulpa mata-jarrija. Kula nyarrparlu mardakarla jukatiji kankarlarra-kariji. Kuja rdaka kanunju-jarrija jiily-ngarrirninja-wangu, Yamili-paturlulpalu-jana pungu Yijirali-pinkiji. Kuja-kujakuju, Yarunurlu manu Yiirungku-pala manu wiri-jarlu yarturlu, manu yirrarnu-pala Mujujuwana nyanunguku nyinanjaku. Ngula-jangka, Yarunurlu manu Yiirungku-pala puuly-mardarnu Mujuju-kurlangu rdaka yungu mardarni-jiki jukatiji yangka kujalpalu-nyanu wati-paturlu pakarnu-juku. Yarunujulpa jungarni-purdanji Mujujukuju karrija, manu Yiirujulpa jampu-purdanji karrija. Kujarlu-jukulpa-pala Mujuju-kurlangu rdaka-jarrajpu puuly-mardarnu yangka kuja wanta yukajarra. ¹³ Kujarlunyalu-jana Jajuwarlu manu nyanungu-nyangu warrarlarluju muku pungu Yamili-patuju.

¹⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yirraka yimi puku-kurra nyampu-kurlu kulu-kurlu yungulu yapangku ngaka manngu-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. Warrardarla yimi-ngarrrika Jajuwaku nyampuju yimi. Wangkayarla kapurna-jana muku pinyi Yamili yapa-patu, kula jintarlangu wankaru nyina nyampurla walyangka!”

¹⁵ Ngula-jangka, Mujujurlu pirli-wati murnju-yirrarnu yurturlurla pulka-pinjaku YAAWIYI-ki. Ngurra yinyaju yirdi-manu ‘YAAWIYI NIIJI’. Yirdi nyampuju ngulaju ‘YAAWIYIJI NGARKLINPA NGAJU-KUJU’. ¹⁶ Ngula-jangka, Mujuju wangkaja, “Ngajulurlulparna mardarnu ngaju-nyangu jukati, manurna jiily-ngarrurnu kankarlarra yangka-kurra kuja-ka YAAWIYI nyina. YAAWIYI-rlu kapu-jana warrarda pinyi Yamili-patuju tarnngangkuku-juku!”...

19

YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku pirli wararrarla Jayinayirla

¹⁻² Ngulalu Yijipi yampinjarla yanu yapangku Yijirali-pinkirli, yaninja-yanulpalu wurna-juku kirntangi-jarraku jirramaku, manu parra-pardu-karirlajulu yukajarra Jilja-kurra yirdi-kirraju Jayinayi-kirra. Kulkurrulu ngurrara-karirla yirdingka Ripirdimirra ngunajarra. Kujalu ngakalku yukajarra Jayinayi-kirra, ngunajalu ngayirni pirli wararrarla yirdingka Jayinayirla. ³ Mujujurla warrkarnu pirlingka YAAWIYI Kaatuku. Ngularla purlajalku Mujujuku pirli yinya-ngurlu kankarlu-ngurlu, manurla wangkaja nyanunguku, “Nyampunya-jana wangkaya wungu-warnuku Jakupu-kurlangukuju yapaku Yijirali-pinkikiji, ⁴ ‘Nyurrurlarluju kankujulu manngu-nyanyi-yijala kujarna-jana yapa Yijipi-wardingki-patu murrumuru-manu-nyayirni. Milya-pinyi-jala kankujulu yangka kujarna-nyarra nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli. Muurlparlurna-nyarra kangurnu ngurrara nyampu-kurraju. Warrawarra-kangulparna-nyarra wurnaju kujalpankulu wapaja warlawurru ngati-nyanu-piyarlu-juku yangka kuja kajana witawita nyanungu-nyangu warrawarra-kanyi kuja kalu paarr-pardinjaku pinarri-jarri. Ngula-piyarlu-yijalalparna-nyarra warrawarra-kangu. ⁵ Purda-nyangkalkujulu wurra-maninja-wangurlu, manulu jungangku puraya kuruwari ngaju-nyangu! Panu yapa ngurrara-kari ngurrara-kari kajulu nyinami ngajuku, kala kajikankujulu yalyangku purda-nyanyi, kapurna-nyarra milarni, kula ngularra yapa panu-kari. ⁶ Yungunkujulu purda-nyanyi manu purami ngaju-mipa. Kapunkujulu panu warrki-jarrimi ngajuku maralyepikingarduyu-piyalku.’ Kujanya-jana wangkaya Yijirali-pinkiki.”

⁷ Ngula-warnuju, Mujuju pina jitinja-yanu kaninjarra-kari pirlingka, manu-jana purlkapurka wiriwiri warru turnuturnu-manu. Muku-jana yimi-ngarrurnu yangka nyarrpa kujarla nyanunguku wangkaja YAAWIYI pirlingka yinyarla. ⁸ Ngula-jangka, wangkajalurla Mujujuku, “Ngulaju ngula-juku. Niyiarninykijarra kuja-nganpa

wangkaja YAAWIYI, kapurnalu yalyangu purda-nyanyi. Kapurnalurla nyinami manu warrki-jarrimi nyanungu-mipaku.” Ngula-jangkaju, Mujujuju pirlingka kankarlarra pina warrkarnu, manurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Yapa nganta kalu wangkami kapungku nyinami manu warrki-jarrimi nyuntu-mipaku.”

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Mangkurdu marungka kapurnangu kutu nyuntuku yanirni, manu kapurnangu wangkami. Yapangkuju kapujulu purda-nyanyi-yijala kajirnanngu wangkami. Nyampu kuja karnangu wangkami, ngulaju yangka yapa yungungkulu wala warrarda nyinami nyuntuku.” Ngula-jangka, Mujuju jitinjarla pina-yanu pirli-jangka kujalpalu yapa nyinaja. Muku-jana yimi-ngarrurnu yangka nyarra kujarla nyanunguku wangkaja YAAWIYI.

¹⁰ Ngula-jangka, Mujuju pina-warrkarnu kankarlarra pirli wararra-kurra, manurla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Yaninjarla-jana wangkaya yapaku yungulu wurdujarra-jarri jalangurlu manu jukurralru ngajuku nyanjaku. Wangkaya-jana yungulu nyanungurra-nyangu jurnarra parljirni. ¹¹ Parra jukurra-kari-warnurla, ngaju YAAWIYI kapurna yanirni kaninjarra-kari kankarlarra-jangka nyampu-kurra pirli wararra Jayinayi-kirra. Yapa panungku kapujulu nyanyi yaninjarni-kirra. ¹² Pirli wararrarlajulu yarti warru jaarl-yirraka, manulu-jana kurnta-ngarrika yalumpungurlu. Kaji nganangu pirli wararra marnpirni, ngulajulu punga tarngakurra.*

¹³ Marnpirni-wangurlu ngarili kutu-pungka tarngakurra pirli-kirli marda purnarra-kurlurlu nyurrurla-nyangu-kurlurlu. Junga, kajili yapangu manu nyiyarlangurlu pirli wararra marnpirni, ngulaju kapulu palimi. Kala kajinkili purda-nyanyi kurlumpurrngu purlanja-kurra kilji-kirra, ngula-jangkaju yungulu purkapurlika wiriwiri wararrarlaju warrkarni.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujukuju.

¹⁴⁻¹⁵ Ngula-jangka, pirli-jangka kaninjarra-kari Mujuju pina jitinja-yanu yapatu-kurra. Nyanungu-jana wangkaja, “Parra jukurra-kari-warnurla, Kaatu kapu kankarlarra-jangka yanirni pirli-kirra wararra nyampu-kurra. Wurdujarra-jarriyalu yungunkulu kamparru karrimi nyanungurla. Nyurrurla ngarrka, kulalu yupukarra ngunaya jalangu manu jukurra, yampiyalu-jana marnpirni-wangurlu.” Junga-juku, ngula-warnuju yapangu jintawarlayirilili jurnarra nyanungurra-nyangu parljurnu. Wurdujarra-jarriyalu parra-jarraku.

¹⁶ Parra-karirla, mungalyurru karrikarri-wangulpa maarrmaarr-manu, manurla ngapaku maarr-maninjarla wangkanjinarni kamparrukamparru. Yapangkulu nyangu maru mangkurdurla wapirrija pirli wararraku. Manu nganangu mayilpa kurlumpurrngu-kurlurlu kilji-nyayirni juturnu. Yapa panujulpa lani-jarrija-nyayirni! ¹⁷ Mujujurlu-jana ngurra-ngurlu nguru-yirrarnu yapaku yungurlu turnu-jarrimi Kaatuku. Yarti-wanalpalu warru karrija kanunju pirli wararrarla yukanja-wangu-juku. ¹⁸ Ngula-warnuju, YAAWIYI kankarlarra-jangka yanurnu kaninjarra-kari pirli wararra-kurra warlu wiringka. Yulyurdulparla wapirrija wararrakuju. Panujarlul yulyurdulpa yanu yalkiri-kirra, manu pirli wararra yinyajulpa yurnkuyurnku-jarrija-nyayirni! ¹⁹ Yinya kurlumpurrngu kujalpa juturnu, ngulajulpa kilji-jarrija-yanu. Mujujulparla wangkaja Kaatuku, manulpa Kaaturlu yalu-manu nyanungu. Linpa nyanungu-nyangu ngulaju yangka kuja karla ngapaku maarr-maninjarla wangkanjinarni kamparrukamparru, ngula-piya.

²⁰ Yuwayi, kankarlarra-jangka YAAWIYI yanurnu pirli wararra-kurra yinya-kurra kankarlarni-kirra, manurla kankarlarni-ngirli purlaja Mujujuku, manu rdirri-yungu Mujuju warrkarninjaku. ²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI wankajarla Mujujuku, “Pina-yanta kaninjarra-kari, manu-jana warnkiri-manta kajikal-nyanu marda kurdarrirdarrirli putaputa yirntirni-yanu ngajukupurdaru nyanjakupurdaru. Kajili kuja-jarrimi, kapulu muku palimi! ²² Warnkiri-manta-jana maralypikingarduyu-paturlangu. Kamparrurluju yungulu-nyanu jungarni-mani-wiyi yungujulu kutu-jarrimi ngajuku. Kajilpalu kutu-jarriyarlarni jungarni-maninja-wangu, ngajulurlu YAAWIYI-rla kajikarna-jana murrumuru-mani karrikarri-wangu-nyayirni!”

²³ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Ngulaju ngula-juku. Junga kujaju. Yapa kulalpalu warrkarla nyampurla pirli wararrarla Jayinayirla. Nyurrunganpa wangkaja kujaju, ‘Yartil warru yirraka kanunju pirli wararra-wana yungu karri tarrukulu.’”

²⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Pina-yaninjanta kaninjarra-kari pirli wararrarla, manu pina-kangkarni Yarunu nyampu-kurra. Kala warla-pajika-jana panu-kari maralypikingarduyu-patu manu yapa ngalya-kari warrkarninja-kujaku,

* 19:12 Nyangka Hebrews 12:20

kajikalu-nyanu marda putaputa yirntirninja-yani yarti-wanarlu. Kajilpajulu kutu-jarriyarlarni ngajuku nyanjaku, ngaju YAAWIYI-rli kapurna-jana murrumurru-mani karrikarri-wangu-nyayirnirli.”

²⁵ Junga-juku, Mujujuju jitinjarla pina-yanu panu yapa-kurra, manu-jana nyiyarningk-ijarra muku yimi-ngarrurnu kujarla YAAWIYI wangkaja nyanunguku.

20

Kaaturlurla yungu kuruwarrri karlarla-pala Mujujuku

- ¹ Ngula-jangka, Kaatu-jana wangkaja yapaku, kuja-jana nyanunguju wangkaja:
- ² “Ngajurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura. Ngajurna-nyarra yajarninjarla kangurnu ngurrara Yijipi-jangkaju ngulalpalu-nyarra ngulangkarlu Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya.
- ³ Ngaju-mipakulpankujulu parntarriyarla, manulpankujulurla pulka-pungkarla. Kulalu nyiarlarlu juju yirdi-manta ‘Kaatu’. Ngaju-mipaju Kaatu-pajika.
- ⁴ Nyurrurlarlu kankulu nyanyi panu nyiyarningkijarra yalkirirra manu walyangka manu ngapangka. Ngulaju ngula-juku. Kala kulalu-jana ngurrju-manta nyampurra-piya jamalya-jangka marda pirlu-jangkarlangu, lawa. ⁵ Nyurrurlarlu marda kapunkulu-nyanu nyiyarningkijarra ngurrju-mani watiya manu pirlu-jangka, ngula-jangka yungunkulu-jana marda parntarriyarla pulka-pinyi. Kujajulu yampiya! Kajinkijili yampimi, manu panu-kari nyiyarningkijarra nyampurra-piya kajinkili-jana purami, ngula-jangkaju kapurna-nyarra kulu-jarrimi-nyayirni. Kajinkili warntarla nyinami, ngula-jangkaju kapurnajurla kurdukurdu nyurrurla-nyangulku kunka-mani, nyurrurla-nyangu kurdukurdu warringiyi-patu manu kurdukurdu nyanungurra-nyangurlangu. ⁶ Kala yapa panu-kari kajijili yulkami, yapangku panungku kuja kajulu kuruwarrri mardaja mardarni, kapurna-jana warrarda yulkami tarnnga-juku. Kularna-jana yampinjarla yani.
- ⁷ Ngaju-nyangu yirdiji mukunypa. Kujarlaju, kulajulu yirdi ngajulu yirdi-manta manyungkajinta! Kajinkijili yirdi ngajulu yirdi-mani jarrwararlu manyuku, ngulaju kapurna-nyarra murrumurru-mani.
- ⁸ Ngaju-nyangu Parra-nyayirni-wangu ngulaju tarruku. Manngu-nyangkajulu parra nyampurlaju, kulajulu wajawaja-manta! ⁹ Wiyiki-kari wiyiki-kari, kajilpankulu parra jika-palaku warrki-jarriyarla, ngulaju ngula-juku. ¹⁰ Kala Parra-nyayirni-wangu ngaju-nyangu ngulaju tarruku ngajuku. Parra nyampurra, yapajulpalu warrki-wangu nyinakarla, manulpajulurra pulka-pungkarla. Kuruwarrri nyampuju jintawarlayiki nyurrurlaku manu kurdukurdu nyurrurla-nyanguku, nyurrurla-nyangu warrkiniki manu yapa-karirlanguku ngurrara-kari-wardingkiki ngula kalu nyinami nyurrurlarla. Panu-jukulpankulu warrki-wangu nyinayarla Parra-nyayirni-wangurla ngaju-nyangurlaju. ¹¹ Nyiia-jangkarlu karna-nyarra kuruwarrri nyampuju yimi-ngarrirni? Nyurru-wiyi, ngajulurru YAAWIYI-rli, nyiyarningkijarrarna-jana ngurrju-manu parra-patuku jika-palaku. Yalkirirra ngurrju-manu, walya manu ngaparna ngurrju-manu warrukirdikirdi nguru-kari nguru-karirra. Ngula-jangka, parra-karirra nyinajarna warrki-wangu. Ngula-jangkanyarna parra yinyaju ngurrju-pajurnu. Manurna ngurrju-manu parra tarruku yapaku.
- ¹² Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu! Kajinkili-jana yimirirli purda-nyanyi, ngulaju kapunkulu tarnnga nyinami ngurrararla kajirna-nyarra yinyi ngaka. Ngajujurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura.*
- ¹³ Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu!* *
- ¹⁴ Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli!*
- ¹⁵ Kularla purungku jurnta manta nyiarlangu yapa jinta-kariki!*
- ¹⁶ Kula warlka wangkaya yapa jinta-kari-kirli kuwurturla!*

* **20:12** Nyangka Matthew 15.4, 19.19, Mark 7.10, 10.19, Luke 18.20   * **20:13** Nyangka Genesis 9.6   * **20:13** Nyangka Matthew 5.21, 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20, Romans 13.9, James 2.11   * **20:14** Nyangka Matthew 5.27, 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20, Romans 13.9, James 2.11   * **20:15** Nyangka Matthew 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20, Romans 13.9   * **20:16** Nyangka Matthew 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20

¹⁷ Nyurrurla wati-patu, kaji wati-kari kutu nyinami nyurrurlarla yuwarli nyanungu-nyangurla, kula manngu-nyangka nyarrparlu yungunparla yuwarli nyanungu-nyangu jurnta kanyi. Manu kula manngu-nyangka yangka nyarrparlu yungunparla nyiyarningkijarra jurnta kanyi nyanunguku, yangka nyanungu-parntarlangu marda warrkini nyanungu-nyangurlangu marda pulukurlangu manu tangkiyi nyanungu-nyangurlangu. Jalajala-wangulu nyinaya nyampurrakuju! Yalumpurraju wati-kariki.*

Nyampurra kuruwarri yungulpankulu purayarla tarnngangku-juku”

Kuja-jana Kaatu jitinjarla yanurnu kutu yapa-kurra, ngulajulu lanijarrijalku

¹⁸ Yapa Yijirali-pinkijilpalu warru karrija-juku yinyarla pirli wararrarlaju kanuju. Purda-nyangulu linpa kuja karla ngapaku kamparrukamparru maarr-maninjarla wangkanjinarni, manulu purda-nyangu kurlumpurrngu yangka kujalpa kiljinki jirtinjinarnu jamirrkaru. Manulu nyangu yurrpurlu yulyurdu kujalpa yulyurdu-pardija kankarlara-kari pirli kankarlarni-jangka. Nyampurra kujalu nyangu, lanijarrijalu manulu wurnturu-jarrinja-yanu pirli wararra-jangkaju, manulpalu wurnturulu karrija. ¹⁹ Ngula-jangka, wangkajalurla Mujujuku, “Kajinpa-nganpa wangkami, kapurnangkulu purda-nyanyi. Kala kaji-nganpa Kaatu wangkami, ngulaju kapurnalu muku palimi.”

²⁰ Mujuju-jana wangkaja, “Kulalu lanijarrija nyurrurlaju! Kaatu yanurnu nyampurra yungu-nyarra waalparrirni kajinkili nyanungu-mipa-japa purami. Nyanungu kanyarra ngampurrpa nyinami yungunkulu nyanunguju warrarda manngu-nyanyi yiriyirirli tarnngangku nyinanja-kujaku jarwara-kujaku.” ²¹ Kujalu yapangku nyampu purda-nyangu, karrija-jukulpalu wurnturu-juku pirli wararra-ngurlu yinya-ngurluju. Mujuju-mipa yanu kutuju mangkurdu munga-piya-kurra kujalpa nyinaja Kaatu....

²²⁻²⁶ ...

24

Yijirali-pinkilirla wangkaja Mujujuku kapulu purda-nyanyi YAAWIYI kaji-jana nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni

¹ ... YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku pirli wararra-ngurlu kankarlarni-ngirli, “Yaninjarla-jana maninjinta Yarunu, Natapa, Piyu manu yangka 70-pala wiriwiri Yijirali-pinki. Warrkakarnili pirli warrara nyampurla panu-juku, kala kulajulu kutu-jarrija ngajuku. Wurnturu-karrrikarrijili karriya, ngulajulu parntarrinjarla pulka-pungka ngajuku. ² Mujuju, nyuntu-mipa kajikanpa kutuju ngaju-kurraju yanirni. Warla-pajikajana panu-kari pirlingka warrkarninja-kujaku.”

³ Ngula-jangka, Mujujurlu-jana yapa-patu yimi-ngarrurnunjunu kujarla nyiyarningkijarra YAAWIYI wangkaja. Nyangurrallurla wangkaja, “Ngurrju kujaju. Nyarrpa kujangku YAAWIYI wangkaja, kapurnalu purda-nyanyi.” ⁴ Ngula-jangka, Mujujurlu puku-kurra yirrarnu nyiyarningkijarra kujarla YAAWIYI wangkaja. Mungalyurru rangkarrkurlu turnungka-jana yarturlu-patu wiri murnju-yirrarnu yurturlarla kutu pirlilikiji. Ngula-jangka-jana 12-pala pirli lalya kirrirdi-wati manu, ngula-jana jukajuka-yirrarnu kanardirla. Nyampurra 12-pala pirli-wati ngulaju 12-palaku turnu-warnu-patuku kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja. ⁵ Ngula-jana Mujujurlu yilyaja wati-patu kurdu-warnu-patu pulukuku pinjaku. Nyampurra puluku-watijili-jana purraja pirlingka yurturlurla YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. Ngarili-jana ngalya-kari-mipa pangki parrirninjarla purraja kuyuju pirlingka YAAWIYI-kiji. Ngula-jangka, yapa-paturlulu ngarnu muku kuyuju turnungka jintangka. Manngu-nyangulpalu kujalpalu rarralya nyinaja jintangka turnu-warnurla. ⁶ Kujalu-jana puluku pungu, Mujujurlu ngalya-kari yalyu maninjarla winjurnu parraja-patu-kurra, ngalya-kari yalyuju winjurnu pirli-kirra yarturlu-patu-kurra. ⁷ Ngula-jangka, Mujujurlu manu puku yangka kuja kamparrurlu-wiyi yirrarnu YAAWIYI-kirlangu kuruwarri-kirli kuja-jana yapa-patuku wangkaja. Milki-jana riiti-manu kiljinki yungulu yapangku purda-nyanyi. Ngula-jangka, yapajurlu wangkaja, “Nyiyarningkijarra kuja wangkaja YAAWIYI nyampurla pukungka, kapurnalu purda-nyanyi.”

⁸ Ngula-jangka, Mujujurlu manu-jana parraja-patu yalyu-kurlu, ngula-jana yalyu kujurnu yapa-patu-kurra. Wangkaja-jana, “YAAWIYI-rla-ngalpa ngarrurnu kapu-ngalpa tarnngangku-juku warrawarra-kanyi. Nyurrurlankulu wangkaja kapunkulu nganta tarnngangku-juku purda-nyanyi nyarrpa kuja-nyarra nyanungu nyiyarningkijarra wangkaja nyampurla pukungka. Kujarlanyarna-nyarra yalyuju kujurnu.”*

* 20:17 Nyangka Romans 7.7, 13.9

* 24:8 Nyangka Hebrews 9.20

⁹ Ngula-jangka, Mujuju, Yarunu, Natapa, Piyu manu 70-pala wiriwirili warrkarnu pirli-kirra. ¹⁰ Yinyarlalu nyangu Kaatuju yangka kujalpalu Yijirali-pinkirli puraja. Wirliyarlalu nyanungurla kanunju nyangu yirdiyi-piya yukuriyukuri-piya. ¹¹ Junga kujaju! Jungalu nyangu wiriwirirliji Kaatuju. Kala kula-jana pungu. Ngula-jangkalu ngarnu miyi manu ngapa.

YAAWIYI-rlirla pirli lalya-jarra Mujujuku yungu nyanungu-nyangu kuruwarr-kirli

¹² YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Warrkakarni ngaju-kurra pirli-wana. Pardakaju ngajuku, kapurnangku yinyi pirli lalya-jarra. Nyampu-jarra pirli-jarrarlarna yirrarnu kuruwarr manu yimi ngaju-nyangu yapaku pina-jarrinjaku.”

¹³⁻¹⁴ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja wiriwiriki, “Nyurrurlalu nyinaya nyampurla-juku purdangirli. Yarunu manu Yuuru kapu-pala nyina nyampurla-juku nyurrurla-kurlu. Kajili-nyanu yapa kulu-jarri nyiya-ngurlu, yungulu-jana nyanungu-jarraku wangkami. Jajuwa-mipa karna kanyi kurdungurlu ngaju-kurluju.” Junga-juku, Mujujurlu-nyanu manu Jajuwa, manu-pala yanu pirli wararra tarruku-kurra Jayinayi-kirra. Kuja-pala yinya-kurra-jarrija, Mujujurlu Jajuwaju purdangirli yampinja-yanu, ngula pirlingka nyanungu-mipa warrkarnu.

¹⁵ Ngula Mujuju warrkarnu pirli-kirra, mangkurdurla wapirrija pirliliki. ¹⁶ Junga, YAAWIYI-lpa palka nyinaja mangkurdurla yartarnarri wiri-kirli. Mangkurdurla wapirrija pirliki jika-pala parraku. Parra-karirla YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku mangkurdu-ngurlu. ¹⁷ Yijirali-pinkirilpalu nyangu Kaatu-kurlangu yartarnarri wurnturu-ngurluru. Yartarnarri yinyaju warlu wiri-piyalpa jankaja kankarlarni pirli wiringka. ¹⁸ Mangkurdurla wapirrija Mujujurlanguku. Nyanunguju nyinaja kankarlu 40-pala parraku manu 40-pala mungaku....

31

YAAWIYI-jana wangkaja yungulu nyinami warrki-wangu Jarrirtiylaju yangka Parra-nyayirni-wangurla

¹² ... YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ¹³ “Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki, ‘Purayalu junganku kuruwarr ngaju-nyangu Parra-nyayirni-wangu-kurlu. Jalangu-jangka, Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-kari yungunkujulu yapangu manngu-nyanyi ngajulu kuja karna-nyarra warrarda warrawarra-kanyi. Ngula-jangka, yungunkujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI kuja karna-nyarra yapaju jungarni-mani.

¹⁴ ‘Jarrirti-yi kula parra-kari-piya, lawa. Jarrirti-yiji ngulaju ngajuku. Kaji ngana-puka warrki-jarri Jarrirti-yirla, ngulalu pungka yinyaju yapa! Kulalpa nyinakarla nyurrurla-kurlu. ¹⁵ Warrki-jarriyalu Palya-ngurlu Purayiti-kirra-mipa. Ngurrju kujaju. Kala Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-kari, nyinayalu warrki-wangu. Jarrirti-yi ngulaju kaju ngajuku karri yungunkujulu manngu-nyanjarla pulka-pinyi. Kaji ngana-puka warrki-jarri Jarrirti-yirla, ngulalu pungka! ¹⁶ Jalangu-jangka yungunkulu manngu-nyanyi nyampu yimi kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni Jarrirti-yi-kirli. Manngu-nyangka warrardalu ngaju-nyangu yimi wajawaja-maninja-wangurlu yungurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu wala nyina-juku ngajuku. ¹⁷ Kajinkili warrarda manngu-nyanyi ngaju-nyangu yimi Jarrirti-yi-kirli, ngula-jangka kapurna-nyarra warrawarra-kanyi warrarda. Yangka kujarna walya, yalkiri manu nyiyarningkijarra ngurrju-manu, ngurrju-manurna jika-pala parraku. Parra-karirla nyinajarna wurdungu-nyayirni warrki-wangu. Kujarlanya nyurrurlaju Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-kari nyinayalu warrki-wangu.’”

¹⁸ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkanjaku lawa-jarrija Mujujuku Jayinayirla. Yungurla pirli lalya-jarra nyanungu-nyangu kuruwarr-kirli. Kaaturlu nyanungurlu yirrarnu nyampuju kuruwarr rdaka nyanungu-nyangu-kurlurlu.

32

Yijirali-pinkilirla parntarrija pulukuku kujalu ngurrju-manu kawurlu-jangka

¹ Mujuju Pirli Wararrarla Jayinayirla-juku nyinaja yaninjarni-wangu-juku. Ngalurla yapa-patuju yanurnulku Yarunuku, manu wangkajalurla, “Yuwa, nyarrpara-jarri-ka Mujuju? Nyiya-jangka kula pina-yanurnu? Nyanungurlunya-nganpa kangurnu Yijipi-jangkaju. Marda palijalku. Yarunu, ngurrju-manta-nganpa juju watiya-jangka marda pirli-jangka marda kawurlu-jangka marda yungu-nganpa milki-yirrarni nyarrpara-wana yaninjaku.”*

* 32:1 Nyangka Acts 7.40

² Yarunu-jana wangkaja, “Yuwayi, yungkajulu kawurlu langa-kurlangu kuja kalu nyurrurla-parntarlur mardarni, manu kaja-nyanurlu manu yurntal-nyanurlu.” ³ Junga-juku, yapa-paturlulurla kangurnu kawurlu langa-kurlangu, manu yungulurla Yarunuku. ⁴ Yarunurlu kawurlu yirrarnu kartaku-kurra. Yirrarnu kartakuju warlu-kurra purran-jaku winjirninjakungarntirli kawurluku. Ngula winjurnu nyiya-kurra mayi puluku-piya-kurra. Ngula yurparninjarla ngurrju-manulku puluku kawurlu-jangka. Ngula-jangka, Yarunu-jana wangkaja yapaku, “Nyampunya! Nyangkalu! Nyampurlunya-nyarra kangurnu Yijipi-ngirli!”

⁵ Ngula-jangka, Yarunurlu pirli-wati-jana murnju-yirrarnu yurturlurla kamparru kawurlu pulukurla, wangkaja-jana yapa-patukuju, “Jukurra kapurlpa turnu-jarri nyampurla purlapa wiriki, kapurlparla yunparninjarla wirntimi YAAWIYI-ki!” ⁶ Parrakarirla yapajulu yakarra-pardija mungalyurru-nyayirni, ngulalu-jana puluku-patu manu. Ngalya-kari puluku-lu-jana muku purraja linji-karda ngulangka pirlingka yarturlu-paturla YAAWIYI-ki nganta pulka-pinjaku. Ngalya-kari puluku-lu-jana pangki parrinjarla purraja yungulu ngarni Kaatuku yati-wanganjaku. Yapangkulu ngarnu kuyuju yurturlu-kari yurturlu-karirla, pamarlangulpalu ngarnu. Ngula-jangkalpalu-nyanu kalykuru-jarrijalku pama-jangkaju.*

⁷ Kuja-puru, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Jitinjarla yanta pina nyampu-ngurlu pirli wararra-ngurlu yapa-patu-kurra yangka kujanpa-jana kangurnu Yijipi-ngirli. Maju-manu-nyayirni-nyanu. ⁸ Lawa, kula kalu purami kuruwarrri ngaju-nyangu kujarna-jana wangkaja. Ngarili witaku-mipa puraja. Ngulalu karlirr-yanu ngaju-kujaku. Ngurrju-manulu-nyanu puluku kawurlu-jangka, parntarrijalurla. Ngulalu purrajalku nganta kuyu pulukuku pulka-pinjaku. Manu Yarunu-jana wangkaja, ‘Nyurrurla Yijirali-pinki, nyangkalu nyampu juju puluku kawurlu! Nyampurluju kuja-nyarra kangurnu Yijipi-jangka!’ ”

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Milya-pinyi karna-jana nyampuju yapa-patu kuja kalu jurru marntarla nyina. ¹⁰ Ngajujurna kulu-nyayirni, kapurna-jana muku pinyi. Kulaju warla-pajika! Kularna-jana nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu kurdukurdu pinyi, lawa. Nyuntu-nyangu-jangka kapulu yapa panu-jarlu palka-jarrimi.”

¹¹ Mujujurlu warlkurnu YAAWIYI-ji, “Waraa, YAAWIYI! Kula-jana kulu-jarriya yapa-patuku! Nyampurraju yangka-patu-juku yapa-patu kujanpa-jana kangurnu Yijipi-jangka nyuntu-nyangu yartarnarri-kirli! ¹² Kajinpa-jana muku pinyi, kapulu Yijipi-wardingki-patuju kuja wangkami, ‘YAAWIYI-rla-jana kangu Yijipi-jangka Yijirali-pinki jilja-kurra. Kala ngari-jana yulyurliku-yirrarnu. Kangu-jana ngari yungu-jana muku pinyi pirli wararrarla.’ Kujanya kapulu wangkami. Kula-jana kulu-jarriya, kula-jana muku pungka! ¹³ Manngu-nyangka-jana Yipuruyamu, Yijaki manu Jakupu. Nyurru-wiyinpa-jana wangkaja, ‘Kapunkulu panu-nyayirni kurdukurdu mardarni, manu yaparla-nyanu. Kapulu nyina panu-nyayirni yanjilypiri kuja kalu nyina yalkirirla-piya. Kapurna-jana walya nyampu yinyi, kapu-jana nyanungurrakulku karrimi tarngga.’ Kujarlunyanpa-jana jangu-pungu.” ¹⁴ Ngula YAAWIYI-rla kuja-kurra purda-nyangu Mujuju, yunjumukari-jarrija manu purda-nyangu. Kula-jana yapaju muku pungu.

¹⁵ Ngula-jangka, Mujujuju kanunju-yanu pirli wararra-ngurluju, kangu-palangu pirli lalypa-jarra. Yinyarlaju YAAWIYI-rla yirrarnu nyanungu-nyangu kuruwarrri kamparru-purdanji manu purdangirli-purdanji. ¹⁶ Kula-palangu Mujujurlu pirli-jarrajju ngurrju-manu, lawa. Kaaturlu-palangu ngurrju-manu, ngula kuruwarrri yirrarnu pirli-jarrrarla.

¹⁷ Ngulalpa Mujuju yanurnu pirli wararra-jangka, ngula nyangu Jajawa kulkurru. Jajuarlu-jana yapa-patu purda-nyangu purlanja-kurra, ngularla wangkaja Mujujuku, “Yuwa! Marda kalu-nyanu Yijirali-pinkirli kulungku pakarni!”

¹⁸ Mujujurla wangkaja, “Lawa, kula kalu purlami kulu-jangka wina, manu kula karna-jana purda-nyanyi yulanja-kurra. Purda-nyanyi karna-jana yunparninja-kurra.”

¹⁹ Ngula Mujuju kutu-jarrija ngurra-kurra, nyangu yangka puluku kawurlu-jangka. Ngula-jana yapa-patuju nyangu wirntinja-kurra. Kujarlunyalu kulu-manu-nyayirni. Ngula pirli-jarrajju kujurnu walya-kurra, manu rdilyki-pungu-palangu pirli wararrwana. ²⁰ Ngula-jangka manu yangka puluku kawurlu-jangka yangka kujalu-nyanu yapangku ngurrju-manu. Warlungka yirrarnu ngapa-piya-jarrinjaku. Ngula-jangka, winjurnu walya-kurra walyka-jarrinjaku. Ngula maninjarla puyu-pinjarla yurparnulkulu walya-piya-karda. Ngula kawurlu yurparninja-warnu walyaju ngapa-kurra kujurnu, ngula-jana Yijirali-pinki jinyijinyi-manu ngapa ngarninjaku.

* 32:6 Nyangka 1 Corinthians 10.7

²¹ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja Yarunuku, “Nyiya-jangkanpa-jana nyampuju yapa kangu warntarlurlu YAAWIYI-kijaku nyampu-kurlurlu puluku-kurlurlu? Kujaju maju! Kulangkulu nyuntu jinyijinyi-manu. Lawa-ngarrikarlanpa-jana yampinjaku!”

²² Yarunurla wangkaja Mujujuku, “Nyuntuju ngaju-nyangu paaju. Kulaju kulu-jarriya! Milya-pinyi kanpa-jana nyampurraju warrarda kalu manngu-nyanyi maju nyiyarningkijarra. ²³ Wangkajajulu, ‘Mujujurlu-ngalpa kangurnu Yijiji-jangkaju, kula karnalu milya-pinyi nyarrpara mayi nyanunguju. Ngula-ngalpa ngurrju-manta juju watiya-jangka marda pirli-jangka marda kawurlu-jangka yungu-ngalpa milki-yirrarni nyarrpara-wana yaninjaku.’ ²⁴ Ngularna-jana wangkaja yapa-patuku, ‘Yuwayi, yalyi-mantalu kawurlu langa-kurlangu, waninja-kurlangu manu rdaka-kurlangu, manu yungkajulu ngajuku.’ Ngulajulu yungu muku kawurluju. Ngularna kujurnulku warlukurra, ngula kawurlu pulukulku palka-jarrinjarla wilypi-pardija.”

²⁵ Mujujurlujulpa-jana nyangu yapa-patuju wirntinja-kurra manu purlanja-kurra warungka-wati-piya. Yarunurlu kula-jana yapa-patuju kuja-kurraju warla-pajurnu. Mujuju-nyanu wangkaja, “Waraa! Yapa panu-kari kuja kalu-ngalpa nyurunyuru-jarri, kapulu-ngalpa nyanjarla yinka ngarlarrimi ngalipakujul!” ²⁶ Ngula-jangka, Mujujuju yaninjarla karrijalpa kiirtirla yangka kamparru ngurrangka. Purlaja-jana yapa-patuku, “Yuwa! Ngana-puka kuja-ka ngampurrpa YAAWIYI-ki puranjaku nyina, karriyalu ngaju-wana!” Ngula Liipi-kirlangu yurturlu-jangka yaninjarla karrija Mujuju-wana. ²⁷ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja wati-patuku Liipi-kirlangu-patukuju, “YAAWIYI ngulaju Kaatu yangka kuja karlipa ngaliparlul Yijirali-pinkirli pulka-pinjarla purami. Nyampunya kanyarra wangka, ‘Nyurrurlarlul wati-paturlu mantalu-nyanu junma kirridi-wati. Ngula-kurlu warrulu wapaya ngurra-wana, manu pungkulu-jana nyurrurlakupurdangka manu wungu-warnu kuja kankulu-jana milya-pinyi.’” ²⁸ Yinyarra yapa-patu Liipi-kirlangu-paturlulu purda-nyangu Mujujuju. Junma maninjarlalu-jana yapaju pungu, pungulu-jana 3,000-pala wati-patu. ²⁹ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja Liipi-kirlangu-watikiji, “Jalangu, nyurrurlarlunkulu-nyanu yungu YAAWIYI-kirra yungunkulurla warrki-jarrimi Kaluku Tarrukurla maralypikingarduyu-piya. Pungunkulu-jana nyurrurlakupurdangka manu kaja-nyanurlangu. Kuja-jangka YAAWIYI-ji kanyarra wardinyi nyina, kapunkulurla maralypikingarduyu nyina nyanunguku.”

³⁰ Parra-karirla, Mujuju-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyurrurlajunkulu majungka-jarrija-nyayirni. Jalanguju kapurna-nyarrarla wangkami YAAWIYI-ki. Kajirnarla wangkami, marda kapu-nyarra yawuru-jarrimi. Kaji-nyarra yawuru-jarrimi, kapunkulurla nyanungukulku pina-nyinami wungu-warnulku.” ³¹ Ngula-jangka, Mujujurla yaninjarla wangkaja YAAWIYI-ki, “Nyampurra yapa-patulu majungka-jarrija-nyayirni. Ngurrju-manulu-nyanu juju puluku kawurlu-jangka yungulurla parntarrinjarla pulka-pinyi. ³² Kula-jana punga wiyarrpa-wati, yawuru-jarriya-jana kulu-wangu. Marda kapunpa-jana pinyi-jiki. Kula-jana punga, ngajuju punga yungurna-jana palinjarla kunka-pardi. Ngariji mirrika ngaju-nyangu yirdi kujanpaju puku wiringka yirrarnu yapa panu-kurlu nyuntu-nyangu-kurlu.”

³³ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Ngana-puka kaji majungka-jarrinjarla warntarla yani ngaju-kujaku, kapurna mirriirni puku-jangkaju yirdiji. ³⁴ Yanta pina-jana yapa-patuku, manu nguru-yirraka-jana ngurra-kurra kujarnangu kamparru-wiyi wangkaja. Ngaju-nyangu marramarrarlul kapungku milki-yirrarni nyarrpara-wana yaninjaku. Kapurnajurla kunka-mani yapaju kujalu majungka-jarrija.”

³⁵ YAAWIYI-ri-jana yapaju nyurnu-manu-nyayirni yangka kujalu Yarunu jinyijinyi-manu pulukulu ngurrju-maninjaku kawurlu-jangka....

33

Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki Kaluku Tarrukurla

⁷ ...Mujujurlu kaluku wurnturu yirrarnu kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja. Nyanungurlu yirdi-manu ‘Kaluku Tarruku’. Kujalu yapa ngampurrpa nyinaja YAAWIYI-ki payirninjaku, ngulaju kalalu ngurra yampinjarla wurnturu-yanu Kaluku Tarruku-kurra. ⁸ Kuja kala Mujuju yanu Kaluku Tarruku-kurra, yapaju kalalu karrinja-pardija muku, karrija kalalu muku tuwa-wana kaluku nyanungurra-nyangurla. Ngula kalalu warrarda tardanyangu kuja yukajarra Kaluku Tarruku-kurra. ⁹ Ngula Mujuju kala yukajarra Kaluku Tarruku-kurra, mangkurdu kala yanurnu kirridimpayi, ngula kala karrija kamparru tuwa-wana Kaluku-kurlangurla. Kujalpa mangkurdu karrija, YAAWIYI kalarla wangkaja Mujujuku. ¹⁰ Yapangu kalalu nyangu mangkurdu, karrija kalalpa kutu Kaluku Tarruku-wana. Ngula kalalpalu kaluku nyanungurra-nyangu-wana karrija, ngula kalalurla YAAWIYI-ki pulka-pungu. ¹¹ Kaninjarni Kaluku Tarrukurla, YAAWIYI kalarla wangkaja

Mujujuku. Kalalpa-pala-nyanu nyangu kujalpa-pala-nyanu wangkaja yangka yapa kuja kalu-nyanu jarnkujarnku wangkami. Ngula-jangka, Mujujuju kala pina-yanu ngurra-kurra. Jajuwa kalalpa nyinaja-juku Kalukurla-juku yampinja-wangu. Jajuwaju Mujuju-kurlangu rdarrkanpa kurdungurlu.

¹² Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Wita yirnanngu payirni. Nyuntulunpaju wangkaja yungurna-jana nyampu yapa-patuku nguru-yirrarni Yijipi-ngirli ngurra-kari-kirra. Nganalku kapunpa yilyami ngaju-kurraju yungu warrki-jarri ngajukurlu? Kulanpaju kuja wangkaja. Nyuntulunpaju ngaju wangkaja yangka kamparru-wiyi milya-pinyi nganta kanpaju ngula kanpaju wardinyi nyina. ¹³ Kujaju ngurrju-nyayirni! Kajinpaju wardinyi ngajuku nyina, wangkayaju nyarrpa-jarri kapunpa. Ngula-jangka kapurnangku milya-pinyilki. Ngula-jangka yungurnangku miyalu wardinyi-mani warrarda. Kula-jana wajawaja-manta nyampu yapa-patu. Nyuntulurlunpa-nyanu milarnu.”

¹⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Ngaju kapurna yani nyuntukurluju. Kajinkili nyuntu manu Yijirali-pinki yani yapa-kariki kuluku, ngulakungarntiji kapurna-nyarra yartarnarri yinyi yungunkulu-jana ngula-kurlurluju muku pakarni manu walku-mani. Ngula-jangkaju yungunkulu rarralypalku nyina.”

¹⁵ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja, “Kajinpa nyampurla-juku nyina yaninja-wangu, kula-nganpa yilyaya ngurra-kari-kirra. ¹⁶ Kajinpa nyampurla-juku nyina yaninja-wangu, kajirnalulu ngurra nyampu yampimi nyuntu-wangurlu, kulangu nganangku milya-pinyi nyuntuju kuja kanpa-nganpa wardinyi nyina. Nganimpaju nyuntu-nyangu yapa. Kajirnalulu yani nyuntu-wangu, kapurnalu yapa panu-kari-piya nyina, kapurnalu rdakajarra marlajarra nyina nyanungurra-piya.”

¹⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yuwayi, kapurna yani nyurrurla-kurlu. Milya-pinyi-nyayirni karnangku, ngajujurna wardinyi-nyayirni nyuntukuju.”

¹⁸ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Yungurnangku nyanyi miril-maninja-kurra nyuntu-nyangu yartarnarri-kirli.”

¹⁹ YAAWIYI-rla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangku milki-yirrarni ngajuju ngurrju, manu kapurnangku yirdi tarruku ngaju-nyangu milki-wangkami. Ngajurna yirdiji YAAWIYI. Nganaku-puka kuja karnarla ngampurra nyina, ngulakuju karnarla mari-jarrinjarla ngurrju nyinami. Yungurnaju milki-yirrarni nyuntu-kurra.* ²⁰ Kapurnangku warla-pajirni yinngirri ngaju-nyangu nyanja-kujaku. Nganangku-puka kajiji yinngirri nyanyi, kapu palimi. ²¹ Kutu ngajulurla, yarturlu wiri-ka karri rdingki-kirli. Yanta manu karriya yinya yarturlu-wana. ²² Kapurna yarturlu-wana miril-maninja-yani. Kujakungarntiji kapurnangku yarturlu rdingkingka yirrarni. Kajirna jingjingi yanimpa, kapurnangku rdakangku wapirrimi. ²³ Ngula-jangka, kapurnangku rdakangku yampimi, kapunpaju purturlu nyanyi. Kulanpaju yinngirri nyanyi ngajuju.”

34

Mujujurlu-palangu jarnturnu pirlil lalya-jarra yungu kuruwarri yirrarni

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Jarntika-palangu jirrama-kari pirlil lalya-jarra yangka kujarnangku kamparrurlu-wiyi yungu, yangka-jarra kujanpa-palangu kijirninjarla rdilyki-pungu. Kapurna-jana ngaju-nyangu kuruwarri-kari kuruwarri-kari yirrarni yinyarla pirlil-jarraralaju. ² Jukurrarlu mungalyurrurlu kangkarni-palangu pirlil-jarra, yantarni ngaju-kurra pirlil wararra Jayinayi-kirra, manu kapurnangku wangkami. ³ Kula yapa jinta-kari kangkarni nyuntu-kurlu, lawa. Warla-pajika-jana yapa kajikalulu yanirni kutu nyampu-kurra pirlil wararra-kurra, manu-jana warla-pajika jiyipi, puluku marna ngarninja-kujaku kuja kalu pardimi kanunju pirlingka.”

⁴ Junga-juku, Mujujurlu pirlil-jarra-palangu manu, jarnturnu-palangu lalya-karda. Parra-karirla warrkarnu pirlil wararra Jayinayirla pirlil-jarra-kurlu. Kujanjarla YAAWIYI-ji wangkaja kamparru-wiyiji. ⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI yanurnu pirlil wararra Jayinayi-kirra mangkurdurla, yaninjarla karrija Mujuju-wana, ngula-nyanu yirdi-manu ‘YAAWIYI’. ⁶ Wapaja kamparru Mujujurla, manurla wangkaja, “Ngajurna YAAWIYI Kaatu. Ngaju karna-jana warrarda mari-jarri yapakuju, manu karna-jana ngurrju nyina. Kajili warntarla nyina, kula karna-jana kapanku kulu-jarrimi, lawa. Yulkami-jiki karna-jana. Kuja karna-jana jangu-pinyi nyiarningkijarra, kula karna-jana jurinyka-yirrarni. Warrarda karna-jana junga wangka. ⁷ Junga kujaju. Ngaju karna-jana ngurrju nyina yapa panukuju. Kuja kalu warntarla nyina, ngula-jangka kajili ngaju-kurra pina-yanirni, kula karna-jana yilyami, lawa. Yawuru-jarrimi karna-jana kulu-wangu.

* 33:19 Nyangka Romans 9.15

Kala kajili maju-juku warrarda nyina ngaju-kurra yaninjarni-wangu, kapurnaju kunka-mani-nyayirni. Kularnaju nyanungurra-mipa kunka-mani, kala nyanungurra-nyangu kurdukurdurlangu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdu-yijala tarngangku-juku.”

⁸ Ngula-jangka, Mujujuju kapanku parntarrija walya-kurra, manurlajinta YAAWIYI-ki pulka-pungu. ⁹ Wangkajarla, “YAAWIYI, milya-pinyi-jala karna-jana nyampuju yapa panu-jarlu. Langa-pati jurru marntarla karnalu nyina. Milya-pinyi karna kuja karnalu maju warntarla nyinami. Kajinpaju wardinyi-jiki nyina ngajukuju, yantarni ngaju-kurlu kajirna nyarrpara-wanarlangu-puka yani. Rdakurl-kijika-nganpa yungurnalu nyuntu-nyangu yapa nyina.”...

Mujuju pina-yanurnu pirlu wararra-ngurlu Jayinayi-ngirli, yinngirriji miril-manulpa

²⁹ ...Ngula Mujuju pina-yanurnu pirlu wararra Jayinayi-ngirli, kanja-yanulpa-palangu pirlu lalya-jarra rdakangku. Nyanungu-nyangu yinngirri miril-manu kujalparla YAAWIYI-ki wangkaja pirlu wararrarla. Kulalpa kuja milya-pungu. ³⁰ Yarunurlu manu Yijirali-pinkirli yapangkulu nyangu Mujuju-kurlangu yinngirri miril-maninja-kurra. Lani-jarrijalpalurla. Kujakuju kulalurla kutu-jarrija. ³¹ Ngula-jangka, Mujuju-jana purlaja, “Kulajulu lani-jarriya, yantarnili kutu!” Junga-juku, Yarnu manu panu-kari wiriwirilirla yanurnu, manu-jana wangkaja. ³² Ngula-jangka, yapalurla kutu-jarrija Mujujuku, manu-jana yimi-ngarrurnu kuruwarrari-kari kuruwarrari-kari kujarla YAAWIYI-rli yimi-ngarrurnu pirlu wararrarla Jayinayirla. ³³ Ngula-jangka, Mujujuju wangkanjaku lawa-jarrija yapa-patuku. Yinngirriki-nyanurla wapirrija wawarda wita-kurlu. ³⁴ Ngula-jangka, yangka kuja kala Mujuju yukaja Tarruku Kalukurla YAAWIYI-ki wangkanjaku, kala yalyi-manu wawarda witaju yinngirri-kijakuju. Ngula-jangka, kala pina-wilypi-pardija Kaluku-jangka, ngulaju kala-jana yapakuju yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra yangka YAAWIYI kuja kalarla wangkaja. * ³⁵ Yapangku kalalu nyangu yinngirri miril-maninja-kurra. Ngula kala-nyanu wapirrija wawarda-kurlu, kalarla pardarnu YAAWIYI-ki ngaka kajirna wangka Kaluku-kurra yukanjaku....

40

YAAWIYI-kirlangu mangkurdurla Kaluku Tarrukuku wapirrija

³⁴ ...Mujujurlu yirrarnu Kaluku Tarruku, manu yirrarnu nyiyarningkijarra kaninjarni kuja YAAWIYI-rli yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi. YAAWIYI-kirla mangkurdu marlaja yanurnu yalkiri-jangka, ngularla Kalukuku wapirrija. Nyanungu-nyangu yartarnarri ngulaju kaninjarni Kaluku Tarruku. ³⁵ Kujarlanya kula Mujujuju yukaja kaninjarniji.

³⁶⁻³⁷ Kujalparla mangkurdu wapirrija Kalukuku, Yijirali-pinkiji kalalu ngurrangkajuku nyinaja. Kujalpa mangkurdu kankarlu-jarrija, Yijirali-pinkiji kalalu yanu nguru jinta-kari-kirra. ³⁸ Junga kujaju. Parrangkaju, kalarla mangkurdu wapirrija Kaluku Tarrukukuju. Mungangka kala jarra-pardija warlu-piya mangkurduju. Manu yangka kuja kalalu Yijirali-pinki nguru-kari nguru-kari-kirra yanu, kalalu mangkurdu nyangu kamparru, manu kalalu puraja.

* 34:34 Nyangka 2 Corinthians 3.16

Numbers Jilja-wanajulpalu Warru-wapaja Yijirali-pinki yapa-patulpalu wapaja jilja-wana

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni yangka kujalpalu Yijirali-pinki yapa warru wapaja jilja-wana 40-pala yulyurpuku. Yimi-ngarrirni kangalpa yapa panu-kurlangu yirdi warlalja nyanungurra-nyangu turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari. Kuja-jana Mujujurlu nguru-yirrarnu Yijarali-wardingki-patukuju nguru Yijipi-ngirli, ngulaju-jana warru kangurnu Kaaturluju kakarrumparra-warnu karru Jurdunu-wana-juku. Kaatuju wangkaja-jana kakarrumparra-warnukuju karrungka rdulykurr-yaninjakuju. Kala lawa. Lani-jarrijalpalu-jana yapa-kariki yalumpu-wardingki-patuku-juku. Ngulaju kulalpalurla wala nyinaja Kaatukuju. Kuja-panuju, pina-jana yilyaja Kaaturluju jilja-kurra-yijala yangka Yijirali-pinkiji yungulu yalumpurla-juku warru wapa 40-palaku yulyurpukuju.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Numbers', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluru. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

1-54 ...

2

...

3

...

6

Nyampunya yimi ngurrjuju yangka kalalu-jana maralypikingarduyu-patu wangkaja yapakuju

²² ...YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ²³ "Nyampu-jana wangkaya Yarunuku manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuku, 'Kajinkili-janarla YAAWIYI-ki yangka yapa-patuku, kujalu-jana wangkaya, ²⁴ "Payirni karnalu-nyarrarla YAAWIYI yungu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ²⁵ Payirni karnalu-nyarrarla YAAWIYI yungu-nyarra ngurrju nyina manu yungu-nyarra yimiri nyina. ²⁶ Payirni karnalu-nyarrarla YAAWIYI yungu wungu-warnu nyurrurla-nyangu tarnnga nyina, manu yungunkulurla nyiya-ngurlurlangu lani-wangu marlaja nyina rarralya nyiyarningkijarra-ngurlu." "

²⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Kajijili ngaju Yarunurlu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-paturlu payirni yangka Yijirali-pinkiki yapaku, kapurna-jana pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi."...

13

Mujujurlu-jana 12-pala wati-patu milarnu yungulu yani nguru-kurra yirdi-kirraju Kanana-kurra warru nyanjaku

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ² "Kapurna-nyarra walya Kanana yinyi nyurrurlaku Yijirali-pinkiki jalangu-karrikarrirli. Milaka-jana 12-pala wati-patu yungulu nyanjaku yani. Milaka-jana jinta-kari jinta-kari warlalja-patu-jangka turnu-warnu-jangka 12-pala-jangka."

³ Mujujurlu purda-nyangu YAAWIYI wangkanja-kurra. Milarnu-jana 12-pala wati-patu, manu yilyaja-jana Jilja-ngurlu Parana-ngurlu Kanana-kurra. ⁴ Nyampurranya wati-patuju kuja-jana Mujujurlu yilyaja: Ruupunu-kurlangu-jangkaju milarnu Jamuwa Jakurru-kurlangu kaja-nyanu. ⁵ Jimiyani-kirlangu-jangkaju milarnu Japata, Yuuri-kirlangu kaja-nyanu. ⁶ Juurda-kurlangu-jangkaju milarnu Kalapa, Jipuna-kurlangu kaja-nyanu. ⁷ Yijaka-kurlangu-jangkaju milarnu Yikala, Jujupu-kurlangu kaja-nyanu. ⁸ Yipirayimi-kirlangu-jangkaju milarnu Yuujiya, Nuunu-kurlangu kaja-nyanu. ⁹ Pinyamini-kirlangu-jangkaju milarnu Palti, Raapu-kurlangu kaja-nyanu. ¹⁰ Jupulunu-kurlangu-jangkaju milarnu Katiyulu, Jaardi-kirlangu kaja-nyanu. ¹¹ Manaja-kurlangu-jangkaju milarnu Kaardudu, Juuji-kirlangu kaja-nyanu. (Manajaju Jujupu-kurlangu kaja-nyanu.) ¹² Taanu-kurlangu-jangkaju milarnu Yamilu, Kimali-kirlangu kaja-nyanu.

13 Yaaja-kurlangu-jangkaju milarnu Jijuru, Mayikulu-kurlangu kaja-nyanu. 14 Napatali-kirlangu-jangkaju milarnu Naapi, Papiji-kirlangu kaja-nyanu. 15 Kaardu-kurlangu-jangkaju milarnu Kiwulu, Maki-kirlangu kaja-nyanu.

16 Nyampurranya yirdi-watiji wati-patu-kurlanguju yangka kuja-jana Mujujurlu milarninjarla yilyaja Kanana-kurra warru nyanjaku. (Mujujurlurla Yuuyiyaku Nuunu-kurlangu kaja-nyanuku yirdi-kari yungu Jajuwa.)

12-pala wati-patulu yukajarra Kanana-kurra, manulpalu warru nyangu nyiyarningkijarra

17 (Yinya-puruju marnikiji-piyalpa yirni-jarrinja-yanulku ngarninjaku.) Kanana-kurra yilyanjakungarntiji, Mujuju-jana wangkaja, “Yantalu yatijarra Kanana-kurra. Kajinkili yukamirra yinya-kurra, yantalu pirli-patu-kurra-pinangu. 18 Nyangkalu warru nyiyarningkijarra kuja-ka karri yinyarla. Nyiya-piya yinyaju walya? Nyajangu kalu yapaju nyina yinyarlaju? Pirrjirdi mayi, marda rampaku? 19 Marda yinyaju walya ngurrju marda, marda ngawu marda. Nyanjakulu yanta yungurlipa milya-pinyi. Marda kalu yapa nyina ngurrangka yarlungka, marda kirri-patu wiriwirirla kalu nyina pinji kirrirdi-kirli warrukirdikirdi kirringkaju kujalu ngurrju-manu pirli-jangka. 20 Kala walya? Marda ngurrju marda miyi yungurlipa wiri-manilki, marda lawa. Nyiya-piya kalu watiya-watiji yinyarla karrimi? Kajinkili miyi palka-mani watiya-watirla, kangkarnili pina nyampu-kurra.” Kujanya-jana Mujujuju wangkaja yangkakuju 12-pala wati-patuku. Ngula-puruju nguru yinyarlaju, watiya panu-nyayirni palu karrija marnikiji-piya-kurlu* yirni-kirli.

21 Ngaka kujalu yukajarra Kananarla, yanulu jilja-jangka yirdi-jangkaju Jiini-jangka wurnturu yatijarra ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Riyupu-kurra. Nyampuju kutu Liipu-Yamajaku. 22 Junga. Kujalu yukajarra Kananarla, yanulu Yipurana-kurra-wiyi. Nyampuju Kananarla kurilirra-nginti ngurra kutu. Nyampurlanya kalalu yapa marnkurra nyinaja yirdiji Yayinama, Jijayi manu Talimayi nyurru-wiyi. Nyanungurra-nyangu warlaljalpa nyinaja-juku Yipurana. Nyanungurra-nyangu nyurnunyunu yirdiji Yanakiti. Yapa kirrirdimpayilpa nyinaja. (Ngaka-pardu-kari, yapa-karirili nganturnu kirri wiri Juunu Yijipirla. Wirli-pala-jangka yulyurru-pala yapa panu-karirili nganturnu Yipurana.) Nyampuju kirri yangka-juku kujalu 12-pala wati-patu yanu.

23 Ngula-jangka, yanurnulu ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Yijiku-kurra. Nyampuju wirri wiri kulkurru-jarra pirli wararra-jarraku. Palka-manulu wiriwiri-nyayirni yirni marnikiji-piyaju. Pajirninjarla wayurnulu watiya jukati-kirra. Jirramarlupa-pala kanja-yanu marnikiji-piya wiri-jarlu-nyayirni jukatirla ngulapa waraly-karrinja-yanu kujalpa-pala wati-jarrarlalu kanja-yanu jukati-kirirli. Manulu yarda manu miyi panu-karirirangu† 24 Yinyarlanyalu 12-pala Yijirali-pinkirliji manu wiriwiri marnikiji-piya. Kujarlaju yapanguju kalalu ngurra yinyaju yirdi-manu Yijuku‡ 25 Wati yinya-patu 12-palalu wapaja warru Kananarla 40-pala parraku. Nyangulu nyiyarningkijarra, ngula-jangkajulu pina-yanu Mujuju-kurraluku.

26 Mujuju manu Yarunu manu panu-kari yapalpalu-jana pardarnu Katijirla. Nyampuju jiljanga Paranarla. 12-pala wati-paturlulu-jana yimi-ngarrurnu nyanunguraku kujalu nyiyarningkijarra nyangu Kananarla. Manulu-jana milki-yirrnaru miyi-wati kujalu pinarni kangu yinya-kurra. 27 Ngula-jangka, 10-pala wati-patujulurla wangkaja Mujujuku, “Yanurnalu Kanana-kurra kujanpa-nganpa wangkaja nyuntulu, manurnalu nyangu nyiyarningkijarra. Ngurra yinyaju ngurrju-nyayirni miyi panu-kurlu. Nyampunya panu-kari miyijirnalulu kangurnu pina. 28 Yapa-patu kuja kalu nyina Kananarla kalu pirrjirdi-nyayirni nyina! Nyinami kalu ngurra-patu wiriwirirla kujalu ngurrju-manu pinji kirrirdi pirli-jangka warrukirdikirdi. Mardarni kalu-jana panu-nyayirni kurlarda-wati manu kurdiji-watirlangu. Manurnalu-jana yapa kirrirdimpayilpa nyangu yangka yirdiji Yanakiti. 29 Kurlarni-nginti Kananarlaju kalu nyina Yamili-patu. Pirlingkaju kalu nyina Yititi-patu, Jipuji-patu manu Yamuri-patu. Ngapa mangkuruwana manu karu Jurdunu-wana kalu nyina Kanana-wangdingki-patu. Kulalparlipa-jana nyarrparlu pungkarla, pirrjirdi kalu nyina ngalipa-piya-wangu!”

30 Kala watingki jinta-karirli yirdingkiji Kalaparlulu-jana ngarrurnu wurdungu-jarrinjaku, manurla wangkaja Mujujuku, “Kula-jana purda-nyangka! Yapa yinya-patuju pirrjirdi-nyayirni. Ngulaju ngula-juku! Ngalipaju pirrjirdi nyanungurra-piya-wangu! Ngarirli yapakirra kutu Kanana-kurra, manurlipa-jana walya jurnta kanyi!”

* 13:20 grapes † 13:23 figs and pomegranates ‡ 13:24 Yijuku yirdiji ngulaju ‘Ngurra Marnikiji-piya Wirri-jarlu-kurlu’

³¹ 10-pala wati-patu-karilirla wangkaja Mujujuku, “Junga-wangu kujaju! Nyanungurraju pirrjirdi-jiki ngalipakuju. Kulalparlipa-jana nyarrparlu pungkarla!” ³² Ngula-jangkaju, yinya wati-paturlulpalu-jana yimi maju warru ngarrurnu panu-kari Yijirali-pinki lani-maninjaku, wangkajalu-jana, “Kananaju punku-nyayirni! Miyi-wangu kulaka pardimi! Yapa kujarnalu-jana nyangu yinyarla, ngulaju kirrirdimpayi-wati! ³³ Nyangurnalu-jana yapa wiriwiri-nyayirnirlangu kinki-piya! Nyanungurra-nyangu nyurnunyunuju ngularraju Yanakiti-wati kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi. Kujarnalu-jana nyangu kirrirdimpayi-wati, wangkajarnalu-nyanu, ‘Waraa! Ngalipaju witawita-nyayirni jintilyka-wati-piya! Nyarrparlu kulalparlipa-jana pungkarla!’”

14

¹ Yalirla munga jintangka, panu-juku Yijirali-pinkijilpalu yulaja kilji-nyayirni. Lani-jarrijalpalu-jana Kanana-wardingki-patuku. ² Kujarlajulu-jana kulu-jarrija Mujujuku manu Yarunuku, wangkajalu-jana kuja-piya, “Nynakarlarlalu Yijipirla-juku yungurnalu yalirla-juku paliyarla. Jiljangka mardarnalu nyinakarla yungurnalu paliyarla yalirla. ³ Nyiya-jangka kangalpa YAAWIYI-rliji kanyi ngurra-kari-kirra? Kajirlipa yali-kirra yani kulukungarnti, yalirrarlu yapangu ngulaju kapulu-ngalpa muku pinyi junma kirrirdi-kirlirli. Kapulu-ngalpa jurnta kanyi ngalipa-parnta manu ngalipa-nyangu kurdukurdu. Lawa! Pinarlipa yani Yijipi-kirra jalanguju!”

⁴ Jarnkujarnku wangkajalu-nyanu, “Yampimirlipa Mujuju! Milarnirlipa wati-karilki yungu-ngalpa wiri nyina. Pina-yanirlipa Yijipi-kirra!”

⁵ Ngula-jangkaju, Mujuju manu Yarunu-pala parntarrinjunu walyangka kamparru Yijirali-pinkirla yungulu-jana yawuru-maninjarla pululu-mani. ⁶ Yalirla-jukulpa-pala yali-jarra Jajuwa manu Kalapa karrija. Kujalu-jana ngalya-kari Yijirali-pinki kulu wangkanja-kurra purda-nyangu, miyalu-pala maju-jarrija, manu-pala muku pajurnu nyanungurra-nyangu jurnarra. ⁷ Wangkajalu-jana yapakuju, “Wayinkili! Yali walya Kanana ngulaju ngurrju-nyayirni. Yanurnalu, manurnalu warru nyangu nyiyarningkijarra. ⁸ Kajirlipa jungarni nyina YAAWIYI-ki, kapu-ngalpa wardinyi nyina ngalipaku. Kapu-ngalpa walya yali-kirra kanyi. Manu kapu-ngalpa yinyi ngalipaku. Mangarri panu-nyayirni-ka karrimi yalirlaju. ⁹ Kulalu karlirr-yanta YAAWIYI-kijaku. Kulalu-jana lani-jarrija yapakuju kuja kalu yalirla nyina. Kajili-ngalpa kulungku pinyi, kapurlipa-jana muku pinyi. Nganangku kapu-jana wankaru-mani ngalipa-kujaku? Kula nganangku-puka! Kala YAAWIYI-ji-ka ngalipa-kurlu nyina, manu kapu-ngalpa muuri-mardarni nyanungurra-kujaku. Lani-wangulu nyinaya nyurrurlaju!” Kujanya-pala Jajuwa manu Kalapa wangkaja.

¹⁰ Panu-kari Yijirali-pinkiji, japidija-jukulpalu-jana Mujujuku manu Yarunuku pirlikirli. Kala ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji palka-jarrija kankarlarni Maralypi Kalukurla. Panungkujukulu Yijirali-pinkirliji nyangu mangkurdu miril-karrinja-kurra yalirlaju.

Mujujurluju japurnu YAAWIYI yungu-jana yawuru-jarrimi Yijirali-pinkiki tarnga kulu-wangu, lawa

¹¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Tarnnga-juku kapujulu yapa nyampurrarlu ngajuju juwa-kijirni. Kula kajulu purda-nyanyi nyampurrarlu kuja karna-jana wangkami. Ngajulurna-jana milki-yirrarnu ngurrju nyiyarningkijarra ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Kala kula kajulu wala nyina. ¹² Kapurna-jana muku nyurnu-mani jalangurlu yungulu muku palimi. Kapurna-jana muku riwarri-mani. Kala nyuntu Mujuju kapurnangku wankaru mardarni. Nyuntulurlu manu nyuntu-nyangu warlaljayirri rli kapunkulu-jana kurdukurdu panu mani. Manu kapulu pirrjirdi-nyayirni nyina nyampurra-piya-wangu.”

¹³ Ngula-jangkaju, Mujujurlu wangkaja YAAWIYI-kiji, “YAAWIYI, nyuntu-nyangu yartarnarri-kirlirlipa-jana nyampurraru yapa nguru-yirrarnurnu Yijipi-ngirli nyampukurra. Kajinpa-jana muku lawa-mani nyampurra yapa-patu, kapulu Yijipi-wardingkipaturlu purda-nyanyi yimi. ¹⁴ Ngula-jangkaju, kapulu-jana yimi-ngarrirni Kanana-wardingki-patukulku kuja kalu yalirla ngurrangka nyina. Nyurru-wiyili purda-nyangu nyuntu-kurluju. Milya-pinyi kalu kuja karnalu nyuntu-nyangu nyina, manu kuja kanpa nyina nganimpa-kurlu tarnga. Milya-pinyi kalu parrangka nyuntu kanpa-nganpa yani kamparru Yijirali-pinkirla ngulaju mangkurdu-piya yungunpa-nganpa kanyi ngurrakari ngurra-kari-kirra. Manu kalu milya-pinyi kuja kanpa mungangka yaninja-yani kamparru nganimparla warlu kirrirdi-piya. Nyanyi karnangkulu kuja-piya kuja kanpa kamparru yani nganimparla. ¹⁵ Yuwa, yapa panungkulu purda-nyangu nyuntu-nyangu-kurlu yartarnarri-kirli ngurra-kari ngurra-kari-wardingkirli. Kala kajilpanpa-nganpa

muku lawa-mantarla Yijirali-pinki, kajikalu yapa-kariji kuja marda wangka, ¹⁶ ‘YAAWIYI-rliji-jana ngarrurnu Yijirali-pinkiji nganta kangkarla Kanana-kurra. Pirrjirdi-wangu mardalpa nyinaja kujakuku. Kujarla marda-jana muku lawa-manu jiljangka.’ Kujanya marda kajikalu wangka.

¹⁷ “YAAWIYI, milki-yirraka-nganpa nyuntu-nyangu yartarnarri jalangurlu. Pina manngu-nyanyi mayi kanpa nyuntulurlu kujanpa-nganpa wangkaja nganimpaku nyurru-wiyi? Nyuntunpa-nganpa wangkaja nyampuju, ¹⁸ ‘Ngajurna YAAWIYI. Kajili yapa warntarla nyina, kula karna-jana kapanku kulu-jarrimi, lawa. Yulkami-jiki karna-jana. Kuja karna-jana jangku-pinyi nyiyarlangu, kula karna-jana jurinyki-yirrarni. Kapujulu wala warrarda nyina. Kuja kalu warntarla nyina, ngula-jangka kajili ngaju-kurra pina-yanirni, kula karna yilyami, lawa. Yawuru-jarrimi karna-jana pinja-wangu. Kala kajili maju-juku warrarda nyina ngaju-kurra yaninjarni-wangu, kapurna-jana muku pinyi. Kularna-jana nyanungurra-mipa pinyi. Kala nyanungurra-nyangu kurdukurdurlangu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdu-yijala kapurna-jana muku pinyi.’ Kuja-nyanpa-nganpa wangkaja nganimpaku. ¹⁹ Kujaju junga! YAAWIYI, nyuntuju kanpa-nganpa yulkami-nyayirni nganimpakuju. Kujarnalu Yijipi-ngirli yanu, yali-ngirli kalanpa-nganpa yawuru-jarrija. Jalangu yalirra Yijirali-pinki ngulaju kalu maju-nyayirni nyina. Kulangkulu purda-nyangu nyuntuju. Kulu-wangurlu-jana yampiya! Ngayi-jana yawuru-jarrija kamparru-warnu-piyaku.”

²⁰ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, “Ngurrju kapurna-jana yawuru-jarrimi jalanguju kujanpaju ngajulu japurnu. ²¹ Milya-pinyi kanpaju kuja karna wankaru tarnnga-juku nyina. Manu nguru-kari nguru-karirralu kalu yapangku nyanyi yartarnarri ngaju-nyangu. Ngula-jangkanya karnangu wangka nyampuju nyuntuju jalangu: ²² Kulalu nyampurra Yijirali-pinki yukami Kanana-kurra, lawa. Nyangulu yali mangkurdu miril-karrinja-kurra. Marlaja nyangujulu yartarnarri kujarna-jana milki-yirrarnu Yijipirna manu jiljangka. Kulajulu purda-nyangu ngajuju. Warrardajulu miyalu jumati-manu kula jintaku, kala tarnngangu. ²³ Kuja-jangkanya kula jintarlangu yukami Kanarlarla. Yaliji ngurra kujarna-jana jangku-pungu nyurrurla-nyanguku warlaljaku nyurnunurnuku. Yalirra kujajulu ngajulu miyalu jumati-manu, kapulu muku palimi. Kulalu yukami Kanarlarla. ²⁴ Kala wati jinta kapurna kanyi Kanana-kurra ngurrara-jinta yirdiji Kalapa. Nyanungurlu kalaju jungarni-jiki purda-nyangu ngaju-kurluju. Kula yalirra-piya-wangu Yijirali-pinki-kari-nyanu-piya, lawa. Purami kaju ngajuju jungarnirli-jiki kuja karnarla ngajulu wangka. Kujarlanya kapurna ngajulurluju kanyirni nyanunguju Kanana-kurra, yali-wana kuja warru yanu kamparru-wiyi. Yali walya ngulaju kapu-jana ngunami nyanungu-nyangu kurdukurdu-kurlangulku walya. ²⁵ Yamili-patu manu Kanana-wardingki-patu kalu nyina wirri-patu-wana Kanarlarlaju. Nyurrurla pina-yantalu kurlirra manangkara-kurra-pinangu Mangkuru Wiri-kirra yirdi-kirraju Marna Kirrirdi-kirra.” Kujarla wangkaja YAAWIYI-ji Mujujukuju.

YAAWIYI-rliji-jana pungu ngalya-kariji tarnnga-kurra Yijirali-pinkiji

²⁶ YAAWIYI-ji-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, ²⁷ “Yalumpurra Yijirali-pinkiji kalu punku-nyayirni nyina. Kapujulu warrarda kula-jarrimi mayi ngajuku? Kula kajulu purda-nyanyi ngajuju kuja karna-jana wangka. Purda-nyanyi karna-jana kuja kalu kulu wangka. ²⁸ Wangkaya-jana nyampu, ‘Kujanya kanyarra YAAWIYI-ji wangka: “Purda-nyangurna-nyarra nyurrurla kulu kuja kankulu wangka. Jungarnilki karna-nyarra wangka jalanguju: Kapurna-nyarra muku pinyi nyurrurlaju panu-juku. ²⁹ Nyurrurlaju panu-juku kapunkulu muku palimi nyampurla jiljangka. Kaji ngana-puka 20-pala yulyurru nyina, marda 30-pala, marda 40-pala, marda 50-pala, yali yapa ngulaju kapu palimi. Yuwayi, nyurrurlaju kalankujulu kula-juku wangkaja ngajukuju. Kuja-jangka kapunkulu muku palimi. ³⁰ Kulankulu jintarlangu yukami Kanana-kurra nyinanjaku yalirra walyangka kujarna-jana jangku-pungu nyurrurla-nyangu warlalja nyurnu-patuku. Kapu-pala jirrama-mipa yukami. Kalapa Jipuna-kurlangu kaja-nyanu manu Jajuwa Nuunu-kurlangu kaja-nyanu, yali-jarra-mipa kapu-pala yukami. ³¹ Purda-nyangulpankulu nganta kapulu kurdu nyurrurla-nyangu palimi. Kujaju kula junga. Kapurna-jana kanyi walya yali-kirraju. Kulalpankulu ngampurra nyinaja yaninjaku yali-kirra. Kala kajili nyurrurla-nyangu kurdukurdu yukami, kapulu wardinyi-nyayirni nyina. ³² Kala nyurrurla kapunkulu nyampurla-juku palimi jiljangka. ³³⁻³⁴ Kulankujulu jungangu puraja ngajuju. Ngampurra-wangunkulu nyinaja yungunkulu yani ngaju-kujaku. Kujankulu-jana yangka wati 12-pala yilyaja Kanana-kurra yungulu warru nyanyi nyiyarningkijarra, ngurra yalirlalpalu warru wapa-paja 40-palaku parraku. Kujarlanya kapurna-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu warru wapami jiljangka 40-palaku yukuriki. Kapunkulu muku palimi jinta-kari jinta-kari.

Kapunkulu-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. 40-pala yukuriki nyurrurla-nyangu kurdukurdu ngulaju kapulu waru wapami nyampurla jiljangka. Kapulu-jana jiyipi warrawarra-kanyi. Kapurna-jana murrumurru-mani kuja-piya ngulaju 40-palaku yukuriki yirdijalpankulu nyurrurlaju majungka-jarrija. ³⁵ Ngajulu YAAWIYI-rna wangkaja nyampu yimi. Kari-nganta kapurna-nyarra murrumurru-mani 40-pala yukuriki. Nyurrurlajunkulu turnu-jarrija yungunkujulu ngajuku kulu-jarri. Ngula-jangkanya kapunkulu muku palimi nyampurla jiljangka.”’” Kujanya-palangu YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku manu Yarunuku.

³⁶ Yimi nyampuju junga. Yalirra 12-pala wati, kuja-jana Mujujurlu kamparru yilyaja walya-kurra Kanana-kurra, ngulajulu pina-yanurnu. Karlarla-pala-karirli ngulajulu-jana yimi-ngarrurnu kuja ngantalpalu yapa yalirla nyinaja pirrjirdi-nyayirni manu panu-nyayirni. Ngula-jangkanya, Yijirali-pinkili lani-jarrija-nyayirni, manulu kulungku ngarrurnu Mujuju. ³⁷ Yuwayi, yalirrarlu karlarla-pala watingkili-jana panu-kari Yijirali-pinki ngarrurda-manu. Ngula-jangkanya-jana YAAWIYI-rliji nyurnu-nyayirni-manu. Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu parra jintangka-juku muku palija yali-patu karlarla-pala wati-patuju. ³⁸ Kala wati-jarra-kari, ngulaju-palangu YAAWIYI-rlu wankaru-juku mardarnu. Yirdi nyanungu-jarraju Jajuwa Nuunuku kaja-nyanu, manu Kalapa Jipunaku kaja-nyanu.

³⁹ Kuja-jana Mujujurlu yimi-ngarrurnu Yijirali-pinkiki panu-kariki kuja-palangu yangka YAAWIYI wangkaja nyanunguku manu Yarunuku, ngulajulu wajampa-jarrija-nyayirni. ⁴⁰ Mungalyurru-nyayirni, mukulu yakarra-pardija, manulu yaninja-yanu pirli-kirra-pinangu Kanana-kurra-pinangu. Wangkajalu-nyanu jarnkujarnku, “Ngalipajurlipa majungka-jarrija. Ngulaju ngula-juku. Jalanguju, yani karlipa kutu yangka-kurra kuja-ngalpa YAAWIYI wangkaja yaninjaku.”

⁴¹ Kala Mujuju-jana wangkaja, “Wayinkili! Warungkanyankulu? YAAWIYI-ji-nyarra wangkaja pina-yaninjaku jilja-kurra. Kajinkili-jana jangkardu yani kulu Kanana-wardingkiki, kulankulu-jana palu-pinyi manu lawa-mani. ⁴² Yaninja-wangulu nyinaya! Kula-ka YAAWIYI-ji nyurrurla-kurlu nyina, lawa. Kajinkili-jana yaninjarla kulu-jarri Kanana-wardingkiki, kapulu-nyarra muku pinyi yalirrarlu kuja kalu-nyarra nyurunyuru-jarri. ⁴³ Kujaju junga. Kapunkulu-jana nyanyi Yamili-patu manu Kanana-wardingki-patu yalirla ngurungka. Kapulu-nyarra pinyi, kapulu-nyarra pajirni junma kirrirdimpayi-kirlirli. Nyurrurlankulurla jurnta yanu YAAWIYI-kijaku. YAAWIYI-rlu kula-nyarra purami kulukuju.”

⁴⁴ Yijirali-pinkiji ngantalpalu wingki-nyayirni nyinaja, manulpalu-nyanu purda-nyangu nganta pirrjirdi-nyayirni nganta. Ngula-jangkaju, yarkajarralu pirli-patu-kurra-pinangu Kanana-kurra. Mujujuju purdangirlipa nyinaja ngurrangka Pakuju Tarruku-kurlu* Yalirla Pakujurla ngulajulu Kaatu-kurlangu kuruwarri ngunaja kaninjarni pirli lalypa-jarrarla jirramarla. ⁴⁵ Ngula-jangkaju, Yamili-patu manu Kanana-wardingki-patulu kaaku-nyayirni jiti-jarni pirli-ngirli. Pakarnulu-jana Yijirali-pinki, manulu-jana wajirli-pungu wurnturu-nyayirni ngurra-kari kirri yirdi-kirra Yuuma-kurra....

17

Jaru watiya-kurlu jukati-kirli Yarunu-kurlangu-kurlu

¹ ...YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ² “Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki kuja kalu 12-pala warlaja-paturla turnu-warnu-paturla nyina. Wangkaya-jana 12-palaku wiriwiriki yungungkulu watiya jukati-patu nyanungurra-nyangu maninjarla yinyi nyuntuku. Yirra-ka-jana wiriwiri-kurlangu yirdi jukati-paturla 12-palarla. ³ Liipi-kurlangu-jangka manta Yarunu-kurlangu jukati. Nyanunguju wiri yaliki turnu-warnuku. Yarunu-kurlangu yirdi yirra-ka yalirla jukatirla. Manta-jana yalirra 12-pala jukati yalirra-kurlu wiri 12-pala-kurlu yirdi-kirli. ⁴ Kangka-jana kaninjarni Maralypi-kirra Kaluku-kurra, manu-jana ngunanja-yirra-ka walyaku kamparru Pakuju Tarrukurla kuja-ka ngaju-nyangu kuruwarri kaninjarni nguna yali-jarrarla pirli lalypa-jarrarla. Yalirla kuja karna nyuntulurla jinta-jarri wangkanjakungarnti. ⁵ Kajinpa-jana yalirra jukati 12-pala yirrarni yalirla, ngula-jangkaju kapurna wati jinta milarni. Nyanungu-nyangu jukatirla kapu parrka pardimi. Yali wati karna milarni. Kajirna nyanungu milarni, ngula-jangkaju kulangkulu Yijirali-pinki kulu wangkami nyuntukuju.”

⁶ Junga-juku, Mujuju-jana yaninjarla wangkaja wiriwiriki yali-jangkaku 12-pala warlaja turnu-warnu-jangkaku. Jinta-kari jinta-karirli-rla jukatiji yungu Mujujuku.

* 14:44 Ark of the Covenant

Yarunurlangurlurla yungu nyanungu-nyangu jukati. ⁷ Ngula-jangkaju, Mujujurlu-jana jukati-patu yirrarnu walyangka kamparru YAAWIYI-rla kaninjarni Maralypirla Kalukurla.

⁸ Jukuralku, Mujujuju pina-yanu kaninjarni Maralypi Kaluku-kurra. Nyangu Yarunukurlangu jukati kuja parrka-pardija panu-kari-piya-wangu! Junga kujaju. Yarunukurlangu jukatirla ngulaju parrka-kurlu manu jinjirla-kurlu manu miyaka-piya-kurlu* ⁹ Ngula-jangkaju, Mujujurlu-jana jukati panu-juku manu kaninjarni Maralypi Kalukurla yalirla kujalpa YAAWIYI nyinaja. Manu-jana pina-kangurnu Maralypi Kaluku-ngurlu. Milki-yirrarnu-jana yaliraku 12-palaku wiriwiriki, manulu nyangu. Ngula-jangkaju, jinta-kari jinta-karirili-nyanu manu warlaja jukati. ¹⁰ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, “Pina yirraa Yarunu-kurlangu jukati kaninjarni Maralypi Tarrukurla. Ngunanja-yirraa kamparru Pakuju Tarrukurla yungulu milya-pinyi kujarna milarnu Yarunu yungu nyuntu-kurlulku warri-jarrimi. Yangka kuja kalu-nyarra panu-karirli Yijirali-pinkirli purda-nyanja-wangurlu juwa-kijirni, kujarlunya kajulu ngajurlangu juwa-kijirni. Kala jalangu kajijili ngurru nyina kulu wangkanja-wangu, kulalu palimilki.” ¹¹ Junga-juku, Mujujurluju manu Yarunu-kurlangu jukati, manu pina-yirrarnu Maralypi Kalukurla kujarla YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi.

¹² Ngula-jangkaju, yapajulurla wangkaja Mujujuku, “Waraa! Lawa kapurnalu muku palimi! Nyarra-jarrimirlu? Nyarra-jarrimirlu? ¹³ Kajilpa yapa katu-jarriyarla Maralypi Kaluku-kurra kuja-ka YAAWIYI nyina, yali yapa kajika palimi. Kapurnalu muku palimi mayi?...”

20

Mujujurlu ngapa manu pirlu yarturlu-ngurlu yungulu yapangku ngarni

¹ Ngaka-pardu-karilki, Yijirali-pinkili yukajarni ngurra jilja-kurra yirdi-kirraju Jiinikirra. Yalirlalu ngurrangka yirdingka nyinaja Katijirla. ² Kala ngapa-wangulpa yinyaju karrija yapakuju ngarninjaku. Junga-juku, yapajulu-jana jangkardu turnu-jarrija kulu Mujujuku manu Yarunuku. ³ Wangkajalu-jana, “Nganimpakupalangu manu purlkapurla manu muturnamuturnalurla marlaja paliya YAAWIYI-kiji. Yungurnalu paliyarla-jala yinya-piya-jala. ⁴ Nyiyakupurdarlunkulu-nganpa kangurnu jilja-kurraju? Kapurnalu panu-juku palimi manu puluku, jiyipi manu narnukuturlangu. ⁵ Nyiyajangkankulu-nganpa nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli nyampu-kurra ngurra-kurra? Punku nyampurlaju! Mangarri-wangu, ngurlu-wangu, lawa! Manu ngapa-wangu ngarninjaku!”

⁶ Ngula-jangka, Mujujurlu manu Yarunurlulu-jana yampinja-yanu yapaju purdangirli. Yanu-pala Kaluku Tarruku-kurra, manu-pala kamparru karrija tuwangka. Mirdijirpi-jirpi jurru kaninjara-pala parntarrija walyangka. Ngula-jangkaju, YAAWIYI-kijirla mangkurdu palka-jarrinjarla marlaja miril-karrija. ⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, ⁸ “Nyuntu manu Yarunu, yaninjarlalu-jana yapa-patu turnu-manta! Mujuju, kangka-nyanu nyuntu-nyangu watiya jukati. Yanta yali-kirra pirlu yarturlu-kurra, manurla wangkaya. Kajinparla wangkami, kapu ngapa wilypi-pardinjarla karlimi yalumpu-ngurluju. Yungka-jana ngapa yapaku, pulukuku, jiyipiki manu narnukutuku.”

⁹ Junga-juku manu-nyanu Mujujurluju jukati kujalpa yalirla walyangka ngunaja. ¹⁰ Nyanungu manu Yarunu-pala yanu, manulu-jana turnu-manu yapa panuju kamparru yarturlu wiringka. Ngula-jangkaju, Mujuju-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu nyururlarlalu panungku yapangku! Kulu-jarri kankulu-nganpa ngajarraku ngapa-wangurla. Ngampurra kankulu nyina yungurlijarra ngapa mani nyampu-ngurlu yarturlu wiri-ngirli?” ¹¹ Ngula-jangkaju, jirramaku pakarnu Mujujurlu yarturlu jukati-kirirli, manu ngapa panu-nyayirnilpa karlija. Yapa-paturlulu muku ngarnu, manu pulukurlu, jiyipirli manu narnukuturlangurlu.

¹² Kala YAAWIYI-ji-palangu kulu-jarrija Mujujuku manu Yarunuku, manu-palangu wangkaja, “Kulanpaju-pala ngungkurr-nyinaja ngajuku. Ngajujurna tarruku, kala nyuntunpaju manyu-pungu milkaraku yapa panungka milparniwarrarni kujanja yali yarturlu pakarnu. Yungunparla wangkayarla-mipa pakarninja-wangu. Yalumpu-jangkaju, kulanpa-jana nguru-kanyi yapaku yali-kirra walya-kurra Kanana-kurra. Kala kapurna-jana yinyi-jiki ngajulurluju.”

¹³ Yinyaju ngurra yirdi Miripa. Nyampurla ngurrangka, kulu-jarrijalurla YAAWIYI-kiji ngapa-ngurlu. Yalirla-juku-nyanu YAAWIYI-rla milki-yirrarnu yapa-kurra tarruku-nyayirni.... ¹⁴⁻²¹ ...

* 17:8 almonds

21

Yimi warna-piya-kurlu watiya jukatirla-kurlu wayirninja-warnu-kurlu

⁴ ... Yijirali-pinkilpalu ngampurrpa-wangu nyinaja jingijingi yaninjaku ngurra-kari-wana yirdi-wana Yitama-wana. Kujalu yanu pirli wararra-ngurlu Yuura-ngurlu, ngulajulu warru yanu yirdiyi-kari-wana kujalpa yali yirdiyi ngunajarra mangkuru wiri-kirra yirdi-kirraju Marna Kirrirdi-kirra. Kujalpalu yaninja-yanu, yapajulu-nyanu kulu-jarrija, manupalu-nyanu ngarrurnu jarnkujarnku. ⁵ Kulu-jarrijalu-jana Kaatuku manu Mujujuku. Wangkajalurla Mujujuku, "Wayinpa! Nyiya-jangkarlunpa-nganpa kangurnu Yijipi-ngirli? Kapurnalu nyampurla-juku palimi jiljangka. Mangarri-wangu nyampurlaju. Manu ngapa-wangu. Nyampu mangarri-kari kankarlarra-jangka kuja-ngalpa yungu Kaaturlu ngalipaku ngarninjaku yukuri 40-palaku, kula karnalu ngampurrpalku nyina ngarninjaku. Kula ngurrju!"*

⁶ Kuja-jana YAAWIYI-rli purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, nyanungurluju yilyaja-jana panu-nyayirni warna kulu-parnta mawiya-kurlu yungulu-jana yarlkirni yapa. Yarlkurnulu-jana Yijirali-pinki, manulu panu-kariji palija. ⁷ Panu-karili yanurnu Mujuju-kurra, manulurla wangkaja, "Kujarnalu-nyarra kulu-jarrija nyuntuku manu YAAWIYI-ki, ngulaju maju. Niyiyaku mayirnalun-nyarra wangkaja kujaku? YAAWIYI-kinganparla wangkaya yungu-jana nyampurra warna-wati jurnta kanyi." Yijardu-juku, Mujuju-janarlarla wangkaja YAAWIYI-kiji yapakuju.

⁸ YAAWIYI-jirra wangkaja Mujujuku, "Ngurrju-manta warna yayini-piya-jangka manu rdiin-pungka watiya jukatirla kirrirdirla. Ngula-jangkaju, juka-yirraaka kankarlarra-kari walyangka. Kaji warnangu yarlkirni yapa, kaji yalirli yapangu nyanyi warna yayirni-piya-jangka, kapu wankaru nyina, kula palimi."* ⁹ Junga-juku, Mujujurlu ngurrju-manu warna yayini-piya-jangka, manu rdiin-pungu jukati kirrirdimpayi-kirra. Ngula-jangka, kujalpa-jana warnangu yarlkurnu yapa, kujalpalu yalirra yapangu yaninjarla nyangu warna-piya, kulalu palija.... ¹⁰⁻³⁵ ...

27

YAAWIYI-rli milarnu Jajuwa yungurla marlaja kanyi warrki Mujujukuju

¹² ... YAAWIYI-jirra wangkaja Mujujuku, "Yantarni nyampu-kurra pirli-patu-kurra, warrkaka kankarlarra nyampurla pirlingka yirdingka Yapiramarla. Nyangka nguru karlarra-purda Kanana-wana. Nyampuju walya ngulaju kapurna-nyarra yinyi Yijirali-pinkiki. ¹³ Nguru Kanana kapunpa nyanyi, ngula-jangka kapunpa palimilki papardipuraji-piya Yaranu-piya. ¹⁴ Wangkajarnangkupala nyarra-jarrinjaku jiljangka Jiinirla. Lawa, kulanpajupala purda-nyangu ngajuju. Ngajuju tarruku. Kala yangka ngurrangka yirdingka Miriparla, ngayinpajupala manyu-pungu ngajuju milparniwarra yapangka yangka kujanpa pirli yarturlu pakarnu nyuntu-nyangu-kurlurlu watiya jukati-kirlirli." Kujanjarla wangkaja YAAWIYI-ji Mujujukuju. (Yalirli kuja Mujuju pirli yarturlu pakarnu jukati-kirlirli, yinyaju Miriparla, yalirra ngurra yirdingka Katiji jiljangka Jiinirla.)

¹⁵ Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, ¹⁶ "YAAWIYI, nyuntu kanpa Kaatu nyina kujanpa nyiyarningkijarra ngurrju-manu wankaru. Milaka wati ngurrju yunguju warrki marlaja kanyi, ngula-jangkanya yungu-jana wiri nyinami nyampurraku Yijirali-pinkiki. ¹⁷ Nyuntu-nyangu nyampurraku, YAAWIYI. Kajili nyampurra yani kulukungarnti yapakarikingarnti, yalirli watingki kajika-jana nguru-kanyi kulukungarnti, manu kajika-jana pina-kanyirni kulu-jangkaju. Kajilpalu lawa nyinakarla wati wiri-wangu, ngulaju kajikalulu jiyipi-piya nyinami yangka kuja kalu jiyipikingarduyu-wangu nyina yungulpa-jana warru nguru-yirraraku. Kujaju maju."

¹⁸⁻¹⁹ Junga-juku, YAAWIYI-jirra wangkaja Mujujukuju, "Yaninjarla manta Jajuwa. Ngaju-nyangu Pirlirra ngulaju yalirra watingka. Wangkayarla yungu kamparru karrimi maralypikingarduyurla Yalijarlarla yungulu yapa panungku nyanyi. Rdaka-nyanu yirraaka nyanungu-nyangurla jurrungka. Wangkaya-jana Jajuwarlu kangku marlaja kanyi yaliji warrki. Wangkaya-jana nyanungulku kajana wiriji nyina. ²⁰ Wangkaya-jana yungulpalu purda-nyangkarla wangkanja-kurra yangka kujangkululu nyuntu-wiyi purda-nyangu. Ngula-jangkaju, panungku-juku Yijirali-pinkirli kapulu purda-nyanjarla purami. ²¹ Jalangu-jangka kaji Jajuwa ngampurrpa nyina nyarra-jarrinjaku, yaninjarlarla yungulpa japikarla Yalijara maralypikingarduyu. Kaji nyiyarlanguku japirni, ngulaju Yalijarlu kapu-palangu mimi-nyanyi-wiyi pamarrpa wita-jarra kuja karlipa-jana yirdi-mani Yurimi manu Tumini. Yinya pamarrpa-jarra-ngurlu YAAWIYI-ji kapurla

* 21:5 Nyangka Exodus 16.31

* 21:8 Nyangka John 3.14

wangkami Yalijarakuju. Ngula-jangkaju, Yalijaraju kapu-jana wangkami Jajuwaku manu Yijirali-pinkiki nyarrpa-jarrinjaku.”

²² Junga-juku, Mujujurluju purda-nyangu YAAWIYI-ji. Wangkajarla Jajuwaku yungu karrimi kamparru Yalijararla kujalpalu Yijirali-pinkirli nyangu. ²³ Ngula-jangka, Mujujurlu-nyanu rdaka yirrarnu Jajuwa-kurlangurla jurrungka, manu-jana yapaku wangkaja, “Kaaturlu milarnu wati nyampuju yungu-nyarra wiri nyina nyurrurlaku.” Kujanyarla wangkaja YAAWIYI-ji Mujujuku yungurla Jajuwarlu marlaja kanyi yaliji warrki....

Deuteronomy

Kuruwarri-kirli Mujuju-kurlangu-kurlu Nyampuju kujalpa-jana Mujujuju wangkaja Yijirali-pinkiki palinjakungarnti

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puku nyampurluju, yimi-ngarrirni kangalpa yimi kujalpa-jana wangkaja Mujuju Yijirali-pinkiki palinjakungarnti. Yijirali-pinkijilpalu nyinaja ngurra Muwapurla, yukanja-ngarntilpalu nyinaja Kanana-kurra, walya kuja-jana jangku-pungu YAAWIYI-rli nyanungurraku. Nyampurla jarungka, Mujujurlu-jana langa-kurra-manu kuja-jana Kaaturlu milarnu yungulurla nyanungu-nyangu warlalja nyina. Mujuju-jana wangkaja kajili warrarda purda-nyanyi manu warrarda purami Kaatuju, ngulaju kapulu wardinyinyayirni nyina tarnnga-juku.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Deuteronomy', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparlaju. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

Mujuju-jana Yijirali-pinkiki wangkaja

¹ Nyampunya yimiji kuja-jana Mujujuju wangkaja Yijirali-pinkiki. Nyinaja-jukulpalu jiljangka kakarrara Jurdunu karru-wana kujalpa yatijarra-ngurlu parnkaja kurlirra-purda. Nyinajalpalu karru Jurdunu-wana kulkurru-jarra pirlingka. Kutu-juku ngurrapatu-karirla yirdi-paturla Jumpungka, Paranarla, Tupilirla, Yajiruturla manu Tijjaparla.

² (Nyampukungarnti, yampinja-yanulu yali pirlu wararra Jayinayi, manulu jingijingi yaninja-yanu pirlu wararra-wana Yitama-wana. Yaninja-yanu-jukulpalu parraku 11-palaku, manulu yukajarra Katiji-Parniya-kurra.) ³ Nyurru-wiyi nyampukungarnti, Yijirali-pinkirli yampinja-yanu Yijipiji, manulpalu warru wapaja ngurra-kari ngurra-kari 40-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, 11-pala kirntangi-jangka Mujuju-jana wangkaja, yimi-ngarrurnu-jana nyiyarningkijarra kujarla YAAWIYI wangkaja kamparru. ⁴ Kujalpalu warru wapaja ngurra-kari ngurra-kari, yali-puruju kulungkulujana pungu wiri-jarra kingi-jarra yirdi-jarraju Jiyunu manu Yuuku. Jiyunujulpa-jana wiri nyinaja Yamuri-wardingkiki yapaku. Yuukujulpa-jana wiri nyinaja yapaku kujalpalu nyinaja Pajanarla. Yuukuju kala nyinaja ngurra-jarra-karirla yirdi-jarrarla Yajararla manu Yitirla. Kujalu-jana Yijirali-pinkirli-jana kulungku pungu Jiyunu manu Yuuku manu nyanungurra-nyangu warrmarla, mukulu-jana lawa-manu.

⁵ Ngula-jangka, kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja Muwapurla kakarrara-purda Jurdunu karrungka, Mujujurlu-jana muku yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra kujarla YAAWIYI wangkaja, wangkaja-jana, ⁶ "Ngalipa Yijirali-pinkirli karlipa purami YAAWIYI Kaatu. Wangkaja-ngalpa ngalipaku pirlu wararra Jayinayirla. Wangkaja-ngalpa, 'Nyurrurlajulpankulu nyinaja nyampurla pirlingka tarnnga-nyayirni. ⁷ Jurnarrpalu-nyanu wurdujarra-manta yaninjakungarnti. Yantalu pirlu-kirra kuja kalu Yamuripatu nyina. Yantalu warru ngurra-kari ngurra-kari, yantalu karru Jurdunu-wana pirlu-kari-wana karlarra-wana. Yaninja-yantalu nguru-wana kurlirra-wana ngapa wiri-wana karlarra-kurra. Yantalu ngurra Kanana-kurra, manulu yanta ngurra-kari-kirra Lipinani-kirra. Yantajukulu yali-kirra jinta-kari-kirra karru wiri-nyayirni-kirra yirdi Yupirayiti-kirra. ⁸ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlul! Ngajurna-nyarra yungu nyampuju walya. Yantalu yali-kirra nguru-kurra, manulu-nyanu manta nyurrurlaku. Nyurru-wiyi ngajurna-jana wangkaja Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Ngajurna-jana jangku-pungu walya nyampuju ngakaju kapu-jana nyanungurraku nguna manu nyanungurra-nyangu kurdukurdlanguku.'" ...

⁹⁻⁴⁶ ...

4

Mujuju-jana wangkaja yungulu nyanungurrarlul purda-nyanyi YAAWIYI-ji

¹ ... Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, "Kapurna-nyarra wangkami kuruwarri-kari kuruwarri-kari kujaju YAAWIYI-ji ngajuku-wiyi wangkaja kamparru. Purda-nyangkalu-jana manu purayalu-jana yungunkulu yukami ngurra-kurra Kanana-kurra. Ngulaju yungunkulu tarnnga-nyayirni nyina yalirla walyangka kuja-nyarra YAAWIYI-rli jangku-pungu nyurru-wiyi ngalipa-nyangu warlaljaku. YAAWIYI-ji ngulaju Kaatu

jinta-juku kujalpalu nyanungurrarlu puraja. ² Kulalu-nyanu nyurrurlarlu ngurrju-manta kuruwari-kari. Kulalu-jana jintarlangu wajawaja-manta kuruwari YAAWIYI-kirlanguju yangka kuja karna-nyarra wangka. Muurlpa-nyayirnirli-jana puraya. Nyampurra kujaju YAAWIYI-ri yimi-ngarrurnu ngajukuju kamparrurlu-wiyi yungurna-nyarra ngarrirni. ³ Milya-pinyi kankulu yangka kuja YAAWIYI nyarrpa-jarrija pirli wararrarla Piyururla. Milya-pinyi kankulu yangka kuja-jana muku pungu yalirra yapa kujalurla parntarrija mirdijirrpjirrpj kamparru yinya jujuku yirdiki Paalaku. ⁴ Kala nyurrurla kulankulurla parntarrinjunu kamparru Paalaku. Tarngangku-jukulpankulu puraja YAAWIYI-ji, ngalipa-nyangu Kaatuju. Ngula-jangkanya kankulu wankaru-juku nyina jalanguju.

⁵ Ngajulurlarna-nyarra nyurrurlaju pinarri-manu panu-juku kuruwarriji kujaju YAAWIYI-ji wangkaja ngajukuju. Nyanunguju ngaju-nyangu Kaatu. Ngaka kajinkili yukamirra Kanana-kurra, tarngangkujukulu-jana puraya kuruwari-kari kuruwari-kari nyanungu-nyangu. Kapunkulu-jana jurnta kanyi yali walya yapa-kari-kijaku. ⁶ Yalirra yapa yinyarlu walyangkarlu kapulu-nyarra nyanyi nyurrurlaju, manu kapulu-nyanu jarnkujarnku wangka, 'Nyampurralu kalu pura YAAWIYI-kirlangu kuruwari jungarni-nyayirnirli. Pina-nyayirni kalu nyina.' Kujanya kapulu wangkami.

⁷ Kuja kalu yapa nguru-kari nguru-karirla nyina, pirrjirdi-nyayirni marda kalu nyina ngalipa-piya-wangu. Ngulaju ngula-juku. YAAWIYI Kaatuju kangalpa kutu nyina ngalipaku, kula nyanungurra-nyangu-piya juju-kari juju-kari-piya. Kuja karlipa ngaliparlu japirni nyiyarlanguku, warrarda kangalpa yalu-mani. ⁸ Yapa-karirli marda kalu kuruwari ngurrju mardarni. Kala kuruwari kuja karna-nyarra ngajulurlu yimi-ngarrirni jalangurlu, ngulaju yalirraju ngurrju-nyayirni yalirra-kurlangu-piya-wangu.

⁹ Nyurrurla yirriyirri-jarriyalu! Manu yirriyirrilili mardaka langangka yangka kujankulu nyurrurla-nyangurlu milpangku nyangu kamparru-wiyi. Manulu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurduku manu kurdukurdu-kurlangu kurdukurduku yimi-ngarrika. ¹⁰ Purda-nyangkalu warrarda yangka-kurlu nyurru-warnu-kurlu yangka kujankulu panu-juku karrija kamparru ngalipa-nyangurla Kaaturla YAAWIYI-rla pirli wararrarla Jayinayirra. Nyampunya kujaju wangkaja ngajukuju, 'Manta-jana yapa-patu yungujulu ngajulu purda-nyanyi wangkanja-kurra. Ngula-jangkaju yungulu milya-pinyi nyarrpa yungulu nyina pulya-nyayirni ngajuku tarngga-juku nyampurra walyangka. Pina-mani yungulu-jana kuruwari ngaju-nyangu kurdukurduku nyanungurra-nyanguku.' ¹¹ Kujanyaju YAAWIYI-ji wangkaja ngajukuju. ¹² Ngula-jangkaju, Mujuju-jana wangkaja yapakuju, "Yimi-ngarrikalua-jana nyurrurla-nyangu kurdukurduku yangka nyurru-wiyi kujalpankulu karrija pirli wararra-wana Jayinayi-wana. Ngula-puruju kujalpa warlu wiri jankaja kankarlarni pirlingka manu rdiliji kankarlarra yanu. Ngula-jangkarla mangkurdurluju pirlilikiji wapiirrija. ¹³ YAAWIYI-ji-nyarra nyurrurlaku wangkaja warlu-ngurlu. Linpankulu purda-nyangu wangkanja-kurra, kulankulu nyanunguju nyangu, lawa. ¹⁴ YAAWIYI-rliji-nyarra nyurrurlakuju yimi-ngarrurnu Karlarla-pala Kuruwari-kirli yalirra-kurlu kuja nyanungurlu yirrnaru pirli lalypa-jarrarla. Wangkaja-nyarra yungunkulu nyampu kuruwari pura jungarnirli. ¹⁵ YAAWIYI-ji wangkaja ngajukuju yungurna-nyarra nyurrurla pinarri-mani nyanungu-nyangu kuruwari manu jukurrpa. Ngakaju kajinkili yukamirra Kanana-kurra, manu kajinkili walya yali jurnta kanyi yapa-kari-kijaku kuja kalu yalirra nyina, tarngangkujukulu puraya YAAWIYI-kirlangu kuruwari."

Mujujurlu-jana ngatingki-manu Yijirali-pinki yungulu parntarrimi manu purami YAAWIYI-mipa, kula nyiyarlangu

¹⁵⁻¹⁶ Ngula-jangkaju, Mujuju-jana yapa-patukulku wangkaja, "Kuja-nyarra YAAWIYI wangkaja warlu wiri-ngirli, kulankulu nyangu. Kajinkili ngampurrpa nyina wankaru nyinanajaku manu ngurrju nyinanajaku, purda-nyangkajulu ngajulu jalangurlu! Kajinkankulu marda majumaju ngurrju-mani. Kulalu ngurrju-manta nyiyarlangu juju watiya-jangka manu pirli-jangka marda wati-piya marda mardukuja-piya marda. Kulalu kuja-piya ngurrju-manta yungulpankulurla nganta nyurrurla parntarrinjingkarla kamparru nganta manu pulka-pungkarla nganta. ¹⁷ Kulalu nyiyarlangu ngurrju-manta jurlpu-piya marda kuyu-kari kuyu-kari-piya marda. ¹⁸ Kulalu nyiyarlangu ngurrju-manta yummuru-wangu marda yangka kuja kalu kiripi-kanyi, manu nyiyarlangu ngurrju-manta yawu ngapa-ngawurrpa-piya yungunkulurla parntarrinjini nganta kamparru manu yungunkulurla pulka-pinyi nganta. ¹⁹ Kajinkili kankarlarra-kari nyanyi, kapunkulu nyanyi wanta, kirntangi manu yanjilypiri. Nyampurra-jana YAAWIYI-ri ngalipa-nyangu Kaaturlu yapa-kariki yirrnaru walya-kari-wardingkiki yungulu-jana

parntarrinjini kamparru manu yungulu-jana pulka-pinyi. Kala nyurrurla ngulajulu-jana yampiya, kulalu-jana parntarriya manu pulka-pungka. ²⁰ YA AWIYI-ri-nyarra wankaru-manu Yijipi-wardingki-patu-kujaku kuja kalalu-nyarra murrumurru-manu-nyayirni. Kangu-nyarra yali-ngirli ngurrara-ngurlu yungunkulurla nyanungukulku nyina. Junga kujaju. Jalanguju nyanungu-nyangulku kankulu nyina.

²¹ “Kuja-nyarra YA AWIYI-ri kangurnu Yijipi-ngirli, ngula-jangkaju kulu-jarrijankulurla ngapa-ngurlu. Nyurrurlankujulu kuluku ngurrju-manu, manu ngula-jangkaju YA AWIYI-ji kulu-jarrija ngajukulku. Wangkajaju kularna jingijingi yani karru Jurdunu-wana murrarninginti-kari-kirra. Wangkajaju kularna yukamirra yali-kirra walya ngurrju-kurra Kanana-kurra, nguru yali kuja kapu-nyarra yinyi nyurrurlaku. ²² Kujaju junga. Kapurna ngajuju nyampurla-juku palimi, kularna yukami Kanana-kurra. Kularna jingijingi yani karru Jurdunu-wana murrarninginti-kari-kirra. Kala jalangu-nyayirni nyurrurlaju kapunkulu jingijingi yani karru Jurdunu-wana, kapunkulu yukamirra walya ngurrju-nyayirni-kirra, manu kapunkulu-jana jurnta kanyi yaliraku yapaku kuja kalu yalirla nyina. ²³ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Kulalu wajawajamanta nyampurra kuruwari manu jukurpa kuja-nyarra YA AWIYI-ri yungu nyurru-wiyirli, kuja-nyarra ngarrurnu kapu-nyarra nyurrurlaju muurl-mardarni. Kulalu nyiyarlangu ngurrju-manta watiyanga manu pirl-jangka yungulpankulu nganta parntarrinjingkarla manu pulka-pungkarla. YA AWIYI ngalipa-nyangu Kaatuju-nyarra wangkaja yungunkulu yampimi yalirra juju-wati. ²⁴ Nyurrurlaju kapunkulurla nyina YA AWIYI Kaatu-mipaku yungunkulu nyanungu-mipa pura. Kajinkili-nyanu majumaju ngurrju-mani nyiyarlangu parntarrinjaku manu pulka-pinjaku, ngulaju kapu-nyarra kulu-jarrimi-nyayirni nyurrurlakuju. Nyanunguju warlu wiri-nyayirni-piya ngula-ka nyiyarningkijarra jankami.”...

²⁵⁻⁴⁹ ...

6

YA AWIYI-ji kangalpa jinta-juku Kaatuju nyina! Kapurlipa nyanungu-mipa pura!

¹ ...Mujuju-jana wangkaja yapaku, “Kuruwarri-ka karrimi kujaju YA AWIYI ngalipa-nyangu Kaatu wangkaja yungurna-nyarra pinarri-mani. Nyurrurlaju kankulu nyina yukanjakungarntilki yungunkulu yukami nguru-kurra Kanana-kurra. Kajinkili yukami, yirriyirri-nyayirni-ri-ri-ri-ri-jana purda-nyanjarla puraya nyampurra kuruwari. ² Kajinkili yalumpurla ngurungka nyina, nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu-kurlangu kurdukurdu, yungunkulu manngu-nyanyi YA AWIYI-kirli. Manu nyurrurlarlu yungunkulu-jana purda-nyanjarla pura kuruwari-kari kuruwari-kari ngulaju kajirna-nyarra yinyi nyurrurlaku. Kajinkili-jana purami muurlpa-nyayirni-ri, ngula-jangkaju nyurrurlaju kapunkulu yalirla walyangka nyina tarnganga-nyayirni. ³ Nyurrurla Yijirali-pinkirli, purda-nyangkalu-jana nyampurra kuruwari, manulu-jana puraya muurlpa-nyayirni-ri. Kajinkili kuja-jarrimi, kapunkulu wardinyi-nyayirni nyina, manu kapunkulu kurduju panu-nyayirni mardarni. Kapunkulu tarnganga-nyayirni nyina yalumpurla ngurrju-nyayirni-ri walyangka kuja-ka mangarri ngurrju pardirli. Nyampuju jinta-juku walyaju kuja-jana YA AWIYI-ri jangku-pungu ngalipa-nyangu warlaljayirriki. Nyanunguju jinta-juku Kaatuju kujalpalu nyanungurrarluru puraja.

⁴ “Nyurrurla Yijirali-pinkirli, tarngangkujukulu manngu-nyangka nyampuju: YA AWIYI-ji kangalpa jinta-juku Kaatuju nyina! Kapurlipa nyanungu-mipa pura! ⁵ Yulkayalurla YA AWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni! Kulalurla jurnta karlirr-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.* ⁶ Tarngangkujukulu-jana manngu-nyangka nyampurraju kuruwari kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni jalangurlu. ⁷ Pinarri-mantalu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurdu. Kajinkili wapanja-yani yirdiyi-wana, kajinkili marda ngurrangka nyina, pinarri-mantalu-jana nyampurra kuruwari nyurrurla-nyangu kurdukurdu. Kajinkili marda warrki-jangka nyinami, kajinkili marda warrki-jarrimi, tarngangkujukulu-jana pinarri-manta kurdukurduju nyampurraju kuruwari yungulu purda-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. ⁸ Yirrakalu-jana nyampurra kuruwari pipa wita-kurra, manulu-nyanu warika pipaju wakungka manu nyurrurla-nyangurla ngalyangka yiriwarra-piyarla. Kajinkili kuja ngurrju-mani, kulankulu-jana wajawaja-mani nyampurraju kuruwari. ⁹ Yirrakalu-jana nyampurra kuruwari ngurliju-jarra-wana tuwangka nyurrurla-nyangurla. Manulu-jana yirra kiirtirla ngurrangka kuja kankulu yalirla nyina.”

* 6:5 Nyangka Matthew 22.37, Mark 12.30, Luke 10.27

Mujujurlu-jana ngatingki-manu Yijirali-pinki kulalurla parntarrinjini manu pulka-pinyi nyiyarlanguku

¹⁰ Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Jalangu-nyayirni, ngalipa-nyangu Kaatu YAAWIYI-ri kapu-nyarra nyurrurla kanyi yali-kirra walya-kurra nyanungurlu kuja-jana jangu-pungu ngalipa-nyangu warlajjayirriki Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Kapu-nyarra yali walya wiri yinyi nyurrurlaku. Yinyarlaju ngulaju yuwarli panu-nyayirni, kulankulu-jana nyurrurlarlu nganturnu, lawa. Yapa-karirli-jana nganturnu. ¹¹ Nyampuraju yuwarliji ngulaju nyiyarningkijarra-kurlu. Kulankulu nyurrurlarlu yalirra nyiyarningkijarra yirrarnu, lawa. Yalirlaju ngulaju mulju panu-nyayirni. Kala kulankulu nyurrurlarlu pangurnu, lawa. Yinyarlaju ngulaju-ka mangarri nyiyarningkijarra pardimi, kulankulu-jana nyurrurlarlu wiri-manu, lawa. Ngulaju junga. YAAWIYI-riji kapu-nyarra kanyi yali-kirra walya-kurra. Parra-kari parra-karirli kapunkulu mangarriji ngarni kajinkili parlja-jarrimi-nyayirni. ¹² Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Ngaka kajinkili parlja-kurlu nyina mangarri-jangka ngarninja-warnu, kulalu wajawaja-manta YAAWIYI-ji. Nyanungurlu-nyarra nyurrurlaju nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli. Yalirra kalalu-nyarra Yijipi-wardingkirli jinyijinyi-manu warriki-jarrinjaku pirijina-piya. ¹³ Tarnngangkujukulu manngu-nyangka yirriyirri nyanungu-kurlu. Pulka-pungkalurlajinta nyanungu-mipaku. Kajinparla jangu-pinyi nyiya marda yapa jinta-kariki, ngulaju kularla kuja wangkaya, ‘Junga karnangu nyampuju jangu-pinyi kuja kangalingki jujungku palkangu nyanyi.’ Lawa, yampiya ngulaju maju! Kajinparla jangu-pinyi nyiya marda yapa ngalya-kariki, ngulaju kujarla wangkaya, ‘Junga karnangu nyampuju jangu-pinyi kuja kangalingki YAAWIYI-ri palkangu nyanyi yungu-ngalingki ngungurr-nyinamilki.’ Ngulaju ngurrju. * ¹⁴ Yapa kuja kalu ngurra-kari ngurra-kari nyina warrukirdikirdi, ngulaju kalu parntarrinjini kamparru juju-kari juju-karirra, manu kalu-janarla pulka-pinyi. Kala nyurrurlarlu kulalu-jana kujangu-piya ngurrju-manta, yampiyalu-jana! ¹⁵ Nyurrurlaju ngulaju YAAWIYI-mipakurlangu. Nyanunguju nyampurla nyurrurla-kurlu. Kajinkili-jana parntarrinjini manu pulka-pinyi yalirra juju-kari juju-kariki, kapu-nyarra kulu-jarrimi-nyayirni. Kapu-nyarra jangkardu yanirni warlu-piya, manu kapu-nyarra muku riwarri-mani.”...

¹⁶⁻²⁵ ...

7

YAAWIYI-riji-jana jinyijinyi-manu Yijirali-pinki yungulu-jana muku riwarri-mani yapa-patu kuja kalalu Kanana-ri nyinaju

¹ ... Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “YAAWIYI-ri ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-nyarra kanyi Kanana-kurra. Kapu-nyarra nyurrurlakulku nguna. Jalanguju ngulaju yapa panu kalu nyina yalirlaju: Yititi-patu, Kirrkaji-patu, Yamuri-patu, Kanana-wardingki-patu, Piriji-patu, Yiipiti-patu manu Jipuji-patu. Nyampurra yapa ngulaju kalu pirjirdi nyina nyurrurla-piya-wangu. Kajinkili yukamirra Kanana-kurra, kapunkulu-jana yalirraju muku yilyami manu wajirli-pinyi yapa-patu ngurra yali-ngirli, kapunkulu-jana jurnta kanyi walya yali-patu-ngurlu. ² YAAWIYI-ri ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-jana rampaku-mani yungulu-nyarra jijami nyurrurlaku. Kajinkili-jana kulu-jarrimi nyanungurraku, mukulu-jana riwarri-manta-nyayirni. Kulalu-jana ngurrju-wangkaya yungulu-nyarra wurulya nyina kulu-wangu nganta, lawa. Kajinkili-jana kulu-jarrimi, kulalu-jana mari-jarriya, mukulu-jana riwarri-manta! ³ Nyurrurlarlu wati-paturlu, kulalu-jana puntaka karntaju nyanungurraku yupukarrakungarntirli. Kulalu-jana yungka nyurrurla-nyangu yurntalu-nyanu yupukarra. Warla-pajikalu-jana kaja-pirdi yungulu yupukarra-wangu nyina. ⁴ Kajilpalu-jana nyurrurla-nyangurlu kurdukurdurlu yupukarra-mantarla nyanungurra-nyangu kurdukurdu, yalirrarlu yapangku kapili-jana nyurrurla-nyangu kurdukurdu jurnta karlirra-kanyi YAAWIYI-kijaku. Nyurrurla-nyangurlu kurdukurdurlu ngulaju kapulu-janarla parntarrinjarla pulka-pinyi yalirraju juju-watiki kujalu-jana yapa-karirli ngurrju-manu pirli-jangka manu watiya-jangka. Kajinkili nyurrurla jurnta karlir-nyina YAAWIYI-kijaku, ngula-jangkaju kapu-nyarra kulu-jarri-nyayirni. Manu kapu-nyarra muku riwarri-mani. ⁵ Kajinkili yukami yali-kirra walya-kurra Kanana-kurra, walya-kurrulu-jana yirntika muku yalirra pirli kirrirdimpayi kujalu yalirrarlu yapangku jukajuka-yirrarnu jujuku pulka-pinjaku. Mukulu-jana pajirninjarla witawita-manta nyiyarlangu juju Yaajaa-kurlangu, yalumpurra kujalu-jana watiya-jangka ngurrju-manu Yaajaaku pulka-pinjaku. Kangkalu-jana muku nyampurra juju-wati yalirra-kurlangu yapa-kurlangu, manulu-jana muku purraya warlungka. ⁶ Nyurrurlaju YAAWIYI-kirlangu. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatuju. Kula-nyanu

* 6:13 Nyangka Matthew 4.10, Luke 4.8

milarnu yapa-kari nyanunguku. Nyurrurla-mipa-nyarra milarnu yungunkulurla nyanunguku nyina.

⁷ “Nyija-jangkalpa-nyarra nyurrurlakuju wardinyi nyinaja YAAWIYI-ji? Nyija-jangkarlu-nyarra nyurrurlaju milarnu nyanunguku? Kula kankulu panu Yijirali-pinki nyina, lawa. Yapa-kariji ngulaju kalu panu-juku nyina nyurrurla-piya-wangu. ⁸ Ngulaju ngula-juku. YAAWIYI-ji kanyarra yulkami nyurrurlakuju. Nyurru-wiyi, nyanungurlu-jana ngarrurnu ngalipa-nyangu warlaljayirriki ngulaju kapu-jana ngurra Kanana yinyi. Ngulaju junga. Nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli pirjirdi-kirlirli nyanungurlu-nyarra nyurrurlaju yapaju kangurnu Yijipi-ngirli. Yalirla kalalu-nyarra Yijipi-wardingkirli jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya. Kangu-nyarra nyurrurlaju Yijipi-wardingki Kingi Wiri-kijaku kujalpa-nyarra nyurrurla murrumuru-manu. ⁹ Manggu-nyangkalu nyampu-kurluju: YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kula-ka ngana-puka nyina nyurrurlakuju puranjaku manu pulka-pinjaku. Ngarrurnu-nyarra kapu-nyarra yulkami tarnnga-juku. Kajinkilirla yulkami, manu kajinkili tarnngangu-juku purami nyanungu-nyangu kuruwarri, ngula-jangkaju kapu-nyarra tarnngangu warrawarra-kanyi. Kula-nyarra yampinja-yani. ¹⁰ Kala nyampurra yapa kuja kalurla nyurrunyuru-jarrimi, ngulaju kapu-nyanurla kunka-mani, kapu-jana muku riwarri-mani.”...

11-26 ...

8

YAAWIYI-rlji-jana waalparrurnu Yijirali-pinki jiljanga kajilpalu marda jungarnirli-japa purayarla

¹ ...Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Jalangurlu ngajulurlu karna-nyarra yinyi panu-nyayirni kuruwarri. Purayalu-jana muurlparlu. Kajinkili-jana jungarnirli purami, ngula-jangkaju kapunkulu wankaru nyinami, manu kapunkulu-jana kurdu panu mardarni. Kapunkulu yukami ngurra Kanana-kurra, ngulaju kapu nyurrurla-nyangulku karrimi. Nyampuju jinta-juku walya kuja-jana YAAWIYI-rlji jangku-pungu ngalipa-nyanguku warlaljayirriki nyurru-wiyi. ² Nyurrurla, manggu-nyangkalu yangka kujalpa-nyarra YAAWIYI-rlji nguru-yirrarnu jilja-wana 40-palaku yukuriki. Waalparrurnulpa-nyarra nyurrurlaju kajilpankulu marda purda-nyangkarla-japa kaji-nyarra nyiyarningkijarra jinyijinyi-mantarla. ³ Nyurrurlarluru kalankulu-nyanu pulka-pungu. Kalankulu mangarri-wangu nyinaja. Nyangu-nyarra yarnunjuku ngulaju-nyarra parlja-manu mangarri-kirlirli kankarlarra-jangkarlu.* Kulankulu kujangu-piya mangarri nyangu nyurru-wiyi, manu ngalipa-nyangu warlaljayirrirli kulalu nyangu. Nyija-jangka-nyarra mangarriji yungu? Kajinkili nyurrurlarluru panu mangarri mardakarla ngarninjaku, ngulaju-ngarrankulu kuja wangkayarla, ‘Panu karlipa mardarni mangarriji. Nyiyakulparlipa purda-nyangkarla YAAWIYI-ji?’ YAAWIYI-rlji-nyarra yungu yali mangarri yungunkulu manggu-nyanyi jungarnirli kuja-piya, ‘Kajirli pa ngampurrpa nyina wankaru nyinanjaku, ngulaju yungurlipa purda-nyanyi YAAWIYI-ji kuja kangalpa nyarrpa wangka ngalipakuju.* ⁴ Kujalpankulu nyurrurla wapaja jilja-wana 40-palaku yukuriki, kula nyurrurla-nyangu jurnarrpa muku larra-yanu witawita-karda. Kula nyurrurla-nyangu wirliya lirrija wapanja-warnu. ⁵ Ngula-jangkanya, tarnngangujukulu manggu-nyangka jungarnirli YAAWIYI-kirli. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu. Kaji-nyarra kurnta-ngarrirni nyurrurla, ngulaju kanyarra ngurru-juku nyina nyurrurlakuju kirda-nyanu-piya kuja-ka yangka kaja-nyanu kurnta-ngarrirni yungu purda-nyanyi. Kuja kanyarra pakarni YAAWIYI-rlji, ngulaju kanyarra putaputa jungarni-mani nyurrurlaju yungunkulu purda-nyanjarla purami.”... ⁶⁻²⁰ ...

17

Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki juju-kari juju-kari parntarrinja-wangurlu yampinjaku yangka kujalu ngurru-manu pirli-jangka manu watiya-jangka

² ...Mujuju-jana wangkaja nyanungurraku, “YAAWIYI-rlji ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-nyarra yinyi nyurrurlaku yapaku panu-nyayirni jinta-kari jinta-kari ngurra yungunkulu ngulangka nyina. Kajinkili yalirla nyina, kajinkili marda nyanyi wati, karnta marda kuja-ka majumaju ngurru-mani, yalirli yapangu kula-ka yalirli YAAWIYI-kirlangu kuruwarri purami jungarnirli. ³ Wati yinyarluru marda, karnta yinyarluru mardalpa-pala pulka-pinjakungarnti parntarrinjunu kamparru yinya-karirla kujalu juju ngurru-manu pirli-jangka manu watiya-jangka. Mardalpa-palarla pulka-pungu

* 8:3 Nyangka Exodus 16.31

* 8:3 Nyangka Matthew 4.6, Luke 4.4

yalirraku majumajuku. Mardalpa-palarla kamparru-wiyi parntarrinjunu wantaku, kirintangiki, yanjilypiriki marda. Ngarrurnurna-nyarra nyurrurlaju 'Kuja-wangulu nyinaka!'.⁴ Kaji yapa yanirni, manu kaji-nyarra wangkami nyurrurlaku kuja yapa ngalya-kari nganta nyangu parntarrinja-kurra, ngulaju nyurrurlarlu yaninjarla nyangka junga-japa yimiji. Kajilpa yali yapa-kari parntarrinjantarla kamparru yalirrarla kuja-piyarla, kujaju maju-nyayirni yampurlaju Yijiralirla.⁵ Kajinkili yapa jinta-kari nyanyi parntarrinja-kurra kamparru yinyarrarla, kangkalu yali wati marda karnta marda kirringirli nyurrurla-nyangu-ngurlu. Ngula-jangkaju, nyurrurlarlujulu-jana manta pirli-wati, manulu luwaka yali majumaju. Tarnnga-kurralu luwaka yalirra-kurlurlu pirli-kirlirli.⁶ Kajilpa yapa jintangku-mipa nyangkarla yali wati-kari marda karnta-kari parntarrinja-kurra, ngulajulu-jana yampiya pinja-wangurlu. Kala kajilpalu jirramarlu marda marnkurparlu marda nyangkarla kuja-kurra, ngulajulu luwaka pirli-kirlirli yali yapa maju, manulu tarnnga-kurra punga!⁷ Yalirli yapangku kuja yapa ngalya-kari nyangu parntarrinja-kurra, ngulaju nyanja-warnurlu yungu nyanungurlu-wiyi kamparrurluju luwarni pirli-kirlirli yali majumaju yapa. Ngula-jangkaju, panu-karirilkili luwaka yali yapa. Kujarlunya kapunkulu-jana nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli muku riwarri-mani majumaju-wati nyurrurla-nyangu-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu.*

Mujujurlu-jana yimi-ngarrurnu kuwurtu-kurlu

⁸ Mujuju-jana wangkaja, "Ngaka-karilki, yapangku marda kapu kulungku pinyi jinta-kari. Ngalya-karirliji kapulu-nyanu kulungku ngarrirni jarnkujarnku marda. Kapu marda yapa jintangku tarnnga-kurra yapa ngalya-kari pinyi. Ngula-jangkaju, nyurrurlarlu kajikankulu manngu-nyanyi kujarlu, 'Nyarrpa-jarrimirlipa kulu-kujaku?' Kuja kalu-nyanu kujangu-piya kulu-jarrimi manu kulu wangkami, nyurrurlarlupankulu-jana kangkarla kuwurtu-kurra yangka kuja-nyarra YAAWIYI Kaaturlu yirarnu nyuru-wiyi.⁹ Kangkalu-jana yinyarra kulu-pirinji maralypikingarduyu-patu-kurra yangka Liipi-patu-kurra. Panujukulu yanta yali-kirra wati jinta-kurra kuja-ka kuwurtukungarduyu nyina. Yaninjarlulu-jana japika yalirra maralypikingarduyu-patu manu yali kuwurtukungarduyu wiri yungunkulu-jana nyarrpa-jarrimi ngulaju kulinyapatuku.¹⁰ Kuja kalu-nyarra pina jangu-mani yungunkulu nyarrpa-jarrimi, ngulaju yirriyirirli-lili-jana purda-nyangka. Kulalu-jana pina wangkaya kulu.¹¹ Kapulu-nyarra marda ngarrirni warla-pajirninjaku yalirra kulu wita-wangu-patu. Kapulu-nyarra marda ngarrirni yampinjaku. Kajili-nyarra wangkami nyurrurlaku, purda-nyangkalu-jana.¹² Yalirra maralypikingarduyu-patu manu yalirra kuwurtukungarduyu wiri, ngulaju katurla warri-kari YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatuku. Kujarlanya nyurrurlarlupankulu-jana linpangku purda-nyangkarla. Kaji-jana nganarlangu pina-wangkami kulu-karra yalirraku purda-nyanja-wangu, ngulajulu tarnnga-kurralu punga yaliji yapa. Kujarlunya kapunkulu-jana nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli muku riwarri-mani majumaju-watiji nyurrurla-nyangu-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu.¹³ Kajinkili nyurrurlarlu pinyi yali yapa kujangu-piyarlu, yali yapa kujalpa-jana pina-wangkaja kulu-karra maralypikingarduyu-patuku purda-nyanja-wangu, ngulaju kapulu yapa ngalya-karirilkili purda-nyanyi kuja-kurluju. Ngulaju kapulu lanijarrimi. Kulalu-jana pina-wangkami kulu-karra yalirraku maralypikingarduyu-patukulku."

Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki nyarrpa yungulu-nyanu milarni kingi wiri nyanungurraku

¹⁴ Mujuju-jana wangkaja, "Ngakarrangakarra nyurrurlaju kapunkulu yukamirra yalikirra nguru-kurra Kanana-kurra. YAAWIYI-rli ngalipa-nyangurlu Kaaturlu kanyarra yinyi yaliji walyaju nyurrurlaku. Kapunkulu-jana jurnta kanyi yalirraku yapaku kuja kalu yalirra nyina jalangu, manu kapu-nyarra nyurrurla-nyangulku nguna. Yalirlanya kapunkulu nyurrurlaju nyina. Ngakalkuju kapunkulu-nyanu jarnkujarnku wangkamilki, 'Yapaju kuja kalu nguru-kari nguru-karirra nyina, ngulaju kalu-jana wiriwiri mardarni yungulu-jana wiri nyina nyanungurraku. Waraa! Milarnirlipa-nyanu wati yungu-ngalpa wiri-yijala nyina kingi ngalipaku.'¹⁵ Ngulaju ngula-juku. Kala purda-nyangkajulu ngajulu jalangurlu! Kulalu-jana kutu-manta murnmangka yungu-nyarra wiri nyina, lawa. Pardakalurla YAAWIYI-ki. Milakalu yangka kuja kanyarra YAAWIYI wangkami. Kulalu milaka yapa-kari kuja-ka ngurrara-kari-wardingki nyina, lawa. Milakalu ngurrara-jinta yapa yungu-nyarra wiri kingi nyina.¹⁶ Kajinkili nyurrurlarlu

* 17:7 Nyangka 1 Corinthians 5.13

milarni yapa yungu-nyarra wiri nyina, ngulaju kulalu milaka wati nantuwu panu-jarlu-kurlu. Kajilpa-nyarra wiri nyinakarla, kulalpa-nyarra yilyayarla pina Yijipi-kirra yungunkulurla nantuwu panu-kari mani nyanunguku. Manngu-nyangkalu kuja-ngalpa YAAWIYI-rlri yimi-ngarrurnu nyurrur-wiyi. Wangkaja-ngalpa, 'Kulalu pina-yanta Yijipi-kirra!' ¹⁷ Kajinkili-nyanu nyurrurlarlul milarni kingi wiri, ngulaju yungu-jana marnkurrrpa-mipa kali-nyanuju mardarni, kula panu. Kajilpa-jana panu kali-nyanu mardakarla, ngulaju kajikalul karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Manu yungu wita tala mardarni, kula panu.

¹⁸ Kaji yali wati wiri kingi-jarrimi, ngulaju yungu pantirni pipangka kuruwarri ngaju-nyangu ngulaju yungu-jana warrarda manngu-nyangkarla. Yuwayi, yungu yaninjarla kuruwarri mani maralypikingarduyul-nyurrul yali-ngirli Liipi-kirlangu-ngurlu turnu-warnu-ngurlu. Yungu-nyanu pipangka pantirni nyampurraju kuruwarri nyanunguku. ¹⁹ Ngula-jangkaju, yungu warru kanja-yani yali pipaju. Ngulaju yungu warrarda nyanyi yirriyirirli parra-kari parra-kari. Ngulaju kapu milya-pinyilki YAAWIYI-kirliji, manu kapu milya-pinyi nyarrparlu yungu purami nyanungu-nyangu kuruwarri jungarnirli. ²⁰ Kula-jana yampimi yalirra kuruwarri puranja-wangurlu. Manu kula-nyanu kuja wangkami, 'Ngajujurna ngurrju-nyayirni. Ngajujurna ngurrju, kula yalirra-piya yapa ngalya-kari-piya.' Kajirra yali wiri jungarni-jiki nyina YAAWIYI-ki, ngulaju nyanungu-nyangu kurdukurdu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdu kapulu-jana wiriwiri panu-kariki nyina nyampurla Yijiralirra tarnga-nyayirni."...

18

1-14 ...

YAAWIYI-kirlangu Jarukungarduyul kapu yanirni Mujuju-piya

¹⁵ ...Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, "Kaaturluju yilyajarni ngajuju nyampukurraju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni ngajulurluju jarukungarduyurlu-yijala. Ngakaju kapu YAAWIYI Kaaturlu yilyamirni jinta-kari jarukungarduyul-yijala ngaju-piya. Ngulaju kapu nyina yapa ngurrara-jinta nyurrurlakuju. Nyarrpa-puka kaji-nyarra wangka nyanungu, ngulajulu linpangku purda-nyangka wilji-wangurlu.* ¹⁶ Nyampuju jurru-juku yangka nyurrur-wiyi nyurrurlarlul kujankulu YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatu japurnu. Nyurrurlajulpankulu nyinaja kutu pirli wararra Jayinayirra kujalpa warlu wiri jankaja kankarlarni. Nyurrurlajunkujulu wangkaja ngajuku, 'Nganimpaju karnalu lani-jarrimi. Kula-nganpa jinyijinyi-manta yungurnalu YAAWIYI Kaatu-kurlangu linpa purda-nyanyi. Kula-nganpa jinyijinyi-manta yungurnalu nyanyi yali warlu wiri. Kajilparnalul purda-nyangkarla marda kajilparnalul yali warlu nyangkarla, kajikarnalu muku palimi.' Kuja-nyankujulu wangkaja ngajulukuju.

¹⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkaja ngajulukuju, 'Ngulaju ngula-juku. Yimi yalirra kujangkulu kuja wangkaja yapa-patu, ngulaju ngurrju. ¹⁸ Ngula-jangkanya, ngakalku kapurna-jana yinyi jinta-karilki jarukungarduyul nyuntu-piya-juku. Kapu nyanungurra-piya-yijala nyinami ngurrara-jinta. Kapurnarla ngaju wangka yungu-jana wangkami nyanungurraku. Kapu-jana nyiyarningkijarra wangka kajirnarla wangka ngajulu. ¹⁹ Nyampuju jarukungarduyul kapuju marlaja wangkami. Kaji yapa ngana-puka purda-nyanja-wangu nyina yaliki jarukungarduyuku, ngulaju ngajulukulu kapurnarla jangkardu yanirni nyanungukuju kululku.* ²⁰ Jinta-kari jarukungarduyurlul marda kajika-jana marda yimi-karilki yimi-ngarrirni yapakuju, yimi ngaju kularnarla wangkaja. Kula marda-ka junga wangkami. Nyanungu nganta kaju marlaja wangkami ngajulukulu. Yalirli jarukungarduyurlul kajika-jana yapakuju jukurrpa-kari yimi-ngarrirni yali kuja-ka juju-kari-kirlangu nguna, kula ngaju-nyangu. Kaji kuja-jarrimi, nyurrurlarlul tarnga-kurra pungka!'

²¹ Kuja marda kankulu manngu-nyanyi, 'Kuja kangalpa jarukungarduyul nganta wangka ngalipaku, nyarrparlurnalu milya-pinyi nyampuju yimi marda YAAWIYI-kirlangu-japa-ka wangka, juju-kari-kirlangu marda-ka wangka?' ²² Yapa jarukungarduyul kajika-nyarra yaninjarla wangka kuja, 'YAAWIYI-ji wangkaja ngajuku kapu-nyarra nyiyarlangu ngurrju marda maju marda rdipimi nyurrurlakuju.' Kujanya kajika-nyarra wangkami. Ngula-jangkaju, ngakalku kaji-nyarra yangka ngurrju manu marda maju nyiyarlangu rdipimi, ngulaju ngula-juku. Kari-ngantarla YAAWIYI junga wangkaja yaliki jarukungarduyuku. Lawangkaju, kularla YAAWIYI-ji wangkaja, lawa. Ngari-nyarra warlkangku yimirr-yungu. Ngulaju jamulu wangkamirra! Purda-nyanja-wangurlulu yampiya!"...

* 18:15 Nyangka Acts 3.22, 7.37

* 18:19 Nyangka Acts 3.23

30

Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki yungulu YAAWIYI-ji jungarnirli purami tarnngangu-juku

¹ ...Mujuju-jana wangkaja, “Kapurna-nyarra nyurrurlaku yimi-ngarrirni kuja kapu-nyarra nyarrpa-jarrimi YAAWIYI-ji. Kajinkili nyanungu-nyangu kuruwarri purami, ngulaju kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manu kapunkulurla marlaja panu-jarrimi. Kala kajinkili jamulu purda-nyanyi ngaju-nyangu kuruwarri puranja-wangurlu, ngulaju kapu-nyarra juyurdurlu-yunparni, manu kapu-nyarra murrumurruman. YAAWIYI-ji ngulaju ngalipa-nyangu Kaatu. Ngakaju kapu-nyarra muku yilyami wurnturu nyinanjaku nguru-kari nguru-kari. Kajinkili nguru-kari nguru-karirla nyina, nyurrurlarlaju kapunkulu manngu-nyanyi nyanungu-nyangu yimi nyampu kuja karna-nyarra wangka jalangu. ² Ngula-jangkaju, nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu kapunkulu pina-yanirni YAAWIYI-kirra, manu kapunkulu pina-manngu-nyanyi nyiyarningkijarra kuja karna-nyarra wangkami nyurrurlaku jalanguju. Kapunkulu nyurrurlarlalu nyanungu-nyangu kuruwarri pura jungarnirli. ³ Kapu-nyarra mari-jarrimi nyurrurlakuju. Kapu-nyarra pina-kanyirni nyampu-kurra nguru-kurra nguru-kari nguru-kari-jangka. Kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni. ⁴ Nyampuju junga! Kajika-nyarra marda YAAWIYI-rliji nyurrurlaju yilyami nguru-kari nguru-kari wurnturu-nyayirni. Ngulaju ngula-juku. YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Ngakar-rangakarra kapu-nyarra muku turnu-mani, kapu-nyarra pina-kanyirni nyampu-kurra nguru-kurra. ⁵ Kapu-nyarra nyurrurlaju yangka-kurra-juku jurru-kurra walya-kurra pina-kanyirni kujalpa-jana nyurrurla-nyangu nyurnnyurnuku ngunaja. Yali walya ngulaju nyurrurla-nyangulku. Ngula-jangkaju, kapu-nyarra nyurrurlaju YAAWIYI-rliji muurl-mardarni. Kuja-jangkaju kapunkulu panu-jarrimi. Panu-jarrimi-nyayirni kapunkulu, kula wita ngalipa-nyangu nyurnnyurnu-piya. Kapu-nyarra nyanungurlu yinyi nyiyarningkijarra, manu kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni. ⁶ YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kapu-nyarra nyanungurlu jungarni-mani nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu yungunkulurla yulkami nyanunguku. Kapunkulu nyanungu-mipa manngu-nyanyi. Kapunkulu nyina tarnnga nyampurla walyangka. ⁷ Yapa panu-kari kuja kalalu-nyarra nyurunyuru-jarrinjarla kulungku pungu, YAAWIYI-rlu kapu-jana juyurdurlu-yunparni murrumuru-maninjaku. ⁸ Ngula-jangka, kapunkulu YAAWIYI purda-nyanyi. Nyiyarlangu-puka kuja-nyarra yimi-ngarrirni jalangurlu, ngulaju kapunkulu jungangu purami. ⁹ YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kapu-nyarra tarnngangu-juku warrawarra-kanyi. Kuja-jangkaju kapunkulu-jana panu-jarlur kurdu mardarni. Nyurrurla-nyangurlu pulukurlu kapulu-jana panu witawita mardarni. Mangarri panu kapu pardimi nyurrurla-nyangurla walyangka. Kapu-nyarra nyanunguju wardinyi-jarrimi-nyayirni kuja-jana ngalipa-nyanguku nyurnnyurnuku wardinyi-jarrija nyurru-wiyi. ¹⁰ Kujakungartiji, junganguku YAAWIYI purda-nyangka nyarrpa kaji-nyarra wangkami. Jungarnirli puraya nyiyarningkijarra kujarna pukungka yirarnu. Jungarnirli YAAWIYI puraya tarnngangu-juku. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu.”

¹¹⁻¹³ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja, “Nyurrurlarlalu marda kankulu kuja manngu-nyanyi, ‘Panu-nyayirni nyampurraju kuruwarri-kari kuruwarri-kariji puranjaku. Nyarrparlurlipa-jana purami jungangu? Ngana kapu yani kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra nyampurraku kuruwarriku yungu-ngalpa pina-yaninjarla yimi-ngarrirni nganimpaku? Ngana kapu yani wurnturu mangkuru wiri-wana yinyaku kuruwarriku yungu-ngalpa pina-yaninjarla yimi-ngarrirni? Kajilpa ngana mayi yantarla maninjaku, ngula-jangka kajikarlipa-jana purda-nyanyi manu purami jungarnirli.’ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlalu! Kajikankulu-jana yimirlirli purda-nyanjjarla purami nyampurra kuruwarriku kuja karna-nyarra yinyi jalangurlu.* ¹⁴ YAAWIYI-kirlangu yimiji ngulaju nyampurla walyangka. Nyurrurlarlalu kankulu milya-pinyi, manu kajikankulu wangkami yinya-kurlu yimi-kirli. Purayalu jungarnirli jalangurlu-juku.

¹⁵ “Purda-nyangkalkujulu! Nyarrpa-jarrimi kapunkulu nyurrurlaju? Kapunkulu mayi nyiyarlangu ngurrju purami, marda punku? Kajinkili ngurrju purami, ngulaju kankulu Kaatu-kurlu tarnnga nyina nyampurla walyangka. Kajinkili punku purami, ngulaju kankulu palimi Kaatu-wangu. Nyarrpa-jarrimi kapunkulu? ¹⁶ Nyurrurla kankulu yanirni nyampu-kurra walya-kurra yungunkulu-jana jurnta kanyi yapa panu-kariki. Jalangurlu karna-nyarra yimi-ngarrirni kuruwarri-kari kuruwarri-kari YAAWIYI-kirlangu. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu. Kajinkilirla tarnnga-juku yulkami, manu kajinkili tarnngangu-juku purami, manu kajinkili tarnngangu-juku nyanungu-nyangu

* 30:11-13 Nyangka Romans 10.6

kuruwarrri purami, ngula-jangka kapu-nyarra nyiyarningkijarra yinyi, manu kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni. Nyanunguku kapunkulurla marlaja mardarni kapu-panu-jarlu. Kapu-nyarra tarngangu-juku warrawarra-kanyi nyampurla walyangka. ¹⁷ Nyurrurla marda kapunkulurla jurnta majungka-jarri YAAWIYI-ki purda-nyanja-wangu manu puranja-wangu. Yapa panu-kari marda kapunkulu-jana waalparriini kuja kalu-jana parntarrimi manu pulka-pinyi nyanungurra-nyangu juju tarrukuku. ¹⁸ Kajinkili kuja-jarrimi, ngajulurlu karna-nyarra pututu-pinyi jalangurlu kapu-nyarra YAAWIYI-rli marlajarra-mani! Yani-jiki kapunkulu karru Jurdunurla murrarninginti-kirra, kala kapunkulu nyina yinyarla witaku-mipa kula tarngga. ¹⁹ YAAWIYI-rli kaju purda-nyanyi nyarrpa kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku jalangurlu. Nyurrurlarlangurlu kankujulu purda-nyanyi wangkanja-kurra. Nyarrpa-jarri kankulu jalangu nyurrurla? Ngampurpa mayi kankulurla nyina YAAWIYI-ki yungu-nyarra wankaru mardarni walya nyampurla? Kapu mardankulu jurnta yani warntawarnta yungu-nyarra murrumuru-mani? Nyarrpa-jarri kapunkulu nyurrurlaju? Purda-nyangkajulu jalangurlu! Yungkalu-nyanu YAAWIYI-kirra yungunkulu nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdurdu nyanungu-kurlu nyina tarngga! ²⁰ Yulkayalurla YAAWIYI-ki! Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu. Purda-nyangkalu nyarrpa kaji-nyarra yimi-ngarrirni. Kulalu puraya jinta-karilangu-puka tarruku, yampiyalu! Nyanungurlu jintangu kanyarra wankaru mardarni. Kapunkulurla nyampurla walyangka tarngga marlaja nyina nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdurdu. Nyampu walya ngulaju yangka-juku walya kuja-jana nyurru-wiyi jangu-pungu ngalipa-nyangu nyurnunyur-nuku Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku.” Kujanya-jana Mujujuju wangkaja yapaku Yijirali-pinkiki.

31

Jajuwarlurla marlaja kangu warrki Mujujuku

¹ Mujuju-jana yaninjarla wangkaja Yijirali-pinkiki, ² “Ngajujurna purlkalku. Ngajujurna wankaru nyinaja 120-pala yulyurpuku. Kulalparna-nyarra nguru-yirrakarlalku. YAAWIYI-ji nyurru-juku wangkaja yangka kularna yani murrarninginti karru Jurdunukuku. ³ YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Nyanungurlu kapu-nyarra nguru-yirrarri murrarninginti-kirraju. Kapu-jana yapaju yinya-wardingkiji muku pinyi. Kapunkulu-jana walya yinyaju nyurrurlarluju puntarni. YAAWIYI-ji wangkaja yangka Jajuwarlu kapu-nyarra nguru-yirrarri walya yinya-kurraju. ⁴ Manngu-nyanyi mayi kankulu yangkaju kuja-palangu YAAWIYI-rli pungu wati-jarra Jiyunu manu Yuuku? Kala-pala paaju nyinaja Yamuri-patu yapaku. Junga kajuju. Muku pungu-jana nyanungurra-nyangu yaparlangu. ⁵ Kajinkili yukamirra Kanana-kurra, YAAWIYI-rli kapu-jana yapa yinya-wardingki-patu rampaku-mani. Ngarili-jana muku pungka yangka kujarna-nyarra ngajulu wangkaja. ⁶ Pirrjirdili nyinaya! Kulalu-jana lani-jarriya! YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kapu nyanungurlangu yani walya yinya-kurraju nyurrurla-kurlu. Kula-nyarra yampimi, lawa. Kula-nyarra wajawaja-mani.”* ⁷ Ngula-jangka, Mujujurla purlaja Jajuwaku, wankajarla yinyarla-juku yapa-patu-puru, “Jajuwa, pirrjirdi nyinaya manu marriwa! Nguru-yirra-kaja yapa nyampupatuku, manu-jana walya yangka-kurra kangka kuja-jana YAAWIYI-rli jangu-pungu ngalipakupalangu nyurnunyur-nuku. Yanta jirnganja-jana, manulu-jana walya puntaka! ⁸ YAAWIYI kapu yani kamparru nyurrurlarla, Jajuwa. Kapu nyina nyuntu-kurlu. Kulangu yampimi, kulangu wajawaja-mani. Kula lani-jarriya! Kula wajamparriya nyiya-ngurlu!”...

⁹⁻³⁰ ...

34

Mujujuju palija

¹ ... Yijirali-pinki yapa-patujulpalu nyinaja-juku kakarrarni-pirdinypa karru Jurdunukuku. Nyinajalpalu ngurra pirli-wangurla yirdingkaju Muwapurla. Yinya-jangkanya, Mujujuju warrkarnu pirli wararrarla yirdingkaju Niipurla, yanu kankarlarra pirlingka Pijika-kurra. Nyampuju kakarrara kirri wiri Jirikukuku. Pirli wararrarla kankarlu, YAAWIYI-rli rli milki-yirrarri Mujujuku ngurrara kujalpa murrarninginti karrija karru Jurdunuku. Mujujurlulpa nyangu wurnturu yatijarra ngurra yirdiji Kiliyata, manu jingijingi-nyangu kirri jinta-kari yirdi Taanu. ² Nyangulpa yatijarra-purda nguru Napatali, manu-palangu ngurra jirrama-kari nyangu Yipirayimi manu Manaja. Karlarra-purdaju nyangu nguru Jirra, manu ngulangka purdangirli nyangu ngapa wiri

* 31:6 Nyangka Hebrews 13.5

mangkuru Mirditirinu. ³ Karlarra-purdajulpa nyangu wirri wiri yirdiji Jiriku manu kirri wita yirdiji Jura. Jirikurlanya kalalu watiya kurrirrikirridiji karrija.*

⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Nyampurra walya kuja kanpa nyanyi, nyampuju kujarna-jana jangku-pungu Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Wangkajarna-jana, ‘Ngakaju kapurna-jana walya nyampuju yinyi nyurrurla-nyangu kurdudukurduku manu yaparla-puraji-patuku.’ Kujanyarna-jana wangkaja. Mujuju, jalangurlurnangku nyampu-kurra kangurnu yungunpa walya nyampu nyanyi. Kala nyuntu kulanpa yani murrarninginti karru Jurdunukuju, lawa.”

⁵ Ngula-jangka, Mujuju palija ngulangka-juku Muwapurla kujarla yangka YAAWIYI wangkaja kamparru. Mujujulparla YAAWIYI-kiji ngurrju warrki-jarrija. ⁶ YAAWIYI-rliji Mujuju milyingka yirrarnu wirringka Muwapurla kutu ngurra-kariki Piti Piyuruku. Jalangu, kula kalu milya-pinyi nyarrpararla kuja YAAWIYI-rlu nyanunguju milyingka yirrarnu. ⁷ Mujuju palija purlka-pardulku. Wankaru nyinaja 120-pala yulyurpuku. Palinjakungarnti, milpa nyanungu-nyanguju ngurrju-juku. Kala ngurrju nyangu, manulpa pirrjirdi-jiki nyinaja. ⁸ Kuja Mujuju palija, ngulajulurla Yijirali-pinkiji yulaja 30-pala parraku, nyinajalpalu yinyarla-juku ngurra pirli-wangurlaju Muwapurla.

⁹ Palinjakungarntirli, Mujujurlurla rdaka nyanungu-nyangu yirrarnu Jajuwa-kurlangu jurrungka yungu milarni. Junga-juku, YAAWIYI-rlu Jajuwaju pinarri-manu-nyayirni. Yijirali-pinkirilpalu purda-nyangu Jajuwaju kujalpa-jana wangkaja. Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku yungulu Jajuwa purda-nyanyi.

¹⁰ Yuwayi, Mujujulpa nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kulalpa ngana nyinaja jinta-kari jarukungarduyu Mujuju-piya, lawa. YAAWIYI-ji manu Mujuju kala-palanyanu jarnku-wangkaja yapa-jarra-piya yangka kuja kapala-nyanu kutu-mirnimirni wangka. ¹¹ YAAWIYI-rlu kula wati-kari milarnu Yijipi-kirra yaninjaku, lawa. Nyanungurluju Mujuju-mipa milarnu yungurla yaninjarla YAAWIYI-kirlangu yartarnarri milki-yirrarni Yijipi-wardingki Kingiki. Junga kujaju! Mujuju yanu YAAWIYI-kirlangu yartarnarri-kirli. Murrumurrumanu-nyayirni-jana kingiji manu nyanungu-nyangu warrkini-patu manu Yijipi-wardingki-patu, manu-jana panu-karriji tarngakurra-pungu. ¹² Yuwayi, Mujujurlulpa yartarnarri wiri mardarnu jarukungarduyu-kari-piya-wangurlu. Kalalu Yijirali-pinkirli nyangu nyanunguju warrki-jarrinja-kurra yartarnarri-kirli. Kalalurla lani-jarrija-nyayirni yartarnarrikiji.

* 34:3 palms

Joshua Jajuwa-kurlu Nyampuju yimi Yijirali-pinkikirli yangka kujalu yukaja ngurrara Kanana-kurra

Nyiyi-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni wati yirdiji Jajuwa. Mujuju kuja palija, ngulakujurla marlaja kangu warrkiji Jajuwarlu. Ngula-jangkaju, kamparrurlalpa-jana nyinaja Jajuwaju Yijirali-pinkikiji ngulaju panu-nyayirniki yukuriki. Nguru-yirrarnu-jana jilja-ngurlu, ngula-jangkaju rdulykurr-yanulu karru-wana yirdi-wanaju Jurdurnu-wana karrungka karlarni-nginti-kirra. Ngulangkaju ngurungka karrungka karlarni-ngintirila, yangkangku Yijirali-pinkirli yalumpurlalpalu-jana nguruju muku puntarnu yapa-kari yapa-kariki, ngulakujulu-jana muku puntarnu. Palinjakungarntir-lij, Jajuwarluju-jana pututu-pungu yungulu purami Kaatu-mipa tarngangku-juku.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Joshua', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluju. Ngarirli pa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku yungu tarngangku-juku manngu-nyanyi kuruwarri Mujuju-kurlangu wawajawa-maninja-wangurlu

¹ Mujujuju kalarla warrki-jarrija YAAWIYI-ki. Wati jinta-kari yirdiji Jajuwa kala warrki-jarrija Mujuju-kurlu. Jajuwaju Nuunu-kurlangu kaja-nyanu. Kuja Mujuju palija, ngula-jangka YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, ² "Ngalya-nyangu warrkini Mujujuju palijalku. Nyuntu manu panu-kari Yijirali-pinki, yantalu karru Jurdunu-wana murrarni-pirdinyapa walya Kanana-kurra. Walya yinyanya karna-nyarra yinyi nyurrurlaku. ³ Mujujukurnarla jangku-pungu nyampuju walya. Kajinkili yukamirra Kanana-kurra, kajinkili nyarrpara-wana-puka wapami, ngulaju walya yinyaju nyurrurlaku. Ngajulu karna-nyarra yinyi. ⁴ Kapurna-nyarra walyaju yinyi wurnturu kurlirra-purda jilja-kurra-pinangu, manu yatijarra-purda Lipinani-kirra-pinangu. Kapurna-nyarra walyaju yinyi karlarra-purda ngapa Mangkuru wiri-kirra-pinangu yirdi-kirraju Mirditirinu-kurra manu walya yangka kakarrara karru Yupirayiti-kirra-pinangu. Nyampuju walya kajana karri Yititi-patuku, kala yinyi kapurna-nyarra nyurrurlakulku. ⁵ Jajuwa, ngajujulparna Mujuju-kurlu nyinaja warrarda. Kuja-piya-yijala kapurna nyuntu-kurluju nyinami. Kularnangku jurnta yani, kularnangku yangarku yampimi. Kujarlanya, kulangkulu yapangku kulungku warla-pajirni. ⁶ Pirrjirdi-nyinaya manu lani-wangu! Nguru-yirra-kaja-jana nyampuku yapa-patuku Kanana-kurra yungulu-nyanu walya mani nyanungurrarlulku. Nyampuju walyarna-jana nyurrurlakupalanguku nyurnunyunuku jangku-pungu. Wangkajarna-jana yangka kapurna-jana yinyi nyanungurraku. ⁷ Jajuwa, pirrjirdi nyinaya manu lani-wangu! Yirriyirirli puraya-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kari kujangku ngaju-nyangu warrkinirli Mujujurlu yimi-ngarrurnu. Kajinpa kuruwarri nyampu jungangku purami, ngulaju kulampa rdaka-jarra marlajarra nyina, lawa. Kapurnangku ngajulurlu warrawarra-kanyi nyuntuju tarngangku-juku. ⁸ Manngu-nyangka-jana warrarda kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja Mujujurlu yirrarnu nyanungu-nyangu pukungka. Nyangka-jana pukungka mungangka manu parrangka yungunpa pinangkalpaku nyina. Kajinpa pina-jarrimi junga, ngulaju kapunpa jungangku purami. Kapunpa rdirrinypa-jarrimi. Kulampa rdaka-jarra marlajarra nyinami, lawa. Kapurnangku ngajulurlu warrawarra-kanyi tarngangku-juku. ⁹ Kula wawajawa-manta yimi kuja karnangku wangkami jalangu. Wangkajarnangku yungunpa pirrjirdi nyinami lani-wangu. Kula lani-jarriya! Ngajurna YAAWIYI Kaatu yangka kuja kankujulu pura. Kajinpa nyarrpara-puka yani, ngaju kapurna palka nyuntu-kurlu nyina." Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Jajuwakuju.

Jajuwa-jana wangkaja Yijirali-pinkiki wurdujarra-jarrinjaku yungulu yani murrarni-pirdinyapa karru Jurdunuku

¹⁰ Jajuwa-jana wangkaja wiriwiri-patu-kariki, ¹¹ "Nyurrurla yantalu ngurra-kari ngurra-kari kuja kalu Yijirali-pinki nyinami. Kujalu-jana wangkaya, 'Mantalu-nyanu nyiyarningkijarra, manu wurdujarra-jarriyalu wurnakungarnti. Parra marnkurrapa-jangka kapunkulu yani murrarni-pirdinyapa karru Jurdunuku ngurrara Kanana-kurra.

Kapunkulu-nyanu walyaju mani nyurrurlarlaju. YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kanyarra yinyi nyurrurlaku.”

¹² Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja ngalya-kari Yijirali-pinkiki, yangka-patu Ruupunu-kurlangu turnu-warnuku manu Kaardu-kurlanguku manu Manaja-kurlanguku, yangka-patu kujalpalu kakarrara-purda nyinaja karru Jurdunuku, nyanungu-jana wangkaja, ¹³ “Manngu-nyanyi mayi kankulu kuja-nyarra Mujuju YAAWIYI-kirlangu warrkini wangkaja nyurru-wiyi? Nyanungu-nyarra kuja wangkaja, ‘YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Nyanungurlu kanyarra yinyi nyampuju walya kakarrara-purda karru Jurdunukuju yungunkulu nyina.’ Kujanya-nyarra Mujujuju wangkaja. ¹⁴ Junga kujaju. YAAWIYI-rli-nyarra walya nyampuju kakarrara-purda karru Jurdunukuju yungu. Kala jalangu nyurrurla wati-paturlu mantalu-nyanu junma, kurlarda manu kurdi. Mantalu-nyanu yungunkulu-jana jangkardu yani yapaku kuja kalu nyina yinyarla kamparru-warnu. Yampiyarralu-jana kali-puraji-patuju manu kurdukurdu manu puluku-wati, jiyipi, narnukutu purdangirli. Yantal-jana jangkardu nyurrurlakupurdangka-purnu-kurlu yapaku kuja kalu karru Jurdunurla nyina murrarninginti. ¹⁵ Junga kujaju yangka kuja-nyarra YAAWIYI-rli yungu walya nyampu kakarrara-purda karru Jurdunuku. Ngakalku kapu-jana yinyi nyurrurlakupurdangkaku manu nyanungurra-nyangu warlalaku. Kala kujakungarntiji pinjaku-wiyili-jana jangkardu yani yapa yinya-patuku-wiyi. Kujarlanyalu nyurrurlaju yanta. Kajili-nyanu walya mani nyanungurralu, ngula-jangkaku nyurrurlajulu yantarni-pina, manulu yantarni karru Jurdunu-wana kakarrara nyurrurla-nyangu ngurra-kurra. Yinyanya walya-nyarra yungu Mujujurlaju yangka YAAWIYI-kirlangu warrkinirli.”

¹⁶ Ngula-jangka, yapangkulu yalu-manu Jajuwa, “Ngulaju ngula-juku. Kajinpa-nganpa nyarrpa-puka wangkami, kapurnangkulu purda-nyanyi. Nyarrpara-puka kajinpa-nganpa yilyami, kapurnalu yani. ¹⁷ Purda-nyangu warrardarnalu Mujujuju. Kujapiya-yijala karnangkulu nyuntuju purda-nyanyi. YAAWIYI-ji kala palka nyinaja Mujuju-kurluju. Yungurnangkurlu payirni yungu YAAWIYI palka-juku nyinami nyuntu-kurluju. ¹⁸ Kajingi ngana-puka kapuru nyina wilji kajinpa-nganpa nganimpaku wangkami, ngulaju kapurnalu pinyi! Pirrjirdi-nyinaya lani-wangu!”

Wati-jarra-pala wurulya yukaja kirri wiri-kirra Jiriku-kurra

2

¹ Jajuwarlu, yangka Nuunuku kaja-nyanurlu, milarnu-palangu wati-jarra, ngulapalangu wangkaja, “Yanta-pala karru Jurdunurla murrarninginti kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. Nyangka-pala warru nyiyarningkijarra yinyarla. Kala wurulya-pala wapaya warru, yapangku kajikal-nyarra nyanyi.” Junga-juku, yinya-jarrarlaju-pala yampinja-yanu ngurra Jitumuju, manu wurulya yukaja-pala Jiriku-kurra mungangka. Yukaja-pala yuwarli-kirra kujalparla karnta Raapaku karrija. Nyanunguju kala wati-kirli ngunaja talakupurda. Wurulya-palangu yirrarnu Jiriku-wardingki-patu-kujaku.

² Munga jintangka-juku, yapa jintangkurla yimi-ngarrunjununu kingi Jiriku-wardingkiki, “Yijirali-pinki wati-jarra-pala yanurnu nganta nyampu Jiriku-kurra. Warru kapala nyanyi nganta nyiyarningkijarra nyampurla.”

³ Junga-jukurla kingirli yimi yilyaja Raapaku, “Kangkarni-palangu wati-jarra kuja-pala yukaja yuwarli nyuntu-nyangu-kurra. Ngari-pala yanurnu yungu-pala nyanyi nyiyarningkijarra ngalipa-nyangu walyangka.”

⁴ Raapa-jana wangkaja warrkini-patuku kingi-kirlangu-patukuju, “Junga, wati yinya-jarraju-pala yanurnu ngaju-nyangu yuwarli-kirra. Kala kularna milya-pungu nyarrpara-jangka kuja-pala yanurnu. ⁵ Kujalpa wanta kanunju-jarrinja-yanu, yuwarli ngaju-nyanguju-pala yampinja-yanu. Kula karna milya-pinyi nyarrpara-kurra kuja-pala yanu. Kala kajinpa kapanku yani nyuntu-nyangu wati-patu-kurlu, ngulaju kapunkulu-jana marda kapanku puuly-mardarni.” ⁶ (Karnta yinyajulparla warlka wangkaja kingikiji. Wati yinya-jarrarlalu kula-pala yampinja-yanu nyanungu-nyangu yuwarli, lawa. Kangu-palangu kankarlu yuwarli-kirra, wurulya yirrarnu-palangu kanunjumparra marna* kirrirdirla. Marna yinyaju kamparrurlu-juku manu, kuja kankarlarni yuwarlirla yirrarnu, manu yirrarnu wanta-kurra linji-jarrinjaku. Yinyarlanya-palangu wati-jarraju wurulya yirrarnu.) ⁷ Ngula-jangka, kingi-kirlangu wati-paturlupalu-jana warrurnu warru yinyaku Yijirali-pinki wati-jarraku. Kujalu wilypi-pardija kirri-ngirli, purdangirli-wanarlulu kiirtiji jatimapi-manu tuwa wiri-kirirli. Ngula-jangkalu yanu karru Jurdunukurralku nyanjaku marda-pala yanu yinya-wananya ngapa jalja-wana. Kala lawa, kulalu-jana palka-manu.

* 2:6 flax

⁸ Nyampu-puru, wati-jarrajalpa-pala jardakungarntiji nyinaja. Raapaju kankarlu yanu, manu wangkaja-palangu, ⁹ “Milya-pinyi karna kuja-nyarra YAAWIYI-ri ngurra nyampu yungu nyumpalaku manu nyumpala-nyangu yapaku. Nyurrurlaju kankulunganpa lani-mani. Panu nyampurla yapa walyangka karnalu-nyarra lani-jarrimi. ¹⁰ Purda-nyangurnalu kuja-ka YAAWIYI nyina nyurrurla-kurlu. Yimirnalu purda-nyangu kuja-nyarra nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli, manurnalu purda-nyangu kuja ngapa mangkuru ngapa-wangu-manu manu walya kuja parduna-jarrija kujankulu kulkurru-jarra ngapa-warnurla yanu. Purda-nyangurnalu kujankulu-jana muku pungu kingi-jarra Jiyunu manu Yuuku manu Yamuri yapa-patu yangka-patu kuja kalalu nyinaja kakarrara-purda karru Jurdunuku. ¹¹ Kujarnalu kuja purda-nyangu, lani-jarrija mukurnalu. Jalangu kula-ka jintarlangu-puka nyampu-wardingki wati ngampurra nyina yungu-nyarra kulu-jarrimi, lawa. Milya-pinyi karnalu kuja kanyarra YAAWIYI Kaatu wiri nyina nyurrurlaku nguru-nyayirni-wangurla manu nyampurla walyarlangurla. ¹² YAAWIYI-ri kangalpa purda-nyanyi wangkanja-kurraju. Ngarrikajulu ngaju manu ngaju-nyangu warlalja-paturlungu yangka kapunkulu-nganpa ngampangampa nyina. Ngajujurnangkupala ngampangampa nyinaja, manurnangkupala muurl-mardarnu. Yungkaju-pala nyiya mayi yungurnangkupala milya-pinyi kajinapajupala ngurru nyina ngajuku. ¹³ Kajinkili nyurrurla Yijirali-pinki pina-yanirni kuluku nyampu-kurra ngurra-kurra, ngarikaju-pala yangka kulankulu-jana pinyi ngajuku kirdana manu ngamardi manu ngajukupurdangka-purnu. Ngarrikaju-pala yangka kulankulu-jana pinyi nyanungurra-nyangu warlaja-paturlungu.”

¹⁴ Wati-jarra-palarla wangkaja Raapaku, “Ngurru! Nyuntulurlunpa-jarrangu muurl-mardarnu kingi-kijaku manu nyanungu-nyangu wati-patu-kujaku. Kujarlanya, kajinganpa YAAWIYI-ri walya nyampu yinyi Yijirali-pinkiki, kapurnalu-nyarra ngampangampa nyina nyuntuku manu nyuntu-nyangu warlaljaku. Wala-nganpa nyinaka, junga karlijarrangu wangka. Kula-jana yapa ngalya-kariki wangkaya kujarlijarra yanurnu nyampu-kurra nyanjaku nyiarningkijarraku.”

¹⁵ Raapa-kurlangu yuwarliji karrija kankarlarra pirlingka pinji-piyarla kujalpa warrukirdikirdi yanu kirri wiriki Jirikuku. Nyanungurluju manu kirrirdi-nyayirni ngalyipi yalyuyalyu wati-jarraku juturu-yirrarninjaku wintawu-wanarl walya-kurraju. ¹⁶ Yilyanjukungarnti wangkaja-palangu, “Yanta-pala kapanku pirli-patu-kurra, manupala wurulupa nyinaya parra marnkurpaku. Kingirli manu nyanungu-nyangu wati-paturlu kalu-nyarra warrirni-jiki. Kala kulalu-nyarra palka-mani pirlingkaju. Kajili nyampu-kurra pina-yanirni, ngula-jangka-pala parnkaya nyuntu-jarra-nyangu yapa-patu-kurralku.”

¹⁷ Ngula-jangka-palarla wati-jarraju wangkaja, “Purda-nyangka-jarrangu yungurnalu-nyarra muurl-mardarni nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja-patu. Kajinpa purda-nyanja-wangu nyina, marda nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja kapulu palimi kajirnalu nyampu-kurra pina-yanirni Yijirali-pinkiji. ¹⁸ Nyuntulurlu kanpa ngalyipi nyampu kirrirdi yalyuyalyu mardarni yungunpa-jarrangu walya-kurra juturu-yirrarni yungurlijarra wurulupa parnkami. Kajirnalu pina-yanirni walya nyampu-kurra kuluku, ngalyipi nyampuju warika wintawurla yungurnalu nyanyi. Kangkarni-jana nyuntukupalangu kirdana manu ngamardi manu nyuntukupurdangka-purnu nyuntu-nyangu yuwarli-kirra. ¹⁹ Kala kaji nyuntu-nyangu warlalja jintarlangu yarlu-kurra wilypi-pardimi, manu kaji palimi pantirninja-warnu, kulalu-nganpa jily-ngarrika. Kajinkili yuwarlirla-juku nyinami, ngulaju kapurnalu-nyarra muurl-mardarni palinpa-kujaku. Kajinkili kaninjarni yuwarlirla nyinami, kajili-nyarra Yijirali-pinki jangkardu yukami yuwarli-kirra pinjaku, ngula-jangkanyalu-nganpa milpaju jily-ngarrika. ²⁰ Kula-jana yapa ngalya-kariki yimi-ngarrika ngajarraju. Lawangkaju, kularnangkulu muurl-mardarni-yijala.”

²¹ Raaparlu-palangu yalu-manu, “Yuwayi, ngurru kujaju!” Ngula-jangka-palangu yilyaja wati-jarraju, wurulupa parnkaja-pala kingi-kijaku manu wati-patu-kujaku. Ngula-jangka, Raaparluju ngalyipi wayurnu wintawurla yungulu Yijirali-pinkirli nyanyi ngaka. ²² Wati yinya-jarraju-pala kapanku-juku yanu pirli-patu-kurraju, manupala nyinaja marnkurpaku parrakuju. Kingi-kirlangu wati-paturlupalu-jana warru nyangu yirdiyi-wana. Warrurnulpalu-jana parra-patuku. Kala lawa, kulalu-jana palka-manu. Ngula-jangkalu pina-yanu kirri-kirraju rdaka-jarra marlajarra. ²³ Ngula-jangka-pala wati-jarraju yanu pina pirli-jangkaju kakarrara-purda murrarninginti karru Jurdunukuju. Yanu-palarla jajuwaku, manu-palarla wangkaja nyiarningkijarra. ²⁴ Wangkaja-palarla, “Kari-nganta-ngalpa YAAWIYI-riji yungu walya yinyaja ngalipaku. Yapa-patu yinyarlaju kuja kalu nyina, ngulaju kalu-ngalpa lani-jarrimi!”

3

Yijirali-pinkili yanu karru Jurdunu-wana karlarra-purda-kurralku

¹ Mungalyurru kujalpa wanta kankarlarni-jarrinja-yanu, Jajuwarlu manu panu-kari Yijirali-pinkirli yampinja-yanu ngurra Jitumuju, manulu warna yanu karru Jurdunu-kurra. Kujalu yukajarra yinya-kurra, ngurrangkalu ngunaja parra-patuku. ² Ngula-jangkalu-jana wiriwiri warru wapanjarla wangkaja yapa-patuku, ³ “Jukurra maralypikingarduyu-paturlu manu Liipi-paturlu kapulu mani YAAWIYI Kaatu-kurlangu Pakuju Tarruku* Kapunkulu-jana nyanyi kajili kamparrurlu kanja-yani nyurrurlarla. Kajinkili-jana nyanyi, karrinja-pardinjarlalu puraya purdangirli-wanarlu. ⁴ Kulankulu kamparru-wiyi nyampurla walyangka wapaja, lawa. Kajinkili Tarruku Pakuju purami, kapunkulu milya-pinyilki nyarrpara-wana yaninjaku. Kulalu kutu-nyayirni yanta Pakuju-kurra, wurnturu-ngurlurlu ngarili puranja-yanta.”

⁵ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Wurdujarra-jarriyalu yungunkulu YAAWIYI junganku purami jukurrarlu. Nyanjungu tarruku. Jukurrarlu kapu-nyarra milki-yirrarni nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni yartarnarri nyanungu-nyangu-kurlurlu.”

⁶ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja maralypikingarduyu-patuku, “Mantalu Pakuju Tarruku, kamparrulu kanja-yanta yapa-patuku, manulu yanta karru Jurdunurla murrarninginti.” Junga-juku, maralypikingarduyu-paturlulu manu Pakuju Tarruku, ngulalu kanja-yanu kamparru yapakuju.

⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Jalangurluju karnanku wirilki yirrarni Yijirali-pinki yapaku. Kapulu milya-pinyi kuja karna palka nyina nyuntu-kurlu yangka-piya-yijala kujalparna Mujuju-kurlu nyinaja. ⁸ Jukurrarlu kapulu maralypikingarduyu-paturlu kanja-yani Pakuju Tarrukuju. Wangkaya-jana kuja, ‘Yantalu pirntinyarra-kurra karru Jurdunu-kurra. Yaninjarlalu karriya Pakuju Tarruku-kurlu ngapangka.’”

⁹ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Yantarnili nyurrurla nyampu-kurra! Purda-nyangkalu kujaju nyarrpa wangkaja YAAWIYI Kaatu. ¹⁰ Marda kankulu manngu-nyanyi kuja, ‘Nyarrparlurlipa milya-pinyi YAAWIYI Kaatuju ngalipakurluju? Nyanjungu JUKURRARNU junga. Yinyarra yapa Kanana-wardingkipatu, Yititi-patu, Yiipiti-patu, Piriji-patu, Kirrkaji-patu, Yamuri-patu manu Jipuji-patu kalu nyina-juku karlarra karru Jurdunuku. Nyarrparlulku karlipa milya-piyi YAAWIYI-rliji kapu-jana wajirli-pinyi ngalipa-kujakuju?’ Marda kankulu kujanya marda manngu-nyanyi. ¹¹ Ngulaju ngula-juku. Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu milya-pinyi YAAWIYI. Jukurrarlu kapulu maralypikingarduyu-paturlu kanja-yani Tarruku Pakuju kamparrurlu nyurrurlakuju. Kapulu ngapa-kurra yukanjarla wapanja-yani karru Jurdunurla. ¹² Nyurrurlaju kankulu nyina turnu-warnu 12-pala-jangka. Jinta watili-jana jarnkujarnku milaka nyurrurla-nyangu turnu-warnu-patu-jangka. ¹³ Maralypikingarduyu-paturlu kapulu laja-kanja-yani Tarruku Pakujuju. Ngulaju YAAWIYI-kirlangu yangka Warlalja-Wiri yapa panuku nyampurla walyangkaku. Kapulu kamparrurla laja-kanja-yani karru Jurdunu-kurra. Kajili ngapakurra yukamirra, ngawarraju kapu kanunju-jarrimi kula-ngantarla ngananku mayi jaarl-yirrarnu ngawarra wiri parnkanja-kujaku.” Kujanya-jana Jajuwaju wangkaja yapakuju.

¹⁴ Ngula-jangka, maralypikingarduyu-paturlulu Pakuju Tarruku manu, manulu laja-kanja-yanu kamparru yapa-patukuju. Yapa-paturlululu yampinja-yanu yinyaju ngurra kujalpalu ngunaja. Ngulalu yarkajarra karru Jurdunu-kurra. ¹⁵ Kuja-puru, karru Jurdunujulpa ngapa wiri-kirli karrija. Kuja-juku kala parnkaja ngapaju wiri yangka kuja kalalu miyi-wati yirnm-jarrija. Junga, ngapa yinyaju rdaku kanunju-nyayirni. Yangkapatu maralypikingarduyu-patu kujalpalu Pakuju Tarruku laja-kanja-yanu, yanurnulu kutu karru-kurra. Ngula-jangkalu ngapa-kurralku yukaja. ¹⁶ Ngapaju kapanku lawa-jarrija parnkanja-kujakuju wurnturu-nyayirni ngurra-kari yatjarra Yatumurla, nyiya mayirra jaarl-karrija ngapa ngawarra parnkanjakuju. Yatumuju ngurra kutu Jarajanaku. Ngapaju kala parnkaja karru Jurdunu-ngurluju kurliarra mangkuru Yarapakurra. Yijirali-pinkili jingijingi yanu murrarninginti-kari-kirra karru Jurdunu-wana kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. ¹⁷ Junga kujaju. Walya yinyarla karrungku, ngulaju parduna-jarrija. Maralypikingarduyu-patulu kulkurru ngapa-kurra yanu Pakuju Tarruku-kurlu, manulu jupu-karrija yinyarla-juku. Karrijalpalu warrarda kujalu Yijirali-pinki karlarra-purda-kurra yanu. Wapajalpalu walyangkaju ngapa-wangurlalku.

* 3:3 Ark of the Covenant

4

Jajuwarlu-jana 12-pala yarturlu yirrarnu yurturlu-kurra yungulu yapangku manngunya nyanyi YAAWIYI

¹ Kujalu Yijirali-pinki yanu murrarninginti karru Jurdunuku karlarni-pirdinyapa, ngula-jangkaju YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, ² “Milaka-jana 12-pala wati-patu yapa nyampu-jangka. Milaka-jana jinta-kari jinta-kari 12-pala-jangka turnu-warnu-jangka. ³ Wangkaya-jana nyampuku 12-pala wati-patuku yungulu pina-yani karru-kurra manu yungulu-jana jinta-kari jinta-karirli yarturlu mani. Yungulu-jana mani jinta-kari jinta-kari yangka-jangka kujalpalu maralypikingarduyu-patu karrija Pakuju Tarruku-kurlu. Kajili-jana mani 12-pala yarturlu, wangkaya-jana yungulu-jana ngurra-kurra kanyi yangka kuja kapunkulu jalangu ngunami ngurrangka mungangka. Yalumpurlajukulu-jana yarturlurla yirraka.”

⁴ Junga-juku, Jajuwarlu-jana milarnu 12-pala wati-patu jinta-kari jinta-kari 12-pala-jangka turnu-warnu-jangka, ngula-jangka-jana wangkaja, ⁵ “Nyurrurla wati-patu yantalu pina kulkurru-jarra karru-kurra kuja kalu karrimi yangka maralypikingarduyu-patu Pakuju Tarruku-kurlu YAAWIYI Kaatu-kurlangu-kurlu. Jinta-kari jinta-karirli-lili-jana yarturlu manta. Kapulu-nyarra jinta-kari jinta-kari karrimi nyurrurlaku yarturlu 12-pala-jangka turnu-warnu-jangkaku. Kangkarnili-jana yarturluju jimantarla yurturlurla yirrarninjakungarnti. ⁶ Ngaka kajinkili nyanyi nyampurra yarturlu-patu, kapunkulu manngu-nyanyi YAAWIYI kuja-ngalpa nyampu-kurra ngurra-kurra kangurnu. Ngaka kapulu-nyarra nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu payirni kujarlu, ‘Kirdana, nyiyaku nyampuju yarturlu 12-pala? Nyiyaku kalu karri?’ ⁷ Kajili-nyarra kujarlu payirni, wangkayalu-jana kuja, ‘Kurdukurdu, nyurru-wiyi manurnalu-jana 12-pala yarturlu kulkurru-jangka karru Jurdunu-jangka yangkangka kuja-nganpa YAAWIYI-rlu kangurnu karlarra-purda-kurra. Kujalu maralypikingarduyu-paturlu laja-kanja-yanu Pakuju Tarruku ngapa-kurra, YAAWIYI-lpa-jana palka karrija, manu ngapa warlapajurnu parnkanja-kujukaju.’ Kujarlunyalu-jana kurdukurdu nyurrurla-nyangukuju yimi-ngarrika. Nyampuju junga. Yarturlu nyampu-paturlu kapulu-ngalpa langa-kurramani yimi nyampuju tarnga.”

⁸ Ngula-jangka, 12-pala yinya wati-patu yukajalu karru Jurdunu-kurra, ngulalu-jana jinta-kari jinta-karirli pina-kangurnu yarturlu. Jinta-kari jinta-karilpalu-jana karrija yarturlu-wati 12-pala-jangka turnu-warnuku. Ngulalu-jana kanja-yanu yarturluju jimantarla, manulu-jana kangu ngurra-kurra kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja karlarra-purda karru Jurdunuku. Yalumpurlajukulu-jana yurturlurla yirrarnu. Nyampuju yangka kujarlu YAAWIYI wangkaja Jajuwaku nyarra-jarrinjaku. ⁹ Jajuwarlu-jana manu 12-pala-yijala yarturlu, manu-jana yirrarnu kulkurru-jarra karru Jurdunurla yangkangka-juku kujalpalu maralypikingarduyu-patu karrija kamparru-wiyi Pakuju Tarruku-kurlu. Yarturlu yinya-patuju kalu palka-juku karrimi jalangu.

¹⁰ Nyampu yimiji ngulaju junga. YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku yungu-jana nyarra-pa wangkami yapa-patuku. Yimi yangka-juku kujarlu kamparru-wiyi Mujujuku wangkaja. Kujarlanya, yinya maralypikingarduyu-patu kujalpalu kanja-yanu Pakuju Tarruku, yanulu kulkurru-jarra karru Jurdunu-kurra. Kulkurrulpalu karrija kujalpalu jingijingi yanu Yijirali-pinki karlarra-purda karru Jurdunurla. ¹¹ Kujalu yapa-patu jingijingi yanu, ngula-jangka maralypikingarduyu-paturlulkulu kangu Pakuju Tarruku karru Jurdunu-jangka. Pakuju yinyaju YAAWIYI-kirlangu. Yijirali-pinkirlijilpalu-jana nyangu kanjarni-kirra. ¹² Wati-patu yangka Kaardu-kurlangu turnu-warnu-jangka, Ruupunukurlangu-jangka manu Manaja-kurlangu-jangka, palkalpalu karrija kurdiji-kirli, junmakurlu manu kurlarda-kurlu. Yanulu murrarninginti karru Jurdunu-wana yapakuju kamparru Yijirali-pinkikiji. ¹³ 40,000-pala watilpalu warrmarla karrija kulukungarnti. Kujalpalu maralypikingarduyu-patu karrija karru Jurdunurla Pakuju Tarruku-kurlu, warrmarlurluju yanu jingijingi karlarra-purda, ngulalu yanu walya pirli-wangu-wana kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. Kulukulu yanu.

¹⁴ Parra jintangka-juku, YAAWIYI-rlaji Jajuwaju wirilki yirrarnu yapa nyampu-patukuju. Kujalpa Jajuwa wankaru-juku nyinaja, yapangkujalpalurla pulka-pungu Mujuju-piyaku-yijala yangka kuja kalalurla kamparrurlu pulka-pungu. ¹⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, ¹⁶ “Jajuwa, wangkaya-jana maralypikingarduyu-patuku yungulu Pakuju Tarruku kanyirni karru Jurdunu-jangka.”

¹⁷ Junga-juku, Jajuwa-jana purlaja maralypikingarduyu-patuku, “Yuwa! Kangkarnili Pakuju Tarruku ngapa-jangka!” ¹⁸ Jungajukulu maralypikingarduyu-paturluju kangurnu Pakuju ngapa-jangkaju karlarra-purda. Kujalu pirtinyarra-kurra-jarrija, ngawarraju

parnkajalku. Kankarlu-jarrija-nyayirni, ngarilpa ngapaju parnkaja kamparru-piyajuku. ¹⁹ Nyampuju yimiji junga. Yijirali-pinkijili wilypi-pardija karru Jurdunu-jangka kirntangi kamparru-warnurla ngulaju parra nampa karlarla-pala-puru. Yaninjarlalu ngunaja Kilkalarla kakarrara Jirikukuju. ²⁰ Kanja-yanulpalu-jana yangkaju 12-pala yarturlu kujalu-jana manu karru Jurdunurla. Kujalu yukajarra Kilkala-kurra, Jajuwarlu-jana yinyaju 12-pala yarturlu yirrarnu yurturlurla. ²¹ Ngula-jangka-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Ngaka kapulu-nyarra nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu payirni kujarlu, ‘Kirdana, nyiyaku nyampuraju 12-pala yarturlu? Nyiyaku kalu karrimi nyampurlaju?’” ²² Kajili-nyarra kujarlu payirni, wangkayalu-jana kuja, ‘Kurdukurdu, nyurru-wiyirnalu wapaja karru Jurdunurla kula-nganta patingka. ²³ YAAWIYI-ri ngalipa-nyangu Kaaturlu ngapaju-nganpa warla-pajurnu jurnta parnkanka-kujaku. Kujajarnalu wapanja-yanu karrungka karlarra-purda, ngulajulpa karrija ngapa-wangu, lawa. Kala kujarnalu wilypi-pardija karru-jangka, ngapaju parnkajalku. Junga kujaju. YAAWIYI-ri-nganpa warla-pajurnu jurnta ngapaju parnkanka-kujaku nyurru-wiyi-piya kuja-jana nguru-yirrarnu ngalipakupalangu kirdanaku manu ngamardiki kulkurru-jarra mangkururla Marna Kirrirdi-kirlirla. ²⁴ YAAWIYI-ri-nganpa nguru-yirrarnu yinya-wanaju yungurnalu milya-pinyi nyanungu-nyangu yartarnarri wiri.’ Kujarlunya-jana yimi-ngarrika nyurrurla-nyangu kurdukurdukuju. Kajili yimi nyampu purda-nyanyi, ngula-jangka kapulurla pulka-pinyi YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatuku.”

5

¹ Yimi nyampuju junga. YAAWIYI-ri ngawarra warla-pajurnu yungulu Yijirali-pinki karlarra-purda yani. Kuja-puru Yamuri-patu yapalpalu nyinaja ngurra-kari ngurra-kari nguru yinyarlaju karlarra-purda karru Jurdunukuju. Yamuri kingi-paturlulu-jana purda-nyangu Yijirali-pinki kujalpalu yanurnu. Kanana-wardingki kingi-patu kujalpalu nyinaja mangkuru-wana Mirditirinu-wana, ngularlangurlulu-jana purda-nyangu nyanungurra-kurluju. Mukulu lani-jarrija. Ngula-jangka, kulalu-jana ngana jangkardu yanurnu kulu Yijirali-pinkikiji.

Jajuwarlu-jana ngarrka-kujurnu Yijirali-pinki wati-patu manu wirriyawirriyarlangu

² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Ngurrju-manta-nyanu kanti-patu nyuntulurlu. Turnu-manta-jana wati-patu manu wirriyawirriya, manu junma ngularra-kurlurlu-jana ngarrka-kijika yungulu-jana yapa ngalya-karirli milya-pinyi nyanunguraju yapa ngaju-nyangu.” ³ Junga-juku, Jajuwarlu-jana ngurrju-manu kantiji. Ngula-kurlurlu-jana ngarrka-kujurnu wati-patu manu wirriyawirriya ngurrangka yirdingaju Kipiyata Yaralatarla.

⁴ Nyiyaku-jana Jajuwarlu ngarrka-kujurnu wati-patuju? Kujakungarnti, kujalu Yijirali-pinki yanurnu Yijipi-ngirli, yapajulu warru yanu 40-pala yulyurrpuku jilja-wana. Wati yinya-paturluju kalalu mardarnu kurlarda manu kurdiiji kulukungarntirli. 40-pala yulyurrpu-puru, yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari, wati yinya-patujulu muku palija. ⁵ Kala 40-pala yulyurrpu-puru, kurdukurdu wirriyawirriyalpa palka-jarrija, manu kula-jana nganangu ngarrka-kujurnu, lawa. ⁶ Junga kujaju. Yijirali-wardingki-jalpalu warru wapaja jilja-wana 40-pala yulyurrpuku, manulu wati-patu warrmarla-patuju muku palija, yangka-patu kujalu yanurnu Yijipi-jangka. Nyiya-jangka kujaju? Yapa yinya-paturlu kulalu purda-nyangu YAAWIYI-ji. Kujarlanya-jana wangkaja kulalu nyanungurraju yukamirra Kanana-kurraju yangka walya kuja-jana jangu-pungu nyurnunyunurnu. Nguru yinyarlajulpa nyiyarningkijarra miyilpa pardija. ⁷ Wati yinyarrajulu muku palija. Kala nyanungurra-nyangu kaja-nyanulpalu palka-jarrinjarla wiri-jarrija. Kala kula-jana nganangu ngarrka-kujurnu. Kujarlanya-jana Jajuwarluju ngarrka-kujurnu kanti-kirlirli. ⁸ Kuja-jana ngarrka-kujurnu, murrumuru-nyayirnilpalu nyinaja. Ngulajulpalu nyinajalku jurrkungka-juku ngurrangkaju parra-patuku yangka kajili ngurrju-jarrimi.

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Nyurru-wiyi Yijipirla, yangka kuja kalalu-nyarra Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piyaku, nyurrurlajunkulu kurnta-jarrija. Kala jalangurlu kankulu nyina ngaju-nyangu ngarrka-kijirninja-warnu. Kujarlanya kula kankulu kurnta-jarrimilki.” Kujarlanya, Jajuwarluju ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Kilkala’. Yapangku kalu ngurra yinyaju Kilkala-pajirni-jiki jalangurlu.

¹⁰ Yijirali-pinki yapa-patujulpalu nyinaja Kilkalarla nguru pirli-wangurla kutu Jirikukuju. Kirntangi kamparru-warnurla, parra nampa 14-puru, ngula wanta yukajarra, ngarnulu kurapaka Pajapa. ¹¹ Parra jinta-karirla, miyili ngalya-kari ngarnu kujalpalu nguru yinyarla pardija. Ngarnulu miyi lalya manu ngurlu kujalu warlungka purraja. ¹² Nyampukungarnti kalalpalu ngarnu mangarri kankarlarra-jangka yangka

kujalpa-jana YAAWIYI-rli yilyaja yalkiri-ngirli.* Kala kujalpalu ngarnulku mangarri panu-kari Kananarla, YAAWIYI-rli warla-pajurnu-nyanu mangarriji yilyanja-wangurlu. Ngula-jangka, yulyurru jurrku-puru-juku, Yijirali-pinkirlijilpalu ngarnu miyiji kujalpalu pardija Kananarla.

¹³ Ngaka-pardu-karilki, Jajuwajulpa nyinaja Jiriku-wana. Kankarlarra-kari nyangu wati karrinja-kurra nyanungurla kamparru. Mardarnulpa kirrirdimpayi junma. Jajuwaju karrinja-pardinjarla yanu, manu payurnu nyanunguju, “Nyuntuju mayi ngaju-nyangu wungu-warnu, marda mayinpaju pinyi?”

¹⁴ Watingki yalu-manu Jajuwaju, “Kularna nyuntu-nyangu wungu-warnu, kala kularnangku pinyi. Ngajujurna-jana YAAWIYI-kirlangu warrmarlaku wiri.”

Ngula-jangka, Jajuwaju parntarrinjunu yinngirri-purdanji, payurnu watiji, “Warlal-jamarri, yungunpaju mayi nyiya yimi-ngarrirniki?” ¹⁵ Ngula-jangka, wati yinyajurla wangkaja Jajuwakuju, “Yalyi-manta-nyanu wirliya-kurlangu. Nyampurula kuja kanpa karrimi, ngulaju mukunypa.” Junga-juku, Jajuwarlulu yalyi-manu wirliya-kurlanguju.

6

YAAWIYI-rli kirri wiri Jiriku pungu

¹ Yijirali-pinki yapalpalurla kutu-jarrinja-yanu kirri wiri Jirikukuju. Kuja-kujakujulpalu Jiriku-wardingki-patu yapaju lani-jarrija. Ngulalu-jana muku jatimapi-manu kiirti-watiji kujalpalurla jaarli-karrija kirri wiriki Jirikukuku. Kulalpa ngana yukayarlarra kirri yinya-kurraju, manu kulalpa ngana kiirti yinyarra-wanaju wilyipi-pardiyarlarra.

² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Purda-nyangkaju ngajulu! Ngajulurlurna-jana rampaku-manu nyampuju kirriji Jiriku, kingi manu nyanungu-nyangu warrmarla. Kapulu-nyarra jijami nyurrurlaku. ³ Turnu-manta-jana nyuntu-nyangu warrmarla, manulu warru wapaya Jiriku-wana jintaku-mipa. Kuja-piya-yijalalu wapaya jukurraju, manu ngula-jangkaju murntu-pala-karikilki parraku. ⁴ Wangkaya-jana wirli-pala maralypikingarduyu-patuku yungulu-nyanu mani kurlumpurrngu yangka kuja kalu ngurrju-mani wuunu-jangka jiyipi-jangka. Wangkaya-jana yungulu wapami kamparru yangka-patu-wana kuja kalu kanja-yani Tarruku Pakuju. Jika-pala parrakulu kuja-jarrija. Parra-karirra, nyuntu manu nyuntu-nyangu warrmarlalu wapaya warru kirri wiri-wana wirli-palaku. Kajinkili wapami warru, yinya-patu maralypikingarduyu-paturlu yungulu-jana jitirni kurlumpurrngu-patu. ⁵ Kajinkili wapami warru kirri-wana wirli-palaku, ngula-jangkaju yungulu maralypikingarduyu-paturlu kurlumpurrngu jitirni kilji-nyayirnirli jintaku-mipa. Kajinkili-jana purda-nyanyi kuja-kurra, ngula-jangkaju yapa-patu yungulu kilji-yijala purlami. Ngula-jangka, yangka pinji-piya yarturlu kirrirdimpayi kuja-ka kirri-wana warru karrimi, ngulaju kapu wantimi kaninjarra. Ngula-jangka, ngarili nyurrurlaju kutu yukayarra kaninjarniji.”

⁶ Ngula-jangka, Jajuwaku yangka Nuunuku kaja-nyanu, turnu-manu-jana maralypikingarduyu-patuju, wangkaja-jana, “Nyurrurlarlulu maninjarla kanjanka Pakuju Tarruku YAAWIYI-kirlangu. Wangkaya-jana wirli-pala-kariki maralypikingarduyu-patuku yungulu-jana kanja-yani kurlumpurrngu-wati kamparrurlu yapakuju.”

⁷ Ngula-jangka, Jajuwaku-jana wangkaja yapa-patuku, “Karrinja-pardinjarlalu yantalku! Wapayalu warru kirri Jiriku-wana. Nyurrurla warrmarla-patu kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, nyurrurlajulu wapaya kamparru Pakuju Tarrukukuju YAAWIYI-kirlangukuju.”

⁸ Junga-juku, yinya yangka wirli-pala maralypikingarduyu-patu, wapanjanulpalu kamparru Pakuju Tarrukukuju. Jarnkujarnku mardarnulpalu-jana kurlumpurrngu ngulalpalu jitirninja-yanu kujalpalu wapanja-yanu. Ngalya-kari maralypikingarduyu-patujulpalu purdangirli-wana wapanja-yanu. Kanja-yanulpalu Pakuju Tarruku. ⁹ Ngalya-kari warrmarla-patu kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, ngulajulpalu wapanja-yanu kamparru maralypikingarduyu-patukuju, manu ngalya-kari warrmarla-paturlulpalu-jana puranja-yanu purdangirli-wanarlulu Pakuju Tarrukukuju. Maralypikingarduyu-patujulpalu kurlumpurrngu jitirninja-yanu kujalpalu wapanja-yanu. ¹⁰ Wapanjakungarnti, Jajuwaku-jana yapakuju wangkaja yungulu wurdungu-jarrimi pulanja-wangu. Wangkaja-jana, “Wurulypalu wapanja-yanta. Jika-pala-jangka parra-patu-jangka kapurna-nyarra wangkami yungunkulu yungunkulu kilji-nyayirni purlami yungurlipa-jana pinyilki yapa Jiriku-wardingki-patu.” ¹¹ Parra kamparru-warnurlajuku, maralypikingarduyu-paturlulu kanja-yanu Pakuju Tarruku, warru kanja-yanulu

* 5:12 Nyangka Exodus 16.31

kirri Jiriku-wana jintaku. Ngula-jangkalu nyanungurra manu yapa panu-kari pina-yanu ngurra-kurralku.

¹² Mungalyurru-kari, kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanurnu, Jajuwaju yakarra-pardija. Maralypikingarduyu-paturlujulu manu Pakuju Tarrukuju, manulu kanja-yanulku. ¹³ Yinya wirli-pala maralypikingarduyu-patu, wapanja-karrarlupalu-jana kurlumpurrngu jitrininja-yanu. Kamparrupalu wapanja-yanu Pakuju Tarrukuju. Ngalya-kari warrmarla-patu kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, ngulajulpalu wapanja-yanu kamparru maralypikingarduyu-patukuju. Ngalya-kari warrmarla, ngulajulpalu wapanja-yanu purdangirli Pakuju Tarrukuju. ¹⁴ Warrulpalu wapaja Jiriku-wana jintaku-mipa yukanja-wangu, ngula-jangkalu pina-yanu ngurra-kurralku. Yapajulu kuja-jarrija murntu-pala-kariki parra-patuku.

¹⁵ Parra-karirla, yakarra-pardijalu mungalyurru-nyayirni kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanu. Ngulalu kirri-wana wapaja warru wirli-palaku, kula jintaku-mipa. ¹⁶ Kujalu wapanjaku lawa-jarrija wirli-pala-jangka, ngula-jangka maralypikingarduyu-paturlulu-jana juturnu kurlumpurrngu jintaku kilji-nyayirni. Ngula-jangka, Jajuwajana purlaja yapa-patuku, “Nyurrurla purlayalu kilji-nyayirni! YAAWIYI-rli-jana yapa nyampurraju rampaku-manu yungurlipa-jana tarnga-kurra pinyi! ¹⁷ Yungurlipa-jana pinyi nyampurraju yapa-patu manu kirri yungurliparla YAAWIYI-kilki warntarri yinyi. Kala yinya karnta Raapa manu nyanungu-nyangu warlalja, ngulajulu-jana yampiya pinja-wangurlu! Nyanungurlunya-palangu yangkaju wati-jarraju wurulypa yirrurnu Jiriku-kurraju yangka yungu-pala warru nyanyi. ¹⁸ Kajinkili kirri wiri yinya-kurra yukamirra, kulalu nyiyarningkijarra manta. Karrimi karla YAAWIYI-ki. Kajinkili-nyanu nyiyarlangu kanyi, manu kajinkili pina-nyayirni nyampu-kurra, ngulaju kapunkulu palimi. Marda ngaliparlangu ngalya-kari Yijirali-pinkirlangu marda kajikarlipa palimi. ¹⁹ Nyiyarningkijarra kuja-ka nguna pirli yaltiri-jangka,* kawurlu-jangka, yayini-jangka, manu yayirni-piya-jangka, ngulaju karla YAAWIYI-ki nguna. Yungulparliparra mardakarla nyanungu-mipaku.”

²⁰ Kujalu-jana yangka wirli-palarlu maralypikingarduyu-paturlu juturnu kilji-nyayirni kurlumpurrngu, yapajulu kilji-yijala purlaja. Kuja-jangkanya yangkaju kirrirdimpayi pinji-piya, kujalu ngurrju-manu pirli yarturlu-jangka, kujalparla Jirikuku wampirrija, ngulaju muku wantija walya-kurra. Yijirali-pinkijili kapanku parnkaja kirri-kirraju, manulu-jana yapa-patuju muku pungu. ²¹ Junga kujaju. Mukulu-jana pungu nyiyarningkijarraju. Wati-patulu-jana pungu, karntakarnta, purlikapurlika, manu kurdu jalangu-warnu-patu, manu puluku-wati, manu jiyipi-wati manu tangkiyi-watirlangu.

²² Jajuwa-palangu wangkaja wati-jarraku yangka-jarraku yangka-palangu wurulypa yilyaja Jiriku-kurra, wangkaja-palangu, “Yanta-pala Raapa-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, manu-pala muurlparlu kangkarni. Manulu-jana yapa ngalya-karirlangu kangkarni kuja kalu nyanungu-kurlu nyinami. Nyanungunya-pala ngarrurnu yangka kapunpala muurl-mardarni.” ²³ Junga-juku-pala wati-jarraju yanu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra, manu-pala maninjarla kangu-nyungurlu warlaljarlangu muurl-mardarnu. Karnta nyinyarlunya-palangu muurl-mardarnu yangka-jarraju wati-jarra kuja-pala wurulypa yukaja Jiriku-kurra nyiyarningkijarraku nyanjaku. Kujarlanya Jajuwarluju nyanunguju muurl-mardarnu, manu-ka jalanguju nyinami-jiki Yijirali-pinki-kirliji.*

²⁴ Ngula-jangka, Yijirali-pinkirli purraja kirri Jirikuju, manu nyiyarningkijarra kaninjarni. Kala kulalu purraja nyiyarningkijarra pirli yaltiri-jangka, kawurlu-jangka, yayirni-piya-jangka manu yayini-jangka. Yampijalurla YAAWIYI-ki. ²⁵ Yimi nyampuju junga. Jajuwarlu muurl-mardarnu karnta yangkaju Raapa yangka kuja kala ngunaja wati-kari-kirli talakupurda. Nyanungurluju-jana karnta-kurlangu warlaljarlangu muurl-mardarnu. Karnta nyinyarlunya-palangu muurl-mardarnu yangka-jarraju wati-jarra kuja-pala wurulypa yukaja Jiriku-kurra nyiyarningkijarraku nyanjaku. Kujarlanya Jajuwarluju nyanunguju muurl-mardarnu, manu-ka jalanguju nyinami-jiki Yijirali-pinki-kirliji.*

²⁶ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “YAAWIYI-rli kaju purda-nyanyi nyarra kuja karna wangkami. Kujarlanyajulu purda-nyangka yirriyirri! Kaji nganangu-puka nyampu kirri pina-ngantirni puta Jiriku, ngulaju kapu Kaaturlu juyurduru yunparni. Ngana-puka kajirra pinji-piya pirli-jangka rdirri-yinyi pina-ngantirninjaku, kapu kaja-nyanu nyanungu-nyangu wiri-jarlu kamparru-warnu palimi. Kaji ngana-puka rdirri-yinyi kiirti kirrirdimpayi pina-ngantirninjaku, ngulaju kapu nyanungu-nyangu kaja-nyanu purdangirli-warnu palimi.” ²⁷ Junga kujaju. YAAWIYI-lpa

* 6:19 silver * 6:25 Nyangka Hebrews 11.31

palka nyinaja Jajuwa-kurlu. Manulpalu yapa panungku milya-pungu Jajuwaju kujalpa nyinaja kaji-nyayirni....

23

Jajuwarlu-jana Yijirali-pinki jakuru-pungu palinjakungarntirli

¹ ...Yulyurru panuku-jana YAAWIYI-rliji muurl-mardarnu Yijirali-pinkiji nguru Kana-narla yapa panu-kujaku yangka ngurra-kari ngurra-kari-wardingki-kijaku. Ngurrjulpalu nyinaja kulu-wangu. Jajuwaju purlkalkulpa nyinaja. ² Ngula-jana yimi yilyaja ngalya-kariki purlkapurlkaku yangka wiriwiriki kujalpalu-jana warlalja-kari warlalja-kariki nyinaja, manu yangka Yijirali-pinkiki yangka-patu kujalpalu kuwurtukungarduyu wiri nyinaja. Kujalurla yanurnu, nyanunguju-jana wangkaja, “Ngajujurna purlkapardulku. ³ Milya-pinyi kankulu kuja-ngalpa YAAWIYI-rli muurl-mardarnu yapa-kujaku yangka kuja kalalu-ngalpa nyurunyuru-jarrija. YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu-jana pungu yapa panu-kariji yungurlipa wardinyi nyampurla ngurungka nyinami. ⁴ Warrardalu manngu-nyangka nyampuju walya kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yungu. Jingijingi-ka nguna mangkuru-kurra Mirditirinu-kurra karlarra-purda manu kakarrara-purda karru Jurdunu-kurra. Walya yangka-juku kuja-ngalpa jangu-pungu. Kala yapa panu-karirlangu kalu nyina nyampurlaju. ⁵ YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-jana yinya-patuju jinyijinyi-mani yungulu ngurra yinya-ngurlu yani yungunkulu nyurrurlalku nyinami ngurra yinyarlaju. Kujanya-nyarra wangkaja nyurrurlakuju.

⁶ “Pirrjirdili nyinaya nyurrurlaju! Yirriyirrilili-jana puraya nyampuraju kuruwarr-kari kuruwarr-kari kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yungu ngalipaku. Yangkarra kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yirrnaru pukungka ngalipaku pinarri-maninjaku. Kulalurla yunjumu jurnta nyinaya nyampuku kuruwarriki. ⁷ Ngalipaju Yijirali-pinki, kala yangka yapa panu-kari kuja kalu nyinami nyampurla walyangka, kula kalu Yijirali-pinki nyina, lawa. Purami kalu nyiyarningkijarra juju tarruku nganta kuja kalu ngurrju-mani pirli-jangka manu watiya-jangka. Kulalu-jana yipilji-jarriya nyanungurraku. Manu kulalu nyanungurra-nyangu tarruku-wati puraya. Kulalu-jana parntarriya nyanungurraku. ⁸ Nyurrurlarlunkulu warrarda puraja YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatu. Kuja-piyarluyijalalu puraya tarngangu nyanunguju.

⁹ “Kujalpankulu-jana yapa-kariki kulu-jarrija, nyanungurrajulpalu pirrjirdi nyinaja nyurrurla-piya-wangu. Kala YAAWIYI-lpa palka nyinaja nyurrurla-kurlu. Kujarlanya, kulankulu-jana jijaja. Nyanungurlu-jana jinyijinyi-manu walya nyampu-ngurlu yaninjaku yungunkulu nyurrurlalku yukami. ¹⁰ Yuwayi, YAAWIYI-jilpa palka-juku nyinaja nyurrurla-kurluju, manulpa-nyarra pirrjirdi-manu kulukungarnti. Kujarlunya-nyarra yangkaju kamparru-wiyi ngarrurnu. Kujarlanya, kajili-nyarra marda 1,000-pala warrmarla jangkardu yantarlarni kuluku, ngulaju kapu-jana jinta-miparlu nyurrurla-nyangu-jangkarlu turnu-warnu-jangkarlu pungkarla. ¹¹ Yirriyirrilili nyinaya! Warrardalurla yulkaya YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatuku.

¹²⁻¹³ “Kulalurla jurnta warntarla-jarriya YAAWIYI-ki. Kulalu-jana yipilji-jarriya Yijirali-pinki-wangu yapa-kariki. Kulalu yupukarra-jarriya nyanungurra-nyangu kaja-nyanukurlu manu yurntalpa-nyanu-kurlu, lawa. Kajinkili-jana yipilji-jarrimi, YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kula-nyarra pirrjirdi-mani kulukuju, lawa. Kula-jana jinyijinyi-mani yapa yinya-patuju ngurra nyampu yampinjaku, lawa. Kapulu-nyarra warrarda kulu-jarrimi. Kapulu-nyarra warrarda murrumuru-mani yangka-piyarlalu kuja kanyarra jurdu yuka milpa-kurra. YAAWIYI-rli-nyarra walya nyampuju yungu. Junga. Kala kajinkili-jana yipilji-jarrimi yapa yinya-patuku, ngulaju kapunkulu palimi muku. Kulankulu walya nyampurlaju nyinamiki.

¹⁴ “Ngajujurna palinjakungarntiki. Milya-pinyi kankulu kuja-nyarra YAAWIYI yimiri nyinaja manu-nyarra nyiyarningkijarra yungu. Nyanungurlu-nyarra nyiyarningkijarra yungu kuja-nyarra jangu-pungu nyurru-wiyi. Kula wajawaja-jarrija witarlangu yinjaku, lawa. ¹⁵⁻¹⁶ YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatu-nyarra wangkaja ngurrju-nyayirni nyurrurlakuju. Yinyarraju junga-jarrija. Majurlangu-nyarra jangu-pungu yangka kulankulu nyangu nyurrurlaru. Maju nyampuraju kapu-nyarra ngaka rdipimi kajinkilirla jurnta yani nyanunguku. Junga kujaju. Kajinkili wajawaja-mani nyanungu-nyangu kuruwarr-i, kapu-nyarra riwarri-mani walya nyampurlaju. Kajinkili rdirri-yinyi juju tarruku-wati puranjaku kuja kalu yapa-kariri purami, manu kajinkili-jana parntarrimi nyanungurraku, ngulaju YAAWIYI-rliji kapu-nyarra walya nyampuju jurnta kanyi. Kuja-kujakuju yampiyalu tarruku-kariji, kajika-nyarra YAAWIYI kulu-jarrimi-nyayirni. Kulankulu jintarlangu wankaru nyina nyampurlaju walyangka.” Kujanya-jana Jajuwaju wangkaja yapa-patukuju.

24

Jajuwa-jana wangkaja yimi wiri yapa-patukuju

¹ Ngaka-pardu-karilki, Jajuwarlu-jana yimi yilyaja yangka 12-pala turnu-kari turnu-kari-jangkaku Yijirali-pinki yungulu jinta-jarrimi Jikimirla. Kujalu yukajarra, turnu-manu-jana purlka-patu manu wiriwiri turnu-kari turnu-kari-jangka, yaninjarlalu karrija kamparru Kaaturla kutu-juku Kaluku Tarruku-wana. ² Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyampunya kanyarra YAAWIYI Yijirali-pinki-kirlangu Kaatuju wangkami nyurrulakuju: ‘Nyurru-wiyi kalalu nyurrulakupalangu nyurnunyurnu nyinaja wurnturu kakarrara murrarninginti karru Yupirayitiki. Jintalpa wati purlka-pardu nyinaja yirdiji Tiira. Nyanungulpa nyinaja Yipuruyamukupalangu manu Nayurukupalangu. Kalalurla nyurnunyurnuju parntarrija nyiyaku mayi juju tarrukuku kujalu ngurrju-manu pirli-jangka manu watiya-jangka. Kalalu-janarla pulka-pungu. ³ Ngula-jangkajurna kangu wati yinya Yipuruyamu nyanungu-nyangu ngurra-ngurlu wurnturu-nyayirni, manurna kangurnu nyampu-kurra ngurra-kurra Kanana-kurra. Ngula-jangkarnarla nguru-kangu ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yungurnarla kurdu panu-jarlu. Junga kujaju. Kamparrujurnarla yungu kaja-nyanu Yijaki. ⁴ Ngula-jangkarnarla Yijakikiji kaja-nyanu-jarra jirrama yungu yirdi-jarrajaju Jakupu manu Yijuwu. Yijuwukujurnarla yungu walya kuja-ka warru karrimi pirli wararra-wana yirdiji Yitama-wana. Kala Jakupu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patu-karijili yanu ngurra-kari-kirra Yijipi-kirra. Yinyarla-jukulpalu nyinaja yulyurru panuku. ⁵ Ngula-jangkarna-palangu yilyaja Mujuju manu Yarnu Yijipi-kirra. Ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirlirna-jana murrumurru-manu-nyayirni Yijipi-wardingki-patuju yangka yungulu-jana nyurrulakupalangu nyurnunyurnu yilyami nguru yinya-ngurlu. Ngula-jangkarna-jana kangurnu ngurra yinya-ngurluju. ⁶ Kujalu nyurrulakupalangu-purnurlu yampinja-yanu Yijipi, yanurnulu mangkurru-kurra Marna Kirrirdi-kirli-kirra, manulpalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu wajirli-pinja-yanu nantuwu-kurlurlu. Ngalya-karirlilpalu-jana wajirli-pinja-yanu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlurlu. Nyurrulakupalangujupalu-jana lani-jarrija-nyayirni. ⁷ Junga-jukujulu payurnu ngajuku YAAWIYI yungurna-jana muurl-mardarni nganta Yijipi-wardingki-patu-kujaku. Ngajurna-jana kulungku pungu Yijipi-wardingki-patu. Yinya-puruju nyurrulajul-pankulu nyinaja kurdukurdu-wiyi. Kala nyurrularlunkulu nyangu nyarrpa-manu kujarna-jana Yijipi-wardingki-patuju. Ngajulurlujurna-jana muru-pungu mangkururla wiringka. Ngula-jangkaju, nyurrurlankulu yanulku, warru wapajalpankulu jiljangka tarnnga-nyayirni.

⁸ “Ngula-jangkaju, kangurna-nyarra jinta-kari-kirra walya-kurra kujalpalu Yamuripatu nyinaja. Walya yinyajulpa karrija kakarrara-purda karru Jurdunukuju. Kulukupurda-jarrijalpalu-nyarra jangkardu, kala ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirlinkilijana muku pungu. Ngajulurlurna-jana rampaku-manu-nyayirni yungulu-nyarra warla-pajirninja-wangu nyina. Kujarlunyankulu-jana walya yinyaju jurnta kangu nyanungurra-kujakuju. ⁹ Ngula-jangka, wati jinta-kari Kingi Palakarlu-jana nyanungu-nyangu warrmarla manu kulukungarnti nyurrurlaku jangkardu. Nyanungulpa-jana kingi nyina yapa-patuku kujalpalu nyinaja Muwapurla. Manu nyanungukupalangu kirdanaju yirdiji Jipuru. Kulukungarnti yimirla yilyaja wati jinta-kariki yirdikiji Palamaku Piyuruku kaja-nyanuku. Yimirla yilyaja Palamaku yungu-nyarra jangkardu yanirni juyurdu-kurlu. ¹⁰ Kala kuja Palama yanurnu, ngajulurlu YAAWIYI-ri ngulajurna jawirdi purda-nyangu payirninja-kurra yangka kujaju payurnu nyurrurlaku juyurdurlu maju-maninjakuju. Junga-juku, ngula-jangkaju, nyanungurluju payurnu yungurna-nyarra ngajulurlu tarnngangu-juku warrawarra-kanyi. Nyanunguju-nyarrarla wangkaja marnkurpaku. Junga kujaju. Kamparruju yungu nganta-nyarra juyurdurlu-wiyi nganta yunpakarla. Kala ngajulurlurna-nyarra muurl-mardarnu nyanungu-kujakuju.

¹¹ “Ngula-jangkaju, nyurrulajunkulu yanurnu nyampu-kurralku yangka karlarrapurda karru Jurdunukuju. Yanurnunkulu yangka-kurra kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. Manu yangka yapa-patu kujalpalu nyinaja yinyarla, kulukupurda-jarrijalpalu-nyarra. Yangka Yamuripatu, manu Piriji-patu, manu Kanana-wardingki-patu, manu Yititipatu, manu Kirrkaji-patu, manu Yiipiti-patu, manu Jipuji-patu, ngularrarlupalu-nyarra putaputa warla-pajurnu nyurrulaju Kanana-kurra yukanja-kujaku. Kala kujalparna ngajulu nyurrurla-kurlu nyinaja, jijajalu-nyarra nyurrulakuju. ¹² Kujankulu nyurrurla wati-patu yanu yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, ngajulurlurna-jana yilyaja kuwinyi-piya wiriwiri nyurrularla kamparruju. Yinyarrarlaju kuwinyi-piya wiriwiririli-jana yaninjarla yarlkurnu muku yajaju yinyarlaju ngurra-kari ngurra-karirla, ngulalu ngurra nyanungurra-nyanguju

yampinja-yanu laningkilki. Kujankulu nyurrurla yukajarra yinya-kurra ngurra-kurra, nyanungurrarajulu nyurru-juku yanu! Kujarlunyankulu-jana ngurraju puntarnu kuluw-wangurlu-juku. ¹³ Kula-nyarra nganarlangurlu-puka yungu walya yinyaju. Ngajulurlu YAAWIYI-rilrna-nyarra yungu. Yapa yinyarrarlulu ngurluju yirrarnu pardinjaku. Kala nyurrurlarlunkulu miyi-watiji turnu-manu warru kujalu pardinjarla yirnmijarrija. Yapa yinyarrarlulu-jana warla-watiji nganturnu. Kala nyurrurlalku kankulu nyina yinyarrarlaju. Yapa yinyarrarlulu-jana watiya-kari watiya-kariji yirrarnu pardinjakuju yangka miyi-kari miyi-kari-kirliji. Kala nyurrurlarku kankulu ngarni kuja-ka yirnmijarrimilki.' Kujanya kanyarra YAAWIYI-ji wangkami nyurrurlakuju."

¹⁴ Ngula-jangka, Jajuwa-jana yarda wangkaja yapa-patuku, "Jalangurlunkulu purdanyangu yimi yangka kuja-nyarra nyarrpa YAAWIYI wangkaja. Jalangurlujulurla pulkapungka, manulu jungangu puraya. Warrki-jarriyalurla nyanungu-mipaku. Kijakalujana yangka nyiarningkijarra juju tarruku yangka kujalpalu-jana ngalipakupalangu nyurnunyurnu parntarrija yangka kujalpalu-jana ngurru-manu watiya-jangka manu pirli-jangka. Yinyarra kula kalu-nyarra yimi junga wangkami, lawa. Nyurrurlakupalangu nyurnunyurnu kalalu-jana parntarrija warrarda yangka kuja kalalu nyinaja kakarrara-purda karru Yupirayitikiji. Manu ngalya-kariji kalalu-jana parntarrija yangka kuja kalalu nyinaja Yijipirli. Kala jalangu nyurrurlarlujulu jinta-mipa YAAWIYI puraya!

¹⁵ Marda kankulu nyurrurlaju ngalya-kari ngampurra nyina yungunkulurla jurnta yani YAAWIYI-ki, manu yungunkulu purami yangka nyiarningkijarra juju tarruku ngurru-wangu. Nyarrpa-jarrimilki kapunkulu nyurrurlaju? Nganaku kapunkulurla parntarrimi kamparruju? Marda yungunkulu-jana ngalya-kariji parntarrimi yangkaku juju tarrukuku kujalpalu-jana ngalipakupalangurlu nyurnunyurnurlu puraja nyurru-wiyi yangka kujalpalu nyinaja murrarninginti karru Yupirayitikiji. Marda yungunkulujana parntarrimi yangkaku Yamuri-patu-kurlanguku tarruku-watiki yangka-patu kuja kalalu nyinaja nyampurla ngurungka. Ngulaju ngula-juku. Kala ngaju manu ngajunya warlaja kapurnalurla nyinami YAAWIYI-mipaku. Kapurnalurla nyanungumipaku pulka-pinyi."

¹⁶ Ngula-jangka, yapa-patujulurla wangkaja Jajuwakuju, "Lawa! Kularnalu yampimi YAAWIYI-ji. Kapurnalu warrarda purami nyanungu-mipa! Kularnalu-jana parntarrimi nyiarningkijarra tarrukukuju nganta, lawa! ¹⁷ Ngalipa Yijirali-pinkirli karlipa purami YAAWIYI Kaatu. Milya-pinyi karnalu kuja-jana ngalipa-nyangu yapa kangurnu Yijipi-jangkaju. Kalarlipa-jana warrki-jarrija pirijina-piya Yijipi-wardingki-patukuju. Kala YAAWIYI-rli-ngalpa milki-yirrarnu nyanungu-nyangu yartarnarri pirrjirdiji. Kangurnungalpa Yijipi-jangkaju, manu-ngalpa warrawarra-kangu warrarda kujalparlipa ngurra-kari ngurra-kari wurna wapaja. ¹⁸ Nyanungujulpa palka-juku nyinaja ngalipa-kurluju. Kujarlanya yangka yapa-patu kujalpalu nyinaja nyampurla ngurrangka, ngulajulungalpa jijaja. Manu YAAWIYI-kirlangu yartarnarri-kirilirlirli-pa muku pungu Yamuri-paturlanguju. Yuwayi, ngalipa Yijirali-pinkirli karlipa purami YAAWIYI Kaatu. Kujarlanya, yungurnalurla nganimpaju nyanungu-mipaku tarnga-juku nyinami."

¹⁹ Ngula-jangka, Jajuwa-jana yarda wangkaja yapa-patukuju, "Kujanya kankulu nyurrurlaju jalanguju wangkami. Kala kulalpankulurla jungarni nyinakarli YAAWIYI-kiji. Nyanunguju tarruku. Nyanungu-ka wangkami yungunkulu nyanungu-mipa manngu-nyanyi. Kajinkilirla nyurrurla jurnta yani, manu kajinkiliri nyurrurla warntarla nyinami, ngulaju kula-nyarra yawuru-jarrimi. ²⁰ Kajinkilirla jurnta yani nyanunguku, ngulaju kapu-nyarra jyurdurlu yunparni. YAAWIYI-jilpa-nyarra ngurru nyinaja nyurrurlakuju. Kala kajinkilirla jurnta yani nyanunguku juju-kari-kirra-pinangu, ngulaju kapu-nyarra muku pinyi."

²¹ Ngula-jangka, yapa-patujulurla purlaja Jajuwakuju, "Lawa! Kapurnalurla nyinami YAAWIYI-mipaku!"

²² Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja nyanungurraku, "Yuwayi, ngurru kujaju! Nyurrurla kuja kankulu karrimi nyampurla jalangu, nyangkalu-nyanu warru. Wangkajankulu kapunkulurla YAAWIYI-mipaku nyinami. Nyanungu-mipankulu milarnu yungu-nyarra Kaatu nyinami. Ngungkur-nyinami mayi kankulurla kujakuju?"

Ngulalu yalu-manu, "Yuwayi, junga kujaju! Jintakumarrirnirnalunyanu purdanyanjarla rdarr-parnkaja. Yungurnalurla YAAWIYI-mipaku nyinami."

²³ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja nyanungurrakuju, "Yuwayi, ngurru kujaju! Kajinkilirla kujaku ngungkur-nyinami-nyayirni, ngula-jangka kijika mukulu-jana yangka juju tarruku nyiarningkijarra kuja kankulu-jana mardarninja-yani nyurrurlanyangu ngurrangka yangkara kujankulu-jana ngurru-manu watiya-jangka manu pirli-jangka. Kula kalu-nyarra yimi junga wangkami, lawa. Kijika mukulu-jana! Jalangu-jangka, yulkayalurla YAAWIYI-mipaku kurturdukanunjumpajumpa tarnga-juku.

²⁴ Ngula-jangka, yapa-patujulurla wangkaja Jajuwaku, “Kapurnalurla nyinami YAAWIYI-mipaku. Kapurnalu YAAWIYI-mipa purda-nyanyi.”

²⁵ Parra jintangka-juku, Jajuwarla wangkaja YAAWIYI-ki nyarrpa kujalurla yapa-patu wangkaja. Nyanunguju wardinyi-jarrija-nyayirni-jana. YAAWIYI-jana yapa-patuku wangkaja yungulu nyanungu-mipa warrarda manngu-nyanyi yangka kujalu ngarrurnu nyanungu-mipaku puranjaku. Nyinajalpalu ngurrangka yirdingkaju Jikimirla. ²⁶ Ngula-jangka, Jajuwarlu-jana yapa-patu-kurlangu yimi-patu yirrarnu puku tarrukurla yangka kujalpa Kaatu-kurlangu kuruwarri ngunaja. Ngula-jangka, yarturlu wiri-jarlu manin-jarla juka-yirrarnu kirrirdimpayirla kanunju watiyarla kutu-juku Kaluku Tarrukukuju YAAWIYI-kirlangukuju.

²⁷ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyangkalu nyampu yarturlu kujarna juka-yirrarnu watiyarla kanunju. Kajinkili nyanyi, kapunkulu manngu-nyanyi yangka jalangurlu kujarliparla YAAWIYI-ki wangkaja yangka kapurlipa nyanungu-mipa purami. Yarturlu nyampujulpa karrija nyampurla kujalpa YAAWIYI-ngalpa wangkaja. Kajinkili yarturlu nyampu nyanyi, kujarlanya kulalurla jurnta warntarla-jarrimi YAAWIYI-ki. Manngu-nyanyi kapunkulu warrarda nyarrpa kujarliparla nyanunguku wangkaja jalangu.”

Jajuwaju palijalku

²⁸ Kuja-jana Jajuwarlu yapa jakuru-pungu, ngula-jangka wangkaja-jana ngurra warlalja-kurraku pina-yaninjaku. Jungajukulu yapaju pina-yanu ngurra-kurraju.

²⁹ Ngula-jangka, Jajuwaju palija. Nyanungujulpa purilka-pardu-nyayirni nyinaja, ngulaju palija 110-pala yulyurru-jangka. ³⁰ Ngula-jangka, yapa-paturlujulu nyanunguju milyingka yirrarnu nguru nyanungu-nyangu warlaljarla yirdingkaju Timinata Jiirarla. Nyampujulpa karrija pirli-paturla yirdingkaju Yipirayimirla yatijarra-purda yangka kirrirdimpayi pirli wararraku yirdikiji Karrjaku.

³¹ Ngulalpa Jajuwa wankaru-juku nyinaja, Yijirali-pinki-jilpalurla nyinaja YAAWIYI-mipaku. Parntarrijalurla nyanungu-mipaku. Kuja Jajuwa palija, warrardalurla nyinaja YAAWIYI-mipaku, manulpalu-jana warrarda purda-nyangu purilka-patu wangkanja-kurra kujalpalurla warrki-jarrija kamparru-wiyi Jajuwaku. Nyampurraju yangka-patu-juku wiriwiri kujalpalu yinyarla nyinaja kujalpa-jana YAAWIYI-rli warrawarra-kangu Yijirali-pinki. Milya-pungulu kuja-jana muurl-mardarnu yapa-kari-kijaku.

³² Kujalu Yijirali-pinkirilili yampinja-yanu Yijipi, kanja-yanulu Jujupu-kurlangu yungkurnu-wati nyanungurra-kurlu. Pirnkingkalu yirrarnu yangkangka-juku Jikimirla yangka kuja Jakupurlu payi-manu tala-kurlurlu Yamuru-kurlangu kaja-nyanu-jangka. Yamuruju Jikimikipalangu kirdana. Junga kujaju. Jakupurlurla yungu 100-pala jilpa Yamuruku kaja-nyanuku. Ngula-jangkaju, walyajulpa-jana karrija Jujupu-kurlangu kurdudukdukulku.

³³ Ngula-jangka, wati yangka maralypikingarduyu Yalijaralku palija. Nyanunguju Yarunuku kaja-nyanu. Nyanungujulu pirnkingka yirrarnu Kipiyarla yangkangka-juku pirli-paturla yirdingkaju Yipirayimirla. Kirri Kipiyajulparla karrija Yalijaraku kaja-nyanuku Piniyajaku. Nganangu mayirla yungu kirriji kamparrurlu-wiyi.

Judges

Yimi Ngarlkinpa-patu-kurlu

Yimi Ngarlkinpa-patu-kurlu yangka-paturlu kuja kalalu-jana muurl-mardarnu Yijirali-pinki yapa-kari-kijaku

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Kuja Jajuwa palija, ngula-jangkarlaju kulalpalu mardarnu kingilki Yijirali-pinkirliji. Ngayilpalu nyinaja 12-palarla turnu-warnu-paturla wiri-paturlaju. Junga-juku kalalu puraja YAAWIYI-ji jungarnirli-jala ngulaju ngari witaku. Ngula-jangkaju, puranja-warnuju kalalurla jurntalku karlirr-yanu YAAWIYI-kiji. Kujarlaju, kala-jana yapa-karilki YAAWIYI-rliji jangkardu yilyaja Yijirali-pinkikiji yungulu-jana nguru-kari-jangkarlaju pakarni kulungku. Ngula-jangkarlaju kalalu pina-manngu-nyanyi YAAWIYI-lki-yijala, ngulaju kalalu pina warlkurnu. Warlkurninjarla kalalu payurnu yungu-jana marda yilyamirni jinta-karilki yapa ngarlkinpaju. Junga-juku kala-jana YAAWIYI-rli purdanyangu, ngula-warnurluju kala-jana yilyajarra ngarlkinpa-kari ngarlkinpa-kari yungulu-jana jurnta yilyami yali yapa-kari Yijirali-pinkikiji. Kujanya kangalpa nyampurluju pukungku yimi-ngarrirni.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Judges', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparlaju. Ngarirli pa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

2

1-7 ...

Jajuwa walku-jarrija

⁸ ...Jajuwa, yangka Nuunuku kaja-nyanu kala nyinaja YAAWIYI-kirlangu warrkini. YAAWIYI ngulaju yirdi Kaatu. Kujarla 110-pala yulyurru rdi-pija, ngula walku-jarrija. ⁹ Ngulalu Yijirali-pinkirli milyingka yirrarnu ngurrangka yirdingaku Timinata Yirijarla nyanungu-nyangurla ngurrararla. Karrijalpa wararrarla yirdingaku Yipirayimirla yatijarra wararra-karirla yirdingaku Karjarla.

Yijirali-pinkirli karlirr-yanu jurnta YAAWIYI-ki

¹⁰ Jajuwa manu yangka ngalya-kari purlka-patu, ngulajulu walku-jarrija muku. Nyanungurra-nyangu kurdukurdulu muku wiri-jarrijalku. Kulalpalu milya-pungu YAAWIYI-ji, manulu wajawaja-manu kuja kala-jana warrarda warrawarra-kangu nyanungurrakupalangu manu warringiyi-nyanurlangu yangka Yijirali-pinki yapa. ¹¹ Ngulalu rdirri-yungu nyiarningkijarra majuku. Parntarrinjarlalpalu-jana pulka-pungu kujalu ngurru-manu watiya manu pirli-jangka. Yirdi-manulpa-jana yinyarraju 'Paala-kurlangu-patu'. Nyampukungarnti, YAAWIYI-jana wangkaja Yijirali-pinkiki yungulu-jana yinyarraku parntarrinja-wangu nyina. ¹² Kamparru-wiyi, YAAWIYI-rli-jana Yijipi-jangka kangu, manu nyanungurrakupalangu-paturlu manu warringiyi-nyanu-paturlu kalalurla nyanungukuju jungangu puranjarla pulka-pungu. Jalangurlujulu yampijalku YAAWIYI-ji, manulu yaninjarla parntarrijalurla yangkarrakulku juju-kariki kujalpa-jana yapa-kariki karrija. Kujarlanya, YAAWIYI-ji-jana kulu-jarrija. ¹³ Yuwayi, Yijirali-pinkijili jupu-karrija YAAWIYI-ki puranjaku, manulu-jana parntarrija yangka-jarraku jukurru paalaku Paalaku manu jinta-kariki yirdi-kari-kiji Yajaraku. ¹⁴ YAAWIYI-jilpa-jana kulu-nyayirni nyinaja Yijirali-pinkikiji. Junga kujalpalu-jana nguru-kari-wardingki-patu jangkardu yanurnu Yijirali-pinkiki walyaku manu jurnar-paku jurnta kanjaku, YAAWIYI-rli kula-jana warla-pajurnu, lawa. Manu kujalpalu-jana yapa-kari kulu jangkardu yanurnu, YAAWIYI-rli kula-jana warla-pajurnu. Yapa yinya-patu kalalu-jana nyurunyuru-jarrija Yijirali-pinkikiji. Pinjarlalu-jana ngarnu. Yijirali-pinkijili rampaku-jarrija-nyayirni, kulalu-nyanu muurl-mardakarla yapa-kari-kijakuju, lawa. ¹⁵ Yangka kujalpalu Yijirali-pinki kulu yanu yangka-patuku kujalpalu-jana nyurunyuru-jarrija, ngulaju kalalu-jana jijaja. Junga kujaju. YAAWIYI kulalpa nyanungurra-kurlu nyinaja, lawa. Nyampukungarnti wangkaja-jana nyanungurrakupalangu manu warringiyi-nyanuku, "Kajinkili nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu warntarla-jarri ngaju-kujaku, manu kajinkili-jana juju-kariki parntarrimi, ngulaju kapulu-nyarra yapa-kari jangkardu yanirni kulu. Kularna-jana ngajulurluju

warla-pajirni, kapulu-nyarra riwarri-mani muku.” Junga kujaju, nguruju-jana wuurnpa-jarrija-nyayirni Yijirali-pinkiki.

YAAWIYI-rli kala-jana milarnu wati-kari wati-kari yungu-jana wiri-jarlu nyina Yijirali-pinkiki

¹⁶ Nyampu-puru, YAAWIYI-rli kala-jana yapa jinta-kari jinta-kari milarnu yungulu-jana wiri-jarlu nyina Yijirali-pinkiki. Yirdi-manu kalalu-jana yinyaju ‘Ngarlkinpa-patu’. Nyampurrarluru wiriwirirli kalalu-jana muurl-mardarnu yapaju yapa-kari-kijaku, yangka kalalu-jana jangkardu yanurnu purukungarntiji. ¹⁷ Kala kulalu-jana Yijirali-pinkirli nyampurra Ngarlkinpa-patuju purda-nyangu. Kula kalalu puraja YAAWIYI jungangu, lawa. Karlirr-yanu kalalu nyanungu-kujakuju, manu kalalu puraja juju-karilki. Nyampukungarnti nyurru-wiyi, nyanungurrakupalangurlu manu warringiyi-nyanurlu kalalu yirriyirrirli purda-nyangu YAAWIYI-ji nyarrpa yangka kuja kala-jana wangkaja. Jalangu Yijirali-pinkirli kulalu purda-nyangu, lawa. ¹⁸ Japaku-kari japaku-kari kalalu-jana yapa-kari jangkardu yanurnu Yijirali-pinkiki murrumuru-maninjaku. Yangka kuja kalalu murrumuru-jarrija kuja-piya, kalarlura yulanja-karra purlaja YAAWIYI-ki yungu nganta-jana yaninjarla muurl-mardarni yapa-kari-kijaku. Yangka kuja kalarlura purlaja YAAWIYI-ki kuja, ngulaju kala-jana purda-nyanjarla mari-jarrija. Ngula-jangka kala-jana jinta-kari jinta-kari milarnu ngarlkinpa-patu marda wati, marda karnta wiri-jarlu nyinanjaku manu muurl-mardarninjaku yapa-kari-kijaku. YAAWIYI kala palka nyinaja yinyarra-kurlu ngarlkinpa-kurlu, kala-jana pirrirdi-manu. ¹⁹ Yangka kuja kala jinta ngarlkinpa palija, kalalu Yijirali-pinkiji pina majungka-jarrija, kalalu karlirr-yanu YAAWIYI-kijakuju, manu kalalu-jana parntarrija juju-karilki. Yinyarra juju-kari kulalu junga YAAWIYI-piya. Kuja kalalu Yijirali-pinkiji pina majungka-jarrija, kula nyanungurrakupalangu-piya kuja kalalu jinta-mipa YAAWIYI puraja. Yijirali-pinkiji kalalu langa-pati-nyayirni nyinaja, kula kalalu-nyanu warla-pajurnu maju-kujaku, lawa.

²⁰ Junga-juku, YAAWIYI-jana kulu-jarrija-nyayirni, wangkaja-nyanu, “Ngajulurlurna-jana ngarrurnu nyanungurrakupalangu manu warringiyi-nyanu yangka kapurna-jana warrawarra-kanyi warrarda manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlangu. Jalanguju jupu-karrija jurnta-julu ngajuku puranjakuju, kula kajulu purda-nyanyilki, lawa. ²¹ Kujalpa warrkini ngurrju ngaju-nyanu Jajuwa wankaru nyinaja-juku, nyanungurlu manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana pungu muku yapa nguru-kari nguru-kari-wardingki Yijirali-wana. Kala kulalu-jana riwarri-manu muku, lawa. Ngalya-kariji kalu wankaru jalanguju nyina ngurrara-nyanurlu. Jalangu-jangka, kajili-jana jangkardu yanirni pinjaku Yijirali-pinkiki, kularna-jana ngajulurlu warla-pajirni murrumuru-maninja-kujakuju. ²² Ngajulurlu kapurna-jana jangkardu yilyami yapa turnu-kari turnu-kari-jangka kuluku Yijirali-pinkiki. Marda kapujulu purda-nyanyilki, marda lawa. Marda kapujulu yirriyirrirli purda-nyanyi kuja kala-julu nyanungurrakupalangurlu purda-nyangu.” Kuja-kula YAAWIYI-ji wangkaja. ²³ Junga kujaju. Nyurru-wiyi nyampukungarnti, YAAWIYI-rli kula-jana kapankurlu wajirli-pungu yapaju walyangurlu Yijirali-ngirli, lawa. Jajuwa manu nyanungu-nyangu warrmarla, warla-pajurnu-jana yapa-kari yapa-kari-kijaku riwarri-maninja-kujakuju....

4

Nyampuju yimi karnta Tipuru-kurlu kuja-jana ngarlkinpa nyinaja Yijirali-pinkiki

¹ ...Wati jinta yirdiji Yuurdu kala ngarlkinpa nyinaja Yijirali-pinkiki ngari witaku-mipa, ngula palijalku. Ngula-jangka, Yijirali-pinkirli majuku rdirri-yungu pina. YAAWIYI-ji kula-jana wardinyi-jarrija kujakuju. ²⁻³ Ngula-jangka, wati jinta-kari yirdiji Japini yanurnu nyanungu-nyangu warrmarla-kurlu kulu Yijirali-pinkiki jangkardu. Japinijlpa nyinaja kirri wiringka Yajururla ngurrara Kanarlarla. Nyanungujulpa kingi nyinaja yapa-patuku yinyarlaju. Wati jinta-kari yirdiji Jijara kala wiri-jarlu nyinaja Japini-kirlangu warrmarlaku. Nyanungujulpa nyinaja ngurrangka yirdingka Yajajata-Yakuyimirla. Nyanungurlu manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana mardarnu 900-pala nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu yayini-jangka. Kujalalu-jana jangkardu yanurnu kulu Yijirali-pinkiki, YAAWIYI-rli kula-jana warla-pajurnu, lawa. Jijajalu-jana Yijirali-pinkiji. Ngula-jangka, 20-pala yulyurrpukulu-jana Japinirli manu nyanungu-nyangu yapangu murrumuru-manu warrarda Yijirali-pinkiji. Kuja-jangka-kulalurlu wangkaja YAAWIYI-ki yungu-jana yaninjarla muurl-mardarni Japini-kijaku manu nyanungurra-nyangu yapa-kujaku.

⁴ Ngurrara yinyarlajulpa karnta nyinaja yirdiji Tipuru. Nyanungujulpa jarukungarduyu nyinaja kuja kalarla marlaja wangkaja YAAWIYI-ki. Nyanunguju Lapitaranta, manulpa-jana kuwurtukungarduyu-juku nyinaja Tipuruju Yijirali-pinkiki. ⁵ Kala

yamangka wiringka warrarda nyinaja yirdingkaju Tipuru-kurlangu watiyarlaju. Nyampuju ngurra kulkurru-jarra kirri wiri-jarraku Raamaku manu Pijiliki wararra Yipiray-imirla. Yangka kuja kalalu-nyanu Yijirali-pinki kulu-jarrija nyiya-ngurlurlanguju, ngula-jangka kalalurla yanu nyanunguku-juku Tipuruku payirninjakuju. Kala-jana purdanyangu, ngula-jangka kala-jana wangkaja ngana nganta jungarniji ngana majuju.

⁶ Parra jintangka, yimi yilyajarla watiki yirdikiji Parrakaku yungurla nyanjaku yanirni. Nyanunguju Yapinuyama-kurlangu kaja-nyanu kuja kala nyinaja kirri wiringka yirdingkaju Kitijirla ngurrararla yangka yapa kuja kalalu nyinaja turnu-warnu Napatali-kirlangu. Kuja Parraka yukajarra Tipuru-kurlangu ngurra-kurra, Tipururla wapirdi wangkaja, “YAAWIYI-ji ngulaju-ngalpa Kaatu ngalipaku Yijirali-pinkiki. Nyampu-kula kangku nyanunguju wangkami, ‘Yaninjarla-jana turnu-manta 10,000-pala wati Napatali-kirlangu-jangka manu Jupulunu-kurlangu-jangka turnu-warnu-jarra-jangka, manu-jana nguru-kangka wararra-kurra yirdi-kirraju Tapurru-kurra. ⁷ Kapurna-jana jinyijinyimani Jijara manu nyanungu-nyangu warrrarla, kuja kalu kingi Japini-kirlangu nyina, yungulu yanirni nyarrpararla kuja kankulu nyina. Jijara manu nyanungu-nyangu wati-patu kapulu yanirni nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, kapulu-nyarra wapirdi nyanyi karru Kijanarla. Ngajulu kapurna palka nyina nyuntu manu nyuntu-nyangu wati-patukurluju kulu-puruju. Kujarlunya kapunkulu-jana pinyi!’ Kuja-kula kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju.”

⁸ Ngula-jangka, Parrakarla wangka Tipuruku, “Kajinpa nyuntu yani ngaju-kurlu, ngula-jangka kapurna-jana ngaju-nyangu wati-patu-kurlu jangkardu yani kululku Jijara-kurlangu-patuku. Kala kulampa yani ngaju-kurlu, ngulaju kularna yani kulukuju, lawa.”

⁹ Tipururla wangkaja, “Kula lani-jarriya! Ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu! Kala kajinkili-jana riwarri-mani Jijara-kurlangu-patu, kulangkurla nganangu pulka-pinyi nyuntuku, lawa. YAAWIYI-ri kapu karnta yilyami Jijara pinjakuju!” Ngula-jangka, Tipuruju pina-yanu wati Parraka-kurluju Kitiji-kirra. ¹⁰ Kuja-pala yukajarra yinya-kurra, Parrakarlu-jana yimi yilyaja yapaku Jupulunu-kurlanguku manu Napatali-kirlanguku yungulu jinta-jarri. Yinya-jangka turnu-warnu-jarra-jangka, 10,000-pala watili yanurnu yungulu nyanungu purami kuluku. Tipururlangu yanu nyanungurra-kurlu.

¹¹ Ngurra jinta-karirlalpa yirdingkaju Jaananimirla nyinajalpa wati yirdi Yipiri, Kinitijala nyanunguju. (Ngana Kiniti-patuju? Nyanungurraju mukulu palka-jarrija watinngirli warringiyi-nyanu-ngurlu yirdi-ngirliji Yupapa-ngurlu yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja Mujujuku lamparra-nyanu.) Kirri yali Jaananimiji kutu Kitijiki. Kamparru-wiyi, Yipirirliji yampija-jana Kiniti-patu yapa ngurra nyanungurra-nyangurla, manulpa jinta-pardu nyinaja kalukurla. Nyampu kalukujulpa karrija yamangka watiya wiringka yirdingkaju Jaananimirla.

¹² Ngula-jangka, nganangu mayi yaninjarla yimi-ngarrurnunjuu Jijaraku yangka Parraka nganta yanu nyanungu-nyangu warrrarla-kurlu wararra-kurra yangka Tapurru-kurra. ¹³ Jijararlulu-jana turnu-manu nyanungu-nyangu warrrarla-patu yangka 900-pala-kurlu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu kujalu ngurruju-manu yayinjangka. Yanulu muku Yarajata-Yakuyimi-ngirli karru Kijana-kurra.

¹⁴ Ngula-jangka, Tipururla wangka Parrakaku, “Yaruju-jarriya! Jalangu YAAWIYI kapu yani nyuntu-kurlu manu nyuntu-nyangu warrrarla-kurlu yungunkulu-jana tarnnga-kurra pinjarla walku-mani Jijara-kurlangu-patu. YAAWIYI kapu kamparru yani nyurrurlarla kulu wirikingarnti.” Junga-juku, Parrakarlu-jana nguru-yirrarnu nyanungu-nyangu 10,000-pala warrrarlaku kaninjarra-kari wararra-ngurluju. ¹⁵⁻¹⁶ Jangkardulkulu-jana parnkaja Jijaraku manu nyanungu-nyangu wati warrrarlaku. Kujalu-jana jangkardu parnkaja, YAAWIYI-ri-jana Jijara manu nyanungu-nyangu warrrarla kawarr-kangu, kawarr-kanja-warnu kulalu nyarrpa-jarriyarla. Jupu-karrinjarla, pina-parnkajalu nantuwu-kurlangurla ngurra Yarajata-Yakuyimi-kirra. Parrakarlu manu nyanungu-nyangu warrrarlulu-jana wajirli-pungu Jijara-kurlangu warrrarla-patu. Pungulu-jana muku junma wiri-kirli. Kula ngana wuruly-parnkaja. Jijara-mipa jitinjarla parnkaja wirliyalku.

¹⁷ Nyanunguju warlalu ngurra Jaananimi-kirra kujalpa Yipiri-kirlangu kaluku karrija. Yipiri-kirlangu warlaljalpalu-jana nyinaja kulu-wangu rarralya Japini-kirlangu-patuku. Japinjilpa-jana kingi nyinaja yapaku Yajuru-wardingki-patuku. Kuja Jijara yukajarra kaluku-kurra Yipiri-kirlangu-kurra, Yipiri kulalpa palka nyinaja. Nyanungu-parnta yirdiji Jaalu-mipalpa palkaju nyinaja. ¹⁸⁻¹⁹ Nyanunguju wilypi-pardija kaluku-jangkaju, manurla wapirdi yanu Jijaraku. Nyanungurla wangkaja, “Warlaljanpa yukayarni ngaju-nyangu kaluku-kurra! Kula lani-jarriya!”

Junga-juku, Jijaraju yukaja Jaalu-kurlangu kaluku-kurra, manurla wangkaja, “Ngajujurna purraku! Yungkaju ngapa ngarninjaku.” Junga-juku, Jaalurlurla yungu lam-purnu kujalpa yakujurla mardarnu pilikutu-jangkarla. Wita nganjarla ngunanjunulku. Jaalurlurla pangkarra parnta-yirrarnu.

²⁰ Ngula-jangka, Jijararla wangkaja Jaaluku, “Yaninjarla karriya tuwangka. Kajijili yapangku yaninjarla payirni ngajuku, kula-jana yimi-ngarrika ngajuju kuja karna ngajulu palka nyampurla nyina.” Ngula-jangka, jarda-jarrijalku mata-nyayirni.

²¹ Ngula-jangka, Jaalurlu manu watiya yiri-nyayirni manu mutu pirrjirdi. Ngularla wurulypa-nyayirni jangkardu yanurnu kujalpa Jijara ngunaja warnpa-juku, ngula-kurra-juku jurruju walya-kurra rdilypirr-panturnu jingijingi lingirringirri-wana warnpa-kurra tarnga, ngula palijalku.

²² Ngula-jangka, Parraka yanurra Jaalu-kurlangu kaluku-kurra, ngulalparla warrurnu Jijaraku. Jaalurla wapirdi yanu, manurla wangkaja, “Yantarni kaninjarni kaluku-kurra. Kapurnangu milki-yirrarni wati kuja kanparla warrirni.” Junga-juku, Parrakaju yukajarra kaluku-kurra, yinyarla kujalpa Jijaraju ngunaja nyurnu walyangka watiya-kurlu kujalparla watiyaju pipin-karrija. ²³⁻²⁴ Kuja Jaalurlu pungu Jijara, parra jintangka-juku Kaaturlu-jana warla-pajurnu Japini-kirlangu warrmarla Yijirali-pinki-kijaku. Japini kala-jana kingi nyinaja Kanana-wardingki-patuku yapaku. Yangka kulu wiri-jangka, Yijirali-pinkijili pirrjirdi-jarrinja-yanu-nyayirni, ngulalu-jana ngakalku Japini manu nyanungu-nyangu warrmarla riwarri-manu muku...

5

...

6

Mirdiyanu-wardingki-patu kalalu-jana jangkardu yanu kulu Yijirali-wardingkiki

¹ ...YAAWIYI-jana wangkaja Yijirali-pinkiki yangka kamparru-wiyi yangka yungulu maju yampinjarla nyanungu-mipa purami. Jungangu witaku-mipa ngarili nyanunguju puraja. Ngulalu pina majungka-jarrija. Kujarlanya, Mirdiyanu-wardingki-paturlulu-jana Yijirali-pinkiji jangkardu yaninjarla murrumuru-manu 7-pala yulyurpukuju. Kula-jana YAAWIYI-rli warla-pajurnu. ² Mirdiyanu-wardingki-patulu pirrjirdi-nyayirni nyinaja, manu kalalu-jana Yijirali-pinkiji murrumuru-manu warrarda. Laniji kalalu Yijirali-pinkiji parnkaja pirli wararra-kurra ngunanjakuju. Kalalu wuruly-nyinaja pirnkingka manu ngurra panu-karirla yangka Mirdiyanu-wardingki-kijaku. ³ Yijirali-pinkirliji kalalu ngurlu yirrarnu walya-kurra pardinjaku miyiki yangka yulyurpu-kari yulyurpu-kari. Kala kalalu-jana Mirdiyanu-wardingki manu Yamaliki-kirlangu-patu manu yapa panu-kari kakarrara-jangka jangkardu yanurnu kulu. ⁴ Kalalu yaninjarla ngurrangka Yijirali-pinki-kirlangu ngunaja kutu. Manu kalalu-jana miyi jurnta maju-manu kujalu-nyanu Yijirali-pinkirli miyi ngurru-manu ngarninjaku nyanungurraku. Kuja-jarrija warrarda kalalu Yijiralirla manu Kaajarlangurla. Yuwayi, yinya yapatu-karirli kalalu-jana miyiji maju-manu jurnta, manu kalalu-jana jiyipi, puluku manu tangkiyi muku pungu. Kulalu nyiyalku Yijirali-pinkirliji nganjarla. ⁵ Junga kujaju! Mirdiyanu-wardingki-patujulu kutu yaninjarla ngunaja ngurungkaju kujalpa-jana Yijirali-pinkiki karrija. Kangurnulu-nyanu warlalja kaluku-wati, puluku, jiyipi, tangkiyi manu kawartawara manu nyiyarningkijarra nyanungurra-nyangu. Panu-nyayirni nyanungurraju, nyajangu? Karija, jintilyka-piya-wati! Yanulu yinya-kurra walya-kurra nyiyarningkijarra maju-maninjaku. ⁶⁻⁷ Kujarlanya, kulalpalu Yijirali-pinkirli mardarnu nyiyarningkijarra. Ngulalu yulanjarkulku rdirri-yungu, manulpalurla YAAWIYI-kilki wangkaja yungu-jana muurl-mardarni Mirdiyanu-wardingki-patu-kujaku. ⁸ Ngula YAAWIYI-rli jarukungarduyu yilyaja Yijirali-pinki-kirra. Jarukungarduyu yinyaju-jana wangkaja nyanungurrakuju, “YAAWIYI-ji-nyarra Kaatu nyurrurlaku Yijirali-pinkiki. Nyampu-kula kanyarra wangkami nyurrurlakuju, ‘Ngajulurlurna-nyarra kangurnu Yijipi-jangkaju ngurra yangka kuja kalalu-nyarra Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya. ⁹ Ngajulurlurna-nyarra muurl-mardarnu Yijipi-wardingki-patu-kujaku manu Kanana-wardingki-patu-kujakurlangu. Kapulu-nyarra muku pungkarla. Ngajulurlurna-jana yilyaja Kanana-wardingki-patuju nyanungurra-nyangu nguru-ngurluju. Ngula-jangkarna-nyarra yungu nyurrurlakulku. ¹⁰ Ngula-jangkarna-nyarra wangkaja, “Ngajurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura. Nyurrurlaju kankulu nyina walya yinyarla kuja kala-jana karri Yamuri-patuku. Kala kulalu-jana parntarrija yangka jujuku kuja kalu ngurru-manu pirli manu watiya-jangka. Kulalu-janarlarla pulka-pungka!” Kala nyurrurlarlulku kulankujulu purda-nyangu ngajuju

kujarna-nyarra ngarrurnu yampinjaku, lawa. Ngarinkili-jana kutu puraja juju-kari juju-kariji.”

YAAWIYI-kirlangu marramarrarla yanurnu watiki yirdikiji Kitiniki

¹¹ Ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI-rli nyanungu-nyangu marramarra yiljajarni walya-kurra. Marramarra yininjarla pirri-manu watiya yamangka wiringka ngurrangka yirdingkaju Yupurarla. Watiya yinyajulparla wati jintaku karrija yirdikiji Juwajaku. Nyanunguju Yapiyiju-kurlangu warlalja turnu-warnu-jangka. Juwaja-kurlangu kaja-nyanu yirdiji Kitini. Parra jintangka, Kitinirliipa kipurnu ngurlu rdaku wiringka yangkangka kuja kalalu pama jurlkulyurkuly-katirninjarla ngurru-manu. Nyanungujulpa wurulpa nyinaja Mirdiyau-wardingki-patu-kujaku yangka ngurlu kapuluru puntakarla. ¹² Ngula-jangka, marramarrarla palka-jarrija Kitinirli. Nyanungurla wangkaja, “Nyuntujunpa pirrjirdi-nyayirni, kulu-parntanpa! YAAWIYI-ka palka nyina nyuntu-kurlu!”

¹³ Kitinirli wangkaja nyanungukuju, “Junga marda kujaju, kala kajilpa YAAWIYI palka nyinakarla nganimpa Yijirali-pinki-kirli, nyiya-jangkalku kalu-nganpa Mirdiyau-wardingki-patuju jangkardu yanirni warrarda nyiyarningkijarra jurnta kanjaku? Nganimpakupalangurlu kirda-nyanurlu manu warringiyi-nyanurlu kalalu-nganpa yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi nyarrparlu kuja kala-jana YAAWIYI-rli muurl-mardarnu Yijipirli nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli. Yimi-ngarrurnulu-nganpa nyarrparlu kuja-jana Yijipi-jangka kangurnu. Kala jalanguju yampijalku-nganpa. Kula kajana warla-pajirni Mirdiyau-wardingki-patuju, lawa. Ngari kalu-nganpa yininjarla jurnta kanyi muku nyiyarningkijarraju.”

¹⁴ Ngula-jangkarla YAAWIYI wangkaja Kitiniki, “Nyuntujunpa pirrjirdi, kapunpa-jana muurl-mardarni Yijirali-pinkikiji yangka-kujaku Mirdiyau-wardingki-kijaku. Yanta-jana jangkardu kulu. Ngajulurlu karnangku yilyami.”

¹⁵ Kala Kitini kularla ngungurr-nyinaja, “Wurra, YAAWIYI! Nyarrparlurna-jana muurl-mardarni Yijirali-pinkiji Mirdiyau-wardingki-patu-kujaku? Kularna ngajuju pirrjirdi. Ngaju-nyangu warlalja Manaja-kurlangu-jangkaju, ngulajurnalu wita-nyayirni turnu-warnu-kari-piya-wangu. Ngaju-nyangu warlaljarlangurla, ngajuju rampaku yapa ngalya-kari-piya-wangu. Kula kajulu purda-nyanyi ngajuju wangkanja-kurraju.”

¹⁶ YAAWIYI-jirla wangkaja Kitiniki, “Ngaju kapurna nyina palka nyuntu-kurlu. Kajinpa-jana kulu jangkardu yani Mirdiyau-wardingki-patuku, ngula-jangka kapunpa-jana muku riwarri-mani jintawarlayi.”

¹⁷ Ngula-jangka, Kitinirli wangkaja YAAWIYI-ki, “Nyarrparlu kapurnangku milya-pinyi wardinyi-japa kanpaju nyina? Nyiya kapunpaju milki-yirrarri yungurnangku milya-pinyi? Marda nyuntuju yapa-kari, kulanpa marda YAAWIYI. Milki-yirrakaju nyiyarlangu yungurnangku milya-pinyi nyuntuju YAAWIYI. ¹⁸ Pardakaju nyampurlajuku yungurnangku nyiya mayi maninjini nyuntuku. Pardakaju nyampurla yungurna maninjarla yirrarri nyuntulurla kamparru. Ngula-jangka yungunpaju yampinjarla yanilki.”

YAAWIYI-rla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangku nyampurla-juku pardarni.”

¹⁹ Ngula-jangka, Kitinirli yininjarla pungu narnukutu wita, manu purraja kartakurla ngapa-kurlurla. Ngamingka purlawa yirrarri, ngula purraja miyi lalya. Kuja kuyu yirrnmi-jarrija, parrajarla yirrarri junta-karirla, ngula kuyu-jangka jupujupu winjurnu parraja-kari-kirra. Ngula-jangka, miyi pina-kangu yangka-kurra kujalpa marramarra nyinaja. Nyinajalpa yamangka watiya wiringka. Kitinirli yininjarla miyirli yirrarri kamparru nyanungurla.

²⁰ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu marramarrarla wangkaja Kitiniki, “Yirra kuyu manu miyi lalya kankarlu pirlu yinyarla. Ngula-jangkarla jupujupulku winjika.” Junga-juku, Kitinirliji yirrarri kuyu manu manggari pirlingka, manurla jupujupu winjurnu. ²¹ YAAWIYI-kirlangu marramarralpa karrija watiya-kurlu, marnpurnu watiya-kurlurlu miyi manu kuyuju, ngula warlu-jarrinjarla jankaja muku miyi manu kuyuju. Ngula-jangka, YAAWIYI-kirlangu marramarraru yawu-pardijalku. ²² Ngula-jangka, Kitinirliji miyiki-nyangkulku kulalparla watiki wangkaja, lawa. Milya-pungu kujalparla YAAWIYI-kirlangu marramarraku wangkaja. Nyanungu wangkaja, “Waraa, YAAWIYI Kaatu! Ngajulurlulparna nyuntu-nyangu marramarra nyangu ngaju-nyangu milpa-kurlurlu.”

²³ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja, “Pulya-jarriya! Kula lani-jarriya! Kularnangku pinyi!”

²⁴ Ngula-jangka, Kitinirli pirlirli-wati turnu-manu yungu-jana yurturlurla yirrarni YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. Kitinirli yirdi-manu yinyaju pirlirli-wati 'YAAWIYI-rliji Laniwangu-manu'. Pirlirli yurturlurla yinyarra, ngulaju jalanguju palka-juku yirdingka Yupurarla. Yinyarla-kula kalu nyina Yapiyiju-kurlangu-patuju.

Kitinirli yurnturnu pirlirli yurturlurla tarruku nganta kujalparla karrija Paalaku

²⁵ Munga jintangka-juku, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, "Yaninjarla manta wirriya puluku nyuntukupalangu-kurlangu kirda-puraji-kirlangu, yangka kuja wirli-pala yulyurrpuku nyinaja. Yanta yangka-kurra kuja kirda-purajirli pirlirli yurturlurla-kurra yirrarnu pulka-pinjaku Paalaku. Muku-jana yirntika walya-kurra pirlirli, manu rdilyki-pajika watiya jukati-piya juka-yirrarninja-warnu ngulaju juju jinta-kari yirdiji Yajura yangka kuja kirda-purajirli ngurrju-manu watiya-jangka manu ngula juka-yirrarnu Paala-kurlangu-wana pirlirli-wana. ²⁶ Ngula-jangka, turnu-manta-jana pirlirli wiriwiri, manu yirrakaju yurturlurla ngajuku YAAWIYI-ki nyuntu-nyanguku Kaatuku. Yirrakaja-jana yurturlurla yirriyirrirli kankarlu nyampurla pirlirli wararrarla. Ngula-jangka, pulukulku pungka, manu purrayaju kankarlu pirlirli yurturlurla. Purrayaju watiya-jangka ngulaju juju Yajura-jangka kujanpa nyuntulurlu rdilyki-pajurnu."

²⁷ Ngula-jangka, Kitinirli-jana karlarla-pala warrkini-patu manu. Munga-pururlu ngurra yinya-kurraju yanu nyanja-kujaku. Kajili yantarla parrangka ngurra yinya-kurra, ngulaju kapulu-jana rdarri-mardarninjarla pakarni Kitini-kirlangu warlarjarlu manu wati panu-karirli ngurra yinya-wardingki-paturlu. Yaninjarlu pirlirli yurnturnu Paala-kurlanguju, manulu rdilyki-pajurnu yangka jukati-piya Yajura-kurlangu. Ngula-jangkalu pirlirli wiriwiri yirrarnu yurturlurla, ngulalurla pulukulku YAAWIYI-ki purraja. ²⁸ Parrangkalku, wati-patu yinya-wardingki kirri wiri-wardingki yakarra-pardija, nyangulu pirlirli yangka Paala-kurlangu, nganangu mayi yurnturnu, manulu jukati-piya Yajura-kurlangu nyangu rdilyki-pajirninja-warnu. Nyangulu nganangu mayi kuja pirlirli panu-kari yurturlurla yirrarnu, manu kuja puluku purraja kankarlarniji. ²⁹ Ngula-jangka, wangkajalu-nyanu, "Nganangu nyampuju maju-manu?" Ngula-jangka, warrulu yanu warrirninjaku, manupalu-jana muku payurnu yapa nganangu kuja-jana maralypi jurnta maju-manu.

Yapa ngana mayi-jana wangkaja, "Kitinirli Juwaja-kurlangu kaja-nyanurlu maju-manu yinyarraju maralypi."

³⁰ Ngula-jangkalu yanu Juwaja-kurlangu ngurra-kurra, manulurla wangkaja, "Kangkarni kaja-nyanu nyuntu-nyangu yarlur-kurra! Nyanungurlu muku yurnturnu pirlirli kujalparla karrija Paalaku, manu rdilyki-pajurnu Yajura-kurlangu kujarnalu juka-yirrarnu kutu yurturlurla. Kujarlanya kapurnalu pinyi nyuntu-nyangu kaja-nyanuju!"

³¹ Wati yinya-patujulu kulu-nyayirni! Kala Juwaja-jana wangkaja, "Nyurrurlarluruju mayi kankulu Paala purami? Nyanunguku mayi kankulurla marlaja wangkami? Nganangu kaji Paala purami, ngulaju kapu palimi jukurra. Pirlirli yurturlurla yinya, kula nyurrurlaku, lawa! Paala-kurlangu yinyaju! Kajilpa Paala Kaatu-piya nyinakarla, ngulajulpa-nyanu muurl-mardakarla ngaju-nyangu kaja-nyanu-kujaku!" Kuja-kula-jana Juwajaju wangkaja wati-patukuju. ³² Parra jintangka-juku, yapangkulurla Kitiniki yirdi jinta-kari yungu. Nyanungurlu-kula pirlirli-watiji Paala-kurlanguju yurnturnu muku. Kujarlanyalu yirdi-manu 'Jurupu-Paala', ngulaju yirdiji 'Pangkala-nyanurla Paalarlu Kunka-mani'.

Kitinirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana muku pungu Mirdiyanyu-wardingki-patu

³³ Ngaka-pardu-kari, Mirdiyanyu-wardingki-patu manu Yamaliki-kirlangu-patu manu panu-kari turnu-kari-warnu-jangka, kujalpalu ngurra-kari ngurra-kari nyinaja kakarrara-kurra, yaninjarlalu jinta-jarrija. Jingjingi-yanulu kakarrara-jangka karlarra-kurra karru Jurdunurla murrarninginti, manulu ngunaja wirri wiringka yirdingaju Jijirilirla. ³⁴ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirparla kurru-yukaja Kitiniki. Kitinirli wuurnu kurlumpurrngu jitrininja-kurlangu juturnu yungulu Yapiyijiri-paturlu purdanyanyi, manu yungulu purami kulu-kurra. ³⁵ Kitinirli-jana wati-patu yimi-kirli yilyaja yapaku Manaja-kurlanguku yungulu purami. Yimi-jana yilyaja yapaku Yaaja-kurlanguku manu Jupulunukurlanguku manu Napatali-kurlanguku. Wati nyampurrajulu-jana turnu-jarrija Kitini-kurlanguku. ³⁶ Ngula-jangka, Kitinirli wangkaja Kaatuku, "Nyuntulunpaju wangkaja kamparru-wiyi yangka kapunpa-nganpa Yijiralipinki muurl-mardarni yapa-kari-kijaku. ³⁷ Yimi nyuntu-nyangu junga mayi? Jalangu mungangka kapurna jiyipi-kirlangu yumurru yirrarni yangkangka kuja karnalu ngurlu kipirni. Jukurra mungalyurru, yakiri-manta yumurruju yinjirpirlirli, kala walyaju linji-jiki yampiya. Ngula-jangka kapurna milya-pinyi nyuntu-nyangu yimiji junga.

Kapurna milya-pinyi kujanpaju nyuntulurlu yilyaja Yijirali-pinki muurl-mardarninjaku Mirdiyana-wardingki-patu-kujaku.” Kuja-kularla Kitiniji wangkaja Kaatukuju. ³⁸ Ngula-jangka, Kitinirli yirrarnu jiyipi-kirlangu yumurru walyangka yangkangka ngurrangka. Mungalyurru yakarra-pardinjarla yanu yangkaku yumurruku. Kuja manu, ngula rdaka-kurlurlu kuurn-mardarnu, ngula ngapa panu-nyayirni karlija. Kitinirli parraja-kurra-manu ngapaju.

³⁹ Ngula-jangka, wangkajarla Kaatukulku, “Kulaju kulu-jarriya! Ngari yungurnangu jintakulku wangkami. Ngula-jangka kapurna milya-pinyilki nyuntu-nyangu yimiji junga. Kapurna yarda yirrarni nyampuju jiyipi-kirlangu yumurru walyangka jalangurlu mungangkarlu. Jukurralu walyaju yinjiripi-kirlirli yakiri-manta, kala jiyipi-kirlangu yumurruju linji-jiki mardaka.” ⁴⁰ Junga kujaju. Mungalyurru, Kaaturlu walyaju yinjiripi-kirli manu, jiyipi-kirlangu yumurru-mipa linjiji yampija.

7

¹ Mungalyurru, Kitini manu nyanungu-nyangu warrrarla-paturlulu yanu mulju-kurra yirdi-kirraju Yarata-kurra, kutujukulu ngurra ngurrju-manu. Mirdiyana-wardingki-patujulpalu ngunaja yatijarra wirringka kutu wararrarla yirdingkuju Muurarla. ² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, “Nyuntulurlunpa-jana wati panu-jarlu warrrarlaju kangurnu kulukuju Mirdiyana-wardingki-patukuju. Ngarinpa-jana ngalya-kari-mipa kangkarlarni. Wati nyampu panu-kurlurlu kajinkili-jana muku pinyi Yijirali-pinkirli Mirdiyana-wardingki-patu, ngulaju kapunkulu-nyanurla warrarda pulka-pinyi. Ngurrju-wangu kujaju. ³ Yaninjarla wangkaya-jana nyampu-patukuju warrrarla nyuntu-nyangukuju, ‘Kaji ngana lani-jarrimi kuluku Mirdiyana-wardingki-patu-kujaku, yapa yinyaju yungu ngurra nyampu yampinjarla yanilki ngurra-kurra.’” Ngula-jana Kitini kuja wangkaja Yijirali-pinkiki, 22,000-pala watingkili yampinjarla yanu ngurra yinyaju, manulu nyanungurra-nyangu ngurra-kurra pina-yanu. Kalalpalu 10,000-pala-mipa watiji nyinaja kulukungartiji.

⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, “Wati panu-juku kanpa-jana mardarni kulukuju. Ngarilpanpa-jana ngalya-kari-mipa mardakarla. Kangka muku-jana mulju-kurra yungunpa-jana miimii-nyanjarla milya-pinyi ngana-patu yungunpa-jana mardarni kulukuju. Kajirnanngu ngarrirni ngana yungunpa milarni kulukuju, ngulaju kangka. Kala kajirnanngu ngarrirni ngana yilyanjaku ngurra-kurrakuju, ngulaju yilyaya kutu.”

⁵ Ngula-jangka, Kitinirli-jana nguru-yirrarnu mulju-kurra kujalpa ngapa wilypipardija walya-ngurlu. Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja nyanungukuju, “Nyangka-jana jinta-kari jinta-kari kajili ngapa ngarni. Ngalya-karirli kapulu rdakangka yakumaninjarla yanjirni maliki-piyarlu. Ngulaju-jana yirraka jintangka turnungka. Wati ngalya-karirli kapulu mirdi-jarra yirrarninjarla ngapaju punu-ngarni, kapulu-nyanu yinngirri julyurl-yirrarni ngapa-kurra. Ngulaju-jana turnu jinta-karirli yirraka.”

⁶ Ngula-jangka, wati yinya-patujulu yanurnu ngapa-kurra ngarninjaku. 300-pala watingkili ngapaju rdaka-kurlurlu yaku-maninjarla yanjurnu maliki-piyarlu. Ngalya-karirlijilpalu parntarrinjarla mirdi-jarra yirrarninjarla punu-ngarnu ngapa, manulu-nyanu yinngirriji julyurl-yirrarnu ngapa-kurra.

⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, “Wati yinya-paturlu, kujalu mirdi-jarra yirrarninjarla ngapa punu-ngarnu, yilyaya pina-jana ngurra-kurra. Kala yinya-patu-karirli, kujalu ngapa yanjurnu rdaka-kurlurlu, ngulaju karna-jana milarni. Kangka-jana nyuntu-kurlu kulu-kurra. Kapurna ngajuju yani nyuntu-kurlu manu 300-pala wati-kirli yungurna-nyarra nyurrurla Yijirali-pinki muurl-mardarni Mirdiyana-wardingki-patukujaku. Kapulu-nyarra jijami nyuntuku manu nyuntu-nyangu wati-patuku.”

⁸ Ngula-jangka, Kitini-jana wangkaja wati nyanungu-nyangu-patuku, “Nyurrurla 300-pala wati-patu, ngulajulu nyinaya nyampurla-juku ngaju-kurlu. Kala ngalya-kari nyurrurla, ngulajulu pina-yanta ngurra nyurrurla-nyangu-kurra. Kala miyi manu kurlumpurrngu-patu jitrininja-kurlangu-patulu-nganpa yampiyarra nganimpaku.” Ngula-jangkalu wati yinya-patuju pina-yanu ngurra-kurra. Kitini manu wati nyanungu-nyangu 300-pala, ngulajulu ngunaja kankarlu pirlingka. Nyangulpalu-jana Mirdiyana-wardingki-patu kanunju-kurra kujalpalu ngurrangka nyinaja pirlu wararrarla kanunju.

⁹ Munga jintangka-juku, YAAWIYI-rla yaninjarla wangkaja Kitiniki, “Yakarra-pardiya! Jangkardu yantalu-jana Mirdiyana-wardingki-patuku! Kapurna-nyarra ngajulurlu pirrjirdi-mani yungunkulu-jana muku pinyi. ¹⁰ Kala kajinpa lani-jarrimi-jiki, nyuntu manu wati warrkini nyuntu-nyangu yirdiji Puura, ngulaju-pala kiripi-kangka

Mirdiyanu-wardingki-kirlangu ngurra-kurra kajili jarda ngunami-kirra. ¹¹ Kapunpa-jana purda-nyanyi kuja kalu-nyanu jarnkujarnku wangkami. Kajinpa-jana purda-nyanyi nyarrpa kuja kalu wangkami, ngula-jangka kulanpa lanijarrimi, kapunkulu-jana jangkardu yani kulu lanijawu.”

Junga-juku, ngula-jangkaju, Kitini manu Puura-pala kiripi-kangu kaninjarra-kari Mirdiyanu-wardingki-patu-kurlangu ngurra-kurra, yanurnu-pala kujalpalu ngalya-kari warrmarla karrija. Yakarralpalu karrija kujalpalu ngalya-kari Mirdiyanu-wardingki-patu jarda ngunaja. ¹² Panu-nyayirni Mirdiyanu-wardingki manu Yamaliki-kirlangu-patu manu yapa nguru-kari nguru-kari-jangkalpalu ngurrangkaju ngunaja kanunju pirli wararrarla. Jintilyka-piyalpalu pirlpiri-ngunaja, kulalpa-jana nganangu miimii-nyanjarla ngarrikarla nyajangu mayi nyanungurraju. Manulpalu-jana kawartawara-wati panu-nyayirni mardarnu. ¹³ Kitinirli-palangu purda-nyangu wati jirrama wangkanja-kurra, yangka kujalpa-pala yakarra karrija ngurraku warrawarra-kanjaku. Jinta-karirla wangkaja, “Mungangkarna jukurr-manu, ngunajalparlpa nyampurla kanunju pirlingka, ngularla yaarl-wantija mangarri kapurdu wita-wangu, ngula paaju-kurlangu kaluku katurnu!”

¹⁴ Jinta-kari watirla wangkaja kamparru-warnuku, “Mardanpa Kitini marda jukurr-manu yangka paaju Yijirali-pinkiki. Jukurra yinyarla, Kaaturlupangu yimi-ngarrurnu yangka kapu-jana Kitini manu wati nyanungu-nyangu pirrjirdi-mani. Kapulu-ngalpa kulu jangkardu yanirni, manu kapulu-ngalpa ngalipa Mirdiyanu-wardingki-patu muku pinyi!”

¹⁵ Ngula-palangu Kitinirli purda-nyangu wati-jarra wangkanja-kurra, wardinyi-jarrinjarlarla parntarrinjarla pulka-pungu Kaatuku. Ngula-jangka, nyanungu manu Puura-pala pina warrkarninja-yanu kankarlu pirli-kirra, ngula-jana wangkaja nyanungu-nyangu 300-pala watiki, “Yaruju yungurlipa-jana yani! YAAWIYI-rli kapu-ngalpa pirrjirdi-mani yungurlipa-jana muku pinyi Mirdiyanu-wardingki-patu warrmarla!” ¹⁶ Ngula-jangka, Kitinirli-jana yirrarnu wati nyanungu-nyangu-patu turnu-kari turnu-kari, 100-pala-kari 100-pala-kari 100-pala-kari. Jarnkujarnku yungu-jana wati-patukuju kurlumpurrngu-patu jitininja-kurlangu-patu manu wiri-wiri murlukunpa-patu walya-jangka rdilili wuruly-yirrarninjaku. Rdililpa jankaja kaninjarni murlukunpa-paturlaju. ¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangka, Kitini-jana wangkaja wati nyanungu-nyangu-patuku, “Kajirlipa kaninjarra-kari jitinja-yanu Mirdiyanu-wardingki-patu-kurlangu-kurra, pirri-yanta mukulu ngurrangka warrukirdikirdi. Ngula-jangka, pardakajulu wurulypa-juku kajirna ngaka ngajulurlu jitirni kurlumpurrngu. Kajinkijili purda-nyanyi jitininja-kurra jintawarlayirli nyurrurlaru jitika, manulu kilji-nyayirni purlaya kuja, ‘Yarujurlu pinyirlipa-jana Mirdiyanu-wardingki-patu YAAWIYI-ki manu Kitiniki!’” ¹⁹ Ngula-jangka, Kitini manu wati nyanungu-nyangu-patulu wurdungu-juku jitinja-yanu pirlingka kaninjarra-kari kutu Mirdiyanu-wardingki-patu-kurlangu ngurra-kurra. Wantaju nyurru-juku yukajarra, ngulalpa kulkurru-karilki karrija. Kamparru-warnu-patu Mirdiyanu-wardingki-patu warrmarlalu pina-yanu nyurru-juku jarda-kurra, ngulalpalu ngalya-karilki yakarra karrija ngurraku warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka, Kitinirli manu wati nyanungu-nyangu-paturlulu jurnu, manulu-jana murlukunpa-patu muku puyu-pungu rdili-kirli. ²⁰ Ngalya-kari Kitini-kirlangurlu wati-paturlulu juturnu-yijala yangka jirrama-warnu turnu-jangkarlu kujalpalu jungarni-purdanjirli mardarnu. Ngula-jangkalu-jana murlukunpa puyu-pungu rdili-kirli, ngulalpalu rdiliji mardarnu jampu-purdanjirli rdakangku. Purlajalu muku kilji, “Yarujurlurlipa-jana pinyi Mirdiyanu-wardingki-patu YAAWIYI-ki manu Kitiniki!”

²¹⁻²³ Mirdiyanu-wardingki-paturlujulu-jana purda-nyangu Kitini manu nyanungu-nyangu watiji, manulu-jana nyangu karrinja-kurra rdili-kirli ngurrangka warukirdikirdi. Lanilkilpalu warru purlaja yungulu lanijawu nganta wuruly-parnkayarla. Kala Kitini manu nyanungu-nyangu watijilpalu karrija-juku, manulpalu kurlumpurrngu-piya kiljinki juturnu. Ngula-jangka-jana YAAWIYI-rli kawarr-kangu muku Mirdiyanu-wardingki-patuju, ngalangkuju pungulpalu-nyanu nyanungurluku warlaljarlu-juku junma-kurlurluju Ngalya-kari yungulu wurulywuruly-parnkayarla. Ngula-jangkaju, Kitiniji-jana purlaja warrmarlaku nyanungu-nyanguku, “Yarururlulu-jana wajirli-pinjarla muku pakaka!”, Ngulalpa-jana wajirli-pinja-yanu ngurra Pijijiti-kirra yangka Jararda-kurra-pinangu. Ngulalpalu murnma-juku wurnturu parnkajarra ngurra Yapulu-Muula-kurra, ngulaju kutu Tapajaku.

²⁴ Kitinirli-jana yimi yilyaja warrmarla-patuku kujalpalu nyinaja pirli-paturla yirdingkaju Yipirayimirla. Nyampu-kula-jana Kitiniji wangkaja, “Yantarnili yaruju yungurlipa-jana pinyi Mirdiyanu-wardingki-patu! Yarujulu yanta mulju-kari mulju-kari-kirra manu karru-kari karru-kari-kirra, manulu-jana warrmarla yirra kajalaku

Mirdiyanu-wardingki-patu yani yinya-kurra. Warla-pajikalu-jana kajikalu parnkami Piji-Para-kurra, manu warla-pajikalu-jana kajikalu yani karru Jurdunu-wana mur-rarninginti.” Kuja-kula-jana Kitinirliji yimiji yilyaja Yijirali-pinkikiji.

Jungajukulu warmarla-patuju kapanku yanu mulju-kari mulju-kari-kirra manu karru-kari karru-kari-kirra yungulu-jana Mirdiyanu-wardingki-patu warla-pajirni ngapa maninja-kujaku. ²⁵ Ngalya-kari warmarlalu yanu Kitini-kirli Yipirayimi-wardingki-patuju, ngulalpalu-jana mapirrirli wajirli-pungu Mirdiyanu-wardingki-patuju kakarrara-purda karru Jurdunuku. Ngulalu-jana puuly-mardarnu paaju-jarra yirdi-jarraju Yurupa manu Jipi. Yurupajulu puuly-mardarninjarla pungu pirli wiringka kuja kalu jalangurlu yapangkulu yirdi-mani Pirli Yurupa. Manulu jinta-kari Jipi pungu ngurrangka kutu kuja kalalu kiripi-jangka pama ngurruju-manu jurlkulyjurkulykatirninjarla. Yuwayi, warmarla Yipirayimi-wardingki-paturlulu-jana jurru murul-pakarnu Yurupa manu Jipiji, manulu-palangu jurru-jarraju pina-kangurnu Kitini-kirra, manulurla yungu....

8

Yijirali-pinkirilili Kitini payurnu yungu-jana wiri-jarlu kingi nganta nyina

²² ... Kulu wiri yinya-jangka, Yijirali-pinkilirla wangkaja Kitiniki, “Kitini, nyuntulurlunpa-nganpa muurl-mardarnu Mirdiyanu-wardingki-patu-kujaku! Payirni karnangkulu yungunpa-nganpa wiri-jarlu kingi nyinami. Ngaka kajinpa palimi, ngulaju nyuntu-nyangu kaja-nyanu manu warringiyi-nyanu kapulu-nganpa kingiji nyinami.”

²³ Kitini-jana wurra-maninjarla wangkaja, “Lawa, kularna-nyarra kingiji nyinami, manu kula ngaju-nyangu kaja-nyanurlangu. YAAWIYI-mipa wiri-jarluju nyurrurlakuju! ²⁴ Payirni karna-nyarra ngari wita. Yangka kawurlu langa-kurlangu kujankulu-jana warmarla Yijimali-kirlangu-patuku jurnta kangu kulungka, yungkajulu ngajuku.” (Junga kujaju. Warrmarla yinya-paturluju Yijimali-kirlangu-paturlu kalalu langa-kurlangu kawurlu mardarnu.)

²⁵ Ngula-jangka, Yijirali-pinki warmarlalurla wangkaja Kitiniki, “Yuwayi, kapurnangkulu yinyi nyampurraju langa-kurlangu.” Ngulalu panja-kurra muku kujurnu langa-kurlanguju. ²⁶ Kawurlu panu-nyayirnilpa ngunaja marda 20-pala kg. Warrmarlarlulu kujurnu muku kawurluju kujalu-jana jurnta yalyi-manu kawartawara-kurlangu waninjaku, ngulalu muku kujurnu rdaka-kurlangu, waninja-kurlangu, langa-kurlangu yangka kuja kalalu Mirdiyanu-wardingki-paturlu kingi-paturlu mardarnu. Kitinirli-jana jurnarparlangu yali jinajina-piya kirrirdi-piya jurnta kangu Mirdiyanu-wardingki-patu-kurlangu yangka yalyuyalyu kuja kalalu Mirdiyanu-wardingkirli kingi-paturlu mardarnu.

²⁷ Ngula-jangka, Kitiniji kawurlu maninjarla pina-yanu ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra Yupura-kurra. Yinyarla-jana warrkini-patuku wangkaja yungulu yapa-piya ngurruju-mani kawurlu-jangka. Warrkini-paturlulu ngurruju-manu yapa-piya kawurlu-jangka, manulu yarlungka juka-yirrnaru. Ngula-jangka, Yijirali-pinkilpalurla parntarrija, kulalpalurla wala nyinaja Kaatuku. Kalalurla yinyaku pulka-pungu. Kitini manu nyanungu-nyangu warlaljarlangu kalalurla parntarrija. Jurntalurla nyinayarla puranja-wangu.

²⁸ Mirdiyanu-wardingki-patujulpalu rampaku nyinaja kulu wiri yinya-jangka. Kulalu-jana kulu jangkardu yanurnu Kitini-pinkiki. Ngula-jangka, Kitiniji nyinaja 40-pala yulyurppuku, ngulalpalu ngurrujulku nyinaja Kitini-kirlangu yapaju. Yinya-puruju kula-jana nganangku kulukukuluku-manu....

13

Yimi Jamijini-kirli

¹ ...Yijirali-pinkirilili puraja YAAWIYI-ji witaku-mipa ngari, ngula-jangkalurla karlirryanu jurnta lawa, purda-nyanja-wangu. Ngulakuju-jana jangkardu yilyaja Pilijiya-wardingki-patu kuluku nyanungurrukaju, manulpalu-jana wiri nyinaja Yijirali-pinkiki 40-pala yulyurppuku.

² Ngula-puru watilpa nyinaja yirdiji Manuwa kirri witangka yirdingaju Juurarla. Turnu-warnu warlalja-jangka Taanu-kurlangu-jangkalpa nyinaja. Ngulaku kali-nyanulpa nyinaja karntaju kurdu-wangu-juku, lawa-juku. ³⁻⁵ Parra jintangka, YAAWIYI-kirlangu marramarrarla yaninjarla wangkaja karntakaju, “Nyuntunpa kurdu-wangu warrarda nyinaja. Kala kapunpa juni-parnta-jarrimilki. Kapunpa wirriya wita mardarni. Kaji palka-jarrimi, kapurla wiri-jarrinjarla warrki-jarrimi Kaatu-mipaku. Kujarlanya, kula jurruju pajika, lawa! Palka-jarrinjakungarnti, kula pama nganja,

manu kula miyi-kari miyi-kari nganja nyarrpa kuja yangka Kaatu wangkaja yampinjaku kuruwarri nyanungu-nyangurla. Kaji kaja-puraji wiri-jarrimi, kapu-jana wiri nyinami Yijirali-pinkikiji, manu kapu-jana rdirri-yinyi muurl-mardarninjaku Pilijiya-wardingki-patu-kujaku.” Kuja-kularla wangkaja marramarraju karntakuju.

⁶ Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja kali-nyanu Manuwakuju, “Kaatu-kurlangu jardukungarduyu yanurnu, manuju wangkaja. Kula-ngantarna marramarra nyangu. Lani-jarrija-nyayirnirna, kularna payurnu nyarrpara-jangka kuja yanurnu. Kulaju yirdi yungu. ⁷ Ngariji wangkaja ngaka nganta kapurna kurdu wirriya mardarni. Kujakungarntiji kulalparna pama manu miyi nganjarla yangka nyiya-puka kuja Kaatu wangkaja yampinjaku kuruwarri. Kaji ngalijarra-nyangu kaja-nyanu palka-jarrimi, kaji wankaru-juku nyina, kapurla Kaatu-mipaku warrki-jarrimi.”

⁸ Ngula-jangka, Manuwarla wangkaja Kaatuku, “YAAWIYI, wati yinya kujarla yaninjarla wangkaja ngaju-parntaku, yilyayarni pina yungu-jarrangu wangka nyarrparlu yungurlijarra ngajarra-nyangu kaja-nyanuju warrawarra-kanyi.”

⁹ Kaaturlu Manuwaju purda-nyangu kujalparla wangkaja, ngularla marramarraju pina-yanu Manuwa-parntakuju kujalpa nyinaja mata yamangka, ngula-kurrencyarla marramarraju yanu. Jintalpa nyinaja Manuwa-wangu. ¹⁰ Ngula-jangkaju, karntaju yanurnu pina ngurra-kurra, ngularla wangkajalku Manuwakuju nyanungu-parntakuju kali-nyanukuju, “Yuwa! Wati yangka-juku yaninjarla rdipijaju, yangka kujarna kamparru-wiyi nyangu, ngula-juku yangka-juku rdipijaju.”

¹¹ Ngula-jangkaju, wungulku-pala wati manu karnta pina-yanu yangka-kurraju yurruju-kurra, ngulangka kujarla wati rdipinjarla wangkaja yangka karntakuju. Ngula Manuwarlu wati yinyaju payurnu, “Nyuntu-kula mayinparla ngaju-parntakuju wangkaja?”

Ngula yalu-manu, “Yuwayi, ngaju-kula.”

¹² Ngula-jangka, Manuwarla wangkaja, “Nyuntulu-kulanparla mayi wangkaja ngaju-parntakuju kapu nganta wirriya mardarni? Kaji palka-jarrimi, kuruwarri nyiya kapu purami? Nyiya-piyarla kapu warrki-jarrimi?”

¹³ YAAWIYI-kirlangurlu marramarraju yalu-manu Manuwaju, “Nyurrurnarla wangkaja yungu yirriyirrirli yimi ngaju-nyangu purami kaja-nyanurlu. ¹⁴ Kurdu yaliki palka-jarrinjakungarntikiji, ngati-nyanurluju kula ngarni marnikiji-piya, manu kula pama ngarni. Manu miyi yungu yampimi nyarrpa-puka kuja Kaatu wangkaja yampinjaku kuruwarri nyanungu-nyangurla yungulu yapa ngarninja-wangu nyinami. Kuja-kularnarla wangkaja.”

¹⁵ Ngula-jangka, Manuwarlu janku-manu, “Ngula-juku, ngurruju kujaju. Nyinami mayinpa ngajarra-kurlu jalanguju yungurnangku narnukutu wita pinjarla yinyi ngarninjaku?” ¹⁶ Manuwarluju kula milya-pungu kujalparla marramarraku wangkaja kujarla YAAWIYI-ri yilyaja. Kula-ngantalparla wati-nyayirniki wangkaja.

Ngula-jangka, marramarra wangkaja, “Yuwayi, kapurnangkupala jirnganja nyinami witaku ngari. Kala kularna miyiji ngarni. Kala ngampurrparluju kajikanpa narnukutu pinyi yungunparla pirlu lalypanka purrami YAAWIYI-ki. Kajinpa kaja-jarrimi, kapungku wardinyi-jarrimi.”

¹⁷ Ngula-jangka, Manuwarla wangkaja, “Ngarrikaju yirdi nyuntu-nyangu. Ngula-jangka, kaji ngajarra-nyangu kaja palka-jarrimi, yungurnangkulu pulka-pinyi.”

¹⁸ Ngula-jangka, marramarra wangkaja, “Lawa, nyiyakulpanpaju milya-pungkarla yirdiji? Lawa, tarruku!”

¹⁹ Ngula-jangka, Manuwaju yanu narnukutuku manu ngurlu-watiki Ngula kangurnu pirlu lalya-kurra kuja milarnu kamparru-wiyi. Ngula warlu yarrpurnu kankarlu pirlingka. Ngula narnukutu pungu, ngularla purraja ngurlu-wati-kirli YAAWIYI-ki. Ngula-jangkaju, kinyirr-ngarninjarla purlajarla nyanungu-parntakuju karntakuju, “Nyampu nyangka!” ²⁰ Kala warlujulpa jankaja kankarlarra-kari yalkiri-kirra. Ngula YAAWIYI-kirlangu marramarra yanu kankarlarra warlu yinyarlaju. Manuwarlu manu nyanungu-parntaru-pala nyangu kankarlarra-kurra yaninjarra-kurra. Ngula-palarla walya-kurralku parntarrinju.

²¹ Junga, marramarra yinyaju yanu, ngula-pala Manuwarlu manu nyanungu-parntaru miyiki-nyangulku nyanunguju YAAWIYI-kirlangu marramarraju. ²² Manuwarla wangkaja nyanungu-parntaku, “Waraa! Nyangurlu marramarra, kapurlu palimilki!”

²³ Manuwa-parntarla wangkaja, “Lawa! YAAWIYI-ri kangu kuyu manu ngurlu kujarlurla purraja warlungka. Wardinyi-jarrijalku-ngalingki kujakuju. Manu kujalparlu nyangu marramarra kankarlarra yaninja-kurra warlungka, YAAWIYI-ri kula-ngalingki warla-pajurnu, lawa. Manu yangka kamparru-wiyi-ngali wangkaja ngaka kapurlu wirriya kurdu nganta mardarni.”

²⁴ Ngaka-pardu-kari, Manuwa-parntarlu wirriya kurdu wita mardarnu, ngula yirdi-manu Jamijini. Ngulalpa wirriya yinya wiri-jarrinja-yanu, YAAWIYI-rli warrawarra-kanjarla pirrjirdi mardarnu. ²⁵ Ngakalku kujalpa Jamijini watilki nyinaja, nyinajalpa ngurrangka yirdingkaju Maana-Taanurla. Nyampuju kulkurrurni kirri-jarrarla Juurarla manu Yijitulurla. Yinya-puru kalarla YAAWIYI-kirlangu Pirlirrrpa yanurnu Jamijini-kirra, manu kalarla kurru-yukaja, ngulangkuju kala nyarrpa-jarrinjaku yimi-ngarrurnu.

14

Jamijini yupukarra-jarrija

¹ Ngaka-pardu-kari, Jamijiniji yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Timina-kurra. Yinyarla-kula karntaju nyangu Pilijiya-wardingkiji. ² Ngula pina-yanu ngurra-kurra, wangkaja-palangu ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku, “Ngajulurna karnta nyangu Pilijiya-wardingi Timinarla, yungurna yupukarra-jarri. Maninjintaju-pala!”

³ Nyanungukupalangu-jarrarlu-pala yalu-manu, “Lawa! Karnta nyampurlaju panu-jarlu ngalipa-nyangu warlalja turnu-warnu-jangka, manu Yijirali-pinkirlangu. Yapa yinya Pilijiya-wardingi-paturlu, kula kalu Kaatuju purami. Nyiyakunparla yupukarra-jarrimi yaliki karntaku yapa-kari-jangkaku?”

Jamijini-palangu wangkaja, “Yuntardi-nyayirni yinyaju. Maninjintaju-pala!”

⁴ Jamijinikipalangu-jarrarlu, kulalpa-pala nyarrparlu manngu-nyangkarla kujalparla warrarda payurnu karnta yinyaku. Yinya-puruju, yapa Pilijiya-wardingkijilpalu-jana wiri nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki. YAAWIYI-rli yungu-jana kulu ngurrju-mantarla yapaku Pilijiya-wardingi-patuku. Kujarlanyarla Jamijinikiji wangkaja yungurla karnta yinyaku payirni.

⁵ Ngula-jangka, Jamijini manu nyanungukupalangu-jarralu yanu Timina-kurra. Kujalu kutu-jarrija, yanurnulu ngurra-kurra kujalpa marnikiji-piya pardija, ngularla ngaya-piya wiri-jarlu jangkardu juurl-pungu Jamijiniki nguurr-karrinja-karra. ⁶ Kala YAAWIYI-kirlangu Pirlirrrparla kapanku kurru-yukaja Jamijinikiji, ngula pirrjirdi-manu. Rdaka-jarrarluju larra-pungu yinyaju ngaya-piya wiri-jarlu kula-nganta narnukutu wita-juku. Jamijinikipalangu-jarrarlu kula-pala kuja-kurra nyangu, manu kula-palangu warnkiri-manu. ⁷ Ngula-jangkaju, Jamijiniji yukajarralku Timina-kurralku. Karnta yinyakurla wangkaja, ngula wardinyi-manulku karntangkuju. Ngula-jangka, pina-yanu ngurra-kurralku.

⁸ Ngaka-pardu-kari, Jamijiniji pina-yanu Timina-kurra yungu karnta-kurlu yupukarra-jarrimilki. Jingijingi-yanu yirdiyi yangka-wana kujarla ngaya-piya wiri-jarlu jangkardu juurl-pungu. Manngu-nyangulpa, “Marda-ka ngaya-piya wiri-jarlu-kurlangu palkaju ngunami-jiki.” Ngula nyangu, ngari nyangu yungkurnu-mipa. Yungkurnu yinyarla munikilpalu nyinaja, manu ngarlu panu-nyayirni. ⁹ Ngulajulpa turla-maninjarla ngarninja-yanu wapanja-karrarlu-juku ngarluju. Ngula nyanungukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra yukajarra, yungu-palangu ngarlu ngarninjaku. Kula-palangu yimi-ngarrurnu kuja ngarlu manu ngaya wiri-jarlu-piya-kurlangu yungkurnurla.

¹⁰ Ngula-jangka, Jamijiniki kirda-nyanu yanu Timina-kurra yungu yurdujorra-mani kaja-nyanu yupukarra-jarrinjaku. Jamijinirlangu yanu, manu kuyu manu miyi purraja kurapaka wiriki. (Nyurru-wiyi yupukarra-jarrinjarla yapangkaju kalalu kurapaka wiri ngarnu.) ¹¹ Ngulalu Pilijiya-wardingi-paturlu nyangu Jamijini kuja-kurra, wangkajalu-jana 30-pala wati-patuku yungulu ngarni Jamijini-kirliki kurapakarla.

¹² Ngarnulpalu mapirrirli. Ngula-jangka, Jamijini-jana wangkaja 30-pala wati-patu yinyaku, “Kapurlipa miyi manu kuyu nyampuju ngarni wirli-pala parraku. Wita yirna-nyarra payirni manyungku ngari. Kajinkijili yalu-mani jungarnirli, kapurna-nyarra yinyi 30-pala jaati manu 30-pala wawarda. ¹³ Kala kulankujulu yalu-mani, ngulajujulu yungka 30-pala wawarda manu 30-pala jaati.”

Wati yinya-patu Pilijiya-wardingi-patulurla wangkaja, “Yuwayi, payika-nganpa manyungku.”

¹⁴ Ngula-jangka, Jamijini-jana wangkaja, “Ngajulurlurna nyangu nyiya mayi yangka kala pirrjirdi-nyayirni nyinaja. Jalanguju ngakurru-nyayirnilki ngarlu-piya. Nyiyarna nyangu?” Marnkurpaku parrakulu jata-nyangu nyarrparlu yungulu yalu-mani Jamijiniji. ¹⁵ Ngula-jangka, parra-karirla, yaninjarlalurla wangkaja karnta yangkaku kujalparla Jamijiniki nyinaja, “Yuwa! Ngari mayinpa-nganpa yajarnu kurapaka-kurraju yungunpa-nganpa jurnta kanyi nyiyarningkijarra? Yulyurliku-yungka kali-puraji yungungku ngarrirni nyiya yinyaju yimi wita. Kulanpa payirni, ngulaju kapurnangku lu nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja warlungka purrami!”

¹⁶ Ngula-jangka, Jamijini-parntaju yaninjarla yulaja kamparru nyanungurla, ngularla wangkaja, “Wiyarra pagajulu! Marda kula kanpaju yulkami! Nyuntulurlunpa-jana yinya 30-pala wati payurnu nyiya kujanpa nyangu, ngari kanpa-jana manyu-pinyi. Kajinpaju yulkami-nyayirni, yimi-ngarrikaju nyiya kujanpa nyangu!”

Jamijinirila wangkaja, “Lawa! Kularna-palangu yimi-ngarrurnu ngajukupalangu-jarrarlangu! Nyiyakulparnangku nyuntu-kuju yimi-ngarrikarla?”

¹⁷ Junga kujaju. Jamijini-parntaju warrarda yulaja kurapaka-puru. Jinyijinyi-manulpa Jamijini yungurla ngarrirni nyiya kuja nyangu. Ngula kurapaka lawa-jarrijalku, ngula-jangkarlu karntangkuju mata-manu yulanjarlu-juku. Ngula yimi-ngarrurnu kuja nyangu gaya-piya wiri-jarlu-kurlangu palka ngarlu-kurlu. Ngula-jangka yaninjarla-jana yimi-ngarrurnu 30-palaku wati-patuku.

¹⁸ Wanta yukanjakungarnti, wati-patu ngurra yinya-ngurlu yaninjarlalurla wangkaja Jamijiniki, “Milya-pinyi karnalu kujanpa nyiya nyangu. Gaya wiri-jarlu-piyanpa nyangu! Ngana kula pirrjirdiji gaya wiri-jarlu-piyaju! Nyiya kula ngakurruju ngarlu-piyaju!”

Jamijinirli-jana yalu-manu, “Mardankulu ngaju-parnta payurnu! Kuja-wangurlunkulu yampiyarla payirninja-wangurlu!”

¹⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-kirlangu Pirlirparla kapanku kurru-yukaja Jamijinikiji, ngula pirrjirdi-jarrija-nyayirni. Yanu ngurra-kari-kirra Yajakalana-kurra. Yinyarla-jana pungu 30-pala wati, manu-jana jurnarra larra-pungu jurnta. Kanjarla-jana yungu Pilijiya-wardingki-patuku. Ngula kulu-nyayirni ngurra yinyaju yampinjarla pina-yanu nyanungukupalangu-kurra. ²⁰ Ngula-jangka, karnta yinyakupalangurlu-palarla yungu nyanunguju karnta wati jinta-karikilki yangka kujalpa Jamijini-kirlirli kurapaka ngarnu.

15

Jamijinirli-nyanurla kunka-manu pina yapa Pilijiya-wardingki-patu

¹ Ngaka-pardu-karilki, yapa yinyarla ngurrangkarlupalu ngurlu warru manu yirn-milki. Ngula Jamijiniji pina-yanu ngurra yangka Timina-kurra karnta yangka nyanjaku. Rampal-manngu-nyangu kula-ngantarla karnta yinyaju nyanunguku-juku kali-nyanu. Payi-manu narnukutu wita yungurla yinyi karntakupalanguku kirda-nyanuku. Yaninjarla wangkajarla nyanungukuju, “Yungurna yukami kaninjarni kalukurla yungurna ngunami ngaju-parnta-kurlu.”

Karntakupalangujurla wangkaja Jamijinikiji, “Lawa, kulalpanpa ngunayarla nyanungu-kurluju. ² Nyuntujunpa kulu yanu ngurra nyampu-ngurluju. Kula-ngantalpanparla nyurunyuru-jarrija ngaju-nyangu yurntalu-nyanukuju! Ngula-jangka-kularnarla yupukarraju yungu wati jinta-kariki kuja ngarnu nyuntu-kurlurlu kurapaka wiringka. Kala wajampa-wangu nyinaya! Nyampu-kula nyanungu-nyangu ngawurrunya-nyaju. Nyampuju yuntardi-jiki yangkakuju kujanpa yampinja-yanu purdangirli. Kapurnangku ngajulurlu yupukarra yinyi!”

³ Kala Jamijini wangkaja-nyanu, “Jalangurluju yapa nyampu Pilijiya-wardingki-patuku karna-jana kululku nyinami! Kajilparna-jana murrumuru-mantarla jalangurlu, kulalpaju nganangku maju-pajikarla!”

⁴ Ngula-jangka, Jamijinirli yaninjarla manu-jana 300-pala witawita maliki-piya. Jirrama-kari jirrama-kari-jana wipinka warurnu pijiji-kirlirli jara-jangka-kurlurlu yingkirninjakungarntirli. ⁵ Ngula-jangka-jana kangu maliki-watiji ngurra yangka-kurra kujalpalu ngurlu-wati yirnmi-jarrija. Ngula-jana rdurlungu pijijiji warlu-kurlurlu yangkaju maliki-patu-kurlangurla wipinka, ngula-kurluju-jana yilyajalku. Parnka-jalkulpalu warru lanilki, manulpalu pijijiji warru rarra-kangu jarra-kurluju. Ngula-jangkarluju pijiji-jangkarluju warlulkulpa rdurl-ngarnu warru. Ngulangkuju ngurluju muku jankaja. Yangka watiya kujalpalu-jana Pilijiya-wardingki-paturlu mardarnu marnikiji-piya-kurlu manu miyi-kari yalipiji-kirli,* ngulajulu jankaja jintawarlayi-jiki.

⁶ Ngula-jangka yapangku Pilijiya-wardingki-paturlulu-nyanu jarnkujarnku payurnu, “Yuwa! Nganangku-ngalpa miyiji jurnta yungkurnu muku?”

Nganangku mayi-jana yimi-ngarrurnu, “Jamijinirli-waja purraja! Nyanungu-kula kapu yupukarra-jarriyarla karnta Timina-wardingki-kirli, kala kirda-nyanurlurla yungu wati-kariki.”

Junga-juku, wiriwiri Pilijiya-wardingki-patulu yanu Timina-kurra, ngulalu-jana karnta manu nyanungu-nyangu kirdana warlungka purraja tarnnga-kurra.

⁷ Jamijinirli purda-nyangu yimi kujalu-jana karnta manu nyanunguku kirda-nyanu pungu, ngula-jana yaninjarla wangkaja wiriwiriki Pilijiya-wardingki-patuku,

* 15:5 olives

“Pungunkulu-jana ngaju-parnta manu ngajuku lamparra. Jardakungarntirliji kapurna-nyarra muku pinyi!” Ngula-jana Jamijinirliji pajurnu muku junma kirrirdi-kirliarli.

⁸ Ngula-jangka, yaninjarla ngunaja pirnkingka kujalpa karrija kankarlu pirlu wiringka yirdingaju Yiitamarla. ⁹ Wiyiki-patu-kari-jangka, panu-jarlu-nyayirni warrmarla Pilijiya-wardingki-patu yanurnulu nguru Juurda-kurra, ngulajulu ngunaja ngurrangka yirdingaju Liiyayirla kulukungarnti. ¹⁰ Wati-patu Juurda-wardingki-paturlulu-jana yaninjarla payurnu, “Niyiakunkulu nyurrulaju yanurnu ngurra-kurra nganimpangnyangu-kurra? Kulukungarnti mayinkili-nganpa jangkardu yanurnu?”

Warrmarla Pilijiya-wardingki-patulu-jana wangkaja, “Lawa, ngarinalurla yanurnu wati yangkaku Jamijiniki. Yapa-jana nganimpangnyangu muku pungu. Jalangurluju nyanungulku karnalu pinyi!”

¹¹ Ngula-jangka, 3,000-pala watili Juurda-wardingki yanu pirnki yangka-kurra kujalpa Jamijini nyinaja. Rdpinjarlalu palka-manu pirlingka kankarlu Yiitamarla, ngulalurla wangkaja, “Nyiya-jangkanpa-jana pungu yinyaju Pilijiya-wardingki-patu? Yinyarraju ngalipa-nyangu wiriwiri. Jalangujulu yanurnu ngalipa-nyangu ngurra-kurralku, manu kapulu-ngalpa muku pinyi!”

Jamijinirli-jana yalu-manu, “Ngajuku-wiyijili jangkardu yanurnu kamparruju. Ngula-jangkarlunya yungurnajurla ngajulurluju kunka-mani pina.”

¹² Ngula-jangka, wati Juurda-wardingkilirla wangkaja nyanungukuju, “Yuwayi. Jalangurluju karnangkulu warinjarla kanyi warrmarla Pilijiya-wardingki-kirra.”

Jamijini-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kularna-nyarra warla-pajirni kujakujaku. Kala ngarrika-wiyijili yangka kulankujulu ngaju murrumurru-mani.”

¹³ Wangkajalurla, “Lawa, kularnangkulu pinyi. Ngari kapurnangkulu warirni-mipa yungurnangkulu pina-kanyi yinyarra-kurra.” Ngula-jangkalu-palangu manu ngalyipi-piya pirrjirdi-jarra jirrama, ngulalu Jamijini-kirlangu rdaka-jarra warurnu. Ngula-jangkalurla nguru-yirrarnu pirnki Yiitama-ngurluju. ¹⁴ Pinalu kangurnu ngurra yangka-kurra Liiyayi-kirra, ngulalu warrmarla Pilijiya-wardingki-paturlu Jamijini nyangu warininja-warnu. Kilji-nyayirnilil purlaja, ngulalurla parnkaja. Ngula-jangka, YAAWIYI-kirlangu Pirlirrpalla kurru-yukaja kapanku Jamijinikiji, ngula pirrjirdi-manu. Jamijinirli-palangu ngalyipi-piya yinya-jarra turl-pungu pipa-piya. ¹⁵ Warru nyangu, ngula nyangu tangkiyi-kirlangu yungkurnu lirra-jangka walyangka ngunanja-kurra. Palka-kurlu-jukulpa ngunaja yilara-kurlu-juku. Maninjarla ngula-kurlurlujulpa-jana kapankapankurlu pakarnu warrmarla-patuju, ngulaju-jana 1,000-pala wati muku pakarnu tarnnga-kurra. ¹⁶ Ngula-jangka, yunpurnulkulpa kujarlu, “Ngajulurlurna-jana 1,000-pala wati pakarnu tangkiyi-kirlangu yungkurnu-kurlurlu! Pakarnulpurna-jana nyurnu-kurra tarnnga-kurra!” Kuja-kulalpa yunpurnu. ¹⁷ Ngula-jangka, Jamijinirli yungkurnu lirra-jangka yinyaju kujurnu yinyarla-juku. Ngula ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Raamaaja-Layu’.

¹⁸ Jamijinijilpa purraku-nyayirnilki nyinaja, ngularla YAAWIYI-ki wangkaja, “Nyuntulurlunpaju pirrjirdi-manu warrmarla nyampu Pilijiya-wardingki-patu pinjaku. Kala kajikarna jalanguju palimilki ngapa-wangu. Kajilparna paliyarla nyampurla, yapangku Pilijiya-wardingki-paturlu kajikalu yaninjarla palka ngaju-nyangu kanyi. Kula kalu nyuntu-nyangu kuruwarri purami.” ¹⁹ Yuwayi, Jamijinijilpa mataluku manu purraku-nyayirni nyinaja. Ngula Kaaturluju rdilypirr-yungu pirlingakaju, ngula-ngurlu ngapa panu-nyayirni yarnkaja. Kuja Jamijinirli ngarnu, ngula pina pirrjirdi-jarrija. Ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Yinkayuri’. Jalangu ngurra yinyaju-ka palka-juku karrimi kutu yangka ngurra-kari Liiyayiki.

²⁰ Ngula-jangka, Jamijinilpa-jana wiri-jarlu ngarlinkpa nyinaja Yijirali-pinki yapaku 20-pala yulyurrukuku. Kala yapa Pilijiya-wardingki, wiri-jukulpalu-jana nyinaja-yijala nyanungurrakaju, manu kalalu-jana warrarda murrumurru-manu.

16

¹ Ngaka-pardu-kari, Jamijinilpa nyinaja kiringka yirdingaju Kaajarla. Kujalpa nyinaja yinyarla nyanungu, ngula nyangu karnta kujalpa wati panu-kurlu warru ngunaja talakupurda. Nyanunguju yanu karnta-kurlangu ngurra-kurra, ngula-pala ngunaja wungulku mungangkaju. ² Warrukirdikirdi kiringka yinyarlaju karrijalpa pinji wiri-jarlu kirrirdimpayi ngulaju yarturlu-kurlu pirlu lalyapa-kurlu. Ngulangakaju karrijalpa-pala jirrama tuwa-jarra lakarn-maninja-kurlanguju. Ngula-jarrarluju tuwa-jarrarlu, jarnku-mardarnulpalu-jana ruumu-jarra, jinta jungarni-purdanji, jinta jampupurdanji. Yapangku Kaaja-wardingki-paturlulu milya-pungu Jamijiniji kujalpa karnta

yinya-kurlu ngunaja, ngulalu-nyanu wangkaja, “Pinyirilpa Jamijini kaji wanta kankarlu-jarrimirni!” Ngulalu kiirti-kirra yanu, ngulajulpalu yaninjarla ruumu-jarrarla nyinaja. Pardarnulpalurla Jamijiniki kaji kirri yinya-ngurlu wilypi-pardimi.

³ Kala Jamijini yakarra-pardija kulkurru-kari, ngula kiirti-kirra yanu. Tuwa-jarrajulpa-pala lakarn-pinja-wangu karrija, ngulangka yangka ngana kulalpa wilypi-pardiyarla. Ngula-kurraju Jamijini yanurnu, yarrnkaja-palangu tuwa-jarrakuju, ngulaju-palangu rdakangku-juku lakarn-maninjarla rdungkurr-pungu. Manu ngula-jangkaju nyanungu-nyangurla jimantarla-palangu jarna-yirrarnu. Ngula-jangkaju tuwa-jarra-kurluju yanu wurnturu-nyayirni Yipurana-kurra. Yinyarla-kula yanu pirli-kirra kankarlarra, ngulangkanya-palangu tuwa-jarraju yirrarnu walya-kurralku wanapi-jiki tirnngi-yirrarninja-warnu-juku.

Karntangu yirdingki Tilayilarlu yulyurllu-yungu Jamijiniji

⁴ Ngaka-pardu-kari, Jamijinirla waninja nyinaja karnta jinta-kariki yirdikiji Tilay-ilakulku kujalpa nyinaja ngurrangka Jurikirla wararra-jarra-wana kulkurru-jarra. ⁵ Ngula-jangka, wiriwiri yangka Pilijiya-wardingki-patulurla yaninjarla wangkaja Tilay-ilaku, “Yulyurllu-yungka Jamijini ngula-jangkarkuju yungungku yimi-ngarrimilki nyiyarlu kuja-ka nyanunguju pirrjirdi-mani. Yungurnalu milya-pinyi nyiyarlu kuja-ka nyanungu rampaku-mani. Kajingki yimi-ngarrirni, kapurnangkulu yinyi 1100-pala tala.

⁶ Ngaka Jamijiniji pina-yanurnu Tilayila-kurlangu ngurra-kurra, ngula payurnu Jamijiniji, “Jamijini, nyiyarlu gangku pirrjirdi-mani nyuntuju? Nyiya-kurlurlu kajikangkulu yapangkulu warirni wuruly-parnkanja-kujakuju? Yimi-ngarrikaju wiyarrpaku!”

⁷ Jamijinirli yalu-manu nyanungu, “Kajilpa nganangku-puka wirliki-pala ngalyipi-piya ngurrju-mantarla puluku-kurlangu pulyku-jangka linji-wangu-jangka manya-juku, ngula-jangka kajilpalulu wayikarla yinya wirliki-pala ngalyipi-piya-kurlurlu, ngulaju kulalparna nyarrparlu rdilyki-pungkarla wuruly-parnkanjakungantirli. Kajikarna rampaku-jarrimi yapa ngalya-kari-piya.” Ngula-jana Tilayilarlu yaninjarla yimi-ngarrurnu wiriwiriki.

⁸⁻⁹ Ngula-jangka, yinyarlu wiriwirli Pilijiya-wardingki-paturlulu-jana ngurrju-manu wirliki-pala ngalyipi-piya puluku-kurlangu pulyku-jangka linji-wangu-jangka, ngulalurla yungu Tilayilaku. Ngulalu-jana ngalya-kari warrmarla yilyaja Tilayila-kurlangu ngurra-kurra yungulu wuruly-nyina ruumungka kujalpa-pala Jamijini manu Tilayila nyinaja, kajika-jana Jamijinirli nyanyi. Pardarnulpalurla yungulu puuly-mardarni kaji rampaku-jarrimi. Ngula-jangka, Tilayilarlu-jana manu yinyaju wirliki-pala ngalyipi-piya, ngula Jamijiniji warurnu. Ngula-jangkaju, kilji-nyayirnila purlaja, “Jamijini! Warrmarla Pilijiya-wardingki-patungku jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku!”

Jamijinijilpa ngunaja-juku ngalyipi-piya-kurluju warirninja-warnuju. Ngula-warnurluju ngari-jana kapankurlu rdilyki-pungu ngulaju ngalyipi-piyaju kula-nganta-jana warlungku yungkurnu. Warrmarla yinya-patujulu wurulya parnkaja, manu wiriwirli kulalpalu milya-pungu nyiyarlu kujalpa nyanungu pirrjirdi-manu.

¹⁰ Ngula-jangka, Tilayilarla wangkaja Jamijiniki, “Warlkanpaju manyu-pinjarla wangkaja! Yimi-ngarrikaju yarujurlu! Nyiya-kurlurlurnangu warirni wuruly-parnkanja-kujakuju?”

¹¹⁻¹² Jamijinirli yalu-manu Tilayilaju, “Rupu jalangu-warnu-patu-jana manta, kula nyurru-warnu. Kajilpaju nganangu warikarla ngalyipi-piya jalangu-warnu-kurlurlu, ngulaju kajikarna rampaku-jarrimi yapa ngalya-kari-piya.” Ngula-jangka, parra-karirlalku Tilayilarlu-jana yaninjarla manunjunu jalangu-warnu-patu ngalyipi-piya-patuju, ngula-jana pina-kangurnu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra kujalparla Jamijini pardarnu. Warrmarla-patujulpalu ruumu yalumpurla-juku wuruly-karrija Tilayila-kurlangurla-juku. Kujalpa Jamijini jarda-jarrija, ngula Tilayilarlu rdaka-jarra warurnu ngalyipi-piya-kurlurlu. Kula nganangku yapangku nyiya warurnu ngalyipi-piya-patu-kurlurlu yinya-patu-kurlurlu. Warirninja-warnu, Tilayilarla kilji-nyayirni purlaja, “Jamijini! Warrmarlangku jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku!” Ngari-jana yangka-patuju ngalyipi-piya-patu Jamijinirliji turl-pungu jirirdi-piya.

¹³ Ngula-jangka, Tilayilarla wangkaja, “Warlkanpaju ngarrirni! Yimi-ngarrikaju junganku! Nyiya-kurlurlurnangu warirni parnkanja-kujakuju?”

Jamijinirli yalu-manu, “Nyangkaju jurru. Wirliki-pala pijipiji-manurnaju. Nyanyi kanpa nyampu wirinkirri-piya wiri-jarlu, ngula-kurraju pijipiji maninja-warnu nyampu warika. Kajinpa kuja-jarrimi, ngulaju kapurna rampaku-jarrimi ngalya-kari-piya.”

¹⁴ Junga-juku, parra-karirlalku, ngulalpa Jamijini jarda-juku ngunaja, Tilayilarlu, jarda-kurra-juku nyanungu-nyangu-kurlurlu pijipiji-kirirliji warurnu wirinkirri wiri-jarlu-piya-kurra. Ngularla purlajalku kilji, “Jamijini! Warrmarlangku jangkardu

yanurnu nyuntuku!” Kapanku yakarra-pardija Jamijiniji, ngulangkuju-nyanu jurruju wilypi-manu ngula Tilayilarlu warurnu wirinkirri-piya-kurra.

¹⁵ Ngula-jangka, Tilayilarla wangkaja, “Nyuntu kanpaju wangkami yulkami nganta kanpaju. Kala lawa! Marnkurrapakunpaju yimirr-yungu! Kulanpaju wangkaja nyiyarlu kuja kangku pirrjirdi-mani.” ¹⁶ Ngula-jangka, parra-kari parra-kari kala Tilayilarluju warrarda payurnu Jamijiniji. Ngula-jangkaju, marlajalkurla mata-jarrijalku. Jamijiniji mata-maninjarla muntu-nyanu payirninja wita-wangurlu. ¹⁷ Ngula-jangka, Jamijinirila jungalku wangkaja, “Ngularna ngajulu palka-jarrija, Kaatu-mipakulparnarla warrki-jarrija. Kujarlaju, kulaju nganangu jurruju pajurnu, kajikarna rampaku-jarrimi ngalya-kari-piya.”

¹⁸ Tilayilarlu milya-pungu kujarla Jamijini jungalku wangkaja. Ngula yapa jinta-kari yilyaja maninjaku yapa wiriwiri Pilijiya-wardingki-patu. Wangkaja-jana, “Yantarnili ngaju-nyangu ngurra-kurra jinta-karikilki. Jamijiniji jungalku wangkajaju, manu karna milya-pinyi nyiya-jangka kapu rampaku-jarrimi.” Ngula-jangka, wiriwiri yinya-patulu yanu Tilayila-kurlangu ngurra-kurra, ngulalurla tala kangurnu kujalpalurla jangkupungu. ¹⁹⁻²⁰ Kujalpalu yangka wiriwiri yanurnu-juku marda kulkurru, ngula-puruju Tilayilarla wangka Jamijinikiji yungu ngunami jurru-purdanji nyanungu-nyangu-kurra wanarri-kirra rdirrpa-kurra. Ngulalu wati yinya-patu yukajarra, rdakardaka-jana wangkaja yungulu karrimi-juku. Ngula Jamijini-kirlangu wakurlu pajurnu. Ngula jupu-karrija wakurlu pajirninjaku, Jamijiniji rampaku-jarrija-nyayirni. Ngula Tilayilarlu warurnu, ngularla yarda purlaja, “Jamijini! Warrmarlangkulu jangkardu yanurnu!” Jamijiniji yakarra-pardija, manu-nyanu manngu-nyangu, “Kapurnaju jurnta larra-pinyi yangka kamparru-piya.” Kala lawa! Kulalpa milya-pungu kuja YAAWIYI-ri yampija pirrjirdi-maninja-wangurlu. ²¹ Ngula-jangka, wati-paturlulu puuly-mardarnu Jamijini. Ngulalu pampa-karda milpaju panturnu. Ngula-jangkaju, nguru-yirrarnurlu Jamijinikiji, ngulalu rdakungkalku yirrarnu kirri Kaajarla. Warurnulu jayini-kirrirli watiyarla pirli wiri-kirliarla yarturlu-kurlurla warru ruu-kanjaku. Ngula-jangka kalalu jinyinjani-manu ngurlu puyu-pinjaku pirli yinya-kurlurluju. ²² Kala kulalu wakurluju yarda pajurnu. Ngulalpa pulya-juku pina-pardinja-yanu.

²³ Ngaka-pardu-kari, wiriwiri Pilijiya-wardingki-patulu jinta-jarrija kurapaka wiriki. Pungulu-jana panu-nyayirni puluku manu jiyipi purranjaku yungulurla purrami nyanungurra-nyangu jukurrapakujuku yirdikiji Takanaku. Wangkajalu-nyanu, “Jamijinirli kala-ngalpa warrarda pakarna yangka ngalipaju, kala ngalipa-nyangu jukurraparu jujungku Takanarlu-ngalpa pirrjirdi-manu nyanungukuju puuly-mardarninjakuju.”

²⁴⁻²⁵ Yapaju ngarilpalu manyu-karrija kurapakarla wardinyi-nyayirni. Ngula ngana mayi purlaja, “Yuwa! Jamijinili kangkarni rdaku-jangka yungurlipa manyu-pinyi mayangku!” Ngulalu-jana wiriwirirli ngalya-kari warrmarla yilyaja Jamijini maninjaku. Ngulalu kangurnu, yapangkulu muku nyangu, ngulalurla rdirri-yungu pulka-pinjaku Takanaku. Purlajalpalu kujanya, “Jamijinirli-ngalpa ngurlu manu watiya mangarri-kirlangu jurnta purraja, manu-jana yapa panu ngalipa-nyangu pungu. Kala-ngalpa kulu-jarrija warrarda. Kala Takanarlu-ngalpa pirrjirdi-manu puuly-mardarninjakuju.” Manyu-pungulpalu Jamijiniji kujarlu-juku. Ngulalurla wangkaja kulkurru-jarra karrinjaku pirli kirrirdi-jarrarlaku kujalpa-pala juka-karrija yali-jarra pirli-jarraju, yangka kujalpa-pala yuwarli ngula-jarrarlaju jirri-mardarnu kankarlarni wantinja-kujaku. ²⁶ Wirriya witangkurla nguru-yirrarnu Jamijinikiji pirli-jarra-kurra kirrirdi-jarra-kurraju, ngularla Jamijiniji wangkaja, “Ngajujurna mataluku. Karrinja-yirrakaju pirli kirrirdi-jarrarla kulkurru-jarra yungurna yulu-nguna.” ²⁷ Yapangkujulpalu ngarnu-juku miyiji kurapakaju. Panu-nyayirnilpalu yapaju nyinaja kaninjarni yuwarli maralypirlaju Takana-kurlangurla. Manu 3,000-pala yapalpalu karrija kankarlarniji yuwarlirra. Ngulangkulpalu kaninjara-kari nyangu Jamijiniji, manulpalu mayirriyirri-manu-juku.

²⁸ Ngula-puruju, Jamijinirila wangkaja YAAWIYI-ki, “Kaatu, kulaju ngajuju wajawajamanta Pilijiya-wardingki-paturlujulu milpaju panturnu. Kala pirrjirdi-manta yardaju yungurnajurla pina-kunka-mani!” ²⁹ Jamijinijilpa ngulangka-juku karrija kulkurru-jarra pirli kirrirdi-jarrarla kujalpa-pala kankarlarniji jirri-mardarnu yuwarli. Ngula-jarrajupalangu warru marnpurnu rdakangku jungarni-purdanji manu rdakangku jampupurdanji. ³⁰ Ngula-jangka, purlajarla YAAWIYI-ki, “Yungurna palimi nyampurla-juku Pilijiya-wardingki-patu-kurlu!” Ngula kilji-nyayirnilri yurnturnu pirli-jarraju, ngula-jana yapakaju yaarl-wantija kankarlumparra Jamijini-kawarliki. Kula-jana kua-piya panu-jarlu nyurru-wiyi yapa pungu Pilijiya-wardingki, lawa.

³¹ Ngula-jangka, Jamijinikipurdangka-patu manu nyanungu-nyangu warlalja yanurnulu Kaaja-kurra kujalu palka nyanungu-nyangu Jamijini-kirlangu nyurnulku man-injunurnu. Ngulajulu palkaju Jamijini-kirlangu kangu pina nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra kujalpa Jamijini nyinaja. Milyingka yirrarnulu pirnkingka yangkangkajuku kujalu nyanunguku kirda-nyanu milyingka yirrarnu kamparru-wiyi. Ngurra yinyaju kulkurru-jarra Juuraku manu Yijituluku.

Yimi nyampuju walku-jarrimi-ka Jamijini-kirli. Nyanungujulpa-jana wiri-jarlu ngarlkinpa nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki 20-pala yulyurpuku...

Ruth Ruurtu-kurlu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju yimi karnta-kurlu yirdi-kirliji Ruurtu-kurlu kujalpa nyinaja nyurru-wiyi. Ruurtujulpa nyinaja Juwu-wangu ngurrararlaju yirdingkaju Muwaparla. Ruurtu-kurlangu kanajarda-nyanu Juwu nyinajalpa yirdiji Nayumi. Ngulaju nyinajalpa yirdingka kirringkaju Pijilimiria nguru-karirla Yijiralirla. Ngurungka yalirla Yijiralirla, ngulajulpa karrija mangarri-wangu, kulalpa ngapaju wantija. Kujarlanyalu yarnka-jarra Nayumi manu nyanungu-parnta manu kaja-nyanu-jarra Muwapa-kurra yungulu parlu-pinyi mangarri ngulangaku. Kaja-nyanu-jarrarlaju Nayumi-kirlangurluju parlu-pungulu-palangu karnta-jarralku. Jinta-karirla yupukarra-jarrija Ruurtuku, jinta-karirla yupukarra-jarrija Yurpaku. Ngula-jangkaju ngaka-karilki, Nayumiji kali-puka-jarrijalku, manu ngati-puka-jarrija jirramaku-juku nyanungu-nyangukuju kaja-nyanu-jarrakuju.

Ngula-jangkaju, Nayumirliji yuljurnu yungu pina-yani wurnalku Pijilimi-kirraju. Ngula-palangu payurnu Ruurtu manu Yurrrpa yungu-pala nyinami Muwaparla-juku. Ngularla Ruurtuju wangkaja, “Ngajurlangu yungurna yani nyuntu-kurlu.” Junga-juku, kanajardurlangu-pala pina-nyanu Pijilimi-kirraluku. Yalirlaju, yupukarra-jarrijarla jarlu-parduku yirdikiji Puwajaku Ruurtuju. Ngulaju Ruurtukuju palka-jarrijarla wita wirriyapardu yirdiji Yuputu. Yuputu kuja wiri-jarrijalku manu ngarrka-jarrijalku, ngulakujurla palka-jarrija ngalapi-nyanuju yirdi Jiiji. Ngulaju Jiijikijirla palka-jarrija ngalapi-nyanuju yirdi Tapiti. Kuja Tapiti wiri-jarrija, ngulaju kingilkilpa-jana wirilki nyinaja Yijirali-wardingki-patukuju. Kujarlanya nyampuju yimi ngurrju-nyayirni Juwu-patukuju-jana.

Yimi Karnta-kurlu Muwapu-wardingki-kirli

¹⁻² Nyurru-wiyi, Kingi Tapitilpa wiri nyinaja Yijiralirla. Ngula-wangurla-wiyi, yalirla ngurungka, ngulajulparla miyikiji lawa karrija yulyurru-patuku. Wati yirdi Limilikirli yampinja-yanu kirri Pijilimi Jurdiyarla, ngula yanu ngurrara-kari-kirra Muwapu-kurra. Kangu-jana nyanungu-parnta manu kaja-nyanu-jarra. Nyanungu-parnta yirdiji Nayumi, manu kaja-nyanu-jarrajaju yirdi-jarrajaju ngulaju Malana manu Kilana. Nyampurraju yapa Yiparata-wardingki-patu yangka Pijilimi-wana. Yanulu Muwapu-kurra yinya-patuju, manupalu nyinaja yinyarlalku-juku.

³ Ngakalku Nayumi-parnta Limiliki palijalku. Ngulalpa Nayumi-mipa nyinaja kaja-nyanu-jarra-kurlu. ⁴ Nyampu-jarrarlaju kaja-nyanu-jarra-pala yupukarra-jarrija Muwapu-wardingki karnta-jarra-kurlu. Yirdi karnta-kari-kirlangu Yurrrpa, manu jinta-karriji Ruurtu. Nayumiji nyinaja kaja-nyanu-jarra-kurluju Muwapurla karlarla-palaku yulyurru-paku. ⁵ Ngula-jangka, Malana manu Kilana-jarralku-pala palija. Nayumijilpa nyinaja kali-nyanu-wangu manu kaja-nyanu-jarra-wangulku.

⁶ Ngulalpa Nayumi nyinaja Muwapurla, purda-nyangu kujalpa-jana YAAWIYI Kaaturlu warrawarra-kangu nyanungu-nyangu yapa ngurungka Juurdarla. Yungulpa-jana miyi. Ngulalpa Nayumi yampinjakungarntilki nyinaja Muwapukuju yungu pina-yani nyanungu-nyangu ngurra-kurra. Kanajardu-nyanu-jarrarlangu-pala nyinaja yampinjakungarnti nyanungu-kurlu. ⁷ Junga-juku, yampinja-yanulu yangkaju ngurra kujalpalu nyinaja. Ngulalu wurna rdirri-yungu Juurda-kurra-pinangu. ⁸ Nayumi-palangu wangkaja kanajardu-nyanu-jarraku, “Yanta-pala pina nyuntu-jarraku ngati-nyanu-jarra-kurlangu-kurra yuwarli-jarra-kurra. Ngampangampa-nyayirnilpanpaju-pala nyinaja ngajuku manu ngaju-nyangu kaja-jarraku kujarna ngati-puka-jarrija. Yungungkupala YAAWIYI nyinami ngampangampa-yijala. ⁹ YAAWIYI-rli yungungkupala kali-nyanu-kari yinyi.”

Ngula-jangka, Nayumirli-palangu nyunjurnu karnta-jarra, manulu kilji-nyayirni yulaja. ¹⁰ Kanajardu-nyanu-jarra-palarla wangkaja, “Lawa, yani karlijarra nyuntu-kurlu yungurnalu-nyarra jirrnnganja nyina nyuntuku manu nyuntu-nyangu yapaku.”

¹¹ Nayumi-palangu wangkaja, “Ngaju-nyangu kanajardu-jarra, yanta-pala pina nyuntu-jarra-nyangu ngurra-kurra. Nyiyakulkunpala ngaju-wanaju yanirni? Nyarrparlu kulalparna kaja-nyanu-karriji mardakarla yungunpala yupukarra-jarri pina nyanungu-jarra-kurluju, lawa. ¹² Yanta-pala pina ngurra-kurra. Kulalparna muturnalku yupukarra-jarrijarla pina, lawa. Manu kajilparna kali-nyanu mardakarla jinta-kari jalangu mungangka, manu kajilparna yarda mardakarla kaja-nyanu-patu-kari, kala nyiyaku? Kulalparlipa yangka-piya-juku nyinakarla, lawa. ¹³ Kajikankulu-jana

mayi pardarni kurdu-jarraku murnma kaji-pala wiri-jarrimi wati-kirralku? Kuja-piya-wangu-pala nyinaya! Kajilpanpajupala jirrnganja nyinayarla ngajuku yaninja-wangu, ngulaju kajikanpala mulurrrpa-nyayirni nyinami ngaju-piya. YAAWIYI kaju jangkardu nyina ngajukuju!”

¹⁴ Karnta-patulu-nyanu yarda yulaja, ngula Yurrrpangku Nayumiji nyunjurnu jakuru-pinjakungartirli. Kala Ruurtujulpa ngampurrrpa-wangu-juku nyinaja Nayumiki yampinjaku.

¹⁵ Nayumi wangkajarla, “Nyangka, nyuntukupurdangka pina-ka yani nyanungu-nyangu yapa-kurra, manu nyanungu-nyangu nguru juju-kari-kirra kuja kalu mardarni. Yanta pina nyanungu-kurlu.”

¹⁶ Ngula Ruurtulkurla wangkaja, “Kulaju ngajuku wangkaya yungurnangku nyuntu yampi! Kulaju ngajuku wangkaya nganta yungurnangku puranja-wangu nyina! Kajinpa nyarrpara-puka yani, ngaju kapurna yani nyuntu-wana. Ngurrangka nyarrpararla kajinpa nyina, ngaju kapurna nyina-yijala nyuntu-kurlu. Nyuntu-nyangu yapaju kapulu nyina ngaju-nyangurlangu. Nyuntu-nyangu kapu nyina Kaatuju ngaju-nyangurlangu.

¹⁷ Manu kajinpa nyarrpararla-puka palimi, ngaju kapurna palimi-yijala yalumpurlajuku. Yinyarla-yijala kapujulu milyingka yirrarni. Payirni karna YAAWIYI yungulpaju murrumuru-mantarla kajilparna jaru nyampu rdilyki-pungkarla kuja karnangku milpa ngarrirni jalangurlu. Ngaka kajirna palimi, ngula-jangka-mipanya kapurnangku yampimi.”

¹⁸ Nayumirliji milya-pungu Ruurtuju ngampurrrpa yaninjaku nyanungu-wanaku. Ngula Nayumiji wiljiwilji-jarrinja-wangu wurdungu-jarrija.

¹⁹ Ngula-jangkaju, Nayumi manu Ruurtu-pala yanurnu Pijilimi-kirra. Kuja-pala karnta-jarra yukajarra Pijilimi-kirra, karntakarnta yali-wardingki-patulu-nyanu wangkaja, “Wiyarrpa! Nyiya-jangka Nayumiji yanurnu mularrpa?”

²⁰ Nayumi-jana yapakuju wangkaja, “Kulajulu Nayumi yirdi-manta. Marajulu yirdi-manta. Kaaturlu PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU-rluju ngajuju mularrpa-manu.

²¹ Kujarna nyampu nguru yampija nyurru-wiyi, nyiyarningkijarralparna mardarnu. Kala jalangu YAAWIYI-rliji kangurnu pina ngurra-kurra marlajarra. Kala nyiyaku kankujulu Nayumiji yirdi-mani? YAAWIYI-ji jangkardu jikajika-jarrija ngajukuju. Kaaturlu yangka PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU-rlu yartarnarri wiri-kirlirliji ngajuju maju-kurraju yirrarnu.”

²² Junga-juku, Nayumi manu nyanunguku kanajardu-nyanu Ruurtu yangka karnta Muwapu-wardingki-pala pina-yanurnu Muwapu-ngurlu. Yanurnu-pala Pijilimi-kirra kujalpalu ngurlu* pajirninjarla manu-puru.

2

Ruurturlu nganjirni nyangu Puwaja

¹ Watilpa nyinaja nyiyarningkijarra-kurlu Pijilimirla yirdiji Puwaja. Puwajajulpa nyinaja Nayumi-kirlangu warlalja Limiliki-kirlangu-jangka.

² Parra jintangkarla wangkaja Ruurtu Nayumiki, “Yilyayaju yangka-kurra kuja-ka ngurlu pardimi. Marda kajikaju jintarlangurlu marda mari-jarrimi yungurna ngurlu maninja-yani purdangirli-wanarlu.”

Nayumirla wangkaja, “Yanta, ngaju-nyangu kanajardu.”

³ Junga-juku, Ruurtuju yanu yangka-kurra kujalpa miyi pardija. Puraja-jana warrkini-patu kujalpalu miyi ngurlu pajurnu. Warrulpa manu ngurlu ngalya-kari kujalu yampija. Ngarilparla nguru yinyaju karrija Puwajaku. Nyanungujulparla nyinaja warlalja Limiliki-kirlangu-jangka.

⁴ Ngula Puwaja yanurnu Pijilimi-jangka, wangkaja-jana warrkini-patuku, “YAAWIYI-ka nyina nyurrurla-kurlu!”

Ngulalu warrkini-watirli yalu-manulku, “YAAWIYI-rlu yungungku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi!”

⁵ Ngula-jangka, Puwajarla wangkaja warrkini nyanungu-nyanguku kujalpa-jana wiri nyinaja warrkini-patu-kariki, payurnu, “Ngana-kurlangu yinyaju karnta?”

⁶ Warrkinirli yalu-manu, “Karnta yinyaju Muwapu-wardingki kuja yanurnu Nayumikirli Muwapu-jangka. ⁷ Nyanunguju wangkaja ngajuku, ‘Waraa! Yungurna-jana warrkini-wati purami, manu yungurna-jana ngalya-kari ngurlu marlaja mani walyangka kajili yampinja-yani.’ Yaninjarlalpa nyinaja nyampurla-juku. Mungalyurru-ngurlu parra jingijingi warrki-jarrinja-yanu purdangirli-wana, kala ngari witaku nyinaja mata warrki-jarrinja-wangu.”

* 1:22 barley

⁸ Ngula-jangka, Puwajarla yaninjarla wangkaja Ruurtuku, “Purda-nyangkaju, karnta-pardu! Nyinaya nyampurla-juku, manu ngurlu-nyanu manta. Kula yanta yapa jinta-kari-kirlangu-kurra kuja-ka ngurlu pardimi-kirra. Puraya-juku-jana ngaju-nyangu warrkini-patu karntakarnta. ⁹ Nyangka-jana kajili nyarrpara-kurra yani ngurlu turnu-maninjaku. Ngula-jangka puraya-jana. Kurnta-ngarrurnurna-jana wati-patuju nyuntu-kujakuju. Kajjina purraku-jarrimi, ngulaju nganja kutu ngapa. Manta ngapa kuja kalu kartaku-kurra winjirni warrkini-paturu.”

¹⁰ Ngula Ruurtu parntarrija kaninjarra-kari walya-kurra, wangkajarla Puwajaku, “Ngajujurna yapa-kari ngurra-kari-wardingki. Nyiya-jangkanpaju ngurrju nyinaja?”

¹¹ Puwajarlu yalu-manu, “Milya-pinyi karna kujanparla ngurrju nyinaja kanajardu-purajiki Nayumiki. Ngurrjunparla nyinaja kuja kali-puka-jarrija. Yampinjarlanpa-jana jurnta yanu nyuntuku kirdanaku manu ngati-nyanuku manu ngurraraku. Yanurnunpa nyampu-kurra nguru-kurra, kula kanpa-jana yapa milya-pinyi nyampurla. ¹² YA AWIYI-ri kapungkurla pulka-pinyi. Kapungku tarngangu-juku mardarni YA AWIYI-riji yangka Kaaturlu Yijirali-wardingkirli. Nyuntunparla yanurnu jurllu wita-piya yungku warrawarra-kanyi.”

¹³ Ngula-jangka, Ruurtujurla wangkaja, “Nyuntuunpa ngurrju-nyayirni. Wangkajanpaju ngurrju. Wajampalparna kamparruju nyinaja. Kularnangu warrkini nyuntukuju. Kala nyuntulurlunpaju kutu wardinyi-manu-nyayirni.”

¹⁴ Mangarri kujalpalu karlarla ngarnu, Puwajarla wangkaja Ruurtuku, “Yantarni nyampu-kurra! Nganja nganimpa-nyangu mangarri. Mpa! Julyurl-yirraa mangarri nyampurla pamangka.” Junga-juku, Ruurtujulpa nyinaja warrkini-wati-kirli. Puwajarlurla yungu Ruurtuku ngurlu warlu warlu-jangka yirnm. Ruurturlu pirda-karda ngarnu, mangarrijilpa panu-juku ngunaja. ¹⁵ Ruurtuju yakarra-pardinjarla yanu pina warrki-kirraluku. Ngula Puwaja-jana wangkaja nyanungu-nyanguku warrkini-watiki, “Yampiyalu yungu mani kutu ngalya-kari ngurlu yurturlu-kari yurturlu-karirla. Kulalu ngarrika yaninjaku. ¹⁶ Kijikalurla ngurlu ngalya-kari walya-kurra yungu-nyanu turnu-mani, manu kulalu warla-pajika kuja-kujakuju.”

¹⁷ Junga-juku, Ruurturlujulpa ngurluju manu wuraji-kardarlu. Ngula-jana ngurluju ngalya-kari kipirninjarla manu. Mardarnulpa ngurluju yakuju wiri-jarlurla. ¹⁸ Ruurturlu kangu ngurlu ngurra-kurralku. Ngula kanajardu-nyanurlu nyangu kuja ngurlu panu manu. Ruurturlurla yungu miyi ngalya-kari kujalu puta ngarnu karlarla-jangka.

¹⁹ Nayumirli payurnu, “Nyarrpararlanpa nyampuju ngurlu turnu-manu muku jalan-gurluju? Nyarrpararlanpa warrki-jarrija? Yinya wati kujangu nyuntuku ngurrju nyinaja, ngulaku karnarlajinta Kaatuku wangka yungurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

Ruurturlu yimi-ngarrurnu nyanungukuju wati yaliki kujalpa walya mardarnu miyi panu-kurlu, wangkajarla, “Wati-kirli kujarna jalangu warrki-jarrija yirdiji Puwaja.”

²⁰ Nayumirla wangkaja nyanunguku kanajardu-nyanuku, “YA AWIYI-ki yungurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni Puwajaju! YA AWIYI kajana yapakuju ngurrju-juku nyina yimiri wankaruku manu nyurnuku!” Ngula-jangka, Nayumirla wangkaja Ruurtuku, “Puwajaju ngalipa-nyangu warlaljayirri. Kapu-ngalingki warrawarra-kanyi.”

²¹ Ngula-jangka, Ruurturla wangkaja, “Puwajaju wangkaja yungurna nganta warrki-jarrimi-jiki, wangkaja kutu-juku nganta yungurna-jana wapami warrkini-patu karntakarntakuju kajili ngurlu maninjaku lawa-jarrimi.”

²² Ngula-jangka, Nayumirla wangkaja kanajardu-nyanuku Ruurtuku, “Ngurrju yungunpa warrki-jarrimi nyampurra-kurlu warrkini-patu karntakarnta-kurlu. Kajilpanpa jinta-karirla ngurlu-kurlangurla warrki-jarriyarla, kajikangu marda wati-karirli jarrarda-kanyi.” ²³ Junga-juku, Ruurtujulpa-jana kutu-juku jirnganja warrki-jarrija karntakarnta warrkinikiji Puwaja-kurlangu-patukuju. Ngurlulpa warra manu yangka kuja ngurluju lawa-jarrijalku. Manu Ruurtuju tarngalpa nyinaja kanajardu-nyanukurlu Nayumi-kirli.

3

Nayumirla wangkaja Ruurtuku yungurla yani Puwajaku

¹ Ngula-jangka, Nayumirla wangkaja Ruurtuku kanajardu-nyanuku, “Ngajuku kanajardu, yungurnangu kali-nyanu-kari palka-mani nyuntuku. ² Puwaja kangalingki warlalaja nyina ngalijarraku. Nyuntunpa warrki-jarrija nyanungu-nyangu warrkini karntakarnta-kurlu. Jalangu mungangka kapu warrki-jarrimi yangka yarlungka kipirninja-kurlangurla. ³ Yaninjarla-nyanu parljika. Mapaka-nyanu ngurrjungku

yangka kuja-ka ngurrju parntimi. Journarrparla yukaya, manu wuruly-yanta yarlu-kurra kipirninja-kurlangu-kurra. Wurruly-yirraka-nyanu kaji mangarriki manu pamaku Puwaja ngarninjaku lawa-jarrimi. ⁴ Ngula-jangka kapu ngunanjinilki. Nyangka yungunpa milya-pinyi kaji nyarrpara-wana ngunami. Yanta yinya-kurra, manu wawardarla jurnta kankarlu-manta wirliyaku. Ngula-jangka ngunanjinkalku. Kapungku nyanungu wangkami nyarrpa-jarrimi yungunpa.”

⁵ Ngula Ruurturlu yalu-manu, “Kajinpaju nyarrpa nyuntu wangkami ngajuku, kapurnangu purda-nyanyi.”

⁶ Junga-juku, Ruurtuju yanu yarlu-kurra yangka kuja kalalu ngurlu kipurnu. Kujarla kanajardu-nyanu wangkaja nyarrpa-jarrinjaku, ngulaju purda-nyangu kanajardu-nyanuju. ⁷ Miyi manu pama ngarninjarla, Puwaja warungka-jarrinjarla mangkururla-kurlu ngunaja, ngulaju-nyanu ngurrjulku purda-nyangu. Yaninjarla ngunanjunu ngurlu-wati-wana. Ngularla Ruurtuju wurulypa-juku yanu. Ngularla wawarda jurnta kankarlu-manu wirliyaku, manu ngunanjunulku. ⁸ Kulkurru-karilki, Puwajaju kinyirryakarra-pardinjarla karipurdanji-jarrija. Ngula lani-jarrija! Karnta ngunanya wirliya-wana nyanungurla! ⁹ Puwajarlu payurnu, “Ngaranpa nyuntuju?”

Nyanunguju wangkaja, “Ngajurna Ruurtu, nyuntu-nyangu warrkini. Nyuntunpa warlalja ngaju-nyangu. Yungulpanpaju warrawarra-kangkarla. Wawardaju parnta-yirraka. Kajilpanpaju parnta-yirrakarla, ngulaju kajikarna milya-pinyi kapunpa ngaka yupukarra-jarrimi ngaju-kurlu.”

¹⁰ Ngula Puwajalkurla wangkaja, “YAAWIYI-rli yungungku ngurrjungku mardarni. Nyuntu kanpa ngurrju-nyayirni yimiri nyina yangka-piya-yijala kujanparla Nayumiki nyinaja kamparru-wiyi. Kulanparla yaparranjiki nyangu yupukarra-jarrinjaku marda tala panu-kurluku manu marlajarraku, lawa. ¹¹ Kula lani-jarriya. Kapurnangu nyiyarningkijarra yinyi kajinpaju payirni. Yapa panungku nyampurlarlur kirringkarlu kangkulu milya-pinyi nyuntuju ngurrju. ¹² Junga kujaju. Ngajurna nyuntu-nyangu warlalja yangka kapurnangu warrawarra-kanyi. Kala wati-kari-ka nyina nyuntuuku warlalja-yijala. Mardalpangku nyanungurlu-wiyi warrawarra-kangkarla. ¹³ Nyinaya nyampurla jalangu mungangka. Ngakarna payirninjini ngampurra marda-ka nyuntu nyinami yajarninjaku. Kajingki yajarni, ngulaju ngurrju. Kajingki wurra-mani, ngulaju kapurnangu yajarni ngajulurlu. Ngula-jangka kapurnangu payi-mani pina Limiliki-kirlangu nguru. YAAWIYI-ka nyina wankaru-nyayirni, purda-nyanyi kaju nyarrpa wangkanja-kurra. Junga karnangu wangkami kapurnangu pina payi-mani nguruju. Ngunaya nyampurla-juku mungalyurru-karda.”

¹⁴ Junga-juku, Ruurtuju ngunaja ngulangka-juku wirliya-wana mungalyurru-karda. Yakarra-pardija munga-wana-juku yapa-kujaku nyanja-kujaku. Puwajarla wangkaja, “Pina-yanta ngurra-kurra nyuntu-nyangu-kurra wurulypa, kajikangkulu yapa ngalya-karirli nyanja-warnurlu milya-pinyi kujanpa nyampu-kurra ngurlu kipirninja-kurlangu-kurra yanurnu.” ¹⁵ Ngula-jangka, Puwajarla wangkaja Ruurtu. “Kangkarni nyuntu-nyangu wawarda. Ngula-jangka, kijika walya-kurra manu raa-pungka!”

Junga-juku, Ruurturlu kijirninjarla raa-pungu nyanungu-nyangu wawarda, ngularla Puwajarlu jurrupuly-wijnurnu ngurluju panu-juku. Ngularla Puwajarlu purturlurlalku yirrarnu, ngula yanu pina ngurra nyanungu-nyangu-kurra.

¹⁶ Ruurturla pina-yanu kanajardu-nyanu-kurra. Ngula Nayumirli payurnu, “Nyarrpa-jarrijanpa, ngajuku kanajardu?” Ruurturlu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra.

¹⁷ Nyanungurla wangkaja, “Puwajarluju yungu ngurlu panu. Nyanunguju wangkaja, ‘Kulapanpa yantarla miyi warntarri-wangu kanajardu-puraji-kirra.’”

¹⁸ Nayumirli yalu-manu, “Ruurtu, ngajuku kanajardu-nyanu, wurrarla pardaka Puwajakuju kajingki nyarrpa wangka. Kulangu yampimi, lawa. Kapu-jana yaninjarla wangkami purlka-patuku nyuntu-kurlu mungalyurru marda, wuraji marda jalangu.”

4

Puwaja yupukarra-jarrija Ruurtu-kurlu

¹ Puwaja yanu kiirti-kirra, nyinajalpa ngulangka-juku kujalpa wati warlalja nyanungu-nyangu yanurnu yangka kujalpa yirdi-manu kamparru-wiyi. Puwajarla purlaja, “Yantarni nyampu-kurra wungu-warnu! Pirri-manta nyampurla!” Junga-juku watiji yaninjarla pirri-manu. ² Ngula-jangka, Puwajarlu-jana karlarla-pala purlka-patu warru manu kujalpalu wiri-patu nyinaja yinya kirri wiriki. Wangkaja-jana, “Nyinakalu nyampurla!” Jungajukulu pirri-manu.

³ Ngularla Puwaja wangkaja nyanungu-nyangu warlaljaku, wangkajarla, “Nayumi pina-yanurnu Muwapu-jangka. Yungu nganta jali-mani nguru kujalparla karrija

ngalipa-nyangu warlaljaku Limilikiki. ⁴ Ngajurna manngu-nyangu kuja yungurnanguku wangkami. Kajinpa ngampurrpa nyina payi-maninjaku yinya nguruku, ngulaju kutu payi-manta! Payi-manta yapa panu-puru kuja kalu nyina nyampurla manu purlka-paturla kuja kalu-ngalpa yapaku wiriwiri nyina nyampurla. Kajinpa ngampurrpa-wangu nyina, ngulajuju wangkayaju ngajuluku. Ngaju jinta karna nyina nyampu nguruku pina payi-maninjaku. Kajinpa yampimi payi-maninja-wangurlu, ngulaju ngajulurlu kapurna payi-mani.”

Ngularla nyanunguku warlalja wangkaja, “Ngajulurlu kapurna nguruju payi-mani.”

⁵ Ngula-jangka, Puwajarla wangkaja nyanunguku, “Kajinpa payi-mani nguru yinya Nayumi-kirlangu, ngulakungarntiji yungulpanpa yupukarra-jarriyarla-wiyi Ruurtu-kurlu yangka Nayumi-kirlangu kanajardu-nyanu-kurlu yangka kuja kali-puka-jarrija. Nyanunguju karnta Muwapu-wardingki. Kajinpalajana nyuntu-jarrarlu mardarni kurdukurdu, ngulaju kapulurla nyinami yinyaku watiki kuja lawa-jarrija kamparru. Manu nguruju kapu-jana yinya-kurlangu wati-kirlanguku warlaljaku karrimi.”

⁶ Wati warlalja nyanungu-nyangurlu yalu-manu, “Junga-jala! Kulalparna payi-mantarla nguruju. Kajilparna payi-mantarla, kajikarna marda nyiyarningkijarra ngaju-nyangu yampinyi-jangka wajawaja-mani kajirna pali. Yungurna-jana yinyi ngajuku kaja-nyanu-patukuju. Lawa, kulalparna payi-mantarla nguruju. Nyunturlungku payi-manta!”

⁷ Nyurru-wiyi Yijiralirla, kuja kalalu payi-manu nguru, jintangu yapangku kalarla wirliya-kurlangu jinta yalyi-maninjarla yungu yapa jinta-kariki. Kujarlunya kalalu-nyanu yungu nyanungurrarluju yapa panu-pururlu yungulu yapangku milya-pinyilki nganaku karla ngunami nguruju.

⁸ Warlaljarla wangkaja Puwajaku, “Payi-manta nyampuju nguru nyuntulurlu.”

Yalu-manu, “Yuwayi, mani karna ngajulurlu.” Ngula-jangka yalyi-manulku wirliya-kurlangu jinta.

⁹ Ngula-jangka, Puwaja-jana wangkaja purlka-patuku manu panu-kariki kujalpalu warru karrija, wangkaja-jana, “Nyurrurlarlu kankujulu nyanyi milpangku jalangurlu kuja karnarla nguru jurnta payi-mani Nayumiki. Payi-mani karna nyiyarningkijarra kujalpa-jana ngunaja Limilikiki, Kilanaku manu Malanaku. ¹⁰ Ruurtujulpa nyinaja kali-nyanu Malana-kurlangu-wiyi. Ngulaju ngula-juku. Ngajulurluku karnaju mani Ruurtu ngumparna-nyanu yungurnarla marlaja mardarni nyiyarningkijarra kali-nyanu kamparru-warnu-kurlanguku. Kajirlijarra kurdu palka-mani, kapu wati nyurnu-kurlangu kirda-nyanu-kurlangu nyinami. Kuja-juku kapulu yapa-paturlu nyampu-wardingki-paturlu manngu-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. Nyurrurlarlu kankujulu nyanyi milpangku nyampurla jalangurlu.”

¹¹ Junga-juku, yangka yapa-patu manu purlkapurika kujalpalu kiirti-wana nyinaja, wangkajalurla Puwajaku, “Yuwa, nyangurnangkulu milpangku. Nyampu karnta kapu yanirni nyuntu-nyangu yuwarli-kirra.”

Ngula-jangkalurla wangkaja Puwajaku, “YAAWIYI-rli yungungku warrawarra-kanyi yungu nyuntu-parnta nyinami ngurrjulku yangka Rajulu-piya manu Liija-piya. Kurdu panu-pala-jana mardarnu. Junga, yapalu panu-jarrija Yijiralirlaju. Yungunpa pirrjirdi-jarrimi nyampuku nguruku Yiparataka! Yungunpa kaji nyina Pijilimirla!”

Ngula-jangkalu-jana wangkaja Puwajaku manu Ruurtuku, ¹² “Tamururlurla mardarnu Juurdaku kaja-nyanu Piiriji. YAAWIYI-rli yungungkupala kurdu yinyi nyumpalaku. Manu yungulu nyumpala-nyangu warlalja-wati nyina ngurrju Piiriji-piya!”

¹³ Junga-juku, Puwaja yupukarra-jarrija Ruurtu-kurlu. YAAWIYI-rla yimiri nyinaja Ruurtuku yungu juni-parnta-jarrimi. Ngaka karmulya-jarrija kurdu wirriyakurlu. ¹⁴ Karnta-patulurla Nayumiki wangkaja, “Yati-wangkayarla YAAWIYI-ki kujangu yaparla-puraji yungu. Yungu kaji nyinami Yijiralirla. ¹⁵ Kapungku pirrjirdi-mani, manu kapungku warrawarra-kanyi kajinpa muturna-jarrimi. Kujaju kangku kanajardu-puraji ngurrju yulkami-nyayirni, manu ngurrju-nyayirni kangku nyina yapa jinta-kari-piyawangu. Palka-manungku wirriya yaparla-puraji nyuntuku.”

¹⁶ Nayumirli manu yurntalu-nyanu-kurlangu wirriyaju, ngula-nyanu ngamirliji-kirra yirrarnu, ngulalpa warrawarra-kangu. ¹⁷ Karntakarntarlu Pijilimi-wardingkirlilirla yirdiji yirrarnu wirriyakuju. Nyampu-patu karntakarntalu wangkaja, “Nyampu wirriyarla palka-jarrija Nayumiki.” Ngulalurla yirdiji yirrarnu Yuputu. Yuputujulpa nyinaja Jijikipalangu, manu Jijijilpa nyinaja Tapitikipalangu.

¹⁸ Nyampurraju warlalja-patu wati Piiriji-jangka. Piirijilpa nyinaja Yijirunukupalangu. ¹⁹ Yijirunujulpa nyinaja Raamakupalangu. Raamajulpa nyinaja Minatapakupalangu. ²⁰ Minatapajulpa nyinaja Naajanakupalangu. Naajanajulpa nyinaja Jalmanakupalangu. ²¹ Jalmanajulpa nyinaja Puwajakupalangu. Puwajajulpa nyinaja

Yuputukupalangu.
Tapitikipalangu.

²² Yuputujulpa nyinaja Jiiikipalangu, manu Jiiijilpa nyinaja

Psalms

23

¹ YAAWIYI Kaatu, yungurnangkurla pulka-pinyi nyuntu-kuju purlapa yunparninjarlu:
Ngaju kanpaju warrawarra-kanyi jakumanu-piyarluju.

Jakumanurlu kajana jiyipi warrawarra-kanyi ngurrjungku.

Wardinyi karnangku marlaja-nyina nyiyarningkijarra-kurlu.

² Ngajulujurna wukayi,

ngulaju kanpaju kanyi yama-kurra walyka-kurra.

Ngajulujurna yarnunjuku,

ngulaju kanpaju kanyi miyi ngarninjaku.

Ngajulujurna purraku,

ngulaju kanpaju kanyi mulju-kurra ngapa ngarninjaku.

³ Ngajuluju kanpaju kanyi yungurna pirrjirdi-jarri.

Junga-nyayirnirli kanpaju milki-yirrarni jungarniki yaninjaku.

⁴ YAAWIYI, wangka karnangku,

‘Nyampuju karna lanilani-jarri wuurnpa-puru.’

YAAWIYI, wangka karnangku,

‘Nyampuju karna lanilani-jarri munga-puru.’

Kuja-puruju ngalijarraju wungu karli yani.

Nyuntuku karnangku marlaja-nyina lani-wangulku.

Nyuntu kanpaju palkangku warrawarra-kanyi.

Jukati-kirlirli kanpaju ngajuluku ngarlkkin-mani nyiyarlangu-kujaku.

⁵ Yapa kajulu panu-nyayirni kulu-jarrimi.

Ngajuluju ngulangkuju kajulu maju-watirli putaputa-pakarni.

Nyuntulurlu kanpa-jana warla-pajirni ngaju-kujaku murrumurru-maninja-kujakuju
yungu-julu wiri-pajirnilki.

Panu-jarlu kanpaju yinyi kurapakaju,

nyanyi kajulu ngarninja-kurra.

Nyuntu kanpaju jaraju yaarl-winjirni jurru-kurraju,

ngula-kurlurluju kanpaju wiri-pajirni.

Nyuntu kanpaju warrarda winjirni pamaju kartaku-kurra yungunpaju wiri-pajirni.

Ngula-jangkaju pirrjirdilki karna nyinami pirda-kurluju.

⁶ YAAWIYI, ngajuju karnangku wala-nyinami.

Nyuntu kanpaju tarnnga-juku nyina yimiri ngajulu-kuju.

Ngajulukuju ngurrju-juku kapunpaju warrarda nyina.

Tarnnga-juku kapurna nyina yuwarlirlaju nyuntu-nyangurla.

Ngula-juku karnangku pulka-pinyi nyuntulukuju.

Jonah Juuna-kurlu

Nyiy-kurlu yimi nyampu?

Yimi nyampuju Juuna-kurlu kujalpa nyinaja Juwu nyurru-wiyi yirdingka ngurrarla Yijiralirla. Kaatujurla wangkaja yungu-jana yimi-ngarririnini kirri-karirla yirdingka Ninupurla wurnturu-nyayirni kujalpalu yapa ngurru-pata nyinaja. Kulalpalu Kaatuju milya-pungu, ngulaju ngurralpalurla nyinaja purda-nyanja-wangu Kaatukuju yirdikiji. Ngulakuju kulalpa-jana wardinyi-nyinaja Juunaju, jurntarla puta parnkaja Kaatukuju kuja-purda-kari. Yaninjarla warrkarnu pawurturlalku kujalpa pawurtuju yanurra kuja-purda-kari karlarra-purda, ngulanganya yaninjarla warrkarnu. Kaaturlu jangkardu yilyajarnirla yawu wiri-jarlu Juunakuju, ngulangkuju yaninjarla ngukarnu. Ngulaju Juunaju nyinaja kaninjarni miyalurla yawungka jirramaku mungakuju. Ngula-jangkaju yawungkuju pirntinyarrarlalku pina-yurilkuly-yirrarnu miyalu-jangkaju. Ngula-jangkaju wapanja-yanu Ninupu-kurralku.

Kuja ngula-kurra yukajarra, wangkaja-jana yapa panuku yungulurla kurruly-wantinjarla pina-yani Kaatuku. Kujalu purda-nyangu yimi, ngula-warnurluju yalala-yirrarnulkulu Kaatuju. Kujakuju, Juunajurla kulu-jarrija-nyayirni yimikiji kuja-jana purda-nyangu. Juunaju Kaatukujulparla pardarnu yungu-jana Kaaturlu nganta yalipatu muku pungkarla. Ngulakuju Juunakuju wangkaja, “Yapaku yalikiji karna-jana ngajuju yulkami, kula karna-nyarra nyurrurla-mipaku Yijirali-pinki-mipaku ngajuju yulka.”

¹ Parrangka jintangka, YAAWIYI Kaatu wangkajarla yirdikiji Juunaku Yamitayi-kirlangu kaja-nyanuku.

² “Purda-nyangkaju yirriyirrirli! Yani kanpa jalangu yali-kirra kirri wiri-kirra yirdi Ninupu-kurra. Maju karna-jana nyanyi, kajikarna-jana ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirirli riwarri-mani. Ngula-kujakuju, yaninjarla-jana punpun-ngarrika yapa parliyaku.”

³ Juuna wangkaja-nyanu, “Nyarrpara-kurrarna wuruly-yani YAAWIYI-kijaku? Mardarna wuruly-yani wurnturu karlumpayi nguru-kari-kirra Payini-kirra.” Junga-juku, Juuna kula yanu Ninupu-kurra kakarrumpayi, kala lawa. Kala yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jaapa-kurra-wiyi. Kuja yukajarra, nyangu pawurtu kujalpa wurdujarra-jarrija yaninjakungarnti warna Payini-kirra. Yanurra Juunaju, pawurtu-wardingkiki paajuku wangkajarla, “Nyampu karnanguku tala yinyi yungurna yani Payini-kirra.” Ngula warrkarnu wati panungkajinta. Yarnkajarralkulu. Juunaju yungu nganta wuruly-parnkayarla YAAWIYI-kijaku.

⁴⁻⁵ Kulkurrukulkurrulkupa yanurra pawurtuju wurnturu kulkurrirni mangkururlaju. Ngula-puru yukaja Juunaju kanunju-kurra, kankarlu-ngurlu jitija kanunju-kurra pawurturlaju, jardalpa ngunanja-yanu. Ngula-jangka, warlpa wiri manu ngapa wiri yilyajarni-jana jangkardu YAAWIYI-rli. Ngapangkujulpa pawurtuju yurnkuyurnkumanu, puta rdilyki-pungu. Pawurtu-wardingki-patuju lani-jarrinjarla purlajalpalurla kurruwalpaku nyanungurra-nyanguku yungu nganta-jana muurl-mardarni yukanjakujaku ngapangka-kujaku. Ngula-puru, jurnarpajulpalu kijirninja-yanu warlingki-maninja-kujaku rampaku-karda.

⁶ Watiji yanu pawurtu-wardingki wiri kanunju nyanjaku, ngula parlu-pungulku Juunaju jarda ngunanja-kurra. Ngularla wangkaja Juunakuju, “Nyarrpa kanpa nyuntupukanya jardaju ngunami? Kala yinya-paturlu kuja kalu laningkilki jata-nyanyi. Yakarra-pardiyayi! Wangkaya-ngalparla nyuntu-nyanguku kurruwalpaku. Kapu mardangalpa purda-nyanyi lani purlanja-kurra. Kajika-ngalpa wankaru-mani marda ngapajaku!”

⁷ Pawurtu-wardingki-patu, wangkajalu-nyanu, “Nyampurla-juku marda-ka yapa jinta nyina maju marda? Jalangurluju karlipa pirlu yirrarni yirdi-kirli panu-kurlu ngalipakurlu parrungkulparlaju.” Ngula-jangkaju, parrungkulpalulu jaruny-yirrarnu walya-kurra, ngulajurla pirluji jinta marlaja wantija YAAWIYI-ki yirdi-kirli Juuna-kurlu. ⁸ Ngulalu payurnu Juuna, “Nyuntu-nyangu yirdiji nyampu-waja pirlingka! Nyarrpa-jarrija mardampa nyuntuju? Nyiyakunpa yanurnu nganimpa-wanaju? Nyarrpara-ngurlunpa yanurnu? Nyarrpara nguru nyuntu-nyanguju? Ngana nyuntu-nyangu warlalja?”

⁹ Juunarlu yalu-manu-jana, “Ngajujurna Yipuru. Ngaju karna pura yirriyirri Kaatu yirdiji YAAWIYI. Nyanunguju YAAWIYI kuja-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla, kuja ngurrju-manu walya manu ngapa. ¹⁰ Ngajurnarla jurnta parnkaja.”

Kujalu pawurtu-wardingkirli yimi purda-nyangu jurnta parnkanja-warnu, pirlirrpajulu ngarrurda-jarrijalku lani-nyayirni. Ngulalurla purlajalku, “Waraa! Niyiakunparla jurnta parnkaja?” ¹¹ Warlpa manu ngapalpa-pala yarda kilji-jarrija. Ngulalu payurnu pawurtu-wardingki-paturluju, “Nyarrpa-manirngankulu nyuntuju yungulpa-pala nyampu mangkuru manu warlpa yatarnpirri-jarriyarla?”

¹² Juuna-nyanu jangku-wangkaja, “Ngaju-panurla nyampuju warlpa yilyajarni. Ngulakujajulu julyurl-kijika ngapa-kurralku. Ngula-jangkarlanya yungu yatarnpirri-jarrilki.”

¹³ Kala lawa, kulalu julyurl-kujurnu. Ngula-jangkaju, pawurtulpalu puta kurruly-yirrarlu watiya-kurlurluju kirrirdi-kirli yungulu nganta pina-kurruly-yirrakarla pina pirtinyarra-pirdi-kirra walya-kurralku. Kala lawa. Ngapangkujulpa-jana warru jarrwara-manu-juku. ¹⁴ Ngula-jangkaju, warlkininjarlalkulurla purlaja YAAWIYI-ki, ngulaju kuja “Waraa! Juuna-wajanku jurnta parnkaja nyuntukuju nganimpa-wangu. Nyuntunyanpa-nganpa jangkardurnu yilyajarni warlpa wiri manu ngapa. Kajirnalu wati nyampu-wiyi julyurl-kijirni ngapa-kurra, yampiya-nganpa nganimpaju kumpuly-nyanja-wangurlu!” ¹⁵ Ngula-warnuju, pawurtu-wardingki-paturluju, jarna-maninjarla julyurl-kujurnulu mangkuru-kurra. Ngula-warnuju, mangkuruju yatarnpirri-jarrija. ¹⁶ Pawurtu-wardingki-patujulpalurla lani-jarrija-nyayirni YAAWIYI-kiji. Purranjarla yungulurla mangarri yawuru-maninjaku, kajika-jana marda pinyi-jiki. Ngula-jangka, wankajalurla, “Kapurnangku tarngangu-juku purami.”

¹⁷ Yangka kujalu julyurl-kujurnu Juuna ngapa-kurra, ngulakujurla jangkardu yilyajarni yawulku wiri-jarlu ngapa-ngawurra YAAWIYI-rli. Ngulankuju muru-pungu wanapi-juku miyalu-kurra. Yangka Juuna, nyinajalpa yawungka kanunju miyalurla-juku parra-patuku marnkurrpaku.

2

Kujalpa kaninjarni miyalurla-juku nyinaja yawu-kurlangurla, Juunajurla wankaja YAAWIYI-kiji

¹ Ngulalpa Juuna nyinaja miyalurla yawu-kurlangurla, ngulajurla wankaja YAAWIYI-ki nyanungu-nyangu Kaatuku:

² “Waraa, YAAWIYI! Ngajulparna kanunju-jarrinja-yanu ngapangka. Ngajurnanku purlajarra yinpaju muurl-mardarni. Yuwayi, junga-jukunpaju muurl-mardarnu! Kapurna paliyarla-jala. Kujarnanku purlajarra, ngulanpaju purda-nyangu.

³ Nyuntunpaju julyurl-kujurnu ngapa-kurra kaninjarra-nyayirni kujalpa kunyakunaju kutulku ngunaja kanunjuju.

Ngapajulpa warrukirdikirdi ngunaja ngaju-wana. Ngapangkujulpaju ngardapaly-kujurnu kuja-purda manu kujarni-purda.

⁴ Manngu-nyangulparnaju ngajuju, ‘Kaaturlu kaju mamparl-pinyi tarnga-kurra-juku. Ngajulurluju kularna nyanyi pina YAAWIYI Kaatu yalirla Yuwarli Maralypirla Jurujulumurla.’

⁵ Ngapa kujaju wapirrijalku, ngula-puru-jukuju karrkarda-ngarnu mulyu-wana manu waninja-kurra, kapurna paliyarla-jala.

Mangkururluju muru-pungu-nyayirni. Yartura-piyarluju marna-jangkarluju muku warurnu jurru-wanaju.

⁶ Yukajarrarna parlu-kurralku kaninjarra, kuja-ka pamarrpa yintirdi karrimi yali kanunju-nyayirni, kuja-ka kankarlarra-kari warrkini.

Ngulangkajulpaju larlarl-mardarnu ngapankuju wurnpa-nyayirnila. Kularna nyarrpa wilypi-pardiyarla.

Waraa, YAAWIYI Kaatu ngaju-nyangu! Nyuntulurlunpaju wankaru-manu!

⁷ Nyurru-jala kapurna paliyarla, purlajalkurnanku nyuntuku. Nguru-nyayirni-wangu-ngurlu maralypi-ngirlinpaju purda-nyangu!

⁸ Yapanku ngula kalu purami pirlirrpakari kurruwalpa, yali yapa kulalpa-jana muurlparlu mardakarla palinja-kujaku. Kaaturlu yungulpa-jana maju-wati yali kurruwalpa-kurlangu-patu yimirli-jiki mardakarla. Kala lawa! Nyanungurrarlalu kalu mamparl-pinyi purda-nyanja-wangurlu.

⁹ Ngajulurlulku karnanku pulka-pinjarla yunparni. Ngaju kapurnanku yunparninjakarrarlalu purranjarla yinyi kuyu warntarri nyuntuku. Ngaju karnanku junga wangka, kapurnanku tarngangu-juku purami nyuntuju. Kularnanku

jurinyki-yirrarni. YAAWIYI-jiki jinta-ka nyina yapaku muurlpakuju mardarnin-jaku!”

¹⁰ Ngula purda-nyangu Juuna wangkanja-kurra, ngula-jangkarluju YAAWIYI-ri Warlalja Wiringki ngarlungarlu-manu yawuju yungu pina-yurlkuly-yirrarni Juuna walya-kurra. Junga-juku, yawungkuju walya-kurralku kujurnu.

3

Juunaju yarnkajalku Ninupu-kurra

¹ Ngularla yarda wangkaja japaku-karilki YAAWIYI-ji Juunakuju, ² “Yanta yali-kirra Ninupu-kurra kirri wiri-kirra. Pupun-ngarrika-jana, nyampunya yangka kujarnangku kamparru-wiyi wangkaja.” ³ Yijardulkurla ngungkurr-nyinaja YAAWIYI-ki Juunaju. Nyanunguju yarnkajarni Ninupu-kurraju wurnturu-nyayirni-kirra. Yaliji kirri ngulaju wiri-jarlu-nyayirni jarla-wanawana. Kajilpa ngana-puka yapa ngampurra nyinayarla jingijingi yaninjaku Ninupurlaku, ngulaju kajika wapami karlarra-ngurlu kakarrara-kurra ngulaju marda ngurraku marnkurrpaku.

⁴ Kala kuja yukajarni Ninupu-wardingki-patuju yijardu-jarrija Juunarlu kuja-jana yimi-ngarrurnu yimi Kaatu-kurlangu, ngulalu ngarrurda-jarrija purda-nyanjarla, “Waraa! Junga-waja! Nyarra-jarrimirli? Pinarli-pa-nyanu yinyi Kaatu-kurra. Wurra, miyi ngarninja-wangu-wiyirli-pa nyina, manu wawardarlarli-pa yuka puturrputurrparla-wiyi yungurli-pa yalala-yirrarni!” Junga-juku, panujukulu miyi ngarninja-wangu nyinaja wiriwiri manu panu-karilangu yapa, manulu yukaja wawardarla puturrputurrparla.

⁶ Yangkangku yalirli wiringki kingirli Ninupu-wardingkirli, purda-nyangu-jana yimi yapa panu-kari kujalpalu wangkaja miyi ngarninja-wangu lawaku nyinanjaku. Nyanunguju raringki yakarra-pardija nyinanja-kurlangu-ngurlu wiri-ngirliji, yalyi-manulku-nyanu jinajina-piya kirrirdi nyanungu-nyanguju, ngula yukaja puturrputurrparla wawardarla, ngula yaninjarla pirri-manu yurlpulyparla. ⁷ Ngula-jangka, yirrarnulu kuruwarri, ngulaju yilyaja-jana kurdungurlu-patu warrukirdikirdi Ninupurla kuruwarri-kirli yapa-patuku yungulu-jana yimi-ngarrirni. Nyampunya-ka kuruwarriji karrimi: Ngajulurlu kingirli nyurrurla-nyangurlu manu ngaju-nyangurlu kurdungurlu-watirli, yirrarnurnalu-nyarra nyampuju kuruwarri nyurrurlaku yapaku panuku parli-yaku. Nyurrurlarlu, purda-nyangkalu-nganpa yijardurlu! Nganangku-puka kulalpa nganjarla ngapa, kuyu, miyi YAAWIYI-ki yalala-yirrarninjakungarnti. Manu warla-pajikalua-jana puluku, jiyipirlangu nyiyarlangu ngarninja-kujaku.

⁸ Nyurrurla panujukulu yukaya wawarda puturrputurra-kurra, manu puluku manu jiyipirlangu-jana yukanja-yirra wawarda-kurraju! Yayi-pantirninja-karralurla purlaya mularrpa-nyayirni Kaatuku! Panujukulu-nyanu ngurrju nyinaya jintangka-juku maju-wangu manu murrumuru-maninja-wangu!

⁹ Kajika-ngalpa marda nyanungu-jarrinjarla mari-jarri. Kajika-ngalpa marda ngurrju nyinami kulu-wangu. Manu kajika-ngalpa marda yampimi pinja-wangurlu.

¹⁰ Junga-juku, nyangu-jana Kaaturlu yapa kujalpalu nyanungu-kurra-jarrija. Jungar-nilkilpalurla nyinaja, manulu muku yampija punkuju. Junga-juku, Kaatuju nyanungu-jarrinjarla mari-jarrija-jana. Kapu-jana kamparruju pungkarla-wiyi. Kala lawa, yampija-jana yapa panu-juku manu kirri manu puluku manu jiyipi.

4

Juunajurla warlirna-jarrinjarla kulu-jarrija-nyayirni YAAWIYI-kiji

¹ Ngula Juunajurla kulu-jarrija kanunmanyumpa-nyayirni YAAWIYI-ki, kaji ngantana-jana muku pungkarla-wiyi yangka yapa panu-juku. Ngula-ngurlunya kulu-jarrijarla. ² Juunarluju ngulajulpa kuurlijirri-mardaru tarnganguku-juku YAAWIYI-ji. Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Juunaju, “Ninupu-wardingki-paturlangunpa-jana yawuru-jarrija pinja-wangu. Kujarlanya karnangku kulu nyina. Nyurru-wiyi kujalparna nyinaja ngurrararla ngaju-nyangurla, milya-pungulparnangku ngurrju-juku nyuntuju. Manu warrawarra-kanyi kanpa-jana yapa panu, manu mari-jarri kanpa-jana. Kajinpa ngampurra nyina yapaku majuku pinjaku, kuja-kujakuju kanpa-jana wurra-juku pardarni yungungkulu kurnta-jarrinjarla kulpari yani. Kajingkilii nyuntuku kalkurnu-purda-jarri, ngulakuju kanpa-jana yawuru-jarri, pinja-wangulku. Yangka kujanpaju wangkaja yaninjaku Ninupu-kurra yapaku warnkiri-maninjaku, kulalparna ngampurra nyinaja.

Ngula-kujakunyarna wuruly-parnkaja Payini-kirraju. ³ Ngulaju ngula-juku karnangu warlkirninjarla payirni yungunpaju pinyi ngaju. Kula karnaju ngajuju ngampurpa nyina wankarukuju nyinanjakuju.”

⁴ YAAWIYI-rlu jangku-manu Juuna, “Nyiya-jangkarlu kanpaju ngajuju warlurr-yirrarni? Kujaju kula ngurrju!”

⁵ Ngula-jangkaju, yarkajarralku Juuna kakarrara kirri-ngirliji. Ngula-jangkarluju, yamalku-nyanu nganturnu, ngulangkaju yamangkaju ngantirninjarla pirri-manulku kaninjarni. Ngulalparla piirr-pardija Kaatuku yungu nyanyi kaji nyarrpa-mani yali kirri Ninupu.

⁶ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaatukujurla marlaja pardija ngalyipiji yaruju-nyayirni kankarlumparra yungurla parntarri yama Juunaku wanta-kujaku walyka-karda. Juunajulparla nyinaja pukurlpukurlpa-nyayirni ngalyipikiji. ⁷ Ngula-jangka, mungalyurru-kari rangkarkurlu parrarl-pantirninja-puru, Kaaturlu jangkardu yilyajarni wayipi yungurla jurnta ngarni yintirdi, ngula wayipirliji jurnta ngarnurla kulkurru-wana yintirdi-wana yintirdiji. Ngalyipiji palija linjilki ngarninja-warnu. ⁸ Kuja wantalku kankarlu-jarrija, Kaaturlurla jangkardu yilyaja warlpa wiri ngawurrngawurrpa-nyayirni kakarrara-ngurlu. Ngula-puruju, wantangkujulpa jankaja jurrulku kankarlarni. Juunaju wanta-jangka wirrirpalku wapaja. Manu wangkaja, “Niyiakurna nyina? Yungurna kutu palimilki.”

⁹ Kaaturla wangkaja, “Niyiya-jangka kanparla kuurljirri-mardarni ngalyipikiji kapi yangka kujarnarla jangkardu yilyajarra wayipi? Kujaju kula ngurrju!”

Juunarla wangkaja, “Yuwayi, kujaju ngurrju kuja karnarla kulu-jarri! Kapurnarla tarnnga-juku jankami-nyayirni!”

¹⁰ YAAWIYI-rla wangkaja Juunaku, “Nyampu ngalyipi kuja pardija jintangka mungangka, manu munga-pardu-karirlaju palijalku. Kulanpa nyuntulurlu ngurrju-manu ngalyipi kuja pardija, manu kulanpa karrinja-yirrarnu. Kala kuja ngalyipi palija, nyuntunparla wajampa-jarrija yapa-piyaku. ¹¹ Kala nyiya-jangka kula kanpajana wajampa-jarri nyuntuju Ninupu-wardingki-patuku yapaku? Ngulaju kalu-ngarra yirdiyi-paturla-jala parliya nyinami manu matirni yapaju 120,000-pala marda, manu marda 130,000-pala, manu pulukurlangu panu-yijala. Nyuntu kanparla wajampa-jarri ngalyipiki yalumpuku. Ngajuju karna-jana miyalu kanunjumanyumpa-nyayirni wajampa-jarri yapaku parliyaku Ninupu-wardingki-patuku.” Kujanyarla wangkaja Juunaku YAAWIYI-ji.

Matthew **Yimi Jijaji-kirli Matiyu-kurlangu** **Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja Matiyurlu** **Yirrarnu**

Nyiyu-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Matiyurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Maarrku, Luuku manu Jaanu. Ngula-paturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Matiyujulpa warrki-jarrija talakungarduyu, ngulajulpa-jana warrki-jarrija kapumanuku Ruumu-wardingkiki. Ngula-jangkaju, Jijajirliji milarninjarla yajarnulku, ngula-jangkarlu nyanungu-juku purajalku Jijajiji. Kuja Jijaji palijalku, manu ngula-jangkaju pina-wankaru-jarrija, ngula-jangkarlanya nyampuju yimi yirrarnu Matiyurluju. Nyampu kuja Yimi Ngurrju yirrarnu, ngulaju-jana yirrarnu nyanungu-nyanguku ngurrara-jintaku Juwu-patuku yungulu milya-pinyi Jijaji wajawaja-maninja-wangurlu. Ngulaju yungulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu manu Mijaya ngulaju Milarninja-warnu.

Nyampurraju warlaljalurla nyurnunyurnu Jijaji Kirajiki

Luke 3.23-38

¹ Jijajiji palka-jarrija Tapiti-kirlangu-ngurlu manu Yipuruyamu-kurlangu-ngurlu turnu-warnu-ngurlu. ^{2-6a} Nyampurrajulu yirdi-patu Jijaji-kirlangu nyurnunyurnu kujalpalu palka-jarrinja-yanu Yipuruyamu-ngurlu Tapiti-kirra: Yijaki, Jakupu, Juurda manu nyanungukupurdangka-patu; Juurda nyinajalpa-palangu kirda-nyanuju Piirijiki manu nyanungukupurdangkakuju kukurnu-nyanukuju Jiiraku. Tamuru nyinajalpa-palangu ngati-nyanu Piirijikiji manu Jiirakuju; Yijirunu, Raama, Yaminitapa, Naajana, Jalmana, Puwaja; Puwaja-kurlangu ngati-nyanuju nyinajalparla Raapa; Yuputu; Yuputu-kurlangu ngati-nyanuju nyinajalparla Ruurtu; manu Jiiji. Jiiji nyinajalparla kirda-nyanuju Kingi Tapitiki.

^{6b-11} Nyampurrajulu yirdi-patu Jijaji-kirlangu nyurnunyurnu kujalpalu palka-jarrinja-yanu Tapiti-ngirli Yuwajini-kirra yangka kujalu-jana Papoluniya-wardingkirli warmarlarlu pirijina-piya kangu panu-jarlu-yijala Yijirali-pinki yapa nguru-ngurlu nyanungurra-nyangu-ngurlu jinta-kari-kirraluku kirri-kari-kirraluku wurnturu Papolunukurra kakarrara: Julumunu, ngulaju Kingi Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu; Ngati-nyanu Julumunukujulparla nyinaja Pajipa; Riyupuma, Yapija, Yayaju, Jiyupaja, Jiruyama, Yujiya, Jutama, Yayaja, Yijikaya, Manaja, Yaamana, Jujiya, Yuwajini manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu-patu.

¹²⁻¹⁶ Nyampurrajulu yirdi-patu Jijaji-kirlangu nyurnunyurnu kujalpalu palka-jarrinja-yanu Yuwajini-ngirli Jajupu-kurra: Yuwajini, Jiyaltlu, Jiripulpu, Yapiyu, Layikimi, Yaajuru, Jarduku, Yaajini, Yaliyurdu, Yaliyaja, Maatana, Jakupu manu Jajupu. Jajupu-kurlangu kali-nyanuju Miiri, ngulajurla ngati-nyanu Jijajiki. Jijaji yangka jinta kuja karlipa ngarrirni 'Kiraji'.

¹⁷ Yuwayi, nyampuju 14-pala-kari turnu-warnu-kari ngulaju yangka kujalu Yipuruyamu-ngurlu palka-jarrinja-yanu Kingi Tapiti-kirra. Manu 14-pala-kari turnu-warnu-kari ngulaju yangka kujalu Kingi Tapiti-kirlangu-ngurlu palka-jarrinja-yanu yulyurru panu-puru Papolunu-wangurla-wiyi yangka kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja pirijina-piya Papolunurla. Ngula-jangkaju, 14-pala-kari-jangkarlaju turnu-warnu-kari-jangkarlaju Jijaji Kirajilki palka-jarrija.

Yimi nyampuju kuja Jijaji palka-jarrija

Luke 2.1-7

¹⁸ Miiri nyinajalpa Jijaji Kirajikipalangu ngati-nyanuju. Ngulajulparla nyurru-warnu-jala jangu-pinja-warnulku nyinaja Jajupukuju ngulaju murnma-juku jinta-jarrinja-wangu-wiyi-jiki. Miirirliji-nyanu purda-nyangu-ngarrarla kurdu marlaja mardarni Pirlirra Kaatu-kurlanguku. ¹⁹ Miiri-kirlangurlu kali-nyanurlu Jajupurlu purda-nyangu ngula Miirilpa nyinaja miyalulku. Kula nyarra-jarriyarla. Kula nyiyaku marrararluju kurntaku ngurrju-mantarla yapa panungka. Kujarlaju, Jajupurlu-ngarra wurulyparlu kangkarlalu Miiri kuwurtu-kurra karlir-mardarninja-ngarntirli.

²⁰ Ngulalpa-nyanu manngu-nyangu Jajupurlu Miiri-warnu, Warlalja-Wiri-kirlangu marramararla yanurnu jukurparla, manurla wangkaja Jajupuku, “Jajupu, nyuntu-junpa Tapiti-kirlangu turnu-warnu-jangka. Kurnta-wangu nyinaya! Kutu kangka-nyanu Miiriji yungungku nyuntukuku kali-nyanuju nyina. Yali kurdu miyalurla, ngulaju kula wati-kari-kirlangu. Pirlirra Kaatu-kurlangurlurla yirrarnu miyalu-kurraju. ²¹ Miirli kapu wirriya mardarni. Nyuntulurlu kapunparla yirdiji yirrarni ‘Jijaji’. Yirdi-ka wangka kuja: ‘Kapi-jana muurl-mardarni yapa panuju maju-kujaku manu karlirri-yaninja-kujaku.’”^{*} Kujanyarla wangkaja marramarraju.

²² Yangka-juku jurru-juku yimi junga kujarla yangka milki-yirrarnu jarukungarduyuku Yijayaku nyurru-wiyi, ngulaju yirrarnu Payipulurlalku:

²³ “Kamina-warnu jinta kapu nyinami miyalu wati-kirli ngunanja-wangurla-wiyi. Nyanungurlu kapu mardarni kurdu wita wirriya. Manu kapurla yirdi yirrarni ‘Yimanyulu.’”^{*} Yirdi yali-ka wangkami, ‘Kaatu, nyinami-ka ngalipa-kurlu yapa-kurlu’.

²⁴ Junga-juku, Jajupu yakarra-pardijalku jukurra nyanja-warnuju. Yanu, manu Miirliki wungu-kurra-manu yangka kujarla marramarraju wangkaja jungarni-juku Jajupukuju jukurparla maninjakuju Miirikiji. ²⁵ Ngula-warnuju, palka-jarrinja-wangurla-wiyi Jijajiki, kulalpa-pala ngunaja ngurrangka jintangka, lawa. Ngula-warnurlaju, karmulypa-jarrijalku Miiriji, ngulakuju-palarla yirdilki yirrarnu Jijaji.

2

Wati-patu yanurnulu kakarrara-jangka Jijajiki nyanjaku

¹ Wati jinta yirdi Yarurdu nyinajalpa wiri kingi ngurungkaju yirdingka Jurdiyarla. Ngula-puru-juku Jijajiki palka-jarrija kirri witangka Pijilimirla. Nguru-karirla, pinangkalpa-patu ngulalpalu yanjilypiri yirri-puraja kankarlarra, yanurnulu ngururraju Jurujulumu-kurra. Wurnturu-kari-jangka yanurnulu nguru nyanungu-nyangu-ngurlu kakarrara-ngurlu Jurujulumu-kurra. ² Ngulalu yanurnu, warru payurnulu-jana yapa Jurujulumurlaju, “Nyarrparla kurduju palka-jarrija yungu-jana wiri nyinami yapa Juwu-patuku? Nguru nganimpa-nyangurla, nyanungu-nyangu yanjilypiri ngula milirrmilirri-wangkaja, nyangurnalu kakarrara-purda yalkirirla. Nyampu-kurrarnalu yanurnu yungurnalurla parntarrimi nyanungukuju manu pulka-pinyi.”

³ Ngula Yarurdurlu purda-nyangu yimi kurdu palka-jarrinja-kurra, nyanunguju kulu-jarrija manu ngampa-nyangu-nyanu. Manu yapa-patu-karirlangurlu, ngampa-nyangulu-nyanu Jurujulumurlaju. Wangkajalu-nyanu, “Nyarrpa-jarrimilki karlipa?”

⁴ Yarurdurlu-jana jaru yilyaja wiriwiriki maralypikingarduyupatu manu kuruwarrikingarduyupatu yungulu jarukuju wangkanjaku yanirni. Ngulalu yanurnu, payurnu-jana, “Nyarrpa Payipulurlaju-ka wangka yimiji? Nyarrpararla ngurungka-ngarra palka-jarri kurduju wiriji ngula kalu ngarrirni nganta ‘Kiraji?’”

⁵ Jangku-manulu, “Nyurru-wiyi jarukungarduyu jinta wangkaja nganta kapu Kiraji palka-jarri kirri yirdingkaju Pijilimi, ngula-nganpa yirrarnu Payipulurla nganimpaku:

⁶ ‘Kirri Pijilimi nguru witangka Jurdiyarla, ngulaju wita-juku. Ngulaju ngula-juku... wiri-nyayirni-jiki-jala! Ngulangkaju nyina kalu wiriwiri Juwu-patu yapa turnu-warnu Juurda-kurlangu-jangka. Yuwayi, kurdu ngarra palka-jarri nyanungurra-nyangurla warlaljarla. Wiri-jarrimi kapu, ngarra-jana wirilki nyina. Yijirali-pinkiki nyanungu-nyanguku kapu-jana Warlalja-Wiri nyina, kapu-jana warrawarra-kanyi jiyipikingarduyupiyarlu.’^{*}

Kuja-yijala ngula yirrarnu Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyurlu Payipulurlaju.”

⁷ Yarurdurlu ngula yimi purda-nyangu, jaru-jana yilyaja pinangkalpa-patuku, yangka ngulalu kakarrara-ngurlu yanurnu, yungu-ngarra-jana wurulya wangka. Payurnu-jana, “Nyangurla-wiyinkili nyangu yanjilypiriji?”

Jangku-manulkulu, “Yurlyurru-jarra-warnurlarnalu nyangu nyurru-wiyi.”

⁸ Ngula-jangka Yarurduju-jana wangkaja, “Nyurrurla wati-patu, yantalu Pijilimi-kirra, warru nyangkalurla yangka kurdu wita wirriyaku. Kajinkili paru-pinyi, yantarnili pina yungunkujulu yirri-pura yungurna ngajurlangu yani yungurnarla kamparru parntarrinjirra nyanunguku.”

⁹ Yali-jangka pinangkalpa-patu yanulu Jurujulumu-ngurlu Pijilimi-kirra. Yangka nyanungu yanjilypiri, nyangujukulu yalkirirla, yangka kujalu nyurru-wiyi nyangu kakarra-purda yalkirirla. Kamparru yanu-jana yanjilypiriji yalkirirlaju. Yali-jangkaju jupu-karrija yuwarlirla kankarlarni kujalpa kurdu wita ngunaja. ¹⁰ Ngulalu nyangu

* 1:21 Nyangka Psalm 130.8

* 1:23 Nyangka Isaiah 7.14

* 2:6 Micah 5.2

pinangkalpa-paturlu yanjilypiri, wardinyi-jarrija-nyayirnilirla. ¹¹ Yukajarnili yuwarli-kirraju, manu nyangu kurdu wirriya ngula ngati-nyanurlu Miiririlpa mardarnu. Ngula-jangkaju, kamparrulurla parntarrinjuu kurduku, manu pulka-pungulurla. Lakarn-manulkulu yakujuju, yungulkulurla kawurlu manu marnta-piya ngurrju-nyayirni parntirparntirpa,* manu mirtijinirlangu jara-piya† Ngula-jangkaju, yarkajarralkulu. ¹² Ngula-jangkaju, pinangkalpa-patu kujalpalu jarda ngunaja, nyangu Kaatu jukurparla. Wangkaja-jana, “Kulalurla pina-yanta Yarurduku. Pina-yantalu nyurrurla-nyangu nguru-kurra yirdiyi-kari-wana.” Junga-juku, yimi-ngarrirninjawanu Yarurduku wurdungukulu pardijarra.

Jijaji-kirlangu kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlu-pala kangu Yijipi-kirra Yarurdu-kujaku

¹³ Ngula-jangkaju yangka-patu pinangkalpa-patu yarkajarralu Jurujulumu-ngurluju mungangka jurrkungka-juku. Yangka marramarra yanurnurla Jajupukuju jukurparla, manu wangkajarla nyanungukuju, “Pardiya, kangka-palangu nyuntu-nyangu kurdu wirriya manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu, jirnganja-palangu yanta Yijipi-kirra. Yarurdurlu kapurla warru nyanyi kurdukuju pakarninjakungarnti. Ngula-kujakunya wurulya yanta. Nyinayalu Yijipirla tarnga-juku. Ngaka-yijala kapurnangku wangka pina-yaninjaku nyuntu-nyangu nguru-kurraju.”

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jajupuju pardija jarda-jangkaju manu munga jurrkungka-juku, pardijarralpa Pijilimi-ngirli kurdu wirriya wita-kurlu manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu-kurlu jungarni-juku Yijipi-kirra. ¹⁵ Jajupujulpa nyinaja Yijipirla kurdu Jijaji-kirli manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu-kurlu. Wurra-jukulpa nyinaja Yijipirla, murnma-juku pina-yaninja-wangu. Murnma-jukulpalu nyinaja, pardarnulpalurla Kingi Yarurduku kaji palimi. Yangka-juku jurruku-juku yimi junga kujarla yangka Kaaturlu milki-yirrarnu jarukungarduyuku jintaku nyurru-wiyi, ngulaju yirrarnu Payipulraluku: “Wapirra Kaaturlu yajarnunjunurra Kaja-nyanuju nguru-ngurluju Yijipi-ngirli.”*

Yarurdu-kurlangurlu warrmarla-paturlu, pakarnulu-jana kurdu wirriyawirriya

¹⁶ Junga-juku, Yarurdujulpa wurra-jukulpa-jana nyinaja yali-patuku pinangkalpa-patuku yungulurla pina-yanirni yimi-ngarrirninjaku yimi kurdu-kurlu. Lawa, kulalurla pina-yanurnu nyanungukuju. Milya-pungulku kujalu yimir-yungu. Milya-pungu yangkaju yanjilypiriji kuja nyurru-wiyi palka-jarrija yuluyurru-jarra jirrama-warnurla. Ngula-jangkaju-jana kulu-jarrija-nyayirni. Ngula-warnunya-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku warrmarla-patukuju yungulu-jana yani Pijilimi-kirra muku pakarninjaku kurdukurduku wirriyawirriyaku ngurungka Pijilimirakuku. ¹⁷⁻¹⁸ Nyampuju jurruku-juku yimi ngularla Kaatu wangkaja jarukungarduyuku Jimimayaku. Nyampuju Jimimayarluru yirrarnu:

“Ngajulurlurna-jana purda-nyangu yapa yulanja-kurra ngula kalu yulami kirringka Raamarla. Karnta yirdiji Rajulu ngula ngamardi-puka-jarrija, kurdu panu-jana wajawaja-manu. Yulajalkulpa-jana. Kulalu nganangku yulalyi-mardakarla.”*
Ngulanya Jimimayarluru yirrarnu.

Jajupu manu Miiri-pala pina-yanu Yijirali-kirra Jijaji-kirli

¹⁹ Junga-juku, ngula Yarurduju palija, kaja-nyanulkulparla marlaja nyinaja kingi yirdiji Yakilaja. Ngula-jangkaju, Kaaturlu-nyanu yilyaja nyanungu-nyangu marramarra Jajupuku, ngula nyangu yaninjarni-kirra nyanungu-kurra jukurparla. ²⁰ Marramarrala wangkaja Jajupukuju, “Karrinja-pardiya, kangka-palangu kurdu wirriya manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu, pina-kangka-palangu Yijirali-kirra. Yarurduju nyurru palija. Kulalpa nganangku pungkarla kurduju.”

²¹ Junga-juku, Jajupuju pardija jarda-ngurluju, ngulaju-palangu yakarra-manu kurdu wirriya manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu. Yarkajarralkulu Yijirali-kirra. ²² Kulkurru-juku Yijiralikingarntiji yukanjakungarntiji, yimili purda-nyangu Yakilaja-kurlu ngulalpa kingilki nyinaja ngurungkaju Jurdiyarla. Ngula-kujaku, Jajupujulpa lanilki nyinaja pina-yaninjaku nguru-kurra Jurdiya-kurraju. Yali jukurpa-karirla marramarrala wangkaja Jajupukuju kula yaninjaku Jurdiya-kurra. Junga-juku, Jajupuju yanulku nyanungu-nyangu kurdu-kurlu manu kurdu-kurlangu ngati-nyanu-kurlu yali-wana-juku Jurdiya-wanarla ngurungkaju yatjarra-juku nguru-karikiji Kaliliyiki. ²³ Jirnganja-yanu-palangu yali-kirra kirri-kirra yirdiji Najariti, manu yalirla-juku-palangu jirnganja nyinaja. Yaliji yangka jurruku-juku yimi Najariti-kirli

* 2:11 frankincense

† 2:11 myrrh

* 2:15 Nyangka Hosea 11.1

* 2:17-18 Nyangka Jeremia 31.15

ngula-jana Kaatu wangkaja nyurru-wiyi nyanungu-nyanguku jarukungarduyu-patuku. Nyampujulu wangka Payipurlarla:
 “Panu yapangku kapulu ngarrirni yali kurduju ‘Najariti-wardingki’.

3

Nyampunya Jaanu Papitaji-kirli kuja kala-jana wangkaja yapa-patukuju

Mark 1.1-8, Luke 3.1-18, John 1.19-28

¹ Yulyurru panu-jangka kujalparla Jijajiji rdirri-yungu warru yimi-ngarririnjaku, wati jinta-kari yirdiji Jaanu Papitaji yanurnu yarluylarlu nguru-ngurlu Jurdiya-ngurlu. Rdirri-yungu yirri-puranjaku yapakuju nyampu, ² “Jalangu kangalpa kutulku yanirni Kaatuju ngalipakuju yungu-ngalpa Warlalja-Wirilki jirnganja nyina. Kujarlanya, pina-yaninjarlalu yalala-yirra Kaatu maju-jangka.”

³ Jaanu Papitajiji ngulaju yangka jurruku-juku kuja jarukungarduyurlu Yijayarlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipurlarla. Kuja yirrarnu Yijayarlu:
 “Purda-nyangkajulu! Yapa-ka warru purla manangkarrarla, ngulaju kuja-ka purlami, ‘Warlalja-Wiri kuja kangalpa nyina ngalipaku, ngulaju kapu yanirni. Ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparla!’”*

Kujanya Yijayarluju yirrarnu.

⁴ Yangka Jaanurlu, kala jinajina-piya mardarnu yumurru-kurlu kawartawara-kurlangu manu ngalyipi-piya wiri wartirli-wana puluku-kurlangu pinti kuja kala-nyanu warurnu. Manu kala ngarnu ngarlu manu jintilyka. ⁵ Yapa panulpalu yanurnu purda-nyanjaku Jaanu kujalpa wangkaja. Yanurnulpalurla wurnturu-ngurlu Jurujulumu-ngurlu manu nguru-kari nguru-kari Jurdiya-wana-ngurlu manu Jurdunu yulpayi-wana-ngurlu. ⁶ Ngulalpalurla Jaanukuju wangkaja, “Kurnta-jarri karnalu-nyanu maju panu, manu mari-jarri karnalu-nyanu yungurnalu yalala-yirrarni Kaatu.” Ngula-jangka, ngapangkalku-jana papitaji-manu karru wiringka yirdingkau Jurdunurla.

⁷ Yali-jangka, Juwu-patu wiriwiri jirrama-jangka turnu-warnu-jarra-jangka yangka Paraji-patu manu Jatiyuji-patu,* yanulu karru Jurdunu-kurra ngulalpa-jana Jaanurlu papitaji-manu yapa. Jaanurlu nyangu-jana yaninjarni-kirra, wangkaja-jana kulu-nyayirni, “Nyurrurlajunkulu panu-juku ngulaju warna-piya maju-wati yimirr-yinja-panu! Nyurrurlarluju kankulu rampal manngu-nyanyi kuja kankulu nganta ngurru nganta nyina yungurna-nyarra nganta papitaji-mani, lawa. Jalangu-karrikarri Kaaturluju kapu-jana juwa-kijirninjarla yilyami yapa kuja kalu warntarla nyina. Kajinkili warntarla-juku nyina, kapu-nyarra nyurrurlarlungu yilyami tarnnga-juku. ⁸ Kajinkili ngampurpa ngajuju nyina papitaji-maninjaku nyurrurlaku, ngulakungarntirlijili pina-yaninjarla yalala-yirra Kaatu, manulurla jungarnilki nyinaya! ⁹ Kulalu-nyanu ngarrika Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu nganta nyurrurla. Yijardu-wangu kujaju. Ngaju yungurna-nyarra nyampu wangka: Kajinkili warntarla-juku nyina, kapu Kaaturlu pirlu warru mani, warru maninjarla kapu-nyanu ngurru-mani kurdukurdu panu-nyayirni Yipuruyamu-kurlangu nyanunguku nyampurra-jangkaju pirlu wita-jangkaju. Kujaju junga. Kajinkili maju-juku warrarda nyinami, kapu-nyarra yilyami nyurrurlaju tarnnga-juku. ¹⁰ Yuwayi, jalangunya, Kaatuju-ka jungarnijungarni-jarrimi yungu-jana yangka yilyami yapa nyanungu-ngurlu-juku tarnnga-juku, yangka kuja kalu majumaju-juku nyinami. Kula-ngantalurla jungarni nyinayarla nyanunguku, kala lawa. Yalirra yapaju ngulaju watiya-piya kuja-ka mangarri maju-kurlu karrimi. Watiya majumaju ngulaju kuja-piyaju kapulu yapangkuju pajirninjarla kijirni warlurkurra. Kuja-kujakuju, nyinayalurla jungarni-juku Kaatukuju!

¹¹ “Jinta-kari-ka yanirni nyampu-kurraju. Nyanunguju wiri-nyayirni ngaju-piyawangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi? Ngaju karna-nyarra julyurli-yirrarninjarla papitaji-mani ngapangka kujankulu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu. Kala Mijaya kaji yanirni yangka Kaatu-kurlangu Milarninjawarnu, ngalya-karikiji kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju. Ngalya-kariki kapu-nyarra julyurlikijinirra warlu wiri-kirra. ¹² Kaji yanirni nyanungu, ngulaju yangka-piya yapangku kuja-ka ngurlu kipirninjarla kirlika-mani. Kuja-ka yapangku kipirni ngurlu parraja-kurlurlu, ngurlu ngurruju ngulaju-ka mardarni ngarninjakungarntirli. Kala walya manu marna, ngulaju-ka kijirni warlu-kurra. Kuja-piya yali Kaatu-kurlangu kaji yanirni, ngulangkuju kapu-jana yirrarni yapaju yurruju-jarrarla

* **3:3** Nyangka Isaiah 40.3   * **3:7** Juwu-paturlu wiriwirili, ngalya-karirli kalalu-nyanu yirdi-pajurnu Paraji-patu, ngalya-karirli kalalu-nyanu yirdi-pajurnu Jatiyuji-patu.

ngurrju-patu maju-patu. Ngurrju-patu kapu-jana mampungku mardarni. Kala maju-pataju kapu-jana kijirni tarnnga-juku.” Nyampunya Jaanu Papitaji kala-jana wangkaja yapa-patukuju.

Jaanurlu julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Jijaji

Mark 1.9-11, Luke 3.21-22

¹³ Ngula-jangkaju, ngaka-karilki Jijaji yanurnulku nguru-ngurlu Kaliliyi-ngirli karru Jurdunu-kurra. Yali jurrkungka-juku ngulalpa-jana Jaanurlu papitaji-manu yapa. Jijajirli payurnu Jaanu yungu-ngarra papitaji-mani, lawa. Jaanujulpa nyinjala kurnta-nyayirni. ¹⁴ Ngulaju puta wurra-manu Jijaji, wangkajalkurla, “Kularna nyuntu-piya-japa ngurrju. Nyuntujunpa wiri-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiyakulkunpaju yanurnu ngajuku papitaji-maninjaku nyuntuju? Nyuntulurlulpanpaju papitaji-mantarla-wiyi ngajuju.”

¹⁵ Jijajirli jangku-manu Jaanu, “Kaatu kaju wangka ngajuku yungurna purami nyanungu-nyangu kuruwarri jungarnirli. Kujanyarnangku yanurnu yungunpaju papitaji-mani.” Ngula-jangkaju, Jaanu ngungkurr-nyinajarla papitaji-maninjaku Jijajikiji. ¹⁶ Nguru-yirrarnurla Jijajikiji karru Jurdunu-kurra, manu papitaji-manu yalirli. Ngula Jijaji yanurnu ngapa-ngurlu pirntinyarra-kurra, yalkirijirli raa-parnkaja kankarlarraju. Yalkiri kuja raa-parnkaja, ngulangaju nyangu Pirlirra Kaatu-kurlangu jurlpu-piya kurlukuku-piya. Ngulaju yanurnu, pirri-manurla Jijajiki. ¹⁷ Ngula-jangkaju, linpa purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka yalkiri-jangka, kujarla wangkaja nyanunguku Jijajiki, “Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu marulu. Nyuntulurlunya kanpaju miyaluju raa-pinyi.”*

4

Jijaji puta karlirr-kangu Juju Ngawungku Kaatu-kujaku

Mark 1.12-13, Luke 4.1-13

¹ Yali-jangkaju, Kaatu-kurlangurlu Pirlirparlu kangu Jijaji jilja-kurra. Yalirli yungu nganta Juju Ngawungku karlirr-mardakarla Kaatu-kujaku. ² Jijajirli kula nyiya ngarnu 40-pala parraku manu 40-pala mungaku, manu yali-jangkaju nyanungujulpa nyinaja yarnunjuku-nyayirni. ³ Ngula-jangkaju, Juju Ngawurla yanurnu yungu nganta karlirr-mardakarla Kaatu-ngurlu, wangkajalkurla Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu nganta Ngalapi-nyanu nyina, wangkaya-jana nyampurraku payarrpaku, ngurrju-manta-jana mangarri-kirra yungunpa ngarni.”

⁴ Jijajirli wangkaja Juju Ngawuku, “Payipulu kanganpa kuja wangka, ‘Kajilpa nganangku-puka mangarri-mipa nganjarla, kulalparla jirnganja nyinayarla tarnnga Kaatukuju, lawa. Ngulakungarntirliji yungulpa purda-nyangkarla Kaatuju nyarrpa kajirli wangkami.’”*

⁵ Yali-jangkarluju Juju Ngawungku kangu Jijajiji kirri-kirra tarruku-kurraju Jurujulumu-kurra. Ngula kangu Jijajiji kankarlarni-nyayirni Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla manu ngulangka karrinja-yirrarnu. ⁶ Ngula-warnuju, Juju Ngawujurla wangkaja Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu nganta nyina, jurl-pungka Yuwarli Maralypi-ngirli nyampu-ngurluju kaninjarra-kurra walya-kurra. Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju: ‘Kaatu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku marramarra-patuku jina-mardarninjaku nyuntuku.

Kajinpa jurl-pinyi kankarlarra-ngurlu, kapungkulu rdarri-mardarni nyuntuju nyanungu-nyangu rdakangka, kalakanpa marda rdilykirdilyki-wanti jamana pirlingaju.’”*

Junga-juku, nyuntuju jurl-pungka nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypi-ngirli!”

⁷ Ngula-jangkaju, Jijajijirli wangkaja nyanunguku, “Lawa, kularna jurl-pinyi kankarlarra-ngurlu! Payipuluju-ka nyampunya wangka nganimpaku:

‘Kula jiliwirrirli payika Kaatu nyiyarlanguku, kalakangku kulu-jarrimilki!’*

Ngula-jangkanya kulalparna jurl-pungkarla ngajulurluju nyampu-ngurlu kankarlarra-ngurlu!”

⁸ Ngula-jangkaju, yarujurlu-juku Juju Ngawungkuju kangu Jijajiji pirlu wararra-kurra kankarlarra-nyayirni, manurla milki-yirrarnu nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni ngurrara-kari ngurrara-karirli walya nyampurla nguru-kari nguru-kari. ⁹ Ngula-jangka

* 3:17 Nyangka Matthew 17.5, 1 Peter 1.17 * 4:4 Nyangka Deuteronomy 8.3 * 4:6 Nyangka Psalm 91.11-12

* 4:7 Nyangka Deuteronomy 6.16

wangkajarla Jijajiki, “Kajinpaju parntarrinjarla pulka-pinyi ngajuku, kapurnangku milarni yungunpa wiri-nyayirni nyina nyampurraku ngurraraku, manu kapurnangku yinyi nyiyarningkijarra.”

¹⁰ Jijajirliji jangku-manu nyanunguju, “Juju Ngawu, yantarra ngaju-kujaku! Payipulu kangana nyampunya wangka nganimpakuju:

‘Yapangkujulpalurla parntarrinjarla pulka-pungkarla nyanunguku-juku Kaatu-mipaku Warlalja-Wiriki. Nganimparlulparnalurla warrki-jarriyarla jintaku nyanunguku.’”*

¹¹ Yali-jangkarluju Juju Ngawungku yampijalku Jijajiji, manu pardijarralku. Ngakakarilki marramarra-patulurla yanurnu Jijajiki jina-mardarninjaku.

Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu yapaku Kaliliyirila

Mark 1.14-15, Luke 4.14-15

¹² Ngula-jangkaju, Jijajirliji yimi purda-nyangu ngulalu yurrknyu-paturlu Jaanu Papatiji yirrarnu rdakungka. Ngula pina-yanu nguru Kaliliyi-kirra. ¹³ Kirri-kirra Najariti-kirra-wiyi yanu, kula yalirlaju jupu-karrija. Jingijingi-yanurra kirri-karri-kirra yirdi-kirraju Kapurniya-kurra kujalpa karrija kutu-juku mangkuru Kaliliyirila, ngulanganyalpa nyinaja. Yali kirri Kapurniya ngulajulpa karrija nguru-jarrarla yirdi-jarrarla Jupulunurla manu Napatalirla. ¹⁴ Nyampuju jurruku-juku jaru ngula Yijayarlu nyurru-wiyi yirrarnu Payipulurla. Nyanungurluju yirrarnu nyampu jaruju nguru-jarrakurlu:

¹⁵ “Nguru-jarra Jupulunu manu Napatali, parntarrimi kapala karru Jurdunu-ngurlu Mirditirini-kirra ngapa wiri-kirra. Nguru Kaliliyirilanguju-ka karrimi nguru jintangka-juku. Yalirlaju kalu nyina Juwu-wangu-patu yapa-patu. ¹⁶ Nyampurra yapa, nyina kalu mungangka-juku, Kaatuju kula kalu manngu-nyanyi. Ngakapardu-karirlaju kapulu jarra wiri-jarlu nyanyi. Ngurungka yalirla kuja kalu nyina ngulaju munga-nyayirnilra, kula-nganta rdaku-piyarla. Ngakaju, mungalyurru-karirla kapu-jana jarra-jarrimilki.”*

Nyampuju jaru kuja Yijayarlu yirrarnu Payipulurla.

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajilpa warru yanu nguru yalirla-juku wangkanja-karra yapakuju, “Jalangu kanyarra kutulku yanirni Kaatuju nyurrurlakuju yungu-nyarra Warlalja-Wirilki jirnganja nyina. Kujarlaju, pina-yaninjarlalu yalala-yirra Kaatu majuwangurlu!”

Jijajirli-jana milarnu wati-patu yawukungarduyu-patu murntu-pala yungulu purami

Mark 1.16-20, Luke 5.1-11

¹⁸ Ngaka-pardu-karirlalku, Jijajilpa wapanja-yanu pirntinyarra mangkuru Kaliliyiwana. Ngula-palangu rdi-pija Jimaniki manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanuku Yanturuku kuja kala-pala warrki-jarrija yawukungarduyu-jarra. Ngulalpa-palarla kujurnu yakuju-piya wiri-jarlu rdarri-mardarninjaku yawuku. Jimani yirdi-kari ngulaju Piita. ¹⁹ Jijajiji-palangu wangkaja, “Purayaju-pala! Yangka kuja kalanpala yawu manu, ngula-piya-yijala kapurnangkupala pinarri-mani yungunpala-jana yapa yajarninjarla turnu-mani Kaatukulku.” ²⁰ Junga-juku, yampinja-yanu-pala yakuju-piyaju ngulangakaju. Yampinjarla Jijajilki-pala puraja.

²¹ Ngula-jangkaju, yaininja-yanulpalu pirntinyarra mangkuru-wana, ngulajulupalangu rdi-pija wurnturu-wangu-juku Jamajiki manu kukurnu-nyanuku yirdiki Jaanuku. Ngulajulpa-palarla jirnganja warrki-jarrija nyanungu-jarrakupalangu kirda-nyanuku yirdiki Jipitiki. Ngulaju pawurturlalpalu yakuju-piya larra pina panturnu. Kuja-palangu parlu-pungu Jamaji manu Jaanu, ngulakuju-palangu waamanu, “Ngajuju-pala puraya!” ²² Junga-juku, yampija-pala kirda-nyanu yalumpurla-juku pawurturla-juku. Yampinjarla Jijajilki-pala puraja.

Jijajirli-jana yapa-patuku yimi-ngarrurnu manu parlpuru-manu-jana

Mark 3.7-12, Luke 6.17-19

²³ Ngula-jangkaju, Jijajilpa warru yanu nguru Kaliliyiwana. Nyanungurlu yapalpa-jana jungarni-manu jaaji-kari jaaji-karirla Juwu-kurlangurla, manu-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu kuja kangalpa Warlalja-Wiri nyina yapaku. Ngulalpa-jana yapaju murrumuru nyangu, ngulajulpa-jana parlpuru-manununu. ²⁴ Nyiyajangkalpalu-jana yapaju murrumuru kangurnu? Yimiji Jijajiki-kirli warru yanu nguru-wana Jiriya-wana. Yapajulpalu-jana murrumuru nyiyarningkijarra-kurlu kangurnu. Yapa-karilpalu murrumuru maju-nyayirni-kirli nyinaja. Yapa-karilpalu juju

* 4:10 Nyangka Deuteronomy 6.13 * 4:16 Nyangka Isaiah 9.1-2

ngawungawu palkangka kaninjarni mardarnu. Yapa-karilpalu wantinjarla ngunaja yurirrinja-wangu lalka. Yapa-karilpalu rdalji-jarrija. Jijajirli-jana muku parlpurumanu. ²⁵ Yapangu panungku purdangirli purajalpalu Jijaji. Yanurnulu Kaliliyi-ngirli Kirri Karlarla-pala-ngurlu, Jurujulumu-ngurlu, nguru-kari Jurdiya-ngurlu, manu nguru-kari-ngirli kakarrara nguru-kari kujalpa ngunaja karru Jurdunurla murrarninginti. Mukulu yanurnu puranjaku Jijajiki.

5

Yapa ngula kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni

Luke 6.20-23

¹ Ngula-jana nyangu Jijajirli yapa panu-jarlu yaninjarni-kirra nyanungu-kurra, ngulaju-jana yampija purdangirli. Ngula-jangkaju warrkarnu pirli-kirraluku, ngulangaju nyinajalkulpa. Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yaninjarla wungulkulpalurla jirnganja nyinaja. ² Ngulangaju, Jijajirli yungu-jana pinarri-manu nyiyarningkijarraku Kaatu-kurlu, kuja-jana wangkaja:

³ “Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Yapa ngana-puka kuja karla wala nyina Kaatu-mipaku, ngulakuju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.

⁴ Yapa ngana-puka kuja-ka mari yulami, ngulaju ngula-juku. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Ngulaju Kaaturlu kapu yulalyi-mardarni.

⁵ Yapa ngana-puka kuja-ka rampaku nganta nyina kurruru-karrinja-wangu, ngulaju Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku! Kajirli wala nyina Kaatu-mipaku, ngulakuju kapurla yinyi nyiyarningkijarra kuja-jana nyuru-wiyi jangu-pungu.

⁶ Yapa ngana-puka kuja-ka ngampurpa-nyayirni nyina Kaatuku jungarni nyinanjaku, nyarrparlangu kajirli wangka, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku!

⁷ Yapa ngana-puka kuja kajana mari-jarrinjarla ngurrju nyina yapa ngalya-kariki yangka kuja kalu nyinami murrumuru marda, marlajarra marda nyiyarningkijarrawangu, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuju karla mari-jarrimi-yijala. Ngulaku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku!

⁸ Yapa ngana-puka kuja-ka ngampurpa-nyayirni nyina Kaatu-mipaku warrki-jarrinjaku, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Kapu ngaka Kaatuju nyanyi.

⁹ Yapangu kuja kajana warla-pajirni yapa ngalya-kari kulungka yungulu ngurrjulku nyina jintangkalku, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku, ngulaju kapu kurdu nyanungu-nyangu-pajirni.

¹⁰ Yapa kuja-ka nyina jungarni Kaatu-kurlangu, ngulakuju kajilpalurla yapa ngalya-kari yaninjarla nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju ngula-juku. Kaatuju-ka Warlalja-Wirijiki nyina nyiyarningkijarraku. Kuja karla yapa yali wala nyina Kaatu-mipaku, ngulaju karla warlalja nyina. Kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.

¹¹ “Yuwayi, ngula kankulu jungarni nyinami kurdungurlu ngaju-nyangu, ngulaju yapangu panu-karirli kajikalukaluku-nyarra marda yangka jikarr-pajirni. Kajikaluku-nyarra marda pakarni. Warlkangu marda kajikaluku-jana nyurrurla yimi-ngarrirni warru. Ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.

¹² Nyinayajukulu wardinyi-nyayirni! Manngu-nyangkalu nyampu! Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyuru-wiyi kuja kalalurla marlaja wangkaja, ngularrakuju kalalujana yapaju nyurunyuru-jarriya-yijala. Ngula-piya-yijala kalu-nyarra nyurunyuru-jarrimi jalanguju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka-kari kajinkili nyina yangka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla, ngulaju kapu-nyarra warntarri-nyayirni-wangu yinyi ngurrju-nyayirni. Ngulakungarntiji, wardinyili nyinaya nyurunyuru-puruju.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina ngurrju jarlti-piya manu jarra-piya

Mark 9.50, Luke 14.34-35

¹³ Wangkaja-jana kuja, “Yungurna-nyarra yimi wita wangka jarlti-kirli yangka kuja karliparla winjirni kuyuku. Jarltiji ngurrju-jala kuyuku pajarninjaku. Kajilpa jarltiji maju-jarriyarla manu linpa-wangu-jarriyarla, ngulaju majulku. Kulalpa nganangu linpaju pina pirrjirdi-mantarla yangkaju jarlti. Kajilpa jarltiji linpa-wangu-jarriyarla, ngula-jangka yapangu kalu kijirni yirdiyi-kirra ngulangka yungulu katirni. Nyampurla

ngurungka, nyurrurla yungunkulu-jana ngurrju nyinami jarliti-piya yapa ngalya-kariki yungulu nyinami jungarni nyurrurla-piya-yijala majungka-jarrinja-wangu.

¹⁴ “Nyurrurlarlaju yapangku kankulu jarra-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu mardarni kaninjarni. Ngula-kurlurlu yungunkulu-jana milki-yirrarni Kaatuju yapa ngalya-kariki. Nyurrurlajunkulu yuwarli-piya yangka kuja-ka jarra-kurlu parntarrinja-yani pirlingka kankarlarni, kulalpa nganangku palu-pungkarla. Ngula-piya-yijala yungunkulu jarra-nyayirni-wangu-kurlu nyina jungarni tarngga-juku yungulu-nyarra nyanyi panungku yapangku. ¹⁵ Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kulalpa nganangku-puka wuruly-yirrakarla kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka kankulu yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ¹⁶ Ngula-piya-yijala jarra-nyayirni-wangu-kurlu nyinayalu ngurrju yungunkulu-jana Kaatu milki-yirrarni yapaku panuku. Wuruly-mardarninja-wangurlu milki-yirrakalu-jana mirilmiril-karrinja-karrarla. Ngula-warnuju kajili-nyarra nyanyi jungarni nyinanja-kurra, ngulaju kapulu-nyarrarla pulka-pinyi Wapirrakulku ngula-ka nyinami nguru-nyayirni-wangu kankarlarra.”

Jijajirli-jana pinarri-manu Mujuju-kurlangu kuruwarriki

¹⁷ Wangkajalpa-jana kuja, “Kulalu rampal-manngu-nyangka Mujuju-kurlangu kuruwarri, jalangu-ka karrimi yangka-juku wiri-nyayirni-juku nyurru-warnu ngularla Kaaturlu yungu Mujujuku. Manu jaru ngula-jana Kaaturlu yungu jarukungarduyupatuku, jalanguju wiri-nyayirni-ka karrimi-juku tarngga-juku. Kularna yanurnu kuruwarriki manu jaruku jurnta kijirnjaku, lawa. Ngarirna yanurnu kuruwarriki pinarri-maninjaku yungunkulu milya-pinyi-nyayirni jungangku. ¹⁸ Ngajulu karnanyarra yimi-ngarrirni junga-nyayirni Mujuju-kurlangu kuruwarri. Ngula-kari nguru nyampu manu yalkiri kapu-pala yawu-pardi. Ngula-wangurla-wiyiji kulalpa nganangku mirrikarla witarlangu kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kajirna warrki muku lawa-mani nyampurla walyangka, ngulaju Mujuju-kurlangu kuruwarri kapu yawu-pardimilki. ¹⁹ Ngulaju junga. Nganangku-puka ngula-ka jawirri purda-nyanyi witarlangu Mujuju-kurlangu kuruwarri puranja-wangurlu, jawirri purda-nyanja-warnurlu kajilpa-jana yapa-patu-kariki pinarri-mantarla nyanungu-piyaku nyinanjaku, ngulaju maju. Ngakakari Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla, ngulaju kulalu yapa ngalya-karirli wiri-pajirni, lawa. Nganangku-puka yapangku kaji purami Mujuju-kurlangu kuruwarri ngurrjunku, puranja-warnurlu kajilpa-jana yapa-patu-kariki jungangku pinarri-mantarla nyanungu-piyaku nyinanjaku, ngulaju ngurrju. Ngaka-kari Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla, yapa ngalya-karirli kapulu wiri-pajirni nyanunguju. ²⁰ Purdanyangkajulu! Jungarnilirla nyinaya Kaatuku! Kulalu kuruwarrikngarduyu-patupa manu Paraji-patu-piya nyinaya ngula kalu jungarnirli nganta kuruwarri purami Mujuju-kurlangu ngularla Kaaturlu yungu nyurru-wiyi. Kajilpankulu rampal-yantarla nyanungurra-piya, ngulaju kulankulu yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra kuja kajana Warlalja-Wiri-jiki nyina.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina kuluwangu.

²¹ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurlarlalu kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri ngula-jana pinarri-manu yapa nyurnunurnu nyurru-wiyi. Kuja nganta-jana pinarri-manu: ‘Yampiyalu-nyanu tarngga-kurra pakarninja-wangurlu!’* Kujarlangu nganta-jana pinarri-manu: ‘Jinta-karirli kajilpa pakakarla nyurnu-kurra yapa, ngulaju nyanungulku yungulu kanyi kuwurtu-kurra pakarninjakungarntirli.’ Kujanya-jana Mujujuju wangkaja. ²² Kala jalanguju, ngaju karna-nyarra pinarri-mani nyampu nyurrurla kuja kankulu Kaatu pura: Kajirna ngana-puka jinta-kariki pinja-wangu kulu-jarri puranjakungarduyu-kariyi-nyanuku, ngulaju Kaaturlu ngarra miimii-nyanyi. Kaji nganangku-puka pinja-wangurlu punku-pajirni jinta-kari puranjakungarduyu-kariyi-nyanuju, kangkalu Juwu-kurlangu-kurra kuwurtu-kurra Jurujulumu-kurra. Kaji nganangku-puka pinja-wangurlu ngurrpa-pajirni kulungku jinta-kariji, ngulaju Kaaturlu yaliji yapa ngarra kijirni warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarngga-juku.”

²³ Kujarlangu-jana wangkaja Jijajiji, “Mardanparla jintaku yapaku rdurrjurnu, ngulaju nyuntukuju marda kangku kulu-juku nyina muntuku-nyayirni. Ngula-puruju kajinpa ngampurrpa nyinami kuyu warntarriku purranjarla yinjaku Kaatuku Yuwarli

* 5:21 Nyangka Exodus 20.13

Maralypirlaku, ngulakungarntirli yampiya kuyuju Yuwarli Maralypirli. ²⁴ Ngula-jangkaju, pinarla yanta yungunpa yalala-yirrarni yungunparla nyinami ngurrjuku kuja-jarra kuja-jarra. Ngula-jangkaju, pina-yanta Yuwarli Maralypi-kirra kuyu warntarri yungunparla purranjarla yinyi Kaatuku.”

²⁵ Kujarlangu-jana wangkaja Jijajiji, “Mardanparla kulu-jarrija jinta-kariki yapaku nyiya-jangka marda. Kalakangku kanyi marda kuwurtu-kurra, kajikangku yinyi kuwurtukungarduyuku wiriki. Ngula-jangka kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki yinyi yurrkunyuku-kurra, ngulangkuju kalakangku yirrarni rdaku-kurra. Ngula-kujakuju, yarujurla pina-yanta kapanku yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu yungunpa yalala-yirrarni yungunparla nyinami ngurrjuku kuja-jarra kuja-jarra. ²⁶ Yalala-yirrarninja-wangurla, kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki punku-pajirninjarla jinyijinyi-mani talaku wiriki yinjaku yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu. Kalakangku tala-wangurlaju rdaku-kurra kijirni. Tala-wangurlaju lawangka ngulaju marda kalakanpa tarnnga nyina rdakungka.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyinami ngurrju karnta-kari liriki-nyanja-wangu.

²⁷ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kurruwarri yupukarra-kurlu: ‘Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli!’* Ngula kurruwarriji ngurrju-juku. ²⁸ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kurruwarri-kari nyampu: Karnta-kari-kijaku waparliku nyinaya liriki-nyanja-wangu manu manngu-nyanja-wangu! Kajilpanpa liriki-nyangkarla manu marri-pungkarla, ngulaju kula-nganta kanpala palka nguna wungu nyumpala. ²⁹ Yuwayi, ngaka kajikanpa marda karnta-kari liriki-nyanyi milpa-jarrarlu. Kujakujakuju-nyanu milpa-jarra wilypi-manta jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni milpa-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. ³⁰ Ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda nyiyarlangu purungku-mani rdaka-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu rdaka-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni rdaka-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Kajilpanku Kaaturlu kijikarla nguru yali-kirra palka wanapi-jilki, ngulaju maju-nyayirni nyuntukuju. Kala kajinpa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra rdaka-jarra-wangu manu marda milpa-jarra-wangu, ngulaju ngula-juku. Kapunpa nyanungu-kurlu nyina tarnnga-juku.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-jana mardarni kali-nyanu warlaja yampinja-wangurlu

Matthew 19.19, Mark 10.11-12, Luke 16.18

³¹ Kujarlangu-jana wangkaja Jijajiji, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kurruwarri Mujuju-kurlangu yupukarra-kurlu. Pinarri-manu nganta-jana nyampu: ‘Kaji watingki jintangku yilyamirra kali-nyanu nyanungu-nyangu, ngulakungarntirli pipa nganta yungulparla yungkarla yungu-pala-nyanu tarnnga-juku yampimilki. Pipa yinja-wangurlaju ngulaju kulalpa yilyayarla.’* Kujanya nganta-jana wangkaja Mujujuju. Ngula kurruwarriji ngurrju-juku. ³² Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kurruwarri-kari nyampu: Kajilpa wati-kirlangu karntaju warru kalykuru-jarriyarla wati-kari-kirli, ngula-jangka kajilpa kali-nyanurlu yampiyarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa karntaju kalykuru-wangu nyinayarla, kajilpa nyanungu-nyangurlu kali-nyanurlu yampiyarla, ngulaju kajika jinyijinyi-mani maju-kurra-pinangu yaninjaku. Ngulaju maju-nyayirni. Nganangku-puka watingki kaji kanyi karnta yali ngula jinta-karirli yilyaja, ngulaju Kaatuju kula kapalangu ngungkurr-nyina.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-nyanu nyinami ngurrju yimirr-yinja-wangu

³³ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kurruwarri Mujuju-kurlangu kuja-jana pinarri-manu nyurnunyurnu nyurru-wiyi. Pinarri-manu nganta-jana nyampu: ‘Kajinparla wangkami Kaatuku yungunparla nganta yinyi warntarri nyiyarlangu, ngulajurla jungangku yungka yimirr-yinja-wangurlu!’ Kujanya nganta-jana wangkaja Mujujuju. Ngula kurruwarriji ngurrju-juku. ³⁴ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kurruwarri-kari nyampu: Kuja kanparla wangka yapa ngalya-kariki yungunparla nganta nyiyarlangu yinyi, jungangku yungkarla Kaatu yirdi-maninja-wangurlu. Yirdi nyanungu-nyangu ngulaju tarruku-nyayirni. Manu yinjukungarntirli,

* 5:27 Exodus 20.14

* 5:31 Nyangka Deuteronomy 24.1

nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Ngulangjuka Kaatu nyinami.³⁵ Manu yinjakungarntirli, nguru nyampu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Nguru nyampuju Kaatu-kurlangu, kula nyuntu-nyangu. Manu yinjakungarntirli, kirri Jurujulumu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Ngulaju kirri Jurujulumu Kaatu-kurlangu Warlaja-Wiri-kirlangu.³⁶ Manu yinjakungarntirli, jurru nyuntu-nyangu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Marnilpa maru kulalpana kurruly-yirrakarla layilayi-kirra. Manu marnilpa layilayi kulalpana kurruly-yirrakarla marukurra, lawa.³⁷ Nyarrpa-jarriyarlalpana kajingki yapangku payirni nyiyarlanguku? Kajilpanparla ngampurpa nyinakarla yinjaku, ngulaju ngula-juku. Kuturla wangkaya nyampu-mipa, 'Yuwayi ngurrju, kapurnangku ngaka yinyi.' Kala kajilpanparla ngampurpa-wangu nyinakarla yinjaku, ngulaju ngula-juku. Kuturla wangkaya nyampu-mipa, 'Lawa, kularnangku yinyi.' Kajilpanparla yirdi-kari yirdi-kari-kirlirli yimirr-yinjarla jangku-pungkarla, ngulaju kajikanparla yimi Juju Ngawu-kurlangu wangka. Kuja-kujakujulu-nyanu junga wangkaya."

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyinami ngurrju yapa jinta-kariki pina-pakarninja-wangu

Luke 6.29-30

³⁸ Wangkaja-jana kuja, "Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kurruwarri. Pinarri-manu nganta-jana nyampu: 'Nganangku-puka kajingki yapangku milpa rdirr-pakarni, nyanungulku rdirr-pakaka milpa-yijala! Nganangku kajingki kartirdi puyu-pakarni, nyanungulku ngula-piya-yijala puyu-pakaka!'"* Ngulaju nganta Mujuju-kurlangu kurruwarri.³⁹ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kurruwarri-kari nyampu: Pina kunka-maninja-wangulu nyinaya! Nganangku-puka kajilpangku kujarlu rdakangku pakakarla lalypangku nyampu yangka wirliki jungarni-purdanji, ngulaju yampiya pina-pakarninja-wangurlu. Yungkarla jampupurdanjirlanguku yungungku pakarni wirliki.⁴⁰ Nganangku-puka kajingki kuwurtukurra kanyi jaatiki puntarninjaku, ngulajurla yungka manu jurnarrparlangu.⁴¹ Kajingki yurrkunyurlu jinyijinyi-mani nyanungu-nyangu jurnarrpaku kanjaku kutuku marda jirrama kilamataku, ngulajurla kangka parrpada wurnturu-nyayirni marda murntupalaku kilamataku.⁴² Nganangku-puka kajingki warlkirninjarla payirni nyiyaku, ngulajurla yungka wilji-wangurlu. Wurra-maninja-wangurlu kuturla yungka."

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-jana yulkami panuku yapaku kula warlaja-mipaku yulkanjaku

Luke 6.27-28,32-36

⁴³ Wangkaja-jana kuja, "Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi nyurnunyunu-kurlangu kurruwarri kuja kalu-nyarra pinarri-mani-juku jalangurlu. Wangkami kanyarra kuja: 'Yulkayalu-jana warlaja-mipaku. Yapa ngula kalu-nyarra nyurunyuru-jarri, ngula-piyayijalalu-jana nyurunyuru-jarriya.'"* Kujanya kanyarra wangka kurruwarriji.⁴⁴ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kurruwarri-kari nyampu: Ngana-puka kajingki nyurunyuru-jarri, ngarirla kutu yulkaya. Nganangku-puka kajingki yapangku pakarni, ngulakujurlajinta Kaatuku wangkaya.⁴⁵ Kajinkili-jana yulkami yapaku ngula-piya, ngula-jangka Wapirrarlu kapu-nyarra kurdukurdu-pajirni nyanungu-nyangu yangka ngula-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. Wanta ngula karla marlaja pardimiri, ngula-ka yilyamirni Kaaturlu, kula ngurrju-mipaku yapaku, panuku-juku majumajurlanguku. Ngapa kuja-ka yilyamirni Kaaturlu, ngulaju ngalipaku jintawarlayiki, kula ngalipa-mipaku yangka kuja karliparla jungarni nyina, panukarirlanguku yangka kuja kalurla jurnta nyinami kuja-purda-kari.⁴⁶ Kajilpankulu-jana yulkayarla yapa ngalya-kari-mipaku ngula kalu-nyarra yulkami-yijala, manngu-nyanyi mayi kankulu kapu-nyarra Kaaturlu ngurrju-pajirni ngulakuju? Lawa! Yangka yimirr-yinja-panu tala puntarninjakungarduyupatu, ngularrarlanguju kalu-jana yulkami yapa ngalya-kariki warlaja puntuku.⁴⁷ Kajilpankulu-jana wapirdi wangkayarla ngurrju nyurrurla-nyangu-mipaku puntuku, manngu-nyanyi mayi kankulu kapu-nyarra Kaaturlu ngurrju-pajirni ngulakuju? Lawa! Yapa ngalya-kari ngula kalu ngurrrpa-juku nyina Kaatukuju milya-pinja-wangu-juku, ngularrarlanguju kalu-jana wapirdi-wangkami ngurrju nyanungurra-nyangu puntuku. Panu-kari-piya-wangu yungulpankulu-jana yulkayarla yapaku jintawarlayiki-jiki.⁴⁸ Yuwayi, jungarnili nyinaya Wapirra Kaatu-piya ngula-ka nyinami kankarlarra nguru-nyayirni-wangurla. Kutulu-jana yulkaya panuku yapaku ngula-piya Kaatu-piya."

* 5:38 Nyangka Exodus 21.24, Leviticus 24.20, Deuteronomy 19.21

* 5:43 Nyangka Leviticus 19.18

6

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu yungulu-jana yinyi warru yimirirli yapaku marlajarra-watiki

¹ Wangkaja-jana, “Ngula kankulu-jana nyiyarlangu yinyi marlajarra-watiki, ngulajulu-jana yungka wurulyparlu yapa ngalya-kari-kijaku nyanja-kujaku. Kulalu kulkurru-jarra milkarraku karriya warru yinja-karra. Kajinkili karrimi kulkurru-jarra warru yinjarla, ngulakuju Wapirrarlu kula-nyarra ngurrju-pajirni yangka kuja-ka kankarlarra nyina nguru-nyayirni-wangurla. ² Kajinkili-jana yinyi tala marlajarra-watiki yapaku, yungkalu-jana wurulyparlu yapa ngalya-kari-kijaku nyanja-kujaku. Kulalu yangka milkarraku karriya panu-kari-piya. Ngula kalu-jana yinyi tala marlajarra-watiki Juwukurlangurla jaajirli manu yirdiyi-wana, ngulaju purlanja-karrarlu yungulu-jana yapatu-karirli nyanyi warru yinja-kurra jama ngurrju nganta. Pangkalalu-jana ngurrju-pajirni. Junga karna-nyarra wangka: Kaaturluju kula-jana witarlanguju yarda yinyi kuja kalu-jana milkarraku yinyi warru, lawa! ³ Kulalu milkarraku karriya panu-kari-piya! Kajinkili-jana yinyi nyiya-puka marlajarra-watiki yapaku, yungkalu-jana wurulyparlu, ngulaju yapa ngalya-kari-kijaku nyanja-kujaku. ⁴ Kajinkili-jana yinyi yapaku marlajarra-watiki wurulyparlu, Wapirra-miparlu kanyarra nyanyi. Ngula-warnuju kapu-nyarra ngurrju-pajirni.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu Kaatuku wangkanjaku Luke 11.2-4

⁵ Wangkaja-jana, “Kajinkilirla Kaatuku wangka, wangkayalurla jungarni-nyayirni milkarra-wangu yalirra-piya-wangu yangka kuja kalurla jungarni nganta wangkami Kaatukuju. Warrarda kalu karrimi kulkurrurni milkarraku Juwu-kurlangurla jaajirli Kaatuku wangkanjaku, manu kalu karrimi yirdiyi-wana milpaniwarlarla yapangka panungka ngula yungulu-jana yapa-patu-karirli nyanyi ngula kalurla Kaatuku wangkami. Kujaju majumaju! Junga karna-nyarra wangka: Kaaturluju kula-jana witarlanguju yarda yinyi kajilirla kuja wangka Kaatukuju, lawa!

⁶ “Kala kajinparla wangka Wapirra, ngulakungarntiji yuwarli-kirra-wiyi wurulypa yukaya yungunparla yangarlu wangkami panu-wangurla. Ngula-jangkaju, Wapirrakurla wangkaya yangka. Ngulaju kapungku nyanyi wuruly-wangkanja-kurra ngula kanparla wangkami, manu kapungku yinyi nyiyaku ngula kanpa payirni.

⁷ “Manu kajinkilirla wangkami Kaatuku, wangkayalurla yalirra-piya-wangu yangka ngula kalu ngurrpa-juku nyina Kaatukuju. Ngula kalurla wangkami Kaatuku, ngulaju kalurla yarda-patupatu wangkami warungka-piya. Purda-nyanyi nganta kajana Kaaturlu yangka kuja kalurla warrarda wangka tarnga. Kujaju yijardu-wangu! ⁸ Yalirra-piya-wangulu nyinaya! Kaaturluju nyurru-juku-ka milya-pinyi nyiyarningkijarra nyurrurla-nyangu payirninja-wangurla-wiyi.

⁹ “Junga-juku, kujanyalurla wangkaya Kaatukuju:

‘Wapirra, nganimpakupalangu kuja kanpa nyuntu nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra, milki-yirra-nyanu nganimpa-kurra yungurnangkulu milya-pinyilki nyuntuju junga-nyayirni!

¹⁰ Wapirra, kutu-jarriya-nganpa yungunpa-nganpa Warlajala-Wiri nyinami nganimpakuju. Nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra, panungku kangkulu purda-nyanyi wilji-wangurlu nyarra kuja kanpa-jana wangka. Kujarlanya karnangkulu payirni yungungkulu yapangku jintawarlayirli nyampurla walyangkarlu purda-nyanyi wilji-wangurlu.

¹¹ Wapirra, payirni karnangkulu miyiki yungurnangkulu marlaja ngarni parra-kari parra-karirli.

¹² Wapirra, yangka kuja kalu-nganpa yapa ngalya-kari majungka-jarri jurnta, ngulakuju karnalu-jana yawuru-jarrimi kunka-maninja-wangu. Kuja-jangkaju, payirni karnangkulu nyuntu yungunpa-nganpa yawuru-jarrimi kuja karnangkulu majungka-jarrimi jurnta.

¹³ Wapirra, kajikarnalu karlirr-yani nyuntu-kujaku. Kuja-kujakuju, mardaka-nganpa muurparlu nyiyarlangu kajika-nganpa rdipimi manu karlirr-kanyi nyuntu-kujaku.’

Kujanyalurla Kaatuku wangka.

¹⁴ “Junga kujaju! Kajilpankulu-jana kunka-maninja-wangu yawuru-jarriyarla yapa ngalya-karirlanguku nyiyarlanguku maju-wanawanaku, ngulaju nguru-nyayirni-wangurla kajika-nyarra Wapirraju yawuru-jarrimi-yijala nyurrurlakuju maju-jangkakuju. ¹⁵ Kala kajilpankulu-jana jurnta nyinakarla yawuru-jarrinja-wangu, ngulaju kula-nyarra Kaatuku yawuru-jarrimi-yijala.”

Jijajirli-jana pinarri-manu kurdungurlu nyanungu-nyangu yungulu wardinyi nyinami Kaatu-kurlangukungarnti purlapakungarnti

¹⁶ Wangkaja-jana, “Kajinkili miyi ngarninja-wangurlu yampimi purlapakungarnti Kaatu-kurlangukungarnti, kulalu yangka milkarraku karriya panu-kari-piya. Ngula kalu nyina purlapakungarnti miyi ngarninja-wangu, ngulaju kalu nyina yinn-girriji murlurra-puyairni yungulu-jana yapa-patu-karirli nyanjarla ngurru-pajirni. Pangkalalu-jana ngurru-pajirni. Kala Wapirrarlu kula-jana ngurru-pajirni milkarra-jangkaju. ¹⁷ Kulalu milkarraku karriya nyanungurra-piya! Ngula kankulu miyi ngarninja-wangu nyinami Kaatu-kurlangukungarnti purlapakungarnti, kulalu nyinami yinn-girriji mularra-puyairni, lawa. Parljalaku-nyanu ngapangu, ngula-warnurlu jarangkulu-nyanu mapaka marnilpa. ¹⁸ Kuja-kurraju kapulu-nyarra yapa-patu-karirli nyanyi purlapakungarnti. Kulalu-nyarra milya-pinyi yangka ngulankulu miyi yampija ngarninja-wangurlu. Kala Wapirrarlu, nyanungu-miparluju kapu-nyarra nyanyi miyi ngarninja-wangu. Ngula-warnuju yungu-nyarra ngurru-pajirni.”

Kapurlipa rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarra jurnarra Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla

Luke 12.33-34

¹⁹ Jijaji-jana wangkaja, “Purlurpa-wangulu nyinaka! Kulalu warru turnu-maninjarla rdanjarr-mardaka jurnarra nyampurla ngurungka. Ngula-jangkaju, mulururlu kajika ngarni, manu kajika muku larra-parnka nyiyarningkijarraju, manu marda purunjurlu kajika-nyarra jurnta kanyi jurnarra. ²⁰ Ngula-kujakujulu-jana yungka warru yimirirli yapa ngalya-karirlanguku. Ngula-warnuju Kaaturlu yungu-nyarra rdanjarr-yinyi nyiyarningkijarra nguru-nyayirni-wangurla. Ngulangkaju kulalpalu mulururlu nyiya ngarnjarla. Manu kulalpa larralarra-parnkayarla jurnarpaju. Manu kulalpa purunjurlu yapangu nyiyarlangu mantarla. ²¹ Nyarrpararlankulu rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarraju jurnarra? Nyampurla ngurungka? Marda nguru-nyayirni-wangurla? Kajinkili rdanjarr-mardarni jurnarra Kaatu-kurlangurla, ngulaju kankulu manngu-nyanyi tarnga yali nguru. Kala kajinkili purlurparlu rdanjarr-mardarni nyampurla ngurungka, ngulaju kankulu manngu-nyanyi nguru nyampu-mipa. Ngulaju maju!”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra jarra-kurlu

Luke 11.34-36

²² Jijaji-jana wangkaja, “Nyurrurla-nyangu milpa, ngulaju jarra-piya. Kajinkili-jana yimirirli yinyi warru yapaku jurnarra, ngulaju kankulu nyinami jarrangka Kaatu-kurlangurla. ²³ Kala kajinkili-jana purlurparlu jurnta mardarni yinja-wangurlu yapa ngalya-kari-kijaku, ngulaju maju. Kula kankulu nyinami yalumpu jarrangka Kaatu-kurlangurla. Kula-nganta kajinkankulu pamparda nyinami nyanja-wangu nguru-wangu.

²⁴ Yapa kulalpa-palangu warri-jariyarlara paaju jirramaku. Kajirra yulkami kamparru-warnuku paajuku, ngulaju kapurla nyurrunyuru-jarrimi jinta-karikiji. Kala kajilparla yinya paajuku jinta-kariki yulkayarla, ngulaju kajikarla kamparru-warnukuju paajukuju nyurrunyuru-jarrimi. Kujanya karna-nyarra nyampuju wangkami jalanguju. Kajinparla talaku yulkami, ngulaju nyuntu-nyangu paaju, manu kulanparla yulkami Kaatukuju.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlukuju.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami jata-nyanja-wangu nyiyarningkijarraku

Luke 12.22-31

²⁵ Wangkaja-jana kurdungurluku, “Kajinkilirla Kaatuku nyinami, ngulangkaju yungu-nyarra muurlparlu warrawarra-kanyi. Nyurrurla kankulurla Kaatu-mipaku warlalja nyinami nyanunguku-juku. Kula-nyarra wajawaja-maninjarla kijirni. Kapu-nyarra kutu warrawarra-kanyi. Kujarlaju, yungulpankulu jata-nyanja-wangu nyinayarla miyiki ngarninjaku manu jurnarpaku yukanja-wangu. ²⁶ Manngu-nyangkalu-jana jurpaju. Ngurlu kula kalu yirarni walyangka jurpungkuju miyi wiri-maninjaku, lawa. Kula kalu warru turnu-maninjarla kanyirni ngurru-kurra yuwarli-piya-kurra ngaka-kariki ngarninjaku, lawa. Kaaturlu ngari kajana warrawarra-kanyi kuja-kurra-juku nguru-nyayirni-wangurlarlul, kula kalu payirni miyikipurdarlul. Kala nyurrurlakuju, Kaatu kanyarra yulkami jurpu-piya-wanguku yapakuju. Ngula-warnuju, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyikiji. ²⁷ Kajilpankulu warrarda jata-nyangkarla, kulalpankulu nyarrpa-jariyarlalku. Kaaturlu jintangu kajika-nyarra warrawarra-kanyi tarngangu-juku.

²⁸ “Jurnarpaku jata-nyanja-wangulu nyinaka! Nyangkalu-jana jinjirla-wati. Nganangu kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani? Kula kalu warri-jari yapa-piya, lawa. Manu kula kalu-nyanu jurnarra ngurru-mani. Ngulaju ngula-juku. Ngurru-juku

kalu nyina jinjirla-watiji ngurrju-nyayirni-jiki. ²⁹ Ngaju karna-nyarra junga wangkami: Yangka wati kingi Julumunu ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja tala-kurlu panu-jarlu-kurlu manu jurnarrpa-kurlu ngurrju-nyayirni-kirli, nyanungu-nyangu jurnarrpaju kulalpa ngurrju-nyayirni nyinaja jinjirla-piya, lawa.

³⁰ “Kaaturlu kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani jinjirla-wati ngurrju-nyayirni kujaju. Manu marna kajana wiri-mani kirrirdi-nyayirni. Ngulaju kula kalu tarnganyayirni pardimi, lawa. Wita-mipaku kalu pardimi. Ngula-jangkaju, linji-jarri kalu. Ngula-jangkaju, yapangku kalu-jana kijirni warlu-kurra kaji marna linji-jarri. Nyiyajangka kankulurla Kaatuku kapuru nyina? Marda kankulu manngu-nyanyi kula-nyarra jurnarrpa yinyi yukanjaku, kapu-nyarra jurnta mardarni? Ngulaju junga-wangu! Kuja kajana warrawarra-kanyi jinjirlaju, ngula-piyarlu-yijala kapu-nyarra warrawarra-kanyi Kaaturluju.

³¹⁻³³ “Nyurrurla marda kankulu miyi-wangu manu ngapa-wangu nyina manu marda jurnarrpa-wangu yukanjakuju. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlu kanyarra warrawarra-kanyi-jiki nguru-nyayirni-wangurlarlu. Yapa-paturlu nyampurla ngurungka kalu warrarda jata-nyanyi miyi manu ngapa ngarninjaku manu jurnarrparlanguku. Yalumpurra-piya-wangulu nyinaya! Kaatu kanyarra Warlajja-Wiri nyina nyurrurla yapaku. Kuja-jangkanya, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyiki manu ngapaku! Manngu-nyangkulu Kaatuju nyarrpa kaji-nyarra wangka yungunkulurla jungarni nyina nyanunguku. Ngula-jangka kapu-nyarra yinyi miyi manu ngapa ngarninjaku. ³⁴ Yuwayi, Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi parra-kari parra-kari. Kulalu manngu-nyanjarla jatanyangka kujarlu, ‘Jukurra marda kajika-ngalpa nyiyarlangu maju-nyayirni rdipimi. Nyarrpa-jarrimilkirilipa?’ Kuja-wangulu nyinaya wangkanja-wangu. Jalangu marda kajika-nyarra nyiyarlangu yangka maju-nyayirni rdipimiri nyurrurlaku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki. Ngula-mipanyalu manngu-nyangka.”

7

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami ngurrju yapa ngalya-kariki maju-pajirninja-wangu

Luke 6.37,38,41,42

¹ Wangkaja-jana, “Yapa ngalya-karili-jana yampiya maju-pajirninja-wangurlu! Kajinkili-jana maju-pajirni, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju maju-pajirni-jala. ² Kajilpankulu-jana ngurrju nyinayarla yapaku maju-pajirninja-wangu, ngula-piyayijala kapu-nyarra Kaatuju ngurrju nyinami maju-pajirninja-wangu. Kala kajilpankulu-jana warrarda maju-pajikarla yapa ngalya-kari, ngula-piyarlu-yijala kapu-nyarra Kaaturlu maju-pajirni nyurrurlaju.

³ “Niyaku kanpa-jana miimii-nyanyi yapa ngalya-kari maju-pajirninjakungarntirli? Kajikanpa marda walya wita jurdu nyanyi nyuntukupurdangka-kurlangurla milpangka. Ngula-puruju kulalpanpa nyangkarla rdalyku wiri-jarlu kuja kanpa mardarni nyuntu-nyangurla warlaljarla milpangka. ⁴ Ngula-jangkaju, nyuntu kajikanparla marda wangka nyuntukupurdangkaku, ‘Walya wita mayirnganku jurnta mani nyuntu-nyangurla milpangka?’ Nyarrpa kajikanparla nyuntuju wangka, yangka kuja kanpa mardarni rdalyku wiri-jarlu nyuntu-nyangurla milpangka? ⁵ Kuja wangkanja-wangu nyinaka! Nyuntuju kanpa milkarraku-mipa wangka! Wilypi-manta-wiyi-nyanu rdalyku wiri milpangka nyuntu-nyangurla! Ngula-jangkaju, ngurrjungkulku kanpa nyanjarla wilypi-mani jurdu wita milpangka nyanungu-nyangurlaju.

⁶ “Yimi Ngurrju Kaatu-kurlangu, ngulaju ngurrju-nyayirni kawurlu-piya. Kajili-nyarra yapangku jawirri purda-nyanyi yirri-puranja-kurra, ngulajulu-jana yampiya warrarda yirri-puranja-wangurlu. Yalumpu-patu ngulajulu maju-nyayirni maliki-piya wijini panukurlu manu nguurrnguurrpa-piya palya, ngula-piya. Kajinkili-jana warrarda yirri-pura Yimi Ngurrju, ngulaju kulalu nginyinginyi-kirra-mani, lawa. Kapulu walya-kurra kijirni yungulu katirni nguurrnguurrpa-piyarlu, manu kapulu-nyarra marda wajirli-pinjarla pinyi maliki-piyarlu.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu payirni Kaatu nyiyarningkijarraku

Luke 11.9-13

⁷⁻⁸ Wangkaja-jana, “Nganangku-puka kaji warrarda payirni Kaatu nyiyarningkijarraku, ngulaju kapurla marlaja mani. Manu nganangku-puka kajirla warrarda wapal-nyanyi, ngulaju kapu palka-mani. Manu nganangku-puka kajirla warrarda tarlarlkarra-pakarni, kapurla tuwaju marlaja lakarn-mani Kaatu-kurlangu-kurra yungu yukamirra. Kujarlaju, kajinkilirli Kaatuku wangkami, warrarda payikalulu nyiyarningkijarraku,

kapu-nyarra yinyi. Warrarda wapal-nyangkalurla, kapu-nyanu milki-yirrarni nyurrurla-kurra. Warrarda tarlarlkarra-pakakalurla, kapu-nyarra lakarn-mani tuwa yungunkulu yukamirra.

⁹ “Nyarrpa-jarrinpa kajingki nyuntu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu payirninja-yanirni miyikili ngarninjaku? Pirlu mayi yungunparla yinyi?” ¹⁰ Nyarrpa-jarrinpa kajingki nyuntu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu payirninja-yanirni yawukuju kuyukuju ngarninjaku? Warna kulu-parnta mayi yungunparla yinyi? Lawa! Kapunparla yawu kuyu ngurrju yinyi ngarninjaku. ¹¹ Nyurrurla yapa-patu kula kankulu ngurrju nyina Kaatu-piya. Kala yinyi-jiki kankulu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurdukuju nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni. Wapirra-ka nyina jama-juku nyurrurla-piya-wangu. Kajinkili payirni nyiyarningkijarra ngurrju, ngula-jangka nguru-nyayirni-wangurlarlur kapu-nyarra ngurrju-mipa yinyi.

¹² “Nyia-wiyi jinta kuruwarri wiri Mujuju-kurlangu kuja-nyarra yirrarnu nyurrurlaku yapaku? Manu nyia-wiyi kuruwarri wiri jurruku-juku kujalu-nyarra jarukungarduyu-paturlu Kaatu-kurlangu-paturlu yirri-puraja? Ngulaju nyampunya: ‘Kajinkili ngampurra nyina yungulu-nyarra yapa ngalya-kari ngurrju nyinami nyurrurlaju, ngulaju ngula-juku. Ngurrju-wiyili-jana nyinaya!’”

Jijajirli-jana pinarri-manu yirdiyi-jarra-kurlu jirrama-kurlu

Luke 13.23-24

¹³ Wangkaja-jana, “Wuurnpa-wana wita-wana kiirti-wanaju, jungarnijikili yaninjanta Kaatu-kurlangu-kurra. Kala kiirti wantiki manu yirdiyi wantiki-yijala kuja-ka ngunamirra kuja-purda-kari, ngulaju yampiyalu puranja-wangurlu. Yirdiyi yalumpu ngulaju wantiki-nyayirni yaninjaku. Panu kalu yanirra wiri-wana kuja kalu yangka yanirra, ngulaju tarngga-juku palinjakungarnti. ¹⁴ Kuja-kujakuju, yaninjantajukulu yirdiyirla wuurnparla ngula-ka ngunamirra Kaatu-kurlangu-kurra. Ngulangka ngurungka kapunkurla marlaja nyinami wankaru-juku tarngga-nyayirni. Tuwaju ngulaka karrimi Kaatu-kurlanguju, ngulaju wuurnpa-nyayirni. Manu yirdiyi ngula-ka ngunamirra, ngulaju wuurnpa-nyayirni yapaku yaninjaku. Wuurnparlaju, marnkurrrpa-mipa kalu yani tarnggaju nyinanjaku, kula panu.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu-nyanu muurlparlu warrawarra-kanyi yimirr-yinja-palka-kujaku

Luke 6.43-45

¹⁵ Wangkaja-jana, “Muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka yimirr-yinja-palka-kujaku ngula kalu-nyanu ngarrirni Kaatu-kurlangu nganta jarukungarduyu nganta. Kajinkili-jana purda-nyanyi jaru wangkanja-kurra, ngulaju nganta yungunkulu-jana nganta ngurrju-pajirni ngurrju nganta pululu nganta jiyipi-piya. Lawangka! Kari-nganta kulu-parnta-nyayirni pinja-panu maliki warnapari-piya. ¹⁶ Nyarrparlu yungunkulu-jana miimii-nyanjarla milya-pinyi yimirr-yinja-palka kajili yanianirni Kaatu-kurlangu nganta? Kajili yanirni ngulaju maju-mipa yimi kapulu kanyirni, ngula-jangkaju yungunkulu-jana milya-pinyilki. Kajilpa ngana-puka Kaatu-kurlangu nyinayarla jungarni, ngulangkuju ngurrju-mipa kajika kanyirni, kula maju. Kulanpa mani marniki-piyaju jiri-parnta-ngurlu watiya-ngurlu, lawa. Kulanpa mani mukaki putunarri-ngirli, lawa. Ngula-piya-yijala, kuruwarri Kaatu-kurlangu kulalu-nyarra yimirr-yinja-palkarlur jungarnirli yirri-pura.

¹⁷⁻¹⁸ “Kajilpa pirrjirdi watiya karriyarla, ngulangkuju kapu miyi ngurrju mardarni. Kala kajilpa rampaku watiya karriyarla, ngulangkuju kuja-ka miyi mardarni, ngulaju ngawu ngarninjakuju. Yangka-patu yimirr-yinja-palka, ngulajulu maju-nyayirni watiya parrka-wangu-piya. ¹⁹ Yangka parrka-wangurla watiyarla kaji miyi maju pardimi, ngulaju karlipa watiya yawirr-pajirni, ngulaju kijirni karlipa warlu-kurra wiri-kirra. ²⁰ Kajili yangka yanirni yimirr-yinja-palka, kajili maju yangka kanyirni jaru, ngula kankulu-jana milya-pinyi kula-jana Kaaturlu yilyajarni.”

Jijaji kapi-jana wangkami panu-kariki yapaku ‘Kula karna-nyarra milya-pinyi’

Luke 13.26-27

²¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Kaatu-ka Warlaja-Wiri nyinami nyiyarningkijarraku. Ngana kapu yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu-kurraju? Yapa ngula kalu jalangu nyina ngurungka nyampurla manu ngula kalurla warrarda purda-nyanjarla ngungkurr-nyinami ngajukupalanguku nguru-nyayirni-wangurlaku, nyarrpa kaji-jana wangka, ngularra-mipa kapulu yukamirra. Yapa panu-karirliji kalu Kaatuju jamulu purda-nyanyi. Purda-nyanyi-yijala kalu,

kala maju-juku kalu nyina. Ngularraju kulalu yukamirra Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangu-kurra, lawa. ²² Yuwayi, ngulangka nguru-nyayirni-wangurla, Kaaturlu yungu-jana miimii-nyanyi yapaju kuwurtukungarduyu-piyarlu nyanungu-nyangu-japa, marda lawa. Panu-karirli yapangu ngarraju kuja wangka, 'Warlalja-Wiri Jijaji, yapakurnalu-jana yimi-ngarrurnu jaru nyuntu-nyangu ngula-piyarlu jarukungarduyu-piyarlu ngula kalalurla Kaatuku marlaja wangkaja wangka nyurru-wiyi. Nganimparlurnalu-jana jaru ngawungawu yapa-ngurlu jurnta yilyaja, manurnalu-jana parluru-manu nyurnu-jangka nyuntu-nyangurlu yirdi-kirilri.' Ngarrajili wangka kujanya. ²³ Kala kapurna-jana wangkami, 'Ngana-wiyi nyurrurlaju? Kula karna-nyarra milya-pinyi! Nyurrurla yapa-patu ngulaju punku-wati-nyayirni! Jurnta yantajulu!' Kujanya kapurna-jana wangkami."

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurpa jirrama wati-jarra-kurlu yuwarli ngantirninjakungarduyu-jarra-kurlu

Luke 6.47-49

²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapaku, "Ngana-puka kaji ngaju-kurra yaninjarla purda-nyanyi ngaju-nyangu yimi, kajirra jungarni nyina Kaatuku, yali yapaju ngulaju ngurrju. Nyanunguju ngurrju yangka wati pinangkalpa-piya kuja yuwarli ngurrju nganturnu. Nganturnu walyangka tarlangka yungu pirrjirdi karrimi ngur-rangka. ²⁵ Ngaka-karirlaju, ngapa wantija pirrjirdi-nyayirni, ngawarralkulpa wiri-nyayirni parnkaja, mayawunparlu putalpa yurnkuyurnku-mani yuwarliji, kula kujurnu. Pirrjirdi-jukulpa karrija pirlingkuju. ²⁶⁻²⁷ Yalirlarlangu watilpa jintu-kari nyinaja milya-pinja-wangu jiliwirri, ngulangku-nyanu nganturnu yuwarli walyirirla walyangka pirntipirntirla yulpayirla. Ngula ngapalku wantija pirrjirdi-nyayirni, manu ngawarralkulpa parnkaja, ngula-purujulpa mayawunpalku parnkaja. Yuwarliji wurrmurr-wantija. Kajinkijili jawirri purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngula-warnuju kajinkijili jaru marlaja yampimi puranja-wangurlu, ngulajunkulu ngula-piya wati-piya ngula nganturnu yuwarli walyangka walyirirla."

²⁸ Kuja-jana lawa-jarrijalku yapaku nyiyarningkijarraku nyampurraku pinarri-maninjaku, ngulakujulurla marlaja paa-karrija nyanungu-nyanguku jarukuju. ²⁹ Yangka kuja kala-jana Jijajirli pinarri-manu, ngulaju kala-jana pinarri-manu yimi Kaatu-kurlangu-kurlurlu kujarla yungu nyanungukuju. Kula-jana pinarri-manu panu-kari-piyarlu kuruwarrikingarduyu-patu-piyarlu yangka kuja kalalu-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu-mipa-kurlurlu yimi-kirilri.

8

Wati-kirli pinti wijini-kirli kuja Jijajirli parluru-manu

Mark 1.40-45, Luke 5.12-16

¹ Yali-jangkaju, Jijajiji yaninjarla jitija pirli-ngirliji, manu panu-jarlu yapa-paturlu purdangirli-wanarlulu puranja-yanu nyanunguju. ² Ngula-jangkaju, watijirla yanurnu Jijajiki pinti wijini-kirli panu-kurlu. Junga-juku, kamparru-jukurla miridjirrpjirri parntarrinju. Jijajikijirla wangkaja, "Warlalja-Wiri, nyuntulurlu kanpa mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu yapaku parluru-maninjaku. Kajilpanpaju mari-jarriyarla ngajukuju, ngulaju kajikanpaju wijini parluru-mani manu karaly-mani!"

³ Junga-juku, Jijajirli waku wipinjarla marnpurnu. Ngularla wangkaja Jijajiji, "Kari-nganta karnangu mari-jarri yungurnangu parluru-mani wijini-jangkaju! Parluru-jarrija wijini-jangkaju manu karalya-jarrija pintiji!" Junga-juku, pintiji kapanku karalya-jarrija wijini-jangkaju. ⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirra wangkaja watiki, "Nga-jukuju yapa-patu-kari-kirra yimi-ngarrirrinja-wangu nyinaya! Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra-wiyi yanta. Milki-yirrarinjangku pinti yangka wijini-jangka wati jintu-kurra maralypikingarduyu-kurra yungungku pintiji miimii-nyanyi ngurrjuku. Kajingki miimii-nyanjarla kirka-pajirni pintiji, ngulakujurla maninjarla yungka jurpularra wita-jarra, ngulaju kuruwarrika ngunami Mujuju-kurlangu kujaju. Ngula-kurra kajingki nyanyi ngalya-karirli yapangu, kapungku milya-pinyi kirlalku wijini-wangulku."

Jijajirli parluru-manu warrkini kujalpa kirri-karirra nyurnu ngunaja

Luke 7.1-10, John 4.43-54

⁵ Ngaka-pardu-karilki Jijajiji pina-yanu kirri-kirra Kapurniya-kurra. Yalirla Ruumu-wardingki yurrkunyukungarduyu wiri, payurnunju, manurla warlkinrinjarla wangkaja, ⁶ "Warlalja-Wiri, ngaju-nyangu jintu warrkini wati-ka purdangirli nyina

yuwarlirla nyurnu, manu ngunami-ka pangkarrarla. Nyanungu kula-ka yurirrimi, manu maju-nyayirni kyananu purda-nyanyi.”

⁷ Jijajijirla wangkaja nyanungukuju, “Yanirni karna nyuntu-kurlu nyuntu-nyangu yuwarli-kirra, manu yungurna parlpuru-mani.”

⁸ Yurrkunyukungarduyu wiri-pirdinypajurla wangkaja Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, nyuntujunpa wiri-nyayirni parrpada-juku ngajukuju. Kula yantarni ngaju-nyangu-kurra ngurra-kurra. Ngari wangkaya-puka yaninjarni-wangu yungunpa warrkini ngaju-nyangu parlpuru-mani. ⁹ Milya-pinyi karnangku kuja kanparla warrki-jarri Kaatukuju. Kuja kangku wangka warrki-jarrinjaku, ngulaju kanparla yimiri warrki-jarri. Kuja-piya karnarla warrki-jarri kujakuju Ruumu-wardingkiki kingiki. Ngaju karna nyina wiri 100-palaku warrmarlaku. Kajilparnarla ngaju wangkayarla jintaku yaninjaku yali-kirra, kajikarla kapanku yani, manu kajilparnarla ngaju wangkayarla jinta-kariki, ‘Yantarni!’, ngulaju kajika kapanku yanirni. Manu kajilparnarla ngaju wangkayarla ngaju-nyanguku warrkini warrki-jarrinjaku, ngulaju kajika kapanku warrki-jarri. Ngula-piya-yijala nyuntuju kajinpa wangka, junga-juku ngaju-nyangu warrkini kapu kujarlaju parlpuru-jarri.”

¹⁰ Ngula Jijajirli purda-nyangu wati kuja-kurraju, ngulakujurla marlapa paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja yapa panu-kariki kujalpalu warukirdikirdi karrija, “Ngajuluju karna-nyarra junga yimiji wangka: nyampu Juwu-wangu wati kaju ngajukuju wala nyina. Kularna nyarrpararla nyangu Juwu yapaju ngula kaju ngajukuju wala nyina ngula-piyaju. ¹¹ Purda-nyangkajulu ngaju! Ngaka-pardu-kariji panu-jarlu Juwu-wangu yapa kapulu jinta-kurra-jarri ngurujarranypa-ngurlu warrukirdikirdi-ngirli. Ngulaju kapulu yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangaku kapulu nyina Yipuruyamu-kurlu, Yijaki-kirli manu Jakupu-kurlu, manu nyanungu-paturlu kapujulu jirranganja ngarni, manu kapulu nyina wardinyi-nyayirni. ¹² Kaaturlu-jana nguru-nyayirni-wangu ngurrju-manu yapaku Juwu-patukuju yungu-jana ngulangka jirranganja nyina. Kala ngalya-kariji Juwu-patuju kulalu yukamirra, lawa. Kaaturlu kapu-jana kijinirra munga-nyayirni-kirra. Yalirla kapulu yula kilji-nyayirni, manu kapulu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirirjirni murrumurrulu purda-nyanjarlaju.”

¹³ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla yurrkunyuku-ngarduyukuju, “Ngula-juku, pina-yanta yuwarli nyuntu-nyangu-kurra. Kujanpaju ngajuku wala nyinaja, ngula-warnukuju nyuntu-nyangu warrkini kapu ngurrjulku nyina.”

Ngulaju junga-nyayirni! Ngula Jijaji kuja yimi wangkaja, yali warrkiniji parlpuru-jarrijalku.

Jijajirli panu-jarlu-jana yapa nyurnu parlpuru-manu
Mark 1.29-34, Luke 4.38-41

¹⁴ Ngaka-pardu-karilki, Jijaji yanu Piita-kurlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngulangaku nyurnulpa ngunaja Piitaku kurriji-nyanu jurrukupurda ngawurrngawurrpa-nyayirni. ¹⁵ Jijajiji yaninjarla marnpurnu rdaka. Nyanunguju kaaku-juku ngurrju-jarrija. Ngula-jangkaju, yakarra-pardinjarla mangarrilki-jana ngayi-purraja, purranjarla yungu-jana Jijaji-pinkiki.

¹⁶ Parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla wuulywuulypalku, yapa yalumpu-wardingki kirri-wardingki-paturlu kangurnulpa-jana murrumuru manu ngalya-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. Ngalya-karilpa-jana wangkanjarlu jurnta yilyaja juju panu-jarlu palka-ngurlu. Ngalya-karilpa-jana parlpuru-manu. Junga-juku-jana muku parlpuru-manu. ¹⁷ Nyampuju yangka-juku jaru kuja Yijayarlu Kaatukurlangurlu jarukungarduyurlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla, kujanya:

“Yalirrawu wati ngula-ngalpa parlpuru-manu yapa murrumurruju ngurrjulku yungurlipa nyina.”*

Wati-jarra yungu nganta-pala nyinayarla Jijaji-kirlangu kurdungurlu
Luke 9.57-62

¹⁸ Ngaka-pardu-karilki, Jijajilpa-jana jirranganja nyinaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Manu-jana nyangu panu-jarlu yapa kujalpalu nyanungu-kurra yaninja-yanu. Ngula-jana wangkaja Jijajiji nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Yanirlija mangkuru-wana murrarninginti-kari-kirra pawurtu-kurlu.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, kuruwarrikingarduyu wati yanurnurla Jijajikiji, manurla wangkaja, “Tiija, ngajulurlu yungurnangku warru pura kajinpa nyuntu nyarrpara-wana yani.”

* 8:17 Nyangka Isaiah 53.4

²⁰ Jijajirliji jangu-manu watiji, “Yurapitiji kalu nguna rdakungka, manu jurlpuju kalu nguna watiya-wana. Kala ngajulu yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, kula karna mardarni ngurraju ngunanjakuju.”

²¹ Ngula-jangkaju, wati-kari yaninjarla wangkajarla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, nga-jurlangurlu yungurnangu pura nyuntuju. Ngajukupalangu kirdana ngulaju purika. Ngaka kajirna yapunta-jarrinjarla milyingka yirrarni, ngula-jangkaju kapurnanguku puralku nyuntuju.”

²² Jijajirliji jangu-manu watiji, “Lawa! Ngaju-wiyiji puraya! Ngalya-karirli kula kajulu milya-pinyi. Yapunta-jarri kajinpa, yali-paturlulu milyingka yirrarni.”

Jijajirli pulya-manu ngapa wiri manu mayawunpa parnkanja-kurra.

Mark 4.35-41, Luke 8.22-25

²³ Ngula-palangu Jijajirli wurra-manu wati-jarraju, jirrnganja-jana warrkarnu pawurtu-kurraju nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku yungulu yani ngapa wiri-wanaju murrarninginti-kari-kirra. ²⁴ Murrarni-nginti mangkurukuju murrnma-juku kulkurru-juku, ngapa wiri-jana jangkardu wangkanja-yanurnu. Pawurtuju ngarra ngapa-kurralku yukayarla. Kalanpa Jijaji jarda ngunanya pawurturla. ²⁵ Ngulalu yaninjarla yakarra-manu kurdungurlu-paturlu, manulurla purlanjara wangkaja, “Warlalja-Wiri, kajikarlipa muku palimi!”

²⁶ Jijaji-jana wangkaja nyanungukuju, “Nyiya-jangka kankulu lani-jarrimi? Kula kankujulu marda wala nyina ngajuku?” Ngula-jangkaju, Jijajiji karrinja-pardijalku pawurturlaju, manu wangkaja-palangu mayawunpaku manu ngapaku yungu-pala pulya-jarrimi. Junga-juku, mayawunpa pulya-jarrijalku, manu mangkurujulpa pulyalku ngunaja.

²⁷ Ngula-jangkajulpalurla kurdungurlu-patulku marlaja paa-karrijalku, manulpalu-nyanu wangkanja-yanu, “Nyiya-piya nyampuju wati? Purda-nyanyi kapala mayawunparlu manu ngapangku wilji-wangurlu ngula-palangu wangkanjarla rdamu-pakarnu.”

Jijajirli-palangu parlpuru-manu wati-jarra juju panu-kurlu-jarra

Mark 5.1-20, Luke 8.26-39

²⁸ Ngula Jijaji yanurnu murrarninginti mangkururla wiringka, ngulaju yuka-jarra yalirla ngurungka yirdingkau Karajarla. Yalirlaju-palangu wati-jarra parlu-pungu kuja-pala wilypi-pardinjarla yanurnu pirnki-ngirli yangka kuja kalalu milyingka yirrarnu yapa yurnunurruju. Wati-jarrarlaju-pala juju ngawungawu mardarnu palkangka, manu-pala nyinaja kulu-palka-jarra. Kulalpalu yapaju wapanja-yanu yali-wana yirdiyirla. Lani-jarrijalpalu-palangu kajikalujana nganta pakarni.

²⁹ Ngula wati-jarrarlupala nyangu Jijaji, waa-manu-palarla, “Nyarrpa-maninpa-jarrangu! Nyuntujunpa Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu. Manngu-nyangulparlijarra kula-nganta yungunpa-jarrangu pakakarlarra ngaka. Yanurnunpa-jarrangu mayi nyampu-kurra yungunpa-jarrangu pakarni jalangu?” ³⁰ Ngula-purujulpalu turnujuku karrija wurnturu-karrikarri panu-jarlu nguurrnguurpaju ngarninja-karra, manu kujalpalu-jana nguurrnguurpakungarduyurlu yapangku jina-mardarnu. ³¹ Ngula-jangka, jujulurla wangkaja Jijajiki, “Nyuntulurlu kajinpa-nganpa wilypi-maninjarla yilyamirra wati nyampu-jarra-ngurlu, yilyaya-nganpa yali-kirra nguurrnguurpa-kurra yungurnalujana yaari-yuka palkangka.”

³² Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Yaarl-yukayalu-jana nguurrnguurpaku!” Ngula-jangka, jujululu-jana jurnta wilypi-pardija wati-jarraku, yaarl-yukajalkulu-jana nguurrnguurpakuju. Ngula-jangkaju, junga-juku, nguurrnguurpa-watiji ngaamalyamalya rdakardaka-parnkanja-yanulu pamarrparla kaninjarra-kari ngapa-kurra. Ngulajulu maku julyurl-wantija ngapa-kurra. Tarnngajukulu yukanjarla palijalku yalirla-juku ngapangka.

³³ Yangka yapangku, kujalpalu-jana nguurrnguurpa jina-mardarnu, ngula-patujulu pina-parnkaja kirri-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulangkujulu-jana muku yimi-ngarrurnu panu-kariki yapaku yangka-jarra wati-jarra manu nguurrnguurpa-patu kujalu palija ngapangka. ³⁴ Ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki yaninjarni-kirraku yangka kirri-wardingki-patu. Kujalu nyangu, ngulakujulurla ngarrurda-jarrinjarla wangkaja, “Wiyarrpa-nganpa yampiya! Yanta nyampu-ngurlu nguru-ngurluju!”

9

Jijajirli parlpuru-manu tarlu wapanja-wangu

Mark 2.12, Luke 5.17-26

¹ Ngaka-karirlalku Jijaji warrkarnu pawurtu-kurra, manu pina-yanurnu mangkuru Kaliliyi-wana kirri-kirraju Kapurniya-kurra jurru-kurra kujalpa yalirla tarnga nyinaja. ² Wurra-juku kujalpa Jijajiji nyinaja ngurungka, ngula-puruju yapa-paturkarirliji palurla kangurnu tarlu wapanja-wangu pangkarrarla. Kuja-jana Jijajiri nyangu, wangkaja-nyanu kanunju-kariji, “Nyampu tarlu manu nyanungu-nyangu puntu, ngulaju kajulu ngajuku wala nyinami yungurna parlpuru-mani.” Jijaji wangkajarla nyampuku tarluku, “Ngajuku marlpa, kula lani-jarriya! Kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karnangku majumajuju jurnta maninjarla kijirni.”

³ Ngulangka ngalya-karilpalu nyinaja kuruwarrikingarduyu-patu. Purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra, manulu-nyanu wangkaja kanunju-kariji, “Nyampuju wati kulaparla kuja wangkayarla, lawa! Kaatulku kuja kanyanu ngarrirni nganta.”

⁴ Jijajirilpa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Ngula-jangka-jana wangkajalku, “Nyarrpa-yijala kankujulu kujaju nginji-wangkami?” ⁵ Nyarrpa kankulu nyurrurlu manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirna nyampu tarluju? Kajikarnarla mayi wangka yangka kujarnarla majumajuju jurnta maninjarla kujurnu? Kajikarna mayi karrinja-yirrarninjarla wapanjaku ngurru-mani? ⁶ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kaaturluju ngajuju yilyajarni yartarnarri-kirli yungurna-jana ngajurlangurlu majumajuju jurnta kijirni yapakuju. Jalangu yungurna tarlu nyampuju parlpuru-mani yungunkujulu ngaju milya-pinyilki.”

Junga-juku, Jijaji wangkajarla tarluku, “Ngaju karnangku wangka, karrinja-pardiya, manu pangkarrangku manta nyuntu-nyangu, ngula-kurluju ngurra-kurralku pina-yanta!” ⁷ Junga-juku, tarlu-jangkaju karrinja-pardiya, manu ngula-jangkaju pina-yanu ngurra nyanungu-nyangu-kurra. ⁸ Kujalu yapangku nyangu wati karrinja-pardinja-kurra, mukulu lani-jarriya. Milya-pungulkulu kujarla Kaaturlu yungu Jijajikiji yartarnarri parlpuru-maninjaku yapakuju. Kujarlanya, yalirlajukulurla Kaatukuju pulka-pungu.

Jijajiri yajarnu wati yirdiji Matiyu

Mark 2.13-17, Luke 5.27-32

⁹ Yali-jangkaju yampija nguru yaliji, manulpa yaninjanu yanu yirdiyi-wanaju. Kam-parrurla yirdiyirla, yuwarli-pardulpa tala-kurlangu karrija wupuju-pardu, ngulangka-jalpa wati warrki-jarrija kaninjanu yirdiji Matiyu, ngulaju tala puntarninjakungarduyu. Kuja Jijaji yaninja-yanurnu, parlu-pungu Matiyu warrki-jarrinja-kurra, ngularla wangkaja Jijaji, “Matiyu, ngajuju puraya, manu kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangu!” Junga-juku, Matiyuju karrinja-pardiya, Jijajilki puraja.

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu Matiyu-kurlangu-kurra ngurra-kurra miyiki ngarninjaku. Ngulangkaju-jana jirnganja ngarnu miyi kurdungurlu-patuku nyanungu-nyanguku manu ngalya-kariki yapaku tala puntarninjakungarduyu-patuku Matiyu-piyaku manu ngalya-kariki yapaku majuku yangka-patuku kuja kalalu-jana punku-pajurnu. ¹¹ Ngalya-kula yapa Paraji-patu, ngulangka-yijalalpalu nyinaja yuwarlirla. Ngulangkujulpalu-jana lirli-nyangu Jijaji jirnganja ngarninja-kurra. Nyampu-paturlu Paraji-patururlu-jana payurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju, “Niyiyaku kajana nyuntu-nyangurlu tiijarlu jirnganja ngarni nyampurrakuju maju-patuku?”

¹² Jijajiri purda-nyangu-jana wangkanja-kurra Paraji-patu, ngulakuju-jana wangkajalku nyanunguju, “Ngurruju yapa kula kalu yani ngangkayi-kirli-kirra, kula niyiyaku? Kala nyurnu-nyayirni kajilpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, ngulaju ngula-juku.

¹³ Ngajurna ngangayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu. Yanurnu kujarna ngaju nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kula yapaku ngurruju yajarninjakuju. Kala ngarirna yanurnu yapaku maju-panuku yajarninjakuju yungulurla pina-yanirni Kaatukuju. Ngula-warnuju yantalu, manulu miimii-nyangka yangkaju jaru kuja Kaaturlu yirri-puraja Payipulurla nyurru-wiyi. Kujanya Kaatuju wangkaja:

‘Nyurru-wiyirna-nyarra wangkaja nyurrurla yapaku purranjaku jiyipiki manu pulukuku warlungaju yinjaku ngajuku. Kala jalangurlu yungurna-nyarra wangka yungulpankulu-jana mari-jarrinjarla ngurru nyinakarla yapa ngalya-kariki.’*’

Yapangkulu japurnu Jijaji, ‘Mangarri mayirlipa yampimi ngarninja-wangurlu, ngula-jangkarlu yungurlipa jungarnirli Kaatu purami?’

Mark 2.18-22, Luke 5.33-39

* 9:13 Nyangka Hosea 6.6

¹⁴ Ngaka-karilki, ngalya-kari Jaanu-kurlangu kurdungurlu-patu yanurnulurla Jijajiki, manulu payurnu nyanunguju, “Kaatu-kurlangukarnti purlapakungarnti, nganimpa Jaanu-kurlangu-patu manu yangka Paraji-patu, nyinami karnalu miyi ngarninja-wangu parra wiri munga wiri yungurnalurla Kaatuku yati-wangka. Kala nyiya-jangkarlulku-yijala kalu nyantu-nyangurluju kurdungurlu-paturlu mangarriji kutu ngarni?”

¹⁵ Jijajirli-jana yangku-manu, “Jaanu-kurlangu-paturlu manu yangka Paraji-kirlangu-paturlu kalu purami-jiki kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kala kurdungurlu-paturlu ngaju-nyangurlu kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu jalangu-warnuju. Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura yupukarra-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Watingki nganangku-puka kaji mani karnta nyanungu-parnta, ngulakungarntirliji kajana yirrarni kurapaka-wiyi nyanungu-nyanguku puntu-watiki yungulu ngarni. Ngula kaji palka-juku nyina yangkaju wati, ngarni-jiki kalu ngampurrparlu puntu-watirli nyanungu-nyangurlu. Kulalpalu-nyanu ngarninja-wangu-mantarla. Ngakarrangakarra marda yangkaju wati kapulu-jana yapangu puntu-patukuju jurnta kanyilki. Ngula-jangkaju kapulu-nyanu mangarri-wangu-manilki maringkiji.”

¹⁶ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura jinajina-kurlu nyurru-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Nyurru-warnukuju rdilyipirrpakuju jinajinakuju, kulalparla nganangku jalangu-warnu jinta-maninjarla parnta-yirrakarla wita-kariji pijijiji. Kajilpa yapangu parnta-yirrakarla jalangu-warnu pijiji nyurru-warnurla jinajinarla, ngula-jangka kajika wita-jarrimi pijijiji paljirninja-warnuju, ngulanguku kajika yangka parnta-yirrarninja-warnurlu yarda wantiki-mani rdilyipirrpaju, kajika larra-pajirninja-yani jinajinaju.”

¹⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura pama-kurlu jalangu-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Kulalpa nganangku-puka winjkarla jalangu-warnu pama yakuju-piya-kurra nyurru-warnu-kurra pilikutu-kurlangu-kurra pinti-kirra pama-kurlangu-kurraju. Kajilpa pama winjkarla nyurru-warnu-kurra yakuju-piya-kurra, ngulaju kajika lirrinjarla rdurl-pardi yakuju-piyaju. Ngula-jangkaju, pama kajika karli walya-kurralku. Kala jalangu-warnu pama, yapangujulpa winjkarla jalangu-warnu-kurra yakuju-piya-kurraju yungu ngaka ngarni ngurrju-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yungulu purami kuruwarri nyanungu-nyangu-mipa.

Yimi nyampu ngulaju wati-kirli Jayiruju-kurlu, manu yimi-kari ngulaju karnta-kurlu nyurnu-nyayirni-kirli

Mark 5.21-43, Luke 8.40-56

¹⁸ Wurra-juku kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku yapa-patukuju, watirla yanurnu nyanungu kujalpa nyinaja Juwu ngulaju jaajikingarduyu wiri. Ngulajurla yaninjarla kamparru-kirli mirdijirrpipirri-jarrinjarla parntarrinjunu wangkanjakungarnti. Wangkajarla Jijajiki, “Jalangu, ngajujurna kirda-puka-jarrija kanangkaku! Yantarni nyurnuku yungunpa marnpirni yungu wankarulku nyinami!”

¹⁹ Junga-juku, Jijajiji karrinjarla yanulku wati-kirli, manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlulu-jana puraja nyanungu-jarra.

²⁰⁻²¹ Ngula-puruju karntangu jintangu purdangirli-wanarlu puranja-yanu Jijajiji, ngulajulpa nyinaja nyurnu wiri yalyukupurda kaninjarni palkangka. Ngulajulpa nyinaja nyurnu yalyukupurda kujalpa warrarda karlinja-yanu 12-palaku yulyurpuku. Ngula-jangkaju, wangkaja-nyanu karntaju, “Kajilparna marnpikarla kanunju-warnu Jijajiki-kirlangu jurnarrpa, ngulaju kajikarnarla marlaja ngurrju-jarri pina.” Junga-juku, jurnarrpalku marnpurnu Jijajiki-kirlangu.

²² Warrukirdikirdi-jarrinjarla karntalku nyangu Jijajirli. Jijajiji wangkajarla karntakuju, “Kulalpanpaju lani-jarriyarla ngajuku, wiyarrpa. Nyuntunpaju marlaja parlpuru-jarrija pina kujanpaju wala nyinaja ngajuku.” Junga-juku yalirla-juku karntaju ngurrju-jarrija.

²³ Ngula-jangkaju, Jijaji yanurnulku wati wiri-kirlangu yuwarli-kirra, kujalpa yalirla yurntalu-nyanu nyurnu ngunaja kuja nyurru-juku lawa-jarrija. Kuja yukajarra yuwarli-kirraju, nyangu-jana ngalya-kari yapa kujalpalu-nyanu waarr-pakarnu maringki, manu panu-karirlangu yangka kujalpalu juturnu kurlumpurrngu wita-piya-kurlurlu* ²⁴ Jijaji-jana wangkajalku, “Nyurrurla yapa-patu, nyampu-ngurlujulu yanta! Lawa, kula kirda-puka-jarrija, jarda-jala-ngarra-ka ngunami nyampuju kurduju!” Kuja-kurraku wangkanja-kurraku, yinkalkulurla ngarlarrija Jijajiki. ²⁵ Ngula-jangka, muku-jana yilyaja yarlu-kurra yitirli-kirra. Ngula-jangkaju, Jijaji yanu ruumu-pardu-kari-kirra

* 9:23 flutes

yalirla kujalpa yurntalu-nyanu Jayiruju-kurlangu ngunaja turduurr-ngunanja-warnu. Jijajirla yarkkaja rdakaku, manu yangkaju wati-kirlangu yurntalu-nyanu karrinja-pardijalku. ²⁶ Ngula Jijajirli wati-kirlangu yurntalu-nyanu wankaru-manu, yimiji nguru-wanaju warru yanu.

Jijajirli-palangu parlpuru-manu wati milkari-jarra

²⁷ Jijajiji pardijarralku kirri-ngirliji, yalirla kuja wankaru-manu wati-kirlangu yurntalpa. Kujalpa wapanja-yanu-juku, milkari-jarrarluru wati-jarrarluru purdangirli puranja-yanurnu-pala Jijajiji, purlanja-yanulpa-palarla, “Nyuntu, Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu, mari-jarrinjarla-jarrangu ngurrju nyinaka ngajarraku!”

²⁸ Yukajarralku Jijajiji kaninjarni yuwarli-kirra, manu milkari-jarrarluru-pala purajarraku kaninjara yuwarli-kirraju. Jijajirli-palangu payurnulku, “Nyarrpa kanpala-nyanu manngu-nyanyi yungurnangkupala mayi parlpuru-mani?”

Jangu-manu-pala Jijajiji, “Yuwayi, Warlalja-Wiri! Ngajarraju karlijarrangu wala nyina nyuntukuju yungunpa-jarrangu parlpuru-mani.”

²⁹ Marnpurnulku-palangu milpa-jarraju Jijajirliji, manu-palangu wangkaja nyanungu-jarrakuju, “Kujanpajupala ngajukuju wala nyinaja, jalangurlu-juku kanpala nyanyilki.” ³⁰ Junga-juku, nyangulku-pala wati-jarrarluru. Jijaji-palangu pututu-pinjarla wangkaja, “Yimi-ngarrininja-wangu-pala yanta yapa-kurra kujarnangkupala nyanjaku ngurrju-manu milkari-warnuju.”

³¹ Kula-pala purda-nyangu Jijaji wati-jarrarluru. Parnkaja-pala, manulu-jana yapakuju warru yimi-ngarrurnu kuja Jijajirli-palangu milpa nyanjaku ngurrju-manu.

Jijajirli parlpuru-manu wati wangkanja-wangu

³² Yuwayi, kuja-pala pardijarra milkari-jarraju, ngula-palangu Jijajirli nyanjaku parlpuru-manu, ngula-puruju yapa ngalya-karirilirla kangurnu wati-kari. Nyampurlu watingkijilpa juju ngawungawu mardarnu kaninjarni palkangka, ngulangkujulpa wangkanja-wangu-manu.

³³ Jijajirliji jurnta yilyaja juju ngawungawu wati-ngirliji, manu yalirla-juku ngurrju-manu wangkanjaku. Yapangu panungku nyangulkulu wangkanja-kurra, manulurla marlaja paa-karrijalku, manulu-nyanu wangkaja, “Nyampurla ngurungka Yijiralirla, kularlipa ngana nyangu yapa parlpuru-maninjaku yapaju Jijaji-piyarluru.”

³⁴ Yalirlangurlalpalu karrija Juwu-patu Paraji-patu kujalu Jijaji nyangu ngula parlpuru-manu wati wangkanjaku. Wangkajalkulu-nyanu, “Juju Ngawungkurla yungu ngangkayi yartarnarri Jijajiki, kujarlunyarla juju-patu ngawungawu jurnta yilyaja nyampu wati-ngirliji.”

Jijaji-jana mari-jarrija yapa panu-jarluku

³⁵ Jijaji kala-jana warru yanu nguru-wana kirri-kari kirri-kari. Kala-jana Yimi Ngurrju warru yirri-puraja Juwu-kurlangurla jaajirlaju. Kala-jana yirri-puraja Yimi Ngurrju-kurlu Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiarningkijarraku. Manu kala-jana parlpuru-manu yapaju nyiarningkijarrarluru kuja kala-jana maju-manu.

³⁶ Ngula kala-jana Jijajirli nyangu yapaju, kala-jana mari-jarrija, kulalpalu-nyanu nyarrparlu warrawarra-kangkarla. Ngula-warnuju, Jijajirli-palu-nyanu manngu-nyangu nginyinginyirla, “Jiyipi-piya kalu nyina yangka kulalpalu-nyanu warrawarra-kangkarla, manu kula kajana nganangu muurl-mardarni pakarninja-kujaku.”

³⁷ Jijaji-jana wangkajalku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Yapalu-jana nyangka! Panu-jarluru kalu nyina. Kaatu kajana ngampurrpa nyina yungu ngantalurla nyanunguku turnu-warnu nyina. Kala warrkini-patu Kaatu-kurlangu, ngari kalu markurrpa-puka nyina, kula panu. Nganangu kapu-jana kanja-yanirni Kaatu-kurraju? ³⁸ Kujarlanyalu-janarlarla wangkaya Warlalja-Wiriki Kaatukuju. Payikaluru yungu-jana yilyamirni panu-kari warrkini-patu nyampu-kurra yungulu-jana turnu-mani yapa panu, yungulu nyina Kaatu-kurlangurla nyanungu-nyangulku warlalja turnu-warnu.”

10

Jijajirli-jana milarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu 12-pala

Mark 3.13-19, Luke 6.12-16

¹ Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangulku-jana turnu-manu kurdungurlu-patu 12-pala. Yilyanjakungarntirli-jana yartarnarri yungu yungulu-jana parlpuru-mani yapa nyiarningkijarra-warnu murrumurruru, manu yungulu-jana juju maju jurnta yilyami yapakuju. ²⁻⁴ Nyampurraru yirdiji 12-pala Kurdungurlu Wiriwiri-kirlangu: Jimani

(ngulaju kalalu yirdi-kari-pajurnu 'Piita'), Jimanikipurdangka kukurnu-nyanu Yanturu, Jamaji manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Jaanu (nyampu-jarraju-pala ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu), Pilipi manu Parrjulumu, Tamiji manu Matiyu yangka tala puntarninjakungarduyu, Jamaji ngulaju ngalapi-nyanu Yalpiya-kurlangu, Tardiyu, Jimani ngulaju 'Kulu-parnta Wita-wangu', manu Jutuju Yikariya. Nyampurlu Jutuurlu yangka kuja-jana ngaka yimi kangu Juwu-patuku wiriwiriki yungulu puuly-mardarninjarla pinyi Jijaji.

*Jijajirli-jana yilyaja Kurdungurlu-patu 12-pala yimi-kirli nyanungu-nyangu-kurlu
Mark 6.7-13, Luke 9.1-6*

⁵ Kujanya-jana yangkaju wangkaja Jijajiji, "Kulalu yanta kirri-kari kirra-kari-kirra Juwu-wangu-patu-kurra nyarrpararla kuja kalu nyina. Manu kulalu yukamirra kirri-kari kirra-kari-kirra yalirla kuja kalu yangka Jamariya-wardingki yapa-patu nyina. ⁶ Yantalu yangka kuja kalu Juwu-patu Yijirali-pinki-mipa yapa-patu nyina. Nyanunguju kalu yangarlu nyina jiyipi-piya kuja kalu nyina jiyipikingarduyu-wangu-juku, kula kajana nganangu warrawarra-kanyi. ⁷ Kajinkili yani yalirra yapa-patuku, wangkayalujana kuja, 'Jalangu kangalpa kutulku yanirni Kaatuju ngalipakuju yungu-ngalpa Warlalja-Wiriki jirnganja nyina.' ⁸ Kajili yapa murrumurru nyina, ngulajulu-jana parlpuru-manta. Kajili yapa nyurnu-jarrinjarla pali, ngulajulu-jana pina-wankarumanta-viyala. Kajili yapangu wijini panu mardarni palkangka, ngulajulu-jana parlpurumanta. Kajili yapangu mardarni juju ngawungawu kaninjarni palkangka, parlpurumaninjarlalu-jana wilypi-maninjarla jurnta yilyaya. Ngajulurluna-nyarra yungu ngajunyang yartarnarri jutu-kurra. Manu kajinkili-jana parlpuru-mani yapa, kulalu-jana pina payika yungu ngantalu-nyarra nyiarningkijarra nyanungurluku pina-yinyi nyurrurlakuju. ⁹ Ngarili yanta tala-wangu wirrijirli-wangu. ¹⁰ Wurnakungarntirli kulalunyanu jarnkujarnku manta yakuju nyurrurlarluju, manu kulalu-nyanu jarnkujarnku manta jaati jinta-kari manu jamana-kurlangu jirrama-kari, lawa. Yantalu kuja-juku palkangka kuja kankulu jaati mardarni. Kulalu-nyanu jarnkujarnku manta watiya jakati jinta-kari nyurrurlarluju, lawa. Kuja kankujulu ngajuluku warrki-jarri, yapa ngalyakarirli kapulu-nyarra warrawarra-kanyi kuja kankulu nyiarlangukupurda-jarrimi.

¹¹ "Kajinkili yukamirra kirri-kirraju, ngulajulu-jana yapaku ngurrjuku-wiyi warru nyangka. Parlu-pinjarla, ngulajulu nyinaka manu ngunaya yalumpurla-juku jintangka ngurrangkaju. Ngurra-kari ngurra-kari-wangulu nyinaya jintangka-kirli kajinkili yarnkamirra yarda. ¹²⁻¹³ Kajinkili yukami yuwarlirla, yukanjakungarntiji wangkayalujana kuja yapa-patukuju, 'Marlajalurla nyinaya ngurrju rarralya Kaatukuju!' Yangka yapa-patu yinya yuwarlirla, kajili-nyarra ngurrju nyina pululu, ngulajulu-janarla payika Kaatu yungu-jana warrawarra-kanyi. Kala kajili-nyarra yinya yapa nyuruyuru-jarri, kulalu-janarla payika! ¹⁴ Kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngulaju yampiyalu-jana. Yantalu-jana jurnta. Mamparlinja-warnurlaju, ngulajulu-jana walya jangkardu lurlurl-pungka wirliya-kurlangu-jangka. Kujarluju kapunkulu-jana milki-yirrnari kuja kajana Kaatuju kulu nyina. ¹⁵ Nyurrurlarlu, purda-nyangkajulu! Nyurru-wiyi yapa-patu yangka Jatama-wardingki-patu manu Kumarra-wardingki-patu kalalu punku-nyayirni nyinaja. Kala ngakalku yangka parra-nyayirni-wangurla, miimii-nyanyi kapu-jana ngurrju marda, punku marda. Kapu-jana maju-mani wita ngari. Kala yinya yapa-paturlu kajili-nyarra mamparl-pinyi, parra-nyayirni-wangurla Kaaturlu kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu.

¹⁶ Nyurrurlaju kankulu nyina pululu-nyayirni jiyipi-piya. Ngajulurlu karna-nyarra yilya nyampu ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yapa-patu yinya ngulaju panu-nyayirni kalu nyina warnapari kulu-parnta-piya. Kulalu-nyarra yulkami, kapulu-nyarra mirrimirri-jarrimi pinjaku nyurrurlaku. Kuja-kujakulu-nyanu warrawarra-kangka, manulu jungarni-jiki nyinaya tarnga-juku! ¹⁷ Palju warrawarra-kangkalanu-nyanu! Kapulu-nyarra jangkardurnu yani, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla jirri-kanyi kuwurtu-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Manu kapulu-nyarra ngalyipipiyarlu pakarni jaaji-kari jaaji-karirla. ¹⁸ Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlu ngaju purami, kujarluju kapulu-nyarra karrinja-yirrnari kulkurru-jarra kingi-kari kingi-karirla manu wiriwirirla yangka watikingarduyurla. Ngulanganya kapunkulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-kurlu manu Juwu-wangu-paturlanguku. ¹⁹⁻²⁰ Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani maninjaku nyurrurlaku yungulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra, ngulaju mirrimir-karrinja-wangulu karriya wangkanjakungarntiji. Kulankulu-jana nyurrurla-nyangu jaru wangkama, kala Kaatu-kurlangu. Kapu-nyarra yinyi wangkanjakungarntiki, kapunkulurla marlaja wangkama Pirlirrpaku Kaatu-kurlanguku.

²¹ “Ngula-puru-juku papardi-nyanu-kari papardi-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi kukurnu-nyanu-kari kukurnu-nyanu-kari yurrkunyukuju pakarn-injakungarntiji ngulaju milyi-kirra-pinangu. Manu ngula-jangkaju, kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi nyanungu-nyangu kurdurdu. Manu ngula-jangkaju, kurdurdu kapulu-jana jikajika-jarrinjarla ngati-nyanu-kari ngati-nyanu-kari manu kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-kari yinyi pakarn-injakuju milyi-kirra-pinangu-juku. ²² Ngaju-nyangu kuja kankulu nyina, ngulakuju kapulu-nyarra tarnnga-juku nyuronyuru-jarri yapa jintawarlayi. Kala ngana-puka kajilpaju wala-juku nyinakarla ngajuku jikajika-jarrinja-wanguju, Kaaturlu kajika muurlparlu mardarni kujanguju yapa yungurla jirnganja nyinami tarnnga. ²³ Kajili-nyarra yapangu murrumuru-mani kirringka, ngulajulu-jana jurnta wuruly-parnkaya, manulu yanta kirri-kari-kirra. Nyampu karna-nyarra yirri-purami nyurrulakuju yijardu-nyayirni. Ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu ngulaju kapurna yanirni nyampu-kurra ngaka yartarnarri wiri-kirli. Ngulakungarntirliji nyurrularlu kapunkulu lawa-maninja-yani-juku ngaju-nyangu warrkiji kujarna-nyarra ngajulurlu yungu nyurrulaku. Kapunkulu warrurnu yani yimi-ngarrinjarla Kaatu-kurlangu-kurlu nguru-nyayirni-wangu-kurlu yapa-patukuju Yijiralirli kirri-paturluju.

²⁴ “Ngajujulu purda-nyangka! Kurdu wirriya ngana-puka kulalparla wiri nyinakarla tiija nyanungu-nyangukuju, lawa. Manu warrkini wati ngana-puka kulalparla wiri nyinakarla nyanungu-nyangu paajuku, lawa. ²⁵ Yalirli kurdu wirriyarlu, purda-nyanyika tiija yungu-ngarra nyina tiija-piyalku. Manu yalirli warrkini watingki, purda-nyanyika nyanungu-nyangu paaju yungu nganta nyanungu-piyalku nyina. Nyurrula 12-pala wati, ngaju-nyangu kankujulu nyina warlaja, yungulpankujulu purda-nyangkarlarra ngaju yungunkulu nyina ngaju-piya-yijala. Yapa-karirli kajulu ngajuju nganta ngarrirni ‘Pirljipu’ yirdi Juju Ngawu-kurlangu. Purda-nyanyi mayi kankulu kapulu-nyarra nyurrulaju yampimi maju-pajirinja-wangurlu? Lawa! Kapulu-nyarra ngaju-piya-wangu maju-pajirni-nyayirni yirdi-kari yirdi-kari Juju Ngawu-kurlanguju!”

Lani-jarriyalurla Kaatu-mipaku

Luke 12.2-7

²⁶ Wangkajalku-jana Jijajiji nyanungu-nyangu kurdungulu-patuku, “Kulalpa-nyanu nganangu nyiyarlangu wuruly-mardakarla Kaatu-kujaku, lawa. Kapu jangangu palka-maninjarla nyanyi. Kujarlaju, kulalu-jana lani-jarriya yapa-patuku kajili-nyarra yanirni murrumuru-maninjaku nyurrulaku. ²⁷ Nyampurra karna-nyarra ngajulurlu jungarni-mani wurulyparlu yungunkulu-jana nyurrularluju yaninjarla yimi-ngarrirni jaru nyampurra yarlungka. ²⁸ Kujarlaju, kulalu-jana lani-jarriya yapa-patukuju kajili-nyarra jangkardu yanirni pakarninjaku nyurrulaku. Kajikalunya palka-mipa pakarni. Kala kulalpalu-nyarra pirlirra pakakarlarra. Kaatu-miparlu kajika-nyarra palka manu pirlirra kijirni yali warlu wiri-kirra. Ngula-warnunya nyurrulal-pankulurla lani-jarriyarla jintaku Kaatu-mipaku. ²⁹ Jurllu witawitaju kuja kankulu mani japungkaju talangu watingku, ngulaju Kaaturlu-juku kajana ngularraju muku milya-pinyi. Warrarda kajana manngu-nyanyi tarnngangu-juku wajawaja-maninja-wangurlu. Kaji jinta wanti walya-kurra manu palimirraku, Kaaturlu-juku-ka mari-jarrinjarla milya-pinyi. ³⁰⁻³¹ Yuwayi, Kaatu kanyarra yulkami-nyayirni nyurrulakuju jurllu-piya-wanguku. Milya-pinyi-nyayirni kanyarra. Nyajangu kankulu marnilpa mardarni jurrungaku? Ngularlangu kanyarra Kaaturlu milya-pinyi-jala! Ngula-warnunya kulalu lani-jarriya yapa-kari-kijaku kajili-nyarra marda yapa jangkardu yanirni pinjaku nyurrulaku.”

Yapa-kariri yungulparlipa-jana yimi-ngarrikarla kuja karlipa pura Jijaji Kiraji

Luke 12.8-9

³² Ngula-jangkaju, Jijaji wangkajalku-jana, “Nganangu-puka kuja kyanu ngarrirni kurdungurlu warrajarlu, ngakaju kajirna ngaju nyina ngaju-nyangu Kirdana-kurlangurla kankarlarra, kapurnarla wangka, ‘Nyampurulu yapangkulpaju warrarda pu-rajaju ngajuju yijardurlu.’ ³³ Jalangu, yapangu ngalya-karirli kalu-nyanu ngurra-pajirni nganta ngajukuju. Ngaka-pardu-karirli kajirna ngajulu nyina Kirdana-kurlangurla, kapurnarla kuja wangka, ‘Ngajulurlu kula karna-jana milya-pinyi nyampurraju yapa.’”

Jijajiki kapulurla yapaju marlaja wiljiwilji-jarri

Luke 12.51-53, 14.26-27

³⁴ Yali-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Marda kankujulu nyurrulapaturlu yapangu rampal-manngu-nyanyi ngajulu ngantarna yanurnu nguru nyampu-kurra yungujulu yapa marlaja nyinami rarralya jintangka-juku. Ngulaju marda junga. Ngajurna

yanurnu nyampu-kurra yungunkujulu nyurrurla yapa wala nyinami ngajukuju. Kujarlanya, yapa ngalya-kariri kapulu-nyarra kulu-jarri-nyayirni.

³⁵ ‘Ngalapi-nyanurlu kapulu-jana wiljiwilji-mani kirdarna-nyanu, manu yurntalunyanurlu kapulu-jana wiljiwilji-mani ngati-nyanu, manu kapulu-jana karntakarn-tarlul wiljiwilji-mani kanajardu nyanungu-nyangu. ³⁶ Yapa warlalja kuja kalu wati-kirlangurla yuwarlirla nguna, kapulu wiljiwilji-maninjarla pakarni yaliji wati.’*

³⁷ ‘Ngana-puka kajilpa-jana yulkayarla-juku nyanungukupalangu warlaljaku jajipirdiki manu ngati-pirdiki manu kurdukurdu nyanungu-nyanguku, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa-nyanu ngampurra purda-nyangkarla yunguju kurdungurlu-jarrinjarla nyina ngaju-nyangulku, ngulaju kamparruju ngulakungarntijilpaju yulkayarla-wiyi karrrikari-wangu-nyayirni yangka yapa ngalya-kari-piya-wanguku. ³⁸ Kajilpana ngampurra nyinakarla yaninjarla palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju ngurrju. Yantarni manu nyinakaju ngaju-nyangu kurdungurlu. Kala kajinpa ngampurra-wangu nyinami palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju kulalpanpaju nyarrpakulku nyinakarla kurdungurluju ngajukuju. ³⁹ Nganangu-puka yapangu kajilpa-nyanu puta mardakarla muurlparlu palinpa-kujaku nyanungu-miparlul, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpa-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikaju marlaja nyinami wankaru-juku.

⁴⁰ ‘Nganangu-puka yapangu kaji-nyarra ngurra nyanungu-nyangu-kurra kanyi, ngulangkuju kaju ngajurlangu kanyi. Manu nganangu-puka yapangu kajiji kanyi ngurra nyanungu-nyangu-kurra, ngulangkuju-ka kanyi Kaaturlangu kujaju yilyajarni ngaju. ⁴¹ Yapa nganangu-puka kaji kanyi jarukungarduyu Kaatu-kurlangu ngurra nyanungu-nyangu-kurra yungu-ngarra yalirla nguna, Kaaturlu kapurla yinyi warntarri jurrku-juku yali jarukungarduyu-piyaku. Manu kaji wati ngana-puka nyinanja-yani ngurrju-juku, manu kaji wati-karirli yajarninjarla kanyi yali wati ngurrju ngurra nyanungu-nyangu-kurra, Kaaturlu kapurla yinyi warntarri jurrku-juku yali wati ngurrju-piyaku. ⁴² Ngajulurlu karna-nyarra yijardurlu yimi-ngarrirni. Kajiji nganangu-puka yapangu ngajulu purami kurdu-piyarlul, manu kajirla yapa-karirli yinyi yaliki kurdungurluku ngapa walyka ngarninjaku, Kaaturlu kapurla yinyi yali yinja-warnukuju warntarri.’

11

Yimi Jijaji-kirli manu Jaanu Papitaji-kirli

Luke 7:18-35

¹ Kuja-jana lawa-jarrijalku nyiyarningkijarraku nyampurraku pinarri-maninjaku, ngula-jangka-jana ngula-ngurlu jirnganja yanu kurdungurlu-patuku kirri-patu-kurra ngula kalu karrimi Kalilyirla, ngula yungu-jana nganta nyanungurlu pinarri-mani manu yimi-ngarrirni yapa-patuku ngalya-kariki Kaatu-kurlu.

² Ngula-puru, Jaanu Papitajijilpa kaninjarni rdakungka nyinaja, kala wurrangu nyanungurluju manggu-nyangu ngulalpa jinta yirdi ‘Kiraji’ nyiyarningkijarralajinta warri-jarrija. Ngula-jangkarlu-jana nyanungurlu yilyaja panu-kari nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju payirninjaku Jijajiki. ³ Yanurnulurla Jijajiki, manulu payurnu, “Wati yirdi ‘Kiraji’ kapu yanirni Kaatu-kurlangu-jangka walya nyampu-kurra. Ngulanya mayinpa nyuntuju, marda pardarni-jiki mayirnalurla kaji jinta-kari wati-kari yanirni?”

⁴ Jijajirli-jana yalu-manu, “Kulparilirla yanta Jaanuku, manulurla nyanunguku yimi-ngarrika nyiyarningkijarra ngula kankujulu purda-nyanyi wangkanja-kurra manu kankujulu nyanyi ngurrju warri-jarrinja-kurra. ⁵ Ngajulurlajinta, pampangu yapangu kalu nyanyilki, mataju kalu wapamilki, yapa ngula kalu wijini-kirli panu-kurlu nyinami, ngulaju kalu ngurrjulku karalypalku-yijala nyinami. Yapangu jilyk-inki kalu purda-nyanyilki, manu yapa ngulalu lawa-jarrija, ngulaju kajulu marlaja wankaru-jarrimilki. Ngajulurlu karna-jana yimi-ngarrirniurlangu Yimi Ngurrju yapaku nyiyarningkijarra-wangu-kurluku marlajarraku. ⁶ Yapa ngula kajulu ngajuluku yijardunyanayirni ngungkurr-nyinami kapuru nyinanja-wangu, ngulaju kalurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

⁷ Ngula-jangka, Jaanu-kurlangu kurdungurlu-patu yampinjarla kulpari yanulurla rdaku-kurra kujalpa Jaanu nyinaja. Ngula-jangkaju, Jijaji-jana nyampu wangkaja Jaanukurlu panu-kariki yapaku kujalpalu karrija yalumpurla, “Wayinkili! Kamparru-wiyi rdakukungarnti, Jaanu kujalpa nyinaja manangkarrarla-wiyi, nyiya-kunkulurla nyurrurlaju yanu yinya-kurraju nyanjakuju? Manggu-nyangu mayinkili rampaku nganta nyanunguju, marna kirrirdimpayi-piya kuja-ka warlpangu nyampu-wana manu yinya-wana kijirni? Lawa, manggu-nyangunkulu Jaanuju piri-jirdi-nyayirni. ⁸ Kujankulurla

* 10:36 Nyangka Micah 7.6

nyurrurla yanu yinya-kurra nyanunguku nyanjaku, nyiya-piyakulpankulurla watikiji nyurrurlaju kiliyi-jarrija? Warrurnunkulurla marda yapaku ngula-ka jurnarrparla yukami ngurrju-nyayirnirla? Yapangku ngula kalu jurnarrpa ngurrju-nyayirni palkangka mardarni manu nyiyarningkijarra-kurlu, ngulaju kalu nyinami wiriwiri-piya yuwarli wiriwirirla. Kulalpa Jaanu kuja-piya nyinaja! ⁹Yimi-ngarrikajulu! Watiki nyiya-piyakulpankulurla nyurrurlarlaju warrurnu kujankulurla yanu nyanjaku Jaanuku? Kaatu-kurlanguku warrkiniki jarukungarduyuku marda? Yuwayi, junga ngulaju! Jaanuju jarukungarduyu wiri-nyayirni Kaatu-kurlangu ngulaju panu-kari-piya-wangu! ¹⁰Yimi Jaanu-kurlu ngulajulpa ngunaja Payipulurla, nyampunya-ka wangka:

'Kaatu karla kuja wangkami watiki yirdiki Mijayaku, "Ngaju kapurna nyuntulurla kamparru yilyamirra ngaju-nyangu yimi-kirli yalumpu-kurra nguru-kurra. Yinyarla kapungku nyanungurlu yirdiyi nyuntuku ngurrju-mani yaninjarniki." ^{*}

¹¹Ngaju karna-nyarra junga nyurrurlaku yimi-ngarrirni yinya Jaanu wiri parrpardajuku watikiji panu-karikiji ngulalpa nyinaja nyampurla ngurungka nyurru-wiyi. Kala jalangu, Kaatu nyanunguju kajana nyinami Warlalja-Wiri yapa panuku manu kurdukurdurlanguku. Kujarlanya kurdukurduju kalurla wiri-jiki nyina Jaanukuju!

¹²Jaanurlu-nyarra puta yirri-puraja Kaatu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kala lawa, kulankulu milya-pungu, manu jalangurlangukulu kula kankulu milya-pinyi-jiki Kaatuju. Kujarlaju, panu-karirli kulu-parntarlulaku nyanu-wiringki nganta kamparru yirrakarla yungunkulu-jana wiri nganta nyina yapa ngalya-karikiji. ¹³Nyurru-wiyi, Kaaturlurla yungu kuruwarri Mujujuku, manu wangkajajana jarukungarduyu-patuku yungulu yapangku purami kuruwarri manu yimi kujalu yirrarnu pipangka. Ngula-jangka, Jaanu Papitajilki yanurnu manu wangkajajana yapaku Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. ¹⁴Wangkajalu nyanungu-patu kuja, 'Jarukungarduyu Layija kapu pinarni yani nyampu-kurra nguru-kurra.' Kujaju junga! Kulalpankulu-jana yimiki nyanungurra-nyanguku kapuru nyinayarla kajirna-nyarra yimi-nyayirni-wangu yangka nyurrurlaku: Jaanuju ngulaju Layija! ¹⁵Kuja kankulu nyurrurlarlul langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkululu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirlil!"

¹⁶Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, "Wangkamilki yungurna-nyarra nyurrurlaku yangka yapa kuja kankulu jalangujalangu nyinami nyampurla ngurungka, nyarrpapiyankulu nyurrurlaju? Warrarda kankulu yunjumu-kari purda-nyanyi kurdukurdu-pyarlu. Kulalpa-nyarra nganangku nyurrurla-patuju nganyuku-mantarla. Nyurrurlaju kurdukurdu-piya kuja kalu turnu-warnu-jarra japu-wana manyu-karri manyumanyurla. Turnu-warnu-patu kalu-jana purlami turnu-warnu-kari-jangkaku:

¹⁷'Wayinkilayi! Manyu-karrirli! Nyiya-jangkankulu wirntinja-wangu-jarrija kujalparnalul-nyarrarla yunparnu? Kula-ngantankulu-nganpa marlaja wirntiyarla! Kala kujarnalu yirraruyirrarurlu yunparnu nyurnu-kurlangurla malamarla, wanjarninkili-nganpa jirnganja yulaja?"

Nyurrurlajunkulu yalirra-piya kurdukurdu-piya! ¹⁸Kuja Jaanu yanurnu manu-nyarra yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu, kulalpa yapa ngalya-kari-piya nyinaja, lawa. Kulalpa manggarri ngarnu, manu kulalpa pama ngarnu. Kala nyurrurlarlul panungkunkulu rampal-manngu-nyangu kula-ngantalpa nyanungurlu juju mardarnu palkangka. ¹⁹Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngajaju kularna Jaanu-piya. Kujarna nyampu-kurra ngaju yanurnu, ngulajurna tarnganguku ngarnu kuyu, manggarri manu pama. Panu yapa kankulu kuja wangkami ngaju-kurlu, 'Yuwa! Nyangkulu nyampu wati! Ngarninja wita-wangu manu pamarlangu-ka warrarda ngarni! Yipilji kajana jirnganja nyinami warrkiniki tala puntarninjakungarduyu-patuku, manu panu-karirrangulu yapaku punku-watiki kajana jirnganja nyina!' Kujanya kankulu ngajukurluju wangkami. Kujarlanya kankulu nyurrurlaju kurdukurdu wita-piya nyina! Ngulajulu kuja-piyaju kutu wangkaya! Ngulaju ngula-juku. Yapa yangka kuja kalurla ngungkur-nyina Kaatu-kurlanguku yimiki manu kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulangku kalu manngu-nyanyi yaliji Kaatu-kurlangu yimiji junga-nyayirni."

Jijajirli-jana yapa-patu kurnta-ngarrurnu yangka ngulalpalurla ngungkur-nyinanjanawangu nyinaja

Luke 10.13-15

²⁰Jijajirli kala-jana yapa panu muku ngurrju-manu nyurnu-jangka yangka ngulalpalu nyinaja kirri-paturla yirdi-paturla Kurijinirla, Pijatarla, manu Kapurniyarla. Manu nyanungu-paturlulu warraja nyangu kujalpa nyanungurlu Kaatu-kurlangu yartarnarri

* 11:10 Nyangka Malachi 3.1

mardarnu watingki ngangkeyi-piya-kurlurlu. Kala tarnga-jukulpalu nyanungu-patuju nyiyarningkijarrarlaju majumajurlaju wartardi-jarrija, manu kulalu Kaatu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu. Ngula-warnu, nyanungurlu-jana yapa yalumpu-patu kurntakurnta-ngarrurnu kujarlu, ²¹ “Yuwa, purda-nyangkajulu! Yapa ngula kalu nyinami Kurijinirla manu Pijatarla, mari-jarri karna-jana, kapu-jana maju-mani Kaaturluju! Ngajurna-jana yapa panu parlpuru-manu kirri-jarrarla nyanungu-nyangu-jarrarla. Kala kulalurla warntarlakuju nyinanjakuju yampinjarla Kaatu-kurra pina-yanu. Kala kajirna-jana yapa panu parlpuru-mantarla kirri-jarrarla Tayangka manu Jirdanarla, ngulangka kapulu yukayarla jurnarrpa ngawungka, manu kapulu-nyanu mapakarla yurlpilyparlu yinngirri yungulu Kaatu yalala-yirrakarla. ²² Nyampuju karna-nyarra yirri-pura nyampu junga-nyayirni. Ngaka, parra-nyayirni-wangu-puru kapu-jana Kaaturlu yapa miimii-nyanyi yangka kuja kalurla nyanunguku-japa nyinami. Kapu-jana wita-mipa mari-jarrimi yalumpuku yapaku Taya-wardingkiki manu Jirdana-wardingkiki. Kala Kurijini-wardingi-patu manu Pijata-wardingi-patu, yangka kula kajulu ngungkurr-nyina ngajuku, kula-jana mari-jarrimi, lawa. Kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu. ²³ Manu yapa ngula kalu Kapurniyarla nyinami, kapu-jana mayi Kaaturluju nyanungurraju kanyi kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra? Lawa! Nyanungurlu kapu-jana nguru manparrrpa-kurlangu-kurra kijirni. Ngajurna-jana yapa panu parlpuru-manu kiringka nyanungu-nyangurla. Kala kulalurla warntarlakuju nyinanjakuju yampinjarla Kaatu-kurra pina-yanu. Kajirna ngajulu yantarla nyurru-wiyi kirri-kirra Jatama-kurra,* majumaju yapa kujalpalu yalumpurla nyinaja, ngulangku marda kajijili yapa-kurra ngurrju-maninja-kurra nyangkarla, manu kajijili ngajulu nyangkarla Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirli, kapu kirri yinya jalangurlangu palka-juku karriyarla. ²⁴ Ngajulurlu karna-nyarra yirri-pura nyampuju junga-nyayirni: Ngaka, nyanungu-nyangurla, kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanyi yapa Jatama-wardingi jungarni-japa, ngulaju kapu-jana nyanungu-patukuju mari-jarrimi. Kala Kapurniya-wardingi-patuku, kula-jana nyanunguju mari-jarrimi!”

Nyampurra-kurlunya-jana Jijajiji yapaku wangkaja

Luke 10.21, 22

²⁵ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja Kaatuku, “Wapirra, nyuntu kanpa nyinami Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku yalkirirlaku manu nguruku nyampuku. Nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarnu yapa panu-kurra ngurrpa-kurra. Kala nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarninja-wangurlu wuruly-mardarnu yapa-kujaku yangka pinangkalpa-kujaku. ²⁶ Yuwayi, Wapirra, nyampu ngurrpa-patukunyanpa-jana yapakuju ngampurrrpa nyinaja. Ngulakunya karnangu yati-wangka.”

²⁷ Ngula-jangka, Jijajijana wangkaja yapa-patuku, “Wapirrarlu ngajukupalangurlu nyiyarningkijarra-kurlu pinarri-manu ngaju. Ngajujurna Kaja-nyanu nyanunguku. Nyanungu-miparlu kaju jungangukuju ngajuju milya-pinyi. Manu ngajulurlu Kaja-nyanu-miparlu karna jungangukuju nyanunguju milya-pinyi. Yapaku ngulaku milarninja-warnu-mipaku, ngularna-jana nyanungu yimi-ngarrurnu, ngula-patu-miparlu kapulu ngaka ngajukupalangu Wapirra milya-pinyi.

²⁸ “Nyurrurla panu ngula kankulu wajampa-jarri manu miyalu maju-jarri nyiarlangu-jangka, yantarnili ngaju-kurra, manu kapurna-nyarra rarralypaku nyinanjaku walyka-yirrarni, manu ngajulurlu kapurna-nyarra wajampa-wangu-mani manu miyalu maju ngurrju-mani. ²⁹⁻³⁰ Purda-nyangkajulu kuja karna-nyarra ngaju nyarrpa nyurrurlaku wangkami, manulu kangka yimi ngaju-nyangu nantuwu-piyarlu kuja-ka kanyi nyinanja-kurlangu jakumanu-kurlangu purturlurla. Jaru kuja karna-nyarra ngajulurlu nyurrurlaku yimi-ngarrirni, kula-nganta rarralypa nyinanja-kurlangu ngula-ka nantuwurulu kutu kanyi warlpa-piya mata-wangurlu. Ngaju karna-jana yapaku marinji nyina, manu kula karna-jana yapa putaputa yirntirni kulungku. Ngaju-nyangu jaruju ngulaju warlpa-piya nyurrulakuju yungunkulu kanyi nantuwu-kurlangu nyinanja-kurlangu-piya. Kajinkili nyurrurlarlu jaru ngaju-nyangu kanyi, kulankulu wajampa-jarrimi manu miyalu maju-jarrimi nyiarlangu-jangka, lawa.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

12

Jijajirli-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu Jarrirti
Mark 2.23-28, Luke 6.1-5

* 11:23 Genesis 18-19

¹ Ngaka-pardu-kari, Jijajilpa-jana jirrnganja yaninja-yanu nyanungu-nyangu-purnuku kurdungurlu-patuku, jirrnganja-jana yaninja-yanu kulkurru-jarra kujalpa miyi pardija lukarrara-piya. Ngula-piyalpalu wapanja-karrarlu-juku miyi pajirninjanu rdakangkuju kurdungurlu-paturluju ngarninjakungarntirli yarnunjukurlu. ² Paraji-paturlu kujalu-jana nyangu miyi pajirninja-kurra, ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki, ngulajulurla wangkaja, “Jalangu ngulaju Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu. Nyuntu-nyangu-paturlu kurdungurlu-paturlu kalu kuruwarri juwa-kijirni ngalipanyangu kalu miyiji pajirninja-yani Parra-nyayirni-wangu-puru! Kuja-wangulpalu nyinayarla!”

³ Jijaji-jana wangkaja Paraji-patuku, “Milya-pinyi kankulu yimi Tapiti-kirli kujalpa-jana warrmarla nyanungu-nyangu mardarnu nyurru-wiyi. Mangarri-wangulpalu nyinaja yarnunjuku-nyayirni. ⁴ Junga-juku, yukajarni Tapiti Kaluku Tarrukukurra, mangarri-nyayirni-wangu manu kutu, manu-jana maninjarla yungu warrmarlaku nyanungu-nyanguku. Nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, ngulajulparla kurapaka ngunaja Kaatu-kurlangu. Kaatu-kurlangu kuruwarriji-ka wangka ngulaju kapulu maralypikingarduyurlu-puka ngarni yaliji mangarriji. Kala kujalu Tapitirli manu warrmarla nyanungu-nyangurlu mangarri yali ngarnu, kujakuju Kaaturlu kula warntarla-pajurnu, lawa. ⁵ Manu nyurrurlarlu yapangku kankulu milya-pinyi-jala kuruwarri Mujuju-kurlangu kuja-ka wangkami warrki-wangu nganta yungulpalu yapa nyinayarla Parra-nyayirni-wangu-puru. Kala Yuwarli Maralypirla Kaatu-kurlangurla, maralypikingarduyu-paturlu kalurla purrami kutu kuyu warntarri Kaatuku Parra-nyayirni-wangu-puru. Kujarlunya kalu warrarda kuruwarri rdilykipinyi Parra-nyayirni-wangurla warrki-jarrinjarla. Kala Kaaturlu kula kajana pinyi kuja-wanawanaju. Jungarni-juku-jala kalurla nyina Kaatukuju. ⁶ Kala jalangu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku kuruwarri jinta-kari. Nyampu kuruwarri-ka wiri-nyayirni nyina Yuwarli Maralypi-piya-wangu. ⁷ Nyampuju-ka Kaatu wangkami Payipulurla: ‘Nyurru-wiyirna-nyarra wangkaja nyurrurla yapaku purranjaku jiyipiki manu pulukuku warlungkaju yinjaku ngajuku. Kala jalangurlu yungurna-nyarra wangka yungulpankulu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinakarla yapa ngalya-kariki.’”

Kajinkili nyurrurlarlu yapangku junga-nyayirni-ri jurrungku nyampu yimi-pardu milya-pungkarla, ngula-jangka nyurrurlarlu kapunkulu-jana yampiyarla maju-pajirninjanwangurlu yapa yangka ngula kalu ngurrju-juku nyina kuruwarri rdilyki-pinja-wangu-juku. ⁸ Ngula-juku, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Warlalja-Wiri karna nyina nyampukuju Parra-nyayirni-wangukuju Kaatu-kurlanguku.”

Jijajirli parlpuru-manu wati rdaka manjanja-kurlu

Mark 3.1-6, Luke 6.6-11

⁹ Jijaji yanurnu pina jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. ¹⁰ Ngulangkaju parlu-pungu wati rdaka manjanja-kurlu. Ngulangka-yijalalpalu yapa-patu Paraji-patu karrija, Jijajilpalu karrinjarla warrawarra-kangu kaji marda parlpuru-mani wati rdaka manjanja-kurlu Parra-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Kaji Jijajirli wati rdaka manjanja-kurlu parlpuru-mantarla Parra-nyayirni-wangu-puruju, kapulu jilyi-ngarrikarla kujarlu, ‘Nyuntulurlu kanpa juwa-kijirni Mujuju-kurlangu kuruwarriji.’ Kujakungarntirli, payurnulu Jijaji, “Kajilparnalua yapa nyurnu ngurrju-mantarla Parra-nyayirni-wangu-puru, kujaju marda jarwara ngalipa-nyanguku kuruwarrikiji?”

¹¹ Jijajirli-jana nyanungu-patu yalu-manu, “Yungurna-nyarra payirni wita nganayi, kajilpankulu mardakarla tangkiyi manu marda puluku, manu kajilpa wantiyarla rdakangka kaninjarra Parra-nyayirni-wangurla, nyarrpa-jarri kajikankulu? Kajikankulu mayi yampimi yinyarla Parra-nyayirni-wangurla wilypi-maninja-wangurlu? Lawa, nyurrurlarlu kajikankulu kapankurlu kutu wilypi-mani Parra-nyayirni-wangurlaju! ¹² Ngulaju ngula-juku, Kaatu kajana karrikarri-wangu yapakuju yulkami jiyipi-piya-wanguku. Kujarlunya, kajirlipa-jana yapa nyurnu-jangka parlpuru-mani parra-nyayirni-wangu-puru Kaatu-kurlangu-puru, ngulaju ngurrju-juku.” ¹³ Junga-juku, Jijajirli wangkaja watiki rdaka manjanja-kurluku, “Waku wipiya!” Junga-juku, rdakaju wurr-kijirninjarla wipija, ngula rdakaju ngurrju-jarrija pina ngayi rdaka jinta-kari-piya.

¹⁴ Kujalu nyangu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra Paraji-paturluju, ngulajangkarluju, yampinja-yanulkulu jaajiji. Turnu-jarrinjarla jaaly-manulpalurla jangkardu Jijajiki nyarrparlu yungulu pinyi.

Jijaji ngulaju Warrkini Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu

* 12:7 Nyangka Hosea 6.6

¹⁵ Kuja-jana Jijajirli purda-nyangu Paraji-patu ngulalpalurla nyanunguku pinjaku japirdija, yampinjarla yanu yinya-ngurluju. Panungkulu yapangku nyanungu puraja purdangirli-wanarlu, manu-jana panu nyanungu-patu parlpuru-manu nyurnu-jangka. ¹⁶ Nyanungurlu yangka kujalpa-jana yinya-patu parlpuru-manu, kala-jana pututu-pungu wurulypaku nyinanjaku yimi-ngarririnja-wangu. ¹⁷ Nyarrpa-jangka-jana yapa yinya-patu Jijajirli yimi-ngarririnja-kujaku yapa ngalya-kari-kijaku wurulypa-manu? Nyampu jaru ngulaju jurrku-juku Kaatu-kurlangu yinyarlu kuja yimi nyarrparlu Yijayarlu yirrarlu Payipulurla nyurru-wiyirli. Nyampunya Yijayaju marlaja wangkajarla Kaatukuju:

¹⁸ “Nyampu wati ngulaju ngaju-nyangu warrkini. Ngajulurlurna nyanungu milarnu. Ngaju karnarla yulkami nyanunguku, manu kaju nyanungurlu ngaju miyalu raapinyi. Ngajulurlu kapurnarla kurru-pinyi ngaju-nyangu Pirlirra. Nyanunguju kapu-jana yapa Juwu-wangu-patuku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku yaninjarla wangka yungulu-nyanurla jungarni marlaja nyinami.

¹⁹ Nyanungu kula-jana kulu-jarrimi yapakuju, manu kula-jana kulungku ngarrirni nyanungu-patu. Nyanungurlu kula-nyanurla yapangka milparniwarrarnirla pulka-pinyi.

²⁰ Nyanungu kula-jana yapaku kulu-jarrimi ngula kalu rampaku nyinami, manu kula-jana yapa kulungku kurnta-ngarrirni ngula kalu wapakarra nyinami. Nyanunguju kapu-jana tarnga-juku yapakuju marinji-jiki nyinami, manu kujarlaju ngaka nyanungu-paturlu panungku kapulu purda-nyanjarla purami kuruwarrri Kaatu-kurlangu. Kajilirla jungarni nyina Kaatuku, kula-jana nganangku-puka warlapajirni.

²¹ Yapa panu ngurrara-kari ngurrara-kari kapulurla nyanunguku wala nyina.”*
Kujanya Yijayarlu Payipulurlaju yirrarlu. Kujarlanya-jana yapa yinya-patu Jijajirli yimi-ngarririnja-kujaku yapa-kari-kijaku wurulypa-manu.

Juwu-paturlu wiriwirli, Juju Ngawu pajurnulu Jijajiji yirdiji Pirljipu nganta

Mark 3.20-30, Luke 11.14-23, 12.10

²² Ngaka-pardu-kari, panu-karirli yapangkulurla wati kangurnu Jijajiki. Nyampurlu watingkilpa palkangka juju pirlirra mardarnu, manu ngula-jangkanyalpa wangkanja-wangu manu pampa nyinaja. Jijajirli yinya wati parlpuru-manu ngula yungu nyanyilki manu kulpari wangkamilki. ²³ Kujalu yapangku nyangu nyampu wati kuja Jijajirli parlpuru-manu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Nyanungu-paturlulpalu-nyanu payurnu, “Wayinpa! Wati nyampuju marda Mijaya, Kingi Tapiti-kirlangu-jangka warlalja turnu-warnu-jangka!”

²⁴ Kujalu-jana Paraji-paturlu purda-nyangu yapa-patu wangkanja-kurra nyampukurra, wangkajalu-jana, “Jijajiji-ka nyinami Juju Ngawu-kurlu yirdi-kirli Pirljipu-kurlu kaninjarni palkangka-kurluju. Pirljipu yangka Juju Ngawu ngulaju kajana juju-kari juju-kariki nyinami wiri-jarlu. Pirljipurlu karla kurru-pinyi yartarnarri Jijajiki. Kujajangkarlunya kajana Jijajirli jurnta yilyami juju-patu-karilki yapakuju.”

²⁵ Jijajirli-jana milya-pungu yalumpu kujalpalu nyarrpa manngu-nyangu, ngulaku-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu kankulu warntarla manngu-nyanyi! Yungurna-nyarra wita-wiyi wangkami. Ngurrara-jintarlu kajilpalu-nyanu yapangku warrarda pakakarla, kulalpalu ngulaju turnulku jintangkalku warrarda nyinakarla, ngulaju kajikal muku lawa-jarrimilki. Manu kajilpalu-nyanu kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu, papardi-nyanurlu, manu ngawurru-nyanurlu warrarda pakakarla nyanungu-paturlu warlaljarlu, yalumpu-paturlangu kulalpalu nyinakarla turnu-juku jintangka-juku, ngulaju kajikal muku lawa-jarrimi-yijala. ²⁶ Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-jana Juju Ngawungku Pirljipurluju juju-kari juju-kari jurnta yilyayarla yapakuju, lawa. Kajilpa-jana jurnta yilyayarla, ngulaju kajika rampaku-jarrinjarla lawa-jarrimilki nyanungurlangu-juku.

²⁷ Nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi ngulangku nganta kaju Pirljipurlu yinyi nganta ngajuku yartarnarri yapaku parlpuru-maninjaku. Kala kajilpa junga ngunakarla, ngula-jangka nganangkulku-jana yartarnarriji yungu nyurrurla-nyangukuju kurdungurlu-patukuju ngula-kurlurlu yungulu-jana juju pirlirra-wati yapaku jurnta yilyami? Juju Ngawungku, kula kajana yartarnarriji yinyi. Kaaturlu kajana yinyi yartarnarriji. Kujarlaju kapulu-nyarra warntarla-pajirni. ²⁸ Kaatu-kurlangu Pirlirparlu kaju yartarnarri yinyi ngajukuju yungurna-jana juju jurnta yilyami yapaku. Kujarlanya yungulpankulu milya-pungkarla jalanguju Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra nyampurla walyangka.”

* 12:21 Isaiiah 42.1-4

²⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja yimi-kari Juju Ngawu-kurlu-yijala. “Juju Ngawu ngulaju wati pirrjirdi-piya kuja-ka nyiyarningkijarra mardarni kaninjarni yuwarlirla. Milya-pinyi-yijala kankulu kajilpa purunjunju yukayarla wati-kirlangu-kurra pirrjirdi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra wijikingarnti. Ngulakungarntiji kamparru-wiyi yarnkami karla wati pirrjirdikiji, manu wayirni-ka rdaka-jarra wirliya-jarra. Ngula-jangkarlunya-ka manilki wijingkiji jurnarpaju. Ngula-piya-yijala ngaju karna pirrjirdi-nyayirnilki nyina Juju Ngawu-piya-wangu!”

³⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Ngana-puka ngula-ka nyina ngaju-wangu, ngulaju kaju ngajuku jangkardu nyinami. Manu nganangku-puka ngula kajana yapa ngaju-kurra-maninja-wangurlu mardarni, kujarlaju kaju ngajuku yapa panuju jurnta mardarni. ³¹ Kujarlanya karna-nyarra ngajuju nyampuju wangkamilki nyurrurlakuju: Nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Kaatu marda manu marda yapa jinta-kari, manu yapa ngula kajilpa yangka nyiyarlangurlajinta majumajungkajariyarla, ngula-jangkaju Kaatu kapurla yawuru-jarrimi-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirra Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaaturlu kapu-nyanurla kunka-mani. ³² Nganangku-puka kajilpaju punku-pajikarla ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju Kaatu kajikarla yawuru-jarrimi-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirra Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaatuju kulalparla yawuru-jariyarlalku jalangu, manu kula ngakarlangu.”

Yimi nyampuju panu-kurlu watiya-kurlu miyi ngurrju kuja-ka ngulangka pardimi manu watiya-kari miyi ngawu-kurlu

Luke 6.43-45

³³ Ngula-jangka, Jijaji-jana yapa-patuku wangkaja, “Kajilpa pirrjirdi watiya karriyarla, ngulangkaju kapu miyi ngurrju mardarni. Kala kajilpa rampaku watiya karriyarla, ngulangku kuja-ka miyi mardarni, ngulaju ngawu ngarninjakuju. Miimii-nyangka ngurrju-japa ngawu-japa miyiji, ngula-jangkarlu kapunpa nyuntulurlu milya-pinyi pirrjirdi-japa marda rampaku-japa watiya yalumpu. Ngula-piyarlu-yijala, miimii-nyangkalu-jana yapa nyarra kalu nyina ngurrju-japa maju-japa. ³⁴ Nyurrurla yapa ngawu-nyayirni, ngulajunkulu warna-patu-piya! Nyiyarlangu ngula kalu yapangku nginyinginyirli manngu-nyanyi yangka nyiyarningkijarra ngurrju manu marda ngawu, kuja-piyaju kapulu lirra nyanungurra-nyanguju wangkami. Nyurrurla-nyangu nginyinginyiji nyiyarningkijarra-kurlu ngawu-mipa-kurlu, nyarrpalkupankulu nyiyarlanguju ngurrjuju wangkayarla? ³⁵ Ngurrjungku yapangku-ka manngu-nyanyi nginyinginyirli nyiyarningkijarra yangka ngurrju-mipa, manu ngula-ka ngurrju nyiyarningkijarra wangkami lirra nyanungu-nyangu-jangka. Kala ngurrju-wangurlu yapangku, ngulaju-ka nyiyarningkijarra majumaju-mipa nginyinginyirli nyanungu-nyangurlu manngu-nyanyi, manu kuja-ka wangkami yapa ngurrju-wangu yangka nyiyarningkijarra lirra nyanungu-nyangu-jangka. ³⁶ Ngaju karna-nyarra nyurrurlaku junga wangkami: Ngaka nguru Kaatu-kurlangurla kaji-jana Kaaturlu yapa panu miimii-nyanyi ngurrju-japa marda maju-japa, kapu-jana nyanungurlu yapa jinta-kari jinta-kari payirni kujalparlu jaru ngurrju-wangu manngu-nyanjarla kutu wangkaja nyampurla walyangka. ³⁷ Kaji-nyarra Kaaturlu nyurrurla jinta-kari jinta-kari miimii-nyanyi, kapu-nyarra nyanungurlu marlaja manngu-nyanyi jaru kujalpankulu wangkaja lirra nyurrurla-nyangu-jangka, marda ngurrju manu marda ngurrju-wangu. Nyurrurla-nyangu jaru marda ngurrju. Kujarlaju Kaaturlu kapu-nyarra ngurrju-pajirni. Kala nyurrurla-nyangu jaru-kariri marda ngurrju-wangu. Kujarlaju, Kaaturlu kapu-nyarra ngawu-pajirni.”

Jijajirli kula-jana milki-yirrarnu Kaatu-kurlangu yartarnarri Juwu-patuku wiri-patuku
Mark 8.11-12, Luke 11.29-32, 11.24-26

³⁸ Kujalu Paraji-paturlu manu kuruwarrikingarduyupaturlu purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi miyi-kirli ngurrju manu ngawu-kurlu, ngulalurla ngula-jangkaju wangkaja nyanungukuju, “Tiija, milki-yirraka-nganpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu. Kajinpa-nganpa milki-yirrarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntunparla Kaatuku warlalja.”

³⁹ Kala lawa, Jijajirli-jana wurra-manu, manu-jana wangkaja, “Yapa ngula kalu nyinami jalangu, ngulajulu ngurrju-nyayirni-wangu! Manu nyurrurlarlangurlu, kula kankulu Kaatu purami yijardurlu! Nyurrurlarlunkujulu payurnu yungurna-nyarra nyiyarlangu Kaatu-kurlangu milki-yirrarni yartarnarri, kujakujurna lawanya ngampurrpawangu! Nganayi-mipa kapurna-nyarra ngajulurluju milki-yirrarni Kaatu-kurlangu yimi Juuna-kurlu jarukungarduyu-kurlu. ⁴⁰ Juunajulpa nyinaja kaninjarni miyalurla

yawu wiri-kirlangurla parra-patuku manu munga-patuku marnkurrapaku. Ngula-piya-juku kapurna ngajulu Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nguna milyingka.⁴¹ Yungurna-nyarra maya wangka jarukungarduyu-kurlu Juuna-kurlu. Nyurru-wiyi, Ninupu-wardingkirli yapangka, purda-nyangulu Juuna ngulalpa-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu, ngulajulu nyiyarningkijarra ngawuju yampijalku. Ngula-jangka, pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatuju. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana miimii-nyanyi yapa jintawarlayi-juku ngurrju-japa manu ngawu-japa, yapa panu kirri Ninupu-wardingki kapulu karrimi, manu kapulu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalangu yimi ngaju-nyangu, ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Juuna-kurluku. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.

⁴² Ngula-jangkaju, ngajulu yungurna-nyarra yimi wita yimi-ngarrirni karnta wiri-kirli ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja nguru-karirla yirdingkaju Jiiparla. Nyurru-wiyi, mardukuja nyampujulpa warna yanu kurlirra-jangka wurnturu-nyayirni ngurrara nyanungu-nyangu-jangka nyampu-kurra ngurrara kingi Julumunu-kurlangu-kurra. Nyanungurlu karntangku purda-nyangu kingi Julumunu rdirrinypa-nyayirni pinangkalpa nganta. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, wiri-nyayirni mardukuja kapu karrimi, ngulangku kapu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalangu, yimi ngaju-nyangu ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Julumunu-kurluku. Kujakuju nyurrurlajulpankulu nyinayarla karnta yinya Jiipa-wardingki-piya. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.”

Jijaji wangkaja-jana yapakuju yimi juju pirlirra panu-kurlu

Luke 11.24-26

⁴³⁻⁴⁴ Jijaji wangkaja, “Kuja-ka juju pirlirra wilypi-pardimi yapa-jangka, yalumpu yapa ngulaju yuwarli-piya ngula-ka yapa-wangu lawa karrimi. Ngula pirlirra-ka warna warru yani manangkara-wana ngapa-wangu-wana, warru nyanyi karla ngurraku ngurrjuku yungu nyinami ngulangka. Kala ngurra ngurrju-wangurla, ngulaju kanyanu wangkami kuja, ‘Kulpari yani mardarna yapa-kurra yangka-kurra kujalparna nyinaja kamparru-wiyi. Kula-ka nganalku nyinami yapangka yinyarlaju kaninjarniji.’ Junga, yinya pirlirra-ka kulpari yani yangka-kurra yapa-kurra, manu karla rdipimi yapaku yuwarli ngurrju-piyaku kuja-ka marlajarra karrimi nyiyarningkijarra-kurlu jungarni-maninja-warnu-kurlu. ⁴⁵ Ngula-jangka-ka yangka juju pirlirra yani, manu kajana nyanungurlu yarda kanyirni pirlirra wirli-pala-karilki, ngulaju juju-patu-nyayirnilki. Ngula-jangka, panu juju pirlirra kalu yani, manu kalu yukami nyinanjaku palkangka yapangka yinyarla. Ngula-jangka, yapa yangka juju pirlirra-wati-kirli, ngulaju nyanunguju ngawu-nyayirnilki. Ngula-piya-yijalankulu nyurrurlaju kujankujulu juwa-kujurnu.”

Yimi nyampu ngulaju Jijajikpalangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu

Mark 3.31-35, Luke 8.19-21

⁴⁶ Ngulalpa-jana Jijaji yapaku wangkaja-juku, ngula-jangkaju, yanurnulurla ngati-nyanu manu kukurnu-nyanu Jijajiki nyanjaku. Ngulaju karrijalpalu yarlungka-juku, manu wangkajalu-jana yapaku, “Nganimpa yungurnalurla wangkami Jijajiki.” ⁴⁷ Junga-juku, yapa jintarla yaninjarla wangkaja Jijajiki, “Jijaji, ngati-puraji manu kukurnu-puraji-purnu kangkulu pardarni yarlungka. Wangkami yungungkulu.”

⁴⁸ Jijajirli payurnu, “Ngana ngajukupalangu ngatiji warlalaju? Manu nganakari ngajukupurdangkaju warlalaju?” ⁴⁹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana jiily-ngarrurnu kurdungurlu-patu nyanungu-nyangu, manu wangkaja, “Nyampurra-jala-ngarralu ngajuku ngatiji manu ngajukupurdangka-purnuju warlalaju. ⁵⁰ Nganangu-puka kaji purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu wilji-wangurlu manu purami yangka kuja-ka nguru-nyayirni-wangurla nyina, ngulanyalu ngajukupurdangka kukurnu manu ngajuku ngati warlalaju.”

13

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli ngurlu kuja warru kujurnu miyikingarnti

Mark 4.1-9, Luke 8.4-8

¹ Kuja-jana Jijaji wangkaja yapaku nyanungu-nyangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu, parrangka jurkungka-juku nyanungu yanu yuwarli-ngirli mangkuru wiri-kirra. Pirri-manu yinyarla yapaku

pinarri-maninjaku. ² Ngula-kurrajukulurla yapa panu yanurnu, manu turnu-jarrijalkupalurla yungulu purda-nyanyi jaru pinarri-maninja-kurra. Kujakungarntiji Jijajiji warrkarnu pawurtu-kurralku, ngulangkulpa nyinaja. Yapajulpalu karrija warru pirntinyarrarla-juku. ³ Ngulakuju-jana yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kurlu, nyiyarningkijarralpa-jana yimi-nyayirni-wangu jukurra yirri-puraja, wangkaja-jana, “Yungurna-nyarra jaru wita yirri-pura ngarrka-kurlu jinta-kurlu kujalpa mardarnu yakujurla ngurlu panu. Kujalpa warru yanu yarlu-wana, ngulajulpa ngurluju warru pirri-kujurnu miyiki pardinjakungarnti. ⁴ Kujalpa warru wapaja, ngulangkulpa warru kujurnu ngurlu kuja-purda kuja-purda. Panu-kariri ngurluju wantija yirdiyirila. Ngurlu, kujalpalu wantija yirdiyirila, ngulajulpalu-jana jurlungku jayirr-maninjara muku ngarnu. ⁵⁻⁶ Ngurlu panu-karilpa wantija walyangka tarlangka. Ngurlu kujalpalu wantija walyangka tarlangka, ngulajulpalu kapanku pardija ngari wita. Lawa-jukulpalu ngarnaju putaputa yukaja walyangka tarlangkaju, manulpa-jana wantangkuku jankaja linji-karda ngarnaju rdarrjangkaju ngapa-wangurla. ⁷ Panu-kari ngurluju wantija marnangka jilkarla-kurlurla. Ngurlu, kujalpalu wantija marnangka jilkarla-kurlurla warrukirdikirdi, ngulajulu pardija jilkarla-wana. Ngulajulpa-jana jilkarlarlu kurl-mardarnu tarnga-juku, ngulaju ngurlujulpa kurl-mardarninja-warnuju tarnga-juku maju-jarrija. ⁸ Kala, panu-kari ngurluju wantija walyangka walyiririla. Ngurlu, kujalpa wantija walyangka walyiririla, ngulajulpalu purrulyun-pardija ngurrju-juku, manulpalu wiri-jarrija. Ngulalparla ngurlu ngurrju-kurlu jirrnganja wiri-jarrija, ngulaju yapaku ngarninjaku. Wiri-jarrija ngurlu-kariri panu-jarlu-kurlu, ngalya-karilparla jirrnganja wiri-jarrija panu-kurlu, manu ngalya-karilparla jirrnganja wiri-jarrija marnkurra-mipa-kurlu.” ⁹ Ngula-jangka Jijaji-jana wangkaja, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkululu purda-nyangka yirriyirri-nyayirniliri!”

Nyiyaku kala-jana Jijaji wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurra yapaku?

Mark 4.10-12, Luke 8.9-10

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirilangurlu kurdungurlu-paturulu yaninjarla payurnu nyanungu, “Kuja kanpa-jana yapa pinarri-mani, nyiya-jangkarlu kanpa-jana yalumpurra yirri-pura jukurra yimi-nyayirni-wangu-patu-mipaju? Kulalpalu nyarrparlu langa-kurra-mantarla.”

¹¹ Junga-juku, Jijajirilki-jana yada yirri-puraja yimi-nyayirni-wanguju, wangkaja, “Kaaturuluju yilyajarni yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyanungu-kurlu yangka kuja kajana Warlaja-Wiri nyina yapakuju. Kala ngalya-kariki yapaku, kularna-jana yimi-nyayirni-wangu warraja-mani yungulu langa-kurra-mani. ¹² Nganangu-puka kuja-ka milya-pinyi wita-karrikarri Kaatu-kurlu manu nganta maya-juku yungu pinarri-jarri, Kaaturlu kapu ngulaju nyiyarningkijarrakuju yapa pinarri-mani. Kala yapa kuja-ka nyina purda-nyanja-wangu nyiyarningkijarraku Kaatu-kurluku manu ngampurpa-wangu nganta kuja-ka nyina pinarri-jarrinjaku, kula Kaaturlu pinarri-mani nyiyarlanguju. ¹³ Nyanyi kajulu warrki-jarrinja-kurra ngajuluju. Kala kula kajulu yijardurlu milya-pinyi. Purda-nyanyi kajulu wangkanja-kurra. Kala kula kajulu ngajulu yijardurlu purda-nyanyi, manu ngampurpa-wangu kalu nyina milya-pinjaku jaruku ngaju-nyanguku. Kujarlanya karna-jana yimi-ngarrirni jukurra yimi-nyayirni-wangu-mipaju yapaku yinyarrakuju. ¹⁴ Nyampuju yami jurrku-juku kuja jarukungarduyu Yijaya wangkaja nyurru-wiyi yapa-patu-kurlu yinya-patu-kurlu:

‘Nyampunya Kaatuju-ka wangkami, “Nyampurrarlu yapangu kapujulu purda-nyanyi wangkanja-kurra. Kala kululu jaru ngaju-nyangu milya-pinyi. Kapujulu nyanyi warrki-jarrinja-kurra. Kala ngajulu nyanja-warnurlu kulajulu milya-pinyi.

¹⁵ Kula kalu manngu-nyanyi yijardurlu ngaju-kurlu. Ngulajulu-nyanu wapirri-yirrarnu rdaka nyanungurra-nyangurla langangka ngaju-kujaku purda-nyanja-kujaku. Milpajulu palija ngaju-kujaku nyanja-kujaku. Kajili-nyanu milpa raa-juku pampa-jarrinja-wangurlu yampiyarla, ngulaju marda kapujulu nyangkarla jungarnirli. Manu kajili-nyanu langa raa-juku wapirri-yirrarninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju marda kapulu purda-nyangkarla jaruju ngaju-nyanguju, manu kapujulu marda milya-pungkarla nginyinginyi-kirlirli nyanungurra-nyangu-kurlurlu. Ngula-jangka kapujulu kulpari-jarriyarla ngaju-kurra, manu kapurna-jana ngurrju-mantarla pirlirra pirrjirdi-karda.” ’*’

¹⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana nyanungu-nyanguku kurdungurluku wangkaja, “Nyurrurlarlu yapa-paturlu kankujulu nyanyi paniya-kurlurlu manu kankulu purda-nyanyi jaru ngaju-nyangu langa-kurlurlu! Kujarlanya kankujulu wardinyi-nyayirni marlaga nyina! ¹⁷ Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Nyurru-wiyi, panu Kaatu-kurlangu

* 13:15 Nyangka Isaiah 6.9-10

jarukungarduyu-patu manu panu-kari yapa ngulalpalurla jukarurru nyinaja nyanunguku, ngula-paturlu nganta yungujulu nyangkarla jurruku-juku ngula kankujulu nyanyi jalangurlu, kala lawa. Kulajulu kujaju nyangkarla. Manu ngula-paturlu nganta yungujulu jurruku-yijala purda-nyangkarla ngula kankujulu purda-nyanyi jalangurlu.”

Jijajirli-jana milki yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kurdungurlu-patuku

Mark 4.13-20, Luke 8.11-15

¹⁸ Jijaji-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu ngajulu yungunkulu pina-jarrimi nyarrpa-ka wangka nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu. ¹⁹ Panu-karirli yapangku ngula kalu purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlu wangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju, purda-nyanyi kalu yimiji, kala kula kalu yijardurlu milya-pinyi kuja-ka nyarrpa wangkami. Ngulaju kalu yirdiyi-piya nyinami kuja-ka ngurlu panu wantimi. Ngula-jangkaju, yanirni kuja-ka Juju Ngawulku, ngulangkuju kajana jurnta kanyi jaruju jurpu-piyarlu.

²⁰ “Ngalya-kari yapa kalu nyina tarla walya-piya. Ngurlu kujalu wantija walyangka tarlangka, kujalu ngarna puta yukaja tarlangka, ngula-piyarlu-yijala kalu yapangku ngalya-karirli purda-nyanyi jaru Kaatu-kurlangu, manu kalurla ngungkur-nyinami jaruku wardinyi-wiyi. ²¹ Jaru kajana putaputa yukami langa-kurra, lawa. Ngaka kajijijana yapa ngalya-karirli jinyijinyi-mani, manu kaji-jana majurlangu rdipimi, ngula-warnurlaju kalu wajawaja-maninjarla yampimi Kaatu-kurlangu jaru. Kula kalurla ngungkur-nyina tarnga, ngari witaku.

²² “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya-piya jilkarla-kurlu-piya. Purda-nyanyi-yijala kalu Kaatu-kurlangu jaruju. Puta-ka wiri-jarri jaruju langangkaju. Kala warrarda kalu-nyanurla wajampa-jarri nyiyarningkijarraku. Yulkami kalu-nyanurla warrarda talaku manu jurnarrpaku nyanungu-nyanguku warlaljaku. Ngulangkuja-ka warla-pajirni jaru wiri-jarrinja-kujaku. Kujarra-piya kula kalurla nyinami jukarurru Kaatuku.

²³ “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya walyiri-piya. Purda-nyanyi kalu jaru Kaatu-kurlangu, manu kalu yijardu-nyayirni-nyirli milya-pinyi. Jintawarlayi-juku kalurla marlaja wiri-jarri Kaatukuju: Ngalya-karirli ngari wita, ngalya-kari wita-karrikari, ngalya-kari karrikari-wangu kalurla marlaja wiri-jarri.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra ngurru-kurlu ngurlu-kurlu manu majumaju-kurlu ngurlu-kurlu

²⁴ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Ngajulurlu yungurna-nyarra yirri-pura yimi-nyayirni-wangu jukurra jinta-kari Kaatu-kurlu wangka kuja kujana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kaatuju, ngulaju-ka nyinami wati wiri-piya ngurlukungarduyu-piya. Kuja wati ngurlukungarduyu warru yanu walyangka nyanungu-nyangurla, ngulajulpa warru pirri-kujurnu ngurlu ngurru yungu-nyanu nyanunguku mangarri wiri-mani. ²⁵ Munga-karirli, ngulalpalu nyanungu manu warrkini-patu nyanungu-nyangu ngunaja-juku, wati-karirli wurulpa-juku yanurnu, wati ngulalparla nyurunyuru-jarrija yinyaku ngurlukungarduyuku. Nyanungurlu-jana kangurnu ngurlu majumaju, manu-jana muku pirri-kujurnu warrukirdikirdi yinyarla walyangka jurrukunga-juku kujalpalu ngunaja ngurlu ngurru-wati. ²⁶ Ngakalku, panu ngularra ngurlu ngurru-wati manu ngurlu maju-watili pardijalku, manulpa ngurlu panu-kurlu-jarrinja-yanu yukuri-watirli kirrirdimpayirli. Ngula-jangka, warrkini-paturlulu nyangu yukuri majumaju ngulalu muku jinta-jarrija yukuri ngurru-watirli. ²⁷ Yaninjarla ngatingki-manulu warlaljamarri, ‘Warlaljamarri, nyuntunpa ngurru ngurlu yirrnaru walyangka nyuntu-nyangurla. Nyarrpara-jangkalkulu yinyarraju majumaju yukuri-wati pardija?’

²⁸ Nyanungurlu-jana yalu-manu, ‘Yapa jinta kuja kaju nyurunyuru-jarrimi, ngulangkuju-jana pirri-kujurnu ngurlu majumaju-wati walyangka ngaju-nyangurla.’

Ngula-jangka, warrkini-watirli payurnu, ‘Lukurl-pinja-yani mayirnalujana yukuri majumaju-watiji?’

²⁹ Yalu-manu-jana, ‘Lawa, yampiyalu-jana lukurl-pinja-wangurlu! Kalakankulu-jana marda rampalparlu lukurl-pinyi yukuri ngurru-jurlangu kajinkili-jana lukurl-pinyi yukuri majumaju-wati. ³⁰ Wiri-jarrimili yukuri ngurru-wati manu yukuri majumaju-wati jintangka-juku. Kaji wangka kutulku karrimi mangarriki maninjaku walya ngaju-nyangu-jangkaku, kapurna-jana wangkami nyampuku warrkini-patu-kariki yangkapatuku ngula kalu pajirninjarla mani mangarri, kapurna-jana wangka, ‘Yantalu, manulu kamparruju lukurl-pungka-jana yukuri majumaju-wati-wiyi, kuurl-warirninjarla purrayalu-jana. Ngula-jangka, yantalu, manulu-jana manta yukuri ngurru-wati mangarriki, manulu yirraka ngaju-nyangurla yuwarlirli jakati-yirrnarinja-kurlangurla.’ ’ ’

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa ngurlu-kurlu wita-nyayirni-kirli jirdi-kirli
Mark 4.30-32, Luke 13.18-21

³¹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyiyi-piya kalu nyina yapaju Kaatu-kurlangurla turnungka yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Marda kalu nyina ngari marnkurrrpa-mipa. Ngulaju ngula-juku. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju wita-nyayirni-piya ngurlu-piya jirdi-piya kuja-ka wita-wiyi yirrarni walyangkaju ngurluju watingkiji. ³² Ngula-jangkaju, ngakarrangakarrraku kuja-ka pardimi watiya wiri watiya-kari-piya-wangu, ngula-kurraju kalu yanirni jurlpu panu-jarlulku. Yuwalilki kalu ngurrju-mani watiyarla yamangka wiringkalku. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrrpa-mipa nyina yapaju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapakuju.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa mangarri-kirlangu-kurlu tarltu-maninjaku
Luke 13.20-21

³³ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyajangu kalu yapaju nyina turnungka Kaatu-kurlangurla yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Panu-jarlu-nyayirni marda, ngari marda marnkurrrpa-puka? Kapurna-nyarra wangka. Jalangu marda kalu nyina ngari marnkurrrpa-mipa turnungka Kaatu-kurlangurla. Ngulaju ngula-juku. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju nganayi-piya yangka kuja-ka karntangu yirrarni pulawa-kurra tarltu-maninjaku. Kuja-ka ngari wita yirrarni pulawa wiri-kirra manu ngaparlangu, ngulakuju karla marlaja tarltu-jarrimi purranjakungarnti. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrrpa-mipa nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

Nyiyi-jangka-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu jukurrrpa yimi-nyayirni-wangu-mipaju?
Mark 4.33-34

³⁴ Nyampurra-piya jukurrrpa yimi-nyayirni-wangu-piyalpa-jana yimi-ngarrurnu panu Jijajirliji. Yangka yapa kuja kalalurla turnu-jarrija Jijajiki purda-nyanjaku, ngulapatukuju-jana yimi-nyayirni-wangu-mipa yirri-puraja. ³⁵ Jarukungarduyurlu Yijayarlu pipangka yirrarnu nyampu jurrrku junga jaru Jijaji-kirli nyurru-wiyirli, wangkaja nyanungu nyampu Payipulurla:

“Kajirna-jana yapa pinarri-mani, kapurna-jana yimi-ngarrirni jukurrrpa yimi-nyayirni-wangu-mipa. Kulalu nyurru-warnurlangurlu milya-pungu, manu kula kalu milya-pinyi-jiki jalangurlangurlu. Ngulaju ngula-juku. Kapurna-jana yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra ngularraku kuja kalu nyina milya-pinja-wangu ngulaju yungulu milya-pinyilki.”*

Jijajirli-jana warraja-manu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa ngurlu-wati-kirli ngurrju manu maju-kurlu

³⁶ Kuja Jijaji yanu yapa-patu-jangka manu yukajarra kaninjarni yuwarli-kirra, ngula-warnu, nyanungu-nyangulurla kurdungurlu-patu yaninjarla wangkaja, “Warrajamanta-nganpa yangka yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa nganimpaku, yangka ngurlu-wati-kirli ngurrju manu majumaju-kurlu.”

³⁷⁻³⁹ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwayi, kapurna-nyarra warraja-mani yimiji. Ngaka kapu Kaaturlu lawa-mani nguru nyampu. Yangka ngurlukungarduyu, ngulangku kuja pirri-kujurnu ngurlu ngurrju nyanungu-nyangurla walyangka, yangka wati ngulaju Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu. Ngulangka yimi-nyayirni-wangurla, nyanungu-nyangu walya, ngulaju yangka kuja karlpa nyampurla nyinami. Ngularra ngurrju ngurlu-wati kuja-jana nyanungurlu pirri-kujurnu walyangka nyanungu-nyangurla, ngularraju yapa-patu-piya ngula kalurla nyinami Kaatuku. Majumaju yukuri-wati yangka kujalu wiri-jarrija ngularra-jangka majumaju-jangka ngurlu-wati-jangka, ngularraju yangka yapa-patu-piya majumaju-piya ngula kalurla nyinami Juju Ngawuku. Yangka wati ngulalparla nyurunyuru-jarrija ngurlukungarduyuku, ngulangku kuja pirri-kujurnu ngularra majumaju ngurlu-wati warrukirdikirdi, nyanunguju Juju Ngawu. Kujalu ngularra panu-kari warrkini-patu yanu turnu-maninjaku mangarri-watiki, ngularrajulu marramarra Kaatu-kurlangu. Manu ngularrarlu warrkinirli ngulalu mangarri-wati turnu-manu, ngularraju marramarra-piya Kaatu-kurlangu-patu-piya. ⁴⁰ Ngulaju ngula-juku, yanulu ngularra warrkini, manulu turnu-manu ngularra yukuri majumaju,

* 13:35 Nyangka Psalm 78.2

manu purrajalu-jana warlungka. Ngula-piyanya kapu nyampuju nguruju lawa-jarrimi. ⁴¹ Nyampurla ngurungka, Kaatu kajana Warlalja-Wiri nyina yapa nyanungu-nyanguku. Ngulangkejanta kalu panu-kari maju-wati nyina yangka ngula kalu nyiyarla majungka-jarrimi manu ngulangku kuja kalu-jana yapa panu-kari maju-kurra-mani. Ngajulurlu, Kaatu-kurlangurlu Yapa-nyayirni-wangurlu, kapurna-jana yilyami ngaju-nyangu marramarra yapa maju-kurra, ngulaju kapulu-jana yirrarni yitirli-kari-kirra. ⁴² Yapa majumaju kapulu-jana kijirni yinya-kurra kuja-ka warlu wiri-nyayirni warrarda jankami. Yinyarla yapa ngularra kapulu yulami, manu kapulu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirirjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju. ⁴³ Kala ngula-jangka, yapa-patu Kaatu-kurlangu-patu kapulu miril-mani wanta-piya nyanungurrakupalangu-kurlangurla ngurungka. Kuja kankulu nyurrurlarlul langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni!”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa tala-kurlu wiri-nyayirni-kirli

⁴⁴ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kuja kajana Kaatuju Warlalja-Wiri nyina yapaku, ngulaju ngurrju-nyayirni nganayi-piya yakuju wiri-piya tala panu-kurlu-piya ngula-ka walyangka milyingka yirrarni. Wati-kari yanurnu, manu ngayirla kutu rdipija yangkaku yakujuku milyingkaku walyangkaku. Ngula-warnu, nyanungurlu jutu-manu yarda walya-kurlurlu. Wardinyi-nyayirni nyanungu, ngula yanu, manu-jana warru yungu nyiyarningkijarra talakupurdarlu. Yinya-kurlu tala-kurlu yanu, manu walya yinya-nyanu payi-manu nyanungurlu, yangka walyangka ngulangku kujalpa yakuju tala-kurlu ngunaja milyingka. Kuja wati-piya-yijala yapa yangka ngula kalurla Kaatuku yani wardinyi-nyayirni yungu-jana wirilki nyina.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa pirli ngurrju-kurlu kawurlu-kurlu

⁴⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kuja kajana Kaatuju Warlalja-Wiri nyina yapaku, ngulaju ngurrju-nyayirni yangka wati-piya ngulajulpa-jana warru payurnu yapa pirli kawurlu ngurrju-watiki yungu-nyanu payi-mani. ⁴⁶ Parrangka jintangka, nyanungurla rdipija kawurlu jintaku ngurrju-nyayirni kawurlu-kari-wangu-piyaku. Maninjaku yangkaku kawurlukungarnti, wati yangka yanu, manu-jana nyiyarningkijarra warlalja yirrarni payi-maninjaku talakupurdarlu, manu yinya-kurlurlu tala-kurlurlu yaninjarla payi-manu pirli kawurlu yangka ngurrju-nyayirni. Ngula-jangkaju, wardinyi-jarrija-nyayirni. Kuja wati-piya-yijala yapa yangka ngula kalurla Kaatuku yani yungu-jana wirilki nyina. Ngulangku kalu wardinyi-nyayirni nyina.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yakuju-piya-kurlu yangka yawu-maninja-kurlangu-kurlu

⁴⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kuja kajana Kaatuju Warlalja-Wiri nyina yapaku nyampurla walyangka, yapa nyanungu-nyangu kalu-jana jirranganja nyina yapa maju-watiki walyangka jintangka-juku. Kaatuju ngulaju yangka wati-piya kuja karla ngapa-kurra kijirni yakuju-piya yawu-maninja-kurlangu. Ngulaju kajana puuly-mardarni yawu-kari yawu-kari panu-jarlu. ⁴⁸ Kuja-ka yakuju-piya panu-kurlu-jarrimi, rarra-kanyi-ka ngapa-wangu-kurra-pinangu, manu-ka ngula-jangka pirri-mani, ngula kajana yawu-wati ngurrju manu maju-wati yitirli-kari-maninjarla yirrarni yurturlu-jarrarla. Ngurrju-watiji kajana yirrarni kartaku wiri-wati-kirra, kala maju-watiji kajana kijirni yungkiyi-kirra. ⁴⁹ Ngula-piyaju kapu ngaka palka-jarrimi kaji nguru nyampu lawa-jarrimi. Marramarra-watirli kapulu-jana warru mani yapa panu, manu ngula-jangka kapulu-jana majumaju-patu yitirli-kari-kirra-mani ngurrju-patu-kujaku. ⁵⁰ Yapa majumaju kapulu-jana kijirni yinya-kurra kuja-ka warlu wiri-nyayirni warrarda jankami. Yinyarla yapa ngularra kapulu yulami, manu kapulu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirirjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju.”

⁵¹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu payurnu, “Jur-rungku mayi kankulu nyampurraju mani yimi-nyayirni-wangu yangka kujarna-nyarra nyurrurlaku yimi-ngarrurnu?”

Yalu-manulu, “Yuwayi, jurrungku karnalu-jana milya-pinyi.”

⁵² Ngula-jangka-jana Jijaji wangkaja nyanungu-patuku, “Ngulaju ngula-juku. Kajilpa ngana-puka yimiki jungaku pinarri-jarriyarla Kaatu-kurluku yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju, ngulaju nyanunguju wati-piya ngula kanyanu yuwarli mardarni nyiyarningkijarra warlalja. Ngula wati-ka yukami nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, ngulaju kajana wilypi-mani panu ngurrju-nyayirni nyiyarningkijarra nyurru-warnu manu jalangu-warnu, nyiyarningkijarra kujalpa mardarnu kaninjarni.”

Najariti-wardingkirilili Jijaji juwa-kujurnu

Mark 6.1-6, Luke 4.16-30

⁵³⁻⁵⁴ Kuja Jijaji-jana lawa-jarrija yimi-ngarrirninjaku ngularraku yimi-nyayirni-wangu jukurpa yapa-patuku, yampinjarla yanu yinya-ngurluju, manu kulpari yanu nyanungu-nyangu-kurraku kirri-kirra yirdi-kirra Najariti-kirra. Yanurra yuwarli-kirra jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka yungu-jana pinarri-mani yapa panu-juku kujalpalu turnu-jarrinjarla nyinaja. Kujalu wangkanja-kurra purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija, manulpalu-nyanu payurnu, “Nganangu nyampuju pinarri-manu kuja-ka wangkami nyiyarningkijarra manu-ka manngu-nyanyi rdirrinypa-nyayirni? Nyarrparlu kajana parlpuru-mani nyurnu yapaju?” ⁵⁵ Junga-jala nyampu wati watiyakungarduyu jarntirninjakungarduyu-mipa manu Miiri-kirlangu-jala kaja-nyanu. Nyanungunya-jana papardi-nyanuju Jamajiki manu Jajupuku manu Jimaniki manu Jutujuku, junga mayi kujaju? ⁵⁶ Manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu-patu kalu nyinami nyampurla Najaritirla, junga-yijala mayi kujaju? Nyarrpara-jangka yartarnarriji manu nyiyarningkijarra milya-pinjaku manu yapaku nyurnuku parlpuru-maninjaku?” ⁵⁷ Ngulanyalpalurla nginji-wangkaja yangka Najariti-wardingi-patuju. Manu ngula-jangka, yapa ngularralurra jayi-wangkaja Jijajiki.

Ngula-jangka, Jijaji-jana nyanungu-patuku wangkaja, “Ngana-puka kuja-ka wati nyina jarukungarduyu warrkiki Kaatu-kurlanguku, kajilpa yantarla kirri-kari kirri-kirra yimiki yirri-puranjaku Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulakuju kalurra wardinyi-jarrimi, manu kalurlajinta pulka-pinyi. Kala yapangu ngurrara-jintarlul kula kalu nyungurru-pajirni yali jarukungarduyu, manu kirringkarlu nyanungu-nyangurlarlul kalu juwa-kijirni.” ⁵⁸ Ngulaju junga, yapa ngularra kulalurla Jijajiki ngungurr-nyinaja. Kujarlaju, marnkurpa ngalya-kari-mipalpa-jana parlpuru-manu panu-wangu.

14

Nyampuju yimi Jaanu Papitaji-kirli kuja palija
Mark 6.14-29, Luke 9.7-9

¹ Yangka ngula-puru-yijala, Kingi Yarurdurlu purda-nyangu yimi kujalpa Jijaji nyiyarningkijarrarla warrki-jarrija. ² Kingi Yarurdu-jana wangkaja panu-kariki watiki wiri-patuku ngulalpalurra warrki-jarrija, “Wayinkili! Wati nyampu Jijaji ngulaju mayi Jaanu Papitaji yimi-nyayirni kulpari wankaru-jarrija? Kujarlanya-ka panu yartarnari nyanungurluju mardarni yapakuju parlpuru-maninjakuju.”

³ Nyampurrakungarntiji, junga pakarnu Jaanu Papitaji Kingi Yarurdurlu kamparru-wiyi. Yalirli Kingi Yarurdurlu ngulangujurla jurnta kangu kali-nyanu kukurnu-nyanuku warlaljaku nyanungukupurdangkaku yirdikiji Pilipiki. Nyanungu karntaju yirdiji Rdurdiyaju. ⁴ Jaanu Papitaji kalarla warrarda wangkaja Kingi Yarurdukuju kuja, “Yampiyarla karnta-kari kukurnu-purajiki. Nyuntulurlunpa kuruwarri rdilyki-pungu Kaatu-kurlangu! Pinarla yungka kali-nyanu warlaljaku.” ⁵ Kuja-wanawanaju, Kingi Yarurdurlu kapu nganta Jaanu pungkarla, kala lani-jarrijalpa-jana yapaku. Manngu-nyangu kalalu Jaanuju jarukungarduyu nganta Kaatu-kurlangu.

⁶ Junga-juku, ngakarrangakarralku-jana wiriwiri nyanungu-nyangu-patuju turnu-manu Kingi Yarurdurluju. Turnu-manu-jana kurapaka ngarninjaku nyanungu-nyangukuju. Ngula-kurraku-jukulpa-jana Rdurdiyaju-kurlangu kurdu-nyanu kamina yaninjarla milki-wirntinja-yanu milkarraku. Kingi Yarurduju, wardinyi-nyayirnilparla nyinaja kaminaku wirntinja-kurraku. ⁷ Junga-juku, Kingi Yarurdurla wangkaja kaminaku, ngulajurla kuja wangkaja, “Niyiyaku kanpaju ngampurrparluju wardu-pinyi? Kajinpa-nyanu nyiyarlanguku purda-nyanyi, ngulaju kapurnangu yinyi nyiyarningkijarra. Kaaturlu kaju milya-pinyi kuja karnangu junga wangka!”

⁸ Ngula-jangkaju, yanurla ngati-nyanuku Rdurdiya-juku manu payurnu, “Ngati, kingirliji ngarrurnu nyiyarlanguku nganta yungulparna payikarla, ngula-warnurlu kajikaji yinyi. Niyiyakulparna payikarla?”

Ngati-nyanujurla wangkaja, “Kujarla wangkaya, “Turl-pakarninjarlaju jurru Jaanu Papitaji-kirlangu kangkarni mardungka.”

Junga-juku, kulpari parnkajarla Kingi Yarurduku, ngulajurla kuja wangkaja, “Kangkarniji jurru turl-pakarninjarla mardungka Jaanu Papitaji-kirlangu!”

⁹ Kuja wangkanja-kurra kuja-kurra purda-nyangu Kingi Yarurdurlu, marilkirra mularrpa-jarrija Jaanuku. Kula kaminaju nyarrparlu mamparl-pungkarla kujarla jangku-pungu nyiyarningkijarra milparniwarrarla kamparru-wiyi. Junga-juku, jinta yurrkunyu yilyaja nyanungu-nyangu junma wiri-jarlul-kurlu. ¹⁰⁻¹¹ Yanu rdaku-kurra kurinpuju-kurra kaninjarni. Turl-pakarnunjuu jurru Jaanu Papitaji-kirlangu, manu kangurnu kulpari jurru-mipa mardungka. Mardungka-jukurla jurruju yungu kaminaku

yangkaku, manu kangurla ngati-nyanuku Rdurdiyajuku. ¹² Junga-juku, kujalu purda-nyangu Jaanu-kurlangurlu kurdungurlu-paturlu, manunjunulu milyingkaku yirrarninjakulku. Ngula-warnu, yaninjarlalurla Jijajiki yimi-ngarrurnu kuja yangka palija Jaanu.

*Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki wati-patuku 5,000-palaku
Mark 6.30-44, Luke 9.10-17, John 6.1-14*

¹³ Yangka-puru kuja Jijajirli purda-nyangu yimi ngula palija Jaanu, ngula-warnu nyanungu yangka-ngurlu yanu, manu ngapa-wana yanumpa pawurturla nguru-karikirra yungu yangarlu nyinami nyanungu-mipa. Kala yapangkujulu purda-nyangu kujalpa Jijaji yinya-kurra yanurra. Junga-juku, kirri-kari kirri-kari-jangkalu yanurnu, manulu wapanja-yanu yangka-kurra kujalpa nyinaja Jijaji. ¹⁴ Kuja Jijaji ngapa-jangka yukajarra murrarninginti-kirra, nyangu-jana yapa panu, yinyarla pardarnulpalurla nyanunguku. Jijajiji mari-jarrija-jana nyanungu-patuku, manulpa-jana panu-juku nyurnu-jangka parlpuru-manu.

¹⁵ Ngula-puruju wantajulpa kanunju-jarrinja-yanu wurajiwurajilki. Yaninjarla wangkajalurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu Jijajikiji, “Nyampuju karlipa nyina kulkurrukuluru-nyayirni, manu wantaju-ka yukanjarra-yanilki. Yilyayalku-jana yungulu mangarri-kirra yani kirri-kari kirri-kari yungulu-nyanu maninjini.”

¹⁶ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja-jana, “Ngulaju kalu nyinami nyampurla-juku. Nyurrurlarlulu-jana yungka mangarriji!”

¹⁷ Ngula-jangka, kurdungurlu-patulurla wangkaja nyanunguku, “Mardarni karnalu rdaka-pala-mipa kapurdu mangarriji manu yawu-jarra-puka jirrama.”

¹⁸ Jijaji-jana nyanungu-patuku wangkaja, “Ngula-juku, kangkarnijili mangarri kuyu, manujulu yungka ngajuluku.” ¹⁹ Ngula-warnuju-jana wangkaja yapaku yungulu pirri-mani marnangka. Ngula-jangka, Jijajirli manu mangarri yangka kapurdu rdakapala manu yawu-jarra. Kankarlarra nyangu nguru-kurra-pinangu, yati-wangkajarla Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilykirdilyki-pungu-jana mangarri manu yawu-jarra witawita-karda-nyayirni, manu yungu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Ngulangukujulpa-jana kanjarla warru yungu wita-kari wita-kari mangarri manu yawu turnu-kari turnu-kariki yapaku panuku-juku. ²⁰ Panungku yapangkulu ngarnu pirda-karda-nyayirni. Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlululu warru manu yuljaju mangarri manu yawu yakuju-patu-kurra wiri-jarlu-kurra 12-pala-kurra. Ngulalpalu jurrupuly-ngarnu yali yakuju-patu. ²¹ Watngki yangka kujalu mangarri ngarnu pirda-karda, ngulaju 5,000-palarlu. Panungku mardukujarla manu kurdudukurlangurlulu ngarnu mangarri manu kuyuju.

*Jijaji kankarlumparra wapanja-yanu mangkuru Kaliliyirli
Mark 6.45-52, John 6.16-21*

²² Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyurrurla-patu, kamparrulu yanta pawurturla murrarninginti-kari-kirra mangkururla. Ngaju-jala karna-jana yilyami yapa nyampuju nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurraju.” Junga-kirli warrkarnulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu pawurtu-kurra, manulu yarkajarra mangkururla. Jijajirli yilyaja-jana nyampurra panu-jarlu yapa ngurra-kurra. ²³ Kuja-jana Jijajirli yilyaja manu jakuru-pungu yangka kurdungurlu-patu, ngula-jangkaju, nyanungu warrkarnu kankarlarra pirli-kirra yapa-wangu-kurra yungurla wangkami Kaatuku. Waruru-jarrijalkurla, Jijajilpa yangarlu nyinaja. ²⁴ Ngula-puruju, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju yanurra-jukulpalu kulkurrurni-nyayirnilki mangkururlaju. Kulkurrirni mangkururlajulpalu rdatarr-nyinaja mayawunpa jungarniji. Miparrpalpa-jana mayawunparlu luwaluwarninja-yanu, manu ngapangkujulpa-jana warru kujurnu.

²⁵ Ngakalku, rangkarr-kurlu-karrikarilki, Jijajirli-jana nyangu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju yangka kujalpalu pawurtu-kurlu putaputa yanurra mayawunpapuru kulkurrirni mangkururla-juku. Jijajiji pina jitinja-yanu kaninjarra-kari pirlingakaju, manu jungarni-warrangu ngapangka mangkururla yarkajarra kankarlu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurra-pinangu. ²⁶ Nyangujukulu Jijajiji yangkanku kurdungurlu-paturlu kujalpa yanurnu kankarlu ngapa-wana. Nyangulu kula-ngantalpa manparra wapanjinarni, ngulakujulurla lani-jarrija muku purlanja-karra purlanja-karra, “Waraa! Manparra, manparra!”

²⁷ Wangkaja-jana Jijajiji, “Wayi...ngajujurna Jijaji! Lani-wangulu nyinaka!”

²⁸ Ngula-jangka, wangkajarla Piita nyanunguku, “Warlalja-Wiri, palka-nyayirni mayinpa manparra-wangu? Wangkayaju yungurna pawurtu-jangka jitinjarla ngapangka yarkamirra kankarlu nyuntu-kurra.”

²⁹ Wangkajarla Jijajiji, “Nyampu-kurra yantarni!” Junga-juku, jitija pawurtu-jangka Piitaju, manu ngapangka rdirri-yungu wapanjaku Jijaji-kirra. ³⁰ Kala nyanunguju langalku parnkaja kujalpa mayawunpa wangkaja-juku kilji-nyayirni, manu lani-jarrijalku. Piitaju julyurl-yukanja-yanulku ngapa-kurraju. Ngularla purlaja Jijajiki, “Warlalja-Wiri, mantaju wankaruku ngapangka yukanja-kujaku!”

³¹ Kapanku-jukurla Jijajiji kutu-jarrija, manu puuly-mardarnu Piitaju, manurla wangkaja, “Kula kanpaju marda wala nyina ngajuku? Manngu-nyanyi mayi kanpaju kula-nganta yungurnangku kanunju ngapangka-juku maninja-wangurlu yampiyarla?”

³² Ngula-warnu, warrkarnu-pala pawurtu-kurra, manu mayawunpaju wurulypa-jarrijalku. ³³ Ngulalurla panu-juku kurdungurluju parntarrinjunu ngayirni Jijajirla, manulurla wangkaja, “Junga, nyuntuju Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu!”

Jijajirli-jana yapa nyurnu parlpuru-manu kirringka Nijiruturla

Mark 6.53-56

³⁴⁻³⁵ Kujalu yukajarra ngaka pawurtu-kurlu murrarninginti-kari-kirra Nijirutu-kurra, ngulangaku panu-karirli yapangkujulu kapanku milya-pungu Jijajiji. Nyampuwaringki-paturlu kujalpalu Jijajiji milya-pungu, warru parnkajalpalu kapanku yimikirliji yalumpurla ngurrararlaju, manu kalalurla nyurnu-watiji kangurnu. ³⁶ Kalalurla nyurnu-patu purlaja Jijajiki, “Ngurrju-manta-nganpa! Jurnarrparnangkulu marnpirni ngula-warnu yungurnalnu ngurrju-jarri!” Kuja kalalu nyurnungku marnpurnu jurnarrpa Jijaji-kirlangu, jintawarlayi-jiki palkaju kalalu kapanku ngurrju-jarrija.

15

Juwu-kurlangu-kurlu kuruwarri-kirli nyurnunyurnu-kurlangu-kurlu

Mark 7.1-13

¹ Ngakarrangakarralku, yanurnulurla Paraji-patu manu ngalya-kari kuruwarrikingarduyu-patu Jurujulumu-jangka Jijajikiji. Yaninjarla payurnulkulu, ² “Niyiyaku kalu nyuntu-nyangu kurdungurlu-paturlu ngarni mangarriji rdaka parljirninja-wangurluju? Kuruwarri kalu rdilyki-pinyi yangka ngalipa-nyangu kujalu-ngalpa yungu manu pinarri-manu nyurnunyurnurlu ngalipa-nyangurlu nyurru-warnu-paturlu.”

³ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Nyia-jangka kankulu nyurrurla kuruwarriki Kaatu-kurlanguku nyina purda-nyanja-wanguru yungunkulu purami kuruwarri-kari nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu-kurlanguju?” ⁴ Kujanya Kaatuju wangkaja kuruwarriurla nyanungu-nyangurla, ‘Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!’ Nganangku-puka kajilpa-palangu kulungku ngarrirni kirda-nyanu manu ngati-nyanu, ngula-panuju yapa ngalya-karirlijilpalu tarngakurra pungkarla.* Kujaju Kaatu-kurlangu kuruwarri. ⁵ Kala nyurrurla-nyangu kuruwarriurla kankulu wangkami kuja, ‘Yapangku kajilpa-palangu jurnta kangkarla mangarri manu tala manu jurnarrpa nyanungukupalangu-jarrakuju, nyampurranya kajilparla warntarri yungkarla Kaatuku, ngulaju nganta ngurrju-nyayirni.’ Ngula-jangka kajikankulurla marda wangka yangka yapaku, ‘Ngulanparla nyuntulurlu nyampurra nyiarningkijarra yungu Kaatuku, ngula yungunparla warrawarra-kanja-wangulku jurnta nyina nyuntukupalanguku jaji-nyanuku.’ ⁶ Kujarlunya kankulu kuruwarriji Kaatu-kurlanguju yampimi purda-nyanja-wangurlu manu kankulu purami nyurrurla-nyangu kuruwarri warlalja-puka. ⁷ Nyurrurla milkarranji kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Jarukungarduyu Yijaya wangkaja junga nyurrurla-kurlu nyurru-wiyi:

⁸ ‘Kuja-ka Kaatuju wangkami, “Nyampu yapa panu-juku kalu wangka ngaju nganta kajulu wiri-pajirni lirrangku wilji-wangurlu nganta, kala lawa. Wurrturu kajulu ngajukuju jurnta nyinami. ⁹ Jamulu kajulu purami ngaju. Ngaju-nyangu nganta kalu-jana kuruwarri pina-yirrarni nganta, kala lawa. Nyanungurra-nyangulku kalu-nyanu warlalja kuruwarriji ngurrju-mani, manu ngula-kurlurluju kalu-jana pinarri-mani yapa ngalya-kari ngaju-nyangu-kurlurlu nganta!”’*

Yuwayi, kujanya Yijayarluju yimiji yirrarnu nyurrurla-kurlu milkarranji-kirli.”

Kujarrarlunya kanyanu yapangku kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku puranja-kujaku

Mark 7.14-23

* 15:4 Nyangka Exodus 20.12, Deuteronomy 5.16

* 15:4 Nyangka Exodus 21.17

* 15:9 Nyangka Isaiah 29.13

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana purlaja yapa ngalya-karikilki, manulurla yanurnu, ngulakuju-jana wangkaja, “Nyurrurlarluru panungku-kirli, purda-nyangkajulu kajirna-nyarra nyampu wangkami! Langa-kurra-mantalu! ¹¹ Nyiya-puka mangarri kajirli-pa lirrangku ngarninjarla muru-pinyi, kulalpa-ngalpa kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwari-kijaku puranja-kujaku, lawa! Kala nyiyarningkijarra yali kuja-ka yapa wangkami majumaju lirra nyanungu-nyangu-jangka manu nginyinginyi-jangka, nyampurrarlunya kyananu kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku puranja-kujaku.”

¹² Ngula-jangka, Jijaji-kirlangu kurdungurlulurla yaninjarla wangkaja nyanunguku, “Milya-pinyi mayi kanpa kuja-jana yimingki nyuntu-nyangurlu Paraji-patu miyalu majumanu?”

¹³ Jijajirli-jana yalu-manu, “Kuruwarri panu ngula kalu-jana yangka Paraji-paturlu pinarri-mani yapa-patuku, ngula-patuju watiya-patu-piya kuja kalu pardimi ngurunga nyampurla. Kula-jana Kaaturlu yirrarnu yalumpurra watiya-patu ngurunya yairni-nyangurlarluru, lawa. Kujarlanya, kapu-jana kapu-luru-pinyi muku walya-jangka. ¹⁴ Wurnturulu-jana jurnta nyinaya Paraji-patuku! Pamparda-piyarluru kalu-jana putaputa nguru-yirrarninja-yani panu-kariki yapaku pampardaku. Kajilparla jintangu pampardarluru yapangu putaputa nguru-yirrakarla jinta-kariki yapaku pampardaku, kajika-pala jirrama-juku wantimi rdaku-kurraju.”

¹⁵ Ngularla Piita wangkaja Jijajikiji, “Warraja-manta-nganpa ngula yimi-nyayirni-wangu jukurrpa nganimpaku, yangka nyiyarningkijarra-kurlu kuja kanganpa lirra-kurra-jarri manu lirra-jangka wilypi-pardimi.”

¹⁶ Jijajirli wangkaja nyanunguku, “Nyurrurlarlangu-jukunkulu ngurru-nyayirni mayi yalirra-piya-juku? ¹⁷ Kula kankulu mayi langa-kurra-mani ngaju-nyangu jaruju? Kuja-ka yapangu ngarni mangarri nyiya-puka, yalumpu mangarri ngarninja-warnu, kanunju-ka miyalu-kurra yani. Ngula-jangka miyalu-jangka ngakaju-ka jingjingi yali kuja-purda-kari riwariwarla. ¹⁸ Kala nyiya manu nyarra kuja-ka wilypi-pardi nginyinginyi-ngirli yapa-kurlangu-ngurlu, wangkami kuja-ka, ngulangkuanya kajika-nyanu kapakapa-mani yapaju Kaatu-kujaku puranja-kujaku. ¹⁹ Majumajuju ngulaju-ka nginyinginyirli nyanungu-nyangurlu mardarni yapanguku. Warrarda-ka manngu-nyanyi majumajuju. Kujarlanya kajika marda nyina yapa tarnga-kurra pinja-panu, kalykuru marda, mannganji marda, purunjunju marda, warlkanji marda manu nginji-wangkanja-palka marda. ²⁰ Nyampurrarlunya-ka kapakapa-mani yapaju Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwari-kijaku puranja-kujaku, kuja-ka manngu-nyanyi majumajuju. Kala kajilpa nganangu mangarri nganjarla kamparrurla rdaka parlijirinja-wangurlu, ngulangku kulalpa kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwari-kijaku puranja-kujaku, lawa!”

Jijajirli parlpuru-manu karnta-kurlangu yurntalu-nyanu
Mark 7.24-30

²¹ Ngula-jangka, Jijaji yanu yinya-ngurlu ngurrara-kari-kirra kujalpa-pala karrija kirri-jarra yirdi-jarraju Taya manu Jirdana. ²² Ngulangku ngurrararla nyinajalpa mardukuja Kanana-wardingki. Nyampu mardukuja, yanurnurla Jijajiki, manulpa warlkurnu, “Nyuntu, Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu, wiyarrpaku mari-jarrijarlaju ngurrju nyinaka, wiyarrpaku! Ngaju-nyangurlu yurntalparluju-ka mardarni juju. Nyanunguju nyurnu-nyayirni!”

²³ Kala Jijaji kularla yimi jintarlangu nyanunguku wangkaja, manu kurdungurlu-patu nyanungu-nyangurlu yaninjarla wangkaja, “Yilyaya pinka! Mardukujarluru yalumpurlu kangalpa puranjarni manu nyirn-pinja-yani!”

²⁴ Jijaji-jana wangkaja, “Kaaturluju ngaju yilyajarni Yijirali-pinki-kirra-mipa, ngular-rajuru jiyipi-piya kuja-ka wawajaja-jarri nganangu kulalpa-jana warrawarra-kangkarla!”

²⁵ Ngula mardukujarluru purda-nyangu nyampu, yaninjarla parntarrinjunu ngayirni Jijajiki, manurla wangkaja, “Warlaja-Wiri, karnurukuju yinjarla-yungka palkarnirli!”

²⁶ Jijajirliji wurra-manu kamparru-wiyi payirninja-kurraju, manu wangkajarla karn-taku, “Kajilparna-jana kuja mangarri jurnta kangkarla kurdukurduku manu yungkarla jarntuku, kujaju warntarla majumaju.”

²⁷ Ngula-jangkaju, nyampu karntaju pinarla wangkaja Jijajiki, “Yuwayi, kujaju junga-nyayirni! Kala jarnturlanguju kalu warru nyinami tayipulurla kanunjumparra, manu kalu ngarni wita-kari wita-kari kuja-ka patapata-karri yulja walya-kurra.”

²⁸ Junga-juku, Jijajirliji kapanku yalu-manu, “Nyuntuju kanpaju yijardu-nyayirni wala nyina yurntal-purajiki parlpuru-maninjaku. Kujarlaju kapurna parlpuru-mani pirlirra juju-kujaku ngula-kujaku.” Ngulaju junga! Jijajiji kuja yungka wangkaja yimi nyampurra, ngula yurntal-nyanu mardukuja-kurlangu parlpuru-jarrijalku.

*Jijajirli-jana yapa panu parlpuru-manu**Mark 7.31-37*

²⁹ Ngula-warnu, Jijaji yanu yinya-ngurlu manulpa wapanja-yanu mangkuru Kaliliyiwana. Nyanunguju wapanja-yanu pirlu kankarlarni-kirra manu pirri-manu yinyarlaju. ³⁰ Yapa panu-jarlulurla yanurnu nyanungukuju. Ngulajulpalu-jana nyurnu-kari nyurnu-kari jarnangku kangu: Tarlu-wati, pampa-wati, yapa wirliya manu rdaka manjanjakurlu wipinja-wangu-kurlu, yapa yangka kuja kalu nyina wangkanja-wangu, manu yapa nyurnu panu-karirlangu. Kujalpalu-jana kangu jarnangku, ngulajulpalu-jana ngunanjayirrnaru ngayirni Jijajirli, manulpa-jana parlpuru-manu. ³¹ Yapa kujalpalu nyinaja wangkanja-wangu-wiyi, ngulajulpalu wangkajalkulu. Yangka kujalpalu rdaka manu wirliya wipinja-wangu-wiyi nyinaja, ngula-patujulpalu wapajalku manulpalu wipijalku. Tarlujulpalu wapajalku, manu pampardarlujulpalu nyangulku. Kujalu-jana yapangku panu-karirli nyangu nyampurra nyurnu-jangka, ngulakujulu-jana marlaja paa-karrija. Ngullarralajinta pulka-pungulpalurlajinta Kaatuku ngula kalu purami yapangku Yijirali-pinkirli.

*Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki watiki 4,000-palaku**Mark 8.1-10*

³² Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Nyampuku yapaku, mari-jarri karnajana miyi-wanguku kuja kalu yarnunjuku nyina, kujajulu jirrnanga nyinaja nyampurla manangkarrarla parra-patuku marnkurrrpaku. Kajilparna-jana pina-yilyayarla yarnunjuku miyi-wangu-jangka wurnturu-kurra nyanungurra-nyangu ngurra-kurra, ngulaju kajikal marrrarpa-jarrinjarla wantimi kulkurru yirdiyirla yarnunjuku miyi-wangu-jangka.”

³³ Ngula-jangkaju, payurnulu kurdungurlu-paturlu Jijajiji, “Nyarrpararlarnalu-jana miyiji nyampurlaju manangkarrarla ngayi-mani? Yapa nyampuju panu-nyayirni kalu nyinami.”

³⁴ “Nyajangu kankulu miyiji mardarni kapurduju?”

Kurdungurlulujulu janku-manu Jijajiji, “Wirliki-pala karnalu kapurduju miyiji mardarni manu ngapa-ngawurrra yawu marnkurrra witawita.”

³⁵ Junga-juku, Jijajiji-jana wangkaja yapa panuku-juku, “Pirri-maninjarla nyinayalu walyangka.” ³⁶ Ngula-jangkaju, manu miyiji manu yawurlangu, yati-wangkajarla Kaatukuju, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilyiki-pungu mangarriji wita-kari wita-kari. Yungu-jana mangarriji rdilyikirdilyiki-pinjarla kurdungurlu-patuku, manulu-jana kurdungurlu-paturluju warru yungu yapa panukulku. ³⁷ Panungku ngarnu nganyuku-karda. Ngula-jangkarluju kurdungurlu-paturluju, warrulpalu manu yuljaju yakuju-kurra wirliki-pala-kurra. Ngulangaju kankarlarra-nyayirnilkilpa yakuju-paturlaju jurrupuly-ngarnu. ³⁸ Wati-paturlu yangka kujalu mangarriji ngarnu pirda-karda, ngulaju 4,000-palarlu. Panungku mardukujarlu manu kurdurkurdurlangurlulu ngarnu mangarriji.

³⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyajalku-jana pina yapaju nyanungurra-nyangu-kurra jurrku-wana-kurra. Kuja-jana yapa pina-yilyaja Jijajirli yangka-ngurlu manangkarrangurlu, kulpari warrkarnu pawurtu-kurra manu yanumpa ngapa-wana ngurrara-kurra Makatana-kurra.

16*Juwu-paturlu Wiriwirirli payurnu Jijaji yartarnarriki milki-yirrninjaku**Mark 8.11-13, Luke 12.54-56*

¹ Ngula-jangkaju, jangkaru yanurnulkulurla Jijajiki Paraji-patuju manu Jatiyujipatuju. Ngulajulu puta yimir-yungu yungu nganta-jana jarrwara-kari wangkayarla. Wangkajalurla, “Milki-yirrika-nganpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu nguru-nyayirni-wangurlaru. Kajinpa-nganpa milki-yirrnarri, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntujunparla Kaatuku warlalja.”

² Jijaji wangkaja-jana, “Kuja-ka yangka yukanjara-yani wanta manu yalkiri yalyuyalyu-jarrimi, nyurrurla kankulu kuja wangkami, ‘Wayinpa, yalkiriji yalyuyalyu-nyayirnilki, ngulaju jukurraju kapu ngurrju-nyayirni karrimi yalkiri-mipa ngapawangu.’” ³ Kala kaji wanta kankarlu-jarrinjarni yani mungalyurru, manu yalkiri yalyuyalyu-jarrimi, ngulaju kuja kankulu wangka, ‘Wayinpa, yalkiriji yalyuyalyu manu mangkurdu karla wapirrinja-yani wantaku, ngulaju ngapa kapu wantimi jalangu ngaka.’ Nyurrurlaru, nyanyi kankulu yalkiri manu kankulu wangka ngapa marda kapu wantimi, marda yalkiri-mipa kapu karrimi. Kala kula kankulu milya-pinyi Kaatuju kuja-ka nyarrpa-jarrimi jalangu. ⁴ Nyurrurla yapa ngula kankulu nyinami jalangu,

nyurrurlaju ngurrju-nyayirni-wangu! Kula kankulu Kaatu purami yijardurlu! Nyurrurlarlunkujulu payurnu yungurna-nyarra nyiyarlangu Kaatu-kurlangu milki-yirrarni yartarnarri, kujakujurna lawanya ngampurrpa-wangu! Nganayi-mipa kapurna-nyarra ngajulurluju milki-yirrarni Kaatu-kurlangu ngulaju yimi Juuna-kurlu jarukungarduyukurlu. Jalanguju ngajujurna Juuna-piya. Ngaju karna-nyarra wangka nyurrurlaku yungunkulu pina-yani Kaatu-kurra.” Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yampija yalumpurlajuku.

Jijajirli-jana pututu-pungu kurdungurlu-patuku turnu-warnu-jarra-kujaku Parajikijaku manu Jatiyuji-kijaku

Mark 8.14-21

⁵ Kurdungurlu-patu manu Jijaji, yanumpalu murrarninginti-kirra ngapangka nyayingayi-kirra. Kujalu yukajarra, kurdungurlu-patujulu langalku parnkaja kujalu wajawaja-jarrija mangarriki kanjarniki. ⁶ Jijajirli-jana pututu-pungu, kuja-jana wangkaja, “Muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka yimi-kijaku Paraji-kirlangu-kujaku manu Jatiyuji-kirlangu-kujaku! Jaru nyanungu-nyanguju-jana ngulaju jirdi-piya mangarri tarltu-maninja-kurlangu-piya.”

⁷ Kujalu kuja jaru purda-nyangu kurdungurlu-paturlu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulupalu kanginy-karrija, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku-ka kujaju wangka? Marda-ka wangka yungurlipa-nyanu mangarri kangkarlarni tarnnga-parntarlu?”

⁸ Jijajirli-jana milya-pungu kuja-kurraju, wangkaja-jana, “Nyarrpaku kankulu-nyanu palju-payirni kujarluru jarungkuju kuja kankulu lawa nyinami mangarri-wanguju? Kula kankujulu mayi wala nyinami? ⁹ Nyiya-jangka kankulu nyina milya-pinja-nyayirni-wangu-jukunya! Yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana yungu yimi kapurdu rdaka-pala panu-jarluku wati 5,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju? ¹⁰ Manu yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana miyi kapurdu wirli-pala yungu panu-jarluku wati 4,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju? ¹¹ Nyiya-jangka kula kankujulu milya-pinyi kuja karna-nyarra nyarrpa wangkami? Kula karna-nyarra mangarri-kirli wangkami. Wangkami karna-nyarra nyiarningkijarra-kurlu maju-kurlu kuja kalu-jana yapa pinarri-mani Paraji-paturlu manu Jatiyuji-paturlu. Yimi-wati nyanungurra-nyanguju, ngulararluru kajana kawarr-kanyi yapa warntarla-kari. Ngularra-kujakulu-nyanu muurlparlu warrawarra-kangka!”

¹² Ngula-jangkaju, kurdungurlulu milya-pungulkulu nyarrpa kujalpa Jijaji wangkaja. Nyanungurluju kula-jana ngarrurnu jirdiki mangarri tarltu-maninja-kurlanguku yampinjaku. Ngayilpa-jana nyanungurlu ngarrurnu nyanungu-patu yungulu nyiarningkijarraku nyina purda-nyanja-wangu kujalpalu-jana Paraji-paturlu manu Jatiyuji-paturlu yapa pinarri-manu.

Piitarluju yirdi-manu Jijaji Kaatu-kurlangu Mijaya yangka Milarninja-warnu

Mark 8.27-30, Luke 9.18-22

¹³ Jijaji-jana jirnganja yarkkaja yarda kirri-kari kirri-kari-kirra nguru-kari-kirraju yirdi-kirraju Jijariya Pilipayi-kirra. Kujalpa-jana jirnganja yukaja kurdungurlu-patuku, ngula-jana Jijajirliji payurnu, “Nyarrpa kalu yapaju wangka ngana nganta yangka Yapanayirni-wangu Kaatu-kurlanguju?”

¹⁴ Kurdungurlu-paturlulu jangku-manu, “Ngalya-kari kalu wangka yapa nyuntu-junpa Jaanu Papitaji nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantanpa Layija. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantanpa Jirimaya manu marda jarukungarduyukariyi-nyanu Jirimaya-piya.”

¹⁵ Jijajirli-jana yapa payurnu, “Kala nyurrurla-paturlu, ngana nganta kankujulu yirdi-manu ngajuju?”

¹⁶ Jimani Piitarluju jangku-manu, “Nyuntu-junpa Mijaya Milarninja-warnu yangka Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu, Kaatu ngula-ka JUKURRARNU nyina.”

¹⁷ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla Jimani Piitaku, “Yati! Nyuntu kanpa Yimi Ngurrju wangkami ngaju-kurlu, Jimani ngalapi-nyanu Juuna-kurlangu! Nganangu kulangu yapa-karirli nyuntuku yimi-ngarrurnu nyampu yimi ngaju-kurlu. Ngajukupalangu ngula-ka nyinami nguru-nyayirni-wangurla kankarlara, nyanungurlu-jukungku nyuntuku yimi-ngarrurnu yungunpa wangka nyampu yimi. Ngulaku kanparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni! ¹⁸ Kari-nganta Piita, nyuntuju yarturlu pirjirdi-piya! Nyampurla yarturlurla kapurna ngaju-nyangu jaaji ngantirni, kapurna-jana yapa panu kanjarla jintangka wungu-warnurla turnu-mani. Kajili yapa ngaju-nyangurlangu yawu-pardimi, kapulu tarnnga-juku warrarda nyinami wungu-warnurla ngaju-nyangurla. Kulalu yani nguru manparrra-kurlangu-kurra, lawa. ¹⁹ Jalangurlu karnangu yinyi nyuntuku

kiyi wupurnu-maninjaku tuwaku Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Nyiyarlangu maju-kujaku kuja kanpa-jana yapa ngaju-nyangu warla-pajirni walyangka nyampurla, ngula-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturlu warla-pajirni nguru nyanungu-nyangurla-yijala. Nyiyarlanguku ngurrjuku nyuntulu ngula kanpa-jana yapa ngaju-nyanguku nyampurlaku walyangkaku nyinami rarralya, Kaatu kapu-jana nyanungu-patukuju rarralya-yijala nguru nyanungu-nyangurlaju nyinami!”

²⁰ Ngula-jangka, Jijajirli-jana pututu-pungu, “Ngajukujulu yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya, kalakankulu-jana ngaju yimi-ngarrirni yirdi Kaatu-kurlangu Mijaya.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Mark 8.31–9.1, Luke 9.22–27

²¹ Ngula-jangkaju, Jijajirilpa-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, wangkaja-jana, “Ngajukuju ngaka-pardu-karilki kapuju maju-nyayirni rdipimirni, kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Yangka-paturlu Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu kapujulu juwa-kijirni. Panu-karirli kapujulu tarnnga-kurra pakarni. Kujanyaju Kaatuju wangkaja. Ngula-jangkaju, kapurna ngurra-jarra-jangkarla pina-yijala wankaru-jarri.”

²² Ngula-jangka, Piitarlu Jijaji kanja-yanu panu-kari-kijaku kurdungurlu-patu-kujaku, manurla kulu wangkaja, “Warlajja-Wiri, kula wangkaya kuja! Kaaturlu kapungku muurl-mardarni pinja-kujaku!”

²³ Jijajijirli jungarni-purdanji-jarrija Piitakuju wangkanjakungarni, “Nyuntunpa Juju Ngawu, purdangirli yukaya ngajulurla! Nyuntu kanpaju putaputa warla-pajirni warriki ngaju-nyangu-kujaku! Kaatuju kulangku wangkaja kujakuju wangkanjakuju, lawa. Nyuntulurlunpa kujaju manngu-nyangu jaruju yapa panu-kari-piyarlu.”

²⁴ Ngula-jangka, Jijajiji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngana-puka kajilpaju ngampurrpa nyinayarla ngajuku puranjaku, ngulakungarnitirlijilpa-nyanu wajawajamantarla, manulpaju ngaju-mipa manngu-nyangkarla. Yapa-karirli kapujulu ngajuju tarnnga-kurra pinyi. Kujarlu-yijala kajikalunya nyarra nyurrurlaju pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukujulu ngajuju parra-kari parra-kari. ²⁵ Nganangu-puka yapangku kajilpa-nyanu muurlparlu mardakarla palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpankulu-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikankujulu marlaja nyinami wankaru-juku. Kujarlanya, purayajulu ngajuju. ²⁶ Nganangu-puka kuja-ka turnu-mani nyiyarningkijarra jurnarrpa manu tala manu mangarri manu wawarda, nyiyaku-ka turnu-mani? Kajiji yapa yali puranja-wangu nyina, ngulangkuju ngari-ka jamulu turnu-mani. Kaji palimi, kula Kaatu-kurlu nyina. Kajilpa yangka yapa paliyarla, kulalparla nyiya kulpari yungkarla Kaatukuju pina-wankaru-maninjakuju, lawa. ²⁷ Ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, ngakarna ngampu-kurra pina-yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaju kapurna-jana jirrnganja yanirni pina marramarra-patuku, kapurna pina-yanirni pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Ngula-jangkaju, kapurna-jana miimii-nyanjarla pinyi yapa yangka kujalpalu maju-juku nyinaja nyampurla walyangka. Panu-kariri kapurna-jana miimii-nyanjarla kanyi yungulurla Kaatukulku jirrnganja nyina tarnnga-juku, yangka kujalpalu ngurrju-juku nyinaja nyampurlaju. ²⁸ Junga karna-nyarra nyampuju wangka! Ngalya-kari yapa kuja kulu wankaru-juku nyina jalangu, ngulangkuju kapujulu nyanyi ngaju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguju. Kapujulu milya-pinyi kajirna-jana Warlajja-Wiri nyina yapakuju. Kulalu pali milya-pinja-wangu-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapaku panuku.

17

Jijaji-kurlangu palkaju mirilmiril-karrija-nyayirni

Mark 9.2–13, Luke 9.28–36

¹ Ngaka-karilki, jinta-jangka wiyiki-jangkarla, Jijajiji jirrnganja-jana yanu pirli-kirra kankarlarra marnkurrpaku kurdungurlu-patuku Piitaku manu Jamajiki manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Jaanuku. Ngulangkajulpalu yangarlu-patu nyinaja. ² Ngula-puruju, nyanungu-nyangu yinngirrijilpa mirilmiril-karrija-nyayirni wanta-piya. Manu jurnarrpa kardirri-jarrijarla palkangkaju, ngulaju jurnarrpajulparla palkangkaju nyanungurlaju mirilmiril-karrijalku.

³ Ngula-puru-juku, Layija manu Mujuju-pala warraja-jarrija, wangkajalpa-palarla Jijajiki. ⁴ Ngula-jangkaju, Piitarla wangkaja Jijajiki, “Warlaja-Wiri, ngurru-nyayirni nyampuju ngurra. Nyarrpa-manirngankulu nyuntukuju? Nganimpa-paturlu yungurnalu-nyarra kaluku ngantirni marnkurrrpa: Jinta-kari nyuntuku, jinta-kari Mujujuku, jinta-kari Layijaku.”

⁵ Ngula-puru-juku, mangkurdu kardirri-nyayirnilki-jana wapirrija kurdungurlu-patukuju. Linpalu purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka mangkurdu-ngurlu, kuja-jana wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu marulu. Nyanungurlu kaju miyaluju raa-pinyi. Ngulajulu purda-nyangka wangkanja-kurra!”*

⁶ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu wangkanja-kurra, lani-jarrijalu, manulu yinngirri-purdanji wantija walya-kurra. ⁷ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yanurralku nyanungu-patukuju, manu marnpurnu-jana. Nyanunguju-jana wangkaja, “Karrinja-pardiyalu, kulalu lani-jarriya!” ⁸ Kujalu kurdungurlu-paturlu kankarlarra-kari nyangu, ngulangkujulu nyangu Jijaji karrinja-kurra, jintalpa yangarlu karrija.

⁹ Ngula-jangkaju, pinalkulu jitinja-yanu pirli-ngirliji. Kulkurru wangkaja-jana Jijajiji, “Nyampuju yimi, mardakalu nyurrurla-miparlu yimi-ngarririnjinja-wangurlu kujankujulu jalangurlu nyangu ngaju mirilmiril-karrinja-kurra yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna palinja-warnu pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardi, ngakalu-jana ngula-jangkarlanya yimi-ngarrika ngaju-kurluju.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajijili payurnu yangka-paturluju marnkurrrparlu, “Yangka kuruwarrikingarduyu-patu, wangka kalu-nganpa Layija-kurlu ‘kapu kamparru yanirni nganta yangkukungarnti Mijayakungarnti’. Nyarrpaku-yijala kalu-nganpa kujaju wangka?”

¹¹ Jijajirli-jana jangku-manu, “Junga kujaju kapu Layija-wiyi pina-yanirni yungurla nyiyarningkijarra jungarni-mani Mijayaku. ¹² Junga karna-nyarra wangka: Layija nyurru-juku pina-yanurnu. Yapa ngalya-karirli nyurrujukulu murrumuru-manu kujalurla jangkarlu wangkaja maju-maninjaku. Kulalu milya-pungu nganalpa nyanunguju nyinaja. Kuja-piya-yijala Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu kaji yanirni nyampukurra, yangka-paturlu yapangku kapulu murrumuru-mani nyanunguju kuja-yijalalu murrumuru-manu Layijaju.” ¹³ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangurlu kurdungurlurlu milya-pungulu kujalpa nyarrpa Jijaji wangkaja. Kulalpa Layija-kurlu wangkaja. Nyanungujulpa-jana wangkaja Jaanu Papitaji-kirli.

Jijajirli parlpuru-manu kurdu nyurnu juju-kurlu

Mark 9.14-29, Luke 9.37-43a

¹⁴ Yali-jangkaju, Jijaji manu yangka marnkurrrpa kurdungurlu-patu, jitinja-yanurnulu pirli-ngirli, manu parlu-pungulu-jana yapa turnu-kurra yalirlaju. Wati jinta yaninja-yanu Jijaji-kirra-pinangu, manu parntarrinjunurla kamparru Jijajiki. ¹⁵ Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Jijajikiji, “Warlaja-Wiri, mari-jarrinjarla parlpuru-manta ngaju-nyangu ngalapi-nyanu. Nyanunguju murrumuru-nyayirni, manu japaku-patu rdalji-jarrija. Purda-nyanyi kyanu maju-nyayirni. Tarnnga-ka warrarda wantimi warlu-kurraju manu ngapa-kurra, manu murrumuru-mani kyanu.” ¹⁶ Nyurrurna-jana kamparrurlu-wiyi payurnu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu parlpuru-mani. Lawa, putalu parlpuru-manu.”

¹⁷ Jijaji wangkaja-jana, “Kari nyurrurlajunkulu kapurunju-panu jurru marntarla! Nyangurla-karrarlu kankujulu yampimi mata-maninja-wangurlu? Kangarnijili yali kurdu ngajuku.” ¹⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirli kulungku ngarrurnu juju ngawungawu kujalpa kurdungka kaninjarni palkangka nyinaja. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardija kurdukuju, manu yali-jangkaju kurduju ngurru-jarrijalku.

¹⁹ Ngaka-pardu-karilki, kujalpa Jijaji yangarlulku nyinaja, nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanurnu, manulu payurnu nyanunguju, “Nyiya-jangkarnalurla puta yilyaja jurnta jujuju nyampukuju kurduku?”

²⁰⁻²¹ Jijajirli-jana jangku-manu, “Nyurrurlarlu kulankulurla jurnta yilyayarla jujuju kurdungurluju. Kulankulurla wala nyinaja Kaatukuju. Ngaju karna-nyarra junga wangka: Nyiyaku-puka kajilpankulurla wala nyinakarla Kaatuku kapuru-wangu, ngulaju kajika-nyarra purda-nyanyi nyanungurluju, manu kajika-nyarra jangku-mani nyiyaku-puka kajilpankulurla payikarla. Kajilpankulurla wala nyinakarla Kaatuku ngari wita, ngulaju kajikankulu pirli wararrakuju wangkami ‘Yanta kirri-kari-kirra!’ Ngula pirlingki kapu-nyarra purda-nyanyi kajinkilirla nyurrurla wala nyina Kaatukuju. Yartarnarri-kirli kulalpa-nyarra nyiyarlulku warla-pajikarla nyurrurlaju.”

* 17:5 Matthew 3.17, 2 Peter 1.17

*Jijajirli-nyanu palinjaku muurr-pungu**Mark 9.30-32, Luke 9.43b-45*

²² Ngaka-karilki, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu turnu-jarrijalu wungu ngurungkaju Kaliliyirla. Wangkajalku-jana nyanungu-patukuju, “Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakaju, watingki jintangku kapu-jana yimi kanyi ngajulu, kapuju ngaju yapa-kari-kirra yinyi. ²³ Ngula-jangkaju, kapujulu pinyi ngajuju tarnga-kurra. Ngula-jangkaju, ngurra-jarra-jangkarla kapurnarla marlaja wankaru-jarri pina.” Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra, nyanungurrajulurla mari-jarrinjarla wajampa-jarrija-nyayirni.

Jijajirli-jana yungu tala yungulu wurdujarra-mani Juwu-kurlangu Yuwarli Maralypi

²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, yanulu kirri-kirra Kapurniya-kurra. Ngulangaju, ngalya-kari watilirla yanurnu Piitaku. Nyanungurlu wati-paturlu kalalu warru manu tala yungulu wurdujarra-mani Juwu-kurlangu Yuwarli Maralypi. Payurnulu Piitaju, “Nyuntu-nyangurlu pinangkalparlu, yinyi mayi kajana tala wurdujarra-maninjaku Juwu-kurlangu Yuwarli Maralypi?”

²⁵ Piitarlu-jana jangu-manu, “Yuwayi, Jijajirli kajana warrarda yinyi talaju yulyurrpu-kari yurlyurrpu-karirla yapakuju kuja kalu wurdujarra-mani Yuwarli Maralypiji.” Yali-jangkaju, Piitaju yanu yuwarli-kirra kujalpa yalirla Jijaji ngunaja jurrkungka. Piitarlu yungu nganta payikarla nyanunguju talaku yungu ngantarla wangkayarla.

Jijajirli kamparnirli payurnu nyanunguju, “Wati kuja-ka kingi nyina kankarlu-nyayirni yapa panukuju, kula kajana ngurrara-jinta nyanungu-nyangu jinyijinyi-mani yungu ngantaturla tala yinyi, lawa. Nyanungurlu kajana yapa-kari-mipa ngurra-kari-wardingki jinyijinyi-mani yungulurla nyanungukuju tala yinyi. Kujaju junga mayi, Jimani?”

²⁶ Piitarluju jangu-manu, “Yapa-kari-miparlu ngurra-kari-wardingki-miparlu kalurla talaju yinyi yalikiji kingikiji kuja kajana jinyijinyi-mani yapaju.”

Ngula-jangkaju, Jijajirli wangkaja Piitakuju, “Ngulaju junga, ngurrara-jintarlu kingi-kirlangurlu, kula kalurla nyanungukuju yinyi talaju. ²⁷ Yuwayi, ngulaju marda junga, kala ngajulurlu kajilparna-jana tala yinja-wangurlu jurnta mardakarla nyampurraku watiki, ngulaju kajikajulu kulu-jarrimilki ngajukuju. Kuja-kujakuju, yanta mangkururra yawuku maninjaku. Kajinpa rdarri-mardarni kamparru-warnu yawu, lakarnpungkarla nyanungu-nyangu lirraju. Kaninjarni nyanungu-nyangurlu lirrangaju kapinpa nyuntulurluju pirli tala pardany-parami. Kangka ngulaju pirli, manu yungkajana wati yali-patuku. Ngula-jangkaju, kulalu-ngalpa payirnilki talakuju nyampurnurla yurlyurrparlaju.”

18*Ngana-ka nyina wiriji yapa Jijaji-kirlangu?**Mark 9.33-37, Luke 9.46-48*

¹ Kurdungurlulurla yanurnu Jijajiki, manulu payurnu “Yangka kuja kangalpa Kaatuu Warlalja-Wiri nyinami ngalipakuju, ngana-ka Kaaturluju wiri-nyayirni-pajirni panu-kari-piya-wangu?”

² Jijajirli purlaja kurdu witaku yungu yaninjarla karrimi kamparru nyanungu-paturla. ³ Ngula-jana nyanungu wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Jungarnirli manngu-nyangka yungulpankulu kurdu wita nyampu-piya-jarriyarla. Kala kuja-piya-wanguju, ngulaju kulalpankulurla nyinayarla Warlalja-Wiriki. ⁴ Nyurrurlarunkujulu payurnu ngana-ka Kaaturlu wiri-pajirni panu-kari-piya-wangu. Ngana-puka kuja-ka kurdu wita nyampu-piya-jarrimi, ngulanya-ka wiri-pajirni Kaaturluju turnu-warnurla nyanungu-nyangurlu. ⁵ Kurdukurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Nganangu-puka yapangu ngaju-nyangurlu nganta kaji rdakurl-kijirni kurdu wita nyampu-piyaju, ngulaju kaju ngajurlangu rdakurl-kijirni.”

Yungulparlipa jungarni nyinakarla, kajikarlipa-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari Kaatu-kujaku

Mark 9.42-48, Luke 17.1-2

⁶ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Nyampurrulu-jana kurdukurdu witawita nyangka ngula kajulu wala nyina ngajuku. Kala nganangu-puka kajilpa kurdu ngari jinta karlirr-kangkarla jarwaralku ngaju-kujaku, ngulaju maju-nyayirni! Karlirrkannya-kujakujulpalurla yapa ngalya-karirli yarturlu-wiyi wiri wayikarla yalumpuku watiki waninja-wana-wiyi, manu ngula-kurluju jarna-maninjarla kanjarla julyurl-kijikarlalpalu mangkuru ngapa wiri-kirra yungu palimi, kajika yapa jinta-kari karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. ⁷ Yapa panu-nyayirni kalu majumaju nyinami walya nyampurla,

manu warrarda kalu-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari yungujulu nyanungurrarlangu karlirr-yani ngajukuju. Junga kujaju! Kala nganangu-puka kaji-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari yungujulu wala-wangu ngajuku jurnta nyinami, ngulakuju karnarla mari-jarrimi, kapu maju-mani Kaaturluju.

⁸⁻⁹ “Ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda niyyarlangu purungku-mani rdaka-jarrarl. Kuja-kujakuju-nyanu rdaka-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangu Kaaturlu kijirni rdaka-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda kulu-kurra wapami wirliya-jarra. Kuja-kujakuju-nyanu wirliya-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangu kijirni wirliya-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda niyyarlangu maju nyanyi milpa-jarrarl. Kuja-kujakuju-nyanu milpa-jarra wilypi-manta jurnta, kajikangu kijirni milpa-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Kajilpangu Kaaturlu kijikarla nguru yali-kirra palka wanapi-jiki, ngulaju maju-nyayirni nyuntukuju. Kala kajinpa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-kurra rdaka-wangu manu marda wirliya-wangu manu marda milpa-wangu, ngulaju ngula-juku. Kapunpa nyanungu-kurlu nyina tarnnga-juku.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli kuja wajawaja-manu jiyipi
Luke 15.3-7

¹⁰ Jijaji wangkaja-jana yapa-patuku, “Muurlpa-jarriyalu! Kulalu-jana murrumuru-manta kurdukurdu witawita ngularra kuja kalu nyampurla nyina. Ngularrarlu kalu-jana jarnkujarnku mardarni marramarra ngula kalu nyinami nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra manu ngula kalu warrarda nyinami yinyarla ngajuku Jaji-nyanukurlu. Kajilpangku-jana kurdukurduju murrumuru-mantarla, ngulaju kajikalunyarra marramararluru nyanyi. ¹¹ [Ngaju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, yanurnurna yungurna-jana yapa muurl-mardarni ngula kalu ngurra nyina Kaatukuju.]

¹² “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-nyayirni-wangu wati-kirli ngulalpa-jana jiyipi 100-pala mardarnu. Ngakalku, jiyipi jinta-jana jurnta yanu manu wajawaja-jarrijalku. Kajilpanpa yapa jintangu wajawaja-mantarla kuja-piyarl, nyarrpa-jarri kajikanpa? Kajikanpa-jana nyuntulurlu yirrarirra ngularra jiyipi-patu-kari 99-pala ngula pirlingka-juku, manu kajikanparla yainjarla warru nyanyi yangkaku jintaku jiyipiki. ¹³ Kajinpa rdipinjarla mani yangka jiyipi wajawaja-maninjawarnu, ngulaju kapunparla wardinyi-jarrimi karrikarri-wangu yalumpuku jintaku panu-kari-piya-wanguku ngulalpalu nyinaja yantarli. Junga nyampuju! ¹⁴ Nyampurra kurdukurdu ngulaju jiyipi ngularra-piya-juku. Nyurrulakupalangu Jaji-puraji, nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra kajana yulkami kurdukurdu ngularru. Nyanungurlu nganta yungu-jana muurl-mardarni wajawaja-jarrija-kujaku.”

Nyarrpa-jarriyarlalparliparla yapa-kariki kajilpa majungka-jarriyarla
Luke 17.3

¹⁵ Jijaji wangkaja-jana yapa-patuku, “Nyurrurla yapa, kuja kankujulu ngaju pura, kajilpangu puranjakungarduyu-kariyi-nyanu majungka-jarriyarla jurnta, yainjarla wangkayarla nyanunguku kaji nyina jinta nyanungu-mipa. Kajilpangu purdanyangkarla nyuntulu, ngulaju kapungku nyina nyuntu-nyangu yipilji-jiki. ¹⁶ Kala kajilpangu purda-nyanja-wangu jurnta nyinakarla, ngulaju yanta manu jinta manta marda yapa-jarra-karilki, kulpari kangkarni-jana nyuntulurlu yungungkulu ngula nyanungupaturlu purda-nyanyi kajinparla wangkami yipiljiki nyuntu-nyanguku. Nyampunya-ka Payipuluju wangkami yapangu ngula-ka yapa-kari-nyanurlu milpa jily-ngarrirni, ‘Kajinpa yapa jinta-kari jily-ngarrirni milparniwarrarla, kula nyuntu-miparl nyanungu milpa jily-ngarrika. Kamparru milpa jily-ngarrirninjakungarntirli, yainjarla yapa jinta-kari maninjinta, manu yapa jirramarlangu. Ngula-jangka, panungku nyurrurlarluru yungunkulu ngula yapa milpa jily-ngarrirni.’” ¹⁷ Ngulaju ngula-juku. Kaji-nyarra yipilji purda-nyanja-wangu jurnta nyinami yangka kajinkilirla wangkami, ngulajulu yanta, manulu-jana yapa panuku yimi-ngarrika kajili jinta-jarrimi jaajirla. Kaji-nyarra panukulku ngula yapa purda-nyanja-wangu-juku jurnta nyinami, ngulajulu punkupajika. Nyanunguju yapa-kari-piya ngula kalurla ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina Kaatukuju, manu yangka kapumanu-patu-piya kuja kalu-jana tala puntarni yapakuju.”

Jijajirli pinarri-manu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla Kaatuku
wangkami nyiyarningkijarraku

* 18:16 Nyangka Deuteronomy 19.15

¹⁸ Jijaji wangkaja-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Nyiyarlangu-kujaku kuja kanpa-jana yapa ngaju-nyangu warla-pajirni walyangka nyampurla, ngula-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturlu warla-pajirni nguru-nyayirni-wangurlaju. Nyiyarlanguku ngurrjuku nyuntulu ngula kanpa-jana yapa ngaju-nyanguku nyampurlaku walyangkaku nyinami rarralyapa, ngula-piya-yijala Kaatu kapu-jana nyanungu-patukuju rarralyapa-yijala nguru nyanungu-nyangurlaju nyinami.

¹⁹ “Ngaju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyampurlangu: Nyampurla ngurungka, kajilpanpala-nyanurla ngungkur-nyinayarla nyiyarlangurlajinta, manu kajilpanpala ngulaku Kaatu payikarla, ngajukupalangu ngula-ka nguru-nyayirni-wangurla kankar-larra nyinami, ngulaju kapungku rarralyapa nyina. ²⁰ Nyangurla-puka kajili yapa ngaju-nyangu marnkurpa yaninjarla jinta-jarrimi ngajuku wangkanjaku, manu marda yapa jirrama-puka, ngulaju kapurna-jana jirranganja nyina pirlirrpaju.”

Yimi-nyayirni-wangu jukurpa wati punku-kurlu yangka kujarla kulu-juku jurnta nyinaja warrkini nyanungu-nyanguku yawuru-jarrinja-wangu-juku

²¹ Ngula-jangka, Piita yanurnu, manu Jijajiji payurnu, “Warlaja-Wiri, kajilpaju ngajukupurdangka majungka-jarrimi jurnta, nyajanguku kajikarna yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu? Wirli-palaku mayi?”

²² Jijajirli nyanungu yalu-manu, “Lawa! Yawuru-jarrinjarla yampiya kutu kula wirli-pala-mipaku. Ngari tarngangu-juku yawuru-jarrinjarla yampiya kunka-maninja-wangurlu! ²³ Yimi wita yungurnangu yirri-purami Kaatu-kurlu kuja kajana Warlaja-Wiri nyina yapakuju. Nyurru-wiyi yinyarla kala wati wiri kingi nyinaja wati panu-jarlu-kurlu ngulalpalurla warri-jarria nyanunguku. Parrangka jintangka, purlaja-jana nyanungu-patuku yungurla yanirni nyanunguku ngula yungulurla kulpari yinyi tala nyanungukulu yangka kuja-jana kamparrurlu-wiyi yungu talaju. Junga-juku, jinta-kari jinta-karilirli yanurnu, manulurla yimi-ngarrurnu nyajangu talaju ngula-jana yungu kamparrurlu-wiyi nyanungurru. ²⁴ Warrkini kamparru-warnurla wangkaja, ‘Nyuntulurlunpaju yungu \$1,000,000-pala ngajukuju. Ngakarnangu kulpari yinyi.’ ²⁵ Kala lawa! Tala-wangu-jukulpa nyinaja. Kula nyarrpara-kurlurlu tala wiri-kirilirli kulpari payi-mani wiriji. Junga-juku, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyanguku warrkini-patu-kariki yungulu-jana kanyi ngula wati, nyanungu-parnta manu kurdurdu nyanungu-jarra-nyungu manu panu-kari nyiyarningkijarra nyanungu-jarra-nyangurlangu, manu yungulu-jana panu-juku yinyi yapa-patu-kariki talakupurdaru. Ngula-jangka yungulu talangu kingi kulpari payi-mani. ²⁶ Junga-juku, warrkinirla parntarrinjunu ngayirni wiriki, manulpa warlkurnu, ‘Wurraju pardaka! Kapurnangu kulpari payi-mani nyiyarningkijarraru kujanpaju yungu kamparrurlu-wiyi!’ ²⁷ Junga-juku, ngula kingi mari-jarrijarla warrkini ngulaku, manurla wangkaja yungu tala-wangu kulpari payi-maninja-wangu nyinami. Manu nyanungurlu kutu yilyaja ngula warrkini walyparrarluku.

²⁸ “Ngula-jangka, ngula warrkini kuja yanu yarlu-kurra, ngulajurla rdipija warrkini-kariki wiri-kirlanguku kujarla kamparrurlu-wiyi yungu tala ngari wita. Nyanungujurla jurr-yarnkaja, manurla rdirri-yungu rduly-pajirninjaku waninjaku, ‘Yaruju! Payi-mantaju yangkarra tala wita kujarnangu yungu!’

²⁹ “Ngula warrkini-kari, ngayirni nyanungurla parntarrinjunu, manulpa warlkurnu warrkini kamparru-warnu, ‘Wurraju pardaka! Kapurnangu kulpari yinyi talaju kujanpaju yungu!’ ³⁰ Kala kula warrkinirla kamparru-warnurlu purda-nyungu nyanunguju, manu kularla mari-jarria. Lawa, ngari nyanungurlu kutu yirrpurnu rdaku-kurra, manurla wangkaja nyanunguku, ‘Kapurnangu wilypi-mani rdaku-jangkaju ngaka kajinpaju talangu witangu kulpari payi-mani!’

³¹ “Kujalu warrkini-patu-karilirli kuja-kurra nyangu, ngulajulu miyaluju maju-jarria, manulurla yaninjarla yimi-ngarrurnu wiriki kingiki nyanungurra-nyanguku. ³² Junga-juku, kingijirla purlaja ngulaku warrkini kamparru-warnuku yungurla yanirni, manurla wangkaja, ‘Nyuntunpaju punku-nyayirni! Nyuntunpaju payurnu yungurnangu wurra-juku nganta nyinami, manurnangu wangkaja yungunpaju kulpari payi-maninja-wangu talaku nyina kujarnangu yangka yungu. ³³ Kuja-piyanyanparla wurra mari-jarrinjarla ngurrju nyinayarla ngulaku warrkini-kariki ngulanparla tala wita-mipa yungu. Kala lawa, kujurnunpa rdaku-kurra!’ ³⁴ Ngularla ngula-jangkaju kingiji kulu-jarria-nyayirni warrkini ngulakuju. Nyanunguju yilyaja rdaku-kurra yungulu yurruny-paturlu pinyi karrikari-wangurlu. Ngula-jangkaju, kaji kingi payi-mantarla pina tala-kurlurlu, kapu-jana wangkayarla yurrunyuku rdaku-ngurlu wilypi-maninjaku.”

³⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kaatuju yinya-piya wiri kingi-piya. Kajinkili-jana yapa ngalya-kariki yawuru-jarrimi kunka-maninja-wangu, nguru-nyayirni-wangurla kapu-nyarra yawuru-jarri-yijala nyurrurlaku. Kajinkili-jana yawuru-jarrinja-wangu jurnta nyinami yapa ngalya-kariki, kujarlaju Kaatuju kula-nyarra yawuru-jarrimi nyurrurlakuju.”

19

Jijajirli-jana pinarri-manu kuruwarri yupukarra-kurlu manu karlirr-mardarninja-kurlu

Mark 10.1-12

¹ Kuja-jana lawa-jarrijalku nyiyarningkijarraku nyampurraku pinarri-maninjaku, ngula-jangkaju, Jijaji-jana jirranganja yanu kurdungurlu-patuku nguru-jangka yirdi-jangkaju Kaliliyi-jangka. Yaninja-yanulu kurlirra nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Jurdiya-kurra. Karrungkajulu ngapangka jingijingi yanurra pirntinyarra-kari-kirra kakarrarapura Jurdunurlaju. ² Yapajulurla panu-juku yanurnu nyanungukuju ngula-kurraju, manu ngalya-karijili-jana murrumurru nyurnu kangurnu. Nyampurru yapa murrumurru, ngulaju-jana parlpuru-manu nyanungurluju.

³ Ngula-kurrajulurla Paraji-patulku yanurnu yungulu nganta Jijaji yimirr-yungkarla jarungku yungu nganta-jana milki-wangkayarla jaru warntarla. Payurnulu Jijaji, “Nyarrpa-ka wangka Mujuju-kurlangu kuruwarriji? Jungarni mayi kajilpa watingki yampiyarla nyanungu-parnta karntaju nyiyarlangu-ngurlu?”

⁴ Jijajirli-jana jangu-manu nyanungurraju, “Nyurrurlu kankulu milya-pinyi yangkaju kuja-ngalpa Mujujurlu yirrarnu ngalipaku Payipulurla. Nyampurnawu-ka wangka: ‘Nyurru-wiyi, kuja Kaaturlu ngurrju-maninjarla yirrarnu nyiyarningkijarra, ngulaju-palangu yirrarnu wati manu karnta.*

⁵ Watingki yungulpa-palangu yampiyarla nyanungukupalangu-jarra kirda-nyanu manu ngati-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirliki. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangalku nyina jawirdikilki.* ⁶ Ngula-jangkaju, kula kapala-nyanu jarnku jurnta nyina yitingka-jarra, ngulaju jungu kapala jintangalku nyina wungu-juku.* Junga-juku, jalangu-jarraju wati manu karnta kuja kapalangu Kaaturlu jinta-mani, ngulajulpalu-palangu yapa-patu-karirliji karlirr-mardarninja-wangurlu yampiyarla.”

⁷ Ngula-jangkaju, Paraji-patululu payurnu Jijaji, “Kujaju marda junga. Nyiya-jangka-ngalpa Mujujurluju yungu ngalipakuju nyampuju kuruwarri karnta-kurlu karlirr-mardarninja-kurlu? Nyanungurluju-ngalpa yirrarnu ngalipakuju kuruwarri nyampu: ‘Kajilpa wati ngampurra nyinakarla kali-nyanuku yampinjaku, ngulakungarntiji yungulparla pipa-wiyi yungkarla kuwurtu-jangkarlu.’ Nyiya-jangka Mujujurluju yirrarnu kujaju kuruwarriji?”

⁸ Jijajirli-jana jangu-manu nyanunguju, “Kuja Kaaturlu ngurrju-manu kamparru-warnu wati manu karnta, nyanungurlu-palangu jinta-manu yungu-pala wungu-jarralku nyina tarnnga-juku. Kala nyurrurla yapa kankulu jurru wilji-juku nyina. Kujarlanya-nyarra Mujujurlu yungu yali kuruwarri karlirr-mardarninja-kurlu nyurrurlaku yapa-patuku. ⁹ Purda-nyangkajulu ngaju! Kajilpa wati-kirlangu karntaju warru kalykuru-jarriyarla wati-kari-kirli, ngula-jangka kajilpa kali-nyanurlu karlirr-mardakarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa karntaju kalykuru-wangu nyinayarla, kajilpa nyanungu-nyangurlu kali-nyanurlu karlirr-mardakarla karnta-kari-kirli yupukarra-jarrinjakungarnti, ngulaju jarrwara.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patulurla wangkaja nyanungukuju, “Nyuntu-nyangu jaru yupukarra-kurluju junga. Marda ngurrju-juku nganimpa yungurnal jangkayirla-juku nyina yupukarra-wangu.”

¹¹ Jijaji-jana wangkaja nyanungukuju, “Kulalpalu wati-patu jintawarlayi nyinayarla jangkayirla yupukarra-jarrinja-wangu, lawa. Kajilparla Kaatu wangkayarla watiki yungu jangkayirla nyina yupukarra-jarrinja-wangu, ngula-mipaju yungulpa kuja-jarriyarla. ¹² Ngalya-kari watiji kalu jangkayirla nyina tarnnga nyiya-warnu kulalpa mardakarlarra kurdukurduju, mardalu palka-jarrija kuja-piya-juku. Ngalya-kari kalu jangkayirla nyina tarnnga, nganangku mayi-jana kurlurra pajurnu puluku-piya. Ngalya-karirli kalu-nyanu jangkayiri-kirra yirrarni yungu ngantalurla Kaatuku warri-jarri, manu yungulu-jana yimi-ngarrirni yapaku Kaatu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kajilparla Kaatu wangkayarla kuja watiki nyinanjaku jangkayirlaku, ngulajulpa nyinayarla jangkayirla yupukarrakupurda-jarrinja-wangu. Kala kajilpalu yapa

* 19:4 Nyangka Genesis 1.27

* 19:5 Nyangka Genesis 2.24

* 19:6 Nyangka Genesis 2.24

ngampurrpa-juku nyinayarla yupukarra-jarrinjaku, ngulaju yungulpalu kuruwarru ngaju-nyangu purayarla.”

Jijajirlilpa-jana kurdurdu ngamurlu-mardarnu pirrjirdi-maninjaku

Mark 10.13-16, Luke 18.15-17

¹³ Ngakalku, kangurnulpalu-jana yapangku ngalya-karirli kurdurdu Jijaji-kirra yungu-jana rdakangku ngamurlu-mardarninjarla marnpirni, manu yungu-janarla Kaatuku wangka. Ngula-kujakuju, kurdungurlu-paturlulu-jana puta warla-pajurnu kutu Jijaji-kirra kanjarni-kijaku, manulu-jana kurnta-ngarrurnu. ¹⁴ Kala Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Kurdurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Ngana-puka yapa jalangu kuja-ka nyinami nyampu-patu-piya kurdurdu-piya, ngulaju karla nyinami Kaatuku yangka kuja kajana Warlaja-Wiri nyina yapa. Kujakuju, yampiyalu-jana warla-pajirninja-wangurlu! Pangkalajulu yanirni kurdurduju ngajuku!” ¹⁵ Ngula-jangkaju, Jijajirli-nyanu rdaka yirarnu kurdurdu-kurlangurla jurrungka Kaatuku yati-wangkanjaku. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla yarnkajarralku.”

Jijajirla wangkaja watiki tala palka-kurluku

Mark 10.17-31, Luke 18.18-30

¹⁶ Ngaka-pardu-kari, watingki yaninjarla payurnu Jijaji, “Tiija, nyarrpa-jarrimirna yungurnarla jirnganja nyina tarnnga-juku Kaatuku wankaru-juku?”

¹⁷ Jijajirli jangu-manu nyanunguju, “Niyiyaku kanpaju payirni yungurnangu wangkami nyiarlangu ngurrju-kurlu? Kaatu-mipa-ka nyina ngurrjuju. Kajinpa nyuntu Kaatukupurda-jarrimirni yungungku wankaru-juku mardarni tarnnga, ngulakungarntirliji Mujuju-kurlangu kuruwarri puranja-yanta tarnngangu-juku.”

¹⁸ Ngula-jangkarluju, watingkiki payurnu Jijaji, “Nyarrpa kuruwarriji Mujuju-kurlangurna purami?”

Jijajirli jangu-manu nyanunguju, “Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninjawangurlu! Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli! Kularla purungku jurnta manta nyiarlangu yapa jinta-kariki! Kula warlka wangkaya yapa-kari-kirli kuwurturla!” ¹⁹ Linpangu-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu! Yulkaya-jana nyuntu-nyangu yapaju warlaja ngurukungarduyuju kuja kanpa-nyanu nyuntulu yulka!”*

²⁰ Watingkiki jangu-manu Jijaji, “Wita-ngurlupakarrarluparna puraja jungarnirli nyampuraju kuruwarri, kularna rdilyki-pungu jintarlangu, lawa. Palka mayi kuruwarri-kariji yungulparna purayarla?”

²¹ Jijajirla wangkaja nyanungukuju, “Kajinpa nyuntulu ngurrjuku nyinanajakupurda-jarrimi ngajulu-piya, kujakungarntiji yanta, jurnarra manu nyiyarningkijarra manta nyuntu-nyangu, ngulaju-jana pina jali-manta nyiyarningkijarra talakungarntirliji, manu ngula-jangkaju, talaju-jana warru yungka marlajarraku rdilyki-watiki. Kajinpa-jana nyiyarningkijarra muku yinyi yapa ngalya-kariki, ngula-jangkaju kapunparla jirnganja nyina nyiyarningkijarra-kurluju Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra jali-maninjarla kurdungurlu-jarriya ngaju-nyanguju!”

²² Kuja yangkangu watingki purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngula-jangkaju purda-nyanjarla wajampa-jarrija-nyanurla kujalpa jurnarra panu mardarnu, manu yarkajarralku Jijaji-kijaku.

²³ Jijajirli nyangu wati yaninja-kurra, manu wangkaja-jana nyanunguku kurdungurlu-patukuju, “Junga karna-nyarra wangka. Yangka kuja kalu jurnarra panu mardarni yapangku, ngulaju kapulu marnkurra-mipa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, kulalu panu yukami. ²⁴ Junga kujaju! Kulalpa kewartawaraju yukayarla nama-kurlangu ngulyangka, lawa. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-nyanu nganangu-puka jurnarra panu-kurluluju yapangkaju yirrakarla Kaatu-kurlangu-kurraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju!”

²⁵ Kujalu puranjakungarduyu-paturlu kuja-kurra purda-nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, payurnulu Jijaji, “Kajilpa Kaaturlu yampiyarla yangka yapa jurnarra-kurlu panu-kurlu muurl-mardarninjawangurlu, nganalku kajika muurl-mardarni Kaaturluju palinja-kujaku?”

²⁶ Jijajilki-jana wangkaja, “Kulalpa-nyanu nganangu yapangku muurl-mardakarla palinja-kujaku, lawa. Kaatu-miparlu kajika muurl-mardarni yapaju.”

* 19:18 Nyangka Exodus 20.13-16

* 19:19 Nyangka Exodus 20.12-16, Deuteronomy 5.16-20, Leviticus 19.18

²⁷ Ngula-jangkaju, Piitarlu payurnu Jijaji, “Yuwayi, nyiyarningkijarrarnalu yampinja-yanu purdangirli. Yampinjarla nyuntulkurnangkulu puraja. Nyiyalku-nganpa Kaaturluju yinyi nganimpakuju?”

²⁸ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Junga kujaju. Ngaka-pardu-kari, kajirna ngaju Yapa-nyayirni-wangu wirilki nyina nyiyarningkijarraku Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla, nyurrurla kurdungurlu-patu, ngulaju kapunkulu wiriwiri-yijala nyina Kaatu-kurlanguku yapakuju Yijirali-pinkiki ngula kalu nyina 12-pala warlalja turnu-warnu-paturla, manu kapunkulu-jana miimii-nyanyi ngurrju marda, marda maju. ²⁹ Junga kujaju! Ngajuku puranjakungarntirlinkili yampinja-yanu yuwarli nyurrurla-nyangu manu marda nyurrurlakupurdangka-patu manu marda nyurrurlakupalangu-jarra manu marda kurdukurdu manu marda nguru nyurrurla-nyangurlangu. Ngula-wanawanaju kajinkili palimi, Kaaturlu kapu-nyarra jaya-kurra-nyayirni yarda yinyi. Kapunkulu yukami nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangaku kapunkulurla tarnga-juku jirnganja nyina Kaatukuju wankaru. ³⁰ Jalangu kuja kalu karri kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirliki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala karri.”

20

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa warrkini-patu-kurlu

¹ Nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulurlu yungurna-nyarra jaru yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Watingki kalalpa kaatini mardarnu. Ngulangka kaatinirli, nyanungurlu kalalpa marnikiji-piya mardarnu kaatinirlaju. Mungalyurru-nyayirni nyanunguju yanu kirri-kirra maninjaku ngalya-kari wati yungulurla marnikiji-piya kaji-mani nyanunguku. ² Wangkaja-jana nyanungurrukuju, ‘Kajinkijili marnikiji-piya kaji-pajirni parra wiri, ngulaju kapurna-nyarra pirli yaltirirli* jinta-kari jinta-karirli payi-mani nyurrurlaju.’ Ngurrangka yalirlaju kalalu watiji warrki-jarrija parra wiri jinta-parduku pirli yaltiriki, ngulaju-jana nyanungu-nyangu kuruarri. Junga-juku, wati yali-patulurla yalya-wangkaja yalikiji kaatinikingarduyu wirikiji yungulu nganta warrki-jarri parra wiri jinta pirli yaltiriki. Manu junga-juku, kaatinikingarduyurlu-jana yilyaja nyanungu-nyangu kaatini-kirraju yungulurla mani nyanungukuju.

³ Ngaka-karilki parra jintangka-juku, wanta kankarlarra-puru mungalyurrurla, yali kaatinikingarduyu pina-yanu kirri-kirra, manu parlu-pungu-jana wati-patu kujalpalu warru karrija warrki-wangu-patu. ⁴ Nyanungu-jana wangkaja nyanungu-patukuju, ‘Nyurrurla wati-patulu yanta, manulu warrki-jarrija ngaju-nyangurla kaatinirli. Ngaka-kari jalangurla ngajulurlu kapurna-nyarra payi-mani talangu warrki-warnuju yangka kujarna-nyarra jangu-pungu. Kularna-nyarra yimirr-yinyi.’ ⁵ Junga-juku, yangka-patu wati-patu yarkajarralkulu kaatini-kirra, manulu warrki-jarrijalku. Ngakalku, wanta kujalpa kankarlarra nyinaja yama kaninjarra, yangka kaatinikingarduyu yarda yanu kirri-kirra, manu-jana yarda manu wati-patu-kari-yijala yungulurla warrki-jarri nyanunguku. Ngula-jangka kuja wanta yarda parrpada-jarrija wurajiki-rralku, ngulaju-jana manunjunu wati-patu-kari warrki-jarrinjaku. ⁶ Ngakalku, kujalpa wantaju kanunju karlarra nyinaja yukanjakungarntilki, yangka kaatinikingarduyu yarda yanu kirri-kirra-yijala. Parlu-pungu-jana wati-patu-kari kujalpalu karrija yalumpurla-juku warrki-wangu, manu-jana nyanunguju wangkaja, ‘Nyiy-warnu kankulu nyurrurla wati-patu yalumpurla-juku karrimi parra wiri warrki-wangu?’

⁷ Jangu-manulu nyanunguju, ‘Kula-nganpa ngana yanurnu nganimpakuju, manu kula-nganpa nganangu payurnu nganimpaju warrki-jarrinjakuju.’

Junga-juku, nyanunguku-jana wangkaja, ‘Yuwayi, yantalkulu, manulu warrki-jarrija ngaju-nyangurla kaatinirli.’

⁸ Kujalpa wantaju jitinja-yanu kaninjarra-karilki, yali kaatinikingarduyu wangkajarla nyanungu-nyanguku warrkinikingarduyu wiriki, ‘Turnu-manta-jana warrkini-patuju jintangka-juku, manu payi-manta-jana jinta-kari jinta-kariki kujalu warrki-jarrija. Yangka wati-patu kujarna-jana ngajulurlu yarkanjarla manunjunu wantajilypa yukanja-puru, payi-manta-jana nyanungu kamparru-wiyi. Manu yangka wati-patu kujarna-jana ngajulurlu kamparrurlu yangka mungalyurru-nyayirni jalan-gurlu manunjunu, payi-manta-jana purdangirli ngulaju.’ ⁹ Junga-juku, yangkangu warrkinikingarduyu wiringki-jana yungu jinta-kari jinta-kari pirli yaltiriji warrkini-patukuju kujalpalu yangka wita-juku warrki-jarrija. ¹⁰ Yangka yali-patu warrkini

* 20:2 silver coin

kujalpalu yangka parra wiri warrki-jarrija, nyanungu-paturlu ngulajulu-nyanu rampal-mannu-nyangu yungu ngantalu mantarlara panu talaju warrki-jarrinja-warnurluju. Kala lawa! Yalirli warrkinikingarduyu wiringki-jana nyanungu-patuku-jana yungu jinta-kari jinta-kari-mipa pirlu yaltiriji. ¹¹⁻¹² Yuwayi, yangka-patu warrkini-patu, kujalpalu warrki-jarrija ngutungutu parra wiri, ngulajulpalu nginji-wangkanjaku rdirri-yungu. Wangkajalurla yaliki kaatinikingarduyuku, 'Nyiaku nganta jintaju pirlu yaltiri? Nyampurra wati-patu kujanpa-jana nyunturluru manununu wanta yukanja-puru, nyanungurajulu witakuju warrki-jarrija. Kala nganimpa-patu, ngulajurnalu ngutungutu warrki-jarrija parra wiri wantangkaju. Payi-mani mayi kanpa-jana panu-kariji tala jurru-juku nganimpa-piya? Lawa kujaju! Nyunturlurlpanpa-nganpa payi-mantarla nganimpaju talangkaju panungku, yali-patukujulpa-jana yungkarla marnkurra!'

¹³ Yali kaatinikingarduyu-jana wangkaja nyanungu-patukuju, 'Purda-nyangkajulu ngajulu! Ngajulurlu kularna-nyarra nyurrurlaju yapa-patu yimiri-yungu. Nyurrurlankulu yuwayi-wangkaja warrki-jarrinjakuju parra wiriki ngajulu jinta-mipaku pirliki. ¹⁴ Kala kangkalu-nyanu talaju, manulu yanta ngurra-kurra! Nyampurra wati-patu kujarna-jana ngajulurlu yarnkanjarla manununu wanta yukanja-puru, ngajulurlu yungurna-jana yinyi tala jurru-juku nyurrurla-piyakuju. ¹⁵ Kapi maju kujaju mayi kajilpurna-jana yungkarla tala jurru-juku kujarna-nyarra nyurrurlaku yungu? Ngaju-nyangu warlaja talaju! Ngajulurlu kajikarna-jana yinyi nganaku-puka yapakuju kajirna ngaju yinjakupurda-jarri! Mardankulu-jana nyurrurlaju miyalu maju-jarrija nyampupatukuju ngularna-jana wardinyirli yungu talaju nyurrurla-piyaku?' ¹⁶ Ngula-jangkaju, wangkajalku-jana Jijajiji, "Ngajulurna-nyarra ngula-juku yimi-ngarrunu yaliji jaru. Jalangu kuja kalu nyina kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirliki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala karri."

Jijajiri-jana yimi-ngarrunu nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Mark 10.32-34, Luke 18.31-34

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajiji jirrnanga-jana yaninja-yanu yapa panuku Jurujulumu-kurra. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana yurrurlaju kuja jaruju kurdungurlu-patu-mipaku, ¹⁸⁻¹⁹ "Purda-nyangkajulu! Nyampuju karlipa Jurujulumu-kurraju murnma-juku yani, ngaka karlipa yukamirra. Ngaju kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nyina, yalumpurla-juku kapujulu yapa-karirli rdarri-mardarni. Ngula-jangkaju, kapulu-jana yinyi wiriwiri maralypikingarduyu-patuku manu kuruwarrikingarduyuku. Nyampupaturluju kapujulu maju-pajirni kuwurturlaru, manu kapulu-jana yapa-karikiki ngaju yinyi Juwu-wangu-patuku yungujulu yinyilki tarnnga-kurra. Pinjakungarntirli kapujulu manyu-pinyi, manu kapujulu ngalyipi-piya-kurluru pinti-kirirli wilykarrapakarni, manu kapujulu tarnnga-kurra pinyi watiya warntawarntarla. Ngula-jangkaju, ngurra-jarra-jangkarla kapurnarla Kaatuku marlaja pina-wankaru-jarrimi."

Ngati-nyanurlu Jamaji manu Jaanukupalangurlu payurnu Jijaji yungu-palangu wiri yirrakarla kamparrurla nyanungu-jarra

Mark 10.35-45

²⁰ Yali-jangkaju, ngati-nyanu kurdungurlu-jarrakupalangu Jamaji manu Jaanukupalangu, yaninjarla parntarrinjunurla kamparru-juku Jijajiki. Nyanungujulpa nyinaja Jipiti-kirlangu ngumparna-nyanu. Ngula yaninjarla warlkurnu.

²¹ Jijajiri yalu-manu nyanunguju, "Nyarrpa-manirnangku?"

Karntajurla wangkaja nyanungukuju, "Kajinpa nyuntu wiri nyinami yangkangka nguru-nyayirni-wangurla nyuntu-nyangurla, wiri yirra-palangu ngaju-nyangu-jarra ngalipa-nyanu-jarra yungu-pala nyina watinyarra nyuntu-nyangurla yitipi-jarra, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji."

²² Jijaji-palangu wangkaja karnta-kurlangu ngalapi-nyanu-jarraku, "Ngurrpangku kanpajupala payirni. Lani-wangunya kanpala nyina ngajukuju waalparririnjakuju kujakuju kajijili nyarrpa-mani ngaju Jurujulumurla? Yalirla kapujulu ngajuju murrumuru-mani-nyayirni. Kujakuju kanpala lani-wangu mayi nyina marriwa yungunpajupala waalparrirni ngaju kajijili nyarrpa-mani?"

Junga-juku, Jamajiri manu Jaanurluku-pala jangu-manu, "Yuwayi, lani-wangu karlijarra nyina nyuntukuju waalparririnjakuju!"

²³ Jijaji wangkaja-palangu, "Junga, kari-nganta kapunpajupala waalparrirni ngaju, manu kapulu-nyarra murrumuru-mani-yijala nyumpalaju ngaju-piyaju. Kala nguru-nyayirni-wangurla ngaju-nyangurlaju kularna-jana ngajulurlu milarninjarla yirrarni

yapaju nyinanjakuju jampu-purdanjiki manu jungarni-purdanjiki, lawa! Wapirra Kaaturlu-jana milarnu yapa nyurru-juku nyinanjakuju ngaju-wanakuju.”

²⁴ Kujalu-jana kurdungurlu-patu-kariyi-nyanurlu purda-nyangu yimi ngati-nyanukupalangu-kurlangu Jamaji manu Jaanukupalangu-kurlangu, ngula-jarrakujulu-jana kulu-jarrija-nyayirni purda-nyanjarla. ²⁵ Kujarlaju, Jijajirli-jana turnu-manu jintawarlayilki-jiki kurdungurlu-patuju, ngula-jana kuja wangkaja, “Milya-pinyi kankulu-jana nguru-kari nguru-kari kuja kalu-jana wiriwiri nyina yapaku. Nyampurrarluru wiriwirirli, warrarda kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku yangka kuja kalu nyanungu nyampu wiriwiri ngampurrpa-jarri. ²⁶⁻²⁷ Kala nyurrurla kurdungurlu-patu ngaju-nyangu, kula kankulu kuja-piya nyina jinjinpa-palka. Kajinpa wiriki nyinanjakupurda-jarrimi, ngulakungarntiji-jana warrki-jarriya yapa ngalya-kariki-wiyi yirnkilypa-wangu, ngula-jangkanya yungunpa-jana wirilki nyina. ²⁸ Ngajurlangu yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kujarna yanurnu nyampurra walya-kurra, kularna yanurnu jinyijinyi-maninjaku panuku yapaku, lawa. Ngajurna yanurnu nyampu-kurraju yungurna-jana yapaku warrki-jarri yirnkilypa-wangu. Manu kajirna-jana pali ngungkarra, ngulaju yungurna-jana muurl-mardarni panu-jarlu palinja-kujaku.”

Jijajirli-palangu parlpuru-manu wati-jarra milpakupurda pampa nyanjakulku

Mark 10.46-52, Luke 18.35-43

²⁹ Ngaka-pardu-karilki, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, yarkajar-ralu Jiriku-ngurlu, manu yapangu panungkulpalu-jana puranja-yanu. ³⁰ Yalirlalpa-pala nyinaja wati-jarra milpakupurda-jarra yirdiyi-wana. Yapangu nganangu-japalangu yimi-ngarrurnu Jijaji kujalpa wapanja-yanu yali-wana-yijala. Junga-jukupalarla wawal-purlaja, “Jijaji, Ngalapi-nyanu Kingi Tapiti-kirlangu! Mari-jarrinjarrangu ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

³¹ Yangka yapa-paturlu, kujalpalu puranja-yanu Jijaji-wanarluru, ngulangkujulu-jana kurnta-ngarrurnu, manulu-jana puta wurdungu-manu. Nyanungu-jarrajulpa-pala ngari yardayarda purlaja kilji-nyayirni, “Warlalja-Wiri, Kingi Tapiti-kirlangu Ngalapi-nyanu, mari-jarriya-jarrangu!”

³² Junga-juku, Jijaji july-karrija purda-nyanjarla, manu-palangu purlajarra wati-jarrakuju, “Niyiakulpanpajupala purlaja?”

³³ Yangka-jarrajulpa-palarla milpa-parnta-jarra pampa-jarra wangkaja, “Warlalja-Wiri, yanurnurlijarrangu milpa-parnta yungurlijarrangu marlaja nyanyilki.”

³⁴ Jijaji-palangu mari-jarrija yangka-jarrakuju milpa-parnta-jarrakuju, manu-palangu marnpurnu milpa-jarrajulu. Junga-juku, milpangkuju-pala nyangulku, manu-pala purdangirli-wanarluru puranja-yanu nyanunguju.

21

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Mark 11.1-11, Luke 19.28-38, John 12.12-19

¹ Jijajilpa-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patukuju jirrnganja kutu-jarrinjajanu Jurujulumu-kurra-pinanguju. Kujalpalu kutu-jarrinja-yanulku Jurujulumu-kurraju, yanurnulu pirli-kirra-wiyi yirdi-kirraju Yalipiji-kirra* Yalirla pirlangka kirri jintalpa karrija yirdiji Pijipaki. ² Ngulangkalu-palangu wangkaja jirrama-kariki kurdungurlu-jarraku kuja, “Yanta-pala kamparru kirri-kirra yinya kutu. Ngula-kurra kajinpala yukamirra, kapunkulu-jana parlu-pinyi tangkiyi manu kurdu nyanungu-nyangu kaji-pala karri yirdiyi-wana wayirninja-warnu. Rurrny-pinjarla pinalu-palangu wilil-kangkarni nyampu-kurra. ³ Kajilpangku-pala nganangu payirninjarla warla-pajikarla, ngulakuju-palarla kuja wangkaya, “Nyampu-jarrakuju tangkiyi-jarraku-nyanurla warlalajulu wangkajarni. Kajinpalarla wangkami warlalajulu kuja kapalangu mardarni, kapu-palangu kapanku yilyamirni nyuntu-jarra-wana.” ⁴ Nyampuju yimi tangkiyi-kirli yangka jurrku-juku kuja jarukungarduyurlu Jikarayarluru yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla:

⁵ “Yimi-ngarrikalulu-jana nyampu jaru yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku, ‘Nyangkalu! Nyurrurla-nyangu kingiji-ka yanirni nyampu-kurra nyurrurlaku. Nyanunguju ngurrju-nyayirni, jinyijinyi-maninja-wangu. Nyanunguju-ka witangka tangkiyirla yanirni, witangka ngati-nyanu tangkiyi-kirlangurla.’”*

Yuwayi, nyampu jukurra junga-nyayirni.

* 21:1 Mount of Olives * 21:5 Nyangka Zechariah 9.9

⁶ Junga-juku, yarnkaja-pala yali-kirraju kirri-kirra. Kuja-pala yanurnu kirri-kirra manu yukajarni, ngulajulu-jana parlu-pungu tangkiyi-jarraju kujalpa-pala karrija yirdiyi-wana wayirninja-warnu. ⁷ Maninjarla kangulkulu-jana pina Jijajiki kuja-palangu nyanunguju wangkaja kamparru-wiyi. Ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu, kujalpalu wawarda mardarnu jimantarla, ngula-jangkalurla rurruny-pinjarla yirrarnu tangkiyi-jarrarla purturlurla Jijajiki nyinanjaku, ngulanganya yungu nyinanja-yani purturlurla wawarda-kurlurla. Junga-juku, Jijaji warrkarnulku tangkiyirlau, manu yarnkajar-raluku yirdiyi-wanalku. ⁸ Ngalya-karirli yapangku-yijala rurruny-pungulpalu wawarda jimanta-jangkaju, manulpalu kamparrurla yirdiyirla walyangka yirrarninja-yanu yungulurla kujarluju pulka-pinyi. Manulpalu ngalya-karirli yapangku watiya parla-kurlu pajirninja-parnkaja. Pajirninjarlalpalurla yirrarninja-yanu yirdiyirla walyangka Jijajiki yungulurla kujarluju pulka-pinyi-yijala. ⁹ Ngulajulpalurla yapaju ngalya-kariri kamparrurla yaninja-yanu, manulpalu ngalya-kariri purdangirli yaninja-yanu. Yapaju jintawarlayi-jiki wardinyijilpalurla purlaja, “Pulka-pinyirli parla nyampuku watiki Kingi Tapiti-kirlanguku Ngalapi-nyanuku! Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni yangka kuja milarninjarla yilyajarni!”* Pulka-pinyirli parla Kaatuku ngurungka nyanungu-nyangurla!”

¹⁰ Kuja Jijaji yukajarra Jurujulumu-kurra, yapajulurla wardinyi-jarrija, manulpalu-nyanu jarnkujarnkurlu payurnu, “Ngana nyampuju wati?”

¹¹ Yapa kujalu yanurnu Jijaji-kirli Jurujulumu-kurra, ngulangulu-jana jangku-manu, “Nyampu watiji jarukungarduyu Jijaji Najariti-wardingki nguru Kaliliyi-ngirli.”

Jijaji yanu Yuwarli Maralypi-kirra

Mark 11.15-19, Luke 19.45-48, John 2.13-22

¹² Kuja Jijaji yukajarra Yuwarli Maralypi-kirra, yalirla ngulajulpalu yapa panu nyinaja kaninjarniji manu warrki-jarrija. Panu-kari kujalpalu nyinaja nyinanja-kurlangu witangka, ngulangkujulpalu-jana jali-manu jurlpu wita kurlukuku-piya yapa ngalya-kariki yungulurla kuyu warntarri purranjarla yinyi jurlpuju Kaatuku. Panu-kari nyinajalpalu nyinanja-kurlangurla-yijala tayipulu-patu-wana ngulaju talakungarduyu-patu. Kuja-jana Jijajirli parlu-pungu kuja-kurra yapa panu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju-jana nyanjarla muku wajirli-pungu, manu-jana ngayi pirri-kujurnu tayipulu tala-kurlu manu nyinanja-kurlangu-kangkangu. ¹³ Manu-jana wangkaja kuja, “Payipulurla-ka wangka Kaatuju:

‘Nyampu Yuwarli Maralypi ngulaju ngaju-nyangu, ngula-kurraju kalu yapa yanirni yungujulu wangkami.’*

Kala nyurrurla yapa, kuja kankulu nyampurla Yuwarli-nyayirni-wangurla warrki-jarrimi tala-mipaku, ngulaju kujarluju kankulu maju-mani nyampuju Maralypi yangka-piya yuwarli-kari-piya ngulangkaju kuja kalu nyina wiji-palka-patu.”

¹⁴ Ngula-jangkaju, pampa-patu manu tarlu-patu yapa yanurnulurla nyanungukuju yalumpu-kurra-juku Yuwarli Maralypi-kirra, manu nyanungurlu-jana parlpuru-manu.

¹⁵ Manu kurdukurdu witawitarlupalurla pulka-pungu Yuwarli Maralypirla nyanungukuju kujarlunya, “Pulka-pinyirli parla nyampuku watiki Kingi Tapiti-kirlanguku Ngalapi-nyanuku!”

Kujalu-jana maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu purda-nyangu kurdukurdu pulka-pinja-kurra, manu yangka kujalu nyangu Jijaji parlpuru-maninja-kurra, ngulakujulurla kulu-jarrija. ¹⁶ Nyanungu-patujulurla wangkaja nyanungukuju, “Nyuntulurlunpa-jana warla-pajikarla nyampurra kurdukurduju! Kula marda kanpa-jana purda-nyanyi pulka-pinja-kurra?”*

Jijajirli-jana jangku-manu nyanungurraju, “Yuwayi! Ngajulurlu karna-jana purda-nyanyi nyanungurraju. Ngurra-puku mayinkili yimiki nyampuku kuja-ka nguna Payipulurla, yangka kuja-ka nyampu wangka:

‘Nyuntu Kaatu, pinarri-manunpa-jana kurdukurduju manu pirtirrkurlangu witawitaju yungungulu pulka-pinyi nyuntu yijardu-nyayirirli.’”

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yampija yali-patuju yapa Yuwarli Maralypirla-juku, manu pina-yanu Pijini-kirra. Yalirla nyinajarra mungangka jintangka.

Jijajirli juyurdurlu yunparrinjarla maju-manu tarngangka watiya miyi-wangu kujalpa karrija

Mark 11.12-14,20-24

* 21:9 Nyangka Psalm 118.26

* 21:13 Nyangka Isaiiah 56.7, Jeremiah 7.11

* 21:16 Nyangka Psalm 8.2

¹⁸ Mungalyurru-pardu-karilki, yangka-ngurlu Pijini-ngirli, jirrnganja-jana pina-yarnkaja Jijajiji kurdungurlu-patukuju yangka-kurra-yijala Jurujulumu-kurra. Kujalpa yaninja-yanu, ngula-purujulpa yarnunjuku-jarrinja-yanulku miyikipurdalku. ¹⁹ Kujalpa yaninja-yanu, ngula-karrarlululpa nyanjarni yanu watiya parla-kurlu kujalpa karrija yirdiyi-wana. Ngula-kurraju watiya-kurra yanurra, nyangulparla miyiki. Kala lawa. Ngulajulpa parla-mipa-juku nyangu. Kujarla lawa-nyangu Jijajirli, ngulajurla kuja wangkaja yalikiji watiyaku, “Kulangku nganangku miyiji nyuntukuju marlaja ngarni jalangu-ngurluju, tarnga-juku kapunpa karri lawa-juku miyi-wangu-juku!” Junga-juku, kapanku-juku linji-jarrinjarla palijalku.

²⁰ Jijaji-kirlangurlu kurdungurlu-paturlu, kujalu kuja-kurra nyangu, ngulajulurla marlaja paa-karrija. Nyanungurlululu payurnu Jijaji, “Nyarrparla nyampuju watiya linji-jarrija kapanku-juku?”

²¹ Jijajirli-jana jangku-manu. “Ngajulurlu karna-nyarra yimi-ngarrirni yijardu-nyayirnrli. Kajilpankulurla wala nyina Kaatuku kapuru-wangu nyanungukuju, nyurrurlarlangurlu kajikankulu linji-mani watiya kujanguju kuja linji-jarrija, kujarlu-yijalarna ngajulurlu linji-manu nyampu. Kajilpankulurla nyurrurla wangkayarla yaliki pirlilki ‘Karrinja-pardiya, manu kijikarra-nyanu kaninjarra ngapa wiri-kirra!’, yalirli pirlingki kajika-nyarra purda-nyanyi nyurrurlaju, manu kajika-nyanu yangarlu kijimirra ngapa wiri-kirraju!” ²² Kajinkilirla wala nyina Kaatuku, manu kajinkili payirni nyanungu nyiyarlanguku, nyanungurlu kapu-nyarra purda-nyanjarla yinyi nyurrurlakuju.”

Nganangku Warlalja-Wiri yirrarnu Jijaji wiriki nyinanjaku?

Mark 11.27-33, Luke 20.1-8

²³ Ngula-jangkaju, Jijajiji pina-yanu Yuwarli Maralyipi-kirra. Kujalpa-jana Jijajirli pinarri-manu yimi yapa-patuku yalirla, ngula-kurraju rdipinjarla payurnukulu wiriwirirli yangkangu maralypikingarduy-paturlu manu yangkangu jarlu-paturlu, “Wangkaya-nganpa, parrarniji nganangkungku yirrarnu wiriji kujanpa-jana wajirli-pungu yangka-patu talakungarduy nyampu-ngurlu Yuwarli Maralyipi-ngirli? Nganangkungku wiringki ngarrurnu muku yilyanjaku kujanpa-jana yilyaja?”

²⁴ Jijajirliji jangku-manu-jana, “Wurra! Ngaju-wiyi ngayirna-nyarra payirni witangku jarungku. Kajinkijili jangku-mani, ngulaju karna-nyarra ngajuku milki-wangka kujaju nganangku yirrarnu ngaju Warlalja-Wiri. ²⁵ Nganangku wiringki Jaanu Papitaji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku? Kaaturlu marda, marda wati-karirli? Jangku-manta-wiyijili!”

Kuja-kurra kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu-nyanu puta jungarni-manu jaruku jangku-maninjaku. Wiljiwilji-maninjarla, wangkajalu-nyanu kulu, “Nyarrparlurlipa jangku-mani? Kajilparlurla wangkayarla Jijajiki kuja, ‘Kaaturlu ngarrurnu Jaanu yapaku papitaji-maninjaku’, ngulaju Jijaji kajika-ngalpa kuja wangka, ‘Winjarninkilirla ngungkur-nyinaja Jaanuku wangkanja-kurraku?’” ²⁶ Manu kajilparlurla kuja wangkayarla Jijajiki, ‘Wati-kari-miparlu yangka Jaanuju ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku,’ ngulakuju yapa ngalya-karriji kajikal-ugalpa kulu-jarri-nyayirni. Yapa panu nganta kalu wangka Jaanu Papitaji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduy nganta.” ²⁷ Kujarlaju, Jijajilkili jangku-manu, “Karrija. Nganangku mayi ngarrurnu Jaanuju yapaku papitaji-maninjaku?”

Jijajiji-jana wangkaja, “Kulankujulu ngajuju jangku-manu, ngulaju kularna-nyarra ngajulurluju jangku-mani-yijala nganangku kujaju ngaju Warlalja-Wiri yirrarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurpa wati-kirli manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-jarra-kurlu

²⁸ Jijajilpa-jana wangkaja-juku maralypikingarduy-patuku manu jarlu-patuku. Nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurla-patuku jaru wati-kirli manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-jarra-kurlu. Jinta parrangka, nyanunguju yaninjarla wangkajarla nyanungu-nyanguku papardi-nyanu-pirdinypaku ngalapi-nyanuku, ‘Ngalapi, yanta, manu warrki-jarriya ngaju-nyangurla kaatinirla jalanguju.’”

²⁹ Lawa, papardi-nyanurlu ngalapi-nyanurluju wurra-manu nyanungu-nyanguju, manurla wangkaja, ‘Ngajulu, kularna warrki-jarri yalirlaju.’ Ngaka-karilki parra nyanungurla-juku-nyanu pina wangkaja warrki-jarrinjaku nyanungukupalangu-kurlangurla kaatinirlaku. Ngula-jangkaju, warrki-kirraluku pardijarra.

³⁰ Ngula-jangkaju, kirda-nyanuju yarnkajarra manu wangkaja nyanungu-nyanguku kukurnu-nyanu-pirdinypaku ngalapi-nyanuku, ‘Ngalapi, yanta, manu warrki-jarriya ngaju-nyangu kaatinirla jalanguju.’

Nyanungu-nyangu ngalapi-nyanujurla wangkaja nyanungukuju, ‘Yuwayi, kirdana, ngajulu kapurna yani manu warrki-jarri yalirlaju nyuntuluku.’ Lawa! Ngula-jangkaju, nyanunguju kula yanu, manu kula warrki-jarrija yalirla kaatinirlaju.”

³¹ Jijajirli-jana payurnu, “Nyarrparlu kankulu-nyanu nyurrurlarlu yapa-paturlu manngu-nyanyi ngula-jarra-kurlu papardi-nyanu-kurlu manu kukurnu-nyanu-kurlu? Nyarrpararluju yijardurluju purda-nyangu nyanungu-nyangu kirda-nyanuju manu warrki-jarrija kuja-palangu nyanungu-nyangu kirda-nyanurlu jinyijinyi-manu warrkiki-iji?”

Jangku-manulu Jijajiji, “Papardi-nyanu-pirdinyarlu purda-nyangu nyanungu-nyanguju kirda-nyanu, kula kukurnu-nyanu-piyarlu.”

Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja nyanungurrakuju, “Ngajulu karna-nyarra nyurrulakuju yijardu wangka: Punku yapa yangka kapumanu-patuju kuja kalu tala pun-tarninjakungarduyu nyina manu karntakarnta kuja kalu warru kalykuru-jarri wati-kirli talakupurda, nyanungurra kapulu yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra kamparru-juku nyurrulakuju. ³² Jaanu Papitaji yanurnu manu wangkaja-nyarra nyurrurla yapa-patuku yungunkulurla jungarni nyina Kaatukuju. Lawa, nyurrurla kulankulurla ngungkur-nyinaja Jaanukuju. Kala nyampurra yapa punku-patu yapa-patu, ngulajulurla ngungkur-nyinaja nyanungukuju, manu jungarni-manulu-nyanu nginyinginyiji Kaatuku. Nyurrurla yapa-paturlunkulu-jana nyangu kujalu-nyanu jungarni-manu nginyinginyiji Kaatuku. Lawa, nyurrurlalpankulu nyinanja-yanu yunjumu-purda-juku pina-yaninja-wangu-juku. Nyurrurlarlangurlu kulankulu-nyanu jungarni-manu nyurrurla-nyangu nginyinginyiji, manu kulankulurla ngungkur-nyinaja Kaatukuju jungarni.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra kaatinikingarduyu-kurlu warlaljamarr-kirli

Mark 12.1-12, Luke 20.9-19

³³ Ngula-jangka, yimi-nyayirni-wangu jukurra-jana wangkaja Jijajiji, “Purda-nyangkajulu, yungurna-nyarra wangka jukurra yimi-nyayirni-wangu-kari! Jinta watilpa nyinaja nyurru-wiyiji warlaljamarr kaatinikingarduyu kuja-nyanu nyanunguku yarlu-pungu kaatini. Ngulaju-nyanu yarlu-pinjarla marnikiji-piya jukajuka-yirrarnu miyiki wiri-maninjaku. Pinji-nyanu warrukirdikirdi yirrarnu, manu-nyanu rdaku pangurnu pirlingka jurlkulyjurlkuly-katirninja-kurlangu pama ngurrju-maninjakungarnti. Manu yuwarli kirrirdi nganturnu kankarlu pirntirri-kirli, ngula-ngurlunya yungu-jana warrawarra-kanyi wiji-kijaku miyi. Wurnakungarntirliki yangkaju yungu-jana yarlu kaatini wati-patu-karikilki yungulurla jina-mardarni manu warrawarra-kanyi. Ngula-jangkaju, yarkajalku yaliji wati ngurrara-kari-kirraluku. ³⁴ Kujalu yangka miyi murntu-jarrijalku, ngulakuju-jana yilyaja wati-patu marnkurra warrkini-patu yangkangu warlaljamarrirli wiringki kaatinikingarduyurlu. Ngulaju-jana yilyaja pina yangka-kurra kaatini-kirra yungulu-jana warrkini-patu-karirli kamparru-warnu-paturlu yinyi ngalya-kari murntu miyiji nyanungu-nyangu. ³⁵ Yangka-paturlu kujalu-jana wati-paturlu nganjirni parlu-pungu yangka-patu warrkini-patu marnkurra, ngulajulu-jana nganjirni puuly-mardarnu. Jinta-karijili wilypinykarra-pakarnu, jinta-karijili tarnnga-kurra pakarnu, manu jinta-karili pungu pirlingki kujalpalu ngulangu luwarnu. ³⁶ Ngula-jangkaju, kaatinikingarduyurlu-jana yilyaja panu-karilki nyanungu-nyangu warrkini-patu yali-kirra kaatini-kirra yungu ngantalu miyi turnuturnu-mani. Lawa, yangka-paturlu kamparra-warnurlu warrkini-paturlulu-jana nyanungurrarlangu warrkini-patu pakarnu. Ngalya-karijili-jana wilypinykarra-pakarnu, ngalya-karijili-jana tarnnga-kurra pakarnu, manu ngalya-karijili-jana pungu pirlingki. ³⁷ Ngula-jangkaju, kaatinikingarduyuju-nyanu wangkaja, ‘Nyampuju ngaju-nyangu kaja-nyanu marulu. Kajilparna yilyayarla kaatini-kirra, ngulaju kajikalu purda-nyanyi wilji-wangurlu.’ Junga-juku yilyajalku. ³⁸ Kujalu parlu-pungu yaninjarni-kirra ngalapi-nyanu yangka-kurlangu kaatinikingarduyu-kurlangu, ngulakuju yangka-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, ‘Nyampunya rdiwijarni yangka-kurlanguju ngalapi-nyanulku! Pakarnirlipa yirilparla jurnta kanyi nyampuju kaatini.’ ³⁹ Junga-juku, puuly-mardarnulu, puuly-mardarninjarla kujurnulu kaatini-ngirliji, manulu pungu tarnnga-kurra.”

⁴⁰ Jijajirli-jana payurnu yapa-patuju, “Kaji yani yangka warlaljamarr wati kaatinikingarduyu, nyarra-manilki kapu-jana?”

⁴¹ Yapangkujulu jangku-manu, “Kari ngulangkuju kapu-jana yaninjarla muku pinyijjala yangkaju punku-wati warrkini-patu-kari. Ngula-jangkarluju, kapu-jana yapa-karikilki kaatiniji yinyi yungulurla jina-mardarninjarla warrawarra-kanyi kaatiniji

warrkini-patu-karirilki. Manu kajili miyiji murntu-jarrilki, yali-paturlu warrkini-paturlu kapulurla yinyi miyi nyanungurra-nyanguku warlajamarriki.

⁴² Nyampunya-ka nguna Payipulurla yimi ngaju-kurlu:

‘Yuwarli ngantirninjakungarntirli, yarturlu yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlingarduy-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu milarninjawangurlu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni Rdarrkanpa yarturlu-kari-piya-wangu. Yarturlu-nyayirni-wangu Rdarrkanpa ngulanya Kaaturlu milarnu. Ngulaju karlipa nyanyi pirlirrpurlu walykangku!’*⁴³

⁴³ Jijajilki-jana wangkaja wiriwiriki, “Kujanya-ka jaruju wangka: Kaaturlu kapu-nyarra jurnta kanyi nyanungu-nyangu yartarnarri nyurrurla yapa-patuku, manu nyanungurlu kapu-jana yinyi yapa-patu-kariki kuja kalu pura nyanunguju ngurrjungku nyurrurla-piya-wangurlu. Ngulaju kapu-jana Warlaja-Wirilki nyina. ⁴⁴ [Ngana-puka kaji rampalwanti kankarlarni nyampurla Yarturlu-nyayirni-wangurla, ngulaju kapurla marlaja rdilykirdilyki-yani yungkuruju. Manu kajirla yinya Yarturlu-nyayirni-wangu yarlpawantimi, ngulaju kapu tarnnga-kurra katirni.”]

⁴⁵ Yangkangku wiriwirirli purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra yimi-nyayirni-wangu jukurpa yangka kaatinikingarduy-kurlu-kurra, manngu-nyangulkulu-nyanu, “Kari! Ngalipaku kangalpa nginji-wangka!” ⁴⁶ Junga-juku yungu ngantalu rdarri-mardakarlarra Jijajiji. Kala panu-kari Juwu-patu-karirilpalu manngu-nyangu Jijaji ngantala nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduy. Kujakuju yinyarra wiriwirirli, laningkilkili yampija yapa-patu-kari-kijaku turnu-warnu-kari-kijaku.

22

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurpa wati-kirli kujalpa-jana payurnu yapa yaninjarla ngarninjaku yuwarli nyanungu-nyangurlaku

Luke 14.15-24

¹ Jijajirli-jana yapa panuku yirri-puraja pina yimi-nyayirni-wangu, wangkaja-jana, ² “Yungurna-nyarra wangka Kaatu-kurlu yangka kuja kajana nyinami yapaku Warlaja-Wiri. Nyurru-wiyi, ngurrara-karirlalpa wati wiri nyinaja kingi, manu kaja nyanungu-nyangurlu-nyanu mardukuja nyanungu-kurra-manu. Junga-juku, kirda-nyanurlu wiringkilpa yurdujurra-maninja-parnkaja kurapaka wiri-jarlu yungu-jana kaja-nyanurlu yipilji-patuku nyanungu-nyanguku jirnganja ngarni mardukuja maninjakungarntirli. ³ Wiringki-jana warrkini-wati nyanungu-nyangu yilyaja maninjaku yapa panuku ngula-jana kamparrurlu-wiyi yimi yilyaja yaninjarniki kurapaka wirikiji. Kala ngampurrpa-wangu yaninjarnikiji nyanungu-patuju. ⁴ Junga-juku, wiringki-jana yarda yilyaja warrkini panu-jarlu-karilki yimi nyampu-kurlu yapaku yinyarraku, ‘Wayinkili! Kurapaka wiri kaja ngaju-nyangu-kurlangu nyurrulku, ngulangkarlu yangka kajinyanu mardukuja nyanungu-kurra-mani ngulaju nyurrulku. Warrkini ngaju-nyangu-paturlulu-jana nyurru-juku puluku kurdu-warnu-patu yantiri-wati-kirli pungu, manulu-jana pajirninjarla purraja. Nyiyarningkijarraju nyurrulku. Yantarnili, manulu nganja-wiyi, ngula-jangkarlu kaja-nyanurlu yungu-nyanu mardukuja nyanungu-kurra-manilki, ngulakungarntinya.’

⁵ Kala ngulalu yapangku ngularrarlu yimi kuja jamulu purda-nyangu, jurntalpalu-jana yunjumu-jarrija, manulu jinta-kari jinta-kari muku pirri-yanu. Panu-kari yanulu walya mangarri wiri-maninja-kurlangu-kurra nyanungurra-nyangu-kurra, manu panu-kariji kulpari yanu japu-patu-kurra kujalpalu warrki-jarrija. ⁶ Panu-karirilili-jana puuly-mardarnu warrkini ngularra wati-patu, pakarninjarlalu-jana pungu tarnnga-kurra.

⁷ Kujarluju kingi wiriji kulu-nyayirnikilki ngurrju-manu. Yijardu-jana jangkardu yilyaja warmarla nyanungu-nyangu yungulu-jana pinyi yapa ngularrarlu kujalu-jana warrkini-patu nyanungu-nyangu tarnnga-kurra pungu. Yijardu, yaninjarla-jana ngularraju muku pungu kulu-parntaju, manulu-jana yuwarli-watiji jurnta purraja warlukurlurlu kirringka nyanungurra-nyangurla. ⁸ Ngula-warnu, wiri-jana purraja nyanungu-nyangu warrkini-patuku, wangkaja-jana, ‘Mangarri manu kuyu nyampu jayarnarra nyurrulku ngarninjakuju. Kala yinyarra yapa kujarna-jana kamparru yaninjarniki wangkaja, ngulaju kulajulu ngurrju nyinaja kurapakaku yaninjarniki nyanungu-patuju.

⁹ Warru yantalu yirdiyi-kari yirdiyi-kari yangka jurrku-patu-kurra ngulangka kuja kalu nyinami yapa panu. Kajinkilirla nganarlanguku ngularrarlu rdipimi, yajakalu-jana yungulu yanirni kurapaka-kurra.’ ¹⁰ Junga-juku, warru yanulu yirdiyi jurrku-kari jurrku-kari-kirra, manulu-jana kutu yajarnu yapa-karilangu kujalpalu-jana yangka rdipija,

* **21:42** Nyangka Psalm 118.22-23

kula yiringirla ngurrju-mipa, kala majumaju-paturlangu. Ngula-jangka, kangurnulu-jana yuwarli wiri-kirra ngulangka kujalpa mangarri kuyu ngunaja mangarri. Kangulu-jana kaninjarni, manu yuwarliji yapa panu-kurlulku.

¹¹ Ngula-jangka, wiri kingilki yanurnu kaninjarni yungu-jana nyanyi yapa panu-jarlu. Ngulangkaju nyangu wati jurnarrpa nyurru-warnu-patu-kurlu, kula jurnarrpa jalangu-warnu-kurlu kurapaka ngarninjakuju. ¹² Wangkajarla nyanunguku, ‘Yipilji ngaju-nyangu, nyiya-jangkarlu kula kanpa jurnarrpa mardarni palkangka jalangu-warnu? Nyarrpanpa kaninjarniji jurnarrpa nyurru-warnu-kurluju yukajarni?’ Kala, kula watingki yalu-manu, wurulya-jukulpa karrija. ¹³ Ngula-jangka wiri-jana warrkini nyanungu-nyanguku wangkaja, ‘Wati nyampulu rdaka-jarra manu wirliya-jarra warika, manulu yakiji-kirra wiral-kijika warurru-kurra. Yinyarla yungu yulami manu yungu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirrirjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju!’”

¹⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Lawa-jarrijarna yimi-ngarrirninjaku ngulaku yimi-nyayirni-wangu. Yimi nyampurlu kanyarra yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu. Nyanungu kajana yapa panuku wangka yungulu purami. Kala lawa. Ngari kajana marnkurrpa-mipa milarni.”

Juwu-paturlu wiriwirli yungu ngantalu yimirr-yungkarla Jijaji
Mark 12.13-17, Luke 20.20-26

¹⁵ Ngula-jangka Paraji-patuju, japirdijalkupalurla yungulu nganta Jijaji muku payirni nyiyarningkijarrarlu manu yimirr-yinyi warntarlaku wangkanjaku. ¹⁶ Yilyajalu-jana ngalya-kariji Paraji-patu manu ngalya-kari Yarurdu-kurlangu-patu yapa Jijaji-kirlangu-kurra yungulu yimirr-yinyi payirninjarla. Kujalurla Jijajiki yanurnu, ngulajulurla kuja wangkaja, “Tiija, warrarda kanpa-jana wangka yimiji junga Kaatu-kurlu lani-wangu yapa panu-kariki wiriwiriki marda, tala palka-kurluku marda, marda marlajarra-watiki. Ngulaju ngula-juku. ¹⁷ Wangkayalku-nganpa nganimpaku! Nganakurlipara talaju yinyi? Kaatuku marda, marda Ruumu-wardingkiki Kingiki kuja kangalpa warrarda jinyijinyi-mani talaku yinjaku? Nyarrpa-jarrimirlipa?”

¹⁸ Jijajirilpa-jana miyalurlu maninjarla milya-pungu majumaju-kurra yimirr-yinja-kurraju, manu-jana payurnu, “Nyurrurla milkarranji kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Nyarrparla kankujulu putaputa yimirr-yinyi? ¹⁹ Maninjarlajulu kangkarni tala Ruumu-kurlangu yangka pirli jinta-mipa yungurna miimii-nyanyi.” ²⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji payurnu-jana pirli tala miimii-nyanjarla, “Ngana-kurlangu nyampurlaju pirlingka talangka miparrpaju, manu ngana-kurlangu yirdiji?”

²¹ Jangu-manulkulu, “Ruumu-wardingki-kirlangu Kingi-kirlangu miparrpa manu yirdi-ka ngunami pirlingka.”

Wangkajalku-jana Jijajiji, “Nyiya-puka kuja karla nguna Ruumu-wardingkiki Kingiki, ngulanyalurla yungka. Kala kuja karla nguna Kaatuku nyiya-puka, ngulajulurla yungka nyanunguku.” ²² Kujalu kuja-kurra purda-nyangu wangkanja-kurra Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija, manu ngula-jangkaju nyanungujulu yampinjarlalku yanu.

Yimi nyampu ngulaju Kaatu-kurlu kaji-jana yapa pina-wankaru-mani palinja-warnu
Mark 12.18-27, Luke 20.27-40

²³ Ngaka, ngulangka jintangka parrangka, panu-karilkilirla yarda yanurnu Jijajiki turnu-warnu-patu-kari yirdi-patuju Jatiyuji-patu yungulu nganta yimirr-yinyi. Nyampupatu Jatiyuji-patu kalalu wangkaja Kaaturlu kulalpa-jana pina-wankaru-mantarla nganta palinja-warnu. ²⁴ Ngula-jangka, wangkajalurla, “Tiija, Mujujurlu-nganpa kuruwarriji yirrarnu nyurru-wiyi yupukarra-kurlu, kaji wati yupukarra pali kurdu-wangu, ngulakujurlu nyanungukupurdangkarlu-juku marlaja mardarni kali-pukalkurra. Kaji-pala kurdu palka-mani, ngulaju nganta yaliki-kirli kamparru-warnuku kirda-nyanukuju kurdu nyampuju. ²⁵ Jalangujalangurlu yimi karnalu mardarni wita wirli-pala-patu-kurlu ngarrka-patu-kurlu kujalpalu wirli nyinaja nyanungu-mipa-juku ngati-nyanu jinta manu kirda-nyanu jinta. Papardi-nyanu kuja yupukarra-jarrija, ngulangkuju karnta rdakurl-kujurnu. Ngula papardi-nyanuju palijalku, ngulaju palija kurdu-wangu-juku. Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanurlulku rdakurl-kujurnu yangakaju kali-puka karnta. ²⁶ Ngulaju kukurnu-nyanulkuju palija kurdu-wangu-yijala. Ngula-jangkaju, jinta-karirliki rdakurl-kujurnu yangkaju karnta kali-puka jinta-juku, ngulaju palija kurdu-wangu-yijala. Jinta-kari jinta-karilirla yupukarra-jarrija yangkaku-juku jintaku karntakuju, ngulajulu jinta-kari jinta-kari muku palija kurdu-wangu-juku. ²⁷ Manu ngula-jangkaju, nyanungulku karnta palija. ²⁸ Ngaka kaji-jana yapa Kaaturlu milyi-jangka yakarra-maninjarla wankaru-mani pina jintawarlayi-jiki, nganakulku kapurla

yangkaju karnta nyina kali-nyanukuju yangka-jangkaju kujalpalu mardarnu wirlikipalarlu?"

²⁹ Jijaji wangkaja-jana, "Kula kankulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu jaru manu kuruarri kuja-ka Payipulurla nguna, manu kula kankulu milya-pinyi yartarnarri nyanungu-nyangu. Kujarlanya warntarlaju kuja kankulu manngu-nyanyi. ³⁰ Ngaka kaji-jana Kaaturlu pina-wankaru-mani milyi-jangka yapa, ngulaju kapulu nyina marramarra-piya nguru-nyayirni-wangurla, kulalu yupukarra jarnkujarnku nyina pina. ³¹ Payurnunkujulu Kaaturlu-japa kaji-jana yapa wankaru-mani pina milyi-jangkaju. Kula kankulu mayi manngu-nyanyi yimi Mujuju-kurlangu Payipulurla kuja kanyarra ngulangka Kaatu wangkami:

³² 'Ngaju karna-jana nyinami Kaatuju nyampurra-patuku Yipuruyamukuju manu Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyunukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.*

Kujaju junga. Yapangku wankaru-miparlu kalu Kaatuju purami. Yapangku nyurnungku palinja-warnurlu kulalpalu nyarrparlu purayarla, lawa."

³³ Kujalu yapangku Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija nyanungu-nyanguku jarukuju.

Nyiya kuruarri wiriji Kaatu-kurlangu kuruarri-kari-wanguju?

Mark 12.28-34, Luke 10.25-28

³⁴ Kujalu Paraji-paturlu purda-nyangu ngula-jana Jijajirli Jatiyuji-patu wurulypanu nganta, nyuyu-jarrijalu, manulu panu-juku ngula-jangkaju yanu Jijajiki nyanjaku. ³⁵ Jintangku watingki luwiyarlu puta yulyurllu-yirrarnu Jijaji, nyanungurlu payurnu, ³⁶ "Tiija, Kaaturlu-ngalpa yungu nyurru-wiyi kuruarri-kari kuruarri-kari yungurlipa purami. Nyiya wiri-nyayirni kuruarriji panu-kari-piya-wangu?"

³⁷⁻³⁸ Jijaji wangkajarla, "Nyampunya jungaju kuruarri-nyayirni-wanguju, wangkami kangalpa: 'Yulkayalurla Warlalja-Wiriki Kaatukuju! Kulalurla jurnta karlir-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.*' ³⁹ Manu nyampunya jinta-karriji kuruarri-nyayirni-wangu-kari kuja-ka nguna junga-yijala: 'Kuja kyananu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji warlaljakuju ngurrara-jintakuju!*' ⁴⁰ Kajilpa-pala kuruarri-jarra nyampu-jarra junga-wangu-karriyarla, ngulaju panu-kari kuruarriji kajika junga-wangu-karri-yijala. Kala lawa! Ngulajupala pirjirdi-nyayirni! Ngula-piyarlu-yijala-ngalpa kuruarri panu-karriji pinarri-manu Mujujurlu, manu nyampu-jarra-piyarlu-yijalalu-ngalpa pinarri-manu jarukungarduyupaturlu."

Ngana-kurlangu ngalapi-nyanu Mijaya?

Mark 12.35-37, Luke 20.41-44

⁴¹ Ngula-jangkaju, kujalpalurla Paraji-patu jirrnanja karrija-juku Jijajiki, payurnu-jana, ⁴² "Wati yangka Mijaya Kaatu-kurlangu, nyarrparlu kankulu nyanunguju manngunya nyani? Ngana-kurlangu ngalapi-nyanuju?"

Yalu-manulu, "Mijaya nyampuju Kingi Tapiti-kirlangu-jangka."

⁴³ Ngula-jangka-jana Jijajirli yarda payurnu, "Nyurru-wiyi kujalpa nyinaja Kingi Tapiti, Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yimi-ngarrurnu yimi Mijaya-kurlu yungu nyanunguju wiri-pajirni. Nyarrparlu Mijaya wiri-pajurnu? ⁴⁴ Ngulangkujurla jaru wita marlaja yirrarnu Payipulurla Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku, nyampunya yirrarnu Kingi Tapitirilji:

'Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, kujalparla wangkaja ngaju-nyanguku Warlalja-Wiriki yangka Mijayaku, wangkajarla, "Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntulurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujal-pangku nyuntuku nyurunyuru-jarrija."*'

⁴⁵ Nyampu yimi janga-jala. Yimi witangka, nyanungurlu Kingi Tapitirli wiri-pajurnu yali wati yirdiji Mijaya. Kujaju ngulaju Mijayaju kankarlu-juku Tapitikiji. Purda-nyanyinya kankulu?" ⁴⁶ Kuja-jana Jijajirli nyampu payurnu, kulalu nganangku yalu-manu nyanunguju. Lani-jarrijalpalurla nyiyarlangu payirninjaku.

* 22:32 Nyangka Exodus 3.6

* 22:37-38 Nyangka Deuteronomy 6.5

* 22:39 Nyangka Leviticus 19.18

* 22:44 Nyangka Psalm 110.1

23

Jijajirli-jana warnkiri-maninjarla pututu-pungu yapaku kuruwarrikingarduyu-kujaku manu Paraji-patu-kujaku

Mark 12.38-40, Luke 11.37-52, Luke 20.45-47

¹ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijaji yapakuju manu nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ² “Kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, ngularraju yangka kuja-nyarra nyurrurla Juwu-patuku Kaaturlu milarnu kuruwarriki pinarri-maninjaku Mujuju-kurlanguku. ³ Ngula-warnu, nyiyarlanguku kajili-nyarra wangka, ngularrakujulu-jana purda-nyangka. Kala nyinayalu nyanungurra-piya-wangu. Nyiyarningkijarraku kalu-nyarra nyarrparlanguku wangkami, wangkanja-warnu nyanungu-paturlangu kula kalu jungarni nyinami kuruwarri Mujuju-kurlangurla, lawa! Kujarra-piya-wangulu nyinaya!

⁴ “Kuruwarrikingarduyu-paturlu manu Paraji-paturlu kalu-jana yapa Juwu-patuku yimi-ngarrirni Mujuju-kurlangu kuruwarri warntarla-karirli. Nyanungurrarlalu kalu-jana warla-pajirni jungarni puranja-kujaku. Kula kalu-jana ngurrju nyina nyanungurraku. Kujarlanja kulalpalu Juwu-paturlu purayarla junganguku kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. ⁵ Nyarrpa-jarrirlangu ngula kalu wiriwiri ngularra, ngulaju milparniwarrarla ngula nganta yungulu-jana nyanyi nganta yapangku. Nyangkalu-jana! Nyanyi mayi kankulu pakuju-patu kuja kalu waralywaraly-kanja-yani wakungka manu ngalyangka? Pakujurla wita-paturla kaninjarni, pipangka-ka ngunami Mujuju-kurlangu kuruwarri. Kardu-mani kalu-jana pakuju-patu yungulu kanja-yani warru milkarraku. Manu nyangkalu-jana jinajina-piya kirrirdi-kirli milkarraku kalu wapami kujaju. ⁶ Kajili yani kurapakaku ngarninjaku wiriki, manu kajili yani jaaji-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulaju kalu-jana warrarda milarninjarla jarnkujarnku mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlangu-patuju. ⁷ Kuja kalu kuyu manu mangarri-kirlangu-kurra yani payi-maninja-kurlangu-kurra, ngulaju kalu wardinyi-jarri-nyayirni kuja kalu-jana yapa ngalya-kari parntarrinjini nyanungu-patuku manu kuja kalu-jana pinangkalpa-pajirni.

⁸ “Kala nyurrurlarlalu, warla-pajikalu-jana yapa ngalya-kariri, kajikalunyarra marda pinangkalpa-pajirni. Nyurrurlajunkulu Juwu-patu papardi-nyanu manu kapirdi-nyanu ngula kankulu jintawarlayi nyinami jintangka. Nyurrurlarlalu kankulu mardarni yapa jinta-mipa kuja kanyarra nyinami Pinangkalpa. ⁹ Kajinkilirla nyurrurla yapa junga-nyayirni nyinami Wapirra Kaatuku, kulalu-jana yapa-karirlangu wapirra-pajika. Nyurrurlarlalu kankulu mardarni jinta-mipa Wapirraju kuja-ka nyinami nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. ¹⁰ Warla-pajikalunyarra yapa ngalya-kariri, kajikalunyarra marda wiri-pajirni. Ngaju Mijaya karna-nyarra jinta-mipa-juku Warlalja-Wiriji nyinami. ¹¹ Nyurrurlarla turnangka, ngana-puka kaji ngampurrpa nyina kamparrurla wiri, ngulajulpa-nyarra warriki-jarriyarla-wiyi yirnkilya-wangu. ¹² Nganangu-puka kuja kanyanu wiri-pajirni nganta, ngaka Kaaturlu kapu kurntaku ngurrju-mani. Kala nganangu-puka kuja-ka ngurrju nyina kurrurru-karrinja-wangu, ngaka Kaaturlu kapu wiri-pajirni.”

Jijajirli-jana wiriwiri Juwu-patu punku-pajurnu

¹³ Ngula-jangka, wangkaja-jana Jijaji wiriwiriki Juwu-patuku, “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kuja kalu yapa putaputa yukami Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngulaju tuwa-piya kankulurla tirngi-yirarni warla-pajirninjaku nyanungu-patuku. Nyurrurlarlangu kula kankulu yukami, manu nyurrurlarlalu kankulu-jana yapa panu-kari warla-pajirni yukanja-kujaku-yijala. ¹⁴ [Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Nyurrurlarlalu wati-paturlu ngulaju kankulu-jana kali-pukakuju yuwarli jurnta kanyi yimirr-yinjarla. Ngula-jangkaju, yati-wangka kankulurla Kaatuku tarngan-nyayirni milparniwarrarla milkarraku, yungulu-nyarra yapa-karirli nyanyi. Kula ngurrju kujaju, kala jarrwara! Kaaturlu kanyarra kuja-kurraju nyanyi, ngula-panuju kapu-nyarra maju-mani-nyayirni!]

¹⁵ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Nyurrurla marda kankulu warru yani nguru-kari nguru-kari mangkururla manu walyangka yungunkulu yapa jinta kurruly-yirarni nyurrurla-piya. Manu kuja-ka yapa yina nyurrurla-piya-jarrimi, ngulaju-ka ngawu-nyayirni-jarrimilki nyurrurla-piya-wangu,

manu ngaka kapu yukami Juju Ngawu-kurlangu-kurra ngurra-kurra, manu nyurrurla yapa ngankulu yukami-yijala yinya-kurraju!

¹⁶ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarrimi karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlarlul kankulu-jana pamparda-piyarlul putaputa nguru-yirrarni warru panu-kariki pamparda-piyaku-yijala. Warntarlul kankulu-jana pinarri-mani kujarlunya, manu kankulu-jana wangkami kujanya, ‘Nyuntulurlu marda kajikanparla nyiyarlangu jangku-pinyi yapa-kariki yirdi-kirlirli Yuwarli Maralypi-kirlirli. Ngula-jangka marda kajilpanpa yulyurliku-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju ngula-juku nganta. Kala kajikanpa marda nyiyarlangu jangku-pinyi yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli kawurlu-kurlurlu yangka kuja-ka nguna kaninjarni Yuwarli Maralypi Kaatu-kurlangurla. Ngula-jangka kajilpanpa yulyurliku-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju kujaju punku-nyayirni nganta yangka kujanparla jangku-pungu-wiyi yirdi-kirlirli kawurlu-kurlurlu.’ Kujarlunya kankulu-jana warntarlul pinarri-mani. ¹⁷ Nyurrurlajunkulu pamparda, punku-nyayirni! Nyiyaku-ka Kaatuju ngampurrpaju nyina? Kawurluku mayi kuja-ka ngunami kaninjarni Yuwarli Maralypirla? Lawa, yulkami karla Yuwarli Maralypiki nyanungu-nyanguku kawurlu-piya-wanguku. Yuwarli Maralypi nyanungu-nyangu, ngulaju tarruku-nyayirni! Kuja kalu yapangu yirrarni kawurlu kaninjarni Yuwarli Maralypirla, ngulaju karla kawurluju marlaja tarruku-jarrimi-yijala.

¹⁸ “Nyampurlangu kankulu-jana wangka yangka kuja kankulu-jana warntarlul pinarri-mani, ‘Nyuntulurlu marda kajikanparla nyiyarlangu jangku-pinyi yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli pirlil lalyapa-kurlurlu purranja-kurlangu-kurlurlu yangka kuja-ka karrimi Yuwarli Maralypirla. Ngula-jangka marda kajilpanpa yulyurliku-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju ngula-juku nganta. Kala kajikanparla marda nyiyarlangu jangku-pinyi yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli kuyu-kurlurlu yangka kuja kalurla purrami Kaatuku warntarlul pirlil lalyangka. Ngula-jangka kajilpanpa yulyurliku-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju kujaju punku-nyayirni nganta yangka kujanparla jangku-pungu-wiyi yirdi-kirlirli kuyu-kurlurlu-wiyi.’ Kujarlul-yijalanya kankulu-jana warntarlul pinarri-mani. ¹⁹ Nyurrurlajunkulu pamparda, punku-nyayirni! Nyiyaku-ka Kaatuju ngampurrpaju nyina? Kuyuku mayi kuja kalurla purrami pirlil lalyangka Kaatukuju? Lawa, yulkami karla pirlil lalyaku nyanungu-nyanguku kuyu-piya-wanguku. Pirlil lalyapa nyanungu-nyangu kuja-ka karrimi kaninjarni Yuwarli Maralypirla, ngulaju tarruku-nyayirni! Kuja kalurla yapangu purrami kuyu Kaatukuju, ngulaju karla kuyuju marlaja tarruku-jarrimi-yijala yaliki pirlil lalyakuju. ²⁰ Junga kujaju. Ngananguku-puka kuja karla jangku-pinyi nyiyarlangu yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli yali pirlil lalyapa-kurlurlu, ngulaju karla jangku-pinyi yirdi-kirlirli kuyurlangu-kurlurlu. ²¹ Manu ngananguku-puka kuja karla jangku-pinyi nyiyarlangu yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli Yuwarli Maralypi-kirlirli, ngulaju karla jangku-pinyi yirdi-kirlirli Kaaturlangu-kurlurlu yangka kuja-ka nyina kaninjarni Yuwarli Maralypirla. ²² Manu ngananguku-puka kuja karla jangku-pinyi nyiyarlangu yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, ngulaju karla jangku-pinyi nyinanja-kurlangu wirirlangu-kurlurlu yangka kuja-ka Kaatuju nyina nyinanja-kurlangurla. Manu karla jangku-pinyi yirdi-kirlirli Kaatu-kurlangu-kurlurlu.

²³ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kuja kankulu mangarri-pardu wiri-mani kaatinirla, ngulaju kankulurla yinyi Kaatuku wita-kari wita-kari kuja-nyarra wangkaja kuruwarri nyanungu-nyangurla. Ngulaju ngurru! Kala panu-kari kuruwarri Kaatu-kurlangu tarruku-nyayirni, ngulajunkulu yampija puranja-wangurlu. Kula kankulu-jana mari-jarrinjarla jungarni nyina yapa ngalya-kariki, kula kankulurla wala nyina Kaatukuju, kula kankulurla yulkami, lawa! ²⁴ Nyurrurlajunkulu pamparda, punku-nyayirni! Kulalpankulu-jana jungarnirli pinarri-mani yapa yungulu jungarnirli pura Kaatuju, lawa! Kuja-kujakuju, wiriwiri-wiyili jungarni-manta Kaatu-kurlangurla kuruwarrirlaju. Ngakalkulu jungarnirra-manta witawitaju.

²⁵ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Ngarnin-jakungarntirli, parljirni kankulu kartaku manu jampita ngapa-kurlurlu, kala yampimi kankulu-nyanu kaninjarni-puranjiji parljirninja-wangurlu. Kala, nyarrpararlankulu mangarriji manu ngukuju manu? Ngularraju purungkunkulu-jana jurnta manu yapaku panu-kariki. Jurnta kangunkulu-jana nyurrurlarlulu nyinnganku! ²⁶ Nyurrurlajunkulu pamparda Paraji-patuju! Kajinkili-jana kartaku manu jampita kirika-mani kaninjarni-wiyi, ngulaju kapulu karrimi kirkalku jintakumarrirni-jiki. Manngu-nyangkalu

jungarnirli-wiyi nginyinginyirli nyurrurla-nyangurlu, manu ngula-jangkaju kapunkulu jungarni-jarrimilki-yijala ngakaju.

²⁷ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyupatu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Nyurrurlaju pirnki-patu-piya nyurnu-kurlangu-piya kuja kalu maparninja-warnu karrimi kardirri. Pirnki-patu ngularraju ngurrju-nyayirni nganta, kala kaninjarniji kalu ngunami yungkurnu panu-kurlu manu yapa nyurnu-patu-kurlu pukulyu-nyayirni. ²⁸ Ngula-piyanya kankulu nyina nyurrurlaju. Kuja kalu-nyarra yapangu nyurrurla nyanyi, manngu-nyanyi nganta kalu-nyarra nyurrurlaju ngurrju-nyayirni nganta. Kala ngulaju junga-wangu! Kaninjarni nyurrurlajunkulu ngawu-nyayirni. Nyurrurla kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Kula kankulu yijardurlu purami.

²⁹ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyupatu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kajili jarukungarduyupatu Kaatu-kurlangu-patu palimi, pangirni kankulu-jana pirnki-patu pirli-wana nyanungu-patukuju milyingaku yirrarninjaku. Manu yapa ngula kalurla nyina jungarni Kaatuku, kajili palimi, milyingka kankulu-jana yirrarni ngurrju-nyayirni. Ngula-jangka kankulu milyi-kirlangu maparnu yurlpangu marda manu marda karljangki yungu milyi-kirlangu karri ngurrju-nyayirni. ³⁰ Nyurrurlakupalangupaturlu yupa-paturlulu-jana pungu jarukungarduyupatu Kaatu-kurlangu-patu. Kala nyurrurla kankujulu kuja-juku wangkami, ‘Kajirnalu nyinakarla nyurru-wiyi ngalipanyangu yupa-patu-kurlu, kularlipa-jana pungkarla yangka-patu jarukungarduyupatu.’ ³¹ Kajinkijili wangkami kuja-piya, kuja-jangkanya karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlajunkulu junga-nyayirni kurdukurdu yupa-patu-kurlangu yangka ngularraju kujurlu-jana nyurrurla-nyangurlu ngularra jarukungarduyupatuju pungu. ³² Nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlulu-jana kamparru-warnurlu pungu Kaatu-kurlangu jarukungarduyupatu nyurru-wiyi. Nyurrurlarlu marda kapunkulu-jana yarda pinyi panu-karilki jarukungarduyuju nyanungu-nyangu-patu kuja kalu nyinami jalangurlangu! Ngula-juku. Kulalparna-nyarra warla-pajikarla.

³³ “Nyurrurlaju majumaju-nyayirni warna-patu-piya! Kala kulalpankulu nyarrpara wuruly-yantarla Kaatu-kujakuju! Kapu-nyarra kijirni warlu wiri-kirra! ³⁴ Ngulakungarnti, nyurrurla-nyangu-kurra kapurna-jana yilyamirra panu jarukungarduyupatu manu pinangkalpa-patu manu kuruwarrikingarduyupatu ngula kalu milya-pinyi kuruwarri Kaatu-kurlangu. Panu-kari kapunkulu-jana pinyi. Panu-kari kapunkulu-jana waralywaraly-yirrarni watiya warntawarnta-patu-kurra. Panu-kari kapunkulu-jana pakarni kaninjarni jaajirli nyurrurla-nyangurlu. Panu-kari kapunkulu-jana wajirli-pinyi kirri-kari kirri-kirra. ³⁵⁻³⁶ Kujarlanya kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju panu-juku ngawungawu-watiji maju-mani yangka ngula kankulu nyinami jalangurlangu. Kapu-nyarra wakirni nyurrurla yapa panu-jangka ngurrju-jangka ngulalu palija pinja-warnu nyampurla ngurungka nyurru-wiyi. Kapu-nyarra wakirni yinya-jangka wati-jangka Yapulu-jangka ngulalu yapa kamparru-warnurlu-wiyi pungu. Manu kapu-nyarra wakirni Jikarayarlangu-jangka kaja-nyanu-jangka Pirakaya-kurlangu-jangka. Nyanungulu pungu nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlu yinyarla Yuwarli Maralypirla kutu-juku pirli lalypa-wana kuja kalurla tarruku nguna Kaatuku. Kujarrarlangurlanya kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju panu-juku maju-mani!”

Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku
Luke 13.34-35

³⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku, “Waraa! Waraa! Nyurrurlajunkulu yapa ngaju-nyangu-patu nyurrurla kuja kankulu nyina nyampurla Jurujulumurla. Nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlulu-jana pungu panu jarukungarduyupatu Kaatu-kurlangu-patu, manulu-jana pirlingki luwarnu yimi-kirli-patu wankaru-wangu kujalpa-jana Kaaturlu yangka yilyajarni. Ngampurra-nyayirnilparna-nyarra nyinaja nyurrurlaku warrawarra-kanjaku manu ngaju-kurra-maninjaku ngati-nyanu jukujuku-piyarlu kuja kajana pinkirra-kurra-maninjarla warrawarra-kanyi kurdukurdu. Kala nyurrurlarlujunkujulu mamparl-pungu wararda! ³⁸ Nyurru-wiyi-wangurlu, Kaaturlu kapu nyurrurla-nyangu Yuwarli Maralypi yampimi, manu kula nyinami ngulangalku. ³⁹ Ngajulurlu karna ngurrara nyampu yampinjanilki, manu nyurrurlarlu kulankujulu nyanyilki. Kala ngula-jangka kapurna kulpari-jarrimi nyampu-kurra, manu kapunkujulu nyanjarla purlami kuja-piya ‘Nyampu

wati kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni! ”*

24

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku ngulaju kuja, ‘Maralypi Yuwarli ngakaju kapu pirlpiri-wantimi’

Mark 13.1-2, Luke 21.5-6

¹ Kuja-jana Jijaji jirrnnganja wilypi-pardija nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku kaninjarni-jangka Yuwarli Maralypi-jangka, ngula-jangkajulurla wangkaja, “Tiija, nyampu-jana nyangka yuwarli-kari yuwarli-kari ngurrju-nyayirni warrukirdikirdi Maralypirla!”

² Jijaji-jana wangkaja, “Nyanyi kankulu-jana nyampurraju kuja kalu karrinja-yani yuwarli-kari yuwarli-kari manu kuja-ka karri nyampu Yuwarli Maralypi? Ngularraju kulalu tarnga karri nyampurraju. Manu kulalu-nyanu nyampurraju yarturluju kuja-piya jaarlyaarl-ngunanja-yani. Ngakaju kapulu-jana yapa-karirli muku pirlpiri-kijirni walya-kurra.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku kapu-jana nyiyarningkijarra wuurnpa-jarri nyanungurraku

Mark 13.3-13, Luke 21.7-19

³ Ngula-jangkaju, kuja Jijaji yanurra Maralypi Yuwarli-ngirli, yangka-kurra-yijala kulpari yanu pirliri-kirra yirdi-kirraju Yalipiji-kirra. Ngulangkaju, nyanungu-nyangu kurdungurlu-patulurla yanurnu nyanungukuju yapa-wangu-kurra, manu wangkajalurla nyanungukuju, “Wangkaya-nganpa. Nyangurlalu Yuwarli Maralypi pirlpiri-kijirni yapangkaju yungurnalu nganimparlangurlu milya-pinyi? Pirlpiri-kijirninjakungarntiji, nyiya-wiyi kapurnalulu kamparruju nyanyi ngari yungurnalu pinalku nyina? Nyangurlanpa pina-yairni, manu nyangurlarlulu kapu Kaaturlu lawa-mani walya nyampu? Ngularlanguju-nganpa wangkaya.”

⁴ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajiji kuja, “Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa ngalya-kari-kijaku, kajikalu-nyarra yapa-karirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi. ⁵ Panu kapulu yanianirni nyurrurla-nyangu-kurraju yapa ngaju-nyangu nganta, kapulu-nyarra wangkanjarla yimirr-yinyi kuja, ‘Ngajujurna Mijaya yangka kuja-nyarra Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli!’ Ngula-jangka kujarlu wangkanjarlu kapulu-jana yapa panu-kari yimirr-yinyi, kula-nganta ngajulurlunya. ⁶ Lani-wangulu nyinaya kajinkili-jana purda-nyanyi linjarrpa wiri-kirra manu man kajinkili yangka jaru mani yapa-kari-kirlangu wurnturu-ngurlu ngurra-kari-ngirli kajili-nyanu yiti-wana-karirli linjarrparlu pakarni. Ngula-puruju, wurrangkulu mardaka langangku, kula-nyarra nguruju lawa-jarri jurnta murnma-juku. ⁷ Nguru lawa-jarrinjakungarntirli, kapulu-nyanu linjarrparlu-wiyi luwarni ngurrara-kari-warnurlu ngurrara-kari-warnurlu, manu nguru-kari-jangka nguru-kari-jangka kapulu-nyanu rdilykarra-yirrarni linjarrpaku wiriki luwarninjaku. Ngula-jangkaju, kapu walya yurnkuyurnku-jarri nguru-kari nguru-karirli. Manu ngula-warnuju ngurrara-kari ngurrara-kari kapurla mangarrikiji lawa karrimi. ⁸ Nyampukuju linjarrpaku manu nguruku lawa-jarrinjaku, wurra-juku kapunkulurla pirl-pardimi, yangka kuja-ka karnta murrumurru-jarri wartardi, ngula-piyakunya kuja kyanu yangka purda-nyanyi wartardirli murrumurru kurdungarntirli. Ngula-piyakunya kapunkulurla pardarni.

⁹ “Kapulu-nyarra jangkardurnu yani yurrkunya, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla jarri-kanyi murrumurru-maninjaku manu tarnga-kurra pinjarla-yirrarninjaku nyurrurlaku. Kuja kankulu ngaju-nyangu kurdungurlu nyina, kujarlanya kapulu-nyarra nyurunyuruyi-jarri nguru-kari nguru-karirli. ¹⁰ Ngula-puruju, yapangku panungku kuja kajulu jalangurlu ngaju purami, kapujulu puranja-wangu-jarrimilki. Kapulu-nyanu jarnkujarnkurlu nyurunyuru-mani, manu kapulu-nyanu jarnkujarnkurlu jikajika-jarrinjarla yinyirra yurrkunya-kurraju. ¹¹ Yapa panungku kuja kalu-nyanu nganta ngarrirni Kaatu-kurlangu jarukungarduyu, ngulaju kapulu yanirni, manu kapulu-jana yimirr-yinyi yapa panu-kariri nyanungurra-nyangu jaru-kurlurluju. ¹² Yapa kapulu nyina punku-nyayirni nguru-wanaju. Ngula-piya-yijala ngaju-nyangu-patu kurdungurlu-patu kapulu-nyanu yulkanja-wangu jurnta nyinami. ¹³ Kala nganapuka yapa kajiji wala-juku nyina ngajuku jikajika-jarrinja-wanguju, ngulaju kapurla

* 23:39 Nyangka Psalm 118:26

jirrnganja nyina Kaatuku tarngga-juku. ¹⁴ Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku, yapangu kapulu-jana yaninjarla yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-karirla warrukirdikirdi yungulu yapa-karirlangurlu purda-nyanyi. Ngula-jangkaju kapu nguruju lawa-jarrimilki.”

*Yimi Lani-maninja Wita-wangu-kurlu
Mark 13.14-23, Luke 21.20-24*

¹⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngakaju kapunkulu nyanyi nyampurlaju Yuwarli Maralypirla, kapu karri nyiya mayi maju-nyayirni Lani-maninja Wita-wangu, kapu karrimi kaninjarni Yuwarli Maralypirla. Nyampu maju-nyayirni, ngula-kurluju jarukungarduyurlu Tanyulurlu yimi yirrarnu nyurru-wiyi.”* (Kajinkili ngaka nyanyi nyampu jaru Payipulurla, ngulajulu langa-kurra-manta!) ¹⁶ Nyurrurla kuja kankulu Jurdiyarla nyina, kajinkili nyanyi yali maju-nyayirni Yuwarli Marilypirla, ngula-kujakuju pirri-parnkayalu pirli-wana-kurra! ¹⁷ Yangka kajinkili nyurrurla-nyangu yuwarlirla nyina kankarlarni marda, ngulaju yuwarli yukanja-wangulu kutu pirri-parnkaya jurnarrpa maninja-wangu-juku. ¹⁸ Yangka kajinkili wurnturu warrki-jarrimi manangkarra-wana, ngulajulu kulpari parnkanjarni-wangurlu yampiya jurnarrpaju. Kala ngarili wawarda purda-nyanja-wangu pirri-parnkaya-puka waparlku! ¹⁹ Yangkapuruju kapurla karrimi maju-nyayirni karntakuju yangka wartardikiji, manu karntaku wita pirtirrkakupalanguku kapurla karrimi maju-nyayirni, wiyarrpaku. Kulalpalu nyarrpalku pirri-parnkayarla yangka-kujaku maju-kujaku. ²⁰ Kuja-kujakuju, wangkayalurla Kaatuku yungu warla-pajirni nyanungu maju karrinja-kurra. Kajilpa marda karriyarla Yuwarli Maralypirla pirriya-puru, marda Juwu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu-puru, ngula-puruju kulalpalu nyarrpa pirri-parnkayarla. ²¹ Yangka kuja Kaaturlu nguru manu walya nyurru-wiyi ngurrju-manu, nyurru-wiyi-ngirli jalangu-kurra, kula nganangu nyangu kuja-kurra maju rdipijarni-kirra, lawa. Manu kula nganangu yarda nyanyi ngaka maju-nyayirni kuja, lawa. ²² Ngaka, kajili yapa nyinami maju-nyayirni-puru, kulalu-nyanu murrumuru purda-nyanyi tarngga, lawa. Maju-nyayirni-puruju, Kaaturlu kapu-jana muurl-mardarni yapa nyanungu-nyangu kuja-jana kamparrurlu milarnu. Kala kajilpa-jana muurl-mardarninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju kajikalu muku palimi.

²³ “Ngaka kajikalu-nyarra yapa ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyangka yinya Mijaya yanurnulku kuja-ka karrimi yinya Kaatu-kurlangu!’ Manu kajikalu-nyarra yapa ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyampunya Mijaya yanurnu nyampu-kurra!’ Kuja kajili-nyarra wangka, ngulaju jawirri purda-nyangkalu-jana langa-miparl. ²⁴ Nyiya-kujaku kuja? Panu kapulu yanyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta yangka jinta Kaatu-kurlangu Mijaya. Manu panu-kari kapulu yanyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Nyampurajulu ngulaju warlkanji yijardu-wangu! Kapulu-nyarra yaninjarla yapakuju milki-yirrarni nyiyarningkijarra yartarnarri ngangkayikirli-piyarl, ngulaju kula-nganta Kaatu-kurlangu, kala lawa. Kapulu-nyarra putaputa yimirr-yinyi yapa nyurrurlaju milarninja-warnu-patu Kaatu-kurlangu. Kala lawa, kapu-nyarra muurl-mardarni Kaaturluju. ²⁵ Purda-nyangkajulu ngaju! Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra yangka kamparru-juku yungunkulu milya-pinyi nguru kaji lawa-jarrinja-yani.

²⁶ “Marda ngana-japa kapu yanirni, manu kapu-nyarra yimi-ngarrirni Mijaya kuja-ka jiljangka palka nganta nyina. Kaji-nyarra yapa kuja wangkami, kulalurla warririnjaku Mijayaku manangkarra-kurra yanta, lawa! Marda kapu-nyarra yapangu ngarrirni Mijaya nganta-ka wuruly-nyinami kutu. Kaji-nyarra kuja wangka, kulalurla ngungkurryinakarla! ²⁷ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kapurna kapanku pinarni yani wirnpa-piya-juku jinta-ka kilji mirilmiril-karri yalkirirla kakarrara-jangka karlarra-kurra. Wirnpa-piya, jintakumararnirli kapujulu nyanyi.

²⁸ “Junga kujaju. Kuja-ka ngana palimi yangarl manu-ka wantimi yuwurrkurla, kapulurla warlawurru kankarl warru paarr-pardimi. Kuja-piyarl-yijala kajinkili manggu-nyanyi yimi ngaju-nyangu, ngulaju kapunkujulu milya-pinyi nyarrpara-kurrarna pinarni yani.”

Jijaji wangkaja-jana kuja, ‘Kapurna pina-yanirni nyampu-kurra yalkiri-ngirli mangkurdurla!’

Mark 13.24-27, Luke 21.25-28

* 24:15 Nyangka Daniel 9.27, 11.31, 12.11

²⁹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu jaru kamparru-wiyi nyiyarningkijarra-kurlu majumaju-kurlu, ngula-jangkanya kapu ngakaju wanjatu maru-jarrimi, manu kirntangiji kapu mirilmiril-karrinja-wangulku-yijala maru-jarri. Ngula-puruju yalkiri-ngirliji kapulu yanjilypiriji patapata-karri. Manu ngula-puruju yalkiriji kapurla Kaatuku marlaja yurnkuyurnku-jarri.* ³⁰ Ngula-puruju yapangku kapulu nyanyi nyiya mayi yalkirirla, manu kapulu milya-pinyi Yapan-yayirni-wangu Kaatu-kurlangu kajirna yanirni pina. Kapurna warraja-jarrimiri mangkurdurla, kapurna kulpari yanirni nyampu-kurra pirrjirdi-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, manu kapurna mirilmiril-karrinjarni yani. Kajijili yapangku nguru-wana-ngurluju nyanyi ngaju yaninjarni-kirra, kapulu lanijarrinjarla rdirri-yinyi yulanjakulku. ³¹ Ngajuju kapurna jamaru-karrinjarni yani kilji-nyayirni kurlumpurrngukurluju, manu kapurna-jana ngaju-nyangu marramarra-wati palju-yilyami kurlirrapurda, yatijarra-purda, karllarra-purda, manu kakarrara-purda yapaku warru turnu-maninjaku, turnu-maninjarla kanjarniki yangka kuja-nyanu Kaaturlu yapa yajarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra watiya-kurlu miyi-kirli
Mark 13.28-31, Luke 21.29-33

³² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Milya-pinyi kankulu yangka kuja-ka watiya kirrirdi-jarrinja-yani? Jalyirrpalku-ka purrulyun-pardinja-yani-wiyi, manu jinjirlakungarnti wujulypa-wiyi-ka palka-jarrinja-yani, ngula-jangkaju jinjirlalku-ka wilypi-pardi. Ngula-jangkaju kankulu milya-pinyi kuja-ka yangka karapurda-jarrinjarni yani. ³³ Ngula-piya-yijala kajinkili nyanyi walya manu yalkiri yurnkuyurnku-jarrinja-kurra, ngula-jangkaju kujarlaju kapunkulu pinalku nyina kuja karla karrinjarni yani kutulku walyaku lawa nyinanjaku. ³⁴ Langa-kurra-mantalu kuja kalu yapa nyampurla jalangujalangu nyina. Ngulaju kulalu pali nyanja-wangu-wiyi ngalya-kariji nyampurrakuju nyiyarningkijarrakuju majumaju-nyayirniki, ngulangkuju kapulu nyanyi-wiyi muku palinjakungarntirliji. ³⁵ Walya manu yalkiri kapu-pala yawu-pardimi. Kala ngaju-nyangu yimi ngulaju kapu palka-juku karrimi yawu-pardinja-wangu-juku.”

Kula-ka nganangku yapangku milya-pinyi nyangurla kaji Jijaji pina-yanirni
Mark 13.32-37, Luke 17.26-30,34-36

³⁶ “Kula-ka nganangku milya-pinyi nyangurla kajirna kulpari yanirni. Kula kalu milya-pinyi marramarlangurlu, yangka kuja kalu marramarraju nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarllarra. Kula karna ngajurlanguuru milya-pinyi Ngalapi-nyanurlu. Yangka nyanungu-miparlu Wapirra Kaaturlu-ka milya-pinyi. ³⁷⁻³⁸ Ngajujurna Yapan-yayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kujakungarntiji yapangkuju kulajulu manngu-nyanyi. Ngularrarluju kapulu ngari ngarni, manu kapulu-nyanu yupukarra-jarrimi. Ngularraju yapa yangkarra-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja Nawangka wankarurla-wiyi. Nyanungurlujulpa pawurtu wiri-jarlu nganturnu. Kala yapangku panu-karirli kulalpalu nyanunguju jungangu purdanyangu. Ngula-jangka, ngapalku wiri yinya ngawarra yanurnu, manu-jana muku pungu. Kala Nawa manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-mipa-jana muurl-mardarnu Kaaturluju. ³⁹ Kujalpa ngapaju wantijalku manulpa kankarlu-jarrinja-yanulku, kulalu yapangkuju milya-pungu kujalpa nyarrpa-jarrija. Kuja-jana ngawarrarluju kangurralku, manngu-nyangulpalu-nyanu kapulu palimi maju panungka. Kuja-yijala kapu yarda rdirri-yinyi kajirna Yapan-yayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yanirni.

⁴⁰ “Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, ngula-puruju kapu-pala marda wati jirrama warri-jarrimi yuwurrkurla. Kapurna kanyi jinta-mipa. Jinta-kariji kapurna yampinja-yani purdangirli. ⁴¹ Kajirna ngaju pina-yanirni, ngula-puruju karnta jirramarlu marda kajika-pala ngurlu yurparni pulawa-karda pirli-jarra-kurlurlu wita-jarra-kurlurlu. Ngaju kapurna jinta-mipaju kanyi, manu kapurna yampinja-yani jinta-kariji purdangirli. ⁴² Wapal-nyangkajulurla muurlparlu jarda-wangurlu ngajuku kajirna nyangurla pina-yanirni. Kula kankujulu milya-pinyi nyangurla kajirna ngaju pina-yanirni. ⁴³ Yapa yangka kajilpa warnpa ngunayarla yuwarli nyanungu-nyangurla, manu kajilpa yapa yantarlarni purunjunju wurulya-nyayirni, ngula-jangka kajika yinyarlu purunjunjurlu purungku-mani nyiyarningkijarra. Kala kajilpa yuwarlikingarduyuyakarra ngunayarla, kajilparla wapal-nyangkarla yakarrarlu, ngulaju kajika nyanyi yinya purunjunju yaninjarni-kirra, manu kajika warla-pajirni yuwarli-kirra yukanjarni-kijaku purunjuku maninja-kujaku. Milya-pinyi-jala kankulu kujaju yijardu-nyayirni. ⁴⁴ Kuja-piyarlu-yijala, nyurrurlarlujulu wapal-nyangka kajirna yanirni pina. Kajikarna

* 24:29 Nyangka Isaiah 13.10, 34.4

pina-yanirni mungalyurru, marda wuraji, marda mungangka. Kula kankujulu milya-pinyi nyangurlarna pina-yani.”

Ngana warrkiniji ngurrju Kaatukuju?

Luke 12.35-48

⁴⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungurrakuju, “Ngana warrkini ngurrju Kaatukuju? Kuja-ka warrkinikingarduyu wurnakupurda-jarrimi, nyanungurlu kanyanu jinta-mipa warrkini yiringi-mani yungu-jana warrkini-patu-kari warrawarra-kanyi, yungu-jana yinyi mangarri-pinki kajilpalu yarnunjuju-jarriyarla. ⁴⁶ Kaji warrkinikingarduyu pina-yanirni wurna-jangka, kaji parlu-pinyi jinta warrkini warrki-jarrinja-kurra ngutungutu, yaliki warrkinikingarduyukuju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. ⁴⁷ Nyanungurluju kapu yirrarri yaliji warrkini wiri-nyayirni yungurla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra nyanunguku. ⁴⁸ Marda yali warrkini wiriji maju. Marda kajika-nyanu nyanungurluju manngu-nyanyi nyanungu-nyangu warlalamarri kapu nyinamirra wurnturuju tarnngaju. ⁴⁹ Manu marda nyanungurlu warrkingarduyu watingki kajika-jana pakarnirra yapa-kariji warrkini-patu-kariji, manu marda kajika nyanunguju yanirra kuja kalu pama-jangka yapa nyina, manu kajika-jana yalirlaju jirrnganja ngarni pama manu mangarri. ⁵⁰ Nyanungurlu marda kajika-nyanu manngu-nyanjara wangkami, ‘Ngaju-nyangu wiri kula marda pina-yanirni jalanguju. Ngajulurlu kapurna wurrangku-juku pamaju ngarni manu nyinami warrki-wangu.’ Kujanya kajika-nyanu wangka. Lawa! Yali wiri yuwarlikingarduyu kapu pina-yanirni-yijala nyangurla mayi! ⁵¹ Nyanungurluju kapu-nyanurla kunka-mani yaliji warrkini wiri ngutunguturlu, manu kapu yilyamirra yangka-kurra kuja kalu ngawungawu yapa nyina yangka yangka milkarranji. Ngulangkanya kapu yulanjarrangu, manu kapu-nyanu kartiridiri yarlkirni manu karntirirrijirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju.

25

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa 10-pala kaminakamina-kurlu

¹ Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa Kaatu-kurlangu kuja-ka Warlaja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku, nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulu yungurna-nyarra wangka ngarra nyarrpa-jarri kajirna pina-yanirni nguru nyampu-kurra wiriki nyinanjaku. Yapa kuja kalu nyampurla walyangka nyina jalangu, ngularraju kaminakamina karlarla-pala-piya. Nyanungurrapulalra pardarnu watiki yungu pina-yanirni nyanungu-nyangu karnta-kurlu wurduju-yinja-warnu-kurlu yungu-ngarra yupukarra-jarrimi. Kaminakamina-paturlulu-jana jarnkujarnku mardarnu rdili kampanja-kurlangu. Junga-juku, yali-patu kamina-patu pardijalu nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kurlangu-kurlu, manulurla nganjirni yanu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra nyanjaku. ²⁻⁴ Rdaka-pala kamina-patujulpalu warungkawarungka nyinaja. Nyanungurrarlujulu mardarnu ngari wita jaraju nyanungurra-nyangurla rdili kampanja-kurlangurlaju. Kala rdaka-pala-kari kamina-patu, ngula-patujulu pinangkalpa. Nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kurlangulpalu panu ngunaja jara-kurluju, manulpalu-nyanu yali-yijala jaraju mardarnu kirlajirra. ⁵ Mungangka, yali wati kula yanurnu-juku. Yangka kamina-patujulpalu jarda-jarrinja-yanulku.

⁶ Junga-juku, mungangka-jarrija-nyayirnilki kulkurru-kariji, manu yangka-patu 10-pala kamina-patu, ngula-patujulpalu jarda-juku ngunaja. Junga-juku, nyanungu-paturlulu purda-nyangu ngana-japa purlanja-kurra wurnturu-kurra, ‘Nyampunya yananyarni watiji nyanungu-nyangu jangku-pinja-warnu-kurlu karnta-kurlu! Yantarnili nyampu-kurra, manu wapirdi karriyalurla nyanunguku!’ ⁷ Junga-juku, yangka kamina-patujulu yakarra-pardijalku, manu manulu-nyanu nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kurlangu jarra-maninjakungarntirli. ⁸ Kala yali-paturlu rdaka-pala-karirli warungka-paturlu kamina-paturlu kulalu mardarnu jaraju juru-pinjaku nyanungu-nyangu rdili kampanja-kurlangu-kurra. Puta rdurlungulpalu-jana jara-wangu warluru. Jungajukulu-jana wangkaja pinangkalpaku kamina-patukuju, ‘Yuwa, yungkalu-nganpa ngalya-kari nyurrurla-nyangu jara yungurnalu-nyanu nganimpa-nyangu kampanja-kurlangu jarra-mani. Kulalu janka jara-wanguju!’

⁹ Lawa, yangka-patu pinangkalpa-paturlu kamina-paturlulu-jana wurra-manu, manulu-jana wangkaja, ‘Lawa, kajilparnal-nyarra yungkarlarra nyurrurlaku ngalya-kari nganimpa-nyangu jara, ngula-jangkaju kajika-nganpa nganimpa-nyangu kampanja-kurlanguju jurnta palimirra! Yantalu japi-kirra, manu payi-mantalu-nyanu jaraju.’ ¹⁰ Junga-juku, yali-patu warungka-patu kamina-patulu yarnkajarralku japi-kirra payi-maninjaku jaraku. Kujalpalu japingka-juku karrijarra, watiji yanurnulku

nyanungu-nyangu yuwarli-kirraju. Yali-patu rdaka-pala-patu pinangkalpa kamina-patu nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kurlangu-kurlu, kujalpalu palka jankaja, yukajarralu yuwarli-kirraju wati-wana yungulurla ngarninjarla pardarni yupukarrar-jarrinjakungarnti. Nganangku-japa tuwaku jaarl-yirrarnu purdangirliji kujalu kamina-patu yukajarra.

¹¹ Ngaka-pardu-karilki, rdaka-pala warungka-patu kamina-patuju yanurnulkulu yuwarli-kirraju. Watikijilpalurla purlaja kujalpa kaninjarni nyinaja yuwarlirla, 'Way-*inpa*, lakarn-manta-nganpa tuwa yungurnalu nganimparlangu yukamirra!'

¹² Lawa, watingkiji-jana wurra-manu, manu wangkaja-jana, 'Kula nyarrpa? Ngaju-lurlu kula karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju!'

¹³ Ngula-juku-jana Jijajirli yirri-puraja jaruju, manu wangkaja-jana yapakuju, "Ny-inayalu ngularra-piya rdaka-pala pinangkalpa kamina-patu-piya. Warrarda wapal-nyangkajulurla ngajukuju. Ngajulu marda kajikarna pina-yanirni nguru nyampu-kurra parrangka marda, mungangka marda."

Yimi-nyayirni-wangu jukurra warrkini-patu-kurlu karlarla-pala-kurlu

Luke 19.11-27

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu Yimi-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina, nyanungu-jana wangkaja, "Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kaji nyarrpa-jarri kajirna ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yanirni nguru nyampu-kurra wiriki nyinanjaku. Kaatuju ngulaju wati-piya kujalpa-jana mardarnu marnkurra warrkini-patu. Yali wati, ngulangkujulpa-nyanu ngurrju-ngurrju-manu wurnaku yungu-ngarra yani kirri-kari-kirra. Yaninjakungarnti-jana wangkaja yungulurla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra nyanungu-nyangu kaji nyanunguju wurnturu nyinamirra. ¹⁵ Kamparru-warnukujurla yungu talaju panu-jarlu 5,000-pala kawurlu pirlu yungurla warrawarra-kanyi nyanunguku. Kulkurru-warnuku watiki, nyanungurlurla yungu panu-jarlu tala 2,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku. Manu purdangirli-warnu-pirdinyapakujurla yungu 1,000-pala kawurlu. Ngula-jangkaju, wurnalku yarkajarra. ¹⁶ Kamparru-warnu wati warrkini, yangka 5,000-pala kawurlu-kurlu, nyanunguju yanu kapanku, manu-nyanu talaju yirrarnu tala-warnu yuwarli-kirra, manu ngakaju pina manu 5,000-pala jirramakulku, ngulaju 10,000-palalku. ¹⁷ Kulkurru-warnu wati warrkini, yangka 2,000-pala kawurlu-kurlu, nyanungurluju-nyanu talaju yirrarnu tala-warnu yuwarli-kirra. Ngakaju-nyanu manu pina 2,000-pala jirramakulku kawurlu, ngulaju 4,000-palalku. ¹⁸ Kala yangka purdangirli-warnu wati warrkini, yangka 1,000-pala kawurlu-kurlu, kujalparla kaji-mardarnu wati wiri-kirlangu, nyanunguju yanu, manu karlaja rdaku walyangka, manu wurulypa yirrarnu talaju rdakungka.

¹⁹ "Ngaka-pardu-karilki, yangka wati wiri yangka marnkurra wati warrkini-patu-kurlangu, pina-yanurnu wurna-jangkaju, manu-jana payurnu nyanungurraju talaku.

²⁰ Kamparru-warnu wati warrkini, yangkangu kuja ngarninjarla mardarnu 10,000-pala kawurlu, yaninjarlarla wangkaja, 'Warlalamarri, nyuntulurlunpaju ngajuluku yungu 5,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku nyuntuluku. Mpa! Nyampurranya yangka-patuju 5,000-pala kawurluju, manu 5,000-pala kawurlu-patu-karirjirna manu tala-warnu yuwarli-ngirli!' Ngula-warnujurla muurlpa yungu nyanungu-nyangu wiriki.

²¹ "Ngula-jangkaju, wirijirli wangkaja yaliki wati, 'Nyuntunpa ngurrju warrkini ngajulukuju. Nyuntunpa warrki-jarrija yangka kujarnangku ngajulu wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngajulurlunpaju yungu tala wita warrawarra-kanjakuju, manu nyuntulurlunpaju ngajulukuju pina-yungu panu-jarlu talalku. Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu ngajulurlu kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri talakuju ngaju-nyangukuju. Yantarni kaninjarni ngaju-nyangu yuwarli-kirra, manu wardinyilkirli wungu-jarralku nyina!'

²² "Ngula-jangkaju, yangkalku kulkurru-warnu wati warrkini, kuja nyanungurlu manu 4,000-pala kawurlu, yaninjarlarla wangkaja nyanungu-nyanguku wiriki, 'Warlalamarri, nyuntulurlunpaju yungu 2,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku. Mpa! Nyampunya yangka-patuju 2,000-pala kawurlu, manu yada 2,000-pala-kari kujarna ngajulurlu manu tala-warnu yuwarli-ngirli!' Ngula-warnujurla muurlpa yungu nyanungu-nyangu wiriki.

²³ "Ngula-jangkaju, wirijirli wangkaja ngulakuju watiki, 'Nyuntunpa ngurrju-nyayirni warrkini ngajulukuju. Nyuntunpa warrki-jarrija kujarnangku ngajulu wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngajulurlunpaju yungu nyuntuku wita tala warrawarra-kanjaku, manu nyuntulurlunpaju pina-yungu ngajuluku panu-jarlulku talaju. Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu, ngajulurlu kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri talaku

ngaju-nyanguku. Yantarni kaninjarni ngaju-nyangu yuwarli-kirra, manu wardinyilkirli wungu-jarralku nyina!’

²⁴ “Ngula-jangkaju, yangkalku purdangirli-warnu wati, yangkanku kuja manu 1,000-pala kawurlu, yaninjarlarla wangkajarla nyanungu-nyanguku wiriki, ‘Warlajamarri, nyuntuju kula kanpa-jana yimiri nyina yapa-kariki. Nyuntu kanpa-jana warrarda jurnta kanyi nyiyarningkijarra yapa-karikiji. Kula kanpa ngurlu yirrarni walyangka miyi wiri-maninjakupurdarlu, lawa. Kaji miyi pardinjarla yirnmilki yapa-karikirlangurla, ngari kanpa-jana warru jurnta kanyi. ²⁵ Kujanpaju nyuntulurlu yungu ngajuluku yangka-patu 1,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku, ngajulurna lani-jarrija talaju marda kapurna wajawaja-mantarla. Junga-juka, ngajujurna yanu, manu wuruly-yirrarnurna nyuntu-nyangu tala nyuntuluku. Mpa! Nyampunya yangkaju 1,000-pala kawurluju nyuntu-nyanguju!’

²⁶ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja purdangirli-warnuku warrkiniki, ‘Nyuntuju paku jurku-nyayirni, manu warrki-jarrinja-wangunpa ngajukuju! Milya-pinyi kanpaju ngajuju. Junga-jala kuja karna-jana yapa-kariki jurnta kanyi nyiyarningkijarra manu miyirlangu. ²⁷ Ngulaju ngula-juku! Nyuntulurlunpa kangkarla talaju manu yirrakarlanpa yakujurla yuwarlirla tala-kurlangurla. Kajinpa nyuntulurlu yirrakarla, ngula-jangkaju wurna-jangkaju ngajulurlu kapurna pina mantarlara tala wiri-nyayirni yakuju-ngurlu.’

²⁸ “Ngula-jangka, wiriji-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku, ‘Puntakarla 1,000-pala kawurlu yaliki punku warrkiniki, manu yungkalurla kamparru-warnu yapaku kuja-ka mardarni 10,000-pala kawurlu. ²⁹ Nganangku-puka kuja-ka panu-jarlu mardarni, ngajulurlu kapurnarla nyanungukuju yada yinyi yayakurra-nyayirni yunguju jungarni warrki-jarrimi. Kala nganangku-puka kuja-ka marda witarlangu mardarni, ngulaju ngula-juku. Yungulpaju jungarni-juku warrki-jarriyarla. Lawangkaju, nyiyarlangu wita kuja-ka mardarni, ngulaju ngajulurlu kapurnarla jurnta kanyi yalirlangu kuja-ka nyiya wita mardarni. ³⁰ Kala yali purdangirli-warnu warrkini, yangka majumaju, kijikarralu nyanunguju yuwarli-ngirli munga-kurra. Ngulanganya nyanunguju kapu purlanja-karra yulami, manu kapu-nyanu kartirdirliji yarlkirni manu karntirrirjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju.’”

Jijajirli kapu-jana yira-jarra yirrarni yapaju maju manu ngurrju

³¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapa-patukuju, “Ngakaju kajirna Yapanayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yanirni nyampu nguru-kurra, ngajulu kapurna-jana jirnganja yanirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu ngaju-nyangu marramarra-patuku. Ngula-jangkaju, ngajulu kapurna nyina ngaju-nyangurla nyinanja-kurlangu wiringka. ³² Ngaju-nyangu marramarra kapulu yani, manu turnuturnu-mani kapulu-jana yapa ngurungkaju, manu kapulu-jana kanyirni karrinjaku kamparrurla ngaju-nyangurla. Ngajulurlu kapurna-jana yirrarni yapaju jirrama turnu-kari turnu-kari, warntarla-nyayirni-patu manu jungarni-ngawurrpa-patu, kuja kajana jiyipikingarduyi-piyarlu yirrarni jiyipi-patu manu narnukutu-patu jirrama turnu-jarrarla. ³³ Yapa kuja kalu jungarni nyina, ngajulurlu kapurna-jana yirrarni karrinjaku ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, manu yapa-patu-kari kapurna-jana yirrarni karrinjaku jampu-purdanji ngaju-nyangurla.

³⁴ “Ngajulu kajirna nyina kingi nyinanja-kurlangu wiringkaju, ngula-jangkaju ngajulu kapurna-jana wangka ngularra yapa-patuku kuja kalu karri ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, ‘Nyurrurla yapa-patu ngulaju kanyarra ngajukupalangurlu Kirdanarlul Kaaturlu pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra nguru nyampurla manu yalkirirla, ngula-puruju nyanungurluju jungarni-jungarni-manulpa nyanungu-nyangu nguru nyurrurlaku nyinanjaku ngulangka. Yuwayi, yantarnili nyampu-kurra nguru-kurra yungu-nyarra rdakurl-kijirni Warlaja-Wirirli.’ ³⁵ Ngaju kapurna-jana wangka yali-patukuju yapaku kuja kalu karrimi ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, ‘Kujalparna ngaju yarnunjuju nyinaja, nyurrurlarlulpankujulu yungu ngajukuju miyi ngarninjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja purraku, nyurrurlarlulpankujulu yungu ngapa ngarninjaku. Kujalparna ngaju nyinaja yapa-kari wungu-warnu-wangu, nyurrurlarlulpankujulu kangu ngajuju nyurrurla-nyangu ngurra-kurra. ³⁶ Kujalparna ngaju jalya nyinaja, nyurrurlarlulpankujulu yungu yawarda parnta-yirrarninjaku. Kujalparna ngaju nyinaja murrumuru, nyurrurlarlulpankujulu mardarnu ngurrjungku. Kujalparna ngaju nyinaja rdakungka, nyurrurlarlulpankulu yanurnu ngajuku wardinyi-maninjaku.’ Kujanya kapurna-jana ngajulu wangka jungarni-ngawurrpakuju yapakuju kuja kalu karrimi ngaju-nyangu jungarni-purdanjirla.

³⁷ “Ngula-jangkaju, yangka yali yapa-paturlu kapujulu payirni ngajuju, ‘Warlalja-Wiri, nyarrpaku-jala kanpa nyampurraju wangka nganimpakuju? Kularnangkulu nyuntuju yarnunjuku nyangu, manu kularnangkulu pirda-manu nyuntuju. Kularnangkulu nyuntuju purraku nyangu, manu kularnangkulu yungu ngapa nyuntuku ngarninjaku, lawa. ³⁸ Kularnangkulu kangu nyuntu yapa-kari ngurra nganima-nyangu-kurra. Kularnangkulu nyuntuju jalya nyangu, manu kularnangkulu yungu wawarda nyuntuku parnta-yirrarninjakuju. ³⁹ Kularnangkulu nganimpaju yanurnu nyuntuku nyanjaku ngulalpanpa nyuntuju nyinaja murrumurru manu rdakungka.’

⁴⁰ “Ngula-jangkaju, ngaju kapurna-jana wangka nyanungurrakaju, ‘Yapa ngurungka kuja kalu nyina yarnunjuku marda, purraku marda, jalya marda, yapa-kari wungu-warnu-wangu marda, murrumurru marda rdakungka, yapa-patu-karirli nganta kalu-jana manngu-nyanyi nyanungurraku majumaju. Kala nyanungu-patujulu ngaju-nyangu kukurnu-patu manu ngawurru-patu. Yangka kujankulu-jana warrawarra-kangu nyampurra wiyarrpa-patu ngaju-nyangu-patu, ngula-piyarlu-yijalankujulu warrawarra-kangu ngajurlangu.

⁴¹ “Ngula-jangkaju, kapurna-jana ngajuju wangka yapakuju yangka jungarni-wangu-patuku kuja kalu karri ngaju-nyangurla jampu-purdanji, ‘Yantalu ngaju-kujaku, nyurrurla yapa-patu kuja kanyarra Kaaturlu yilyamirra nyanungu-kujaku tarnnga-juku. Yantalu yali-kirra kirri-kirra kuja-ka janka warlu-kurlu tarnnga-juku. Yali kirriji ngulaju Kaaturlu ngurrju-manu kijirninjaku Juju Ngawuku manu nyanungu-nyangu marramarra-paturlanguku. ⁴² Kujalparna ngajulu nyinaja yarnunjuku, nyurrurlarlu kulankujulu yungu ngajuluku miyi ngarninjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja purraku, nyurrurlarlu kulankujulu yungu ngajuluku ngapa ngarninjaku. ⁴³ Kujalparna ngajulu nyinaja yapa-kari wungu-warnu-wangu, kulankujulu kangu ngajuju ngurra nyurrurla-nyangu-kurra ngunanjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja jalya, kulankujulu yungu ngajuluku wawarda parnta-yirrarninjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja murrumurru manu rdakungka, kulankujulu yanurnu wurdujarra-maninjaku ngajulukuju.’

⁴⁴ “Ngula-jangkaju, ngularra yapa-patu kuja kalu karri ngaju-nyangurla jampupurdanji, kapujulu wangka ngajukuju, ‘Warlalja-Wiri, nganimparlu kularnangkulu nyangu nyuntuju yarnunjuku marda, purraku marda, yapa-kari wungu-warnu-wangu marda, jalya marda, murrumurru marda rdakungka. Kularnangkulu wurra-maninjarla yampija warrawarra-kanja-wangurlu, lawa.’

⁴⁵ “Ngula-jangkaju, ngajulu kapurna-jana wangka ngularra yapa-patukuju, ‘Ngurungkaju, nyurrurlarlu kalankulu-jana nyangu panu-jarlu ngularra yapa-patuju kuja kalu-jana yapa-karirli manngu-nyanyi punku nganta. Nyanjarla nyurrurlarlu kulankulu-jana wurdujarra-manu nyanungurraku. Kuja-piyarlu-yijala kalankujulu ngajurlangu wurra-maninjarla yampija warrawarra-kanja-wangurlu.’ Kujanya kapurna-jana ngajuju wangka ngularra yapa-patukuju.

⁴⁶ “Ngula-warnuju, ngajulurlu kapurna-jana yilyamirra nyanungurraku jankanjaku yalirla ngurungka palu-pinja-wangurla kuja-ka janka tarnnga-juku. Kala ngularra ngurrju yapa-patu, yangka-patu kuja kalu karri ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, ngula-patuju kapulurla jirrnganja nyina tarnnga-juku Kaatuku wankaru.”

26

Wiriwiripalurla jangkarlu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla

Mark 14.1-2, Luke 22.1-2, John 11.45-53

¹ Kuja-jana lawa-jarrijalku yapaku nyiyarningkijarraku nyampurra pinarri-maninjaku, ngula-warnu Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ² “Nyurrurlarlu watingki kankulu milya-pinyi parra-jarra-jangkarla ngalipa kapurlipa jinta-jarrimi walparrirninjaku Purlapa Wiriki Pajapaku.* Ngula purlapa-puru, yapanku kapujulu yinyi Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yurrknyu-kurra yungulu pinyi watiya warntawarntarla.”

³ Kujalpa-jana Jijajiji kuja wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-puru-yijala, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyu-patu yanulu yuwarli wiri-kirra Kayupu-kurlangu-kurra Ngardarri Wiri-kirlangu-kurra.

⁴ Nyanungu-patujulu jinta-jarrija, manulpalu-nyanu jarnkujarnku payurnu, “Nyarrparlu yungurlipa Jijaji puuly-mardarninjarla pakarni tarnnga-kurra wurulyparlu? ⁵ Nyampupuru Purlapa Wiri Pajapa-puru, kulalparlipa marrararluju pakakarla milparniwarra-puruju panu-puruju. Lawa kujaju, kajikalungalpa nyanjarla yapa-karriju kulu-jarri-nyayirni kuja-panukuju.” Kujanyalpalurla warrarda jangkarlu jaaly-manu Jijajiki.

* 26:2 Nyangka Exodus 12.11

Karntangku jintangku, jararla winjurnu parntirparntirra ngurrju Jijajiki jurrungka Mark 14.3-9, John 12.1-8

⁶ Kuja-puruju, Jijajijilpa nyinaja jinta-kari-kirlangurla Jimani-kirlangurla ngulaju kirripardurla yirdingka Pijinirla. Jimani kala pinti wijini-kirli panu-kurlu nyinaja kamparru-wiyi. ⁷ Ngulalpa Jijajirli ngarnu Jimani-kirli, ngula-kurraju karntalku yanurnu yalikirra Jimani-kirlangu-kurra. Ngulaju yanurnu kardirri-kirli murlukurnparla-kurlu jarakurlu. Jara yali murlukurnparla, ngulaju ngurrju-nyayirni parntirparntirra-nyayirni ngulaju talaju wiri-nyayirni. Karnta kuja yanurnu Jijajiki-kirra, jarajurla yaarl-winjurnu Jijajikiji jurrungka. ⁸ Kujalu kurdungurlu-paturlu nyangu karnta jara yaarl-winjurninjakurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku jaraju yiily-ngarnu yalumpurluju karntangku?” ⁹ Yungu-jana yapa-kariki jali-mantarla wiri-jarlu-nyayirniki talaku yungu-jana ngula-jangkaju warru yungkarla yapa-kariki tala-wanguku marlajarraku!”

¹⁰⁻¹² Jijajirli-jana miyalurlu nyangu nyarrpa kujalpalu-nyanu wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, manu kujalku-jana wangkaja nyanunguju, “Wiyarrpalu yampiya kulu-wangurlu ngarrirninja-wangurlu! Kujaju jara winjurnu ngajuku parntirparntirra jurru-kurra, ngulangkuju ngurrjungkuju yirrarnu yunguju wurdujarra-mani milyingka yirrarninjakungarnti. Ngulaju ngurrju-nyayirni! Jaya-kurra kapunkulu-jana mardarni marlajarraju yapaju tala-wanguju tarngangku-juku. Ngajulu, kulankujulu mardarni tarngangku nyampurajulu. ¹³ Purda-nyangkajulu! Nyarrpara-wanapuka nguru-kari nguru-karirli kajili purda-nyanyi Yimi Ngurrju ngaju-nyangu, ngulaju nyampuju karnta nyangu manngu-nyanyi nyampu kujaju jara winjurnu jurru-kurra milyikingarntiki parntirparntirra.”

Jijajikirla jangkardu jikajika-jarrija Jutujuju

Mark 14.10-11, Luke 22.3-6

¹⁴ Ngula-jangkaju, jinta kurdungurlu yirdiji Jutuju Yikariya yarnkajarra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirra. ¹⁵ Wangkaja-jana nyanungu, “Kajilparna-nyarra yimi-ngarrikarla kuja-ka nyinami Jijaji nyarrpararla, nyajangu kapunkujulu yinyi talaju?” Junga-juku, watingki ngularrarlulurla Jutujuku yungu tala pirlu yaltiri-wati 30-pala. ¹⁶ Ngula-jangkaju, Jutujuju kulpari yanu Jijajiki-kirlangu-kurra-yijala, ngulangkanyalparla wurulypa-juku nyinaja yungu-jana ngaka Jijaji yiily-ngarrirni maralypikingarduyu-patuku yungulu puuly-mardarnilki.

Jijajirli-jana kurapaka Pajapa-puru jirranganja ngarnu kurdungurlu-patuku nyanungu-nyangu-patuku

Mark 14.12-21, Luke 22.7-13, John 13.21-30

¹⁷ Parrangka kamparru-warnurla Purlapa Wiri Pajaparla, yangka kuja kalalu manggarri rampaku lalypa-mipa * ngarnu, kuja-puruju kurdungurlu-paturlu payurnulu Jijajiji, “Nyarrpara-wanapa-nganpa yilyami nganimpaju yungurnangkulu kuyu kurapaka purrami nyuntuku Pajapa-puruju?”

¹⁸ Ngula-jangkaju, junga-juku, Jijajiji-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Yantalu kirri-kirra Jurujulumu-kurra, manu kajinkili yukamirra yinya-kurra, rdipiyalurla wati yinyaku kujarna-nyarra wangkaja kamparru. Yimi-ngarrikalurla ngula karna ngajulu nyina Tiija, nyurru karna nyina palinjakungarnti. Yimi-ngarrikalurla kapurna-nyarra jirranganja ngarni jiyipi Pajapa-puru ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku yuwarlirla nyanungu-nyangurla.” ¹⁹ Junga-juku, ngula-warnu, kurdungurlu-patulu yaninjarla yujakarra kirri Jurujulumu-kurra, manulu jungarnijungarni-manu yangka kurapaka Pajapa, kuja-jana yangka Jijaji kamparru-wiyi wangkaja.

²⁰ Jintangka-juku parrangka wanta yukanjarra-puru, Jijajirli jirranganja ngarnu-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku yangka-patukuju 12-palaku. ²¹ Kujalpalu ngarnu miyi, ngula-puruju Jijajiji wangkajalku-jana kurdungurlu-patukuju, ngulaju-jana kuja wangkaja, “Junga karna-nyarra nyampu wangka: Nyampurla kuja kankujulu nyurrurlarlu kurdungurlu-paturlu jirranganja ngarni miyi, ngula-jangkaju, jintangku kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu maralypikingarduyu-patuku manu yurrkunyuku yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi.”

²² Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Jijaji, ngulajulurla panu-juku muntuku-jarrija manu wajampa-jarrija. Jinta-karirli jinta-karirli jinta-karirli-palu payurnu Jijaji, “Ngana-wiyi, ngaju mayi kanpaju wakirni?”

²³ Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarla nyampurla turnu-warnurla, nganangku kajirli-jarra manggarri julyurl-yirrarni jupujupu-kurra mapirrirli, yalirlinya kapu-jana ngajuju

* 26:17 Nyangka Exodus 12.8

yimi kanyi maralypikingarduyu-patuku. ²⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Payipulurlarluju ngajukuju muurr-pungu, kapurna palimi nganta. Junga kujaju. Kala yangka wati kuja kajana ngaju yimi kanyi, ngulaku karnarla mari-jarri, kapu Kaaturlu maju-mani-nyayirni! Niyiyaku nyampujuju jangkardu palka-jarrija jikajika-jarrinjakungarnti?"

²⁵ Jutuju, yangka jinta majumaju ngula-jana nyurru-kirli yaninjarla wangkaja maralypikingarduyu-patuku Jijaji-kirli, nyanungurlangurlu payurnu Jijaji, "Wayinpa Tiija, ngajulu marda kanpaju wakirni kujarluju? Kula ngaju mayi?"

Jijaji wangkajarla nyanunguku, "Kuja-juku kanpa wangka."

Jijajirli-jana jirrnganja ngarnu miyi kurapaka nyanungu-nyangu
Mark 14.22-26, Luke 22.14-23, 1 Corinthians 11.23-25

²⁶ Kujalpalu kurapaka ngarnu-juku, Jijajirliji mangarri lalypaju manu, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku. Yati-wangkanjarla rdilyikirdilyi-pungu, ngulangku-jana kurdungurlu-patukulku warru yungu. Ngulaju-jana wangkaja, "Maninjarla nganjalu! Nyampuju ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu."

²⁷ Ngula-jangkaju, kartakulku manu pama-kurlu, ngularla yarda yati-wangkaja Kaatuku-yijala. Ngulalpa-jana warru yungu kurdungurlu-patukuju jinta-kari jinta-kariki, manu-jana wangkajalku, "Nyurrurlarlu nganjalu! ²⁸ Nyampuju ngaju-nyangu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju kapu-jana karli kunka yapaku jayakurraku majuku. Nyampuju jalangu-warnu kuruwarri Kaatu-kurlangu: Kaji Kaaturlu nyanyi yalyu ngaju-nyangu karlinja-kurra, ngulaju kapu-jana yapaku yawuru-jarriimi kulu-wangu. ²⁹ Wangkami karna-nyarra junga nyampuju jaru, kularna yardalku ngarni nyampuju pamaju nyampurlaju walyangka. Ngaka kapurna-nyarra yarda jirrnganja ngarni pama-nyayirni-wangu nyampu-piya-wangulku kajirna Wapirra Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkjar-raku. Ngula-juku." ³⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirli manu kurdungurlu-paturlu rdირri-yungulu yunparrinjakulku purlapaku Kaatu-kurlanguku. Ngula-jangkaju, yarkajalkulu, pinalu yanu pirli-kirra Yalipiji-kirra.

Jijajirli wangkaja Piitaku, 'Kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni ngajuku.'
Mark 14.27-31, Luke 22.31-34, John 13.36-38

³¹ Kujalu yaninja-yanu yangka-kurra pirli-kirra Yalipiji-kirra, ngula-puru-juku Jijajiji wangkaja-jana, "Jalangu mungangka, nyurrurlaju kapunkujulu muku jurnta parnka manu yampinja-yani. Kujarlunyuju ngaju Payipulurlarluju muurr-pungu kamparrurlu-wiyi:

'Kaji jiyipikingarduyu pinyi Kaaturlu tarnnga-kurra, ngulaju jiyipiji kapulu mukulku pirri-parnka.*'

³² Ngula junga! Ngajujurna Jiyipikingarduyu nyurrurlakuju. Kala kajijili pinyi tarnnga-kurra, ngula-jangkaju kapuju Kaaturluju wankaru-mani pina. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra nyurrurlakuju kamparru-yani Kaliliyi-kirra."

³³ Ngula-jangkaju, Piitaju wangkajarla Jijajikiji, "Marda panu-karirli kapungkulu yampinja-yani. Kala ngajulurluju, ngulaju kularnangu yampinja-yani!"

³⁴ Jijajiji wangkajarla Piitakulku, "Junga karnangu wangka. Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni marnkurrpaku ngajukuju yapa panu-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi."

³⁵ Kuja purda-nyangu Jijajiji wangkanja-kurra, ngulajurla kuja wangkaja Piitaju, "Lawa kujakuju, kajilpajulu ngajurlanguku jangkardu parnkayarlarni pinjakungarnti nyuntu-piya, ngula-puru-malku kularnaju yungurnarla wangkami Kaatuku." ³⁷ Ngula-kurraju marnkurrpa-kari-jana kangu yirdi-patuju Piita, Jamaji manu Jaanu. Jamaji manu Jaanu, ngulajulpa-pala nyinaja ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu-jarra. Ngalya-kari

wangkaja Piita-piya-yijala.

Jijajirli wangkaja Kaatuku kaatinirli yirdingaju Kijiminirli
Mark 14.32-42, Luke 22.39-46

³⁶ Jintangka-juku mungangkaju, kutu-karilki yanurralu kaatini-kirra yirdi-kirraju Kijimini-kirra. Ngulangku-jana Jijajiji wangkaja, "Nyampurla-jukujulu pardaka kajirna yani yinya-kurra-jala kutu-kurra yungurnarla wangkami Kaatuku." ³⁷ Ngula-kurraju marnkurrpa-kari-jana kangu yirdi-patuju Piita, Jamaji manu Jaanu. Jamaji manu Jaanu, ngulajulpa-pala nyinaja ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu-jarra. Ngalya-kari

* 26:31 Nyangka Zechariah 13.7

kurdungurlu, ngulajulpalu yangkangka-juku yarlungka nyinaja purdangirli. Ngula-puruju-nyanu Jijajiji marilki mari-jarrinjarla wajampa-jarrija-nyayirni. ³⁸ Ngula-jangkaju, wangkajalku-jana yangka-patukuju kurdungurlu-patuku, “Kurturduruju karna rdmurdumu-karri-nyayirni, manu ngurujuju purrurdu-jarrijalku. Manu nyampurlajukulu nyurrurla-patuju nyinaya, ngulajulu nyinaka yakarra-juku jarda-jarrinjawangu.”

³⁹ Ngula-jangkaju, wangkanjarla Jijajiji pardijarra yitingka-pardu-kari-kirraluku yurruju-kari-kirra. Ngulangka yurrujurla yaninjarla kujurnu-nyanu walya-kurra nyanungurlu-juku, manurla Kaatuku wangkaja, “Lawarna ngampurpa-wangu murrumurru-jarrinjakuju manu palinjakuju. Kajilparna warntawarnta yampiyarla palinja-wangu, kajikanpa-jana mayi yapakuju yawuru-jarrimi-jiki? Kala kajinpaju nyuntu nyina ngampurpa ngajuku yungurna watiyarla palimi, ngulaju ngula-juku.”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, karrinja-pardija Jijajiji. Ngula-jangkaju, pinarni-jana yanu yangka-kurra yarlu-kurra yangka marnkurppaku kurdungurlu-patuku. Ngulaju-jana parlu-pungu jarda ngunanja-kurra. Junga-juku, yakarra-manu-jana, ngula-jangkaju, wangkajarla Piitakuju, “Piita, kulalpankulu mayi yakarra nyinayarla ngari witaku-mipa?

⁴¹ Kula-ngantalpankulu yakarra nyinayarla yungulpankulurla wangkayarla Kaatuku. Kajikankulu karalyarr-karri maju-kurra-pinangu. Pirlirrpajunkulu ngampurpa puranjakuju ngajukuju. Kala ngulajunkulu rampaku-juku. Kulalpankujulu nyarrparlu purayarla murnma-juku.” ⁴² Ngula-jangkaju, yangka-kurra-yijala pina-yanu yurruju-kurra, ngulajurla wangkaja yangka-yijala jaruju kamparru-warnu kujarla kamparru-wiyi wangkaja Kaatukuju. ⁴³ Ngula-jangkaju, pina-yanurnu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku yangka-kurra yurruju-kurraju. Ngulaju-jana yarda parlu-pungu jarda-kurra-yijala. Kulalpalu yakarra milpaju nyinayarla rdirrjirdirri-wangu.

⁴⁴ Ngula-jangkaju, yangka-kurra-yijala pina-yanu yurruju-kurra, ngulajurla wangkaja yangka-yijala jaruju kamparru-warnu kujarla kamparru-wiyi wangkaja Kaatukuju.

⁴⁵ Ngula-jangka yarda pina-yanurnu yangka-kurra-yijala yurruju-kurra kujalpalu marnkurppa kurdungurlu-patu ngunaja. Ngulakuju yakarra-maninjarla yarda-jana wangkaja, “Jarda-juku mayi kankulu nguna matalku? Ngulaju ngula-juku. Kaatujuka ngampurpa nyina yungurna jalangal palimi. Nyangkalkulu Jutuju yinya! Palka yananyarni! Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulangkuju kajana ngaju yinyi maju-patuku yapa-patuku yungujulu pinyi. ⁴⁶ Karrinja-pardiyalu. Jutujukuju yungurliparla wapirdi yanku!”

*Yurrkumyu-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji
Mark 14.43-50, Luke 22.47-53, John 18.1-12*

⁴⁷⁻⁴⁸ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju Jutuju jirrnanganjalpa-jana yanurnu yapaku turnu-warnuku panuku. Yangka kurdungurlurlu jintangku, Jutujurlu kuja-jana yimi kangu Jijaji Juwu-patuku wiriwiriki maralypikingarduy-patuku, wangkajalku-jana, “Kajirna nyanungu wati nyunjirni, ngulaju Jijaji. Kajinkijili nyanyi nyunjirninja-kurra, ngulanyalu puuly-mardaka kajika wuruly-parnkami!” Ngula-jangka, yilyajarnili pina Jutuju yurrkumyu panu-kurlu kuturu-kurlu manu junma kirrirdi-kirli yungulu Jijaji puuly-mardarni.

⁴⁹ Junga-juku, kuja yukajarla Jutuju yangka-kurra kaatini-pardu-kurra Kijimini-kirra, ngulajurla Jijajikiji wapirdi yanurra, manurla wangkaja, “Warlalja-Wiri, ngula-jukunpa mayi ngurrju?” Ngula-jangkaju, nyunjurnulku Jijajiji.

⁵⁰ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla Jutuju, “Purntu, nyiyakunpa yanurnu?”

Kujalu nyangu turnu-warnurlu Jutuju nyunjirninja-kurra, ngulajurla yarkajalku Jijajiki, manu yarkanjarla jirri-mardarnulpalu kiljingki. ⁵¹ Kujalpalu jirri-mardarnu Jijaji turnu-warnurlu yapangku, ngula-puruju jinta-karirliji kurdungurlurluju junmalku kirrirdi wilypi-manu wartirli-jangka, ngula-kurlurluju langa turl-pakarnu warrkini kujalparla warrki-jarrija Kayupuku. ⁵² Ngularla Jijaji wangkaja kurdungurluku, “Kulpari yirra nyuntu-nyangu junma kirrirdi nyuntu-nyangu wartirli. Nganangku-puka kuja kajana warrarda pinyi junma kirrirdi-wati-kirli, ngula yapa kapu palimi pantirninja-warnu-yijala! ⁵³ Kula kankujulu mayi ngajuju milya-pinyi? Ngampurparluju kajikarna payirirlangu ngajukupalangu yunguju mardarni muurlparlu, manu yunguju yilyamirni marramarra panu-jarlu-nyayirni yungujulu warrawarrakanyi muurlparlu. ⁵⁴ Payipulu-ka wangkami ngula yungurna yapaku palimi. Kala kajilpajulu marramarra ngulara yantarlarni muurlpaku ngajuku mardarninjaku, kulalpa jungalku ngunayarla Payipuluju. Kujarlanya kularna payirni ngajukupalangu ngaju muurl-mardarninjaku.”

⁵⁵ Ngula-jangka, Jijajirli-jana payurnu yapa-patu ngulangku kujalu nyanungu puuly-mardarnu, “Kularna ngajuju wiji-palka! Nyiyaku-yijalankujulu kujaju jatu-pardijarni ngajukuju junma panu-kurlu manu kuturu panu-kurluju, kujankujulu puuly-mardarnu? Parra-kari parra-kari kalarna-nyarra nyurrurlakuju ngirrily-nyinaja Yuwarli Maralypiria. Ngulangka kalarna-jana pinarri-manu jaru-kurlurlu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, kala kulankujulu puuly-mardarnu yalumpurka-juku, lawa. Ngulaju ngula-juku. ⁵⁶ Ngayijili kutu kangka, kujakujulu nyurru-wiyi muurr-pungu jarukungarduyupaturlu Payipulurlarlul. Kajilparna-nyarra warla-pajikarla ngaju-kujaku kanja-kujaku, kulalpa junga ngunakarla yimiji Payipulu-jangkaju.”

Ngula-jangka kurdungurlu-patuju, jurntalkulurla muku pirri-parnkaja Jijajikiji.

Jijajili kangu kuwurtu-kurra yungulu Kanjulukungarduyupaturlu miimii-nyanyi

Mark 14.53-65, Luke 22.54,55,63-71, John 18.13,14,19-24

⁵⁷ Junga-juku, Jijajijilpalu jirri-mardarninja-karrarlul kangurra yuwarli-kirra Kayupu-kurlangu-kurra. Yali-kirra yuwarli-kirra, ngula-purujulpalu turnu-jarrija panu-karrija jarlu-patu manu kuruarrikingarduyupatu. ⁵⁸ Kujalpalu yangka-paturlu turnu-warnurlu Jijaji kangurra yangka-kurra yuwarli-kirra Kayupu-kurlangu-kurra, ngulapuru-yijalalpa-jana purdangirli-wanarlul puranja-yanurnu Piitarluju. Kujalurla yangka turnu-warnu Jijajiki jirrnganja yukajarni yangka-kurra yuwarli-kirra, yangkanguju kujalpa-jana Piitarlu puranjarni yanu purdangirli-wanarlul, ngulaju yukajarni-jiki kiirti-wanaju, ngulaju jupu-karrija yuwarli-pirdilki yarlu-pardu-karirla kutu-juku. Ngulangka-jukulpa-jana yarlu-pardu-karirla jirrnganja nyinaja yapaku panuku yurrukunujukju. Warrawarra-kangulpa-jana kajili nyarrpa-mani Jijaji. ⁵⁹ Yangka panu yapa kujalurla jangkardu turnu-jarrija kaninjarni yuwarlirla Jijajiki, ngulaju Kanjulukungarduyupatu manu maralypikingarduyupatu wiriwiri. Jangkardulpalurla jungarni-manu yimi Jijajiki yungulu pinyi. ⁶⁰ Kujakungarntirilpalu-nyanu payurnu warru, “Nganangku nyangu Jijaji kuruarri rdilyki-pinja-kurraju?” Panu-karili warlka wangkaja, ngalyakari panu-kari ngulajulu warlka-yijala wangkaja. Ngulaju kulalu-nyanurla jarnkujarnku ngungkurr-nyinaja jarukuju. Ngula-jangkaju, jirrama-kari-pala karrinja-pardija jaruku wangkanjaku. ⁶¹ Ngulaju-pala kuja wangkaja, “Purda-nyangurlujarra kuja-kurra wangkanja-kurraju kuja nyanungu wangkaja, ‘Nyampu nganta Yuwarli Maralypi Kaatu-kurlangu kapu rdungkurr-pinjarla kijirni.’ Ngula-jangkaju, yardarlujarra purda-nyangu Jijaji yarda wangkanja-kurra, ‘Kapu nganta parra-jarra-jangka jirrama-jangka jinta-karilki Yuwarli Maralypi ngantirni yarda.’”

⁶² Ngula-jangkaju, jinta wati karrinja-pardija yangka Kayupu, ngulangkuju payurnu Jijajiji, “Purda-nyanyina kanpa-jana nyampuju jaru kuja kangkulu nyuntuluku yimi jangkardu ngurrju-mani? Jaarl-karriya-nyanu! Nyarrpa kanpa manngu-nyanyi nyuntuju? Junga mayi kalu wangka kujaju, warlka kalu wangka?”

⁶³ Nyanungu Jijaji ngulajulpa wurdungu-juku karrija. Yarda payurnu yangkangu-yijala Kayupurlu, “Kaatu-ka JUKURRARNU nyina. Ngulangkuju kangalpa nyanyi wangkanja-kurra. Jungangu-nganpa yimi-ngarrika: Nyuntunjunpa mayi Mijaya yangka Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu?”

⁶⁴ Junga-juku, Jijajirliji jangu-manulku, “Kuja-juku kanpa wangka. Kala yimi-ngarrirnilki karnangku jungalku: Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakarrangakarra kapurna nyina Kaatu-kurlangurla jungarni-purdanji kujaka pirrjirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirli. Manu kapunkujulu nyanyi kajirna nyampu-kurra kulpari yanirni mangkurdurla Kaatu-kurlangu-ngurluju.”

⁶⁵ Kuja yangkangu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangkangu Kayupurlu, kujarlaju jurnarrpalku-nyanu jurnta larra-pungu kulu-nyayirnilri. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana maralypikingarduyu-kariyi-nyanukulku panu-kariki, “Waraa! Nyampu watirla maju jangkardu wangkaja Kaatuku! Nyiyakulkurliparla yapa-karikiji yarda warru wayirni yungulparla jangkardu wangkayarla kuwurturla? Ngula-jukunkulu purda-nyangu jaru kuja maju wangkaja. ⁶⁶ Nyarrpa-jarrinkili nyurrurlaju?”

Junga-juku, yangka Kanjulukungarduyupatu muku ngungkurr-nyinajalurla yangkakuju jintaku wiriki, manu wangkajalu-nyanu, “Nyampuju wati, kuruarri rdilyki-pinja wita-wangu! Pangkalalu tarnga-kurra pinyi!”

⁶⁷⁻⁶⁸ Kujalpa Jijaji yangka karrija-juku, ngula-kurraju ngalya-karirli nyinypalpalurla kujurnu miparrpa-kurra, manulpalu ngalya-karirli pakarnu rdakangku. Ngalya-karirli, kujalpalu pilirlikarra-pakarnu, ngula-karrarlulu pakarninja-karrarlululpalu payurnu, “Mijaya ngantanpa! Yuwa! Wangkaya-nganpa! Nganangkungku pakarnu?”

Piitarlu-nyanu ngurrpa-pajurnu Jijajiki

Mark 14.66-72, Luke 22.56-62, John 18.15-18,25-27

⁶⁹ Kujalpa yangka Piita warrarda-juku nyinaja yangkangka-juku yarlungka yurla-pardi, ngula-puruju karntalku yanurnurla yangka kujalparla warrri-jarrija Kayupuku yuwarlirla nyanungu-nyangurla. Junga-juku, ngula wangkajarla Piitaku, “Nyunturlangu yangkajunparla rdanparnu Jijajikiji yangkaku Kaliliyi-wardingkikiji.”

⁷⁰ Piitarluju jangku-manu yangkaju karnta, “Lawa kujaju, nyarra mayi kanpa wangka?” Panungku yapangkulu kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu.

⁷¹ Ngula-jangkaju, Piitaju warru pardijarra, yarrnkajarralku kiirti-kirraluku. Jinta-karirli karntangu warrkinirli nyangu nyanungu yinya-kurra karrinja-kurra, manu wangkaja-jana wati-patuku, “Wayinkilayi! Yinya kuja-ka wati karri kiirtirla, nyanungu kala warru yanu Jijaji-kirli Najariji-wardingki-kirli!”

⁷² Piitarluju yarda-jana jangku-manu, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Kaaturlu kaju nyanyi wangkanja-kurra! Junga karna-nyarra wangka lawa-nyayirni! Kula karna wati yinya milya-pinyirlangu-wiyi!”

⁷³ Ngula-jangkaju, wati-patu-kari ngulalpalu karrija ngulangku, ngulajulurla yaninjarla wangkaja Piitaku, “Yuwayi, nyuntuju nyanungu-juku kurdungurlu Jijaji-kirlangu! Nyuntuju kanpa wangkami Kaliliyi-wardingki-piya-juku! Nyuntu-nyangu linpa Jijaji-piya-juku!”

⁷⁴ Piitarluju-jana jangku-manu, “Kajirna-nyarra warlkangku yimirr-yinyi, ngula-jangkajuku pangkaluku Kaaturluju pinyi! Kari-ngantarnarla ngajuju ngurru-nyayirni yalikiji watiki!”

Kuja kuja yungka wangkaja, ngula-puru-juku jukujukuku purlaja. ⁷⁵ Ngula-jangkaju, kuja Piitarlu purda-nyangu jukujukuku purlanja-kurra, ngula-warnurlaju pina-manngungu yangka kujarla Jijaji wangkaja kamparru-wiyi kuja, “Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujukuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurru-pajirni marnkurrpaku ngajukuku yapa ngalya-kari-kirraju kula kanpaju nganta milya-pinyi.” Ngula-jangkaju, yalumpu-ngurlu-juku wilypi-pardinjarla rdurrjurnurla muntuku-jarrinjarla kurntalku yayi-pantirninjakulku.

27

Wiri-paturlu Juwu-paturlulu kangu Jijaji yuwarli Paliti-kirlangu-kurra

Mark 15.1, Luke 23.1-2, John 18.28-32

¹ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu kujalpa wantaju pardinja-yanurnulku, ngula-purujulpalurla turnu-jarrinjarla japirdija Jijajiki yangka-patuju maralypikingarduyupatu wiriwiri manu jarlu-patu. Wangkajalpalu-nyanu manu jangkardulpalurla jirringiyirrnaru nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi. ² Junga-juku, waku-jarralkulu wayurnu, ngulalu wayirninjarla Jijajiji kangulku wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kurlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku. Ngulakunyalurla Jijaji kanjarla yungu.

Wajampa-manu-nyanu tarnnga-kurra Jutujurlu

Acts 1.18-19

³ Kala Jutuju, ngulangku kuja-jana yaninjarla Jijaji yimi-ngarrurnu wiri-patuku Juwupatuku, nyanungurlu purda-nyangu ngulangku Palitirli kaji miimii-nyanyi Jijaji manu ngula-jangkarlu kapu pinyilki. Kujarlajulpa-nyanu kurnta-jarrija-nyayirni. Tala ngula manu nyanungurlu yalumpu yarttiri pirli-patu 30-pala, manu yanu Yuwarli Maralypikirra ngula yungu-jana pina-yinyi yarttiri pirli-patu maralypikingarduyupatu wiriwiriki manu jarlu-patuku. ⁴ Nyanunguju yaninjarla-jana wangkaja, “Jijajiji jukarurru, kula nyanunguju nyiyarlangurla jintarlangu-wiyi karanparr-karrija. Kala kapulu pinyilki nyanunguju! Yungurna yaninjarni-wangu nyinayarla, manurna-nyarra nyiyaku Jijaji yimi-ngarrurnu!”

Ngularra wiriwiri Juwu-patulurla Jutujuku wangkaja, “Nyuntu-wurru! Nyarrpa-jarrijanpa, nyuntulurlu jungarni-manta!” ⁵ Ngula-jangka, Jutujurlu-jana warrampalkujurnu tala ngularra pirli yarttiri-patu walya-kurra manu Yuwarli Maralypiji yampinjarla yanu. Yanu karija nyarrpara-wana mayi, manu-nyanu waninja-ngurlu-maninjarla waraly-yirrnaru ruupu-kurlurlu, manu palija.

⁶ Kuja Jutujurlu yangka tala-wati warrampal-kujurnu kaninjarni Yuwarli Maralypirla, yangkarraru maralypikingarduyupatu wiriwiri manu tala-watiji, manulu wangkaja, “Tala nyampuju punku-nyayirni. Ngulajurlipa manu pina yangka kujarliparla yungu Jijaji-wanawana ngula kapu palimi watiya warntawarntarla. Ngalipa-nyangu kurruwarri-ka wangka tala nyampu-piya kulalparlipa yirrakarla yakujurla Yuwarli Maralypi-kirlangurla. Tala nyampujurlipa nyarrpa-manilki? ⁷ Tala nyampu-kurlurlu ngulajurlipa walya-pardu payi-mani ngulangku yungurlipalpa-jana yapa Juwu-wangu-patu

milyangka yirrarni.” Junga-juku, yimili jinta-manu tala ngulaku. Ngula-jangkajulu walya-pardu payi-manu wati-kari-kirlangu kuja kala-jana murlukurnpa-piya ngurrju-manu walya yarltiri-jangka. ⁸ Junga nyampuju. Kujarlanya kalu yapangku ngulaju yirdi-mani-jiki jalangurlangurlu ‘Walya Yalyu-kurlu’. ⁹⁻¹⁰ Nyampuju jurruku-juku yimi ngularla Kaatuku marlaja wangkaja jarukungarduyu Jirimaya. Nyampuju Jirimayarlul yirrarnu:

“Yapa Yijirali-pinkirlijili yungu tala 30-pala-mipa pirli warrki-jangka. Ngula-jangka Kaatuju wangkaja ngajukuju yungulparna tala-kurlurlu 30-pala-kurlurlu payi-mantarla walya-pardu wati-kari-kirlangu kuja kala-jana murlukurnpa-piya ngurrju-manu walya yarltiri-jangka.”*

Kujanya Jirimayarlul yirrarnu.

Palitirli kuja miimii-nyanjarla payurnu Jijaji
Mark 15.2-5, Luke 23.3-5, John 18.33-38

¹¹ Ngula-jangkaju, kujalu wiriwirli kangurra Jijaji Paliti-kirlangu-kurra, karrinja-yirrarnulu kamparru nyanungurla. Junga-juku, payurnu Jijajiji Palitirli, “Nyuntu mayi kanpa-jana kingiji wiriji nyina Juwu-patukuju?”

Jijajirli yalu-manu, “Kuja-juku kanpa wangka.”

¹² Ngula-jangkaju, yangkaju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu jarlu-patu, nginji-wangkajalpalurla warlkanji-kari warlkanji-kariji. Kala Jijaji kula-nyanu nyiarlangu jaarl-wangkaja, lawa.

¹³ Ngula-jangkaju, yangkangu Palitirli yarda payurnu Jijajiji, “Purda-nyanyinya kanpa-jana kuja kangkulu japirdimi?” ¹⁴ Kuja-kurraju kula Jijajirliji jangku-manulku yangkaju Paliti, lawa. Nyanunguju kula yimi jintarlangu wangkaja. Kujarlajurla marlaja paa-karrija-nyayirni Palitiji.

Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarnti
Mark 15.6-15, Luke 23.13-25, John 18.39-19.16

¹⁵ Jinta yangka-juku Paliti kuja kala-jana wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku, Pajapa-kari Pajapa-kari-puru kalalu turnu-jarrinjarla payurnu yapaku jintaku pirijinaku wilypi-maninjaku rdaku-jangkakuju. Ngulaju kala yajarninjarla wilypi-manu jinta pirijina Pajapa-kari Pajapa-kari-puruju ngranaku yangka kuja kalalu ngampurra nyinaja. ¹⁶ Junga-juku, kuja-purujulpa nyinaja pirijina jinta wati rdakungkaju yirdiji Parrpaja. Nyanungu milya-pungulpalu yapangku panungku punku-nyayirni nganta. ¹⁷ Kujalu yapa nyuyu-jarrija ngayirni yuwarlirla Paliti-kirlangurla, ngulaju-jana nyanungurluju Palitirli payurnu, “Ngranaku kankujulu payirni rdakungkakuju yungurna wilypi-maninjarla yilya? Parrpajaku mayi kapu Jijajiki mayi yangkaku Juwupatuku Mijayaku?” ¹⁸ Yalirli Palitirli milya-pungulpa-jana Juwu-patu wiriwiri yangka kujalpalurla rdunjurdunju-jarrija Jijajiki, kujarlanyalu yangkaju Jijaji nganta kangu Paliti-kirraju.

¹⁹ Palitijilpa nyinaja nyinanja-kurlangu wiringka yangka kuja kala-jana payurnu yapa nyiyarningkijarrarla kuwurturla. Ngula-ngurlurlu kujalpa nyanungurlu nyiyarningkijarrarlul muku payurnu Jijaji, nyanungu-parntarlurla yilyajarra yimi nyampu, “Yampiya nyampu wati Jijaji kuja kalurla yapa jangkardu wangkami! Kula nyarrparlangurla-wiyi warntarla-jarrija. Mungangkarna nyangu jukurrparlu, manu ngulangku jukurrparlu ngarrurda-maninjarla lani-manuju!”

²⁰ Ngula-jangkaju yangkangu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirli manu jarlu-paturlu, jinyijinyi-manulu-jana panu-kariji, “Payikalurla Parrpaja-mipaku yungu wilypi-mani rdaku-ngurluju! Wangkayalurla nyanunguku yungu Jijaji pinyi!”

²¹ Ngula-jangkaju, yapa yinyarra kapulurla Palitikiji purlyarlanya, kala nyanungurlu kamparnurlu-jana yapaju kapanku payurnu, “Pirijina nyampu-jarra kuja kapala kar-rimi, nganarna-nyarra wilypi-mani rdaku-ngurluju?”

Junga-juku, wangkanjarlalurla purlaja, “Yungka-nganpa Parrpaja!”

²² Ngula-jana Palitirliji yarda payurnu, “Kala nyarrpa-manirna nyampuju wati yangka kuja kankulu Mijaya-pajirni?”

Junga-juku, yardalurla purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!”

²³ Junga-juku, ngula-jangkaju, Palitirli yarda-jana payurnu, “Nyiya-wiyi nyampurluju kurruwarriji rdilyki-pungu watingki?”

Kuja-kurraju, yardalurla purlaja kilji-nyayirni Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla yarujurlu!”

* **27:9-10** Nyangka Zechariah 11.12, Jeremiah 32.6-9

²⁴ Ngula-warnuju, Palitirli-jana milya-pungu yangka kula-jana nyarrparlu ngula yapa warla-pajirni, kapulu marda pungkarla. Junga-juku, ngapa manu nyanungurlu, manunyanu rdaka-jarra parljurnu yapangka panungka milparniwarra. Ngula-jangka wangkajalku-jana, “Kularna wati nyampu ngajulurlu pinyi. Nyurrurlarlur kankujulu jinyijinyi-mani yungurna pinyi!”

²⁵ Ngula-jangka yapa panulurla Palitiki wangkaja, “Ngulaju ngula-juku! Kapulunganpa nganimpa wakirni manu kurdukurdu nganimpa-nyangurlangu pinja-warnu.”

²⁶ Kuja-jana purda-nyangu purlanja-kurra yalirli Palitirli, ngulangkuju wilypi-manu rdaku-jangkaju Parrpajaju yapa panu-kurralku. Ngula-jangkarluju, yangkaju Jijajiji yungulku-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyu. Manu-jana jinyijinyi-manu yurrkunyu-patuju yungulu Jijajiji wilykarra-pakarni ngalyipi-piya-kurlurlu manu rdurriny-pantirninjarla yirrarni watiya warntawarntarla.

Yurrkunyu-paturlupalu manyu-pungu Jijaji

Mark 15.16-21, John 19.2-3

²⁷ Ngulajulu jirri-kangu Jijajiji yurrkunyuurlu yurlturnpa-pardu-kari-kirraluku, ngulaju jintangka-juku Paliti-kirlangurla yuwarlirlaju. Kujalu yali-kirra yukaja yurrkunyu-patu yurlturnpa-kurra, ngulajulu-jana panu-karilki yurrkunyu-patu-kariyi-nyanu yarda yajarnunjunu. ²⁸ Ngula-jangka, larra-pungulurla Jijajiki jurnarrpa palka-jangka, ngulangkuju jinajina-piya kirrirdi yalyuyalyulurla parnta-yirrarnu. ²⁹ Ngulalu manu ngalyipi-piya jilkarlajilkarla, ngulajulu warurnu mukarti-piya-kurra. Ngulalurla jurungka yirrarnu kilji-nyayirnrilki Jijajirla jurruku pajirninjaku. Ngula-warnu, yirrarnulurla watiya jukati rdakangka, manulurla parntarrinjunu kamparru nyanungurla yungulurla ngula-kurlukunya manyu ngarlarrinjarla purlami kuja, “Yuwa! Kuja kanpanyanu kingi-pajirni Juwu-patuku nganta!” Yurrkunyu-paturlujulpalu manyu-pungumipa. ³⁰ Ngula-jangkarluju, wangkanja-warnurlulurla puntarnu jukati, manulurla rdurrjurnu nyinypa-kijirninjaku manu jukati-kirlirli pakarninjakulku jurruku. ³¹ Junga-juku, jinajina-piyalkulurla yangka yalyuyalyu pina rurruny-pungu, ngulalurla pinayirrarnu jurnarrpa nyanungu-nyanguku-yijala. Ngula-jangkaju, yardalu jirri-manu, maninjarlalu jirri-kangu watiya warntawarnta-kurra.

Yurrkunyu-paturlulu Jijaji waraly-yirrarnu watiya warntawarntarla

Mark 15.21-32, Luke 23.26-43, John 19.17-27

³² Junga-juku, jinyijinyi-manulu Jijajiji maninjaku watiya warntawarntaku yungunyanu kanja-yani nyanunguku. Kujalu yurrkunyu-patu manu Jijaji wilypi-pardijarra kirri-jangkaju Jurujulumu-jangka, ngulajulurla rdipiija jintaku wati ki yirdikiji Jimaniki. Ngulaju yangka kirri-wardingki Jarini-wardingki. Ngulalkulu jinyijinyi-manu yurrkunyu-paturlulu yangkakuju watiya warntawarntaku yungulurla kanja-yani Jijajiki matakulku. ³³ Kujarlunyalurla nguru-yirrarnu Jijajikiji pirli-pardu-kurra yirdi-kirraju Kulkaja-kurra. Yirdiji yaliji Kulkajaju ngulaju kalalu ngarrurnu ‘Jurru Yungkurnu’. ³⁴ Kujalu kutu-jarrijalku yangka yali-kirra Kulkaja-kurra, ngulangkuju yungulurla pama kumarlpa mitijini-kirli Jijajikiji murrumuru purda-nyanja-kujaku. Jijajirla pama pajarnu, kala yampija ngarninja-wangurlu.

³⁵ Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrkunyuurlu waraly-yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarnga-kurra. Ngulangkuju watiya warntawarntarla, kaninjarnilpalu manyu-karrija yurrkunyu-patu mangarda-piya-kurlu nampa panujarlukurlu, ngulajulpalu manyu-karrija nganangku kaji wiri nampa mani yungulu mani jurnarrpa wanapi-jiki Jijaji-kirlanguju. Ngulakunyalpalu manyu-karrija. ³⁶ Ngula-warnu, nyinajalpalu ngulangka, manulpalu nyangu nyanungu waraly-karrinja-kurra watiya warntawarntarla. ³⁷ Ngula-jangkaju, pipalkulu wita manu, ngulangkuju jaru yirrarnu ngulaju kuja, ‘NYAMPUJU NGULAJU KINGI JUWU-PATUKU’. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirla kankarlumparra-warnu watiya warntawarntarlaju. ³⁸ Ngula-jangkaju, jirrama-kari wati-jarra wiji-palka-jarra, waralywaraly-yirrarnulu-palangu yalumpurla watiya-kari-jarra warntawarntarla-yijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.

³⁹ Yangka Jijaji kujalpa watiya warntawarntarla-juku waraly-karrija, ngulapurujulpalu yapaju yirdiyi-karrija nyanungu-wana nyanungu-wana-juku. Jijaji nyanjarla kalalurla jurru yurnkuyurnku-jarrija ngulaju manyu-pinjakungarnti, manu kalalurla ngarlarrija manu purlaja, ⁴⁰ “Yuwa, yuwa, kula-ngantanpa nganimpa-nyangu Yuwarli Maralypi rdilyki-pungkarla! Manu kula-ngantanpa jirrama-jangkarla parrajarra-jangkarla pina ngantikarla! Nyuntulurlu kuja kanpa-nyanu Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu nganta ngarrirni, jitiyarni yalumpu-ngurlu warntawarnta-ngurlu!”

⁴¹ Kuja-piyarlu-yijalalu manyu-pungu yangkangkaju maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu manu jarlu-paturlu, ⁴² “Kala kujalpa-jana yangka yapa ngalya-kari muurl-mardarnu nganta palinja-kujaku, kala nyanungurlu kulalpa-nyanu wankaru-mantarla mayi? Nyampuju Jijaji nganta Wiri kingi nganta ngalipaku Yijirali-wardingkiki! Ngulakuju nyampurla-jukurliparla pardarni kaji nyanungu jiti. Kajorli pa nyanyi jitinja-kurra, ngulakunya kapurli parla ngungkur-nyina! ⁴³ Nyanungurlu nganta-ka walangku-pinyi Kaatu, manu kyananu Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu-pajirni. Ngulaju ngula-juku. Nyampurla-jukurliparla pardarni yungurlipa nyanyi kajilpa muurl-mardarkarla Kaaturlu palinja-kujaku!” ⁴⁴ Yangka-jarrarlangurlu wati-jarrarlu wiji-palka-jarrarlu kujalpa-palarla waraly-karrija jirrnganja watiya-jarrakarirra warntawarntarla, ngula-piyarlu-yijalalpa-pala manyu-pungu Jijajiji.

Jijaji palija watiya warntawarntarla

Mark 15.33-41, Luke 23.44-49, John 19.28-30

⁴⁵ Yangkangka jintangka-juku parrangka karlarla-puru, ngulaju yalumpurla-juku ngurrararla munga-piya-juku marujulpa karrija warrukirdikirdi wuraji-karda. ⁴⁶ Ngula-jangkaju, Jijajiji purlaja kilji-nyayirni watiya warntawarnta-ngurluju, “Yilayi, Yilayi, lama japakatini?” Ngulaju kujaju wangkaja jaru, “Wapirra, Wapirra, nyiya-ngurlunpaju jikajika-jarrinjarla yampija?”*

⁴⁷ Kujalu yapa-karirli purda-nyangu purlanja-kurra, ngulajulu-nyanu wangkaja, “Purda-nyangkaku! Ngulaju karla purla Layijaku!” ⁴⁸ Kuja-kurra kuja purda-nyangu watingki jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita wawarda pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarlu wingkingka kumarliparla pamangka nyurru-warnurla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajikirla parnkanjarla yirrarlu lirrangka.* ⁴⁹ Kala yapa panu-karilirla nyanunguku wangkaja, “Wurra, wurra! Pardarniriparla Layijaku kaji marda yanirni yungu muurl-mardarni palinja-kujaku!” ⁵⁰ Kuja-jangkaju, Jijajiji kilji-purlanjarla palijalku.

⁵¹ Jijaji yungka kuja kilji-purlanjarla palija, ngula-puru-yijala Yuwarli Maralypirlaju kaninjarni, wawarda-piya kirrirdi-nyayirni, yangka kujalparla wawarda kirrirdi wapirrija maralypiki yurlturnpa-parduku, ngulajurla Kaatuku marlaja larra-yanu kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra. Walyaju yurnkuyurnku-jarrija, manu yarturlu-watijili muku rdilykirdilyki-yanu witawita-karda. ⁵²⁻⁵³ Nyurnunyunu-wati-kirlangu milyiji larra-parnkanjarla lakarn-pardija. Ngaka, kuja Jijaji kulpari wankaru-jarrija, ngula-jangkaju, panu yapa Kaatu-kurlangu, ngulalu palija manu ngulalpalu ngunaja ngulararla milyingka, ngulaju-jana Kaaturlu kulpari wankaru-manu. Ngulajulu yaninjarla yukajarra kirri tarruku-kurra Jurujulumu-kurra, manulu-jana nyangu ngulangka yapangku panungku.

⁵⁴ Ngularra yurrkunyumu manu nyanungu-nyangu yurrkunyukungarduyu wiri, ngulalpalu warru karrija watiya warntawarntarla manu ngulalpalu nyangu Jijaji, purda-nyangulu walya yurnkuyurnku-jarrinja-kurra, manulu-jana nyangu yarturlu-wati rdilykirdilyki-yaninja-kurra, manu kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni. Wangkajalkulu-nyanu, “Kari-nganta nyampu wati Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu!”

⁵⁵⁻⁵⁶ Yalumpurla-yijalalpalu karrija karntakarnta panu-jarlu, ngulajulpalu karrija wurnturu-karrikarri. Ngularlangurlujulpalu karrinjarla warrawarra-kangu Jijaji. Jinta-kari yirdiji Miiri Makardala-wardingki. Jinta-kari yirdiji Miiri-yijala. Ngulaju jirramakupalangu wati-jarrakupalangu yirdi-jarrakupalangu Jamajikipalangu manu Jajupukupalangu. Jinta-kari, ngulaju kali-nyanu Jipiti-kirlangu. Nyampu-patukuju yangka kuja kala-jana Jijaji jirrnganja warru wapaja Kaliliyi-wana kamparru-wiyi wankaru-wiyi nyanunguju. Nyampu-paturluju kalalurla miyi ngayi-purraja, manu jurnarra kalalurla kirka-manu.

Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarlu

Mark 15.42-47, Luke 23.50-56, John 19.38-42

⁵⁷ Ngula-jangkarlaju, wurajikli wanta yukanjakungarnti yangka-juku parrangkaju, wati jinta yanurnu. Ngulaju yirdiji Jajupu Rdimajiya-wardingki. Nyanungujulpa tala palka-kurlu nyinaja manu kurdungurlu-yijala Jijaji-kirlangu. ⁵⁸ Junga-juku, Jajupurlu kutu payurnunjunu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarininini. Junga-juku, Paliti-jana wangkaja nyanungu-nyanguku yurrkunyumu-patukuju yungulu yani Jajupu-kurlu manu yungulurla yinyi palka Jijaji-kirlangu nyanunguku. ⁵⁹⁻⁶⁰ Junga-juku, yaninjarla palkaju manulku Jijajiji palinja-warnuju kujalpa watiya warntawarntarla waraly-karrija-juku. Ngula wayirninjarla japujapu-manu palkaju

* 27:46 Nyangka Psalm 22.1

* 27:48 Nyangka Psalm 69.21

pijijirla kirlkangka, manu kanjarla-yirrarnu pirnkingka nyanungu-nyangurla yangka kujalurla warrkini-paturlu kamparru-wiyi pirnkiji pangurnu pirlingka. Lawalpa yapa nyurnu yirrarninja-warnu karrija. Manu pirli wiri yarturlu, ngulalku ruu-kanjarla tirngi-yirrarnurla palkakaju, manu yanulku.

⁶¹ Yangka-jarra karnta-jarra Miiri Makardala-wardingki manu Miiri-kari-yijalalpa-pala nyinaja pirnkingka-juku kutu.

Yurrkunyuy-paturlupalu warrawarra-kangu pirnki palka Jijaji-kirlangu-kurlu

⁶² Parra-karirla, mungalyurru Juwu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu yangka Paraji-patu, yanulurla wangkanjaku Palitiki. ⁶³ Wangkajalurla, “Purlka, milya-pinyi karnalu kuja yinya warlkanji Jijaji wangkaja. Nyanungu wangkaja palinja-warnu nganta munga-jarra-jangka Kaaturlu kapu nganta yakarra-maninjarla kulpari wankaru-mani. ⁶⁴ Wangkaya-jana yurrkunyuku nyuntu-nyangu-patuku yungulu yaninjarla muurlparlu warrawarra-kanyi pirnki palka nyanungu-nyangu-kurlu kuja-ka ngunami. Wangkaya-jana yungulu warrawarra-kanyi munga-jarra-karikilki. Nyanungu-nyangurlu kurdungurlu-paturlu marda kajikalu yaninjarla purungku-mani palka Jijaji-kirlangu pirnki ngula-jangkaju. Kajilpalu marda palka mantarla, ngula-jangkaju kajikalu-jana warru yimi-ngarrirni yapa-patuku ngula Kaaturlu yakarra-maninjarla kulpari wankaru-manu. Ngula wati warlkanjirli, ngulaju-nyanu Mijaya-pajurnu. Maju nyanunguku kuja wangkaja! Kala kajilpalu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu wangkayarla ngulangu Kaaturlu nganta kulpari yakarra-maninjarla wankaru-manu, kujaju maju-nyayirnilki!”

⁶⁵ Junga-juku, Paliti-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku! Yaninjarla mantalu-jana yurrkunyuy ngaju-nyangu-patu yungulu muurlparlu pirnki warrawarra-kanyi.” ⁶⁶ Junga-juku, ngularra wiriwiri Juwu-patulu yanu, manulu-jana yurrkunyuy-patu, manulu yanu pirnki yinya-kurra. Wayirninjarlaru tarngga kuurl-warurnu ruupu wita-kurlurlu pirli yinya wiri-jarlu-kurra yungurla yungurla pirnkiki wapirrimi, kalakalu yapangu marda pirli ngulaju ngurl-kanyi. Yurrkunyuy ngularralpalu nyinaja ngulangka-juku, yinalpalu warrawarra-kangu.

28

Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu

Mark 16.1-8, Luke 24.1-12, John 20.1-10

¹ Mungalyurru-kari Palyangka, kujalpa wanta kankarlu-jarrinjarni yanu, Miiri Makardala-wardingki manu Miiri jinta-kari-pala yanu nyanjaku pirnkiki ngulangka kujalu palka Jijaji palinja-warnulku yirrarnu. ² Walyaju ngulangka-juku rdirrinyungu yurnkuyurnku-jarrinjakuju nurna-nyayirni kuja Kaaturlu nyanungu-nyangu marramarra yilyajarni nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. Ngula-jangkaju, yaninjarla ruukangu yarturlu wiri pirnki-kijaku, ngulangkalkulpa pirri-maninjarla nyinaja kankarlarni yarturlurla. ³ Marramarra, ngulajulpa miril-manu wirnpa-piya, manu nyanungurlu jurnarrpa kujalpa palkangka mardarnu, ngulaju kardirri-nyayirni karlji-piya. ⁴ Yurrkunyurlu ngularralu ngulalpalu pirnki warrawarra-kangu, kujalu nyanungurlu marramarra nyangu yaninjarni-kirra, ngulajulu rdirrinyungu ririti-karrinjaku, manulu ngarrurdaju wantija walya-kurra kula-ngantalu tarngga palija.

⁵ Ngula-palangu wangkajalku mardukuja-jarrakuju marramarraju, “Lani-wangupala karriya! Jijajiki kanpalarla warrirni yangkaku kujalu watiya warntawarntarla rdirriny-pantinjarla waraly-yirrarnu. ⁶ Lawarla nyampuju. Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu kuja-juku yangka kuja-jana Jijajiji kamparru-wiyi wangkaja palinjakungarnti! Nyangkalu nyampu, nyampurlanyalpa ngunaja palkaju. ⁷ Pina-yantalu nyampu-ngurluju, yaninjarla yimi-ngarrikalu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku. Kujanyalu-jana wangkaya, ‘Kaaturlu Jijaji yakarra-maninjarla kulpari wankaru-manu palinja-warnu. Nyanungu kapu-nyarra kamparru yani yangka-kurra Kaliliyi-kirra nganta, ngulanganya kapunkulu parlu-pinyi.’ Ngula-juku, lawa-jarrijalkurnangkupala wangkanjakuju.”

⁸ Junga-juku, yangka-jarrarlu karnta-jarrarlu-pala pirnkiji parnkanjarla yampinja-yanu. Lani-jarrija-nyayirnilpa-pala, manulpa-pala wardinyi-jiki-jala yaninja-yanu. Parnkaja-pala-jana ngatingki-maninjaku kurdungurlu-patuku. ⁹ Nyampunya-palangu

Jijajiji wapirdirni yananyarni nyanungu-jarrakuju! Nyanungu-palangu nganjirni yanurnu, manu-palangu wangkaja, “Ngurrju mayinpala?” Kula-pala karnta yalumpu-jarraju nyarrparlangu wangkaja, lawa. Ngari-palarla kutu-jarrinjarla mirdijir-rpijirpi ngayirni nyanungurla parntarrinjunu, manu-pala wirliya-jarralku jirri-mardarnu.¹⁰ Ngula-jangka, Jijaji-palangu wangkaja, “Kula-pala lani-jarriya! Yanta-palajana kurdungurlu-patuku ngaju-nyanguku ngajukupurdangka-patuku, manu-palajana wangkaya yungulu yani Kaliliyi-kirra. Yinyarla kapujulu nyanyi ngajuju.”

Yurrkunyupaturlulu-jana yimi-ngarrurnu maralypikingarduyupatuku niyiyarningkijarra kujalu nyangu pirnkingka

¹¹ Kujalpalu-jana karnta yalumpu-jarra yaninja-yanu yimi-kirli Jijaji-kirli kurdungurlu-patu-kurra, panu-kari yurrkunyungularra, ngula-paturlu ngulalpalu pirnki warrawarra-kangu, ngulajulu kirri-kirra Jurujulumu-kurra kulpari yukaja. Yaninjarla wangkajalu-jana wiriwiriki maralypikingarduyupatuku ngula-kurlu marramarra-kurlu, manulu-jana yimi-ngarrurnu palka Jijaji-kirlangu lawalparla karrija pirnkiji.¹² Kujalu ngularrarlu wiriwirirli maralypikingarduyupaturlu kuja purda-nyangu, ngulajulu turnu-jarrija purkapurlka-kurlu yungulu nyarrparri. Junga-juku, yimili jinta-manu yungulu-jana tala panu-jarlu yinyi ngularraku yurrkunyupatuku yungulu-jana wurulya-mani wangkanja-kujaku. Yurrkunyurlu ngularrarlu nganta kapulu-jana marda yapa panu-jarluku warru yimi-ngarrikarla nganta ngula yimi Jijaji-kirli.¹³ Kuja-kujakuju, nyanungupatulu-jana wangkaja, “Mpa! Tala nyampulu manta. Kaji-nyarra nganarlangurlu payirni palkaku Jijaji-kirlanguku kuja karla karrimi pirnki lawa, wangkayalu-jana nyanungu-nyangu yangka kurdungurlu-patulu yanurnu mungangka nyurrurlakuju jarda-puru, manulu palka Jijaji-kirlangu purungku maninjarla kangu.¹⁴ Kajilpa-nyarra Palitirli Wiringki kulungku ngarrikarla kuja ngantalpankulu jarda ngunaja, wajampa-jarrinja-wangulu nyinaya. Kapurnalurla yanirra yungu-nyarra kulu-wangurlu yampimi kuja-warnuju.”¹⁵ Junga-juku, yurrkunyurlu ngularrarlulu tala ngulaju manu. Ngularrarlujulu-jana yapa panuku warru yimi-ngarrurnu palka Jijaji-kirlangu nyanungu-nyanguku kurdungurlululu purungku maninjarla wuruly-yirrarnu. Manu kuja yimi jurruku-juku kalu-jana yapangu Juwu-paturluju jalangurlangurluju yimi-ngarrirni-jiki.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra Kalilyirla

Mark 16.14-18, Luke 24.36-49, John 20.19-23, Acts 1.6-8

¹⁶ Ngula-jangkaju, ngularra kurdungurlulu 11-pala yatijarra yanu Kaliliyi-kirra, manulu jupu-karrija pirlingka yangkangka ngulangku kuja-jana Jijaji wangkaja kamparruwiyi yaninjaku.¹⁷ Kujalu nyanungu nyangu, ngulajulurla mirdijirprijirpi parntarrinjunu ngayirni nyanunguku. Kala manggu-nyangulu ngalya-karirli kurdungurlupaturlu kula-nganta yapa jinta-kari-kila Jijaji-wangu.¹⁸ Jijajiji-jana yanurnu kutulku nyanungu-patuku, manu-jana wangkaja, “Kaaturluju milarninjarla Warlalja-Wiri yirrarnu yartarnarri-kirli niyiyarningkijarra-wana nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra manu walyangka nyampurla.¹⁹ Yantalu yapa panu-kurra warrukirdikirdi walya nyampurla, manulu-jana ngurrju-manta kurdungurlu yungujulu nyina ngaju-nyangulku. Kajijili kurdungurlu-jarri, ngapangkalu-jana julyurl-yirraka yirdi-nyayirni-wangurla Wapirrarla manu Ngalapi-nyanurla manu Pirlirparla.²⁰ Kajili kurdungurluluku ngaju-nyangulku nyinami, pinarri-mantalu-jana niyiyarningkijarra kujarna-nyarra pinarri-manu, ngula-jangkarlu yungulu purda-nyanjarla jurrungulku mardarni. Manggunyangkalu nyampu: Kapurna-nyarra tarnga jirrnnganja nyina! Kaji nguru nyampu lawa-jarrimi, kapurna-nyarra tarnga-juku jirrnnganja nyinami!”

Mark Yimi Jijaji-kirli Maarrku-kurlangu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja Maarrkurlu Yirrarnu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Maarrkurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Matiyu, Luuku manu Jaanu. Ngula-paturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Kujalpa Jijaji nyinaja walya nyampurla, ngula-purujulpa Maarrkuju nyinaja marda wirriya. Mardarla marlaja Kirijini-jarrija Piitaku. Ngulaju kulalpa Jijaji-kirlangu kurdungurlu nyinaja, walku. Jijaji kuja pina-yanu nyanungukupalangu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngula-jangkaju, Maarrkujulparla jirrnganja warru wapaja mijiniriki yirdikiji Puurluku. Manu ngula-jangkaju, jirrnganjaparla warru wapaja jinta-kariki mijiniriki yirdikiji Parnapaku. Ngaka-pardu-karilki nyampuju Yimi Ngurrju yirrarnu Maarrkurlu yungulu Juwu-wangu-patuju pinarri-jarri Jijaji-kirli.

Jaanu Papitajirli yimi-ngarrurnu-jana jaru Juwu-patuku Jijaji-kirli

Matthew 3.1-12, Luke 3.1-18, John 1.19-28

¹ Nyampuju Yimi Ngurrju-nyayirni Jijaji Kiraji-kirli Ngalapi-nyanu-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu. ² Kamparru-wiyi wati yirdi Yijaya, kujalparla nyurru-wiyi marlaja wangkaja jarukungarduyu Kaatuku, nyampunya jaruju yirrarnu Jijaji-kirliji:

“Purda-nyangkaju! Nyampuju yilya karna kamparru jinta-kari wati jaru-kurlu yungungku nyuntuku yirdiyi jungarni-mani.”

³ Manu ngula-jangkaju, Yijayarlu yarda yirrarnu jaru wita-karilki:

“Purda-nyangkalu! Yapa-ka warru purla manangkarrarla, ngulaju kuja-ka purlami, ‘Warlalja-Wiri kuja kangalpa nyina ngalipaku, ngulaju kapu yanirni. Ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparla!’”^{*}

Kujanya yirrarnu Yijayarlu jaruju nyurru-wiyiji.

⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, Jaanu Papitajijilpa warru wapaja ngurrararla Yijiralirla manangkarrarla. Junga-juku, yapajulpa-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu ngapangka, manulpa-jana wangkaja, “Pina-yaninjarlalu yalala-yirraKaatu nyurru-warnurla wilji panu-jangka. Kujarlanya kapu-nyarra Kaatuju kulu-wangu yawuru-jarri ni nyurrurlaku wilji-warnuku. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra julyurl-yirrarninjarla ngapangka papitaji-mani.” Kujanya kala-jana Jaanuju wangkaja yapapatuku. ⁵ Kujalu purda-nyangu kuja jaru Jaanu Papitaji-kirlangu Jurujulum-wardingkipaturlu manu Jurdiya wardingki-paturlu, ngulakujulurla yanurnu jintakumarrarni-jiki purda-nyanjakaju. Ngulalpalurla Jaanukuju wangkaja, “Kurnta-jarri karnalu-nyanu wiljingka, manu mari-jarri karnalu-nyanu yungurnalu yalala-yirrarni Kaatu.” Ngula-jangkaju, ngapangkalku-jana papitaji-manu karru wiringka yirdingkaju Jurdunurla.

⁶ Yangka Jaanurlu, kala jinajina-piya mardaru yumurru-kurlu kawartawara-kurlangu manu ngalyipi-piya wiri wartirli-wana puluku-kurlangu pinti kuja kala-nyanu warurnu. Manu kala ngarnu ngarlu manu jintilyka. ⁷ Junga-juku, yimi-ngarrurnu-jana kujarlu, “Wati jinta-kari-ka yanirni nyampu-kurraju yangka Milarninja-warnu Kaatu-kurlangu. Nyanunguju wiri-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warri-jarri?” ⁸ Ngaju karna-nyarra papitaji-mani ngapamipa-kurlurlu. Kala nyanungurlu kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu.”

Jijaji papitaji-jarrija

Matthew 3.13-17, Luke 3.21-22

⁹ Ngakalku kuja Jijajiji yanurnu nguru-ngurlu Kaliliyi-ngirli kirri-ngirli Najariti-ngirli, yanurnurla yalumpu-kurra-juku Jaanukuju, kujalpa karrungka nyinaja Jurdunurla. Yalumpurla-juku karrungka papitaji-manu Jijajiji Jaanurluju. ¹⁰ Papitaji-maninja-warnuju ngula-jangkaju, Jijajiji yanulku lurju pirntinyarra-kurra. Kuja yanu pirntinyarra-kurra, ngula-ngurluju pirntinyarra-ngurlu kankarlarra-kari nyangu yalkiri

^{*} 1:3 Nyangka Isaiaah 40.3   ^{*} 1:7 Acts 13.25

kuja lakarn-pardija. Yalkiri kuja lakarn-pardija, ngulangku nyangu Pirlirra Kaatu-kurlangu jurpu-piya kurlukuku-piya. Ngula yanurnu, pirri-manurla Jijajiki. ¹¹ Ngula-jangkaju, linpa purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka yalkiri-jangka, kujarla wangkaja nyanunguku Jijajiki, “Nyuntuju ngaju-nyangu Kaja-nyanu marulu. Nyuntulurlunya kanpaju miyaluju raa-pinyi.”

Jijaji puta karlirr-kangu Juju Ngawungku Kaatu-kujaku

¹² Ngula-jangkaju, Pirlirra Kaatu-kurlangu yilyaja Jijajiki manangkarra-kurra. ¹³ Yalirla manangkararla, panulpalu kuyu-kari kuyu-kari nyinaja kulu-parnta-kari kulu-parnta-kari. Ngula-purujulpa nyinaja jinta-juku parra-kari parra-kariki 40-palaku, ngulajulpa nyinaja miyi ngarninja-wangu-juku, lawa. Junga-juku, Juju Ngawu yirdi ‘Jayitana’, ngulajurla jangkardu yanurnu yungu karlirr-mardakarla Kaatu-kujaku. Kala nyanungujulpa tarnnga-juku nyinaja karlirr-yaninja-wangu-juku, lawa. Ngula-jangkaju, Kaatu-kurlangu marramarra-patulu yanurnu, ngulangkulpalu jina-mardarnu.

Jijajirli-jana milarnu wati-patu murntu-pala yungulu purami

Matthew 4.12-17, Luke 4.14-15

¹⁴ Ngula-jangkaju, kujalpa Jaanu Papitajiji nyinaja rdakungka pirijinalku, ngula-jangkaju, Jijajiji pinarni yanu manangkarra-jangkaju nguru-kurra Kaliliyi-kirra. Ngula-jangkarluju yimi-ngarrurnu-jana Kaatu-kurlangu Yimi Ngurrju. ¹⁵ Ngulaju kuja-jana wangkaja, “Jalangu kanyarra kutulku yanirni Kaatuju nyurrurlakuju yungu-nyarra Warlalja-Wirilki jirrnanga nyina. Kujarlaju, pina-yaninjarlalu yalala-yirra Kaatu wilji-wangurlu, manulurla ngungkur-nyinaya Kaatu-kurlangu Yimiki Ngurrju.”

¹⁶ Ngaka-pardu-karilki, Jijajijilpa wapanja-yanu pirntinyarra ngapa wiri-wana yirdi-wanaju mangkuru Kaliliyi-wana. Ngula-palangu rdipija Jimaniki manu nyanungukupur-dangkaku Yanturuku kuja kala-pala warri-karrija yawukungarduyu-jarra. Ngulalpalanla kujurnu yakuju-piya wiri-jarlu rdarri-mardarninaku yawuku. ¹⁷ Jijajiji-palangu wangkaja, “Purayaju-pala! Yangka kuja kalanpala yawu manu, ngula-piyajijala kapurnangkupala pinarri-mani yungunpala-jana yapa yajarninjarla turnu-mani Kaatukulku.” ¹⁸ Junga-juku, yampinja-yanu-pala yakujuju ngulangka-juku. Jijajilki-pala puraja.

¹⁹ Ngula-jangkaju, yaninja-yanulpalu pirntinyarra mangkuru-wana, ngulajulupalangu rdipija wurnturu-wangu-juku Jamajiki manu kukurnu-nyanuku yirdiki Jaanuku. Ngulajulpa-pala-jana jirrnanga warri-karrija nyanungukupalangu kirda-nyanuku yirdiki Jipitiki manu warri-patuku, ngulaju pawurturlalpalu yakuju-piya larra pina panturnu. ²⁰ Kuja-palangu paru-pungu Jamaji manu Jaanu, ngulakujupalangu waa-manu, “Ngajuju-pala puraya!” Junga-juku, yampijalu-jana kirda-nyanu warri-patu yalumpurla-juku pawurturla-juku. Yampinjarla Jijajilki-pala puraja.

Jijajirliji jurntarla yilyaja juju watiki

Luke 4.31-37

²¹ Ngula-jangka, ngaka-pardu-karilki yukajarralu kirri-kirra yirdi-kirraju Kapurniya-kurra Jijaji manu yapa nyanungu-nyangu. Jarrirti-ki-karilalku-jana jirrnanga yukaja jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulaju Parra-nyayirni-wangurla Juwu-kurlangu. Ngulangku, Jijajirliji rdarri-yungulku jaruku pinarri-maninjaku Kaatu-kurlangu.

²² Yangka kuja kala-jana Jijajirli pinarri-manu, ngulaju kala-jana pinarri-manu yimi Kaatu-kurlangu-kurlurlu kujarla yungu nyanungukuju. Yapangku kujalu jaru purda-nyangu ngurrju Jijaji-kirlangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kula-jana pinarri-manu panu-kari-piyarlu kuruwarrikingarduyu-patu-piyarlu yangka kuja kalalajana pinarri-manu nyanungu-nyangu-mipa-kurlurlu yimi-kirlirli.

²³ Kujalpa-jana Jijajirli pinarri-manu-juku yangkangka jaajirla, ngulakujulpa nyinaja wati jinta-karriji juju-kurlu palkangka-kurlu. Ngularla Jijajikiji waa-manu kilji-nyayirni, manurla wangkaja. ²⁴ “Nyuntu Jijaji Najariti-wardingki, nyarra-maninpanganpa nganimpaju? Juju panu karnalu kaninjarni yapangkaju nyina. Yaninjarla mayinpa-nganpa riwarri-mani? Nyuntuju karnangku milya-pinyi. Tarruku-nyayirni kanpa nyinami Kaatu-kurlangu.”

²⁵ Jijajirli rdamu-pakarnu jujuju. “Wurdungu-jarriya! Nyampuku watiki jurntarla wilypi-pardiya!”

²⁶ Ngula-jangkaju, jujujuju mirrirmarlu-yungu, manulparla waa-karra-parnkaja marlaja. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardiya. ²⁷ Kujalu yapa-karirli nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu jarnkujarnku

payurnu, “Nyarrpa-yijala kujaju? Nyiia-piya yimi kangalpa pinarri-mani? Jinta-karilki kangalpa pinarri-mani panu-kari-piya-wangurlu. Nyampuju wati Jijaji pirrjirdi-jiki karla marlaja nyina Kaatukuju. Kuja kajana wangkami juju-kari juju-kariki, ngulangkuju kalu purda-nyanyi wilji-wangurlu.”

²⁸ Ngula-jangkaju, yimijilirla kapanku marlaja kangu Jijajikiji nguru-kari nguru-kari-kirra warrukirdikirdi Kaliliyirlaju.

Jijajirli panu-jarlu-jana yapa nyurnu parlpuuru-manu

Matthew 8.14-17, Luke 4.38-41

²⁹ Ngula-jangka, yangka-ngurlu jaaji-ngirli jirrnganja-jana yarnka-jarralku Jijajiji Jimaniki, Yanturuku, Jamajiki manu Jaanuku. Ngulajulu jingjijingi yanu yuwarli-pardu-kari-kirraluku Jimani-kirlanguku-kurra manu Yanturu-kurlangu-kurra, yujakjarralkulu kan-injarni yuwarli-kirraju. ³⁰ Ngulangkuju nyurnulpa ngunaja Jimaniki kurriji-nyanu. Nyurnulpa ngunaja jurrukupurda ngawurrngawurrpa-nyayirni. Ngulajulurla Jijajikiji yimi-ngarrurnu nyurnuju. ³¹ Ngula-jangka, Jijajiji yanurnu, yaninjarla yarnkajarla nyurnukuju rdakaku, manu yarnkanjarla karrinja-yirrarnulku. Nyanunguju kapanku ngurrju-jarrija. Ngula-jangkaju, mangarrilki-jana ngayi-purraja, purranjarla yungu-jana Jijaji-pinkiki.

³² Parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla wuulywuulypalku, yapa yalumpu-wardingki kirri-wardingki-paturlu, kangurnulpalu-jana murrumuru manu ngalya-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. ³³ Jintakumarrarni-jiki yapalurla turnu-jarrija Jijajiki. Ngulalpalu yurlapardi lirri-karrinja-yanu tuwangka. ³⁴ Jijajirliji nyangulpa-jana. Ngalya-karilpa-jana parlpuuru-manu. Ngalya-karikilpa-jana wangkanjarlu jurnta yilyaja juju panu-jarlu palka-ngurlu. Kujalu juju-paturlu nyangu Jijaji, kapulu-jana milya-pinjarla wangkayarla marda yapa-karikilki. Lawa, yirdi-maninja-kujakuju Jijajirliji-jana jarraly-pinja-wangurlu rdamu-pakarnu tarnga-kirli.

Jijajirli-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu ngurungka Kaliliyirla

³⁵ Parra-pardu-karirlalku rangkarr-kanja-wangurla-juku, Jijajiji yakarra-pardija. Ngula-jangka, karrinja-pardinjarla jinta warru pardijarra. Yanu kirri-ngirliji warlangarrangarra-kurra yapa-wangu-kurra yangarlu-kurra. Ngulangkarla wangkaja Kaatukuju. ³⁶ Kujalu Jimani manu nyanungu-nyangu wungu-warnu yakarra-pardija, ngulangkujulurla lawa-nyangu Jijajikiji. Lawa-nyanjarlalu puraja wirliya. ³⁷ Puranjarla rdipjalurla, manulurla wangkaja, “Yapanku panungku kangkulu warrirni.”

³⁸ Ngula-jangkaju, nyanungulu-jana wangkaja, “Yankurlipa yinya-kurra kirri-kari kirri-kari-kirra, ngularangurla yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju yapa-karirlanguku. Ngulakunyarna yanurnu nyampu-kurraju walya-kurra.” ³⁹ Junga-juku, warru-jana yimi-ngarrirninja-yanu jirrnganja Yimi Ngurrju jaaji-kari jaaji-karirla warrukirdikirdi Kaliliyirla-juku. Manulpa-jana ngalya-karikiji yapaku jurnta yilyaja jujuju.

Wati-kirli pinti wijini-kirli kuja Jijajirli parlpuuru-manu

Matthew 8.1-4, Luke 5.12-16

⁴⁰ Ngula-jangkaju, watijirla yanurnu Jijajiki pinti wijini-kirli panu-kurlu. Junga-juku, kamparru-jukurla mirdijirrpjirrpri parntarrinjuu. Jijajikijirla warlkirninjarla wangkaja, “Warlaja-Wiri, nyuntulurlu kanpa mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu yapaku parlpuuru-maninjaku. Kajilpanpaju mari-jarriyarla ngajukuju, ngulaju kajikanpaju wijini parlpuuru-mani manu karaly-mani!”

⁴¹ Junga-juku, Jijajirla mari-jarrija, ngula waku wipinjarla marnpurnu. Ngularla wangkaja Jijajiji, “Kari-nganta karnangu mari-jarri yungurnangu parlpuuru-mani wijini-jangkaju! Parlpuuru-jarrija wijini-jangkaju manu karalya-jarrija pintiji!” ⁴² Junga-juku, pintiji kapanku karalya-jarrija wijini-jangkaju kirlkalku.

⁴³⁻⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja watiki, “Ngajukuju yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya! Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralyi-kirra-wiyi yanta! Milki-yirrarninjintangku pinti yangka wijini-jangka wati jinta-kurra maralyipikingarduyukurra yungungku pintiji miimii-nyanyi ngurrjulku. Kajingki miimii-nyanjarla kirlka-pajirni pintiji, ngulakujurla maninjarla yungka jurlpu-jarra wita-jarra ngulaju kuruwarri-ka ngunami Mujuju-kurlangu kujaju. Ngula-kurra kajingki ni nyanyi ngalya-karirli yapanku, kapungku milya-pinyi kirlkalku wijini-wangulku.”

⁴⁵ Junga-juku, yangka wati, ngulangkuju-jana yimiji kutu yimi-ngarrirninja-yanu. Yali yimi, kujalpa-jana warru yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli, ngulaju kapanku pirri-yanu nguru-kari nguru-kari-kirra. Kujalu ngalya-karirli yapanku purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi, ngulaju kalalurla purda-nyanjarla turnu-jarrija, manu kalalu wipinja-wangu-manu

warrarda. Kujarlaju, kula Jijajiji yukayarla panu-puruju kirri-kari kirri-kari-kirraju. Kulalpa nyinaja turnu-warnurla, lawa. Nyinajalpa yangarlu warlangarrangarrarla jinta. Ngulakujulpalurla yapaju warrarda yanurnu-juku.

2

Jijajirli parlpuru-manu tarlu wapanja-wangu

Matthew 9.1-8, Luke 5.17-26

¹ Jijaji-jana jirrnganja yanurnu pina kurdungurlu-patuku kirri-kirra Kapurniya-kurra. Yapangkujulu panungku pina parlu-pungu nyanunguju, palka ngantalpa nyinaja nyanungu-nyangurla. ² Jijajikilirla yanurnu nyanjaku yapa panu-jarlu, yanurnulu nyanungu-nyangu-kurra. Turnu-jarrijalurla, panu-jarlulkulpalu jilyirr-nyinaja kaninjarni, manulpalu karrija yurlapardirlangu. Kulalu nyarrpara-wanalku yukayalarni panu-kariji. Jijajirilpa-jana yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kurlangu. ³ Kujalpa-jana wangkaja, ngula-puruju wati-patu-kaririljilpalurla kangurnu tarlu wapanja-wangu pangkarrarla murntu-palarlu. ⁴ Ngulangkujulu-jana puta raa-pinja-yanu kulkurru-wanaju. Ngulalurla jirrnganja warru yanu purdangirli yuwarli-wanaju. Manu jirrnganjallurla warrkarnu kankarlarra yuwarlirla, manulurla rdurrurnu yuwarliki lakarn-maninjaku kankarlarnikiji. Ngulalu lakarn-maninjarla rdilyipirr-yungu kankarlarniji kulkurru-jarra. Ngulangkanyalu tarluju kaninjarra juturu-yirrarnu rdilyipirrparlalku, ngalyipi-piya-kurlurlu juturu-yirrarnu kaninjarra Jijaji-pirdi-kirra ngulalpa nyinaja. ⁵ Kuja-jana Jijajirli nyangu, wangkaja-nyanu kanunju-kariji, “Nyampu-patuju tarlu manu nyanungu-nyangu puntu, ngulaju kajulu ngajuku wala nyinami yungurna parlpuru-mani.” Jijaji wangkajarla nyampuku tarlu, “Wiyarrpaku, kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wiwi-wiyi, ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karnangu majumajuju jurnta maninjarla kijirni.”

⁶ Ngulangka ngalya-karilpalu nyinaja kuruwarrikingarduyu-patu. Purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra, manulu-nyanu wangkaja kanunju-kariji. ⁷ “Nyampuju wati kulalparla kuja wangkayarla, lawa! Kaatuku kuja kyanu ngarrirni nganta. Kaatumiparlu kajana majumajuju jurnta maninjarla kijirni yapakuju.”

⁸ Jijajirilpa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Ngula-jangka-jana wangkajalku, “Nyarrpa-yijala kankulu kujaju nginji-wangka?” ⁹ Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirna nyampu tarluju? Kajikarnarla mayi wangka yangka kujarnarla majumajuju jurnta maninjarla kujurnu? Kajikarna mayi karrinja-yirrarninjarla wapanjaku ngurrju-mani yungu pangkarra maninjarla karrinja-pardi? ¹⁰ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kaaturluju ngajuju yilyajarni yartarnarri-kirli yungurna-jana ngajurlangurlu majumajuju jurnta kijirni yapakuju. Jalangu yungurna tarlu nyampuju parlpuru-mani yungunkujulu ngaju milya-pinyilki.”

¹¹ Junga-juku, Jijaji wangkajarla tarlu, “Ngaju karnangu wangka, karrinja-pardiya, manu pangkarrangu manta nyuntu-nyangu, ngula-kurluju ngurra-kurralku pinayanta!”

¹² Junga-juku, tarlu-jangkaju karrinja-pardija, manu-nyanu pangkarra. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla wilypirra-pardija jingijingi yapa-wanaju. Yanu pinalku. Kuja Jijajirli tarlu karrinja-yirrarnu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, rdirri-yungulu pulka-pinjakulku Kaatuku. Wangkajalu-nyanu yapa panuju, “Kularlipa nyampu-piya nyangu nyurru-wiyi!”

Jijajirli yajarnu wati yirdiji Liipi

Matthew 9.9-13, Luke 5.27-32

¹³ Ngula-jangka, Jijaji yalumpu-ngurlu kulpari yanu mangkuru Kaliliyi-kirra. Pirntinyarrarlalpa yaninja-yanu. Ngula-jangkaju, yapa panu-jarlulkulurla turnu-jarrija. Ngulajalpa-jana pinarri-manu. ¹⁴ Yali-jangkaju yampiji nguru yaliji, manu wapanjanjanjarni yanulpa yirdiyi-wanaju. Kamparrurla yirdiyirla, yuwarli-pardulpa talakurlangu karrija wupuju-pardu, ngulangkulpa wati warrki-jarrija kaninjarni yirdiji Liipi. Kala-jana warrki-jarrija Ruumu-wardingkiki, ngulaju talakungarduyu. Nyanungukupalangu kirda-nyanu yirdiji Yalpiya. Kuja Jijaji yaninjarni yanurnu, parlu-pungu Liipi warrki-jarrija-kurra, ngularla wangkaja Jijaji, “Liipi, ngajuju puraya, manu kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangu!” Junga-juku, Liipiji karrinja-pardija, Jijajilki puraja.

¹⁵ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu Liipi-kirlangu-kurra ngurra-kurra miyiki ngarninjaku. Ngulangkaju-jana jirrnganja ngarnu miyi kurdungurlu-patuku nyanungu-nyanguku manu ngalya-kariki yapaku tala puntarninjakungarduyu-patuku Liipi-piya-patuku

manu ngalya-kariki yapaku majuku kuja kalalu-jana punku-pajurnu. Nyampurra-piyarlu yapangku kalalu warrarda puraja Jijajiji. ¹⁶ Ngalya-kari yapa pinarri-patu yangka Paraji-patu, ngulangka-yijalalpalu nyinaja yuwarlirla. Ngulangkujulpalu-jana lirli-nyangu Jijaji jirnganja ngarninja-kurra. Nyampu-paturlu Paraji-paturulu-jana payurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju, “Niyiyaku kajana jirnganja ngarni nyampurrakuju maju-patuku?”

¹⁷ Jijajirli purda-nyangu-jana wangkanja-kurra Paraji-patuju, ngulakuju-jana wangka-jalku nyanunguju, “Ngurrju yapa kulalpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, kula niyiyaku? Kala nyurnu-nyayirni kajilpalu ngangkayi-kirli-kirra, ngulaju ngula-juku. Ngajurna ngangayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu. Yanurnu kujarna ngaju nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kula yapaku ngurrju-mipaku yajarninjakuju. Kala ngarirna yanurnu yapaku wilji-panuku yajarninjakuju.”

Yapangkulu japurnu Jijaji, ‘Mangarrirlipa yampimi ngarninja-wangurlu, ngula-jangkarlu yungurlipa jungarnirli Kaatu purami?’

Matthew 9.14-17, Luke 5.33-39

¹⁸ Jaanu Papitaji-kirlangu-patu kurdungurlu-patu manu Paraji-kirlangu kurdungurlu-patu, ngulaju kalalu nyinaja mangarri ngarninja-wangu parra wiri munga wiri ngulaju yungulurla nganta yati-wangkami Kaatuku. Kala Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu, ngulangkuju kalalu mangarri ngarnu kutu yampinja-wangurlu. Ngula-jangkaju, nyangulu-jana ngarninja-kurra yapa-patu-kariliji, ngulajurla yanurnu Jijajiki, payurnulu, “Niyiya-jangkarluku-yijala kalu nyuntu-nyangurluju kurdungurlu-paturlu mangarriji kutu ngarni? Kala nyampu-kari kuja kalu nyinami mangarri ngarninja-wangu?”

¹⁹ Jijajirli-jana janku-manu, “Jaanu-kurlangu-paturlu manu yangka Paraji-kirlangu-paturlu kalu purami-jiki kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kala kurdungurlu-paturlu ngaju-nyangurlu kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu jalangu-warnuju. Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura yupukarra-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Watingki nganangku-puka kaji mani karnta nyanungu-parnta, ngulakungarnitirliji kajana yirrarni kurapaka-wiyi nyanungu-nyanguku puntu-watiki yungulu ngarni. Ngula kaji palka-juku nyina yangkaju wati, ngarni-jiki kalu ngampurrparlu puntu-watirli nyanungu-nyangurlu. Kulalpalu-nyanu ngarninja-wangu-mantarla. Ngarni-jiki kalu ngampurrparlu. ²⁰ Ngakarrangakarra marda yangkaju wati kapulu-jana yapangku puntu-patukuju jurnta kanyilki. Ngula-jangkaju, kapulu-nyanu mangarri-wangu-manilki maringkiji.”

²¹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura jinajina-kurlu nyurru-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Nyurru-warnukuju rdilyipirrpakuju jinajinakuju, kulalparla nganangku jalangu-warnu jinta-maninjarla parnta-yirrakarla wita-kariji pijijiji. Kajilpa yapangku parnta-yirrakarla jalangu-warnu pijiji nyurru-warnurla jinajinarla, ngula-jangka kajika wita-jarrimi pijijiji paljirninja-warnu, ngulangkuju kajika yangka parnta-yirrninjan-warnurlu yarda wantiki-mani rdilyipirrpaju, kajika larra-pajirninjan-yanilki jinajinaju.”

²² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura pama-kurlu jalangu-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Kula nganangku-puka winjickarla jalangu-warnu pama yakuju-piyakurra nyurru-warnu-kurra pilikutu-kurlangu-kurra pinti-kirra pama-kurlangu-kurraju. Kajilpa pama winjickarla nyurru-warnu-kurra yakuju-piya-kurra, ngulaju kajika lirrinjarla rdurl-pardi yakuju-piyaju. Ngula-jangkaju, pama kajika karli walya-kurralku. Kala jalangu-warnu pama, yapangkujulpa winjickarla jalangu-warnu-kurra yakuju-piyakurraju.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yungulu purami kuruwarri nyanungu-nyangu-mipa.

Jijajirli-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu

Matthew 12.1-8, Luke 6.1-5

²³ Ngaka-pardu-kari, Jijajijilpa-jana jirnganja yaninja-yanu nyanungu-nyangu-purnuku kurdungurlu-patuku. Jirnganja-jana yaninja-yanu kulkurru-jarra kujalpa miyi pardija lukarrara-piya. Ngula-piyalpalu wapanja-karrarlu-juku pajirninjan-yanu rdakangkuju kurdungurlu-paturluju ngarninjakungarnitirli. ²⁴ Paraji-paturlu kujalpalu-jana nyangu miyi pajirninjan-kurra, ngula-jangka yanurnulurla Jijajiki, ngulajurla wangkaja, “Jalangu Jarriritiyi ngulaju Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu. Warrki-wangulparlipa nyinakarla jalanguju! Nyuntu-nyangu-paturlu kurdungurlu-paturlu kalu kuruwarri juwa-kijirni ngalipa-nyangu kuja kalu miyiji pajirninjan-yanu Parra-nyayirni-wangurla!”

²⁵⁻²⁶ Jijaji-jana wangkaja Paraji-patuku, “Milya-pinyi kankulu yimi Tapiti-kirli kujalpa-jana warrrarla nyanungu-nyangu mardarnu nyurru-wiyi. Mangarri-wangulpalu nyinaja yarnunjuku-nyayirni. Ngula-jangka, jirrnanja-jana yanu Tapitiji Kaatu-kurlangu-kurra Kaluku Tarruku-kurra. Ngulanganya kala warri-jarrija wati jinta maralypikingarduyu Ngardarri-kirlangu Wiri yirdi Piyata. Kaninjarni kaluku-nyayirni-wangurla kalalurla mardarnu mangarri-nyayirni-wangu tarruku-nyayirni Kaatuku. Nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, ngulajulparla kurapaka ngunaja Kaatu-kurlangu. Ngulaju kalalu ngarnu maralypikingarduyu-miparlu Piyata-piya-miparlu. Kala yapakarirliji kulalu nganjarla, lawa. Junga-juku, yukajarni Tapiti kaluku-kurra, mangarri-nyayirni-wangu manu kutu, manu-jana maninjarla yungu warrrarlaku nyanungu-nyanguku. Kujakuju Kaaturlu kula warntarla-pajurnu, lawa.”

²⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja Paraji-patuku, “Kaaturlu-jana ngurru-manu yapaju ngulaju kula nyampuku Parra-nyayirni-wanguku. Kaaturlu-jana kaji-yirrarnu Parra-nyayirni-wangu nyanungu-nyangu yapaku yungulu ngurru-jarralya nyinami. ²⁸ Ngula-juku, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Warlaja-Wiri karna nyina nyampukuju Parra-nyayirni-wangukuju Kaatu-kurlanguku.”

3

Jijajirli parlpuru-manu wati rdaka manjanja-kurlu

Matthew 12.9-14, Luke 6.6-11

¹ Ngaka-kari Kaatu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla, Jijaji yanurnu pina jaajikirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulangaju parlu-pungu wati rdaka manjanja-kurlu. ² Ngulangka-yijalalpalu Paraji-patuju karrija, Jijajilpalu karrinjarla warrawarra-kangu kaji marda parlpuru-mani wati rdaka manjanja-kurlu Parra-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Kajirli Jijajirli wati rdaka manjanja-kurlu parlpuru-mantarla Parra-nyayirni-wangurlaju, kajikalurla jangkardu wangkami kujaju, “Nyuntulurlu kanpa rdilyki-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarriji.” ³ Junga-juku, Jijajirli wangkaja watiki rdaka manjanja-kurluku, “Karrinja-pardiya, manu yantarni nyampu-kurra!” ⁴ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu yapa panu-juku kujalpalu karrija warru, “Nyarrpa kangalpa Kaatu wangka kuruwarrirra nyanungu-nyangurla? Nyarrpa-manirliapa nyurnu kajilparlipa nyangkarla Parra-nyayirni-wangurla? Jina-mardarni mayirliapa, kapi mayirliapa yampimi? Pinyi mayirliapa tarnga-kurra, kapi mayirliapa wankaru-mani? Nyarrpa kankulu purda-nyanyi nyurrurlarluru?”

Wurdungkulpalu paa-karrija. Kulalu nyarrpalku wangkayarla. ⁵ Jijaji-jana kulu-jarrija Paraji-patuku. Mari-jarrija-jana wiljiki warntarlaku. Junga-juku, wangkajarla watiki rdaka manjanja-kurluku, “Waku wipiya!” Junga-juku, rdakaju wurr-kijirninjarla wipija, ngula rdakaju ngurru-jarrija pina. ⁶ Paraji-paturlu nyangulu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra, ngula-jangkurlu, yampinja-yanulkulu jaajiji. Ngula-jangka, turnu-jarrijalu Paraji-patu manu Yarurdu-kurlangu-patu kurdungurlu-patu. Turnu-jarrinjarla jaaly-manulpalurla jangkardu Jijajiki nyarrparlu yungulu pinyi.

Jijajirli-jana parlpuru-manu yapa nyurnunyurnu mangkururla pirtinyarra yirdingka Kaliliyirli

⁷⁻⁸ Ngula-jangka, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanulkulu pina mangkuru-kurra ngapa wiri-kirra Kaliliyi-kirra. Yapa panungku yalumpu-wardingkirli Kaliliyi-wardingkirli, purajalu Jijaji yali-kirraju. Manu yapa-karirilpalu purda-nyangu nguru-kari nguru-karirli yimi nyanungu-kurlu. Ngula-jangkaju, purda-nyanjarla yanurnulpalu Jijajiki nyanjaku. Panu-karijilira yanurnu Jurdiya-jangka, Jurujulumu-jangka, Yitumiya-jangka, manu nguru kakarrara-jangka kuja-ka ngunami karu yirdi Jurdunu ngulangka payangkarra, kujalpa karrija ngurrara-kari. Panu-karijilpalurla yanurnu kirri-jarra-jangka Taya-jangka manu Jirdana-jangka. ⁹⁻¹⁰ Kamparru-wiyilpa-jana Jijajirli parlpuru-manu panu-kari yapa, yangka kujalpalurla wapirdi parnkaja nyurnunyurnu. Junga-juku, kujalu yapa-karirli purda-nyangu yimi Jijaji-kirli, kuja-jana parlpuru-manu nyurnunyurnu, ngulakulurla turnu-jarrija yali-kirra-juku yungulu marnpirni nyanungu palka parlpuru-jarrinjakungarntirli. Ngulangka, wangkaja-jana Jijaji kurdungurlu-patuku, “Kangkarnijili pawurtu nyampu-kurra, yungurna warrkarni pawurturla yapa panu-kujaku. Kajikajulu marda ngurl-kanjarla katirni yapa panungkuju.” ¹¹ Ngalya-kari yapangu kujalpalu nyangu Jijaji juju-kurlurlu maju-kurlurlu, kalalurla yaninjarla yaruju-juku parntarrinjunurnu Jijajikiji, manu kalalurla waakarraparnkanjarla wangkaja, “Nyuntujunpa Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu!” ¹² Jijajirli kala-jana rdamu-pakarnu jujuju, manu kurnta-ngarrurnu kujarlu, “Nyampu-warnuju

wurdungulu nyinaya! Kalakankulu-jana ngaju milki yirdi-mani! Kujarlanjulu ngajuku yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya wurulypa!”

Jijajirli-jana milarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu 12-pala

Matthew 10.1-4, Luke 6.12-16

¹³ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu pamarrpa-kurra, ngulangka yaninjarla warrkarnu. Yilyaja-jana jaru wati-patuku kujalpa-jana nyanungurlu wardu-pungu. Ngula-jangkajulurla yanurnu. ¹⁴ Ngula-jangkaju, wati-patu-jana milarnu, ngulaju 12-pala, manu-jana yirdi yirrarnu ‘Kurdungurlu Wiriwiri’. Wangkaja-jana, “Nyurrurla karnanyarra ngungu-mani manu milarni yungunkulu-jana ngaju-wana nyina. Manu ngaka yungurna-nyarra yilyami yungunkulu-jana yimi-ngarrirni ngaju-nyangu jaru yapakariki. ¹⁵ Ngakarna-nyarra yilyami yartarnarri-kirli, yungunkulu-jana jurnta yilyami juju ngawungawu yapaku.”

¹⁶⁻¹⁹ Nyampu-patunya yirdiji wati-jana milarnu: Jimani (ngulakujurla Jijajirliji yirdi-karilki yirrarnu Piita); Jamaji manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Jaanu, nyampu-jarraju-pala ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu. (Jijajirli yirdi-palangu yirrarnu ‘Kulinypa-jarra Wirnpa-piya-jarra’); Yanturu, Pilipi, Parrjulumu, Matiyu, Tamiji, Jamaji ngulaju ngalapi-nyanu Yalpiya-kurlangu, Tardiyu, Jimani ngulaju ‘Kulu-parnta Wita-wangu’, manu Jutuju Yikariya. Nyampurlu Jutujurlu yangka kuja-jana ngaka yimi kangu Juwu-patuku wiriwiriki yungulu puuly-mardarninjarla pinyi Jijaji.

Juwu-paturlu wiriwiriri, Juju Ngawu pajurnulu Jijajiji yirdiji Pirljipu nganta

Matthew 12.22-32, Luke 11.14-23, 12.10

²⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanulkulu pina kirri-kirra Kapurniya-kurra yuwarli nyanungu-nyangu-kurra, kujalpalu nyinaja kamparru-wiyi. Ngula-kurrajulpalu yali-kirraju yapa panu-karilki yarda turnu-jarrija. Ngulangkujulpalu-jana warrarda kapakapa-manu Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu miyi-kirra ngarninja-kurra. ²¹ Ngula-puruju nyanungukupalangurlu ngati-nyanurlu manu nyanungukupurdangka-paturlu kukurnu-nyanu-paturlu purdanyangulu kirri-kari-ngirli kujalpalu kapakapa-manu nganta warrarda Jijajiji. Ngulalu-nyanu wangkaja, “Yali Jijaji, rama-jarrija nganta! Yankurliparla yungurlipa jina-mardarni.” Junga-juku, yanulkulurla Jijajikiji jina-mardarninjaku.

²² Kujalpa-jana Jijaji jirranganja nyinaja kurdungurlu-patuku, yalumpurla-yijalpalu nyinaja yangkaju kurruwarrikingarduyu-patu Jurujulumu-wardingki-patu. Warikalpalu-jana wangkaja yapa-patu-kariki jaruju kujanya, “Jijajiji-ka nyinami Juju Ngawu-kurlu yirdi-kirli Pirljipu-kurlu palkangka-kurluju. Pirljipu yangka Juju Ngawu ngulaju kajana juju-kari juju-kariki nyinami wiri-jarlu. Ngula-kurlurlunya Pirljipu-kurlurlu Jijajirli kajana jurnta yilyami juju-patu-karilki yapakuju.”

²³ Kujana-jana Jijajirli purda-nyangu wangkanja-kurra, ngulakuju-jana wangkaja, “Yantarnili nyampu-kurra!” Junga-juku, Jijaji-pirdi-kirralu yanurnu, kujalpa nyinaja. Yirri-puraja-jana yimi-nyayirni-wangu jukurra kujarlu, “Juju Ngawungku, kajilpa nyinakarla kaninjarni yapangka, nyarrparlu kajika-nyanu wilypi-maninjarla yilyami yapa-ngurlu? Lawa! Kulalpa-nyanu wilypi-maninjarla yilyayarla! ²⁴ Manu yimi-kari yungurna-nyarra yirri-pura. Ngurrara-jintarlu kajilpalu-nyanu yapangku warrarda pakakarla, kulalpalu ngulaju turnulku jintangkalku warrarda nyinakarla, ngulaju kajikalu muku lawa-jarrimilki. ²⁵ Manu kajilpalu-nyanu kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu, papardi-nyanurlu, manu ngawurru-nyanurlu warrarda pakakarla nyanungu-paturlu warlaljarlu, yalumpu-paturlangu kulalpalu nyinakarla turnu-juku jintangka-juku, ngulaju kajikalu muku lawa-jarrimi-yijala. ²⁶ Manu kulalpa-jana Juju Ngawungku Pirljipurluju juju-kari juju-kari jurnta yilyayarla yapakuju, lawa. Kajilpa-jana jurnta yilyayarla, ngulaju kajika rampaku-jarrinjarla lawa-jarrimilki.”

²⁷ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja yimi-nyayirni-wangu-kari Juju Ngawu-kurlu-yijala. “Juju Ngawu ngulaju wati-piya kulu-parnta-piya. Milya-pinyi-yijala kankulu kajilpa purunjunju yukayarla wati-kirlangu-kurra kulu-parnta-kurlangu-kurra yuwarli-kirra wijikingarnti. Ngulakungarntiji kamparru-wiyi yarnkami karla kulu-parntakuju, manu wayirni-ka rdaka-jarra wirliya-jarra. Ngula-jangkarlunga-ka manilki wijingki jurnarpaju. Ngula-piya-yijala ngaju karna pirrjirdi-nyayirnilki nyina Juju Ngawu-piya-wangu!”

²⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijajiji, ngulaju kuja, “Langa-kurra-mantalu! Nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Kaatu marda manu marda yapa jinta-kari, ngula-jangkaju Kaatu kajikarla yawuru-jarrimi-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. ²⁹ Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirra Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaaturluju kajika-nyanurla kunka-mani. Tarnnga-juku kapu nyinami wilji panu-juku

Kaatu-wangu.”³⁰ Nyampunya jaru Jijaji wangkaja kujalu kamparrurlu-wiyi yangka kuruwarrikingarduyu-paturlu warlrankngu juju-pajurnu Jijajiji.

Yimi nyampu ngulaju Jijajikipalangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu

Matthew 12.46-50, Luke 8.19-21

³¹ Ngula-jangkaju, yanurnulurla ngati-nyanu manu kukurnu-nyanu Jijajiki nyanjaku. Ngulaju karrijalpalu yitirli-jiki yarlungka. Yali-ngirlijikili yilyajarni yapa jinta kaninjarni-kirraju yajarninjaku Jijajiki. ³² Ngula-jangkaju, panu-jarlu-nyayirnilpalurla warrukirdikirdi nyinaja Jijajikiji, manu wangkajalurla, “Jijaji, ngati-puraji manu kukurnu-puraji-purnu kalu karrimi yitirlirla yarlungka. Wangkami yungungkulu.”

³³ Jijajirli-jana payurnu, “Ngana ngajukupalangu ngatiji warlalaju? Manu nganarki ngajukupurdangkaju warlalaju?” ³⁴ Manu-jana nyangu Jijajirliji yapa, kujalpalu warrukirdikirdi nyinaja nyanungu-wana. Ngula-jangka wangkaja-jana, “Nyampurra-jala-ngarra ngajuku ngatiji manu ngajukupurdangkajulu warlalaju. ³⁵ Nganangku-puka kaji purda-nyanyi Kaatu wilji-wangurlu manu purami, ngulanyalu ngajukupurdangka kukurnu, ngawurru, manu ngajuku ngati warlalaju.”

4

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurppa wati-kirli ngurlu kuja warru kujurnu miyikingarnti

Matthew 13.1-9, Luke 8.4-8

¹ Ngaka-pardu-karilki, Jijajilpa nyinaja pirntinyarra mangkuru Kaliliyirla. Ngulakurrajukulurla yapa panu yanurnu, manu turnu-jarrijalkulpalurla yungulu purdanyanyi jaru pinarri-maninja-kurra. Kujakungarntiji Jijajiji warrkarnu pawurtukurralku, ngulangkalkulpa nyinaja. Yapajulpalu karrija warru pirntinyarra-juku.

² Ngulakuju-jana yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kurlu, nyiyarningkijarralpa-jana yimi-nyayirni-wangu jukurppa yirri-puraja, wangkaja-jana,

³ “Purda-nyangkajulu! Yungurna-nyarra jaru wita yirri-pura ngarra-kurlu jinta-kurlu kujalpa mardarnu yakujurla ngurlu panu. Kujalpa warru yanu yarlu-wana, ngulajulpa ngurluju warru pirri-kujurnu miyiki pardinjakungarnti. ⁴ Kujalpa warru wapaja, ngulangkuju warru kujurnu ngurlu kuja-purda kuja-purda. Panu-kariji ngurluju wantija yirdiyirla. Ngurlu, kujalpalu wantija yirdiyirla, ngulajulpalu-jana jurlpungku jayirmaninjarla muku ngarnu.

⁵⁻⁶ “Ngurlu, kujalpalu wantija walyangka tarlangka, ngulajulpalu pardija ngari wita. Putalpalu wiri-jarrija manu kirrirdi-jarrija. Ngarnajulu putaputa yukaja tarlangka walyangkaju, lawa-juku. Manu wantangkulpa-jana jankaja linji-karda ngarnaju rdarjjangkaju ngapa-wangurla.

⁷ “Ngurlu, kujalpalu wantija marnangka jilkarla-kurlurla warrukirdikirdi, ngulajulu pardija jilkarla-wana. Ngulajulpa-jana jilkarlarlu kurl-mardarnu tarnnga-juku, ngulaju ngurlujulpalu kurl-mardarninja-warnuju tarnnga-juku maju-jarrija. Kulalu wiri-jarrija ngurlu-kurluju, lawa.

⁸ “Kala ngurlu, kujalpalu wantija walyangka walyirirla, ngulajulu muku purrulyunpardija ngurrju-juku manu wiri-jarrija. Ngulalu wiri-jarrija ngurlu-kurlu ngurrju-kurlu walya-jangkaju, ngulaju yapaku ngarninjaku. Panu-kari ngurlu marnkurppa-kurlu, panu-kari panu-kurlu, panu-kari panu-jarlu-nyayirni-kirli ngurlu-kurluju.”

⁹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkuju purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirili!”

Nyiyaku kala-jana Jijaji wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurppa yapaku?

Matthew 13.10-17, Luke 8.9-10

¹⁰ Ngula-jangka, Jijaji-jana jirnganja yanu yarlu-kurra yapa-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, jirnganja nyinajalkulpa-jana nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku manu ngalya-karirlangu yapaku. Ngulangkuju jupurnu Jijaji, “Yangka yimi-nyayirni-wangu jukurppa wati-kirli ngurlu panu-kurlu, milki-yirra-anganpa yungurnalu langa-kurra mani.”

¹¹ Junga-juku, Jijajiriliki-jana pina-yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurppaju, yirri-puraja-jana yada, “Kaaturluju yilyajarni yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyanungu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kala ngalya-kariki yapaku, kularna-jana yimi-nyayirni-wangu warraja-mani yungulu langa-kurra-mani.

¹² Kujarlaju, kuja karna-jana wangka yangka yapa-kariki, nyanyi kajulu paniya-kurlurlu milya-pinja-wangurlu-juku, manu jamulu purda-nyanyi kajulu langa-kurlurlu.

Kajilpajulu milya-pungkarla jungangku, ngulaju kajikalurla pina-yani Kaatukulku.

Ngula-jangkaju, Kaatu kajika-jana kulu-wangu yawuru-jarri-yijala.’”*

Jijajirli-jana milki yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kurdungurlu-patuku

Matthew 13.18-23, Luke 8.11-15

¹³ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu, “Kula kankulu marda mani nyampuju ngurlu-kurlu yimi-nyayirni-wangu jukurra? Nyarrparluku-yijalankulu milya-pinyi yimi-nyayirni-wangu-kari kajirna-ngarra ngula ngarrirni? ¹⁴ Yangkangu ngarrkangu, yangka kujalpa warru kujurnu ngurlu, ngula ngurlu, ngulaju Kaatu-kurlangu-piya yimi-piya. Ngula-piyarlu-yijala karna-jana jaruju yimi-ngarrirni warru yapa-patu-kariki.

¹⁵ “Panu-kari yapa kalu nyina yirdiyi-piya. Ngurlu kujalu wantija yirdiyirli, kujalu jurlpungku muku ngarnu, ngula-piyarlu-yijala yapangku kalu jamulu purda-nyanyi jaru Kaatu-kurlanguju. Ngula-jangkaju, yanirni kuja-ka Juju Ngawulku, ngulangkuju kajana jurnta kanyi jaruju jurlpu-piyarlu.

¹⁶ “Ngalya-kari yapa kalu nyina tarla walya-piya. Ngurlu kujalu wantija tarlangka, kujalu ngarnaju puta yukaja tarlangka, ngula-piyarlu-yijala kalu yapangku jamulu purda-nyanyi jaruju Kaatu-kurlangu, manu kalurla ngungurr-nyinami jarukuju wardinyi-wiyi. ¹⁷ Jaru kajana putaputa yukami langa-kurra, lawa. Ngaka kajili-jana yapa-karirli rdapakarrkanjarla jinyijinyi-mani, manu kaji-jana majurlangu rdipimi, ngulangkuju kalu wawaja-maninjarla yampimi Kaatu-kurlangu jaruju.

¹⁸ “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya-piya jilkarla-kurlu-piya. Purda-nyanyi-yijala kalu Kaatu-kurlangu jaruju. ¹⁹ Puta-ka wiri-jarri jaruju langangkaju. Kala warrarda kalu-nyanurla wajampa-jarri nyiarningkijarraku manu wartardi-jarri nyiarningkijarrarla nyanungu-nyangurla. Yulkami kalu-nyanurla warrarda talaku manu jurnarrpaku nyanungu-nyanguku warlaljaku. Ngulangkuju kajana warla-pajirni jaru-kujaku wiri-jarri-ka-kujakuju. Kujarra-piya kula kalurla nyinami jukaruru Kaatuku, lawa.

²⁰ “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya walyiri-piya. Purda-nyanyi kalu jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju kalurla ngungurr-nyina jarukuju. Jintawarlayi-juku kalurla marlaja wiri-jarri Kaatukuju: Ngalya-kari ngari wita, ngalya-kari wita-karrikarri, ngalya-kari karrikarri-wangu kalurla marlaja wiri-jarri.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra jarra-kurlu

Luke 8.16-18

²¹⁻²² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Kulalpa-nyanu nganangku nyiarlangu wuruly-mardakarla Kaatu-kujaku, lawa. Kapu jungangku palka-maninjarla nyanyi. Yimi ngaju-nyangu ngulaju jarra-piya. Kuja kalu yapangku wawaja-mani nyiya mayi, kulalpalu palka-mantarla mungangkaju. Mani kalu jarra, manu yali-kirirli warru nyanyi kalurla. Yuwayi, jarra yali-kirirli kajikalu palka-mani nyiarlangu. Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kula kankulu wuruly-yirrani kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka kankulu yirrani yapaku yungulu nyanyi. ²³ Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkuju purda-nyangka yirriyirri-nyayirirli!”

²⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Langalu rdilypirr-karriya! Langa-kurra mantalu! Nyiya-puka kajilpankulu-jana yungkarla yapa jinta-kariki, ngula-wanawana kajika-nyarra Kaaturlu yinyi. Junga! Kajika-nyarra maya-kari maya-kari yinyi! ²⁵ Nganangku-puka yapangku kuja-ka langa-kurra-mani wita Kaatu-kurlangu jaru, ngulaju kapurla Kaaturluju yarda pinarri-mani wiri-nyayirni jaruju. Kala kuja-ka yapa ngana-puka nyina Kaatu-kurlanguku jaruku pinarri-jarri-ka-wangu, ngulakuju kapurla jurnta kanyi jaruju.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra ngulaju Kaatu-kurlangu warlalja turnu-warnu-kurlu

²⁶ Jijaji yarda-jana wangkaja, “Ngajulurlu yungurna-nyarra yirri-pura yimi-nyayirni-wangu jinta-kari Kaatu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju ngurlu-piya kuja kajana watingki warru kijiirni kuja-purda kuja-purda yungu-nyanu mangarri wiri-mani. ²⁷ Ngula-jangka, munga-kari munga-kariji-ka jarda ngunami watiji, parra-kari parra-kariji-ka yakarra-pardinjarla warru wapami. Purruyun-pardimi-ka walya-jangka ngurluju. Purruyunpa-jangka-ka wiri-jarri-ka. Ngarrkanguju-ka nyanyi parrangkaju. Ngulaju kula kajana milya-pinyi nyarra mayi kuja kalu wiri-jarri. ²⁸ Walyangka ngurrjunga kalu purruyun-pardi. Purruyunpaju-ka pardi wita-wiyi, ngula-jangkaju-ka wiri-jarri-mirra, ngula-jangkaju-ka wujulypalku

* 4:12 Nyangka Isaiah 6.9-10

palka-jarri. Ngula-jangka, ngula-ka wujulypa lakarn-pardi, ngula-jangkaju-ka ngurluju warrajalku nyina langka-pardinjarla. ²⁹ Yukuri-jangka, linji-jarrilki-ka, ngulakuju karla jangkardu yanirni junma-kurlulku watiji. Jarnjarn-pakarnilki kajana ngurlu-kurluju mangarri ngarninjakungarntirliji. Ngula-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturlu warru turnu-mani yapa nyanungu-nyangu yungu-jana Warlalja-Wirilki nyina.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra ngurlu-kurlu wita-nyayirni-kirli jirdi-kirli Matthew 13.31-32, Luke 13.18-19

³⁰ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyiya-piya kalu nyina yapaju Kaatu-kurlangurla tur-nangka yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Marda kalu nyina ngari marnkurrpa-mipa. Ngulaju ngula-juku. ³¹ Kaatu-kurlangu turnu ngulaju wita-nyayirni-piya ngurlu-piya jirdi-piya kuja-ka wita-wiyi yirrarni walyangkaju ngurluju watingkiji. ³² Ngula-jangkaju, ngakarrangakarralku kuja-ka pardimi watiya wiri watiya-kari-piya-wangu, ngula-kurraju kalu yanirni jurlpu panu-jarlulku. Yuwalilki kalu ngurrju-mani watiyarla yamangka wiringkalku. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrpa-mipa nyina yapaju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapakuju.

³³ Nyampurra-piya jukurra yimi-nyayirni-wangu-piya kala-jana yimi-ngarrurnu panu. Yimi-ngarrurnulpa-jana jaru yirriyirri ri yapaku yungulu milya-pinja-yani wita-kari wita-kariji. ³⁴ Ngulalpa-jana Jijaji wangkaja yapa-kariki, kala-jana yimi-ngarrurnu jukurra yimi-nyayirni-wangu-mipa. Kuja kala nyinaja nyanungu-nyangu-patu-kurlu kurdungurlu-patu-kurlu yapa-wangurla, ngulakuju kala-jana ngaka-yijala ngulangka yimi-nyayirni-wangu warraja-manu muku.

Jijajirli pulya-manu ngapa wiri manu mayawunpa parnkanja-kurra Matthew 8.23-27, Luke 8.22-25

³⁵ Ngula-jangkaju, parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patukulku, “Yanirli pa pawurturla mangkururla murrarninginti-kari-kirra.” ³⁶ Junga-juku, kangulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu pawurturla-juku. Wungujukulu yanu. Junga-juku, ngulangjakukulu-jana yapaju yampinja-yanu pirtinyarra mangkururla. Panu-karirliji-jana puraja-juku pawurtu-patu-kari-kirli-yijala. ³⁷ Murrarni-nginti mangkurukuju murnma-juku kulkurru-juku, ngapa wiri-jana jangkardu wangkanja-yanurnu. Pawurtuju ngarra ngapa-kurralku yukayarla. Ngapajulpa parnkanjarni yanu manu parnkanjarni yanu, manulpa warralywarraly-wantija pawurtu-kurraju, manulpa wiri-jarrinja-yanulku ngapaju pawurturlaju. ³⁸ Kalanpa Jijaji ngunanya purdangirli pawurturla jakangka katarlpirla. Ngulalu yakarra-manu kurdungurlu-paturlu, manulurla purlanjarla wangkaja, “Tiija, kula kanpa-nganpa wajampa-jarri mayi nganimpaku? Kalakarlipa muku yukami ngapangka, manu kalakarlipa muku palimi!”

³⁹ Junga-juku, Jijajirli yakarra-pardinjarla ngarrurnu mayawunpa, “Wurdungu-jarriya!” Manu ngapaku wangkajarla, “Yatayi-jarriya!” Junga-juku, mayawunpaju pulya-jarrijalku, manu ngapa wirijilpa pulya-jarrijalku. ⁴⁰ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangukuju kurdungurlu-patuku, “Nyiya-jangkankulu lani-jarrija? Kula kankujulu marda wala nyina ngajuku?”

⁴¹ Ngula-jangkajulpalurla kurdungurlu-patulku marlaja paa-karrija, manulpalu-nyanu wangkanja-yanu, “Ngana nyampuju wati kuja kajana wangka mayawunpaku manu ngapaku? Purda-nyanyi kapala mayawunparlu manu ngapangu wilji-wangurlu ngulapalangu wangkanjarla rdamu-pakarnu.”

5

Jijajirli parlpuru-manu wati juju panu-kurlu Matthew 8.28-34, Luke 8.26-39

¹ Ngula-jangka, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu, jingijingi yanulu ngapangka mangkuru Kaliliyirla murrarninginti-kari-kirra ngurrara-kari-kirra kujalpalu yapa nyinaja yirdiji Karaja-wardingki-patu. ²⁻⁶ Yalirla ngurrararla, parntarrijalpalu pirli wiri-jarlu pirnki-kirli-kangkangu. Yalirlanya kalalu-jana milyingka yirrarnu yapa yurnunurruju. Yalirla pirnki-patu-wanarla kala nyinaja wati jinta warungka-nyayirni juju-kurlu, kala nyinaja yangarlu. Parra-kari parra-karirli yalumpu-wardingki-paturlu yapangkaju kalalu warurnu warrarda waku-jarra manu wirliya-jarra ngalyipi-piya-kurlurlu manu jayini-kirli ri pajirninja-kujaku nyanungu-kujaku. Lawa-juku! Kala wurrangu-juku rdilyki-pungu ngalyipi-piyaju, jayiniji kala ngulaju turl-pakarnu.

Kula nganangu pirrjirdi-nyayirni rli warikarla. Parra wiri munga wiri kala nyinaja pamarrparla pirnki-wana, manu kala-nyanu rdulykurdulykurr-pajurnu pirli-kirlirli, manu kala yulaja warrarda manu purlaja warrarda tarnga.

Junga-kirli kujalu pirntinyarra-kurra-jarrija Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu, yangka watingki juju-kurluru warrawarra-kangulpa-jana. Kujalu jitijalku pawurtu-jangka, wapirdi parnkaja-jana purru-juku. Parnkanjarla mirdijirrpjirrpjirrpjirri-manu kamparru-juku Jijajiki. ⁷⁻⁸ Ngula-jangka, wangkajalkurra Jijajiji, “Nyuntu juju ngawungawu, jurnta wilypi-pardiyarla nyampuku watiki!”

Ngula-jangkarluju, yangkangkuku watingki purlanjarla payurnu Jijajiji, “Nyarrpa-maninaju ngajuju? Nyuntuju Jijaji Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu yangka kuja-ka kankarlarra nyina Warlalja-Wiri-jiki yapaku manu pirlirra-kariki. Wiyarra karnangu warlkinjarla wangkami Kaatu-kurlangurla yirdingka, yampiyaju murrumurru-maninja-wangurlu!”

⁹ Ngula-jangka, Jijajirli payurnu, “Nyianpa nyuntuju yirdiji?”

Junga-juku, yalu-manu, “Ngajujurna yirdiji ‘Panu-jarlu-nyayirni’. Panu-jarlu karnalu jujuju nyina kaninjarni nyampurla watingka. ¹⁰ Yampiyanpa nyampurla-juku jurrkungka ngurrararla yilyanja-wangurlu! Wiyarra-nganpa yampiya!”

¹¹ Ngula-purujulpalu kutu-juku karrija pamarrparla panu-jarlu-nyayirni nguurrnguurrpaju 2,000-pala, ngulangajulpalu karrija ngarninja-karra kujalpalu-jana nguurrnguurrpakungarduyurlu yapangu jina-mardarnu. ¹² Ngula-jangka, jujujulurla wangkaja Jijajiki, “Yilyaya-nganpa yali-kirra nguurrnguurrpa-kurra yungurnalu-jana yaarl-yuka palkangka!”

¹³ Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Yaarl-yukayalu-jana nguurrnguurrpaku!” Ngula-jangka, jujujulurla jurnta wilypi-pardija watiki, yaarl-yukajalkulua-jana nguurrnguurrpaku. Ngula-jangkaju, junga-juku, ngaamalyamalya rdakardakaparnkanjanu-pamarrparla kaninjara-kari ngapa-kurra. Ngulajulu muku julyurl-wantija ngapa-kurra. Tarnngajukulu yukanjara palijalku yalirla-juku ngapangka.

¹⁴ Yangka yapangu kujalpalu-jana nguurrnguurrpa jina-mardarnu, ngula-patujulu pirri-parnkaja kuja-purda-kari kuja-purda-kari jaru-kurlu kirri-kirra manu ngurrakari ngurra-kari-kirra yalumpurla-juku ngurungka. Kujalu-jana yimi-ngarrurnu panu-kariki yapaku yangka nguurrnguurrpa-patu kujalu palija ngapangka, ngulakujulu panu-karilki yanurnu nyanjaku nguurrnguurrpaku. ¹⁵ Ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki yangka kirri-wardingki-patu, ngulalu nyangu yangkaju wati warungka-wangulku kujalpa nyinaja jurnarra-kurlulku. Kujalu nyangu, ngulakujulurla lani-jarrijalku. ¹⁶ Yalumpurla-juku, ngalya-kari yapajulpalu karrija, kujalu yangka nyangu Jijaji kuja-jana juju yilyaja wati-ngirli nguurrnguurrpa-kurra. Ngulalu-jana nyampu-paturlu yimi-ngarrurnu kirri-wardingki-patuku. ¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajikilirla wangkaja jinta-juku jaruju, “Yanta nyampu-ngurlu nguru-ngurluju!”

¹⁸ Junga-juku, pina-warrkarnu pawurturla, manu yangka wati warungka-jangka ngularla wangkaja, “Yanirna nyuntu-wana!”

¹⁹ Jijajirla wangkaja, “Pina-yanta warlalja-patu-kurra, manu wangkayalku-jana kjangku Kaatu mari-jarrija nyuntu, kujangu yali-jangka juju-jangka kirlika-manu.”

²⁰ Junga-juku, ngula-jangkaju, yangkaju wati yanu kirri-patu-kari-kirra nguru-kurra yirdi-kirra Kirri-patu-kurra Karlarla-pala-kurra, ngulaju-jana yimi-ngarrirninjanu-janu jaru kuja warungka-jangka Jijajirli parlpuru-manu. Kujalu purda-nyangu yimi nyanungu-nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni.

Yimi nyampu ngulaju wati-kirli yirdi-kirliji Jayiruju-kurlu, manu yimi-kari ngulaju karnta-kurlu nyurnu-nyayirni-kirli

Matthew 9.18-26, Luke 8.40-56

²¹ Ngula-jangka, Jijajiji kulpari yanu pawurturlaju murrarninginti-kari-kirraluku-yijala ngapangka Kalilyirla. Kujalpa nyinaja pirntinyarrarla, ngula-kurraju turnu-jarrijalkulpalurla yapaju. ²² Nyampurla turnungka, wati jintalpa karrija yirdi Jayiruju. Jayirujulu nyinaja Juwu ngulaju jaajikingarduyuru wiri. Kuja nyangu Jijaji, ngulajurla kamparru-kirli mirdijirrpjirrpjirrinjarla parntarrinjuu wangkanjakungarnti. ²³ Wangkajarla Jijajiki, “Yaruju-jarriya! Warlkinri karnangu, kapurna kirda-puka-jarrimi kanangkaku! Yantarni nyurnuku rdakangku yungunpa marnpirni yungu wankaru nyina!” ²⁴ Junga-juku, Jijajirliji puraja Jayiruju.

Nyampurlaju turnu-warnurlu yurntirninjanu-yanulpalu-nyanu Jijaji-wanaru, kujalpalu puranja-yanu. ²⁵ Ngulangka yapangka panungka, ngula-puruju karntangu jintangu

puranja-yanu Jijajiji, ngulajulpa karrija nyurnu wiri yalyukupurda kaninjarni palka-angka. Ngulajulpa nyinaja nyurnu yalyukupurda kujalpa warrarda karlinja-yanu 12-palaku yulyurpuku. ²⁶ Ngula-puruju, panungku nyangnyangurlulpalu putaputa parlpuru-manu. Muku-jana yungu talaju parlpuru-maninjaku nyanunguku. Lawa! Kulalu parlpuru-mantarla. Ngulajulpa yarda maju-jarrija manu murrumurru-jarrija nyangnyangu-jangkaju. ²⁷⁻²⁸ Ngula-jangkaju, yimi purda-nyangulpa-jana Jijaji-kirli, manu-nyanu wangkaja, “Kajilparna marnpikarla Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngulaju kajikarnarla marlaja ngurru-jarri pina.”

²⁹ Junga-juku, purdangirli-wanarlu puranja-yanu Jijaji. Ngula jurnarrpalku marnpurnu Jijaji-kirlangu. Ngula yungka marnpurnu Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngula-puru-juku yalyuju rdiily-parnkaja karlinja-warnu, manu-nyanu purda-nyangu ngurrjalku rarralypalku. ³⁰ Ngula Jijaji-kirlangu ngangkayiji wilypi-pardija palka-ngurlu, ngulaju-nyanu purda-nyangu, manu karrinjarlalparla warru wapalwapal-nyangu. Ngula-jangkaju, payurnu-jana, “Nganangkuju marnpurnu jurnarrpaju.”

³¹ Jijaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlu janku-manulu, “Nyanyi kanpa-jana nyampu yapa panu, kuja kalu-nyanu yurrtirninja-yani ngalipa-nyangu-wanarlu. Nyarrpaku-yijala kanpa-nganpa payirni, ‘Nganangkuju marnpurnu jurnarrpa’”

³² Jijajirli warru nyangulpa-jana wurrangu-juku. ³³ Yangka karnta-pardu kuja parlpuru-manu pina, ngulajulpa lani-jarrijalku, manu mirrmirr-karrijalpa Jijaji-kijakaju. Pina-yanurnu, mirdijirrpjirrpj-jarrinjarla parntarrinjunu Jijajiki kamparru, manu wangkajarla, “Ngajurnangku marnpurnu jurnarrpaju.”

³⁴ Jijaji wangkajarla, “Wiyarrpa, nyuntunpaju marlaja parlpuru-jarrija pina kujanpaju wala nyinaja ngajuku. Ngula-juku yanta wajampa-wangu rarralypalku.”

³⁵ Ngula-jangkaju, Jijaji kujalparla wangkaja-juku yangkaku karntaku, ngula-puruju yapajulpalurla wapirdi yanurnu Jayirujuku nyanungu-nyangu-jangka yuwarli-jangka. Wangkajalurla Jayirujuku, “Kari-nganta lawa, nyurru kalu-nyanu waarr-pakarni wita-manjarla. Kujaraju yampiya Pinangkalpa Jijaji payirninja-wangurlu!”

³⁶ Jijajirli-jana purda-nyangu nyampu-patu, ngulalpalurla wangkaja Jayirujuku, wangkajarla Jijajiji, “Wajampa-wangu nyinaya! Wala-pukaju nyinaya ngajuku!”

³⁷ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana warla-pajurnu yapa panu-karriji rdanpurninja-kujaku. Marnkurrpa-mipa-jana yajarnu Piita, Jamaji, manu nyanungukupurdangka Jaanu. Ngula-mipa-jana kangu yuwarli-kirra Jayiruju-kurlangu-kurra. ³⁸ Kujalu yuwarli-kirra yanurnu, Jijajirli-jana nyangu yapa panu kujalpalu-nyanu waarr-pakarnu maringki.

³⁹ Ngula-jangka, wakajarralkulu yuwarli-kirra, payurnu-jana yapa-patu, “Nyarrparla kankulu-nyanu waarr-pakarni manu yulami kankulu? Lawa, kula kirda-puka-jarrija, jarda-jala-ngarra-ka ngunami nyampuju kurduju.”

⁴⁰ Kuja-kurraku wangkanja-kurraku, yinkalkulurla ngarlarrija Jijajikiji. Ngula-jangka, kuja-panu-jana muku yilyaja yarlu-kurra yitirli-kirra panu-karriji. Kala Jayiruju manu nyanungu-parnta karnta, manu Piita, manu Jamaji, manu nyanungukupurdangka Jaanu, ngula-mipa-jana kangurnu ruumu-pardu-kari-kirra kujalpa yurntalu-nyanu Jayiruju-kurlangu ngunaja turdurr-ngunanja-warnu. ⁴¹ Jijajirli yarkaja rdakaku, wangkajarla nyanungu-nyangu-juku jaru, “Taliya kumu!” Nyampu wita jaru, ngulaju-ka wangka, “Wita mardukuju, wangka karnangku, yakarra-pardiya!”

⁴² Ngula-jangkaju, rarrinki yakarra-pardija, manu karrinja-pardija. Ngula-jangkaju, wapajalku warru. Kujalu nyangu wankarulku, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. (Nyurnu-wangu-wiyilpa nyinaja 12-palaku yulyurpuku ngulaju kamina-pardu-juku.) ⁴³ Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-jana, “Yimi-ngarrirninja-wangulu nyinaya! Nyampuju kula yapa-kariki yimi-ngarrirninjaku jaruju. Nyampukulurla mardukujaku witaku yungka mangarri.”

6

*Najariti-wardingkirli Jijajiji juwa-kujurnu
Matthew 13.53-58, Luke 4.16-30*

¹ Yangka yali-jangka kirri-jangka, Jijaji-jana jirnganja yanu pina kurdungurlu-patuku nyanungu-nyangu-kurralku kirri-kirra yirdi-kirraju Najariti-kirra. ² Ngula-jangkaju, Jarrirtiwi Parra-nyayirni-wangurla, yanurralu yuwarli-kirra jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka yungu-jana pinarri-mani yapa panu-juku kujalpalu turnu-jarrinjarla nyinaja. Kujalu wangkanja-kurra purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu payurnu, “Nganangku nyampuju pinarri-manu kuja-ka wangkami nyiarningkijarra manu-ka manngu-nyanyi rdarrinypa-nyayirni? Nyarrparlu kajana parlpuru-mani nyurnu yapaju? ³ Nyampu wati ngulaju watiya

jarntirninjakungarduyu-mipa manu Miiri-kirlangu-jala kaja-nyanu. Nyanungunya-jana papardi-nyanuju Jamajiki manu Jujijiki manu Jutujuku manu Jimaniki, junga mayi kujaju? Manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu-patu kalu nyinami nyampurla Najaritirla, junga-yijala mayi kujaju?" Ngulanyalpalurla nginji-wangkaja yangka Najariti-wardingki-patuju. Manu ngula-jangka, yapa ngularralurla jayi-wangkaja Jijajiki.

⁴ Kuja-kurra wangkanja-kurraju Jijajirliji-jana purda-nyanjarla jangu-manulku, "Ngana-puka kuja-ka wati nyina jarukungarduyu warrkiki Kaatu-kurlanguku, kajilpa yantarla kirri-kari kirri-kari-kirra yimiki yirri-puranjaku Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulakuju kajikalurla wardinyi-jarrimi manu kajikalurlajinta pulka-pinyi. Kala yapangku ngurrara-jintarlul kula kalu ngurrju-pajirni yali jarukungarduyu, manu kirringkarlu nyanungu-nyangurlarlul warlaljarlu kalu juwa-kijirni."

⁵⁻⁶ Jijajiriljilpa manngu-nyangu kanunju-karirli 'nyarrpa kujaju kula kajulu ngungurr-nyinami manu wala nyinami?' Kujarlaju, marnkurra ngalya-kari-mipalpa-jana parlpuru-manu rdaka-miparlul marnpirninjarlu. Kala yapa panu-kari kapuru-panuju, ngulajulpa-jana kuja-kirli yampija parlpuru-maninja-wangurlu.

*Jijajiri-jana yilyaja Kurdungurlu-patu 12-pala yimi-kirli nyanungu-nyangu-kurlu
Matthew 10.5-15, Luke 9.1-6*

Ngula-jangkaju, Jijajiji warru yanu kirri-kari kirri-kari-wana, manu-jana warru pinarri-manu yapa panu. ⁷ Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangulku-jana turnu-manu kurdungurlu-patu 12-pala yungu-jana yilyamirra jirrama-kari jirrami-kari ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yilyanjakungarntirli-jana yartarnarri yungu yungulu-jana jurnta yilyami juju maju yapakuju. ⁸ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana, "Nyurrurlaju karna-nyarra yilyami kirri-kari kirri-kari-kirra kuja-purda-kari kuja-purda-kari. Ngulaju kankulu watiya-mipa kanyi jukati jinta-kari jinta-kari. Yani kankulu miyi-wangu, yakuju-wangu, manu tala-wangu wirrijirli-wangu, lawalu yanta. ⁹ Palkangka-juku kankulu yukanjarla kanyi jinta-puka jaatiji manu jamana-kurlangu, lawa panu-karikiji jaatikiji. ¹⁰ Kajinkili kirri-kirra yukamirra, kajili-nyarra yapangku wapirdi nyanjarla kanyirni ngurra-kurra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulajulu nyinaka manu ngunaya yalumpurla-juku jintangka ngurrangkaju. Ngurra-kari ngurra-kari-wangulu nyinaya jintangka-kirli kajinkili yarnkamirra yarda. ¹¹ Kala kajinkili kirri-kari-kirra yukamirra, kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngulaju yampiyalu-jana. Yantalu-jana jurnta. Mamparl-pinja-warnurlaju, ngulajulu-jana walya jangkardul lururl-pungka wirliya-kurlangu-jangka. Kujarlaju kapunkulu-jana milki-yirrarni kuja kajana Kaatuju kulu nyina."

¹² Junga-juku, jarnkujarnku yarnkajalkulu wurnalku kirri-kari kirri-kari-kirra kurdungurlu-patu yapa wungu-kari wungu-kari. Kujalpalu wapaja kirri-kari kirri-kari-kari-wana, ngulajulpalu-jana rdipija yapa panu-kariki, wangkajalkulpalu-jana, "Pina-yaninjarlalu yalala-yirraKaatu wilji panu-jangka!" ¹³ Kujalpalu-jana juju-kurlu parlu-pungu yapa ngalya-kari, ngulajulpalu-jana juju jurnta yilyaja. Kujalpalu-jana parlu-pungu nyurnu, ngulajulpalu-jana maparnu jara-kurlurlu. Ngulaju maparninjawarnulpalu junga-juku parlpuru-jarrija pina.

*Nyampuju yimi Jaanu Papitaji kuja palija
Matthew 14.1-12, Luke 9.7-9*

¹⁴ Jaru Jijaji-kirli wiri-jarrijalkulpa ngurra-kari ngurra-kari. Panu-kari wangkajalpalu kuja, "Kari yalumpuju yangka Jaanu Papitaji kuja pakarnu Kingi Yarurdurlu, ngulanya kulparirni yanu wankaru-jarrinjarla. Ngulangkuju kajana jujuju jurnta yilyami yapakuju, manu parlpuru-mani kajana nyurnu-jangka."

¹⁵ Kala panu-karrijilpalu wangkaja, "Kari yalumpuju marda yangka Layija kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Kaatu-kurlangu jarukungarduyu."

Kala panu-karrijilpalu wangkaja, "Kari yalumpuju marda jarukungarduyu-kari yangkarra-piya kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku nyurru-wiyi."

¹⁶ Kala kuja Kingi Yarurdurlu purda-nyangu Jaanu Papitaji marda, ngulakuju-nyanu wangkaja, "Yalumpuju, yangka kujarna waninja turl-pakarnu. Kaaturlu-jala wankaru-manu pina!"

¹⁷ Nyampurrakungarntiji, junga pakarnu Jaanu Papitaji Kingi Yarurdurlu kamparru-wiyi. Yalirli Kingi Yarurdurlu ngulangkujurla jurnta kangu kali-nyanu papardi-nyanu warlaljaku nyanungukupurdangkaku yirdikiji Pilipiki. Nyanungu karntaju yirdiji Rdurdiyaju. ¹⁸ Jaanu Papitaji kalarla warrarda wangkaja Kingi Yarurdukuju, "Yampiyarla karnta-kari kukurnu-purajiki! Nyuntunpa kuruwari rdilyki-pungu Kaatu-kurlangu! Yungkarla pina kali-nyanu warlaljaku." ¹⁹ Kuja-panunya kapu pungkarla kulungkuju

Rdurdiyajurlu Jaanu Papitaji tarnnga-kurra. Kuja-kujakuju Kingi Yarurdu wangkaja-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyuku, “Jaanu Papitaji yirrarninjintalu rdaku-kurral!” Jungajukulu yurrpurnu rdakungka. Yalumpurla-kirli rdakungkalpa Jaanu Papitaji mardarnu Kingi Yarurdurluju. ²⁰ Lani-jarrijalparla Jaanu Papitajiki, ngulajulpa milya-pungu kujalpa Jaanu nyinaja Kaatu-kurlangu warrkini jungarni. Ngampurrparlu manu wardinyirli kala purda-nyangu Jaanu Papitaji yirri-puranja-kurra. Kalarla jarukuju paa-karrija-juku Kingi Yarurduju, ngulangkuju kala wajampa-manu jarungkuju.

²¹ Yalirli yangkangu karntangu Yarurdiyurlu kala purda-nyangu warrarda ‘jalangurlu-japarna pinyi Jaanu Papitaji, kari ngakaku-japarnarla pardarni.’ Junga-juku, ngakarrangakarralku Kingi Yarurdurlu turnu-manu-jana nyanungu-nyangu yurrkunyupatu ngardarri-kirlangu-patu manu wiriwiri-patu-kari yangka kuja kalalu-jana wiri-kari wiri-kari nyinaja Kaliliyirli kirri-kari kirri-karirla. Turnu-manu-jana kurapaka ngarninjaku nyanungu-nyangukuju. Nyampurla kurapakarla ngarnulpalu mangarri manu pama. ²² Ngula-kurra-juku Rdurdiyaju-kurlangu kurdu-nyanu kamina yaninjarla milki-wirntijalpa-jana milkarraku. Ngulakujulurla wardinyi-nyayirni nyinaja kaminaku wirntinja-warnuku. Ngula-puru-juku Kingi Yarurdujurla wangkaja kaminakuju, “Nyiya kampa wardu-pinyi ngampurrparluju? Kajinpa ngampurrpa nyina nyiyaku, ngulaju karnangu yinyi nyiyarningkijarra.” ²³ Kingi Yarurdurluju warrardalparla jangu-pungu, manulparla wangkaja, “Kaaturlu kaju milya-pinyi kuja karnangu junga wangka. Ngajuju payika yijardurlu nyiyarningkijarrakuju. Kapurnangu yinyi ngalya-kari ngaju-nyangu ngurrara, ngaju-nyangu tala, ngaju-nyangu jurnarrpa kajinpaju payirni! Kularnangu nyiya witarlungu jurnta mardarni!”

²⁴ Ngula-jangkaju, yanurla ngati-nyanuku Yarurdiyuku, manu payurnu, “Ngati, kingirliji ngarrurnu nyiyarlunguku nganta yungulparna payikarla, ngula-warnurlu kajikaji yinyi. Nyiyakulparna payikarla?”

Ngati-nyanujurla wangkaja, “Kujarlu payika, ‘Kangkarniji jurru Jaanu Papitajiki-kirlangu turl-pakarninjarla mardungka.’”

²⁵ Junga-juku, parnkajarla pina Kingi Yarurduku, ngulajurla kuja wangkaja, “Kangkarniji jurru Jaanu Papitajiki-kirlangu turl-pakarninjarla jalangu-juku mardungka!”

²⁶ Kuja kuja-kurra purda-nyangu Kingi Yarurdurlu, marilkirli mularrpa-jarrija Jaanu Papitajiki. Kula kaminaju nyarrparlu mamparl-pungkarla kujarla jangu-pungu nyiyarningkijarra milparniwarrarla kamparru-wiyi. ²⁷⁻²⁸ Junga-juku, yilyaja jinta yurrkunyungu nyanungu-nyangu junma kirri-rirdi-kirli. Yanu kaninjarni rdaku-kurra kurinpuju-kurra. Turl-pakarnunju jurru Jaanu Papitajiki-kirlangu, manu kangurnu pina mardungka jurru-mipa. Mardungka-juku jurru Jaanu Papitajiki-kirlangu yungurla yangka karnta-parduku, manu kangurla ngati-nyanuku nyanungukupalanguku Yarurdiyuku.

²⁹ Junga-juku, kujalu purda-nyangu Jaanu Papitajiki-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlu, manunjunulu milyingka yirrarninjakulku.

*Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki wati-patuku 5,000-palaku
Matthew 14.13-21, Luke 9.10-17, John 6.1-14*

³⁰ Ngakarrangakarra, kujalurla Jijajiki kulparirni yanu Kurdungurlu-patu Wiriwiri yangka 12-pala, yimi-ngarrurnulurla, “Panukurnalu-jana jurnta yilyaja juju, manu panu-kari nyurnu, ngulajulu-nganpa parlpuru-jarrija marlaja. Manu ngula-jangkajurnalujana pinarri-manu jaru Kaatu-kurlangu.” ³¹ Panu-jarlu-nyayirni-kirli kalalurla Jijajiki turnu-jarrija, manu kalalu panungku-kirli warru puranjinaanu. Lawa-juku, Jijajiji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu kalalu-jana kapakapa-manu mangarri ngarninjakuju nyanungu-patu-mipaku yangarluku nyinanjaku. Kujarlaju Jijajiji wangkaja-jana nyanungu-nyangu-patuku, “Yankurlipa yapa-wangu-kurra yungurlipa nyina yangarlu mata-jangka wiyarrpa.” ³² Junga-kirli, warrkarnulu pawurtu-pardu-kurra ngapangka yaninjaku. Yanulkulu mangkururla wita-wangurla murrarninginti-kari-kirra yungulu yangarlu nyina yapa-kujaku.

³³ Nyangujukulu-jana yapa panu-jarlu-karirliji, wangkajalu-nyanu, “Kari yinya kalu yanirra Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu.” Yalumpu-wardingkipatu kirri-kari kirri-kari-ngirli milya-pinjarla parnkajalu warru-ngirntiri pirntipirntirla yali-kirra kujalpa yanurra Jijajiji nyanungu-nyangu-kurlu kurdungurlu-patu-kurlu. Ngula-puruju Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanurnujukulpalu kulkurrurni-jiki mangkururlaju. ³⁴ Kujalu yukajarra murrarninginti-kari-kirra mangkuru wita-wangu-jangka, ngulajulu jitija walya-kurra. Ngula-jangkarluju-jana Jijajirliji parlu-pungu yangkaju yapa panu-jarlu kamparrurla pirtinyarrarla. Kujajana nyangu, mari-jarrija-jana wiyarrpaku jiyipi-piyaku kuja kalu wapakarra wapa. Kulalpa-jana nganangu warrawarra-kangkarla. Ngula-jangka, wangkajalku-jana,

manu-jana pinarri-manu maya-kari maya-kari Kaatu-kurlanguju. ³⁵ Ngula-puruju wantajulpa kanunju-jarrinja-yanu wurajiwurajilki. Yaninjarla wangkajalurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu Jijajikiji, ³⁶ “Nyampuju karlipa nyina kulkurrukulkurru-nyayirni, manu wantaju-ka yukanjarra-yanilki. Yilyayalku-jana yungulu mangarri-kirra yani kirri-kari kirri-kari-kirra yungulu-nyanu maninjini.”

³⁷ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarlulu-jana yungka mangarriji!”

Nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu wangkajalurla, “Ngampurra kanpa nganimpaku nyina yungurnalu mangarri payi-maninjini nyampurraku tala wiri-nyayirni-kirlirli?”

³⁸ Jijajirli payurnu-jana, “Nyajangu kankulu mangarri mardarni nyampurlaju? Yantalu, warru nyangkalurla.”

Junga-kirli, warrulu wapaja yapa panu-wana. Ngulangkululu parlu-pungu mangarri rdaka-pala kapurdu manu jirrama yawu-jarra. Yanurnulurla Jijajiki, manulurla wangkaja, “Lawarla panukuju. Nyampu-miparnalu parlu-pungu rdaka-pala kapurdu mangarri manu jirrama yawu-jarra.”

³⁹ Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana, “Wangkayalu-jana yapa panuku-juku, manu nyinanja-yirrakalu-jana turnu-kari turnu-kari yungulu nyinami marnangka yukurirla.”

⁴⁰ Junga-kirli, pirri-manulu turnu-kari turnu-kari 50-pala-kari marda manu marda 100-pala-kari. ⁴¹ Ngula-jangka, Jijajirli manu mangarri yangka kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarrarlangu. Kankarlarra nyangu nguru-kurra-pinangu, yati-wangkajarla Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuku mangarriki.” Ngula-jangka, rdilykirdilyki-pungu-jana mangarri manu yawu-jarra witawita-karda-nyayirni, manu yungu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Ngulangkululpalu-jana kanjarla warru yungu wita-kari wita-kari mangarri manu yawu turnu-kari turnu-kariki yapaku panuku-juku. ⁴² Panungku yapangkulu ngarnu pirda-karda-nyayirni. ⁴³⁻⁴⁴ Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlujulu warru manu yuljaju mangarri manu yawu yakuju-patu-kurra wiri-jarlu yapa ngurra-kurra. Ngulalpalu jurrupuly-ngarnu yali yakuju-patu. Wati-paturlu yangka kujalu mangarriji ngarnu pirda-karda, ngulaju 5,000-palarlu.

Jijaji kankarlumparra wapanja-yanu mangkuru Kalilyirila

Matthew 14.22-33, John 6.16-21

⁴⁵ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyurrurla-patu, kamparrulu yanta pawurturla murrarninginti-kari-kirra mangkururla kirri-kirra Pijata-kurra. Ngaju-jala karna-jana yilyami yapa nyampurraju nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurraju.” Junga-kirli warrkarnulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju pawurtu-kurra, manulu yarnkajarra mangkururla. Jijajirli yilyaja-jana nyampurra panu-jarlu yapa ngurra-kurra. ⁴⁶ Kuja-jana Jijajirli yilyaja manu jakuru-pungu yangka kurdungurlu-patu, ngula-jangkaju, nyanungu warrkarnu kankarlarra pirl-kirra yungurla wangkami Kaatuku.

⁴⁷ Waruru-jarrialkurla. Ngula-puruju Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju yanurra-jukulpalu kulkurrurni-nyayirnilki mangkururlaju. Yangka Jijajiji ngulajulpa jintalku nyinaja warrarda pirlingkaju. ⁴⁸ Yangka kurdungurlu-patu pawurtu-kurlu kulkurrirni mangkururlajulpalu rdatar-nyinaja mayawunpa jungarni. Miparrpalpa-jana mayawunparluju luwaluwarninja-yanu. Pawurtu yangka ngapangka, ngulajulpalu watiya-kurlurlu kurriridkurririd-kirlirli jurru pilirripilirri-kirlirli puta yaruju-maninja-yanu jinta-kari jinta-karirli. Lawa-juku, mayawunpajulpa pirrjirdi-jiki wangkaja. Ngakarrangakarra rangkarr-kurlu-karrikarrilki, Jijajirli nyangu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju yangka pawurtu-kurlu kujalpalu putaputa yanurra mayawunpapur, ngulaju mangkururla-juku kulkurrirni. Jijajiji pina jitinja-yanu kaninjarrakari pirlingkaju, manu jungarni-warrangu ngapangka mangkururla yarnkajarra kankarlu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurra-pinangu. Kapu jingijingi-jala yantarla nyampu kurdungurlu-patu-wana parrpardalya. ⁴⁹⁻⁵⁰ Nyangujukulu yangkaju kurdungurlu-paturlu Jijaji kujalpa yanurra kankarlu ngapangka. Nyangulu kulangantalpa manparrpa wapanjinarni, ngulakujulurla lani-jarrija muku purlanja-karra purlanja-karra, “Waraa! Manparrpa, manparrpa!”

Jijaji wangkaja-jana, “Wayi... ngajujurna Jijaji! Lani-wangulu nyinaka!” ⁵¹ Junga-juku, Jijajiji yanurra-jana pawurtu-kurra, warrkarnu pawurturla. Kuja warrkarnu, mayawunpa yangka pirrjirdi-parnkanja-warnu rdiily-parnkaja, yatarppirri-jarrija kapanku. Nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patu jintangka-juku mukulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. ⁵² Ngurra-jukulu nyinaja Jijajiki yartarnarri-kiriliki, yangka kuja-jana nyarrparlu yungu mangarri panu-jarlu yapaku.

*Jijajirli-jana yapa nyurnu parlpuru-manu kirringka Nijiruturla
Matthew 14.34-36*

⁵³ Kujalu yukajarra ngaka pawurtu-kurlu murrarninginti-kari-kirra Nijirutu-kurra, pawurtu-jangkalu jitija muku. Ngula-jangkajulu jitiinjarla pawurtuju warurnu watiya-kurra. ⁵⁴ Kujalu yampijarra pawurtu, panu-karirli yapangku kapankulu milya-pungu Jijajiji. ⁵⁵ Nyampu-wardingki-paturlu kujalu milya-pungu Jijaji, kapankulu warru parnkaja yimi-kirliji yalumpurla ngurrararlaju. Nyarrpara-wana-puka kujalpa wapaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-kurlu, yapa-patu-karirliji milya-pinjarla kalalurla kangurnu nyurnu-watiji pangkarrarla ngunanja-kurra jarnangku. ⁵⁶ Nyarrpara-wana-puka kuja kala Jijaji warru wapaja yalirla ngurrararla, yapangku kalalu-jana kanjarla-yirrarnu nyurnu-wati nyanungu-nyangurlu warlalja-kari warlalja-karirli mangarri-kirlangu-kurra japu-kari japu-kari-kirra Jijajiki nyanjaku. Kalalurla purlanjara wangkaja nyurnu-patu Jijajikiji, “Ngurrju-manta-nganpa! Marnpirnirngankulu jurnar-rpa yungurnalu ngurrju-jarri!” Yangkangku kuja kalalu marnpurnu jurnarrrpa Jijajikirlangu, ngulaju kalalu kapanku ngurrju-jarrija jintawarlayi-jiki.

7

*Juwu-kurlangu-kurlu kuruwarri-kirli nyurnunyunu-kurlangu-kurlu
Matthew 15.1-9*

¹ Ngakarrangakarralku, yanurnulurla kurlirra-jangka Paraji-patu manu ngalya-kari kurruwarrikingarduyu-patu Jurujulumu-jangka Jijajikiji. ² Kujalurla yanurnu Jijajiki, nyangulu-jana Jijajikirlangu kurdungurlu-patu kujalpalu ngarnu mangarri rdaka parljirninja-wangurlu. Kulalu-nyanu rdaka-wiyi nyanungurrarluru parljurnu. ³ Nyampurrarlu Paraji-paturlu manu panu-jarlu-karirli Juwu-paturlu kalalu puraja jinta-juku kurruwarri nyurru-warnu-patu-kurlangu yangka kuja kalalu nyurnunyunurlu nyanungukupalangu-paturlu puraja nyurru-wiyi. Kuruwarri nyanungu-nyangurla kalalu-nyanu parljurnu-wiyi rdakaju ngarninjakungarntirli miyikingarntirliji. ⁴ Kuja kalalu mangarri kangurnu maninjarla japingi-jangka, kalalu yirrarnu-wiyi ngarninjakungarntirliji. Ngarninjakungarntirli kalalu-nyanu rdaka-wiyi parljurnu, manu kalalu kartaku-patu manu kartaku-patu witawita manu mangarri purranja-kurlangu ngamimpa-patu parljurnu nyanungu-nyangurlaju kurruwarrirlaju. Kala kajili miyi nganjarla parljirninja-wangurlu nganta, ngulangkuju kapulu rdilyki-pungkarla nganta kurruwarri. Ngulaju junga nganta.

⁵ Wangkajalurla Jijajikiji Paraji-patuju manu kurruwarrikingarduyu-patuju, “Niyiyaku kalu nyuntu-nyangu kurdungurlu-paturlu ngarni mangarriji rdaka parljirniinja-wangurluju? Kuruwarri kalu rdilyki-pinyi yangka ngalipa-nyangu kujalu-ngalpa yungu manu pinarri-manu nyurnunyunurlu ngalipa-nyangurlu nyurru-warnu-paturlu.”

⁶ Jijajirli-jana ngarrurnu, “Yangka kuja Yijayarlu jarukungarduyurlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi, ngulajulpa wangkaja nyurru-wiyiji nyurrurla-kurlu milkarranji-kirli. Kuja yirrarnu Payipulurla Yijayarlu:

‘Kuja-ka Kaatuju wangkami, “Nyampu yapa panu-juku kalu wangka ngaju nganta kajulu wiri-pajirni lirrangku wilji-wangurlu nganta, kala lawa. Wurnturu kajulu ngajukuju jurnta nyinami.

⁷ Jamulu kajulu purami ngaju. Ngaju-nyangu nganta kalu-jana kurruwarri pina-yirrarni nganta, kala lawa. Nyanungurra-nyangulku kalu-nyanu warlalja kurruwarriji ngurrju-mani, manu ngula-kurlurluju kalu-jana pinarri-mani yapa ngalya-kari ngaju-nyangu-kurlurlu nganta.”*

Yuwayi, kujanya Yijayarluju yimiji yirrarnu nyurrurla-kurlu milkarranji-kirli.”

⁸ Kujarlunya Jijajirli-jana yada kurnta-ngarrurnu, “Nyurrurlarlu kankulu mardarni manu purami yapa-kurlangu kurruwarriji, lawalkunkulurla Kaatu-kurlangu kurruwarriji.

⁹ “Niyi-jangka kankulu nyurrurla kurruwarriki Kaatu-kurlanguku nyina purdanyanja-wanguju yungunkulu purami kurruwarri-kari nyurrurla-nyangu nyurnunyunu-kurlanguju? ¹⁰ Kujanya Kaaturluju yungurla Mujujukuju, ngulaju-ka kuja kurruwarriji wangkami, ‘Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!’ Nganangku-puka kajilpa-palangu kulungku ngarrirni kirda-nyanu manu ngati-nyanu, ngula-panuju yapa-karirlijilpalu tarngga-kurra pungkarla.”* Kujaju Kaatu-kurlangu kurruwarri. ¹¹ Kala nyurrurla-nyangu kurruwarrirla kankulu wangkami kuja,

* 7:7 Nyangka Isaiah 29.13

* 7:10 Nyangka Exodus 20.12, Deuteronomy 5.16

* 7:10 Nyangka Exodus 21.17

‘Yapangku kajilpa-palangu jurnta kangkarla mangarri manu tala manu jurnarrpa nyanungkupalangu-jarrakuju, nyampurranya kajilparla warntarri yungkarla Kaatuku, ngulaju nganta ngurrju-nyayirni.’¹² Ngula-jangka kajikankulurla marda wangka yangka yapaku, ‘Ngulanparla nyuntulurlu nyampurra nyiyarningkijarra yungu Kaatuku, ngulaju yungunpa-palangu warrawarra-kanja-wangulku jurnta nyina nyuntukupalangu-jarraku.’ Kujanya nyurrurla-nyangu kuruwarriji-ka wangkama ngulaju jarrwara-nyayirni!¹³ Kujarlunya kankulu kuruwarriji Kaatu-kurlanguju yampimi purda-nyanja-wangurlu, manu kankulu purami nyurrurla-nyangu kuruwarrri warlajla-puka. Ngulaju kula kankulu nyampu-mipa-juku Kaatu-kurlangu kuruwarriji rdilyki-pinyi, panu-jarlunya nyayirni kankulu rdilyki-pinyi kuruwarriji nyiyarningkijarrarla.”

Kujarrarlunya kanyanu yapangku kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarrri-kijaku puranja-kujaku

Matthew 15.10-20

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda purlaja yapa-karikilki, manulurla yanurnu, ngulakuju-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu panungku-kirli, purda-nyangkajulu kajirna-nyarra nyampu wangkama! Langa-kurra-mantalu!¹⁵ Nyiya-puka mangarri kajirlipa lirrangu ngarninjarla muru-pinyi, kulalpa-ngalpa kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarrri-kijaku puranja-kujaku, lawa! Kala nyiyarningkijarra yali kuja-ka yapa wangkama majumaju lirra nyanungu-nyangu-jangka manu nginyinginyi-jangka, nyampurrarlunya kanyanu kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku puranja-kujakuju.¹⁶ [Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulajulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni!”]

¹⁷ Ngula-jangkaju, kuja-jana yampinja-yanu yapa panu nyanungu-nyangu-kurrarlu yuwarli-kirrarlu, ngakalkulu yarda japurnu nyanungu-nyangu-paturlulku kurdungurlu-paturluju ngulaju kujarlu, “Warraja-manta-nganpa ngula yimi-nyayirni-wangu jukurrpa nganimpaku, yangka nyiyarningkijarra-kurlu kuja kanganpa lirra-kurra-jarri manu lirra-jangka wilypi-pardimi.”

¹⁸ Jijaji wangkaja-jana, “Nyurrurlarlangu-jukunkulu ngurrpa-nyayirni mayi yalirra-piya-juku? Kula kankulu mayi langa-kurra-mani ngaju-nyangu jaruju? Kajilpa yapangku nganjarla nyiyarningkijarra mangarri manu kuyu, kulalpa yalumpurlu nyiyarningkijarrarlu kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarrri-kijaku puranja-kujakuju.¹⁹ Kuja-ka yapangku ngarni mangarri nyiya-puka, yalumpurlu mangarrirli ngarninjawarnurlu kula-ka maju-mani kurturduuru, lawa. Kanunju-ka miyalu-kurra yani. Ngula-jangka miyalu-jangka ngakaju-ka jingijingi yani kuja-purda-kari riwariwarla.” (Kuja nyampu wangkaja Jijaji, nyiyarningkijarra mangarri yalumpu ngurrju-pajurnu ngarninjakuju.)

²⁰ Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyiya manu nyarrpa kuja-ka wilypi-pardi nginyinginyi-ngirli yapa-kurlangu-ngurlu, wangkama kuja-ka, ngulangunya-ka kapakapa-mani yapaju Kaatu-kujaku puranja-kujakuju.²¹⁻²² Nyampuju jaru junga karna-nyarra wangka. Majumajuju ngulaju-ka nginyinginyirla nyanungu-nyangurla mardarni yapangkuju. Warrarda-ka manngunya nyany majumajuju. Kujarlunya kajika marda nyina mannganju, purunjunju marda, yapa tarnga-kurra pinja-panu marda, kalykuru marda, purlurlpa marda, majumaninja-palka marda, yimirr-yinja-palka marda, kajika marda nyina kurnta-wangu, ngurru-nyanja-palka marda, nginji-wangkanja-palka marda, kajika-nyanu marda pulka-pinyi wiringki nganta jilwirrirli, manu kajika manyu-pinyi Kaatu-kurlangu kuruwarrri.²³ Nyampurrarlunya-ka kapakapa-mani yapaju Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarrri-kijakuju puranja-kujakuju, kuja-ka manngunya nyany majumajuju.”

Jijajirli parlpuru-manu karnta-kurlangu yurmtalu-nyanu

Matthew 15.21-28

²⁴ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilkiji Jijajiji kujalpa-jana wangkaja nyampurrapatuku yapaku, ngulaju yampijarralku-jana, yanulku-jana jurnta ngurrara-kari-kirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Taya-kurra. Kuja yukaja nyampu-kurra kirri-kirra, ngulaju wuruly-yukaja yuwarlirla yapa ngalya-kari nyanja-kujaku. Lawa, kula wuruly-nyinakarla, ngulajulu panu-pardu-karirliji milya-pungu-juku yapa-patu-karirliji, nyan-gulu nyarrpararla kujalpa nyinaja.²⁵⁻²⁶ Ngula-jangka, karntarla yanurnu Jijajiki yapa-kari kula-nganta Yijirali-pinki Juwu, lawa. Kala ngurrara-kari-wardingki yapakari Jayirupunija-wardingki. Yurmtalu-nyanujulpa mardarnu nyampurlu karntangkuju juju-kurlu maju-kurlu. Yalumpurlu karntangku purda-nyangu Jijaji yilpa nyinaja

Tayangka. Kuja purda-nyangu, yanurnurla nyanunguku manu parntarrinjunu Jijaji-kirlangurla jamanarla. Manu warlkurnu Jijajiji, “Wiyarrpaku mari-jarriyaju, mari-jarriyaju wiyarrpaku! Ngaju-nyangurlu yurntalparluju-ka mardarni juju. Mari-jarriyarla, manu jurntarla yilyaya juju!”

²⁷ Jijajirliji wurra-manu kamparru-wiyi payirninja-kurraju, manu wangkajarla karn-taku, “Kamparruju kurdukurdu-wiyirnalua-jana pirda-mani, manu jarntukuju ngakalku karnalua-jana yinyi. Kajilparna-jana kuja mangarri jurnta kangkarla kurdukurduku manu yungkarla jarntuku, kujaju warntarla majumaju.”

²⁸ Ngula-jangkaju, nyampu karntaju pinarla wangkaja Jijajiki, “Yuwayi, kujaju junga-nyayirni! Kala jarnturlanguju kalu warru nyinami tayipulurla kanunjumparra, manu kalu ngarni wita-kari wita-kari kuja-ka patapata-karri yulja walya-kurra.”

²⁹ Junga-juku, Jijajirliji kapanku yalu-manu, “Yuwayi, junga kanpa wangkami kujaju nyuntuju. Kujarlaju, kajinpa yani pina ngurra-kurra, nyuntu-nyangu yurntalua-nyanu kapunpa parlu-pinyi ngurrjulku-yijala. Nyurrurnarla jurnta yilyaya jujuju.” ³⁰ Junga-juku, yalumpuju karnta karrinja-pardija, karrinja-pardinjarla yarkkaja kulpara ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurraju. Kuja yukajarni yuwarli-kirra nyanungu-nyangu-kurra, parlu-pungu nyanungu-nyangu yurntalua-nyanu, ngunajalpa ngurrjulku pangkingkaju. Junga-nyayirni, jujujurla nyurru-juku jurnta yanu nyanungu-nyangu yurntalua-nyanukuju.

Jijajirli parlpuu-manu wati warungka wangkanja-wangu

³¹ Ngaka-karilki Jijaji yarkajarra warru kirri-jangkaju Taya-jangka, yanu kirri-karri-kirra yirdi-kirraju Jirdana-kurra. Kuja yaninja-yanu jingijingi kulkurru-jarra kirringka, jingijingi-kirli yanu ngurrara-kari-wana kujalpalu ngarrurnu Kirri-patu Karlala-pala. Ngula-jangka, ngulaju yanu jingijingi-kirli mangkuru Kaliliyi-kirra. ³² Yalirla, yapa panu-karirli kangurnulu wati Jijaji-kirra. Wangkajalurla, “Nyampuju wati warungka manu wangkanja-wangu. Kula-ka wangka nyiyaralaju jaru.” Kujalu kangurnu nyurnu, warlkurnulu Jijajiji, “Marnpika wiyarrpa rdaka-jarrarlau parlpuu-jarrinjakul!”

³³ Junga-juku, Jijajirliji nguru-yirrarnurla yangkakuju warungkaku wurnturu-karrrikarri yapa-wangu-kurra yapa ngalya-kari nyanja-kujaku. Junga-juku, yalirlaju yurrujurla, rdaka-jarralkurla yukaja langa-jarrarlaju warungkakuju, manu-nyanu nyinyapukujurnu rdaka nyanungu-nyangu-kurra Jijajirliji, ngulajurla nyinyapuju yirrarnu watikiji jalanyparla. ³⁴ Ngula-jangka Jijajirliji nyangu kankarlarra-kari yalkiri-kirra, manu ngaany-kujurnu matangu, manu wangkajarla nyampu watiki, “Yipitata!” Ngulaju kujaju nyanungu-nyangu jaru, “Lirraju, raa-parnkaya!”

³⁵ Junga-kirli yalumpurla-kirli Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra warungka-jangkarluju. Nyanungu-nyangu lirraju raa-parnkaja manu wangkanjakulku rdirri-yungu junga-nyayirni yurkurduju-wangu. ³⁶ Jijajirli kangu pina nyampuju wati nyanungu-nyangu-kurra puntu-patu-kurra-yijala. Nyangulkulu, manu purda-nyangulu wangkanja-kurra ngurrjulku. Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-jana, “Yimi-ngarrirninja-wangulu nyinaka nyampuju kujarna parlpuu-manu!” Kala-jana panu-jarlu wuruly-ngarrurnu Jijajirli, “Nyinakalu yimi-ngarrirninja-wangu!” Kuja-kurra kula kalalu purda-nyangu, kalalu-jana warru yimi-ngarrurnu Jijajirli kuja parlpuu-manu yangka warungka manu wangkanja-wangu. ³⁷ Kuja kala nganangu-puka purda-nyangu kujarra jaru, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Manu kalalu wangkaja, “Kuja kajana Jijajirli warru parlpuu-mani yapa, ngulaju pirrjirdi-nyayirni! Parlpuu-mani kajana jilyki-nyayirni manu wangkanja-wangu, ngulaju kalurla marlaja wangka manu purda-nyanyi jilyki-jangkarluju.”

8

Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki yapaku 4,000-palaku *Matthew 15.32-39*

¹ Ngaka-pardu-karilki, yapa panu-karrijilpalurla turnu-jarrija Jijajikiji jaruku purda-nyanjaku. Yarnunjukulkulpalu nyinaja miyi-wangulku. Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja kundungurlu-patuku, ² “Nyampuku yapaku, mari-jarri karna-jana miyi-wanguku kuja kalu yarnunjuku nyina, kujajulu jirnganja nyinaja nyampurla manangkarrarla parrapatuku marnkurppaku. ³ Panu-karrijili yanurnu nyampu-kurraju nguru wurnturu-jangka. Kajilparna-jana pina-yilyayarla yarnunjuku miyi-wangu-jangka wurnturu-kurra nyanungurra-nyangu ngurra-kurra, ngulaju kajikalu marrmarrpa-jarrinjarla wantimi kulkurru yirdiyirla yarnunjuku miyi-wangu-jangka.”

⁴ Ngula-jangkaju, payurnulu kurdungurlu-paturlu Jijajiji, “Nyarrpararlarnalu-jana miyiji nyampurlaju manangkarrarla ngayi-mani? Yapa nyampuju panu-nyayirni kalu nyinami.”

⁵ “Nyajangu kankulu miyiji mardarni kapurduju?”

Kurdungurlurlujulu jangku-manu Jijajiji, “Wirli-pala karnalu kapurduju miyiji mardarni.”

⁶ Junga-juku, Jijajiji-jana wangkaja yapa panuku-juku, “Pirri-maninjarla nyinayalu walyangka.” Ngula-jangkaju, manu miyiji, yati-wangkajarla Kaatukuju “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilyki-pungu mangarriji wita-kari wita-kari. Yungu-jana mangarriji rdilykirdilyki-pinjarla kurdungurlu-patuku, manulu-jana kurdungurlu-paturluju warru yungu yapa panukulku. ⁷ Manu ngula-puruju kurdungurlu-paturluju mardarnulpalu palka-yijala yawu-patuju witawita. Ngulakujurla Jijajiji yati-wangkaja-yijala Kaatukuju, manu-jana yada wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yungkalu-jana warru yapaku.” Junga-juku, warrulu-jana yungu. ⁸⁻⁹ Junga-juku, yapa panu-jarlu-nyayirni 4,000-palarlu, ngulangkuju ngarnu jintakumarrirni-jiki nganyuku-karda. Ngula-jangkarluju kurdungurlu-paturluju, warrulpalu manu yuljaju yakuju-kurra wirli-pala-kurra. Ngulangkuju kankarlarranyayirnikilpa yakuju-paturluju jurrupuly-ngarnu. Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyajalku-jana pina yapaju nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurra. ¹⁰ Kuja-jana yapa pinayilyaja Jijajirli yangka-ngurlu manangkarra-ngurlu, ngula-jangkaju nyanunguju yanujana jirrnganja kurdungurlu-patuku, yaninjarla jirrnganja-jana warrkarnu pawurturla. Ngula-jana jirrnganja jingijingi yanu ngapangka mangkururla murrarninginti-kari-kirra pirntinyarra-kari-kirra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Talmanuja-kurra.

Paraji-paturlulu payurnu Jijaji yartarnarriki milki-yirrarinjaku

Matthew 16.1-4

¹¹ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki jangkardu yanurnulurla Jijajiki Paraji-patuju wilji-maninjakuju. Ngulajulu kujarluju puta yimir-yungu yungu nganta-jana jarwarakari wangkayarla. Wangkajalurla, “Milki-yirra-anganpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu nguru-nyayirni-wangurlarlul. Kajinpa-nganpa milki-yirarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntunjarla Kaatuku warlalja.”

¹² Kujajuku-janarla Jijajiji jukuru-jarrija, ngaany-kujurnu matangu, manu-jana wangkaja, “Nyarrpaku kankujulu kujarluju rdapakarrkanjarla payirni nyurrurlarlul yapangu jalanguju yilparna-nyarra nganta milki-yirrakarla yartarnarri? Lawa, kularna-nyarra milki-yirarni jalanguju nyiyarlanguju!” ¹³ Ngula-jangkaju, wangkanjarla-jana jirrnganja pina-warrkarnu kurdungurlu-patuku pawurtu-kurralku-yijala. Ngula-jangka, jirrnganja-jana pina jingijingi yanu ngapangka mangkururla pirntinyarra-kari-kirra.

Jijajirli-jana pututu-pungu kurdungurlu-patuku Paraji-kijaku manu Kingi Yarurdu-kujaku

Matthew 16.5-12

¹⁴ Kujalu kurdungurlu-patu pina-warrkarnu pawurtu-kurra, ngulajulu wajawajarrija miyiki kanjaku Jinta-mipalu kangu kapurdu miyiji pawurturlaju. ¹⁵ Jijajirli-jana pututu-pungu, kuja-jana wangkaja, “Muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka yimikijaku Paraji-kirlangu-kujaku manu Kingi Yarurdu-kurlangu-kujaku. Jaru nyanungu-nyanguju-jana ngulaju jirdi-piya mangarri tarltu-maninja-kurlangu-piya.”

¹⁶ Kujalu kuja jaru purda-nyangu kurdungurlu-paturlu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu kanginy-karrija, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku-ka kujaju wangka? Marda-ka wangka yungurlipa-nyanu mangarri kangkarlarni tarnga-parntarlul?”

¹⁷ Jijajirlijilpa-jana milya-pungu kuja-kurraju, wangkaja-jana, “Nyarrpaku kankulu-nyanu palju-payirni kujarluju jarungkuju kuja kankulu lawa nyinami mangarri-wanguju? Kula kankujulu mayi milya-pinyi nyampuju jaru? Ngurra-pa-juku mayi kankulu nyina milya-pinja-wangu-juku? ¹⁸ Milpaju kankulu palka mardarni, pampaju mayinkili? Manu langaju kankulu palka mardarni, warungka-juku mayinkili?” ¹⁹ Yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana yungu miyi kapurdu rdaka-pala panu-jarluku watiki 5,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju?”

Jangku-manulkulu, “Manurnalu 12-pala-kurlurlu yakuju-kurlurluju.”

²⁰ Jijajirliji yada-jana payurnu, “Yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana miyi kapurdu wirli-pala yungu panu-jarluku watiki 4,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju?”

* 8:18 Nyangka Jeremia 5.21, Ezekiel 12.2

Jangku-manulkulu, “Manurnalu wirliki-pala-kurlurlu yakuju-kurlurluju.”

²¹ Jijajirliji yarda-jana payurnu, “Ngurrrpa-juku mayinkijili ngajukuju milya-pinjakuju?”

Jijajirli jinta wati pampa parlpuru-manu nyanjakulku kiringka Pijatarla

²² Jijaji kuja-jana wangkaja yangka Paraji-patu-kujaku manu Kingi Yarurdu-kujaku, ngula-jangkaju-jana wirliyaluku jirrnganja yanu kurdungurlu-patuku kirri-kari-kirraju yirdi-kirraju Pijata-kurra. Kujalu yukajarra kirri-kirra, ngulangjulurla jinta yapa wati jirri-kangurnu nganjirni pampa. Warlkurnulu yungu pampa marnpirni Jijajirliji yungu parlpuru-mani. ²³ Junga-juku, Jijajirli jirra yarnkaja rdakaku. Yarnkanjarla jirri-kangurnulu jinta nyanungu-mipa pampa, kangurnu kirri-ngirliji. Ngula-jangkaju, nyinyarla kujurnu milpa-kurra yangkakuju pampaku manu rdakangku marnpurnu. Ngula-jangkaju, payurnu, “Nyanyi mayi kanpa nyiyarningkijarraju?”

²⁴ Junga-juku, watingkiji nguru warru nyangu, manurla wangkaja Jijajiki, “Yuwayi, wati-patu karna-jana nyanyi wapanja-kurra watiya-piya, ngulaju ramaramarlu yarrkayinyayirni.”

²⁵ Ngula-jangkaju, yarda marnpurnu rdakangku Jijajirliji yangkaju wati milpangkajijala. Ngula-jangka kaarr-nyangkulpa-jana, ngulajulpa-jana warraja-nyayirni nyanu yapaju warru wapanja-kurraju. ²⁶ Ngula-jangkaju, Jijajirli jirra yangkaja, “Kalakanpa kulpari yani Pijata-kurra, ngulaju yampiya. Nyampu-ngurlu-juku pinayanta nyuntu-nyangu-kurra ngurra-kurra.” Junga-juku, pina-yanu nyanungu-nyangukurra ngurra-kurra jurru-kurra.

Piitarluju yirdi-manu Jijaji Kaatu-kurlangu Mijaya yangka Milarninja-warnu

Matthew 16.13-20, Luke 9.18-22

²⁷ Jijaji-jana jirrnganja yarda yarnkaja kirri-patu-kari-kirra nguru-kari-kirraju yirdi-kirraju Jijajirliji Pilipayi-kirra. Kujalpa-jana jirrnganja wapanja-yanu yirdiyi-wana kurdungurlu-patuku, ngulalpa-jana Jijajirliji payirninja-yanu, “Nyarrpa kajulu yapakarirli yirdi-mani ngajuju?”

²⁸ Kurdungurlu-paturlulu jangku-manu, “Ngalya-kari kalu wangka yapa nyuntu-junpa Jaanu Papitaji nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntunpa nganta Layija. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantapa jarukungarduyu-kariyi-nyanu Layija-piya.”

²⁹ Jijajirli yarda-jana payurnu, “Kala nyurrurla-paturlu, ngana nganta kankujulu yirdi-mani ngajuju?”

Piitarluju jangku-manu, “Nyuntunpa Mijaya Milarninja-warnu yangka Kaatu-kurlangu.”

³⁰ Jijajirli-jana pututu-pungu, “Ngajukujulu yimi-ngarririnja-wangu nyinaya, kalakankulu-jana ngaju yimi-ngarrirni yirdi Kaatu-kurlangu Mijaya.”

Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Matthew 16.21-23

³¹ Ngula-jangkaju, Jijajirli-pa-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, wangkaja-jana, “Ngaju, yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulakuju ngakapardu-karilki kapuju maju-nyayirni rdipimiri, kapurnaju murrumuru-nyayirni purdanyanyi. Yangka-paturlu Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu kapujulu juwa-kijirni. Panu-karirli kapujulu tarnnga-kurra pakarni. Kujanyaju Kaatuju wangkaja. Ngula-jangkaju, kapurna ngurra-jarra-jangka pina-yijala wankaru-jarri.” ³² Nyampuju junga-nyayirni-jana jaruju yirri-puraja Jijajirliji warraja-nyayirni kujalpa-nyanu muurr-pungu. Kuja kuja-kurra purda-nyangu Piitarlu, ngula-jangkaju, Jijajirli jirri-kangu yurlapardi-kirra yapa-wangkurra. Piitarluju kurnta-ngarrurnu Jijajiji, “Kuja wangkanja-wangu nyinaya!”

³³ Jijajirli jirra warru jurnta kuja-purda-jarrija Piitakuju, manu-jana nyangu kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu. Ngula-jangka, wangkajarla Piitakuju, “Nyuntunpa Juju Ngawu, purdangirli yukaya ngajulurla! Kaatuju kulangu wangkaja kujakuju wangkanjakuju. Lawa, nyuntulurlunpa kujaju manngu-nyangu jaruju yapa panu-kari-piyaru.”

³⁴ Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-jana kurdungurlu-patuku manu yapa-kariki ngalya-kariki, “Ngana-puka kajilpaju ngampurra nyinayarla ngajuku puranjaku, ngulakungarntirlijilpa-nyanu wajawaja-mantarla, manulpaju ngaju-mipa manngu-nyangkarla. Yapa-karirli kapujulu ngajuju tarnnga-kurra pinyi. Kujarlu-yijala kajikalunyarra nyurrurla pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukujulu ngajuju

parra-kari parra-kari! ³⁵ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu muurlparlu mardakarla palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi. Kala kajilpankulu-nyanu yungkarla ngaju-kurra, kajilpankulu-jana yimi-ngarrikarla Yimi Ngurrju ngaju-nyangu yapa-kariki, ngulaju kajikankujulu marlaja nyinami wankaru-juku. Kujarlanya, purayajulu ngajuju! ³⁶ Nganangku-puka kuja-ka turnu-mani nyiyarningkijarra jurnarrpa manu tala manu mangarri manu wawarda, nyiyaku-ka turnu-mani? Kajiji yapa yali puranja-wangu jurnta nyina, ngulangkuju ngari-ka jamulu turnu-mani. Kaji palimi, kula Kaatu-kurlu nyina. ³⁷ Kajilpa yangka yapa paliyarla, kulalparla nyiya kulpari yungkarla Kaatukuju pina-wankaru-maninjakuju, lawa. ³⁸ Jalanguju yapaju kalu wilji-jiki warrarda parnka Kaatu-kujakuju, manu maju-nyayirni kalu nyina. Ngaka kajirna nyampu-kurra pina-yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaju kapurna-jana jirnganja yanirni pina marramarra-patuku tar-rukuku, kapurna pina-yanirni pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kapurnarla wangkami ngajukupalanguku Wapiraku, 'Nyampurrarluju yapangku ngurrpa-pajurnulu-nyanu ngajukuju kula kajulu nganta milya-pinyi Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu.' Junga-juku, nganangku-puka kaji-nyanu ngurrpa-pajirni jalangurlu ngajukuju, ngulakuju kapurnaju ngajuju ngurrpa-pajirni-yijala nyanungukuju Kaatu-kurlangu."'

9

¹ Jijajiji yarda-jana wangkaja yapakuju, ngulaju kuja-jana wangkaja, "Junga karnanyarra nyampuju wangka! Ngalya-kari yapa kuja kalu wankaru-juku nyina jalangu, ngulangkuju kapulu milya-pinyi-nyayirni Kaatu yartarnarri wiri-kirli kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kulalu pali milya-pinja-wangu-juku." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapaku panukuju.

*Jijaji-kirlangu palkaju mirilmiril-karrija-nyayirni
Matthew 17.1-13, Luke 9.28-36*

² Ngaka-karilki jinta-jangka wiyiki-jangkarla, Jijajiji jirnganja-jana yanu pirlikirra kankarlarra marnkurppaku kurdungurlu-patuku Piitaku manu Jamajiki manu Jaanuku. Kujalpalu pirlingka kankarlarni nyinaja yurrujurla, nyinanjarlalpalu nyangu Jijajiji. Ngula-puruju Jijaji-kirlangu palkaju mirilmirilpa-jarrija-nyayirni. ³ Manu jurnarrpa kardirri-jarrijarla palkangkaju, ngulaju jurnarrpajulparla palkangkaju nyanungurlaju mirilmiril-karrijalku wanta-piya, ngulaju kardirri-nyayirni nyiya-piya-wangulku. ⁴ Ngula-puru-juku Layija manu Mujuju-pala warraja-jarrija, wangkajalpalarla Jijajikiji.

⁵⁻⁶ Ngulakuju ngarrurda-jarrijalu-jana. Kula Piitaju nyarrpalku wangkayarla, paa-karrijalpa. Ngari kutu wangkajarla Jijajiki, "Ngurrju-nyayirni nyampuju ngurra. Nganimpa-paturlu kapurnalu-nyarra kaluku ngantirni marnkurrrpa, jinta-kari nyuntuku, jinta-kari Mujujuku, jinta-kari Layijaku."

⁷ Ngula-puru-juku, mangkurdulkurla wapirrija wantakuju. Yali-ngirli mangkurdu-ngurlu Kaatuju wangkaja, "Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu marulu, ngulajulu purda-nyangka wangkanja-kurra!" ⁸ Kujalu purda-nyangu wangkanja-kurra yangka marnkurpparlu kurdungurlu-paturlu, ngulajulpalurla yarujarujurlu wapalwapal-nyangu wangkanja-kurrukaju. Ngana kulalu parlu-pungu, jintalu parlu-pungu Jijaji kujalpa yangka yalumpurla-juku karrija.

⁹ Ngula-jangkaju, pinalkulu jitinja-yanu pirli-ngirliji. Kulkurru wangkaja-jana Jijajiji, "Nyampuju yimi, mardakalu nyurrurla-miparlu yimi-ngarrirninja-wangurlu kujukujulu jalangurlu nyangu ngaju mirilmirilpa-jarrinja-kurra yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna palinja-warnu pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardi, ngakalu-jana ngula-jangkarlanya yimi-ngarrika ngajuju."

¹⁰ Junga-juku, kulalu-jana yimi-ngarrurnu yapa-kariki Jijaji mirilmiril-karrinja-warnu-kurluju. Kala kujalpalu nyanungu-patu-mipa nyinaja, ngula-miparlupalu-nyanu marnkurpparlu payurnu, "Nyarrpaku-yijala-ngalpa yangkaju Jijaji wangkaja kuja-ngalpa kuja wangkaja 'kapu yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nganta palinja-warnu pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardi?'" ¹¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji payurnu yangka-paturluju marnkurpparlu, "Yangka kuruwarrikingarduyupatu, wangka kalu-nganpa Layija-kurlu 'kapu kamparru yanirni nganta yangkakungarnti Mijayakungarnti.' Nyarrpaku-yijala kalu-nganpa kujaju wangka?"

¹²⁻¹³ Jijajiri-jana jangku-manu, "Junga kujaju kapu Layija-wiyi pina-yanirni yungurla nyiyarningkijarra jungarni-mani Mijayaku. Junga karna-nyarra wangka, Layijaju nyurru-juku pina-yanurnu. Yapa-karirli nyurrujukulu murrumuru-manu kujalurla

jangkardu jalajala-jarrija maju-maninjaku. Nyampunya lu jaruju yirrarnu Layija-kurluju nyurru-wiyiji yangkangkaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-paturluju. Ngula-jangkaju, wita ngayirna-nyarra payirni nyurrurlalku yangka kuja kangalpa wangka Payipulurla, 'yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapulu juwa-kijirni nganta manu murrumurru-mani-nyayirni nganta'. Kala nyiyaku kangalpa wangka Payipulurlaju?"

Jijajirli parluru-manu kurdu nyurnu juju-kurlu

Matthew 17.14-20, Luke 9.37-43a

¹⁴ Pirlu-ngirli kujalu jitinjarni yanu Jijaji manu yangka marnkurrrpa kurdungurlu-patu, ngulalu-jana yanurnu pina kurdungurlu-patu-kariki kamparru-warnuku. Parlu-pungulu-jana turnu-kurra panu-kurra wiljiwilji-maninja-kurra kujalpalu-jana kuruwarrikingarduyu-paturlu wiljiwilji-manu kurdungurlu-patu-kariki. ¹⁵ Kujalu yapa-karirli nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija, manulurla wapirdi parnkaja. ¹⁶ Jijajirliji-jana payurnu kurdungurlu-patuju, "Nyarrparla kankulu-nyanu wiljiwilji-mani?"

¹⁷ Ngula-jangkaju, junga-juku ngulangkaju, watirla jinta wangkaja Jijajikiji, "Tija, ngaju-nyangu kurdu, jujungku-ka mardarni, wangkanja-wangu-mani-ka. Ngula-kurlunyanngku kangurnu juju-kurlu. ¹⁸ Kuja karla jujuju jangkardu kurru-yuka, ngulangkaju-ka walya-kurra kijirni. Kuja-ka walya-kurra wanti, ngula-jangkaju karla lirra-ngurluju wilypi-pardi yaya wiri-jarlu, manu kyanu kartirdirli karntirrirjirni, manu-ka waku-jarra manu wanarri-jarra manu palka muku wuurr-kijirninjarla rdalji-jarri. Nyurrurna-jana kamparrurlu-wiyi payurnu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla jurnta yilyayarla juju. Lawa, kulalurla jurnta yilyayarla jujuju."

¹⁹ Jijaji wangkaja-jana, "Kari nyurrurlajunkulu kapurunju panu! Nyangurla-karrarna-nyarra jirrnnganja nyina nyampurlaju, tarnnga-juku mayi? Nyarrpaku-yijala karna-nyarra nyampurlaju jirrnnganja nyina kapuru wita-wangkukuju? Kangarnijili yali kurdu ngajuku!" ²⁰ Junga-juku, kangurnulurla Jijajiki kurduju juju-kurluju.

Jujungku kuja nyangu Jijaji, yangkaju kurdu yarda kujurnu walya-kurra-yijala. Kuja walya-kurra kujurnu, ngulaju yapa-yijalalparla yarda wilypi-pardinjarni yanu lirra-ngurluju, manulpa warru jurrjurr-panturnu manu wartarlwartarl-pardija. ²¹ Jijajirliji payurnu yangka kurduku kirda-nyanu, "Nyangurla-karra-warnulpa nyinaja kujajuku?"

Yangka kurduku kirda-nyanurluju jangku-manu Jijajiji, manu wangkajarla, "Wita-ngurlupakarralpa nyinaja nyurru-warnu kuja-juku kuja wita-wiyi palka-jarrija, ngulajulpa tarnnga-juku nyinaja. ²² Manulpa tarnnga putaputa pungu nyampuju kurdu jujungkuju wita-ngurlurra wiri-kirraluku. Manulpa warpada julyurl-kujurnu ngapa-kurra manu warlu-kurra tarnnga-kurraku pinjaku. Mari-jarrija-jarrangku wiyarrpaku kirdarlanguku. Kajinpa pirrjirdi-jiki nyinami nyampuku jujuku jurnta yilyanjaku, ngulajurla jurnta yilyaya kurduku ngaju-nyanguku wiyarrpaku!"

²³ Jijajilkirra wangkaja, "Kula kanpaju mayi wala nyina ngajukuju ngula karna pirrjirdi nyina nyampu-piya-wangu juju-piya-wangu? Ngana-puka yapa kajiji wala nyina ngajuku, ngulaju-ka pirrjirdi nyina nyiarningkijarraku."

²⁴ Yangkangu watingki kapanku jangku-manu, "Yuwayi, ngari karnangu wita walaju nyina, rampaku-juku-jalarna. Kala nurna-mantaju yarda yungurnanguku junga-nyayirni marra wala nyina nyuntukuju."

²⁵ Jijaji manu wati yangka kurdukupalangu, wangkaja-jukulpa-pala-nyanu. Kujalu-jana ngula-kurra wangkanja-kurra yapa-karirli nyangu, ngulalu yarkajarni wajirli nyanungu-jarra-kurra-pinangu. Kuja-jana Jijajirliji nyangu yapa panu parnkarnjarni-kirra, ngula-puruju kulungku ngarrurnu jujuju, "Nyuntu maju juju, kujanpa nyuntulurlu nyampu kurdu jilyki-manu manu wangkanja-wangu-manu, ngulajurla jurnta wilypi-pardiya pina-kurru-yukanja-wangu!"

²⁶ Kuja purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra jujungku, ngulaju jujungkuju waakarra-parnkankaju ngurru-manu, manu kurdu yangkaju yarda kujurnu walya-kurra-yijala wartarlwartarl-pardinjakungarnti. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardija kurdukuju. Kurdujulpa walyangka-juku ngunaja kuwalypa-nyayirnilki. Kujalu nyangu kuwalpalku yapa-karirli, ngulajulpalu wangkaja, "Nyanungukupalanguju kirda-puka-jarrijalku!" ²⁷ Jijajirli waku-ngurlu manu kurduju, waku-ngurlu maninjarla karrinja-yirrarnu, ngulajulpa kurduju karrija wankarulku.

²⁸ Ngula-jangkaju, kujalu Jijaji manu kurdungurlu-patu yukaja kaninjarni yuwarlirla yangarlu yapa panu-wangurla, ngulalu payurnu Jijajiji, "Nyiya-jangkarnalurla puta yilyaja jurnta jujuju nyampukuju kurdukuju?"

²⁹ Jijajirli-jana jangu-manu kurdungurlu-patuju, “Ngampurrparluju kajinkili-jana juju jurnta yilyami nyampu-piya yapaku, ngulakungarntirlilji payika Kaatu-wiyi. Payirninja-wangurluju kulalpankulu-jana jurnta yilyayarla.”

Jijajirli-nyanu palinjaku muurr-pungu

Matthew 17.22-23, Luke 9.43b-45

³⁰⁻³¹ Ngaka-pardu-karilki yampinja-yanulkulu yuwarliji Jijajirli manu kurdungurlu-paturlu. Junga-juku, jirnganja wuruly-yarnkaja-jana yapa-kari-kijaku yungu-jana pinarri-maninja-yani kurdungurlu-patu-mipa. Ngula-jana pinarri-maninja-yanu ngurrara-wanarluju jingijingirli Kaliliyi-wanarlu, wangkaja-jana kurdungurlu-patukuju, “Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakaju watingki jintangu kapu-jana yimi kanyi, kapuju ngaju yapa-kari-kirra yinyi. Ngula-jangkaju, kapujulu pinyi ngajuju tarnnga-kurra. Ngula-jangkaju, ngurra jirrama-jangka kapurna wangkaru-jarri pina.”

³² Kulalu kurdungurlu-paturlu milya-pungu kuja-kurra wangkanja-kurra. Kaaturlu-jana warla-pajurnu Jijaji-kirlangu yimi-kijaku milya-pinja-kujaku. Ngulalurla lani-jarrija yungulu payikarla nyanungu-nyanguku yimiki.

Ngana-ka nyina wiriji yapa Jijaji-kirlangu?

Matthew 18.1-5, Luke 9.46-48

³³⁻³⁴ Jijaji manu kurdungurlu-patu, ngulajulpalu yanurra jungarni kirri-kirra yirdi-kirraju Kapurniya-kurra. Kujalpalu kulkurru yirdiyi-wana wapanja-yanu, ngulajulpalu-nyanu kurdungurlu-paturluju kujarlu wiljiwilji-maninja-yanu, “Ngana kangalpa nyina kurdungurluju wiriji kamparrurlaju ngalipakuju turnu-warnuku kurdungurlu-patu-kariyi-nyanukuju?”

Kujalu kirri-kirra yukajarra Kapurniya-kurra, yanurralu, yukajalu yuwarli-kirraju, ngula-jana Jijajirliji payurnu, “Nyiya-ngurlulpankulu-nyanu wiljiwilji-maninja-yanu kulkurrukulkurruju?” Kurdungurlu-patuju ngula-jangkaju, karrijalpalu wurulypa jangu-maninja-wangu.

³⁵ Jijaji pirri-manu yuwarlirlaju. Wangkaja-jana, “Yantarnili nyampu-kurra. Ngana-puka kaji ngampurrpa nyina kamparrurla wiri, ngulakungarntijilpa-jana warri-jarriyarla-wiyi yirnkilya-wangu ngampurrpa yapa-kariki-wiyi.” ³⁶ Ngula-jangkarluju, Jijajirliji manu kurdu-pardu, maninjarla karrinja-yirrarnu kamparrurla yapakuju, manu ngamurlu-manu, manu wangkaja-jana, ³⁷ “Nganangku-puka yapangu ngaju-nyangurlu nganta kaji rdakurl-kijirni kurdu wita nyampu-piya, ngulaju kaju ngajurlangu rdakurl-kijirni. Manu nganangku-puka kajiji rdakurl-kijirni ngaju, ngulangkuju-ka rdakurl-kijirni Kaatu kujaju yilyajarni ngaju.”

Ngana karla puntuju nyina Jijajikiji?

Luke 9.49-50

³⁸ Jaanulkurla wangkaja Jijajiki, “Tiija, nyangurnalu jinta wati kujarla yapaku jintaku jurnta yilyaja juju-patu nyuntu-nyangu-kurlurlu yirdi-kirlirli nganta yartarnarri-kirlirli nganta. Nyanunguju kula-ka kurdungurlu nyina nganimpa-piya, lawa. Kujarlanyarnalu warla-pajurnu puta.”

³⁹ Jijaji wangkaja-jana kurdungurlu-patukuju, “Yampiyalu warla-pajirninja-wangurlu! Kaji-jana nganangku-puka yapaku jurnta yilyami juju ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli nganta, ngula-jangkaju kulaju nginji-wangkami ngajukuju. ⁴⁰ Ngana-puka kuja kangalpa ngalipaku nyina ngurrju nyurunyuru-jarrinja-wangu, ngulaju kangalpa nyina wungu-warnu warlalja. ⁴¹ Nganangku-puka kaji-nyarra ngapa yinyi ngarninjaku kuja kankulu ngaju-nyangu warlalja nyina, ngulakuju kapurla Kaaturluju yinyi warntarri-nyayirni-wangu ngurrju-nyayirni.”

Yungulparlipa jungarni nyinakarla, kajikarlipa-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari Kaatu-kujaku

Matthew 18.6-9, Luke 17.1-2

⁴² Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Nyampurralu-jana kurdukurdu witawita nyangka ngula kajulu wala nyina ngajuku. Kala nganangku-puka kajilpa kurdu ngari jinta karlirr-kangkarla jarwaralku ngaju-kujaku, ngulaju maju-nyayirni! Karlirr-kanja-kujakujulpalurla yapa-karirli yarturlu-wiyi wiri wayikarla yalumpuku watiki waninja-wana-wiyi, manu ngula-kurluju jarna-maninjarla kanjarla julyurl-kijikarlalpalu mangkuru ngapa wiri-kirra yungu palimi.

⁴³⁻⁴⁸ “Ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda nyiyarlungu purungku-mani rdaka-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu rdaka-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangu Kaaturlu kijirni rdaka-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami

tarnnga-juku. Ngulangkaju kalu pirlpi nyina wankaru panu-jarlu tarnnga-juku, manu ngulangkaju yapa palka kalu-jana warrarda muku ngarni pirlpingkiji. Yalirla ngurungka kula nganangu palu-pinyi warluju.* Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda kulu-kurra wapami wirliya-jarra. Kuja-kujakuju-nyanu wirliya-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangu kijirni wirliya-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda nyiarlangu maju nyanyi milpa-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu milpa-jarra wilypi-manta jurnta, kajikangu kijirni milpa-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Kajilpangu Kaaturlu kijikarla nguru yali-kirra palka wanapijiki, ngulaju maju-nyayirni nyuntukuju. Kala kajinpa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra rdaka-wangu manu marda wirliya-wangu manu marda milpa-wangu, ngulaju ngula-juku. Kapunpa nyanungu-kurlu nyina tarnnga-juku.”

⁴⁹ “Junga-juku, Kaaturlu kapu-jana yapa muurlparlu mardarni muku warlu-kurlurlu manu jarlti-kirlirli.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina ngurrju jarlti-piya

Matthew 5.13, Luke 14.34-35

⁵⁰ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurla yapa ngulajunkulu jarlti-piya. Jarltiji ngurrju-jala. Kajilpa jarltiji maju-jarriyarla manu linpa-wangu-jarriyarla, ngulaju majunya. Kulalpa nganangu linpaju pina pirjirdi-mantarla yangkaju jarlti. Nyurrurajukulu jarlti-piyalu nyinaka ngurrju-juku, ngulaju puntu-wati kulu-wangu rarralpa-juku.”

10

Jijajirli-jana pinarri-manu kuruwarri yupukarra-kurlu manu karlirr-mardarninja-kurlu

Matthew 19.1-12

¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana jirnganja yanu kurdungurlu-patuku kurlirra nguru-kurra yirdi-kirra Jurdiya-kurra. Karrungkajulu ngapangka jingijingi yanurra pirtinyarra-kari-kirra Jurdunurlaju, ngula-kurraju yapalurla yarda turnu-jarrija panu-jarlu. Ngulangkajulpa-jana pinarri-manu jukurru yimi-nyayirni-wangu-patu-kari.

² Ngula-kurrajulurla Paraji-patulku yanurnu yungulu nganta Jijaji yimirr-yungkarla jarungku yungu nganta-jana milki-wangkayarla jaru warntarla. Payurnulu Jijajiji, “Nyarrpa-ka wangka Mujuju-kurlangu kuruwarriji? Jungarni mayi kajilpa watingki yampiyarla nyanungu-parnta karntaju?”

³ Jijajirli jangu-manu-jana, “Nyiya-nyarra Mujujurluju yungu kuruwarriji nyurrurlakuju karnta karlirr-mardarninjakuju?”

⁴ Nyanungurlukulu jangu-manu Jijaji, “Mujuju wangkaja kuja, ‘Watingki kajilpa ngampurrparlu yampiyarla nyanungu-parnta karnta, yampinjakungarntirliljilparla pipa-wiyi yungkarla kuwurtu-jangkarlu, ngula-jangkarlunya yungu yampi.’”

⁵ Jijaji-jana wangkaja, “Milya-pinyi mayi kankulu nyarrpaku kuruwarriji yirrarnu karlirr-mardarninjakuju Mujujurluju? Ngulaju-nyarra yirrarnu jurru wiljiki. ⁶ Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu ngurrju-maninjarla yirrarnu nyiyarningkijarra, ‘ngulaju-palangu yapa-jarra yirrarnu wati manu karnta.’* ⁷ Nyampurlangunya-ka wangka Payipulurlaju, ‘Watingki yungulpa-palangu yampiyarla nyanungukupalangu-jarra kirda-nyanu manu ngati-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirlikki. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyinami jawirdikilki. ⁸ Ngula-jangkaju, kula kapala-nyanu jarnku jurnta nyina yitingka-jarra, ngulaju kapala jintangka-juku nyina wungu-juku.*”

⁹ Junga-juku, jalangu-jarraju wati manu karnta kuja kapalangu Kaaturlu jinta-mani, ngulajulpalu-palangu yapa-kariliji karlirr-mardarninja-wangurlu yampiyarla.”

¹⁰ Kujalu Jijaji manu kurdungurlu-patu pina-yukaja kaninjarni yuwarlirla, ngulangkajulu yarda payurnu, “Yarda yimi-ngarrika-nganpa nyampu kuruwarri karlirr-mardarninja-kurlangu.”

¹¹⁻¹² Jijajirliji jangu-manu-jana, “Watingki kaji kalykuru-jarrinjarla yampi karnta nyanungu-parnta kamparru-warnu, ngula-jangkaju, kaji mani jinta-karilki karnta, ngulaju jarrwara. Ngula-piyarlu-yijala karntangu kaji kalykuru-jarrinjarla yampi wati nyanungu-parnta kamparru-warnu, manu ngula-jangkarlu kaji mani jinta-karilki wati, ngulaju jarrwaralku-yijala.”

* 9:43-48 Nyangka Isaiah 66.24

* 10:6 Nyangka Genesis 1.27

* 10:8 Nyangka Genesis 2.24

Jijajirilpa-jana kurdurdu ngamurlu-mardarnu pirrjirdi-maninjaku

Matthew 19.13-15, Luke 18.15-17

¹³ Ngakalku, kangurnulpalu-jana yapangku ngalya-karirli kurdurdu Jijajirra yungu-jana rdakangku ngamurlu-mardarninjarla marnpirni. Ngula-kujakuju, kurdungurlu-paturlulu-jana puta warla-pajurnu kutu Jijajirra kanjarni-kijaku, manulu-jana kurnta-ngarrurnu. ¹⁴ Kuja-jana Jijajirli nyangu, ngulaku-jana kulujarrija kurdungurlu-patukuju, manu-jana wangkaja, “Kurdurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Ngana-puka yapa jalangu kuja-ka nyinami nyampupatu-piya kurdurdu-piya, ngulaju karla nyinami Kaatuku yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Kujakuju, yampiyalu-jana warla-pajirrinja-wangurlu! Pangkalajulu yanirni kurdurduju ngajuku!” ¹⁵ Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Jungarnirli manngu-nyangka yungulpankulu kurdu wita nyampu-piya-jarriyarla. Kala kuja-piya-wanguju, ngulaju kulalpankulurla nyinayarla Warlalja-Wiriki.” ¹⁶ Jungajuku, ngula-jangkaju, kurdu-kari kurdu-kari manulpa-jana, maninjarla rdakalpa-jana yirrarnu jurrangka, manulpa-jana wangkaja, “Kaaturlu kanyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.”

Jijajirla wangkaja watiki tala palka-kurluku

Matthew 19.16-30, Luke 18.18-30

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajijana yarda jirrnganja yarrnkaja-yijala. Kujalpa-jana jirrnganja yanurra, ngula-puru-jukurla wati jinta parnkanjarla mirrijirpijirpi-jarrinjarla jarrntarru pirri-manu kamparrurla, manu wangkajarla Jijajikiji, “Tiija, nyuntujunpa ngurrju, nyarra-jarrimrna yungurnarla jirrnganja nyina tarngga-juku Kaatuku wankarujuku?”

¹⁸ Jijajilkirra wangkaja, “Niyiakunpaju ngajuju ngurrju-pajurnu? Ngana-puka kulaka wati nyina ngurrjuju. Kaatu-mipa-ka nyina ngurrjuju. ¹⁹ Milya-pinyi-jala kanpa-jana kuruwari-kari kuruwari-kari Kaatu-kurlanguju kujarla yangka yungu Mujujuku: ‘Yampiyalu-nyanu tarngga-kurra pakarninja-wangurlu! Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli! Kularla purungku jurnta manta nyiarlangu yapa jinta-kariki! Kula warlka wangkaya yapa jinta-kari-kirli kuwurturla! Yapa jinta-kari-kirli-jungu-jana yampiya jurnarrpaju kurntuly-yimirr-yinja-wangurlu! Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!’ Nyampurranya Kaatu-kurlangu kuruwari kuja yirrarnu Mujujurlu, ngulaju kanpa milya-pinyi nyurru.”*

²⁰ Junga-juku, watijirla wangkaja Jijajikiji, “Tiija, wita-ngurilupakarrarlulparna puraja jungarnirli nyampurraru kuruwari, kularna rdilyki-pungu jintarlangu, lawa.”

²¹ Jijajiji yulkajalparla mialuju, manulpa nyangu jungarnirli-jiki, manurla wangkajalku watikiji, “Purayarlalpanpa nyampu jinta-karilki kuruwari: Yanta, jurnarra manu nyiarningkijarra manta nyuntu-nyangu, ngulaju-jana pina jali-manta nyiarningkijarra talakungarntirliji. Manu ngula-jangkaju, talaju-jana warru yungka marlajarraku rdilyki-watiki. Kajinpa-jana nyiarningkijarra muku yinyi yapa-kariki, ngula-jangkaju kapunparla jirrnganja nyina nyiarningkijarra-kurluju Kaatu-kurlanguurla nguru-nyayirni-wangurla. Nyiarningkijarra jali-maninjarla kurdungurlu-jarriya ngaju-nyanguju!”

²² Kuja yangkangu watingki purda-nyangu Jijajij wangkanja-kurra, wardinyi-jangkaju mularra-jarrijalku. Ngula-jangkaju, purda-nyanjarla wajampa-jarrija-nyanurla kujalpa jurnarra panu mardarnu.

²³ Ngula-jangkaju, Jijajiji warru jungarni-jarrija-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, manu wangkaja-jana, “Yangka kuja kalu jurnarra panu mardarni yapangku, ngulaju kapulu marnkurra-mipa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurraju, kulalu panu yukami.”

²⁴ Kujalu Jijajij purda-nyangu wangkanja-kurra, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Manu yarda-jana wangkaja Jijajiji, “Kulalpa-nyanu nganangku yirrakarla nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurraju, lawa! ²⁵ Kulalpa kawartawaraju yukayarla nama-kurlangu ngulyangka, lawa. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-nyanu nganangku-puka jurnarra panu-kurlurluju yapangkuju yirrakarla Kaatu-kurlangu-kurraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju!”

²⁶ Kurdungurlu-paturlu kujalu purda-nyangu Jijajij, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngulalu payurnu, “Kajilpa Kaaturlu yampiyarla yangka yapa jurnarra-kurlu panu-kurlu muurl-mardarninja-wangurlu, nganalku kajika muurl-mardarni Kaaturlu palinja-kujaku?”

* 10:19 Nyangka Exodus 20.16-20, Deuteronomy 5.16-20

²⁷ Jijajirilki-jana nyangu jungarnirli, manu wangkaja-jana, “Kulalpa-nyanu nganangu yapangu muurl-mardakarla palinja-kujaku, lawa. Kaatu-miparlu kajika muurl-mardarni yapaju.”

²⁸ Piitarlulku jangku-manu Jijajiji, “Yuwayi, nyiyarningkijarrarnalu yampinja-yanu purdangirli. Yampinjarla nyuntulkurnangkulu puraja.”

²⁹⁻³⁰ Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Yuwayi, junga kujaju. Ngajuku puranjakungarntirli kajinkili yampinja-yani yuwarli nyurrurla-nyangu manu marda nyurrurlakupurdangka-patu manu marda nyurrurlakupalangu-jarra manu marda kurdukurdu manu marda nguru nyurrurla-nyangu, kajinkili yampimi nyampurra nyiyarningkijarra yungunkujulu ngajulku pura manu yungunkulu-jana Yimi Ngurru-nyangu ngaju-nyangu yimi-ngarrirni warru, ngula-wanawanaju Kaaturlu kapu-nyarra nyiyarningkijarra jaya-kurra-nyayirni yarda yinyi yuwarli-kangukangu marda, yapa warlalja panu-jarlu marda, manu marda nguru-karirlangu. Ngula-puruju panu-karirliji kapulu-nyarra rdapakarrkanjarla-juku murrumuru-mani-nyayirni tarnngangu-juku. Ngula-jangkaju, kajinkili pali, ngula-jangkaju, kapunkulu yukami Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangaju kapunkulurla tarnnga-juku jirranganja nyina Kaatukuju wankaru. ³¹ Jalangu kuja kalu nyina kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirilki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala nyina.”

Jijaji-jana yarda wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patu yangka yapangu kapulu nyanunguju pinyi

Matthew 20.17-19, Luke 18.31-34

³² Ngula-jangkaju, Jijajiji jirranganja-jana yaninja-yanu Jurujulumu-kurra. Ngula-julpa Jijajiji kamparrurla-juku yaninja-yanu. Kala kurdungurlu-patu, ngulajulpalu kulkurru-warnu ngarrurda-jarrinja-yanu purdangirli-wana Jijajikiji nyiya-kujaku mayi. Ngula-jangkaju, Jijaji wangkaja-jana yarda, ³³ “Purda-nyangkajulu! Nyampuju karlipa Jurujulumu-kurraju murnma-juku yani, ngaka karlipa yukamirra. Ngaju kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nyina, yalumpurla-juku kapujulu yapakarirli rdarri-mardarni. Ngula-jangkaju, kapulu-jana yinyi maralyepikingarduyu-patu wiriwiriki manu kuruwarrikingarduyuku. Nyampu-paturluju kapujulu maju-pajirni kuwurturlarlu, manu kapulu-jana yapa-karikilki ngajuju yinyi Juwu-wangu-patuku yungujulu pinyilki tarnnga-kurra. ³⁴ Pinjakungarntirli kapujulu manyu-pinyi, manu kapujulu nyinypa-kijirni, manu kapujulu ngalyipi-piya-kurlurlu pinti-kirlirli wilykarrapakarni, manu kapujulu tarnnga-kurra pinyi. Ngula-jangkaju, jirrama-jangkarla ngurra-jarra-jangkarla kapurna pina-wankaru-jarrimi.”

Jamajirli manu Jaanurlu payurnu-pala Jijaji yungu-palangu wiri yirrakarla kamparrurla nyanungu-jarra

Matthew 20.20-28

³⁵ Ngula-jangkaju, Jamaji manu kukurnu-nyanu Jaanu, ngalapi-nyanu-jarra Jipitikirilangu-jarra, yanurnu-palarla Jijajiki, payurnu-pala, “Tiija, ngari karlijarrangu wita payirni. Kajirlijarrangu payirni nyiyarlanguku-puka, ngulakuju ngungkurr-nyinayajarrangu wurra-maninja-wangu.”

³⁶ Jijajirliji payurnu-palangu, “Nyarrpa-manirngakupala?”

³⁷ Ngula-jangkaju, payurnulku-pala Jijajiji, “Kajinpa nyuntu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyinami yangkangka Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurla, ngajarrarlangujarrangu wiri yirraka yungurlijarra nyina wati-nyarra nyuntu-nyangurla yitipi-jarra, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.”

³⁸ Jijaji wangkaja-palangu, “Ngurpangku kanpajupala payirni. Lani-wangunya kanpala nyina ngajukuju waalparririnjakuju yangka kajijili nyarrpa-mani ngaju Jurujulumurla? Yalirra kapujulu ngajuju murrumuru-mani-nyayirni. Kujakuju kanpala lani-wangu mayi nyina marriwa yungunpajupala waalparrirni ngaju kajijili nyarrpa-mani?”

³⁹ Junga-juku, Jamajirli manu Jaanurlulku-pala jangku-manu, “Yuwayi, lani-wangu karlijarra nyina nyuntukuju waalparririnjakuju.”

Jijaji wangkaja-palangu, “Junga, kari-nganta kapunpajupala waalparrirni ngaju, manu kapulu-nyarra murrumuru-mani-yijala nyumpalaju ngaju-piyaju. ⁴⁰ Kala nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurlaju kularna-jana ngajulurlu milarninjarla yirrarni yapaju nyinanjakuju jampu-purdanjiki manu jungarni-purdanjiki, lawa. Wapirra Kaaturlu-jana milarnu yapa nyurru-juku nyinanjakuju ngaju-wanakuju.”

⁴¹ Kujalu-jana kurdungurlu-patu-kariyi-nyanurlu purda-nyangu Jamaji manu Jaanu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-jarrakujulu-jana kulu-jarrija-nyayirni purda-nyanjarla. ⁴² Kujarlaju, Jijajirli-jana turnu-manu jintawarlayilki-jiki kurdungurlu-patuju, ngula-jana kuja wangkaja, “Milya-pinyi kankulu-jana nguru-kari nguru-kari kuja kalu-jana wiriwiri nganta nyina yapaku. Nyampurraru wiriwiriri, warrarda kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku yangka kuja kalu nyangu nyampu wiriwiri ngampurrpa-jarri. ⁴³⁻⁴⁴ Kala nyurrurla kurdungurlu-patu ngaju-nyangu, kula kankulu kuja-piya nyina jinjinpa-palka. Kajinpa wiriki nyinanjakupurda-jarrimi, ngulakungarntiji-jana warrki-jarriya yapa-kariki-wiyi yirnkilypa-wangu, ngula-jangkanya yungunpa-jana wirilki nyina. ⁴⁵ Ngajurlangu yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kujarna yanurnu nyampu-kurra walya-kurra, kularna yanurnu jinyijinyi-maninjaku panuku yapaku, lawa. Ngajurna yanurnu nyampu-kurraju yungurna-jana yapaku warrki-jarri yirnkilypa-wangu. Manu kajirna-jana pali ngungkarra, ngulaju yungurna-jana muurl-mardarni wilji-warnu panu-jarlu palinjakujaku.”

Jijajirli parlpuru-manu wati jinta milpakupurda pampa yirdiji Parrtimuju nyanjakulku Matthew 20.29-34, Luke 18.35-43

⁴⁶ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki jirrnjanja-jana yanu Jijaji kurdungurlu-patuku manu yapa panu-kariki kirri-kirra yirdi-kirraju Jiriku-kurra. Kujalu jingijingi yaninjarla wilypirra-pardija kirri-ngirliji, ngulangkalpa jinta wati nyinaja yirdiyi-wana milpa-parntaju yirdiji Parrtimuju, ngulaju ngalapi-nyanu Timayiji-kirlangu. Ngulajulpa-jana yapa warlkirinjarla payurnu talakupurdaru kujalpalu nyanungu-wana nyanungu-wana jarala-wapaja jingijingi. ⁴⁷ Jinta-kari mardarla yapa wangkaja Parrtimujuku, “Jijaji Najariti-wardingki yananyampa.”

Kuja purda-nyangu kuja-kurraju, ngulalparla Parrtimuju wapal-purlaja Jijajikiji, ngulaju yirdi-manu, “Jijaji, Ngalapi-nyanu Kiing Tapiti-kirlangu! Mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

⁴⁸ Yangka yapa kujalpalu nyanungu-wana nyanungu-wana jarala-wapaja, ngulangku-julu kurnta-ngarrurnu, manulu puta wurdungu-manu. Nyanungujulpa ngari yarda-yarda purlaja kilji-nyayirni, manulpa warrarda yirdi-manu Jijaji, “Wayinpa! Kiing Tapiti-kirlangu Ngalapi-nyanu, mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

⁴⁹ Junga-juku, Jijaji juul-karrija purda-nyanjarla, ngula-jangkaju-jana wangkaja yapa panuku, “Yajarninjintalu!”

Jungajukulurla yanu Parrtimujuku, wangkajalurla, “Wardinyi-jarriya, manu wardinyilki karrinja-pardiya! Payirni kangku nyuntuku yungunparla yani.” ⁵⁰ Junga-juku, jimanta-ngurluju wawardaju manu, rurruny-pinjarla kujurnu walya-kurra. Ngula-jangkaju, karrinja-pardija kapangka. Ngula-jangkaju, yanurla Jijajikilki.

⁵¹ Jijajirliji payurnu, “Niyiakulpanpaju purlaja?”

Yangkajurla milpa-parnta pampa wangkaja, “Warlalja-Wiri, yanurnnangku milpa-parnta yungurnangku marlaja nyanyilki.”

⁵² Jijajilkirla wangkaja, “Yuwayi ngula-juku, yantalku. Kuja kanpaju wala nyinami, kujarlaju kanpa nyanyilki.”

Junga-juku, kujarla Jijaji wangkaja, ngulajulpa marraralku nyangu, manu Jijajilki puraja yali-wanaju yirdiyi-wana.

11

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Matthew 21.1-11, Luke 19.28-40, John 12.12-19

¹ Jijajilpa-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patukuju jirrnjanja kutu-jarrinjanu Jurujulumu-kurra-pinanguju. Kujalpalu kutu-jarrinjanu-yanulku Jurujulumu-kurraju, yanurnulu pirli-kirra-wiyi yirdi-kirraju Yalipiji-kirra* Yalirla pirlingka kirri-jarra jirramalpa-pala karrija yirdi-jarraju Pijipaki manu Pijini. Ngulangkalpa-palangu wangkaja jirrama-kariki kurdungurlu-jarraku kuja, ² “Yanta-pala kamparru kirri-pardu-kirra Pijipaki-kirra. Ngula-kurra kajinpala yukamirra, kapunpala parlu-pinyi tangkiyi kurdu-warnu kaji karri yirdiyi-wana wayirninja-warnu. Kula nganangku pululu-manu manu warrkurnu murnma-juku ngulaju kurdu-warnu. Rurruny-pinjarla pina-pala wilil-kangkarni nyampu-kurra. ³ Kajilpangkupala nganangku payirninjarla warla-pajikarla, ngulakuju-palarla kuja wangkaya, ‘Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlalajaju wangkajarni, ngaka kapu pina-yilyamirni.’”

* 11:1 Mount of Olives

4⁵ Junga-juku, yarnkaja-pala yali-kirraju kirri-kirra. Kuja-pala yanurnu kirri-kirra manu yukajarni, ngulaju-pala parlu-pungu tangkiyiji kujalpa karrija yirdiyi-wana wayirninja-warnu yuwarli-pirdi tuwa-pirdi. Ngulangka-yijalpalu karrija warlalamarri-patu tangkiyi-kirlangu kujalpalu mardarnu. Ngula-jangkaju, kujalpa-palarla kurdungurlu-jarrarlu ngalyipi-piya rurruny-pungu, ngulangkujulu-palangu payurnu, “Nyarrpa-mani kanpala, kuja kanpalarla rurruny-pinyi ngalyipi-piya wayirninja-warnu tangkiyikiji?”

6 Nyanungu-jarralku kurdungurlu-jarra wangkajalu-jana, “Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlalja wangkajarni, ngaka kapu pina-yilyamirni.” Junga-juku, yangka panungku yapangku, yilyajalkulu-jana kurdungurlu-jarraju yangka-kurluju tangkiyi kurdu-warnu-kurlu. 7 Kangulku-palarla pina Jijajiki. Ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu, kujalpalu wawarda mardarnu jimantarla, ngula-jangkalurla rurruny-pinjarla yirrarnu tangkiyirla purturlurla Jijajiki nyinanjaku, ngulanganya yungu nyinanja-yani purturlurla wawarda-kurlurla. Junga-juku, Jijaji warrkarnulku tangkiyirlaju, manu yarnkajarralku yirdiyi-wanalku. 8 Ngalya-karirli yapangku-yijala rurruny-pungulpalu wawarda jimanta-jangkaju, manulpalu kamparrurla yirdiyirla walyangka yirrarninja-yanu yungulurla kujarluju pulka-pinyi. Manulpalu ngalya-karirli yapangkuju watiya parla-kurlu pajirninja-parnkaja. Kujalpalu yangka watiya yarlungka karrija-yanu, pajirninjarlalpalurla yirrarninja-yanu yirdiyirla walyangka Jijajiki yungulurla kujarluju pulka-pinyi-yijala. 9 Ngulajulpalurla yapaju ngalya-kariri kamparrurla yaninja-yanu, manulpalu ngalya-kariri purdangirli yaninja-yanu. Yapaju jintawalay-i-jiki wardinyijilpalurla purlaja, “Pulka-pinyirli parla Kaatuku! Wati nyampuju kuja Kaaturlu milyarninjarla yilyajarni, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!” 10 Wati nyampuju pangkala Kaaturlu warrawarra-kanyi jalangurlu yungu-ngalpa wirilki nyina Kingi Tapiti-piya yangka kujalpa-jana wiri nyinaja yapaku ngalipakupalanguku nyurnunurnu-patuku!” Kujanyalurla purlaja yapaju.

11 Junga-juku, yukajarralku Jijajiji Jurujulumu-kurraju kurdungurlu-patu-kurlu, ngulaju-jana jingijingi-jiki jirranganja yanurra Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka Maralypirla warrulpa mii-mii-nyangu nyiyarningkijarra kaninjarni. Ngula-puruju wantajulpa yukanja-yanurralku. Kuja wanta yukajarralku, ngula-jangkaju Jijajiji-jana wuulywuulypalku jirranganja pina-yanu kirri-pardu-kurra yirdi-kirraju Pijini-kirra.

Jijajirliji juyurdurlu yunparninjarla maju-manu tarngangu watiya miyi-wangu kujalpa karrija

Matthew 21.18-22

12 Mungalyurru-pardu-karilki, yangka-ngurluju Pijini-ngirli, jirranganja-jana pina-yarnkaja Jijajiji kurdungurlu-patukuju yangka-kurra-yijala Jurujulumu-kurra. Kujalpa Jijajiji yaninja-yanu, ngula-purujulpa yarnunjuku-jarrinja-yanulku miyikipurdalku.

13 Kujalpa yaninja-yanu, ngula-karrarlululpa nyanjarni yanu wurnturu-kurraju watiya† parla-kurlu. Ngula-kurraju watiya-kurra yanurra, nyangulparla miyiki. Kala lawa. Ngulaju murnma-juku, kula miyiji pardija kuja-puruju. Ngulajulpa parla-mipa-juku nyangu. 14 Kujarla lawa-nyangu Jijajirli, ngulajurla kuja wangkaja yaliki watiyaku, “Kulangku nganangu miyiji nyuntukuju marlaja ngarni jalangu-ngurluju, tarngangu kapunpa karri lawa-juku miyi-wangu-juku!” Kuja-kurrajulu kurdungurlu-paturluju purda-nyangu wangkanja-kurraju.

Jijaji yanu Yuwarli Maralypi-kirra

Matthew 21.12-17, Luke 19.45-48, John 2.13-22

15-16 Ngula-jangkaju, yanurralku Jijaji manu kurdungurlu-patu Jurujulumu-kurra. Ngulajulu yanurra yangka-kurra Yuwarli Maralypi-kirra. Yalirla ngulajulpalu yapa panu nyinaja kaninjarniji manu warrki-jarrija. Panu-kari kujalpalu nyinaja nyinanja-kurlangu witangka, ngulangkujulpalu-jana jali-manu jurpu wita kurlukuku-piya yapa ngalya-kariki yungulurla kuyu warntarri purranjarla yinyi jurlpuju Kaatuku. Panu-kari nyinajalpalu nyinanja-kurlangurla-yijala tayipulu-patu-wana ngulaju talakungarduyupatu. Kuja-jana Jijajirli parlu-pungu kuja-kurra panu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju-jana nyanjarla muku wajirli-pungu, manu-jana ngayi pirri-kujurnu tayipulu tala-kurlu manu nyinanja-kurlangu-kangkangu, manu-jana yapa ngalya-kari kujarnikujarni-warnu kurnta-ngarrirninjarla warla-pajurnu jurnarra panu-kurlu. 17 Manu Jijajirliji wangkanjarlu pinarri-manu-jana, “Payipulurla-ka wangka Kaatuju:

* 11:9 Nyangka Psalm 118.25-26 † 11:13 fig tree

'Nyampu Yuwarli Maralypi ngulaju ngaju-nyangu, ngula-kurraju kalu yapa yanirni yungujulu wangkami.' Kala nyurrurla yapa, kuja kankulu nyampurla Yuwarli-nyayirni-wangurla warrki-jarrimi tala-mipaku, ngulaju kujarluju kankulu majumanu nyampuju Maralypi yangka-piya yuwarli-kari-piya ngulangkuju kuja kalu nyina wiji-palka-patu.*

¹⁸ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra maralypikingarduyupaturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyupaturlu, ngulajulurla nyanungurlulku jangkardu manngu-nyangu Jijajikiji, manu payurnulpalu-nyanu, "Nyarrparlurlipa puuly-mardarninjarla pinyi?" Kala kujalu purda-nyangu panu-karirli yapangku Jijaji wangkanja-kurra pinarri-maninja-kurra, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kujarlaju yangkaju wiriwiri lani-jarrijalkulurla, kulalu nyarrparlu puuly-mardakaralku Jijajiji.

¹⁹ Ngula-jangkaju, parra jintangka-juku wanta yukanja-purulku, ngulajulu yarda pinayarnkaja Jurujulumu-ngurluju Jijaji manu kurdungurlu-patu.

Yimi-pardu watiya-kurlu yangka kujarla Jijajiki marlaja linji-jarrija

Matthew 21.20-22

²⁰ Mungalyurru-karilki, yangka-wana-yijalalu pina-yarnkajarra Jurujulumu-kurra yirdiyi-wanaju yangka kuja kamparru-wiyi Jijajirli juyurdurlu yunparnu watiya, ngula-wana-yijalalu pina-yanu. Ngulalu yangkaju watiya jintawarlayirli-jiki kurdungurlupaturluju parlu-pungu yangkaju kuja Jijajirli juyurdurlu yunparnu kamparru-wiyi. Yaliji watiya muku linji-jarrija-nyayirni kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra nganju-kurra. ²¹ Kuja jinta-karirli kurdungurlu-karirli Piitarlu parlu-pungu yali watiya linji, ngulangkuju warnkiri-manu Jijaji, "Nyangka, nyangka, Tiija, yangkaju watiya muku linji-jarrija kujanja yangka juyurdurlu-yunparnu pirrarnirli."

²² Junga-juku, jangku-manulku-jana kurdungurlu-patuju Jijajirliji, "Nyurrurla, wala nyinakalurla junga-nyayirni Kaatuku. ²³ Kajilpankulurla wala nyinayarla Kaatuku kapuru-wangu, kajilpankulurla nyurrurla wangkayarla yaliki pirliki, 'Karrinja-pardiya, manu kijikarra-nyanu kaninjarra ngapa wiri-kirra!', yalirli pirilingki kajika-nyarra purda-nyanyi nyurrurlaju, manu kajika-nyanu yangarlu kijinirra ngapa wiri-kirraju! ²⁴ Kajinkilirla wala nyina Kaatuku, manu kajinkili payirni nyanungu nyiyarlanguku, nyanungurlu kapu-nyarra purda-nyanjara yinyi nyurrurlakuju. ²⁵ Kajinparla karrinjarla wangka Kaatuku, ngulakungarntiji-jana yapa-kariki-wiyi kunka-maninja-wangu yawuru-jarrija maju-wanawanaku. Kujarlaju yungungku Kaaturlangu yawuru-jarrimi maju-jangkakuju, Wapirraju kuja-ka yangka nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra nyina. ²⁶ [Kala kajinpa-jana jurnta nyina yawuru-jarrinja-wangu yapa-kariki, ngulakuju Kaatu kulangu yawuru-jarri-yijala.]"

Nganangku Warlaja-Wiri yirrarnu Jijaji wiriki nyinanjaku?

Matthew 21.23-27, Luke 20.1-8

²⁷⁻²⁸ Ngula-jangkaju, Jijajijilpa-jana jirrnganja yaninja-yanu kurdungurlu-patuku Jurujulumu-kurra. Ngula-jana jirrnganja yukajarni Yuwarli Maralypi-kirra. Kujalpa-jana Jijaji warru jirrnganja wapaja kaninjarni Maralypirla, ngula-kurraju rdipinjarla payurnulkulu wiriwirirli yangkangu maralypikingarduyupaturlu manu kuruwarrikingarduyupaturlu manu yangka jarlu-paturlu, "Wangkaya-nganpa, pirrarniji nganangkungku yirrarnu wiriji kujanja-jana wajirli-pungu yangka-patu talakungarduyu nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypi-ngirli? Nganangkungku wiringki ngarrurnu muku yilyanjaku kujanja-jana yilyaja?"

²⁹ Jijajirliji jangku-manu-jana, "Wurra! Ngaju-wiyi ngayirna-nyarra payirni witangku jarungku. Kajinkijili jangku-mani, ngulaju karna-nyarra ngajulku milki-wangka kujaju nganangku yirrarnu ngaju Warlaja-Wiri. ³⁰ Nganangku wiringki Jaanu Papitaji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku? Kaaturlu marda, marda wati-karirli? Jangku-manta-wiyijili!"

³¹ Kuja-kurra kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu-nyanu putajungarni-manu jaruku jangku-maninjaku. Wiljiwilji-maninjarla, wangkajalu-nyanu kulu, "Nyarrparlurlipa jangku-mani? Kajilparliparla wangkayarla Jijajiki kuja 'Kaaturlu nganta ngarrurnu Jaanu yapaku papitaji-maninjaku,' ngulaju Jijaji kajika-ngalpa kuja wangka 'Winjarninkilirla ngungkurr-nyinaja Jaanuku wangkanja-kurraku?'" ³² Manu kajilparliparla kuja wangkayarla Jijajiki, 'Wati-kari-miparlu yangkaju Jaanuju ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku,' ngulakuju yapa-kariki kajikalungalpa kulu-jarri-nyayirni." Junga kujaju. Yapa panu nganta kalu wangka Jaanu Papitaji ngulaju Kaatu-kurlangu

* 11:17 Nyangka Isaiah 56.7, Jeremiah 7.11

jarukungarduyu nganta. ³³ Kujarlaju, Jijajilkili jangku-manu, “Karija. Nganangku mayi ngarrurnu Jaanuju yapaku papitaji-maninjaku?”

Jijajiji-jana wangkaja, “Kulankujulu ngajuju jangku-manu, ngulaju kularna-nyarra ngajulurluju jangku-mani-yijala nganangku kujaju ngaju Warlalja-Wiri yirrnaru.”

12

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa kaatinikingarduyu-kurlu warlaljamarrirli

Matthew 21.33-46, Luke 20.9-19

¹ Ngula-jangka, yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa-jana wangkaja Jijajiji, “Jinta watilpa nyinaja nyurru-wiyiji warlaljamarrirli kaatinikingarduyu kuja-nyanu nyanunguku yarlungu kaatini. Ngulaju-nyanu yarlu-pinjarla marnikiji-piya jukajuka-yirrnaru miyiki wiri-maninjaku. Pinji-nyanu warrukirdikirdi-yirrnaru, manu-nyanu rdaku pangurnu pirlingka jurkulyajurkuly-katirninja-kurlangu pama ngurrju-maninjakungarnti. Manu yuwarli kirrirdi nganturnu kankarlu pirntirri-kirli, ngula-ngurlunya yungu-jana warrawarra-kanyi wiji-kijaku miyi. Wurnakungarntirliilki yangkaju yungu-jana yarlu kaatini wati-patu-karikilki yungulurla jina-mardarni manu warrawarra-kanyi. Ngula-jangkaju, yarrnkajalku yaliji wati ngurrara-kari-kirraluku. ² Kujalu yangka miyi murntu-jarrijalku, ngulakuju yilyaja wati jinta warrkini yangkangku warlaljamarrirli wiringki kaatinikingarduyurlu. Ngulaju yilyaja pina yangka-kurra kaatini-kirra yungulurla warrkini-patu-karirli yinyi ngalya-kari murntu miyiji nyanungu-nyangu. ³ Yangkapaturlu kujalu wati-paturlu nganjirni parlu-pungu yangka warrkini jinta, ngulajulu nganjirni puuly-mardarninjarla pakarnu, manulu pina-yilyaja marlajarra. Ngula-jangka, yaninjarla yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu paajukulku kujalu pinjarla yirrnaru wati-paturlu. ⁴ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja yangkanguku warlaljamarrirli kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pinjarla jurrungka wapirdi pakarnu manu kurntaku ngurrju-manu. Manu yilyajalu pina marlajarra-yijala. ⁵ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pinjarla pinjarla-yirrnaru tarngakurra ngulaju milyi-kirra-pinangu. Kujarlunya palu-jana muku pakarnu jinta-kari jinta-kari yilyanja-warnu-patu: Panu-karilpalu-jana wintaly-pakarnu murrumurru, manu panu-karilpalu-jana pakarnu tarngakurra.

⁶ “Yangkanguku warlaljamarrirli kaatinikingarduyurlu, kulalpa warrkini-karilki mardarnu yangka-kurrakuju yilyanjaku kaatini-kirrakuju. Nyanungu-nyangu-mipalkulpa mardarnu ngalapi-nyanu jinta maruluju. Ngula-jangkaju, nyanungulku-nyanu wangkaja, ‘Nyampuju ngaju-nyangu kajilparna yilyayarla, ngulaju kajikalu purdanyanyi wilji-wangurlu.’ Junga-juku, yilyajalku. ⁷ Kujalu parlu-pungu yaninjarni-kirra ngalapi-nyanu yangka-kurlangu kaatinikingarduyu-kurlangu, ngulakuju yangkapatu wati-patu wangkajalu-nyanu, ‘Nyampunya rdipijarni yangka-kurlanguju ngalapi-nyanulku! Pakarnirliipa yirilparla jurnta kanyi nyampuju kaatini.’ ⁸ Junga-juku, puuly-mardarnulu, puuly-mardarninjarla pungulu tarngakurra, manulu kujurnu kaatininngirliji.”

⁹ Jijajiji wangkaja-jana yapa-patukuju, “Nyarrpa-manilki kapu-jana yangka warlaljamarrirli wati kaatinikingarduyurlu? Kari ngulangkuju kapu-jana yaninjarla muku pinyi-yijala yangkaju warrkini-patu-kari. Ngula-jangkarluju, kapu-jana yapa-karikilki kaatiniji yinyi yungulurla jina-mardarninjarla warrawarra-kanyi kaatiniji warrkini-patu-karirliilki. ¹⁰ Nyampunya-ka nguna Payipulurla yimi ngaju-kurlu:

‘Pirli yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni Rdarrkanpa yarturlu-kari-piya-wangu!

¹¹ Yarturlu-nyayirni-wangu Rdarrkanpa ngulanya Kaaturlu milarnu. Ngulaju karlipa nyanyi pirlirparlu walykangu!’ ”*

¹² Yangkangu wiriwirirli purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yangka kaatinikingarduyu-kurlu-kurra, manngu-nyangulku-nyanu, “Kari! Ngalipaku kangalpa nginji-wangka!” Junga-juku yungu ngantalu rdarrimardakarlarra Jijajiji. Kala panu-karirli manngu-nyangu Jijajiji ngantalu nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kujakuju yinyarra wiriwirirli, laningkilki yampija yapa-patu-kari-kijaku turnu-warnu-kari-kijaku.

* 12:11 Nyangka Psalm 118.22-23

Juwu-paturlu wiringki yungu ngantalu yimirr-yungkarla Jijaji

Matthew 22.15-22, Luke 20.20-26

¹³ Ngaka-pardu-karilki, Juwu-paturlu wiriwirli yilyajalu-jana ngalya-kariji Paraji-patu manu ngalya-kari Yarurdu-kurlangu-patu yapa Jijaji-kirlangu-kurra yungulu yimirr-yinyi payirninjarla. ¹⁴ Kujalurla Jijajiki yanurnu, ngulajulurla kuja wangkaja, “Tiija, warrarda kanpa-jana wangka yimiji junga Kaatu-kurlu lani-wangu yapa ngalya-kariki wiriwiriki marda, tala palka-kurluku marda, marda marlajarra-watiki. Ngulaju ngula-juku. Wangkayalku-nganpa nganimpaku! Nganakurliparla talaju yinyi? Kaatuku marda, marda Ruumu-wardingkiki Kingiki, kuja kangalpa warrarda jinyijinyi-mani talaku yinjaku? Nyarrpa-jarrimirlipa?”

¹⁵ Jijajirilpa-jana miyalurlu maninjarla milya-pungu majumaju-kurra yimirr-yinja-kurraju, manu-jana payurnu, “Nyurrurla milkarranji kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Nyarrparla kankujulu putaputa yimirr-yinyi? Maninjarlajulu kangkarni tala Ruumu-kurlangu yangka pirlu jinta-mipa yungurna miimii-nyanyi.”

¹⁶ Junga-juku, jintangkuju yapangkurla maninjarla kangurnu pirlu tala jinta. Ngula-jangkaju, Jijajirliji payurnu-jana pirlu tala miimii-nyanjarla, “Ngana-kurlangu nyampurlaju pirlingka talangka miparrpaju, manu ngana-kurlangu yirdiji?”

Jangu-manulkulu, “Ruumu-wardingkiki-kirlangu Kingi-kirlangu miparrpa manu yirdika ngunami pirlingka.”

¹⁷ Wangkajalku-jana Jijajiji, “Nyiya-puka kuja karla nguna Ruumu-wardingkiki Kingiki, ngulanyalurla yungka. Kala kuja karla nguna Kaatuku nyiya-puka, ngulajulurla yungka nyanunguku.”

Kujalu kuja-kurra purda-nyangu wangkanja-kurra Jijaji, ngulakujulurla marlaja paakarrija-nyayirni.

Yimi nyampu ngulaju Kaatu-kurlu kaji-jana yapa pina-wankaru-mani palinja-warnu

Matthew 22.22-33, Luke 20.27-40

¹⁸ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki panu-karilkilirla yarda yanurnu Jijajiki turnu-warnu-patu-kari yirdi-patuju Jatiyuji-patu. Nyampu-patu Jatiyuji-patu kalalu wangkaja Kaaturlu kulalpa-jana pina-wankaru-mantarla nganta palinja-warnu. ¹⁹ Yanurnulurla Jijajikiji, ngula-jangkaju, payurnulu, “Tiija, Mujujurlu-ngalpa kuruwarriji yirrarnu nyurru-wiyi yupukarra-kurlu, kaji wati yupukarra pali kurdu-wangu, ngulakujurla nyanungukupurdangkarlu-juku marlaja mardarni kali-pukalkuju. Kaji-pala kurdu palka-mani, ngulaju nganta yaliki-kirli kamparru-warnuku kirda-nyanukuju kurdu nyampuju. ²⁰ Jalangujalangurlu yimi karnalu mardarni wita wirli-pala-patu-kurlu ngarrka-patu-kurlu kujalpalu wirliki nyinaja nyanungu-mipa-juku ngati-nyanu jinta manu kirda-nyanu jinta jintangka-juku. Papardi-nyanu kuja yupukarra-jarrija, ngulanguju karnta rdakurl-kujurnu. Ngula papardi-nyanuju palijalku, ngulaju palija kurdu-wangu-juku. ²¹ Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanurluku rdakurl-kujurnu yangkaju kali-puka karnta. Ngulaju kukurnu-nyanulkuju palija kurdu-wangu-yijala. Ngula-jangkaju, jinta-karirliki rdakurl-kujurnu yangkaju karnta kali-puka jinta-juku, ngulaju palija kurdu-wangu-yijala. ²² Jinta-kari jinta-karilirla yupukarra-jarrija yangkaku-juku jintaku karntakuju, ngulajulu jinta-kari jinta-kari muku palija kurdu-wangu-juku. Manu ngula-jangkaju, nyanungulku karnta palija. ²³ Ngaka kaji-jana yapa Kaaturlu milyi-jangka yakarra-maninjarla wankaru-mani pina jintawarlayi-jiki, nganakulku kapurla yangkaju karnta nyina kali-nyanukuju yangka-jangkaju kujalpalu mardarnu wirliki-palarlu?”

²⁴ Jijaji wangkaja-jana, “Kula kankulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu jaru manu kuruwarri kuja-ka Payipulurla nguna, manu kula kankulu milya-pinyi yartarnari nyanungu-nyangu. Kujarlanya warntarlaju kuja kankulu manngu-nyanyi. ²⁵ Ngaka kaji-jana Kaaturlu pina-wankaru-mani milyi-jangka yapa, ngulaju kapulu nyina marramarra-piya nguru-nyayirni-wangurla, kulalu yupukarra pina jarnkujarnku nyina. ²⁶ Payurnunkujulu Kaaturlu-japa kaji-jana yapa wankaru-mani pina milyi-jangkaju. Kula kankulu mayi manngu-nyanyi yimi Mujuju-kurlangu Payipulurla yangka kujalpa nyangu Mujujurlu jarra-kurlu jankanja-kurra watiya, kula kankulu manngu-nyanyi mayi yimiji? Ngula-puru jarra-puru wangkajarla Kaatuju Mujujukuju, ‘Ngaju karnajana nyinami Kaatuju nyampurra-patuku Yipuruyamukuju manu Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyunukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.’” ²⁷ Kujaju junga.

* 12:26 Nyangka Exodus 3.6

Yapangku wankaru-miparlu kalu Kaatuju purami. Yapangku nyurnungku palinja-warnuru kulalpalu nyarrparlu purayarla, lawa. Nyurrurlarluju kankulu manngunya nyanyi warntarla-nyayirni.”

Nyiya kuruwarri wiriji Kaatu-kurlangu kuruwarri-kari-wanguju?

Matthew 22.34-40, Luke 10.25-28

²⁸ Jijaji kujalpa-jana wangkaja Jatiyuji-patuku, ngula-puruju watilpa jinta yaninjarla karrija yalumpurla-yijala ngulaju kuruwarrikingarduyu. Ngula-jangkalpa-nyanu wangkaja nyanunguju kanunju-kariji, “Ngurrjungku kajana jangu-mani Jijajirli junga-nyayirni!” Ngula-jangkaju, yanurnulkurla, payurnu Jijajiji, “Kaaturlu-ngalpa yungu nyurru-wiyi kuruwarri-kari kuruwarri-kari yungurlipa purami. Nyiya wiri-nyayirni kuruwarri panu-kari-piya-wanguju?”

²⁹ Jijaji wangkajarla, “Nyampunya jungaju kuruwarri-nyayirni-wanguju, wangkami kangalpa: ‘Nyurrurla Yijirali-pinkirli, tarngangkujukulu manngunya-nyangka nyampuju: Warlalja-Wiri kangalpa jinta-juku Kaatuju nyina! Kapurlipa nyanungu-mipa pura!’^{*} ³⁰ Yulkayalurla Warlalja-Wiriki Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni! Kulalurla jurnta karlirr-nyinaya! Manulurla warri-karriya nyanungu-mipaku.’^{*} ³¹ Manu nyampunya jinta-kariji kuruwarri-nyayirni-wangu-kari kuja-ka nguna junga-yijala: ‘Kuja kanyanu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji warlaljakuju ngurrara-jintakuju!’^{*} Nyampu-jarra kuruwarri-jarra, ngulaju kapala wiri-jiki nguna kuruwarri-kari-piya-wangu.”

³² Yangkaju wati kuruwarrikingarduyu wangkajarla Jijajikiji, “Junga-jukawu, Tija! Junga-nyayirninpaju yalumpuju kuruwarri milki-wangkaja. Jinta-mipa-juku kangalpa Kaatuju nyina wiriji. Kula kangalpa jinta-karilki wiri nyina, kula nganalku! ³³ Manunpaju junga kuruwarri-kari milki-wangkaja: ‘Yapajulparliparla yulkayarla Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni.’ Manu jinta-karinpaju kuruwarri-kari milki-wangkaja junga-yijala: ‘Kuja kanyanu yapa yulka nyanungu, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji.’ Kajilparliparla kuyi yungkarla Kaatuku purranjarla, ngulaju ngurrju kujaju. Kajilparliparla-jana nyampu-jarra kuruwarri-jarra purayarla, ngulaju ngurrju-nyayirni kuyukuju parrpada-juku.”

³⁴ Jijajirli kuja purda-nyangu wati wangkanja-kurra, ngulajurla wangkaja, “Nyuntu-junpa pina-nyayirni! Kula kanparla wurnturu-nyina Kaatukuju kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju.”

Ngula-jangkaju, panu-karirliji kulalu nyiyakulku yarda payikarla Jijajiji.

Ngana-kurlangu ngalapi-nyanu Mijaya?

Matthew 22.41-46, Luke 20.41-44

³⁵ Ngaka-pardu-karilki, Jijajirli jilpa-jana yarda pinarri-manu yapa Yuwarli Maralypirla, wangkajalku-jana kuja, “Wati yangka Mijaya Kaatu-kurlangu, ngula kalu wangka nganta kuruwarrikingarduyu-patu ‘Nyanungu Mijaya nganta-ka nyina Kingi Tapitirli-kurlangu ngalapi-nyanu.’ Nyarrpa kalu kujaju wangka? ³⁶ Nyurru-wiyi kujalpa nyinaja Kingi Tapiti, ngulangkujurla jaru wita marlaja yirrarnu Payipulurla Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku, nyampunya yirrarnu Kingi Tapitirliji:

‘Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, kujalparla wangkaja ngaju-nyanguku Warlalja-Wiriki yangka Mijayaku, wangkajarla, “Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujalpankulu nyurunyuru-jarrija.” ’[’]^{*}

³⁷ “Nyampu yimi junga-jala. Yimi witangka, nyanungurlu Kingi Tapitirli wiri-pajurnu yali wati yirdiji Mijaya. Kujaju ngulaju Mijayaju kankarlu-juku Tapitikiji. Purda-nyanyinya kankulu?”

Jijajirli-jana warnkiri-maninjarla pututu-pungu yapaku kuruwarrikingarduyu-kujaku

Matthew 23.1-36, Luke 20.45-47

Kujalu Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra yapangku, ngulaju wardinyi-nyayirni. ³⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijaji yapakuju, “Nyinayalu wurnturu yinya-kujaku kuruwarrikingarduyu-patu-kujaku, yangka kuja kalu-jana wangka Mujuju-kurlangu kuruwarri yapaku! Kajikalu-nyarra marda karlirr-kanyi Kaatu-kujaku! Yungu ngantalu wapami jurnarra ngurrju-kurlu nganta yungulu-jana yapangku nganta nyanjarla ngurrju-pajirni. Kajili-jana kutu yanirni yapaku, ngula-puruju kalu ngampurpa

^{*} 12:29 Nyangka Deuteronomy 6.4

^{*} 12:30 Nyangka Deuteronomy 6.4-5

^{*} 12:31 Nyangka Leviticus 19.18

^{*} 12:36 Nyangka Psalm 110.1

nyina yapa-kariki yungulu-jana parntarrinjini nyanungurraku manu yungulu-jana pinangkapa-pajirni. ³⁹ Kajili yani jaaji-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, manu marda kajili yani kurapaka wiri-kirra ngarninjakungarnti, ngulaju kalu-jana warrarda milarn-injarla mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlangu-patuju. ⁴⁰ Nyampurulu wati-paturlu ngulaju kalu-jana kali-pukakuju yuwarli jurnta kanyi yimirr-yinjarla. Ngula-jangkaju, yangka wati-patu, yati-wangka kalurla Kaatuku tarnnga-nyayirni milparniwarrarla milkarraku yungulu-jana yapa-karirli nyanyi. Kula ngurrju kujaju, kala jarrwara! Kaaturlu kajana kuja-kurraju nyanyi, ngula-panuju kapu-nyanurla kunka-mani pina!”

Karnta-kurlu kali-puka-kurlu marlajarra-kurlu

Luke 21.1-4

⁴¹ Yangkangka-juku Yuwarli Maralypirla, nyinaja-jukulpalu kaninjarni Jijaji manu kurdungurlu-patu ngulaju kutu ngami-pirdi kujalpa ngami jinta karrija tala-kurlangu, ngulanganya kalalurla yirrarnu tala warntarri Kaatuku. Ngula-kurraju panulpalu yanurnuyanurnu yapaju tala panu-kurlu, ngulalpalu talaju yirrarnu ngamingkaju panu-jarlu-nyayirni. Jijajirilpa-jana nyangu tala yirrarninja-kurraju. ⁴² Ngula-puruju, karntalku jinta kali-puka marlajarra yaninjarni yanu yangka-kurra-yijala ngami-pardu-kurra tala-kurlangu-kurra. Ngulangkaju yirrarnu wita-jarra tala pirli-pardu-jarra maru-jarra, ngulaju kula panu-jarlu, lawa. ⁴³⁻⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana turnu-manu kurdungurlu-patu nyanungu-nyangu-patu, ngula-jana wangkaja, “Wangka karna-nyarra junga. Yali-paturlu ngulalurla yirrarnu tala wiri, ngulaju ngurrju. Kala palka-juku kalu-nyanu panu-jarlu marda mardarni. Kala kujarla yalirli karntangu kali-pukarlu yirrarnu pirli wita-jarra, ngulaju-nyanu marulu-nyayirni jurnta yirrarnu. Kala lawa-ka nyina tala-wangu. Nyanunguju-ka jama-nyayirni nyina yinya talakungarduyu-patupiya-wangu. Kaatuju kajana wita-wipa wardinyi nyina nyanungurrakaju. Kala yinyaku kali-pukaku, ngulaju karla wardinyi nyina karrikarri-wangu-nyayirni!”

13

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku ngulaju kuja, ‘Maralypi Yuwarli ngakaju kapu pirlpiri-wantimi’

Matthew 24.1-2, Luke 21.5-6

¹ Kuja-jana Jijaji jirrnganja wilypi-pardija nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku kaninjarni-jangka Yuwarli Maralypi-jangka, ngula-jangkajurla jinta-kariri nyanungu-nyangu kurdungurluju wangkaja, “Tiija, nyampu-jana nyangka yarturlu wiriwiri kujaka karrinja-yani manu yuwarli-kari yuwarli-kari ngurrju-nyayirni warrukirdikirdi Maralypirla!”

² Jijajirla wangkaja, “Nyanyi kanpa-jana nyampurraju kuja kalu karrinja-yani yuwarli-kari yuwarli-kari manu kuja-ka karri nyampu Yuwarli Maralypi? Ngularraju kulalu tarnnga karri nyampurraju. Manu kulalu-nyanu nyampurraju yarturluju kuja-piya yaarilyaarl-ngunanja-yani. Ngakaju kapulu-jana yapa-karirli muku pirlpiri-kijirni walya-kurra.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku kapu-jana nyiyarningkijarra wuurnpa-jarri nyanungurraku

Matthew 24.3-14, Luke 21.7-19

³ Ngula-jangkaju, wilypi-pardinjarla Yuwarli Maralypi-jangkaju yangka-kurra-yijalalu kulpari yanu pirli-kirra yirdi-kirraju Yalipiji-kirra. Ngulangkaju kujalpalu nyinaja, Maralypijilpalu nyangurra-juku wurnturu-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, ngalya-kari kurdungurlu-patuju Jijajikiji wurulypa wangkajalurla Piita, Jamaji, Jaanu, manu Yanturu, wangkajalurla, ⁴ “Wangkaya-nganpa. Nyangurlalu-jana nyampurraju yuwarli pirlpiri-kijirni yapangkaju yungurnalu nganimpalangurlu milya-pinyi? Pirlpiri-kijirninjakungarntiji nyiya-wiyi kapurnalu kamparruju nyanyi, ngari yungurnalu pinalku nyina?”

⁵ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajiji kuja, “Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa-kari-kijaku, kajikalunya yapa-karirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi! ⁶ Panu kapulu yaniyanirni nyurrurla-nyangu-kurraju yapa ngaju-nyangu nganta, kapulu-nyarra wangkanjarla yimirr-yinyi kuja, ‘Ngajujurna Mijaya yangka kuja-nyarra Kaaturlu ngarurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli!’ Ngula-jangka kujarlu wangkanjarlu kapulu-jana yapa panu-kari yimirr-yinyi, kula-nganta ngajulurlunya. ⁷ Lani-wangulu nyinaya kajinkili-jana purda-nyanyi linjarrpa wiri-kirra manu kajinkili yangka jaru mani yapa-kari-kirlangu wurnturu-ngurlu ngurra-kari-ngirli kajili-nyanu yiti-wana-karirli linjarrparlu pakarni. Ngula-puruju, wurrangkulu mardaka langanku, kula-nyarra

nguruju lawa-jarri jurnta murnma-juku. ⁸ Nguru lawa-jarrinjakungarntirliji kapulu-nyanu linjarrparlu-wiyi luwarni ngurrara-kari-warnurlu ngurrara-kari-warnurlu, manu nguru-kari-jangka nguru-kari-jangka kapulu-nyanu rdilykarra-yirrarni linjarrpaku wiriki luwarninjaku. Ngula-jangkaju, kapu walya yurnkuyurnku-jarri nguru-kari nguru-karirla. Manu ngula-warnuju ngurrara-kari ngurrara-kari kapurla mangarrikiji lawa karrimi. Nyampuraju kujarna-nyarra wangkaja, yangka kajinkili nyanyi, ngulaju kapunkulu milya-pinyi nguruju wurra-juku-ka lawa-jarrinja-yani. Nyampukuju linjarrpaku manu nguruku lawa-jarrinjaku, wurra-juku kapunkulurla pirr-pardimi, yangka kuja-ka karnta murrumurru-jarri wartardi, ngula-piyakunya kuja kyananu yangka purda-nyanyi wartardirli murrumurru kurdukungarntirli. Ngula-piyakunya kapunkulurla pardarni.

⁹ “Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlurlu ngaju purami, palju warrawarra-kangkalu-nyanu! Kapulu-nyarra jangkardurnu yani yurrkunya, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla jirri-kanyi kuwurtu-kurra murrumurru-maninjaku. Jaaji-kari jaaji-karikirra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulangka kapulu-nyarra kulkurru-jarra karrinja-yirrarninjarla pakarni. Kapulu-nyarra karrinja-yirrarni kulkurru-jarra kingi-karirla kingi-karirla manu wiriwirirla yangka watikingarduyurla. Ngulanganya kapunkulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-kurlu. ¹⁰ Nyurrurlarlurlu kapunkulu-jana ngaju-nyangu Yimi Ngurrju warru yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-karirla warrukirdikirdi, ngula-warnuju kapu nguruju lawa-jarrilki. ¹¹ Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani maninjaku nyurrurlaku yungulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra, ngulaju mirrmirr-karrinja-wangulu karriya wangkanjakungarntiji. Kulankulu-jana nyurrurla-nyangu jaruju wangkami, kala Kaatu-kurlangu. Kapu-nyarra yinyi wangkanjakungarntiki, kapunkulurla marlaja wangka Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguku.

¹² “Ngula-puru-juku papardi-nyanu-kari papardi-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi kukurnu-nyanu-kari kukurnu-nyanu-kari yurrkunyukuju pakarn-injakungarntiji ngulaju milyi-kirra-pinangu. Manu ngula-jangkaju, kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi nyanungu-nyangu kurdukurdu. Manu ngula-jangkaju, kurdukurdurlu kapulu-jana jikajika-jarrinjarla ngati-nyanu-kari ngati-nyanu-kari manu kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-kari yinyi pakarn-injakuju milyi-kirra-pinangu-juku. ¹³ Ngaju-nyangu kuja kankulu nyina, ngulakuju yapa panu kapulu-nyarra tarnnga-juku nyurunyuruyi-jarri. Kala ngana-puka kajinpaju wala-juku nyina ngajuku jikajika-jarrinja-wangu, ngulaju kapunparla jirrnnganja nyina Kaatuku tarnnga-juku.”

Yimi Lani-maninja Wita-wangu-kurlu

Matthew 24.15-28, Luke 21.20-24

¹⁴ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngakaju kapunkulu nyanyi nyampurlaju Yuwarli Maralypirla, kapu karri nyiya mayi maju-nyayirni Lani-maninja Wita-wangu, kapu karrimi kaninjarni Yuwarli Maralypirla.* Nyampuju Maralypiji kularla nyanununguku karrinjaku.” (Kajinkili ngaka nyanyi nyampu jaru Payipulurla, ngulajulu langa-kurra-manta!) “Nyurrurla kuja kankulu Jurdiyarlalurlu nyina, kajinkili nyanyi yali maju-nyayirni Yuwarli Maralypirla, ngula-kujakuju pirri-parnkayalu pirli-wana-kurra! ¹⁵ Yangka kajinkili nyurrurla-nyangu yuwarlirla nyina kankarlarni marda, ngulaju yuwarli yukanja-wangulu kutu pirri-parnkaya jurnarrpa maninja-wangu-juku. ¹⁶ Yangka kajinkili wurnturu warri-jarrimi manangkara-wana, ngulajulu kulpari parnkannjarni-wangurlu yampiya jurnarrpaju. Kala ngarili wawarda purda-nyanja-wangu pirri-parnkaya-puka waparliku! ¹⁷ Yangka-puruju kapurla karrimi maju-nyayirni karntakuju yangka wartardikiji, manu karntaku wita pirltirrakupalanguku kapurla karrimi maju-nyayirni, wiyarrpaku. Kulalpalu nyarrpaku pirri-parnkayarlalurlu yangka-kujaku maju-kujaku. ¹⁸ Kuja-kujakuju wangkayalurla Kaatuku yungu warla-pajirni nyanungu maju-karrinja-kurra. Kajilpa marda karriyarla Yuwarli Maralypirla pirriyapuru, ngula-puruju kulalpalu nyarrpa pirri-parnkayarlalurlu. ¹⁹ Yangka kuja Kaaturlu nguru manu walya nyurru-wiyi ngurrju-manu, nyurru-wiyi-ngirli jalangu-kurra, kula nganangku nyangu kuja-kurra maju rdipinjarni-kirra, lawa. Manu kula nganangku yarda nyanyi ngaka maju-nyayirni-kirra kuja, lawa. ²⁰ Ngaka, kajili yapa nyinami maju-nyayirni-puruju, kulalu-nyanu murrumurru purda-nyanyi tarnnga, lawa. Maju-nyayirni-puruju, Kaaturlu kapu-jana muurl-mardarni yapa nyanungu-nyangu kuja-jana kamparrurlu milarnu. Kala kajilpa-jana muurl-mardarninja-wangurlu yampiyarlalurlu, ngulaju kajikalulurlu muku palimi.

* **13:14** Nyangka Daniel 9.27, 11.31–12.11

²¹ “Ngaka kajikalunya-nyarra yapa ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyangka yinya Mijaya yanurnulku kuja-ka karrimi yinya Kaatu-kurlangu!’ Manu kajikalunya-nyarra ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyampunya Mijaya yanurnu nyampu-kurra!’ Kuja kajili-nyarra wangka, ngulaju jawirri purda-nyangkalunya-jana langa-miparlu. ²² Nyiya-kujaku kuja? Panu kapulu yanyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta yangka jinta Kaatu-kurlangu Mijaya. Manu panu-kari kapulu yanyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Nyampurrajulu ngulaju warlkanji yijardu-wangu! Kapulu-nyarra yaninjarla yapakuju milki-yirrarni nyiyarningkijarra yartarnari ngangkayikirli-piyarlu, ngulaju kula-nganta Kaatu-kurlangu, kala lawa. Kapulu-nyarra putaputa yimirr-yinyi yapa nyurrulaju milarninja-warnu-patu Kaatu-kurlangu. Kala lawa, kapu-nyarra muurl-mardarni Kaaturluju. ²³ Yimirr-yinja-kujakuju muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka. Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra yangka kamparrujuku yungunkulu milya-pinyi nguru kaji lawa-jarrinja-yani.”

Jijaji wangkaja-jana kuja, ‘Kapurna pina-yanirni nyampu-kurra yalkiri-ngirli mangkurdurla.’

Matthew 24.29-31, Luke 21.25-28

²⁴ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu jaru kamparruwiyi nyiyarningkijarra-kurlu majumaju-kurlu, ngula-jangkanya kapu ngakaju wantaju maru-jarrimi, manu kirntangji kapu mirilmiril-karrinja-wangulku-yijala maru-jarri. ²⁵ Ngula-puruju yalkiri-ngirliji kapulu yanjilypiriji patapata-karri. Manu ngulapuruju yalkiriji kapurla Kaatuku marlaja yurnkuyurnku-jarri.* ²⁶ Ngula-jangkaju, ngajuju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapujulu nyanyi yaninjarri-kirra. Kapurna warraja-jarrimirni mangkurdurla, kapurna kulpari yanirni nyampu-kurra pirjirdi-nyayirni yartarnari wiri-jarlu-kurlu, manu kapurna mirilmiril-karrinjarni yani. ²⁷ Manu ngula-jangkarluju, ngaju-nyangu marramarra-wati kapurna-jana palju-yilyami kurlirra-purda, yatijarra-purda, karlarra-purda, manu kakarrara-purda yapaku warru turnu-maninjaku, turnu-maninjarla kanjarniki yangka kuja-nyanu Kaaturlu yapa yajarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra watiya-kurlu miyi-kirli

Matthew 24.32-35, Luke 21.29-33

²⁸ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Milya-pinyi kankulu yangka kuja-ka watiya kirrirdi-jarrinja-yani. Jalyirrpalku-ka purrulyun-pardinja-yani-wiyi, manu jinjirlakungarnti wujulupa-wiyi-ka palka-jarrinja-yani, ngula-jangkaju jinjirlalku-ka wilypi-pardi. Ngula-jangkaju, kankulu milya-pinyi kuja-ka yangka karapura-jarrinjarni yani. ²⁹ Ngula-piya-yijala kajinkili nyanyi walya manu yalkiri yurnkuyurnku-jarrinja-kurra, ngula-jangkaju kujarlaju kapunkulu pinalku nyina kuja karla karrinjarni yani kutulku walyaku lawa nyinanjaku. ³⁰ Langa-kurra-mantalu kuja kalu yapa nyampurla jalangu-jalangu nyina. Ngulaju kulalu pali nyanja-wangu-wiyi ngalya-karriji nyampurrakuju nyiyarningkijarrakuju majumaju-nyayirniki, ngulangkuju kapulu nyanyi-wiyi muku palinjakungarntirliji. ³¹ Walya manu yalkiri kapu-pala yawu-pardimi. Kala ngaju-nyangu yimi ngulaju kapu palka-juku karrimi yawu-pardinja-wangu-juku.”

Kula-ka nganangu yapangu milya-pinyi nyangurla kaji Jijaji pina-yanirni

Matthew 24.36-44

³² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Kula-ka nganangu milya-pinyi nyangurla kajirna kulpari yanirni. Kula kalu milya-pinyi marramarra-langurlu, yangka kuja kalu marramarraju nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. Kula karna ngajurlangurlu milya-pinyi Ngalapi-nyanurlu. Yangka nyanungu-miparlu Wapirra Kaaturlu-ka milya-pinyi. ³³ Wapal-nyangkajulu muurlparlu jarda-wangurlu ngajuku kajirna nyangurla pina-yanirni. Kula kankujulu milya-pinyi nyangurla kajirna ngaju pina-yanirni. ³⁴ Kapurna pina-yanirni yangka kuja karlipa yapa yani wurna manu karlipa pina-yanirni, ngula-piya-yijala kapurna pina-yanirni. Yangka kuja-ka yuwarlikingarduyu warlalja yani wurna, ngulangkuju kajana ngarrirni warrkini nyanungu-nyangu-patu warrki-kari warrki-kariki. Ngula-jangkaju, jinta-karikiji karla wangkamirra, ‘Nyuntuju nyampu yuwarli warrawarra-kangka tuwa wiji-kijaku.’

³⁵⁻³⁶ “Ngula-jangkaju, warrkini-paturluju wapal-nyanyilirla kajika rdpimirni wuraji marda, kulkurru-kari marda, rangkarr-kurlu marda, wanta pardinja-puru marda. Kajilpa yangka yuwarlikingarduyu pina-yantarlarni, kajilpa-jana yangka nyanungu-nyangu-patu warrkini parlu-pungkarla jarda-kurra, ngulakuju kajika-jana kulu-jarrimilki wardinyi-wangu. Kuja-piyarlu-yijala nyurrurlarlulurlu wapal-nyangka

* 13:25 Nyangka Isaiah 13.10, 34.4

kajirna yanirni pina. Kajilparna kapanku pina-yantarlarini, ngulaju kalakarna-nyarra parlu-pinyi jarda-kurra. Ngula-kujakujulurla wawal-nyangka ngajukuju! ³⁷ Kuja karna-nyarra nyurrurlaku wangkami, ngulaju karna-jana wangkami yapaku panu-jarluku nguru-kari nguru-kariki: Wawal-nyangkajulurla!”

14

Wiriwiripalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla

Matthew 26.1-5, Luke 22.1-2, John 11.45-53

¹ Ngula-puruju yapajulpalu turnu-jarrija Juwu-patuju kujarnikujarni yirdi-kirra Jurujulumu-kurra kirri-kirraju. Ngulajulpalu yaninjarla turnu-jarrija Purlapa Wiri-jarrakungarnti Jurujulumurlaju. Yirdiji jinta-kariki purlapaju ngulaju Pajapa.* Jinta-kariki purlapa-kariki yirdiji ngulaju Mangarri Rampaku Lalya-nyayirni.* Ngula-jarrakunyalpalu turnu-jarrija Jurujulumu-kurraju. Junga-juku, maralypikingarduyupatu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyupatu, ngulajulurla jangkardu turnu-jarrija Jijajiki, ngulangjulpalu-nyanu payurnu, “Ngurra-jarra-jangkarda karlipa purlapa-jarra pinyi. Nyarrparlu yungurlipa Jijaji puuly-mardarninjarla pakarni tarnnga-kurra wurulparlu? ² Nyampu-jarra-puru purlapa-jarra-puru, kulalparlipa marrararluju pakakarla milparniwarra-puruju panu-puruju. Lawa kujaju, kajikalun-ugalpa nyanjarla yapa-kariki kulu-jarri-nyayirni kuja-panukuju.” Kujanyalpalurla warrarda jangkardu jaaly-manu Jijajiki.

Karntangu jintangu, jararla winjurnu parntirparntirpa ngurrju Jijajiki jurrungka

Matthew 26.6-13, John 12.1-8

³ Kuja-puruju, Jijajijilpa nyinaja jinta-kari-kirlangurla Jimani-kirlangurla ngulaju kirri-pardurla yirdingka Pijinirla. Jimani kala pinti wijini-kirli panu-kurlu nyinaja kamparru-wiyi. Ngulangka kujalpa nyinaja Jijaji manu miyi-pardu ngarnu, ngula-kurraju karntalku yanurnu yali-kirraju Jimani-kirlangu-kurra. Ngulaju yanurnu kardirri-kirli murlukurnparla-kurlu jara-kurlu. Jara yali murlukurnparla, ngulaju ngurrju-nyayirni parntirparntirpa-nyayirni, ngulaju talaju wiri-nyayirni. Karnta kuja yanurnu Jijajiki-kirra, ngula murlukurnpaju kankarlu rdilyki-pakarnu, jarajurla yaarl-winjurnu Jijajikiji jurrungka.

⁴ Kujalu yapa-karirli nyangu karnta jara yaarl-winjirninja-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku jaraju yiily-ngarnu yalumpurlaju karntangu? ⁵ Yungu-jana yapa-kariki jali-mantarla wiri-jarlu-nyayirniki talaku yungu-jana ngula-jangkaju warru yungkarla yapa-kariki tala-wangku marlajarraku.” Ngula-jangkaju, rdurrjurnulurla karntakuju, kulungkulkulpalu ngarrurnu.

⁶ Ngula-jangkaju, Jijajijilki-jana wangkaja, “Wiyarrpalu yampiya kulu-wangurlu ngarrirninja-wangurlu! Kujaju jara winjurnu ngajuku parntirparntirpa jurru-kurra, ngulangkuju ngurrjungkuju yirrarnu. ⁷ Jaya-kurra kapunkulu-jana mardarni marlajar-raju yapaju tala-wanguju tarnngangu-juku. Yapaku wiyarrpaku marda kajilpankulujana ngampurpa nyinayarla talaku yinjaku, ngulakuju kajikankulu-jana yinyi kutu parra-kari parra-kari. Ngajulu kulankujulu mardarni tarnngangu nyampurlaju. ⁸ Nyampurlaju karntangu kulalpalu muurl-mardakarla palinja-kujakuju. Kala ngariki jaraju winjurnu milyikingarnti. Ngulaju ngula-juku. ⁹ Purda-nyangkajulu! Nyarrpara-wana-puka nguru-kari nguru-karirli kajili purda-nyanyi Yimi Ngurrju ngaju-nyangu, ngulaju nyampuju karnta kapulu manngu-nyanyi nyampu kujaju jara winjurnu jurru-kurra milyikingarntiki parntirparntirpa.”

Jijajikirla jangkardu jikajika-jarrija Jutujuju

Matthew 26.14-16, Luke 22.3-6

¹⁰ Ngula-jangkaju, jinta kurdungurlu yirdiji Jutuju Yikariya yarnkajarra maralypikingarduyupatu-kurra wiriwiri-kirra. Yanurra yungu-jana yimi-ngarrirni Jijaji. Wangkaja-jana nyarrparlu yungu-jana ngaka Jijaji jily-ngarrirni maralypikingarduyupatuku yungulu puuly-mardarnilki. ¹¹ Kujalu Jutuju purda-nyangu yimi-ngarrirninja-kurra, ngulakujulurla wardinyi-jarrija, manulurla ngula-jangkarluju jangu-pungu panu-jarlu tala. Ngula-jangkaju, Jutujuju kulpari yanu Jijaji-kirlangu-kurra-yijala, ngulangkanyalparla wurulypa-juku nyinaja yungu-jana ngaka Jijaji jily-ngarrirni maralypikingarduyupatuku yungulu puuly-mardarnilki.

* 14:1 Nyangka Exodus 12.11 * 14:1 Nyangka Exodus 12.8

Jijajirli-jana kurapaka Pajapa-puru jirrnganja ngarnu kurdungurlu-patuku nyanungu-nyangu-patuku

Matthew 26.17-25, Luke 22.7-13,21-23, John 13.21-30

¹² Juwu-paturlu ngulangkuju kalalu muku wurdujarra-manu purlapakungarntirliji yangkakungarntirli Mangarrikingarntirli yirdikingarntirli Lalypakungarntirli. Jintangka parrangka-juku turnu-warnu turnu-warnu-karirli Juwu-paturlu jarnkujarnkulu manunjuu jiyipi waninja pajirninjakungarnti yungulu ngarni jinta wuulywuuly-parlu kurapaka Pajapa-puruju. Kuja-puruju, kurdungurlu-paturlu payurnulu Jijajiji, “Nyarrpara-wananpa-nganpa yilyami nganimpaju yungurnangkulu kuyu kurapaka purrami nyuntuku Pajapa-puruju?”

¹³ Ngula-jangkaju, junga-juku, Jijaji-palangu wangkaja jirramaku kurdungurlu-jarrakuju, “Yanta-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kajinpala ngula-kurra yukamirra, kapungkupala jinta wati wapirdi yani murlukurnpa-kurlu wiri-kirli jimantarla-kurlu. Kaji mardarni murlukurnpa ngapa-kurlu, ngulaju-pala puraya yuwarli-kirra nyarrpara-wana-puka kajingki-pala nguru-yirrarni. ¹⁴ Kajinpala jinta-kari wati parlu-pinyi yuwarliki warlaja, ngulakuju wangkaya-palarla, ‘Nganimpa-nyangurlu Tiijangku yilyajarni-jarrangku nyampu-kurraju yungurlujarrarla ngayi purrami jiyipi.’ Payika-pala yali wati, ‘Nyarrpararlarna-jana jirrnganja ngarni jiyipi Pajapa-puruju ngaju-nyanguku kurdungurlu-patuku?’ ¹⁵ Kajingki-pala purda-nyanyi kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulaju kapungkupala milki-yirrarni jinta-kari yurturnpa-kari wiri-jarlu kankarlu-warnu yalumpurlaju yuwarlirla, ngulaju nyurru-warnu-juku jungarni-maninja-warnu palka-kurlulku nyiyarningkijarra-kurlu. Ngulangka-juku-pala purraya yinya jiyipi manu miyi ngalipaku.”

¹⁶ Junga-juku, yangkaju wati-jarra yarkajalku-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kuja-pala kirri-kirra yukajarra, ngulaju-pala junga-juku parlu-pungu nyiyarningkijarra jurrku-juku kuja-palangu yangka Jijaji kamparru-wiyi wangkaja. Junga-juku, yalumpurlaju-palarla ngayi purraja kurapaka Pajapakungarnti Jijajiki.

¹⁷ Jintangka-juku parrangkaju kuja wanta yukaja, Jijaji jirrnganja yarkajalku-jana Jurujulumu-kurraju Pijini-jangkaju nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku yangkapatukuju 12-palaku. ¹⁸ Yalirla kirringka jinta-kurra yukajalu yangka-kurra yuwarli-kirra. Junga-juku, miyikililirla ngarninjaku rdurrjurnu. Kujalpalu ngarnu miyi, ngulapuruju Jijajiji wangkajalku-jana kurdungurlu-patukuju, ngulaju-jana kuja wangkaja, “Junga karna-nyarra nyampu yangka: Nyampurla kuja kankujulu nyurrurlarlu kurdungurlu-paturlu jirrnganja ngarni miyi, ngula-jangkaju, jintangku kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu maralypikingarduyu-patuku manu yurrkunyu yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi.”

¹⁹ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Jijaji, ngulajulurla panu-juku muntuku-jarrija manu wajampa-jarrija. Jinta-karirli jinta-karirli jinta-karirli-palu payurnu Jijaji, “Ngana-wiyi, ngaju mayi kanpaju wakirni?”

²⁰ Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarla nyampurla turnu-warnurla, nganangku kajirli-jarra mangarri julyurl-yirrarni jupujupu-kurra mapirri, yalirlinya kapu-jana ngajuju yimi kanyi maralypikingarduyu-patuku. ²¹ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatukurlangu. Payipulurlarluju ngajukuju muurr-pungu, kapurna palimi nganta. Junga kujaju. Kala yangka wati kuja kajana ngaju yimi kanyi, ngulaku karnarla marijarri, kapu Kaaturlu maju-mani-nyayirni! Nyiyaku nyampujuju jangkardu palka-jarrija jikajikakungarnti?”

Jijajirli-jana jirrnganja ngarnu miyi kurapaka nyanungu-nyangu

Matthew 26.26-30, Luke 22.14-23, 1 Corinthians 11.23-25

²² Kujalpalu kurapaka ngarnu-juku, Jijajirliji mangarri lalypaju manu, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku. Yati-wangkanjarla rdilykirdilyki-pungu, ngulangku-jana kurdungurlu-patukulku warru yungu. Ngulaju-jana wangkaja, “Maninjarla nganjalu! Nyampuju ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu.”

²³ Ngula-jangkaju, jampitalku manu pama-kurlu, ngularla yarda yati-wangkaja Kaatuku-yijala. Ngulalpa-jana warru yungu kurdungurlu-patukuju jinta-kari jinta-kariki, ngulajulu jintawarlayirli-jiki ngarnu. ²⁴ Jijajiji yarda-jana wangkaja, “Nyampuju ngaju-nyangu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju kapu-jana karli kunka yapaku jayakurraku majuku. Nyampuju jalangu-warnu kuruwarri Kaatu-kurlangu: Kaji Kaaturlu nyanyi yalyu ngaju-nyangu karlinja-kurra, ngulaju kapu-jana yapaku yawuru-jarrimi.

²⁵ Wangkami karna-nyarra junga nyampuju jaru, kularna yardalku ngarni nyampuju pamaju nyampurlaju walyangka. Ngaka kapurna yarda ngarni pama-nyayirni-wangu nyampu-piya-wangulku kajirna Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Ngula-juku.”

²⁶ Ngula-jangkaju, Jijajirli manu kurdungurlu-paturlu rdirri-yungulu yunparnin-jakulku purlapaku Kaatu-kurlanguku. Ngula-jangkaju, pinalu yanu pirli-kirra Yalipiji-kirralku.

Jijajirli wangkaja Piitaku ‘Kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni ngajuku.’

Matthew 26.31-35, Luke 22.31-34, John 13.36-38

²⁷ Kujalu yaninja-yanu yangka-kurra pirli-kirra Yalipiji-kirra, ngula-puru-juku Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlaju kapunkujulu muku jurnta parnka manu yampinja-yani. Kujarlunyaju ngajuyu Payipulurlarluru muurr-pungu kamparruru-wiyi:

‘Kaji jiyipikingarduyu pinyi Kaaturlu tarnnga-kurra, ngulaju jiyipiji kapulu mukulku pirri-parnka.’*

²⁸ Ngulaju junga! Ngajujurna Jiyipikingarduyu nyurrurlakuju. Kajijili pinyi tarnnga-kurra, ngula-jangkaju, kapuju Kaaturluju wankaru-mani pina. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra nyurrurlakuju kamparru-yani Kaliliyi-kirra.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Piitaju wangkajarla Jijajikiji, “Marda panu-karirli kapungkulu yampinja-yani. Kala ngajulurluju, ngulaju kularnangu yampinja-yani!”

³⁰ Jijajiji wangkajarla Piitakulku, “Junga karnangu wangka! Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jujukuku kaji purlami jirramaku. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni marnkurrapaku ngajukuku ngalya-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi.”

³¹ Kuja purda-nyangu Jijajiji wangkanja-kurra, ngulajurla kuja wangkaja Piitaju nurna-nyayirni, “Lawa kujakuju, kajilpajulu ngajurlanguku jangkardu parnkayarlarni pinjakungarnti, ngula-puru-malku kularnaju ngurrrpa-pajirni nyuntutukuju!”

Manu yangka kurdungurlu-patu panu-kari, ngulajulurla jintakumarrirni-jiki muku wangkaja Piita-piya-yijala.

Jijajirli wangkaja Kaatuku kaatirnila yirdingaku Kijiminirli

Matthew 26.36-46, Luke 22.39-46

³² Jintangka-juku mungangkaju, kutu-karilki yanurralu kaatini-kirra yirdi-kirraju Kijimini-kirra. Ngulangka-jana Jijajiji wangkaja, “Nyampurla-jukujulu pardaka yarlungka kajirnarla wangkami Wapirra Kaatuku.”

³³ Ngula-kurraju marnkurrrpa-kari-jana kangu yirdi-patuju Piita, Jamaji, Jaanu. Ngalya-kari kurdungurlu, ngulajulpalu yangkangka-juku yarlungka nyinaja purdangirli. Ngula-puruju-nyanu Jijajiji marilki lani-jarrija-nyayirni manu wajampa-jarrija-nyayirni.

³⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalku-jana yangka-patukuju kurdungurlu-patuku, “Kurturduruju karna rdmurdumu-karri-nyayirni, manu ngurujuju wuurnpa-jarrijalku. Manu nyampurlajukulu nyurrurla-patuju nyinaya, ngulajulu nyinaka yakarra-juku jarda-jarrinja-wangu!”

³⁵ Ngula-jangkaju, wangkanjarla Jijajiji yarda pardijarra yitingka-pardu-kari-kirralku yurruju-kari-kirra. Ngulangka yurrujurla yaninjarla kujurnu-nyanu walya-kurra nyanungurlu-juku, manurla Kaatuku wangkaja kajika marda muurlparlu mardarni palinja-kujaku. ³⁶ Wangkajarla Jijaji kuja, “Nyuntu kanpa jinta nyina pirrjirdi nyiyarningkijarraku. Kala ngaju, lawarna ngampurrrpa-wangu murrumuru-jarrinjakuju manu palinjakuju. Kajilparna warntawarnta yampiyarla palinja-wangu, kajikanpa-jana mayi yapakuju yawuru-jarrimi-jiki? Kala kajinpaju nyuntu nyina ngampurrrpa ngajuku yungurna watiyarla palimi, ngulaju ngula-juku.”

³⁷ Ngula-jangkaju, karrinja-pardija Jijajiji. Ngula-jangkaju, pinarni-jana yanu yangka-kurra yarlu-kurra yangka marnkurrapaku kurdungurlu-patuku. Ngulaju-jana parlu-pungu jarda ngunanja-kurra. Junga-juku, yakarra-manu-jana, ngula-jangkaju wangkajarla Piitakuju, “Jimani, kulalpana mayi yakarra nyinayarla ngari witaku-mipa?”

³⁸ Manu-jana yarda wangkaja marnkurrapakulku, “Kula-ngantalpankulu yakarra nyinayarla yungulpankulurla wangkayarla Kaatuku. Kajikankulu karanparr-karri maju-kurra-pinangu. Pirlirrpajunkulu ngampurrrpa puranjakuju ngajukuju. Kala ngula-junkulu rampaku-juku. Kulalpankujulu nyarrparlu purayarla murnma-juku.”

³⁹ Ngula-jangkaju, yangka-kurra-yijala pina-yanu yurruju-kurra, ngulajurla wangkaja yangka-yijala jaruju kamparru-warnu kujarla kamparru-wiyi wangkaja Kaatukuju.

⁴⁰ Ngula-jangkaju, pina-yanurnu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku yangka-kurra

* 14:27 Nyangka Zechariah 13.7

yurruju-kurraju. Ngulaju-jana yarda parlu-pungu jarda-kurra-yijala. Kulalu yakarra milpaju nyinayarla rdirrjirdirri-wangu. Kuja-jana yarda yakarra-manu Jijajirli, ngulaju kulalurla nyarrpalku wangkayarla kurntaju.

⁴¹⁻⁴² Ngula-jangkaju, yarda pina-yanu yangka-kurra-yijala yurruju-kurra wangkanjaku-yijala Kaatuku. Ngula-jangka yarda pina-yanurnu yangka-kurra yurruju-kurra kujalpalu marnkurra kurdungurlu-patu ngunaja. Ngulakuju yakarra-maninjarla yarda-jana wangkaja, “Jarda-juku mayi kankulu nguna mataluku? Ngulaju ngula-juku. Kaatuju-ka ngampurra nyina yungurna jalangu palimi. Nyangkalkulu Jutuju yinya! Palka yananyarni! Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulangkuju kajana ngaju yinyi maju-patuku yapa-patuku yungujulu pinyi. Karrinja-pardiyalu. Jutujukuju yungurliparla wapirdi yanku!”

Yurrkuny-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji

Matthew 26.47-56, Luke 22.47-53, John 18.1-12

⁴³⁻⁴⁴ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju Jutuju jirrganjalpa-jana yanurnu yapaku turnu-warnuku panuku. Yangka kurdungurlurlu jintangu Jutujurlu, kuja-jana yimi kangu Jijaji Juwu-patuku wiriwiriki maralypikingarduyu-patuku manu kuruwarrikingarduyuku, wangkajalku-jana, “Kajirna nyanungu wati nyunjirni, ngulaju Jijaji. Kajinkijili nyanyi nyunjirninja-kurra, ngulanyalu puuly-mardaka kajika wuruly-parnkami!” Ngula-jangka, yilyajarnili pina Jutuju yurrkuny panu-kurlu kuturu-kurlu manu junma kirrirdi-kiirli yungulu Jijaji puuly-mardarni.

⁴⁵ Junga-juku, kuja yukajarra Jutuju yangka-kurra kaatini-pardu-kurra Kijimini-kirra, ngulajurla Jijajikiji wapirdi yanurra, manurla wangkaja, “Warlaja-Wiri!” Ngula-jangkaju, nyunjurnulku Jijajiji. ⁴⁶ Kujalu nyangu turnu-warnurlu Jutuju nyunjirninja-kurra, ngulajulurla yarnkajuku Jijajiki, manu yarnkanjarla jirri-mardarnulpalu kiljingki. ⁴⁷ Kujalpalu jirri-mardarnu Jijaji turnu-warnurlu yapangu, ngula-puruju jinta-karirliji kurdungurlurluju junmalku kirrirdi wilypi-manu wartirli-jangka, ngula-kurlurluju langa turl-pakarnu warrkini kujalparla warrki-jarrija Kayupuku.

⁴⁸ Jijajirliji-jana payurnu, “Kularna ngajuju wiji-palka! Nyiyaku-yijalankujulu kujaju jatu-pardijarni ngajukuju junma panu-kurlu manu kuturu panu-kurluju, kujankujulu puuly-mardarnu? ⁴⁹ Parra-kari parra-kari kalarna-nyarra nyurrurlakuju ngirrily-nyinaja Yuwarli Maralypirla. Ngulangka kalarna-jana pinarri-manu jaru-kurlurlu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, kala kulankujulu puuly-mardarnu yalumpurla-juku, lawa. Ngulaju ngula-juku. Ngayijili kutu kangka, kujakujulu nyurru-wiyi muurr-pungu Payipulurlarlul. Kajilparna-nyarra warla-pajikarla ngaju-kujaku kanja-kujaku, kulalpa junga ngunakarla yimiji Payipulu-jangkaju.”

⁵⁰ Ngula-jangka kurdungurlu-patuju, jurntalkulurla muku pirri-parnkaja Jijajikiji. ⁵¹ Kala kuja-purupna karrinya jinta-kari kurdu-warnu wati, ngulajulpa yalumpurla-yijala karrija wawarda-mipa-kurlu, warru-nyanu parnta-yirrarra palkakuju. Ngulangkujulpa Jijaji puranja-yanu purdangirli-wanarlul. Kujalpa Jijaji puranja-yanu, ngulajulurla nyanungulkulu puta yarkaja-yijala yurrkuny-patuju. ⁵² Kujalurla puta yarkaja, ngulakujulurla wawarda-mipalku jurnta rurruny-pungu. Nyanunguju wuruly-parnkaja jalya-nyayirni wawarda-wangulku.

Jijajili kangu kuwurtu-kurra yungulu Kanjulukungarduyu-paturlu miimii-nyanyi

Matthew 26.57-68, Luke 22.54-55,63-71, John 18.13-14,19-24

⁵³ Junga-juku, Jijajijilpalu jirri-mardarninja-karrarlul kangurra yuwarli-kirra Kayupukurlangu-kurra yangka Maralypikingarduyu Ngardarri-kirlangu Wiri-kirlangu-kurra. Yali-kirra yuwarli-kirra, ngula-purujulpalu turnu-jarrija panu-karriji Maralypikingarduyu Wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu. ⁵⁴ Kujalpalu yangka-paturlu turnu-warnurlu Jijaji kangurra yangka-kurra yuwarli-kirra, ngula-puru-yijalalpa-jana purdangirli-wanarlul puranja-yanurnu Piitarlulu. Kujalurla yangka turnu-warnu Jijajiki jirrganja yukajarni yangka-kurra yuwarli-kirra, yangkanguju kujalpa-jana Piitarlu puranjarni yanu purdangirli-wanarlul, ngulaju yukajarni-jiki kiirti-wanaju, ngulaju jupu-karrija yuwarli-pirdilki yarlu-pardu-karirla kutu-juku. Ngulangka-jukulpa-jana yarlu-pardu-karirla jirrganja nyinaja yapaku panuku yurrkunyukuju, ngulajulpa nyinaja warlu-pirdi walyka-puru purlku-jarrinjaku.

⁵⁵⁻⁵⁶ Yangka panu yapa kujalurla jangkardu turnu-jarrija kaninjarni yuwarlirla Jijajiki, ngulaju Kanjulukungarduyu-patu manu maralypikingarduyu-patu wiriwiri. Jangkardulpalurla jungarni-manu yimi Jijajiki yungulu pinyi. Kujangarnitirliipalunya payurnu, “Nganangu nyangu Jijaji kuruwarril rdilyki-pinja-kurraju?” Panu-karili

warlka wangkaja, ngalya-kari panu-kari ngulajulu warlka-yijala wangkaja. Ngulaju kulalu-nyanurla jarnkujarnku ngungkur-nyinaja jarukuju.

⁵⁷⁻⁵⁸ Ngula-jangkaju, marnkurrrpa-karilki karrinja-pardija jaruku wangkanjaku. Ngulajulu kuja wangkaja, “Purda-nyangurnalu kuja-kurra wangkanja-kurraju kuja nyanungu wangkaja, ‘Nyampu nganta Yuwarli Maralypi Kaatu-kurlangu kapu rdungkur-pinjarla kijirni yangka kujalu nyurru-wiyi wati-paturlu nganturnu, ngulanya nganta kapu kijirni.’ Ngula-jangkaju, yardarnalu purda-nyangu Jijaji yarda wangkanja-kurra, ‘Kapu nganta parra-jarra-jangka jirrama-jangka jinta-karilki Yuwarli Maralypi ngantirni yarda nyampu-piya-wangu, kulalpalu watingkilki ngantikarla.’” ⁵⁹ Nyampu-malku kujalpalu wangkaja jaru, ngulakuju kulalu-nyanurla jarnkujarnku ngungkur-nyinaja-yijala.

⁶⁰ Ngula-jangkaju, jinta wati karrinja-pardija yangka Kayupu, ngulangkuju payurnu Jijajiji, “Purda-nyanyinya kanpa-jana nyampuju jaru kuja kangkulu nyuntuluku yimi jangkardu ngurru-mani? Jaarl-karriya-nyanu! Nyarra kanpa manngu-nyanyi nyuntuju? Junga mayi kalu wangka kujaju, warlka kalu wangka?”

⁶¹ Nyanungu Jijaji ngulajulpa wurdungu-juku karrija. Yarda payurnu yangkangu-yijala Kayupurlu, “Nyuntujunpa mayi Mijaya yangka Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu kuja karliparla pulka-pinyi?”

⁶² Junga-juku, Jijajirliji jangu-manulku, “Yuwayi, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakarrangakarra kapurna nyina Kaatu-kurlangurla jungarni-purdanji kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirli. Manu kapunkujulu nyanyi kajirna nyampu-kurra kulpari yanirni mangkurdurla Kaatu-kurlangu-ngurluju.”

⁶³ Kuja yangkangu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangkangu Kayupurlu, kujarlaju jurnarrpalku-nyanu jurnta larra-pungu kulu-nyayirni. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana maralypikingarduyu-kariyi-nyanukulku panu-karikilki, “Nyiyakulkurli-parla yapa jinta-karikiji yarda warru wayirni yungulparla jangkardu wangkayarla kuwurturla?” ⁶⁴ Ngula-jukunkulu purda-nyangu jaru kuja maju wangkaja. Nyarra-jarrinkili nyurrurlaju?”

Junga-juku, yangka Kanjulukungarduyu-patu muku ngungkur-nyinajalurla yangkakuju jintaku wiriki, manu wangkajalu-nyanu, “Nyampuju wati, kuruwarri rdilyki-pinja wita-wangu! Pangkalalu tarnga-kurra pinyi!”

⁶⁵ Kujalpa Jijaji yangka karrija-juku, ngula-kurraju ngalya-karirli nyinyalpalurla kujurnu miparra-kurra, yirrarnulurla walyi milpangka nyanja-kujaku, manulpalu pakarnu rdakangku. Kujalpalu rdakangku pakarnu, ngula-karrarluru pakarninja-karrarlulupalu payurnu, “Yuwa! Wangkaya-nganpa! Nganangku kangku pakarni?” Manu ngula-jangkaju, yurrkunyurlulupalu yarda puuly-mardarnu Jijaji, manulpalu pilikarra-pakarnu.

Piitarlu-nyanu ngurrrpa-pajurnu Jijajiki

Matthew 26.69-75, Luke 22.56-62, John 18.15-18,25-27

⁶⁶ Kujalpa yangka Piita warrarda-juku karrija yangkangka-juku yarlungka yurlapardi, ngula-puruju karntalku wilypi-pardija yuwarli-jangkaju, yanurnulkurla Piitaku. Ngulaju nyanunguju yali karnta kalarla warrki-jarrija Kayupuku. ⁶⁷ Junga-juku, yalirli karntangu yaninjarla parlu-pungu Piitaju kujalpa yangkangka warlungka karrija, manulpa-nyanu kardu-yungu. Ngula-kurrajurla karntaju yanurnu mii-nyanjaku Piitaku.

Ngulajurla wangkaja kuja, “Nyunturlangu yangkajunparla rdanparnu Jijajikiji yangkaku Najariti-wardingkikiji.”

⁶⁸ Piitarluru jangu-manu yangkaju karnta, “Lawa kujaju, nyarra mayi kanpa wangka? Ngajuju karnarla ngurrrpa nyina yalikiji watiki!” Ngula-jangkaju, Piitaju warru pardijarra, yarrkajarralku kiirti-kirraluku. Kuja yanurra kiirti-kirra, ngula-puruju jukujukulku purlaja jintaku.

⁶⁹ Yangkangu karntangu Piitajulpa warrawarra-kangu-juku yangkanguju war-kinirli, ngulangkuju-jana warnkiri-manu yapa panu-kari, manu jiiy-ngarrurnu yangkaju Piita, wangkaja-jana, “Wayinkili! Yinya kuja-ka wati karri kiirtirla, ngulaju Jijaji-kirraluku kurdungurlu!”

⁷⁰ Piitarluru yarda-jana jangu-manu nurna-nyayirni-irliki, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Junga karna-nyarra wangka lawa-nyayirni! Ngajujurna yapa jinta-kari!”

Ngaka-pardu-karilki yardalu parlu-pungu panungku-juku Piitaju, manu parlu-pinjarla wangkajalurla, “Warlka-wangu-nganpa wangkaya jungarni! Kari-nganta nyuntujunparla wungu-warnu kurdungurlu Jijajikiji, ngulajunpa nyuntuju Kaliiyi-wardingki-yijala!”

⁷¹ Piitaju-jana kuja wangkaja, “Kajirna-nyarra warlkangku yimirr-yinyi, ngula-jangkaju pangkalalku Kaaturluju pinyi! Kari-ngantarnarla ngajuju ngurrrpa-nyayirni yaliki wati!”

⁷² Kuja kuja yungka wangkaja, ngula-puru-juku jukujukuku yarda purlaja. Ngula-jangkaju, kuja Piitarlu purda-nyangu jukujukuku purlanja-kurra, ngula-warnurlaju pina-mannu-nyangu yangka kujarla Jijaji wangkaja kamparru-wiyi kuja, “Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujukuku kaji purlami jirramaku. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni marnkurrrpaku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirraju kula kanpaju nganta milya-pinyi.” Ngula-jangkaju, yalumpurla-juku rdurrjurnurla muntuku-jarrinjarla kurntalku yayi-pantirninjakulku.

15

Palitirli kuja miimii-nyanjarla payurnu Jijaji

Matthew 27.1-2,11-14, Luke 23.1-5, John 18.28-32

¹ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu kujalpa wantaju pardinja-yanurnulku, ngula-purujulpalurla turnu-jarrinjarla japirdija Jijajiki yangka-patuju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu manu panu-kari wiriwiri. Wangkajalpalu-nyanu manu jangkardulpalurla jirringi-yirrarnu nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi. Junga-juku, waku-jarralkulu wayurnu, ngulalu wayirninjarla Jijajiki kangkulu wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kurlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingi-patuku. Ngulakunyalurla Jijaji kanjarla-yungu. ² Junga-juku, payurnu Jijajiki Palitirli, “Nyuntu mayi kanpa-jana kingiji wiriji nyina Juwu-patukuku?”

Jijajirliji janku-manu, “Kuja-juku kanpa wangka.”

³ Ngula-jangkaju, yangkaju maralypikingarduyu-patu wiriwiri nginji-wangkajalpalurla warlkanji-kari warlkanji-kariji. ⁴ Ngula-jangkaju, yangkangku Palitirli yarda payurnu Jijajiki, “Kulanpa-jana mayi janku-mani nyampurraju jaru nginji-wangkanja-kurraju? Purda-nyanyinya kanpa-jana kuja kangkulu japirdimi?”

⁵ Kuja-kurraju kula Jijajirliji janku-manulku yangkaju Paliti, lawa. Kujarlajurla marlaja paa-karrija-nyayirni Palitiji.

Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarnti

Matthew 27.15-26, Luke 23.13-25, John 18.39-19.16

⁶ Jinta yangka-juku Paliti kuja kala-jana wiri nyinaja Jurdiya-wardingi-patuku, Pajapa-kari Pajapa-kari-puru kalalu turnu-jarrinjarla payurnu yapaku jintaku pirijinaku wilypi-maninjaku rdaku-jangkaku. Ngulaju kala yajarninjarla wilypi-manu jinta pirijina Pajapa-kari Pajapa-kari-puruju nganaku yangka kuja kalalurla ngampurrrpa nyinaja. ⁷ Junga-juku, kuja-purujulpa nyinaja pirijina jinta wati rdakungkaju yirdiji Parrpaja. Ngulajulpa-jana jirrnanga nyinaja pirijina-kariyi-nyanuku yapaku panu-kariki ngulaju wilji-watiki yangka kuja ngularrarlulu-jana yurrunyupatu pungu tarnnga-kurra kulu wiringka kamparru-wiyi. ⁸⁻⁹ Yangka kujalurla turnu-jarrija Palitiki payirninjaku, ngulaju-jana nyanungurluju Palitirli payurnu, “Nganaku kankujulu payirni rdakungkakuku yungurna wilypi-maninjarla yilya? Kapu Jijajiki mayi yangkaku Juwu-patuku wiri kingiki?” ¹⁰ Yalirli Palitirli milya-pungulpa-jana maralypikingarduyu-patu wiriwiri kujalpalurla rdunjurdunju-jarrija Jijajiki, kujarlanyalu yangkaju Jijaji nganta kangu Paliti-kirraju.

¹¹ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Paliti wangkanja-kurra yangkangku maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli, jinyijinyi-manulu-jana panu-kariji, “Payikalurla Parrpaja-mipaku yungu wilypi-mani rdaku-ngurluju!”

Junga-juku, kulu-karra kulu-karralurla wangkanjarla purlaja, “Yungka-nganpa Parrpaja!”

¹² Ngula-jana Paliti-rliji yarda payurnu, “Kala nyarrpa-manirna nyampuju wati yangka kuja kankulu yirdi-mani Juwu-kurlangu wiri kingi?”

¹³ Junga-juku, yardalurla purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirra warntawarntarla!”

¹⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, Palitirli yarda-jana payurnu, “Nyiya-wiyi nyampurluju kuruwarriji rdilyki-pungu watingki?”

Kuja-kurraju yardalurla purlaja kilji-nyayirni Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirra warntawarntarla yarujurlu!”

¹⁵ Kuja-jana purda-nyangu purlanja-kurra yalirli Palitirli, ngulangkuju-jana puta yimiri-manu ngampurrrparlu. Kujarlaju wilypi-manu rdaku-jangkaju Parrpajaju yapa

manu ngalipa-nyangu wiri kingi nganta ngalipaku. Ngulakuju nyampurla-jukurliparla pardarni kaji nyanungu jiti. Kajirliipa nyanyi jitinja-kurra, ngulakunya kapurliparla ngungkur-nyina.”

Yangka-jarrarlangu wati-jarra kujalpa-palarla waraly-karrija jirrnganja watiya-jarra-karirla warntawarntarla, ngula-jarrarlangurlulpa-pala manyu-pungu Jijajiji.

Jijaji palija watiya warntawarntarla

Matthew 27.45-56, Luke 23.44-49, John 19.28-30

³³ Yangangka jintangka-juku parrangka karlarla-puru, marlajalkurla maru-jarrija parraju Kaatukuju, ngulaju yalumpurla-juku ngurrararla munga-piya-juku marujulpa karrija warrukirdikirdi wuraji-karda. ³⁴ Ngula-jangkaju, Jijajiji purlaja kilji-nyayirni watiya warntawarnta-ngurluju, “Yilayi, Yilayi, lama japakatini?” Ngulaju kujaju wangkaja jaru, “Wapirra, Wapirra, nyiyan-ngurlunpaju jikajika-jarrinjarla yampija?”*

³⁵ Kujalu yapa-karirli purda-nyangu purlanja-kurra, ngulajulu-nyanu wangkaja, “Purda-nyangkalu! Ngulaju karla purla Layijaku!” ³⁶ Kuja-kurra kuja purda-nyangu watingki jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarlparka pamangka nyurru-warnurla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajikirla parnkanjarla yirrarnu lirrangka yungu wita nganjarla.* Ngula-jangkaju, wangkaja-jana panu-karikilki, “Wurra, wurra! Pardarnirliparla Layijaku kaji marda yanirni yungu muurl-mardarni palinja-kujaku!”

³⁷ Kuja-jangkaju, Jijajiji kilji-purlanjarla palijalku.

³⁸ Jijaji kuja kilji-purlanjarla palija, ngula-puru-yijala Yuwarli Maralypirlaju kaninjarni, wawarda-piya kirrirdi-nyayirni, yangka kujalparla wawarda kirrirdi wapirrija maralypiki yurlturnpa-parduku, ngulajurla Kaatuku marlaja larra-yanu kankarlarra-ngurlu kaninjara-kurra. ³⁹ Jinta wati wiri yurkunyukungarduyu, ngulajulpa yalumpurla-yijala karrija kamparrurla watiya warntawarntarla kaninjarni. Kuja Jijaji nyangu manu purda-nyangu, kuja purlanjarla palija, ngulaju-nyanu wangkaja kuja, “Kari-nganta nyampuju wati Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu!”

⁴⁰ Yalumpurla-yijalpalu karrija panu-kari karntakarnta, ngulajulpalu karrija wurnturu-karrikarri. Ngularlangurlulpalu karrinjarla warrawarra-kangu Jijaji. Ngulajulu yirdi-patuju Miiri Makardala-wardingki, jinta-kari yirdiji Miiri-yijala. Ngulaju jirramakupalangu wati-jarrakupalangu yirdi-jarrakupalangu Jamaji kurdu-warnukupalangu manu Jujijikipalangu. Manu karnta jinta-karriji yirdiji Jalumi.

⁴¹ Nyampu-patukuju yangka kuja kala-jana Jijaji jirrnganja warru wapaja Kaliliyi-wana kamparru-wiyi wankaru-wiyi nyanunguju. Nyampu-paturluju kalalurla miyi ngayi-purraja, manu jurnarrpa kalalurla kirlika-manu. Yalumpurla-yijala watiya warntawarnta-wana panu-karilpalu karntakarnta warru karrija, yangka ngulaju yangka-patu kujalu Jijaji purajarni Jurujulumu-kurra kamparru-wiyi, ngulanyalpalu karrija.

Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarnu

Matthew 27.57-61, Luke 23.50-56, John 19.38-42

⁴² Jijaji kuja palija, ngulaju Pirayiti wuraji murnma-juku yangkakuju Juwu-kurlanguku Parra-nyayirni-wangukuju. Ngulalpalu Juwu-paturlu wurdujorra-manu niyarningki-jarra Purlapa Pajapakungarti. ⁴³ Ngula-jangkarlaju, wuraji-nyayirnilki jintangka-juku parrangkaju, Jajupu Rdimajiya-wardingki yanurnu yangka-kurra Kulkaja-kurra. Ngulaju Kanjulukungarduyu kala nyinaja wiri-patu-kari-kirli Kanjulu-patu-kariyi-nyanukurlu. Manu kalalu yapa-karirli warrarda ngurrju-pajurnu. Ngulaju kala Kaatuju warrarda payurnu kujarlul, “Wapirra, Warlaja-Wiri-jana nyinaya yapaku jintawarlayikijiki ngurujarranparlaku.” Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju, Jajupurlu kutu payurnunjunu marrirwarlu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninini wanta yukanjakungarntirli Parra-nyayirnikingarntirli. ⁴⁴ Kuja Jajupurlu payurnu yangka Paliti Jijajiki palkaku nyurnukulku, ngulakuju-nyanu yangkaju Paliti wangkaja, “Nyurru-juku mayi palija?” Ngulangkujurla jarulku yiyaja yurkunyukungarduyu wiriki, ngulanya payurnu, “Nyangurla yangkaju Jijaji palija watiya warntawarntarla? Nyurru-juku mayi?”

⁴⁵ Wangkajarla Palitikiji, “Kamparru-pardu-juku palija.”

Junga-juku, wangkajarla Palitiji Jajupukuju, “Ngula-juku maninjarla kangka, manu pirnkingka yirra Jijaji palka nyurnu.” ⁴⁶ Junga-juku, kantinirla manu pijiji kirrirdi kardirri. Junga-juku, yaninjarla palkaju manulku Jijajiji nyurnuju kujalpa watiya

* 15:34 Nyangka Psalm 22.1

* 15:36 Nyangka Psalm 69.21

warntawarntarla waraly-karrija-juku. Ngula wayirninjarla japujapu-manu palkaju pijijirla, manu kanjarla-yirrarnu pirnkingka yangka kujalu wati-paturlu nyurru-wiyi pirnkiji pangurnu pirlingka. Manu pirli wiri yarturlu, ngulalku ruu-kanjarla tirnngi-yirrarnurla palkakuju. ⁴⁷ Yangka-jarrarlu karnta-jarrarlu Miiri Makardala-wardingki manu Miiri-karirli-yijala yangkangu Jujijikipalangurlu ngati-nyanurlu, puranjarla-pala tarda-nyangu, manulpa-pala warrawarra-kangu pirnkingka, yangka kuja Jajupurlu palka yirrarnu pirnkingka, ngulanyalpa-pala warrawarra-kangu.

16

*Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu
Matthew 28.1-10, Luke 24.1-12, John 20.1-10*

¹ Ngaka-pardu-karilki, wanta yukanja-warnurla Jarrirtiyyi Parra-nyayirni-wangu-jangkarla, yanulu karntakarnta marnkurrpa kantini-kirra jaraku ngurrjuku parntirparntirrpaku maninjaku. Ngulaju yirdijili Miiri Makardala-wardingki, jinta-kari Miiri-kari-yijala ngulaju Jamajikipalangu ngati-nyanu, manu jinta-kariri yirdiji Jalumi. Ngulalu jaraju manunjunu yungulurla yaari-winjirninjini Jijajiki palkaku pirnkingkaku.

² Ngakalku-yijala mungalyurru-pardu-kari Palyangkalku wanta pardinjarni-purulku, ngula-puruju kangulkulurla jaraju Jijajiki palkaku nyurnuku yaari-winjirninjakuju. ³ Kujalpalu yangka yali-patu karntakarnta wapanja-yanu, ngulalpalu-nyanu kujarlu payirninja-yanu wapanja-karrarluju, “Nganangku-ngalparla jurnta ruu-kanyi yangkaju yarturlu wiri?”

⁴ Junga-juku, kujalu kutu-jarrijalku pirnki-pirdi-kirra, ngulangkululu parlu-pungu yangkaju pirli yarturlu wiri nyurru-warnu-juku ruu-kanja-warnu. Junga yaliji yarturlu wiri-nyayirni! ⁵ Junga-juku, yukajarralkulu kaninjarra pirnkingkaju. Yalirla pirnkingka parlu-pungulu jinta wati kurdu-warnu kujalpa nyinaja jungarni-purdanji jinajina-piyakurluju ngulaju kardirri-kirli. Kujalu nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija.

⁶ Ngula-jangkaju, watiji-jana wangkaja, “Paa-karrinja-wangulu karriya! Jijajiki kankulurla warrirni yangkaku kujalu watiya warntawarntarla rdirriny-pantirninjarla waraly-yirrarnu. Lawarla nyampuju. Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu! Nyangkalu nyampu! Nyampurlanyalpa ngunaja palkaju. ⁷ Pina-yantalu nyampu-ngurluju. Yaninjarla yimi-ngarrikalulu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku, manu Piitarlangukulurla yimi-ngarrika. Kujanyalu-jana wangkaya, ‘Jijaji kapu-nyarra kamparru yani yangka-kurra Kaliliyi-kirra nganta, ngulanganya kapunkulu parlu-pinyi, yangka kuja-nyarra nyurru-wiyi wangkaja nyanungu.’”

⁸ Junga-juku, yangka-patujulu karntakarnta wilypi-pardijalku pirnki-ngirliji, manulu lanilki ngarrurdalku pina-parnkaja. Kujalu pina-parnkaja yapa panu-kurra, ngulakuju yapaku kulalu-jana yimi-ngarrurnu Jijaji, lawa. Ngarrurda manu lanilpalu nyinaja wurulya-juku.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Miiri Makardala-wardingki-kirra
Matthew 28.9-10, John 20.11-18*

⁹ [Yangka kuja pirnki-ngirli palinja-warnu wankaru-jarrija pina Jijaji Palyangka, ngulangkuju-nyanu milki-yirrarnu kamparruju karnta-pardu-kurra yirdi-kirraju Miiri Makardala-wardingki-kirraluku-wiyi. Nyampukuju karntaku yangka nyurru-wiyi kujarla jurnta yilyaja juju-patu wirilki-pala, ngula-kurranya-nyanu milki-yirrarnu palkaju.

¹⁰ Yalirli karntangu, ngulangkuju-jana yimi-ngarrurnunjunulku panukulku yapaku Jijaji-kirlangu wungu-warnuku. Kuja-jana yimi-ngarrurnu Jijaji yalirli karntangu ngulaju yulanja-kurraku manu malamala-kurraku. ¹¹ Ngula-kurrakuju kuja-jana yangkangu karntangu yimi-ngarrurnu Jijaji kuja nyangu nganta wankarulku, ngulakuju kulalurla ngungkurr-nyinaja. Manulpalurla kapuru nyinaja.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu wati-jarra-kurra kurdungurlu-jarra-kurra
Luke 24.13-35*

¹² Ngaka-pardu-karilki, Jijajirliji-nyanu yarda milki-yirrarnu wati-jarra-kurralku jirrama-kurra. Kuja-pala yali-jarra wati-jarra yanu manangkarra-kurra wurnalku, ngula-kurra-juku-palangu warraja-jarrija manu rdi-pija, kula-nganta yapa-kari-juku.

¹³ Kuja-pala nyangu, ngulaju-pala kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu-kurralku pina-yanu, ngulakuju-pala-jana yimi-ngarrurnu Jijaji kuja-pala nyangu nganta. Ngulakuju kulalu-jana ngungkurr-nyinaja-yijala panu-juku.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra
Matthew 28.16-20, Luke 24.36-49, John 20.19-23, Acts 1.6-8*

¹⁴ Ngakarrangakarra-pardu-karilki, Jijajirliji yarda-nyanu milki-yirrarnu panu-kari-kirraluku 11-pala kurdungurlu-patu-kurra, ngulakuju-jana warraja-jarrija miyi ngarninja-kurra. Kuja-nyanu Jijajirli milki-yirrarnu, ngulangukuju-jana kurnta-ngarrurnu nurnganku jarungkuju kapurunju panuju, kujarlu-jana kurnta-ngarrurnu, “Yangka kamparru-wiyi kujankulu-jana nyampu-jarraku wati-jarraku kapuru nyinaja manu karntakarntaku, kulankulu-jana ngulakuju ngungkur-nyinaja. Junga-jalajulu nyangu. Kala nyurrurla, ngulajunkulu wilji-nyayirni kapuru wita-wangu!”

¹⁵ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja, “Nyampu-ngurluju pirri-yantalu kuja-purda kuja-purda nguru-kari nguru-kari! Yimi-ngarikalu-jana Yimi Ngurrju ngaju-nyangu! ¹⁶ Ngana-puka kaji-nyarra ngungkur-nyina nyampuku jaruku manu kajiji ngajuku wala nyina, ngulajulu-jana ngapangka julyurl-yirrarninjarla papitaji-manta. Kujarlaju Kaaturlu kapu muurlparlu mardarni tarngangu-juku. Kala nganangu-puka kaji-nyarra wala nyinaja-wangurlu wurra-mani manu kapuru nyina, kujarlaju kula Kaaturluju muurlparlu mardarni, lawa. Kapurla jurnta nyina tarnga-juku. ¹⁷ Yangka yapa kuja kajulu wala nyina ngajuku, ngulaju kapu-jana Kaaturlu yartarnarri yinyi. Yartarnarri-kirilri kapulu-jana jurnta yilyami jujuju yapakuju, manu kapurla kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kariri. ¹⁸ Kajilpalurla yangka yapa yarnkayarla warnaku, ngula-jangkaju, yarlkikarla kajilpa-jana, ngula-jangkaju, kulalpalu nyurnu-jarriyarla. Manu kajilpalu ngapa nganjarla mawiya-kurlu, ngula-jangkaju, kulalpalu nyurnu-jarriyarla. Yangkangu yapangu, kajili-jana nyurnu-nyayirni nyanyi, kajili-jana nyurnukuju rdaka yirrarni palkangkaju, ngula-jangkaju yapa nyurnu-jangkaju kapulu ngurrju-jarri.”

Jijaji yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra

Luke 24.50-53, Acts 1.9-11

¹⁹ Kuja-jana Jijaji Warlaja-Wiri wangkaja kurdungurlu-patuku, ngula-jangkaju marlajalkurla kankarlu-jarrinja-yanu Kaatuku nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, pirri-maninjarla nyinajalpa jungarni-purdanji Kaatu-kurlangurla. ²⁰ Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturulujulu warru yimi-ngarrirninja-yanu jaru Jijaji-kirli nguru-kari nguru-kari warrukirdikirdi. Ngula-puruju-jana pirrjirdi-maninja-yanu Warlaja-Wiringki Jijajirli warrkikingarnti. Kujalu-jana purda-nyangu wangkanja-kurra jaru-kurra yapa ngalya-karirli, manu kujalu-jana nyangu yartarnarri-kirli warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kapanku milya-pungulu-jana kujalpalurla marlaja yimi-ngarrurnu junga yimi. Ngula-juku ngurrju.]

Nyampu yimi-pardu-kari ngulaju yapa-karirli nganangu marda yirrarnu nyurru-wiyi

[⁹ Yangka kujalu marnkurra karntakarnta pina-yanu pirnki-jangka, ngulangujululu-jana yaninjarla yimi-ngarrurnu Piitaku manu nyanungu-nyangu wungu-warnuku yangka kuja-jana Kaatu-kurlangurlu marramarraru yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra pirnkingka Jijaji-kirli. ¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyaja-jana kurdungurlu-patuju kakarrara-purda manu karlarra-purda jaru-kurluju. Ngulaju nyampuju jaruju tarruku-nyayirni, ngula kuja kajana Kaaturlu yapa muurlparlu mardarni yungulurla jirnganja nyinami tarnga-juku.]

Luke

Yimi Jijaji-kirli Luuku-kurlangu

Yimi Ngurrju Jijaji-kirli kuja Luukurlu yirrarnu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Luukurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Matiyu, Maarrku, manu Jaanu. Ngula-paturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Luukujulpa warriki-jarrija nyangunyang. Ngulaju kulalpa Jijaji-kirlangu kurdungurlu nyinaja, manu Juwu-wangulpa nyinaja nyanunguju. Ngarilpalurla yimi-ngarrurnu Jijajiji yapa-karirli, ngula-jangkanya Kirijini-jarrijalku. Ngakalku jirnganja warru wapajalparla mijinirikiji yirdikiji Puurluku. Ngula-jangkarlanya, Luukurluju nyampuju Yimi Ngurrju yirrarnu yungulu Juwu-wangu-paturlu yapa-karirli milya-pinyi Jijaji wajawaja-maninja-wangurlu. Ngakalku yarda yirrarnu jinta-karilki yimi wiri-jarlu Payipulurlaju kuja karlipa yirdi-mani 'Acts'.

Luukurlu yimi nyampuju yirrarnurla wati wiriki yirdikiji Tiyapiluku

¹ Yapa panungkulpalu yimi puta yirrarnu Jijaji-kirli, manulu puta yirrarnu nganimpakurlu puranjakungarduyu-kurlu kuja karnalu Jijaji purami jalangurlu. ² Yimi nyanungurra-nyangu ngulaju jurrku-juku yimi kurdungurlu-patu-kurlangu yangka kujalu Jijaji nyangu kujalpa nyanunguju wankaru nyinaja nyampurla walyangka. Kuja pina-yanu nyanungukupalangu-kurra Wapirra-kurra Jijaji, ngula-jangkaju yanulu ngurra-kari ngurra-kari-kirraluku, warru yimi-ngarrurnulpa-jana yimi yapaku. ³ Ngaju-nyangu puntu Tiyapilu, nyanungurrarlujulu yimi-ngarrurnu ngajuku kamparru-wiyi. Manu ngajujurna pina-jarrija yirriyirri-nyayirni. Ngaju karna ngampurpa nyina yungurnangu nyampu yimi Jijaji-kirli yirrarni nyuntuku. ⁴ Nyuntu kanpa milya-pinyi wita yali-kirli yimi-kirli, manu kanpa marda purda-nyanyi jungarni marda, jungarni-wangu marda. Ngulanya karnangu nyampuju yimi pantirni nyuntuku jalangurlu yungunpa nyuntulurlu milya-pinyi kuja-ka nyampu yimiji Jijaji-kirli jungarni-nyayirni nguna.

Marramarrarla wangkaja Jikarayaku kapurla nyanungu-parntarlu Lijipitirli mardarni kurdu wirriya

⁵ Nyuru-wiyi, wati yirdi Yarurdulpa wiri nyinaja yapakuju ngurrararla Jurdiyarla. Ngurrangka yinyarla nyinajalpa wati yirdi Jikaraya ngulaju turnu-warnu-ngurluju wati-ngirliji Yapija-ngurlu. Nyanungujulpa nyinaja maralypikingarduyu Kaatuku. Nyanungu-parntaju yirdiji Lijipiti, ngulaju turnu-warnu-ngurluju wati-ngirliji Yarunungurlu. ⁶ Jikaraya manu Lijipiti, jirrama-jukulpa-palarla nyinaja yungarni Warlalja-Wiri Kaatu-kurlangu. Nyanungu-jarrarlulpa-pala jungarnirli puraja kuruwarri Mujuju-kurlangu, manulpa-pala purda-nyangu kuja-palangu wangkaja. ⁷ Ngulajulpa-pala purilka manu muturna nyinaja, manu kurdu-wangulpa-pala nyinaja. Nyi-ya-jangka mayilpa Lijipitiji kurdu-wangu-juku nyinaja?

⁸ Ngaka-karilki, kiringka yirdingkaju Jurujulumurla, Jikarajulpa warriki-jarrija Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla panu-kari-kirli maralypikingarduyu-patu-kurlu yinya-patu-kurluju Yapija-kurlangu-patu-kurlu. ⁹ Maralypikingarduyu-paturluju kalalu milarnu wati jinta yaninjaku Yuwarli Maralypi-kiraku yungurlu purrami watiya parntirparntirra ngurrju Warlalja-Wiriki. Parra jintangka, milarnulu Jikaraya. Yukaja kaninjarni Yuwarli Maralypirla yungurla yali watiya parntirparntirra purrami. ¹⁰ Panu-kari yapajulpa karrija yarlungka, manulpalurla wangkaja Kaatuku. ¹¹ Kujalpa Jikaraya kaninjarni karrija, kaaku-nyayirni palka-jarrijarla nyanunguku marramarra Warlalja-Wiri-kirlangu. Ngulajulpa karrija jungarni-wana pirlu wiri-jarlu kujalpa warlu jankaja. ¹² Kuja Jikarayarlulpa nyangu karrinja-kurra, ngarrurda-jarrijarla manu lani-jarrija-nyayirnila. ¹³ Marramarrarurla wangkaja nyanunguku, "Jikaraya, lani-wangu karriya! Nyuntulurlupanpa Kaatuju japurnu kurdu wirriyaku, manu nyanungurlu-jungku purda-nyangu. Ngaka kapu nyuntu-parntarlu Lijipitirli kurdu wirriya mardarni nyuntu-nyangu, ngulakuju kapunparla yirdiji Jaanu yirrarni. ¹⁴ Kaji yinya wirriya palka-jarrimi, kapungku nyuntuju wardinyi-mani-nyayirni, manu kapulurla yapa panuju marlaja wardinyi-jarrimi nyanunguku. ¹⁵ Kaji wiri-jarrimi, kapu nyanunguju warriki

wiri-nyayirni nyinami Warlalja-Wiri Kaatuku. Kula pama ngarni, lawa. Palka-jarrinja-wangurla-wiyi, Pirlirra Kaatu-kurlangu kapu wiri-jarri kanunjunmanyumpa.¹⁶⁻¹⁷ Yuwayi, Warlalja-Wiri Kaaturlu kapurla yinyi yangka-juku jurru-juku Pirlirra manu yartarnarri kujarla yungu jarukungarduyuku Layijaku nyurru-wiyi. Pirlirra yali-kirli ngulaju kapu yilyami yapa-kurra Yijirali-pinki-kirra. Panungku kapulu wangkanja-kurra purda-nyanyi. Ngula-jangkaju kapurla nyanungurralku pina-yani Warlalja-Wiri Kaatuku. Ngula-jangkaju, ngati-nyanu manu kirda-nyanu kapulu-jana ngurrju nyinami kurdukurduku, manu yangka panu-kari kujalpalurla purda-nyanja-wangu jurnta nyinaja Kaatuku, ngakaju kapulu-jana yapaju purda-nyanyi linpangku yangka kuja kalurla jungarni nyina Kaatuku. Yuwayi, kujanya kapu-jana kaja-purajirli Jaanurlu jungarnijungarni-mani yapaju kamparrurlu Warlalja-Wiriki kaji yanirni walya-kurra.” Kujanyarla wangkaja marramarraju Jikarayakuju.

¹⁸ Ngula-jangkaju, Jikarayaru japurnu, “Yimi nyuntu-nyanguju, junganya? Ngaju-parntaju muturnalku, manu ngajujurna puralku! Nyarrparlu kapurlujarra kurdu wirriya mardarni?”

¹⁹ Marramarra yalu-manu, “Yirdi ngajuju Kapirili. Ngaju karna Kaatu-wana karrimi nguru-nyayirni-wangurla. Nyanungurluju yilyajarni ngajuju nyampu-kurra yungurnanguku Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni. Kala nyuntuju kanpaju kapuru nyina-juku.²⁰ Jalangu-ngurlu, ngulaju kulanpa yimi jintarlangu wangkami. Kapunpa wurdungu nyina tarnga-juku. Ngaka kaji kaja-puraji palka-jarrimi, ngula-jangkaju kapungku Kaaturlu wangkanjaku ngurrju-mani.”

²¹ Kujalparla wangkaja-juku Jikarayaku Maralypirla, yapajulpalu yarlungka-juku karrija. Pardarnulpalurla yungu wilypi-pardimi. Puta purda-nyangulpalu nyarrparrijalpa kaninjarni tarnga-juku.

²² Kuja wilypi-pardijarni kaninjarni-jangka Maralypi-jangka yarlu-kurra, ngula-jangkaju kula-jana wangkaja marramarra-kurluju kuja nyangu. Manu-jana puta wangkaja rdakardaka. Ngula-jangkarlunyalu milyapungu kuja nyangu nyina mayi ngurrju kaninjarni Maralypirla.²³ Ngula-jangkaju, Jikarayalkulpa wiyiki jintaku nyinaja yalirla Maralypirla. Kuja warrki lawa-manu, ngula-jangkaju ngurra-kurralku yanu.

²⁴ Ngaka-karilki, nyanungu-parnta Lijipiti, ngulaju juni-parntalkulpa nyinaja. Kirntangi rdaka-palaku nyinajalpa kaninjarni yuwarlirla yapa nyanja-kujaku.²⁵ Wangkaja-nyanu, “Kurdu-wangu kujalparna nyinaja, ngulaju kalajulu yapanguju manyu-pungu, manu kalajulu kurntaku ngurrju-manu. Jalanguju, Warlalja-Wiringkiji yungu ngajukuju kurdu. Yarlu-kurralku karna yini. Kajijili yapangu nyanyi ngajulu, kapujulu wardinyi nyina!”

Marramarra Kapirili yaninjarla wangkajarla Miiriki kapu kurdu wirriya mardarni

²⁶ Yangka kujarla marramarra wangkaja Jikarayaku, ngula-jangka kirntangi-patu-jangka jika-pala-jangka, Kaaturlu yilyaja marramarra Kapirili kirri-kirra Najariti-kirra ngulaju ngurrara-kurra Kalilii-kirra.²⁷ Yilyaja yungurla kaminaku wangkami Miiriki. Kula wati-kirli-wiyi ngunaja, ngulajulparla watiki yirdiki Jajupuku nyinaja jangu-pinja-warnulku. Jajupulpa nyinaja turnu-warnu-ngurluju Tapiti-ngirli.²⁸ Kujarla yangka marramarra yanurnu Miiriki, ngulajurla wangkajalku nyanungukuju, “Yuwa, Miiri! Warlalja-Wiriji kangku jirnganja nyina nyuntuku, manu kangku wardinyi nyina!”²⁹ Miirilijilpa puta purda-nyangu. Kulalpa purda-nyangu nyiyaku mayi kujarla marramarra wangkaja yimi nyanunguku.

³⁰ Ngula-jangkaju, marramarra wangkaja nyanunguku, “Miiri, Kaatuju kangku wardinyilki nyinami nyuntukuju, lani-wangu nyinaya!”³¹ Ngakaju kapunpa juni-parnta-jarrimi, manu kapunpa karrmulypa-jarrimi kurdu wirriya-kurlu. Kapunpa yirdi yirrani Jijaji.³² Kaji wiri-jarrimi, kapu wati wiri-nyayirni nyina. Kaatu kuja-ka kankarlarra nyina, ngulangukuju kapu Kaja-nyanu-pajirni. Kaaturlu milarnu nyanunguju yungu nyina wiri-nyayirni Tapiti-piya Tapiti-kirlangu-jangka warlalja turnu-warnu-jangka kujalpa-jana nyurru-wiyi nyinaja wiri-jarlu yapaku Yijirali-pinkiki.³³ Yuwayi, nyuntu-nyangu kaja-puraji kapu-jana wiri nyinami Yijirali-pinkiki tarnga-nyayirni! Kapu-jana wiri-jiki nyina Kaatu-kurlangurlanguku yapaku tarnga-nyayirni!”

³⁴ Ngula-jangkaju, Miiriliji japurnu marramarraju, “Ngajuju, kularna wati-kirli-wiyi ngunaja. Kala nyarrpalkurna juni-parnta-jarrimi?”

³⁵ Ngula-jangkaju, marramarra-kurla wangkaja, “Kapungku Pirlirra Kaatu-kurlangu kurru-yukami kaninjarni nyuntukuju. Kaatu-kurlangu yartarnarri kankarlarra-jangka kapungku kurru-yukami mangkurdu-piya kuja karla wapirrimi yalkiriki, kuja-piya. Kaji yali kurdu wirriya palka-jarrimi, kapu Kaatu-kurlangu nyina, manu kapulu yapangku yirdi-mani Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu.³⁶ Milya-pinyi kanpa muturna

pimirdi nyuntu-nyangu yirdi Lijipiti, yangka kuja kalalu yapangkujaku manyu-pungu kurdukupalangu-wangu? Juni-parntalku-ka nyinami. Kirntangi marnkurrrpa-jangka kapu karrmulypa-jarrimi kurdu wirriya-kurlu. ³⁷ Yuwayi, kujaju junga! Kaatuju-ka pina nyina nyiyarningkijarraku ngurrju-maninjaku. Nyanungurluju Kaaturluju kajana kurdukurduju yinyi muturnarlanguku!”

³⁸ Ngula-jangkaju, Miirijirla wangkaja marramarraku, “Kujaju junga kujanpaju ngajuku wangkaja. Ngaju yungurnarla nyina warrkini Warlalja-Wiriki. Kapurnarla pardarni yunguju kurdu yinyi.” Ngula-jangkaju, marramarrarluju yampinja-yanu Miiriji.

Miirirla jjanu yanu Lijipitiki

³⁹ Ngaka-karilki, Miirirli yampinja-yanu nyanungu-nyangu ngurra, manurla jjanu yanu Lijipitiki. Yaruju-nyayirnirpa yanu ngurra wita-kurra pirlingka ngurungka Jurdiyarla. ⁴⁰ Yanurnu Jikaraya-kurlangu-kurra ngurra-kurra, manu yaninjarla yukaja ngamirliji-maninjakungarnti Lijipitikingarnti. ⁴¹⁻⁴⁴ Miirirla wapirdi wangkanjarla purlaja Lijipitiki. Kuja Lijipitirli purda-nyangu Miiri wangkanja-kurra, Lijipitirli-nyanu purda-nyangu kurdu yurirrinja-kurra miyalurla. Ngula-jangkaju, Pirlirra Kaatu-kurlangu wiri-jarrjarla kanunjumanyumpa Lijipitikiji, manu kilji-nyayirnirla wangkaja Miiriki, “Ngajujurna muturna-mipa. Nyiyakunpaju yanurnu nyanjaku? Kujanpaju wapirdi wangkaja ngajuku, kurdu kaninjarni ngajulurlaju ngulaju wardinyi-jarrija-nyayirni manu jurl-pungu kaninjarni ngaju-nyangurla! Kujarlaju ngaju karngaku milya-pinyi nyuntunupa Warlalja-Wirikipalangu. Nyuntunupa karnta-kari-piya-wangu. Kaatuku kanparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnga-juku. Kajinpa karmulypa-jarrimi yali-kirli wirriya-kurlu, ngulaju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni-yijala. ⁴⁵ Yuwayi, yangkaju yimi kujangku Warlalja-Wiri-kirlangu marramarra wangkaja nyuntuku, yimi nyampuju-ka junga wangka. Kujanparla wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya kanparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni jalanguju!”

Miirijilparla yati-wangkaja Warlalja-Wirikiji yunpurninja-karra

⁴⁶⁻⁴⁸ Ngula-jangkaju, Miirirli rdirri-yungu pulka-pinjalkuku Warlalja-Wiriki: “Kaatulkuju kaju nyina ngajuku Ngarlkinpa. Ngajujurna kamina. Ngaju karnarla nyina manu warrki-jarrimi nyanunguku. Ngajulpaju purda-nyangu, manu karna ngajuju wardinyi nyina. Kujarlaju kapurnarla yati-wangkami. ⁴⁹ Yinyi kaju kurdu wirriya nyanungu-nyangu Kaja-nyanu. Kujarlanya jalangu-ngurlu kapujulu yapa panungku milya-pinyi ngaju kuja kaju Kaaturlu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Nyanunguju yirdiji tarruku. ⁵⁰ Kaatuju kajana mari-jarrinjarla ngurrju nyina yapaku kuja kalu yirriyirrirli purda-nyanyi nyanungu. ⁵¹ Kala yapangu kuja kalu-nyanu pulka-pinyi wiringki nganta, Kaaturlu kapu-jana yartarnarri-kirirli muku pirri-pinyi ngurujarranypa. Kapu-jana tarnganguku-juku muku yilyami nyanungu-ngurlu. ⁵² Yapa yalirra kuja kalu wiri nyina nyampurla walyangka, kapu-jana purdangirli-kirra-mani, manu kapu-jana yapa kaji-wangulku yirrarni kamparruju wirilki nyanungu-nyangurla warrkingka. ⁵³ Yapa kuja kalu yarnunjuku nyina mangarri-wangu, ngulakuju kapu-jana nyiyarningkijarra ngurrju yinyi ngarninjakuju. Kala yapangu kuja kalu nyiyarningkijarra mardarni, kula-jana yinyi, lawa. Kapu-jana yilyami marlajarra. ⁵⁴⁻⁵⁵ Nyurru-wiyi, Kaatuju-jana wangkaja ngalipakupalangukuju nyurnunyunuku-wiyi, ngulaju kapu-jana jirrnganja nyina nyanungurra-manu nyanungurra-nyangu kurdukurduku. Yipuruyamu-kurla wangkaja kapu-jana yimiri nyinami nyanunguku manu nyanungu-nyangu kurdukurduku, manu kapu-jana warrawarra-kanyi. Yuwayi, kujaju junga. Kula-ngalpa wajawaja-manu ngalpa yapaju Yijirali-pinki, kala-ngalpa mari-jarrinjarla mampungku-mardarnu.” Kujanyalparla Miiriji yati-wangkaja Kaatuku pulka-pinja-karra. ⁵⁶ Ngula-jangkaju, Miirijilpa nyinaja nyanungukupalangu-kurlu pimirdi-nyanu-kurlu muturna-kurlu Lijipitikirli ngulaju kirntangi marnkurrrpaku nyanungu-nyangurla yuwarlirla. Ngula-jangkaju, Miiriji pina-yanu ngurra-kurra Najariti-kirra.

Nyampuju yimi Jaanu Papitaji-kirli kujalpa kurdu wita palkalku ngunaja

⁵⁷ Kuja Miirirli yampinja-yanu Lijipiti manu pina-yanu nyanungu-nyangu-kurra ngurra-kurra, ngula-jangkaju Lijipitiji karmulypa-jarrija kurdu wirriya-kurlu. ⁵⁸ Yapa

kujalpalu nyanungu-nyangurla ngurrangka nyinaja ngulangka-juku, manu nyanungu-nyangurlu wungu-warnurlu kujalu purda-nyangu kujarla Warlalja-Wiringki Kaaturlu mari-jarrinjarla yungu nyanunguku wirriya kurdu, ngulakuju wardinyi-jarrijalurla.

⁵⁹ Kuja kurdu wita palka-jarrija, ngaka-karilki wiyiki jinta-jangka, yapa panu-jarlu yanurnulurla Lijipiti-kirlangu-kurraju ngurra-kurraju yungulu ngarrka-kijirni kurduju Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla. Ngarralu yirdiji yirrakarla Jikaraya nyanungukupalangu-piya. ⁶⁰ Kuja-kujakuju-jana warla-pajurnu Lijipitirli, manu-jana wangkaja, “Murnma, kulalurla yirraaka Jikaraya. Yirdi-mantalu Jaanu.”

⁶¹ Wangkajalurla, “Niyiakurnalu yirdi-mani Jaanu? Kula-ka ngana nyuntu-nyangurlaju warlaljarlaju kuja yirdi nyina.” ⁶² Ngula-jangkaju, rdakardakalurla wangkaja Jikarayaku kurdu wirriyakupalanguku, manulu japurnu nyanunguju, “Nyiya kapunparla yirdi yirrarni nyampuju wirriyakuju?”

⁶³ Ngula-jangkaju, Jikaraya-jana rdakardaka wangkaja, japurnu-jana pipaku yungu pantirni. Ngula-jangkaju, yirdilki panturnu ‘Yirdi nyanungu-nyanguju Jaanu.’ Kujalu kuja-kurra nyangu yapangkaju, putalu purda-nyangu, paa-karrijalpalu. ⁶⁴ Yungka yirrarnu yirdi nyampu Jikarayarlu, ngula-jangkaju Kaaturlu ngurruju-manu wangkan-jakulku, manu yati-wangkajalparla Kaatuku. ⁶⁵ Yapa kujalpalu palka karrija, lanijarrijalu kujalpalu purda-nyangu Jikaraya. Yimi-ngarrurnunjunulu-jana yimi yapaku kujalpalu nyinaja warrukirdikirdi pirli-paturla ngurungka Jurdiyarla. ⁶⁶ Kujalu yalirrarlu yapangu purda-nyangu jaru yali-kirli kurdu wirriya-kurlu yirdi Jaanu-kurlu, milya-pungulpalu Warlalja-Wiri-kirlangu-kurlu yartarnarri-kirli. Ngulakujulpalu-nyanu jarnkujarnku japurnu, “Kaji nyampu kurdu wirriya wiri-jarrimi, nyarrpa-jarrimi kapu?”

Jikarayarla marlaja wangkaja Kaatukuju

⁶⁷ Yungka, kujarla Jikarayarlu yirdiji yirrarnu ngalapi-nyanuku, ngulakujurla Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu wiri-jarrija kanunjunyumpa Jikarayakuju. Ngula-jangkarlunyalparla marlaja wangkaja kuja-piya:

⁶⁸ “Ngalipa yapaju Yijirali-pinki, pulka-pinyirliparla Warlalja-Wiriki Kaatuku. Yanirni-ka yungu ngaliparla nyina manu yungu-ngalpa muurl-mardarni majumaju-kujaku.

⁶⁹ Yilyamirni kangalpa Ngarlkinpa Wiri wati Tapiti-piya yangka kujalpa nyinaja wiri nyurru-wiyi ngalipa-nyangu warlalja.

⁷⁰⁻⁷² Nyurru-wiyi, nyanungu-nyangu jarukungarduyu-patulurla marlaja wangkaja kapu-ngalpa muurl-mardarni yapa-kujaku kuja kalu-ngalpa nyurrunyuru-jarrimi manu kulukukuluku-mani ngalipaju. Kaatu-jana mari-jarrinjarla wangkaja ngalipakupalangu nyurnunyunuku tarnggangku warrawarra-kanjaku. Wangkaja-jana kapu-ngalpa kapu-ngalpa wajawaja-maninja-wangurlu manu yampinja-wangurlu mardarni.

⁷³⁻⁷⁵ Yuwayi, Warlalja-Wiri Kaaturla wangkaja Yipuruyamuku kapu-ngalpa wankarumanu yapaju yapa-kari-kijaku kuja kalu-ngalpa nyurrunyuru-jarrimi manu kulukukuluku-mani. Kapu-ngalpa wankaru mardarni yungurlipa nyanungumipa purami lanijangurlu manu yungurliparla jungarni nyina manu yungurlipa nyanungu-nyangu nyinami tarnga-juku. Yuwayi, jalangu Kaatu-kurlangu yimiji, junga-ka wangka. Kujarlanyarliparla yati-wangka Kaatuku.”

Kujanyalparla Jikarayaju marlaja wangkaja Kaatukuju.

⁷⁶⁻⁷⁷ Ngula-jangkaju, Jikarayarlu rdirri-yungu wangkanjaku ngalapi-nyanuku kurdu wirriyaku Jaanuku kuja-piya:

“Nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu. Kajinpa nyuntu wiri-jarrimi, yapangu kapungkulu milya-pinya nyuntuju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu kuja-ka kankarlarra nyina. Nyuntu kapunpa-jana yimi-ngarrirninjini yapaku yungulu-nyanu jungarnijungarni-mani Warlalja-Wiriki kaji yanirni nyurru-wiyi-wangu. Nyuntu kapunpa-jana yimi-ngarrirninjini yapaku kajili majungka-jarrimi, Kaatuju kapu-jana yawuru-jarrimi nyanungurraku, manu kapu-jana muurl-mardarni majumaju-kujaku. Ngula-jangkarlunya kapungkulu nyuntuju yirdi-mani Kaatu-kurlangu jarukungarduyu.

⁷⁸⁻⁷⁹ Kaatuju marinjinji manu yimiri yapakuju. Ngalipa yapaju kuja karlipa nyinami nyampurla walyangka, kapurlipa panu-juku palimi. Kula ngurruju-ngalpa jalangu ngalipakuju, lawa kula-nganta karlipa mungangka nyinami. Kala kaji Kaatu-kurlangu yanirni, kapu-ngalpa ngurrjulku nyina ngalipakuju Jarra-nyayirni-wangu-piya, kula-nganta wanta yangka kuja-ka pardimirni mungalyurru. Kapu-nyanu milki-yirrarni ngalipa-kurra yungurlipa jungarni nyina. Nyanungurlanya kapurlipa wankaru-jarrimi-nyayirni manu rarralya nyina.”

Kuja-kurlunyalparla Jikarayarluju wangkaja kaja-nyanuju.

⁸⁰ Junga-juku, yaliji wirriya Jaanuju wiri-jarrija pirrjirdi-nyayirni, manu Kaatu-kurlangu Pirlirparlurla yungu nyanunguku yartarnarri. Kala nyinaja jinta manangkarrarla. Ngakalku yanu, ngulajulpa-jana yapaku wangkaja Warlalja-Wiri-kirli Kaatu-kurlu.

2

Yimi nyampuju kuja Jijaji palka-jarrija

Matthew 1.18-25

¹ Yangka kuja Jaanu Papitaji palka-jarrija, Ruumu-wardingi wati yirdilpa nyinaja Yakaja Wiri-nyayirni yapa-patuku nguru-kari nguru-kariki. Wangkaja-jana warrkini-patuku yungulu yani nguru-kari nguru-kari-kirra yungulu-jana yirdi pipangka pantirni yapa-patu kujalpalu yinyarla ngurungka nyinaja. ² Ngula-wangurla-wiyi, kula-jana nganangu-puka kujarlu yilyaja warrkini-patu yirdiki maninjaku. Ngula-puruju, wati-kari Kiriniyulpa wiri nyinaja yapaku witangka ngurungka Jiriyarla.

³ Yirdi yirrarninjakungarnti pipangkakungarnti, yapa panujukulu pina-yanu ngurrara-kurra warlalja-kurra, ngurrangka kujalu palka-jarrija. ⁴ Yinya-puru, Jajupujulpa nyinaja ngurrangka Najariturla ngurungka Kaliliyirla. Ngula-jangka, yampinja-yanu Najariti manu yanu Pijilimi-kirra yungu-nyanu yirdi yirrarni pipangka. Kirri Pijilimi, ngulajulpa karrija ngurungka Jurdiyarla. Ngulaju Pijilimi jurrku-juku ngurraju kuja Kingi Tapiti palka-jarrija nyurru-wiyi. Manu Jajupujulpa nyinaja Tapiti-kirangurla warlaljarla turnu-warnurla.

⁵ Miiri nyanungu-wana yanu. Ngulajulparla nyurru-warnu-jala jangku-pinja-warnulku nyinaja Jajupukuju. Kala juni-parntalpa nyinaja kurdu-kurlu. ⁶⁻⁷ Kujapala yukajarra Pijilimi-kirra, kula-pala ngurraju parlu-pungu yungu-pala nyinayarla. Ngula-jangkaju, ngunaja-pala witangka yuwarlirla kuja kalalu-jana puluku mardarnu. Ngulangkaju, Miiriji karmulypa-jarrija kurdu wirriya-kurru nyanungu-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu. Wawardarla yirrarnu manu ngami wiringka yirrarnu. Ngami yinyarla kalalu marna yirrarnu pulukuku ngarninjaku.

Marramarra-lu-jana yimi-ngarrurnu jiyipikingarduyu-patuku kuja Jijaji palka-jarrija

⁸ Kutu-juku Pijilimirla, jiyipikingarduyu-patujulpalu nyinaja. Nyanungu-paturlulpalu-jana mampungku-mardarnu jiyipi-patu mungangka. Nyampuju nyanungurra-nyangu warrki. ⁹ Yaruju-nyayirni marramarra Warlalja-Wiri-kirlangu palka-jarrija, manu karrjalpa kamparru nyanungurrarla. Yangka marramarrajulpa miril-karrija-nyayirni yartarnarri-kirli Warlalja-Wiri-kirlanguju, manu jiyipikingarduyu-patujulpalu lani-jarrija. ¹⁰ Kala marramarra-jana wangkaja nyanungurraku, "Lani-wangulu nyinaya! Ngajujurna yanurnu jaru ngurrju-kurlu, ngulangkuju kapu-jana panu-juku wardinyi-mani-nyayirni. ¹¹ Yinyarla Pijilimirla, ngurrangka kuja nyurru-wiyi Kingi Tapiti palka-jarrija, ngulangkaju jalangu kurdu wirriya palka-jarrija. Nyanunguju yirdi Mijaya, ngulaju Warlalja-Wiri nyurrurlaku kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni nyampukurra. Nyanunguju Ngarlkinpa, ngulangkuju kapu-nyarra muurl-mardarni majumajukujaku. ¹² Ngaju karna-nyarra wangkami yungunkulu parlu-pinyi palkalku kurduju. Kajinkili yani Pijilimi-kirra, kapunkulurla warru nyanyi, manu kapunkulu parlu-pinyi yuwarli witangka kuja kalu-jana puluku mardarni. Kapu ngunami ngamingka wiringka wawarda-kurlurla." ¹³ Yangka kuja-jana marramarra wangkaja, ngula-jangkajulu marramarra panu-nyayirni palka-jarrija kankarlu nyanungurrarla. Yati-wangkajalpalurla Kaatuku kuja:

¹⁴ "Nyurrurla yapa-patu, yati-wangkayalurla Kaatuku kuja-ka nguru-nyayirni-wangurla nyina! Kaatuku kanyarra wardinyi nyinami nyurrurlaku. Ngula-jangkanya kankulurla marlaja nyina lani-wangu rarralya!"

¹⁵ Ngula-jangkaju, yalirra marramarra-patu, pinalu yanu nguru-nyayirni-wangukurra. Ngula-jangkaju, jiyipikingarduyu-patulu-nyanu wangkaja, "Yanirlipa Pijilimi-kirra, manurliparla warru warrini yungurlipa palka-mani kurdu kuja-ngalpa Kaatu-kurlangu marramarra wangkaja." ¹⁶ Junga-juku, yaruju-nyayirni yani Pijilimi-kirra, manulpalurla warru nyangu yuwarliki witaku kujalpalu-jana puluku mardarnu. Ngulangkajulu kaninjarni yukaja, manu rdipijalu-jana Miiriki manu Jajupuku kurdu palka-kurlukulu. Ngunajalpa yalirla ngami wiringka.

¹⁷ Kujalu jiyipikingarduyurlu nyangu kurdu ngunanja-kurra, yimi-ngarrurnulu-jana ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku kuja-jana marramarra wangkaja nyanungurraku. ¹⁸⁻²⁰ Yimi kujalurla jiyipikingarduyu wangkaja Miiriki, ngula-jangkaju, jiyipikingarduyupaturlulu ngurra yampinja-yanu, manulu pina-yanu nyanungurra-nyangu jiyipi-kirra. Kujalpalu yaninja-yanu, yunparninja-yanulpalu manu yati-wangkanja-yanulpalurla

Kaatukuju. Yapa-karirilili-jana purda-nyangu yalirra jiyipikingarduyu-patu yunparrinja-kurra manu yati-wangkanja-kurra, ngulakujulurra yimikiji marlaja paa-karrija-nyayirni. Jungarni-nyayirni nyampuju! Parlu-pungulu kurduju kuja-jana marramarra wangkaja nyanungurraku. Kala Miirirli, ngulangkujulpa-jana puta purda-nyangu tarnngangkujuku yimi yangka kujalu-jana kamparrurlu-wiyi yirri-puraja.

Miirirli manu Jajupurlu-pala kangulku kurduju Yuwarli Maralypi-kirra, manu-palarla yirdi yirrarnu Jijaji

²¹ Kuja yinya kurdu palka-jarrija, ngaka-karilki wiyiki jinta-jangka, Miirirli manu Jajupurlu-pala kangu maralypikingarduyu-kurlangu-kurra yungu ngarrka-kijirni Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla. Yirdi-palarla yirrarnu Jijaji, yirdi jurrku-juku kujarla marramarurlu-wiyi yirrarnu kurdu witaku Miirikingarntirli wangkanjakungarntirli.

²²⁻²⁴ Kirntangi jinta-jangka, yanu-pala Jijaji-kirli Jurujulumu-kurra. Ngula-jangkaju, kurdu Jijaji-pala kangu Yuwarli Maralypi-kirra yungu-palarla yinyi Warlalja-Wiriki. Kujarlunya kalalu Juwu-paturuluju puraja kuruwarriji Mujuju-kurlangu yangka kujarla Warlalja-Wiringki yungu. Kuruwarriji kala kujanya wangkaja: “Kaji kamparru-warnu kurdu wirriyaju palka-jarri, nyanungukupalangu-jarrarlulpa-palarla yungkarla Warlalja-Wiriki.”* Kuruwarriji kala kujarlungunya wangkaja: “Kaji kamparru-warnu kurdu wirriyaju palka-jarri, ngati-nyanuju kulalpa yukayarla Yuwarli Maralypi-kirra kirntangi jintaku. Ngulakungarntirliji, nyanungukupalangu-jarrarlulpa-palarla jurlpu-jarra kurlukuku-jarra kuyu warntarri-jarra purrayarla Warlalja-Wiriki yungu ngati-nyanuju pina-yukayarla Yuwarli Maralypi-kirraju.”* Kujarlanya-palarla jurlpu-jarraju purraja Yuwarli Maralypirla Miirirli manu Jajupurlu.

²⁵⁻²⁶ Kuja-puruju Jurujulumurla, nyinajalpa wati purlka yirdiji Jimiyani. Ngurrju-nyayirnilpa nyinaja kujalpa Kaatu-kurlangu kuruwarril puraja yirriyirri-nyayirnil. Kalarla pardarnu Kaatuku nyangurla mayi kaji milarninjarla yilyamirni Mijaya yungu-jana muurl-mardarni yapa Yijirali-pinki majumaju-kujaku. Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurlu yungurla Jimiyani yartarnarri manu wangkajarla kapu nyanyi Mijaya Warlalja-Wiri milpa warlalja-kurlurlu palinjakungarntirliji. ²⁷ Kuja-pala Miiri manu Jajupu yanu Yuwarli Maralypi-kirra Jijaji-kirli, manu-pala kangu jurlpu wita-jarra, Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurla wangkaja Jimiyani yungu yani yali-kirra-yijala. ²⁸ Kuja rdipija Yuwarli Maralypi-kirra, Jimiyani yangu kurdu Jijaji. Manu nyanunguju, manu mardarnulpa wakungka, manurla pulka-pinjarla wangkaja Kaatuku. Nyampunyalparla wangkaja:

²⁹ “Warlalja-Wiri, yimi kujanpaju wangkaja ngajuku kamparru-wiyi, ngulaju junga-juku jalanguju. Ngajujurna ngurrjulku, ngulaju rarralypalku yungurna palimilki.

³⁰⁻³¹ Milpa warlalja-kurlurlurna kurdu wirriya nyangu, ngulangkujuku kapu-jana wiri-jarrinjarla muurl-mardarni yapa walya nyampurla majumaju-kujaku. Kuja-yijala kapulu-jana nguru-kari nguru-kari-wardingkirli nyanjarla milya-pinyi ngurujar-raranyparlarlu.

³² Jarra-nyayirni-wangu-kurlurlu kapu-jana yapa Juwu-wangu pinarri-mani yungulu jungarni nyina nyuntuku. Ngulangkujuku kapulu-jana pulka-pinyi nyuntu-nyanguku ngurrara-jintaku Yijirali-pinkiki.”

Kujanyalparla Jimiyaniji wangkaja Kaatukuju.

³³ Jijajikipalangu-jarraju, ngarrurda-jarrijalpa-palarla kuja-pala purda-nyangu Jimiyani wangkanja-kurra. Putalpa-pala manngu-nyangu. ³⁴⁻³⁵ Ngula-jangkaju, Jimiyani-janarlarla payurnu Kaatu yungu-jana pirlirjirdi-maninjarla warrawarrakanyi. Ngularla wangkajalku Miiriki, “Kaaturlu milarnu nyumpala-nyangu kaja-puraji yungu-jana Yijirali-pinkiki wangka. Kapu-jana milya-pinyi kuja kalu nginyinginyirla manngu-nyanyi. Panu-kari kapulurla ngungkurr-nyina kaja-nyanuku, ngulaju kapu-jana Kaaturlu muurl-mardarni. Panu-kari kapulu nginji-wangkanjarla juwa-kijirni nyanungu. Yinya-patuju kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani. Kala nyuntu Miiri, kapunparla kaja-purajikiji mirlirri-mani kajilirla ngaka nginji-wangka.” Kujanyarla Jimiyaniji wangkaja.

³⁶ Yalirla ngurrangka Jurujulumurla, muturnalpa nyinaja yirdiji Yaana. Ngulakujurla rdipija 84-pala yulyurru Nyanungujulpa Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyinaja, kalarla marlaja wangkaja nyanunguku. Nyanunguju ngulaju Paniwaliki yurntalpa. Manu nyanungujulpa nyinaja Yaaja-kurlangurla warlalja turnu-warnurla yangka kujalpa Yaaja nyurru-wiyi nyinaja. Kujalpa kamina-wiyi nyinaja Yaanaju, ngulajulparla kalinja nyinaja wirilki-pala-mipaku yulyurpukuju. Ngula-jangkaju, kali-puka-jarrijalku.

* 2:22-24 Nyangka Exodus 12.2, 12, 15

* 2:22-24 Nyangka Leviticus 12.6-8

³⁷ Ngula-jangkaju, nyinaja kali-pukalku pina-yupukarra-jarrinja-wangu-juku. Ngula-puruju parra-kari parra-kari kala yanu Yuwarli Maralypi-kirra yungurla wangkami Kaatuku. Kalarla warrarda wangkaja parrangka manu mungangka, manu kala mangarri ngarninja-wangu nyinaja yungurla wangkami Kaatuku.

³⁸ Kujalparla yangka Jimiyani wangka-juku Miiriki, Yaanaju yukajarni Yuwarli Maralypi-kirra, manurla rdirri-yungu pulka-pinjaku Kaatuku. Yapa ngalya-karirangulpalu Yuwarli Maralypirla nyinaja. Nyanungurraju kalalurla pardarnu Kaatuku yungu yilyamirni Mijaya yungu-jana muurl-mardarni yapa Jurujulumu-wardingki majumaju-kujaku. Kuja Yaanarluru nyangu yinyaju kurdu Jijaji, yimi-ngarrurnu-jana Jijaji-kirli.

³⁹ Kuja-pala Miiri manu Jajupu lawa-jarrija purranjaku wita-jarra jurlpu-jarraku Kaatuku, ngula-jangkaju pina-yanulu ngurra-kurra Najariti-kirra ngurrararla Kaliliyirla. ⁴⁰ Yinya wirriya Jijajijilpa wiri-jarrinja-yanulku. Nyanunguju pirrjirdi-jarrija manu pina-jarrijalku Kaatu-kurlu, manu Kaatulparla wardinyi-jarrija nyanungukuju.

Nyampuju jaruju, ngulaju wita wirriya-kurlu Jijaji-kirli kujalpa-jana Juwu-patuku pinangkalpa-patuku wangkaja Yuwarli Maralypirla

⁴¹⁻⁴² Yulyurru-kari yulyurru-kari, Jijajikipalangu-jarra kala-pala warrarda yanu Jurujulumu-kurra Juwu-patu-kurlangu-kurra purlapa wiri-kirra yirdi-kirraju Pajapakurra.* Yangka kuja Jijaji wita-wiyi palka-jarrija, ngula-jangka 12-pala-jangka yulyurru-jangka, nyanungukupalangu-jarrarluru-pala kangu Jurujulumu-kurra. ⁴³ Kuja lawa-jarrija yali purlapa wiri, Jijajikipalangu-pala yarrnkajarra pina ngurra-kurra Najariti-kirra. Kala Jijaji nyinajalpa purdangirli. Kala nyanungukupalangu-jarrarluru kulalpa-pala milya-pungu, lawa. ⁴⁴ Kula-ngantalpa-palangu jirnganja nyinaja nyanungu-nyangurla turnu-warnurla, kula-ngantalpa-jana jirnganja yaninja-yanu panu-kariki warlalaku. Yaninja-yanu-pala parra jintaku, manu-palarla lawa-nyanjarluru rdirri-yungu warru nyanjaku nyanunguku. ⁴⁵ Kala lawa. Kula-pala parlu-pungu. Manu pina-pala yanu Jurujulumu-kurra yungu-palarla nyanyi nyanunguku yalirla. ⁴⁶ Yaninja-yanulpa-pala parra jingijingi, manu-pala rdipija Jurujulumurla, manu parra-kariralku-pala parlu-pungu Jijaji. Nyinajalpa Yuwarli Maralypirla. Purda-nyangulpa-jana pinangkalpa-patu Juwu-wati, manu nyanungurluju japurnulpa-jana yimi-kari yimi-kari. ⁴⁷ Japurnulu nyanunguju Kaatukuju, manulpa-jana jungarnirli yalu-maninja-yanu. Ngarrurda-jarrijalurla nyanungukuju, manu putalpalu manngu-nyangu jungarni wangkanja-kurra.

⁴⁸ Kuja-pala Jijajikipalangu-jarrarluru nyangu nyanunguju yalirla, ngarrurda-jarrija-palarla kuja-pala yimi nyanungu-nyangu purda-nyangu. Ngati-nyanurla wangkaja nyanunguku, “Kaja, nyiya-jangka kulanpa yanurnu ngajarra-wana? Nyuntuku kirda-nyanu manu ngajulparlijarra wajampa nyinaja nyuntukuju, kula-nganta kapurlijarrangu wajawaja-mantarla.”

⁴⁹ Jijaji-palangu wangkaja, “Nyarrpakulpanpajupala warru nyangu ngajuku? Kula-ngantalpanpajupala milya-pungkarla? Ngajukupalangu wangkaja, ngula-jangkanyarnarla yanurnu nyampu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra ngajukupalangu-kurlangu-kurra yungurna-jana jirnganja nyina nyampu-patuku. Kulalparna nyarrparlu wurra-mantarla.” ⁵⁰ Kuja Jijajirli yirdi-manu Yuwarli Maralypi ngulaju kirda-nyanukurlangu nganta, kujarlaju nyanungukupalangu-jarrarluru putalku-palarla purda-nyangu kuja-palangu nyanunguju wangkaja.

⁵¹ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yampinja-yanu Yuwarli Maralypiji, manu pina-yanu Najariti-kirra nyanungukupalangu-jarra-wana. Nyiyarlangu kujalpa-palarla wangkaja Jijajiki, ngulajulpa-palangu linpangu purda-nyangu wilji-wangurlu. Kuja wiri-jarrinja-yanu Jijajiji, ngula-purujulpa tarngga-nyayirni Miirirliji purda-nyangu kaja-nyanukurlu Jijaji-kirli yangka kujalpa kamparru-wiyi-jiki nyinaja yalirla Yuwarli Maralypirla, kujalpa-jana wangkaja Juwu-patuku pinangkalpa-patuku.

⁵² Ngula-jangkaju, Jijajiji wiri-jarrija, manu watilkilpa nyinaja. Nyanungujulpa pinarri-jarrija maya-kari maya-kari Kaatu-kurlu. Panu-jukulpalurla wardinyiji nyinaja nyanungukuju Jijajiki, manu Kaatulparla wardinyi-yijala nyinaja nyanungukuju.

3

*Kujanyalpa-jana wangkaja Jaanu Papitaji yapa-patukuju
Matthew 3.1-12, Mark 11.1-8, John 1.19-28*

* **2:41-42** Nyangka Exodus 12.11

¹ Kuja Jaanu Papitaji rdirri-yungu pinarri-maninjaku yapaku, yinyajulpalu panu-kari wiriwiri nyinaja nguru-kari nguru-karirla. Wati jinta Ruumu-wardingki, ngulaju yirdiji Tayipuru, ngulajulpa-jana Wiri-nyayirni nyinaja yulyurru 15-palaku nguru-kari nguru-karirlaku ngulaju yapa Ruumu-wardingki. Wati jinta-kariji yirdi Pantiyu Paliti, ngulajulpa wiri nyinaja nguru Jurdiyaku. Wati-kari Yarurdujulpa wiri nyinaja nguru Kaliliyiki. Nyanunguku papardi-nyanu Pilipi, ngulajulpa wiri nyinaja nguru witaku Yapiliniki. ² Wati-jarra Juwu-jarra Yanaja manu Kayupu, nyinajalpa-pala Maralyppingarduyu-jarra Ngardarri-kirlangu Wiri-jarra. Kujalpalu yalirra wati-patu wiri nyinaja, ngula-puruju Kaatujurla wangkaja yimi nyampuju watiki yirdiki Jaanuku. Nyanunguju Jikaraya-kurlangu kaja-nyanu, ngulaju kala manangkarrarla nyinaja. ³ Kuja Jaanurlu yimi yali purda-nyangu Kaatu-kurlangu, yanu karu-kurra Jurdunukurra. Ngula-wananyalpa-jana warru wangkaja yapa panukuju, wangkajalpa-jana kuja, “Pina-yaninjarlalu yalala-yirraka Kaatu nyurru-warnurla wilji panu-jangka, manulurla jungarnilki nyinaya. Kujarlanya kapu-nyarra Kaatuju yawuru-jarrimi kulu-wangu nyurrurlaku wilji-warnuku. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra julyurl-yirrarninjarla ngapangka papitaji-mani.” Kujanya kala-jana Jaanuju wangkaja yapa-patuku. ⁴ Nyampuju jurru-juku jaruju Jaanu-kurlu kuja Yijayarlu jarukungarduyurlu pipangka panturnu nyurru-wiyi:

“Purda-nyangkajulu! Yapa-ka warru purla manangkarrarla, ngulaju kuja-ka purlami, ‘Warlaja-Wiri ngalipaku kuja kangalpa nyina, ngulaju kapu yanirni. Ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rralyalparla!

⁵ Wirri-kari wirri-kari, ngulaju jutu-mantalu-jana walya-kurlurlu! Pirli-kari pirli-kari, ngulaju rdilyki-pinjarlalu-jana lalypa-manta! Yirdiyi maju kuja-ka kiwirli-panrka kuja-purda kuja-purda, ngulaju jungarni-mantalu! Yirdiyi-kari yirdiyi-kari kuja kalu rdaku panu-kurlu karrimi, ngulaju karalya-mantalu!

⁶ Jalangu-karrikarri kapulu yapa panungku nyanyi kaji Kaaturlu yilyamirni Ngarlkinpa nyampu-kurra yapaku muurl-mardarninjakungarnti. Jintawarlayirli kapulu nyanyi.”*

Kujanya Yijayarluju panturnu Jaanu-kurlu.

⁷ Junga-juku, yapa panu-nyayirni yangka kujalpalurla yanurnu Jaanuku yungu-jana papitaji-mani, ngulakuju kala-jana wangkaja, “Nyurrurlajunkulu panu-juku ngulaju warna-piya maju-wati! Nyurrurlarluju kankulu rampal-manngu-nyanyi kuja kankulu nganta ngurrju nganta nyina yungurna-nyarra nganta papitaji-mani, lawa. Jalangu-karrikarri, Kaaturluju kataru-jana juwa-kiirninjarla yilyami yapa kuja kalu warntarla nyina. Kajinkili warntarla-juku nyina, kapu-nyarra nyurrurlarlungu yilyami tarnngajuku. ⁸ Kajinkili ngampurra ngajuku nyina papitaji-maninjaku nyurrurlaku, ngulakungarntijili pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatu, manulurla jungarnilki nyinaya! Kulalpankulu-nyanu ngarrikarla Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu nganta nyurrurla. Yijardu-wangu kujaju. Ngaju yungurna-nyarra nyampu wangka: Kajinkili warntarla-juku nyina, ngulaju kapu-nyanu Kaaturlu ngurrju-mani kurdukurdu panu-nyayirni Yipuruyamu-kurlangu nyanunguku nyampurra-jangkaju yarturlu-jangkaju. Kujaju junga. Kajinkili maju-juku warrarda nyinami, kapu-nyarra yilyami nyurrurlaju tarnngajuku. ⁹ Yuwayi, jalangunya, Kaatuju-ka jungarnijungarni-jarrimi yungu-jana yangka yilyami yapa nyanungu-ngurlu-juku tarnngajuku, yangka kuja kalu majumaju-juku nyinami. Kula-ngantalurla jungarni nyinayarla nyanunguku, kala lawa. Yalirra yapaju ngulaju watiya-piya kuja-ka mangarri maju-kurlu karrimi. Watiya majumaju ngulaju kuja-piyaju kapulu yapangkuju pajirninjarla kijirni warlu-kurra. Kuja-kujakuju, nyinayalurla jungarni-jiki Kaatukuju!” Kujanya-jana wangkaja Jaanuju.

¹⁰ Ngula-jangkaju, yapangkulu japurnu, “Nyarrpa-jarrimimalu yungurnalurla jungarni nyinami Kaatukuju?”

¹¹ Yalu-manu-jana, “Nganangu-puka kuja-ka jaati-jarra mardarni, jinta-karirla yungka yapa jinta-kariki marlajarraku. Nganangu-puka kuja-ka mangarri mardarni, yungka-jana jamangu yapa panu-karikiji.”

¹² Ngula-jangkaju, panu-kari tala puntarninjakungarduyu-patu wati-patu, yanurnulu Jaanu-kurra. Yalirrarluju kalalu-jana tala manu kapumanu-patuku. Yanurnulurla Jaanukuju yungu-jana papitaji-manilki. Japurnulu, “Tiija, nyarrpa-jarrimimalu yungurnalurla jungarnilki nyina Kaatukuju?”

¹³ Yalu-manu-jana, “Kulalu-jana tala panu-jarlu jurnta manta yapa-kurlangu yapakuju. Tala witalu-jana puntaka kapumanu-kurlangu-mipa.”

* 3:6 Nyangka Isaiah 40:3-5

¹⁴ Ngula-jangkaju, yurrkunyu-paturlulu japurnu, “Kala nganimpa? Nyarrpa-jarrimirnalu yungurnalurla jungarni nyinami Kaatuku?”

Jaanurlulku-jana janku-manu, “Yampiyalu-jana yapa-kariji yimirr-yinja-wangurlu manu jinyijinyi-maninja-wangurlu! Kajikankulu-jana jintawarlayirlangulku puntarni. Kaji-nyarra ngaka nyurrurla-nyangurlu wiringki talaju yinyi warrki-wanawana, ngulamipakulurla yati-wangkaja.”

¹⁵ Kujalu yapangku purda-nyangu kuja-kurra Jaanu wangkanja-kurra, wardinyi-nyayirnilpalurla nyinaja nyanungukuju. Manulpalu-nyanu jarnkujarnku wangkaja, “Wati nyampuju marda Mijaya, Kaaturlu kuja milarninjarla yilyajarni nyampu-kurra?”

¹⁶ Kala Jaanuju-jana wangkaja, “Lawa ngajuju, kularna Mijaya. Jinta-kari-ka yanirni nyampu-kurraju. Nyanunguju wiri-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi? Ngaju karna-nyarra julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani ngapangka. Kala Mijaya kaji yanirni, ngalya-karikiji kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju. Ngalya-kariji kapu-nyarra julyurlkijinirra warlu wiri-kirra. * ¹⁷ Kaji yanirni nyanungu, ngulaju yangka-piya yapangku kuja-ka ngurlu kipirninjarla kirlka-mani. Kuja-ka yapangku kipirni ngurlu parraja-kurlurlu, ngurlu ngurru ngulaju-ka mardarni ngarninjakungarntirli. Kala walya manu marna, ngulaju kalu kijirni warlu-kurra. Kuja-piya yali Kaatu-kurlangu kaji yanirni, ngulangkuju kapu-jana yirrarni yapaju yurruju-jarrarla ngurru-patu majupatu. Ngurru-patu kapu-jana mampungku mardarni. Kala maju-patuju kapu-jana kijirni tarnga-juku.” ¹⁸ Nyampuju kuja-juku kala-jana Jaanuju warrarda wangkaja yapakuju yungulu pirljirdi nyina, manu kala-jana wangkaja yarda Yimi Ngurruju yungulurla pina-yani Kaatukuju.

¹⁹ Ngula-puruju, Kingi Yarurdurluju kala maju-juku kangu warrarda warntarla-juku. Ngulangkujurla jurnta kangu karnta kali-nyanu yirdi Rutiyaju papardi-nyanu warlaljaku nyanungukupurdangkaku. Kujarlaju, Jaanurlu kulungku ngarrurnu. ²⁰ Ngula-jangkaju, Yarurdurluju kulu-jarrinjarla yirrarnu Jaanuju rdakungka.

*Jaanurlu julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Jijaji
Matthew 3.13-17, Mark 1.9-11*

²¹ Kuja Yarurdurlu Jaanu yirrarnu rdakungka, ngula-wangurla-wiyi Jaanuju lawa-jarrija warrkikiji yapaku papitaji-maninjakuju yangka kujalurla yanurnu nyanungukuju. Jijajirlangu papitaji-manu. Papitaji-jarrinja-warnuju, ngula-jangkaju, Jijajilparla yati-wangkaja Kaatuku, ngula-jangkarluju kankarlarra-karilki nyangu yalkiri kuja raaparnkaja. ²² Yalkiri kuja raaparnkaja, ngulangkuju nyangu Pirlirra Kaatu-kurlangu jurllu-piya kurlukuku-piya. Ngulaju yanurnu, piri-manurla Jijajiki. Ngula-jangkaju, linpa purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka nguru-nyayirni-wangula-jangka, kujarla wangkaja nyanunguku Jijajiki, “Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu marulu. Nyuntulurlunya kanpaju miyaluju raa-pinyi.”

*Nyampuju warlaljalurla nyurnunyurnu yupa-patu-warnu Jijaji Kirajiki
Matthew 1.1-17*

²³ Kuja Jijaji rdirri-yungu warru yimi-ngarrirninjaku, nyanungukujurla rdipija yulyurru 30-pala. Yapangkujulpalu nganta manngu-nyangu Jajupu ngantalpa Jijajiki kirda-nyanu nyinaja. Jajupujulpa Yili-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁴ Yilijilpa Maajata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Maajatajulpa Liipi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Liipijilpa Miilki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Miilkijilpa Janayi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Janayijilpa Jajupu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁵ Jajupujulpa Matatayu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Matatayulpa Yamuju-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yamujulpa Nayumu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Nayumujulpa Yijili-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yijilijilpa Nakayi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁶ Nakayijilpa Maarda-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Maardajulpa Matatayu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Matatayulpa Jimini-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiminijilpa Jujuku-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jujukujulpa Juwarta-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁷ Juurtajulpa Juwananu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Juwananujulpa Riija-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Riijajulpa Jiripulu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiripulpujulpa Jiyaltulu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiyaltulujulpa Niiri-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁸ Niirijilpa Miilki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Miilkijilpa Yaardi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yaardijilpa Kaajumu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Kaajumujulpa Yilmatamu-kurlangu kaja-nyanu

* 3:16 Acts 13.25

nyinaja. Yilmatamujulpa Yuuru-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁹ Yuurujulpa Jajuwa-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jajuwajulpa Liyuju-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Liyujulpa Jurimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jurimijilpa Maajata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Maajatajulpa Liipi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁰ Liipijilpa Jimiyani-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jimiyanjilpa Juurda-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Juurdajulpa Jajupu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jajupujulpa Junama-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Junamajulpa Layikimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³¹ Layikimijilpa Miliya-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Miliyajulpa Miina-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Miinajulpa Majata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Majatajulpa Najana-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Najanajulpa Tapiti-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³² Tapitijilpa Jiiji-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiijijilpa Yuputu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yuputujulpa Puwaja-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Puwajajulpa Jalmana-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jalmanajulpa Naajana-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³³ Naajanajulpa Yaminitapa-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yaminitapajulpa Yatimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yatimijilpa Yaarni-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yaarnijilpa Yijirunu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yijirunujulpa Piiriji-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Piirijijilpa Juurda-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁴ Juurdajulpa Jakupu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jakupujulpa Yijaki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yijakijilpa Yipuruyamu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yipuruyamujulpa Tiira-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Tiirajulpa Nayuru-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁵ Nayurujulpa Jirruku-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jirrukujulpa Ruu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Ruujulpa Piliki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Pilikijilpa Yiiyu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yiiyujulpa Jaalaya-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁶ Jaalayajulpa Kayinini-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Kayininijilpa Yarrpakaja-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yarrpakajajulpa Jiimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiimijilpa Nawa-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Nawajulpa Lamiki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁷ Lamikijilpa Jujala-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jujalajulpa Yiniki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yinikijilpa Yarrata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yarratajulpa Yalaliyi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yalaliyijilpa Kinini-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁸ Kininijilpa Yinaji-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yinajijilpa Jiiti-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiitijilpa Yatumu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Manu Yatumuju, ngulaju kaja-nyanu Kaatu-kurlangulpa nyinaja.

4

Jijaji puta karlirr-kangu Juju Ngawungku Kaatu-kujaku
Matthew 4.1-11, Mark 1.12-13

¹ Kuja Jaanurlu papitaji-manu Jijaji, ngula-jangkaju, yampinja-yanu karru yirdi Jurdunu. Ngulajulpa mardarnu Pirlirra Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu. Ngula-jangkaju, Pirlirraparlu yilyaja Jijajiji manangkarra-kurra. ² Yalirla yungu nganta Juju Ngawungku karlirr-mardakarla Kaatu-kujaku. Jijajirli kula yarnunjuku ngarnu 40-pala-kari parrangka manu 40-pala-kari mungangka, manu yali-jangkaju nyanungujulpa nyinaja yarnunjuku-nyayirni.

³ Ngula-jangkaju, Juju Ngawu wangkajalkurla Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu nyina, wangkaya-jana nyampurraku payarrpaku, ngurrjuma-manta-jana mangarri-kirra yungunpa ngarni.”

⁴ Jijajirla wangkaja Juju Ngawuku, “Payipulu kanganpa kuja wangka: ‘Kajilpa nganangku-puka mangarri-mipa nganjarla, ngulaju kajika palimi-jiki. Kaatu-mipaku kajikarla marlaja nyina wankaru.’”*

⁵ Ngula-jangkaju, yarujurlu-juku Juju Ngawungkuju kangu Jijajiji kankarlarra-nyayirni, manurla milki-yirrarnu ngurrara-kari ngurrara-kari walya nyampurla ngurujarraranypa. ⁶ Ngula-jangka wangkajarla Jijajiki, “Kaaturluju yungu ngajuku nyampurra ngurra-kari ngurra-kari manu nyiyarningkijarra ngurrju ngurujarraranypa. Nganapuka kajirna milarni, kapurnarla nyampurra nyiyarningkijarra yinyi. ⁷ Kajinpaju parntarrimi manu pulka-pinyi ngajuku, kapurnangku milarni yungunpa wiri-nyayirni nyina nyampurraku ngurraraku, manu kapurnangku yinyi nyiyarningkijarra.”

⁸ Jijajirla wangkaja, “Payipulu kanganpa wangka kuja nganimpakuju: ‘Yapajulpalurla parntarriyarla manu pulka-pungkarlajinta nyanunguku-juku Kaatuku Warlaja-Wiriki. Nganimparlulparnalurla warri-karriyarla jintaku nyanunguku.’”*

* 4:4 Nyangka Deuteronomy 8.3

* 4:8 Nyangka Deuteronomy 6.13

⁹ Yali-jangkarluju Juju Ngawungku kangu Jijajiji kirri-kirraju Jurujulumu-kurra. Ngula kangu Jijajiji kankarlarni Yuwarli Maralypirla manu karrinja-yirrarnu yalirla pirntipirntirla-juku. Ngula-warnuju, Juju Ngawujurla wangkaja Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu nyina, jurl-pungka Yuwarli Maralypi-ngirli nyampu-ngurluju kaninjara-kurra walya-kurra. ¹⁰ Kuja-ka wangka Payipulurlaju:

‘Kaatu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku marramarra-patuku jina-mardarninjaku nyuntuku. ¹¹ Kajinpa-nyanu jurl-pinyi kankarlarra-ngurlu, kapungku rdarri-mardarni nyuntuju nyanungu-nyangu rdakangka, kalakanpa-nyanu wantinjarla rdilyki-pinyi jamanaju pirlingkuju.’*

Junga-juku, nyuntuju jurl-pungka nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypi-ngirli!”

¹² Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Lawa, kularnaju kijirni kankarlarra-ngurlu! Payipuluju-ka kujanya wangka nganimpaku:

‘Kula jiliwirirli payika Kaatu nyiyarlanguku, kalakangku kulu-jarrimilki!’*

Ngula-jangkanya kulalparnaju kijikarla ngajulurlu nyampu-ngurlu kankarlarra-ngurlu!”

¹³ Yuwayi, 40-palaku parraku Juju Ngawungkujulpa puta karlirr-kangu Jijajiji Kaatu-kujaku. Kala lawa, Jijajirli wurra-manu. Ngula-jangkaju, Juju Ngawungkuju yampinja-yanulku ngari witaku.

¹⁴⁻¹⁵ Jijajirliljilpa yartarnarri Pirlirra Kaatu-kurlangu-juku mardarnu. Ngula-kurluju pina-yanu Kaliliyi-kirra. Yalirlaju warru yanulpa jaaji-kari jaaji-kari-kirra, manulpa-jana pinarri-manu yapaju Juwu-patuju Kaatu-kurlu. Yapa Kaliliyi-wardingki-paturululu purda-nyangu nyanungu-kurlu, manulpalu ngurrju-pajurnu.

Najariti-wardingkirli Jijajiji juwa-kujurnu

Matthew 13.53-58, Mark 6.1-6

¹⁶ Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-kari kala Jijajiji Juwu-kurlangu-kurra jaaji-kirra yanu. Jarrirti-yi jintangkaju yanu kirri-kirra Najariti-kirra ngurra yalirla kuja wiri-jarrija. Yanu jaaji-kirra, manulpa-jana jirnganja nyinaja yalirlaju. Ngula-jangkaju, karrinja-pardija yungu-jana Kaatu-kurlangu yimi wangkami Payipulu-jangka. ¹⁷ Jaajikingarduy-paturlu wiriwirirli yungu pipa kirrirdimpayi ngula jarukungarduyurlu Yijayarlu panturnu nyurru-wiyi. Jijajirliji kirrirdi-maninjarla palka-manu nyampu yimi Yijaya-kurlangu, manu rdirri-yungu wangkanjaku yapaku:

¹⁸⁻¹⁹ “Pirlirra Kaatu-kurlangu yartarnarri-ka kaninjarni ngajulurla nyina. Ngajuju milarnu yungurna-jana pinarri-mani Yimi Ngurrju-kurlu Kaatu-kurlu yapaku kuja kalu marlajarra nyinami.

Kaaturluju yilyajarni nyampu-kurra yungurna-jana yapaku pirijina-piyaku wangka. Kajijili purda-nyanyi, ngula-jangka kapulu rarralypalku nyina.

Yilyajarniji yungurna-jana ngurrju-mani pamparda-wati yungulu nyanyi.

Yilyajarniji yungurna-jana wangka yapaku jinyijinyi-maninja-warnuku yangka kuja kalu-jana yapa ngalya-kari nyurrunyuru-jarrimi.

Ngulaju junga. Jalangu karna-nyarra wangkami Kaatu kanyarra ngampurra nyina yungu-nyarra nyanungu-kurra-mani.”*

²⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji japujapu-manu pipaju, manurla pina-yungu jintaku jaajikingarduyuku wiriki, manu pirri-manu. Panungku-jukulpalu lirli-nyangu. ²¹ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana nyanungurraku, “Nyurrurlarlunkujulu ngaju purda-nyangu yimi-ngarrirrinja-kurra yali kuja Yijayarlu yirrarnu. Jalangu yimi yali ngaju-kurlu ngulaju-ka junga wangka.”

²² Kujalu ngurrju wangkanja-kurra purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja parrarija-nyayirni, manulpalu-nyanu wangkaja, “Nyampuju Jajupu-kurlangu kaja-nyanu. Nyarrparluku nyampurraju jaru manu?”

²³ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana yaliraku, “Nyurrurlarluru mayi kula kankujulu ngungkurr-nyina? Kapunkujulu marda wangka yungurnaju ngurrju-mani nganta. Manu marda kapunkujulu japirni yungurna-jana yapa nyurnu wankaru-mani nyampurla Najaritirla yangka-piyaru kujarna-jana yapa wankaru-manu Kapurniyarla?”

²⁴ Kala wita-kari yungurna-nyarra wangka jalanguju. Ngana-puka kuja-ka wati nyina jarukungarduy warrkiki Kaatu-kurlanguku, kaji warru yani kirri-kari kirri-kari-kirra yimi Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulakuju kalurla wardinyi-jarrimi, manu kalurlajinta pulka-pinyi. Kala yapangu ngurrara-jintarluru, kula kalu ngurrju-pajirni yali jarukungarduy, manu kirringkarlu nyanungu-nyangurlarluru warlaljarlu kalu juwa-kijirni.

²⁵ “Purda-nyangkajulu ngajulku! Wita yungurna-nyarra yimi-ngarrirni jarukungarduy-kurlu Layija-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyampurla nyinaja Yijiralirla.

* 4:11 Nyangka Psalm 91.11

* 4:12 Nyangka Deuteronomy 6.16

* 4:18-19 Nyangka Isaiah 61.1-2

Kaaturlu warla-pajurnu ngapa wantinja-kujaku yukuri marnkurppaku manu kirntangki-patuku jika-palaku. Mangarri-wangulpalu nyinaja, manulpalu yapaju yarnunjuku nyinaja. Yalirlajulpalu kali-puka panu nyinaja Yijiralirla. ²⁶ Kala kula Kaaturluju yilyaja Layija yali-kirra kali-puka-patu-kurra, lawa. Yilyaja kali-puka jinta-mipa-kurra ngurrangka Jiripatarla ngurrararla Jirdanarla. Yali karntajulpa Juwu-wangu-wiyi nyinaja.

²⁷ “Jalanguju yungurna-nyarra wita-kari yimi-ngarrirni jarukungarduyu-kari-kirli yirdi-kirliji Layiju-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyinaja Yijiralirlaju. Yali-puruju ngulajulpalu panu-nyayirni yapaju nyinaja wijini-kirli palkangka-kurlu. Kula-jana Layijurlu ngurrju-manu jinta-kari nyanungu-nyangu warlaljayirri Yijirali-pinki, lawa. Ngurrju-manu Naamana-puka kujalpa ngurrara-karirla Jiriyarla nyinaja. Naamanaju kulalpa Juwu-wiyi nyinaja.”

²⁸ Kujalu Juwu-paturlu yalirli jaajirlarl purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kularjarrijarlurla jintawarlayi. ²⁹ Karrinja-pardinjarlalu puuly-mardarnu, manulurla jirrganja wilypi-pardija ngurra-ngurluju. Yali ngurrajulpa karrija kankarlarni pirlingka. Kangulu Jijajiji kankarlara pirlu-kirra yungulu kijirninjarla palu-pungkarla. ³⁰ Kala yanu kulkurru-jarra nyanungurra-wana, manu yanu-jana jurnta.

Jijajirliji jurntarla yilyaja juju watiki

Mark 1.21-28

³¹ Ngula-jangka, ngaka-pardu-karilki yukajarra Kapurniya-kurra kirri-kirra Jijaji. Jarrirti-ji-karirla Parra-nyayirni-wangurlalku yukaja jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju, Jijajirliji rdirri-yungulku jaruku pina-yinjaku Kaatu-kurlanguku. ³² Yangka kuja kala-jana Jijajirli pinarri-manu, ngulaju kala-jana pinarri-manu yimi Kaatu-kurlangu-kurlurlu kujarla yungu nyanungukuju. Yapangu kujalu jaru purda-nyangu ngurrju Jijaji-kirlangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. ³³ Kujalpa-jana Jijajirli pinarri-manu-juku yangkangka jaajirla, ngulangkajulpa nyinaja wati jinta-karriji juju-kurlu palkangka-kurlu. Ngularla Jijajikiji waa-manu kilji-nyayirni, manurla wangkaja, ³⁴ “Nyuntu Jijaji Najariti-nyaranu jarnkujarnku payurnu, “Nyarra-pyijala kujaju? Nyampuju wati jinta-karriji-nyayirni, manulpalu-nyanu jarnkujarnku payurnu, “Nyarra-pyijala kujaju? Nyampuju yimi kuja kangalpa wangka Jijajiji, ngulaju marda jalangu-warnu yimi Kaatu-kurlangu. Nyampuju wati Jijaji pirrjirdi-jiki karla marlaja nyina Kaatukuju. Kuja kajana wangkami juju-kari juju-kariki, ngulaju kalu yapa-ngurluju wilypi-pardimi!” ³⁷ Ngula-jangkaju, yimijirla kapanku marlaja kangu Jijajikiji nguru-kari nguru-kari-kirra warrukirdikirdi.

³⁵ Jijajirliji rdamu-pakarnu jujuju. “Wurdungu-jarriya! Nyampuku watiki jurntarla wilypi-pardiya!” Ngula-jangkaju, jujungkuju mirrmirrmarli-yungu, manu watiji wantija kamparru yapa-paturla. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardija. Watijilpa ngurrjuklu nyinaja. ³⁶ Kujalu yapa-karirli nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu jarnkujarnku payurnu, “Nyarra-pyijala kujaju? Nyampuju yimi kuja kangalpa wangka Jijajiji, ngulaju marda jalangu-warnu yimi Kaatu-kurlangu. Nyampuju wati Jijaji pirrjirdi-jiki karla marlaja nyina Kaatukuju. Kuja kajana wangkami juju-kari juju-kariki, ngulaju kalu yapa-ngurluju wilypi-pardimi!” ³⁷ Ngula-jangkaju, yimijirla kapanku marlaja kangu Jijajikiji nguru-kari nguru-kari-kirra warrukirdikirdi.

Jijajirli panu-jarlu-jana yapa nyurnu parlpuru-manu

Matthew 8.14-17, Mark 1.29-34

³⁸ Ngula-jangka, yarnkajarralku Jijajiji yangka-ngurlu jaaji-ngirli. Ngulaju yanu yuwarli-pardu-kari-kirraluku Jimani-kirlangu-kurra. Ngulangkaju nyurnulpa ngunaja kurriji-nyanu jurrukupurda ngawurrngawurrrpa-nyayirni. Ngulajulurla Jijajikiji yimi-ngarrurnu nyurnuju. ³⁹ Ngula-jangka, Jijajiji yanurnu, yaninjarla karrija muturna nyurnu-wana, manurla wangkaja, “Ngurrju-jarriya jalanguju!” Nyanunguju kaaku-juku ngurrju-jarrija. Ngula-jangkaju, yakarra-pardinjarla mangarrilki-jana ngayi-purraja, purranjarla yungu-jana Jijaji-pinkiki.

⁴⁰ Parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla wuulywuulypalku, yapa yalumpu-wardingki kirri-wardingki-paturlu, kangurnulpalu-jana murrumuru manu ngalya-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. Jijajirliji, marnpurnulpa-jana nyurnu-kari nyurnu-kari manu panu-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. Parlpuru-manu-jana panu-juku. ⁴¹ Ngalya-karikilpa-jana wangkanjarlu jurnta yilyaja juju panu-jarlu palka-ngurlu. Kujalpalu juju wilypi-pardija yapa-ngurlu, ngulajulpalu purlanja-karra wangkaja nyanunguku, “Nyuntujunpa Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu!” Milya-pungulpalu Jijajiji ngulaju Mijayaju yangka kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra. Kapulu-jana marda nyanunguju milki yirdi-mantarla yapa-kariki. Lawa, yirdi-maninja-kujakuju, Jijajirliji-jana rdamu-pakarnu tarnga-kirli.

Jijajirli-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu jaaji-kari jaaji-karirla Juwu-kurlangu

¹³ Junga-juku, Jijajirli waku wipinjarla marnpurnu. Ngularla wangkaja Jijajiji, “Kari-nganta karnangu mari-jarri yungurnangu parlpuru-mani wijini-jangkaju! Parlpuru-jarriya wijini-jangkaju, manu karalya-jarriya pintiji!”

Junga-juku, pintiji kapanku karalya-jarriya wijini-jangkaju. ¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirila wangkaja wati, “Ngajukuju yapa-karikiji yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya! Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra-wiyi yanta. Milki-yirrarninjintangku pinti yangka wijini-jangka wati jinta-kurra maralypikingarduyu-kurra yungungku pintiji miimii-nyanyi ngurrjalku. Kajingki miimii-nyanjarla kirika-pajirni pintiji, ngulakujurla maninjarla yangka jurlpu-jarra wita-jarra ngulaju kuruwarri-ka ngunami Mujuju-kurlangu kujaju. Ngula-kurra kajingki nyanyi ngalya-karirli yapangku, kapungku milya-pinyi kirilkalku wijini-wangulku.”

¹⁵ Junga-juku, yangka wati, ngulangkuju-jana yimiji kutu yimi-ngarrirninja-yanu. Yali yimi, kujalpa-jana warru yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli, ngulaju kapanku pirri-yanu ngurur-kari nguru-kari-kirra. Kujalu ngalya-karirli yapangku purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi, ngulaju kalalurla purda-nyanjarla turnu-jarriya yungulu purda-nyanyi yimi wangkanja-kurra. Kalalurla turnu-jarriya yungu-jana parlpuru-mani pina. ¹⁶ Kujarlaju, japaku-kari kala jurnta yaninjarla nyinaja yangarlu warlangarrangarrarla jinta. Yalirla kalarla wangkaja Wapirra Kaatuku.

Jijajirli parlpuru-manu tarlu wapanja-wangu

Matthew 9.1-8, Mark 2.1-12

¹⁷ Ngaka-karilki, Jijajijilpa kaninjarni yuwarlirla nyinaja. Yapa panulpalu nyinaja yalirlaju Paraji-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu kujalu ngurra-kari ngurra-kari-ngirli yanurnu Kaliliyi-ngirli manu Jurdiya-ngurlu manu kirri Jurujulumu-ngurlu. Yanurnulu yungulu purda-nyanyi wangkanja-kurra, manulpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlu. Manurla Kaaturlu yungu yartarnarri yungu-jana parlpuru-mani yapa. ¹⁸ Kujalpa-jana wangkaja, ngula-puruju wati-patu-karirlijilpalurla kangurnu tarlu wapanja-wangu pangkarrarla. Yungu ngantalu yirrarninjintarla kamparru Jijajirla. ¹⁹ Ngulangkuju-lu-jana puta raa-pinja-yanu kulkurru-wanaju. Ngulalurla jirranganja warru yanu purdangirli yuwarli-wanaju. Manu jirranganjalurla warrkarnu kankarlarra yuwarlirla, manulurla rdurrjurnu yuwarliki lakarn-maninjaku kankarlarnikiji. Ngulalu lakarn-maninjarla rdilypir-yungu kankarlarniji kulkurru-jarra. Ngulangkanyalu tarluju kaninjarra juturu-yirrarnu rdilypirparlalku, ngalyipi-piya-kurlurlu juturu-yirrarnu kaninjarra Jijaji-pirdi-kirra ngulalpa nyinaja. ²⁰ Kujajana Jijajirli nyangu, wangkajanyanu kanunju-kariri, “Nyampu-patuju tarlu manu nyanungu-nyangu puntu, ngulaju kajulu ngajuku wala nyinami yungurna parlpuru-mani.” Jijaji wangkajarla nyampuku tarluku, “Wiyarrpaku, kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karnangu majumajuju jurnta maninjarla kijirni yungungku Kaatu yawuru-jarrimilki.”

²¹ Ngulangka, ngalya-karilpalu nyinaja kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, ngulangkuju-lu-purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, manulu-nyanu wangkaja kanunju-kariri. “Nyampuju wati kulalparla kuja wangkayarla, lawa! Kaatulku kuja kanyanu ngarrirni nganta. Kaatu-miparlu kajana majumajuju jurnta maninjarla kijirni yapakuju.”

²² Jijajirilpa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Ngula-jangka-jana wangkajalku, “Nyarrpa-yijala kankujulu kujaju nginji-wangkami? ²³ Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirna nyampu tarluju? Kajikarnarla mayi wangka yangka kujarnarla majumajuju jurnta maninjarla kujurnu? Kajikarna mayi karrinja-yirrarninjarla wapan-jaku ngurrju-mani? ²⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kaaturluju ngajuju yilyajarni yartarnarri-kirli yungurna-jana ngajurlangurlu majumaju jurnta kijirni yapakuju. Jalangu yungurna tarlu nyampuju parlpuru-mani yungunkujulu ngaju milya-pinyilki.”

Junga-juku, Jijaji wangkajarla tarluku, “Ngaju karnangu wangka, karrinja-pardiya, manu pangkarrangu manta nyuntu-nyangu, ngula-kurluju ngurra-kurralku pina-yanta!”

²⁵ Junga-juku, tarlu-jangkaju karrinja-pardija kamparru nyanungurrarla, manunya-pangkarra. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla wilypirra-pardija jingjingi yapa-wanaju. Yanu pinalku. Yaninja-karralparla yati-wangkanja-yanu Kaatukuju. ²⁶ Kuja tarlu karrinja-yirrarnu, Jijajikilirla marlaja paa-karriya-nyayirni. Ngula-jangkaju, rdirri-yungulu pulka-pinjalku Kaatuku. Wangkajalu-nyanu yapa panuju, “Kularlpa nyampu-piya nyangu nyurru-wiyi!”

*Jijajirli yajarnu wati yirdiji Liipi**Matthew 9.9-13, Mark 2.13-17*

²⁷ Yali-jangkaju yampija nguru yaliji, manu wapanja-yaninjarni yanulpa yirdiyi-wanaju. Kamparrurla yirdiyirila, yuwarli-pardulpa tala-kurlangu karrija wupuju-pardu, ngulangkulpa wati warri-jarrija kaninjarni yirdiji Liipi, ngulaju tala puntarnin-jakungarduyu. Kuja Jijaji yaninja-yanurnu, paru-pungu Liipi warri-jarrija-kurra, ngularla wangkaja Jijaji, “Liipi, ngajuju puraya, manu kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangu!” ²⁸ Junga-juku, Liipiji karrinja-pardija, Jijajilki puraja.

²⁹ Ngula-jangkaju, Liipirliji Jijajiji kangu nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungulu ngarni mangarri panu-jarlu. Ngulangkaju-jana jirnganja ngarnu miyi kurdungurlu-patuku nyanungu-nyanguku manu tala puntarninjakungarduyu-patuku Liipi-piyaku manu ngalya-karirangu yapaku. ³⁰ Ngalya-kari yapa Paraji-patu manu yangka kuruwarrikingarduyu-patu, ngulangka-yijalpalu nyinaja yuwarlirla. Ngulangkululu-jana payurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju, “Niyiyaku kankulu-jana jirnganja ngarni nyampurrakuju maju-patuku?”

³¹ Jijajirli purda-nyangu-jana wangkanja-kurra Paraji-patu, ngulakuju-jana wangka-jalku nyanunguju, “Ngurrju yapa kulalpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, kula niyiyaku? Kala nyurnu-nyayirni kajilpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, ngulaju ngula-juku.

³² Ngajurna ngangayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu. Yanurnu kujarna ngaju nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kula yapaku ngurrju yajarninjakuju yangka kuja kalu-nyanu ngurrju-pajirni nganta. Kala ngarirna yanurnu yapaku wilji-panuku yajarninjakuju yungulu pina-yaninjarla yalala-yirarni Kaatuju.”

Yapangkulu japurnu Jijaji, ‘Mangarri mayirlipa yampimi ngarninja-wangurlu, ngula-jangkarlu yungurlipa jungarnirli Kaatu purami?’

Matthew 9.14-17, Mark 2.18-22

³³ Ngula-jangkaju, yapangkulu japurnu Jijaji, “Jaanu-kurlangu-patu manu yangka Paraji-kirlangu-patu, nyinami kalu miyi ngarninja-wangu parra wiri munga wiri ngulaju yungulurla nganta yati-wangkami Kaatuku. Kala nyiya-jangkarlulku-yijala kalu nyuntu-nyangurluju kurdungurlu-paturlu mangarriji kutu ngarni?”

³⁴ Jijajirli-jana jangu-manu, “Jaanu-kurlangu-paturlu manu yangka Paraji-kirlangu-paturlu kalu purami-jiki kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kala kurdungurlu-paturlu ngaju-nyangurlu kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu jalangu-warnuju. Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura yupukarra-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Watingki nganangu-puka kaji mani karnta nyanungu-parnta, ngulakungarnirli kajana yirarni kurapaka-wiyi nyanungu-nyanguku puntu-watiki yungulu ngarni. Ngula kaji palka-juku nyina yangkaju wati, ngarni-jiki kalu ngampurrparlu puntu-watirli nyanungu-nyangurlu. Kulalpalu-nyanu ngarninja-wangu-mantarla. Ngarni-jiki kalu ngampurrparlu. ³⁵ Ngakarrangakarra marda yangkaju wati kapulu-jana yapangu puntu-patukuju jurnta kanyilki. Ngula-jangkaju, kapulu-nyanu mangarri-wangu-manilki maringkiji.”

³⁶ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu jukurpa yungurna-nyarra yirri-pura jinajina-kurlu nyurru-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Nyurru-warnukuju rdilyipirpakuju jinajinakuju, kulalparla nganangu jalangu-warnu jinta-maninjarla parnta-yirrakarla wita-karriji pijijiji. Kajilpa yapangu parnta-yirrakarla jalangu-warnu pijiji nyurru-warnurla jinajinarla, ngula-jangka kajika wita-jarrimi pijijiji paljirninja-warnu, ngulangkuju kajika yangka parnta-yirrarininja-warnurlu yarda wantiki-mani rdilyipirpakuju. Yangka jalangu-warnu pijiji ngulaju kula jurru yinya kamparru-warnu jinajina-piya, lawa.”

³⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura pama-kurlu jalangu-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Kulalpa nganangu-puka winjkarla jalangu-warnu pama yakuju-piya-kurra nyurru-warnu-kurra pilikutu-kurlangu-kurra pinti-kirra pama-kurlangu-kurraku. Kajilpa pama winjkarla nyurru-warnu-kurra yakuju-piya-kurra, ngulaju kajika lirrinjarla rdurl-pardi yakuju-piyaju. Ngula-jangkaju, pama kajika karli walya-kurralku. ³⁸ Kala jalangu-warnu pama, kula-ngantalpa yapangkulu winjkarla jalangu-warnu-kurra yakuju-piya-kurraku. ³⁹ Kuja kalu yapangu pama nyurru-warnu ngarni, nyampu kalu wangkami, ‘Nyampu pama nyurru-warnuju ngurrju, kula pama jalangu-warnu-piya!’ Ngula-jangkanya kuja kalu lawa-mani pama nyurru-warnu, kula kalurla warru nyanyi pama jalangu-warnuku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yungulu purami kuruwarri nyanungu-nyangu-mipa.

6

Jijajirli-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu

Matthew 12.1-8, Mark 2.23-28

¹ Ngaka-pardu-kari, Jijajilpa-jana jirrnganja yaninja-yanu nyanungu-nyangu-purnuku kurdungurlu-patuku, jirrnganja-jana yaninja-yanu kulkurru-jarra kujalpa miyi pardija lukarrara-piya. Ngula-piyalpalu wapanja-karrarlu-juku miyi pajirninjanu rdakangkuju kurdungurlu-paturluju. Ngarninjakungarntirli ngulajulpalu-nyanu yurparninjanu-yanu lukarrara-piya rdaka-jarrarlu. ² Paraji-paturlu kujalujana nyangu miyi pajirninjanu-kurra, ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki, ngulajulurla wangkaja, “Jalangu Jarrirtiyyi ngulaju Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu. Warrki-wangulparla nyinakarla jalanguju! Nyuntu-nyangu-paturlu kurdungurlu-paturlu kalu kuruwari juwa-kijirni ngalipa-nyangu kuja kalu miyiji pajirninjanu-yanu Parra-nyayirni-wangurla.”

³ Jijaji-jana wangkaja Paraji-patuku, “Milya-pinyi kankulu yimi Tapiti-kirli kujalpa-jana warrmarla nyanungu-nyangu mardarnu nyurru-wiyi. Mangarri-wangulpalu nyinaja yurnunju-nyayirni. Ngula-jangka, jirrnganja-jana yanu Tapitiji Kaatu-kurlangu-kurra Kaluku Tarruku-kurra. ⁴ Junga-juku, yukajarni Tapiti Kaluku-kurra, mangarri-nyayirni-wangu manu kutu, manu-jana maninjarla yungu warrmarlaku nyanungu-nyanguku. Nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, ngulajulparla kurapaka ngunaja Kaatu-kurlangu. Kaatu-kurlangu kuruwari-ka wangka ngulaju kapulu maralypikingarduyurlu-puka ngarni yaliji mangarriji. Kala kujalu Tapitirli manu warrmarla nyanungu-nyangurlu mangarri yali ngarnu, kujakuju Kaaturlu kula warntarla-pajurnu, lawa. ⁵ Ngula-juku, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Warlalja-Wiri karna nyina nyampukuju Parra-nyayirni-wangukuju Kaatu-kurlanguku.”

Jijajirli parlpuru-manu wati rdaka manjanja-kurlu

Matthew 12.9-14, Mark 3.1-6

⁶ Ngaka-kari Jarrirtiyyi-karirla Parra-nyayirni-wangu-karirla, Jijaji yanurnu pina jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulangkuju parlu-pungu wati rdaka manjanja-kurlu jungarni-purdanji. ⁷ Ngulangka-yijalalpalu Paraji-patuju manu yangka kuruwarrikingarduyupatuju karrija, Jijajilpalu karrinjarla warrawarra-kangu kaji marda parlpuru-mani wati rdaka manjanja-kurlu Parra-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Kajilpa Jijajirli wati rdaka manjanja-kurlu parlpuru-mantarla Parra-nyayirni-wangurlaju, kajikalurla jangkardu wangkami kujaju, “Nyuntulurlu kanpa juwa-kijirni Mujuju-kurlangu kuruwariji.”

⁸ Jijajirilpa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanuju-kari nginji-wangkaja. Junga-juku, Jijajirla wangkaja watiki rdaka manjanja-kurluku, “Karrinja-pardiya manu yantarni nyampu-kurra!” Ngula-jangkaju, watiji karrinja-pardiya yalirla-juku.

⁹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu yapa panu-juku kujalpalu karrija warru, “Nyarrpa kangalpa Kaatu wangka kuruwarrirla nyanungu-nyangurla? Nyarrpa-manirlipa nyurnu kajilparla nyangkarla Parra-nyayirni-wangurla? Jina-mardarni mayirlipa, kapi mayirlipa yampimi? Murrumuru-mani mayirlipa tarnga-kurra, kapi mayirlipa wankaru-mani? Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluju?”

¹⁰ Jijajirilpa-jana warru nyangu yalirra Paraji-patu manu kuruwarrikingarduyupatu. Junga-juku, wangkajarla watiki rdaka manjanja-kurluku, “Waku wipiya!” Junga-juku, rdakaju wur-kijirninjarla wipiya, ngula rdakaju ngurrju-jarrija pina.

¹¹ Paraji-paturlu manu kuruwarrikingarduyupaturlu, nyangulu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra. Kulu-jarrjalurla Jijajikiji. Turnu-jarrinjarla jaaly-manulpalurla jangkardu Jijajiki nyarrparlu yungulu nganta warla-pajikarla nyanunguju.

Jijajirli-jana milarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu 12-pala

Matthew 10.1-4, Mark 3.13-19

¹² Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu pamarrpa-kurra yungurla wangkami Wapirra Kaatuku. Ngulangka yaninjarla warrkarnu. Wangkajalparla nyanunguku munga jingijingi.

¹³ Parra-karirlalku, purlajalku-jana yapa-patuku yungulu pirlu-kirra warrkarni Jijajiki-kirra, yalirrarlu yapangu kuja kalalu warru puraja. Ngula-jangkaju, wati-patu-jana milarnu 12-pala, ngulakuju-jana yirdilki yirrarnu ‘Kurdungurlu-patu Wiriwiri’.

¹⁴ Nyampu-patunya yirdiji wati-jana milarnu: Jimani (ngulakujurla Jijajirliji yirdi-karilki yirrarnu ‘Piita’), Piitakupurdangka kukurnu-nyanu Yanturu, Jamaji, Jaanu, Pilipi, Parrjulumu, ¹⁵ Matiyu, Tamiji, Jamaji ngulaju ngalapi-nyanu Yalpiya-kurlangu, Jimani ngulaju ‘Kulu-parnta Wita-wangu’, ¹⁶ Jutuju ngulaju ngalapi-nyanu Jamaji-kirralu,

manu Jutuju Yikariya. Nyampurulu Jutujurlu yangka kuja-jana ngaka yimi kangu Juwu-patuku wiriwiriki yungulu puuly-mardarninjarla pinyi Jijaji.

*Jijajirli-jana yapa-patuku yirri-puraja manu parlpuru-manu-jana
Matthew 4.23-25, Mark 3.7-12*

¹⁷ Ngula-jangka, Jijaji manu yapa panu-kari kurdungurlu nyanungu-nyangu-yijala, yanulkulu pina kaninjarra pirlu yali-ngirli, yaninjarla karrija nyanungurra-kurlu. Yapa panungkulpalu purda-nyangu nguru-kari nguru-karirla yimi nyanungu-kurlu. Ngula-jangkaju, purda-nyanjara yanurnulpalu Jijajiki nyanjaku yungu-jana parlpuru-mani. Panu-karijilirla yanurnu Jurdiya-jangka manu Jurujulumu-jangka. Panu-karijilpalurla yanurnu kirri-jarra-jangka Taya-jangka manu Jirdana-jangka. ¹⁸ Ngalya-kari yapa juju-kurlu maju-kurlu, yilyajalpa-jana yalirra juju nyanungurra-nyangu-ngurlu, manulpalurla yapaju marlaja parlpuru-jarrija. ¹⁹ Yuwayi, Jijaji-kirlangu ngangkayijilpa wilyipi-pardija nyanungu-nyangu-jangka palka-jangka, manulpa-jana parlpuru-manu yalirra yapa nyurnu-patu. Manu yalirrajulpalu-nyanu yunturninja-yanu nyanungu-kurrarlu marnpirninjaku nganta.

Yapa ngula kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni

Matthew 5.1-12

²⁰ Jijajirilpa-jana nyangu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu manu-jana wangkaja: “Kajinkili nyurrurla marlajarra nyina nyiyarningkijarra-wangu, ngulaju ngula-juku. Nyurrurla kankulu Kaatu-kurlangu warlalja nyina, manu nyanunguju Warlalja-Wiri kanyarra nyina. Kujarlanya kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.

²¹ Kajinkili nyurrurla mangarri ngarninja-wangu nyina, ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Kapu-nyarra pirdamani nyurrurla yungunkulu jipajipa-nyina. Manu kajinkili wajampa nyina jalangu, ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Ngakaju kapunkulu ngarlarrimilki wardinyi-nyayirnilki.”

²² “Ngajurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngula kankulu jungarni nyinami kurdungurlu ngaju-nyangu, ngulaju yapangku panu-karirli kajikalu-nyarra marda nyurunyuru-jarrinjarla juwa-kijirni. Nginji-wangkanjarla marda kajikalu-nyarra punku-pajirni. Ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. ²³ Nyinayajukulu wardinyi-nyayirni! Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyurru-wiyi, kuja kalalurla marlaja wangkaja, ngularrakaju kalalujana yapaju nyurunyuru-jarrija-yijala. Ngula-piya-yijala kankulu nyurrurlaju nyina jalangu jarukungarduyu-piya. Ngaka-kari kajinkili nyina yangka nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla, ngulaju kapu-nyarra warntarri-nyayirni-wangu yinyi ngurrju-nyayirni. Ngula-warnurlaju, wardinyili nyinaya nyurunyuru-puruju!” Kujajana wangkaja Jijajiji nyanungu-nyangu purdanjakungarduyu-patuku.

²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapa-patu-kariki yalirla kujalpalu purdanyangu nyanungu:

“Nyurrurla kuja kankulu mardarni nyiyarningkijarra jalangurlu, ngulaju kankulu wardinyi-nyayirni nyina. Kala mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Ngakaju, nguruju kapu-nyarra wuurnpa-jarrimi.

²⁵ Nyurrurlarlu kuja kankulu mangarri panu mardarni ngarninjakungarntirli jalangurlu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Ngakaju kapunkulu yarnunjuku-nyayirni nyina mangarri ngarninja-wangu! Manu nyurrurla kuja kankulu ngarlarrimi-wiyi jalangu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Ngakaju kapunkulu mularrpa-jarrinjarla yulamilki!”

²⁶ “Yuwayi, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurru-wiyi nyurrurla-nyangu-paturlu jarlu-paturlu kalalu-janarlarla pulka-pungu ngurrjuku nganta yalirra warlkanji-watiki kujalpalu-nyanu warlkanjaku Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nganta ngarrurnu. Kujaju maju. Jalangurlanguju yapaju kalu ngurrju wangka nyurrurla-kurlu. Kujarlaju ngakaju nguruju kapu-nyarra wuurnpa-jarrimilki.” Kujanya-jana wangkaja Jijajiji yalirra yapa-kariki.

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-jana nyinami ngurrju yapa-kariki pina-pakarninja-wangu

Matthew 5.38-48, 7.12a

²⁷ Wangkaja-jana kuja, “Kala jalangu ngaju karna-nyarra wangkami kuja: Nganapuka kajingki nyurunyuru-jarri, yulkaya-pukarla yalilikji, manurla yimiri-jiki nyinaya!”

²⁸ Kajingkili nganangku-puka yurliku-ngarrirni marda manu marda warlka wangka nyuntu-kurlu, ngulajurla Kaatuku wangkaya yapa yalikiji yungu nyanungurlangu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ²⁹ Kala nganangku-puka kajilpangku kujarlu rdakangku pakakarla lalypangu nyampu yangka wirliki jungarni-purdanji, ngulaju yampiya pina-pakarninja-wangurlu. Yungkarla jampu-purdanjilki yungungku pakarni wirliki. Nganangku-puka kajingki jaati puntarni, ngulajurla kutu yungka manu wawardarlangu. ³⁰ Nganangku-puka kajingki warlkinrinjarla payirni nyiyaku, ngulajurla yungka. Wurra-maninja-wangurlu kuturla yungka. Nganangku-puka kajingki nyiyarlangu puntarni, kularla pina wangkaya yinjaku yaliki nyiyaku mayi. ³¹ Yapa ngalya-kari marda kajikangkulu ngurrju-wangu nyina nyuntuku. Ngulaju ngula-juku. Ngari kutulpanparla ngurrju nyinyarlarla-wiyi-jiki.

³²⁻³³ “Yapa kuja kalu majumaju nyina, ngulaju kalu-jana yulkami yapa-kari-mipaku yangka ngula kalu-jana yulkami-yijala. Manu kalu-jana nyurunyuru-jarrimi yapa-kariki ngula kalu-jana nyanungurraku nyurunyuru-jarri-yijala. Kajilpankulu nyurrurla yalirra majumaju-piya nyinyarlarla, ngulaju jungarni-wangu. Kajilpankulu-jana yulkayarla yapa-kari-mipaku ngula kalu-nyarra yulkami-yijala, ngulaju Kaaturlu kula-nyarra ngurrju-pajirni ngulakuju. Nyurrurlalpankulu-jana yulkayarla yapa-karikiji nyurunyuru-jarrinja-kurrakuju. ³⁴ Yapa kuja kalu majumaju nyina, yini kalu-jana tala yapa-kariki. Milya-pinyi kalu ngulaju kapulu talaju mani pina. Kajili yapa-karirli tala yinja-wangurlu mardarni, ngulaju majumaju-paturlu kulalu-jana talaju yinyi. Kulalu yinya-piya yapa maju-piya nyinaya! Yungkalu-jana tala yapa-kariki. Kapulu-nyarra marda pina-yinyi, kapulu marda mardarni pina-yinja-wangurlu. Ngulaju ngula-juku. Kutulu-jana yungka. Ngulaju kapu-nyarra Kaatuju wardinyi-jarrimi.

³⁵ “Kaatuju kajana ngampangampa nyina yapa-patuku ngurrjuku manu majuku. Kuja kajana yinyi nyiyarlangu yapa ngurrju-watiki, ngulaju kalurla yati-wangka. Kala kuja kajana maju-patuku yapaku yinyi, kula kalurla yati-wangka. Ngulaju ngula-juku. Kaatuju kajana yimiri-jiki nyina nyanungurrakuju. Ngula-piya-yijalalurla nyurrurlaju yulkaya yapaku kuja kalu-nyarra nyurunyuru-nyina. Yimirili-jana nyinaka yapaku kuja kalu-nyarra yimiri-wangu nyina nyurrurlaku. Yungkalu-jana tala yapaku pina-yinja-wanguku. Kajingkili-jana yulkami yapaku ngula-piya, ngula-jangka Kaaturlu kapu-nyarra kurdukurdu-pajirni nyanungu-nyangu yangka nyanungu kuja-ka nyina kankarlara. ³⁶ Yuwayi, yimirili-jana nyinaya yapa-kariki ngalipakupalangu Wapirra-piya. Kutulu-jana yulkaya panuku yapaku ngula-piya.” Kujarluju Jijajirlijilpa-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu.

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami ngurrju yapa-kariki maju-pajirninja-wangu

Matthew 7.1-5

³⁷ Wangkaja-jana, “Yapa ngalya-karili-jana yampiya maju-pajirninja-wangurlu! Kajingkili-jana maju-pajirni yapa ngalya-kari, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju maju-pajirni-jala. Kuja-kujakuju, kunka-maninja-wangulu-jana yawuru-jarriya, ngulaju kapu-nyarra Kaatuju yawuru-jarrimi-yijala maju-jangkaku. ³⁸ Kajingkili-jana wita yinyi yapa-kariki, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju wita-yijala yinyi. Kala kajingkili-jana panu yinyi yapa-kariki, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju panu-yijala yinyi. Ngalakungarntiji yungkalu-jana jamangku yapa-kariki, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju jamangku-yijala yinyi. Kula-nyarra wita yinyi, lawa. Kapu-nyarra panu-nyayirni yinyi, kulalpankulu nyarrparlu kanja-yantarla.”

³⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yimi-nyayirni-wangu yimi-ngarrurnu wati pampardakurlu, “Kajilparla jintangku pampardarlu yapangku putaputa nguru-yirrakarla jinta-kariki yapaku pampardaku, kajika-pala jirrama-juku wantimi rdaku-kurraku.

⁴⁰ “Kula kalu kurdukurdu nyinami pina-nyayirni nyanungurra-nyangu-piya pinangkalpa-piya, lawa. Kala kaji-jana pinangkalparlu pinarri-mani kurdukurdu nyiyarningkijarraku, ngulaju kapulu pina-nyayirni nyina pinangkalpa-piya.

⁴¹ “Nyiyaku kanpa-jana miimii-nyanyi yapa ngalya-kari maju-pajirninjakungarntirli? Kajikanpa marda walya wita jurdu nyanyi nyuntukupurdangka-kurlangurla milpangka. Ngula-puruju kulalpanpa nyangkarla rdalyku wiri-jarlu kuja kanpa mardarni nyuntu-nyangurla warlaljarla milpangka. ⁴² Ngula-jangkaju, nyuntu kajikanparla marda wangka nyuntukupurdangkaku, ‘Walya wita mayirngaku jurnta mani nyuntu-nyangurla milpangka?’ Nyarrpa kajikanparla kujaju wangka, yangka kuja kanpa mardarni rdalyku wiri-jarlu nyuntu-nyangurla milpangka? Kuja wangkanja-wangu nyinaka! Nyuntuju kanpa milkarraku-mipa wangka! Wilypi-manta-nyanu rdalyku

wiri milpangka nyuntu-nyangu-ngurlu. Ngula-jangkaju, ngurrjungkulku kanpa-jana nyanjarla wilypi-mani jurdu wita milpangka nyanungu-nyangurlaju.

⁴³ “Watiyarlu pirrjirdirli ngulaju ngurrju miyi-ka mardarni. Watiya parrka-wangu ngulangkuju miyiji maju-nyayirni-ka mardarni. Kajinkili-jana warrarda maju-pajirni yapa ngalya-kari, ngulaju nyurrurlaju kulankulu ngurrju yali-piya watiya parrka-wangu-piya miyi maju-kurlu. ⁴⁴ Nyurrurlarlu kankulu-jana milya-pinyi watiya-kari watiya-kari nyiya ngurrju ngarninjaku, lawa marda. Kulankulu mani marniki-piyaju jiri-parnta-ngurlu watiya-ngurlu, lawa. Kulankulu mani mukaki putunarri-ngirli, lawa. ⁴⁵ Kuja-ka nyiyarlangu yapangku manngu-nyanyi nginyinginyirila, ngula-juku kapulu nyanunguju wangka. Ngurrjungku yapangku-ka manngu-nyanyi nginyinginyirila nyi-yarningkijarra yangka ngurrju-mipa. Ngula-jangka-ka ngurrju-mipa nyiyarningkijarra wangkami lirra nyanungu-nyangu-jangka. Kala ngurrju-wangurlu yapangku, ngulaju-ka nyiyarningkijarra majumaju-mipa nginyinginyirila nyanungu-nyangurla manngu-nyanyi. Ngula-jangka-ka wangkami yapa maju-mipa yangka nyiyarningkijarra lirra nyanungu-nyangu-jangka.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra jirrama wati-jarra-kurlu, jintaju pinangkalpa, jinta-kariri pina-wangu

Matthew 7.24-27

⁴⁶ Payurnu-jana, “Yapa panu-karirliji kankujulu yimi ngaju-nyangu jamulu purda-nyanyi. Purda-nyanyi kankujulu, kala maju-juku kankulu nyina. Nyiyakulku kankujulu Warlalja-Wiri-pajirni? ⁴⁷ Ngana-puka kaji ngaju-kurra yaninjarla purda-nyanyi ngaju-nyangu yimi, kajirra jungarni nyina Kaatuku, yali yapaju ngulaju ngurrju. Kapuju jirrnganja nyina tarnnga. ⁴⁸ Nyanunguju ngurrju ngulaju wati jinta-kari-piya kuja yuwarli nganturnu. Nganturnu walyangka tarlangka yungu pirrjirdi karrimi ngur-rangka. Ngakalku, ngapa ngawarrarlaju yaninjarla pungu wati-kirlangu yuwarliji, kala karrija-jukulpa pirrjirdi walya tarlangkaju, kula wantija. ⁴⁹ Yimi-ngarrirni karna-nyarra wati-kari-kirilki kuja yuwarli nganturnu. Kula ngurrju-manu walyangka tarlangka, lawa. Ngari ngurrju-manu walyirila karru-wana-juku. Ngakalkuju ngapa wiringki yaninjarla pungu yaliji yuwarli, ngari muku rdilyki-pungu. Kajinkijili jamulu purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngula-warnuju kajinkijili jaru marlaja yampimi puranja-wangurlu, ngulajunkulu ngula-piya wati-piya ngula nganturnu yuwarli walyangka walyirila. Kulankujulu jirrnganja nyina tarnnga.”

7

Jijajirli parlpuru-manu warrkini kujalpa kirri-karirila nyurnu ngunaja

Matthew 8.5-13, John 4.43-54

¹ Kuja Jijajiji lawa-jarrija wangkanjaku yapa-patuku, ngaka-pardu-karilki pina-yanu kirri-kirra Kapurniya-kurra. ² Ngulangkajulpa jinta nyinaja yurrkunyukungarduyu wiri kujalparla warrki-jarrija kingiki Ruumu-wardingiki. Nyanungu-nyangu warrkini marulu, nyurnulpa ngunaja yalirlaju kiringka Kapurniyarla. Manulpalu manngu-nyangu kapu nganta nyanunguju palimi jalangu-karrikarri nganta. ³ Kuja yalirli yur-rkunyukungarduyu wiringki purda-nyangu kujalpa Jijajiji yalirila nyinaja Kapurniyarla, yilyaja-jana Juwu-patu wiriwiri yungulu yaninjarla japirni Jijaji yungu pina-yaninjarla parlpuru-mani nyanungu-nyangu warrkini. ⁴⁻⁵ Yalirra wiriwirili yanurnu Jijaji-kirra, manulurla wangkaja, “Yantarni nganima-wana yungunpa parlpuru-mani wati jinta warrkini yurrkunyuru wiri-kirlangu kuja nyurnu-jarrija. Yali wiri ngulaju wati ngurrju-nyayirni. Yulkami kangalpa ngalipaku Juwu-patuku, manu-nganpa jaaji nganturnu nganimpaku. Kujarlaju parlpuru-mani mayinpa nyanungu-nyangu warrkini?”

⁶ Jijajiji wangkaja, “Ngulaju ngula-juku.” Yarnkajarralku-jana jirrnganja yurrkunyukungarduyu-kurlangu-kurra. Jinta-kari puntu ngulaju marda kamparru parnkaja yungurla yimi-ngarrirni yurrkunyukungarduyu wiriki kujalpa Jijajiji yanurnu. Kuja kuja purda-nyangu yurrkunyukungarduyuru, ngulaju kurnta-jarrinjarla-jana yilyaja puntu-patu yungulurla rdipimi Jijajiki manu yungulu warla-pajirni yaninjarni-kijaku. Yaninjarlalurla rdipija Jijajiki kulkurru, manulurla wangkaja, “Nganima-nyangu wungu-warnurlu-nganpa yilyajarni nyampu-kurra yungurnangkulu nyuntuku yimi nyampu wangkami. Kujanyangu nyanunguju wangkaja nyuntukuju, ‘Warlalja-Wiri, nyuntujunpa wiri-nyayirni parrpada-juku ngajukuju. Kula yantarni ngaju-nyangu-kurra ngurra-kurra. ⁷⁻⁸ Ngariju wangkaya-puka yaninjarni-wangu yungunpa warrkini ngaju-nyangu parlpuru-mani. Ngaju kula karna ngurrju nyina nyuntu-piya yungurnangu yaninjarla japikarla nyuntuju ngajulurlu. Milya-pinyi

karnangku kuja kanparla warrki-jarri Kaatukuju. Kuja kangku wangka warrki-jarrinjaku, ngulaju kanparla yimiri warrki-jarri. Kuja-piya karnarla warrki-jarri kujakuju Ruumu-wardingkiki kingiki. Ngaju karna nyina wiri 100-palaku yurrukunyu-patuku. Kajilparnarla ngaju wangkayarla jintaku yaninjaku yali-kirra, kajikarla kapanku yani, manu kajilparnarla ngaju wangkayarla jinta-kariki, “Yantarni!”, ngulaju kajika kapanku yanirni. Manu kajilparnarla ngaju wangkayarla ngaju-nyanguku warrkini warrki-jarrinjaku, ngulaju kajika kapanku warrki-jarri. Ngula-piya-yijala nyuntuju kajinpa wangka, junga-juku ngaju-nyangu warrkini kapu kujarlaju parlpuur-jarri.’”

⁹ Ngula Jijajirli purda-nyangu wati kuja-kurraju, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja yapa panu-kariki kujalpalu warukirdikirdi karrija, “Ngajuluju karna-nyarra junga yimiji wangka. Nyampu Juwu-wangu wati kaju ngajukuju wala nyina. Kularna nyarrpararla nyangu Juwu yapaju ngula kaju ngajukuju wala nyina kuja-piyaju.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, yalirrarlu wati-patulujulu yampinja-yanu Jijajiji yalirla-juku, manulu pina-yanu wiri-kirra yurrukunyu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra. Yalirlalu nyangu kujalpa yali warrkiniji ngurrjulku nyinaja nyurnu-wangu.

Jijajirli wankaru-manu kali-puka-kurlangu kaja-nyanu kuja palija

¹¹ Ngaka-karilki, Jijaji yanu kirri wita-kurra yirdi-kirra Nayini-kirra. Nyanungu-nyangu kurdungurlu manu yapa panu-jarlujulpalu Jijaji-kirli yaninja-yanu. ¹² Kujalu kiirti-kirra-jarrija kirri-kirra, yapa panulpalu wilypi-pardija yali-ngirli kirri-ngirli. Yulanja-karralpalu purlaja, manulpalu palinja-warnu wati kanja-yanu lalypannga. Kuja yali palija, ngulajulparla jinta marulu-juku kaja-nyanu nyinaja ngati-nyanuku kali-pukaku. Kali-puka yali nyanungukupalangu ngati-nyanu, ngulajulpa yulanja-yanu wapanja-karra. ¹³ Kuja Jijajirli nyangu, mari-jarrijarla nyanunguku, manurla wangkaja, “Yulanja-wangu nyinaya!” ¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yaninjarla pampurnu pangkarraju. Kujalpalu yalirrarlu nyurnu kanja-yanu, ngulajulu jupu-karrija. Jijajirli wangkaja wati nyurnukuju, “Purda-nyangkaju, yakarra-pardiya!” ¹⁵ Junga-juku, yali palinja-warnu watijilpa nyinajalku, manurla rdirri-yungu wangkanjakulku. Ngula-jangkaju, Jijajirliji karrinja-yirrninjarla kangu ngati-nyanu-kurra.

¹⁶ Jijajikilirla lani-jarrija kuja nyurnu karrinja-yirrnaru. Ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, rdirri-yungulurla yati-wangkanjaku Kaatuku kujarlu, “Wati nyampuju ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu! Kaatu-ngalpa yanurnu jalanguju, kapu-ngalpa muurlparlu mardarni majumaju-kujaku!”

¹⁷ Yali yimi Jijaji-kirli, ngulaju kapanku pirri-yanu Jurdiya-wana manu nguru-kari nguru-kari-kirra.

*Jijaji-kirli manu Jaanu Papitaji-kirli
Matthew 11.1-19*

¹⁸ Jaanu Papitajijilpa rdakungka nyinaja-juku. Panu-karirli nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu, yimi-ngarrurnulurla nyiyarningkijarrarla kujalpa Jijajiji warrki-jarrija. ¹⁹ Jaanurlujulpa manggu-nyangu Jijajiji marda Mijaya yali-kula kuja-jana Kaatuju wangka yilyanjakungarnti walya nyampu-kurra. Ngula-jangkarlu-palangu nyanungurlu yilyaja jirrama nyanungu-nyangu kurdungurlu-jaraju payirminjaku Jijajiki. ²⁰ Yanurnu-palarla Jijajiki, manu-pala payurnu, “Jaanurlu-jarrangu yilyajarni nyampu-kurra yungurlijarrangu wita payirni. Ngulanya mayinpa nyuntuju Mijaya Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu, marda pardarni-jiki mayirnalurla kaji jinta-kari wati-kari yanirni?” ²¹ Yali-puruju, Jijajirlijilpa-jana parlpuur-manu yapa nyurnu manu murrumuru manu nyanjaku kujalpalu pamparda nyinaja. Yapangku kujalpalu juju maju mardarnu nyanungurrarla kaninjarni, parlpuur-manulpa-jana.

²² Jijajirli-palangu nyanungu-jarra yalu-manu, “Kulpari yanta-palarla Jaanuku, manupalarla nyanunguku yimi-ngarrika nyiyarningkijarra ngula kanpajupala purda-nyanyi wangkanja-kurra manu kanpajupala nyanyi ngurrju warrki-jarrinja-kurra. Ngajulurla-jinta, pampangku yapangku kalu nyanyilki, mataju kalu wapamilki, yapa ngula kalu wijini-kirli panu-kurlu nyinami ngulaju kalu ngurrjulku karalypalku-yijala nyinami. Yapangku jilykingki kalu purda-nyanyilki, manu yapa ngulalu lawa-jarrija, ngulaju kajulu marlaja wankaru-jarrimilki. Ngajulurlu karna-jana yimi-ngarrirnirlangu Yimi Ngurrju yapaku nyiyarningkijarra-wangu-kurluku marlajarraku. ²³ Yapa ngula kajulu ngajuluku yijardu-nyayirni ngungkurr-nyinami kapuru nyinanja-wangu, ngulaju kalurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

²⁴ Ngula-jangka, Jaanu-kurlangu kurdungurlu-jarra yampinjarla kulpari yanu-pala rdaku-kurra kujalpa Jaanu nyinaja. Ngula-jangkaju, Jijaji-jana nyampu wangkaja Jaanukurlu panu-kariki yapaku kujalpalu karrija yalumpurla, “Wayinkili! Kamparru-wiyi rdakukungarnti, Jaanu kujalpa nyinaja manangkarrarla-wiyi, nyiya-kunkulurla nyurrurlaju yanu yinya-kurraju nyanjakuju? Manngu-nyangu nyainkili rampaku nganta nyanunguju marna kirrirdimpayi-piya kuja-ka warlangu nyampu-wana manu yinya-wana kijirni? Lawa, manngu-nyangunkulu Jaanuju pirrjirdi-nyayirni. ²⁵ Kujankulurla nyurrurla yanu yinya-kurra nyanunguku nyanjaku, nyiya-piyakulpankulurla watik-iji nyurrurlaju kilyi-jarrija? Warrurnunkulurla marda yapaku ngula-ka jurnar-rparla yukami ngurrju-nyayirni? Yapangu ngula kalu jurnarrra ngurrju-nyayirni palkangka mardarni manu nyiyarningkijarra-kurlu, ngulaju kalu nyinami wiriwiri-piya yuwarli wiriwirirla. Kulalpa Jaanu kuja-piya nyinaja! ²⁶ Yimi-ngarrikajulu! Watiki nyiya-piyakulpankulurla nyurrurlaju kilyi-jarrija kujankulurla yanu nyanjaku Jaanuku? Kaatu-kurlangu warrkiniki jarukungarduyuku marda? Yuwayi, junga ngulaju! Jaanuju jarukungarduyu-nyayirni Kaatu-kurlangu ngulaju panu-kari-piyawangul! ²⁷ Yimi Jaanu-kurlu ngulajulpa ngunaja Payipulurla, kujanya-ka wangka, ‘Kaatu karla kuja wangkami watiki yirdiki Mijayaku, “Ngaju kapurna nyuntulurla kamparru yilyamirra ngaju-nyangu yimi-kirli yalumpu-kurra nguru-kurra. Yinyarla kapungku nyanungurlu yirdiyi nyuntuku ngurrju-mani yaninjarniki.” ²⁸ * Kujanya-ka Payipulurlaju wangkami Jaanu-kurlu. ²⁸ Ngaju karna-nyarra junga nyurrurlaku yimi-ngarrirni yinya Jaanu wiri parrpada-juku watikiji panu-karikiji ngulalpalu nyinaja nyampurla ngurungka nyurru-wiyi. Kala jalangu, Kaatu nyanunguju kajana nyinami Warlalja-Wiri yapa panuku manu kurdukurdurlanguku. Kujarlanya kurdukurduju kalurla wiri-jiki nyina Jaanuku!”

²⁹ Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja, “Yuwayi, kalalu yapa panungku purdanyangu Jaanuju. Tala puntarninjakungarduyurlangurlu kalalu nyanunguju purdanyangu. Papatiji-manu-jana, manulpalu jungarni-pajurnulku Kaatu. ³⁰ Kaatujulpa-jana ngampurrpa nyinaja Paraji-patuku manu kuruwarrikingarduyu-patuku yungulurla jungarni nyina. Kala lawa, kulalu purda-nyangu Jaanuju, manulu mamparl-pungu papitaji-maninja-kujaku. Kujarlulu mamparl-pungu Kaatu-kurlangu yimi kujarla Jaanuku yungu.”

³¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja, “Wangkamilki yungurna-nyarra nyurrurlaku yangka yapa kuja kankulu jalangujalangu nyinami nyampurla ngurungka, nyarrpa-piyankulu nyurrurlaju? ³² Warrarda kankulu-nyanu yunjumu-mani nginyinginyiji kurdukurdu-piyarlu. Kulalpa-nyarra nganangu nyurrurla-patuju nganyuku-mantarla. Nyurrurlaju kurdukurdu-piya kuja kalu yira-jarrarla yarlungka japu-wana manyu-karri manyumanyurla. Yira-karirla kalu-jana purlami yira-karirlaku:

‘Wayinkilayi! Manyu-karrirlipa! Nyiya-jangkankulu wirntinja-wangu-jarrija kujalparnalunya-nyarra yunparnu? Kula-ngantankulu-nganpa marlaja wirntiyarla! Kala kujarnalu yirraruyirrarurlu yunparnu nyurnu-kurlangurla malamalarla, wanjarninkili-nganpa jirnganja yulaja?’

Nyurrurlajunkulu yalirra-piya kurdukurdu-piya! ³³ Kuja Jaanu yanurnu manu-nyarra yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu-kurlu, kulalpa yapa-kari-piya nyinaja, lawa. Kulalpa mangarri panu ngarnu yapa-kari-piyarlu, manu kulalpa pama ngarnu. Kala nyurrurlarlu panungkunkulu rampal-manngu-nyangu kula-ngantalpa nyanungurlu juju mardarnu palkangka. ³⁴ Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngajuju kula Jaanu-piya. Kujarna nyampu-kurra ngaju yanurnu, ngulajurna tarnganguku ngarnu kuyu, mangarri manu pama. Panu yapa kankulu kuja wangkami ngaju-kurlu, ‘Yuwa! Nyangkalu nyampu wati! Ngarninja wita-wangu manu pamarlangu-ka warrarda ngarni! Yipilji kajana jirnganja nyinami warrkiniki tala puntarninjakungarduyu-patuku manu panu-karirlanguku yapaku ngawuku!’ Kujanya kankulu ngaju-kurluju wangkami. Kujarlanya kankulu nyurrurlaju kurdukurdu wita-piya nyina! ³⁵ Ngulajulu kuja-piyaju kutu wangkaya! Ngulaju ngula-juku. Yapa yangka kuja kalurla ngungkur-nyina Kaatu-kurlanguku yimiki manu kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulangu kalu manngu-nyanyi yaliji Kaatu-kurlangu yimiji junga-nyayirni.”

Nyampuju yimi ngulaju Jijaji-kirli manu karnta punku-kurlu kujalpa warru parnkanninaanu maju-wana

* 7:27 Nyangka Malachi 3.1

³⁶ Ngaka-karilki, wati jintangku Parajirli yirdingki Jimanirli japurnu Jijaji yungurla nganta yani nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungulu mangarri ngarni. Junga-juku, Jijajirli jirranganja yanu ngurra-kurra manulparla jirranganja ngarnu. Ngunanja-karrarlupalu ngarnu. ³⁷ Yalirla jurrkungka kirringka nyinajalpa karnta, ngulaju kala warru parnanjinaanu maju-wana. Purda-nyangu kujalpa Jijajirli ngarnu yali-kirlangurla Jimani-kirlangurla ngurrangka. Yaninjarla manu murlukurnpa panu-kurlu jara-kurlu kujalpa parntija ngurrju-nyayirni. ³⁸ Ngula-jangkaju, yanu Jimani-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Kaninjarni yukanjarla karrijalpa purdangirli Jijajirli wirliya-wana. Yulaja kujalparla, jirmilypalparla wantija Jijaji-kirlangu-kurra wirliya-kurra. Ngula-jangkaju, parduna-manu wirliyaju wakurlu-kurlurlu, manu nyunjurnu. Ngula-jangkarlu nyanungurlu jarangka winjurnu Jijaji-kirlangu-kurra wirliya-kurra. ³⁹ Kuja Jimanirli nyangu kuja-kurra, wangkaja-nyanu, “Kaji Jijajiji yijardu-nyayirni Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyinayarla, ngulaju kapu milya-pungkarla karnta nyampuju maju-nyayirni kuja marnpurnu nyanunguju!”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirli wangkaja, “Jimani, yungurnangku wangka.”

Yalu-manu Jijajiji, “Yuwayi, wangkayaju ngajuku!”

⁴¹ Jijajirli wangkaja nyanunguku, “Wati-jarralpa-pala nyinaja nyuru-wiyi. Wati-karirli-palangu yungu tala panu-nyayirni nyanungu-nyangu. Wati kamparru-warnuku, ngulajurla tala wita yungu. Wati jinta-kariki, ngulajurla tala wiri yungu. ⁴² Jirramarlupa muku lawa-manu talaju. Kula-palarla nyarrparlulku pina-yungkarla wati-kariki kuja-palangu yungu kamparrurlu-wiyi. Kala kula-palangu kulu-jarrija, lawa. Ngari-palangu yawuru-jarrija, manu kula-palangu jinyijinyi-manu talaku pina-yinjaku. Jimani, nyarrpa kanpa manggu-nyanyi ngayi? Wati nyarrpara kapurla yulkami-nyayirni wati yaliki?”

⁴³ Jimanirliji yalu-manu, “Yalirli jintangku kuja tala wiri manu, manu kuja muku lawa-manu, wati yalumpunyalparla yulkaja-nyayirni.”

Jijajirli wangkaja, “Ngulaju jungarni!” ⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli karnta pina-nyangu, manurla nyanunguju wangkaja Jimaniki, “Nyanyi kanpa karnta nyampu kuja-ka karrimi? Kujarna nyuntu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yanurnu, kulanpaju ngapa yungu yungurnaju wirliya paljekarla. Kala karnta nyampurlu paljurnu ngaju-nyangu wirliya jirmilypa-kurlurlu, manuju parduna-manuju wakurlu-kurlurlu. ⁴⁵ Kujarna nyuntu-nyangu-kurra yuwarlirla-kirra yukajarni, kulanpaju wapirdi yanu manu nyunjurnu wirli-karrarla. Kala karnta nyampurlu, ngulaju kaju tarngangu-juku wirliyaju nyunjirni. ⁴⁶ Kujarna nyampu-kurra yanurnu, kulanpaju jara yungu wakurluku manu yinngirirrla yirrarninjaku. Kala nyanungurlu ngurrju jarangu maparnu ngaju-nyangu wirliya-jarra. ⁴⁷ Panu-kari yapa kalu maju-karrrikarri nyina. Kuja kajana Kaatuju yawuru-jarrimi, ngula-jangkaju, yulka kalurla wita-karrrikarri Kaatukuju. Kala yapa karnta nyampu-piya kuja kalu maju-nyayirni nyina, ngulaju kajana Kaatuju yawuru-jarrimi, ngulaju kalurla yulkami Kaatukuju junga-nyayirni. Kujaku karnangu nyuntuku wangkami: Kaatujurla kulu-wangu yawuru-jarrija-nyayirni karnta nyampukuju. Kujarlanya kaju nyanunguju yulkami-nyayirni.”

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirli wangkaja karntaku, “Wiyarrpa, kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, majumajujurnangu yawuru-jarrinjarla jurnta maninjarla kujurnu.” ⁴⁹ Ngula-jangkaju, yapa kujalpalu yalirla nyinaja, ngulajupalu-nyanu wangkaja jarnkujarnku, “Nyarrpalku-yijala-ka kujaju wangka? Kaatu-miparlul kajana yawuru-jarrinjarla jurnta kijirni majumajuju.”

⁵⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirli wangkaja karntakuju, “Wala kanpaju nyina ngajuku. Kujarlaju, Kaaturlu kangku nyuntuju muurlparlu mardarni majumaju-kujaku. Ngurrakurraluku yanta, manu wajampa-wangu rarralya nyinaya!”

8

Nyampuju wita jaru karntakarnta-kurlu kujalpalu-jana jirranganja wapaja Jijajiki manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku

¹ Ngaka-karilki Jijaji manu nyanungu-nyangu puranjakungarduyulpalu warru yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra wiri-kirra wita-kurra. Warrulpa-jana yapaku yimi-ngarrurnu Kaatu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. ²⁻³ Ngalya-karilpalurla karntakarnta jirranganja wapaja Jijajiki, kuja-jana parlpuru-manu nyurnu-ngurlu kamparru-wiyi. Jinta-kariji yirdiji Miiri Makardala-wardingki. Nyuru-wiyi Jijajirli wirli-pala juju majurla jurnta yiyaja nyanungu-nyangu palka-ngurlu yungu ngurrju-mani. Karnta-kari yirdiji Juwana. Nyanunguku kali-nyanu Juuja, ngulaju kala warrkini wiri nyinaja Kingi Yarurduku. Karnta-kari yirdiji Juwana. Yalirraju

kalalu warru yanu Jijaji-kirli manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-kurlu. Tala warlalja-kurlurlu manu nyiya-kurlurlangurlu kalalu-jana warrawarra-kangu.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlu kuja warru kujurnu miyikingarni

Matthew 13.1-9, Mark 4.1-9

⁴ Ngaka-karilki, yapa panu-nyayirni yanurnu ngurra-kari ngurra-kari-ngirli, manulu turnu-jarrija Jijaji-wana. Ngulakuju-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa Kaatu-kurlu, wangkaja-jana, ⁵ “Yungurna-nyarra jaru wita yirri-pura ngarrka-kurlu jinta-kurlu kujalpa mardarnu yakujurla ngurlu panu. Kujalpa warru yanu yarlu-wana, ngulajulpa ngurluju warru pirri-kujurnu miyiki pardinjakungarni. Kujalpa warru wapaja, ngulangukuju warru kujurnu ngurlu kuja-purda kuja-purda. Panu-kariri ngurluju wantija yirdiyirla. Ngurlu, kujalpalu wantija yirdiyirla, yapangkujulpalu katernu wirliyarlu, manu ngurlu panu-kari, ngulajulpalu-jana jurlpungku jayir-maninjarla muku ngarnu. ⁶ Panu-kari ngurluju wantija tarlangka walyangka. Ngurlu, kujalpalu wantija walyangka tarlangka, ngulajulpa pardija ngari wita. Ngarnajulu putaputa yukaja tarlangka walyangkaju, lawa-juku. Manu wantangkulpa-jana jankaja linji-karda ngarnaju ngapa-wangurla. ⁷ Panu-kari ngurluju wantija marnangka jilkarla-kurlurla. Ngurlu, kujalpalu wantija marnangka jilkarla-kurlurla warrukirdikirdi, ngulajulu pardija jilkarla-wana. Ngulajulpa-jana jilkarlarlu kurl-mardarnu tarnga-juku, ngulaju ngurlujulpalu kurl-mardarninja-warnuju tarnga-juku maju-jarrija. ⁸ Kala panu-kari ngurluju wantija walyangka walyirirla. Ngurlu, kujalpalu wantija walyangka walyirirla, ngulajulu muku purrulyun-pardija ngurrju-juku manu wiri-jarrija. Ngulalu wiri-jarrija ngurlu-kurlu ngurrju-kurlu panu-nyayirni-kirli walya-jangkaju, ngulaju yapaku ngarninjaku.”

Ngula-jangka Jijaji-jana wangkaja, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purdanyanja-kurlangu, ngulangkululu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni!”

Nyiyaku kala-jana Jijaji wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yapaku?

Matthew 13.10-17, Mark 4.10-12

⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-paturlulu yaninjarla nyanungu payurnu, “Yangka yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlu panu-kurlu, kula karnalulu purda-nyanyi. Milki-yirraka-nganpa yungurnalu langa-kurra mani.”

¹⁰ Junga-juku, Jijajirliki-jana pina-yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpaju, yirri-puraja-jana yada, “Kaaturluju yilyajarni yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyanungu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kala ngalya-kariki yapaku, kularna-jana yimi-nyayirni-wangu warraja-mani. Kujarlaju, kuja karna-jana wangka, nyanyi kajulu paniya-kurlurlu milya-pinja-wangurlu-juku, manu jamulu purda-nyanyi kajulu langa-kurlurlu ngurrpangku-juku.”*

Jijajirli-jana milki yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kurdungurlu-patuku

Matthew 13.18-23, Mark 4.13-20

¹¹ Jijaji-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu ngajulu yungunkulu pina-jarrimi nyarrpa nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kuja-ka wangkami. Yaliji ngurluju ngulaju Kaatu-kurlangu yimi. ¹² Panu-karirli yapangku ngula kalu purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu, purda-nyanyi kalu. Ngulaju kalu yirdiyi-piya nyinami kuja-ka ngurlu panu wantimi. Kapulurla marda ngungkurnyinayarla jarukuju, manu marda kapu-jana Kaaturluju muurlparlu mardakarla. Kuja-kujakuju, yanirni-ka Juju Ngawulku, ngulangkuju kajana jurnta kanyi jaruju jurlu-piyarlu. ¹³ Ngalya-kari yapa kalu nyina tarla walya-piya. Ngurlu kujalu wantija walyangka tarlangka, kujalu ngarnaju puta yukaja tarlangka, ngula-piyarlu-yijala kalu yapangku ngalya-karirli purda-nyanyi jaruju Kaatu-kurlangu, manu kalurla ngungkurnyinami jarukuju wardinyi-wiyi. Jaru kajana putaputa yukami langa-kurra, lawa. Ngaka kajili-jana yapa-karirli jinyijinyi-mani, manu kaji-jana majurlangu rdipimi, ngula-warnurlaju kalu wajawaja-maninjarla yampimi Kaatu-kurlangu jaruju. Kula kalurla ngungkurn-nyina tarnga, ngari witaku. ¹⁴ Ngalya-kari yapa kalu nyina walya-piya jilkarla-kurlu-piya. Purda-nyanyi-yijala kalu Kaatu-kurlangu jaruju. Puta-ka wiri-jarri jaruju langangkaju. Kala warrarda kalu-nyanurla wajampa-jarri nyiyarningkijarraku manu wartardi-jarri nyiyarningkijarrarla nyanungu-nyangurla. Yulkami kalu-nyanurla warrarda talaku manu jurnarrpaku nyanungu-nyanguku warlaljaku. Ngulangkuju kajana warla-pajirni jaru-kujakuju wiri-jarrinja-kujaku. Kujarra-piya kula kalurla

* 8:10 Nyangka Isaiah 6.9

nyinami jukarurru Kaatuku. ¹⁵ Ngalya-kari yapa kalu nyina walya walyiri-piya. Purda-nyanyi kalu jaru Kaatu-kurlangu, manu kalu yijardu-nyayirnirli milya-pinyi. Wuurnpa-puruju, mardarni-jiki kalu yaliji yimiji tarnngangu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra jarra-kurlu
Mark 4.21-25

¹⁶⁻¹⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nganangu-puka kuja-ka wuruly-yirrarni nyi-yarlangu, ngakalku-ka warraja-mani. Nganangu-puka kuja-ka parnta-yirrarni nyi-yarlangu, ngakaju-ka raa-pinyi. Kuja kalu yapangku wajawaja-mani nyiya mayi, kulalpalu palka-mantarla mungangkaju. Mani kalu jarra, manu yali-kirlirli waru nyanyi kalurla. Yuwayi, jarra yali-kirlirli kajikalu palka-mani nyiyarlangu. Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kula kankulu wuruly-yirrarni kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlunga kankulu yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ¹⁸ Yimi ngaju-nyangu ngulaju jarra-piya. Yapa kuja kalu nyina mungangka, ngulaju kalu puta purda-nyanyi Kaatu. Milki-yirrakalu-jana nyanunguju jarra yali-kirlirli. Kajinkili-jana yimi ngaju-nyangu-kurlurlu Kaatu milki-yirrarni yapaku, ngulaju Kaaturluju kapu-nyarra yarda yimi-ngarrirni nyanungu-kurlu. Kala kajinkili-jana jurnta mardarni yimi yapa-kujaku, ngulaju Kaaturluju kapu-nyarra jurnta kanyi. Kuja-kujakujulu yirriyirirli purda-nyangka ngaju-nyangu yimi, manulu-jana yapa-kariki yimi-ngarrika!”

Yimi nyampu ngulaju Jijajikipalangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu

Matthew 12.46-50, Mark 3.31-35

¹⁹ Yapa panulpalu yuwarlirla kaninjarniji nyinaja-juku nyanungu-kurluju, manulpalu raangka nyinaja. Ngula-jangkaju, yanurnulurla ngati-nyanu manu kukurnu-nyanu Jijajiki nyanjaku. Kulalu nyarrpara-wanalku yukayarlarni yapa-panungka, lawa. Ngulaju karrijalpalu raangka manu wangkaja-jana yapaku, “Nganimpa yungurnalurla wangkami Jijajiki.” ²⁰ Junga-juku, yapa jintarla yaninjarla wangkaja Jijajiki, “Jijaji, ngati-puraji manu kukurnu-puraji-purnu kangkulu pardarni yarlungka. Wangkami yungungkulu.”

²¹ Jijaji-jana wangkaja, “Nganangu-puka kaji purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu wilji-wangurlu manu purami, ngulanyalu ngajukupurdangka kukurnu manu ngajuku ngati warlalaju.”

Jijajirli pulya-manu ngapa wiri manu mayawunpa parnkanja-kurra
Matthew 8.23-27, Mark 4.35-41

²² Ngaka-karilki, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Yanirpala pawurturla mangkururla murrarninginti-kari-kirra.” Junga-juku, kangulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu pawurturla-yanu. Wungu-jukulu yanu. ²³ Murrarni-nginti mangkurukuju murnma-juku kulkurru-juku, ngapa wiri-jana jangkardu wangkanja-yanurnu, manulpa wiri-jarrinja-yanulku ngapaju pawurturlaju. Pawurtuju ngarra ngapa-kurralku yukayarla. Kalanpa Jijaji jarda ngunanya pawurturla. ²⁴ Ngulalu yaninjarla yakarra-manu kurdungurlu-paturlu, manulurla purlanjara wangkaja, “Warlalja-Wiri, kajikarlipa muku palimi!” Ngula-jangkaju, Jijajiji yakarra-pardijalku pawurturlaju, manu wangkaja-palangu mayawunpaku manu ngapaku yungu-pala pulya-jarrimi. Junga-juku, mayawunpa pulya-jarrijalku, manu ngapa wirijilpa pulyalku ngunaja. ²⁵ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Kula kankujulu marda wala nyina ngajuku?”

Ngula-jangkajulpalurla kurdungurlu-patulku marlaja paa-karrija, manulpalu-nyanu wangkanja-yanu, “Ngana nyampuju wati kuja kajana wangka mayawunpaku manu ngapaku? Purda-nyangu-pala mayawunparlu manu ngapangku wilji-wangurlu ngulapalangu wangkanjarla rdamu-pakarnu.”

Jijajirli parlpuru-manu wati juju panu-kurlu
Matthew 8.28-34, Mark 5.1-20

²⁶ Ngula-jangka, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu, jingijingi yanulu ngapangka mangkururla nguru Kaliliyi-jangka murrarninginti-kari-kirra ngurrara-kari-kirra kujalpalu yapa nyinaja Karaja-wardingki. ²⁷ Yalirla ngurrararla parntarrijalpalu pirli wiri-jarlu pirnki-kirli-kangukangu. Yalirlanya kalalu-jana milyingka yirrarnu yapa yurnunurruju. Yalirla pirnki-patu-wanarla kala nyinaja wati jinta warungka-nyayirni juju panu-kurlu. Kulalpa yuwarlirla nyinaja. Kala tarnnga-nyayirni nyinaja yalirrarla pirnkingka, manu kala jurnarrpa-wangu nyinaja. ²⁸⁻²⁹ Yali juju kalarla wati-kirra

ngulaju jaajikingarduyu wiri. Yurntalpa jintalpa mardarnu, ngulakujurla rdipija 12-pala yulyurru. Nyurnu-nyayirnipa ngunaja palinjakungarnti. Kuja Jayirujurlu nyangu Jijaji, ngulajurla kamparru-kirli mirdijirrpjirri-jarrinjarla parntarrinjuu wangkanjakungarnti. Wangkajarla Jijajiki, “Yaruju-jarriya! Warlkirni karnanguku, kapurna kirda-puka-jarrimi kanangkaku! Yantarni nyurnuku rdakangku yungunpa marnpirni yungu wankaru nyina!” Junga-juku, Jijajirliji puraja Jayiruju.

Nyampurlaju turnu-warnurlu yurntirninja-yanulpalu-nyanu Jijaji-wanarlu, kujalpalu puranja-yanu.⁴³ Ngulangka yapangka panungka, ngulajulpa karnta karrija nyurnu wiri yalyukupurda kaninjarni palkangka. Ngulajulpa nyinaja nyurnu yalyukupurda kujalpa warrarda karlinja-yanu 12-palaku yulyurru. Ngula-puruju, panungku nyangungangurlulpalu putaputa parlpuru-manu. Lawa, kulalu parlpuru-mantarla.⁴⁴ Junga-juku, purdangirli-wanarlu puranja-yanu Jijaji. Ngula jurnarrpalku marnpurnu Jijaji-kirlangu kanuju-warnu. Ngula yungka marnpurnu Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngula-puru-juku yalyuju rdiliy-parnkaja karlinja-warnu.⁴⁵ Ngula-jangkaju, Jijajirli payurnu-jana, “Nganangkaju marnpurnu?”

Kulalu jangku-manu Jijaji. Ngula-jangkaju, Piitarla wangkaja, “Nyanyi mayi kanpa-jana nyampu yapa panu, kuja kalu-nyanu yurntirninja-yanu ngalipa-wanarlu?”

⁴⁶ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Purda-nyanguna kujaju ngangkayi jurnta yanu palka-jangka. Ngula-warnunya karna milya-pinyi kujaju yapangu pampurnu ngaju yunguju marlaja parlpuru-jarri.”⁴⁷ Yangka karnta-pardu, ngulajulpa lani-jarrijalku, manu mirrmir-karrijalpa Jijaji-kijakuju. Kulalpa-nyanu nyarrparlu wuruly-mardakarla Jijaji-kijaku. Pina-yanurnu, mirdijirrpjirri-jarrinjarla parntarrinjuu Jijajiki kamparru, manu wangkajarla yapa panu-puruju, “Ngajurnangu marnpurnu jurnarrpaju yungurnangu marlaja parlpuru-jarrimi. Junga kujaju. Kujarnangu marnpurnu, kapankurna parlpuru-jarrija pina.”

⁴⁸ Jijaji wangkajarla, “Wiyarra, nyuntunpaju marlaja parlpuru-jarrija pina kujanpaju wala nyinaja ngajuku. Ngula-juku pina-yanta ngurra-kurra wajampa-wangu rarralya.”

⁴⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji kujalparla wangkaja-juku yangkaku karntaku, ngula-puruju yapa jintajulparla wapirdi yanurnu Jayirujuku nyanungu-nyangu-jangka yuwarli-jangka. Wangkajarla Jayirujuku, “Kari-nganta lawa, nyurru kalu-nyanu waarr-pakarni witamanjirla. Kujarlaju yampiya Pinangkalpa Jijaji payirninja-wangurlu!”

⁵⁰ Jijajirli-jana purda-nyangu nyampu-patu wangkanja-kurra, ngulajurla wangkaja Jayirujuku, “Wajampa-wangu nyinaya! Kajinpaju wala nyina ngajuku, ngulaju kapu nyuntu-nyangu yurntalpalu wankaru-jarrimi.” Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlulu yanu Jayiruju-kurlu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra.

⁵¹ Kujalu yuwarlirla rdipijarra, Jijajirli-jana jarraly-pinja-wangurlu warla-pajurnu yapa panu-karriji jirrnanga yukanja-kujaku. Rdaka-pala-mipa-jana yajurnu Piita manu Jamaji manu nyanungukupurdangka Jaanu manu Jayiruju manu nyanungu-parnta karnta. Ngula-mipaku-jana jirrnanga yukaja yuwarli-kirra Jayiruju-kurlangu-kurra.

⁵² Jijajirli-jana nyangu yapa panu, kujalpalu-nyanu waarr-pakarnu maringki. Payurnu-jana yapa-patu, “Nyarrparla kankulu-nyanu waarr-pakarni manu yulami kankulu? Lawa, kula kirda-puka-jarrija, jarda-jala-ngarra-ka gunami nyampuju kurduju!”⁵³ Yalirrarlu yapangkujulpalu milya-pungu kuja palija-nyayirni.

Junga-juku, ngarlarrijalpalurla kuja-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu kujalpa jarda nganta ngunaja.

⁵⁴ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu kujalpa kamina-kurlangu palka ngunaja. Ngularla yarknaka rdakaku, wangkajarla, “Wita mardukuja, yakarra-pardiya!”⁵⁵ Yalir-kirlangu pirlirpajurla pina-yanurnu, manurla pina-yukaja palkangka. Ngula-jangkaju, raringki yakarra-pardija, manu karrinja-pardija. Ngula-palangu Jijaji wangkaja nyanungukupalangu-jarraku, “Nyampukulurla mardukujaku witaku yungka mangarri.”

⁵⁶ Kuja-pala nyanungukupalangu-jarrarlu nyangu wankarulku, ngulaku-palarla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-palangu, “Yimi-ngarrirninja-wangupala nyinaya kujarna nyumpala-nyangu yurntalpalu wankaru-manu.”

9

*Jijajirli-jana yilyaja kurdungurlu-patu 12-pala yimi-kirli nyanungu-nyangu-kurlu
Matthew 10.5-15, Mark 6.7-13*

¹ Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangulku-jana turnu-manu kurdungurlu-patu 12-pala. Yilyanjakungarntirli-jana yartarnarri yungu yapaku parlpuru-maninjaku manu yungulu-jana juju maju jurnta yilyami yapakuju.² Yilyanjakungarntiji, Jijaji-jana wangkaja, “Nyurrurlaju karna-nyarra yilyami kirri-kari kirri-kari-kirra kuja-purda-kari kuja-purda-kari. Yilyami karna-nyarra yungunkulu-jana yapaku yimi-ngarrirni

Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu kuja kajana Warlaja-Wiri nyina yapaku, yungunkulu-jana yapa wankaru-mani kuja kalu nyurnu nyina. ³ Nyurrurla jinta-kari jinta-kari, kulalu nyiyarlangu kangka. Yantalu watiya jukati-wangu, yakuju-wangu, mangarri-wangu, tala-wangu. Yantalu jinta-kurlu jaati-kirli. ⁴ Kajinkili kirri-kirra yukamirra, kajili-nyarra yapangku wapirdi nyanjarla kanyirni ngurra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulajulu nyinaka manu ngunaya yalumpurla-juku jintangka ngurrangkaju. Ngurra-kari ngurra-kari-wangulu nyinaya jintangka-kirli kajinkili yarnkamirra yarda. ⁵ Kala kajinkili kirri-kari-kirra yukamirra, kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pinayilyami manu juwa-kijirni, ngulaju yampiyalu-jana. Yantalu-jana jurnta. Mamparlpinja-warnurlaju, ngulajulu-jana walya jangkardu lurlurl-pungka wirliya-kurlangu-jangka. Kujarlaju kapunkulu-jana milki-yirrarni kuja kajana Kaatuju kulu nyina.”

⁶ Junga-juku, yarnkajalkulu wurnalku kirri-kari kirri-kari-kirra kurdungurlu-patu. Ngurra-kari-kirra kujalpalu yanu, yimi-ngarrurnu yapakuju Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu, manulpa-jana yapa nyurnu ngurrju-manu.

Nyampuju jaru wita ngulaju Kingi Yarurdu-kurlu kujalpa puta purda-nyangu ngana kujalpa Jijaji nyinaja

Matthew 14.1-12, Mark 6.14-29

⁷⁻⁹ Jaru Jijaji-kirli wiri-jarrijalkulpa ngurra-kari ngurra-kari. Panu-kari wangkajalpalu kuja, “Kari yalumpuju yangka Jaanu Papitaji kuja pakarnu Kingi Yarurdurlu, ngulanaya kulparirni yanu wankaru-jarrinjarla.” Kala panu-karrijalpalu wangkaja, “Kari yalumpuju marda yangka Layija kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Kaatu-kurlangu jarukungarduyu.”

Kala panu-karrijalpalu wangkaja, “Kari yalumpuju marda jarukungarduyu-kari yangkarra-piya kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku nyurru-wiyi.”

Kala kuja Kingi Yarurdurlu purda-nyangu yimi Jijaji-kirli, ngulakuju-nyanu wangkaja, “Jaanu Papitaji, ngulajurna waninja turl-pakarnu! Kala ngana-kurlu kalu nyampuju wangka?” Putalpa purda-nyangu Yarurdurlu. Ngampurparla Jijajiki nyinaja nyanjaku.

Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki wati-patuku 5,000-palaku

Matthew 14.13-21, Mark 6.30-44, John 6.1-14

¹⁰ Ngakarrangakarralku, kujalurla Jijajiki kulparirni yanu Kurdungurlu-patu Wiriwiri, yimi-ngarrurnulurla, “Panukurnalu-jana jurnta yilyaja juju, manu panu-kari nyurnu, ngulajulu-nganpa parlpuru-jarrija marlaja. Manu ngula-jangkajurnal-jana pinarri-manu jaru Kaatu-kurlangu.” Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana kangu, manulu yanu kirri-kirra yirdi Pijata-kurra yungulu yangarlu nyina yapa-kujaku. ¹¹ Kala yapangkajulu purda-nyangu kujalpa Jijaji yinya-kurra yanurra. Junga-juku, kirri-kari kirri-kari-jangkalu yanurnu, manulu wapanja-yanu jurru-kurra kujalpa nyinaja Jijaji. Kujajana Jijajirli nyangu yaninjarni-kirra, wapirdi-jana yanu, manulpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlu kuja kangalpa Warlaja-Wiri nyina. Panu-kari yapajulpalu nyurnu nyinaja, ngulaju-jana parlpuru-manu.

¹² Ngula-puruju wantajulpa kanunju-jarrinja-yanu wurajiwurajilki. Yaninjarla wangkajalurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu Jijajikiji, “Nyampuju karlipa nyina kulurrukulkurru. Yilyayalku-jana yungulu mangarri-kirra yani kirri-kari kirri-kirri-kirra yungulu-nyanu maninjini. Yungulu-nyanu ngurra palka-mani ngunanjakungarntirli.”

¹³⁻¹⁴ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarlulu-jana yungka mangarriji!”

Yalirlajulpalu nyinaja panu wati 5,000-pala manu panu-karirlangu. Junga-juku, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu wangkajalurla, “Kulalparnal-jana nyarrparlu pirda-mantarla marlajarrarlu! Mangarri kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarra-puka karnalu mardarni. Ngampurra kanpa nganimpaku nyina yungurnalu mangarri payi-maninjini nyampurraku?”

Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana, “Wangkayalu-jana yapa panuku-juku, manu nyinanja-yirralu-jana turnu-kari turnu-karirla.” ¹⁵ Junga-kirli, marlajalu-jana pirri-manu panu-jarlu-nyayirni turnu-kari turnu-karirla. ¹⁶ Ngula-jangka, Jijajirli manu mangarri yangka kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarrarlangu. Kankarlarra nyangu ngururkurra-pinangu, yati-wangkajarla Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilykirdilyki-pungu-jana mangarri manu yawu-jarra witawita-karda-nyayirni, manu yungu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Ngulangkulpalu-jana kanjarla warru yungu wita-kari wita-kari mangarri manu yawu turnu-kari turnu-kariki yapaku panuku-juku. ¹⁷ Panungku yapangkulu ngarnu pirda-karda-nyayirni. Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlujulu warru manu yuljaju mangarri manu yawu yakuju-patu-kurra wiri-jarlu-kurra 12-pala-kurra. Ngalalpalu jurrupuly-ngarnu yali yakuju-patu.

*Piitarluju yirdi-manu Jijaji Kaatu-kurlangu Mijaya yangka Milarninja-warnu
Matthew 16.13-23, Mark 8.27-33*

¹⁸ Ngaka-karilki, Jijajijilpa jinta nyinaja, yanurnulurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu. Japurnu-jana, “Nyarrpa kajulu yapa-karirli yirdi-mani ngajuju?”

¹⁹ Kurdungurlu-paturluju jangu-manu, “Ngalya-kari kalu wangka yapa nyuntu-junpa Jaanu Papatiji nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntujunpa Layija nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantanpa jarukungarduyu-kariyi-nyanu Layija-piya kuja nganta pina-wankaru-jarrija.”

²⁰ Jijajirli yarda-jana payurnu, “Kala nyurrurla-paturlu, ngana nganta kankujulu yirdi-mani ngajuju?”

Piitarluju jangu-manu, “Nyuntujunpa Mijaya Milarninja-warnu yangka Kaatu-kurlangu.”

²¹ Jijajirli-jana pututu-pungu, “Ngajukujulu yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya, kalakankulu-jana ngaju yimi-ngarrirni yirdi Kaatu-kurlangu Mijaya. ²² Ngaju, yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulakuju ngaka-pardu-karilki kapuju maju-nyayirni rdipimirni, kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Yangka-paturlu Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu kapujulu juwa-kijirni. Panu-karirli kapujulu tarnnga-kurra pakarni. Kujanyaju Kaatuju wangkaja. Ngula-jangkaju, kapurna ngurra-jarra-jangkarla pina-yijala wankaru-jarri.”

²³ Jijajilpa-jana wangkaja kurdungurlu-patuku manu panu-kari yapa-patuku, “Ngana-puka kajilpaju ngampurrpa nyinayarla ngajuku puranjaku, ngulakungarntiriljilpa-nyanu wajawaja-mantarla manulpaju ngaju-mipa manngu-nyangkarla. Yapa-karirli kapujulu ngajuju tarnnga-kurra pinyi. Kujarlu-yijala kajikalunyarra nyurrurla pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukujulu ngajuju parra-kari parra-kari. ²⁴ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu muurlparlu mardakarla palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpankulu-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikankujulu marlaja nyinami wankaru-juku. Kujarlanya, purayajulu ngajuju. ²⁵ Nganangku-puka kuja-ka turnu-mani nyiyarningkijarra jurrarrpa manu tala manu mangarri manu wawarda, nyiyaku-ka turnu-mani? Kajiji yapa yali puranja-wangu jurnta nyina, ngulangkuju ngari-ka jamulu turnu-mani. Kaji palimi, kula Kaatu-kurlu nyina. ²⁶ Ngaka kajirna nyampuru-kurra pina-yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaju kapurna-jana jirrnganja yanirni pina marramarra-patuku tarrukuku, kapurna pina-yanirni pirjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kapurnarla wangkami ngajukupalangu Wapirraku, ‘Nyampurrarluju yapangku, ngurrrpa-pajurnulu nyanu ngajukuju kula kajili nganta milya-pinyi Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu.’ Junga-juku, nganangku-puka kaji-nyanu ngurrrpa-pajirni jalangurlu ngajukuju, ngulakuju kapurnaju ngajuju ngurrrpa-pajirni-yijala nyanungukuju Kaatu-kurlangurlaju. ²⁷ Junga karna-nyarra nyampuju wangka! Ngalya-kari yapa kuja kalu wankaru-juku nyina jalangu, ngulangkuju kapulu milya-pinyi-nyayirni Kaatu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kulalu pali milya-pinja-wangu-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-patuku.

*Jijaji-kirlangu palkaju mirilmiril-karrija-nyayirni
Matthew 17.1-8, Mark 9.2-8*

²⁸ Ngaka-karilki jinta-jangka wiyiki-jangkarla, Jijajiji jirrnganja-jana yanu pirli-kirra kankarlarra marnkurppaku kurdungurlu-patuku Piitaku manu Jamajiki manu Jaanuku. Yanu-jana jirrnganja yali-kirra yungurla wangkami Kaatuku. ²⁹ Kujalparla wangkaja, nyanungu-nyangu yingirrijilpa mirilmiril-karrija-nyayirni. Manu jurnarrpa kardirri-jarrijarla palkangkaju, ngulaju jurnarrpajulparla palkangkaju nyanungurlaju mirilmiril-karrijalku wanta-piya. ³⁰ Ngula-puru-juku Layija manu Mujuju-pala warraja-jarrija, wangkajalpa-palarla Jijajiki. ³¹ Nyanungu-jarrajua-pala mirilmiril-karrija-nyayirni-yijala. Wangkaja-palarla Jijajikiji, “Jalangu-karrikarri kapunpa nyuntuju palimi watiya warntawarntarla Jurujulumurla. Kapunpa palimi yungulurla yapa pina-yanirni Kaatu-kurra. Kapunpa pina-wankaru-jarrimi yungulurla yangka yapa jirrnganja nyina Kaatuku tarnnga-juku.”

³² Kujalpalu-nyanu wangkaja, yali-puruju Piita manu kurdungurlu-jarra-karijilpalu jarda-nyayirni ngunaja. Kujalu yakarra-pardinjarla nyangu Jijaji karrinja-kurra wati-jarra-kurlu, nyangulu-jana mirilmiril-karrinja-kurra. ³³ Kula Piitaju nyarrpalku wangkayarla, paa-karijalpa. Ngari kutu wangkajarla Jijajiki, “Wurra, wurra! Yaninja-wangu-wiyi! Ngurrju-nyayirni nyampuju ngurra. Nganimpa-paturlu kapurnalu-nyarra kaluku ngantirni marnkurrrpa, jinta-kari nyuntuku, jinta-kari Mujujuku, jinta-kari Layijaku.”

³⁴ Ngula-puru-juku, mangkurdulku-jana wapirrija kurdungurlu-patuku. Ngula-kujakujulpalu lani-jarrija-nyayirni. ³⁵ Yali-ngirli mangkurdu-ngurlu Kaatuju wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu, nyampu kujarna milarninjarla yilyajarni walyakurra, ngulajulu purda-nyangka wangkanja-kurra!”

³⁶ Ngula-jangkaju, Jijajijilpa jintalku karrija. Tarnnga-nyayirnilpalu nyinaja yimigarrirninja-wangu kujalu nyangu.

Jijajirli parlpuru-manu kurdu nyurnu juju-kurlu

Matthew 17.14-21, Mark 9.14-27

³⁷ Yali-puru kujalpa-palangu Jijaji wangkaja Mujujuku manu Layijaku yalirla pirlingka, ngula-jangkaju mungalyurru-karirlalku pirli-ngirliji jitinjarni yanulu Jijaji manu yangka marnkurrrpa kurdungurlu-patu. Yapa panu-nyayirnilijana wapirdi yanu. ³⁸ Ngulangaju watirla jinta warlkirninjarla wangkaja Jijajikiji, “Tiija, nyampu nyangka ngaju-nyangu kurdu marulu!” ³⁹ Jujungku-ka mardarni. Kuja karla juju kurru-yuka, rdirri-yinyi karla purlanjaku. Yalirli jujungku-ka ngurrju-mani wartarlwartarl-pardinjaku. Ngula-jangkaju karla lirra-ngurluju wilypi-pardi yaya wiri-jarlul. Yalirli jujungku-ka warrarda murrumuru-mani kuja-piyarlu! ⁴⁰ Nyurrurna-jana kamparrurlu-wiyi warlkurnu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla jurnta yilyayarla juju. Lawa, kulalurla jurnta yilyayarla jujuju.”

⁴¹ Jijaji wangkaja-jana, “Kari nyurrurlajunkulu kapurunju-panu jurru marntarla! Nyurrurlarlul kankujulu mata-mani warrarda! Nyangurla-karrarlul kankujulu yampimi mata-maninja-wangurlu?”

Jijaji wangkajarla watikiji, “Kangkarniji yali kurdu ngajuku.”

⁴² Junga-juku, kangurnu Jijajiki kurduju juju-kurluju. Jujungku kurdu yarda palykurrkujurnu walya-kurra manu wartarlwartarl-pardinjaku ngurrju-manu. Ngula-jangkaju, Jijajirliji kulungku ngarrurnu jujuju, “Nyuntu maju juju, ngulajurla jurnta wilypi-pardiya pina-kurru-yukanja-wangu!” Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardiya kurdukujulu. Ngula-jangkaju, Jijajirlijirli pina-yungu wirriyaju kirda-nyanuku. ⁴³ Yalirra yapangku kujalu karrinjarla nyangu, ngulajulpalurla karrinjarla paa-karrija, manulunya manu wangkaja, “Nyampu Jijajirli-ka yijardu-nyayirni mardarni yartarnarri Kaatukurlangu!”

Jijajirli-nyanu palinjaku muurr-pungu

Matthew 17.22-23, Mark 9.30-32

Yapa yalirrajulpalu paa-karrija-juku. Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Yirriyirrirlijili purda-nyangka ngaju-nyangu yimi kuja karna-nyarra nyurrurlaku wangka. ⁴⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakaju watingki jintangu kapu-jana yimi kanyi ngajulu, kapuju ngaju yapa-karikirra yinyi yungujulu pinyi.” ⁴⁵ Kulalu kurdungurlu-paturlu milya-pungu kuja-kurra wangkanja-kurra. Kaaturlu-jana warla-pajurnu Jijaji-kirlangu yimi-kijaku milya-pinjakujaku. Ngulalurla lani-jarrija yungulu payikarla nyanungu-nyanguku yimiki.

Ngana-ka nyina wiriji yapa Jijaji-kirlangu?

Matthew 18.1-5, Mark 9.33-37

⁴⁶ Ngaka-karilki, kurdungurlu-paturlujulpalu-nyanu kujarlul wiljiwilji-manu, “Ngana kangalpa nyina kurdungurluju wiriji kamparrurlaju ngalipakuju turnu-warnuku kurdungurlu-patu-kariyi-nyanuku?” ⁴⁷ Kula-jana Jijajirliji purda-nyangu wangkanja-kurra. Kala-jana milya-pungu kujalpalu nyanungurrarlul manngu-nyangu. Kurdu witalpa maninjarla karrinja-yirrarlu nyanungu-wana. ⁴⁸ Ngula-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Nganangku-puka yapangku ngaju-nyangurlu nganta kaji rdakurlkijirni kurdu wita nyampu-piya, ngulaju kaju ngajurlangu rdakurlkijirni. Manu nganangku-puka kajiji rdakurlkijirni ngaju, ngularrakujulu-ka rdakurlkijirni Kaatu kujaju yilyajarni ngaju. Ngana-puka kaji ngampurrrpa nyina kamparrurla wiri, ngulakungarntijilpa-jana warriki-jarriyarla-wiyi yirnkilypa-wangu ngampurrrpa yapakariki-wiyi.”

Ngana karla puntuju nyina Jijajikiji?

Mark 9.38-40

⁴⁹ Jaanulkurla wangkaja Jijajiki, “Tiija, nyangurnalu jinta wati kujarla yapaku jintaku jurnta yilyaja juju-patu nyuntu-nyangu-kurlurlu yirdi-kirlirli nganta yartarnarri-kirlirli nganta. Nyanunguju kula-ka kurdungurlu nyina nganimpa-piya, lawa. Kujarlanyarnalu warla-pajurnu puta.”

⁵⁰ Jijaji-jana wangkaja, “Yaliji marda ngalipa-piya-yijala. Ngana-puka kuja kangalpa ngalipaku nyina ngurruju nyurunyuru-jarrinja-wangu, ngulaju kangalpa nyina wungu-warnu warlalja. Kujarlanya, yampiyalu warla-pajirninja-wangurlu!”

Ngurungka Jamariyarla, yapangkulu warla-pajurnu Jijaji yungu jjanu yaninja-wangu nyina

⁵¹ Jijajirilpa-nyanu milya-pungu kapu palinjarla pina-yani nguru-nyayirni-wangu-kurra. Nyanungurlujulpa purda-nyangu yungu yani Jurujulumu-kurra yungu palimi yalirila. ⁵² Yilyaja-jana kamparru. Yanulu kirri wita-kurra ngulaju kujalpa karrija ngurungka Jamariyarla, yungulu-jana yalirila yapaku yimi-ngarrirni kuja-ka Jijaji yanirni nyanjaku. Japurnulu-jana yungulurla ngurra ngurruju-mani kaji yanirni. ⁵³ Kala yapangku yali-wardingkirilpalu milya-pungu Jijajiji kapu jingijingi yani nguru nyanungurra-nyangu-wana Jurujulumu-kurra. Kulalpalu ngampurrpa nyinaja Jijajikiji yaninjaku Juwu-kurlanguku purlapaku. Kujarlanyalpalu ngampurrpa-wangu nyinaja, mamparl-pungulu Jijaji ngurra-kujakuju yaninjarnikijakuju. ⁵⁴ Yalirra kurdungurlu-patulu pina-yanu Jijaji-kirra, manulurla wangkaja kujalu-jana yapa yangka yalirra wangkaja. Kuja-pala Jamajirli manu Jaanurlu purda-nyangu, japurnu-pala Jijaji, “Warlalja-Wiri, wangkamirlijarrarla Kaatuku nguru-nyayirni-wangurlaku [jarukungarduyu-piya Layija-piya] yungu-jana muku riwarri-mani yapa yalirra Jamariya-wardingi warlu-kurlurlu?”

⁵⁵ Jijajirli-palangu kurnta-ngarrurnu. [Manu-palangu wangkaja, “Kulangkupala Kaatu-kurlangu Pirlirra kuja wangkaja. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Walya nyampu-kurrajurna yanurnu yungurna-nyarra muurl-mardarni majumaju-kujaku. Kularna yanurnu warlu-kurlu yapaku riwarri-maninjaku.”] ⁵⁶ Junga-juku, Jijaji manu kurdungurlu-patulu warru yanu yali-wana kirri-wana, manu tarnngajukulu yaninja-yanu Jurujulumu-kurra.

*Yapa-patu yungu ngantalu nyinayarla Jijaji-kirlangu kurdungurlu
Matthew 8:18-22*

⁵⁷ Kujalpalu Jijaji manu kurdungurlu-patu yaninja-yanu Jurujulumu-kurra, wati jintarla yaninjarla wangkaja, “Ngajulurlu yungurnangku warru pura kajinpa nyuntu nyarrpara-wana yani.”

⁵⁸ Jijajirliji jangku-manu watiji, “Yurapitiji kalu nguna rdakungka, manu jurupuju kalu nguna watiya-wana. Kala ngajulu yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, kula karna mardarni ngurraju ngunanjakuju.”

⁵⁹ Ngula-jangka, Jijajirli wati jinta-kariki wangkaja, “Purayaju!”

Watingki yalu-manu Jijaji, “Warlalja-Wiri, ngajukupalangu kirdana ngulaju purlka. Ngaka kajirna yapunta-jarrinjarla milyingka yirrarni, ngula-jangkaju kapurnangku puralku nyuntuju.”

⁶⁰ Jijajirliji jangku-manu watiji, “Ngalya-karirli kula kajulu milya-pinyi. Yapunta-jarri kajinpa, yali-paturlulu milyingka yirrarni. Kala nyuntu yimi-ngarrirninjinta-jana yapakariki Kaatu kuja kajana Warlalja-Wiri nyinami yapaku.”

⁶¹ Ngula-jangka, wati jinta-karilkirila wangkaja, “Ngajulurlu yungurnangku warru pura kajinpa nyuntu nyarrpara-wana yani. Ngulakungarntiji yungurna ngurra-kurra pina-yani, manu yungurna-jana jakuru-pinyi ngaju-nyangu warlalja wurnakungarntirli. Kajijili jarraly-pinyi, ngula-jangkanya kapurnangku puralku.”

⁶² Jijajirliji jangku-manu watiji, “Ngana-puka kuja-ka ngampurrpa nyina jungarni nyinanjaku Warlalja-Wiri Kaatuku, ngulaju yungulpa manngu-nyangkarla Kaatu-puka.”

10

Nyampu yimi wita, ngulaju 72-pala wati-kirli kuja-jana milarnu Jijajirli kamparru yaninjaku ngurra-kari ngurra-kari-kiraku

¹ Ngaka-karilki, Jijajirli-jana yarda milarnu 72-pala wati-patu. Yilyaja-jana jirramakari jirrama-kari maninjarla yungulu kamparru nyanungukuju yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra yungu nyanungulku yani jjanuju. ² Yilyanjakungarntiji wangkaja-jana, “Panu kalu yapa nyina yinya ngurra-kari ngurra-karirila. Ngajulurlu karna-jana mardarni ngalya-kari-mipa warrkiniji yungulu-jana turnu-maninjarla kanyirni Kaatu-kurra. Kaaturlu yungu-jana mardarni yinya yapa-patu nyanunguku. Wangkayalurla

Kaatuku yungu-jana warrkini panu-jarlu yilyamirni maninjaku yapa-patuku nyanunguku. ³ Nyurrurlaju kankulu nyina pululu-nyayirni jiyipi-piya. Ngajulurlu karnanyarra yilya nyampu ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yapa-patu yinya ngulaju panu-nyayirni kalu nyina warnapari kulu-parnta-piya. Kulalu-nyarra yulkami, kapulu-nyarra mirrimirri-jarrimi pinjaku nyurrurlaku. Kala ngarili-jana kutu yanta yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra. ⁴ Kulalu kanjanka tala-kurlangu yakuju nyurrurlaru. Kulalu kanjanka jurnarrpa yakujurla. Ngarili yanta putu wirliyarla-mipa-kurlu. Kulalu kangka panu. Wapayalu yarujuyaruju yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Kulalu-jana karrinjarla wangkaya yapaku kajinkili-jana rdipimi. ⁵ Kajinkili yukami yuwarlirla, yukanjakungarntiji wangkayalu-jana kuja yapa-patukuju, 'Marlajalurla nyinaya ngurru rarralya Kaatukuju!' ⁶ Yangka yapa-patu yinya yuwarlirla, kajili-nyarra ngurru nyina pululu, ngulajulu-janarla payika Kaatuku yungu-jana warrawarra-kanyi. Kala kajili-nyarra yinya yapa nyurunyuru-jarri, kulalu-janarla payika. ⁷ Kajili-nyarra yinya yapa-patu ngurru nyina nyurrurlaku, ngulajulu nyinaya nyanungurra-kurlu yuwarli nyanungurra-nyangurla. Yaninja-wangulu nyinaya ngurra-kari ngurra-karikiji. Kajili-nyarra yinyi nyiarningkijarra mangarri manu ngapa ngarninjaku, ngulajulu nganja. Nyurrurla kankujulu ngajuku warrki-jarrimi. Kala yinya yapa-paturlu yungulpalu-nyarra kutu yungkarla nyiarningkijarra ngarninjaku. ⁸ Kajinkili kirri-kirra yukamirra, kajili-nyarra yapangu wapirdi nyanjarla kanyirni ngurra-kurra nyanungu-nyangukurra, kajili-nyarra nyiarningkijarra miyi yinyi, ngulajulu nganja wardinyi-karrarluru. ⁹ Kajili yapa nyurnu-jarrimi yinya ngurra-kari ngurra-karirla, ngulajulu-jana ngurru-jamanta. Wangkayalu-jana kuja, 'Kaatu kangalpa nyina Warlaja-Wiri ngalipaku. Jalangu kanyarra kutulku yanirni yungu-nyarra Warlaja-Wirilki nyina.' ¹⁰ Kala kajinkili kirri-kari-kirra yukamirra, kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngula-jangkajulu yanta yirdiyi-kirra, manu kuja wangkayalu-jana, ¹¹ 'Nyampu walya ngulaju ngalaju karnalu-nyarra putu-nguru nyurrurlaku jangkarlu lurlurl-pinyi kujankulu-nganpa mamparl-pungu. Purda-nyangkalu nyampu! Kaatu kangalpa Warlaja-Wiri nyina ngalipaku. Kapu-nyarra kutu-jarriyarla nyurrurlaku, kala lawa!' Kujanyalu-jana wangkayarla yapa nyampurrakuju. ¹² Nyurrurla, purda-nyangkajulu! Nyurru-wiyi yapa-patu yangka Jatama-wardingki-patu kalalu punku-nyayirni nyinaja. Kala ngakalku yangka parra-nyayirni-wangurla, miimii-nyanyi kapu-jana ngurru marda, punku marda. Kapu-jana wita-mipa mari-jarrimi-juku. Kala yinya yapa-paturlu kajili-nyarra mamparl-pinyi, parra-nyayirni-wangurla Kaatu kula-jana marda mari-jarrimi, lawa. Kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu."

Jijajirli-jana yapa-patu kurnta-ngarrumu yangka ngulalpalurla ngungkurr-nyinanja-wangu nyinaja

Matthew 11.20-24

¹³ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku yangka yapa-patu-kurlu yangka Kurijini-wardingki-kirli manu Pijata-wardingki-kirli kujalpalurla kapuru nyinaja, "Yuwa, purda-nyangkajulu! Yapa ngula kalu nyinami Kurijinirla manu Pijatarla, mari-jarri karna-jana, kapu-jana maju-mani Kaaturluju! Ngajurna-jana yapa panu parlpuru-manu kirri-jarrarla nyanungu-nyangu-jarrarla. Kala kulalurla warntarlakuju nyinanjakuju yampinjarla Kaatu-kurra pina-yanu. Kala kajirna-jana yapa panu parlpuru-mantarla kirri-jarrarla Tayangka manu Jirdanarla, ngulangka kapulu yukayarla jurnarrpa ngawungka manu kapulu-nyanu mapakarla yurpilyparlu yinngirri yungulu Kaatu yalala-yirrakarla. ¹⁴ Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurru-japa manu ngawu-japa, ngulaju kapu-jana wita-mipa mari-jarrimi walumpuku yapaku Yaya-wardingki manu Jirdana-wardingki. Kala Kurijini-wardingki-patu manu Pijata-wardingki-patu, yangka kula kajulu ngungkurr-nyina ngajuku, kula-jana mari-jarrimi, lawa. Kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu. ¹⁵ Manu yapa ngula kalu Kapurniyarla nyinami, kapu-jana mayi Kaaturluju nyanungurraju kanyi kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra? Lawa! Nyanungurlu kapu-jana nguru manparra-kurlangukurra kijirni." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-patukuju.

¹⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, "Nganangu-puka kaji-nyarra purda-nyanyi nyurrurla, ngulaju kajulu ngajurlangu purda-nyanyi. Nganangu-puka kaji-nyarra mamparl-pinyi, ngulaju kajulu ngajurlangu mamparl-pinyi-yijala kujaju Kaaturlu yilyajirni." Ngula-jangka, yangka 72-pala wati-patu, ngulajulurla kamparru marlaja yanu Jijajikiji ngurra-kari ngurra-kari-kirra.

Nyampu wita yimi kujalurla 72-pala wati pina-yanurnu Jijajiki

¹⁷ Yinya 72-pala wati, ngulajulurla Jijajiki pina-yanurnu wardinyi-nyayirni. Wangkajalurla, “Warlalja-Wiri, kujarnalu-jana nyangu yapa nyurnu-wati juju-kurlu, wangkajarnalu-jana pirlirrrpa jujuku wilypi-pardinjaku yapa-patu-ngurlu, kujanpanganpa wangkaja nyuntulu. Nyuntu-nyangu yimiji junga-nyayirni! Purda-nyangulunganpa jujungku pirlirrrparlu wangkanja-kurra, ngulalu yanulku yapa-jangka.”

¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Nyangurna Juju Ngawu kuja wantija Kaatukurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. Kala-jana paaju wiri-nyayirni nyinaja yapa panuku. Kala jalangu, kula kajana wiri nyina yapa panuku! ¹⁹ Purda-nyangkajulu! Ngajulurlurna-nyarra yungu yartarnarri. Kula-nyarra nyiarlu murrumurru-mani! Kaji-nyarra marda yarlikirni warnangku manu yinarrkirli, kulankulu nyurnu-jarrinjarla palimi, lawa. Kula-nyarra Juju Ngawurlangurlu murrumurru-mani. ²⁰ Pulka-pinjawangujukulu nyinaya kujalu-nyarra purda-nyangu yinya-paturlu juju-paturlu nyurrurla! Kaaturlu-nyarra yirrarnu yirdi puku-kurra nguru-nyayirni-wangurla. Kujakuju wardinyili nyinaya!”

*Nyampu yimi wita, ngulaju Jijaji-kirli ngularla yati-wangkaja Kaatuku
Matthew 11.25-27, 13.16-17*

²¹ Ngula-jangkaju, Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-kurla Jijajiji marlaja wardinyi-jarrija-nyayirni. Ngulajulparla wangkaja Wapirraaku nyanungukupalanguku, nyanungukujurla wangkaja, “Wapirra, nyuntu kanpa nyinami Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku yalkirirlaku manu nguruku nyampuku. Nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarnu yapa panu-kurra ngurrrpa-kurra. Kala nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarninja-wangurlu wuruly-mardarnu yapa-kujaku yangka pinangkalpa-kujaku. Yuwayi, Wapirra, nyampu ngurrrpa-patukunyanpa-jana yapakuju ngampurrrpa nyinaja. Ngulakunya karnangku yati-wangka.” Kujanyarla Jijajiji wangkaja nyanungukupalanguku.

²² Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Wapirrarlu ngajukupalangurlu nyiyarningkijarra-kurlu pinarri-manu ngaju. Ngajujurna Kaja-nyanu nyanunguku. Nyanungu-miparlu kaju jungangkaju ngajuju milya-pinyi. Manu ngajulurlu Kaja-nyanumiparlu karna jungangkaju nyanunguju milya-pinyi. Yapaku ngulaku milarninja-warnu-mipaku, ngularna-jana nyanungu yimi-ngarrurnu, ngula-patu-miparlu kapulu ngaka ngajukupalangu Wapirra milya-pinyi.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

²³ Ngaka-kari kujalpa Jijaji nyinaja yangarlu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurlu, wangkaja-jana, “Nyurrurlarlu yapa-paturlu kankujulu nyanyi paniya-kurlurlu! Kujarlanya kankujulu wardinyi-nyayirni marlaja nyina! ²⁴ Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Nyurru-wiyi, panu Kaatu-kurlangu jarukungarduy-patu manu panukari yapa, ngulalpalu kingi-patu wiriwiri nyinaja, ngula-paturlu nganta yungujulu nyangkarla jurru-yijala ngula kankujulu nyanyi jalangurlu, kala lawa. Kulajulu nyangu. Manu ngula-paturlu nganta yungujulu jurru-yijala purda-nyangkarla ngula kankujulu purda-nyanyi jalangurlu, kala lawa. Kulajulu purda-nyangu nyurrurla-piyarlu. Kujarlanya karnangku wardinyi-pajirni.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli Jamariya-wardingki-kirli yimiri-kirli

²⁵ Ngaka-pardu-kari, luwiya Juwuju yanurnurla Jijajiki yungu yimirr-yungkarla. Payurnu Jijaji, “Tiija, nyarrpa-jarrirna yungurnarla jirranganja nyina tarnga-juku Kaatuku wankaru-nyayirni?”

²⁶ Jijajirla wangkaja, “Nyarrpa kanpa riiti-mani kuruwarrirla Mujuju-kurlangurla? Nyarrpa-ka wangka?”

²⁷ Luwiyarla wangkaja Jijajiki, “Kuruwarri-jarra jirrama wiri-jarlu-jarra karlipa-jana mardarni: ‘Yulkayalurla Warlalja-Wiriki Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni! Kulalurla jurnta karlirr-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.’ Jintakarriji, ‘Kuja kanyanu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji warlaljakuju ngurrara-jintakuju!’”*

²⁸ Jijajirla wangkaja, “Ngurruju kujaju. Kajinparla Kaatuku yulka karrikarri-wangu manu yapa-karirrlanguku, ngulaju kapunparla jirranganja nyina wankaru tarnga-juku Kaatuku.” ²⁹ Yinya luwiya kulalpa-jana yulkaja Juwu-wangu-patuku yapaku. Nyanungurlulpa-nyanu manngu-nyangu kujalparla nganta jungarni nyinaja Kaatuku. Ngula yarda payurnu Jijaji, “Ngana-wiyi ngaju-nyangu warlalja?”

³⁰ Jijajirla wangkaja luwiyaku yimi wita, “Nyurru-wiyi kala wati nyinaja Jurujulumurla. Yanu ngaka-kari ngurra-kari-kirra Jiriku-kurra. Kujalpa kutulku yaninja-yanu,

* 10:27 Nyangka Deuteronomy 6.5, Leviticus 19.18

rdarri-mardarninjarlalu pakarnu wati purunjunju-paturlu. Yalyi-manulurla jurnarrpa, manu pinjarlalu yirrarnu, palinja-kurra ngunajalpa. ³¹ Ngaka-kari parra jintangka-juku yanurnu Yijirali-pinki maralypikingarduyu jintangka-juku yirdiyirlaju. Nyangu yinya wati ngunanja-kurra, ngulaju jingjingi yanu jupu-karrinja-wangu. ³² Ngula-jangka, jinta-karilki wati Yijirali-pinki yanurnu kujalpa-jana jirnganja warrki-jarrija maralypikingarduyu-patuku Yuwarli Maralypirla. Ngula nyangu yinya wati ngunanja-kurra, wapaja warru-pukalpa. ³³ Ngula-jangka, wati jinta-kari yanurnu yirdiyi jintangka-juku. Yanurnu tangkiyi-kirli. Nyampu wati ngulaju Jamariya-wardingki. Kuja nyangu yinya wati ngunanja-kurra, mari-jarrija-nyayirnirla. ³⁴ Ngula-jangka, yanurla nyanunguku, winjurnurla pama manu jara wati-kirlangu-kurra yawarra-kurra, manu warurnu muku jurnarrpa-kurlurlu wijini ngurrju-maninjaku. Jarna-maninjarla yirrarnu tangkiyi-kirra yinya wati murrumurru. Kangu yuwarli-kirra warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka, ngunanja-yirrarnulku pangkingka. ³⁵ Mungalyurru wangkajarla yinya wati yuwarlikingarduyuku, 'Yanilki karna. Nyampunya talaju yungunpa nyanpu wati nyurnu mardarnirra nyampu-kurlurlu tala-kurlurlu. Kajinpa muku lawa-mani tala, kapurna ngaka yanirni pina yungurnangu yarda yinyi.' Ngula-jangka, yungurla jirrama pirli-piya tala. Ngula-juku kuja-juku yimiji."

³⁶ Ngula-jangka, Jijajirli japurnu yinya luwiya kujalpa puta yimir-yungu warrarda, "Nyarrpa kanpa manngu-nyanyi nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurra? Nganalparla nyinaja warlalaju yinyaku watiki yangka kujalu pinjarla yirrarnu, kujalurla jurnta kangu jurnarrpa manu nyiyarningkijarra?"

³⁷ Yinya luwiya wangkajarla, "Yinya Jamariya-wardingki wati ngularla mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja yinyaku murrumurruku, ngulanyarla nyinaja warlalaju."

Jijajirla wangkaja, "Ngurrju, nyuntuju yanta, manu ngurrju-jana nyinaya yapa-patuku jintawarlayiki, kulanpa nyuntu warlalaja Yijirali-pinki-mipaku."

Nyampu yimi ngulaju kapirdirlangu-jarra-kurlu

³⁸ Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, ngulajulpa murnma-juku yaninja-yanu Jurujulumu-kurraju. Yanurnulu ngurra wita-kurra kujalpa karnta nyinaja yirdiji Maarta. Nyanungurlu-jana payurnu yungulu miyi-pardu ngarni nyanungu-nyangu yuwarlirlaju. Jungajukulu yanu nyanungu-nyangu ngurra-kurra ngarninjaku. ³⁹ Maartaku ngawurru-nyanuju ngulaju Miiri. Kujalpa Jijaji nyinaja kaninjarni yuwarlirla, pinarri-manulpa-jana yapa-patu. Miiri yukanjarla pirri-manu kamparru nyanungu-wana kutu-juku wirliya-wana. ⁴⁰ Kala Maartaju, ngulajulpa-jana purraja miyi panu-nyayirni yapa panuku. Ngularla mularra-jarrija Miiriki, ngula yaninjarla wangkajarla Jijajikiji, "Warlalja-Wiri, jintangu karna miyi purrami. Kala nyampu Miiri kuja-ka nyina nyampurla, nyuntu kangku purda-nyanyi. Kula karlijarra mapirri warrki-jarrimi! Ngarrikaralpanpa Miiri yungurlijarra mangarri purrami jirramarlu-juku!"

⁴¹ Jijajirla wangkaja, "Maarta, Maarta! Nyiya-jangka kanparla kulu-jarri Miirikiji miyiwawana? ⁴² Nganimpurlu yungurnalu wita-mipa miyiji ngarni. Miirilpa nyinaja ngampurra yimiki purda-nyanjaku. Kujaju ngurrju. Kularnarla wangka miyiki purranjaku nyuntu-kurlurluju."

11

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla nyarrpa wangka Kaatuku

Matthew 6.9-13, 7.7-11

¹ Ngaka-pardu-kari, Jijajilparla wangkaja Kaatuku. Kuja wangkanjaku lawa-jarrija, jintangu nyanungu-nyangu kurdungurlurlu yaninjarla payurnu, "Warlalja-Wiri, wita yirnanngu payirni. Jaanurlu-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla nyarrpa wangkami Kaatuku. Pina-mani mayi kajikanpa-nganpa nganimpaju nyanunguku wangkanjaku?"

² Jijaji-jana wangkaja, "Kajinkilirla Kaatuku wangka, kujanyalurla wangkaya: 'Wapirra, milki-yirraka-nyanu nganimpa-kurra yungurnangkulu milya-pinyilki nyuntu junga-nyayirni!

Wapirra, kutu-jarriya-nganpa yungunpa-nganpa Warlalja-Wiri nyinami nganimpakuju.

³ Wapirra, payirni karnangkulu miyiki yungurnangkulu marlaja ngarni parra-kari parra-karirli.

⁴ Wapirra, yangka kuja kalu-nganpa yapa ngalya-kari majungka-jarri jurnta, ngulakuju karnalu-jana yawuru-jarrimi kunka-maninja-wangu. Kuja-jangkaju payirni karnangkulu nyuntu yungunpa-nganpa yawuru-jarrimi kuja karnangkulu majungka-jarrimi jurnta.

Wapirra, kajikarnalu karlirr-yani nyuntu-kujaku. Kuja-kujakuju, muurl-mardakanpanpa!

Kujanyalurla wangkaya Kaatukuju.”

⁵⁻⁶ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Ngaju yungurna-nyarra wangkami yimi wita Kaatu-kurlu kuja kajana Kaatu jama nyinami ngalipaku. Nyurru-wiyi kala wati jinta-kari yanurnu nyanungu-nyangu yuwarlirla. Kulkurru-kari wati jinta-kari yanurnu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra yarnunjuku-nyayirni. Yinya wati jinta-kari yangka kamparru-warnu, ngulajulpa miyi-wangu nyinaja yinjakuju. Yanu nyanunguku papardi-nyanu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, manurla purlaja, ‘Yuwa, papardi, yakarra-pardiya! Yungkaju miyi yungurnarla yinyi ngajuku warlalaku. Yanurnu wurna-jangka, manu kula karna miyi mardarni yinjaku nyanunguku.’

⁷ “Ngularla papardi-nyanu purlaja kukurnu-nyanukuju, ‘Yampiyanpanpa! Jardalku karnalu ngunami nyampurla kaninjarni. Kulalparna yakarra-pardiyarla, manu kulalparnangu miyiji yungkarla!’

⁸ “Ngula yarda payurnu kukurnu-nyanurluju, ‘Yuwa, ngajurna nyuntuku kukurnu-nyanu, yungkaju miyi!’

“Papardi-nyanuju wilji-jkilpa ngunaja yinja-wangu. Kukurnu-nyanuju karrija-jukulpa manu payurnu-jukulpa. Ngaka-karilki yakarra-pardiya kurnta-jarrinjarla, manurla yungu miyiji yungurla kanyi nyanungu-nyangu warlalaku. Kuja-juku yimiji. Kala yungurna-nyarra payirni nyurrurla. Nyarra kankulu manngu-nyanyi? Kaatuju kuja-piyanya mayi-ka nyina papardi-nyanu-piya? Lawa, kula Kaatuju kuja-piya!

⁹⁻¹⁰ “Yuwayi, nganangku-puka kaji warrarda payirni nyiyarningkijarraku, ngulaju kapurla marlaja mani. Manu nganangku-puka kajirla warrarda wapal-nyanyi, ngulaju kapu palka-mani. Manu nganangku-puka kajirla warrarda tarlarlkarra-pakarni, kapurla tuwaju marlaja lakarn-mani Kaatu-kurlangu-kurra yungu yukamirra. Kujarlaju, kajinkilirla Kaatuku wangkami, warrarda payikal niyiyarningkijarraku, kapu-nyarra yinyi. Warrarda wapal-nyangkalurla, kapu-nyanu milki-yirrarni nyurrurla-kurra. Warrarda tarlarlkarra-pakakalurla, kapu-nyarra lakarn-mani tuwa yungunkulu yukamirra. ¹¹ Nyarra-jarrinpa kajingki nyuntu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu payirninja-yanirni yawukuju kuyukuju ngarninjaku? Warna kulu-parnta mayi yungunparla yinyi? Lawa! Yungunparla yawu kuyu ngurru yinyi ngarninjaku. ¹² Nyarra-jarrinpa kajingki payirninjinirni ngipiriki ngarninjaku? Yinyi mayinparla karlangu-jarra-parnta? Lawa! Yungunparla ngipiri yinyi ngarninjaku. ¹³ Nyurrurla yapa-patu kula kankulu ngurru nyina Kaatu-piya. Kala yinyi-jiki kankulu-jana nyurrurla-nyangu kurdurkurduju nyiyarningkijarra. Kaatuju-ka nyina jama-juku nyurrurla-piya-wangu. Kajinkili payirni nyiyarningkijarra ngurru, ngula-jangka nguru-nyayirni-wangurlarlul kapu-nyarra yinyi Pirlirra nyanungu-nyangulku.”

Juwu-paturlu wiriwirli, Juju Ngawu pajurnulu Jijajiji yirdiji Pirljipu nganta

Matthew 12.22-30, Mark 3.20-27

¹⁴ Ngaka-pardu-kari, watijlpa nyurnu nyinaja. Nyampurlu watingkilpa palkangka juju pirlirra mardarnu, manu ngula-jangkanyalpa wangkanja-wangu nyinaja. Jijajirli yinya wati parlpuru-manu ngula yungu kulpari wangkamilki. ¹⁵ Kujalu yapangku nyangu nyampu wati, kuja Jijajirli parlpuru-manu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Ngalya-karijili-nyanu wangkaja, “Jijajiji-ka nyinami Juju Ngawu-kurlu yirdi-kirli Pirljipukurlu kaninjarni palkangka-kurluju. Pirljipu yangka Juju Ngawu ngulaju kajana juju-kari juju-kariki nyinami wiri-jarlul. Pirljipurlu karla kurru-pinyi yartarnarri Jijajiki. Kuja-jangkarlunya kajana Jijajirli jurnta yilyami juju-patu-karilki yapakuju.”

¹⁶ Panu-karirliwalu puta yimir-yungu Jijaji. Wangkajalurla, “Milki-yirrakanpanpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu nguru-nyayirni-wangurlarlul. Kajinpa-nganpa milki-yirrarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntujunparla Kaatuku warlalaja.”

¹⁷⁻¹⁸ Jijajirli-jana milya-pungu yalumpu kujalpalu nyarra manngu-nyangu, ngulaku-jana wangkaja, “Nyurrurlarlul kankulu warntarla manngu-nyanyi! Yungurna-nyarra wita-wiyi wangkami. Ngurrara-jintarlul kajilpalu-nyanu yapangku warrarda pakakarla, kulalpalu ngulaju turnulku jintangkalku warrarda nyinakarla, ngulaju kajikal muku lawa-jarrimilki. Manu kajilpalu-nyanu kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu, papardi-nyanurlu, manu ngawurru-nyanurlu warrarda pakakarla nyanungu-paturlu warlaljarlul, yalumpu-paturlangu kulalpalu nyinakarla turnu-juku jintangka-juku, ngulaju kajikal muku lawa-jarrimi-yijala. Kuja-piyarlul-yijala kulalpa-jana Juju Ngawungku Pirljipurluju juju-kari juju-kari jurnta yilyayarla yapakuju, lawa. Kajilpa-jana jurnta

yilyayarla, ngulaju kajika rampaku-jarrinjarla lawa-jarrimilki nyanungurlangu-juku.¹⁹⁻²⁰ Nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi ngulangku nganta kaju Pirljipurlu yinyi nganta ngajuku yartarnarri yapaku parlpuru-maninjaku. Kala kajilpa junga ngunakarla, ngula-jangka nganangkulku-jana yartarnarriji yungu nyurrurla-nyangukuju kurdungurlu-patukuju ngula-kurlurlu yungulu-jana juju pirlirra-wati yapaku jurnta yilyami? Juju Ngawangku kula kajana yartarnarriji yinyi. Kaaturlu kajana yinyi yartarnarriji. Kujarlaju kapulu-nyarra warntarla-pajirni. Kaaturlu Jintangku kaju yartarnarri yinyi ngajukuju yungurna-jana juju jurnta yilyami yapaku. Kujarlanya yungulpankulu milya-pungkarla jalanguju Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra nyampurla walyangka.”

²¹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana yimi wita yimi-ngarrurnu Juju Ngawu-yijala, wangkaja-jana, “Juju Ngawu ngulaju wati pirljirdi-piya kuja-ka nyiyarningkijarra mardarni kaninjarni yuwarlirla. Kajilpa watingki mardakarla panu nyiyarningkijarra, kajika warrawarra-kanyu yuwarlirla kaninjarni wiji-kijakuju. Kajika yuwarlirla karrimi kurdiji-kirli manu kurlarda-kurlu, kajikalu purungku mani nyiyarningkijarra. Kajilpa kuja-piyarlu mardakarla, kulalpalu purungkuju mantarla. ²² Kala ngaka-kari kajilpa wati jinta-karilki yantarlarni pirljirdi-nyayirni. Nyarrpa-jarri kajikarla yinyaku watiki kajilparla jurnta mani nyiyarningkijarra nyanunguku? Kajika pinyi yinyaju wati, manu kajikarla puntarni kurdiji manu kurlarda nyanunguku. Kurlarda-wangukuju kajikarla jurnta mani nyiyarningkijarra, manu kajika-jana yinyi yapa panu-kariki. Kujajuku yimiji. Ngula-piya-yijala ngaju karna pirljirdi-nyayirnilki nyina Juju Ngawu-piyawangu!”

²³ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Ngana-puka ngula-ka nyina ngaju-wangu, ngulaju kaju ngajuku jangkardu nyinami. Manu nganangku-puka ngula kajana yapa ngaju-kurra-maninja-wangurlu mardarni, kujarlaju kaju ngajukuju yapa panuju jurnta mardarni.”

*Jijaji wangkaja-jana yapakuju juju pirlirra panu-kurlu
Matthew 12.43-45*

²⁴ Jijaji wangkaja, “Kuja-ka juju pirlirra wilypi-pardimi yapa-jangka, yalumpu yapa ngulaju yuwarli-piya ngula-ka yapa-wangu lawa karrimi. Ngula juju pirlirra-pa-ka wurna warru yani manangkara-wana ngapa-wangu-wana, warru nyanyi karla ngurraku ngurrjuku yungu nyinami ngulangka. Kala ngurra ngurrju-wangurla, ngulaju kanyanu wangkami kuja, ‘Kulpari yani mardarna yapa-kurra yangka-kurra kujalparna nyinaja kamparru-wiyi. Kula-ka nganalku nyinami yapangka yinyarlaju kaninjarniji.’ ²⁵ Junga, yinya pirlirra-pa-ka kulpari yani yangka-kurra yapa-kurra, manu karla rdipimi yapaku yuwarli ngurrju-piyaku kuja-ka marlajarra karrimi nyiyarningkijarra-kurlu jungarni-maninja-warnu-kurlu. ²⁶ Ngula-jangka-ka yangka juju pirlirra yani, manu kajana nyanungurlu yarda kanyirni pirlirra wirli-pala-karilki, ngulaju juju-patu-nyayirnilki. Ngula-jangka, panu juju pirlirra kalu yani, manu kalu yukami nyinanjaku palkangka yapangka yinyarla. Ngula-jangka, yapa yangka juju pirlirra-wati-kirli, ngulaju nyanunguju ngawu-nyayirnilki.”

²⁷ Kujalpa-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu yinya juju pirlirra, ngula-jangka karntarla wangkaja, “Nyuntukupalangu ngati-nyanu karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni Kaatuku! Nyuntungku mardarnu, manu ngurrjungku wiri-manu!”

²⁸ Jijajirli wangkaja karntaku, “Junga marda kujaju. Kala nganangku-puka kaji Kaatu-kurlangu yimi purda-nyanyi yirriyirri, ngulaju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni-yijala!”

*Jijajirli-jana wurra-manu Juwu-patu wiriwiri yartarnarriki milki-yirrarinjaku
Matthew 12.38-42, Mark 8.11-13*

²⁹⁻³⁰ Panulpalurla yapa turnu-jarrija Jijajiki, manu wangkaja-jana, “Yapa ngula kalu nyinami jalangu, ngulajulu ngurrju-nyayirni-wangu! Manu nyurrurlarlangurlu, kula kankulu Kaatu purami yijardurlu! Nyurrurlarlunkujulu payurnu yungurna-nyarra nyiyarlangu Kaatu-kurlangu milki-yirrarri yartarnarri, kujakujurna lawanya ngampurrpa-wangu! Nganayi-mipa kapurna-nyarra ngajulurluju milki-yirrarri Kaatu-kurlangu ngulaju yimi Juuna-kurlu jarukungarduyu-kurlu. Manngu-nyanyi mayi kankulu yinya yimi? Juunajulpa nyinaja Kaatuku jarukungarduyu. Wangkaja-jana yapaku yungulurla pina-yani Kaatuku. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Jalanguju ngajujurna Juuna-piya. Ngaju karna-nyarra wangka nyurrurlaku yungunkulu pina-yani Kaatu-kurra.

³¹⁻³² “Wita-karilkirna-nyarra wangka jarukungarduyu-kurlu Juuna-kurlu. Nyurru-wiyi, Ninupu-wardingkirli yapangku, purda-nyangulu Juuna ngulalpa-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu, ngulajulu nyiyarningkijarra ngawuju yampijalku. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, yapa panu kirri Ninupu-wardingki kapulu karrimi, ngulararlulu kapulu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalanguju, yimi ngaju-nyangu ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Juuna-kurluku. Kujakuju nyurrurlajulpankulu nyinayarla yinya yapa-patu Ninupu-wardingki-patu-piya. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.

“Ngula-jangkaju, ngajulu yungurna-nyarra yimi wita yimi-ngarrirni karnta wiri-kirli ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja nguru-karirla yirdingkaju Jiiparla. Nyurru-wiyi, mardukuja nyampujulpa wurna yanu kurlirra-jangka wurnturu-nyayirni ngurrara nyanungu-nyangu-jangka nyampu-kurra ngurrara kingi Julumunu-kurlangukurra. Nyanungurlu karntangu purda-nyangu kingi Julumunu rdrrinypa-nyayirni pinangkalpa nganta. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, wiri-nyayirni mardukuja kapu karrimi, ngulangku kapu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalangu, yimi ngaju-nyangu ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Julumunu-kurluku. Kujakuju nyurrurlajulpankulu nyinayarla karnta yinya Jiipa-wardingki-piya. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa jarra-kurlu
Matthew 5.15, 6.22-23, Mark 4.21

³³ Ngaka-kari Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kulalpa nganangku-puka wuruly-yirrakarla kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka-ka yirrarri yapaku yungulu nyanyi. ³⁴ Ngalipa-nyangu milpa, ngulaju jarra-piya. Kajilparlipa waru wapayarla mungangka jarra-wangu, ngulaju kulalparlipa nyarrparlu nyangkarla nyiyarlangu, manu kajikarlipa marda wantimi. Kuja-piya-yijala, kajilparlipa milpa ngurrju nyinayarla, kajikarlipa nyiyarningkijarra nyanyi warrajarlu. Kala kajilparlipa milpa maju nyinayarla, kulalparlipa nyarrparlu nyiyarlangu nyangkarla, lawa. Kajikarlipa marda nyina pampa-piya nyanja-wangu. ³⁵ Yimi ngaju-nyangu ngulaju jarra-piya. Kuja kankujulu jungangku purda-nyanyi ngaju wangkanja-kurra, ngulaju kankulu nyinami ngurrju-juku. Kajilpaju yapangku nganangku-puka jamulu purda-nyangkarla ngaju, ngulaju kajika nyinami pampa-piya nyanja-wangu. Kuja-kujakujulu jungangku purda-nyangka! ³⁶ Mungangka kajili yapangku jarra mardarni, ngulaju ngurrju. Ngulaju kalu nyiyarningkijarra nyanyi warrajarlu mungangka-juku. Kuja-piyanya, kajinkilirla jungarni nyina Kaatuku, kapunkulu nyiyarningkijarra milya-pinyi Kaatu-kurlangu-kurlu!”

Jijajirli-jana Juwu-patu wiriwiri punku-pajurnu
Matthew 23.1-36, Mark 12.38-40, Luke 20.45-47

³⁷ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja yapa-patuku, wati Parajirla yanurnu manu wangkarla, “Yantarni ngaju-kurlu ngaju-nyangu yuwarli-kirra yungurlu miyi ngarni.” Jungajuku, Jijajirla jirrganja yanu nyanunguku yuwarli nyanungu-nyangu-kurra. ³⁸ Wati Parajirlirla kangurnu miyi ngarninjaku ngula Jijajirli ngarnu. Kula-nyanu rdaka parljurnu. Ngularla wati wangkaja Jijajiki, “Rdakanpa-nyanu parljika ngarninjakungarntirli!”

³⁹ Jijajirla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlarlul Paraji-paturlu, ngarninjakungarntirli kankulu parljirni kartakuju manu jampitaju ngapa-kurlurlu, kala yampimi kankulu-nyanu kaninjarni-puranjiji parljirninja-wangurlu. Kula kankulu-jana yulka yangka yapa kuja kalu nyina tala-wangu, lawa. Nyurrurla kankulu-jana nyurunyurujarri, manu kankulu-jana jurnta mardarni purlurlparlu. ⁴⁰ Nyurrurlaju wangamarrawati. Kaaturlu-nyarra ngurrju-manu yungunkulu-nyanu kaninjarnirlangu kirkamani jungarni nyinanjakuju. ⁴¹ Nyanungu-ka ngampurrpa nyina yungunkulu-jana warrawarra-kanyi jungangku yapa marlajarra-patu. Kujakunya-ka Kaatuju ngampurrpa nyina. Yungkalu-jana miyi kuja kankulu mardarni. Kajinkili-jana yinyi, kapunkulu Mujuju-kurlangu kuruwari jungangku purami.

⁴² “Nyurrurla Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturlu! Yirriyirirli kankulu purami kuruwari Mujuju-kurlangu mangarri-kirli. Kuja kankulu

mangarri-pardu* wiri-mani kaatinirla, ngulaju kankulurla yini Kaatuku wita-kari wita-kari. Ngurrju kujaju! Kala panu-kari kuruwarri Kaatu-kurlangu tarruku-nyayirni, ngulajungkulu yampija puranja-wangurlu. Kula kankulu-jana jungarni nyina yapa-kariki, kula kankulurla junga yulkayarla Kaatukuju, lawa!

⁴³ “Nyurrurla Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Kajinkili yani jaaji-kirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju kankulu warrarda milarninjarla mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlanguju. Kuja kankulu kuyu manu mangarri-kirlangu-kurra yani payi-maninja-kurlangu-kurra, ngula-puruju kankulu ngampurrpa nyina yapa-kariki yungulu-nyarra parntarrinjini nyurrurlaku manu yungulu-nyarra pinangkalpa-pajirni. ⁴⁴ Mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlajungkulu nyurnu-patu-piya ngula kalu milyingka nguna. Yapa marda kulalpalu pina nyinayarla yinyaku milyiki, kajikalunyanu waparilku wapami kankarlumparra kula-nganta lawangkakuju. Kuja-piyanya, kulanngantankulu ngurrju, kala majungkulu kaninjarniji.”

⁴⁵ Ngula-jangkaju, Juwu luwiya wangkajarla Jijajiki, “Tiija, kuja-piyaju nyuntulurlu kanpa-nganpa punku-pajirni, niyaku kanpa-nganpa maju wangkami nganimparrangu-kurlu?”

⁴⁶ Jijajirla wangkaja, “Mari-jarri karna-nyarra nyurrurlaku luwiya-patukuju, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlarlul kankulu-jana yapa-patuku yimi-ngarrirni Mujuju-kurlangu kuruwarri warntarla-karirli. Nyurrurlarlul kankulu-jana warla-pajirni jungarni puranja-kujaku. Kula kankulu-jana ngurrju nyina nyanungurraku. Kujarlanya kulalpalu purayarla jungangkujaku.

⁴⁷⁻⁴⁸ “Mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurru-wiyi, nyurrurlakupalangu-paturlu yupa-paturlu kulalu-jana purda-nyangu Kaatukungarduyu-patu, pungulpalu-jana. Jalangurlu nyurrurlarlulu, milyingka yirrarni kankulu-jana yungkurnu-wati yinya Kaatukungarduyu-patu pirnkingka ngurrju-nyayirnila. Kula kankulu purami yimi kujalu yirrarnu Kaatukungarduyu-paturlu. Nyurrurlarlulu kankulu manngu-nyanyi warntarlulul nyurrurlakupalangu-paturlu yupa-patu-piyarlu. ⁴⁹ Nyampu yimi ngulaju jurru-yijala kuja Kaatu nyurru-wiyi wangkaja Pina-nyayirni, ‘Kapurna-jana yilyami ngaju-nyangu jarukungarduyu-patu manu jaru-kurlu-patu yungulu-jana yapaku wangkami ngaju-kurlu. Kala lawa. Kulalu-jana purda-nyanyi. Kapulu-jana murrumuru-mani manu pinyi.’ Kujanya Kaatuju wangkaja nyurru-wiyi Payipulurlaju. ⁵⁰⁻⁵¹ Nyurrurlakupalangu-paturlu yupa-paturlu kalalu-jana muku pungu Kaatu-kurlangu jaru-kurlu-patu nyurru-wiyi yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka manu yalkirirla. Kayinirli pungu Yapulu, manu nyurrurlakupalangu-paturlu yupa-paturlulu pungu Jikaraya nyurru-wiyi Yuwarli Maralyipirla Kaatu-kurlangurla. Kujarlanya kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju panu-juku ngawungawu-watiji maju-mani yangka ngula kankulu nyinami jalangurlangu nyurru-warnu-patu-piya.

⁵² “Mari-jarri karna-nyarra nyurrurlaku luwiya-patukuju, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Yapa yungu ngantalu pina-jarriyarla Kaatu-kurlu. Kala nyurrurlarlul kankulu-jana warla-pajirni. Nyurrurla kula kankulu milya-pinyi-nyayirni Kaatuju, manu kankulu-jana yapa panu-kari warla-pajirni milya-pinja-kujaku-yijala!”

⁵³⁻⁵⁴ Ngula-jangka, Jijajiji yanulku yinya-ngurlu ngurra-ngurluju. Parra-kari parra-kari kalalurla luwiya-wati manu Paraji-patu warrarda yanurnu, manu kalalu wiljiwilji-manu warrarda. Kalalu payurnu warrarda nyiyarningkijarra yimir-yirrarninjaku nyanunguku. Kaji-jana nyarrpa wangkayarla maju, kapulu puuly-mardarninjarla pungkarla.

12

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku yungulu yirriyirri wangka

¹ Ngaka-kari, yapa panulpalurla yaninjarla turnu-jarrija Jijajiki marda 2,000-pala marda 3,000-pala marda panu-nyayirni yapa-patu. Panu-nyayirnilpalurla turnu-jarrija kujalpalu-nyanu wirliya katurnu. Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Wurnturulu-jana jurnta karriya ngulaku Paraji-patuku, punku kalu nyina milkarranji-patu. Jaru nyanungu-nyanguju-jana ngulaju jirdi-piya mangarri tarltu-maninja-kurlangu-piya. Panu-puru kalu-jana yapaku ngurrju wangkami, kala manngu-nyanyi kalu punku nginyinginyirlaju. Kajinkili-jana purda-nyanyi, ngulaju kapunkulu punku nyina nyanungurra-piya. ² Kulalpa-nyanu nganangku nyiyarlangu wuruly-mardakarla Kaatu-kujaku, lawa. Kapu jungangu palka-maninjarla nyanyi. ³ Kala

* 11:42 spices

nyurrurla, yirriyirri-jarriyala kajinkili wangkami. Kajinkili nyarrpa wuruly-wangka mungangka, Kaaturlu kapu-nyarra yimi purda-nyanyi parrangkarlu. Manu kajinkilinyanu jaalya-wangkami, Kaaturlu kapu-jana yimi-ngarrirni yaliji ngalya-karikilki.”

Lani-jarriyalurla Kaatu-mipaku

Matthew 10.28-31

⁴ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Kulalu-jana lani-jarriya yapa-patukuju kajili-nyarra jangkardu yanirni pinjaku nyurrurlaku. Kajikalunyarra palka-mipa pinyi. Kala kulalpalu-nyarra kijikarla warlu wiri-kirra. ⁵ Kaatu-miparlu kajika-nyarra palka manu pirlirra kijirni yali warlu wiri-kirraju. Ngula-kujakunyalpankulurla lani-jarriyarlal jintaku nyanungu-kujaku Kaatuku.

⁶ “Jurupu witawitaju kuja kankulu-jana mani japungkaju talangu witangku, ngulaju Kaaturlu-juku kajana ngularraju muku milya-pinyi. Warrarda kajana manngu-nyanyi tarnngangu-juku wajawaja-maninja-wangurlu. ⁷ Kaatu kanyarra yulkami-nyayirni nyurrurlakuju jurupu-piya-wanguku. Milya-pinyi kanyarra nyajangu kankulu marnilpa mardarni jurrungkaju. Kulangu jintarlangu wajawaja-mani. Kapu-nyarra tarnngajuku mardarni. Ngula-warnunya kulalu lani-jarriya yapa-kari-kijaku kajili-nyarra marda yapa jangkardu yanirni pinjaku nyurrurlaku.”

Yapa-kariki yungulparlipa-jana yimi-ngarrikarla kuja karlipa pura Jijaji Kiraji

Matthew 10.32-33, 12.32, 10.19-20

⁸ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Ngajujurna Yapanayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nganangu-puka kuja kanyanu ngarrirni kurdungurlu ngaju-nyangu warrajarlu, ngakaju kajirna ngaju nyina ngajukupalangu-kurlangurla Kirdana-kurlangurla, kapurna-jana wangka marramarraku nyanungu-nyanguku, ‘Nyampurlu yapangkulpaju warrarda puraja ngajuju yijardurlu.’ ⁹ Jalangu, yapangu ngalya-karirli kalu-nyanu ngurrrpa-pajirni ngajukuju. Ngaka-pardu-karirli kajirna ngajulu nyina Kirdana-kurlangurla, kapurnarla kuja wangka, ‘Ngajulurlu kula karna-jana milya-pinyi nyampurraju yapa.’ Marramarrarluju kapujulu nyanyi kajirna-jana juwa-kijirni.

¹⁰ “Nganangu-puka kajilpaju punku-pajikarla ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapanayirni-wangu, ngula-jangkaju Kaatu kapurla yawuru-jarrimi-jiki yalala-yirrarninja-warnukuju. Kala nganangu-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirra Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaaturlu kapu-nyanurla kunka-mani ngaka.

¹¹⁻¹² “Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani kanjaku nyurrurlaku yungulnyarra kanyi kuwurtu-kurra Juwu-kurlangu-kurra manu marda Juwu-wangu-kurlangu-kurra, ngulaju mirrmir-karrinja-wangulu karriya wangkanjakungarntiji. Kulankulu-jana nyurrurla-nyangu jaru wangkami, kala Kaatu-kurlangu. Kapu-nyarra yinyi wangkanjakungarntiki, kapunkulurla marlaja wangkami lani-wangu Pirlirrpaku Kaatukurlangu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli warangka-kurlu kujalpa jumarrpa nyiarningkijarrakungarduyu nyinaja

¹³ Jijajilpa-jana wangkaja yapa-patuku, ngularla jinta yaninjarla wangkaja, “Tiija, ngajujurna yapunta-jarrija, manu ngaju-nyangu papardirli muku manu yampinyi. Ngarrika ngajuku papardi yunguju ngalya-kari yinyi.”

¹⁴ Jijajirli yalu-manu wati, “Yampiyaju! Kulaju nganangu wiriji yirrarnu nyuntu-jarrakuju papardirlangukuju. Kulalparnarla nyarrpaku wangkayarla ngajuju.” ¹⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyurrurla, purulurpa-wangulu nyinaya nyiarningkijarrakuju! Manngu-nyanyi mayi kankulu yapangu kuja-ka mardarni nyiarningkijarra, kuja-wanawanaju kapu mayi Kaaturlu muurl-mardarni? Lawa, kujaju junga-wangu!”

¹⁶ Jijaji-jana wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa, “Nyurru-wiyi kala wati nyinaja nyiarningkijarra-kurlu. Kala nguru wiri mardarnu miyi panu-kurlu. Kala miyiwatiji yirrarnu yuwarli-watirla tarnnga-juku yungu ngaka ngarni. ¹⁷ Kala yirrarnu warrarda miyiji. Ngula-jangka wangkaja-nyanu, ‘Nyarrpararlarna yirrarni nyampurraju miyi-wati? Nyarrpa-jarrimirna?’ ¹⁸ Marda kapurna-jana yalyi-mani nyampurra yuwarli witawita kuja-ka miyi-wati ngunami. Manu kapurna-jana yuwarli wiri-patu ngantirni yungurna miyi-wati yirrarni kaninjarni manu nyiarningkijarra jurnarrparlangu. Kujanya kapurna yirrarni.’ ¹⁹ Ngula-jangka, yinya wati wangkaja-nyanu kuja, ‘Ngurrjulku nyiarningkijarraju ngajukuju jalanguju! Mardarni karna ngurru-wati nyiarningkijarra manu miyi-wati panu-nyayirni ngarninjaku tarnnga-nyayirni. Marda kajikarna warrkiki lawa-jarrimi. Kajikarna marda miyi manu pama ngarni yungurna

wardinyi nyinami.’²⁰ Ngula-jangka, Kaaturla wangkaja yinya watiki, ‘Nyuntunjunpa purlurlpa! Jalangu mungangka, nyuntuju kapunpa palimi, manu kapunpa wajawajamani nyiyarningkijarra kujalpanpa-nyanu nyuntulurlu mardarnu purlurlparlu. Kapunyanu yapa jinta-karirli mani nyiyarningkijarra nyuntu-nyanguju.’ Ngula-juku yimiji.”

²¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Yinya wati nyiyarningkijarrakungarduyu kala yinja-wangu nyinaja yapa panukuju-juku. Kaji-jana yungkarla nyiyarningkijarra yapa panuku, ngulaju Kaatuju kapurla wardinyi-jarriyarla nyanunguku. Nganangku-puka kaji-nyanu mardarni nyiyarningkijarra nyanunguku yapa ngalya-kari yinja-wangurlu, ngulaju Kaaturlu kapu tarnga-kurra pinyi.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami jata-nyanja-wangu nyiyarningkijarraku
Matthew 6.25-34

²²⁻²³ Wangkaja-jana kurdungurlu-patuku, “Kajinkilirli Kaatuku nyinami, ngulanguku yungu-nyarra muurlparlu warrawarra-kanyi. Nyurrurla kankulurla Kaatu-mipaku warlalja nyinami nyanunguku-juku. Kula-nyarra wajawaja-maninjarla kijirni. Kapunyarra kutu warrawarra-kanyi. Kujarlaju, yungunkulu jata-nyanja-wangu nyinami miyiki ngarninjaku manu jurnarrpaku yukanja-wangu.²⁴ Manngu-nyangkalu-jana kaarnkaju. Ngurlu kula kalu yirrarni walyangka kaarnkangu miyi wiri-maninjaku, lawa. Kula kalu warru turnu-maninjarla kanyirni ngurra-kurra ngaka-kariki ngarninjaku, lawa. Kaaturlu ngari kajana warrawarra-kanyi kuja-kurra-juku, kula kalu jata-nyanjarla payirni miyikipurdarlu. Kala nyurrurlakuju, Kaatu kanyarra yulkami jurpupiya-wanguku yapakuju. Ngula-warnuju, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyikiji.²⁵ Jata-nyanjarlu kulalpa-nyanu nganangku wankaru mardakarla ngari jintaku parraku, lawa.²⁶ Kala Kaatu-miparlu kanyarra wankaraju mardarni yungunkulurla marlaja nyinami tarngaju. Kuja-jangkanyalu nyinaya miyiki manu jurnarrpaku jata-nyanja-wangu!

²⁷ “Jurnarrpaku jata-nyanja-wangulu nyinaka! Nyangkalu-jana jinjirli-wati. Nganangku kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani? Kula kalu warrki-jarri yapa-piya, lawa. Manu kula kalu-nyanu jurnarra ngurrju-mani. Ngula-puruju ngurrju-juku kalu nyina jinjirli-watiji. Ngaju karna-nyarra junga wangkami: Yangka wati kingi Julumunu ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja tala-kurlu panu-jarlu-kurlu manu jurnarrpaku ngurrju-nyayirni-kirli, nyanungu-nyangu jurnarra kulalpa ngurrju-nyayirni mardarnu jinjirli-piya, lawa.²⁸ Kaaturlu kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani jinjirli-wati ngurrju-nyayirni kujaju. Manu marna kajana wiri-mani kirrirdi-nyayirni. Ngulaju kula kalu tarnga-nyayirni pardimi, lawa. Wita-mipaku kalu pardimi. Ngula-jangkaju, linji-jarri kalu. Ngula-jangkaju, yapangku kalu-jana kijirni warlu-kurra kaji marna linji-jarri. Nyiya-jangka kankulurla Kaatuku kapuru nyina? Marda kankulu manngunya yapa kula-nyarra jurnarra yinyi yukanjaku, kapu-nyarra jurnta mardarni? Ngulaju junga-wangu! Kuja kajana warrawarra-kanyi jinjirlaju, ngula-piyarlu-yijala kapu-nyarra warrawarra-kanyi Kaaturluju.

²⁹⁻³¹ “Nyurrurla marda kankulu miyi-wangu manu ngapa-wangu nyina. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlu kanyarra warrawarra-kanyi-jiki. Yapa-paturlu nyampurla ngurungka kalu warrarda jata-nyanyi miyi manu ngapa ngarninjaku. Yalumpurra-piya-wangulu nyinaya! Kaatu kanyarra Warlalja-Wiri nyina nyurrurla yapaku. Kuja-jangkanya, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyiki manu ngapaku! Manngu-nyangkalu yungunkulurla jungarni nyina nyanunguku. Ngula-jangka kapu-nyarra yinyi miyi manu ngapa ngarninjaku.”

Kapurli-pa rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarra jurnarra Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla

Matthew 6.19-21

³² Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyurrurla kankulu jiyipi-piya nyina kuja karna-nyarra warrawarra-kanyi. Kaaturlu yungu-nyarra Warlalja-Wiriliki nyina nyurrurlakuju. Lani-wangulu nyinaya!³³⁻³⁴ Nyarrpararankulu rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarraju jurnarra? Nyampurla ngurungka? Marda nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla? Kajinkili rdanjarr-mardarni jurnarra Kaatu-kurlangurla, ngulaju kankulu manngu-nyanyi tarnga yali nguru. Kala kajinkili purlurlparlu rdanjarr-mardarni nyampurla ngurungka, ngulaju kankulu manngu-nyanyi nguru nyampu-mipa. Ngulaju maju! Kujakuju nyiya-pukarlangu kajinkili mardarni jalangurlu, ngulajulu-nyanu jurnta jali-manta talakupurdarlu, ngula-jangka talalu-jana yungka yapaku marlajarra-watiki. Kulalu warru turnu-maninjarla rdanjarr-mardaka jurnarra nyampurla ngurungka. Ngula-jangkaju, mulururlu kajika ngarni nyiyarningkijarraju, manu marda purunjurlu kajika-nyarra jurnta kanyi jurnarra yapangku. Ngula-kujakujulu-jana yajarri yungka

yapa-karirlanguku. Ngula-warnuju Kaaturlu yungu-nyarra rdanjarr-mardarni nguru-nyayirni-wangurla. Ngulangaku kulalpalu mulururluju nganjarla jurnarrpa nyurrurla-nyanguju. Manu kulalpa purunjurlu yapangku mantarla.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku yungulurla nyanunguku wupal-nyanyi kaji kulpari yanirni
Matthew 24.43-44

³⁵ Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyurrurlarlujulu wupal-nyangka kajirna yanirni pina nyampukurra nguru-kurra. Kajilparna ngaju kapanku pina-yantarlarri, ngulaju kalakarnanyarra parlu-pinyi jarda-kurra. Ngula-kujakujulu wupal-nyangka ngajuku! ³⁶⁻³⁷ Yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yimi wita watingki kujalpa yuwarli wiri mardarnu. Yanu wurna wurnturu-nyayirni. Yaninjakungarntirli, yinya yuwarlikingarduyurlu wangkaja-jana nyanungu-nyangu warrkini-patuku yuwarliki mardarninjaku manu nyanunguku wupal-nyanjaku. Ngaka-karilki pina-yanurnu yinyaju wati yuwarlikingarduyuru, tuwalpa pakarnu. Yinyarra warrkini-patu kulalpalu jarda ngunaja, lawa. Pardarnulpalurla nyanunguku, ngulalurla tuwa kapanku rurrpa-manu. Yinya wati-jana wangkaja-jana nyinanjaku tayipulurlaku. Ngula manulku-jana miyi, manu purrajalku-jana, manu ngarnulkulu. Ngula-jangkajulurla marlaja nyinaja wardinyi-nyayirni-yijala. ³⁸ Yuwayi, kujaju junga! Kajilpa yinya wati yuwarlikingarduyuru marda mungangka marda rangkarrkurlu pina-yantarlarri, manu kajilpa-jana rdipiyarla yakarrangu-juku warrkini-watikiji, ngulakuju kajikalurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Kujajuku yimiji.

³⁹ “Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yimi wita wati yinya-kurlu yuwarlikingarduyuru-kurlu. Yapa yangka kajilpa warnpa ngunayarla yuwarli nyanungu-nyangurla, manu kajilpa yapa yantarlarri purunjunju wurulypa-nyayirni, ngula-jangka kajika yinyarlu purunjunjurlu purungku mani nyiyarningjarra. Kala kajilpa yuwarlikingarduyuru yakarra ngunayarla, kajilparla wupalpa-ngunayarla yakarra, ngulaju kajika nyanyi yinya purunjunju yaninjarni-kirra, manu kajika warla-pajirni yuwarli-kirra yukanjarni-kijaku purunjuku maninja-kujaku. Milya-pinyi-jala kankulu kujaju yijardu-nyayirni. ⁴⁰ Kuja-piyarlu-yijala, nyurrurlarlujulu wupal-nyangka kajirna yanirni pina. Kajikarna pina-yanirni mungalyurru, marda wuraji, marda mungangka. Kula kankulu milya-pinyi nyangurlarna pina-yani.”

Ngana warrkiniji ngurrju Kaatukuju?
Matthew 24.45-51

⁴¹ Piitarlu japurnu Jijaji, “Warlalja-Wiri, yinya yimi-nyayirni-wangu jukurra kujanpa wangkaja wati-kirli kuja yanu, yimi-ngarrurnu mayinpa-nganpa nganimpa kurdungurlu-pukaku, marda panuku-juku mayi yinyaju yimi?”

⁴² Jijajirli yalu-manu, “Ngana warrkini ngurrju Kaatukuju? Kuja-ka warlaljamarri wurnakupurda-jarrimi, nyanungurlu kyanu jinta-mipa warrkini yiringi-mani yungu-jana yapa-patu-kari warrkini warrawarra-kanyi, yungu-jana miyi yinyi kajilpalu yarnunjuku-jarriyarla. ⁴³ Kaji warrkinikingarduyuru pina-yanirni wurna-jangka, kaji parlu-pinyi jinta warrkini warrki-jarrinja-kurra ngutungutu, yaliki warrkinikingarduyukuju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. ⁴⁴ Nyanungurluju kapu yirrarni yaliji warrkinikingarduyuru wiri-nyayirni yungurla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra nyanunguku. ⁴⁵ Marda yali warrkinikingarduyuru watiji maju. Marda kajika-nyanu nyanungurluju manngu-nyanyi nyanungu-nyangu warlaljamarri kapu nyinamirra wurnturuju tarngaju. Manu marda nyanungurlu warrkinikingarduyuru watingki kajikajana pakarninjarrangu yapa-kariji warrkini-patu-kariji, manu marda kajika nyanunguru warungka-jarrimi pama-jangka, manu kajika ngarni miyi panurlangu. ⁴⁶ Nyanungurlu marda kajika-nyanu manngu-nyanjarla wangkami, ‘Ngaju-nyangu wiri kula marda pina-yanirni jalanguju. Ngajulurlu kapurna wurrangku-juku pamaju ngarni manu nyinami warrki-wangu.’ Kujanya kajika-nyanu wangka. Lawa! Yali wiri yuwarlikingarduyuru kapu pina-yanirni-yijala nyanungurla mayi! Nyanungurluju kapu-nyanurla kunka-mani yirrarni yaliji warrkinikingarduyuru wati ngutunguturlu, manu kapu yilyamirra yangkaurra kuja kalu ngawungawu yapa nyina purda-nyanja-wangu-juku. ⁴⁷ Yuwayi, junga kujaju! Yinya wiri-jarlu yuwarlikingarduyurla wangkaja yinya warrkinikingarduyuku yungurla yuwarli ngurrjungku mardakarla. Kala lawa, kularla jungangku mardarnu. Kularla junga warrki-jarrija. Ngula-jangka kapu wiri-jarlurlu pinjarla yirrarni karrkarri-wangurlu. ⁴⁸ Kajilpalu yinyarra wati warrkini-patu waparilku nyinayarla milya-pinja-wangu nyanungurra-nyangu wiri-jarlu yaninjarni-kiraku, manu kajilpalu warrki-wangu nyinayarla, ngulaju kajika-jana wiringki pinjarla yirrarni-yijala, kala

ngari pula-karrrikarrirli. Kajilparla Kaaturlu jungkarla warrki wiri yapaku, ngulajulpa lawa-mantarla warrkiji. Kaaturlu kapu payirni jungangku-japa yali warrki lawa-manu.”

Jijajiki kapulurla yapaju marlaja wiljiwilji-jarri
Matthew 10.34-36

⁴⁹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Kaaturluju yilyajarni nyampu-kurra yungurna nyampu nguru warlu-kurlu-mani. Yungurna warlungku purrami nyiyarningkijarra yungurna riwarri-mani nyiyarlungu maju manu yungulu yapa ngaju-nyangu jungarni nyina! ⁵⁰ Ngaka marda yapangku kapujulu murrumurrumani-nyayirni wiyarrpa, manu kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Ngulaju ngula-juku. Kujanyaju yungu warrkiji Kaaturlu yungurna lawa-mani. Yungurna kapanku lawa-mani! ⁵¹ Marda kankujulu nyurrurla-paturlu yapangku rampal-manngunya nyanyi ngajulu ngantarna yanurnu nguru nyampu-kurra yungujulu yapa marlaja nyina rarralya jintangka-juku. Ngulaju marda junga. Kala kujarna yanurnu nyampu-kurra, ngula-jangkaju kapujulu yapa marlaja wiljiwilji-jarri. ⁵² Warlalja-kari warlalja-karirli yungulu-nyanu pakarni, marnkurrrpa kapulu-jana jangkardu karri jirramaku, manu jirrama kapulu-jana jangkardu karri marnkurrrpa. ⁵³ Ngajurna yanurnu nyampu-kurra yungu-pala-nyanu pakarni ngalapi-nyanurlu kirdarna-nyanurlu, manu yungu-pala-nyanu pakarni yurntalu-nyanurlu ngati-nyanurlu, manu kanajardurlangurlu yungu-pala-nyanu pakarni.” Kujanya-jana Jijajiki wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlukuju.

Ngaliparlu yungulparlipa manngu-nyangkarla yungurliparla jungarni nyina jalangu
Matthew 16.2-3, 5.25-26

⁵⁴ Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Kajinkili nyurrurlarlu nyanyi mangkurdu yaninjarni-kirra karlarra-ngurlu, ngulaju kankulu wangkami, ‘Yuwa, kapu wantimi ngapa jalanguju.’ Junga kujaju, ngapaju-ka wantimilki kuja-jangkaju. ⁵⁵ Manu kaji warlpa wangka kurlirra-ngurlu, wangkami kankulu. ‘Yuwa, kapu warlu-nyayirni karri jalanguju.’ Junga kujaju. Warlu-jarri-nyayirni-ka warlpa kuja-ka wangka kurlirra-ngurlu. ⁵⁶ Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kankujulu mayi puta yimirr-yinyi? Nyurrurlarlu, nyanyi kankulu yalkiri, manu kankulu wangka ngapa marda kapu wantimi, marda yalkiri-mipa kapu karrimi. Ngulaju ngula-juku. Kala kula kankujulu milya-pinyi kuja karna nyiyarlungu nyarrpa-jarrimi manu marda nyiya-jangka.

⁵⁷ “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi jungarni nyinanjaku. Kala kulungku-juku kankulu-nyanu ngarrirni. ⁵⁸ Mardanparla kulu-jarrija jinta-kariki yapaku nyiya-jangka marda. Kalakangku kanyi marda kuwurtu-kurra, kajikangku yinyi kuwurtukungarduyuku wiriki. Ngula-jangka kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki yinyi yurrkunyu-kurra, ngulangkuju kalakangku yirrani rdaku-kurra. Ngula-kujakuju, yarujurla pina-yanta yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu yungunpa yalala-yirrani yungunparla yinami ngurrjuku kuja-jarra kuja-jarra. ⁵⁹ Yalala-yirraninja-wangurla, kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki jinyijinyi-mani talaku wiriki yinjaku yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu. Kalakangku tala-wangurlaju rdaku-kurra kijirni. Tala-wangurlaju lawangka ngulaju marda kalakanpa tarnga nyina rdakungka.”

13

Yapalpalurla pina-karlir-yantarla Kaatuku, manulpalurla jungarni nyinayarla

¹ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja yapa-patuku, yapa panu-karili yanurnu yimi-kirli. Wangkajalurla nyanunguku, “Nganimparnalu yanurnu Jurujulumu-jangka. Kaliliyi-wardingki-patu Juwu-patu, nyinajalpalu Yuwarli Maralypirla. Pungulpalu-jana jiyipi manu narnukutu-patu, manu purrajalpalu-jana warntari kuyu Kaatuku. Yangka Ruumu-wardingkirli kingirli ngarrurnu-jana yurrkunyu wati-patu pinjaku yinya yapa-patuku Juwu-patuku. Junga, yaninjarlalu-jana pungu junma kirrirdi-kirirli ngulangku-jaku Yuwarli Maralypirla.”

² Jijaji-jana wangkaja nyanungurrakuju, “Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarlu? Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana yinya Kaliliyi-wardingki-patuju ngawu-nyayirni-wati panu-kari-piya-wangu Kaliliyi-wardingki-kari-piya-wangu? Kujajangkanya mayili-jana muku pungu wati panu-jarlurlaju yurrkunyu Yuwarli Maralypirlaju? ³ Lawa, kula kujaju junga! Yali yapa-patu Kaliliyi-wardingki-patu, ngulajulpalu nyinaja nyurrurla-piya-yijala. Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Nyurrurlalpankulu pina-yaninjarla yalala-yirrakarla Kaatu-yijala. Putalu nyinaya punku! Kajinkili punku nyina, ngulaju kapunkulu muku palimi Kaliliyi-wardingki-patu-piya. ⁴ Yungurna-nyarra wita payirni nyurrurlaju. Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana 18-pala

yapa-patu Jurujulumu-wardingki-patu kujalu yangka palija Jilumurla? Yangka yuwarli kirrirdimpayi kujalpa juka-karrija, ngulaju-jana yaarlpa-wantija, manu-jana katernu muku tarnnga-kurra. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluju? Manngunyaanyi mayi kankulu-jana yinya yapa-patu punku mayilpalu nyinaja Jurujulumu-wardingki-kariyi-nyanu-patu-piya-wangu? Kuja-jangkanya mayili palija muku? ⁵ Lawa, kula kujaju junga! Yali yapa-patu Jurujulumu-wardingki-patu, ngulajulpalu nyinaja nyurrurla-piya-yijala. Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu ngaju! Nyurrurlalpankulu pinayaninjarla yalala-yirrakarla Kaatu-yijala. Punkulu puta nyinaya! Kajinkili punku nyina, ngulaju kapunkulu muku palimi Jilumu-wardingki yapa-patu-piya.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa watiya-kurlu

⁶ Ngula-jangka, Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yapa-patuku, kuja-jana wangkaja, “Ngajulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi wita. Nyurru-wiyi, watilpa nyinaja. Kala mardarnu kaatini. Yinyarla kaatinirla karrijalpa watiya* Parra jintangka, wati yanu watiya-kurra, manu nyangulparla miyiki, kala lawa yinyaju. ⁷ Nyanungurla wangkaja kaatinikingarduyuku, ‘Yuwa, marnkurrrpaku yulyurrrpuku, ngaju kalarna yanurnu warrada nyampu-kurra miyiki nganta nyampu watiya-kurra. Kala ngari-ka karri lawa! Wilypi-maninjarla jinta-kari juka-yirrakala!’

⁸ “Kala kaatinikingarduyurla wangkaja yinya wati wiriki, ‘Wurra! Yampiya ngari yulyurrrpu jinta-karirlaku. Kapurna warru pangirninjarla yirrarni kunalku puluku-kurlangu. Ngula-jangka kapu pardimilki miyiji. ⁹ Yulyurrrpu-karirlaju kajinpa miyi palka-mani, ngulaju ngurru. Kala kula pardimi miyi-kirli, ngulaju wilypi-manta.’ Wati wirijirla ngungkur-nyinaja kujakuju.” Kujanya-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu.

Jijajirli karnta parlpuru-manu Jarrirtiyirla yangka Juwu-kirlangurla Parra-nyayirni-wangurla

¹⁰ Ngaka-kari Jarrirtiyirla, Jijajiji yanu Juwu-patu-kurlangu-kurra jaaji-kirra, manulpa-jana yapa-patu pinarri-manu Kaatu-kurlu. ¹¹ Karntalpa nyinaja yalirlaju nyurnu juju pirlirrrpa-kurlu. Yinya-kurlu juju pirlirrrpa-kurlu, ngulajulpa nyinaja nyurnu wiri tarnnga-nyayirni 18-palaku yulyurrrpuku. Pingkilypa kulalpa nyarrpa jungarni karriyarl, lawa. ¹² Kuja Jijajirli nyangu yinya karnta, nyanunguju kujarla wangkaja, “Wiyarrpa, ngajulurlu kapurnangu parlpuru-mani jalangurluju!” ¹³ Ngula-jangka, rdakarla yirrarnu karnta-kurlangurla jurrungka. Kuja yungka karrinja-pardija, ngularla pulka-pungu Kaatuku kujarlu, “Kaatuju ngurru! Kaatuju ngurru!”

¹⁴ Ngula-jangka, jinta jaajikingarduyu wirirla kulu-jarrija Jijajiki, manu wangkaja-jana yapa-patukuju, “Jalanguju Jarrirtiyi ngalipaku Juwu-patuku yungurliparla Kaatuku pulka-pinyi. Jalanguju, yungulparlipa nyinayarla warri-jarrinja-wangu. Kajilpankulu ngampurrpa nyinayarla warri-jarrinjaku, ngulaju kajikankulu warri-jarrimi Palya-jangka Pirayiti-kirra. Kajinkili nyurnu-jarri Jarrirtiyirla, kulalu nyampu-kurra yantarni Jarrirtiyi-puruju yungunkulu ngurru-jarri, lawa. Ngurru-jarrinjakungarntili yantarni Palya-jangka Pirayiti-kirra.”

¹⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja jaajikingarduyuku wiriwiriki, “Nyurrurla jaajikingarduyu wiriwiri, ngulaju kankulu milkarranji-nyayirni nyinami. Ngurru ngan-tankulu, kala lawangka. Parra-kari parra-kari nyurrurlarlu kankulu-jana puluku manu tangkiyi jirri-kanyi nyanungurra-nyangu-ngurlu yuwarli witawita-ngurlu ngapa-kurra yungulu ngarni. Kujaju kankulu-jana kanyi Jarrirtiyirlangurla Kaatu-kurlangurla parrangka. ¹⁶ Nyurrurlajulpankulu-nyanu kurnta-jarriyarl! Nyampu karnta Juwu, ngulaju Yipuruyamu-kurlangu jinta-warnu-juku. Ngulaju Juju Ngawungku kala mardarnu, pingkilypa nyinaja 18-pala yulyurrrpuku. Nyurrurlarlu mayi kankulu manngu-nyanyi yungu ngantarna yampiyarla ngurru-maninjar-wangurlu Kaatu-kurlangurla parrangka? Kula kujaju junga. Kapurna-jana yapa parlpuru-mani Jarrirtiyirlangurla!” ¹⁷ Kujalu jaajikingarduyurlu wiriwiriri purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi, ngulajulu kurnta-jarrija. Kala yapa panu-kari, ngulajulurla wardinyi-jarrija Jijajikiji kuja karnta ngurru-manu.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa ngurlu-kurlu wita-nyayirni-kirli jirdi-kirli Matthew 13.31-32, Mark 4.30-32

¹⁸ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyia-piya kalu nyina yapaju Kaatu-kurlangurla tur-nungka yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Marda kalu nyina ngari marnkurrrpa-mipa. Ngulaju ngula-juku. ¹⁹ Kaatu-kurlangu turnu ngulaju wita-nyayirni-piya ngurlu-piya jirdi-piya kuja-ka wita-wiyi yirrarni walyangkaju ngurluju watingkiji. Ngula-jangkaju, ngakarrangakarralku kuja-ka pardimi watiya wiri, ngula-kurraju kalu yanirni

* 13:6 fig

jurrlpu panu-jarluuku. Yuwalilki kalu ngurrju-mani watiyarla yamangka wiringkalku. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrrpa-mipa nyina yapaju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapakuju.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa mangarri-kirlangu-kurlu tarltu-maninja-kurlangu-kurlu

Matthew 13.33

²⁰⁻²¹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyajangu kalu yapaju nyina turnungka Kaatu-kurlangurla yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Panu-jarlu-nyayirni marda, ngari marda marnkurrrpa-puka? Kapurna-nyarra wangka. Jalangu marda kalu nyina ngari marnkurrrpa-mipa turnungka Kaatu-kurlangurla. Ngulaju ngula-juku. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju nganayi-piya yangka kuja-ka karntangku yirrarni pulawa-kurra tarltu-maninjaku. Kuja-ka ngari wita yirrarni pulawa wiri-kirra manu ngaparlangu, ngulakuju karla marlaja tarltu-jarrimi purranjakungarnti. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrrpa-mipa nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

Yapalpalu jungarni nyinayarla yungulu Kaatu-kurlangu-kurra yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra

Matthew 7.13-14,21-23

²² Jijajijilpa yanurnu-juku Jurujulumu-kurraju. Yanurnu yuwarli panu-wana manu ngurra wita-wana, manu pinarri-manulpa-jana yapa-patu Kaatu-kurlu. ²³ Parra jintangka, yapa jintangku payurnu nyanunguju, “Warlalja-Wiri, ngaka kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanjarla yilyami nyanungu-kujaku, kapu-jana mayi panu-jarlu muurl-mardani, marda marnkurrrpa-mipa?”

²⁴ Jijajirli yalu-manu pina, “Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangu, ngulaju-ka karri yuwarli wiri-piya, manu tuwaju-ka karri wuurnpa-nyayirni. Ngula-kurra kapulu yapa panu putaputa yukami. Kuja kalu jungarni-wangu nyina, ngulaju kapu-jana Kaaturlu warla-pajirni. Marnkurrrpa-mipa kapulu yukamirra yinya tuwa-wana nyanungu-nyangu yuwarli-kirraju yungulurla jirrnganja nyinami tarntga-juku. Kujarlajulpankulu nyurrurla nyinayarla jungarni jalangulu yungunkulu ngaka yukami Kaatu-kurlangu-kurra. ²⁵ Yuwayi, ngaju kapurna Warlalja-Wiri nyina yinya yuwarli wiriki. Ngaka-kari kapurna karrinja-pardimi, manu kapurna tuwa lakarn-maninja-wangu-mardani yangka yapa yukanjarni-kijaku. Jalangu kajilpankulu nyurrurla yapa jungarni-wangu nyinayarla-juku, ngulaju marda kajikankulu karri yarlungka yukanja-wangu, marda kajikankulu tuwa pakapakarni, manu kajikankujulu wangkami, ‘Lakarn-manta-nganpa tuwa ngan-impaku!’ Jalangu kajilpankulu nyurrurla yapa jungarni-wangu nyinayarla-juku, ngaju kapurna-nyarra wangkami nyurrurlakuju, ‘Ngana-wiyi nyurrurlaju? Kula karna-nyarra milya-pinyi!’ ²⁶ Ngula-jangka kajikankujulu wangkami ngajukuju, ‘Kalarnangkulu jirrnganja ngarnu nyuntuku. Manu kalanpa-nganpa pinarri-manu Kaatu-kurlu.’ ²⁷ Kala kapurna-nyarra yarda wangkami, ‘Ngana-wiyi nyurrurlaju? Kula karna-nyarra milya-pinyi! Nyurrurla yapa-patu ngulaju punku-wati-nyayirni! Jurnta yantajulu!’ Kujanya kapurna-nyarra wangkami. ²⁸ Ngula-jangka kapunkulu-jana nyanyi Yipuruyamu manu Yijaki manu Jakupu manu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-patu nyinanja-kurra nguru-nyayirni-wangurla. Yuwayi, kapurna-nyarra yilya nyurrurlaju yinya-ngurluju, manu kapunkulu yulami, manu kapunkulu-nyanu kartirdi yarlkirni manu karntirirrijirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju. ²⁹ Yapa panu-nyayirni kapulu yanirni kakarrara-ngurlu, karlarra-ngurlu, yatijarra-ngurlu, manu kurlirra-ngurlu. Yaninjarla kapulu yukamirni nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra, kapulurla nyinanjarla miyi jirrnganja ngarni. ³⁰ Jalangu kuja kalu nyina kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirliki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala nyina.”

³¹ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku yapa-patuku, Paraji-patulurla yaninjarla wangkaja, “Kingi Yarurdurlu nganta kapungku pinyi nyuntuju. Kala ngari wuruly-parnkaya nyarrpara-kurra mayi!”

³² Jijaji-jana wangkaja, “Kula karna ngaju lani nyinami Kingi Yarurdu-kujaku. Nyanunguju-ka ngari nyina warungka! Ngarririnjingka kujarlu, ‘Jalangu manu jukurra, Jijajirli kapu-jana jurnta yilyami juju pirlirrrpa yapa-patu-kujaku, kapu-jana panu-kari parlpuru-mani-jiki. Ngula-jangka kapu-jana parra-karirraluku lawa-jarri kujakuju.’ Nyurrurlarlu yimi-ngarririnjingkalu Yarurdu kujanya! ³³ Yuwayi, kapurna wapanja-yani Jurujulumu-kurra jalangu manu jukurra, manu jukurra-pardu-karirraluku

yungurna palimi yalirla. Ngajujurna Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kajilpajulu pungkarla ngurra jintakarirla Jurujulumu-wangurla, kujaju kula jungarni!”

*Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku
Matthew 23.37-39*

³⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku, “Waraa! Waraa! Nyurrurlajunkulu yapa ngaju-nyangu-patu, nyurrurla kuja kankulu nyina nyampurla Jurujulumurla. Nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlulu-jana pungu panu jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu, manulu-jana pirlingki luwarnu yimikirli-patu wankaru-wangu, kujalpa-jana Kaaturlu yangka yilyajarni. Tarnnganku nganta yungurna-nyarra warrawarra-kangkarla manu ngaju-kurra-mantarla ngatinyanu jukujuku-piyarlu kuja kajana pinkirpa-kurra-maninjarla warrawarra-kanyi kurdurdu. Kala nyurrurlarlu kankujulu mamparl-pinyi warrarda! ³⁵ Nyurru-wiyi-wangurlu Kaaturlu kapu nyurrurla-nyangu Yuwarli Maralypiji yampimi, manu kula nyinami ngulangalkuju. Ngajulurlu karna ngurra nyampu yampinja-yanilki, manu nyurrurlarlu kulankujulu nyanyiilki. Kala ngula-jangka kapurna kulpari-jarrimi nyampu-kurra, manu kapunkujulu nyanjarla purdami kuja-piya, ‘Nyampu wati kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni, ngulaju kapu pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi!’ ”*

14

Jijajirli parlpuru-manu wati nyurnu Parra-nyayirni-wangurla

¹ Ngaka-kari, Jarrirtiyirla Parra-nyayirni-wangurla Juwu-kurlangurla, Jijaji yanu yuwarli-kirra kujalparla karrija jintaku wiriki Parajiki. Nyanunguju yanu yinya-kurraju ngarninjaku. Ngalya-kari Paraji-paturlupalurla jirnganja ngarnu nyanungukulu, manulpalu yiriyirrirli nyangu. Manngu-nyangulpalu kaji nyarrpa-jarri. ² Yinyarla yuwarlirla nyinajalpa wati nyurnu-nyayirni. Nyanungu-nyangu waku-jarra manu wanarri-jarrajaku muku lirrija. Karrinja-pardinjarlarla yanurnu Jijajiki. ³ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu yapa panu-juku kujalpalu nyinaja warru, “Nyarrpa kangalpa Kaatu yangka kuruwarrirla nyanungu-nyangurla? Nyarrpa-manirlipa nyurnu yapa kajilparlipa nyangkarla Parra-nyayirni-wangurla? Jina-mardarni mayirlipa, kapi mayirlipa yampimi? Murrumurru-mani mayirlipa, kapi mayirlipa wankaru-mani? Nyarrpa kankulu purda-nyanyi nyurrurlarlu?”

⁴ Kulalu yalu-manu Jijajiji. Yijardu Jijajirli watiji marnpurnu manu parlpuru-manu. Ngula-jangka, yilyajalku nyanunguju ngurrjuklu. ⁵ Ngula-jangka, Jijajiji-jana wangkaja, “Yungurna-nyarra payirni wita. Kajilpangkulu mardakarla tangkiyi manu marda puluku, manu kajilpa wantiyarla rdakungka kaninjarra Parra-nyayirni-wangurla, nyarrpa-jarri kajikankulu? Kajikankulu mayi yampimi yinyarla Parra-nyayirni-wangurla wilypimaninja-wangurlu? Lawa, nyurrurlarlu kajikankulu kapankurlu kutu wilypimani Parra-nyayirni-wangurlajul!” ⁶ Kujalu yapangku purda-nyangu Jijajiji wangkanja-kurra nyampu-kurra, ngulajulu wurulya-jarrija. Lawa, kulalurla nyarrpalku nyanungukuju nginji-wangkayarla.

⁷ Jijajiji nyinajalpa yuwarlirla-juku yinya jintakariri Paraji wiri-kirlangurla. Panu yapalpalu putaputa pirri-manu yinya Paraji wiri-wana, ngula-warnurlu yungulurla jirnganja ngarni. Jijajirli-pa-jana nyangu, manu-jana wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurra, ⁸ “Kajilpangku payikarla yapangku yaninjaku yuwarli nyanungu-nyangu-kuraku, kula-jana yirntirninjanta kurdarrirdarrirli yapa panu-kari ngula nganta yungunpa nganta pirri-mani kutu yapa yinya-wana. Marda nyanungurlu payurnu yapa jintakariri yungu yanirni yuwarli nyanungu-nyangu-kurra-yijala, yapa nganarlangu marda kuja kangku nyinami wiri. ⁹ Kaji yinya yapa jintakariri yanirni, ngula-jangka warlajamarri yuwarli yinya-wardingki kajikangku yaninjarla wangkami, ‘Nyuntu, karrinjarparidiya! Yaninjarla pirri-manta yinyarla! Nyampu wati wiri jintakariri-pirri-mani nyampurlaju nyuntu-nyangurlaju.’ Kajilpangku yinya warlajamarri wangkayarla kuja-piya, ngula-jangka kajikanpa kurnta-jarri-nyayirni, manu kajikanpa yaninjarla pirri-mani wurnturu-karrikarri nyanungu-kujakuju. ¹⁰ Kuja-kujakuju kajilpangku yapangku payikarla yaninjaku yuwarli nyanungu-nyangu-kuraku pirdaku ngarninjaku, yaninjarla pirri-manta wurnturu-karrikarri nyanungu-kujakuju. Ngula-jangka marda yinya warlajamarri kapungku yaninjarla wangkami yungunpa yaninjarla pirri-mani kutu nyanungurla. Kajingki nyanungu kuja wangkami, ngula-jangka panungku kapungku manngu-nyanyi nyuntuju wiri-nyayirni, kapulu wangkami ngurrju nyiyarningkijarra

* 13:35 Nyangka Psalm 118:26

nyuntu-kurlu. ¹¹ Nganangu-puka kuja kyananu wiri-pajirni nganta, ngaka Kaaturlu kapu kurntaku ngurrju-mani. Kala nganangu-puka kuja-ka ngurrju nyina kurrurrur-karrinja-wangu, ngaka Kaaturlu kapu wiri-pajirni.”

¹² Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja yinyaku Paraji wiriki, “Kuja kanpa-jana payirni yapa yaninjarniki yuwarli nyuntu-nyangu-kurra ku ngarninjaku, kula-jana payika nyuntu-nyangu yipilji-mipa manu nyuntukupurdangka-patu-mipa manu nyuntu-nyangu wungu-warnu-mipa manu yapa-patu-mipa ngula kalu mardarni tala panu-jarlu. Kulalu-jana nyanungurra-mipa payika yungulu-nyarra yaninjarla jirrnganja ngarni nyur-rurlakaju. Ngaka-karilki kapungku payirni yungunpa yanirni yuwarli nyanungu-nyangu-kurra ngarninjaku. Kapunpa jayakurra ngarni nyiyarningkijarra. Kajinkilijana payirni ngularra-piya-mipa yipilji-wati-mipa, kula-nyarra Kaaturluju ngurrju-pajirni. ¹³⁻¹⁴ Kala kajinpa-jana yapa ngalya-kari payirni yaninjarniki yuwarli nyuntu-nyangu-kurra ngarninjaku, payikalujana marlajarra yapa kuja kalu nyinami tala-wangu yungulu yanirni. Payikalujana yapa mata manu ngularra rdaka manjanjakurlu. Payikalujana yapa pamparda yungulu yaninjarla ngarni. Yapangu ngularra-piyarlu kula kalu mardarni nyiyarlangu, manu ngula-jangkarlu kulalpangkulu payikarla yaninjarla ngarninjaku yuwarli nyanungurra-nyangurla. Kala ngulaju ngula-juku. Ngayi kutulu-jana payika yungulu yaninjarla ngarni nyururla-nyangurlaju. Kajinpa-jana kujarra-piya yajarni yuwarli nyuntu-nyangu-kurra, Kaaturlu kapungku ngurrju-pajirni. Ngaka-karilki kaji-nyarra nyanungurlu yakarra-mani yapa ngurrju palinjawarnu, kapu-nyarra kulpari yinyi nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli kujalpa-jana payurnu yapa yaninjarla ngarninjaku yuwarli nyanungu-nyangurlaku
Matthew 22.1-10

¹⁵ Ngulalparla Jijajirla jirrnganja ngarnu-juku yinya wiriki Parajiki yuwarli nyanungu-nyangurlarlu, wati jinta-karirla wangkaja nyanunguku, “Ngana-puka kaji nyinami Kaatu-wana nguru-nyayirni-wangurla, manu kajirla jirrnganja ngarni, yapa yinya kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

¹⁶ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Yungurnangu yimi-ngarrirni wita yimi wati-kirli kujalpa nyinaja yukunjukunju-kurlu nyurru-wiyi. Nyanungurlu-jana yajarnu yapa panu-jarlu yungulu yanirni yuwarli nyanungu-nyangu-kurra mangarri wiriki ngarninjaku. ¹⁷ Nyanungu-nyangurlu warrkiniriripalu kuyu manu mangarri purraja, manu ngulaju nyanungurlu yilyaja jinta warrkini yungu-jana yaninjarla maninjini yapa panu yinyarra ngula-jana payurnu yaninjarniki kamparrurlu-wiyi. Yinya warrkini-jana yaninjarla wangkaja, ‘Yanirnilkinkili mangarriki kuyuku, panu-jarlu nyuru yirnmilki ngarninjakungartilki!’ ¹⁸ Kala jinta-kari jinta-karirli yaninjarnikiji wurra-manu. Jintarla wangkaja yinyaku warrkiniki, ‘Kari-ngantarna payi-manu walya wiri, yungurna yaninjarla nyanja-yanilki. Ngarririnjinta wiri nyuntu-nyangu ngula kapurna ngampurrpaju yantarlarni-jiki-jala, kala lawa.’ ¹⁹ Jinta-karirla wangkaja nyanunguku, ‘Kari-ngantarna-jana puluku karlarla-pala payi-manu, manu karna yani yungurna walya pangirni mangarri pardinjungarnti nyanungu-patukurlurlu kajijili jirrnganja rarra-kanja-yani. Ngarririnjinta wiri nyuntu-nyangu ngula kapurna ngampurrpaju yantarlarni-jiki-jala, kala lawa.’ ²⁰ Jinta-karirla wangkaja, ‘Kari-ngantarna yupukarra-jarrija, manu karna nyanungu maninjini. Ngarririnjinta wiri nyuntu-nyangu ngula kapurna ngampurrpaju yantarlarni-jiki-jala, kala lawa.’ ²¹ Junga-juku, yinya warrkini wati kulpari-jarrinjarla yimi-ngarrurnu wiri nyanungu-nyanguku yinyarra yapa kulalu nganta yanirni ngarninjaku yuwarli nyanungu-nyangu-kurraju. Wiringkijilpa-nyanu purda-nyangu kulu-nyayirni, manurla wangkaja wati warrkini nyanungu-nyanguku, ‘Yaruju-jarriya! Yanta yuwarli-kari yuwarli-kari-kirra nyampurula kirringka, manu-jana kulpari kangkarni panu-jarlu yapa kuja kalu nyina nyiya-wangu marlajarra, nyurnunurnu, manjanja-kurlu, pamparda-wati manu mata-wati. Yajarninjinta-jana nyampu-kurra ngarninjaku!’ ²² Junga-juku, yinya warrkini yanu, manu-jana panu-jarlu ngularra yapa manu, kulpari kangu-jana yuwarli wiri-kirlangu-kurra. Ngula-jangka, nyanungurla wangkaja, ‘Yajarnunurnu-jana ngularra yapa panu-jarlu, kala karlipa-jana mardarni-jiki mangarri jayakurra yungulu ngarni yapangu jintawarlayirli-jiki!’ ²³⁻²⁴ Junga-juku, wirirla wangkaja warrkini nyanungu-nyanguku, ‘Purda-nyangkaju! Yinya yapa kamparru-warnu-patu kujarna-jana payurnu yaninjarniki nyampu-kurraku ngarninjaku, kulalu pajarni ngaju-nyanguju mangarriji witarlanguju. Kapurna-jana muku warla-pajirni yaninjarni-kijakulku. Kujarlanya karnangu wangkamilki yungunpa warru yani warrukirdikirdi manu yungunpa-jana kulpari kanyirni yapa ngula kalu nyinami yinyarrarla. Nyanungurranya karna-jana

milarnilki yungujulu yaninjarla jirrnganja ngarni yuwarlirla ngaju-nyangurlarlul.’” Ngulanya yimiji ngularla Jijajirli yimi-ngarrurnu wati yinyaku.

Kurdungurlu-jarrinjakungarnti Jijaji-kirlangukungarntiji, nyarrpa-jarriyarla-wiyilparlipa kamparruju?

Matthew 10.37-38

²⁵ Jijajijilpa wapanja-yanu-juku Jurujulumu-kurra-pinangu, manu yapa panungkul-palu puranja-yanu purdangirli-wanarlul. Nyanunguju warirr-karrija, manu-jana wangkaja, ²⁶ “Ngana-puka kajilpa-jana yulkayarla-juku nyanungukupalanguku warlal-jaku jaji-pirdiki manu ngati-pirdiki manu kali-pirdiki manu kurdukurdu nyanungu-nyanguku manu nyanungukupurdangkaku, manu kajilpa-nyanu warlalja yulkayarla, manu kajilpa-nyanu yulkayarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa-nyanu ngampurrpa purda-nyangkarla yunguju kurdungurlu-jarrinjarla nyina ngaju-nyangulku, ngulaju kamparruju ngulakungarntijilpaju yulkayarla-wiyi karrikarri-wangu-nyayirni yangka yapa-kari-piya-wanguku. ²⁷ Ngajuju karna yani Jurujulumu-kurralku. Kajilpanpa ngampurrpa nyinakarla yaninjarla palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju ngurrju. Yantarniji, manu nyinakaju ngaju-nyangu kurdungurlu. Kala kajilpanpa ngampurrpa-wangu nyinakarla palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju kulalpanpaju nyarrpalku nyinakarla kurdungurlulu ngajukuju.

²⁸ “Wita yungurna-nyarra payirni. Kajilpa yapa yuwarliki ngantirninjakupurda-jarriyarla, ngari mayi kajika ngantirni tala wita-kurlurlu marda manu tala panu-kurlurlu marda? Yinyaku yuwarli ngantirninjakungarntirli, nyanungurlulu-ka kamparrurlulu yirriyirrirli manngu-nyanyi yuwarli yungu ngantirni nyarrpa-piya, manuka manngu-nyanyi yungu tala nyajangu mardarni yuwarliki ngantirninjaku. Kaji mardarni tala panu-jarlul, ngulaju kanyanu ngantirni yuwarli yinyaku. ²⁹ Kala mardaka ngayi nyanungurlulu talaju witarlangu mardarni. Kapu nyanunguju nyarrpa-jarriki ngula-jangkaju? Kapu nyanungurlulu yampimi yinya yuwarli ngantirninjawangurlu, talarla lawa-jarrija nyanunguku. Kala kajilpa warungkarlu puta ngantikarla tala wita-kurlurlulu, ngula-jangkaju, jintawarlayirli kalu wati yinya nyanyi tala-wangu manu yuwarli-wangu, manu kalu jiliwirri-mani kuja-piyarlul, ³⁰ ‘Nyampu wati warungka, rdirri-yungu tala-kurlu wita-mipa-kurlu yuwarliki ngantirninjaku. Kula nyanungurlulu lawa-manu! Nyanungurlulu ngayilpa talaju wita-mipa mardarnu, yampiyarla ngantirninjawangurlul!’

³¹ “Yimi-ngarrirnilki yungurna-nyarra yimi wita wati-jarra-kurlu kujalpa-pala nyinaja nyurru-wiyi. Ngulajulpa-pala wiri kingi-jarra jarnku-nyinaja nguru-jarrarla. Wat-inki kamparru-warnurlulpa-jana yurrkunyuju panu-karrikarri mardarnu 10,000-pala marda. Kala yinyarlul wati-karirli, ngulajulpa-jana panu-nyayirni mardarnu yurrkunyuju 20,000-pala marda. Parra jintangka, wiri-jarra ngula-jarra-pala-nyanu kulu-jarrija nyiya-ngurlu mayi. Wiringki yinyarlul kamparru-warnurlulpa-nyanu manngu-nyangu kuja-piyarlul, ‘Ngaju karna-jana mardarni yurrkunyu 10,000-pala-mipa. Wiringki jinta-karirli kajana mardarni yurrkunyu 20,000-pala. Kajilparlipa-jana yaninjarla pinjangkarla, kajikalul-ngalpa marda pinyi tarnnga-kurrarlangu.’ ³² Kuja-kujakuju, yinyarlul kamparru-warnurlulul yilyaja yimi wiri-kariki, nyanungu-kurla wangkaja, ‘Wiyarrpa, ngajulu yurrkunyu panu-karrikarri-mipa-kurlul! Nyinaya ngulangka-juku! Ngampurrpa-wangu karnalu nyina kulukuju nyuntukuju! Yungurnalu pululu nyinami nyuntu-kurlul. Wangkaya-nganpa nyiyaku kanpa ngampurrpaju nyina, manu kapurnangkululu yinyi nyuntuku yungurnangkulu yimiri-mani kulu-kujaku!’” ³³ Ngula-jangka, Jijajiji-jana wangkaja yapaku, “Wati yinya tala wita-mipa-kurlul, ngulaju manngu-nyangu yirriyirrirli yuwarli yinyaku ngantirninjaku, manu ngula-jangka yampija ngantirninjawangurlul. Manu yinyarlul wati-karirli yurrkunyu panu-karrikarri-mipa-kurlurlul, ngulaju manngu-nyangu yirriyirrirli yaninjaku kulu wiri yinya-kurraku, manu yampija yaninja-wangurlul manu kulu-wangurlul. Kuja-piya-juku, kajinkili nyurrurlarlangu ngampurrpa nyina yungunkujulu kurdungurlu-jarrimi, manngu-nyangkalu yirriyirrirli kamparruju, manu ngula-jangka yungkalu-jana yapa panu-kariki nyiyarningkijarra ngula kankulu-nyanu mardarni. Ngula-jangkaju, yungunkujulu nyina kurdungurlu-jarrinjarla ngajukulku.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina ngurrju jarlti-piya

Matthew 5.13, Mark 9.50, Luke 14.34-35

³⁴⁻³⁵ Ngula-jana Jijajiji wangkaja yapaku, “Kuja kankulu nyurrurlarlul langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnilri! Yungurna-nyarra yimi wita wangka jarlti-kirli yangka kuja karliparla winjirni kuyuku.

Jarltiji ngurrju-jala kuyuku pajarninjaku. Kajilpa jarltiji maju-jarriyarla manu linpa-wangu-jarriyarla, ngulaju majunya. Kulalpa nganangu linpaju pina pirrjirdi-mantarla yangkaju jarlti. Kajilpa jarltiji linpa-wangu-jarriyarla, ngula-jangka kulalpa nganangu mardakarla-juku, kala nyiyaku? Ngari kalu kijirni.”

15

*Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli kuja wajawaja-manu jiyipi
Matthew 18.12-14*

¹ Ngaka-karilki, panu-nyayirni tala puntarninjakungarduyu-patu manu yapa maju-patu, ngulajulu yanurnu purda-nyanjaku Jijajiki. ² Paraji-paturlu manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, nyangulpalu Jijajiji yapa yinya-patu-kurlu. Jilyi-ngarrurnulpalu nyanunguju, manulpalu wangkaja, “Nyangukalu, Jijajiji kajana wangkami yinya-patuku yapaku majumaju-patuku. Manu-ka ngarni nyanungurrarlajinta!”

³ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa, wangkaja-jana yalirraku, ⁴ “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni wati-kirli ngulalpa-jana jiyipi 100-pala mardarnu. Ngakalku, jiyipi jinta-jana jurnta yanu, manu wajawaja-jarrijalku. Kajilpanpa yapa jintangu wajawaja-mantarla kuja-piyarlu, nyarrpa-jarri kajikanpa? Kajikanpa-jana nyuntulurlu yirrarnirra ngularra jiyipi-patu-kari 99-pala ngula manangkarrarla-juku, manu kajikanparla yaninjarla warru nyanyi yangkaku jintaku jiyipiki. ⁵ Kajilpanpa nyuntulurlu rdipinjarla mantarla yangka jiyipi wajawaja-maninja-warnu, nyuntulu kajikanparla wardinyi-jarrimi karrikarri-wangu yalumpuku jintaku. Junga nyampuju! Nyuntulurlu kajikanpa jakurr-mani yali jiyipiji jimanta-kurra, manu kajikanpa pina-kanyi ngurra-kurra. ⁶ Ngula-jangkaju, nyuntulurlu kapunpa-jana parnkajarla warnkiri-mani nyuntu-nyangu puntu-patu manu yapa-karirlangu kujalpankulu mapirri nyinaja. Manu kapunpa-jana kuja wangkami, ‘Wardinyili nyinaya ngaju-piya! Ngajurna wajawaja-manu jiyipi jinta, ngula-jangkaju palka-manurna.’ Yuwa, kujanya kajikanpa wangka nyuntu-nyangu kajilpanpa wajawaja-mantarla nyuntu-nyangu jiyipi manu ngakalku kajilpanpa palka-mantarla. ⁷ Kuja-piya-yijala, Kaatu manu nyanungu-nyangu marramarra-patu, ngula kalu nyinami nguru-nyayirni-wangurla, ngulaju kalu-jana wardinyi-karrikarri nyina yapa panukuju kuja kalu jungarni nganta nyina. Kala kuja karla yapa jinta maju-jangka pina-yani nyanunguku yalala-yirrarninjakungarnti, ngulaju karla wardinyi-jarri-nyayirni Kaatuju.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa karnta-kurlu kuja wajawaja-manu pirli tala

⁸ Wangkaja-jana nyanungu-patuku, “Ngaju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-nyayirni-wangu karnta-kurlu. Kulalpa tala panu-kurlu nyinaja, mardarnulpa karlarla-pala-mipa pirli tala. Ngakalku, nyanungurlu wajawaja-manu jinta-kari kaninjarni yuwarlirla. Nyarrpa kankulu nyurrurlarluju purda-nyanyi? Nyarrpa-jarri kapu karnta yali? Jarralku-nyanurla manu, manu muku kirka-manu kaninjarni yuwarlirla, nyangulparla pirli talaku. ⁹ Ngakalku palka-manu, manu wardinyi-jarrija. Ngula-jangkarluju-jana manunjunu puntu-patu nyanungu-nyangu-patu manu yapa kujalpalu mapirri nyinaja. Wangkaja-jana, ‘Wardinyili nyinaya ngaju-piya! Ngajurna wajawaja-manu pirli, ngula-jangkaju palka-manurna!’ Yuwayi, kujanya karnta wangkaja. ¹⁰ Kaatu-kirlangu marramarra, ngulaju karnta-piya. Kaji nganangu-puka maju-jangka pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatu, ngulaju kajana wardinyi-mani-nyayirni marramarra-patuju.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati purlka-kurlu manu kaja-nyanu-jarra-kurlu

¹¹ Wangkaja-jana, “Ngaju karna-nyarra yimi-ngarrirni ngulaju purlka-kurlu kujalpalangu mardarnu kaja-nyanu-jarra. Yinya purlkangkulpa panu-nyayirni mardarnu nyiyarningkijarra manu tala. ¹² Ngakalku, kukurnu-nyanurla wangkaja, ‘Wapirra, ngaka kajinpa palimi, ngaju karna mani ngalya-kariji yampinyi-jangka. Manu ngajukupurdangka papardirli kapu panu-kari mani. Jalanguju karnangu japirni yungunpaju yinyi ngaju-nyangu.’ Yinya purlka-pardujurla ngungkurr-nyinaja panu-kari yungurla yinyi. Panu-karirla yungu papardi-nyanuku, manu panu-karirla yungu kukurnu-nyanuku. ¹³ Ngaka-karilki, kukurnu-nyanurlu ngurraju yampinja-yanu tala-kurlurlu, manu wurnturu yanu ngurra-kari-kirra. Yinyarlaju ngurra-jangka, ngulaju muku lawa-manu talaju mangarrirla, pamangka, palypirparla manu karntangka. ¹⁴ Ngapa

kulalpa wantija yangka ngula-warnurla yungu mangarrirlangu pardiyarla. Yapaju ngulajulpa yarnunjuku nyinaja mangarri ngarninja-wangu. Yali kukurnu-nyanujulpa tala-wangu nyinaja. Yarnunjuku-nyayirnilpa nyinaja. ¹⁵ Ngulaju warrki-jarrijalparla watiki kujalpa-jana mardarnu nguurrnguurrpa-patu. Yinyarlu watingkiji yilyaja kujalpalu nguurrnguurrpa-patu nyinaja yungu-jana warrawarra-kanyi manu yungu-jana mangarri yinyi. ¹⁶ Nguurrnguurrpakungarduyurlu kularla yungu mangarri ngarninjaku. Yangka purlka-kurlangu kaja-nyanu, yarnunjuku-jarrija-nyayirnilpa, manu jalajala-jarrijalpa yungu nguurrnguurrpa-kurlangu nganjarla. ¹⁷ Tarnngangkulp-nyanu purda-nyangu nyanungurlu, ‘Nyarrpa-jarrimirma? Ngaju karna yarnunjuku nyina nyiya ngarninja-wangu.’ Nyanungurluju tarnngangu manngu-nyangulpa-jana warrkini-patu kujalpalurla warrki-jarrija nyanungukupalanguku, kujalpalu mangarri panu-jarlu ngarnu. Langarra-jarrijalku. ¹⁸ Manu-nyanu wangkaja, ‘Ngaju karna yampimi ngurra nyampuju, manu karna pina-yani wampirra-kurra. Manu kapurnarla wangka kuja, “Wampirra, ngajujurna warntarla yanu Kaatu-kujaku manu nyuntu-kujaku. ¹⁹ Ngajujurna majumaju. Kula karna kaja-purajilki nyina, lawa. Wangkayaju yungurnangu warrki-jarrimilki nyuntuku warrkini-patu-kari-piya.” Kuja kapurnarla wangka ngajukupalanguku.’

²⁰ “Junga-juku, karrinja-pardija, manu yanu pina ngurra-kurra nyanungukupalangu-kurlangu-kurra. Ngulajulparla warrada pardarnu kaja-nyanuku yungu ngurra-kurra pina-yanirni. Parra-patu-jangkarlu, nyanungurluju nyangu kaja-nyanu yaninjarni-kirra wurnturu kajilpa yanurnu. Kuja nyangu kaja-nyanu, mari-jarrinjarlarla parnkaja. Ngamurlu-mardarnu, manu nyunjurnu yulanja-karrarlu. ²¹ Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanuju wangkajarla jaji-nyanuku, ‘Wampirra, ngajujurna warntarla yanu Kaatu-kujaku manu nyuntu-kujaku. Ngajujurna majumajulku, kula karnangu nyuntu-nyangu kaja-nyanulku nyina, lawa.’ ²²⁻²⁴ Wurdungu-manu jaji-nyanurlu kaja-nyanuju, manu wangkaja-jana warrkini-patuku, ‘Yantarnili nyampu-kurra! Manngu-nyangulparna kula-nganta palija walyirri-nyayirni kaja-nyanu ngaju-nyangu, lawa. Manu kulangantarna wajawaja-manu tarnngangu-juku. Kala lawa! Wankaru-juku-ka nyina, manu pina-yanurnu ngurra-kurra. Ngulakuju yarujurlulu kangkarni jinajina-piya kirriridi ngurrju-nyayirni, manu rdangka-yirrakalurla ngajuku kaja-nyanurla. Manu rdakangkalurla yirra rdaka-kurlangu, manu putulurla yirra wirliyarla. Yaninjarlalu pakaka wita puluku jara wiri-nyayirni, pajirninjarla purrayalu yungurlipa kurapaka ngarni.’ Warrkini-paturlulu pakarnunju yali wita puluku, pajurnulu, manu purrajalu. Manulu ngarnu kurapakaju.

²⁵ “Murnma-juku kujalpalu ngarnu mangarri-wati, papardi-nyanujulpa warrki-jarrija wurnturu. Kuja pina-yanurnu yuwarli-kirra, purda-nyangu-jana yapa yunparrninja-kurra, manu nyangu-jana wirntinjara-kurra. ²⁶ Purlajarla jintaku warrkiniki, manu japurnu, ‘Nyiya-jangka kalu yunparni manu wirntimi?’ ²⁷ Warrkinirla wangkaja, ‘Kari-nganta nyuntukupurdangka kukurnu-puraji pina-yanurnu ngurra-kurra. Kula palija, wankaru-ka nyina. Nyuntukupalangurluju-nganpa jinyijinyi-manu pakarninjaku manu purranjaku jara wiri-jarlu-kurlu puluku wita yungurlipa ngarni kurapaka wiri.’

²⁸ “Kuja kuja-kurra purda-nyangu papardi-nyanurlu, kulu-jarrija manu kula ngurra-kurra yanu kujalpa nyanungukupalangu jaji-nyanu nyinaja. Manu nyanunguju wilyipi-pardija yuwarli-ngirli manu wangkajarla, ‘Nyiya-jangka kanpa karrimi nyampurlaju yarlungka? Kaninjarni yukayarni, manu mangarri nganja nganimparlajinta.’

²⁹ “Kala papardi-nyanujurla wangkaja jaji-nyanuku, ‘Lawa! Nyiya-jangka kanparla wardinyi nyina ngajukupurdangkaku kukurnuku? Ngajurna warrki-jarrija mata-wangu nyuntukuju tarnnga-nyayirni. Kularnangu kulu-jarrinjarla wilji-jarrija. Kulanpaju nyiyarlangu yungu ngajuku, ngulaju kulanpaju puluku witarlangu yungu yungurnu kurapaka nganjara ngajuku puntu-kurlurlu, manu kulanpaju jiyipi witarlangu yungu, lawa! ³⁰ Kaja-puraji nyangka, nyanunguju wilji-nyayirni! Nyanungurluju muku lawa-manu talaju punkungka karntangka. Kulanparla kulu-jarrija nyanunguku, lawa! Kuja pina-yanurnu ngurra-kurra, nyuntulurlunpa pungu puluku wita nyanunguku manu nyanungu-nyangu puntuku yungulu ngarni kurapaka!’

³¹ “Ngula-jangkaju, wati purlkarla wangkaja papardi-nyanuku, ‘Kaja, nyuntu kanpa ngaju-kurlu nyina tarnnga nyampurla ngurrangka. Kuja karna ngajulurlu mardarni nyiyarningkijarra, ngulaju nyuntuku. ³² Nyiya-jangka kanpaju kulu-jarrimi? Kulan-ganta nyuntukupurdangka palija, kala lawa. Kala wankaru, manu ngurra-kurra pina-yanurnu. Ngula-jangkaju, wardinyi-jarriyarlalparlipa manu kurapaka ngarninjarla!’ ”

16

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli manu warrkini nyanungu-nyangu-kurlu

¹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yimi-nyayirni-wangu. Nyurru-wiyi kala wati nyinaja tala wiri-nyayirni-kirli. Wati jintalpa mardarnu kujalpa warrki-jarrija kujalparla warrawarra-kangu tala. Yapa jintarla yanurnu yinyaku paajuku, manurla wangkaja, ‘Nyuntu-nyangurlu warrkinirli, tala nyuntu-nyangu ngulaju-ka nyarra-mani mayi? Kula kangku jungangu mardarni.’ ² Junga-jukurla jajirninjarla wangkaja yangka warrkini nyanungu-nyanguku, ‘Purda-nyangurnanguku kuja kanpaju tala jurnta yiily-mani, kula kanpa jungangu mardarni nganta. Yilyamilki karnangu nyuntuju warrki-ngirli. Yaninjakungarntirli ngulaju pipa-kurra-wiyi pantirninjarla yirraaka yungu nyarrpararla tala ngunami.’ ³ Yinya wati warrkini, wangkaja-nyanu, ‘Kapuju paajurlu ngajuju yilyami warrki-wangu, nyarra-jarrimirna? Ngajujurna purlkalku walyaku pangirninjakuju. Kajilparna-jana warlkikarla warru yapa-patu talakupurdaru, ngulaju kajikarna kurnta-jarrimi. ⁴ Kapurna-jana wangkami yapa-patuku kuja-jana paajurlu yungu miyi manu jara panu-jarlul. Ngaju-nyangurlu paajurlu kajika-jana jinyijinyi-mani yungulurla muku pina-yinyi. Kuja-kujakuju kapurna-jana ngurruju wangkami yungulurla pina-yinyi miyi manu jara ngari wita nyanunguku yawuru-maninjaku. Yapa yinya-patu kapujulu wardinyi-jarrimi. Ngula-jangka, kajiji paajurlu yilya warrki-ngirli, kapujulu warrawarra-kanyi yinya-paturlu yapa-paturlu.’ ⁵ Junga-juku, yinya warrkini wati, yanu-jana warru yapaku payirninjaku kuja-jana paajurlu yungu miyi manu jara. Payurnu jinta-wiyi, ‘Niyi yangku yungu ngaju-nyangu paajurluju yungunparla pina-yinyi ngaka?’

⁶ “Ngula yalu-manu, ‘Nyuntu-nyangu paajurluju yungu jara 100-pala murlukunparla.’ “Yinya warrkini wati wangkajarla, ‘Yungkaju jara 50-pala murlukunparla yungunparla pina-yinyi paajuku yimiri-maninjakulku.’

⁷ “Yinya wati warrkini yanurla jinta-karikilki payirninjaku, ‘Niyi yangku yungu ngaju-nyangu paajurluju nyuntukuju yungunparla pina-yinyi ngaka?’

“Ngula yalu-manu, ‘Nyuntu-nyangu paajurluju yungu miyi 1000-pala yakujurla.’

“Yinya warrkini wati wangkajarla, ‘Yungkaju 800-pala miyi yakujurla yungunparla pina-yinyi ngaju-nyangu paajuku yimiri-maninjakulku.’ ⁸⁻⁹ Kuja paajurlu purda-nyangu nyanungu-nyangu warrkini kujalpa-jana pina puntarnu yapa yinyarraku miyi manu jara, wangkajarla, ‘Nyuntujunpa pina-nyayirni. Milya-pinyi kanpa yungunpa-nyanu tala-kurlurlu warrawarra-kanyi!’ ”

Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku, “Yuwai, yinya yimi-nyayirni-wangu ngulaju junga. Yapa yangka nyampurla walyangku kuja kalu karlirryani, ngulaju kalu-nyanu maju-kurra kanyi tala-kurlurlu nyanungu-nyangu-kurlurlu. Kala milya-pinyi-jiki kalu yungulu-nyanu warrawarra-kanyi tala-kurlurlu. Kala nyurrurla kuja kankulu nyina Kaatu-kurlangurla rdili-nyayirni-wangurla, nyarra-jarri kapunkulu tala-kurluju yungunkulu-nyanu warrawarra-kanyi? Purda-nyangkajulu! Yungkalu-jana nyurrurla-nyangu tala yapa-kariki yungulu-nyarra ngurruju nyina. Kajinkili-jana yinyi ngalya-kari, ngulaju kapu-nyarra Kaaturlu kanyi nguru-nyayirni-wangu-kurra.

¹⁰ “Kaji yapangku jungangu witawita warrawarra-kanyi nyiarningkijarra, ngulaju kapu warrawarra-kanyi wiriwiri nyiarningkijarra yijardurlu. Kala kaji yinyarlu yapangku jungangu mardarninja-wangurlu yampimi nyiarningkijarra witawita, ngulaju kula warrawarra-kanyi wiriwiri nyiarningkijarra yijardurlu. Kulurla yapa panu-kari ngungkur-nyina. ¹¹ Ngalya-karirli yapangku ngulaju kalu-nyanu maju-kurra kanyi tala-kurlurlu nyanungu-nyangu-kurlurlu. Kala nyurrurla, nyurrurla-nyangu tala-kurlurlu jungangu mayilpankulu-jana warrawarra-kangu yapaju nyampurla ngurungka? Kala nyurrurlarlu yapangku, kajilpankulu warrawarra-kanja-wangu nyinayarla, ngulaju Kaaturlu kula-nyarra yinyi nyiarningkijarra nguru-nyayirni-wangurla. ¹² Yungu-nyarra nyanungurlu yinyi panu-nyayirni nyiarningkijarra ngaka nguru-nyayirni-wangurla. Nyanungurlu kanyarra nyiarningkijarra mardarni muurlparlu nyurrurlaku. Tala kuja kankulu mardarni jalangurlu, ngulaju kula nyurrurlaku, ngulaju Kaatu-kurlangu. Warrawarra-kanyi mayi kankulu-jana tala-kurlurlu? Kala warrawarra-kanja-wangurlaju, ngulaju kula-nyarra Kaaturlu yinyi nyiarningkijarra ngurungka nyanungu-nyangurla.

¹³ “Yapa kulalpa-palangu warrki-jarriyarla paaju jiramaku. Kajirla yulkami kamparru-warnuku paajuku, ngulaju kapurla nyurunnyuru-jarrimi jinta-karikiji. Kala

kajirila yinya jinta-kariki yulkami, ngulaju kapurla kamparru-warnukuju nyuronyuru-jarrimi. Kujanya karna-nyarra nyampuju wangkami jalanguju. Kajinparla talaku yulkami, ngulaju nyuntu-nyangu paaju, manu kulanparla yulkami Kaatukuju.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlukuju.

Jijajirli-jana Paraji-patuku yimi wita-kari wita-kari yimi-ngarrurnu

Matthew 11.12-13, 5.31-32, Mark 10.11-12

¹⁴ Yangka Juwu Paraji paaju-patu kalalu purlurpa-nyayirni nyinaja tala wiri-kirli. Kujalu Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra, ngulajulpalurla yinkalku ngarlarrija. ¹⁵ Jijaji-jana wangkaja, “Nyurrurla Paraji-patu, ngulaju kankulu jungarni nganta nyina yapa panu-puru yungulu-nyarra nyanjarla pulka-pinyi ngurrjuku nganta. Kala Kaaturlu kanyarra nyanyi kanunjunyumparlu maju-juku. Nyampurla ngurungka, nyiyarlanguku kuja kalurla yapa yulkami ngurrjuku nganta, ngulaju-ka Kaaturlu punku-pajirni. ¹⁶ Nyurru-wiyi, Kaaturlurla yungu kuruwarri Mujujuku, manu wangkaja-jana jarukungarduyu-patuku yungulu yapangku purami kuruwarri manu yimi kujalu yir-rarnu pipangka. Ngula-jangka, Jaanu Papitajilki yanurnu, manu wangkaja-jana yapaku Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Kala jalangu, panu-karirli kulu-parnturlu kankulu-nyanu wiringki nganta kamparru yirrakarla yungulu-jana wiri nganta nyina yapa-karikiji. ¹⁷ Ngulaju ngula-juku. Mujuju-kurlangu yangka kuruwarri, ngulaju-ka karri yijardu-nyayirni-juku jalanguju yapakuju. Walya nyampu manu yalkiri kapu-pala yawu-pardi. Ngulaju ngula-juku. Kala kulalpa nganangu mirrakarla nyiya witarlangu yirdi kuruwarrirla Mujuju-kurlangu.”

¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kajilpa watingki nyanungu-parnta yampinjarla yantarla karnta jinta-kari-kirra, kujaju jarrwara-nyayirni. Nganangu-puka watingki kaji kanyi karnta yali yilyanja-warnu, ngulaju jarrwara-nyayirni-yijala.”

Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yapaku wati tala panu-kurlu manu wati tala-wangu-kurlu yirdi-kirli Lajaru-kurlu

¹⁹ Nyanungu-jana wangkaja, “Nyurru-wiyi kala nyinaja wati tala panu-kurlu manu jurnarrpa ngurrju-wati-kirli manu miyi manu kuyu panu-kurlu, manu kala yuwarli wiringka nyinaja. ²⁰ Ngurrangka yalirla kala nyinaja wati tala-wangu yirdiji Lajaru. Kala nyinaja wijini palka-wangu. Puntu-watirli nyanungu-nyangurlu kalalu kangurnu parra-kari parra-karirli, kala ngunaja yuwarlirla kamparru tuwa-wana. ²¹ Kalarla pardarnu yinyaku watiki tala panu-kurluku kuja kala kujurnu miyi manu kuyu purrmu walya-kurra. Lajarurlu kala ngarnu purrmu walya-jangka. Kalalu malikirli yanjurnu Lajaru-kurlangu wijini palkangka. ²² Ngaka-karilki, Lajaru palija, ngulalu marramarra-paturlu kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Nyinanja-yirrnulu kutu-juku Yipuruyamu-wana. Yinya wati yangka tala panukungarduyu, ngulaju palija-yijala, ngulalu milyingka yirrnaru walyangka. ²³ Nyanungu-nyangu pirlirra ngu-laju yanu nguru-kurra manparrra-kurlangu-kurraju. Ngulangkajulpa jankaja, manu murrumuru-jarrijalpa. Nyangu Yipuruyamu wurnturu-ngurlurlu manu Lajaru kujalpa nyinaja nyanungu-wana. ²⁴ Purlajarla Yipuruyamuku, ‘Wapirra Yipuruyamu! Waraa! Mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka! Jankami kaju nyampurlaju, manu murrumuru-jarri karna! Wangkayarla Lajaruku yunguju rdaka yirrnari ngapangka manu yunguju marnpirni jalanypa ngapa-kurlurlu yunguju walyka-mani!’

²⁵⁻²⁶ “Yipuruyamuju wangkajarla nyanungukuju, ‘Lawa, ngaju-nyangu kaja. Kulal-parna yilyayarlarra Lajaru ngapa-kurlu yalumpu-kurraju! Rdaku kaninjarra kangalpa jaarl-ngunami. Kajilpangku Lajarurlu kangkarlarra ngapa nyuntuku, kulalpangku yantarlarra rdaku ngula-wanaju. Kulalpa ngana ngula-wana rdaku-wana pinarni yantarla nyampu-kurra ngurra-kurraju. Jinta-kariji, manngu-nyanyi mayi kanpa-nyanu kujalpanpa wankaru-wiyi nyinaja walyangka? Nyuntulurlujulpanpa mardarnu ngurrju nyiyarningkijarra-nyayirni. Kala Lajaru, ngulajulpa lawa nyinaja wijini-kirli-mipa palkangka-kurlu. Jalanguju, nyanunguju wardinyi-nyayirni-ka nyinami. Kala nyuntu, ngulaju kanpa-nyanu murrumuru-nyayirni purda-nyanyi, manu kanpa jata-nyanyilki.’

²⁷⁻²⁸ “Ngularla watiji wangkaja Yipuruyamukuju, ‘Junga kujaju, kala purda-nyangka ngariji ngajulu. Ngajukupurdangka-patu, nyinami kalu wankaru-juku walyangka rdaka-pala. Nyampu ngurra ngulaju punku-nyayirni kuja kalu-nyanu yapangku murrumuru-nyayirni purda-nyanyi. Kula karna ngampurrpa nyina ngajukupurdangka-patuku nyampu-kurraku yaninjarniki. Kajikalu-nyanu murrumuru-nyayirni purda-nyanyi ngaju-piyarlu. Wangkayarla Lajaruku yungu yani ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra walyangka yungu-jana wangka jungarni nyinanjaku.’

²⁹ “Yipuruyamurla wangkaja watiki, ‘Lawa, kularna yilyami Lajaruru ngatingki-maninjaku nyuntukupurdangka-patukuju. Nyurru kalu milya-pinyi Mujuju-kurlangu

kuruwarri manu yimi kujalu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu pipa wiringka nyurru-wiyi. Purda-nyangkarlalpalu nyampuju yimi!

³⁰ “Ngularla watiji wangkaja, ‘Lawa, lawa! Kulalu ngajukupurdangka-paturluju purda-nyanyi Mujuju-kurlangu kuruwarriji, manu kulalu purda-nyanyi yangka kujalu yirrarnu jarukungarduyu-paturlu. Kala kajilpa yangka yapa Lajaru-piya pina-wankaru-jarriyarla palinja-warnu, manu kajilpa-jana yantarla wangkanjaku, ngulaju kajikalu purda-nyanyilki. Kajikalu muku kurnta-jarrmi yangka kujalpalu punku nyinaja, manu kajikalu pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatu.’

³¹ “Yipuruyamujurla wangkaja nyanungukuju, ‘Kula kujaju junga! Jalangu kajilpalu nyinayarla kuruwarri Mujuju-kurlangu purda-nyanja-wangu manu jarukungarduyu-patu-kurlanguku yimiki, manu kajilpa Lajarurlangu wankaru-jarriyarla pina yangka palinja-warnu, kulalpalu nyanunguju purda-nyangkarla-yijala kuja!’” Kujanya-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu yangka Paraji-patuku.

17

*Yapajulpalurla yirriyirri nyinakarla jungarni Kaatuku
Matthew 18.6-7,21-22, Mark 9.42*

¹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-watiki, “Nyampurla ngurungka, yapa panu kapulu warrarda karlirr-karlirri Kaatu-kujaku. Kala nganangku-puka kajilpa karlirr-kangkarla jarrwara yapa jinta-kari yungulu yani warntarla Kaatu-kujaku, ngulakuju karnarla mari-jarrimi, kapu Kaaturluju maju-mani-nyayirni! ² Nyampurrallu-jana yapa manngu-nyangka ngula kuja kalurla jukaruru nyinami Kaatuku. Ngularraju kurdurdu witawita-piya kuja kalu wita-mipa mulya-pinyi nyinanjaku jukarurruku Kaatuku. Kala nganangku-puka kajilpa karlirr-kangkarla jinta-mipa Kaatu-kujaku, ngulaju maju-nyayirni! Karlirr-kanja-kujakujulpalurla yapa-karirli yarturlu-wiyi wiri wayikarla yalumpuku watiki waninja-wana-wiyi, manu ngula-kurluju jarna-maninjarla kanjarla julyurl-kijkarlalpalu mangkuru ngapa wiri-kirra yungu palimi, kajika yapa jinta-kari karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. ³ Kuja-kujakuju, muurlpa-jarriya kajikanpa kanyi yapa jinta-kari warntarlurlu!

“Kajilpangku puranjakungarduyu-kariyi-nyanu majungka-jarriyarla jurnta, wangkayarla yungu nyinami kuja-wangu. Kajingki nyanungurlu yalala-yirrarni, ngula-jangkaju yawuru-jarriyalkurla kunka-maninja-wangu. ⁴ Marda parra jinta-puru yangka puranjakungarduyu-kari-nyanu kajilpangku majungka-jarrimi jurnta wirliki-palaku kajilpangku yaninjarla ngurrjungkulku yalala-yirrakarla wirliki-palaku, ngula-jangkaju yawuru-jarriyalkurla kunka-maninja-wangu wirliki-palaku-yijala.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku.

⁵ Ngula-jangka, Kurdungurlu-patu Wiriwirilirla wangkaja, “Pirlirra-nganpa pirlirjirdimanta yungurnangkulu wala nyina tarnnga-juku!”

⁶ Jijaji-jana wangkaja, “Kala nyurrurlaju kankujulu wita-karrrikarri wala nyinami. Ngulaju ngula-juku. Nyanyi mayi kankulu watiya yinya miyi-kirli? Kajilpankujulu ngajuku wala nyinakarla ngari wita nyurrurlaju, ngulaju kajikankulurla wangkamilki watiyaku kuja, ‘Wayi! Nyuntu watiya, lakarn-pardiya walya-jangka, manu-nyanu juka-yirrarninjinta ngapa wiringka mangkururlaju!’ Yuwayi, kajilpankulurla kuja-piya wangkayarla watiya yinyaku, ngulaju kajika-nyarra purda-nyanyi. Watiyarluju kajikanyanu lakarn-pinyi walya-jangka, manu ngula-jangka kajika-nyanu juka-yirrarninjini nyanungurlu-juku mangkururlaju!” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-watiki nyanungu-nyanguku yungulurla tarnnga-juku wala nyina.

⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yirna-nyarra wita ngayi payirni. Marda-ka jintangu wiringki mardarni warrkini kuja karla warrki-jarrimi. Marda-ka nyanungurlu walya pangirni yirrarninjakungarntirli ngurlukungarntirli yungu yirrarni mangarriki, manu marda karla nyanungu-nyangu jiyipi-wati warrwarra-kanyi. Kuja-ka wati yinya warrkini lawa-jarri warrki-jangka manu-ka kulpari yanirni yuwarli-kirra, nyarra marda nyanunguju wiriji karla wangkami nyanungukuju? Kapurla mayi wangkami nyanungukuju yungu yaninjarla ngarni-wiyi? Nyurrurlarlangu kajikankulurla mayi kuja wangka kajilpankulu yali wiri-piya nyinayarla? ⁸ Lawa. Kulankulurla wangkami kuja nyanunguku. Nyurrurla kapunkulurla wangka yungurla ngapa yaninjarla mani ngarninjaku, manu kapunkulurla nyanunguku wangka yungu-nyarra yaninjarla purrami mangarri nyurrurlaku-wiyi. Ngula-jangka, nyanungurlulku warrkinirli kapu ngarni purdangirli-kirraju. ⁹ Kaji yinyarlu warrkinirli purda-nyanyi warlaljamarri nyanungu-nyangu, kujarlaju kapu

mayi yinyarluju warlalamarrirliji ngurrju-pajirni-nyayirni? Lawa kujakuju. Wati yinya-kurlangu warrkiji ngulaju yungu purda-nyanyi warlalamarri nyanungu-nyangu-wiyi kajirra nyarrpa wangka. Kujarlanya, warlalamarri yinyaju kularla nyanungukuju yati-wangkami warrki-wanawanaju. Ngulaju ngula-juku. ¹⁰ Jurrku-juku nyurrurlakuju kujangu-piya-yijala. Kajilparna-nyarra wangkanjarla jinyijinyi-mantarla nyiyarlanguku, ngulajuju yalyangku kutu purda-nyangka wurra-maninja-wangurlu, manulu-nyanu kuja wangkaya, 'Ngalipaju karliparla ngari warrkini nyinami Jijajikiji. Kuja karliparla nyanunguku warrki-jarrimi, kularliparla pardarni yungu-ngalpa yati-wangka warrki-wanawanaku.' Kujanya-jana wangkaja Jijajiji yimi yali warrkini-kirli yungulu ngula-piya nyina kurdungurlu-pata.

Jijajiri-jana wati karlarla-pala wijini panu-kurlu parluru-manu

¹¹ Jijajijilpa-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-watiki jirranganja wapanja-yanu Jurujulumu-kurra-pinangu. Nyanungulpa wapanja-yanu wurna kulkurru-jarra ngurrara-jarrarla Jamariyarla manu Kaliliyirla. ¹²⁻¹³ Nyanunguju yanurnulpa kutulku kirri jinta wita-kurra. Yalumpurla wati karlarla-palalurla yaninjarla rdipija nyanunguku. Nyanungurraju nyurnu-nyayirni wijini-kirli panu-kurlu jurru-ngurlu jamanakurra. Ngulaju kulalu yanurnu Jijaji-kirra kutu, lawa. Karrijalpalu wurnturu-karrikarri nyanungu-kujakuju, manulurla purlaja, "Jijaji, Warlalja-Wiri! Nganimpaku-nganpa mari-jarrinjarla ngurrju nyinaka!"

¹⁴ Jijaji-jana wangkaja, "Yantalu maralypikingarduyu-wati-kirra yungulu-nyarra miimii-nyanyi palka wijini-wangu-japa." Junga-juku, karlarla-palarlu watingkili Jijajiji yampinjarla yanu maralypikingarduyu-wati-kirra. Wurnturu-wangu-juku nyanungurrarluju-nyanu jarnkujarku nyangu, manulu-nyanu wijini-wangulku nyangu. ¹⁵⁻¹⁶ Wati-kari yalumpurrarla jintaju ngulaju Jamariya-wardingki. Panu-karrijalpalu Juwu-wati nyinaja. Kuja-nyanu nyanungurlu Jamariya-wardingkirli nyangu kirrkalku, warirr-karrinjarla pina-yanu Jijaji-kirra. Nyanungurluju kiljingkilparla Kaatuku yunparninja-yanu. Kuja yanurnu Jijaji-kirra, parntarrinjunurla kamparru nyanungurla, manurla yati-wangkaja, "Nyuntunpaju mari-jarrija-nyayirni! Nyuntu-lurlunpaju parluru-manu!"

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-watiki, "Wayinkili! Ngajurna-jana wati karlarla-pala parluru-manu. Wati nyampu Jamariya-wardingki-mipa pinarni yanu Kaatuku pulka-pinja-karra. Nyampuju kula ngurrara-jinta ngajuku. Nyarrparalu ngalya-kariji Juwu-wati 9-pala-kariji wurulya yanu? Ngulangukuju yungulurlajinta Kaatuku pulka-pungkarla-yijala!" ¹⁹ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja watiki, "Karrinja-pardinjarlalku yanta ngurra-kurra. Kujanpaju wala nyinaja ngajuku yungurnangku parluru-mantarla nyuntu, kujarlanya-pana nyuntuju parlur-lurku wijini-wangulku."

Jijajiri-jana yapa pinarri-manu Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningki-ijarraku

Matthew 24.23-28,37-41

²⁰⁻²¹ Panu-karirli Paraji-paturlu payurnu Jijaji, "Nyangurla kapu Kaatuju Warlalja-Wiriji nyina nyiyarningkijarraku nyampurla ngurungka? Nyangurlarlurlipa nyanyi nguru-nyayirni-wangu nyanungu-nyangu?"

Jijaji-jana wangkaja, "Yapa kuja kajulu wala nyina, ngularrakuju kajana Warlalja-Wiriki nyinami Kaatuju jalanguju. Kujarlanya kulalpa nganangu nyanungu-nyangu nguru-nyayirni-wanguju nyangkarla paniya-kurlurluju. Manu kujarlanya kulalpa ngana wangkayarla, 'Wayi! Nyangkalu yinya! Yinyaju nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu!' Manu ngana kulalpa wangkayarla, 'Wayi! Nyangkalu nyampu! Nyampuju nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu!'"

²² Ngula-jangka, wangkaja-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-watiki, "Ngaju-jurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngaka kapurna yanilki, manu kapurna-nyarra purdangirli yampinja-yani. Ngula-jangka kapunpaju yirraru-jarrimi-nyayirni. Kapunkulu ngampurpa-nyayirni nyina ngajuku nyanjaku pina. ²³ Ngula-puruju, panu-kari kapulu-nyarra yaninjarla wangkami, 'Wayinkili! Nyangkalu yinya, Jijajiji karrimi-ka!' Marda kapulu-nyarra wangkami, 'Wayinkili! Nyangkalu nyampu, Jijajiji karrimirmi-ka!' Kajili-nyarra yapa wangka kuja nyurrurlaku, purda-nyanja-wangulu-jana jurnta nyinaka! Kulalu-jana yanta nyanungurra-kurra ngajuku nganta warririnjakulu! ²⁴ Ngaju-jurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kapurna kapanku pinarni yani wirnpa-piya-juku kuja-ka kilji mirilmiril-karri yalkirirla kakarrara-jangka karlarra-kurra. Wirnpa-piya, jintakumarrarnirli kapujulu nyanyi. ²⁵ Ngaka kajirna yani nguru nyampu-ngurlu, manu

kajirna pinarni yani, kujakungarntiji kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi, manu yapa kuja kalu nyinami wankaru jalangu, ngulangkuju kapujulu juwa-kijirni. ²⁶⁻²⁷ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kujakungarntiji yapangkuju kulajulu manngu-nyanyi. Ngularrarluju kapulu ngari ngarni, manu kapulu-nyanu yupukarra-jarrimi. Ngularraju yapa yangkarrapiya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja Nuwangka wankarula-wiyi. Nyanungurlujulpa pawurtu wiri-jarlu nganturnu. Kala yapangku panu-karirli kulalpalu nyanunguju jungangu purda-nyangu. Ngula-jangka, ngapalku wiri yinya yanurnu, manu-jana muku pungu. Kala Nuwa manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-mipa-jana muurl-mardarnu Kaaturluju. ²⁸⁻²⁹ Kajirna ngaju pinarni yani nguru nyampu-kurra, kujakungarntiji yapangkuju kulajulu manngu-nyanyi. Ngularraju yapa yinyarra-piya-juku kujalpalu nyinaja kirringka Jatamarla nyurru-wiyi. Ngularrarlujulpalu ngarnu kuyu, mangarri manu pama, manupalu payi-manu nyiyarningkijarra tala-kurlurlu, manupalu-jana nyiyarningkijarra yungu talakupdarlu. Ngularrarlujulpalu pangirninjarla yirarnu ngurlu mangarri pardinjakungarntirli, manupalu-nyanu yuwarli nganturnu. Kala kulalpalu Kaatuju manngu-nyangu. Kala watingki jintangku yirdingki Laatirli manngu-nyangu Kaatuju. Kujarlaju, yinya kirri-ngirli Jatama-ngurlu yampinja-yanu yaruju-nyayirni. Jurrkungka-yijala parrangkaju, Kaaturlu-jana jangkardu kujurnu warlu yalkiri-jangka, manu-jana jankaja jintawarlayi-jiki yalumpurra yapa kujalpalu nyinaja kirringka. ³⁰ Yuwayi, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, yapaju kapulu Jatama-wardingki-piya-juku nyina. Ngularrarluju kulajulu wopal-nyanjarla manngu-nyanyi.

³¹ “Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, nyiyarningkijarraju kapu majungkajjarri yapakuju. Kaji nganarlangu kankarlarni nyina yuwarli nyanungu-nyangurla, ngayi wurnturu-kurra parnkami kapanku-nyayirni yuwarli-kirra pina-yukanja-wangu manu jurnarrpa maninja-wangu. Kajilpa pina-yukayarla yuwarli-kirra jurnarrpa maninjaku, ngulaju kajika palimilki. Manu kaji ngana-puka wurnturu yupujurla warri-kijarrimi, ngayi parnkami kapanku-mipa yuwarli-kirra kulpari yaninja-wangu. Kajilpa yuwarli-kirra kulpari yantarla, ngulaju kajika palimilki. ³² Pina manngu-nyanyi mayi kankulu yinya yimi-pardu kali-nyanu-kurlu Laati-kirlangu-kurlu?”* Kuja-jana Kaaturlu yapa jintakumarrarni purraja yinyarla kirringka Jatamarla, nyanunguju Laati-parnta wuruly-parnkaja. Nyanungu Laati-parnta, juul-karrinjarla kulpari nyangu kirri jankanja-kurraju. Manngu-nyangulpa nyiyarningkijarra kuja purdangirli yampinja-yanu. Manu nyanungujurla marlaja mingkirri-piya-jarrija Kaatukuju yalumpur-laju. ³³ Nganangu-puka yapangku kajilpa-nyanu puta mardakarla muurlparlu palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpa-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikaju marlaja nyinami wankaru-juku.

³⁴ “Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, ngula-puruju kapu-pala marda yapa-jarra ngunami panjangka jintangka-juku. Kapurna kanyi jinta-mipa. Jinta-kariri kapurna yampinja-yanu purdangirli. ³⁵ Kajirna ngaju pina-yanirni, ngula-puruju karnta jirramarlu marda kajika-pala ngurlu yurrrarni pulawa-karda pirli-jarra-kurlurlu wita-jarra-kurlurlu. Ngaju kapurna jinta-mipaju kanyi, manu kapurna yampinja-yanu jinta-kariri purdangirli. ³⁶ [Kajirna ngaju pina-yanirni, ngula-puruju marda kalaka-pala wati jirrama warri-kijarrimi yuwurkurla. Ngaju kapurna jinta-mipaju kanyi, manu wati jinta-kariri kapurna yampinja-yanu purdangirli.]”

³⁷ Ngula-jangka, kurdungurlurlulu payurnu Jijaji, “Kajinpa nyuntu pinarni yani walya-kurra, ngurrara-kurra nyarrpara-kurra kapunpa yanirni kamparruju?”

Jijaji-jana wangkaja, “Ngakankulu milya-pinyilki! Kuja-ka ngana palimi yangarlu manu-ka wantimi yuwurkurla, kapulurla warlawurru kankarlu warru paarr-pardimi. Kuja-piyarlu-yijala kajinkili manngu-nyanyi yimi ngaju-nyangu, ngulaju kapunkulu milya-pinyi nyarrpara-kurrarna pinarni yani.”

18

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra karnta kali-puka-kurlu

¹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku yungulurla wangkami warrarda Kaatuku. ² Ngula-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurra, nyanungu-jana wangkaja, “Nyurru-wiyi kala nyinaja kuwurtukungarduyu wiri. Kala-jana miimii-nyangu yapa kuwurturla jungarni-japa maju-japa. Nyanungujulpa punku nyinaja, lawa. Kulalpa purda-nyangu Kaatu-kurlangu kuruwarri, manu kulalpa-jana yapaku yulkaja. ³ Yinyarla ngurrangka, ngulajulpa karnta kali-puka nyinaja. Yapangku jintangku

* 17:32 Nyangka Genesis 19

kalarla puntarnu talaju. Ngula-jangka kala warrarda yanu kuwurtukungarduyu wiri-kirra, manu kalarla wangkaja kali-pukaju, 'Purda-nyangkaju! Ngarrika yinya yapa yunguju tala pina-yinyi ngaju-nyangu!' Kujanya kalarla warrarda wangkaja kuwurtukungarduyu wirikiji. ⁴⁻⁵ Kula kala purda-nyangu yinya kuwurtukungarduyurlu nyanunguju. Kala yanurnu warrarda payirninjaku nyanunguku. Ngaka-kari, wangkajanyanu kuwurtukungarduyu wiriji, 'Kula karna purda-nyanyi Kaatu-kurlangu kuruwarri, manu kula karna-jana yapaku yulkami. Kala nyampu karnta kali-puka, yanirni warrarda-ka payirninjaku nyanungu-nyangu talaku. Warrarda kaju mata-mani! Kujakujaku kapurnarla yinya yapaku wangka yungurla tala pina-yinyi.'

⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, "Manngunyangkalu yinya kuwurtukungarduyu. Kala jamulu purda-nyangu warrarda yinya kali-puka. Kujalpa warrarda payurnu nyanungu, nyanungurla wangkaja kuwurtukungarduyu yungu-jana jinyijinyi-mani tala pina-yinjaku kali-pukaku. ⁷ Nyarrpa kankulu manngunyanu nyurrurlarlujju? Kaatuju mayi yinya-piya kuwurtukungarduyu-piya punku-piya? Lawa! Kaatu-kurlangu yapa-paturlu kalu warrarda payirni mungangka manu parrangka yungu-jana warrawarra-kanyi. Nyanungurraju mayi kapu-jana Kaaturluju jamulu purda-nyanyi kuwurtukungarduyu-piyarlju? Kapu-jana mayi purdanyanyi kapankurlu? ⁸ Purda-nyangkajulu jalangurlu! Kuja kalu Kaatu payirni yungu-jana nyanungurra warrawarra-kanyi, nyanungurlu kapu-jana yalu-mani kapankurlu. Kala ngaka-kari yangka ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kajirna pina-yanirni nyampu-kurra, yapa kapujulu mayi wala-juku-nyina yungurna-jana warrawarra-kanyi?"

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra Paraji-kirli manu tala puntarninjukungarduyu-kurlu

⁹ Yapangkulpalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra. Nyanungurra ngantalpalu ngurrju nyinaja, kalalu-jana nyurunyuru-jarrija yapa-kariki. Jijaji-jana wangkaja nyanungurraku, ¹⁰ "Ngajulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-nyayirni-wangu jukurra jalangurlu. Nyurru-wiyi, wati jirrama-pala yanu Yuwarli Maralypi-kirra Jurujulumurla yungu-palarla wangkami Kaatuku. Jinta-kariji Paraji manu jinta-kariji tala puntarninjukungarduyu. Panulpalurla nyurunyuru-jarrija. ¹¹ Parajilpa karrija. Kula-ngantalparla wangkaja Kaatuku, kala lawa. Ngarilpa-nyanu nyanungu-mipa wangkaja, 'Wapirra, ngajurna yapa ngurrju panu-kari-piya-wangu. Kularna ngaju purlurlpa nyina, manu kula karna-jana tala jurnta mani yapaku purungku. Nguna karna kalykuru-wangu jinta-kurlu-mipa kali-nyanu-kurlu. Kula karna warru parnka. Kuja-jangkanya karnangku yati-wangka. Kula karna punku nyina yinya-piya tala puntarninjukungarduyu-piya kuja-ka yinya karrimi. Kuja-jangkanya karnangku yati-wangkami. ¹² Mantiyi-kari Mantiyi-karirla manu Jayijiyi-kari Jayijiyi-karirla, yampimi karna miyiji ngarninja-wangurlu yungurnangku pulka-pinyi warrarda. Manu yangka kuja karna tala mani warri-jangkarlu, kajilparna \$10 mantarla, ngulaju kajikarna \$1 yinyi nyuntuku. Manu marda kajilparna \$100 mantarla warri-jangkarlu, ngulaju kajikarnangku \$10 yinyi.' Kujanyarla yinya Parajiji wangkaja Kaatuku. ¹³ Parra jintangka-juku, yangka tala puntarninjukungarduyu, ngulajulpa wurnturu karrija Parajikiji. Wangkajalparla Kaatuku, kulalpa kankarlarra-kari nyangu Paraji-piyarlju. Kaninjara-karilpa nyangu, manulpa kurnta-jarrija, manu mari-jarrijalpa-nyanu. Ngarnturlurru-nyanu pakarnu, manu wangkajarla Kaatuku kuja, 'Kaatu, mari-jarriyaju ngajuku! Ngajujurna punku! Kuja-pukarla wangkaja Kaatuku.'

¹⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, "Purda-nyangkajulu ngaju! Nganangku-puka kuja kyananu ngurrju-pajirni nganta, Kaaturlu kapu yinya yapa kurntaku ngurrju-mani. Kala kuja kyananu punku-pajirni, Kaaturlu kapu ngurrju-pajirni. Kujanya yangkarna-nyarra yimi wita yimi-ngarrurnu. Ngula yangka Paraji pina-yanu ngurra-kurra, Kaaturlu kula ngurrju-pajurnu. Kala yangka tala puntarninjukungarduyu kuja pina-yanu ngurra-kurra, Kaaturlu nyanunguju ngurrju-pajurnu."

Jijajirilpa-jana kurdurdu ngamurlu-mardaru pirrjirdi-maninjaku

Matthew 19.13-15, Mark 10.13-16

¹⁵ Ngakalku, kangurnulpalu-jana yapangku ngalya-karirli kurdurdu manu pirltirrka-wati Jijaji-kirra yungu-jana rdakangku ngamurlu-mardarninjarla manpirni. Ngula-kujakaju, kurdungurlu-paturlulu-jana puta warla-pajurnu kutu Jijajikirra kanjarni-kijaku, manulu-jana kurnta-ngarrurnu. ¹⁶ Kala Jijaji-jana purlaja kurdu witawitaku, manu wangkaja-jana nyanunguku kurdungurlu-patuku, "Kurdurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Ngana-puka yapa jalangu kuja-ka nyinami nyampu-patu-piya kurdurdu-piya, ngulaju karla nyinami Kaatuku yangka

kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Kujakuju, yampiyalu-jana warla-pajirninja-wangurlu! Pangkalajulu yanirni kurdukurduju ngajuku!¹⁷ Ngaju karna-nyarra wangkami junga. Jungarnirilili manngu-nyangka! Ngula yungulpankulu kurdu wita nyampu-piya-jarriyarla. Kala kuja-piya-wanguju, ngulaju kulalpankulurla nyinayarla Warlalja-Wiriki.”

Jijajirla wangkaja watiki tala palka-kurluku

Matthew 19.16-30, Mark 10.17-31

¹⁸ Ngaka-pardu-kari, jaajikingarduyu wiri Juwu, ngulalpa tala panu-kurlu nyinaja, yaninjarla payurnu Jijaji, “Tiija, nyuntujunpa ngurrju! Nyarrpa-jarrimirna yungurnarla jirnganja nyina tarnnga-juku Kaatuku wankaru-juku?”

¹⁹ Jijajilkirila wangkaja, “Niyiakunpaju ngajuju ngurrju-pajurnu? Ngana-puka kula-ka wati nyina ngurrjuju. Kaatu-mipa-ka nyina ngurrjuju. ²⁰ Milya-pinyi-jala kanpa kuruwarri-kari kuruwarri-kari Kaatu-kurlanguju kujarla yangka yungu Mujujuku: ‘Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli! Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu! Kularla purungku jurnta manta nyiyarlungu yapa jinta-kariki! Kula warlka wangkaya yapa jinta-kari-kirli kuwurturla! Linpangu-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!’ Nyampurranya Kaatu-kurlangu kuruwarri kuja yirrnaru Mujujurlu, ngulaju kanpa milya-pinyi nyurru.”*

²¹ Junga-juku, watijirla wangkaja Jijajikiji, “Wita-ngurlupakarrarluparna puraja jungarnirli nyampurraju kuruwarri, kularna rdilyki-pungu jintarlungu, lawa.”

²² Jijajijirla wangkajalku watikiji, “Purayarlalpanpa nyampu jinta-karilki kuruwarri: Yanta, jurnarrpa manu nyiyarningkijarra manta nyuntu-nyangu, ngulaju-jana pina jali-manta nyiyarningkijarra talakungantirliji, manu ngula-jangkaju, talaju-jana warru yungka marlajarraku rdilyki-watiki. Kajinpa-jana nyiyarningkijarra muku yinyi yapa-kariki, ngula-jangkaju kapunparla jirnganja nyina nyiyarningkijarra-kurluju Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra jali-maninjarla kurdungurlu-jarriya ngaju-nyanguju!” ²³ Kuja yangkangu watingki purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngula-jangkaju purda-nyanjarla wajampa-jarrija-nyanurla kujalpa jurnarrpa panu mardarnu.

²⁴ Jijajirli nyangu wati wajampa-jarrinja-kurra, manu wangkaja-jana nyanunguku kurdungurlu-patukuju, “Yangka kuja kalu jurnarrpa panu mardarni yapangu, ngulaju kapulu marnkurrpa-mipa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurraju, kulalu panu yukami. ²⁵ Junga kujaju! Kulalpa kawartawaraju yukayarla nama-kurlangu ngulyangka, lawa. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-nyanu nganangku-puka jurnarrpa panu-kurlurluju yapanguju yirrakarla Kaatu-kurlangu-kurraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju!”

²⁶ Ngula-jangka, kurdungurlu-paturlulu payurnu, “Kajilpa Kaaturlu yampiyarla yangka yapa jurnarrpa-kurlu panu-kurlu muurl-mardarninja-wangurlu, nganalku kajika muurl-mardarni Kaaturluju palinja-kujaku?”

²⁷ Jijajilki-jana wangkaja, “Kulalpa-nyanu nganangku yapangu muurl-mardakarla palinja-kujaku, lawa. Kaatu-miparlu kajika muurl-mardarni, yapaju.”

²⁸ Piitarlulku yalu-manu Jijajiji, “Yuwayi, ngurra nganimpa-nyangurnalu yampinjanu purdangirli. Yampinjarla nyuntulkurnangkulu puraja.”

²⁹⁻³⁰ Jijajiji-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Yuwayi, junga kujaju. Kaatu kanyarra Warlalja-Wiri nyina nyurrurlaku yapaku. Kujarlaju, Kaatuku puranjakungantirlinkili yampinjanu-yanu yuwarli nyurrurla-nyangu manu marda nyuntu-parnta-purnu manu marda nyurrurlakupurdangka-patu manu marda nyurrurlakupalungajarra manu marda kurdukurdu. Ngula-wanawanaju kajinkili palimi, Kaaturlu kapu-nyarra jaya-kurra-nyayirni yada yinyi. Kapunkulu yukami nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangakaju kapunkulurla tarnnga-juku jirnganja nyina Kaatukuju wankaru.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangu kapulu nyanunguju pinyi

Matthew 20.17-19, Mark 10.32-34

³¹ Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Purda-nyangkajulu! Nyurru-wiyi, Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-paturlulu yirrnaru Payipulurla yimi Yapa-nyayirni-wangu-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu. Wangkajalu yapangu kapulu pinyi. Nyanungurra-nyangu yimi-ka junga wangka jalanguju!³²⁻³³ Nyampuju karlipa Jurujulumu-kurraju murnma-juku yani, ngaka karlipa yukamirra. Ngaju kuja karna

* **18:20** Nyangka Exodus 20.16-20, Deuteronomy 5.16-20

Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nyina, yalumpurla-juku kapujulu yapa-karirli rdarri-mardarni. Ngula-jangkaju, kapulu-jana yapa-karikilki ngajuju yinyi Juwu-wangupatuku. Nyanungurluju kapujulu manyu-pinyi, manu kapujulu warungka-pajirni, manu kapujulu nyinypa-kijirni, manu kapujulu ngalyipi-piya-kurlurlu pinti-kirlirli wilykarrapakarni, manu kapujulu tarnga-kurra pinyi. Ngula-jangkaju, ngurra-jarra-jangkarla kapurna pina-wankaru-jarrimi.”³⁴ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, kawarr-karrijalpalu nyarrpa kujalpa wangkaja.

Jijajirli parlpuru-manu wati jinta milpakupurda pampa nyanjakulku

Matthew 20.29-34, Mark 10.46-52

³⁵ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, jirnganja-jana yanu Jijaji kurdungurlupatuku manu panu-kariki yapaku kirri-kirra yirdi-kirra Jiriku-kurra. Ngulangkalpa jinta wati nyinaja yirdiyi-wana milpa-parntaju, ngulajulpa-jana yapa warlkurnu talakupurdarlu kujalpalu nyanungu-wana nyanungu-wana jarala-wapaja jingijingi.³⁶ Kujalpa-jana purda-nyangu yapa-patu wapanja-kurra, payurnu-jana, “Nyarrpa-jarrimi kankulu?”

³⁷ Yalu-manulu, “Jijaji Najariti-wardingi karnalu purami kuja-ka yani Jurujulumu-kurra.”

³⁸ Kuja purda-nyangu kuja-kurra, ngularla wopal-purlaja Jijajikiji, ngulaju yirdi-manu, “Jijaji, Ngalapi-nyanu Kingi Tapiti-kirlangu! Mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

³⁹ Yangka yapa kujalpalu wapanja-yanu kamparru Jijajiki, ngulangkululu kurntangarrurnu manulu puta wurdungu-manu. Nyanungulpa ngari yardayarda purlaja kilji-nyayirni manulpa warrarda yirdi-manu Jijaji, “Wayinpa! Tapiti-kirlangu Ngalapi-nyanu, mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

⁴⁰ Junga-juku, Jijaji juul-karrija purda-nyanjarla, ngula-jangkaju-jana wangkaja yapa panuku, “Yajarninjintalu!” Ngula-jangkaju, yanurla Jijajikilki. Jijajirliji payurnu,⁴¹ “Niyiakulpanpaju purlaja?”

Yangkajurla milpa-parnta pampa wangkaja, “Warlalja-Wiri, yanurnurnangku milpa-parnta yungurnangku marlaja nyanyilki.”

⁴² Jijajikirla wangkaja, “Yuwayi ngula-juku, nyangka marraralku! Nyuntunpaju wala nyinaja. Kujarlanya kanpa nyanyilki.”⁴³ Junga-juku, kujarla Jijaji wangkaja, ngulajulpa marraralku nyangu, manu Jijajilki puraja yali-wanaju yirdiyi-wana. Wapanjarlalparla pulka-pungu Kaatuku. Kujalu yapangku nyangu, nyanungurrarlangurlulpalurla pulka-pungu Kaatukuju.

19

Jijajirli wangkaja watiki yirdiki Jakiyuku

¹ Jijajilpa yanurra-juku Jurujulumu-kurra-pinangu. Yanurnu ngurra-kurra Jiriku-kurra, manulpa jingijingi yanu. ² Yalirla ngurrangkajulpa wati nyinaja yirdi Jakiyu. Wirilpa-jana nyinaja kapumanu-patuku tala puntarninjakungarduyu-patuku, manulpa tala panu-kurlu nyinaja. ³ Kujalpa Jijaji jingijingi yanu ngurra-wana, yapa panungkulpalu-nyanu yurnu. Kutu-jarrijalpalu yungulu nyanungu nyanyi yirdiyi-wanaru. Jakiyujulpa ngampurra nyinaja nyanjaku Jijajiki, kalalpa rdangkarlpa nyinaja. Kulalpa nyarrparlu nyangkarla kankarlumparra jurru-wana yapa-patu-wana kujalpalu Jijaji nyangu. ⁴ Kamparru parnkaja yapa-patu-kujaku yali-wana jintangka-juku yirdiyi-wana kujalpa Jijajiji yanurnu. Ngula-jangkaju, warrkarnu watiya* kirrirdirla yungu Jijajiji nyanyi yaninjarni-kirra. ⁵ Kuja yali-kirra watiya-kurra Jijaji yanurnu, kankarlarra-karirli nyangu Jakiyu, manurla wangkaja, “Jitiyarni watiya yalumpu-ngurlu yungurna nyuntu-nyangurla yuwarlirla ngunami jalangu mungangka.”

⁶ Kuja kuja-kurra Jakiyurlu purda-nyangu, ngulaju wardinyi-jarrija-nyayirni! Jitija kaaku-nyayirni watiya yali-ngirli, manu kangu Jijaji ngurra-kurra munga jintaku. ⁷ Kala yapangku kujalu nyangu Jakiyurlu kuja Jijaji kangu ngurra-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu wangkaja, “Nyampu Jakiyu, ngulaju-ka punku nyina. Niyiyaku mayi yanu nyanungu-kurlu Jijaji yangka-kurra yuwarli-kirra?”

⁸ Ngula-jangkaju, Jakiyuju karrinja-pardija, manurla wangkaja Warlalja-Wiriki Jijajiki, “Ngampurra karna nyina yungurnangku wita wangka. Ngaju karna panu-nyayirni

* 19:4 sycamore tree

nyiyarningkijarra mardarni. Ngaju kapurna-jana ngalya-kari yinyi nyiyarningkijarra-wanguku. Ngaju-nyangurla warringka, ngaju mardalparna-jana jurnta manu yapa-ngurluju talakungarduyurlu. Kaji kuja marda junga, ngulaju kapurna-jana tala wiri-nyayirni pina-yinyi.”

⁹⁻¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajijirla wangkaja nyanunguku, “Kujaju kuja kanpa wangka, ngulaju ngurruju. Nyuntujunpa Juwu nganimpa-piya. Nyuntujunpa kurdu Yipuruyamu-kurlangu kuja Kaaturlu milarnu. Nyuntuju kalanpa warntarla yanu Kaatu-kujaku. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyampu-kurrarna yanurnu walya-kurra yungurna-jana yapaku warrirni nyuntu-piyaku, kuja kalu warntarla yani, yungurna-jana pina-kanyi Kaatu-kurra. Kujarlanya karnangu jalangu wangka nyampuju nyuntuku: Pina-kanyi karna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja Kaatu-kurra.”

*Yimi-nyayirni-wangu jukurra warrkini-patu-kurlu karlarla-pala-kurlu
Matthew 25.14-30*

¹¹ Yapa yangkangu kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangka Jakiyu-kurlangu yuwarlirlaju, ngulangkulpalu rampal-manngu-nyangu kaji Jijajiji yukamirra Jurujulumu-kurra, Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangu kapu palka-jarrimi nganta yungulu nganta nyanyi yalumpurla-juku ngurungkaju Yijiralirla. Kujarlanya Jijajirliji yimi-ngarrurnu nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurra yungulu jungangu manngu-nyanyi Kaatu kuja kajana wiri-nyayirni nyina yapaku. ¹² Wangkaja-jana, “Nyurru-wiyi, yalirla wati wirilpa nyinaja ngurrangka. Jungarni-manulpa-nyanu yanin-jakungarntirli wurnturu-kurra ngurra-kari-kirra yalirla yungu nganta kingirli wiri-nyayirni wiri yirrarni nyanunguju. Ngula-jangkaju yungu nganta pina-yanirni warlalja-kurra ngurra-kurra yungu nganta-jana kingilki nyina yapaku nyanungu-nyanguku. ¹³ Wurnakungarnti, purlaja-jana karlarla-palaku watiki warrkini-patuku. Kujalu yanurnu, yungu-jana jarnkujarnku jinta pirli kawurlu. Wangkaja-jana, ‘Yani karna jalanguju. Ngaka karna pina-yanirni. Jinta-kari jinta-karirli-nyanu kangka pirli kawurlu. Warrki-jariyajulu yijardu-nyayirni ngajuku. Yungkalu-jana yapa-kariki yungunkulu panu-nyayirni pirli kawurlu mani ngajuku kajirna pina-yanirni.’ Ngula-jangkaju, yampinja-yanu-jana warrkini-patuju. ¹⁴ Nyanungu-nyangu warlaljayirri yalirla ngurrangka, ngulajulpalurla ngampurra-wangu nyinaja. Kulalpalurla ngampurra nyinaja nyanunguku yungulpa nganta-jana wiri nyinakarla nyanungurraku. Junga-juku, yilyajalu-jana wati-patu-kari yimi-kirli yali-kirra ngurra jurrku-kurra kuja yali wati yanu kamparru. Yalirra watijilirla yaninjarla wangkaja jinta-kariki wiri-nyayirnikiji, ‘Kula karnalurla ngampurra nyina wati yaliki yungu-nganpa wiri nyina nganimpaku.’

¹⁵ “Kala yalirli wiri-nyayirni, kula-jana purda-nyangu yalirra, manu yali watiji ngulaju wiri-jana yirrarnu. Ngulaju pina-yanu ngurrara-kurra. Wangkaja-jana yaliraku warrkini-patuku karlarla-palaku, manu-jana payurnu nyanungurraku talaku nyanungu-nyanguku. Kujalu yanurnu, jinta-kari jinta-karilpa-jana payurnu, ‘Yarda ngurru-manu mayinpaju ngajuku kujarnangu yali jinta pirli kawurlu yungu?’ ¹⁶ Kamparru-warnu wati warrkini, wangkajarla, ‘Warlaljamarri, nyuntulurlunpaju ngajuluku yungu jinta pirli kawurlu wurdujarra-maninjaku nyuntuluku. Mpa! Nyampunya yangkaju jinta pirli kujanpaju yungu. Nyampunya karlarla-pala-kari kujarnangu panu-manu warringkarlu.’

¹⁷ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja yaliki watiki, ‘Nyuntujunpa ngurruju warrkini ngajulukuju. Nyuntujunpa warrki-jarrija yangka kujarnangu ngajulu wangkaja. Ngajulurlunanguku yungu tala wita-juku wurdujarra-maninjaku, manu nyuntulurlunpaju ngajulukuju pina-yungu panu-jarlu talaku. Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu, ngajulurlu kapurnangu yirrarni nyuntuju wiri yungunpa-jana wiri nyina yapaku kuja kalu nyina karlarla-pala ngurrangka.’

¹⁸ “Ngula-jangkaju, yangkalku kulkurru-warnu wati warrkini, wangkajarla nyanungu-nyanguku wiriki, ‘Warlaljamarri, nyuntulurlunpaju yungu jinta pirli kawurlu warrawarra-kanjaku. Mpa! Nyampunya yangkaju jinta pirli kujanpaju yungu. Nyampunya rdaka-pala-kari kujarnangu panu-manu warringkarlu.’

¹⁹ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja ngulakuju watiki, ‘Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu, ngajulurlu kapurnangu yirrarni nyuntuju wiri yungunpa-jana wiri nyina yapaku kuja kalu rdaka-palarla ngurrangka nyina.’

²⁰⁻²¹ “Ngula-jangkaju, yangkalku purdangirli-warnu wati, wangkajarla nyanungu-nyanguku wiriki, ‘Warlaljamarri, nyuntuju kula kanpa-jana yimiri nyina yapa-kariki. Nyuntu kanpa-jana warrarda jurnta kanyi nyiyarningkijarra yapa-kariki. Kula kanpa

ngurlu yirrarni walyangka miyi wiri-maninjakupurdardu, lawa. Kaji miyi pardinjarla yirrimi-jarrimilki yapa-kari-kirlangurla, ngari kanpa-jana warru jurnta kanyi. Kujanpaju nyuntulurlu yungu yali jinta pirli kawurlu, lani-jarrija-nyayirnilparnangu nyuntukuju. Kujarlanyarna yali pirliji kangu, manurna wuruly-yirrarnu yakujurla. Mpa! Nyampunya yangkaju pirli kawurluju nyuntu-nyanguju, pina-kangurnurnanguku!

²² “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja purdangirli-warnuku warrkiniki, ‘Nyuntujunpa punku-nyayirni! Kujanpaju yalirra yimi wangkaja ngajuku, kujarlanya kapurnangu yilyami nyuntuju. Milya-pinyi kanpaju ngajuju. Junga-jala kula karna-jana yimiri nyina yapa-kariki. Junga-jala kuja karna-jana yapa-kariki jurnta kanyi nyiyarningkijarra manu miyirlangu. ²³ Ngulaju ngula-juku! Nyuntulurlunpa kangkarla talaju manu yirrakarlanpa yakujurla yuwarlirla tala-kurlangurla. Kajinpa nyuntulurlu yirrakarla, ngula-jangkaju wurna-jangkaju ngajulurlu kapurna pina mantarlara tala wiri-nyayirni yakuju-ngurlu.’

²⁴ “Ngula-jangka, wiriji-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku, ‘Puntakalurla yangkaju jinta pirli yaliki punku warrkinikiji, manu yungkalurla kamparru-warnu yapaku kuja-ka mardarni karlarla pirli kawurlu.’

²⁵ “Kala yalirra warrkini-patu-karilirla wangkaja, ‘Warlajamarri, niyaku kanparla yaliki jinta pirli yarda yinyi? Karlarla-pala-kari kajana mardarni nyuru.’

²⁶ “Wati wiringki-jana yalu-manu, ‘Nganangku-puka kuja-ka panu-jarlu mardarni, ngajulurlu kapurnarla nyanungukuju yarda yinyi jayakurra-nyayirni yunguju jungarni warrki-jarrimi. Kala nganangku-puka kuja-ka marda witarlangu mardarni, ngulaju ngula-juku. Yungulpaju jungarni-juku warrki-jarriyarla. Lawangkaju, niyarlangu wita kuja-ka mardarni, ngulaju ngajulurlu kapurnarla jurnta kanyi yalirlangu kuja-ka nyiya wita mardarni. ²⁷ Nyarrpara yangkaju ngaju-nyangu warlajayirri kujalpalu ngampurrpa-wangu nyinaja ngajuku wiri nyinanjaku? Kangkarnili-jana nyampu-kurra, manulu-jana tarnga-kurra pungka kamparru milpangka ngajulurla!’” Nyampuju ngulaju yimi-nyayirni-wangu jukurra kuja-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu yaliraku yapaku.

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Matthew 21.1-11, Mark 11.1-11, John 12.12-19

²⁸ Kuja Jijaji yimi-ngarrirninjaku lawa-jarrija yapa-patuku yali yimi-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju yanu kamparru yapakuju Jurujulumu-kurra. Yapa panu-nyayirnilpalu puranja-yanu-juku nyanunguju. ²⁹ Kujalpalu kutu-jarrinja-yanulku Jurujulumu-

kurraju, yanurnulu pirli-kirra-wiyi yirdi-kirraju Yalipiji-kirra[†] Yalirla pirlingka kirri-jarra jirramalpa-pala karrija yirdi-jarraju Pijipaki manu Pijini. Ngulangalku-palangu wangkaja Jijaji jirrama-kariki kurdungurlu-jarraku kuja, ³⁰ “Yanta-pala kamparru kirri-pardu-kurra Pijipaki-kirra. Ngula-kurra kajinpa yukamirra, kapunpala parlu-pinyi tangkiyi kurdu-warnu kaji karri yirdiyi-wana wayirninja-warnu. Kula nganangku pululu-manu manu warrkurnu murnma-juku ngulaju kurdu-warnu. Rurruny-pinjarla pina-pala wilil-kangkarni nyampu-kurra. ³¹ Kajilpangkupala nganangku payirninjarla warla-pajikarla, ngulakuju-palarla kuja wangkaya, ‘Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlaja wangkajarni.’”

³² Junga-juku, yarnkaja-pala yali-kirraju kirri-kirra. Kuja-pala yanurnu kirri-kirra manu yukajarni, ngulaju-pala parlu-pungu tangkiyiji kujalpa karrija yirdiyi-wana wayirninja-warnu. ³³ Ngulangka-yijalalpalu karrija warlajamarri-patu tangkiyiki-kirlangu kujalpalu mardarnu. Ngula-jangkaju, kujalpa-palarla kurdungurlu-jarrarlu ngalyipi-piya rurruny-pungu, ngulangkujulu-palangu payurnu, “Nyarrpa-mani kanpala, kuja kanpalarla rurruny-pinyi ngalyipi-piya wayirninja-warnu tangkiyikiji nganimpayangukuju?”

³⁴ Nyanungu-jarralku kurdungurlu-jarra, wangkajalu-jana, “Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlaja wangkajarni.” ³⁵ Junga-juku, kangulku-palarla pina Jijajiki. Ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu, kujalpalu wawarda mardarnu jimantarla, ngula-jangkurla rurruny-pinjarla yirrarnu tangkiyirli purturlurla Jijajiki nyinanjaku, ngulanganya yungu nyinanja-yani purturlurla wawarda-kurlurla. Junga-juku, wariyirrarnulu Jijaji tangkiyirli, manu yarnkajarralku yirdiyi-wanalku.

³⁶ Ngalya-karirli yapangku-yijala rurruny-pungulpalu wawarda jimanta-jangkaju, manulpalu kamparrurla yirdiyirli walyangka yirrarninpa-yanu yungulurla kujarlaju pulka-pinyi. ³⁷ Kutu-jarrinja-yanulpalu Jurujulumu-kurra yalirla ngurra kuja-ka yirdiyi ngunamirra kaninjarra-kari Yalipiji-ngirli. Ngula-jangkaju, yapa-paturlu manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlupalurla pulka-pungu Kaatuku kilji-nyayirni. Jintawarlayi-jiki wardinyijilpalurla purlaja:

[†] 19:29 Mount of Olives

“Wati nyampuju ngulaju ngurrju-nyayirni! Nganimparlurnal nyangu parlpuru-maninja-kurra yapa-kurra!

³⁸ Wati nyampuju kuja Kaaturlu milyarninjarla yilyajarni yungu-ngalpa Kingi nyina ngalipaku, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!* Ngampurra karnalu-jana nyina yapaku yungulu ngurrju kulu-wangu rarralya nyina nguru-nyayirni-wangurla! Pulka-pinyirliparla Kaatuku!”

³⁹ Yalirla yapa panu-puru, ngulajulpalu ngalya-kari Paraji wapaja. Wangkajalurla Jijajiki, “Tiija, warla-pajika-jana yalirra-patu kurdungurlu-patu kuja kalu purla!”

⁴⁰ Kala Jijajiji-jana wangkaja, “Kajilpalu ngaju-nyangu kurdungurlu-patu wurdungu-jarriyarla, ngulaju nyampurra pirli-wati yirdiyirla kajikalul purlami, kajikalurla pulka-pinyi Kaatuku!”

Jijajiji-jana yapaku yulaja Jurujulumu-wardingkiki

⁴¹ Jijajijilpa kutulku yanurnu Jurujulumu-kurra. Kuja nyangu wurnturu-kurra, nyanjarlalpa-jana yulalyi-mardarnu nguru manu yapa. ⁴² Yulanja-karra wangkaja kuja, “Yungurna-nyarra muurl-mardakarla majumaju-kujaku! Kajinkijili yijardu wala nyinakarla ngajuku, kapunkujulu marlaja nyinakarla ngurrju rarralyalku. Kala lawa, kulalpankujulu milya-pungu! ⁴³ Ngaka-kari kapulu yapaju ngurra-kari-wardingki yanirni nyampu-kurra ngurra-kurra. Yalirra kapulu-nyarra nyurunyuru-jarrimi nyurrurlaku. Kapulu warrukidikirdi karrimi nyampurla ngurrangka. Kapulu-nyarra warlapajirni nyurrurla, kulankulu yukamirra manu kulankulu wilyi-pardimi kirri-ngirli. Kapulu-nyarra kujarnikujarnirli pakarni nyurrurlaju. ⁴⁴ Kaatuju-ka ngampurra nyina yungu-nyarra muurl-mardarni yalirra-kujaku yapa-patu-kujaku. Kala kankulu juwakijirni-jiki nyanunguju. Kujarlanya yalirrarlu yapangku kapulu-nyarra muku lawa-manu. Kapulu muku lakarn-pinyi pirliji yuwarlirla kiringka. Kapulu muku kijirni, manu kapulu yarlu-mani-nyayirni!” Kujanya Jijajiji wangkaja, yulajalpa-jana yapatuku Jurujulumu-wardingkiki.

Jijaji yanu Yuwarli Maralypi-kirra

Matthew 21.12-17, Mark 11.15-19, John 2.13-22

⁴⁵ Ngula-jangkaju, Jijaji yaninjarla yukajarra Yuwarli Maralypi-kirra. Yalirla Maralypirla ngulajulpalu yapa panu nyinaja kaninjarniji manu warri-jarrija. Yungulpalu-jana nyiyarningkijarra yalirla yapaku talakupurdaru. Kuja-jana Jijajiri paru-pungu kuja-kurra yapa panu warri-jarrinja-kurra, ngulaju-jana nyanjarla muku wajirli-pungu kulu-nyayirnilri. ⁴⁶ Wangkaja-jana, “Payipulurla-ka wangka Kaatuju:

‘Nyampu Yuwarli Maralypi ngulaju ngaju-nyangu, ngula-kurraju kalu yapa yanirni yungujulu wangkami.’ Kala nyurrurla yapa, kuja kankulu nyampurla Yuwarli-nyayirni-wangurla warri-jarrimi tala-mipaku, ngulaju kujarlaju kankulu majumani nyampuju Maralypi yangka-piya yuwarli-kari-piya ngulangaju kuja kalu nyina wiji-palka-patu!”*

⁴⁷⁻⁴⁸ Ngula-jangkaju, parra-kari Jijajiji kala yanu Yuwarli Maralypi-kirra. Yalirlaju ngulajulpa-jana yapa pinarri-manu Kaatu-kurlu. Kujalu Juwupaturlu wiriwirirli kuja-kurra purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangka-paturlu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, ngulajulurla nyanungurlulku jangkardu manngu-nyangu Jijajikiji, manu payurnulpalu-nyanu, “Nyarrparlurlipa puuly-mardarninjarla pinyi?” Kala kujalu purda-nyangu panukarirli yapangku Jijaji wangkanja-kurra pinarri-maninja-kurra, ngulajulpalu yirriyirri-nyayirnilri purda-nyangu. Kujarlaju yangkanguku wiriwirirli, kulalu nyarrparlu puuly-mardakaralku Jijajiji.

20

Nganangku Warlaja-Wiri yirrarnu Jijaji wiriki nyinanajaku?

Matthew 21.23-27, Mark 11.27-33

¹ Parra-patu-karirla, Jijajirlilpa-jana yapa-patu pinarri-manu Yuwarli Maralypirla Yimi Ngurrju. Ngula-kurrakujulurla rdipija wiriwiri yangka maralypikingarduyu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu manu yangka jarlu-patu, payurnulu, ² “Wangkaya-nganpa, pirarniji nganangkungku yirrarnu wiriji kujanpa-jana yilyaja yangka-patu talakungarduyu nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypi-ngirli? Nganangkungku wiringki ngarrurnu muku yilyanjaku kujanpa-jana yilyaja?”

* 19:38 Nyangka Psalm 118.26

* 19:46 Nyangka Isaia 56.7, Jeremiah 7.11

³ Jijajirliji jangku-manu-jana, “Wurra! Ngaju-wiyi ngayirna-nyarra payirni witangu jarungku. ⁴ Nganangku wiringki Jaanu Papitaji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku? Kaaturlu marda, marda wati-karirli? Jangku-manta-wiyijili!”

⁵ Kuja-kurra kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu-nyanu puta jungarni-manu jaruku jangku-maninjaku. Payurnulu-nyanu, manu wangkajalu-nyanu, “Nyarrparlurlipa jangku-mani? Kajilparliparla wangkayarla Jijajiki kuja ‘Kaaturlu nganta ngarrurnu Jaanu yapaku papitaji-maninjaku’, ngulaju Jijaji kajika-ngalpa kuja wangka ‘Winjarninkilirla ngungkurr-nyinaja Jaanu wangkanja-kurraku?’ ⁶ Manu nyarrparlurlipa jangku-mani? Yapa panu nganta kalu wangka Jaanu Papitaji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nganta. Kujakuju, kajilparliparla kuja wangkayarla Jijajiki, “wati-kari-miparlu yangkaju Jaanu Papitajiji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku’, kajilparlipa kuja wangkayarla, ngulakuju yapa-paturluju kajikal-ugalpa kulu-jarrinjarla pinyi tarnnga-kurra pirli-kirlirli.” ⁷ Kujarlaju Jijajikili jangku-manu, “Karija. Nganangku mayi ngarrurnu Jaanuju yapaku papitaji-maninjaku?”

⁸ Jijajiji-jana wangkaja, “Kulankujulu ngajuju jangku-manu, ngulaju kularna-nyarra ngajulurulu jangku-mani-yijala nganangku kujaju ngaju Warlalja-Wiri yirrnaru.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra kaatinikingarduyu-kurlu warlalamarri-kirti

Matthew 21.33-46, Mark 12.1-12

⁹ Ngula-jangka, yimi-nyayirni-wangu-jana wangkaja Jijajiji yapakuju, “Jinta watilpa nyinaja nyurru-wiyiji warlalamarri kaatinikingarduyu kuja-nyanu nyanunguku yarlu-pungu kaatini. Ngulaju-nyanu yarlu-pinjarla marnikiji-piya jukajuka-yirrnaru miyiki pardinjaku. Wurnakungarntirlikli yangkaju yungu-jana yarlu kaatini wati-patu-karikilki yungulurla jina-mardarni manu warrawarra-kanyi. Ngula-jangkaju, yarkajalku yaliji wati ngurrara-kari-kirraluku yungu tarnngalku nyina yalirlaju. ¹⁰ Kujalu yangka miyi murntu-jarrijalku, ngulakuju yilyaja wati jinta warrkini yangkangu warlalamarri wiringki kaatinikingarduyurlu. Ngulaju yilyaja pina yangka-kurra kaatini-kirra yungulurla warrkini-patu-karirli yinyi ngalya-kari murntu miyiji nyanungu-nyangu. Yangka-paturlu kujalu wati-paturlu nganjirni parlu-pungu yangka warrkini jinta, ngulajulu nganjirni puuly-mardarninjarla pakarnu, manulu pina-yilyaja marlajarra. Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja nyanungu-nyangu warlalamarri kujalu pinjarla yirrnaru wati-paturlu. ¹¹ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja yangkanguju warlalamarri kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pinjarla wapirdi pakarnu manu kurntaku ngurrju-manu. Manu yilyajalu pina marlajarra-yijala. ¹² Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pungu, manu pinjarlalu yirrnaru, jarna-maninjarla kujurnulu kaatini-ngirliji. Yinya warrkini, yakarrapardinjarla yanu pina kaatinikingarduyu-kurra, ngula yimi-ngarrurnu kujalu pakarnu nyanunguju.

¹³ “Ngula-jangka, yinya kaatinikingarduyu wangkaja-nyanu, ‘Nyarrpa-jarrimilkirna? Ngaju karna jintalku kaja-nyanuju mardarni marulu. Kajilparna yilyayarla, ngulaju kajikal purda-nyanyi wilji-wangurlu.’ Junga-juku, yilyajalku. ¹⁴ Kujalu parlu-pungu yaninjarri-kirra ngalapi-nyanu yangka-kurlangu kaatinikingarduyu-kurlangu, ngulakuju yangka-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, ‘Nyampunya rdipijarni yangka-kurlangu ngalapi-nyanulku! Pakarnirli yirli-parla jurnta kanyi nyampuju kaatini.’ ¹⁵ Junga-juku, puuly-mardarninjarla kujurnulu kaatini-ngirliji, manulu pungu tarnnga-kurra.”

Jijajiji wangkaja-jana yapa-patukuju, “Nyarrpa-manilki kapu-jana yangka warlalamarri wati kaatinikingarduyurlu? ¹⁶ Kari ngulangkuju kapu-jana yaninjarla muku pinyi-yijala tarnnga-kurra yangkaju warrkini-patu-kari. Ngula-jangkarluju, kapu-jana yapa-karikilki kaatiniji yinyi yungulurla jina-mardarninjarla warrawarra-kanyi kaatiniji warrkini-patu-karirlikli.” Kujarlunya-jana Jijajirli yirri-puraja yapakuju.

Kuja-kurra kujalu yangkaju wiriwirirli purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kujalu purlaja kilji-nyayirni, “Lawa-nyayirni, kula kuja junga!”

¹⁷ Jijajirli-jana nyangu nyanungurraju, manu wangkaja-jana, “Nyampunya-ka nguna Payipulurla yimi ngaju-kurlu:

‘Yuwarli ngantirninjakungarntirli, yarturlu yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu milarninjawangurlu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni Rdarrkanpa yarturlu-kari-piya-wangu!’*

* 20:17 Nyangka Psalm 118.22

Ngajujurna Kaatu-kurlangu Rdarrkanpa Yarturlu-nyayirni-wangu kujaju milarnu!¹⁸ Ngana-puka kaji rampal-wanti kankarlarni nyampurla Yarturlu-nyayirni-wangurla, ngulaju kapurla marlaja rdilykirdilyki-yani yungkurnuju. Manu kajirla yinya Yarturlu-nyayirni-wangu yarlapa-wantimi, ngulaju kapu tarnnga-kurra katirni.”

¹⁹ Yangkanku wiriwirirli kuruwarrikingarduyu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli, purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra yimi-nyayirni-wangu yangka kaatinikingarduyu-kurlu-kurra, manngu-nyangulkulu-nyanu, “Kari! Ngalipaku kangalpa nginji-wangka!” Junga-juku yungu ngantalu rdarri-mardakarlarra Jijajiji. Kala panu-karirli manngu-nyangu Jijajiji ngantalpa nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kujakuju yinyarra wiriwirirli, laningkilikili yampija yapa-patu-kari-kijaku turnu-warnu-kari-kijaku.

*Juwu-paturlu wiringki yungu ngantalu yimirr-yungkarla Jijaji
Matthew 22.15-22, Mark 12.13-17*

²⁰ Ngaka-pardu-karilki, Juwu-paturlu wiriwirirli, yilyajalu-jana wati-patu Jijaji-kirlangu-kurra yungulu yimirr-yinyi payirninjarla. Kulalu ngampurra nyinaja pina-jarrinjaku Kaatu-kurlu. Yungulu nganta Jijaji purda-nyanyi rampal-wangkanja-kurra. Kaji rampal-wangkayarla, kapulu maninjarla kangkarla Ruumu-wardingki-kirra kuwurtu-kurra. ²¹ Kujalurla Jijajiki yanurnu, ngulajulurla kuja wangkaja, “Tiija, warrarda kanpa-jana wangka yimiji junga Kaatu-kurlu lani-wangu yapa ngalya-kariki wiriwiriki marda, tala palka-kurluku marda, marda marlajarra-watiki. Pina-mani kanpa-jana junga-nyayirni yimi Kaatu-kurlu. Ngulaju ngula-juku. ²² Wangkayalkunganpa nganimpaku! Nganakurliparla talaju yinyi? Kaatuku marda, marda Ruumu-wardingki Wiri-nyayirniki, kuja kangalpa warrarda jinyijinyi-mani talaku yinjaku? Nyarrpa-jarrimirpala?”

²³ Jijajirilpa-jana miyalurlu maninjarla milya-pungu majumaju-kurra yimirr-yinja-kurraju, manu-jana payurnu, ²⁴ “Maninjarlajulu kangkarni tala Ruumu-kurlangu yangka pirlu jinta-mipa yungurna mimi-nyanyi. Ngana-kurlangu nyampurlaju pirlingka talangka miparrpaju, manu ngana-kurlangu yirdiji?”

Jangu-manulkulu, “Ruumu-wardingki-kirlangu Wiri-nyayirni-kirlangu miparrpa manu yirdi nyanungu-nyangu-ka ngunami pirlingka.”

²⁵ Wangkajalku-jana Jijajiji, “Nyiya-puka kuja karla nguna Ruumu-wardingkiki Kingi, ngulanyalurla yungka. Kala kuja karla nguna Kaatuku nyiya-puka, ngulajulurla yungka nyanunguku.”

²⁶ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu wangkanja-kurra Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Yapa panu-puru kula Jijaji rampal-wangkaja yinyarra-puru yimirr-yinja-patu-puru. Kulalu puuly-mardarnu, ngarilpalu karrija-puka.

*Yimi nyampu ngulaju Kaatu-kurlu kaji-jana yapa pina-wankaru-mani palinja-warnu
Matthew 22.23-33, Mark 12.18-27*

²⁷ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, panu-karilkilirla yarda yanurnu Jijajiki turnu-warnu-patu-kari yirdi-patuju Jatiyuji-patu yungulu nganta yimirr-yinyi. Nyampu-patu Jatiyuji-patu kalalu wangkaja Kaaturlu kulalpa-jana pina-wankaru-mantarla nganta palinja-warnu. ²⁸ Yanurnulurla Jijajikiji, ngula-jangkaju, payurnulu, “Tiija, Mujujurlungalpa kuruwarriji yirrnaru nyurru-wiyi yupukarra-kurlu, kaji wati yupukarra pali kurdu-wangu, ngulakujurla nyanungukupurdangkarlu-juku marlaja mardarni kalipukalkuju. Kaji-pala kurdu palka-mani, ngulaju nganta yaliki-kirli kamparru-warnuku kirda-nyanukuju kurdu nyampuju. ²⁹ Jalangujalangurlu yimi karnalu mardarni wita wirli-pala-patu-kurlu ngarrka-patu-kurlu kujalpalu wirli nyinaja nyanungu-mipa-juku ngati-nyanu jinta manu kirda-nyanu jinta jintangka-juku. Papardi-nyanu kuja yupukarra-jarrija, ngulangkuju karnta rdakurl-kujurnu. Ngula papardi-nyanuju palijalku, ngulaju palija kurdu-wangu-juku. ³⁰ Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanurluku rdakurl-kujurnu yangakaju kali-puka karnta. Ngulaju kukurnu-nyanulkuju palija kurdu-wangu-yijala. ³¹ Ngula-jangkaju, jinta-karililki rdakurl-kujurnu yangkaju karnta kali-puka jinta-juku, ngulaju palija kurdu-wangu-yijala. Jinta-kari jinta-karilirla yupukarra-jarrija yangkaku-juku jintaku karntakuju, ngulajulu jinta-kari jinta-kari muku palija kurdu-wangu-juku. ³² Manu ngula-jangkaju, nyanunguku karnta palija. ³³ Ngaka kaji-jana yapa Kaaturlu milyi-jangka yakarra-maninjarla wankaru-mani pina jintawarlayi-jiki, nganakulku kapurla yangkaju karnta nyina kali-nyanukuju yangkajangkaju kujalpalu mardarnu wirli-palarlu?”

³⁴ Jijaji wangkaja-jana, “Nyampurla ngurungka jalangu, wati manu karnta kalu yupukarra nyina. ³⁵⁻³⁶ Yapa kuja kalurla Kaatuku jungarni nyina, ngaka kaji-jana

Kaaturlu pina-wankaru-mani milyi-jangka, kapulu nyina marramarra-piya, ngula-jangkaju kulalu palimilki, lawa. Kuja-jangka kulalu yupukarra nyina. Kaaturlu kapu-jana wankaru-mani yungulu nyina kurdurdu nyanungu-nyangu jintawarlaijiki karnta manu wati.

³⁷ “Payurnunkujulu Kaaturlu-japa kaji-jana yapa wankaru-mani pina milyi-jangkaju. Kula kankulu mayi manngu-nyanyi yimi Mujuju-kurlangu Payipulurla yangka kujalpa nyangu Mujujurlu jarra-kurlu jankanja-kurra watiya, kula kankulu manngu-nyanyi mayi yimiji? Ngula-puru, wangkajarla Mujuju Kaatuku, ‘Nyuntu kanpa nyinami Kaatu nyampurra-patuku Yipuruyamukuju, Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyunukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.’^{*} ³⁸ Kujaju junga. Yapangku wankaru-miparlu kalu Kaatuju purami. Yapangku nyurnungku palinja-warnurlu kulalpalu nyarrparlu purayarla, lawa. Ngana-puka kuja-ka Kaaturlu yajarni, ngulaju-ka nyina wankaru.”

³⁹⁻⁴⁰ Kujalu Jatiyuji-paturlu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, wurdungu-jarrijala. Lani-jarrijalpalurla yarda payirninjakuju. Kala yangka kuruwarrikingarduyu-patu, wangkajalurla Jijajiki, “Tiija, yinya yimi kujanpa-jana wangkaja Jatiyuji-patuku, ngulaju junga-nyayirni!”

Ngana-kurlangu ngalapi-nyanu Mijaya?

Matthew 22.41-46, Mark 12.35-37

⁴¹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana payurnu kuruwarrikingarduyu-patu, “Wati yangka Mijaya Kaatu-kurlangu, ngula kalu yangka nganta kuruwarrikingarduyu-patu ‘nyanungu Mijaya nganta-ka nyina Kingi Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu.’ Nyarrpa kalu kujaju wangka? ⁴²⁻⁴³ Nyurru-wiyirli, Kingi Tapitirli yirrarnu yimi pukungka yangkangkaju Yunparninja-kurlangurla:

‘Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, kujalparla wangkaja ngaju-nyanguku Warlaja-Wiriki yangka Mijayaku, wangkajarla, “Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujalpengkulu nyuntuku nyurunyuru-jarrija.”^{*}

⁴⁴ Nyampu yimi junga-jala. Yimi witangka, nyanungurlu Kingi Tapitirli wiri-pajurnu Mijaya. Kujaju ngulaju Mijajaju kankarlu-juku Tapitikiji. Purda-nyanyinya kankulu?”

Jijajirli-jana warnkiri-maninjarla pututu-pungu yapaju kuruwarrikingarduyu-kujaku

Matthew 23.1-36, Mark 12.38-40, Luke 11.37-54

⁴⁵ Jijajilpa nyinaja-juku yapa-patu-kurluju, manulpalu purda-nyangu nyanunguju. Ngula-jangka, wangkaja-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, ⁴⁶ “Nyinayalu wurnturu yinya-kujaku kuruwarrikingarduyu-patu-kujaku, yangka kuja kalu-jana wangka Mujuju-kurlangu kuruwarril yapaku! Kajikalu-nyarra marda karlirr-kanyi Kaatu-kujaku! Yungu ngantalu wapami jurnarra ngurrju-kurlu nganta yungulu-jana yapangku nganta nyanjarla ngurrju-pajirni. Kajili-jana kutu yanirni yapaku, ngula-puruju kalu ngampurra nyina yapa-kariki yungulu-jana parntarrinini nyanungurraku manu yungulu-jana pinangkalpa-pajirni. Kajili yani jaaji-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, manu marda kajili yani kurapaka wiri-kirra ngarninjakungarnti, ngulaju kalu-jana warrarda milarninjarla mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlangu-patuju.

⁴⁷ Nyampurluju wati-paturlu ngulaju kalu-jana kali-pukakuju yuwarli jurnta kanyi yimir-yinjarla. Ngula-jangkaju, yangka wati-patu, yati-wangka kalurla Kaatuku tarnnga-nyayirni milparniwarrarla milkarraku yungulu-jana yapa-karirli nyanyi. Kula ngurrju kujaju, kala jarrrara! Kaaturlu kajana kuja-kurraju nyanyi, ngula-panuju kapu-nyanurla kunka-mani pina!”

21

Yimi karnta-kurlu kali-puka-kurlu marlajarra-kurlu

Mark 12.41-44

¹ Yangkangkaju-juku Yuwarli Maralypirla, nyinaja-jukulpalu kaninjarni Jijaji manu kurdungurlu-patu ngulaju kutu ngami-pirdi kujalpa ngami jinta karrija tala-kurlangu, ngulanganya kalalurla yirrarnu tala warntarri Kaatuku. Ngula-kurraju, panulpalu yanurnuyanurnu yapaju tala panu-kurlu, ngulalpalu talaju yirrarnu ngamingkaju panu-jarlu-nyayirni. Jijajirli-pa-jana nyangu tala yirrarninja-kurraju. ² Ngula-puruju, karntalku jinta kali-puka marlajarra yaninjarni yanu yangka-kurra-yijala ngami-pardu-kurra tala-kurlangu-kurra. Ngulangkaju yirrarnu wita-jarra tala pirli-pardu-jarra

* 20:37 Nyangka Exodus 3.6

* 20:42-43 Nyangka Psalm 110.1

maru-jarra, ngulaju kula panu-jarlu, lawa. ³⁻⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Wangka karna-nyarra junga. Yali-paturlu ngulalurla yirrarnu tala wiri, ngulaju ngurrju. Kala palka-juku kalu-nyanu panu-jarlu marda mardarni. Kala kujarla yalirli karntangku kali-pukarlu yirrarnu pirlu wita-jarra, ngulaju-nyanu marulu-nyayirni jurnta yirrarnu. Kala lawa-ka nyina tala-wangu. Nyanunguju-ka jama-nyayirni nyina yinya talakungarduyu-patu-piya-wangu. Kaatuju kajana wita-mipa wardinyi nyina nyanungurrakuju. Kala yinyaku kali-pukaku, ngulaju karla wardinyi nyina karrikarri-wangu-nyayirni!”

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku ngulaju kuja, ‘Maralyipi Yuwarli ngakaju kapu pirlpirl-wantimi’

Matthew 24.1-2, Mark 13.1-2

⁵ Kuja-jana Jijaji jirrnganja wilypi-pardija nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku kaninjarni-jangka Yuwarli Maralyipi-jangka, ngula-jangkajulurla wangkaja, “Tiija, nyampu-jana nyangka Maralyipirla yarturlu wiriwiri kuja-ka karrinja-yani ngurrju-nyayirni! Manu nyangka nyiyarningkijarra warntarri kuja kalurra Kaatuku yirrarni.”

⁶ Jijaji-jana wangkaja, “Nyanyi mayi kankulu-jana nyampurraju kuja kalu karrinja-yani yuwarli-kari yuwarli-kari manu kuja-ka karri nyampu Yuwarli Maralyipi? Ngular-rajulu kulalu tarnga karri nyampurraju. Manu kulalu-nyanu nyampurraju yarturluju kuja-piya yaarlyaarl-ngunanja-yani. Ngakaju kapulu-jana yapa-karirli muku pirlpirl-kijirni walya-kurra.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku kapu-jana nyiyarningkijarra wuurnpa-jarri nyanungurraku

Matthew 24.3-14, Mark 13.3-13

⁷ Jijaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlulu nyanunguju payurnu, “Tiija, wangkaya-nganpa. Nyangurlulu-jana nyampurraju yuwarli pirlpirl-kijirni yapangkaju yungurnalu nganimpalangurlu milya-pinyi? Pirlpirl-kijirninjakungarntiji, nyiya-wiyi kapurnalu kamparruju nyanyi, ngari yungurnalu pinalku nyina?”

⁸ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajiji kuja, “Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa-kari-kijaku, kajikalu-nyarra yapa-karirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi. Panu kapulu yanyanirni nyurrurla-nyangu-kurraju yapa ngaju-nyangu-nganta, kapulu-nyarra wangkanjarla yimirr-yinyi kuja, ‘Ngajujurna Mijaya yangka kuja-nyarra Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli!’ Junga-wangu kujaju! Manu kapulu-nyarra wangkami kuja, ‘Nguruju kangalpa rdangkarlpa-jarrinja-yani jalanguju!’ Junga-wangu-yijala kujaju! Kujanya kapulu-nyarra yapaju wangkami. Kala nyinakalu purda-nyanja-wangu!’ ⁹ Lani-wangulu nyinaya kajinkili-jana purda-nyanyi linjarpa wiri-kirra manu kajinkili yangka jaru mani yapa-kari-kirlangu wurnturu-ngurlu ngurra-kari-ngiril kajili-nyanu yiti-wana-karirli linjarrparlu pakarni. Ngula-puruju, wurrangkulu mardaka langangu, kula-nyarra nguruju lawa-jarri jurnta murmaju. ¹⁰ Nguru lawa-jarrinjakungarntirliji kapulu-nyanu linjarrparlu-wiyi luwarni ngurrara-kari-warnurlu ngurrara-kari-warnurlu, manu nguru-kari-jangka nguru-kari-jangka kapulu-nyanu rdilykarrara-yirrarni linjarrpaku wiriki luwarninjaku. ¹¹ Ngula-jangkaju, kapu walya yurnkuyurnku-jarri nguru-kari nguru-karirra. Manu ngula-warnuju ngurrara-kari ngurrara-kari kapurla mangarrikiji lawa karrimi. Manu yapaju kapulu nyurnu-jarri. Kapurla Kaatuku marlaja nyanyi nyiyarningkijarra yalkirirra, manu kapulu-jana lani-jarri. Kala nyurrurlaju, lani-wangulu nyinaka!

¹² “Kujakungarntiji kapulu-nyarra jangkardurnu yani yurrkunya, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla yirrarni rdaku-kurra murrumurrum-maninjaku. Jaaji-kari jaaji-karirra nyanungurra-nyangurla, ngulangka kapulu-nyarra kulkurru-jarra karrinja-yirrarninjarla pakarni. Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlu ngaju purami, kujarlaju kapulu-nyarra karrinja-yirrarni kulkurru-jarra kingi-kari kingi-karirra manu wiriwirirra yangka watikingarduyurla. ¹³ Ngulanganya kapunkulu-jana yimi-ngarriirni Yimi Ngurrju ngaju-kurlu.

¹⁴⁻¹⁵ “Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani maninjaku nyurrurlaku, kapurna-nyarra ngajulu wangka nyarrpa wangkanjaku. Kapurna-nyarra pinarri-mani yungunkulu pina-nyayirni nyina. Yinyarra yapa-patu kapulu-nyarra nyurrunyuru-jarri. Kala kajinkili-jana wangkami, kapunkulu-jana wurdungu-mani yimi nyurrurla-nyangu-kurlurlu. Kulalpalu-nyarra wiljiwilji-mantaralku. Kujakungarntiji, lani-wangulu karriya wangkanjakungarntiji. ¹⁶ Nyurrurlakupalangurlu manu nyurrurlakupurdangkarlu manu warlaljamarrirli kapulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra, kapulu-nyarra pinyi tarnga-kurra nyurrurlaju ngalya-kari. ¹⁷ Ngaju-nyangu kuja kankulu nyina, ngulakuju yapa panu kapulu-nyarra tarnga-juku nyurrunyuruyi-jarri. ¹⁸ Lawa nyurrurla, kulalu

wajampa-jarriya kujakuju! ¹⁹ Ngana-puka kajinpaju wala-juku nyina ngajuku jikajika-jarrinja-wangu, ngulaju kapunparla jirnganja nyina Kaatuku tarnnga-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patukuju.

*Yapa panu-kari ngurra-kari-wardingkirli kapulu riwarri-mani Jurujulumuju
Matthew 24.15-28, Mark 13.14-19*

²⁰ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngaka-kari, nyurrurlarlu kapunkulu-jana nyanyi wati panu warrmarla yaninjarni-kirra nguru-kari nguru-kari-jangka. Kapulu yanirni Jurujulumu-kurra, manu kapulu warrukirdikirdi karri. Kajinkili-jana nyanyi yinya wati-patu warrmarla yaninjarni-kirra, kapunkulu-jana milya-pinyi yangka kapulu muku riwarri-mani Jurujulumu manu yapa-patu. ²¹⁻²² Nyurru-wiyi Kaatu wangkaja Payipulurla ngaka kapu-jana muku pinyi yapa panu Jurujulumurla. Junga kujaju! Nyurrurla kuja kankulu nyina Jurdiyarla, kajinkili-jana nyanyi wati panu warrmarla yaninjarni-kirra, ngula-kujakuju pirri-parnkayalu pirli-wana-kurra! Kala nyurrurla kuja kankulu nyina kaninjarni Jurujulumurla, kapankulu wilypi-pardiya yungunkulu parnkami wati panu-kujaku! Manu nyurrurla kuja kankulu nyina yuwurrkurra, kulalu pina-yanta Jurujulumu-kurra! ²³ Yangkapuruju kapurla karrimi maju-nyayirni karntakuju yangka wartardikiji, manu karntaku wita pirtirrakupalanguku kapurla karrimi maju-nyayirni wiyarrpaku. Kulalpalu nyarrpalku pirri-parnkayarla yangka-kujaku warrmarla-kujaku! Yapa yinya panu-jarlurlu kapulu-nyanu purda-nyanyi murrumurru, Kaaturlu kapu-jana muku pinyi! ²⁴ Yinya warrmarlarlu kapulu-jana ngalya-kari pinyi yapaju Jurujulumurlaju junma kirrirdi-kirlirli. Ngalya-kari kapulu-jana rarra-kanja-yani Jurujulumu-ngurluju yangka nyanungurra-nyangu-kurra nguru-kurra. Yuwayi, warrmarla Juwu-wangu-patu panu-jarlu nguru-kari nguru-kari-wardingkirli kapulu nyina Jurujulumurla tarnnga-nyayirni. Ngaka kapu-jana Kaaturlu muku yilyamirra.”

Jijaji-jana wangkaja kuja, ‘Kapurna pina-yanirni nyampu-kurra yalkiri-ngirli mangkurdurla.’

Matthew 24.29-31, Mark 13.24-27

²⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Ngakaju kapurla Kaatuku wantaju maru-jarrimi marlaja, manu kirntangiji kapurla mirilmiril-karrinja-wangulku-yijala marlaja maru-jarri. Kapulurla yanjilypiri panu-nyayirni marlaja wantimi nguru-ngurlu. Yapa yangka kuja kalu nyinami ngapa wiringka kutu, ngulaju kapulu lani-jarri-nyayirni ngapa wiri-kijaku kajirra ngapa marlaja kankarlu-jarrinja-yanilki mayawunpa wiriki. Kapulu jata-nyanyi. ²⁶ Kapulu nyanyi nguru kaji nyarrpa-jarrilki ngakaju. Yuwayi, kapulu-jana nyanyi yanjilypiri-wati yururrinja-kurra. Kujarlaju, kapulu lani-jarrinjarla walya-kurra wantimi. ²⁷ Ngula-jangkaju, ngajuju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatukurlangu kapujulu nyanyi yaninjarni-kirra. Kapurna warraja-jarrimirmi mangkurdurla, kapurna kulpari yanirni nyampu-kurra pirrjirdi-nyayirni yarrarnarri wiri-jarlu-kurlu, manu kapurna mirilmiril-karrinjarni yani. ²⁸ Kajinkili nyiyarningkijarra nyanyi kuja-kurra, karriyalu jungarni lani-wangu! Kapurna pina-yanirni yungurna-nyarra ngurrju mardarni.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa watiya-kurlu miyi-kirli

Matthew 24.32-35, Mark 13.28-31

²⁹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Milya-pinyi kankulu yangka kuja kalu watiya-kari watiya-kari kirrirdi-jarrinja-yani? ³⁰ Jalyirrpalku-ka purrulyun-pardinja-yani, manu jin-jirlakungarnti wujulypa-wiyi-ka palka-jarrinja-yani, ngula-jangkaju jinjirlalku-ka wilypi-pardi. Ngula-jangkaju kankulu milya-pinyi kuja-ka yangka kapururda-jarrinjarni yani. ³¹ Ngula-piya-yijala kapunkulu nyanyi nyiyarningkijarra maju-jarrinja-kurra yalkirirra. Ngula-jangkaju kujarlaju kapunkulu pinalku nyina yangka Kaatu kanyarra yanirni kutulku yapakuju yungu-nyarra Warlajala-Wiri nyina.

³² “Langa-kurra-mantalu kuja kalu yapa nyampurla jalangujalangu nyina. Ngulaju kulalu pali nyanja-wangu-wiyi ngalya-kariji nyampurrakuju nyiyarningkijarrakuju majumaju-nyayirniki, ngulangkuju kapulu nyanyi-wiyi muku palinjakungarntirliji. ³³ Walya manu yalkiri kapu-pala yawu-pardimi. Kala ngaju-nyangu yimi ngulaju kapu palka-juku karrimi yawu-pardinja-wangu-juku.”

³⁴⁻³⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kajirna pina-yanirni nyampu-kurra nguru-kurra, kapurna warraja-jarrimi yapangku yungujulu nyanyi. Kujakungarntiji kapulu yapangkuju miyi manu kuyu panu-nyayirni ngarni manu pamarlangu. Kapulu manngunya nyi nyarrparlu yungulu-nyanu nyiyarningkijarra mani. Nyurrurla, kulalu kuja-piya nyinaya! Kulajulu wawal-nyanyi ngajukuju. Kapurna kapanku yanirni, manu kapulu

ngarrurda-jarrimi. Kuja-kujakuju, wapa-nyangkajulu ngajukuju. ³⁶ Yuwayi, wapa-nyangka-jukujulurla ngajukuju! Manu wangkayalurla Kaatuku kuja, 'Wapirra, pirrjirdi-nganpa mardaka wuurnpa-puru. Nyuntu-nyangurlu Yapa-nyayirni-wangurlu Jijajirli kaji-jana yapa miimii-nyanjarla payirni ngurrju-japa maju-japa, ngulakungarntijiangnanpa ngurrju mardaka yungurnalu karri Jijajirli kamparru wankaru-juku.' " Kujanya-jana Jijaji wangkaja.

³⁷ Ngula-jangka, parra-kari parra-kari Jijaji kala Yuwarli Maralypi-kirra yanu yimi-ngarrirninjaku yapaku Kaatu-kurlu yimi-kirli. Manu mungangka kala yanu Yuwarli Maralypi-ngirli, kala pirli-kirra Yalipiji-kirra yanu ngunanjaku. ³⁸ Kala mungalyurru wanta pardinjarla, yanu kalalu yapa panuju Yuwarli Maralypi-kirra purda-nyanjaku nyanunguku.

22

Wiriwirilpalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla

Matthew 26.1-5, 14, 16, Mark 14.1-2,10-11, John 11.45-53

¹ Yapa panu Juwu-patu Jurujulumu-wardingkilpalu nyinaja purlapakungarnti. Yin-yarlu purlaparlu, ngulajulpa yirdi jirrama mardarnu. Yangka kamparru-warnu ngulaju Pajapa. Jinta-kari yirdiji ngulaju Mangarri Rampaku Lalypa-nyayirni.*

² Junga-juku, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu kuruarrikingarduyu-patu, ngulangkulpalu-nyanu payurnu, "Nyarrparlu yungurlipa Jijaji puuly-mardarninjarla pakarni tarnga-kurra wurulparlu? Nyampu-puru purlapa-puru, kulalparlipa mar-rararluju pakakarla milparniwarra-puruju panu-puruju. Lawa kujaju, kajikalungalpa nyanjarla yapa-karriji kulu-jarri-nyayirni kuja-panukuju." Kujanyalpalurla warrarda jangkardu jaaly-manu Jijajikiji.

Jijajikirla jangkardu jikajika-jarrija Jutujuju

Matthew 26.14-16, Mark 14.10-11

³ Yangka kujalpalurla Jijajiki Juwu-patu wiriwiri jangkardu wangkaja pinjaku, ngulajurla Juju Ngawuju kurru-yukaja Jutujukuju yangka kujalpa nyinaja Jijajiki kurdungurlu. ⁴ Ngula-jangkaju, yarkajarra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirra. Yanurra yungu-jana yimi-ngarrirni Jijaji. Wangkaja-jana nyarrparlu yungu-jana ngaka Jijaji jily-ngarrirni maralypikingarduyu-patuku yungulu puuly-mardarnilki. ⁵ Kujalu Jutuju purda-nyangu yimi-ngarrirninja-kurra, ngulakujulurla wardinyi-jarrija, manulurla ngula-jangkarluju jangu-pungu panu-jarlu tala. ⁶ Ngula-jangkaju, Jutujuju kulpari yanu Jijaji-kirlangu-kurra-yijala, ngulangkanyalparla wurulypa-juku nyinaja yungu-jana ngaka Jijaji jily-ngarrirni wiriwiriki yungulu puuly-mardarnilki wurdungu-nyayirnilri yapa panungku nyanja-wangurlu.

Kurdungurlu-jarrarlu ngulaju-palarla jungarni-maninjarla ngayi purraja kurapaka wiri Jijajiki

Matthew 26.17-25, Mark 14.12-21, John 13.21-30

⁷ Parra-karirla kuja wanta yukaja, kujakungarntiji yangka Juwu-patu Jurujulumu-wardingki, jarnkujarnkulu manunjuu jiyipi waninja pajirninjakungarnti yungulu kurapaka ngarni purlapa-puru yangka Pajapa-puru. ⁸ Jijaji-palangu wangkaja Piitaku manu Jaanuku, "Yanta-pala, manu-pala wita jiyipi pungka. Purraya-pala yungurlipa ngarni kaji wanta yukamirra."

⁹ Piitarlu manu Jaanurlu-pala payurnu nyanunguju, "Nyarrpara-wanarpa-jarrangku yilyami ngajarraju yungurlujarrangku jiyipi purrami nyuntuku?"

¹⁰ Jijaji-palangu wangkaja nyanungurra-jarraku, "Yanta-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kajinpala ngula-kurra yukamirra, kapungkupala jinta wati wapirdi yani murlukurnpa-kurlu wiri-kirli jimantarla-kurlu. Kaji mardarni murlukurnpa ngapa-kurlu, ngulaju-pala puraya yuwarli-kirra nyarrpara-wana-puka kajingki-pala nguru-yrarni. ¹¹ Kajinpala jinta-kari wati parlu-pinyi yuwarliki warlaja, ngulakuju wangkaya-palarla, 'Nganimpa-nyangurlu Tiijangku yilyajarni-jarrangku nyampu-kurraju yungurlujarrarla ngayi purrami jiyipi.' Payika-pala yali wati, 'Nyarrpararlarna-jana jirranganja ngarni jiyipi Pajapa-puruju ngaju-nyanguku kurdungurlu-patuku?'

¹² Kajingki-pala purda-nyanyi kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulaju kapungkupala milki-yirrarni jinta-kari yurlturnpa-kari wiri-jarlu kankarlu-warnu yalumpurlaju yuwarlirla, ngulaju nyurru-warnu-juku jungarni-maninja-warnu palka-kurlulku nyiyarningkijarrakurlu. Ngulangku-juku-pala purraya yinya jiyipi manu miyi ngalipaku." ¹³ Junga-juku, yangkaju wati-jarra yarkajalku-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kuja-pala kirri-kirra

* 22:1 Nyangka Exodus 12.8

yukajarra, ngulaju-pala junga-juku parlu-pungu nyiyarningkijarra jurrku-juku kuja-palangu yangka Jijaji kamparru-wiyi wangkaja. Junga-juku, yalumpurlaju-palarla ngayi purraja jiyipi Pajapakungarnti Jijajiki.

*Jijajirli-jana jirrnganja ngarnu miyi kurapaka nyanungu-nyangu
Matthew 26.26-30, Mark 14.22-26, 1 Corinthians 11.23-25*

¹⁴ Parra jintangka-juku kuja wanta yukaja, Jijajirli-jana jirrnganja ngarnu Kurdungurlu Wiriwiriki. ¹⁵⁻¹⁶ Nyanungu-jana wangkaja, “Ngaliparlu karlipa nyampu jiyipi ngarni yungurlipa manngu-nyanyi yangka nyurru-wiyi kuja-jana Kaaturlu muurl-mardarnu nyanungurra-nyangu yapa-patu yangka marramarra-kujaku kuja kankarlumparra yanu. Kapurna ngajuju palimilki ngaka-pardu-kari, manu kularna yardalku ngarni nyampurla ngurungka jiyipi jinta-kari nyampu-piya. Ngaka kapurna-nyarra yarda jirrnganja ngarni kajirna Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Kujakunya karna wardinyi-jarrimi ngula karlipa ngarni nyampu jiyipi ngajuku palinjakungarntirli.”

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangkaju, jampitalku manu pama-kurlu, ngularla yati-wangkaja Kaatuku. Ngulalpa-jana warru yungu kurdungurlu-patukuju jinta-kari jinta-kariki, manu wangkaja-jana, “Kularna yardalku ngarni nyampuju pamaju nyampurlaju walyangka. Ngaka kapurna yarda ngarni pama-nyayirni-wangu nyampu-piya-wangulku kajirna Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Kujakuju nyurrurlarlulu nganja wita-kari wita-kari nyampu pama jalangurluju.”

¹⁹ Kujalpalu jiyipi ngarnu-juku, Jijajirliji mangarri lalypaju manu, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku. Yati-wangkanjarla rdilykiridilyki-pungu, ngulangku-jana kurdungurlu-patukulku warru yungu. Ngulaju-jana wangkaja, “Nyampuju ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu. Maninjarla nganjalu! Kapurna nyarra palimi. Ngakalku jinta-jarrinjarla nganjalu mangarri nyampu-piya yungunkujulu purdapurda-nyanyi ngaju.”

²⁰ Ngula-jangkarluju manu yangka-juku jampita, yati-wangkanjarla Kaatuku, manu-jana wangkaja kurdungurluku, “Kari-nganta yalyu-nyayirni-wangu ngaju-nyangu nyampuju. Kajirna palimi, kapu karlimi yalyu nyurrurlaku kunka-pardinjaku. Kaji Kaaturlu nyanyi yalyu karlinja-kurra, kujarlaju kapu-jana rdakurl-kijirni yapaju nyanungu-kurra. Nyampuju Kaatu-kurlangu jalangu-warnu kuruwari nyurrurlaku yapaku.”

²¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkajalku-jana kurdungurlu-patukuju, ngulaju-jana kuja wangkaja, “Nyampurla kuja kankujulu nyurrurlarlur kurdungurlu-paturlu jirrnganja ngarni miyi, ngula-jangkaju, jintangu kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu wiriwiriki yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi. ²² Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Payipulurlarluru ngajukuju muurr-pungu, kapurna palimi nganta. Junga kujaju. Kala yangka wati kuja kajana ngaju yimi kanyi wiriwiriki, ngulakuju karnarla mari-jarrimi, kapu Kaaturlu maju-mani-nyayirni!”

²³ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Jijaji, ngulajulpalu jinta-kari jinta-karirli payurnu, “Nganangku-wiyi ngki nyuntuju yimi-ngarrirni? Ngajulurlu mayi?”

²⁴ Ngula-jangka, kurdungurlu-paturlulu-nyanu kulungku ngarrurnu nganalpa wiriji nyinaja. ²⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Nguru-kari nguru-kari kuja kalu-jana wiriwiri nganta nyina yapaku, nyampurrarlur wiriwirirli, warrarda kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku, yangka kuja kalu nyanungu nyampu wiriwiri ngampurrpa-jarri. Manu kalu-jana ngampurrpa nyina yapa-kariki yungulu-jana ngurru-pajirni wungu-warnu nganta. ²⁶ Kala nyurrurla kurdungurlu-patu ngaju-nyangu, kula kankulu kuja-piya nyina jinjinpa-palka. Kajinpa wiriki nyinanjakupurda-jarrimi, ngulakungarntijijana warrki-jarriya yapa-kariki-wiyi yirnkilypa-wangu, ngula-jangkanya yungunpa-jana wirilki nyina. ²⁷ Kula kalu kujarlur manngu-nyanyi yapangku nyampurla ngurungka, lawa. Panu-juku kalu ngampurrpa nyina wiri nyinanjaku. Yungu ngantalpalu-jana panu-kari-jiki nganta yapaju warrki-jarriyarla nyanungurraku, marda miyiki purran-jarla yinjaku nyanungurraku. Kulalu nyanungurra wiriwiri-piya nyinaya nyurrurla. Ngajurna-nyarra Warlalja-Wiri nyurrurlaku, yungunkujulu warrki-jarriyarla ngajuku. Kala ngajurna-nyarra warrki-jarriya nyurrurlakuju. Ngaju-piyalu nyinaya!

²⁸ “Nguruju kaju wuurnpa-jarrimilki, kapurna palimilki. Kala nyurrurlalpankulu nyinaja ngaju-kurlu ngaju yampinja-wangu. ²⁹ Ngajukupalangurluju Kirdanarlur ngajuju yirrarnu Warlalja-Wiri yapaku nguru-nyayirni-wangurla. Kuja-piya-yijala karna-nyarra nyurrurla wati-patu wiri yirrarni yapaku. ³⁰ Nyurrurla 12-pala wati-patu kapunkulu nyinami ngaju-kurlu nguru-nyayirni-wangurla, manu kapurlipa jintangkarlu ngarni.

Nyurrurla jinta-kari jinta-kari kapunkulu-jana wiriwiri nyina yangka Juwu-patuku yapaku.”

*Jijajirila wangkaja Piitaku, ‘Kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni ngajuku’
Matthew 26.31-35, Mark 14.27-31, John 13.36-38*

³¹ Ngula-jangka, Jijajirila wangkaja Jimani Piitaku, “Jimani, Jimani, yungurnanguku wangka wita. Juju Ngawungku nganta yungu-nyarra kanyi Kaatu-kujaku. Kaaturlu jarraly-pungu Juju Ngawu kuja kanyarra putaputa karlirr-kanyi. ³² Ngaju karnangkurla wangkami Kaatuku yangka, kajinpa karlirr-yani ngaju-kujaku, Kaaturlu yungungku pina-kanyirni. Kajinpa wala nyinanjarla ngaju-kurra-jarri pina, ngulaju-jana pirrjirdimanta kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu yungunkujulu jintangkarlu-juku purami ngaju tarnnganguku.”

³³ Ngularla Piitaju wangkajalku Jijajikiji, “Warlalja-Wiri ngajuku, kajingkili yirrpirmi rdakungka, ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu! Manu kajingkili nyuntu pinyi, ngulaju-lulu pinyi ngajurlangu!”

³⁴ Jijajiji wangkajarla Piitakulku, “Junga karnanguku wangka. Ngakaju jalanguju kapunpa purda-nyanyi juukujuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni marnkurpaku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi.”

³⁵ Ngula-jangka, Jijajirli-jana payurnu nyanunguku kurdungurlu-patu, “Yangka kamparru-wiyi kujarna-nyarra ngajulurlu nyurrurla yilyaja kirri-kari kirri-kari-kirra tala-wangu manu yakuju-wangu manu putu-wangu, Kaaturluju mayi-nyarra warrawarra-kangu-juku?”

Ngulalu yalu-manu nyanunguju, “Yuwayi, warrawarra-kangulpa-nganpa nganim-paju.”

³⁶⁻³⁷ “Ngurrju kujaju. Ngaju karna-nyarra yimi jinta-karilki yimi-ngarrirni. Payipulurla wangkami-ka yimi wita ngaju-kurlu kuja-ka wangka, ‘Yapangkulpalu yirdi-manu nyanunguju punku ngawu nganta, manulu pungu tarnnga-kurra.’* Yimi yinya wita ngulaju junga. Jalangurlu yapangu kapujulu punku-pajirni ngawu nganta. Kapulu-nyarra kuja-yijala wangkami nyurrurlakuju. Kujakuju kajinpa tala mardarni marda yakuju, ngulaju nyuntulurluju kangka. Manu kajinpa nyina junma kirrirdi-wangu, ngulajurla yangka jurnarrpa yapa-kariki junma kirrirdikingarntirli.”

³⁸ Kurdungurlu-patulurla wangkaja Jijajiki, “Mpa! Nyampunya junma kirrirdi-jarra jirramaju.”

Jijaji-jana wangkaja, “Ngula-juku.”

*Jijajirila wangkaja Kaatuku pirlingka yirdingaku Yalipijirila
Matthew 26.36-46, Mark 14.32-42*

³⁹ Ngula-jangkaku, Jijaji manu kurdungurlu-patu, yarnkajalkulu, pinalu yanu jurrkurra yangka pirli-kirra Yalipiji-kirra. ⁴⁰ Ngulalu yukajarni, Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Juju Ngawungku marda kapu-nyarra jurnta kanyi nganta nyurrurlaju ngajukuju. Kuja-kujakuju, Kaatukujulurla wangkaya warrarda yungu-nyarra warrawarra-kanyi.”

⁴¹ Ngula-jangkaku, wangkanjarla Jijajiji yarda pardijarra kutu-juku yitingkapardu-kari-kirraluku yurruju-kari-kirra. Pirri-maninjarla wangkajarla Kaatuku kuja, ⁴² “Wapirra, muurl-mardakaju! Lawarna ngampurrpa-wangu murrumuru-jarrinjakuju manu palinjakuju. Kala kajinpaju nyuntu nyina ngampurrpa ngajuku yungurna palimi, ngulaju ngula-juku.” ⁴³ Ngula-jangka marramarra nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanurnu yungu Jijaji pirrjirdi-mani. ⁴⁴ Jijajirliljilpa-nyanu purda-nyangu murrumurruluku. Manulpa warrarda wakurnu nyanungukupalangu muurl-mardarninjaku yungu palinjawangu nyinayarla. Kujalparla wangkaja, mukarnijilparla karlikarlijia palka-ngurluju yalu-piya.

⁴⁵ Ngula-jangkaku, karrinja-pardija Jijajiji. Ngula-jangkaku, pinarni-jana yanu yangkaurra yarlu-kurra yangka kurdungurlu-patuku. Ngulaju-jana parlu-pungu jarda ngunanja-kurra. Marilirla jarda-jarrija. ⁴⁶ Nyanungu-jana wangkaja, “Yuwa! Nyiyajangka kankulu jardaju ngunami? Yakarra-pardiyalu! Juju Ngawungku marda kapu-nyarra jurnta kanyi nganta nyurrurlaju ngajukuju. Kuja-kujakuju, Kaatukujulurla wangkaya warrarda yungu-nyarra warrawarra-kanyi.”

*Yurrkunyu-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji
Matthew 26.47-56, Mark 14.43-50, John 18.1-12*

* 22:36-37 Nyangka Isaiah 53.12

⁴⁷ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju kurdungurlu jinta yangka Jutuju jirnganjalpa-jana yanurnu yapaku turnu-warnuku panuku. Kangu-jana Jijaji-kirra nyunjirninjakungarntirli. ⁴⁸ Jijajirla wangkaja nyanungukuju, “Jutuju, kula-nganta nyuntuju ngaju-nyangu warlalja. Kujanya mayi kanpaju nyunjurni ngajuju? Marda mayi kanpaju nyunjurni yungujulu puuly-mardarni yapa nyampurrarlu ngajuju?”

⁴⁹ Kujalu nyangu turnu-warnurlu Jutuju nyunjirninja-kurra, ngulajulurla puta yarnka-jalku Jijajiki. Warla-pajirninjakungarntiji, Jijajiki kurdungurlu-paturlulu payurnu nyanunguju, “Warlalja-Wiri, ngarlkini-mani mayirngangkulu nyuntu junma kirrirdi-kirirli?” ⁵⁰ Ngula-jangkaju, jinta-karirliji kurdungurlurluju junma kirrirdi-kirirli turlpakarnu yangka jungarni-purdanji langa warrkini kujalparla warrki-jarrija Ngardarri Wiri-kirlanguku yirdikiji Kayupuku.

⁵¹ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja kurdungurlukuju, “Yampiya, pakarninja-wangurlu!” Ngula-jangka marnpurnu yinya warrkini-kirlangu langa, manu ngurrju-jarrija.

⁵² Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja maralypikingarduyu-patu wiriwiriki manu yurrkunyu-patu wiriwiriki kujalurla jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku, “Kularna ngajuju wiji-palka! Nyiyaku-yijalankujulu kujaju jatu-pardijarni ngajukuju junma panu-kurlu manu kuturu panu-kurluju, kujankujulu puuly-mardarnu?” ⁵³ Parra-kari parra-kari kalarna-nyarra nyurrurlakuju ngirrily-nyinaja Yuwarli Maralypirla, kala kulankujulu puuly-mardarnu ngajuju yalumpurla-juku, lawa. Juju Ngawulku kanyarra wiri nyina nyurrurlakuju! Ngayijili kutu kangka!”

Piitarlu-nyanu ngurra-pajurnu Jijajiki

Matthew 26.57-58, 67-75, Mark 14.53-54, 66-72, John 18.12-18, 25-27

⁵⁴ Junga-juku, Jijajilpalu jirri-mardarninjarla kangurra yuwarli-kirra yangka Kayupu-kurlangu-kurra. Yukajalu kaninjarni. Kujalpalu yangka-paturlu turnu-warnurlu Jijaji kangurra yangka-kurra yuwarli-kirra, ngula-puru-yijalalpa-jana purdangirli-wanarlu puranja-yanurnu Piitarluju. ⁵⁵ Ngulaju yukajarni-jiki kiirti-wanaju, ngulaju jupu-karrija yuwarli-pirdilki yarlu-pardu-karirla kutu-juku. Ngulangka-jukulpa-jana yarlu-pardu-karirla jirnganja nyinaja yapaku panuku, ngulajulpa nyinaja warlu-pirdi walyka-puru purllu-jarrinjaku. ⁵⁶ Kujalpa yangka Piita warrarda-juku nyinaja yangkangka-juku yarlungka yurlapardi, ngula-puruju warrkini jinta karntarla yanurnulku Piitaku. Tarnngangkulpa warrarda nyangu yinngirri-nyayirni, manu-jana wangkaja yapa panu-kariki, “Nyampu wati kala nyinajayi Jijaji-kirli!”

⁵⁷ Piitarluju jangu-manu yangkaju karnta, “Karnta-pardu, ngajuju karnarla ngurra nyina yalikiiji watiki!”

⁵⁸ Ngaka-kari, jinta-karirli yapangu nyangu Piitaju, manurla wangkaja, “Nyuntu-junpa Jijajiki kurdungurlu!”

Piitarla wangkaja, “Wati, kularna ngajuju Jijajiki kurdungurlu!”

⁵⁹ Ngaka-pardu-karilki, yarda parlu-pungu jinta-karirli-jiki Piitaju, manu-jana yapapatuku wangkaja, “Nyampuju wati kuja-ka wangka ngulaju Kaliliyi-wardingki-piya Jijajipiya, manu-ka nyina Jijaji-kirlangu kurdungurlu!”

⁶⁰ Piitarla wangkaja nyanungukuju, “Kula kujaju junga! Kula karna milya-pinyi nyarra kuja kanpa wangka!” Kuja yungka wangkaja, ngula-puru-juku jukujukuju purlaja.

⁶¹ Ngula-jangka, Jijajirla kulpari karrinjarla nyangu Piitaju. Ngula-jangkaju, Piitarlu pina-mannu-nyangu yangka kujarla Warlalja-Wiri Jijaji wangkaja kamparru-wiyi kuja, “Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlama. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurra-pajirni marnkurrapaku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirraju kula kanpaju nganta milya-pinyi.” ⁶² Ngula-jangkaju, yalumpu-ngurlu-juku wilyipardinjarla rdurrjurnurla muntuku-jarrinjarla kurntalku yayi-pantirninjakulku.

⁶³ Ngula-jangka, yurrkunyu-paturlu manyu-pungulpalu Jijaji, manulpalu pakarnu. ⁶⁴ Yirrarnulurla walyi milpangka nyanja-kujaku, pakarnulpalu, manulpalurla wangkaja, “Yuwa! Wangkaya-nganpa nganangkungku pakarnu!” ⁶⁵ Kujarlu-jukulpalu manyu-pungu, manulpalu yurlkungku ngarrurnu.

Jijajili kangu kuwurtu-kurra yungulu Kanjulukungarduyu-paturlu miimii-nyanjarla payirni

Matthew 26.59-66, Mark 14.55-64, John 18.19-24

⁶⁶ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu, kujalpa wantaju pardinja-yanurnulku, ngula-purujulpalurla turnu-jarrinjarla japirdija Jijajiki yangka-patuju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu. Wangkajalpalu-nyanu

nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi. Ngula-jangkaju, kangulu Jijaji nyanungurra-nyangukurra Kanjulu-kurra. ⁶⁷ Payurnulu Jijaji, “Wangkaya-nganpa! Nyuntujuunpa mayi Mijaya yangka Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu?”

Jijajirli-jana yalu-manu, “Kajilparnaju Mijaya-pajikarla, kulalpankujulu ngungkurryninyarla. ⁶⁸ Manu kajilparna-nyarra payikarla Mijaya ngantarna, kulalpankujulu yalu-mantarla. ⁶⁹ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakarrangakarra kapurna nyina Kaatu-kurlangurla jungarni-purdanji kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirli.”

⁷⁰ Ngula-jangka payurnulu, “Nyuntuju mayi Kaatuku Ngalapi-nyanu?”

Jijajirli-jana yalu-manu, “Nyurrurlarlu kankujulu Ngalapi-nyanu nganta pajirni Kaatu-kurlangu.”

⁷¹ Ngulalu-nyanu jarnkujarnku wangkaja, “Jijajirli-nyanu Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu-pajurnu! Nyiyakulkurliparla yapa jinta-karikiji yarda warru wayirni yungulparla jangkardu wangkayarla? Pinyirlipa ngaliparlu yungu-nyanu Ngalapi-nyanu-pajurnu Kaatu-kurlangu nganta.”

23

Palitirli kuja miimii-nyanjarla japurnu Jijaji

Matthew 27.1-2,11-14, Mark 15.1-5, John 18.28-38

¹ Junga-juku, Jijajiji kangulkulu wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kurlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku. Ngulakunyalurla Jijaji kanjarla-yungu. ² Ngula-jangka, jilyi-ngarrurnu mukulpalu Jijaji, manulpalu warlka wangkaja Jijaji-kirli, wangkajalurla Palitiki, “Nyampu wati ngulajulpa-jana warlka wangkaja nganimpa-nyangu yapakuju. Kala-jana yapakuju wangkaja tala yinja-wangu nyinanjaku yangka nyuntu-nyanguku Ruumu-wardingki Kingiki. Kala-nyanu ngarrurnu Mijaya nganta Warlalja-Wiri nganimpaku Juwu-patuku.”

³ Junga-juku, payurnu Jijajiji Palitirli, “Nyuntu mayi kanpa-jana kingiji wiriji nyina Juwu-patukuju”

Jijajirliji jangku-manu, “Kuja-juku kanpa wangka.”

⁴ Ngula-jangka, Paliti-jana wangkaja maralypikingarduyu-patuku wiriwiriki manu yapa panu-kariki kujalpalu warru karrija, “Nyiyakulparna nyampuju wati pungkarla? Nyampuju ngurrju.”

⁵ Wangkaja-jukulpalurla Palitikiji, “Lawa, kula ngurrju ngulaju. Kala warru yanu Kaliliyi-wana, manu kala-jana jinyijinyi-manu yungu ngantalu-jana kulu-jarrimilki Ruumu-wardingki-patuku. Ngula-jangka yanu Jurdiya-kurra kuja-yijala, manu jalangu yanurnu nyampu-kurralku Jurujulumu-kurra yapaku jinyijinyi-maninjaku-yijala.”

⁶ Ngula purda-nyangu Palitirli kuja-kurra yimi, payurnu-jana, “Nyampuju wati Kaliliyi-wardingki-yijala mayi?”

Yalu-manulu, “Yuwayi, nyanunguju Kaliliyi-wardingki.”

⁷ Jinta-kari watilpa nyinaja Yarurdu wiri Kaliliyiki. Yarurdulpa nyinaja Jurujulumurla-yijala. Kujarlanya, Palitirli Jijajiji yilyaja Yarurdu-kurra yungu miimii-nyanjarla payirni. ⁸ Yarurdjulparla ngampurrpa warrada nyinaja Jijajiki nyanjaku yungu nyanyi Jijaji yapa parlpuru-maninja-kurra. Kujalu kangurnu Jijaji Yarurdu-kurra, Yarurduju wardinyi-jarrija-nyayirni. ⁹ Warrardalpa payurnu Jijaji yimi nyiyarningkijarra. Jijajijilpa karrija wurdungu yalu-maninja-wangu. ¹⁰ Ngula-jangkaju, yangkaju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyu-patu, ngulajulpalu warlka wangkaja Jijaji-kirli. Punku ngantalpalu yirdi-manu. ¹¹ Ngula-jangka, Yarurdu manu yurrkuny-patu nyanungu-nyangurlulpalu manyu-pungu Jijajiji. Kujalurla yirrarlu pangkarra ngurrju-nyayirni, yilyajalkulu pina Paliti-kirra. ¹² Ngula-jangka, Yarurdu manu Paliti-pala jinta-jarrialku. Ngula-wangurla-wiyi, kulalpa-pala-nyanu ngurrju nyinaja.

Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjungarnti

Matthew 27.15-26, Mark 15.6-15, John 18.39-19.16

¹³ Ngula-jangka, Palitirli-jana yimi yilyaja Juwu-patuku maralypikingarduyu-patu wiriwiriki manu panu-karirangu wiriwiriki manu yapa panuku yungulu yanirni nyanungu-nyangu-kurra yuwarli wiri-kirra wangkanjaku. ¹⁴⁻¹⁵ Ngulalu yuwarli-kirra yukajarra, nyanungu-jana wangkaja, “Nyurrurlarlunkulu nyampu wati kangurnu nyampu-kurra, manunkujulu ngajuku yimi-ngarrurnu warlka nganta kajana yapaku wangka manu kulu-ngawurra nganta. Nyangunkujulu kujalparna miimii-nyanjarla payurnu. Ngula-jangkarna yilyaja Yarurdu-kurra yungu nyanungurlangurlu miimii-nyanjarla payirni

jungarni-japa. Kala Yarurdu-ka wangka kula nyanunguju punku, lawa. Ngari ngajukurrāju yilyajarni pina. Nyiyaku-wiyirna pinyi? Nyampuju ngurrju. ¹⁶ Kapurna-jana wangka ngaju-nyanguku yurrunyuku-patuku yungulu ngari wilykarra-pakarni ngalyipi-piya-kurlurlu. Ngula-jangka kapurna yilyami walyparralku.”

¹⁷⁻¹⁹ Junga-juku, kuja-purujula nyinaja pirijina jinta wati rdakungkaju yirdiji Parrpaja. Ngulajulpa-jana jirnganja nyinaja nyinaja kariyi-nyanuku yapaku panukariki ngulaju wilji-watiki yangka kuja ngularrarlulu-jana yurrunyuku-patu pungu tarnnga-kurra kulu wiringka kamparru-wiyi. [Jinta yangka-juku Palitirli ngulaju kala yajarninjarla wilypi-manu jinta pirijina Pajapa-kari Pajapa-kari-puruju.] Kapu Jijajiji wilypi-mantarla rdaku-ngurlu. Kala yapa-patulurla purlaja Palitiki, “Pungka Jijaji! Wilypi-manta Parrpaja nganimpaku!”

²⁰ Palitijilpa nyinaja ngampurrpa Jijaji yilyanjaku. Ngula-jana payurnu, “Yilyanyarna Jijaji? Nyarrpankulu manngu-nyanyi?”

²¹ Junga-juku, yardalurla purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirra warntawarntarla!”

²² Yarda-jana payurnu Palitirliji, “Ngajulurlurna nyurru payurnu nyiyarningkijarra. Nyiya-wiyi nyampurluju kuruwarrji rdilyki-pungu watingki? Nyiyakurna pinyi nyampuju wati? Kapurna-jana wangka ngaju-nyanguku yurrunyuku-patuku yungulu ngari wilykarra-pakarninjarla yilyami.”

²³⁻²⁵ Kuja-kurakaju yardalurla purlaja Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirra warntawarntarla yarujurlu!” Kuja-jana purda-nyangu purlanja-kurra yalirli Palitirli, putalpa-jana wurdungu-manu. Kala lawa, warrardalpalurla purlaja-juku. Kujarlaju, wilypi-manu rdaku-jangkaju yangka kulu-parnta Parrpajaju warlangarrangarrakurralku yapa panu-kurra yungu-jana yawuru-mani. Ngula-jangkarluju, yangkaju Jijajiji yungulku-jana yapa-patuku yungulu pinyi tarnnga-kurra. Kujakunyalpalurla purlaja Palitikiji.

*Yurrunyuku-paturlulu Jijaji waraly-yirrarne watiya warntawarntarla
Matthew 27.31-44, Mark 15.21-32, John 19.17-27*

²⁶ Junga-juku, jinyijinyi-manulu Jijajiji maninjaku watiya warntawarntaku yungunyanu kanja-yani nyanunguku. Kujalu yurrunyuku-patu manu Jijaji wilypi-pardijarra kirri-jangkaju Jurujulumu-jangka, ngulajulurla rdipija jintaku watiki kujalpa yanurnu nguru-kari-jangka manangkarra-jangka. Ngulaju yirdiji Jimani yangka kirri-wardingki Jarini-wardingki. Ngulalkulu jinyijinyi-manu yurrunyuku-paturluju yangkakaju watiya warntawarntaku yungurla kanja-yani Jijajiki purdangirli-wanarl. ²⁷ Panungkulpalu puranja-yanu Jijajiji. Karnta-patulpalurla yulanja-yanu. ²⁸ Jijaji jupu-karrinjarla-jana wangkaja karntakarntakaju, “Nyurrurla Jurujulumu-wardingki-patu karntakarnta, kulajulu yulaya ngajuku! Yulayalu-nyanu nyurrurlaku manu kurdukurduku! ²⁹ Nguruju kapu-nyarra wuurnpa-jarrimilki. Ngaka, yapa-patu kapulu wangka kuja, ‘Karntangu kuja kalu-jana kurdukurdu mardarni, ngulaju kapulu-jana wawajawa-mani, manu kapulu mularrpa-jarrimi. Kala karnta ngana-puka kaji nyina kurdu-wangu, ngulaju kapu wardinyi nyina mularrpa-wangu ngati-puka-piya-wangu.’ ³⁰ Yangka wuurnpapuru kapulu yapaju wangkami kuja, ‘Nyarrpararlarlipa wurulypa nyina yapa-kujaku pinja-kujaku? Parnka mayirilpa pirli-kirra wurulypa-nyinanjakaju?’* Kujanya kapulu yapaju wangka. ³¹ Ngajujurna wati ngurrju, kala kapujulu pinyi-jiki, manu kapujulu yirrarne warntawarntarla. Kala nyurrurla yapa-patu, kula kankulu ngurrju nyina ngajupiya. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Kapulu-nyarra mayi yampimi nyurrurlaju pinja-wangurlu? Lawa, kapulu-nyarra pinyi-yijala! Yulayalu-nyanu nyurrurlaku, kula ngajuku!”

³² Yangka yurrunyuku-paturlu, ngulajulpalu-jana mardarnu wati jirrama-kari punkujarra. Kangulu-jana warntawarnta-kurra pinjaku Jijajirlajinta. ³³ Kujarlunyalurla nguru-yirrarne Jijajikiji pirli-pardu-kurra yirdi-kirraju Juru Yungkurnu-kurra. Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrunyurulu yirrarne Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarnnga-kurra. Jirrama-kari wati-jarra wiji-palka-jarra, yirrarne-palangu watiya warntawarntarlaju watiya-kari-jarrarla warntawarntarla-yijala, jinta jungarnipurdanji, jinta jampu-purdanji. ³⁴ Jijajirla wangkaja Kaatuku, “Wapirra, nyampurra yapa-paturlu kajijili milya-pungkarla, kulajulu yirrarla warntawarntarla. Ngurrpa kalu nyinami ngajuku milya-pinja-wangu. Kujarlanya, kulu-wangu-jana nyinaya, ngari-jana kulu-wangu yawuru-jarriya!”

Ngulangkaju watiya warntawarntarla, kaninjarnilpalu manyu-karrija yurrunyuku-patu mangarda-piya-kurlu nampa panu-jarlu-kurlu, ngulajulpalu manyu-karrija nganangku

* 23:30 Nyangka Hosea 10.8

kaji wiri nampa mani yungulu mani jurnarrpa wanapi-jiki Jijaji-kirlanguju. Ngulakunyalpalu manyu-karrija. ³⁵ Yalpalu karrija warntawarntarla, nyangulpalu Jijaji. Kala yangka Juwu-patu wiri-watirli ngulajulpalu manyu-pungu, manulpalu-nyanu wangkaja, “Kala kujalpa-jana yangka yapa panu-kari muurl-mardarnu nganta palinja-kujaku, kala nyanungurlu kulalpa-nyanu wankaru-mantarla mayi? Nyampuju Jijaji nganta Mijaya Nilarinija-warnu nganta. Kajilpa junga-nyayirni nyinayarla Mijaya, ngulaju kajika jitimi kanunju ngula-ngurlu warntawarnta-ngurlu!”

³⁶ Yangka yurrukunyu-paturlu panungkulpalu manyu-pungu Jijaji. Jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita wawarda pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarlarla pamangka nyurru-warnurla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajikirla parnkanjarla yirrarnu lirringka yungu wita nganjarla. ³⁷ Yangka yurrukunyu-patulpalurla wangkaja Jijajiki, “Kajinpa-jana nyina Kingi Juwu-patuku, ngulaju jitiyarni warntawarnta-ngurlu!” ³⁸ Ngula-wangurla-wiyi, pipalkulu wita manu jaru wita-kurlu nyampukurlu: ‘NYAMPUJU NGULAJU KINGI JUWU-PATUKU’. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirla kankarlumparra-warnu watiya warntawarntarlaju.

³⁹ Yangka purunjunu jinta-karirli, ngulajulpa manyu-pungu Jijajiji, kujarla purlaja, “Yuwa, kajilpanpa Mijaya nyinayarla, ngulaju jitiya warntawarnta-ngurlu manu ngajarrarlangu-jarrangku jitinja-yirra yungurlipa parlpuru nyina palinja-wangu!” Yinkarla ngarlarrija Jijajikiji.

⁴⁰ Yangka jinta-karirli purunjunurlu, kurnta-ngarrurnu jinta-karriji kamparru-warnu wati kujalparla ngarlarrija Jijajiki, wangkajarla, “Yampiya manyu ngarlarrinja-wangurlu! Kaatu puta manyu-pungka kujarlu! Ngalipa marnkurpa-juku kapurlipa palimi nyampu warntawarntarla. ⁴¹ Wati nyampuju ngurrju, yungulpalu yampiyarla pinja-wangurlu. Kala ngaljarraju ngulaju punku-nyayirni karli nyina. Kala kajirli palimi jalangu, ngulaju ngula-juku!” ⁴² Yangkarla purunjunu wangkaja Jijajiki, “Ngaka kajinpa nyina wiri nguru-nyayirni-wangurla, manngu-nyangkaju ngaju wajawajamaninja-wangurlu.”

⁴³ Jijajjirla wangkaja, “Junga karnangku wangkami. Jalangu kajinpa pali, ngulajangkaju kapunpaju jirnganja nyina ngajuku nguru-nyayirni-wangurla.”

Jijaji palija watiya warntawarntarla

Matthew 27.45-56, Mark 15.33-41, John 19.28-30

⁴⁴ Yangangka jintangka-juku parrangka karlarla-puru, marlajalkurla maru-jarrija parraju Kaatukuju, ngulaju yalumpurla-juku ngurrararla munga-piya-juku marujulpa karrija wuraji-karda. Kulalu nganangku nyangu wantaju. ⁴⁵ Ngula-puruju, Yuwarli Maralypirlaju kaninjarni, wawarda kirrirdi-nyayirni, yangka kujalparla wawarda kirrirdi wapirrija maralypiki yurlturnpa-parduku, Kaatu-kurla marlaja larra-yanu kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra. ⁴⁶ Ngula-jangka, Jijajirla purlanjarla wangkaja Kaatuku, “Wapirra, yinyi karnangku ngaju-nyangu pirlirpa!” Kuja purlanjarla palijalku.

⁴⁷ Jinta wati wiri yurrukunyukungarduyu, ngulajulpa yalumpurla-yijala karrija kamparrurla watiya warntawarntarla kaninjarni. Kuja Jijaji nyangu palinja-kurra, ngulajurla Kaatuku pulka-pungu. Kuja wangkaja, “Nyampu wati, ngulajulpa nyinaja ngurrju. Kula punku-wiyilpa nyinaja.” ⁴⁸ Yapa panungku kujalpalu karrinjarla nyangu Jijaji warntawarntarla, ngulajulpalu wajampa-jarrinjarla yulaja. Yanu mukulu ngurra-kurralku. ⁴⁹ Wungu-warnurlu ngulalpalu Jijaji milya-pungu, ngulalpalu karrinjarla nyangu wurnturu-ngurlu. Manu yangka karntakarnta kujalurla jirnganja yanurnu nyanunguku Kaliliyi-ngirli, karrinjarla-yijalalpalu nyangu.

Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarnu

Matthew 27.57-61, Mark 15.42-47, John 19.38-42

⁵⁰ Kutu-juku yangka warntawarntakuju karrijalpa wati yirdiji Jajupu. Nyanunguju yangka kirri Juwu-kurlangu-wardingki Rdimajiya-wardingki. Ngulaju Kanjulukungarduyu kala nyinaja wiri-patu-kari-kirli Kanjulu-patu-kariyi-nyanu-kurlu. Nyanungujulpa nyinaja ngurrju-nyayirni, manu kala Kaatu-kurlangu kuruwarri puraja ngurrjungku.

⁵¹ Manu kala Kaatuju warrarda payurnu kujarlu, “Wapirra, Warlaja-Wiri-jana nyinaya yapaku jintawarlayiki-jiki ngurujarranyparlaku.” Jijaji palinja-wangurla-wiyi, nyanungujulpa nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu yangka panu-kariki Kanjulu-patuku kujalpalurla japirdija Jijajiki pinjaku. ⁵² Ngula-jangkaju, Jajupurlu kutu payurnunjunu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninjini. ⁵³⁻⁵⁶ Junga-juku, yaninjarla palkaju manulku Jijajiji nyurnuju kujalpa watiya warntawarntarla waraly-karrija-juku. Ngula wayirninjarla japujapu-manu palkaju

pijijirla, manu kanjarla-yirrarnu pirnkingka yangka kujalu wati-paturlu kamparru-wiyi pirnkiji pangurnu pirlingka. Lawalpa yapa nyurnu yirrarninja-warnu karrija. Yali karntakarnta, yangka kujalurla kamparru-wiyi jirranganja yanurnu Kaliliyi-jangka Jurujulumu-kurra, ngulajulu Jajupuju puraja, puranjarlalu tarda-nyangu, manulpalu warrawarra-kangu pirnkingka, yangka kuja Jajupurlu palka yirrarnu pirnkingka, ngulanyalpalu warrawarra-kangu. Wanta yukanjakungarntiji, ngulalu karntakarnta pina-yanu ngurra-kurra. Yalirla manulu jara ngurrju parntirparntirrrpa yungulu maparni Jijaji-kirlangu palka Jarrirti-yi-jangka Parra-nyayirni-wangu-jangka. Purayitiyirla kuja wanta yukaja, ngulaju Parra-nyayirni-wangurla Juwu-kurlangurla, manulpalu nyinajalku warriku-wangu. Kujanya-jana Mujuju-kurlangu kurruwarri wangkaja yangka Parra-nyayirni-wangu-kurlu.

Jijaji kuja palija, ngulaju Pirayiti wuraji murnma-juku yangkakuju Purlapa Pajapakungarnti.

24

Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu

Matthew 28.1-10, Mark 16.1-8, John 20.1-10

¹ Parra-karirla Palyangkalku, kujalpa wanta kankarlurni-jarrinja-yanurnu, karntakarntalu yanu pirnki-kirra yungulu Jijaji-kirlangu palka maparni jara parntirparntirrrpa-kurlurlu yangka jurruku-juku jara kujalu manu Jarrirti-yi-jangka Parra-nyayirni-wangu-jangka. ² Junga-juku, kujalu kutu-jarrijalku pirnki-pirdi-kirra, ngulangkujuju paru-pungu yangkaju pirlu yarturlu wiri nyurnu-warnu-juku ruukanja-warnu. ³ Kujalu yukaja pirnki-kirra, kulalu palka-manu Jijaji-kirlangu palka. ⁴ Payurnulpalu-nyanu muku, "Nyarrpara Jijaji-kirlangu palkaju?" Ngulangka-juku-pala palka-jarrija wati jirrama, manu karrijalpa-pala nyanungurra-wana. Nyanungu-jarra-kurlangu jurnarrpalpa-pala miril-karrija wanta-piya-nyayirni. ⁵ Karnta-patuju, lani-jarrija-nyayirni, manulu-jana parntarrija kamparru nyanungurrarla. Wati-jarrarlalu-jana payurnu nyanungurraru, "Niyiyaku kankurlula Jijajiki warrirni nyampurlaju nyurnu-kurlangurla pirnkingkaju? Nyanunguju wankaru!" ⁶ Lawarla nyampuju. Manngu-nyanyi kankulu kuja-nyarra yimi-ngarrurnu yimi yangka kujalpa nyinaja Kaliliyirla? ⁷ Yimi-ngarrurnu-nyarra yangka kamparru-wiyi Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nganta. Yimi-ngarrurnu-nyarra yangka Juwu-paturlu kapulu puuly-mardarninjarla yinyi yapa punku-patu-kurra nganta. Yimi-ngarrurnu-nyarra yangka kapulu pinjarla yirrarni warntawarntarla nganta, manu yimi-ngarrurnu-nyarra ngurra-jarra-jangkarla kapu wankaru-jarri pina nganta. Nyanungu-nyangu yimiji ngulaju junga-nyayirni-jarrija jalanguju!" ⁸ Ngula-jangka, karntakarntarlulu pina-manngu-nyangu Jijaji-kirlangu yimi.

⁹⁻¹⁰ Yirdi-patuju karntakarnta-kurlanguju Miiri Makardala-wardingki, Juwana, Miiri yangka Jamajikpalangu. Ngalya-kari karntakarntalpalu nyinaja-yijala nyanungurrakurlu. Yanu pinalu pirnki-ngirliji yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri-kirra manu yapa-patu-kari-kurra yangka kuja kalalurla jirranganja nyinaja Jijajiki kamparru-wiyi. Nyanungurrarlulu yimi-ngarrurnunjunulu-jana kujalu-jana pirnkingka wati-jarra-mipa nyangu yapa-kari-jarra manu kuja Jijaji wankaru-jarrija. ¹¹ Yangka Kurdungurlu-patu Wiriwirilpalu nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu. Kula-nganta karntakarntaju warungka-patu. ¹² Piitaju karrinja-pardinjarla parnkaja pirnki-kirra nyanjaku. Ngula yanu yali-kirra, parntarrinjarla nyangu kaninjarni pirnkingka. Nyangu pijiji-puka yangka japujapu-maninja-warnu. Kula nyarrparlu manngu-nyangkarla, ngari yanulku pina ngurra-kurra.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu wati-jarra kurdungurlu-jarra-kurra

Mark 16.12-13

¹³ Ngula-jangka parra jintangka-juku, wati jirramalpa-pala wapanja-yanu Jurujulumu-ngurlu kirri-pardu-kurra yirdi-kirraju Yimayuju-kurra, kutu-juku. ¹⁴ Yali wati-jarralpa-pala wangkanja-yanu Jijaji-kirli kuja palija manu yangka karntakarnta kujalu wangkaja Jijaji kuja wankaru-jarrija nganta. ¹⁵ Kujalpa-pala wangkanja-yanu, Jijaji yanurnu purdangirli-wana, manu wapanja-yanulpa nyanungu-jarra-wana-juku. ¹⁶ Nyangu-pala, kula-pala milya-pungu. ¹⁷ Ngula-jangka, Jijaji-palangu wangkaja, "Nyiya-kurlu kanpala wapanjarla wangka?"

Kurdungurlu-jarra-pala jupu-karrija, yarlpuru-nyayirni yinngirriji. ¹⁸ Jinta-kari yirdiji Kaliyupu, wangkajarla, "Nyuntujunpa yanu Jurujulumu-kurra yangkanya? Kula kanpa mayi milya-pinyi kujalu maju-jarrija parra-pardu-karirla? Panu-karirli kalu milya-pinyi jintawarlayirliji!"

¹⁹ Jijajirli-palangu payurnu, “Nyarrpa-jarrijalu?”

Ngula-pala yalu-manu, “Wati jintalpa nyinaja Jurujulumurla yirdiji Jijaji. Nyanguju Najariti-wardingi ngulaju jarukungarduyu Kaatu-kurlangu. Kala-jana yapa ngurrju-manu, manu kala-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu Kaatu-kurluju. Yapa panulpalurla wardinyi-nyayirni nyinaja manu Kaaturangu. ²⁰ Kala Juwu-patu maralyipikingarduyu-patu wiriwiri manu panu-kari wiriwiri nganimpnyangu, ngulajupalurla nyurunyuru-jarrija. Yungulurla Ruumu-wardingkiki wiriki kuja-jana ngarrurnu yurrkunyupatu pinjarla yirrarninjaku warntawarntarlaku. ²¹ Kawarr-karrijarnalu kula-nganta Kaaturlu yilyajarni Jijaji nganimpa Yijirali-pinkikirra yungurnalu-jana ngurrara pina puntarni Ruumu-wardingi-patu-kujaku. Kala lawa. Palija pirrarni-pardu-karirlalku. ²²⁻²³ Karnta-paturlu nganimpa-nyangu turnu-warnurlarlulu-nganpa ngarrurda-manu mungalyurrurlu. Yanulu Jijaji-kirlangu-kurra pirnki-kirra kuja wanta pardijarni. Kala lawa. Kulalu palka-manu Jijaji-kirlangu palka. Yaninjarla yimi-ngarrurnulu-nganpa kujalu-jana nyangu nganta marrarra-jarra jirrama. Marrarra-jarrarlulu ngulajulu-jana yimi-ngarrurnu Jijaji nganta wankaru. ²⁴ Ngula-jangka, wati-patulku yalu pirnki-kirra, kala karntakarnta-piyarlulu-yijalalurla lawa-nyangu Jijajikiji.”

²⁵ Ngula-jangka, Jijaji-palangu wangkaja wati-jarraku, “Wati-jarra nyuntu-jarra, panma mayinpala? Kula mayi kanpalarla ngungkurr-nyina yimiki kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi? ²⁶ Milya-pinyi-jala kanpala kujalu nyarrpa yimi yirrarnu. Yirrarnulu Payipulurla yangka ‘Kaaturlu kapu yilyamirni wati Mijaya nyampu-kurra yungu-jana murrumuru-jarrinjarla palimi yapaku.’ Yirrarnulu Payipulurla ‘kapurla palinjala-warnu pina-wankaru-jarrinjarla jirrnanganja nyina Kaatuku tarnnga-juku nguru-nyayirni-wangurla.’” ²⁷ Ngula-jangka, kujalpalu wapanja-yanu, Jijaji-palangu wangkaja nyiyarningkijarra kuja Mujujurlu manu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu Payipulurla Mijaya-kurlu.

²⁸ Yanurnulu kirri wita-kurra Yimayuju-kurra yangka wati-jarra yungu-pala ngunayarla mungangka. Jijajiji yaninja-yanu-juku yirdiyi-wana. ²⁹ Warla-pajurnu-pala, manu wangkaja-palarla, “Nyinaya ngajarra-kurlu Yimayujurla. Wantaju-ka yukanjanya, manu-ka munga-jarrinja-yanilki.” Junga-juku, Jijaji nyinaja yuwarlirla nyanungu-jarra-kurlu. ³⁰ Nyinanjarlalpalu ngarnu. Ngula-jangka, mangarri maninjarla yati-wangkajarla Kaatuku. Ngula-jangka, mangarri rdilyki-pinjarla yungu-palangu wati-jarraku. ³¹ Milya-pungu-pala kapankurlu Jijajiji, ngula kapanku yawu-pardija Jijajiji. ³² Ngula-jangka, wati-jarra-pala-nyanu wangkaja, “Waa! Yangka yirdiyi-wana kujalpalngalingki wangkaja nyiyarningkijarra Payipulurla Mijaya-kurlu, ngulaju ngurrju, miyalu-ngalpa yawuru-manu.”

³³ Ngula-jangka, wati-jarra-pala-jana kapanku yalu pina Jurujulumu-kurra yangkapatuku 11-pala kurdungurlu-patuku. Jintangkalpalu-jana jirrnanganja nyinaja panukarirranguku yangka kujalpalu Jijajiji puranja-yanu kamparru-nyayirni. ³⁴ Yangka yapa-patu wangkajalu-jana wati-jarrakuju, “Yuwa, Jijaji pina-wankaru-jarrija! Warraja-jarrija, manu milki-yirrarnu-nyanu Piita-kurra!”

³⁵ Ngula-jangka, wati-jarrarlulu-jana yimi-ngarrurnu nyanungurraju kuja-palangu Jijaji yaninjarla wangkaja yirdiyirla. Yimi-ngarrurnulu-jana kuja rdilyki-pungu mangarri manu kuja-palangu yungu manu kuja-pala milya-pungulku.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra

Matthew 28.16-20, Mark 16.14-18, John 20.19-23, Acts 1.6-8

³⁶ Kujalpalu-jana wati-jarra wangkaja kurdungurlu-patuku, Jijaji palka-jarrija kamparru nyanungurralu, wangkaja-jana, “Marlalurla rarralya nyinaya Kaatuku!” ³⁷ Kurdungurlu-patulu lani-jarrija, kula-nganta Jijajiji manparrpa-juku. ³⁸ Wangkaja-jana, “Niyaku kankujulu lani-jarri? Niyaku kankujulu kapuru nyina? Kularna ngajuju manparrpa! ³⁹ Mpa! Nyangkajulu rdaka manu wirliya, ngula-jangka yungunkujulu milya-pinyi ngaju Jijaji. Manparrparlu kula-ka mardarni yilara manu yungkurnu. Marnpikajulu nyurrurlarlulu yungunkujulu ngungkurr-nyina ngaju wankaru.” ⁴⁰ Ngula-jangka, Jijajirli-jana milki-yirrarnu rdaka manu wirliya. ⁴¹ Ngula-jangka, kurdungurlu-paturlulu marnpurnu rdaka manu wirliya, manulu wardinyi-jarrija. Wangkajalu-nyanu, “Junga-juku yangkaju Jijaji! Kala nyarrpalku wankaru-jarrija?”

Jijajirli-jana payurnu, “Nyia kankulu mardarni ngarninjaku?” ⁴² Yungulurla kuyu yawu kujalu kamparrurlu purraja. ⁴³ Jijajirli maninjarla kuyu ngarnu kujalpalu nyangu kurdungurlu-paturlu.

⁴⁴ Ngula-jangka, wangkaja-jana, “Ngajulparna nyinaja nyurrurla-kurlu kamparru-wiyi. Yimi-ngarrurnurna-nyarra yangka kapurna palinjarla wankaru-jarriyarla-yijala.

Junga-jalarna wankaru-jarrija. Kujanya yirrarnu Mujujurlu ngaju-kurlu kuruwarri nyanungu-nyangurla, manu jurrku-juku yimi kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu, manu jurrku-juku yimi kuja-ka nguna yangka puku Tapiti-kirlangurla yirdingkaju Jaalymarla* Yinya yimi ngulaju-ka junga wangka jalanguju.”

⁴⁵ Ngula-jangka, Jijajirli-jana langa rurrpa-manu yungulu manngu-nyanyi yimi Payipulurla. ⁴⁶ Wangkaja-jana, “Ngajurna Mijaya. Yimi ngaju-kurlu ngulaju Payipulurla. Yimi nyurru-warnu wangkaja kuja, ‘Ngaka Kaaturlu kapu yilyamirni wati yirdiji Mijaya nyampu-kurra nguru-kurra murrumurru-jarrinjaku manu palinjaku yapaku. Kaji palimi, kapu wankaru-jarrimi pina ngurra-jarra-jangkarla. ⁴⁷ Kapu-jana yilya yapapatu ngurra-kari-kirra nyanungu-nyangu yimi-kirli. Kapulu-jana yapaku wangkami yungulu punku yampinjarla Kaatu-kurra-jarrimi. Ngula-jangka, Kaatu kapu-jana marinjarrinjarla yawuru-jarrimi. Kapulu yani Mijaya-kurlu yimi-kirli Jurujulumu-kurra-wiyi kamparruju, ngula-jangka kapulu yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra yapa panukurra.’ Kujanya yimiji Mijaya-kurlu kujalu yirrarnu Payipulurla. ⁴⁸ Nyurrurlarlunkujulu nyangu palinja-kurra manu yangka kujarna pina-wankaru-jarrija. Kujarlaju, yilyamilki karna-nyarra nyurrurlaju yungunkujulu yimi ngaju-kurlu kanyi yapa ngurra-kari-kirra. Kapunkulu-jana wangkami ngajurna palija manu wankaru-jarrija pina. ⁴⁹ Nyurru-wiyi, ngajukupalangu wangkaja kapu-nyarra yinyi nyanungu-nyangu Pirlirrupa. Ngajulurlu kapurna-nyarra yilyamirni Pirlirrpaju. Kala pardakalurla nyampurla Jurujulumurla. Kaaturlu kapu-nyarra yilyamirni yartarnarri nguru-nyayirni-wangu-ngurlu.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanunguku kurdungurluku.

Jijaji yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra.

Mark 16.19-20, Acts 1.9-11

⁵⁰ Ngulalpa Jijaji nyinaja nyanunguku kurdungurlu-patu-kurlu, ngulaju-jana nguru-yirrarnu Jurujulumu-ngurluju Pijini-kirra. Rdaka-nyanu kankarlu-manu, wangkajarla Kaatuuku yungu-jana pirjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ⁵¹ Kujalpa-janarla wangkaja, yampinja-yanu-jana, manu Kaaturlulku kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra. ⁵² Kurdungurlu-patu mirdi-kirra nyinanjarla pulka-pungulurla Jijajiki. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla yanulu pina Jurujulumu-kurra wardinyilki. ⁵³ Ngula-jangkaju, parra-kari parra-kari kalalu warrarda yanu Yuwarli Maralypi-kirra Kaatuku pulka-pinjaku.

---

* 24:44 Psalms

John

Yimi Jijaji-kirli Jaanu-kurlangu

Yimi Ngurrju Jijaji-kirli kuja Jaanurlu yirrarnu

Nyia-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingki kuja Jaanurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Matiyu, Maarrku manu Luuku. Ngula-paturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Jaanu manu nyanungukupurdangka papardi-nyanu Jamaji, ngulajulpa-pala warri-jarrija yawukungarduyu-jarra. Ngula-jarraju-palangu milarninjarla yajarnu Jijaji-jirliki yungu-pala purami nyanungulku. Ngulaju-palarla nyanungu-nyangu-jarralku kurdungurlu-jarralku Jijajiki. Jijajijilparla junga-nyayirni yulkaja Jaanukuju karrikarri-wangu-nyayirni. Jijaji kuja palija, ngula-jangkaju wankaru-jarrinjarla pina-yanu nyanungukupalangu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, Jaanurlujulpa warrawarra-kangu yangkaju Miiri Jijajikipalangu. Ngaka-pardu-karilki, Jaanurluju yirrarnu nyampuju Yimi Ngurrju Jijaji-kirli, ngulaju-jana yirrarnu yapaku ngurujarraranyparlaku, ngulangkuju yungulu milya-pinyi Jijaji wajawaja-maninja-wangurlu.

Yimi nyampu ngulaju Jinta-kurlu Wankaru-yinja-panu-kurlu
Matthew 3.1-12, Mark 1.18, Luke 3.15-17

¹ Nyurru-wiyi jukurpa-wangurla-wiyi, Kaatulpa nyinaja. Jinta-kari palka-yijalpa nyinaja nyanungu-wana, ngulajulparla jirnganja nyinaja Kaatukuju. Jinta-kariri ngulaju JUKURRARNU. Nyampuju-ka JUKURRARNU nyina Kaatu-yijala. ² Ngulajulpa-pala nyinaja wungu-juku nyurru-warnu-nyayirni-juku kamparru-juku nyiyarningkijarrakuju ngurrju-maninjaku jukurrarnu-nyayirni. ³ Nyiyarningkijarraju-pala wungungku-juku ngarrmurnu Kirdarlungurluju. Kula nyia witarlangu yiringi-karirli ngarrmurnu Kaaturlu Jinta-kari-wangurlu. ⁴ Nyampurlu Jinta-kariri ngarrmurnu nyiyarningkijarra yartarnarri-kirli wankaru-kurlurlu, ngulangkuja-jana yungu wankaruju. Nyanungu Jinta-kari ngulaju Jarra-nyayirni-wangu, ngulangkuja kangalpa milki-yirrarni Kaatuju rdirrinyarlu. ⁵ Ngulangku kuja kangalpa milki-yirrarni Jarra-nyayirni-wangurlu, ngulaju-ka tarngajuku rdili janka. Ngulaju kulalpa mungangku wamu-wantinjarla palu-pungkarla, lawa.

Yimi nyampu ngulaju Jijaji-kirli Jarra-nyayirni-wangu-kurlu

⁶⁻⁷ Ngula-jangkaju, Kaaturluju yilyajarni wati jinta yirdiji Jaanu jaru-kurlu Jarra-nyayirni-wangu-kurlu. Jaanu kuja yanurnu nyampu-kurra nguru-kurra, ngulajulpa-jana yirri-puraja jaru-kurlu Jarra-nyayirni-wangu-kurlu, ngulanya yungulpalurla yapa purda-nyanjarla ngungkurr-nyinayarla Jarra-nyayirni-wanguku kuja kala-jana yirri-puraja. ⁸ Nyampuju Jaanu kula-ngantalpa Jarra-nyayirni-wangu nyinaja, lawa. Ngarilpa jaru kanja-yanu Jinta-kari-kirli Jarra-nyayirni-wangu-kurlu yimi-ngarrininjaku. ⁹ Ngulanya-ngalpa nyampurla walyangka palka-jarrija yangkaju Jarra-nyayirni-wangu, ngulangkuju yungu-ngalpa milki-yirrarni Kaatuju jintawarlayiki nguru-kari nguru-karirlaku.

¹⁰ Nyampu nyanungu Jarra-nyayirni-wangu, ngulajulpa palka-nyayirnilki nyinaja nyampurlaju ngurungka walyangka. Ngula-kurlurlunya ngarrmurnu nyiyarningkijarraju Kaaturluju nyurru-wiyiji. Kala nyampurlaju walyangka, kulalpalu nganangku milya-pungu, lawa. ¹¹ Yanurnu-jana nyampu-kurraju nguru-kurra nyanungu-nyanguku yapaku ngurrara-jintaku. Kala lawa, nyanungu-nyangurlu ngurrara-jintarlujulu juwukujurnu, manulu wiraly-pungu, kulalu rdakurl-kujurnu. ¹² Kala ngalya-kari kujaluru rdakurl-kijirninjarla wala nyinaja, ngulakuju-jana wangkaja kuja, “Nyurrulaju kapunkulu pina-palka-jarri turnu-warnulku Kaatu-kurlangu kurdudukulku.” ¹³ Yapa kuja kalu nyina Kaatu-kurlangu kurdudukurdu, ngulajulu yangka-piya-wangu kuja kalu kurdu palka-jarri ngati-nyanu-jangka manu kirda-nyanu-jangka, yangka kuja karla marda kiikii-jarri kirda-nyanuju kurduku maninjaku. Lawa, kuja-piya-wangu-juku!

¹⁴ Yangka Jinta-kari JUKURRARNU, ngulaju wati-nyayirnilki palka-jarrija. Ngula-jangkajulpa-ngalpa ngalipaku jirnganja nyinaja. Ngularnalu nyangu yangka kujalpa warri-jarrija yartarnarri-kirli wiri-jarlu-kurlu. Nyanunguju-ka junga-nyayirni nyina

Wapirra Kaatu-piya, manu kajana yimiri-nyayirni nyinami yapa panukuju Wapirra Kaatu-piya-yijala. Ngulakujurla marlaja manu yartarnarriji.

¹⁵ Jaanu Papitaji-kirlangu jaru, kuja-nganpa yirri-puraja nyanja-warnurlu kuja Jijaji nyangu, ngulaju kuja-nganpa yirri-puraja, “Nyampunyaiparna-nyarra yangkaju yirri-puraja manu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi kujalparna-nyarra wangkaja, ‘Kapu wati yanirni ngaka, nyanungujulpa palka-juku nyurru-warnu-patu yupa-patu-warnu nyinaja ngaju-wangurla-wiyi palka-jarrinja-wangurla-wiyi nyurru-warnu-juku. Jalanguju kaju wiri-juku nyina ngajulurla parrparda-juku.’” Nyampunya-nganpa yirri-puraja nganim-paku Jaanu Papitajirli.

¹⁶ Kuja Jijaji Kiraji kangalpa nyinami ngalipaku, nyanunguju yimiri-nyayirni Kaatu-piya, kujarlaju kangalpa warrawarra-kanyi parra-kari parra-karirli ngalipaju yangka-piya-yijala kuja kala-jana yapa nyanungu-nyangu warrawarra-kangu nyurru-wiyi.

¹⁷ Nyurru-wiyi, Kaaturlu-ngalpa yungu kurruwarri nyanungu-nyangu, yangka kuja Mujurlu yirrarnu. Ngula-jangkaju, kuja yilyajarni yangka Jijaji Kiraji, kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja kangalpa Kaatu nyinami yimiri-nyayirni ngalipakuju manu jungarni-nyayirni-yijala. ¹⁸ Kula nganangu nyangu Kaatuju. Nyanungu-nyangu-miparlu Ngalapi-nyanurlu, kuja kapala nyinami watinyarra-mirnimirni kutu-mirnimirni, ngula-miparlunya kangalpa yirri-pura jungarnirli manu jungangu yungurlipa milya-pinyi Kaatu.

*Nyampuju jaru wita Jaanu Papitaji-kirli ngulalpa warrki-jarrija
Matthew 3.1-12, Mark 1.1-8, Luke 3.15-17*

¹⁹ Jaanu Papitajirli-pa-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu karrungka Jurdunurla. Ngula-kurrajulu-jana Jurujulumu-wardingkirli wiriwirirli turnu-warnurlu Parajirli yilyaja wati-patu-kari maralypikingarduyu-patu manu nyanungurra-nyangu warrkini-wati yirdi-patuju Liipi-wati, ngulajulu-jana yilyaja Jaanu Papitajiki payirninjaku. Ngulajulu yaninjarla kujarluru payurnu, “Nyia-piya wati kanpa nyina nyuntuju?”

²⁰ Ngulakuju-jana ngari kutu wangkaja wurra-maninja-wangu, “Kularna ngajuju Mijaya, yangka kuja-ngalpa Kaaturlu ngarrurnu yilyanjarnikingarntirli, kularna ngula ngajuju.”

²¹ Ngula-jangkaju, junga-juku, yardalu payurnu, “Kala nganalkunpa nyuntuju? Yangka mayinpa jarukungarduyu Layija?”

Nyanungurlulku Jaanurlu jangu-manu-jana, “Lawa, kularna nyanungu ngajuju.”

Ngula-jangkaju, yarda-yijalalu payurnu, “Kala mayinpa yangka Jarukungarduyu Wiri jinta-kari kuja-ngalpa Mujurlu jangu-pungu nyurru-wiyi?”

Jaanurluju jangu-manu-jana, “Lawa, kularna nyanungu ngajuju.”

²² Ngula-jangkaju, yarda-yijalalurla wangkaja Jaanukuju, “Ngulaju ngula-juku. Ngari-nganpa yarda milki-wangkaya warraja-nyayirni nyia-piya kuja kanpa Kaatu-kurlangu warrkini nyina nyuntulu, yirnalulu-jana jaru pina-kanyi nyuntu-nyanguju nganimpangangu wiriwiriki kujalu-nganpa ngulangku yilyajarni. Kala nyia kanpa-nyanu nyuntulurluju ngarrirni?”

²³ Junga-juku, ngula-jangkaju, Jaanurluju-nyanu ngarrurnu, ngulaju-jana kuja wangkaja wita jaru Yijaya-kurlangu:

“Ngajuurna wati kuja karna warru purla manangkarrarla, ‘Warlalja-Wiriki, ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparla!’”*

²⁴⁻²⁵ Ngula-jangkaju, nyampurra yangka kujalu-jana wiriwirirli Parajirli yilyaja, ngularrarlujulu yarda payurnu Jaanuju, “Yuwayi ngula-juku, milya-pinyilki karnangkulu nyuntuju wati-kari, kula-nganta yangkalpanpa Mijaya nyinaja, manu marda kulan-gantalpanpa yangka Layija nyinaja, manu marda kula-ngantalpanpa yangka Wiri Jarukungarduyu nyinaja. Ngulaju ngula-juku, kala nyarrpakulku kanpa-jana nyuntulurluju ngapangkaju julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani yapaju?”

²⁶ Ngula-jangkaju, nyanungurlulku Jaanurlu yarda-jana jangu-manu, “Ngaju karna-jana ngapa-kurlurlu julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani. Kala jalanguju ngulaju nyurru-kala jinta-kari wati karri nyurru-patu-kurlangu-wana ngurrara-wana, ngulaju kula kankulu ngulaju milya-pinyi. ²⁷ Nyanunguju ngulaju kapu yanirni nyampu-kurraju nguru-kurra ngulaju nyurru-wiyi-wangu. Nyanunguju yali wati ngulaju ngurrju-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyia-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi?”*

* 1:23 Nyangka Isaiah 40.3

* 1:27 Acts 13.25

²⁸ Nyampunya-jana wangkaja kutu-nyayirni yirdikiji kirri-pardukuju Pijiniki, yangka kuja-ka nyanunguju kirri karri kakarrumparra-warnu pirntinyarra-karirla karru Jur-dunukuju. Yalumpurlanya kala-jana Jaanurlu papitaji-manu yapa panu.

Jijaji ngulaju Kaatu-kurlangu Jiyipi-nyayirni-wangu

²⁹ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Jaanurluju nyangu Jijaji yaninjarni-kirra. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jaanuju yapakuju, “Nyangkalu yinya kuja yananyarni wati Jiyipi-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, yangka ngula-kurlu kuja Mujujurlu yirrarnu pipangka nyurru-wiyi. Ngulangkuja kuja kajana rarralya-mani yapaju nyampurla walyangka. ³⁰ Nyampukunyalparna-nyarra yangkaju yirri-puraja manu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi kujalparna-nyarra wangkaja, ‘Kapu wati yanirni ngaka, nyanungujulpa palka-juku nyurru-warnu-patu yupa-patu-warnu nyinaja ngaju-wangurla-wiyi palka-jarrinja-wangurla-wiyi nyurru-warnu-juku. Kujarlaju kaju wiri-juku nyina ngajulurla parrpada-juku.’ Kujanyarna-nyarra yangkaju nyurru-wiyi wangkaja. ³¹ Kulalparna ngajuju milya-pungu ngulaju ngana mayi kapu yanirni ngakaju. Ngajuju, ngulajulparna-jana ngari waparulkuru kutu julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu ngapangkaju Yijirali-pinkiji yapaju yungulu ngulangkuju milya-pinyi nyanungu Kaatu-kurlangu Mijaya.” Kujanya-jana Jaanuju wangkaja yapakuju.

³²⁻³³ Nyampunya-nganpa jaruju Jaanu Papitajirliji yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliji, “Kulalparna nyampuju milya-pungu ngana mayi kapu yanirni Kaatu-kurlangu Mijayaju. Kujaju Kaaturlu warriku yungu ngajuku yangkaku yapaku papitaji-maninjaku ngapangkaku, ngulangkanyaju wangkaja, ‘Kajinpa jinta wati papitaji-mani, ngula-puruju kapunpa nyanyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu kaji nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanirni, ngulaju kapunpa nyanyi Pirlirrpaju kajirla kurru-yuka watiki. Kajinpa nyanyi nyanungu Pirlirrrpa kurru-nyanja-kurra wati-kirra, ngulaju nyampuju wati kapunpa milya-pinyi Kaatu-kurlangu. Nyanungurlunya kapu-jana papitaji-maninja-karrarluru Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguju kurru-pinyi yapakuju.’ Kujanyaju wangkaja Kaatuju junga. Yangka kujarna Jijaji papitaji-manu ngapangka, ngula-jangkaju, kujarna ngapa-jangkalku pina-wilyipi-manu Jijaji, ngula-jangkarluju Pirlirrrpa Kaatu-kurlangulkurna nyangu kurlukuku-piya, ngulaju Jijajirla pirri-manu. ³⁴ Ngulajurna junga nyangu ngajulurluju milpa-jararluru, Kujarlaju, ngajuju karna milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu.” Ngulanya-nganpa yirri-puraja Jaanu Papitajirliji Jijaji-kirliji.

Jijajirli-palangu milarnu nyampu-jarra-wiyi kamparru-warnu-jarraju kurdungurlu-jarraju

³⁵ Ngula-jangkaju ngaka-pardu-karilki parra-pardu-karirlalku, Jaanujulpa karrija yangka-wana-yijala karru-wana, ngulajulpa karrija jirrama-kari-kirilki nyanungu-nyangu-jarra-kurlu kurdungurlu-jarra-kurlu. ³⁶ Ngula-puruju, Jijajijilpa yanumpa warntawarnta, ngula-jangkaju Jaanuju-palangu wangkaja yangka-jarrakuju wati-jarraku, ngulaju kuja, “Nyangka-pala yinya kuja yananyampa wati Kaatu-kurlangu Jiyipi-nyayirni-wangul!”

³⁷ Kuja-pala kuja-kurra purda-nyangu Jaanu wangkanja-kurra, ngula-jangkarluju yampinja-yanulku-pala Jaanuju yalumpurla-juku, ngula-jangkarluju puraja-pala Jijaji. ³⁸ Kujalpa Jijaji yanurra-juku, ngula-jangkaju jupu-karrinjarla karrijalpa. Ngula-jangkaju warri-warirr-karrinjarla nyangulku-palangu yangka-jarra wati-jarra, kujalpa-pala purdangirli-wana yanurnu. Ngula-jangkaju payurnu-palangu, “Niyaku kanpajupa-pala purami?”

Ngula-jangkaju, payurnu-pala nyanungu-jarrarlulku, manu-pala yirdi-manu, “Raapi, nyarrpararla kanpa nyina?” (Juwu-paturu kalu-jana Tiija-patu nyanungu-nyangu-patu ngarrirni ‘Raapi’.)

³⁹ Junga-juku, Jijajirilki-palangu jangu-manu, “Yanirli pa yungunpala ngurra ngaju-nyangu nyanyi.” Junga-juku, jirnganja-palarla yanu ngurra nyanungu-nyangu-kurra ngulaju wuraji, ngulaju-pala wuraji-jangkaju nyinaja wantajiiylpa-kurra ngulaju yalumpurla-juku.

⁴⁰ Yalumpu-jarrarluru wati-jarrarluru, yangka kuja-pala Jaanu purda-nyangu, ngula-jangkaju, kuja-pala Jijaji puraja, jinta-karriji ngulajulpa yirdiji nyinaja Yanturu, ngulaju Jimani Piitakupurdangka. ⁴¹ Yali yangka Yanturu, ngulangkuju yampinja-yanulku yangkaju ngurra, ngulangkuju kapanku yaninjarla palka-manu kukurnu-nyanu nyanungukupurdangka Jimaniji. Parlu-pinjarla wangkajalkurla, “Palka-manurnalu yangkaju watiji Mijaya, kuja-ngalpa Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli.” (Nyampu yirdi ‘Mijaya’ ngulaju Kiriki-kirlangurlaju jarungkaju ngulaju ‘Kiraji’.) ⁴² Ngula-jangkaju, parlu-pinjarla Yantururluru Jimaniji pina-kangulku yangka-kurra-yijala ngurra-kurra Jijaji-kirlangu-kurra.

Kuja-pala Yanturu manu Jimani pina-yanurnu yali-kirra ngurra-kurra Jijaji-kirlangu-kurra, ngula-jangkaju nyanjarla wangkajalkurla Jimanikiji Jijaji, “Nyuntuju yirdijinja Jimani, Jaanuku ngalapi-nyanu. Jalanguju, nyuntukuju karnangu yirdi-karilki yirrarni ‘Jipaja.’” (Nyampu yirdi ‘Jipaja’ ngulaju Kiriki-kirlanguurla jarungkaju ‘Piita’).*

Jijajirli-palangu milarnu jirrama-karilki wati-jarra yirdi-jaraju Pilipi manu Natanyulu
⁴³ Ngula-jangka, ngaka-pardu-karilki parra-pardu-karirlalku, kiikii-jarrinjarla yarnkaja Jijajiji ngurrara-kari-kirra Kaliliyi-kirra. Kuja yukajarra Jijaji, ngula-jangkaju rdipijarla jinta-karikilki wati-kariki yirdikiji Pilipiki, manurla ngula-jangkaju wangkaja, “Purayaju ngaju!”⁴⁴ Pilipiji kirri-wardingki Pijata-wardingki, ngulangkaju kujalpapa-pala yangka-jarrarlangu papardirlangu nyinaja Yanturu manu Piita.⁴⁵ Yangkangu Pilipirli yaninjarla yajarnunjunu jinta-karilki wati-kari yirdiji Natanyulu, ngulakuju kujarla wangkaja, “Palka-manurnalu yangkaju wati Mijaya, yangka kujalpa yimi yirri-puraja Mujujurlu Payipulurla, manu yangkangu panu-karilki kujalu yirri-puraja jarukungarduy-paturlu, ngulanyarnalu palka-manu. Ngulaju nyanunguju yirdiji Jijaji, ngulaju kirri-wardingki Najariti-wardingki, manu ngulaju Jajupu-kurlangu ngalapi-nyanu.”

⁴⁶ Junga-juku, Natanyuluju wangkajalkurla Pilipikiji, “Junganya? Kulalpa ngana yapa ngurrju yantarlarni Najariti-wardingkiji, lawa! Kula-nganta kalu majumaju-mipa nyina yapaju.”

Pilipiji wangkajarla, “Yanirli yungunpa nyanjarninjini!” Junga-juku, ngula-jangkaju, wungulku-palarla pina-yanu Jijajikiji.

⁴⁷ Kuja rdipijarni Natanyulu, ngula kuja nyangu Jijajirliji yaninjarni-kirra, ngukujurla waraparnpija, manu-jana wangkaja ngulaju kuja, “Yinyanya yangkaju wati yananyarni Yijirali-pinki-nyayirni Kaatu-kurlangu, ngulaju-ka warrarda wangka junga-nyayirni jaruju, ngulaju yijardunju!”

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Natanyulurluju payurnu Jijajiji, “Nyarrparlu kanpaju milya-pinyi yapa ngajuju ngurrju marda, marda maju?”

Ngula-jangkaju, Jijajirli janku-manu, “Yangka kujangu Pilipirli yajarnunjunurra, ngulakungarntiji kujalpanpa watiyarla† nyinaja kaninjarni, ngula-kurrajurnangu nyangu kanunju-karilki.”

⁴⁹ Ngula-jangkaju, Natanyululkurla wangkaja Jijajikiji, “Tiija, nyuntunpa Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu! Manu kanpa-jana nyina wiri-nyayirni jintawarlayiki-jiki Yijirali-pinkikiji!”

⁵⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yarda payurnu, “Nyiya-jangka kanpaju ngajukuju ngungkur-nyina? Yangka watiyarla kaninjarni kujalpanpa nyinaja, ngula-warnu kujarnangu nyangu yuruyururlu, ngula-warnu-mipakunya mayi kanpaju ngungkur-nyina ngajukuju? Ngulaju ngula-juku. Ngakarrangakarraju kapunpaju nyanyi ngurrju-nyayirni yartarnirri wiri-nyayirni-kirli ngulaju nyampu-piya-wangu-kurlu.”⁵¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapa panukuju, “Junga karna-nyarra wangka nyampuju jaru. Ngakaju kapunkulu nyanyi yalkiriji kaji lakarn-pardinjarla raa-parnka, ngulangkaju kapunkulu ngajuju nyanyi yangka ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kapurna karrimi wari-yaninja-kurlangu-wana. Ngulangkaju kapunkulu-jana nyanyi marramarraju, kankarlarra-jangka manu kaninjara-jangka kapulu jaralawarrkarni.”

2

Jijajirli kurruly-yirrarnu ngapa-jangkaju pamalku

¹⁻² Ngula-jangkaju, parra-jarra-jangkarla yanulu Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Kaana-kurra ngurrararla Kaliliyirla. Ngulangkajulpa-pala yupukarra-jarrija wati manu karnta. Ngulakunyalu-palangu panu-karilki yapangu turnu-jarrinjarla ngarnu kurapaka wiri yangka kuja-pala-jana kamparrurlu-wiyi yajarnu. Yalirla kurapakarla, palka-yijalalpa nyinaja ngati-nyanuju Jijajikipalanguju. Manu yajarninja-warnurlangujulpa nyinaja kurapakaraju Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju.³ Yali-puru kurapaka-puru, pamajulu nyurru-juku muku ngarnu yapangukuju. Ngula-jangkaju, wangkajarla ngati-nyanu Jijajiki, “Jijaji, pamajulu muku ngarnu nyurru.”

⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja, “Muturna-pardu, nyiyaku kanpaju kujaju wangka? Murnma-juku ngajukuju yungurnaju milki-yirrarni yapa-kurra.”

* 1:42 Nyampu yirdi ‘Piita’ ngulaju ‘Pirli’. † 1:48 Yirdi watiyaju ngulaju ‘fig’.

⁵ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajikpalangu ngati-nyanu warrkini-patukuju yangka-patuku kujalpalu mangarri manu kuyu manu nyiyarningkijarra jungarni-manu kurapakaku, ngulakunya-jana wangkaja, “Purda-nyangkalu ngaju-nyanguju kurdurnaju nyarrpa-puka kaji-nyarra wangka nyampurlaju jalanguju warrkikiji.”

⁶ Yalirla yuwarlirlaju, wiri-nyayirnirpalu karrija murlukurnpa jika-pala pirli-jangka, ngulaju marlajarralpalu karrija ngapa-wangu. Nyampu-patu ngulajulpalu karrija pirli ngurrju-maninja-warnu-patu ngapa-kurlangu, ngula-kurra kuja kalalu Juwupaturlu ngapa winjurnu, manu kalalu-nyanu wurlkurrparrurnu rdaka miyikingarntirliji ngarninjakungarntirliji. Nyampu-paturluju murlukurnpa-paturlu kalalu jarnkujarnku mardarnu ngapaju marda 80 lita-kurra, marda 120 lita-kurra. ⁷ Ngula-jangkaju, Jijajilki-jana wangkaja warrkini-patuku, “Maninjintalu ngapa, manulu nyampu-patu-kurra murlukurnpa-patu-kurra maninjarla winjika, ngulajulu winjika kankarlarra-kurra kaji jurrupuly-ngarni.” Junga-juku, warrkini-paturluju maninja-parnkanjarlalpalu winjirninja-parnkaja. ⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijaji warrkini-patukuju, “Nyampu ngapa, kartaku-kurlurlu yaku-maninjarla winjikalulu jampita jinta-kurra wita-kurra, ngulajulurlu kangka yangkaku wiriki kuja ngulangku nyiyarningkijarra jungarni-manu kurapakaku.” Junga-juku, ngapaju winjirninjarla kangkulurlu yangkakuju wiriki. ⁹ Kujalpalu kanja-yanu yangka ngapa jampita wita-gangka, ngulajurla marlaja kurruly-wantija ngapa-jangkaju pamalku. Junga-juku, kanjarla yungulurlu yangkakuju wiriki, ngulangkuju maninjarla pajarnu yangkaju pama. Ngulaju kulalpa milya-pungu nyarrpararlalu manu yali pama. Yangkangu warrkini-paturlu, ngulangkujulpalu milya-pungu kujalu ngapa-wiyi winjurnu jampita wita-kurraju. Junga-juku, ngula-jangkaju, warnkiri-maninjarla purlajalkurlu yangkaju wiri yangkaku jinta-kariki watiki kuja yupukarra-jarrija, ngulakunyarla purlaja, ¹⁰ “Waraa! Nyampuju pama ngulaju ngurrju-nyayirni pama-kari-piya-wangu. Nganimpurlu yapangku, kuja karnalu-jana kurapaka yirrarri puntuku, yinyi karnalu-jana pamaju ngurrju-mipa-wiyi nyanungu-nyangukuju puntukuju. Ngula-wiyi kalu ngarni kamparruju pirdakuju. Kuja kalu ngula muku ngarni, ngula-jangkarluju jinta-karilki karnalu-jana yarda ngayi mani pama-karilki, ngulaju kumarlpa. Kala nyuntulurlunpa-nganpa pama ngurrju-karrikarri-wiyi yungu ngarninjaku. Ngulaju ngakanpa-nganpa jalangurluju nyuntulurlu yungu pama ngurrju-nyayirni.”

¹¹ Nyampu kuja kiringka yirdingkaju Kaanarla ngurungka Kaliliyirla Jijajirli ngapa-jangkaju kurruly-yirrarri pamalku, ngulaju Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri wiri-jarlul-kurlurlu. Ngula-wangurla-wiyi, kulalu Jijaji milya-pungu kurdungurlu-paturlu yartarnarri-kirli nyanunguju. Manu-nyanu milki-yirrarri nyanungurra-kurra kujalpa nyinaja pirrjirdi-nyayirni Kaatu-piya-yijala. Kujalu yartarnarri wiri-jarlul nyangu kurdungurlu-paturlu, kujarlaju wala nyinajalkulurlu Jijajikiji.

¹² Ngula-jangkaju, yangka-jangka kurapaka-jangkaju, Jijajiji-jana jirrnganjalku yanu kirri-kari-kirraluku Kapurniya-kurralku ngulaju ngati-nyanuku manu nyanungukupurdangka-patuku kukurnu-nyanu-patuku manu nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku. Ngulajulpa-jana jirrnganja nyinaja yalirla-juku Kapurniyarla parra-patu-kari parra-patu-kariki.

Jijaji yanu Yuwarli Maralypi-kirra

Matthew 21.12-13, Mark 11.15-17, Luke 19.45-48

¹³ Ngula-jangkaju, Juwu-kurlangukungarnti Purlapakungarnti yirdikingarnti Pajapakungarnti, *ngulakungarnti kujalpa kutu-jarrinja-yanulku, ngulakungarntinya-jana Jijajiji jirrnganja yanurnu Jurujulumu-kurraju nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patukuju. ¹⁴ Kuja-jana jirrnganja yukajarni Jurujulumu-kurra, ngulaju-jana jirrnganja yanurnu Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkuju-jana Maralypirla parlu-pungu wati panu-jarlul kujalpalu-jana nyiyarningkijarra jali-manu, ngulaju puluku manu jiyipi manu jurlpu witawita kurlukuku-piya. Manu panu-kari talakungduyupatu kujalpalu tayipulu-kari tayipulu-kari-wana jarnkujarnku nyinaja, ngularlangulpa-jana nyangu yalumpurla Maralypirlaju kaninjarni. ¹⁵ Kujalpa-jana nyangu kuja-kurra Jijajirli, ngulaju-jana kulu-jarrija-nyayirni, manulpa-jana yirrngingi-jarrija. Ngula-jangkarluju ngalyipi-piya-patu-jangka-jana kapanku jangkardu ngurrju-manu wayi-wayirninjarla ngulaju wilypinykarra-pakarninja-kurlangulku. Ngula-ngurlurluju-jana kapanku muku wajirli-pungu puluku manu jiyipi kaninjarni-jangkaju Maralypi-ngirliji, manu-jana tayipulu muku pirri-kujurnu tala-kurlu, ngulalu talaju muku pirri-wantija kuja-purda kuja-purda. ¹⁶ Manu-jana purlaja yangkaku ngalya-kariki, ngulangku kujalpalu jurlpu panu mardarnu, ngulakuju-jana purlanjarla wangkaja, “Nyampurra jurlpuju

* 2:13 Nyangka Exodus 12.11

kangkalu wurnturu! Nyampuju ngajukupalangu-kurlangu Wapirra-kurlangu Yuwarliji, ngula kujankulu kurruly-kujurnu kantini-piyalku. Ngulajulu yampiya nyampuju!”

¹⁷ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu kurdungurlu-paturlu, ngulajulpalu purda-nyanjarla manngu-nyangu yaliji jaru wita yangka kuja Kingi Tapitirli yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi, ngulanya yirrarnu:

“Wapirra Kaatu, nyuntu-nyangukuju Maralypikiji, ngulaju karnarla yulkami-nyayirni, manu karnangkurla yirrngingi-nyina. Kula-nganta kaju jankami warlu-nyayirni-piyarlu!”*

Kujanya Kingi Tapitirliji yirrarnu jaruju.

¹⁸ Kujalu Juwu-paturlu wiriwirirli nyangu Jijaji kuja-kurra wajirli-pinja-kurra, ngulajulurla yanurnu payirninjakungarnti, “Nyiya-piyangu yartarnarriji yungu Kaaturluru? Nyanungu yartarnarri yajiki, ngulaju-nganpa milki-yirraka, ngula-jangkaju yirngangkulu milya-pinyilki nyuntu kuja kanparla wiri nyina nyampuku Maralypiki.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirliiki-jana jangku-manu, “Kajilpankulu nyampu Maralypi Yuwarli rdungkurr-pakakarla, ngulaju kajikarna ngajuju pina-ngantirni parra-paturlaju marnkurra-miparla!”

²⁰ Ngula-jangkaju, yangkanguku wiriwirirli yardalu payurnu Jijaji, “Waa! Kujanya kanpa manngu-nyangu nyuntulurluju yinpa parra marnkurra-miparla nyampuju Yuwarli Maralypiji pina-ngantirni? Nyampujulu warrkini-paturluru nganturnu nyurru-wiyi 46-palaku yulyurrpuku!”

²¹ Nyampurrarlu wiriwirirli wati-paturlu, kanginy-pungulpalu yimi Jijaji-kirlangu. Kula-nganta-jana wangkaja jaru yangkaku Yuwarli Maralypiki. Lawa, ngarijilpanyanu nyanunguku-juku wangkaja palkaku nyanungu-nyanguku. ²² Ngaka kuja Kaaturlu wankaru-manu pina, ngula-jangkajulpalu purda-nyanjarla manngu-nyangu kurdungurlu-paturlu yimi Jijaji-kirlangu yangka kuja-jana wangkaja Yuwarli Maralypikirliji. Ngulakujulurla ngungkurr-nyinaja yimikiji, manulurla ngungkurr-nyinaja jarukuju Tapiti-kirlangukuju Payipulurlakuju yangka kuja-jana Jijaji wangkaja kamparru-wiyi.

Jijajirilpa-jana milya-pungu nyiyarningkijarra yapakuju

²³ Ngula-jangkaju, Jijajiji nyinajalpa yalumpurla-juku Jurujulumurla yangka-puruju Purlapa Pajapa-puru jingijingiji. Ngula-puruju, yapangkujulpalu nyangu kujalpa warrkijarrija yartarnarri-kirli Kaatu-kurlangu-kurlu. Kujarlaju, panungkujulu manngu-nyangu nyanunguju Kaatu-kurlangu Mijaya nganta. Wala ngantalpalurla nyinaja.

²⁴ Jijajirli-jana nyangu kujalpalurla wala nganta nyinaja, manu-nyanu wangkajaku, “Ngari kajulu wala nyina witaku, ngakajulu yampimi.” Kujajukaju warla-pajurnu-nyanu, kajikal warrarda waarn-pinyi. ²⁵ Jijajirli kula ngana payurnu kujarlaju, “Nyarrpa kalu yapangu manngu-nyanyi?” Kula kujarlu payurnu Jijajirliji, lawa. Nyurrulpa-jana nyanungurlu Jijajirliji miyiki-nyangu nyiyarningkijarra kujalpalu yapangu manngu-nyangu nginyinginyirla.

3

Jijajirli wangkaja Nikurtimuku ‘Nyuntulpanpa pina-palka-jarriyarla-yijala kurdu wita-piya’

¹ Jintalpa wati nyinaja yirdiji Nikurtimu, ngulajulpa nyinaja Juwu-kurlangu kamparrurla ngulaju Paraji kujalpa nyinaja. ² Jintangka mungangka, yanurnurla Jijajiki wangkanjaku, “Tiija, kajilpanpa nyinakarla Kaatu-kurlangu-wangu, ngulangukuju kulalpanpa yartarnarri mardakarla yapaku milki-yirrarninjaku nyuntu-nyangurla war-rkingka. Kala nganimparlurnangkulu nyangu yartarnarri-kirli warrki-jarrija-kurra. Kujarlaju, nyuntuju karnangkulu milya-pinyi kuja kanpa pinangkalpa-nyayirni Kaatu-kurlangu nyina ngulaju yilyanja-warnu kujangu Kaaturlu yiyajarni.”

³ Ngula-jangkaju, Jijajirli wangkaja, “Junga karnangu nyampuju jaru wangka. Kajilparla ngana yapa palka-jarriyarla-yijala marlaja Kaatuku kurdu wita-piya, ngulaju kajika Kaaturlu Warlaja-Wirirli warrawarra-kanyi warlaja nyanungu-nyangu. Kala kuja-wangurlaju, ngulaju kula Kaaturluju warrawarra-kanyi Warlaja-Wirirliji.”

⁴ Ngula-jangkaju, Nikurtimurluku janguku-manu Jijajiji, “Waa! Nyarrpalku-yijala wirilkijilpa palka-jarriyarla kurdu wita-piyaju? Kulalparlipa nyarrpalku-yijala wirilkiji pina-yukayarla ngati-nyanu-kurraju miyalu-kurraju, mayi?”

* 2:17 Nyangka Psalm 69.9

⁵ Ngula-jangkarluju, Jijajirliji yarda janguku-manu, “Junga karnanguku nyampuju jaru wangka. Kajilparla ngana yapa marlaja palka-jarriyarla-yijala ngapangka yukanjara Pirlirra Kaatu-kurlanguku, ngulaju kajika yukamirra nguru-nyayirni-wangukurra Kaatu-kurlangukurra. Kala kuja-wangurlaju, ngulaju kulalpa yukayarlarra. ⁶ Nyampurla ngurungkaju, yapaju-ka palka-jarri ngulaju ngati-nyanu-jangka palka-jangkaju manu kirda-nyanu-jangka palka-jangka. Kala ngakalkuju, kajirra kurdu wita-piya palka-jarri-yijala marlaja Pirlirra Kaatu-kurlanguku, ngulaju yapa pirlirrapakurlu jinta-kari-kirli jalangu-warnu-kurlulku. ⁷ Nikurtimu, nyarrparlanpa pakkarrinjarla kinyirr-ngarnu yangka kujarnangu wangkaja kamparru yungulpanparla palka-jarriyarla-yijala marlaja kurdu wita-piyaju! ⁸ Pirlirra Kaatu-kurlanguju ngulaju warlpa-piya. Ngulaju warlpaju-ka parnka kuja-purda kuja-purda. Ngulaju kanpa purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngulaju kula kanpa milya-pinyi nyarrpara-ngurlu-ka parnkamirni, nyarrpara-purda-ka yani. Ngula-piyanya-ka Pirlirra Kaatu-kurlanguju nyina yangka kuja karla yapa marlaja palka-jarri-yijala.”

⁹ Ngula-jangkaju, Nikurtimujurla yarda wangkaja Jijajikiji, “Nyarrpalku kujaju? Kula karna miyiki-nyanjarla milya-pinyi.”

¹⁰ Junga-juku, Jijajirilki janguku-manu, “Kula-ngantalpanpa-jana Pinangkalpa nyinaja Yijirali-pinkiki yapakuju. Manu kula-ngantalpanpa ngaju-nyanguju yimiji milya-pungu. ¹¹ Junga karnanguku nyampuju jaru wangka. Nganimpa karnalu wangka pina kuja karnalu yangka milya-pinyi, manu karnalu-nyarra yimi-ngarrirni pinangu kujarnalu yangka nyangu. Kala nyurrurlaju, kula kankulu-nganpa ngungkur-nyina nganim-pakuju pinakuju nyanja-warnukuju. ¹² Jalangu kuja karna-nyarra nyiyarningkijarraku wangka walya nyampu-wardingki-kirli, ngulakuju kula kankujulu ngajukuju ngungkur-nyina. Kujarlaju ngakaju, nyarrpalku-yijalankujulu ngungkur-nyina kajirra-nyarra nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni kuja-ka Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla karri? ¹³ Kula ngana yapaju yanu kankarlarra nguru-nyayirni-wangukurra. Ngajumiparna yani yali-kirraju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yangka ngulana yali-ngirli yanurnu. Ngakarna pina-yani yali-kirra-yijala.”

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirra yarda wangkaja Nikurtimuku, “Yangka kujalpalu nyurru-wiyi Yijirali-pinki jilja-wana warru wapaja, ngulangu yapajulu muku nyurnu-jarrija. Kuja-kujakujulpa-jana Mujujurlu warru milki jarna-kangu watiya warna-piya-kurlu wayirninja-warnu-kurlu yayirni-piya-kurlu.* Kujarlu-yijala kapujulu ngula-piya-yijala ngajululku yirrarinjarla jarna-mani watiya warntawarntarlaju yangkaju ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. ¹⁵ Ngula-kurraku ngana kajiji wala nyinami ngajuku kapuru-wangu, ngulaju kapurla jirrganja nyina wankaru tarnga-juku Kaatukuju. ¹⁶ Kujanya kangalpa Kaatuju yulkami yapaku jintawarlayikiji. Kujarlanya yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra Ngalapi-nyanu marulu. Ngana-puka kajirra wala nyina Ngalapi-nyanuku kapuru-wangu, ngulaju kula palimi, lawa. Ngulaju kapurla jirrganja nyina wankaru tarnga-juku Kaatukuju. ¹⁷ Ngajujurna Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Kaaturluju kulaju yilyajarni yapaku maju-pajirninjarla mamparlangkanjaku, lawa. Kaaturluju yilyajarni Ngarlkinpa yungurna-jana muurlparlu mardarni palinja-kujaku.”

¹⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirra yarda wangkaja Nikurtimuku, “Ngana kajiji wala nyina yapa Ngalapi-nyanuku kapuru-wangu, ngulaju kula-ka Kaaturluju miimii-nyanjarla maju-pajirni, lawa. Kala ngana kajiji kapuru nyina Ngalapi-nyanuku Kaatu-kurlangu maruluku, ngulaju nyurru-juku Kaaturlu miimii-nyanjarla maju-pajurnu yangka kapurunju. ¹⁹ Kujarlunya kajana Kaaturluju miimii-nyanyi yapa: Ngajujurna Kaatu-kurlangu Jarra-nyayirni-wangu kujarna palka-jarrija nyampurla walyanguka. Yapa yangka kuja kalu maju nyina munga-piyarla, ngulaju kula kajulu ngampurra nyina ngajukuju. Ngari kalu ngampurra nyina nyiyarningkijarraku majumajuku kuja-ka maju karri munga-piyarla. Kuja-jangkanya kajana Kaaturluju maju-pajirni. ²⁰ Ngana-puka kuja-ka majungka-jarri nyiyarningkijarrarla, ngulaju kaju yapaju nyurrunyuru-jarri ngajukuju Jarra-nyayirni-wangukuju. Ngulaju kulaju kutu-jarri milki Jarra-nyayirni-wangukurraju, kalakarnarla Kaatuku warraja-maninjarla marlaja milki-yirrarri majumajulku. ²¹ Kala ngananguku-puka kaji purda-nyanyi Kaatu wilji-wangurlu, ngulaju kaji yanirni kutu-nyayirni ngaju-kurraju Jarra-nyayirni-wangukurra, ngulangunya karnarla milki-yirrarri ngurruju yapaju Kaatukulku, yangka kujalparla linpangu purda-nyanjarla warri-jarrija nyanunguku kamparru-wiyi.”

Jaanu Papitaji wangkaja-jana kuja 'Ngajukuju kaju nyina Jijajiji Warlalja-Wiri parrpada-juku'

* 3:14 Nyangka Numbers 21.8

²² Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana jirrnganja yanu kurdungurlu-patuku ngurrara-kurraju Jurdiya-kurra. Ngulajulpa-jana yalumpurla-juku jirrnganja nyinaja yaninjarla ngulaju marnkurpaku wiyikikiji. Manulpa-jana jirrnganja papitaji-manu kurdungurlu-patukuju yapa panu yalumpurlarlulpa-juku. ²³ Ngula-puruju, Jaanu Papitajirlangurlulpa-jana papitaji-manu yapa ngalya-kariji witangka kirringka yirdingkaju Yininirla yirdijalpa ngapa wita-wangu ngunaja ngulangkaju. Nyampuju kirri Yinini karrijalpa ngulaju kutu kirri-karikiji yirdikiji Jalimiki. Ngula-jangkaju, yalpalurla yanurnu Jaanuku papitaji-maninjaku yalumpu-wardingki-patuju kirri-wardingki-patu. ²⁴ Jaanujulpa murnma-juku wurra-juku warri-jarrija, ngakalu yirrarnu rdakungkaju.

²⁵ Kujalpa Jaanu yalumpurla-juku warri-jarrija, ngula-kurra-juku wati-kari Juwu-yijala jinta-karilkirla yanurnu. Kujarla yanurnu Jaanuku, ngulaju-jana rdurrurnu wilji-maninjakulku Jaanu-kurlangukuju kurdungurlu-patukuju, kulungkulpa-jana ngarrurnu kujarlu, “Nyurrurlarlulpankulu-nyanu rdaka-jarra parljikarla-wiyi miyi ngarninjakungarntirli! Ngulaju Mujuju-kurlangu kuruwarri!” ²⁶ Ngula-jangkaju, yaninjarlalu payurnu Jaanuju, wangkajalurla, “Tiija, manngu-nyanyinya kanpa yangkaju wati kujalpangu jirrnganja nyinaja kamparru-wiyi kakarrumparra-warnu karru Jurdunukuju, yangka kujalpanpa-jana yimi-ngarrurnu yapaku nyanunguju wati, ngulaju mayi kanpa manngu-nyanyi? Jalanguju, ngulakulku kalurla yapa panu-jarlu turnu-jarri, ngulangkulku kajana papitaji-mani.”

²⁷ Jaanurlulku-jana jangu-manu, “Kajilparla Kaaturlu yungkarla warri yapaku, ngulaju kajikarla warri-jarri yaliji yapa nyanungukulku. Kala kuja-wangurlaju, kulalparla nyarrpa warri-jarriyarla. ²⁸ Purda-nyangunkujulu yangka kamparru-wiyi kujarna-nyarra wangkaja, ‘Ngajuju kularna Kaatu-kurlangu Mijaya. Ngajujurna yapapardu-kari kujaju Kaaturlu yilyajarni kamparru-warnu-wiyi yungurna-jana warru yimi-ngarrirni Mijaya-kurlu jaru.’ Kujanyarna-nyarra wangkaja kamparru-wiyiji. ²⁹ Kuja-kalpa wati yupukarra-jarrinjini ngurrara-karirla, ngula-jangka kuja-ka pina-yanirni palkakurlulku karnta-kurluju manu karla milki-yirrarninjarla yimi-ngarrirni nyanungu-nyangu wungu-warnuku, ngulakuju nyanungu-nyangu wungu-warnuju karla wardinyi-jarri-nyayirni palkakulku. Kuja-piya-yijala karnarla ngajuju wardinyi-jarri-nyayirni yangkakuju Mijayakuju. ³⁰ Junga, Kaatuju-ka ngampurpa nyina nyanunguku yungu-jana Warlalja-Wiri nyina yapakuju parrparda-juku ngaju-piya-wangu. Jalangulku yungulparnaju purdangirli-kirra yirrakarla.” Kujanya-jana Jaanu Papitajiji wangkaja.

Kankarlarra-wardingki ngulaju-ka nyina wiri-nyayirni nyiyarningkijarrakuju

³¹ Yangka kuja jinta-kari yanurnu Kankarlarra-wardingki, ngulaju-ka nyina wiri-nyayirni nyiyarningkijarrakuju parrparda-juku. Kala yangka jinta-kari Jaanu Papitaji, ngulaju nyampu-wardingki walya-wardingki. Yalirli Jaanurlu, ngulaju ngari kala-jana wangkaja manu yimi-ngarrurnu nyiypuka kuja kala nyangu nyampurla walyangka, ngulanya kala-jana yimi-ngarrurnu. Kala yangka Kankarlarra-wardingki, ngulaju-ka nyina wiri-nyayirni nyiyarningkijarrakuju parrparda-juku. ³² Ngulangkuju kala-jana yirri-puraja ngulaju nyiyarningkijarra kujalpa nyangu manu purda-nyangu kankarlarra. Ngulakuju kalurla yimikiji purda-nyanjarla ngungkurr-nyina ngari marnkurpa-mipa, kula panu. ³³ Kala nghanangu-puka kaji ngungkurr-nyinanjarla rdakurl-kijirni yimiji nyanungu-nyanguju, ngulangkuju-ka manngu-nyangu Kaatu ngulaju junga-nyayirni. ³⁴ Yangka Kankarlarra-wardingki kuja Kaaturlu yilyajarni, ngulakujurla Kaaturlu kurrupungu-nyayirni Pirlirpa nyanungu-nyangu. Kujarlanya kajana yimi-ngarrirni Kaatu-kurlanguju jaruju. ³⁵ Wapirra Kaatu karla nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku yulkami-nyayirni, manu wiri-ka yirrarni nyiyarningkijarraku. ³⁶ Ngana-puka kajirla Kaatu-kurlanguku Ngalapi-nyanuku wala nyina kapuru-wangu manu ngungkurr-nyina, ngulaju kapurla jirrnganja nyina wankaru tarnga-juku Kaatukuju. Kala kajirla nghan-puka wilji-jiki jukuru jurnta nyina purda-nyanja-wangu Ngalapi-nyanuku, ngulaju kularla marlaja nyina wankaruju, lawa. Kaatuju kapurla kulu-nyayirni nyina tarnga-juku.

4

Jijajilparla wangkaja karntaku Jamariya-wardingkiki

¹ Ngula-jangkaju, Paraji-paturluju jarulkulu purda-nyangu kujalpalurla Jijajiki nganta yapa panu-nyayirni turnu-jarrija puranjakungarnti manu papitaji-jarrinjakungarnti.

Marnkurrpa-mipalpalurla nganta yanurnu Jaanukuju. ² Ngulaju kulalpa-jana Jijajirli papitaji-manu, lawa. Nyanungu-nyangurlu kurdungurlu-patu-miparlulpalu-jana papitaji-manu yapaju. ³⁻⁴ Kuja Jijajirli purda-nyangu jaru kujalpalurla Parajipatu nginji-wangkaja nganta, kujarlaju jirnganja-jana pina-yarnkajarra nyanungu-nyangu-patukuju kurdungurlu-patukuju nguru-kari-kirra Kaliliyi-kirra. Kuja yali nguru yampinja-yanu Jurdiya, ngulaju jungarna yanu yali-kirra-wiyi Jamariya-kurra-wiyi kujarla wangkaja Kaatu ngarnniki yaninjaku Jamariyaku Kaliliyi-kirra-wangu-wiyi.

⁵ Kujalu yanu Jamariya-wana, ngulaju-jana jirnganja yanurra jinta-kari-kirra-wiyi kirri-kirraju Jayika-kurra. Yali kirri Jayika, ngulaju kutu-nyayirnilparla ngirrily-karrija walyaku jinta-pardu-kariki mangarri-kirlangukuju kujalpalu ngulangka mangarri niyarningkijarra wiri-manu. Nyampuju jinta-juku nguru kujarla nyurru-wiyi Jakupurlu kirda-nyanurlu yungu Jajupuku yampinyiji. ⁶ Yalirla kiringka yirdingka Jayikarla kala karrija mulju ngapa ngarninja-kurlangu ngurru rdakungka kaninjarranyairni. Ngulaju kalalu yirdi ngarrurnu 'Mulju Jakupu-kurlangu'. Ngula-kurranya-jana jirnganja yanurra Jijajiji, ngula nyanunguju matalku yaninjarla pirri-manu ngapangka ngayingayi wurnajangu rdakungka ngayingayi mirntangali kankarlurla wantangka.

⁷ Ngula-kurra-yijala, karntalku yanurnu ngulaju Jamariya-wardingki murlukurnpa-piya-kurlu manu ngalyipi-piya-piya-kurlu ngapaku maninjaku rdakungka kaninjarraku. Junga-juku, Jijajiji wangkajarla, "Ngapaju yungka purrakuku!" ⁸ Ngulakuju kamparru-wiyi-juku, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu, ngulajulu yanu kirri-kirraju miyiki maninjaku.

⁹ Junga-juku, ngularla karntaju wangkaja mukunypa-jarrinjarla, "Waa! Nyuntujunpa Juwu, ngajujurna Jamariya-wardingki karnta. Kuja junga mayinpaju jungangu payurnu ngapakuju?" Kujanyarla wangkaja karntaju. Ngulaju kujaju junga. Juwu-kurlangurla kuruwarrirla, kulalpalu Juwu-paturlu manu Jamariya-wardingki-paturlu wungungku ngarnu jintangka ngamingka miyi manu kuyuju, lawa. Kalalu miyiji manu kuyuju jarnkujarnku ngarnu yira-jarrarlul. Kujarlanyarla mukunypa-jarrija karntaju Jijajiki payirninja-kurraku.

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirilki janku-manu, "Kaaturlu yungungku yinyi warntarri ngurru-nyayirni, kula kanpa milya-pinyi. Kajinpaju ngaju milya-pungkarla kujarnangu payurnu ngapakuju jalangurlu, ngulaju kapunpa payikarla Kaatuju yangkaku warntarriki. Manu kajinpaju milya-pungkarla, ngulaju kapungku yungkarla ngapanayirni-wangu nyanungu-nyangu wankaru nyinanjakuju."

¹¹ Ngula janku-manu yada karntangkaju, "Nyampuju-ngarra ngapaju kaninjarranyairni. Ngulakuju kula kanpa mardarni murlukurnpa manu ngalyipi-piya ngapa kankarlu-maninja-kurlangu. Nyarrparlunpa nyanunguju ngapa-nyayirni-wanguju mani?" ¹² Nganimpajurnalu Jamariya-wardingki yapa, ngulaju-nganpa jintangu Jakupurlu kurduwarr-kujurnu, manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patu-warnu karnal nyina. Nyanungurlunya-nganpa pangirninjarla yungu nyampuju ngapa rdakungka kaninjarru. Nyanungurlu manu nyanungu-nyangurlu ngalapi-nyanu-paturlu manu nyanungurra-nyangurlu kuyuwatirli jiyipi-watirli, ngulangkuju kalalu jintawarlayirli-juku ngarnu ngapaju nyampu-jangkaju rdaku-jangka. Kulanpa nyuntuju wiri-jarlul Jakupu-piya-wangu mayi?"

¹³ Jijajirilki janku-manu, "Nganangku-puka kaji ngarni ngapa nyampu-jangka rdaku-jangka, ngula-jangkaju kapu purraku-jarrimi-yijala. ¹⁴ Kala yangka ngapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kajilparnarla yungkarla ngajulurlu, ngula-jangkaju kulalpa yada purraku-jarriyarla. Yali ngapa-nyayirni-wangu kapu ngulaju mulju-piya-jarri yapa-kurlangurlaju palkangkaju, ngulaju kapu mulju-piya-yijala jurnjurnju-pardi-yijala. Ngula-kurlu ngapa-nyayirni-wangu-kurlu kapurla jirnganja nyina wankaru tarngajuku Kaatukuju."

¹⁵ Ngula-jangkaju, yangkaju karntarla yada wangkaja, "Junganya? Yungkaju nyanungu ngapa-nyayirni-wangu! Yungurna ngula ngarni, ngula-jangkaju yungurna nyina purraku-wangu tarngaga-juku. Ngula-jangkaju, yungurna nyina yirdiyi-pirripirri maninja-parnkanja-wangu."

¹⁶ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla yada wangkaja, "Yajarninjinta nyuntu-parnta, ngulapala pinarni yanta nyampu-kurra."

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangkaju, karntangkulu janku-manu, "Lawa, kula karna mardarni kali-nyanu."

Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja, "Junga kanpa wangka kujaju, ngulajunpa-jana kali-nyanu-patu ngurrangu-mardarnu nyuntulurlu rdaka-pala. Kala jalangulku kuja

* 4:5 Nyangka Genesis 33.19, 48.22

kanpala nyina yali wati, ngulaju kulangku nyuntukuju yaliji kali-nyanu-nyayirni-yijala, lawa.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, karntangkulku jangku-manu, “Milya-pinyilki karnangku nyuntuju miyiki-nyanjarla ngulaju Kaatu-kurlangu-nyayirni jarukungarduyu. ²⁰ Ngaju-nyangurlu yapangku Jamariya-wardingki-paturlu, nyurnunyurnu kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi, ngulangkuju kalala manngu-nyangu pirlu nyampu wiri-jarlu yirdiji Kirijimi, ngulangkuju nganta maralypi-nyayirnirla Kaatuku, manu nganimpaku yapaku nyampu-wardingki-patuku. Kala nyurrurlarlu Juwu-watirli, ngulangkuju kankulu manngu-nyanyi Jurujulumu-miparla nganta maralypi-nyayirniji Kaatu-kurlangu nganta. Yali-miparlanya ngantalparlipa turnu-jarriyarla. Kala nyarrpara maralypi-nyayirni Kaatu-kurlangu? Kirijimirla mayi, marda Jurujulumurla mayi?”

²¹ Ngula-jangkaju, Jijajirlilki jangku-manu karntaju, “Purda-nyangkaju! Ngakaju kapulu yapangkuju purami Wapirra Kaatuju nguru-kari nguru-karirarlalku, kula Kirijimi-miparla manu Jurujulumu-miparla. ²² Nyurrurla Jamariya-wardingki-patu, ngurrpa-nyayirninkili! Ngari kankulu ngurrpangku-juku puta purami Kaatuju, ngulaju milya-pinja-wangurlu muwarnkurlu. Kala nganimpaku-wiyi-nganpa kamparruju yimi-ngarrurnu Kaaturluju nyurru-wiyi yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni Juwu-wangupatuku Yimi Ngurrju yangku kuja kajana yapa muurlparlu mardarni nguru-kari ngurukarirla. Kujarlaju karnalu pinangku purami. ²³ Kaatuju-ka ngampurpa nyina yapakuju yungulu yirriyirirli purami Pirlirpa nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Nyurru-juku kajana Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu pinarri-mani yapa Yimiki Jungaku Kaatu-kurlanguku yungulu jungarnirli purami. ²⁴ Kaatuju ngulaju Pirlirpa palka-wangu yapa-piya-wangu. Kujarlaju, nyarrpara-puka kajinpa nyina, ngulaju kanpa purami Kaatuju Pirlirpa nyanungu-nyangu-kurlurlu. Ngana-puka kajirla ngampurpa nyina Kaatuku jungarnirli puranjaku, ngulaju yirriyirirli yungulpa Pirlirpa Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli purayarla. Nyampunya Yimi Junga Kaatu-kurlangu.”

²⁵ Ngula-jangkaju, karntalkurla wangkaja Jijajikiji, “Yuwayi, junga karnarla ngajuluju ngungkurr-nyina yangkakaju Mijayakuju yangkaku yirdikiji Kirajiki. Kaji ngaka yanirni nyampu-kurra kankarlara-jangka, kapu-ngalpa ngulangkunya nyiyarningkijaraju muku yimi-ngarrirni Kaatu-kurlanguju.”

²⁶ Jijajirlilki jangku-manu, “Ngajujurna Mijayanya nyampuju kuja karnangku wangka.”

²⁷ Kujalparla Jijaji wangkaja-juku karntakuju, ngula-purujukulu kurdungurlu-patu rdipijarni pina kirri-jangkaju. Kujalu kutu-jarrijalku, ngulajulpalu-nyanu nyanjarla wangkanjarni yanu kanunju-kari miyalu, “Waa! Nyiyaku yanurnu nyampu-kurraju karntaju? Nyiyaku karla wangkami Jijaji?” Kala lawa-juku, yaninjarlalpalu karrija wurulpa payirninja-wangu-juku. Jukuru-jarrijalpalurlajinta.

²⁸ Ngula-jangka, karntangku karrinja-pardinjarla yampinja-yanu yalumpurla-juku murlukurnpaju. Ngula-jangkaju, warru pina-yarnkajarra kirri-kirraluku. Kuja kirri-kirra pina-yanurra, ngulaju-jana Jijajilki yimi-ngarrurnu, ngulaju kujarlu, ²⁹ “Purayajulu yirna-nyarra wati milki-yirrarni yinya kujaju yirri-puraja ngajuku kujalparna ngajulu nyarrpa-jarrija. Junga mayi kankulu manngu-nyanyi nyampuju mayi Mijaya Kaatu-kurlangu nganta, lawa mayi?”

³⁰ Jungajukulu wulyurr-nyinaja yangka-ngurluju kirri-ngirli kuja-jana karntangku yajarnunjunu Jijajiki nyanjaku.

³¹ Ngulajulpalu wurra-juku yanurnu kulkurrukulurru. Ngula-puruju, kurdungurlu-patulpalurla warrarda wangkaja Jijajiki, ngulaju kuja, “Tiija, miyi-pardu nganja!”

³² Jijajilki-jana wangkaja, “Nyampu karna miyi-nyayirni-wangu palka mardarni ngajulurlu, ngulaju nyurrurlarluju kula kankulu milya-pinyi nyampuju miyi.”

³³ Kujarlajulpalu-nyanu nyanungurlulku kurdungurlu-paturlu payurnu, “Nganangkurla miyiji kanjarla yungu, yapangku nganangku marda?”

³⁴ Jijajilki-jana yarda wangkaja, “Kula karna mardarni miyiji yapa-kurlangu. Mardarni karna warri kujaju yungu Kaaturlu lawa-maninjaku. Warri nyanungu-nyangu, ngulaju miyi-nyayirni-wangu-piya ngajukuju. Kuja karnarla ngajuju warri-jarri Kaatuku, ngulakunya karnarla marlaja nyina ngurrjuju manu pirjirdiji yangka-piyayijala wati-kari-piya kuja-ka miyi ngarninjarla pirjirdi nyina. Yirnarla lawa-mani warri Kaatuku.

³⁵ “Nyurrurla-paturlu kajinkili ngurlu witawita warru yirrarni walyangka kaatinirla, ngulakungarntiji kankulu-nyanu kuja-wiyi wangka nyurrurlaju, ‘Ngakaju kirntangi-jangkarla murntu-pala-jangkarla kapurlipa warru turnu-mani yirnmilki.’ Kujaju junga kankulu wangka nyurrurlaju. Ngajulku karna-nyarra wangka nyurrurlaku-yijala.

Nyangkalu-jana nyampu warrukirdikirdi yapa, ngulajulu yali-piya-yijala mangarri-piya yirnm-kangukangu. Ngulaju ngananguku-jana warru turnu-mani mangarri-piyaju Kaatu-kurlangu-kurralku turnu-warnu-kurraju? ³⁶ Yapangku kuja kalu wiri-mani mangarri, ngulakungarntiji warru-ka yirrarni walyangka ngurluju witawita. Ngula-jangka, kuja-ka wiri-jarrinjarla yirnm-jarrilki, ngulaju-ka jinta-karirilki wati-karirli warru turnu-mani yirnmilkiji. Ngulakuju kaparla jirrama-juku wardinyi-nyayirni nyina. Kuja-piyarlu-yijala kaji-jana nganangu yapangku warru turnu-mani yapa Kaatu-kurlangu-kurralku turnu-warnu-kurra, yaliji yapa kapurla jirnganja nyina wardinyi manu wankaru tarnga-juku Kaatukuju. ³⁷ Ngulaju junga karna-nyarra wangka yimi kuja kalu yapangku yirri-pura: 'Jinta-karirli watingki, ngurlu-ka warru yirrarni walyangka. Manu ngakalku, jinta-karirilki-ka warru turnu-mani yirnmilkiji miyiji.' ³⁸ Ngula-piyarlu-yijala karna-nyarra yilya nyurrurlaju yungunkulu-jana yapa warru turnu-mani Kaatu-kurlangu-kurra turnu-warnu-kurralku. Kulankulu-jana nyurrurlaru-wiyi yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu jaruju, lawa. Ngulakujulu-jana nyurru yapa ngalya-karirli-wiyi yimi-ngarrurnu, ngulaju yungunkulu-jana rarralypalku nyurrurlarluju warru turnu-mani yapaju." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurluku nyanungu-nyangukuju.

³⁹ Yangka kuja-jana kamparru-wiyi karntangku yajarnunju yapaju kirri-wardingki-patuku, ngulakuju-jana kuja wangkaja, "Purayajulu yirna-nyarra milki-yirrarni wati jinta kujaju nyiyarningkijarra ngaju-nyangu muku milki yirri-puraja." Kuja-jana kuja wangkaja yapaku, kujarlajulurla panu-nyayirni yapaju ngungkurr-nyinaja Jijajikiji. ⁴⁰ Kujalurla Jijajikilki yanu, ngulakujulurla wangkaja kuja, "Nyampurula-juku nyinaya nganimpa-nyangurla." Junga-juku, Jijaji nyinaja yalumpurla-juku parraku jirramaku. ⁴¹ Kuja-jana Jijajirli yarda yimi-ngarrurnu yimi nyanungu-nyangu, ngulakujulurla yarda ngungkurr-nyinaja yapa panu-karilki. ⁴² Wangkajalurla yangkakulku karntaku, "Nganimpaju karnalurla ngungkurr-nyinamilki-yijala Jijajikiji kujarnal purda-nyangu nganimpurlu. Ngulaju kula karnalurla ngungkurr-nyina nyuntu-nyangu-miparla jarungkaju, lawa. Jalanguju karnalu milya-pinyi nyampuju wati ngulaju Ngarlkipa yapaku nguru-kari nguru-kariraku, yangka kuja kangalpa muurlparlu mardarni palinja-kujaku."

⁴³⁻⁴⁴ Kujalpa-jana Jijaji jirnganja nyinaja jirramaku parraku Jamariya-wardingki-patuku nyanungurra-nyangurla kirringka, ngulangaku-jana wangkaja kurdungurlu-patuku kuja, "Ngana-puka kuja-ka nyina Kaatu-kurlangu jarukungarduyi ngaju-piya, ngulaju kula kalu ngurrara-jintarluru pulka-pinjarla ngurrju-pajirni, lawa." Kujarlaju, kula-jana jirnganja pina-yanu nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra Jurdiya-kurraju, lawa. Yarnkajarralku-jana jirnganja Kaliliyi-kirraluku. ⁴⁵ Kuja yukajarra Jijaji Kaliliyi-kirra, ngulakuju wardinyi-nyayirnilirla wapirdi yanurnu. Ngulakungarntirlijili kamparru-wiyi nyangu Jijajiji Jurujulumurla-wiyi kujalpa-jana jirnganja waaparrurnu Purlapa Wiri Pajapa, ngula-karraru-wiyinyalu nyangu kujalpa nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni jungarni-manu nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirirli. Kujarlanyalu wardinyirilki wapirdi nyangu Jijajiji Kaliliyirlaju.

*Jijajirli parlpuru-manu wirriya kujalpa kirri-karirla nyurnu ngunaja
Matthew 8.5-13, Luke 7.1-10*

⁴⁶ Ngula-jangkaju, Jijajiji pina-yanu Kaana-kurralku, yangkangka kuja ngapa-jangkaju pamalku kurruly-yirrarnu, ngula-kurranya pina-yanu kirri-kirraju. Yalirla ngurungka jintangka-juku Kaliliyirla, jinta-karirilpa karrija kirri yirdiji Kapurniya, ngulangajulpa jinta nyinaja wiri. Nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu, nyurnulpa ngunaja yalirlaju kirringka Kapurniyarla jurrukupurda warlu-piya-nyayirni. ⁴⁷ Yaja yalirli wiringki jaru purda-nyangu Jijaji-kirli kuja nyurru-juku yukajarni nganta Kaana-kurra, ngulakujulurla purda-nyanjara yanu Kaana-kurra yungu yajarninjini. Junga-juku, rdipijarla. Ngula-jangka warlkirninjarla wangkajarla, "Yantarni ngaju-wana yinpaju kurdu ngajuku parlpuru-mani. Kajikarna kirda-puka-jarri."

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Jijajikirla muntuku-jarrinjarla wangkaja, "Nyurrurlarlu yapangku, kajilpankujulu nyangkarla Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirli warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kajikankujulu wala nyinami. Kala kuja-wangurlaju, lawa!"

⁴⁹ Yardarla wangkaja yangkaju wati, "Ngulaju ngula-juku, kala ngari kutu yantarni ngaju-nyangu-wana, kajikarna kirda-puka-jarri."

⁵⁰ Ngula-jangkaju, Jijajikirla wangkaja, "Pina-yanta ngurra-kurra nyuntu-nyangu-kurra. Kurdu nyuntu-nyanguju kapu ngurrju-jarriki."

Junga-juku, yangkajurla wati wala-nyayirni ngungkurr-nyinaja Jijajikiji. Ngula-jangkaju, pina-yanulku watiji. ⁵¹ Parra-pardu-kariralku, kujalpa yangka wati kulkur-rulkulurru yanurra-juku, ngulakujulurla nyanungu-nyangu warrkini-patulku wapirdi

yanurnu jaru-kurluju, manulurla wangkaja, “Nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu ngurrjuklu!”

⁵² Ngula-jangkaju, nyanungurlulku-jana yangkankuju watingki payurnu, “Nyangurla pina-rdirri-yungu ngurrju-jarrinjakuju?”

Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangu-paturlulku warrkini-paturlulu jangku-manu, “Pirrarnirli ngawurrngawurrparluju yampija karlarla-jangka, ngula-jangkaju pinalku ngurrju-jarrija.”

⁵³ Yalirli watingki, milya-pungulpa kujarla yangka Jijaji wangkaja pirrarni karlarla-jangka ngalapi-nyanuku parlpuru-maninjaku, ngula-jangkajulurla wala nyinaja nyanungu manu nyanungu-nyangu warlaja turnu-warnu Jijajikiji.

⁵⁴ Yangka kujalpa Jijaji nyinaja Kaliliyirla, ngulaju warrki-jarrija Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirliji jirramaku. Kamparru-wiyi yangka kuja ngapa-jangka kurruly-yirraru pama-kurralku. Jinta-kari yangka kuja parlpuru-manu yali wiri-kirlangu ngalapi-nyanu.

5

Jijajirli parlpuru-manu wati nyurnu tarlu

¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu Jurujulumu-kurra Juwu-kurlanguku purlapaku kujalpalu waalparrurnu purlapa. ² Yalirla Jurujulumurla, ngapa wirilpa ngunaja rdakangka, ngulaju julyurl-wantinja-kurlangu-piya. Ngulangka, kutu-jukulpa karrija kiirtiji wiri yirdiji ‘Jiyipiki’. Yirdiji nyanungu yali ngapa kalalu yirdi-manu nyanungu-nyangurlaju jarungkuju Yipururla ngulaju yirdiji ‘Pijipaja’. Ngulangkuju, ngapangka warrukirdikirdilpalu karrija yama wiriwiri nyinanja-kurlangu yapa-kurlangu rdakapala. ³⁻⁴ Yalirla kaninjarni rdaka-palarla yamangka nyinajalpalu manu ngunajalpalu panu-jarlu-nyayirni yapa nyurnu. Panu-karriji milpa-parnta, panu-karriji mata wapanja-wangu, panu-karriji yamalanypa yurirrinja-wangu. ⁵ Yalirlalpa jinta wati ngunaja nyurnu tarlu-nyayirni mata, kujalpa nyurnu-juku ngunaja 38-palaku yukurikiji. ⁶ Nyampuju nyurnu ngulaju Jijajirliji nyangu, ngulaju miyalurlulpa nyangu Jijajirliji kujalpa nyurnu ngunaja nyurru-warnu. Ngula-jangkaju, Jijajirliji payurnu nyanunguju yali mata nyurnu, “Ngurrju-jarri mayinpa?”

⁷ Junga-juku, jangku-manu Jijaji, “Kula karna ngana warlalaju wungu-warnuju mardarni. Kuja-ka ngapa yali yurirri, ngula-kurraju kula kaju nganangku kanyi. Ngula-kurraju putaputa karna kiripi-kanyi manu warra-ngarni, lawa-juku. Yapa panu-karimipa kajulu kapanku jurnta yukami parlpuru-jarrinjakungarnti.”

⁸ Jijaji wangkajarla, “Karrinja-pardiya, manu panjangku manta, manu warru wapaya!” ⁹ Junga-juku, kapanku karrinja-pardiya, manu-nyanu manulku panjaju, manulpa warru wapaja.

Yangka kuja yali wati parlpuru-manu Jijajirli, ngulaju Jarrirtiyirla Juwu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla. ¹⁰ Ngula kujalu nyangu Juwu-paturlu wiriwirirli yali wati tarlu-warnu, ngulajulurla yaninjarla wangkaja, “Nyampuju-ngarra jalangu Parra-nyayirni-wangu-jala-ngarra! Yalumpu-ngarra kuja kanpa panja-kurlu warru wapa, ngulaju kanpa kuruwarri rdilyiki-pinyi ngalipa-nyangu.”

¹¹ Ngula-jana nyurnu-jangkarlu jangku-manu watingkiji, ngula-jana wangkaja, “Kula ngajulurlu, yinyarluju parlpuru-manu ngajulu, ngulanyaju wangkaja warru kanjaku panjaku.”

¹² Ngula-jangkaju, payurnulu nyurnu-jangkaju, “Ngana nyanunguju yali wati kujangu wangkaja nyuntuku warru wapanjaku panja-kurluku?”

¹³ Yalirla nyanungu kuja nyurnu-jangka wati parlpuru-manu, ngulangkulpalu panu-jarlu-nyayirni yapaju warru karrija, nyurru-juku-jana yampinja-yanu Jijajirliji. Kujarlaju, yali yangka wati, ngulangkuju kulalpa yirdiji milya-pungu Jijajiji payirninja-wangu-jangka.

¹⁴ Ngaka parra jintangka-juku, yangkaju wati yarda paru-pungu nyurnu-warnuju Jijajirliji Yuwarli Maralypiralaku. Ngularla pututu-pungu, “Purda-nyangkaju! Jalanguju, ngurrjuklu kanpa nyina. Nyampu-warnuju, ngurrjuklu nyinaka warntarla-wangu manu wilji-wangu. Kala kajinpa yarda warntarla-jarri maju-kurra manu wilji-kirra, ngulakuju kapungku nyiyalku marda rdipimi maju-nyayirnilki.”

¹⁵ Ngula-jangkaju yanulku wati Maralyipi-ngirli, ngula-jangkarluju-jana Jijajilki yimi-ngarrurnunju yangkakuju Juwu-patukuju wiriwirikiji, ngula-jana wangkaja, “Jijajirliji jintangu ngajuju parlpuru-manu.” ¹⁶ Kujalpa yali wati parlpuru-manu Parra-nyayirni-wangu-puru, kujarlaju rdurrjurnulurla Juwu-patuju wiriwiriji nginji-wangkanjakulku Jijajikiji, manupalurla japirdija warla-pajirninjaku manu wurdungu-maninjaku. ¹⁷ Kuja

kalalurla japirdija, ngula-jangkaju kala-jana Jijajirli jangku-manu, “Ngajukupalangurlu Wapirrarluju, ngulangkaju kajana warrarda warrawarra-kanyi yapaju wawajama-ninja-wangurlu. Ngula-piyarlu-yijala yungurna-jana warrawarra-kanyi ngajurlan-gurluju.”

¹⁸ Kuja-jana kuja wangkaja Jijaji yangka-patuku wiri-patuku, kujarlanyalurla rdunjurdunju-jarrinjarla japirdija tarnnga-parntalku pakarninjaku. Kuruwarri-jana nyanungurraku rdilyki-pungu nganta Parra-nyayirni-wangu-kurlangu, manu Kaatuju nganta yirdi-manu nyanungukupalangu kirda-nyanu nganta. Kujarluju-nyanu Kaatu-piya-pajurnu nganta.

Kaaturlu wiriji yirrarnu Jijajiji

¹⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yarda yangkakaju wiriwiriki, “Junga karna-nyarra nyampuju wangka. Ngaju karna nyina Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu, ngulaju kulalparna nyarrpa warrki-jarriyarla yangarlu, lawa. Ngajuju karnarla jirrn-ganja warrki-jarrimi Wapirraku ngajukupalangukuju. Nyiyarla-puka kuja-ka ngaju-pala Wapirra warrki-jarri, ngula-kurraju karna nyanyi, manu karna waalparrirni nyanungu-nyangu warrkiji. ²⁰ Ngaju-pala Wapirra, ngulaju kaju yulkami-nyayirni, manu kaju milki-yirrarni nyiyarningkijarra ngajukuju nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku nyanungu kuja-ka nyiyarla-puka warrki-jarrimi. Ngakaju kapuju yarda milki-yirrarni nyiyarningkijarra-yijala maya-kari maya-kari ngulaju wiri-nyayirni-yijala. Ngularraju kapunkulu nyanyi nyurrurlarluju paa-karrinja-warnurlu. ²¹ Ngaju-palarlu Wapirrarlu kajana yapaju wankaru-mani pina palinja-warnuju milyi-jangkaju, ngula-jangkanya kalurla yapaju wankaruru marlaja nyina. Kuja-yijala kajulu marlaja nyina ngajurlanguku wankaru-yijala nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanukuju yangka kuja karnarla nganaku-puka yapaku ngampurra nyina. ²² Ngulaju kula kajana ngaju-palarlu Wapirrarlu yapaju mii-nyanjarla karlirr-mardarni ngurrju manu maju. Ngajuju yirrarnu ngaju-palarluju Wapirrarluju wiriji kuwurtukungarduyuju mii-nyanjaku karlirr-mardarninjakungarnti. ²³ Kujarlanya kapujulu yapangkuju jintawarlayirli-jiki pulka-pinyi ngajukuju yangka kuja kalurlajinta jalangurlu ngaju-palaku Wapirraku pulka-pinyi yapangkuju. Yapa kuja-ka yangka nyina ngajuku pulka-pinja-wangu, ngulangkaju kula karla pulka-pinyi Wapirraku ngaju-palaku yangka kujaju nyanungurlu yilyajarni nyampu-kurra.

²⁴ “Junga karna-nyarra nyampuju wangka. Nganangku-puka kaji ngaju-nyangu jaru purda-nyanyi wilji-wangurlu, manu kajirli ngana-puka junga-nyayirni ngungkurr-nyina Kaatukuju, ngula kujaju yilyajarni ngajulu, ngulaju karla marlaja nyinami wankaru jalangu. Ngulaju kularna maju-pajirninjarla yilyami kuja-purda-kari nyurnu-kurlangu-kurra, lawa. Yali yapa, nyurru-juku-ka yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra warlalja nyanungu-nyangu, ngulangkanya yungurla jirrn-ganja nyinami wankaru tarnnga-juku. ²⁵ Junga karna-nyarra nyampuju yarda wangkami. Yangka kuja kalu yapa nyina kuja-purda-kari Kaatu-kurlangu-wangu, ngularaku kajana rdangkarlpalku nguruju yanirni ngajukuju purda-nyanjakuju kajirna-jana ngaka wangka Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanuju ngajulu. Kala jalangu-jarra, nganangku-puka kajiji ngaju purda-nyanyi wilji-wangurlu, ngulaju kapuju marlaja nyina wankaru tarnnga-juku. ²⁶ Kaatu-mipaku kalurla marlaja nyina yapaju wankaru tarnnga-juku. Ngulajuju yartarnarri yungu manu kurru-pungu ngajukuju nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku wungujulu ngajurlanguku marlaja nyina wankaruru. ²⁷ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kujarlanyaju wiriji yirrarnu yungurna-jana yapaju mii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa, ngulakunayaju ngajuju wiriji yirrarnu. ²⁸ Paa-karrinja-wangujulu nyinaya ngarrurda-wangu kajirna-nyarra nyampu wangka: Nyurru kajana nguruju rdangkarlpa-jarrinjarni yani yangka yapakuju kuja kalu ngunanja-yani milyingka. Ngakaju nyurnunurnurluju milyingkarluju kapujulu linpa wangkanja-kurra purda-nyanyi. ²⁹ Ngulaju kapulu purda-nyanjarla milyi-jangkaju mukulku wilypi-pardi nyurnunurnu-warnuju wankaruku-yijala. Yangka kujalpalu yapa nyinaja jungarni jintayiriri, ngulaju kapulurla wankaru nyina marlaja tarnnga-juku. Kala ngalya-kari yangka kujalpalu maju nyinaja jarrwara-kari, ngularlanguju kapulu milyi-jangkaju wilypi-pardi-yijala. Ngulaju kapurna-jana ngajulurlu mii-nyanjarla yilyami kuja-purda-karriji tarnnga-juku ngalya-karriji.”

Marnkurraparlulu warraja-manu jaruju Jijaji-kirliji ngalipa-kurraju

³⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja yangkakaju wiriwiriki Juwu-patukuju, “Kulalparna nyarrpa warrki-jarriyarla yangarluju, lawa. Ngajuju karnarla jirrn-ganja warrki-jarrimi Kaatuku, kula ngajukuju wardinyi-maninjaku, kala nyanunguku wardinyi-maninjaku. Kujaju yilyajarni nyampu-kurra, kajiji wangkami yungurna-jana

yapaju miimii-nyanyi, ngula-jangka-mipanya karna-jana miimii-nyanyi, ngulaju junga-juku.

³¹ “Mujujurlu yirrarnu nyurru-wiyi kuruwarri nyampu: ‘Kajilpa jinta wangkayarla jaruku yirrarninjaku, kulalpankulurla nyarrpa ngungkurr-nyinayarla. Kajilpa-pala jirrama wangkayarla, ngulakujulu-palangu ngungkurr-nyinaya.’ Kuja-piya-yijala kajilparna-jana ngaju-miparlu yimi-ngarrikarla ngaju-kurlu yapakuju, ngulakuju kajika-julu yapa ngalya-kariji ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyina Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla. ³² Kala palka kaju nyina Wapirra Kaatuju, ngulangku kuja kaju milya-pinyi ngaju. Ngulangku kaju yijardunju-pajirni kuja karna wangka. Manu kuja-ka nyanungu wangka ngaju-kurluju, ngulaju yijardu-yijala nyanja-warnu-jangkaju.

³³ “Nyurrurlarlunkulu-jana warrkini yilyaja nyurrurla-nyangu Jaanu Papitaji-kirlangu-kurra, ngulalu payurnu yangkaku Mijayaku. Nyanungurlu Jaanurlu ngulaju-jana junga yimi-ngarrurnu ngajulu. ³⁴ Kajiji yampiyarla ngajulu yimi-ngarrirninjawangurlu manu yirri-puranja-wangurlu, ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kaju milya-pinyi-juku ngajulu. Ngulaju ngarirna-nyarra wangkaja Jaanu Papitaji-kirli-wiyi yungu-nyarra Kaaturluju muurlparlu mardarni warntarla-jarrinja-kujaku.

³⁵ “Yangkanku Jaanu Papitajirli, ngulajulpa-nyarra jarra-piyarlu warraja-maninjarla yimi-ngarrurnu Kaatuju. Ngulakujunkulurla wita ngari nyinaja ngampurra jarukuju purda-nyanjakuju, ngulankulu waparlu-jarrija. ³⁶ Jungalpa-nyarra yimi-ngarrurnu ngajulu. Kala ngajulu, ngulaju karnarla wala nyina Wapirra Kaatuku kuja kaju milya-pinyi junga-nyayirnirli ngajulu Jaanu Papitaji-piya-wangurlu. Kuja karna ngajulu nyiyarningkijarrarla warrki-jarrimi, yangka kujaju warrki yungu ngaju-palarlu Wapirrarlu, ngulaju yungurna wurrangu lawa-mani-juku. Nyurrurlarlu kajinkijili nyanyi warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kapunkujulu milya-pinyi kujaju ngaju-palarlu Wapirrarlu yilyajarni. ³⁷ Kujaju ngaju-palarlu yilyajarni ngaju, ngularlangurlu kanyarra yimi-ngarrirni ngajulu junga nyurrurlaku. Kala nyurrurlarlulu, kulankulu purda-nyangu linpa manu nyangu miparra. ³⁸ Manu ngajurlanguku kula kankujulu wala nyinami kujaju yilyajarni nyampu-kurra ngaju. Kujarlanya kankulu yimi nyanungu-nyangu yampimi ngungkurr-nyinanja-wangurlu. ³⁹ Nyurrurlarlu kankulu warrarda miimii-nyanyi yimi-kari yimi-kari Payipulurla yirriyirri-nyayirnirli yungu ngantankulurla Kaatuku jirnganja nyina wankaru tarngalku. Junga-wangu kujaju! Ngari kanyarra Payipulu wangka ngaju-kurlu yimi. ⁴⁰ Kala nyurrurla, kula kankujulu ngajukuju ngampurra nyina puranjaku. Kajilpankujulu ngajulu purayarla, ngulaju kajikankulurla wankaraju marlaja nyina Kaatukuju tarnga-juku.”

⁴¹ Jijaji-jana yarda wangkaja wiriwirikiji yangka-patukuju, “Kula karnaju ngajuku yapaju warru turnu-mani yungujulu ngajuju wiri-pajirni, lawa. ⁴² Pinarna-nyarra nyurrurlakuju, yalarni kula kankulurla yulkami Kaatukuju, ngulaju karna-nyarra milya-pinyi. ⁴³ Ngajurna yanurnu nyampu-kurra yirdijaju ngaju-palarlu Wapirrarlu yilyajarni yartarnarri-kirli nyanungu-nyangu-kurlu, ngula-jangka-malku kulankujulu ngajuju rdakurl-kujurnu nyurrurlarlu. Kala kajilpa jinta-kari yapa yilyanjarni-wangu-jangka yantarlarli nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju kajikankulu kapanku rdakurl-kijirni nyanunguju yaliji wati. ⁴⁴ Nyurrurla-miparlu kankulu-nyanu jarnku-jarnku ngungkurr-nyinanjarla pulka-pinyi. Kala kula kankulurla Jintaku Kaatukuju ngungkurr-nyinanjarla, ngulangku yilpa-nyarra ngurrju-pajikarla nyurrurlaju. Kujakarraju, nyarrpalpankujulu walaju nyinayarla manu ngungkurr-nyinakarla ngajukuju? ⁴⁵ Nyurrurlarlulu kankulu jarwara-kari manngu-nyanyi kapurnarla nganta yimi-ngarrirninjini ngaju-palaku Wapirra ngurrurla-nyanguju majumajuju, kala lawa kujaju. Kularnarla yimi-ngarrirninjini kujaju ngajulurluju. Kujaju kapurla jinta-karirli yimi-ngarrirni nyurrurla-nyangu, ngulaju Mujujurlu yangka kuja kankulurla nyurrurla pardarni muurl-mardarninjaku. Kula-nyarra Mujujurluju muurl-mardarni, lawa. Kapu Kaatu yimi-ngarrirni nyurrurlaju maju. ⁴⁶ Yalirli Mujujurlu, ngulangku-julpa kuruwarri yirrarnu ngaju-kurlu nyurru-wiyi. Kujarlaju, kajinkilirli jaruku nyanungu-nyanguku ngungkurr-nyinakarla kamparru-wiyi, ngula-warnuju kapunkujulu ngajukuju ngungkurr-nyinayarla-yijala. ⁴⁷ Yangka kujankulurla Mujuju-kurlanguku kuruwarriki kamparru-wiyi kapuru nyinaja, ngula-jangkaju, nyarrpalku-yijalankulurla ngaju-nyangukuju jarukuju ngungkurr-nyina kajirna-nyarra nyarrpa wangka?”

6

*Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki watiki 5,000-palaku
Matthew 14.13-21, Mark 6.30-44, Luke 9.10-17*

¹ Ngaka-pardu-kariji yarnkaja Jijajiji nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurlu Jurujulumu-ngurlu yangka-kurra-yijala jurrku-kurra Kaliliyi-kirra. Ngula-jana jirrnganja yanu pina ngapangka murrarni-pirdinyapa ngapa wiringka yirdingkaju mangkuru Kaliliyirila. (Yalirli mangkururlu Kaliliyirli mardarnulpa yirdi-kariji Tayipuru.) Ngulanganya-jana jirrnganja yanu murrarni-pirdinyapa pawurtu-kurluju. ² Panu-nyayirnilri yapangku, kujalpalu kamparrurlu-wiyi nyangu yangka kujalpa-jana yapa nyurnunyunu parlpuru-manu yartarnarri-kirliirli Kaatu-kurlangu-kurlurlu, ngula-jangkarlunyalu puraja Jijajiji. ³ Kuja-jana Jijajiji jirrnganja yanurra kurdungurlu-patuku murrarninginti-kari-kirra pirntinyarra-kari-kirra, yalirli pirntinyarra-karirra, ngulangaju-jana jirrnganja jitija pawurtu-ngurluju. Manu-jana jirrnganja yanu pirli-pardu-kurra wita-kurra, ngulangka-jana jirrnganja pirri-manu. ⁴ Ngula-puru-jukulpa rdangkarlpa-jarrinja-yanu nguruju Juwu-kurlangukuju Kurapakaku yirdikiji Pajapakuju.

⁵ Kujalpa-jana Jijaji jirrnganja nyinaja yalirli pirlingka, yali-ngirli pirli-ngirli ngurulpa nyangu. Kujalpa nguru nyangu, ngula-jana yapalku parlu-pungu panu-jarlu yaninjarni-kirra ngayirni-kirra. Ngula Jijajirliji payurnu Pilipilki, “Nyarrpararlarlipa-jana miyiji ngayi maninjini tala-kurlurluju?” ⁶ Kujarluru ngari Jijajirliji waalparrurnu Pilipiji kaji nyarrpa wangka Pilipi. Jijajiji nyurru-juku kiiki-jarrija yungu-jana pirda-mani nyanungu-miparlu.

⁷ Ngula-jangkarluru Pilipirliji jangku-manu, wangkajarla, “Kajilparlipa marda tala wiri-nyayirni-kirliirli maninjintarla mangarri panu-jarlu, kulalparlipa-jana nyarrparlu pirda-mantarla, lawa. Kajikarlipa marda yiily-ngarni yali-karirra-juku yapangka.”

⁸⁻⁹ Ngulajurla jinta-kari kurdungurlu-kari wangkaja Jijajikiji, ngulaju yirdiji Yanturu, Piitakupurdangka, ngula kujarla wangkaja, “Nyampu-ka witangu wirriyarlu mardarni mangarri kapurdu rdaka-pala kapurdu manu yawu-jarra jirrama murntu-jarra. Nyarrparlurlipa-jana pirda-mani yapa panuju nyampu-kurlurlu wita-kurlu-miparlu mangarri marnkurpa-kurlurlu manu yawu-jarra-kurlurlu?”

¹⁰ Ngula Jijajiji-jana wangkaja nyanungu-nyangukuju kurdungurlu-patukuju, “Wangkayalu-jana yungulu pirri-mani muku!” Jungajukulu-jana nyinanaja-yirrnaru. Yangkaju yapa pirlingka, ngulajulpalu nyinaja marnangka yarlungka. Yalirli, watijilpalu nyinaja panu-jarlu ngulaju marda 5,000-pala. ¹¹ Ngula-jangkaju, Jijajirliji manu-jana mangarri kapurdu rdaka-pala, manurla yati-wangkaja Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jana yungu nyanungu-nyangukulu kurdungurlu-patuku, ngulalpalu-jana nyanungurluku warru yungu yapaku panuku. Yangka-piyarlu-yijala yawu-jarralku manu, manurla yati-wangkaja Kaatukulku. Ngula-jangkarluru, yangka-piyarlu-yijala-jana yungu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku-yijala yungulu-jana nyanungurluku warru yinyi. Ngulajulu ngarnu yapangkuju jintawarlayirli-jiki pirda-karda-nyayirnilki. ¹² Kujala yapangku muku ngarnu miyi pirda-kardalku, ngula-jangkaju Jijaji-jana yada wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Warrulu manta yulja yapa-jangka, kulalparlipa nyiyaku yiily-ngarninjarla kijikarla miyi palkarni.” ¹³ Junga-jukulpalu warru manu yuljaju mangarriji yakuju-kurlurluju yapa-kurlangu 12-pala-kurlurlu, ngulalpalu jurrupuljurrupuly-jarrija. Yulja yaliji, ngulaju yangka rdaka-pala-jangka mangarri kapurdu-jangkaju.

¹⁴ Kujalurla yangka yapangku miyi marlaja ngarnu jintawarlayirli Jijajiki yartarnarri-kirliki, ngulajulu-nyanu kujalku wangkaja nyanunguju yapa, “Nyampuju wati ngulaju Kaatu-kurlangu Jarukungarduyu Wiri kuja-ngalpa Mujujurlu yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi, nganta kapu yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu. Nyampunya nyanunguju wati!”

¹⁵ Kala Jijajirli ngulajulpa-jana nyurru miyalurlu nyangu kanunju-karirli yungulu nganta kingi wiri yirrakarla. Ngula-kujakuju, jurnta-jana warru pardijarra Jijaji, ngula-jangkaju yanu yangarlu-kurralku pirli-pardu-kari-kirraluku.

Jijaji kankarlumparra wapanja-yanu mangkuru Kaliliyirila
Matthew 14.22-27, Mark 6.45-52

¹⁶ Jintangka-juku parrangkaju wurajilki, Jijaji-kirlangu-patu kurdungurlu-patu, ngulajulu pina-jitijarni pirli-ngirliji ngapa pirntinyarra-kurra mangkuru Kaliliyi-kirra. ¹⁷ Ngula-jangkaju warrkawarrkarnu pawurturluku, ngulalu yarnkaja pina kirri-kari-kirra murrarninginti-kari-kirra ngapa-wana Kapurniya-kurra. Ngula-puru-juku waruru-jarrijalku. Ngula-puruju Jijajiji kula yanurnu, murnma-jukulpa nyinaja pirlingka-juku-wiyi. ¹⁸ Ngula-jangkaju, mayawunpalku yarnkajarni. Kuja mayawunparlu parnkanjaku rdirri-yungu, ngulangkujulpa ngapaju yururrukilyi-manu, manulpa mayawunparlu wiringki pirjirdirli ngapaju kupal-pungu. ¹⁹ Kurdungurlu-patu,

kujalpalu yanurra kulkurrirni ngapangkaju wurra-juku murnma-juku, ngulajulpalu wurturulku yanurra kulkurrirni-nyayirnilki pirntinyarrakuju, ngulaju marda 5-pala kilamita, marda jika-pala kilamita yalikiji pirntinyarraku. Ngulajulpalu pawurtuju watiya-kurlurlu kirrirdikirrirdi-kirlirli jurru pilirripilirri-kirlirli puta yaruju-maninja-yanu ngapangkaju. Ngula-purujulu parlu-pungu kurdungurlu-paturlu yapa ngana kujalpa yanurnu ngapangka kankarlu, kujalpa mangkururla ngapangka wirliya yaninjarni yanurnu. Ngulakujulpalurla ngarrurda-jarrija-nyayirni manu lani-jarrija, kulalu milya-pungu Jijaji. ²⁰ Jijaji wangkaja-jana, “Wayi...ngajujurna Jijaji! Lani-wangulu nyinaka!” ²¹ Ngula-jangkaju, wangkajalurla warrkarninjaku. Kuja Jijaji yungka warrkarnu pawurtu-kurra, ngula-jangkaju-ngarra nyarrpa-karra mayili yukajarra pirntinyarra-kari-kirraluku.

²²⁻²⁴ Parra-pardu-karirlalku, yali yapa yangka kuja-jana Jijajirliji yampinja-yanu purdangirli pirlingka ngapa-wana murrarningintirla-juku, ngulangkulurla lawa-nyangu. Miyiki-nyangulkulu yangka kuja ngantalu kurdungurlu-patu pawurtu-kurlu pina-yanu nganta mangkuru-wana murrarninginti Kapurniya-kurra nganta, ngulaju ngantalu pina-yanu Jijaji yampinjarla-wiyi nganta. Kalalpalu yapaju yangkaju purdangirli nyinaja-juku yangkangka-juku. Ngulalu-jana nyangu yapa panu yukanjarni-kirra pawurtu panu-kurlu ngapa pirntipirnti-kirra kirri-kari-jangka yirdi-jangka Tayipuru-jangka murrarninginti-kari-jangka. Yukajarralkulu yangka-kurra-yijala kuja-jana Warlalja-Wiringki Jijajirli pirda-manu yapa panu Kaatuku yati-wangkanjarla. Ngu-langkajulu yangkaju yapa yalumpu lawa-nyanjarla manu nyinanja-warnu waruwaru-yanu pawurtu-kurra warrirninjaku manu nyanjaku Jijajiki manu parlu-pinjaku, yanulu yirdi-kirra kirri-kari-kirra Kapurniya-kurra.

Yimi Jijaji-kirli yangka Kaatu-kurlangu-kurlu Mangarri-nyayirni-wangu-kurlu Wankaru-yinja-kurlu

²⁵ Kujalu yali-kirra kirri-kirra yanurnu yangka-patu yapa-patu, ngulangkululu parlu-pungu Jijaji kujalpa nyinaja pirntinyarra mangkururla. Manulu payurnu ngula-jangkarluju Jijajiji, “Tiija, nyangurlanpa yukajarni nyampu-kurraju kirri-kirra?”

²⁶ Ngula wangkaja-jana, “Junga karna-nyarra wangka kuja nyurrurlakuju. Yangka kuja karnarla marlaja warrki-jarri ngajukupalangu-kurlanguku yartarnarriki, kula kankujulu ngajulukuju waru wayirni yartarnarri-kirliki yungunkulu milya-pinyi Kaatu, lawa. Ngari kankulu waru wapami ngari yangka-jangkaku mangarri-jangkaku kujarna-nyarra wiri-maninjarla pirda-manu yartarnarri-kirlirli. Ngula-mipakunya kankujulu waru wayirni ngajulukuju. ²⁷ Nyampurla walyangka, mangarri-ka pukulyu-jarrimi. Putalurla warrika! Nyurrurlarlulpankulurla warrikarla mangarri-nyayirni-wanguku Kaatu-kurlanguku yungunkulurla ngula-kurlu jirrnganja nyina wankaru tarngajuku. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kujaju milarninjarla yilyajarni. Nyampunya mangarri-nyayirni-wanguju, ngajuju kapurna-nyarra yinyi.”

²⁸ Ngulajulu yangka-paturluju payurnu Jijajiji, “Nyarrpa-jarrimalu nganimpaju parra-kari parra-kari yirnalu Kaatuju wardinyi-mani?”

²⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana jangku-manu ngulaju kuja-jana wangkaja, “Ngula kajilpankujulu wala nyinakarla ngajuku, kujaju ngaju yilyajarni Kaaturlu nyampu-kurra, kujarluju kajikankulu wardinyi-mani.”

³⁰ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu Jijajiji, “Ngulaju ngula-juku. Nyiyalkunpanganpa milki-yirrarni nyuntu-nyangu-kurlurluju yartarnarri-kirlirliji, ngula-warnuju yungurnalu milya-pinyilki jaruju kuja kanpa wangka junga-japa marda? ³¹ Ngalipanyangu nyurnunyunu-patu nyurru-wiyi kalalu waru wapaja jilja-wana, manu kalalu ngarnu miyi yirdiji ‘maana’. Yimi jurruku-juku-ka nguna Payipulurlaju:

‘Kaaturlu-jana miyiji yungu ngulaju yalkiri-ngirli.’”*

³² Ngula-jangkaju, Jijaji wangkaja-jana yarda, “Junga karna-nyarra wangka, ngulaju kula-jana Mujujurlu yungu yangkaju ‘maana’ yalkiri-ngirliji, lawa. Kaaturlu-jana yungu. Manu jalangu-jarra, kula kanyarra Mujujurlu yinyi mangarri-nyayirni-wangu. Ngulaju kanyarra ngaju-palarlu Wapirrarlu yinyi mangarri-nyayirni-wangu wankarukurlu, ngulaju nyanungu-nyangu-ngurlu nguru-ngurlu. ³³ Kaatu-kurlangu mangarri-nyayirni-wangu, ngulaju yangka kuja nyampu-kurra walya-kurra yanurnu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaku yungulurla yapa panu jirrnganja nyina tarngajuku.”

³⁴ Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja Jijajiki ngulaju kuja, “Warlalja-Wiri, nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, warrarda-nganpa yungka parra-kari parra-kari ngulaju yirnalu ngarni warrarda.”

* 6:31 Nyangka Exodus 16.4, Psalm 78.24

³⁵ Jijajirliji janguku-manu-jana yarda ngulaju kuja-jana wangkaja, “Ngajujurna yangka Mangarri-nyayirni-wangu Wankaru-yinja-panu. Kaji ngana-puka yanirni ngaju-kurra, ngulaju kapu pirdalku-juku nyina tarngalku-juku, ngulaju kula yarda yarnunjuku-jarri. Manu kajiji ngana-puka ngajuku wala nyina, ngulaju kapu nyina walyuru-juku tarnga-juku, ngulaju kula yarda purraku-jarrimi. ³⁶ Nyurru-wiyi-jalarna-nyarra wangkaja nyurrulakuju, yangka-jalankulu nyangu, ngula-jangkakuju kula kankujulu ngungkurryina nyurrulaju nyanja-warnuju. ³⁷ Ngana-puka kajiji yapa ngajukupalanguru Wapirrarlu yinyi, ngulaju kapu yanirni ngaju-kurra. Manu kaji ngana-puka yanirni ngaju-kurra, ngulaju kularna kari-pajirninjarla yilyami kuja-purda-kari, lawa. Ngulaju kapurna tarnga-juku ngamirn-kijirni ngajulurluju. ³⁸ Ngaju kujarna Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanurnu nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kula karnaju ngajuku warri-kari yangarlu, lawa. Yanurnurna ngajuju kankarlarra-ngurluju ngulaju yungurna ngari lawa-mani warri yangka kujaju Wapirrarluju yungu ngajuku. ³⁹ Nyiyakuju kuja yilyajarni ngajukupalanguru Wapirrarluju ngajuju warrikijiji? Yungurna-jana nyampuju yapa jintawarlayi-jiki mardarni tarnganguku-juku wajawaja-maninja-wangurlu yangka kujaju yungu yapa Kaaturlu, ngulanya yungurna-jana warrawarra-kanyi. Nyampunya yungurna-jana mardarni ngakaku kaji yangka walya lawa-jarri, ngula-jangkarlaju yungurna-jana nyampuju yapaju pina-yijala wankaru-mani milyi-jangka. Nyampukunyaju yilyajarni ngajukupalanguru ngajuju warrikijiji. * ⁴⁰ Nyampunya yungu-jana ngaju-palarluju Wapirrarluju yinyi yapakuju ngulaju nyanungu-nyangu wankaru. Nganangu-puka kajiji ngaju nyanyi Ngalapinyanu Kaatu-kurlangu, manu kajiji ngajuku wala nyina, ngulaju kapurla jirnganja nyina wankaru tarnga-juku. Ngaka kaji walya lawa-jarri, ngula-jangkarlaju kapurna nyampuju yapa pina-yijala wankaru-mani milyi-jangka.”

⁴¹ Kujalu Juwu-patu-karirli yapangu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kuja-nyanu yirdi-manu Mangarri-nyayirni-wangu nguru-nyayirni-wangu-jangka nganta nyanungurlu, kujarlajulurla rdunjurduju-jarrija, manulpalu murnkirkiri-jarrija kanunju-kari kulu yangka-patuju Juwu-patu. ⁴² Ngulalu-nyanu yarda wangkaja, “Nyampuju-ngarrarla Jijaji ngalapi-nyanu Jajupuku-jala. Milya-pinyi-jala-ngarra karlipa kirda-nyanuju manu ngati-nyanuju nyanungukupalanguju. Nyarrpalku-yijala kangalpa yangka kuja nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanurnu nganta Kaatu-kurlangu-ngurlu nganta?”

⁴³ Ngula-jangkaku, Jijajirli-jana purda-nyanjarla kurta-ngarrurnu ngulaju kujarlu, “Wurulypa-jarriyalu murnkirkiri-jarinja-wangu! ⁴⁴ Kulalpa-nyanu ngananguku yapangkuju ngaju-kurraju kangkarlarni nyanungurluju, lawa. Yangkanguku kujaju ngajulu yilyajarni nyampu-kurra ngaju-palarlu Wapirrarlu, ngula-miparlunya kajika kanyirni yapaju ngaju-kurraju. Kaji nyampu walya lawa-jarri, ngula-jangkarlaju nyampuju yapa ngulaju kapurna pina-wankaru-mani palinja-warnuju milyi-jangkaku. ⁴⁵ Nyurru-wiyi kuja yimi yirarnu jintangu jarukungarduyurlu Kaatu-kurlanguru yapangu, ngulaju kuja yirarnu, ‘Kaaturluju kapu-jana yapa jintawarlayi-jiki pinarri-mani.’* Nyampunya jaru yirarnu. Junga-juku kaji ngananguku yapangu yirriyirri-nyayirni purdanyani pinarri-maninja-kurra Kaatu jalangujalangu, ngula kaji kanyi junganguku nyanungurlu manu langa-kurra-mani, ngulanya kapu yanirni ngaju-kurraju. ⁴⁶ Nyarrpaku kuja karna wangka ngajuju? Ngulaju karna wangka kuja: Kula nyangu ngananguku jintanguku ngalipakupalanguju Wapirra Kaatu, lawa. Ngaju-miparlurna nyangu, manu karna milya-pinyi Kirdanaju ngalipakupalanguju yangka kujarna yanurnu nyanungu Kirdana-ngurlu kankarlarra-ngurlu. ⁴⁷ Junga karna-nyarra wangka nyampuju ngajulu: Ngana-puka kuja kaju ngajuku wala nyina, ngula-mipanya kapurla jirnganja nyina wankaru tarnga-juku. ⁴⁸ Ngajujurna Mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Wankaru-yinja-panu. ⁴⁹ Nyurrurla-nyangu nyurnunurnu kujalpalu warru wapaja jiljawa, ngulangujulpalu ngarnu mangarri yangka yirdi ‘maana’ kujalpa wantiwantija yalkiri-ngirli. Ngulaju ngula-juku. Ngakarrangakarralkuju ngulajulu muku palija-juku. ⁵⁰ Kala nyampu Mangarri-nyayirni-wangu kuja kanyarra yinyi Kaaturlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, nyampu kaji ngarni ngananguku-puka Mangarri-nyayirni-wangu, ngula-jangkaku kula pali. ⁵¹ Ngajujurna yangka Mangarri-nyayirni-wangu, ngulangkunya karna-jana wankaruju yinyi ngajulurlu, yangka kujarna nguru-nyayirni-wangu-ngurlu Kaatu-kurlangu-ngurlu yanurnu Mangarri-nyayirni-wangu ngajuju. Ngananguku-puka kaji ngarni nyampu Mangarri-nyayirni-wangu, ngula-jangkaku kapurla marlaja nyinami wankaru Kaatuku tarnga-juku. Nyampuju Mangarri-nyayirni-wangu, ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu kuja karna-jana ngajulurlu yinyi kujarla yalarnirlaku

* 6:39 John 18.9

* 6:45 Nyangka Isaiah 54.13

nguru-kari nguru-karirlaku, ngula-kurlunya yungulu nyina wankaru-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu yapaju.”

⁵² Kujalu kuja-kurra Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra Juwu-paturlu, ngulajulpalu-nyanu nyanungurlulku kulu-karrarlu palju-payurnu, “Nyampurlu watingki nyarrparlulku nganta kangalpa palka nyanungu-nyanguju yinyi yilparlipa nganta palkalku nganjarla nyanungu?”

⁵³ Ngula-jangka-jana Jijaji yarda wangkaja, ngulaju kuja, “Junga karna-nyarra wangka nyurrulakuju. Kajinkijili yiinkiyiinki-jarrinjarla yampimi palka-nyayirni-wangu ngarninja-wangurlu manu ngaju yalyu-nyayirni-wangu ngarninja-wangurlu, ngulaju kulankulurla jirrnganja nyinami wankaru Kaatuku tarnnga-juku. ⁵⁴ Kajiji nganangku-puka ngarni palka-nyayirni-wangu manu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju karla nyurru-juku jirrnganja nyina wankaru Kaatukuju jalanguju. Ngaka kaji walya lawa-jarri, ngula-jangkarlaju kapurna yaliji yapa wankaru-mani pina ngajulurluju, kapurnarla wankaruju kurru-pinyi. ⁵⁵ Ngaju-nyanguju palkaju ngulaju Mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, manu ngaju-nyangu yalyu ngulaju Ngapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu-yijala, ngula-jarraju yapaku ngarninjaku. ⁵⁶ Nganangku-puka kajiji ngarni palka-nyayirni-wangu manu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju kaju jirrnganja nyina ngajuku, jirrnganja nyina karnarla nyanunguku tarnnga-juku. ⁵⁷ Ngaju-palarluju Wapirrarlu yangka Wankaru-yinja-panurlu, ngulangkuju yilyajarni ngajuku, manu karnarla ngulakunya marlaja nyinami wankaruju. Ngula kajiji nganangku-puka ngarni ngajulu palka-nyayirni-wangu parra-kari parra-kari, ngulaju kapuju marlaja nyinami wankaru tarnnga-juku. ⁵⁸ Nyampunya Mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yanurnu ngulaju kankarlarra-jangkaju, kujaju ngajulu yilyajarni. Ngulaju kula yangkapiya yirdi-piya ‘maana’-piya, lawa, yangka kujalpalu nyurrulakupalangurlu walya-paturlu ngarnu yangka mangarri ‘maana’, lawa. Ngulangkuju kula-jana wankaru yungu yalirliji mangarri, ngula-jangkaju ngarili muku palija kutu. Kala kajiji nganangku-puka nyampu Mangarri-nyayirni-wangu ngarni ngajulu, ngulaju kapuju marlaja nyina wankaru tarnnga-juku. Ngula-jukunya-nyarra wangka jaruju.”

⁵⁹ Jijajirliji nyampunya-jana jaruju wita yimi-ngarrurnu Mangarri-nyayirni-wangu-kurluju yapaju Juwu-kurlangurlaju jaajirla, yapa kujalpalu nyinaja kirringka yirdingkau Kapurniyarlarlu.

Yimi Wankaru-yinja-kurlu

⁶⁰ Yangka kujalpalu yapa-paturlu nyarrpara-wanarlu-puka kuja-purda kuja-purda puranjinaanu Jijaji, ngulangku kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kujalpa-jana yimi-ngarrurnu Mangarri-nyayirni-wangu, kujaralajulu-nyanu kangily-karrinjarla wangkaja nyanungu-patulku, “Jijaji-kirlangu jaruju pirtjirdi-nyayirni. Kulalparlipa nyarrparlu langa-kurra-mantarla.”

⁶¹ Ngulajulpa-jana Jijajirliji miyalurlu-nyangu wangkanja-kurraju kujalpalurla nyanunguku murnkirikiri-jarrija kanunju-kari, ngulaju-jana payurnu Jijajirliji ngulaju kujarlu, “Nyurrurlarlu mayi kankujulu juwa-kijirni? ⁶² Ngulaju ngula-juku. Nyarrpa-jarriminkili ngakaju nyurrurlaju kajirna ngajulu Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yani kankarlarra yangkangka kujalparna ngulangka kamparru-wiyi nyinaja? Kajinkijili nyanyi yaninjarra-kurra ngaju, ngulajunkulu nyarrpa-jarri nyurrurlaju? Kapunkujulu ngula-warnulku ngungkur-nyina? Lawa! Kapunkujulu marda juwa-kijirni-juku. ⁶³ Ngulaju Kaatu-kurlangu-miparlu Pirlirparlu kajana yinyi yapaku wankaruju tarnnga-parnta. Kulalpa-pala-nyanu nyarrparlu yapa-jarrarlu yungkarla wankaruju, lawa. Yimi ngaju-nyangu yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu ngajulurlu, ngulajurna-nyarra Kaatu-kurlangu Pirlirpa-kurlu yimi-ngarrurnu nyurrulakuju. Nyanungurlunya nyanungu-nyayirni kanyarra yinyi wankaruju Pirlirparluju. ⁶⁴ Junga kujaju. Kala nyurrurlaju ngalya-kariri kula kankulurla ngungkur-nyina ngaju-nyanguju jarukuju, lawa. Ngula-jukurna-nyarra wangka.” (Nyampunya-jana Jijajirliji yimi-ngarrurnu jaruju. Ngula nyurru-warnu-jukulpa-jana Jijajirliji milya-pungu nyampurraju yapaju kapuru nyinanja-panu. Manulpa jinta wati Jutuju miyalurlu-nyangu jikajika wita-wangu, ngulangkuju kuja-jana ngaka yimi kangu Jijajiji Juwu-patuku wiriwiriki.) ⁶⁵ Ngula-jangka-jana wangkaja yarda Jijajiji, “Yuwayi, nyurrurla ngalya-kariri, kula kankulurla ngungkur-nyina ngaju-nyanguju jarukuju. Kujarlanya-nyarra kamparru-wiyi wangkaja kuja jaruju: ‘Ngana-puka yapa kajilpa Wapirrarlu ngaju-palarlu yampimi ngajuku yinja-wangurlu, ngulaju kulalpa nyarrpa yantarlarlarni ngaju-kurra.’”

⁶⁶ Kuja-jangkarlaju, yapajulurla jurnta karlirr-nyinaja Jijajikiji kujalpalu yangkangu nyurru-wiyi warru puraja yapangku, ngulajulurla jurnta yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra kirri-kari kirri-kari-kirra nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurra. Ngampurpa-wangurlulu yampija puranja-wangurlu-juku. ⁶⁷ Ngula-jana Jijajirli payurnu nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patulku 12-pala, ngulaju kujarlu, “Nyurrurlarlangurlu mayi kapunkujulu yampimi manu jurnta yani? Kapu nyarrpa mayi? Kapunkujulu purami-juku warrarda?”

⁶⁸ Ngula-jangkaju, Jimani Piitarlulku jangku-manu Jijajiji, “Warlalja-Wiri, nganalkurnalu pura wati-kariji? Nyuntulurlu jintangku kanpa jaruju mardarni jungarniji manu ngurrjuju, ngula-kurlunya yungurliarpa jirrganja nyina wankaru tarnga-juku Kaatukuju. Kujarlanya karnangkulu purami-juku warrarda. ⁶⁹ Ngulaju karnangkulu ngungkur-nyina-juku, manu karnangkulu milya-pinyi-juku Tarruku-nyayirni Kaatu-kurlangu.”

⁷⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yada wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Jungarna-nyarra nyurrurlaju milarnu 12-pala yinkijili purami. Kala nyurrurla-paturla nyampurla, yapa jinta-ka nyinami Juju Ngawu!” ⁷¹ Kuja Jijaji kuja wangkaja, ngulajulparla ngawarrku-wangkaja yalumpukuju Jutujuku nyanungu-nyanguku kurdungurluku-jala kujalpa nyinaja ngalapi-nyanu Jimani Yikariya-wardingki-kirlangu. Jungalpa nyinaja kurdungurlu-jala, ngula-jangka-malku ngulaju ngaka kuja Jijaji jikajika-jarrinjarla yimi kangu Juwu-patu-kurra wiriwiri-kirra.

7

Jijajikipurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu kujalurla ngungkur-nyinanja-wangu kapuru nyinaja

¹ Kujalpa Jijaji warru wapaja nguru-wana Kaliliyi-wana-juku, ngulajulpa warru wapaja yalumpu-wana-juku kirntangi-kari kirntangi-kari ngurrara-wanaju kirri-kari kirri-kari-wana. Yali-ngirliji kula nyiyaku pina-yantarla yangka-kurraju yali-kirra nguru-kurra Jurdiya-kurraju, ngulangkajulpalurla Juwu-patu jangkardu jaaly-manu manu japirdija, ngula-kujakunyaipa warru wapaja yalirla-juku Kaliliyir-laju. ² Ngula-purujulpa rdangkarlpa-karrinja-yanu Purlapaku Juwu-kurlanguku yirdikiji Yujuku-kurlanguku. ³ Ngula-jangkaju, yaninjarla wangkajalurla Jijajikiji nyanungukupurdangka-patuju kukurnu-nyanu-patuju, ngulaju kuja, “Yampiya nyampuju nguru, yanta yali-kirra yangka-kurra Jurdiya-kurra yangkaku Purlapaku Wiriki Yujuku-kurlanguku. Ngulangkanya yungungkulu nyanyi warrki-jarrinja-kurra yali-patu-karirlangurlu kurdungurlu-patu-karirli panu-karirli. ⁴ Yapa kajilpa-jana ngampurrrpa nyinayarla yapa ngalya-kariki yungulurla nyanunguku pulka-pinyi, ngulaju kajika warrki-jarri milparniwarrarla. Kajilpa yapa-wangurla wuruly-warrki-jarriyarla nyanungu-mipa, ngulaju kulalpalurlajinta nyarrparlu nyanja-wangu-jangkarluju pulka-pungkarla. Junga kanpa ngurrju-nyayirni warrki-jarri nyuntuju, kujarlanya warrki-jarriya milparniwarrarla panungka yungungkulu nyanyi manu milya-pinyi!” Kujanyalurla wangkaja kukurnu-nyanu-patuju Jijajiki. ⁵ Kulalpalurla ngungkur-nyinaja nyanunguku kukurnu-nyanu-patu yijardu-nyayirni kanunjumanyumpa. Kujarlanyalurla kujaju wangkaja Jijajikiji.

⁶ Ngula-jangkaju, Jijajirliji-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, “Kajinkili nyurrurla ngampurrrpa kiikii-jarri yaninjaku wurnaku yali-kirra Jurdiya-kurraku Purlapaku, ngulajulu nyurrurla yanta jalangu marda jukurra marda, kula-nyarra ngranangu warla-pajirni. Kala ngaju karnarla pardarni Kaatuku, ngaka kajiji nyanungu wangka Jurujulumu-kurraku yaninjaku. ⁷ Yapa kuja kalu nyampurla walyangka nyina, ngulaju kulalpalu-nyarra nyiyayunpu nyurunyuru-jarriyarla nyurrurlakuju. Kala ngajuku, ngulaju kajulu nyurunyuru-jarri kuja karna-jana maju-pajirni manu warntarla-pajirni yapa panu-jarlu. Kujarlanya kajulu ngajukuju nyurunyuru-jarri. ⁸ Nyurrurla-patuju yantalulu kamparru Jurujulumu-kurraju yalikiji Purlapaku. Ngajuju karna nyampurla-juku nyina kajiji nyangurla mayi wangka Kaatu ngajukuju yaninjakuju.” ⁹ Jungajuku, kuja-jana wangkaja Jijajiji kukurnu-nyanu-patuku nyanungukupurdangka-patuku, ngula-jangkajulu yanulku wurna. Kala nyanunguju Jijaji, ngulajulpa yalumpurla-juku nyinaja Kaliliyirra.

Jijaji yanu Purlapa-kurra Yirdi-kirraju Yujuku-kurlangu-kurra

¹⁰ Yangka kujalurla nyanungukupurdangka-patu kukurnu-nyanu-patu Jijajiki yanu jurnta kamparru yangka-kurra Purlapa-kurra, ngula-jangka nyanunguku yanu parrapatu-kari-jangka Purlapa-kurra. Ngula yanu yapa-kujakuju wurulywurulypa yapa nyanja-kujaku. ¹¹ Kujalpa Jijaji yaninja-yanurra murnma-juku Jurujulumu-kurraju,

ngulangkajupalu yangkangkaju Juwu-paturlu Purlapaju waalparrurnu yangkaju yirdi Yujuku-kurlangu Jurujulumurla. Kujalpalu waalparrurnu-juku, ngula-puruju panu-karirliji Juwu-paturluju wiriwirirli palu-jana kurriyi-maninjarla payurnu warru, “Nyarrpara yangkaju Jijajiji?”

¹² Yalirla panungka yapangku, yapangku kujalpalu Purlapa waalparrurnu, ngula-puru-jukulpalurla panu-kariji jangkardu murnkirikiri-jarrija, ngulalpalu ngalya-kari wangkaja, “Ngurrju-nyayirni yaliji Jijaji.”

Ngalya-karirli palu wangkaja, “Lawa, yalumpurluju kajana yapa panuju karlirr-kanyi kuja-purda-kari warlkanjirli.” Kujanyalpalu jaaly-manu. ¹³ Ngulajulpalu kanunja-kari-mipa-juku jaaly-manu ngulaju Juwu-patu-kari-kijaku yangkaju wiriwiri-kijaku, kapulu-jana purda-nyangkarla kilji-kirraju wangkanja-kurraju. Ngula-kujakunyalpalu jaaly-manu kanunju-kariri lani.

¹⁴ Kujalpalu parra-patukuju yangkanku yapa panungku Purlapa Yujuku-kurlanguju warrarda-juku waalparrurnu, ngula-puruju Jijajiji yukajarralku Jurujulumu-kurraju. Kuja yukajarra Jurujulumu-kurra Jijaji, ngulaju jingijingi yanu Yuwarli Maralypi Juwu-kurlangu-kurra. Ngula yaninjarla pirri-manu yitirli Maralypirla kuja kala-jana karrija. Ngulangkaju rdirri-yungu-jana pinarri-maninjalku yapakuju. ¹⁵ Kujalu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra pinarri-maninja-kurra yangkaju Juwu-paturlu wiriwirirli, ngulakujulurla karrarda-jarrija. Ngulalu-nyanu palju-wangkaja nyanunguju, “Waa! Nyarrpara-kurra yanu kuurlu-kurraju? Nganangku-wiyi pinarri-manu ngalipanyangukuju kuruwarrikiji milya-pinjakuju?”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Jijajilki-jana wangkaja, “Nyampu kuja karna-jana jaru wangkami, kuja karna-jana pinarri-mani, ngulaju kula ngaju-nyangu, kala Kaatu-kurlangu. Ngula-kurlunyuju yilyajarni nyanungurlu ngajuju nyampu-kurraju nyampu-kurluju yimi-kirliji. ¹⁷ Kaji yapa nyinami ngampurpa manu wardinyi Kaatuku warrki-jarrinjaku, nyarra kajirla wangka warrki-jarrinjaku, ngulangkuju kapuju milya-pinyi jungarni-japa ngaju karna-jana Kaatu-kurlangu jaru-mipa marda pinarri-mani, marda ngaju-nyangu jaru-mipa karna-jana pinarri-mani. ¹⁸ Wati ngana-puka kuja kanyanu kurruru-karri yapa panungka milparniwarrarla, ngulangkuju kajana ngulaju nyanungu-nyangu-mipa jaruju yimi-ngarrirni, ngulakuju yungulurlajinta nganta pulka-pinyi yimi-ngarririnja-warnukuju. Kula karna yali-piya wati-piya nyina, lawa. Kala kuja karna-jana ngaju yimi-ngarrirni jaru, ngulaju yungulurlajinta pulka-pinyi Kaatuku, yangka kujaju yilyajarni ngaju. Ngulaju ngajuju karna-jana junga-nyayirni jaruju yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangu, kula karna-jana ngajuju warlka wangka. Kularna ngajuju yimirr-yinja-palka pulyku-ngarnu. ¹⁹ Junga-nyarra yungu Mujujurluju yangkaju kuruwarri. Kala nyurrurlarlur jintawarlayirli-jiki kankulu rdilyki-pinyi kuruwarriji. Kula-ka nganangku jintangku yapangku yapangku mardarni manu purami kuruwarri jungarnirli. Nyiyakulku kankujulu japirdimi pakarninjakuju nganta?”

²⁰ Ngula-jangkaju, yangkangkujulu yapangku jangkumanulku Jijajiji, “Kujaju kanpa-ngarra warungkawarungka juju-kurlu jirriny-pinja-warnu marda wangkami. Nganangku-wiyi kangku yapangkuju putaputa pakarni?”

²¹ Ngula-jana yarda jangkumanu nyanungulku, “Yangka kujarna warrki-jarrija Jarrirtiyirla Parra-nyayirni-wangu-puruju, nyangu-jalankujulu yangka nyampurla Jurujulumurla kujarna yangka yartarnarri-kirlirli ngurrju-manu yapa jinta wati tarlu-warnu yangka. Ngula jinta-miparlajunkulu yangkaju karrarda-jarrija. ²²⁻²³ Milya-pinyi kankulu yangka kuja-nyarra Mujujurlu yirrarnu kuruwarri nyuru-wiyi yungulpankulu warrki-jarrinja-wangu nyinakarla Parra-nyayirni-wangu-puruju. Jinta-kari-nyarra kuruwarriji yirrarnu kujanya, “Kaji kurdu wirriya palka-jarri, wiyiki jinta-jangkalu ngarrka-kijika.*” Kula-nyarra Mujujurlu-wiyi yungu kuruwarri nyampu, lawa. Nyurrurla-nyangurlu nyurnnyurnurlulu-nyarra yungu yungunkulu-jana ngarrka-kijirni kurdu wirriya. Junga kujaju. Jalangu, kajilpa kurdu wirriya palka-jarriyarla Palyangka, nyurrurlarlur kajikankulu kutu ngarrka-kijirni jinta-jangka wiyiki-jangka marda Parra-nyayirni-wangu-pururlangu. Ngulaju ngula-juku. Kula kankulu kuruwarri Mujujukurlangu rdilyki-pinyi. Lawa! Kala nyarrparlalku kankujulu ngajukuju kulu-jarri manu mukunypa-jarri kujarna yangka wati ngajulurlu parluru-manu Parra-nyayirni-wangurla?” ²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Karrrikarri-jarriyalu yapaku miimii-nyanjaku yangka milpa-miparlur kuja kankulu-jana nyanyi, ngulaju kuja kankulu-jana ngula-jangkarlu yapa karlirrkarlirr-mardarni punku manu ngurrju. Rdily-parnkayalu! Muurlparlu miimii-nyangkalu-jana kuja kajana Kaaturlu miimii-nyanyi jungarnirli kaninjarni pirlirra, ngula-piyarlur-yijalalu-jana miimii-nyangka yapaju nyurrurlarlur.”

* 7:22-23 Nyangka Leviticus 12.3

Nyampuju yimiji ngulaju kujalu-nyanu yapangku kujarlu payurnu 'Nyampuju Jijaji-kila mayi Mijayaju?'

²⁵ Jurujulumurla-juku kujalpalu yapa-patu karrija, ngulangajulu-nyanu wangkaja kuja, “Nyangkalu yinya! Yangkaju-ka palkalku karri yangka kujalpalurla ngulakunya wiriwirirliji warru payurnu manu japirdija pakarninjaku.” ²⁶ Yalina-ka karrimi kamparru yarlungka wiriwirirlaju, manu kajana wangkami jaruju milparniwarrarla kulkurrirni. Kula kalu nyarrpara nyanunguju warla-pajirni manu kurnta-ngarrirni. Kala nyiyaku? Nganta marda kalu milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Mijaya yalumpurlu wiriwirirli yapangku? ²⁷ Nyarrpalku-yijala nganta nyampujulpa Mijaya nyinayarla Kaatu-kurlangu? Kaji Kaatu-kurlangu Mijaya yanirni, kularliparla nguru-nyanuju milya-pungkarla nyarrpara-ngurlu yanurnu. Kala nyampuju karlipa milya-pinyi-jala nyampuju yangka-jala Najariji-wardingki.” Kujanyalu-nyanu wangkaja Jijaji-kirliji.

²⁸ Jijajirliji, yapajulpa-jana pinarri-manu-juku Yuwarli Maralypirlaju yitirli, ngulajulpa-jana wangkaja jaruju kilji-nyayirni, manulpa karrija kamparrurla, “Nyurrurlarluju marda kankujulu rampalparlu manngu-nyangu ngajukuju nyarrpara-jangka kujarna ngaju yanurnu nyampu-kurra, manu marda kankujulu kanginy-pinyi. Ngaju kujarna nyampu-kurra yanurnu, ngulaju kularnaju ngaju-miparlu kangurnu ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirliji, lawa. Yalirli kujaju yilyajarni ngaju, ngulanya-ka warrarda wangka jaruju jungaju. Ngulaju nyanunguju kula kankulu nyurrurlarluju milya-pinyi. ²⁹ Ngulaju karna ngajulu-miparlu milya-pinyi, ngulaju kujaju nyanungurlu-nyarra yilyajarniji.”

³⁰ Kujalpa kuja wangkaja, ngula-kurrajulpalurla pampapampa-jarrija puuly-mardarninjaku Jijajiki. Kala kulalparla nyanunguku karrija nguru rdangkarlpa murnma-juku palinjaku. Kujarlanya, kulalu nganangu rdakarlangurlu marnpurnu, lawa-juku. ³¹ Panu-karrijilpalurla ngungkurr-nyinaja-juku-jala Jijajikiji wangkanja-kurraju, ngulalpalu-nyanu wangkaja ngulaju kuja, “Nyampurluju watingki, panu-nyayirni kangalpa milki-yirrarni yartarnarriji ngurrju-nyayirni. Kala yali Mijaya kaji yanirni, nyarrpa-jarriji kapu? Kapu-ngalpa marda yardayarda yartarnarri milki-yirrarni Jijaji-piya-wangurlu?”

Nyampuju yimiji ngulaju kujalu-jana wiriwirirli yilyaja yurrkunu-patu Jijajiki rdarri-mardarninjaku

³² Yangka-patu yapa-patu kujalpalurla jangkardu murnkirikiri-jarrija Jijajiki, ngulajulu-jana ngalya-karirli Paraji-paturlu purda-nyangu murnkirikiri-jarrija-kurra manu wurulywurlu-wangkanja-kurra yalumpurla-juku yurrkunu-puru. Ngula-jangkanyalurla turnu-warnu-jarrarlu Paraji-paturlu manu maralypikingarduyupaturlu wiriwirirli jangkardu yilyaja yurrkunu maralypi-kirlangu Jijajiki rdarri-mardarninjaku. ³³ Jungajukulurla jangkardu yanu. Ngula kuja-jana nyangu Jijajirli yukanjarni-kirra, nyanunguju-jana wangkanjaku rdirri-yungu, ngulaju kuja, “Kapurna-nyarra jirnganja nyina nyampurlaju ngurra-patuku, kularna tarnnga nyina nyampurlaju, lawa. Ngula-jangkaju, kapurna pina-yani yangka-kurra-yijala kujaju ngula-ngurlu ngaju yilyajarni. ³⁴ Ngakaju kapunkujulu ngajuku wayi-pinyi manu wayirni nyurrurlarlu, kulankujulu parlu-pinyi manu nyanyilki yirdija kulalpankulu nyarra yantarla yali-kirraju nguru-kurra yangka-kurraju kajirna nyinami ngaju-nyangurlalku ngurrararla.”

³⁵ Ngulalu-nyanu nyanungurlulku payurnu, “Nyarrpara-kurralku nganta nyampuju yanku kuja kangalpa jakuru-pinyi wurna-karirli nyanungu nganta kularlipa parlu-pinyi? Nyampuju marda kapu yali mirni-kari-kirra Juwu-wangu-patu-kurlangu-kurra nguru-kari-kirra, ngulanganya marda kapu-jana pinarri-mani yapa-kari kuja kalu yalirli nyina yalirrarla nguru-karirli? ³⁶ Nyanunguku nganta kapurliparla warru wayirni, manu kularlipa nganta nyanunguju parlu-pinyi, manu nganta kulalparlipa nyanungu-nyangu-kurra nguru-kurra ngalipaju yantarla. Nyarrpa-ka wangka kujaju?”

Nyampunya yimiji wangkaja-jana Jijajiji ngulaju ngapa-nyayirni-wangu-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu kuja kajana karlpimi pirlirra

³⁷ Ngula kujalpalu Purlapa Yujuku-kurlangu lawa-maninja-yaulku parra-patuku wirli-palaku, ngula-jangkaju parra-nyayirni-wangurla-juku kiwayikiwayirli-juke Jijajiji karrinja-pardija, ngula warlawarla-manu, wangkaja, “Ngana-puka kuja-ka purraku nyina walyuru-wangu jalangu, ngulaju ngaju-kurra yanirni yunguju walyuru-jarri marlaja. ³⁸ Nyampunya jaruju kuja kangalpa wangkami ngalipaku Payipulu-ngurlu, ngulaju kangalpa wangkami kuja, ‘Ngana-puka kajiji ngungkurr-nyina ngajuku manu wala nyina yapa, ngula-miparlu kapuju marlaja mardarni ngapa-nyayirni-wangu

wankaru. Ngula-ngurluju kapu jurlupurruly-yarnkami warrarda palka-ngurlu ngapanayairni-wangu wankaru.' Kujanya kangalpa wangka jaruju Kaatu-kurlangu-ngurluju."³⁹ Nyampu kujalpa-jana Jijajirli ngapa-nyayirni-wangu yirri-puraja, ngulajulpa yirri-puraja Pirlirra Kaatu-kurlangu. Ngulaju yangka jinta-juku Pirlirrapaju kuja-jana ngakalku kurru-pungu Kaaturlu yapakuju ngungkurr-nyinanja-warnuku. Yangka kujalpa murnma-wiyi-juku Jijajiji nyinaja walyangka, ngulajulpa karrija murnma-wiyi-juku yapaku kurru-pinjakuju. Ngulaju murnma-wiyi-jukulparla nyinaja Kaatuju Jijajiki kujakuju warntawarntarla yirrarminjaku palinjaku manu kulpari yaninjaku kankarlarraku nyanungu-nyangu-kurraku. Ngula-jangkarlanya yungu-jana kurru-pinyi Pirlirra nyanungu-nyangu.

Nyampuju yimi kujalpalu-nyanu yapangku kulungku ngarrurnu Jijaji-wanawana

⁴⁰ Ngulangkarlu turnu-warnurlarlau ngalya-karirlijili purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurraju, kujarlajulpalu ngalya-kariji wangkaja, "Nyampunya yangkaju Jarukungarduyuju Wiriji kuja-ngalpa Mujujurlu yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi."

⁴¹ Ngalya-karijilpalu-jana kapuru nyinaja kuja, "Nyampuju-ngarra Kaatu-kurlangu-jala Mijaya!"

Ngalya-karijilpalu wangkaja kuja, "Lawa, nyampuju-ngarra watiji Kaliliyi-wardingi. Kala yangka yirdi Mijaya ngulaju ngaka marda kapu yanirni nguru-kari-jangka. ⁴² Nyampunya kangalpa wangkami Payipulurla Mijaya-kurluju 'kapu ngulaju palka-jarrinjarla jalpurr-karri Kingi Tapiti-ngirli ngarna-ngurlu, ngulaju kapu palka-jarri kirringka yirdingaku Pijilimirla, ngulangkanya kirringka kujalpa Kingi Tapiti nyinaja nyurru-wiyi.'" ⁴³ Kujarlunya palu-nyanu jarnkujarnku warrarda wilji-manu yapangkuju. Ngalya-karilpalurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki. Ngalya-karilpalurla kapuru nyinaja Jijajiki. ⁴⁴ Ngula-puru-jukulpalurla yurrkunyupatu pampapampa-jarrija rdarri-mardarninjaku. Kala lawa, ngulaju kulalu rdarri-mardarnu manu kulalu nganangku rdakarlangurlu marnpurnu, lawa-juku.

Nyampuju yimiji Juwu-patu-kurlu wiriwiri-kirli kujalurla kapuru nyinaja Jijajiki.

⁴⁵ Yangka kujalu-jana yurrkunyupatu yilyaja Jijajiki rdarri-mardarninjaku, ngulaju yanurnu pina marlajarra. Kujalu pina-yanurnu maralypikingarduyupatu-kurra wiriwiri-kirra manu Paraji-patu-kurra, ngulajulu-jana wapirdi payurnu kujarlau, "Nyiyajangkankulu yampija Jijaji rdarri-mardarninja-wangurlu?"

⁴⁶ Ngulalu-jana jangu-manu, ngulaju kujarlau, "Nyiyangurlukurnalu puuly-mardakarla? Yapa ngalya-kari-piya-wangulpa wangkaja yaliji ngurru-nyayirni!"

⁴⁷ Ngula-jangkaju, Paraji-paturlulkulu-jana yarda payurnu yangkangu-juku, "Nyururlarlangu mayi-nyarra karlirr-kangu yimirr-yinjarla?" ⁴⁸ Nganimpa-nyangurla turnu-warnurla wiriwirirli, kula karla ngana ngungkurr-nyina yalikiyi watiki, lawa-nyayirni! ⁴⁹ Yalirli turnu-warnurlu yapangku, kuja kalu yalirli purda-nyanyi Jijaji, ngulangkaju kula kalu milya-pinyi kuruwarri Mujuju-kurlangu, lawa! Kujarlaju kapu-jana Kaaturluju muku yilya tarnga-juku!"

⁵⁰ Yalirli Paraji-paturla, ngulajulpa nyinaja jinta Paraji-yijala Nikurtimu yirdiji. Nyampunya yangka kujarla nyurru-wiyi wuruly-wangkanjuru Jijajiki mungangka, ngulaju-jana wangkaja Paraji-patu-kariyi-nyanukuju kuja, ⁵¹ "Ngalipa-nyangurla kuruwarirli, kulalparlipa yapa kutu murrumuru-mantarla miimii-nyanja-wangurlu, lawa. Murrumuru-maninjakungarntirli karlipa miimii-nyanyi-wiyi pulyangku nyajangu kaji kuruwarriji rdilyiki-pungu watingki nyanungurlu."

⁵² Ngula-jangkaju, Paraji-paturlulkulu ngarrurnu Nikurtimu kujarlau, "Nyunturlangu mayinpa Kaliliyi-wardingi yapaju? Yirriyirirli nyangka Payipulurla jaru kuruwarri yungunpa pinarri-jarri jarukungarduyukurluku Kaatu-kurlangu-kurluku. Ngulaju kulalpa jintarlangu jarukungarduyu yantarlarni Kaliliyi-ngirliji, lawa!"

⁵³ [Ngula-jangkaju, yanulu pina yira-kari yira-karilki ngurra nyanungu-nyangu-kurra.

8

Nyampuju yimi kujarla Jijaji jaarl-karrija karntaku majuku Juwu-patu-kujaku wiriwiri-kijaku

¹ Yangka kujalu wiriwiri Paraji-patu pinapina-yanulku ngurra nyanungurra-nyangu-kurra kuja-purda kuja-purda, kala Jijajiji ngulaju yanu piri-kirra yirdi-kirraju Yalipiji-kirra* Ngulangkanyalpa nyinaja munga wiri. ² Ngula-jangkaju, mungalyurruju yanu pina Jurujulumu-kurra. Kuja yukajarra Jurujulumu-kurra, ngula-jangkaju, jingjingi

* 7:50 John 3.2 * 8:1 Mount of Olives

yanu Yuwarli Maralypi-kirraluku. Kuja yukajarra Maralypi-kirra kaninjarni, ngulakujulurla yapa panulku turnu-jarrija. Ngula-jangkaju, pirri-maninjarla nyinajalpa, manujana yapakulku pinarri-maninjaku rdirri-yungu.

³ Kujalpa-jana Jijajirli yapa panu-kari pinarri-manu, ngula-kurrajulu kuruwarrikingarduyu-paturulu manu Paraji-paturulu karnta jirri-kangurnu majunayirni kalykuru nganta yangka kujalu parlu-pungu ngunanja-kurra wati-kari-kirli karnta-kariki kali-nyanu-kurlu. Kujalurla jirnganja yukajarni kaninjarni Maralypikirra, ngulajulu kanjarla kulkurru-jarra karrinja-yirrarnu yapakuju. ⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalkulurla Jijajikiji, “Tiija, nyampujurnalulu karnta kalykuru parlu-pungu wati-kari-kirli ngunanja-kurra, kujalpa karnta-kariki kali-nyanu-kurlu ngunaja, ngulaju kujaju maju. ⁵ Ngalipa-nyangurla kuruwarrirla Mujuju-kurlangurla, ngulangakajurlipa pirli-kirlirli yarturlu-kurlurlu luwarninjarla pungkarla. Nyarrpa kanpa nyuntuju manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirli pa ngula-panuju?” ⁶ Kujarluru jarungkuju Jijajili puta yimirr-yungu yungulu nganta jiily-ngarrirni maju nganta. Kujalpa Jijaji nyinaja, kujalpa yimirr-yinjakungarntirli payurnu, ngulajulpa-jana wurrganju jamulu purdanyangu. Ngula-jangkaju, kaninjarra-kari-jarrija, ngulalpa rdakangkuju walyangkaju kawuri-pungu jaru nyiya mayi.

⁷ Kujalpalu yalumpurla-juku wurra-juku karrija, ngulangkujulpalu warrarda-juku payurnu Jijajiji. Ngula-jangkaju, Jijajiji karrinja-pardinjarla nyanungulku-jana wangkaja, “Nyurrurla-patururlu turnu-warnurlurlu, nganangku kajilpa kuruarri jintawarlayi-jiki muku purayarla Kaatu-kurlangu jintarlungu rdilyki-pinjawangurlu ngurrjungku yapangku, yalirli ngulangkungunya kajikarla pirliji jangkardu mani kamparru-warnurluru manu ngulangkungunya kajika luwarni pirli-kirlirliji nyampuju karnta.” ⁸ Ngula-jangkaju pina-kaninjarra-kari-jarrija, manulpa pina-yijala kawuripungu walyangka-yijala rdakangkuju. ⁹ Kujalu Jijaji purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-jangkajulu jarnkujarnku yanu kurntalku. Kamparruju, jarlu-patu-wiyili yanu. Ngula-jangkaju, ngurra-rdangkarlpa-patulkulu yanu, ngula-jangkaju kurdu-warnu-patulkulu yanu. Yangkaju karnta, jintakulku Jijajikilparla karrinjarla pardarnu. ¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirilki karrinja-pardinjarla payurnu, “Nyarrparalu yangkapatuju wati-patu? Nyampurlarluru kapungku mayi nganangkulku jiily-ngarririnjarla punku-pajirni nyuntuju?”

¹¹ Karntangkulku jangku-manu, “Lawa, kulaju nganangku ngajuju nyampurlarluru punku-pajirni.”

Ngula-jangkaju, Jijajilkirli yarda wangkaja, “Kularnangku ngajurlangurluru punku-pajirni. Pina-yanta jurru-kurra ngurra nyuntu-nyangu-kurra, ngulangakajungku jalan-guju warla-pajika wilji-wangurlu warntarla-kujakuju.”]

Nyampuju yimi Jijaji-kirli ngulaju Kaatu-kurlangu-kurlu Jarra-nyayirni-wangu-kurlu

¹² Ngula-jangkaju, yarda-jana rduurrurnu yapaku-yijala pinarri-maninjaku-yijala. Ngulajulpa-jana kuja wangkaja, “Ngajujurna Kaatu-kurlangu Jarra-nyayirni-wangu yapaku nyampurla walyangkaku! Nganangku-puka kajiji pura, ngula-jangkaju kapuju ngajuku marlaja nyina Kaatu-kurlangu-kurlu wankaru-kurlu. Ngulaju kula nyina pampa-piyalku.”

¹³ Ngula-jangkaju, Parajilkilirla wangkaja Jijajikiji, “Nyampunya kanpa-nyanu nyuntumiparluru yimi-ngarrirni. Niyiakulparnangkulu nyuntuju purda-nyangkarla? Kujaju marda yijardu-wangu!”

¹⁴ Jijajilki-jana jangku-maninjarla wangkaja, “Ngajulurlu karna milya-pinyi nguruju nyarrpara-ngurlu kujarna ngaju yanurnu, manu karna ngajulurluru milya-pinyi nguruju nyarrpara-kurra kapurna pina-yani. Yaliji nguru, kula kankulu nyurrurlarluru milya-pinyi. Ngajulurluru karnaju jungangku yimi-ngarrirni milya-pinjawarnurlu kuja karna manggu-nyanyi. ¹⁵ Nyurrurlarluru kankujulu ngajuju miimii-nyanjarla majupajirni ngulaju yapa-kurlangurla kuruwarrirla. Kala ngaju, kula karna ngana majupajirni. ¹⁶ Kajilparna yapa maju-pajikarla ngajulurlu, ngulakungarntirli kajikarna ngulaju jungarnirli miimii-nyanyi-wiyi. Kulalparna ngaju-miparluru miimii-nyanjarla maju-pajikarla, lawa. Ngajukupalanguku Wapirruku kajikarnarla jirnganja miimii-nyanyi, ngulangkungunya kujaju ngajuju yilajarni. ¹⁷ Kujanya-ka wangka kuruwarriji nyurrurla-nyanguju:

‘Kajilpa jaru nyiyarlangu-kurlu junga ngunayarla, ngulakungarnti yapa-jarra jirrama yungulpa-pala-nyanurla ngungkur-nyinayarla-wiyi jaruku†

† 8:17 Deuteronomy 19.15

¹⁸ Nyampunya karnaju ngajulurluju jaruju yimi-ngarrirni. Ngaju-palarlu Wapirrarlu, yangkaju kujaju ngaju yilyajarni, ngularlangurlu kanyarra ngaju yimi-ngarrirni nyur-rurlakuju jungangku-yijala.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu Jijajiji, “Nyarrpara nyuntu-palaju wapirraju?”

Jijajirliji jangku-manu-jana, “Ngajuju kula kankujulu milya-pinyi, manu ngaju-palarlangu kula kankulu milya-pinyi-yijala. Kajinkijili ngaju-wiyi milya-pungkarla, ngula-jangkarluju kapunkulu milya-pungkarla-yijala ngaju-pala Wapirraju.”

²⁰ Nyampunya kuja-jana Jijaji wangkaja, ngulajulpa yangkangka-juku Yuwarli Maralypirra-juku yurturnpa-pardu-karirlalku nyinaja kuja kalalu yali-kirra yangka tala kanjarla yirrayirrarlu Juwu-paturlu, ngulangkanyalpa-jana wangkaja. Kuja-panuju kapulu rdarri-mardakarla-jala yangka-paturluju Paraji-paturluju, kala lawa. Murnma-juku nyanungukuju palinjakuju.

Nyampuju yimi Jijaji kuja-jana wangkaja kuja ‘Ngajujurna yanurnu kankarlarra-ngurlu’

²¹ Jijaji-jana yarda wangkaja Juwu-patukuju wiriwirikiji, “Ngakaju kapurna-nyarra yampinjarla jurnta yani. Puta warrirninjarla kulankujulu parlu-pinjarla nyanyilki, lawa. Ngula-kurraju kulalpankulu nyarrpa yantarlarra. Ngulaju ngari kapunkulu muku pali maju-panuju.”

²² Kujarlaju, yangkangukuju wiriwirili jarnkujarnkulpalu-nyanu payurnulku, “Nyarrpa kangalpa kujaju wangka nganta kulalparlipa nyanungu-nyangu-kurraju nganta yantarlarra yali-kirraju nganta kaji nyanungu-wiyi yani, ngula-kurraju kulalparlipa nganta ngalipaju yantarlarra? Nyarrpa-ka wangka, marda kapu-nyanu nyanungurlu pinyi tarnga-kurra?”

²³ Jijajirliji yarda-jana jangku-manu-yijala, “Nyurrurlakuju-nyarra nyampu walya nguruju. Ngajukujuju nguruju kankarlarra. Nyurrurlajunkulu nyampu-wardingki nguru-wardingki. Ngajuju kularna nguru nyampu-wardingki. ²⁴ Kujarlanyarna-nyarra wangkaja yangkaju kamparru-wiyi nyurrurlaju kapunkulu palimi maju-panuju. Ngajujurna JUKURRARNU, ngulakuju kajinkijili kapuru nyina ngungkurr-nyinanjanwangu, ngulaju kapunkulu palimi maju-panuju.”

²⁵ Ngula-jangkaju, Jijajijili yarda payurnu, “Ngananpa nyuntuju?”

Ngula-jangkaju, Jijajirliki-jana yarda jangku-manu, “Ngajujurna yangka-juku wati kujarnaju nyurru-wiyi milki-yirrarlu jaru-kurlurlu nyurrurla-kurraju. ²⁶ Panu-jala kajikarna-nyarra wangka jaruju, kajikarna-nyarra ngawu-pajirni-jala panu-jangka maju-jangkaju. Kala lawa, yampimilki karna-nyarra. Kulalparna-nyarra nyiyaku ngajuju wangkayarla manu ngawu-pajikarla. Nyarrparla kuja? Yalirli Jintangku kujaju ngaju yilyajarni nyampu-kurra, ngula-mipanya-ka nyina jungarniji. Nyarrpa-puka kujaka nyanungu wangka, ngula-kurlangu-mipa karna-nyarra ngajuju milki-wangka.”

²⁷ Kuja-kurrajuju wangkanja-kurraju Jijajiji kanginy-pungu yangkangukuju wiriwirili Juwu-paturlu, kujalpa-jana yimi-ngarrurnu nyanungukupalangu Kirda-nyanu, kujakurranyalu kanginy-pungu. ²⁸ Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana yarda wangkaja, “Ngaka kajinkijili jarna-maninjarla waraly-yirrarlu watiya warntawarntarla yangka kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngaju nyina, ngula-jangkanya kapunkujulu junga-nyayirni-nyiru milya-pinyi ngaju. Ngula-jangkarluju kapunkulu milya-pinyi ngaju-nyanguju warrkiji, yangka kujaju ngaju-palarluju Wapirrarlu pinarri-manu. Ngula-kurlangu-mipanya karna-nyarra yali-ngarrirni jaruju, kula ngaju-nyangu. ²⁹ Yalirli kujaju yilyajarni ngaju, ngulaju palma kaju nyampurla jirrnanganja nyina. Nyanungu-nyangurla warrkingka, nyampu kuja karna warrki-jarri, ngulangkuju miyalu karna warrarda ngurru-mani nyanunguju nyampurluju warrkingki. Kujarlaju kulaju ngajuju jikajikajarrinjarla nyanungurluju yampimi.”

³⁰ Kuja-jana nyampu Jijajirli yimi-ngarrurnu muku, ngulakujulurlu panu-nyayirni yapaju ngungkurr-nyinaja.

Nyampuju yimi junga Kaatu-kurlu ngulangkuju kuja kajana rarralya-mani yapa

³¹ Ngaka-pardu-karilki, Jijaji-jana wangkaja Juwu-patukuju yangka kujalurlu ngungkurr-nyinaja, ngulakuju-jana wangkaja, “Kajinkili junga-nyayirni-nyiru langa-kurra-mani nyampu jaru ngaju-nyangu, manu kajinkili kanunjunanyumpurlu mardarni, ngulaju kapunkujulu ngaju-nyangu kurdungurlu nyina. ³² Manu ngulaju kapunkulu milya-pinyi-nyayirni yimi junga Kaatu-kurlu, ngulangkuju kapu-nyarra rarralya-mani yangka-piya-kujakuju pirijina-piya-kujaku kujalpankulu pirijina-piya-wiyi nyinaja.”

³³ Ngula-jangkaju, jangku-manulu Jijajiji ngulaju kujarlu, “Nyarrpaku kanpa kujaju wangka? Nganimpajurnalu Yipuruyamu-kurlangu kurdurdu, ngula-ngurlunyanaldu

nganimpaju palka-jarrinjarla jaya-jarrija. Kula-nganpa nganangku mardarnu nganimpaju pirijina-piyaju nyurru-wiyiji, lawa. Nyarrpaku kanpa kujaju wangka yungurnalnu nganta rarralyapalku nyina pirijina-piya-warnuju?”

³⁴ Jijajirilki-jana jangku-manu, “Junga karna-nyarra wangka ngajuju nyurrurlakuju. Ngana-puka kajilparla jurnta yantarla Kaatuku kuja-purda-kari, ngulaju kajika nyina pirijina-piya tarntnga-juku Juju Ngawu-kurlangu. ³⁵ Wati kuja kajana ngana-puka warrki-jarri pirijina-piya turnu-warnuku warlalja-kariki, ngulaju kula-jana nyanunguku tarntnga-parnta, lawa. Kala kajilpa watingki nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu mardakarla, ngulaju kajika-nyanu nyanunguku-juku tarntnga-juku mardarni warlalajaju. ³⁶ Kala kajirna-nyarra jungangku ngajulurlu Kaatu-kurlangurlu Kaja-nyanurlu rarralyapa-mani pirijini-piya-jangka, ngula-jangkaju kapunkulu rarralyapa-nyayirniki nyina. ³⁷ Junga-jalalpankulu nyinaja Yipurayamu-kurlangu mayamayaju ngurrju-juku. Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkarlu-malku kankujulu putaputa pinyi-jiki ngaju-nyangu-jangkarla jaru-jangkarla ngula kuja kankulu purda-nyanjarla yampimi. Kujarlanya kankujulu putaputa pinyi. ³⁸ Nyiya-puka kujaju ngajukupalangurlu Wapirrarlu milki-yirrarnu manu pinarri-manu, ngula-mipa-juku karna-jana yimi-ngarrirni yapakuju jaruju. Kala kuja kankulu nyurrurlarlu kanyi majumaju warntarla, ngulanya kuja-nyarra nyampurranya milki-yirrarnu manu pinarri-manu nyurrurlakupalangurlu kirda-nyanurluju.”

³⁹ Ngula-jangkaju, yardalu jangku-manu Jijajiji yangkangkaju Juwu-paturlu, “Nganimpakupalanguju kirda-nyanuju Yipuruyamu.”

Ngula-jangkaju, Jijajilki-jana wangkaja, “Kajinkilirla Yipuruyamuku kurdukurdu nyinayarla, ngulaju kapunkulu purayarla jungarnirli Kaatu ngulaju nyanungu-piyarlu kujalpa nyanungurlu puraja Kaatuju Yipuruyamurluju. ⁴⁰ Yangka kamparru-wiyi kujarna-nyarra jaru yimi-ngarrurnu, ngulajulparna-nyarra ngari putaputa milki-yirrarnu manu putaputa wangkaja yimi-junga Kaatu-kurlu. Ngula-jangka-malku kankujulu putaputa-juku pinyi. Yangka yalirli Yipuruyamurlu, kulalpa-jana kujarlu putaputa pakarnu jarukungarduyu-patu-kariji Kaatu-kurlanguju. ⁴¹ Nyurrurlarluju kankulu purami nyurrurlakupalangu kirda-nyanu.”

Ngula-jangkaju, wangkajalurla Jijajiki, “Kularnalu nganimpaju marnangka palka-jarrija nyuntu-piya, lawa! Kaatu-mipa-nganpa nganimpakuju Kirda-nyanuju!”

⁴² Ngula-jangkaju, Jijajirilki-jana jangku-manu, “Kaji-nyarra Kirda-nyanu Kaatu nyinayarla, ngula-kurlanguju kapunkujulu ngurrju yulkayarla ngajukuju. Kala lawa. Ngajuju karnarla marlaja nyina nyampurlaju nyanunguku. Kularnaju ngajulurlu yilyajarni nyampu-kurraju, nyanungurluju yilyajarni nyampu-kurraju walya-kurra, ngulanya karnarla marlaja nyina. ⁴³ Nyiyarlangu kuja karna-nyarra wangka, nyiya-jangka kankujulu kanginy-pinyi-juku? Nyurrurlarluju kankujulu warrarda wurra-mani wangkanja-kurraju. Kujarlaju kankulu ngurrpa-juku nyina milya-pinja-wangu-juku jarukuju ngaju-nyangukuju. ⁴⁴ Kuja kankulu nyurrurla wangka nganta-nyarra Kaatu Kirda-nyanuju nyurrurlakuju, kala lawa. Jungaju-nyarra nyurrurlakuju kirda-nyanuju Juju Ngawu, ngulakunya kankulurla tarntpimi Jujukuju. Nyanunguju Juju Ngawu, ngulaju warlkanji, manu yapa tarntnga-kurra pinja-panu-ka nyina. Ngulangkuju kula kajana jungangku Kaatuju milki-yirrarni yapakuju, lawa. Kula kajana ngulaju junga wangka yapakuju, yirdija-ngarra kula-ka mardarni nyanungurluju yimi junga Kaatu-kurlu, lawa. Nyangurla-puka kuja kajana tarntngangkaju wangka yapakuju, ngulangkuju kajana warlkanju warrarda yimirr-yinyi yapaju warlkanji wita-wangurlu. Nyampunya-jana kirda-nyanuju warlkanji-kari warlkanji-karikiji yangkakuju kuja kalu warlka warrarda wangka.

⁴⁵ “Kala ngaju karna-nyarra wangka junga nyurrurlaku yapaku Kaatu-kurluju. Ngulakuju-malku kankujulu kapuru nyinami-jiki. ⁴⁶ Nyajangurlu kankujulu nyurrurlarluju kanginy-pinjarla punku-pajirni yika nganta maju-panuju ngajuju nganta? Kuja karna-nyarra ngaju junga wangka, nyiya-jangkarlu kankujulu jamulu purda-nyanyi wala nyinanja-wangurlu? ⁴⁷ Ngana-puka kuja-ka yapa nyina Kaatu-kurlangu, ngulangkuju-ka yirriyirri-nyayirnirli jaruju purda-nyanyi wangkanja-kurraju. Nyurrurla-kariji kulankulurla Kaatuku, lawa. Kujarlanya kankulu jamulu purda-nyanyi jaruju wangkanja-kurraju.”

Jijaji-jana wangkaja jaru Yipuruyamu-kurluju

⁴⁸ Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja yangka-patu Juwu-patu wiriwiri, “Jungarnangkulu yangkaju kamparru-wiyi wangkaja kujarnangkulu yangka Jamariya-wardingki nganta punku-pajurnu manu jirrinypa-kurlu-pajurnu.”

⁴⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku, Jijajirilki-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, “Ngajuku kularna jirrinypa-kurlu. Ngari karnarla ngajukupalanguku Wapiraku pulka-pinyi, kujarlaju-malku kankujulu ngajuku punku-pajirni manu jirrinypa-kurlu-pajirni. ⁵⁰ Kula karna-jana ngajuku waru wangka yapa ngalya-karikiji, ngulangku nganta yungulpajulu pulka-pungkarla, lawa. Kala Kaatu, kuja-ka kankarlarra nyina, ngulanya kajana ngampurrpaju nyina yapakuju yungujulu ngajulukunya pulka-pinyi. Nyanungurlunya kaju ngajuku miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni. ⁵¹ Junga karna-nyarra ngajuku nyampuju wangka. Kajiji nganangku-puka yapangku linpangku purda-nyanyi wilji-wangurlu, ngulaju yaliji yapa kula palimi.”

⁵² Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja Jijajikiji, “Kuja-kurraju wangkanja-kurra karnangku milya-pinyilki kuja kanpa warungka wangka ngulaju jirrinypa-kurlu! Yangka nganimpakupalangu Yipuruyamu palija-jala nyurru-wiyiji, manu yangka-patu-kari nganimpa-nyangu-yijala jarukungarduyu-patuju palija-yijala. Ngula-jangkarla-malku kanpa nyuntuju wangka kula palimilki nganta nganangku-puka yapangku kajingki wilji-wangurlu nyuntulu purda-nyanyi, ngulaju nganta kula palimilki. ⁵³ Warlalja-Wiri-pajirni mayi kanpa-nyanu nyuntuju parrpada-juku nganta yaliki Yipuruyamuku? Nyanungu-jala palija, manu yangka-patu-kari jarukungarduyu-patu-kari nyanungu-jalalu palija. Ngana ngantanpa nyuntuju, wiri ngantanpa?”

⁵⁴ Jijajirilki-jana jangku-manu-yijala, “Kajilparnaju ngaju-miparlu wiri-pajikarla, ngulaju ngari kalakarnaju jamulu lawa-pajirni. Kujaju kula junga. Kaaturlu-yijala kaju ngajuku wiri-pajirni. Nyurrurla kankulu wangka Kaatuku nganta kankulurla nyina warlalja nganta nyurrurlaju. Kala lawa! ⁵⁵ Nyurrurlajunkulurla ngurrpa-nyayirni Kaatukuju, ngulaju karna ngaju-miparlu milya-pinyi nyanunguju. Kala kajilparnaju ngajulurlu ngurrpa-pajikarla nyanunguku, ngula-jangkaju kajikarna warlkanji-yijala nyinami nyurrurla-piyalku-yijala. Ngajuku karna milya-pinyi nyanunguju, manu karna lawa-mani-juku warriki nyiarlangu yangka kuja kaju Kaaturlu wangkanjarlu yinyi. ⁵⁶ Nyurrurlakupalangurlu yangkangu Yipuruyamurlu ngulangkujulpaju nyanjarla milya-pungu ngajukuju yaninjarnikiji nyampu-kurraku, ngulakujulpaju wardinyi-nyayirni nyinaja marlaja ngajukuju.”

⁵⁷ Ngula-jangkaju, yangka-paturulujulu jangku-maninjarla payurnu Jijajiji, “Nyampujunpa murnma-juku kurdu-warnu jarlu-pardu-wangu-juku, ngulangkuju nyarrparlunpa nyangu kuja Yipuruyamu palija nyurru-wiyi ngulaju nyuntu-wangurlu-wiyi?”

⁵⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirilki-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, “Yangka kuja Yipuruyamu palka-jarrija, ngula-wangurlu-wiyiji ngajujulparna palka-juku nyinaja ngulaju JUKURARNU-juku.” ⁵⁹ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kujarlajulurla jangkardu manu pirlilki yarturlu-wati Juwu-paturuluju wiriwirirliji yungulu nganta luwarninjarla pungkarla. Ngula-kujakuju Jijajiji waru wuruly-yarnkajarra yalinirliji Yuwarli Maralyipi-ngirliji.

9

Nyampuju yimi milpa-parnta-kurlu kuja Jijajirli parluru-manu nyanjakulku

¹ Kujalpa-jana Jijaji jirrnjanja yaninja-yanu kurdungurlu-patuku, ngula-jangkaju rdipijarla watiki jintaku milpa-parntaku, ngulaju milpa-parnta-juku palka-jarrija. ² Ngula-jangkaju, payurnulu Jijajiji nyanungu-nyangurluju kurdungurlu-paturuluju, “Tiija, nyiayangka nyampuju palka-jarrija kujaju milpa-parntaju? Kuja ngantapa-pala marda maju-wiyi nyinaja nyanungukupalangu-jarraju marda? Manu marda nyampu watilpa maju-wiyi nyinaja. Kuja-jangka mayi?”

³ Jijajirilki-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, “Lawa! Kula maju-wanawana milpa-parntaju palka-jarrija, lawa. Nyampuju wati kuja-ka milpa-parnta nyina, ngulangkuju yungu-nyarra Kaaturluku yartarnarri-kirliirli milki-yirrarni warriki nyanungu-nyangu, ngula-kurraju yungunkulu nyanyi nyurrurlaru warriki-jarrinja-kurraju. ⁴ Parrangkaju, warriki-jarriyarlarlipa ngalipaju yartarnarri-kirli Kaatu-kurlangu-kurlu yangka-kurlangu-kurlu kujaju ngaju yilyajarni yartarnarri-kirliji. Ngakaju kapu-ngalpa mungajarrimilki, ngula-puruju kulalpa nganalku warriki-jarriyarla. ⁵ Nyampurla kuja karna walyangka ngaju nyina, ngulaju karna nyina Kaatu-kurlangu Jarra-nyayirni-wangu.”

⁶ Ngula-jangkarluju nyinypalku kujurnu. Kuja nyinypa kujurnu walya-kurra, ngulaju yali-jangkaju nyinypa-jangka walyaju yakiriji pina-kapurdu-manu, ngula-jangkaju manulku, manu maninjarla milpa-jarralku maparnu walya yakiri-kirliirliji. ⁷ Ngula-jangkaju, wangkajalkurla yangkakuju watiki, “Yanta yangka-kurra ngapa-kurra yirdi-kirra Jilamukurra, ngulangkuju-nyanu miparrpalku ngapa-kurlurlu yarlininjarla parlijika.” Jungajuku, yangkaju wati yarnkajarralku yangka-kurraju ngapa-kurra, ngulangkuju-nyanu

miparrpalku parljurnu. Manu ngula-jangkaju, parljirninjarla pinalku yanu ngurra nyanungu-nyangu-kurra. Ngulangkulpa nyangu warrajalku milpangkuju ngurrjungkulku. (Yaliji yirdiji ngapaju Jilamuju, ngulaju-ka wangka jarungka Yarramikirla ngulaju 'Yapa Yilyanja-warnu'.)

⁸ Wangka yali wati kuja pina-yanurnu ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra, ngula-julpalu yipilji-paturlu nyanungu-nyangu-paturlu nyangu warrajalku kujalpa milpangkuju ngurrjungkulku nyangu. Panu-karirli nyangulpalu yangka-jangkarluju kujalpa-jana kamparru-wiyi milpa-parntarlui-wiyi warrarda warlkurnu talakupurdarlui, ngulangkulpalu nyangu-yijala milpaju ngurrjuklu. Ngulakujulpalu-nyanu yangkangkujaju yangpangku payurnu, ngulaju kujarlui, "Waraa! Yangkanya nyampuju wati kujalpa-ngalpa ngalipa talaka-purdarlui warrarda warlkurnu milpa-parntarlui-wiyi?"

⁹ Junga-juku, panu-kaririji wangkaja, "Yuwayi, nyampuju-ngarra yangka-juku jinta-juku wati."

Panu-kaririji wangkaja, "Lawa, nyampuju jinta-kari wati-kari. Nyanungu-piya-yijala ngari miparrpaju."

Ngula-jangkaju, nyanungulku-jana wangkaja yangkalku wati, "Yuwayi, ngajulurlulparna-nyarra yangkaju payurnu ngarringkiji talakupurdarluiju."

¹⁰ Ngula-jangkaju, payurnulku nyanunguju watiji, "Nyia-jangka kanpa milpangkuju ngurrjungkulku nyanyi jalanguju?"

¹¹ Ngula-jangkaju, nyanungurluku-jana yarda jangku-manu, "Yali wati, yangka kuja kalu yirdi-mani Jijaji, ngulangkuju milpalkuju maparnu ngajuju walya yakiri-kirlirli, manuju yilyaja yali-kirra ngapa-kurra yirdi-kirra Jilamu-kurra, manu wangkajaju 'miparrpangku yarlirninjarla parljika.' Junga-juku, yanurna yali-kirra ngapa-kurra, ngulangkajurnaju miparrpaju yarlurnu manu parljurnu. Ngula-jangkarlu kapanku nyangurna nguruju warraja-nyayirni milpangkuju warrajarlulku."

¹² Ngula-jangkaju, payurnulu yaliji wati, "Nyarrpara nyanunguju?"

Nyanungurluku-jana jangku-manu, "Karija."

Nyampuju yimi ngulaju wati-kirli yangka pampa-warnu-kurlu kujalu Paraji-paturlu jinyijinyi-maninjarla payurnu

¹³⁻¹⁴ Wangka kuja Jijajirli wati parlpu-manu walya yakiri-kirlirli kapurdu-maninjarla, ngulaju jarrirtiyirla Parra-nyayirni-wangurla. Kujarlajulu kangulu yangkaju wati Paraji-patu-kurralku. ¹⁵ Ngula-jangkaju, yarda payurnuluku yangkaju wati Paraji-paturluju, ngulaju kujarlui, "Nganaku kanparla milpa ngurrjungkulkuju marlaja nyanyi warrajarluju?"

Nyanungurluku-jana jangku-manu yangkangkujaju pampa-jangkarlu watingkiji, "Jijajirliji walya yakiri-kirlirli maparnu milpa-jaraju. Ngula-jangkaju, ngapangkulkurnaju parljurnu miparrpaju, ngula-jangkarluju karna nyanyi ngurrjuju warrajarluju."

¹⁶ Ngula-jangkaju, ngalya-kaririji Paraji-patuju wangkaja kuja, "Kuja yangkangkulu nyampu wati parlpu-manu, ngulaju kula-ka Kaatu-kurlangu warrkini nyina. Kaji warrkini Kaatu-kurlangu nyinayarla, ngulangkuju kula nyampuju wati parlpurumantarla Parra-nyayirni-wangu-puruju, kapu yampiyarla. Kala ngari kutu parlpurumanu Parra-nyayirni-wangu-puruju."

Ngulakujulu-jana ngalya-kaririji Parajiji kapuru nyinaja, manulu wangkaja kuja, "Kajilpa yali wati maju-panu nyinayarla, ngulangkuju nyarrparluku-yijalalpa parlpu-manu Kaatu-kurlangu-kurlulu yajiki-kirlirliji yartarnarri-kirlirliji?" Ngula-jangkaju, Paraji-patuju jarnkujarnkulpalu-nyanurla kapuru nyinaja ngungkur-nyinanja-wangu.

¹⁷ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu yangkaju wati Paraji-paturluju, "Yalirli watingki ngulanku kujangu nganta nyuntu parlpu-manu. Ngulaju ngula-juku. Nyarrpa kanpa manggu-nyangu ngana nganta nyanunguju?"

Nyanungurluku-jana jangku-manu yangkangkujaju watingki, "Nyanunguju watiji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu."

¹⁸ Ngulajulpalu Paraji-paturluju milya-pungu nyampuju wati kujalpa nyangu warrajalku milpangkuju. Ngula-jangka-malku kulalurla ngungkur-nyinaja nyampuku watiki, kujalpa-nyanu nyanungurlu yimi-ngarrurnu kuja nganta milpa-parnta-juku palka-jarrija. Ngula-jangkaju kujarlaju, jarulkulu-jana yilyaja nyanungukupalangu-jarraku ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku nyampukupalangukuju watikipalanguku yungupala yanirni nyampuku yimi-ngarririnjaku. ¹⁹ Junga-juku, yanurna-pala yangka-kurraju, ngula-jangkaju payurnuluku-palangu Paraji-paturluju, "Nyampuju nyumpalanyangu mayi kaja-nyanu? Junga mayi kanpala wangka nyumpalaju nyampu nganta kuja palka-jarrija kuja-juku milpa-parnta-juku? Kuja kanpala kuja wangka nyumpala, kala nyarrpakulku-yijala-ka nyanyi milpangkuju warrajarluju?"

²⁰ Ngula-jangkaju, jangku-manulu-jana nyanungu-jarrarlulku yangka-jarrarlulku watikipalangu-jarrarlulku, “Milya-pinyi karlijarra nyampuju ngajarraku-jarrangku kaja-nyanu, junga nyampuju palka-jarrija kuja-juku milpa-parnta-juku. ²¹ Jalanguju kula karlijarra ngajarrarlulu milya-pinyilki nyarrparla mayi kuja-ka warrajarlulku milpangkuju nyanyi, manu nganaku mayi karla marlaja nyanyi warrajakuju, ngulaju kula karlijarra milya-pinyilki. Kutulu payika nyanungu-mipa kurdu-wanguja! Nyanungurlu kapu-nyarra jangku-mani yirdija kurdu-wangurlu!”

²² Yangka-jarra kujalu-jana kuja wangkaja Juwu-patuku wiriwiriki watikipalangu-jarra, ngulaju lanilki. Ngulakuju kamparru-wiyiji Juwu-patuju wiriwiriji wangkajalu-nyanu, “Kaji nganangku-puka Kaatu-kurlangu Mijaya nganta yirdi-mani yali Jijaji, ngulaju karlipa juwa-kijirninjarla yilyami ngalipa-nyangu-ngurluju jaaji-ngirliji tarngga-juku.” ²³ Ngulanganya-pala-jana yangka-jarraju watikipalangu-jarraju lanilkiji wangkaja yangkakuju Juwu-patuku wiriwiriki yangka kujalu-jana wangkaja kuja, “Kutulu payika nyanungu-mipa kurdu-wanguja! Nyanungurlu kapu-nyarra jangku-mani yirdija kurdu-wangurlu!”

²⁴ Ngula-jangkaju, yarda yajarnunjunulkulu yangkaju wati Paraji-paturuluju, ngulakujulurla wangkajalku, “Nyampurlaju-nganpa wangkaya nganimpakuju jungarni-nyayirni Kaatu-kurlangurla yirdingakaju! Yaliji karnalu wati milya-pinyi maju-nyayirni!”

²⁵ Junga-juku, watingkiji-jana jangku-manulku, “Ngurrrpa karnarla ngajuju nyina yalumpukuju watikiji, marda-ka ngurruju nyina, marda-ka maju nyina. Karijaja, kula karna milya-pinyi ngajulurluju. Ngulaju ngari karnaju milya-pinyi kujalparna milpa-parnta-wiyi nyinaja, manu kuja karna jalangu milpa warrajaluku nyina, ngula-mipanya karnaju milya-pinyi.”

²⁶ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu yangkaju wati, “Nyarrpa-manungku nyuntuju kuja kanpa warrajarlulku milpangkuju nyanyi?”

²⁷ Ngula-jangkaju, yarda-jana jangku-manu yangkangkuju watingki, “Yangka-jalarna-nyarra nyurru-juku yimi-ngarrurnu nyarrparlu kujaju ngajuju parlpuru-manu. Ngulaju kankujulu ngari jamulu purda-nyanyi warrarda. Nyurrrurlarlangu mayi kankulurla ngampurrpaju nyina yungunkulu pura?”

²⁸ Kujarlaju, kulungkulkulpalu wurrangku-juku ngarrurnu, “Nyuntunparla kurdungurlu nyanungukuju, kala nganiparlulu karnalu purami Mujuju-kurlangu.” ²⁹ Nganiparlulu, milya-pinyi karnalu kujarla Mujujuku wangkaja Kaatuju. Kala nyanungu yalumpu wati, ngulaju kula karnalu milya-pinyi nyarrpara-malu mayi yalumpuju.”

³⁰ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja, “Ngayi, ngayi! Kala ngariji ngajuju kutu parlpuru-manu milpaju! Junga mayi kankulurla ngurrrpa-juku nyina nyampukuju watiki, kula kankulu mayi milya-pinyi nyarrpara-malu mayi nyanunguju!”

³¹ Ngaliparlulu karlipa panungkuju milya-pinyi yangka kajilpa nganangku-puka majupanurlu payikarla Kaatu nyiyarlanguku, ngulaju kula Kaaturluju purda-nyanyi, kapu ngulaju ngari jamulu purda-nyanyi. Yapa kajana Kaaturluju purda-nyanjarla jangku-mani, ngulaju yangka yapangku kuja kalu pura kuruwarri nyanungu-nyangu, ngularra-mipanya kapu-jana purda-nyanjarla jangku-mani. ³² Nyurru-wiyi kuja kalalu nyurnunurnu-wiyi nyinaja, kuja yapa ngana-puka pampa-juku palka-jarrija, ngulaju kula nganangku parlpuru-manu pampa-jangkaju yali-piyarlulu yangka-piyarlulu watipyarlu kujaju ngaju parlpuru-manu pampa-jangka-yijala. ³³ Yaliji wati kujaju parlpuru-manu ngajuju, yali-jala-ngarra Kaaturlu yilyajarni. Kaji yilyanja-wangurlu yampiyarla Jijaji, kula nyiyarlajinta warri-jarrijarla yartarnari-kirliji, lawa.”

³⁴ Ngula-jangkaju, yangka-patulkulurla Juwu-patu wiriwiri wangkaja wati pampawarnuku, “Nyuntunpa maju-nyayirni-wiyi palka-jarrija. Manu kujangkupala nyuntukupalangu-jarrarlulku mardarnu, ngula-purujulpanpa maju-juku wiri-jarrinjanu. Ngula-jangkarlu-malku yinpa-nganpa mayi nganimpalku puta pinarri-mani Kaatu-kurlangukuju?” Ngula-jangkaju, yangkaju wati, yunturninjarla yilyajalkulu jaajingirliji Juwu-kurlangu-ngurluju tarngalku.

Nyampuju yimi yapa-kurlu kuja kalu milya-pinyi nganta Kaatu milpa-parnta-piya-wangurlu nganta

³⁵ Jijajirliji purda-nyangu jaruju yangka-kurlulu wati-kirliji yangka kuja ngantalu Juwupaturlu wiriwirirli yunturninjarla yilyaja nganta jaaji-ngirliji nyanungu-patu-kurlangu-ngurlu. Ngulakujurla warririnjanu-yanu, manu parlu-pungu. Parlu-pinjarla payurnu Jijajirliji, “Ngungkurr-nyina mayi kanparla yangkakuju Yapa-nyayirni-wanguku Kaatukurlanguku?”

³⁶ Ngula-jangkaju, yangkankuju watingki payurnu, “Ngana nyanunguju yali wati kuja kanpa yirdi-mani Yapa-nyayirni-wangu? Ngampurrpa-nyayirni yungurnarla wala nyina.”

³⁷ Jijajirliji jangku-manu, “Nyurrunpa nyangu nyanunguju yali wati. Ngulaju karnangku nyampunya wangka ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguju.”

³⁸ Ngula-jangkarluju jangku-manu Jijaji, “Warlalja-Wiri, wala karnangku nyina manu ngungkurr-nyina!” Ngula-jangkaju, jarntarru-jarrinjarla parntarrinjunu kamparrurla Jijajikiji.

³⁹ Jijajiji yardarla wangkaja yangkakuju watiki, “Ngajujurna yanurnu nyampu-kurraju yirna-jana yapa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Ngurrjungkuju yungulu marlaja nyanyi ngajuku warrajalku pampa-jangkarluju, ngulangkuju kapulu milya-pinyi-nyayirni Kaatuju. Manu majungkuju, yangka kuja kalu milya-pinyi nganta Kaatuju nganta, ngulaju kapujulu marlaja pampa-jarrilki nyanja-warnuju ngajukuju, ngulangkuju kapulu kanginy-pinyi Kaatuju.”

⁴⁰ Kuja-kurra kujalu wangkanja-kurra purda-nyangu Paraji-paturluju, ngula-jangkaju, wangkajalurla Jijajikiji, “Nganimpaku mayi kanpa-nganpa nyuntuju nginji-wangka? Manu kanpa-nganpa nganimpaju pampa-pajirni?”

⁴¹ Jijaji wangkaja-jana, “Kajilpankulu pampa nyinayarla, kulalpa-nyarra nganangku maju-pajikarla nganta, lawa. Kala kaku kankulu-nyanu nyurrurlarlu pina nganta pajirni Kaatuku nganta, ngulaju kankulu maju-juku nyinanja-yani.”

10

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa jiyipikingarduyu-kurlu

¹ Nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulurlu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yimi-nyayirni-wangu jiyipikingarduyu-kurlu. Yinya yangka yartangka kuja kalu jiyipi-wati nyina, yapa kalu yuka manu wilypi-pardi yinya-ngurluju kiirti-ngirliji. Yangka purunjunju-wati kuja kalu-jana jiyipi murrumuru-mani, ngularra-mipanya kalu warrkarni pinji-wanaju jiyipiki pinjakuju. ²⁻³ Kuja-ka jiyipikingarduyu yanirni nguru-yirrarninjaku jiyipiki yarti-jangkaku, purlama kajana kuja-ka kiirti-kirra-jarri. Warrkini jinta-karirli kuja kajana warrawarra-kanyi jiyipi manu kiirti, purda-nyanyi-ka jiyipikingarduyu yinyaju purlanja-kurra, manu linpa-ka milya-pinyi. Ngula karla kiirtilki rurrrpa-mani jiyipikingarduyu yali yukanjarniki. Jiyipi-watirlangurlu kalu yinya-kurlangu jiyipikingarduyu-kurlangu linpaju milya-pinyi. Jinta-kari jinta-kari kajana yirdi-mani, ngula kajana nguru-yirrarni yarlu-kurralku.

⁴ “Ngula kajana jiyipikingarduyurlu nguru-yirrarni jiyipi-watiki yarlu-kurra, nyanungu kajana kamparru wapanja-yani. Milya-pinyi kalu nyanungu-nyangu linpa. Kujarlanya kalu puranja-yani purdangirli-wanarluju. ⁵ Yinyarrarlu jiyipi-watirli kulalu-jana purami yapa-kariji. Kajili kanginy-pinyi linpa yapa-kari-kirlangu, kapulurla jurnta parnka.” ⁶ Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu nyampu yimi-nyayirni-wangu jiyipi-kirli yapaku. Kulalu purda-nyangu kujalpa wangkaja, kanginy-pungulpalu.

Jijaji kajana yapaku yulkami Jiyipikingarduyu Ngurrju-piya

⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Ngajulurlu karna-nyarra yimi junga-nyayirni yimi-ngarrirni. Yapa nyampurla walyangka kalu nyina jiyipi-piya. Manu ngajujurna-jana kiirti-nyayirni-wangu. ⁸ Kujarna ngaju nyampu-kurra yanurnu, kujakungarntiji purunjunju-wati kalalu yanurnu jiyipiki maninjaku. Ngarilpalu-jana murrumuru-manu jiyipi-watiji. Yinyarrarlu jiyipi-watirli kulalu-jana purda-nyangu wangkanja-kurraju, lawa. ⁹ Ngajujurna kiirti-nyayirni-wangu jiyipi-watikiji. Kajili jiyipi-wati yukamirni Kaatu-kurlangu-kurra ngaju-wana, kapurna-jana warrawarra-kanyi. Kapulu yukamirra manu wilypi-pardimiri ngaju-wana yungulu marna ngarni. Kulalpa-jana nganangku murrumuru-mantarla yalirlaju.

¹⁰ “Purunjunjuju, ngari-ka yanirni jiyipi purungku-maninjaku yungulu-jana pinjarla maju-mani tarnnga-juku. Ngajurna yanurnu yungulu jiyipi-watiji nyina wardinyi tarnnga-juku ngaju-kurlu. ¹¹ Ngajurna Kaatu-kurlangu Ngurrju Jiyipikingarduyu. Kajirra marda warnapari jangkardu yanirni jiyipiki, kajika marda jiyipikingarduyu pinyi. Ngulaju ngula-juku. Ngampurrpa-juku karna nyina palinjakuju yungurna-jana jiyipiji ngaju-nyangu warrawarra-kanyi. ¹² Warrkini-patu-kari, kula kalu ngurrju nyina ngaju-piya Jiyipikingarduyu Ngurrju-piya. Kula kalu-jana jiyipi nyanungurraku nyina, lawa. Kujarlanya, kuja kalu nyanyi warnapari yaninjarni-kirra, yampinjarla kalu-jana wuruly-parnkami jurnta warrawarra-kanja-wangu. Ngula-jangkanya kajana warnaparirliji pinyi jiyipi-watiji, ngula kalurla jurnta parnkami mukulku kuja-purda

kuja-purda. ¹³ Yinya warrkini-patu kula kalu-jana yulka jiyipikiji. Kujarlanya kalurla laniji jurnta parnka warnaparikiji.

¹⁴ “Ngajujurna Kaatu-kurlangu Ngurrju Jiyipikingarduyu. Milya-pinyi karna-jana ngaju-nyangu jiyipiji, manu ngaju kajulu milya-pinyi-yijala. ¹⁵ Wapirrarlu kaju ngajuju milya-pinyi-nyayirni. Kuja-piyarlu-yijala karna milya-pinyi ngajulurluju. Ngampurrpa karna nyina palinjakuju yungurna-jana jiyipi ngaju-nyangu warrwarra-kanyi. ¹⁶ Ngajulu karna-jana jiyipi panu-kari mardarni, kula kalu nyampurla yartingka nyina. Yaninjarla karna-jana maninjini nyampu-kurra, manu kapujulu ngaju-nyangu linpa purda-nyanyi. Ngula-jangka kapurna-jana jiyipi panu-jarlu mardarni yurturlurla, manu ngaju jinta kapurna-jana Jiyipikingarduyu nyina.

¹⁷ “Ngampurrpa karna nyina palinjaku, ngula yungurna wankaru-jarri pina. Kujarlanya kaju Wapirraju yulkami ngajukuju. ¹⁸ Nganangku kulalpaju ngajuju pungkarla, lawa. Kala ngari karnaju ngajuju kutu yinyi yungujulu pinyi. Kujakunyaju Kirdanaju wangkaja. Ngajukuju yungu yartarnarri yungurnaju yapa-kurra yinyi kutu yungujulu pinyi. Manu yartarnarriji yungu pina-wankaru-jarrinjaku.”

¹⁹ Kujalu Juwu-paturlu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, panu-karilirla ngungkurr-nyinaja, manu panu-karilirla kapuru nyinaja. ²⁰ Kapurunju-patulujana wangkaja panu-kariji, “Jijajirli-ka juju mardarni! Warungka nyanunguju! Nyiyaku kankulu purda-nyanyi?”

²¹ Yangka-patu kujalurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki, wangkajalu, “Kajilpa Jijajirli juju mardakarla, nyarrpakulpa wangkayarla nyiyarningkijarra ngurrjuju? Kajilpa mardakarla, kula marda pampaju ngurrju-mantarla nyanjakuju!”

Juwu-paturlu wiriwirli Jijajiji wurra-maninjarla puta pingu pirlu-kirlirli

²²⁻²³ Pirriya-puru Jurujulumurlaju, manu Jijajilpa palka nyinaja purlapakungarnti yirdiji ‘Kanuka’. Parra jintangka, Jijajilpa wapanja-yanu Yuwarli Maralypirilaju yirdingkuju ‘Julumunu-kurlangu Yamangka’. ²⁴ Yapa panu-karilirla turnu-jarrija Jijajiki, manulu payurnu, “Nyangurlanpa-nganpa jungaju wangka yulyurku-yinja-wanguju? Kajinpa nyina Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu Mijaya, kujangku nyampu-kurra yilyajarni, wangkaya-nganpa ngurrju yungurnangkulu milya-pinyi.”

²⁵ Jijajirli-jana yalu-manu, “Nyurrurna-nyarra yimi-ngarrurnu ngajuju Kaatu-kurlangu Mijaya. Kalankujulu wurra-manu ngungkurr-nyinanja-wangurlu. Ngajukupalangurluju Kirdanarlu yungu warrkiji, manu karnarla warrki-jarrimi nyanunguku. Kujarlanya yungulpankujulu ngajuju milya-pungkarla ngajuju Mijaya. ²⁶ Nyurrurlarlu kula kankujulu ngajuju milya-pinyi. Nyurrurla kula ngaju-nyangu jiyipi, lawa. Kujarlanya kula kankujulu ngajuku wala nyina. ²⁷⁻²⁸ Ngaju-nyangu jiyipirli kajulu linpaju purda-nyanyi, manu karna-jana milya-pinyi. Purami kajulu. Kujarlanya kapulurla jirrnganja nyina wankaru Wapirrakuju tarnnga. Nganangku kulalpa-jana kangkarla ngaju-kujakuju. ²⁹ Ngajuku Wapirrarluju yungu jiyipi-watiji ngajuku, manu nyanunguju wiri-jilki nyiyarningkijarrakuju. Kulalpa-jana nganangku mantarla nyanungu-nyangu rdaka-jangkaju. ³⁰ Wapirra manu ngaju, ngajarraju jintangka.”

³¹ Ngulalu Juwu-wati wiriwirli purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, pirlili-jana gangkardu manu luwarninjakungarntirli. ³² Jijaji-jana wangkaja, “Ngajurnajana ngurrju nyinaja yapakuju nyampurlaju. Kujakunyaju Wapirrarluju yilyajarni nyampu-kurra. Nyurrurlarlunkujulu nyangu-jala ngajuju warrki-jarrinjakurraju. Kujarlanya mayi yungunkujulu pinyi nyampurra-kurlurlu pirlu-kirlirli?”

³³ Yalu-manulu Jijajiji, “Lawa! Kularnangkulu pinyi warrki nyuntu-nyangu-jangka! Kapurnangkulu pinyi kujanja pinyi punku wangkaja. Nyuntuunpa wati ngari, ngulanpa-nyanu Kaatu-pajurnu. Kujarlanya kapurnangkulu pinyi nyampu-kurlurlu pirlu-kirlirli.”

³⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Nyurrurla-nyangu kuruwarrirla, Kaatu-ka wangka kuja, ‘Ngajurna-nyarra milarnu yungunkula-jana wiriwiri nyina ngaju-piya ngaju-nyangu yapaku. Ngaju-piyarlu yungunkulu-jana miimii-nyanyi. Nyurrurla-junkulu ngaju-piyajala.’” ³⁵ Kaatu-kurlangu yimi ngulaju-ka Payipulurlaju junga wangka tarnnga. Wangkaja-jana yapaku, manu-jana nyanungu-piya-pajurnu jurrku-juku Kaatu-piyaju. ³⁶ Kala ngaju, Wapirraju ngajuku wangkaja, manu yilyajarniji nyampu-kurra walya-kurra. Kuja-jangka, nyiyaku kankujulu punku-pajirni. Ngarirnjaju Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu-pajurnu. ³⁷ Nyurrurlarlu mayi kankulu rampal-manngu-nyanyi ngaju nganta karnarla waparilku nyina ngajukupalanguku Kirdanakuju purda-nyanja-wangu nganta? Kajilpa junga ngunakarla kuja, ngarijili kutu yampiya wala nyinanjawangurlu. ³⁸ Nyurrurla kula marda kankujulu ngajukuju ngungkurr-nyina nyarrpa

kuja karna wangkami. Ngaju karna warriki-jarrimi ngurrju-nyayirni Wapirra-piya-juku. Kujarlanya yungulpankujulu wala nyinayarla yungunkulu milya-pinyi yangka Wapirra manu ngaju, ngajarraju jintangka.”

³⁹ Kuja Jijaji kuja wangkaja, yungulu nganta Juwu-wati wiriwirli puuly-mardarninjarla yirrakarla rdakungka, ngari-jana jurnta yanu. ⁴⁰ Nyanunguju pina-yanu murrarninginti karu Jurdunurla yangka-kurra-yijala kuja kala-jana Jaanu Papitajirli wankarurlu-wiyi yapa ngapangka papitaji-manu. Nyinajalpa ngulangka-wiyi-jiki ngari witalku. ⁴¹ Kujalpa yinyarla nyinaja, yapa panulurla yanurnu. Wangkajalpalu-nyanu, “Jaanurlu kula-nganpa yapaju ngurrju-manu Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirirli. Kala nyiyarningkijarra kuja-nganpa yimi-ngarrurnu Jijaji, ngulaju junga.” ⁴² Panu-jarlu yapalpalurla wala nyinaja Jijajikiji ngulangka-juku.

11

Yimi wati-kirli yirdi-kirli Lajuru-kurlu kuja palinja-warnu pina-wankaru-jarrija

¹⁻² Wati yirdi Lajuru nyinajalpa kirri witangka yirdingkuju Pijinirla. Nyinajalpa nyanungukupurdangka-jarra-kurlu Miiri manu Maarta-kurlu. Nyampuju Miiri yangka-juku ngaka kujarla Jijajiki wirliyarla winjurnu jara parntirparntirpa, yangka-juku kuja Jijaji wirliya maparnu jurrungku parduna-maninjaku. Parra jintangka, Lajuruju nyurnu-jarrijalku. ³ Kuja Lajuru nyurnu-jarrija, nyanungukupurdangka-jarrarlupala yapa jinta yilyaja yimi-kirli Jijaji-kirra. Yapa yali wangkjarla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, nyuntu-nyangu wungu-warnu Lajuruju-ka nyurnu-nyayirni nyina.”

⁴ Jijajirla wangkaja nyanungukuju, “Yuwayi, junga kujaju. Kula tarnga palimi, lawa. Nyanunguju nyurnu-jarrija yungulu yapangku milya-pinyi Kaatu kuja-ka pirrijirdi-nyayirni nyina manu yungulurla nyanunguku kaja-nyanurlanguku pulka-pinyi.”

⁵ Jijajijilpa-jana yulkaja-nyayirni Maartaku manu nyanungukupurdangkaku Miiriki manu Lajuruju. ⁶ Kuja Lajuru purda-nyangu nyurnu, kula kapanku yanu, lawa. Murnmalpa nyinaja ngulangka-juku parra jirramaku. ⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja, “Pinarlipa yani Jurdiya-kurra.”

⁸ Wangkajalurla, “Tiija, pirrarni-kari kujalpanpa Jurdiyarla nyinaja, yapangkungkulu nyuntuju puta pungu pirli-kirirli. Nyiyaku kanpa pina-yani yali-kirraju?”

⁹ Jijajirli-jana yalu-manu, “Purda-nyangkajulu! Kuja-ka wanta pardimirmi mungalyurru, yurirrimi-ka nguru-wana kakarrara-ngurlu karlarra-kurra yukanjakungarntiji. Kuja-puruju wanta kuja-ka jankami, yapangkuju kalu nyiyarningkijarra nyanyi warrajarlu, manu kalu wapami rampal-wantinja-wangu. ¹⁰ Kuja-ka wanta yukamirraluku, ngula-jangka munga-jarrimilki-ka. Nganangku kula-ka nyanyi nyiyarlangu, lawa. Manu kaji yapa wapami mungangka, kapu rampal-wantimi.”

¹¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Ngalipa-nyangu wungu-warnu Lajuruju-ka jardalku ngunami. Yakarra-maninjini karna.”

¹² Wangkajalurla, “Warlalja-Wiri, kuja-ka nyanungu ngari jarda ngunami, kapu ngurrju-jarrimilki.”

¹³ Kurdungurlu-paturlulu rampal-manngu-nyangu kula-nganta Lajuruju jarda-juku. Kuja-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu Lajuru nganta jarda, yimi-ngarrurnulpa-jana ngurrjunku kuja Lajuru nyurru-juku palija. ¹⁴ Ngula-jangka, wangkaja-jana, “Yuwayi, Lajuruju nyurru palija. ¹⁵ Ngajurna wardinyi kujarna ngajuju nyampurula-juku nyinaja yaninja-wangu. Kajirna marda yantarla Lajuru-kurra pirrarni-pardu-kari, ngulaju kulankujulu ngungkurr-nyinayarla. Yanilki karna yungunkujulu ngungkurr-nyinalku. Yanirlipa!”

¹⁶ Jinta kurdungurlu Tamiji, yirdi-kariji Titimaji. Wangkaja-jana panu-kariki kurdungurluku, “Yanirliparla jirnganja ngalipa-nyangu Tiijaku yungurliparla jirnganja palimi nyanunguku!”

Jijajirli Lajuru wankaru-manu palinja-warnu

¹⁷ Kuja Jijaji yanurnu Pijini-kirra, yapangkulurla yimi-ngarrurnu kujalpa Lajuru-kurlangu palka ngunaja pirnkingka murntu-pala parraku. Yirrarnulu yalirla. ¹⁸ Yali kirri Pijini, ngulaju kutu kirri wiriki Jurujulumuku. ¹⁹ Panu-jarlu Jurdiya-wardingki yapalu-jana yanurnu Maartaku manu Miiriki yungulu-palangu jirnganja yulami yungulapa wajampa-wangu nyina nyanungukupurdangka-ngurlu Lajuru-ngurlu kuja-pala wajawaja-manu.

²⁰ Maartarlupurda-nyangu Jijajijilpa yanurnu-juku nganta yirdiyirla, wapirdirla yanu kulkurru. Miiriji nyinaja-jukulpa yuwarlirla. ²¹ Kuja nyangu Jijaji, wangkajarla, “Warlalja-Wiri, kajinpa nyuntu kapanku-juku yantarlarni, kula paliyarla ngajukupurdangkaku. Kapu wankaru-juku nyinayarla. ²² Ngulaju ngula-juku. Milya-pinyi karna

kajinpa Kaatu payirni nyiyaku, kapungku purda-nyanyi. Kajikangku yartarnarrirrlangu yinyi ngajukupurdangka yakarra-maninjaku.”

²³ Jijajirla wangkaja, “Nyuntukupurdangka kapu pina-wankaru-jarrimi!”

²⁴ Maartarla wangkaja, “Junga kujaju! Milya-pinyi karna kapu wankaru-jarri pina kaji walya nyampu lawa-jarrimi.”

²⁵ Jijajirla wangkaja, “Ngajurna Wankaru-yinja-panu. Ngajulurlu jintangku karna-jana yapaju wankaru-mani yungulu nyinami Kaatu-kurlu tarnga. Walya nyampurla, panu-juku kapulu palimi. Ngana-puka kuja kaju wala nyina ngajuku, ngulaju kapurna wankaru-mani pina nyampuju yapa yungu Kaatu-kurlu tarngalku nyinami. ²⁶ Yapa yali kuja kaju ngajuku wala nyina manu kuja-ka nyina Kaatu-kurlu, kula yarda palimilki. Ngungkurr-nyina mayi kanpajurla yimiki kuja karnangku wangkami?”

²⁷ Maartarlalu yalu-manu, “Yuwayi, Warlalja-Wiri! Milya-pinyi karnangku nyuntuju Mijaya Kaatuku Kaja-nyanu. Nganimpalparnangkulu tarnga-nyayirni pardarnu nyuntukuju nyampu-kurruku walya-kurra yaninjarnikiji kankarlarra-jangkaku.”

²⁸ Ngula-jangka, Maartarla pina-yaninjarla Miiriki wuruly-wangkajarla, “Tiija yanurnu nyampu-kurra, nyuntuuku nganta yungungku wangkami.” ²⁹ Kuja Miirirli kuja-kurra purda-nyangu, wapirdirla yanu Jijajiki nyanjaku kulkurru-kurra ³⁰ Jijajijilpa murmna-juku yangkangka-juku karrija kuja Maartarlalu nyangu kamparrurlu-wiyi. ³¹ Yapa panu-kari kujalpalu nyinaja manu yulaja Miiri-kirli, ngulangujulu nyangu yuwarli-ngirli kuja yarkajarra. Manngu-nyangulu kula-nganta yanu nyanungkupurdangka-kurlangu pirnki-kirra yulanjaku. Ngulalu karrinja-pardinjarla puraja.

³² Miirirli rdipija Jijajiki kulkurru yirdiyirla, ngularla parntarrinjarla wangkaja, “Warlalja-Wiri, kajinpa nyuntu kapanku-juku yantarlarni, kula paliyarla ngajukupurdangkaku. Kapu wankaru-juku nyinayarla.”

³³ Kuja-jana Jijajirli nyangu Miiri manu yapa-patu yulanja-kurra, nyanunguju wajampa-jarrija-nyayirni. ³⁴ Payurnu-jana, “Nyarrpararlankulu milyingka yirrnaru?”

Ngulalu yalu-manu, “Yantarni nganimpa-kurlu, Warlalja-Wiri. Kapurnangkulu milki-yirrnarni pirnki kujarnalu yirrnaru.” ³⁵ Jijaji yulanjaku rdirri-yungu. ³⁶ Ngulalu-nyanu yapaju wangkaja, “Nyangkalu! Jijaji-ka yulami-yijala. Mardalparla yulkaja-nyayirni!”

³⁷ Panu-karriji wangkaja, “Yuwa! Yangka kuja pampa ngurrju-manu nyanjaku, nyiyajangkarlu yampija Lajuru nyurnu-juku ngurrju-maninja-wangurlu?”

³⁸ Jijajijilpa wajampa-nyayirni-juku karrija. Yanu yapa-patu-kurlu pirnki-kirra. Pirli kapurdu wiri-piyalparla yaarlpa-karrija rurrpakuju yapa yukanja-kujakuju. ³⁹ Jijaji-jana wangkaja, “Yirtikalu ngula pirli wiri pirnki-kijaku!”

Maartarla wangkaja, “Waraa! Kuja-wangu, Warlalja-Wiri! Ngajukupurdangkaku murntu-palaku parraku ngunaja nyurnuju. Kajika pukulyu-parntimi pirnkiji!”

⁴⁰ Jijajirla wangkaja, “Yuwa! Nyurrurnangku wangkaja kamparru-wiyi ngajuku wala nyinanjaku. Kajinpaju wala-juku nyinami, ngulaju kapunpa nyanyi Kaatu-kurlangu yartarnarri wiri-jarlu-juku.” ⁴¹ Jungajukulu yurnturnu pirli wiriji pirnki-kijakuju. Ngula kankarlarra-kari nyangu Jijajirli, ngularla wangkajalku Kaatuku, “Kirdana, yati-wangka karnangku kuja kanpaju ngaju purda-nyanyi. ⁴² Kuja karnangku ngajulu wangkami, purda-nyanyi kanpaju. Kilji karnangku wangkami yungujulu yapangku purda-nyanyi nyuntu-kurra wangkanja-kurra yungulu milya-pinyi nyuntulurlunpaju yilyajarni nyampu-kurraju.”

⁴³ Nyampu-jangkaku, Jijaji purlaja, “Lajuru, yantarni pirnki-jangka!” ⁴⁴ Junga-juku, wilypi-pardija Lajuru pirnki-jangkaku pulya-nyayirni. Kula jungarni wapayarla. Waku-jarra manu mirriji-jarra nyanungu-nyangu ngulajulu wayurnu muku pijijirli, ngularla yinngirirrlangu wapirrija. Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Yalyi-mantalurla yungu rarralyalku wapami.”

*Wiriwiripalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla
Matthew 26.1-5, Mark 14.1-2, Luke 22.1-2*

⁴⁵ Yapa-patu kujalu yanu Miiri-kirlangu-kurra yuwarli-kirra, kamparru-wiyili nyangu Jijaji Lajuru milyi-jangka pina-wankaru-maninja-kurra. Kuja-jangka milya-pungulu nyanunguju Mijaya. ⁴⁶ Panu-kari yapalu yanu Jurujulumu-kurra kujalpalu Parajipatu nyinaja. Yimi-ngarrurnulu-jana Paraji-patuku kuja Jijajirli Lajuru wankarumanu. ⁴⁷ Ngulalu Paraji-patu jinta-jarrija maralypikingarduyu-patu-kurlu wiriwirikirli manu panu-kari kanjulukungarduyu-patu-kurlu. Payurnulu-nyanu, “Nyarrpamanirli pa nyampu wati? Nyiyarningkijarrarla-ka ngurrju-nyayirni warriki-jarrimi Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirli. ⁴⁸ Kajirlipa yampimi warla-pajirninja-wangurlu,

yapangku kapulu milya-pinyi nyanunguju Mijaya. Ngula kapulu-ngalpa Ruumu-wardingi-wati kulu-jarrimi. Kapulu yaninjarla Yuwarli Maralypi maju-maninjirni manu ngalipa Juwu-paturlangu!”

⁴⁹ Kanjulukungarduyu-paturla, wati jintalpa nyinaja yirdiji Kayupu. Maralypikingarduyu Wirilpa nyinaja Ngardarri-kirlangu. Wangkaja-jana wati-patuku, “Nyurrurlaju warungka-nyayirni!” ⁵⁰ Nyiya-jangka kankulu ngurpa-juku nyinami? Kajirli pa pinyi nyampu wati jinta, ngula-jangka Ruumu-wardingi-paturlu kapulu-ngalpa Juwu-patu yampimi pinja-wangurlu. Kala kajirli pa yampimi pinja-wangurlu, kapulu-ngalpa muku pinyi panu-juku! Kuja-kujakunya-parlipa pungkarla!” ⁵¹ Kuja Kayupu kuja wangkaja, kulalpa ngari nyanungu-nyangu yimi wangkaja, lawa. Marlaljalparla wangkaja Kaatuku. Yimi-ngarrunulpa-jana panu-kariki wati-patuku kapu jalangu-kari nganta palimi Jijajiji yungulu Juwu-patu panu-kari wankaru nyina. ⁵² Yuwayi, Jijaji junga palija kula Juwu-patuku-puka. Palija yungu-jana Kaatu-kurlangu yapa jinta-kurra kanyirni yapa kuja kalu ngurra-kari ngurra-karirra nyina. ⁵³ Ngula-jangka, Juwu-patulpalu wiriwiri warrarda jinta-jarrija wuruly-wangkanjaku nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi.

⁵⁴ Milya-pungulpa-jana Jijajirli kujalpalurla jangkardu wangkaja Juwu-patu pinjaku. Kuja-jangkanya, kulalpa wapaja yarlwanaju Jurdiyarlaju, lawa. Yanu ngurra jinta-kari-kirra yirdi-kirraji Yipirayimi-kirra kutu jiljakuju. Nyinaja yalirra nyanunguku kurdungurlu-patu-kurlu.

⁵⁵ Kutulkulpa karrinja-yanu Juwu-patu-kurlangukuju Purlapa Wirikiji Pajapakuju. Panulpalu Juwu-patu yanurnu Jurujulumu-kurraju ngurra-kari ngurra-kari-ngirli. Yanurnulu yungulu-nyanu wurdujarra-mani purlapakungarnti. Kuja-jarrija kalalu Juwu-patuju purlapakungarntiji. ⁵⁶⁻⁵⁷ Maralypikingarduyu-paturlu wiriwirli manu Paraji-paturlu nganta yungulu Jijaji puuly-mardakarla. Jungajukulu-jana wangkaja yapa-patukuju, “Kajinkili Jijaji nyanyi, yimi-ngarrirninjintarnili-nganpa!” Ngula-jangkaju, yapangkujupalurla warrurnu Jijajiki. Kujalu turnu-jarrija Yuwarli Maralypirra, wangkajalu-nyanu, “Lawa mayi marda kapu Jijajiji nyinamirra nyampu-kurra yaninjarni-wangu?”

12

*Miirli jararla winjurnu parntirparntirra ngurrju Jijajiki wirliyarla
Matthew 26.6-13, Mark 14.3-9*

¹ Jarrirtiyirra Purlapa Wiri Pajapakungarnti, Jijaji pina-yanu kirri wita-kurra Pijini-kirra, yangka ngurra kuja kala Lajuru nyinaja, yangka kuja Jijajirli wankaru-manu palinja-warnu. ² Jijaji-kirlangu yipilji-patulurla wangkaja miyiki ngarninjaku nyanungurra-nyangu yuwarlirlaku. Lajuru, palka-yijala nyinaja, manulpa-jana nyanungukupurdangkarlu Maartarlumiyi purranjarla yungu.

³ Ngula-jangka, Miirirli manu jara parntirparntirra kuja payi-manu kamparrurlu-wiyi tala panu-kurlurlu. Winjurnurla jara parntirparntirrapaju Jijaji-kirlangu wirliyarla. Ngulalpa wakurlu-kurlurluku wirliyajuru yaru-pungu. Manu panu yapa kujalpalu yuwarlirla nyinaja, parnti-nyangulpalu ngurrju-nyayirni.

⁴ Yangkalpa jinta kurdungurlu Jutuju Yikariya, palka-yijala nyinaja. Nyanungurlunya-jana yangkaju ngaka Juwu-patu wiriwiri jangkardu ngarrununjuna Jijajiki. ⁵ Kuja Jutujurulu nyangu Miiri kujarla jara winjurnu Jijaji-kirlangu wirliyarla, payurnu-jana yapa panu-kari, “Nyarrpaku jaraju yiily-ngarnu yalumpurluju karntangku? Yungu-jana yapa ngalya-kariki jali-mantarla 300-palaku pirli yaltiri talaku yungu-jana ngula-jangkaju warru yungkarla tala-wanguku marlajarraku.” ⁶ Nyarrpaku-yijala Jutuju kujaju wangkaja? Kulalpa-jana yapaku tala-wanguku yulkaja, lawa. Kala Jutujurulu talaju yakujurla mardarnu kurdungurlu-patu-kari-kirlangu, manu kala-jana purungku talaju jurnta manu yakuju-jangkaju nyanja-wangurlu. Ngarilpa nyanunguju nyinaja purunjunju Jutuju. Kujarlanya Miiriji punku-pajurnu.

⁷ Jijajirra wangkaja, “Wiyarrpa yampiya! Kularla kulu-jarriya wiyarrpaku! Ngaka kajirna milyingka nguna, Miirirli yungu pina-manngu-nyanyi kujaju jara winjurnu wirliyarla manu kujaju yaru-pungu wakurlu-kurlurlu. ⁸ Nyampurla ngurungka, jaya-kurra kapunkulu-jana mardarni marlajarraju yapaju tala-wanguju tarngangku-juku. Ngajulu kulankujulu mardarni tarngangku nyampurlaju.”

Maralypikingarduyu wiriwirilpalurla jangkardu wangkaja Lajuruku tarnga-kurraju pinjaku

⁹ Juwu-paturlulu panungku purda-nyangu Jijaji ngantalpa Pijinirra-juku nyinaja, ngulalurla yanu nyanjaku. Lajururlangukulurla yanurnu nyanjaku yangka kuja Jijajirli pina-wankaru-manu. ¹⁰ Kuja-jangka, maralypikingarduyu-patu wiriwirli jinta-jarrija

yungulu Lajururlangu pinyilki nganta. ¹¹ Juwu-paturlu panu-karirilili purda-nyangu kuja Jijajirli pina-wankaru-manu Lajuru. Kuja-jangkanyalu-jana yapaju jurnta nyinaja ngungkur-nyinanja-wangu maralypikingarduyukuju. Ngulalpalurla Jijajikilki walaju nyinaja.

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Matthew 21.1-11, Mark 11.1-11, Luke 19.28-40

¹² Parra-karirlaju, Jijajiji yarnkajarra Jurujulumu-kurra-pinangu. Panu-jarlu Juwu-patu, kujalu yanu Jurujulumu-kurra Purlapaku Pajapaku, purda-nyangulu kujalpa Jijaji yanurnu. ¹³ Ngulalu parrka-wati pajurnu watiya-jangka, ngulalurla wapirdi yanu Jurujulumu-ngurluju Jijajikiji. Purlanja-yanulpalu, “Pulka-pinyirli-parla Kaatuku! Wati nyampuju kuja Kaaturlu milyarninjarla yilyajarni yungu-ngalpa Kingi nyina ngalipaku Yijirali-pinkiki, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”*

¹⁴ Ngula Jijajirli nyangu tangkiyi yirdiyi-wana karrinja-kurra. Ngula warrkarnu purdangirli purturlurla, ngula yirdiyi-wana yanu. Nyampuju yangka-juku yimi kujalu Payipulurla yirrarnu:

¹⁵ “Nyurrurla yapa Jurujulumu-wardingki-patu, kulalu lani-jarriya! Nyampunya-ka yanirni nyurrurla-nyangu Kingiji! Yanirni-ka tangkiyirli!”*

¹⁶ Kujalu kuja-kurra kurdungurlu-paturlu purda-nyangu, kulalu milya-pungu nyiya-jangka kujalpalurla yapa-paturlu pulka-pungu. Payurnulu-nyanu, “Nyiya-jangka kalurla pulka-pinyi Jijajikiji? Nyiya-jangka-ka yanirni tangkiyirli?” Ngaka yangka kuja Kaaturlu pina-wankaru-manu Jijaji, ngula pina-kangu yartarnarri wiri-kirli nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngulalu yimi yinya Jijaji-kirli manu tangkiyi-kirli Payipulurla kulpari manngu-nyangu. Kulpari manngu-nyangulu yangka kujalpalurlajinta yapangku pulka-pungu Jijajiki.

¹⁷⁻¹⁸ Nyiya-jangkalurla yapaju Jurujulumu-ngurluju wapirdi yanu Jijajikiji? Yapa panu-karirilpalu nyinaja Jijaji-kirli kamparru-wiyi Pijinirli. Nyangulu kujarla Lajuru purlaja yungu wilypi-pardimi pirnki-jangka. Junga! Nyangulu Jijaji kuja Lajuru pina-wankaru-manu. Ngula-jangkajulu pina-yanu Jurujulumu-kurra, manu yimi-ngarrurnulu-jana yapaku Jijaji. Yapangku Jurujulumu-wardingki-paturlulu purda-nyangu Jijajirli kuja Lajuru wankaru-manu yartarnarri-kirli. Kuja-jangkakulurla wapirdi yanu Jijajikiji. ¹⁹ Kujalu-jana Paraji-paturlu nyangu kuja-kurra, wangkajalu-nyanu, “Waraa! Nyarrpa-jarrimilkirli? Kulalparlipa-jana yapaju warla-pajikarla Jijaji puranja-kujakuju!”

²⁰ Juwu-wangu-paturlangulpalu nyinaja Jurujulumurlaju, yanurnulurla Kaatuku pulka-pinjaku purlapa-puru Pajapa-puru. ²¹ Yangka kurdungurlu yirdiji Pilipirlangulpa nyinaja yangka Pijata-wardingki yangka Kaliliyirli, ngula-wardingkilpa nyinaja Jurujulumurlaju. Ngulalurla Juwu-wangu-patu yaninjarla wangkaja, “Yuwayi, yungurnalurla nganimparrangu Jijajikiji wangka.” ²² Ngula-jangka, Pilipirli yaninjarla wangkaja Yanturuku Juwu-wangu-patu-kurlu. Mapiirri-palarla wangkaja Jijajikiji.

²³ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwayi, ngaka Kaaturlu kapu-jana milki-yirrarni nyanungu-nyangu Yapa-nyayirni-wangu yapaku yungulu milya-pinyi nyanunguju pirrjirdi-nyayirni. ²⁴ Junga karna-nyarra wangkami. Kajilpa yapa jintangu mardakarla ngurlu jinta, manu kajilpa mardakarla-juku yinya ngurlu walya-kurra yirrarninja-wangurlu, yapa yinyarlul kapu mardarni jinta-mipa ngurluju, kula panu. Kala kaji yirrarni yinya ngurlu walya-kurra, kapu ngurlu yinyaju linji-jarrinjarla palimi. Ngula-ka wankaru-jarrinjarla pina-pardimi. Jintangu ngurlungku-ka panu-mani ngurlu-wati. ²⁵ Nyampurla walyangka, yapa ngalya-karirli kalu manngu-nyanyi kuja, ‘Ngaju marda kajikarna palimi. Kuja-kujaku kapurnaju ngaju-miparlu warrawarra-kanyi.’ Kaji nganangku-puka kuja manngu-nyanyi, ngulaju kapu pali. Panu-kari yapangku kalu manngu-nyanyi kuja, ‘Kularnaju ngaju-miparlu warrawarra-kanyi, lawa. Yungurna-jana panu-karirlanguku yulkami.’ Kaji nganangku ngurrju manngu-nyanyi kujarlunya, kapurla yinya yapa jirnganja nyina wankaru Kaatuku tarnga-juku. ²⁶ Kajiji nganapuka ngajuku warrki-jarrimi, kamparruju yapangku yinyarlul yunguju purami-wiyi. Warrkini-wati kapujulu ngaju-kurlu-juku nyina kajirna nyarrpara yani. Kajiji ngana ngajuku warrki-jarri, Wapirrarlu kapu ngurrju-pajirni.”

Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku yangka kapu nyanunguju ngaka palimilki

²⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Ngajurnta miyalu majulku. Nyarrparna-nyarra wangkami? Yapa-paturlu kapujulu

* 12:13 Nyangka Psalm 118.25-26

* 12:15 Nyangka Zechariah 9.9

murrumurru-maninjarla pinyi ngajuju. Kulalparna Wapirraju payikarla nyanungurraku warla-pajirninjaku, lawa. Kujakunyarna yanurnu walya nyampu-kurra.²⁸ ‘Wapirra, milki-yirrika-nyanu yapa-kurra yungungkulu milya-pinyilki nyuntuju jungarni-nyayirni!’”

Ngula Jijaji kuja wangkaja, Kaaturla wangkaja nguru-nyayirni-wangu-ngurlu nyanungu-nyangu-ngurlu, “Yuwayi, nyurru milki-yirrarnurnaju yapa-kurraju, manu karnaju yarda milki-yirrarni yapaku yungujulu milya-pinyi ngajuju jungarni-nyayirni.”²⁹ Kujalu yapangku linpa purda-nyangu, ngulalu manngu-nyangu kula-ngantalparla ngapaku maarr-maninjarla manu wangkanjarla wapaja. Panu-karirli manngu-nyangu kula-ngantarla marramarra-juku wangkaja Jijajikiji.

³⁰ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwa, manngu-nyanyi mayi kankulu ngajuku ngantaju wangkaja yungurna milya-pinyi? Lawa! Nyurrurlaku-nyarra wangkaja yungungkulu milya-pinyi nyanunguju pirrjirdi-nyayirni.”³¹ Purda-nyangkajulu! Kaaturlu kajana yapaju miimii-nyanyi ngurru marda maju japa kalu nyina. Juju Ngawu-ka wiri nyina yapaku nyampurla walyangka. Kala jalangu Kaaturlu-ka nyanunguju kijirni.³² Yapangku kapujulu jarna-mani walya-jangka. Kajijili jarna-mani kujarlu, yapa karnaju ngaju-kurra-mani panu-juku.”³³ Junga kujaju. Nyampu yimi Jijajirilpa-ngalpa yapa jintawarlayiki yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi kapu-ngalpa yangka nyanunguju palimi warntawarntarla.

³⁴ Ngulalurla yapaju wangkaja Jijajiki, “Yuwa! Wangkami-ka ngalipa-nyangu Payipulurla Mijaya nganta kapu wankaru nyina tarnga-juku. Nyiyakulkunpa wangkaja yapangku nganta kapulu pinjarla yirrarni Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu warntawarntarla? Wangkaya-nganpa ngana yinyaju Yapa-nyayirni-wangu?”

³⁵ Jijajiri-jana yalu-manu, “Jarra-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapu nyina nyurrurla-kurlu ngari witaku-mipa. Nyurrurlalpankulu nyinakarla jungarni Jarra-nyayirni-wangurla. Kajinkili warntarla nyina, kapunkulu nyina yapa panu-kari-piya kuja kalu mungangka nyina. Ngana-puka kuja-ka wapami mungangka, ngulaju pampa nyiya nyanja-wangu.”³⁶ Walalurla nyinaya Jarra-nyayirni-wanguku. Kapu nyina nyurrurla-kurlu ngari witaku-mipa. Kajinkilirla wala nyina Jarra-nyayirni-wanguku, ngulaju kapunkulurla nyina yaliki Jarra-nyayirni-wanguku.” Ngula kuja wangkaja, Jijajiri-jana yapaju yampinja-yanu, manulpa-jana jurnta yaninjarla jurnta nyinaja yangarlulku.

³⁷ Nyampuju junga. Jijaji ngurrju warri-jarrija Kaatu-kurlangu yartarnari-kirli yapa panungka yungulu nyanyi. Wala-wangulpalurla nyinaja kapuru nyinanjarla. Kulalu milya-pungu nyanunguju Mijaya.³⁸ Nyampuju yimi jurru-juku nyurru-warnu kuja Yijayarlu yirrarnu Jijaji-kirli. Yimiji junga-jarrija. Yijayarlu yimi nyampurra yirrarnu: “Warlalja-Wiri, ngana-nganpa ngungurr-nyinaja kujarnalu-jana nyuntu-nyangu yimi yimi-ngarrurnu? Lawa! Nganakunparla milki-yirrarnu nyuntu-nyangu yartarnarriji? Kula nganaku, lawa!”*

³⁹⁻⁴⁰ Yijayarlu yimi-kari yirrarnu nyurru-wiyi: “Kaaturlu-jana yapa pampa-manu nyanja-kujaku, manu-jana langa-pati-manu purda-nyanja-kujaku. Kala nyiyaku? Kuja-karrarlujana warla-pajurnu yungulu ngurrpa-juku nyina warri nyanungu-nyangu nyanja-wangu manu yimi nyanungu-nyangu purda-nyanja-wangu. Kujarlanya, kulalurla pina-yanurnu Kaatu-kurra, kula-jana nyarrparlu pina-ngurrju-mantarla, lawa.”*

Kujanya Yijayarlu nyurru-wiyi yirrarnu. Kuja-jangkanya, kulalurla Juwu-patu wiriwiri wala nyinaja Jijajiki.⁴¹ Nyiya-jangkarla yirrarnu Yijayarluju yinyaju yimi? Nyurru-wiyi, Kaaturlurla yimi-ngarrurnu nyanungukuju Jijaji. Yimi-ngarrurnurla Jijaji kapu yartarnari wiri-jarlu-kurlu nyina. Kuja-jangkanya, Yijayarluju yimiji yirrarnu Jijajikiliji.

⁴² Ngalya-karirli Juwu-paturlu wiriwiririli milya-pungu nyanunguju Mijaya. Yimilpalu nyanungurrarlur mardarnu, kulalu-jana yapa warru ngarrurnu kuja ngantalurla Jijajiki ngungurr-nyinaja. Lani-jarrijalpalu Paraji-patu-kujaku. Kajili warraja wangkayarla Jijaji-kirli, Paraji-paturlu kapulu-jana kurnta-ngarrirninjarla yilyayarla Juwu-kurlangu jaaji-ngirli.⁴³ Kajili-jana yinya wiriwirirli yimi-ngarrikarla warrajarlu kuja ngantalurla Jijajiki ngungurr-nyinaja, ngulaju kapu-jana Kaatuju wardinyi-jarriyarla. Kala lawa. Yinya wiriwirirlijilpalu manngu-nyangu nyarrparlu yungulu-jana Parajipatuju wardinyi-mantarla.

Jijaji yanurnu walya nyampu-kurra yapaku muurl-mardarninjaku palinja-kujaku

* 12:38 Nyangka Isaiah 53.1

* 12:39-40 Nyangka Isaiah 6.10

⁴⁴ Jijaji kilji-nyayirni wangkaja, “Ngana kajiji wala nyina ngajuku, yungurla Kaaturlangu wala ju nyina, yangka kujaju nyampu-kurra yilyajarni. ⁴⁵ Nganangu kaja kaju nyanyi, ngulaju-ka nyanyi yangkarlangu kujaju ngaju yilyajarni. ⁴⁶ Ngajurna yanurnu walya nyampu-kurra yungurna Jarra-nyayirni-wangu nyina yapaku. Ngana kuja kaju wala nyina, yapa yinya kula nyina munga-piyarla Kaatuku milya-pinjawangu, lawa. Yanurnurna yungulu yapa nyina Jarra-nyayirni-wangurla Kaatu milya-pinja-karra. ⁴⁷ Kajili yapangu purda-nyanyi ngaju-nyangu yimi, kajili purda-nyanjarla yampimi, kularna-jana miimii-nyanjarla punku-pajirni, lawa. Kularna walya nyampu-kurra yanurnu yapaku punku-pajirninjaku. Yanurnurna yapaku muurl-mardarninjaku palinja-kujaku. ⁴⁸ Kajiji nganangu wurra-mani, yimi kajili ngaju-nyangu yampimi, ngaka kapurna-jana miimii-nyanjarla punku-pajirni. Kapurna-jana miimii-nyanjarla payirni kujarlu, ‘Purda-nyanjarla mayinpa puraja jungangu ngaju-nyangu yimiji?’ ⁴⁹ Kula karna-nyarra ngaju-nyangu-mipa yimiji yimi-ngarrirni. Ngajukupalangu kujaju nyampu-kurra yilyajarni, nyanungu kaju wangkami nyarra wangkanjaku. Kujajuku karna-nyarra yimi-ngarrirni. ⁵⁰ Kajinkili purda-nyanjarla purami yimi kujaju ngajukupalangu wangkaja, kapunkulurla wankaru tarnga-juku jirnganja nyina. Kujajangkanya karna-nyarra wangka nyarra kuja kaju nyanungu ngajuku wangkami.”

13

Jijajirli-jana wirliya parljurnu nyanunguku kurdungurlu-patu

¹ Juwu-paturlupalu murnma-juku wurdujarra-manu Purlapa Wirikingarnti Pajapakungarnti parra-karirlakungarnti. Milya-pungulpa-nyanu Jijajirli yangka kuja kapu palinjarla yampinja-yani nyampu walya nyanungukupalangu-kurrarlu. Nyampurla walyangka, Jijajilpa-jana yapakuju yulkaja kujalpalu nyanungu puraja. Yuwayi, yangka kujalpa palinjakungarnti waraly-karrija warntawarntarla, yulkaja-jukulpa-jana.

² Yangka Pajapa Purlapakungarnti, kuja wanta yukajarra, Jijaji manu kurdungurlu-patulu jinta-jarrija. Miyilpalu ngarnu. Kurdungurlu Jutuju Yikariya palkalpa nyinaja, kaja-nyanu Jimani Yikariya-wardingki-kirlangu. Nyurru-jukurla wuruly-wangkaja Juju Ngawuju Jutujukuju yungurla jikajika-jarrinjarla Jijajiki jangkardu ngarrirninjini.

³ Milya-pungulpa-nyanu Jijajirli yangka kuja yanurnu Kaatu-jangka manu yangka kapu pina-yani-yijala Kaatu-kurra. Milya-pungulpa yangka kujarlu Wapirrarlu yungu yartarnarri wiri yapaku wiri nyinanjaku. ⁴ Junga, kujalpalu murnma-juku ngarnu, Jijajirli-nyanu yakarra-pardinjarla kirrirdi jaati-piya jimanta-jangka yalyi-manu, manu yirrarnu walyangka. Ngula-nyanu tawurlu yirrarnu wartirli-wana. ⁵ Ngula ngapalku maninjarla winjurnu parraja-kurra, ngulalpa-jana parljurnu warru wirliya kurdungurlu-patu, ngulalpa-jana parduna-manu tawurlu-kurlurlu. ⁶ Ngularla Jijaji yanurnu Piitaku, Piitarluju payurnu, “Warlalja-Wiri, kapunpaju mayi ngajurlangu wirliya parljirni?”

⁷ Jijajirli yalu-manu, “Jalangu kula kanpa milya-pinyi nyiya-jangka kuja karnangu wirliya parljirni. Ngaka kapunpa milya-pinyi.”

⁸ Piitarlu nyanunguju warla-pajirninjarla ngarrurnu, “Lawa, kulaju ngaju-nyangu wirliya parljika!”

Jijajirli wangkaja, “Kajirngangu yampimi wirliya parljirninja-wangurlu, kulanjaku ngajuku nyina!”

⁹ Ngularla Jimani Piitalku wangkaja, “Warlalja-Wiri, kulaju wirliya-mipa parljika! Rdaka manu jurrurlanguju parljika!”

¹⁰ Jijajirli wangkaja, “Kuja kalu-nyanu yapangu parljirni, ngulaju kalu kirlka-nyayirnilki nyina. Kula kalu-nyanu kapankurlu pina-parljirni. Kajili walyangka wapa, marda wirliya-mipa kalu-nyanu parljirni. Nyurrulajunkulu ngurrju manu kirlka, jinta-mipa kirlka-wangu.” ¹¹ Niyiyaku Jijajiji kujaju wangkaja? Nyurru-jalalpa milya-pungu yangka kapurla jinta kurdungurlu jangkardu parnka yimi-kirli nyanunguku jangkardu. Kuja-jangkanya-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju yangka kujalpalu kirlka nganta nyinaja, manu jinta-mipa nganta kirlka-wanguju.

¹² Ngula-jana Jijajirli wirliya kurdungurlu-patu parljurnu, ngula-nyanu kirrirdi jaati-piya pina-yirrarnu jimantarla. Ngula kulpari pirri-manu yangkangka tayipulurla, ngula-jana payurnu, “Milya-pinyi mayi kankulu nyiya-jangka kujarna-nyarra wirliyaju parljurnu? ¹³⁻¹⁴ Warlalja-Wiri manu Tiija-pajirni kuja kankujulu, junga kujaju! Ngajurna-nyarra Warlalja-Wiri manu Tiija. Warrki-jarri kankujulu ngajuku. Wirliyarna-nyarra parljurnu warrkini wati-piyarlu. Kuja-piyarlu-yijalajulu waalparrika, jarnkujarnku parljikalu-nyanu wirliyaju. ¹⁵ Milki-yirrarnurna-nyarra yungunkulu jungarni

nyina. Waalparrikajulu. Warrki-jarriyalu ngaju-piya yungunkulu-jana yapa ngalya-karirlanguku ngurru nyina. ¹⁶ Junga karna-nyarra wangkami. Ngana-puka kuja-ka warrki-jarri, ngulaju kularla parrpada-juku nyanungu-nyanguku paajuku, lawa. Warrkini yinyarluju-ka jungangku paaju nyanungu-nyanguju purda-nyanyi. Manu kuja-ka wati jintangku wati jinta-kari yilyami yimi-kirli, yinya yimi-kirli kula-ka wiri nyina wati kamparru-warnu-piya. ^{*} ¹⁷ Kajinkili nyampu yimi langa-kurra-mani, kajinkili-nyanu jarnkujarnku warrki-jarrimi ngaju-piya, ngulaju kapunkulurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyayirni.

¹⁸ “Manngu-nyanyi kankulu kujarna-nyarra wangkaja kamparru-wiyi? Wangkajarna-nyarra nyurrurlaju nganta kirka manu ngurru, kala jinta-mipa kirka-wanguju. Ngajulurlurna-nyarra milarnu ngajuku puranjaku. Kuja-jangkanya karna-nyarra milya-pinyi. Kala yinya ngurru-wangu wati? Yimi nyanungu-kurluju Payipulurla, wangkami-ka kuja, ‘Yinya watiki kujarnarla jirnganja ngarnu miyi manu kuyu, kala ngaju-nyangu wungu-warnu nyinaja. Kala jangkarduju karlirr-nyinaja!’^{*} Kuja-jangkanya yinyaju wati ngurru-wangu. ¹⁹ Yuwayi, ngaka wati yaliji kapuju karlirr-nyina jangkardu. Kapunkulu kuja-kurraju nyanyi, manu kapunkulu-nyanu wangkami, ‘Jijajiji yapa yangka kuja-ka tarnga nyina.’ Kuja-jangkanya karna-nyarra jalangurluju yimi-ngarrirni yinya wati yungunkulu ngungkur-nyina. ²⁰ Junga karna-nyarra wangka: Yilyami karna-nyarra yimi ngaju-nyangu-kurlu. Nganangku kaji-nyarra rdakurl-kijirni, ngajurlangu kaju rdakurl-kijirni. Manu-ka rdakurl-kijirni ngajukupalangu kujaju nyampu-kurra yilyajarni.”

Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja yangka kapurla Jutujuju karlirr-nyina jangkardu

Matthew 26.17-25, Mark 14.12-21, Luke 22.7-13

²¹ Ngula-jangka, Jijajiji miyalu maju-jarrija-nyayirni, manu wangkaja-jana kurdungurlu-patuku, “Junga karna-nyarra wangkami. Jintangku kurdungurlurlu kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu maralyepikingarduyu-patuku manu yurrkunyuku yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi.”

²² Kulalpalu kurdungurlu-paturlu milya-pungu kujalpa Jijaji ngana-kurlu nganta wangkaja. Ngarilpalu-nyanu nyangu-mipa. ²³ Ngajujulparna nyinaja kutu Jijaji-wana. (Ngajukuku warrarda yulkaja.) ²⁴ Piitaju rdakardaka wangkaja ngajuku, “Payika Jijaji ngana-kurlu-ka wangka.”

²⁵ Ngularna payurnu Jijajiji, “Warlalja-Wiri, ngana nyanunguju wati ngula kapungku jangkardu karlirr-nyina?”

²⁶ Jijajirliji yalu-manu, “Kajirna mangarri julyurl-yirrarni jupujupurla, ngula-jangka kapurnarla yinyi jinta-kariki kuja-ka nyina ngalipa-kurlu. Nyanungunya kapuju jangkardu karlirr-nyina.” Ngula Jijajirliji mangarri julyurl-yirrarnu jupujupurla, yungurla Jutujuku yangka Jimani Yikariya-wardingi-kirlangu kaja-nyanuku. ²⁷⁻³⁰ Ngula Jutujurlu mangarri yinya manu, Juju Ngawurla kapanku kurru-yukaja. Ngularla Jijaji wangkaja, “Kapankurlu lawa-manta warrki nyuntu-nyangu!” Junga-juku, Jutuju mangarri wita maninjarla yanu kapanku. Munga-nyayirnilpa karrija.

Kulalu panu-karirli kurdungurlurlu milya-pungu nyarrpa kujalparla Jijaji wangkaja Jutujuku tala-kurluju. Jutujurlu kala-jana yakuku tala-kurlu warrawarra-kangu kurdungurlu-kurlangu. Kuja-jangkarlunyalpalu manngu-nyangu, “Yuwa, marda Jijajirliji Jutujuju yilyaja miyi payi-maninjaku Purlapa Wirikingarnti Pajapakungarnti? Marda yilyaja yungu-jana tala yinyi tala-wangu-patuku?”

Jijajirli-jana kurdungurlu-patu ngarrurnu yungulu-nyanu yulkami jarnkujarnku

³¹ Ngula Jutujurlu ngurra yinya yampinjarla yanu, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yungkaparrirli, yapanku kapulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu kuja-ka yartarnarri wiri-kirli nyina. Kuja-jangkanya kapulu yapangkuju milya-pinyi Kaaturlangu yartarnarri wiri-kirli. ³² Yuwayi, junga kujaju. Ngajujurna Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu. Kaaturlu kapu-nyanu milki-yirrarni yapa panu-kurra yartarnarri wiri-kirli. Ngula-piyarlu-yijala kapu-jana ngajurlangu milki-yirrarni yartarnarri wiri-kirli, kapu-jana kujarlu milki-yirrarni yungkaparrirli. Yapa-nyayirni-wanguku kapulurlajinta pulka-pinyi. Kujarlanya kapulurla Kaaturlangu pulka-pinyi. Kaaturlu kapurla pulka-pinyi yinyaku Yapa-nyayirni-wanguku. Yuwayi, kapurla pulka-pinyi yungkaparrirli.

³³ “Ngaju-nyangu-patu warlalja, ngari karna-nyarra witaku-mipa jirnganja nyina. Ngula-jangka kapunkulurla warrirni, kulankujulu palka-mani. Manngu-nyanyi mayi

* 13:16 John 15.20 * 13:18 Nyangka Psalm 41.9

kankulu nyarra kujarna-jana kamparru-wiyi wangkaja wiriwiriki. Wangkajarna-jana, 'Yani karna ngurra-kari-kirra. Kulalpankujulu purayarla, lawa.' Kujanyarna-jana wangkaja. Jalangu karna-nyarra yarda yimi-ngarrirni yimi jurrku-juku: Yani karna jinta-kari ngurra-kari-kirra. Kulalpankujulu purayarla ngaju-kurlu yaninjaku, lawa. ³⁴ Ngulaju ngula-juku. Kuruwarri karna-nyarra yinyi jinta-kari: Yulkayalu-nyanu! Ngajurna-nyarra yulkaja. Kuja-piya-yijalalu-nyanu yulkaya! ³⁵ Kajinkili-nyanu yulka, ngulaju kapulu-nyarra yapa ngalya-karirli nyanyi. Kuja-jangkanya kapulu milya-pinyi nyurrurlaju ngaju-nyangu kurdungurlu-patu."

Jijajirra wangkaja Piitaku, 'Kapunpa-nyanu ngurra-pajirni ngajuku'

Matthew 26.31-35, Mark 14.27-31, Luke 22.31-34

³⁶ Jimani Piitarlu payurnu Jijaji, "Warlaja-Wiri, nyarrpara-kurra kanpa yani?"

Jijajirli yalu-manu, "Yani karna ngurra-kari-kirra. Kulalpanpaju purayarla jalan-gurluju, ngaka-mipa."

³⁷ Piitarlu Jijaji payurnu, "Warlaja-Wiri, nyiya-jangka kulalparnangu purayarla? Kajilpangkulu yapa ngalya-karirli murrumurru-mantarla, kapurnangu muurl-mardarni. Kajijili pinyi, ngulaju ngula-juku. Ngajurna lanu-wangu!"

³⁸ Ngula-jangka, Jijajirra wangkaja Piitaku, "Junga mayi kapunpa palimi ngajuku muurl-mardarninjaku? Wangkami karnangu junga: Ngaka kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurra-pajirni marnkur-paku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi."

14

Jijajiji Yirdiyi-nyayirni-wangu kuja-ka ngunamirra Wapirra-kurlangu-kurra

¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, "Kulalu lanu-jarriya nyiyarningkijarraku! Kaatukulurla wala nyinaya! Walajulu nyinaya ngajurlanguku! ² Yalirlaju panu-nyayirni ngurraju nyinanjakuju ngajukupalangu-kurlangurlaju Wapirra-kurlangurlaju. Kaji karriyarla ngurra-wangu lawa yapaku yalirlaku nyinanjaku, kapurna-nyarra nyurru-juku yimi-ngarrikarla nyurrurlakuju. Kala kujaju junga, yalirlaju ngurra panu-nyayirni! Wangkami karna-nyarra nyurrurlaku, yani kapurna yali-kirra jungarni-maninjaku ngurraju nyurrurlaku nyinanjaku. ³ Ngula-jangka kajirna kulpari yanirni nyampu-kurra maninjaku nyurrurlaku, ngula yungunkulu nyinami yalirla ngaju-wana. ⁴ Nyurrurlaju kankulu milya-pinyilki yirdiyi yali-kirra ngurra-kurra kajirna ngaju ngaka yani."

⁵ Ngula-jangka, Tamijijirra wangkaja Jijajiki, "Warlaja Wiri, kula karnalu milya-pinyi ngurra nyarrpara-kurra kajirna nyuntu ngaka yani. Nyarrparlupalangu nganimparlu milya-pungkarla yirdiyiji kuja-ka ngunamirra yali-kirra ngurra-kurra?"

⁶ Jijaji wangkajarla Tamijiki, "Ngajujurna yangka jinta-juku Yirdiyi-nyayirni-wangu kuja-ka ngunamirra ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Ngajujurna yangka jinta-juku Yijardunju kuja karna-jana warrarda yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu jaru yapaku. Ngajujurna yangka jinta-juku Wankaru Yinja-panu kuja karna-jana ngurrju-mani pina yapa wankaru-kurra nyurnu milyi-jangka. Kulalpa ngana-puka yantarla ngurra ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngaju-wangu. Ngaju-miparlu karna milya-pinyi nyarrparlu yapaju yina-kurrakuju kanjakuju."

⁷ Ngula-jangka, wangkaja-jana Jijaji nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, "Kajilpankujulu nyurrurlaju milya-pungkarla, ngulaju kajikankulu milya-pinyilki ngajukupalangu-kurlangu. Junga-juku kankulu nyurru-juku nyurrurlaju nyanunguju milya-pinyilki nyanja-warnurlu-yijala."

⁸ Ngula-jangka, Pilipirra wangkaja Jijajiki, "Warlaja-Wiri, milki-yirra-anganpa nyuntukupalangu Wapirra nganimpaku yungurnalu nyinami wardinyilki. Kularnangkulu kujaku yarda payirni."

⁹ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla Pilipiki, "Palka-jukurna-nyarra jirrnanganja wapaja warrarda. Nyiya-jangkarlu kanpaju kanginy-pinyi-juku? Nganangu-puka kajiji nyanyi ngaju, ngulanguju-ka nyanyi ngajukupalangu Wapirrarlangu. Pilipi, nyiya-jangkarlunpaju payurnu yungurna-nyarra milki-yirra-nyanyi ngajukupalangu Wapirra nyurrurlaku? ¹⁰ Pilipi, ngungkurr-nyinanja-wangu mayi kanpaju nyina kuja karna nyina ngajukupalangu kuja-ka nyina ngajurlangurla?"

¹¹ Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, "Jaru kuja karna-nyarra wangka nyurrurlaku, ngulaju kula ngaju-nyangu warlaja. Ngular-rajuru ngajukupalangu-kurlangu. Nyanunguju-ka ngajulurla nyinami, manu-ka warraki nyanungu-nyangu lawa-mani. ¹¹ Nyurrurla, ngungkurr-nyinayajulu wangkanja-kurraku kajirna-nyarra wangkami ngaju karna nyinami ngajukupalangu, manu

ngajukupalangu kuja-ka nyinami ngajulurla. Kajinkili nyinami ngungkur-nyinanjanawangu jaruku kuja karna-nyarra yimi-ngarrimi nyurrurlaku, ngula-jangkajulurla marlaja ngungkur-nyinaya warrki-mipaku ngaju-nyanguku kuja karnarla jirnganja warrki-jarrimi Kaatuku.

¹² “Wangkami karna-nyarra nyurrurlaku yijardurlu: Kajinkijili wala-juku nyina ngajuku, kapunkulu nyurrurlaju warrki-jarrimi ngaju-piya-nyairni. Kula nyampurla-mipangurrangka kujalparna ngaju warrki-jarrija, lawa. Kajirna pina-yani ngajukupalangukurra, ngula-jangka kapunkulu ngaju-piya warrki-jarrimi nguru-kari nguru-karirla wurnturu. ¹³ Kajinkijili nyurrurlarlau payirni nyiyarlanguku wala nyinanja-karrarlau, kapurna-nyarra yimirirli purda-nyanjarla yinyi. Ngula-jangkarlu yungurna-jana milki-yirrani yapaku Wapirra ngajukupalanguku ngulaju yartarnarri wiri-kirli. ¹⁴ Wala nyinanja-karrarlau kajilpankujulu nyurrurlarlau payikarla ngaju nyiyarlanguku, kapurna-nyarra yinyi.”

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patuku kapu-jana yilyamirni Pirlirra Kaatu-kurlangu

¹⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, “Kajilpankujulu nyurrurla yulkayarla ngajuku, ngulanguku kajikankulu purami kurwarri nyarrparlangu kuja karna-nyarra wangka. ¹⁶ Kapurna-nyarrarla payirni ngajukupalangu nyurrurlarlanguku ngula yungu yilyamirni Rdarrkanpa jinta-kari. Rdarrkanpa yalumpu kapu nyina nyurrurlarla tarnnga-juku. ¹⁷ Nyampu Rdarrkanpaju Pirlirra ngulanguku kuja kajana yimi-ngarrirni yapaku junga-nyairni kurwarri Kaatu-kurlu. Yapa ngana kuja kaju nyina ngajuku ngungkur-nyinanjanawangu, ngulanguku kula-ka nyarrparlu nyanyi nyanunguju, manu kula-ka nyarrparlu nyanunguju milyapinyi. Kujarlaju kulalpa nyarrparlu mantarla Pirlirra yali. Kala nyurrurlarlau kankulu milya-pinyi nyanunguju, manu kulalpa-nyarra nyarrparlu yampiyarla? Nyanunguju kapu tarnnga-juku nyina nyurrurla-wana.

¹⁸ “Kajirna ngaju kulpari yani ngajukupalangu-kurlangukurra ngurra-kurra, kularna-nyarra yangarlau yampimi nyurrurla. Kapurna pina-yairni nyurrurlaku. ¹⁹ Jalangu-nyayirni, panu-karirli yapangu nyampurlarlau ngurrangkarlu, kulajulu ngajuju yarda nyanyilki. Kala nyurrurlarlau kapunkujulu yarda nyanyi ngaka wankarujuku. Kapunkujulu marlaja nyina wankaru-yijala ngajuku. ²⁰ Ngakaju, nyurrurlarlau kapunkulu milya-pinyi kuja karna nyinami ngajukupalangu. Manu kapunkulu milya-pinyi-yijala kuja karna nyina nyurrurlarla manu yangka kuja kankulu nyina ngajurlangu. ²¹ Ngana-puka yapa kajiji yulkami ngajuku, ngulanguku kapu purami kurwarri nyarrparlangu kajirnarla yinyi nyanunguku. Ngajukupalangu kapurla yulkami nyanunguku, manu kapurnarla yulkami-yijala nyanunguku, manu ngaju kapurnaju milki-yirrani nyanungu-kurra yunguju yijardu-nyairni milya-pinyi.”

²² Ngula-jangka, Jutujurlu payurnu Jijaji (kula Jutuju Yikariya-wardingkirli, jinta-karirli Jutujurlu), wangkajarla, “Warlalja-Wiri, nyarrparlu ngantanpa-nyanu milki-yirrani nganima-mipa-kurraju, kala ngalya-kari-kirra nganta kulanpa-nyanu milki-yirrani nganta?”

²³ Jijaji wangkajarla Jutujuku, “Ngana-puka kajiji yulkami ngajuku, kapu yalumpurlu yapangu lincangu purda-nyanyi jaru ngaju-nyangu kajirnarla wangkami nyanunguku. Ngajukupalangu kapurla yapaku yalumpuku yulkami. Ngajarra kapurlijarrarla yanirni nyanunguku, manu kapurlijarra nyinami nyanungurla. ²⁴ Kala nganarlangu-puka kajiji jurnta nyina ngajuku yulkanja-wangu, yalumpurlu yapangu kulaju purdanyanyi jaru ngaju-nyangu kajirnarla wangkami nyanunguku. Nyurrurlarlunkujulu nyurru purda-nyangu wangkanja-kurra jaru-kurra nyurrurla-kurra. Jaru yalumpu kula ngaju-nyangu warlalja, nyampu jaruju ngajukupalangu-kurlangu. Nyanungurlu kujaju nyampu-kurra yiyajarni, ngulanguku yungu jaruju ngajuku.”

²⁵ Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana kurdungurlu-patuku nyanungu-nyangu-patuku, “Ngajurna-nyarra nyurru nyurrurlaku yimi-ngarrunu panu nyampurra nyiyarningkijarra murnma-juku kuja karna nyinami walyangka nyampurla-juku nyurrurla-kurlu.

²⁶ Ngaka kajirna pina-yani ngajukupalangu-kurlangukurra ngurra-kurra, nyanungurlu kapu yilyamirni Pirlirra nyanungu-nyangu yunguju marlaja kanyi warrki ngaju-nyangu. Ngula Pirlirra Kaatu-kurlanguku jurruku-juku Rdarrkanpaju kujarna-nyarra yimi-ngarrunu nyurrurlaku kamparrurlu-wiyi. Nyanungurlu kapu-nyarra pinarri-mani nyiyarningkijarra nyurrurlakuju, kapu-nyarra wangkami yimi jurruku-juku yangka kujarna-nyarra ngajulurlu-wiyi yimi-ngarrunu nyampurla walyangka kujalparna-nyarra palka-wiyi-juku jirnganja nyinaja.

²⁷ “Yungurna-nyarra rarralya-mani yungunkujulu rarralyalku marlaja nyina ngajuku. Kulalpa-nyarra nganangu kujarlu rarralya-mantarla ngaju-piyarlu, lawa. Wajampa-wangulu nyinaya! Lani-wangulu nyinaya! ²⁸ Yangka kujarna-nyarra wangkaja kapurna-nyarra nyurrurlaku jurnta yani manu ngula-jangka kapurna pina-yanirni nyurrurla-kurra, ngulaju nyurrurlarlunkujulu nyurru kamparrurlu purda-nyangu. Ngajukupalangu Wapirraju, ngulaju kaju wiri-juku nyina ngajukuju parrpada-juku. Kujarlaju, kajilpankujulu yijardu-nyayirni yulkayarla ngajuku, nyurrurlaju kajikankujulu wardinyi-jarrimi ngajukuju pina-yaninjakuju Wapirra-kurlangu-kurraju. ²⁹ Nyampunya karna-nyarra wangkami nyurrurlaku pina-yaninjakungarnti ngajukupalangu-kurlangu-kurraju. ³⁰ Juju Ngawu kapu yanirni nyampu-kurra. Nyanunguju jalanguju wiri yapaku panuku nyampurla walyangka. Kujarlaju kularna-nyarra japaku-kari wangkami nyurrurlaku. Kula nyanunguju wiri ngajuku, lawa. ³¹ Kapurna linpangu purda-nyanyi ngajukupalangu kajiji wangkami nyiarlanguku yungujulu yapangu jintawarlayirli nyampurlarlu walyangkarlu milya-pinyi ngaju kuja karnarla yulkami.”

Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Ngula-juku, yanilkirli pa ngurra nyampu-ngurlu!”

15

Jijaji Ngarna-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu

¹ Ngula-jangka Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Ngajujurna Ngarna-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngajukupalanguju, ngulaju kaatinikingarduyu-piya ngula kangalpa warrawarra-kanyi yapa-patu ngaju-nyangu-patu manu ngajurlangu. ² Yapangu kuja kajulu ngaju purami, parrka-piya kalu pardimi ngarna-jangka. Ngula-piyanya kajulu yapaju ngaju-nyanguju wungu-warnuju ngajukuju nyinami. Kajilirla yapa-patu ngaju-nyangu-patu warri-jarrimi ngurrju-wangu Kaatuku, ngula-jangkaju kapu-nyanu jurnta kijirni kaatinikingarduyu-piyarlu kuja kajana jurnta pajirni muku parrka ngarna-jangka. Kala kajilirla warrarda warri-jarrimi ngurrju Kaatuku, ngulaju kapu-jana warrawarra-kanyi nyanungu-patuju tarnganguku-juku, ngula-jangkaju yungulurla kirlka-nyinanjarla yardayarda warri-jarri-jiki nyanungukuju. Nyanungurluju kapu-jana warrawarra-kanyi yapa-patuju kaatinikingarduyu-piyarlu ngula kajana ngalya-kari witawita parrka ngarna-jangka jurnta pajirni yulyurpurla yungulu ngulangka ngakurru-wati pardimilki wantangkaju. ³ Ngajujurna-nyarra nyurru-juku panu yimi nyurrurlakuju wangkaja, manunkulu yiriyirirli purda-nyangu. Ngulakuju Kaaturluju-nyarra nyurru-juku kirlka-pajurnu. ⁴ Jurnta yaninja-wangujulu nyinaka! Kularna-nyarra jurnta yani nyurrurlaku. Kulalpa parrka-watirlaju ngakurruju pardiyarla kajilpa pajirninja-warnu ngunanja-yantarla walyangka ngarna-jangka. Pardinjakungarnti ngakurrukungarnti kulalpankulurla jurnta pajikarla parrka-wati ngarna-jangka. Kuja-piya-yijala nyurrurlaju. Kajilpankujulu nyurrurla jurnta yantarla ngajuku, kulalpankulurla ngurrju warri-jarriyarla Kaatuku yangarlu. Nyurrurlajulu nyinaka jintangka-juku ngajulurla Kaatuku wardinyi-maninjaku.”

⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungu-nyangu-patuku, “Ngajuju Ngarna-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyurrurlaju warrkini ngajuku, parrka-piya kuja-ka pardimi ngarna-ngurlu. Kajilparlijarra ngaju manu yapa jinta-kari nganapuka nyinayarla jintangka, kajikarla yali yapa ngurrju warri-jarri Kaatuku. Kala kajilpaju yali yapa jurnta yantarla ngajuku, kulalparla ngurrju warri-jarriyarla Kaatukuju, lawa. ⁶ Kajilpaju yapa ngajuku jurnta yantarla, ngulaju parrka-piya kuja-ka pajirninjarla kijirni manu kuja-ka palimi linji-jarrinjarla. Yapangu kalu mani parrka-wati linji, kijirni kalu warlu-kurra manu-ka muku jankami. ⁷ Junga-juku, nyinakalu ngaju-kurlu-juku, manulu puraya kuruwari kujarna-nyarra pinarri-manu nyurrurla. Kajinkili nyurrurlarlu kuruwari ngaju-nyangu purami, ngula-jangkarluju kajikankulu payirni Kaatu nyiarningkijarrarlanguku, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlakuju yinyilki. ⁸ Kajinkilirla nyurrurla ngurrju warri-jarrimi Kaatuku, yapanguju kapulu-nyarra nyanyi nyurrurla warri-jarrinja-kurra. Kapulu-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju yijardu-nyayirni ngaju-nyangu-patu kurdungurlu-patu, manu kapulu Kaatuju milya-pinyi yartarnari wiri-kirli. ⁹ Ngajukupalanguju kaju yulkami ngajukuju, manu ngula-piya-yijala karna-nyarra ngajuju yulkami nyurrurlakuju. Kujarlaju, jurnta yaninja-wangujulu nyinaya ngajuku yungurna-nyarra yulkami tarngajuju. ¹⁰ Ngajulurluparna tarnganguku-juku linpangu purda-nyangu ngajukupalangu

nyarrpa-puka kujaju wangkaja ngajuku. Kujarlaju kaju yulkami ngajukuju, manu kularnarla warntarla jurnta yani nyanungukuju. Kuja-piya-yijala karna-nyarra yulkami junga-nyayirni nyurrurlakuju. Kajinkijili nyurrurlarlu linpangku purda-nyanyi ngaju, kulankujulu jurnta yani, lawa. Kujarlaju kapurna-nyarra yulkami tarnnga-juku.

¹¹ “Ngajurna-nyarra yimi-ngarrurnu nyampurra nyiyarningkijarra nyurrurlaku yungunkulu wardinyi-jarrimi-nyayirni ngaju-piya. Ngampurra karna-nyarra nyinami nyurrurlaku yungunkulurla tarnnga-juku wardinyi-jarrimi-nyayirni marlaja Kaatuku ngaju-piya. ¹² Nyampuju ngaju-nyangu kuruwarri nyurrurlaku: Yulkayalu-nyanu ngaju-piya kujalparna-nyarra yulkaja nyurrurlaku. ¹³ Kajilpa-jana yapa paliyarla nyanungu-nyangu-patuku yipilji-patuku, kujarlaju kajana milki-yirrarni nyanungu-patuku kujaju nganta-jana yulkaja karrikarri-wangu-nyayirni. ¹⁴ Kajinkijili nyurrurlarlu tarnngangu purda-nyanyi linpangku ngaju, ngulaju kankujulu yipiljilki ngajukuju nyinami. ¹⁵ Kamparrurlaju kularna-nyarra milki-yirrarnu nyarrpa ngulalpa Kaaturlu manngu-nyangu. Kujarlaju, kalarna-nyarra ngarrurnu nyurrurlaju ‘ngaju-nyangu-patu warrkini-patu’. Kala jalanguju, lawalku. Warrkinirli nganangu-puka kula-ka milya-pinyi kuja-ka nyanungu-nyangurlu paajurlu nyarrparlangu manngu-nyanyi nginyinginyirla. Kala ngularrarna-nyarra ngajulurlu nyurru-juku yimi-ngarrurnu nyurrurlaku nyiyarningkijarra kujaju yangka ngajukupalangu wangkaja ngajuku. Kujarlaju, jalangurlu karna-nyarra ngarrirniki nyurrurlaju ‘ngaju-nyangu yipilji-patu’. ¹⁶ Kulankujulu nyurrurlarlu ngaju milarnu. Ngajurna-nyarra milarnu nyurrurlaju, manurna-nyarra yungu warrki ngula yungunkulurla tarnnga-juku warrki-jarrimi Kaatuku, manu yungunkulu wardinyi-mani. Warrki-jarriyalurla Kaatuku tarnnga-juku! Kajilpankulurla wangkayarla Kaatuku nyiyarningkijarraku, ngulaju wala nyinanja-kurruku kapu-nyarra purda-nyanjarla yinyi. ¹⁷ Nyurrurlaku karna-nyarra yarda wangkami-yijala, nyampuju kuruwarri ngaju-nyangu nyurrurlaku: Yulkayalu-nyanu!”

Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku kapulu-jana ngalya-kariri nganta nyanungu-patukuju nyurunyuru-jarrimi

¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana yarda-yijala wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, “Ngalya-kari yapa-patu nyampurla walyangka kapulu-nyarra nyurrurlakuju nyurunyuru-jarrimi, yapa-patu kuja kalurla nyinami Juju Ngawuku. Kala manngu-nyangkalu nyampu: Yalumpu-patu yangka-patu yapa-patujulpajulu ngajurlangukuju kamparruju nyurunyuru-jarrija. ¹⁹ Kajilpankulurla nyurrurlarlungu nyinakarla Juju Ngawuku, ngula-jangka yalumpurrarlu yapangku kajikalun-nyarra nyurrurlaju rdakurl-kijirni, manu kajikalun-nyarra nyurrurlaju warlalja-pajirni. Kala nyanungu-paturluju kapulu-nyarra nyurrurlakuju nyurunyuru-jarrimi kujarna-nyarra nyurrurla milarnu, manu kujarna-jana jurnta kangu nyurrurla. Nyurrurlaju kula kankulu nyinami nyanungurra-nyangurla turnu-warnurla. Ngula-jangka kalu-nyarra nyurunyuru-jarrimi nyurrurlakuju. ²⁰ Manngu-nyangkajulu nyampu yangka kujarna-nyarra ngaju kamparru nyurrurlaku wangkaja: Ngana-puka kuja-ka warrki-jarri, ngulaju kularla parrparda-juku nyanungu-nyangukuju paajuku, lawa.* Yalumpurra yapa kuja kalurla nyinami Juju Ngawuku, ngajuluju kulukukuluku-manu, manu ngula-piyarlu-yijala kapulu-nyarra nyurrurlarlungu kulukukuluku-mani. Ngalya-kari-paturlu yalumpu-paturlu ngulajujulu marlaja puraja ngaju-nyangu kuruwarri kujarna-jana yimi-ngarrurnu nyanungu-patuku. Ngula-piyarlu-yijala kapulu-nyarra ngalya-kari-patu-miparlu purda-nyanyi kajinkili-jana nyanungu-patuku yimi-ngarrirni jaru ngajukurlu. ²¹ Nyurrurlajunkujulu ngajukuju. Kujarlaju yalumpurlu yapangku yangkangu kapulu-nyarra kulukukuluku-mani nyurrurla ngaju-piya. Kula kalu yijardurlu milya-pinyi Kaatu, ngulanguju kujaju ngaju yilyajarni nyampu-kurra. Kujarlanguurlanya kapulu-nyarra kulukukuluku-mani. ²² Kajirna nyampu-kurra yaninjarni-wangu nyinayarla kankarlarra, manu kajirna-jana yimi-ngarrirninja-wangu jurnta nyinakarla yapaku yalumpurruku majumajuku, ngulaju kapu-jana Kaaturlu yampiyarla warntarla-pajirninja-wangurlu. Kari-ngantarna-jana yaninjarla wangkaja Kaatu-kurlu nyanungu-patukuju, yani-jiki kalu tarnnga-juku warntarla-juku. Kujarlaju, majumajuju kulalpalu-nyanu nyarrpalku jaarl-wangkayarla Kaatu-kujaku warntarla-wangu nganta. ²³ Yapa kuja kaju ngajuku nyurunyuru-jarrimi, ngulaju karla ngajukupalanguku nyurunyuru-jarrimi. ²⁴ Ngajulu kalarna warrki-jarrija yapa ngalya-kari-piya-wangu Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirli yapangka milparniwarrarla. Kala kuja-piya-wangu kajirna nyinayarla warrki-jarrija-wangu, ngulaju kapu-jana Kaaturlu yampiyarla warntarla-pajirninja-wangurlu. Kala yalumpurlu yapangku kujajulu nyangu warrki-jarrija-kurra,

* 15:20 John 13.16

nyurunyuru-jarrimi-jiki kajulu manu ngajukupalangurlangukuju. ²⁵ Nyanungurra-nyangu kuruwarrri-ka wangka nyampurra maju-kari kapuju rdipimi ngajuku. Nyanungurra-nyangu warlalja kuruwarrri-ka wangkami kuja, 'Nyurunyuru-jarrijajulu nyiya-jangkaku mayi.' ²⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, "Ngaju kapurna-nyarra nyurrurlaku yilyamirni Rdarrkanpa ngajukupalangu-kurlangu. Nyanunguju yangka Pirlirra Junga-nyayirni kuja-ka yanirni ngajukupalangu-jangka. Kaji yanirni, kapu-nyarra jirrnganja nyinanjarla yimi-ngarrirni ngaju-kurlu. ²⁷ Nyurrurlajulpankujulu jirrnganja nyinaja tarnnga. Kujarlaju yungulpankulu-jana yimi-ngarrrikarla yapaku ngaju-kurluju."

16

¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, "Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra yangka ngaka yungunkulu kapurunju-wangu nyina manu ngajuku karlirr-nyinanja-wangu nyina. ² Ngaka kapulu-nyarra Juwu-paturlu yilya jaaji-ngirliji, kapulu-nyarra warla-pajirni nyanungurraku jinta-jarrinja-wanguku. Junga, ngaka kajili-nyarra pinyi tarnnga-kurra, kapulu-nyanu wantarla manngu-nyangu kujarlu, 'Kajirlipajana nyampurra pinyi tarnnga-kurra, ngulaju kapu-ngalpa Kaatuju wardinyi-jarrimi.' ³ Yapa yali-paturlu kula kalu ngajukupalangu Kirdana milya-pinyi, manu kula kajulu ngaju milya-pinyi. Kujarlanya kapulu-nyarra pinyi. ⁴ Pututu-pinyi karna-nyarra nyampurra-kurlu yapa-kurlu, ngula yangka ngaka kajili-nyarra murrumuru-mani, kapunkulu manngu-nyangu ngaju-nyangu yimi."

Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu

Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, "Nyurru-wiyi, kujarna-nyarra milarnu, ngajulparna palka warrarda nyinaja nyurrurla-kurlu. Kuja-jangkanya kularna-nyarra wangkaja yangka yapa-patu-kurlu yangka ngaka kapulu-nyarra murrumuru-mani. ⁵ Ngaka-pardu-kari kapurna pina-yanilki ngajukupalangu-kurra kujaju nyampu-kurra yilyajarni. Kulajulu nganangu payurnu nyarrpara-kurra kuja karna yani. ⁶ Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra nyampurra jalangurlu. Kujarlanya kankulu wajampaju nyina. ⁷ Junga karna-nyarra wangka. Kajirna pina-yani Kirdana-kurlangu-kurra, ngakaju kapurna jinta-kari Rdarrkanpa pina-yilyamirni nyurrurla-kurra. Ngana Rdarrkanpaju? Ngulaju yangka Pirlirra Kaatu-kurlangu. Kajilparna yaninja-wangu nyinakarla nyampurla-juku nyurrurla-kurlu, ngulaju kujaju maju. Kajilparna nyinayarla nyampurla-juku, kulalpa Rdarrkanpa yantarlarlarni nyurrurla-kurraju.

⁸ "Kaji Rdarrkanpa yanirni nyampu-kurra walya-kurra, kapu-jana yapakuju wangkami kuja kalu warntarla manngu-nyangu. Ngurrju nganta kalu-nyanu ngarrirni, kala Rdarrkanparlu kapu-jana punku-pajirni. Manngu-nyanyi kajulu ngaju nganta warntarla, kala Rdarrkanparlu kapu-jana wangkami kuja kaju Kaaturlu jungarni-pajirni. Yapa yali-paturlu kalu manngu-nyanyi Kaaturlu nganta kapu-jana yampimi, kula-jana marda miimii-nyanyi nganta. Kala Rdarrkanpa kapu-jana wangkami Kaaturlu kapu-jana miimii-nyanjarla murrumuru-mani kajili warntarla-juku manngu-nyangu. ⁹ Junga kujaju. Yapa yali-paturlu kalu-nyanu manngu-nyangu ngurrjungku nganta. Kala kula kajulu wala nyina ngajuku. Kujarlanya kapu-jana Rdarrkanparluju punku-pajirni. ¹⁰ Yapa yali-paturlu kajulu manngu-nyangu ngaju nganta warntarla. Kula kujaju junga. Yani pina karna ngajukupalangu-kurra, manu nyurrurlarlul kulankujulu nyanyi warrarda. Ngula-jangka Rdarrkanpa kapu-jana wangkami kuja kaju Kaaturlu jungarni-pajirni. ¹¹ Juju Ngawu kajana wiri nyina yapaku nyampurlaju walyangka. Ngulaju kalu manngu-nyangu Kaaturlu nganta kapu-jana yampimi murrumuru-maninja-wangurlu. Kula kujaju junga. Kaaturlu ngula-juku miimii-nyanjarla juwa-kujurnu Juju Ngawuju. Kuja-jangkanya Rdarrkanpa kapu-jana wangkami Kaaturlu kapu-jana murrumuru-mani warntarla ngula kalu yapaju yani."

¹² Ngula-jana Jijajiji yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, "Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra. Kala kajilparna-nyarra yimi-ngarrrikarla, kulalpankulu langa-kurra-mantarla. ¹³ Pirlirra Kaatu-kurlangurlu kajana yapakuju yimiji jungaju yimi-ngarrirni Kaatu-kurluju. Kaji Pirlirra yanirni ngaka, kapu-nyarra yimi-ngarrirni yimi junga kuja karla Kaatuku karri. Kula-nyarra nyanungu-nyangu-mipa yimi yimi-ngarrirni, lawa. Kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyarra kuja karla Wapirra wangkami. Kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra. ¹⁴ Kajirnarla nyarra wangka Pirlirrpaku, ngulaju kapu-nyarra wangka nyurrurlakulku. Kujarlanya kapunkulu milya-pinyi ngajurna pirrjirdi-nyayirni, manu kapunkujulurka pulka-pinyi ngajuku. ¹⁵ Nyiyarningkijarra kuja karla nguna ngajukupalangu Kirdanaku, ngulaju

kaju nguna ngajurlanguku. Kujarlanyarna-nyarra yimi ngarrurnu kajirnarla wangka Pirlirrpaku, ngulaju kapu-nyarra jurruku-juku wangka.”

Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja kapulu wajampa-jarri, manu ngaka kapulu pina wardinyi-jarrimi

¹⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Kapunkujulu nyanyi parra-patu-mipaku. Ngula-jangka kulankujulu nyanyiilki. Ngaka-mipa kapunkujulu pina-nyanyi.”

¹⁷ Ngulalu-nyanu kurdungurlu-paturlu payurnu, “Nyarrpa-ka Jijajiji wangka ‘nganta kapurlipa parra-patu-mipaku nyanyi, manu nganta kularlipa nyanyi, manu nganta kapurlipa nyanyiilki-yijala?’ Nyiyaku-nganpa kuja wangkaja ‘nganta kapu pina-yani nyanungkupalangu-kurra nganta?’ ¹⁸ Manu ‘parra-patuku nganta?’ Nyiyaku-ka wangka kujaju? Kula karlipa milya-pinyi nyarrpa kuja-ka wangkami.”

¹⁹ Jijajirli-jana miyiki-nyangu kujalpalu kurdungurlu-paturlu jata-nyangu nyanunguku payirninjaku, ngula-jana wangkaja, “Wangkajarna-nyarra ‘kapunkujulu parra-patu-mipaku nyanyi, ngula-jangka kulankujulu nyanyiilki, manu ngaka kapunkujulu pina-nyanyiilki’. Kujakunya mayi kankulu-nyanu jata-nyanjara jarnkujarnku payirni?”

²⁰ Junga karna-nyarra wangka, kapunkulu yulami wajampa-nyayirni. Kala yapa panu-kari nyampurla walyangka kapulu wardinyi nyina. Kapunkulu wajampa nyina, manu ngaka kapunkulu wardinyi-jarrimi pina. ²¹ Karnta kuja-ka karrmulypa-jarrinjakungarnti nyina, ngulaju-ka milya-pinyi kapu murrumuru-jarrimi. Kujarlanya karla kurdukuju wajampa-jarrimi. Ngula-ka kurdu palkalku mardarni, wardinyi-jarrimi-ka karntaju. Ngula-jangka kula-ka pina-manngu-nyangu yangka kujalpa murrumuru-jarrija kamparru-wiyi karrmulypa-jarrinjakungarnti. ²² Kuja-piya-yijala nyurrurlaju. Jurnta karna-nyarra yani. Kujarlanya kankulu wajampaju nyina. Kapurna-nyarra pina-nyanyi, ngula kapunkulu wardinyi-jarrimi. Ngula-jangka kulalpa-nyarra nganangu wajampa-mantarla.

²³ “Kajirna-nyarra jurnta yani, Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra yungunkulu jata-nyanja-wangu nyina manu yungunkulu ngaju payirninja-wangu nyina. Junga karna-nyarra wangka. Wala nyinanja-karrarlu kajinkili payirni Wapirra nyiyaku, ngulaju kapu-nyarra yinyi. ²⁴ Yuwayi, nyurrurla ngaju-nyangu kurdungurlu-patu. Jalangu-wangurla-wiyi kurdungurlulu kulankulu Kaatu payurnu nyiyarlanguku. Jalangu payikalulu, ngula kapu-nyarra yinyi. Ngula-jangka kapunkulu wardinyi nyina tarnga-juku.”

²⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yimi-ngarrurnurna-nyarra yimi panu-kurlu pija-piya-kurlu. Yimi nyampurrāju kankulu-jana puta milya-pinyi. Ngakaju kularna-nyarra wangka nyampu-kurlu pija-piya-kurlu, lawa. Kapurna-nyarra rarralya wangkami ngajukupalangu-kurlu Kirdana-kurlu yungunkulu milya-pinyi.

²⁶ Kajirna Kirdana-kurlu nyina, kularna-nyarrarla payirni, lawa. Ngarili kutu-payika nyurrurlarlu wala nyinanja-karrarlu. ²⁷ Ngajukupalangu Kirdana kanyarra yulkami-nyayirni. Ngajuku kankujulu yulkami. Milya-pinyi kankulu ngajuju Kaatu-kurlangu. Kujarlanya kanyarra Kirdanaju yulkami. ²⁸ Junga, yanurnurna nyampu-kurra walya-kurra ngajukupalangu-kurlangu-jangka Kirdana-kurlangu-jangka. Kapurna yampinjarla pina-yani ngajukupalangu-kurra.”

²⁹ Ngulalurla kurdungurlu-patu wangkaja nyanunguku, “Rarralyapalku kanpa wangkami. Kula kanpa-nganpa yimi pija-piya-kurlu wangka. Kula karnalu milya-pinyi kuja kankujulu kuja-piya wangka. ³⁰ Milya-pinyi karnalu kuja kanpa-nganpa milya-pinyi nyarrpa kuja karnalu manngu-nyanyi. Kaji yaparlangu nyina wurdungu, milya-pinyi kanpa nyiya-kurlu kuja-ka manngu-nyanyi. Kujarlanya karnalu milya-pinyi kujanpa Kaatu-jangka yanurnu.”

³¹ Jijaji-jana wangkaja, “Wala mayi kankujulu nyina? ³² Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Ngaka-pardu-kari kapunkujulu jurnta parnkami ngaju-kujakuju. Kapunkujulu jinta-pardu yampinja-yani, kapunkulu nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra pina-yani. Ngulaju ngula-juku. Kirdanaju palka-juku-ka warrarda nyina ngaju-kurlu. Kajinkili yani, kularna yangarlu nyina. ³³ Yimi-ngarrurnurna-nyarra yungunkulu jintangka ngaju-kurlu nyina. Kapunkujulu ngajuku marjala nyina rarralya wajampa-wangu. Nyampurla walyangka, Juju Ngawungku manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu kapulu-nyarra murrumuru-mani warrarda. Kulalu-jana lani-jarrinjarla jurnta parnkaya. Nyurrurna-jana warla-pajurnu nyurrurla-kujakuju.”

¹ Ngula wangkanjaku Jijaji lawa-jarrija nyanunguku kurdungurlu-patuku, ngula kankarlarra-kari nyangu kuja-ka Kaatu nyina nguru-nyayirni-wangurla, manurla wangkaja, “Wapirra, kapurna ngajuju palimilki. Ngajurna kaja-puraji. Milki-yirrakaju yapa-kurra yungulu milya-pinyi ngajurna yartarnarri wiri-kirli. Kuja-piyarlu-yijala kapurna-jana milki-yirrarri nyuntuju yartarnarri wiri-kirli-yijala yapa ngalya-kari-piyawangu. ² Nyuntulurlunpaju Warlaja-Wiri yirrarri yapa panuku yungungkulu jirnganja nyina nyuntuku tarnga-juku, yangka-patu yapa kujanpaju nyuntulurlu yungu. ³ Nyarrpangkulu jirnganja nyina wankaru yapaju nyuntukuju tarngaju? Nganangkupuka yapangu kajingi milya-pinyi nyuntuju junga Kaatu, manu nganangkupuka kajiji milya-pinyi ngaju kujanpaju yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kapungku jirnganja nyina wankaru nyuntuku tarnga-juku. ⁴ Warrkirna muku lawa-manu kujanpaju ngajuku yungu. Yapakurna-jana yimi-ngarrurnu nyuntuju nyurru. Kujarlanya kalu milya-pinyi nyuntuju yartarnarri wiri-kirli. ⁵ Wapirra, nyurru-wiyi walya ngurru-maninja-wangurla-wiyi, ngalijarralparli nyinaja mapirri jintangka yartarnarri wiri-jarlu-kurluju. Pirrjirdi-manta yardaju yungurlu ngalijarra pina-nyina jintangkalku yartarnarri wiri-jarlu-kurlu.

⁶ “Wapirra, wati-patunpaju yungu nyurru-wiyi. Jalangu, kula kalu warntarla nyina yapa panu-kari-piya kuja kalu nyina nyampurla walyangka. Yimi-ngarrurnurna-jana nyuntuju ngurru-nyayirni. Wati-patu yali-patu kalangkulu nyuntuku nyinaja, kala ngajukunpaju yungu yungujulu ngaju purami. Purda-nyangungkulu kujanpa-jana nyiyarningkijarra wangkaja. ⁷ Milya-pinyi kalu nyiyarningkijarra kujanpaju yungu ngajuku. Nyuntulu-miparlunpaju yungu nyiyarningkijarra. ⁸ Yimirna-jana wangkaja wati nyampu-patukuju yangka kujanpaju ngaju yimi-ngarrurnu. Ngulajulu ngungkurru-nyinaja. Milya-pinyi kalu kujarna nyuntu-jangka yanurnu, manu kalu milya-pinyi kujanpaju nyuntulurlu yilyajarni nyampu-kurra.

⁹ “Wapirra, kula karna-janarla nyuntuku wangka yapaku nyampurlaku kuja kalu walyangka nyina. Nyuntuku karna-janarla wangka ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku. Nyuntu-nyangu kalu nyina, manu nyuntulurlunpaju yungu ngajuku. Kujarlanya karna-janarla nyuntuku wangka. ¹⁰ Wati nyampu-patu kuja karna-jana mardarni, ngulaju nyuntu-nyangu-patu. Manu yapa panu kuja kanpa-jana mardarni, ngulaju kajulu ngajuku-yijala nyina. Kapulu-jana yapakuju wangkami ngajuju yartarnarri wiri-kirli. ¹¹ Wapirra, kula-ka ngana nyina nyuntu-piyaju. Ngaka-pardu-kari kapurna pina-yani nyuntu-kurra, kularna walya ngampurlaju nyina. Kala wati nyampu-patu ngaju-nyangu kurdungurlu-patu kapulu walya nyampurla-juku nyina. Yirdi nyuntu-nyangunpaju yungu. Muurlparlu-jana mardaka yartarnarri-kirlirli nyuntu-nyangu-kurlurlu, kajikalu warntarla yani. Jintangka karli nyina ngalijarraju. Kuja-piyarlu-yijala-jana muurlparlu mardaka yungulu jintangka-juku nyina ngaka. ¹² Ngajulurlurna-jana warrawarra-kangu nyampu wati-patuju, muurlparlurna-jana mardarnu yartarnarri nyuntu-nyangu-kurlurlu. Yangka-juku yartarnarriji kujanpaju yungu. Mardarnurna-jana nyuntu-kujaku karlirr-yaninja-kujaku. Jinta-mipangu karlirr-yanu jurta. Nyanunguju kapu yukamirra warlu wiri-kurra. Kapunpa pinyi warlu-kurlurlu. Nyurru-wiyi, Payipulurlanpa wangkaja wati yali-kirlirli. Yimi yaliji junga. Warntarla-yanu nyanunguju.

¹³ “Wapirra, ngaka-pardu-kari kapurna pina-yani nyuntu-kurra. Kapurli wardinyi-nyayirni nyina wungulku. Wangkami karnangu nyampurla-juku walyangka. Wangkami karnangu yungujulu kurdungurlu-paturlu purda-nyanyi yungulu wardinyi marda nyina ngaju-piya nyuntu-kurluju. ¹⁴ Pina-manurna-jana nyuntu-nyangu yimi. Kala yapa panu-kari nyampurla walyangka, yangka-patu kuja kalu warntarla manngunya, nyurrunyuru-jarri kalu-jana ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku. Kula karna manngu-nyanyi warntarla, manu kula kalu ngaju-nyangu kurdungurlu-paturlu warntarla manngu-nyanyi. Kujarlanya kalu-jana yapa panu-karriji nyurrunyuru-jarri.

¹⁵ “Wapirra, kula karnangu payirni kurdungurlu-watiki kanjaku nyampu-ngurlu walya-ngurluku, lawa. Ngari karnangu payirni yungunpa-jana warrawarra-kanyu Juju Ngawu-kujaku. ¹⁶ Kularna yapa panu-kari-piya nyampurla kuja kalu walyangka nyina, yangka-paturlu kuja kalu warntarla manngu-nyanyi, lawa. Manu ngaju-nyangu kurdungurlu-paturlu kula kalu warntarla manngu-nyanyi. ¹⁷ Nyuntu-nyangu yimiji junga. Yimi yali-kirlirli kangka-nyanu nyampu-patu wati-patu yungungkulu nyuntu-mipakulku warri-jarri. ¹⁸ Nyuntulurlunpaju walya nyampu-kurraju yilyajarni. Kuja-piyarlu-yijala karna-jana yilya nyampu-patuju yungulu-jana yapaku yimi-ngarrirni nyuntu, yangka kuja kalu walya nyampurla nyina. ¹⁹ Yinyi karnaju nyuntu-kurra yungulu-nyanu kuja-piyarlu-yijala yinyi nyuntu-kurraju yungungkulu warri-jarri ni nyuntukulku.

²⁰ “Wapirra, wangka karna-janarla ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku. Kapulu-jana yapa panu-kariki yimi-ngarrirni ngaju, ngularrarlangu kapujulu wala nyina. Yapa yinya-paturlanguku karna-janarla nyuntuku wangkamirra. ²¹ Wapirra, ngalijarra karli nyina jintangka. Payirni karnangku yungulu jintangka-yijala ngalijarrarla nyina. Wangka karna-janarla yungulu jintangka-yijala nyina nyanungurrāju. Ngula-jangka yapangku yungulu-jana nyanyi. Kujarlanya kapulu yapangku mīlya-pīnyi kujanpaju walya nyampu-kurra yilyajarni. ²² Wapirra, yartarnarri wiri-jarlunpaju yungu. Kuja-piyarlu-yijalarna-jana wati nyampu-patukuju yartarnarri wiriji yungu. Pirrjirdi-manurna-jana yungulu jintangka nyina ngalijarra-piya. ²³ Kapurna ngaju nyina nyanungurrarla, manu nyuntu kapunpa nyina ngajulurla yungulu jintangka-juku nyina. Yapa panu-karirli nyampurla walyangkarlu kapulu-jana nyanyi. Kujarlanya kapulu mīlya-pīnyi kujanpaju yilyajarni nyampu-kurra. Manu kapulu mīlya-pīnyi kuja kanpa-jana yulkami kurdungurlu-patuku ngaju-nyangu-patuku ngaju-piyaku.

²⁴ “Walya ngurrju-maninja-wangurla-wiyi, yulkajalpanpaju. Kujarlanyanpaju yartarnarri wiri yungu. Wapirra, wati nyampu-patunpaju yungu yungujulu jirrn-ganja nyina ngajukuju nyarrpara-kurrarlangu kajirna yani. Yungujulu mīlya-pīnyi ngajurna yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyuntu-piya. ²⁵ Wapirra, nyuntuju pa jungarni manu yijardu! Yapa panu-karirli nyampurla walyangka, kula kangkulu mīlya-pīnyi. Ngajulu karnangku mīlya-pīnyi, manu ngaju-nyangu kurdungurlu-paturlu kalu mīlya-pīnyi kujanpaju yilyajarni. ²⁶ Yimi-ngarrurnurna-jana nyuntuju junga manu ngurrju. Kapurna-jana warrarda yimi-ngarrirni nyuntu. Ngula-jangka yungulu-jana yapa ngalya-karirrlangu yulkami yangka-piya-yijala kuja kanpaju ngajuku yulkami. Kapurna jintangka-juku nyanungurrarla nyina.”

18

Yurrkūnyu-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji

Matthew 26.47-56, Mark 14.43-50, Luke 22.47-53

¹ Kuja Jijaji lawa-jarri wangkanjaku nyanungukupalanguku, nyanunguju yanu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurlu karru witangka murrarni-pirdinyapa yird-inkaju Kitiranarla. Kaatinilpa karrija kujalpalu watiya panu karrija, ngulalu yukajarralku yali-kirraju. ² Jutuju yangka nyanungu wati, yangka kujarla Jijajiki jangkardu karlirr-yanu, mīlya-pungulpa kaatiniji. Kalalu yanu kurdungurlu-patu Jijajiki-kirliji yali-kirraju tarnga. ³ Kujalpa-jana Jijaji jirrn-ganja nyinaja-juku nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju Jutuju jirrn-ganjalpa-jana yanurnu yapaku yurrkūnyu-patuku panuku yungulu Jijaji puuly-mardarni. Panu-kari kalalurla warriki-jarrija Ruumu-wardingki kingiki. Panu-kari yurrkūnyu-patu kalalu-jana warriki-jarrija Paraji-patuku manu maralypikingarduyu-patuku wiriwiriki. Ngula-paturlu-yijalalu yilyajarni pina Jutuju yurrkūnyu-patu panu-kurlu kuturu-kurlu, junma kirrirdi-kirli manu ngiji-kirli. ⁴ Jijajirli-jana panu-jarlu nyangu yaninjarni-kirra. Mīlya-pungulpa kujalpalurla jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku. Ngula-jana karrinja-pardinjarla wapirdi yanu, payurnu-jana, “Nganaku kankulurla warrirni?”

⁵ Yalu-manulu, “Jijaji Najariji-wardingki.”

Wangkaja-jana, “Ngajunya.” Jutuju yalumpurla-juku karrija. ⁶ Kuja-jana Jijajirli yalu-manu, kapankulu wurnturu-jarrinjarla wantija walya-kurra. ⁷ Jijajirli-jana yarda payurnu, “Nganaku kankulurla warrirni?”

Yalu-manulu, “Jijaji Najariji-wardingki.”

⁸ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwa, nyurru-jalarna-nyarra yimi-ngarrurnu ngajujurna Jijaji. Palka-manunkujulu. Yampiyalu-jana nyampuju ngalya-kari puuly-mardarninja-wangurlu!” ⁹ Nyi-ya-jangka-jana Jijajiji kujaju wangkaja? Yangka kamparru-wiyi kujalparla wangkaja nyanungukupalanguku, wangkajarla, “Wapirra, yungunpaju nyampupatu ngajuku yungurna-jana jintawarlayi-jiki mardarni tarngangu-juku wajawajamaninja-wangurlu. Kularna jintarlangu wajawajamanu.” Kuja-jangkanya-jana Jijajirliji yimi-ngarrurnu yapa-patukuju yungulu-jana kurdungurlu-wati yampimi puuly-mardarninja-wangurlu. *

¹⁰ Kujalpalu yurrkūnyu-paturlu puta jirri-mardarnu Jijaji turnu-warnurlu yapangku, ngula-puruju Jimani Piitarluju junmalku kirrirdi wilypi-manu wartirli-jangka, ngula-kurlurlu langa jungarni-purdanji turl-pakarnu warrkini kujalparla warriki-jarrija Kayupuku. Warrkini yirdiji Malkuju. ¹¹ Ngula-jangka, Jijajirli wangkaja Piitaku, “Kujawangurlu yampiya! Pina-yirraaka ngula junma kirrirdi wartirli-kirra! Kirdanarlaju

* 18:9 John 6.39

yilyajarni nyampu-kurraju palinjaku. Junga kujaju. Kapurna palimi. Kulalparnarla purda-nyanja-wangu warntarla-jarriyarla Kaatu-kujakuju.”

¹² Ngula-jangkalurla Ruumu-wardingki-patu yurrkunyuy-patu manu wiriwiri nyanungurra-nyangu manu yurrkunyuy-wati Juwu-patu, ngulajulurla yarnkajalku Jijajiki, manulu yarnkanjarla rdaka-jarra puuly-mardarninjarla warurnu purdangirli-purdanji. ¹³ Ngulalu kangu purlka-kurra yirdi-kirraju Yanaja-kurra. Jurdaljalparla nyinaja Kayupuku. Ngula-purujulpa nyinaja Kayupuju Maralypikingarduyuy Wiri Ngardarri-kirlangu. ¹⁴ Nyanunguju yangka-juku kuja-jana Kanjulukungarduyuy-kariyi-nyanuku wangkaja kamparru-wiyi, “Kajirlipa pinyi nyampu wati jinta, ngula-jangka Ruumu-wardingki-paturlu kapulu-ngalpa Juwu-patu yampimi pinja-wangurlu. Kala kajirlipa yampimi pinja-wangurlu, kapulu-ngalpa muku pinyi panu-juku ngalipalku. Kujarlanyalparlipa pungkarla!”

Piitarlu-nyanu ngurrra-pajurnu Jijajiki

Matthew 26.69-75, Mark 14.66-72, Luke 22.54-62

¹⁵ Kujalu warrmarla-watirli Jijaji kangu Yanaja-kurlangu yuwarli-kirra, Piita manu kurdungurlu jinta-karilpa-pala puranja-yanu purdangirli-wanarlu Jijajiji. Kayupurlu milya-pungu yinyaju jinta-kari kurdungurlu. Kuja-jangkanya Jijajiji puraja kiirti-wanaju wita-kurra yarti-kirra. ¹⁶ Piitaju kula yukajarra, lawa. Karrija-jukulpa kiirti-wana. Yangka kurdungurlu-karirli nyangu Piita karrinja-kurra kiirti-wana, ngula pinayanu yarti-ngirliji, manu wangkajarla karntaku, “Milya-pinyi karna wati nyampuju, yirrpikarni kutu.” Ngula Piitaju kangurnu kaninjarni. ¹⁷ Karntarla wangkaja Piitaku, “Yuwa, nyuntuju mayi Jijaji-kirlangu kurdungurlu?”

Piitarlu yalu-manu, “Yiii...lawa!”

¹⁸ Pirriya-nyayirnilpa mungaju karrija. Ngulalu warrkini-paturlu manu yurrkunyuy-paturlu warlu wiri yarrpurnu. Ngulalpalu warru karrija purlku-karda. Ngula Piitaju-jana yanu ngulalpa warlungka karrija.

Jijajili kangu Kayupu-kurlangu-kurra yungu miimii-nyanjarla payirni

Matthew 26.59-66, Mark 14.55-64, Luke 22.66-71

¹⁹ Yangka kujalu Jijaji kangu Yanaja-kurlangu-kurra, ngulangkuju payurnu Kayupurlu, “Ngana-patu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patuju? Nyiya kanpa-jana pinarri-mani?”

²⁰ Jijajirli yalu-manu, “Ngaju-jana yapakuju panu-puru-juku wangkaja yungujulu nyanyi manu purda-nyanyi. Pina-manurna-jana Juwu-patu-kurlangu jaaji-paturla manu Yuwarli Maralypirra. Yalirlanya kalu yapaju jinta-jarri. Kularna-jana yapaku ngajuju wuruly-wangkaja. ²¹ Nyiya-jangka kanpaju payirni ngaju-nyangu kurdungurlu-patukuju ngaju-nyangu yimikiji? Payika-jana yapa-patu kujajulu purda-nyangu wangkanja-kurra. Milya-pinyi kajulu nyarrpa kujarna wangkaja. Ngula-jana payika!”

²² Ngula Jijaji kuja wangkaja, yurrkunyuy jintangu wirliki pakarnu, wangkajarla Jijajiki, “Yuwa! Kulu-parnta-wangu nyinaka! Nyanununguju Maralypikingarduyuy Wiri Ngardarri-kirlangu!”

²³ Jijajirli yalu-manu, “Wurra, kularna nyarrpa-wiyi majuju wangkaja, lawa. Kajirna maju wangkayarla, ngulaju-jana yapa panuku yimi-ngarrrika kujaju yangka kujarna maju nganta wangkaja. Junga karna-nyarra wangka, nyiyakulkunpaju pakarnu?”

²⁴ Jijaji-kirlangu rdaka-jarrajaju warirrinja-warnu-jukulpa karrija. Ngula Yanajarlu yilyaja wati jinta-kari-kirra yangka Kayupu-kurra.

Piitarlu-nyanu yarda ngurrra-pajurnu Jijajiki

Matthew 26.71-75, Mark 14.69-72, Luke 22.58-62

²⁵ Kuja-puru, Piitajulpa karrija-juku warlu-wanaju. Yapa panu-karirli payurnu, “Yuwa! Nyuntuju mayinpa Jijaji-kirlangu kurdungurluju?”

Piitarlu-jana yalu-manu, “Lawa, kula ngaju!”

²⁶ Warrkini jinta-karilpa karrija palka. Warrki-jarrijalparla Maralypikingarduyuyku Ngardarri-kirlangu Wiriki. Warlaljalparla nyinaja yangkaku watiki kuja Piitarlu langa turl-pakurnu. Nyanungurluju payurnu Piitaju, “Yuwa! Nyangurnangku nyuntuju kaatinirra Jijaji-kirli!”

²⁷ Piitarlu yarda ngarrurnu, “Lawa! Kulalparna palka karrija yalirlaju!” Kuja kuja yungka wangkaja, ngula-puru-juku jukujukuju purlaja.

Palitirli kuja miimii-nyanjarla payurnu Jijaji

Matthew 27.1-2,11-14, Mark 15.1-5, Luke 23.1-5

²⁸ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu kujalpa wantaju pardinja-yanurnulku, warrmarla-paturlulu kangulku Jijajiji wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra

yangka-kurlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku. Juwu-patu wiriwirirlangulu yanu, kulalu yukaja Paliti-kirlangu yuwarli wiri-kirra. Kajili yukayarla nyampu yuwarli Juwu-wangu-kurlangu-kurra, ngulaju kulalu nganjarla kuyuju Pajapa Purlapa-puru. Kujanyalpa wangkaja Juwu-kurlangu kuruwarri. ²⁹ Palitiji wilypi-pardija yuwarli-ngirliji nyanungurraku wangkanjaku, payurnu-jana, “Niyiakunkulu wati nyampuju kangurnu nyampu-kurraju? Punku mayi nyanunguju?”

³⁰ Yalu-manulu, “Yuwayi, punku ngulaju. Kaji ngurrju nyinakarla, kularnangku kangkarlarni nyampu-kurraju!”

³¹ Paliti-jana wangkaja, “Kangkalu Juwu-kurlangu kuwurtu-kurra! Miimii-nyanjarlalu payika kuruwarri-kirlirli nyurrurla-nyangu-kurlurlu.”

Kala wangkajalurla, “Kulalparnalulu kuja-jarriyarla, lawa! Nyurrurlarlu Ruumu-wardingki-paturlu kankulu-nganpa warla-pajirni pinja-kujaku wati-kijaku nyanungu-piya-kujaku. Ngarili kutu pungka warntawarntarla!” ³² Ngulalurla kuja wangkaja Palitiki, nyampunya yimiji Jijajiji wangkaja kamparru-wiyi palinjakungarnti warntawarntarla.

³³ Ngula Palitiji pina-yukaja yuwarli wiri-kirra, ngarrurnu-jana warrmarla-wati Jijajiki kanjarniki kaninjarni-kirra. Payurnu Jijajiji, “Junga nganta mayinpa nyuntuju Kingi Juwu-patukuju?”

³⁴ Jijajirli yalu-manu, “Nyuntu mayi kanpa manngu-nyangu ngajujurna Kingi Juwu-patuku. Marda yapangku mardangku yimi-ngarrurnu ngajuju?”

³⁵ Palitirla wangkaja, “Warungka-wangu karriya! Kularna ngaju Juwu. Nyuntu-nyangurlu Juwu-paturlu manu Maralypikingarduyu-paturlu Wiriwiri-watirilingkili kangurnu ngaju-kurraju yungurnangku miimii-nyanjarla payirni. Nyarrpa-jarrijanpa?”

³⁶ Jijajirli yalu-manu, “Lawa! Rampal-manngu-nyanyi mayi kanpaju ngajuju? Ngajurna-jana Warlalja-Wiri yapa panuku kuja kalu nguru-kari nguru-karirla nyina. Kularna kingi-kari kingi-kari-piya kuja kalu-jana wiriwiri nyina nguru-kari ngurukarirlaku, lawa. Kajirna nyinakarla nyanungurra-piya, ngulaju ngaju kuja kajulu purami, kapujulu kunka-pardiyarla Juwu-patu wiriwiri-kijakuju.”

³⁷ Ngularla Paliti wangkaja, “Yuwayi, mayi Kingi-pajirni kanpa-nyanu?”

Jijajirli yalu-manu, “Nyuntu kanpa wangka ngaju nganta Kingi. Ngajurna nyampukurra walya-kurra yaninjarla palka-jarrija yungurna-jana yapaku yimi junga wangkami. Nganangku-puka kaji purami yimi junga, yapa yalirliji kaju purda-nyanyi.”

³⁸ Ngula Palitirli payurnu Jijajiji, “Niyi yimi jungaju?”

Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarnti

Matthew 27.15-31, Mark 15.6-20, Luke 23.13-25

Palitiji wilypi-pardija pina yuwarli-ngirliji kujalpalu yapa-patu karrija. Wangkaja-jana, “Ngajulurlurna wati nyampuju nyiyarningkijarra payurnu. Niyiakulparna pungkarla? ³⁹ Pajapa-kari Pajapa-kari-puru, nyurrurlarlu Juwu-paturlu kankujulu payirni yungurna wati jinta wilypi-mani rdaku-ngurlu. Nganaku kankujulu payirni yungurna wilypi-maninjarla yilya rdaku-ngurluju? Kapu Jijajiki mayi yangkaku Juwu-patuku Wiri Kingiki?”

⁴⁰ Yapa panulurla purlaja, “Lawarnalu Jijajikiji! Kuturralu pungka! Yungka-nganpa Parrpaja yungu wankaru yani!” Watiki yaliki kujalpalurla purlaja Parrpajaku, kala punku nyinaja kulu-ngawurrpa. Kala-jana pungu Ruumu-wardingki-wati.

19

¹ Ngula-jangka, Paliti-jana wangkaja nyanungu-nyangu yurrunyuni-watiki, “Kangkalu Jijaji, manu wilypinyakarra-pakakalu!” ² Junga-juku, yurrunyururlulu manu watiya ngalyipi-piya jilkarlajilkarla, ngulajulu warurnu mukarti-piya-kurra. Ngulalurla jurrunangka yirrarnu kilji-nyayirnrirli Jijajirla jurruku pajirninjaku. Ngula-jangkalurla jinajina-piya kirrirdi yalyuyalyu parnta-yirrarnu manyu-pinjaku yungulurla ngulakurlunya manyu ngarlari Jijajikiji. ³ Yanurnulpalu yinngirriki pakarninjaku, wangkajalpalurla, “Yuwa! Kuja kanpa-nyanu Kingi-pajirni Juwu-patuku nganta!” Yurrunyuni-paturlulupalu manyu-pungu-mipa.

⁴ Ngula-jangka, Palitiji pina-wilypi-pardija yuwarli-ngirliji, yanu-jana Juwu-patuku kujalpalu karrija, manu-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu! Kapurna-nyarra Jijaji kanyirni yungunkulu yarda nyanyi. Payurnurna nyiyarningkijarra. Niyiakulkulparna pungkarla? Wangkayajulu nyarrpa-jarrija-wiyi!”

⁵ Ngula Jijaji yarda wilypi-pardija yuwarli-ngirliji. Mukartilpa mardarnu jurrungka manu yangka jinajina-piya kirrirdi yalyuyalyu palkangka-juku. Ngula-jana Paliti

wangkaja Juwu-patuku, “Nyangkalu nyampu! Ngula nyanungu wati!”⁶ Ngulalu Maralypikingarduyu Wiriwirirli manu Juwu-paturlu yurrunyurlu nyangu Jijaji, purlajalurla Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirra warntawarntarla!”

Ngula-jana Paliti wangkaja, “Lawa! Nyurrurlarlulu kanjarla pungka warntawarntarla! Nyurrurna miimii-nyangu, manurna payurnu nyiarningkijarra. Kula Ruumu-wardingki-kirlangu kuruwarri-wiyi rdilyki-pungu, lawa.”

⁷Ngulalurla Juwu-patu wiriwiri wangkaja Palitiki, “Wati nyampurluju kyananu Kaatukurlangu Kaja-nyanu-pajirni. Kuja-jangkanya yungulpa paliyarla nganimpa-nyangu kuruwarrirla!”

⁸Ngula-jana Palitirli kuja-kurra purda-nyangu, lani-jarrija-nyayirni. Kapu Jijajiji yilyayarla pinja-wangurlu. ⁹Ngula Palitirli Jijajiji pina-kangu yuwarli-kirra, yalirlajuku Palitirliji payurnu, “Nyarrpara-wardingki nyuntuju?” Jijajirli kula yalu-manu. ¹⁰Palitirliji yarda payurnu, “Wangkaya-ngarraju! Ngajuju-ngarra nyuntu-nyangu paajujala. Kajikarnangu yilyami-jala wurulypa, marda kajikarnangu yilya warntawarnta-kurra palinjaku.”

¹¹Jijajirla wangkaja, “Junga marda kujaju. Kajilpa Kaatu ngampurra-jarriyarla, ngulaju nyuntu kajikangu Kaaturlu warla-pajirni ngajuku pinja-kujakuju. Junga kujaju. Yilyajarniji nyampu-kurra yungurna palimi warntawarntarla. Kuja-jangkanyaju yilyajarni nyuntu-nyangu-kurra ngajuku nyiarningkijarraku payirninjaku. Kajinpaju pinyi, ngulaju ngula-juku. Kala yapa-patu yali kujajulu kangurnu ngajulu nyuntu-kurra, ngulaju yalumpurra kalu maju-nyayirni nyina nyuntu-piya-wangu.”

¹²Paliti ngampurra-jarrija-juku Jijajiki yilyanjaku pinja-wangu. Ngula pina-wilypipardija yuwarli-ngirliji, ngula-jana payurnu Juwu-patu ngurrju-japa Jijajikiji yilyanjakuju pinja-wangu. Kala purlajalurla kilji-nyayirni, “Ruumu-wardingki jinta-mipa kingiji nganimpakuju yapa panuku. Nganangu-puka kuja kyananu wiri-pajirni, kula-ka Ruumu-wardingki Kingi-kirlangu punta nyina, manu Ruumu-wardingki Kingiji kapurla kula-jarrimi-nyayirni. Kujarlaju, kajinpa wati nyampu yilyami pinja-wangurlu, Ruumu-wardingki Kingiji kapungku nyuntukulku jangkardurnu yani!”

¹³Ngula-jana Palitirli Juwu-patu kuja-kurra purda-nyangu, Jijajiji yarda kangurnu. Ngula Palitiji pirri-manu nyinanja-kurlangu wiringka ngulapa karrija yirdingka ‘Pirli Lalypangka’, ngulangka yungu-jana wangka yapakuju. Nyinanja-kurlangu nyampupiyaju yangka kuja kalalu kuwurtukungarduyu-paturlangurlu mardarnu. Yirdiji nyanungu yali Pirli Lalypa kalalu yirdi-manu nyanungu-nyangurlaju jarungkaju Yipururla ngulaju yirdiji ‘Kapaja’. ¹⁴Mirntangalilkilpa karrija Purayitirli, ngulalpalu Juwu-paturlu wurdujurr-manu nyiarningkijarra Purlapa Pajapakungarnti. Paliti-jana wangkaja yapa-patuku kujalpalu nyanungu-nyangurla yuwarlirla karrija yarlungka, “Nyampunya nyurrurla-nyangu Kingiji! Nyangkalu!”

¹⁵Yapajulurla pina-purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirra warntawarntarla!”

Palitirli-jana yarda payurnu, “Pinyi kutu mayirna nyurrurla-nyangu Kingiji warntawarntarla?”

Juwu-paturlu wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlulu yalu-manu, “Ruumu-wardingki Kingi-mipa nganimpa-nyangu kingiji!” ¹⁶Ngula-jangka, Palitirli-jana yurrunyupatukulku Jijajiji yungu yungulu pinyi warntawarntarla.

*Yurrunyupaturlulu Jijaji waraly-yirranu watiya warntawarntarla
Matthew 27.32-44, Mark 15.21-32, Luke 23.26-43*

Ngula-jangka, yurrunyupaturlulurla nguru-yirranu Jijajiki Paliti-kirlangu yuwarlingirli. ¹⁷Yirranulurla watiya warntawarnta Jijaji-kirlangu jimantarla, ngula kanjanu. Kujarlunyalurla nguru-yirranu Jijajikiji pirli-kirra yirdi-kirraju Juru Yungkurnu-kurra. Kalalu Juwu-paturluju yirdi-manu ‘Kulkaja’. ¹⁸Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrunyurlu yirranu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarngakurra. Jirrama-kari wati-jarra, yirranulu-palangu yalumpurla watiya-kari-jarrarla warntawarntarla-yijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.

¹⁹⁻²⁰Palitirli-jana yurrunyupatu ngarrurnu yungulu pipa yirrani kankarlu warntawarntarla. Yirranulu yimi marnkurrparlu Yipururlu, Latinirli manu Kirikirli: NYAMPUJU JIJAJI NAJARIJI-WARDINGKI YANGKA KINGI JUWU-PATUKU. Kujanyalu yirranu pipa Jijajirla kankarlu watiya warntawarntarlaju. Yali kujalpa Jijaji warntawarntarla waraly-karrija, ngulaju kutu kirrikiji Jurujulumukuju. Kujalpalu yapa panu yirdiyi-karrija warntawarnta-wana, nyangulpalu yimiji pipangkaju.

²¹ Ngulalu Juwu-paturlu wiriwirli maralypikingarduyu-paturlu nyangu yimi, yanin-jarlalurla wangkaja Palitiki, “Pipa yalirla, nyiyakunpa yirrarnu Jijaji nganta Kingi Juwu-patukuju? Nyuntulurlunpa yimi jinta-kari yirrakarla pipangkaju: ‘Wati nyampurluju kanyanu kingi-pajirni Juwu-patuku.’”

²² Palitirli-jana wurra-manu, manu-jana wangkaja, “Lawa, yampiyalu kuja-juku! Kularna yimi-kari yirrarni, lawa.”

²³ Yuwayi, kujalu yurrunyupaturlu Jijaji yirrarnu warntawarntarla, nyampukungarntiji jurnarrpalurla yalyi-manu, ngulalu yirrarnu yurturlu-paturla murntu-palarla. Ngula-jangkalurla yalyi-manu jinajina-piya kirrirdi. Nyanungu-nyangu jinajina-piya ngulaju pijiji jinta-jangka pantirninja-wangu yangka kuja karlipa jalangurlu pantirninjarla jinta-mani jurnarrpaju pijiji-patu-jangka jirrirdi-kirliirli manu nitirli-kirliirli, lawa. ²⁴ Yurrunyulu-nyanu wangkaja, “Yampimirli pa jinajina-piya larra-pinja-wangurlu. Manyu-karrimirli pa yungu nganangku-japa mani wanapi-jiki.” Junga-jukulpalu yurrunyupatuju manyu-karrija mangarda-piya-kurlu nampa-kurlu Jijaji-kirlangu jinajina-piyaku yungu jintangu mani. Nyampuju jurruku-juku yimilpa ngunaja Payipulurla kamparru-wiyi:

“Yapangkujulu yalyi-manu jurnarrpaju ngajukuju, manulu-nyanu jarnkujarnku yungu.

Manulu manyu-karrija ngaju-nyanguku jinajina-piyaku.”*

Yimi yaliji Jijaji-kirli, junga kujaju. Yurrunyupatulpalu manyu-karrija mangarda-piya-kurlu Jijaji-kirlangu jurnarrpaku.

²⁵ Yinyarlaju, murntu-pala karntalpalu karrija warntawarnta-wana Jijajiki ngati-nyanu, nyanungukupurdangka, manu karnta jinta-kari yirdiji Miiri kuja yupukarra-jarrija Kulupuju-kurlu, manu Miiri Makardala-wardingki. ²⁶ Jijajirli-palangu nyangu nyanunguku ngati-nyanu manu kurdungurlu jinta-kari yangka kujarla warrarda yulkaja-nyayirni. Ngularla wangkaja ngati-nyanuku, “Yirdi-manta wati nyampuju ‘kaja.’” ²⁷ Ngula-jangka, Jijajijirli wangkaja kurdungurlukuju, “Yirdi-manta nyampu karnta ‘ngati.’” Junga-juku, yinya-jangka-juku kujarla wangkaja, Jijaji-kirlangu ngati-nyanuju kangu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra, manulpa warrawarra-kangu.

Jijaji palija watiya warntawarntarla

Matthew 27.45-56, Mark 15.33-41, Luke 23.44-49

²⁸ Yuwayi, Jijajirli pa milya-pungu kuja Kaatu-kurlangu warrki lawa-manu kujarla yungu. Ngula-jangka wangkaja, “Ngajurna purraku.” Nyiya-jangka Jijajiji kujaju wangkaja? Nyampuju yimi jurruku-jukulpa ngunaja Payipulurla kamparru-wiyi. Kujajangkanya purraku nganta wangkaja.* ²⁹ Kuja-kurra kuja purda-nyangu watingki jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarlparla pamangka nyurru-warnurla kujalpa ngunaja parraja-piyarla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajiki-irli parnkanjarla yirrarnu lirra-kurra yungu nganta wita nganjarla.* ³⁰ Jijajirli pajarnu pamaju. Ngula-jangka wangkaja, “Ngajurna warrkiji nyurru lawa-manu.” Ngula-jangka, jurru kaninjarra-kari-jarrinjarla palijalku.

Yurrunyurlu kurlarda-kurlurlu ngurlju panturnu Jijaji

³¹ Jijajiji palija Purayitirli. Juwu-paturlulupalu wurdujarra-manu-juku nyiyarningkijarra Purlapa Pajapakungarnti. Jijaji manu wati jirrama-karijilpalu waraly-karrija-juku warntawarnta-paturlaju. Juwu-patu wiriwirilpalu wangkaja kulalpalu kuja waraly-karriyarla nganta wuraji-kirra kajika wanta yukamirra. Kuja-kujajuju yanulurla Palitiki wangkanjaku, wangkajalurla, “Wangkaya-wiyi-jana nyuntu-nyanguku yurrunyupatuku yungulu-jana Jijaji manu wati-jarra mirriji rdilyki-pakarni yungulu-jana pinyi kapankurlu. Yurrunyupaturlu yungulpalu-jana mantarla warntawarnta-ngurlu wanta yukanjakungarnti.” ³² Ngula-jana Palitirli yurrunyupatu ngarrurnu yungulu-jana wirliya rdilyki-pakarni pirdilypa pirrjirdi-kirliirli. Kamparrujulu mirriji rdilyki-pakarnu ngulaju kujalpa yangka wati jinta-kari waraly-karrija Jijaji-wana, ngula-jangka jinta-karilki. ³³ Ngulalu yurrunyupatu yanurnu Jijaji-kirra, nyangulu kuja nyurru palija. Ngulaju kulalu mirriji rdilyki-pakarnu.* ³⁴ Yurrunyungu jintangu Jijajiji ngurlju panturnu kurlarda-kurlurlu. Ngula yalyu manu ngapa karlija palka-jangka Jijaji-kirlangu-jangka.* ³⁵ Ngajurlangurlurna nyangu yurrunyuju pantirninja-kurraju. Junga karna-nyarra wangka yungunkulurla nyururlarlangu ngungkurr-nyina Jijajikiji. ³⁶⁻³⁷ Nyiya-jangkalu

* 19:24 Nyangka Psalm 22.18

* 19:28 Nyangka Psalm 22.15

* 19:29 Nyangka Psalm 69.21

* 19:33

Nyangka Exodus 12.46, Numbers 9.12, Psalm 34.20

* 19:34 Nyangka Revelation 1.7

yurrkunyu-paturluju Jijajiji yampija mirriji rdilyki-pakarninja-wangurluju, manu nyi-
janga-yijala yurrkunyu-karirliji panturnu ngurluju? Nyurru-wiyi kujaju wangkaja
Payipulurla:

“Kula nganangku yungkurnu nyanungu-nyanguju rdilyki-pinyi.”*

Manu-ka yimi jinta-karirli langu karrimi Payipulurla, kuja-ka wangkami:

“Yapangu kapulu nyanyi wati yinyaju kurlarda-jangka pantirninja-warnu kujalu
panturnu kanunjumpajumpa ngurljungka.”*

Nyampuju junga. Nyampu-jarra yimi-jarraju Jijaji-kirli.

Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarnu

Matthew 27.57-61, Mark 15.42-47, Luke 23.50-56

³⁸ Parra jintangka-juku, wati jintalpa nyinaja yirdiji Jajupu Rdimajija-wardingki.
Kalarla wala nyinaja Jijajikiji, manu kala puraja. Kala laninji nyinaja Juwu-patu-kujaku
wiriwiri-kijaku. Kuja-kujakuju kula-jana yapaku yimi-ngarrurnu yangka kuja kala
Jijaji puraja. Kuja Jijaji palija, Jajupurlu kutu payurnununu yangka Paliti wiri yungu
Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninini. Palitijirla ngurrju wangkaja,
ngula Jajupuju yanu, ngula Jijaji manu warntawarnta-jangka. ³⁹ ati jinta-kari yirdiji
Nikurtimu yanu Jajupu-kurlu. Nikurtimu jinta-juku yangka kujarla Jijajiki mungangka
wangkaja kamparru-wiyi. Yanu Jajupu-kurlu yungu-pala mapirrirli milyingka yirrarni
Jijaji. Ngulakungartiji Jajupurlu manu yakuju wiri-jarlu-nyayirni jara mitijini-kirli
parntirparntirpa-kurlu. * ⁴⁰ Junga, wati yali-jarrarlu-pala Jijajiji ngunanja-yirrarnu
mitrili kirrirdirla. Winjurnu-palarla jara Jijajirla, ngula wayirninjarla japujapu-manu
palkaju mitrilirla juwaki-piya. Kujarlunga kalalu-jana Juwu-paturlu yapaju warurnu
milyingka yirrarninjakungartirliji. ⁴¹ Kutu-juku yangka kuja Jijaji palija warntawarn-
tarla, kaatinilpa karrija watiya panu-kurlu. Kaatini yalirla karrijalpa pirnki, kujalu wati-
paturlu pirnkiji pangurnu pirlingka kamparru-wiyi. Lawalpa yapa nyurnu yirrarnin-
janga karrija. ⁴² Junga, wantajulpa yukanja-yanulku, ngulalpalu Juwu-paturluju
nyiyarningkijarra wurdujarra-manu Purlapa Papapakungarnti. Wanta yukanja-kujaku,
yalumpu-jarrarlu wati-jarrarlu-pala Jijajiji kapanku yirrarnu pirnkingka.

20

Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu

Matthew 28.1-10, Mark 16.1-8, Luke 24.1-12

¹ Palyangka rangkarkurlu wanta pardinjarnikigarnti, Miiri Makardala-wardingki
yanu pirnki-kirra. Kujalpa kutungkulku nyanjarni yanu pirnki, ngula-warnurluju
nyangu pirliji yintirninja-warnulku. ² Ngula-jangka, pina-parnkaja yangka-kurra
kujalpa-pala Piita manu kurdungurlu jinta-kari nyinaja, yangka kujarla Jijaji warrarda
yulkaja-nyayirni. Wangkaja-palangu, “Waraa! Nganangku mayi Jijajiji kangu pirnki-
ngirliji, nyarrpararla-wiyili yirrarnu?”

³ Ngula-pala Piita manu kurdungurlu jinta-kari parnkaja pirnki-kirra. ⁴ Piitajulpa
pulya parnkanja-yanu kurdungurlu-karikiji, ngula nyanungu kamparnu kutu-jarrija
pirnki-kirra. ⁵ Ngula parntarrinunu pirnkingka yungu nganta yangkarla Jijaji-kirlangu
palka kaninjarni. Kala lawa. Nyangu pijiji-puka kirrirdi, kula yukaja pirnki-kirra.
⁶ Ngula Piita yukajarra pirnki-kirra, yukajarra kutu kaninjarni, ngula nyangu pijiji
kirrirdi ngunanja-kurra. ⁷ Manu pijiji-kari nyangu yangka kujalu Jijaji yingirri
warurnu milyingka yirrarninjakungarnti. Kulalpa ngunaja panu-kari-kirli pijiji-kirli,
lawa. Ngunajalpa kapurdu. ⁸ Ngula-jangka, yangka jinta kurdungurluju, kuja kamparru
Piitakuju yanurnu pirnki-kirra, yukanjarla lawa-nyangurla Jijajikiji. Pijiji-wati-mipa-
jana nyangu. Ngula manngu-nyangu kuja Jijajiji pina-wankaru-jarrija. ⁹ Yangka-jarrarlu
kurdungurlu-jarrarlu kula-pala milya-pungu yimi Jijaji-kirli Payipulu-jangka yangka
kuja wangkaja kapu Jijajiji nganta palinjarla wankaru-jarrimi pina. Kula-pala milya-
pungu. ¹⁰ Ngula-jangka-pala pina-yanu kujalpalu panu-kari kurdungurlu-patu nyinaja.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Miiri Makardala-wardingki-kirra

Mark 16.9-11

¹¹ Miiri Makardala-wardingkiijalpa karrija yulanja-karra kutu pirnkingka. Kujalpa
yulaja, parntarrinjarla nyangu kaninjarni pirnkingka. ¹² Nyangu-palangu marramarr-
jarra, nyinajalpa-pala yangkangka kujalpa Jijaji-kirlangu palka ngunaja kamparru-wiyi.
Yarlitiri-kirli jurnarrpa-kurlulpa-pala nyinaja. Jinta-karilpa nyinaja kujalpa Jijaji jurru

* 19:36-37 Nyangka Psalm 34.20

* 19:36-37 Nyangka Zechariah 12.10

* 19:39 John 3.2

ngunaja kamparru-wiyi, manu jinta-kari wirliya-wana. ¹³ Marramarra-jarrarlu-pala payurnu Miiriji, “Nyiya-jangka kanpa yulami?”

Yalu-manu-palangu, “Ngaranngu mayi Warlalja-Wiri-kirlangu palka kangu, nyarrpararla mayili yirrarnu?” ¹⁴ Ngula-jangka, Miiriji kuja-purda-jarrinjarla nyangu wati nyanungarla purdangirli. Kula milya-pungu nyanunguju Jijaji. ¹⁵ Manngu-nyangu kula-nganta kaatinikingarduyu-juku yangka kuja kala-jana watiya warrawarra-kangu. Ngula Jijajirliji payurnu, “Yuwa, karnta! Nyiya-jangka kanpa yulami? Nganaku kanparla warrirni?”

Yalu-manu, “Ngari karnarla Warlalja-Wiriki yulami. Kangu mayinpa palka nyanungu-nyanguju? Wangkayaju kajinpa nyarrpararla yirrarnu, manu kapurna ngajulurlu maninjini.”

¹⁶ Ngularla Jijaji wangkaja, ‘Miiri!’

Kuja Miirirli purda-nyangu kuja, warru karlirr-ngarnu, manu wangkajarla, “Raapi!” (Ngula kujaju ‘Tiija’ jarungka Yipururlaju.)

¹⁷ Miirirli yungu wirliya Jijaji-kirlangu puuly-mardakarla, ngularla warla-pajirninjarla wangkaja, “Yampiyaju, puuly-mardarninja-wangurlu! Ngaka kapurna yarnkamirra yungurna nyina ngajukupalangu-kurlu Kirdana-kurlu. Yaninjarla-jana yimi-ngarrika kurdungurlu-patuku kuja karna ngaju pina-yani ngajukupalangu-kurra. Nyanungurrakupalangurlangu. Yuwayi, yani pina karna ngaju-nyangu Kaatu-kurra, manu nyanungurra-nyangurlangu-kurra Kaatu-kurraju.”

¹⁸ Junga-juku, Miiri Makardala-wardingkirli-jana yaninjarla yimi-ngarrurnu kurdungurlu-patuku kuja nyangu Warlalja-Wiri Jijaji. Yimi-ngarrurnu-jana kujarla Jijaji nyiyarningkijarra wangkaja.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra

Matthew 28.16-20, Mark 16.14-18, Luke 24.36-49

¹⁹ Palyangka-juku, kurdungurlu-patulpalu lani-jarrija Juwu-patu wiriwiri-kijaku. Wura-ji kuja wanta yukaja, nyinajalpalu kaninjarni yuwarlirla. Tuwakulurla jaarl-manu Juwu-patu-kujaku yukanjarni-kijaku. Ngula Jijaji palka-jarrija ngulangka-juku kulkurru. Wangkaja-jana, “Marlajalurla nyinaka rarralya Kaatukuju!” ²⁰ Ngula-nyanu rdaka milki-yirrarnu kujalu rdaka-jarrarla rdirriny-panturnu. Manu ngurlu-jana milki-yirrarnu kujalu yurrkunyurlu panturnu. Kujalu milya-pungu kurdungurlu-paturlu wati nyampuju Jijaji, ngulakujulurla wardinyi-jarrija-nyayirni.

²¹ Ngula-jana Jijaji wangkaja, “Marlajalurla nyinaka rarralya Kaatukuju! Ngajukupalangurluju yilyajarni walya nyampu-kurraju warrkiki. Kuja-piya-yijala karnanyarra nyurrurlaju yilyami yungunkujulu ngajuku warri-jarrimi. ²² Ngula-jana purrujinjarla wangkaja, “Marlajalurla mardaka Pirlirru Kaatu-kurlangu!” ²³ Walya nyampurla, yapa kalu warntarla nyina maju. Kajili ngampurra nyina Kaatu-kurra pina-yaninjaku, kujalu-jana wangkaya, ‘Kaatuju-nyarra nyurru-juku yawuru-jarrija kulu-wangu.’ Kajinkili-jana kuja wangkami, kapu-jana Kaatuju yawuru-jarrimi. Manu ngalya-kariki yapaku kajikankulu-jana kuja wangkami, ‘Kula-nyarra Kaatuju yawuru-jarrija, lawa.’ Kajilpankulu-jana kuja wangkayarla, ngulaju kulalpa-jana yawuru-jarrijarla Kaatuju. Kapulu maju-juku nyina tarngajuku.”

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Tamiji-kirra

²⁴ Ngula Jijaji pina-wankaru-jarrija palinja-warnu, yangka kuja-nyanu warraja-jarrinjarla milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kari-kirra, jinta-kari yirdiji Tamiji kulalpa palka nyinaja. Yirdi jinta-kariri Titimaji. ²⁵ Panu-kari kurdungurlu wangkajalurla, “Nyangurnalu Warlalja-Wiri Jijaji wankaru.”

Kula-jana Tamiji ngungkur-nyinaja, wangkajalku-jana, “Kula kujaju junga. Kajilparna murru nyangkarla rdakangka, manu kajilparna marnpikarla, manu kajilparna rdaka yirrakarla ngurljunga kuja yurrkunyurlu panturnu, ngula-jangkanya kajikarnanyarra ngungkur-nyina.”

²⁶ Wiyiki jinta-jangka, kurdungurlu-patulpalu nyinaja yuwarlirla. Tuwakulurla jaarl-manu yapa-kujaku yukanjarni-kijaku manu nyanja-kujaku. Tamiji palka-yijalalpa nyinaja, ngula kapanku palka-jarrija Jijajiji kulkurru-jarra. Wangkaja-jana, “Marlajalurla nyinaka rarralya Kaatukuju!” ²⁷ Ngula-jangkarla Tamijikilki wangkaja, “Mpa! Nyangkaju murru rdaka-jarrarla. Marnpikaju! Wipiya rdaka yungunpaju marnpirni ngurlu. Kapuru-wangu walaju nyinaya!”

²⁸ Tamijirla wangkaja, “Nyuntunpaju Warlalja-Wiri manu Kaatu!”

²⁹ Jijajirla wangkaja, “Ngungkur-nyina kanpaju, nyangunpaju milpangku. Ngulaju ngula-juku. Kala kajiji ngana ngungkur-nyina milpangku nyanja-wangu, ngulaju kapurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyina.”

Nyiyaku-wiyi Jaanurluju yimi nyampuju yirrarnu?

³⁰ Ngulalpa Jijaji nyinaja walyangka kurdungurlu-patu-kurlu, kala warrki-jarrija warrarda Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli. Nyampurla pukungka, kularna-nyarra yirrarnu nyiyarningkijarra kuja Jijaji nyarrpa-jarrija yartarnarri-kirli, lawa. ³¹ Ngarirna-nyarra wita-mipa yirrarnu Jijaji-kirliji yungunkulu milya-pinyi Jijajiji Mijaya, Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu. Yirrarnurna-nyarra nyampu yimi yungunkulurla wala manu wankaru jirrnanganja nyina Kaatuku.

21

Jijaji-jana palka-jarrija nyanunguku kurdungurlu-patuku ngapa wiringka Kaliliyirla

¹ Nyampu yimi-pardu wita ngulaju kuja-nyanu Jijajirli pina-wankaru-jarrinjarla milki-yirrarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurra kujalpalu nyinaja mangkuru Kaliliyirla. ² Nyampunya yirdi-patuju kurdungurlu-patu kujalu yatijarra yanu Jurujulumu-ngurlu Kaliliyi-kirra: Ngulaju Jimani Piita, Tamiji (nyanungu-nyangu yirdi jinta-kari Titimaji), Natanyulu Kaana-wardingi nguru Kaliliyi-wardingi, Jipiti-kirlangu kaja-nyanu-jarra yirdi-jarraju Jamaji manu Jaanu, manu jirrama-kari kurdungurlu-jarra-kari.

³ Ngula-jana Jimani Piita wangkaja, “Yani karna wirlinyini ngapa-ngawurrrpa yawukupurda yakuju-kurlu.”

Panu-karilirla wangkaja, “Nganimparlangu kapurnalu yani nyuntu-wana maninjaku ngapa-ngawurrrpaku.” Jungajukulu yanu ngapa mangkuru-kurra, warrkarnulu pawurturla. Munga wirilirla warrurnu puta ngapa-ngawurrrpa yawukuju, kala lawa. Kulalu palku-manu.

⁴ Parra-pardu-karirla, kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanurnu, Jijajilpa karrija ngapa mangkuru-wana pirntinyarrarla. Kurdungurlu-paturlulu nyangu karrinja-kurra, kulalu milya-pungu. ⁵ Jijaji-jana purlaja, manu-jana payurnu, “Yuwa, lawa mayi kulankulu palka-manu ngapa-ngawurrrpaju?”

Yalu-manulu, “Kula jintarlangu, lawa.”

⁶ Ngula Jijaji-jana wangkaja, “Kijikalu yakuju ngapa-kurra pawurtu-wana-juku jungarni-purdanji. Kapunkulu panu-nyayirni mani yawu ngapa-ngawurrrpa.” Jungajukulu kujurnu yakujuju jungarni-purdanji pawurtukuju. Panu-jarlu-nyayirni ngapa-ngawurrrpa yawulu-jana manu, putalpalu wilil-kanjarla yirrarnu pawurtu-kurraju, lawa.

⁷ Ngula-jangka, yangka jinta-kari kurdungurlu, yangka kujarla Jijaji warrarda yulkaja-nyayirni, ngulajurla wangkaja Piitakuju, “Ngulaju Warlalja-Wiri Jijaji!” Kuja kuja-kurra Piitarlu purda-nyangu, jurnarrrarla nyanungu-nyangurla pina-yukaja, yangka kuja-nyanu jurnarrraju yalyi-manu ngapa-ngawurrrpa yawuku maninjakungarntirli. Ngula-jangka, Piitaju jurl-pungu ngapa-kurra julyurl-wantinjaku Jijaji-kirra-pinangu. ⁸ Panu-kari kurdungurlujulu yanu walya pirntinyarra-kurra pawurturla. Rarra-kangulpalu yakuju ngapa-ngawurrrpa-kurlu. Kutulkulpalu yanurnu pirntinyarra-kurra, marda 100-pala mita-kurra.

⁹ Kujalu kurdungurlu-patu yanurnu pirntinyarra-kurra, jitijalu pawurtu-ngurluju. Walyangkalu nyangu kilyirrrpa. Ngapa-ngawurrrpalpa jankaja kilyirrrparlaju, manu mangarrirlangulpa palka ngunaja. ¹⁰ Ngula-jana Jijajilki wangkaja, “Kangkarnijili ngapa-ngawurrrpa kujankulu-jana jalangurlu manu.” ¹¹ Piitaju pina warrkarnu pawurtu-kurra, manu mapirririlili manu yakuju ngapa-ngawurrrpa-kurluju kurdungurlu-patu-karirlangurlu. Rarra-kangulu-jana walya pirntinyarra-kurra. 153-pala wiri-nyayirni ngapa-ngawurrrpajulpalu ngunaja yakujurla, kula yakuju larra-yanu, lawa.

¹² Ngula-jana Jijaji wangkaja, “Yantarnili nyampu-kurra miyi ngarninjaku.” Milya-pungu mukulu nyanunguju Warlalja-Wiri, lani-jarrijalpalu payirninjakuju, kapulu marda payikarla, “Nyuntu mayi junga Jijaji?” ¹³ Ngula Jijaji manu mangarri, manu-jana warru yungu. Manu-jana ngalya-kari ngapa-ngawurrrpa yawuju yungu. ¹⁴ Nyampurlanya-ka lawa-jarri nyampuju yimi kuja-nyanu Jijajirli milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra mangkuru-wana. Kuja-wangurla-wiyi-nyanu jirramaku milki-yirrarnu yangka-jangka kuja Kaaturlu pina-wankaru-manu palinja-warnuju.

Jijajirli Piita japurnu marnkurrrpaku ‘Yulkaminya kanpaju?’

¹⁵ Kurdungurlu-paturlu kujalu lawa-jarrija miyi manu ngapa-ngawurrrpa yawu ngarninjaku, Jijaji manu Piita-pala yanu yangarlu-jarra. Jijajirli payurnu, “Jimani, kaja-nyanu Jaanu-kurlangu, yulkami mayi kanpaju nyampu-patu-piya-wangu?”

Piitarlu yalu-manu, “Yuwayi, Warlalja-Wiri, milya-pinyi kanpaju kuja karnangu yulkami.”

Jijajirla wangkaja, “Jiyipi ngaju-nyangu-patuku-jana miyi yungka.”¹⁶ Ngula Jijajirli payurnu, “Jimani, kaja-nyanu Jaanu-kurlangu, yulkami mayi kanpaju?”

Piitarlu yalu-manu, “Yuwayi, Warlalja-Wiri, milya-pinyi kanpaju kuja karnangku yulkami.”

Jijajirla wangkaja, “Warrawarra-kangkaju jiyipi-patu ngaju-nyangu-patu.”¹⁷ Jijajirli yada payurnu, “Jimani, kaja-nyanu Jaanu-kurlangu, yulkami mayi kanpaju?”

Jijajirli kuja payurnu marnkurrapaku yimi jurrkungku-juku, kujarlanya Piitaju miyaluju maju-jarrija-nyayirni. Wangkajarla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, milya-pinyi kanpa nyiyarningkijarra. Milya-pinyi kanpaju kuja karnangku yulkami!”

Jijajirla wangkaja, “Warrawarra-kangka-jana ngaju-nyangu jiyipi-patu.”¹⁸ Junga karnangku wangkami. Kujalpanpa nyinaja yaparranji-wiyi, kalanpa yukaja jurnarparla jalypi, manu kalanpa ngampurpa-jarrinjarla kutu yanu nyarrpara-kurrapuka. Ngaka kajinpa purlka-jarrimi, kapunpa waku-jarra wipimi, manu kapungkulu yapa ngalya-karirli waku-jarra wayirni pirijina-piya. Manu kapungkulu kanyi kutu ngampurpa-wangurlanguju.¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukuju karlirr-yaninja-wangurlu! Tarnnga-jukuju nyinaya kurdungurlu!” (Nyiyakurla kujaju wangkaja Jijajiji Piitaku? Wangkajarla kuja yungurlipa ngaliparlu milya-pinyi kapu Piitarlu nganta palimi watiya warntawarntarla-yijala ngulaju yungurla pulka-pinyi Kaatuku, manu yungu-jana yapaku milki-yirrarni Kaatuju ngurrju-nyayirni.)

Jijajirla wangkaja Piitaku kurdungurlu jinta-kari-kirli

²⁰ Ngula-jangka, Piitarlu pina-nyangu purdangirli, kurdungurlu jinta-kari nyangu yaninjarni-kirra, yangka kujarla Jijaji warrarda yulkaja-nyayirni. (Kurdungurlu yangka kujalpa nyinaja kutu Jijajirla, yangka kujalpa-ngalpa Jijajirli jirranganja ngarnu kurapaka Pajapa palinjakungarntirli. Yalumpurlunya yangka kuja Jijaji payurnu, “Warlalja-Wiri, ngana kapungku jikajika-jarri nyuntukuju?”)²¹ Junga-juku, kuja Piitarlu nyangu nyampu yaninjarni-kirra, wangkajarla Jijajikiji, “Kala nyampu, Warlalja-Wiri? Nyarrpa-jarrimi kapu?”

²² Jijajirli yalu-manu, “Marda kapu wankaru-juku nyina kajirna walya nyampu-kurra pina-yanirni. Kula nyampu manngu-nyangka! Kulaju nyuntuju jurnta karlirr-yanta! Tarnnga-juku ngaju-nyangu kurdungurlu nyinaya!”²³ Junga yinya-jangka-juku, yangka Jijaji-kirlangu kurdungurlu-paturlu panungku-juku kalalu manngu-nyangu kula-nganta jinta kurdungurlu kapu palinja-wangu nyina. Kula Jijajiji kujaju wangkaja, lawa. Kujamiparla wangkaja Piitaku, “Marda kapu wankaru-juku nyina kajirna ngaju pina-yanirni walya-kurra. Kula nyampu manngu-nyangka!”

Nyampurlanya-ka lawa-jarri yimiji kuja Jaanurlu yirrarnu Jijaji-kirli

²⁴ Yangka kurdungurlu jinta, kujalpalu yapangku manngu-nyangu kula-nganta kapu palinja-wangu nyina nganta, wangkami kanyarra ngurrju Jijaji-kirli kuja warrki-kari warrki-kari lawa-manu. Nyanungurlunya pipangkaju yirrarnu muku. Milya-pinyi karnalu kuja-ka junga warrarda wangka.²⁵ Jijajirli panu-nyayirni warrki-kari warrki-kari lawa-manu nyampurla walyangkaju. Marda kulalpa nganangku yapangku nyampurraju yirrakarla puku-kurra. Kajilpalu yapangku yimi yirrakarla nyiyarningkijarra Jijaji-kirlangu warrki-kirli, kajika ruumu-wangu marda karri nyampurla walyangkaju mardarninjaku pukukuju!

Acts

Yimi Warrki-kirli Kaatu-kurlangu-kurlu Ngulaju warrki-kirli kujalpa-jana Kaatu jirrnganja warrki-jarrija Kirijini-patuku kamparru-warnu-patuku

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni kamparru-warnu-patu-wiyi Kirijini-patuju. Watingki yirdingki Luukurlu nyampuju puku yirrarnu, nyanungujulpa nyanungyangu warrki-jarrija. Ngulakungarntiji jinta-kari-wiyi puku yirrarnu yangka kuja karlipa yirdi-mani yirdiji 'Yimi Jijaji-kirli Luuku-kurlangu'. Luukujulparla jirrnganja warru wapaja mijiniriki yirdikiji Puurluku kujalpa-jana kamparrurlu-wiyi warru yimi-ngarrurnu Puurlurluju Yimi Ngurrju Jijaji-kirli ngulaju yapaku Juwu-wangu-patuku.

Nyampurluju pukungku kangalpa yimi-ngarrirni kuja-jana Kirijini-patuku kamparru-warnuku Kaaturlu kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu. Ngulakuju yapaku Piitalpa-jana nyinaja Kurdungurlu Wiri Jijaji-kirlanguju.

Nyampurluju pukungku kangalpa yimi-ngarrirni Puurlu. Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Puurlu-kurraju. Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyaja Puurluju Yimi Ngurrju-kurluju ngurrara-kari ngurrara-kari-kirraluku. Ngulangaju ngurrara-kari ngurrara-karirla, Juwu-wangu-patu panu-jarlulu Kirijini-jarrijalku. Kujarlajulurla Juwu-patuju muluja-jarrijalku Puurlukuju. Rdarri-mardarnulu, ngula-jangkarlu yilyajalu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Ruumu-kurra kuwurtukgarnti.

Watingki jintangku yirdingki Luukurlu, ngulajurla jaru yirrarnu pukungka jinta-kariki watiki yirdikiji Tiyapiluku

¹ Puntu ngajuku Tiyapilu-pardu, yangka ngaju-nyangurla kamparru-warnurla pukungka, ngulangkajurnangu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra Jijaji-kirlangu warrki, kujalpa-jana warru yimi-ngarrurnu nyanungurlu Jijajirli yapa-patu-kariki jaru, ngulakunyanangu milki-wangkaja. ² Kuja Kaaturlu kangu kankarlara nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra, ngulakungarntiji kujalpa Jijaji wankaru-wiyi warru wapaja nyampurla walyangka, ngulajulpa-jana maya-kari maya-kari pinarri-manu yangka nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patu Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlurlu, kuja-jana yangka nyanungurlu milarninjarla yajarnu. ³ Milyi-jangkarluju-nyanu warru milki-yirrarnu 40-palaku parrakuju wankarluju. Milki-yirrarnu-nyanu milparniwarrarla panungka, yungulu nyanungu-nyangurlu kurdungurlu-paturlu nyanjarla milya-pinyi wankaru. Manu-jana nyanunguju milki-wangkaja Kaatu-kurlu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. ⁴ Manu ngula-jana yarda wangkaja, "Yaninja-wangulu nyinaya nyampurla kirringka Jurujulumurla. Nyampurlajukulurla pardaka Kaatu-kurlangu warntarri-nyayirni-wanguku yangka kuja-nyarra Wapirrarlu nyurru-juku jangku-pungu, manu yangka kujarna-nyarra ngajurlangu milki-wangkaja, ngulakunyalurla pardaka. ⁵ Yangkangu yirdingki Jaanu Papitajirli, kujalpa-jana ngapangka julyurl-yirrarnu papitaji-maninjaku, ngulaju ngapa-miparla. Kala parra-patu-jangkarla kapu-nyarra Kaaturlu kurru-pinyi Pirlirra nyanungu-nyangu, ngula-kurlurlunya kapu-nyarra papitaji-mani."

Kaaturlu kangu Jijaji nguru-nyayirni-wangu-kurra

⁶ Ngula-jangkaju, kujalpa-jana Jijaji jirrnganja nyinaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, ngakaku payurnulu ngulaju kujarlul, "Warlalja-Wiri, nyangurlanpa-nganpa pina-yinyi nyampuju ngurrara Yijirali-pinkiki, jalangurlu mayi?"

⁷ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana jangku-manu, "Ngulaju-ka ngaju-palarlu Wapirrar-miparlul milya-pinyi nyangurlarlul kaji-nyarra pina-yinyi nyampuju ngurrara. Nyururlaju kankulu ngurrpa nyina ngulakuju milya-pinjakuju yirdija-nyarra Kaaturlu warla-pajurnu milya-pinja-kujakuju. ⁸ Ngaka kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu, kapunkulu pirjirdi-nyayirni nyinamilki. Ngula-jangkanya yungunkulu-jana warru yimi-ngarrirni ngaju-kurlu yimi nyampurla kirringka Jurujulumurla-wiyi. Ngula-jangkaju, warru yimi-ngarrirninjintalu-jana yatijarra ngurrararla Jamarijarla. Ngula-jangkaju, warru yimi-ngarrirni-jana warrukirdikirdi nguru-kari nguru-karirla ngurujarranypa."

⁹ Kujalpa-jana nyanungu-nyanguku jirrnganja karrija kurdungurluku Jijaji, ngula-jangkaju kulkurru-jarra-ngurluju marlarla kankarlarra-jarrinja-yanu Kaatuku yalkiri-kirra. Kujalpalurla nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patu warrukirdikirdi karrija, ngulangkuju yirri-puraja kankarlarra, manulpalu yirri-puranjarla warrawarra-kangu-juku. Kujalpalu warrawarra-kangu kankarlarra, ngulajurla mangkurduku wampirija.

¹⁰ Kujalpalu warrarda-juku warrawarra-kangu kankarlarra Jijaji, ngula-puru-juku jirrama wati-jarra-pala kapanku warraja-jarrija jurnarrpa-kurluju kardirri-kirli, ngulalpa-pala-jana ngirrily-karrija. ¹¹ Manu wangkaja-pala-jana, “Nyurrurla Kaliliyi-wardingki-patu, nyarrpaku kankulu karrinjarla yirri-pura kankarlarra-kari? Ngula jinta-juku Jijaji, yangka kuja-nyarra Kaaturlu jurnta kangu yalkiri-kirra, ngula-piya-yijala kapu pinarni yani yalkiri-ngirli nyanungu jinta-juku kujankulu yirri-puraja.”

Wati-kirli Matiyuju-kurlu, ngulajurla marlaja kangu warrki Jutujuku

¹² Ngula-jangkaju, yangkaju Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu wiriwiri, kulpari yanulu Jurujulumu-kurra yangka pirli wita-jangka Yalipiji-ngirli, kula wurnturu-kurra, kala ngari kutu-kurra-jala. ¹³ Kujalu Jurujulumu-kurra yanurra, ngulajulu nyanungurra-nyangu-kurra-yijala yanurra ngurra-kurra, ngurrangka kujalpalu ngunaja. Ngula-jangkaju, kankarlarralu warrkarninja-yanu ruumu-pardu-kari-kirra kankarlu-warnu-kurra. Nyampurra-patunya yirdi-patuju yangkaju kurdungurlu-patu kujalpalu ngulangka ngunaja: Piita manu Jaanu, Jamaji manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Yanturu, Pilipi, Tamiji, Parrjulumu, Matiyu, manu jinta-kari Jamaji-yijala yangka ngalapi-nyanu Yalpiya-kurlangu, manu Jimani ‘Kulu-parnta Wita-wangu’, manu Jutuju ngalapi-nyanu-yijala Jamaji-kirlangu. ¹⁴ Nyampurla kankarlu-warnurla, yangka kurdungurlu-patu kalalu-nyanu turnu-jarrija Kaatuku wangkanjaku manu payirnin-jaku. Kalalu-jana yanurnu-yijala Jijaji-kirlangu ngati-nyanuju Miiri manu ngalya-kari mardukuja-patu manu kukurnu-nyanu-patu Jijaji-kirlangu.

¹⁵ Parra-patu-jangkarla yangka kurdungurlu-patu manu ngalya-kari, yangka kuja kalalurla Jijajiki ngungurr-nyinaja manu wala nyinaja, ngularrajulu jinta-jarrinjarla turnu-jarrija yangka-kurra ngurra-kurra, ngulajulu-nyanu turnu-jarrija 120-pala. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla, Piita wangkaja-jana, ¹⁶ “Ngajukupurdangka-purnu, yangka jaru kuja nyurru-wiyi yirrarnu Kingi Tapitirli, ngulajurla marlaja yirrarnu Pirlirra Kaatu-kurlanguku. Manu jalangujalangu, jungarni-jiki kangalpa wangkami. Nyampurla jarungka, ngulaju kangalpa jungarnirli-jiki yimi-ngarrirni yangka-kurlu Jutuju-kurlu, kujarla Jijajiki jangkarlu jikajika-jarrija, manu kuja-jana Jijaji jily-ngarrurnu Juwu-patuku wiriwiriki, kujalu ngula-jangkarluju Jijajiji puuly-mardarnuku. ¹⁷ Yangka nyanungu Jutuju, ngulaju Jijaji-kirlangu-yijala kala nyinaja ngalipa-piya. Jijajirliji nyanungurlangunya milarnu yungurliparla marlaja warrki-jarriyara wungu.”

¹⁸ (Panu-kari yangka Juwu-patu wiriwiri, yangka kuja-jana Jutujurlu jily-ngarrurnu Jijaji, ngulakujulurla yungu tala wiri. Ngula-jangkarluju, Jutujurlu yangka-kurlurlu tala wiri-kirli, ngulakuju-nyanu manu walya. Nyanungurlu walyangka kankarlarranyanu watiyara puta waraly-yirrarnu ngalyipi-piya-kurlurlu. Kujarla ngalyipi-piya tuurl-yanu, ngulaju walya-kurra panjarra-wantija. Ngula-jangkaju, ngula walya-kurra panjarra-wantija, ngulaju miyaluju tirl-parnkaja, manu ngula-jangkaju, murliku jawujawu muku wulyurr-wantija kuja panjarra-wantija. ¹⁹ Jurujulumu-wardingki-paturlulu purda-nyangu jaru Jutuju-kurlu kuja panjarra-wantija nganta walya-kurra, ngulakujulurla walyakuju yungu yirdiji ‘Kiltama’. Kiltamaju yirdiji ngulajulurla yirrarnu kuja Jutuju-kurlangu yalyu yukaja walyangka kaninjarra.)

²⁰ Ngula-jangkaju, Piita-jana yarda wangkaja, “Nyampunya yirrarnu jaruju Kingi Tapitirliji pukungka yirdingka Yunparrinja-kurlangurla ngulaju Jutuju-kurlu: ‘Yapanku kapulu jintawarlayirli-jiki yampimi ngurra nyanungu-nyangu, kula nganalku nyina majungka walyangkaju.

Jinta-karilkili parlu-pungka wati yungurla marlaja kanyi warrki watiki yangkaku.*” Nyampunya wangkaja Tapitiji yangka-kurlu Jutuju-kurlu.”

²¹⁻²² Ngula-jangkaju, Piita-jana yarda wangkaja, “Junga-juku, jinta-karilkirli milarni yungu nyina nganimpa-piya kurdungurlu. Kala ngaliparlu-wiyi yungulparli milakarla ngula-jangkarluju yungu-jana warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli kuja milyi-jangka kulpari wankaru-jarrija. Nyiya-piyarlipa milarni watiji? Ngurrurli milarni nganimpa-piya yangka kujarnalu puraja Jijaji nganiparlu kurdungurlu-paturlu, manu kujarnalu nyangu Jijaji, kuja ngapangka julyurl-yirrarnu Jaanurlu papitaji-maninjaku. Manu ngurrurli milarni kujalpa-nganpa jirrnganja wapaja warru nganimpaku Jijaji-kirli, kujarnalu yirri-puraja kankarlarra yalkiri-kirra. Kuja-piyanyarlipa watiji milarni.”

* 1:20 Nyangka Psalm 69.25, Psalm 109.8

²³ Junga-juku, ngula-jangkaju, wati-jarra-karilkili-palangu milarnu Jajupu manu Matiyuju. (Jinta-karirli Jajupurlu, ngulajulu yangi-jarra-kari mardarnu Parrjapa manu Jujutu.) Nyampu-jarra wati-jarranyalu-palangu milarnu. ²⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalurla Kaatuku, “Warlalja-Wiri, nyuntu kanpa-nganpa milya-pinyi nyarrpa kuja karnalu manngu-nyanyi nganimpardu. Milki-yirra-kanpa nyampu-jarra wati-jarra, nyarrpara kanpa wardu-pinyi nyampuku warri-nyayirni-wanguku. ²⁵ Jinta milaka yungu-nganpa nganimpaku jirnganja warri-jarimi Kurdungurlu Wiri, yungurla marlaja kanyi warri yangkaku jinta-kariki Jutujuku, yangka kujanja nyurru-wiyi milarnu, kujangu jikajika-jarrija jangkardu warri-ngirilirra. Pangkala yanirra yangka-kurra maju-kurra nyanungu-nyangu-kurra.” ²⁶ Ngula-jangkarluju, kurdungurlu-paturlulu manu pamarrpa-jarra wita-jarra, ngulangaju pamarrpa wita-jarrarla yangka wati-jarra, yirdilkili-palangu yirrarnu. Ngula-jangkaju, pamarrpa yangka wita-jarra maninjarlalu-palangu yirrarnu kaninjarni murlukurnparla yirdi-kirliji yangka wati-jarra-kurlu. Ngula-jangkarluju, murlukurnpajulu jaruny-yirrarnu kaninjarra-kari. Junga-juku, pamarrpa jinta pata-karrija walya-kurra yirdi-kirli Matiyuju-kurlu. Junga-juku, kujalu nyangu pamarrpa yirdi-kirli Matiyuju-kurlu, ngulajulu milya-pungu kujajana Kaaturlu milki-yirrninjara milarnu Matiyuju. Ngula-jangkaju, Matiyujuju tarngalkupa nyinaja Kurdungurlu Wiri panu-karirlajinta 11-palarlajinta.

2

Kaaturlu-jana kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu Kirijini-patuku kamparru-warnuku

¹ Ngaka-pardu-karilki, Juwu-watirlilpalu-nyanu jinta-kurra-manu, manupalu ngurra-kari ngurra-kari-jangka turnu-jarrinjarni yaru Jurujulumu-kurra purlapa wiri-jarluku yirdiki Pintikujuku* Ngulakujulpalu-nyanu Juwu-patuju turnu-jarrinjarni yaru. Kala yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari yapa Jijaji-kirlangu, ngulajulpalu turnu-jarrija-yijala yangka-kurraju yuwarli-pardu-kurra. ² Ngula-jangkaju, kujalpalu nyinajaku kaninjarni, purda-nyangulu kankarlarra-nguru kuja warurr-wangkanjarni yaru warlpa-piya. Ngula-jangkaju, yukajarni warru yuwarlirlaju. Yangka kujalpalu nyinaja Jijaji-kirlangu-patu, ngulangaju yukajarni jingijingi kaninjarni warrukirdikirdi. ³ Ngula-jangkaju, nyangulu kankarlarra-kurra, jarra-piya wiri-piya rdili karrinjarni yanulpa. Ngula-jangka rdili-jangka, wita-kari wita-karilki jarraju pirri-parnkaja, ngulalpa-jana yapaku pirripirri-manu jurru-kari jurru-karirla. ⁴ Ngula-jangkaju, jarra kuja-jana wantiwantija jurru-kari jurru-kari-kirra, ngularrakujurla Pirlirra Kaatu-kurlangu wiri-jarrija kanunjunyumpa. Ngula-jangkaju, kapanku-jana ngurru-manu jaru-kari jaru-karilkili kurruly-wangkanjaku, ngulalpalurla jaru-kari jaru-kariji kurruly-wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlu.

⁵ Yalumpurla Jurujulumurlalpalu nyinaja panu-nyayirni Juwu-paturlangu nguru-kari nguru-kari-wardingki, kujalu Kaatu puraja yirriyirrirli jungarnirli. ⁶ Kujalpalu yanuyarnu manupalu karrinja-yaru yuwarli-wana yarlungka, ngulangujulu-jana purda-nyangu yangka yapa Jijaji-kirlangu-patu kujalpalu-nyanu jaru-kari jaru-karililki yuntarnu. Ngula-karra-juku kutu-jarrinja-yanurnulpalu purda-nyanjaku jaruku. Kujalpalu wangkaja nyanungurra-nyangu jaru manu panu-kari-kirlangu kirri-kari-wardingki-kirlangu jaru, ngulakujulu-jana marlaja paa-karrija. ⁷ Karrarda-jarrinjarlalpalu-nyanu wangkaja, “Nyampurraju yapaju nyampu-wardingki-jala Kaliliyi-wardingki-patu-jala!” ⁸ Kala nyarrpaku-yijala kalu wangkami ngalipa-nyanguju jaru-kari jaru-kariji, kuja karlipa-jana purda-nyanyi? ⁹⁻¹⁰ Panu-karirlipa jaru-kari-kirli Pajija-wardingki-patu, Mirdiya-wardingki-patu, Yilimi-wardingki-patu, Mijuputamiya-wardingki-patu, Jurdiya-wardingki-patu, Kaparduji-wardingki-patu, Puntija-wardingki-patu, Yajija-wardingki-patu, Pirijija-wardingki-patu, Pampiliya-wardingki-patu, Yijipi-wardingki-patu, manu Lipiya-wardingki-patu, ngulaju kutu-juku kirri yangkaku Jariniki, manu panu-karirlipa kirri wiri-wardingki-patu Ruumu-wardingki-patu-yijala. ¹¹ Ngalipa panu-kari Juwu karlipa nyinami ngulaju wita-ngurlupakarra. Kala panu-kari ngalipajurlipa wirilki Juwu-jarrija. Manu panu-karirlipa jaru-kari-kirli Kiriti-wardingki-patu manu Rapiya-wardingki-patu. Jalangu, nyampu ngalipa jinta-kari jinta-kari kuja karlipa karrinja-yani, ngulaju karlipa wangkami jaru-kari jaru-kari warlalja. Purda-nyanyi karlipa-jana nyampu-patuju jaru ngalipa-nyanguju kuja kalu-ngalpa yimi-ngarrirni yimi Kaatu-kurlangu, kujalpa nyiyarningkijarrarla ngurru-nyayirni warri-jarrija!” ¹² Yangka nyampu yapa kujalpalu karrinja-yanu, ngulajulpalu paa-karrija palju, manulu-nyanu

* 2:1 Pentecost

karrarda-jarrinjarla payurnu, “Nyarrpalku-yijala kalu nyampurraju wangkami jaru ngalipa-nyanguju?”

¹³ Purda-nyanjarla, ngulajulpalu-jana ngalya-kariji ngarlarrija yapaku Jijaji-kirlangu-patuku, kujalpalu-nyanu yuntarnu jaru-kari jaru-karirli. Manulu-nyanu wangkaja, “Kuja marda kalu wangkami pama-jangka warungkawarungka.”

Piita-jana milki-wangkaja yapa-patuku

¹⁴ Kuja-kurra kujala-jana wangkanja-kurra purda-nyangu Piitarlu manu ngalya-karirli Kurdungurlu-patu Wiriwirli, ngulajulu muku wilypi-pardija kaninjarni-jangkaju yuwarli-jangka yarlu-kurralku. Ngula-jangkaju, Piitaju-jana wangkaja, “Nyurrurla yapa ngaju-nyangu warlaja Juwu-patu ngurrara-jinta, manu nyurrurla ngalya-kari kujankulu yangka yanurnu-yijala ngurrara-kari-jangka, purda-nyangkajulu yungurna-nyarra milki-wangka nyiya-jangka yangka kujarnalu-nyarra kurruly-wangkaja jaru-kari jaru-kari nyurrurla-nyangu jalangu. ¹⁵ Nganimparlu wati-paturlu, kula karnalu pama ngarni, lawa. Murnma nyampuju mungalyurru pamaku ngarninjakuju. ¹⁶ Nyurru-wiyi wati yirdi Juwulu, kujalparla nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduy, ngulangku yirrarnu jaru nganimpa-kurlu, ngulaju nyampunya jaruju:

¹⁷ ‘Kaatu kajana wangka yapaku kuja:

“Ngakarrangakarra kapurna-nyarra yilyamirni Pirlirra Ngaju-nyangu yungurna-nyarra kurru-pinyi yapa panuku-juku jintawarlayiki-jiki.

Kajirna-jana Pirlirra ngaju-nyangu kurru-pinyi nyurrurla-nyangu ngalapi-nyanuku manu yurntalu-nyanuku, ngulakuju Pirlirrapakuju kapulurla marlaja wangkami jaru junga-nyayirni ngaju-nyangu yapa panu-kurra.

Purlka-paturlu manu kurdu-warnu-paturlu kapujulu marlaja nyanyi nyiyarningkijarra jukurrparla manu yuruyurula munga wiri parra wiri Pirlirra ngaju-nyanguku.

¹⁸ Yangka kuja kalu wati manu karnta nyina ngaju-nyangu, ngulakuju kapurna-jana ngaka Pirlirrapaju ngaju-nyangu kurru-pinyi-yijala.

Nyampu-patuju ngulaju kapulurla marlaja wangkami ngajuku yapa panu-kurra-yijala.

¹⁹ Kapurnaju milki-yirrarni yapa panu-kurra kankarlarra yalkirirla, manu kapurnaju milki-yirrarni walyangka warrukirdikirdi nguru-kari nguru-kari kuja karna pirrjirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirliji.

Yapangku kapulu nyanyi yalyu, warlu, manu kunjuru wiri marumar mangkurdu-piya.

²⁰ Yurru-pupu ngulaju kapu maru-jarri. Manu kirntangi kapu yalyuyalyu-jarri yalyu-piya. Ngula-jangkaju, walyaju kapuju marlaja lawa-jarri ngajuku Kaatuku, manu nyiyarningkijarra kapuju marlaja karri ngajuku ngurrju-nyayirni.

²¹ Ngula-jangkaju, nganangku-puka kajiji walangu-pinyi Kaatu Warlaja-Wiri, ngulaju kapurna muurl-mardarni karlir-yaninja-kujakuju.” * * *

Kujanya-jana Kaatuu wangkaja nyurru-wiyiji.

²² Junga-juku, Piitajulpa-jana wurra-juku wangkaja, “Nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli, purda-nyangkajulu! Nyampuju kapurna-nyarra mayangu yimi-ngarrirni! Yangka wati Najariji-wardingki Jijaji, ngula kuja-nyarra Kaatulu milki-yirrarnu nyampurla walyangka, ngulakungarntirliji pirrjirdi-manu nyanungu Kaaturluju. Parra-kari parra-kari Jijajirilpa-nyanu milki-yirrarnu nyurrurla-kurra ngangkayi-kirli-piya rdirrinypa-nyayirni Kaatu-kurlangu. Ngulaju jungalpankulu nyangu Jijaji pirrjirdi-nyayirni junga-nyayirni Kaatu-kurlangu. ²³ Manu yangka jinta-kari watilpa milya-pungu Kaaturluju kujarla jangkardu jikajika-jarrija Jijajiki, manu kuja-nyarra nyurrurlaku yungu pinjakungarnti. Manu yangka kujankulu-jana jirnganja yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yali-patuku maju-patuku, kamparru-jukulpa-nyarra milya-pungu Kaaturluju. Kala lawa, kula-nyarra warla-pajurnu. Nyurru-juku manngu-nyangu Kaaturluju kujaju, ‘Jijajilpa-jana paliyarla yapa panuku maju-panuku.’ ²⁴ Kuja Jijaji turdurr-ngunaja pirnkingka, ngula-jangkaju, pirlirrapaju yaru pirlirra manparra-kurlangu-kurra. Ngulangkulpa-nyanu murrumuru-nyayirni purda-nyangu. Juju Ngawungku ngulangkuju tarn-ngangu puta jirri-mardarnu. Lawa-juku. Kaaturluju wurrangu-juku pina-wankarumanu, manu milyi-jangkaju palkaju yakarra-maninjarla wilypi-manu manparra-patukari-kirlangu-ngurluju. Kula Juju Ngawungku jirri-mardakarla.”

²⁵ Piitajulpa-jana wangkaja-juku, “Yangka kuja nyurru-wiyi Kingi Tapitirli yirrarnu jaru Payipulurla Jijaji-kirli Mijaya-kurlu, yangka kuja yaru manparra-kurlangu-kurra pirlirra Jijaji-kirlangu, ngulangkanya wangkaja yangka Mijaya:

‘Ngaju karna nyanyi Kaatu Warlaja-Wiri, ngaju-wana kuja-ka warrarda karrimi, ngulaju karna warrarda nyanyi ngajulurlu, ngulakuju karnarla wala nyina karrarda-wangu.

* 2:21 Nyangka Joel 2.28-32

- 26 Kuja kaju Kaatu rdanparni ngajuku, ngulangkuju kaju miyaluju raa-pinyi. Kuja karna ngaju wangka, ngulaju wardinyi-nyayirni. Ngajujurna wati yapa-nyayirni. Ngulaju kapurna ngakaju pali. Ngulaju ngula-juku. Kula karnaju ngajuju karrarda-jarri, lawa. Nyanunguku karnarla Kaatuku wala nyina.
- 27 Wapirra Kaatu, kajirna ngaju pali, ngula-jangkaju, kaji pirlirra ngaju-nyangu yani nguru manparrrpa-kurlangu-kurra, ngulaju kulanpaju jawirri nyanjarla jikajikarlu yampinja-yani, yirdija-ngarranpaju ngaju milarnu nyuntu-nyangu warrkini. Kapunpaju ngaju-nyanguju palkaju muurl-mardarni pukulyu-jarrinja-kujakuju.
- 28 Manu kapunpaju wankaru-mani pina. Manu kajinpa yarda nyina ngaju-wana, ngulaju kapunpaju wardinyi-mani-nyayirni.*

Nyampunya yirrarnu Mijaya-kurlu Tapitirliji Payipulurla.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Piitajulpa-jana wangkaja-juku yapakuju, “Ngajukupurdangkapurna yapa, purda-nyupakajulu yungurna-nyarra yimi milki warraja-mani Kingi Tapitirliji. Ngalipakupalangu yangka Kingi Tapiti kuja yawu-pardija nyurru-wiyi, ngulaju nyanungu-nyangu-paturlu yapangkulu milyingka yirrarnu. Yangka milyi kuja karlipa nyanyi jalangurlu, ngulangkanyalu milyingka yirrarnu. ³⁰ Kingi Tapitiji kala Kaatukurlangu jarukungarduyy nyinaja. Kaaturlurla jangku-pungu jinta kurdu nyanungu-nyangu-juku Kingi Tapiti-kirralu ngaka kapu kingilki-yijala nyina nyanungu-piya-yijala Tapiti-piya. Ngulaju Kingi Tapitiji purda-nyanjarla Kaatukujurla ngungkur-nyinaja jangku-pinja-kurrakuju. ³¹ Kingi Tapitirliji milya-pungulpa kujarla jangku-pungu yangka Mijayakungarnti yilyanjarnikingarntiji. Manu milya-pungulpa kaji pali Mijaya, ngula-jangkaju kapu wankaru-mani Mijaya Kaaturluju. Manu milya-pungulpa kapu muurl-mardarni palkaju Mijaya-kurlangu pukulyu-jarrinja-kujaku.”

³² Ngula-jangkaju, Piitajulpa-jana yarda wangkaja, “Kuja Kingi Tapitirliji jaru yirrarnu Mijaya-kurlu, ngulaju Jijaji-kirli-jala. Ngulaju junga. Kuja Kaaturlu milyi-jangka wankaru-mani Jijaji, ngulajurnalu nganimpurlu kurdungurlu-paturlu nyangu milpa-jarrarlu junga-nyayirni rli wankarullu. ³³ Ngula-jangkaju, Jijajiji kangu Kaaturluju kankarlarra yungurla ngirrily-nyina nyanungu-wana jungarni-purdanji wiri-nyayirni. Ngulaju-ka nyina Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu. Yangka kujarla nyurru-wiyi jangku-pungu Kaaturlu Pirlirrapaju, yangka kujarla yungu Kaaturlu, ngula-kurlunya-ka nyina Pirlirra-kurluju. Jalangujalangu kuja kankulu-nganpa nyanyi manu kankulu-nganpa purda-nyanyi jaru-kari jaru-kari kurruly-wangkanja-kurra, ngulaju karnalu wangka Kaatu-kurlangu-kurlu Pirlirra-kurlu yangka kuja-nganpa kurru-pungu jalangurlu nyampurla-juku Kaaturluju. ³⁴⁻³⁵ Yangka kuja Kingi Tapiti palija, nyanungu-nyangu palkajurla ngunaja milyingka-juku, ngulaju kula kankarlarra yanu Jijaji-piya nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra, lawa. Kujalpa wankaru-wiyi nyinaja, ngulangkuju yirrarnu jaruju wita-kari, kujanya yirrarnu:

“Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra kujarla wangkaja ngaju-nyanguku Warlalja-Wiriki, kujanyarla wangkaja:

“Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujalpankulu nyurunyuru-jarrija.” ’ ’ *’

Ngula-jangkaju, Piitalku-jana yarda wangkaja, ³⁶ “Nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli, langa-kurra mantalu! Yangka wati kujankulu Jijaji watiya warntawarntarla yirrarnu, ngulaju karla marlaja nyina Kaatuku Warlalja-Wiri manu Mijaya.”

³⁷ Kujalu Piita purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra yapanku panungku, kujarjalu ngulaju-nyanu kurnta-jarrija manu karrarda-jarrija-nyayirni. Manulu-jana payurnu Piita manu panu-kari kurdungurlu-patu Wiriwiri, “Nganimpakupurdangkapurna, nyarrpa-jarrilknalu nganimpaju?”

³⁸ Piitarluju-jana jangku-manu, “Pina-yaninjarlalu yalala-yirra Kaatu maju-warnurlu, manulu yantarni yungurnalu-nyarra julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani yirdingka Jijajirli. Ngula-warnunya kula-nyanurla Kaaturlu kunka-mani, lawa. Kapu-nyarra yawuru-jarri maju-warnuku Kaatuju, manu nyanungu-nyangu kapu-nyarra kurru-pinyi yangka Pirlirra. ³⁹ Nyampu Pirlirra Kaatu-kurlangu, kula-nyarra nyurrurla-mipaku jangku-pungu, lawa. Jangku-pungu-nyarra jintawarlayiki-jiki nyurrurlaku manu nyurrurla-nyanguku kurdurduku manu yapa-kariki kujarla yalarnirlaku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Nyampunya yapaju kanyanu warru turnu-mani nyanunguku Kaaturluju.”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, Piitalku-jana yarda wangkaja pirlirli-nyayirni, “Nyurrurla kapurunju-patu, ngakaju Kaaturlu kapu-nyarra yilyami nyanungu-nyangu-ngurlu

* 2:28 Nyangka Psalm 16.8-11

* 2:34-35 Nyangka Psalm 110.1

kuja-purda-kari nguru-ngurlu yangka kuja kankulurla kapuru nyina. Ngula-kujakuju, Kaatukulurla pina-yanta!”⁴¹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Piitakuju, ngungkurr-nyinajalkulurla yapa panu-nyayirni 3,000-pala. Ngula-jangkaju, yangkangu Kurdungurlu-patu Wiriwirirli-jana papitaji-manu jintawarlayi-jiki yangkaju 3,000-pala, manulu-jana Kaatu-kurlangu-kurralku jinta-kurra turnu-warnu-kurra yirrarnu.⁴² Ngula-jangkaju, kalalu parra-kari parra-kari jinta-jarrinjarla turnu-jarrija yungulu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwirirli pinarri-mani jarungku Kaatu-kurlangurlu, manu yungulu-nyanu wangkami, manu yungulu jinta-jarrinjarla ngarni miyi, manu yungulurla wangkami Kaatuku.

Jijaji-kirlangu yapa, nyarrpa-jarrija kalalu?

⁴³ Kuja kalalu turnu-jarrija yangka Jijaji-kirlangu yapa-patu, ngulangkuju Kurdungurlu-patu Wiriwirirli kalalu-jana parra-kari parra-kari parlpuru-manu ngalya-kari yapa nyurnu Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Kujalu-jana nyangu yapa ngalya-karirli nyurnu parlpuru-maninja-kurra, kujarlajulurla yapaju ngarrurda-jarrija-nyayirni Kaatukuju.⁴⁴ Nyampu-patuju kalalu parra-kari parra-kari jinta-kurra-jarrinjarla turnu-jarrija. Ngulangka kalalu-nyanu mangarri manu talaju jarnkujarnku yungu jamangku.⁴⁵ Kujalpalu yangka yapa-paturlu marda mardarnu nyiarlangu jurnarra, wawarda marda, yuwarli marda, walya marda wita, ngulaju kalalu-jana yungu yapa ngalya-kariki talakupurdarlu, ngula-kurlurlu kalalu talaju manu. Ngulaju talaju kalalu maninjarla pina-kangu yangka-kurra turnu-jarrinja-kurlangu-kurra, ngulangkuju kalalu-jana yungu yapa ngalya-kariki talaju yangka marlajaraku.⁴⁶ Parra-kari parra-kari kalalu turnu-jarrija Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra. Manu parra-kari parra-kari kalalu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra miyiki ngarninjaku, ngulaju kalalu-nyanu jarnkujarnku yungu miyiji jama-nyayirni manu wardinyi-nyayirni.⁴⁷ Nyampurluju kalalurlajinta warrarda pulka-pungu Kaatuku. Kuja-kurraju, yapa ngalya-karirliji Jurujulumu-wardingkirliji kalalu-jana ngurru-pajurnu. Parra-kari parra-kari kala-jana Jijajirli Warlalja-Wiringki nyanungu-kurra-manu maya-kari maya-kari nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurralku, yangka kuja-jana muurl-mardarnu karlirr-yaninja-kujakuju.

3

Piitarlu manu Jaanurlu-pala parlpuru-manu tarlu-jangka

¹ Parra-kariralku, Piita manu Jaanu, yanurnu-pala Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra wuraji wangkanjaku Kaatuku. Kalalu parra-kari parra-kari yanurnu Juwu-patu manu Jijaji-kirlangu-patu yapa-patu Yuwarli Maralypi-kirra wangkanjaku Kaatuku. Ngulakunya-pala yanurnu Piitaju manu Jaanuju.² Ngulangkuju Yuwarli Maralypirla, watilpa jinta nyinaja tarlu, ngulaju tarngalpa nyinaja wita-ngurlupakarra-juku tarlu-juku. Parra-kari parra-karirli kalalu jakurr-kanjarla yirrarnu kiirti-pirdiji nyanungu-nyangurlu yapangkuju warlaljarluju. Ngula-ngurlunya kala-jana yapa panu-kari warntawarnta-payurnu warrarda talakupurdaju yapa yangka ngana-puka kuja kala yukajarni manu wilypi-pardijarra, ngulaju kala-jana warrarda kutukutu-payurnu. Ngunajalpa kiirti-pirdi, ngulaju kiirtiji kalalu yirdi-manu yirdiji ‘Yuntardi Kiirti’. Ngula-wananyalpa ngunaja.³ Kujalpa-pala Piita manu Jaanu yanurnu, kuja-pala kutu-jarrijalku yungu-pala yukayarla kaninjarni-kirraluku, ngula-palangu tarlungkuju payurnu, “Talaju-pala yungka wiyarrpaku!”

⁴ Kujarlaju, juul-karrija-pala, manulpa-pala nyangu jungarnirli-jiki. Ngula-jangkaju, Piitajurla wangkaja, “Nyangka-jarrangku!”⁵ Junga-juku, nyanungurluju-palangu nyangu jungarnirli-yijala wardinyirliki, manulpa-nyanu ngula-jangkarluju pilpi-yirrarnu, ‘Nyangurlarlu kajiji-pala yinyi?’

⁶ Piitajurla wangkaja, “Talakujurna marlajarra. Kala kuja karna palka mardarni, ngulaju karnangku yinyi. Wangka karnangku yirdingka Jijaji Kirajirla Najariji-wardingkirli, karrinja-pardinjarla warru wapaya!”⁷ Yangka wati tarlu kujalpa nyinaja-juku, Piitaju yarkajarla rdakaku jungarni-purdanjiki, ngula-ngurlunya maninjarla karrinja-yirrarnu. Kuja karrinja-yirrarnu, ngula-puru-juku wirliya manu luku kapanu pirrjirdi-jarrijalku.⁸ Karrinja-pardinjarla, warrulkulpa wapaja. Ngula-jangkaju, jirnganja-palangu yukaja Piitaku manu Jaanuku Yuwarli Maralypi-kirra kaninjarni warru wapanja-karra, manu warru jur-pinja-karra, manu Kaatuku pulka-pinja-karra.⁹⁻¹⁰ Ngalya-karirli yapangku kujalu kaninjarni-ngirirli parlu-pungu warru wapanja-kurra, manu kujalparla Kaatuku pulka-pungu warru, milya-pungulu yangka kuja kala nyinaja tarlu kiirti-wana yangka Yuntardi Kiirti-wana, manu kuja kala-jana talaku warrarda payurnu. Kujarlajulpalurla marlaja paa-karrija.

Piitarlulpa-jana yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirlangu Yuwarli Maralypirla

¹¹ Piita manu Jaanu, kujalpa-pala Yuwarli Maralypirla-juku karrija, ngulajulpa-palangu yangkanguku tarlu-jangkarluju jirri-mardarnu-juku. Ngula-jangkaju, yanulu yama-kurra yirdi-kirra Julumunu-kurlangu-kurra, ngulangkanyalpalu karrija. Kujalulpa-jana yangkangu nyangu paa-karrinja-karrarlu, ngulajulu-jana wapidri parnkaja Pitaku manu Jaanuku manu yangkaku watiki tarlu-jangkaku. ¹² Kuja-jana Piitarlu nyangu, ngulaju-jana payurnu, "Nyurrurla-patu Yijirali-pinki, nyarrparla kankulu paa-karrinjarla kawarr-karri manu kankulu-nganpa liriki-nyanyi? Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Nyarrparlurlujarra nyampuju parlpuru-manu? Parlpuru-manu mayirlijarra ngajarrarlu ngangkayi-kirli-jarrarlu? Lawa! Parlpuru-manu mayirlijarra kuja karlijarra ngurrju yapa nyina manu jungarni? Lawa! ¹³ Nyampurlujarra parlpuru-manu kuja karlijarrarla ngajarra ngungkurr-nyina manu wala nyina Jijajiki. Kaatu yangka kuja kalalu puraja ngalipa-nyangu-paturlu nyurnunurnurlu yirdi-paturlu Yipuruyamurlu manu Yijakirli manu Jakupurlu, ngulaju nyanungurlu jintangku Kaaturlu kangu yali Jijaji nguru-nyayirni-wangu-kurra. Kala yangka kujankulurlu yungu Jijaji Ruumu-wardingkiki wiriki yirdiki Palitiki, nyanungurlu Palitirli Jijajiji puta wilypi-manu rdaku-ngurluju yangka kuja-nyarra milki-kangurnu Jijaji. Kala nyurrurlaju, ngulajunkulurla mamparl-wangkaja. ¹⁴ Jijajilparla warri-jarrija Kaatumipaku, manulpa nyinaja jintayirri jungarni yapa. Ngulajunkulurla jukuru-jarrinjarla mamparl-pungu-juku, manunkulurla purlaja Palitikiji, 'Wilypi-manta-nganpa kulu-parnta Parrpaja rdaku-jangka, ngulaju-nganpa yangka nganimpaku! Kala yali Jijaji, ngulaju pangkalalu yurrkuny-paturlu pinyi!' ¹⁵ Jijaji nyanungu jintajuku, ngulangku kuja kangalpa wankaru-mani ngalipaju. Kala ngulajulu-nyarra nyurrurlaku Juwupatuku marlaja pungu yimi-jangkarla Ruumu-wardingi-paturluju. Ngula-jangkaju, pinja-warnuju Kaaturlulku wankaru-maninjarla yakarra-manu palinja-warnuju. Ngula-jangkaju, jungarlijarra nyangu ngajarrarluju wankarullu. ¹⁶ Nyampu tarlu-jangka, ngulajurla Jijajiki marlaja parlpuru-jarrija. Nyanyi-yijala kankulu-nganpa nyampu karrinja-kurra. Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi-jala kujarlijarrarla Jijajiki ngajarrarlu marlaja parlpuru-manu nyampuju wati. Nyarrparlurlujarra kuja parlpuru-manu? Yirdijalparlijarrarla ngajarraju ngungkurr-nyinaja-wiyi manu wala nyinaja Jijajikiji, kuja-jangkanyarlijarra parlpuru-manu.

¹⁷ "Ngaju-nyangu ngurrara-jinta yapa, milya-pinyi karna kujankulu Jijaji pungu ngurrpangku nyurrurla-paturlu manu nyurrurla-nyangurlu wiri-wirirli yapangku. Ngurrpangku kulalpankulu milya-pungu nyanunguju. Ngulaju ngula-juku. ¹⁸ Nyurru-wiyi yungu-jana jaru Mijaya-kurlu Kaaturluju nyanungu-nyangu-patuku warrkiniki jarukungarduyu-patuku. Wangkaja-jana jarukungarduyu-patuku Kaatuju, 'Yalirli Mijayarlu yaninjarla kapu-nyanu purda-nyanyi nganta murrumuru-nyayirni pakarninjawarnu kaji yanirni nyampu-kurra walya-kurra.' Ngulaju junga kujaju. Yangka kuja yanurnu Jijaji nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju junga-nyanu purda-nyangu murrumuru. ¹⁹⁻²⁰ Kujarlaju, pina-yaninjarlalu yalala-yirra Kaatu maju-warnurluju yungu-nyarra yawuru-jarrimi. Ngula-jangka maju-warnuju yungu-nyarra Kaaturlu Warlaja-Wiringki rarralya-mani ngurrju-karda, manu yungu-nyarra pina-yilyamirni nyampu-kurra-yijala Jijaji nyurrurlaku. Kaaturluju-nyarra nyurrurlakuju nyurru-juku milarnu Mijaya, ngulaju yangka Jijaji. ²¹ Nyangurla kapu pina-yilyamirni Jijajiji? Nyampunya-jana jaruju yimi-ngarrurnu Kaaturluju nyurru-wiyi kujalpalurla warri-jarrija nyanungu-mipaku yangka-patu warrkini-patu jarukungarduyu-patu. Kujanya-jana wangkaja Kaatuju:

'Ngakarna pina-yilyamirra Mijayaju ngaju-nyangu walya-kurra. Ngulakungarntirliji yungurna nyiyarningkijarra jungarni-maninjarla pina-ngurrju-mani ngurrju-karda-yijala yangka-piya kujarna nyurru-wiyi ngurrju-manu. Ngula-jangkanya kapurna pina-yilyamirra.'

Kujanya wangkaja Kaatuju. ²² Yangka yalirli watingki yirdingki Mujujurlu jarukungarduyurlu-yijala, ngulangkuju yirrarlu yimi-pardu-kari Mijaya-kurlu-yijala Payipulurla nyurru-wiyi, kujarlunya yirrarlu:

'YAAWIYI Kaaturluju yilyajarni ngajuju nyampu-kurraju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni ngajulurluju jarukungarduyurlu-yijala. Ngakaju kapu yilyamirni jintakari jarukungarduyu-yijala ngaju-piya. Ngulaju kapu nyina yapa ngurrara-jinta nyurrurlakuju. Nyarrpa-puka kaji-nyarra wangka nyanungu, ngulajulu linpangku purda-nyangka wilji-wangurlu.*

* 3:22 Acts 7.37

²³ Nganangku-puka yapangku kaji purda-nyanja-wangurlu yampimi jaru nyanungu-nyangu wiljingki, ngulaju Kaaturlu kapu yilyami yapa nyanungu-nyangu-ngurluju turnu-warnu-ngurluju kuja-purda-karilki. Ngula-jangkaju kapu tarnnga-kurra pinyilki.*

Kujanya yirrarnu Mujujurluju.”

²⁴ Ngula-jangkaju, Piitalku yarda-jana wangkaja, “Jintakumarrirni-jiki panu nyampupatu kuja kalalurla nyurru-wiyi warrki-jarrija jarukungarduyu-patu manu Jamiyulurlangu manu panu-kari kujalpalu ngakalku nyinaja jamulu jangkarla, nyanunguju kuja lawa-jarrija kamparru-wiyi, ngulaju nyampurrarlujulpalu jaruju jinta-juku mardarnu Mijaya-kurlu. Nyampu-paturlujulpalu yirrarnu jaruju ngalipa-wangurla-wiyi, ngulajulpalu yirrarnu ngalipa-kurlu jalangu kuja karlipa nyinami ngalipa. ²⁵ Manu nyurru-wiyi, Kaatujurla wangkaja yangkaku jinta-kariki yirdiki Yipuruyamuku, ngulaju kuja:

‘Nyuntu-nyanguku kurdukurduku kapulu-jana yapa-kari panu-nyayirni wardinyi marlaja nyina-yijala kujarla yalarnirla nguru-kari nguru-karirla.*

Kujanyarla nyampuju wangkaja Kaatuju Yipuruyamuku. Kuja-piyarlu-yijala kala-jana Kaaturluju jangku-pungu jintakumarrirniki-juku nyanungu-nyanguku warrkini-patuku yangkaku jarukungarduyu-patuku. Kujarlu kuja-jana jangku-pungu nyurru-wiyi, ngulaju kanyarra jalangu nyurrurlakuju jangku-pinyi-yijala, kapu-nyarra wardinyi-maninyayirni nganta, ngula kankulu yangka jintawarlayi-jiki palka-jarrinja-yani jinta-jangka Yipuruyamu-jangka. ²⁶ Nyurrurla kamparni kanyarra kamparruju Kaaturluju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, ngaka-jana warrawarra-kanyi panu-kariji. Nyarrparlu kuja? Milarninjarla yilyajarni nyanungu-nyangu warrkini yangka Mijaya, ngula-kurlurlunya yungu-nyarra kurruy-kijirni yapa jintawarlayi-jiki maju-kujakuju. Kujarlunya kanyarra nyurrurlaju wardinyi-mani.” Ngula-jangkaju, Piitalkuju rdiily-parnkaja wangkanjaku Yuwarli Maralypirlaju.

4

Piita manu Jaanu putalu-palangu wurdungu-manu Juwu-paturlu Kanjulu-paturlu

¹⁻² Ngula-jangkaju, Piita manu Jaanu, ngulajulpa-pala-jana wangkaja-juku yangkanga-juku Yuwarli Maralypirla yapaku. Ngulaju Piitarlujulpa-jana yapa pinarri-manu yangka Jijaji kuja wankaru-jarrinjarla pina-yakarra-pardija palinja-warnu. Ngula-piya-yijalalpa-jana yapaju pinarri-manu yapaju kapulu pina-yakarra-pardinjarla wankaru-jarri-yijala. Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki jintangka parrangka-juku, yanurnulu Yuwarli Maralypi-kirra maralypikingarduyu-patu Juwu-patu manu ngalya-kari turnu-pardu-kari Juwu-patu-yijala yirdi-patu Jatiyuji-patu manu jinta-kari wiri-yijala yurrunyu Yuwarli Maralypi-kirlangu, ngulangku kuja kala warrawarra-kangu Yuwarli Maralypi. Nyampu-paturlu kujalu-jana purda-nyangu Piita manu Jaanu nyampurla Yuwarli Maralypirla, ngulakujulu-palangu kulu-jarrija-nyayirni yirdijalpa-pala-jana yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu Jijaji kuja wankaru-jarrinjarla yakarra-pardija palinja-warnu. ³ Kuja-kurraju, puuly-mardarnulkulu-palangu wurajiwuraji wanta yukanjarra-puru, kulalu-palangu kangkarlalku wuulywuulypaju kuwurtukurraju, ngulakungarntijili-palangu ngari yirrarnu rdaku-miparla-wiyi. ⁴ Kala panu-kari ngalya-kari, ngungkurr-nyinajalu-janarla Piitaku manu Jaanuku jarukuju, ngulaju wati 5,000-pala manu ngalya-kari karnta.

⁵ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, yalumpurla-juku Jurujulumurla, turnu-jarrijalu Juwu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu jarlu-patu manu turnu-pardu-kari wiriwiri-yijala kuruwarrikingarduyu-patu. ⁶ Manu panu-kari Juwu-patu-yijala jintajinta-jarrinjarlalpalu turnu-jarrija, nyampu yirdiji Yanaja, ngulaju Wiri-nyayirni Maralypikingarduyu, manu panu-kari nyanungu-nyangu turnu-warnu warlalja, ngulajulu yirdi-patuju Kayupu manu Jaanu manu Yilikijantu. ⁷ Ngula-jangkaju, yurrunyupaturlulkulu-jana maninjarla kangurnu rdaku-jangka Piita manu Jaanu. Kangurnulu-jana yurruju-kurra kujalpalu yangka panu-kari yalirla yurrujurla nyinaja. Ngulalu-jana wangkaja Piitaku manu Jaanuku, “Nyarrparlunpala parlpuru-manu nyampuju tarlu-jangkaju? Ngana-kurlangu-kurlurlu ngangkeyi-kirlirli manu ngana-kurlangu-kurlurlu yirdi-kirlirli?”

⁸⁻⁹ Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju yardarla wiri-jarrija Piitakuju kanunjunyumpa, ngulaju ngula-kurlurlunya yungu-jana jangku-mani Juwu-patu wiriwiri. Junga-juku,

* 3:23 Nyangka Deuteronomy 18.15, 18, 19

* 3:25 Nyangka Genesis 22.18

wangkaja-jana Piitaju, “Nyurrurla Juwu-patu wiriwiri manu jarlu-patu, jalangu kankulu-jarrangu payirni ngajarra nyarrparlu kujarlijarrarla marilki nyinaja manu nyarrparlu kujarlijarra parlpuru-manu nyampu tarlu-warnuju. ¹⁰ Ngulaju kapurna-nyarra milki-wangka yapaku Yijirali-pinkiki nyiia-kurlurlurlujarra kuja nyampuju wati parlpuru-manu. Langa-kurra-mantalu nyampuju, manu nginyinginyi-kirralu manta ngulajurlijarra Jijaji Kirajirla yirdingka Najariji-wardingkirra parlpuru-manu. Nyanungunya yangka kujankulu watiya warntawarntarla pungu, manu kuja yangka Kaaturlu yakarra-maninjarla kangu palinja-warnuju. Ngula-jangkanya-ka nyampuju wati karri parlpuruju jalangu nyurrurlurla kamparruju. ¹¹ Jijaji-ngalpa Yarturlu-nyayirni-wangu. Nyurru-wiyi jarukungarduyurlu kuja yirrarnu jaru Payipulurla nyampunya Jijaji-kirliji: ‘Yuarwari ngantirninjakungarntirli, yarturlu yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu milarninjawangurlu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni yarturlu-kari-piya-wangu kuja nyanungurlu milarnu!’*
 Kujanya yirrarnu jarukungarduyurlu nyurru-wiyi. ¹² Jintangku Jijajirli kangalpa muurlparlu mardarni karlirr-yaninja-kujakuju. Kulalpa-ngalpa nganangkulku yapa jinta-karirliji muurlparlu mardakarla nyampurlaju walyangka. Jijaji-mipa-juku-ngalpa yungu Kaaturlu ngalipaku yungu-ngalpa muurlparlu mardarni. Junga, kajirlijarla wala nyina nyanunguku yirdiki, ngulaju kapu-ngalpa muurlparlu mardarni karlirr-yaninja-kujaku.”

¹³ Kujalu-jana purda-nyangu Piita manu Jaanu wiriwirirli Juwu-paturlu jaru wangkanja-kurra, kujalu-jana lani-wangurlu jaru yimi-ngarrurnu, ngulakujulu-jana marlaja paa-karrija, manulpalu kangily-wantija nyarrpararla-pala pina-jarrija kujakuju jaruku wangkanjaku. Piita manu Jaanulpalu-jana milya-pungu kula-pala kuurlu-kurra yaru pina-jarrinjaku, lawa. Ngariipa-pala-jana kutu yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliji jaruju lani-wangurlu. Milya-pungulpalu-jana nyampurluju Juwu-paturlu kujalpa-pala Jijaji-kirli wapaja kamparru-wiyi wungu-warnu-kurlu. ¹⁴ Kapulu-jana kulungku ngarrikarla Piita manu Jaanu. Kala kujalpalu nyangu palka-juku yangkaju wati tarlu-warnu kujalpa karrija nyanungu-jarra-wana, kujarlaju kulalu-jana nyarrpalku wangkayarla nyanungu-jarrakuju.

¹⁵ Ngula-jangkaju, wangkajalu-jana Piitaku manu Jaanuku manu yangka watiki tarlu-warnuku, “Yantalu nyurrurla-patuju yarlu-kurra, pardakalu-nganpa yalumpurlajuku yarlungka, ngakarnalu-nyarra pina-yajarninjinirra.” Junga-juku, ngula-jangkaju, Piita manu Jaanu manu yangka tarlu-warnu, kaninjarni-jangkaju wilypi-pardinjarla yanulkulu yarlu-kurralku. Juwu-paturlujulpalu-nyanu payurnu, ¹⁶ “Nyarrpa-manirli-pa-jana yalumpu-patuju? Panungku yapangku Jurujulumu-wardingkirli, milya-pinyi kalu-jana yangka nyampu-jarra wati-jarra kuja nganta-pala nyampu-jarrarlur parlpuru-manu tarlu-jangka ngangkayi-kirirli Kaatu-kurlangu-kurlurlu. Kulalparli-pa-jana nyarrpalku wangkayarla manu kapuru nyinakarla, kala junga-pala nyanungu-jarrarlujuku parlpuru-manu. ¹⁷ Pututu-pinyirlipa-jana yungulu yampimi jaru Jijaji-kirli warru yimi-ngarrirninja-wangurlu, kajika-pala-jana warru yimi-ngarrirni yapa panuku. Ngula-kujakunya kapanku warla-pajirnirli-pa-jana, kalakalurla yapa panu-jarlu wala nyina Jijajiki!”

¹⁸ Ngula-jangkaju, pinalu-palangu yajarnunjunu yarlu-jangkaju kaninjarni-kirrayijala, manulu-palangu wangkaja, “Putu-pala-jana warru yimi-ngarrika Jijaji-kirli yirdi-kirli! Putu-pala-jana warru pinarri-manta Jijaji-kirli jaru!”

¹⁹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Piitarlu manu Jaanurlu, jangu-manu-pala-jana, “Ngana-wiyi yilparlijarra purda-nyangkarla wilji-wangurluju? Nyurrurla-patu marda, marda Kaatu? Wangkayalu-jarrangu, nyarrpa-ka purda-nyanyi Kaaturluju? Manu wangkayalu-jarrangu ngana-wiyirlijarra purda-nyanyi. ²⁰ Yangka kuja Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu pina Jijaji milya-jangkaju, ngulajurlijarra nyangu, manurlujarrarla wangkaja. Kujarlaju, ngajarrarluru kulalparlijarra-nyanu nyarrparluku wurdungu-mantarla warru yimi-ngarrirninja-kujakuju.”

²¹ Ngula-jangkaju, kulungku-wiyialalu-palangu yarda ngarrurnu, “Kajinpapala-jana warrarda warru yimi-ngarrirni, ngula-warnuju, kapurnalu-nyarra murrumurrumaninjarla warla-pajirni nyumpalaju!” Ngula-jangkaju, yilyajalkulu-palangu Piita manu Jaanu murrumurrumaninja-wangurlu-juku. Kala nyarrparlalu-palangu yilyaja murrumurrumaninja-wangurlu? Ngayi kula-pala Juwu-kurlangu kuruwarriridilyi-pungu, lawa. Manu ngalya-karirli Juwu-paturlu, kujalu-palangu Piita manu Jaanu nyangu parlpuru-maninja-kurra yangka-kurra tarlu-kurra, ngulangkuju

* 4:11 Nyangka Psalm 118:22

pulka-pungulpalurla Kaatuku. Kujarlaju, kulalu-jana Juwu-paturluju wiriwirirliji murrumurrur-mantaralaku Piita manu Jaanuju. ²² Yangka tarlu, kuja-pala Piitarlu manu Jaanurlu parlpuru-manu, ngulakujurla rdiipija 40-pala yulyurrpu.

Jijaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlulu payurnu Kaatu yungu-jana lani-wangu-mani

²³ Yangka-jangka kujalu-palangu Juwu-paturlu wiriwirirli yilyaja Piita manu Jaanu Yuwarli Maralypi-ngirli, ngula-jangkaju-pala-jana panu-karikilki turnu-warnuku Jijaji-kirlanguku kulpari yanurra, manu-pala-jana wangkaja, ngulaju kuja, “Yangkangku Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu yangkangku maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli, ngarrinjarlalu-jarrangku pututu-pungu kujarlu. ‘Jalangu-ngurlu, puta-pala-jana Jijaji-kirlangu-kurlu warru yimi-ngarrika!’ Kujarlunyalu-jarrangku pututu-pungu.”

²⁴ Kujalu yapa panungku-juku purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, kujarlaju Kaatukulkulurla wangkaja, “Warlalja-Wiri, nyuntu kanpa nyina wiri nyiyarningkijarrakuju, yangka kujanpa nyuntulurlu ngarrimrinjarla ngurrju-manu nyiyarningkijarra yalkiri, walya, ngapa wiri mangkuru, jurpu kuja kalu yangka warru paarr-pardi yalkiri-wana, manu kuyu-kari kuyu-kari kuja kalu wapami walya-wana, manu ngapa-ngawurrpa yangka yawu-kari yawu-kari kuja kalu ngapa-wana wapami. ²⁵ Kujanparla wangkaja yangka nyurru-wiyi Kingi Tapitiki, ngulangkujurla marlaja yirrarnu jaruju Payipulurla Pirlirrpaku nyuntu-nyangukuju. Nyampunyarla marlaja yirrarnu Tapitirli: ‘Wapirra Kaatu, nyarrparlangkulu nyuntukuju ngalya-kari yapaju kulu-jarrija-nyayirni yangka-patuju Juwu-wangu-patuju? Nyiyarlangkulu jangkardu jaaly-manu jamulu?’

²⁶ Yangkangku panungku kingi-kari kingi-karirli jurnarrpangkulu jangkardu warru turnu-manu kulungku, manulu turnu-jarrija yungungkulu jangkardu wangka nyuntuku manu yungulurla jangkardu wangka nyuntu-nyanguku Mijayaku.*

Kujanyarla nyampuju marlaja yirrarnu Pirlirrpaku Kaatu-kurlangukuju Kingi Tapitirli.”

²⁷ Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja Kaatuku, “Wapirra Kaatu, junga kujaju. Nyampu-patu jintawarlayi-jiki yapa turnu-jarrinjarla, jangkardupalurla jaaly-manu Jijajiki yungulu pakarni, ngulaju yangkangku Kingi Yarurdurlu manu yangkangku-yijala Palitirli, manu Juwu-paturlu, manu Juwu-wangu-paturlu-yijala. Ngulajulurla turnu-jarrinjarla jangkardu jaaly-manu yangkaku kujalpangku Jijaji warri-jarrija nyuntu-mipaku yangka kujanpa nyuntulurlu milarninjarla yirdi-manu Mijaya. ²⁸ Kujalpalurla nyampu yapa jangkardu jaaly-manu Jijajiki, ngula-wangurla-wiyilpanpa-jana nyuntulurlu yuruyururlu nyangu kuja kapulu pinyi. Ngula-jangkaju, wangkajalpanpa-nyanu nyuntuju, ngulaju kuja, ‘Kapulu pinyi ngaju-nyangu warrkini nyampurluju yapangku. Ngulaju ngula-juku. Kapurna rdarr-kanyi kutu walya-kurraju. Pangkalalu pinyi yirdija-ngarra ngakaju kapurna wankaru-maninjarla yakarramani palinja-warnuju.’ ²⁹ Warlalja-Wiri Kaatu, nganimparnangkulu warrkini nyuntu-nyangu. Payirni karnangkulu yungunpa-nganpa warrawarra-kanyi yapa panu-kujaku kuja kalu-nganpa yangka pututu-pinjarla japirdimi. Pirlirjirdi-manta-nganpa yungurnalu warru yimi-ngarrirni jaru nyuntu-nyangu Jijaji-kirli lani-wangurlu. ³⁰ Milki-yirrakanpanpa ngangkayi nyuntu-nyangu yungurnalu-jana ngula-kurlurlunya yapa ngalya-kari parlpuru-mani. Yungka-nganpa yungurnalu-jana nyiyarningkijarrarla ngangkayi milki-yirrarni yirdingka Jijajirla yangka kujalpangku nyuntu-mipaku warri-jarrija.”

³¹ Kujalu lawa-jarrija wangkanja-warnu turnu-warnu yapa, ngula-warnurlaju yuwarlijji rdirri-yungu yurnkuyurnku-jarrinjakulku. Manu yapa-patukuju-jana Pirlirrpaku Kaatu-kurlangu wiri-jarrijalku kanunjumanyumpa, manulpalu-nyanurla marlaja wangkaja jarulku Kaatu-kurlangu yapa panu-kari-kirra lani-wangulku.

Kalalu-nyanu jarnkujarnku yungu yimirirli nyiyarningkijarra yapa-paturlu Jijaji-kirlangurlu

³² Yapa-patu Jijaji Kiraji-kirlangu, ngulaju kalalu nyinaja jintangka-juku miyalu jinta-juku. Ngulaju kalalu-nyanurla ngungkurr-nyinaja nyiyarningkijarrakuju. Manu kalalu-nyanu jarnkujarnku yungu yimirirli jurnarrpa, mangarri, manu tala. Kulalpa-nyanu nganangku warlalja ngarrurnu nyiyarningkijarraju. Kulalpa-nyanurla jaarl-wangkaja, lawa. Yangka kuja kalalu-nyanu mardarnu warlalja, ngulaju kalalu-nyanu kutu yungu yajarri jamangku. ³³ Yangkangku Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, ngulangkuju

* 4:26 Nyangka Psalm 2.1-2

kalalu-jana yimi-ngarrurnu nurna-nyayirnirli lani-wangurlu kujarlu, “Nganimparlurnalu yangku Warlalja-Wiri Jijaji kuja yakarra-pardinjarla pina-wankaru-jarrija palinjawarnu.” Yuwayi, Kaatuju kala-jana yimiri-nyayirni nyinaja jintawarlayiki-jiki, kala-jana warrawarra-kanjarla rdanjarr-yungu nyiyarningkijarraju. ³⁴ Nyampu nyanungu turnu-warnu kuja kalalu nyinaja, ngulaju kulalpa ngana nyinaja marlajarraju mangarriwangu manu jurnarrpa-wangu. Nganangku-puka kuja kala-nyanu mardarnu yuwarli manu walya wita, ngula-wanawana kalalu-jana yungu yuwarli manu walya wita yapa ngalya-karikiji talaku. ³⁵ Ngula-jangkarluju, kalalu-jana kangurnu talaju jintawarlayiki yangka-patukuju Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji. Ngula kalalu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwiriliki warru yungu yangka kuja kalalu nyinaja panu-kari marlajarrapirdinyapa nyiyarningkijarra-wangu.

³⁶ Yangka nyampurla turnu-warnurla, jintalpa nyinaja wati yirdi Jajupu, kuja palkajarrija ngurrara-karirla yirdingkuju Jipirijirla. Juwu-jalalpa nyinaja turnu-warnu-jangka yirdi-jangkaju Liipi-kirlangu-jangka. Kala yangka Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, ngulaju kalalu yirdi-kari yirdi-manu Parnapa yirdija-ngarra kala-jana wangkaja yapaku panuku kuja, “Walarliparla nyina Jijajiki.” Kujarlanyalu yirdi-manu Parnapa. ³⁷ Yangka nyanungurlu watingki yirdingki Parnaparlu, ngulajulpa-nyanu mardarnu walya wita. Ngula-jangkaju, yungu-jana talakupurdaru yapa ngalya-kariki. Ngula-jangkaju, jungajuku, talalurla yungu walya-wanawanaju. Ngula-jangkaju, talaju kangurnu-jana, yungu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwiriki panu-juku. Nyanungurlu kula-nyanu jintarlangu wuruly-yirrarnu, lawa.

5

Yananiya-kurlu manu nyanungu-parnta-kurlu Japira-kurlu

¹ Yangka nyampurla turnu-warnurla, ngulangkuju kalinjalpa-pala nyinaja wati yirdi Yananiya manu mardukuja yirdi Japira. Ngulangkuju-pala mardarnu walya-yijala, ngula-jangkarluju, yungu-pala-jana walyaju talakupurdaruju. ² Ngula-jangkaju, kangurnu-jana yangkanguju watingki yirdingki Yananiyarlu talaju Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji, warlka wangkaja-jana kuja, “Nyampunya-nyarra kangurnu talaju kujarna-jana walya yungu ngaju-nyangu, ngula-jangka karna-nyarra muku yinyi nyampunya panu-juku.” Kula-nganta kaji-jana muku yungu, kala ngalya-kariki-pala-nyanu wuruly-yirrarnu. Nyurru-juku-pala-nyanu wurulypa wangkaja kajilpapala-nyanu ngalya-kari wuruly-yirrarnu.

³ Ngula-jangkaju, Kurdungurlu Wiri jinta yirdi Piita wangkajarla, “Yananiya, Juju Ngawungku nyurru-juku kurru-yukaja, winjarninpa warla-pajurnu kamparru-wiyi-jiki? Ngula-kurlunyanparla warlkaju wangkaja Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku. Wangkajanpa-nganpa kula-nganta kajinpa-nganpa jintawarlayi yungu tala, kala lawa! Ngayinpa-nganpa ngalya-kari yungu, ngalya-karinpa-nyanu wurulypa mardarnu.

⁴ Kujalpanpa-nyanu mardarnu walya nyuntuku, ngulajungku nyuntu-mipaku warlalja. Kala kujanpa-jana yungu talakupurdaru, ngulaju talaju nyuntu-nyangu-yijala warlalja. Nyiyakunpa manngu-nyangu kujaju kula-nganta yijardu-parntaru? Nyiyakunpanganpa yimirr-yungu kula-nganta yungunpa-nganpa jungangu kanjarla yungkarla muku? Kulanpa-nganpa nganimpa yulyurku-yungu, kujarlunpa yulyurku-yungu Kaatu.” ⁵⁻⁶ Yungka purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Yananiyarlu, ngulaju wata wantija nyarli tarnga. Ngula-jangkaju, yakuri-patulu karrinja-pardija yangka turnu-warnu-patu-ngurlu kulkurru-jarra-ngurlu, ngulalu manu, wawardarlalu wayurnu warru. Ngula-jangkarluju, maninjarlalu lajangku kangu milyingka yirrarninjaku. Ngula-jangkaju, kujalu yapa-patu-karirli purda-nyangu jaru Yananiya-kurlu nyurnu-kurlu, kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni.

⁷ Ngula-warnurlaju, parrangka jintangka-juku, nyanungu-parntalku Japiraju yanurnu yangka-kurraju yuwarli-kirra kujalpalu kamparru-warnu-patu nyinaja Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari. Waparlu-kuju yukajarni milya-pinja-wangu kuja kali-puka-jarrija nyurru. ⁸ Piitarlu payurnu, “Yangka kujanpapala-jana walya yungu talakupurdaru kalinjarlu, ngula-jangkarluju, kuja-nganpa nyuntu-parntaru kanjarla yungu tala nganimpaku, ngulaju mayi-nganpa yungu jintawarlayi-jiki?”

“Yuwayi, jintawarlayi-jiki-nyarra yungu.”

⁹ Piitarla wangkaja, “Nyiyakunpapala-nyanu purda-nyanjarla yadajirri-wangkaja kujanpapala puta yimirr-yungu Kaatu-kurlangu Pirlirrpaku? Purda-nyangu mayinpa-pala kalinjarlu kula-nganta purda-nyanja-wangurla manu nyanja-wangurla Kaatukuju? Purda-nyangka! Purda-nyanyinya kanpa-jana kuja kalu wirliya pina ralyaly-yaninjini? Nyampu-paturlu yakuri-paturlu kanjarlalu milyangka yirrarnunjunu nyuntu-parnta.

Nyampu kalu karrimi ngaany-ngurlu tuwa-pirdi. Ngula-jangkaju, nyuntulku kangkulu maninjarla kanyi, kapungkulu milyangka yirrarninjini-yijala.”¹⁰ Ngula-jangkaju Japirarluru kuja purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Piita, ngula-jangkaju, junga-juku, nyanungulkuju wata-yijala wantija nyarli tarngga kamparrurla-juku Piitaku. Ngula-jangkaju, yangka yakuri-patu yukajarnili kaninjarni, maninjarlalu kangu Japira, ngulalu kanjarla milyangka yirrarnu nyanungu-parntarla-juku wati-nyarra.¹¹ Kujalu yapangku nyangu Kirijini-paturlu, manu ngalya-karirli yapangku kujalu purda-nyangu jaru Yananiya-kurlu manu Japira-kurlu, kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni.

Kurdungurlu-patu Wiriwirilirla marlaja warrki-jarrija Kaatuku yartarnari wiri-kirli

¹²⁻¹⁴ Ngula-jangkaju, ngula-puruju, parra-kari parra-kari Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari yapa Jijaji-kirlangu yapa kalalu jinta-kurra-jarrija Yuwarli Maralypikirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka Yuwarli Maralypirra kaninjarni, ngulangka-julpa karrija kaninjarni yama yirdi Julumunu-kurlangu. Ngulanganya kalalunyanu turnu-jarrija yamangkaju. Kala ngalya-kari yapa yangka kuja kalalu nyinaja ngungkur-nyinanja-wangu jaruku Jijaji-kirlanguku, ngulajulpalu-jana lani-jarrija, kulalu-jana jinta-jarriyarla. Kala kalalu-jana ngurrju-pajurnu-puka Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari Jijaji-kirlangu yapa. Parra-kari parra-kari yapa panu-kari, wati manu karnta, ngulaju kalalu-nyanu purda-nyanjarla yungu Jijaji-kirra puranjaku. Ngula-jangkaju Kaaturlu kala-jana rdakurl-kijirninjarla jinta-manu yangka Jijaji-kirlangu-kurra turnu-warnu-kurra. Manu ngula-puruju, Kurdungurlu-patu Wiriwirli kalalu-jana parlpuru-manu nyurnunyunu panu-jarluru ngulaju Kaatu-kurlangu-kurlurlu ngangkayi-kirlirli.

¹⁵ Kuja kala Piita wapaja warru yirdiyi-wana, yapangkuju kalalu-jana wapanja-wangu nyurnuju kanjarla-yirrarnu yirdiyi-wana wawardarla manu pangkingka. Kujarluru kalalu-jana kanjarla-yirrarninja-yanu. Kuja kala jinta Piita yirdiyi-karrija warru, ngula nyanjarla kalalurla nyurnuju kamparru yirrarninja-yanu yungulpa-jana nganta yamangku nyanungu-nyangurlu ngurrju-mantarla.¹⁶ Ngalya-kari yapa kirri-kari kirri-kari-ngirli witawita-ngurlu, kujalpalu kutu karrinja-yanu Jurujulumurla warukirdikirdi, ngula kalalu-jana kangurnu nyurnuju ngalya-karriji manu maju-nyayirnikirli juju-kurlu yangka-kurraju jinta-kurra Piita-kurra. Ngula-jangkaju, kala-jana muku ngurrju-manulku.

Juwu-paturlu wiriwirilili-jana puta warla-pajurnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri

¹⁷ Yangka kujalpalu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwirli parlpuru-manu nyurnu-patu yapa, ngulakuju yangka Maralypikingarduyu Wiri manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-patu yirdi-patuju Jatiyui-patu, ngulanguku ngurrju-nyangulpalu-jana parlpuru-maninja-kurraku.¹⁸ Junga-juku, yilyajalkulu-jana yurrkunyupatuju nyanungu-nyanguju puuly-mardarninjaku. Junga-juku, yurrkunyupatuju yanurnulu-jana jangkardu, manulu-jana puuly-mardarnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri, manulu-jana yirrarnu rdakungka kaninjarni panu-karirlajinta.¹⁹ Ngula-jangkaju, warurrurlakuju Warlalja-Wiringki Kaaturlu yilyajarni nyanungu-nyangu marramarra rdaku-kurraju yungu-jana yarluru-kurra yilyami. Junga-juku, yanu rdaku-kurra. Ngula-jangkaju, lakarn-pungu tuwaju, manu-jana nguru-yirrarnu yarluru-kurralku.²⁰ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana, “Yantalu yangka-kurra Yuwarli Maralypikirra, manulu-jana wangkaya yapa-patuku Jijaji-kirli yangka kuja kanyarra wankaruju yinyi.”²¹ Junga-juku, wantaku pardinjarnikingarnti, Kurdungurlu-patu Wiriwiri yanulu Yuwarli Maralypikirra, ngulangkanyalu-jana wangkaja yapa-patukuju Jijaji-kirliji.

Ngula-jangkaju, parrangka jintangka-juku mungalyurru, Maralypikingarduyu Wiri manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-patu, ngulajulu yanurnu Yuwarli Maralypikirra-yijala. Yajarnulu-jana jarlu-paturlungu yangka Kanjulu-patu yapa-patu. Manu ngula-jangkarluju, yilyajalu-jana yurrkunyupatu rdaku-kurra maninjarla kanjarniki Kurdungurlu-patu Wiriwiri.²² Kujalu yanurnu yurrkunyupatu rdaku-kurra yungulu-jana nganta wilypi-maninjarla kangkarla yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngayili-jana yaninjarla lawa-nyangu. Ngula-jangkaju, junga-juku, kulpari yanulu yimi-kirli yangka-kurra Yuwarli Maralypikirra, manulu-jana yimi-ngarrurnu wiriwirli maralypikingarduyu-patuku.²³ Wangkajalu-jana, “Kujarnalu yanurra rdaku-kurra, ngulajurnalu yaninjarla nyangu tuwajulpa karrija pirjirdi-jiki lakarn-pinjawangu. Manurnalu-jana yaninjarla nyangu yangka kamparru-warnu yurrkunyupatu kujalpalu-jana yalumpu-wardingkirli jina-mardarnu wuruly-parnkanja-kujaku. Kujarnalu tuwa lakarn-pungu, kaninjarnirnalulu yukajarra, ngulajulpa yurltu-karrija. Lawa-nyangurnalu-jana yali-patukuju yapa-patukuju.”

²⁴ Ngula-jangkaju, yurrkunyurlu jinta wiringki manu ngalya-karirli wiriwirli maralypikingarduyu-paturlu, kujalu-jana kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu, ngulajulpalu kangily-wantija, manulpalu-nyanu payurnu warru, “Nyarrpara-wanalu yanu, kapu nyarrpa-jarriyalu?”

²⁵ Ngula-jangkaju, jinta wati yanurnu, kaninjarni yukajarni Yuwarli Maralypi-kirra, manu-jana wangkaja wiriwiriki, “Purda-nyangkajulu! Yangka-jarra wati-jarra, kujankulu-palangu yurppurnu rdakungka, ngulaju kapala karrimi yinya ruumu-pardukarirli kaninjarni Yuwarli Maralypirlaju, manu kalu-jana yapa panu-jarluku wangkami jaru Jijaji-kirli.” ²⁶ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu yangka yurrkunyupaturlu, ngula-jangkajulu-jana jangkardulku yarnkajarra. Junga-juku, puuly-mardarnulu-jana panu-juku pulyangu-juku panu-kari-kijakaju. Kajili-jana Kurdungurlu-patu Wiriwiri pakakarla yurrkunyurlu, ngulaju kapulu-jana nyanungulkuju luwakarla kunkangkuju yarturlu-kurlurlu yapa panu-karirli.

²⁷ Ngula-warnurlujulu-jana yangkaju Kurdungurlu-patu Wiriwiri kulpari kangurnu Yuwarli Maralypi-kirra, manulu-jana kanjarla-yirrarnu wiriwirli kamparru. Ngu-langkaju kaninjarni, yangkangu Wiringki Maralypikingarduyurlu, ngulaju-jana jinyijinyi-maninjarla wangkaja ngulaju kuja, ²⁸ “Yangkarnalu-nyarra ngarrurnu jintakujuku, manurnalu-nyarra puta warla-pajurnu! Nyiyaku kankulu-jana warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli yimi-kirli? Nyurrurlaju warrunkulu wapaja warrukirdikirdi nyampurlaju Jurujulumurla, ngulajunkulu-jana nyurrurlarlaju warru yimi-ngarrurnu yapa panu-kariki Jijaji-kirli. Nyurrurlarlunkulu-jana yimi-ngarrurnu yapaku panuku kulanganta kajirnalulu nganimpurlu pakarnu Jijaji. Kujarlaju kankulu-nganpa nganimpaju wakirni!”

²⁹ Ngula-warnuju Piiturlu manu panu-karirli Kurdungurlu-patu Wiriwirli, janku-manulu-jana nyanunguju, “Kaatu-nganpa wangkaja yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni yapaku panuku Jijaji-kirli. Junga-juku, nganimpurlu panu-jarlurlu-juku yungulparnalulu purda-nyangkarla wilji-wangurlu. Kulalparnalulu nyarrparlu wurramantarla? Kulalparnalulu-nyarra purda-nyangkarla nyurrurlaju, lawa! ³⁰ Kaatu nyanungu yangka kujalpalu ngalipa-nyangurlu walya-jarrarlulu puraja nyurru-wiyi, nyanungurlunya pina-wankaru-manu palinja-warnuju Jijajiji, yangka jinta wati Jijaji kujankulu watiyarla warntawarntarla yirrarninjarla pungu tarnnga-kurra. ³¹ Ngula-jangkaju, Kaaturlu-nyanu kangu nyanunguju kankarlarra nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra, manu ngula-jangkaju yirdirla yungu Warlaja-Wiri manu Ngarlkipa. Wangkajarla Jijajiki, ‘Nyuntulurlu kapunpa-jana muurlparlu mardarni ngaju-nyangu yapa Yijirali-pinki karlirr-yaninja-kujakaju. Kajijili pina-yaninjarla yalalayirrarni maju-warnurlu, ngulaju kapurna-jana yawuru-jarri kulu-wangu.’ Kujanyarla Kaaturlu wangkaja Jijajikiji. ³² Yangka kuja Jijaji wilyipi-pardija nyurnu-ngurlu pirnkirirli, ngulajurnalulu nyangu wankaru. Ngula-warnuju, Kaatu-kurlangu Pirlirparlangunganpa wangkaja, ‘Junga-nyayirni karna-nyarra wangka. Jijajiji ngulaju Warlaja-Wiri. Nyanungu-mipa-ka pirlirjirdiji nyina yapakuju muurl-mardarninjaku karlirr-yaninja-kujaku.’ Nyampuju jinta-juku Pirlirpa Kaatu-kurlangu kuja kajana Kaaturlu yinyi yapaku kuja kalu yangka linpangu purda-nyanyi walji-wangurlu.

³³ Ngula-warnuju, yangkangu Kanjulu-paturlu Juwu-paturlu kujalu-jana purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, kujarlajulpalu-jana kulu-jarrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, yadajirri-wangkajalu-nyanu jaruju yungulu-jana nganta muku pungkarla Kurdungurlu-patu Wiriwiriji panu-juku. ³⁴ Ngulangka Kanjulu-paturla, jintalpa nyinaja wati yirdi Maliyu, ngulajulpa nyinaja Paraji. Kala-jana yirri-puraja Kaatu-kurlangu kurruwarri yapaku panu-jarluku, kalalu rdirrinypa-pajurnu ngurrju-nyayirni wati. Kanjulu-patu kujalpalu-jana japirdija Kurdungurlu-patu Wiriwiriki pakarninjaku, kuja-kurra-jana yungka purda-nyangu wangkanja-kurra Maliyurlu, ngula-jangkaju nyanungulku karrinja-pardija, manu-jana wangkaja Kanjulu-patuku manu yurrkunyupatuku, “Wurra wurra, ngulajulu-jana yilyayarra yarlu-kurra!” Junga-juku, yurrkunyurlulu-jana kangu yarlu-kurra.

³⁵ Manu Maliyu-jana wangkaja Kanjulu-kariyi-nyanuku, “Ngaju-nyangu yapa warlaja nguru-jinta, yirriyirri-jarriyalu nyampu-patu-kujakaju wati-patu-kujakaju. ³⁶ Nyurrurlarlaju kankulu milya-pinyi-jala yangkaju wati jinta yirdi Tuurdaja yangka kuja nyampu-kurra yanurnu ngurrara-kurra nyurru-wiyi. Nyanungurluju yaninjarlanyanu nyampurlaju wiri-pajurnu wiringki nganta. Manu ngula-jangkaju, nyampu-wardingkijilirla turnu-jarrija wati warrmarla-nyayirni 400-pala. Ngula-kujakaju nyanungu yirdi Tuurdaja, ngulajulu yurrkunyupaturluju pungu tarnnga-kurra milyikirra. Nyanungu-nyangu yangka wati warrmarla-warnu, ngulajulu palju pirri-yanu. Nyanungu-nyanguku watiki warrmarlaku, ngulakujurla lawa karrija.”

³⁷ Ngula-jangkaju, Maliyulku-jana yarda wangkaja, “Manu yangka kankulu-jana milya-pinyi Ruumu-wardingki-patu, yangka kujalu-ngalpa warru yirrarnu ngalipanyangu yirdi pipangka. Ngula-puruju kuja yanurnu yangka jinta-kari yirdi Jutuju Kaliliyi-wardingki. Nyanungurlulku-nyanu yaninjarla yapaju turnu-manu-yijala kulu wirikingarntirli-yijala yangka wati-kari-piyarlu Tuurdaja-piyarlu. Ngula-warnurluju, warrmarla-yijala-nyanu turnu-manu, manulu puranja-yanu. Kala kuja palija, ngulajulu yangka warrmarlaju pirri-parnkaja-yijala nyanungu-nyangulkuju.” ³⁸ Junga karna-nyarra wangkami. Kajili-nyanu nyanungurlu nyampurlu Kurdungurlu-patu Wiriwirirli turnu-mani yapa nyanungurra-mipaku, jamululu-jana yangka yirdijangarra tarnnga-wangu kapili jalangu-karija-ngarra lawa-jarrimirra. Kujarlajulu-jana yampiya nyampu-patuju wati-patu murrumuru-maninja-wangurlu! ³⁹ Kala Kaaturlu kaji-nyanu nyanungu-nyangu turnu-mani Kurdungurlu Wiriwiri-kirlangu-kurra turnu-warnu-kurra, ngulaju nyanungu-nyanguju turnu-warnuju kapu tarnnga-juku wirirra-jarrinja-yani. Kulalpankulu-jana nyurrurlarluju yarrparlu warla-pajikarla. Kajinkili-jana warrarda nginji-wangkami Kurdungurlu-patu Wiriwiriki, ngulaju kapinkilirla nginji-wangkanjarra-yani Kaaturlanguku!”

Ngula-jangkaju, Kanjulu-patuju junga-juku, ngungkurr-nyinajalurlajinta Maliyuku, manulurla wangkaja junga-juku, “Yuwayi, junga kanpa wangkami.”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, yurrkunyupatujulu-jana yilyaja yarlu-kurra Kurdungurlu-patu Wiriwiriki maninjaku. Ngula-jangkaju, kangurnu kujalu-jana yurrkunyupaturlu kaninjarni-kirra, ngula-jangkaju Kanjulu-patuju wangkajalu-jana yurrkunyupatukuju, “Pakakalu-jana ngalyipi-piya-kurlurlu!” Jungajukulu-jana yurrkunyupaturluju pakarnu ngalyipi-piya-kurlurlu.

Ngula-jangkaju, wangkajalu-jana Kanjulu-patuju, “Nyampu-jangkaju wurdungulu nyinaya wangkanja-wangu, kajikankulu-jana yapa-patuku yimi-ngarrirni Jijaji-kirlangu yimi!” Junga-juku, ngula-jangkaju yilyajalkulu-jana. ⁴¹ Junga-juku, Kurdungurlu-patu Wiriwirirliji yampijarralu Yuwarli Maralypiji, manulu-nyanu wardinyi-jarrijarra. Junga-juku, wangkajalu-nyanu, “Kaaturlu kangalpa ngalipaju ngurru-pajirni-nyayirni Jijaji-piya yangka kujalu nyanungu-wiyi pakarninjarla walyi-kujurnu manulu kurntamanu. Ngula-piya-yijalalu-ngalpa ngalipalkuju pakarninjarla kurntamanu. Ngulakumalku karlipa wardinyi-jiki nyina.” ⁴² Ngula-warnurluju, yangkanguju Kurdungurlu-patu Wiriwirirli kalalu-jana wirnma yirri-puraja Jijaji-kirli parra-kari parra-kari Yuwarli Maralypirila manu nyanungurra-nyangu yuwarlirla, manu kalalu-jana warrarda pinarri-manu. Kalalu-jana wirnma yirri-puraja yangka Jijaji-kirli Mijaya-kurlu yangka jinta Kaaturlu kuja-jana jangu-pungu yapaku panuku.

6

Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, milarnulu-jana wati-patu wirli-pala warrkiki

¹ Ngaka-pardu-karilki, ngula-puru-jukupalu Jijaji-kirlangu yapa panu-jarrinja-yanu. Kalalu-jana tala yungu wati-kari wita-kari kali-pukaku. Ngalya-kari Juwu-patu-kari, ngulaju kalalu jaruju wangkaja Yipuru. Ngalya-kari Juwu-patu-kari, ngulaju kalalu wangkaja jaru-kari ngulaju Kiriji-wardingki-kirlangu. Jintangka parrangka-juku, turnu-jarrinjarlalu-nyanu wangkaja kululku. Yangka kuja kalalu Kiriji-wardingki-kirlangu jaru wangkaja, ngulajulu-jana wangkaja Kurdungurlu-patu Wiriwiriki, “Nganimpangurlu kali-puka-karirli kula kalu wiri mani talaju mangarriki. Nyampu-miparlu kalu kali-puka-karirli mani tala wiriji yangka kuja kalu jaru Yipuru wangka. Ngunlangku kalu mani panuju.” ² Junga-juku, Kurdungurlu-patu Wiriwirirli yangka 12-palarlu, ngulangkululu-jana turnu-manulku panu-juku yapaju. Wangkajalu-jana Wiriwiriji, “Kajilparnalulu Kurdungurlu-patu Wiriwirirli jaru Kaatu-kurlangu yampiyarla yimi-ngarrirninja-wangurlu talakungarntirli warrawarra-kanjangukarntirli, kujaju kula ngurruju. Kujarlaju, yapa ngalya-karirli yungulpalu warrawarra-kangarla talaju, manu yungulpalu-jana yangkarla kali-pukakuju. ³ Talakuju warrawarra-kanjangukarntirji nyampurula turnu-warnurla, yapalu-jana milaka wati-patu wirli-pala. Nyiya-piya kuja yungunkulu-jana milarni? Milakalu-jana wati-patu-mipa kuja kalu-jana yapa ngalya-karirli ngurru-pajirni, manu kuja kalu Kaatu-kurlangu Pirlirra mardarni kanun-jumpanyumparlu, manu kuja kalu rdirrinyapa-nyayirni nyina Kaatu-kurlangu. Kajinkili-jana ngula-mipa milarni, ngulakunya yungurnalu-jana ngungkurr-nyina manu milarni kajili tala warrawarra-kanyi kali-puka-patu-kurlangu. ⁴ Kala nganimpa-kari ngulaju yungurnalu wartardi-jarrimi yati-wangkanjarla Kaatuku manu warru wapanjarla yapapatuku warru yimi-ngarrinjarla jarangka.”

⁵ Kujalu kuja jaru purda-nyangu, ngulakujulurla wardinyi-jarrija-nyayirni. Junga-juku, wiriki-palalu-jana milarnu wati-patuju Pirlirra-pa-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulajulu yirdi-patuju Jipini, Pilipi, Purukurrju, Nikunu, Timani, Parrmana, manu Nikulawu. Nikulawu ngulaju Yantiyuku-wardingi kirri-wardingki, ngulangaku palka-jarrija Juwu-wangu-wiyi. Ngula-jangkaju, Juwulku-yijala-nyanu kurruly-yirrarnu wiri-jarrinjarla. Kala yangka yirdi wati Jipini, ngulajulparla junga-nyayirni wala nyinaja Jijajiki, manulpa mardarnu Pirlirra-pa Kaatu-kurlangu kanunjunyumparlu. ⁶ Ngula-jangkaju, yangka-patu wati-patu, kujalpalu kanardirlalku karrija, ngulakujulu-jana rdakalku yirrarnu jimantarla Kurdungurlu-patu Wiriwirli, ngulalu-janarla ngayi yati-wangkaja Kaatukulku.

⁷ Ngula-jangkaju, Kaatu-kurlanguju jaruju kuja-purda kuja-purda pirri-yanu kapanku. Yalumpurlaju Jurujulumurla, yapangku kujalpalu-nyanu ngarrurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu, ngulajulpalu jinta-kari jinta-kari panurnu-jarrinja-yanu. Manu ngalya-kari Juwu-patu yangka maralypikingarduyupaturlangu, ngularlangurlujulu ngungkurr-nyinanjarla puraja Jijaji-kirlangu jaru.

Juwu-paturlu Wiriwirli Jipiniji puuly-mardarnu

⁸ Ngula-jangkaju, ngaka-karilki yangka wati yirdi Jipini, ngulaju Kaaturluju milarnu yimirli warrki-nyayirni-wanguku, manu pirrjirdi-manu-nyayirni. Kujarlaju kalarla marlaja warrki-jarrija ngangkayi-kirli-piya rderrinypa. Kujalu nyangu ngangkayi-kirli-piya warrki-jarrinja-kurra, ngulangkulpalurajinta pulka-pungu Kaatuku. ⁹ Yalumpurla kirringka Jurujulumurla, jinta-karila jaaji-karilra Juwu-kurlangurla kalalu turnu-jarrija kirri-jarra-wardingi-patu Jariniya-wardingi-patu manu Yilikjantira-wardingi-patu. Ngulaju kalalu pirijina-piya nyinaja kamparru-wiyiji, kala jalangulpalu-nyanurla talakupurdalku warrki-jarrija rarraly-palku. Nyampurra manu Juwu-patu-kari kirri-kari-wardingi-patu yirdi-wardingki Jilijiya-wardingi-patu manu ngurrara-kari-wardingi-patu Yajiya-wardingi-patu, ngulajulurla jintangkalku-juku rdurrurnu Jipiniki yungulurla kululku wangkami. ¹⁰ Ngula-kujakuju, Pirlirra-pa Kaatu-kurlangurlu pirrjirdi-manu Jipini pina-karda-nyayirni. Ngula-jangkaju, nyanungurlu kujalpa-jana nyarrparlangurlu payurnu yangka Juwu-patu wiljiwilji-maninja-kurra, ngulaju kulalu nyarrparlu janguku-mantarla. ¹¹ Kujarlaju, kulu-jarrjalkulurla kanunju-karrija, manulu-jana talalku yapa ngalya-kariki wuruly-yungu yungulurla Jipiniki jaru warlka jangkardu wangka. Kujanyalurla jangkardu wangkaja, "Purda-nyangurnalu Jipiniji yuru-ngarririnja-kurra kuja-palangu yuru-ngarrurnu Mujuju manu Kaatu." ¹² Kujarlujulu-jana kulukungarntilki juturnu warlkangku jarungkuju yangka-patuju Juwu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyupatu. Junga-juku, nyampujulurla panu-juku jangkardu yanu Jipinikiji, manulu puuly-mardarninjarla kangurnu yuwarli-kirra Kanjulu-kurlangu-kurra. ¹³ Manu ngula-jangkaju, yapa panu-karilki, yardalu-jana yajarnununu, kujalu ngula-paturlangurlu Jipini yarda yimi-ngarrurnu warlkangku-yijala ngulaju kujarlau, "Nyampurluju-ka warrarda ngawu-pajirni ngalipa-nyangu Yuwarli Maralypi manu kuruwari, yangka kujarla Mujujuku kuruwari Kaaturlu yungu. ¹⁴ Purda-nyangurnalu Jipini wangkanja-kurra kuja kamparru-wiyi wangkaja, 'Jijajirliji nganta kapu Yuwarli Maralypi Juwu-kurlangu rdungkurr-pinjarla lawarrka-mani, manu kuruwari nganta kapu kurruly-yirrarni Jijajirliji jangkaju kuja-ngalpa Mujujurlu yungu kuruwari.'" Kujanyalurla jangkardu wangkaja Jipinikiji warlka. ¹⁵ Ngula-puruju yalumpurla-juku Kanjulu-paturluju nyangulpalu nyinanja-karrarlau Jipiniji miparra-patu, kujalpa miparra mirilmiril-karrija marramarra-piyalku.

7

Jipini-jana wangkaja Juwu-patuku Kanjulu-patuku

¹ Ngula-jangkaju, maralypikingarduyurlu jintangku wiringki payurnu Jipini, "Junganyanpa ngawu-pajurnu Yuwarli Maralypi manu kuruwari Juwu-kurlangu?"

² Jipinirliji janguku-manu, "Ngajukupurdangka-patu manu ngajukupalangu-patu, purda-nyangkajulu! Ngalipaju karlipa nyina jintangka-juku Juwu-patu warlaja Yipuruyamu-kurlangurla, ngulanganya karlipa jintangka-juku nyina. Kujalpa Yipuruyamu nyinaja kirringka yirdingka Yarranarla, ngula-wangurla-wiyi ngulajulpa nyinaja ngurungka yirdingka Mijuputamiyarla. Ngulanganya-nyanu Kaaturluju mirilmiril-karrinjarla milki-yirrarnu Yipuruyamu-kurra. ³ Milki-yirrarninjarla wangkajalkurla Kaatuju, 'Nguru nyampu, ngulaju yampinja-yantalku manu nyuntukupalangu manu nyuntu-nyangu-purnurlangu. Kapurnangku ngajulurlu-juku nguru-yirrarni

nguru-kari-kirraluku jinta-kari-kirra.*⁴ Junga-juku, Yipuruyamurluju nguru Karltiyaju yampijalku. Yangka-ngurlu kuja yanu, ngulaju kirri-kirra yirdi-kirraju Yarrana-kurra. Ngulangalkunyaipa nyinaja.

“Ngula-jangkaju, nyanungukupalangu kirda-nyanu wawajawa-manu yalirla-juku kirringka. Ngula-jangkaju, Yipuruyamuku kangu Kaaturluju nyampu-kurranya nguru-kurraju Yijirali-kirra kuja kankulu nyurrurla nyina jalangu.⁵ Yali nguru kularla nyanunguku Yipuruyamuku, ngulaju-jana yapa-kariki. Kaaturluju kula-jana jurnta kangu nyampuju nguru jintawarlayi, ngulaju kularla yungu Yipuruyamuku, lawa. Manu kularla witarlangu yungu walyaju. Ngulajurla jangku-pungu-juku-jana ngakakuju walyaju Kaaturluju, ngaka nganta kapurla Yipuruyamuku yinyi, manu kapu-jana yinyi nyanungu-nyanguku kurdukurduku nganta, ngulaju kapu-jana karri nyampurrapatukuju nyanunguju walyaju warlalja nganta. Kala kuja-puruju kulalpa-pala Yipuruyamurlu manu nyanungu-parntarlu karntangu mardaru kurdu. Lawa-jukulpa-pala nyinaja kurdu-wangu-juku.⁶ Kaatujurla wangkaja Yipuruyamukuju, ‘Nyuntu-nyangu kurdukurdu kapulu nyina wurnturu yapa-kari-kirlangurla ngurungka ngulaju pirijina-piya. Kapulu-jana warrarda jinyijinyi-mani warrikikiji yapa-karirliji, manu kapulu-jana murrumuru-mani-nyayirni 400-palaku yukuriki.⁷ Ngula-jangkakuju kurdukurduku nyuntu-nyanguku ngakaju kapurna-janarla kunka-mani ngajulurlu yangka-patuju jinyijinyi-maninja-palkaju. Ngula-jangkaju, ngaju karna-jana kanyirni yali-jangkaju nguru-jangka nyuntu-nyangu kurdukurduju. Ngulaju kapulu nyampu-kurra nguru-kurra pina-yanirni. Nyampuraju kapulu ngaju-nyangu kuruwari purami, manu pulka-pinyi kapujulurla.’⁸

⁹ “Ngula-jangkaju, Kaaturlujurla yungu kuruwari Yipuruyamuku yungu-jana ngarrka-kijirni wirriyawirriya. Ngakalku, Yipuruyamu-kurlangu ngalapi-nyanu kuja palka-jarrija yirdi Yijaki, ngulaju jinta-jangkarla wiyiki-jangkarla, ngarrka-kujurnu. Kuja Yijaki wiri-jarrija, ngulajulparla kirda-nyanuju nyinaja Jakupuku. Ngulaju ngarrka-kujurnu kirda-nyanurlu. Kuja Jakupu wiri-jarrija, ngulajulpa 12-palakupalangu wirriyakupalangu nyinaja. Ngularraju-jana ngarrka-kujurnu kirda-nyanurlu. Nyampu-jangka 12-pala-jangka karlipa ngalipa Juwu-patu turnu-warnurla jintangka-juku nyina.⁹ “Nyampurarluru kalalurla kukurnu-nyanuku nguru-nyangu yirdikiji Jakupuku. Manulu-jana yapa-kariki yungu talakupurdaru, ngulajulu kangu Yijipi-kirra yungu-jana warriki-jarri pirijina-piya. Ngula-puruju Kaatujulparla jirnganja nyinaja warrarda.¹⁰ Nganangku-puka kuja Jajupu puta murrumuru-manu, ngulaju-jana Kaaturluju warla-pajurnu, manurla jaarl-karrija. Kalarla Kaatukuju marlaja Jajupuju pinangkalpa. Yalirla nyanungu ngurungka yirdingka Yijipirla, ngulajulpa kingi jinta nyinaja. Ngula-jangkaju, kingirliji Jajupuju pinangkalpa nyanjarla milarninjarla wirilki yirrarnu yungu-jana wirilki nyina yapaku Yijipi-wardingki-patuku manu yuwarli wiriki nyanungu-nyangurlangu.”

¹¹ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Yipuruyamu-kurluju, “Yalirla Jajupu kujalpa-jana wiri nyinaja, kuja-puruju ngapaju rdilyi-parnkajalku tarnnga-juku, ngulajulpa karrija ngapa wantinja-wangu-juku Yijipirlaju manu nyampurla ngurungka Kanarlarla. Kujarlaju, panu-nyayirnilpalu yapaju nyinaja mangarri-wangu-nyayirnilki murrumuruju. Manu ngalipakupalangurlangu nyurnunurnu yangka Jakupu-kurlangu ngalapi-nyanu-patu, kulalu nyarrpararlalku mangarriji parlu-pungkarla.¹² Kala Jakupurlu purda-nyangu jaru mangarri kujalpa palka-juku ngunaja Yijipirla, ngulakuju yilyaja-jana nyanungu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu mangarriki maninjaku-wiyi manu kulpari kanjaku yangka-patu ngalipakupalangu-patu nyurnunurnu.¹³ Ngula-jangkaju ngaka-pardu-karilki, Jakupurlu pinalku-jana yarda yilyaja Yijipi-kirra-yijala ngalapi-nyanu-patuju mangarriki-yijala yarda maninjaku. Kujalu yangka-patu pina-yanurra Yijipi-kirra, ngula-karraru kulalu Jajupuju milya-pungu, kula-ngantal yapa-kari jamulu nyangu. Ngula-jangkaju, Jajupuju wangkajalku-jana, ‘Ngajujurna Jajupu nyurrurlakupurdangka kukurnu-nyanu, yangka kujankulu-jana ngaju yungu yapa-kariki talakupurdaru nyurru-wiyi nyurrurlaru.’ Ngula-jangkaju, Jajupurlu kingikijirla yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangulku turnu-warnu manu nyanungukupurdangka-patu manu nyanungukupalangu kirda-nyanu.

¹⁴ “Ngula-jangkaju, Jajupurluju yilyajalku-jana ngalya-kari nyanungukupurdangka-patu Kanana-kurra yungulu yajarninjini nyanungukupalangu kirda-nyanu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlangu turnu-warnu. Junga-juku, ngulajulu yaninjarla turnu-jarrija Yijipi-kirra 75-pala yapa, manulpalu nyinaja yalumpurla-juku Yijipirla turnulku.¹⁵ Ngakalku, Jakupuju yawu-pardija. Manu ngalipakupalangu nyurnunurnu,

* 7:3 Nyangka Genesis 12.1

* 7:7 Nyangka Genesis 15.13-14

yangka-patu Jakupu-kurlangu ngalapi-nyanu-patu, jinta-kari jinta-karili yawu-pardija.¹⁶ Ngula-jangkaju, ngakarrangakarra-karilki, ngalya-karilri yapangu ngalipa-nyangu-paturlu nyurnunurnurlu-yijala, yungkurnujulu-jana Jakupu manu nyanungu-nyangu-patu yangka-patu ngalapi-nyanu-patu pina-kangurnu kirri-kirra Jikimi-kirra. Kujalujana yungkurnuju pirnkangka yirrarnu, yangkangka jintangka-juku kuja Yipuruyamurlu nyurru-wiyi manu tala-kurlurlu pirnkiji, kuja-jana tala yungu Yamuru-kurlangu-patuku ngalapi-nyanu-patuku, ngulangkanyalu-jana yungkurnuju yirrarnu jintangka-juku.”

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Kanjulu-patuku Mujuju-kurluju, “Kujarla yangka Kaaturlu nyurru-wiyi jangku-pungu Yipuruyamuku panu-jarlu kurdurdu, ngulaju-jana kujarlaju ngakarrangakarralku wajawaja-maninja-wangurlu manngu-nyangu yapaju Kaaturluju yangka Yipuruyamu-kurlangu-wati jangku-pinjawarnu-patu. Ngulajulu panu-jarrija-nyayirni yalirlaju ngurrara-karirla Yijipirlaju.¹⁸ Kujalpalu yalirila ngurungka nyinaja Yijipirla, ngulangkulpa-jana jinta-karilki kingiji nyinaja wiri-nyayirni. Ngulangkuju kula manngu-nyangu manu milya-pungu Jajupuru yangka kujalpa-jana nyinaja kamparru-wiyi wiri yapaku warrkini-patuku kingi-karilki-kingi-kingi. ¹⁹ Ngula-warnuju nyampurlu purdangirli-warnurlu kingirli, yimir-yungu-jana yapa ngalipa-nyangu, manulpa-jana murrumuru-manu warrkingkarlungu, manujana jinyijinyi-manu witawitaku yungulu-jana yarlungka yirrarnu wantangka, ngulangkunya yungu-jana tarnnga-kurra pinyi pirtirrkaju kingirliji.

²⁰ “Ngula-puru-juku, jinta-kari wita pirtirrkaka palka-jarrija yirdiji Mujuju, ngulaju yuntardi-nyayirni. Kirntangiki marnkurpaku, nyanungukupalangu-jarrarluru wuruly-mardarnulpa-pala ngurrangka nyanungu-nyangurla yuwarlirila kaninjarni.²¹ Ngula-jangkaju, ngati-nyanurlu kuja wuruly-yirrarnu ngami-pardurla pirntinyarrarla karrungka ngayingayi kingi-kijaku, ngulaju parlu-pungulku yurntalu-nyanurlu kingi-kirlangurluju. Ngulaju rdakuri-kijirninjarla kangulku ngurra-kurra, ngulaju nyanungukulku-nyanu wiri-manu kurdurdu. ²² Kuja Mujuju wiri-jarrija, ngulajulu yalumpurla-juku Yijipi-wardingki-paturlu pinarri-manu nyiyarningkijarraku kuruwarriki nyanungurra-nyanguku. Nyarrpa-puka kuja kala wangkaja Mujujuju, ngulaju pinarri-nyayirni, manu kala pirtirjirdi-nyayirni nyinaja.”

²³ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Mujuju-kurlu, “Kujarla 40-pala yulyurru rdipija Mujujukuju, ngulaju manngu-nyangululpa-nyanu yungu-jana jijanurluku nyanja-yani nyanungu-nyangu yapa Yijirali-pinkiji ngurrju-japa marda.²⁴⁻²⁵ Yanurnu-jana yapaku kujalpalu warrki-jarrija nyanungu-nyangu ngurrara-jintapatu, parlu-pungu jinta-karilki ngurrara-jinta kujalpa jinta-karilki Yijipi-wardingkirli warrkinirli paka-pungu. Mujujurlu manngu-nyangulpa-nyanu, ‘Kajijili ngaju-nyangurlu yapangu ngurrara-jintarluru nyanyi kunka-kurra yapa-kari-kirra pakarninja-kurra, ngulaju kapujulu milya-pinyi kujaju yilyajarni Kaaturlu ngaju nyampu-kurra yungurna-jana puntarni Yijipi-wardingki-patuku.’ Ngula-jangkaju, nyanjarla kunka-manurlajinta warrkini wati jinta, ngulaju pakarnu tarnnga-kurra. Kala kulalu milya-pungu nyanungu-nyangurlu yapanguku nyiya-ngurlu mayi kuja Mujujurlu pakarnu yali Yijipi-wardingki warrkini.

²⁶ “Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Mujuju pinarni yanu yangka-kurra yurruju-kurra. Ngula-palangu parlu-pungu nyanungu-nyangu-jarra wati-jarra ngurrara-jinta-jarra kujalpa-pala-nyanu kulungku pakarnu. Ngula-palangu puta warlapajurnu, manu-palangu puta walyka-manu. Manu wangkaja-palangu, ‘Wayinpala, ngajukupurdangka-jarra ngurrara-jinta! Nyarrparla kanpala-nyanu pakarni ngurrara-jinta-jarrarluru?’

²⁷ “Kuja jinta-kari pakarnu nyanungukupurdangkarlu, ngulajurlu mamparl-pinjarla wangkaja Mujujuku, ‘Nganangkungku nyuntuju milarnu kuwurtukungarduyupiya nganta nganimpaku warla-pajirninjaku kulu-kujakuju?’ ²⁸ Kapunpaju pinyi mayi yangka-piya Yijipi-wardingki-piya kujanpa pungu pirtirrnirli?’* ²⁹ Kuja purda-nyangu kuja-kurra Mujujurluju, ngulaju kapanku-juku lani parnkaja Yijipi-ngirli wurnturu jiljakurra yirdi-kirra Mirdiyana-kurra. Ngulangkanya kala nyinaja yapa-karilki. Ngulapalarla ngakarrangakarralku palka-jarrija jirrama kurdurra-jarra wirriya-jarra yalirlaju jiljangka.”

³⁰ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Kanjulu-patuku Mujuju-kurluju, “Ngakarranyi-karilki yukuri-jangka 40-pala-jangkarla, ngulajulpa nyinaja yalumpurlajuku jiljangka. Parrangka jintangka, kujalpa Mujuju warru wapaja pirlipirdi wiri-jarluru-pirdi yirdi-pirdiji Jayinayi-pirdi, ngulakujurla Kaatu-kurlangulku marramarra warraja-jarrija kujarla rdipija watiya yukuriki warlu jarra-kurluku. ³¹ Kuja Mujujurlu

* 7:28 Nyangka Exodus 2.14

nyangu watiya kujalpa warlu jankaja warrarda yukuri-jiki linji-jarrinja-wangu-juku, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kuja kutu-karrija miimii-nyanjaku watiyaku, ngulangkaju purda-nyangu Kaatu Warlalja-Wirilki jaru wangkanja-kurra. Wangkajarla Mujujukuju, ³² ‘Ngaju karna-jana nyinami-jiki Kaatu nyuntu-nyanguku nyurnunyurnuku Yipuruyamuku, Yijakiki, manu Jakupuku.’* Junga-juku, Mujujulpa lanilki mirrmirrkarrija, manulparla jurnta jarnturn-karrija kaninjara-kari nyanja-wangu ngarrudaja.

³³ ‘Ngula-jangkaju, yardarla wangkaja Mujujukuju Kaatuju, ‘Nyampurlaju kanpa karrimi maralypi-nyayirnirla ngaju-nyangurla. Kujarlaju, rurruny-pungka jamana-kurlangu nyuntu-nyangu.’* ³⁴ Ngaju karna-jana warrawarra-kanyi ngaju-nyangu yapa yangka kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu warrkinirli warrarda murrumurrumani, manu karna-jana purda-nyanyi yulanja-kurra pakarninja-warnuju. Kujarlan-yarna yanurnu nyampu-kurraju yungurna-jana puntarni. Nyampu-kurra yantarni yungurnangu yilya yangka-kurra Yijipi-kirra yungunpa-jana wilypi-maninjini jurnta Yijipi-wardingki-patuku.’**

³⁵ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jipini Juwu-patuku wiriwiriki, ‘Nyampu yimi ngulaju junga-ka yangka Mujuju-kurluju. Yangka Yijirali-pinkirli, ngulajulu kamparrurlu-wiyi wurra-manu Mujujuju, manulurla wangkaja, ‘Nganangkungku nyuntuju milarnu kuwurtukungarduyu-piya nganta nganimpaku?’ Kala yangka Mujuju mamparl-pinja-warnu, ngulaju Kaaturlu pina-yilyaja Yijipi-kirra-yijala yungu-jana wiri nyinami yapaku manu yungu-jana puntarni Yijipi-wardingki-patuku. Ngulakungarntinya yilyajarla marramarra Kaaturlu Mujujukuju, yangka kujarla wangkaja watiyarla yukurirla kujalpa warlu jankaja. ³⁶ Junga-juku, Mujujuju yarnkajalku kulpari Yijipi-kirraju. Ngulangkanyalpa-jana wiri nyinaja manu warrki-karrija Yijirali-pinkiki ngangkayi-kirli-piya rdirrinyapa. Ngulalurla yapaju marlaja paa-karrija-nyayirni warrki-jarrinja-kurraku. Ngula-jangkaju, nguru-yirrarnu-jana kakarrara-purda yangka-ngurluju ngurrara-ngurlu Yijipi-ngirli, manu-jana nguru-yirrarninjarla jirrnganja rdulykurr-yanu jingijingi mangkururlaju yirdingkau Mangkuru Yalyuyalyurla* Ngula-jangkaju, pina-jana jirrnganja yanu yangka-kurra-yijala jilja-kurra. Ngulangkajulpalu warru wapaja yukuriki 40-palaku yalumpu-wardingki-patu. Ngula-puru-yijalalpa-jana warrki-karrija ngangkayi-kirli-piya Kaatu-kurlanguju.

³⁷ ‘Nyampu wati Mujuju, nyanungunya-jana wangkaja yangkaku yapaku ngalipanyanguku Yijirali-pinkiki, ‘Kaaturluju yilyajarni ngajuju nyampu-kurraju yungurna-nyarra yimi-ngarrimi ngajulurlu jarukungarduyu-nyarra-yijala. Ngakaju kapu Kaaturlu yilyamirni jinta-kari jarukungarduyu-yijala ngaju-piya. Ngulaju kapu nyina yapa ngurrara-jinta nyurrurlakuju.’** ³⁸ Nyampu wati Mujujuju, nyanungunya-jana jirrnganja warru wapaja yapakuju ngalipa-nyangukuju Yijirali-pinkikiji jilja-wanaju. Kuja-jana jirrnganja pina-yanurnu pirli-kirra Jayinayi-kirra, ngulangkanyalpa-jana jirrnganja nyinaja ngalipa-nyangukuju nyurnunyurnukuju. Yalumpurlanya kujarla wangkaja marramarra Kaatu-kurlangu. Kaaturlujurla yungu Mujujukuju nyanungu-nyangu yimi-nyayirni-wangu yungu-ngalpa yirri-pura ngalipakulku.

³⁹ ‘Kala lawa! Ngalipa-nyangurlu nyurnunyurnurlu, ngulajulu wiljiwilji-manu, kala mamparl-pungulu wangkanja-kurraju. Nyanungurrajulpalu ngampurrpaju nyinaja pina-yaninjaku Yijipi-kirraju. ⁴⁰ Yangka Mujuju kuja warrkarnu kankarlarra pirli wararra Jayinayirla yungurla yangka Kaatuku, ngula-puruju wangkajalurla yapa ngalipa-nyanguju jinta-kariki Mujujukupurdangkaku papardi-nyanuku yirdikiji Yaronuku, ‘Yangka nyampu-kurra Mujujurlu kuja-ngalpa nguru-yirrarnurnu Yijipi-ngirli, ngulaju kula karnalu milya-pinyi nyarrpa-jarri mayi-ka pirlingka Jayinayirlaju. Yaronu, nyuntulku-nganpa ngayi ngurrju-manta juju-kari, ngulanya yungurlipajana purami purdangirli-wanarlu.’* ⁴¹ Junga-juku, yapangkujulu-nyanu ngurrju-manu kawurlu-jangka jinta-karilki juju-kari puluku-piya. Ngulakujulurla kurapakalku ngayipurraja kuyu panu, ngulajulpalu nyanungurla kamparru ngarnu kurapaka wiriji wardinyi-nyayirnirla. ⁴² Kuja-panuju, nyanjarla, Kaatuju-jana kuja-purda-jarrija jurnta yungulu jukurupa-karilki purami parlpa-warnulku. Nyampunya-ka wita yimi nguna jarukungarduyu-kurlangurla pukungka Payipulurla, kujanya-jana Kaatuju wangkaja: ‘Yangka nyurrurla Yijirali-pinki, kujankulu jiljangka warru wapakarra wapaja 40-palaku yulyurru-kari yulyurru-kariki, kulankujulu ngajuku kuyu kurapaka purraja

* 7:32 Nyangka Exodus 3.6 * 7:33 Nyangka Exodus 3.5 * 7:34 Nyangka Exodus 7–8, 10 * 7:36 Mangkuru yirdi jinta-kari ngulaju ‘Marna Kirrirdi’. * 7:37 Deuteronomy 18.15 * 7:37 Acts 3.22 * 7:40 Nyangka Exodus 32.1

ngaju-nyanguku kuruwarriki puranjakuju, lawa. Ngulajunkulu-jana jukurrpa-kari jukurrpa-kari puranja-yanu.

- 43 Yangka kaluku-nyayirni-wangu wiri ngulaju kalankulu yangka warru kanja-yanu jukurrpa-kari-kirlangu yirdi-kirlanguju Muluku-kurlanguju, manunkulu nyanungu-nyangu kuruwarri puraja. Manu jinta-karilpankulu warru kanja-yanu yamaju ngulaju jukurrpa-kari-kirlangu parlpa-warnu-kurlangu yirdi-kirlanguju Ripini-kirlangu, manunkulu nyanungu-nyangu kuruwarri-yijala puraja. Nyampujarra jukurrpa-jarra kujankulu-palangu ngurrju-manu nyurrurlarlu rdakajarrarlu, ngula-jarrakujunkulu-palangu yunparnu purlapa manu pungu purlapa. Kuja-panuju, kapurna-nyarra yilyami pirijina-pula kakarrumpayi wurnturu murrarninginti-kari-kirra kirrikiji Papilunukuju.*

Nyampunya-jana jaruju wangkaja Kaatuju yangka Payipulurlaju.”

44 Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Kaatu-kurlangu-kurlu. “Ngaka-pardu-karilki, Kaatujurla wangkaja Mujujuku, ‘Ngajukujulu ngurrju-manta kaluku-nyayirni-wangu wiri-jarlu-nyayirni yungunkulu ngaju-nyangu kuruwarri pura.’ Junga-juku, Kaaturluju milki-yirrarnurla yuruyururlarlu nyanungu-nyangurla nginyinginyirla Mujujukuju yangka kaluku-nyayirni-wangu. Junga-juku, ngurrju-manulu kaluku-nyayirni-wangu wiri yangka-piya-yijala kuja yuruyururlu nyangu Mujujurlu. Kaatuju ngulaju kala-jana jirrnnganja nyinaja palka yalumpurla-juku kaluku-nyayirni-wangurlaju.

45 Ngula-warnuju, ngalapi-nyanu ngalapi-nyanurlulku kalalu rdakurl-kijirninjarla jaalakangu kaluku-nyayirni-wanguju. Kuja Mujujuju lawa-jarrija, yirdingki Jajuwarlulku, ngulangkujuju-jana nguru-yirrarnurnu ngalipa-nyanguku nyurnunyurnuku nyampukurraju nguru-kurra. Kujalu nyampu-kurra yanurnu, ngulajulu-nyanu kaluku-nyayirni-wanguju kangurnu palka-juku. Ngula-kurlurlunya kuja-jana Kaaturlu pirrjirdi-manu, ngulangkuju-jana yapa-kari yapa-kari ngurl-kangu nyampu-ngurlu nguru-ngurlu. Ngula-jangkaju, ngalipa-nyangu yapa nyurnunyurnuju, warrarda nyinajalpalu tarnnga kaluku-nyayirni-wangu-kurluju. 46 Ngakalku, yangka Tapiti wirilkilpa-jana nyinaja, ngulaju kingilki ngalipa-nyanguku yapaku nyurnunyurnuku. Kaatujulparla nyinaja ngampurra-nyayirni kuja miyalu raa-pungu Kaatuju. Ngula-jangkaju, Tapitirliji Kaatuju payurnu ngantirninjaku Yuwarli Maralypiki wiriki. Kala lawa, Kaaturluju Tapitiji wurra-manu yali-kijaku yuwarli ngantirninja-kujakuju yangka jinta-juku Kaatuju kujalpa kamparru-warnurlu-wiyi watingki yirdingki Jakupurlu puraja. 47 Ngula-jangkaju, yangka kuja ngakalku Tapiti yawu-pardija, ngula-jangkaju, nyanungu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu Julumunurlu, ngulangkulurla nganturnu Yuwarli Maralypiji Kaatukuju.”

48 Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja, “Kaatu kuja-ka nyina kankarlarra, kula-ka ngulaju yuwarlirla nyina yangka kuja kalu watingki ngantirni, lawa. Jintangku Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyurlu, nyampunya jaruju yirrarnu:

49 ‘Kujanya kangalpa Kaatuju Warlalja-Wiri wangka, “Nyampu yalkiri kankarlarra ngulaju ngajukuju ngurra, ngulangkanya karna nyina ngajuju Warlalja-Wiri Kingi. Nyampu kaninjara walya, ngulangkanya karna yirrarni wirliya. Nyarrparlunkulu julu yuwarli wiriji ngantirni ngajukuju ngulangka yungurna nyina wiri-jarlu-nyayirni? Nyiya-piya-wiyinkijili ngantirni yuwarliji ngajukuju yungurna nyina mata?’

50 Kapu mayinkijili wajawaja-manu ngajuju kujarna yangka ngajulurlu-jala ngarmirninjarla ngurrju-manu walya manu yalkiri manu nyiarningkijarra, ngulaju mayinkijili wajawaja-manu?” Kujanya kangalpa Kaatuju wangka ngalipakuju.”

51 Ngula-jangkaju, Jipiniji yarda-jana wangkaja yangkakuju Juwu-patuku wiriwiriki, “Nyurrurlajunkulu jurru marntarla-nyayirni manu wilji-nyayirni yapa-kari-piya yangka Juwu-wangu-piya yapa! Warrarda kankulu mamparl-pinyi Kaatu-kurlanguju yimiji. Manu yangka-piyarlu nyurnunyurnu-piyarlu kankulu warrarda mamparl-pinyi Kaatu-kurlangu Pirlirra, yangka kuja kalalu nyurru-wiyi mamparl-pungu Yijirali-pinkirli nyurrurlakupalangurlu nyurnunyurnurlu, ngula-piyarlu. 52 Yangka nganapuka jarukungarduyu kuja-jana Kaaturlu yilyajarni, ngulaju kalalu-jana nyurrurlakupalangurlu nyurnunyurnurluju warrarda murrumuru-manu-nyayirni. Manu nyampurra jinta-kari jinta-karirli jarukungarduyurlu, kujalu yirrarnu yimi Kaatu-kurlangu-kurlu Warrkini Jungarni-kirli, ngulajulu-jana muku pungu tarnnga-kurra nyurrurlakupalangurlu nyurnunyurnurluju! Yalumpu Warrkini Jungarni Kaatu-kurlangu kuja yanurnu, ngulajunkulu nyurrurlarlangurlu jikajika-jarrinjarla pungu linjarrparlu!

* 7:43 Nyangka Amos 5.25-27

* 7:50 Nyangka Isaiah 66.1-2

⁵³ Nyurru-wiyi Kaaturlu-jana yungu nyanungu-nyangu marramarra-patuku-wiyi kurwarriji, ngula-jangkaju nyanungurlulupalu-jana yimi-ngarrurnu marramarluru nyurrurlakupalangukulku nyurnunyurnuku. Nyurrurlakupalangurlulu-nyarra yungurra nyampu kurwarri Kaatu-kurlanguju, ngulaju kankulu nyurrurlaru-juku jalangurlukuju mamparl-pinyi purda-nyanja-wangurlu!”

Juwu-paturlu Wiriwiririli luwarnu Jipini pirli-kirli

⁵⁴ Kujalu kuja-kurra Juwu-paturlu wiriwirirli purda-nyangu Jipini wangkanja-kurra, ngulakujulurla purda-nyanjarla kulu-jarrija-nyayirni, manu lirrajulu-nyanu yarlkurnu, yarlkirninjarlalpalu-nyanu kartirdirli karntirrijurrurnu kulu-nyayirni. ⁵⁵ Ngulapuruju, Jipinirli mardarnu Pirlirra Kaatu-kurlangu kanunjunyumparlu. Ngulakurlurlu Pirlirra-kurlurluju, Jipinirliji kankarlarra yalkiri nyangu, ngula parlu-pungu nyia mayi kujalpa mirilmiril-karrija yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Manu Jijaji nyangu palkalku kujalpa karrija jungarni-purdanji Kaatu-wana. ⁵⁶ Ngula-jangkaju, Jipiniji yada wangkaja-jana Juwu-patukuju wiriwirikiji, “Nyangkalu! Yinya karna kankarlarra yalkiri nyanyi lakarn-pinjawarnu, manu karna nyanyi yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngula-ka karri jungarni-purdanji Kaatu-wana!”

⁵⁷ Juwu-patuju wiriwiri, jangkardulurla purlaja, manulu-nyanu rdaka-jarrajulu langajarraku wapirrija purda-nyanja-kujakuju. Manulurla ngaamalyamalya-juku jangkardu rdurlurlu-ngarnu, ngulalu puuly-mardarnu. ⁵⁸ Ngulalu puuly-mardarninjarla rarrakangu kirri-ngirliji yarlu-kurra. Ngulanganya jurnarppalu-nyanu rurruny-pungu jurnta jaati-mipa, manulu yurturlurla yirrarnu wirliyarla jinta-kurlangurla wati-kirlangurla yirdi-kirlangurlaju Juurlu-kurlangurla, ngulangkunyalpa-jana jurnarppaju jina-mardarnu kurdu-warnurluju. ⁵⁹ Ngula-jangkaju, pirli maninjarlalpalu luwarnu Jipini yungulu tarnga-kurra pinyi. Kujalpalu luwarnu Jipini pirli-kirli, ngulapurujurla wangkaja Kaatukuju, “Warlaja-Wiri Jijaji, pirlirra-paju rdakurl-kijirninjarla kangka nguru-nyayirni-wangu-kurra nyuntu-nyangu-kurra!”

⁶⁰ Ngula-jangka mirdijirpajirri pirri-manu, manurla purlaja Kaatukuju kilji-nyayirni, “Warlaja-Wiri Kaatu, nyampurrarluru yapangku kuja kajulu luwarnu pirli-kirli, ngulaju-jana yampiya kunka-maninja-wangurlu! Yawuru-jarriya-jana maju-panukuju” Kuja kuja wangkaja, ngula-jangkaju, palijalku.

8

Yangka wati kurdu-warnu yirdi Juurlu, ngulaju-janarla ngulgurr-nyinaja yangka kujalu Jipini pungu.

Juurlu-jana rdurrjurnu yapaku murrumuru-maninjaku yangkaku Jijaji-kirlanguku

¹⁻² Ngalya-kari wati-paturlu, kuja kalalu Kaatu-kurlangu kurwarri yirri-puraja warrarda, ngula-patujulu yanurnu, manulu Jipini-kirlangu palka maninjarla kangu. Kangulu yayi-pantirninja-karrarluru milyi-kirraju, manulu milyingka yirrarnu.

Parrangka jintangka-juku yangkanga Jurujulumurla, Juwu-patuju kulukulu-jana rdurrjurnu Jijaji-kirlanguku yapaku. Ngalya-karjili palju pirri-parnkaja Jurujulumu-ngurluju. Panu-karjili yanu Jurdiya-kurra, panu-karili yanu yatijarra Jamariya-kurra. Panu-kari yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju yalumpurla-jukulpalu kirringka Jurujulumurla nyinaja.

³ Yangkangu kurdu-warnurlu yirdingki Juurlurlu, ngulangkulpa-jana putaputa puuly-mardarnu Jijaji-kirlangu yapa-wati yungu-jana muku riwarri-mani. Yuwarli-kari yuwarli-kari-kirra, jangkardulpa-jana yanu warru, yuwarlirla kujalpalu nyinaja, ngula-kurralpa-jana jangkardu yanu warru. Ngulalpa-jana parlu-pinjarla manu wilyipi-maninjarla wilil-kangu wati manu karnta yarlu-kurra, manulpa-jana ngula-jangkaju rdaku-kurralku kujurnu.

Pilipirli-jana yimi-ngarrurnu yapaku panuku Jamariya-wardingki-patuku Yimi Ngurru Jijaji-kirli

⁴ Yangka kujalu yapa Jijaji-kirlangu palju pirri-parnkaja Jurujulumu-jangka kujapurda kuja-purda, nyarrpara-wana-puka ngulangkulpalu-jana Yimi Ngurru warru yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli yapa-kari yapa-karikiji. ⁵ Jinta-kari wati yirdiji Pilipi, ngulaju yanu yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jamariya-kurra. Ngulangkunyalpa-jana yimi-ngarrurnu jaru yapa-kari yapa-kariki Jijaji-kirli yangka Mijaya-kurlu. ⁶ Yapangku yali-wardingkirli, ngulajulpalu Pilipiji purda-nyangu yirriyirri-nyayirni yimi-ngarrirninjakurraju jaru-kurraju. Manulpalu warrawarra-kangu kujalpa-jana yapa parlpuru-manu

nyurnunyunu manu kujalpa-jana jurnta yilyaja juju ngawungawu yapa-jangka palka-jangka. ⁷ Kujalpa-jana panuku-juku jurnta yilyaja juju ngawungawu yapa-jangka palka-jangka, juju ngawungawu kujalpalu wilypi-pardija yapa-jangka palka-jangka, ngulaju purlanja-karra purlanja-karra. Panu-karijilpa-jana parlpuru-manu yapa kujalpalu tarnpinja-karra wapaja manu panu-kariji kujalpalu yamalannya ngunaja. ⁸ Ngulakuju yali-wardingki-patu yapa, ngulajulurla wardinyi-jarrija-nyayirni.

⁹ Yalirla kirringka Jamariyarla, jinta-karilpa wati nyinaja yirdiji Jimani, ngulajulpa nyinaja ngangkayi-kirli-piya. Kala-nyanurla pulka-pungu nyanunguju wiri nganta. Manu kala warrarda warrki-jarrija warrkingkaju nyiarningkijarrarlaju ngulaju milparniwarrarla ngangkayi-kirli-piya. Kujalpalu yapa-karirli nyangu kuja-kurra, ngulakujulurla paa-karrija-nyayirni wardinyi-karrikarri. ¹⁰ Yali-wardingki-paturlu yapangku jintawarlayirli-jiki kalalu purda-nyangu yirriyirri-nyayirniirli kuja-kurra marlajarrarlur rdilykingki tala-wangurlu manu ngalya-karirli yapangku tala palka-kurlurlu. Manu kalalurlajinta warrarda pulka-pungu Jimaniki kujarlu, “Nyampu wati ngulaju nganta-ka nyina Kaatu-kurlangu ngangkayi-kirli-nyayirni! Ngulaku nganta karla ngangkayiji yinyi Kaaturlu!” ¹¹ Junga, nyurru-warnu-jukulpa yangkaju Jimani warrki-jarrija nyampuju ngangkayi-kirliji yajiki-kirli milparniwarrarla. Kujarlaju yapa panujulurla ngungkurnyinaja.

¹² Junga-juku, Pilipirliji yirri-purajalpa-jana yapaku panuku Jamariya-wardingki-patuku ngulaju yangka Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu Warlajla-Wiri-kirli manu Jijaji-kirlangu-kurlu yirdi-kirli. Kujalu kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu yapangku Jamariya-wardingki-paturlu, ngulakujulurla ngungkurnyinaja-nyayirni. Ngula-jangkaju, ngapangkalku-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Pilipirliji. ¹³ Jimanirlangurlajinta ngungkurnyinaja jarukuju Pilipikiji. Kuja Pilipirli julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Jimani, ngula-jangkarluju, tarnngangkulpa warru puraja Pilipiji Jimanirliji kutu-nyayirniirli yungu warrawarra-kanyi Pilipi nyarrpa-puka kaji nyarrpa-jarri. Kujalpa-jana Pilipirli yapa parlpuru-manu Jijaji-kirlangu-kurlurlu ngangkayi-kirliirliji, ngula-kurra kuja Jimanirli nyangu, ngulaju-nyanu kuja paa-karrinjarla wangkaja, “Kularna nyampu-piya nyangu nyurru-wiyi.”

¹⁴ Yangka ngalya-karirli Kurdungurlu-patu Wiriwirli, kujalpalu nyinaja Jurujulumurla, ngulangkujulu jaru purda-nyangu Jamariya-wardingki-kirli kujalurla jaruku ngungkurnyinaja nganta Kaatu-kurlanguku, ngulanyalu purda-nyangu jaruju. Kujarlaju purda-nyanjarla, yilyajalu-palangu jirrama wiri-jarra yirdi-jarrajua Piita manu Jaanu Jamariya-kurraju. ¹⁵⁻¹⁶ Yalirla Jamariyarla, kujalurla yangka Kaatuku ngungkurnyinaja yapa, ngulaju murnma-jukulpalu nyinaja, kulalpalu Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju mardarnu, lawa-juku. Murnma-juku kula-jana Kaaturluju Pirlirrpaju kurru-pungu. Pilipirliji ngari kala-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu ngapamiparla, ngula-jangkarlunya yungulu Jijaji Warlajla-Wiri pura. Junga-juku, Piita manu Jaanu, kuja-pala yukajarra Jamariya-kurra, ngulangkaju payurnu-pala Kaatu yungu-jana Pirlirrrpa nyanungu-nyangu kurru-pinyi yapaku yangkaku. ¹⁷ Junga-juku, Piitarlu manu Jaanurlu, rdaka kuja-pala-jana yirrarnu yapaku jurrungalku, ngula-jangkaju, kapanku-jana kurru-pungu Kaaturlu Pirlirrrpa nyanungu-nyangu.

¹⁸ Yangkangu Jimanirli, kuja-palangu Piita manu Jaanu rdaka yirrarninja-kurra nyangu, ngulaju milya-pungulpa kuja-jana Kaaturlu kurru-pungu Pirlirrrpa yangkaku yapa-patu-kariki. Ngulakuju, talalkupalangu puta yungu Piitaku manu Jaanuku yungu-nyanu yali ngangkayi mantarla nyanunguku tala-kurlurlu. ¹⁹ Wangkajapalangu, “Ngangkariji-pala yungka yungurna-jana rdaka yirrarninjarla warru kurru-pinyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguju.”

²⁰ Junga-juku, Piitalkurla wangkaja, “Nyuntu tala-kurluju, jirrnanganjarla paliya talakuju! Yangkaju kanpa manngnyanyi mayi yungulpanpa mantarla tala-kurlurlu yangkaju Kaatu-kurlangu warntarri-nyayirni-wangu Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu? Lawa-nyayirni, kulalpanpa mantarla tala-kurlurlu! ²¹ Ngajarra-nyangu warrki, ngulaju kulangku nyuntuku. Kaaturlu kangku nyanyi nyuntuju. Miyalaju kulanparla jungarni nyuntu-nyanguju. Kala maju! ²²⁻²³ Ngulaju nyuntu-nyangurla karlangka majumajurla kula kanpa ngurru nyina, lawa. Kujarlaju kanpa-jarrangu ngurru-nyanyi. Kujakuju kulalpanpa-nyanu jungarni-mantarla. Kala ngari kajikangu Kaatu-miparlu jungarni-man. Yangka kujanpa-jarrangu jaru maju wangkaja ngajarraku, kujarlajulu pinayaninjarla yalala-yirra Kaatulku. Payika yungungku nyanunguju Kaatuju walyka nyina manu yawuru-jarrimi kulu-wangu.”

²⁴ Ngula-jangkaju-palangu wangkaja Piitaku manu Jaanuku yangkaju Jimani, “Wangkajaju-palarla Kaatuku yunguju ngaju yampi murrumuru-maninja-wangurlu yangka kujanjajulpa warnkiri-maninjarla pututu-pungu nyumpalarlu.”

²⁵ Ngula-jangkaju, Piitarlu manu Jaanurlu, yimi-ngarrurnu-pala-jana yapa panuku Jijaji-kirli kujalpa-palarla jirnganja warru wapaja nyurru-wiyi Jijajiki. Manu-pala-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra kujalpa-palangu Jijaji nyurru-wiyi wangkaja. Kujanya-pala-jana yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkaju, pinalku-pala yanu kurlirra Jurujulumu-kurra. Kuja-pala kurlirra pina-yaninja-yanu, ngulajulpa-pala kirri-kari kirri-karirla nyinanja-yanu yangkangka ngurrararla Jamariyarla. Kirri-kari kirri-karirlalpa-pala-jana yimi-ngarrirninja-yanu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Pilipirlira yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju watiki Yijiyupiya-wardingkiki

²⁶ Yangkangka Jamariyarla kujalpa nyinaja Pilipi, ngula-puru-juku marramarra Kaatu-kurlangu yaninjarla wangkajarla, “Yarnkaya nyampu-ngurluju yirdiyi-kari-kirra kurlirra yangka kuja-ka ngunamirra Jurujulumu-ngurlu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Kaaja-kurra, ngulaju ilja-wana.” ²⁷⁻²⁸ Junga-juku, Pilipiji yarnkajalku Kaaja-kurralku wurnalku. Kujalpa yanurra yalirla yirdiyirla Kaaja-kurra, ngula-puruju jinta-karilpa wati yanurra kamparrurla jintangka-juku yirdiyirlaju. Nyampuju kalarla wati warri-jarrija karntaku jintaku wiriki kujalpa-jana wiri nyinaja yirdiji Kantaji Yijiyupiya-wardingki-patuku yapaku, ngulakunyalparla warri-jarrija, manulparla tala warrawarra-kanjarla ngayi-mardarnu. Nyampu wati Yijiyupiya-jangka Jurujulumu-kurra yanu kamparru-wiyi purlapa Kaatu-kurlanguku, ngula-jangkanya pinarnilpa yanu Yijiyupiya-kurra. Yanurralpa pina nantuwu-kurlangurla wirli-jarra-kurlurla. Yangkaju wati ngulajulpa purdangirli jakangka nyinanja-yanu, manulpa riiti-maninja-yanu jaru Kaatu-kurlangu yangka kuja Yijayarlu jarukungarduyurlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi. ²⁹ Ngula-puruju, wangkajarla Kaatu-kurlangu Pirlirra Pilipikiji, “Yarujurla parnkanjarla kutu-jarriya, manu nyanungu-wanarla yitipi-wana ngirriy-wapanja-yanta.”

³⁰ Junga-juku, Pilipiji parnkaja kutu-karda, purda-nyangu yangkaju yali wati wangkanja-kurra kujalpa kilji-nyayirnilri riiti-maninja-yanu Yijaya-kurlangu yimi. Pilipirliji payurnu yangkaju wati, “Pinangu mayi kanpa milya-pinyi kuja kanpa yalumpu jaru riiti-maninja-yani ngulangka pukungka?”

³¹ Janku-manu yangkankuju watingki Pilipiji, “Lawa, nyarrparlulparna milya-pungkarla nyampuju jaru? Kajiji yapangu milki yimi-ngarrirni, ngulaju kapurna milya-pinyi. Warrkarni mayinpa nyampu-kurra yungurli nyinanja-yani nyampurla?” Junga-juku, Pilipiji warri-jarrija nantuwu-kurlangu-kurraju, manulpa-pala nyinanja-yanu. ³² Nyampunya jaruju Yijaya-kurlanguju, yangka kujalpa watingki Yijiyupiya-wardingkirli puta milya-pinjanjinaanu, nyampunya-ka wangka jaruju:

“Watilpa nyinaja ngulaju jiyipi-pardu-piya, yangka kuja wati-karirli jiyipiji kapanku pakarnunjunu. Kujalpa yumurru muku pajurnu, ngula-puruju kula jiyipiji wangkaja manu purlaja, wurulya-nyayirnilpa karrija. Ngula-piya-yijalalpa yangkaju wati nyinaja jiyipi-piya wangkanja-wangu wurdungu.

³³ Yangka wati jiyipi-piya, ngulajulu kurnta-manu yapa-patu-karirliji. Kularla ngana ngulakuju kunka-pardija. Kulalparla nganangu marlaja yimi-ngarrikarla nyanungu-nyangu-kurlu kurdukurdu-kurluju, yirdija-ngarra palija kurdu-wangu.”*

Kujanya-ka wangka Yijaya-kurlangu yimiji.

³⁴ Junga-juku, yangka Yijiyupiya-wardingkirli watingki payurnu Pilipiji, “Yimi-ngarrikaju ngana nyampuju wati jiyipi-piya kuja Yijayarlu yirrarnu yimi nyampurla yimi-pardurla kuja-ka jiyipi-piya nyina wati? Yijaya mayi, kapu wati-pardu-kari mayi?”

³⁵ Junga-juku, Pilipirliji yardarla muku milki yimi-ngarrurnu Yijaya-kurlanguju yimiji jiyipi-kirliji, manurla muku yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli ngulaju jiyipi-piya-kurlu-yijala.

³⁶ Junga-juku, kujalpa-pala yaninja-yanu yirdiyi-wana, yanurnu-pala, rdipija-palarla ngapaku marluri-parduku witaku. Yaliji watirla wangkaja Pilipikiji, “Ngapa-ka palka nguna nyampu marlurirla witangka. Kala yungulpanpaju nyampurla julyurl-yirrarninjarla papitaji-mantarla?”

³⁷ [Pilipiji wangkajarla, “Kajinparla nyuntulu junga-nyayirni ngungkurr-nyina manu wala nyina Jijaji Kirajiki kanunjunanyumpa, ngulaju karnangu julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani.”

Yangkankuju watingkiji janku-manu Pilipiji, “Yuwayi junga karnarla wala nyina Jijaji Kirajikiji, manu karnarla ngungkurr-nyinami nyanunguku junga-ka nyina Kaatu-kurlangu ngalapi-nyanu.”]

* 8:33 Nyangka Isaiah 53.7-8

³⁸ Junga-juku, yali wati Yijiyupiya-wardingki, purlajarla watiki warrkiniki nyanungu-nyangkuku, kujalpa nantuwu jungarni-maninja-yanu, ngulakunyarla purlaja jupu-karrinjaku. Kujalu jupu-karrija, ngula-pala Pilipi manu yangka wati jinta-kari jitija walya-kurra, manu-pala ngapa-kurralku wapanjarla yukaja. Ngulangjanya Pilipirliji Julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu. ³⁹ Kuja-pala ngapa-jangka pina-wilypi-pardija Pilipi-jarra, ngula-jangka-juku Pilipiji wuruly-kangu kapankurlu Kaatu-kurlangurlu Pirlirrpardu. Ngulakuju Yijiyupiya-wardingkirliji lawa-nyangulkurla Pilipikiji. Ngula-jangkaju, yangkaju wati pina-warrkarnu nantuwu-kurlangu-kurra, ngula yarda yarnkajarra wardinyi-nyayirni. ⁴⁰ Yangka-jangka marluri-jangka kuja Pilipi wuruly-kangu Pirlirrpardu Kaatu-kurlangurlu, ngulaju kirri-kari-kirra kangu yirdi-kirraju Yajurdu-kurra, ngulaju waparalku-nyayirni kangu. Ngaka ngulangka-nyanu milya-pungu nyarrpararlalkulpa nyinaja. Yajurdu-ngurlu yarda yarnkaja yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jijariya-kurra. Kuja yaninja-yanu yatijarra kirri-kari kirri-kari-wana, ngulangkajulpa-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrirninja-yanu Jijaji-kirliji.

9

Jijajirli kangkuly-yirrarnu Juurlu nyanungu-kurra-pinangu
Acts 22.6-16, 26.12-18

¹ Ngula-puru, yangka wati Juurlu kala-jana warrarda japirdija Jijaji-kirlanguku yapaku kirri-kari kirri-kariraku. Wangkaja warru kala muku pinjaku tarnnga-kurraku. Ngulakungartiji, yanurla wati jintaku maralypikingarduyuku wiriki manu wangkajarla, ² “Yungkarlu pipa nyuntu-nyangu yirdi-kirli yungurna yani yatijarra, ngula-kurluju yungurna yani kirri-kirra Tamaka-kurra. Yungurna-jana milki-yirrarni yali-patu-kariki juwu-patuku.” Junga-juku, maralypikingarduyurlu yangka wiringki yungurla pipaju puuly-mardarninja-kurlangu. Pipa nyampu-kurlurluju kapu-jana warrikarla warru yapa-patuku kujalpalu puraja yangka Warlaja-Wiri Jijaji-kirlangu Wirliya Kuruwarri. Kaji-jana parlu-pungkarla karntakarnta manu wati-patu, kapu-jana puuly-mardakarla manu pinarni kangkarla Jurujulumu-kurra, manu kapu-jana muku yirrpikarla rdaku-kurra.

³ Kujalpa Juurlu yanurnu kutulku kirri-kirraju Tamaka-kurra wati-patu-kurlu panu-kari-kirli, wirnpa-piya maarr-manu kankarlarra yalkiri-jangka, manu ngirra-manu warru Juurlu-wanaju. ⁴ Juurlu wantija walya-kurra, manu purda-nyangu ngana mayilparla wangkaja, “Juurlu, Juurlu, nyiya-wanawana kanpaju murrumuru-mani?”

⁵ Juurlurluju yalu-manu pina, “Warlaja-Wiri, nganana nyuntuju?”

Wangkajarla yangka linpa, “Ngajujurna Jijaji, yangka kuja kanpaju jinta ngaju murrumuru-mani. ⁶ Karrinja-pardiya, yaninjarla yukaya Tamaka-kurra. Yalirla kapungku jinta wati wangkami nyarrpa-jarrinjaku.”

⁷ Yali wati-patu Juurlu-kurlangu, ngula-purujulu muku jupu-karrija, manulpalu warru karrija wurdungu. Kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulaju lawa nyanja-wangurlu. ⁸ Ngula-jangkaju, Juurluju karrinja-pardija. Milpa tirl-parnkaja yungu nganta nguru nyangkarla kula-nganta ngurrjungku. Wati panu-pardu-karirliili manu rdaka-ngurlu, manulurlu nguru-yirrarnu kirri-kirra Tamaka-kurra. ⁹ Marnkurrpaku parraku nyinaja warrarda pampa-juku nyanja-wangu. Manu kula ngarnu mangarri manu ngapa.

¹⁰ Nyampurla kirringka Tamakarla, nyinajalpa wati jinta yirdi Yananiya Jijaji-kirlangu puranjakungarduyu-yijala. Nyanungurlu nyangu Warlaja-Wiri Jijaji yuruyururlu kujarla wangkaja nyanungukuju, “Yananiya!”

Yananiyarluju yalu-manu, “Yuwayi, Warlaja-Wiri, nyampunyarna ngajuju.”

¹¹ Ngula-jangka Warlaja-Wiri wangkajarla, “Yanta yirdiyi-kirra yirdi-kirra ‘Jungarni-kirra’. Yalirla yirdiyirla Jungarnirla, ngula-wana kapunpa parlu-pinyi yuwarli Jutuju-kurlangu. Kajinpa yali-kirra yanirra yuwarli-kirra, ngulangka-jana payika wati-kariki yirdiki Juurluku kirri-jangkaku Taaju-wardingkiki, ngulaju karla nyurru-juku yangka Kaatukuju. ¹² Nyanungurlu waatangi Juurlurlu, nyangungku nyuntu yuruyururlu-yijala kula-nganta jungangku kajinparla yaninjarla rdaka yirrarnu kankarlarni Juurluku yungulpa milpangku pina-nyangkarla.”

¹³ Yananiyarla pina-wangkaja, “Warlaja-Wiri, purda-nyangurna yapa panungka nyampu-kurluju wati punku-kurlu nganta. Wangkajajulu nyanungurlulpa-jana panu-jarlu yapa nyuntu-nyangu murrumuru-mani Jurujulumurlaju nganta.

¹⁴ Manu yanurnu nganta nyampu-kurra kirri-kirra Tamaka-kurra pipa palka-kurlu maralypikingarduyu-patu-kurlangu-kurlu yungu-jana puuly-mardarni yapa-patu yangka kuja kangkulu wala nyinanjarla purami nyuntulu.”

¹⁵ Wangkajarla Warlalja-Wiriji Yananiyakuju, “Yantarla kutu nyanunguku yangkaku wati ki kujarna milarnu. Kapuju ngajuku warrki-jarrimilki, kapu-jana yapa-kari yapa-kariki yimi-ngarrirni ngaju-kurlu yangka yapa Juwu-wanguku manu kingi-kari kingi-kariki manu yapa-patuku yangka Yijirali-pinkiki, ngulakuju kapu-jana ngaju-nyangu yirri-purami. ¹⁶ Kapurnarla wangkama, ‘Kajinpa-jana yapa-kari yapa-kariki yirri-purami ngaju-kurlu, ngaju-nyangurla warrkingka kapunpa-nyanu murrumuru-nyayirni purdanyanyi. Yapa panu kapungku japidimi murrumuru-maninjaku.’”

¹⁷ Junga-juku, Yananiyaju yanu yangka yuwarli-kirra kujalpa Juurlu nyinaja. Yukaja yuwarlirlaju, manu yanurla Juurluku. Ngula-jangka rdaka-jarrarla yirrarnu, manurla wangkaja, “Ngajukupurdangka Juurlu, yangka Warlalja-Wiri Jijajirliji yilyajarni nyampu-kurraju nyuntu-kurra, yangka jinta-juku Jijaji kujangu warraja-jarrija yirdiyirli nyampu kirri-kirra-pinangu. Ngulangunyuju yilyajarni nyampu-kurra yungunu milpa raa-yani nyanjaku pina manu yungungku Pirlirra Kaatu-kurlangu wiri-jarri kanunjumanyumpa.” ¹⁸ Kujarla yungka wangkaja, Juurlu-kurlangu milpa-jangka pata-karrija nyiya mayi pinti-piya ngapa-ngawurra yawu-kurlangu-piya, manu ngula-jangkaju, nyangulkulpa kulpari. Manu Juurlu karrinja-pardija. Ngula-jangkaju, Yananiyarluju papitaji-manu ngapangka julyurl-yirrarninja-karrarl. ¹⁹ Ngula-jangkarlu Juurlulu ngarnu mangarri, manu pina pirjirdi-jarrija.

Juurlulu-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli panuku yapa-patuku Tamakar-laku

Ngula-jangka, Juurlu nyinaja parra-patuku kirri Tamakarla yangka-paturla Jijajikirlangurlajinta puranjakungarduyu-paturlajinta. ²⁰ Kuja pirjirdi-jarrija pina, ngulaju kapanku yanu jaaji-kari jaaji-kari-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Yalirrarlaju wangkaja-jana yali yapa-patuku Juwu-patuku ngulaju kuja, “Jijaji-ka nyina Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu.”

²¹ Yapangu kujalu purda-nyangu Juurlu yirri-puranja-kurra, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Manu wangkajalpa-nyanu, “Nyampuju wati kula-ngantalparlipa purdanyangu nyampu-juku jinta wati kula-ngantalpa-jana nyampurulu jintangu-juku pungu warru yali yapa-patu Jurujulumurla yangka Jijajikirlangu kurdungurlu-patu. Kulannganta kaji yanurnu Tamaka-kurra pipa-kurlu yungu-jana muku puuly-mardakarla yapa-patu manu pina-kangkarla Jurujulumu-kurra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirlangu-kurra.”

²² Kala kujalpa-jana warrarda yimi-ngarrurnu Jijajikirli, ngulajulpa-jana milki-wangkaja kuja, “Jijaji, kari-nganta Kaatu-kurlangu Mijaya Milarninja-warnu yangka yirdiji Kiraji.” Yangka Juwu-paturlu kujalpalu purda-nyangu Juurlu wangkanja-kurra, lawa-nyayirni kulalu nyarrparlu warlka-pajikarla manu jangu-mantarla.

²³ Yangkaju ngaka-pardu-kari, Juwu-patu Tamaka-wardingki-patu turnu-jarrijalu wurulywuruly-pa-nyayirni yungulurla japidimi Juurluku nyarrparlu yungulpalu pakakarla tarnga-kurra. ²⁴ Parra jingijingi manu munga jingijingi, pardarnul-palurla kiirti wiri-paturla warrukirdikirdi. Kaji-jana Juurlu piki wilypi-pardiyarla nyarrpararla nyampu-paturla kiirti-paturla, yungulu puuly-mardakarla nganta wilypi-pardinja-kurra. Kuja-kujakuju, nganangu mayi warnkiri-manu Juurlu. ²⁵ Ngula-jangkaju, kutu-karirli-juku, nyanungu-nyangurlu puntu-paturlu yurpurnulu yakuju wiri-jarlurla, ngula-kurlurlunya juturu-yirrarnulu murrarninginti-kari-kirra wintawuwana kankarlara-ngurlu pirlu warrukirdikirdi yungu wuruly-parnka yali-patu-kujaku Juwu-patu-kujaku, kalakalu pakarni tarnga-kurra.

Juurlu kulpari yanu Jurujulumu-kurra

²⁶ Ngaka-kari kulpari yanu Juurlu Jurujulumu-kurra. Yalirla Jurujulumurla, putaputalpa-jana yanu jjanu turnu-jarrinjakungarnti yangka-patuku kurdungurlu-patuku. Nyanungu-paturluju, wurra-manulpalu, manulpalurla kapuru nyinaja Jijajikirlangu-wanguku nganta, manu lani-jarrijalpalurla. ²⁷ Kala yangka Parnapa yanurla Juurlukuju, ngula-jangka kangurnu pina yangka-kurra kujalpalu nyinaja Kurdungurlu-patu Wiriwiri. Parnapaju wangkaja-jana, “Nyampu Juurlulu, ngulanguju nyangu Jijaji Warlalja-Wiri yirdiyirli Jurujulumu-ngurlu Tamaka-kurra. Ngulakujurla wangkaja Jijajiji. Ngula-jangkarluju, yimi-ngarrurnu-jana Juurluluju Yimi Ngurrju Tamakawardingiki marriwarlu Jijajikirlangurla yirdingka.” ²⁸ Ngula-jangkaju, yangkangu Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, rdakurl-kujurnulu yungu nyina nyanungu-paturla. Yalipatukuju, jirrnanganja nyinajalpa-jana, manu warrulpa-jana yimi-ngarrurnu Jurujulumu-wardingki-patuku Jijajikirlangu Yimi Ngurrju marriwarlu manu ngulaju Jijajikirlangurla yirdingka. ²⁹ Panu-pardu-kari, Juwu-patu kuja kalalu wangkaja jaru-pardu-kari Kiriji-wardingki-kirlangu, ngulakuju putaputalpa-jana yimi-ngarrurnu Jijajikirli,

¹ Jintalpa nyinaja kirri-karirla Jijariyarla wati yirdi Kurniliya, ngulajulpa nyinaja Ruumu-wardingi wiri yurrkunyukungarduyu, ngulajulpa-jana wiri-nyayirni nyinaja kamparrurla nyanungu-nyanguku 100-palaku yurrkunu-patu-kariyi-nyanuku. Nyanungurraju yurrkunu-patu, ngulajulpalu-jana yirdi-manu 'Yitili-wardingi Yurrkunu'.
² Nyanunguju Kurniliya kulalpa nyinaja Juwu, lawa. Kala nyinaja Wapirrakungarduyu-juku. Nyanungurlu manu nyanungu-nyangurlu yapangu, ngulaju kalalu Kaatu-kurlangu kuruwarri puraja. Nyanungurluju kala-jana tala kutu yungu yapaku Juwu-patukuju yangka kuja kalalu nyinaja marlajarra tala-wangu. Manu kalarla warrarda wangkaja Kaatukuju. ³ Parrangka jintangka wuraji-karrikarri, Kurniliyarlu parlu-pungu yuruyurulu marramarra Kaatu-kurlangu yaninjarni-kirra. Marramarrajurla wangkaja Kurniliyakuju, "Kurniliya!"

⁴ Kurniliya ngarrurda-jarrija, manurla pirlirrpaju jurnta yanu, manulpa tarnngangu-juku lirli-nyangu marramarraju, manurla wangkaja, "Paaju, nyiyakunpa yanurnu nyampu-kurraju?"

Ngula-jangkaju, wangkajarla marramarraju, "Kaaturlungku purda-nyangu nyuntuju kuja kanparla warrarda wangkami, manu kangku nyanyi ngurrju-nyayirni jama kuja kanpa-jana tala yinyi warru yapaku panu-jarluku marlajarraku. Kujakuju kangku wardinyi nyina, manuju yilyajarni ngaju nyampu-kurraju nyuntukuju. ⁵ Jalangurluju, yilyaya-jana yapa-patu kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Jaapa-kurra yungulu yajarninjini wati yirdi Jimani Piita. ⁶ Nyanungu wati, ngulaju-ka nyinami yapa jinta-kari-kirlangurla yuwarlirla Jimani-kirlangurla-yijala yangka puluku-kurlangu pangkikungarduyu-kurlangurla kuja-ka karri pirntinyarra mangkururla ngayingayi."

⁷ Ngula-warnuju, marramarraluju wangkanjarla yampijarralku Kurniliyaju. Ngula-warnuju, Kurniliyaju purlaja-palangu jirramaku nyanungu-nyanguku warrkini-jarraku yuwarli-kirra, manurla ngula-warnuju yarda purlaja jinta-karikiji wati-kariki yurrkunyuku Wapirrakungarduyuku-yijala. ⁸ Ngula-jangkaju, yimi-ngarrurnurla yangka kujarla yanurnu marramarra Kaatu-kurlangu. Junga-juku, ngula-warnuju, yilyaya-jana kirri-kari-kirra yangka Jaapa-kurra.

⁹ Ngulaju parra-karirlaju, yangkaju wati-patu, ngulajulpalu yanurra-juku yirdiyirla yangkangka kirri-kirra yirdi-kirraju Jaapa-kurraju, manulpalu yungkaparrinjarrinja-yanulku. Ngula-puru-juku Jaaparalaju mirntangali, Piitaju warrkarninjanu kankarlarni-kirra yuwarli-kirra Kaatuku wangkanjaku. ¹⁰ Ngula-puru-juku, yarnunjukulku-nyanu purda-nyangu miyiki ngarninjaku. Jinta-karirilparla purraja miyi manu kuyu nyanunguku Piitakuju. Ngula-puruju, Piitarluju nyangu nyiya mayi Kaatu-kurlangu yuruyururla. ¹¹ Yuruyururlaju nyanungurluju ngulaju nyangu yalkiri raa-parnkaja-kurra kankarlarra. Ngula-warnurluju nyiya mayi nyangu kankarlarra wawarda wiri-jarlu-piya, kujalpa kaninjara-jarrinjarni yanu, kula-ngantalpa yapangu juturu-yirrninjanu walya-kurra, kula-ngantalpa yapangu jirri-mardarninjarni yanu. ¹² Ngulangka wawardarla kaninjarni, ngulaju nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-karilpalu ngunanja-yanurnu yumurru-kurlu manu yumurru-wangu manu pirnkirra-kurlu. ¹³ Ngula-warnurluju, Piitarluku purda-nyangu linpa wangkanjaku, "Karrinja-pardiya! Pakaka-jana nyampurraju kuyu-kangukangu, manu-jana pakarninjarla nganja!"

¹⁴ Ngula-warnuju Piitajurla wangkaja, "Warlalja-Wiri, kari-ngantarna lawa! Nyampurra punku-nyayirni ngarninjakuju! Kujanya kangnampa Mujuju-kurlangu kuruwarri wangka yungulparnalulu yampiyarla ngarninja-wangurlu! Jalangu-wangurla-wiyi, kularna kuyu nyampurra-piya jintarlangu ngarnu, lawa!"

¹⁵ Ngula-warnuju, Kaatuju wangkajarla Piitakuju, "Putajana punku-pajika nyiyarningkijarra kuyu-kangukangu yangka kujarna-jana ngajulurlu nyurru-juku ngurrju-pajurnu ngarninjakuju." ¹⁶ Ngula-jangkaju, jirrami-karikilki nyangu yuruyururla yangka wawarda-piya kaninjara-jarrinja-kurra, manu jirrama-karikilki Kaatujurla wangkaja jaru jurrku-juku. Junga-juku, ngula-warnuju kankarlarra-jarrija pina yangkaju wawarda-piya nguru-kurra.

¹⁷ Ngula-warnurluju, Piitarluju putalpa-nyanu yirriyirri-manu yangka kuja-jana nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari nyangu wawarda-piyarla yuruyururla. Putalparla purda-nyangu. Ngula-puruju, yangka-patu wati-patu marnkurra, kuja-jana yilyajarni Kurniliyarlu Jaapa-kurra, ngulalu-jana payirninjarni yanu yapa-patu-kariji kujarlu, "Nyarrpararla karla karri Jimanikiji yuwarliji?" Ngula-jangkajulpalu yaninjarla parlu-pungu yuwarli Jimani-kirlangu, manulpalu karrija kamparrurla kiirtirla. ¹⁸ Junga-juku, wawal-purlajalurla, "Nyampurlanya-ka nyinami watiji kaninjarni yuwarlirla yirdiji Jimani Piitaju?"

¹⁹ Nyanunguju Piitaju, ngulajulpa nyinaja kankarlarni-jiki, putalparla purda-nyangu yangka kuja nyangu wawarda wiri-jarlu-piya yuruyururlu. Ngula-puru-juku, Kaatu-kurlangu Pirlirra wangkajarla nyanungukuju, “Purda-nyangka-jana puranja-kurra! Marnkurparlu kangkulu warrirni wati-paturlu nyuntukuju. ²⁰ Jitiya-jana yaruju kaninjara. Ngulaju jukuru-wangu rdanpaka-jana yirdija-ngarra ngajulurlurna-jana kanguru nyampu-patuju nyampu-kurraju.”

²¹ Junga-juku, Piita jitiya kaninjara, manu-jana wangkaja, “Ngajunyarna Piitaju kuja kankujulu ngajukunya warrirni. Nyiyakunkulu yanurnu?”

²² Junga-juku, wati-patujulurla wangkaja Piitakuju, “Nganimpa-nyangurlu yurrkun-yukungarduyurlu Kurniliarlu, yilyajarni-nganpa nyampu-kurra. Nyanunguju ngulaju ngurru-ka nyinami Wapirrakungarduyu, manu-ka Kaatu-kurlangu kuruwarri purami. Jintawarlayirli-jiki Juwu-paturluju yapangukuju nyanungukuju kalurlajinta pulka-pinyi ngurru-nyayirniki watiki. Jintarla Kaatu-kurlangu marramarra yanurnu Kurniliyaku, manu wangkajarla nyanungukuju kuja, ‘Yilyaya-jana yapa-patu Jaapa-kurra yungulu yani kajili maninjini Piita. Kaji-jana rdanparnirni kulpari yangka-patuku wati-patuku, ngulaju kanpa purda-nyanyi nyanungu-nyangu jaru.’ Kujanyarla wangkaja marramarraju Kurniliyakuju.” ²³ Ngula-jangkarluju, kuja-jana Piitarlu purda-nyangu kuja-kurra, kangu-jana wati-patuju kaninjarni yuwarli-kirra. Manulu jarda ngunaja warurrurlaju ngulangka-juku.

Junga-juku, parra-karirlaju, Piitarluju-nyanu turnu-manu nyanungu-nyangu jurrarra, jinta-kurra-manu muku. Junga-juku, ngula-jangkaju, wurnalku-jana jirranganja yarnkaja. Ngulalu-jana ngalya-karirlangu rdanparnu Jijaji-kirlangu puranjakungarduyu-yijala Jaapa-wardingki-patu. ²⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, parra-karirlalkuju yukajarnili Jijariya-kurralku. Yalumpurla Jijariyarla kujalpalu Kurniliya manu yapa nyanungu-nyangu warlaja nyinaja, ngulangkulpalu-jana wapa-nyangu manu piirr-pardija kajili nyangurla rdipimiri. Manu yapa ngalya-karirlangu-jana jinta-kurra-manu Kurniliarluju nyanungu-nyangu turnu-warnu puntu. Ngulajulparla Piitaku jintangalku pardarnu. ²⁵ Junga-juku, Piita kujalpa yanurnu-juku murnma yuwarli-kirra tuwa-kurra, ngulaju kaninjarni-ngirli Kurniliya wilypi-pardijarni, manurla wilypi-pardinjarla wapirdi yanu nyanunguku. Ngula-jangkaju, pirri-manu, mirdijirrpipirri-jarrinjarlarla parntarrinju kamparru-juku Piitakuju. ²⁶ Ngula-kurraju Piitarluju karrinja-yirrarnu, manurla wangkaja Kurniliyakuju, “Karrinjar-pardiya! Ngajujurna yapa-yijala nyuntu-piya!”

²⁷ Ngula-jangkaju-pala wungulku yukajarni wangkanja-karra-juku. Junga-juku, yalumpurla kaninjarni, parlu-pungu-jana Piitarlu panu-jarlu yapalpalu lirri-nyinaja yangka kujalpalurla piirr-pardija kamparru-warnu. ²⁸ Ngula-jangkaju, Piita-jana wangkaja yalumpukuju yapa-patuku kuja, “Nyurrurlarluru yapanguku kankulu milya-pinyi-jala Juwu-kurlangu kuruwarriji yangka kuja karna purami ngajulurlu. Ngulangukuju kaju warla-pajirni yapa-kari-kirlangu-kujakuju yuwarli-kijakuju yukanjakujakuju yangka kuja karla yuwarli karri warlaja Juwu-wanguku. Manu kaju warla-pajirni-yijala yapa-kari-kijakuju wangkanja-kujakuju yangka kuja-ka yapa nyina Juwu-wangu. Kala pirrarni-kari, Kaatuju wangkaja yuruyuru kulalparna-nyarra maju-pajikarla yapaju Juwu-wanguju manu palya-pajikarla. Junga kujaju. ²⁹ Ngula-juku, kujankujulu yanurra ngajuku yajarninaku, kularna-nyarra mamparl-pungu, ngarirna-nyarra jukuru-wangu kutu rdanparnu. Ngulaju karna-nyarra payirni nyurrurlalku, nyiyakunkujulu yanurra maninjaku?”

³⁰ Junga-juku, jangku-manu Kurniliarluju, wangkajarla Piitakuju, “Marnkurra parra-karirla mirntangali wuraji-karrikarri, ngajulparnarla wangkaja Kaatuku nyampurla kaninjarni ngaju-nyangu yuwarlirla. Ngula-puru-juku, watirna nyanungu jurnrapkurlu kardirri-kirli kujalparla mirilmiril-karrija, kula-ngantaju yanurnu wirliya, kala ngaraji nyampurla-juku palka-jarrija kapanku, manulpa karrija ngajulurla kamparru. ³¹ Manuju wangkaja ngajuku, ‘Kurniliya, Kaaturlungku purda-nyangu nyuntuju wangkanja-kurra. Manulpangu Kaaturluju nyangu nyuntuju jama yangka kujalpanpa-jana nyuntulurlu warru yungu tala marlajarra-watiki panu-jarluku yapaku. ³² Yilyaya-jana nyuntu-nyangu-patu warrkini-patu kirri-kirra Jaapa-kurra yungulu yaninjarla maninjini wati jinta yirdi Jimani Piita. Ngulaju-ka nyanunguju nyinami pirntinyarrarla mangkururla ngayingayi kaninjarni yuwarlirla wati-kirlangurla Jimani-kirlangurla yangangka puluku-kurlangu pangkikingarduyu-kurlangurla.’ ³³ Junga-juku, ngula-warnurluju, yilyajarrarna-jana wati-patu ngaju-nyangu warrkini yungungkulu yaninjarla manunjunurra. Ngampangampa-nyayirninpa-nganpa yanurnu. Nyampurla-juku karnangkulu pardarni yirriyirri kuja kangalpa jirranganja nyina Kaatu palka-nyayirni.

Yirri-puraya-nganpa yungurnangkulu purda-nyanyi jaru, wangkaya-nganpa panuku-juku nyarrpangu Warlaja-Wiri Kaatu wangkaja nyuntuku.”

³⁴ Junga-juku, Piitaju-jana wangkaja yapa-patukuju kuja, “Jalanguju ngajulurluju, milya-pinyi karna kuja kangalpa Kaatu yulkami panu-jarluku-juku yapaku, kula nganimpa-mipaku Juwu-mipaku. Kula kajana jarnku ngalya-pangirni Juwu-patu ngalya-kari, ngalya-kari Juwu-wangu-patu, lawa. ³⁵ Nganangku-puka kuja-ka linpangku purda-nyanyi nyanungu wilji-wangurlu yirriyirri, manu nganangku-puka kuja-ka pura nyanungu-nyangu kuruwari jungangu ngampurrparlu, ngulaju Kaaturluju kajana rdakurl-kijirni panu-juku ngurrara-kari ngurrara-kari-wardingki yapa marumaru-wati, walyawalya-wati, kardiya, ngana-pukarlangu. ³⁶ Nyurrurlaru yapangu, milya-pinyi kankulu Yimi Ngurrju, yangka kuja-nganpa Kaaturlu yilyajarni nganimpaku-wiyi Juwu-patuku, ngulanya yungulparnalurla nganimpa marlaja nyinakarla rarralya-nyayirni Jijaji Kirajiki. Yangka Jijaji nyanunguju, ngulaju-ka nyina Warlaja-Wiri jintawarlayiki yapaku Juwu-wangurlanguku. ³⁷⁻³⁸ Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi yangka Jaanurlu kuja kala-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu yimi yapaku panu-jarluku ngurupardu-karirla Kaliliyirla, manu kuja kala-jana papitaji-manu yapaju. Manu kankulu milya-pinyi Jijaji-kirli Najariji-wardingki-kirli ngulaju yangka kuja Kaaturlu milarnu nyanungu, manu ngula-warnurluju yangka kujarla kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu nyanunguju manu ngangkayirlangu wiri-jarluru. Ngula-kurlu Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu, nyanungu Jijajiji warrki-jarrijalpa warru kirri-kari kirri-karirla yapaku ngurrju-maninjaku, manulpa-jana parlpuru-manu warru yapa panu-jarluru. Ngalya-kari yapa yangka kujalpalurla maju marlaja Juj Ngawuku, ngulararlangu-jana parlpuru-manu Jijajirliji Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurluru.

³⁹ “Nganimparlujurnal nu yangku kuja-kurraju nyanunguju kujalpa-jana warrki-jarrija Yijiralirla manu Jurujulumurla yangka Juwu-patu-kurlangurla ngurrararla. Yangkangu Juwu-paturlu nyanunguju ngulajulu waraly-yirrarnu watiyarla warntawarntarla tarnga-kurra-nyayirni nyarli-karda. ⁴⁰ Ngula-warnuju parra-jarra-jangkarlu, Kaaturlu yakarra-maninjarla wankaru-manu pina palinja-warnuju. Ngula-warnurluju-nganpa milki-yirrarnunjunurnu nyanunguju wankarulku nganimpa-kurraju. ⁴¹ Kula-jana milki-yirrarnu nyanunguju yapaku panu-karikiji Kaaturluju. Kala ngari nganimpa-mipaku yangka kuja-nganpa milarnu kamparru-wiyi-jiki. Ngula-warnu nyanunguju kuja yakarra-pardinjarla wankaru-jarrija pina, ngula-warnurlujurnalurla nganimparlu jirnganja ngarnu mangarri manu ngapa. ⁴² Yangka wati Jijaji wangkaja-nganpa nganimpa, ‘Yantalu warru yungunkulu-jana yapa-kari yapa-kariki warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-kurlu. Wangkayalu-jana kujaju Kaaturlu ngaju milarnu yapaku miimii-nyanjaku kuwurtukungarduyuy-piyarlu.’ Kujanya-nganpa wangkaja kamparru-wiyi. Nyanungurluju kapu-jana miimii-nyanyi nganta panu-jarluru-juku yapaju wankaru manu nyarli ngurrju-japa, maju-japa. ⁴³ Nyuru-wiyi, panu-jarluru-juku Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyuy-paturlulu yirrarnu Payipulurla Jijaji-kirliji. Ngulaju jungajuku, nyampunya yirrarnu, ‘Ngana-puka kuja karla wala nyina Jijajikiji, kujarlaju Kaatuju kapu-jana yawuru-jarri maju-warnuku.’”

Kaaturlu-jana kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu Kurniliya-pinkiki ngulaju Juwu-wanguku

⁴⁴ Ngula-jangkaju, junga-juku, kujalpa-jana wangkaja-juku Piitaju Kurniliyaku manu nyanungu-nyangu turnu-warnuku, ngula-pururlu-juku Kaaturlu-jana kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu turnu-kurraku-juku. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ngula-warnuju, kapanku kurruly-wangkajalpalurla Pirlirra Kaatu-kurlu jaru-kari jaru-kari, manulpalurla-jinta pulka-pungu Kaatuku. Ngulajulpalu wangkaja kuja, “Kaatuju wiri-nyayirni!” Junga-juku, ngula-warnurlaju, Piita manu ngalya-kari Juwu-patu, yangka kujalpalu kamparru-wiyi yanurnu kirri-jangka Jaapa-jangka Jijaji-kirlangu puranjakungarduyuy-yijala, ngulajulpalu milya-pungu kuja-jana Kaaturlu kurru-pungu nyanungu-nyangu Pirlirra yangkaku Juwu-wangu-paturlanguku yapaku. Kujarlajulu-jana marlaja paa-karrija wardinyi-nyayirni Kurniliya-kurlanguku. Ngula-jangkaju, Piitaju-jana wangkaja, ⁴⁷ “Kaaturlu-jana nyuru-juku kurru-pungu nyanungu-nyangu Pirlirra nganimpa-piyaku kuja-nganpa nganimpaku kurru-pungu kamparru-warnu-patuku. Yungulparnalulu-jana ngula-warnuju papitaji-mantarla wurra-maninja-wangurlu!”

⁴⁸ Junga-juku, ngula-warnuju, Piita-jana wangkaja ngalya-kari Jijaji-kirlangu yaninjaku yungu-jana papitaji-mani ngapangka Kurniliya-kurlangu-patu turnu-warnu. Jungajuku, ngula-jangkarluju, Kurniliyarlu manu nyanungu-nyangurlu turnu-warnurlu, payurnulu Piitaju, “Nyampurla-wiyi mayimpa nguna ngurra-patuku ngula-jangkanya ngakanpa yani?” Junga-juku, Piita-jana jupu-karrija parra-patuku Kurniliya-pinkikiji.

11

Piitarlu-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku yapa-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku yimi Kurniliya-kurlu

¹ Ngula-warnuju, Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari Jijaji-kirlangu puranjakungarduyu-patu kujalpalu nyinaja Jurdiyarla, ngulangujulu jaru purdanyangu yapa Juwu-wangu-kurlu kujalpalurla nganta ngungkurr-nyina yimi Kaatukurlangu yangkanga Jijariyara. ² Junga-juku, ngula-warnuju, Piitaju yanurnu pina Jurujulumu-kurra. Kuja yukajarni Jurujulumu-kurra, ngula-jangkaju, ngalyakaririli-jana kulungku ngarrurnu Kirijini-kariyi-nyanurlu Juwu-paturlu. Ngularraju ngulaju yangka kujalpalu ngampurrpa-juku nyinaja yungu-jana ngarrka-kijikarla Juwu-wangu-patu yapa Kirijini-jarrinja-warnuku. ³ Ngulajulurla kulu wangkaja Piitakuju, “Nyuntulpana nyinaja manulpana ngunaja ngurrangka kaninjarni wati-kirlangurla yuwarlirla Juwu-wangu-kurlangurla! Kula-ka ngarrka-kijirninja-warnu nyina ngalipapiya, lawa! Manunparla miyi jirrnganja ngarnu kaninjarni yuwarlirla. Kujaju majunyayirni warntarla!”

⁴ Junga-juku, ngula-warnurluju-jana Piitarluju yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra yangka Kurniliya-kurlu manu yapa nyanungu-nyangu-kurlu. ⁵ Wangkaja-jana kuja, “Kiringka Jaaparla, kujalparnarla wangkaja Kaatuku, ngula-pururlujurna yuruyururlu paru-pungu kujalpa wawarda-piya kaninjara-jarrinjarni yaru kankarlarra-ngurlu. Kula-nganta kajilpa yapangka kaninjara juturu-yirrarninjarni yaru yalkirringiriji, kula-nganta jirri-mardarninja-karrarluru. Yirriyirri-jiki kaninjara-jarrinjarni yaru. Ngula-jangkaju, ngajulurla kamparru-juku walya-kurra-jarrija yitingka ngajukuju. ⁶ Ngula-warnurluju, wawarda-piyarlaju, nyangurna-jana yirriyirri-kaninjarni nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari, panu-kari yumuru-purda-nyangurna yumuru-wangu, panu-kari pinkirra-kurlu. ⁷ Ngula-warnurluju purda-nyangurna linpa wangkanja-kurra, ‘Piita, karrinja-pardiya! Pakaka-jana nyampurraju kuykangkangu, manu-jana pakarninjarla nganja!’

⁸ “Ngula-jangkaju, ngajujurnarla wangkaja nyanungukuju, ‘Warlaja-Wiri Kaatu, kari-ngantarna lawa. Yangka kuja-nganpa kuruarri Juwu-kurlangu wangkaja yungurnalu nyinami ngarninja-wangu punkukuju, kujarlaju, kularna jintarlangu nyampurra-piya ngarnu nyurru-wiyi kuyu-kangkangu majumaju!’

⁹ “Ngula-warnuju wangkajaju ngajukuju, ‘Putajana punku-pajika nyiyarningkijarra kuyu-kangkangu yangka kujarna-jana ngajulurlu nyurru-juku ngurru-pajurnu ngarninjaku.’ ¹⁰ Ngula-jangkaju, jirrama-karikirna nyangu yuruyururla yangka wawarda-piya kaninjara-jarrinja-kurra, manu jirrama-karikilki Kaatujuju wangkaja jaru jurruku-juku. Junga-juku, ngula-warnuju kankarlarra-jarrija pina yangkaju wawarda-piya nguru-kurra.

¹¹ “Ngula-puru-juku, marnkurrra wati-patulu yanurnu yuwarli-kirra, kujalparna ngaju nyinaja. Jintangu watingki yirdingki Kurniliyarlu, yilyajarni-jana nyanungurraju kirri-ngirli Jijariya-ngurlu ngajukuju yajarninjaku. ¹² Junga-juku, Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkajaju ngajukuju, ‘Putajana jukuru-jarrija nyampu-patuku wati-patuku, kutu-jana rdanpaka yungunpa yani nyanungu-patu-wana Jijariya-kurra.’ Junga-juku, jirrnganjarna-jana yarkaja yangkakuju nyampungu jika-palaku ngalya-kariki puranjakungarduyu-patuku, ngulakujurna-jana jirrnganja yarkaja Jaapa-ngurluju Jijariya-kurra. Kujarnalu yukajarra kirri-kirraju, ngulajurnalu panu-juku Kurniliya-kurlangu-kurra yuwarli-kirra yukajarra.

¹³ “Nyanungurluju-nganpa yimi-ngarrurnu nganimpakuju kuja nganta nyangu marramarra karrinja-kurra nyanungu-nyangurla yuwarlirla nganta. Marramarraju nganta wangkajarla nyanungukuju Kurniliyakuju, ‘Yilyaya-jana ngalya-kari wati kirri-kari-kirra Jaapa-kurra yungulu yaninjarla maninjini wati yirdi Jimani Piita. ¹⁴ Nyanungurluju kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyururlakuju jaru, ngula-warnu yungunkulurla nyururla ngungkurr-nyina nyanungu-nyanguku jaruku. Ngula-jangkaju, kapu-nyarra Kaaturluju muurl-mardarni nyuntu manu nyuntu-nyangu turnu-warnu karlirr-yaninja-kujaku.’ Kujanyarla wangkaja nganta Kurniliyaku marramarraju.”

¹⁵ Ngula-jangkaju, Piitalku-jana yarda wangkaja, “Yungkarna rdirri-yungu wangkanjakuju Kurniliya-pinkiki, ngula-pururlu-juku-jana Pirlirra nyanungu-nyangu kurru-pungu Kaaturluju kaninjarni nyanungurra-nyangu-kurra ngula-piyarlu-yijala kuja-ngalpa yangka ngalipaku-wiyi kurru-pungu nyurru-wiyi Pirlirraju. ¹⁶ Ngula-jangkaju, ngajulurlurna yarda manngu-nyangu jaru Jijaji-kirlangu kuja-nganpa wangkaja nyurru-wiyi, ‘Janu Papitajirli, kujalpa-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu, ngulaju ngapamiparla. Kala Kaaturlu, ngulaju kapu-nyarra kurru-pinyi nyururlaju Pirlirra

nyanungu-nyangu, ngula-kurlurlunya kapu-nyarra papitaji-mani.' Kujanya-nganpa Jijajiji wangkaja nyurru-wiyiji.

¹⁷ "Nyampuju Pirlirra Kaatu-kurlangu, ngulaju warntarri-nyayirni-wangu. Yangka jurruku-juku kuja-ngalpa Kaaturlu kurru-pungu ngalipaku Juwu-patuku-wiyi wala nyinanja-kurruka kamparru-warnuku kujalparliparla ngalipa-wiyi wala nyinaja Warlaja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Yangka jinta-juku-jana yungu warntarri-nyayirni-wanguju Juwu-wangu-patuku yapa-patukuju Kaaturluju. Nyurrurluju mayi kankulu manngunya nyanyi ngajujurna wirinya Kaatuku yungu ngantarna warla-pajirni Pirlirra yinja-kujakuju? Lawa ngajuju, kula karna wiri nyina warla-pajirninjakuju nyanungukuju."

¹⁸ Yangka nyampurrarlu yapa-paturlu, kujalu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, yangka kujalpalurla kulu wangkaja Piitaku kamparru-wiyi, ngula-jangkajulu wurulya-jarrijalku. Manu ngula-jangkarluju, junga-juku, Kaatukujalpalurlajinta pulka-pungu, manulpalu wangkaja kuja, "Kaatuju kajana jalanguju ngampurpa nyina Juwu-wangu-paturlanguku yapa-patuku yungulu-nyanu nyanungurrarlangu marilki kulpari pina-yani maju-warnu nyanungu-kurra. Ngula-jangkaju, kapulurla marlaja nyinami wankaru-juku ngalipa-piya-yijala."

Yantiyuku-wardingki-patu-kurlu Kirijini-patu-kurlu

¹⁹ Yangka kujalu wati Jipini luwarnu pirli-kirilri Jurujulumurlarlu, ngula-jangkaju, Juwu-paturlukulu-jana rdirri-yungu warru murrumuru-maninjaku Jijaji-kirlanguku yapaku yangka kujalpalu nyinaja yalumpu-wardingki-jiki. Nyampurraju kurdungurlu-patu yangka pakarninja-warnu, ngulajulu muku pirri-parnkaja kuja-purda kuja-purda kirri-kari kirri-kari-kirra manu nguru-kari nguru-kari-kirra. Panu-kariji yapaju ngulajulu wurnturu-nyayirni yanu yatijarra nguru-kurra yirdi-kirra Panijija-kurra manu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra. Ngalya-kariji ngulajulu yanu yatijarra karlarra nguru-kari-kirra yirdi-kirra Jipiriji-kirra. Nyarrpara-wana-puka nyampurrarlu yapa-paturlu, yimi-ngarrurnulalu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli ngulaju yapaku Juwumipaku. ²⁰ Kala ngalya-kari puranjakungarduyi kirri-wardingki Jipiriji-wardingki wati-patu manu Jarini-wardingki, ngulajulu yanurra Yantiyuku-kurra-yijala, ngulangkuju yungulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Warlaja-Wiri-kirli Jijaji-kirli yapa-kari yapakari Juwu-wanguku. ²¹ Warlaja-Wiringki Jijajirli-jana pirrjirdi-manu nyampurraju panu-jarlu-juku yapaju. Panu-kari yapa ngulajulpalurla ngungkur-nyinaja Yimi Ngurrjukuju Jijaji-kirlikiji yirri-puranja-kurruku. Kujarlajulurla pina-yaninjarla kurruly-wantija Warlaja-Wiriki Jijajikiji.

²² Ngula-jangkaju, Kirijini-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlulu purda-nyangu jaru kujalpalurla Yantiyuku-wardingki-patu yapa ngungkur-nyinaja nganta manu wala nyinaja jaruku Jijaji-kirlanguku. Junga-juku, ngula-jangkaju, jintalu yilyaja wati yirdi Parnapa Yantiyuku-kurraju yungu-jana wangkami nyanungurrakuju. ²³ Kuja Parnapaju yukajarra Yantiyuku-kurra, ngulaju-jana nyangu Kirijini-patu kujalpalurla marlaja nyinaja ngurrju-nyayirni Kaatuku yimiriki. Kujarlaju wardinyi-jarrija-nyayirni-jana Parnapaju, manu-jana pirrjirdi wangkaja nyanungurrakuju, "Jalanguju, wala-juku nyinakalurla Jijajiki Warlaja-Wiriki kapuru-wangu, manulu puraya nyanungu-juku tarnngangu-juku." ²⁴ Nyanungu wati Parnapa, ngulajulpa ngurrju-nyayirni nyinaja Kaatu-kurlanguju, manurla nyanunguju ngungkur-nyinaja wala-nyayirni. Ngulajulpa mardarnu Pirlirra Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu. Junga-juku, Yantiyuku-wardingki-patuju yapaju, panu-jarlujukulurla ngungkur-nyinaja Jijaji-kirlangukuju, manulu Kirijini-jarrijalku.

²⁵ Ngula-warnuju junga-juku, Parnapaju yarnkaja yarda kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Taaju-kurra yungurla warrirni watiki yangkaku Juurluku. ²⁶ Kuja parlu-pungu nyanungu, ngulaju kulpari kangu Yantiyuku-kurra. Ngulangkuju yukuriki jintaku, nyampujarrarluju wati-jarrarlu, ngulajulpa-pala-jana yapaju panu-juku pinarri-manu Kaatu-kurlanguku jaruku. Ngulangka kirringka Yantiyukurla, panu-karilri yapangkujulu-jana kamparrurlu-wiyiji 'Kirijini'-pajurnu yangka yapa puranjakungarduyi-patu Jijajikirlangu. Ngula-wangurla-wiyi, kula-jana nganangku yirdi-manu 'Kirijiniji'.

²⁷ Ngula-puru-yijala panu-kariji watijili yanurnu Jurujulumu-ngurluju Yantiyuku-kurra, ngulaju jarukungarduyi-patu Kaatu-kurlangu-patu. ²⁸ Jinta yirdi Yakapa karrinja-pardija manjuru-wantinjarla, manurla marlaja wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlanguku, "Ngakaju kapu karrimi mangarri-wangu-nyayirni manu nguru-kari nguru-kari kujarla nyarrpararla." Kujanya Yakapaju wangkaja. Junga kujaju. Kujalpa-jana wati Kulurdiya wiri nyinaja Kingi Ruumu-wardingki-patuku nguru-kari nguru-kari-wardingkiki warrukirdikirdi, ngulalpa lawa karrija mangarri-wangu, lawa-nyayirni.

²⁹ Junga-juku, Yantiyukurlaju Kirijini-watiji, yardajirri-wangkajalu-nyanu yungulu yilyami tala Kirijini-patu-kari-kirra kujalpalu nyinaja Jurdiyarlara. Ngula-jangkarluju, junga-juku, ngalya-kariririlpalu yirrarnu wita-kari wita-kari, ngalya-kariririlpalu yirrarnu panu-juku talaju. ³⁰ Ngulajulpalu-jana yungu Parnapaku manu Juurluku, manulu-palangu yilyajalku. Junga-juku, ngula-warnuju jirrama-juku yarnkaja-pala yangkaju tala-kurlu Jurujulumu-kurra, manu kanjarla-pala-jana yungu jarlu-patuku watiki Kirijiniki ngulangkaju.

12

Kingi Yarurdurlu-jana yurppurnu rdaku-kurra Kirijini-patu

¹ Ngula-jangkaju, ngula-puru-juku-jana Kingi Yarurduju rdurrrjurnu murrumurrumaninjaku ngalya-kariki Kirijini-patuku. ² Wangkajalku-jana nyanungu-nyangu yurrkunyu, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Yangka Jamaji, pinjanjinalu yangka papardinyanu Jaanukupurdangka!” Junga-juku, junma kirrirdi-kiririlili rderriny-panturnu palkangka jingijingi tarnga-kurra. ³ Kujalurla marlaja pakarnu Jamaji kujarlu Kingi Yarurduku, ngulakujulurla panu-kariji marlaja wardinyi-jarrija Juwu-patuju. Kuja-jana kuja-kurra Kingi Yarurdurlu nyangu kujalpalurla Juwu-patu wardinyilki nyinaja, kujarlaju ngulaju-jana yurrkunyu-patu nyanungu-nyangu-patu jinyijinyi-manu Piitaku puuly-mardarninjaku. Ngula-puru-yijalalpalu panu-kari Juwu-patuju turnu-jarrija Jurujulumurla yungulu kurapaka wiri ngarni yirdi ‘Mangarri Rampaku Lalypa-nyayirni’.* ⁴ Ngula-jangkaju, junga-juku, puuly-mardarninjarla yirrarnulu rdakungkaluku. Ngula-jangkaju, Piitajulu-jana yungu yurrkunyu-patu-kariki 16-palaku, ngulangkuypalpalu jina-mardarninjarla warrawarra-kangu murntu-karirli murntu-karirli murntu-karirli murntu-karirli. Kingi Yarurdujulparla pardarnu ngakaku Piitakuju kanjakuju kuwurtu-kurrakuju, murnma-juku kurapaka-kari-puru-wiyi yirdi-puruju Pajapa-puru-wiyi,* ngula-jangkarlunya yungu-jana piki-kanyi Piitaju kuwurtu-kurra Juwu-kurlangu-kurralku. ⁵ Kujalpalu Piita yangkangu yurrkunyu-paturlu jina-mardarnu rdakungka, ngula-puruju Kirijini-patuju warrardalpalurlajinta wangkaja Piitaku Kaatuku pirrjirdi-nyayirni jaruju yungu warrawarra-kanyi Piita rdakungkaju.

Piita wuruly-kangu rdaku-ngurlu marramarjarlu Kaatu-kurlangurlu

⁶ Yalirli Kingi Yarurdurlu yungu nganta wilypi-maninjarla kangkarla Piitaju rdaku-jangkaju, manu yungu nganta-jana piki-kangkarla Juwu-patuku miimii-nyanjaku. Kala kamparru-juku kutu-kari, Piitaju wuruly-parnkaja rdaku-ngurluju. Kujanya wuruly-parnkaja Piitaju. Yangka kujalpa ngunaja jardaju yurrkunyu-jarra-kurlangurla kulkurru-jarra, jardakungarntiji-pala wayurnu rdaka-jarra Piitaju jayini-jarra-kurlurlu jirrama-kurlurlu ngulaju wuruly-parnkanja-kujaku. Jirrama-kari yurrkunyu-jarra-kari, ngulaju-palarla tuwanga warrarda ngirrily-karrija yarlungka rdakungkaju. ⁷ Ngula-puru-juku jinta marramarra Kaatu-kurlangu kapanku warraja-jarrija. Ngulajulpa ngun-karrinjarla mirilmiril-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, Piitakujurla yarnkaja jimantaku. Yarnkanjarla yurnkuyurnku-manu yakarra-maninjaku. Manu wangkajarla, “Yaruju karrinja-pardiya!” Kuja Piita karrinja-pardiya, ngula-puruju jayini-jarralku-palarla rurruny-pardinjarla pata-karrija rdaka-jangkaju. ⁸ Ngula-jangkaju, marramarjarurla wangkaja, “Wayirninjarla pirrjirdi-manta wartirlirla, manu wirliya yukaya jamana-jarra-kurlangurla!” Junga-juku, Piitarluju-nyanu wartirliji pirrjirdi-manu wartirlirlaju, manu wirliya-jarra yukaya jamana-kurlangurla. Manu marramaralkurla yarda wangkaja, “Wawardangu parnta-yirraka jimanta-wana, manu ngajuju puraya!”

⁹ Junga-juku, Piitarluju purajalku marramarraju yangka-ngurluju rdaku-ngurlu. Kulalpa milya-pungu marramarraju, manu-nyanu wangkaja, “Jungangkunya karna nyanyi marramarraju milpangu, marda karna ngari-japa nyanyi yuruyurla?” ¹⁰ Ngula-jangkaju, jingijingi yanu-pala jinta-kari-wana-wiyi yurrkunyu-wana kujalpa kaninjarni karrija tuwa-pirdi ruumu-pardurla, manu jinta-kariririlalku-pala jingijingi yanu marramarra manu Piita kujalpa yurrkunyu-yijala jinta-kari karrija, ngulangkaju-pala jingijingi yanu. Ngula-jangkaju, jinta-kariririlalku-pala kiirtirla jingijingi yanu kuja nyanungu-juku lakarn-pardiya nyarrpa mayi, ngulaju wiri-jarlu-nyayirni yayini* kiirtiji. Kuja-pala yarlu-kurra-jarrija manu-pala yaninja-yanu yirdiyirlaju, kulkurru-ngurluju, marramarjarluju yarururlu-juku yampijalku Piitaju.

* 12:3 Nyangka Exodus 12.8

* 12:4 Nyangka Exodus 12.11

* 12:10 iron

¹¹ Ngula-jangkaju, Piitaju langarrpa-jarrijalku, manu-nyanu wangkaja, “Junga karna karrimi nyampuju yarlu nyampurlaju. Warlaja-Wiringki Kaaturlu yilyajarniji nyampukurraju marramarra nyanungu-nyangu ngajuku yungu-jana puntarni ngaju Kingi Yarurduku manu Juwu-patuku. Kujarlaju kulajulu murrumurru-manilki.”

¹² Ngula-jangkaju, yarnkajarra yuwarli-kirra jinta-kurra Miiiri-kirlangu-kurra. Ngulaju Miiiriji watikipalangu yirdikipalangu Jaanu Maarrkukupalangu. Yalumpukurraju nyurrujukulu turnu-jarrija Kirijini-patuju kujarlajinta Kaatuku payirninjarla wangkaja Piitaku. ¹³ Piita kuja yanurnu yuwarli-kirra, ngulangaju tuwa pakapakarnu kujalpa karrija tuwa yarlungka. Ngulanyalpa pakapakarnu Piitarluju. Karntangku jintangu warrkinirli yirdingkiji Ruurdaru, purda-nyangu tuwa pakapakarninja-kurra, ngulaju yanu tuwa-kurra lakarn-maninjaku. ¹⁴ Wurrangku payurnu-wiyi, “Nganangku kanpa nyuntulurluju tuwaju pakapakarni?”

Piitarlulku jangku-manu, “Ngajurna Piita.” Kuja milya-pungu yirdi-maninja-kurra Piita, kujarlaju wardinyi-jarrija-mipa. Ngula-jangka-malku kularla lakarn-manu tuwaju, lawa. Kala kulpari parnkaja-puka yangka-kurra-yijala ruumu-kari-kirra manu warnkiri-maninjarla wangkaja-jana, “Piita-ka karri yinya yarlungka!”

¹⁵ Ngulalu yapangku panungku-juku jangku-manu Ruurda, “Nyuntujunpa warungka-nyayirni!”

Manu-jana yarda wangkaja Ruurda, “Lawa kujaju, jungarna purda-nyangu Piita yinya yarlungka kuja-ka karri!”

Yapangkujulu jangku-manu yarda, manu wangkajalurla, “Piitaju marda-ka karri manparra yaliji yarlungka.”

¹⁶ Ngula-purujulpa Piitarluju warrarda pakapakarnu tuwaju. Junga-juku, tuwa-kurraju panulkujukulu yanu, manulu lakarn-manu. Lakarn-maninjarla Piitaju parlu-pungulu. Kujalu Piita milya-pungu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Manulpalu-nyanu wardinyirliki yuntarnu. ¹⁷ Ngula-jangkaju, Piitarlu-jana wurulypanu rdaka-jarrarlu, manu-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra nyarrparlu kuja Warlaja-Wiringki Kaaturlu wilypi-manu rdaku-jangka. Kujanya-jana wangkaja, “Yimi-ngarrikalu-jana Jamajiki manu ngajukupurdangka-patuku yangkaku Kirijini-kariyinyanuku.” Ngula-jangkarluju, Piitarluju yampinja-yanulku-jana yali-ngirliji yuwarlingirli, ngulaju yanu nguru-kari-kirra.

¹⁸ Ngakalku mungalyurru-pardu-karilki yalirla rdakungka, ngulajulurla Piitakuju lawa-nyangu yurrkunyupaturluju. Ngulakuju kawarr-karrijalkulpalu wajampa manu lanilki. Manulpalu-nyanu warru payurnu, “Nyarrpa-jarrija Piitaju, manu nyarrparawana wuruly-yanu?”

¹⁹ Kuja kuja purda-nyangu Kingi Yarurdurlu yangka kuja Piita wuruly-parnkaja nganta, ngulakuju yarda-jana yilyaja panu-kariji yurrkunyuju yungulurla warrirni-yijala Piitakuju. Putajukulurla warru warrurnu manu warru nyangu, kulalu parlu-pungu Piitaju, lawa-juku. Ngula-jangkaju, Kingi Yarurdurluju maninjarla payurnu-jana yangka-patu yurrkunyupatu 16-pala, ngulanya-jana payurnu, “Nyarrpa Piitaju wuruly-parnkaja?”

Jangku-manulu yurrkunyupaturluju, “Karija! Nyarrpa mayi wuruly-parnkaja?”

Kingi Yarurduju wangkaja-jana panu-karikilki yurrkunyuku, “Kangkalu-jana nyampupatu-kari yurrkunyupatu-kari 16-pala rdakukungarduyupatu, manulu-jana pinjanta tarnga-kurra!” Junga-juku, kangulu-jana, manulu-jana pinja-yanunju.

Ngula-jangkaju, Kingi Yarurduju yanulku ngurrara-jangka Jurdiya-jangka wurnalku kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jjariya-kurra. Yalirlalkulpa nyinaja.

Kingi Yarurduju palija

²⁰ Yapa kuja kalalu nyinaja kirri-jarra-karirla yirdi-jarrarlaju Tayangka manu Jirdanarla, ngulaju kalalurla wala nyinaja Kingi Yarurduku mangarriki maninjaku. Ngula-jangkaju, nyarrparla mayi-jana Kingi Yarurduju kulu-jarrijalku, manu-jana japirdija jurnta mardarninjaku mangarrikilki. Junga-juku, Taya-wardingki manu Jirdanawardingki turnu-warnu yapa, ngulajulurla yarnkaja Kingi Yarurduku yimiri-maninjaku. Junga-juku, yanurnulurla jinta-karikilki yirdikiji Pilajaku, ngulakuju Kingi Yarurdu-kurlangu warrkinikingarduyuku wiriki, ngulaku-wiyi yungulurla wangka. Kujalurla wangkaja Pilajaku, ngulaju-jana ngurru ngungkur-nyinaja jarukuju.

²¹ Ngaka-pardu-karilki parra-karirlalku, yapajulpalu turnu-jarrija manu jinta-kurra-jarrija yungulu purda-nyanyi Kingi Yarurdu panungku-juku wiri wangkanja-kurra. Ngulakungarntiji yukaja jurnarrparlaju ngurru-nyayirnirla, ngula-kurlurlunya yungu-jana jaru wiri-nyayirni yinyi. Ngula-jangkaju, yaninjarla pirri-manu, manulpa nyinaja

nyinanja-kurlangu wiringka. ²² Kujalu yapangku panu-karirli purda-nyangu, ngulajul-palurla warrarda purlaja manu pulka-pungulpalurla, ngulajulpalurla kuja wangkaja, “Nyampu kuja-ka wangka, kula-nganta wati-jiki ngalipa-piya, kala nyampuju Kaatu-piya wati-nyayirni-wangu!” ²³ Kuja kujalurla purlaja yapa-patu, kuja-puruju jintangku Kaatu-kurlangurlu marramarrarlu nyurnu-manu Kingi Yarurduju kapankurlu. Nyarrparla kuja? Yangka kujalpalurla Kingi Yarurduku purlanjarla pulka-pungu Kaatu-piyaku nganta, kula-jana wurdungu-manu. Manu kularla nyanungurluju Kaatukuju pulka-pungu Kingi Yarurdurluju. Ngula-jangkaju, Kingi Yarurduju miyalurlalku nyurnu-jarrija ngulaju pirlpi-kirli. Ngulangkuju mukulpalu ngarnu murlku kaninjarni, ngula-jangkanya palija.

²⁴ Kala Kaatu-kurlangu jaruju yarda wiri-jarrinjarla pirri-yanu kuja-purda kuja-purda-kari, manulu panu-kari yapa Kirijini-jarrija.

²⁵ Yangka yali-jarra jirrama-kari wati-jarra yirdi-jarraju Parnapa manu Juurlu, ngula-jarra yangka kuja-pala kamparru-wiyi yanurnu kulpari Yantiyuku-jangka Jurujulumukurra tala-kurlu, ngulaju-pala-jana yungu Kirijini-patuku. Ngula-jangkaju, kulpari yanu-pala Yantiyuku-kurra, manu-pala kulpari kangu wati jinta yirdi Jaanu Maarрку.

13

Pirlirra Kaatu-kurlangurlu-palangu milarnu Parnapa manu Juurlu yungu-palarla warrki-jarrimi nguru-kari nguru-karirla

¹ Yalirla kirringka Yantiyukurla, nyinajalpalu yapa-patu Kirijini-patu, ngalya-kari jarukungarduyu-patu manu ngalya-kari pinarri-maninjakungarduyu-patu. Nyampupatunyalu yirdiji: Parnapa, jinta-kariji Jimiyani ngulaju yirdiji ‘Marumaru’, jinta-kariji Lujiji ngulaju kirri-wardingki Jarini-wardingki, jinta-kari yirdiji Juurlu, manu jinta-kari yirdiji Maniya. Ngulaju Maniyaju nyinajalparla yarlpurru Kingi Yarurduku. Kingi Yarurdukupalangu-jarrarlu, wungu-jukulu-jana wiri-manu Kingi Yarurdu manu Maniya. ² Jintangka parrangka, jaajirlalpalu nyinaja Kirijini-patuju, ngulaju Kaatu-kurlangulpalu kuruwarriji puraja pulka-pinja-karrarlu manu yati-wangkanja-karrarlu manu miyi ngarninja-wangurlangurlu. Ngula-jana kuja-kurrakuju wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlangu, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Nyurrurna-palangu yajarnu jirrama wati-jarra yirdi-jarraju Parnapa manu Juurlu, yunguju-pala ngajuku warru warrki-jarri nguru-kari nguru-karirla. Ngulaju nyurrurlarlulkulu-jana milaka Kirijini-paturlu yunguju-pala warrki-jarri ngajuku.”

³ Junga-juku, ngulakujulpalurla yati-wangkaja Kaatuku, ngulaju miyi ngarninjangungu-juku. Junga-juku, warrulu-jana turnu-jarrija warrukirdikirdi, manulu-palangu rdakalku yaarl-yirrarnu jurrungu pirjirdi-maninjaku. Ngula-jangkaju, yilyajalkulu-palangu yungu-palarla warrki-jarrimi Kaatukuju nguru-kari nguru-karirla.

Parnaparlu manu Juurlurlu-pala-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jipiriji-wardingki-patuku

⁴⁻⁵ Ngula-jangkaju, kuja-palangu Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yilyaja Parnapa manu Juurlu kirri-jangka Yantiyuku-jangka, ngulaju-pala kangu jinta-kari wati kurdu-warnu yirdiji Jaanu Maarрку, ngulajulu yarnkaja Yantiyuku-ngurluju kirri-kari-kirra Jilujija-kurra. Ngula-jangkaju, yarnkajalkulu pawurtu-kurluju nguru-kari-kirraluku yirdi-kirra Jipiriji-kirra, walya kujalpa kulkurrurni ngunaja mangkururla yirdingka Mirditirinirla. Ngulanganyalu jitiija pawurtu-jangkaju, manulu yukajarra kirri-kari-kirra-wiyi yirdi-kirra Jalamiji-kirra. Ngulangka kirringkalpalu-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju jaaji-kari jaaji-karirla Juwu-kurlangurlaju. Yangkaku kurdu-warnuku Jaanu Maarркuku, ngulakujulpa-palarla jirranganja warrki-jarrija.

⁶⁻⁸ Manu ngula-jangkaju, yardalu yarnkaja jinta-kari-kirraluku kirri-kirraju yirdi-kirra Papuju-kurra, ngulaju karlarra-purdajukulu yarnkajarra. Ngula-kurra kujalu yukajarra, ngulajulu paru-pungu jinta wati Juwu yirdiji Parr-Fijaji ngangkayi-kirli-piya. Ngulaju nganta jarukungarduyu nganta Kaatu-kurlangu, kala lawa. Ngulangkuju kala mardarnu jinta-kari yirdi-kariji Layimaja. Layimaja ngulajulparla nyinaja puntu-nyayirni wungu-warnu Jirriya Puurlujukuju. Jirriya Puurluju, ngulajulpa-jana wiri nyinaja yapaku panuku-juku Jipiriji-wardingki-patukuju. Ngulajulpa nyinaja pinangkalpa-nyayirni. Ngula-jangka, Jirriya Puurlujurluju yajarnununu Parnapa manu Puurlu kajilpa-pala yaninja-yanu nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungu-palangu purda-nyanyi jaru yimi-ngarrirrinja-kurra Kaatu-kurlangu. Kala yangkangu Layimajarlu, puta warlapajurnu Jirriya Puurlujuju Kaatu-kujaku ngungkur-nyinanja-kujakuju, manu-palangu Parnapaku manu Juurluku jangkardu wangkaja. ⁹ Kala yangka yirdingki Juurlurlu, ngulangkuju kala mardarnu yirdi-kariji Puurlu. Ngulakujurla Pirlirra Kaatu-kurlangu

wiri-jarrija kanunjunyumpa, ngula-kurlurlu Pirlirra-purlurlu, nyangulpa jungarni-nyayirni milpa-juku Layimajaju ngangkayi-kirli-piyaju. ¹⁰ Manu ngula-jangkaju, kululkurla wangkaja, “Layimaja, nyuntujunpa Juju Ngawu-piya! Nyuntuju kanpa-jana tarnngangkaju jangkardu wangka nyiyarningkijarraku kuja-ka ngurrju manu jungarni nguna. Tarnnganku-juku kanpa-jana putaputa yimirr-yinyi yapaju. Warrarda kanpa-jana wangka tarnngangkaju yapa-kari yapa-kariki nganta kuja-ka Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu yimi yijardu-wangu nganta nguna. Kujanya kanpa-jana nyuntuju warlkaju wangka! ¹¹ Ngulaju ngula-juku! Kujaju-jana wangkaya! Kala kapungku jalangurlu Warlalja-Wiringki Jijajirli murrumuru-mani. Ngulaju kapungku pampa-mani. Ngula-jangkaju, kapunpa wita ngari nyanja-wangu nyina ngurukuju nyanja-wanguju.”

Junga-juku, ngula-jangkarluju, milpaju-nyanu purda-nyangulku Layimajarlu nyiyarlu mayi kuja milpaju parlurnulku, ngulaju mangkurdu-piyarlulpa milpaju parlirninjarni yanu. Ngula-jangkarluju, kulalpa nyangulku. Milpa pampa-jarrinjarla warrukulpa ramparlampal-karrija, manu warrukulpa-jana kaakaa-marnpurnu yapa ngalya-kariki yungulu maninjarla jirri-kangkarlaku. ¹² Yangkanku wiringki yirdingki Jirrija Puurlujurlu, kuja nyangu Layimaja pampa-jarrinja-kurra, ngulakujurla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, Puurlurlu manu Parnaparlu maya-kari maya-kari-palarla yarda yimi-ngarruru jaru Jijaji-kirli, ngulajurla yangkaju Jirrija Puurluju ngungkurnyina-nyayirni Yimiki Ngurrjuku Jijaji-kirlangukuju, ngulakuju jaruku yijardu-nyayirniki.

Puurlu manu Parnapa-pala yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra, ngulaju ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Pijirdiya-kurra

¹³ Ngula-jangkaju, warrkarnulu pawurtu-kurra, yardalu yarkaja Papuju-ngurluju Puurlu manu nyanungu-nyangu-jarra puntu-jarra Parnapa manu Jaanu Maar-ruku. Jingijingi-yanulu ngapa wiringka yatijarra karlarra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Pampiliya-kurra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Purra-kurra. Ngulangkaju-palangu yampinja-yanu Jaanu Maarrkurluju kuja pina-yanu Jurujulumu-kurra. ¹⁴ Ngula-jangkaju, Puurlu manu Parnapa yarkaja-pala yatijarra-purda ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Pijirdiya-kurra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Yantiyuku-kurra-yijala. Ngulangkaju-pala kaninjarni yukaja Juwu-kurlangu-kurra jaaji-kirra Jarrir-tiyirla ngulaju Juwu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla. Yukanjarla pirri-manu-pala. ¹⁵ Jintangu Juwungku wiringki, milki-jana riiti-manu jaru Mujuju-kurlangu kuruwari, manu milki riiti-manu-jana jaru-pardu-karilki ngulaju nyurru-warnu-patu-kurlangu jarukungarduyu-patu-kurlangu Payipulurla. Ngula-jangkaju, wiriwirli Juwu-paturlulu-palangu payurnunjunu Puurlu manu Parnapa. Ngulalu-palangu yaninjarla wangkaja kuja, “Kajikanpala jaru ngurrju mardarni, ngulaju-pala-jana yapaku milki-wangkaya pirlirrpaku pirjirdi-maninjaku.”

¹⁶ Junga-juku, Puurluju karrinja-pardija, manu karrinja-pardinjarla rdakardakarlu-jana wurulpa-manu, manu ngula-jangkaju jaruku-jana wiri-nyayirni wangkaja,

“Ngajukupurdangka-purnu yapa Yijirali-pinki manu ngalya-kari Juwu-wangu-patu yapa, ngulangu kuja kankulu purami kuruwari Kaatu-kurlangu, ngulangukuju purda-nyangkajulu! ¹⁷ Kaatu kuja karlipa jinta Juwu-paturlu pura, nyurru-wiyi kuja-jana nyurnunyurnu milarnu ngalipa-nyangu nyurnunyurnu Yijirali-pinki, ngulaju-jana panu-manu-nyayirni. Panu-manu yangka kujalpalu nyinaja yapa-kari yangka yalirla ngurrara-karirla yirdingka Yijipirla. Ngulaju-jana nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kulpari kangu yali-ngirliji ngurrara-ngurlu Yijipi-ngirliji. ¹⁸ Ngulaju 40-palaku yukuriki, mardarninjarla warrawarra-kangulpa-jana Kaaturluju jukuru-jarrinja-kurraju wurrangu-juku kujalpalu jilja-wana warru wapaja. ¹⁹ Jilja-ngurlu kujalu yukajarra yali-kirra nguru-kurra Kanana-kurra, ngula-wangurla-wiyijilpalu kamparru-warnu-juku panu-jarlu nyinaja turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari wirli-pala. Yangkaju ngalipa-nyangu nyurnunyurnu, ngulaju-jana Kaaturluju pirjirdi-manu yungulu-jana ngulangukuju turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari muku riwarri-mani. Kujarlunya-pala-jana yungu walyaju nyanungu-nyanguku yapaku nyurnunyurnukuju. ²⁰⁻²¹ Yukuriki 450-palaku, ngulajulpa-jana walyaju nyanungukuju karrija.

“Ngula-puruju Kaaturluju-jana milarnu jinta-kari jinta-kari yungu-jana wiri nyinami ngalipa-nyanguku nyurnunyurnuku ngarlkinpa-patu. Ngula-jangkaju, jinta wati kujalpa nyinaja yirdiji Jaamulu, Kaatu-kurlangu jarukungarduyu, ngulajulu yapangku ngalipa-nyangurluju nyurnunyurnurluju payurnu, ngulaju kujarlulu payurnu, ‘Kingi jinta milaka-ngalpa ngalipaku yungu-ngalpa jinta wiri nyinami.’ Junga-juku, Kaaturlujurla milki-yirrnaru jinta wati Jaamulukuku, ngulaju Kiiji-kirlangu ngalipi-nyanu yirdi Juurlu. Nyampuju wati ngulajurla Pinyamini-kirlanguku warlalja turnu-warnuku. Ngulaju

nyanunguju Kingi nyinaja 40-palaku yukuriki. ²² Ngula-jangkaju, Kaatujurla jukuru-jarrija maju-panuku manu warntarla-panuku Juurlukuju, lawalpa nyinaja ngulaju kingi-wangulku. Ngula-jangkaju, Kaaturluju milarnu jinta-karilki wati ngulaju yirdiji Tapiti yungu-jana nyina nyanungu-nyangu wiri kingi. Nyampunya Kaatuju wangkaja jaru Tapiti-kirliji, 'Nyampu wati yirdi Tapiti ngalapi-nyanu Jijji-kirlangu, ngulajulparna ngajulurlu warrawarra-kangu ngurrju jungarni-nyayirni. Ngulaju kaju miyalu raapinyi. Kuja karna nyarrparlu-puka nyanungu payirni warrki-jarrinjaku, ngulaju kaju yalyangku kapanku purda-nyanyi wilji-wangurlu.' ²³ Yangka wati jinta Jijaji ngulaju kuja ngaka palka-jarrija Tapiti-kirlangu-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu, ngulaju jinta nyanunguju kuja yilyajarni Kaaturlu yungu-jana Ngarlkinparlu muurlparlu mardarni majumaju-kujaku Yijirali-pinki. Yangka jinta-juku wati kuja-jana Kaaturlu nyurru-wiyi jangku-pungu Yijirali-pinkiki yilyanjarnikingarntirliji. ²⁴ Kujalpa Jijaji warru warrki-jarrija nyampurla walyangka, ngula-wangurla-wiyijilpa-jana Jaanu Papitaji-wiyi warru wangkaja Yijirali-pinkikiji, ngulaju kujalpa-jana wangkaja, 'Pina-yaninjarlalu yalalayi-riraka Kaatu wilji panu-jangkarlu! Ngula-jangkaju, karna-nyarra julyurl-yirrarninjarla ngapangka papitaji-mani.' ²⁵ Yangka kuja Jaanu Papitajirli lawa-manu warrki nyanungu-nyangu, ngulakungarntirliji payurnu kala-jana Jaanurlu yapaju, 'Nyarrpa kankulu purda-nyanyi nyurrurlarluru nganarna ngajuju? Rampal-purda-nyanyi kankulu ngajuju mayirna Mijaya yangka kuja kankulurla wurra-juku pardarni warrarda? Lawa, ngulaju yapa-kari. Wurra ngaka kapu yanirni nyanunguju. Yaliji wati ngulaju ngurrju-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi?' Kujanya kala Jaanu Papitaji wangkaja.*

²⁶ Junga-juku, Puurlu-jana yarda wangkaja, "Ngajukupurdangka-purnu yapa ngurrara-jinta yangka kujarlipa muku palka-jarrija jinta-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu Yipuruyamu-kurlangu-ngurlu, manu nyurrurla Juwu-wangu-patu yapa, ngulangku kuja kankulu purami kuruwarrri Kaatu-kurlangu, ngulangkuju purdanyangkajulu! Jinta kuja wati yilyajarni Kaaturlu jaru-kurlu, jaru kangalpa yangka nyarrpa kuja kangalpa muurlparlu mardarni ngalipa karlirr-yaninja-kujaku. ²⁷ Yangka kuja wati Kaatu-kurlangu yanurnu Jurujulumu-kurra, Jurujulumu-wardingkirli yাপangu Juwu-paturlu manu wiri-paturlu kulalpalu milya-pungu nyanunguju yali wati. Kanginy-pungulpalu Jijaji. Kulalpalu milya-pungu jaru jarukungarduyupatu-kurlangu yangka kuja karlipa jinta-juku jaru riiti-mani jaajirra Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-karirra. Ngula-jangkarluju, kujalu pungu Jijaji tarnga-kurra, ngulajulpalurla muwarnku-juku ngungkurr-nyinaja yangkaku jarukuju jarukungarduyupatu-kurlangukuju ngulaju jungaku jaruku. ²⁸ Yangka-paturlu yapa-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlu kulalu parlu-pungu jinta-karirlangu kuruwarrri-karirlangu rdilykipinja-warnu Jijaji-kirlangu, lawa. Kula Jijajirli kuruwarrri rdilyki-pungu jintarlangu. Kala ngarilirla nyanungurluku jangkardu purda-nyangu, manulu Paliti-kirra nguurl-ngarrurnu Jijaji yungu pinyi. ²⁹ Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungarduyupaturlu yirrarnu jaruju Jijaji-kirli, kapulu pakarni nganta tarnga-kurra watiya warntawarntarla. Kujanyalu yirrarnu. Junga-juku, kuja-piyarlu-yijala yangka-paturlu Juwu-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlu pakarnulpalu, manu murrumurru-manu-nyayirnilpalu, manulu yirrarnu watiya warntawarntarla. Ngula-jangkaju, palkalkulu nyurnulku pakarninja-warnuju manu watiya warntawarnta-jangkaju, ngulajulu kangu palkaju pirnki-kirra, ngulangkanyalu yirrarnu. ³⁰ Ngula-ngurluju pirnkingirliji, Kaaturluju yakarra-maninjarla kangu wankarulku. ³¹ Ngula-jangkaju, parra-kari parra-kari, Jijajirliji-nyanu milki-yirrarnu palkaju yangka-patu-kurra nyanungu-nyangu-kurra kurdungurlu-patu-kurra yangka kujalpalurla jirnganja yanurra Kaliliyngirli Jurujulumu-kurra kamparru-wiyi. Ngulaju jalangujalanguju nyampu-paturlungu nyanja-warnu-paturlu kalu-jana yimi-ngarrirni jaruju nyanungu-kurluju Jijaji-kirli yapakuju Yijirali-pinkikiji. ³² Jalangu, nganimpangurlurnalu-nyarra kangurnu jaru ngurrju nyampu-kurra. Nyampunya karnalu-nyarra yirri-pura Yimi Ngurrju jinta-juku Jijaji-kirli yangka kuja-jana nyurru-wiyi jangku-pungu ngalipakupalanguku nyurnun-yurnuku yilyanjarnikingarnti. ³³ Ngulaju junga kuja-ngalpa yilyajarni Kaaturlu Jijajiji ngalipaku, yangka kujarlipa palka-jarrija warlalja jinta-ngurlu-juku nyurnun-yurnu-ngurluju. Kujanya-ka wangka Payipulurla Jaalya nampa 2-rla, ngulaju kuja-ka wangka Kaatuju:

'Nyuntujunpa ngaju-nyangu ngalapi-nyanu. Jalangujurnangku nyuntukupalangu-jarrijalku, wapirra-nyanu-jarrijarnangku.*'

* 13:25 Matthew 3.1, Mark 1.7, John 1.27

* 13:33 Nyangka Psalm 2.7

Kujanya-ka wangka jaruju. ³⁴ Nyampurlangu wangkaja Kaatuju Payipulurla-yijala Jijaji-kirliji, kapu wankaru-mani nganta palinja-warnu nganta pukulyu-jarrinja-kujaku. Kujanya wangkaja jaru wita-kariji:

'Kujarnarla nyiyarningkijarra jangu-pungu Tapitiki, ngulaju jungarni-nyayirni manu tarruku-nyayirni marrka. Ngula-piya-yijala karna-nyarra jangu-pinyi.*'

Kujanya-ka wangka jinta-kari jaruju. ³⁵ Manu jinta-kari jaru-kariji wangkaja Tapiti, manu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi:

'Wapirra, nyuntu-nyangu Warrkini-nyayirni-wangu, ngulaju kapunpa mardarni palinja-kujaku manu pukulyu-jarrinja-kujaku.*'

Kujanya yirrarnu Tapitirliji Kaatu-kurluju.

³⁶ Nyampu jaruju Payipulurla, kula Tapiti-kirli yangka kujarla Kaaturlu nyiyarningkijarra yungu warrki. Kujalpa Tapiti nyinaja wankaru, ngulajurla ngari nyiyarningkijarra warrkiji yungu, ngulajulparla warrki-jarrija Kaatukuju. Ngula-jangkaju, Tapitiji palijalku. Ngula kujalu yapa ngalya-karirli milyingka yirrarnu nyanungu-nyangu-paturlajinta nyurnyunyurnu-paturlajinta, ngulaju nyanungu-nyanguju palkaju pukulyu-jarrija. ³⁷ Nyampuju jaru ngulaju jinta-kari-kirli wati-kari-kirli yangka-kurlu kuja Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu palinja-warnuju. Nyanungu-nyangu palkaju kula pukulyu-jarrija."

³⁸⁻³⁹ Ngula-jangkaju, Puurlulku-jana yarda wangkaja, "Ngajukupurdangka-purnu, langa-kurra-mantal nyampuju jaru! Kuja-ka jalangu Jijaji nyina wankaru palinja-warnu yakarra-pardinjarla, kujarlanya karna-nyarra yirri-pura Yimi Ngurrju, nyampuju ngulaju jaru kuja kajana Kaatu yawuru-jarrimi yapaku maju-warnuku. Ngana-puka kuja karla yapa ngungkurr-nyina manu wala nyina Jijajikiji, nyanungu-miparlu-ka rarralya-mani maju-warnuju. Kuja-piya-wangurlu, Mujuju-kurlangurlu kiruwarrirli ngulangkuju kulalpa rarralya-mantarla yapa ngurrjuku nyinanjaku maju-wanguku.

⁴⁰ "Yirriyirri-nyayirnilili purda-nyangka jaru wita-kari jarukungarduyu-patu-kurlangu, kujalu-nyarra jangkardu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi nyurrurlaku kapurunju-patuku, ngulajulu purda-nyangka, kalakankulu wajawaja-mani jaruju! Kujanya-ka wangka Kaatuju:

⁴¹ 'Nyurrurlarlulu, nyangkalu kuja-purda kuja-purda kuja kankulu yangka nyurrurlarlulu jaru jungarni warrarda manyu-pinyi! Manulurla warru paa-karrija jarukuju, manu ngula-jangkaju, paliyalu! Nyampu warrki kuja karna warrki-jarrimi nyurrurlarla milparniwarrarla-juku, ngulakuju kula kankulurla ngungkurr-nyina, lawa. Kajilpa-nyarra nganangku-puka milki yirri-purayarla nyampu warrki ngaju-nyangu, kulankulurla ngungkurr-nyinami-jiki nyampukuju jaruku!"*

Junga-juku, Puurluju wangkanja-warnuju wurulpa-jarrinjarla rdiily-parnakajalku.

⁴² Kuja-pala Puurlu manu Parnapa ngula-jangka wilypi-pardijarra yarlu-kurralku, ngulalu-palangu yarda wangkaja yapaju, "Ngaka-pala pina-yantarni yarda wiyiki jinta-jangka Parra-nyayirni-wangu-karirla, manulu-nganpa yarda yimi-ngarrika nyampuju yimi." ⁴³ Junga-juku, ngula-jangkaju, yapajulu jarnkujarnku pirri-yanu-yijala jaaji-ngirliji. Ngalya-karirli Juwu-paturlu, purajalu-palangu Puurlu manu Parnapa. Ngalya-kariji Juwu-yijala, ngulaju kujalu kurdu Juwu-wangu-wiyi wiri-jarrinjarla Juwu-jarrijalku, ngulangkunyaalpalu-palangu warru puraja. Yangka-jarrarlulu-pala-jana yimi-ngarriminja-yanu manu wangkanja-yanu ngulaju kujarlulu, "Parra-kari parra-kari, walalurla nyinanjanta manu ngungkurr-nyinakalurla yangkaku jintaku Kaatu yimiri-nyayirniki."

⁴⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, jinta-karirlalku Parra-nyayirni-wangu-pardu-karirlalku, yapa Yantiyuku-wadingki, ngulajulu panu-jarlulu-nyayirni turnu-jarrija yangka-kurra-yijala jaaji-kirra yungulu-jana purda-nyanyi Puurlu manu Parnapa kaji-pala-jana jaru yirri-pura yimi Jijaji-kirliki Warlajala-Wiri-kirliki. ⁴⁵ Kujalu-jana nyangu turnu-jarrinjakurra ngalya-karirli Juwu-patu-karirli wiriwirli, ngulangkujulpalurla ngurru-nyangu Puurluku. Manulurla jangkardu wangkaja Puurluku, manulu warlkanji-pajurnu.

⁴⁶ Kujarlaju, Puurlu manu Parnapa wangkaja-pala-jana marriwa-nyayirni kuja, "Nyurru-wiyi-jiki-jarrangku wangkaja Kaatuju yungurlujarra yanirni nyampu-kurra manu yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju nyurrurla-patuku-wiyi Juwu-patu-mipaku-wiyi. Kala lawa, nyurrurla-patuju kulankulurla ngungkurr-nyinaja jarukuju, manunkulu mamparl-pinjarla juwa-kujurnu. Kapuru-nyinanjarla kulankulurla jirrganja nyina wankaru Kaatuku tarngga-juku, lawa. Ngulaju ngula-juku. Yampimi karnalu-nyarra ngajarrarlulu, yani karlijarra ngurrara-kari-kirraluku yungurlujarra-jana

* 13:34 Nyangka Isaiah 55.3

* 13:35 Nyangka Psalm 16.10

* 13:41 Nyangka Habakkuk 1.5

Yimi Ngurrju warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli yapa-karikilki Juwu-wangu-patukulku.
 47 Kujanya-jarrangku wangkaja Kaatu Warlalja-Wiriji:

‘Yilyami karnangkupala yungunpapala-jana warru warraja-mani jarra-piyarlu yapa-kariji Juwu-wangu-patuju, kapunpala-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju nguru-kari nguru-karirlaku. Kapunpapala-jana yangka jinta yimi-ngarrirni kuja kajana yapa muurlparlu mardarni karlirr-yaninja-kujaku.’⁴⁸

48 Kujalu-palangu purda-nyangu Puurlu manu Parnapa wangkanja-kurra yangkangku Juwu-wangu-paturlu, ngulajulu-jana wardinyi-jarrija-nyayirni, manulurlajinta pulkapungu jaruku Kaatu Warlalja-Wiri-kirlanguku. Junga-juku, Juwu-wangu-patuju panujaru-juku, ngulajulu Kirijini-jarrijalku, nyampurranya kuja-jana Kaaturlu milarnu kamparru-wiyi yungulurla jirrnganja-jana wankaru tarnnga-juku.

49 Nyampu jaru Kaatu-kurlangu Warlalja-Wiri-kirlangu, kuja-purda kuja-purda palju pirri-parnkaja yalumpurlaju ngurrararla. 50 Kala yalirla jintangka-juku kirringka Yantiyukurla, yangkangku Juwu-patu-karirli wiriwirli, ngulajulpalu-jana jangkardu jinyijinyi-manu ngalya-kari Yantiyuku-wardingki-patu yungulu-palangu murrumurrumaninjarla yilyami Puurlu manu Parnapa kirri-ngirliji. Jinyijinyi-manulu-jana wiriwiri wati-patu manu ngalya-kari wiri-patu karntakarnta Juwu-wangu-patu yangka kujalpalu nyinaja Kaatu-kurlangu nganta. Nyampurrarlunya wajirli-pungulu-palangu kulungku yali-ngirliji ngurrara-ngurlu. 51 Puurlu manu Parnapa, kujalu-palangu wajirli-pungu kirri-ngirliji, ngula-jangkaju-pala jupu-karrija manu-pala warirr-karrija. Ngula-jangkaju, warirr-karrinjarla jamana-kurlangu-pala rurruny-pungu wirliya nyanungu-nyangu-jangka, ngula-pala-jana jangkardu lurlurl-pungka walya jamana-kurlangu-jangka yangka-patuku Juwu-patuku Yantiyuku-wardingki-patuku. Kujarlunya-palajana milki-yirrarnu kuja-jana Kaatuju kulu nyinaja. Junga-juku, ngula-jangkaju, yada-pala yarnkaja ngurrara-kari-kirra kurlirra kakarrara kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Yakuniya-kurra. 52 Manu yangka yapa Yantiyuku-wardingki, kujalpalu nyinaja Kirijini, ngulaju-jana Kaaturluju miyalaju raa-pungu-nyayirni. Manu Pirlirra Kaatu-kurlangu nyanungu-patu-kurlangurlaju wiri-jarrija-nyayirni kanunjumanyumpa palkangkaju.

14

Puurlurlu manu Parnaparlu-pala-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu yapaku Yakuniya-wardingki-patuku

¹ Kujalu-palangu yangka yilyaja Yantiyuku-ngurlu Puurlu manu Parnapa, ngulajupala yanu kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Yakuniya-kurra. Kuja-pala yukajarra kamparru-wiyi, ngula-jangkaju, yanu-pala jinta-kurra jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju-pala-jana yimi-ngarrurnu pirrjirdi-nyayirni Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku Yimi Ngurrju Jijaji-kirli, ngulakuju panu-karrijirra ngungkurr-nyinajalku Jijajiki. ² Kala ngalya-kari Juwu-patu, yalumpuku jaruku, ngulajulurla jukuru-jarrija. Ngula-patuju juturnulu-jana ngalya-kari Juwu-wangu-patu yungulu-jana Puurluku manu Parnapakuju jangkardu rarralya-wangu-jarri nyanungu-jarraku-juku puntujarraku-juku. ³ Ngula-jangkaju, nyanungu-jarrarlaju, ngulajulpalu-jana wurrangkujuku kutu yimi-ngarrurnu jaruju Jijaji Warlalja-Wiri-kirliji, yangka kuja-jana nyanungupatuku ngungkarra palija maju-warnuku. Manu yungu-palangu nyanungu-jarraku Kaatu-kurlangu yartarnarri Jijajirliji Warlalja-Wiringki yungu-pala-jana nyurnunurnu warru parlpuru-mani ngula-kurlurlaju. Kujalu-palangu ngalya-karirli nyangu nyurnunurnu parlpuru-maninja-kurra Puurlu manu Parnapa, ngulajulu milya-pungu jaru Jijaji-kirliji junga-nyayirni. Junga-juku, nyinajalpa-pala yalumpurla-juku Yakuniyarla tarnnga-juku. ⁴ Ngalya-kari yapa Yakuniya-wardingki, ngulajulu-palangu ngungkurr-nyinaja Puurluku manu Parnapakuju yangka-jarraku Kurdungurlu Wiri-jarraku. Kala ngalya-kari yapa ngula-wardingki-yijala, kulalu-palangu ngungkurr-nyinaja, lawa. Ngungkurr-nyinajalu-jana wiriwiriki Juwu-patuku yangka-patuku kujalpalu-jana juturnu kulungku kamparrurlu-wiyi.

⁵ Junga-juku, ngula-jangkaju, jangkardulu-palangu turnu-jarrija nyampurra kapurunju-patu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu manu wiriwirirlangu, ngulajulunya yardajirri-wangkaja Puurluku manu Parnapakuju yungulu-palangu pakakaralku nganta. Kapulu-palangu pirli yarturlu-kurlurlu luwarninjarla pungkarla tarnnga-kurra. ⁶ Purda-nyangu-pala Puurlurlu manu Parnaparluju jaru yangka kujalpalu-palangu japirdija. Ngula-kujakuju-pala kapanku wuruly-parnkaja kirri-ngirliji, ngulaju-pala yarnkaja kurlirra yirdi-jarra-kurra kirri-jarra-kurra Lijirta-kurra manu Turrpi-kirra,

* 13:47 Nyangka Isaiah 49.6

ngulaju ngurrara-kari-kirra Layikuniya-kurra. ⁷ Ngulangkaju-pala-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirliji.

Puurlurlu manu Parnaparlu-pala-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu kirri-jarra-wardingkiki Lijirta-wardingkiki manu Turrpi-wardingkiki

⁸ Yalirla kirringka Lijirtarla, jintalpa wati nyinaja tarlu wirliyakupurda wapanja-wangu, ngulajulpa wita-ngurlupakarra nyinaja tarlu-juku wapanja-wangu. ⁹ Ngulangkulpa-palangu jaru yimi-ngarrirninja-kurra purda-nyangu Puurlu manu Parnapa yirriyirri-nyayirni. Junga-juku, Puurlurluju nyangu jungarnirli yangkaju wati tarlu, manulpa miyiki-nyangu kujalparlajinta ngungkurr-nyinaja jaruku Jijaji-kirliki parlpu-maninjakungarnti. ¹⁰ Ngula-jangkaju, Puurlujurla wangkaja kilji-nyayirni, “Karrinja-pardiya, wirliya-jarrarla karriya!” Junga-juku, kapanku karrinja-pardiya, manulpa warru wapaja.

¹¹ Kujalu yapa yapa-karirli nyangu Lijirta-wardingi-paturlu wati yangka warru wapanja-kurra, yangka kuja Puurlurlu parlpu-manu wati tarlu-warnu, ngulakujulpa-nyanu purlaja kilji-nyayirni nyanungu-nyangu jaru warlalja Layikuniya-wardingi-kirlangu jaru ngulaju kuja, “Nyampu-jarraju-pala yanurnu nyampu-kurra walya-kurra julu-warnu-jarra wati-jarra-piya!” ¹² Ngulakuju yungulu-palangu yirdiji Puurluku manu Parnapakuju jukurpa-warnu-jarrakuju nganta. Parnapaku yungulurla jukurpa-kariri yirdiji ‘Juwuju’. Puurluku yungulurla yirdiji jukurrpaju ‘Yarmiji’. Puurlurlu kala-jana warrada yirri-puraja Parnapa-piya-wangurlu. Ngulakunyalurla yungu yirdiji ‘Yarmiji’ Puurlukuju jukurpa-piyaku nganta Yarmijiki.

¹³ Yalirla kirringka yirdingka Lijirtarla, ngulangkulpa jinta-kariri yuwarli-nyayirni-wangu karrija maralypi yarlungka kutu-juku, ngulaju Juwuju-kurlangu jukurpa-kurlangu. Ngulangkaju maralypikingarduyurluju puluku-jana turnu-manu, manu turnu-maninjarla kakarda-wana-jana warru yirrarnu jinjirla-wati, ngula-kurlukuju nguru-yirrarnu-jana yuwarli maralypi-ngirliji kiirti wiri-kirra. Kapulu-palangu kirri-wardingi-paturlu puluku pinjarla yungkarla kurapaka yangka-jarraku Kurdungurlu Wiri-jarraku kula-nganta jukurpa-jarraku.

¹⁴ Ngula kuja-pala kuja-kurra nyangu Puurlurlu manu Parnaparlu, ngulakuju-palarla jukuru-jarrija. Kujarla-pala-nyanu jurnarrpaju larra-pungu maringkilki. Manu-pala ngula-jangkaju parnkaja panu-kurra yapa-kurra turnu-warnu-kurra ngulaju kulkurru-jarra-kurra. Manu ngula-jangkaju-pala-jana purlaja yungu-pala-jana warla-pajirni. ¹⁵ Ngula-jangka, Puurlu-jana wangkaja, “Nyarrpaku kankulu-jarrangu kurapakaju yirrarni nyurrurluju ngajarrakuju? Ngajarrajurlijarra nyurrurla-piya-yijala yapa-nyayirni! Nyampu-kurrajurlijarra yanurnu ngajarraju yungurnalu-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni Jijaji-kirli. Lawalu nyampurraju jukurpa-kariri! Kujarlaju, jurntalujana kurruly-wantiya jurnta nyampurrakuju jukurpa-kariki! Manu ngula-jangkaju, kurntalu-nyanu mari pina-yanta nyurrurlaju Kaatu-kurra JUKURRARNU-kurra. Nyanungurlu jintangu kuja ngarrmirninjarla ngurrju-manu yalkiri manu walya manu mangkurru manu nyiarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari, jurlpu-kari jurlpu-kari, yawu-kari yawu-kari. ¹⁶ Nyuru-wiyi kujalpalu jukurpa-kari jukurpa-kari purlapa pungu yapa-kari yapa-karirli, ngulaju ngula-juku. Kaaturluju-jana warla-pajirninja-wangurlu yampija purlapa-kari purlapa-kariki pinjakuju. ¹⁷ Ngula-puruju warrardalpa-nyanu milki-yirrarninja-yanu nyurrurla-kurraju kuja-ka nyina ngurrju nyanunguju, nyarrparu kuja? Kala nyanungurlupa-nyarra ngapaju yilyajarni nyurrurlakuju. Yukuri-kari yukuri-karirla kuja-ka palka-jarri manu wiri-jarri mangarri-kari mangarri-kari, ngulajurla marlaja palka-jarrija nyanungu-mipaku-juku. Ngulangunya-nyarra yimiri-maninjarla wardinyi-manu.” ¹⁸ Nyampu kujalu yapangu purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra, ngulakuju kapulu-palangu wurrangu-juku kurapakaju purranjarla yungkarla Puurluku manu Parnapaku. Kala lawa-juku! Puurlurlu manu Parnaparlu wurrangu-yijalalpa-pala-jana nyanungu-jarrarluru warla-pajurnu jaru wangkanjarla.

¹⁹ Ngaka, ngalya-kari Juwu-patulu yanurnu Lijirta-kurra yangka-ngurlu Yantiyuku-ngurlu ngurrara-ngurlu Pijirdiya-ngurlu manu kirri-kari-ngirli yirdi-ngirliji Yantiyuni-ngurlu, ngulajulu muku turnu-jarrija jinta-kurralku kirri-kirraju Lijirta-kurra. Ngulajulpa-palangu turnu-jarrinjarla nginji-wangkaja Puurluku manu Parnapaku. Junga-juku, jakuju jaruku ngungkurr-nyinajalu-jana Lijirta-wardingi-patu kirri-jarra-kari-wardingkiki. Junga-juku, ngula-jangkaju, paru-pungulu Puurlu, manulurla rdurrjurnu pirli yarturlu-kurlu luwarninjakulku. Junga-juku, kula-nganta tarnga-kurralkulu luwarnu. Ngula-jangkaju, luwarninjarlalu rarra-kangu yarlukurralku, kula-nganta nyurnu turdurr-ngunanja-warnu. ²⁰ Kujalurla Puurluku turnu-jarrija panu-kari Kirijini-patu, ngulangkuju nyanunguju yakarra-pardinjarla karrinja-pardiya,

manu ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla pina-yanu kirri-kirra, manu pina-yukaja. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Puurlu manu Parnapa yarnkaja-pala kirri-karirra yirdi-kirra Turрпи-kirra.

Puurlu manu Parnapa-pala pina-yanu yangka-kurra kirri-kirra Yantiyuku-kurra, ngulaju ngurrara-kurra Jiriyi-kurra

²¹ Ngulangka Turrpirla, Puurlurlu manu Parnaparlu, Yimi Ngurrju Jijaji-kirli-pala-pala-jana yimi-ngarrurnu yapa panuku. Kujarlaju, yapa panulu Kirijini-jarrija yalumpu-wardingi kirri-wardingkiji. Ngula-jangkaju, pina-pala yanu kirri-kirra yangka-kurra-yijala Lijirta-kurra, manu ngula-jangkaju jinta-kari-kirraluku yangka-kurra Yakuniya-kurra, manu ngula-jangkaju, jinta-kari-kirraluku yangka-kurra Yantiyuku-kurra, ngulaju ngurrara-kari-kirra Pijirdiya-kurra. ²² Nyampurrarlaju kirri-kari kirri-karirra, pirtjirdi-manulpa-pala-jana Kirijini-patu yangka kujalpalu nyinaja kirri-kari kirri-karirra. Warrardalpa-pala-jana pirtjirdi-manu jaru wangkanjarlu yungulu tarnngangkujuku purami jikajika-jarrinja-wangurlu Jijaji. Kala-pala-jana wangkaja kuja, “Walalurla nyinanja-yanta Jijajiki tarnnga-juku nyurrurlaju jikajika-jarrinja-wangu. Kapulu-ngalpa yapa-kari jangkardu yanirni ngalipaku Kirijini-patu yangka murrumuru-maninjaku manu jinyijinyi-maninjaku, ngulajurlpa purami-juku jikajika-jarrinja-wangurlu. Kajirliparla tarnnga-juku nyina wala, ngula-jangkaju Kaatuju kapu-ngalpa Warlajala-Wiri-jiki nyina ngalipaku.” ²³ Nyampurrarla jaaji-kari jaaji-karirra, Puurlurlu manu Parnaparlu kala-pala-jana warru milarnu wati-patu jarlu-patu wiriwiriki nyinanjaku jaajikingarduyuku. Ngula-warnuju, milarninja-warnukuju kala-pala-janarla Kaatukulku yati-wangkaja ngulaju miyi ngarninja-wanguju. Kala-pala-janarla ngayi yati-wangkaja Kaatuku yungu-jana Kaaturlu warrawarra-kanyi yangka kuja kalalurla Kaatu-mipaku walaju nyinaja.

²⁴ Ngula-jangkaju, ngakalku-pala yarda yarnkaja kurliirra ngurrara-wana yangka Pijirdiya-wana ngurrara-kari-kirra Pampiliya-kurra. ²⁵ Kuja-pala yali-kirra ngurrara-kurra yukajarra, ngulaju-pala yukajarra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Purra-kurra, ngulangaju-pala-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkaju, kulpari-pala yanu kirri-kari-kirraluku yirdi-kirra Taliya-kurra. ²⁶ Ngulangka Taliyarlal, ngulaju-pala warrkarnu pawurtu-kurralku, ngula-kurlulkunya-pala yanu kakarrara mangkuru wiri-wana kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra. Nyampuju yangka-juku jinta-juku yirdiji Yantiyuku, ngulaju yangka nyurru-wiyi nyampu-ngurlu kujalu-palangu yilyaja Kirijini-paturlu Yantiyuku-wardingi-paturlu Kaatu-kurlanguku warrkiki. Nyampurlarlalu Yantiyuku-wardingkirli kujalurla yungu Puurlu manu Parnapa Kaatuku yungu-palangu warrawarra-kanyi yimiri-nyayirnrli wurna-puruju yangka kamparrurlu-wiyi. Ngula-juku warrkiji-palangu nyurru-juku lawa-jarrija.

²⁷ Kuja-pala Puurlu manu Parnapa pina-yukajarra Yantiyuku-kurra, ngula-jangkaju, yapalku-pala-jana warru turnu-manu Kirijini-patu. Ngula-jangkaju, nyiyarningkijarra-pala-jana muku yimi-ngarrurnu kuja-palangu Kaatu warru jirrnanja warrki-jarrija kirri-kari kirra-karirra wurna-puruju. Manu-pala-jana yimi-ngarrurnu kuja-jana Kaaturlu yirdiyi raa-pungu yapa-patu-kariki Juwu-wangu-patuku nyanungu-kurralku yungulurla nyanungu-paturlungu wala nyinami Kaatuku. ²⁸ Yalirla Yantiyurla, Puurlu manu Parnapa ngulaju-pala-jana jirrnanja nyinaja Kirijini-patuku kirntangi-patuku.

15

Kirijini-paturlulu-nyanu payurnu ‘Mujuju-kurlangu kuruwarri mayili purami Juwu-wangu-paturlangurlu Kirijini-jarrinjarla?’

¹ Junga-juku, yanurnulu wati-patu-kari Kirijini-patu Jurujulumu-wardingi-patu Jurdiya-jangka yangka-kurra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra. Ngulalujana wangkaja jaru Kirijini-patuku Juwu-wangu-patuku, wangkajalu-jana, “Kulanarra Kaaturlu muurl-mardarni nyurrurla Juwu-wangu-patu karlirr-yaninja-kujaku yirdija kankulu nyina nganimpa-piya-wangu Juwu-piya-wangu. Kula kankulu nyina ngarrka-kijirrinja-warnu nganimpa-piyaju. Kujanya-ka Mujuju-kurlanguju kuruwarriji wangka.”

² Puurlu manu Parnapa, jukuru-jarriyalu-janarla kujakuju jaruku manu kuruwarriki, ngula-pala-jana wangkaja Jurujulumu-wardingi-patuku, “Kuja kankulu kujaju wangka, ngulaju jarrwara!” Ngula-jangkaju, rdirri-yungulu-nyanu wiljiwilji-maninjaku. Ngula-jangkaju, Jurujulumu-wardingi-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, “Pinalkurlipa yani nyampu-jarra-kurlangu-wana Puurlu-wana manu Parnapa-wana Jurujulumu-kurra manu nyampu-patu-wana Kirijini-patu-wana yungurlipa-jana yangka-patu Kurdungurlu-patu Wiriwiri payirninjini manu jarlu-paturlungu. Payirninjirli-pala-jana

kujarlu, ‘Kujanya mayi-ka Kaatuju wangka? Kula-jana mayi muurl-mardarni karlirri-yaninja-kujakuju Juwu-wangu-patuju kuja kalu nyina ngarrka-kijirrinja-wangu-juku? Junga mayi?’”

³ Junga-juku, Yantiyuku-wardingki-paturlu Kirijini-paturlu, yilyajalkulu-jana Jurujulumu-kurra Puurlu manu Parnapa manu ngalya-kari Kirijini-patu manu yangka-patu kujala kamparru-wiyi yanurnu Jurujulumu-jangka, ngulajulu jingijingi yanu ngurrara-jarra-wana Panijiya-wana manu Jamariya-wana. Ngulajulpalu-jana jaaji-kari jaaji-karirla yimi-ngarrirrinja-yanu yangka-patu Juwu-wangu-patu yangka kujalurla kamparru-wiyi Kaatuku pina-yanuja. Kujalu-jana purda-nyangu kuja jaru kirri-kari kirri-kari-wardingkirli Kirijini-paturlu, ngulajulu-jana wardinyi-jarrija-nyayirni.
⁴ Kuja-pala-jana Puurlu manu Parnapa jirranganja yukajarra Yantiyuku-wardingki-paturlanguku Jurujulumu-kurra, ngulangka Jurujulumurla, ngulakujulu-jana wapirdi wangkaja Kirijini-patuju manu yangka-patu Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu jarlu-paturlangu. Yalirla jaajirla, Puurlurlu manu Parnaparlu, yimi-ngarrurnulpa-pala-jana jaru wurna-jangkjarlu kuja-palangu Kaatu jirranganja warru warri-jarrija kirri-kari kirri-kari-wana Juwu-wangu-kurlangu-wana. Nyampunya-pala-jana yimi-ngarrurnu Jurujulumurlaju jaajirlaju.
⁵ Kujakuju, jukuru-jarrijalu-janarla Puurluku manu Parnapakuju panu-kariji Kirijini-patuju ngulaju turnu-warnu-pardu-kari Paraji-patuju Juwu-patu-kari. Ngula-jangkaju, paljulu karrinja-pardija, manu wangkajalu-jana Kirijini-patu-kariki panu-kariki, “Nyampurra Yantiyuku-wardingki-patu Juwu-wangu-patu, ngulajurlipa-jana ngarrka-kijirni-wiyi yungulu pura ngalipa-piyarlu Mujuju-kurlangu kuruwarriji!”

⁶ Junga-juku, Kurdungurlu-patu Wiriwirirli manu jarlu-paturlu, turnu-jarrinjarla payurnulpalu-nyanu tarngangku-juku, “Nyarrpa-manirlipa-jana nyampuju yapa Juwu-wangu-patu kajili ngampurra nyina Kirijini-jarrinjaku? Ngarrka-kijirnilipa-jana mayi? Mardarlipa-jana yampimi ngarrka-kijirninja-wangurlu?”

⁷ Ngula-jangkaju, Piitalku karrinja-pardinjarla wangkaja-jana, “Ngajukupurdangka-purnu, purda-nyangkajulu! Milya-pinyi kankujulu ngajuju Kaaturlu kujaju milarninjarla yajarnu manu yilyaja Juwu-wangu-patu-kurlangu-kurra yungurna-jana milki-wangka Yimi Ngurrju, ngulaju yungulurla purda-nyanjarla wala nyina Jijaji Kirajiki.
⁸ Kaaturluju kajana milya-pinyi nyarrpa kuja kalu manngu-nyanyi nginyinginyirla Juwu-paturlu manu Juwu-wangu-paturlu. Nyurru-wiyi, Kaaturluju-ngalpa kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyanguju. Kujarlu-yijala Kaaturluju-jana kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyanguju nyampurra-patukuju Juwu-wangu-patukuju ngalipa-piyaku. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaaturlu kangalpa rdakuri-kijirni jintangka-juku Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu.
⁹ Kula kangalpa Kaaturlu turnu-warnu-jarra-kurra-manu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, lawa. Rdakurl-kujurnu-ngalpa jintangka-juku Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu. Nyampurra yapa Juwu-wangu, kujalurla pinayaninjarla wala nyinaja Jijajiki, ngulakuju-jana maju-warnuku yawuru-jarrija ngalipa-piyaku.
¹⁰ Ngalipa-nyangurlu nyurnunyurnurlu-wiyi, kulalu kuruwarriji purayarla Mujuju-kurlangu rdilyki-pinja-wangurluju. Manu ngaliparlu kulalparlipa purayarla kuruwarriji rdilyki-pinja-wangurluju. Kujarlaju, kajinkili-jana warrarda jinyijinyi-manu kuruwarri puranjaku Mujuju-kurlangu Kirijini-jarrinjakarnti, ngulakuju kapu-nyarra Kaatuju marlaja kulu-jarrimi.
¹¹ Karrimirra kuja! Yampiyala-jana Juwu-wangu-patu jinyijinyi-maninja-wangurlu! Yangka Jijaji Warlalja-Wiri kuja-ngalpa ngungkarra kunka palija ngalipaku, kajirliparla nyanunguku wala nyinami, kujarlaju kangalpa Kaaturluju muurl-mardarni karlirri-yaninja-kujaku. Kuja-piya-yijala kajana nyanunguju Juwu-wangu-patuju muurl-mardarni Kaaturluju.”

¹² Ngula-jangkaju, Parnaparlu manu Puurlurluju-pala-jana nyiyarningkijarra yimi-ngarrurnu ngangkayi Kaatu-kurlangu kuja-palangu yangka yungu ngangkayiji kamparru-wiyi nyanungu-jarraku nyurnunyurnuku parlipu-maninjaku, manu kuja-pala-jana yangka parlipu-maninja-yanu warru kirri-kari kirri-karirla Juwu-wangu-patu-kurlangurlaju. Kujalpalu-palangu Kirijini-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulaju wurulparlu manu yirriyirirli.

¹³ Ngula-jangkaju, jinta-karilki karrinja-pardija yirdiji Jamaji, manu wangkaja-jana, “Ngajukupurdangka-wati, purda-nyangkajulu! ¹⁴ Nyampurlu Jimani Piitarlu kuja-ngalpa yimi-ngarrurnu, ngulangkuju-ngalpa warraja-manu yangka kujalpa-jana Kaaturlu jina-mardarninjarla warrawarra-kangu nyanungu-nyangu yapa-patu-kari Juwu-wangu-patu. Ngalya-kariji-jana milarninjarla yajarnu yungulurla nyanungukulku nyina warlal-jaku.
¹⁵ Nyampunya jaru jurrku-juku kujalu yirrnaru nyurru-wiyi yangka-paturlu jarukungarduyu-paturlu Payipulurlarlu:

¹⁶ ‘Kujanya-ka Kaatuju wangka, “Nyampurra yapa Juwu-patu Kingi Tapiti-pinki, ngulaju jarwara-nyayirni maju yuwarli-piya walya-kurra wantinja-warnu-piya. Ngaka kajirna pina-yanirni nyampu-kurra, ngulaju kapurna yuwarliji pina-yijala ngantirni. Ngulakungarntiji kapurna pina warru turnu-mani rdilykirdilykiji pina-ngantirninjakungarntirliji.

¹⁷ Ngula-jangkaju, yangka panu-karirli Juwu-wangu-paturlu kapujulu warru warrirni ngajukuju Kaatukuju yangka kujarna-jana nyurru-juku milarninjarla yajarnu.”*

¹⁸ Kujanya-ka Warlaja-Wiri Kaatuju wangka yimi Payipulurlaju yangka kuja-jana nyurru-wiyi yimi-ngarrurnu yapaku.’”

¹⁹ Manu yarda-jana wangkaja Jamajiji, “Kujanya karna ngajulurluju manngunyan. Yangka kuja kalurla Juwu-wangu-patu pina-yani Kaatuku Kirijini-jarrinjakungarnti, ngulajurlipa-jana jinyijinyi-maninja-wangurlu manu yalyangukuyampi. ²⁰⁻²¹ Ngulakuju nyarra-jarrirli-pipa-jana kuja? Mujuju-kurlangu kuruwari ngulajulu ngalipa-nyangurlu nyurnunurnurlu puraja warrarda. Manu jalangu-jarra karlipa ngaliparlangurlu pura manu riiti-mani jaaji-kari jaaji-karirla Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-karirla nguru-kari nguru-karirla. Manu karlipa yirri-pura kuruwari Mujuju-kurlangu tarngangukujuku. Kujarlajurlipa-jana jaru wita yirrarninjarla yilyami pipangka Yantiyuku-wardingki-patuku Juwu-wangu-patuku. Ngulaju kuja jarurlipa-jana wangka nyampurlaju pipangka: ‘Kajinkili yapa Juwu-wangu-patu nyina ngampurra Kirijini-jarrinjaku, ngulangujulu-nganpa purda-nyangka. Nyiyarlangu yangka kuja kalurla Juwu-wangu-paturlu purranjarla yinyi kuyu kurapaka juju-kariki, ngulajulu yangpiya ngarninja-wangurlu! Manulu kalykuru-jarrinja-wangu nyinaya jungarni, warru wajirli-pinja-wangu! Manulu kuyu yangpiya ngarninja-wangurlu yangka kuyuju waninja rduly-pajirninja-warnu! Manu yangka kuja-ka yalyu karli kuyu pinjarla, ngulajulu yalyuju ngarninja-wangurlu yangpiya!’ Kujanyarlipa-jana nyampuju jaru yilya.”

Juwu-paturlu Kirijini-paturlulu-jana yilyaja pipa Yantiyuku-wardingki-patuku Kirijini-patuku Juwu-wangu-patuku

²² Ngula-jangkaju, ngungurr-nyinajalurla Jamajiki, kuja-jana jaru wangkaja yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiriki manu jarlu-patuku manu ngalya-kariki yapaku Kirijini-patuku-yijala. Yardajirri-wangkajalu-nyanu Yantiyuku-wardingki-patuku yungulu-jana yilyami pipa-kurlu Yantiyuku-kurra. Junga-juku, milarnulu-palangu jirrama wati-jarra wiri-jarra yirdi-jarraju Jutuju manu Jilaja, ngula-jarranya yungulu-palangu rdanparni Puurluku manu Parnapaku. Jutuju yirdi-karilpa nyinaja ngulaju Parrjapa. ²³ Yilyanjakungarntirliji jaru-wiyili yirrarnu pipangkaju, ngulaju nyampulu yirrarnu jaruju:

“Nganimpakupurdangka-purnu Juwu-wangu-patu, yangka kuja kankulu Yantiyukurla nyina manu jirrama-karirla ngurrara-jarrarla Jiryarla manu Jilijyarla, ngurrju mayinkili nyurrurlaju? Jaru wita karnalu-nyarra yilyamirra nganimpurlu Jurujulumu-wardingki-paturlu Kurdungurlu-patu Wiriwirli manu jarlu-paturlu nyurrurlakupurdangka-purnurlu. ²⁴ Jarurnalu wita purda-nyanjarla manu yangka kujalu-nyarra jangkardu yanurra kirri-kirra nyurrurla-nyangu-kurra yangka nyurru-wiyi nganimpa-nyangu ngalya-kari yapa, jarungku kujalu-nyarra muntuku-maninjarla wajampa-manu. Kularnalu-jana ngulaju nganimpurlu wangkanjarla yilyaja nyurrurlaku jinyijinyi-maninjaku, lawa. Nyanungu ngarili-nyarra kutu jangkardu yanurra. ²⁵ Ngulaju ngula-juku. Ngula-warnurlaju, nganimpurnalu turnu-jarrija nyampurla Jurujulumurla, ngularnalu-nyanu turnu-jarrinjarla yadajirri-wangkaja manu ngungurr-nyinaja. Ngula-jangkaju, milarnulu-palangu jirrama wati-jarra Jutuju manu Jilaja yungulu-palangu rdanparni pipa-kurlu jirrama-kariki Parnapaku manu Puurluku puntu nganimpa-nyangu-jarraku. ²⁶ Nyampu-jarrakuju wati-jarraku Puurluku manu Parnapaku, ngulakuju yapa panu-kari kalu-palangu warrarda japirdimi yungulu-palangu pakarninjinirni tarnga-kurra. Ngulakuju warrarda kapala-jana piki-karri warrkingka Jijaji Kiraji-kirlangurla Warlaja-Wiri-kirlangurla. ²⁷ Ngulaju ngula-juku. Yilyami karnalu-palangu nyurrurla-nyangu-kurra kirri-kirra nyampu-jarraju Jutuju manu Jilaja, nyampu pipa yungu-pala-nyarra milki-yirrarni. Jaru kuja-ka nyampurla pipangka nguna, ngulaju yalumpu-juku jinta-juku jaru kapu-pala-nyarra pina-yirri-pura. ²⁸ Jaru nyampu kuja-ka nguna pipangka, ngulaju-nganpa milki-yirrarnu Kaatu-kurlangurlu Pirlirparlu, ngulaku karnalurla ngungurr-nyina. Kularnalu-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu purami nyiyarningkijarra nganimpa-nyangu Mujuju-kurlangu kuruwari, lawa. Ngari karnalu-nyarra wangkami yungunkulu purami wita

* 15:17 Nyangka Amos 9.11-12

Mujuju-kurlangu kuruwarriji. ²⁹ Nyampurranya wita kuruwarriji-ka nguna Mujuju-kurlangu, ngula-mipanya yungunkulu purami: 'Nyiyarlangu yangka kuja kalurla Juwu-wangu-paturlu purranjarla kuyu yinyi kurapaka juju-kariki, ngulajulu yampiya ngarninja-wangurlu! Manulu kuyu yampiya ngarninja-wangurlu yangka kuyuju waninja rduly-pajirninja-warnu! Manu yangka kuja-ka yalyu karli kuyu pinjarla, ngulajulu yalyuju ngarninja-wangurlu yampiya! Manulu kalykuru-jarrinja-wangu nyinaya jungarni, warru wajirli-pinja-wangu!' Kajinkili-jana nyampu-patu-mipa ngalya-kari Mujuju-kurlangu kuruwarri purami, ngulaju kapunkulu jungarni-nyayirni manu ngurrju-nyayirni nyina. Nyampunya ngula-jukurnalu-nyarra wangkaja."

³⁰ Junga-juku, yangka wati-patu, yilyajalu-jana pipa-kurulu Yantiyuku-kurraju. Kujalu yukajarra kirri-kirra, ngulangajulu-jana turnu-manu Kirijini-patuju, ngulalu-jana pipaju yungulku. ³¹ Junga-juku, Yantiyuku-wardingki-paturulu, pipajulu nyangu. Kujalu pipa nyangu, ngulangku-jana pirrjirdi-manu pirlirrpaju. ³² Junga-juku, ngula-jangkaju, yangka-jarra Jutuju manu Jilaja, Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-jarra, nyinajalpa-pala yalumpurla-juku kirringka tarnga-nyayirni. Wangkajalpa-pala-jana jaru-kari jaru-kari Kaatu-kurlangu, ngulaju-pala-jana marriwa-karda pinarri-manu manu pirrjirdi-karda.

³³ Ngula-jangkaju, ngaka-karilki, Jutujurlu manu Jilajarlu, jakuru-pungulku-pala-jana wurnakungarntirli yapa yangka-patu Kirijini-patu. Ngulakungarntiji, wangkajawiyili-palangu, "Yantalku-palarla jirnganja Kaatuku rarralyalku lani-wangu!" Junga-juku, yilyajalkulu-palangu pina Jurujulumu-kurra-yijala yangka-patu-kurra nyanungu-nyangu-kurra wungu-warnu-patu-kurralku-yijala, yangka-kurra ngulangku kujalu-palangu kamparru-wiyi yilyaja Yantiyuku-kurra. ³⁴ [Kala Jilaja, ngampurpa-jarrija yalumpurlaku nyinanjaku. Kularla rdanparnu Jutujukuju.]

³⁵ Puurlu manu Parnapa, ngulajulpa-pala yalumpurla-juku tarnga-juku nyinaja Yantiyukurla, ngulaju kirntangi-patuku. Ngula-puruju, nyampu-jarra Puurlu manu Parnapa manu panu-kari Kirijini-patu, ngulangkulpalu-jana warru yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu jaru Jijaji Warlaja-Wiri-kirli Yantiyukurlaju.

Puurlu manu Parnapa-pala jarnku yanu

³⁶ Ngula-jangkaju, kirntangi-pardu-karirlalku, Puurluju wangkajarla Parnapaku, "Pinarli yani yangka-kurra jurrku-kurra kirri-patu-kurra yangka kujarli-jana nyurru-wiyi yimi-ngarrurnunjunu Yimi Ngurrju Jijaji Warlaja-Wiri-kirli. Ngula-kurranyarli pina-yani yungurli-jana nyanyi ngalikipurdangka-wati, kajikalu purami-juku-japa Jijaji."

³⁷ Ngula-jangkaju, Parnapaju wangkajarla Puurluku, "Nyampurlangurlu kanyi kurdu-warnu Jaanu Maaruku."

³⁸ Ngulakujurla Puurluju jukuru-jarrija, wangkajarla Parnapakuju, "Lawa, yangka kujalparli yangka kirringka yirdingka Pampilyarla warriki-jarrija-wiyi, ngulaju-ngali yalumpurluju yampinja-yanu nyurru-wiyi jikajikarlu. Kula-ngali jirnganja lawa-manu warrkiji." ³⁹ Ngula-jangkaju, Puurlulu manu Parnaparlu, wiljiwilji-manulku-pala-nyanu. Ngula-jangkaju, jarnkulku-pala yanu. Parnaparluju milarninjarla kangu Jaanu Maaruku, ngulaju-pala warrkarnu pawurturla, ngula-kurluju-pala jingjingi yanu mangkuru wiringka ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Jipiriji-kirra. ⁴⁰ Puurlurluju jinta-kari wati milarninjarla kangu ngulaju yangkaju Jilaja. Yapa Yantiyuku-wardingki-patu Kirijini-patu, ngulaju yati-wangkajalpalu-janarla Kaatuku yungu-palangu yimiri-nyayirni warrawarra-kanyi wurna-puruju. ⁴¹ Junga-juku, jirnganjarla yarnkaja Puurlu Jilajaku jaaji-kari jaaji-kari-kirra ngurrara-jarra-kari-kirra yirdi-jarra-kurraju Jiriya-kurra manu Jilijiya-kurra. Ngulangku-pala-jana yapa panu-kari Kirijini-patu pirrjirdi-manu jaru wangkanjarlu yungulu Jijaji purami tarngangu-juku.

16

Rdanparnu-palangu Timiji Puurluku manu Jilajaku

¹ Puurlulu manu Jilajarlu-pala yampija ngurrara yangka Jiriya, ngula-ngurlu-pala yarnkaja jirrama-kari-kirraluku kirri-jarra-kari-kirra yirdi-jarra-kari-kirra Turripi-kirra manu Lijirta-kurra. Yalumpurla kirringka Lijirtarla, ngulajulpa nyinaja kurdu-warnu yirdiji Timiji, ngulaju Kirijini yapa. Nyanungukupalanguju ngati-nyanuju, ngulajulpa nyinaja Juwu Kirijini-yijala. Kala nyanungukupalangu kirda-nyanu, ngulajulpa nyinaja ngurrara-kari-wardingki Juwu-wangu, ngulaju palka-jarrija nguru-karirla yirdingkuju Kiirijirla. ² Yapangu panungku Kirijini-paturlu turnu-warnu-paturlu, kujalpalu nyinaja yalumpurla Lijirtarla manu kirri-karirla yirdi-karirlaju Yakuniyarla, ngulangkuju kalalu ngurrju-pajurnu Timijiji. ³ Ngulakuju, Puurluju ngampurpa-jarrijarla yungu kanyi wurnangu kirri-kari kirri-kari-kirra. Yapangu Juwu-paturlu, kujalpalu yalumpurla

warrukdikirdi nyinaja kirri-kari kirri-karirla, ngulangkulpalu milya-pungu Timijiki kirda-nyanaju, ngulaju Juwu-wangu Kiiriji-wardingki kujalpa nyinaja ngarrka-kijirninja-wangu. Kujarlanya Puurlurluju ngarrka-kujurnu Timijiji yungulu Juwu-patu-karirli rdakurl-kijirni. ⁴ Ngula-jangkaju-palangu jirnganja yarnkaja Puurlu Jilajaku manu Timijiki. Kujalpa-palangu Puurlu jirnganja warru yukaja kirri-kari kirri-karirra, ngulakuju kalalu-jana warrarda turnu-jarrija panu-kari Kirijini-patu Juwu-wangupatu. Ngulangkulpalu-jana yimi-ngarrurnu kuruwarri jalangu-warnu yangka kujalu Jurujulumurla Kurdungurlu-patu Wiriwirirli manu jarlu-paturlu pipangka yirrnaru kuruwarri Juwu-wangu-kurlu, ngulanya nyarrparlu yungulu Kirijinirli Juwu-wangurlu pura Jijaji jungarnirli. ⁵ Junga-juku, yangka kujalpalu jaaji-kari jaaji-karirla turnu-jarrija, ngulaju-jana Kaaturlu pirlirjirdi-manu pirlirrpaju yungulurla warrarda wala nyinami Jijajiki. Manu parra-kari parra-kari maya-kari maya-kari mukulu Kirijini-jarrija.

Puurlurlu nyangu yuruyururlu wati jinta Majatuniya-wardingki

⁶⁻⁷ Kujalpalu Puurlu manu Jilaja manu Timiji nyinaja Lijirtarla, ngula-jangkaju kapulu yantarla ngurrara-kari-kirra Yajiya-kurra yungulu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yimi-ngarrikarla. Kala lawa, Pirlirra Kaatu-kurlangurlu-jana warla-pajurnu ngula-kujakuju. Ngula-jangkaju, yarnkajalu ngurrara-pardu-kari-kirra Mijiya-kurra, ngulajulu kulkurru-jarra-juku yarnkaja jingijingi ngurrara-jarrakuju Piriyyaku manu Kalatiyaku, ngulawanaju kulkurru-jarralu yanu. Kujalu yanurra yali-kirra ngurrara-kari-kirra Mijiyakurra, ngulangkulku-nyanu yadajirri-wangkaja yungulu yantarla yatijarra jinta-kari-kirraluku ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Pijiniya-kurra. Ngula-kujakulku-jana Jijajikirlangurluju Pirlirparluju yarda warla-pajurnu-yijala. ⁸ Ngula-jangkaju, yardalu jingijingi yanu Mijiya-wana karlarra jinta-kari-kirraluku kirri-kirraju Turaja-kurra kujalpa ngunaja mangkururla pirlintinyarrarla yaliji kirri. ⁹ Kujalu yukajarra Turaja-kurra kirri-kirra, ngula-jangkarluju, jintangka mungangka-juku nyangu Puurlurluju wati jinta yuruyururlu Majatuniya-wardingki kujalparla yuruyururlaju kutu-nyayirni karrija nyanungu-wana. Yali wati nyanungu Majatuniya-wardingki, ngulajulparla jaruju warlkininjarla wangkaja kuja yuruyururlaju, “Yantarni nyampu-kurra Majatuniya-kurra yungunpa-nganpa yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju!” ¹⁰ Junga-juku, kuja nyangu Puurlurluju yuruyururlu, ngulaju milya-pungurnalu jaru Kaatu-kurlangu yuruyururlaju kujanganpa wangkaja Kaatuju, ngulanya yungurnalu-jana yimi-ngarririnijini Yimi Ngurrju Majatuniya-wardingki-patuku. Ngulakuju, nganimparnalu-nyanu yadajirri-wangkaja yungurnalu yani yangka-kurra Majatuniya-kurra, manurnalu-nyanu jungarni-manu jurnarrpaju wurnakungarnirli.

Yimi karnta-kurlu yirdi-kirliji Litiya-kurlu kuja Kirijini-jarrija

¹¹ Kirri-ngirli Turaja-ngurlu ngularnalu warrkarnu pawurturla, ngularnalu yarnkaja ngapa wiri-wana pawurtu-kurluju, ngularnalu yukajarra ngurrara-pardu-kari-kirra yirdi-kirraju Jamatiriji-kirra. Ngulangkajurnalu ngunaja jintaku mungaku. Ngula-jangkaju, yadarnalu yarnkaja pawurtu-kurlu-yijala ngapa-wana, ngularnalu jingijingi yanu ngapa mangkururlaju, yuajarrarnalu kirri-kari-kirraluku jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Niyapulu-kurra. ¹² Ngula-jangkaju, Niyapulu-ngurlulkurnalu yarda yarnkaja wirliyaluku. Yanurnalu kirri-kirra wiri-nyayirni-kirraluku yirdi-kirraju Pilipayi-kirra. Ngulaju wiri-nyayirni kirrilpa karrija Majatuniyarluju, ngulaju Ruumu-wardingki-kirlangu kirriji. Ngula-kurranyarnalu yukajarra Pilipayi-kirraju, manu ngunajarnalu marnkurrpaku mungakuju.

¹³ Parra-pardu-kariralkurnalu wilypi-pardinjarla yanu kirri-ngirliji karru-kurralku, ngulaju Jarrirtiyirli Juwu-kurlangu Parra-nyayirni-wangurla. Ngula-kurranyarnalu yanu yungurnalu-jana yapa Juwu-patu parlu-pinyi, kujalpalu Jarrirtiyi-karirla Jarrirtiyi-karirla nganta turnu-jarrija karru-wana Kaatuku wangkanjaku nganta. Kujarnalu ngula-kurra karru-kurra yanurra, ngulangkajurnalu-jana parlu-pungu karn-takarnta Juwu-patu. Ngulangkajurnalu-jana pirri-maninjarla yimi-ngarrurnu Jijajiki-kirli. ¹⁴ Nyampurla turnu-warnurla, jintalpa karnta yirdiji Litiya nyinaja, ngulaju kirri-wardingki Tayatira-wardingki. Ngulangkuju kala-jana nyanungu-nyangurla warrkingkaju yungu talakupurdarluju mitirili ngurrju-nyayirni yalyuyalyu. Ngulangkuju kala warrarda puraja kuruwarri Kaatu-kurlangu. Kujalpa-jana Puurlurlu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju yangka-patuku karntakarntaku, ngula-puruju Litiyaju Kaaturluju langaju rdilypirr-yungulku yungu Puurlu purda-nyanyi yirriyirri-nyayirni. ¹⁵ Ngula-jangkaju, Litiya manu yapa nyanungu-nyangu warlalja, ngulajulurla panu-juku muku ngungkurnyina Yimi Ngurrjukuju Jijajiki-kirli. Kujarlaju, julyurl-yirrninjarla papitajimanulkurnalu-jana yalumpurla-juku karrungka. Ngula-jangkaju, Litiyaju-nganpa

wangkaja kuja, “Kajinkijili nyurrurla ngajuku ngungkur-nyina kuja karnarla junga-nyayirni ngaju wala nyina Warlaja-Wiriki Jijajiki, kujarlaju yantarnili ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungunkulu ngulanganya ngunami ngurrangkaju.” Kapurnalu yuwarli-karirla-jala ngunayarla, kala nyanungurluju warrarda-jukulpa-nganpa payurnu manu payurnu. Junga-juku, yanurnalu nyanungu-nyangu-kurralku yuwarli-kirra ngunanjakuju Puurlu-pinkiji.

Pilipayi-wardingki-paturlulu-jana yirrarnu rdakungka Puurlu manu Jilaja

¹⁶ Ngula-jangkaju, ngaka-karilki, nganimpajurnalu pina-yanu yangka-kurra-yijala karru-kurra yangka kujalpalu Juwu-patu turnu-jarrija warrarda Kaatuku wangkanjaku. Kujalparnalu wapanja-yanu karru-kurra, ngula-puruju rdipijarni kamina-pardu ngulaju juju-kurlu palkangka-kurlu, ngulaku kalarla marlaja wantiwantija jujukuju. Ngulaju warlaljalpa-jana warrki-jarrija yapa ngalya-kariki, ngulaju kalalu warrarda jinyijinyi-manu warrkiki, manu kala-jana ngari warrki-jarrija pirijina-piya. Ngulakuju kalalurla yanurnu yapa-patu-kariji payirninjakungarni yungu-jana ngayi wantiwantinjarla yirripura kaji-jana nyarrpa rdipimi ngaka ngurrju-japa, maju-japa. Junga-juku, kala-jana yimi-ngarrurnu jaruju talakupurdarlu. Ngula-jangkaju, kalalurla muku puntarnu nyanungu-nyangurluku wiriwirirli warlaljamarrirli talaju. Kujarlunya kalalunyanu talaju panu-manu manu wiri-manu. ¹⁷ Kuja-nganpa yangka karnta kamina rdipija, ngulangu-nganpa puranja-yanu purdangirli-wanaru Puurlu manu nganimp. Ngulajulpa purlanjinaanu purdangirli-wana ngulaju kuja jaruju, “Nyampurrāju wati, ngulajulu Kaatu-kurlangu warrkini-patu! Warrki-jarri kalurla Kaatuku kuja-ka kankarlara nyina wiri-jiki yapaku manu pirlirpa-kariki! Yimi-ngarrirni kalu-ngalpa nyarrparlu kuja kangalpa Kaaturlu muurl-mardarni tarngangku-juku karlirr-yaninja-kujaku!” ¹⁸ Kujarlunya warrardalpa-nganpa puraja parra-kari parra-kari tarngangku-juku purlanja-karra purlanja-karrarluru-juku. Kujarlakuju, Puurlujurla kulu-jarrijalku purlanja-kurrakuju, manu warirr-karrinjarlarla wangkaja jujukuju, “Yirdi-kirlirli Jijajiki-kirlirli karnangku nyuntu jinyijinyi-mani, jurntarla wilypi-pardiya nyampuku karnatakul!” Junga-juku, kapanku-juku jurntarla wilypi-pardija jujuju.

¹⁹ Kujalu karnta yangka nyangu juju-wangulku yangkangku wiriwirirli warlaljamarrirli, ngulajulurla kulu-jarrijalku Puurlukuju. Manulpalu-nyanu kuja wangkaja, “Nyarrparlurlupa talaju mani nyampu-kurlangurlaju karnta-kurlangurla, kula-ka juju palkalku mardarni yangkaju wantiwantinja-kurlangu?” Ngula-jangkaju, Puurlu manu Jilaja, puuly-mardarnulkulu-palangu, manulu-palangu puuly-mardarninjarla wilil-kangu kulkurrirni-kirra kirri-kirraju, kujalpalu wiriwiri Ruumu-wardingki-patu nyinaja, ngula-kurranyalu-jana wilil-kangu. ²⁰ Kujalu-jana wiri-patu-kurra wilil-kangu, milki-yirrarnulu-jana Puurlu manu Jilaja wiriwiriki, manulu-jana wangkaja, “Nyampu-jarrarluru Juwu-jarrarluru kalu-nganpa warru kulukukulu-mani nyampurluru kirringkarlu. ²¹ Manu kapala-jana warru pinarri-mani kuruwarri nyanungu-jarra-kurlangu. Kala nganimpu-nyangukuju kuruwarrikiji kapalarla nginji-wangka. Nganimpaju karnalurla warlalja-yijala nyina kirrikiji Ruumukuju nyurrurlu-patu-piyayijala. Kulalparnaluru rdakurl-kijikarla nyanungu-jarra-kurlanguju kuruwarriji manu purayarla.”

²² Junga-juku, rdirri-yungulu-jana Puurluku manu Jilajaku jintakumarrirni-jiki kuluku. Ruumu-wardingki-paturlu wiriwirirliji, jurnarpalu-jana jurnta larra-pungu palkangkaju, manulu-jana yurrkunyakulku wangkaja, ngulalpalu-jana yurrkunyakulku wilpinyakarra-pakarnu ngalyipi-piya-kurlurlu Puurlu manu Jilajaju. ²³ Ngulajulupalangu pakarnu maju-karda-nyayirni nyurnu-karda. Manu ngula-jangkaju, yirrarnulu-palangu rdakungka. Manulurla wangkaja jinta-kariki yurrkunyakulu rdakungarduyukuju, “Yirriyirirli-palangu muurlparlu warrawarra-kangka parnkanja-kujakuju!” ²⁴ Kuja-jana kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu, ngula-jangkarluju, kangupalangu Puurlu manu Jilaja kaninjarni rdakungaju, ngulaju-palangu kangu kaninjarni-nyayirni rdakungaju yurltunpa-kari-kirra. Ngulangaju-palangu wirliya-jarraju yirrarnu kulkuru-jarra watiya-jarrarla rdalyku-jarrarla wiri-jarrarla rdilypirpa-jarra-kurlurla, manu rdalyku-jarraju jinta-maninjarla wayurnulku jayini-kirlirliji parnkanjakuju.

²⁵ Jintangka-juku mungangka kulkuru-kariki, Puurlu manu Jilaja wankajalpa-palarla Kaatuku, manu yunparnulpa-palarla purlapa. Yapa panu-kari kujalpalu nyinaja kaninjarni rdakungka, ngulangkulpalu-palangu purda-nyangu wangkanjakurra manu purlapa yunparninja-kurra. ²⁶ Ngula-puru-juku, walyaju yurnkuyurnku-jarrijalku, manu yuwarli rdakungka kaninjarni, ngulajulpa yurnkuyurnku-jarrija-yijala

kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra. Manu tuwa-kari tuwa-kari mukulu lakarn-pardija, manu yayini-jana muku rurruny-yanu jurnta yapa-ngurlu pirijina-ngurlu palka-ngurlu. ²⁷ Yangka yurrkuny rdakukungarduyu, ngulaju yakarra-pardija jarda-jangka. Manu nyangu-jana tuwa-kari tuwa-karilki kujalu muku lakarn-pardija. Manngu-nyangu-nyanu, manngu-nyanjarla wangkaja-nyanu, “Ngaju-nyangurlu wiriwirirli kapujulu pinyi yirdija-ngarra mar dalu pirijina-patu muku parnkaja rdaku-ngurluju.” Kujarlaju, junma kirrirdilki-nyanu jangkardu wilypi-manu warltirli-ngirli yungu-nyanu pantikarla laningki. Kala lawa, palka-jukulpalu nyinaja kaninjarni yurltunpa-karirla wuruly-parnkanja-wangu. ²⁸ Puurlurluju nyangu-juku kuja-nyanu junmaju jangkardu wilypi-manu rdakukungarduyurlu. Ngulakujurla Puurluju purlaja kilji-nyayirni, “Yampiyanku pantirninja-wangurlu! Nyampu-juku karnalu palka nyina!”

²⁹ Junga-juku, rdakukungarduyuju purlaja-jana yurrkuny-patu-kariki, “Jarrajulurla kangkarni!” Ngula-jangkaju, yukajarra kapanku yurltunpa-kurra Puurlu-kurlangu-kurra manu Jilaja-kurlangu-kurra. Manu miridjirrpjirri jarntarru pirri-manu-palangu, ngulaju mirriri-karrijala lani-nyayirni. ³⁰ Ngula-jangkaju, karrinja-pardija, manu-palangu nguru-yirrarnu Puurluku manu Jilajaku yurltunpa-pardu-karikirralu, payurnu-palangu, “Nyarrpa-jarrimilkirna yunguju Kaaturlu muurl-mardarni tarngangu-juku karlirr-yaninja-kujaku?”

³¹ Puurlu manu Jilaja, wangkaja-palarla, “Kajinparla wala nyina Jijajiki Warlajja-Wiriki, Kaaturluju kapungku nyuntuju muurl-mardarni, manu kapu-jana nyuntu-nyangu warlajja muurl-mardarni-yijala yangka kuja kalu nyuntu-nyangurla yuwarlirla nyina.” ³² Ngula-jangkaju, Puurlurlu manu Jilajarlu, jarulku-pala-jana yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli Warlajja-Wiri-kirli yangkaku rdakukungarduyuku manu panu-kariki yapaku nyanungu-nyanguku warlajaku kujalpalu nyinaja nyanungu-nyangurla yuwarlirla. ³³ Ngula-jangkaju, yangkangu rdakukungarduyurlu, kangu-palangu yurltunpa-pardu-kari-kirra yalirlaju yangkanga rdakungka. Ngula-palangu jurdu kirka-manu wijinirla pakarninja-warnurla. Ngula-jangkaju, Puurlurlu papitaji-manu-jana yangka rdakukungarduyu manu nyanungu-nyangu warlajja ngapa-kurlurlu. ³⁴ Ngula-jangkaju, yangkangu rdakukungarduyurlu, kangu-palangu nyanungu-nyangu-kurralku ngurra-kurra, manu-palangu miyilki yungu. Kujalurla ngungkur-nyinaja manu wala nyinaja Kaaturlu, kujarlanya-jana miyaluju raa-pungu Kaaturluju.

³⁵ Ngakalku mungalyurru-karilki, yilyajalu-jana rdaku-kurra wiriwirli Ruumu-wardingki-paturluju yurrkunyukungarduyu-patu wiriwiriji. Junga-juku, yaninjarla wangkajalkulurla rdakukungarduyuku, “Puurlu manu Jilaja, pangkala-pala yani warlangarrangarra-kurralku rarralya.” ³⁶ Junga-juku, yangkajurla rdakukungarduyu yaninjarla wangkaja Puurlukuju, “Wangkajajulu wiriwiri yungurnangkupala yilyami warlangarrangarra-kurra rarralyalku. Ngula-juku-pala yantalku wurulypa-juku rarralya!”

³⁷ Ngula-jangkaju, Puurluju wangkaja-jana yurrkuny-patukuju wiriwirikiji, “Wurra, kujaju lawa! Ngajaraju karlijarra nyina warlajja-yijala Ruumukuju. Nyanungurlu Ruumu-wardingkirli, kulalu-jarrangu kuwurtu-kurra-wiyi kangu wilpinykarrapakarninjakungarntirli. Kularlijarra ngajararluru kurruwarri jintarlangu rdilyki-pungu Ruumu-kurlangu, lawa. Ngarili-jarrangu yangkaju kutu wilpinykarrapakarni ngalyipi-piya-kurlurlu kulcurrini milparniwarrarla yapangka panungka! Ngula-jangkajulu-jarrangu rdakungalku yirrarnu. Jalanguju, ngajarra yungulparlijarra nganta wurulypa-juku yantarla rdaku-ngurluju. Lawa kujakuju! Yajarninjintalujana yangka wiriwiri Ruumu-wardingki-patu yungulu yanirni nyampu-kurra yalalajirrarninjakungarnti. Nyanungurlunya yungulpalu-jarrangu yilyayarla ngajaraju.”

³⁸ Junga-juku, yanulu-jana yangka-patuju yurrkunyukungarduyu-patu wiriwiriji yajarninjaku Ruumu-wardingki-patuku wiriwirikiji. Yurrkuny-patuju wangkajalu-jana, “Puurlu manu Jilaja, Ruumukuju kapala warlajja nyina nyurrurla-piya-yijala.” Kujalu kuja jaru purda-nyangu yangkangu Ruumu-wardingki-paturlu wiriwirli, kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni. Yampiyarlalu-palangu pakarninja-wangurlu. ³⁹ Ngula-jangkaju, yanulu yangkaju wiriwiri rdaku-kurra yalala-yirrarninjaku Puurluku manu Jilajaku. Ngulalu-palangu yalala-yirrarnu, manu yarlu-kurralku nguru-yirrarnu. Wangkajalu-palangu, “Ngula-juku yampi-pala nyampuju kirri! Yantalku-pala!” ⁴⁰ Junga-juku, Puurlurlu manu Jilajarlu, yampijalku-pala rdakuju. Pina-pala yanu yangka-kurra-yijala karnta yangka kujalpa yirdiji nyinaja Litiya, ngula-kurlangu-kurra-yijala yanu-pala pina. Ngulangkaju, turnu-jarrijala-jana Kirijini-kariyi-nyanu-patukulku. Jaru-wiyilpa-palajana wangkaja, kujarluru wangkanjarlu yungu-pala-jana pirrjirdi-mani pirlirrpaju. Ngula-jangkaju, wurnalku-pala yarnkaja Pilipayi-ngirliji.

17

Tijilunika-wardingki-patulu-palangu kulu-jarrija Puurluku manu Jilajaku

¹ Kuja-pala-jana yampinja-yanu yangkangka Pilipayirla Puurlulu manu Jilajarlu, ngula-ngurluju-pala yarnkaja karlarra kirri-kari-kirraluku Tijilunika-kurra. Ngulaju-pala jingijingi yanu kirri-jarrarla yirdi-jarrarlaju Yampipulirla manu jinta-karirlaju Yapuluniyarla. Yukajarralku-pala kirri-kirraju Tijilunika-kurra. Ngulangakajulpa jinta jaaji karrija Juwu-kurlangu. ² Nyarrpara-wana-puka kujalpa Puurlu warru wapaja wurna kirri-kari kirri-kari-wana, ngulaju kala warrarda yanu jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-karirla Parra-nyayirni-wangurla. Kuja Tijilunika-kurra yanurnu, ngularlangurla yanu jaaji-kirraju Jarrirti-yi-patuku marnkurrrpaku. Ngulangka jaajirla, Puurlululpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu jaru Payipulu-jangka. Kala-jana milki riiti-manu manu yimi-ngarrurnu. ³ Milki-wangkanjarla-jana warraja-manu jaruju Kaatu-kurlanguju yungulu milya-pinjarla langa-kurra-mani. Kala-jana kuja wangkaja jaruju, "Mijaya yangka Yapa-nyayirni-wangu kuja-ngalpa nyurru-wiyi Kaaturlu jangu-pungu, ngulaju kujalurla nyurru-wiyi marlaja wangkaja Mijaya-kurlu jaru jarukungarduy-patu, ngulajulu wangkaja kuja, 'Kapu-nyanu Mijayarlu murrumuru purda-nyanyi nganta, kapu ngula-jangkaju palimi. Ngula-jangkaju, kapu pina-yijala wankaru-jarri nganta.' Junga kujaju! Yali Jijaji, ngulaju Mijaya! Ngulanya karna-nyarra yimi-ngarrirni." ⁴ Kujalu Puurlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulakujulurla jarukuju ngalya-kariri yapaju ngungkur-nyinaja junga-nyayirni kujalpa-jana jaruju yimi-ngarrurnu. Ngularlangulu Kirijini-jarrija Puurlu-piya manu Jilaja-piya-yijala. Manu ngalya-kari yapa Kiiriji-wardingki, kuja kalalu puraja Kaatu-kurlangu kuruwarri kamparrurlu-wiyi, ngularlangulu Kirijini-jarrija. Manu ngalya-kari karntakarnta, kujalpalurla wiriwiri nyinaja Tijilunika-wardingki-patuku yalirla kirringka, Kirijini-jarrijalu-yijala.

⁵ Kujalu-palangu panulku marlaja Kirijini-jarrija Puurluku manu Jilajaku, kujarlaju Juwu-paturlujulu-palangu ngurru-nyangulku, manulu-palangu kulu-jarrija. Ngula-jangkaju, warrulkulpalu-jana turnu-manu wati-patu warrkini-wangu-patu kuja kalalu ngawungawu nyinaja jaapu-kari jaapu-kari-wana kulukupurda. Ngula-jangkaju, warrulu-jana jinyijinyi-manu ngalya-kari Tijilunika-wardingki-patu yungulu-palangu jintawarlayirliiki pakarninjintarla Puurlu manu Jilaja. Ngula-jangkaju, jintawarlay-ijikili parnkaja yuwarli-kirra Jajana-kurlangu-kurra yungulu-palangu Puurlu manu Jilaja parlu-pungkarla kula-nganta palka. Yungulu-palangu puuly-mardakarla, puuly-mardarninjarla kangkarla wiriwiri-kirra Kanjulu-patu-kurra. ⁶ Kujalu-palangu yuwarlirla lawa-nyangu Puurluku manu Jilajaku, ngulajulu-jana Jajana manu yapa panu-kari Kirijini-patu-yijala puuly-mardarnu, ngulalkulu-jana wilil-kangu yangka-kurraju Kanjulu-patu-kurra wiriwiri-kirra. Ngulajulu-jana kuja purlaja wiriwiriki manu panu-kariki Tijilunika-wardingki-patuku, "Yali-jarrarlulu Puurlulu manu Jilajarlu, kulu kapala wiri-mani kujarla yalarnirla ngurujarranypa majungku manu nyampurla kirringka ngalipa-nyangurla! ⁷ Manu nyampurlulpa-palangu Jajanarlulu mardarnu nyanungu-nyangurla yuwarlirla ngurrangkaju. Nyampurrarluru watingkijili rdilyki-pungu kuruwarriji Ruumu-wardingki Kingi-kirlangu. Kala nyampu-jarrarlulu wati-jarrarlulu, yimi-ngarrirni kalu-ngalpa jinta-kari kingi-kari nganta yirdiji nganta Jijaji." ⁸ Kujarlaju jarungku, yardalu-jana juturnu yangka-yijala Kanjulu-patu manu ngalya-kari yapa kulukungarnti, ngulaju yardalu-jana kulu-jarrija-nyayirni Puurluku manu Jilajakuju manu Kirijini-patu-karikiji. ⁹ Manu ngula-jangkaju, wangkajalu-jana yarda Kanjulu-patuju Jajanaku manu nyanungu-nyanguku puntuku, "Kajinkili-nganpa tala wiri yinyi, ngulaju karnalu-nyarra yampimi kulu-wangurluku manu yilyami rarralypalku." Jungajuku, Jajanarlulu manu nyanungu-nyangurlu puntu-paturlu, yungulkulu-jana talaju, ngula-jangkaju, yampijalkulu-jana rarralypalku.

Puurlu manu Jilaja-pala yanulku kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Piriya-kurra

¹⁰ Jintangka-juku mungangkaju wanta yukanja-warnurla, yilyajalu-jana Puurlu manu Jilaja manu Timiji panu-karirli Kirijini-kariyi-nyanu-paturlu yungulu yanu karlarra kirri-kirra yirdi-kirraju Piriya-kurra. Kujalu yukajarra Piriya-kurra, ngulajulu jingijingi yanu jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra Piriylarlaju. ¹¹ Piriya-wardingki-patuju, ngulajulpalurla ngurru rarralypa yapaju nyinaja Puurluku Tijilunika-wardingki-patu-piya-wangu. Ngulajulu purda-nyangu Puurluju wangkanja-kurraju langangu rdilypirrapa-nyayirni manu langarrparlu. Kujalpa-jana Puurlulu milki riiti-manu jaru Payipulurla, manulpa-jana milki-wangkaja, ngulajulu purda-nyangu ngampurrparlu manu wardinyirli. Ngula-jangkarluju, kalalu parra-kari parra-kari jarnkujarnku miimii-nyangu jaruju Payipulurlaju yungulu Puurluju milya-pinyi junga-japa kujalpa-jana

yimi-ngarrurnu jaru. ¹² Ngula-jangkaju, ngungkurr-nyinajalurla panu-kari Juwu-patu-kari yangka kuja-jana Puurlurlu yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirli. Manu panu-karilirli ngungkurr-nyinaja Kiiriji-wardingki-patu Juwu-wangu-patu, ngalya-kari karntakarnta wiriwiri, manu ngalya-kari wati-patu Kiiriji-wardingki-patu-yijala.

¹³ Tijilunika-wardingki-paturlu Juwu-paturlulu jaru purda-nyangu Puurlu-kurlangu kujalpa-jana yimi-ngarrurnu nganta jaru Kaatu-kurlangu Piriya-wardingki-paturlanguku nganta. Kujalu purda-nyangu kuja jaru, ngulajulu yarnkaja ngalya-kari Piriya-kurraju. Kujalu yukajarra kirri-kirra Piriya-kurra, ngulangkaju wangkajalu-jana Tijilunika-wardingki-patuju Piriya-wardingki-patukuju kuja, “Niyiyaku kankulu-jana purda-nyanyi manu mardarni nyampu-patuju yilyanja-wangurluju?” Kujarlunyalu-jana juturnu jarungkuju kulukukuluku-maninjakuju. ¹⁴ Kujalu-jana Kirijini-paturlu purda-nyangu jaru Tijilunika-wardingki-patu-kurlangu kulu-kurra wangkanja-kurra, ngula-kujakuju wuruly-yilyajalu-jana Puurlu manu ngalya-kari yapa ngapa-kurra mangkuru wiri-kirra pirntinyarra-kurra, ngulangkanya yungulu pawurtu-kurlu yani mangkuru-wana kurlirra kirri-kari-kirraluku yirdi-kirra Yajana-kurra. Kala Timiji manu Jilaja, ngulajulpa-pala nyinaja yangkangka-juku Piriya-¹⁵ Kuja-jana Puurlu jirnganja yukajarra Yajana-kurra, ngulangka-juku jupu-karrija, manu-jana jupu-karrinjarla wangkaja ngalya-karikilki yapaku, “Yantalu pina Piriya-kurra, yimi-kangkalu-jana ngaju Jilajaku manu Timijiki, yungu-pala yanirni kapanku nyampu-kurra. Ngajuju kapurna-palangu nyampurla-juku pardarni.” Junga-juku, yangkankuju yapanku ngalya-karirli, yampinja-yanulu Puurluju yalirla-juku kirringka Yajana-¹⁶ nyanungujulu pina-yanu yimi-kirli yangka-kurra-yijala Piriya-kurra.

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirli Yajana-wardingki-patuku

¹⁶ Kujalpa-palangu Puurlu pardarnu Jilajaku manu Timijiki yalirla kirringka Yajana-¹⁷ narla, ngulangkaju kala-jana waru nyangu pirli-kari jukajuka-karrinja-kurra yirdiyi-kari yirdiyi-kari-wana, ngulaju juju-kari juju-kari-kirlangu, kula Kaatu-kurlangu. Kujalpa-jana nyampurra nyangu, ngulakuju kala-jana kulu-jarrija-nyayirni. ¹⁷ Kujarlaju kala-jana Juwu-kurlangurla jaajirla yimi-ngarrurnu jaru Juwu-patukuju manu ngalya-kariki Juwu-wangu-patukuju, yangka kuja kalalu kuruwarri Kaatu-kurlangu pura-¹⁸ raja. Kala-jana puta kangkuly-yirrarnu manu pinarri-manu yungulurla ngungkurr-nyinayarla Jijajiki. Ngulaju kala parra-kari parra-kari Puurluju yanurnu kulkurru-jarra kirringkaju yarlu wiri-kirra japingi-kirlangu-kurra, ngularlangurla kala-jana puta kangkuly-yirrarnu manu putaputa pinarri-manu yungulurla Jijajiki ngungkurr-nyinayarla. ¹⁸ Yalirla yangkangka jintangka-juku kirringka, nyinajalpalu wati-patu panu-nyayirni turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari rdirrinypa-nyayirni pinarri-patu. Jinta-kari turnu-warnu-kari ngulaju yirdiji Yipikuriya-patu. Jinta-kari turnu-warnu-kari ngulaju yirdiji Tuwiki-patu. Ngulangkuju kalalu putaputa kangkuly-yirrarnu nyanungu Puurluju yungu nganta Jijaji yampiyarlalku manu yungu nganta purayarla nyanungu-patu-kurlangulku kuruwarri. Kala lawa, Puurluju kala-jana kuja wangkaja, “Ngajuju karna pura Jijaji yangka Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu kuja yangka Kaaturlu wankaru-manu pina palinja-warnuju.” Kujalu Puurlu purda-nyangu wangkanja-kurra wati-paturlu yangka-jarra-jangkarlu turnu-warnu-jarra-jangkarlu, ngalya-karijilpalu wangkaja ngulaju kuja, “Nyampuju wati ngurrrpa-nyayirni, ngari kanyanurla pulka-pinyi milparni-warrarla mukarraku. Nyarrpa kangalpa kujaju yangka?”

Manu panu-karrijilpalu wangkaja kuja, “Nyiya kangalpa jukurrpaju yimi-ngarrirni? Marda kangalpa jinta-kari putaputa yimi-ngarrirni jukurrpa-kari ngurrara-kari-jangka nyanungu-nyangu marda.” Kujarlujulpalu Puurlu wangkanja-kurra kanginy-pungu. ¹⁹ Yangka-jarra-jangka turnu-warnu-jarra-jangka, wati-patujulurla wangkaja Puurlukuju, “Rdanpaka-nganpa yungurlipa-jana yani Kanjulu-patuku jaruku wangkanjaku kuja kalu-nyanu turnu-jarrinjarla wangka pirlingka Kanjulu-kurlangurla yirdingkuju Yariyapukurla. Ngulangkanya yungurnalu pinarri-jarri nyuntu-nyanguku jukurrpa-kariki jalangu-warnuku. ²⁰ Kuja kanpa-nganpa warrarda yimi-ngarrirni yangka wati nyanungu Jijaji, kuya nyanungukupalanguru yirdingki Kaaturlu wankaru-manu pina palinja-warnuju, kula karnangkulu kuja-kurraju milya-pinyi jaruju. Nyampuju jinta-kari jaru yungurnalu langa-kurra-mani.” Kujanyalurla wangkaja Puurlukuju. ²¹ Kala yangka-patu Yajana-wardingki-patu manu ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka kalalu turnu-jarrija warrarda, ngulangkaju kalalu-nyanu parra-kari parra-kari jaruju warrarda yirri-puraja yimi-kari yimi-kari yapa-kari yapa-kari-kirlangu, kuja kalalu-nyanu wangkaja.

²² Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurluju rdanparnulku-jana yangka-jarra-jangkakuju turnu-warnu-jarra-jangkakuju wati-patukuju, manulu yanu pirli-kirra yirdi-kirraju

Yariyapuku-kurra. Yalirla pirlingka, Puurluju karrijalpa kamparrurla Kanjulu-paturlaju. Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurlu-jana wangkaja, “Nyurrurla wati-patu Yajana-wardingki-patu, ngulaju karna-nyarra nyurrurlaju milya-pinyi kuja kankulu-jana yirriyirri-nyayirnirli pura kuruwarri-kari kuruwarri-kari manu jukurrpa-kari jukurrpa-kari nyurrurla-nyanguju. ²³ Yangka kujalparna nyurrurla-nyangurla kirringka warru wapaja, ngulajulparna-jana warru nyangu maralypi-kari maralypi-kari, ngulangka kuja kankulu-jana purlapa pinyi jukurrpa-kari jukurrpa-kariki. Jinta-karirla yuwarli maralypirla kujarna yukaja, ngulangkajurna pirli lalya wiri-nyayirni parlu-pungu yirdi-kirliji, ngulangka kuja kankulurla kuyu kurapaka purra yaliki jukurrpaku. Yirdi yalumpu ngulaju ‘Jukurrpa Yuruyuru Milya-pinja-wangu’. Ngulaju ngula-juku! Yangka kuja kankulu jukurrpa purami kanginy-pinja-wangurlu ngurrpangku-juku, ngula-kurlu kapurna-nyarra warraja-maninjarla yimi-ngarrirni manu pinarri-mani. ²⁴ Nyanungu yali jukurrpa kuja kankulu kanginy-pinyi, ngulaju yirdiji ‘Kaatu’, ngulanguku ngarrmirninjarla ngurrju-manu walya manu nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari manu yukuri-kari yukuri-kari. Ngulakuju nyanungu-juku-ka Warlaja-Wiriji nyina yalkiriki manu walyaku. Ngulaju kula-ka nyina yuwarli maralypirla jukurrpa-kari-piya yangka kuja kalu watingki ngantirni yuwarli, kula-ka ngulangka nyina, lawa. ²⁵ Nyanungu-ka nyiyarningkijarrakuju Warlaja-Wiri nyina. Nyiyarliparla yinyi nyanungukuju yimiri-maninjakuju? Lawa! Nyanungurluju-ka nyiyarningkijarra mardarni. Nyurru-juku-ngalpa yungu nyiyarningkijarraju nyanungurluju ngalipakuju. Manu kangalpa nyanungurlu-juku wankaruju yinyi ngaany-kijirninjakuju.

²⁶ “Nyurru-wiyi lawangka-wiyi yapa-wangurla-wiyi, ngulaju Kaaturluju jungarni-manu jaru turnu-warnu-kari turnu-warnu-kariki nyangurla yungu-jana pirri-yilya nguru-kari nguru-kari-kirra. Ngulaju-jana manngu-nyangu nyanungurlu-juku Kaaturluju yungulu jarnkujarnku nyinami nyanungurra-nyangurla-juku ngurrarakari ngurrara-karirla. Junga-juku ngurrju-manu jinta-wiyi wati. Ngula-jangkaju, jinta-jangka wati-jangka ngurrju-manu-jana turnu-kari turnu-kari yapa-kari yapa-kari maru, kardirri, walyawalya, yalyuyalyu, karntawarrakarntawarra. Ngulaju-jana jarnkujarnku pirri-yilyaja kuja-purda kuja-purda nguru-kari nguru-kari-kirra ngulaju ngurujarranyparla. ²⁷ Nyiyaku-jana kuja kujarluru Kaaturluju pirri-yilyaja yapaju? Ngulanguku yungulurla warru warrirni milpa-parnta-piyarlu, ngulanguku yungulu warru warrirninjarla parlu-pinyi nyanungulku. Ngulaju ngula-juku, kula-ka Kaatuju wurnturu wuruly-nyina, kutu-ka nyina ngayi. ²⁸ Nyurnunyurnu-patu kalalu kuja wangkaja, ‘Ngalipa karliparla marlaja nyina wankaru Kaatuku, manu karliparla marlaja warru wapa.’ Manu nyurrurla-nyangu-paturlu yapangku jarukungarduyu-paturlu kalalu yunparnu kujarlu, ‘Ngaliparlangu karliparla nyina kurdukurdu nyanunguku.’ ²⁹ Ngulaju junga. Junga karlipa ngalipaju nyina kurdukurdu Kaatu-kurlangu. Kujarlaju, kulalparlipa nyarrparlu manngu-nyangkarla Kaatuju jukurrpa-kari-piya yangka pirli ngurrju-maninja-warnu kuja kankulu yurparrninjarla karaly-mani nyurrurlarluru kawurlu-jangka marda pirli yaltiri-jangka marda pirli-kari-jangka marda. Lawa kujakuju. Kula-ka Kaatuju nyina nyampurra-piya pirli-kari pirli-kari-piya, lawa!

³⁰ “Nyurru-wiyi kamparru-wiyi, Kaatuju wangkaja kuja, ‘Yangka kuja kajulu yapangku ngurrpangku kanginy-pinyi, ngulaju ngula-juku. Ngaju karna-jana yampimi murrumurru-maninja-wangurlu.’ Kala jalanguju, Kaatuju kangalpa wangka ngalipakuju panukuju ngulaju kuja, ‘Yampiyalu nyiyarningkijarraju majumajuju puranja-wangurlu, manujulu pina-yaninjarla yalala-yirraaka ngaju!’ ³¹ Junga kujaju. Kaaturluju nyurru-juku jaru jungarni-manu yapaku miimii-nyanjaku. Ngakaju kapu-ngalpa jarnkujarnku miimi-nyanyi kuwurtukungarduyu-piyarlu yirriyirri-nyayirnirli jungarni-nyayirnirli. Ngulakuju nyurru jinta wati milarnu yali Jijaji. Nyarrparlurlipa milya-pinyi nyampuju wati junga-japa? Ngulaju karlipa milya-pinyi yangka kuja Jijaji Kaaturlu wankarumanu pina palinja-warnu, ngulanya milarnu ngalipakungarnti jarnkujarnku miimii-nyanjakungarnti.”

³² Yangkangku Yajana-wardingki-paturlu Kanjulu-paturlu, kujalu purda-nyangu Puurlu kuja-kurra wangkanja-kurra, yangka kuja Kaaturlu pina-wankaru-manu nganta Jijaji palinja-warnuju, ngulakujulurla ngalya-kariji manyu ngarlarrija. Panu-kari ngalya-kari yapa ngulajulurla ngurrju wangkaja, ngulaju kujalurla wangkaja, “Yungurangkulu parra-karirlalku yarda purda-nyanyi ngurrju jaru nyuntu-nyangu.” ³³ Junga-juku, ngula-jangkarlu, Puurlurluju yampinja-yanulku-jana yapaju. ³⁴ Yangka ngalya-kari wati-patu-kari Yajana-wardingki-patu-kari, ngulajulurla ngungurr-nyinaja jarukuju Puurlu-kurlangukuju kuja-jana yangka yimi-ngarrurnu, ngulakujulurla marlaja Kirijini-jarrija. Manu jinta-kari yirdiji Tiyuniji kanjulu-pardu, ngularlangu Kirijini-jarrija. Manu ngula-

jangkaju, jinta-kariji karnta yirdi Tamari, ngulaju nyanungurlangu Kirijini-jarrija-yijala, manu ngalya-karirlangu.

18

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli Karinji-wardingki-patuku

¹ Puurlurluju yampinja-yanulku yangkaju kirri yirdi Yajana, ngula-ngurluju yarnkaja karlarra kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Karinji-kirra. ²⁻³ Ngulangkajulpa nyinaja wati-kari Juwu yirdi Kirila nyanungu-parnta-kurlu karnta-kurlu yirdi-kirli Pirijila-kurlu. Ngulaju-pala yukajarni ngurrara-kari-jangka yirdi-jangka Yitili-jangka, ngulaju-pala kamparru-pardu-juku yukajarni Karinji-kirraju, ngulaju kamparru-juku Puurlukuju. Nyampu Yakila ngulaju palka-jarrija manu wiri-jarrija ngurrara-karirla yindingka Puntjarla. Karinji-wangurla-wiyi ngulajulpa-pala nyinaja Yakila manu nyanungu-parnta karnta kirri-karirla yirdingka Ruumurla, ngulaju ngurrararla yangkangka yirdingka Yitilirla. Parrangka jintangka, kingi yirdi Kulurdiya, ngulangkujua-jana jinyijinyi-manu panu-juku Juwu-patuju kirriki yampinjakuju. Kujarlanya-pala yanu Yakila manu Pirijila yali-kirraju kirri-kirra Karinji-kirraju. Ngulangkanya-palangu yaninjarla Puurlurluju parlu-pungu. Parlu-pinjarlalpa-palangu jirranganja nyinaja yalumpurla-juku yuwarlirla nyanungu-jarra-nyangurla-juku. Ngulangkurluju jintangkurlu-jukulpalu kalukulku ngurrju-manu marnkurrparlu-juku warrkingkarlu. ⁴ Yalumpurla kirringka, Puurluju kala warrada yanu Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-kari jaaji-kirraju Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju, Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, putaputalpa-jana kangkuly-yirrarnu manu kurruly-yirrarnu jaru-kurlurluju yungulurla nyanungurlangu ngungkurr-nyinayarla Jijajikiji.

⁵ Kuja-pala Jilaja manu Timiji yanurnu Karinji-kirra nguru-kari-jangka Majatuniya-jangka, ngula-jarra kuja-palarla rdipija Puurluku, ngula-jangkaju jintangkalkulpa wartardi-jarrija Jijaji-kirlangurla jarungka. Ngulaju kala-jana parra-kari parra-kari jaruju yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliji Juwu-patukuju, ngulaju kuja kala-jana wangkaja, “Yangkaju Jijaji ngulaju Mijaya, yangka kuja-ngalpa Kaaturlu nyurru-wiyi kung-pungu yilyanjarnikingarntirli.” ⁶ Yali-patu Juwu-patu, ngulajulpalurlajinta jukuru-jarrija Puurlukuju jarukuju, manu ngula-jangkajulpalu warlkanji-pajurnu. Junga-juku, Puurlu-nyanurla jurnarrpaku yarnkaja palkangkaku nyanungu-nyangurlaku, manu ngulangkaju jurnarrpa-ngurluju lurlurl-pungu walyalku wangkanjangkarntirli. Ngula-jangka, yarda-jana wangkaja, “Putarna-nyarra pinarri-manu jaru-kurlurluju manu puta kangkuly-yirrarnu nyururlaju. Kajinkilirla Kaatukuju jurnta nyina kuja-purda-kari tarngga-kari, ngulajujulu yampiya wakirninja-wangurlu. Jalangu-warnurluju kapurna-jana yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patu-mipakulku.” ⁷ Junga-juku, yampinja-yanulku-jana Juwu-patuju. Ngula-jangkaju yanu Puurluju jinta-kari-kirlangu-kurraku wati-kari-kirlangu-kurra Juwu-wangu-kurlangu-kurra yuwarli-kirraju yirdi-kirlangu-kurraju Tijiti Jujutu-kurlangu-kurra. Nyampurluju watingkilpa puraja Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngulakuju karrijalparla yuwarliji wurnturu-wangu kutu-nyayirni jaajipirdi Juwu-kurlangu-pirdi. Ngulangkanyalpa Puurluju nyinaja. ⁸ Jinta-kariji watilpa nyinaja yirdiji Kiripija, ngulaju nyinajalpa jaajikingarduyu wiri Juwu-kurlanguku jaajiki kamparrurla. Ngula-kurlangujulpalurla ngungkurr-nyinaja Warlalja-Wiri Jijajiki nyanungu-parnta manu nyanungu manu nyanungu-nyangu kurdukurdu. Panungkulu Karinji-wardingki-paturlu yapangku, kujalu purda-nyangu Puurluju jaru-kurlu Jijaji-kirli, ngularlangujulurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki. Ngula-jangkaju, ngapangkalpa-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Puurlurluju.

⁹ Ngaka-pardu-karilki munga-karirlalku, Puurlurluju nyangu Warlalja-Wiri Jijaji yuruyururlu, ngulajurla kuja wangkaja Jijaji Puurlukuju, “Lani-wangu-jana jurnta nyinaya waparlu nyampukuju yapaku Karinji-wardingki-patuku. Ngulakuju ngaju-nyangu-jana jaru yimi-ngarrika waparlkurlu ngarrurda-wangurlu rdiily-parnkanja-wangurlu. ¹⁰ Ngajurnangku palka, kapurnangku warrawarra-kanyi. Kujarlaju, kulangku nganangku yapangku murrumurru-mani ngaju-nyangurlaju. Nyampurlaju kirringka, ngulaju kalu panu nyina ngulaju ngaju-nyangu yapaju. Ngularlangurlu kapungkulu nyuntuju warrawarra-kanyi yapa-kari-kijakuju.” ¹¹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurluju nyinaja jintaku yukuriki manu jika-palaku kirntangiki yalumpurlaju kirringka. Ngulangkajulpa-jana pinarri-manu yapa panu-jarlu jarungku Kaatu-kurlangurlu.

¹² Ngula-puruju, yangka kingi wiri-jarlu Ruumu-wardingki, ngulangkuju wati jinta milarnu yirdiji Kaliyu yungu-jana nyina wiri-yijala yapaku ngurrara-kari-wardingki-patuku yirdi-wardingki-patuku Kiriiji-wardingki-patuku. Yangangka kirringka Karinjirla kujalpa Puurlu nyinaja, ngulangkajulurla Juwu-patuju jangkardu turnu-jarrija, manulu ngula-jangkarluju Puurluju puuly-mardarninjarla kangu kuwurtu-kurra yangka Kaliyu-kurlangu-kurra. ¹³ Kujalurla Juwu-patu jirrnanga yuka kuwurtu-kurlangu-kurra, ngulangkajulurla kuja wangkaja Kaliyukuju, “Nyampu kanpa nyanyi wati kuja-ka karri, ngulaju kajana jaru-kari-kirlirliki yapa panu-juku pinarri-mani manu kujapurda-mani, manu kajana putaputa kangkuly-yirrarni yungulu purami Kaatu-kurlangu kurruwarri jarrwararu!” Kujanyalurla wangkaja Juwu-patuju Kaliyukuju.

¹⁴ Ngula-jangkaju, Puurlulkurla wangkaja puta, ngulaju Kaliyurluju wurra-manu manu wurulypa-manu. Ngula-jangkaju, Kaliyulku-jana wangkaja Juwu-patuku, “Kaji nyampu wati karlirr-yantarla kuruwarrirla Ruumu-kurlangurla, manu kaji yaparlangu pungkarla tarnnga-kurra, ngulaju kapurna-nyarra Juwu-patuju purda-mardarninjarla wurra-maninja-wangurlu manu yirriyirri-nyayirnrili. ¹⁵ Kala nyurrurla kuja kankujulu wangka Juwu-patu nyampurlu nganta watingki kuja rdilyki-pungu nyurrurla-nyangu kurruwarri, manu kuja kajana nganta puta kangkuly-yirrarni kurruwarri-kijaku nyurrurla-nyangu-kujaku warlajla-kujaku, ngulaju kula ngaju-nyangu. Yalumpuju nyurrurla-nyangu. Kujarlaju, nyurrurla-paturlulu yimiji jungarni-manta nyampukuju watikiji kuja-ka karri, manulu miimii-nyangka nyurrurlarlul ngurrju-japa marda majujapa marda.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Kaliyuju nyanungu-nyangu-patukulku yurrkunyuku, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Muku yilyayalu-jana nyampu yapa yarlu-kurra nyampu-ngurlu kuwurtu-ngurlu!” Junga-juku, mukulu-jana yilyaja panu-juku. ¹⁷ Yangka kujalu-jana yurrkunyurlu muku yilyaja yarlu-kurra yapa panu-jarlu, ngulangkujulu parlu-pungu jinta-karilki wati-kari yirdiji Jajini, ngulalkulu puuly-mardarninjarla pungu murdungku yarlungkaju yuwarlirla kuwurturla ngayingayi-juku. Nyampuju Jajini, ngulajulpa-jana wiri nyinaja jaajikingarduyu Juwu-patu-karikiji. Yangka kujalu pungu Jajini yarlungka yuwarlikiji, ngulaju-jana Kaliyurluju jamulu nyangu, kularla marijarrija yangkakuju Jajinikiji kujalpalu pungu murdungku.

Puurluju kulpari yanu yangka-kurra Yantiyuku-kurra

¹⁸ Ngula-jangkaju, Puurlujulpa-jana jirrnanga nyinaja tarnnga-juku Karinjirla panu-kariki Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngula-jangkarluju, Puurlurlu manu Yakilarlu manu nyanungu-nyangu karntangu Pirijilarlu, jakuru-pungulkulu-jana panu-kariji Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngula-jangkaju, yarkajalu kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Jinkiri-kirra, ngulajulpa kutu-nyayirni karrija kurlirra kirrikiji Karinjikiji. Ngulangka, kujalpalu nyinaja kirringka, ngulangkaju-nyanu marnilpalku pajurnu Puurlurluju. Ngula-wangurla-wiyi, yangka kuja Kaaturlu warrawarra-kangu Puurluju wurra-puruju, kujarlanya-nyanu marnilpaju pajurnu muku Puurlurluju kuruwarrirla Juwu-kurlangurla. Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurlu manu Yakila manu Pirijila, warrkarnulu pawurturla warnakungarnti yungulu jingijingi yanirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Yipija-kurra.

¹⁹⁻²¹ Kujalu Yipija-kurra yukajarra yangka-patu, ngulajulu yanurra Juwu-kurlangu-kurra yuwarli-kirraju jaaji-kirra. Yalirla jaajirla, Puurluju-jana wangkaja Juwu-patukuju Jijaji-kirliji. Panu-kari yapa Juwu-patuju, ngulajulurla ngungkurr-nyinaja Puurlukuju, manu wangkajalurla, “Nyampurla-juku nyinaya tarnnga nganimpa-nyangurla!”

Ngulaju-jana Puurlurluju wurra-manu, ngulaju kujarlul, “Lawa, ngaka kajiji Kaatu wangka nyampu-kurrakuju pina-yaninjarnikiji, ngulanya karna pina-yanirni.” Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurlurluju-palangu yampinja-yanu Yakila manu Pirijila yalumpurla-juku. Ngula-jangkaju, yaninjarla warrkarnu pawurtu-karirraluku, ngula-jangkaju, pina jingijingi yanu ngapa-wanaju kurlirra kakarrara jinta-kari-kirraluku kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jijariya-kurraluku.

²² Kuja yukajarra Puurlu kirri-kirra Jijariya-kurra, ngula-jangkaju yangka-jangkaju pawurtu-jangka jitinjarla yarkajarra kurlirra walyangkalku kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jurujulumu-kurra. Kuja Jurujulumu-kurra yukaja, ngulangkaju-jana Kirijini-patu-kariki wapirdi wangkaja. Ngula-jangkaju, yada yarkajarra yatijarra kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Yantiyuku-kurra. ²³ Kuja yukajarra Yantiyuku-kurra, ngulangkaju ngari witaku nyinaja. Ngula-jangkaju, yada yarkaja ngurrara-pardu-jarra-kari-kirra yirdi-jarra-kurraju Kalatiya-kurra manu Pirijiya-kurra. Yali-jarrarla ngurrara-jarrarla Kalatiyarla manu Pirijiyarla, wangkaja-jana Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-jana jaru-kurlurluju yada pirjirdi-manu.

Nyampuju wati-kari-kirli Yapuliji-kirli

²⁴ Ngula-purujulpa wati jinta nyinaja yirdiji Yapuliji, ngulaju Yilikijantira-wardingki, ngulangkanya palka-jarrija kiringkaju nyanunguju watiji. Ngulaju yanurnu-yijala Yipija-kurraju, ngulanyalpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu kuruwarri yapaku panukuju, ngulaju kuruwarri yangka kujalpa ngunaja Payipulurla. Ngulajulpa junga-nyayirni kanunjumanyumpa-nyayirnirli manngu-nyangu kuruwarriji Kaatu-kurlanguju, ngulajulpa-jana yapa panukuju yimi-ngarrurnu jaruju ngulaju marrka-nyayirnirli manu ngurrju-nyayirnirli. ²⁵ Manulpa nyinaja pina-nyayirni Jijaji-kirlangukuju yimi-ngarrirninjakuju, nganangku mayirla yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu Jijaji-kirliji Wirliya-kurlu Kuruwarri-kirliji. Ngulaju kala-jana yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliji wardinyi-nyayirnirli manu junga-nyayirnirli. Manulpa milya-pungu jaru Jaanu-kurlu yangka papitaji-maninjakungarduyu-kurlu. Kala kulalpa milya-pungu yangka Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu. ²⁶ Yapulijirli kujalpa-jana ngakalku yimi-ngarrurnu jaru Juwu-kurlangurla jaajirla yapaku panuku, ngulaju marriwa-nyayirnirli. Yangka-jarrarluru kalinjarlu Pirijirluru manu Yakilirli, purda-nyangu-pala wangkanja-kurraju kujalpa-jana jaru yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkaju, yangka-jarrarluru purda-nyanjarla-pala Yapulijiji yajarn-injarla kangulku ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, yarda-palarla yirri-puraja Kaatu-kurlangu Kuruwarri Wirliya manu jungarni-manu jaru-kari yangka Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-kurlu.

²⁷ Ngula-jangkaju, Yapuliji wangkaja-jana Kirijini-patukuju Yipija-wardingki-patuku, “Ngajuju karna yanilki ngurrara-kari-kirra yangka-kurra yirdi-kirraju Kiiriji-kirra.” Junga-juku, ngulakujulurla ngungkur-nyinaja, manulurla pipa yungu jaru-kurlu nyanunguku, ngulanya yungu-jana kanjarla yinyi yangkakuju Kiiriji-wardingki-patukuju Kirijini-patuku. Yali pipa ngulaju yungulu Kiiriji-wardingki-paturlu rdakurl-kijirni Yapuliji wurra-maninja-wangurlu. Junga-juku, yampinja-yanu-jana Yipija-wardingki-patuju yapaju wurnangkulku. Kuja Kiiriji-kirra yukajarra, ngulangkuju kala-jana pinarri-manu Kirijini-kariyi-nyanu-patuju, manu kala-jana pirrjirdi-manu yali-patuju yangka kujalurla kamparru-wiyi marlaja Kirijini-jarrija Kaatuku. ²⁸ Yapuliji kala-jana jirrnanja nyinaja Juwu-patukuju pinarri-patukuju yangka Yapulijiji, ngulaju milparniwarrarla-juku kamparrurla panungka-juku yapangkaju kala wangkaja. Kala-jana pirrjirdi-jiki nyinaja nyanungurra-piya-wangu. Kala-jana milki-wangkaja Mijaya-kurlu jaruju Payipulurla, ngulaju kala-jana wangkaja kuja, “Yangkaju Jijaji ngulaju Mijaya ngalipaku, yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jangku-pungu nyurru-wiyi yilyan-jarnikingarntirli ngalipaku.” Kujalu kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu Yapuliji yangkanku Juwu-paturlu, ngulaju kulalu nyarrparlulku jangku-mantarla.

19

Puurlulpa-jana wangkaja jaru Jijaji-kirli Yipija-wardingki-patuku

¹ Kiringka Karinjirla ngulalpa yangka nyinaja wati yirdi Yapuliji, ngula-puru-juku Puurluju jingijingi yanu nguru-jarrarla kulkurru-jarra yirdi-jarrarla Kalatiyarla manu Pirijiyarla. Ngulajulpa wirliya wapanja-yanu karlarra kirri-kirra Yipija-kurra. Kuja Puurlu yukajarra kirri-kirra Yipija-kurra, ngulangkuju-jana parlu-pungu watipatu 12-pala, ngula-patu nyanungu-patu ngulajulu kurdungurlu-patu Jaanu Papitaji-kirlangu. ² Junga-juku, Puurluru-jana payurnu kujarluru, “Kujankulu kurdungurlu-jarrija, Pirlirrpaju-nyarra Kaaturluju kurru-pungunya nyanungu-nyanguju?”

Junga-juku, Puurlujulu jangku-manu nyanungu-paturlulku, “Kula karnalu milya-pinyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguju. Ngana ngulaju?”

³ Junga-juku, yarda-jana payurnu Puurlurluju, “Nyarrpa-jarrijalpankulu ngapangkungarnti papitaji-jarrinjakungarntiji?”

Ngula-jangkaju, junggu-manulu Puurluju, “Ngulakungarntirlijirnaluru puraja Jaanu Papitaji-kirlangu kuruwarri yangka kujalpa-jana nyurru-wiyi kamparru-warnu-wiyi yapa pinarri-manu.”

⁴ Yaliji Puurlu yarda-jana wangkaja, “Jaanu Papitaji kala-jana wangkaja yangka-patuku Yijirali-pinkiki kuja, ‘Ngajukuju wala-jarrinja-wangu nyinakalurla walaju yangka-mipaku jintaku ngaka kaji yanirni Mijaya.’ Kujanya kala-jana wangkaja Jijaji-kirli. Yangka kujalpalu pina-yaninjarla yalala-yirrnuru Kaatu, ngularra-piya-mipalpa-jana papitaji-manu.”

⁵ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra yangka-paturlu 12-palarlu kurdungurlu-patu-karirli, ngulajulurla ngungkurr-nyinaja Warlalja-Wiriki Jijajiki. Ngula-jangkaju-jana nyanungurlangu Puurlurluju julyurl-yirrarninjarla papitajimanu. ⁶⁻⁷ Ngula-jangkaju, Puurlurluju rdaka-nyanu yirrarnu jurrungka nyanungurra-nyangurla, ngula-puru-juku-jana kurru-yukaja Pirlirra Kaatu-kurlanguju. Ngula-warnurluju, Kaatukulurlajinta pulka-pungu jaru-kari jaru-karirli, manulpalurla kurruly-wangkaja jaru-kari jaru-kari kuja-jana yungu nyanungu-patuku

⁸ Ngula-warnuju, Puurlululpa nyinaja ngulangka-juku kiringka Yipijarla, ngulajulpa nyinaja kirntangi-patuku marnkurrpaku. Ngulangkaju kala Puurluju warrarda-yanu jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulangkarluju kala-jana warrarda yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kurlu marriwarlu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijar-raku. Ngulakunyalpa-jana puta jungarni-manu manu kangkuly-yirrarnu. ⁹ Panu-karirlijilpalu wiljiwilji-manu jurrungkuju marntarlarlu, manulpalurlajinta jukuru-jarrija kujakaju jaruku Puurlukuju. Manulpalurla kulkurru-jarra panungka mil-parniwarrarla nginji-wangkaja jaruku Kuruwarriki Wirliyaku Jijaji Warlalja-Wiri-kirliki. Junga-juku, ngula-kujakaju manu ngula-jangkaju, Puurlu manu kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu yangka Juwu-kurlangu-ngurlu jaaji-ngirli wilypi-pardinjarlalu yanu yuwarli-kirra Tirina-kurlangu-kurra. Ngulangka Tirina-kurlanguju yuwarlirala kalalu panu-jarlu turnu-jarrinjarni yanu, ngulangkarlunyalpalu-nyanu jungarnijungarni-manu Jijaji-kirlanguku jaruku. ¹⁰ Parra-kari parra-kari kala-jana Puurlurluju warrarda yimi-ngarrurnu kujaju jirramaku yukuriki. Ngula-purujulpalu Juwu-paturlu manu Juwu-wangu-paturlu warrarda purda-nyangu jaru Jijaji Warlalja-Wiri-kirli kujalpalu nyinaja ngula-wardingki-patu ngurrara Yajiya-wardingki-patu.

Ngalapi-nyanu-paturlulpalu-jana Jikipa-kurlangu-paturlu nyurnunyurnuku juju jurnta yilyaja puta

¹¹ Ngula-pururlu-juku kala-janarla Puurlurluju nyurnu-watiji marlaja parlpuru-manu Kaatuku ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinyparlu. Parlpuru-maninja-kurra kulalu yapa-paturlu nyangu ngula-piya kamparrurlu-wiyi. ¹² Kula rdaka-miparlu kala-jana parlpurumanu nyurnunyurnuju. Kuja kala-nyanu Puurlurlu warrkingkarlu yiriwarra jurrungka yirrarnu mukarni-kijaku, manu wartirli-kirlangu wirriji-piya kuja kala-nyanu wartirli warurnu, yiriwarra manu wartirli-kirlangu kala-jana Puurlurluju rurruny-pinjarla yungu yapa-patu-karikiji kanjaku. Ngulaju yapa-kurra nyurnunyurnukuju parlpurumaninjakuju nyanungurluku. Yangka kuja kalalu-jana yaarl-yirrarnu yiriwarra manu wartirli-kirlangu, ngula-jangkaju kalalu nyurnunyurnuju parlpuru-jarrija-yijala. Kala yangka kuja kalalu mardarnu juju kaninjarni jirrinypa palkangka nyanungurra-nyangurla, ngulaju kalalu-jana nyurnunyurnukuju wilypi-pardinjarla parnkaja jurnta.

¹³⁻¹⁴ Ngula-puru-yijala Juwu-patulpalu nyinaja yalumpu-wardingki Yipijarla, ngulapatuju kalalu warrukirdikirdi wapaja kirri-kari kirri-kari ngangkayi-kirli-piya. Kujalu purda-nyangu Puurluluku, kujalpa-jana nyurnunyurnuku nganta juju jurnta yilyaja nganta, ngula-jangkarluju nyanungu-paturlulku waalparrurnu puta. Ngari kulalpalu milya-pungu Jijaji.

Kala ngalya-kari wati-patu wirli-pala, ngularangurlulpalu-jana putaputa jurnta yilyaja jujuju, ngulajulu wirli-palaju ngalapi-nyanu Jikipa-kurlangu-patu. Nyanunguju Jikipa ngulajulpa nyinaja Juwu Maralpikingarduyi Wiri. Parrangka jintangka, yangka wirli-palarlu ngulajulu parlu-pungu jinta wati panu-kurlu jirrinypa-kurlu. Ngulakujulu-jana wangkaja, “Nyurrurla panu-jarlu jirrinypa, jurntalurla wilypi-pardiya nyampuku watiki yirdingka Jijajirla, Jijaji yangka kuja kajana Puurlurlu warru yimi-ngarrirni!”

¹⁵ Junga-juku, jirrinypaju jinta-jana wangkaja, “Milya-pinyi karna Jijaji, manu jaru karna milya-pinyi Puurlu-kurluju, kala nganankulu nyurrurla-patuju?”

¹⁶ Junga-juku, yangkangu watingki jirrinypa-kurlurlu karrinja-pardinjarla puuly-mardarnu-jana, ngulangkuju-jana jurnarrpa larra-pinjarla rurruny-pungu muku, manujana murrumuru-manu yalyu-kurra-nyayirni. Ngula-jangkaju, yangka-ngurlu yuwarlingirli wilypi-pardinjarlalu parnkaja jalya-mipalku yiriyiri yalyu-kurluju yangka-patu wirli-pala wati-patu.

¹⁷ Juwu-wati manu Juwu-wangu-patu Yipija-wardingki-patu, ngulangkuju purda-nyangu yangka jaru wirli-pala-kurlu wati-patu-kurlu kuja-jana jintangu watingki nganta jirrinypa panu-jarlu-kurlulu muku pungu nganta, ngulangka purdanyanjarlajulpalu muku ngarrurda-jarrija. Manulpalurlajinta warrarda pulka-pungu Jijaji Warlalja-Wiriki yirdiki. ¹⁸ Panu-kari yapa Kirijini-patu kujalpalu nyinaja

Yipijarla-yijala, ngulajulu-jana yanurnu Puurluku, manu panu-kariki Kirijini-patuku, ngulangkululu-nyanu yimi-ngarrurnu kulkurru-jarra milparniwarrarla kujalpalu nyinaja kamparru-wiyi majumaju manu kujalpalu-nyanu waalparrurnu-juku yajikiki nyinanjaku ngangkayi-kirli-piyaku.¹⁹ Nyanunguku ngangkayi-kirli-piyaku, ngulajulpalu palju pina-jarrija nganta puku-jangka panu-jarlu-jangka Kirijini-wangurla-wiyi. Ngula-warnurluju nyanungurra puku-wati ngangkayi-kirli-kirlangu, kujalpalu pina-jarrija, ngulajulu-jana kangurnu panu-jarlu-juku jaaji-kirra. Ngula-warnurlujulu-jana muku purraja puku-wati panu-jarlu-juku kulkurru-jarra milparniwarrarla. Nyanunguku puku-watiki ngulajulu tala panu-jarlu-nyayirni yiily-ngarnu \$50,000.²⁰ Kala yimi Kaatu Warlalja-Wiri-kirlangu, ngulajulpa yarda wiri-jarrinjarla pirri-yanu kuja-purda kuja-purda, yangka kuja-jana Kaaturlu nyanungu-kurra-manu yapa panu-jarlu Yipija-wardingki-patu-piyaju.

Yipija-wardingki-patujulurla kulu-jarrija-nyayirni Puurlukuju

²¹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurluju-nyanu wangkaja, “Ngakaju karna yani Majatuniya-wana Kiiriji-wana Jurujulumu-kurra, manu ngula-jangkaju karna yani kirri-kari-kirra Ruumu-kurrarangu.”²² Junga-juku, ngula-warnurluju, Puurlurluju-palangu yilyaja jirrama wati-jarra nyanungu-nyangu-jarra warrkini-jarra yirdi-jaraju Timiji manu Raajurtu pawurturla mangkuru-wana kulkurru-jarra ngurrara-kari-kirra Majatuniya-kurra. Kala Puurluju, ngulajulpa nyinaja yangka-wardingki-jiki Yajiyarla yangkangka-juku kiringka Yipijarla.

²³ Ngakarrangakarralku ngula-warnurlaju, panu-kari Yipija-wardingki-patu, ngulajulu-jana kulu-jarrija Puurluku manu panu-kariki yapaku kujalpalu puraja Wirliya Kuruwarri Jijaji Warlalja-Wiri-kirli.²⁴ Nyarrparla kuja? Yalirla yirdingka Yipijarla, ngulajulpa juka-karrija pirli wiri-nyayirni kirrirdimpayi karnta-piya yirdiji Yarrtimu, ngulajulpa karrija jukurra-nyayirni nganta, ngulakujulparla yuwarli maralypi wiri-nyayirni karrija purlapa-kurlangu pinja-kurlangu. Ngula-purujulpa kiringka jintangka-juku nyinaja wati-patu warrkini-patu, ngulangkuju pirli yaltirirngirli kalalu ngurrju-manu witawita yuwarli yangka-piya yuwarli maralypi-piya Yarrtimu-kurlangu-piya, ngulaju witawita-nyayirni mirilmirilpa-nyayirni. Ngulaju kalalu ngari ngurrju-manu talakupurdarlu, ngulangkuju kalalu manu tala wiri-jarlu yangka-jangkaju nyampurra-jangka yuwarli witawita-jangka. Ngulakuju kala-jana nyinaja jinta wati yirdi Mitiriyu kamparrurla wiri warrkini-kariyi-nyanuku.²⁵ Junga-juku, parrangka jintangka, Mitiriyurluju-nyanu turnu-manu nyanungu-nyangu warrkini-patu manu panu-kari warrkini-patu wiriwiri-yijala. Ngularajulu jinta-kurra-jarrija muku. Manu-jana Mitiriyuju wangkaja kuja, “Milya-pinyi-jala kankulu jintawarlayirli-jiki kuja karlipa nyampurra yuwarli witawita ngurrju-mani, manu karlipa mani tala wiri-jarlu.”²⁶ Nyan-yijala kankulu Puurluju nyurrurla-paturluju, manu kankulu purda-nyanyi kuja kajana jaru warru yimi-ngarrirni nyampurla kiringka kuja-ka warru wapami. Yimi-ngarrirni kajana nyampurra juju witawita yuwarli, kuja karlipa ngurrju mani rdakangku, ngulaju nganta tarruku-wangu. Kuja-kurlunya kajana Puurlurluju jaruju warru yimi-ngarrirni. Junga-juku, yapa panu-kari nyampu-wardingki kirri-wardingki, ngulaju kalurlajinta ngungkurr-nyina Puurlukuju. Manu panu-karirlangu kuja kalu nyinami kirri-karirlangurla warrukirdikirdi Yajiyarla, ngularlangu kalurlajinta ngungkurr-nyina-yijala.²⁷ Nyampu Yarrtimu, ngulaju jukurra wiri-jarlu-nyayirni tarruku-nyayirni. Kula kalu purami nyampu-miparlarlu nyampuju kuruwarri. Yajiya-wardingki-paturlangurlu kalu purami jinta-juku manu nguru-kari nguru-kari-wardingkirlangurlu. Kajirlipa nyampu wati Puurlu jawirri nyanyi manu yampimi warla-pajirninja-wangurlu, ngulaju kapulu-ngalpa ngalipalku warrkini-patu yapangku panu-jarlurlu-juku majumaju-pajirni. Manu kapulu ngawungawu-pajirni nyampuju yuwarli maralypi Yarrtimu-kurlangu, manu kapulurla kapuru nyina jukurra-wanguku.”

²⁸ Kujalu Mitiriyu purda-nyangu yapangku panu-jarlurlu wangkanja-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni Puurlukuju, manulu laljilalji-jarrija-nyayirnilki. Manulu purlanjaku rdirri-yungu pulka-pinjakuju yangkaku Yarrtimuku kilji-nyayirni ngulaju kuja, “Yipija-wardingki-kirlangu Yarrtimu ngalipa-nyangu, ngulaju jukurra wiri-nyayirni!”²⁹ Yangka Mitiriyu-kurlangu turnu-warnu warrkini-patu wiriwiri, ngulajulu palju pirri-parnkaja purlanja-karra purlanja-karra kuja-purda kuja-purda warukirdikirdi ngulangkuju kiringkaju. Kujalpalu purlanja-karra parnkaja-juku warru, ngula-puru-juku nganjirni parlu-pungulu-palangu jirrama wati-jarra yirdi-jarra Kayiju manu Yaratakiji, ngulaju Majatuniya-jangka wurnajangu-jarra kuja-pala kirri-kirra

yukajarni ngulaju Puurlu-kurlangu wungu-warnu-jarra kamparru-wiyi, ngulalkulu-palangu puuly-mardarninjarla wilil-kangu yarlu-kurraju wiri-jarlu-kurra.³⁰ Kala Puurluju kapu-jana nganta yantarla yarlu-kurra yangka wiri-jarlu-kurra kujalpalu yapa panu-jarlu lirri-karrija. Nyanunguju nganta yungu yaninjarla karriyarla kamparrurla yapa panu-jarlurla yimiri-maninjaku. Kala Kirijini-kariyi-nyanu-patu, ngulajulpalurla-jinta jukuru-jarrija, manulpalu warla-pajurnu.³¹ Yapangku panu-karirli wiriwirli Yajiji-wardingki-paturlu yalumpu-wardingki-paturlu, ngulajulurla pipa wurulyparni-yilyaja Puurlukuju, kujalurla wangkaja pipangkaju, “Kulanpa-jana nyiyaku yanirra ngula-kurraju turnu-kurra karrinjakuju kamparrurlaju. Kajikangkulu pinyi!”

³² Yangka yarlungka wiringka, ngulangkajulpalu-nyanu yuntarnu-juku purlanjarluju. Panu-karilpalu purlaja jukurra-ngurlu Yarrtimu-ngurlu. Panu-karilpalu purlaja ngari nyiyakupurda mayi. Ngari mardalu-jana kutu rdnarnu purlanjaku warungka-piya ngurru. Ngayilpalu-jana kutu puranjinaanu kujalpalu yapa kamparru-warnu-patu ngurru. ³³ Yangka yarlungka turnu-warnurla, ngulangkajulpa karrija ngalya-karirangu wati-patu Juwu-wati. Junga-juku, Juwu-watirliji jintalu nyanungurra-nyangu wati ngurl-kangu kamparru-kurra yaninjaku yirdi Yilikijantu yungu-jana marlaja wangkayarla. Junga-juku, Yilikijanturluju, waku-jarra-nyanu kankarlu-manu, manulpa-jana puta wurulypa-manu purlanja-kurra. ³⁴ Kujalu Yilikijantu nyangu Juwu, ngulangkajulu yarda maya-jarrija purlanjakuju. Karlarla-jangka wuraji-kirralu warrarda purlaja rdily-parnkanja-wangu, ngulajulu warrarda purlaja yangka-kurlu-juku jaru-kurluju kuja-kurlu, “Yipija-wardingki-kirangu Yarrtimu ngalipa-nyangu, ngulaju jukurru piri-nyayirni!”

³⁵ Ngula-puru-juku ngula-warnurlaju, jinta wati Yipija-wardingki wiri kamparru-kurra yanu, manu-jana turnu-kurra yangka yapa warla-pajurnu kujalpalu warrarda purlaja. Manu-jana kuja wangkaja, “Ngalipa Yipija-wardingki-patu, ngulaju kalu-ngalpa milya-pinyi ngalipaju nguru-kari nguru-kari-wardingkirli kuja karlipa ngaliparlunya warrawarra-kanyi nyampuju yuwarli maralypi Yarrtimu-kurlangu. Manu nyurru-wiyi yangka kuja wantija yarturlu jinta wita-wangu kankarlarra-ngurlu yalkirirngirli tarruku-nyayirni, ngulaju kalu-ngalpa milya-pinyi kuja karlipa nyanungurlangu warrawarra-kanyi.” ³⁶ Kulalpalu nyarra wangkayarla kujaju kula junga nyampurruju tarruku-wangu nganta. Kujarlarlu, pululu-mantalu-nyanu warungka-wangurlu purlanja-wangurlu. ³⁷ Nyiyakunkulu-palangu kangurnu nyampu-jarrajau wati-jarra Kayiju manu Yaratakiji? Kula-pala nyiya maju-manu ngalipa-nyanguju yuwarli maralypirraju Yarrtimu-kurlangurlaju, manu kula-palarla nginji-wangkaja ngalipa-nyangu jukurrapaku Yarrtimuku. ³⁸ Kajilpalu-palangu Mitiriyu manu nyanungu-nyangu warrkini-patu nginji-wangkayarla ngampurrpaju, ngulakungarntirlijilpalu-jana kangkarla kuwurtu-kurra ngulangka yungulu kuwurturla wangkami. Ngulangkanya kalu parra-kari parra-kari turnu-jarrinjarla wangkami wiri-patuju kuwurtukungarduyupatuju. ³⁹ Ngaka kuwurtu-jangka, kajinkili jaru-kari mardarni nyampu-jarra-kurlu wati-jarra-kurlu, ngulajulunganpa ngakaju nganimpakulku yimi-ngarrirninjintarni, manulu-nganpa warnkirimanta yangka kajirnalunyanu Yipija-wardingki-patu wiriwiri turnu-jarri. Kujanya-ka nguna kuruwarriji ngalipa-nyanguju. ⁴⁰ Kajirli-pa-nyanu kujarlu ngaliparlu warrarda wiljiwilji-mani manu yuntarni, kajikalungalpa nyanyirni Ruumu-wardingki-paturlu wiriwirli yuntarninja-kurra. Ngulankuju nyanjarla kajikalungalpa kanyi kuwurtu-kurra. Kala kajilpalungalpa kuwurtu-kurra kangkarla, kuja karlipa-nyanu warrarda wiljiwilji-mani, nyarrpalpalipa-nyanu jaarl-karriyarla? ⁴¹ Ngula-juku paljuluku yanta jurru-wana-kurra.” Junga-juku, ngula-jangkaju paljuluku yanu ngurra-wana-kurra.

20

Puurluju-jana yarda yanu jijan Kirijini-patuku ngurrara jirrama-kurra Majatuniya-kurra manu Kiriji-kirra

¹ Yangka-jangka kulu wiri-jangka, kujalu-jana Kirijini-patu ngarrurnu kulungku Yipija-wardingki-paturlu, ngula-jangkaju ngaka-pardu-karilki, Puurlurluju-jana yajarninjarla turnu-manu Kirijini-patuju. Ngulaju-jana jarungku pirrjirdirli lani-wangu-manu manu pirrjirdi-manu, ngulankuju yungulu marriwarlu purami Jijaji lani-wangurlu. Ngula-jangkaju, Puurluju kuja-jana wangkaja, “Ngaju kapurna pina-yanilki yangka-kurra Majatuniya-kurra.” Junga-juku, jakuru-pungu-jana yalumpurla-juku Puurlurluju, ngula-jangkaju yanulku pina Majatuniya-kurra. ² Kujalpa yaninja-yanu, ngulajulpa kulkurrukulkuru nyinanja-yanu kirri-kari kirri-kari-wana, ngulankaju-jana yimi-ngarrirninja-yanu jaru-kari jaru-kari Jijaji-kirangu. Ngulankujulpa-jana yapa panu jarungkuju lani-wangu-manu manu pirrjirdi-manu marriwa-karda. Ngula-jangkaju,

yukajarralku ngurrara-kari-kirraluku yirdi-kirraju Kiiriji-kirra. ³ Yalirla Kiirijirla nyinaja marnkurrpaku kirntangi-patuku. Ngula-jangkaju, jurnarrpalku-nyanu turnu-manu pina-yaninjakungarntirilki yungu pina-yaninja-yani ngurrara-kurra yirdi-kirra Jiriya-kurra. Ngula-puruju, jarulkurla nganangu mayi yimi-ngarrurnu Puurlukuju, kujal-palurla nyanunguku jangkardu jaaly-manu Juwu-patu pakarninjaku. Ngula-kujakuju pina-manngu-nyangu yungu pina-yani yangka-wana-yijala Majatuniya-wana wirliya-wana.

⁴⁻⁵ Ngaka-pardu-karilki, yapa-patu wati-patulu yanu kamparru-juku ngajarrakuju Puurluku manu ngajukuju, jurntalu-jarrangu yanu kamparru yali-kirra kirri-kirraju yirdi-kirraju Turaja-kurra. Ngulanganyalpalu-jarrangu pardarnu ngajarrakuju. Ngulaju nyampunyalu yirdi-patu: Jinta-kariji yirdiji Japatara kirri-wardingki Piriya-wardingki, ngulaju ngalapi-nyanu Piruju-kurlangu; jirrama-kariji yirdi-jarraju Rditarrku manu Kuntaja, ngula-jarraju-pala kirri-wardingki-jarraju Tijilunika-wardingki-jarra; jinta-kariji yirdiji Kayiju ngulaju kirri-wardingki Turpi-wardingki; jinta-kariji yirdiji Timiji; jirrama-kariji yirdi-jarraju Tijika manu Tirupima, ngula-jarraju-pala ngurrara-kari-wardingki yirdi-wardingki Yajiya-wardingki. Nyampu-patunyalpalu-jarrangu pardarnu ngajarrakuju kamparruju kirringkaju Turajarlaju. ⁶ Kala kujarlijarra ngajarra yarnkajarra Kiiriji-ngirliji, ngula-warnujurlujarra kulkurrulku jupu-karrija jinta-karila kirri-karila yirdingka Pilipayirla. Ngulangajurlujarra pungu Purlapa Wiri Juwu-kurlangu yirdiji Mangarri Rampaku Lalypa-nyayirni, kujarlunya yungurlijarrarla pulkapinyi Kaatukuju. Ngula-jangkaju, warrkarnurlujarra pawurtu-kurralku, ngula-kurluju parraku rdakakurlijarra jingijingi yanu mangkuru wiri-wana yali-kirra kirri-kirra yirdi-kirra Turaja-kurra. Yalirlanyarnalu-jana rdipija yangka-patukuju wati-patuku kujalu yangka kamparru-wiyi yanu. Ngula-jangkaju, nyinajarnalu jintaku wiyikiki Turajarlaju.

Puurlulu parluru-maninjarla wankaru-manu kurdu-warnu yirdiji Yutika kuja tarnnga-kurra wantija

⁷⁻⁸ Ngula-jangkaju, turnu-jarrijarnalu wuulywuulypa Jarritiyirla jinta-kurra yuwarli-kirra, ngulaju kankarlarra ruumu-pardu-karila kankarlu-warnurla. Ngulangakurnalurla mangarri ngarnu kurapaka Jijaji-kirlangu Warlajla-Wiri-kirlangu yungurnalu manngu-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. Ngula-jangkaju, Puurluju wangkajalpa-jana tarnnga-nyayirni yapa-patukuju jukurrakungarnti wurnakungarnti. Yalirla ruumurla witangka, jarra-kari jarra-karilpalu witawita waraly-karrinjarla jankaja kankarlumparra-warnu ruumurlaju yungurnalu nyanyi jarrangka. ⁹ Mungangkalkuju kulkurru-kariji, Puurluju wangkaja-jukulpa-jana yapakuju. Yalirla ruumurla, jintalpa kurdu-warnu wati yirdiji Yutika nyinaja wintawurla kankarlu, ngulangku-julpa purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra. Kujalpa-jana Puurlu wangkaja-juku yapa panuku, ngula-puruju yangkaju yirdi Yutika jardangkulku pungu. Ngula kuja pungu jardangkulku wintawurla, ngula-ngurluju jardalku kaninjarra walya-kurra wantija, ngulaju kankarlarra-nyayirni-ngirli. Ngulaju turdurr-ngunaja wantinja-warnuju tarnnga-kurra. Ngulakuju Kirijini-patuju jitinja-yanulu kaninjarra walya-kurra. Junga-juku, manulu turdurr-ngunanja-warnulku nyurnu palkaju. ¹⁰ Ngula-warnuju Puurlurlangu jitinjarla yanurla turdurr-ngunanja-warnuku nyurnukuju. Ngularla Puurluju yaarl-wardu-karrununu nyurnukuju, ngulangka-nyanu wardu-yirrarnu nyanungurlu kankarlumparra-warnu nyurnungkaju. Ngula-jangkaju, Puurluju-jana wangkaja, “Ngula-juku, wajampa-wangulu nyinaka! Wankaralku!” ¹¹ Ngula-jangkaju, Puurluju pina-jana jirrnganja warrkarnu yangka-kurra-yijala ruumu-pardu-kurra kankarlu-warnu-kurra, ngulalpalu yangkangka-yijala ruumurla pina-nyinaja, ngulangkaju mangarrilkilpalu-nyanu warru yungu, ngulajulu ngarnulku mangarriji. Ngula-jangkaju, Puurluju yarda-jana wangkaja yangkangka jintangka-juku mungangkaju, ngulaju wangkaja-jana jaruju rdangkarr-kurlu-kurra mungangka jingijingi. Ngula-warnuju, kuja wanta pardijarni, ngula-puruju yampinjarla jurnta-jana yarkaja wur-nalku. ¹² Yangka kurdu-warnu yirdiji Yutika, ngulajulu nyanungu-nyangurlu wungu-warnurluju kangu wankarulku nyanungurra-nyangu-kurralku ngurra-kurra ngulaju wardinyi-nyayirni.

Puurluju-nganpa jirrnganja yanu Turaja-ngurlu Lituju-kurra

¹³ Ngula-jangkaju, Puurluju wangkaja-nganpa nganimpakuju, “Kamparrujulu yanta nyurrurlaju pawurturla yali-kirra kirri-kari-kirra Yajaja-kurra. Ngaju karna ngaka yanirra wirliya purdangirli. Ngula-kurra kajirna yukamirra, ngula-jangkaju ngakaju ngajurlangu karna warrkarnirra pawurturlaju yali-ngirliji kirri-ngirliji.” Junga-juku, Puurlujurnalu yampinjarla yarkajarralku pawurturlaju, ngula-jangkajurnalu yanurra

Yajaja-kurra. ¹⁴ Kujarnalu yukajarra yali-kirra kirri-kirra Yajaja-kurra, ngula-kurraju-nganpa Puurlu rdi pijarnilki wirliya. Ngula-jangkajurnalu Puurluju kangulku pawurtu-kurralku. Ngula-jangkaju, yardarnalu yarnkajarra kurlirra-purdalku kirri-kari-kirraju yirdi-kirraju Mitilini-kirra. ¹⁵⁻¹⁶ Ngula-jangkaju, yanurnalu jintaku parraku, parrapardu-karilki jingijingi yanurnalu mangkururla-juku nguru-wana yirdi-wana Kayuju-wana. Kujalparnalu yanurra-juku kulurrulkurru mangkuru-wana-juku, ngula-jurnalu jingijingi yanu kirri-wana yirdi-wana Yipija-wana yaruju-juku. Puurluju ngampurrpajulparla nyinaja Jurujulumu-kurraku jingijingi yaninjakuju yungu-jana yalumpurlaju jirnganja pinyi Purlapa Wiri yirdi Pintikuju. Kujarlanya jingijingi yanu Yipija-wana Puurluju. Ngula-warnuju, yanurrarnalu parra-pardu-karilalku yirdi-kirra ngurra-kurra Jamaja-kurra. Ngula-jangkajurnalu yarda yarnkaja kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Lituju-kurra.

Jaru wiri kuja-jana Puurlu wangkaja Yipija-wardingi-patuku jaajikingarduyu-patuku wurmakungarnti

¹⁷ Puurlu kuja yukajarni Lituju-kurra, ngulangka kiringka Litujurla wati jinta yilyaja Yipija-kurraku yungu-jana wati-patu yajarninjini yalirla Yipijarla jarlu-patu jaajikingarduyu-patu. Junga-juku, yajarnunju-jana. Ngula-jangkaju, yarnkajalku pina Lituju-kurraju. ¹⁸ Kujalu yukajarra Lituju-kurra, ngulajulurla yanurra Puurluku, manu Puurlu-jana wangkaja, “Ngaju kankujulu milya-pinyi-jala. Kujarna ngaju yanurnu nyampu-kurra ngurrara-kurra Yajiya-kurra nyuru-wiyi, kujarnarla nyampurla ngurungka Yajiyarla rdurrurnu nyinanjaku manu warri-jarrinjaku nyurrurla-nyangurla nyampurla ngurrararla, nyampurraju milya-pinyi kankulu nyurrurlarluju nyiyarningkijarra kujalparna nyarra warri-jarrija. ¹⁹ Kulalparnaju ngajulurluju pulka-pungu manu jamuru-karrija nyampurrakuju warrikiji, lawa. Ngarilparnala ngulaju marlaja warri-jarrija Warlaja-Wiriki Jijajiki. Ngula-puruju Juwu-patujulajulu waru japirdija ngajukuju yungujulu murrumuru-mantarla manu pungkarla tarnga-kurra. Ngulangkujulajulu warrarda muntuku-manu manu warrarda ngurru-manu yulanjaku. Ngula-puruju ngarilparnala wurra-juku warri-jarrija Jijajiki. ²⁰ Milya-pinyi kankujulu nyurrurlarlu ngajuju, kularna-nyarra nyarrpalku jaruju jurnta wuruly-mardarnu nyurrurlakuju, mukurna-nyarra yimi-ngarrurnu ngurrangka nyurrurla-nyangurla manu yuwarlirla nyurrurla-nyangurla manu yarlungka yurrujurla, ngulajurna-nyarra muku pinarri-manu nyiyarningkijarra ngurru warrajarlu milparniwarrarla yungunkulu pinarri-jarri manu yungunkulu pirrjirdi-jarri. ²¹ Yangka kujarna-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku karlirr-yaninja-kujaku, ngulajurna-jana pututu-pinjarla wangkaja kuja, ‘Nyurrurlarlu yampiyalu nyiyarningkijarraju punkuju manu warntarlaju, ngula-jangkajulu pina-yaninjarla yalala-yirra Kaatuku. Manu walalurla nyinaya Warlaja-Wiriki Jijajiki.’ Kujanyarna-jana wangkaja yapa panukuju nyuru-wiyiji.

²² “Kaatu-kurlangu Pirlirra wangkajaju ngajuju Jurujulumu-kurraku yaninjaku. Kulalparna nyiyakulku wurra-mantarla Pirlirraju. Jalangu kajirna Jurujulumu-kurra yarnkami, ngulangkuju yapangkaju nyarra-mani mayi kapujulu, karijaja. Ngajuju ngari karna kutu yarnkamirra-juku yali-kirraju. ²³ Nyampuju karna milya-pinyi wita ngari Pirlirra kujaju nyuru-juku wangkaja, kujalparna waru wapaja kirri-kari kirri-kari-kirra, ngulajuju warnkiri-manu kujarla, ‘Yapangkaju kapungku murrumuru-mani, manu kapungku puuly-mardarninjarla yirrarni rdakungka.’ Kujanyaju wangkaja Pirlirraju. ²⁴ Ngulaju ngula-juku. Ngulakuju kularnaju wajamparri ngajuju. Lawarna ngajuju, kajijili ngajuku warrarda japirdimi manu warrarda murrumuru-mani, ngulaju ngula-juku. Ngula-puruju ngajuju yungurnarla warrarda marlaja warri-jarri Warlaja-Wiriki Jijajiki. Nyuru-wiyiji yungu warrikiji ngajukuju, ngulaju kapurna warrikiji lawa-mani. Kapurna-jana waru yimi-ngarrirni yimi Ngurru Kaatu-kurlangu yapa panuku kuja kajana Kaatu yimiri-nyayirni nyina yapakuju.”

²⁵ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja, “Warrurna-nyarra yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu yangka kuja kangalpa Warlaja-Wiri nyina nyanunguju. Jalanguju karna-nyarra yampinja-yani, kulankujulu ngajuju yarda nyanyilki. ²⁶ Wangkami karna-nyarra yiriyirri-nyayirni manu jungarni-nyayirni nyampuju jaru. Kajirna-nyarra yampinja-yani jalangurlu, ngula-jangkaju, kajinja ngana-puka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngula-warnurluju kulalpanpaju nyiyakulku wakikarla ngajuju kulungkuju. ²⁷ Lani-wangurlurna-nyarra muku yimi-ngarrurnu jaruju jurnta mardarninja-wangurlu. Manurna-nyarra muku yimi-ngarrurnu jaruju Kaatu-kurlangu-kurlu yangka kuja-ka nyanungurlu Kaaturlu jirringi-yirrarninjarla jungarni-mani nyiyarningkijarra ngurru yapakuju. Nyampunyarra-nyarra muku yimi-ngarrurnu.

²⁸ “Nyurrurla-paturlu wiriwirli jaajikingarduyu-paturlu, warrawarra-kangkalu-nyanu karlirr-yaninja-kujaku, manulu-jana yapa-paturlangu warrawarra-kangka Kirijini-patu. Yali-patu Kirijini, ngulaju-jana yajarnu Pirlirparlu Kaatu-kurlangurlu, manu-nyarra nyanungu-paturlangu yungu nyurrurlaku yungunkulu-jana warrawarra-kanyi. Yangka kuja Kaatu-kurlangu ngalapi-nyanu Jijaji paliya watiya warntawarntarla, ngulangunya-nyanu yapaju yajarnu Kaaturluju nyanungu-nyangu warralda. Ngulajulu-jana warrawarra-kangka jiyipikingarduyu-piyarlu kuja kalu-jana yangka jiyipikingarduyurlu warrawarra-kanyi jiyipi. Ngula-piyarlu-yijala warrawarra-kangkalu-jana. ²⁹ Ngajuju, milya-pinyi karna-nyarra, kajirna-nyarra nyampungurlu yampinja-yani nyurrurla, ngulakuju Kirijini-wangu-patu kapulu-nyarra jinta-kari jinta-kari jangkardu yanirni warlkanji-kari warlkanji-kari jaru-kurlu ngulaju yimirr-yinjakungarnti. Kapulu-nyarra warrarda karla-karrinjarla murrumurrumani ngulaju warnapari-piyarlu, kuja kajana warnaparirli jiyipi warrarda wajirli-pinjarla pinyi, ngula-piyarlu-yijala Kirijini-wangu-paturlu kapulu-nyarra warralda karla-karrinjarla murrumurrumani. ³⁰ Ngalya-kariji nyurrurla-nyangurlangu turnu-warnu Kirijinirlangu kapulu warlka-yijala wangka. Ngulangkuju kapulu-nyarra warlangu Kirijini-wangu-paturlu yimirr-yinyi yungulu-nyarra ngalya-kari Kirijini yapa jurnta kanyi Jijajiki. ³¹ Nyampunya karna-nyarra yarda wangka: Nyurrurlarlu, warrawarra-kangkalu-nyanu warlkanji-kari warlkanji-kari-kijaku muurlparlu. Ngulajuku ngajujulu manngu-nyangka-juku kujarna-nyarra marnkurpaku yukuriki pinarri-manu nyiyarningkijarra jaruju Kaatu-kurlangu, ngulaju yulanja-karrarlu, kujalparna-nyarra yulaja nyurrurlakuju.”

³² Ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja, “Payirni karna-nyarrarla Kaatu nyurrurlakuju yungu-nyarra warrawarra-kanyi yimiri-nyayirnrirli. Nyanungu-nyangu jaru, ngulangku kapu-nyarra pirjirdi-mani nyurrurlaju. Manu nyanungurluju kapu-nyarra yinyi nyiyarningkijarra yangka kuja-nyarra jangu-pungu nyurru-wiyi nyurrurlaku yapaku kuja kankurlula nyina nyanungu-mipaku.

³³ “Ngaju kularnarla ngana-kurlanguku yapa jinta-kari-kirlangukuju talakuju manu jurnarrpakuju liji-yirrarnu, lawa. ³⁴ Ngulakujurnajurla ngaju-nyangu-kurlu warlajakurlu rdaka-kurlu warrki-jarrija nyurru-wiyiji talakuju, ngula-kurlurlunya warrawarra-kangulparnaju ngajulurlu, manu ngaju-nyangu puntu-watirlangu. Nyurrurlarluju kankulu-nganpa milya-pinyi nganimpaju, kulalparnalulu-nyarra nyurrurlaju payurnu nyiyarlangukuju. ³⁵ Ngula-puruju, yangkankujulu ngajuju nyangu-jala kujalparna nurnanyayirni warrki-jarrija. Kuja-piya-yijalarlipa ngalipalku warrki-jarriyarla nurna-yijala talakuju yungurlipa-jana ngula-kurlurlunya marlajarra-wati jina-mardarni. Kujanya-jana wangkaja Jijaji Warlala-Wiriji yangkakuju kurdungurlu-patuku nyurru-wiyiji, ‘Kajingki yapa jinta-karirli nyiya-puka yinyi nyuntuku, ngulaju ngurrju-karrikarri. Kala kajinparla nyuntulurlu yinyi nyiya-puka yapa jinta-kariki, ngulaju ngurrju-nyayirni!’ Kujanya-jana wangkaja Jijajiji.”

³⁶⁻³⁸ Kuja Puurlu wangkanja-warnu rdiily-parnkaja, ngula-warnuju-jana jarntarru miridjirrpjirrpri pirri-manu jirnganja Kirijini-kariyi-nyanuku, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku, manu-jana wangkaja Puurluju kuja, “Kulankujulu yarda nyanyilki.” Ngulakuju yapajulurla panu-juku muntuku-jarrinjarla muku yulaja. Manulu ngamurlu-manu, manulu nyunurnu wirli-jarrarla jakuru-pinjakungarntirliji. Ngula-jangkaju, yapajulurla rdanparnu pirntinyarra-kurra mangkuru wiri-kirra, ngulanganya Puurluju pawurturla warrkarnu warna yaninjakungarntilki.

21

Nganimpajurnalurla jirnganja yanu Puurlukuju Jurujulumu-kurra

¹ Kujarnalu-jana yangka Yipija-wardingki-patu jakuru-pungu, ngula-jangkajurnalu-jana pawurtu-kurlurlu yampinja-yanu. Ngula-jangkaju, yarkajurnalu kurlirra-purda mangkuru-wana. Yanurnalu nguru-kurra wita-kurra yirdi-kirraju Kaaju-kurra, ngulajuka wita walya nguna kulkurrirni ngapangka, ngula-kurranyarnalu yanurra. Ngula-ngurlujurnalu yarda yarkaja kurlirra kakarrara nguru wita-kurra-yijala ngulaju yirdi-kirraju Rawuju-kurra, ngulaju-ka walya wita-yijala nguna kulkurrirni-yijala mangkurluju. Ngula-jangkajurnalu Rawuju-jangkaju yarda yarkaja kakarraralku jinta-kari-kirraluku kirri-kirra yirdi-kirra Patara-kurra, ngulaju-ka kirri yaliji karri mangkurlu pirntinyarra. ² Ngula-kurrajurnalu yukajarra. Ngulangajurnalu jitiija

pawurtu-jangkaju. Junga-juku, parlu-pungulkurnalu pawurtu-karilki, ngulangkajurnalnu warrkarnu, manurnalu warrkarninjarla yarnkajarralku kakarrara-purda nguru-kurra yirdi-kirraju Panijiya-kurra. ³ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, nyangurnalu yatijarra-kurra wurnturu-kurra walya mangkururla kulkurirni ngulaju yirdiji Jipiriji. Ngula-wanaju wurra-jukurnalu jingijingi yanu kularninyarra-juku, ngulaju wurra-jukulparnalu yanurra kakarrara kurirra nguru-kari-kirra wurnturu-kurra-juku yirdi-kirraju Jiriya-kurra. Kujarnalu yukajarra kirri jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Taya-kurra, ngulangkajurnalnu muku jitija pawurtu-jangkaju. Yalirla yirdingka Tayangka, pawurtukungarduyu-paturulu warrkini-paturlu maninjarla yirrarnulpalu nyiyarningkijarra pawurtu-jangkaju walya-kurraluku. ⁴ Kujarnalu pawurtu-ngurlu jitija, ngula-jangkarluju, warrulparnalu-jana nyangu Kirijini-kariyi-nyanuku yapaku nyajangu kajilpalu nyinaja Kirijini. Ngulakurnalu-jana jirranganja nyinaja jintaku wiyikiki. Junga-juku, yangka-patuju Kirijini-patu yaninjarla wangkajurla Puurlukuju, ngulaju kujalurla wangkaja, "Wangkaja-nganpa Pirlirra Kaatu-kurlangu kuja yungurnangkulu milki-wangka nyuntukuju, 'Nyampurla-jukulpampa nyinayarla nganta Jurujulumu-kurra yaninja-wangu nganta!'" ⁵ Ngula-jangkaju, yardarnalu rdurjurnu wurnaku-yijala yaninjaku Jurujulumu-kurakuju. Kularnalu nyiyakulu nyinayarla tarnga yalumpurlaju Tayangkaju. Ngula-ngurluju jintawarlayirli-kiki Kirijini-paturulu wati-paturlu manu nyanungu-parntarlu karntakarntarlu manu kurdukurdurlu, purajalu-nganpa. Mukurnalu yanu Taya-ngurluju mangkuru pirtinyarra-kurra, ngulangkaju jarntarru-jarrinjarla parntarrinjunurnalu panu-juku, ngulajurnalnu wangkaja Kaatukulu. ⁶ Ngula-jangkaju, jakuru-pungulkurnalu-jana ngalya-kariji yangkaju Kirijini-patu. Ngula-jangkaju, warrkarnulkurnalu pawurtu-kurraluku, ngulaju yangka-kurra-juku jinta-kurra pawurtu-kurraju yangka kuja-nganpa kamparru-wiyi kangurnu yalirliji pawurturlu, ngulangkanyarnalu pina-warrkarnu. Yangka ngalya-kari Kirijini-patu, ngulajulu pina-yanu nyanungurra-nyangu ngurra-kurra.

⁷ Junga-juku, nganimpajurnalnu yarda yarnkajarra kurirra kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Talimi-kirra. Kujarnalu ngulangka jitija pawurtu-ngurlu, ngula-jangkajurnalnu-jana pardupardu-maninjarla ngamurlu-manu wardinyi-nyayirni-nyanimpakupurdangka Kirijini-patu. Ngulangkaju jirranganja nyinajurnalnu-jana jintaku parraku. ⁸ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirraluku, yarda pina-warrkarnurnalu pawurtu-kurraju, manurnalu yarda yarnkaja kurirra-yijala. Ngakalkurnalu yukajarra kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Jijariya-kurra. Ngulangkaju jiti-jurnalnu pawurtu-jangkaju, yanurnalu Pilipi-kurlangu-kurra yuwarli-kirraju. Nyanungu wati ngulajulu nyinaja Kaatu-kurlangu warrkini mijiniri, ngulangkaju kala-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli warru yimi-ngarrurnu kirri-kari kirri-kari. Ngulaju nyampuju yangka Pilipiji kujalu-jana wirlikipala milarnu Jurujulumu-wardingki-paturlu Kirijini-paturlu nyurru-wiyi warrawarrakanjaku kali-puka-watiki, ngulaju yangka-juku jinta-juku nyampuju Pilipi. Ngula-kurlangu-kurraluku yuwarli-kirraju yanu. ⁹ Nyanungurlu Pilipiri, mardarnulpa-jana yurntalu-nyanu-patu murntu-pala ngulaju jilimijilimi-mipa-juku. Nyampu-patuju jarukungarduyu-patu kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku. Ngulangkanyarnalu nyanungu-nyangurla Pilipi-kurlangurla nyinaja yuwarlirlaju ngulaju parra-patuku.

¹⁰ Ngula-jangkaju, parra-patu-kari-warnurluku yanurnu-nganpa nganimpaku Kaatu-kurlangu-kari jarukungarduyu-kari jinta-kari yirdiji Yakapa, ngulaju yanurnu kurirra-jangka yirdi-jangkaju nguru-jangkaju Jurdiya-jangka. ¹¹ Kujalparnalnu nyinaja Pilipi-kurlangurla yuwarlirla, ngula-kurra-juku-nganpa yanurnu Yakapaju. Kujarla yanurnu Puurluku, ngulajurla yaninjarla wartirli rurrungu-pungu Puurluku wartirli-jangkaju Yakaparluju. Yalirla wartirli Puurlu-kurlangurlu, ngulangkaju-nyanu rdaka-jarra mirriji-jarra wayurnu Yakaparluju. Ngula-jangkaju, wangkaja-nganpa kujalku, "Nyampunya wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlangu kuja, 'Ngana kuja karla wati warlalaja wiri nyina nyampuku wartirli, ngula kaji yani Jurujulumu-kurra, ngulaju kapulu Juwu-paturulu waku-jarra manu mirriji-jarra wayirni ngaju-piya kujaraju nyampu ngajulurlu wayurnu mirriji-jarra manu waku-jarra. Ngula-jangkaju, yaliji wati kapulu-jana yinyi yapa-kariki Juwu-wangu-patuku, ngulangkunya yungulu murrumuru-mani.' Kujanyaju wangkaja Kaatu-kurlanguju Pirlirpaju."

¹² Kujarnalu kuja-kurra purda-nyangu Yakapa wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, wangkajurnalnu Puurlukulu wajampa-nyayirni ngulaju kuja, "Yaninja-wangu nyinaya, kula yanta Jurujulumu-kurra!"

¹³ Kuja-kurra jaru-kurra Puurluluju-nganpa wurra-manu nganimpaju ngulaju kujarlu, "Nyarrparla kankujulu yulanja-karra yulanja-karrarluju warla-pajirni? Kujarlaju nyurrurla-paturlaju, ngaju-nyangu pirlirpaju kajiji marda jurnta yanilki ngajukuju.

Manu kujarlaju kankujulu mularrpa-mani. Ngajujurna Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji-kirlangu warrkini, ngulaju kapurna wurra-juku yani wajampa-wangu Jurujulumu-kurraju. Ngulangka kajilpajulu ngaju yapa-patu-karirli wayikarla, manu kajilpajulu tarnnga-kurra pungkarla, ngulaku-malku ngajuju kapurnarla Jijajiki wurra-juku marlaja yani.”

¹⁴ Puta warla-pajirninjarla yampijarnalu, manurnalurla wangkaja, “Kajilpangku Jijaji Warlalja-Wiri nyinayarla ngampurrra Jurujulumu-kurraku yaninjaku, ngulaju ngulajuku yantalku!”

Puurlu-jana yaninjarla jirrnganja wangkaja jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki Jurujulumu-wardingkiki

¹⁵ Ngula-jangkaju, jurnarrpalkurnalu warru turnu-manu wurnakungarntirliji, manurnalu yarnkajarra Jurujulumu-kurra jurnarrpa maninjarla. Ngulajurnalu wiriyalku yaninja-yanu yirdiyi-wanalku. ¹⁶⁻¹⁷ Ngalya-kari yapalu-nganpa rdanparnu Jijariyawardingki-patu, ngulajulu-nganpa jirrnganja yanu Jurujulumu-kurra. Jinta-kari wati-kari yirdiji Nayijunu, ngulajulpa Jipiriji-wardingki nyinaja, manulpa Kirijini nyinaja nyurru-warnu, ngularlanguju-nganpa rdanparnu Jurujulumu-kurra yungurnalu nyina yuwarlirla nyanungu-nyangurla Jurujulumurlaju. Junga-juku, kujarnalu yukajarra Jurujulumu-kurra, ngula-kurrpalu-nganpa yanurnu nganimpakupurdangka Kirijini-patu yali-kirraju. Ngulalpalu-nganpa pardupardu-maninjarla ngamurlu-manu wardinyi-nyayirnrli.

¹⁸ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Puurluju-nganpa jirrnganja yanu Jamaji-kirlangu-kurra yuwarli-kirra yungurnalurla wangka manu yungurnalu nyanja-yani. Jamaji ngulajulpa nyinaja jaajikingarduyu wiri. Panu-kari wiriwiri ngulajulpalu yalumpurla-yijala nyinaja Jamaji-kirlangurla yuwarlirla, ngulaju wiriwiri-yijala jaajikingarduyu-patu-yijala. ¹⁹ Puurluju-jana panuku-juku Jamajiki manu panu-kariki jaajikingarduyuku wangkaja wardinyi-nyayirni manu ngampurrra. Manu-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra Puurlurluju kujalparla marlaja warrki-jarrija Kaatuku nguru-kari nguru-kari Juwu-wangu-kurlangurlaju. ²⁰ Kujalu yangka-paturlu yali-paturlu wiriwirirli jaajikingarduyu-paturlu kuja-kurra Puurlu purda-nyangu wangkanja-kurra, kujarlaju Kaatukulkulurla pulka-pungu.

Ngula-jangkaju, jintarla wangkaja Puurlukuju, “Puurlu, nganimpaku warlalja ngurrara-jinta, purda-nyangunpa jaru nyampurla Jurujulumurla Juwu-patu kujalu Kirijini-jarrija panu-nyayirni, manu kuja kalurla ngungkur-nyina Jijajiki. Ngulangkuju Kirijini-paturluju kalu kuruwarri Mujuju-kurlanguju wurrangu-juku purami. Kulalu yampija yangkaju nyanungu kuruwarriji. ²¹⁻²² Juwu-paturlu nyampurlarlalu kirringkarlu, milya-pinyi kangkulu nyuntuju kuja kanpa nyampurla nyina palkalku. Ngulaju nyanungu-paturlangurlu kalu milya-pinyi kujalpanpa-jana nganta ngurrarakari ngurrara-kari warru yimi-ngarrurnu Juwu-patu-kariki. Purda-nyangulu jaru wita kujalpanpa-jana warru yimi-ngarrurnu nganta yungulu Mujuju-kurlangu nganta kuruwarri yangka yampimi nganta. Juwu-patu kajili Kirijini-jarrikli, ngulangkuju nganta yungulu yampilki yangkaju kuruwarri Mujuju-kurlangu. Manu yungulu-jana witawita wirriyawirriya ngarrka-kijirninja-wangurluku nganta yampi manu kuruwarri nganta yungulu yampi yangka Mujuju-kurlangu kuruwarri manu ngalipanyangu Juwu-kurlangu. Ngula-warnukuju marda kapungkulu kulu-jarri nyampu-patuju Juwu-patu Kirijini-patu. ²³ Ngula-kujakuju, purda-nyangka-nganpa kajirngankulu nyarrpa wangka yungunpa nyuntuku nyarrpa-jarri. Nyarrpa kajirngankulu jaru wangka nyuntuku nyiyarningkijarra, ngulaju-nganpa wurrangu purda-nyangka wilji-wangurlu. Nyampurla kalu nyina murntu-pala wati-patu, ngulangkuju kujalu-nyanu yungu Kaatuku kamparrurlu-wiyi yungulu nyinayarla pama ngarninja-wangu manu wakurlu pajirninja-wangu. Jalangu-jarraju yungulu yani Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra yungulurla purrami kuyu warntarri kurapakaju Kaatukuju. ²⁴ Kala lawa kalu nyina tala-wangu. Ngulaku-jana yungka tala, manungku nyunturlangurlu kirka-manta nyanungurra-piyarlal yungulu-nyanu jurru-jangka wakurlu muku pajirni manu yarluylarlal-manu kuyu warntarriku purranjakungarntirlikli. Ngula-jangkaju, kajinpa-jana nyampu-patuku murntu-palaku rdanparni Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulaju kapungkulu nyuntuju Juwu-paturluju Kirijini-paturlu milya-pinyi ngula kanpa kuruwarri yangka Mujuju-kurlangu purami-jiki. Manu yangka kapungkulu milya-pinyi kula-nganta kajilpanpa-jana Juwu-patu jinyijinyi-manu warru Mujuju-kurlanguku kuruwarriki yampinjaku, kala lawa. ²⁵ Kala panu-kariki yapaku Juwu-wangu-patuku, kujalu kamparru-wiyi Kirijini-jarrija, ngulakuju nyurrurnalu-jana yilyaja jaru witangka pipangka. Ngulangkuju pipangka kujarnalu-jana wangkaja,

‘Kuyu yangka kuja kalurla Juwu-wangu-paturlu yinyi kurapaka jinta-kariki juju-kariki, ngulajulu kuyuju yampiya ngarninja-wangurlu! Manu yampiyalu yalyuju ngarninja-wangurlu! Manulu kuyu yampiya ngarninja-wangurlu yangka kuyuju waninja rduly-pajirninja-warnu! Manulu kalykuru-jarrinja-wangu nyinaya jungarni, warru wajirli-pinja-wangu!’ Kujanyarnalu-jana wangkaja pipangkaju.”

²⁶ Junga-juku, Puurlu-jana ngungkurr-nyinaja yangka-patukuju jaajikingarduyupatuku wiriwiriki. Junga-juku, parra-pardu-karirlalku kangurnu-jana Puurlurluju Yuwarli Maralypi-kirraju yangka-patu murntu-pala. Ngula-jangkaju, yaninjarla wangkajarla Puurluju maralypikingarduyukuju wirikiji, “Nyampu-paturlu wati-paturlu yungulurla kuyu warntarri ngayi purrami Kaatuku, kujalu-nyanu yangka kamparrurlu-wiyi yungu Kaatuku. Ngulakuju kapurnanguku yinyi tala nyuntuku, ngula-jangkarlunya yungunpa-janarla jirnganja ngayi-purra kurapaka Kaatuku.” Junga-juku, Puurlu-jana jirnganja nyinaja yalumpurla-juku Yuwarli Maralypirla jintaku wiyikiki.

Juwu-patujulurla kulu jangkardu yanu Puurlukuju

²⁷ Ngula-jangkaju, yapa-patu-karilkili yanurnu Juwu-patu-yijala ngulaju Yajiyawardingki-patu Yuwarli Maralypi-kirraju. Ngulanganyalu Puurluju parlu-pungu. Kujarlaju kulungkulkulu-jana juturnu panu-kariji Juwu-patu-kariji kujalpalu warukirdikirdi nyinaja Yuwarli Maralypirlaju. Ngulajulu-jana juturnu kulukulku. Ngula-jangkaju, yanurnulurla jangkardu yangka-patuju Yajiyawardingki-patu Puurlukuju kululku, manulu yaninjarla puuly-mardarnu. ²⁸ Ngula-jangkaju, yardalu-jana purlaja yangka-patuju Yajiyawardingki-patu Juwu-patu panu-karilkili Juwu-patu-kariki, “Nyururla Yijirali-pinki, yarujuyarujulu yantarni! Nyampunya yangkaju wati kujalpa-ngalpa warru nginji-wangkaja kujarla yalarnirla kirri-kari kirri-kari warrukirdikirdi. Nyampunyalparla warru nginji-wangkaja Mujuju-kurlanguku kuruwarriki, manu ngalipanyanguku Yuwarli Maralypirlangukuju. Jalanguju, nyampurluju kangurnu-jana yapa nyampu-patu Juwu-wangu-patu nyampu-kurra Yuwarli Maralypi-kirraju. Kujarlaju maju-manu nyampu Yuwarli Maralypi ngalipa-nyangu Juwu-kurlangu!” Kujanyalu-jana purlaja. ²⁹ Kamparru-wiyi ngulakuju, yangkanguku Yajiyawardingki-paturlu, nyangulu-palangu Puurlu manu Tirupima Yipija-wardingki, ngulaku kujalparla jirnganja warru wapaja Jurujulumurlalku Puurlu kamparru-wiyi yalikiji Juwu-wanguku. Kujalu parlu-pungu Puurlu yangkanga Yuwarli Maralypirla kaninjarni, rampal-purdanyangulu kula-nganta kaji palka kangurnu yangkaju Tirupima Juwu-wangu Yuwarli Maralypi-kirraju kula-nganta kajilpa ngulaju palka nyinaja. Kala lawa.

³⁰ Kujalu-jana ngalya-karirli purda-nyangu jaru purlanja-kurra kaninjarni Yuwarli Maralypirla yarlu-ngurlurlu panu-karirli, ngulajulu purda-nyanjarla purlanja-karra purlanja-karra palju pirri-parnkaja kuja-purda kuja-purda kiringka Jurujulumurlaju. Ngula-jangkaju, yapa jintawarlayi-jiki, parnkajalurla jangkardu Puurluku Yuwarli Maralypi-kirra-juku. Kujalu kaninjarni Yuwarli Maralypi-kirra yukaja, ngulalu puuly-mardarninjarla rarra kangu yarlu-kirra. Ngulalurla tuwa wari-jarlu Yuwarli Maralypikirlangu jaarlpa tirngi-yirrarnu kulpari yukanja-kujaku. ³¹ Ngula-jangkaju, pakarninjakulkulurla rdurrjurnu. Ngana mayirla jinta parnkaja jaru-kurlu kulu wirikirli jintaku wiriki yurrkunyukungarduyuku Ruumu-kurlanguku, ngulakujula yimi-ngarrurnu, ngulaju kujarla wangkaja, “Yinya Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla, jintalku kalu yapa pakarni kulkurru-kurra yapangu jintawarlayirli-jiki panungkujuku!” ³² Junga-juku, yurrkunyukungarduyukariyi-nyanu wiriwiri kapanku-jana turnu-manu yangkanguku jinta-karirli yurrkunyukungarduyurlu wiringki, manu-jana manu yurrkunyupatu-yijala turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari-jangka. Ngula-jangkaju, kapanku parnkajalu wajirli Yuwarli Maralypi-kirraju. Kujalpalu kutulku parnkanjarni yanu yurrkunyupatu, yangkangu Juwu-paturlu nyangulu-jana. Ngula-warnuju rdilyparnkajalu Puurluku pakarninjakuju. ³³ Yangka wiri yurrkunyukungarduyuku, ngulaju kutu-nyayirnirla parnkaja Puurlukuju. Ngula-jangkarluru, puuly-mardarnu Puurluju, manu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku yurrkunyupatuku, “Wayikalu nyampuju wati nyampu-jarra-kurlurlu jirrama-kurlurlu jayini-jarra-kurlurlu wuruly-parnkanjakujaku.” Ngula-jangkaju, payurnu-jana yangkalku turnu-warnu Juwu-patu, “Ngana nyampuju wati? Nyiya-ngurlunkulu pakarnu?”

³⁴ Junga-juku, jintangkarlu-juku jarungkujulu jangku-manu purlanja-karra purlanjakarrarluru. Jinta-karirla purlaja jaruju jinta-kari, jinta-karilkirla purlaja jaru jinta-kari-yijala. Ngula-jangkaju, panu-karijilpalu jarnkujarnku purlaja purdangirli kamparrukamparru. Kujarlaju, yangka wiri-jarlu yurrkunyukungarduyuku kawarr-karrijalparla ngana Puurluju, manu nyarrparlu nganta maju-manu nyiya. Ngula-jangkaju,

yangkaju yurrkunyukungarduyu wiri wangkaja-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyupatuku, “Nyampulu jirri-kangka yangka-kurra ngalipa-nyangu-kurra yuwarli wiri-kirra.”³⁵ Junga-juku, Puurlujulu jirri-kangu nyanungurra-nyangu-kurra yuwarli wiri-kirra. Kujalpalu Puurlu jirri-kangurra yurrkunyupaturlu, ngula-puruju yangkanguku Juwu-paturlu, wurrangu-jukulpalu puranja-yanu Puurluju, manulpalu-jana putaputa puntarinja-yanu yurrkunyupatuku. Kujalu yurrkunyupatu manu Puurlu kutu-jarrijalku yali-kirra yuwarli-kirra, ngulangaju yungulurla jirrnganja wari-yantarla kankarlu-warnu-kurra ruumu-pardu-kari-kirra, kala lawa. Yangka yapa panu-kari Juwu-patu, ngulajulpalu-janarla jaarl-karrija wurra-juku yirdiyikiji laljilalji-nyayirni. Ngula-kujakujulu Puurluju jarna-manulku, kankarlurlulkulu jarna-kanja-yanu.³⁶ Puurlu, kujalpalu yurrkunyupaturlu kankarlurlulku jarna-kangurra kankarlarra ruumu-pardu-kurra, ngula-kurra yangkaju ngalya-kari Juwu-patu, wurra-jukulpalu-jana kulu-juku purlaja purredangirli-wanaju, ngulaju kujalpalu-jana purlaja, “Pungkalu, pungalulu tarngga-kurra!”

³⁷ Kujalpalu Puurlu kankarlarra jarna-kangurra yungulurla jirrnganja yukayarla tuwangkalku, tuwa-pirdiji Puurluju yangkajalkurla yurrkunyukungarduyuku wirikiji, ngulaju kujarla wangkaja Puurluju, “Wurra yungurnangku wangka-wiyi.”

Junga-juku, yangkaju yurrkunyukungarduyu wiri wangkajarla Puurluku, “Kulangantalpanpa ngurra nyinaja wangkanjaku jaruku Kiiriji-wardingki-kirlanguku. Kala junga kanpa wangka yaliji jaru Kiiriji-wardingki.³⁸ Kula-ngantalpanpa yangka wati Yijipi-wardingki nyuntuju nyinaja, yangka kajinpa-jana kula-nganta nyuntulurlu warrrarla linjarra wita-wangu-patu 4,000-pala turnu-manu, ngulakurluju kula-nganta kajinpa-nganpa nyuntulu jangkardu yanu warrrarla-kurlu nyuntu-nyangu-kurlu kulu-parnta-kurluju nganimpaku yapaku Ruumu-wardingki. Manu kula-nganta kajinpa-jana nyuntulurlu pina nguru-yirrarnu warrralakuju nyuntu-nyanguku yali-kirraju jilja-kurralku-yijala. Kula-ngantalpanpa yali wati nyinaja nyuntuju.”

³⁹ Ngula-jangkaju, Puurlululku jangku-manu yangkaju yurrkunyukungarduyu wiri, “Lawa, kularna nyanungu ngajuju, ngajujurna Juwu nyurrurla-piya. Ngajujurna wiri-nyayirnila kirringka palka-jarrija yirdingaju Taajurla, ngulaju ngurrara-karirla kujaka nguna Jilijiyarla, ngulanganyarna palka-jarrija. Yungurna-jana jaru wita wangka ngajuju nyampukuju turnu-warnuku yapaku.”

⁴⁰ Junga-juku, yangkajurla wangkaja yurrkunyukungarduyu wiri, “Yuwayi, wangkayalku-jana!” Junga-juku, Puurluju karrijalpa kankarlarra yuwarlirla, ngulanguurlu rdakardakarlu-jana wurulypa-manu. Kuja-jana wurulypa-manu, ngulakujajana wangkaja Puurluju jaruju nyanungurra-nyangu yangka jaruju Yipuru.

22

Puurluju-nyanu jaarl-karrija Juwu-patu-kujaku Jurujulumu-wardingki-kijakuju

¹ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana wangkaja, “Wati-patu yarlpurru-wati manu kirdapatu, purda-nyangkajulu yungurna-nyarra jaru wangka, yungurnaju ngaju jaarl-karri nyurrurla-kujakunya!”² Puurlu kuja-jana jaru Yipuru wangkaja, ngulajulurla marlaja wurulypa-jarrija.

³ Manu ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja, “Ngajujurna Juwu-jala nyurrurla-piya-yijala. Ngajujurna palka-jarrija kirri-karirla Taajurla ngulaju ngurrarakarirla Jilijiyarla. Ngula-jangkajurna nyampurlalku wiri-jarrija Jurujulumurra. Ngajuju pinarri-manu jintangu watingki pinangkalparlu Maliyurlu kujaju yirriyirri-nyayirnila yimi-ngarrurnu muku manu pinarri-manu kuruwarriki Juwu-kurlanguku ngulaju yangkaku kujalpalu ngalipa-nyangurlu nyurnunurnurlu puraja kuruwarriji. Ngulakunaju pinarri-manu. Manulparna-jana ngajurlangurlu yirriyirri-nyayirnila puraja Kaatu-mipa-yijala nyurrurla-patu-piyarlu-yijala kuja kankulu purami jalangurlu.”

⁴ Yangka kujalpalu warru puraja Wirliya Kuruwarri Jijaji-kirlangu, ngulaju kalarna-jana ngajulurluju warru pakarnu, ngula-jangkajulu ngalya-kariri marlaja palija. Kala ngalya-kariki ngulajurna-jana yarda jinyijinyi-manu yurrkunyupatu, ngulangkunyalu-jana puuly-mardarninjarla rdaku-kurraju kujurnu wati-patu manu yarnunju-kurlu-parnta.

⁵ Kajilpankulu-jana payirninjintarla Maralypikingarduyu Jinta Wiri manu ngalya-kari Kanjulukungarduyu-patu, ngulaju kajikalu-nyarra yimi-ngarrirni jinta-juku jaru ngaju-kurlu yangka kujajulu yungu pipa yapaku rdaku-kurraku kijirninjaku. Ngulakurlurlunya pipa-kurlurlu yungurna-jana yaninjarla puuly-mardakarla yapa Kirijini

Tamakarlaju. Kapurna-jana jayini-kirlirli wayirninjarla kangkarlarni pina nyampukurra Jurujulumu-kurra. Manu kapurna-jana ngula-jangkaju rdakungka yirrakarla pakarninjakungarntirliji.”

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku yapaku nyarrparlu kuja Kaaturlu nyanngu Puurlu kangkuly-yirrnaru

Acts 9.1-19, 26.12-18

⁶ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja turnu-warnukuju yapakuju, “Kujalparna Tamaka-kurra kutu-jarrinja-yanulku yirdiyi-wanaju mirntangaliji, kulkurruju wirnpa-piyalpa maarra-manu manu mirilmiril-karrija kankarlarra-ngurlu yalkirirngirli ngaju-nyangurla warrukirdikirdi. ⁷ Manurna ngajuju wantija walya-kurra, manurna ngula-jangkarluju purda-nyangu linpalku wangkanja-kurra, ngulaju kujaju wangkaja, ‘Juurlu, Juurlu, nyiya-wanawana kanpaju ngajuju warrarda murrumurrumani?’

⁸ “Ngula-jangkarna ngajulurluku payurnu, ‘Warlalja-Wiri, ngananpa nyuntuju?’

“Ngula-jangkaju, yarda janku-manuju ngajuluju, ‘Ngajujurna yangka Jijaji Najariji-wardingki yangka kuja kanpaju warrarda murrumurrumani.’ ⁹ Panu-kari yangka kujajulu rdanparnu, ngulangkululu nyangu wirnpa-piyaju manu mirilmiril-karrinja-kurraju, kala kulalu purda-nyangu jaruju wangkanja-kurraju.

¹⁰ “Ngula-jangkaju, yardarna payurnu, ‘Warlalja-Wiri, nyarrpa-jarrimilkirna?’

Warlalja-Wiriji wangkajaju, ‘Karrinja-pardiya, yantalku Tamaka-kurra! Kajinpa ngula-kurra yanirra, ngulangkuju kapungku wati jinta wapirdi wangka, manu kapungku muku yimi-ngarrirni warriku kuja kangku Kaatu nyina ngampurrpa nyuntuku warriki-jarrinjaku.’ ¹¹ Junga-juku, karrinja-pardijalkurna walya-jangkaju, ngulaju milpa-parntalku pampalku. Yalirli yangka wirnpa-piyarluju milpaju milpa-parntamanu. Manujulu ngaju-nyangu puntu-patu yarkkaja wakuku, manu yarkkanjarla jirrikangkujulu yali-kirraju kirri-kirra Tamaka-kurra.

¹² “Yalirli yirdingka kirringka Tamakarla, jintalpa wati yirdiji nyinaja Yananiya. Ngulangkululpa puraja kuruwarri Juwu-kurlangu ngalipa-nyangu pirrjirdi-nyayirnrirli ngulaju Wapirrakungarduyurlu. Yali-wardingki-paturlu Juwu-paturlu yapa-paturlu, ngulajulpalurla warrarda pulka-pungu Yananiyakuju ngurrjuku. ¹³ Kujajulu ngaju-nyangu-paturlu puntungku jirri-kangu Tamaka-kurra, ngulangkajuju yangka wati wapirdi yanurnu, manulpaju yaninjarla karrija kutu-nyayirni ngajukuju. Manuju wangkaja, ‘Ngajukupurdangka Juurlu, nyangkalku yarda pampa-wangurlu!’ Junga-juku, kaarr-nyangulkurna Yananiyaju warraja-nyayirni. ¹⁴ Ngula-jangkaju, wangkajaju Yananiyaju, ngulaju kujaju wangkaja, ‘Kaatu yangka kujalu nyurnunurnurlu-wiyi puraja, ngulangkungyangu jintangu milarninjarla yajarnu yungunpa milya-pinyi nyiyarlangu kajingki Kaatu ngampurrpa nyina nyuntuku, manungku yajarnu yungunpa nyanyi nyanungu-nyangu Jungarni Warrkini, yangka Jijaji kuja karla warrarda warriki-jarri nyanunguku Kaatuku. Manu yangka kujanja yangka wangkanja-kurra purda-nyangu, kujarlanyangu yajarnu Kaaturlu. ¹⁵ Nyarrpakungku kuja milarninjarla yajarnu? Kaaturlungku yajarnu yungunpa-jana warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli yangka kujanja nyuntulurlu nyangu manu kujanja purda-nyangu wangkanja-kurra. ¹⁶ Nyiyakulku kanparla pardarni? Karrinja-pardiya yungunpa payirni Warlalja-Wiri Jijaji, ngula-jangkanya yungungku yapa jinta-karirli julyurl-yirrninjarla papitaji-mani ngapangka, manu yungungku yawuru-jarrinjarla maju-jangka kirlka-mani nyanungurlu Jijajirli.’ Kujanyaju wangkaja Yananiyaju.”

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku yapaku nyarrparlu kuja-jana Kaaturlu yilyaja Juwu-wangu-patuku wangkanjaku

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Puurluju yapakuju, “Kujarna papitajijarrija, ngula-jangkaju pinarna yanurnu nyampu-kurra-yijala Jurujulumu-kurra. Ngula-jangkaju, kujalparnarla Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla wangkaja Kaatuku, ngulangkajurna nyangu yuruyururlu Warlalja-Wiriji. Yalumpurla kujarna nyangu, nyanunguju wangkajaju, ‘Nyampurla kirringka kajilpanpa-jana putaputa yimi-ngarrirkarla ngaju, ngulakuju kulangkulu ngungkur-nyina. Kujarlaju, yarujurlu yampiya nyampuju kirri Jurujulumu.’

¹⁹ “Ngula-jangkaju, janku-manurna, ‘Warlalja-Wiri, nyampurluju yapangku Juwu-paturlu kajulu milya-pinyi ngajuju, yangka kujalparna warru yanu jaaji-kari jaajikari-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Yangka kujalpangkulu nyuntuku ngungkur-nyinaja, ngulajulparna-jana ngalya-kari puuly-mardarninjarla paka-pungu, ngalya-karijilparna-jana puuly-mardarninjarla yirrnaru rdakungka. ²⁰ Manu yangka jinta-kari wati

yirdiji Jipini, kujalpa-jana nyuntu-kurlu yimi-ngarrurnu yapa-patu-kari, ngula kujalu yangka Juwu-paturlu luwarnu tarnnga-kurra pirli-kirlirli, ngulajulparna ngajuju palka-yijala karrija. Manurna-jana ngajuju kamparru-wiyi ngungkur-nyinaja Juwu-patuku kujalu pungu Jipini, manulparna-jana jurnarra jina-mardaru nyanungu-patuku. Nyampunyarla jaruju wangkaja Warlalja-Wirikiji yangkanga yuruyurula. ²¹ Ngula-jangkaju, yardaju wangkaja ngajukuju Warlalja-Wiriji ngulaju kujaju wangkaja, 'Yantalku nyampu-ngurluju! Yilyami karnangu wurnturu-nyayirni yungunpa-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurruju ngaju-nyangu yapa-kariki Juwu-wangu-patuku.'

²² Puurlujulpalu purda-nyangu wangkanja-kurra yangka-paturlu yapa-paturlu Juwu-paturlu. Kala yungka-jana yapa-karilki jitily-pungu Juwu-wangu-patulku, ngula-jangkajulu ngurulku tirl-pungu kulungkulku purlanjarlu, manulu purlaja kilji-nyayirni ngulaju kuja, "Pakarnirli, pakarnirli tarnnga-kurra yungu palimi! Nyampuju yungu palimi!" ²³ Junga-juku, ngula-purujulpalu muku purlaja jintawarlayi-jiki, manulpalu jurnarra yalyi-maninjarla kujurnu kankarlarra, manulpalu walya yaku-maninjarla jurdu kujurnu kankarlarra-kurda kulu-nyayirni.

²⁴⁻²⁵ Kuja-jana jintangu yurrkunyukungarduyuru wiringki nyangu warru purlanja-kurra manu jurdu kijirninja-kurra, ngulaju-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku yurrkuny-patuku, "Kangkarnili Puurluju kaninjarni-kirra nyampu-kurra yuwarli wiri-kirra! Ngulanganyala pakaka ngalyipi-piya-kurluru! Ngulaju yungu-nyarra marda yimi-ngarrirni nyarrparla kalurra yapa panu jangkardu purlami."

Junga-juku, Puurlujulu kangu kaninjarni-kirra yuwarli-kirra yalumpu-kurra, manulu wayurnu Puurluju pakarninjakungarntirli. Ngula-kujakuju, Puurluju wurramaninjarla payurnu jinta-kari yurrkunyukungarduyuru, "Nyarrpaku kankujulu jangkardu jingarni-jarri pakarninjakungarntirli? Kulankujulu ngulakungarntirli kangu kuwurturkurra-wiyi yunguju ngulangka-wiyi kuwurtukungarduyuru wiringki miimii-nyangkarla ngurruju-japa marda, maju-japa marda. Ngajujurna warlalja ngurrara-jinta Ruumukuju yapa. Kujarlaju, kulalpankujulu ngajuju ngalyipi-piya-kurluru pakakarla kuwurtuwangu-jangkarluju."

²⁶ Kuja-kurra kuja purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra yangkangu jinta-karirli wiringki, ngulajurla yarkajarra pina jaru-kurluju jinta-kariki yangkaku wiri-nyayirnikilki yurrkunyukungarduyuru-kariki, wangkajarla, "Nyampuju wati ngalipaku warlalja ngurrara-jinta Ruumu-kurlangu-yijala. Ngulajunpa pakarni-jiki mayi ngalyipi-piya-kurluru kuwurtu-wangu-jangkaju?"

²⁷ Ngula-jangkaju, yaninjarla wangkajarla yangkaju wiri-nyayirni yurrkunyukungarduyuru Puurlukuju, "Nyuntunpa warlalja mayi ngurrara-jinta Ruumu-kurlangu?"

Puurluju jangu-manu, "Yuwayi, junga kujaju."

²⁸ Junga-juku, yangkajurla wiri-nyayirni wangkaja yurrkunyukungarduyuru Puurlukuju, "Ngajujurna yapa-kari-yijala palka-jarrija ngurrara-karirra warlalja-wangu-yijala. Kujarna ngakalku wiri-jarrija, ngulangujurna-jana wiringkilki yungu tala Ruumu-wardingki-patuku wiriwiriki, ngulangunya yungujulu warlalja-manilki manu ngurrara-jinta-mani Ruumu-kurlangulku-yijala."

Ngula-jangkaju, Puurlulu jangu-manu, wangkajarla, "Yuwayi, ngajukupalangu-jarra kirdarna manu ngati, ngula-jararaju-pala Ruumu-kurlangu-jarra. Kujarlanyalparna wita-ngurlupakarra nyinaja warlalaju ngurrara-jinta Ruumukuju."

²⁹ Kuja kuja-kurra Puurlu milya-pungu ngurrara-jinta warlalja Ruumu-kurlangu yangkangu wiri-nyayirni yurrkunyukungarduyuru, ngulakuju lani-jarrija. Kaji yangka kamparru-wiyi yampiyarla wayirninja-wangurlu, ngulaju ngula-juku. Kala kuja yangka kamparru-wiyi wayurnu yangka-kurluru jayini-kirlirli Puurlu, ngulaju kuruwarri Ruumu-kurlangu rdilyki-pungu. Kujarlanya lani-jarrija yurrkunyukungarduyuru wiriji. Kujalu-palangu panu-karirli yurrkunyuru purda-nyangu yali wiri-nyayirni yurrkunyukungarduyuru manu Puurlu wangkanja-kurra, ngulajulu kujarlaju Puurlungurluju muku pina wurnturu-jarrija lanilki niyarlangu payirninja-wangu.

Puurluju-nyanu jaru jaarl-karrija nyanungu Juwu-kurlangurla kuwurturla

³⁰ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirraluku, wangkajalu-jana yangka yurrkunyukungarduyuru wiri nyanungu-nyangu-patuku yurrkuny-patukuju, "Rurrny-pungkalurla jayini Puurluku." Junga-juku, rurrny-pungulurla. Yangkangu yurrkunyukungarduyuru kulalpa milya-pungu nyarrparla yangka kujalurla kulu-jarrija Juwu-patuju Puurlukuju. Ngulakuju-jana jarulku yilyaja yangkakuju Juwu-patuku maralypikingarduyuru-patuku

manu Kanjulu-patuku ngulanya yungulu-nyanu turnu-jarri kuwurtukungarnti. Kujalu turnu-jarrija kuwurtukungarnti, ngula-kurraju yangkangkulku yurrukunyangarduyurlu wiringki kangurnu-jana jirrnanja Puurluju kuwurtu-kurra-yijala yurrukunyu-patu-karikiji. Kujalu yukajarni kaninjarni kuwurtu-kurra, ngulangkaju Puurluju kanjarla yirrarnulu kamparrurla wiriwirikiji, ngulajulpa ngulangka-juku karrija Puurluju.

23

¹ Puurlurluju, nyangulpa-jana jungarnirli miparrpa manu milpa-juku, manu-jana wangkaja Kanjulukungarduyu-patuku, “Ngajukupurdangka-purnu, Kaaturlu kaju ngajuju milya-pinyi wita-ngurlu kujalparna ngaju nyarrpa-jarrija manu kuja karna ngaju jalangu nyarrpa-jarri, ngulaju kaju milya-pinyi-nyayirni Kaaturluju. Ngajulparna jungarni warrki-jarrija Kaatuku ngurrju-nyayirni. Kulalpararla nyarrparla lanijarriyarla Kaatukuju.”² Ngula-jangkaju, jinta Maralypikingarduyu Wiri yirdiji Yananiya, wangkaja-jana yurrukunyu-patuku kujalpalu warrukirdikirdirli mardarnu Puurluju, ngulaju-jana wangkaja Yananiyaju, “Kuja-panuju, lirralu pakaka!” Junga-juku, lirrajulu pakarnulku.

³ Ngula-jangkaju, Puurlujurla wangkaja yangkakuju wiriki Yananiyaku, “Karinganta Kaaturlu kapungku nyunturlangu pakarni! Jungarni ngantanpa nyuntuju, kala lawa! Nyuntuju kanpa wiri-jala nyina kuwurtukungarduyu ngari milkarraku. Yungunpaju jungarnirli miimii-nyangkarla ngurrju marda, marda maju kuruwarrirra Juwu-kurlangurla. Ngulajunpa rdilyki-pungu kuruwarriji nyuntulurluju kujanpa-jana jinyijinyi-manu nyampu-patu ngajuku lirralu pakarninjaku, ngulangkunyanpa kuruwarriji rdilyki-pungu!”

⁴ Kujalpalu Puurluju yangka yurrukunyu-paturlu jina-mardarnu-juku, ngulajulurla wangkaja, “Wurulypa karriya kuja wangkanja-wangu! Kula kanpa mayi nyampuju wati wiri milya-pinyi kuja kanpa kulungku ngarrirni? Ngulaju Kaatu-kurlangu Maralypikingarduyu Jinta Wiri nyampuju.”

⁵ Ngula-jangkaju, Puurlurlu-jana janku-manu, “Ngajukupurdangka-purnu, kulalparna milya-pungu nyampuju wati, kujarna kulungku ngarrurnu. Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju, “Kuja ngarrirninja-wangurlu yampiya yangka kuja kanyarra wiri nyinami nyurrurlaku!”^{*}

⁶ Ngula-jangkarluju, Puurlurluju nyangulpa-jana Kanjulu-patuju, ngula-jana parlu-pungu panu-karrija Paraji-patu, manu panu-kari-jana parlu-pungu Jatiyuji-patu. Ngula-jangkaju, parlu-pinjarla-jana wangkaja kilji-nyayirni Puurluju, “Ngajukupurdangka-purnu, ngajukupalangu kirdana manu ngaju karlijarra nyina Paraji-jarra-yijala. Ngaju karnarla wala nyina Kaatukuju ngaka kapu-jana nyurnunyurnu milyi-jangka wankarumaninjarla yakarra-mani pina. Kujarlanyajulu kangurnu nyampu-kurraju yurrukunyu-paturluju.”

⁷ Kujalu kuja-kurra Puurlu wangkanja-kurra purda-nyangu yangka-jarrarlu turnu-warnu-jarra-jangkarlu, kujarlajulu-nyanu nyanungulku rdurrjurnu turnu-warnu-jarralku Paraji-patu manu Jatiyuji-patu. Ngula-jangkaju, jarnkujarnkulu turnu-jarrija, Paraji-patulu turnu-jarrija turnu-kari, Jatiyuji-patulu turnu-jarrija turnu-kari.⁸ Nyiya-jangkalu-nyanu jarnku-rdurrjurnu turnu-warnu-jarraju ngarrirninjakuju? Jintakarirli turnu-warnurlu Paraji-paturlu, yirri-puraja kalalu Kaatu-kurlu ngakaku nganta kapu-jana nganta nyurnunyurnu wankaru-mani pina milyi-jangka. Manu kalalu yirri-puraja Kaatu-kurlangu-kurlu marramarra-kurlu, pirlirra-kari pirlirra-kari-kiirli palka nganta kulu nyinami. Kala yangka turnu-warnu-kari Jatiyuji-patu, ngulaju kulalpalu-jana ngungkur-nyinaja nyampurrakuju marramarra-kari marramarra-kariki, manu kulalpalu-jana ngungkur-nyinaja yapaku pina-wankaru-jarrinjaku. Ngulakuju kulalpalu-jana ngungkur-nyinaja Jatiyuji-patuju Paraji-patukuju. Kujarlanyalunyanu muku rdurrjurnu kuluku ngarrirninjakuju.⁹ Ngulajulpalu-nyanu wiljiwilji-manu kilji-nyayirni. Kujalpalu panu-kari nyinaja Paraji-patu kuruwarrikingarduyu-patu, ngulalu-jana karrinja-pardinjarla wangkaja Jatiyuji-patukuju, ngulaju kujalu-jana wangkaja, “Wurra, wurra, nyiya nyampurluju watingki rdilyki-pungu kuruwarriji? Kula karnalu milya-pinyi kuruwarr-i-karriji kuja nganta nyanungu kuruwarr-i rdilyki-pungu. Nyarrparlurlu-pa ngawu-pajirni, kula nyiya rdilyki-pungu! Mardarla wangkaja marramarra, manurla marda pirlirra-kari wangkaja. Ngulaju kula karlipa milya-pinyi.”

* 23:5 Nyangka Exodus 22:28

¹⁰ Kujalu-jana kuja-kurra wangkanja-kurra yarda purda-nyangu Kanjulu-paturlu, ngulangkulpalu-nyanu yarda ngarrurnu kulungkuju. Ngulaju kapulu Puurlu puuly-mardakarla, manu kapulu tarnga-kurra pungkarla larralarra-pinjarla nganta. Ngulapuruju, yangkangu yurrkunyukungarduyurlu wiringki, nyangu-jana kaninjarra-kurra kankarlarra-ngurlu yuwarli-ngirli yangka-patu Kanjulu-patu kujalpalurla jangkardu kutu-jarrija Puurlukuju puuly-mardarninjakungarntiji. Manu-jana wangkaja nyanungu-nyangu yurrkunyuku, “Jitinjarla puntakalu-jana Puurlu, manulu-jana puntarninjarla jurnta pina-kangkarni muurlparlu.” Junga-juku, kangulu pina Puurluju yuwarli-kirra wiri-kirra nyanungurra-nyangu-kurra.

¹¹ Ngula-jangkaju, jintangka-juku mungangkaju, Jijaji Warlajja-Wirilparla yaninjarla kutu karrija Puurlukuju, manurla wangkaja, “Waparlku-nyayirni nyinaya marriwa, lani-wangu! Nyurrunpa-jana jaru junga ngaju-nyangu yimi-ngarrurnu nyampurlaju Jurujulumurla. Kari-nganta ngakaju kapunpa-jana yarda yimi-ngarrirni kirri-karirlalku yirdingaju Ruumurla jaru junga-yijala ngaju-nyangu.”

Juwu-patu jangkardupalurla jaaly-manu Puurluku pakarninjaku tarnga-kurraku

¹²⁻¹³ Parra-parda-karirlalku, Juwu-patu-karilpalurla jangkardu turnu-jarrija Puurluku yungulurla jaru jangkardu jungarni-mani pakarninjakungarntirli. Ngulajulu-nyanu turnu-jarrija 40-pala marda, 50-pala marda. Ngula kujalpalurla Puurluku jaaly-manu jangkardu, ngulajulu-nyanu jangkujanguku-manu Puurluku pinjaku, “Kajirlipa Puurlu pinyi, ngulakungarntiji yungulparlipa nyinayarla mangarriki manu ngapaku ngarninjawangu.”

¹⁴ Ngula-jangkaju, yanulu-jana maralypikingarduyu-patuku wiriwiriki manu jarlu-patuku, manulu-jana wangkaja, “Nganimparlurnalurla nyurru jaruju jangkardu jintamanu Puurlukuju, ngulajurnalu-nyanu jangkujanguku-manu yungurnalu ngapa manu miyi ngarninjawangu nyina Puurlukuju pinjakungarntiji. ¹⁵ Nyurrujarlu manu yalirli Kanjulu-paturlu, yilyayalurla jaru yangkaku yurrkunyukungarduyuku wiriki Ruumu-wardingkiki, ngulangkuunya yungu-nyarra piki-kanyirni Puurlu. Nyampurla mayangka, yirrakalurla jaruju kuja, ‘Kangkarnili Puurlu nyampu-kurra yungurnalu mayangu payirni. Ngampurrparlu yungurnalu milya-pinyi ngurru-japa manu majujapa.’ Kujanyalurla yirraaka jaru pipangkaju. Kuja kankulu yalumpurla pipangka yilyami jaru, ngula-puruju karnalu nganimparluju jurnarrpalku mani kurlarda manu nyiyarningkijarra. Kaji yangkangu yurrkunyukungarduyurlu wiringki kanjarni yani Puurlu yirdiyi-wana, ngulakuju kapurnalurla kulkurru wurru-mardarni Puurlukuju yungurnalu puuly-mardarninjarla pinyi.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Puurlukupurdangka-kurlangurlu kurdu-nyanurlu, jaruju purda-nyangurla Puurlukuju kujalpalurla japirdija manu jangkardu wurru-mardarnu pakarninjaku. Ngulajurla nyanunguku Puurluku yanu jaru-kurluju kujalpa Puurluju nyinaja yurrkunyuku-kurlangurla-juku yuwarlirlaju. Ngula-kurranyarla kurdu-nyanurluju yimi kangu. ¹⁷ Ngula-jangkaju, Puurlujurla wangkaja jinta-kariki yurrkunyuku wiriki, “Kangka nyampu kurdu-warnu yangka-kurra nyuntu-nyangu-kurra wiri-kirra yungurla wangka nyampu kurdu-warnu jaru.”

¹⁸ Junga-juku, kangu yangkaju kurdu-warnu yangkanguku yurrkunyurlu, wangkajarla nyanungu-nyanguku wiri-nyayirniki, “Yali pirijina Puurlujuju wangkaja nyampukuju kurdu-warnuku yungurna kanyirni nyampu-kurra nyuntu-nyangu-kurra yungungku jaru wangka nyuntuku.”

¹⁹ Junga-juku, yarnkajarla yangkaju yurrkunyuku wiri wakuku yangkakuju kurdu-warnuku, ngulaju jirri-kangu yapa-wangu-kurra kutu-kurra yungurla jaru wangka yangarlu nyanungu-mipaku kurdu-warnuku jintaku. Junga-juku, payurnu yangkaju kurdu-warnu yangkanguku wiringki, “Nyianpaju jaruju wangka?”

²⁰ Junga-juku, janguku-manu yangkanguku kurdu-warnurlu, ngulaju kujarlu, “Yangkajulurla Juwu-patu wiriwiri jangkardu turnu-jarrija ngajukupalangukuju ngamirniki Puurlukuju. Jukurra kapulu yanirni yangkaju Juwu-patu wiriwiri nyampu-kurra, ngulaju kapungkulu nyuntu payirni yungulu kanyirni Puurlu wiriwiri-kirlangu-kurra Kanjulu-patu-kurra. Ngulaju kapungkulu kuja wangka, ‘Yungurnalu Puurlu yarda payirni mayangukajika-nganpa junga-japa yimi wangka, marda kajika-nganpa warlanguku yimir-yinyi.’ Kujarlunya kapungkulu yaninjarla payirni nyuntuju. ²¹ Ngulaju-jana purda-nyanja-wangurlu wurra-manta! Nyurru kalurla pardarni yangka-patu 40-pala marda, marda 50-pala, ngulaju kalurla wurru-mardarni. Kajilpanpa Puurlu yilyayarla Juwu-patu-wana wiriwiri-wana yirdiyi-wana, ngulaju yangka-paturlu kajikal puuly-mardarninjarla

pakarni tarnnga-kurra. Yali-paturlu wati-paturlu ngulajulu-nyanu nyurru jaru jinta-manu Puurluku pakarninjakuju. Ngulakungarnti kalu nyina miyi-wangu manu ngapa-wangu. Nyampu-patuju kangkulu wati-patu pardarni nyuntuku nyarrpa kajinpa-jana wangka yalumpu-patuku Juwu-patuku wiriwiriki. Mardanpa-jana ngungkur-nyina, mardanpa-jana wurra-mani. Kujarlaju kangkulu pardarni panu-kariji.”

²² Junga-juku, wangkajarla yangkaju yurrkunyuru wiri yangkakuju kurdu-warnuku, “Nyampu-ngurlu kajinpa yani, ngulaju wurulypa yanta manu yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya kujanpaju jaru nyampu yimi-ngarrurnunjunurnu.” Junga-juku, yilyajalku yangkaju kurdu-warnuju.

Yurrkunyuru-paturlulu kangu Puurlu wiri-kari-kirra yirdi-kirraju Piliki-kirra

²³ Ngula-jangkaju, wangkaja-palangu yangkaju wiri yurrkunyukungarduyu jirrama-karikiji wiri-jarra-karikiji, ngulaju kuja-palangu wangkaja, “Turnu-manta-pala-jana yurrkunyuru 200-pala junma-kurlu wiri-kirli manu kurdi-ki-manu panu-kari 70-pala nantuwu-kurlu manu panu-kari 200-pala mangulpa-kurlu. Ngulanya turnu-maninjarla jungarni-manta-jana jurnarrpa-kurlu yungunkulu ngula-kurlunya yarnkamirra Jijariya-kurraju kutu-kari jalangu. ²⁴ Manulurla Puurluku manta nantuwu-patu, ngulangkanya yungu nyinanja-yani. Muurlparlulu yirriyirri-ri Puurluju warrawarra-kanja-yanta, manulurla kanjarla yungka Pilikiki wiriki yangka kuja kajana Jurdiya-wardingki-patuku wiri nyina.”

²⁵ Ngula-jangkaju, yangkangu yurrkunyurulu wiringki, jaru yirrarnu pipangka yungurla yilyami Pilikiki, ngulaju kujanya yirrarnu pipangkaju, ²⁶ “Ngajujurna yirdiji Kulurdiya Lijiyaja. Nyampunya karnangku jaru wita yilyamirra pipangka nyuntuku wiriki Pilikiki. Ngurrju mayinpa? ²⁷ Nyampu kujangkulu wati kangurnu Puurlu nyuntuku, ngulajulu Juwu-paturlu puuly-mardarninjarla puta pakarnu kamparru-wiyi nyampurla Jurujulumurla Juwu-kurlangurla Yuwarli Maralypiria. Purda-nyangurna jaru kujaju yapa ngalya-karirli kangurnu yali wati Puurlu kujalpa nganta nyinaja ngurrara-jinta Ruumu-kurlangu yapa. Kujarlajurna-jana turnu-manu yurrkunyuru-patu ngaju-nyangu yungurnalu-jana Puurlu puntarni manu jurnta kanyi. ²⁸ Ngajulurlu, kulalparna milya-pungu Puurluju kujalu nyarrparla mayi puuly-mardarninjarla puta pakarnu. Kujarlanyarna wiri-patu-kurra nyanungu-nyangu-patu-kurra Kanjulu-patu-kurra kangu Puurluju yungulu miimii-nyanyi. ²⁹ Ngulangkajuluju wangkaja ngajukuju Kanjulu-patuju Puurlulu kuja nganta muku rdilyki-pungu kuruwarri nyanungurra-nyangu. Kujanyajulu wangkaja. Ngulakunya kapulu pungkarla Puurluju tarnnga-kurra marda, marda kapulu rdaku-kurra muru-pungkarla. Kala nyiyaku mayi? Ngurrju-nyayirnilpa-jana Puurluju milki-wangkaja manu yirri-puraja-nyanu. Ngulakujurnarla ngungkur-nyinaja ngurrjuku kuja-piyakuju. ³⁰ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, jinta-karilki yianurnu yapa jaru-kurluju, ngulangkuluju yimi-ngarrurnu ngulaju kujarlu, ‘Puurluku kalurla jangkardu jaaly-mani, kapulu wurru-mardarninjarla puuly-mardarni manu pakarni.’ Kujanyaju yimi-ngarrurnu yapangku. Kuja-kujakunya yungurnangu yilyamirra Puurluju nyuntukuju. Manurna-jana wangkaja yangka-patukuju Kanjulu-patuku, ‘Kajinkilirli ngampurra nginji-wangka maju jaru Puurlukuju, ngulajulu yimi-ngarrirninjinta yangka-kurra wiri-kirra Piliki-kirra.’ Nyampunya-jana jaruju wangkaja. Ngula-juku karnangku jaruju wita-juku yirrarni.”

³¹ Junga-juku pipaju-jana yungu nyanungu-nyanguku yurrkunyuku. Junga-juku, pipalu manu, ngula-jangkarluju Puurlulkulu manunjunu, ngulalurla jirrnanga yarnkaja Jijariya-kurralku jintangka mungangka-juku. Munga wirili yaninja-yanu, ngulalurla kulkurru-juku jirrnanga yukaja Puurlukuju kirri-pardu-kari-kirra-wiyi jinta-kurra yirdi-kirraju Yantipatiri-kirra. ³² Ngula-ngurluju mungalyurrulku, ngalya-kariji yurrkunyuru-patu-kariji, pinalu yanu wirliya Jurujulumu-kurra nyanungurra-nyangu yuwarli wiri-kirra. Panu-kari yardalurla jirrnanga yarnkajarra Puurlukuju Jijariya-kurra yangkaju nantuwu-kurlu. ³³ Kujalurla Puurluku jirrnanga yukajarra yangka-kurra kirri-kirra Jijariya-kurra, ngulajulu jingijingi-jiki yanurra jungarni-jiki yangka-kurlangu-kurra wiri-kirlangu-kurra Piliki-kirlangu-kurra, ngulalurla pipaju yungu yangkaju Kulurdiya Lijiyaja-kurlangu, manulurla Puurlurlangu yungu Pilikiki mardarninjaku kuwurtukungarntirli. ³⁴ Junga-juku, yangkaju pipa nyangu Pilikirliji, ngulajungkarluju payurnu Puurluju, “Nyarrpara-malunpa nyuntuju?”

Puurlurluju jangu-manu, “Ngajujurna Jilijiya-wardingki, ngulangkanyarna palkajarra.”

³⁵ Ngula-jangkaju, yangkalkurla wiri wangkaja Piliki Puurlukuju, ngulaju kujarla wangkaja, “Kajili yangka Juwu-patu-kari yanirni Jurujulumu-jangka, ngulangu yangka kujangkulu kamparru-wiyi nginji-wangkaja, ngula kajili yanirni, ngula-jangkarlanya

kapurnangu kanyi kuwurtu-kurra yungurnangu ngulanganya purda-nyanyi jaru wangkanja-kurra nyarrpa kajinpaju jaru wangka.” Ngula-jangkaju, wangkaja-jana yurrkunyu-patuku Pilikiji yungulu Puurlu kanyi Yarurdu-kurlangu-kurra yuwarli wiri-kirra. Junga-juku, ngula-kurranyalu kangu Puurluju, manulpalu yirrarinjarla warrawarra-kangu yurrkunyu-paturluju.

24

Juwu-patuju yanurnulu Piliki-kirlangu-kurra kuwurtu-kurra yungulurla jangkarlu wangkami Puurlukuju

¹ Ngakalku, parra-patu-kari-jangkarla rdaka-patu-kari-jangkarla, yanurnulu Juwu-patu jarlu-patu manu yangka wiri-nyayirni maralypikingarduyu yirdiji Yananiya, manu nyanungurra-nyangu luwiya yirdiji Tuurrutulu, ngulalu yanurnu Jurujulumu-jangka Jijariya-kurra. Kujalu Jijariya-kurra yukajarra, ngulajulu jingijingi yanu kuwurtu-kurra, yangka kujalpa wiri Piliki nyinaja kuwurtukungarduyu, ngula-kurranyalu yanurra, manulurla ngulanganya jangkarlu wangkaja Puurlukuju. ² Junga-juku, yurrkunyu-paturluju, yajarnunjunulkulu Puurluju rdaku-jangkaju, yajarninjarla kangurnulu kuwurtu-kurralku, manulu kanjarla-yirrarnu kulkurru-jarra Puurluju.

Junga-juku, luwiya yangka Tuurrutulkurla wangkaja Pilikiki, “Nyuntu Piliki, ngurruju-nyayirni kanpa nyina marrka nyampurlaju ngurungka, manu kanpa-nganpa pinangkalpa-nyayirni wiri nyina. Kujarlanya karnangkulu marlaja nyina nganimpaju pululu kulu-wanguju. Nyurru-wiyijilpa maju-nyayirni nyampuju nguru karrija, kala kujanpa nyuntuku yanurnu nyampu-kurra, ngulaju kanpa-nganpa nguru nyampuju ngurruju-mani manu pululu-mani. ³ Kujarlanya karnangkulurla warrarda pulka-pinyi jintawarlayirli-jiki. Miyalu kanpa-nganpa raa-pinyi-nyayirni. ⁴ Kulalparnangu nyiyaku yukayi-mantarla warrarda wangkanjarluju nyuntuju. Kala ngari karnangkulu wita yimi-ngarrirni jaru Puurlu-kurlangu. Ngulaju karnangu wita ngari payirni wiyarrpa yungunpa-nganpa purda-nyanyi wurra-maninja-wangurlu.

⁵ “Milya-pinyi karnalu nyampuju Puurluju, ngulaju maju-nyayirni minjirnpa manu kulu-parnta. Kuja-ka warru wapa kirri-kari kirri-kari-wana warrukirdikirdi, ngulangkuju kajana warru kulukukuluku-mani juwu-patuju. Manu kajana wiri nyinami nyampuju turnu-warnu-kariki Najariji-wardingki-patuku. ⁶ Kujalpa Jurujulumurla nyinaja nyampu Puurlu, ngula kuja yanu Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulaju puta maju-manu yangkaju Yuwarli Maralypiji. Ngarinalu ngula-kujakuju puuly-mardarninjarla warla-pajurnu. [Ngula-jangkaju yungurnalu kuwurtu-kurra kangkarla, ngulanganya yungurnalu nganimpa-nyangurla kuruwarrirla Juwu-kurlangurla miimi-nyangkarla jungarni marda, warntarla marda. ⁷ Ngula-kujakuju, yangkangu yalirli Ruumu-wardingkirli wiringki yurrkunyuurlu Lijiyajarlu, turnu-manu-jana nyanungu-nyangu yurrkunyu, manu-nganpa turnu-maninjarla jangkarlu kangurnu yurrkunyu. Ngulangkulu-nganpa wiralywiraly-kijirninjarla puntarnu Puurluju, manulu-nganpa jurnta kangu. ⁸ Manu-nganpa wangkaja, ‘Kajinkilirla ngampurra nyina nginji-wangkanjaku Puurluku, ngulakungarntirliliji kangka yangka-kurlangu-kurra wiri-kirlangu-kurra Piliki-kirlangu-kurra kuja-ka nyina Jijariyarla, ngula-kurranyalu kangka kuwurtukungarntirli-wiyi.’ Kujanya-nganpa wangkaja yangkaju wiri Lijiyaja.] Ngulaju ngula-juku, kujarlanyarnangkulu kangurnu Puurluju nyuntukulku. Nyampun-yarnangkulu jaruju wangkaja nyampurlu kuja Puurlurlu maju-manu nyiyarningkijarra manu kurwarri nganimpa-nyangu Juwu-kurlangu. Nyanungulku Puurlulku payika yungunpa purda-nyanyi manu pinarri-jarri nyanungu-nyangulku jaru. Kapunpa purda-nyanyi yangka-juku jinta-juku jaruju kujarnangkulu kamparru-wiyi wangkaja.”

⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku panu-karilki yangka Juwu-patu wangkajalurla Pilikikiji, “Junga yalumpu kujangu Tuurrutulu wangkaja, ngulaju junga.”

Puurluju-nyanu jaarl-karrija Juwu-patu-kujaku Piliki-kirlangurlaju kuwurturla

¹⁰ Ngula-jangkaju, Pilikijirla rdakardaka wangkaja Puurlukuju wangkanjaku. Wangkajarla Puurluju Pilikiki, “Milya-pinyi karnangu wiri kuwurtukungarduyu kujalpanpa-jana nyinaja tarnga-nyayirni nguru nyampurla manu kujalpanpa-jana yapa miimi-nyangu ngurruju marda, maju marda kuwurtukungarduyurlu. Wardinyirli karnaju kapanku yimi-ngarrirni nyuntu-kurraru nyiyarningkijarra yangka kujarna yali-kirra Jurujulumu-kurra yanurra. ¹¹ Ngana-puka kajilpanpa payirninjintarla ngajuku, ngulaju kajikajulu ngungkur-nyinami jaruku wangkanja-kurraku. Jalangu-karirna yanu Jurujulumu-kurra Kaatu-kurlangu purlapakungarnti. Yalumpurla-jukulparna nyinaja parraku marda 10-palaku, manu mardarna nyinaja 12-palaku parraku kiringka.

¹² Kujajulu parlu-pungu Yuwarli Maralypirla nyampu-paturlu Juwu-paturlu, ngulaju kulajulu kulu-kurra ngarrininja-kurra parlu-pungu, lawa. Ngayilparna kutu nyinaja pululu. Kujalparna yalirla Jurujulumurla warru wapaja jaaji-kari jaaji-kari-wana, manu kujalparna warru wapaja warrukirdikirdi Jurujulumu-wana, ngulaju kulajulu parlu-pungu kulukukuluku-maninja-kurra yapa panu-kurra, lawa. ¹³ Nganalkulu kanyirni pinaju nyanja-warnuju Jurujulumu-jangkaju kujaju ngaju nyangu kulukukuluku-maninja-kurra manu kulungku ngarrininja-kurra? Kula nganalku pinaju nyanja-warnurluju. ¹⁴ Ngari yungurnangu yimi-ngarrirni Wirliya Kuruwarri Jijaji-kirlangu yangka kuja kalu Juwu-paturlu kuruwarriji ngawu-pajirni jarrwara nganta. Ngajujurna kurdungurlu Jijaji-kirlangu. Kurdungurlulu karna yangka-juku jinta Kaatuju purami yangka kujalpalu nyurnunurnurlu-wiyi puraja jinta-juku Kaatuju. Mujuju-kurlangurlanguku kuruwarriki karnarla ngungkurr-nyina. Manu kula ngula-mipaku, jaru-kari jaru-karirlanguku karna-jana ngungkurr-nyina yangka nyurru-warnu-paturlanguku kujalu nyurru-wiyi yirrarnu yimi Payipulurla Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungduyupaturlu. Ngularlangukunya karnarla ngungkurr-nyina. ¹⁵ Ngaju karnarla wala nyinami Kaatukuju Juwu-kariyi-nyanu-patu-piya, manu karnalu jintawarlayirli milyapinyi ngaka kapu-jana yapa nyurnunurnu milyi-jangka muku wankaru-mani pina, ngulaju jintawarlayi-jiki ngurru-wati manu maju-wati. ¹⁶ Kujarlaju, ngajulurlu karna purami yirriyirri-nyayirirli, kalakarna jarrwara-kari yani Kaatu-kujaku marda, marda yapa jinta-kari-kijaku. Ngampurpa-wangurna ngulakuju.

¹⁷ “Jurujulumu-wangurla-wiyijilparna nyinanja-yanu warru ngurrara-kari ngurrarakarirla. Ngula-jangkaju, kulpari yanurnurna Jurujulumu-kurra tala-kurlu yungurna-jana warru yinyi yapa ngurrara-jintaku marlajarra-watiki. Manurna yanurnu kupapaklanguku yirrarninjaku Juwu-kurlangurlaku Yuwarli Maralypirlaku. Ngula-kurlangunyarna yanurra. ¹⁸ Ngulajurna jintaku wiyikiki nyinaja kaninjarni Yuwarli Maralypirlaju, ngulaju kurapaka Kaatu-kurlangukungarnti yirrarninjukungarnti. Ngula-kurranyajulu parlu-pungu Juwu-paturluju kaninjarniji Yuwarli Maralypirlaju, ngulaju kulalparna panu-kurlu yapa-kurlu nyinaja, manu ngulaju kulalparna-jana kulukungarnti juturnu, lawalparna nyinaja pululu manu wurulya. ¹⁹ Nyinajalpalu panu-kari Juwu-patu yalirlaju Yuwarli Maralypirla ngulaju Yajiyi-wardingki-patu, ngulanya kalu yangka nganta kujarna ngajulurlu rdilyki-pungu kuruwarri. Yali-patu kujalpalulu nginji-wangkaja, ngulajulu yantarlarni nyampu-kurra nyuntu-nyangu-kurra yungungku yimi-ngarrikarla nyuntuku ngajulu kujarna nganta kuruwarri rdilyki-pungu. ²⁰ Panu-kari Juwu-patu nyampu-patu wiri-wiri, kuja kalu karri nyampu palka, ngulangkunguku yimi-ngarrikarla jaru majumajuju kujarna nganta ngajulurlu rdilyki-pungu kuruwarri, ngulajunguku yimi-ngarrikarla nyuntukuju. Yangka kujajulu Juwu-patu-karirli Kanjulu-paturlu miimii-nyangu manu payurnu muku nyiyarningkijjarurlu jarungku. ²¹ Kujajulu payurnu ngaju, ngulajurna-jana jinta-miparlu jaru majungku nganta jangku-manu nganta. Purlanjarlarna-jana wangkaja ngulaju kuja, ‘Ngaju karnarla ngungkurr-nyina Kaatuku ngakaju milyi-jangkaju kapu-jana nyurnunurnuju yakarra-maninjarla wankaru-mani, ngula-jangka-mipanya kankujulu miimii-nyanyi nyampurla kuwurturla.’ Kujanyarna-jana purlanjarla wangkaja yangkakuju Kanjulukungarduyu-patukuju.”

²² Yangka yalirli wiringki yirdingki Pilikirli, ngulangkujulpa milya-pungu Wirliya Kuruwarriji Jijaji-kirlanguju. Ngulangu kuja purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra, ngulajurla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku, wurra kaji yangka wiri yurrkunyungarduyu yanirni yangka yirdi Lijiyaja, ngulanya kapurna purda-nyanyi kajiji nyuntuju yimi-ngarrirni. Purda-nyanjarla kapurnangu marda yilyami warlangarrangarra-kurra, marda kapurnangu mardarni rdakungka-juku.” Junga-juku, ngula-jangkaju, Pilikirliji mukulku-jana yilyaja kuwurtu-ngurluju. ²³ Ngula-jangkaju, Pilikiji wangkajarla jintaku yurrkunyuku wiriki, “Jina-mardaka manu warrawarra-kangka Puurlu rdakungka, ngulajurla nyuntuju nyinaya rarralya, manu wayirninja-wangu pangkala warru wapami ruumu-karirlaju. Kajilirla nyanungu-nyangu puntu yanirni, pangkalalurla kanyirni miyi manu jurnarrpa, manu pangkalalurla yanirni jina-mardarninjakuju.”

Puurluju-palangu wangkaja Pilikiki manu nyanungu-parntaku yirdiki Tirujilaku

²⁴ Ngula-jangkaju, ngakalku parra-pardu-karirlalku, Piliki manu nyanungu-parnta karnta yirdiji Tirujila, yanurnu-pala yangka-kurra jurru-kurra. Karnta yirdi Tirujila, ngulajulpa nyinaja Juwu. Kujalpa-pala yalirla nyinaja, ngula-ngurluju yilyajapalarla jaru Puurluku yungu-palangu yaninjarla wangkanjinirni. Junga-juku, Puurluju yanurnu, manulparla yaninjarla milki-wangkaja Pilikikiji Jijaji Kiraji-kirli jaru, kujalparla wala-nyayirni ngungkurr-nyinaja Puurluju. ²⁵ Ngula-jangkajulparla wangkaja

wurra-juku maya-juku, ngulaju kuja, “Yapajulparlipa nyinayarla ngurrju majumaju-wangu. Manu yapangkujulparlipa-nyanu warla-pajirninjarla warrawarra-kangkarlawiwi jarrwara-kujaku manu maju-kujakuju. Ngaka kaji walya rdangkarlpa-jarrinjayani lawa-jarrinjakungarnti, ngula-jangkarluju Kaaturluju kapu-ngalpa yapaju miiminyanyi ngurrju manu maju.” Kujarla Puurlu kuja wangkaja Pilikiki, kujarlaju Piliki lani-jarrijalku, manurla wangkaja Puurlukuju, “Ngula-juku yantalku! Ngakarnangu yarda yajarninjinirra kajirngangu ngaju ngampurpa nyina wangkanjaku.”²⁶ Jungajuku, Puurluju pina-yanu yangka-kurra-yijala jurru-kurra rdaku-kurra, ngulangjuku mardarnu rdakungka Pilikiriliji yukuri-jarraku Puurluju. Ngula-purujulpa-nyanu Pilikirli pilpi-yirrarnu kanunju-karirliji Puurlurlu yungulparla tala yungkarla, ngula-jangkanya yungulpa yilyayarla rdaku-ngurlu. Ngulakuju kalarla warrarda yilyaja jaru Pilikiriliji Puurlukuju jaruku wangkanjakuju. Puurluju kalarla yaninjarla warrarda wangkaja jaruju, ngulaju lawa-juku tala yinja-wangu-juku.

²⁷ Kujarlaju, Pilikirlijilpa mardarnu Puurluju yangka jirramaku yukuri-jarraku rdakungka-juku, kujarlaju yungu-jana Juwu-patu yimiri-mani, ngulakunya mardarnu Puurluju rdakungkaju. Ngula-jangkaju, wiri-kari jinta-karilki yanurnu Jijariya-kurra yirdiji Purriya Pijitu, nyanungurlulkurla marlaja kangu warrki Piliki-kirlangu, ngulajulpa wiri-yijala nyinaja yalumpurla ngurungka.

25

Puurlurlu payurnu Pijitu yilyanjaku yungu yilyami Puurlu kirri-kirra Ruumu-kurra Kuwutukungarnti

¹ Ngula yukajarra Jijariya-kurra Pijitu, parra marnkurpa-jangka yarda yarkajarra Jurujulumu-kurra. ² Kuja yukajarni Jurujulumu-kurra, ngulakujulurla nganjirni yimi-ngarrurnu Puurluju maralypikingarduyu-paturlu Juwu-paturlu manu ngalyakarirli wiriwirirli, ngulajulurla nganjirni yimi-ngarrurnu Puurluju kuja nganta kuruwarri muku rdilyki-pungu, kujanyalurla nganjirni yimi-ngarrurnu Pijitukuju. ³ Warrarda wangkaja-jukulpalurla kuja, “Kajirngankulu wita jaru wangka, ngulajungnanpa wurra-maninja-wangurlu rarralparlu purda-nyangka. Yungunpa yali wati Puurlu kanyirni nyampu-kurra Jurujulumu-kurra Jijariya-jangka, manu yungunpa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa.” Kujanyalurla wangkaja Pijitukuju. Kulangantalpalu ngurrjungku payurnu. Kala ngarilpalu warlkangu yipilijiyipilji-manu. Kaji kangkarlarni Pijiturlu Puurlu Jijariya-jangka, ngulaju kapulu wurru-mardarninjarla kulkurru pakakarla tarngka-kurra Juwu-paturluju. ⁴ Junga-juku, Pijiturlu-jana jangukumanu, “Lawa kujakuju, kularna Puurluju kanyirni nyampu-kurra Jurujulumu-kurra, ngulaju Jijariyarla kalu palkangu yurrkunyu-paturlu ngaju-nyangurlu jina-mardarni manu warrawarra-kanyi Puurluju rdakungka-juku. Ngakaju kapurna ngajuju pinayani Jijariya-kurraju. ⁵ Ngajulurluju kula karna milya-pinyi yaliji watiji kuja nganta kuruwarri rdilyki-pungu. Kajijili rdanparni wiriwiri nyurrurla-nyangu Juwu-patu Jijariya-kurra, ngulanggunya marda kajikajulu yimi-ngarrirni Puurluju nyanunguju kuruwarri rdilyki-pinja-warnuju.”

⁶ Pijituju, jirnganja nyinajalpa-jana ngulangka-juku Jurujulumurla ngulaju wiyiki-kari-kirra. Ngula-jangkaju, pina-yarnkajalku Jijariya-kurraluku kuwutukungarnti. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirliju kulpari yanulku yuwarli-kirra kuwutukungarnti yungu nyinami kuwurturla wiri kuwutukungarduyu. Ngula-warnuju wangkaja-jana yurrkunyu-patuku, “Maninjintalu Puurlu rdaku-jangka, manu kangkarnili nyampukurra!” ⁷ Junga-juku, kangurnulu Puurluju yurrkunyu-paturluju, manulu kulkurru-jarra karrinja-yirrarnu kuwurturlaju. Manulu yangka-patu Jurujulumu-wardingkipatu wiriwiri Juwu-patu yanurnu, ngulajulpalurla warrukirdikirdi karrija kuwurturla Puurlukuju ngulaju yimi-ngarrirninjakungarnti. Junga-juku, yimi-ngarrirninjakungarnti. Wangkajalurla Pijituku ngulaju kuja, “Nyampurlu watingki, kuruwarri-kari kuruwarri-kari rdilyki-pungu, manu nyampuju maju-nyayirni wati kuja-ka karrimi!”

Ngula-jangkarluju, kulalurla nyiyalku milki yimi-ngarrurnu kuruwarri rdilyki-pinjawarnuju nyanungu kuja Puurlurlu nganta rdilyki-pungu kuruwarri. Manu kulalu ngana wati-kari payikarla yungu jiily-ngarrikarla Puurluju nyanungu kuja kuruwarri nganta rdilyki-pungu. ⁸ Ngula-jangkaju, Puurlulku-nyanu jaarl-wangkaja, manu wangkajarla Pijitukulku, “Lawa, kularna ngajuju yanu jarrwara-kari kuruwarri-ngirliji Juwu-kurlangu-ngurluju. Manu yangka yalirla Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlanguurla kujalparna nyinaja, ngulaju kularna nyiya witarlangu maju-manu. Manu kularnarla nyarrpa nginjwangkaja yangkakuju Ruumu-wardingiki Kingiki, lawa!”

⁹ Nyampu Pijitu, ngulangkulpa-jana puta yimiri-manu Juwu-patu yungulurla miyalu walaka nyinami nyanungukuju. Kujarlaju payurnu Puurluku, ngulaju kujarlu, “Ngurrju mayi kajingkili kanyi Juwu-paturluju kuwurtukungarnti Jurujulumu-kurraju, ngulangkanya yungurnangu miimii-nyanyi nyanungurra-nyangurla kuwurturla?”

¹⁰ Puurluju kulalpa ngampurra nyinaja pina-yaninjakuju Jurujulumu-kurrakuju, ngula Puurlujurla wangkaja Pijitukuju, “Wurra, wurra! Lawa kujaju! Ngajuju karna Ruumu-kurlangu yapa nyina ngurrara-jinta. Nyampurla-juku Ruumu-kurlangu Kingi-kirlangurla, ngulajulpaju miimii-nyangkarla kuwurturlaju. Ngulakuju kulalpanpaju kangkarla Juwu-kurlangu-kurra kuwurtu-kurra Jurujulumu-kurra, lawa. Kularna-jana Juwu-patuju murrumuru-manu, lawa. Nyuntuju kanpaju milya-pinyi kuja karnangu junga wangkami. ¹¹ Kuruwarri ngantarna-jana rdilyki-pungu ngajulurlu, kujarlaju nganta kapujulu pinyi tarnnga-kurra kuruwarrirla nyanungurra-nyangurla. Kajil-pangkulu junga yimi-ngarrikarla, ngulaju pangkalalkujulu pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju kulalparna-jana warla-pajikarla ngajulurluju. Kala kajingkili warlkangu yimi-ngarrini ngaju, ngulaju kulalpanpa-jana yungkarla ngaju kanjakuju Jurujulumu-kurrakuju. Jungarni-ngawurra karna ngajuju nyina. Junga karnangu wangkami yungunpaju yilya Ruumu-kurra kuwurtukungarnti, yunguju yangkangu Ruumu-wardingki Kingirli miimii-nyanyi ngajuju.”

¹² Ngula-jangkaju, Pijiturlu manu nyanungu-nyangu luwiya-paturlu, ngulajulu-nyanurla jaaly-manu Puurlukuju. Ngula-jangkaju, Pijitujulku wangkajarla Puurluku, “Yuwayi, kujanpaju nyuntu wangkaja ngajuku, ngulaju karnangu yilyamilki Ruumu-kurra yungungku Kingirli miimii-nyanyi.”

Pijiturlu yimi-ngarrurnurla Puurluju Kingi Kiripaku

¹³ Ngaka-karilki, yanurnu-pala Jijariya-kurra nurruparlangu yirdi-jarraju Kingi Kiripa manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Pirniji, ngula-jarranya-palarla jijana yanurnu yangkaku Pijituku. ¹⁴ Kuja-pala nyinaja parraku marnkurrpaku, ngula-warnurlaju Pijiturluju, yimi-ngarrurnu-palangu Puurlu kujalpa mardaru rdakungka-juku, ngulanyalpa-palangu yimi-ngarrurnu. Pijitu wangkajarla Kiripakuju, “Nyampurla kiringka Jijariyarl, wati jinta-ka nyina rdakungka yirdiji Puurlu kuja yangkangu wiri-karirli kamparru-warnurlu Pilikirli yirrarnu rdakungka. ¹⁵ Kujarna yanurra Jurujulumu-kurra, ngulangkajujulu nganjirni yimi-ngarrurnu maralypikingarduyupaturlu wiriwirli manu jarlu-paturlu Juwu-paturlu Puurluju, ngulajulu kujarlu yimi-ngarrurnu, ‘Yangka Puurlu kuja kanpa mardarni rdakungka Jijariyarl, ngulanguju muku rdilyki-pungu kuruwarri-kari kuruwarri-kari. Ngulakujurla jaruju jangkardu wiri-maninjinta tarnnga-kurraku pinjaku nyuntulurlu.’ Kujanyajulu wangkaja ngajukuju. ¹⁶ Ngula-jangkaju, ngajulkurna-jana jangu-manu, ‘Nganimpa-nyangu Ruumu-kurlangu kuruwarriji kula kula-piya. Kajilpalu puuly-mardakarla yapa yurrkunuyurlu, ngulaju kulalpalu kapanku pakakarla kuwurtu-wangurla-wiyi yurrkunuyurluju. Kuja kalu yapa puuly-mardarni, ngulaju kalu kanyi kuwurtuku-wiyi yungu kuwurturla wangkami-wiyi yapa milparniwarra-puru, ngula-warnurlanya yungu-nyanu jaarl-karri yapa-patu-kari-kijaku jilyi-ngarrirni-kujakuju.’ Ngulakujurna-jana kujanya milki-wangkaja ngajuju.

¹⁷ “Kujalu ngaka-pardu-karilki yanurnu nyampu-kurra Jijariya-kurra yangka-patu Juwu-patu, ngula-jangkaju, parra-pardu-karilalku, kangurna-jana kuwurtu-kurra. Ngula-ngurluju yilyajarna-jana ngaju-nyangu yurrkunyu-patalku rdaku-kurraju yungulu maninjirni Puurlu. ¹⁸ Kujalu Puurlu kangurnu kuwurtu-kurra, ngulangkulurla yangka-patuju Juwu-patu wiriwiri jangkardu karrinja-pardija, manulurla jangkardu wangkaja punku-pajirninjaku marda. Kula-nganta yungujulu yimi-ngarrikarla Puurlu maju-nyayirni, kula-nganta kaji maju-manu nyiyarningkijarra. ¹⁹ Kala lawa, nyampujulu ngari yimi-ngarrurnu nyanungurra-nyangu Juwu-kurlangu kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja-jana nganta Puurlurlu rdilyki-pungu. Manujulu yimi-ngarrurnu wati jinta kuja nyurru-wiyi palija yirdiji nganta Jijaji. Nyampuju wati Puurlu ngulaju karla ngungkur-nyina Jijajiki kuja nganta-ka wankaru nyina jalangu, ngulakunya karla ngungkur-nyina. ²⁰ Nyampurra nyiyarningkijarra, kulalparna milya-pungu. Manu kulalparna milya-pungu ngana yungurna payikarla yapa nyampurraku Juwu-kurlanguku nyiyarningkijarrakuju. Kujarlanyalparna payurnu Puurluju, ‘Ngurrju mayirngangu yilya Jurujulumu-kurraju ngulangkaju yungunpa kuwurturla wangka Juwu-kurlangurla kuwurturla?’ ²¹ Kujakujurla Puurluju jukuru-jarrija, manuju wangkaja, ‘Lawa, putaju yilyaya! Kularna yani Jurujulumu-kurraju, lawa! Wangkaya-jana nyuntu-nyangu-patuku yurrkunyu, ngulangkunya yungujulu warrawarra-kanyi nyampurla-juku rdakungkaju yangka-patu-kujaku Juwu-patu-kujaku! Ngula-jangkaju, ngaka kanpaju

yilya Ruumu-kurra yungurna ngulanganya kuwurturlaju wangkami Kingi-kirlangurla Wiri-kirlangurla kuwurturlaju.' Junga-juku, wangkajarna-jana yurrukunyu-patuku yungulu warrawarra-kanjarla mardarni rdakungka-juku ngulaju Ruumukungarnti yilyanjakungarntiji."

²² Ngula-jangkaju, junga-juku, Kiripalkurla wangkaja Pijitukuju, "Ngajurlangurlu yungurna purda-nyanyi Puurlu wangkanja-kurra."

Junga-juku ngula-jangkaju, Pijiturlu jangku-manu Kiripa, "Yuwayi, ngaka kanpa purda-nyanyi Puurluju wangkanja-kurraju jukurralu."

²³ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Kiripa manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Pirniji, yanurnu-pala Pijitu-kurlangu-kurra yuwarli wiri-nyayirni-kirra. Ngulaju-pala-jana jirranganja yukaja ngarlarrpa-kangkungkuku yangka wiriwiriki Jijariya-wardingki-patuku manu panu-kariki yurrukunyukungarduyu-patuku. Kuja-pala yukajarra kaninjarni yuwarli-kirra, ngulaju-palarla ngirrilypa pirri-manu Pijituku. Ngula-jangkaju, Pijituju wangkaja-jana nyanungu-nyanguku yurrukunyuku, "Maninjintalu Puurlu, maninjarlalu kangkarni nyampu-kurra!" Jungajukulu maninjarla kangurnu Puurluju. ²⁴ Ngula-jangkaju, Pijituju wangkajalku-jana Kiripaku manu yapaku panu-kariki kujalpalu warrukirdikirdi karrija, ngulaju kuja-jana wangkaja, "Jalangu, nyuntu Kingi Kiripa manu yapa nyurrurla kuja kankulu jalangu nyina nyampurla, nyanyi kankulu nyampu wati, ngulakuju kalurla yapa panu-jarlu-nyayirni nginji-wangkami Juwu-patu nyampu-wardingki manu panu-kari Jurujulumu-wardingki-patu. Manujulu jaru yimi-ngarrurnu maju-nyayirni nyampu-kurluju. Manu kajulu warrarda purlama ngajukuju yungurna nganta pinyi nyampuju wati tarnga-kurra.

²⁵ Nyarrparlarna pinyi nyia-ngurlu? Kula karna milya-pinyi nyarrpa kuja kuruwari rdilyki-pungu. Milya-pinja-wangurlu nyiyakulparna pungkarla tarnga-kurraju? Kujarna ngaju payurnu yaninjaku Jurujulumu-kurraku kuwurtu-kurraku, ngula-kujakuju jukuru-jarrija ngampurrrpa-wangu. Manuju payurnu yungurna yilya Ruumu-kurra, ngulanganya yungu kuwurturla wangkami Kingi-kirlangurla Wiri-kirlangurla. Ngulakunya kapurna yilya Ruumu-kurraju. ²⁶ Ngulaju kulalparnarla yilyayarla marlajarra pipa-wangu Puurluju yangkakuju Kingiki Wiri-jarluku. Ngulakungarntiji kajinpaju nyuntulurlu Kingi Kiriparluru jaru-wiyi yimi-ngarrirni jungarni manu junga-nyayirni, ngulanya yungurna yirrarni pipangka-wiyi kuja-jana kuruwari-kari kuruwari-kari nganta Puurlurlu rdilyki-pungu. Ngulakunyarna kangurnu Puurluju nyampu-kurraju yungunparla nyuntu-wiyi wangka manu yungunpa miimii-nyanyi. Ngula-jangkanya yungunpaju yimi-ngarrirni ngulaju yungurna yirrarni jaruju pipangka kuruwari-kari kuruwari-kari kuja-jana Puurlurlu rdilyki-pungu. ²⁷ Kajilparna Puurlu yilyayarla Ruumu-kurra pipa-wangu nyiyaku mayi, kujaju maju. Yungurna pipangka-wiyi yirrarni kuruwari nyanungu rdilyki-pinja-warnu."

26

Puurluju-nyanu jaarl-karrija kamparrurla Kingi Kiriparla

¹ Ngula-jangkaju, Kingi Kiripaju wangkajarla Puurlukuju, "Yuwa, ngula-juku. Kutuju wangkaya manu nyarrpanpa wangka nyuntu kuja kanpa purda-nyanyi manu manngunya nyanyi nyuntu-nyangu jaruju!"

Ngula-jangkaju, Puurluju wakulku wipija, manu-jana rdaka milki-karrija wangkanjakungarntiji. Ngulaju-nyanu jaarl-karrija Juwu-patu-kujaku ngulaju kuja, ² "Kingi Kiripa, nyampurralu Juwu-paturlu ngulangkujujulu yimi ngurruju-manu ngajuku ngulaju yijardu-wangu warlkangku. Ngulanganya karnaju jaarl-karri jalanguju. Kala nyuntulu, ngurruju-nyayirninpa nyampu-kurraju yanurnu purda-nyanjakuju ngajukuju yungunpaju purda-nyanyi. ³ Nyuntu kanpa-jana milya-pinyi muku Juwu-kurlanguju kuruwariji, nyarrpa kuja karnalu purami kuruwariji. Nyuntuju kanpa milya-pinyi nyiyarningkjarra kuruwari-jangka kuja karnalu-nyanu warrarda wiljiwilji-mani Juwupaturluju. Kujarlanya karnangku wardinyirli payirni yungunpaju nyuntulurlu purda-nyanyi nganyunganyu-wangurlu.

⁴ "Nyampurluju kajulu Juwu-paturlu milya-pinyi ngajuju kurdu-warnu nyurru-warnu, ngula-jangkanya kajulu milya-pinyi ngajuju. Manu kajulu milya-pinyi yapa panungku kujalparna nyinaja warrarda ngurrararla ngaju-nyangurla manu Jurujulumurlangurla kujalparna nyinaja, ngulanya kajulu milya-pinyi. ⁵ Manu nyurru-wiyi, jinta-jarrijarna-jana turnu-warnuku Paraji-patuku, manu kalarna nyinaja Paraji-yijala. Manu karnalu Paraji-paturluju puraja Juwu-kurlangu kuruwariji yiriyirri-nyayirni ngulaju panu-kari-piya-wangurlu turnu-warnu-kari-piya-wangurlu. Nyampuju junga-nyayirni karnangku wangkami, manu kajulu nyampu jaru milya-pinyi Juwu-paturlu kuja karna

nyampu jaru wangkami. Kajilpanpa-jana payikarla yalumpu-patu Juwu-patu, ngulaju kajikangkulu kujarlu janguk-mani, 'Yuwayi, junga-ka wangka yalumpu Puurluju, kujalpa nyinaja Paraji-wiyi.'⁶ Nyampuju-ngarra karnarla wala nyinami Jijaji Kirajiki kuja wankaru-jarrija pina. Ngulaju yangka jinta-juku Yapa-nyayirni-wangu Mijaya kuja-jana Kaaturlu janguk-pungu nyurru-wiyi nganimpa-nyanguku nyurnunyunuruku yilyanjakungarntirli. Kujarlanya karnaju nyampurlalku jaarl-karrimi jalanguju.⁷ Parra wiri, munga wiri kuja kalu Juwu-paturlu jintawarlayirli purami Kaatu yirriyirrirli, ngulaju kalurla pardarni-juku yangka Mijayaku nyangurla kaji yanirni. Kula kalurla wala nyinami Jijaji Kirajiki ngaju-piya. Kujarlanya kajulu nginji-wangka ngajuku nyampurla kuwurturla.⁸ Manu nyurrurla-kari Juwu-patu, wita-wiyi ngarirna-nyarra payirni. Nyiyarla kankurla Kaatukuju kapuru nyina nyurrurlaju yapa kapu-jana nganta yampimirra nyurnu-warnuju milyingka-juku pina-wankaru-maninja-wangurlu? Kula junga kujaju jaru nyurrurla-nyangu, lawa!

⁹ "Ngajurlangurlu kalarna manngu-nyangu jarwaraju nyurrurla-piyarlu-yijala. Manu kalarna-janarla yapaku jukuru-jarrija Kirijini-patuku yangka kuja kalalu puraja Jijaji Najariji-wardingki. Kalarna manngu-nyangu jarwara kujaju.¹⁰ Ngulaju kalarna-jana Jurujulumurlarluju yapaju putaputa warla-pajurnu, manu kalarna-janarla jukuru-jarrija. Wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu yungujulu pipa, ngula-kurlunya kalarna-jana jirrnganja warru wapaja yurknyu-patuku, manu kalarnalua-jana ngula-paturlunya Kaatu-kurlangu-patuju yapa-patuju warru puuly-mardarnu. Manu kalarnalu-jana puuly-mardarninjarla yirrarnu rdakungka. Manu kujalpalua-jana Kanjulu-paturlu jaka-yirrarnu Kirijini-patuku pinjaku, ngulakuju kalarna-janarla ngajurlangu ngungkurr-nyinaja.¹¹ Manu ngula kalarna-jana jaaji-kari jaaji-karirra warru murrumuru-manu ngajulurluju, ngulaju kalarna-jana puta jinyijinyi-manu Jijajiki yampinjaku manu wajawaja-maninjaku nyanunguku yirdiki. Manu kalarna-jana ngulaju nyurunyuru-jarrija-nyayirni kanunjumanyumpa-nyayirni. Ngula-warnuju kalarna-jana jangkardu yanu kirri-kari kirri-kari Kirra Juwu-wangu-kurlangu-kurra, manu kalarna-jana jinyijinyi-maninjarla murrumuru-manu."

Puurlurlu yimi-ngarrurnu Kingi Kiripakaku nyarrparlu kuja Kaaturlu nyanungu Puurlu kangkuly-yirrarnu*

¹² Ngula-jangkaju, Puurlurlujurla yarda yirri-puraja Kingi Kiripaku, "Ngajurna-jana yanu jangkardu Tamaka-kurra yapaku pakarninjaku. Ngulakungarntiji pipa-wiyijili yungu yapakungarntiji yangka-paturlu wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu yungurna-jana ngula-kurlunya pipa-kurlu jangkardu yantarla yurknyu-piya yapaku puuly-mardarninjaku.¹³ Nyampuju junga karnangu wangka nyuntukuju Kingi Kiripaku. Kujalparna-jana jirrnganja yanurra yapaku yirdiyirli Tamaka-kurra, mirtangalijirna nyangu jarra wita-wangu kujalpa nganimpa-kurra mirilmiril-karrija kankarlarrangurlu kaninjarra-kari nganimpa-kurra ngulaju wanta-piya-wangu.¹⁴ Ngula-jangkaju, mukurnalu wantija walya-kurra ngarrurdaju. Ngula-jangkarluju, purda-nyangurna linpa wangkanja-kurra kujaju wangkaja Yipuru jaruju, manuju kujarlu yirdi-manu, 'Juurlu, Juurlu, nyarrparla kanpaju murrumuru-mani? Nyunturlangurlu kanpanyanu murrumuru-mani puluku-piyarlu jukuru-piyarlu. Ngula kuja-ka yapangu warlalamarrirli watiya-kurlurlu jaka pantirninja-yani jungarniki yaninjaku, ngula-ka pulukurluju pina-yijala murrumuru-mani mirriji-jarra-kurlurlu. Ngula-piya-yijalanpa nyuntuju.'

¹⁵ "Junga-juku, payurnurna ngajulurlulku, 'Warlalja-Wiri, nganampa nyuntuju?'

"Ngula-jangkaju, janguk-manuju Warlalja-Wirirliji, 'Ngajurna Jijaji ngulanya kuja kanpaju murrumuru-mani warrarda.¹⁶ Karrinja-pardiya! Warraja-jarriarnangu, manu karnangu milarni nyuntu ngaju-nyanguku warrkiki. Ngulanya kapunpa-jana warru yimi-ngarrirni yapa-kari yapa-kariki ngajulu kujanpaju jalangurlu nyangu nyuntulurlu. Ngaka kajirnangu nyiyarlangu milki-yirrarni, ngularlangunya yungunpa-jana milki-wangkami manu yirri-pura.¹⁷ Kajirnangu yilya yimi-kirli Juwu-patu-kurra Juwu-wangu-patu-kurra yapa-kari-kirra, ngulaju kapurnangu warrawarra-kanyi manu jaarl-karrimi yapa nyampu-patu-kujakuju.¹⁸ Nyampu yapa panu-jarlu ngulaju kalu nyina milpa-parnta-piya pampa-piya kula-nganta mungangka. Ngulakukuju kula kalu Kaatuju nyanyi, ngulakuju kajana Juju Ngawu wiriji nyina. Ngulakunya karnangu yilyami yungunparla puntarni Juju Ngawuku manu yungunpa-jana milpa-raa-pinyi

* 26:11 Nyangka Acts 9.1-19, 22.6-16

Kaatuku nyanjaku, ngula-jangkanya yungu-jana wiri nyina. Kajijili ngajuku ngungkurnyina manu wala nyina, ngula-jangkakunya kapu-jana Kaatuju yawuru-jarrimi majuwarnuku. Manu kapurna-jana kanyirni Kaatu-kurlangu-kurralku jinta-kurralku turnukurra, ngulangalku yungulurla nyina jintangka-juku warlalja nyanungu-mipaku.' Kujanyaju wangkaja ngajukuju Warlalja-Wiriji."

Puurlu-jana wangkaja nyarrpa kujarla warrki-jarrija Jijajiki

¹⁹ Ngula-jangkaju, yardarla wangkaja Puurluju yangkakaju Kingi Kiripaku, ngulaju kujarla wangkaja, "Yangka kujarna Jijaji nyangu kankarlarra mirilmiril-karrinja-kurra, ngulajurna purda-nyangu wilji-wangurlu nyanunguju nyiyarningkijarraku warrkiki yangka kujaju wangkaja yungurnarla warrki-jarri nyanungukulku Jijajiki. ²⁰ Ngula-jangkaju, yarrnkajarrarna Tamaka-kurra-wiyi, ngulangkarna juul-nyinanjunu. Ngula-jangkaju, pina-yanurnurna Jurujulumu-kurra. Ngularna warru wapaja Juwu-kurlangu-wana ngurrara-wana Yijirali-wana. Manu ngula-jangkajurna warru yanu ngurrarakari ngurrara-kari-wanalku Juwu-wangu-kurlangu-wanalku nguru-wanaju. Yalirla ngurrara-kari ngurrara-karirla wangkajarna-jana kuja, 'Pina-yaninjarlalu yalala-yirraaka majuwarnurlu Kaatu, manulu nyiyarningkijarra yampiya majumajuju yapangku, manulu nyinaya jungarni karlirr-karrinja-wangu. Kaji-nyarra Kaaturlu nyanyi, ngulaju kapu-nyarra milya-pinyi jungarni ngulaju yalala-yirrarinja-warnu.' Kujanyalparna-jana warru wangkaja warrarda. ²¹ Kujarlanyajulu Juwu-paturluju puuly-mardarnu Yuwarli Maralypiralaju, manu kapujulu pakakarla. ²² Wurnangka ngulajulpaju warrarda warrawarra-kangu manu jina-mardarnu Kaaturluju. Ngulanya karna karri nyurrurlarla kamparru nyampuju, manu karna-nyarra yimi-ngarriirni nyiyarningkijarrarla kuja karnarla warrarda warrki-jarri ngaju Jijajiki. Kuja karna-jana warru yimi-ngarriirni yapa-kari yapa-kariki ngurujarraranyarlaku, ngulaju jaru jurrkujuju kujalu nyurnunurnurlu-wiyi yirrnaru pukungka Kaatu-kurlangurla yangkapaturlu jarukungarduyupaturlu manu Mujujurlu. Ngulanya kujalu yirrnaru Mijayakurlu, ngularlangu karna-jana warru yirri-pura yapa-karikiji. ²³ Kujanyalu yirrnaru jaruju Payipulurla yapangkuju yangka-kurlu Mijaya-kurlu, 'Kaji yanirni Mijaya Kaatukurlangu nyampu-kurra walya-kurra, yapangku kapulu pakarni tarnnga-kurra. Ngulaju kapu kamparru-juku yapa-patu-karikiji nyanunguju pina-wankaru-jarri milyi-jangkaju. Ngulaju kapu-jana jarra-nyayirni-wangu rdili-karrimi Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku ngulanya yungulu nyanyi Kaatu warraja.' Kujanyalu yangkangkaju jarukungarduyupaturlu yirrnaru nyurru-wiyi Payipulurla."

²⁴ Kuja-nyanu Puurlu jaarl-karrija jaru nyanungu, ngulakujurla Pijitulku purlaja, "Puurlu, nyuntujunpa warungka-nyayirni! Yangka kujanja kuruwarri-kariki kuruwarri-kariki pina-jarrija, ngulangkungunya kangku warungka-mani!"

²⁵ Junga-juku, Puurlurluju jangu-manu Pijituju, "Nyuntu Pijitu wiri-jarlu, lawa, kularna ngajuju warungka! Junga karna wangkami langarrpa nyampuju, manu junga karnangu wangkami. ²⁶ Manu nyuntu Kingi Kiripa, wangkami karnangu nyunturlangukuju lani-wangu manu ngarrurda-wangu nyampuju jaru. Yalarni yangka kanpa nyuntu milya-pinyi jaruju kujarnangu yangka muku yirri-puraja manu milki-wangkaja. Yangka kuja Jijaji Kaaturlu milyi-jangka wankaru-maninjarla yakarra-manu, ngulaju kula parlangka wurnturu yapa-wangurla wankaru-maninjarla yakarra-manu milyi-jangkaju, lawa. Yakarra-manu Jijaji Kaaturluju yapangka panungka manu milparniwarrarla kulkurriirni. ²⁷ Kingi Kiripa, nyuntuju karnangu milya-pinyi yangka kuja kanparla nyuntu ngungkurnyina jaru nyampukuju, manu kanpa milya-pinyi jaru nyampuju nyuntulurluju yangka kujalu jarukungarduyupaturlu yirrnaru Payipulurla nyurru-wiyi, ngulaju kanparla milya-pinjarla ngungkurnyina."

²⁸ Ngula-jangkaju, Kingi Kiriparluku payurnu Puurluju, "Wurra, wurra! Ngajurlangu mayi kanpaju puta yalya-mani manu puta kangkuly-yirrnarni mayi yungurna pura Jijaji?"

²⁹ Junga-juku, jangu-manu Puurlurluju Kingi Kiripaju, "Marda kapurnangu wita jaru wangka jalanguju, ngaka marda kapurnangu jaru wiri marda wangka, karija marda. Nyurrurlarlalu kuja kankujulu purda-nyanyi manu nyanyi jalangurlu nyampu, ngulakuju kapurna-nyarrarla Kaatuku wangka yungunkulu ngaju-piya nyina nyurrurlaju. Kula karna wangka nyampu-piyaku kujankujulu wayurnu waku-jarra jayini-kirlirli. Ngari karna wangka yungunkulu Jijaji pura ngaju-piyarlu."

³⁰ Junga-juku, Kingi Kiripa manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Pirniji manu Pijitu manu panu-kari wiriwiri-kari, ngulajulu muku karrinja-pardinjarla jintakumarrirni-jiki wilypi-pardija yuwarli-ngirliji. ³¹ Kujalu wilypi-pardija, ngulangkajulu-nyanu wangkaja kuja, "Nyampurlu Puurlurlu, kula rdilyki-pungu

kuruwarri witarlangu, lawa. Ngulanya kulalparlipa nyiyakulku pina-yirrakarla rdakungkaju Puurluju, manu kulalparlipa nyiyakulku pakakarla tarnnga-kurraju.”

³² Ngula-jangkaju, Kingi Kiriparla wangkaja Pijitukuju, “Kaji nyinayarla wurdungu manu japirninja-wangu, ngulaju kapurlipa yilyayarla wilypi-maninjarla rdaku-ngurluju yarlu-kurra. Kala-ngalpa payurnu nyanungurlu yilyanjaku Ruumu-kurraju kuwur-tukuju. Kuja-warnuju, ngulaju karlipa yilyami Ruumu-kurra.”

27

Puurlujulu kangu yurrkunyu-paturlu pawurturla kirri-kirra Ruumu-kurra

¹ Ngaka-pardu-karilki, wangkaja-jana yangka wiri Pijitu yurrkunyu-patuku, “Puurlulu maninjinta rdaku-jangka wurna-kurra Ruumu-kurra!” Junga-juku, manunjunulu-jana Puurluju manu ngalya-kari-patu pirijina-paturlungu. Nyampurra-patunya yungulurla jinta-kariki yurrkunyukungarduyuku wiriki yirdikiji Juliyajaku. Nyampuju wati yirdi Juliyaja, ngulajulpa-jana wiri nyinaja yurrkunyu-patuku 100-palaku, ngulajulu yirdiji turnu-warnu jintangka-juku ‘Ruumu-wardingki-kirlangu Kingi-kirlangu’. Ngulakujulpa-jana jinta-juku nyinaja wiriji Juliyaja. ² Ngula-jangkaju, kangulunganpa Juliyajarluju manu nyanungu-nyangu-paturlu jinta-kari-kirra-wiyi yirdi-kirraju kirri-kirraju Yiturumitiya-kurra. Ngulangkulpalu pawurtuju jungarni-manu pawurtukungarduyu-paturluju wurnakungarnti kirri-kari kirri-karikingarnti. Ngula-warnujurnalnu warrkarnu nganimpaju panu-kariki pawurtu-kurraju yungulu-nganpa kanyi kulkurru-kurra kirri-kari-kirra, manu yungulu-nganpa kulkurru yampimirra. Jinta-kari wati yirdiji Yaratakiji, ngularlangu warrkarnu pawurtu-kurraju, ngulaju kirri-kari-wardingki yirdi-wardingki Tijilunika-wardingki ngulaju ngurrara-wardingki Majatuniya-wardingki. Kujarnalu muku warrkarnu pawurtu-kurra, ngula-warnuju yarnkajalkurnalu kirri-ngirilji Yiturumitiya-ngurluju. ³ Ngulajurnalnu pawurtu-kurruju yaninja-yanu yatijarra. Parra-pardu-karirlalku, yukajarnalu ngurrara-kurra kirri-kirraju Jirdana-kurra-wiyi, ngulangkarnalu nyinaja. Puurluju ngampurrpalku nyinaja jitinjaku pawurtu-ngurluju yungu-jana jijanurlu nyangkarla nyanungu-nyangu puntu-wati. Juliyajarluju ngurrungku ngampangarlu yilyaja. Junga-juku, Puurluju jitiya pawurtu-jangkaju, manu-jana yanu jijanu nyanungu-nyanguku puntu-patuku. Kuja-jana yanurnu, ngulakujulurla nyiyarningkijarra nganjirni rdanjarr-yungu wurna-kurra. ⁴ Ngula-jangkajurnalnu yarda yarkajarra yatijarra-purda ngurrara-kari-kirraju yirdi-kirraju Jipiriji-kirra kujalpa nyanunguju ngurrara karrija ngapangka kulkurrirni, ngula-kurralkurnalu yarkajarra. Ngula-purujulpa warlpa wiri wangkaja, wangkajarnilpa karlarra-ngurlu, manulpa parnkaja kilji-nyayirni. Ngula-kujakujurnalnu warru yanu kakarrumparra-warnu yatujumparra-warnu-juku yangkakaju ngurraraku Jipirijiki. Ngula-wana kujarnalu purdangirli warru yanu yatujumparra-warnu-juku, ngulaju kulalpa warlpaju parnkaja kilji, lawa. ⁵ Kujarnalu karlarra jingijingi yaninja-yanu, ngulajurnalnu ngurrara-jarra-wana jingijingi yanu yirdi-jarra-wanaju Jilijiya-wana manu Pampiliya-wana. Nyampu-jarra ngurrara-jarralpa-pala karrija yatijarra mangkuru wirikiji. Ngula-wanajurnalnu-palangu jingijingi-jiki jurnta yanu. Ngula-jangkaju, ngakarnalu yukajarra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Miira-kurralku, ngulaju ngurrara-karirla Lijiyarla. ⁶ Kujarnalu ngula-kurra yukajarra kirri-kirra, ngulangkajurnalnu pawurtu-ngurluju muku jitiya. Manu ngula-jangkaju, yangka wiri yirdiji Juliyaja, ngulangkulpalu warru nyangu pawurtu-karikilki nganimpa yungu-nganpa kanyi ngulangkuju Yitili-kirra. Junga-juku, parlu-pungu jinta pawurtu Yilikijantira-wardingki-kirlangu. Ngula-jangkarluju pina-nganpa yajarnunjunurnu nganimpalku, manu-nganpa kanjarla-yirrnaru pawurturlaju.

⁷ Kujarnalu Miira-jangkalku yarkaja, ngulajulparnalnu pingka-nyayirni yaninja-yanu pawurtu-kurruju karlarra-purda-juku. Ngulaju kularnalu nyarra yantarla kapankuju, ngulaju yirdija-ngarralpa-nganpa warlpaju kilji-nyayirni wapirdi parnkaja, ngulapurunya-parnalu pulyaju yaninja-yanu. Kujarnalu kutu-jarrija parra marnkurrap-jangka kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Nayitu-kurra, ngulajulpa mayawunpaju parnkaja-juku kilji-jiki karlarra-ngurluju. Ngula-purujurnalnu kurruly-wantija kurilirra karlarra, ngularnalu ngapa wiringkaju yarda jingijingi yanu ngurrara-kari-kirraju yirdi-kirraju Kiriti-kirra, ngulaju walya wiri kujalpa ngunaja kulkurrirni marluri wiri-nyayirnirra. Ngulakujurnalnu kakarrumparra-warnu jingijingi warru yanu warlpa-kujaku purdangirli yunta-wana ngulaju yirdi-wanaju Jalmuni-wana. ⁸ Ngulajurnalnu warru yanu, karlarra-yijalarnalu warru jungarni-jarrija, ngulajurnalnu pulya-yijala yaninja-yanu karlarra-purdaju. Warlpaju ngulajulpa-nganpa wapirdi parnkaja nganimpa-kurra-juku ngayirni, ngulajulpa-nganpa kulpari mamparl-pungu. Ngakalku yukajarrarnalu kirri-kari-kirra

yirdi-kirraju Kaalu-Limana-kurra, ngulangkajulpa kirri-pardu-kari karrija yirdiji Lajija, ngulaju kutu. Ngulangkajulpa witangkarra pirntinyarra-kurlu karrija wuurupa, ngulakurranyarnalu yanurra, manurnalu ngulangkanya jupu-karrija-wiyi warlpa-kujaku yuntangka.

⁹⁻¹⁰ Ngulangkajurnalu nyinaja jintaku kirntangiki. Ngulangkajulpa ngula-puruju yungkaparri-jarrinja-yanulku yulyurrpukuju. Ngula-jangkaju, Puurlulku-jana wangkaja yangka-patuku yurrkunya-patuku manu pawurtukungarduyu-patuku, “Wati-patu, yulyurpuju nyurrunya-ka kaaly-karrinjini. Kajilparlipa nyampu-ngurlu yarda yarnkayarla, ngulaju kajikarliparla piki-yaninjarla rdarr-karri ngapaku wiriki manu mayawunpaku wiriki-yijala. Manu kajikarlipa marda yurunypa manu jurnarra muku wajawajamani ngapa kajilparla kurdu-yukayarla, manu marda kajikarlipa ngalya-kari ngalipa muku pali. Ngula-kujakuju, nyampurla-jukurlipa nyina yulyurru-puruju.”

¹¹ Kujakuju, jirrama wati-jarra wiri-jarra, kula-palarla ngungkurr-nyinaja Puurlukuju yangka pawurtukungarduyu warlajamarri manu jinta-kari wiri pawurtukungarduyu, ngulaju-palarla kapuru nyinaja. Ngula-jangkaju-palarla wangkaja yangkaku yurkunyukungarduyuku wiriki Juliyajaku, ngulaju kuja-palarla wangkaja, “Lawa, yani karlipa kutu jingijingi.” Kujakuju, yangkaju Juliyaja, ngulaju-palangu ngungkurr-nyinaja jarukuju.

¹² Yali ngurra yangka yirdi Kaalu-Limana, ngulangka kujalparnalulu nyinaja, ngulaju kulalpa-nganpa ngurrju karrija yalirlakuju warrarda nyinanjakuju yulyurru-purukuju. Kala yangka-patu pawurtukungarduyu-patu, ngulaju kulalpalu ngampurru nyinaja yalumpurlaku-juku nyinanjakuju, lawa. Ngayilpalu ngampurru nyinaja yardarra pardinjaku, yungurnalu yantarla karlarra jinta-kari-kirraluku kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Pinikiji-kirra, ngulangkanya yungurnalu nyinayarla yulyurru-puruju. Yangka yali kirri Pinikiji, ngulaju-ka karri karlarra ngurrararla Kiritirra, ngulaju-ka nguna ngapaju yatijarra karlarra-ngurlu manu karlarra kulrirra-ngurlu ngayirni yunta-kurra walyakurra. Ngulaju yaliji Pinikiji ngurrju-nyayirni karrinjakuju pawurtukuju yulyurru-purukuju.

Ngapa wiri-nganpa wapirdi parnkaja

¹³ Ngula-jangkaju, warlpaju rdirri-yungu parnkanjaku-yijala ngulaju kurlarni-purdalku rarralyalku manu pulyaku. Ngula-puruju pawurtukungarduyu-paturlululu jaka-yirrarnu wurnakulku yungulu nganta yanilki yangka-kurra kirri-kari-kirra Pinikiji-kirra. Ngulakungarntirliji, narnggu wiri-jarlu pawurtu-kurlangu * wilypi-manulu ngapajangka yarnkanjukungarntirliji wurnakungarntirliji. Kujalparnalulu ngurrjuku karlarra-purda yaninja-yanu kutu-juku Kiriti-wana, ¹⁴ Ngula-puruju yarnkajarni mayawunpa ngulaju wiri-nyayirni kakarrara yatijarra-ngurlu, ngulaju nguru-ngurlu Kiriti-ngirli. ¹⁵ Kujalparnalulu karlarra-purda yaninja-yanu, ngula-kurraju mayawunparluju-nganpa wiraly-pakarnu puta, manu-nganpa jirranganja ngurl-kanja-yanu warntawarntalku karlarra kulrirraluku pawurtuju. Ngula-jangkaju, pawurtukungarduyu-paturlulu-nganpa jirranganja puta warru kurruly-yirrarnu mayawunpa-purdanji-kirraluku. Kala lawajuku, mayawunparluju-nganpa pawurtuju jirranganja ngurl-kanja-yanu wurnturulku jukaruru-kujaku jarrwara-karilki. ¹⁶ Mayawunparluju-nganpa ngurl-kanja-yanu karlarra kulrirra, ngulajurnalu warru yanu kakarrumparra-warnu kurlarninyarra-warnu walya-parduku witakuju yirdiki Kawurdaku kulurrirni, ngulangkajurnalu warru jingijingi yanu. Ngulangkuju-nganpa mayawunpa puta jurnta warla-pajurnu walyangkuju yuntangkuju. Ngula-puruju pawurtu-pardu witalpa rarra-kangu purdangirli pawurtu wiringkiji ngalyipi-piya-kurluru. Ngulajurnalu puta rarra-manu ngapa wantinja-puru manu mayawunpa wiri-puru yungurnalu rarra-maninja-kangkarlarni pawurtu wiri-kirraluku. ¹⁷ Ngulajulu wurrangu-juku pawurtukungarduyu-paturluju rarra-maninja-jarra yirrarnu pawurtu witaju pawurtu wiri-kirraluku, manu ngula-jangkarluju wayurnuluku ngalyipi-piya-kurluru rdilykirdilyki-pinja-kujaku. Ngula-jangkaju, pawurtukungarduyu-paturlulu wayurnu pawurtu wiriji ngalyipi-piya-kurluru, waruru muku wayurnu kankarlumparra manu kanunjumparra ngulaju rdilyki-pinja-kujakuyijala. Kapu pawurtu wiriji marda rdilyki-pungkarla warlpangu. Ngula-puruju, yangka-patu pawurtukungarduyu-patu, ngulajulurla lani-jarrija-nyayirni mayawunpaku, kapu-nganpa marda kangkarla wurnturu kulrirra mayawunparlu ngurrarakari-kirra yirdi-kirraju Lipiya-kurra, ngulangka kulkurru kapurnalu marda yukayarla walyangka parlungka kujalpa ngunaja ngapangka kanunjumparra. Ngulakuju pawurtukungarduyu-patuju, lani-jarrija-nyayirnilpalurla. Ngula-warnurluju, rurrunyungulu wawardalku† kankarlarra-jangka ngulaju mayawunpa-kurlangu, manulu

* 27:13 anchor † 27:17 sail

yalyi-maninjarla rurruny-pungu kanunju, ngulangkuju yungu pawurtuju pulya-mani. Kala lawa-juku, kulalu pulya-mantarla kujarlaju. Ngula-jangkaju, mayawunparluju kutu ngurl-kanja-yanulku pawurtuju nyarrpara-wana-puka kaji kanyi. ¹⁸ Ngulaju maju-nyayirni ngapaju warrarda wantija, manu mayawunpa warrarda parnkaja mungangka jingijingi. Ngula-jangkarlaju, parra-pardu-karirlalku, pawurtukungarduyupatujulurla rdurrjurnu nyiyarningkijarrakulku muku julyurl-kijirninjaku pawurtu-jangkakuju rarralya-maninjaku yungurnalu rarralyalku yani. ¹⁹ Parra-pardu-karirlalku, rdurrjurnulurla wawardakulku rurruny-pinjaku kankarlarra-jangkakuju manu ngalyipi-piyaku manu nyiyarningkijarraku jurnarrpaku pawurtu-kurlanguku. Ngulajulu muku rurruny-pinjarla muku kujurnu mangkuru-kurra. ²⁰ Kujarnalu nyiyarningkijarra muku kujurnu pawurtu-jangka, ngula-warnurlaju parra-kari parra-kari mayawunpajulpa parnkaja-juku ngulaju kilji-jiki. Ngula-puruju, kularnalu nyangu parlpa-warnu manu wanta, lawa. Munga-piya-jukulpa karrija maru-juku. Manu-nganpa nguruju wuornpa-jarrijalku nganimpakuju. Manurnalu-nyanu wangkaja jarnkujarnku, “Nganangku-ngalpa muurl-mardarni nyampu-kujakuju ngapa yukanja-kujaku?”

²¹ Ngula-puruju ngapa wiri-puru, pawurtukungarduyupaturluju kulalpalu parra-kari parra-karirla miyiji ngarnu laningki. Ngula-jangkaju, Puurluju yanu-jana. Yaninjarla karrijalpa kamparrurla yapa panungkaju, manu-jana wangkaja, “Nyurrurlaru wat-inki yungunkujulu ngaju yangka-juku kamparru-wiyi purda-nyangkarla. Kajirlipa yangkangka-juku nyinayarla Kiritirla, ngulaju jalangurlu kapunkulu mardakarla-juku nyiyarningkijarra jurnarrpa manu mangarri yangka kujankulu muku kujurnu pawurtu-jangka. ²² Ngulaju ngula-juku, jalanguju wiyarrpalu nyinaya lani-wangu! Junga nyampuju pawurtu kapu-pala rdilykirdilyki-pinyi wita-kari wita-kari-karda mayawunparlu manu ngapangu. Ngulaju kulankulu pali nyurrurla jintarlangu, lawa. ²³ Ngaju karnarla warlalja nyina Kaatuku, manu karna kuruwarri pura nyanungu-nyangu. Ngulangkuju mungangkaju yilyajarni jinta marramarra nyanungu-nyangu. ²⁴ Ngulanyaju wangkaja, ‘Puurlu, lani-wangu nyinaya! Kaatuju kangku nyina nyuntukuju ngampurra-juku yungunpa yani Ruumu-kurra, ngulangkuju yungunpa kamparrurla karri Kingiki Wirikiji. Kaatuju kangku rarralya-juku nyina nyuntukuju, ngulakuju warrawarra-kanyi kajana Kaaturluju nyampu-patu-kariji wati-patu-kariji. Ngapa wiri-puru, ngulaju kapu-jana wankaru-juku kanyi.’ Kujanyaju wangkaja yaliji marramarraju. ²⁵ Ngulaju ngula-juku, kujarlajulu nyinaya lani-wangu marriwa! Wala karnarla nyina Kaatuku, kapu-ngalpa ngurrju manu wankaru kanyi ngapa wiri-puru-juku. ²⁶ Ngulaju ngari kapu-ngalpa ngurl-kanja-yani-mipa pawurtu-kurluju mayawunparluju ngurrara-pardu-karikirra wita-kurra kuja-ka nguna mangkururla kulkurrirni nyarrpararla mayi.” Kujanya-jana Puurluju wangkaja.

²⁷ Yangka kuja-nganpa mayawunparlu ngurl-kanja-yanu karlarra-purda-juku yali-ngirli Kiriti-ngirli, ngulaju-nganpa ngurl-kanja-yanu jirramaku wiyikiki kulkurrulkurru-juku yangkangka mangkururla yirdingka Mirditirinurla. Ngula-warnurluju, jintangka-juku mungangka kulkurru-kari, pawurtukungarduyupaturlujulu manngu-nyangu, ngulaju kujalu-nyanu wangkaja, “Wayinpa! Nyampuju marda karlipa wala-kurralku kutu-jarrinja-yani.” ²⁸ Junga-juku, ngula-jangkaju, wangkajalu-nyanu pawurtukungarduyupatuju, “Ngarirlipa waalparrini walya nyarrparawarriri-ka nguna walya parlu nyampurla ngapangka kanunjumparra, marda kanunjumpayi, marda rdarrja-ka nguna.” Ngula-jangkaju, ngalyipi-piya manulu, ngulangkuju wakirdirlaju wayurnu yarturlu wiri-jarlu, ngula-kurlurluju julyurl-kujurnu yarturlu wiri kaninjarra ngapangkaju. Kuja yarturlu wantija walya-kurralku, jupu-karrijalku. Ngula-warnuju, pinalu wilil-manu yarturluju, ngulangkuju-jana milki-yirrarnu milya-pinjaku nyarrparawarriri kujalpa yali walya ngunaja. Kujalu kujarlau waalparruru yali ngapa kaninjarra, ngulajulpa ngapaju ngunaja kanunjumpayi-nyayirni-jiki wurnturu 40 miita-juku. Ngula-jangkarluju, yardalu kujurnu yangkaju yarturlu ngalyipi-piya-kurluju yungulu waalparrirni yarda ngapa-yijala nyarrparawarriri-ka nguna walya ngapangka kanunjumparraju. Ngulanyalu yarda waalparruru, ngulajulpa ngapaju rdarrja-jarrinja-yanulku, manulpa ngunaja kanunju-karrikarri 30 miita-mipalku. ²⁹ Kujalpa ngapa rdarrja-jarrinja-yanulku, ngula-puruju pawurtukungarduyupatujulpalu lani-jarrinja-yanulku, kapu-nganpa mayawunparlu rdarr-kangkarla pirlu-kirra wiriwiri-kirra, manu kapu-nganpa pawurtu jurnta rdilykirdilyki-pungkarla. Ngula-kujakujulu puta yirriyirri-manu pawurtuju narngu wiri-jarlu-kurlulu murntu-pala-kurlulu. Narngu-patulu-jana wayurnu ngalyipi-piya-kurlulu, manu pawurtulu jakangkalu-jana purdangirli wayurnu. Ngulalu-jana julyurl-kujurnu ngapa-kurra narngu-patuju, ngulanya yungulu pawurturluju wilil-kanja-yani, manu yungu ngulangkuju pawurtu yirriyirri-maninja-yani. Ngula-warnurluju, payurnulu Kaatu, manurlu

wangkaja yungu-jana parra kapanku rangkarr-kanyi manu wanta kapanku-pardimi, ngulakunya lurla wangkaja.

³⁰ Ngula-jangkaju, yangka-patuju pawurtukungarduyu-patu putalu wuruly-parnkaja pawurtu wita-kurlu, yangka kujalu kamparru-wiyi wayurnu pawurturla wiringka kankarlarni pawurtu wita. Kujalu rurruny-pungu pawurtu wita pawurtu wiri-jangka, ngulajupalu juturu-yirrarninja-yanu ngapa-kurra wuruly-parnkanjakungarntirliji. Ngulaju kujarlaju, ngarili-nganpa nganimpa puta yimir-yungu yungulu nganta wuruly-parnkayarla nganimpa-kujaku. Kula-ngantalpalu narnggu wiri-kari yarda kujurnu ngapa-kurra, kula-nganta pawurtuku yirriyirri-maninjaku, kala lawa. Kapulu-nganpa ngari nganimpaku jurnta parnkayarla yangka-kurluju pawurtu wita-kurlu. ³¹ Ngula-jangkaju, Puurluku-jana wangkaja yurrkunyukungarduyuku wiriki manu nyanungu-nyangu-patuku yurrkuny-patuku-yijala, “Kajilpalu pawurtukungarduyu-patu wuruly-parnkayarla yali-kirli wita-kurlu pawurtu-kurlu ngalipa-kujaku, ngulajuju kula-nyarra Kaaturlu muurl-mardarni mayawunpa-kujaku wiri-kijakuju manu ngapa yukanja-kujakuju.” ³² Junga-juku, ngula-jangkaju, yurrkuny-paturlulkulu-jana ngalyipi-piyaju jurnta turl-pakarnu junma-kurlurlu kujalpalu yali ngalyipi-piya jirri-mardarnu yangka-paturlu pawurtukungarduyu-paturlu, ngulajulu-jana jurnta turl-pakarnu wuruly-parnkanja-kujaku. Kujalu yangka wita-kurlangu pawurtu-kurlangu ngalyipi-piya turl-pakarnu, ngula-jangkaju, pawurtuju witaju kangu mayawunparluku ngapa-wana-juku.

³³ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana wangkaja munga-wana-juku rangkarr-kurlu rangkarr-kurluku yurrkuny-patukuju manu pawurtukungarduyu-patuku, “Nyampupuruju ngapa wantinja-puru manu mayawunpa wiri-puru, nyinajankulu miyi ngarninjawanguju jirramaku wiyikiki ngulaju lani, ngula-warnuju kankulu rampakuku nyina jalanguju. ³⁴ Kala kulankulu jintarlangu palimi ngapangka yukanjarla. Kujarlaju, miyili nganja pirrjirdi-jarrinjaku, ngula-warnunya yungunkulu pirrjirdilki nyina.” ³⁵ Junga-juku, Puurlurluju mangarriji manulku, ngulakujurla yati-wangkaja Kaatuku milparniwarrarla-juku panangka-juku. Ngula-jangkaju, rdilyki-pinjarla, nyanungu-wiyirla ngarninjakuju rdurrjurnu. ³⁶ Kujarla Puurlu rdurrjurnu ngarninjaku mangarriki, ngulaju-jana milki-yirrarnu miyi ngarninja-karrarluru-juku lani-kijaku. Kuja-karrarluru yapa panu-karriji-jana lani-wangu-manu yungulu ngarni mangarri nyanungurlangurluku lani-wangurlu. Ngula-jangkaju, ngarnulu wita-kari wita-kari panungku-juku mangarriji. ³⁷ Junga-juku, 276-palalparnalulu nyinaja watiji palkaju pawurturlaju. ³⁸ Ngula-jangkaju, ngulajurnalu jintawarlayirli-jiki mangarriji ngarnu pirda-kardalku. Ngula-jangkaju, yangka-patu yurrkunyukungarduyu-patu manu pawurtukungarduyu-patu, rdurrjurnulurla maninjaku yakujuku ngurlu-kurluku panu-jarluku, ngulajupalu maninjarla kujurnu ngapa-kurra yungulu pawurtu rampaku-mani, rampakuku yungu yani manu rarralypalku ngapangkaju pawurtuju.

Ngapangka-nganpa jurnta rdilykirdilyki-pungu pawurtuju

³⁹ Kuja wanta pardijarni, ngula-puruju walyalkulu parlu-pungu, nyangulpalu wurnturu-kurra. Yangkanku pawurtukungarduyu-paturlu kulalpalu milya-pungu nyarrpara-kurra mayirnalulu yanu ngurra-kurraju. Ngula-jangkaju, yardalu nyangu kujalpalu kutu-jarrinja-yanulku, ngulajulu parlu-pungu witangkarra wuurnpa walya-kurlu walyiri-kirli. Ngula-jangkaju, wankajalu-nyanu pawurtukungarduyu-patuju, “Manurlipa nyampuju pawurtuju kanyi yali-kirra witangkarra-kurra walyiri-kirli-kirra!” ⁴⁰ Kujalparnalulu kutu-jarrinja-yanulku walya-kurralku pawurtu-kurluju, ngula-puruju pawurtukungarduyu-patuju, rdurrjurnulurla ngalyipi-piyakulku turlturl-pakarninjaku yangka-patu kujalu ngula-kurluru wayurnu yangka narnggu-patu wiri-jarluru-patu. Ngulajulu turlturl-pakarnu pawurtuku yaninjaku kapankukulku. Manulurla rdalyku-jarra jurnta yalyi-manu pawurtukuju, rarralypa-kardalku yungu rarralypa-nyayirnilki kapanku yani. Manulurla ngula-jangkarluju, wawardalku waraly-yirrarnu kankarlu kamparrurla pawurturlaju, ngula-kurlunya yungu mayawunparlu ngurl-kanja-yani pawurtuju. Ngulaju junga ngurl-kanja-yanu pawurtuju mayawunparluju walya-kurralku. ⁴¹ Kujalparnalulu ngapa-wana-wiyi-jiki yanurra yangka-kurra witangkarra-kurra wuurnpa-kurra kutu-karrikarrilki, kulkurru ngapangka kanunjumparra-juku walyajulpa ngunaja. Ngulaju kulalu pawurtukungarduyurlu nyangu walyaju, lawa. Ngula-kurrajurnalu yanurra jungarni-jiki, ngula-nganpa pawurtuju jurnta yukaja kamparru-warnuju mulyuju walyirirla ngapangka kanunjumparra, ngulaju tarngajuku yukaja. Ngula-puru-juku warlpangkujulpa purdangirli jakaju rdilykirdilyki-pungu pawurtuju.

⁴² Ngula-warnurlaju manu ngula-puruju, yurrknyu-patuju turnu-jarrijalu manulu rdirri-yungu wangkanjaku jaruku, manulpalu-jana jangkardu jaaly-manu yangkapatuku pirijina-patu ngulaju yungulu-jana muku pinyi. Kajikalu marda ngapakurra muku julyurl-wantinjarla wuruly-parnka, ngula-kujakunya kapulu-jana muku pungkarla, manu yangka Puurlurlangu kapulu pungkarla. ⁴³ Jinta-kari yurrknyukungarduyu wiri, ngulaju-janarla jukuru-jarrija, yungu mardarni Puurluju wankaru-juku. Ngula-jangkaju-jana wangkaja nyanungu-nyanguku yurrknyu-patukuju, “Yampiyalu-jana panu-juku Puurlu manu yapa panu-juku!” Junga-juku, yangkaju-jana wiri wangkaja yurrknyukungarduyu pirijina-patuku, “Kajinpa nyina pina julyurl-wantinjaku, ngulaju ngapa-kurra julyurl-wantiya manu yanta ngapa-wana-juku walya-kurra! ⁴⁴ Marda kuja kanpa ngurra nyina ngapaku julyurl-wantinja-wangu, ngulaju ngari waparlku kutu julyurl-wantiya ngurrapaju! Ngurrapanguju puuly-mardaka watiya rdilykirdilyki yangka pawurtu-jangka, ngulangunya yungungku kanyi walya-kurraju.” Junga-juku, mukurnalu julyurl-wantiya ngapa-kurra. Ngalya-karrijernalu yanu ngapa-wana-juku walya-kurra, ngalya-kariji-nganpa kangu watiyarlu rdilykirdilykirli. Ngulajurnalu jintakumarrirni-jiki wankaru-mipa-juku yukajarra walya-kurraju. Kula jintarlangu palija ngapangka yukanja-warnu.

28

Puurlurlu-jana yapa nyurnunyurnu parlpuru-manu ngurungka yirdingka Maltangka

¹ Kujernalu yanurnu walya-kurra, ngulangajulu-nganpa yapa wapirdi yanurnu, manu yirdili-nganpa yimi-ngarrurnu nguru yaliji Malta. Nguru yali ngulaju walyapardu wita kuja-ka ngunami kulkurru-jarra ngapangka. ² Yalirla yapa, ngampangampanyayirnilpalu-nganpa nyinaja nganimpakuju. Kuja ngapa yarda rdirri-yungu wantinjaku, ngula-purujulu-nganpa warlu wiri-nyayirni ngayi yarrpurnu, ngulanganya yungurnalu-nyanu kardu-yinyi manu yungurnalu purlku nyina. ³ Ngulangkaju, Puurlurlujulpa warlu warru manu, warru maninjarla turnu-manu, ngulalpa mardarnu turnulku jintangka-juku rdalykju. Ngula-warnuju, jintakumarrirni-jana jarna-maninjarla yirrarlu warlu-kurra. Ngula-puru-juku, warnaju wilypi-pardijarni lanilki warlu-kujaku. Ngula-warnuju, rdakalku kanta-mardarnu, kanta-mardarninjarla wanyany-wantijarla tarnnga-juku. ⁴ Kujalu yapangku Malta-wardingkirli nyangu warna waraly-karrinjakurra rdakangka Puurlu-kurlangurla, ngulakujulu-nyanu wangkaja, “Nyampurluju watingki yapa jinta-kari marda tarnnga-kurra pungu, ngula-jangkanya marda nyampuju wuruly-parnkajarni pinja-warnu. Jirrinyparlu mardarla jangkardu jirrinypungu nyampuju juju warna yungu pinyi nyanungulku.” ⁵ Kala lawa, Puurlurluju warnaju wiraly-kujurnu pina warlu-kurra, manu ngulangkuju kula Puurluju murrumuru-manu, lawa.

⁶ Ngula-jangkaju, yangkanguju yapangku, warrawarra-kangulpalu Puurluju, manulpalu manngu-nyangu kuja, “Marda kapu rdakaju marda lirrimi. Ngula-jangkaju, marda kapu palimilki nyampuju wati jirrinypinja-warnu.” Junga-juku, Puurluju warrardalpalu warrawarra-kangu yangkanguju yapangku. Rdaka yangka nyanungu-nyangu Puurlu-kurlangu kula purntuny-pardija, manu kula nyurnu wantija, lawa. Manulu-nyanu yarda wangkaja yapaju, “Nyampuju wati marda-ka nyina wati-nyayirni-wangu Jukurrapawarnu!”

⁷ Yalirla ngurungka, kutu-juku karrijalparla ngurraju miyi-kirli ngulaju watiki jintaku yirdikiji Pupilikli. Nyanungunya-pa-jana wiriji nyinaja yapa yalumpu-wardingkirli nguru-wardingkirli. Ngulaju-nganpa wapirdi yanurnu nganimpakuju, manu kangu-nganpa nyanungu-nyangu-kurra ngurra-kurra. Ngulangka-jukurnalu nyinaja nyanungu-nyangurla parra-patuku marnkurrapaku, manulpa-nganpa yungu mangarri. ⁸ Yalirla-juku jintangka-juku yuwarlirla ruumu-pardu-karirla, Pupilikipalangu kirda-nyanu nyurnulpa ngunaja jurrukupurda ngawurrngawurra manu miyalukupurda jinirra-jangka. Ngula-jangkaju, Puurluju yanurla, ngulakuju nyurnukuju Kaatukurlajinta wangkaja. Manu ngula-jangkaju, rdakangku marnpurnu, ngulangkuju parlpuru-manu. ⁹ Ngula-jangkaju, nyurnu-patujulurla turnu-jarrija Puurlukuju kujalpalu nyurnu ngunaja yalumpurla ngurungka, ngulajulurla muku turnu-jarrija. Ngulaju Puurlurluju muku-jana parlpuru-manu. ¹⁰ Ngula-warnuju, yungulu-nganpa jaya-kurra-nyayirni warntarri nyiyarningkijarra kujalpa-jana Puurlurlu parlpuru-manu. Yalirlaju, ngurungkarnalu nyinaja kirntangi-patuku marnkurrapaku yulyurru-puruju. Ngula-jangkaju, yarkajalkurnalu jinta-kari-kirra nguru-kari-kirra. Ngulakungarntijilinganpa nyiyarningkijarra rdanjarr-yungu.

Puurluju yanu Malta-ngurluju kirri wiri-kirra Ruumu-kurra

¹¹ Kujalparnalu nyinaja yulyurru-puru yangkangka Maltangka-wiyi-jiki, ngula-kurra-yijalapa nyinaja jinta-kari pawurtu ngulaju yangka kuja yanurnu kakarrara kurlirra-jangka kirri-kari-jangka yirdi-jangka Yilikijantira-jangka. Yirdiji yalikiji pawurtuku ngulaju yirdiji 'Wati-nyayirni-wangu-jarra Jukurru-pa-warnu-jarra Papardirlangu'. Ngu-langkanyarnalu yangkangka pawurturlaju warrkarninjarla yarda yarnkaja kakarrara yatijarra, ngularnalu jingijingi yanu ngapangka mangkururlaju kirri-kirraluku yirdi-kirraju Jirikiyuju-kurra. ¹² Ngulajurnalu parra-patu-jangkarla yukajarra yali-kirraju kirri-kirra Jirikiyuju-kurraju, ngulangajurnalu nyinaja marnkurpaku parra-patuku. ¹³ Ngula-jangkaju, yardarnalu yarnkaja kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Rijimi-kirra, ngulaju yatijarra Jirikiyuju-ngurluju. Ngula-kurralkurnalu yaninjarla yukajarra. Ngula-jangkaju, mungalyurru-pardu-karilki, mayawunpalku yarda yarnkaja ngulaju kurlarni-purda yatijarra-purdalku. Ngula-purujurnalu yarda yarnkaja kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Putili-kirra, ngulajurnalu ngapa-wana-juku jingijingi yaninja-yanu, ngulajurnalu parra-jarra-jangka yukajarralku kirri-kirraju.

¹⁴ Ngula-jangkaju, nganimpa manu panu-kari Kirijini-patu-yijala yalumpu-wardingki-patu kirri-wardingki-patu, jinta-jarrinjarlarnalu turnu-jarrija. Payurnulu-nganpa yungurnalu nyina jintaku wiyikiki. Junga-juku, nyinajarnalu nganimpaju jintaku wiyikiki. Ngula-jangkaju, yardarnalu yarnkaja wirliyaluku kirri-kirraju yirdi-kirraju Ruumu-kurra. ¹⁵ Kujalparnalu kulkurrulkurru wirliya wapanja-yanu yirdiyi-wana, ngulakujulu-nganpa marlaja purda-nyangu Ruumu-wardingki-paturluju Kirijini-paturluju jarulku kujalparnalu yanurra wirliyalku. Kujalparnalu nganimpa yanurra-juku, ngulakujulu-nganpa turnu-kari wapirdi yanurnu Ruumu-jangkaju. Panu-kariji, wapirdi yanurnulu-nganpa kirri-kari-kirraluku kujalpa karrija yuwarli kantini wati-kirlangu yirdi-kirlanguji Yapiji-kirlangu, ngulangkanyalu-nganpa rdipija. Ngalya-kariji, wapirdi yanurnulu-nganpa kirri-pardu-kari-kirra yalirla ngula kalu ngunami manu ngarni ngurra wiri-jarlul, ngula-kurranyalpalu-nganpa nganjirni yanurnu Ruumu-jangkaju. Kujalpa-jana Puurlurlu nyangu wapirdi yaninja-kurra nganim-paku, ngulakujulpa-janarla Puurluju yati-wangkaja Kaatukuju, manulpalu ngularrarlulu miyalu raa-pungu. Ngula-jangkaju, yanurnalu panulku-juku jintakumarrirni-jiki yirdi-kirra kirri-kirraju Ruumu-kurra.

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli Ruumu-wardingki-patuku

¹⁶ Kujurnalu Ruumu-kurra yukajarra, ngulangaju wangkajalurla Puurlukuju Ruumu-wardingki wiriwiriji, "Kularnangkulu rdakungka yirrarni, lawa. Nyinami kanpa yuwarlirla jintangka-juku yangarlul." Junga-juku, ngulangaju jintalu yirrarnu yur-kunyu, ngulangjanya yungu Puurluju warrawarra-kanyi wuruly-parnkanja-kujakuju.

¹⁷ Ngula-jangkaju, parra-patu-jangkarla marnkurru-pa-jangkarla, Puurlurluju jarulku-jana yilyaja Juwu-patuku wiriwiriki, yungu-jana jaru wangkami kajilirla yanirni nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra. Kujalurla yanurnu Puurluku nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, Puurluju-jana wapirdi wangkaja, "Ngaju-nyangu warlalja ngurrara-jinta Juwu-patu, kularna ngana jintarlangu murrumuru-manu yapa Juwu-karilangu, lawa. Manu kularna jintarlangu kuruwarri rdilyki-pungu ngalipa-nyanguju yangkaju kujalu-ngalpa nyurru-wiyi ngalipa-nyangurlu nyurnunyunurlu yungu manu pinarri-manu, lawa. Ngulaju kularna rdilyki-pungu. Ngarijili wurranguku-juku puuly-mardarnu Jurujulumurlaju, manulu-jana yungu wurranguku-juku ngajuju Ruumu-patuku yur-kunyujuju kuwurtukungarntiji. ¹⁸ Ngula-jangkaju, Ruumu-wardingki-paturlu miimii-nyangujulu, manu mukujulu payurnu nyiyarningkijarra kujarna nyarra-jarrija ngaju. Kulalu kuruwarri jintarlangu parlu-pungu rdilyki-pinja-warnu yangka kuja ngantarna kuruwarri rdilyki-pungu Juwu-kurlangu nganta, lawa. Kujarlaju, kulajulu nyiyaku pungkarla. Ngula-jangkaju, kapujulu yampinjarla yilyayarla rarralyalku. ¹⁹ Kala yangka Juwu-patu, ngulaju kulalu-jana ngungkur-nyinaja yangka Ruumu-wardingki-patuku. Wurra-jukulpalu-jana ngampurru-pa-juku nyinaja yungujulu Ruumu-wardingki-paturluju pinyi ngajulu. Ngula-kujakujurna-jana payurnu Ruumu-wardingki-patuju yungujulu kanyi nyampu-kurra Ruumu-kurralku, nyampurlanya yunguju Ruumu-wardingki Kingirli miimii-nyanyi kuwurturlaju. Ngula-puruju, kularna-jana nginj-wangkami ngurrara-jintakuju yapakuju Juwu-patukuju, lawa. Ngarijilparna ngaju ngampurru-pa nyinaja nyampu-kurraku yaninjaku kuwurtu-kurraku, nyampurlanya yungurnaju jaarl-karri Juwu-patu-kujakuju. ²⁰ Nyampurrakunya-nyarra yajarnunjunu jarukuju yungunkujulu purda-nyanyi ngaju jaru wangkanja-kurra. Ngampurru-pa nyayirnilri yungurna-nyarra nyangkarla, manu yungurna-nyarra ngampurru-pa nyayirni wangkayarla. Nyarra kujajulu rdaku-kurra yirrarnu jayini-kirliji? Ngajurlangu

karnarla ngungkurr-nyina yangkakaju watiki jintaku-juku yangkakaju kuja kalurra Yijirali-pinki ngungkurr-nyina manu pardarni kaji yanirni ngaka kankarlarra-ngurlu. Ngula-jangkaju, junga-juku, warrulparna-jana yimi-ngarrurnu yimi Jijaji-kirli. Kujarlanyajulu rdaku-kurra yirrarnu.”

²¹ Ngula-jangkaju, Juwu-kurlangu-patu, wangkajalurla wiriwiriji, “Kula-nganpa nganangu Jurdiya-wardingkirliji yilyajarni pipaju nyuntu-kurluju yimi-kirliji, manu kula ngana yanurnu yimi-kirliji nganimpa-nyangu ngurrara-jintaju Jurdiya-jangkaju, manu kula ngana yanurnu yapaju nyampu-kurraju nyuntukuju nginji-wangkanjakuju, lawa. ²² Kala ngarinalu wita jaru purda-nyangu nyuntukuju manu nyuntu-nyangukuju turnu-warnukuju yapakuju, kuja kalu-nyarra nguru-kari nguru-kari nginji-wangka jaru majumaju nyuntuku manu nyuntu-nyangu yapaku yapaku turnu-warnuku. Kujarlanya yungurnangkulu ngaka jaru purda-nyanyi nganimparlangurlu nyuntu-nyangu.” Ngula-jangkaju, pinalu yanu yampinjarla Puurluju.

²³ Junga-juku, ngula-jangkarluju, Juwu-paturlululuju jaka-yirrarnu yungulurla pina-yanirni Puurluku ngakaju. Junga-juku, ngaka-karilki parra-karirlalku, panu-jarlu-nyayirnilirla pina-yanurnu Puurlukuju. Ngula-jangkaju, Puurlululuju jaruju-jana yimi-ngarrurnu mungalyurru-ngurlu kutu-kari-kirra nyanungu-nyanguju. Manu-jana yimi-ngarrurnu Kaatu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Manu Mujuju-kurlangu kurruwarri-jana milki yimi-ngarrurnu manu jaru-kari jaru-karilangu nyurru-wiyi-warnu yangka kujalu yirri-puraja jaru-kari jaru-kari Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungarduyupaturlu. Kujarlunya-jana jarungkuju puta kurruly-yirrarnu yungulurla nyanungurlangu ngungkurr-nyinayarla Jijajikiji. ²⁴ Kujalu purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra, ngulakujulurla ngalya-kari ngungkurr-nyinaja, ngalya-karilirla kapuru nyinaja. ²⁵ Ngula-jangkaju, Puurluju yampinja-yanulu ngulangka-juku yuwarlirla. Kujalu yanu yarlu-kurra, ngula-jangkaju, kujalpalu yaninja-yanu, ngula-karrarlulupalu-nyanu wiljiwilji-maninja-yanu. Kujalurla Puurluku jurnta yanu, ngulakungartiji-jana kuja wangkaja wita ngari, “Junganyarla jaruju yungu Kaatu-kurlangurlu Pirlirparluju yangkakaju jarukungarduyukuju Yiyajakuju, ngulaju kuja-jana Yiyayarluju yirri-puraja jinta-juku jaru yangkaku-wiyi nyurrulakupalanguku nyurnunyunuku, kujanya-jana yirrarnu Payipulurla Yiyayarluju:

²⁶⁻²⁷ “Kujanyaju Kaatuju wangkaja ngajukuju, “Yimi-ngarrirninjinta-jana yapaku Yijirali-pinkiki kujanya jaruju ngaju-nyanguju: Nyurrurla Yijirali-pinki yapa-patu, ngur-rpa kankulu nyina ngajukuju. Manunkulu-nyanu langa-jarrarla rdaka-jarra miti-yirrarnu ngaju-kujaku purda-nyanja-kujaku. Manunkulu milpa-jarra palija ngaju-kujaku nyanja-kujaku. Kujarlaju, nyurrurlarlulu kajikankujulu marda warrarda purda-nyanyi jaru wangkanja-kurraju, kala kulankujulu langa-kurra-mani. Kajikankulu marda yirriyirri-rala miimii-nyanyi kurruwarri ngaju-nyanguju, ngulaju kulankulu milya-pinyi warrajarlu.

Kala kajilpankulu nyinakarla langa-jarra wapirrinjarla yirrarninja-wangu, manu milpa-jarra palinja-wangu kajilpankulu nyinakarla, ngulangkuju kajikankujulu nyanyi milpa-jarrarlulu jungangu, manu kajikankujulu langa-jarrarlulu purda-nyanyi warungka-wangurlu, manu kajikankujulu langa-kurra-mani ngaju-nyangu kurruwarri. Manu ngula-warnuju, kajikankujulu ngajuku kurruly-wantinjarla yanirni pina, manu ngula-jangkaju kajikarna-nyarra pina parlpuru-mani.”*
Kujanya jaruju yirrarnu Yiyayarluju.”

²⁸ Puurluluku-jana yarda wangkaja, “Yungurna-nyarra jaru wita-wiyi yarda wangka. Kaaturluju nyurru-jana yilyaja panu-nyayirni yapaju nguru-kari nguru-kari-kirra Juwu-wangu-kurlangu-kurraju. Ngulangkuju kalu-jana nyuru waru yimi-ngarrirni jaruju Kaatu-kurlangu kuja kajana Kaaturluju muurl-mardarni maju-kujaku manu jarrwara-kujaku. Ngula-paturlulu Juwu-wangu-paturlu kapulu junga-nyayirnilri purda-nyanyi jaruju!” ²⁹ [Junga-juku, ngula-jangkaju, jurntalkulurla yanu Puurlukuju yangka-patuju Juwu-patu wiriwiriji, ngulaju wiljiwilji-maninja-karra.]

³⁰ Ngula-warnuju, Puurlululu nyinaja yalumpurla-juku kiringka Ruumurla jirra-maku yukuriki, manulparla talaju yungu warlaljamarriki yuwarlingarduyukukuju yungu ngulangkanya nyina yuwarlirlaju. Ngula-kurraju, yapaju kalalura turnu-jarrija Puurlukuju. Kuja kalalurla yanurnu nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, ngulakuju kala-jana wapirdi wangkaja. ³¹ Ngulakuju, Kaatu-jana yimi-ngarrurnu Kaatu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Manu Puurlulu kala-jana pinarri-manu Warlalja-Wiri-kirli Jijaji Kiraji-kirli. Ngulaju kala-jana marriwarlu

* 28:26-27 Nyangka Isaiah 6.9-10

lani-wangurlu pinarri-manu. Ngula-puruju Ruumu-wardingki-paturluju kulalu warla-pajurnu Puurluju wangkanjakuju.

Romans
Pipa Ruumu-wardingki-patuku
Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra
Kirijini-patuku wiringkaku kirringkaku Ruumurlaku
nyurru-wiyi

Nyarrpa-ka wangkami yimi nyampu Ruumu-wardingki-patuku?

Wati yirdi Puurlu, ngulajulpa nyinaja Kurdungurlu Wiri, ngulangku nya nyampu pipa pantirninjarla yirrarnu nyurru-wiyi. Nyanungurlu pipa kujalpa pantirninjarla yirrarnu, ngulajulpa nyinaja kirringka yirdingka Karinjirila. Pipa-jana pantirninjarla yirrarnu yapaku Kirijini-patuku ngulalpalu nyinaja wiringka kirri-karila yirdingka Ruumurla. Panu-karijilpalu nyinaja Juwu-patu ngulaju Yipuruyamu-kurlangu warlalja wungu-warnu. Panu-kariji, nyinajalpalu nguru-kari nguru-kari-wardingki, ngulaju Juwu-wangu-patu.

Yangka kuja Jijaji palija, ngula-jangkarlaju ngakalku Puurluju Kirijini-jarrijalku. Ngula-jangkaju, Kaatulkurla wangkaja Puurlukuju yangka nyanungu-nyangukuju warrkikiji yungu-jana nganta yaninjarla wangkami Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli panuku-juku yapakuju ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Kamparruju, Puurluju yaninjarla-jana wangkaja yapaku Juwu-patuku nyanungu-piyaku. Kala kujalpalurla panu nyanungu purda-nyanja-wangu jurnta nyinaja, kujarlaju nyanunguju ngulaju yanu ngurrara-kari ngurrara-kari-kirraluku kujalpalu yapa-patu Juwu-wangu-patu nyinaja, ngulakulku-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju.

Yinyarlaju kirringka Ruumurla, nyinajalpalu Kirijini panu-kari. Panu-kariji Juwu-patu, manu panu-kariji Juwu-wangu-patu. Puurluju ngurrpa-nyayirni Ruumukuju milya-pinja-wangu manu nyanja-wangu-jangka. Kala nyanungurluju milya-pungulpa-jana yirdi panu yapa nyampurra Kirijini-watiji. Yangka-juku kapu-jana nyanunguju yantarlarini Ruumu-kurraju nyanjakuju nyanungu-patukuju, manu yaninjarningarntiji nyanungu-patu-kurakungarntijilpa ngampurrpalku nyinajarni. Junga-juku, nyanungurlu pantirninjarla pipa nyampu yirrarnu yungu-nyanu wita-mipa yimi-ngarrirni yapa yinya-patu-kurra manu yungu-jana nyanungurlu yirri-puramirlangu nyarrparlu kuja kajana yapa jungarni-pajirni Kaaturlu.

Nyampurla pipangka, Puurlurlu kangalpa yirri-pura Kirijini-patuku yangka kujalparlipa yapa panu-juku wilji-wiyi nyinaja Kirijini-jarrija-wangu-wiyi, manu wurnturulpalpa nyinaja Kaatu-kujakuju.

Ngula-jangka kangalpa yirri-pura yangka kujalpa-ngalpa yimiri-juku Kaatu nyinaja yapaku panuku-juku nyarrpara-wanarlanguku. Ngalya-karirilpalu rampal-manngunya Ruumu-wardingki-paturulu Juwu-paturulu ngulaju kujarlu, "Kajirlipa purami Mujuju-kurlangu kuruwari jungarnirli, ngula-warnuju kapu-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajirni." Lawa kujakuju! Kajirliparla wala nyinami Kaatu-mipaku, kujarlamipanya kangalpa jungarni-pajirni yapaju. Ngula-jangka, pipa nyampurla kangalpa yirri-pura yangka kuja kangalpa jirrnganja nyinami Jijaji Kiraji, kujarlaju kalakarlipa warntarla yaninja-wangu nyinami manu kalakarlipa rdurru-yinjarla nyina jungarni-jiki.

Puurlurlu-jana yirri-puraja yangka yapa Juwu-wangu-patu manu Juwu-patu kalu kuja-mirnimirni nyinami jinta-juku. Nyanungurlu-jana yirri-puraja Kaaturlu kajana jungarni-pajirni Juwu-wangu-paturulu yalumpurraju yangka kuja kajana nyanungu yimiri nyinami jurruku-yijala Juwu-piya-patuku wala kuja kalurla nyinami nyanunguku. Ngula-jangkaju, Puurlurlu-jana yirri-puraja yangka Jijaji Kiraji kuja-ka nyinami ngalparla kurturdurrurla kujarlaju yungurlipa nyinami jukaruru, ngulangkuju yungurliparlajinta pulka-pinyi Kaatuku kuja kangalpa jirrnganja warrki-jarri.

Ngulaju pipa nyampuju pantirninja-warnu karlipa ngarrirni 'Pipa Ruumu-wardingki-patuku'.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri pirijina-piya Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Yunguju nyampuju warrki, ngula-jangkarlu yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju yapa-patuku. ² Nyurru-wiyi, jarukungarduyu-paturulu Kaatu-kurlangu-paturulu yirrarnulu pantirninjarla nyanungu-nyangurla Payipulurla Tarrukurla ngulaju kuja, "Kaatu kangalpa wangka ngaka nganta-ngalpa yilyamirni Yimi Ngurrju." ³⁻⁴ Nyampu Yimi Ngurrju ngulaju Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu-kurlu.

Kujalpa Jijaji nyinaja nyampurla ngurungka, ngulajulpa nyinaja warlalja wungu-warnu Kingi Tapiti-kirlangu. Kuja Kaaturlu yakarra-manu Warlalja-Wiri Jijaji wankaru-karda palinja-warnu, kujarlunya-ngalpa Pirlirrrpa nyanungu-nyangurlu milki-yirrarnu Jijaji Kirajiji pirrjirdi Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu.

⁵ Jijajilpaju yimiri nyinaja ngajuluku jutu-kurra-nyayirni, ngulangkujuju milarnu. Ngula-jangkanya karnarla Kurdungurlu Wirilki warrki-jarrimi ngajuju nyanunguku-juku. Nyanungurlu ngajuluju milarnu, ngula-jangkanya yungulu jalangurlu panungku yapangku nguru warrukirdikirdirli purda-nyanyi yimi Jijaji-kirli, manu ngula-warnu yungulurla wala nyinami nyanunguku wilji-wangu. ⁶ Nyurrurla kuja kankulu nyinami kiringka wiringka Ruumurla, ngulaju kuja-piya-juku Kaatu-nyarra wangkaja nyurrurlakuju yungunkulurla nyinami Jijaji Kirajiki. ⁷ Junga-juku, ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra yirrarninja-yani pantirninjarla pipa nyampu panuku-juku nyurrurlakuju. Kaatu kanyarra yulkami, manu nyanungurlu-nyarra milarnu yungunkulurla jalangu nyinami nyanunguku.

Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirraku manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Ruumu-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Puurlujulpa ngampurrrpa-nyayirni nyinaja Ruumu-kurra ku yaninjakuju

⁸ Witarna-nyarra wangka nyurrurlakuju. Ngajuku kaju jirnganja nyina Jijaji Kiraji. Kuja karna nyarrpara-wanarlangu yani, yapa kalu wangkami nyurrurla-kurlu kuja kankulurla karrikarri-wangu wala nyinami Kaatuku. Kujarlanya ngaju karna-nyarrarla yati-wangkami Kaatukuju. ⁹⁻¹⁰ Kaaturlu kaju milya-pinyi kuja karna wangkami junga. Nyanunguku karnarla warrki-jarrimi mata-karda kuja karna warru yani nyarrpara-wanarlangu yimi-ngarrirninjaku yapaku Yimi Ngurrju Kaja-nyanu nyanungu-nyangu-kurlu. Yuwayi, kuja karnarla wangkami Kaatuku, ngulaju karna-nyarrarla warrarda wangkami nyurrurlakuju. Ngaju karna warrarda payirni yunguju walyparraru yilyamirra nyurrurla-kurra nyanjaku. Jalangu-kari mardarna-nyarra nyanja-yanirra.

¹¹ Yuwayi, ngajulurluju yungurna-nyarra nyanyi-nyayirni! Kaatu-kurlangurlu Pirlirrrparluju pirrjirdi-manu, ngula-piya-yijala yungurna-nyarra yaninjarla pirrjirdi-mani nyurrurlakuju yungunkulu pirrjirdi-jarri-yijala. ¹² Panu karliparla wala nyinami Kaatuku. Kujarlaju, kajirna ngaka yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju yungurlipanyanu jarnkujarnku pirrjirdi-mani.

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaju yungurna-nyarra wangkami nyampuju nyurrurlakuju: Nyurru-wiyi-jiki kapurna-nyarra nyanjantarlara. Kala murmaja-juku, kularna nyarrpa yantarlara, nyiya-jangka mayi? Ngurrara-kari ngurrara-kari, Juwu-wangu-patujulu marlaja Kirijini-jarrija ngajuku. Manu junga, ngakarlangu kajirna Ruumu-kurra yanirra nyurrurla-kurra, ngaju karna-jana ngampurrrpa nyinami yapa panu-karikiji yalumpurlakuju yungujulu marlaja Kirijini-jarri. ¹⁴⁻¹⁵ Kaatuju wangkaja yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji-kirli pinangkalpaku manu pinangkalpa-wanguku manu pinarri-patuku manu ngurrrpa-patuku. Kujarlanya yungurna ngampurrrpa-nyayirni yimi-ngarrirninjinirra nyurrurla-nyangu-kurraju Yimi Ngurrju-juku Jijaji Kiraji-kirliji kuja kankulu nyinami kiringka Ruumurla.

Yimi Ngurrju Jijaji-kirli pirrjirdi-nyayirni-kirli

¹⁶ Ngajuju wala-nyayirninirra yalumpukuju Yimi Ngurrjukuju Jijaji-kirliki! Yimi Ngurrju ngulaju karla marlaja nguna pirrjirdi-nyayirni Kaatuku! Juwu-patu manu Juwu-wangu-paturlangu, kajilirla ngungkur-nyina Yimi Ngurrjukuju, ngularraju kapujana Kaaturlu muurl-mardarni jintawarlayi-jiki. Kujarlaju, kajijili yapangku jiliwirri-mani, kapurna-jana warrarda yimi-ngarrirni-jiki ngajuju yapakuju. ¹⁷ Yimi Ngurrju, wangkami kangalpa panuku nyarrparlu Kaaturlu kajana jungarni-pajirni yapa. Yapa kuja kalurla nyinami wala nyanunguku, ngularra-mipa Kaaturlu kajana jungarni-pajirni. Yimi ngulaju jurruku ngulalpa ngunaja Payipulurla kuja-ka wangkami nyampupya:

“Kuja kajulu yapa wala nyinami ngajuku, ngulaju kapurna-jana jungarni-pajirni, ngulaju kapujulu jirnganja nyina ngajuku.”*

Yuwayi, kujaju junga!

Yapa panulpalu paliyarla majumaju-warnuju

¹⁸ Nguru-nyayirni-wangu-ngurlu kankarlara nyanungu-nyangu-ngurlu, ngulaju Kaatu kangalpa milki-wangkami ngula kajana yapaku kulu-jarrimi-nyayirni kuja kalu

* 1:17 Nyangka Habakkuk 2.4

majungka-jarrimi nyiarningkijarrarla. Nyampurrarla nyiarningkijarrarla kuja kalu majungka-jarrimi, ngulangkuju kalu-jana warla-pajirni yapa panu-kari milya-pinjakujaku Junga Yimi Kaatu-kurlangu-kujaku. ¹⁹⁻²⁰ Nganangku kulalpa ngurungkarluju nyampurlarlu nyangkarla Kaatu jungangkuju. Ngulaju puta kalu manngu-nyanyi nyiapiya nyanunguju. Kala kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiarningkijarra ngurungka nyampurla, ngula-warnuju jalangurlu yapangku kalu nyanyi nyiarningkijarra ngula kuja ngurrju-manu nyanungurlu. Kujarlaju kyananu milki-yirrarni yapa-kurraju kuja-ka nyanungu tarnga-juku nyinami pirrjirdi-nyayirni manu ngurrju-nyayirni. Panungku kalu nyanyi jintawarlayi nyampurra nyiarningkijarra. Junga-juku kalu milya-pinyi nyarrpa-piya kuja-ka nyinami Kaatu. Kujarlaju kula-nyanu nganangku-puka Kaatukuju ngurrpaju ngarrirni. Kujarlanya kajana Kaatuju kulu-jarrimi-nyayirni kuja kalu warrarda majungka-jarrimi nyiarningkijarrarla. ²¹ Junga nyampuju! Yapangku yalumpurrarlu ngantalu milya-pungu Kaatu-kurlu, kala lawa-juku. Kulalurlajinta pulka-pungu, manu kulalurla nyanunguju yati-wangkaja nyiwarlanguku. Ngarili warrarda manngu-nyangu nyiarningkijarra ngawungawu-mipa ngurrpa-jarrinjarla. ²² Manngunyanjarla ngantalu milya-pungu nyiarningkijarra, kala jikarr-pajirninja wita-wangu manu jiliwirri nyanungurraju. Kulalu milya-pungu nyiwarlangu, lawa-juku. ²³ Kulalurla parntarrinjuunu manu pulka-pungu-wiyi Kaatukuju kuja-ka nyinami yartarnri wiri-jarlu-kurlu jukurra-patu-piya-kari-wangu manu kuja-ka nyinami tarnga-nyayirni. Lawa, tarruku nganta watiya-jangkalu ngurrju-maninjarla yapa-piya-manu. Kala yapa kula kalu nyina tarnga-nyayirni. Manu nyanungurlulu-jana ngurrju-manu nyiarningkijarra tarruku nganta jurllu-piya manu puluku-piya manu yumurru-wangu-patu-piya. Nyampurrakunyalu-jana parntarrinjuunu manu pulka-pungu!

²⁴ Junga, kuja-warnuju Kaaturlu ngari-jana yampija yungulu yani jarrwara-kari nyanungu-nyangu-ngurlu. Wartardi-jarrijalu manngu-nyanjarla nyiarningkijarrarla yungulu-nyanu maju-mantarla. Ngulaju kurnta-nyayirni. ²⁵ Kaatuku jintaku-juku yungulparliparla pulka-pungkarla tarnga-nyayirni. Ngula-juku ngurrju! Yalumpurra yapa kulalu yanu junga Kaatu-kurlangurla, yanulu warntarla-kari nyanungu-patuju. Kulalu puraja nyanungu, manu kulalurla pulka-pungu. Ngarili-jana puraja nyanungurra-nyangu-mipa yangka kujalu ngurrju-manu rdakangku, manulu-jana pulka-pungu nyiarningkijarraku kuja nyanungurlu Kaaturlu ngurrju-manu. Kula-ngantalurlajinta nyanungu-mipaku pulka-pungkarla, kala lawa.

²⁶ Junga, Kaaturlu-jana yampija yungulu yani warntarla nyanungu-kujakuju manu manngu-nyanyi yungulu ngularra majumaju nyiarningkijarra nyanungurluju. Mardukujarlangu yanu warntarla-kari. Ngampurra-wangu kulalu ngunaja warlalja-kurlu nyanungurra-parnta-kurlu-puka, lawa. Ngarili manngu-nyangu yungulu nguna mardukuja-kariyi-nyanu-jarra. ²⁷ Manu wati ngularrangurlulu kuja-yijala warntarla-kari manngu-nyangu. Kulalu ngunaja warlalja-kurlu nyanungurra-parnta-kurlu. Ngarili janjanpa-jarrinjarla manngu-nyangu jarrwaralku yungulu nguna wati-kari-nyanjarlangu. Kujarlujulu-nyanu jarnku ngawu-manu, manu ngularrangurlulu kurnta-nyayirniki ngurrju-manu. Wati ngularraju punku-nyayirni. Kujarlajulurla marlaja murrumuru-jarrija Kaatukuju.

²⁸ Yapa yalumpulu-nyanu rdirri-yungu wangkanjakuju, “Kula-ka marda nyinami Kaatu! Manngu-nyanja-wangurlipa nyinami nyanunguku!” Kujarlaju Kaaturluju-jana jungarni-maninja-wangurlu yampija, ngula-jangkarlu yungulu yangka warrarda manngu-nyanyi nyiarningkijarra-kurlu ngawungawu-kurlu manu yungulu-nyanu nyampurrarluju majumaju-mani. ²⁹ Nyanungurrajulu majumaju-nyayirni. Kulalu Kaatu-kurlangu puraja. Nyanungurrajulu purlurlpa, manulu nyiya-kari nyiya-karirla majungka-jarrija. Mulu-nyangulu-nyanu nyiya-ngurlurlangu ngulalu-nyanu warlalja mardarnu yapangku panu-karirli. Pungulu-nyanu, kulu-jarrijalu-nyanu, yimir-yungulu-nyanu, nyurunyuru-jarrijalu-nyanu, jarnku-jarralu-nyanu nginji-wangkaja. ³⁰ Jarnku-jarralu-nyanu nginji-wangkaja. Nyanungulurla nyurunyuru-jarrija Kaatukuju, kurruru-karrijalu-nyanu. Tarngangkulu manngu-nyangu yungulu nyiarningkijarrarla maya-kari maya-kari majungka-jarrimi. Kulalu-jana purda-nyangu warlalja nyanungurrapalangu. ³¹ Nyiwarlangu ngurrju, kulalu nyanungurralu manngunyanjarla ngurrju-pajurnu. Jarnku-jarrarlujukulu-nyanu jurinyki-yirrarnu janku-pinjarla. Kulalu-jana yimiri nyinaja panu-kariki, manulu-jana nyinaja mari-jarrinjawangu. ³² Ngula-piya-yijala kalu yapaju nyinami jalanguju. Milya-pinyi kalu kuja-ka nyarrpa Kaatu-kurlangu kurwarri wangkami nyampurra-kurlu nyiarningkijarra-kurlu punku-kurlu, ngulaju Kaaturlu kapu-jana pinyi yapa nganarlangu kuja-ka ngulararla nyiwarlangurla majungka-jarrimi. Kala nyanungu-patu-puka kalu warrarda yani

warntarla-kari. Kajili-jana yapa ngalya-kari nyanyi nyanungurra-piya-yijala majungka-jarrinja-kurra, ngulaju kalu-jana ngurrju-pajirni.

2

Kaaturlu kajana yapa miimii-nyanyi jungarnirli-jiki

¹ Nyurrurlajunkulu yalumpurra-piya yangka kuja kalu warrarda majungka-jarrimi. Nyiyaku kankulu-nyanu jarnkujarnku jirdipirr-ngarrirni nyurrurlarluru? Nyarrpaku kankulu-nyanu punku-pajirni ngurrjungku nganta? Panu-juku kankulu majungka-jarrimi, kujarlaju nyiyaku kankulu-nyanu ngurrju-pajirni? Kuja kankulu-jana yapa ngalya-kari jirdipirr-ngarrirni, kujarlu-yijala kankulu-nyanu nyurrurlarlurulu jirdipirr-ngarrirni. ² Ngaliparlu karlipa jintawarlayirli-jiki milya-pinyi Kaatu kuja kajana yapa miimii-nyanyi jungarnirli yangka yaliji yapa kuja kalu majungka-jarrimi. ³ Nyiyakulu kankulu-jana yalirra yapa nyurrurlarluru jirdipirr-ngarrirni? Marda kankulu kujaju rampal-manngu-nyanyi nyurrurlarlu, kajikankulu kuja wangka, "Kajilpa-ngalpa Kaaturlu yangkarla majungka-jarrinja-kurra, ngulaju kajika-ngalpa jungarni-pajirni kutu murrumuru-maninja-wangurlu." Kujanya marda kankulu wangka. Kujaju jungarni-wangu! ⁴ Nyarrpaku-nyarra Kaatuju warrarda nyina ngampangaju? Ngulaju yungunkulurla nyurrurla kulpari yani nyanungukuju. Kala lawa-juku, wurra-maninjarla kankulurla jurnta nyina purda-nyanja-wangu-juku. Kujaju kula kankulu nyurrurlarluru manngu-nyanyi yimiri-kirraju nyinanja-kurraju Kaatuju. Nyanunguju kanyarra pardarni ngampurra manu ngampangaju-nyurrurlakuju murrumuru-maninja-wangu-juku yungunkulurla kulpari yani, ngulakunya kanyarra pardarni nyanunguju.

⁵ Kala nyurrurlajunkulu jurru marntarla manu wilji-nyayirni. Kula kankulurla nyanungukuju pina-kangkuly-wanti. Ngakaju Parrangka Miimii-nyanja-kurlangurla, Kaatuju ngulaju kapu-jana kulu-jarri-nyayirni yapakuju. Manu nyurrurlarluru kapu-nyarra murrumuru-mani ngulaju karrikarri-wangurlu-juku. Kajili yapa panu-karirli kuja-kurra nyanyi, ngula-warnunya kapulu milya-pinyi Kaatuju kuja kajana jungarnirli yapa miimii-nyanyi. ⁶ Yapa kuja kalu ngurrju-juku nyina, ngulakuju kapu-jana Kaatuju nyina ngurrju-juku. Kala yapa kuja kalu majungka-jarrimi, kujarlaju kapu-jana Kaaturluru murrumuru-mani.* ⁷ Panu-karirli yapangku kalu warrarda manngu-nyanyi yangkaju Parra Miimii-nyanja-kurlangu, ngulangkuju kapu-jana jungarni-pajirni Kaaturluru manu ngurrju-pajirni yapaju yangkaju panu-kari. Kujarlaju kalu ngurrju-juku nyina. Nyampurranya kapu-jana Kaaturluru jungarni-pajirninjarla mardarni yungulurla jirnganja nyina wankaru tarnga-juku. ⁸ Kala yangka ngalya-kari yapa ngulangkuju kalu-nyanu manngu-nyanyi nyanungu-miparlu. Kuja kalu yampimi Kaatu-kurlangu kuruwarri manu kalu punku-mipa manngu-nyanyi, kujarlaju kapu-jana Kaatuju kulu-jarri-nyayirni yangkangkaju Parrangka Miimii-nyanja-kurlangurlaju. ⁹⁻¹¹ Ngulaju kula Juwu-mipaku manu Juwu-wangu-mipaku, lawa. Kaaturlu kajana jintawarlayi-jiki miimii-nyanyi jungarnirli-jiki Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu. Kujarlaju, ngana-puka kaji majungka-jarrimi, Kaaturluru kapu-jana murrumuru-mani-nyayirni jintawarlayi-juku. Kala ngana-puka kuja karla nyina jungarni-nyayirni Kaatuku Juwu marda, marda Juwu-wangu, ngulakuju kapu-janarla Kaaturlu ngurrju-pajirninjarla pulka-pinyi. Kapulu kujarlaju yapaju ngurrju nyinami rarralya.

¹² Yangka-paturlu Juwu-wangu-paturlu kula kalu milya-pinyi kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kala kuja kalu ngurrpa-juku milya-pinja-wangu kuruwarriki Mujuju-kurlanguku nyina manu kalu majungka-jarrimi, ngulaju kapulu palimi-juku. Kala yangka Juwu-patu, ngulangkuju kalu milya-pinyi kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kajili nyanungu-paturlangu majungka-jarrimi, ngulaju kapu-jana miimii-nyanyi Kaaturluru Mujuju-kurlangurlaju kuruwarrirlaju. Ngulaju kapu-jana murrumuru-mani nyanungurrarluru. ¹³ Nganangku-puka yapangku kuja-ka Mujuju-kurlanguju kuruwarri jamulu purda-nyanyi puranja-wangurlu, ngulaju Kaaturluru kula-ka jungarni-pajirni, lawa. Nganangku-puka kuja-ka yapangku purami jungarnirli kuruwarri Mujuju-kurlanguju, ngula-mipanya-ka Kaaturluru jungarni-pajirni. ¹⁴ Kula kalu Juwu-wangu-paturluru mardarni Mujuju-kurlanguju kuruwarri, lawa. Kuja kalu marda ngari kutu nyinami jungarni, marda kuruwarri-kari-kirli kaninjarni. ¹⁵ Kuja karna-jana ngaju nyanyi Juwu-wangu-patu jungarni nyinanja-kurra, kujarlanya karna-jana milya-pinyi marda kuja kalu mardarni kuruwarri-kari kaninjarni. Ngulanya kajana marda wangkami kaninjarni marda jungarnikiji manu marda punkuku yampinjakuju.

* 2:6 Nyangka Psalm 62.12, Proverbs 24.12

¹⁶ Nyampunya jurru-juku karna-jana Yimi Ngurrju waru yimi-ngarrirni yapa panu-kariki. Yangkangka Parrangka Miimii-nyanja-kurlangurla, Kaatuju kapurla wangkami Jijaji Kirajikiji yungu-jana yapaju miimii-nyanyi kaninjarni yajiki nginyinginyirlaju kuja kalu nyarrpa yapangku manngu-nyanyi marda ngurrju manu maju.

Juwu-patu-kurlu manu kuruwarri nyanungu-nyangu-kurlu

¹⁷ Ngaju Puurlu yungurna-nyarra wangka yimi nyurrurlaku. Nyurrurlarluju kankulu-nyanu ngarrirni Juwu. Nyurrurlaju kankulu wangkami kuja kankulurla nganta wala nyinami Mujuju-kurlanguku kuruwarriki. Manu kankulu-jana warrarda wangkami yapa ngalya-karikiji kuja kankulu nganta jungarnirli nganta purami Kaatu. ¹⁸ Nyurrurlarluju kankulu nganta milya-pinyi nyarrpa kuja kanyarra Kaatu wangkami jungarniki nganta nyinanjaku. Kala nganta kuja kankulu pina nganta nyina Mujuju-kurlanguku kuruwarrikiji puranjaku, ngulaju nganta kankulu jungarnirli pura. Kala kula karna-nyarrarla ngungkur-nyina, lawa! ¹⁹ Kuja kankulu nganta manngu-nyanyi nganta yungunkulu-jana yapa ngalya-kariki kanyi Kaatu-kurraju nganta yangka-piya kuja-ka jinta-kari yapa pampa jirri-kanyi jinta-karirliji. Manu kuja kankulu nganta manngu-nyanyi nyurrurlarlu yapa nganta kuja kankulu nyina jarra-piya manu yungunkulu-jana ngulangku nganta milki-yirarni Kaatu yapa ngalya-karikilki nganta pampapiyaku. ²⁰ Kuja kankulurla yangkaku kuruwarriki Mujuju-kurlanguku ngungkur-nyina nyurrurla, nyurrurlarluju kankulu manngu-nyanyi yangkaju kuruwarri kuja kanyarra nganta nyiyarningkijarraku pinarri-mani Kaatu-kurlanguku jungakuju. Kujarlaju kankulu-jana pinangku nganta pinarri-mani kuruwarriji jiliwirri-watiki manu kurdukurduku.

²¹ Yangka kuja kankulu-jana pinarri-mani kuruwarri Mujuju-kurlangu yapaku, ngulaju ngula-juku. Kala ngulakungarntiji, nyurrurlarlu-wiyi yungulpankulu-nyanu pinarri-mantarla! Pinarri-mani kankulu-jana puru-kujaku. Ngulaju kujaju ngurrju! Kala nyurrurlarlangurlu kankulu wijingki-yijala maninjara kanyi nyiyarlangu marda. ²² Pinarri-mani kankulu-jana karntakarnta manu wati-patu kalykuru-jarrinja-kujaku manu waru parnkanja-kujaku. Ngulaju kujaju ngurrju! Kala parnkami-yijala kankulu waru nyurrurlarlanguju. Manu nyurrurla nganta kula kankulurla jurnta nyina puranja-wangu juju-kari-jangkakuju nganta Kaatu-kurlangu-wangu-jangkakuju. Ngulaju kujaju ngurrju! Kala warrarda kankulu kanyi wijingki nyiyaju marda juju-karirikurlangu-jangkaku. ²³ Nyurrurlarluju mayi kankulu warrarda manngu-nyanyi nganta yangkaju kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju jungangku marda kankulu pura? Lawa kujaju! Ngulaju kankulu purda-nyanja-wangurlu yampimi-yijala. Kuja-karrarluju kankulu manyu-pinyi Kaatuku. ²⁴ Nyampunya yangka-juku jurru-juku yimiji Payipulu-jangkaku. Kujanya-ka wangka ngulaju: "Kula kankulu nyurrurlarlu Juwu-paturlu-wiyi jungarnirli pura kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kujarlaju Juwu-wangu-paturlu kalu nyanjarla manyu-pinyilki Yirdi-nyayirni-wangu Kaatuku."*

²⁵ Nyurrurla Juwu-patu wati-patu, yangka kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlulu-nyarra ngarrka-kujurnu Juwu-kardalku. Ngulaju ngula-juku. Kala kajinkili yijardu-wangurlu purami yangka kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju kankulu nyinami Juwu-wangu-piya-yijala. ²⁶ Kajili yangkangu Juwu-wangu-paturlu yijardurlu pura kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju kapu-jana Kaaturluju manngu-nyanyi Juwu-piyajuku ngarrka-kijirninja-warnuju. ²⁷ Nyurrurlarlu yangka Juwu-paturlu kankulu mardarni Mujuju-kurlangu kuruwarri pipangka, manunkulu jintawarlayi-juku kanpa nyina ngarrka-kijirninja-warnuju. Kala ngulaju kula kankulu yijardurlu purami kuruwarri Mujuju-kurlanguju. Kujarlaju yangka-watirliji Juwu-wangu-paturluju kapulu-nyarra punku-pajirni nyurrurlaju.

²⁸ Nganarla warlalajaju Juwu-nyayirni-wanguju Kaatukuju? Nyurrurla wati-patuju, jintawarlayi-juku kankulu nyina ngarrka-kijirninja-warnulku. Puta kankulu purami jungarnirli-jala Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Ngulangku purlaparla kankulu-nyanu ngarrka-kijirni Juwu-kardalku. Kula kankulurla kuja-miparla Kaatukuju warlalajaju nyina Juwu-nyayirni-wanguju, lawa. ²⁹ Kuja kajana nyanungurlu Kaaturlu jungarni-pajirninjarla pina-kanyirni yapa nyanungu-nyangu-kurralku, ngulaju kula Mujuju-kurlangu-kurlurlu kuruwarri-kirirli, lawa. Jungarni-pajirni kajana Pirlirra nyanungu-nyangu-kurlurlu Kaaturluju. Pirlirra Kaatu-kurlangurlu kajana kurturdurrurlaju kuruwarriji yirarni. Ngula-kurlunya kalu ngampurrparluju purda-nyanyi Kaatu wilji-wangurlu. Ngula-jangkanyalurla Juwu-nyayirni-wangu yapaju nyanungukulku. Yapangku marda kalu-jana maju-pajirni nganta, ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kajana ngurrju-pajirni Juwu-nyayirni-wangu yapaju.

* 2:24 Nyangka Isaiah 52.5, Ezekiel 36.22

3

¹ Nyarrpa kankulu nyurrurlarlaju manngu-nyanyi? Ngurrju mayi Juwu nyinanjakuju? Ngurrju mayi kajilpankulu-nyanu ngarrka-kijikarla Juwu-kardalkuju? ² Ngurrju-jala kujaku nyinanjaku! Nyarrpaku-yijala kujaju ngurrjuju? Juwu-patuku-wiyi-jana Kaatuju wangkaja kamparruju, manu-jana yirri-puraja nyanungu-kurluju. ³ Panu-kariji Juwu-patu, ngula-warnujulurla rdurrrurnu kapuru nyinanjakulku Kaatukuju. Kujaju ngula-juku. Tarnnga-jukurliparla wala-juku nyinami Kaatukuju. Warrarda kangalpa junga wangkami ngalipaku. ⁴ Nyampurla ngurungka, warrarda kalu wangka yijardu-wangu yapaju. Kaatu-mipa kangalpa warrarda jungaju wangka ngalipakuju. Nyampuju jaru jurrku-juku Payipulurla ngula-ka wangka: “Wapirra Kaatu, yapangkuju kangkulu jungarni-wangu-pajirni nyuntuju. Nyuntu kuja kanpa-jana miimii-nyanyi, ngulaju kanpa-jana jungarnirli miimii-nyanyi.”*

⁵ Junga ngulaju jaru Payipulurlaju. Marda kankulu nyurrurlarlaju rampal-manngu-nyanyi manu marda kankulu kuja wangka, “Kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-karirli nyangkarla majungka-jarrinja-kurra, kuja-warnurlaju kajikalu milya-pinyi junga-ka nyina Kaatuju ngalipa-piya-wangu. Kujarlaju, nyarrparla kangalpa ngalipakuju kulu-jarrimi Kaatuju majungka-jarrinjarlakuju?” ⁶ Kujaju warntarla manngu-nyanjakuju! Kujaju nyiyaku kankulu manngu-nyanyi warungkarluju? Kaaturlu kajilpa-ngalpa yampiyarla murrumuru-maninja-wangurlu, ngulaju nyarrparlulku kulalpa-jana yapaju miimii-nyangkarlalku jungarnirliji.

⁷ Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujarlangurlu, manu marda kankulu kuja wangka, “Kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-karirli yijardu-wangu wangkanja-kurra purda-nyangkarla, kujarlaju kajikalu manngu-nyanyi Kaatuju kuja-ka warrarda wangka junga ngalipa-piya-wangu. Ngula-jangkarluju kajikalurla pulka-pinyilki nyanungukuju. Nyarrpakulku kangalpa Kaaturlu punku-pajirni-juku ngalipaju?” ⁸ Nyarrpakulku kankulu warrarda manngu-nyanyi nyurrurlarlaju kujarlaju warntarlaluju? Nyarrpaku kankulu kujaju warrarda wangkami, “Tarnnga-jukurlipa warrarda majungka-jarrimi yungulu-ngalpa yapa ngalya-karirli nyanyi manu yungulurla nyanungurlulku pulka-pinyi Kaatukuju!” Kujanya kajulu nginji-wangka yapa-patu-kariji kujarna-jana nganta ngajulu Puurluju wangkaja yapakuju majungka-jarrinjarlakuju. Kula kujaju junga! Ngula-panuju kapu-jana Kaaturluju murrumuru-mani.

Ngana kula-ka yapaju jungarniji nyina Kaatu-kurlangurlaju kuruwarrirlaju

⁹ Nyarrparlulkurlipa manngu-nyanyi? Ngalipaju Juwu-patuju, ngurrju-nyayirni mayirlipa yangka Juwu-wangu-piya-wangu? Lawa! Yangkarna-nyarra nyurru wangkaja ngalipa Juwu-patu yapa manu yali-patu Juwu-wangu-patu, ngulaju karlipa jurrku-juku jinta-juku nyinami jintawarlayi-jilki. Nganangku-puka kulalpa-nyanu nyarrparlulku warla-pajikarla punku-jarrinja-kujakuju. ¹⁰ Nyarrparlurna nyampuju milya-pinyi jungaju? Ngulaju yangka-juku jurrku yimi Payipulurla-juku kuja-ka wangka: “Kula-ka jintarlangu nyinami jungarniji Kaatu-kurlangurlaju kuruwarrirlaju, lawa.

¹¹ Nganangku kula-ka milya-pinyi, manu nganangku kula karla warru nyanyi Kaatukuju.

¹² Yapajulurla jintawarlayi kuja-purda-kari jurnta yanu Kaatukuju. Kulalpa ngurrju nyinakarla, lawa! Kula-ka jintarlangu yapaju jungarniji nyinami, lawa!”*

¹³ Jinta-kariji-ka wita yimiji wangka yangka-juku jurrku-juku Payipulurlaju kuja-ka wangka:

“Yapaju kalu waninjaju maju nyinami linjarrpa wita-wangu ngulaju milyi-piya yangka kuja karla yapaku karrimi yirrarninjakulku nyurnukuju! Manu jalannya yapa-kurlanguju ngulaju linjarrpa wita-wangu-yijala kuja kalu-jana ngula-kurlurlaju jalannya-kurlurlaju yijardu-wangurlu yimirr-yinyi yapa-patu-kariji! Manu yimi nyanungu-nyangu-jangka lirra-jangka ngulaju linjarrpa wita-wangu-yijala kula-nganta warna-piya-kurlangu mawiya-kurlu!”*

¹⁴ “Nyampurrarlul yapa-paturul kalu-jana yurungku-ngarrirni yapa ngalya-kariji, manu kalu-jana nginji-wangka.”*

¹⁵ “Nyampujulu kulu-parnta-nyayirni yapa pinja-panu!

¹⁶ Ngulaju kuja kalu nyarrpara-wana-puka yani, ngulangkuju kalu nyiyarningkijarra muku pirri-kijirni manu kalu-jana yapa ngalya-kari warru murrumuru-mani!

¹⁷ Kula kalu-nyanu milya-pinyi nyarrpakuju nyinanjakuju pululukuju!”*

¹⁸ “Nyampurraju yapa kula kalurla Kaaturlangukuju lani-jarri, lawa!”*

* **3:4** Nyangka Psalm 51.4   * **3:12** Nyangka Psalm 14.1-3, Ecclesiastes 7.20   * **3:13** Nyangka Psalm 5.9, Psalm 140.3   * **3:14** Nyangka Psalm 10.7   * **3:17** Nyangka Isaiah 59.7-8   * **3:18** Nyangka Psalm 36.1

¹⁹⁻²⁰ Kujanya karlipa milya-pinyi ngaliparluju Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Nyanungurlunya-jana yungu Juwu-patukuju yungulu pinarri-jarrinjarla nyinami jungarni manu yungulu purami jungarnirli nyampu kuruwarri. Kujarlaju kulalpa-nyanu nganangku-puka ngurra-pajikarla nyampukuju kuruwarriki. Manu kaji nganangku-puka nyampu kuruwarri jungarnirli nganta purami, ngulaju ngula-juku. Kala kuja-warnu kulalpa Kaaturluju jungarni-pajikarla, lawa. Kuruwarri Mujuju-kurlanguju, ngari kajana milki-wangkami kuja kalu majungka-jarrimi. Ngulakunya ngari kajana milki-wangkami. Kujarlanya, Kaaturlu kajana miimi-nyanyi nyampurlaju kuruwarrirlaju yapaju, manu kajana wangkami kuja kalu kuruwarri muku yampimi puranja-wangurlu.

Kaaturluju kyananu pina-kanyi yapaju nyanungu-kurralku

²¹⁻²² Jalangurlu kuruwarrirli Mujuju-kurlangurlu manu jarukungarduyupaturlu, yimi-ngarrirni kangalpa nyarrparlu kuja kangalpa Kaaturluju jungarni-pajirni. Ngulaju kula Mujuju-kurlangu kuruwarrirla puranja-warnurlaju, lawa. Jalangurlu, Yimingki Ngurrjungku Jijaji Kiraji-kirlirli, yimi-ngarrirni kangalpa warrajarlu Kaatuju yangka kuja kyananu yapaju pina-kanyirni nyanungu-kurralku. Kaatuju yimiri kajana nyina ngulaju Juwu-wangu-paturlanguku, ngulaju kula Juwu-patu-mipaku. Ngana-puka kuja karla wala nyina Jijaji Kirajiki, kujarlanya kyananu Kaaturluju pina-kanyirni yapaju. ²³ Panu-juku jintawarlayi-jiki yapaju karliparla wilji-jiki jurnta nyinami Kaatukuju kuja-purda-kari. Kula karlipa jintarlangu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina Kaatu-piyaju, lawa. ²⁴ Kala Kaatuju ngulaju yimiri-nyayirni kangalpa nyanunguju nyinami. Kujalparlipa wilji-juku nyinaja ngalipaju, ngulakuju-ngalpa yungu warntarri-nyayirni-wangu kuja-purda-karikiji. Nyanungurlu-ngalpa ngari kutu yungu warntarri-nyayirni-wanguju. Kuja Jijajilki palija watiya warntawarntarla, ngula-warnurluju-ngalpa jungarni-pajirninjarla yimirirli-jiki pina-kangurnu nyanungu-kurralku. Kangu-ngalpa yirdiyi-ngirli nyurru-warnu-ngurluju yangka-ngurluju kujalparlipa wilji-jiki kuja-purda-kari ngula-wana yanurra pirijina-piya. Ngula-ngurluju, yirrarnu-ngalpa jingijingi jalangu-warnurlalku yirdiyirlaju, ngulangakuju yungurliparla nyinami jungarnilki. ²⁵ Junga kujaju. Kaaturluju yilyajarni Jijaji kuja-ngalpa palija ngalipakuju. Kuja nyanungu-nyangu yalyu karlija Kaatuku yawuru-maninjaku, ngula-jangkanya yungurliparla wala nyinami nyanunguku. Kujarlaju kula kangalpa kululku nyina Kaatuju. Kaaturlu-ngalpa yilyajarni Jijaji yungurlipa milya-pinyi Kaatu kuja kangalpa warrarda miimi-nyanyi jungarni-nyayirni. Kaatujulpa-jana warrarda nyinaja ngurrju-juku manu jungarni-juku yapakuju kujalpalu yangka yapa kuja-purda-kari majungka-jarrija, ngulakujulpa-jana nganyunganyu-wangu-juku manu murrumuru-maninja-wangu nyinaja. ²⁶ Kaaturluju yilyajarni Jijaji nyampu-kurra nguru-kurra yungurlipa milya-pinyi jalangurlu kuja kajana nyanungurlu yapa jungarnirli miimi-nyanyi. Kajilirla wala nyinami Jijajiki, ngulangka kajana Kaaturluju jungarni-pajirnilki yapaju. Kuja-warnuju karlipa milya-pinyi Kaatuju ngulaju jungarni-nyayirni manu yijardu-nyayirni.

²⁷ Yuwa! Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujarlu nganta yungurlipa-nyanurla pulka-pinyi jungarnirli nganta? Lawa kujakuju! Manu marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujarlu nganta yungurlipa-nyanu pulka-pinyi nganta kuja karlipa nganta purami kuruwarri Mujuju-kurlangu jungarnirli nganta? Lawa kujakuju! Kuja karliparla Jijajiki wala nyinami, kujarlaju pulka-pinja-wangurlipa nyinami. ²⁸ Ngaliparluju karlipa milya-pinyi kuja karliparla wala nyinami Jijajiki, kujarlanya kangalpa Kaaturluju jungarni-pajirnilki, ngulaju kula Mujuju-kurlangu kuruwarrirla puranja-warnurla, lawa. ²⁹⁻³⁰ Nyurrurlarluju marda kankulu rampal-manngu-nyanyi Kaatuju nganta-jana mayi Juwu-mipaku? Ngulaju kula kujaju junga! Kaatuju jinta-juku. Kujarlaju Kaatuju kajana nyina Juwu-wangu-paturlanguku. Kuja kalurla Juwu-patu wala nyina, Kaaturlu kajana jungarni-pajirnilki. Kala kuja kalurla Juwu-wangu-paturlangu wala-yijala nyina, jurruku-kajana jungarni-pajirni. ³¹ Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi, manu kankulu wangkami, “Kuja karliparla wala nyinami Kaatuku, ngulaju karlipa yampimi kuruwarri Mujuju-kurlangu.” Murnma-wiyirna-nyarra wangka, kujaju kula junga! Kuja karliparla wala nyinami Kaatuku yijardu-nyayirni, kujarlunya karlipa purami Mujuju-kurlangu kuruwarrirli yijardurlu-juku.

¹ Ngarirna-nyarra wangkami-wiyi Yipuruyamukuju kuja kangalpa yangka nyanunguju warringiyi-nyanu-juku nyina ngalipakuju Juwu-patukuju. ²⁻³ Marda kankulu nyur-rurlarlu rampal-manngu-nyanyi kuja yangka Yipuruyamu nganta jungarni-pajurnu Kaaturlu ngulaju ngurrju-panu Mujuju-kurlangu kuruwarrirla puranja-warnurla? Junga-wangu kujaju. Kaji ngurrju nyinakarla Yipuruyamuju, kujarlaju kapu-nyanu ngurrju pajikarla. Lawa kujaju! Nyampunya-ka Payipulurlaju wangka Yipuruyamu-kurluju:

“Yipuruyamuju, Kaatukulparla wala nyinaja nyanunguju. Kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu.”*

Kujarlanya, kujarla wangkaja Kaatuku, ngulaju kula-nyanu Yipuruyamurluju ngurrju-pajurnu ngurrjungkuju nganta.

⁴ Ngarirna-nyarra wita-wiyi yimi-ngarrirni nyampu-kurlu wati-kirli kuja karla warrki-jarrimi wati-kariki nyanungu-nyanguku wiriki. Kuja karla yaliki watiki nyampu wati-yijala warrki-jarri, ngulangkuju karla nyampukuju watiki talaju yinyi warrki-wanawana-mipa. Yali tala, ngulaju kula karla yinyi warntarri, lawa. Ngulajurla tala yaliki warrkiniki-juku ngulaku kuja karla warrki-jarri talakuju. Kajirla yalirli wiringki watingki wati-kariki warrkiniki jurnta mardarni tala, kujarlaju kajika warrkinirliji jinyijinyi-mani nyanunguku yungulparla yungkarla talaju. ⁵ Kaatu kula-ka wati wiri-piya nyinami, lawa. Yimiri-nyayirni-ka nyinami nyanunguju. Ngaliparlu kulalparla kuja-piyarlu Kaatu jinyijinyi-mantarla ngalipaku jungarni-pajirninjaku, lawa. Nyanungu-miparlu kajika-ngalpa kutu jungarni-pajirni punku-jarrinja-warnuju manu wilji-warnuju. Ngulakungarntiji kamparru-wiyiji kajirliparla wala-wiyi nyinami nyanunguku.

⁶ Nyarrparlurna milya-pinyi nyampuju jungaju? Ngulaju kuja. Nyurru-wiyi kuja yirrarnu Payipulurla Kingi Tapitirli, ngulaju yirrarnu yimi yapa-kurluju yangka kuja-ka Kaaturlu jungarni-pajirni punku-jarrinja-warnuju manu wilji-warnuju. Nyampunya Tapitirliji yirrarnu:

⁷ “Kuja kajana Kaatuju yawuru-jarrimi yapaku majungka-jarrinja-warnuku, ngula-jangkaju yapaju kalurla wardinyi-jarri-nyayirni marlaja! ⁸ Kuja kalu yapa majungka-jarrimi, Kaaturluju kajana nyanyi kuja-kurraju, ngulaju kula-ngantaka pukungkalu pantipantirninjarla yirrarninja-yani kuja kalu majungka-jarrimi. Ngula-jangkaju, kuja kajana yangka yapa jungarni-pajirnilki yangkaju majungka-jarrinja-warnu, ngulakuju kajana mirrininjarla wajawaja-jarrimilki Kaatuju warrarda manngu-nyanja-wangulku. Ngula-jangkaju, yapaju kalurla wardinyi-jarri-nyayirni marlaja!”*

Kujanya Tapitirliji yirrarnu.

⁹ Ngarirna-nyarra witaluku-wiyi payirni yangkaku yapaku kuja kalu wardinyilki nyina yangkangka Tapiti-kirlangurla yimingkaju. Ngulaju mayi kalu wardinyiji Juwu-patu-mipa nyinami? Kala yangka Juwu-wangu-patu, kuja-piya-yijala mayi kalu wardinyi-yijala nyinami? Nyarrpa-ka wangka nyampuju Payipulurlaju? Wangka kangalpa Yipuruyamu-kurluju kujalpa nyinaja kamparru-wiyi ngarrka-kijirninja-wangu-wiyi Juwu-jarrinja-wangu-wiyi. Ngulajulparla wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu Juwu-wangu-wiyi-juku. ¹⁰ Nyangurla nyampuju Yipuruyamu Kaaturluju jungarni-pajurnu? Juwu-wangu-juku mayi ngarrka-kijirninja-wangu-wiyi-jiki? Ngaka marda Juwu-jarrinja-warnulku mayi jungarni-pajurnu ngarrka-kijirninja-warnulku? Lawa. Ngulaju karlipa milya-pinyi kamparru-wiyi-jiki Kaaturluju jungarni-pajurnu ngulaju Juwu-wangu-wiyi-jiki ngarrka-kijirninja-wangu-juku. ¹¹ Yangka kuja Kaaturlu jungarni-pajurnu Yipuruyamu ngarrka-kijirninja-wangu-wiyi Juwu-wangu-wiyi, ngula-jangkaju wangkajalkurla Yipuruyamukuju Kaatuju yungu jinta-karirli ngarrka-kijirni Juwu-kardalku. Junga-juku, Yipuruyamuju ngarrka-kujurnu jinta-karirilki, ngula-jangkaju yungulu yapakkuju milya-pinyilki Yipuruyamuju kujalparla wala-nyayirni nyinaja Kaatukuju jungarni-pajirninja-warnuju. Kujarlaju jalangurlanguju Kaatu-kurlangurla warlaljarla wungu-warnurla, junga-nyayirni kangalpa nyinami Yipuruyamuju warringiyi-nyanu-juku ngalipakuju yangkakuju kuja karliparla Kaatukuju wala-nyayirni nyinami jungarni-pajirninja-warnuju. Ngula-piya-yijala, Yipuruyamuju kajana nyinami warringiyi-nyanu-juku Juwu-wangu-paturlangukuju. ¹² Juwu-paturluruju jalanguju, jungangu kalu manngu-nyanyi Yipuruyamuju ngulajujana warringiyi-nyanu-juku. Ngulangkuju Juwu-watirli, ngarrki-kijirni-juku kalu-nyanu. Kala kula kajana kujarlaju wala-wanguju jungarni-pajirni Kaaturluju, lawa. Kala

* 4:2-3 Nyangka Genesis 15.6

* 4:8 Nyangka Psalm 32.1-2

kajilirla wala-nyayirni nyinami Juwu-patu Yipuruyamu-piya, ngulakunya-jana yijarduju warringiyi-nyanuju Kaatu-kurlangurlaju wungu-warnurlaju warlaljarlaju.

Kaaturlu-ngalpa jangku-pungu nguru ngalipaku ngana yangka kuja karla wala nyinami

¹³ Kaatuju-jana wangkaja Yipuruyamuku manu kurdukurdu nyanungu-nyanguku yungu-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurujarraranypa nyanungurraku. Ngulaju kularla jangku-pungu yangka kujalpa nganta kuruwari nyanungu-nyangu puraja jungarnirli, lawa. Yungurla nguruju kujalparla Yipuruyamuju wala-nyayirni nyinaja Kaatukuju jungarni-pajirninja-warnuju. Ngula-mipa-jangkakunyarla jangku-pungu. ¹⁴ Jalanguju kula kajana Kaaturluju jangku-pinyi nguruju yapakuju yangka kuja kalu nganta kuruwari nyanungu-nyangu purami jungarnirli nganta, lawa. Kajilpa-jana Kaaturlu jangku-pungkarla nguruju yangka-patuku wala nyinanja-wangu-patukuju, ngulaju ngari marda kajikarliparla walaju jamulu nyina. Kula yijardu kujaju. Ngari kajana jangku-pinyi Kaaturluju yapaku yangka kuja kalurla wala nyina. ¹⁵ Kaji nganangku-puka yampimi Mujuju-kurlangu kuruwari puranja-wangurlu, ngulakuju karla Kaatuju kulajarrimi-nyayirni. Kala kajilparla Mujuju-kurlangu kuruwari jurta lawa-jarriyarla, ngulaju kulalpa nyarrparlu yampiyarla kuruwariji, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kajirla yapa wala-juku nyina Kaatuku, ngulakuju kapurla wangkami Yipuruyamu-piyaku.

¹⁶ Nganangku kulalpa jinyijinyi-mantarla Kaatuju nyiyarlangukuju yinjakuju, lawa. Kaatuju kangalpa yimiri nyinami yapakuju, ngulanguju ngari kangalpa nyiyarningkijarra ngurruju kutu yinyi warntarrilki. Yipuruyamuju junga-nyayirni-ngalpa warringiyi-nyanu ngalipakuju. Kaaturluju kangalpa wangkami yapakuju jintawarlayiki-jiki kuja karliparla wala nyina Yipuruyamu-piya. Yali warntarri ngulaju kula-jana yangkaku yapaku kuja kalu Mujuju-kurlangu nganta kuruwari mardarni, lawa. Panuku-juku-ngalpa jintawarlayiki-juku yapakuju kuja karliparla wala nyina ngalparlangu Yipuruyamu-piya. ¹⁷ Nyarrparlurna milya-pinyi nyampuju jungaju? Ngulaju kuja. Nyampuju yangka-juku jurruku-juku Payipulurlaju kuja-ka wangka:

“Kapurla marlaja nyina Yipuruyamuju Kaatukuju ngulaju warringiyi-nyanu-nyayirni ngalipakuju panuku-juku ngurujarraranyparlaku.”*

Nyampunyarla wangkaja Yipuruyamukuju kujalparla nyanungu wala-nyayirni nyinaja Kaatukuju. Kaaturlu jintanguku kajana nyurnu-warnuju milyi-jangkaju wankarumaninjarla yakarra-mani, manu-ka nyiyarningkijarra ngari lawa-jangkaju ngurruju-mani. ¹⁸⁻²⁰ Ngulaju junga-nyayirni! Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi yangkaju yimi Yipuruyamu-kurlu. Nyampunyarla wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju, “Nyuntuju kapunpa-jana warringiyi-nyanu-juku nyina yapakuju panu-jarlu-nyayirniki.”* Yipuruyamuju jarlu-pardu-nyayirnilpa nyinaja, ngulakujurla wantaju karrija 100-pala. Nyanungurlujulpa-nyanu milya-pungu palinjakangantilki ngulaju kurdu-wangu-juku. Manulpa milya-pungu nyanungu-parnta karntaju Jiira, ngulajulpa muturnalku nyinaja, kula nyarrpalku palkakupalangu-jarriyarla. Ngulaju ngula-juku. Yipuruyamuju kularla kapuru nyinaja Kaatukuju, ngulajulparla wala-juku nyinaja yangkaju kujarla jangku-pungu kurdukurdu panu-jarlu-nyayirni. Kujalparla wala-juku nyinaja Kaatukuju, ngula-jangkaju Kaaturluju yarda pirjirdi-manu-nyayirni Yipuruyamuju, ngulakuju Yipuruyamurluju pulka-pungulparlajinta. Jalanguju junga-nyayirni kangalpa Yipuruyamuju warringiyi-nyanu-juku nyinami panuku-juku warrukirdikirdiki ngurujarraranyparlakuju.

²¹ Yipuruyamuju kulalparla kapuru nyinaja Kaatukuju. Milya-pungulpa kapurla kurdukurdu panu-juku yinyi jarlu-pardukuju. ²² Kaaturlujulpa milya-pungu Yipuruyamuju kujalparla wala nyinaja. Kujarlanya jungarni-pajurnu Yipuruyamuju Kaaturluju.* ²³ Ngulaju yangka-juku jurruku-juku yimiji Payipulurlaju. Ngulaju kula Yipuruyamumu-mipa-kurlu. ²⁴ Ngaliparlanguku-ngalpa nyampuju yimi. Kuja karliparla wala nyina Kaatuku, kuja ngulangukuju Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri wankarumaninjarla yakarra-manu, ngulangkunya kangalpa jungarni-pajirni. ²⁵ Kaaturlu yilyajarni Jijaji nyampukurraju nguru-kurra ngulaju yungu-ngalpa kunka-pardi ngalipaku wilji-jangkaku. Ngula-jangkaju Jijajiji wankaru-maninjarla yakarra-manu, ngula-jangkarluju yungu-nyanu ngalipaju pina-kanyirni nyanungu-kurralku.

5

Nyarrparlu kangalpa Kaaturlu jungarni-pajirni?

* 4:17 Nyangka Genesis 17.5

* 4:18-20 Nyangka Genesis 15.5

* 4:22 Nyangka Genesis 15.6

¹ Kuja karliparla yangka wala nyinami Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki, Kaaturluju kangalpa jungarni-pajirni. Jijaji kuja-ngalpa kunka-pardija yangka watiya warntawarntarla, kujarlaju Kaatuju kangalpa miyaluju ngurrju-nyayirni nyinami. ² Kuja karliparla Jijaji Kirajiki walalku nyinami, ngula-warnurlaju Kaatuju karlipa milya-pinyi yimiriki kuja karliparla nyinami nyanungukuju. Ngalipaju karlipa wardinyi-nyayirni nyina, manu karliparla pardarni yangkakuju nguru-nyayirni-wanguku, ngulangkauju kapu-ngalpa jirrnganja nyinami Kaatuju yartarnarri wiri-jarlu-kurluju nyanungu-piyakulku. ³ Ngulaju kula nyampu-warnu-miparla kuja karliparla wardinyirliji pulka-pinyi Kaatukuju. Kala kuja kangalpa nyiyarlangu maju rdipimi, ngularlangurlanya karliparla wardinyiji nyinami. Kuja kangalpa nyiyarlangu maju rdipimi, ngula-pururlanguju karlipa purami-juku ngampurrparlu-juku Jijajiji. ⁴ Kuja karlipa Jijaji warrarda purami maju-puruju wuurnpa-pururlanguju, ngulangkuju karlipa Kaatuju miyaluju raa-pinyi-nyayirni nyanunguju. Kuja karlipa milya-pinyi Kaatuju yangka miyalu raa-pinja-warnuju, ngulaju karlipa milya-pinyi ngakaju kapu-ngalpa jirrnganja nyina tarnnga-juku. ⁵ Yuwayi, Kaaturluju-ngalpa yungu Pirlirra nyanungu-nyanguju ngalipakuju. Ngula-ka Pirlirra nyina kaninjarni ngalipa-nyangurla palkangka, kujanya kangalpa yulkami Kaatuju. Ngula-warnuju karlipa milya-pinyi ngakaju kapu-ngalpa jirrnganja nyina tarnnga-juku. Ngulangkuju kula-ngalpa wajawaja-maninjarla yampimi.

⁶ Yangka kamparru-wiyi kujarlipa nyinaja rampaku-nyayirni manu wilji-nyayirni, kuja-puruju-ngalpa manngu-nyangu Kaaturluju. Ngula-warnurluju yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipakuju kunka-pardinjakuju. ⁷⁻⁸ Nyurrurlarlulu manngu-nyangka nyarra kangalpa Kaatu yulkami-nyayirni! Nyampurla ngurungka kajilpa yapa ngana nyinayarla jungarni, nganarla ngulakuju palimi yapa jinta-karikiji kunkaju? Kulalparla nganalku paliyarla! Kala yali yapa kajilpa ngurrju-nyayirni nyinayarla, marda yapa jinta-kari kajikarla kunka-pardinjarla palimi yangkakuju ngurrjuku yapaku. Kala ngalipa, kujalparlipa maju kuja-purda-kari nyinaja wilji-nyayirni-wiyi, ngula-warnurlanya yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipakuju kunka-pardinjarla palinjakuju!

⁹ Wita-wiyirna-nyarra milki-wangka yangka-juku jurruku-juku nyarra kangalpa Kaatuju yulkami-nyayirni ngalipakuju! Jijaji Kiraji palija-ngalpa kunka ngalipakuju watiya warntawarntarlaju. Yalyu-ngalpa karlija yalirla, kujarlanya-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajurnu. Ngula-warnuju kula kangalpa kululku nyina, lawa. ¹⁰ Nyarrparlalpa-ngalpa Kaatuju kulu-wiyi kamparruju nyinaja? Ngulaju kujalparlipa kuja-purda-kari wurnturu-juku nyinaja, manu kujalparliparla Kaatukuju nyurunyuru-jarrija-wiyi. Kujapuruju-ngalpa manngu-nyangu Kaaturluju, ngula-warnurluju yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipakuju kunka-pardinjakuju, ngulangkuju yungu-ngalpa pina-kanyirni nyanungu-nyangu-kurralku wungu-warnulku. Kuja karliparla Kaatuku wungu-warnulku jirrnganja nyinami, manu yangka kuja karla Jijajirlangu jirrnganja nyina wankarulku, kujarlaju karlipa milya-pinyi kapu-ngalpa jirrnganja nyinami Kaatuju nyanungu-nyangurla. ¹¹ Yuwayi, Kaaturluju-ngalpa yilyajarni Warlalja-Wiri Jijaji kuja-ngalpa ngulangkuju pina-kangurnu Kaatu-kurlangu-kurraju wungu-warnulku. Kujarlanya karliparla wardinyirliji pulka-pinyi.

Yatumu-kurlu manu Jijaji Kiraji-kirli

¹² Yungurna-nyarra wangkami yangka-kurlu kamparru-warnu-kurlu wati-kirli yirdi-kirliji Yatumu-kurlu. Yatumu kuja wilji-jarrija, ngula-warnunya nyanunguju palija. Kujarlanya karlipa ngalipaju jintawarlayi-jiki wilji-jarrija-yani manu kapurlipa ngula-warnuju muku palimi. ¹³ Yangka kujarla Mujujuku kuruwari yungu Kaaturlu, ngula-wangurla-wiyi yapajulpalu wilji-jiki majungka-jarrija. Mujuju-wangurla-wiyi kula Kaaturluju pantipantirninjarla yirrarnu pukungkau nyampurraju kujalpalu majungka-jarrija, lawa. ¹⁴ Ngula-puru-malku yapajulpalu muku-juku palinja-yanu Yatumu-jangkarla Mujujukungarntiji. Mardalpalurla wilji-jarrija-juku Kaatukuju yangka Yatumu-piya, mardalpalu majungka-jarrija-juku Yatumu-piya-wangu. Kala wurru-jukulpalu yapaju palinja-yanu Yatumu-piya-juku.

Nyarrparna-nyarra milki-wangkami nyurrurlakuju? Ngulaju kuja. Yatumu kujalpa nyinaja nyuru-wiyi Jijaji Kiraji-wangurla-wiyi, ngulalpa nyinaja nyanungu-piya-karrikarri-jiki. ¹⁵ Kala nyanunguju wilji-jarrija-palija Yatumuju. Ngula-warnurlanya kapurlipa ngaliparlanguju palimi. Kajilpa-ngalpa Kaatuju yimiri-wangu jurnta nyinayarla ngalipaku, ngulaju kajika-ngalpa yampimi muurl-mardarninja-wangurlu. Kala Kaatuju ngulaju kangalpa yimiri-nyayirni-jiki nyanunguju nyinami, ngula-jangkarlaju-ngalpa yangka Jijaji yilyajarni ngalipakuju warntarri-nyayirni-wanguju. Jalanguju yapa panu-jarlu-nyayirni kalurla yapaju wala-nyayirni nyina Jijajikiji kuja kangalpa

nyanunguju yimiri-nyayirni nyinami. ¹⁶ Yuwayi, yangka Yatumu ngulaju kula Jijaji-piya, lawa. Kala yangka Jijaji ngulaju Kaatu-kurlangu warntarri-nyayirni-wangu-ngalpa ngalipakuju. Yatumu kuja wilji-jarrija kamparru-warnu, ngulaju Kaaturluju kurnta-maninjarla maju-manulku. Ngaliparlangu yapa karlipa warrarda wilji-jarrinja-yani. Kala Jijaji kuja-ngalpa kunka-pardinjarla palija watiya warntawarntarla ngalipakuju, kujarlanya kanyanu Kaaturluju pina-kanyirni nyanungu-kurralku. ¹⁷ Kuja Yatumu wilji-jarrija, kula-nyanu nyarrparlulku warla-pajikarla majungka-jarrinja-kujakuju. Punkungku wiljinki yapaju-jana karlirr-kangu yunjumu-karilki nyampurla warrukirdikirdirla ngurujarraranyparla, ngulajulpalu yapaju muku palija. Ngulaju jalanguju kajana Jijajirliji warla-pajirni karlirr-yaninja-kujakuju, manu kajana yapaju muurl-mardarni palinja-kujakuju. Kaatu kangalpa yulkami-nyayirni. Yangka kuja-ngalpa Jijaji kunka-pardinjarla palija, kujarlanya-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajurnu. Jalanguju kajirlijarla wala nyinami Jijaji Kirajiki, ngulaju kujarlaju karlipa wankaru nyinami. Kula-ngalpa nyiyarlu pinyi!

¹⁸ Yangka kuja Yatumu wilji-jarrija kamparru-wiyi, kujarlaju kapu-ngalpa Kaaturluju kurntaku ngurju-mantarla manu maju-mantarla. Kuja-kujakuju Jijaji kuja-ngalpa kunka-pardija jintaku, ngula-warnu-nyanu Kaaturluju jungarni-pajirninjarla pina-kangulku ngalipaju yungu-ngalpa ngakaju jirrnganja nyinami tarnga-juku. ¹⁹ Yatumurlu jintangkuju wirri-pungu Kaatuju. Kuja-warnurlaju yapa panulkulurla rdurrjurnu majungka-jarrinjakuju. Kala ngakalku, Jijajirliki lincangkuju purda-nyangu Kaatuju kuja watiya warntawarnta-kurra yanu ngalipaku kunka-pardinjaku. Kujarlaju karliparla jungarni nyinami nyanunguku.

²⁰ Nyiyakurla yungu Mujujukuju kuruwarriji nyanungu-nyanguju Kaaturluju? Kujarla yali kuruwarru yungu, ngulaju yungurlipa-nyanu milya-pinyi punkuju wilji-juku. Kuruwarru-kirilirli kangalpa warntarla-pajirni. Ngulaju ngula-juku! Ngula-puruju Kaatuju kangalpa yimiri-nyayirni-jiki nyina! ²¹ Kamparru-wiyiji, yapajulpalu muku palija maju-warnurlaju majungka-jarrinja-warnuju. Kala jalanguju ngulaju kangalpa Kaatuju yimiri-jiki nyina ngalipakuju. Kuja-ngalpa Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri kunka-pardinjarla palija ngalipaku, ngulangkaju Kaaturlu-nyanu jungarni-pajirninjarla pina-kangurnu yungurliparla jirrnganja nyina wankaru tarnga-juku.

6

Ngalipajurlipa Jijaji-piyalku

¹ Wurra, ngarirna-nyarra wita-wiyi payirni. Mayirlipa tarnga-juku majungka-jarrinja-yani kujaju yungu-ngalpa Kaatuju nyina maya-kari maya-kari yimiri-jiki? Nyarrpa kankulu nyurrurlarluru manngu-nyanyi? ²⁻⁴ Karrimirra kujaju! Mardankulu wajawaja-manu yangka kujankulu papitaji-jarrija, nyiyaku ngulaju? Wurra ngarirna-nyarra milki-wangkami. Ngana-puka kuja-ka papitaji-jarrimi, ngulaju yapa-ka Jijaji-piya-jarrilki. Kujarlipa papitaji-jarrija, ngulaju-ngalpa jirrnganja palija, manu-ngalpa jirrnganja yukaja milyi-kirra. Kujarlaju, kulalpa-ngalpa nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju, lawa. Kujarlipa papitaji-jarrija, kuja-jangkajurlipa pina-wankaru-jarrija Jijaji-piya-yijala. Ngulaju wankaru-jarrijarlipa yungurliparla jungarni nyinami Kaatukuju. Kuja Jijaji-wiyi wankaru-maninjarla yakarra-manu pina-yartarnarri wiri-jarlu-kurlurlu Kaaturluju, ngula-warnurlaju Kaaturluju-ngalpa pina-wankaru-manu Jijaji-piya-yijala, kujarlaju nyiyakurlipa warrarda majungka-jarrinja-yani?

⁵ Yangka kujarlipa papitaji-jarrija, ngulajurlipa Jijaji-piya-jarrija, manu-ngalpa jirrnganja palija ngalipaku. Kujarlaju, kulalpa-ngalpa nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju, lawa. Kujarlaju karlipa milya-pinyi kajirlija palimi, ngula-jangkaju kapu-ngalpa Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-mani, ngula-warnuju yungu-ngalpa jirrnganja nyinami Jijaji Kiraji. ⁶⁻⁷ Kamparru-wiyi Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, warrardalparlipa majungka-jarrija kuja-purda-kari, manu kularlipa-nyanu kujaju warla-pajikarla ngaliparluru. Nyampunya karlipa milya-pinyi: Nganaku-puka kuja karla jirrnganja palimi Jijajiji, ngulaju kulalpa nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju, lawa. Kujarlipa Kirijini-jarrija, ngulaju-ngalpa ngaliparlanguku jirrnganja waraly-karrija Jijajiji, ngulangkanya-ngalpa jirrnganja palija. Kujarlaju karlipa-nyanu warla-pajirni ngaliparluru majungka-jarrinja-kujakuju.

⁸ Yuwayi, kujaju junga! Jijaji Kiraji-ngalpa jirrnganja palija watiya warntawarntarlaju. Kujarlaju karlipa milya-pinyi kajirlija palimi, ngula-jangkaju kapu-ngalpa Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-mani, ngula-warnuju yungu-ngalpa jirrnganja nyinami Jijaji Kirajiji. ⁹ Milya-pinyi karlipa Jijaji Kirajiji ngulaju kula palimilki. Palija-jala,

ngula-jangkaju Kaaturluju pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu. Ngula-jangkaju, kula nyiyarlulku pinyi, lawa! ¹⁰ Kuja Jijaji Kiraji palija, ngulaju jintaku-jukungalpa kunka-pardija ngalipakuj. Kuja palija, ngulaju kulalpa nyiyarlulku jinyijinyimantarla majungka-jarrinjakuj. Jalanguju wankaru-juku-ka nyinami, ngulaju karla nyinami Kaatukulku. ¹¹ Nyurrurlarlujulu manngu-nyangka kujanya: "Ngalipaku-ngalpa jirnganja palija Jijaji Kiraji, kujarlaju kulalpa-ngalpa nyiyarlulku jinyijinyimantarla majungka-jarrinjakuj. Ngalipajurlipa Jijaji-piyalku, ngulakunya karliparla marlaja nyinami wankaru-nyayirni. Kujarlaju, nyinamirliparla Kaatukulku majungka-jarrinjawangu!" Kujanyalpankulu manngu-nyangkarla!

¹² Marda kankulu panu-karirli manngu-nyanyi-juku majungka-jarrinjaku wita-kari wita-kariri. Karrimirra kujaju! Kulalpa-nyarra nyiyarlulku jinyijinyimantarla majungka-jarrinjaku, lawa. Kala kulankulu nyinami tarnga nyampurla walyangka. Kujarlaju warla-pajikalunyanu nyurrurlarlujulu punku-kujakuj manngu-nyanja-kujakuj! ¹³ Marda nyurrurla yungunkulu manngu-nyanjarla majungka-jarrimi nyiyarlangurla. Kuja-kujakujulu-nyanu warla-pajika! Kaaturluju-nyarra yakarra-manu palinja-warnuju wankaruku Jijaji-piyaju, kujarlajulu-nyanu yungka nyurrurlarlulku Kaatu-kurralku. Yungkalunyanu wanapi-jiki nyurrurlarlujulu nyanungu-kurralku Kaatu-kurra yungunkulurla jungarni-nyayirni nyina ngula-jangkaju. ¹⁴ Manngu-nyangkalu nyurrurlarlujulu nyampuju: Mujuju-kurlanguju kuruwarriji kula kanyarra ngula wiriji nyina, lawa. Kaatu kanyarra wiriji nyina, manu kanyarra yimiriji Kaatu-mipa nyinami nyurrurlakuj. Kujarlajulu-nyanu nyurrurlarlangurlu warla-pajika majungka-jarrinjakujaku.

Ngalipajurliparla pirijina-piya Kaatukuj jungarnikiji nyinanjakuj

¹⁵ Nyarrpa-ka nyampuju kujaju wangka jaru wiriji? Marda kankulu nyurrurlarlujulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujanya: "Kaaturluju-nyanu yimiri-nyayirni rli pina-kangurnu ngalipa nyanungu-nyangu-kurra. Jalanguju kula kangalpa Mujuju-kurlanguju kuruwarriji wiri nyina. Yampimirlipa! Mardarlipa ngalipaju ngari kutu majungka-jarrinja-yani!" Kujaju karrimirra, manngu-nyanja-wangu! ¹⁶ Nyurrurlarlujulu kankulu milya-pinyi-jala yangkaju kuja kalu yapa nyina pirijina rdakungka. Ngalanguju pirijina-paturlu kalu-jana purda-nyanyi yangka-juku yurrkunu-patuju ngula yangka kuja kalu-jana nyarrpa marda wangka pirijina-patukuj. Kajinkili warrarda manngu-nyanyi kujarlul majungka-jarrinjakungarntirli warla-pajirninja-wangurlu, ngulaju kapunkulu palimi Kaatu-wangu-juku. Ngulajunkulu yangkarra-piya pirijina-piya kuja kankulu warrarda purda-nyanyi majungka-jarrinjaku-juku. Kala kajinkili Kaatu-mipa purda-nyanyi manu nyinami jungarni, ngulaju kapunkulurla pirijina-piya-yijala nyina Kaatukulku. ¹⁷ Nyurrurlarlujulu kalankulu yangka-juku warrarda puraja punkujuku pirijina-piyarlul. Kujankulu yangka Yimi Ngurrju kamparru-wiyi llingpungku purda-nyangu manu pinarri-jarrija, ngulajunkulu puraja Yimi Ngurrju ngurrjangu. Kujarlanya karnarla pulka-pinyi Kaatukuj! ¹⁸ Jalangu, nyurrurlarlujulu kula kankulu warrarda pura yangkaju punku pirijina-piyarlulku. Jijaji Kirajirli-nyanu ngula-kujakuj punku-kujaku pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurralku. Jalanguju kankulurla nyina pirijinalku Kaatukuj, manu kankulurla nyinami jungarnilki. Kujarlangurlanya karnarla ngajuju pulka-pinyi Kaatukuj!

¹⁹ Nyurrurlajunkulu Kirijini-patu, kala wita-mipa-juku kankulu milya-pinyi. Kujarlanya karna-nyarra yiriyirri wangka ngula-warnurlu yungunkulu purda-nyanyi. Nyurrurlarlul kalankulu warrarda manngu-nyangu warntarla-jarrinjaku nyiyarningkijarrarlaku. Manu kulankulu-nyanu putaputa warla-pajurnu, lawa. Ngarinkili kutu warntarla-jarrija nyiyarningkijarrarlaju. Kala jalanguju, nyinakalurla jungarni Kaatu-mipaku ngulaju yungu-nyarra ngula-jangka jungarni-mani nyanungu-piyalku. ²⁰ Yangka kujalpankulu Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi majungka-jarrinja-yanu pirijina-piya, kujarlaju kula-nyarra nganangku ngarrurnu Kaatukuj yimirimaninjakuju, lawa. ²¹ Yangka kujalpankulu Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi majungka-jarrinja-yanu, nyiyanarra ngurrju rdipija kujarlakuj? Lawa! Kurnta-jarriilki kankulu-nyanu jalanguju yangka-jangkaju kujarlaju. Kajinkili kuja-juku warrarda majungka-jarrinjantarla, kapunkulu paliyarla ngulaju Kaatu-wangu-juku. ²² Jijaji Kirajirli-nyanu ngula-kujakuj punku-kujaku pina-kangurnu nyurrurlaju. Ngula-warnunya jalanguju kankulurla nyina pirijina Kaatukulku, manu kankulurla nyinami jungarnilki. Kujarlanya kankulurla jungarni-jarrinja-yani, manu ngakaju kapunkulurla wankaru tarngalku jirnganja nyinami Kaatukuj. ²³ Ngana-puka kuja-ka majungka-jarri-jiki, ngula-wanawana kapu

yapaju palimi Kaatu-wangu-juku. Kala Kaaturluju kangalpa yini warntarri-nyayirni-wangu ngalipakuju Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri. Ngula-jangkanya kapurliparla jirrnanganja nyinami wankaru tarnnga-juku.

7

Pirlirra Kaatu-kurlangu kangalpa nyina wiriji

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-wati, kajilparlipa yampiyarla Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulaju ngula-juku. Nyurrurlarlaju kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri. Ngulaju kula kajana wiri nguna nyurnukuju milyingkakuju, lawa. Ngari kajana ngulaju wankaru-mipaku wiriji nguna ngana kuja-ka wankaru nyinami. Purda-nyangkajulu! Yungurna-nyarra wita wangkami karnta-kurlu yupukarra-kurlu yungunkulu milya-pinyi-nyayirnilki Mujuju-kurlangu kuruwarri. Nyarrpa-ka wangka nyampuju Mujuju-kurlangu kuruwarri karnta-kurlu yangka kuja-ka yupukarrarla nyina wati-kirli kali-nyanu-kurlu palka-kurlu? Ngulaju kangalpa wangka kuja-ka palka-kurlu kali-nyanu-kurlu nyina karnta, ngulaju karla wiri nyina karntakuju. Kulalpa yampinjarla yantarla wati-kari-kirraju, lawa. Kajilpa kali-puka-jarriyarla karnta, ngulakuju karla wangka kuruwarri yantarlalkulpa wati-kari-kirraju. Kula karla yaliki karnta nyinami nyanungukulku yangkaku kamparru-warnukuju nyurnukuju, lawa. ³⁻⁴ Kala kaji yaliki karntaku kali-nyanu wankaru-juku nyinami, ngulaku kajilparla jurnta yantarla karnta wankaruku wati-kari-kirraju, ngulaju kajikal kalykuru-pajirni karnta yinyaju.

Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyurrurlaju yangka karnta kali-puka-piya. Yangka nyurnu nyanungu-nyanguku karntakuju, kula karla kali-nyanuju wiri-jiki nyinami karntaku nyanungu-parntaku, lawa. Jalanguju, kuja-piya-yijala kula kanyarra Mujuju-kurlangu kuruwarri wiri-jiki nguna nyurrurlarlanguku, lawa. Kajilpankulu yampiyarla, ngulaju ngula-juku. Yangka kuja Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, ngula-jangka yangka kuja palinja-warnu wankaru-maninjarla yakarra-manu Kaaturluju, kujarlanya yungurliparla jungarnilki nyinami Kaatukuju manu yungurliparla warrik-jarrimi. ⁵ Kamparru-wiyi Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi kujalparlipa nyinaja, ngulaju ngalipa-miparlulparlipa-nyanu manngu-nyangu punku-jarrinjakungarntirliji. Nyampuju nyurru-warnu kuruwarri, wangkajalpa-ngalpa ngalipakuju yungurlipa yampiyarla nyampurra punkuju warntarlaju. Kala wurrangu-jukulparlipa-jana warrarda manngu-nyangu maya-kari maya-kariri-jiki. Kajirlipa warrarda majungka-jarrinjantarla-juku, ngula-jangkaku kapurlipa paliyarla Kaatu-wangu-juku. ⁶ Jalanguju yangkaku kuruwarri nyurru-warnu, ngulaju kula kangalpa yarda ngunami wirilki yangkaku kuja Mujujurlu pantipantirninjarla yirrnaru pipangka, lawa. Yangkangu kuruwarri kala-ngalpa warrarda putaputa jinyijinyi-manu ngalipaju pirijina-piya-wiyiji. Jalanguju karlipa nyinami nyurnu-patu-piyalku, ngulakuju kula kangalpa yarda ngunami wirilki kuruwarri, lawa. Nyurru-juku-ngalpa yungu Pirlirra nyanungu-nyangu Kaaturluju, ngulalkunya kangalpa wiriji nyina Pirlirrapaju.

Mujuju-kurlanguju kuruwarri ngurrju-jala-ngalpa ngalipakuju

⁷ Nyarrpa-wiyi kangalpa wangka nyampuju yimi kuja karna-nyarra ngaju yimi-ngarrirni nyampurlaju pipangka? Maju mayi-ngalpa Mujuju-kurlanguju kuruwarri ngalipakuju? Lawa, karrimirra kujaju! Kajirnarla ngurra ngaju-wiyi nyinayarla Mujuju-kurlanguju kuruwarriki, kujarlaju kularna marda milya-pungkarla nyiyakari nyiya-kariji punkuju. Nyampuju yungurna-nyarra milki-wangkami yirriyirri. Purda-nyangkajulu! Mujuju-kurlangu kuruwarri kangalpa wangkami ngalipakuju yungurlipa jalajala-wangu nyina nyiya-kujakurlangu yapa jinta-kari-kirlangu-kujakuju kuja karla ngunami.* Kajirra lawa karriyarla Mujuju-kurlanguku kuruwarriki, ngula-wangurlaju marda kapurna ngari kutu kangkarla nyiyarlanguju yapa jinta-kari-kirlanguju purlurlparlu. Kapurna marda ngurrapaju muwarnku-juku nyinayarla purlurlpa-wangu-juku. ⁸ Kajirra lawa karriyarla Mujuju-kurlanguku kuruwarriki, nganangu kulaju marda kurnta-ngarrikarla rdilyki-pinja-warnuju kuruwarri-jangkaku. Kala kujarna purda-nyangu yali Mujuju-kurlangu kuruwarri purlurlpa-wanguku nyinanjaku, ngulanguku kuruwarriki kulaju warla-pajurnu purlurlpa-jarrinja-kujaku, lawa. Ngarijilparna manngu-nyanjara maya-kari nyiya-kari purlurlpa-jarrinja-yanu nyiya-kari nyiya-karikiji yapa jinta-kari-kirlangukuju. ⁹⁻¹⁰ Kamparru-wiyi, kujalparna ngurra-wiyi nyinaja kuruwarriki Mujuju-kurlanguku, ngajujlparna

* 7:7 Nyangka Exodus 20.17, Deuteronomy 5.21

nyinaja wankaru nganta. Kujarna purda-nyangu kuruwarrri Mujuju-kurlangu, rampal-manngu-nyangurna ngula kuruwarrirli ngantaju ngurrju-mantarla yijardu-nyayirni nyinanjaku Kaatu-kurlu. Kala lawa. Ngula-jangka, rdirri-yungurna mayaku-juku pungkunga-jarrinjaku nyiyarningkijarrarlakuju. Ngajuju kapurna paliyarla Kaatu-wangu. ¹¹ Yaliji kuruwarrilpaju wangkaja yungurna yampimi nyiya-kari nyiya-kariki punkuju. Ngajulparna rampal-manngu-nyangu kapurnarla nganta wankaru-juku marlaja nyinakarla Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji, kala lawa. Kala kujarna Mujuju-kurlangu kuruwarrri purda-nyangu, ngulakujurnarla marlaja majungka-jarrinjayanu maya-kari maya-kari, kujarlanya majungka-jarrinjarla kapurna paliyarla Kaatu-wangu-juku.

¹² Nyarrpa-ka wangka nyampuju yimi ngaju-nyangu? Ngulaju kuja-ka wangkami: Kuruwarrri kuja pantipantirninjarla yirrarnu Mujujurluju pipangkaju, ngulaju tar-ruku, jungarni manu ngurrju. ¹³ Marda kankulu rampal-manngu-nyanyi-jiki Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji, marda kankulu kujanya wangka, “Marda Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji kapurla marlaja paliyarla Puurluju Kaatu-wangu-juku?” Kujaju kula junga! Mujuju-kurlangukuju kuruwarriji ngurrju, ngulangkuju kangalpa yimi-ngarrirni punku-kariki punku-karikiji ngulaju yungurlipa yampimi ngawungawuju. Ngulakunya kapurnarla punku-kari punku-karikiji marlaja paliyarla Kaatu-wangu-juku.

Juju-kurlangu-piya-kurlu punku-nyayirni-kirli yapa-kurlangurla nginyinginyirla-kurlu

¹⁴ Ngaliparluru karlipa milya-pinyi yangkaju yali Mujuju-kurlangu kuruwarrri ngula-jurla Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku. Ngaju-nyangu palkaju-jana nyiya-kari nyiya-kariki punku-watiki. Tarnngangkaju puta karnaju warla-pajirni ngajulurluju nyampurrakujakuju punku-kujaku nyiya-kari nyiya-kari-kijakuju, lawa-juku. ¹⁵ Puta karnaju milya-pinyi ngajuju. Ngampurrpa-jala karnarla puta nyinami jungarni-jala Kaatukuju, kala tarnngaju wurra-juku karna majungka-jarrimi. Manu karna-jana nyurunyuru-jarri-jala punkukuju, kala tarnngangkaju maya-kari maya-kari wurra-juku karna pina majungka-jarrimi. ¹⁶ Kuja karna pina majungka-jarrimi, kuja-puruju karna-jana nyurunyuru-jarri punku-kari punku-karikiji nyiyarningkijarrakuju. Kujarlaju karnarla ngungkur-nyina Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji ngulaju ngurrjuku-juku. ¹⁷ Kujaju kula karna ngaju-mipa majungka-jarrimi. Kala nyampurrakunya karna-jana punku-kari punku-kariki marlaja majungka-jarrimi, nyampurraju punkuju kuja kalu marda ngaju-nyangurla palkangka nyinami. ¹⁸ Ngampurrpa-jala karnarla puta nyinami jungarni-jala Kaatukuju, kala tarnngaju wurra-juku karna majungka-jarrimi. Kujarlaju, milya-pinyi karnaju kaninjarniji ngawu-nyayirni. ¹⁹ Puta karna nyina jungarni-jala, kala lawa. Wurrakuju karna majungka-jarrimi. Ngajuju karnaju puta warla-pajirni-jala, kala lawa. Tarnngangkaju karna ngari kutu majungka-jarri warrarda. ²⁰ Kuja karna yangka majungka-jarri, nyiyarluru mayi punkungku kaju ngaju-nyangurlarluru palkangkarluju jinyijinyi-mani pina majungka-jarrinjakuju.

²¹ Kujanya karna ngajuju manngu-nyanyi: Ngajuju yungurna nyina jungarni-jala, kala-ngarra nyiyarluru punkungku kaju ngaju-nyangurlarluru kapakapa-maninjjarla warla-pajirni jungarni-kijakuju nyinanja-kujakuju. ²² Yijardu-jala karnarla kanun-jumanyumpa yulkami Kaatu-kurlangukuju kuruwarrikiji ngaju-nyangurlaju. ²³ Kala lawa, kulalparna jungarnirli purayarla. Nyiyarluru mayi kaji kaninjarnirliji ngaju-nyangurlarluru nginyinginyirlarluru putaputa warla-pajirni Kaatu-kurlangu-kujakuju kuruwarrri-kijakuju. Nyiya mayi yaliji kuruwarrri punku-nyayirni ngaju-nyangurlaju nginyinginyirlaju, ngulangkuju kaji putaputa jinyijinyi-mani majungka-jarrinjakuju. Kulalparnaju nyarrparluru ngajuju warla-pajikarla, lawa!

²⁴⁻²⁵ Ngula-juku, nyampunya karna manngu-nyanyi: Ngaju-nyangu nginyinginyi karnarla nyina jungarni kuruwarrirli nyanungu-nyangurlaju Kaatu-mipakuju. Kala yangka punku kuruwarrri ngaju-nyangurlarluru, ngulangkuju kaju tarnngaju putaputa jinyijinyi-mani majungka-jarrinjaku. Wiyarrparna ngajuju! Nganangkaju muurl-mardarni yangka majungka-jarrinja-kujakuju, kalakarna marda majungka-jarrinjarla palimi Kaatu-wangu-juku, lawa-juku? Yati! Yati! Ngaliparlurjurliparla pulka-pinyi Kaatukulku! Jijaji Kirajirli Warlalja-Wiringki kapu-ngalpa muurl-mardarni palinjakujakuju!

8

Yungulparlipa ngaliparluru purda-nyangkarla nyarrpa kuja kangalpa Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju wangkami

¹⁻² Nyarrpa kangalpa nyampuju yimiji wangka ngalipakuju kuja karliparla ngalipaju nyina Jijaji Kirajikilki? Yangkaju nyurru-warnu kuruwarrri ngulaju juju-kurlangu-piya-nyayirni, ngulangkujulpa-ngalpa warrarda jinyijinyi-manu kuja-purda-kari manu majungka-jarrinjakuju, manulpa-ngalpa warrarda putaputa pungu. Kuja-kujakuju-ngalpa Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurluju yirrarnu jalangu-warnulku kuruwarrriji, kujarlaju yungurliparla marlaja nyinami wankarulku manu yungurliparla jungarnilki nyina Kaatukuju. Ngana-puka kuja karla nyina Jijaji Kirajikiji, kula kujarlaju miimii-nyanjarla kurntakulku ngurrju-mani Kaaturluju. ³ Yangkaju kamparru-wiyi kularlipa-nyanu nyarrparlu warla-pajikarla ngaliparluru, ngarirlipa warrarda kutu majungka-jarrinja-yanu. Kujarlanya kula-ngalpa Mujuju-kurlangurluju kuruwarrirliji nyampuju juju-kurlangu-piya jurnta kangkarla. Kala Kaaturlulku yilyajarni nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu Jijaji nyampurlakuju nyinanjakuju ngurungkakuju ngulaju ngalipa-piya-juku yapa-nyayirni yangka-piya-juku kuja karlipa ngalipa warrarda majungka-jarrimi. Nyanungurlu yilyajarni Jijaji yungu palimi ngalipa-nyangurla majungka-jarrinja-warnurla. Jijaji-kirlangu palkaju palija-nyayirni. Kujarlunya-ngalpa Kaaturluju jurnta kangu punkuju yungurlipa ngurrjulku nyina majungka-jarrinja-wangu. Kula-ngalpa nyiarlu-puka jinyijinyi-mani majungka-jarrinjakuju. ⁴ Yuwayi, jalanguju karlipa purda-nyanyilki Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguju nyarrpa kuja kangalpa wangka. Kujarlanya yungurliparla nyina jungarniji yangkangka-juku kuruwarrirlaju Mujuju-kurlangurla.

⁵ Panu-karirli yapangku ngulangkuju kalu warrarda manngu-nyanyi warntarla, manu kalu ngari kutu majungka-jarri warla-pajirninja-wanguju. Panu-karirli kalurla warrarda nyina ngampurrpa-nyayirni Kaatu-kurlangukuju Pirlirrpakuju, ngulangkuju kalu kujarlunya warrarda manngu-nyanyi, "Nyarrpa kajiji wangka Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju ngajukuju, ngulaju kapurna purda-nyanyi." ⁶ Ngana-puka kaji warrarda manngu-nyanjarla majungka-jarrimi warla-pajirni-wanguju, ngulaju kapu Kaatu-wangu-juku palimi. Kala nganangu-puka kuja-ka yirriyirrirli purda-nyanyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu, ngulaju kapu lani-wangu rarralya nyina. Kapurla Kaatuju jirrnganja nyina. ⁷ Kuja kalu yapangku warrarda manngu-nyanjarla majungka-jarrimi warla-pajirni-wanguju, kuja-piya-yijala kalurla Kaatukuju kulu-jarri. Ngulangkuju kula kalu purda-nyanyi Kaatu-kurlanguju kuruwarrriji. Manu ngulangku kulalpalu jungarnirli purayarla kuruwarrriji, kula nyarrparlulku. ⁸ Ngulangkuju kulalpalu Kaatuju yawuru-mantarla.

⁹ Kujanyalpankulu nyinaja nyurru-wiyiji. Jalanguju Kaatu-kurlangulku kanyarra nyinami Pirlirrrpa kaninjarniji. Kala ngana-puka kuja-ka nyina Pirlirrrpa-wangu Jijaji Kiraji-kirlangu-wangu, ngulaju kula karla nyina warlaja Jijaji Kirajikiji. ¹⁰ Jijaji Kirajiji, palka-jala kanyarra jirrnganja nyinami. Kamparru-wiyi yangka kujalpankulu nyurrurla majungka-jarrija, kujarlaju kapunkulu palimi-juku yapa panu-kari-piya-yijala. Kala nyurrurlaju Kaaturlu-jala-nyarra jungarni-pajurnu, manu kanyarra Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurluju wankaru-mani-nyayirni. ¹¹ Yuwayi, Kaatu-kurlanguju kanyarra Pirlirrpaju palka jirrnganja nyinami. Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-manu junga-nyayirni Jijaji Kirajiji. Kujarlaju, kajinkili ngakaju palimi, ngula-jangkaju kapu-nyarra yijardu-nyayirni Kaaturluju Pirlirrrpa nyanungu-nyangu-kurlurluju yakarra-maninjarla pina-wankaru-mani-nyayirni.

¹² Ngajukupurdangka-purnu, ngarirlipa linpangku purda-nyanyi Kaatu-kurlangu nyarrpa kuja kangalpa Pirlirrrpa wangka. Manurlipa-nyanu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujakuju kuja karlipa yangka warrarda manngu-nyanyi majungka-jarrinjakuju. ¹³ Nyarrparlurlipa-nyanu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujakuju? Kala kajilparlipa warrarda manngu-nyanjarla majungka-jarriyarla-juku ngalipaju, ngulapanuju kajikarlipa palimi Kaatu-wangu-juku. Kala nyurrurlarlaju kajinkili warrarda purda-nyanyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu warla-pajirninjakungarntirliji, kajinkili manngu-nyanyi jungarni nyinanjakuju, kujarlaju kapu-nyarra junga-nyayirni jirrnganja nyinami Kaatuju nyurrurlakuju. ¹⁴ Nganangu-puka kaji yijardurlu linpangkuju purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, ngulaju Kaatu-kurlangu kurdu. Kujarlaju kapu-nyarra jirrnganja nyina Kaatuju. ¹⁵ Kaaturluju-nyarra yungu nyanungu-nyanguju Pirlirrpaju, ngulajangka yungunkulurla yanirni lani-wangulku. Manu ngula-kurluju yungunkulurla kurdukurdu nyanungukulku nyinami, manu yungunkulurla wangkami kuja, "Kirdana! Kirdana!" ¹⁶ Kaatu-kurlangurluju Pirlirrrparluru kangalpa ngarrirni kurduku nyanungu-nyangulku Kaatu-kurlangulku. ¹⁷ Yuwayi, junga-nyayirni karlipa nyina ngalipaju Kaatu-kurlangulku kurdukurdu ngulaju Jijaji-piya. Manu kapu-ngalpa nyiyarningkijarra yinyi yangka kujarla janku-pungu Jijaji Kirajiki-wiyi. Ngulakungarntiji kapurlipa-nyanu murrumuru-wiyi purda-nyanyi Jijaji Kiraji-piyarluru. Ngula-jangkanya kapurlipa ngurrju-nyayirnilki nyinami nguru-nyayirni-wangurla ngulaju nyanungu-piya-juku.

Kaaturluju kapu-ngalpa Jijaji-piya-manilki

¹⁸ Jalanguju karlipa marda murrumurrurru-jarrimilki, ngulaju ngula-juku. Ngakaju kapu-ngalpa Kaaturluju Jijaji-piya-manilki yungurlipa yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina. Ngula-jangkaju kularlipa pina-manngu-nyanyi yangka kujarlipa-nyanu murrumurrurru purda-nyangu nyampurla walyangka. ¹⁹ Nyiyarningkijarraju jalanguju kalurra nganyunganyu-karra pardarni Parra-nyayirni-wangukuju yangka Miimii-nyanja-kurlangukuju watiya manu pirli manu nyiyarningkijarraju yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu, ngularlangu kalurra pardarni. Ngulangaju kapu-jana nyanungurlu-juku ngurrju-maninja-warnurlu milki-yirrarni nyiyarningkijarraju yapaju nyanungu-nyanguju milarninja-warnuju. ²⁰⁻²¹ Nyiyaku kalurra pardarni nyampuju nyiyarningkijarra? Yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyampu nguru nyurru-wiyi, ngulajulparla ngurrju-nyayirni karrija nyanunguku-juku. Ngula-jangkaju, yurnilyka-jarrijalku manu punku-jarrijalku. Nyampurlu ngurungku kula-nyanu yurnilyka-manu, lawa. Kujapuruju Kaaturluju kula muurl-mardarnu punku-jarrinja-kujakuju, lawa. Ngulajulpa Kaaturluju wurrangu-jukulpa warrawarra-kangu nguru nyampuju yungu ngakalku pina jungarnijungarni-maninjarla pina-yirrarni ngurrju-nyayirnilki. Ngulaju kapu nguruju ngurrju-nyayirnilki karrimi yurnilyka-wangu ngalipa-piyalku. ²² Milya-pinyi karlipa jalangurlangu nyiyarningkijarra nyampurla walyangka, ngulangkuju kalu-nyanu murrumurrurru wiri purda-nyanyi. Nyiyarningkijarraju yungulu pina ngurrju-jarrimi-nyayirni.

²³ Kaaturlu-ngalpa jangu-pungu yinjaku nyiyarningkijarra. Kamparrurlu yungu-ngalpa Pirlirra nyanungu-nyangu. Ngaka nyanungurlu kapu-ngalpa yinyi palkakari jinta-karilki, manu kapu-ngalpa kanyi nyinanjaku nyanungu-wanaku, manu kurdukurdulku kapurliparla nyinami nyanungu-nyangulku. Kala jalanguju, pardarni-jiki karliparla nyanunguku, manu karlipa murrumurrurru-jarrimi-jiki. ²⁴ Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kapu-ngalpa yinyi ngularra palka-karilki jinta-karilki. Ngulanyarlipa pinarri-jarrija ngularlipa Kirijini-jarrija. Kulalparlipa-jana ngularraju palka-kariji nyangkarla jalangurlu-wiyi. Kajilparlipa-jana nyangkarla jalangurlu, ngulaju kajikarlipa-jana mardarni, kulalparlipa-jana pardakarla-juku palka-kariki. ²⁵ Kulalparlipa-jana nyangkarla palka-kariji ngularraju murrma-wiyi. Kala ngulaju ngula-juku. Jalanguju ngari karliparla pardarni nganyunganyu-wangu Kaatuku yungu-ngalpa yinyi ngularraju palka-kari.

²⁶ Ngaliplarlipa pirrjirdi-wangu-juku, ngulaju kangalpa Pirlirparlu Kaatukurlangurlu pinarri-mani jungarnikiji nyinanjakuju. Kula karlipa marda milya-pinyi nyarrparlu kuja karlipa payirni Kaatuku. Pirlirparluju kangalparla yulanjakkarraru payirni Kaatuku kanunjananyumpa-nyayirnilki ngalipakuju. Kulalparlipa purda-nyangkarla ngaliparluju. ²⁷ Yuwayi, Kaaturluju-ka nyiyarningkijarra milya-pinyi ngalipa-nyangurlaju nginyinginyirlaju. Ngulakuju Pirlirparluju kangalparla payirni Kaatuku ngalipakuju. Kujarlanya-ka Kaaturluju milya-pinyi nyarrpa kuja-ka Pirlirparluju manngu-nyanyi.

²⁸ Ngalipa karliparla yulkami Kaatuku yapa yangka kuja-ngalpa wangkaja yungurlipa purami. Ngulaju-ngalpa manngu-nyangu yungurliparla jungarni-juku nyina. Kujarlanya nyampuju karlipa milya-pinyi: Kaji-ngalpa maju-puka rdipimi, Kaaturlu kangalpa warrawarra-kanyi-jiki yungurliparla marlaja nyina wardinyi-jiki. ²⁹ Yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu nguru manu nyiyarningkijarra, ngulakungarntirliji kamparru-wiyi-jana milarnu yapaju, manulpa manngu-nyangu nyarrparlu yungu-jana yapaju Jijaji-piya-manilki. Manu milarnu nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanulku, ngulaju yungu-jana papardi-nyanu nyinami yapaku panuku-juku. ³⁰ Nyampurrakunya-jana yapa panuku-juku milarninjarla wangkaja Kaatuku yungulurla nyinami manu warrki-jarrimi nyanunguku-juku. Manu nyampurranya-nyanu yapaju yangkaju jungarni-pajirninjarla pina-kangurnu. Manu nyampurranya-jana Jijaji-piya-manulku.

Kaatuku kangalpa warrarda yulkami ngalipakuju

³¹ Ngarirna-nyarra wita-wiyi milki-wangkami: Kuja kangalpa Kaaturlu warrawarra-kanyi manu mardarni, kujarlaju kulalparla nganangkulku Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju. ³² Kaaturluju ngari-ngalpa kutu yungu Jijajiji nyanungu-nyanguju Ngalapi-nyanuju ngalipakuju jurnta mardarninja-wangurlu, ngulaju-ngalpa palija ngalipaku. Kujarlaju karlipa milya-pinyi kapu-ngalpa yinyi nyiyarningkijarra jurnta mardarninja-wangurlu ngalipakuju. ³³ Kaaturluju-ngalpa jungarni-pajirninjarla milarnu ngalipaju. Ngulaju kujarlaju kula-ngalpa nganangkulku jily-ngarrirni kujarlaju nganta, 'Kulankurlu nyurrurlaju Kaatuku', lawa! ³⁴ Yuwayi, Jijaji Kirajiji palija-jala, ngula-jangkaju

Kaaturluju pina-yakarra-maninjarla wankaru-manu. Ngulaju-ka jalanguju nyina Kaatukurlangurlaju jungarni-purdanji, manu kangalparla warrarda payirni ngalipakuju Kaatuju yungu-ngalpa nyinami yimiri-jiki. Kujarlaju kula-ngalpa nganangkulku miimii-nyanjarla kurntakuju ngurrju-mani, lawa.

³⁵ Jijaji Kirajiji kangalpa yulkami kanunjumpyumpa-nyayirni ngalipakuju. Nyiyarlupa warla-pajikarla Jijajiji yulkanja-kujakuju ngalipa-kujakuju? Lawa, tarngajuku kangalpa warrarda yulka. Kajilpa-ngalpa marda majurlangu rdipiyarla, manu marda kajilparlipa-nyanu murrumurru purda-nyangkarla, manu marda kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-karilangurlu putaputa jinyijinyi-mantarla warntarla-jarrinjaku, manu marda kajilparlipa nyinayarla nyinayarla mangarri-wangu marda, manu marda jalya kajilparlipa nyinayarla jurnarrpa-wangurlangu, manu marda kajilpa-ngalpa japirdiyarla yapa, manu marda kajilpalu-ngalpa pungkarla, ngulaju ngula-juku. Jijaji Kirajiji kapu-ngalpa kuja-puruju tarngajuku warrarda yulka. ³⁶ Nyampuju yangka-juku jurruku-juku Payipulu-jangka kuja-ka wangka:

“Wapirra, kuja karnangkulu nyuntu purami, ngula-panukuju yapaju kalu-nganpa japirdimi manu nyurunyuru-jarrimi, kalakalu-nganpa marda pinyi tarngajuku kuryipi-piya yangka kuja kalu-jana pinyi kuyukupurdaru, ngula-piyanya karnalujana piki-nyina yalumpurrakuju.”*

³⁷ Junga yangka Jijaji Kirajiji kuja kangalpa warrarda yulkami, kujarlaju kulalparla nganangkulku Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju. Kujarlaju kula karliparla nyiyarlangukuju lani-jarrimi, lawa. ³⁸⁻³⁹ Yuwayi, junga kujaju. Kulalparla nganangkulku Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju, yangka kuja kangalpa Kaatuju warrarda yulkami. Marda kapurlipa warrarda nyina tarngajuku marda, karijaja. Manu marda kajikarlipa jalangurlangu palimi, karijaja. Ngulaju ngula-juku, Kaatuju kapu-ngalpa yulka-juku. Manu marda marramarraru manu kurruwalparlu marda kajikalurla marda putaputa jurnta kanyi ngalipaju Kaatukuju, kala lawa. Kapu-ngalpa nyanunguju yulkami-jiki ngula-puruju. Manu marda nyiyarlangu jalangu marda manu marda jukurra manu marda nyiyarlangu kuja-ka yalkirirla wapami warru manu marda nyampurla walyangka rawangka kuja-ka nyina, ngularrarluju marda kajikalurla putaputa jurnta kanyi ngalipaju marda Kaatukuju, kala lawa. Yangkarraju kuja-jana Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarraju ngurungka nyampurla, ngularrarluju kulalparlu Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju, lawa. Yangka kuja karliparla Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajikilki nyinami, kujarlaju kapu-ngalpa Kaatuju warrarda yulkami-juku.

9

Juwu-wati-kirli yangka kuja-jana Kaaturlu milarnu kamparru-wiyi

¹ Ngajujurnarla Puurluju Jijaji Kirajiki. Ngaju karna purda-nyanyi Pirlirrpaju Kaatukurlanguju nyarrpa kuja kaju ngajuku wangkami. Kujarlaju ngajuju kula karna-nyarra yijardu-wangurlu yimiri-yinyi, lawa. Junga karna-nyarra wangka ngajuju nyurrurlakuju. ² Ngajulurlu kuja karna-jana Juwu-wati manngu-nyanyi ngaju-nyangu ngurrara-jinta warlalja, ngulakuju karna-jana ngajuju wajampa-jarri-nyayirni. Ngalyakari kula kalurla wala nyina Jijajikiji. ³ Kula-ngantarna marda kujarlu japikarla Kaatu, “Wapirra, kulungku ngarririnjarlaju yilyaya tarngajuku kuja-purda-kari Jijaji Kirajikijakuju yungunpa-jana marda ngaju-nyangu yapa ngurrara-jinta pina-kanyirni nyuntu-nyangu-kurralku.” Kala lawa, kulalparna-jana pina-kangkarlarni kujarlaju. ⁴ Yapa nyampurraju ngulajulu kurdukurdu yangka-kurlangu wati yirdi Yijirali-kirlanguju. Ngula-kurlanguju-nyanu kamparru-wiyi pina-kangurnu Kaaturluju nyanungu-nyangukurra. Nyampurra-kurraju-nyanu milki-yirrnaru kamparru-wiyi, manu-jana wangkaja kapu-jana warrarda warrawarra-kanyi, manu kapu-jana tarngajuku jirrnanga nyinami. Manu-jana kuruwari yungu nyanungu-nyangu. Nyampu-paturlunya kalu Maralypiji Yuwarliji nyanungu-nyanguju mardarni. Nyampurrakunya-jana jangukungu nyanungu-nyangu Yapa Milarninja-warnu nyampu-kurraju yilyanjarningkarnitirliji. ⁵ Nyanungurra-nyangu-patu walya-patu ngulajulpa wiri-watu nyinaja yirdipatuju Yipuruyamu, Yijaki manu Jakupu yangka kuja-jana Kaaturlu milarnu-wiyi. Jijaji Kirajijilpa-jana palka-jarrinjarla warlalja nyinaja Yipuruyamu-kurlangu, Yijaki-kirlangu manu Jakupu-kurlangu. Nyanunguju Warlalja-Wiri nyiyarningkijarrakuju. Kujarlaju, pulka-pinyirliparla tarngangu Kaatukuju jintawarlayirli-juku! Ngula-juku ngurrju!

⁶ Panu-karaji Juwu-patuju jalanguju kulalurla Kaatukulku. Kujarlaju marda kankulu nyurrurlarluju yapangu rampal-manngu-nyanyi kujarlangu: “Yangka kujarla

* 8:36 Nyangka Psalm 44.22

Kaaturlu jangku-pungu Yipuruyamuku, ngulaju nganta-jana yimirr-yungu jangku-pinja-warnuju.” Kujaju warntarla kankulu manngu-nyanyi. ⁷⁻⁹ Wangkami mayirna-nyarra yungunkulu yijardu-nyayirni langa-kurra-mani? Manngu-nyangkalu nyurrurlarluju yangka yimi Yipuruyamu-kurlu! Nyampunyarla wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju ngulaju kuja, “Ngakaju kapurnangku pina-yanirni nyuntuku nyampu-kurraju. Ngula-jangkarlaju kapu Jiirarlaju kurdu wita wirriya mardarni nyuntu-nyanguju.” Ngulaju Jiira-kurlanguju kurduju yirdiji Yijaki. Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yangkaju kanpa purda-nyanyi nyurru-warnu kujarnangku jangku-pungu ngajulurlu panu-jarlujuku kurdukurduju, ngula kanpa purda-nyanyi? Yalirraju kurdukurdu panu-juku kapulu palka-jarri Yijaki-kirlangu-juku. Yalumpurrajuju ngajuku yapaju yangka kujarnaju pina-kangurnu.” Kujanyarla wangkaja Yipuruyamukuju Kaatuju. Yipuruyamurluju, mardarnulpa jinta-kari kurdu nyanungu-nyangu, ngulaju yirdiji Yijimali. Ngulajulparla papardi-nyanu nyinaja Yijakikiji. Ngula-kurlanguju kulalpalu jurruku yangka nyinaja Yijaki-kirlangu-piya yangka kujarla Yipuruyamuku jangku-pungu, ngulaju kulalu ngularra-piya nyampurraju. Kala jinta-kari-kirlangu ngula-kurlanguju kula kalu Kaatu-kurlangu nyinami.

¹⁰ Ngarirna-nyarra milki-wangka wita-wiyi yimi Yijaki-kirliji manu nyanungu-parnta-kurlu Ripika-kurlu. Nyanungu Yijaki, ngulaju warringiyi-yijalalpa-ngalpa nyinaja ngalipakuju. Ngulaju nyinajalpa-palangu kirda-nyanu jirramaku yirdi-jarrakuju Yijuwuku manu kukurnu-nyanukuju Jakupuku, ngula-jarraju-pala palka-jarrija mungangka jintangka-juku. ¹¹⁻¹² Ngulakungarntiji palka-jarrinjakungarntiji, Kaatujurla wangkaja Ripikakuju ngulaju kuja, “Papardi-nyanuju kapurla warri-jarri kukurnu-nyanuku.”* Nyarrpaku kujarlaju kukurnu-nyanu-wiyiji milarnu Kaaturluju, kula papardi-nyanu? Ngulaju kulalpa Jakupu-mipa ngurruju nyinaja, lawa. Ngulajulpa ngati-nyanurluju mardarnu miyalurla-wiyi-jiki. Murnma-juku palka-jarrinjakuju, ngulakungarntiji milarnu Kaaturluju yungu milarninjarla yajarni Jakupuju. Purda-nyangkajulu! Yapa marda-ka nyinami ngawu Kaatuku warri-jarrinja-wangu-wiyi. Ngulaju ngula-juku. Kajilparla Kaatu ngampurra nyinakarla yalumpuku yapaku, kajika marda milarni-jiki. ¹³ Nyarrparlurna milya-pinyi yimi nyampuju junga-japa marda lawa? Ngulaju yangka jurruku-juku kuja-ka nguna Payipulurla kuja Kaatu wangkaja nyampurlaju Payipulurlaju: “Ngajuluparnarla yulkaja-nyayirni Jakupu-mipaku. Kala Yijuwukujulparnarla yulkaja ngari wita-mipa.”*

¹⁴ Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi Kaatuju jungarni-wangu nganta. Kala lawa, kujajulu yampiya manngu-nyanja-wangurlu! ¹⁵ Yangkalu manngu-nyangka yimi Payipulurla kujarla nyurru-wiyi wangkaja Kaatuju Mujujukuju, ngulaju kuja:

“Nganangku kulalpaju ngajuju jungarni-wangu-pajikarla, manu nganangku kulalpaju ngajuju ngarrikarla nganakuju milarninjakuju!”* ¹⁶ Nyarrparlu kajana milarninjarla yajarni Kaaturluju yimirirliji? Milarninjakungarntirliji ngulaju kula kajana miimii-nyanyi yapaju nyarrpara jungarniji manu marda nyarrpara warntarla, lawa. Manu kula kajana miimii-nyanyi nyarrpa yangka kuja kalu nyanungurlu-wiyi manngu-nyanyi, lawa. Kulalpa nganangku jinyijinyi-mantarla Kaatu milarninjaku, lawa. Nyanungurlu-juku ngari kajana jungarni-maninjarla manu kutu-milarninjarla yajarni yapa ngana-puka kuja karla mari-jarrinjarla ngurruju nyinalku. ¹⁷ Nyampuju yimi yangka-juku jurruku-juku kuja-ka nguna Payipulurla yangka kujarla Kaatuju wangkaja kingiki Yijipi-wardingkiki yali jurru marntarlaku, ngulaju kuja:

“Ngajulurlunangku milarnu yinpa-jana wiri nyina nyuntuju Yijipi-wardingi-patukuju. Ngarirnanngu ngajulurlu milarnu yungurna-jana milki-yirrarni kuja karna nyina pirrjirdi-nyayirni kujarlaju yungujulurla panu-karirli ngurujarranyparlarlu pulka-pinyi. Kujarlanyarnangku nyuntuju milarnu.”*

¹⁸ Nganangku kulalpa Kaatuju jungarni-wangu-pajikarla, lawa. Nyanungurlu-juku ngari kajana jungarni-maninjarla manu kutu-milarninjarla yajarni yapa ngana-puka kuja karla mari-jarrinjarla ngurruju nyinalku. Panu-kari kajana milarni ngulakuju yungu-jana yimiri nyinami. Panu-kari yapa, milarni-yijala kajana ngulaju yungulurla marlaja wilji-jarrimi.

¹⁹ Kajikankujulu kujarlaju ngajuju payirni, “Wayinpa! Kulalparlipa Kaatuju ngaliparluru warla-pajikarla, lawa! Nyarrparlalku kangalpa kulu-jarrimi yangkakuju kuja karlipa majungka-jarrimi?” ²⁰ Wurulupalu nyinaka, kuja payirninja-wangu! Ngana

* 9:11-12 Nyangka Genesis 25.23

* 9:13 Nyangka Malachi 1.2-3

* 9:15 Nyangka Exodus 33.19

* 9:17

mardankulu nyurrurlaju? Wiri nganta mayinkili? Nyurrurlajunkulu yapa-mipa! Kaaturluju-nyarra ngurrju-manu-jala jurdu-jangkaju walya-jangkaju, ngula-jangkarluju nyiyakulku kankulu wiljiwilji-mani nyanunguju Warlalja-Wiriji? Manngu-nyangkalu watingki jintangku kuja-ka yangka watiya-jangka nyiyarlangu jarntirni. Marda-ka jarntirni watiya-jangkaju parraja marda manu marda-ka jarntirni tururru-jarra wita-jarra purlapakungarntirliji. Kajilpa watingki watiya-jangka parraja jarntirninjarla ngurrju-mantarla, ngulaju kulalparla pina-wangkayarla parrajaju yalikiji watikiji kujaju, “Wayinpa! Nyiyakunpaju parrajaju ngurrju-manu? Kula-ngantanpaju watiya-jarra tururru-jarra ngurrju-mantarla purlapakungarntirliji!”* Ngulangkuju parrajarlu kula nyiyakulku wiljiwilji-mani watiji, lawa. Kulalpankulu kuja-piyarluju Kaatuju wiljiwilji-mantarla!²¹ Yangka kuja watingki parraja ngurrju-manu, jurru-nyurrulujuku watiya-ngurluju kapu marda jarntirninjarla ngurrju-mantarla marda tururru-jarra purlapakungarntirliji manu marda karlijarra manu marda kuturu yangka kuja karlipa parra-kari parra-kari nyiyarningkijarra jurnarrpaju warru kanyi. Nyanungu-miparlu kanyanu jaka-yirrarni nyiya ngurrju-maninjakungarntirli.

²² Nyarrpalkurna-nyarra nyampuju milki-wangkami yimiji? Yapa panu-kariji kapulurla jurnta wilji-jarrimi kaji-jana nyarrpa-puka Kaatuju wangkami. Ngulangkuju kalu-nyanu muwarnkurlu-juku jungarnijungarni-mani yungu-jana Kaaturluju ngula-kurra-juku muku maju-mani ngaka. Nyurru-wiyi-ngirli-jiki, Kaaturluju yungu-nyanu milki-yirrakarla kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina manu kuja kajana kululku jangkarlu yani pakarninjakungarnti. Kapu-jana nyurru-wiyi-juku-jala muku maju-mantarla, kujakujakuju-nyanu nyanungurlu-wiyi-juku warla-pajurnu.²³ Tarnnga-jukulpa-jana pardarnu maju-maninja-wangu ngulaju nganyunganyu-wangu, ngulaju yungu-nyanu milki-yirrakarla yapa panu-kari-kirra kuja-ka nyina nyanunguju yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kaaturlulpa-jana warrarda jungarnijungarni-manu yapaju yungulu nyanungu-piya-juku nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-yijala. Nyampurrakunya-pala-jana Kaatuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja yapakuju.²⁴ Mari-jarrija-ngalpa ngalipakuju panukuju yapakuju Juwu-patuku manu Juwu-wangu-paturlanguku, manu-ngalpa wangkaja jintawarlayiki-jiki Kaatuju yungurlipa pura.

²⁵ Nyampuju jurru-juku yimiji Kaatu-kurluju kuja jarukungarduyurlu yirrarnu Yujiyarlu nyurru-wiyi Payipulurla, ngulaju kuja:

“Nyurru-wiyi kulalpapulu ngajuku nyinaja yalumpuju yapa Juwu-wangu-patuju. Jalangunya karna-jana ngarrirni ‘Ngaju-nyanguju yapaju’. Kamparru-wiyi, ngular-rarlujulpajulu rampal-manngu-nyangu ngajuku nganta kujalparna-jana nganta yulkanja-wangu nganta nyurunyuru-jarrija. Kala lawa. Jalanguju karna-jana wangka kujaju, ‘Ngaju karna-nyarra yulkami-nyayirni nyurrurlakuju!’”*

Kujanya-jana wangkaja Kaatuju yapakuju.²⁶ Manu jinta-kari yimi-pardu-kariji yirrarnu yangkangkuju Yujiyarlu, ngulaju nyampu:

“Nyampurla ngurungka kalu wangka yapaju ngulaju Juwu-wangu-patuju kulalurla Kaatuku nganta. Jalanguju nyampurla-juku jintangka-juku ngurungkaju jurrukungka-juku, Kaatuju wangka kajana Juwu-wangu-patukuju, ‘Ngaju karna nyina JUKURRARNU. Jalangu kankujulu nyina ngajuku-juku kurdukurduju.’”*

²⁷ Nyampuju jurru-juku jaruju yirrarnu nyurru-wiyi jarukungarduyurlu Yijayarlu, ngulaju kuja:

“Yijirali-pinkiji yapa panu-nyayirni kalu nyinami ngulaju nama-piya-nyayirni, kulalparlipa-jana nyarrparlu yiin-kijikarla. Ngula-jangkaju, Kaaturluju kula-jana panu-juku yirrarni nyanungu-nyangu-kurraju warlalja-kurra turnu-warnu-kurraju, lawa. Marnkurra-pipa Juwu-patu kapu-jana yiringiyiringi-yirrarni nyanungu-nyangurla warlaljarla.”

²⁸ “Warlalja-Wiriji Kaatuju, wangkaja-jana nguru nyampurlakuju yapakuju, ngulaju kapu-jana riwarri-mani yaruju-nyayirni!”*

²⁹ Yangkangkuju Yijayarlu jarukungarduyurlu, nyampunya jaruju yada yirrarnu jinta-kariji, ngulaju Yijirali-pinki-kirli yangka kujalu nyanungu-patu wangkaja:

“Kaatuju yartarnarri-nyayirni! Kaji-ngalpa riwarri-mantarla nyurru-wiyi, ngulaju kapurlipa lawa nyinayarla yalirra-piya Jatama-wardingki-piya manu Kumarra-wardingki-piya yangka kuja-jana riwar-pungu nyurru-wiyi. Kala lawa! Kaaturluju-jana panu-kariji wankaru-juku muurl-mardarnu ngalipa-nyangu-patu nyurnunyunu-patu. Kujarlaju karlipa wankaru-juku nyinami jalangurlanguju.”*

* 9:20 Nyangka Isaiah 29.16, 45.9

* 9:25 Nyangka Hosea 2.23

* 9:26 Nyangka Hosea 1.10

* 9:28

Nyangka Isaiah 10.22-23

* 9:29 Nyangka Isaiah 1.9

Kulalpalurla yijardu Juwu-patuju wala nyinaja Kaatuku

³⁰ Nyarrpa kangalpa nyampuju yimiji wangkami ngalipakuju? Ngulaju kuja-ka wangka: Kamparru-wiyiji, kulalpalurla Juwu-wangu-patuju jungarni nyinaja Kaatukuju. Ngula-jangkarluju, rdirri-yungulu walangkulku Kaatukuju. Kujarlaju-nyanu jungarni-pajirninjarla kangu nyanungukulku yapaju. ³¹ Kala yapangku Juwu-paturlu, ngulangku kalalu rampal-manngu-nyangu Kaatu, kalalu-nyanu kuja wangkaja, “Kajirlipa jungarnirli purami kuruwarri Mujuju-kurlangu, kujarlaju kapu-ngalpa Kaaturlu jungarni-pajirninjarla kanyi.” Kujanya kalalu Juwu-patuju wangkaja. Kala lawa, Kaaturlu kula-jana jungarni-pajurnu. ³² Kujaju junga! Juwu-patujulpalu putaputa nyinaja jungarni-jiki Mujuju-kurlangurlaju kuruwarrirlaju. Kulalpalurla junga nyinaja Kaatukuju wala, lawa. Nyanungu-miparlulpalu-nyanu walangu-pungu jungarnikiji nyinanjakuju. Kujalu purda-nyangu yimi Jijaji Kiraji-kirli, ngulakuju kulalurla ngungkurr-nyinaja. Wurrangku-jukulpalu rampal-manngu-nyangu kujalpa-nyanu Kaaturluju nganta pina-kangurnu-juku Mujuju-kurlangu-jangka nganta kuruwarri-jangka nganta. Kala lawa, kula junga kujaju. ³³ Nyarrparna-nyarra milki-wangka nyurrurlakuju? Jijaji ngulaju pirli wiri-piya kuja-ka nguna yirdiyirla. Nyampuju jurruku-juku yimiji yangka kuja-ka nguna Payipulurla Jijaji-kirli, ngulangkanya-ka wangkami Kaatuju:

“Purda-nyangkajulu nyurrurlarlaju! Milarninja-warnu ngaju-nyangu ngulaju pirli wiri-piya kuja-ka nguna yirdiyirla. Kajilpa pirli wiri ngunayarla yirdiyirla, ngulangka yirdiyirla kajilpa yaninjangarla waparlku-juku warru nyanja-wangu yapaju, pirlingkaju kajika wantimilki. Milarninja-warnu ngaju-nyangu ngula-piya-yijala pirli wiri. Ngajulurlu Kaaturlu karna yirrarni yali pirli wiri Jurujulumurlaju. Yangka Milarninja-warnu ngaju-nyangu, ngulakuju kajilparla ngana-puka kapuru nyinakarla yapaju, ngula-warnuju kapulurla marlaja kurnta-jarrimi. Kala ngana-puka kajirla wala nyinami yalikiiji Milarninja-warnukuju, ngulaju kula nganangku kurntakuju ngurru-mani, lawa.”*

10

¹ Ngajukupurdangu-purnu Kirijini-wati, yulkami-nyayirni karna-jana ngaju-nyangukuju warlaljaku Yijirali-pinkikiji. Ngulakuju karna-janarla warrarda payirni Kaatuju yungu-jana kanyi nguru nyanungu-nyangu-kurra ngulangku yungu-jana jirrnganja nyina tarnga-juku. ² Kari-nganta nyampu-patuju kalurla putaputa nyinami jungarni Kaatukuju. Kala nyampurrarlaju kula kalu milya-pinyi-jiki Kaatu-kurlanguju kuruwarriji yapaku jungarni-pajirninjakuju. ³ Wurrangku-juku kalu rampal-manngu-nyanyi kajilpalu purayarla kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngula-jangkaju Kaaturluju kajika-jana jungarni-pajirni nganta. Kala kula kalurla wala nyinami Kaatukuju jalangu-warnurlaju Jijaji-kirlangurlaju kuruwarrirlaju. ⁴ Jijaji-kirlangurlaju kuruwarrirliji, marlaja karla kanyi kuruwarriji Mujujukuju. Kujarlaju, kajirla ngana-puka wala nyina Jijaji-kirlangurlalku kuruwarrirlaju, ngula-jangka kanyanu yapaju jungarni-pajirninjarla pina-kanyi wungu-warnu-kurra nyanungu-nyangu-kurra Kaaturluju.

⁵ Nyampunya yirrarnu yimiji Mujujurlaju Kaatu-kurluju ngulangkuju nyarrparlu kuja kajana yapa jungarni-pajirni: “Nganangku-puka kuja-ka jungarnirli purami Kaatu-kurlangu kuruwarri, kujarlaju kapurla yapakuju jirrnganja nyinami Kaatuju.”*

⁶ Ngalipaju karliparla wala-jala nyinami Kaatukuju yangka kuja kangalpa jungarni-pajirni. Kujarlaju kularlaja nyarrpakulku Kaatuju payirni kujarlaju: “Wapirra, nyarrparnalu yanirra kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurraju, ngula-jangkarluju yungurnalu nganta Jijaji Kirajilki kulpari kanyirnilki?”* Kuja wangkanja-wangurlipa nyinami! ⁷ Manu kujarlaju kularlipa nyiyaku payirni: “Wapirra, nyarrparnalu yali-kirraju yapa nyurnunyurnu-kurlangu-kurraju yanirra ngula-jangkarluju yungurnalu nganta Jijaji Kirajiji pina-kanyirnilki?”* Kuja wangkanja-wangurlipa nyinami! ⁸ Ngalipaju karliparla wala nyina Kaatukuju, manu karlipa milya-pinyi kuja kangalpa jungarni-pajirni. Kujarlaju nyampunya karlipa wangka: “Kaatu-kurlangu yimiji, palka-juku karlipa mardarni jalangurluju. Yirri-purami-jala karlipa nyampuju yimiji, manu karliparla wala nyinami ngulaju kanunjunanyumpa-nyayirni.”* Nyampunya jurruku-juku yimiji yangka kuja karnalu-jana warrarda yimi-ngarrirni yapakuju. ⁹ Nyampunya karna-jana warrarda yimi-ngarrirni: Kajinpa yirdi-mani milparniwarrarla Jijaji Warlalja-Wiri, manu kajinpa warrarda manngu-nyanyi Kaatuju yangka kuja Jijaji wankaru-maninjarla

* 9:33 Nyangka Isaiah 8.14, 28.16

* 10:5 Nyangka Leviticus 18.5

* 10:6 Nyangka Deuteronomy 30.12

* 10:7 Nyangka Deuteronomy 30.13

* 10:8 Nyangka Deuteronomy 30.14

yakarra-manu milyi-jangkaju, kujarlaju kapungku Kaaturluju muurl-mardarni kuja-purda-kari-kijaku. ¹⁰ Yuwayi, kuja karliparla wala nyinami kanunjunanyumpayayirni, kujarlanya kangalpa Kaaturluju jungarni-pajirni. Manu kuja karlipa-jana yimi-ngarrirni yapa-patu-kariki Jijaji Warlalja-Wiri, kujarlanya kapu-ngalpa Kaaturluju kanyiyungu-ngalpa jirrnganja nyina tarnnga-juku.

¹¹ Nyarrparlu karlipa nyampuju milya-pinyi junga-japa yimiji? Ngulaju kuja kangalpa yangka wangkami Payipulurla yimiji:

“Ngana-puka kuja karla wala nyina Kaatukuju kanunjunanyumpaju, ngulaju yapa kulalpa nyarrpalku kurnta-jarriyarla.”*

¹² Jinta-mipa kajana yapakuju nyinami Warlalja-Wiriji. Kujarlaju jinta-yijala-ngalpa yimiji ngalipakuju yapakuju Juwu-watikiji manu Juwu-wangu-paturlangukuju. Ngana-puka yapa Juwu marda manu Juwu-wangu marda kuja karla purla yirdi-maninjarla Kaatukuju yajarninjakuju, kujakuju yimiri-jiki kajana nyinami Warlalja-Wiri yapakuju, manu kajana warrawarra-kanyi. ¹³ Nyarrparlu karlipa nyampuju milya-pinyi junga-japa yimiji? Ngulaju kuja kangalpa yangka wangkami Payipulurla yimiji:

“Ngana-puka yapa kuja karla purla yirdi-maninjarla Kaatukuju yajarninjakuju, ngulaju kapu kanyiyungu jirrnganja nyinami nguru nyanungu-nyangurlaju.”*

¹⁴ Wita-wiyirna-nyarra wangka. Yapaju marda kalurla wala-wangu jurnta nyina Kaatuku, kujarlanya kulalpalurla nyarra yirdi-maninjarla purlayarla. Manu marda kalu ngurrrpa-juku nyina Yimi Ngurrjuku Kaatu-kurlanguku purda-nyanja-wangu. Kujarlanya kulalpalurla nyarra wala nyinakarla. Manu nyarrparlupalu yimiji purdanyangkarla kula-jana nganangku-wiyi yapangkuju yimi-ngarrunu kamparru-wiyi?

¹⁵ Manu marda kulalu-jana yapangku yilyaja Yimi Ngurrjukungarduyu yirri-puranjaku. Kujarlaju yungulparlipa-jana yimi-ngarririnjintarla. Nyampunya jurrku-juku yimiji Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Kajilpa-jana nganangku yimi-ngarririnjintarla Yimi Ngurrjuju yapakuju, kujaju ngurrju-nyayirni. Kuja kalu wapirdi parlu-pinyi yapa Yimi Ngurrju-kurluju, ngulakuju kalurla yapaju ngampurrrpa nyina.”*

¹⁶ Nyampuju junga-jala! Kala panu-karirliji kalu yampimi nyampuju yimi purdanyanja-wangurlu. Nyampunya jurrku-juku yirrarnu jarukungarduyurluju Yijayarluju Payipulurlaju, ngulaju yangka kuja kujarlaju payurnu Kaatuju:

“Warlalja-Wiri, kujarnalu-jana yimi-ngarrurnu yapaku yimi nyuntu-nyangu, ngulakuju kulalurla mayi ngungkur-nyinaja?”*

¹⁷ Nyarrpaku-ka nyampuju yimiji wangkami? Kaatukuju wala nyinanjakungarntirliji yapangkujulu purda-nyanyi-wiyi yimi-wiyi Jijaji Kiraji-kirliji. Manu purdanyanjakungarntiji, yapangku-jana nganangku mayi yimi-ngarririnjinini-wiyi jaruju.

¹⁸ Marda kankulu yapa panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi Juwu-watirliji jintawarlayirli-jiki kulalu nganta purda-nyangu nyampuju jaru Kaatu-kurlanguju. Ngulaju kula junga kujaju! Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju yimiji:

“Yapangkujulu nyurru-wiyi kangu Kaatu-kurlanguju yimiji kujarla yalarnirla warukirdikirdi ngurujarraranyarlaju. Junga kujaju. Nyurru-jukujulu purda-nyangu yimiji jintawarlayirli-jiki.”*

¹⁹ Marda kankulu yapa panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi Juwu-watirliji jintawarlayirli kulalpalu nganta milya-pungu nyampuju jaru Kaatu-kurlanguju. Ngulaju kula junga kujaju! Kala milya-pungu-jalalpalu, ngulajulu juwa-kijirninjarla yampija. Nyampunya jurrku-juku yimiji yirrarnu Mujujurluju nyurru-wiyi Payipulurlaju yangka kuja-jana Kaatuju wangkaja Juwu-patukuju ngulaju kuja:

“Nyurrrurlaju kankulu-jana rampal-manngu-nyanyi Juwu-wangu-wati maju nganta kalu nyina, manu ngurrrpa-pajirni kankulu-jana. Ngulaju ngula-juku. Kapurnaju ngajulurlu pina-kanyirni kutu ngaju-nyangu-kurra. Kujarlaju kapunkulu-jana nyurrrurlaju yunnganji-jarrinjarla nyurunyuru-jarrimi-nyayirni.”*

²⁰ Yangkangu jinta-karirli jarukungarduyurlu Yijayarlu ngarrurda-wangurlu kutu yirrarnu yimiji Payipulurlaju yangka kuja Kaatu wangkaja:

“Yangka-paturlu Juwu-wangu-watirli, kulalpalulu ngajukuju warrurnu, kala ngarijili rdipinjarla kutu parlu-pungu. Kulajulu yirdi-maninjarla purlaja-wiyi yajarninjakuju, lawa. Ngarirnaju kutu milki-yirrarnu nyanungu-patu-kurraju.”*

* **10:11** Nyangka Isaiah 28.16   * **10:13** Nyangka Joel 2.32   * **10:15** Nyangka Isaiah 52.7   * **10:16** Nyangka Isaiah 53.1   * **10:18** Nyangka Psalm 19.4   * **10:19** Nyangka Deuteronomy 32.21   * **10:20** Nyangka Isaiah 65.1

21 Nyampunya-jana Yijayarluju yirrarnu jaruju wita-kariji yapa-patuku Yijirali-pinkiji: “Ngajululparna-jana warrarda marla-karrija parra wiri Ngaju-nyangukuju yapakuju. Lawa-juku, nyanungurrajulpa-julu jurru marntarla kuja-purda-kari jurnta nyina purda-nyanja-wangu.”*

11

Kaatuju kajana nyina yapakuju Juwu-patukuju yimiri-jiki

¹ Nyampunya marda kankulu nyurrurlarluju panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi ngulaju kujarlu, “Nyampuju yapa Juwu-patu ngulajulu jurru marntarla-nyayirni, ngulangkuju kula kalu purda-nyanyi Kaatuju. Kujarlaju marda kajana yampimi mardarninja-wangurlu.” Kujaju kula junga! Ngajurlangujulu manngu-nyangka! Ngajurnu Yijirali-pinki-yijala yapa. Yipuruyamuju walya-patu-yijalaju ngajukuju. Ngula-warnuju karna ngajuju nyina Pinyamini-kirlangu warlalja turnu-warnu-pardu-karirla.

² Kaaturluju kula kajana yapaju juwa-kijirninjarla yampimi Juwu-patuju jintawarlayi-jiki, lawa. Nyampunya-jana yapaju milarnu Kaaturluju. Kuja nguru ngurrju-manu, ngulakungarntiriljilpa-jana manngu-nyangu ngaka yungu-jana milarni. Mardankulu wajawaja-manu yangkaju Layiija-kurlangu yimi kuja-ka nguna Payipulurla. Kujanyarla muntuku-jarrinjarla wangkaja Kaatukuju Yijjarli-pinki-kijaku:

³ “Warlalja-Wiri, punku-watirili-jana yapa nyuntu-nyangu jarukungarduyupatu tardirr-pakarnu. Manulu nyuntu-nyangu maralyp-wati purranja-kurlangu yangkara yarturlu-wati murnju-yirrarninja-warnu rdungkurrungkurr-pakarnu. Jalanguju jintangu ngajulurlulku karnangu purami nyuntuju, ngulaju kapujulu pinyi-yijala.”*

⁴ Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi yangka kujarla Layijaku nyarrpa mayi wangkaja? Ngulajurla kuja wangkaja Kaatuju, “Kula kanpaju nyuntu-miparlu purami, lawa. Ngajuju karna-jana mardarni-juku 7,000-pala yapaju kuja kajulu ngaju purami-jiki. Ngullarajulu ngajuluku-juku. Yalumpurrarluju kula kalu purami yangka jukurrpa-kari yirdiji Paala, lawa.”* Kujanyarla wangkaja Kaatuju Layijakuju. ⁵ Yangka-piyajuku, jalanguju kajana jurruku-juku yimiri-jiki nyinami Kaatuju yangkakuju Juwu-patukuju, manu kajana wurrangu-juku milarni panu-kari yungulu ngulangku purami. ⁶ Nyiia-jangka-jana Kaaturlu milarnu? Yimirilpa-jana nyinaja Kaatuju. Kujarlanya-jana milarnu. Milarninjakungarntiji kulalurla jungarni nyinaja, lawa. Kuja-wanawana yungu-jana yampiyarla. Ngari-jana yimirirli kutu milarnu.

⁷ Nyarrparlurna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu langa-kurra-mani? Juwu panu-juku, ngampurrpalpalurla nyinaja yungu-jana nganta Kaaturluju milakarla nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra nganta. Kala lawa, ngarilpa-jana marnkurrpamipa milarnu. Panu-kariji, ngulajulu jurru marntarla-jarrija. ⁸ Nyampuju yangka-juku jurruku-juku yimiji Payipulurla yangka kuja-ka wangka:

“Kaaturluju-jana warungka-manu, manu-jana ngurrrpa-manu yapaju. Manu jalangurlangu kajana warungka-maninjarla ngurrrpa-mani-jiki. Kujarlanya kula kalu milpa-jarrarluju nyanyilki, manu kula kalu langa-jarrarluju purda-nyanyilki.”*

⁹ Manu ngulaju jinta-karirliki yirdingki Tapitirli yirrarnu yimiji Payipulurlaju yangka kujarla kuja wangkaja Kaatukuju:

“Warlalja-Wiri, kapakapa-manta-jana yapa Yijirali-pinki, manu-jana murrumurrumanta ngula kuja kalu warrukirdikirdirli nyinanjarla ngarni kurapaka manyukupurdarlu panungku-juku. ¹⁰ Manu milkari-manta-jana yungulu nyanjawangu nyina nyuntuku. Kaji-jana majurlangu rdipimi, yampiia-jana muurlmardarninja-wangurlu!”*

¹¹ Nyarrpa-ka nyampuju wangkami yimiji? Kujalu Juwu-patu rampal-yanu, ngulaju mayili yanu warntarlaju tarnga-juku? Lawa, kula kujaju junga. Kujalu yangka Juwu-patu rampal-yanu kuja-purda-kari, ngula-puruju Kaaturluju-jana pina-kangurnu yangkaju Juwu-wangu-patu nyanungu-kurralku yungu-jana jirnganja-nyinami tarnga-juku. Niyikaku-jana Juwu-wangu-paturlangu kangurnu Kaaturluju? Ngulaju yungulu-jana Juwu-patuju ngurru-nyanjarla muluja-jarrimilki. ¹² Kaaturluju kapu-jana yungkarla niyarningkijarra Juwu-patukuju. Ngulajulurla jurnta rampal-yanu kuja-purda-kari, kujarlajulu wajawaja-manu niyarningkijarra Kaatu-kurlanguju. Kujarlaju yangka Juwu-wangu-patu kalu nyinami Kaatu-kurlangulku, manu kalu

* 10:21 Nyangka Isaiah 65.2 * 11:3 Nyangka 1 Kings 19.10-14 * 11:4 Nyangka 1 Kings 19.18 * 11:8 Nyangka Deuteronomy 29.4, Isaiah 29.10 * 11:10 Nyangka Psalm 69.22-23

mardarni nyiyarningkijarraju Kaatu-kurlanguju. Kaaturluju-ka nyurru-jala milya-pinyi nyajangu kajilirla Juwu-patuju pina-kurruly-wantinjarla yanirni marda panu marda, ngari marnkurrpa-mipa marda, karijaja. Ngakaju kajilirla marda pina-yanirni, kujarlaju yimiri-nyayirni kapu-ngalpa ngalipakuju nyinami.

¹³⁻¹⁴ Wita-wiyi yungurna-nyarra wangkami nyampu yimi nyurrurlaku Juwu-wangu-patuku. Kaaturluju yirrarnu Kurdungurlu Wiri yungurna-nyarra Yimi Ngurrju kanyirni. Ngurrju-nyayirni karnarla nyanunguku warrki-jarrimi. Kapurna-nyarra warrarda yimi-ngarrirni nyampuju Yimi Ngurrju, kujarlaju marda kapulu-nyarra Juwu-patuju muluja-jarrimilki. Ngularrajulu ngaju-nyangu ngurrara-jinta. Marda kuja karna-nyarra nyurrurlaku Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni, ngula-jangkarluju marda yungurna-jana panu-kari Juwu-patuku marda warru pina-kanyirni Kaatu-kurlangu-kurralku. ¹⁵ Kujalurla yangka Juwu-patu kamparru-wiyi jurnta yanu Kaatukuju, ngulakuju kuja-yijala nyanunguju-jana jurnta yanu, manu-jana purturlulku milki-yirrarnu. Ngula-jangkaju, Kaatuju-jana pina-yanurnu yangka-patukulku Juwu-wangu-patuku, manu-jana ngula-jangkarluju kangurnu pina nyanungu-nyangu-kurralku, ngulaju wungu-warnulku nyanungukuju. Kuja-piyarlu-yijala ngakalku kaji-jana Kaaturluju pina-kanyirni panu-kariji Juwu-patuju, kujarlaju kapu-ngalpa pina-yakarra-maninjarla wankaru-mani.

¹⁶ Wita yirna-nyarra wangka Juwu-patu-kurlu nyiya-piya ngula kalu nyina. Ngulaju kalu nyina mangarri-piya, yangka mangarri kuja karliparla yinyi Kaatuku pulka-pinjaku. Wita-wiyi karlipa rdilyki-pinyi mangarri. Yali mangarri wita-kari, ngulaju karliparla yinyi nyanungukulku Kaatukuju. Ngula-jangkaju, yalijirla mangarri jintawarlayi-jiki nyanunguku-juku. Nyiya-piya kalu nyina Juwu-patuju? Ngulaju kalu nyina watiya-piya. Ngulangka kajilparla kanunju nganju karriyarla Kaatuku, ngula-piya-yijala kajikarla kankarlu parlaju karrimi nyanunguku-yijala.

¹⁷ Juwu-patuju kalu nyina parla-piya-yijala yangkaju yalirla watiyarla Kaatu-kurlangurla. Ngulajulu kamparru-warnu-paturlu-juku puraja Kaatuju. Kamparru-warnu-juku nyurrurlakuju nyampurraju Juwu-patujulpalurla nyinaja. Yangka kuja-jana Kaaturluju yilyaja Juwu-patuju nyanungu-nyangu-ngurlu turnu-warnu-ngurlu, ngulaju kula-nganta yangka kuja karla Kaaturluju watiyaku parla jurnta rdilyki-pakarni, ngula-jangkaju kuja-ka rdilyki-pakarninjarla kijirnilki. Kujarlunya-jana Kaaturluju yilyaja yangka Juwu-patuju nyanungu-ngurluju. Yangka kuja-nyarra Kaaturlu kangurnu pina panu-kari Juwu-wangu-patu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra, ngulaju kula-nganta yangka-piya kuja-ka Kaaturluju parla-kari rdilyki-pakarninjarla jilypiyirrarni watiya-kurralku rdalyku-kurraju, Ngula-jangkaju kuja-ka wiri-jarrinja-yani ngurrju-nyayirni parlaju. Kujarlunya-nyarra Kaaturluju pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurralku. ¹⁸ Kujarlaju, nyurrurla Juwu-wangu-paturlu yampiyalu-nyanu pulka-pinja-wangurlu kuja-nyarra Kaaturlu pina-kangu nyanungu-nyangu-kurra. Pina manngu-nyangkalu nyampu. Yangka Juwu-patu ngulajulpalu kamparru-warnu-juku nyinaja parla-piya Kaatu-kurlangurlaju watiyarla. Ngulajulpalu nganju-piya nyinaja, ngulangkunyalpalu jirri-mardarnu parlaju Kaatu-kurlangurlaju watiyarlaju. Kala nyurrurlaju yangka Juwu-wangu-patu, ngulajunkulu parla-piya nyurrurlaju watiya-kari-piya-jangka. Ngakalku-nyarra Kaaturluju jilypi-yirrarnu watiya-kurraju. Kula kankulu nyurrurlarlu yaliji watiyaju jirri-mardarni, lawa. Juwu-paturlu-juku kalu jirri-mardarni.

¹⁹ Nyurrurlarlu marda panu-karirli Juwu-wangu-paturlu kajikankujulu marda wiljiwilji-mani warrarda kujarlaju, "Wayinpa, Puurlu! Kaaturluju yangka-jala parla kamparru-warnu watiya-jangkaju rdilyki-pakarninjarla kujurnu yungu-nganpa nganimpaju Juwu-wangu-patuju jilypi-yirrarni nyanungu-nyangu-kurralku watiya-kurraju turnu-warnu-kurraju." ²⁰⁻²¹ Kujaju junga-jala. Yangka-patu Juwu-patu, ngulaju kula-lpalurla wala nyinaja Kaatukuju, kuja-wangu-panunya-jana pajirninjarla yilyaja yangka-jangkaju watiya-jangka. Nyurrurlalpankulurla nyinaja walaju, kujarlanya-nyarra yangkaju watiya-kurra rdalyku-kurraju jilypi-yirrarninjarla yirrarnu turnu-warnu-kurraju. Kala kajinkili-nyanu wiri-pajirni nyurrurlarlu, kuja-panuju kapu-nyarra marda Kaaturluju pajirninjarla yilyami-yijala nyurrurlarlangu yangka-ngurluju watiya-ngurlu turnu-warnu-ngurluju. Yangka-patu Juwu-patu, kamparru-warnu-juku nyinajalpalurla parla-piya-juku Kaatu-kurlangurlaju watiyarla, ngulaju-jana rdilyki-pakarninjarla kutu yilyaja-juku kuja-purda-kari. Kuja-piyarlu-yijala marda kajika-nyarra rdilyki-pakarninjarla yilyami nyurrurlarlangu. Kujarlajulpankulurla lanijarriyarla Kaatukuju! ²² Nyampunya manu manngu-nyangka! Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi-jala Kaatuju kuja karla ngampangampa nyina nganaku-puka yapakuju yangka kuja karla wala nyina. Kala yangka kujalurla Juwu-patu kuja-purda-kari jurnta yanu Kaatukuju, kujarlaju-jana nyanunguju yimiri-wangu-jarrija manu

mari-wangu-jarrijalku. Manu nyurrurla-kari kuja kankulurla wala nyinami Juwu-wangu-patu, ngulakuju kanyarra ngampangpa-juku nyinami. Kala kajilpankulurla nyurrurlarlangu jurnta kuja-purda-kari-jarriyarla nyanunguku Kaatukuju, kujarlaju kajika-nyarra yimiri-wangu-yijala nyinami. ²³ Kajilpalurla Juwu-patu wala nyinanjarla pina-yantarlarlani, ngulaju kajika-jana pina jilypi-yirrarni yangka-kurraju watiya-piya-kurra nyanungu-nyangu-kurraju turnu-warnu-kurraju. Yuwayi, Kaatuju-ka pina nyina pina-jilypi-yirrarninjakuju yangkangkakuju watiya-piyarlakuju. ²⁴ Kamparru-wiyiji, yangka-patu Juwu-patujulpalurla parla-piya-juku Kaatu-kurlangurlaju watiyarla nyinaja. Kala nyurrurlaju Juwu-wangu-patuju, kulalpankulurla nyinaja nyanungu-nyangukuju watiyakuju, lawa. Ngakalkuju-nyarra wurrangku-juku kutu jilypi-yirrarnu. Kujarlaju, pina-jala-ka nyina Kaatuju pina-jilypi-yirrarninjakuju Juwu-patukuju yangka-kurrakuju watiya-piya-kurrakuju.

Ngakaju kapu-nyanu yapaju Kaaturluju pina-kanyirni Yijirali-pinki panu-juku

²⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, marda kankulu-nyanu nyurrurlaju warru jamuru-karrimi pinangkalpa nganta. Kuja-kujakuju yungurna-nyarra wita-wiyi wangka Yijirali-pinki-kirli. Nyampuju yimi pirrjirdi-nyayirni, nyarrparlu kulalparlipa milya-pungkarla. Panu-kari Juwu-patu Yijirali-pinki, ngulajulurla jurnta yanu Kaatukuju, ngulaju jurru marntarla-juku. Ngulaju ngula-juku. Kala jalanguju, lawa-maninja-yani-ka warrkiji Kaaturluju ngula kajana pina-kanyirni Juwu-wangu-patuju nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra yangkaju kuja kanyanu nyanunguku milarni panu-nyayirni yapaju. ²⁶⁻²⁷ Ngula-jangkaju, Kaaturluju kapu-jana Yijirali-pinkiji muurl-mardarni yapaju jintawarlayi-juku. Nyampuju yangka-juku jurruku-juku yimiji Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Nyampunya-ka wangka Warlalja-Wiri Kaatuju: ‘Kajili Jakupu-kurlangu yapa majungka-jarrimi, ngulaju kapurna-jana yaninjarla yawuru-jarrimi kutu. Ngula-puruju kapurna-jana ngarrirni kujarl: Yangka-ngurlu kirri-ngirli yirdi-ngirliji Jurujulumu-ngurluju kapu yanirni Ngarlkinpa yungu-jana muurl-mardarni yapa Jakupu-kurlangu yangka Yijirali-pinkiji, ngulaju majungka-jarrinja-kujaku.’”*

²⁸ Yangka kujalpalu wilji-wiyi nyinaja Juwu-patuju, ngulangkujulu purda-nyangu-jala Yimi Ngurrjuji Jijaji Kiraji-kirliji, kala kulalurla ngulakuju ngungkurr-nyinaja. Kujarlajulurla nyurunyuru-jarrijalku Kaatukuju. Ngula-jangkaju, Kaaturluju-nyarra yilyajarni Yimi Ngurrju nyurrurlakulku Juwu-wangu-patuku. Kala yangka-patuju Juwu-patu, ngulaju-jana kamparru-wiyi-jiki milarnu Kaaturluju. Ngulakungarntiji-jana walya-patu-wiyi milarnu nyampu-patu yirdi-patuju Yipuruyamu manu Yijaki manu Jakupu. Kujarlanya kajana Juwu-patukuju yulkami-juku jalanguju. ²⁹⁻³⁰ Kaatuju-jana wangkaja nyampu-patu-kuju marnkurrpa-kuju kapu-jana nganta yirrarni Kaaturluju nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Manu-jana wangkaja kapu-jana nganta tarnngangku-juku warrawarra-kanyi. Kaaturluju kula-ka wajawaja-mani jaru yaliji kuja-jana wangkaja yali-patuku walya-patuku. Kujarlanya karna milya-pinyi Kaaturluju kapu-jana muurl-mardarni yapa-patuju Yijirali-pinkiji. Nyarrparlurna-nyarra nyampuju yimi yirri-pura? Marda kujarlul mayi: Kamparru-wiyi kulalpankulu nyurrurlaju Juwu-wangu-paturlu linpangku purda-nyangu Kaatuju, lawa. Manu yangka kujalurla Juwu-patu jurnta kuja-purda-jarrija, ngulaju nyanungu-paturlangurluju kulalu linpangku purda-nyangu Kaatuju. Kujarlanya-nyarra Kaatuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja nyurrurlakulku. ³¹ Jalanguju kula kalu purda-nyanyi-juku Juwu-paturluju yapangkaju Kaatuju. Nyurrurlaku Juwu-wanguku kanyarra mari-jarrinjarla ngurrju nyina, kuja-yijala yungu-jana ngakaju mari-jarrinjarla ngurrju-yijala nyinami Juwu-paturlanguku yapakuju. ³² Yapa jintawarlayi kalurla yapaju kuja-purda-kari jurnta yani Kaatukuju. Kujarlaju, yijardu-nyayirni kajiya langa-jarrajau warungka-mani purdanyanja-kujakuju yungu-jana ngakaju mari-jarrinjarla ngurrju nyinami jintawarlayiki-juku yapakuju.

Pulka-pinyirliparla Kaatuku jintawarlayirli-juku yapangkaju

³³ Nyiyarningkijarrarla Kaatukuju! Nyanunguju pinangkalpa-nyayirni, manu-ka ngulangkujulu milya-pinyi nyiyarningkijarra! Kulalparlipa ngaliparlaju milya-pungkarla nyarrpa kuja-ka nyanungurluju manngu-nyanyi manu purda-nyanyi kuja-ka nyarrparri! ³⁴ Nyampuju yangka-juku jurruku-juku yimiji Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Nganangku kula-ka milya-pinyi nyarrpa kuja-ka Warlalja-Wiringki manngu-nyanyi nginyinginyirlarlaju! Kula kangalpa kujakungarntirliji ngalipaju payirni, lawa!”*

* 11:26-27 Nyangka Isaiah 59.20-21, 27.9

* 11:34 Nyangka Isaiah 40.13, Jeremiah 23.18

35-36 Kaaturluju ngurrju-manu nyiarningkijarra! Ngulaju kalurla nyiarningkijarraju marlaja nyina nyanunguku-juku! Ngulaju karla warrarda nyinami nyanunguku-juku nyiarningkijarraju! Kujarlaju, pulka-pinyirliarla tarngangu Kaatukuju. Ngula-juku ngurrju! Nyampurlangunya-ka wangka Payipurlaju:

“Kulalparliarla nyiwalu yungkarla ngalipa-nyanguju nyanungukuju ngaliparlaju, ngula-jangkarlaju yungu-ngalpa nganta nyanungurluku pina-yinyi nyiarlangu nganta.”*

Ngulaju ngula-juku! Pulka-pinyirliarla warrarda Kaatukuju jintawarlayirli-juku! Ngula-juku!

12

Yungulparlipa-nyanu yungkarla tarnga-juku Kaatu-kurlangu-kurraju ngaliparlaju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Kaatuju kangalpa yimiri-nyayirni nyina ngalipakuju jintawarlayiki-juku. Kujarlanya yungkalu-nyanu Kaatu-kurlangu-kurraju tarngangu-juku ngulaju yungunkulurla nyanungu-mipaku pulka-pinyi wardinyi-maninjarla. Majungka-jarrinja-wangu nyinayalu rdakangu marnpirinja-wangu manu milpangu nyanja-wangu manu lirra wangkanja-wangu, lawa! Jungarnilirla nyinaya Kaatukuju. Kujarlunya yungulpankulu jungarnirli purayarla Kaatuju pirlirra nyurrurla-nyangu-kurlurlaju. ² Mamparl-pungkalu-jana yapaju yangkaju ngulangu kuja kalu-nyarra putaputa jinyijinyi-mani nyanungurra-piya nyinanjaku. Kuja-kujakujulu-nyanu yungka tarngangu-juku Kaatu-kurlangu-kurraju, ngulangkuju yungu-nyarra kurruly-kijirni nyanungu-nyangu-kurralku. Ngula-jangkarluju kapunkulu manngu-nyanyi jungarnilki, manu kapunkulu milya-pinyi nyarra kaji-nyarra Kaatu wangka. Nyurrurlarlalu kapunkulu milya-pinyi nyiarningkijarraju ngurrju-nyayirni, manu kapunkulu milya-pinyi nyarrparlu kajinkili wardinyi-mani Kaatuju.

Kaaturlu kangalpa jarnkujarnku yinyi warrki-kari warrki-kari ngalipakuju

³ Kaatuju ngajukuju yimiri-nyayirni kaju nyinami. Kujarlanya karna-nyarra nyampuju wangkami nyurrurlakuju: Nyurrurlaju kankulurla wala nyinami Kaatukuju, kujarlaju ngurrju nyinaya wiri-pajirni-wangu, kajikankulu-nyanu marda wiri-pajirni yapapatu-kari-piya-wangu nganta. Manngu-nyangkalu-nyanu yirriyirri niyurrurlarlalu-wiyi.

⁴ Yapa kuja karlipa rdaka-jarra-kurlu, langa-jarra-kurlu, milpa-jarra-kurlu nyina manu palka-kurlu, ngulaju rdakanguku maninjaku, langangu purda-nyanjaku, milpangu nyanjaku. ⁵ Jaaji-wardingkiji turnu-warnuju ngalipajurlipa kuja-piya-juku. Ngalipa-jurlipa jintangka-juku turnu-warnuju Jijaji Kiraji-kirlanguju. Yapa-mipa-jala karlipa jarnkujarnku nyina, kala jinta-juku karlipa warlalja nyinami.

⁶ Kaatuju kangalpa yimiri-jiki nyinami, ngulangkuju-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki-kari warrki-kari ngalipakuju yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. Ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina Kaatu-kurlanguku marlaja wangkanjaku. Nyarra-puka kuja kangalpa wangkami, ngula-mipanya karliparla marlaja wangka nyanunguku. ⁷ Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina yapaku wurdujarra-maninjaku, yungulparlipa-jana wurdujarra-mantarla. Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina pinarri-maninjaku, yungulparlipa-jana pinarri-mantarla. ⁸ Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina yapaku pirrjirdi-maninjaku, yungulparlipa-jana pirrjirdi-mantarla yapaju kuja kalu marda muntuku nyina. Manu ngalipa panu-kari karliparla marlaja nyina jama yinja-panu Kaatukuju, ngulangkuju yungulparlipa-jana kutu yungkarla marlajarra-watikiji mangarriji marda manu marda jurnarrpaju. Manu ngalipa panu-kari karlipa marda pina-nyina wiri kamparrurla nyinanjaku, yungulparlipa mata-wangu warrki-jarriarla. Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina yapaku mari-jarrinjarla ngurrju nyinanjaku, yungulparlipa-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinayarla ngampurrpa-nyayirni.

⁹ Yulkayalu-jana yapa ngalya-kariki jungarni nginji-wangkanja-wangu! Yungulpankulu-nyanu jarnkujarnku yulkayarla kanunjunyumpa-nyayirni. Nyiya-puka kaji punku-nyayirni karrimi, ngula-mipakunyalurla nyurunyuru-jarriya, manulurla jurnta nyinaka wurnturu-juku. Kala kaji nyiyarlangu ngurrju karrimi, ngulajulu puraya tarngangu-juku. ¹⁰ Kuja kankulu-jana yulkami nyurrurlakupurdangka-patuku, kuja-piyanyalu-nyanu jarnkujarnku yulkaya! Pulka-pungkalu-jana yapa ngalya-kariki, yampiyalu-nyanu pulka-pinja-wangurlu. ¹¹ Pirlirra

* 11:35-36 Nyangka Job 41.11

Kaatu-kurlangurlu kangalpa yinyi yartarnarri, ngula-kurluju jukuru-wangulurla warrki-jarriya Warlalja-Wiriki Jijajiki. ¹² Warrardalu manngu-nyangka Kaatuju. Ngulaju kapu-nyarra warrarda jirrnganja nyinami nyanunguju. Manu marlaja wardinyi-jarriyalurla. Kaji-nyarra nyiya maju rdipi, ngula-jangkaju nganyunganyu-wangulurla wala-juku pululu nyinaya Kaatukuju, manulurla warrarda yati-wangkaya. ¹³ Kirijini-kariyungku kajilpalu marlajarra marda nyinayarla jurnarrpa-wangu manu marda mangarri-wangu, ngulakujulu-jana kutu yungka. Manu marda kajilpa ngajarri yantarlarri ngurra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulajulu rdakurl-kijika ngurrangkaku nyinanjakuju.

¹⁴ Nganangku-puka kajilpa-nyarra murrumuru-mantarla kulungku yapa jinta-karirliji, Kaatukulurlajinta wangkaya yungurla Kaatuju yimiri-juku nyinami. Kajikankulurla marda jangkardu payirni Kaatu yungulpa nganta murrumuru-mantarla. Lawa kujakuju. ¹⁵ Kala kajili wardinyi marda nyinami yapa ngalya-kariji manu ngampurra, ngulukujulu-jana wardinyi-yijala manu ngampurra-yijala jirrnganja nyinaya. Kala kajili wajampa nyina, ngulakujulu-jana nyurrurlaju wajampa-yijala jirrnganja nyinaya! ¹⁶ Jarnkujarnkulu-nyanu ngungkur-nyinaya jintangka-juku. Manu kurruru-karrinja-wangulu nyinaya, kalakankulu-nyanu pinangkalpa nganta ngarrirni. Yangka kuja kalu yapa kaji-wangu nyinami, ngulajulu-jana wungu-warnu-manta.

¹⁷ Nganangku-puka kajilpangku pakarninjarla murrumuru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Jungarnili nyinaya Kaatuku yungulu-nyarra ngurrju-pajirni yapa-patu-karirli. ¹⁸ Yapangkuju kajili-nyarra warrarda kulukukulukumanani, kuja-puruju nyinayalu rarralya-juku manu ngurrju-juku.

¹⁹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, kajilpangku nganangku-puka pakarninjarla murrumuru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Ngulaju kapungkurla ngaka Kaaturlu kunka-mani. Nyampunya Warlalja-Wiriji Kaatuju wangkaja Payipulurlaju:

“Nganangku-puka kajingki pakarninjarla murrumuru-mani, ngulaju kapurnangkurla ngaju-miparlu kulu-jarrinjarla kunka-mani.”*

Kujanya Kaatuju wangkaja. ²⁰ Kujarlaju kajilpangku nganangku-puka pakarninjarla murrumuru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Ngulakuju, ngarilijana yimiri-juku nyinaya yangka kuja-ka yimi wangkami Payipulurla, ngulaju kuja:

“Kajingki ngana-puka yapa nyurunyuru-jarri, manu kaji yarnunjuku marda manu marda purraku nyina, ngulakujurla yungka miyi manu ngapa yungu ngarni pirdaku. Kajinparla kujarlaju yinyi, ngula-warnuju kapu-nyanu nyanungurluju kurnta-nyairni purda-nyanyi, ngula-jangkarlunya yungungku nyuntuju yalala-yirarnilki.”*

²¹ Kajinggili yapangku marda jangkardu punku-jarrimi, ngula-puruju nyuntuju nyinaya ngurrju-juku nyanungu-piya-jarrinja-wangu. Yuwayi, ngurrju-juku nyuntuju nyinaya, kujarlaju yungulu nyanungurlangu yapa-patu-kariji ngurrju-jarrimi-yijala nyuntu-piya.

13

Yungulparlipa-jana kapumanukungarduyu-patuju purda-nyangkarla ngaliparlaju

¹ Nyampurlaju ngurungka, Kaaturlu kajana milarninjarla wiriwiriji yirarni, ngulaju yungulu-ngalpa kapumanukungarduyu-patuju nyinami ngalipaku kirringkaju manu warrukirdikirdi nyampurlaju ngurungkaju. Kala yangka jinta-kari marda, kajilpa yampiylara yapa Kaaturlu milarninja-wangurlu, ngulaju kulalpa wiri nyinayarla nyampurla ngurungka. Kujarlaju, kuja kalu-nyarra nyarrpa wangka wiriwiriji manu jinyijinyi-mani yalirlaju kirringka Ruumurla, ngulajulpankulu-jana purda-nyangkarla nyurrurlarlaju. ² Kala nganangku-puka kajilpa-jana yapangku wiljiwilji-mantarla yali kapumanukungarduyu-patu wiriwiri, kujarlaju kajika Kaatulku wiljiwilji-mani. Kujapanuju kapu yaliji yapa murrumuru-manilki Kaaturluju. ³⁻⁴ Kajirlipa jungarni-juku nyina, kujarlaju kulalparlipa-jana lani-jarriyarlalku kapumanukungarduyu-patukuju. Kala kajirlipa jungarni-wangu-juku nyinami, kujarlaju kapurlipa-jana lani-jarrimi kapumanukungarduyu-patukuju. Kujarlajulpankulu-jana purda-nyangkarla linpangku manu ngurrjungku wiriwiriji. Yalirraju kapumanukungarduyu-patu wiriwiri, ngulaju kalurla warrki-jarri Kaatuku-yijala ngulangkaju yungulu-nyarra nyurrurla warrawarrakanyi. Yuwayi, nyampurraju wati-patu, warrki-jarri kalurla Kaatuku. Kala ngana kuja-ka warrarda majungka-jarri, ngulakuju karla Kaatuju warrarda kulu-jarrimi. Ngulakuju Kaatuju kajana wangkami yangkakaju kapumanukungarduyu-patuku wiriwiriki yungulu yangkaju yali yapa pakarninjarla murrumuru-mani. Kajinpa yapa jinta-kari

* 12:19 Nyangka Deuteronomy 32.35

* 12:20 Nyangka Proverbs 25.21-22

marda pakarninjarla murrumurru-mani nyuntulurlulku, ngula-warnuju kapunpa-jana lani-jarrimilki. Kala kajinpa jungarni-juku nyinami nyuntu, ngulakuju kapungkulurla warrarda pulka-pinyi kapumanukungarduyu-paturluju wiriwirirliji. ⁵ Yuwayi, Kaatuju kajana warrarda kulu-jarrimi yapakuju yangkakuju kuja kalu yapa warrarda majungka-jarrimi. Kuja-kujakujulu-jana purda-nyangka kapumanukungarduyu-patuju wiriwiriji. Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi-jala jungarnikiji nyinanjakuju. Kujarlajulu-jana purda-nyangka.

⁶ Yali-patu yangka kapumanukungarduyu-patu wiriwiri, ngulaju kalurla warrki-jarri Kaatuku. Nyanungu-nyangurla warrkingka kalu-nyarra puntarni talaju. Yangka kuja kalu-nyarra payirni talaku yinjaku, ngulakujulu-jana kutu yungka. ⁷⁻⁸ Kajili-nyarra talakuju jinyijinyi-mani, ngulakujulu-jana kutu yungka. Yampiyalu-jana purdangirli nginji-wangkanja-wangurlu. Yali-patu yangka kapumanukungarduyu-patu, ngulaju kalu-nyarra wiriwiri-nyina. Kujarlajulu-jana kutu linpangku purda-nyangka manu pulka-pungka manya-pinja-wangurlu. Manu kuja kanparla marda tala mardarni yapa jinta-kariki, ngulajurla kutu yungka jurnta mardarninja-wangurlu.

Yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku yulkayarla manu ngurruju jarnkujarnku nyinayarla

Ngana-puka marda kuja kajana warrarda yulkami yinja-panu, ngulangunya-ka junganguku purami Kaatu-kurlanguju kuruwarriji. ⁹ Kaatu-kurlangurluju kangalpa yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra jungarnikiji nyinanjakuju. Kujarlaju, kulalparlipa-jana kalykuru-jarriyarla yapa jinta-kari-kirlangu-kurlu kali-nyanu-kurluju. Kulalparlipa-jana yapa ngalya-kariji tarnga-kurra pakakarla. Kulalparliparla purungku jurnta mantarla nyiyarlangu yapa jinta-kariki. Manu kulalparlipa-jana jalajala-jarrinjarla mulu-nyangkarla yapa ngalya-karikiji kuja kalu yangka jurnarrpa panu manu nyiyarningkijarra mardarni. Nyampunya kangalpa nyiyarningkijarraju yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangurluju kuruwarriji. Nyampuju kuruwarri, nyarrpa kangalpa wangka ngalipakuju? Ngulaju-ka kuja wangkami: Kuja kyanu nyanungu yulka warlalja, kuja-piya-yijala yungulparlipa-nyanu junga-nyayirni yulkayarla Kirijini-kariyi-nyanukuju.* ¹⁰ Kajinpa-jana junga-nyayirni yulkami yapa-patu-kariki, ngula-jangkaju kulalpanpa yapa yapa jinta-kari-kirlangu-kurlu karnta-kurluju warru parnkayarla, manu kulalpanpa-jana yapaju linjarrparluju pakakaralaku, manu kulalpanpa-jana wijingkiiji jurnta kangkarla, manu kulalpanpa-jana ngurru-nyanjarla mulu-nyangkarla yapa-patu-karikiji nyiyarningkijarra-kurlukuju. Kajinpa-jana kuja yulkami yapa ngalya-kariki, kujarlujjala kanpa jungarnirli purami kuruwarri Kaatu-kurlangu.

Jijaji kapu pina-yanirni nyurru-wiyi-wangu yungkaparri-juku nguru nyampu-kurraju

¹¹ Yangka kujarlipa Kirijini-jarrija-wiyi, ngulajurliparla warrarda nyinaja wala-nyayirni Jijajikiji. Jalangu, ngurruju karla kutulku karrinjini Jijajikiji. Nyurru-wiyi-wangu kapu pina-yanirni Jijaji yungu-ngalpa ngulangkuju pina-kanyi nyanungu-nyangu-kurra nguru-kurraju. Nyurrurlarlu yapangku kujaju kankulu milya-pinyi-jala. Kujarlaju, yungulpankulurla jungarni-juku nyinayarla Kaatukuju. Jungarni-nyinayalu yangkarra-piya-wangu kuja kalu yangka yapa ngalya-kari jarda-juku nguna! Yalirrarluju kula kalurla Jijajikiji wapal-nyanyi, lawa. ¹² Yalirra yapa, ngulajulu yangkarra-piya kuja kalu yapaju jarda-juku nguna kutu-karirlaju. Kala jalanguju, parralku karla rdangkarr-kanja-yani, manu wantalku karla pardinjini Jijajikiji. Junga-juku, jungarnir-lipa nyinami yartarnarri-kirli Jijaji-kirlangu-kurlu, ngulaju yangka yalirra-piya-wangu kuja kalu yapaju majungka-jarrinja-yani kutu-karirlaju. Yalumpurrarluruju yapangku kajulu ngajuju kurnta-mani-nyayirni. ¹³ Kuja-kujakuju, nyurrurlajulu yapa nyinaya jungarni kuja kalu yangka yapa parrangka nyina ngulaju kuja kalu-jana yangka yapa ngalya-karirlangurlu nyanyi marrara. Yangkarra-piya-wangulu nyinaya ngulaju kuja kalu majungka-jarrimi kutu-karirlaju. Kutu-karirlaju, warrulku kalu-nyanu jintajinta-jarri pamakungarntiji ngarninjakungarntiji manu yungulu warru nguna kutu karnta manu wati maliki-piya. Manu kalu-nyanu mulu-nyanjarla jarnkujarnku pakarni. Kuja-piya-wangulu nyinaya nyurrurlaju. ¹⁴ Marda kankulu yangka-juku warrarda manngu-nyanyi. Kuja-kujakujulu-nyanu warla-pajika nyurrurlarluju! Manngu-nyangkalu Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji-mipa. Nyurrurlajunkulurla nyanungukulku.

14

Yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku nyinayarla ngurruju, kurnta yinja-wangu

* **13:9** Nyangka Exodus 20.13-15, 17, Deuteronomy 5.17-19, 21, Leviticus 19.18

¹⁻³ Nyurrurla panu-kariji kankulu nyurru-jala pina-nyayirnilki nyinami Kaatu-kurlanguku kuruwarrikiji. Kujarlaju kankulu kutu ngarni nyiyarningkijarra mangarriji manu kuyurlanguju. Marda-ka jinta yapa yalumpurlaju kuja karla wala nyina Jijajikiji, ngulangkuju marda-ka ngari wita-mipa milya-pinyi kuruwari Kaatu-kurlanguju. Kujarlaju-ka kuyu yampimi ngarninja-wangurlu. Manu marda yungu-nyarra nyurrurlakuku jinta-jarrimi. Kuja karla yangka wala nyina Jijajiki, Kaaturlu-nyanu nyurru pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Kujarlaju nyanungujulu nyurrurlarlulku kangkarni nyurrurla-nyangu-kurra yirrikarrikan-wangurlu. Yampiyalu, wiljiwilji-maninja-wangurlu. Kala yangkangu yapangku yalirli jintangu, ngulaju marda-ka wita milya-pinyi. Kujarlaju, kajilpa kuyuju nganjarla, ngulaju kujarlaju kajika-nyanu kurntaku ngurrju-mani. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kanyanu nyurrurla panu-juku yapaju pina-kanyirni kuyu ngarninja-warnu manu lawa kuyu-ngarninja-wangu. Kujarlanya yaliji yangka yapa kuyu ngarninja-wangu, kangkarnili nyurrurla-nyangu-kurralku ngulaju kurnta ngurrju-maninja-wangurlu. Nyanungurlangu yungulpa-nyarra ngurrju-yijala nyinakarla kuyu ngarninja-kurraku, ngulaju yirrikarrikan-wangu. ⁴ Nyiyaku kankulu yangkaju yali yapa jinta kurntakuju ngurrju-mani ngulangkuju kuja-ka kuyuju yampimi ngarninja-wangurlu? Nyanunguju kula-nyarra nyurrurlaku, ngulaju karla nyina Warlalja-Wiriki Jijajikiji. Nyanungurlunya kapu pinarri-mani wita-kari wita-kari yapa yaliji kuruwarrikiji Kaatu-kurlanguku yungurla nyinami Kaatukuju jungarniji kurnta-wangulku.

⁵ Marda kala panu-karirliji yapangku manngu-nyanyi yungulu jaaji-kirraju turnu-jarri marda Palya-miparla? Ngulaju ngula-juku. Manu marda panu-karirliji kalu manngu-nyanyi yungulu marda turnu-jarri Jarratiyi-miparla-juku marda manu marda parra-karirlangu. Jinta-kari jinta-karirliji purda-nyangka nyarra yungunkulu jaajikirra turnu-jarri. ⁶⁻⁸ Wurra-wiyi ngarirna-nyarra milki yirri-purami yungunkulu purda-nyanjarla langa-kurra-mani. Kuja karlipa nyampurla ngurungka wankaru-juku nyina, yinyi karlipa-nyanu ngaliparlaju Warlalja-Wiri-kirra Jijaji-kirraju. Manu ngakaju kajirlipa palimi, ngula-jangkarluju kapurlipa-nyanu yinyi-jiki Jijaji-kirraju yungurliparla nyinami nyanungu-mipaku. Tarnnga-juku kapurliparla nyinami nyanungukuju. Ngalipaju karliparla panu-juku puta nyina jungarniji Warlalja-Wirikiji. Kujarlaju, panu-kari kajikalulu turnu-jarri Palyangka jaajikingarnti, panu-kari kajikalulu Jarriritiyirla turnu-jarri, ngulaju ngurrju-juku kajinkili yapangku jarnkujarnku purda-nyanyi. Nganangku-puka kuja-ka kuyu ngarni kurnta-wangurlu, ngulakuju karla yati-wangka-wiyi Kaatukuju kuyu ngarninjakungarntiji, ngulaju ngula-juku. Manu nganangku-puka kuja-ka kuyu yampinjarla kurntanjurlu miyi-mipa ngarni, ngulakuju karla yati-wangka-wiyi Kaatukuju miyi ngarninjakungarntiji, ngulaju ngula-juku-yijala.

⁹ Jijaji Kiraji palija-jala. Ngula-jangkaju, Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu yungu-ngalpa Warlalja-Wiri nyinami. Kuja karlipa wankaru nyina jalangu manu kajirlipa marda palimi, ngula-jangkaju kapu-ngalpa tarnnga-juku nyinami Warlalja-Wiri. ¹⁰⁻¹¹ Nyampunya wangkaja Warlalja-Wiri Kaatuju Payipulurlaju, ngulaju kuja: “Ngajuju karna-nyarra wangka junga: Yapa kapujulu panu-juku murdijirrpjirrpjijarrinjarla parntarrinji, manu kapujulu ngulangkuju pulka-pinyi.”*

Yuwayi, junga kujaju. Ngakaju kapurliparla kamparru karrimi Kaatukuju. Ngula-jangkaju kapu-ngalpa miimii-nyanyi kujalparliparla jungarni-japa nyinaja, lawa marda. Kujarlaju, nyarrpaku kankulu-jana yapa-patu-kariji miimii-nyanjarla kurnta-ngarrirni, ngulaju kuja karla Warlalja-Wiriki Jijajikiji nyinami? Nyiyaku kankulu-jana nyuruyuru-jarrinjarla punku-pajirni? ¹² Yuwayi, Kaaturluju kapu-ngalpa jintawarlayi-juku miimii-nyanyi. Nyampurla ngurungka marda karlipa ngurrju nyina, manu marda karlipa punku nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngulangkuju ngaliparlaju jintawarlayirli kapurliparla yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra ngurrju marda manu maju marda.

Yungulparlipa-nyanu ngurrju nyinakarla Kirijini-kariyi-nyanukuju

¹³ Yuwayi, kulalparlipa-nyanu jarnkujarnku kurnta-mantarla manu karlirr-kangkarla ngaliparlaju. ¹⁴ Warlalja-Wiri Jijaji wangkajaju ngajukuju kuyu-kari kuyu-karikiji ngulaju kutu ngarninjaku kurnta-jarrinja-wangurlu. Kala kajinkili-nyanu nyurrurlarlul purda-nyanyi kurnta-juku kuyu ngarninjaku, kujarlaju yampiyalu. ¹⁵ Kajinpa kuyu kutu ngarni, ngula-kurraju kajikangu marda yangkangu jinta-karirliji yirrikarrikarluju nyanyi kuyu ngarninja-kurraju, manu marda kajikangu marri-pinyi ngarninjakungarntirliji. Ngula-jangkaju kajika marda ngampurrpa-jarrinjarla kuyuju kutu ngarnilki nyanungurlanguju. Ngula-jangkaju kajika-nyanu marda kurnta-nyayirni rampalmanngu-nyanyi Kaaturluju nganta kapu yampimi pina-kanja-wangurlu nganta. Kujaju

* 14:10-11 Nyangka Isaiah 49.18, 45.23

kula junga. Jijaji Kirajirila palija nyanungurlanguku yalikiiji yapaku. Jungangu kajinpa kutu ngarni yaliji kuyu, ngulaju kula kanparla yulkamilki yalikiiji yangkakuju yapa jinta-kariki. Kujaju jungarni-wangu. Kajilpanparla junga-nyayirni yulkayarla yaliki yapaku kuyu ngarninja-wanguku, manu kajilpanparla ngampurpa nyinakarla yawuru-maninjaku, ngulaju kajikanpa nyunturlangurlu yampimi kuyuju ngarninja-wangurlu.¹⁶⁻¹⁷ Kaatuju kangalpa pina-kanjarla nyinami Warlaja-Wiri, kujarlaju marda kajikarlipa yampimi kuyuju, manu kajikarlipa kuyuju marda ngarni, ngulaju ngula-juku. Ngulapuruju Kaaturluju kangalpa pina-kanyirni-jiki ngalipaju kuja karlipa marda kuyu ngarni manu marda karlipa yampimi kuyuju. Manu-ngalpa Pirlirra nyanungu-nyangu yungu, ngula-kurluju yungurliparla nyinami jungarni-juku manu yungurlipa wardinyi nyina rarralya-juku. Kujarlaju kuyu ngarninjakungarntiji, manngu-nyangkalu-jana Kirijini-kari-wiyi yangkarra yirikarrika-wati-wiyi, ngulangkuju kalakalu-nyarra waal-parrirni kuyu ngarninja-kurraju, manu kajikaluku-nyanu kurnta-jarrimi nyanungu-patuju.¹⁸ Kajinkilirla jungarni ngurru nyinami Jijaji Kirajiki, kujarlaju Kaatuju kapu-nyarra wardinyi-nyayirni nyina, manu kujarlaju kapulu-nyarra yapa-patu-karirliji pulka-pinjarla ngurru-pajirni.

¹⁹ Ngalipaju, jungarnirliparla nyinami Kaatukuju yungurlipa jintangka-juku ngurru nyina kulu-wangu manu yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani.²⁰ Kaaturluju kangalpa jarnkujarnku pinarri-maninja-yani nyarra yungurliparla nyina jungarni nyanungukuju. Ngaliparlu panu-karirli karlipa milya-pinyi nyiyarningkijarrakuju mangarrikiji kutu ngarninjakuju. Kujakungarntirliji yungulparlipa-jana manngu-nyangkarla Kirijini-patu-kari-wiyi yangkarraju yirikarrika-wati, kalakalu-ngalpa ngulangkuju nyanyi ngarninja-kurraju kuyu-kurraju. Ngulaju kajikaluku marda nyanungurluku ngarni, manu ngula-jangkaju kajikaluku kurnta-jarrinjarla rampal-yani kuja-purda-karilki. Kuja-kujakuju, yungulparlipa-jana yangkarra-wiyi Kirijini-kari-wiyi manngu-nyangkarla. Kaaturlu kajana pinarri-mani-juku wita-kari wita-kari.²¹ Kajilpalu-ngalpa yali yirikarrika-watirli yangkarla kuyu ngarninja-kurra marda manu marda pamarlangu ngarninja-kurra, ngula-jangkaju kajikaluku kurnta-jarrinjarla rampal-yani kuja-purda-karilki. Kuja-kujakuju yungulparlipa yampiyarla kuyuju manu pamaju ngarninja-wangurlu manu yungulparlipa nyiyarlangu yampiyarla marnpininja-wangurlu.

²²⁻²³ Kuja karliparla Kaatuku wala nyinami, ngulakuju kapu-ngalpa pinarri-mani-wiyi mangarrikiji manu pamakuju, ngulaju marda yungurlipa ngarni manu marda yungurlipa yampimi. Ngulaju kularlipa-jana warru wangka Kirijini-kariyi-nyanuku mangarri ngarninja-wangu nyinanjaku manu marda mangarri ngarninjaku, lawa. Ngulaju mardarnirlija ngalipa-nyangu-miparla nginyinginyirila. Nyarra kuja karlipa nyiyarlangu wira-wirni-jarrimi ngalipaju, ngulakungarntiji yungulparliparla Kaatukuju yijardu wala-juku nyinayarla kurnta-wangu. Kujarlaju nganangu yapangu kaji ngarni kuyu manu pama kapatinja-wangurlu, ngulaju karla Kaatuku wardinyi-jarri marlaja. Kala kaji nganangu yapangu ngarni kuyu manu pama kapatinja-karraru, ngulaju kula-ka linpangu purda-nyanyi Kaatu jungarnirli, lawa. Kujaju warntarla.

15

¹ Ngaliparlu kuja karlipa milya-pinyi Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngulangkuju yungulparlipa-jana manngu-nyanjarla wardinyi-mantarla yangkarra Kirijini-patu-kari kuja kalu ngulangkuju ngari wita-mipa milya-pinyi. Kulu-jarrinja-wangurlu yungulparlipa-jana pinarri-mantarla wita-kari wita-kari. Kulalparlipa-nyanu ngalipa-mipa manngu-nyangkarla wardinyi-maninjakungarntirliji, lawa.²⁻³ Jijaji Kiraji kujalpa nyampurla walyangka nyinaja, ngulangkuju kulalpa-nyanu nyanungu-miparlu manngu-nyanjarla wardinyi-manu, lawa. Kala-jana yapa ngalya-kari-wiyi warrarda manngu-nyangu. Nyampunya yimiji yangkangka-juku Payipulurlaju kuja kangalpa wangka ngalipaku:

“Ngana-puka kuja kangku yapa nginji-wangka nyuntuku, ngulaju kaju ngajurlanguku nginji-wangka.”*

Nyampu-jangkaju yimi wita-jangka, ngaliparlangu yungulparlipa-jana yapa ngalya-karirangu pirrjirdi-mantarla yungulu jungarnirli purami Kaatu.⁴ Nyiyarlangu kuja-ka yangkangka Payipulurla wangka yimi Kaatu-kurlangu, ngulangkuju kangalpa pinarri-mani manu pirrjirdi-mani ngalipaju. Kujarlaju kuja kangalpa majumajurlangu rdipi, ngula-puruju tarnga-juku karliparla wala-juku nyinami pirrjirdi-jiki Jijaji Kirajikiji.

* 15:2-3 Nyangka Psalm 69.9

⁵ Kaaturlu-juku kangalpa nyanungurlu-juku jintangku pirrjirdi-mani, kujarlaju yungurliparla wala-juku nyina Jijaji Kirajikiji manu yungurlipa purami-juku majumajupuruju nyanungu-juku. Ngaju karna-nyarrarla wangkami nyanunguku-juku Kaatukuju yungunkulu kujarlaju jintangkarlu-juku purami Jijaji Kiraji manu yungunkulu-nyanu ngurrju nyina kulu-wangu-juku. ⁶ Ngula-jangkarluju yungunkulurla jintawarlayirli-juku pulka-pinyi Kaatukuju yangka kuja karla Kirda-nyanu nyina Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki.

Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli ngulaju Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku yapaku

⁷ Jijaji Kirajirli-nyanu nyurrurlaju pina-kangurnu. Kuja-piyarlu-yijalalpankulu-nyanu pina-kangkarla mamparl-pinja-wangurlu. Kuja-kurra kajili-nyarra yapa ngalya-karirilki nyanyi, kapulurla kujarlaju pulka-pinyi Kaatukulku. ⁸ Nyarrpaku kuja karna-nyarra wangka yungunkulu-nyanu pina-kanyirni mamparl-pinja-wangurlu? Ngarirna-nyarra wita-wiyi wangkami: Nyurru-wiyi-jana yimi-ngarrurnu Kaaturluju Juwu-patukuju walya-patukuju Warrkini Ngurrju ngakaju kapu yilyamirni yungu-jana muurl-mardani yapaju. Ngulakungarntiji kula-jana Kaaturluju wajawaja-manu Juwu-patuju jangku-pinja-warnuju, lawa. Jijaji yilyajarni-jiki yungu-jana jirrnganja warrki-jarrimi nyampurrakuju Juwu-patuku. ⁹ Yuwayi, Kaatuju-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja Juwu-wangu-paturlanguku, kujarlaju yilyajarni-jana Jijaji nyanungurlanguku yungulurla pulka-pinyi Jijajikiji. Nyampuju yangka-juku yimiji Payipulurla kuja yapangku yirrarnu:

“Kapurna-jana yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patuku nyuntuju ngurrju-nyayirni. Manu kapurnangku yunparninja-karrarlu pulka-pinyi yirdiki nyuntu.”*

¹⁰ Nyampuju yimi wita Jijaji-kirli kuja-ka nguna Payipulurla, ngulaju kuja:

“Nyurrurla-patu Juwu-wangu-patu, yantarnili, manulu-jana yaninjarla jinta-jarriya Juwu-patukuju! Wardinyi-jana nyinaya jirrnganja!”*

¹¹ Nyampuju yimi-pardu-kari Jijaji-kirli kuja-ka nguna Payipulurla, ngulaju kuja:

“Nyurrurla Juwu-wangu-patu kuja kankulu nguru-kari nguru-karirla nyinami, ngulangkuju pulka-pungkalurla Warlalja-Wiriki Kaatuku!”* ¹² Nyampuju jinta-karilki yimi wita Jijaji-kirli yirrarnu Yiyajarlu ngulaju kuja:

“Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu jinta kapu palka-jarrimi ngulaju Jijji-kirlangu-jangka turnu-warnu-jangka. Ngula kaji wiri-jarrimi, kapu-jana nyanunguju Warlalja-Wiri nyina yapakuju yangkarrakuju Juwu-wangu-patuku kuja kalu nyinami ngurujarraranypa. Ngulaju kapulurla wala nyinami.”*

¹³ Kaaturlu Jintangku-juku yilyajarni Jijaji, ngulaku kuja karliparla wala nyinami. Wangka karna-nyarrarla nyanungukuju, ngula-jangkaju yungunkulurla marlaja nyinami wardinyi-nyayirni manu rarralya-nyayirni. Ngaju karna-nyarrarla Kaatu payirni yungu-nyarra Pirlirra Kaatu-kurlangurluju yinyi yartarnarri, ngula-kurluju yungunkulurla wala-juku nyinami Jijajikiji tarnnga-nyayirni.

Puurlu-jana wangkaja Kirijini-patukuju nyanungu-nyangu warrki-kirli

¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaju karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju ngurrju-nyayirni kuja kankulurla jungarni nyina Kaatuku. Manu karna-nyarra milya-pinyi kuja kankulu pina-nyayirni nyina yungunkulu-nyanu jarnkujarnku pinarri-mani. ¹⁵⁻¹⁶ Ngajukuju kaju Kaatuju yimiri-jiki nyinami. Yuwayi, Kaaturluju milarnu ngajuju kuja-warnuju yungurna-jana nyina Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini ngajuju yangkarrapatuku Juwu-wangu-patuku. Ngajulparna-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju ngulaju maralypikingarduyu-piyarlu Kaatu-kurlangu-piyarlu. Yirri-purajarna-jana yungu-jana Pirlirra Kaatu-kurlangurlu jungarni-mani yapaju manu yungurna-jana yinyi nyanungurraju Kaatu-kurlangu-kurraju nganayi-piya yangka kuyu kuja kalalurla Juwu-paturlu purraja. Ngulangkuju kapu wardinyi-mani. Kujarlaju nyampunya pipa karna-nyarra pantirninjarla yilyamirna ngajulurluju lani-wangurlu ngulaju yungunkulu langa-kurramani nyurrurlarluju wajawaja-maninja-kujaku.

¹⁷⁻¹⁸ Ngajujurnarla Jijaji Kirajiki-jala, kujarlanya karna ngajuju wardinyi yinyi warrkikiji. Nyampu-mipa karna-nyarra wangkami warrki ngaju-nyangu-kurlu. Nyampuju Jijaji Kirajirliji ngajukuju yungu warrkiji, manuju wangkaja yungurna-jana wangka Juwu-wangu-patuku manu yungurna-jana jirrnganja warrki-jarri yangkarrakuju, kuja-warnurluju yungulu linpangku purda-nyanyi Jijaji Kirajiji. ¹⁹ Nyampuju junga. Yapangkujujulu nyangu kujarna warrki-jarrija yartarnarri-kirli yangka kujaju Pirlirra

* 15:9 Nyangka Psalm 18.49

* 15:10 Nyangka Deuteronomy 32.34

* 15:11 Nyangka Psalm 117.1

* 15:12

Kaatu-kurlangurlu yungu ngajukuju. Kujarlajujulu ngarrurda-jarrinjarla paa-karrija-nyayirni. Yangka kujalparna warru yanu kirri-ngirli Jurujulumu-ngurlu ngulaju ngurrara-kari-kirra wiri-kirra Yilikirimu-kurra, ngula-wanarangurna-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirliji. Lawa-manurna warrkiji kujaju Kaaturluju yungu nyurru-wiyi.²⁰ Nyampurrarlarlu ngurungkarlu kirri-kari kirri-karirlaru, ngulangkaju kulalu purda-nyangu nyurru-wiyiji Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirliji. Kujarlanyarna yanu yalirra-mipa-kurraju nguru-kurraju. Kujalu-jana marda yangka kamparru-wiyi mijiniri-karirli yimi-ngarrurnu kirri-kari kirri-karirlaju, ngula-kurraju kularna ngajuju yantarlalku.²¹ Nyampunya yangka-juku jaruju Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Yapa kuja kalu ngurru-pa-juku nyina Kaatu-kurlanguku Milarninja-warnuku milya-pinja-wangu-juku, ngulakuju yapangu kapu-jana yimi-ngarrirninijini. Ngulaju kapulu nyanyi manu milya-pinyi.”*

²² Kujalparna ngaju nguru-kari nguru-kari warru wapaja Yimi Ngurrju-kurluju, manulparna warru wirnki-jarrija, kujarlanya kularna-nyarra nyanjangkarlarra.

Puuruljulpa jungarni-jarrija yaninjakuju Ruumu-kurraju

²³⁻²⁴ Ngaju-nyangu warrkijirna nyurru-juku lawa-manulku nyampurlaju ngurungkaju. Ngajuju karna jungarni-jarri yaninjakungarntiji yungurna yanilki nguru-kurra Payinikirraju. Nyurru-warnu-jukulparna ngampurrpaju nyinaja yaninjarraju jjanukuju nyurrurla-nyangu-kurraju. Kajirna jingijingi yanurra nyurrurla-nyangu-wana Payinikirraju, ngulakungarntiji yungurna nyurrurla-nyangurla-wiyi nyinamirra yungurlipanyanu jarnku-wangkami. Ngula-jangkarluju yungunkujulu yinyi jurnarrra marda manu marda tala wurna-kurraju.

²⁵ Ngulakungarntiji yani karna pina Jurujulumu-kurra-wiyi yungurna-jana tala-wiyi yinja-yani marlajarra-watiki Kaatu-kurlangu-watiki. ²⁶ Nyampujulu Majatuniya-wardingkirli manu Kiriji-wardingkirli talaju kujukujurnu wardinyirli ngulaju yungulu-jana yilyami nyampuju tala yalirraku marlajarra-watiki. ²⁷ Wardinyi-nyayirnilpalu turnu-manu talaju yilyajanjakungarntirliji. Nyampurrarluju Juwu-paturlu, kamparrujulu nyanungurrarlu-wiyi purda-nyangu Yimi Ngurrju Jijaji-kirliji. Manu nyanungu-wiyi kamparrujulu kuja-purda kuja-purda yanu Yimi-kirli Ngurrju-kurluju yungulu-jana warru yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patukuju. Kujarlaju, ngurrju-nyayirni kajili-jana talaju yinyi Juwu-patukuju marlajarra-watikiji Yimi Ngurrju-wanawanaju. ²⁸ Kajirna-jana nyampu tala kanjarla yinja-yani Jurujulumu-wardingki-patuku marlajarra-watiki, ngula-jangkaju kapurna yarnkamirra Payinikirralku. Ngulakungarntiji kapurna nyurrurla-nyangurla-wiyi nyinamirra kulkurru. ²⁹ Kajirna-nyarra nyanyi Ruumurla, ngalipa panu-juku kapu-ngalpa Jijaji Kirajirli pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngula-juku ngurrju.

³⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkayajulurla Kaatuku. Jijajiji Warlalja-Wiri-ngalpa ngalipakuju jintawarlayiki-jiki, manu karlipa jintawarlayirli-jiki mardarni Pirlirra Kaatu-kurlanguju. Kujarlaju, jarnkujarnku yulkami karlipa-nyanu. Ngula-warnuju, wangkamirli-parla Kaatukuju yunguju warrarda warrawarra-kanyi. ³¹ Payikajulurla Kaatuju yunguju muurl-mardarni Jurdiya-wardingki-patu-kujaku panu-kari-kijaku yangka kuja kalu wala-wangu manu ngungkurr-nyinanja-wangu nyinami, ngula-kujakunya. Manu kajirna-jana tala yinyi yangka-patukuju marlajarra-watiki Kaatu-kurlangu-watiki, ngulakuju payikalujana-janarla yungujulu marlaja wardinyi-jarri-nyayirni ngajukuju. ³² Payikajulurla Kaatuju yunguju kanyirra nyurrurla-nyangukurra ngulangkanya yungurna warrki-jarrinja-wangu nyina witaku ngari. ³³ Kaatuku karliparla marlaja nyinami rarralya-juku. Payirni karna-nyarrarla yungu-nyarra jirnganja nyina tarnga-juku. Ngula-juku ngurrju!

16

Pipa lawa-maninjaku-ngarnti, Puurlurlu-jana yimi wita yirrnaru yapa-kari yapa-kariki Ruumu-wardingki-patuku

¹ Yungurna-nyarra milki-wangka nyampu-kurlu karnta jinta-kurlu yirdi-kirli Piipii-kirli. Ngulaju kajana jaajikingarduyu warrkini jirnganja nyina Kirijini-patu-karikiji kuja kalu turnu-jarri kiringka yirdingkaju Jingkirirlaju. ² Panu kajana warrawarra-kanyi yapaju, manu ngajurlangu kaju warrawarra-kanyi. Ngulaju Piipii karla wala-nyayirni nyina ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijajikiji, manu karla Kaatuku nyinami. Kaji yali-kirra nyurrurla-nyangukurra Ruumu-kurra rdipimirra, ngulajulu

* 15:21 Nyangka Isaiah 52.15

kangka nyurrurla-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Ngulaju kujaju jungarni nyurrulakuju.

³ Wangkayalu-jana Pirijirlaku manu nyanungu-parntaku kali-nyanukuju Kuulaku ngulaju kuja: Ngajuju karna ngurrju nyinami. Nyampu-jarraju, jirrnganja warrki-jarrijalpaju-pala ngajukuju Jijaji-kirlangurlaju warrkingkaju. ⁴ Ngula-jarrarlaju-pala-nyanu rdarr-kangu linjarra-kurralku ngaju-ngurlu kunkangku. Ngulangkujuju-pala miyalu raa-pungu, manuju-pala wardinyi-manu-nyayirni, manu-pala-jana yangkarlangu Juwu-wangu-patu wardinyi-manu. Ngulakuju karnalu-janarla yati-wangkami Kaatuku nganimpaju. ⁵ Kirijini-wati kuja kalu nyanungu-jarra-kurlangurla turnu-jarri yuwarlirla jaajikingarnti, ngulaku yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Yipinitaku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Nyanunguju kamparru-warnulpa nyinaja ngurrara wiringka Yayijarla kujalparla wala nyinaja Jijaji Kirajiki.

⁶ Manu Miirirlanguku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju kanyarra kilji-nyayirni warrki-jarrimi nyurrulakuju yapakuju.

⁷ Manu yungurna-palangu yimi-ngarrirnirra Yanturunuku manu Juniyaku ngurrju karna nyina. Ngulaju-pala Juwu-jarra-yijala ngaju-piya, manulpaju-pala ngula-jarraju rdakungka jirrnganja nyinaja. Ngula-jarraju kapala nyina Kurdungurlu Wiri-jarra ngaju-piya-yijala, ngulaju Kurdungurlu Wiriwirirli-yijala kalu-jana ngurrju-pajirni. Ngulaju-pala kamparru-wiyi-juku ngajukuju Kirijini-jarrija.

⁸ Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Yampilitaku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju karla wala-yijala nyina Warlalja-Wiriki Jijajikiji ngaju-piya, kujarlanya karnarla yulkami.

⁹ Manu Yurrpanarlanguku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju kanganpa jirrnganja warrki-jarri Jijaji-kirlangurla warrkingka.

Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Jayikijiki yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹⁰ Manu Yapilirlanguku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju yapangu jintawarlayirli kalu milya-pinyi warrkini ngurrju-nyayirni.

Manu Yaritapulijiki manu nyanungu-nyanguku warlaljaku yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹¹ Manu Rdurdiyanurlanguku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Nyanunguju ngaju-piya-yijala Juwu.

Manu Narrkijaku manu nyanungu-nyanguku warlaljaku yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Panu-kari nyanungu-nyanguku kalurla walaju nyina Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajikiji.

¹² Manu karnta-jarraku Turayipinaku manu Turayipujaku yungurna-palangu yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju kapalarla kilji-nyayirni warrki-jarri Warlalja-Wiriki Jijajikiji.

Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Pirrijijiki yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulajulparla warrki-jarrija kilji-nyayirni nyurru-warnu-juku Warlalja-Wirikiji Jijajiki tarnga-juku.

¹³ Manu Rupajaku manu nyanungukupalanguku ngati-nyanukuju yungurna-palangu yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju Kaaturluju milarnu Rupaja yungurla warrki-jarrimi. Ngulakupalangujulpaju nyinaja ngati-nyanu-piya ngajukuju.

¹⁴ Manu nyampurra yirdi-patu Jingkaritaku manu Pilikini manu Yurumiji manu Patulpaji manu Yurra manu panu-karirlangu nganimpa-nyangu wungu-warnu-wati, ngulakuju yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹⁵ Manu nyampurra yirdi-patu-karji Pililuka manu Juliya manu Nyuruju manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Limpaja manu panu-kari yapa Kaatu-kurlangu-wati kuja kalu-jana jirrnganja nyina, ngulakuju yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹⁶ Kajinkili jinta-jarri jaajiki, ngula-jangkarluju nganjirnili-nyanu ngamurlu-maninjarla jarnku nyunjika wirli-mirnimirni. Yapa Kirijini-patu nyampurla jaaji-kari jaaji-kari-jangka yungulu-nyarra wangka kuja kalu ngurrju nyina.

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapa ngalya-kari kalu nyina nyurrurla-nyangurla turnu-warnurlaju, ngulangkuju kalu-nyarra jaru-kari-kirlirli yijarduwangurlu pinarri-mani. Yali nyanungu jaru, ngulaju kula-pala jinta-juku yangkaju Yimi Ngurrju Jijaji-kirliji yangka kujarna-nyarra ngajulurlu-wiyi pinarri-manu, lawa. Yalirli yapa-karirli kajikalu-nyarra yira-kari yira-kari-maninjarla karlirrkarlirr-kanyi. Kuja-kujakuju, warrawarra-kangkalu-jana, manulu-jana jurnta nyinaya kuja-purda-kari

purda-nyanja-wangu. ¹⁸ Yalumpurraju kula kalurla yijardu warrki-jarri Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajikiji, lawa. Ngari kalu-nyanu nyanungu-miparlu-juku manngu-nyanyi. Ngulangkuju kalu-nyanu pinarri-pajirni nganta. Manu ngurrjungku nganta kalu-jana yipiljipilji-mani yangka-patu kuja kalu ngurru-pa-juku nyina nyiyarningkijarra milya-pinja-wangu. Ngulangkuju ngari kalu-jana yimirr-yinyi. ¹⁹ Panungku kalu-nyarra nyurrurlaju milya-pinyi kuja kankulu jungangku purda-nyanja-purami Yimi Ngurrju. Ngulangkuju kaju ngajuju wardinyi-mani. Nyiya-puka kuja-ka ngurrju nguna, ngula-miparlalu warrarda pinarri-jarriya! Kala kuja-ka nyiyarlangu punku ngunami, ngulakujulurla jurnta nyinaya wurnturu! ²⁰ Kaatu-mipaku karliparla marlaja nyinami rarralya wajampa-wangu. Nyurru-wiyi-wangu kapu Kaaturluju Juju Ngawuju karlkurr-katirninjarla puyu-pinyi. Ngula-jangkaju kapu yirrarni wirliyarla kanunjumparra nyurrurla-nyangurlalku. Yati-wangka karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki yungu-nyarra tarnnga-juku yimiri-juku nyina. Ngula-juku.

²¹ Timiji manu Luuja manu Jijipita yungulu-nyarra wangkami ngulaju kuja: Nganimpaju karnalu ngurrju nyinami. Timijijilpaju jirrnganja warrki-jarrija. Nyampu-patu marnkurru-pa-kari, ngulajulu ngaju-piya-yijala Juwu-patu.

²² Ngajulku Tuurrja yirna-nyarra nyampuju wita wangka ngulaju kuja: Ngajurlanguju karna ngurrju nyina. Ngajurnarla puranjakungarduyu-yijala Warlalja-Wirikiji Jijajikiji. Ngajulurlu-jala karna-nyarra nyampuju yimi pipangka yirrarni kujaju Puurlu wangkaja nyarra kajirna yirrarni yimiji.

²³⁻²⁴ Nyampuju ngajulku-yijala Puurlu yirna-nyarra yarda wangkami. Nyampurlaju karna nyinami yuwarlirlaju Kayiju-kurlangurla. Ngulangkuju karnalu Kirijini-patu jintajinta-jarrinjarla turnu-jarri jaajikingarni. Nyanungu nyampu Kayiju yungu-nyarra wangkami ngulaju-ka ngurrju-juku nyinami.

Manu Rajita manu Kuwaja yungulu-nyarra wangkami ngulaju kapala ngurrju-juku nyina. Nyampuju Rajita, ngulaju-ka nyina talakungarduyu kuja kajana kanjuluku tala mardarni. Kuwaja ngulaju wungu-warnu ngaju-nyangu.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Ruumu-wardingkiki

²⁵⁻²⁷ Kaatukurliparla pulka-pinyi ngaliparlaju! Tarnnga-juku-ka nyinami. Nyanungu-mipanya kangalpa nyinami Warlalja-Wiriji! Ngulangkuju-ka nyanungurlu-juku milya-pinyi nyiyarningkijarraju ngulaju yapa-piya-wangurlu! Yimi-kirli Ngurrju-kurluju Jijaji Kiraji-kirliji kujarna-nyarra yangka ngajulurlulku pinarri-manu, ngula-kurlurluju Kaaturlu kapu-nyarra pirrjirdi-mani tarnnga-juku. Nyampuju jarulpa-ngalpa nyurru-wiyiji nyanungurlu-juku Kaaturlu jurnta mardarnu purda-nyanja-kujakuju. Ngula-jangkurluju, jarukungarduyuku-jana wangkaja yungulu wita-kari wita-kari jaruju pipangkaju pantirninjarla yirrarni. Nyampunya yungulu yapa-kari yapa-karirliji purda-nyanyi ngurujarranyparlalu yapangkaju manu yungulurla walalku nyinami Kaatukuju. Jalangu kuja karliparla nyinami Jijajiki, ngulangkujurliparla pulka-pinyi tarnngangku-juku Kaatukulku! Ngula-juku ngurrju!

1 Corinthians

Pipa 1 Karinji-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku wiringkaku kirringkaku Karinjirlaku nyurru-wiyi

Nyiyi-kurlu yimi nyampu?

Yimi nyampu yirrarnu Kurdungurlu Wiringki Puurlurlu kujalpa nyanungu nyinaja jinta-karirla kirringka yirdingkaju Yipijarla. Nyanungurlu-jana pipa pantirninjarla yirrarnu Kirijini-patuku yapaku kujalpalu nyinaja kirri-karirla yirdingka Karinjirla, ngulakunya-jana pantirninjarla yirrarnu pipaju. Karinjilpa kirri wiri karrija ngurungkaju yirdingka Kiirijirla. Karinjirla ngulangkalpalu nyinaja panu-nyayirni Juwuwangu-patu yapaju. Kulalpalu puraja ngulangkuju Kaatu-kurlangu kuruwarri, manu kulalpalu milya-pungu Jijaji.

Puurluju yanurra yali-kirraju nyanunguju mijiniri, ngulangkululpa-jana yimi-ngarrurnu Jijaji. Ngula-jangkaju, ngalya-karijili Kirijini-jarrialku purda-nyanjarla. Ngula-jangkaju, Puurluju yarda yanu panu-kari-kirraluku kirri-kari kirri-kari-kirraluku, ngulalpa-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Kujalpa Puurlu nyinaja yalirla kirri-karirla Yipijarla, yangka-paturlu Kirijini-paturlu Karinji-wardingki-paturlu pipalurla pantirninjarla yilyajarra nyarrpa yungulu nyina. Nyampurraju Kirijini-jalalpalu nyinaja, manulpalu mardarnu Kaatu-kurlangu Pirlir-rpa. Ngulajulpalu majungka-jarrija-juku. Manulpalu-nyanu ngulaju warrarda-juku jarnkujarnku nginji-wangkaja. Manulpalu-nyanu kuwurtu-kurra warrarda kangu. Ngalya-kariji yapa ngulajulpalu kalykuru warru ngunaja karnta-kari kirli-kirli warrura-kurlu. Manulpalu-nyanu ngalya-karirliji ngurrjungku nganta pulka-pungu yartarnarikiji kuja-jana Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurlu yungu.

Nyampurra kujalpalu majungka-jarrija warntarla, ngula-jangkakunya-jana pipaju pantirninjarla yilyajarra Puurlurluju. Ngulaju-jana wangkaja yungulu nyina ngarrinrinja-wangu manu kulu-wangu. Wangkaja-jana nyampurla pipangka yungulu nyina jintangka-juku manu yungulu-nyanu yulkami. Manu-jana wangkaja yungulu-nyanu wurdujarra-maninjarla pirrjirdi-mani Pirlirrrpa-kurlurlu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, manu yungulu nyina rarralya manu wardinyi lani-wangu palinja-kujakuju

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluku. Nyampu karnarla jirrnganja nyinami jinta-kariki watiki yirdiki Jajiniki Kirijini-kariyi-nyanuku. ² Nyampunya karna-nyarra yilyamirra jaru nyurrurlaku ngula kankulu yangka turnu-jarrimi Kaatu-kurlangu-patu ngurrangka Karinjirlaju. Kaatuju-nyarra wangkaja yungunkulurla jirrnganja nyina Jijaji Kirajiki. Ngulaju kankulu nyina yangka Kirijini-patu-kari-piya ngula kalu nyinanja-yani ngurujarraranypa, manu kuja kalurla turnu-jarrimi yirdingka Jijaji Kirajirla. Jijaji Kiraji kangalpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku nyampuku panu-jarluku ngurujarraranypaku.

³ Ngaju karna-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Wapirra Kaatuku manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujanya, "Payirni karnangkupala yungunpa-jana yimiri nyina Karinji-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnga-juku."

Puurlurlajinta pulka-pungu Kaatukuju Karinji-wardingki-patukuju

⁴ Kujalpa-nyarra Kaatuju yimiri nyinaja nyurrurlaku, yilyajarni Jijaji Kiraji yungu-nyarra maninjarla jinta-mani nyanungu-nyangu-kurra. Ngulakuju karnarlajinta pulka-pinyi Kaatuku tarnganguku. ⁵ Jijaji-kirlangu yapa, ngula-nyarra Kaaturluju pirrjirdi-manu-nyayirni, ngulaju kankulu-jana junganguku jaru yimi-ngarrirni yapa-patu-karikiji, manu kankulu nyiyarningkijarra milya-pinyi nyanungu-nyangu. Ngulakuju karnarlajinta pulka-pinyi. ⁶ Yali jaru Jijaji Kiraji-kirli, kanunjunanyumpa yukaja kurturdurru-kurra nyurrurla-nyangu-kurra. ⁷ Kujarlanya kankulu pirrjirdi nyinami yartarnarri-kirli Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-kurlu. Manu kankulurla pardarni Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki kaji kulpari yanirni nguru nyampu-kurra.

⁸ Kaaturlu kapu-nyarra muurlparlu mardarni kajikankulurla marda yangka jurnta karlirr-yani. Kapu-nyarra mardarni tarnganguku kaji Jijaji yanirni pina yungu-nyarra

mii-mii-nyanyi ngurrju-mipa. ⁹ Kaatuju-nyarra wangkaja yungunkulurla jintawarlayi jirnganja nyina nyanungu-nyangu jaru kaja-nyanuku Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Ngulakuju karnarajinta pulka-pinyi.

Ngalipa Kirijini-patu, jintangka-jukurlipa nyina wiljiwilji-maninja-wangu

¹⁰ Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli yimi-ngarrurnuju nyampu yimi yungurnarla marlaja wangka nyanungu-nyangu jaru: Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, ngungkurnyinakalu-nyanu kulu-wangu! Turnu-jarriyalu jintangka-juku Kaatuku wangkanjakul! Jintawarlayirilili manngu-nyangka Kaatuju! ¹¹ Jaru witarna purda-nyangu nyurrurlakurlu. Karnta-kurlangu jinta-kurlangu yirdi-kirlanguju Kuluwi-kirlangu yanurnulu yimi maju-kurlu, ngulajujulu yimi-ngarrurnu kujalpankulu-nyanu nganta nyurrurlarlul Kirijini-paturlu wiljiwilji-manu jaajirlarlul. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kujaju maju. ¹² Nyurrurlarlulpankulu-nyanu nganta wiljiwilji-manu kujalpankulu kuja wangkaja, “Kari-nganta nganimpaju Puurlu-kurlangu!” Panu-karijinkili wangkaja, “Nganimpaju Yapuli-kirlangu!” “Nganimpaju karnalu nyina Piita-kurlangu!” “Nganimpaju karnalu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu!” ¹³ Kuja ngula kankulu wangkamani, ngulaju kujarluju kankulu-nyanu Jijaji Kiraji-kirlangu karlirr-ngarrirni. Kujaju maju! Kularna-nyarra ngajuju kunka-pardija watiya warntawarntarla nyurrurlaku, lawa. Kula nganangu-nyarra julyurr-yirrarnu ngapangkaju ngajulurla yirdingkaju. Kularna ngajuju wiri-jarlu nyurrurlakulu. Jijaji Kiraji kangalpa Warlalja-Wiri nyina kujarlipa papitaji-jarrija nyanungu-miparla yirdingkaju. ¹⁴⁻¹⁵ Yangka kujarna-nyarra jirnganja nyinaja-wiyi, kularna-nyarra panu-jarlu papitaji-manu, lawa. Ngarirna-palangu jirrama-mipa Kiripija manu Kayiju julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu. Kajirna-nyarra ngajulurlu nyurrurla julyurr-yirrakarla panu-jarlu, ngulaju kapunkulu wangkayarla kuja, “Kari-nganta Puurlurlu-nganpa julyurr-yirrarnu, ngulaju karnalu nyinami nyanungu-nyangu.” Kujaju lawa, jinta-kurlangu karlipa nyinami Jijaji Kiraji-kirlangu! Kujarlaju karna-nyarra wardinyi nyina. ¹⁶ (Wurra, wurra! Yangkajurna-jana Jipinaja manu nyanungu-mayamayarlungu julyurr-yirrarnu. Mardarna-jana marnkurrparakirlangu yapa julyurr-yirrarnu, marda lawa. Karija ngayi!) ¹⁷ Jijaji Kirajirli ngulaju yilyaja kirri-kari-kirra warru yimi-ngarrirninjaku, kula ngapangkaku julyurr-yirrarninjaku, lawa. Ngayiji yilyaja yungurna-jana yapaku yimi-ngarrirni nyanungu-nyangu pinangkalpa-piya-wangurlu. Kajilparna-jana yimi-ngarrikarla pinangkalpa-piyarlul, kulalpalu yimi nginyinginyi-kirra-mantarla. Nyampu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngula watiya warntawarntarla palija, ngulaju kulalpa pirtjirdi karriyirla kajilparna-jana jaru wangkayarla pinangkalpa-piyaju.

Jijaji Kirajirli Pinangkalparu kangalpa milki-yirrarni yartarnarriji Kaatu-kurlanguju

¹⁸ Panu-kari yapa, ngula kalu karlirr-yani Kaatu-kujaku milya-pinja-wangu, ngula kalu jiliwirri-mani nyampu yimi Jijaji-kirli ngula palija watiya warntawarntarla. Kula kalurra ngungkurn-nyina. Kala ngalipaju ngula kangalpa muurlparlu mardarni Kaaturluju, ngulaju karlipa wangka ngurrju, “Nyampu jaru Jijaji-kirli, ngula-ngalpa palija watiya warntawarntarla, milki-yirrarni kangalpa Kaatu-kurlangu yartarnarri.” ¹⁹ Nyampunya kangalpa Kaatuju wangka Payipulurlaju:

“Kapurna-jana muku ngurrpa-pajirni yapa-patu ngula kalu-nyanu ngarrirni pinangkalpa nganta. Kapurna-jana kurntaku ngurrju-mani.”*

²⁰ Nyampurla walyangka, ngana-puka ngula-ka pinangkalpa nganta nyina manu yartarnarri wiri-kirli nganta manu jaru wiri-kirli nganta ngula-ka warrarda wangka, nyampu-patu ngula kalu nyina pinangkalpa nganta, ngulaju Kaaturlu kajana ngarrirni warungka. Kulalpalu nyarrparlu wiljiwilji-mantarla, lawa. ²¹ Nyarrparlulkulu milya-pinyi Kaatu pinangkalparlulu nganta? Lawa! Kulalpalu nyarrparlu milya-pungkarla. Yapa kuja kalu nyina pinangkalpa nganta, Kaatuju-ka pina-nyayirni nyinami parrpardajuku nyanungu-piya-wangu. Ngulaju kajana warla-pajirni milya-pinja-kujaku. Ngalyakari kalu wangka ngungkurn-nyinanja-wangu, “Kari-nganta lawa nyampuju jiliwirri Jijaji Kiraji-kirliji!” Kuja-kula kalu wangka. Ngulaju ngula-juku, pangkalalu wangkamirra! Kala nganimparlul Kurdungurlu Wiriwirirli, ngayi karnalu-jana kutu yimi-ngarrirni nyampuju Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Nyampu-kurlurlunya Yimi Ngurrju-kurlurlu, Kaaturlu kangalpa muurlparlu mardarni. ²² Juwu-paturlu warrarda kajulu payirni yartarnarriki Kaatu-kurlanguku yungulparna-jana nganta milki-yirrakarla ngangkayikirli-piyarlul rdrrinyparlu. Ngula-jangkanya nganta kajikalurra ngungkurn-nyinamilki Jijaji Kirajikiji, kala lawa. Kajilparna-jana milki-yirrakarla, kulalpalurla ngungkurn-nyinakarla, lawa-juku. Manu yapa-karirli Juwu-wangu-paturlu, warrarda kajulu payirni

* 1:19 Nyangka Isaiaah 29.14

kuruwarriki panu-kariki ngula yungulu purami nganta. ²³ Ngayi karnalu-jana jaru yimi-ngarrirni kutu Jijaji Kiraji-kirli ngula palija watiyarla wartawarntarla. Juwupaturluju ngulaju kalu-nyanu warla-pajirni ngungkur-nyinanja-wangurlu. Juwuwangu-patu kalu wangka, “Jarur nyampuju nganta jiliwirri!” ²⁴ Kala ngalipakuju, Kaatu-ngalpa wangkaja Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku, ngulaju karliparla ngungkur-nyina Jijaji Kirajiki. Ngulangunya kangalpa milki-yirrarni Kaatuju pirjirdi manu pinangkalpa-nyayirni. ²⁵ Ngalya-kari kalu wangka Kaatuju nganta ngurru-nyayirni. Kujaju lawa! Nyanunguju-ka nyina pinangkalpa-nyayirni wiri-nyayirni yapapiya-wangu ngalipa-piya-wangu. Ngalya-kari kalu wangka Kaatuju nganta rampaku. Kujaju lawa! Nyanunguju-ka nyinami pirjirdi-nyayirni wiri-nyayirni yapapiya-wangu ngalipa-piya-wangu.

Ngaliarla Kirijini-paturlu, yampimirli-pa-nyanu pulka-pinja-wangurlu

²⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyangkalu kujalpankulu yangka kamparru nyinaja Kirijini-wangu-wiyi. Kula-nyarra nganangu pinangkalpa-pajurnu. Kula-nyarra nganangu wiri-pajurnu. Ngulajulpankulu nyinaja waparlu, ngulaju kulurrukulurru-mipa. ²⁷ Yapa ngalya-karirli-palu-nyarra ngarrurnu warangka manu jiliwirri manu rampaku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-nyarra yajarnu nyurrurla yangka ngurru-pa-mipa yungu-jana yangka nyampu pinangkalpa kurntaku ngurru-mani. Kaaturlu-nyarra yajarnu nyurrurla yangka rampaku-wati yungu-jana yangka nyampu wiriwiri kurntaku ngurru-mani. ²⁸ Yapangkalpalu-nyarra ngarrurnu nyurrurlaju ngawu-nyayirni manu marlajarra. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-nyarra ngari kutu-manu nyurrurlaju nyanungukulku kujarluju yungu-jana kurntaku ngurru-mani yangka-patu kujalpalu-nyanu ngarrurnu wiri-jarlu nganta. ²⁹ Kaaturlu kajana nyanyi wiri-pajirninja-kurra, ngulaju yungulpalu nyinayarla ngurru pulka-pinja-wangu! ³⁰ Kala nyurrurla kankulurla jirnganja nyinami Jijaji Kirajiki kuja-nyarra Kaaturlu yiringi-manu nyanunguku. Kaaturlu yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipa-kurra yungurlipa milya-pinyi pinangkalpa-nyayirni Kaatuju. Nyanungurlu kangalpa jungarni-mani jungarnikiji yaninjaku. Nyanungurlu kangalpa yirrarni Kaatu-kurlangu jungu-nyinanjaku yapa nyanungu-nyangu. Manu kangalpa rarralya-mani maju-kujaku jungarni-yaninjaku. ³¹ Purda-nyangkalu yimi nyampu Payipulu-jangka! “Ngurrujulu nyinaya, kajikankulu-nyanu marda pulka-pinyi nyurrurlaru! Jintakulurlajinta pulka-pungka Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlaja-Wiriki!”*

2

Puurlurlu kala-jana Jijaji Kiraji-kirli-mipa yirri-puraja kuja watiya wartawarntarla palija

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kamparrulparna-nyarra yimi-ngarrurnu yangka jaru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlu. Kulalparna-nyarra wangkaja jaru pinangkalpa-piya ngula kalu wangka wiriwiri. ² Ngajulu ngularna yanurra nyurrurla-kurra, wangkajarnaju kanunju-kari, “Nyarrparlulkurna-jana yirri-pura jaru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlu? Jijaji Kiraji ngula palija watiya wartawarntarla, ngula-kurlu-mipanya kapurna-jana yaninjarla yimi-ngarrirni.” ³ Ngajulu ngularna yanurra nyurrurla-kurra kamparru-wiyi, ngarrurda-jarrijarna, mirrmir-karrijalparna, lanijarrijalparna. ⁴ Yangka kujalparna-nyarra kamparru-wiyi wangkaja manu yirri-puraja Jijaji Kiraji-kirli, kulalparna-nyarra yimir-yungu jarungku pinangkalpa-piyaru. Ngayilparnarla marlaja yirri-puraja jaru yartarnarriki Pirlirra Kaatu-kurlangu. Ngulankulu purda-nyangu ngajulu wangkanja-kurra, ngulajunkulu pirjirdi-nyayirni yartarnarri-kirli milya-pungu jaru Kaatu-kurlangu. ⁵ Kajirna-nyarra yirri-purayarla pinangkalpa-piyaru, ngulaju kulankulurla ngungkur-nyinayarla Kaatu-kurlangu yartarnarriki. Ngula-mipakulurla ngungkur-nyinaka!

Yapangu kuja-ka mardarni Pirlirra Kaatu-kurlangu, ngulaju-ka junga-nyayirni pinarri-jarri maya-kari maya-kari Kaatu-kurlangu

⁶ Nganimpurlu yangka Kurdungurlu-paturlu Wiriwiriri, ngulaju karnalu-jana pinarri-mani Kaatu-kurlangu jaru-nyayirni-wangu yangka Kirijini-patuku ngula kalu Jijaji-piya nyina pina-nyayirni. Nyampu jaru Kaatu-kurlangu, kula nyampu-wardingi ngula kalu jalangurlu pinangkalpa-paturlu mardarni. Kula nyampu jaru wiriwiri-kirlangu kuja kalu-jana wiri nyina jalangu yapa panuku. Jalanguju rampaku-jarrinjan-anilki kalu wiriwiri. ⁷ Nganimpurlu, yimi-ngarrirni karnalu-jana tarngangu-juku Kirijini-patuku jaru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, jaru ngulalpa-nyanu Kaaturluju

* 1:31 Nyangka Jeremiah 9.24

wuruly-mardarnu Jijaji Kiraji-wangurla-wiyi palka-jarrinja-wangurla-wiyi. Kamparru-wiyi, Kaatu-nyanu wangkaja nyanungu kanunju-kari nyampu-kurlu jaru-nyayirni-wangu-kurlu, “Nyampu karna-jana yinyi jaru-nyayirni-wangu Jijaji Kiraji-kirli ngulaju yungujulu jirnganja nyina ngajuku tarnga-juku.”⁸ Yali-patu ngulalpalu Juwu-patu nyinaja wiriwiri, kulalpalu milya-pungu jaru-nyayirni-wangu nyampu Jijaji Kiraji-kirli Warlalja-Wiri-kirli yangka kuja-ka yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyinami. Kajili milya-pungkarla, kulalu watiya warntawarntarla yirrakarla.⁹ Nganimparlu Kurdungurluru Wiriwirli ngulaju karnalu milya-pinyi nyampu jaru-nyayirni-wangu Jijaji Kiraji-kirli kuja-nganpa Kaaturlu milki-yirrnaru. Nyampu ngula-ka wangka Payipulurla:

“Nganangku kula nyangu nyampu jaru-nyayirni-wangu milpangku. Manu nganangku kula purda-nyangu langangku. Manu nganangku kula mardarnu nginyinginyirla, lawa. Kala yapa yangka kuja kalurla yulka nyanunguku Kaatuku, ngula-mipakunya-jana jungarni-manu kamparrurlu-wiyi jaru-nyayirni-wangu Jijaji Kiraji-kirli.”*

¹⁰ Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu-ka milya-pinyi nyiyarningkijarra. Nyiyarlangu ngula-ka Kaaturlu milya-pinyi, ngulaju Pirlirpa-miparlu-ka milya-pinyi yaliji.¹¹ Nyampurla walyangkarlu, yapa-miparlu kyananu milya-pinyi kanunju-karirli nyarrpa kaji manngu-nyanyi. Ngula-piyarlu-yijala Pirlirpa Kaatu-kurlangu-miparlu-ka milya-pinyi Kaatuju.¹² Kula-ngalpa yangu pirlirpa nyampu-wardingki walya-wardingki, lawa. Nyanungurlu-ngalpa yungu nyangu-nyangu warlalja Pirlirpa. Ngula-kurluru karlipa milya-pinyi nyiyarningkijarra ngula kangalpa yinyi yimirli Kaaturlu ngalipaku Kirijini-patuku yapaku.¹³ Nganimparlu Kurdungurlu-paturlu Wiriwirli kula karnalu-jana pinarri-mani yapa yangka yimingki nyampu-wardingki nguru-wardingki kuja kalu-jana yangka yapa nyampu-wardingki pinarri-mani. Nganimparlu karnalu-jana yimingki yangka Jijaji Kiraji-kirli pinarri-mani kuja-nganpa yangka Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu pinarri-manu. Nyampu jaru-nyayirni-wangu karnalu-jana yimi-ngarrirni panuku yapaku yangka ngula kalu mardarni Pirlirpa Kaatu-kurlangu.

¹⁴ Yapangku Kirijini-wangurlu, kula kalu Pirlirpa Kaatu-kurlangu mardarni. Ngunlangku kulalpalu mantarla Kaatu-kurlangu Pirlirpaju, yangkaju kuja kangalpa kurru-pinyi Kirijini-patu-mipaku. Yapa kuja kalu walku nyina Kaatu-kurlangu Pirlirpakuju, ngulangkuju marlajarruluju kula kalu milya-pinyi yartarnarri-kari yartarnarri-kariri yangka kuja kangalpa ngalipa-mipaku yinyi Kaaturlu yartarnarri. Ngulaju kalu jiliwirri-mani yartarnarri. Ngaliparlu-puka yangka Kirijini-paturlu karlipa milya-pinyi Pirlirpa Kaatu-kurlangu-kurluluju.¹⁵ Ngaliparlu ngula karlipa Pirlirpa Kaatu-kurlangu mardarni, ngulaju karlipa miimii-nyanjarla milya-pinyi nyiyarningkijarra maju marda, marda ngurrju. Kala yapa kuja kalu walku nyina Pirlirpakuju marlajarra, kulalpalu-ngalpa miimii-nyanjarla milya-pungkarla Kirijini-patu ngurrju marda, marda maju.¹⁶ Kujanya-ka wangkami Payipulurlaju:

“Nyiyarlangu ngula-ka Kaaturlu manngu-nyanyi kanunju-karirli, kuja-piyarlu kulalpa nganangku yapangkaju manngu-nyanjarla milya-pungkarla. Kulalpa nganangku pinarri-mantarla Kaatuju nyiyarlangukuju!”*

Ngulaju ngula-juku. Ngaliparlu ngula karlipa mardarni Pirlirpa Kaatu-kurlangu, ngulangkuju karlipa milya-pinyi Kaatuju Jijaji Kiraji-piyarlu.

3

Panu-juku karliparla warrki-jarrimi Kaatuku

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka ngulalparna nyinaja kamparru-wiyi nyurrurla-nyangurla, yangka kujalparna-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu Jijaji Kiraji-kirli, pinarri-manulparna-nyarra puta nyiyarningkijarra. Nyurrurlajulpankulu nyinaja ngalya-kari-piya ngula kalu walku nyina Pirlirpakuju Kaatu-kurlangukuju. Yangkalparna-nyarra wangkaja nyurrurlaku kurdukurdu-piyaku. Yapa yangkaja, kulalpankulu yangka langa-kurra-manu yangka Jijaji Kiraji-kirli.² Nyurrurlajulpankulu nyinaja witawita kurdukurdu-piya, ngula kalu yangka lampurnu-mipa ngarni, manu kulalpalu nganjarla mangarrirangu pirrjirdi. Ngati-nyanurlu kulalparla yungkarla mangarri pirrjirdi kurduku witaku yangka wiri-maninjaku yika marda kartirdi-wangu nyina mangarri pirrjirdiki ngarninjaku. Ngula-piya, kulalparna-nyarra jaru pirrjirdiji yimi-ngarrikarla Jijaji Kiraji-kirli yangka pirrjirdi-maninjakuju. Kala rampaku-juku kankulu nyina kurdukurdu wita-piya. Lawa-juku kankulu nyina,

* 2:9 Nyangka Isaiah 64.4

* 2:16 Nyangka Isaiah 40.13

kulalpankulu nyampu jaru langa-kurra-mantarla. ³ Nyurrurla kankulu nyina yapa-patu-kari-piya yangka-piya Pirlirra Kaatu-kurlangu kula kalu mardarni, ngula-piya. Ngurru-nyanyi kankulu-nyanu, manu kankulu-nyanu warrarda wilji-mani. Yapa yangka ngula kalurla jurnta nyinami Kaatuku Pirlirra-wangu, ngula-piyanya kankulu nyinami. ⁴ Ngalya-kari kankulu wangka, “Kari-nganta nganimpaju Puurlu-kurlangu.” Ngalya-kari kankulu wangka, “Kari-nganta nganimpaju Yapuli-kirilangu.” Ngula kankulu kuja wangkami, ngulaju yali-patu-kari-piyanya kankulu nyina manu wangka kuja kalu yangka walku nyina Pirlirrapakuju Kaatu-kurlangukuju.

⁵ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlulu! Kula karna-nyarra ngajulu nyinami wiri-jarlul nyurrurlaku Kirijini-patuku. Kula kanyarra Yapurlirlangu nyanungu nyina wiriji. Kaatu-mipa kanyarra jinta nyinami Warlaja-Wiriji. Kaatu-jarrangu wangkaja ngajarra-mipaku yungurlujarrarla marlaja wangka. Yangka ngulalparnalul-nyarra yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngulakujunkulurla ngungkur-nyinaja Kaatukuju. ⁶ Nyurrurla Kirijini-patu kankulu nyina watiya-piya kuja-ka pardinjanyi Kaatu-kurlangu. Ngajurna nyampu watiya yirrarnu. Yapulirli ngapangkulu yarlurnu. Kaaturlulku pardinjaku ngurrju-manu. ⁷ Yapulirli manu ngajuku, kulajarrangu ngajarraku yalumpuju watiya. Manu yapa nyurrurla kulankulu ngajarra-nyangu. Kaatu-kurlangu jinta-kurlangu kankulu nyina. Nyanungurlu jintangu kanyarra wiri-mani manu pirlirra-manu yangka yali watiya-piya. ⁸ Nganangu ngula-ka watiya yirrarni Kaatu-kurlangu, manu ngula-ka yarlirni ngapangu jinta-karirli, ngulaju kapalarla jirrama-juku warrki-jarrimi Kaatuku. Kaaturlu kapu-palangu yinyi ngaka warntarri-nyayirni-wangu kuja kapalarla nyanunguku warrki-jarrimi. ⁹ Nganimpa karnalurla Kurdungurlu-patu Wiriwiriji marlaja warrki-jarri Kaatuku nyurrurlaku pirlirra-maninjaku. Nyurrurlaju ngulaju yangka kaatini-piya ngula-ka Kaatuku warrki-jarri nyurrurlarla.

Kaaturlu kapu-jana marlaja nyanyi yapa-patu-kurlangu yangkaju warrki

Nyurrurla Kirijini-patu kankulu nyinami yangka yuwarli-piyarlangu ngula-ka Kaaturlu ngantirni. ¹⁰ Kaaturluju yungu Pirlirra nyanungu-nyangu yimirirli yungurnarla nyanunguku warrki-jarri. Kuja karna warru yani yimi-ngarrirninjaku yapaku Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngaju karna nyina yuwarli-ngantirninjakungarduyi yangka ngula-ka yuwarlirlangu ngantirni, ngula-piya. Yuwarli ngantirninjakungarnti ngulaju karlipa yirrarni pirlirra rdarrkanpa-wiyi* kanunjuju. Yangka ngularna-nyarra kamparrurlu yimi-ngarrurnu, ngulajurna-nyarra kuja wangkaja, “Jijaji Kiraji ngulaju-ngalpa pirlirra rdarrkanpa-piya ngalipakuju.” Jinta-kari ngula-ka yanirni, ngulangkuju kajika-nyarra yarda yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli. Nyanunguju yali-piya-yijala yangka ngula-ka ngantirni pirlirra rdarrkanparla jintangka-juku. Nganangu ngula kanyarra yangka jaru yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju-nyarra yirriyirrirli yimi-ngarrirni jaru jurrku-juku yangka-juku ngularna-nyarra ngajulurlu yimi-ngarrurnu. ¹¹ Yapa nganangu kulalpa-nyarra yirrakarla rdarrkanpa-kari jinta-kari nyurrurlaku Kirijini-patuku. Kajilpa-nyarra yapa yirri-purayarla yimi Jijaji Kiraji-kirli warntarlarlu, ngulaju yangka-piya ngula-ka rdarrkanpa jinta-kari puta yirrarni yuwarliki. Ngulaju karlipa mardarni jinta-juku rdarrkanpaju Kaatu-kurlanguku yapaku, ngulaju Jijaji Kiraji jukaruru-katu manu yijardu. ¹² Nganangu ngula kanyarra yangka yapa nyurrurla pinarri-mani jungarnirli Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju-ka nyina yangka ngula-ka yuwarli ngantirni rdarrkanparla jintangka. Kajika marda ngantirni kawurlu-kurlurlu, pirlirra yaltiri-kirirli,† manu pirlirra-kari-kirirli ngurrju-kurlurlu kuja kalu mirilmiril-karri. Kulalpalu nyampurra jankayarla. Watiya-kurlurlu manu marna-kurlurlu kajilpa ngantikarla, ngulaju kajika-jana muku jankami. ¹³ Ngakaju Kaaturlu kapu-ngalpa marlaja nyanyi warrki ngurrju ngawu marda nyampururlaju yuwarlirla. Kaji Jijaji Kiraji ngaka pinarni yani, ngulaju kapu-ngalpa marlaja nyanyi warrki nyampururlaju yuwarlirla. Kapu waalparirni warlu-kurlurlu kaji jankami-japa, kaji ngurrju-japa karri jankanja-wangu. ¹⁴ Kajilparliparla yuwarli ngantikarla Kaatuku ngurrju-mipa-kurlurlu rdarrkanparla Jijaji Kirajirla, ngulaju kulalpa yuwarlijji jankayarla. Kaaturlu kapu-ngalpa mardarni muurlparlu warlu-kujakuju, manu kapu-ngalpa warntarri-nyayirni-wangu yinyi nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. ¹⁵ Kajilparla nganangu-puka yapangu ngantikarla yuwarli rampaku-kurlurlu manu pilykirra-kurlurlu nyampururla rdarrkanparla Jijaji Kirajirla, ngulaju kajika muku jankami yuwarlijji, manu kajika yalirli yapangu muku wajawaja-mani nyiyarningkijarra. Ngula-kujakuju Kaaturlu kapu mardarni-juku muurlparlu warlu-kujaku.

* 3:10 foundation † 3:12 silver

Kirijini-patu ngalipa yapa, Kaatu-kurlangu karlipa nyinami maralypi mukunypa

¹⁶ Nyurrurla Kirijini-patu kankulu nyina yuwarli maralypi-piya mukunypa Kaatu-kurlangu. Pirlirra nyanungu-nyangu, kaninjarni-ka nyurrurlarla nyina tarnga-juku. ¹⁷ Kajilpa-nyarra nganangu-puka karlirr-kangkarla nyurrurlaju, maralypi kuja kankulu nyina Kaatu-kurlangu, ngulaju kajika pinyi Kaaturluju mukunyparlaju.

¹⁸⁻²⁰ Nyurrurla Kirijini-patu, purda-nyangkajulu warungka-wangurlu! Panu-karirli yapangku kankulu-nyanu pinangkalpa-nyayirni nganta ngarrirni. Kujaju lawa, yijardu-wangu! Yapa ngula kalu nyinami pinangkalpa nganta nyampurla ngurungka, Kaaturlu ngulaju kajana ngarrirni pinangkalpa-wangu, ngurra. Payipulurla-ka nyampu wangka: “Kaaturlu kajana wurru-mardarni yangkaku pinangkalpakuju nganta.”*

Manu Payipulurla ngula-ka wangka Kaatu-kurlu Warlalja-Wiri-kirli:

“Nganangu ngula-ka manngu-nyanyi nyiyarningkijarra pinangkalparu nganta, Kaatuju-ka wangka ngulaju lawa, kapuru nyina karla.”*

Kujarlaju ngurra-piyalu nyinaya yungunkulu ngula-jangkarlu milya-pinyi nyiyarningkijarra Kaatu-kurlu.

²¹⁻²³ Yampiyalu-nyanu kurrurru-karrinja-wangurlu! Nyiyarningkijarraju ngayi nyurrurlaku-jala yapaku. Nganimparlangu karnalu-nyarra nyina nyurrurlakuju Puurlu, Yapuli, manu Piita. Nyiyarningkijarra nyampurla ngurungka nyurrurlakuju. Nyiyarningkijarra wankuru manu ngulalu palija, ngulaju nyurrurlaku-yijala. Jalangu manu jukurra, nyiyarningkijarra ngulaju nyurrurlaku-yijala. Nyurrurla panu-jarlu ngulaju kankulurla nyina Jijaji Kirajikiji, manu nyanungu ngulaju karla nyina Kaatuku. Kujarlajulurlajinta nyanungu-mipaku pulka-pungka, yangka kuja-nyarra yungu nyiyarningkijarraju.

4

Puurlu manu panu-kari Kurdungurlu Wiriwiri, ngulajupalurla muku warrki-jarrija Kaatuku

¹ Kujarlunyalpankulu-nganpa manngu-nyangkarla nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, “Puurlu manu ngalya-kari Wiriwiri, ngulaju kalu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini-patu.” Kujaju junga. Nyurru-wiyi, Kaaturlulpa-nyanu jaru-nyayirni-wangu wita-kari wita-kariri wuruly-mardarnu yapa-kujaku purda-nyanja-kujakuju. Kala ngakapardu-kari, milki-yirarnu-nganpa yungurnalu-jana yangka warru yimi-ngarrirni yapapatuku. ² Warrkinirli yangka yapangku ngulaju ngulaju purda-nyanyi nyanungu-nyangu paaju nyarra kajirla wangkami. Ngaju ngula karna warrki-jarri, ngulaju karna yirriyirirli purda-nyanyi kajiji nyarra Kaatu wangka. ³ Nyurrurlarlaju kajilpankujulu marlaja nyangkarla warrki ngaju-nyangu, ngulaju ngula-juku. Kajikarna waparlu nyina-juku wajampa-wangu. Kulalparnaju nyarrparlulku ngajulurlu marlaja nyangkarla warrkiji. ⁴ Jungarni mardarna ngajuju warrkini? Karija ngayi! Jijaji Kirajirli nyanungu-miparlau kaju warrki marlaja nyanyi Warlalja-Wiringkiji ngurru marda, marda maju. ⁵ Kujarlajulu ngajuju yampiya miimii-nyanja-wangurlu manu punku-pajirninja-wangurlu! Kulalparlupa-nyanu jungangku milya-pungkarla ngurru-japa, maju-japa. Kaji Jijaji Kiraji pinarni yani nguru nyampu-kurra, nyanungu-miparlau kapu-ngalpa marlaja miimii-nyanyi nyiyarningkijarraju ngula karlipa manngu-nyanyi nginyinginyirla. Ngula-jangka kapurla yimi-ngarrirni Kaatuku nyiyarningkijarra ngalipa-nyangu. Ngalya-kariki kapu-ngalparla pulka-pinyi ngurru ngalparliparla warrki-jarrija jukurru. Ngalya-kariki kapu-ngalparla kapuru nyina maju ngalparliparla warrki-jarrija warntarla.

⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajulurlu Puurlu yangkalparna-nyarra wangkaja yimi Yapuli-kirli manu ngaju-kurlu yungunkulu jungarnirli kuruwari pura Kaatu-kurlangu. Ngula-warnuju, yungunkulu-nyanu wiljiwilji-maninja-wangurlu yampimi Puurlu-kurlangurlu nganta Yapuli-kirlangurlu nganta, yungunkulu jintangkalku nyina. ⁷ Manu nyurrurla ngula kankulu-nyanu jamuru-karri wiri nganta ngalya-kari-piya-wangu, nganangu-nyarra wiriji yirarnu? Lawa! Nyiya-puka ngula kankulu nyurrurlarlau mardarninja-yani Kaatu-kurlangu, Kaaturlu-nyarra yungu nyurrurlaku yimirli. Kujarlaju, jamuru-ngarrirninja-wangulu nyinaka!

⁸ Nyurrurlaru ngula kankulu milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu nganta! Nyurrurlaru ngula kankulu manngu-nyanyi manu purda-nyanyi nganta ngula kankulu pirrjirdi-nyayirni nyina Kaatu-kurlangu-kurlu yapa wiriwiri nganta nganimpa-piya-wangu nganta. Kujaju kula junga! Kajilpankulu yapa wiri-jarlu

* 3:18-20 Nyangka Job 5.13 * 3:18-20 Nyangka Psalm 94.11

nyinakarla, ngulaju ngurru. Kajikarnalu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri nyina wiri-jarluluyijala nyurrurla-piya. ⁹ Kujanya karna ngajulurluju Puurlurluju manngunya. Nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiriji karnalurla yangka marlaja nyina Kaatuku pirijina-piya kuja kalu-nyanu piki-kanyi pakarninjakungarntirli. Yirrarni kalu-nganpa kulkurrurni marramarra panungka manu yapangka panungka yungulunganpa yangka maarr-pakarni manu yinka-ngarlarrimi. ¹⁰ Nganimpa Wiriwiri kalu-nganpa ngarrirni warungka Jijaji Kiraji-kirlangu. Nyurrurla kalu-nyarra ngarrirni langarrpa nganta Jijaji Kiraji-kirlangu. Yapa ngalya-karirli kalu-nganpa nganimpa ngarrirni rampaku. Nyurrurla kalu-nyarra ngarrirni pirrjirdi nganta. Yapa ngalyakari kalu-nganpa yurrukunju-jarri nganimpaku. Nyurrurlaku kalu-nyarra pulka-pinyi nganta. ¹¹ Jalanguju nganimpaju Kurdungurlu-patu Wiriwiri karnalu nyina yarnunjuku purraku parra-kari parra-kari. Journarra karnalu mardarni larralarra manu ngawungawu pilykirrpa, manu kalu-nganpa pakarni rdakangku. Ngula karnalu yangka warru wapa nguru-kari nguru-kari kulkurrukulurru. ¹² Warrki-jarri karnalu yangka mata-karda-nyayirni yungurnalu-nyanu mangarrirlangu ngayi-mani. Kuja kalu-nganpa yangka yapangu yurru-ngarrirni, ngulaju karnalu-jana ngurru-kirli wangkamirra. Ngula kalu-nganpa yurrukunju-jarri, ngulaju karnalurla warrki-jarri-kirli Jijaji Kirajiki. ¹³ Yapa ngula kalu-nganpa nginju-wangku, ngulaju karnalu-jana ngurru-kirli wangkamirra. Nyampurla ngurungka yapanguku kalu-nganpa ngarrirni yungkiyi lawa nganta. Junga-jala nyampurla ngurungkaju kalu-nganpa ngarrirni ngawu yapunta yangka ngula karnalurla warrki-jarri Jijaji Kirajiki.

¹⁴ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampurra karna-nyarra yirrarni nyurrurlaku kula kurntaku ngurru-maninjaku wiyarrpaku. Ngayi karna-nyarra yimi yirrarni nyurrurlaku yungunkulu yangka jungarni nyinami. ¹⁵ Ngularna-nyarra yangka kamparrurlu yimi-ngarrurnu jaru nyampu Jijaji Kiraji-kirli, kujarlajunkujulu marlaja Kirijini-jarrija. Ngajurna kirda-nyanu-piya-jarrija nyurrurlakuju. Jalangurlangu ngula kalu-nyarra yangka yapa-patu-karirli pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, kulalu-nyarra nyurrurlakupalangu kirda-nyanu-patu, lawa. ¹⁶ Kujarlajulu waalparrika ngajulu yungunkulu ngajupiya jungarni nyinami! ¹⁷ Kujakunyarna yilyajarra Timiji yungu-nyarra yimi-ngarrirni ngajulu-kurlu nyarrpa ngula karna jungarni nyina Jijaji Kiraji-kirlangu, manu ngula karna-jana warru yimi-ngarrirni yangka jaaji-kari jaaji-karirla. Nyanungurlanguka nyina warrkini ngurru Jijaji Kiraji-kirlangu, manu kaju nyina kaja-nyanu-piya ngajukuju. Ngulakuju karnarla yulkami-nyayirni.

¹⁸ Ngalya-kari kankulu jarwara-kari wangka, kulalparna nganta ngajulu yantarlarra nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra Karinji-kirra. Kuja ngula kankulu manngunya, ngulaju marda kankulu-nyanurla pulka-pinyi wiri-jarlurlu nganta. ¹⁹⁻²⁰ Ngalipaku yangka kuja kangalpa Warlalja-Wiri nyina Kaatuju, ngulaju kula karlipa-nyanurla pulka-pinyi wiriki nganta. Ngayi karliparla warrarda warrki-jarrimi yartarnarri-kirli Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu. Kujarlaju, kajilpaju Jijaji Warlalja-Wiri wangkayarla yaninjarraku nguru nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju kajikarna yanirra. Ngajulu kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra yungurna-nyarra purdanyani kajinkili-nyanurla pulka-pinyi. Kapurna-nyarra marlaja nyanyi warrkiji lawa marda, junga marda kankulu pirrjirdi nyinami yartarnarri-kirli Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu. ²¹ Ngulaju ngula-juku! Ngungkurr-nyinami mayinkijili? Kapu ngayinkijili kapuru nyina? Jatu-pardimirra mayirna-nyarra kuturu wiri-kirli jungarni-maninjaku nyurrurlaku? Ngurru mardarna-nyarra yanirra rarralya pinarri-maninjaku nyurrurlaku jaru-kurlu Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu? Ngayi kutujulu wangkaya!

5

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku yungulu yilyamirra wati jinta warrura-panu jaaji-ngirliti

¹ Yapangu yimi-ngarrurnunjunurnuju yapa jinta-kari nganta-ka ngawu nyina Kirijini-paturla nyurrurlarla, warrura ngula-ka nyina ngati-nyanu-kurlu. Kirda-nyanukulparla jurnta mardarnu nganta ngurrangkarlu. Ngulaju maju-nyayirni! Yapa ngula kalu Kirijini-wangu nyina, ngulaju kula kalu warrura nyina wati yali-piya. Nyanungu-paturlangurlu kajilpalu nyangkarla yalumpu wati warrura, ngulaju kajikal ngawu-pajirni. ² Kala nyurrurla-paturlu, kula kankulu ngawu-pajirni, lawa. Ngari kankulu-nyanurla pulka-pinyi. Ngulaju yungulpankulu-nyanu kurnta-jarriyarla yalumpu-jangka warrura-jangkaju. Yungulpankulu yilyayarlara jaaji-ngirliti! ³⁻⁴ Ngajulu Puurlu kula karna nyurrurla-nyangurla nyinami kiringka Karinjira. Nyampurlarluru ngurrangkarlu ngayi karna-nyarra rdumurdumu-karrinjarla manngunya nyurrurla

Kirijini-patu. Ngalipa-nyangurlu Warlaja-Wiringki Jijajirli, ngulangkuju nyurru-juku ngarrurnuju yalumpuku watiki warrura-panuku yungurna-nyarra jaru yirrarnirra pipangka nyurrurlaku. Kularna-nyarra wangkanjinirra, ngarjili purda-nyangka ngaju wangkanja-kurra nyampu-jangka pipa-jangka: Ngaka kajinkili turnu-jarri, ngulaju kapurna-nyarra langanku purda-nyanyi nyampurlaru ngurrangkarlu. ⁵ Turnu-jarrinjarlalu yilyayarra jaaji-ngirliji yalumpu wati warrura yungurla palka nyanungu-nyanguju marlaja nyurnu-jarri Juju Ngawuku. Ngulaju ngula-juku. Yilyayarralu kutu! Ngaka kaji Jijaji yanirni pina nguru-kurra nyampu-kurra Warlaja-Wiri, pirlirra nyanungu-nyanguju kajika marda nyanungurlu muurlparlu mardarni.

⁶ Ngula kankulu-nyanurla nyurrurlaru warrarda pulka-pinyi ngurrjuku nganta, kujaju ngurrju-wangu! Yangka kankulu milya-pinyi ngula kalurla wita yirrarni pulawaku tarltu-maninja-kurlangu, ngula-jangka-ka tarltu-jarrimilki purranjakungartiji. ⁷ Ngula-piya-yijala, yali yangka wati warrura, ngulaju-ka nyina ngawu-nyayirni ngula karliparla yirrarni pulawaku. Kajilpa nyampu wati warrura nyurrurlarla nyinakarla tarnnga, kajika-nyarra maju-mani, kajikankulu panulku nyina warruraju. Ngula-kujakuju, yalijili yilyayarra jaaji-ngirliji yungunkulurla nyurrurla-kariji ngurrju manu jungarni nyinamirra Kaatukuju. Ngula-ngalpa Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, ngulaju-ngalpa ngalipaku kunka-pardija. Nyanungu Jijaji-ka nyinami kunka-pardinjanwarnu ngalipaku yangka jiyipi-piya kuja kalu-jana Juwu-paturlu pinjarla purrami kuyunayirni-wangu purlapakungarnti wiriki Pajapakungarnti, ngula-piya. Purlapakungarntirli kalu yangka tarltu-maninja-kurlangu parlu-pinjarla muku kijirni yuwarli-ngirli nyanungurra-nyangu-ngurlu. Ngula-piya-yijalalu yilyayarra jaaji-ngirliji yalumpu wati warrura. ⁸ Jalanguju, Juwu-paturlu kalu waalparrirni yangka Purlapa Wiri Pajapa yirriyirirli. Ngaliparlu Kirijinirli, jungarnirlirli-pa waalparrirni Jijaji Kiraji ngula-ngalpa kunka-pardinjarla palija ngalipaku. Ngulakujulparlipa nyinakarla jungarni-wiyi majuwangu. Manu ngalipalparlipa wangkayarla junga-nyayirni tarnnga-juku. Kajilparlipa kuja wangkayarla junga-nyayirni, ngulaju kajikarlipa ngurrju nyina yangka miyi lalypa-piya, mangarri yangka kuja kalu Juwu-paturlu ngarni purlapa-puru.*

⁹⁻¹¹ Ngaju-nyangurla yangka pipa-karirli, ngularna yirrarninjarla yilyajarra nyurru-wiyi nyurrurla-kurra, yimi-ngarrurnurna-nyarra jurnta nyinanjaku wurnturu yapakujaku ngula kalu nyina kalykuru. Yali yangka ngularna-nyarra kamparru wangkajarra, ngayilparna-nyarra wangkaja yapaku yangka ngula kankulu-nyanu Kirijini nganta ngarrirni. Nyampurra Kirijini nganta ngula kalu nyina kalykuru marda, purlurlpa, manu juju-kari-kirli Kaatu-kurlangu-wangu-kurlu ngula kalu pinyi, manu pama ngulaka warrarda ngarni, manu yurliku ngula kajana ngarrirni, manu purunjunju, kajilpalu nyinakarla kujarra-piya Kirijini nganta, ngulajulu-jana yampiya jirnganja ngarninjanwangurlu. Kala kuja kalu nyina Kirijini-wangu warrura marda, purlurlpa, purunjunju, manu juju-kari-kirli Kaatu-kurlangu-wangu-kurlu, ngulakuju kulalpankulujana nyarrpaku jurnta nyinayarla wurnturuju. Ngarili-jana kutu jirnganja nyinaya, kajikankulu-jana marda pina-kanyi Kaatu-kurra. ¹²⁻¹³ Ngajulu karna wangka Puurlu, kula karna-jana ngajulurlu miimii-nyanjarla ngawu-pajirni Kirijini-wangu-patu. Ngaka kapu-jana Kaaturlu miimii-nyanyi. Payipulurla-ka wangka kuja:

“Kajili yangka maju-kirli nyinanjarra-yani Kaatu-kurlangu nganta, ngulajulu-jana yilyaya tarnnga-juku!”*
Kujarlaju, jalangurlu nyurrurlaru yapangku Kirijinirli, yungulpankulu-nyanu miimii-nyangkarla ngurrju-japa.

6

Kulalu-nyanu kuwurtu-kurra kangka

¹ Nyurrurlaru Kirijini-paturlu yapangku ngula kankulu-nyanu wilji-mani jarnkujarnku, kuja-wangurlulu-nyanu yampiya kuwurtu-kurra kanja-wangurlu, yangka-kurraju kuja-ka Kirijini-wangu nyinamirni kuwurtukungarduyu wiri-jarlu. Yalumpujulpankulu-nyanu nyurrurlaru miimii-nyanjarla jungarni-mantarla ngula kankulu yangka Kaatu-kurlangu nyina. ²⁻³ Yangkarna-nyarra yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi ngakaju kapurlipa-jana Kirijini-paturlu miimii-nyanyi yapa Kirijini-wangu panujuku nyampurla ngurungka. Manurna-nyarra pinarri-manu nyurrurla yapa kapurlipa-jana ngaliparlu miimii-nyanyi marramarrangurlu. Kujarlaju, winjarni kankulu-nyanu jungarnijungarni-mani jaajirli ngula kankulu-nyanu wilji-mani kurdukurdu-piyarlu?

* 5:8 Nyangka Exodus 12.8

* 5:12-13 Nyangka Deuteronomy 17.7, 19.19, 22.21, 24, 24.7

⁴ Kuja kankulu-nyanu Kirijini-paturlu nyurrurlarlu warrarda wilji-mani, nyiyaku kankulu-nyanu warrarda kanyi kuwurtu-kurraju Kirijini-wangu-patu-kurra? Yalumpu wiriwiri kuwurtukungarduyu-patu, kula kalu-nyarra yalumpu nyina wiri Kirijini-patuku. ⁵ Nyampurra karna-nyarra yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yangka nyurrurla kurntaku ngurrju-mani. Kula kankulu mardarni mayi jintarlangu pinangkalpa nyurrurla-nyangurla turnangka? Ngulakunya yungulpankulurla yantarla yungu-nyarra miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. ⁶ Ngari kankulu-jana yani payirinjaku wiriwiriki-puka yangka-patuku Kirijini-wangu-patuku, ngulangku nganta yungulpalu-nyarra miimii-nyanjarla jungarni-mantarla. Lawa kujaju!

⁷ Kuja kankulu-nyanu nyurrurlarlu Kirijini-paturlu kanyi yangka kuwurtu-kurra, ngulaju maju Kirijini-wangu-patu-piya. Kajilparla Kirijini yangka jinta jinta-kariki Kirijini-kariki nginji-wangkayarla, manu jaru wiri kajilpa-palangu ngunakarla, ngulajulpa-palanyanu yampiyarla kuwurtu-wangurlu. Kirijini-kariyi-nyanurlu kajilpangku purunjurlu nyiarlangu jurnta mantarla, pangkalangu jurnta mani. Yampiya kuwurtu-wangurlu! ⁸ Tarnnganguku-juku kankulu-nyanu jarnku wilji-mani. Manu kankulu-nyanu purunjurlu jurnta mani warrarda Kirijini-kariyi-nyanurlangurlu. Kujaju maju!

⁹⁻¹⁰ Yapa maju ngula kalu nyina, kula-jana Kaaturlu rdakurl-kijirni nyanungu-nyangukurra ngula kangalpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku. Jungarnirli-jana manngu-nyangka miyalurlu, kalakankulu-nyanu karlirr-kanyi nyanungurra-piyaku nyinanjaku warntarlaku. Ngana-puka ngula-ka yapa kalykuru nyina, manu juu-kari-kirli Kaatukurlangu-wangu-kurlu, manu ngula kalu-nyanu warrarda wajirli-pinyi kalykuru-jarrinjarla watingki karntangu, manu wati-jarrarlu ngula kapala-nyanu mardarni karnta-piyalku, manu purunjunju, purlurlpa, pamakungarduyu, manu yurllu kuja kalu-nyanu ngarrirni, manu ngula kalu-jana pakarninjarla purunjurlu jurnta kanyi, kulalu nyampurraju yapa nyinami Kaatu-kurlangu-purnurla. ¹¹ Kirijini-wangurla-wiyi ngulaju kalankulu nyinaja kujarra-piyanya. Ngula-kujakunya Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlurlu-nyarra kurruly-kijirninjarla parljurnu maju-warnuju ngurrju-karda. Jalangulku kankulurla nyina yirrngingiki Kaatu-mipaku manu jungarniji tarnnga-juku.

Palka ngalipa-nyangurlu yungulparliparlajinta pulka-pungkarla Kaatuku

¹² Ngalya-karirli kankulu nyurrurlarlu purda-nyanyi nyiyarningkijarraju ngurrju nganta nyurrurlaku puranjaku manu ngarninjaku manu marnpirinjaku. Kujaju junga marda. Kala ngajulurlu karna manngu-nyanyi panu-kariji maju-nyayirni ngalipaku Kirijini-patuku. Yungulparlipa yampiyarla. Nyiarlangurlu kajilpaju jinyijinyi-maninjarla karlirr-kangkarla Kaatu-kujaku, ngulakuju kajikarnarla marlaja nyina pirijina-piya. Ngula-kujakuju karnaju warrawarra-kanyi. ¹³⁻¹⁴ Ngalya-kari kankulu kuja wangka, “Kaaturlu-ngalpa yungu mangarri, manu-ngalpa miyalu ngurrju-manu mangarriki mardarninjaku kaninjarni. Kujarlaju kajikarlipa nyiyarningkijarra ngarni kutu.” Kujaju junga marda. Kala kujanya karna-nyarra ngajuju wangkami Puurluju nyurrurlakuju, “Ngakaju Kaaturluju kapu riwarr-pinyi mangarri manu miyalu, manu kularlipa ngarni nyiarlangulku.” Ngalya-kari kankulu kuja wangka, “Kaaturlu-ngalpa ngurrju-manu nyampu palka ngalipa yungulparlipa-nyanu nganta ngaliparlu warru warrarda wajirli-pungkarla kalykururlu.” Kujaju yijardu-wangu! Kaaturlu pinawankaru-manu Warlalja-Wiri Jijaji. Ngula-piya-yijala kapu-ngalpa ngalipaju pinawankaru-mani yangka yartarnari wiri-kirirli.

¹⁵ Nyurrurlarlu kankulu yangka milya-pinyi Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju yangka kuja karlipa nyina palka-piyarla nyanungu-nyangu-piyarla. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Ngurrju mayi kajilparnarla karnta-kariki yantarla yungu ngaju-kurlu nguna kalykuru talakupurdarlu? Lawa, karrimirra kuja! ¹⁶ Nyampunya-ka Payipulurla wangka:

“Ngana-jarra kuja kapala nguna ngurrangka, ngula-jarraju jungulku kapala nyinami jintangkalku.”*

Kujarlaju ngana-puka kuja karla tala yinyi karntaku yungu-pala kalykuru ngunami, ngula-jarraju kapala nyinami palka jintangkalku. ¹⁷ Ngana-puka kajirli jirnganja nyina Jijaji Kirajiki, ngulaju kapala nyinami pirlirra jintangka-juku. Kujarlaju, kulalpa watiji warru parnkayarlalku karnta-kari-kirraju.

* 6:16 Nyangka Genesis 2.24

¹⁸ Ngana-puka kuja-ka wilji warrarda nyina Kaatu-kujaku, ngulangkuju kanyanu palka maju-mani ngari wita. Kala kajilpa nyinakarla kalykuru tarnnga-juku, kujarlulu kajika-nyanu maju-mani palka nyanungu-nyangu karrrikarri-wangurlu. Kuja-kujakujulu nyinaya ngurrju kalykuru-wangu! ¹⁹ Nyurrurlarlul kankulu yangka milyapinyi palka nyurrurla-nyangu ngulaju kankulurla maralypi ngurra karri Pirlirrpaku Kaatu-kurlanguku. Pirlirra ngula-ka kaninjarni nyina, ngulaju-nyarra yungu Kaaturlu. Kujarlaju, nyurrurla-nyangu palka, ngulaju kula nyurrurla-nyangu, ngulaju Kaatu-kurlangu. ²⁰ Kaaturlu ngula yilyajarni Jijaji, ngula-kurlurlunya-ngalpa nyanungu-kurramanu. Kujarlajulu nyinaya ngurrju kalykuru-wangu yungunkulurlajinta pulka-pinyi Kaatuku.

7

Puurlurlu-jana yungu kuruwarri Karinji-wardingki-patuku yungulu yangka nyarrpa nyinami yupukarrarla

¹ Ngulankujulu ngajulu payurnu pipangkarlu yupukarraku nyinanjaku karntakurluku. Ngaju karna-nyarra yalu-mani: Nyurrurla wati-patu, kajilpankulu nyinayarla jangkayirla-juku tarnnga-juku, ngulaju ngurrju-nyayirni. ² Kala kajilpankulu yangka nyinakarla yupukarra-wangu, kajikankulu marda warru parnka karntakupurda. Kujaju lawa-yijala, maju! Kuja-kujakuju, karntalpankulu-nyanu warlaja mardakarla, manu karntangkulpalu-nyanu warlaja-yijala mardakarla kali-nyanju. ³ Ngula-warnuju, yungulpanpala yangka jungulku yupukarra nyinayarla ngurrangka. Manu yungulpanpala ngamirlji-kirli ngunayarla, wurnturu ngunanja-wangu, ngulaju yungulpanpala-nyanu wardinyi-mani. ⁴ Karntangu yalirli, ngulaju karla mardarni palkaju kali-nyanuku watiki. Watinku yalirli, ngulaju karla mardarni palkaju karntaku yaliki. ⁵ Nyampujarra ngula kapala kalinja-nyina Kirijini-jarra-juku, jarnku kajilpa-pala ngunayarla ngurrangkaju jirramaku marda mungaku Kaatuku yati-wangkanjaku, ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju yungulpa-pala pina jinta-jarriyarla, jungulku yungu-pala pina-ngunami warru kalykuru-jarrinja-kujaku. Kajilpa-pala yangka jarnku-ngunakarla tarnnga marda, kajika-palangu Juju Ngawungkulku karlirr-kanyi tarnngaku marda, kajika-pala jarnku yanirra jarwara-kari karnta-kari-kirra manu wati-kari-kirraluku. Kulalpa-pala-nyanu marda warla-pajikarla kalykuru-jarrinja-kujaku.

⁶⁻⁷ Kajilpankulu nyurrurla yapa-patu yangka nyinakarla ngaju-piya yupukarra-wangu, ngulaju ngurrju. Kala ngalya-kari kankulu nyurrurla nyinami karnta-kurlu yupukarra. Ngulaju ngula-juku. Kulalparna-nyarra ngajulurlu warla-pajikarla yupukarra-kujaku. Kaaturlu-ngalpa ngarrurnu panu-kari karnta-kurlu yupukarra nyinanjaku. Manu panu-kariki-ngalpa wangkaja yupukarra-wangu-nyinanjaku.

⁸ Ngajulurlu karna-nyarra kuruwarri yinyi yampirri-wardingki-patuku yapaku manu yangka kali-pukaku ngula kankulu yangka nyina yarlukurlu: Kajilpankulu ngaju-piya nyinakarla yupukarra-wangu, ngulaju ngurrju. ⁹ Kajilpa ngana-puka warla-pajirninjawanu warru parnkayarla kalykuru karnta marda watikipurda manu marda wati karntakupurda, ngulaju maju-nyayirni! Kajilpa-pala yupukarra-wangu nyinakarla karnta marda manu marda wati, kajika-pala warrarda manngu-nyanyi warru parnkanjaku. Ngula-kujakujulpa-pala yupukarra-jarriyarla-wiyi.

¹⁰ Ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra nyampuju kuruwarri yirrarni pipangka ngulaju yungu Warlaja-Wiringki, ngulaju nyurrurlaku yupukarra-patuku: Kulalpa-nyanu karntangu karlirr-mardakarla kali-nyanu-kujaku. ¹¹ Manu kali-nyanurlu kulalpanyanu jurnta yilyayarla karntaju nyanungu-nyanguju. Kajilpa-nyanu karntangu karlirr-mardakarla, ngulajulpa nyinakarla yarlukurlu tarnnga-juku wati-kari-wangu. Lawangkaju, kali-nyanu warlaja-kurralpa pina-yantarla.

¹² Ngalipa-nyangurlu Warlaja-Wiringki, ngulangkuju kulaju nyampuju yungu kuruwarri-kari, ngayi karna-nyarra kutu milki-wangka nyurrurlaku yangka Kirijini-patuku ngula kankulu nyinami yangka yupukarrarla Kirijini-wangu-kurlu. Nyurrurla Kirijini-patu yangka wati-patu, ngula kankulu-jana mardarninja-yani karnta yangka Kirijini-wangu, ngulaju kulalpankulu-jana nyarrpaku yilyayarla. Mardakalu-jana kajili ngampurra nyina nyurrurla-nyangurlu, ngulajulu-jana mardaka. ¹³ Nyurrurlarlul Kirijini-paturlu karntakarntarlul, ngula kankulu-jana mardarninja-yani wati yangka Kirijini-wangu, kulalpankulu-jana nyarrpaku karlirr-mardarninjarla yilyayarla. Mardakalu-jana kajili ngampurra nyina nyurrurla-nyangurlu. ¹⁴ Nyampu Kirijini-wangu kali-nyanu wati, kuja kapala nyampu Kirijini karnta-pirdinya nyanunguku kali-nyanu nyinami, ngulaku karla marlaja nyina wati Kaatu-kurlangu kali-nyanuku karntaku. Manu nyampu Kirijini-wangu kali-nyanu karnta, kuja kapala nyampu

Kirijini nyina wati-pirdinyta nyanunguku kali-nyanu, ngulakuju karla marlaja nyina Kaatu-kurlangu-yijala karntaju kali-nyanuku watiki. Kurdukurdurlangu kalu-jana marlaja nyina Kaatu-kurlanguju. Lawangkaju, ngulaju kajikalu nyina kurdukurduju ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu-wangu-yijala.

¹⁵ Kaatu kanyarra wangka yungulpankulu nyinakarla rarralya manu pululu. Kujarlaju, kajilpangu nganaku-puka yangka Kirijini-wangurlu karntangu manu watingki-puka kapatinjarla jurnta yantarla, ngulaju ngula-juku. Yilyayarra kutu, warla-pajirninja-wangurlu! Kajilpanpa puta warla-pajikarla jurnta yaninja-kujaku, kajikanpala-nyanu kulungkuku marda pinyi. ¹⁶ Nyurrurla Kirijini-patu wati-patu manu karnta-patu, kajilpa yangka Kirijini-wangu wati-puka manu karnta-puka yantarlarra, ngulaju yanirra kutu. Kajilpanpa mardakarla warla-pajirninja-karrarlu, kajikangu marda marlaja Kirijini-jarri nyuntukuju, manu lawa marda kuja ngari. Nyuntulurlu kula kanpa marda milya-pinyi.

Tarnnga-jukulparliparla jirnganja nyinayarla Kaatuku kurruly-kijirninja-wangu

¹⁷⁻²⁰ Nyurrurla Kirijini-patu yapa-patu, ngalya-karilpankulu nyinaja Juwu-patu ngula-nyarra Kaaturlu milarnu kamparrurlu. Ngulaju ngula-juku. Kujajukulu nyinaya Juwu-patuju kurruly-kijirninja-wangu! Ngalya-karilpankulu nyinaja Juwu-wangu-patu ngula-nyarra Kaaturlu milarnu kamparruju. Ngula-yijala ngula-juku. Nyinayalu kuja-juku Juwu-wangu-patuju! Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu ngulaju kankulu yangka-juku nyina jinta-warnu Kaatu-kurlangu-juku. Kaatu kanyarra wangka nyurrurlaku Kirijini-patuku yungunkulu jungarnirli purami nyanungu-nyangu kuruarri. Nyampunya kuruarri ngula karna-jana yimi-ngarrirni yangka Kirijini-patuku jaaji-kari jaaji-karirlaku: Tarnngajukulu kurruly-kijirninja-wangu nyinaka yangka-piya-juku ngulalpankulu nyinaja nyurru-wiyi Kirijini-wangu-wiyi, yangka ngula-nyarra Kaaturlu milarnu nyurrurlaju manu nyanungu-kurra-manu.

²¹ Ngalya-karilpankulu nyinaja pirijina-piya warrkini ngula-nyarra Kaaturlu yajarnu. Ngulaju ngula-juku. Manu jalanguju kankulu-jana marda warrki-jarri paaju-patuku nyurrurla-nyangu-patuku pirijina-piya-juku. Kajilpalu-nyarra paaju-paturlu yilyayarla warlangarrangarra yungunkulu-nyanu nyurrurla-mipa warrki-jarri talakupurda, kujaju ngurru-nyayirni. Ngari kutulu yanta! ²² Nyurrurla yapa-patu ngulalpankulu pirijina-piya warrki-jarrija, ngula-nyarra yangka Kaaturlu milarnu, ngula-juku kankulu nyinami rarralya ngula-nyarra Jijaji Kirajirli kurruly-yirrarnu rarralya-karda maju-kujaku. Nyurrurla panu-kari ngulalpankulu-nyanu nyurrurla-mipa warrki-jarrija ngula-nyarra yangka Kaaturlu milarnu, ngulaju kankulu jalanguju nyinami warrkini pirijina-piya Jijaji Kirajiki. ²³ Kaaturlu-nyanu nyanungu-kurra-manu Jijaji Kiraji-kirirli, ngulajunkulurla nyanungukuluku-juku. Kujarlaju, kajilpalu-nyarra Kirijini-wangu-patu wangkayarla nyanungu-patu-piyaku nyinanajuku, ngulaju wurra-mantalu-jana nyurrurlarlu Kaatu-kurlangu-paturlu! ²⁴ Ngajukupurdangku-purnu Kirijini-patu, jintakulu karna-nyarra yada wangkami: Tarnngajukulurla jirnganja nyinaka Kaatuku yangka-piya-juku ngulalpankulu nyinaja kamparru-wiyi pirijina-piya marda, marda rarralya, yangka ngula-nyarra Kaaturlu milarninjarla wangkaja.

Puurlurlu-jana yirrarnu kuruarri Karinji-wardingki-patuku yungulu yangka nyarrpa nyinami yarlukuru-wardingki-patu manu yampirri-wardingki-patu

²⁵ Yangka Kirijini-paturlu, nyurrurlarlulpankujulu payurnu ngajulu nyurru-wiyi yangka kujaju, "Nyarrpa-jarrirnalu nganima yangka yarlukuru-wardingki-patu manu yampirri-wardingki-patu ngula karnalu nyina?" Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirliji, ngulanguju kulaju ngarrurnu manu yungu ngajulukulu kuruarri nyampu-kurlu nyurrurlakungarni yimi-ngarrirninjaku. Ngayi karna-nyarra kutu milki-wangka ngula karna ngajulurlu manngu-nyanyi. Kaatu kaju mari-jarrinjarla ngurru nyina ngajukuju. Kujarlaju, yungulpankujulu ngungkurr-nyinakarla ngula karna-nyarra ngajulu junga wangka.

²⁶ Jalanguju kangalpa wuurnpa-jarrimi nguruju ngalipaku Kirijini-patuku. Ngulaku-julu nyinaya jurrku-juku kurruly-kijirninja-wangu-juku. ²⁷ Nyurrurlarlu Kirijini-paturlu wati-paturlu, ngula kankulu-jana mardarni karnta kali-nyanu, ngulajulu-jana mardaka yilyanja-wangurlu. Nyurrurlarlu yangka yampirri-wardingki-paturlu, kalakankulu-jana warrirni yangka kali-nyanukupurdarlu. Ngulajulu-jana yampiya, ngulajulu nyurrurlaju nyinaya yampirri-wardingki-patu tarnnga! ²⁸ Kala kajilpanpa-nyanu kutu-mantarla yangka karnta, ngulaju ngula-juku. Manu yangka karntakarntarlu, kajilpankulu-nyanu mantarla wati, ngulaju ngurru-yijala. Ngana kaji yupukarrarla nyina, ngulaju-ka wajampa nyinami nyiyarningkijarrarla. Ngula-kujakuju karna-nyarra yimi-ngarrirni

nyurrurlaku yapa-patuku nyampu kuruwarri yungunkulu nyinami yupukarra-wangu-juku wajampa-wangu.

²⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyampu karna-nyarra wangkami, nyampuju kangalpa rdangkarlpalku karrinjini ngalipaku Kirijini-patukuju. Kujarlanya, jalanguju ngula karlipa-jana kali-nyanu mardarninja-yani wati-paturluju, nyinakarlpalparlipa ngula kalu yangka wati yampirrirla nyinanja-yani, ngula-piya-yijalparlipa nyinayarla.

³⁰ Ngaliparlu ngula karlipa-nyanu waarr-pakarni yangka marirlangurlu marda, ngulajurlipa yampimi. Nyinayarlpalparlipa yangka ngalya-kari-piya kuja kalu yulanja-wangu nyina. Ngalipa ngula karlipa ngarlarrimi, ngulajurlipa yampi. Nyinayarlpalparlipa yangka ngalya-kari-piya kuja kalu ngarlarrinja-wangu nyinami. Ngaliparlu kuja karlipa nyiyarningkijarra jakarl-pinyi japu-jangka, kuja-wangu ngayilparlipa nyinayarla marlajarra-piya. ³¹ Ngaliparlu ngula karlipa manngu-nyanyi nyiyarlanguku ngurrjumaninjaku, ngulajurlipa yampi. Ngayilparlipa nyinakarla yapa-patu-kari-piya ngula kalu waparlu nyina nyiyarningkijarrarla. Nyiyaku-yijala kujaju? Nyiyarningkijarra ngula karlipa nyanyi nyampurla ngurungka, ngulaju-ka lawa-jarrimirraluku kutu-puruju.

³² Nyurrurla Kirijini-patujulu nyinaka ngurrju manu wardinyi nyiyarlangukuju wajampa-jarrinja-wangu! Yangka ngula kankulu nyina yampirrirla, ngulaju kankulu-nyanu yinyi yangka Warlalja-Wiri-kirra, kujarlu kankulu wardinyi-mani. ³³ Nyurrurla yangka Kirijini-patu yupukarrarla, ngulaju kankulurla miirn-nyina nyiyarningkijarrarla yangka nyurrurla-parntarlanguku yungunkulu-jana kujarlu wardinyi-mani.

³⁴ Nyurrurlarlu yangka wati-paturlu Kirijini-paturlu, ngulaju kankulu kuja-purda-jarra manngu-nyanyi kujarlu, “Nyarrpa-jarrimirna? Kaatu-nyarra mardarnaju yinyi? Ngajuparnta-kurrarnaju yinyi yungurna kujarlu wardinyi-mani?” Kujanya kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluju yupukarra-paturluju. Nyurrurlarlu yangka yupukarra-wangu karlarni-ngintirli manu kamina-warnu yupukarra-wangurlu-yijala, ngulaju kankulu-nyanu yinyi junta-kurra Jijiji Kiraji-kirra Warlalja-Wiri-kirra tarngga-juku. Nyurrurla yangka Kirijini-patu karntakarnta ngula kankulu yupukarrarla nyina, ngulaju kankulu-nyanu yinyi yangka kali-nyanu-mipa-kurra nyurrurla-parnta-kurra nguru nyampurlaju, kujarluju yungunkulu-jana wardinyi-mani.

³⁵ Nyampu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra yungunkulu ngurrju nyina. Kula karna-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu wajampa nyina, lawa. Ngari karna-nyarra wangka jungarni yungunkulu-nyanu yinyi Warlalja-Wiri-mipa-kurra tarngangu-juku.

³⁶ Nyurrurlarlu yangka wati-paturlu ngulankujuju payurnurnu pipangkarlu, “Mani mayirnalua-jana karnta nganimpa-nyanguju jangu-pinja-warnuju, mardarnalu nyina kuja-juku yampirrirla-juku?” Nyampunya karna-nyarra ngajuju jangu-mani: Kajilpa nganangu-puka watingki maninja-wangurlu yampiyarla yali karnta, ngulaju kajika manngu-nyanyi miyalurlu warrarda kanunjunyumparlu kujarlu, “Mani mardarna, yampi mardarna?” Ngula-kujakuju manirra kutu yungu-pala nyinamirra yupukarrarla. Ngulaju ngurrju, maju-wangu. ³⁷ Kala kajika marda wati-kari rduju yampinjarla ngampurrpa-jarri-nyayirni yupukarra-wanguku nyinanjaku. Kajilpa-nyanu warlapajikarla-wiyi jungangu marri-pinja-kujaku manu karnta-kari-kijaku, ngulaju warlapajirninjarla nyinamirra kutu yupukarra-jarrinja-wangu. Ngulaju ngula-juku. ³⁸ Kajilpa Kirijinirli watingki manngu-nyangkarla yupukarrarlaku nyinanjaku, ngulaju ngurrju-karrikarri. Kajilpa yampirrirla nyinakarla-juku yupukarra-wangu, ngulaju ngurrju-nyayirni.

³⁹ Nyurrurlarlu ngulankujulu payurnurnu pipangkarlu, “Nyarrpa-jarriyarlalpa karntaju Kirijini kajilpa kali-puka-jarriyarla nyanununguju?” Nyampunya karna-nyarra ngajuju jangu-mani: Kajilpa nyinakarla nyanungu-parnta wati wankaru, ngulaju kulalpa yantarla wati-kari-kirra. Kajilpa kali-puka-jarriyarla, ngula-jangkaju kajilpa ngampurrpa nyinakarla Kirijini-kariyi-nyanuku maninjarla yupukarra-jarrinjaku, ngulaju ngula-juku. Kulalparla nyarrpa yupukarra-jarriyarla Kirijini-wangukuju, lawa.

⁴⁰ Kuja karna-nyarra ngajulurluju Puurlurlu yimi-ngarrirni, ngulaju jaru jurrku-juku kuja kanyarra Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yimi-ngarrirni ngulaju kujarlu: Nyampu kajilpa karnta kali-puka nyinakarla yarlukururla, ngulaju ngula-juku. Ngulaju kapu nyina ngurrju wardinyi-nyayirni yangka-piya-wangu ngula-ka yangka junta-kari yupukarra-yijala pina-nyina.

8

Yimi kuyu warntarri-kirli ngulalparlu Kirijini-wangu-paturlu purranjarla yirrarnu jujuku nyanungurra-nyanguku

¹ Nyurrurlarlu ngulankujulu payurnurnu yangka ngajulu kuyu warntarriki yangka ngula kalu purrami Kirijini-wangu-paturlu purlapa wiri-puru nyanungu-nyangu-puru, ngulaju nganta tarruku-nyayirni kuyuju. Payurnurnunkujulu yalikiji kuyu warntarriki, ngulajunkulu ngarni-japa mardawu, yampiminkili? Ngalya-karirli nyurrurlarlu kankulu-nyanurla pulka-pinyi ngula kankulu nganta nyiyarningkijarra milya-pinyi, ngulaju lawa! Ngula karlipa-nyanu yangka Kirijini-patu yulkami, ngulaju karlipa-nyanu wiri-mani Kaatu-kurra-pinangu. ² Nganangku Kirijinirli ngula-ka milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra Kaatu-kurlu, kujaju lawa. Kula-ka nyiyarlangu milya-pinyi jungangu. ³ Ngana kuja karla yulkami Kaatuku, ngulaju-ka rdakurl-kijirni Kaaturluju.

⁴ Nyurrurlarlu yapangku ngulajunkujulu payurnu ngajulu yangka kuyu warntarriki. Nyampunya karna-nyarra ngajulurluju jangku-mani. Kirijini-wangu-paturlu ngula kalu juju ngurrju-mani watiya-jangka manu pirli-jangka, ngulaju nganta juju-kari juju-kari nyanungurra-nyangu junga-nyayirni nganta. Kala lawa, yijardu-wangu! Ngaliparlu Kirijini-paturlu karlipa milya-pinyi jinta-mipa Kaatuju junga-nyayirni. ⁵ Kirijini-wangu-paturlu ngulaju kalu-jana purami juju-kari juju-kari manu pirlirppa-kari pirlirppa-kari panu-kari ngurungka manu walyangka kuja kalu-jana wiri-jiki nganta nyinami nyanunguraku. ⁶ Ngalipaku Kirijini-patuku, ngulaju-ngalpa jinta-juku Wapirra Kaatuju ngula nyiyarningkijarra ngurrju-manu nyampurla ngurungka. Ngulaju karliparla nyanungu-mipaku jintaku nyinami. Ngalipaku Kirijini-patuku, ngulaju jinta-mipa Warlaja-Wiriji ngulaju Jijaji Kiraji, ngulakunya karliparla marlaja nyina wankaru. Kaaturlu manu Jijaji Kirajirli, jungungku-pala ngurrju-manu nyiyarningkijarra.

⁷ Kuyu yalumpuju, kari-nganta ngulaju tarruku-wangu. Kujarlaju, kajilparlipa ngaliparlu Kirijini-paturlu kutu-nganjarla kuyu yangka tarruku nganta, ngulaju ngulajuku. Kala Kirijini-patu ngalya-kari kuja kalu yangka rampaku nyina jalangu-warnu, ngulaju kula kalu milya-pinyi yalumpu-kurlu kuyu-kurlu. Kirijini-wangu-wiyi ngulalpalu nyinaja, ngulangkujulpalu ngarnu kuyuju yangkaju tarruku nganta. Kala Kirijini-jarrinjarla kajilpalu kuyu yalumpuju nganjarla jalangu-warnurlu, ngulaju kajikalunyanu kurntaku ngurrju-mani. Rampal-manngu-nyanyi kalu kajika-jana kuyungkuju nganta ki-purranjarla maju-mani.

⁸ Kajilpankulu kuja wangkayarla manu manngu-nyangkarla, ngulaju yijardu-wangu. Ngaliparlu Kirijini-paturlu pinangkalparlu, kajilparlipa nganjarla kuyu manu mangarri nyiyarlangu, kula-ngalpa ngulangkuju kutu-mani Kaatu-kurraju. Kaatuju kajika-ngalpa yulkami-juku kajilparlipa ngalya-karirli mangarri-kari kuyu-kari nganjarla, manu kajika-ngalpa yulkami-juku kajilparlipa ngalya-karirlangurlu ngurppangku yampiyarla.

⁹⁻¹⁰ Nyuntu marda kajikanpa-nyanu kanunju-kari wangka, “Kajikarna ngajulurluju ngarni kutu kuyu warntarriji.” Wurra-wiyi manngu-nyangka kujarlul: Kirijini-karirli jalangu-warnurlu kajikangu nyanyi nyuntulu ngarninja-kurra kuyu warntarri-kirra kajilpanpa nyinakarla yuwarlirla juju-kari-kirlangurla. Nyanungurluku marda kajika manngu-nyanyi ngarninjakuju. Kajika marda nyanungurluku maninjarla ngarni. Kajikanpa karlirr-kanyilki Kaatu-kujaku nyuntulurlu ngula kanpa milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju. ¹¹ Nyampuju Kirijini jalangu-warnuju ngulaju nyuntukupurdangka, manurla Jijaji Kiraji palija watiya warntawarntarla nyanungurlanguku. Kajilpa nyampu kuyu nganjarla, kajika muntuku-jarrinjarla purda-nyanyi, “Jarrwara-karirna marda yanu Kaatu-kujaku!” Nyuntulurlu Kirijinirli, ngula kanpa milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra, ngulangkuju kajikanpa kawarr-kanyi. ¹² Kuja kanpa yali jinta-kari jalangu-warnu kanyi jarrwara, manu kuja kanpa kurntaku ngurrju-mani, kujanya kanparla majungka-jarrimi jurnta kuyu wita ngarninjarla. ¹³ Ngula-juku karna-nyarra ngajuju wangkami Puurluju nyampu-kurluju kuyu-kurlu. Kajilpaju Kirijini-karirli jalangu-warnurlu nyangkarla kuyu warntarri ngarninja-kurra, kalakaju waalparrirni-yijala. Ngula-jangkanya kajika kuyu ngarninjarla jarrwara-kari yanirra Kaatu-kurlangu-wangu-wana. Kuja-kujakuju kulalparna nganjarla nyampuju kuyu warntarriji. Yampimilki kapurna.

9

Warrki-kirli Kurdungurlu Wiri-kirlangu-kurlu

¹⁻³ Ngula kankujulu ngarni-wangka ngajuku, kuja karna nganta lawa nyinami ngajuju Kurdungurlu-wangu Wiri-wangu. Kujarlaju karnaju jaarl-karri nyurrurla-kujaku. Ngulajurna junga nyangu Jijaji Kirajiji milpangku ngajulurlu. Nyanja-warnu ngulaju karna nyina Kurdungurlu Wiri. Ngula-jangkanya karna rarralypaju nyina! Kulalpaju nganangku jinyijinyi-mantarla! Yangka-jala kankujulu milya-pinyi Kurdungurlu Wiri

ngula karna nyina. Kajirna ngajuju lawa nyinakarla, kujarlaju kulankulu Kirijini-jarriyarla.

⁴ Kala Parnapa manu ngajulu? Ngalya-karirli Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli, ngula kalu-jana pinarri-mani Kirijini-kariyi-nyanu, ngula-wanawanaju kalu-jana Kirijini-kariyi-nyanu-patu payirni talaku. Ngula-piyarlu-yijala kajilpankulu-jarrangku yungkarla tala ngajarrarlangku yali-patu-piyaku, ngulaju ngula-juku. ⁵ Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu Jijajikipurdangka-patu kukurnu-nyanu-patu manu Piita, ngula kalu yani wurna jaruku yimi-ngarrirninjaku, ngulangkuju kalu-nyanu kali-nyanu yangka ngurra-warnu kanyi palka-juku. Kajilparna ngajurlangu ngampurra nyinakarla karntaku Kirijiniki maninjaku, ngulaju kajikarlijarra wungu-yijala yani nguru-kari nguru-kari-kirra jaruku yimi-ngarrirninjaku. ⁶ Nyiyaku kankulu-jarrangku ngajarramipaku Parnapa-jarraku nginji-wangka? Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju kula kalu-nyanu warri-jarrimi talakupurda kuja kalu-jana pinarri-mani Kirijini-patu-kariyi-nyanu, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kajilparnalunya ngajarraru ngajarraru Parnapa-jarraru payikarla talaku, ngulaju ngurru-yijala yali-patu-piyarlu. ⁷ Ngana-puka kuja-ka warri-jarri, ngulangkuju karla marlaja mani tala warri-jangkarlu paajukuju. Yurrkunya ngula kalu warri-jarri, kula kalu-nyanu warrawarra-kanyi warlalja-kurlurlu talakurlurlu. Yurrkunyukungarduyurlu kajana wiringki warrawarra-kanyi. Manu jinta-kari kuja-ka warri-jarri kaatinikingarduyu, ngula karla marnikiji-piya marlaja pardi, ngulangkuju kula-ka yampimi, marlaja kanyanu ngarni. Manu jinta-karirli yapangku ngula kajana jina-mardarni narnukutu, ngula-jangkaju ngarni-yijala-ka lampurnuju. Kuja karnalu-nyarra ngajarraru Parnapa-jarraru jaru yimi-ngarrirni ngurru Jijaji Kiraji-kirli, ngulajulpankulu-jarrangku warrawarra-kangkarla-yijala tala-kurlurlu ngajarraju.

⁸ Ngaju ngula karna-nyarra nyampu wangka, kula ngaju-nyangu yimi. Kaatu-kurlangu jaru nyampuju ngularla yungu Mujujuku. ⁹ Mujujurlu-ngalpa nyampu jaru yirarnu puluku-kurlu:

“Watingki nganangku-puka ngula-ka puluku mardarni, ngulajulparla marna yungkarla ngarninjaku. Ngula-ka pulukurlu warru wapanjarlu warru puyu-pinyi marna kipirninjakungarnti, ngulakungarntiji lirraju yampiyarlalpa kuja-kirli warirninjawangurlu pulukuju marna yungu kutu ngarni.”*

Nyampurula kuruwarrirla ngula kangalpa wangkami, kula-ka wangkami puluku-mipakurlu, lawa. Nyampuju-ka wangkami nganimparlangku ngula karnalurla warri-jarri Kaatuku. Nyurrurlarlulpankulu-nganpa warrawarra-kangkarla tala-kurlurlu.

¹⁰ Nganimpa karnalu nyina Wiriwiri yangka ngula-ka watingki pangirninjarla milyingka yirarni mangarrikingarnti yungurla marlaja pardi, ngula-piya. Yalirli ngula-ka pangirninja-yani manu jinta-karirli ngula karla marlaja maninja-yani, ngulaju kapala manngu-nyanyi kapu-pala-nyanu marlaja ngarni jirramarlu-juku. ¹¹ Nganimparlu ngulalparnalunya ngajarraru yimi-ngarrurnu yangka jaru Jijaji-kirli, ngula-jangkaju kankulu Kirijinilki nyina jalanguju. Ngula-jangkarlulpankulu-nganpa warrawarra-kangkarla tala-kurlurlu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri. ¹² Kurdungurlu Wiriwiri-kariyi-nyanu-paturlu, ngulangkuju kalu-jana payirni talaku yangka kuja kalu-jana pinarri-mani Kirijini-patu-kariyi-nyanu. Ngulaju ngula-juku. Kajilparnalunya ngajarraru Parnapa-jarraru payikarla talaku, ngulaju ngurru-yijala yali-patu-piyarlu.

Kala kularnalu-nyarra ngajarraru Parnapa-jarraru jintarlangku payurnu talaku. Ngajarraru kalarlujarra-nyanu jirramarlu warrawarra-kangu tala-kurlurlu warlalja-kurlurlu. Ngulalparlijarra nyinaja marlajarra nyurrurla-nyangurla, ngulajulparlijarra nyinaja payirninja-wangu. Kajirnalunya ngajarraru payikarla talaku, kulankulu-nganpa marda purda-nyangkarla kujarnalu-nyarra nyampu jaru ngurru yimi-ngarrurnu Jijaji Kiraji-kirli.

¹³ Nyurrurlarlulpankulu milya-pinyi yangka Juwu-patu-kurlangu Yuwarli Maralypi wiri ngula-ka karri Jurujulumurla, manu yangka wati-patu maralypikingarduyu-patu ngula kalu warri-jarri yalirla Maralypirla. Yali-paturlu ngulaju kalu-nyanu mangarri manu kuyu mani yali-jangka-kirli. Ngula kalu wiriwiri yali warri-jarri Maralypirla, yalirli kalurla purranjarla yinyi kuyu warntarri Kaatuku. Ngulaku-puruju nyanungurluju kalu-nyanu ngalya-kariri yirarni kuyuju ngurra-kurra kanjakungarnti. Ngulaju ngula-juku. ¹⁴ Jijaji Kirajirli Warlalja-Wiringki kangalpa yimi-ngarrirni jinta-juku jurru kuruwarriji. Kuruwari ngula-ka nguna, “Nganangku-puka wiringki kajijana Yimi Ngurru Jijaji Kiraji-kirli warru yimi-ngarrirni, ngula-warnujulpalu Kirijini-kariyi-nyanu-paturlu warrawarra-kangkarla manu tala yungkarla.”

* 9:9 Nyangka Deuteronomy 25.4

¹⁵ Ngajulurlu Puurlurlu, ngularna kamparru yanurra nyurrurla-nyangu-kurra nguru-kurra, kapurna-nyarra payikarla nyurrurla talakuju, kala lawa. Kularna-nyarra talaku payurnu. Ngajulurlu-juku ngayilparnaju warlaljarlu warrawarra-kangu. Jalangu karna-nyarra nyampurla pipangka wangkamirra kula karna-nyarra talaku payirrirra.

Kajilparna-jana yapaku Yimi Ngurrju yirri-purayarla, ngula-warnurluju kulalparna-jana talaku payikarla. Kajinkijili nyurrurlarlu yapangu yungkarla tala, kapurnaju purda-nyanjarla kurnta-jarriyarla. Kajilpankujulu nyurrurlarlu tala yungkarla jalangurlu, kulalparnajurla pulka-pungkarla. ¹⁶ Kaatuju wangkaja ngajuku yungurna-jana warru yaninjarla yimi-ngarrirni jaru Kaatu-kurlangu. Kulalparnajurla ngula-warnuju pulka-pungkarla. Kajilparnaju warla-pajikarla Yimi Ngurrju yimi-ngarrirninja-kujaku Jijaji-kirli-kijaku, ngulaju kajikaju marda kurnta-nyayirniki ngurrju-mani Kaaturluju! ¹⁷ Kajilparna ngampurpa nyinakarla talaku warrki-jarrinjaku, ngula-jangkakunya kajikajulu yinyi talaju yapangkaju. Kala ngayi kula karnaju ngajuku warrki-jarri. Kaatuku karnarla warrki-jarri ngulaju wangkaja nyanungu. Ngula-wanawanaju, kulalpaluju yungkarla talaju yapangkaju. ¹⁸ Nyiyakulku-yijala karna-jana Yimi Ngurrjuju yapaku warru yimi-ngarrirni? Kula talakupurdarlu, lawa! Ngula karna Kurdungurlu Wiri nyina Jijaji Kiraji-kirlangu, kula karna-jana payirni Kirijini-kariyi-nyanu yungulpajulu talaju yungkarla. Ngayi karna-jana kutu yimi-ngarrirni. Kujarlarlu karna wardinyi-jarri.

¹⁹ Kulalpaju nganangku jinyijinyi-mantarla warrki-jarrinjaku, lawa. Ngari karnaju kutu yinyi yapa panu-kurra pirijina-piyarlu yungulu Kirijini-jarri. ²⁰ Juwu-paturlu ngulangkuju kalu Mujuju-kurlangu-juku kuruwarriji purami. Ngulangkuju kajana nyanunguju jinyijinyi-mani nyiyarningkijarraku. Ngajuju, kula kaju ngarrirni kujakuju. Kala kajilparna nyinayarla Juwu-paturlajinta, ngulaju kajikarna purami nyanungurranyangu kuruwari, kujarlaju yungulu nyanungurrarlangu Kirijini-jarri. ²¹ Ngalya-kari ngula kalu nyina Juwu-wangu, kuruwari kula kalu purami Mujuju-kurlangu. Kajilparna yantarla nguru nyanungurra-nyangu-kurra, ngula-piya-yijala kajikarna nyina ngajuluju. Yampimi kajikarna kuruwari Juwu-kurlangu, ngulaju yungulu Juwu-wangu-paturlangu Kirijini-jarrimi. Ngalya-kari kalu wangka kula-nganta karna kuruwari Kaatu-kurlangu yampimi puranja-wangurlu. Kujaju lawa! Jijaji Kiraji-kirlangu karna purami. ²² Ngaju ngula karna nyina Kirijini-paturlajinta, yangka ngula kalu rampaku nyinami jalangu-warnuju, ngula-patu-piya-yijala karna ngajuju nyina yungurna-jana wiri-mani. Kula karna-jana jinyijinyi-mani, rarralya karna-jana nyina. Nyarrpara-kurra-puka ngula karna yani manu jaru-kari-kirli-kirra manu kuruwari-kari-kirli-kirra, ngula-piya-yijala karna ngajuju nyina yungulu nyanungurrarlangu Kirijini-jarri. ²³ Ngula karna nguru-kari nguru-kari yani, ngulaju karna nyina nyanungu-patu-piya-yijala, ngulaju yungurna-jana panuku-juku yimi-ngarrirni jaru nyampu Jijaji Kiraji-kirli.

Ngula karna nguru-kari nguru-kari yani, ngulaju karna nyina nyanungu-patu-piya-yijala ngula kalu nyina kuruwari nyanungurra-nyangu-kurlu. Ngakaju yunguju Kaatu wardinyi-nyayirni nyina warrki-jarrinja-warnuku.

²⁴ Nyurrurlarlu kankulu yangka yapangku milya-pinyi ngula kalu wajirli-parnka kilji-nyayirni ngana ngula-ka parrpardaly-parnka, ngulangkuju warntarri mani. Tarnngajuku kalu jupu-karrinja-wangu parnkami, ngula-warnurluju jinta-miparlu mani warntarriji. Ngula-ka yali parrpardaly-parnka, ngula-piya-yijala kalu Kirijini-patu nyina. Nyurrurlarlu yapangku Kirijinirli, tarnngangkujukulu puraya Jijaji Kiraji jupu-karrinja-wangurlu yungunkulu warntarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu mani ngula-warnurluju. ²⁵ Parnkanjakungartirliji, ngulangkuju kalu-nyanu junga-nyayirni pulykaju rarralya-mani wajirli-iyijala kamparru-wiyiji ngulaju warntarriki maninjakungarnti. Nyampu warntarri kapu lawa-jarrimilki. Ngalipa Kirijini-patu ngulaju karliparla tarnnga-juku nyinami Jijajiki, ngakaju yungu-ngalpa Kaaturlulu yinyi warntarri-nyayirni-wangu. Warntarri-nyayirni-wangu nyampuju ngulaju kapurlipa tarnnga mardarni. ²⁶ Ngajulu Puurlu karna nyina parnkanjakungarduyu-piya ngula kalu yangka parnkami jingijingi yungulpalu yalirli parrpardaly-parnkayarla. Yalikingarntiji kulalpa jarwarajarrwara-wiyi parnkayarla, kujakungarntiji ngulajulu jungarni-parnkayarla. Kuja-piyaju ngulaju karnarla jungarni warrki-jarri Kaatukuju. Kula karnarla jamulu warrki-jarri. ²⁷ Jinyijinyi-mani karnaju wakurturdu-nyayirni jupu-karrinja-kujaku yungurnarla warrki-jarrimi jungarni Kaatuku manu yungurna-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni yapakuju. Kajilparnarla Kaatuku warrki-jarriyarla ngari wita-mipa yijarduwangu, ngula-warnukuju kulalpaju marda warntarri-nyayirni-wangu yungkarla.

10

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku ngulaju kuja, "Yirriyirrilili-nyanu

warrawarra-kangka karlirr-yaninja-kujaku.”

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kujalpalu nyurnunyunurlu Mujuju puraja manangkarrarla manu ngalyarrparla wiringka. Milya-pinyi-jala kankulu nyampuju jaru ngulalpalu yangka mangkurdu kirrirdimpayi puranjinaanu, ngulalpa-jana kamparrurlu nguru-yirrarninjinaanu. Manu kankulu milya-pinyi ngulalu ngapa mangkuru-wana wiri-wana kulkurru-jarra jingi-jingi yanu. ² Kuja-warnurlulupalu-nyanu ngarrurnu papitaji-jarrinja-warnu Mujuju-kurlangu kujalpalu yangka mangkurdu puranjinaanu manu kujalu ngapangka jingijingi yanu.* ³⁻⁴ Ngulalpalu wurna maturnu, Kaaturlulpa-jana mangarri-nyayirni-wangu yungu, manu ngapa-nyayirni-wangu. Manu ngapa pirli-nyayirni-wangu-jangka ngula pakarnu Mujujurlu, ngapaju walya-wantijarni, manulpa ngawarralku parnkajarra. Nyampurlu pirlingki ngulajulpa-jana puranjinaanu purdangirli-wanarlu. Pirli-nyayirni-wangu nyampu, ngulaju Jijaji Kiraji kujalpa-jana warrawarra-kangu purdangirli-wanarlu. ⁵ Ngakarrangakarralku, Kaatuju-jana kulu-jarrijalku wilji-panukuju yangka kujalpalurla jurnta karanparr-karrija. Kujarlaju, manangkarrarla wiringkajulpalu palinjarla piri-ngunaja nyurnu-kari nyurnu-kari wurnturu-kari wurnturu-kari.

⁶ Nyampurlu jarungku kangalpa punpun-ngarrirni, kalakarlipa yangka jalajala-jarrinjarla karanparr-karri jarrwara-kari kujalpalu kamparru-warnurlu nyurnunyunurlu kuja-kurluju wapaja. ⁷ Ngarri-parnkanja-wangulu nyinaka yangkaju ngula kalu juju pirli-jangka manu watiya-jangka ngurrju-mani tarruku nganta, kujalpalu nyurnunyunurlu kamparru-warnu-paturlu ngurrju-manu. Kujanya kangalpa Payipulurluju yimi-ngarrirni jarlu-patu nyurnunyunurlu ngulalpalurla jarrwara-kari jurnta nyinaja Kaatukuju:

“Nyampurla purlaparla wiringka kalalu nyinanjarla kurapaka ngarnu, kalalu purlapa pungu, manu kalalurla parntarrinju palka-katuku nganta, kalalu nyangu karrinja-kurra juju-kari juju-kari nyanungurra-nyangu kuja kalalu nyanungurlu rdakangku ngurrju-manu.”*

⁸ Ngula-puru purlapa wiri-puru, warrulpalu-nyanu wajirli-pungu kalykururlu. Ngula-wanawanaju, 23,000-pala-jana riwarri-manu Kaaturluju parrangka jintangka. Ngula-kujakujurlpa nyinami warrura-wangu manu warru wajirli-pinja-wangu. ⁹ Ngalipa-patu Kirijini-patu, ngulajurlpa nyina ngurrju jarlu-patu-piya-wangu, kalaka-ngalpa Kaatuju kulu-jarri. Ngalipa-nyanguku nyurnunyunuku-wiyilpa-jana kamparru kulu-jarrija Kaatu Warlalja-Wiri, ngula-panuku-juku-jana warnalku jangkardu yilyajarni panu-jarlu, ngulangkukulu-jana warnangkulu muku pungu ngalya-karriji yapaju. ¹⁰ Ngalipa Kirijini-patu, nginji-wangkanja-wangurliparla nyinami Kaatuku yali-patu-piya-wangu jarlu-patu-piya-wangu. Ngalya-karriji, nginji-wangkajalpalurla Kaatuku. Ngula-wanawanaju marramarralku-jana jangkardurnu yilyaja muku pinjaku. ¹¹ Nyampurluju nyiyarn-inkijarrarl, pinarri-mani kangalpa Kaatu-kurlu, kalakarlipa karlirr-yani warntarlaku. Yapa-paturlu kamparru-warnu-paturlulpalu yirrarnu Payipulurlu yungu-ngalpa punpun-ngarrirni. Kajikarlipa jarrwara-kari yani Kaatu-kujaku jalangu, kuja kangalpa nguru rdangkardangkarlipa-jarrinjinilki ngalipaku Kirijini-patuku.

¹² Ngula kampa Kirijini nyina yijardunju nganta manu jukarurru nganta, ngulangkujungku warrawarra-kangka, kalakanpa yangka karanparr-karri Kaatu-kujaku. ¹³ Juju Ngawungku kangalpa jintawarlayi-jiki jarrwara-kari putaputa kanyi yapa panu-juku, kula nyurrurla-mipa. Kaatu kangalpa jirranganja nyinami tarnnga-juku. Ngulajuka nyina pirrjirdi-nyayirni Juju Ngawu-piya-wangu, kapu-nyarra muurlparlu mardarni karanparr-karrinja-kujakuju. Kujarlaju, nyangurla-puka kajilpa-nyarra yangka putaputa kangarla jarrwara-karriji Jujungku, ngula-kujakuju Kaaturlu kajika-nyarra pirrjirdi-mani yungunkulu jukarurru-juku yani karanparr-karrinja-wangu.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku Kirijini-patuku yungulu yangka jawirdiki nyinamirra maralypi nyampu-kujaku kuruwarrri-kari-kijaku Kaatu-kurlangu-wangu-kujaku

¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, juju maralypi-kijaku Kaatu-kurlangu-wangu-kujaku kuruwarrri-kari-kijaku, ngulajulu jawirdiki nyinakarra! ¹⁵ Nyampunya karna-nyarra wangka langarrpaku nyurrurlakuju. Purda-nyangkajulu ngula karna-nyarra ngajulu wangkami yijardu mardawu, lawa marda. ¹⁶ Nyurrurlarlu yapangku, manngu-nyangkalu yangka Kurapaka Jijaji Kiraji-kirlangu ngula karpalparla ngarni nyanunguku Warlalja-Wiriki. Ngula karlipa jampita-nyayirni-wangurla ngarni, ngulaju karlipa Jijaji Kiraji-kirlangu ngarni yalyu kuja-nyanu nyanungurlu yungu warlaljarlu

* 10:2 Matthew 28.19

* 10:7 Nyangka Exodus 32.6

ngungkarra ngalipakungarnti. Manu ngula karlipa mangarri-nyayirni-wangu pajirninjarla ngarni wita-kari wita-kari, ngulaju nyanungu palka kuja-nyanu nyanungurlu yungu warlaljarlu ngungkarra ngalipakungarnti. ¹⁷ Nyampurla kuruwarrirla, mangarri-nyayirni-wangu ngula karlipa ngarni, ngulaju jinta-jangka mangarri kapurdu-jangka karlipa rdilykirdilyki-pinyi. Ngula-jangka-juku karlipa ngarni, ngulangkuju kangalpa panu-juku jinta-mani, jungulku yungurliparla nyina. ¹⁸ Ngula-piyarlu-yijala kalurla Juwu-paturlu yangka kuyu warntarri purrami Kaatuku, jintawarlayirli jungungku ngulaju kalu ngarni nyanungurrarlangurlu yaliji kuyu ngalya-kariji.

¹⁹ Kala Kirijini-wangurlu ngula kalu juju purlapa pinyi Kaatu-kurlangu-wangu, ngurrju mayi ngalipakuju Kirijini-patuku? Lawa! Manu kuyu kuja kalu purrami kurapaka Kirijini-wangu-paturlu, ngurrju mayi ngalipakuju? Lawa kujaju! Kula karliparla ngungkurr-nyina. ²⁰ Nyampu karna-nyarra yimi-ngarrirni kuja kalu yangka Kirijini-wangu-paturlu kuyu purrami maralypirla nyanungu-nyangurla. Ngulaju kalu-jana purrami Juju Ngawuku manu nyanungu-nyangu-patuku marramarraku. Kula kalurla Kaatuku purrami. Kuja-kujakunya yangkaju Kirijini-patulpankulu nyinakarla jawirdiki. ²¹ Kajilpankulu Jijaji Kiraji-kirlangu mangarri-nyayirni-wangu nganjarla manu ngapa-nyayirni-wangu, ngulakungarntirlijilpankulu yampiyarla yangkaju yali ngula kalu-jana kuyu purrami Juju Ngawuku manu nyanungu-nyangu marramarraku. Jirrama-kalyarrpa-wangu manngu-nyangka nyarrpa-wananpa yani. ²² Kajilparlipa jirrama-kalyarrpa purayarla, kajika-ngalpa Kaatuju ngula-panukuju kulu-jarri. Kula karlipa ngalipa nyina Kaatu-piya pirrjirdi. Kujarlaju, jinta-miparlipa purami kulu-kujaku.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku yangka, 'kajikankulu-nyanu kanyi jarwara-karirli Kaatu-kujaku'

²³ Ngalya-kari kankulu nyurrurlarlur purda-nyanyi nyiyarningkijarra ngurrju nganta nyurrurlaku puranjaku. Kujaju janga marda. Kala ngajulurlu karna manngu-nyanyi panu-kariji maju-nyayirni ngalipaku Kirijini-patukuju. Yungulparlipa yampiyarla, kalaka-ngalpa rampaku-mani. ²⁴ Kirijinirli yungulpa-jana warrawarra-kangkarlarra panu-kari, kula nyanungu-nyangu warlalja-mipa yiringirla.

²⁵⁻²⁶ Payipulurlu ngula kangalpa yimi-ngarrirni:

“Nguru nyampu manu nyiyarningkijarra, ngulaju Kaatu-kurlangu.”*

Kujarlaju, kajinkili kuyu yangka nyanyi japungka, ngulajulu maninjarla kutu-nganja yapa jinta-kari payirninja-wangurlu manu kapatinja-wangurlu.

²⁷ Kirijini-wangurlu kajilpangku yajakarla ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra kuyuku ngarninjaku, kajikanpa marda manngu-nyanyi kula-nganta maralypi-jangka kurapaka-warnu Juju Ngawu-kurlangu-warnu-jangka kuyuju. Payirninja-wangurlu ngayi-pala kutu-nganja. ²⁸ Kala kajilpangku Kirijini-karirli yimi-ngarrikarla, “Kari-nganta nyampuju kuyu kurapaka-warnu maralypi-jangka Juju Ngawu-kurlangu-warnu”, ngulajulpanpa yampiyarla ngarninja-wangurlu. Kajilpangku yalumpurlu Kirijini-karirli nyangkarla ngarninja-kurra, kulalpankungurla ngungkurr-nyinakarla kujakuju. Kanunju-karirli kangku manngu-nyanyi “Nyuntujunpa karlirr-yanu Kaatu-kujaku kujanpa kuyu ngarnu.” Kuja-kujakujulpanpa yampiyarla kuyuju. ²⁹ Nyuntulurluju kajikanpa marda rarralyparlur kutu ngarni kuyuju, jinta-kariji yali Kirijini kangku yiki-nyina kajikanpa marda yali kuyu ngarni-kijaku.

Ngalya-karirli nyurrurlarlur Kirijini-paturlu kajikankujulu marda wiljiwilji-mani yali kuyu-wanawana, kuja marda kajikankujulu wangkami, “Nyiyarningkijarraju ngurrju-nganja nganimipakuju! Ngulaju kajikarnalu kutu ngarni kuyuku. Nyiyakulku-yijalalpalu-nganja Kirijini-kariyi-nyanurlu warla-pajikarla kuyu-kujaku ngarninja-kujakuju? ³⁰ Wardinyi-jarri karnalurla Kaatukuju nyampukuju kuyuku, nyarrpakulku-yijala kalu-nganja Kirijini-patu-kariji nganimpakuju nginji-wangka?” Kujarlunya kajikankujulu marda wiljiwilji-mani kuyu-wanawana.

³¹ Ngajulu Puurlu kujanya karna-nyarra wangka nyampu kuyu-wanawana, “Nyiyapuka kajinkili ngarni, manu nyiyarla-puka kajinkili warrki-jarri, ngulakungarntirliji manngu-nyangkalu-jana Kirijini-kariyi-nyanu, kalakankulu-jana karlirr-kanyi. Kajili-nyarra nyanyi ngurrju nyinanja-kurra, ngulangkuju kajikalurlajinta Kaatuku pulka-pinyi nyurrurla-wanawanarluru.” ³² Kulalu-jana majungka-jarriya jurnta Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku manu Kirijini-kariyi-nyanuku, kajikankulu-jana karlirr-kanyi Kaatu-kujaku.

³³ Ngaju-nyangurla warringka, kula karnaju ngajulu-miparlur wardinyi-mani. Panu-jarlur-juku karna-jana yimiri-mani yungu-jana Kaaturlu muurlparlu mardarni.

* 10:25-26 Nyangka Psalm 24.1

11

¹ Kujarlaju, nyurrurlarlujulu waalparrika ngajulu kuja karna ngajulurlu waalparrirni Jijaji Kiraji.

Nyarrpa-jarrimirlipa yangka kuja karlipa turnu-jarri Kaatuku wangkanjaku?

² Yangka kuja kankujulu nyurrurlaru yapangku tarngangku-juku manngu-nyanyi ngajulu manu kuja kankulu purami kuruwarrri yangka kujarna-nyarra pinarri-manu kamparrurlu-wiyi, ngulaju ngurrju. ³ Ngajulurlu yungurna-nyarra nyurrurla pinarri-manu jinta-karirlanguku: Jijaji Kiraji-ka nyina wiri panuku-juku watikiji, manu nyurrurlaju wati jintawarlayi kankulu-nyanurla karntaku ngurra-warnuku warlallajuku wiri nyina, manu Kaatuju karla wiri nyina Jijaji Kirajikiji. ⁴ Kajilpa-nyanu watingki jurruku parnta-yirrakarla mukarti jaajirla Kaatuku wangkanjakungarntirli, kujarlaju-ka kurntaku ngurrju-manu Jijaji Kiraji. Kajilparla wati marlaja wangkayarla Kaatuku jaajirla, ngulakungarntirli kajilpa-nyanu jurruku parnta-yirrakarla mukarti, kujarlangurluju-ka kurntaku ngurrju-manu Jijaji Kiraji. ⁵ Kajilparla karnta wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurrungka parnta-yirrarninja-wangu jaajirla, kujarlaju-ka kurntaku ngurrju-manu nyanungu-parnta. Kajilparla karnta marlaja wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurrungka parnta-yirrarninja-wangu jaajirla, kujarlangurluju-ka kurntaku ngurrju-manu nyanungu-parntaju. Kurntangka, yungulpa-nyanu wakurlu muku pajikarla! ⁶ Kala kajilpa-nyanu muku pajikarla wakurlu, ngulaju kajika-nyanu kurntaku ngurrju-manu. Kajilparla karnta wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurrungka parnta-yirrarninja-wangu, ngula-piya-yijala kajika kurnta-jarri yali karntaju. Ngula-kujakuju, yungulpa-nyanu jurruku parnta-yirrakarla mukarti Kaatukungarntirliji wangkanjakungarntirli. ⁷ Kaaturlu-jana ngurrju-manu wati nyanungu-piya-juku yungulurlu pulka-pinyi. Kujarlaju, kajilparla ngana-puka wati wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurru parnta-yirrarninja-wangu, ngulaju ngula-juku. Karntakarnta kuja-jana ngurrju-manu Kaaturluju, ngulaju yungulu-jana wati-patukuju pulka-pinyi. Kujarlaju, ngana-puka karnta kajilparla wangkayarla Kaatuku, ngulakungarntirli yungulpa-nyanu jurruku parnta-yirrakarla mukarti. ⁸ Kaaturlu kula ngurrju-manu kamparru-warnu wati palka-ngurlu karnta-ngurlu, lawa. Ngurrju-manu karntaju palka-jangka wati-jangka kamparru-warnu-jangka. ⁹ Ngurrju-manu kuja Kaaturlu watiji, ngulaju kula nyanungu-parntaku karntaku. Ngulaju ngurrju-manu karntaju nyanungu-parntaku watiki. ¹⁰ Kujarlaju, nyurrurlarlulu karntakarntarluru, jurruku-nyanu parnta-yirrakarla mukarti kamparrurlu Kaatukungarntirliji wangkanjakungarntirliji. Kajili-nyarra marra-marrarluru nyanyi parnta-yirrarninja-warnu, kapulu-jana milya-pinyi nyurrurla-parnta kuja kalu-nyarra wiri nyurrurlaku nyinami.

¹¹ Kujaju ngula-juku. Kala turnu-warnu-patu Kaatu-kurlangu-patu ngulaju karlipa nyinami turnu jurrku-juku wati manu mardukuja. ¹² Junga-jala Kaaturlu ngurrju-manu karnta kamparru-warnu palka-jangka wati-jangka. Ngula-jangkaju, panu watiji kalu palka-jarrimi karnta-kari karnta-kari-jangka ngati-nyanu-jangka. Kaaturlu kajana ngurrju-manu wati manu karnta jalangurlangurluju manu nyiyarnngkijarrarlangu.

¹³ Nyurrurla-patulu-nyanu yardajirri-wangkaya, manujulurla ngungkurr-nyinaya: Kari-nganta ngurrju kujaju karnta kuja karla wangkami Kaatuku jurrungka-kurlu mukarti-kirli parnta-yirrarninja-warnu-kurlu! ¹⁴ Nyarrpa kalu yapa-patu ngurujar-raranyparlaju wangka nyampuku kuruwarrriki? Panu-juku kalu wangkami nganta kujaju watiji wakurlu-jarluru maju nganta. ¹⁵ Kala panu-kariri kalu wangkami nganta kujaju karntaju wakurlu-jarluru ngurrju nganta. Kaaturlu ngurrju-manu karnta wakurlu-kurlu yungu-nyanu jurruku parnta-yirrarni. ¹⁶ Nyurrurla Kirijini-patu, kajinkijili wiljiwilji-mani kuruwarrriki nyampuku, wangkami karna-nyarra jintaku-juku. Nganimparlu Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli manu panu-karirli Kirijini-paturlu jaajikari jaaji-kari-wardingkirli karnalu purami jinta-juku jurrku-juku kuruwarrriji nyampukurlu jurru-kurlu parnta-yirrarni ngula karnalu-nyanu. Nganimpa Kirijini-patu watipatu karnalurla wangkami Kaatuku mukarti-wangu jurru parnta-yirrarninja-wangu. Manu Kirijini-patu karntakarnta kalurla Kaatuku wangkami jurrungka-kurlu mukarti-kirli parnta-yirrarninja-warnu-kurlu.

Jungarnirliripa ngarni Kurapaka Tarruku Jijaji Kiraji-kirlangu

Matthew 26.26-29, Mark 14.22-25, Luke 22.14-20

¹⁷ Ngajurna-nyarra purda-nyangu kuja kankulu-nyanu nganta jinta-jarrinjarla karlir-kanyi Kaatu-kujaku. Kuja kankulu jinta-jarrimi, kula kankulu-nyanu pirrjirdi-mani, lawa. Ngari kankulu majungka-jarrimi-mipa jaajirla. Kujarlaju kulalparna-nyarra nyarrparlu ngurrju-pajikarla. ¹⁸ Ngalya-karirli yapangkujulu yimi-ngarrurnu nyurrurlaju kankulu turnu-kari turnu-kari jarnkujarnku nyina, manu kankulu-nyanu

wiljiwilji-mani. Karija, kujaju marda junga. ¹⁹ Kujaju ngurrju-karrkarri kuja kankulu turnu-kari turnu-kari-kirra-jarri. Kajilpankulu turnu-kari turnu-kari-wangu nyinayarla jintangka, kulalparna-nyarra nyarrparlu miimii-nyanjarla milya-pungkarla ngurrju mardawu, majumaju marda.

²⁰ Kuja kankulurla turnu-jarrimi Kurapakaku Tarrukuku Warlalaja Wiri-jarlu-kurlanguku, ngulaju kankulu ngarni jarrwararlu. ²¹ Kula kankulu-nyanu pardarni ngalya-kariki yungulpankulu wungungku nganjarla. Kapankurlu kankulu-nyanu jurn-tajurnta ngarni. Ngalya-kari kankulu pama-jangka warungka-jarrimi jaajirlaju. Panu-kari ngaka kuja kalu yanirni Kurapakaku ngarninjaku, ngulaju kalu lawangkalku yanirni mangarri-wangurlalku. ²² Kula kankulu mayi ngurra mardarni yungulpankulu yalirlalku warrarda nganjarla? Kuja kankulu yani jaaji-kirra manu kuja kankulu kapankukapankurlu ngarni mangarri, kujaju kankulu-nyanu nyurunyuru-jarrimi. Ku-jarlulu kankulu-jana kurntaku ngurrju-mani ngalya-kari Kirijini-patu kuja kalu nyinami marlajarra. Kujaju majumaju! Kularna-nyarra ngurrju-pajirni nyurrurla kuja-jangkaju!

²³⁻²⁴ Warlalaja-Wiringki Jijaji Kirajirliji pinarri-manu Kurapakaku Tarrukuku nyanungu-nyanguku, ngulaju yangka jurru-juku jinta-juku yimiji kujarna-nyarra pinarri-manu kamparrurlu-wiyi. Nyampuju yali-piya-juku jaruju: Nyurru-wiyi, Jutuju parnkaja yimi-kirli Jijaji-kirli wiri-patu-kurra Juwu-patu-kurra yungulu puuly-mardarni Jijaji. Ngulakungarntirliji mungangka jintangka-kirli, Jijaji manu kurdungurlu-patulu jinta-jarrija kurapakaku ngarninjaku. Ngula-warnurluju, Jijajirliji mangarri manu, yati-wangkajarla Kaatuku, manu rdilykirdilyki-pungu mangarri. Manu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurluku, "Nyampu mangarriji, kari-nganta palka-nyayirni-wangu ngaju-nyangu kuja karnaju yinyi ngungkarra nyurrurla-kurra. Ngaka kajinkili turnu-jarrimi nyampuku kurapakaku ngarninjaku, nganjalu yungunkujulu purdapurda-nyanyi tarngangu-juku." ²⁵ Ngula-jangkarluju manu jampitalku pama-kurlu, ngula-jangka yati-wangkajalkurla Kaatukuju, manu-jana wangkaja kurdungurluku, "Kari-nganta yalyu-nyayirni-wangu ngaju-nyangu nyampuju, ngulaju jalangu-warnu kuruwarri Kaatu-kurlangu yapaku yungu-jana nyanungu-kurra-mani. Ngaka kajinkili turnu-jarrimi nyampuku kurapakaku ngarninjaku, nganjalu yungunkujulu purdapurda-nyanyi tarngangu-juku kuja karnaju yinyi ngajulurlu ngungkarrurlu kunkanguku." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-patuku.

²⁶ Nyiyakungarntirli karlipa Kurapaka Tarruku Jijaji Kiraji-kirlangu ngarni Kirijini-paturlu? Ngaka kapu-ngalpa pinarni yani. Ngulakungarntiji, kajinkili tarnganguku waalparrirni Kurapaka Tarruku, kujarlulu kapunkulu-jana yapa ngalya-kariki yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli yangka kuja-nyanu yungu ngungkarra ngaliparlajinta watiya warntawarntarla. ²⁷ Kaji ngananguku-puka ngarni Kurapaka Tarruku nyanungu-nyangu jarrwararlu, ngulaju-ka maju-mani yalyu manu palka Warlalaja-Wiri-kirlangu. ²⁸ Kuja-kujakujulu-nyanu miimii-nyangka-wiyi, ngula-jangkarlu yungunkulu milya-pinyi nyampu Tarruku Kurapaka. Ngula-jangkarlu yungunkulu jungarnirlilki ngarni. ²⁹ Ngurrpangu Kirijinirli kajilpa nganjarla Kurapaka Tarruku jarrwararlu, kajilpa kanginy-pungkarla palka manu yalyu Jijaji Kiraji-kirlangu, kajilpa kutu-nganjarla Kurapaka, ngulaju kajika Kaaturluju nyurnu-kurra-mani. ³⁰ Kuja-jangkaju, nyurrurla Kirijini ngalya-kariji kankulu rampaku-jarrimi manu nyurnu-jarrimi. Ngula-jangkarlunyanuku-jana nyurru-juku ngalya-kariji wajawaja-manu, kujalpalu ngarnu Kurapaka Tarruku jarrwararlu. ³¹ Kajilparlipa-nyanu ngaliparlu Kirijini-paturlu miimii-nyangkarla kamparrurlu Kurapakakungarntirli, kula-ngalpa Kaaturlu nyurnu-kurra-mani jalangurlangurlu. ³² Jalangurlangurlu kajilparlipa ngaliparlu Kirijini-paturlu nganjarla Kurapaka Tarruku warntarlarlu, kajika-ngalpa Kaaturlu nyurnu-kurra-mani. Ngula kangalpa nyurnu-kurra-mani, ngayi kangalpa nyurnu-kurra-mani yungu-ngalpa jungarni-mani. Manu ngakaju kula-ngalpa mamparl-pinyi panu-kari-piya yangka kuja kalurla kapuru nyinami Jijaji Kirajiki. Kapurliparla nyanunguku-juku Kaatuku jirnganja nyina.

³³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kajinkili jinta-jarrimi yangkaku Kurapakaku Tarrukuku ngarninjaku, pardakalu-nyanu jintawarlayi-jiki. Ngula-jangkarlujulu nganjalku jungungku. ³⁴ Kajinkili yarnunjuku nyina, ngulajulu kamparrurlu-juku nganja ngurrangka jaajikingarntirliji. Kajinkili jungarnirli ngarni, kula-nyarra nyurnu-kurra-mani Kaaturluju.

Nyurrurlarlu yapangkunkujulu payurnu nyiyarningkijarraku ngajulu yungurna-nyarra yimi-ngarririnjarla jungarni-mani. Nyampurrakuju karna-nyarra ngaka yanirra wangkanjaku.

12

Pirlirra Kaatu-kurlangurlu kangalpa kurru-pinyi yartarnarri yungurliparla ngula-kurlu jirrnganja warrki-jarrimi ngurrjulku Kaatukuju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka kujankujulu kamparrurlu payurnu ngajulu, payurnunkujulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yartarnarri kuja kangalpa Kaatu-kurlangu Pirlirparlu kurru-pinyi yangka yungurliparla jirrnganja warrki-jarrimi. Ngaju karna-nyarra wangkami nyurrurlaku yungunkulu yijardurlu milya-pinyi yartarnarri-kari yartarnarri-kariji Pirlirra Kaatu-kurlanguju.

² Nyurrurlajulpankulu kamparruju nyinaja palka-kurlu juju-kari juju-kari-kiarli Kirijini-wangu-wiyi, manulpankulu-jana yalumpurra-wiyi kamparrurluju puraja. Yalumpurraju wankaru-wangu, ngulangkuju karlirr-kangulpalu-nyarra warntarla.

³ Yimi-ngarrirniki karna-nyarra nyurrurlaku yungunkulu pinalku nyina Pirlirra Kaatu-kurlangukuju. Yapa kuja-ka nyinami Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulangkuju kulapa nyarrparlu ngawu-pajikarla Jijaji. Kala yapa kuja-ka lawa nyinami Pirlirra Kaatu-kurlangu-wangu, ngulangkuju kulapa nyarrparlu wiri-pajikarla Jijaji.

⁴ Yartarnarri-kari yartarnarri-kariji kuja karliparla marlaja mardarni Kirijini-paturlu jarnku-jarrarlu, ngulaju jinta-jangka-juku Pirlirra Kaatu-kurlangu-jangka.

⁵ Jarnku-jarrarlu karliparla marlaja mardarni warrki-kari warrki-kari Pirlirra Kaatu-kurlangukuju, jintaku-juku karliparla nyanunguku-juku nyinami Warlaja-Wiriki.

⁶ Jarnku-jarrarlu karliparla yartarnarri-kari yartarnarri-kari marlaja mardarni, ngulaju jintangu Kaaturlu ngula kangalpa Pirlirra nyanungu-nyangu jarnkujarnku kurru-pinyi jintawarlayikiji.

⁷ Yinyi kangalpa ngalipaku Kirijini-patuku yartarnarri nyanungu-nyangu, ngula-jangkarluju yungurlipa Pirlirra Kaatu-kurlanguju milya-pinyi ngaliparluju, ngula-kurlurluju yungurlipa-nyanu wiri-mani pirlirra-karda. ⁸ Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu karlipa ngalya-kari nyina pina-nyayirni Kaatu-kurlanguku yimiki. Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu jurrku-kurlurluju karlipa-nyanu ngalya-karirli pinarri-mani jungarni-nyayirni jaru-kurlurlu. ⁹ Pirlirra-kurlu jurrku-kurlu karliparla ngalya-kari wala-nyayirni nyina Jijaji Kirajikiji parrpada-juku panu-kari-piya-wangu. Jinta-kurlurlu jurrku-kurlurlu karlipa-jana ngalya-karirli parlpuru-mani nyurnu-patu. ¹⁰ Ngalya-kari karliparla marlaja mardarni yartarnarri Pirlirra Kaatu-kurlangu ngangkayiki-kiarli-piyarlu rdirrinyarluju. Ngalya-kari karliparla marlaja wangka jaru Kaatu-kurlangu. Ngalya-karirli karliparla marlaja milya-pinyi pirlirra-kari pirlirra-kari Kaatu-kurlangu marda, marda Juju Ngawu-kurlangu. Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu jurrku-kurlu-juku-jala jinta-kurlu karlipa ngalya-kari kurruly-wangkami jaru-kari jaru-karilki. Ngalya-karirli karliparla marlaja milya-pinyi jaru-kari jaru-kari kurruly-wangkanja-kurraju nyarra kuja kalu kurruly-wangka manu karlipa-jana milki-wangka panu-kariki ngurrpa-patuku. ¹¹ Jintangu-juku kangalpa Pirlirra Kaatu-kurlangurlu pirlirra-kari Kirijini-patu, ngulakungarntirliji-ka jirringi-yirarni-wiyi yartarnarriji, ngula-jangkarluju kangalpa jarnkujarnku yinyi yartarnarri.

Ngalipa Kirijini-patu karlipa nyinami turnu jintangka-juku Jijaji Kiraji-kirlangu

¹² Yapa-kurlangurlu palkangku-ka mardarni jurru, rdaka-jarra, wirliya-jarra manu panu-kari. Panu-juku kalu jinta-jarrimi yapangka palkangka jintangka-juku. Ngula-piya-yijala Jijaji Kirajiji manu ngalipa yapa nyanungu-nyangu. ¹³ Ngalya-kariji Kirijini-patu karlipa nyina Juwu-patu, manu ngalya-kariji karlipa nyinami Juwu-wangu-patu. Ngalya-kariji karlipa nyinami warrkini pirijina-piya, manu ngalya-kariji karlipa-nyanu warrki-jarrimi warlajjarlangu talakupurda. Kujarraju ngurrjunya! Yangka kujarlipa papitaji-jarrija, ngulaju jinta-kurra-juku Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurra, jinta-manu-ngalpa. Kaaturlu-ngalpa kurru-pungu Pirlirra kurturduurru-kurra, ngulaju karlipa nyinami Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu jinta-kurlu-juku.

¹⁴ Yapa-kurlangurlu palkangku-ka mardarni jurru, rdaka-jarra, wirliya-jarra manu panu-kari. Panu-juku kalu jinta-jarrimi yapangka palkangka jintangka-juku.

¹⁵ Kajilparla wangkayarla wirliya rdakaku, "Kularna ngajuju rdaka nyuntu-piya, kujarlaju kula karli ngalijarraju nyina jintangka palkangka," kajilpa kuja wangkayarla wirliya juju, ngulaju yijardu-wangu. Ngulaju kapala palkangka jintangka-juku nyinami wirliya manu rdaka yapangka. ¹⁶ Kajilparla wankayarla langa milpaku, "Kularna ngajuju milpa nyuntu-piya, kujarlaju kula karli ngalijarraju nyina jintangka palkangka," kajilpa kuja wangkayarla langaju, ngulaju yijardu-wangu. Ngulaju kapala palkangka jintangka-juku nyinami langa manu milpa yapangka. ¹⁷ Kajilparla milpa-mipa

mardakarla langa-wangu, nyarrparlulkurlipa purda-nyangkarla langa-wangurluju? Kajilparlipa langa-mipa mardakarla mulyu-wangu, nyarrparlulkurlipa parnti-nyangkarla mulyu-wangurluju?

¹⁸ Kaaturlu-ngalpa palka ngurrju-manu jurru-kurlu, rdaka-jarra-kurlu, wirliya-jarra-kurlu manu panu-kari-kirli. Ngulakungartiji kamparru-juku jirringi-yirrarnu-wiyi nyarrparlu yungu-ngalpa jinta-maninjarla yirrarni palkangka jintangka ngalipa-nyangurla jurru, rdaka-jarra, wirliya-jarra manu panu-karirlangu. ¹⁹ Kajilparlipa langa-mipa marda, rdaka-jarra-mipa marda, manu jurru-mipa marda mardakarla panu-kari-wangu, ngularra-wangurluju kulalparlipa mardakarla palkarlangu. ²⁰ Yapangkuka palka jinta-miparla mardarni jurru, langa-jarra manu rdaka-jarra manu panu-karirlangu.

²¹ Milpa kulalparla nyarrpa wangkayarla rdakaku, “Ngampurppa-wangurnangu nyuntukuju!” Manu jurru kulalparla nyarrpa wangkayarla wirliyaku, “Ngampurppa-wangurnangu nyuntukuju!” ²² Yapanku marda kajika manngu-nyanyi miyalu ngulaju nganta rampaku. Kala kajilpa nyinayarla miyalu-wangu, kulalpa nyarrpalku nyinayarla, lawa! Kajika palimilki. ²³ Yapanku marda kajika manngu-nyanyi pinti ngulaju nganta nyirntinyirnti nganta. Kujarlaju kajika-nyanu maparni jarangu karalya-kardalku. Manu kajika-nyanu marda ngarntapiri nyanjarla kurntaku ngurrju-mani. Ngula-kujaku kyanu parnta-yirrarni wawarda kurntangka yapa-patu-kari-kijakurlangu. ²⁴ Yinngirri manu jurru wakurlu, ngulaju marda kajika-nyanu miimii-nyanyi yuntardi nganta. Kujarlaju, kula kyanu parnta-yirrarni.

Jijaji Kiraji-kirlangu yapa, ngulaju karlipa nyina turnu jintangka-juku. Kujarlaju kajilpa-nyanu nganangu-puka Kirijinirli ngurrju-pajikarla Kirijini-kari-piya-wangu nganta, ngulaju jarwara-nyayirni! Kaaturlu kangalpa turnu-maninjarla jinta-kurra-mani, ngula-jangkarluju yungurlipa-jana warrawarra-kanyi Kirijini-kariyi-nyanu yangka rampaku. ²⁵ Turnu-maninjarla kangalpa jinta-kurra-mani ngula yungurlipanyanu warrawarra-kanyi wiljiwilji-maninja-wangurlu. ²⁶ Kirijiniki nganaku-puka kajilpalurla yapaju murrumuru-maninjarla rdapakarrkayarla, ngulakuju yungulparliparla mari-jarriyarla. Kala kajilparla nyiyarlangu ngurrju rdipiyarla, ngulakujurliparla wardinyi nyinami.

²⁷ Ngalipa Kirijini-patu karlipa jintangka-juku nyina turnu Jijaji Kiraji-kirlangu. Ngalipa jinta-kari jinta-kari karliparla nyina nyanunguku. ²⁸ Jinta-kari jinta-kariki kangalpa yartarnarri yinyi Kaaturlu yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani Kirijini-kariyi-nyanu. Kamparrurluju-nganpa milarnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri nganimpaju. Ngula-jangkarlu-ngalpa milarninjarla manu ngalya-kari yungurliparla ngula-jangka jarukungarduyu marlaja wangkami Kaatuku. Ngula-jangkarlu-ngalpa milarninjarla manu ngalya-kari yungurlipa-jana yapa-patu pinarri-mani Kaatuku. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurliparla marlaja mardarni yartarnarri ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinparlulku. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa-jana nyurnu-patu ngurrju-mani. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa muujumuujurlu-mardarninjarla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra jaajirla. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa warrki-jarrimi manija-piya jungarnijungarni-maninja-kurlangu jaajirla. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa kurruly-wangkami jaru-kari jaru-karilki. ²⁹ Kula karliparla marlaja mardarni warrkiji jurru Kaatukuju. Kula karlipa Kirijini-patu jintawarlayi-jiki nyinami Kurdungurlu Wiriwiri, lawa. Kula karliparla jintawarlayi-jiki marlaja nyina jarukungarduyu-patu Kaatukuju, lawa. Kula karlipa jintawarlayi-jiki pinarri-maninjakungarduyu nyina, lawa. Kula karliparla jintawarlayirli-jiki marlaja mardarni yartarnarri ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinparluju, lawa. ³⁰ Kula karlipa-jana jintawarlayirli-jiki nyurnu-patu ngurrju-mani, lawa. Kula karlipa jintawarlayi-jiki kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari, lawa. Kula karlipa-jana jintawarlayi-jiki milki-wangka panu-kariki ngurppakuju yangka kuja kalu ngalya-kari jaru-kari kurruly-wangka.

³¹ Nyurrurlarlu yapangkujulu tarngangu-juku warrarda payika Kaatu yartarnarri-kari yartarnarri-kari yungunkulurla marlaja warrki-jarrimi Pirlirppa Kaatu-kurlanguku.

Yimi-ngarrirni karna-nyarra jalangurlu nyurrurlaku kuruwarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngalipaku Kirijini-patuku: Ngalipajulparlipa-nyanu yulkayarla warrarda.

13

Ngalipa Kirijini-patujulparlipa-nyanu yulkayarla manu yapa-patu-karirlanguku

¹ Kajilparna kurruly-wangkayarla jaru-kari yapa-kari-kirlangu marda, marda jaru-kari marramarra-kurlangu kajilparna kurruly-wangkayarla, ngulaju ngula-juku marda. Ngula-kurlu jaru-kari-kirliji kajilparna-jana yapa ngalya-kariki marda nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju jarwara! Ngari kajikarna lawangka kurruly-wangka jaru-kariji jurlpu-piya-mipa. ² Kajilparnarla marlaja wangkayarla Kaatuku jarukungarduyu-piya, manu marda kajilparna pina nyinayarla niyarningkijarraku wajikiki Kaatu-kurlanguku, ngulaju ngula-juku marda. Manu kajilparnarla warrarda wala nyinayarla niyarningkijarraku payirninjakungarnti, ngulaju ngula-juku marda. Kala kajilparna-jana yapa ngalya-kariki nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju jarwara! Ngari karnarla puta wangka lawa. ³ Manu marda kajilparnaju niyarningkijarra jurnta yungkarla yapa panu-kari-kirra, ngulaju ngula-juku marda. Kala kajilparna-jana nyurunyuru-jarriyarla-juku, kujaju jarwara! Nyampurula walyangka kajilparnaju ngajulurluku yungkarla warlaljarlu yapa-patu-kari-kirra warlungkaku julyurl-kijirninjaku, ngulaju ngula-juku marda. Kala kajilparna-jana nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju warntarla. Yungulparna-jana yulkayarla-juku.

⁴ Kirijini-patujulparlipa-nyanu yulkayarla kuja-piyanya: Nyinamirlipa-nyanu nganyunganyu-wangu manu ngurru ngampangampa. Nyinamirlipa-nyanu ngurru-nyanja-wangu manu kurrurru-karrinja-wangu. ⁵ Nyinamirlipa-nyanu yuruku-ngarririnja-wangu manu nyangulku-wangu. Nyinamirlipa-nyanu wiljiwilji-maninja-wangu. Ngalipa Kirijini-patu kuja kalu-ngalpa yapa-patu-karirli majumaju-ngarrirni, ngula-jangkarlu kulalparlipa-jana tarngangkulku manngu-nyangkarla pinjakungarntirli. ⁶ Kajilparlipa-jana yapa nyangkarla yangka ngula-ka jarwara-kari yanirra maju-kurra-pinangu, ngulakuju yungulparlipa-jana mari-jarriyarla. Kala kajilparlipa-jana ngurru nyangkarla yapa, ngulakuju yungulparlipa-jana wardinyi-jarriyarla. ⁷ Kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-kari yurrukunju-jarriyarla, ngulaju ngula-juku. Payirnilripa-janarla Kaatu yungu-jana kurruly-kijirninjalu nyanungu-kurramani. Manu marda kajilparlipa marlajarra nyinayarla, ngulaju ngula-juku. Kula karlipa muntuku nyina, lawa. Ngarirliparla tarngga-juku wala nyina Kaatukuju, manurliparla tarngga-juku pardarni Jijajiki kaji ngaka pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra. ⁸ Yuwayi, junga-jukurlipa-nyanu yulkami tarngga-juku.

Jalangu, Kirijini-patu ngalya-kari karliparla jarukungarduyu-piya marlaja wangkami Kaatuku. Kala ngaka-kariji kaji Jijaji pinarni yani, ngula-jangkaju kapurlipa lawa nyina marlaja wangkanja-wangulku. Jalanguju Pirlirrrpa-kurlu karlipa ngalya-kariji kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari. Kala ngakaju lawa, kularlipa wangkami kujangu-piyalku. Jalangurlu karlipa-nyanu pinarni-mani, kala ngakaju lawa. ⁹ Jalangurlu karlipa wita-mipa milya-pinyi Kaatu-kurlu, manu ngalya-kari karliparla wita-karrikarri marlaja wangka jarukungarduyu-piya Kaatuku. ¹⁰ Ngulaju ngula-juku. Kaji pina-yanirni Jijaji Kiraji, kapu-ngalpa milki-yirrarni niyarningkijarra Kaatu-kurlanguju.

¹¹ Kujalparna kurdu wita-wiyi nyinaja, wangkaja kalarna kurdu wita-piya. Manngu-nyangu manu purda-nyangu kalarna niyarningkijarra kurdu wita-piyarlul. Kala jalanguju karna ngarrkalku nyina. Wangkami manu manngu-nyanyi karna ngarrka-piyarlulku. ¹² Jalangurlu kuja karlipa Kirijini-paturlu manngu-nyanyi Kaatu, milya-pinyi karlipa wita-kari wita-kari-mipa Kaatuju yangka wati-piyarlul kuja kanyanu nyanyi yingirri ngapangka yarrkayi-juku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kangalpa milya-piyi niyarningkijarra ngalipa-kurlu jalangu. Ngaka kaji Jijaji pinarni yani, kapurlipa nyanyi nyanunguju yingirriji warrajalku. Ngula-jangkarlu, kapurlipa milya-pinyi niyarningkijarra Kaatu-kurlanguju. ¹³ Jalanguju, nyampu-patunya kalu nguna kuruwarriji marnkurrrpa ngalipakuju Kirijini-patukuju. Nyampunya kamparru-warnuju kuruwarriji: Ngulaju Kaatukulparliparla wala nyinayarla tarngga-juku. Manu jinta-kariji kuruwarriji: Ngulajulparliparla pardakarla Jijajiki kaji ngaka pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra. Manu nyampu jintalku wiri-jarlul-nyayirni kuruwarri-nyayirni-wangu: Yungulparliparla yulkayarla Kaatuku manu yapa-patu-karirlanguku.

14

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku yungulurla marlaja wangka jungarni Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguku

¹ Ngajakupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkayalu-nyanu warrarda. Tarngangku-jukulu payika Kaatuju yartarnarrirlanguku yungunkulurla jirnganja warrki-jarrimi Pirlirrrpa nyanungu-nyanguku. Tarngajukulurla ngampurrpa nyinaka yartarnarrikiji, ngula-kurluju yungunkulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangka Kaatuku. Kujanya

ngurrju-nyayirni. ² Ngula kankulu jaajirla jinta-jarri, kajilpa jaru-kari jaru-kari-mipa yapa yangka jintarlangu kurruly-wangkayarla, ngulaju kajikarla Kaatu-mipaku wangka. Nyanungu-miparlu-ka purda-nyanyi jaru-kari kurruly-wangkanja-kurra. Kulalpankulu nyurrurlarlangurlu purda-nyangkarla jaru-kari kurruly-wangkanja-kurra kujarla yungu Pirlirra Kaatu-kurlangurlu. ³ Kajilparla yapa ngana-puka marlaja wangkayarla jarukungarduyu-piya Kaatu-kurlangu jaru, ngulaju kajika-nyarra yapaku panuku wangkami jaajirla, manu kajikankulu purda-nyanyi jaru wangkanja-kurra jukaruru. Ngula kankulu yapa yali purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngulangkuju kanyarra pirrjirdi-mani manu ngurrju-mani, rarralypalku kankulu-nyanu purda-nyanyi. ⁴ Jaajirla ngula kankulu jinta-jarri, ngana ngula-ka jaru-kari jaru-kari-mipa kurruly-wangkami, kula kanyarra nyurrurlarlangulu pirrjirdi-mani. Ngari kyanu nyanungu-miparlu pirrjirdi-mani. Kala ngana ngula karla marlaja wangka jarukungarduyu-piya Kaatu-kurlangu jaru, ngulangkuju kanyarra jintawarlayi Kirijini-kariyi-nyanu pirrjirdi-mani.

⁵ Kajinkilirla jaru-kari jaru-kari kurruly-wangkami Kaatuku, ngulaju kularna-nyarra warla-pajirni. Jinta-kari yungulpa-nyarra milki-wangkayarla panu-kariki nyarrpa kujarla wangkaja, ngulangkuju yungunkulu-nyanu wiri-mani. Kirijini ngana-puka kuja karla jarukungarduyu-piya wangka Kaatuku, ngulaju kajika-nyarra yimi nyina parrpada-juku Kirijini-kariki yangka kuja karla kurruly-wangka jaru-kari jaru-kari-mipa Kaatuku. Kujarlaju ngampurra-nyayirni karna-nyarra nyina yungulpankulurla jintawarlayi marlaja wangkayarla jarukungarduyu-piyaju Kaatukuju.

⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaka kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, kajilparnarla Pirlirra-kurlu kurruly-wangkayarla jaru-kari jaru-kari-mipa, kulalparna-nyarra marda kujarlaju pirrjirdi-mantarla, lawa. Kajilparna-nyarra yimi-ngarrikarla jukurra-warnu, manu marda kajilparna yuruyururla nyangkarla, manu marda kajilparna-nyarra wangka jarukungarduyu-piyarlu, manu marda kajilparna-nyarra Payipulu-jangka yimi-ngarrikarla, kujarlunya kajikarna-nyarra ngulangkuju pirrjirdi-mani.

⁷ Manngu-nyangkalu-jana yapangku yangka ngula kalu nyiyarlangu yunparni. Ngulajupalu jungarnirli yunpakarla yungulu yangka jungarnirli-yijala rdimpirl-pinyi manu purru-pakarni jarrwara-kari-wangurlu. ⁸ Yapa kajilpa kilji jamaru-karriyarla, ngulaju yapaju kajikal purda-nyanjarla yanirni purlapa-kurraju. Kala kajilpa pulya jamaru-karriyarla, kulalpalu kuja-kurraju purda-nyanjarla yantarlarni, lawa. ⁹ Nyurrurlaju, kula kankulu kuja-piya nyina. Yangka ngula-ka yalirli yunparni jungarnirli manu ngula kajana jamaru-karrinjarla warnkiri-mani kiljingki, ngula-piya-yijalalpankulu nyinakarla. Kala kajilpanpa pulya jamaru-karriyarla, ngulaju kulalpalu purda-nyangkarla manu yantarlarni. Kuja-piya-yijala kajilpanparla jaru-kari jaru-kari-mipa kurruly-wangkayarla Pirlirra-kurlu nganta, kulalpankulu milya-pungkarla kurruly-wangkanja-kurraju, manu jaru yalumpu kajika yawu-pardimi ngurungka yangka yilyurdu-piya.

¹⁰ Ngurujarranyparlu karlipa mardarni jaru-kari jaru-kari, manu karlipa jaru warlaja wangka. Purda-nyanyi karlipa-nyanu kanginy-pinja-wangurlu. ¹¹ Kajilparna yapakari purda-nyangkarla jaru nyanungu-nyangu kuja-ka wangkami, kulalparna purda-nyangkarla. Ngaju kajilparna wangkayarla jaru ngaju-nyangu, kulalpaju nyanungurlu purda-nyangkarla-yijala. Kulalparlijarra-nyanu rdarr-parnkayarla jarnku kajikarlijarra paa-kari. ¹² Nyurrurlaju, kula kankulu kuja-piya nyina. Nyurrurla kankulu yapa-patu nyina ngampurra-nyayirni nyampuku yartarnarriki Pirlirra Kaatu-kurlangukuju ngulangkuju Pirlirparlu kaji-ngalpa yini ngalipaku. Ngulakujulu yartarnarriki tarnngankukuju payikayi yungunkulu-nyanu jarnku pirrjirdi-mani Kirijini-paturlu yartarnarriji.

¹³ Ngula kankulu yangka jinta-jarri mani jaajirla, kajilparla jaru-kari jaru-kari yangka jintarlangu yapa kurruly-wangkayarla Kaatuku, ngulakungarntirilijilpa payikarla Pirlirra Kaatu-kurlangu-wiyi yungu-nyarra yapa jinta-kari milki-wangka nyarrpa karla yali jaru-kari kurruly-wangka. ¹⁴ Ngajulu Puurlu, ngula karnarla kurruly-wangka Kaatuku jaru-kari jaru-kari, ngulaju ngaju-nyangu-ka pirlirra kanunju-kari wangka. Kala kula karna milya-pinyi nyampu jaru-kari ngula karnarla kurruly-wangka. ¹⁵ Nyarrpalkurnarla wangka Kaatukuju? Jaru-kari jaru-kari-mipa marda, marda warlaja jaru ngaju-nyangu? Ngaka-kariji kapurnarla kurruly-wangkami Kaatuku pirlirra-mipa ngulaju jaru-kari jaru-kari. Japaku-kari kapurnarla wangkami jaru warlaja ngaju-nyangu yungurnaju purda-nyanyi. Kala ngula karnarla yunparni, ngulaju karnarla kurruly-yunparni jaru-kari jaru-kari-pirli pirlirra-miparlu. Japaku-kari kapurnarla yunparni warlaljarlu ngaju-nyangurlu jarungku. ¹⁶ Kajilpanparla Kaatuku pulka-pungkarla jaru-kari jaru-kari-miparlu pirlirra-miparlu, ngalya-karirliji kulalpankulu milya-pungkarla nyarrpa

kuja kanparla kurruly-wangkami. Ngula-warnuju kajilpanparla kurruly-wangkayarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari-mipa, kulalpangkulurla nyuntukuju nyarrpa ngungkurr-nyinakarla. Kulalpangkulu nyarrpa jirrnganja wangkayarla 'Ngula-juku ngurrju!' kajilpanpa nyuntu-juku lawa-jariyarlara Kaatuku wangkanjakuju. ¹⁷ Kajilpanparlajinta junga-nyayirnirli marda pulka-pungkarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari-mipa-kurlurlu, ngurrju marda kajikanparla kujaju kurruly-wangka. Kala yalumpurlu jarungku kulalpa-jana pirrjirdi-mantarla ngalya-kari Kirijini-patu.

¹⁸ Ngaju karnarla kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari Kaatuku tarnnga-nyayirni nyurrurla-kari-piya-wangu, ngula kankulurla yangka marnkurrpa-mipa kurruly-wangkamirra. Kujarlanya karnarlajinta jungangku pulka-pinyi Kaatukuju. ¹⁹ Ngaka-kari kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra jaaji-kirra, kajilpanparla tarnnga warrarda kurruly-wangkayarla jaru-kari jaru-kari-mipa, kujaju maju. Kulalpankujulu nyarrparlu purda-nyangkarla. Kuja-kujakuju, kapurna-nyarra wangkami nyurrurla-nyangu jaru warlaja yungunkujulu yangka purda-nyanyi junga-nyayirnirli.

Kirijini-patujulparliparla marlaja wangkayarla Kaatuku jinta-kari jinta-kari jarukungarduyu-piya

²⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kurdukurdu witawita kuja kalu yangka ngurrpa milya-pinja-wangu nyina punkuku nyiyarningkijarraku, ngula-piya-yijalalu nyinaka! Kala kajinkili manngu-nyanyi Kaatu manu Pirlirra nyanungu-nyangu, ngulaju jungangkulu manngu-nyangka Jijaji-piyarlara pina-nyayirnirli. ²¹ Kujanya kangalpa Kaatuku wangkami Payipulurlaju:

"Yapa nguru-kari nguru-kari-wardingki, ngula kalu jaru-kari nyanungu-nyangu warlaja wangka, kajili-jana yimi ngaju-nyangu yimi-ngarrirni ngajukupurdangka-purnuku yapaku, kulajulu ngaju-nyanguju marlaja purda-nyanyi, lawa."*

²² Ngulaju ngula-juku. Ngula karliparla kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari-mipa jaajirla, kajilpa-ngalpa Kirijini-wangurlu purda-nyangkarla wangkanja-kurra, kajika-ngalpa kanginy-pinyi kurruly-wangkanja-kurraju. Kajika-nyanu marda wangka, 'Ngajurna yapa-kari, kulalu ngaju-nyangu-purnu yapa. Yampimirna-jana nyampurraju yapa.' Kulalpankulu nyarrparlulku pirrjirdi-mantarla, lawa. Kala jaajirla ngula karliparla jarukungarduyu-piya marlaja wangkami jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju ngalpa-mipaku Kirijini-patu-mipaku pirrjirdi-maninjaku.

²³ Ngula kankulu yangka Kirijini-patu jinta-jarrimi jaajirla, kajilpankulurla jintakumarrirni kurruly-wangkayarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari, kajilpa-nyarra Kirijini-wangurlu purda-nyangkarla jintakumarrirni wangkanja-kurra, kajika-nyarra marda purda-nyanyi 'Kari nyampuju mardalu muku warungka-jarrija!' ²⁴ Kajilpankulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangkayarla jinta-kari jinta-kari yangka Kaatu-kurlangu jaru, manu kajilpa yukayarlarni Kirijini-wangu, kajika-nyarra purda-nyanyi junga-nyayirnirli nyarrpa kajilpankulu wangkayarla. Kajika-nyanu kanunju-kari wangka nyanungu, 'Kari rra rampal-yanu jarrwara-kari Kaatu-kujaku.' Junga-juku, kajika-nyanu puta kurnta-jarri-nyayirni nyurrurla-puru. ²⁵ Manu kajika-nyanu yimi-ngarrirni nyurrurla-kurra jarrwari-kari ngulalpa yanu Kaatu-kujaku. Kajikarla parntarrinjarla wangkami Kaatuku. Manu kajika kuja wangkami, 'Kari Kaatuku palka-ka nyina nyampupaturlajintaju.'

²⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyarrpa-jarriminkili nyurrurlaju kajinkili jaaji-kirra yanirni? Ngarirna-nyarra wangka. Jinta-karirli kajikanparla Kaatuku yunparni. Jinta-karirli marda kajika-nyarra Payipulu-kurlurlu pinarri-mani. Jinta-kari marda kajikanparla marlaja wangka Kaatuku marda kujanpa jukurr-maninjarla nyangu nyuntulurlu. Jinta-kari marda kajikarla kurruly-wangkami Kaatuku jaru-kari jaru-kari. Jinta-kari kajika-nyarra milki-wangka panu-kariki yali yangka jaru-kari ngula karla warrarda kurruly-wangka. Nyiyarningkijarrarlulku kujarlujulpankulu-nyanu pirrjirdi-mantarla Kaatuku puranjaku. ²⁷ Ngampurrpa marda kajikankulurla jintakumarrirni kurruly-wangkami Kaatuku yangka jaru-kari jaru-kari. Lawa kujaju, marnkurrpa-mipalpankulurla kurruly-wangkayarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari. Ngula-jangkaju jinta-kari yungulpa-nyarra milki-wangkayarla panu-kariki yalumpu jaru-kari. ²⁸ Jaru-kari jaru-kari, kajilpanparla kurruly-wangkayarla Kaatuku, ngulaju wurra-wiyi wurdungu-juku nyinaya. Nyangkarla yapa jinta-kariki yungulpa-jana milki-wangkayarla jaru-kari yapa panu-kariki. Kajilpanparla lawa-nyangkarla yapaku, nyuntu nyinaya wurulypa-juku manu Kaatukujurla kanunju-kari kurruly-wangkaya jaru-kari jaru-kari.

* **14:21** Nyangka Isaiah 28.11-12, Deuteronomy 28.49

²⁹ Ngula-warnuju, marnkurrrpa-kari-mipalpankulurla marlaja wangkayarla jarukungarduyu-piya Kaatukuju. Ngalya-karirli nyurrurlarlu, yirriyirrilili-jana purdanyangka nyarrpa kuja kalu wangkami, junga marda, yimirr-yinyi marda kalu-nyarra. ³⁰ Yangka jinta yapa kuja karla karrinja-karra marlaja wangkami jarukungarduyu-piyaju, manu ngula-puru-yijala jinta-kariki yaliki nyinanja-karraku ngula karla wangkami Kaatu, yali ngula karla karrinja-karra marlaja wangkami, ngulajulparlajinta jurnta wurdungu-jarriyarla yalikilki jinta-kariki nyinanja-warnuku yungurla marlaja wangkami jarukungarduyu-piyarlangu Kaatuku. ³¹ Jinta-kari jinta-kari nyurrurla kajikankulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangka Kaatuku yungunkulu pirrjirdjarri panu-jarlulku manu pinarri-jarri.

³² Yapa jarukungarduyu-piya ngana-puka kuja karla marlaja wangka Kaatuku, ngulangku kyananu warla-pajirni warrarda wangkanja-kujaku. Ngulaju kajana pardarni yapa ngalya-karirlanguku kajilirla yali-patu-karilki marlaja wangka. ³³ Kaatu kangalpa wangkami yungurlipa jungarni turnu-jarrinjarla nyinami jaajirla rarralyapa manu wurulyapa yuntarninja-wangu. Nyampunya kangalpa karrimi kuruwarri ngulaju Kirijini-patuku ngula karlipa nyinami Kaatu-kurlangu jaaji-kari jaaji-karirla.

³⁴ Ngula kankulu Kirijini-patu jinta-jarri jaajirla, karntakarntaju ngulajulpalu wurulya nyinakarla wangkanja-wangu. Juwu-patu-kurlangu ngula-ka kuruwarri nguna, ngulaju-ka wangka kuja:

“Karnta-paturlujulpalu-jana purda-nyangkarla wati-mipa kali-nyanu-patu nyarrpa kajili-jana wangka.”

³⁵ Kajilpa karnta wangkayarla jaajirla, ngulangka kalakalu yapa-patu-kariri kurnta-jarri. Ngula-kujakuju, kali-nyanulpa payikarla ngurrangka nyanungu-nyangurla.

³⁶ Kala nyurrurlarluju kajikankujulu marda wiljiwilji-mani. Kaatu-kurlangu jaruju, kula nyurrurla-nyangurla-wiyi palka-jarrija. Kula-nyarra yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu jaru nyurrurla-mipaku. Kurdungurlu-patuku Wiriwiriki nganimpaku, ngulakunganpa nganimpa-kamparnuku yimi-ngarrurnu. ³⁷ Kuja kankulu-nyanu ngarrirni jarukungarduyu-piya nganta nyurrurlarlu Kaatu-kurlangu, manu ngula kankulu-nyanu ngarrirni Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-kurlu nganta, ngula-kurlujulpankujulu ngungkurnyinarla wiljiwilji-maninja-wangu. Ngulaju yimi-ngarrurnu Kaaturlu kuruwarri nyampu nyurrurlaku jungarni-maninjaku. Ngula-mipanya karna-nyarra yirrarni. ³⁸ Kirijini-kari kajilpaju nyinayarla ngungkurnyinarja-wangu ngajuku, manu kajilpaju warrarda wilji-mantarla, ngulajulu jawirri purda-nyangka yalu-maninja-wangurlu yungu wangkami nyanungu-mipa.

³⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, warrardalu payika Kaatu yungunkulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangka. Kirijini-kariyi-nyanu-patu kajili ngampurrpa nyina jaru-kari jaru-kariki kurruly-wangkanjaku, ngulaju pangkalalu wangkamirra.

⁴⁰ Ngula-warnuju, kajinkili jinta-jarri jaaji-kirra, purayalu nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu ngurrjungku manu jukarrurlu.

15

Yimi Ngurrju Fijaji Kiraji-kirli kuja yangka pina-wankaru-jarrija palinja-warnuju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka-warnu karna-nyarra pina-ngarrirni Yimi yangka Ngurrju Fijaji Kiraji-kirli, yangka jaru ngulalpna-nyarra yimi-ngarrurnu nyurru-pardu. Purda-nyangulpankujulu ngulaju wurra-maninja-wangurlu, manu jalangurlangurlu kankulu nyampu jaru walangku-pinyi purda-nyanjarla. ² Kajilpankulu jaru nyampu tarngangku-juku walangku-pungkarla, kajika-nyarra muurl-mardarni yangka jarrwara-kujaku manu karanparr-karrinja-kujaku. Kajilpankulu purda-nyanja-wangurlu juwa-kijikarla nyampu jaru, ngulaju kulalpa-nyarra muurl-mardakarla.

³ Nyampuju jaru wiri-nyayirni ngularna purda-nyangu ngajulurlu-wiyi, manurna-nyarra nyurrurlakulku yimi-ngarrurnu:

Jijaji Kiraji ngula palija, ngulaju-ngalpa kunka-palija ngalipaku wilji-wanawana, yangka ngulalpa-ngalpa Payipulurlu yimi-ngarrurnu palinjaku.

⁴ Yapa-paturlulu kanjarla-yirrnaru kaninjarni pirnkingka, ngula-warnuju ngunaja jirramaku. Ngula-warnuju Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-manu yangkapiya-yijala ngulalpa-ngalpa Payipulurlu yimi-ngarrurnu wankaru-maninjaku.

⁵ Ngula-warnuju, milki-yirrnaru-nyanu wankaru Piita-kurraju, ngula-warnuju-nyanu ngalya-kari-kirraluku milki-yirrnaru Kurdungurlu-patu-kurra Wiriwiri-kirra 12-pala-kurra.

⁶ Ngula-jangkarluju, panu-kurralku-nyanu milki-yirrarnu 500-pala-kurra, marda 520-pala-kurra, yangka kujalpalurla wala nyinaja Jijajiki. Nyampu-patuju kalu yapa nyinami wankaru-juku jalanguju, ngalya-karirnalua-jana wajawaja-manu.

⁷ Ngula-warnuju-nyanu milki-yirrarnu Jamaji-kirra-wiyi, ngula-warnuju Kurdungurlu-patu-kurra Wiriwiri-kirra panu-kari-kirra.

⁸ Ngaju-kurralku-nyanu milki-yirrarnu purdangirli-kirraju yangka ngulalparna maju-wiyi nyinaja kamparru Kirijini-patu kujalparna-jana warru pakarnu.

⁹ Kurdungurlu-patu yangka Wiriwiri ngulaju kalu nyina ngaju-piya-wangu wiriwiri-nyayirni. Kujarlaju, kulalpankujulu marda yirdi-mantarla Kurdungurlu Wiri yangka ngulalparna-jana nyurru-pardu Kirijini-wati warru pakarnu. ¹⁰ Yangka ngulalparna-jana warru pakarnu Kirijini-patu, ngula-warnukuju Kaatujulpaju kutu nyinaja yimiri-juku, manuju nyanungu-kurra-manu. Manu jalanguju karnarla warri-jarri nyanunguku-juku Kurdungurlu Wiri. Kaaturlu ngulaju nyanungu-kurra-manu yimirirli, ngulaju kula ngayi manyuku. Nurna-nyayirnilparnarla warri-jarrija Kaatukuju panu-kari-piya-wangu yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri-kari-piya-wangu. Kajilpaju Kaaturlu yampiyarla pirrjirdi-maninja-wangurlu, kulalparnarla ngulaju warri-jarriyarla. Kala ngula kaju yimirirli pirrjirdi-mani, ngulaju karnarla warri-jarri pirrjirdi-juku manu jukaruru. ¹¹ Yangka ngula kankulu yimi purda-nyanyi Jijaji Kirajiki, ngajulurlu mardarna-nyarra yimi-ngarrurnu kamparrurlu-wiyi, mardalu-nyarra yali-patu-karirli-wiyi yimi-ngarrurnu, ngulaju ngula-juku. Ngulaju karnalu-nyarra yimi-ngarrirni yangka-juku jaruju jinta Jijaji Kirajiki-ki nganimparluju Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli. Ngulakunya kankulurla wala nyina.

Kajirlipa ngalipa Kirijini-patu palimi nyampurla ngurungka, ngula-jangkaju kapu-ngalpa Kaaturlu pina-wankaru-mani

¹² Nganimparlu karnalu-jana jaru nyampu yimi-ngarrirni yapa-patuku ngula Kaaturlu wankaru-manu pina Jijaji Kiraji pirnkingka ngulalpa ngunaja. Nyarrpaku-yijala kankulu yangka ngalya-kariri wangkami ngula kalu yapa Kirijini palimi, ngulaju kalu tarngaju-palimirra nganta pina-wankaru-jarrinja-wangu nganta? Kujaju lawa ngula kankulu wangka. ¹³ Kajilpa-ngalpa Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla yapa Kirijini, ngulaju kula wankaru-mantarla-yijala Jijaji Kirajiji. Kapu tarnga-ki ngunakarla pirnkingka. ¹⁴ Kaaturlu kaji wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, ngula-warnurlaju kajikarnalu-nyarra ngari jamulu yimi-ngarrirni-mipa, ngulaju lawangka. Kajikankulurla ngari jamulu walaju nyinami.

¹⁵⁻¹⁶ Nganimparlu yangka Wiriwirirli, ngulaju karnalu-nyarra jungangku yimi-ngarrirni Kaaturlu ngula Jijaji Kiraji pina-wankaru-manu. Kaji Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, yapa-patuju ngulaju kapunkulu-nganparla kapuru nyinakarla yijardu-wang nganta. Warlka ngantalparnalua wangkaja Kaaturlu-kurlu-nyayirni yimi-ngarrirni jungangku wankaru-manu Kaaturlu. Kajilpa-ngalpa Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla yapa-patu Kirijini-patu, ngulaju kula wankaru-mantarla-yijala Jijaji Kiraji. Yijardu-wangu kujaju! Kaaturlu kapu-ngalpa wankaru-mani ngalipaju Jijaji Kiraji-piya ngula wankaru-manu nyurru-wiyi.

¹⁷ Kaji Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, ngulaju kapunkulurla ngari jamulu walaju nyina, lawaku. Kula-nyarra yawuru-jarriyarla wilji-warnukuju. Yijardu-wangu kujaju! ¹⁸ Kaji Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, ngulaju kula-jana wankaru-mantarla-yijala yangka yapaju Kirijini-patu ngularlipa-jana kamparru-wiyi wajawaja-manu, ngulaju kapulu jarrwara-kari-yijala nyinakarla Kaatu-kujaku tarnga-juku. Kujaju yijardu-wangu, kapu-jana pinarni kanyi wankaru-maninjarla Kaaturlu. ¹⁹ Ngalipa Kirijini-patu ngula karlipa nyina Jijaji Kiraji-kirlangu, wala karliparla nyinami Kaatuku. Kajirlipa nyampurla ngurungka palimi, kapu-ngalpa pina-wankaru-mani, wankaru-maninjarla kapu-ngalpa ngurra nyanungu-nyangu-kurra kanyi. Kajilpa-ngalpa yampiyarla Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu, kajikarlipa-nyanu mari-jarri karrikarri-wangu.

Kaaturlu kapu-ngalpa ngalipa Kirijini-patu yapa pina-wankaru-mani, manu kapu nyinamirra Warlaja-Wiri ngalipaku manu nyiyarningkijarraku

²⁰ Nyampuju junga Kaaturlu ngula Jijaji Kiraji wankaru-manu pina. Jalangu Kaatu kangalpa wangka ngalipaku Kirijini-patuku, yangka ngalipa kuja karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki, junga kapu-ngalpa ngaliparlangu pina-wankaru-mani. ²¹ Nyurru-wiyi kujarla wati jinta yirdi Yatumu jurnta yanu Kaatuku jarrwara-kari wilji, ngulapanuju palija. Ngula-piya-yijala kapurlipa ngalipa muku pali wilji-panuju. Kala ngula

Jijaji Kiraji pina-wankaru-manu Kaaturlu, ngula-piya-yijala kapu-ngalpa ngalipa pina-wankaru-mani. ²² Ngalipa kapurlipa yapa-patu muku pali Yatumu-piya-yijala ngula nyanungu palija wilji-panu. Ngulaju ngula-juku. Ngalipa Kirijini-patu kapurlipa pina-wankaru-jarri kuja karliparla nyina warlalja Jijaji Kirajiki.

²³ Ngana-wiyi wankaru-manu Kaaturluju? Kamparruju wankaru-manu Jijaji Kirajiwiyi. Manu kaji pinarni yani, kapu-ngalpa ngalipalku nyanungu-nyangu Kirijini-patu wankaru-mani. ²⁴ Ngula-warnuju kapu nguru nyampuju yawu-pardi. Jijaji Kirajirli kapu-jana pinjarla riwarri-mani muku juju-kari juju-kari yangka kuja kalu wiriwiri nyinanja-yani maju-nyayirni nyampurla ngurungka jalangu-jarra. Ngula-warnuju, Jijaji Kirajirliji kapurla yinyi nyiyarningkijarra nyanungukupalanguku Kirda-nyanuku Kaatuku ngulaju yungu Warlalja-Wiri nyina. ²⁵ Jijaji Kirajirlangu kapu Warlalja-Wiriji nyinami nyiyarningkijarraku. Manu yangka kuja kalurla nyuronyuru-jarrimi, ngulaju ngaka kapu-jana Kaaturlu pinjarla riwarri-mani muku, kanjarla kapu-jana Jijajirli wirliyarla kanunjumparra yirrarni. Nyanungulku kapu-jana kankarlarniji nyina Warlalja-Wiriji. ²⁶ Ngula-warnuju, kula nganalku pali, lawa!

²⁷ Kaatuju kujanya wangkaja Payipulurlaju: “Kapurna nyiyarningkijarra yirrarni Jijajirli wirliyarla kanunjumparra, nyanungulku kapu-jana kankarlarniji nyina Warlalja-Wiriji.”*
Kaaturluju kula-nyanu yirrarni Jijajirli wirliyarla kanunjumparra, kapu ngayi nyiyarningkijarra-puka yirrarni Jijajirlaju. ²⁸ Ngula-ka Kaaturlu yirrarni nyiyarningkijarra Jijajirli wirliyarla kanunjumparra, ngula-warnurlaju Jijajirli kapu wiri-pajirni Kaatuju. Kaatuju kapu Warlalja-Wiri-nyayirni nyinamirra kankarlarni nyiyarningkijarraku.

²⁹ Nyiyaku kalu-jana yapa ngalya-kari marlaja papitaji-jarri palinja-warnuku yangka kujalu nyurru-wiyi palija Kirijini-wangu-juku? Rampal-manngu-nyanyi marda kapu-jana nganta Kaaturlu yaliji wankaru-mani pina nganta yali palinja-warnuju. Kala kajilpa-jana Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju kajikalujana jamulu marlaja papitaji-jarrimi.

³⁰ Wita yirna-nyarra payirni. Kaaturlu kajilpa-ngalpa wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla, nyarrpaku-yijala karnalu-jana nganiparluju Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli yimi-ngarrirni Yimi Ngurru parra-kari parra-kari? Kalakalu-nganpa tarnngakurra pinyi. ³¹ Ngalipa karliparla nyina Jijaji Kirajikiji. Kuja karna-nyarra manngu-nyanyi, kujarlaju kankujulu miyalu raa-pinyi. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, junga karna-nyarra wangka: Parra-kari parra-kari karna-jana piki-karri yapa panukariki. ³² Nyampurla kirringka Yipijarla, ngulajurnaju jaarl-karrija nyampu-patukujakuju yapa-kujaku ngulalpalu nyinaja ngiinyari-wati pinja-panu. Pungkarla kapujulu marda tarnngakurra. Milya-pungulparna Kaaturlu kapu-ngalpa pina-wankaru-mani palinja-warnuju. Kujakujurnaju jaarl-karrija. Kala kajilpa-ngalpa Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla yapa Kirijini-patu palinja-warnu, kujarlaju ngayilparlipa ‘kutu-nganjarla manu kutu-manyu-karriyarla jalanguju palinjakungarntija.’*
Kujanya kalu yapaju panuju wangka jalangurlanguju. Jaru nyanungurra-nyangu kula junga!

³³ Jungarnirli manngu-nyangkalu yangka yalirra-piya-wangurlu yapa-piya-wangurlu ngula kalu warungka-jarrinjarla jarrwara-kari yanirra. Kajilpankulu jungu wapyarla yangka ngawungawu-watirlajinta, ngulaju kajikankulu yali-patu-piya-yijala nyina ngawungawu. ³⁴ Nyampu ngula karna-nyarra yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yapa nyurrurla kurntaku ngurru-mani. Ngalya-kari ngulaju kankulu nyinami Kaatukurlangu nganta, kala lawa! Ngula-kujakujulu jungarnirli manngu-nyangka, manu warla-pajikalunyanu jarrwara-kari-kijaku.

Kaaturlu kapu-ngalpa pina-wankaru-mani jintawarlayi Kirijini-patuju

³⁵ Ngula-juku, ngalya-karirli nyurrurlarlalu yapangku marda kankujulu payirni, ‘Nyarrparlu kapu-ngalpa Kaaturlu wankaru-mani yapa palinja-warnu? Nyiya-piyalku kapurlipa palkaju mardarni?’ ³⁶ Nyurrurlajunkulu warungka-nyayirni! Purda-nyanyi kankulu yangkaju pilarla ngula kalu ngarninjarla pirri-kijirni. Linji-jarri kalu, ngulajangka kalu pina purrulyun-pardi linji-jarrinjarla. Linji-jarrinja-wangurla, kulalpa nyarrpalku pina purrulyun-pardiyarla, lawa. ³⁷ Pilarla ngula kalu ngarni nyurlanjarla manu kijirirra, yali-jangka wita-jangka-ka pina purrulyun-pardi, ngula-piyajangka-yijala-ka mangarri yalumpuju nyiyarningkijarra purrulyun-pardi. Purrulyun-pardinjarla wirirra-jarri. ³⁸ Watiya-kari watiya-kari ngula kalu karrinja-yani wardiji

* 15:27 Nyangka Psalm 8.6

* 15:32 Nyangka Isaiah 22.13

marda, pilarla marda, kanarlarrampi marda, kula kalu jurrku-juku karri. Ngula-piya-jangka-ka pina-pardi yangkaju mangarri ngurlu. Ngula-piya-yijala-ka ngalya-kariri pardinja-yani nyiarningkijarraju. Kujarlunya kajana Kaaturluju ngurrju-mani.

³⁹ Nyiarningkijarra ngula karlipa nyampurla wankaru nyinami ngalipa-piya yapa, puluku, jurlpu, yawu ngapa-ngawurrpa, ngulaju yilara karlipa jarnkujarnku mardarni, manu palka karlipa jarnkujarnku mardarni. Kula karlipa jurrku-juku nyina, lawa. Palka-kari palka-kari kalu nyinami. Kularlipa nyanungurra-piya. ⁴⁰ Nyiarningkijarra karlipa-jana nyanyi walyangka ngurrju. Ngalya-kari karlipa-jana nyanyi yalkirirla wanta, kirntangi, parlpa-warnu, ngularraju ngurrju-yijala. ⁴¹ Wantangku kangalpa ngurrjungku pantirni kirntangi-piya-wangurlu. Kirntangirli kangalpa ngurrjungku-yijala palka-mani mungangkarluju ngulaju yanjilyipiri-piya-wangurlu. Yanjilyipirirli kangalpa ngurrjungku-yijala palka-mani mungangkarluju, ngalya-karirliji wiriwirirli, ngalya-karirli witawitarlu.

⁴² Ngula-piya-yijalarlipa ngalipa yapaju. Kaaturlu kaji-ngalpa wankaru-mani pina, ngulaju palka-nyayirni-wangu-kurlu nyampu-piya-wangu-kurlu ngula karlipa jalgurlu mardarni. Ngulaju nyampurra-piya-yijala nyiarningkijarra kuja karlipa-jana nyanyi warrukiridikirdi ngurrju-nyayirni-yijala. Ngula kalu yapangku milyingka yirrarni nyurnu, ngulaju-ka tarngga-juku palimirra ngurrju-wangulku. Kala ngula-ka Kaaturlu wankaru-mani pina, ngulaju kapurla tarngalku wankaru marlaja nyina manu ngurrjuklu. ⁴³ Ngula kalu yapangku milyingka yirrarni nyurnu, ngulaju ngawu-nyayirnilki kuwalypa. Kala ngula-ka Kaaturlu wankaru-mani pina, ngulaju pirrjirdi-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. ⁴⁴ Yapangku panungku karlipa mardarni palka. Kajilngalpa yapangku milyingka yirrarni nyurnu, palka kapulu-ngalpa yirrarni milyingka. Kaji-ngalpa Kaaturlu wankaru-mani, ngulaju palka-nyayirni-wangu-kurlulku.

Ngalipa Kirijini-patu kapurlipa nyina Jijaji-piya kajirliya yani ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra

⁴⁵ Payipululu kangalpa kuja yimi-ngarrirni, “Kaaturlu ngurrju-manu yangka kamparru-warnu Yatumu, ngulalpa nyinaja yapa-nyayirni wankaru.”* Kala jinta-kariri Yatumu-kari Jijaji Kiraji, ngulakuju pirlirrpaku kuja karliparla marlaja nyina wankaru tarngga-juku. ⁴⁶ Kaaturlu kangalpa yinyi palka-wiyi, ngula-warnuru kapu-ngalpa yinyi yali palka-nyayirni-wangulku. ⁴⁷ Kaaturlu ngurrju-manu kamparru-warnu Yatumu, ngulaju walya-jangka nguru nyampu-wardingki. Nyampu Yatumu-kari jinta-kari, ngulaju yanurnu Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. ⁴⁸ Yapa ngula kalu nyampurla ngurungka nyina, ngulaju walya nyampu-wardingki yangka kamparru-warnu-piya Yatumu-piya ngula Kaaturlu ngurrju-manu walya-jangka. Ngalipa ngula karlipa nyinami Kaatu-kurlangu, ngulaju karlipa nyina Jijaji-piya kuja Kaatu-kurlangu-jangka yanurnu nguru-nyayirni-wangu-jangka. ⁴⁹ Ngalipa karlipa nyina ngulaju kamparru-warnu-piya Yatumu-piya palkarlanguju ngula Kaaturlu ngurrju-manu walya-jangka. Kala ngalipa Kirijini-patu ngulaju karlipa Jijaji-piya nyinami ngula yanurnu Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu.

Kaaturlu kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu kurruly-kijirninjarla yinyi jintakumarirniki kaji Jijaji pinarni yani

⁵⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu kajirna-nyarra wangkami nyurrurlaku! Ngaliparlu ngula karlipa palka mardarni nyampurla walyangka, nyampu-kurlu palka-kurlu kulalparlipa yantarla Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngalipa kajilparlipa paliyarla, kulalparlipa-nyanu wankaru-mantarla pina. ⁵¹⁻⁵² Purda-nyangkalu nyampuju yimi-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu: Ngalya-kari yangka Kirijini ngalipakupurdangka, ngulajulu nyuru palija. Ngalya-kari ngalipa Kirijini kularlipa palimi, kapurlipa wankaru-juku nyina nyampurla walyangka-juku. Kaji Jijaji pinarni yani, kapu-ngalpa palka-nyayirni-wanguju ngalipaku kurruly-kijirninjarla yinyi Kaaturluju yaruju-nyayirnilri, yangka ngula karlipa milpa maarr-mani, ngula-piya yaruju-nyayirni. Kajirliya purda-nyanyi yangka yali jamaru-karrinja-yaninjarni-kirra yalkiri-ngirliji, Kaaturlu kapu-jana yakarra-mani yali nyurnu-patu Kirijini-wati milyi-jangka, manu ngula-warnuju kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangulku kurruly-kijirninjarla yinyi jintakumarirniki. ⁵³⁻⁵⁴ Kajilpa-ngalpa yampiyarla palka-nyayirni-wangu yinja-wangurlu, ngulaju kulalparlipa yantarla ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurraju. Kari-nganta Kaaturlu kapu-ngalpa pina-wankaru-mani manu palka-nyayirni-wangu yinyi yungurliparla marlaja nyina wankaru tarngga-juku

* 15:45 Nyangka Genesis 2.7

ngurrangka nyanungu-nyangurla palinja-wangu. Payipulurlu kangalpa yimi-ngarrirni jinta-juku jurru-juku:

“Yati, yati! Palinja-warnuku kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu yinyi, kapu-ngalpa wankaru-mani pina!”*

⁵⁵ “Kularlipa palimi tarnnga-juku! Kujarlanya karlipa lani-wangu nyinami!”*

⁵⁶ Nyiya-jangka karlipa muku palimi ngalipaju jintawarlayi? Kuja karlipa karlirryani Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku, ngula-jangkanya karlipa muku palimi. ⁵⁷ Ngulaju junga. Kala kuturliparla pulka-pinyi Kaatuku kuja-ngalpa yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipaku Warlalja-Wiri nguru nyampu-kurra pina-wankaru-maninjaku. Ngula-warnuju ngula karlipa mardarni Jijaji Kiraji, kularlipa palimilki!

⁵⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, tarnngajukulurla wala nyinaka, manulu puraya Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri. Kalakankulu marda yampimi warrki nyanungu-nyanguju. Kula karliparla jamulu warrki-jarrimi nyanunguku. Kujarlajulurla tarnnga-juku warrki-jarriya yampinja-wangu-juku!

16

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku tala jinta-maninjarla yungulu-jana yilyami Kirijini-patu-kariki Jurdiya-wardingki-patuku

¹ Yangka Kirijini-patu ngula kalu yali nyina nguru-karirla Jurdiyarla marlajarra tala-wangu, ngulaku yungulparlipa-jana jinta-maninjarla yilyayarla tala Kirijini-kariyi-nyanurlu ngaliparlu. Nyurrurna-jana yimi-ngarrurnu ngalya-kariki Kirijini-patuju nguru-karirla Kalatiyarla talaku jinta-maninjarla yungulu-jana yilyamirra. Jalangurluju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlakulku yali-piya-yijala talaju. ² Palya-kari Palya-karirla ngula kankulu jinta-jarrimi, ngula-purulpankulu talaju yirrakarla wita-kari wita-kari ngakakungarnti yilyanjakungarnti. Ngalya-karirli ngula kankulu panu mardarni tala, ngula-warnujulpankulu wiri-karikarri yirrakarla. Ngalya-karirli ngula kankulu ngari wita mardarni, ngula-warnujulpankulu wita-yijala yirrakarla. Talalu yirra wita-kari wita-kari ngajulukuju kamparrurlu-kirli, palkakulku yungurna yanirra warru payirninja-kujaku.

³ Ngaka-kari kajirna yanirra Karinji-kirra nyurrurla-nyangu-kurra, milakalu-jana wati-patu ngurrju-patu, ngula-warnuju yungulu-jana tala kanyi Jurdiya-kurra. Ngajulurlu kapurna-jana yirdi yirrarni pipangka. Kapurna-jana yilyamirra Jurdiya-kurra tala-kurlu manu pipa-kurlu yirdi nyanungu-patu-kurlu. ⁴ Kajilpankulu kurruly-kijikarla ngajuluku yungulparna-jana nguru-kangkarla tala nyampu-kurluku Jurdiya-kurra, ngulaju ngula-juku. Kajikarna-jana ngajulurluju nguru-kanyi.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku, ‘Ngakarna yanirra ngurra nyurrurla-nyangu-kurraju Karinji-kirraju’

⁵ Ngaka karna-nyarra yanirra nyurrurlakuju Karinji-kirraju. Kala yungurna warru yani Majatuniya-wana-wiyi. Ngula-jangkanya kapurna warrumpa-yani nyurrurla-kurralku. ⁶ Kapurna-nyarra marda yalirla-juku jirnganja nyinami tarnnga-wangu ngayi, yirra-kariki kajikarna-nyarra yulyurrpurla jingjingi jirnganja nyina. Ngula-warnuju kajikankujulu jinta-maninjarla yinyi yangka kapurna marda wurnalku yardarra-pardimi yali-kari-kirraluku. ⁷ Kajilparna-nyarra yantarlarra nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra jalangu, ngula-warnuju kajikarna-nyarra jirnganja nyina ngurrapatuku-mipa marnkurrpaku marda. Kala ngaka kajikarna yanirra yungurna-nyarra tarnnga-katu jirnganja nyina nyurrurlakuju kajilpaju jarraly-pungkarla Jijaji Kirajirli Warlalja-Wiringki. ⁸⁻⁹ Nyampurla Yipijarla, yapa panu-jarlu ngula kajulu yurrukunju-jarri warrki nyampurlaku. Ngulakuju kularna-jana wajampa nyina. Warrki panu-jalaka karrimi nyampurla-juku, manu ngurrju kajikarnarla warrki-jarri Kaatuku. Ngula-warnu kapurna nyampurla-juku nyinami Purlapa Wirikingarnti Pintikujukungarnti.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Karinji-wardingiki

¹⁰ Kaji-nyarra Timiji yanirra nyurrurlaku nyanjaku Karinjiraku, wapirdilirla wangkaya, nyurrurla-kurra-mantalu, kajika-nyarra yangka lani-jarri-kijaku. Ngularlanguju karla warrki-jarri ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki ngaju-piya-yijala. ¹¹ Kurdu-warnunya purda-nyangkalu waparlu-wangurlu, manu ngungkurnyinalurula kaji-nyarra wangkami manu jaru yirri-purami. Ngurrju rarralypalurla nyinaka, manulurla nyiyarningkijarra yungka wurna-kurraju kaji pinarni yani ngaju-kurra. Ngula karnarla pardarni panu-kari-kirli Kirijini-patu-kurlu.

* 15:53-54 Nyangka Isaiah 25.8

* 15:55 Nyangka Hosea 13.14

¹² Ngalipakupurdangka-yijala yangka Kirijini yirdiji Yapuli, warrardalparna payurnu nyanunguju yungu-jana yangka ngalya-kariki Kirijini-patuku ngururra-kanyi nyurrurlaku nyanjaku. Wurra-wiyi-juku-ka nyina yaninjarra-wangu. Ngaka-kariji kaji ngampurra nyina, ngula-jangkanya marda kajika-nyarra yanirra.

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-wati, warrawarra-kangkalu-nyanu jarrwara-kari-yaninja-kujaku! Walalurla nyinaka Kaatuku! Lani-wangulu nyinaka, pirrjirdi-maninjantalu-nyanu parra-kari parra-kari tarnnga-juku Kaatu-kurra-pinangu! ¹⁴ Ngula kankulurla warrki-jarri Kaatuku, yapa panu-karirlangukujulu-jana yulkaya!

¹⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyurrurlarlur kankulu-jana milya-pinyi Jipinaja-kurlangu-mayamaya. Nyanungu-patu kalu nyinami kamparru-warnu-patu yapa Kiiriji-wardingki-patu kujalu Kirijini-jarrija. Nyanungurlujulu-nyanu jungangku yungu Kaatu-kurraju yungulurla warrki-jarri nyanunguku. ¹⁶ Nyampu karna-nyarra wangka nyurrurlaku: Nyampu-patu manu ngalya-kari ngula kalurla Kaatuku warrki-jarri, ngulajulu-jana purda-nyangka wilji-wangurlu nyarra kajili-nyarra wangka.

¹⁷ Ngulalparna nyinaja nyampurla Yipijarla, nyurrurla-patu kulankujulu nyarra jir-rnganja warrki-jarriyarla. Nyampu-patu yirdi-patu Jipinaja, Purrtunata manu Yakayija, ngulajulu yanurnu nyampu-kurra, ngulangajurna wardinyi-jarrija. ¹⁸ Nyampurlajulu wardinyi-manu kujalu-nyarra nyurrurla yalirla wardinyi-manu, ngula-piya-yijala. Ngula-warnujulpankulu-jana pulka-pungkarla kuja-piyakuju.

¹⁹ Panu-jarlu yangka Kirijini-patu nyampurla jaaji-kari jaaji-karirla ngurrararla yird-angka Yajiyarla, jintangka kalurla nyina Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Ngula-paturluju yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. Yirdi nyampu Yakila manu nyanungu-parnta yirdi Pirijila manu Kirijini-patu-yijala, ngula kalu yuwarlirla nyanungu-nyangurla jinta-jarri, ngula-paturlangurlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. ²⁰ Manu nyampurla ngula kalu ngalipa-nyangu-purnu nyina Kirijini, ngula-paturlangurlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. Ngula kankulu jinta-jarri yangka Kirijini-patu, ngulangulu-nyanu rdaka-jarra jarnku yungka. ²¹ Ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra yirrarnirra pipangka jaru wita ngaju-nyangurlu rdakangu: NGURRJU NGULA KARNA NGAJU NYINA, NYURRURLAJU MARDAL KANKULU NGURRJU-YIJALA NYINA?

²²⁻²³ Ngana-puka ngula karla ngampurra-wangu nyina Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki ngalipa-nyanguku, pangkala Kaaturlu pinyi! Yati-wangkamilki karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijajiki nyurrurlaku yapaku, “Warlalja-Wiri Jijaji, yantarni-ngalpa pina ngalipa-kurra! Yimiri-jana nyinaya yapa nyampu-patuku Karinji-wardingki-patuku, manu nyinaya yapa nyampurra-kurlu tarnnga-juku.” ²⁴ Manu nyurrurlaku Karinji-wardingki-patuku karna-nyarra yulkami kuja karliparla nyinami jintakumarrirni Jijaji Kirajiki. Ngulaju ngula-juku.

2 Corinthians

Pipa 2 Karinji-wardingki-patuku

Pipa jinta-kari ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra yapa Karinji-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju ngulaju pantirninjarla pipangka yirrarnu Puurlurlu Kurdungurlu Wiringki ngulalparla ngurrararla Majatuniyarla jirrnganja nyinaja Timijiki. Pantirninjarla-jana yimiji yirrarnu puranjakungarduyu-patuku Kirijini-patuku ngulalpalu kiringka Karinjirla nyinaja, ngulaju yangka-patuku-yijala kuja-jana pantirninjarla pipa-karirla yirrarnu jinta-kurlu yirdi-kirliji 1 Karinji-wardingki-patuku, ngulanya kuja karlipa yirdi-mani.

Puurlurlu kuja-jana pantirninjarla pipa nyampu yimi yirrarnu nyanungu-patuku, ngulaju wajampa-jarrijalpa-jana kujalpalu nyiyarningkijarraku warntarlarlu manngu-nyangu. Panu-karirlu warntarlarlulu Puurlu manngu-nyangu kula-nganta nyanunguju Jijaji Kiraji-kirlangu-wangu puranjakungarduyu-wangu. Panu-karirlili warntarlarlu manngu-nyangu yalumpu kujalpa-jana nganta nyanungurlu Puurlurlu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju jungarni-wangurlu warntarlarlu. Kuja-jangkarlunya kulalu nyanunguju panu-karirlili yijardurlu purda-nyangu yangka kuja-jana nyarrpa wangkaja kamparru-wiyi.

Puurlurlu-jana yimi nyampu pipangka pantirninjarla yirrarnu yungu-jana milki-yirrarni nyanungu-patuku yangka jungarni yungulurla Kaatuku nyinami nguru maju-puru yungulurla ngurrju nyanunguku-juku wardinyi nyinami. Puurlu-jana ngampurpa wita wangkaja nyanungu-patuku warrki-kirli nyanungu-nyangu-kurlu ngulaju yungulu nginji-wangkanja-wangurlu yampimi. Manu ngampurparlu-jana payurnu talaku yungulu-jana tala warru ngayi-mani puranjakungarduyu-patuku ngulalpalu nyinaja Jurujulumurla marlajarra nyiyarningkijarra-wangu. Kujarlanya-jana yimi nyampuju pipangkaju Puurlurlu yirrarnu pantirninjarla.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturlu milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Timiji ngalipakupurdangka Kirijini, ngulaju kaju jirrnganja pipa-kurra-mani yimi. Jirramarlu-juku karnalu-nyarra pipa-kurra-mani nyurrurlaku Kirijiniki Karinji-wardingki-patuku manu panu-karirlangu Kaatu-kurlangu yangka kuja kalu nyina kirri-kari kirri-karirla ngurrararla Kiirijirlaju. ² Ngaju karnalu-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Wapiraku manu Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki kujanya, "Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Karinji-wardingki-patuku yapa. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarngajuku."

Kaaturlu kangalpa pirrjirdi-mani wuurnpa-puruju

³ Ngalipa Kirijini-patu, pulka-pinyirilparlajinta Kaatuku ngularla Kirda-nyanu Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Kaatuju ngalipa-nyangu Kirdana, ngulaju kangalpa yimiri nyina ngalipaku yungurliparla marlaja nyina pirrjirdi-nyayirni nyanunguku. ⁴ Kirijiniji karlipa marda nyina wuurnpa-puru. Nyangurla-puka kajilparlipa wuurnpa-puruju nyinayarla, ngula-puruju kapu-ngalpa Kaaturluju pirrjirdi-mani, ngula-piyarlu-yijala yungurlipa-jana pirrjirdi-mani panu-karirlangu yapa-patu wuurnpa-puru. ⁵ Ngaliparlu Kirijinirli, murrumuru karlipa-nyanu purda-nyanyi Jijaji Kiraji-piyarlu ngula-nyanu purda-nyangu murrumuru nyanungurlu. Ngula-puruju, Kaaturluju pirrjirdi-manulpa. Jalanguju, jintangkalku-juku karlipa nyina ngalipa Jijaji Kiraji-kirlangu. Kujarlaju, Kaaturlu kangalpa pirrjirdi-mani murrumuru-puruju nyanungu-piya.

⁶ Ngaju karnarla wuurnpa-puruju Kaatuku warrki-jarri-juku ngulaju yungu-nyarra pirrjirdi-mani Kaaturlu tarngajuku miyalu ngurrju-karda. Nyurrurlarlangu kajinkili wuurnpa-puru nyinami ngaju-piya, ngula-puruju kapu-nyarra Kaaturlu pirrjirdi-mani ngaju-piya, ngulaju yungunkulurla wala-juku nyina tarngajuku lani-wangu. ⁷ Milya-pinyi karna-nyarra pirrjirdi-juku. Wuurnpa-puruju yungungkulu purami-juku Kaatuju tarngangku-juku jutu-pinja-wangurlu. Junga kankulu wuurnpa-puruju nyinami ngaju-piya. Ngula-puruju kapu-nyarra pirrjirdi-mani ngaju-piya Kaaturluju. Ngulaju junga!

Kaaturlulpa warrawarra-kangu Puurlu wuurnpa-puruju

⁸ Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, yimi-ngarrirni karna-nyarra ngularna nyarrpa-jarrija ngurrara-karirla Yajiyarla, ngulaju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni. Kula-nganta kapurna paliyarla. Kularna wilypi-pardiyarlarra wuurnparlaju. ⁹ Yuwayi, junga kujaju! Kapurna paliyarla-jala Yajiyarlaju, kula-ngantaju nganangu juyurdurlu yunpurnu. Wuurnpa-puruju kularnaju wilypi-mantarla ngajuju, lawa. Ngarirna payurnu Kaatu kapuru nyinanja-wangurlu. Nyanungurlu kangalpa jintangu wankarumani palinja-warnu. Kujarlanyarnarla wala nyinaja-juku. ¹⁰ Ngajuju mardarnu Kaaturlu wankaru-juku palinja-wangu-juku. Parra-kari parra-kari kapuju mardarninja-yani wankaru-juku ngurrju-juku. Kujarlaju, kapurnarla wala nyinanja-yani tarnga! ¹¹ Yuwayi! Tarnngajukulurla wangkaya Kaatuku ngajuku. Kujarlaju kapuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi parra-kari parra-kari. Ngula-jangkaju, panu-jarlurlu yapangu kapulurlajinta pulka-pinyi Kaatuku.

Puurlu-jana jungarni jirrnganja warrki-jarrija Karinji-wardingki-patuku yimirr-yinja-wangu

¹² Kaatuju kaju yimiri nyina ngajuku, ngula-warnu karnarla jungarni-nyayirni warrki-jarrimi. Kula karna ngaju warrki-jarrimi panu-kari-piya yimirr-yinja-palka-piya yangka kuja kalu-nyanu pinangkalpa-ngarrirni, lawa. Ngulanganya karna wardinyi-jarri. Nyurrurlarlalu ngalya-karirli yapangu kankujulu nganta manggu-nyanyi nganta karna-nyarra yimirr-yinyi. Lawa! Nyurru-wiyi yangka kamparru-wiyi, kularna-nyarra yalumpuju yimirr-yungu ngajulurluju yangkangka nyurrurla-nyangurla Karinjirra, jungarnilparna warrki-jarrija junga-nyayirni! Kujarlaju karna nyina kurnta-wangu-juku. ¹³ Nyampurla pipangka, ngari karna-nyarra yirrarni jaru yungunkujulu ngaju milya-pinyi manu manggu-nyanyi jungarnirli. Nyiyarningkijarra yungunkulu milya-pinyi pipangka ngula karna yirrarni. ¹⁴ Jalangu kankujulu milya-pinyi wita-kari wita-kari ngajuju. Jijaji Warlaja-Wiri, yangka kaji pinarni yani nyampu-kurra nguru-kurra, ngula-jangkaju kapunkujulu milya-pinyi-nyayirni ngajuluju. Ngula-jangkaju, kapurlipanyanu wardinyi-jarri wungulku-juku.

¹⁵ Ngula-jangkanya kapurna-nyarra jirramaku yantarlarri nyurrurlaku nyanjaku manu pirrjirdi-maninjaku. ¹⁶ Yangka kujarna yanu nguru-kari-kirraluku Majatuniya-kurra, kapurna yantarlarri nyurrurla-nyangu-kurra-wiyi nyurrurlaku pirrjirdi-maninjakuju. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra pina-yantarla Majatuniya-jangkaju pina-pirrjirdi-maninjaku manu payirninjaku yungunkujulurla jintajinta-mani talaku wurnakungarnti Jurdiya-kurraku kulpari yaninjakungarntiki.

¹⁷ Ngalya-kari kankujulu nginji-wangka ngajuku, nganta kankujulu kapuru nyinami nyarrpa kuja karna-nyarra wangka, manu nganta karna manggu-nyanyi Kirijini-wangu-piyarlalu nganta. ¹⁸⁻²⁰ Kaaturluju kaju milya-pinyi jungarna-nyarra wangkaja kapurna-nyarra yantarla. Kularna-nyarra yimirr-yungu yimi jirrama-kurlurluju. Karinganta kapurna yantarla nyurrurla-nyangu-kurraju! Kula karna-nyarra wangka nyurrurlakuju kuja-purda-kari kuja-purda-kari, lawa. Ngajulu karna-nyarra warrarda wangka nyurrurlaku Jijaji-piya yangka kuja kangalpa ngalipaku wangka jungarni-juku. Nyiyarningkijarra kuja kangalpa Kaaturlu jangu-pinyi ngalipaku yinjaku, ngulaju Jijaji Kiraji-kirirli kangalpa yinyi ngalipakuju junga! Manu kangalpa milki-yirrarni Kaatu yimiri-nyayirni. Kujarlaju, kuja karliparla wangkami Kaatuku, wangkami karliparla Jijajirra yirdi wiri-nyayirni 'Ngula-juku ngurrju' yungurliparlajinta pulka-pinyi Kaatuku! Jilpanarlalu, Timijirli manu ngajulurlu, yimi-ngarrurnalalu-nyarra Jijaji Kirajikirli Kaatu-kurlangu-kurlu Ngalapi-nyanu-kurlu.

²¹ Kaaturlu kangalpa jinta-mani Jijaji Kiraji-kirra jintawarlayi-jiki, nyurrurla yapatu manu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri. Kaaturlu nyanungu-miparlungalpa ngalipaju yiringi-manu yungurliparla nyinami manu warrki-jarrimi nyanunguku. ²² Ngalipajurliparla Kaatuku warlaja. Ngulanganya-ngalpa yirrarnu murrupiya nyanungu-nyangu, ngulaju murrupiyaju Pirlirra nyanungu-nyangu kaninjarni Kirijinirra. Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlurlu karlipa milya-pinyi nyiyarningkijarra kapu-ngalpa yinyi ngaka-kari kuja-ngalpa jangu-pungu nyurru-wiyi.

²³ Kaaturluju kaju milya-pinyi junga karna-nyarra yimi-ngarrirni: Kajirna-nyarra yantarlarri nyurrurla-nyangu-kurra Karinji-kirra Majatuniya-wangurla-wiyi, ngulaju kapurna-nyarra miyalalu maju-mantarla. Kuja-kujakujurna nyinaja nyampurla-juku yaninjarra-wangu. ²⁴ Nyurrurla ngula-juku kankulurla ngungkurr-nyinami Jijaji Kirajiki, manu nyurrurla kankulurla ngula-juku nyinami pirrjirdi nyanunguku. Ngulakuju kula karna-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu nyinami ngaju-piya, lawa. Ngari karna-nyarra jirrnganja warrki-jarrimi yungunkulu nyinami wardinyilki.

2

¹⁻² Nyampunya-nyarra manngu-nyangu wurnakungarntirli, “Kajilparna pina-yantarla Karinji-kirra, kajikarna-nyarra marda pirlirrpaju maju-manirra nyurrurla Kirijini-patuju. Lawa kujaju! Kajilparna-nyarra marda pirlirrpaju maju-mantarlarra, kulalpankujulu nyarrparlulku ngajuju wardinyi-mantarlarri.” Kujanyarna manngu-nyangu kanunju-karirli.

³ Nyurrurlarluru yungulpankujulu wardinyi-mantarla. Kajirna kutu yantarlarra nyurrurla-nyangu-kurra pipa pantirninja-wangurla-wiyi, ngulaju kapunkujulu maju-mantarla marda pirlirrpaju. Kuja-kujakunya, nyinajalparna nyampurla-juku yaninja-wangu, manurna-nyarra yimi-wiyi pipa-kurra-manu nyurrurlakuju. Nyampunya-nyarra ngajuju manngu-nyangulku: Kajilparna ngaju-wiyi wardinyi nyinakarla, ngulakuju kajikankulu nyurrurlarlangu wardinyilki nyina. ⁴ Yangka pipa yali kujarna-nyarra kamparru-wiyi yilyajarra, ngula-purujulparna miyalu maju nyinaja. Ngulaju wajampayayirnirlirna-nyarra jaru yirrarnu nyurrurlaku yulanja-karrarlur. Ngulaju kula nyurrurlaku muntuku-maninjaku, lawa. Nyurrurlaku karna-nyarra yulkami-nyayirni. Kujarlanya-nyarra pipaju pantirninjarla yirrarnu.

Puurlujurla yawuru-jarrija yaliki yapaku yangka kuja-jana muntuku-maninjarla kurntaku ngurrju-manu Kirijini Karinji-wardingki-patu

⁵ Nyurrurlarluru-jala kankulu milya-pinyi yapa yangka kuja-nyarra yapangku muntuku-maninjarla kurntaku ngurrju-manu nyurrurla. Ngari karna-nyarra kuja wangkami: Yalirli yapangku, kulaju ngaju kurntaku ngurrju-manu, nyurrurla-nyarra kurntaku ngurrju-manu. ⁶ Nyurrurlarluru, ngula-jukunkulu ngarrurnu jungarni-jarrinjakuju kulungku. Ngulaju ngula-juku! Jalanguku karna-nyarra nyampu wangka: Yampiyalu, pina-ngarrirninja-wangurlu! ⁷ Kala kajilpankulu ngarrrikarla yarda, kajika muntuku nyinami miyaluju rdinyilpa-juku maju kaji-wangu nganta. Kuja-kujakuju, pinalu kangkarni yawuru-maninjarla yungu pina-yanirni ngurrjulku. ⁸ Wangkayalurla kuja, “Pina-yantarni, yulkami karnangkulu kutu!” ⁹ Nyurrurlarluru, yungulpankujulu purda-nyangkarla wilji-wangurlu. Kujanyarna-nyarra pipangka yirrarnu jaru, ngulaju yungurna-nyarra milya-pinyi ngajulurlu kajikankujulu purda-nyanyi-japa jukuru-jarrinja-wangurlu-japa. ¹⁰⁻¹¹ Jijaji Kirajirli kaju milya-pinyi jungarni wangkanjapanu. Kajilpankulu yapa wilji-warnu yawuru-jarrinjarla pina-kangkarlarni, ngulakuju ngajurlangu kajikarnarla yawuru-jarri. Mardaju yangkaju yaliji nginji-wangkaja ngajukuju, marda lawa-juku, karija. Ngari karnarla yawuru-jarrimi kutu yungurna-nyarra wurdujarra-maninjarla mardarni jintawarlayilki Juju Ngawu-kujaku. Yuwayi, yangkaju yali Juju Ngawu karlipa milya-pinyi-jala nyarra kuja-ka nyanungurlu manngu-nyanyi. Nyanungurlu kangalpa manngu-nyanyi ngalipaju yungu nganta-ngalpa karlirr-mardarni Kaatu-kujaku. Kujakujurnarla ngampurrpa-wangu nyanungukuju. Yaliki yapaku, kajilparnarla jurnta nyinayarla yawuru-jarrinja-wangu, ngulaju kajika-ngalpa panu-juku karlirr-kanyi Jujungku. Kuja-kujakuju karnarla yawuru-jarrimi yapaku yaliki.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku kuja yangka yaru Turaja-kurra

¹² Ngularna yaru kirri-kirra Turaja-kurra, ngulangkjurna-jana yirri-puraja Jaru Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli Warlaja-Wiri-kirli yapaku panuku. Ngulakungarntiji-jana langaju raa-pungu nyurru-juku Jijajirli yungujulu purda-nyanyi. ¹³ Ngulangkaju Turajarla, kularna Tayituju ngalipakupurdangka parlu-pinjarla nyangu, lawa. Kujarlaju, miyalujurna maju-jarrija. Ngula-nyangkaju, jakuru-pungurna-jana Kirijini-patu, nguru wiri-kirra Majatuniya-kurrarna yarnkajarra yungurnarla warru nyanyi Tayitujuku.

Jijaji Kiraji, ngulajulpa-jana nyinaja Warlaja-Wiri Puurluku manu Kurdungurlu-patu-kariyi-nyanuku Wiriwiri-kariyi-nyanuku

¹⁴ Ngalipa jintawarlayi yungurliparla yati-wangka Kaatuku pulka-pinjarla. Jijaji Kirajiji nyurru-juku yirrarnu wiri-nyayirni, kankarlarni-nyayirni-ka nyina Warlaja-Wiriji kingi-piya, manu karla Juju Ngawurlangukuju wiri-jiki nyina. Nganimpaju Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju karnalu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini-patu pirijina-piya-patu. Nyanungurlunya kanganpa yilyami Yimi Ngurrju-kurlu kirri-kari kirri-kari-kirra. Yimi Ngurrju ngulaju ngurrju-nyayirni kula-nganta jujuminyiminyi-piya kuja-ka parntirr-karri. Yapangkaju kalu purda-nyanyi yaliji Yimi Ngurrju, manu kalu milya-pinyi kujaju ngurrju-nyayirni. ¹⁵ Nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju kanganpa yinyi Jijaji Kirajirli Kaatuku nganayi kuyu warntarri-piya ngulalpalurla purranjarla yungu Kaatuku nyurru-wiyi yimiri-maninjaku. Panu-kari yapa kuja kajana Kaaturlu muurlparlu mardarni, manu panu-kari ngula kalurla jurnta yanirra-juku

kuja-purda-kari, ngulakuju karnalu-jana jintawarlayiki-jiki Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni. ¹⁶ Yapa ngula kalu yanirra kuja-purda-kari Kaatu-kujaku, purda-nyanyi-yijala kalu Yimi Ngurrju. Ngula-jangkaju, maju-pajirni kalu Yimi Ngurrjuju nganayi kuyu-piya ngulaka pukulyu-jarrinjarla parntimi, ngula-piya. Yapa ngalya-kari ngula kajana Kaaturlu mardarninja-yani, purda-nyanyi-yijala kalu Yimi Ngurrju. Ngula-jangkaju, wangkami kalu kuja, "Yimi Ngurrju, ngulangku kangalpa wankaru-mani. Ngulaju ngurrju-nyayirni kula-nganta-ka marna parntimi ngapa-warnurla." Ngulaju junga. Yungurliparla yati-wangka Kaatuku pulka-pinjarla!

Kala nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, kajilparnalu nyinayarla Jijaji Kirajiwangu, kujarlaju kulalparnalurla jungarni warrki-jarriyarla. ¹⁷ Ngalya-kari nyururla yapa marda kankulu-nganpa nginji-wangka nganimpaku Kurdungurlu-patuku Wiriwiriki, kula-nganta tala-mipaku karnalu-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirli. Panu-karirli kalu-nyarra payirni talaku yinjaku yimi yirri-puranjukungarntirli. Kala nganimpardu, kula karnalu-nyarra japirni talaku kuja-piyarlu. Kaaturlu-nganpa yiringi-manu yungurnalu-jana Jijaji Kiraji-kirlangurlu warru yimi-ngarrirni kutu Yimi Ngurrju. Manu kanganpa nyanyi nganimpa kuja karnalurla warrki-jarri jungarni.

3

Kaatu-kurlangu kuruwarri jalangu-warnu, Pirlirrpardu nyanungu-nyangurlu kangalpa yinyi

¹ Wangkami kankulu wiri nganta karnaju pulka-pinyi. Kala ngajuju, milya-pinyi kankujulu Kurdungurlu Wiri. Kularna panu-kari-piya ngula kalu-nyanu nganta Kurdungurlu Wiri nganta ngarrirni. Pipa kalu-nyarra milki-yirrarni nyanungu-nyangu-kurlu yirdi-kirli nyanjaku yungunkulu-jana nganta milya-pinyi Kurdungurlu Wiriwiri nganta kuja kalu nyina. Kala ngajulurlu, kula karna-nyarra payirni yungunkujulu yinyi pipa ngula-piya yungurna-jana warru milki-yirrarni, lawa. ² Nyarrpara pipa ngaju-nyanguju kuja karna-jana warru milki-yirrarni pipa yapakuju? Lawa kujaju. Nyurrurlankujulu pipa-piya yimi-kirli-piya kujaju Kaaturlu yirrarnu ngaju-nyangurla kurturduurla. Kuja kalu-nyarra nyanyi yapa-patu-karirli, kujarlaju manngu-nyanyi kajulu ngajuju Kaatu-kurlangu Kurdungurlu Wiri. ³ Manu kalu-nyarra milya-pinyi nyurrurlarlangu kuja kankulu nyina pipa-piya yimi-kirli kuja Jijaji Kirajirli yirrarnu. Kula nyanungurlu yirrarnu yimi pirlingka yurlpa-kurlurlu. Kurturduurla yirrarnu nyurrurla-nyangurla Pirlirrpada Kaatu-kurlangu-kurlurlu kuja-ka JUKURRARNU nyina Kaatuku. Ngulanya nyurrurlaju pipa-piya kuja karna-jana milki-yirrarni yapaku nyampurlaku.

⁴ Nyarrpara karna nyampu wangkami kuja? Ngulaju Jijaji Kirajirli kaju nguru-yirrarni ngajuju yungurnarla wala nyinami Kaatuku. Ngularra-warnunya karna nyampurraju wangka. ⁵ Ngajulu, kula karna pinangkalpa nyina Yimiki Ngurrjuju warru yimi-ngarrirninjaku. Kaaturlu kaju nyanungu-miparlu pirlirjirdi-mani warrkikiji, ngula-warnuju karnarla wala nyina. ⁶ Kaaturluju yiringi-manu ngajuju yungurna-jana yapaku warru yimi-ngarrirni kuruwarri jalangu-warnu ngulangkuju yungu-jana yapaju wankaru-juku mardarni. Kuruwarri yangka nyurru-warnu kujarla yungu Mujujuku, ngulaju panu jaru-kurlu. Ngulaju kajirlipa jungarnirli purami, kapurlipa palimi-juku. Kala jalangu-warnu kuruwarri, ngulaju-ka Pirlirrpada mardarni Kaatu-kurlangu. Ngulaju kajirlipa mardarni, kapurliparla marlaja nyinami wankaru-juku.

⁷ Kuruwarri nyurru-warnu, kajilpa nganangku-puka purayarla, kulalpa mardakarla palinja-kujakuju. Kaaturlu ngula jarnturnu kuruwarri pirlingka, ngularla yungu Mujujuku, ngulaju-nyanu milki-yirrarnu mirilmiril-karrinja-karraru. Ngula-jana Mujujurlu milki-yirrarnu kuruwarri pirlingka Yijirali-pinkiki, yinngirri nyanungu-nyangu ngula-jangkajulpa mirilmiril-karrija-nyayirni panungka yapangka. Kujalpa yinngirri mirilmiril-karrija-nyayirni, ngula-jangkaju, wita-kari wita-karilpa lawa-jarrinja-yanulku. Ngula-puruju, yapangkuju kulalpalu nyangu-juku nyanunguju yinngirri. ⁸ Kuruwarri nyurru-warnu, ngurrju-jalalpa ngunaja. Kala kuruwarri jalangu-warnu, kuja kangalpa Pirlirrpada Kaatu-kurlangurlu kanyirni, ngulaju ngurrju-nyayirni nyurru-warnu-piya-wangu! Ngulakuju kapurliparla ngurrju-nyayirni marlaja nyina. ⁹ Kuruwarri jalangu-warnu, ngula-kurlurluju kangalpa Kaaturluju jungarni-pajirni. Ngulaju ngurrju-nyayirni nyurru-warnu-piya-wangu! Yuwayi, kuruwarri nyurru-warnu ngulajulpa ngurrju-jala ngunaja, kala ngula-kurlurluju kangalpa Kaaturluju maju-pajirni. Kuruwarri jalangu-warnu ngulaju jarra-nyayirni-wangu-piya. Ngulangkuju kangalpa mardarni ngalipa. ¹⁰⁻¹¹ Yangka nyurru-warnu kuruwarri, ngulaju-ngalpa

jarra-jarrija ngari wita-kari-juku, manulpa-ngalpa jurnta marra-pardinja-yanu. Kala kuruwarri jalangu-warnu, ngulaju kangalpa jarra-jarri wiri-juku tarnnga-juku.

¹² Kuja-ngalpa yilyajarni Pirlirrrpa Kaaturlu kuruwarri-kirli jalangu-warnu-kurlu, kuja-warnuju kapurliparla jirrnganja nyina tarnnga-juku. Ngula-warnurla karna laniwangu nyinami pirrjirdi, kapurna-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni yapaku. ¹³ Kularna yangka Mujuju-piya ngula-nyanu parnta-yirrarnu yinngirriki wawarda wita yapakujakuju nyanja-kujakuju. Kaji karriyarla yinngirriki parnta-yirrarninja-wangu, ngulaju yapangu kapulu nyangkarlarra yaliji jarra kujalpa lawa-jarrinja-yanu. Kuja-kujakuju-nyanu parnta-yirrarnu Mujujurluju wawarda wita. ¹⁴⁻¹⁵ Yangka-paturlu Yijirali-pinkirli kujalu nyangu Mujuju kuruwarri-kirli, ngulajulpalu langaju tirnngi-nyinaja, manu kulalu manngu-nyangu kuruwarriji. Manu jalangurlangu, kuja kalu Juwu-paturlu nyanyi nyurru-warnu kuruwarri, ngulaju kula kalu milya-pinyi-juku kula-nganta nyanungurra-nyangu langaju tirnngi-juku. Jijaji Kiraji-miparlu kajana langaju rurrra-mani milya-pinjakuju. ¹⁶ Ngana-puka yapa kajirala pina-yanirni Warlaja-Wiriki Jijajiki, ngulaju Jijajirli kapu langaju rurrra-mani purda-nyanjaku yungu purda-nyanjarla milya-pinyi kuruwarri nyurru-warnu. ¹⁷ Warlaja-Wiri Jijaji, ngulaju Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu. Nganangu-puka kaji purda-nyanyi wilji-wangurlu Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguju, ngulaju-ka rarralya nyina. Kujarlanya-ka jungarnirli manngu-nyanyi kuruwarri nyurru-warnu. ¹⁸ Ngalipa Kirijini-patu ngulaju kularlipa yangka Mujuju-piya ngula-nyanu parnta-yirrarnu yinngirriki wawarda wita. Ngulaju jintawarlayi karlipa nyinami langaju langarrpa. Kujarlaju karlipa Jijaji-piya-jarri yungurlipa karri yartarnarri wiri-jarlukurlu nyanungu-piya. Jalanguju karliparla ngurrju-karrikarrilki marlaja nyina. Ngakakari Kaaturlu kapu-ngalpa kurruly-kijirni yungurliparla marlaja nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu Jijaji-piya ngula-ka Pirlirrrpa nyanungu nyina.

4

Puurlurlu-jana Yimi Ngurrju yirri-puraja Kaatu-kurlu kuja-ka mirilmiril-karri.

¹ Kaatuju kaju ngajukuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinami. Nyanungurluju yiringi-manu ngajuju Yimi Ngurrju yirri-puranjakuju yapakuju. Ngula-warnurlaju, ngampurrrpa-nyayirni karna ngajuju nyina yungurna-jana warru yirri-pura tarnngangu. ² Kuja karna-jana warru yirri-pura jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju kula karna nyiyarningkijarra yapa-wangurla yajiki ngurrju-mani warrkingkarlu. Kula karna-nyarra yapaju yimir-yinyi. Kula karna kurruly-yirrarni Kaatu-kurlangu jaruju. Kajilparna jungarni-wangu warrki-jarriyarla, ngulangkuju kalakaju kurntaku ngurrju-mani. Kuja-kujakuju, junga jaru karna-nyarra yimi-ngarrirni yapaku panuku kulkurru-jarrarlu yungujulu yapangu nyanyi ngula karna warrki-jarrimi ngurrju-karra-japa marda. ³ Ngalya-kari yapa ngula kalu yanirra kuja-purda-kari Kaatu-kujaku, ngulaju kalu langaju jilyki nyina, kula kalu Kaatu-kurlangu jaru purda-nyanjarla milya-pinyi. Ngula kajulu purda-nyanyi wangkanja-kurra Kaatu-kurlangu jaru, ngula karna-jana yirri-pura, ngulangu kalu manngu-nyanjarla purda-nyanyi jaruju yajiki nganta, purda-nyanja-wangu nganta. ⁴ Yapa ngula kalu kuja-purda-kari yanirra Kaatu-kujaku, ngulaju kajana Juju Ngawungku milkari-mani, manu langa-jarra kajana tirnngi-mani Yimi Ngurrju purda-nyanja-kujaku. Juju Ngawungku ngulaju kanyanu wiri-pajirni nyampuku nguruku. Kala Yimi Ngurrju ngulaju Rdili-nyayirni-piya Kaatu-kurlangu, ngulangu kangalpa milki-yirrarni Jijaji Kiraji ngula-ka nyinami yartarnarri wiri-jarlukurlu jurrku-juku yangka jinta-juku Kaatu. ⁵ Nguru-kari nguru-kari ngula karna wapami Yimi Ngurrju-kurlu, ngulaju kula karnaju ngajulu yirri-pura warru yapa-kurra panu-kurra, lawa. Ngari karna-jana yirri-pura Jijaji Kiraji-kirli kuja-ka nyanunguju jinta nyina Warlaja-Wiri ngalipaku yapaku jintawarlayiki. Ngaju karnaju ngari wita-kari wita-kari yirri-pura: Ngajuju ngari karna-nyarra nyurrurlaku warrki-jarri, ngula karna nyinami warrkini Jijaji Kiraji-kurlangu. ⁶ Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu nyampu nguru ngurrju-manu jaru-miparlu wangkanjarlu, 'Munga-jangkaju parra-jurla marlaja parrarl-panturu.*' Kamparru-wiyi kujalparna Kirijini-wangu nyinaja mungangka, Kaaturluju ngajuju palka-manu rdili-nyayirni-kirilirli, manu Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu ngaju-kurra yangka kujarna nyangu Jijaji Kiraji palka-nyayirni ngulaka nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu jurrku-juku yangka jinta-juku Kaatu. Ngula-jangkaju, milya-pungulkurna Jijaji Kiraji.

Puurluju ngulaju pirrjirdi-wangu, kala Kaatu-kurlangu kuruwarriji pirrjirdi-nyayirni

* 4:6 Nyangka Genesis 1.3

⁷Jaru Kaatu-kurlu, ngulaju wiri-nyayirni nyiya-piya-wangu. Ngulajuju yungu Kaaturlu yungurna-jana yapaku yimi-ngarrirni. Ngajujurna wita murlukurnpa-piya ngula karlipa kijirni walya-kurra. Kuja kajulu yapangku nyanyi, ngulaju kajulu ngajuju punku-pajirni wiri-wangu nganta. Kala kuja karna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju nyanungurraku yapaku, ngulanya kalu milya-pinyi Kaatuju wiri-nyayirni. Nyanungurraku kaju yinyi yartarnari Yimi Ngurrjuku warru yimi-ngarririnjaku. ⁸ Kuja karna-jana yapaku Yimi Ngurrju yirri-purami, yapangku kajulu putaputa warla-pajirni, manu kajulu putaputa murrumurru-mani. Kala yimi-ngarrirni-jiki karna-jana Yimi Ngurrjuju. Kajilparna ngurra nyinayarla nyarra-jarrinjaku, kajikarnarla wala-juku nyina Kaatuku. ⁹ Japakujapaku yapangku kajulu purdangku kulukukuluku-mani yungujulu karna nyina maliki-piya. Kala Kaaturlu kaju mardarni-juku yulkajirrirli. Japakujapaku yapangku kajulu pakarninjarla kijirni walya-kurra. Kala lawa-juku karna pina-karrinja-pardimi. Nguru wuurnpa-puru karna-jana yimi-ngarrirni-jiki. ¹⁰⁻¹¹ Ngula karnarla warrki-jarrimi Jijajiki, yapangku kajulu tarngangu kulukukuluku-mani yungujulu pakarni tarnga-kurra Jijaji-piya. Ngulaju junga, marda ngaka-kariri kapujulu pakarni tarnga-kurra, kala jalanguju karna wankaru-juku nyina. Ngula-warnurla kankulu yapangku milya-pinyi Jijaji ngulaju-ka wankaru-juku nyina jalanguju. ¹² Ngula kajulu jangkardu wangkami pakarninjaku yilpajulu nganta pakakarla ngaju, ngula-puruju karna wurra-juku yani Yimi Ngurrju-kurlu yungunkulu wankaru nyina Jijaji Kiraji-kirli.

¹³ Nyurru-wiyi Kingi Tapiti wangkaja:

“Ngaju karnarla Kaatuku wala nyina, ngula-warnurla karna-jana yapaku warru yirri-pura Kaatu-kurlu.”*

Kujanya Tapiti wangkaja. Ngaju Puurlu, ngula-piya-yijalarna Tapiti-piya, wala karnarla nyina Kaatuku kapuru nyinanja-wangu. Ngula-warnurlaju karna-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju. ¹⁴ Kuja karna manngu-nyanyi Kaatuju: Kaaturluju wankaru-manu Jijaji Kiraji. Ngula-piya-yijala kapu-ngalpa Kaaturlu wankaru-mani ngalipalku palinja-warnuju. Ngula-jangkaju yungu-ngalpa Kaaturluju kanyi ngula-ka Jijaji ngulangka nyinami, ngula-piya-yijala kapu-ngalpa kanyi. ¹⁵ Ngaju karna-nyarra wajampa nyinami nyurrurlakuju. Ngula kaju nyiyarlangu maju rdipimirmi, ngulaju ngula-juku karna kuja-puruju pirrjirdi-jiki nyinami muntuku-wangu. Kuja karna-jana Yimi Ngurrju kanyi kirri-kari kirri-kari-kirra, yapa-kari yapa-karirli kapulu milya-pinyi Kaatuju kajana yimiri-nyayirni nyina. Ngula-jangka yapa-kari yapa-karirli ngarralurla pulka-pinyi. Kaatuju ngurrju-nyayirni, manu wardinyirli ngarralurla pulka-pinyi.

Ngalipa karliparla wala nyina Kaatuku ngula-ka nyanja-wangu nyina

¹⁶ Ngaju karna milya-pinyi yunguju Kaaturlu pina-wankaru-mani-yijala. Ngula-warnurlaju yungurnarla jukuru-wangu warrki-jarrinja-yani. Palkaju karna purlka-jarrinjarla rampaku-jarri. Ngari kaju maya pirrjirdi-mani Kaaturlu parra-kari parra-kari. ¹⁷ Jalanguju karna wita-kari wita-kari murrumurru-jarri, ngulaju kula tarngaku. Kujarlunya Kaaturluju kaju jungarni-mani yunguju mardarni nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla tarnga-juku murrumurru-wangulku. Kula-ka nguru nguna ngula-piyaju nyampurla walyangka. ¹⁸ Nyiyarningkijarra nyampurla ngurungka ngula karlipa nyanyi, ngulaju ngaka kapulurla marlaja yawu-pardimi Kaatuku. Kujarlaju ngajulurlu kula karna-jana manngu-nyanyi nyiyarningkijarra nyampurlaju, lawa. Nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu, ngulaju kula karlipa-jana nyanyi milpangku. Ngulaju kapulu karri tarnga-juku yawu-pardinja-wangu. Ngularra karna-jana manngu-nyanyi Kaatu-kurlangu-mipaju.

5

Kajirlipa palimi, Kaaturlu kapu-ngalpa yinyi palka-nyayirni-wangu

¹ Palkaju ngalipa-nyanguju ngulaju rampaku kula-nganta kaluku-piya nyurru-warnu-piya. Kajirlipa palimi, ngula-warnuju palinja-warnu, Kaaturluju kapu-ngalpa yinyi palka-nyayirni-wangu yungurlipa palka-nyayirni-wangu-kurlu nyinami tarnga Kaatu-kurlangurla. Ngulaju yali palka-nyayirni-wangu kaluku-piya jalangu-wangu-piya ngula-ka Kaaturlu ngantirni ngalipakungarnti. Kulalparlipa ngaliparlu ngantikarla kaluku ngula-piya. ² Ngula karlipa nyampurla ngurungka nyinami, ngulaju palkaju karlipa rampaku-jarri nyiyarningkijarra-jangka. Ngula-puruju, milya-pinyi karlipa

* 4:13 Nyangka Psalm 116.10

Kaaturlu kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu yinyi, nyangurla mayi. Ngulaju palka-nyayirni-wanguju kula-nganta wawarda jalangu-warnu-nyayirni-piya ngula karlipa-nyanu parnta-yirrarni. Ngalipaju karliparla ngampurrpa-nyayirni nyina yaliki palka-nyayirni-wanguku. Ngulakunya karliparla wapal-nyina. ³ Kajirlipa palimi, ngula-jangkaju parnta-yirrarni kapurlipa-nyanu palka-nyayirni-wangu-kurlurlu kula-nganta wawarda-piya-kurlurlu. Kajilparlpa marda wawarda parnta-yirrarninja-wangu nyinakarla, ngulaju kajikarlipa manparrpa-piya nyina kula-nganta jalya wawarda-wangu. Kujaju kula ngurrju!

⁴ Yuwayi, ngula karlipa nyampurla ngurungka nyinami, ngula-puruju kangalpa nguruju wuurnpa-jarri. Ngulaju yungurlipa wuurnparlaju wilji-jiki wilypi-pardimi. Kula karlipa ngampurrpa nyinami nyinanjaku jalya manparrpa-piyaku palka-wangukujuju. Ngula-kujakuju yungurlipa-nyanu parnta-yirrarni palka-nyayirni-wangu-kurlurlu tarn-ngalku. Junga kujaju, kapurlipa muku palimi nyampurla walyangka, ngula-jangkaju kapurlipa muku yukamirra milyi-kirraluku. Ngulaju ngula-juku! Kaaturluku kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu yinyi, ngulakuju yungurliparla jirrnnganja nyinami nyanungukuju tarnnga-juku. ⁵ Kaaturlu jintangu-ngalpa ngurrju-manu. Nyanungurlu jintangu ngula kangalpa kurruly-kijirni yungurlipa-nyanu parnta-yirrarni yangka palka-nyayirni-wangu-kurlurlu. Nyurru-juku-ngalpa yungu yangka Pirlirra nyanungu-nyangu, manu-ngalpa yirrarnu murru nyanungu-nyangu, ngulaju murru Pirlirra Kaatu-kurlangu kaninjarni. Ngula-warnu, nyiarningkijarra kuja-ngalpa jangu-pungu nyurru-wiyi, ngulaju karlipa milya-pinyi ngaka kapu-ngalpa yinyi.

⁶⁻⁷ Yapa ngalya-kari, junga kalu lani-jarri palinja-kujaku. Kala ngalipa Kirijini-patu, kula karlipa lani-jarri palinja-kujaku. Ngalipa ngula karlipa nyampurla walyangka nyinami, kula karlipa nyinami Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla murru-najuku, ngulaju ngula-juku. Pirr-pardimi karliparla palka-nyayirni-wanguku yangka Kaaturlu ngula kangalpa kamparrurlu mardarni. Jalangu kula karlipa nyanyi palka-nyayirni-wanguju. Kala milya-pinyi karlipa junga kapu-ngalpa Kaaturluju yinyi. ⁸ Yuwayi, junga ngulaju kula karlipa lani-jarri palinja-kujakuju, lawa. Ngalipa karlipa ngampurrpa nyina palinjakuju yungurlipa-nyanu yampimi palkaju nyampurlaju, ngulaju yungurlipa yani Jijaji Kiraji-kirlangu-kurra Warlalja-Wiri-kirlangu-kurra tarnngaku nyinanjaku.

⁹⁻¹⁰ Nyarrpa-jarrimirlipa ngalipaju? Jalangu mardarlipa nyina nyampurla-juku walyangka, manu marda kapurlipa yukanjarla nyina nguru-nyayirni-wangurla? Ngulaju ngula-juku! Palinja-warnuju ngulaju jintawarlayi-juku kapurlipa yaninjarla karrimi kamparrurla Jijaji Kiraji-kirlangurla yungu-ngalpa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa yangka kujalparlpa nyampurla-wiyi nyinaja walyangkaju. Kujarlaju, ngari karlipa ngampurrpa-juku nyina Kaatuku wardinyi-maninjakuju tarnnga-juku.

Kaaturlu kajana kanyirni yapa nyanungu-nyangu-kurra yungulurla nyinami kurdurdu nyanungu-nyangulku

¹¹ Jalanguju, ngaju karnarla puta nyina jungarni Warlalja-Wiriki Jijajiki. Ngula-warnunya karna-jana yapaku Yimi Ngurrju yirri-pura jungarnirli yungulurla marda pina jungarni-jarri nyanungukuju. Kaaturlu kaju milya-pinyi ngajuju nyanungu-nyangu ngula karnarla jungarni warrki-jarrimi. Yungunkujulu nyurrurlangurlu milya-pinyi. ¹² Ngaju kuja karna-nyarra milki-wangkami, ngulaju kula karnaju wiri-pajirni. Kajilparnaju wiri-pajikarla, ngulaju kajikankujulu pulka-pinyi. Yampiyajulu pulka-pinja-wangurlu! Ngarijili wardinyi nyinaka warrki-jarrinja-kurrakuju! Ngalya-kari yapa ngula kajulu nginji-wangka ngajuku, ngulaju kalu-nyanu wiri-pajirni nganta. Kula kalu Kaatu-kurlangu nyiarningkijarra nyanyi yapangkaju kurturdurrurla. Manu kula kalu nyanyi nyiarningkijarra kurturdurrurla ngaju-nyangurla. Ngari karna-nyarra milki-wangkami nyurrurlaku yungunkulu-jana mamparl-pinjarla wurra-mani yali-patu nginji-wangkanja-kurraju. ¹³ Panu-karirli kajulu warungka-pajirni. Ngulaju ngula-juku, waparlku karnarla kutu warrki-jarri Kaatuku. Yapangu ngalya-karirli kajulu pinangkalpa-pajirni. Ngulaju ngula-juku, ngaju karnarla kutu warrki-jarrimi yungurna-nyarra pirrjirdi-mani.

¹⁴⁻¹⁵ Nyampunya karna milya-pinyi: Jijaji Kiraji kaju yulkami. Ngula-jangkanya karnarla marlaja warrki-jarri nyiarningkijarrarla. Jijaji Kiraji kangalpa yulkami jintawarlayikiji. Kujarlparla majungka-jarrinjarla jurnta yanu Kaatuku, kujarlanya-ngalpa palija ngalipaku Jijajiji. Ngulalpa waraly-karrija warntawarntarla, ngulaju kulangantarlpa ngalparlangu palija ngulangka-yijala. Palija-ngalpa nyanunguju yapaku jintawarlayiki panuku-juku. Kala Kaaturluju pina-wankaru-manu-yijala. Kujarlaju,

ngalipa Kirijini-patu, kularlipa-nyanu warrki-jarrimi ngalipa-mipaku, lawa. Yungulparliparla Jijaji Kiraji-mipaku warrki-jarriyarla.

¹⁶ Jalangu yapa ngula kalu nyinami nyampurla ngurungka, ngulaju kalu-nyanu milya-pinyi palka-mipa nyanjarla. Kula kalu-nyanu nyanyi kanunjuju Kaatu-piyarlu, lawa. Kala jalangu, ngajulurlu Puurlurlu karna-jana nyanyi Kaatu-piyarlu. Nyurru-wiyi Kirijini-jarrinja-wangurla-wiyi, ngaju kalarna kangyuru-pungu Jijaji Kiraji, manu kalarna wati-pajurnu-mipa. Kala jalanguju karna milya-pinyi Jijaji Kiraji Kaatu-kurlanguju. Nyanunguju-ngalpa junga palija warntawarntarla, manu pina-wankaru-jarrija. ¹⁷ Yuwayi, junga. Ngula-warnuju, ngana-puka yapa maju kajirla jinta-jarrimi Jijaji Kirajiki, ngula-jangkaju kapurla marlaja nyinami kurdu Kaatu-kurlangulku. Ngula-jangkaju, Kaaturlu kapu muurl-mardarni maju-kujakuju. Ngulaju kapu jungarnilki nyina. ¹⁸⁻¹⁹ Kaatu-miparlu kangalpa muurl-mardarni maju-kujakuju. Kalarliparlarla jurnta nyinaja wurnturu Kaatuku. Kala kuja Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, kujarluju Kaaturlu-ngalpa pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurra warlalja-kurra. Yuwayi, Kaaturlu Jijaji-kirlirli kangalpa jintawarlayi muurl-mardarni. Kula-ka pina-manngu-nyanyi majumaju nyiyarningkijarra yangka nyurru-warnu ngularlipa ma-jungka nyinanja-yanu Kirijini-jarrinja-wangurla-wiyi. Nyanunguju kangalpa ngari yawuru-jarri. Manu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, Kaaturlu-nganpa milarninjarla yiringi-manu yungurnalu-jana yapaku warru yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu yangka ngula-nyanu Kaaturlu walyka-yirrarnu Jijaji-kirlirli.

²⁰ Kala ngajulu Puurlu, ngulajurnarla Jijaji Kirajiki warrkini Yimi Ngurrju-kurlu. Ngaju karnarla warrki-jarrimi Kaatuku yungu-nyanu nyurrurla pina-kanyi wungu-warnulku. Nyampuju karnarla marlaja wangka Jijaji Kirajiki yungunkulu purda-nyanjarla langa-kurra-mani: "Pina-yantarnilirla Kaatuku nyurrurlaju yapa-patu nyanungu-nyangulku!" ²¹ Jijaji Kiraji kulalpa punku nyinaja ngalipa-piya. Kala ngulalpa waraly-karrija warntawarntarla, ngula-puruju Kaaturluju murrumuru-maninjarla punku-pajurnu ngalipa maju-panurla ngalipaku kunka-pardinjaku. Kujarlanya kajirli-parla jinta-jarrimi Jijaji Kirajiki, ngulaju yungurlipa jungarni nyinami Kaatu-piya-yijala.

6

¹⁻² Ngajulu karnarla jirnganja warrki-jarrimi Kaatuku yungunkulu pirrjirdi nyina. Kujanya karna-nyarra wangkami ngaju: Kaatu kanyarra yimiri nyina nyurrurlaku, ngulaju yungunkulu tarnnga-juku jungarnirli purami wilji-wangurlu. Kaatuju-ka wangkami Payipulurla kuja:

"Parra yangka-puru kujalparna-nyarra yimiri nyinaja nyurrurlaku yapaku, ngajulparna-nyarra purda-nyangu, muurl-mardarnurna-nyarra."*

Yuwayi, ngulaju junga! Jalanguju, Kaatuju kanyarra yimiri nyinami nyurrurlaku yapaku. Jalanguju kanyarra muurl-mardarninja-yani yapa. Purda-nyangkalu! Tarnngajukulu puraya pina-karlirr-yaninja-wangurlu!

Wuurnpa-puruju kalarla warrki-jarrija-juku Puurluju

³ Ngula karnarla warrki-jarrimi Kaatuku, ngulaju yirriyirri manu jungarni. Kajilparna jungarni-wangu warrki-jarriyarla, ngulaju kalakajulu nginji-wangka yapa panu marda, manu kajikalu yunjumu-jarri Kaatu-kujakuju. ⁴ Ngajulurlu yungurnaju milki-yirrarni nyurrurla-kurraju kuja karnarla ngajuju jungarni-nyayirni warrkini nyina Kaatuku. Ngula karnarla warrki-jarri nyanunguku, nyiyarningkijarra maju kaju rdipimi. Kala kula karna yampimi warrkiji. Ngularra-puruju ngaju karnarla tarnnga-juku warrki-jarrinja-yani Kaatuku. ⁵ Japakujapaku yapangukuju kalajulu wilypinykarra-pungu kilji-nyayirni, manu kalajulu yirrarnu rdakungka, manu kalajulu wajirli-pinjarla rdarri-mardarnu, pakarnu kalajulu. Munga-kari munga-kari kalarna warrki-jarrija jarda-wangu. Parra-kari parra-kari kalarna warrki-jarrija miyi ngarninja-wangu. ⁶ Ngajuju karna ngurrju-juku nyina tarnnga-juku jungarni-jiki. Ngaju karna milya-pinyi Yimi Ngurrju. Ngajuju kalakaju nyiyarningkijarra maju-juku rdipimi, ngulaju ngula-juku. Kala ngajuju karnarla warrki-jarrinja-yani-juku Kaatukuju. Yalumpu kuja kajulu yapa nyurunyuru-jarri, ngulaju karna-jana ngampangampa-juku nyina. Ngaju karnarla jirnganja warrki-jarri Pirlirra Kaatu-kurlanguku, ngulangku kaju pirrjirdi-mani ngajuju. ⁷ Ngaju karna-jana yulka yapaku, ngula-jangkanya karna-jana yimi jungarni yirri-pura. Kaaturlu kaju maya pirrjirdi-mani yungurnarla warrki-jarri junga-nyayirni pirrjirdi tarnnga-juku. Ngula kajulu Juju Ngawungku manu nyanungu-nyangu puranjakungarduyu-paturlu puta warla-pajirni ngaju yirri-puranja-kujaku,

* 6:1-2 Nyangka Isaiah 49.8

Kaaturluju kaju jungarni-mani manu pirrjirdi-mani kula-ngantarna ngajuju yurrkunyu-piya kurdiji-kirli manu kurlarda-kurlu. ⁸ Panu-karirli kajulurla pulka-pinyi, panu-karirli kajulu maju-pajirni. Panu-kari kajulu wurulywuruly-wangka yuwurrkurla, panu-karirli kajulu ngurrju-pajirni. Panu-karirli kajulu warlkanji-pajirni yikarna-jana nganta yimirr-yinyi. Kala lawa, jungarni karna-jana wangka! ⁹ Ngalya-karirli kalu-nyanu ngurrpa-pajirni ngajuju milya-pinja-wangu, kula kajulu milya-pinyi nganta ngajuju. Kala panungku-juku kajulu milya-pinyi ngajuju. Japakujapakurna puta palija, manu jalangu parra-kari parra-kari kajikarna palirlangu. Nyangkajulu! Wankaru-juku karna nyina ngajuju jalanguju! Yapa kaju nyurunnyuru-jarri yungujulu nganta pakarni. Kulal pajulu pakakarla, lawa. Kaaturlu kaju warrawarra-kanyi. ¹⁰ Japakujapaku karna marijamarija nyina, ngula-puruju karnarlajinta pulka-pinyi-juku Kaatuku-juku. Japakujapaku tala-wangu karna nyina, ngula-puruju karna-jana yirri-pura-juku yapaku Kaatu-kurlanguju jaruju yungulu mardarni nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu. Yuwayi, jalangu ngaju mardarna marlajarra nyiyarningkijarra-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kaju rdanjarr-yinyi nyiyarningkijarra ngajukuju kuja karna nyiyakupurda-jarri.

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu Karinji-wardingki-patu, ngajulurlu karna-nyarra warrarda rdakurl-kijirni mamparl-pinja-wangurlu. ¹² Warrarda karna-nyarra yulka. Marda nyurrurla kula kankujulu yulka. ¹³ Ngaju karna-nyarra wangkami ngula kajana kirda-nyanu wangkami ngalapi-nyanu-patuku, ngula-piyanya karna-nyarra wangkami: Yulkami karna-nyarra nyurrurlaku. Rdakurl-kijikajulu mamparl-pinja-wangurlu yungunkujulu yulka, ngulanya yungurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu yulkami-nyayirni.

Kulalparlipa jintangka nyinayarla Kirijini manu Kirijini-wangu

¹⁴ Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, warrawarra-kangkalu-nyanu kuja kankulu jirrnganja nyina Kirijini-wangu-patukuju, kajikalu-nyarra karlirr-mardarnirra Kaatukujaku. Nyarrparla kuja? Ngurrju manu maju, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. Parra manu munga, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. ¹⁵ Jijaji Kiraji manu Juju Ngawu, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. Kirijini-wangu manu Kirijini, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. ¹⁶ Kaatu-kurlangurla maralypirila, ngaliparlu karliparla pulka-pinyi Kaatu-mipaku. Kula karlipa-jana pulka-pinyi juju-kari juju-kariki, lawa. Payipulurla wangkaja Kaatuju kangalpa nyina JUKURRARNU kaninjarni ngalipa-nyangurla. Kaatuju kuja wangkaja Payipulurla:

“Ngaju karna-jana yapangka nyinami kaninjarni palkangka nyanungurra-nyangurla. Ngaju kapurna-jana nyina nyanungurra-nyangu Kaatu, manu nyanungu kapujulu nyinami ngaju-nyangu yapa.”*

¹⁷⁻¹⁸ Kujarnawu wangkaja Kaatu Warlalja-Wiri yangka PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU:

“Ngaju karna-nyarra nyina Kirda-nyanu nyurrurlaku yungurna-nyarra yapa-patu mardarni. Kajinkijili ngajulu purda-nyanyi wilji-wangurlu, ngulaju karna-nyarra yimir nyinanjarla rdakurl-kijirni ngaju-nyangu-kurra. Jurntalu-jana yanta yangka ngula kajulu wilji jurnta nyina ngajuku. Nyiyarningkijarra Juju Ngawu-kurlangu, marnpirninja-wangurlulu yampiya yalumpu, kula ngaju-nyangu! Marnpirninja-warnuju kajikankujulu jurnta yunjumu-jarri ngajukuju.”* Ngula-warnu-kujaku, warrawarra-kangkalu-nyanu Kirijini-wangu-patu-kujaku!

7

¹ Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, Kaatuju-ngalpa wangkaja ngalipaku yungungalpa rdakurl-kijirni Kirdanarlu ngalipa-nyangurlu. Kujarlaju, jungarnirirlipa-nyanu kirilka-mani, yampimirlipa majuju ngaliparluju, kalaka-ngalpa karlirr-kanyi tarngalku Kaatu-kujakuju. Muurlparliparla yirriyirri nyina Kaatuku parra-kari parra-kari yungurliparla nyinami jungarni-nyayirni.

Puurlujulpa-jana wardinyi-nyayirni marlaja nyinaja Karinji-wardingki-patuku

² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, rdakurl-kijikajulu mamparl-pinja-wangurlu yungunkujulu yulka. Ngalya-kari kankujulu nginji-wangkami ngaju ngantarna-nyarra warlkangku yimirr-yungu manu ngantarna-nyarra jinyijinyi-manu majuku nyinanjaku manu ngantarna-nyarra tala wijingki jurnta manu. Kujaju junga-wangu! ³ Nyampurla pipangka kula karna-nyarra kurntaku ngurrju-mani yangka kujankujulu nginji-wangkaja ngajuku. Ngarirna-nyarra kamparru wangkaja ngurrju,

* 6:16 Nyangka Leviticus 26.12, Jeremiah 32.38, Ezekiel 37.27

* 6:17-18 Nyangka Isaiah 52.11, Ezekiel 20.34, 41,

yulkami-juku karna-nyarra. Nyampurla ngurungka, kuja karlipa jintangka nyina, kulalpa-ngalpa nganangku-puka karlirr-mardakarla jarnkujarnku. Kajirlipa palimi, ngula-pururlangu kulalpa-ngalpa karlirr-mardakarla. ⁴ Ngaju karna-nyarra milya-pinyi ngurrju kuja kankulu nyina yapa, manu karna-jana kuja-juku yimi-ngarrirni yapa ngalya-karikiji nyurrurlaju. Kajikarna-nyarra nyiyarlungu wangka kutu. Ngula karna wuurnpa-puru nyinami, nyurrurlarlu kankujulu wardinyi-mani-nyayirni.

⁵ Nyurru-wiyi, ngularna yanu nguru-kurra Majatuniya-kurra, nyurrurlakulparna-nyarra wajampa-jarrija-nyayirni. Yapangkulpajulu kulukukuluku-manu, manulparna-jana wiljiwilji-manu. Ngajulparna wajampa nyinaja lani-nyayirni. ⁶ Kaaturluju milya-pungu kujalparna muntuku nyinaja. Manuju yilyajarni Tayituju wardinyi-maninjaku. Kaaturluju-ka warrarda milya-pinyi yapa kuja-ka muntuku-jarri. ⁷ Ngula Tayituju yujajarni Majatuniya-kurra, ngulangkuju yimi-ngarrurnu yangka kujalpankulu wardinyi-manu nganta. Yimi-ngarrurnuju nyurrurlarlungu ngantalpankulu miyalu manu muntuku nyinaja, manu yungunkujulu nganta pina-nyanyi-yijala. Nyanungurluju yimi-ngarrurnu yungunkujulu nganta nyina rdarrkanpa. Ngularna-nyarra purda-nyangu jaru nyurrurla-kurlu, ngulangkujuju wardinyi-manu-nyayirni.

⁸ Yangka kamparru-warnurla pipangka, kujarna-nyarra kulungku ngarrurnu, mardarna-nyarra jarungku muntuku-manu wita ngari. Manngu-nyangulparna yungurna-nyarra marda yalala-yirrakarla nyurrurlaju, kala lawa. Kala jalanguju karna wardinyi nyina yangka kujarna-nyarra muntuku-manu pipa-karirla kamparru-warnurla. ⁹ Ngulankulu nyangu pipa yangka, marda-nyarra yirraru-manu. Kala kularna-nyarra ngajulurlu nyurrurla yirraru-manu ngurrju-manu. Kaaturlu-nyarra yirraru-manu ngurrju-manu yalirli jarungku yungunkulurla nyanungukuju pina-yaninjarla jungarni-jarrimi. Ngula-warnunya karna jalanguju wardinyilki nyina kujarna-nyarra yangka pipa yilyajarra nyurrurlaku. Manu jaru-warnurlu ngarrirninja-warnurlu, ngajulurlu kularna-nyarra pakarninjarla miyalu maju-manu. ¹⁰ Yangka yapa ngula kalu tarngga wilji-jarrinja-yani, marda kalakalu-nyanu purda-nyanyi kurntalku. Kala kajili tarnggangu manngu-nyanyi wiljiji pina-jungarni-jarrinja-wangurlu manu yalala-yirrarninja-wangurlu Kaatukuju, ngulaju ngarralu pali. Kala kaji-jana Kaaturlu kurntaku ngurrju-mani ngulaju yungulu pina-yaninjarla yalala-yirrarni nyanungu, ngulaju yungu-jana Kaaturlu wankaru-juku mardarni. Ngulaju yungurliparla jintawarlayi-jiki wardinyiji nyina. ¹¹ Yali jinta yapa nyurrurla-nyangurla turnungka, ngulalpaju nginji-wangkaja ngajuku, ngula-nyarra Kaaturlu kurntaku ngurrju-manu yirdija nginji-wangkanja-warnurla, nyurrurlajunkulurla kulu-jarrija-nyayirni manu yungunkulu pakarninjarla marda jungarni-mani, kalaka-nyarra nyurrurlarlungu kii-purrarni. Nyurrurlarlu yungunkujulu milki-yirrarni ngula kankulu jungarni nyina nyanungu-piyawangu. Yungunkujulu pina-nyanyi-yijala, manu yungunkujulu mapirri karrimi nginji-wangkanja-kujaku. Yuwayi, milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu jungarni nyinanjanjani.

¹² Yangka kujarna-nyarra pipa-kari yilyajarra, kularnaju jaarl-wangkaja wati yinya-kujakuju kujalpaju nginji-wangkaja ngajuku kamparru-wiyi, lawa. Manu kujarna-nyarra pipa-kari yilyajarra, kularnarla nginji-wangkaja yinyaku watiki. Pipa-karirna-nyarra yilyajarra yungunkulu milya-pinyi yangka kuja kankujulu yulkami-juku. Ngula-warnurlanyaju Kaatuju wangkaja pipa-kariki yilyanjaku nyurrurlakuju. ¹³⁻¹⁴ Kala ngula karna-nyarra milya-pinyi yangka kuja kankujulu ngajuku yulka, ngula-warnuju karna wardinyi nyina jalanguju nyurrurlaku.

Ngularna-nyarra yilyajarra Tayituju nyurrurla-kurra jaru-kurlu, ngulakungarnti-jirnarla wangkaja kuja, "Tayituju, nyarrpa-puka kajinpa-jana wangka ngaju-nyangu jaru, ngulaju kapungkulu purda-nyanjarla purami." Kujanyarnarla wangkaja Tayitujukuju. Yuwayi, ngajulparna-nyarra tarngga warrarda wangkaja junga, manu pipangkalparna-nyarra wangkaja junga. Kala Tayitujurlulpa-nyanu manngu-nyangu marda nyurrurla kapungkulu purda-nyanja-wangu nyinayarla wurra-maninjarla. Kujarlaju, ngulajulpa wita ngari laniji nyinaja pipakuju milki-yirrarninjanu nyurrurlakuju. Kulankulu wurra-manu. Nyangunkulu pipa, manu ngungkurr-nyinajankujulu jaruku. Ngulangkuju Tayitujuju wardinyi-manu-nyayirnilki. Nyanungujuju ngajuku pina-yanurnu, manuju yimi-ngarrurnu ngulankulu rdakurl-kujurnu. Ngulangkuju ngajuju wardinyi-manu-nyayirni-yijala. ¹⁵ Jalanguju, Tayitujurlu kanyarra manngu-nyanyi-juku nyurrurlarlu kujankulu nganjirni rdakurl-kujurnu lani-jarrinja-karrarluru manu mirrmirr-karrinja-karrarluru. Manu kanyarra manngu-nyanyi-juku nyarrpa kujankulu purda-nyangu nyanunguju ngula-nyarra pipa ngaju-nyangu milki-yungu. Ngula-warnu kanyarra nyanunguju yulka karrikarri-wangu parra-kari parra-kari. ¹⁶ Ngaju karna-nyarra wala nyinami wardinyi-nyayirni, kujarlaju kankujulu miyaluju raa-pinyi.

8

Majatuniya-wardingki-paturlu Kirijini-paturlu, yungulpalu-jana tala jamangku Kirijini-patu-kariki Jurujulumu-wardingki-patuku marlajarra-watiki.

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajulurlu Puurlurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni Kirijini-patu ngula kalu turnu-jarri jaaji-kari jaaji-karirla ngurungka Majatuniyarla. Kaatuju ngulaju kajana yimiri nyina, ngula-warnunya kalu jamaju nyina yinjakuju marlajarra-watiki yapakuju. ² Kirijini-patu Majatuniya-wardingki-patu, ngulaju kalu nyina tala wita-kurlu-mipa, kala ngula-kurluju wurra-juku kalu wardinyi-juku nyina. Ngulaju kalu-jana tala panu jama-nyayirnirli kijirni yali-patu-karikiji Kirijini-kariyi-nyanuku ngula kalu nyina tala-wangu-nyayirni Jurujulumurla. ³⁻⁴ Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni wita-kari Majatuniya-wardingki: Ngulalu-jana yungu tala panu-jarlu Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijini-patuku, kulalu-jana nyiyarlangu jurnta mardarnu. Ngajulurlu kularna-jana jinyijinyi-maninjarla payurnu yungulu-jana tala panu-jarlu yinyi, lawa. Ngarilpajulu nyanungurlu-juku warrarda kutu yinjaparnkaja jamangku yungurna-jana kanjarla yinyi Jurujulumu-wardingki-patuku yapaku Kaatu-kurlangu-patuku. Muurl-yungujulu talaju kujalpalu mardarnu. ⁵ Kula-nganta yungulu-jana wita tala yungkarla, kala wirilkili-jana talaju yungu. Ngulakungarntirilijilinyanu yungu Jijaji Kiraji-kirra Warlajja-Wiri-kirra. Ngula-jangkajulu-nyanu yungu ngaju-kurra, manujulu wangkaja yungujulu purda-nyanjarla purami ngajuju.

⁶ Payirni karna Tayituju yungu pina-yani nyurrurla-kurra yungunkulurla tala warru yinyi yungu-jana kanyi Kirijini-patuku Jurujulumurlaku. Ngulaju yangka-juku ngula-nyarra kamparrurlu-wiyi payurnu jama-nyayirnirli talaku kijirninjaku. ⁷ Nyurrurla Kirijini-patu Karinji-wardingki-patu, yijardu-nyayirni kankulu nyinanja-yani Kaatukuju kamparrurla. Nyurrurla kankulurla Kaatuku wala nyinami-nyayirni. Yimi Ngurruju kankulu-jana warru yirri-pura. Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Kaatu-wanaju. Pirrjirdi-nyayirni kankulurla Kaatuku warrki-jarri tarnnga-juku. Yulkami-nyayirni kankujulu ngajuku. Ngulakuju karna-nyarra nyampu wangka: Kajilpankulu-jana junga yulkayarla Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijiniki, ngula-jangkaju, talalu-jana kijika wiri-nyayirni, lawa-ngarririnja-wangurlu!

⁸ Kula karna-nyarra jinyijinyi-mani tala yali-patuku yinjaku, kuja kapunkulu-jana marda yinyi. Ngajuju lawa jinyijinyi-maninjakuju. Wangkami kankujulu nganta kankulu-jana yulka yali-patuku yapa marlajarra-watiki tala-wanguku Jurujulumurlaku. Marda ngulaju junga. Karijaja. Ngula-warnurlu yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurlu Majatuniya-wardingki-patu ngulalpalu-jana tala yungu yimirirli. ⁹ Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Warlajja-Wiri Jijaji Kiraji. Yulkami kangalpa yimiri-nyayirni. Kamparru-wiyi nyampukungarnti ngurukungarnti, ngulajulpa nyinaja ngurungka Kirda-nyanu-kurlangurla-wiyi, ngulalpa mardarnu nyiyarningkijarra. Kirda-nyanu yampija purdangirli, ngula yanurnu nyampu-kurra nguru-kurra yungu-ngalpa jirrn-ganja nyinami ngalipaku marlajarra-watiki. Nyanunguju yanurnu marlajarra ngalipa-piya-yijala yungurlipa mardarni nyiyarningkijarra Kirda-nyanu-kurlangu.

¹⁰ Yangka yukuri-karirla-wiyi nyurru-wiyi, jaaji-kari jaaji-kari-jangka, nyurrurla kamparru-warnu kujankulu-jana mari-jarrija yali-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku, mari-jarrinjarla kujurnunkulu-jana tala kamparru-warnu-paturlu-wiyi. Nyurrurlajunkujulu wangkaja yungunkulu-jana nganta yinyi panu tala. Kala kujurnunkulu ngari wita-kari wita-kari talaju. Jalanguju ngurru-nyayirni kajinkili tala kijirninjarla turnu-mani muku yilyanjaku yali-patuku Kirijini-patuku. ¹¹ Yuwayi, jalangurlulu muku manta talaju ngulaju yungunkulu-jana yilyami. Purlurlpa-wangurlu kutulu-jana yilyaya tala yali-patuku. Marda yangka kuja kankulu tala wita mardarni panu-karirli, manu marda yangka kankulu panu-karirli mardarni wiri marda tala, ngulaju kutulu-jana yungkarra yimirirli. Ngula-jangkaju kapurna-nyarra milya-pinyilki nyurrurlaju wardinyilki yinja-panulku. ¹² Nyurrurlarlu nyiyarlangu kajinkili mardarni marda witarlangu, marda panurlangu, ngarili-jana kutu yungka yimirirli yapaku tala-wanguku marlajarra-watiki. Kajinkili-jana kapankurlu yinyi purlurlpa-wangurlu manu kurlpukurlpu-wangurlu, ngula-jangkanya yungu-nyarra Kaatuju wardinyi-jarrimi nyurrurlaku.

¹³ Ngajulurlu kula karna-nyarra jinyijinyi-mani panuku talaku yinjaku yungunkulu marda marlajarra nyina tala-wangu. ¹⁴ Jalangu marda kankulu panu-jarlu tala mardarni. Ngula-warnuju, kutulu-jana jamangku-juku yungkarra yapaku yali-patuku. Marda ngaka-karirla kalakankulu rdapardapa-nyinami. Ngula-jangkaju, kajili yali-paturlu yapangu mardarni tala panu, ngulaju ngajulurlu yungurna-jana payirni tala

kijirninjaku nyurrurlakulku. Kujarlaju yungurlipa-nyanu yinyi kuja-jarra kuja-jarrarlu.

¹⁵ Kujanya-ka Payipulurlaju wangkami:

“Ngulalpalu Yijirali-pinkirli warru turnu-manu miyi yangka yirdi maana manangkararla, panu-karirilpalu manu panu-jarlu. Manu panu-karirilpalu manu wita. Ngulangkuju-jana muku pirda-manu miyi-pardurluju. Ngula-jangkaju, kulalpalu ngana yarnunjuku-jarrija.”*

Tayituju manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-jarra, ngulaju-jana yilyaja Puurlurlu kirri-kirra Karinji-kirra talaku warru maninjaku

¹⁶ Kaatukuju kanyarrarla Tayituju marlaja yulkami yungu-nyarra jirnganja warrki-jarrimi ngaju-piya. Ngula-warnuju karnarlajinta pulka-pinyi Kaatuku. ¹⁷ Kula karna jinyijinyi-mani Tayituju nyurrurla-nyangu-kuraku yaninjaku, lawa. Ngularna payurnu yungu-nyarra jirnganja warrki-jarri, ngulajuju ngungkurr-nyinaja. Yulkami kanyarra karrikarri-wangu. Nyanunguju-ka ngampurpa-nyayirni nyina yaninjarraku yungu-nyarra nyanyi. ¹⁸ Ngaju karna-nyarra yilyamirra jinta-kari wati Kirijini-kari Tayitujukurlu. Ngulaju yangka ngula-ka warru yirri-pura Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngula-warnurlu kalurla pulka-pinyi Kirijini-kariyi-nyanurlu. ¹⁹ Kirijini-paturlu jaaji-kari jaaji-karirli kalu milya-pinyi nyampuju wati. Ngulaju yajarnulu yunguju jirnganja warru yani ngajuku yungurlijarra warrawarra-kanyi wungungku ngajarrarlu tala. Yali-patuku kuja karlipa-jana yulkami ngalipa, ngula-warnuju karlipa-jana kijirni talaju. Ngan-impurlu kajirnalujana yaninjara yinyi yali-patuku, kujanya kapurnalurla pulka-pinyi Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Kajili yali-paturlu yapangku mani tala, ngulaju yungulunganga milya-pinyi nganimpa kuja karnalu-jana warrawarra-kanyi ngampurparlu.

²⁰ Nganimpurlu karnalu yirriyirriirli muurl-mardarni tala nyampu wiri-jarlu, kalakalunganga yapa ngalya-karirli kula-nganta wiji-palka-pajirni, kalakalu-nganga manngunyananyi kula-nganta karnalu-nyanu wuruly-mardarni nganimpurluku. ²¹ Nganimpa yungurnalurla junga-nyayirni Kaatuku warrki-jarrimi. Kajilparnalurla jungarni-wangu warrki-jarriyarla, Kaaturlu manu yaparlangurlu kajilpalu-nganga nyangkarla nganimpa jungarni-wangu warrki-jarrinjarla, ngulaju kajikalunganga jukuru-jarrimi majunyanjarla. Ngula-kujakuju karnalu yirriyirriirli talaju mardarni.

²² Ngaju karna-nyarra yarda yilyamirra jinta-kari Kirijini-kari nyurrurlakuju yungupalangu rdanparni Tayitujuku manu yangka jinta-kariki kamparru-warnuku. Ngulangkuju nyiyarningkijarra warrki ngurrju-maninjarla nyuru-manu ngularnarla wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngula-jangka karna milya-pinyi kuja-ka nyina warrkini ngurrju. Wanaraji karnarla nyina. Nyanungurlu kanyarra milya-pinyi nyurrurla ngula kankulu kijirni tala wiri yali-patu-kariki Jurujulumu-wardingki-patuku. Kujarlaju kanyarra wardinyi-jarri yaninjarraku nyurrurla-kurra yungu-nyarra jirnganja warrki-jarrimi talaku kijirninjakungarntiji.

²³ Tayituju ngulaju wungu-warnu ngaju-nyangu, ngulaju wungu karlijarra warrki-jarri ngajarraju yungurnalu-nyarra pirrjirdi-mani jirramarlu. Jirrama-kari wati-jarra Kirijini-jarra, ngulajulu-palangu jaaji-kari jaaji-kari-wardingki-paturlu yajarinjarla yiringi-manu yungu-pala yani Tayituju-kurlu nyurrurla-nyangu-kurra nguru-kurra. Nyurrurlarlu kajinkili-jana nyanyi warrki-jarrinjarla mata-wangu, kujarlaju kapunkulurla pulka-pinyi Kaatuku. ²⁴ Kajili yali-patu marnkurra yanirra nyurrurla-nyangu kirri-kirra Karinji-kirra, nganjirni mantala-jana, manu yungkalu-jana talaju jurnta mardarninjarla-wangurlu. Ngula-warnuju, Kirijini-paturlu Majatuniya-wardingkirli kapulu-nyarra milya-pinyi nyurrurla kuja kankulu jama-nyina. Kujanyarna-jana nyurrurla-kurlu yirri-puraja kamparrurlu-wiyi.

9

Puurlurlu-jana yarda payurnu-yijala Karinji-wardingki-patu yungulu-jana yinyi tala Jurujulumu-wardingki-patuku marlajarraku

¹ Ngajurna-nyarra ngula-juku payurnu nyurrurla yapa-patuju yungunkulu-jana yinyi tala yangka-patuku Jurujulumurlaku marlajarra-patuku. Marda jalanguju, kula karna-nyarra yarda payirni-yijala talakuju. Kula nyiyakulku? ² Nyurrurlarlunkulu-jana nyurru rdurrjurnu talaku kijirninjaku. Nyampurla Majatuniyarla, ngulajurna-jana warru yimi-ngarrurnu Kirijini-patuku yangka kujalpankulu-jana kujukujurnu tala jamangku wantapardu-karirli-ku kirntangi-patuku. Ngulakuju ngalya-karirli Majatuniya-wardingki-paturlu Kirijini-paturlangurlu nyurrurla-piyarlu yungulu-jana tala kijirni yali-patukujuku Jurujulumu-wardingki-patukuju. ³ Ngajulu Puurlu karna-jana warrarda wangkami

* 8:15 Nyangka Exodus 16.18, 31

Majatuniya-wardingki-patuku ngula kankulu-jana jama-nyinami Jurujulumu-wardingki-patuku. Ngulaju jalangu karna-jana yilyamirra Tayituju manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-jarra yungulu yanirra nyurrurla-nyangu-kurra tala maninjaku. Kajili yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngula-warnuju kajili-nyarra payirni talaku, kajinkili-jana tala-wangurlu nganta wurra-mani, ngulaju maju. Kajikajulu kapuru nyina kula-ngantarna-jana warlkangu yimirr-yungu talaku. ⁴ Ngaka-karirla kapurna yanirra Majatuniya-wardingki-patu-kurlu Kirijini-patu-kurlu nyurrurla-nyangu-kurra. Ngulaju nyurrurlaju kajinkili tala-wangu-wiyiji nganta nyina, ngulaju kapurna-nyarra kurnta-jarri. Kapunkulu-nyanu nyurrurlarlanguju kurnta-jarri. Kuja-kujakunya karna-nyarra wangkami kajirnalu rdipimirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju yungunkulu-nganpa tala kamparrurlu mardarni. ⁵ Yangka ngulankujulu tala jangu-pungu nyurru-wiyi yungunkulu-jana nganta yilyami Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijini-patuku. Ngaju karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju jama. Ngula-warnu karna-jana payirni nyampupatu wati-patu marnkurrra yungulu kamparru yanirra ngajukuju. Ngulaju kajili rdipimirra, ngulaju kapunkulu jintawarlayirli talaju turnu-mani. Ngaka-kariji kapurna yanirra talaku yaliki maninjaku. Mardakajulu kamparru ngajuku, kalakarna-nyarra lawangkaju kurntaku ngurrju-mani tala-wangurlaju ngarrirninjarlu.

⁶ Purda-nyangkajulu! Kaatu kangalpa wangka yungurlipa nyinami jama tala-kurlu ngalipa-nyangu-kurlu. Tala ngalipa-nyangu ngulaju ngurlu-piya-yijala. Nganangku-puka kaji milyingka yirrarni ngurlu walyangka marnkurrra-mipa, ngulakuju kapurla wita marlaja pardimi mangarriji. Kala nganangku-puka kaji wiri panu milyingka yirrarni, ngulakuju kapurla panu wiri marlaja pardi. ⁷ Kaatu kajana yulka yapaku jamaku ngula kalu-nyanu yinyi yimirli wajampa-jarrinja-wangurlu. Kulalu-nyarra nganangku jinyijinyi-mani talaku yinjaku. Ngula-warnurlaju, yungulpankulu-jana yimirli yungkarla tala yali-patuku Kirijini-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku manu wardinyirli. Wita marda tala, marda wiri tala, kutulu-jana yungka. ⁸ Kajinkili-jana yinyi yimiri nyinanjarla ngurrjungku, ngulaju Kaaturlu kapu-nyarra yinyi nyiyarningkijarra ngulaju yungunkulu-nyanu warrawarra-kanyi manu yungunkulu-jana yinja-pardi yapa ngalya-karirlanguku. ⁹ Nyampuju-ka wangka Payipurla kuja:

“Nganangku-puka kaji-jana yinyi jamangku marlajarra-watiki, ngulaju yali yapaju kapulu jama-pajirni. Kaji pali, yapangku kapulu manngu-nyanyi kujalpa nyinaja jama.”*

¹⁰ Nyurrurlarlul mayi kankulu milya-pinyi jaru Payipulu-jangka? Kaaturlu jintangka kangalpa yinyi ngurlu walyangka kuja karlipa milyingka yirrarni mangarrikingarnti. Nyanungurlu-juku jintangka kangalpa yinyi mangarriji ngarninjaku. Ngula-piyarluluyijala Kaaturlu kapu-nyarra nyiyarningkijarra yinyi yungunkulu-jana warrarda yuuly-pinjarla yapa-patu-kariki yinyi yimirli. ¹¹ Yuwayi, Kaaturlu kanyarra junga yinyi nyiyarningkijarra yangka tarngga kuja-juku yungunkulu-jana yinyirra yangka Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijiniki. Kajirnalu nganimpurlu maninjarla kanyirra tala yangka yali-patu-kurra, kapulurla yati-wangka nyurrurla-nyangukuju Kaatukuju.

¹² Yuwayi, tala ngula-kurlurlu yungunkulu-jana warrawarra-kanyi yangka Kirijini-patu Kaatu-kurlangu. Ngula-warnu, panu-jarlurlu yapangku kalurlajinta pulka-pinyi Kaatuku. ¹³ Kari-nganta kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki. Ngarrirni nganta kankulu-nyanu Kirijini, manu purami nganta kankulu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kujaju junga! Ngulakuju yapa panu-jarlurlu kalurlajinta Kaatuku pulka-pinyi. Ngula kankulu-jana tala yinyi jamangku yali-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku manu nguru-kari nguru-kari-wardingki-paturlanguku, ngulaju yali-paturlanguku kalurlajinta Kaatukuju pulka-pinyi. ¹⁴ Kaatuju-nyarra yimiri nyinaja, manu yulka kanyarra yapaku panuku. Ngula-warnurlaju, Kirijini-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlu kapulu-nyarra manngu-nyanyi nyurrurlaju miyalurlu wardinyi-nyayirnirli. Manu kapulu-nyarra larla wangkami Kaatuku nyurrurlaku. ¹⁵ Jintawarlayirli ngaliparlul, yungurliparla pulka-pinyi Kaatuku kuja-ngalpa yilyanjarla yungu Jijaji Kiraji. Nyanunguju warntarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngalipakuju!

10

Puurlurlulpa-nyanu muurlparlu warrawarra-kangu ngularra-kujaku yapa-patu-kujaku kujalpalurla warru nginji-wangkaja

¹ Jijaji kala-jana nyinaja yapaku nganyunganyu-wangu yimiri. Kujarlaju, ngajulu Puurlu yungurna-nyarra wita wangkami Jijaji-piya-juku kulu-wangu: Ngalya-karirliji

* 9:9 Nyangka Psalm 112.9

kankujulu rampal-manngu-nyanyi ngajuju, manu kankujulu nginji-wangka kuja, “Kujaka Puurlu yanirni nyampu-kurra, ngulaju kangalpa yimirni nyina manu wangka. Kala ngula kangalpa yilyami pipa, ngulangkaju kangalpa wangkami kulu-nyayirni.”² Ngulaju ngula-juku, ngaju karna-nyarra payirni nyampurla pipangka yungunkujulu jungarnirli manngu-nyanyi. Ngalya-kari kankujulu nganta nginji-wangka kula karna mardarni Pirlirra Kaatu-kurlangu, manu nganta karna purami ngaju-nyangu-wana nganayi-piyarlu Kirijini-wangu-piyarlu nganta. Kajirna-nyarra yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngarrarna-jana kulungku ngarrirni yali-patu-mipa ngula kajulu warrarda nginji-wangka. Kala ngalya-kari nyurrurla, ngari karna-nyarra yaninjarla wangkami kulu-wangu.³⁻⁴ Yuwayi, ngajurlangurna nyampu-wardingki yapa nguru-wardingki, kala kularna panu-kari-piya yapa ngula kalu lawa nyina Pirlirra Kaatu-kurlangukuju. Ngajurna wati pirrjirdi-piya Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu. Ngula karnarla warrki-jarri Kaatuku, ngulaju Pirlirra Kaatu-kurlangu yungulu jirrnganja karri kula-nganta karna wati pirrjirdi-piyarlu pinyi Juju Ngawu. Ngajulurlu kulalparna pungkarla Juju Ngawuju kurlarda-kurlurluju manu kurdiji-kirlirli, lawa. Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlurlu manu yartarnarri Kaatu-kurlangu-kurlurlu karna pinyi. Yartarnarri ngula-kurlurlu, pinyi karna Juju Ngawu ngula-ka pirrjirdi-nyayirni nyina nyampurla walyangka. Panujarlu yapa kalurla wilji-juku nyinami Kaatuku ngungkur-nyinanja-wangu. Kala Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli ngulaju karna-jana kurruly-kijirni yungulurla ngungkur-nyinami Kaatuku.⁵ Ngalya-karirli kalu-nyanu wiri-pajirni nganta. Wangka nganta kalu kula-ka Kaatuju nyina palka. Kujarlunya kalu-jana pinarri-mani yapaju, manu kalu-jana warla-pajirni Kaatu-kujaku ngungkur-nyinanja-kujaku. Ngaju karna-jana wurra-mani yali-patu pulka-pinja wita-wangu-wati. Manu ngalya-karirli, ngula kalu Kaatuju rampal-manngu-nyanyi, ngaju karna-jana wangkami yungulu jungarnirli manngu-nyanyi nyanunguju.⁶ Ngulaju ngula-juku. Kala kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngarrarna-nyarra payirni kajinkankujulu marda ngungkur-nyina, marda lawa. Kajinkijili purda-nyanjarla purami wilji-wangurlu, ngulaju ngula-juku. Kala ngula-warnuju, kajiji nganangku-puka wiljiwilji-mani, ngulaju kapurna maju-mani Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli.

⁷ Ngaju-nyangu Kirijini-patu, miimii-nyangkalu-jana ngula kajulu nginji-wangkami. Ngurrju nganta kalu nyina, kala nyiya-piya kalu kaninjarni nyina kurturdurrurla, nyiya-japa kalu warrarda manngu-nyanyi nginyinginyirli? Nyinami kalu Jijaji Kirajikirlangu nganta warlalja nyanungu-nyangu, kala ngajukuju kajulu nginji-wangka ngajuju kularna nyanungu-nyangu nganta. Ngulaju kalu junga! Ngajurlangurnarla Jijaji Kirajikiji.⁸ Ngajurna-nyarra warrarda wangkaja nyurrurlaku yapaku, ngulangkuju Warlalja-Wiringki Jijajirli yiringi-manuju yungurnarla nyina Kurdungurlu Wiri. Ngulakuju nyurrurlarlu marda kankulu manngu-nyanyi ngaju nganta karnaju wiri-pajirni. Ngulaju ngula-juku. Nyanungurluju manu yungurna-nyarra pirrjirdi-mani yapa, kula murrumurru-maninjaku. Kula karnaju ngula-warnuju kurntaku ngurrju-mani.⁹ Ngalya-kari kankujulu nginji-wangka ngaju nganta karna-nyarra putaputa lani-mani nyurrurla ngaju-nyangu pipa-kurlurlu.¹⁰ Ngalya-karirliji kankujulu rampal-manngu-nyanyi ngajuju, manu kankujulu nginji-wangka kuja, “Kujaka Puurlu yanirni nyampu-kurra, nyanunguju nyanjarlaju rampaku-nyayirni, manu yimi nyanungu-nyanguju rampaku-nyayirni. Kala kuja kangalpa pipa yilyamirni, wangkami kangalpa kulu-nyayirni.”¹¹ Yapanku nyurrurlarlu, ngula kankujulu nginji-wangkami, purda-nyangkajulu! Nyampuju karna-nyarra wurnturu-ngurlu pipaju yilyami. Wangkami karna-nyarra pirrjirdi-nyayirni pipangka nyampurlaju. Ngaka-karirli, kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju yungurna-nyarra wangkami jaru jurruku-juku, jaru pirrjirdi-jiki ngulaju ngaju-nyangu Kurdungurlu Wiri-kirlangu.

¹² Nyurrurlarlu kankujulu jinyijinyi-mani yungurna nyina yali-patu-piya ngula kalu-nyanu wiri-pajirni nganta. Ngampurra-wangurna kujakuju. Ngulajulu ngurru, milya-pinja-wangu! Ngari kalu-nyanu jaruku tarpirni, manu kalu-nyanu ngurrju-maninjarla yirrarri nyanungu-nyangu kurruwarri yungulu-nyanu ngurrju-pajirni jintawarlayirli.¹³ Ngajulu, Kaaturlaju yilyaja nguru-kari nguru-kari-kirra Yimi Ngurrju-kurlu, manuju yilyaja nyurrurla-nyangu-kurralangu. Ngajurna-nyarra Yimi Ngurrju kangurnu nyurrurlaku. Ngula-mipa-jangka karnaju ngurrju-pajirni.¹⁴ Ngulaju junga kujarna-nyarra kamparru-warnurlu kangurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kirajikirlu nyurrurlaku. Ngulakuju yungurnaju ngurrju-pajirni. Kala kajirna nyinayarla nyurrurla-nyangu-kurra yaninja-wangu, ngulaju kulalparnaju ngurrju-pajikarla ngajuju.¹⁵ Ngula kajana Kaaturlu yiringi-mani wati-kari wati-kari manu yinyi kajana warrki warrki-jarrinjaku, ngulaju nyanungurra-nyangu-mipa warrki, kula ngaju-nyangu. Yapa ngalya-karirliji kajikajulurla pulka-pinyi yapa jinta-kari-kirlanguku warrkiki. Ngampurra-wangurna

kujakuju. Ngari karna-nyarra pipangka yirrarni nyurrurlaku ngampurparlu, ngula-jangka yungunkulurla wala nyinanja-yani parra-kari parra-kari Kaatukuju. Ngaka marda Kaaturluju kajikaju yilyamirra nyurrurla-nyangu-kurra yungurna-nyarra jirrn-ganja warrki-jarri yarda. ¹⁶ Kajirna-nyarra yanirra nyurrurla-nyangu-kurra Karinji-wardingki-patu-kurra, ngula-jangkaju yungurna yani wurnturu-nyayirni karlarra Yimi Ngurrju-kurlu yapa-patu-kurra ngurrrpa-patu-kurra. Kajilpa-jana wati-karirli yirri-purayarla Yimi Ngurrju nyarrpararla marda ngurungka, ngaju kulalparna yantarlarra ngula-kurra, ngulajurla nyanungu-nyangu warrki. Kajikarnaju nganta ngurrru-pajirni kujarlahu. ¹⁷ Payipulurlaju kuja-ka wangkami:

“Yampiyalu-nyanu pulka-pinja-wangurlu! Jintakurlajinta pulka-pungka Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki!”*

¹⁸ Ngana-puka kaji ngurrju nganta nyina, Kaaturluju ngulaju yapa yali kulalpa yimiri nyinanjarla nyanungu-nyangu-ngarrikarla. Kala ngana-puka kaji Kaaturlu ngurrju-pajirni, ngulaju-ka yimiri nyinanjarla nyanungu-nyangu-ngarrirni.

11

Puurlurlu-jana panu-kari Karinji-wardingki yirdiji yirrarnu ‘Yimirr-yinja-palka’

¹ Ngari karna-nyarra wita ngari wangkami nyurrurla warungka-piya. Kutujulu purda-nyangka wurra-maninja-wangurlu! ² Ngaju karna-nyarra nyina wajampa-nyayirni nyurrurlaku yapaku Kaatu-piya, kalakankulurla jurnta yani. Nyurrurla yapajunkulu kirka-nyayirni kula-ngantankulu kamina-piya kuja-ka nyina murnma yupukarra-jarrinjakungarntiji. Ngulankulu Kirijini-jarrija, ngajurnarla wangkaja Kaatuku yungurnarla nyurrurla yinyi Jijaji Kirajiki kula-nganta yangka watingki kuja karla jangu-pinjarla yinyi nyanungukupurdangka-kurlangu kapirdi-nyanu-kurlangu kamina yungurla yinyi wati-kariki yungu wungu-kurra-mani. Purayalu Jijaji Kirajimipa, ngula-warnu ngaka-kari kapurnarla nyurrurla yinyi nyanunguku. ³ Ngaju karna-nyarra wajampa-jarri, kalaka-nyarra Juju Ngawungku warlkangku yimirr-yinyi. Ngula-jangkaju, kajika-nyarra nginyinginyi muku kurruly-kijirni majuku manngu-nyanjaku. Ngula-jangkaju, kajikankulurla jurnta yani Jijaji Kirajiki karnta kuja karla kali-nyanuku jurnta parnta, ngula-piya. Kuja-piya-yijala Yipiji, Juju Ngawungku nginyinginyi yimirr-yinjarla kurruly-yirrarnu yuru majulku manngu-nyangu. ⁴ Yuwayi, ngaju karna-nyarra wajampa-jarri nyurrurlaku yapaku ngula kankulu maju-wana-juku manngu-nyanyi. Ngajulurna-nyarra pinarri-manu jungarni Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Kala yapakari yimirr-yinja-palka, kajili yanirni Yimi-kari-kirli Ngurrju-kurlu nganta Jijaji-kirli nganta, ngulaju kankulu-jana kutu purda-nyanyi wurra-maninja-wangurlu. Kaaturlu-nyarra yungu Pirlirrrpa nyanungu-nyangu. Kala yapa-karirli yangka yimirr-yinja-palkarlu, kajili-nyarra yirri-pura pirlirrrpa-kari Kaatu-kurlangu-yijala nganta, ngularlangu kankulu maninjarla rdakurl-kijirni. Ngulaju maju! Ngulaju purda-nyanja-wangurlulu-jana wurra-manta!

⁵ Nyurrurla-nyangurla jaajirla, yangka-patu yimirr-yinja-palka kuja kalu nyina, ngulaju kalu-nyanu ngarrirni yapa-patu-karikiji parrpada-juku, wiri-nyayirni nganta kalu nyina. Ngulaju kula junga! Ngajujurna ngularra-piya-yijala, kuja-jarra kuja-jarra karnalu nyina. ⁶ Ngaju marda kula karna nyanungurra-piya nyina ngula kalu-nyanu nganta parrpada-juku-ngarrirni jarukuju yirri-puranjakuju. Kala ngajuluju karnajana parrpaldaly-nyina Kaatuku milya-pinjaku. Ngajulurlu yangkarna-nyarra pinarri-manu warrajarlu yungunkujulu milya-pinyi ngula karna pinangkalpa nyina Yimikiji Ngurrjuku.

⁷ Nyiya-jangka kankujulu maju-pajirni? Yimirr-yinja-palka nyurrurla-nyangu turnu-warnurla, ngulaju kalu-nyarra jinyijinyi-mani talaku yungunkulu-jana yinyi yim-ingarrininjakungarntiki. Ngajulu kularna ngularra-piya. Ngularna-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu nyuru-wiyi, ngulaju kularna-nyarra payurnu talaku. Manulparna ngurrju nyinaja pulka-pinja-wangu yungunkujulu nyurrurla-juku wiriji nganta nyinami parrpada-juku ngajukuju. ⁸ Yangka ngularna-nyarra jirrn-ganja warrki-jarrija nyurrurlaku Karinjirla, Kirijini-paturlu jaaji-kari jaaji-kari-ngirirli ngulajulpajulu yungu talaju yungurna-nyarra jirrn-ganja warrki-jarri nyurrurlaku talaku payirninja-wangu. ⁹ Ngularna-nyarra yangka jirrn-ganja nyinaja Karinjirla, ngulaju tala-wangulparna

* 10:17 Nyangka Jeremiah 9:24

nyinaja. Ngula-puruju, kularna-nyarra, kularna-nyarra warrarda payurnu talaku, ngulaju kapurna-nyarra yukayi-mantarla marda. Kirijini-paturlu Majatuniya-wardingki-paturlu wati-paturlu, kangurnujulu talaju, ngula-warnujurna-nyarra yampija warrarda payirninja-wangurlu. Ngaka-kari kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngula-warnu kularna-nyarra payirni talaku yinjaku. ¹⁰ Ngularra yimirr-yinja-palka, ngulaju ngajuku kajulu nginji-wangka ngula karnaju wiri-pajirni nganta. Ngulaju kula junga. Ngaju karna-nyarra jungarnirli yimi-ngarrirni Jijaji-piyarlu ngula-jana jungarnirli warrarda yimi-ngarrurnu. Kulajulu nganangku-puka warla-pajirni ngurungka nyampurla Yakararla, ngajulurlu yungurna-jana kula waparlkurlu yimi-ngarrirninja-yani Yimi Ngurrju tala payirninja-wangurlu. ¹¹ Nyurrurlarlu yapangku kankujulu manngu-nyanyi kula karna-nyarra nganta yulka. Ngulaju kula junga! Kaaturlu kaju milya-pinyi ngula karna-nyarra yulkami karrikarri-wangu.

¹² Yangka yimirr-yinja-palkarlu ngulanku kalu-nyarra jinyijinyi-mani talaku yimi-ngarrirninjakungarntirli. Pulka-pinyi kalu-nyanu, manu ngantalu-nyanu ngarrirni ngaju-piya-yijala ngula karna warri-jarri talaku nganta payirninja-karra nganta. Ngulaju kula junga. Ngajulurlu yungurna-nyarra warrarda yimi-ngarrirninja-yani Yimi Ngurrju talaku payirninja-wangurlu. ¹³ Yangka-patu yimirr-yinja-palka-patu, ngulaju kulalu ngaju-piya ngulaju Jijajirli milarnu Kurdungurlu Wiri, lawa. Ngayi kalu-nyarra yimirr-yinyi, manu ngarrirni kalu-nyanu Kurdungurlu-patu Wiriwiri Jijaji Kiraji-kirlangu-patu nganta. Kala lawa. Kulalu Jijaji-kirlangu-patu nyanungurraju, lawa. ¹⁴ Ngula kalu-nyarra yangkanku yimirr-yinja-palkarlu yimirr-yinyi Kurdungurlu Wiriwirirli nganta, ngularrarluju kula kajulu ngurru-mani kinyirr-ngarninjaku. Milya-pinyi karna-jana Juju Ngawu-piya ngula kanyanu kurruly-yirarni marramrapiya Kaatu-kurlangu-piya. Ngula-piyarlu-yijala kalu waalparrirni yangka-paturluju yimirr-yinja-palkarlu. ¹⁵ Warrki-jarri kalurla nyanunguku. Yapa kalu-jana yimirr-yinyi yungulu-jana rampal-manngu-nyanyi Kaatu-kurlangu-patu warrkini-patu nganta jungarni nganta. Yangka-patu yimirr-yinja-palka, ngulaju ngakaju Kaaturlu yungu-jana maju-mani jungarnirli.

Puururlu-nyanu milki-ngarrurnu Karinji-wardingki-patuku ngulalparla rdi-pija maju nyiyarningkijarra nyanunguku

¹⁶ Ngula-juku, nyampu karna-nyarra yarda wangka: Yampiyajulu warungka-pajirninja-wangurlu! Kala kajinkijili warungka-pajirni, ngulaju ngula-juku. Ngulaju ngarjili kutu purda-nyangka wangkanja-kurraju. ¹⁷ Ngari karna-nyarra ngajuju wita-kari wita-karirli yimi-ngarrirni nyurrurlakuju warungka-piyarlu. Ngalipa-nyangurlu Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli, nyanungu kulaju ngajuku wangkaja yungurnaju wiri-pajirni. Ngula-jangka, ngari karnaju wita-kari wiri-pajirninjarla milki-ngarrirni warungkarlu ngaju-miparlu. ¹⁸⁻¹⁹ Nyurrurlarlu yapangku kankulu manngu-nyanjara milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra nganta. Ngulaku kankulu-jana purda-nyanyi wardinyirli yangka yimirr-yinja-kurra. Yangka-patu yimirr-yinja-palka kalu-nyanu warungka kurruru-karri yangka Kirijini-wangu-piya. Jalanguju ngarrarna wangkami wita-kari nyanungurra-piya warungka. ²⁰ Yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu kalu-nyarra jinyijinyi-mani. Ngulaju jurnta kalu-nyarra kanyi nyiyarningkijarra yimirr-yinjarla. Maju-pajirni kalu-nyarra, manu pakarni kalu-nyarra lalypangu wirrkiji. Ngula-puruju kankulu-nyarra warrarda purda-nyanja-yani. Nyiyakulku kankulu-jana purda-nyanyi? ²¹ Nyurrurlarlu kankujulu rampal-manngu-nyanyi ngaju ngantarna rampaku. Nyurrurlarlunkujulu manngu-nyangu ngajulurlu nganta yungurna-nyarra jinyijinyi-mantarla yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu. Kala lawa, ngampurrapa-wangurna kujakuju.

Yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu kajili-nyanu marda pulka-pinyi nyanungurlu, ngulaju ngula-juku. Kala ngajurlangurlu yungurna-nyarra milki-ngarrirni muujumu-juru. Purda-nyangkajulu! ²² Nyanungurlu kalu-nyanu nganta ngarrirni 'Yipuru'. Ngajurlangurna Yipuruju. Ngarrirni kalu-nyanu nganta 'Yijirali-pinki'. Ngulaju ngajurlangurna Yijirali-pinki. Nyanungurlu kalu-nyanu nganta ngarrirni Yipuruyamu-kurlanguju kurdurdu. Ngulaju ngajurlangurna Yipuruyamu-kurlangu. ²³ Warrki-jarri nganta kalurla Jijaji Kirajiki. Kala ngajuluju karnarla warrki-jarri nyanungurra-piya-wangu parrpada-juku. Ngaju karna wangkami warungka-piya! Panukurna nyinaja rdakangka nyanungurra-piya-wangu. Yurkunyurlupajulu wilpinykarra-pakarnu nyanungurra-piya-wangu. Parra-kari parra-karirla kapurna paliyarla. ²⁴ Rdakapalarla ngurra-kari ngurra-karirla, Juwu-paturlu wiriwirirli puuly-mardarninjarlajulu

wilpinykarra pakarnu 39-palaku. ²⁵ Manu marnkurrrpa-karirla ngurra-karirla, yurrkun-yurluju Ruumu-wardingki-paturluju, ngulajulu puuly-mardarninjarla pilykirrkarrapungu kuturu-piya-kurlurlu. Japaku-kariji pirli-kirlirlilpajulu luwarnu yungujulu nganta pungkarla tarnnga-kurra. Pawurturla ngulaju marnkurrrpaku-yijala kapurna paliyarla kuja wantiya. Jintangka parrangkalpaju ngapa wiringki kangu parra wiri, munga wiri. Kapurna puta paliyarla-yijala ngulangaku. ²⁶ Ngulalparna warru yanu kirri-kari kirri-kari-kirra, rdipijalparna-jana ngawarra wiriki, ngulaju kapuju kangkarla tarnnga-kurra. Purunju-palkarlu kapujulu nyiyarningkijarra wuruly-kangkarla ngaju-nyanguju. Ngaju-nyangurlu ngurrara-jintarlu warlaljarlu yapangku Juwu-paturlu, ngulajulu jangkardu yanurnu pinjaku manu Juwu-wangu-paturlangu. Kirri-kari kirri-karirla manu manangkarrarla manu ngapangka ngulalparna warru yanu, ngular-rarlangurla kapurna puta paliyarla. Ngula-paturlu-yijala ngula kalu-nyanu Kirijini-ngarrirni nganta, japakujapakujulu jangkardu yanurnu. ²⁷ Palkaju mukurnaju purda-nyangu murrumurrulku warrki-jangka. Kalarna warrki-jarrija munga wiri jarda-wangu. Manu kalarna warrki-jarrija parra wiri ngarninja-wangu miyi manu ngapa. Manu kalarna miyi-wangu nyinaja, manu kalarna yarlungka ngunaja yuwarli-wangurla pirriyarla wawarda-wangu. ²⁸ Parra-kari parra-kari karna-jana warrarda manggunyani, manu wajampa-jarriami karna-jana Kirijini-patuku ngurru-japa ngula kalu turnu-jarri jaaji-kari jaaji-karirla. ²⁹ Nganangku-puka Kirijinirli kaji-nyanu rampaku purda-nyanyi, ngajurlangurlu karnaju rampaku-yijala purda-nyanyi. Kaji ngana-puka Kirijini karlirr-yani Kaatu-kujaku yimirr-yinja-warnu, ngulakuju karnarla jangkardu nyina kulu yangkaku yimirr-yinja-panuku.

³⁰ Kajinkijili nyurrurlarluju jinyijinyi-mani yungurnaju pulka-pinyi warungka-piyarlu, ngulaju ngula-juku. Ngarirna-nyarra wita-kari wangka yungunkujulu milya-pinyi rampaku-juku. ³¹ Kaatu Kirda-nyanu Jijaji Kiraji-kirlangu Warlalja-Wiri-kirlangu, ngulaku kuja karliparla pulka-pinyi tarnnga-juku, ngulangkuju kaju milya-pinyi ngaju ngula karna-nyarra yimi-ngarrirni jungarnirli, kula warlkangku. ³² Nyurru-wiyi ngulalparna kirringka Tamakarla nyinaja, wirilpa nyinaja wati ngula yirrarnu Kingi Yaritarlu. Ngulangkuju putaju rdarri-mardarninjarla rdaku-kurra yirrarnu. Nyanungu-nyangu yurrkunyu ngulaju yirrarnu-jana kiirti-kari kiirti-karirla yungujulu warla-pajirni ngaju wuruly-parnkanja-kujaku. ³³ Kala ngaju-nyangurlu Kirijini-kariyi-nyanurlu, ngulangkuju yirrarnu yakuju wiringka, kankarlarra-ngurlu rdilyipirrpawanmarlu juturu-yirrarnujulu kaninjarra walya-kurra. Ngula-jangkanyarnarla jurnta wuruly-parnkaja.

12

Puurlurlu jukurr-manu nganta kuja kangu Kaaturlu kankarlarra nyanungu-nyangu-kurra nguru-kurra

¹ Kajilparnaju pulka-pungkarla, kujaju ngurrju-wangu. Kala nyurrurlarlu kankujulu jinyijinyi-mani yungurnaju pulka-pinyi nganta. Ngulaju ngula-juku. Wita karna-nyarra ngari wangkami ngulaju wita milki-yirrarnu Warlalja-Wiringki Jijajirli kujarna jukurr-manu. ² Milya-pinyi karna wati jinta Kirijini. Nyurru-wiyi, yukuri-karirla 14-pala-karirla, Kaaturlu yali wati kangu kankarlarra-nyayirni nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Kaaturlu marda palka-nyayirni kangu, marda pirlirrpamipa marda kangu, karija. Kaatu-miparlu-ka milya-pinyi. ³ Yuwayi, Kaaturlu kangu yali wati kankarlarra-nyayirni nguru-nyayirni-wangu-kurraju. Kaaturlu marda palka-nyayirni kangu, marda pirlirrpamipa marda kangu, karija. Kaatu-miparlu-ka milya-pinyi. ⁴ Ngulangkuju yalirli watingki, purda-nyangulpa ngana marda wangkanja-kurra, ngulajulpa wangkaja nyiyarningkijarra tarruku. Galipa yapa kulalparlipa kujarraju wangkayarla, ngularraju yimiji tarruku-nyayirni!

⁵⁻⁶ Junga karna-nyarra wangka: Yali wati kuja Kaaturlu kangu kankarlarra, ngulaju ngajulu kangu! Ngulaku nyurrurlarlu yapangku marda kankujulu ngurrju-pajirni ngajuju. Karrimirra kujaju! Manu kularnaju ngajulurluju pulka-pinyi, lawa! Kajinkijili nyanyi jungarni warrki-jarrija-kurra manu jaru ngurrju wangkanja-kurra, ngula-mipa-warnunajulu ngurrju-pajika. Ngarirna-nyarra wita-karilki yarda wangka yungunkujulu milya-pinyi rampaku-juku.

⁷ Yuwayi, Kaaturluju milki-yirrarnu ngajuku nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni nyanungu-nyangurla ngurungka. Ngula-warnuju kajikarnaju pulka-pinja-yani jamuru-karrinja-karrarlu. Kuja-kujakuju, Kaaturluju yilyajarni Juju Ngawu yunguju warrarda murrumuru-maninja-yani. Ngulaju kula-nganta Juju Ngawungku panturnu palkaju nyirli-piyarlu. Ngulangku kaju warla-pajirni jamuru-karrinja-kujakuju, kajikarnaju

jamuru-karrimi. ⁸ Murrumurru ngulaparna warrarda nyinaja, marnkurpa-palakurna payurnu Jijaji Warlalja-Wiri yunguju jurnta kanyi murrumurru yangka nyirli-piya. Kala lawa. ⁹ Wangkajaju marnkurpaku kuja, “Murrumurruju kularnangu jurnta kanyi, kala kapurnangu warrawarra-kanyi yimirli. Ngula kanpa rampaku nyina manu murrumurru-jarri, ngula-jangkaju kapurnangu pirrjirdi-mani.” Wangkajaju kujanya. Jalangu ngula karnaju rampaku purda-nyanyi, ngula-puruju karna wardinyi-jiki nyinami. Nyampu karna-jana warrarda yimi-ngarrirninja-yani-juku: Ngula karna rampaku nyina, Jijaji Kiraji-kirlangu yartarnarri kaju kurru-yukami. ¹⁰ Ngaju karnarla warrarda warri-jarrinja-yani Jijaji Kirajiki wardinyi-juku. Rampaku-puru, murrumurru-puru, nyurrunyuru-puru, nginji-wangkanja-puru, manu nyiya maju rdipinjarni-puru, ngulaju ngula-juku. Kala kajirna rampaku ngularra-piya nyina, Jijaji Kirajirli kapuju pirrjirdi-maninja-yani.

Puurlu-jana wajampa-jarrinjarla rдумurdumu-karrija Karinji-wardingkiki Kirijiniki

¹¹ Ngaju karnaju pulka-pinyi warungka-piyarlu. Nyurrurlarlu yapangkukujulu jinyinyi-manu warungka-piya wangkanjaku. Yangka-paturlu yimir-yinja-palkarlu kalu-nyanu wiri nganta ngarrirni Kurdungurlu-patu Wiriwiri nganta. Parrparda-nyayirni-juku nganta kalu-nyanu ngarrirni ngajukuju. Ngulaju junga-wangu. Ngajurna-jana parrparda-nyayirni wurnturu-juku nyanungurra-piya-wangu. Ngula-warnuju, yungulpankujulu ngurru-pajikarla. ¹² Ngulaparna-nyarra jirnganja warri-jarrija nyurrurlaku nyuru-wiyi Karinjirra, Kaaturluju yartarnarri nyanungu-nyangu yungu, ngula-kurluparna warri-jarrija nyurrurlaku ngangkayi-kirli-piya. Ngula-jangkanya kankujulu milya-pinyi ngaju Kurdungurlu Wiri Jijaji Kiraji-kirlangu, kula yangka-patu-piya yimir-yinja-palka-piya, lawa. ¹³ Talajulu yungu Kirijini-karirli, kala kularna-nyarra nyurrurla payurnu talaku. Ngula-jangkanya kankujulu marda manngu-nyanyi kuja karna-jana yulkami nyanungurra-mipaku? Ngaju karna-nyarra yulka kuja-jarra kuja-jarra nyanungurra-piyarlanguku. Nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi marda yungurna-nyarra yalala-yirrarri nyurrurla. Lawa! Nyurrurlarlu yungunkujulu yalala-yirrarri ngaju.

¹⁴ Yangkarna-nyarra yanurra jirramaku nyanjaku nyurrurlaku yapaku Karinjirra. Jalanguju, yungurna-nyarra yanirra nyanjaku-yijala. Kajirna yanirra, ngulaju kularna-nyarra payirni nyiyarningkijarraku. Nyurrurla-mipajulu-nyanu yungka ngaju-kurraju! Ngajurna-nyarra kirda-nyanu-piya. Kurdukurdulu kula kalu-jana kirda-nyanu ngati-nyanu wurdujarra-mani, lawa. Kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlu kalu-jana wurdujarra-mani kurdukurdu. Ngula-jangkanya kularna-nyarra nyiyarningkijarraku payirni. ¹⁵ Kajirna yanirra, ngulaju ngarrarnaju yinyi nyurrurla-kurra, manu yungurna-nyarra warri-jarri palapala-karda yulkanja-karra. Nyurrurlarlangu marda yungunkujulu yulka?

¹⁶ Nyurrurlarlu kankujulu milya-pinyi ngularna-nyarra nyurrurlaku jirnganja nyinaja nyuru-wiyi talaku payirninja-wangu. Kala jalanguju, panu-kari kankujulu nginji-wangka-juku ngaju ngantarna-nyarra yimir-yungu warlkanjirli talaku. Ngulaju kula junga. ¹⁷ Manu yangka-patu wati-patu, ngularna-nyarra yilyajarra nyurrurla-nyangu-kurra nyuru-wiyi, ngulangkuju kulalu-nyarra yimir-yungu talaku mayi? Lawa! ¹⁸ Ngajulurluna payurnu wati yangka Tayituju yungu-nyarra yanirra nyurrurla-nyangu-kurra manu jinta-kari Kirijini-karirlangu. Nyurrurla nganta-nyarra Tayitujuru yimir-yungu mayi? Lawa. Kula-nyarra yimir-yungu. Tayitujuru-ka manngu-nyanyi ngajupiyarlu, manu warri-jarri kanyarra ngaju-piya-yijala yungu-nyarra pirrjirdi-mani.

¹⁹ Nyurrurla panu-kari yapa kankujulu nginji-wangka ngajuku nganta karnaju pipangka nganta jaarl-karrimi nyurrurla-kujaku yungunkujulu yampimi nginji-wangkanja-wangurlu nganta? Ngulaju kula junga. Ngajukupurdangka yapa-patu wungu-warnu-patu, ngajurna warrikin Jijaji Kiraji-kirlangu. Nyiyarningkijarra karna-nyarra wangka nyampurla pipangka yunguju Kaatu-miparlu ngurru-pajirni manu nyurrurlarlangu pirrjirdi-maninjaku. ²⁰ Ngaju karna-nyarra wajampa-jarrinjarla rдумurdumu-karri nyurrurlaku yapaku. Kajirna-nyarra yanirra nyurrurlaku Karinjikirra, kalakarlipa-nyanu marda kulu-jarrinjarla wiljiwilji-mani. Ngulaju maju. Ngula-kujakuju yungurlipa wardinyi-nyayirni nyina. Kajilparna-nyarra yaninjarla nyangkarla ngarrirninja-kurra marda, mulu-nyanja-kurra marda, kulu wangkanja-kurra marda, pururlpa-kurra marda ngula kankulu-nyanu jurnta mardarni nyiyarningkijarra yapa-kariyi-nyanukuju, nginji-wangkanja-kurra marda, kurruru-karrinja-kurra marda, manu marda kuwalyuwalyu-kurra, ngula-kurra kajilparna-nyarra nyangkarla junga marda, ngulaju kajikarna-nyarra kulu-jarri. ²¹ Yangka ngularna-nyarra yanurra kamparru-wiyi Karinji-kirra, panu-karjilpankulu jungarni-wangu nyinaja kalykuru

wita-wangu manu yurnilyka. Manunkulu-nyanu marri-pungu yungunkulu warru nguna. Ngulararlujunkujulu kurntaku manu yulanjaku ngurru-manu. Yungulpankulu Kaatuju yalala-yirrakarla ngula-jangkarluju. Kajirna-nyarra pina-yaninjarla nyanyi yalala-yirrarinja-wangu-jangka Kaatukuju, ngulaju Kaaturluju kapuju kurntaku ngurru-mani-yijala karrikarri-wangu kujankujulu nyurrurlarlu ngaju kurntaku ngurru-manu. Kuja-kujakuju, warla-pajikalu-nyanu!

13

Puurlurlu-jana pututu-pungu Kirijini Karinji-wardingki yungulu yalala-yirrarni Kaatu

¹ Ngajurna-nyarra yanurra jirramaku kamparru-wiyi, ngakarna-nyarra pina-yanirra. Nyampunya kangalpa Payipululu yimi-ngarrini:
 “Nyurrurlarlu kulalpankulu-nyanurla kunka-mantarla yapa kajilpa jinta-miparlu yapangku jily-ngarrikarla nyiarningkijarra-jangka marda. Ngulajulu yampiya! Kala jirramarlu marda, marnkurparlu marda, marda panungku kajilpalu jily-ngarrikarla, ngulajulu-nyanurla kunka-manta yali wati jinta nyiarningkijarra maju-jangka!”*

² Ngularna-nyarra jirnganja nyinaja nyurru-wiyi yapaku nyurrurlaku, panu-karijinkili nyinaja jungarni-wangu. Yangkarna-nyarra wangkaja yungunkulu jungarni-jarrinja-yani. Jalanguju pipangka nyampurla karna-nyarra pututu-pinyi: Kajirna-nyarra rdipimirra Karinji-kirra, ngulaju kapurna-nyarra miimii-nyanyi jungarni-japa kankulu marda nyina. Kala kajirna-nyarra nyanyi jungarni-wangu-juku nyinanja-kurra, ngulaju yungurna-nyarra maju-mani. ³ Ngalya-karirli kankujulu manngu-nyanyi ngaju nganta ngarrarna-nyarra wangkami ngaju-nyangu-mipa jaru nganta. Ngulaju junga-wangu. Jijaji Kirajirli kula kyanu rampaku milki-yirrarni nyurrurla-kurra. Milki-yirrarni kyanu pirrjirdi-nyayirni nyurrurla-kurraju. Kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, yunguju jirnganja wangkami. Ngula-jangkanya yungunkujulu milya-pinyi ngula karnarla marlaja wangkami nyanunguku. ⁴ Yangka watiya warntawarntarla, Jijaji rampaku palija. Ngula-jangkaju, Kaaturlu pina-wankaru-manu nyanungu-nyangurlu yartarnarrirli. Ngula-kurlu yartarnarri-kirli, nyanunguju-ka jalanguju wankaru nyina. Ngaju karnarla jirnganja nyina jintangka Jijajiki. Ngula-purujurna rampaku-yijala ngula-piya ngulalpa waraly-karrija. Kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra Karinji-kirra, Kaaturluju yunguju pirrjirdi-mani yartarnarrirli. Kapurna wankaru nyina Jijaji Kiraji-kirli yungurna-nyarra nyurrurlaku pirrjirdi-mani.

⁵ Marda kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki, lawa marda wala nyinanja-wangu. Nyurrurlarlu marda kankulu nyanungu milya-pinyi Jijaji Kiraji ngula kyanarra jirnganja nyina. Marda milya-pinja-wangu-jukunkulu. Kujarlaju, kula-jana miimii-nyangka yapa ngalya-kari, nyuturlu-nyanu miimii-nyangka maju-japa mardanpa, marda jungarni-mardanpa. ⁶ Ngajurlangujulu miimii-nyangka yungunkujulu jungapajirni Jijaji Kiraji-kirlangu Kurdungurlu Wiri. ⁷ Kaatu karna-nyarrarla payirni nyurrurlaku yungunkulu karlirr-yaninja-wangu nyina. Nyurrurlarlu yapangku kajinkijili miimii-nyanjarla manngu-nyanyi-juku kularna nganta Kurdungurlu Wiri. Ngulaju ngula-juku. Ngaju karna-nyarra jirnganja warrki-jari nyurrurlaku, kula ngajuku ngurru-pajirninjaku, kala yungunkulu jungarni nyina. ⁸ Kulalparna nyarrparlu warlapajikarla yimi junga Jijaji Kiraji-kirli, ngajuluju karna-jana yimi-ngarrirninja-yani-mipa ngula-puruju warrkingka. Ngula-warnunya karnarla Kaatuku wangkami yungu-nyarra muurl-mardanni karlirr-yaninja-kujaku. ⁹ Ngaju mardarna rampaku. Kala nyurrurlaju kajinkili pirrjirdi nyina, ngulaju ngaju karna wardinyi-nyayirni-jiki nyina. Ngaju karna-nyarrarla payirni Kaatu nyurrurlaku yungu-nyarra pirrjirdi-maninja-yani. ¹⁰ Warlalja-Wiri Jijajirliji yirrarlu ngajulu nyanungu-nyangu Kurdungurlu Wiri yungurna-jana yapa pirrjirdi-mani, ngulaju kula yapakuju riwarri-maninjaku. Ngula-jangkanya karna-nyarra pipangka yirrarni jaru yungurna-nyarra kurnta-ngarrini kulungku yungunkulu Kaatu yalala-yirrarni kamparrulu ngajukuju kajirna rdipimirra. Ngula-warnu yalala-yirrarninja-warnu Kaatuku, ngulaju kajirna yanirra, kapurna-nyarra wangkami ngurru kulungku ngarrirninja-wangu.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Karinji-wardingki

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, pipa nyampuju karna lawa-mani nyurrurlaku. Payirni karna-nyarrarla Kaatuju yungu-nyarra warrarda jirnganja nyinami. Jungarnili nyinaka Jijaji-piya! Linpangkujulu purda-nyangka jaru kujarna nyampurla

* 13:1 Nyangka Deuteronomy 19.15

pipangka yirrarnu. Ngungkurr-nyinayalu-nyanu, wiljiwilji-maninja-wangu! Kulu-wangurlulu-nyanu warrawarra-kangka! Ngula-jangka, ngula kangalpa yulka jintangka-juku, manu ngula kangalpa pululu-juku mardarni kulu-wangu, ngulaju kapu-nyarra jirnganja nyina tarnga-juku. ¹² Nyuyu-jarrinjarla, pardupardu-mantalu-nyanu Kirijini-paturluju! ¹³ Jintawarlayirli Kirijinirli nyampurlarlulungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. ¹⁴ Nyampu karna-nyarrarla payirni Kaatuku nyurrurlaku yungu-nyarra Jijaji Kiraji warrarda nyina yimiri tarnga-juku. Yungunkulurla warrarda yulka Kaatuku. Jintangka-juku yungunkulurla jirnganja nyina Pirlirpa Kaatukurlanguku. Ngula-juku.

Galatians

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Kalatiya-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyia-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlu-jana pantirninjarla yirrarnu nyampuju pipa Kirijini-watikiji kujalpalu nyinaja kirri-kari kirri-karirila ngurungkaju Kalatiyarla. Nyurru-wiyiji, Puurluju-jana jijanunyanu, manu-jana Yimi Ngurru yimi-ngarrurnununu Jijaji Kiraji-kirli. Ngulajulpalu nyinaja panu-kariri Juwu-wangu-patu. Kulalpalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri, lawa. Ngula-jangkaju, wala-jarrinjarla Kirijini-jarrijalkulurla.

Kirijini-jarrinjarla kulalpalu puraja kuruwarriji Mujuju-kurlanguju, lawa. Ngurru-pajukulpalurla kuruwarri Mujuju-kurlangukuku nyinaja. Gagalku kujalu Kirijini-jarrija, ngula-warnurlaju Juwu-patuku Kirijini-patu jangkardu yanurnulu-jana, ngulangkuju putaputa jinyijinyi-manulpalu-jana yangkaju Juwu-wangu-patu yungulu nganta nyanungurrarlangurlu purayarla kuruwarriji Mujuju-kurlanguju nyanungurra-piyarlu Juwu-patu-piyarlu-juku.

Kuja-kujakunya-jana Puurlurluju pantirninjarla yilyajarra pipaju Kalatiya-wardingki-patuku Kirijini-watikiji. Wangkaja-jana Puurluju yungulu-jana jamulu purdanyanyi Juwu-patuju wangkanja-kurraju yangka kujalpalu-jana putaputa jinyijinyimanu. Wangkaja-jana Puurluju yungulurla nyinami wala Jijaji Kiraji-mipaku. Manujana wangkaja yungulu yampimi Mujuju-kurlangu kuruwarriji puranja-wangurlu. Wangkaja-jana yungulu purda-nyanyi Pirlirpa Kaatu-kurlangu-mipa, ngula-jangkaju yungulu nyina Jijaji-piya.

¹⁻² Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Wapirra Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijaji Kirajiji. Nyanungu-jarrarluju-pala milarninjarla yajarnu ngajuju. Kulaju nganangu yapangkuku yajarninjarla milarnu, lawa. Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warri-karri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajuju karnanyarra pantirninjarla yilyamirra nyampuju pipa nyampu-patu-kari-kirli Kirijini-watikirli-yijala nyurrulakuju yangka kuja kankulu turnu-jarri kirri-kari kirri-karirila ngurungkaju Kalatiyarla.

³ Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki Warlalja-Wirikiji kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Kalatiya-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurru-nyayirni tarnga-juku.” ⁴ Wita yungurna-nyarra wangka Jijajiki Warlalja-Wirikiji. Yangka kuja yilyajarni Wapirra Kaaturlu Jijajiji, ngulangkuju Jijajiri linpangku purdanyangu. Jalangu nyampurla ngurungka kalu yapangkuku jintawarlayirli-jiki majuju kanyi. Manurlipa ngaliparlangurlu kangu majuju kuja-purda-kariri-yijala. Ngalipa jintawarlayi-jiki, jurntarliparla yanu Kaatukuju. Jijaji-ngalpa kunka-pardija yungugalpa muurl-mardarni majumaju-kujakuju. ⁵ Nyampuju junga! Ngulakuju, pulkanyirli-parla tarngangu ngaliparluju Wapirra Kaatukuju! Ngula-juku ngurru.

Nganangu-puka yapangku kaji-jana warntarla-kurlurlu pinarri-mani yimi-kirli Kirijini-patuju, Kaaturluju yungu-jana warla-pajirninjarla pungkarla

⁶ Kaatuju kangalpa yimiri-jiki warrarda nyinami ngalipakuju. Kujarlanya yilyajarni-ngalpa Jijaji Kirajiji. Kaatuju-nyarra wangkaja nyurrulakuju yungungkulu purami. Purajankulu ngulaju ngari wita-mipaku. Ngula-jangkaju, karlir-yanunkulurla kujapurda-karilki, manunkulu ngula-jangkarluju puraja yimi-karilki warntarlalku. Kujarna-nyarra purda-nyangu yimi-karilki kujankulu puraja nganta, ngulakujurnaju ngajuju wangkaja, “Junga mayi kujaju?” ⁷ Yapangku kalu-nyarra yimi-ngarrirni yimi-pardukarilki Jijaji Kiraji-kirli. Ngulaju kalu manngu-nyanyi kula-nganta junganya. Manu kalu manngu-nyanyi yungungkulu nganta pura. Karrimirra kujaju! Jinta-mipa-ka yimiji nguna jungaju Jijaji Kiraji-kirli. Kujarlanya yaliji yimi-kariri yijardu-wangulku-ka nguna warntarlalku. ⁸ Kujalparnalun-nyarra kamparru nyurru-wiyi jirnganja nyinaja nyurrulaku, ngulajulparnalun-nyarra yirri-puraja Yimi Ngurru Jijaji-kirli. Ngulaju yimi junga. Kujarlaju karnarla wangkamilki Kaatukuju: “Wapirra, kajilparnalun-jana Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli yimi-ngarrikarla warntarla yimi Jijaji-kirli nganta Kalatiya-wardingki-patuku yapaku, manu marda kajilpa marramarra Kaatu-kurlangu yantarlarni nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngularlangurlu kajilpa-jana pinarri-mantarla

yapa yimi warntarla-kurlurlu Jijaji-kirlangu-kurlurlu nganta, ngulaju maju-nyayirni. Wapirra, kajilpa-jana nganangku-puka yapangku yimi-ngarrirninjintarla yimi warntarla Jijaji-kirli nganta yangka-patuku Kalatiya-wardingki-patuku, kuja-kujakuju warlapajirninjarla pungka yaliji yimi warntarla-kurlu!"⁹ Yungurnarla nyampu-yijala jurru yimi yarda wangka Kaatukuju, "Wapirra, nyurru-wiyili Yimi Ngurrjuju purda-nyangu Kalatiya-wardingki-paturluju, manulurla ngungkurr-nyinaja purda-nyanjarla. Jalan-gurlu, kajilpa-jana nganangku-puka yapangku yimi-ngarrirninjintarla yimi warntarla Jijaji-kirli nganta, kuja-kujakuju warlapajirninjarla pungka yaliji yimi warntarla-kurlu!"

¹⁰ Nyurrurlarluruju mayi kankujulu manngu-nyanyi warntarlarlu kuja karna-jana nganta payirninja-parna yapa ngalya-kari yungujulu nganta wangkami nyiypayarlarla warrki-jarri warrkingka? Nyurrurlarluruju mayi kankujulu manngu-nyanyi warntarlarlu warrarda nganta karna-jana yipiljipilji-mani yapa ngalya-kari yungujulu ngajuku ngampurra nyina? Lawa kujakuju! Kaatu-mipa karna ngajulurlu payirni yalikiji warrkiki. Nyanungu-mipa karna purda-nyanyi kujarlarlu yunguju wardinyajarrimi. Kajilparna-jana purda-nyangkarla yapa-mipa yalumpurra, manu kajilparna-jana marlaja warrki-jarriyarla, kujarlaju kulalparnarla ngurrju warrkiniji nyinayarla Jijaji Kirajikiji. Nyanungu-mipaku karnarla marlaja warrki-jarrimi yunguju nyina wardinyi ngajukuju.

Kularla nganangku yungu Yimi Ngurrjuju Jijaji-kirliji Puurlukuju, lawa, Kaaturlurla yungu

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurna-nyarra wangkami Yimi Ngurrju-kurlu. Yalumpu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu, kula yapangku nyanungurlu ngurrju-manu yalumpuju yimi. ¹² Kulaju nganangku yapangkuju nyampuju yimi yungu, manu kulaju nganangku pinarri-manu yalumpukurlurlu yimi-kirlirliji, lawa. Kaaturlu nyanungurlu-jukuju milki-yirrarnu Jijaji Kirajiji, kujarlunyarla manu Yimi Ngurrjuju.

¹³ Kujarna ngaju Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi purda-nyangunkulu yimiji ngaju-kurluju. Kalarna warrarda puraja kuruwarriji Mujuju-kurlanguju Juwu-kariyinyanu-patu-piyarlu. Kalarna-jana warru pakarnu Kaatu-kurlangu yapaju ngurra-kari ngurra-karirla, putarna-jana riwarri-manu muku. ¹⁴ Ngulaju junga. Kalarna ngulaju yirriyirri-nyayirniirl warrarda puraja Juwu-patu-piya-kari-wangurlu. Manu kalarna warrarda pinarri-jarrija yimi-kari yimi-kariki yangka kujalu-nyanu Juwu-paturlu nyurnunurnurlu yirri-puraja nyurru-wiyi. ¹⁵ Ngulaju junga-nyayirni! Kaatujulpaju yimiri-nyayirni nyinaja ngajukuju. Kujarna palka-jarrija, ngula-wangurla-wiyi-juku milarnuju yungurnarla warrki-jarrimi nyanungukulku. Kaatuju wangkaja-nyanu, "Kapurnarla ngaju-nyangu Ngalapi-nyanu Jijaji milki-yirrarni Puurlukuju."¹⁶ Ngulaju junga. Kaaturluju milki-yirrarnu nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu ngajuku ngulaju yungurna-jana warru yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patukuju. Kujaju milki-yirrarni Ngalapi-nyanu nyanungu-nyangu, ngula-jangkaju kularna-jana wangkaja yapakuju yungujulu pinarri-mantarla ngajuju Jijaji-kirlirli, lawa. ¹⁷ Manu kularna yanu Jurujulumu-kurraju yangka-patu-kurraju Kurdungurlu Wiriwiri-kariyinyanu-kurraju. Yalumpu-patujulu Kurdungurlu-jarrija ngajukuju kamparru-juku. Yangka kujaju Kaaturlu milki-yirrarnu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Jijaji, ngula-jangkajurna kapanku-yanu nguru-kurra yirdi-kirraju Rapiya-kurra, manurna nyinaja ngari witaku. Ngula-jangkaju, pinarnirna yanu kirri-kirra Tamaka-kurra, ngulangajurna nyinaja marnkurrpaku yuyurrrpuku.

¹⁸ Ngula-jangkaju, yanurna Jurujulumu-kurralku. Kujarnarla rdiipaku, ngulakujarnarla ngakalku rdiipinjarla wangkaja. Manurlijarra nyinaja wungulku ngulaju 15-palaku ngurrakuju. ¹⁹ Kujalparnarla Piitaku jirrnganja nyinaja, ngula-jangkaju rdiipinjarla wangkajarnarla Jamajirlanguku. Nyanungujurla kukurnu-nyanu Warlaja-Wiriki Jijajiki. Manu-ka nyina Kurdungurlu Wiri ngaju-piya. Ngula-jarra-mipakunyarnapalangu wangkaja.

²⁰ Kaaturluju kaju nyanyi ngajuju nyampu-kurra pipa-kurraju pantirninja-kurraju. Junga karna-nyarra wangka. Kajilparna-nyarra warlkangku yimirr-yungkarla, Kaaturlulku kajikaju pinyi ngajuju.

²¹ Yangka kujalparnarla Piitaku jirrnganja nyinaja Jurujulumurla, ngula-jangkaju yarnkajalkurna nguru yangka-jarra-kurra yirdi-jarra-kurraju Jiriya-kurra manu Jilijiyakurra. ²² Ngula-wangurla-wiyi kamparru-wiyi, kujalpalu Kirijini-wati nyinaja ngurungka Jurdiyarlal, ngulaju kulajulu wangkaja manu ngulangkuju kulajulu miparrpa nyangu, murmma-juku nyinajalpalu ngajukuju nyanja-wangu-juku. ²³ Ngarili purda-nyangu jaru-mipa ngaju-kurluju kujalpalu-jana yapangku yimi-ngarrirninja-parnkaja

ngajuju. Wangkajalu-jana kujanya, “Wayinkili! Yangka kankulu wati yirdiji Puurlu milya-pinyi yangka kujalpa-jana warru yaninjarla Kirijini-wati murrumurrumanu, yangka kujalpa-jana putaputa lawarrka-manu? Jalanguju, warru yaninjarla kajana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrjulku Jijaji Kiraji-kirilki Juwu-wangu-patukuju.”²⁴ Kujalu purda-nyangu Kirijini-paturlu Jurdiya-wardingki-paturlu ngaju-kurlu yimi kujarna ngaju Kirijini-jarrijalku, kujarlajulurla pulka-pungu Kaatukulku.

2

Kurdungurlu-patu Wiriwiri Jamaji manu Piita manu Jaanu, ngulangkuju rdakurlkujurnu Puurluju

¹ Yangka kujalparnarla Piitaku-wiyi jirrnganja nyinaja Jurujulumurla, ngula-jangkaju yanulkurna Jurujulumu-ngurluju, manulparna warru wapaja nguru-kari nguru-kariwana 14-palaku yulyurrpukuju. Ngula-jangkaju, pina jirrnganja yanurnurna-palangu jirrama-karikilki yirdi-jarrakuju Parnapaku manu Tayitujuku Jurujulumu-kurraju. Tayitujuku Kiiriji-wardingki ngulaju Juwu-wangu.² Kaatuju wangkaja jukurrparla Jurujulumu-kurraju pina-yaninjakuju. Kujarlanyarna-palangu jirrama-karilki pinarni kangu. Kujarna pina-yukajarni Jurujulumu-kurra, ngulangkuju wangkanjurnurna-jana wiriwiriki jaajikingarduyu-patuku. Ngulaju wangkajarnalu-nyanu nganimpamipa wiriwiri-mipa. Yimi-ngarrurnurna-jana Yimi Ngurrju-kurlu yangka kujalparnarjana wangkaja Juwu-wangu-patuku. Ngaju-nyangu warrkirna-jana milki-wangkaja yungujulu ngulakuju ngungkurr-nyina. Kajijili ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyinakarla, kuja-warnuju kapujulu marda warla-pajikarla yimi-ngarrirninja-kujakuju Juwu-wangu-patu-kujakuju. Kapulu-jana marda Juwu-wangu-patuku ngarrirninjantarla manu warla-pajikarla yungulu wajawaja-maninjarla yampiyarla yimi yali kujalparnarjana wangkaja kamparru-wiyi.

³ Yangka wiriwiri jaajikingarduyu, ngulajujulu ngajukuju ngungkurr-nyinaja. Ngula-warnurlulu yampija Tayitujuju, kulalu jinyijinyi-manu yungu nganta Juwu-patupiyalku nyinakarla, lawa.⁴ Ngula-jangkaju, ngalya-karilki Juwu-patuju yardalunganpa jinta-jarrija nganimpakuju. Kula-nganta Kirijini-patu, kala lawa. Kalalunganpa ngulangkuju nyinanjarla nyangu pululurlu kujalparnalulu nyarrpa-jarrija nganimpaju. Ngulangkujupalu-nganpa putaputa jinyijinyi-manu yungurnalu purayarla Juwu-kurlangu kuruwari. Kala lawa, nganimpajulparnalurla walaju nyinaja Jijaji Kirajikiji. Kajirnalulu purayarla Juwu-kurlangu kuruwari, kujarlaju kapu-nganpa jinyijinyi-maninjarla pirijina-piya-mantarla Juwu-kurlangu-kurlulu kuruwari-kirilri. Ngula-kujakuju, warla-pajurnurnalu-jana.⁵ Yangkangu Jurujulumu-wardingki-paturlu Juwu-patu-karilki kapulu rdarri-mardarninjarla ngarrka-kujurnulku Tayitujuju. Kajili Tayituju ngarrka-kijikarla, ngula-jangkaju kapulu-nyarra nyurrurlarlangu jinyijinyimantarla yungunkulu purayarla Juwu-kurlangulku kuruwari. Yalumpu Juwukurlangu kuruwari, ngulaju kula jungarni yapakuju puranjakuju. Yimi Ngurrju Jijajikirli jungarniji yapakuju puranjakuju. Kujarlanyarnalu-jana Juwu-patu-kariji warlapajurnu ngarrka-kijirninja-kujakuju Tayituju-kijakuju. Jungarnalu-jana warla-pajurnu yungunkulurla wala-juku nyina Yimi Ngurrjukuju.

⁶ Nyurrurla-nyangu Juwu-patuju pinangkalpa-patu, wangka kalu nyanungu-patuju Jamaji manu Piita manu Jaanu nganta kalu wiriwiri-nyayirni nganta nyina jaajirlaju Jurujulumurlaju ngulaju Kirijini-kari-piya-wangu. Kujaju junga marda. Kala Kaaturluju manngu-nyanyi kajana yapaju ngulaju jurru-juku jintangka. Kujalu yinya-paturlu wiri-paturlu purda-nyangu Yimi Ngurrju kujalparna-jana yimi-ngarrurnu Juwu-wangu-patuku, ngungkurr-nyinajalpalulurla ngajukuju. Kulajulu jinyijinyi-manu yimi jinta-karikilki yirri-puranjakuju Jijaji-kiirli.⁷ Kujarna-jana Jamajiki, Piitaku manu Jaanuku wangkaja, kujarlanyalu milya-pungu kujaju yangka Kaaturlu Yimi Ngurrju Jijaji-kiirli yungu ngajuku Juwu-wangu-patukungarnti yimi-ngarrirninjakungarntiji. Kujarluyijalarla Piitaku-wiyiji yungu Yimi Ngurrju Juwupatukungarntiji yimi-ngarrirninjakungarntiji.⁸ Yuwayi, Kaaturlujurla yungu yartarnarriji Piitakuju. Ngula-jangkanya kajana nyina jalanguju Kurdungurlu Wiriji ngulaju Juwu-patuku. Kujarluyijala yunguju yartarnarriji ngajukuju. Ngula-jangkanya karnajana nyina jalanguju Kurdungurlu Wiriji Juwu-wangu-patuku.⁹ Jamaji, Piita manu Jaanu nganta kalu wiriwiri-nyayirni nyina jaajirla Jurujulumurlaju. Kujarna-jana wangkaja ngaju-nyangu warrkiki, ngula-warnuju, nyanungu-paturulu milya-pungu yangka kujaju Kaatu wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngula-warnurluju rdakalkulujarrangu yungu Parnapa-jarrakuju, manulu-jarrangu wangkaja kuja, “Ngula-juku,

nganimparlu karnalu-nyarra nyumpalakuju ngungkurr-nyina nganimpaju. Nganimparlu kapurnalu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrjuju Juwu-patuku nyampurlaju. Nyumpala, yimi-ngarrirninjintalu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yapaku Juwu-wangu-patukuju. ¹⁰ Kajinkili-jana warru yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-karirla, payika-jana talaku yungulu yirrarini nyampu-patuku ngayi marlajarra ngula kalu nyina Kirijini-patukari nyampurla Jurujulumurla.” Kujanyajulu wangkaja. Ngulaju ngula-juku. Nyurru-jukurna manngu-nyangu marlajarra-watiji yangka Jurujulumu-wardingki-patuju.

Puurlurluju Piita kurnta-ngarrirninjarla jungarni-manu

¹¹⁻¹² Ngaka-karilki, kujarlijarra Parnapa-jarra yanu kirri-kirra Yantiyuku-kurra, ngulangaku jirrnganja nyinajalparlijarra-jana Juwu-wangu-patuku Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngula-jangkarlaju, Piitalku yaninjarla yukajarni, ngulajulpa-nganpa jirrnganja nyinaja. Ngula-puruju nyinanjarla jirrnganjulpa-jana ngarnu Juwu-wangu-patukuju Kirijinikiji. Kulalpa-jana jurnta nyinaja, manu kulalpa-jana jinyijinyi-manu Juwukurlangukuju kuruwarrikiji puranjakuju, lawa. Ngula-jangkaju, Jamajirliji yilyajarni-jana Juwu-patu ngalya-karilki Kirijiniji Jurujulumu-ngurluju Yantiyuku-kurraju. Ngalya-karirliji Kirijinirli Juwu-paturlu kalalu-jana manngu-nyangu Juwu-wangu-patuju kulangntalu purayarla-juku Juwu-kurlangu kuruwarri. Kujalu Juwu-patu Kirijini yukajarni Yantiyuku-kurra, ngulakuju Piitaju-jana lani-jarrija. Kuja-nyanu wangkaja Piitaju kanunju-kari, “Wardayi! Nyampu-paturluju marda kapulu-jana nyanjarla pina yimi kanyi ngajuju Jurujulumu-kurraju kuja karna-jana jirrnganja nyina Juwu-wangu-patukuju Kirijini-patukuju.” Kujanyalpa Piitarluju manngu-nyangu. Ngula-jangkaju, kujarlaju, Piitajulpa-jana jurnta nyinaja Juwu-wangu-patukuju, manu kulalpa-jana jirrnganja ngarnulku mangarriji. ¹³ Ngalya-kari Kirijini Juwu-patu, yangka kujalpalu nyinaja Yantiyukurla, ngulangakuju waalparrurnulu Piitaju. Jurntalkulpalu-jana nyinaja Juwu-wangu-patukuju wungu-warnu-wangulku. Manu kulalpalu-jana mangarriji jirrnganja ngarnulku, lawa. Parnaparlangurlu waalparrurnu Piitaju, ngularlangulpa-jana jurnta nyinaja wungu-warnu-wangulku, manu kulalpa-jana jirrnganja ngarnulku mangarriji.

¹⁴ Kuja-kurra kujarna-jana nyangu Piita manu ngalya-kari Juwu-patu Kirijini-patu, nyurru-jukulparna-jana milya-pungu kujalpalu warntarla manngu-nyanjarla kangu. Kuja-karrarlu kulalpalu jungarnirli puraja Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Kujalu Yantiyuku-wardingki-patu Kirijini-patu jinta-kurra-jarrija, wangkajarnarla kulu Piitakuju nyanungurrarla kamparru milparniwarrrarla, “Piita, kula kanparla jungarnilki nyina Jijajikiji, lawa. Nyuntuju Juwu yangkaju kalanpa yirriyirrirli puraja kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Ngulaju ngula-juku. Kala yangka kujanpa yanurnu nyampu-kurra Yantiyuku-kurra, nyinanjarla kalanpa-jana jirrnganja ngarnu mangarriji Juwu-wangu-patukuju. Wangkajanpa-nyanu, ‘Kajilparna-jana jirrnganja ngarni Juwu-wangu-patukuju, ngulaju ngula-juku.’ Kala kujanpa-jana yangka Kirijini-patu nyangu Juwu-patu Jurujulumu-wardingki-patu yukanjarni-kirra, kujarlaju lani-jarrinjarla jurntanpa-jana yanu Juwu-wangu-patukuju. Manunpa-jana kurnta-ngarrurnu yali-patu Juwu-wangu-patuju kujaru, ‘Wayinkilayi! Nyururlalpanku Juwu-piya nyinayarla nganimpa-piya!’ Piita, kujaju warntarla kanpa manngu-nyanyi!”

¹⁵ Manurnarla wangkaja Piitakuju, “Piita, ngalijarraju kula karli nyina Juwu-wangu. Juwu-wangu-paturlu kula kalu purami Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, lawa. Ngaljarrarli Juwu-jarra. Manu ngalikipalangu-wati, ngulajulpa nyinaja Juwu-watijjala. ¹⁶ Piita, ngalijarrarluju milya-pinyi karli Kaatuju. Manu panu-kari-piya-wangurlu karli milya-pinyi kajilpa nganangu yapangu jungarnirli purayarla kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju Kaaturlu kulalparna ngula-mipa-jangka jungarni-pajikarla yapaju, lawa. Nyanungurlu-ka yapa jungarni-pajirni ngana-puka yangka kuja karla wala-juku nyina Jijaji Kirajikiji. Ngula-mipa-jangka-ka jungarni-pajirni. Kujarlanyarli yampinpa-yanu kuruwarriji Mujuju-kurlanguju purdangirliki ngalijarrarluju. Walaju karlirla nyina Jijaji Kiraji-mipakulku, kujarlanya kangalingki jungarni-pajirni, manu karli purami nyanungu-mipalku.” Kujanyarnarla Piitakuju wangkaja.

¹⁷ Manurnarla kujanya yarda wangkaja Piitakuju, “Piita, Juwu-wangurluju kula kalu purami Mujuju-kurlanguju kuruwarriji. Kujarlaju kalu-jana Juwu-paturlu punku-pajirni. Yangka kujarlirla Jijaji Kirajikiji wala-wiyi nyinaja yungu-ngalingki jungarni-pajirni Kaaturluju, ngula-jangkaju Juwu-wangu-piya-jarrija-kurru ngalijarraju. Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju, yapa Juwu-kariri marda kajika-ngali kuja wangka ngalijarrakuju, ‘Wayinpala! Nyiya-jangka kangkupala Jijaji Kirajirli karlirr-kanyi Kaatukujakuju? Yungulpanpala purayarla-juku Mujuju-kurlangu kuruwarri nganimpapiyarlu!’ Kujanya marda kajika-ngali wangka yapa jinta-kariri. Karrimirra kujaju, kula jungarni! Kula kangalpa Jijaji Kirajirli karlirr-kanyi Kaatukujakuju, lawa! ¹⁸ Kalarna

puraja-jala Mujuju-kurlanguju kuruwarriji. Kala kujarnarla wala-jarrijujalku Jijaji Kira-jiki, yaliji kuruwarri yampinja-yanurna purdangirlilki. Kajilparna jalangurlulku yarda pina purayarla yali kuruwarri Mujuju-kurlangu, kujarlaju kajikarnarla Kaatukulku jurnta karlirr-yani warntarlalku. Kulalparna kujarlaju pina purayarla, lawa. Kularna yarda pura yaliji kuruwarri ngajuju Kaaturlu nganta yungulpaju ngula-jangkaju nganta ngajuju jungarni-pajikarla, lawa. ¹⁹ Yampijarna yaliji kuruwarri purdangirli. Jalanguju, Jijaji Kiraji-mipaku karnarla walaju nyina yungurnarla ngula-jangkanya Kaatukuju jungarni nyina. ²⁰ Ngajuju karnarla walaju nyina Jijaji Kiraji-mipaku, kula karnarla nyina wala Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji. Kujarlaju, nyampunya karna milyapinyi: Kuja Jijaji palija warntawarntarla, ngulangka-yijala ngaju-nyangu pirlirrpaju palija warntawarntarla. Jalanguju, kula karna ngaju-nyangu-kurlu pirlirrrpa-kurluju nyina, lawa. Ngajuju karna nyina Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu pirlirrrpa-kurluju kujaka nyina ngaju-nyangurla kaninjarni. Jijaji Kirajiji Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Nyanunguju kaju yulkama ngajukuju. Yungu-nyanu nyanungurluju kunkangku ngajuwanawana kuja palija watiya warntawarntarlaju, ngula-jangkaju yungurnarla marlaja nyina wankaru tarnga Kaatukulku. ²¹ Kajilparla Kaaturlu jungarni-pajikarla marlaja yapa kuruwarriki Mujuju-kurlanguku, kujarlaju nyiyakulku palija Jijajiji? Marda palija ngari lawangka. Kujaju kula junga. Kaatujulpa-ngalpa yimiri nyinaja. Kujarliparla wala nyinaja Jijajikiji, kujarlanya-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajurnu. Kulalparnaju jungarni-mantarla Mujuju-kurlangurlu kuruwarriirli, lawa. Kajilparnaju puta kujajarriyarla, ngulaju kajikarnarla jurnta yani Kaatukulku. Ngampurrrpa-wangurna kujakuju. Kapurnarla wala nyinami-jiki Jijajiki.” Kujanyarnarla wangkaja Piitakuju.

3

Kujalpalurla Kalatiya-wardingki-patu Kirijini-patu wala nyinaja Jijaji Kirajiki, kujarlanya-jana Kaaturluju yungu Pirlirrrpa-nyanguju

¹ Nyurrurla Kalatiya-wardingki-patu, warungka-nyayirnikili manu paapaa! Kujalparna-nyarra yangka kamparru-wiyi jirnganja nyinaja nyurrurlaku, jungarnirlirna-nyarra pinarri-manu Jijajikiji. Yangkarna-nyarra ngajuju wangkaja Jijajikirliji yangka kuja nyanunguju palija warntawarntarla. Kujarlanya kanyarra Kaaturluju jungarni-pajirni. Nyarrparlankulu yampija Jijajiji? Ngula-jangkarluju, nyarrpaku kankulu purami-juku Mujuju-kurlangu kuruwarriji? Nganangku marda-nyarra yimirryungu? ² Yungurna-nyarra yapa nyurrurla payirni-wiyi: Nyarrparlankulu manu Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju? Kuruwarri Mujuju-kurlangu-jangka mayi? Lawa, Yimi Ngurrjankulu purda-nyangu Jijaji-kirli. Walajulpankulurla nyinaja nyanunguku-juku. Kujarlanyankulu Pirlirrpaju manu nyurrurlarlaju. ³ Nyarrparla kankulu warungkaju nyina? Kujankulu yangka kamparru-wiyi Kirijini-jarrija, ngula-jangkakuju Kaaturlu-nyarra yungu yartarnarriji ngula-kurluju yungulpankulurla jungarni nyinayarla. Nyarrparlankulu yampija yartarnarriji kuja kankulu jalangurlu pina pura Mujuju-kurlangulku kuruwarriji? Kuruwarri puranja-karra kulalpankulurla Kaatukuju jungarnilki nyinayarla, lawa. ⁴ Nyurru-wiyi kujalpankululu mardarnu yartarnarri Kaatu-kurlangu, ngula-kurlujulpankulurla ngurrju-nyayirni warrki-jarrija Kaatukuju, manulpankulurla ngurrju-nyayirni miyaluju rarralpa nyinaja. Jalangurlangurlu, kajilpankululu warrarda yampiyarla yartarnarri, kujarlaju kulalpankulurla ngurrjulku warrki-jarriyarla manu nyinayarla miyaluju rarralypalku. Kajilpankululu yampiyarla yali yartarnarri, kujaju maju. ⁵ Purda-nyangkajulu! Kulankulu Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju manu kuruwarri-jangkarluju Mujuju-kurlangu-jangkarluju, lawa. Purda-nyangunkulu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Kujalpankulurla wala nyinaja nyurrurla, kujarlanya-nyarra yungu Kaaturluju Pirlirrpaju. Ngula-kurlunya kankulurla ngurrjuju warrki-jarrimi yartarnarri-kirliji.

Kaatuju, nyina kajana yimiri yapakuju ngana kuja karla yapaju nyina wala-nyayirni Yipuruyamu-piyaju

⁶ Nyurrurlarlul, manngu-nyangkalu yangkaju Yipuruyamu yangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi. Nyanunguju, walalparla nyinaja Kaatukuju, kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu.* ⁷ Nyurrurlarlul yapangku, langa-kurra-mani mayinkili? Nganalu yapa Yipuruyamu-kurlanguju warlajaju? Yapa kuja kalurla wala nyina Kaatukuju, ngulaju nyampu-piya-patu-mipalu Yipuruyamu-kurlanguju warlajaju. ⁸ Payipulurla,

* 3:6 Nyangka Genesis 15.6

nyampu-juku jurru yimiji. Nyampunya Kaatuju wangkaja, “Ngana-puka kajiji Juwu-wanguju nyina ngajukuju wala, kapurna jungarni-pajirni.” Ngulaju junga. Nyurru-wiyi Kaatuju wangkajarla Yimi Ngurru Yipuruyamukuju, “Kuja kanpaju nyuntu wala-juku nyina ngajuku, kujarlaju yapa-kari yapa-kari kapungkulu marlaja nyina wardinyi nyuntuku kujarla yalarnirla ngurujarraranyapa.”⁹ Ngulaju yimi junga. Yipuruyamujulparla nyinaja wala-nyayirni Kaatukuju, kujarlanyalpa Yipuruyamuju warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu Kaaturluju. Kujarlu-yijala Kaaturlu kajana warrawarra-kanyi yapaju yangkaju kuja kalurla wala nyinami.

¹⁰ Nyurru-wiyi Payipulurla yirrarnu Mujujurluju Kaatu-kurlangu kuruwarri. Nyampunya kuja-ka wangka kuruwarriji, “Nganangku yapangku kuja-ka jamulu purda-nyanyi kuruwarri puranja-wangurlu, ngulaju Kaaturluju ngarra juwa-kijirni yaliji yapa.”^{*} Junga kujaju. Nganangku kulalpa warrarda purayarla Mujuju-kurlanguju kuruwarriji parra-kari parra-karirliji, lawa. Ngana-puka kajirla wala nyina Mujuju-kurlanguju kuruwarriki, ngula-jangkaju kajirla yali yapa kapuru nyina Kaatuku, ngulaju kapu juwa-kijirni Kaaturluju. ¹¹ Kaatuju kujanya yarda wangkaja Payipulurlaju:

“Kuja kajulu yapa wala nyinami ngajuku, ngulaju kapurna jungarni-pajirni, ngulaju kapujulu jirrnganja nyina ngajuku.”^{*} Ngulaju junga. Kajirlila yapa kapuru nyina Kaatuku, ngulangkuju kajili putaputa purami kuruwarri Mujuju-kurlangu-mipa jungarnirliji nganta, ngulaju kapu-jana Kaaturluju juwa-kijirni jungarni-pajirninja-wangurlu.

¹² Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, kula kanganpa Juwu-patukuju wangkami yungurnalurla Kaatuku wala nyina, lawa. Ngari kanganpa wangka kajilpa yapangku jungarnirli purayarla Mujuju-kurlanguju kuruwarri, ngulaju kajikarla marlaja nyina wankaru Kaatuku tarnnga-juku.^{*} ¹³ Nyampurlangunya-ka wangka Payipulurlaju:

“Ngana-puka kaji pali watiya warntawarntarla waraly-karrinja-karra, ngulaju kapu juwa-kijirni Kaaturluju.”^{*}

Kuja Jijaji Kiraji palija watiya warntawarntarla, ngulaju Kaaturluju juwa-kujurnu-yijala yungu-ngalpa kujarlaju rdakurl-kijirni Kaaturluju ngalipalku. Nganimparluju Juwu-paturluju kularnalu jungarnirli puraja Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, lawa. Kujarlaju kapu-nganpa pungkarlalku Kaaturluju. Ngula-kujakuju, Jijajilki-nganpa kunka-pardinjarla palija, ngulangkuju-nganpa muurl-mardarnu palinja-kujakuju. ¹⁴ Kaaturluju-pirri-jirdi-maninjarla warrawarra-kangu Yipuruyamu kujalparla wala nyinaja. Jijaji Kirajirli, muurl-mardarnu-nganpa Juwu-watiji palinja-kujakuju yungu-jana Juwu-wangu-paturlangukuku yimiri-juku nyinami Kaatuju. Kujanyalparla yimiri-juku nyinaja Yipuruyamukuju. Nyurru-wiyi-ngalpa jangkupungu Kaaturluju Pirlirrpaju nyanungu-nyanguju yungu-ngalpa yinyi. Yuwayi, Jijaji Kirajirli muurl-mardarnu-nganpa Juwu-watiji palinja-kujakuju yungu-ngalpa yinyi jurru-juku Pirlirrpaju.

Yipuruyamurluju kulalpa mardarnu Mujuju-kurlangu kuruwarriji, kala Kaaturluju-pa warrawarra-kangu-juku

¹⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurna-nyarra ngari wita payirni: nyarrparla kangalpa Kaaturluju warrawarra-kanyi ngalipaju? Kajirlipa Mujuju-kurlangu kuruwarri mayi purami, kujarlanya mayi kangalpa Kaaturluju warrawarra-kanyi? Lawa. Yangka kujarla wangkaja Yipuruyamuku nyurru-wiyi warrawarra-kanjaku, kujarlanya kangalpa Kaaturluju warrawarra-kanyi. Manngu-nyangkalu-jana kujalpa nyurru-wiyi nyinaja yapa. Yangka yalirli yapangku kuja karla karnta wanarrirla yirrarni lamparra-nyanuku, ngulaju karla jangkupinyi kujarlaju. Karnta yali wita-jangkaju, kuja-ka wiri-jarrilki, ngulaju kapala jinta-jarrinjarla yupukarra-jarri yangkaju watiji jangkupinja-warnu, ngulaju kulalparla nganangku karntaju yaliji jangkupinja-warnu jurnta kangkarla. Ngulaju kujaju kuruwarri yapa-kurlangu. Nganangku kulalpa nyampuju jaru kurruly-yirrakarla. ¹⁶ Kujarlu-yijala Kaaturluju jangkupungu Yipuruyamukuju nyurru-wiyiji. Ngula-jangkaju, Kaaturluju kulalpa nyarrparlu kurruly-yirrakarla. Wangkajarla Yipuruyamukuju yungu-palangu warrawarra-kanyi nyanungu manu kurdu. Ngulaju riiti-mani karlipa Payipulurla yangkaju jaru. Kaatuju, kularla wangkaja kuja Yipuruyamukuju:

“Yipuruyamu, wangkami karna-nyarra nyuntuku manu kurdukurduku panuku-juku yungurna-nyarra warrawarra-kanyi.”

^{*} 3:8 Nyangka Genesis 12.3, 18.18, 22.18

^{*} 3:10 Nyangka Deuteronomy 27.26

^{*} 3:11 Nyangka Habakkuk

2.4 ^{*} 3:12 Nyangka Leviticus 18.5

^{*} 3:13 Nyangka Deuteronomy 21.23

Kularla kuja wangkaja Yipuruyamukuju Kaatuju, lawa. Nyampunyarla wangkaja, “Yipuruyamu, wangkami karnangkupala nyuntu manu kurdu nyuntu-nyangu yungurnangkupala warrawarra-kanyi.”* Kujanyarla Kaatuju wangkaja Yipuruyamukuju. Yalumpu kurdu jinta Yipuruyamu-kurlanguju ngulaju Jijaji Kiraji. ¹⁷ Nyarrparnanyarra milki-wangkaja nyurrurlakuju yungunkulu langanku-mardarni? Nyurru-wiyi, Kaaturla wangkaja Yipuruyamukuju kapu warrawarra-kanyi. Junga kujaju. Kaaturluju warrawarra-kangulpa. Ngula-jangkaju, 430-pala-jangka yulyurru-jangkaju, Kaaturluju yungulkurla kuruwarriji Mujujukuju. Ngulakungarntirliji, kula-jana Kaaturluju wajawaja-manu-wiyi Yipuruyamu manu kurdukurdu manu kurdukurdu-kari yali-kari yali-kari nyanungurra-nyangulku, lawa. Ngulajulpa-jana warrarda warrawarra-kangu. Kulalpalu kuruwarriji mardarnu Mujuju-kurlanguju, murrnma-juku ngulakuju. Ngula-wanguju, Kaaturlujulpa-jana warrawarra-kangu-juku. Kujarla Kaatuju nyurru-wiyi wangkaja Yipuruyamukuju, kujarlanyalpa-jana warrawarra-kangu. ¹⁸ Kajilparlipa Mujuju-kurlangu kuruwarriji purayarla, kujarlaju mayi Kaaturluju kangalpa warrawarra-kanyi? Lawa. Kaatuju-ngalpa ngalipakuju wangkaja nyurru-wiyi Yipuruyamu-piyaku-yijala. Kujarlanya kangalpa warrawarra-kanyi. Yipuruyamu kujalpa wankaru-wiyi nyinaja, ngulangkuju kulalpa mardarnu Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, lawa. Ngula-wanguju Kaaturlujulpa warrawarra-kangu-juku. Kaaturjurla nyurru-wiyi wangkaja, ngula-warnurlanyalpa warrawarra-kangu.

Mujuju-kurlangu kuruwarriri kangalpa maju-pajirni yungu-ngalpa Kaaturlu pina-kanyi Jijaji Kiraji-kirra

¹⁹ Nyiakujurla Kaaturlu yungu kuruwarriji Mujujukuju? Mujujukujurla yungu yungulu yapangku Juwu-paturlu purami maju panu-kujaku. Ngakalkuju yilyajarni-jana Jijaji Kirajilki ngulaju jurrku-juku yangka kujarla jangu-pungu Yipuruyamukuju nyurru-wiyi. Nyarrpararlalu manu nyampuju kuruwarriji Juwu-paturluju? Kamparruju, Kaaturluju yungu-jana kuruwarriji marramarraku-wiyi. Ngula-jangkaju, Mujujukulkulurla yungu marramarrarlaju. Ngula-jangkaju, Mujujurlulku-jana yungu yapakulku Juwu-patuku kuruwarriji. ²⁰ Kaatuju-ka jinta-juku nyina. Kula-jana yungu Kaaturluju nyampuju kuruwarriji, lawa. Yungurla Mujuju-mipaku, ngulangkulku-jana nyanungurlulku yungu nyampuju kuruwarriji.

²¹ Nyarrpa-jarrimilki-nyina ngalipaju? Wala mayirli-nyina Kaatukuju Yipuruyamu-piya-juku? Kapu mayi puramirli-nyina Mujuju-kurlangu-juku kuruwarriji? Yangka kuruwarriji kujarla yungu Kaaturluju Mujujukuju, manu yimi kujarla jangu-pungu Yipuruyamukuju, ngulaju-pala jurrku-juku jirrama-juku kuruwarriji manu yimi. Kaaturluju kula-ngalpa yungu Mujuju-kurlangu kuruwarriji jungarni-pajirninjakungarntirli, ngula-kurlu yungurliparla marlaja nyina wankaru Kaatukuju tarnnga-juku nganta, lawa. Ngula yimi kajilpa junga nyinayarla, kujarlaju yungulparlipa purayarla Mujuju-kurlanguju kuruwarriji. Ngulaju kula junga kujaju. Kulalpa-ngalpa nyiyarlupuka kuruwarrirliji kangkarlarni pina Kaatu-kurraju yungurliparla ngula-kurluju marlaja nyina wankaru tarnnga-juku nganta, lawa. ²² Nyurru-wiyi, Kaaturjurla Yipuruyamukuju wangkaja kuja, “Kajinpaju ngajuku wala nyina, ngulaju kapurnangku warrawarra-kanyi tarnnganku-juku.” Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju, “Ngalipajurlipa jintawarlai-nyina wilji-jarrija, manurliparla jintawarlai-nyina jurna yinu Kaatukuju kuja-purda-kariri. Kujarlaju kula-nganta karlipa rdakungka nyina pirijina-piya-juku.” Kulalparlipa-nyanu ngaliparlulu-juku warla-pajirni warntarlakujakuju. Kala ngana-puka yapa kajirla wala nyina Jijaji Kirajiki, ngulaju yapa kapu warrawarra-kanyi Kaaturluju yangka-piya Yipuruyamu-piya-yijala kujalpa warrawarra-kangu.

²³ Nganiparlaju Juwu-paturlu kalarnalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Ngula-puruju kalarnalu nyinaja pirijina-piya-juku. Kularnalu-nyanu ngulangkuju warla-pajikarla warntarla-kujakuju manu maju kanja-kujakuju, lawa. Kuja-kujakuju, Kaaturluju-nganpa milki-yirarnu Jijaji Kirajilki nganimpaku Juwukuju. Jalanguju, ngalya-kariri karnalurla walaku nyina Jijajiki. ²⁴ Kaaturluju yungu-nganpa Mujuju-kurlangu kuruwarriji Juwu-patukuju. Wangkaja-nganpa, “Puranjarla purda-nyangkalu kuruwarriji!” Ngakalku Jijajiji yanurnu walya-kurraju. Kaaturluju yilyajarni yungurlalurla wala nyina ngulakuju. Jalanguju, kuja karnalurla wala-juku nyina Jijajiki, kujarlanya kanganpa Kaaturluju jungarni-pajirni. ²⁵ Yuwayi, Jijaji yanurnu nyampukurraju walya-kurra, ngulakunya karnalurla walaju nyina. Kujarlanya, kula karnaluru puralku kuruwarriji Mujuju-kurlanguju, lawa.

* 3:16 Nyangka Genesis 13.15, 24.7

Ngana-puka yapa kuja karla wala nyina Jijaji Kirajiki, ngulaju yapa Kaatu-kurlangu kurdu

²⁶ Nyurrurla yapa, nyina kankurla wala Jijaji Kirajiki. Kujarlaju, yampiyalu Mujuju-kurlangu kuruwarri wala nyinanja-wangurlu. Nyurrurlaju kankurla nyina walaju Jijaji Kirajiki. Kujarlanya kankurla kurdukurduku nyina Kaatukuju, manu kankurla nyina Jijaji Kirajiki. ²⁷ Kujankulu papitaji-jarrija, ngulangakujuku Jijaji-piya-jarrijalku. ²⁸ Panu-karijinkili Juwu-patu. Panu-karijinkili Juwu-wangu-patu. Panu-karijinkili pirijina ngulaju yapa ngalya-karikinkili-jana kuja kalu-nyarra yangka jinyijinyi-mani warriki. Panu-karijinkili pirijina-wangu rarralya, ngulaju kankulu-nyanu warriki-jarri talakupurda. Panu-karijinkili wati. Panu-karijinkili karnta. Ngulaju ngula-juku. Ngulajunkurla panu-juku Jijaji Kirajiki. Ngulajunkurla Jijaji Kirajikilki jurrku-juku jintangkalku-juku. Kaatuju kanyarra yulkami jintawarlayiki-juku. ²⁹ Jintawarlayi-juku kankurla nyina Jijaji Kirajikilki. Kujarlaju kankulu nyina Yipuruyamu-kurlangurlaku turnu-warnurlaju warlaljaraju. Nyurru-wiyi wangkarla Yipuruyamukuju Kaatuju, “Kapurna-nyarra warrawarra-kanyi nyurrurlaju tarngangku-juku.” Ngulaju junga. Kapu-nyarra kujarlu-yijala warrawarra-kanyi tarngangku-juku Kaaturluju.

4

Ngalipajurlipa Kirijini ngulaju kurdukurduku Kaatu-kurlangu, ngulakuju kapu-ngalpa yinyi nyiyarningkijarra nyanungu-nyanguju

¹ Kujarna ngaju Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi kalarna puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. Yungurna-nyarra pinarri-mani wita-karilki Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji. Kuja-ka wati nyina yampurla walyangka nyiyarningkijarra-kurlu palka-kurlu, ngulangukuju marda-jana jangu-pungu nyiyarningkijarra nyanungu-nyanguju kurdukurduku nyanungu-nyanguku. Kala kuja kalu jalangu kurdukurdu nyina nyanungu-nyanguju marlajarra-juku nyiya mardarninja-wangu witawita-wiyi, ngulajulu pirijina-piya-wiyi. Ngari kalu kutu warru wapa marlajarra-juku. ² Kuja kalu witawita-juku warru wapa, ngula-patukupalangurlu watingkiji yapa jinta-kari-wiyi-jana parlupinyi wati-kari-wiyi, ngula-jangkarluju yungu-jana yangka witawitaju wiri-maninjarla pinarri-mani. Yalirli kurdukurdurlu, purda-nyanyi-wiyili yangkaju wati wiljiwilji-maninja-wangurlu-wiyi. Ngaka kajili wiriwiri-jarriki, ngulakuju kapu-jana yinyi nyanungukupalangurlu yangkanguju watingki nyiyarningkijarralku. ³ Ngalipajurlipa Kirijiniji yalirra-piya-juku kurdukurdu-piya. Kirijini-wangurla-wiyi, ngulajulparlipa nyinaja pirijina-piya-wiyi. Nganimparlu Juwu-paturlu kalarnalu warrarda puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. Ngulaju kularnalu nyarrparlulku yampiyarla, lawa. Nyurrurlaru Juwu-wangu-paturlu kalankulu-jana purda-nyanjarla warrarda puraja jukurra-kari jukurra-kari manu kuruwarri-kari kuruwarri-kari yapa-kari yapa-kari-kurlangu. Ngulaju kulankulu-jana nyarrparlu warla-pajikarla, lawa. ⁴ Ngula-puruju, Kaaturlujulpa nyiyarningkijarra jungarnijungarni-manu yungu-ngalpa yilyamirni nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu nyampu-kurra walya-kurraju. Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu kuja palka-jarrija, nyanungukupalangu ngati-nyanu ngulajulpa yapa-nyayirni nyinaja. Ngulangukuju Kaatu-kurlangurlu Ngalapi-nyanurlujulpa puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. ⁵ Kaaturlu yilyajarni nyampu-kurra yungu-nganpa Juwu-patu-wiyi muurl-mardarni yangka kujalparnalu nganimparlu puraja Mujuju-kurlangu-wiyi kuruwarri. Yilyajarni-nganpa nganimpaku, kujarlaju yungurnalurla kurdukurdu nyanungu-nyangulku yanirni. Kujarlanya karnalu nganimparluju pura Jijajilki. Kula karnalu pura Mujuju-kurlangukuju kuruwarriji. ⁶ Nyurrurlarlangunkurla kurdukurduku nyanungukulu Kaatukuju. Junga kujaju! Kaaturluju-ngalpa yungu ngalipakuju Ngalapi-nyanu-kurlangu Pirlirrpaju. Ngula-kurlurlunya karlipa Kirdana-pajirni Kaatuju. ⁷ Nyurrurlaju yapa kalankulu nyinaja pirijina-piya. Kulalpankulu mardarnu nyiyarlangu, lawa. Jalanguju kankulu nyina Kaatu-kurlangulku kurdukurdu manu rarralyalku. Kujarlaju kapu-nyarra yinyi nyiyarningkijarra nyanungu-nyanguju.

Puurlu-jana wajampa nyinaja Kalatiya-wardingki-patuku Kirijini-patuku

⁸ Kujankulu Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi kamparru-wiyiji kulalpankulu Kaatuju milya-pungu. Kujarlaju, kamparrujulpankulu puraja pirlirra-kari pirlirra-kari manu juju-kari juju-kari. Nyampurraju jukurra manu juju-kari, ngulaju kulalurla Kaatuku, lawa. ⁹ Jalanguju, Kaaturluju kanyarra yapa nyurrurlaju milya-pinyi kanunjunyumpa-nyayirnirli, manu nyurrurlaru kankulu milya-pinyi kanunjunyumpa-nyayirnirli-yijala nyanunguju. Nyurrurlaju nyalya-karijinkili warungkalku kuja kankurla jurnta yani Kaatukuju kuja-purda-karilki. Jalanguju kankulu-jana purami yangka-yijala pirlirra-kari pirlirra-kari manu jukurra-kari

jukurpa-kari yangka-juku jurru kujalpankulu-jana nyurru-wiyi puraja nyampurraju. Ngulajulu rampaku-nyayirni nyampurraju. Ngulangkuju kulalpalu-nyarra pirrjirdi-mantarla, lawa. Kajinkili-jana warrarda purami yalumpurra, ngulangkuju kapulu-nyarra karlirr-kanyi Kaatu-kujakuju. Kujakuju mayi kankulurla ngampurra-puku nyina? ¹⁰ Nyurrurlajunkulu Juwu-wangu-jala. Nyarrparla kankulu putaputa nyina Juwu-piya? Ngalya-kari nyurrurla kankulu warrarda yani Juwu-kurlanguku purlapaku pinjaku. Ngalya-kari kankulu yani marda parra-kari parra-kariki manu marda wiyiki-kari wiyiki-kariki manu marda kirntangi-kari kirntangi-kariki manu marda yulyurru-pu-kari yulyurru-kariki. Nyurrurlarluru Kirijini-paturlu yungulpankulu yampiyarla kujaju! ¹¹ Ngajuju karna-nyarra warrarda wajampa-jarri-nyayirni. Ngajuju karnaju kujaju manngu-nyanyi, “Ngajujurna-jana warrki-jarrija yukayi-karda-nyayirni Kalatiya-wardingki-patuku kula-nganta yungulurla wala nyina Jijajikiji. Kala lawa. Jurnta kalurla karlirr-nyanyi ngalya-kariji yapaju Jijajikiji, manu kalu Mujuju-kurlangu kuruwarrri purami Juwu-piyarlu-yijala. Mardarna ngari jamulu warrki-jarrija.” Kujarlanya karna-nyarra wajampa-jarri nyurrurlakuju.

¹² Ngajujurna Juwu-juku. Kirijini-wangurla-wiyi kalarna warrarda puraja Mujuju-kurlangu kuruwarrriji yirriyirri-nyayirni. Kujarna Kirijini-jarrijalku ngaju, kujarlajurna yampijalku Mujuju-kurlangu kuruwarrriji. Kujalparna-nyarra nyurrurlakuju jirnganja nyinaja kamparru-wiyi yangka, ngajuju kulalparna-nyarra yiniyinyi-manu Mujuju-kurlangukuju kuruwarrriji puranjakuju, lawa. Ngulajulparna-nyarra jirnganja Juwu-wangu-piya-juku nyurrurla-piya-juku. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurna-nyarra yimi pirrjirdi-nyayirni wangka: Ngaju-piya-jarriyalu, manulu nyinaya ngaju-piya-juku! Yampiyalu Mujuju-kurlangu kuruwarrriji, kala walalurla nyinaya Jijaji Kiraji-mipaku ngaju-piya-yijala.

Kujalparna-nyarra yangka nyurrurlakuju yapaku jirnganja nyinaja nyurru-wiyi, kulankujulu murrumuru-manu nyurrurlarluru, lawa. Yimirilpankujulu ngurru nyinaja ngajukuju. ¹³ Nyurrurlarluru kankujulu manngu-nyanyi yangka kujalparna nyurnu ngunaja. Kujarlanya-nyarra yanarra yanarra yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrunjunurra Yimi Ngurru Jijaji Kiraji-kirli. ¹⁴ Kujalparna-nyarra nyurrurlakuju jirnganja nyinaja, ngula-purujulparna rampaku-nyayirni nyinaja. Ngulaju kulalpankujulu ngajuju manyupungu, manu kulankujulu juwa-kijirninjarla yiyaja ngajuju, lawa. Nyurrurlarluru ngurrjungkujulu rdakurl-kujurnu. Yimirilpankujulu ngajukuju nyinaja kula-nganta marramarra-piyaku manu marda Jijaji Kiraji-piyaku. ¹⁵ Nyurrurla yapaju kalankujulu wardinyi-wiyi nyinaja ngajukuju. Kujalparna-nyarra yangka nyurru-wiyi jirnganja nyinaja, kuja-puruju kajirna-nyarra payikarla nyiarlanguku, ngulaju kapunkujulu yungkarla. Manu kajirna pampa nyinayarla milpakupurda, ngulaju kapunkujulu milpa nyurrurla-nyangu rurruny-pinjarla marda yungkarla. Kujaju junga. Nyiarlankujulu ngajukuju muntuku-jarrija? ¹⁶ Ngajujulparna-nyarra wangkaja yimi junga Kaatu-kurluju. Nyarrparla kankulu manngu-nyanyi ngaju nganta kuja karna-nyarra nyurrunyuru-jarri?

¹⁷ Yangka Juwu-patu-karirli pinangkalpa-paturlu kalu-nyarra pinarri-mani Jijaji Kirajikiji warntarluru. Ngulaju yimi nyanungurra-nyanguju kula junga. Pinarri-mani kalu-nyarra yungunkulu-jana nganta ngampurparlu yipilji-pajirni. Kajinkili-jana kujakurra purda-nyanyi nyanungurra, ngula-jangkaju kapunkulurla Jijajikili jurnta karlirryani. Ngari kalu-nyarra nganimpa-kujaku wangkami kujarlaju yungunkulu-nganpa nganimpaku jurnta nyina jawirdiki manu yungunkulu-jana nyanungurra-mipa-juku purda-nyanyi. ¹⁸ Kalarna-nyarra nyurrurlakuju jirnganja nyinaja, jalanguju ngulaju yapa-karirra karna nyina. Ngula-puruju, kaji-nyarra ngana-puka ngampurra nyina yipiljiji, ngulaju ngula-juku. Kala kaji-nyarra nganangku-puka Jijaji-kijaku karlirr-kanyi, kujaju maju. ¹⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami karna-nyarra ngaju-nyanguku kurdukuru-piyaku. Kula kankulu nyina Jijaji Kiraji-piya-wiyi, murrma-juku. Kujarlaju karna murrumuru-jarri-nyayirni ngaju-nyangu kurturduuruju kula-nganta yangka-piya karnta-piya kuja kanyanu murrumuru-nyayirni purda-nyanyi karmulypa-jarri-jakungarntirli. Kujarluru-yijala karnaju murrumuruju purda-nyanyi nyurrurlakuju ngajulurluju. Ngaka marda kapurna-nyarra nyanyi kuja kankulu nyina Jijaji Kiraji-piyaku. Ngula-jangkarluju kularnaju murrumuruju purda-nyanyi. ²⁰ Nyarrpa-manirna-nyarra nyurrurlaju? Karija! Ngampurra-nyayirni karnaju purda-nyanyi yungurna-nyarra yanirra nyurrurlakuju yali-kirraju. Kala lawa, kulalparna yantarlara. Ngajulurlurna-nyarra ngarrunlu kulungku nyampurlaju pipangka. Kajilparna-nyarra yantarlara ngaka, ngulaju kajikarna-nyarra wangka ngarrirninja-wangulku pulyalku ngurrjulku.

Nyampuju yimi jirrama-kurlu karnta-jarra-kurlu yirdi-jarra-kurluju Yakarru-kurlu manu Jiira-kurlu

²¹ Nyurrurlarlu ngalya-karirli Kalatiya-wardingki-paturlu yungunkulu purami-juku Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Yungurna-nyarra payirni wita ngari: Manngunyaanyi kankulu yangku kuja kangalpa Mujuju-kurlangu kuruwarru wangka ngalipaku? ²² Yangka Payipulurla, wangkami kangalpa Yipuruyamu-kurlu kujalpa-palangu kali-nyanu-jarra mardarnu yirdi-jarraju Jiira manu Yakurru. Yipuruyamurluju, mardarnulpa-palangu jirrama ngalapi-nyanu-jarra Yijimali manu Yijaki. Yangkaju karnta yirdiji Yakarruju ngulaju Yijimalikipalangu. Ngulajulpa pirijina-piya nyinaja, manulparla warrki-jarrija Yipuruyamu-parntaku yirdikiji Jiiraku. Jiirajulparla ngulaju ngati-nyanu nyinaja Yijakiki. Ngulajulpa lawa nyinaja pirijina-wangu Yakarru-piya-wangu. ²³ Yijaki-wangurla-wiyi-juku, Jiirajulpa muturnalku nyinaja, ngulajulpa nyinaja kurdu-wangu-juku. Ngulangkujurla yungu yangkalku Yakarru nyanungu-nyangu warkini Yipuruyamukuju yungu-pala ngulalku nguna. Kujarlanya Yakarruju juni-parnta-jarrijalku, manu ngula-jangkaju karmulypa-jarrijalku Yijimali-kiriliki. Ngaka-kariji, Kaatujurla wangkaja Yipuruyamukuju, "Nyuntu-parnta Jiira kapu juni-parnta-jarri, ngulaju kapu karmulypa-jarri wirriya-kurlu." Ngulaju junga. Ngakalku, Kaatukujurla marlaja karmulypa-jarrija Jiira wirriya-kurluju Yijaki-kirli.

²⁴ Nyampu yimi Yakarru-kurlu manu Jiira-kurlu, ngulangkuju kangalpa pinarri-mani jukurpa wiri-nyayirni. Ngulangka yimingka karlipa-jana milya-pinyi jirrama kuruwarru-jarraju kuja-jana Kaaturlu yungu nyanungu-nyanguku yapaku. Kuja karlipa manngu-nyanyi Yakarru yangka warrkini, kujarlaju karlipa manngu-nyanyi kamparru-warnu kuruwarru kujarla yungu Mujujuku Kaaturluju. Yungurla kuruwarriji ngulaju yangka pirlangka yirdingkaju Jayinayirla. Nganangku-puka kuja-ka pura nyampu kuruwarru Mujuju-kurlangu yapangku, ngulaju-ka pirijina-piya nyina yangka Yakarru-piya-juku kujalparla warrki-jarrija Jiiraku. ²⁵ Yuwayi, kuja karlipa manngu-nyanyi Yakarruju, ngulaju kujarlaju karlipa manngu-nyanyi pirli yirdiji Jayinayi ngulaju ngurungkaju Rapiyarla. Nyanungu-nyangu kurdu yangka yirdiji Yijimali manu nyanungu-nyangu kurdukurdu, ngulajulpalu nyinaja jintawarlayi-juku pirijina-piya Yakarru-piya-juku. Manu yangkarra Juwu-patu kuja kalu nyina Jurujulumurla, manu panukari Juwu-patu kuja kalu pinapina-yani Jurujulumu-kurra yungulu nganta purami Mujuju-kurlangu kuruwarru, ngulajulu jintawarlayi-juku pirijina-piya Yakarru-piya-juku Yipuruyamu-parnta karnta-piya-juku. Kuja karlipa manngu-nyanyi Yakarru, ngulaju kujarlaju karlipa manngu-nyanyi Jurujulumu.

²⁶ Kuja karlipa manngu-nyanyi Yipuruyamu-parnta Jiira, ngulaju karlipa milya-pinyi nyanunguju pirijina-piya-wangu Yakarru-piya-wangu, lawa. Kuja karlipa Jiira manngu-nyanyi, ngulaju karlipa manngu-nyanyi kirri Kaatu-kurlangu kankarlarra. Ngulaju kirri yapaku-jana jintawarlayiki-juku yangka kuja kalurla wala nyina Jijajikiji. Kujarlaju, yaliji kirri ngulaju-ngalpa kula-nganta ngati-nyanu ngalipakuju. ²⁷ Ngula-jangkaju, nyampu-yijala jurruku-juku jaru Yijayarlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi. Nyampurla yimingka, Kaatuju wangkaja:

"Nyuntu karnta kurdu-wangu, muntuku-wangu nyinaya wardinyi! Kulampa murrumuru purda-nyanjarla karmulypa-jarrija-wiyi, lawa. Ngulaju ngula-juku. Manu mardangu nyuntu-parnturlu kali-nyanurlu yampinja-yanu. Ngulaju ngula-juku. Wardinyi-nyinaya! Ngakaju kapunpa-jana panu-jarlu kurdukurduju mardarni yangka kali-piya-wangurlu karnta-kari-piya-wangurlu, yangka kuja-ka nyanungu-parnta kali-nyanu mardarni palka-juku."^{*}

Kujanya Kaatuju wangkaja Yijaya-kurlangurlaju yimingkaju.

²⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Kaaturlu ngarrurnu Yipuruyamu kapurla yinyi nyanungukuju ngalapi-nyanu. Kujarlanya Yijakiji palka-jarrija. Jijaji Kiraji Yijakikirlangu-jangka turnu-warnu-jangka warlalja-jangkaju. Nyurrurlajunkulurla Jijaji Kirajikilki. Kujarlaju, nyurrurlajunkulurla kurdukurdu Kaatukulku. ²⁹ Yijimaliji palka-jarrija kuja-pala Yipuruyamu manu Yakarru ngunaja. Kujarlanya Yijimaliji palka-jarrija. Yijaki palka-jarrija kujarla jangu-pungu Yipuruyamuku ngalapi-nyanu Kaaturluju. Kujarlanya Yijakiji palka-jarrija. Kujaju junga. Kuja-pala ngula-jarra wirriya-jarra wiri-jarrija-yanu, Yijimalirli kala jiliwirri-manu murrumuru-karda Yijakiji. Jalangu, Juwupaturluju kujarlu-yijala kalu-jana Juwu-wangu-patuju murrumuru-mani yangka kuja kalurla wala nyina Juwu-wangu-patuju Jijaji Kirajikiji. Kujaju kula ngurrju. ³⁰ Yangkaju kankulu mayi milya-pinyi yimi kuja wangkaja Kaatu Payipulurla? Wangkajarla Yipuruyamukuju kuja:

* 4:27 Nyangka Isaiah 54.1

“Kajinpa nyuntu pali, yangkangu Yijimalirliji Yakarru-kurlangurluju kula mani nyi-yarningkijarraju nyuntu-nyanguju, lawa. Ngulaju nyi-yarningkijarra kapu Yijakimiparlu mani. Kuja-kujakuju, yilyaya-palangu ngamarlangu Yijimali manu Yakarru yangkaju pirijina-piya! Yilyaya-palangu wurnturu nguru-kari-kirra!”*

Kujanyarla wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju. ³¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijinipatu, nyarra kagalpa nyampuju yimi wangka Kirijinikiji jalanguju? Ngalipaju kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki, ngulaju kularlipa Yakarru-kurlangu kurdukurdu ngalipaju, lawa. Ngulajulpa pirijina-piya warrki-jarrija. Ngalipajurlipa Jiira-kurlangu kurdukurdu. Ngulajulparla nyinaja Yipuruyamuku kali-nyanukuju pirijina-piya-wangu.

5

Puurluju wangkaja-jana Juwu-wangu-patukuju Kirijini-patukuju, “Nyinakalu Juwu-patu-piya-wangu ngarrka-kijirni-ja-wangu!”

¹ Jijaji Kirajirli-ngalpa Mujuju-kurlangu-kujakuju kuruwarrki-kajakuju kangu yungurliparla wala nyinami nganungukulku manu yungurlipa nyina rarralya. Kujarlanya karna-nyarra wangka nyurrurlakuju: Tarnngajukulurla walaju nyinaya Jijaji Kirajiki! Yampiyalu Mujuju-kurlanguju kuruwarriji! Wurra-maninjarla mamparpungkalu-jana yangkarraju kuja kalu-nyarra ngulangkuju putaputa jinyijinyi-mani yungunkulu nganta Mujuju-kurlangu kuruwarrki purami pirijina-piyarlu. ² Yangka yalirrarlu yungulu-nyarra nganta ngarrka-kijirni nganta kuja-ka Mujuju-kurlangu kuruwarrki wangka. Kujarlaju yungulu-nyarra ngarrka-kijirni. Purda-nyangkajulu yirriyirrirli! Kajilpankulu-jana ngungkur-nyinayarla, kujarlaju Jijaji Kirajirli kulalpanyarra pirjirdi-mantarlalku rarralya-karda, lawa. ³ Purda-nyangkajulu, yungurna-nyarra yada wangka jurruku-juku yimi: Kajilpalu-nyarra ngarrka-kijikarla Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla, kajilpankulu-jana ngungkur-nyinayarla ngulakuju, kujarlaju kajika-nyarra yalumpuju kuruwarrki wirilki nguna nyurrurlakuju. Kajilpa-nyarra kuruwarrki wiri ngunayarla nyurrurlakuju, ngulaju kulalpankulu nyarrparlulku yampiyarla kuruwarriji, lawa. Kajilpankulu kuruwarrki Mujuju-kurlangu purayarla-juku, kulalpankulu nyarrparlulku Kaatuju wardinyi-mantarla, lawa. ⁴ Ngalya-karirli nyurrurlarlu, manngu-nyanyi kankulu warntarlarlu ngulaju kujarlu, “Kajirlipa pura Mujuju-kurlangu kuruwarrki yirriyirrirli, kujarlaju kapu-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajirni.” Kujaju warntarla! Kajinkili kujarlu warrarda manngu-nyanyi, kujarlaju kankulu-nyanu kanyi Jijaji Kiraji-kijaku warntarlarlu. Kaaturlu kula kajana yapaju jungarni-pajirni yangka kuja kalurla wala nyina kuruwarriki Mujuju-kurlanguku, lawa. Yangka-mipa yapa kuja kalurla Kaatu-mipaku wala nyina, ngula-mipanya kajana jungarni-pajirni. ⁵ Nganimpa kuja karnalurla wala nyina Jijaji Kirajiki, Pirlirra Kaatu-kurlangu kanganpa wangka jungarni-juku. Kujarlaju karnalu milya-pinyi ngakaju kapu-nganpa jungarni-pajirni. Jalanguju, pardarni karnalurla Parra-nyayirni-wangurlaku ngaka kaji-nganpa miimi-nyanjarla jungarni-pajirni. ⁶ Yali Parra-nyayirni-wangu-puru kaji-ngalpa miimi-nyanjarla payirni Kaaturluju, kula-ngalpa payirni Juwu-japa marda Juwu-wangu-japa, lawa. Kapu-ngalpa kujarlu payirni, “Junganyalpankulurla nyinaja walaju Jijaji Kirajikiji, manu junganyalpankulu-jana yulkaja yapa ngalya-karikiji?” Kujarlunya kapu-ngalpa payirni ngalipaju.

⁷ Nyurrurla yapa kamparru-wiyiji, ngungkur-nyinajalpankulurla yimi jungakuju Jijaji Kiraji-kirikiji. Kala jalangurluju, yampimi kankulu ngungkur-nyinanja-wangurlulku. Marda-nyarra yapangu yimi-ngarrurnu yimi-karilki yijardu-wangulku. Marda-nyarra yimir-yungu warntarlarlulku yimi-kari-kirlirli. ⁸ Kaaturlu-nyarra jintangu milarninjarla yajarnu yungunkulurla nyanungukulku nyina. Kula kanyarra nyanungurluju yimir-yinyi, lawa. ⁹ Milya-pinyi kankulu yangka kajilpa-nyarrarla kartakurla ngapaku marda walya yirrakarla witarlangu marda, ngulangkuju-ka ngapaju yurnilyka-mani manu maju-mani. Kujarlu-yijala kajilpankulu Mujuju-kurlangu kuruwarrki ngari witarlangu marda purayarla, ngula-jangkarluju kajikankulu Jijaji Kirajiji yampimi-yijala wala nyinanja-wangurlulku. Ngula-jangkaju, yangkarrarluju yapa ngalya-karirli kajikalunya jinyijinyi-mani nyurrurlaju yungunkulu nganta purami Mujuju-kurlanguju kuruwarriji yirriyirri-nyayirni yungunkulu nganta kujarlaju wardinyi-mani Kaatuju. Kala lawa, kulalpankulu kujarlaju Kaatuju wardinyi-mantarla! ¹⁰ Nyurrurlajulu Warlaja Wirikiji Jijaji Kirajiki. Kujarlaju karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlarluju kapunkujulu purda-nyanyi manu kapunkulurla ngungkur-nyinami yimi jungaku nyampurla pipangkaku. Kula karna ngajuju yalumpuju yapa milya-pinyi yangka

* 4:30 Nyangka Genesis 21.10

kuja kanyarra ngulangkuju yimirr-yinyi warrarda. Kala Kaaturluju, milya-pinyi-ka nyanunguju, ngulaju kapu pinyi.

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapangku kalu-jana warlkangku yirri-purami ngajuju yapa ngalya-karikiji. Kujanya kalu-jana wangka, “Nganta kajana Puurlurluju ngarrka-kijirni warru Juwu-wangu-patuju yangkaju kujalu Kirijini-jarrija.” Kujaju kula junga! Kajilpa junga ngunyarla yimi nyanungurra-nyangu, nyarrparlalku kajulu Juwu-paturluju ngajuju murrumurru-maninjarla putaputa warla-pajirni-juku kuja karna-jana yangka warru yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli Juwu-wangu-patukuju yimi yangka kuja palija watiya warntawarntarla. Kajilparna-jana ngampurrparluju ngarrka-kijikarla warrarda Juwu-wangu-patu, kujarlaju Juwu-paturluju kalakajulu ngajuju yampimilki kulu-wangurlulku. ¹² Nyampunya karna-jana manngu-nyanyi yangkarrarluru kuja kalu-nyarra nyurrurla yurnilyka-mani: Ngulangkulpalu-nyanu murul-pajikarla jintakumarri-juku!

Puurlu wangkaja-jana Kirijini-patuku Kalatiya-wardingki-patuku, “Yulkayalu-nyanu!”

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kula-nyarra Kaatu wangkaja Mujuju-kurlangkuju kuruwarrikiji puranjakuju, lawa. Milarninjarla-nyarra wangkaja yungunkulurla jungarni nyina yalumpu-wangu kuruwarr-wanguju. Nyurrurlarluru marda kankulu manngu-nyanyi kujanya, “Kula karlipa Mujuju-kurlangkuju kuruwarriji pura. Ngaliparlulkulipa manngu-nyanyi nyarrparlu yungurlipa-nyanu wardinyi-mani.” Kuja manngu-nyanja-wangurlulu nyinaya! Yungulpankulu-nyanu jarnkujarnku yulkayarla, manu yungulpankulu-nyanu warrki-jarriyarla kujarluru yungunkulu-nyanu jarnku-jarnku pirjirdi-mani. ¹⁴ Nyampuju yangka-juku jurru kuja Mujujurlu-wiyi yirrarnu yangka kuja-jana pantirninjarla yirrarnu kuruwarr-kari kuruwarr-kari. Nyampunya-ngalpa wangkaja, “Kuja kanpa-nyanu nyuntu yulka, ngula-piya-yijala-jana yulkaya yapa ngalya-karikiji.”* ¹⁵ Nyurrurlaju yapa, kula kankulu-nyanu jarnkujarnku yulkami kujaju, lawa. Murrumuru-mani kankulu-nyanu, manu kankulu-nyanu warru pinyi warnapari-piyarlu. Purda-nyangkalkujulu! Kajinkili-nyanu kuja-piyarlu warrarda murrumuru-mani manu pinyi, ngulangkuju kankulu-nyanu riwarri-mani!

Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, wangkami kangalpa yungurliparla nyina jungarni-juku Kaatukuju

¹⁶⁻¹⁷ Nyampunya yungurna-nyarra wangka nyurrurlakuju yapaku: Purda-nyangkalu Kaatu-kurlangu Pirlirrpaja, ngula-kurlurluju yungu-nyarra pinarri-mani, ngula-jangkaju yungunkulurla jungarni nyina Kaatukuju. Kajilpankulu lawa nyinakarla Kaatu-kurlangu-wangu Pirlirrpaja-wangu, kulalpankulurla nyarrpa nyinayarla jungarniji Kaatukuju, lawa. Kajili yapangku jamulu purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaja, ngula-jangkarluju kalu-nyanu ngari nyanungu-miparlu manngu-nyanyi nyarrparlulkulu-nyanu jarnkujarnku wardinyi-mani. Kujaju warntarla! Kaatu-kurlangurluju Pirlirrpajulu kajana ngampurrpa-nyayirni pinarri-mani yapaju jungarniki nyinanjakuju yungulurla nyanungukulku nyina. Nyurrurlaju kankulurla ngampurrpa-jala nyina jungarnikiji nyinanjakuju, kala kula kankulu purda-nyanyi, lawa. Ngari kankulu-nyanu nyurrurla-miparlu manngu-nyanjara wardinyi-mani. Kujarlanya kankulu majuju warntarlaju kanyi. ¹⁸ Nyurrurlarluru yapangku kankulu mardarni Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju kaninjarni nyurrurla-nyangurla yungu-nyarra ngulangkuju pinarri-mani manu milki-yirrarni jungarniki nyinanjakuju. Kujarlaju, Mujuju-kurlanguju kuruwarriji kula kanyarra wirilki nyina, lawa.

¹⁹⁻²¹ Yangka yapangku nganangku-puka kajilpa jamulu purda-nyangkarla Pirlirrpaja Kaatu-kurlangu, kajilpa-nyanu nyanungu-miparlu manngu-nyanjara purda-nyangkarla, nyarrpa-jarri kajika? Kajika marda ngunami yapa jinta-kari-kurlangu-kurlu karnta-kari-kirli, manu kajika marda warrarda manngu-nyanyi maju warntarlaju, manu kajika marda warru nguna karnta-kari karnta-kari-kirli ngulaju kurnta-wangu-nyayirni maliki-piya, manu marda kajikarla murdjirrpajirrpajirrinjarla parrtarrinjini juju-kari juju-kariki watiya-jangkaku manu yarturlu-jangkaku kujarluru yungu-jana pulka-pinyi ngularrakuju, manu marda kajika yunparni yapa jinta-kariji juyurdu-kurlurlu, manu marda kajika-jana nyurunyuru-jarri yapa ngalya-karikiji, manu marda kajika-jana warrarda wiljiwilji-mani yapa ngalya-kariji, manu marda kajika-nyanu purlurlparlu warrarda turnu-mani nyiyarningkijarra, manu marda kajika-jana jurru jangkarlu laljaljalji-jarri kuluju, manu marda kajika-jana warrarda jinyijinyi-mani yapa ngalya-kariji, manu marda kajika-jana yapa ngalya-kariji ngalya-pangirninjarla purrayipurrayi-mani yungulu-nyanu turnu-warnurlu jintangkarlulku

* 5:14 Nyangka Leviticus 19:18

ngarrirni kulungku, manu marda kajikarla ngurru-nyanjarla muluja-jarri yapa jinta-karikiji nganangku kuja-ka mardarni nyiyarningkijarra, manu marda kajika warungka-jarri pama-jangkaju, manu marda kajika warungkawarungka-jarri nganta ngulaju milkarraku mangarri wiri ngarninja-puru. Yuwayi, yalumpurlu yapangku kuja kyananu nyanungu-miparlu warrarda manngu-nyanjarla purda-nyanyi, ngulaju kapu kuja-piyaju warntarla yani kuja-purda-kari. Kujaju kula ngurrju! Kuja kajana Kaatuju Warlaja-Wiri nyina yapakuju, ngulaju kajana yimiri ngurrju nyina. Wangkajarna-nyarra yangka nyurru-wiyi yalirra-kurlu yapa-kurlu kuja kalu warntarla nyina. Yungurna-nyarra wangkami jurrku-juku yimiji. Ngana-puka kuja-ka warrarda nyina warntarla, ngulaju Kaaturluju kula rdakurl-kijirni nyanungu-nyangu-kurra.

²²⁻²³ Kuja kalu yapangku purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirra, ngulaju kajana yapaju pinarri-mani jungarniki nyinanjaku. Kujarlaju yungulu-nyanu jarnkujarnku yulkami, manu yungulurla marlaja nyina wardinyi, manu yungulu-nyanu walyka-juku jarnkujarnku nyina kulu-wangu rarralya, manu yungulu-nyanu ngurrju nyina nganjurr-wangkanja-wangu, manu yungulu-nyanu ngampangampa jarnkujarnku nyina, manu yungulu-nyanu nyina wala-juku jarnkujarnku ngulaju kapatinja-wangu, manu yungulu-nyanu jarnkujarnku wangka ngurrju warrpulywarrpuly-ngarririnja-wangu. Manu yungulu-nyanu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujaku. Yapangku nganangkupuka kuja-ka purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirra, ngulaju kapu-nyanu ngulakurlurluju warla-pajirni majumaju-kujaku. Yapa kujanguju kuja karla jungarni nyina Kaatukuju, ngulaju kulalpa nganangku-puka maju-pajikarla.

²⁴ Ngana kuja karla yapa nyina Jijaji Kirajiki, kula kyananu nyanungu-miparlu manngu-nyanyi kujarlaju, “Nyarrparlurnaju wardinyi-mani ngajuju?” Kujaju warntarla! Ngalipaju kuja karliparla nyina Jijaji Kirajiki, ngulangkuju karlipa purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirra kuja kangalpa nyarra wangka ngalipakuju. ²⁵ Kaatu-kurlanguju Pirlirrapakuju karliparla marlaja nyina wankaraju. Kujarlanya, purda-nyanyirlipa Kaatu-kurlangu Pirlirrapaju nyarra-puka kuja kangalpa wangka nyanungu. ²⁶ Kulalparlipa-nyanu nyiyaku pulka-pungkarla ngaliparluru ngurrjungkuju nganta, lawa! Manu yungulparlipa-nyanu ngurrju nyinayarla jitrininja-wangu manu kulukukuluku-maninja-wangu! Manulparlipa-nyanu nyinayarla mulu-nyanja-wangu!

6

Ngaliparluru Kirijinirliji yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku warrawarra-kangkarla

¹ Ngajukupurdangu-purnu Kirijini, nyarra-jarrirliparla Kirijinikiji kuja-ka karlirryani Kaatu-kujakuju? Nyurrurluru ngalya-karirli kuja kankulu linpangku purda-nyanyi Pirlirra Kaatu-kurlangu, ngula-kurluju yaninjarla wangkayalurla yalikiyi yapaku. Ngulakuju wangkayalurla pulya warrpulywarrpuly-ngarririnja-wangu ngula-jangkaju yungurla Kaatuku pina-yaninjarla jungarni-yijala nyina. Kajinkilirla ngulaku wangka, ngula-jangkarluru nyurrurlarlangurlulu-nyanu warrawarra-kangka yirriyirirli, kalakankulu marda nyurrurlarlangulu karlirryani-yijala nyanungu-piya-yijala. ²⁻³ Yapangkuju marda kajika-nyanu kujarluru pulka-pinjarla manngu-nyanyi, “Ngajujuurna ngurrju-nyayirni wiriji, ngulaju karna ngajuju yapa-patu-kari-piya-wangu nyina.” Yalirli yapangku kuja kyananu nganta kamparrurla wiri nganta ngarrirni nyanungurlu, ngulangkuju kyananu ngari yimirr-yinyi. Kujaju karrimirra warntarla! Nganakupuka Kirijiniki kajirli nyiyarlangu maju rdipimi, ngulakujulurla yaninjarla jirnganja nyinaya yungunkulu kujarluru wardinyi-maninjarla pirrjirdi-mani. Kajinkili kujarluru pirrjirdi-mani wangkanjarlu yapa jinta-kari, kujarlunya kankulu purami kuruwarriji jungarnirliji yangka kuja-ngalpa Jijaji Kirajirli kuruwarrri pinarri-maninjarla yungu.

⁴⁻⁵ Yuwayi, Kaaturluju-ngalpa jarnkujarnku yungu ngalipakuju warrkiji ngulangkuju yungurliparla jarnkujarnku warrki-jarrimi. Kujarlaju, jarnkujarnkurlipa jawirdiki wirnki-jarri warrkingkaju mampanja-wangu manu nginji-wangkanja-wangu. Kulalparlipa kujaju wangkayarla, “Wayinpayi! Ngaju karnarla ngurrju-nyayirni warrki-jarrimi Kaatukuju. Kala yali Kirijini-kari yapa, kula-ka warrki-jarri junga ngaju-piya, lawa.” Kuja wangkanja-wangurlipa nyina! Manurlipa-nyanu jarnkujarnku miimii-nyanyi warrkiji jawirdiki mirnimirirli ngulaju jungarni-japa. Ngana-puka yapa kuja karla jungarni warrki-jarri Kaatukuju, kaji-nyanurla ngulakuju pulka-pinyi warrkikiji, ngulaju ngula-juku.

⁶ Marda kyanarra yapa jinta-karirli pinarri-mani Kaatukuju. Ngulaju ngula-juku. Nyiyarlangu marda kuja kankulu mardarni, ngulajulpankulurla yuuly-pinjarla yungkarla.

⁷ Yapaju marda kajika-nyanu kujarlangu wangka, “Kajirna nyina kuja-purda-kari warntarla Kaatu-kujakuju, kujarlaju nyiyarningkijarraju ngurrju-juku kapuju kari.”

Kujaju kula junga! Kuja manngu-nyanja-wangu nyinaya, kujarluju kanpa-nyanu nyuntulurlu yimirr-yinyi. Ngana-puka yapa kuja karla nyina Kaatuku jungarni, kujarlaju nyiyarningkijarraju ngurrju-nyayirni kapurla marlaja karrimi yalumpukuju yapaku. Kala yapa ngana-puka kuja-ka kuja-purda-kari warntarla nyina Kaatu-kujakuju, kujarlaju nyiyarningkijarraju kapurla maju-nyayirni marlaja karrimi yalumpukuju yapaku.⁸ Ngalya-kari yapa kalu kuja-purda-kari nyina warntarla, ngulangkuju yungulu-nyanu nganta wardinyi-mani. Kaaturluju kapu-jana riwarr-pinyi. Kala yapa ngalya-karaji kalurla nyina jungarni Kaatukuju, ngulangkuju yungulu wardinyi-mani Pirlirra Kaatu-kurlangu. Kaatuju kapulurla jirranganja nyina wankaru tarnga-juku.⁹ Yuwayi, Kaatuju kaji-jana jirranganja nyina tarnga-juku, ngulangkuju kapu-jana yinyi nyiyarningkijarraju ngurrju-nyayirni. Kujarlaju, nyampurlaju ngurungka, yungulparlipa-jana nyinayarla yimiri-juku yapa panukuju. Manu yungulparlipa-jana ngurrju-nyayirni warri-jiarriyara yukayi-karda.¹⁰ Manu kajirli-pa-jana nyanyi Kirijini-kariyi-nyanu marda mangari-wangu manu wawarda-wangu marda marlajarra, ngulaju yungulparlipa-jana yimirri-ji-ki warrawarra-kangkarla. Wala kalurla nyina Jijaji Kirajiki, manu kalurla nyina warlajala turnu-warnu Kaatukuju. Kujarlaju, yungulparlipa-jana warrawarra-kangkarla. Manurlipa-jana Kirijini-wangurlangu warrawarra-kanyi.

Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, yungulparlipa jintawarlayi-ji-ki nyinayarla Jijaji-piya-juku kuja nyanungu palija watiya warntawarntarla

¹¹ NYANGKALU NYAMPU YIMI PIPANGKA WIRI-WIRI-NYAYIRNI YIRDIJI KUJA KARNA PANTIRNINJARLA YIRRARNI NGULAJU RDAKANGKU NGAJULURLU-JUKU.¹² Yangkapaturlu kuja kalu-nyarra putaputa jinyijinyi-mani yungulu-nyarra nganta ngarrka-kijirni nyurrurlaju, kujarlaju kalu-nyarra jinyijinyi-mani yungulu-jana nganta Juwu-patu-karirliji ngula-warnuju yampi nyanungurraju kulungku ngarrirninja-wangurlu. Jinyijinyi-mani kalu-nyarra yungulu-jana nganta wardinyi nyina Juwu-patu-karaji. Yangkarrarlu yalumpurrarlu yapangku kuja kalu-nyarra jinyijinyi-mani, ngularrarluju kula kalu-jana yapa-patu-kariki-ji Jijajiji kuja palija watiya warntawarntarla, lawa. Kajilpalu-jana yangkarrarlu jinyijinyi-maninja-palkarlu yimi-ngarrkarla Jijaji kuja palija watiya warntawarntarla, kujarlaju kajikalu-jana yangkarra Juwu-patu-karaji kulu-jarri-nyayirni. Ngari kalu-jana kuja-mipa wangka, “Kajinkili nyurrurla yapa Juwu-wangu-patu Kirijini-jarriki, ngulaju yungurnalu-nyarra ngarrka-kijirni Juwukardalku.”¹³ Yalumpurrarlu Juwu-paturlu, kula kalu pura Mujuju-kurlanguju kuruwarriji jungarnirli, lawa. Ngampurrparlu-juku yungulu-nyarra nganta ngarrka-kijirni nyurrurlaju Juwu-wangu-patuju Kirijini-patuju. Kajilpalu-nyarra ngarrka-kijikarla-juku, ngula-jangkarluju kajikalu-nyanu warrarda-juku pulka-pinyi, manu kajikalu-jana yapa panu-kariki warrarda yimi-ngarrirni yangka kuja kalu-nyarra nganta ngarrka-kijirni.¹⁴ Ngajuju, kula karna yalumpurra-piya yapa-patu-kari-piya yangka jinyijinyi wita-wangu-patu-piya nyina, lawa. Ngaju karna-jana warrarda yimi-ngarrirni jinta-juku Jijaji Kiraji Warlaja-Wiri kuja palija warntawarntarla. Ngula-mipaku karnaju pulka-pinyi. Yuwayi, Jijaji Kiraji palija warntawarntarla. Kujarlaju, kula karnarla ngajuju ngampurra nyina nyampurlaju ngurungkaju nyiyarningkijarrakuju. Lawa nyampurlaju ngurungka, kula kaju nyiyarlangu nguna ngajukuju.¹⁵ Kuja kajana yapa Kaaturlu manngu-nyanyi, ngulaju kula kanyanu kuja wangka, “Yalumpurlu yapangku, ngarrka-kijirni kalu-nyanu Juwu-piyarlaju? Kapu lawa mayi?” Lawa, Kaaturluju kula-ka kuja manngu-nyanyi. Kuja mipanya-ka wangka, “Yalumpurlu yapangku, Pirlirra Kaatu-kurlanguju mayi kalu mardarni ngaju-nyanguju? Ngula-kurluju Pirlirra-kurluju mayi kalu nyina Jijaji-piya?” Kujanya-ka Kaaturluju manngu-nyanyi.

¹⁶ Yungurna-janarla ngajuju yapakulku yati-wangkami Kaatukulku yangka kuja kalu nyina Jijaji-piya Yirrali-pinki-jala warlajala nyanungukulku, ngulakunya yungurna-janarla yati-wangkami Kaatukuju. Payirni yungurna-janarla Kaatuju yungulurla ngurrju rarralyalku marlaja nyina manu yungu-jana nyanungu mari-jarrinjarla ngurrju-juku nyina.

¹⁷ Ngajulparnarla warri-jiarrija Jijajiki. Kujarlanyajulu ngajuju murrumuru-manu-nyayirni yapa ngalya-karirliji. Ngula-jangkanya karna pakarninja-wangu murruru mardarni palkangkaju jurru-ngurlu rdaka-jarra-kurra manu wirliya-jarra-kurra. Kuja-kujakuju karna payirni Kaatulku yunguju muurl-mardarni.

¹⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yati-wangka karna-nyarrarla Warlaja-Wiriki Jijaji Kirajiki yungu-nyarra tarnga-juku yimiri-juku nyina. Ngula-juku ngurrju.

Ephesians

Pipa Yipija-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Yipija-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiva-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlu-jana pipa nyampu yirrarnu nyurru-wiyi yapaku Kirijini-patuku kujalpalu nyinaja kirri wiringka yirdingkaju Yipijarla. Kuja-jana pipa nyampu yirrarnu, nyanunungulpa nyinaja rdakungka-juku.

Pipa nyampurla, Puurlurlu-jana langa-kurra-manu kuja-jana Jijaji warntawarntarla palija yungulu rarralyalku nyina. Nyanungurlu-jana yimi-ngarrurnu yangka kapu-jana Kaaturlu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu kanyirni nyanungu-nyangu warlalja-kurra turnu-warnu-kurra. Pipa nyampurla, yimi-ngarrurnu-jana yapa yungulurla jungarni nyinami Kaatuku.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajulu Puurlurlu karna-nyarra Kirijini nyampu pipa yirrarni pantirninjarla ngula kankulu nyinami kirringka Yipijarla. Panu nyurrurla kankulurla nyina Kaatuku, manu kankulu nyina jintangkalku Jijaji Kiraji-wana. Kujarlaju kankulurla wala warrarda nyinami nyanungukuju.

² Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Yipija-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnga-juku.”

Nyanungu-nyangu-kurlurlu Pirlirra-kurlurlu, Kaaturlu kangalpa warrawarra-kanyi

³ Panungkurliparlajinta Kaatuku pulka-pinyi! Nyanunguju karla nyina Wapirra Jijaji Kirajiki ngulaju Warlalja-Wirikipalangu. Jintangka karliparla nyinami Jijaji Kirajiki. Nguru-ngurlu nyanungu-nyangu-ngurlu kangalpa nyanungurlu pirlirra-maninjarla warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu-kurlurlu Pirlirra-kurlurlu. ⁴ Ngula Kaaturlu nyampu nguru ngurrju-manu, ngulakungarntijilpa manngu-nyangu kapu-ngalpa yalpa ngurrju-mani. Ngula-jangkaju kapu-ngalpa jinta-manilki Jijaji Kiraji-kiralku. Kaaturlu-ngalpa milarnu yungurliparla nyina nyanunguku manu yungurliparla jungarni nyanunguku nyinami. Nyanungurlu-ngalpa milarnu yungurliparla yulkami.

⁵ Ngula Kaaturlu nguru nyampu ngurrju-manu, ngulakungarntiji nyanungurlujulpa-ngalpa nyurru-juku manngu-nyanjarla purda-nyangu. Nyanungulpa-nyanu wangkaja, “Ngajulurlu yungurnaju yapa yalumpurra mardarni. Ngajulurlu kapurna-jana yilya Jijaji Kiraji walya-kurra yungurna-jana rdakurl-kijirni ngajukulkur kurdukurdu.”

⁶ Yuwayi, pulka-pinyirliparla Kaatuku panungku! Nyanunguju kangalpa yimiri nyinami. Kujaju ngurrju-nyayirni! Kaatu karla yulkami-nyayirni Jijajiki Kaja-nyanuku nyanungu-nyanguku. Kula nganangu nyanunguju jinyijinyi-manu Jijajiki yilyanjarniki nyampu-kurraku walya-kurraku, walku. Nyanungurluju ngari kutu yilyajarni Jijajiji nyampu-kurraku.

⁷⁻⁹ Jijajiji palija watiya warntawarntarla, manu-ngalpa yalyu karlija yungurlipa panu ngalipaju jintangkalku nyinami nyanungu-kurlu. Kujarlaju, Kaatu-ngalpa yawuru-jarrija yangka kujalparlipa maju-wiyi nyinaja. Nyanungurlu-nyanu ngalipa kulpari kangu nyanunguku, manu ngalipaju rarralyalku. Yuwayi, Kaatujulpa-ngalpa yimiri-nyayirni-nyinaja. Ngurrju-nyayirnilpa-ngalpa nyinaja. Nyanunguju pinangkalpa-nyayirni, manu-ka nyiyarningkijarra milya-pinyi.

Kujarlaju nyanungurlu-ngalpa nyiyarlangu ngurrju milki-yirrarnu yangka nyanungurlu kulalpa-jana nyurru-wiyirangu milki-yirrarnu, walku-wiyi. Nyurru-wiyi nyanungulpa nyinaja ngampurrpa yilyanjaku Jijajiki nguru nyampu-kurraku. Kala yilyanjakungarnti nyanungukungarnti, nyanungurlulpa nyiyarningkijarra wurdujarra-manu.

¹⁰ Kuja nyiyarningkijarra wurdujarra-manu manu jungarni-manu, Kaatuju-nyanu wangkaja, “Ngula-juku karna yilyamiralku.” Junga-juku, nyanungurlu yilyajarni Jijaji yungu nyanungulku nyina Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku kuja Kaaturlu ngurrju-manu walyangka manu yalkirirla. Kujarlanyarliparla pulka-pinyi!

¹¹ Nyarrpara-jangka kalu nyiyarlanguju ngurungka nyampurlaju palka-jarrimi? Kamparru, Kaaturlu kajana manngu-nyanjarla purda-nyanyi, manu ngula-jangka kalurla marlaja palka-jarrimi. Kuja Kaaturlu walya manu yalkiri ngurrju-manu, ngulakungarntiji nyanunguju-nyanu

wangkaja, “Ngajulu kapurnaju milarninjarla kanyirni yapa ngaju-kurra.” Junga kujaju. Kaaturlu-ngalpa milarnu yungurlipa jintangka nyina Jijaji Kiraji-kirli. ¹² Nyurru-wiyi nganima Juwu-patuju kamparru-warnulparnalurla Jijaji Kirajiki pardarnu palka-jarrinjaku nguru nyampurlaku. Nganimparlurnalu milya-pungu yangka nyanungu kapu yanirni. Kujaju junga. Jijajiji nyurru-juku yanurnu. Kaaturlu milarnu-nganpa Juwu-patu kamparrurlu yungurnalurla Kaatuku-pinyi ngula-ka nyinami parrparda-nyayirni. ¹³ Nyurrurlarlangu Juwu-wangu-patu-nyarra Kaaturluju jintamanu Jijaji Kiraji-kirraju yangka-puru kujankulu nyurrurlarlu yimi junga purda-nyangu Kaatukurlu. Nyanungurlu-juku kajana yapa muurl-mardarni. Yimi Ngurru-kirli-nyarra Kaaturlu muurl-mardarnu yaninja-kujaku jarwara-kujaku. Kujankulurla wala nyinaja Jijaji Kirajiki, Kaaturlu-nyarra yungu nyanungu-nyangu Pirlirra yangka kuja-ngalpa nyanungurlu jangku-pungu nyurru-wiyi. Pirlirra kangalpa wangka ngalipaku kuja, “Nyurrurla yapa kankulurla warlaja nyina Kaatukuju.” ¹⁴ Panu karliparla nyinami warlaja Kaatuku, manu karlipa mardarni nyanungu-nyangu Pirlirra. Kujarlanya milya-pinyi karlipa ngaka kapurliarla nyina rarralya-nyayirni ngurungka nyanungu-nyangurla. Manu karlipa milya-pinyi yinya kapurliapa mani nyiyarningkijarra yinya kuja-ngalpa jangku-pungu Kaaturlu. Yuwayi, Kaatuju parrparda-nyayirni. Pulka-pinyirliarla nyanunguku!

Jijaji Kiraji-ka nyina Warlaja-Wiri nyiyarningkijarraku

¹⁵ Purda-nyangurna-nyarra wala nganta kankulurla nyina Warlaja-Wiriki Jijajiki, manu yangka kuja kankulu-jana yulkami nganta yapaku Kaatukurlangu. ¹⁶ Kujarlanya, kuja karnarla wangkami nyanungukuju, yati-wangka karna-nyarrarla nyurrurlakuju. Manu karna-nyarrarla nyanunguju tarngangkulu-juku warrarda payirni. ¹⁷ Yuwayi, Kaatuju kangalpa nyinami Wapirra ngalipakupalangu pirlirra-nyayirni. Nyanungurlu yilyajarni Warlaja-Wiri Jijaji Kiraji nyampu-kurra. Warrarda karna-nyarrarla payirni yungunkulu milya-pinyi kuja-nyarra Kaaturlu yajarnu nyanungukulu. Nyanungu karna-nyarrarla payirni yungulpa-nyarra nyanungu-nyangu-kurlurlu Pirlirra-kurlurlu pinarri-mantarla nyiyarningkijarraku manu yungu-nyarra Pirlirra Kaatu milki-yirrarni nyurrurlakuju. ¹⁸ Payirni karna-nyarrarla Kaatu yungu-nyarra langa rurrpa-mani yungunkulu milya-pinyi-nyayirni. Kapunkulu milya-pinyi kuja-nyarra milarninjarla wangkaja yangka ngaka yungunkulu nyanungu-kurlu nyinami tarngangu-juku. Kapunkulu milya-pinyi yangka kapunkulu mani nyiyarningkijarra ngurru yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jangku-pungu nyanungu-nyangu yapaku. ¹⁹⁻²⁰ Kapunkulu milya-pinyi nyanungu-nyangu yartarnarri wiri-nyayirni kuja-ka nguna kaninjarni ngalipanyangurla palkangka yangka kuja karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki. Yartarnarri kangalpa pirlirra-mani.

Yartarnarri jintajuku yangka kuja Kaaturlu Jijaji Kiraji pina-wankaru-manu palinjawarnu. Yartarnarri jurru-kurlurlu Kaaturlu pirlirra-yirrarnu nyanungurla jungarnipurdanji ngurungka nyanungu-nyangurla. ²¹ Nyanunguju wiri-nyayirni pirlirra-karikiji manu yapa ngalya-karikiji ngurungka Kaatu-kurlangulaku manu walyangkaku. Nyanungu-nyangu yirdiji pirlirra-nyayirni yapa-patu-kari-kirlangu-piya-wangu jalan-guju. Manu kaji walya nyampu lawa-jarrimi, Jijaji Kiraji-kirlangu yirdiji kapu wiri-jiki nyina yapa panu-kari-piya-wangu. ²² Kaaturlurla yartarnarri yungu Jijaji Kirajiki yungu Warlaja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Manu Kaaturlu milarnu nyanunguju yungu-ngalpa Warlaja-Wiri nyina yapaku ngalipaku Kirijini-patuku ngurukari nguru-kariraku. ²³ Kuja karlipa Kirijini-patu jintajarrimi, ngulajurlipa palkaju Jijaji Kiraji-kirlangu-piya. Nyanungurlu-ka nyiyarningkijarra ngurru-mani warrarda ngurru-nyayirni nyanungu-pinyi. Nyanungurluju kangalpa kurru-pinyi yartarnarri palkangkaju, ngula-kurlu yungurlipa walku-mani warrki nyanungu-nyanguju ngurukari nguru-karirila.

2

Yapa nyurnu-patu-piyalparlipa nyinaja pirlirra palinjawarnu, kala Kaaturlu-ngalpa wankaru-manu pina Jijaji-piya

¹ Nyurrurla kalankulu warntarla-juku warrarda nyinaja, manu kula kalankulurla Kaatuku nyinaja. Kujarlanya, yapa nyurnu-patu-piyalpankulu nyinaja kula-nganta pirlirra palinjawarnu. Kulalpankulu Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurraju kujalpanyarra wangkaja. ² Yuwayi, warntarlalpankulu nyinaja yapa panu-kari maju-piya kuja kalu walya nyampurla nyina. Manulpankulu purda-nyanjara puraja Juju Ngawu yangka kuja kajana wiri nyina pirlirra-kariki juju-kariki yalkiririla. Yangka jurru-juku kuja kajana yapa jinyijinyi-mani yangka kuja kalurla purda-nyanja-wangu

jurnta nyina Kaatukuju. ³ Ngalipa panu-juku kalarlipa warntarlaju nyinaja yinyarra-piyya. Kalarlipa marru-pinjarla niyarningkijarra punku manngu-nyangu. Kalarlipa warntarlaju manngu-nyanjarla majungka-jarrija. Kujarlanya-ngalpa Kaatuju kulu-jarrija. Kapu-ngalpa muku pungkarla-jala yapa panu-kari-piyya yangka-piyya kuja kajana kulu-jarrimi.

⁴⁻⁵ Kaatuju kanyarra yimiri-nyayirni nyina nyurrurlakuju. Kujarlanya-nyarra muurl-mardarnu palinja-kujakuju. Junga kujaju yangka kalarlipa warntarla nyinaja. Kujarlanya kulalparlipa nyinaja Kaatu-kurlangu yangka-piyya pirlirra nyurnu-piyya palinja-warnu-piyya. Kala Kaatujulpa-ngalpa warrarda yulkaja, manu-ngalpa mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja. Kujarlanya-ngalpa pirlirrapaju wankaru-manu pina yangka-piyarlu kuja Jijaji pina-wankaru-manu. ⁶ Jalanguju, nyinami karliparla Jijaji Kirajikiji. Kaaturlu junga-nyayirni nyanunguju pina-wankaru-manu. Kuja-piyarlu-yijala-ngalpa wankaru-manu pina yungurlipa Jijaji Kiraji-kirli nyina nguru-nyayirni-wangurla. Yinyarlanya-ka nyina Warlalja-Wiriji niyarningkijarrakuju. ⁷ Yuwayi, nyinami karliparla Jijaji Kirajikilki. Kaaturlu-ngalpa pina-wankaru-manu Jijaji-piyya yungulu yangpangu milya-piyyi Kaatuju yimiri-nyayirni ngalipakuju. Kula kangalpa ngana yimiriji nyina kuja-piyaju.

⁸ Kaatu kanyarra yimiri nyina nyurrurlakuju kuja kankulurla wala nyina. Kujarlanya kanyarra muurl-mardarni palinja-kujakuju. Kulalpankulu-nyanu nyurrurlarlul muurl-mardakarla, lawa. Kaaturlu kanyarra ngari kutu muurl-mardarni. ⁹ Yapa jinta-kari marda kajika kurruru-karrinjarla wankami, “Ngajuju karna-jana yimiri nyina yapakuju. Kujarlanya kaju Kaaturluju muurl-mardarni palinja-kujakuju.” Kujaju junga-wangu. Kulalpa nganangu jinyiyinyi-mantarla Kaatuju muurl-mardarninjakuju, lawa. ¹⁰ Ngalipakungarntirli ngurrju-maninjakungarntirliji, manngu-nyanjarla-nyanu wankaja, “Ngajulurlu kapurna-jana yapa ngurrju-mani yunguluju warrki-jarri ngurrju manu yungulu-jana yapa-patu-karirlanguku yimiri nyina.” Kujarlanya-ngalpa jinta-manu Jijaji Kiraji-kirra.

Jijaji Kirajirli kangalpa jintangka warlaljarla Kaatu-kurlanguurla yirrani

¹¹ Juwu-paturluju kalu-jana ngarrka-kijirni nyanungurra-nyangu kurdu wirriyaju. Ngulaju nyanungurra-nyangu kurruwarri. Kujarlanya kalu wangka nyanungurraju nganta Kaatu-kurlangu. Nyurrurlu Juwu-wangu-patu kula kankulu nyina Juwu-piyya ngarrka-kijirninja-warnu, lawa. Kujarlanya Juwu-patu kalu wankami nyurrurla nganta kula Kaatu-kurlangu. Nyurrurlarlul, manngu-nyangkulu-nyanu kujalpankulu nyarra nyurru-wiyi nyinaja kujankulu Kirijini-jarriju. Nyiya-piyalpankulu nyurrurlaju yapa nyinaja Kirijini-jarriju-kungarntirli? ¹² Kirijini-wangurlu-wiyi kula kalankulu milya-piyya niyarningkijarra Jijaji Kiraji-kirliji. Kulalpankulurla Kaatuku nyinaja yangka Yijirali-pinki-piyya kuja-nyanu milarnu nyanunguku. Nyurru-wiyi, ngarrurnu-jana yangka kapu-jana warrawarra-kanyi tarnga-nyayirni. Kala kula nyarra nyurrurla ngarrurnu kujarlul, lawa. Ngarilpankulu nyinaja Kaatu-wangu, manu kalankulu-nyanu wankaja, “Waraa! Ngaliyaju yangarlul-nyayirni! Ngana kapu-ngalpa yanirni warrawarra-kanjakuju?” ¹³ Yuwayi, nyurrurla yapa-patu kalankulurla wurnturu jurnta nyinaja Kaatukuju. Kala jalanguju, nyinami kankulurla Jijaji Kirajikilki. Nyanungu-ngalpa palija warntawarntarla ngalipaku panu-jarluku-juku. Kuja yalyu karlija, kujarlanya-nyanu nyurrurla pina-kangurnu Kaaturluju nyanungukuju. ¹⁴ Nyurrurla Juwu-wangu-patu kalankulu-jana nyurunyuru-jarrija Juwu-patukuju, manu kalalu-nyarra nyurunyuru-jarrija-yijala. Kalalu-nyarra warla-pajurnu warrarda nyanungurra-kurlu jinta-jarriju-kuju. Kala jalanguju, Jijaji Kirajirli-ngalpa jinta-maninjarla jintakurra kangurnu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu yungurlipa-nyanu rarralya nyina jarnkujarnku. ¹⁵ Yuwayi, nganimpa Juwu-patu manu nyurrurla Juwu-wangu-patu kalarlipa jirramarla turnu-warnu-jarriju nyinaja jarnku. Kala Jijaji Kirajirli yungu-ngalpa jinta-mantarla jintangka turnungka nyinanjaku yungurlipa-nyanu rarralya nyina. Kujarlanya Jijajiji palija warntawarntarlaju. Nganimparlu Juwu-paturlu kalarnalu-jana kurruwarri-kari kurruwarri-kari Mujuju-kurlangu warrarda puraja. Kala kuja Jijaji palija warntawarntarla, kujarlanya kula kangalpa Mujuju-kurlangu kurruwarriji wiri nyina ngalipakuju, manu kula karlipa puramilki, lawa. Jintangalku karliparla marlaja nyina Jijajikiji Juwu-patu manu Juwu-wangu-paturlangu. ¹⁶ Yuwayi, Jijaji palija warntawarntarla yungu-ngalpa nganimpa Juwu-patu manu nyurrurla Juwu-wangu-patu jintangka turnu-warnurla yirrani. Kuja Jijaji palija warntawarntarla, ngulangkuju-ngalpa kangurnu pina Kaatu-kurra yungurlipa nyanungu-nyangu wungu-warnulku

nyina. Kujarlanya, kula karlipa-nyanu nyurunyuru-jarrimilki, lawa. ¹⁷ Nyurrurla Juwu-wangu-patu kalankulurla wurnturu jurnta nyinaja Kaatukuju. Kula kalankulu milya-pungu, lawa. Nganimpa Juwu-patu kalarnalurla kutu-nyayirni nyinaja nyanungukuju. Kuja Jijaji yanurnu walya nyampu-kurra, nyanungu-ngalpa wangkaja yungurlipa jintangka nyinami Kaatu-kurlu. Wangkaja-ngalpa yungurlipa jintangka nyina rarralya nyurunyuru-jarrinja-wangu. ¹⁸ Yuwayi, Jijaji-ngalpa palija warntawarntarla, manu karliparla jinta-juku Pirlirra Kaatu-kurlangu marlaja mardarni. Kujarlanya yungurliparla kutu-jarrimi Wapiraku wangkanjakuju.

¹⁹ Nyurrurla Juwu-wangu-patu kalankulu nyinaja yapa-kari Juwu-patukuju. Kala jalanguju, Kaatu-kurlangu yapa jintawarlayi karlipa nyinami warlaja jintangka nyanungu-nyangurla. ²⁰ Yuwayi, Kaaturlu kangalpa yirrarni turnu-warnu-kurra nyanungu-nyangu-kurra jintangka-juku. Jijaji Kiraji-wiyi yirrarnu ngula-ka wiri-nyayirni nyina nyiarningkijarraku. Ngula-jangkaju, yirrarnu-ngalpa yangka-patu Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu nyanungu-nyangu-paturangu jarukungarduyupatu yangka kuja kalalurla marlaja wangkaja. Manu jalanguju, nyurrurlarlangu kanyarra yirrarnilki turnu-warnu-kurra nyanungu-nyangu-kurra. ²¹ Yuwayi, Jijaji Kirajirliji kajana jinta-mani yapa jintawarlayi turnu-warnu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. Nyanungurluju kajana maya-kari yapa yirrarni jintangka-juku. Kujarlanya karlipa yapa jintawarlayi nyina Yuwarli Maralypirila kuja karla karri ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijajiki. ²² Nyurrurlaju kankulurla Jijajikilki nyina. Nyanungurluju kanyarra jinta-mani Kaatu-kurlangu turnu-warnu-kurra. Nyurrurlarlangu kankulu nyina Yuwarli Maralypi-piya kuja-ka Pirlirra Kaatu-kurlangu nyina.

3

Puurlurlu wita ngari yimi yirrarnu nyanungu-kurlu yangka nyarra kuja kala-jana warrki-jarrija Juwu-wangu-patuku pina-kanjarniki Kaatu-kurralku

¹ Jijaji Kirajirliji ngaju Puurlu yilajarni Yimi Ngurrju-kurlu nyurrurla-kurra Juwu-wangu-kurra. Kujarlanya karna nyina rdakungkalku. ² Nyurrurlarlu kankulu nyurru milya-pinyi ngaju-kurluju. Kaatujulpaju yimiri-nyayirni nyinaja ngajukuju. Nyanungurluju milarnu ngaju, manu warrkiji yungu yungurna-nyarra yapa nyurrurla pirlirjardi-mani. ³ Nyampurla pipangka nyurrurna-nyarra wita ngari yirrarnu Kaatu-kurluju. Nyurru-wiyilpa manngu-nyangu nyurrurlaku Juwu-wangu-patuku pina-kanjaku nyanungukulkku. Kula-jana yapaku Yimi Ngurrju milki-yirrarnu. Wuruly-mardarnulpa-nyanu nyanungu-miparlu. Kala ngaka-pardu-kari, milki-yirrarnuju yimiji yungurna milya-pinyi. Kujarlanya karna-nyarra yimi wita-pardu-kari yirrarni nyampurla pipangka. ⁴ Kajinkili pipa nyampu nyanyi, ngula-jangkarluju kapunkujulu milya-pinyi-nyayirnilki. Kapunkulu-nyanu wangkami, “Kulalparlpa Kaatu-kurlangu Yimi Ngurrju milya-pungu, wuruly-mardarnulpa-nyanu nyanungu-miparlu ngalipa-kujakuju. Kala yinya wati Puurlurlu-ka milya-pinyi-nyayirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja kangalpa ngalipa Juwu-wangu-patu pina-kanyirni Kaatu-kurra Juwu-piya.” Kujanya kapunkulu-nyanu wangkami. ⁵ Junga nyampuju. Nyurru-wiyi Kaaturlu kula-jana milki-yirrarnu nyanungu-nyangu Yimi Ngurrju yapaku. Kala jalangurluju-nganpa nyanungu-nyangu Pirlirparlu milki-yirrarnu Wiriwiriki Kurdungurlu-patuku manu jarukungarduyupatu yangka-patuku kujarnalu-nyanu yungu nyanungu-mipa-kurra. ⁶ Nyampuju yangka Yimi Ngurrju kujalpa-nyanu nyurru-wiyi Kaaturlu mardarnu nyanunguku. Jalangu nyurrurla Juwu-wangu-patu kankulurla wala nyina Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirliki. Kujarlanya kapunkulu mani nyiarningkijarra kuja-nganpa Kaaturlu jangu-pungu nganimpa Juwu-patuku kamparrurlu-wiyi. Kapu-nyarra nyurrurla Juwu-wangu-patu jinta-mani nganimpa-kurra Juwu-patu-kurra nyanungu-nyangu warlalja turnu-warnu-kurra. Kapu-nyarra warrawarra-kanyi nganimpa-piya.

⁷ Kaatujulpaju yimiri-nyayirni nyinaja ngajukuju, manuju nyanungu-nyangu yartarnarri yirrarnu ngajuku. Kujarlanyaju warrkiji ngajukuju yungu yungurna-jana yapaku ngarrirni Yimi Ngurrju. ⁸ Kula karnaju wiri paaju-ngarrirni ngajulurlu yapaku yangka kuja kalurla Kaatuku nyina, lawa. Nyanungurra wiri-jiki kalu nyina ngajukuju. Ngulaju ngula-juku. Kaatujulpaju yimiri-jiki nyinaja ngajukuju, manuju warrki nyampu yungu yungurna-jana milki-wangkami Juwu-wangu-patuku Jijaji Kiraji-kirli. Nyanunguju wiri-nyayirni nyiya-piya-wangu. Kula nganangu nyangu nyanungu-piya nyurru-wiyi! ⁹ Kaaturlu ngurrju-manu nyiarningkijarra. Nyanungurlupa langangku mardarnu yimi jinta-kari kujalpa-jana jurnta mardarnu yapaku yimi-ngarrirninjawangurlu. Kujarlanyaju ngajuju milarnu yungurna-jana yimi-ngarrirni yangka jinta-kari yimi. ¹⁰ Nyiya-jangkalpa-jana Kaaturluju jurnta mardarnu yinyaju yimi yapakuju?

Yimi-ngarrirni kapurna-nyarra yungunkulu milya-pinyilki. Kaaturlu-jana Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu jintangka yirrarnu nyanungu-nyangu warlaljarla jaajirila. Nyampuju yangka yimi jinta-kari kujalpa-jana nyurru-wiyi yapaku jurnta mardarnu. Kala jalangurlu marramarrarlul manu panu-kari pirlirparlu, yangka kuja kalu wiriwiri nyina yalkiririla, nyanyi kalu-ngalpa ngalipa Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jinta-manu nyanungu-nyangu turnungka jintangka. Kujarlanya kalu milya-pinyi nyanunguju pina-nyayirni niyarningkijarrakuju. ¹¹ Kaaturlu kuja ngurrju-manu walya manu yalkiri, nyampukungarnti nyanungurlululpa kuja manngu-nyangu, “Ngakaju kapurnaju kanyirni pina Juwu-wangu-patuju ngaju-kurra Juwu-patu-piya.” Junga kujaju. Nyanungurlu yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri walya nyampu-kurra. ¹² Kujarlanya ngari karliparla kutu-jarrimi Kaatukuju laniwangu. Yuwayi, ngalipaju mapirri jintangka Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, manu karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki. ¹³ Jalanguju murrumuru karna nyina nyampurula rdakungka. Kala kulalu mularra-jarriya! Ngajuju karna nyampu rdakungka nyina yungunkulu nyurrurla yapa-patu pirrjirdi-jarrimi.

Puurlu-janarla wangkaja Kaatuku Yipija-wardingki-patuku

¹⁴ Parntarimilki karnarla mirdi-purdanji Wapirra Kaatuku. ¹⁵ Nyanungurlu-jana yapa manu pirlirpa-kari pirlirpa-kari ngurrju-manu kuja kalu walya nyampurula nyina manu nguru-nyayirni-wangurla, manu kajana wankaru warrarda mardarni. ¹⁶ Kaatuku-ka nyina kankarlarra yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Wangkami karna-nyarrarla yungu-nyarra nyanungu-nyangu Pirlirparlu pirrjirdi-mani-nyayirni nyurrurla-nyangu pirlirpa. ¹⁷ Ngajulu karna-nyarrarla nyanunguju payirni yungu-nyarra Jijaji Kiraji nyina nyurrurlarla kaninjarni yangka kuja kankulurla wala nyina. Ngajulurlu karna nyanunguju payirni yungunkulurla warrarda yulkami manu yungunkulu-nyanu yulkami Kirijini-patuju. ¹⁸ Ngajulurlu karna-nyarrarla nyanunguju payirni yungu-nyarra pirrjirdi-mani yungunkulu nyurrurlarlul manu panu-karirli Kaatu-kurlangu-paturlu langa-kurra-mani kuja kanyarra Jijaji Kiraji yulkami-nyayirni warrarda. ¹⁹ Ngaliparlul karlipa wita-mipa yimiji Jijaji Kiraji-kirliji milya-pinyi kuja kangalpa yulkami-nyayirni. Ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karna-nyarrarla Kaatu payirni yungunkulu pinalku nyina Jijaji Kiraji-kirliki. Ngula-jangkaju, kapunkulu ngurrjungku nyinanjarla wardinyi-mani Kaatuku.

²⁰ Kaaturlu-ngalpa yartarnarri yungu. Nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli ngulaju karliparla nyanunguku warrki-jarrimi. Wita-mipa ngari karlipa warrki nyanungu-nyanguju milya-pinyi, manu nyarrarlul kulalparlipa nyanunguju payikarla yungurliparlul ngurrju warrki-jarrimi. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-ka warrkiji milya-pinyi ngalipa-piya-wangurlul, manu warrki yinyaju kapu junganguku lawa-mani ngalipakurlurlul. ²¹ Nyanungurlu-ngalpa jinta-manu Jijaji Kiraji-kirra jinta-kurralku turnu-warnu-kurraju yangka kuja karlipa jaaji-pajirni. Kujarlanya yungurliparla Kaatuku warrarda pulka-pinyi. Ngula-juku ngurrju!

4

Jijaji Kirajirli kangalpa jintangka-juku turnu-warnu mardarni

¹ Ngaju karnarla warrki-jarrimi Warlalja-Wiri Jijajiki, kujarlanya karna nyampuju nyina rdakungka. Purda-nyangkajulu! Kaatu-nyarra milarninjarla wangkaja yungunkulurla jungarni nyinami. Kujarlanyalurla jungarni nyinaya Kaatuku yungu-nyarra wardinyi-jarrimi. ² Wurulypalu nyinaya, kulalu-nyanurla pulka-pungka! Ngarili-jana yapa panu-kari-mipaku pulka-pungka! Ngurrjulu-jana nyinaya! Kulalu-jana kulu wangkaya! Kajili rampalpa-jarri, kulalu-jana kulu-jarriya! Kulalu-jana jinyijinyimanta yungulu nyurrurla-piya nyina! Kuja-piyalpankulu-nyanu yulkayarla! ³ Kaatu-kurlangu Pirlirparlu-nyarra rarralya-manu yungunkulu jintangka nyina jarnku-karlir-nyinanja-wangu. Kuja-jangka, yirriyirriili nyinaya yungunkulu jintangka nyina turnu. ⁴ Jinta-mipa Pirlirpa Kaatu-kurlanguju ngalipakuju. Kuja-nyarra Kaatu milarninjarla wangkaja nyurrurlaku, manu kuja-nyanu nyanungu-kurra-manu, jangku-pungu-nyarra jintaku-mipa yangka jurruku-juku kuja karliparla jalangu pardarni. ⁵ Jinta-mipa kangalpa nyina Warlalja-Wiriji ngalipaku Kirijini-patukuju, manu jinta yimi jungarni-nyayirni Jijaji Kiraji-kirliji. Jintaku karliparla yimiki ngungkurr-nyina. Ngalipajurlipa jintawarlayiji papitaji-jarrija yirdingka Jijaji Kiraji-miparla. ⁶ Jinta-mipa Kaatuku kuja kangalpa Kirdana panuku yapaku nyina. Nyanunguju Warlalja-Wiri yapa panuku, manu-ka yapa panu-kurlul warrki-jarri, manu-ka yapa panungkaju nyina palka nguru-kari nguru-karirila.

⁷ Jijaji Kirajiji yimiri-nyayirni ngalipakuju, manu-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki. Milarnu-ngalpa jalangurlu yungurlipa warrki-kari warrki-kari mardarni. ⁸ Nyiya-jangka-ngalpa Jijaji Kirajirliji jarnkujarnku yungu yinyaju warrki? Nyampuju yimi jurru-juku kuja-ka nguna Payipulurla, wangkami kangalpa:

“Kuja nyanungu yanu kankarlarra, kangu-jana pirijina-patu purdangirli-wanarlu nyanungurluju. Kuja kankarlarra yanu, ngulangkuju-jana yungu ngurru nyiyarningkijarra yapaku jintawarlayiki.”*

⁹ Nyiya-kurlu nyampu yimi yangka kuja ‘nyanunguju nganta yanu kankarlarra?’ Kankarlarra yaninjakungarnti, nyanunguju yanu walya nyampu-ngurlu walya jinta-kari-kirra-wiyi kaninjarrar-nyayirni yangka manparrrpa-kurlangu-kurra. Kujarlanya-ka Payipulurlaju wangkami ‘nyanunguju yanu kankarlarra-nyayirni’. ¹⁰ Yangka kuja yanu kaninjarrar walya-kurra manparrrpa-kurlangu-kurra, nyanunguju jurru-juku kuja yanu kankarlarra murrarninginti yalkirirla Kaatu-kurlangu-kurra. Nyanunguju pina-yakarra-pardinjarla yanu kankarlarra yungu ngurru-mani nyiyarningkijarra ngurru-nyayirni walyangka manu yalkirirla nyanungu-piya-juku.

¹¹ Yuwayi, yinyaju junga-nyayirni. Jijaji Kirajirli-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki. Ngula-jangkaju, ngalya-kari karlipa nyina Jaajikingarduyu Wiriwiri, manu ngalya-karaji karliparla marlaja wangka Kaatuku jarukungarduyu-patu. Ngalya-karaji karlipa nyina mijiniri kuja karlipa yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra yapa yimi-ngarrirninjaku Yimi Ngurru. Ngalya-karirli karlipa-jana warrawarra-kanyi yapa jaajirla. Ngalya-kari karlipa tiija-patu nyina kuja karlipa-jana yapa pinarri-mani Kaatu-kurlu yimi. ¹² Ngalipaju Kaatu-kurlangu yapa. Jijaji Kirajirli-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki yungurliparla warrki-jarrimi nyanunguku manu yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. ¹³ Kajirlipa-nyanu jarnkujarnku pirrjirdi-mani kujarlu, kapurliparla panu-juku wala nyinami jungarni Kaatu-kurlangu Kaja-nyanuku, manu kapurlipa pina-jarrimi nyiyarningkijarra nyanungu-kurlu. Ngula-jangka, kapurlipa ngurru-nyayirni nyinami nyanungu-piya.

¹⁴ Kajirlipa Jijaji Kiraji-piya-jarrimi pina-nyayirni, ngulaju kularlipa kurdu-piya nyinami. Kurdukurduju kajikalua-jana warlka-kurrakuju ngungkur-nyinami marda, kajikalua-jana warlkangu yimirr-yinyi. Kula ngalipa kurdukurdu witawita-piya, lawa. Kuja kalu-ngalpa yapangku warlkangu ngarrirni, kajili-ngalpa pinarri-mani warn-tarlarlu Jijaji Kirajiki jurnta kanjaku, kularlipa-jana ngungkur-nyina. ¹⁵ Yulkami-miparlipa-nyanu, manu yungurlipa-nyanu jungangu yimi-ngarrirni warrarda yimi. Kuja-karra kapurlipa Jijaji Kiraji-piya-jarrimi ngurru-nyayirni. Nyanunguju Warlaja-Wiri ngalipaku jaajirla. Nyanungu kangalpa wangkami nyarra-jarrinjaku. ¹⁶ Kuja karlipa purda-nyanyi nyanungu, ngulaju kangalpa mardarni jintangka nyanungu-nyangu turnu-warnurla. Nyampuru jintangka ngulaju karlipa-nyanu jarnkujarnku yulkami, manu karliparla jarnkujarnku warrki-jarrimi kuja-ngalpa nyanungurlu yungu. Jungarni karliparla warrki-jarrimi yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani.

Jungarni-nyinaya Jijaji-piya

¹⁷ Junga karna-nyarra wangka. Warlaja-Wiri Jijajirliji ngajuju milarnu yungurna-nyarra yimi nyampurra yimi-ngarrirni. Kujarlanya karna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu yapa ngalya-kari-piya-wangu nyina, yangka-patu kuja kalu maju-mipa manggunyani. Kulalpalu nyarrparlu jungangukuju manngu-nyangkarla. ¹⁸ Jurru marntarla-jarrija-nyayirnili, manulu karlirr-yanu Kaatu-kujakuju. Kula kalu nyanungu purda-nyanyi, kujarlanya ngurru-juku kalu nyina. Kula kalu milya-pinyi nyanungurlunya kuja kajana wankaruru yapa mardarni. Junga kujaju. Kula kajana wankaruru mardarni. ¹⁹ Kuja kalu majungka-jarri, kula kalu-nyanu kurntaku-mani, lawa. Ngari kalurla warrarda warrirni maju-kari maju-kariki. Kula kalu-nyanu warla-pajirni, lawa. Ngari kalu nyanungurra-nyangu palkaju majungka-jarrimi.

²⁰ Kujankulu pina-jarrija Jijaji Kiraji-kirli, kulankulu pina-jarrija nyiyarningkijarra majuku, lawa. ²¹ Milya-pinyi karna-nyarra nyurrurlaju yapa-patu. Milya-pinyi karna kujankulu purda-nyangu Jijaji-kirli manu kujalu-nyarra yapa panu-karirli pinarri-manu nyanungu-kurlu. Nyanungu-nyangu yimiji junga. ²² Kujankulu pina-jarrija Jijaji Kirajikirli, warntarla-jukulpankulu nyinaja. Kala ngalya-karirli Kirijini-paturlulu-nyarra yimi-ngarrurnu maju-wangu-nyinanjaku. Kajinkili maju-juku nyinayarla, kulankulu-nyanu wardinyi-mantarla, lawa. Kapunkulu-nyanu nyurrurlaru-juku maju-mantarla. Kujarlanya, parra-kari parra-kari yampiyalu nyiyarningkijarra majumaju yangka kujalpankulu maju-wiyi puraja. ²³ Yapa yinya-patu-karirli-nyarra pinarri-manu.

* 4:8 Nyangka Psalm 68.18

Yungulpankulu yinya-kurlurlu Kaatu-kurlangu Pirlirra-kurlurlu warrarda manngu-nyangkarla jungarnirli. ²⁴ Yinyarra ngalya-kari Kirijini-paturlulu-nyarra pinarri-manu Kaatu-kurlu. Nyanungurlulu-nyarra kurruly-kujurnu jungarniki nyinanjakuju. Kujarlanya jungarnilirli nyinaya nyanungu-mipaku yangka-piya-wangu kujalpankulu warntarla-wiyi nyinaja. Kajinkili kuja-jarri, ngulaju Kaatuju kapu-nyarra wardinyi-jarrimi.

²⁵ Jijaji Kirajiki karliparla nyina jintangka turnungka. Kujarlanya kulalu-nyanu jarnkujarnku yulyurliku-yungka, kala yimi jungarni-mipalu-nyanu wangkaya. ²⁶ Marda kajikanparla kulu-jarrimi yapa jinta-kariki nyiya-ngurlurlangu. Yarujurlu yaninjarla yalala-yirra wantaju marda kajika yukamirralku. Kajilpanparla kulu-jarriyarla-juku wanta yunkanja-warnurla, ngulaju warntarla-nyayirni. ²⁷ Kajilpa wanta yukayarla, manu kajilpanparla kulu-juku nyinakarla yapa yinyaku, ngulaju Juju Ngawungku kajikangu warntarla-kanyi Kaatu-kujaku. ²⁸ Kaji yapa purunjunju nyinami, wangkayarla yinyaku yapaku yungu puru-wangu nyina. Wangkayarla yungu warrki-jarrimi nyanungu-nyangu rdaka-jarra-kurlu talakupurdaju. Kaji warrki-jarri ngurrju, ngulaju yungu-jana nyanungu-nyangu tala yinyi yapaku marlajarraku. ²⁹ Kulalu-jana yapa ngalya-kariki yimi maju wangkaya, kajikankulu-jana murrumuru-mani yimi nyurrurla-nyangu-kurlurluju. Kajili wajampa nyina nyiya-ngurlurlangu, yaninjarlalu-jana ngurrju-wangkaya. Kajili yimi nyurrurla-nyangu purda-nyanyi, ngulaju kapulu ngurrju-jarrimilki. ³⁰ Kulalu Kaatu-kurlangu Pirlirra wajampa-manta. Kaaturlu-nyarra nyanungu-nyangu Pirlirra yungu nyurrurlaku yungunkulurla nyanungukulku nyina. Kujarlanya kankulu milya-pinyi yangka ngaka Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni tarnngangkulku. ³¹ Kajingki yapangu murrumuru-mani, kularla miyalu maju jangkardu nyinaya, lawa. Kularla kulu-jarriya, manu kularla kilji jangkardu wangkaya. Kularla nginji-wangkaya, manu kula maju manngu-nyangka. ³² Manngu-nyangkalu nyampu: Kaaturlu Jijaji Kiraji yilyajarni nyampu-kurra yungu-ngalpa yawuru-jarrimi, punku-jarrimi kuja karlipa. Kujakuju, kajingki yapa jinta-karirli miyalu maju-mani, ngulajurla ngampangampa nyinaya, yawuru-jarriyarla kulu-wangu. Manulu-nyanu warrarda ngurrju nyinaya rarralya-juku.

5

¹ Nyurrurlaju Kaatu-kurlangu kurdukurdu. Yulkami-nyayirni kanyarra. Waalparrika nyanungu yungunkulurla jungarni nyinami. ² Manngu-nyangkalu Jijaji Kiraji. Kula nganangu nyanunguju jinyijinyi-manu ngalipaku palinjakuju, lawa. Ngari-nyanu yungu kutu Kaatu-kurraju kuja-ngalpa palija ngalipaku. Nyanungujulpa kuyu-piya nyinaja yangka yapangu Juwu-paturlu kalalurla purranjarla yungu Kaatuku yungu-jana yimirilki nyina. Kala Kaaturluju parnti-nyangu kuyuju jankanja-kurraju, manu kala-jana yapakuju wardinyi-jarriya-nyayirni. Kuja-piyarlu-yijala-nyanu Jijaji Kirajirliji yungu Kaatu-kurraju. Kuja-piyalpankulu-nyanu yulkayarla nyurrurlaju.

³ Nyurrurla yapa kankulurla nyina Kaatuku. Kujarlanya kulalu majungka-jarriya yapa panu-kari-piya, lawa, yangka kuja kalu punku-kurra-jarrimi. Ngalya-kariji kalu mannganju-jarrimi, manu ngalya-kari kalu majungka-jarrinja-yani. Ngalya-kariji kalu ngayarrka-jarrimi yungulu-nyanu nyiyarningkijarra mani. Kulalu nyanungurra-piya nyinaya! Kajilpankulu maju nyinayarla yapa yinya-patu-piya, yapa ngalya-karirli marda kajikal-nyarra nyanjarla maju-pajirni. ⁴ Kulalu yimi maju wangkaya warungka-piya. Kulalu yimi jiliwirrijiliwirri-wangkaya yangka nyiyarningkijarra maju-kurlu. Ngarili yampiya! Ngarilirli yati-wangkaya Kaatuku. ⁵ Yapa kuja kalu ngayarrka-jarrimi nyiyarningkijarraku, ngulaju yangka-piya kuja kalurla parntarrimi jujuku watiyangkaku manu pirli-jangkaku. Ngurrju-wangu kujaju. Yirriyirriili manngu-nyangka ngaju-nyangu yimiji. Kaatu manu Jijaji Kiraji mapirri kalu-ngalpa Warlaja-Wiri nyina ngalipaku yapaku kuja karliparla nyanunguku nyinami. Kajili-nyanu mannganju-jarrimi, manu kajili majungka-jarrinja-yani yapa, manu kajili ngayarrka-jarrimi, ngulaju kula kalurla nyina Kaatu-kurlangu yapa warlalja, lawa.

⁶ Manngu-nyangkalu nyampu: Kaatuju kapurla kulu-jarrimi-nyayirni yapa nganakupuka purda-nyanja-wangukuju. Marda kajika yapa jinta-kari yanirni yulyurliku-yinjaku nyurrurlaku. Marda kajika-nyarra wangkami ngurrju nganta majuju nyinanjakuju. Kala lawa. Kulalu purda-nyangka, kajika-nyarra warntarla-kanyi Kaatu-kujakuju. ⁷ Kajili yapa yinyarra warntarla kuja-piya nyinami, kulalu-jana jinta-jarriya nyanungurra-kurluju.

⁸ Nyanungurraju kalu yapa pampa-piya nyinami yangka yapa mungangka-piya. Kula kalu Kaatu nyanjarla milya-pinyi, lawa. Nyurrurla yapa kalankulu nyanungurra-piya nyinaja. Kala jalanguju kankulurla walalku nyina Warlaja-Wiriki Jijajiki, ngulaju

kanyarra yirrarni rdilingkalku yungunkulu ngulangka nyina. Kujarlanyalurla jungarniji nyinaya nyanungukuju. ⁹ Junga kujaju. Kuja kalu yapa nyina Kaatu-kurlangu rdilingka, nyanunguju kalu nyanjarla milya-pinyi. Ngula-jangka kalu-jana yapa ngalya-kariki ngurrju nyina, manu kalurla jungarni nyinami nyanunguku. Warrarda kalu wangka junga. ¹⁰ Payikalu nyanungu, ngulaju kapu-nyarra milki-yirrarni jungarni yungunkulurla nyinami nyanunguku. Ngula-jangka, Kaatuju kapu-nyarra wardinyi-nyayirni nyinami. ¹¹ Kuja kalu yapa mungangka nyina, ngulaju kalu majungka-jarrimi. Kulalu jinta-jarriya, lawa. Ngarili-jana ngarrika kuja kalu warntarla nyinami. ¹² Kuja kalu yapa yinya-patu jinta-jarrimi, ngulaju kalu wurulypa majungka-jarrimi, kajikalujana yapa ngalya-kariri nyanyi. Kuja karna-jana yinya manngu-nyanyi, ngulaju karna kurnta-jarrimi-nyayirni. Ngulakuju kurnta-jarri karna ngajuju yalirra-kurlu yimi-ngarriminjaku nyurrurla-kurra. ¹³ Kujalparlipa yapa yinyarra-piya nyinaja mungangka, ngulajurlipa nyinaja pampa-piya. Rampalpa manngu-nyangurlipa kula-ngantarlipa jungarni-jiki nyinaja. Kala Jijaji Kirajirli-ngalpa milpaju raa-pungu, ngula karlipa milya-pinyilki kujalparlipa warntarla nyinaja. ¹⁴ Kuja-ngalpa Jijaji Kirajirli milpa raa-pungu, ngulaju karlipa warraja-nyayirni milya-pinyi nyarra ngurrju nyarra maju. Kujarlanya ngana mayi yimi nyampuju wangkaja nyurru-wiyi, "Nyuntu kuja kanpa milyingka ngana, pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardiya! Jijaji Kiraji kapu miril-karri nyuntulurlaju. Nyanungurlu kapungku milpa raa-pinyi yungunpa Kaatulku nyanyi."

¹⁵ Yirriyirrilirra nyinaya Kaatuku yungunkulu warntarla-wangu nyina. Marda kajikankulu warntarla manngu-nyanyi yapa yinya-patu-piya kuja kalu Kaatuku milya-pinja-wangu nyinami. Kulalu nyanungurra-piya nyinaya! Kala jungarnirilili manngu-nyangka yapa yangka-patu-piya kuja kalu Kaatu milya-pinyi. ¹⁶ Yapa nyampurla ngurungka, jalangu kalu punku nyinami. Manu ngaka kapu walya nyampuju lawa-jarrimi. Kujarlanyalurla Kaatukuju jungarni nyinanjarla warrki-jarriya warrarda! ¹⁷ Kulalu warungka-jarriya, lawa! Warrarda payikalu Warlalja-Wiri Jijaji yungu-nyarra wangka nyarra-jarrinjaku. ¹⁸ Kulalu warungka-jarriya pama-jangka! Kajinkili ngarni, ngulaju kapunkulu-nyanu maju-mani. Kaji-nyarra Pirlirra Kaatu-kurlangu yuka nyurrurlaku, kulalu wurra-manta. ¹⁹ Kajinkili jinta-jarri mi jaajirra, ngulajulu purlapa yunpaka Payipulu-jangka manu purlapa-karirangu kuja kanyarra Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yinyi. Yunpakalurla wardinyirli Warlalja-Wiri Jijajiki. ²⁰ Marda kapu-nyarra nyiyarlungu ngurrju rdipimi, marda maju. Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju kankulurla nyinami Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiki. Kujarlanyalurla yati-wangkaya warrarda Wapirra Kaatukuju nyiya-wanawana.

Nyampuju Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri karnta manu watiki kuja kalu yupukarra nyina

²¹ Nyurrurla Kirijini-patu kankulurla yirriyirri nyina Jijaji Kirajiki, manu kankulu wiri-pajirni. Kujarlanya, kulalu-nyanu jinyijinyi-manta paaju-piyarlu, lawa. Ngarili-nyanu warrki-jarriya kutu. ²² Nyurrurla karntakarnta kuja kankulu nyinami yupukarra-watiki-irli, ngulajunkulu-nyanu nyurru yungu Warlalja-Wiri Jijaji-kirraju warrkini-piyarlu. Kuja-piyarlu-yijalalu-nyanu yungka kutu kali-nyanu-kurraju. ²³ Ngalipa Kirijini-patu ngulaju karlipa Jijaji Kiraji-kirlangu palka-piya nyinami, manu nyanunguju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Nyanunguju-ngalpa wiri ngalipaku, manu kangalpa wangka nyiya warrki yungurlipa walku-mani. Kuja-piya-yijala watiji kalu-jana wiriji nyina kali-nyanukuju. ²⁴ Ngaliparlu Kirijini-paturlu karlipa-nyanu yinyi Jijaji Kiraji-kirraju warrkinirli. Purda-nyanyi karlipa nyanunguju nyarra kuja kangalpa wangkami nyarra-jarrinjaku. Kuja-piyarlu-yijala yungulu-nyanu karntangkuju kali-nyanu-kurraju yinyi.

²⁵⁻²⁶ Nyurrurla wati-paturlu, purda-nyangkajulu! Jijaji-ngalpa kutu-palija jukuruwangu yungu-ngalpa jungarni-mani. Kujarlipa nyanungu-nyangu yimi purda-nyangu, manu kujarlipa ngapangka yukaja, kujarlunya-ngalpa jungarni-manu yungurliparla jungarni nyina Kaatu-mipaku. Kujanya kangalpa Jijajiji yulkami. Kuja-piya-yijala, nyurrurla wati-patu, yulkayalu-jana kali-nyanukuju yangka Jijaji Kiraji-piya kuja kangalpa yulkami nyanungu-nyanguku yapaku. ²⁷ Yuwayi, ngalipa yapa-patuju Jijaji Kiraji-kirlangu turnu. Nyanungu-ngalpa palija yungurliparla nyanungukulku nyinami, yungurlipa majungka-jarrinja-wangu nyinami.

²⁸ Nyurrurla wati-patuku yungurna-nyarra wangkami. Ngaliparlu wati-paturlu karlipa-nyanu palkaju warrawarra-kanyi. Kuja-piya-yijalalu-jana yulkaya kali-nyanukuju. Nganangku-puka watingki kaji kali-nyanu jungangku warrawarra-kanyi, ngulaju kanyanu yulkami-nyayirni manu kanyanu warrawarra-kanyi jungangku. ²⁹ Kula kanyanu yapa ngana nyurunyuru-jarrimi palka nyanungu-nyanguku, manu

kula kanyanu nganangu murrumurru-mani, lawa. Miyi karlipa ngarni. Parljirni karlipa-nyanu, manu karlipa jurnarrparla yukami pirriya-kujaku. Warrawarra-kanyi karlipa-nyanu kuja kangalpa kuja-piya-yijala Jijaji Kirajiji yulkami nyanungu-nyanguku turnukuju. ³⁰ Junga kujaju. Jintangka karliparla nyanunguku nyinami, manu ngalipaju nyanungu-nyangu-piya palka-piya. ³¹ Nyampunya-ka wangkami Payipulurlaju:

“Kuja-ka wirriya wiri-jarrimi, ngulangkuju kapalangu yampinja-yani ngati-nyanu kirda-nyanuju, ngulaju-ka yaninjarla yupukarra-jarrimi karnta-kurlu. Ngula-jangka, kuja kapala ngunamilki, kula kapala yapa jirrama nyina, lawa. Kaaturlu kapalangu jinta-mani jinta-kurralku.”*

Kujarlanya, wati-patu nyurrurla, yulkayalu-jana kali-nyanukuju. ³² Nyampu yimi yupukarra-kurlu Payipulurla ngulaju kulalpa ngana pina-jarriyarla. Kala karna milya-pinyi-jiki nyampu yimi ngulaju Jijaji Kiraji-kirli. Nyanunguju kangalpa yulkami nyanungu-nyangu yapaku turnu-warnuku. ³³ Kujarlanya, nyurrurla wati-patu, ngulajulu-jana yulkaya kali-nyanukuju yangka-piya kuja kankulu-nyanu nyurrurla warrawarra-kanjarla yulkami. Nyurrurla karntakarnta, jarnkujarnku purda-nyangkalu-jana kali-nyanuju.

6

Nyampuju Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri kurdukurduku manu ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku

¹ Nyurrurlarlur kurdukurdurlu, purda-nyangkajulu! Nyurrurlaju kankulurla Warlalja-Wiri Jijajiki nyina. Yungulparliparla jungarni nyinakarla. Jungarnilirla nyinaya! Kujarlanya, purda-nyangkalu-jana nyurrurlakupalanguju kajili-nyarra nyarrparlangupuka wangkami. ²⁻³ Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju:

“Yungulparlipa-jana ngalipakupalangu jungangu purda-nyangkarla.”

Kujarla Kaaturlu kuruwarri nyurru-wiyi yungu Mujujuku, nyanungujurla wangkaja:

“Kaji kurdungku nyanungukupalangu purda-nyanyi, ngulaju kurdu yinyaju kapu wardinyi-jarrimi, manu kapu wankaru nyina tarnga.”*

⁴ Nyurrurla wati-patu kuja kankulu nyina kurdukupalangu, purda-nyangkajulu! Kulalu-jana kurdukurdu warrarda jumati-manta miyalu warrarda ngarrirninjarlu! Jungangkulu-jana wiri-manta, manulu-jana pinarri-manta warrarda Warlalja-Wiri Jijajiki yungulu jungarni nyina.

Nyampuju Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri paaju-watiki manu nyanungurra-nyangu warrkiniki

⁵ Nyurrurla ngalya-kari Kirijini-patu ngulaju warrkini kuja kankulu-jana pirijina-piya nyina nyurrurla-nyangu paaju-patuku. Yimiri kankulurla Jijaji Kirajikiji warrki-jarrimi junga-nyayirni. Kuja-piya-yijalalu-jana warrki-jarriya nyurrurla-nyangu paajukuju, manulu-jana purda-nyangka warrarda nyarrpa kajili-nyarra wangka. Kulalu-jana yulyurllu-yungka. Ngarili-jana kutu warrki-jarriya warrarda wakurturdu yurlyurllu-yinja-wangu. ⁶ Yuwayi, purda-nyangkalu-jana kajili-nyarra nyarrpa nyurrurla-nyangu paaju wangkami warrkiki, manulu-jana junga warrki-jarriya. Kajili-nyarra warrki-kirra nyanyi, kapulu-nyarra wardinyi-jarrimi-nyayirni. Kala palka-wangurlaju, kulalu warrkikiji lawa-jarriya. Manngu-nyangkalu nyampu: Nyurrurlajunkulu Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini, nyina kankulurla nyanunguku. Kaatu kanyarra ngampurpa nyina yungunkulurla jungarni warrarda nyinami, manu nyurrurlarlangunya kankulu ngampurrpaju nyina jungarni nyinanjakuju. Kujarlanya-jana nyurrurla-nyangu paajukuju warrki-jarriya warrarda wakurturdu-juku. ⁷ Kuja kankulu warrki-jarrimi, kula kankulu-jana warrki-jarri yapa ngalya-kari-mipaku, lawa. Nyurrurla kankulurla warrki-jarrimi Warlalja-Wiri Jijajiki. Kujarlanya, yangka kuja kankulu-jana nyurrurla-nyangu paaju-watikiji warrki-jarrimi, jukuru-wangulu-jana warrki-jarriya kutu. ⁸ Marda kankulu ngalya-kariji warrki-jarrimi pirijina-piya, manu marda ngalya-kariji kankulu-nyanu warrki-jarrimi talakupurda marda. Wakurturdulu warrki-jarriya jintawarlaja-jiki! Milya-pinyi-jala kankulu yangka ngaka Warlalja-Wiri Jijajiri kapu ngalpa jintawarlajiki-jiki yinyi nyiyarningkijarra ngurrju kuja karlipa yangka ngurrju warrki-jarrimi nyampurla walyangka. Kujarlanyalu jukuru-wanguju warrki-jarriya.

⁹ Nyurrurla paaju-patu, kuja kankulu-jana warrkini-patu mardarni, kuja kalu-nyarra warrki-jarrimi pirijina-piya, ngurrjulu-jana nyinaya kulu-wangu. Kulalu-jana kulungku

* 5:31 Nyangka Genesis 2.24

* 6:2-3 Nyangka Deuteronomy 5.16

warrarda ngarrika. Milya-pinyi-jala kankulu nyampuju: Nyurrurla manu nyurrurla-nyangu warrkinirli mardarni kankulu jinta-juku Warlalja-Wiriji kuja-ka nyina ngurunyaayirni-wangurla. Yulkami kanyarra yapa panukuju, kula nyurrurla-mipaku paaju-patu-mipaku, lawa. Ngaka kajinkili nyurrurla manu nyurrurla-nyangu warrkini karimi kamparru nyanungurla Kaatu-kurlangurla, kapu-nyarra jurrkungku-yijala miimii-nyanyi jungarni nyinanja-warnu, maju nyinanja-warnu. Kujarlanyalu-jana warrkini-patuju yampiya, warrarda ngarririninja-wangurlu.

Warlalja-Wiringki kangalpa pirrjirdi-mani yungurlipa mamparl-pinyi Juju Ngawu

¹⁰ Warlalja-Wiri Kaatuju pirrjirdi-nyayirni. Nyanungurlu-ka yartarnarri wiri mardarni. Walalurla warrarda nyinaya yungu-nyarra pirrjirdi-mani. ¹¹ Jirrinijirrinyparlujana ngatika! Kaaturlu yungu-nyarra nyanungu-nyangu yartarnarri wiri yirarni nyurrurlarla. Payikalu yungu-nyarra yinyi yungunkulu Juju Ngawu mamparl-pinyi yulyurlku-yinja-kujaku. Juju Ngawungku-ka warrarda manngu-nyanyi yungu-nyarra nyarrparlu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. ¹² Nyampurla walyangka, kula karlipa-jana yapa-mipa mamparl-pinyi yangka kuja kalu-ngalpa jangkarlu yanirni, lawa. Warlapajirni karlipa-jana juju-kari juju-kari yangka kuja kalu yalkirirla nyina, manu yangka kuja kalu-jana jinyijinyi-mani yapa nyampurla walyangka. Yinyarlunya juju wiri pirlirparlu kalu-ngalpa putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-kujakuju.

¹³ Mardakalu warrarda-juku Kaatu-kurlangu yartarnarriji. Parra-kari parra-kari kapulu-nyarra yankaju juju pirlirra jangkarlu yanirni, manu marda kajikankulu parnkami wurulypa, marda kapulu-nyarra majuku jinyijinyi-mani. Kala kajinkili Kaatu-kurlangu yartarnarri mardarni, ngula-kurlurlu kapunkulu-jana mamparl-pinyi. Kapunkulu-jana mamparl-pinyi kajili-nyarra putaputa karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Manu kapunkulurla jungarni warrarda nyinami nyanungukuju. ¹⁴ Yuwayi, jungarnilirla warrarda nyinaya Kaatuku pirrjirdi warrmarla-piya kulukungarnti-piya. Warrardalu purda-nyangka Kaatu-kurlangu junga yimi. Nyanungu-nyangu yimiji wirriji-piya kuja kalu warrmarlarlu mardarni wartirli-wana. Warrardalu manngu-nyangka Kaatu kuja-nyarra jungarni-pajurnu. Ngula-jangka kapunkulu warrmarla-piya nyinami kuja kalu mardarni yayini-piya* ngarlinkipa-kurlangu rdukurduku-wana. ¹⁵ Warrardalu-jana yimi-ngarrika yapaku Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu kuja kanyanu yapa pina-kanyi nyanunguku. Kula kajana kulu nyinami jalangu nyanungurruku, lawa. Kajinkili-jana yapaku kujarlu yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju, ngulajunkulu warrmarla-piya kuja kalu wirliya-kurlangu mardarni, kuja kalu parnkami kulu-kurra yapa yungulu-jana warla-pajirninjarla rarralya-mani. ¹⁶ Walalurla warrarda nyinaya Kaatuku yungunkulu Juju Ngawu mamparl-pinyi nyurrurla-kujakuju. Kaji-nyarra jangkarlu yanirni pantirninjakungarnti, nyanunguju yapa-piya kuja kanyarrarla warlu-kurlurlu kurlarda-kurlurlu warrarda pantirni. Kala kajinkilirla wala Kaatuku nyina, nyurrurlajunkulu warrmarla-piya kuja kalu kurdiji mardarni. Yinya kurdiji-kirirlil kankulu-nyanu muurl-mardarni warlu-kujakuju kuja kanyarrarla pantirni Juju Ngawungku. ¹⁷ Warrardalu manngu-nyangka Kaatuju kuja kanyarra muurl-mardarni Juju Ngawu-kujaku. Yuwayi, kuja kanyarra Kaaturlu muurl-mardarni kujarlunya, nyurrurlajunkulu warrmarla-piya mukarti pirrjirdi-kirli-piya kuja kalu jurrungka mardarni. Manu warrardalu pina-jarriya maya-kari maya-kari Kaatu-kurlangu yimiki kuja kanyarra Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yinyi. Kaatu-kurlangu yimiji junma kirrirdi-piya yiri-piya kuja-ka mamparl-pinyi Juju Ngawu.

¹⁸ Pirlirra Kaatu-kurlangurlu kapu-nyarra yartarnarri yinyi. Yartarnarri-kirliji warrardalu-janarla wangkaya Kaatuku yapa panu-kariki manu nyiarningkijaraku. Yuwayi, warrardalurla wangkaya Kaatukuju. Kulalu wangkanjaku lawa-jarriya, warrardalu-janarla wangkaya yapa nyanungu-nyangu-paturlanguku. ¹⁹ Wangkayajulurla Kaatuku ngajurlanguku. Kuja karna wangkanjaku rdirri-yinyi, kulalparna-jana nyarrparlu yimi-ngarrikarla. Kala kajinkilirla wangkami, ngula-jangka Kaaturlu kapuju yimilki yinyi, ngula yungurna-jana yapaku lani-wangurlu yimi-ngarrirni. Yungurna-jana yimi-ngarrirni yangka Yimi Ngurrju Kaatu-kurlangu yangka kuja kajana Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu nyanungurla jintangkalku yirarni. Kulalpa ngana nyinaja pinaju yimi nyampukuju kamparru-wiyiji. ²⁰ Kaaturluju ngaju milarnu yungurnarla warrki-jarri. Kulalparnarla lawa-wangkayarla. Nyurru-wiyiji ngurra-kari ngurra-kari yilyaja yungurna-jana yapaku milki-wangka. Kujarlanya karna rdakungalku nyinami. Wangkayajulurla yungurna-jana lani-wangurlu yapaku Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni. Kajilparna yimi-ngarrirninjaku lawa-jarriyarla, ngulaju kula ngurrju.

* 6:14 iron

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Yipija-wardingkiki

²¹⁻²² Ngajulurlu karna-nyarra wati jinta-kari yilyamirra yirdiji Tijika nyurrurla-nyangu-kurra yungu-nyarra yimi-ngarrirni ngajulu nyarrpa-jarrimi kuja karna nyampurla. Nyanunguju nganima-nyangu wungu-warnu. Nyanunguju Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu, manu karla warrki-jarrimi warrarda yungu-jana Kirijini-kariyi-nyanu pirrjirdi-mani. Kaji yukamirra nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra, kapu-nyarra yimi-ngarrirni warrki-kirli kuja karnalu nyarrpa-jarrimi nyampurla. Yuwayi, kapu-nyarra wardinyi-maninjinirra yungunkulu lani-wangulku nyina.

²³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkamilki karna-palangu ngalipaku-palanguku Kaatuku manu Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki yungunkulu wardinyi jintangka-juku nyinami. Wangkami karna-palangu yungunkulu ngurrju rarralya-juku nyina, manu yungunkulu-nyanu yulkami-jiki, manu yungunkulu-jana wala-juku nyinami.

²⁴ Nyurrurlaju kankurla yulkami-nyayirni Warlalja-Wiri Jijaji Kirajikiji yampinjawangu. Wangkami karnarla Kaatuku yungu-nyarra yimiri-jiki warrarda nyina. Ngula-juku.

Philippians
Pipa Pilipayi-wardingki-patuku
Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra
Kirijini-patuku Pilipayi-wardingki-patuku
nyurru-wiyi

Nyiyi-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlu nyampuju pipa yirrarnu kujalpa rdakungka nyinaja. Yirrarnu-jana Kirijini-patuku kujalpalu nyinaja kirri wiringka yirdingkaju Pilipayirla. Yilyajarlula tala kujalpa rdakungka nyinaja kamparru-wiyi, kujarlanya-jana pipa nyampuju yilyaja yungu-jana yati-wangka kujalpalu nyanungu manngu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu. Yungu wilypi-pardiyarla nganta rdaku-jangka, kala milya-pungu kajika purlka-jarrinjarla lawajarrimi yinyarla-juku.

Pilipayijilpa karrija kirri wiri yatijarra-purda nguru wirikiji Majatuniyakuju. Puurluju kamparru-juku yanu yinya-kurraju yungu-jana yapaku yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Ngalya-kari yapajulu Kirijini-jarrija, ngula-jangkaju kalalu turnu-jarrija Kaatukuju pulka-pinjaku. Pipa nyampurla, Puurlu-jana wangkaja yapangu marda kapulu-jana murrumuru-mani yangka-piyarlu-yijala kujalu Jijaji murrumuru-manu kamparru-wiyi. Wangkaja-jana yungulurla wala-juku nyina Jijajiki manu yungulu wardinyi-jiki nyina. Wangkaja-jana yungulu-nyanu jarnkujarnku ngungkurr-nyina wiljiwilji-wangu manu yungulu jungarni nyinami Jijaji-piya.

¹ Ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni kuja kankulu kirringka wiringka Pilipayirla nyina. Timiji-jarra ngajarra karlijarra nyinami palka nyampurlaju, manu ngajarrajurlijarrarla warrkini-jarra Jijaji Kiraji-mipaku. Ngajulurlu karna-nyarra yirrarni nyampuju pipa kuja kankulurla jintangka nyina Jijaji Kirajiki. Kujarlanya kankulurla warlalja nyinami Kaatukuju. Ngalya-kari nyurrurlaju jaajikingarduyu wiriwiri, manu ngalya-kari nyurrurlaju jaajikingarduyu warrkini-patu.

² Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipanyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Pilipayi-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnga-juku.”

Puurlu-janarla wangkaja Kaatuku yangka Pilipayi-wardingki-patuku Kirijini-patuku

³ Yapa nyurrurlarlula kankujulu manngu-nyanyi-jiki ngajuju. Kujarlanya karnarla Kaatukuju pulka-pinyi yangka kuja karna ngajulurluju purami. ⁴ Kuja karna-nyarrarla Kaatuku wangkami, ngulaju karnarlaginta pulka-pinyi wardinyi-nyayirni. ⁵ Kujankulu kamparru-wiyi purda-nyangu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli, warrunkulu-jana yimi-ngarrurnu yapa ngalya-kariki ngaju-piyarlu-juku. Kuja-jangkarlanya karnarla pulka-pinyi Kaatukuju. ⁶ Nyampunya karna manngu-nyanyi. Kujankulu kamparru yangka Kirijini-jarrija, Kaaturlu-nyarra kurruly-kujurnu ngurrju-karda yungunkulurla nyanunguku jungarni nyinami. Ngaka kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra, ngulakungarntirli Kaaturlu kapu-nyarra kujarlaju warrarda jungarni-maninja-yani. Kuja-jangkarlangurlunya karnarla pulka pinyi Kaatukuju.

⁷ Yulkami-nyayirni karna-nyarra kurturdurru kaninjarni ngajuju. Kujarlaju karna-nyarra warrarda-juku manngu-nyanyi nyurrurlaju. Kaatuju kaju yimiri nyina ngajukuju. Kuja-piya-yijala kanyarra yimiriji nyina nyurrurlakuju. Kujarlanya kankujulu ngajuju manngu-nyanyi warrarda kuja karna rdakungka nyinami jalangu. Manngu-nyangulpankujulu rdakukungarntirlangu-wiyi. Kuja-puru, yapalpalu rampal-wangkaja Yimi Ngurrju Jijaji-kirli junga-wangu nganta. Kuja-kujakujulparna-jana puta jungarni-manu yungulu jungarnirli purda-nyanyi. ⁸ Kaaturlu-ka milya-pinyi kuja karna junga wangkami. Yungurna-nyarra yanirra nyanjaku. Yulkami karna-nyarra Jijaji Kiraji-piya-yijala.

⁹ Nyurrurla yapa, yulkami kankulurla Kaatukuju, manu kankulu-nyanu yulkami-jiki jalanguju. Ngulaju ngula-juku. Ngari karna-nyarrarla wangkami Kaatuku yungunkulurla maya-kari maya-kari yulkami, manu yungunkulu-nyanu jarnkujarnku yulkami maya-kari maya-kari. Ngula-jangka, kapunkulu milya-pinyi nyarrpa kuja-ka

Kaaturlu manngu-nyanyi, manu kapunkulu pina-jarrimi jungarni nyinanjaku parra-kari parra-kari. ¹⁰ Kajinkili maya-kari maya-kari pina-jarri Kaatuku, kapunkulu milya-pinyi nyiyarningkijarra ngurrju manu punku, manu kapunkulu purami Kaatu-kurlangu-puka nyiyarningkijarra ngurrju. Ngaka kaji-jana Jijajirli miimii-nyanyi yapa ngurrju-japa maju-japa, kapunkulu kamparru karrimi nyanungurla ngurrju-nyayirni manu kurnta-wangu. ¹¹ Wangkami karna-nyarrarla nyurrurlaku yapaku kankulurla nyina Jijaji Kirajiki jintangkalku. Kujarlaju kapunkulu-jana yapa-patu-kariki ngurrju warrki-jarrimi. Kajili-nyarra nyanyi ngurrju warrki-jarrinja-kurra, ngularrangurlu kapulurlajinta Kaatuku pulka-pinyi.

Puurululpa rdakungka-juku nyinaja, kala kulalpa lanijarrija, lawa

¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wita-karilki yungurna-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Junga-jukuju majuju rdipija ngajukuju. Kujarlanya marda kajikankulu manngu-nyanyi ngaju nganta kujarna Yimi Ngurrju yimi-ngarrirrina-wangu lawa-jarrija nganta. Kujaju junga-wangu. Yapa panungku kajulu marlaja purda-nyanyi yimiji parra-kari parra-kari. ¹³ Ngajulurlu karna-jana yimi-ngarrirni yapa panuku nyampurlaju manu yangka yurrkunyurlanguku kuja kalu-nganpa rdaku nyampurla warrawarra-kanyi. Milya-pinyi kalu kujajulu rdakungka yirrnaru kuja kalarna-jana yapaku yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kamparru-wiyi. ¹⁴ Kirijini-paturlujulu ngajuju nyangu kujarna-jana lanijarrija yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju yapaku nyampurla rdakungka. Milya-pinyi kalu kuja kaju warrawarra-kanyi Warlalja-Wiringki Jijajirli. Kujarlanya kalurla Kirijini-patu-kariki walaju nyina yungu-jana nyanungurrarlangu warrawarra-kanyi Jalangurlu kalu-jana Kaatu-kurlangu yimiji warru yimi-ngarrirni yapakuju lanijarrija-yijala.

¹⁵ Yapa yinya ngalya-karirli, kuja kalu-jana pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, ngalya-kari yinyarra kajulu mimayi-jarrimi ngajukuju. Yunguluju warrki marlaja kanyi ngajuku yungulu-jana Kirijini-patu-karirli wiri-pajirni. Kujarlanya kalu-jana yimi-ngarrirni yapa-patu-kariki Jijaji Kiraji-kirli. Yinya ngalya-kari yapa kuja kalu-jana pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, yungu ngantajulu ngajulu wardinyi-mani. Kujarlanya kalu-jana yapakuju yimi-ngarrirni nyanungu-kurluju. ¹⁶ Yuwayi, yulkami-nyayirni kajulu. Milya-pinyi kalu kujaju Kaaturlu milarnu yungurna-jana puta jungarni-mani yapa-patu-kari kuja kalu wangka Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli junga-wangu nganta. ¹⁷ Yinyarra ngalya-karirli mimayinji-watirli yungulu-nyanu ngari wiri-pajirni. Kuja kalu-jana pinarri-mani Yimi Ngurrju yapaku, ngulaju kalu manngu-nyanyi ngajurlangu nganta kapurna-jana mimayi-jarrimi kuja karna nyampurla rdakungka nyinami jalanguju. ¹⁸⁻¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Kularna-jana miyalaju maju-jarrimi. Ngalya-karirli Kirijini-paturlu kalu manngu-nyanyi jungarni, manu ngalya-karirli kalu manngu-nyanyi warntarla. Ngulaju ngula-juku. Kajili-jana Kirijini-paturlu pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli yapa ngalya-kari, ngulaju kalu-jana purda-nyanyi-jiki pinarri-maninja-kurraju, manu kalu purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kujakuju ngajuju karna wardinyi-juku nyina.

Ngajuluju nyampu karna rdakungka-juku nyina. Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju kankulurla wangkami-jiki, manu Jijaji Kiraji-kirlangu Pirlirpaju palka ngaju-kurlu. Kujarlanya karna milya-pinyi Kaaturlu kuja kaju warrawarra-kanyi, manu kuja kaju muurl-mardarni maju-kujaku. Kujarlanya kapurna wardinyi-jiki nyinami ngajuju. ²⁰ Kajirna karrimi kamparru yapaku manu Kaatuku, yungurna lanijarrija-wangu karrimi. Marda kapurna wankaru-juku nyinami, marda kapurna palimi rdakungka-juku. Ngulaju ngula-juku. Yungurna lanijarrija-wangu nyina. Kajijili yapangku purda-nyanyi Jijaji Kiraji yimi-ngarrirninja-kurra, ngampurpa karna nyina yungulurla pulka-pinyilki. Kuja-jarriminya yungurnarla. ²¹ Kuja karna wankaru-juku nyinami, nyinami karnarla Jijaji Kiraji-mipaku. Ngaka kajirna palimi, kujaju ngurrju-nyayirni ngajukuju. Kapurna wardinyi-jarrimi-nyayirni. ²² Kajirna wankaru-juku nyinami nyampurla walyangka, yungurnarla warrki-jarrimi ngurrju-juku Kaatuku. Yungulurla yapa panu-jaru yanirni nyanunguku. Nyarrpa-jarrimirna? Payirni mayirna Kaatu yunguju wankaru-juku mardarni? Mardarna payirni yungurna palimilki? Karija, kula karna milya-pinyi. ²³ Kulalparna junganku manngu-nyangkarla nyarrpa-jarrimi yungurna. Yungurna palimi kutu yungurna nyinami Jijaji Kiraji-kirli nguru-nyayirni-wangurla. Kujaju ngurrju kajilparna nyinayarla nyanungu-kurlu. ²⁴ Kajilparna nyanungu-kurlu nyinakarla ngurungka nyanungu-nyangurla, ngulaju kulalparna nyurrurla-kurlu nyinakarla. Nyarrpa-jarrilki kapunkulu nyurrurlaju yapa? Marda kapunkulu puranja-wangulku nyina manu ngungurr-nyinanja-wangu Jijajikiji. Kujaju ngurrju-wangu. ²⁵ Yuwayi, kajilparna-nyarra jirrnanganja nyinayarla wankaru-juku nyurrurlaku nyampurla walyangka, ngulaju ngurrju. Kujarlanya karna milya-pinyi kapurna wankaru nyina, manu ngaka kapurna

nyurrurla-kurra yapa-kurra yanirra pina. Kapurna nyurrurla-kurlu nyinami yungunkulurla wala nyina Jijaji Kirajiki maya-juku yungunkulu wardinyi nyinami. ²⁶ Kapurna yanirra Pilipayi-kirra nyurrurla-kurlu nyinanjaku. Nyurrurlaju kankulurla Jijaji Kirajiki nyinami. Kujarlanya kapunkujulu wardinyi nyinami ngajukuju.

Puurlu-jana wangkaja Pilipayi-wardingki-patuku Kirijini-patuku yungulu tarnnganku-juku purami Jijaji Kiraji jintangkarlu-juku turnu-warnurlu-juku

²⁷ Yungurna-nyarra nyampu yimi-nyayirni-wangu wangkami nyurrurlaku yapaku. Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kangalpa wangka jungarni nyinanjaku. Kujarlaju, jungarnili nyinaya warrarda yungulu yapa ngalya-karirli yimi yinyaju ngurrju-pajirni. Marda kapurna-nyarra yanirra nyanjaku, marda kapurna nyinami rdakungka-juku. Karija, kula karna milya-pinyi. Kajirna-nyarra purda-nyanyi kuja kankulu jungarni nyinami, kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankulu pirrjirdi nyina jintangka turnu-warnurla. Kapurna-nyarra purda-nyanyi kuja kankulu pirrjirdi warri-jarrimi yungulu yapa-patu-karirlangurlu purda-nyanyi Yimi Ngurrju. Kajili purda-nyanyi, kapulurla wala nyinami Jijaji Kirajiki. ²⁸ Yapa kalu nyina Pilipayirla kuja kalu-nyarra nyurrunyuru-jarrimi, manu kuja kalu-nyarra puta warla-pajirni Yimi Ngurrju pinarri-maninja-kujaku. Ngulaju ngula-juku. Ngulakuju kulalu-jana lani-jarriya! Kajinkili lani-wangu turnu jintangka-juku nyina, yinyarra kulu-ngawurru-watirli kapulu-nyarra nyanyi, manu kapulu milya-pinyi ngaka kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani muku. Nyurrurlaru yapa-paturlu kapunkulu milya-pinyi Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni tarnnganku-juku. ²⁹ Yuwayi, Kaatulpa-nyarra yimiri nyinaja nyurrurlaku yapaku. Nyanungurlu-nyarra milarnu yungunkulurla warri-jarrimi Jijaji Kirajiki. Nyanungurlu-nyarra milarnu yungunkulurla wala nyina manu yungunkulu nyanungu-nyangurla warringka murrumuru-jarrimi Jijaji Kiraji-piya. Yuwayi, kapunkulu murrumuru-jarrimi yungulurla yapangku pulka-pinyi Jijaji Kirajiki. ³⁰ Kujalparna nyinaja nyurrurla-kurlu Pilipayirla, milya-pungunkulu kujalpajulu yapangku puta warla-pajurnu pinarri-maninja-kujaku Yimi Ngurrju-kujaku. Jalangurlu, milya-pinyi kankulu kuja karna jatananyi rdakungka Yimi Ngurrju pinarri-maninja-wanawana. Kuja-piyarlu-yijala kalu-nyarra yapangkuju puta warla-pajirni. Warrardalu puraya Jijaji Kiraji jintangkarlu turnungkarlu.

2

Jijaji Kirajirli kula-nyanu wiri-pajurnu, kala Kaaturlu nyanunguju kamparru yirrarnu yungu nyina Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku

¹ Nyurrurla yapa-patu kankulu nyina jintangka Jijaji Kiraji-kirli. Kujarlanya kanyarra pirrjirdi-mani. Yulkanjarla kanyarra wangkami yungunkulu wajampa-wangu nyinami. Pirlirru Kaatu-kurlangu kankulu jarnkujarnku mardarni, ngula-kurluju kankulu-nyanu yimiri jarnkujarnku nyinami. ² Yuwayi, junga kujaju. Ngungkurnyinyayalu-nyanu jarnkujarnku, manulu-nyanu jarnkujarnku yulkaya. Ngampurrparlu jintangkarlujukulu manngu-nyangka manu purda-nyangka Yimi Ngurrju Jijaji Kirajiki-kirli. Kujaju kajinkili ngurrju nyina, kujarlaju kapunkujulu wardinyi-mani-nyayirni ngajuju. ³ Kulalu ngayarrka-jarriya, manu kulalu-nyanu manngu-nyangka nyurrurla-mipa. Kulalu milkarraku-jarriya yungulu nganta-nyarrarla yapangku pulka-pinyilki. Kujaju maju. Wurulpa ngarili nyinaya. Kulalu-nyanurla pulka-pungka. Yapa-karimipakulu-jana pulka-pungka. ⁴ Kulalu-nyanu nyurrurla-miparlu wurdujarra-manta. Yapa-karirlangulu-jana wurdujarra-manta yungulu ngurrju nyina.

⁵ Jijaji Kirajirlipa manngu-nyangu jungarni-jiki nyanungu-kurlu manu yapa ngalya-karirlangu. Kuja-piyarlu-yijalalu-nyanu jarnkujarnku manngu-nyangka nyurrurlarluru yapa-paturlu. ⁶ Kamparru-wiyi, Jijaji Kirajijilpa nyinaja pirrjirdi-nyayirni Kaatu-piya. Ngula-jangka nyanungu-nyanu wangkaja, "Ngajujurna Kaatu-piya-juku. Wardinyi karnarla jirnganja nyina. Kularna tarnnga nyinami nyampurla nyanungu-kurlu, lawa. Nyarrpa-puka kajiji Kaatuju wangka warrikikiji, ngulaju kapurna ngari kutu kanyi warrikiji." ⁷ Ngula-jangka, Jijaji Kirajirli yampinja-yanu nyiyarningkijarra purdangirli nguru-nyayirni-wangurla, ngula-jangkaju walya-kurra yanurnu. Nyanunguju palka-jarrija yapa ngalipa-piya, manu nyanunguju ngampurru-jarrija-nyayirni yungu-jana warri-jarri pirijina-piya yapakuju. ⁸ Kujalpa walya nyampurla nyinaja, yapangkulu nyanunguju nyangu yapa ngalipa-piya. Kulalpa-nyanurla pulka-pungu nyanungurlu, lawa. Purda-nyangulpa kujalparla nyiyarningkijarra Kaatu wangkaja. Yangka kuja

Kaaturlu yilyaja warntawarnta-kurra, Jijajirliji nyanunguju purda-nyangu-juku wurra-maninja-wangurlu. ⁹ Kujakuju Kaaturlu pina-yakarra-manu Jijaji Kiraji, ngula pinakangu nguru-kurra nyanungu-nyangu-kurra yungu Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Nyanungurlu Jijajiji yirdi-manu 'Warlalja-Wiri'. Yirdi nyampuju ngurrju-nyayirni yirdi-kari-piya-wangu. ¹⁰ Yuwayi, Kaaturlu Jijaji Warlalja-Wiri-pajurnu nyiyarningkijarraku. Kujarlanya, wngalya-puka kuja-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla manu walya nyampurla manu walyangka kanunju, kapurlparla mirdi-purdanji parntarrimi kamparru Jijajiki. ¹¹ Yuwa, yapa jintawarlayirli kapurlipa Jijaji Warlalja-Wiri-pajirni. Kajirliparla parntarrimi kamparru nyanungurla, manu kajirliipa Warlalja-Wiri-pajirni, kujarlunya kapurlipa wardinyi-mani-nyayirni Wapirra Kaatuju ngalipakupalanguju.

Ngalipa Kirijini-patu ngulajurlipa yanjilypiri-piya kuja kalurla mirilmiril-karri mungangka Kaatuku

¹² Ngaju-nyangu wungu-warnu-patu, kujalparna nyurrurla-kurlu nyinaja kamparru-wiyi, kalankujulu purda-nyangu. Jalangu, kula karna nyina nyurrurlarla. Ngulaju ngula-juku. Yungulpankujulu ngaju purda-nyangkarla mayangku-juku nyarrpa kajirna-nyarra ngajulu wangkami. Kaaturlu-nyarra jinta-kari jinta-kari muurl-mardarnu warntarla-kujakuju yaninja-kujakuju. Kujarlaju, lani-karra lani-karralu nyinaya yiriyirri kajikankulu warntarla yani yarda. Jungalurla nyinaya Kaatuku Jijaji-piya. ¹³ Kaatu-kurlangu-ka nyina nyurrurlarla kaninjarni, manu kanyarra yartarnarri yinyi yungunkulu purda-nyanyi nyanungu. Nyanungu kanyarra wangka yungunkulurla jungarni nyinami nyanunguku. Yartarnarri yinya-kurlu kajinkilirla jungarni nyinami nyanunguku, kapunkulu kujarluju wardinyi-mani.

¹⁴ Kajinkili yapa nyurrurla nyarrpa-jarrimi-puka, kulalu-nyanu jukuru nyinaya, manu kulalu-nyanu kulu wangkaya. Ngarili rarralyapa kutu warrki-jarriya. ¹⁵ Ngula-jangka kapunkulu ngurrju manu kirka nyina kaninjarniji, manu kulalu yapaju wangka nyurrurlaju maju nganta. Yapa ngalya-kari nyampurla walyangka kalu warntarla nyina manu maju. Nyanungurraju yalkiri-piya yangka kuja-ka yalkiriji karri mungangka, ngula-piyanya. Kala nyurrurla yapa-patu Kaatu-kurlangu kurdukurdu. Nyurrurla kankulurla jungarni nyinami nyanunguku. Nyurrurlajunkulu yanjilypiri-piya kuja kalu mirilmiril-karri mungangka. Yapa yinyarrarlalu kalu-nyarra nyanyi kuja kankulurla warrki-jarrinjarla mirilmiril-karri Kaatuku. ¹⁶ Kapunkulu-jana yimi-ngarrirni-jiki Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Kajilirla yapa Yimiki ngungkurr-nyina, ngulaju wankaru kapu-jana mardarni. Ngaka Jijaji Kiraji kapu pina-yanirni nyampu-kurraju, manu kapuju payirni ngaju-nyangu warrki-kirli. Kujakunya karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaju yapa yungunkulurla jungarni-juku nyinami warrarda. Kajirna kamparru karrimi Jijaji Kirajirla, yungurna kurnta-wangu karrimi, lawa. Yungurnarla wangka nyurrurla-kurlu kuja kankulurla jungarni nyinami nyanunguku. Yungurnarla wangka kujarna-nyarra warrki-jarrija nyurrurlaku manu kujarna warrki lawa-manu kujaju nyanungurlu yungu lawa-maninjaku. Nyanunguju wangkaja warrki-jarrinjaku yangka wati-piya kuja-ka wakurturdu parnkami jupu-karrinja-wangu. Yuwayi, parnkajalparna kilji jupu-karrinja-wangu. Kapurna warrarda parnkami wati yangka yinya-piya kuja-ka parnkami ngula-piyarlalu-yijala yungunkulu nyurrurlarlalu Jijaji purami warrarda.

¹⁷ Yapa nyurrurla kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki. Nyurru-wiyi-jana Kaatu wangkaja yapa Juwu-watiki kuyu purranjaku yungulurla purranjarla yinyi nyanunguku warntarri. Ngulalu linpangu purda-nyangu, manu kalalurla tarnganguku warrarda purraja. Kuja-piyarlalu-yijalankulu Kaatuju purda-nyangu kuja-nyarra warrki yungu. Yuwayi, wakurturdulpankulurla warrki-jarrija nyanungukuju. Ngajujurna nyampurlajuku rdakungka-juku, manu ngakaju marda kuwurtu-jangka kajikajulu pinyilki. Kajijili pinyi, ngaju-nyangu yalyuju kajika marda karlimilki yangka-piya-juku nyurru-wiyirli yapanguku kuja kalalurla pama winjurnu kuyukungarntirli purranjukungarntirli Kaatukuju. Yuwayi, kapurna marda palimi. Ngulaju ngula-juku. Ngajujurna wardinyi-jiki. Mapirrirli karlpa warrki lawa-mani kuja-ngalpa Kaaturlu yungu. Kujarlanya, Kaaturlu kangalpa wardinyi-mani. ¹⁸ Kajirna palimi nyampurla rdakungka, kulala wajampa-jarriya. Wardinyili nyinaya! Kaaturlu kapu-ngalpa muku wardinyi-mani!

Puurlu-jana wangkaja Pilipayi-wardingki-patu wati-jarra-kurlu Timiji-kirli manu Papururtu-kurlu

¹⁹ Yungurna Timiji yilyamirra nyurrurla-kurra yungu-nyarra yimi-ngarrirni ngaju. Kapu-nyarra wardinyi-mani. Ngula-jangka, kaji yanirni pina nyampu-kurra, yunguju yimi-ngarrirni nyurrurla yunguju kujarluju wardinyi-mani-yijala. Kala kularna yilyamirra Timijiji murnma-juku. Kujarlanya karna Warlalja-Wiri Jijajiji payirni-wiyi.

Kajiji ngurrju wangkami, kapurna Timijiji yilyamirraluku. ²⁰ Kulalparna ngana yilya-yarlara nyurrurla-kurraju, Timiji-mipa. Nyanungu-miparlu-ka manngu-nyanyi ngaju-piyarluju. Ngaju-piya-yijala kanyarra wajampa-jarrimi yapakuju. Manngu-nyanyi-ka ngurrju-japa kankulu nyina. ²¹ Yapa nyampurla ngalya-kari, kula kalu-nyarra wajampa-jarrimi kuja-piya, lawa. Ngari kalu-nyanu nyanungurra-miparlu manngu-nyanyi. Kula kalu manngu-nyanyi Jijaji Kiraji yungulpalurla warrki-jarriyarla nyanunguku. ²² Timijiji, kula kuja-piya, lawa. Milya-pinyi kankulu nyanunguju warrkini ngurrju-nyayirni. Nyanunguju-ka warrki-jarrimi ngaju-kurlu yungulu yapangku purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. ²³ Kulalparna Timiji yilyayarlarra nyurrurla-kurraju murmma. Kala ngampurra-jala karnarla nyina, ngakarna-nyarra yilyamirra nyanunguju. Marda kapujulu mardarni nyampurla rdakungka-juku. Marda kapujulu yilyami, karija. Kula karna milya-pinyi. Kajijili ngarrirni nyarrpa-mani mayi kapujulu, ngula-jangkarlunya kapurna Timijiji yilyamirra yimi-kirli ngaju-kurlu. ²⁴ Ngajuju karnarla wala-juku nyinami Warlaja-Wiriki Jijajikiji. Milya-pinyi karna kapuju wilypi-mani rdaku-jangkaju yungurna-nyarra nyurrurla nyanjanirraluku.

²⁵ Manngu-nyanyi karna yungurna-nyarra Papururtu yilyamirra pina yapa nyurrurlaku. Nyanunguju ngajukupurdangka Kirijini. Yapa-karirli kalu-nganpa puta warla-pajirni, ngulaju karlijarrarla mapirri warrki-jarrimi-jilki Jijajiki. Kamparru kulalparna nyiya mardarni nyampurla rdakungka, manu yangarluparna nyinaja. Kujarlanyankulu yilyajarni Papururtu ngaju-kurraju yunguju warrawarra-kanjarla warrki-jarrimi. ²⁶ Nyanunguju yirraru-nyayirni nyurrurlakuju. Manu kanyarra wajampa nyina. Manngu-nyanyi-ka mardankulu purda-nyangu nyanunguju nyurnu nganta manu mardankulurla wajampa nganta nyinaja. Kujarlanya kanyarra nyanunguju nyina wajampa-yijala. ²⁷ Junga kujaju. Nyanungujulpa nyurnu nyinaja, manu puta palija. Ngajujurnarla wajampa-jarrija. Kaji paliyarla, kapurna ngajuju wajampa-jarriyarla-nyayirni. Kala Kaatu-jarrangku mari-jarrinjarku ngurrju nyinaja ngajarakuju. ²⁸ Jalanguju ngurrjukulu-ka nyina. Kujarlanya kapurna pina-yilyamirra nyurrurla-kurraju. Kajinkili nyanyi, kapunkulurla wardinyi-jarrimi-nyayirni. Ngajurlangu kapurna wardinyilki nyina. Ngula-jangka kularna wajampa-jarrimilki. ²⁹⁻³⁰ Kulalpankulu nyarrpa yantarlarni ngajukurraju warrki-jarrinjakuju, lawa. Kujarlanyankulu Papururtuju yilyajarni ngaju-kurraju yungurlujarrarla mapirri warrki-jarrimi Jijaji Kirajiki. Kuja nyampu-kurra yanurnu, kajilirla yapa japirdiyarla pinjaku, ngula-puruju kapuju jirnganja warrki-jarriyarla-juku ngajukuju. Manngu-nyangkalu nyampuju: Nyurrurla kankulurla nyina Warlaja-Wiriki Jijajiki manu Papururtu. Kuja-jangkanya kaji yukamirra nyurrurla-nyangu ngurra-kurra, ngamirlji-mardakalu, manu wardinyi-jarriyalurla. Kaji yapa ngana-puka nyina nyanungu-piya, pulka-pungka-yijalalurla.

3

Puurlujulpa ngampurra-nyayirni nyinaja yungu Jijaji Kiraji-piya nyinami

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Warlaja-Wiri Jijaji-ka nyina nyurrurlarla. Kujakuju, wardinyili nyinaya! Yimi nyampurra jurru-juku karna-nyarra yirraru pipangka. Ngulaju ngula-juku. Ngulangkuju kula kaju mata-mani. Kajinkili yimi nyampurra warrarda nyanyi pipa ngaju-nyangurla, ngulangkuju kapu-nyarra muurl-mardarni warntarla yaninja-kujaku.

² Muurlpalu nyinaya yapa ngalya-kari-kijaku kuja kalu-nyanu Kaatu-kurlangu nganta yimi-ngarrirni. Kujaju junga-wangu, lawa. Maju kalu nyina maliki yungkiyi-piya. Yapa yinyarraju kalu wangka warrki-jarri nganta kalurla Kaatuku. Kala ngari kalu majungka-jarrimi warrarda. Wangkami kalu yapangku jintawarlayirli Juwu-paturlu manu Juwu-wangu-paturlu yungulpalu-nyanu nganta ngarrka-kijikarla Kaatukungarntirliji puranjukungarntirliji. Kujaju maju warntarla! ³ Kula kalurla yapa yinyarra nyina Kaatuku. Kula kalu Kaatu-kurlangu mardarni nyanungurra-nyangurla kaninjarni kurturdurrurla, lawa. Ngalipa-miparlu karlipa mardarni Pirlirra Kaatu-kurlangu kaninjarni. Pirlirra yinya-kurlurlu karlipa Kaatuju jungangku purami. Yuwayi, Jijaji Kiraji-mipaku karliparla pulka-pinyi. Kula karlipa-nyanu ngaliparlu pulka-pinyi yangka kujarliparla ngurrju warrki-jarrija Kaatuku, lawa. Kula karlipa-nyanu kujarlu pulka-pinyi. ⁴ Kalarnaju manngu-nyangu ngaju nganta ngurrju. Yapa jinta-karirlangurlu marda kajika-nyanu pulka-pinyi ngurrjungku nganta. Kajilparnajurla kujarlu ngajulurlu pulka-pungkarla ngampurparlu, ngulaju kajikarnajurla pulka-pinyi mayangku yapa panu-kari-piya-wangurlu. ⁵ Kujarna palka-jarrija, wiyiki jinta-jangka ngarrka-kujurnuju. Ngajujurna Yijirali-pinki. Ngajujurna Pinyamini-kirlangu warlaja turnu-warnu-jangka yangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi. Ngajujurna Yipuru

ngajukupalangu-jarra-piya. Ngajujulparna wiri-nyayirni Paraji nyinaja kujalparna Juwu-kurlangu kuruwarri jungangku puraja. ⁶ Ngajujulparnarla junga-nyayirni warrki-jarrija Kaatukuju. Putaputarna-jana jinyijinyi-manu Kirijini-patu Juwu-kurlanguku kuruwarriki puranjakuju. Kujarlanyarna jaaji-kari jaaji-kariji yanu yungurna-jana Kirijini-patu pinyi. Kujarna Juwu-kurlangu kuruwarri puraja, kularna rampal-yanu. Kujarlanya kajilparna ngampurra nyinakarla, kajikarnajurla pulka pinyi. Kala lawa, kulalparnajurla pulka-pungkarla!

⁷ Kula-nganta manngu-nyangurnaju ngurrju nganta. Kalarna rampal-manngu-nyangu Juwu-kurlangu kuruwarriirliji pirrjirdi-manu nganta Kaatuku puranjaku. Kala Jijajirliji kurruly-kujurnu Juwu-kurlangu kuruwarri-kijaku. Jalangurlu karna milya-pinyilki kujalpaju Juwu-kurlangurlu kuruwarriirli warla-pajurnu Kaatu-kujaku manu Jijaji-kijaku puranja-kujaku. ⁸ Jalangurlu karna junga-nyayirnirliki milya-pinyi Jijaji Kiraji, ngulaju kaju ngajuku nyina Warlalja-Wiri. Kujaju ngurrju-nyayirni. Kujarlanya karna milya-pinyi yina Juwu-kurlangu kuruwarriji punku-nyayirni. Kulalpaju pirrjirdi-mantarla. Ngajuju karnarla warrki-jarrimi Jijaji Kirajikilki. Kujarlanyarna yampija Juwu-kurlangu kuruwarriji, manu karna yungkiyi-pajirni. Yuwayi, manngu-nyanyi karna jungangku yungurnarla Jijaji Kirajikilki nyinami. ⁹ Kajirna kuja jungangku manngu-nyanyi, ngulaju Kaaturlu kapu milya-pinyi kuja karnarla Jijaji Kirajiki nyina. Junga, kalarna Juwu-kurlangu kuruwarri puraja yijardurlu. Kala kulaju ngulangkuju jungarni-manu Kaatuku puranjaku. Jijaji Kirajirli kala purda-nyangu nyanungukupalanguju, manu jalangu karnarla wala nyina Jijaji Kirajikiji. Kujarlanya kaju Kaaturluju jungarni-pajirni. ¹⁰ Yungurna mayangka-juku langangka mardarni tarngangku-juku Jijaji Kirajiji manu yangka yartarnarri ngula-kurlurlu kuja Kaaturlu nyanungu pina-wankaru-manu. Kajirna murrumurru-jarrimi Jijaji-piya, ngulaju ngula-juku. Yungurna jungarni nyina maju-wangu Jijaji-piya kuja palija warntawarntarla. ¹¹ Nyiya-jangkarna palimi? Karija. Kula karna milya-pinyi. Ngulaju ngula-juku. Ngampurra karna nyina yungurna Jijaji Kiraji-piya-juku nyina jungarni yunguju Kaaturlu wankaru-mani pina.

Warrardarliparla nyina jungarni Jijajiki, manu warrki-jarrimirliparla wakurturdu nyanunguku

¹² Ngalya-kari yapa kalu wangkami nyanungurra nganta-jana Kaaturlu wankaru-manu nyurru nganta, manu kalu wangkami nyurru nganta kalu nyina Jijaji-kirli ngurungka Kaatu-kurlangurla. Kula karna kuja wangkami ngaju-kurluju, lawa. Kala nyampunya karna wangkamirra ngaju-kurluju: Jijaji Kirajirliji-nyanu manu ngajuju yungurna nyanungu purami. Kujarlanya yungurna jungarniji nyinami, manu yungurnarla warrki-jarrimi ngaka yungurna nyina nyanungu-kurlu ngurungka Kaatu-kurlangurla. ¹³⁻¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyampunya karna manngu-nyanyi ngaju-kurluju. Kaaturluju wangkanjarla yajarnu yungurnarla Jijaji Kirajikilki nyina nyampurla walyangka. Kirijini-jarrinjakungarntirliji kalarna nganta nyiyarn-ingkijarra ngurrju nganta mardarnu, manulparna rampal-manngu-nyangu ngurrju ngantalparnarla warrki-jarrija Kaatuku. Kujalparna kamparrurlu rampal-manngu-nyangu nyiyarningkijarra, ngulajurna yampijalku. Yampijarna-jana, nyampu-mipanya karna manngu-nyanyi ngakaju kapurna nyinami ngurungka kankarlarra. Kujarlanya karnarla warrki-jarrimi wakurturdu ngaka yungurna tarnga nyina Kaatu-kurlangurla ngurungkaju nyanungu-kurlu.

¹⁵ Ngaliiparlu ngalya-karirliiparlipa puraja Jijaji Kiraji tarngangku, manu karlipa nyanungu-piya nyina pina-nyayirni. Kujarlaju yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku ngungkur-nyinakarla yimi nyampu-kurlu kuja karna-nyarra yirrarni pipangka. Marda ngalya-kari nyurrurla kula kankujulu ngungkur-nyina. Ngulaju ngula-juku. Kaatu kapu-nyarra wangkami yungukulu yimi jungangku langa-kurra-mani. ¹⁶ Nyurru karlipa purami junga yimiji Jijaji Kiraji-kirliji. Ngarirliipa panungku-juku jungangku purami warrarda.

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaju-piyalu nyinaya. Kujalparnalu nyurrurla-kurlu nyinaja kamparru, yimi-ngarrurnurnalu-nyarra nyarrpa yungunkulu jungarni nyinami manu manngu-nyanyi. Ngalya-kari kankulu nyurru jungarniji nyinami, manu ngalya-karirli yungulpankulu-jana purda-nyanjarla waalparrikarla nyanungurra-piya nyinanajaku. ¹⁸ Muuripalu nyinaya yangka yapa maju-kujaku. Kuja karna-jana manngu-nyanyi, ngulakuju karna-jana yulami. Kujarlanya karna-nyarra warnkiri-manirra nyanungurra-kujakuju. Kirijini-pajirni kalu-nyanu, kala majungka-jarrimi-jilki kalu. Kujarlanya kalu Kirijini-wangu-patu-piya nyina kuja kalurla nginji-wangkami Jijaji Kirajiki kuja palija warntawarntarla. ¹⁹ Kaaturlu kapu-jana riwarri-mani yinyaju yapa maju-patu. Kula kalu nyanungu manngu-nyanyi. Miyi-mipa kalu

manngu-nyanyi. Maju-jarrinjarla kalu-nyanurla pulka-pinyi kujarlu, “Nyangkajulu majungka-jarrinja-kurra!” Kujajulu yampiyarra! Kurnta-jarriyarlalpalu! Manngu-nyanyi kalu niyarningkijarra-mipa nyampurla walyangka. ²⁰ Kularlipa ngalipa kuja-piya. Ngalipaju karlipa nyina nguru-nyayirni-wangu-wardingki Kaatu-kurlangu-wardingki. Manu karliparla pardarni Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki kaji pina-yanirni walya-kurra nguru-jangka Kaatu-kurlangu-jangka. Nyanunguju ngalipa-nyangu Ngarklinda. ²¹ Yartarnarri-kirli nyanunguju Warlalja-Wiri niyarningkijarrakuju, manuka warrawarra-kanyi. Ngula-kurlurluju yinya-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kapu-ngalpa palkaju ngurrju-mani-nyayirni. Jalangu ngalipa-nyangu palkaju rampaku-nyayirni. Kala ngaka kapu-ngalpa Jijaji-piya-mani palkaju kuja-ka palka nyanungu-nyangu ngurrju-nyayirni nyina.

4

Nyinamirliparla jungarni, manu manngu-nyanyirlipa ngurrju-mipa

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Yirraru-nyayirni karna-nyarra nyina yungurna-nyarra nyanyi. Wardinyi-mani-nyayirni kankulu. Warrarda karna-jana yimi-ngarrirni yapa panu-karikiji kuja kankulu nyurrurla ngurrju nyina. Nyurrurna-nyarra yimi-ngarrurnu nyarrpa yungunkulurla jungarni nyinami Warlalja-Wiriki Jijajiki. Manu kankulu jintangka nyinami nyanungu-kurlu. Kujarlanya, purayalu warrarda jungangu warntarla yaninja-wangurlu. ² Yungurna-palangu wangkami karnta-jarraku Yuwardiyaku manu Jintiki-kujalpalapala-nyanu kulu wangkaja. Nyanungu-jarraju Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu. Ngula-jangkarluju yungulpaju-pala purda-nyangkarla ngajuju, manu yungulpa-pala-nyanu ngungkurr-nyinayarla kulu-wangu. ³ Yinya-jarra Yuwardiya manu Jintiki kala-pala warri-jarrija ngaju-kurlu yangka yungulu yapa panu-karirli purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Kuja-jangka, payirni karnangu, ngaju-nyangu wungu-warnu, yungunpalangu wangkami karnta yinya-jarraku yungu-pala-nyanu ngungkurr-nyinanjarla yalala-yirrarri kulu-wangurluku. Wati yinya Limiti manu yapa panu-karirlangu kalalu warri-jarrija ngaju-kurlu. Kaaturlu-jana yirdi-watiji yirraru nyanungu-nyangu pukungka yangka kuja kalu yapa panu-kurlangu yirdi ngunami pukungka manu kapulu nyanungu-kurlu nyinami tarnga-nyayirni.

⁴ Kuja kankulu mapirri nyinami Warlalja-Wiri Jijaji-kirli, wardinyili nyinaya! Yungurna-nyarra jurruku-juku wangkami: Wardinyili nyinaya! ⁵⁻⁶ Ngurrjulu-jana nyinaya yapa ngalya-karikiji. Marda kajika-nyarra majurlangu rdipimi, kala manngu-nyangkalu nyampu: Jalangu marda, jukurra marda, Warlalja-Wiri Jijaji kapu pina-yanirni walya nyampu-kurra. Kujarlanya, kulalu wajampa-jarriya kaji-nyarra niyarlangu maju rdipi jalangu. Kaji-nyarra maju rdipimi, marda kajinkili niyarningkijarra-wangu nyina, ngarilirla yati-wangkaya Kaatuku. Wangkayalurla yungu-nyarra warrawarra-kanyi. ⁷ Kajilpa-nyarra majurlangu rdipiyarla, ngulaju kajikankulu-nyanu wangka kuja, “Waraa! Nyarrpa-jarrimirlipa?” Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju kankulu Jijaji Kiraji-kirlangu nyinami. Kujarlanya, kajinkilirla Kaatuku wangkami, kapu-nyarra warrawarra-kanyi yungunkulu wajampa-wangu rarralypalku nyinami.

⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyangkalu niyarningkijarra kuja-ka ngurrju manu jungarni ngunami. Manngu-nyangkalu niyarningkijarra kuja-ka junga ngunami Kaatu-kurlangu. Manngu-nyangkalu niyarningkijarra yangka kuja kalu yapangu ngurrju-pajirni manu wiri-pajirni. ⁹ Yapa nyurrurlajunkulu nyurru pina-jarrija yangka kujarna-nyarra pinarri-manu. Manu purda-nyangunkujulu nyarrpa kujarna-nyarra wangkaja. Manunkujulu nyangu kujalparna-nyarra ngurrju jirrnganja nyinaja. Ngurrjulu nyinaya ngaju-piya. Kaatu kapu nyina nyurrurla-kurlu. Nyanunguku karliparla marlaja nyinami rarralypa, wajampa-wangu.

Puuruluju wardinyi-jarrija-nyayirni talakuju kujalurla Pilipayi-wardingki-paturlu yilyaja nyanunguku

¹⁰ Ngaju karna nyinami Warlalja-Wiri-kirli Jijaji-kirli. Nyurru-wiyinkijili yilyajarni talaju. Ngula-jangkankujulu jinta-karilki talaju yilyajarni. Kujarlanya karna wardinyi-nyayirni nyinami. Nyurrurla kalankujulu wajampa-jarrija warrarda. Kapunkujulu yilyayarlarri niyarningkijarra yungurna-nyarra milya-pungkarla kuja kankujulu ngaju yulkami. Kala lawa. Kulankujulu nyarrparlu niyarningkijarra yilyayarlarri kamparru-wiyi. ¹¹ Marda kankulu rampal-manngu-nyanyi kujarlu, “Puuruluju lawa niyarningkijarra-wangu, wiyarrpa. Kala kajirliparla yilyami tala, kujarlanya kapu

wardinyi-jarrimilki.” Kujaju junga-wangu. Kula karna wardinyi nyina tala-mipa-jangka yangka kujankujulu yilyajarni. Kalarna palka mardarnu nyiyarningkijarraju, ngaka-karilki kalarna nyinaja lawa, mardarninja-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kujajangka, langarna-parnkaja lawarlangu-juku yungulparna wardinyi-jiki nyinakarla. Kujarlanya, kajinkijili tala yilyanjarni-wangu nyinyarla, kapurna yawuru-juku nyinyarla wajampa-jarrinja-wangu. ¹² Kalarna palka mardarnu nyiyarningkijarraju, ngaka-karilki kalarna nyinaja lawa, mardarninja-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kujarlanyarna pina-jarrija ngurrjukuju yangka kula kalu yapa-patu-karirli milya-pinyi, ngulaju kuja: Nyarrpararla-puka kujalparna nyinaja, manu maju marda ngurrju kujaju rdipiija, mardalparna miyi panu-kurlu nyinaja, mardalparna marlajarra nyinaja, ngulaju ngula-juku. Ngajujurna yawuru-juku, kula karna wajampa-jarrimi. ¹³ Jijaji Kirajirliji kaju pirrjirdi-mani yungurnarla nyanunguku nyina manu warrki-jarrimi marda lawa kurlu marda nyiyarningkijarra-kurlu.

¹⁴ Janga kujaju. Nyiyarningkijarra-wangu-wiyi kujalparna nyinaja, talankujulu yilyajarni. Ngampangampalpankujulu nyinaja. Kujarlanya karna-nyarra yati-wangka. ¹⁵ Nyurrurla Pilipayi-wardingki-patu, manngu-nyanyi kankujulu nyurru-wiyi kujarna-nyarra yaninjarla yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Ngula-jangkarna yanu Majatuniya-kurra. Kulajulu yapangku tala yilyaja, lawa. Nyurrurlarlalu jaajikingarduyupatu-miparlunkujulu talaju yungu. ¹⁶ Ngaka yangka kujalparna warrki-jarrija kirri-karirla Tijilunikarla, kulankujulu wajawaja-manu, lawa. Yilyajarni warrardankujulu tala yungurnaju warrawarra-kanyi. ¹⁷ Marda kankujulu rampal-manngu-nyanyi kujarlu, “Puurluju-ka gayarrka-jarrimi talaku kuja karliparla tala warrarda yilyami.” Kujaju junga-wangu! Ngari karna-nyarra wangkami tala-kurluju kujalpankujulu yimiri nyinaja. Kujarlanya, milya-pinyi karna kuja kapu-nyarra Kaaturlu wardinyi-mani. ¹⁸ Wati yinyarlalu Papururturluju kangurnu ngajuku talaju kujankujulu nyurrurlarlalu yungu. Ngula karna panulku mardarni nyiyarningkijarraju. Kujarlanya karna-nyarra yati-wangka pipa nyampurlaju. Warntarri nyurrurla-nyanguju ngurrju-nyayirni kuyu-piya yangka kuja kalalurla warntarri purraja Kaatuku. Kaaturlu kala kuyu yinyaju parntinyangu purranja-kurra, manu kala-jana wardinyi-jarrija. Kuja-piyarlalu-yijalankulu tala nyurrurla-nyangu-kurlurluju Kaatuju wardinyi-manu.

¹⁹ Wangkami karna-nyarrarla Kaatuku, “Wapirra, nyampurra Pilipayi-wardingki-wati, ngulaju kalurla nyinami Jijaji Kirajiki. Nyuntulu kanpa nyina yartarnarri wiri-jarlalu-kurlu. Kujarlanya karna-janarla wangka yungunpa-jana jamangku warrawarra-kanyi. Ngula-jangka kulalu marlajarra nyina.” Yuwayi, junga kujaju! Kaatukuju kapunkulurla marlaja nyina ngurrju marlajarra-wangu. ²⁰ Kaatuju ngalipakupalangu, manu nyanunguju ngurrju-nyayirni. Pulka-pinyirliparla tarnngangku! Ngula-juku ngurrju.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Pilipayi-wardingkiki

²¹ Nyurrurla jaajikingarduyupatu-wiriwiri, yangka-patu Kaatu-kurlangu yapa-patuku kuja kalurla nyina Jijaji Kirajiki, ngulajulu-jana warnkiri-manta ngurrju karnalu nyina. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka-patu kuja kalu warrki-jarrimi ngaju-kurlu, ngulangkuju yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. ²² Kaatu-kurlangu yapa-patu nyampurla ngurrangka manu yangka-patu kuja kalurla warrki-jarrimi Ruumu-wardingkiki Kingiki, ngulangkuju yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. ²³ Yati-wangkamilki karna-nyarrarla Jijaji Kirajiki nyurrurlaku yapaku, “Warlalja-Wiri Jijaji, yimiri-jana nyinaya yapa nyampupatuku, manu nyinaya yapa nyampurra-kurlu tarnnga-juku.” Ngula-juku.

Colossians

Pipa Kalaji-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Kalaji-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiyakurlu yimi nyampu?

Nyampurla ngurungka kalu tarnnga-juku turnu-kari turnu-kari yapa-patu nyinami ngula kalu-jana yimi Jijaji Kiraji-kirli warntarlarlu yirri-purami. Jalangurlan-gurlu yapangku kujarra-piyarlu kalu-jana putaputa kanyi-jiki puranjakungarduyu-patu jungarni-kijaku puranja-kujaku Jijaji Kiraji-kijaku. Kuja-piya-kujakunya pipa nyampu Kirijini-patuku riiti-maninjakuju.

Nyampu wita puku yimi-kirliji pipa pantirninja-warnu kuja Puurlurlu yirrarnu nyurru-wiyi kujalpa nyinaja rdakungka. Pantirninjarla yirrarnu-jana Kirijini-patuku ngulalpalu kirringka Kalajirila nyinaja. Pinarri-mani kangalpa nyampurlarlu pipa pantirninja-warnurlarlu ngulaju Jijaji Kirajirli ngurrju-manu nyiyarningkijarra ngulaka karrimi manu ngunami nyampurla walyangka manu yalkiririla manu ngula-ka wiri-nyayirni-jiki nyinami nyiyarningkijarrarlajinta.

Puurlurlu kuja nyampu pipa yirrarnu pantirninjarla, ngulaju yungu-jana pututu-pinyi Kirijini-patuku yalumpu-kari-kijaku yapa-patu-kari-kijaku ngulalpalu-jana warntarlarlu pinarri-manu nyiyarningkijarraku kuruwarriki Juwu-kurlanguku, manu kuyu mangarri ngulalpalu ngarnu warntarlarlu, manu kujalpalu-jana pinarri-manu warntarlarlu marramarra-patu-kurlu. Nyampurlu pipangku pantirninja-warnurlu, Puurlurlu-jana pinarri-manu Kalaji-wardingki-patu junga-nyayirni ngulaju Jijaji Kiraji-kirli.

1-2 Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajarrarlu Puurlurlu manu Timijirli karnalu-nyarra nyampunya yilyamirra jaruju nyurrurlakuju Kalaji-wardingki-patuku yapaku, ngulangka kirringka kuja kankulu yapa nyinami Kaatu-kurlangu. Timiji, ngulaju ngalipakupurdangka-yijala warlalja kuja karliparla ngalipa nyina warlalja jintaku Jijaji Kirajiki. Nyurrurlarlu kuja kankulu warrarda purami Jijaji Kiraji yampinja-wangurlu, ngulakunya karnalu-nyarra ngajarrarluju yilyamirra nyampuju jaru. Ngajarra karnalu-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju kujanya, "Payirni karlijarrangu yungunpa-jana yimiri nyina Kalaji-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku."

Puurluju-janarla yati-wangkaja Kaatuku Kalaji-wardingki-patuku

³ Kaatuju-ka nyina Kirda-nyanu Jijaji Kirajikipalangu Warlalja-Wirikipalangu. Ngulakunya karnalu-nyarrarla warrarda yati-wangka Wapirra Kaatukuju. ⁴ Witarnalu jaru purda-nyangu nyurrurla-kurlu yangka kuja kankulurla murra nganta wala-nyayirni nyina Jijaji Kirajiki. Manu wita jaru kari-yijalarnalu purda-nyangu kuja kankulu-jana murra nganta yapa ngalya-kariki yulkami-nyayirni Kaatu-kurlangukuju. Ngulakunya karnalu-nyarrarla wardinyi-nyayirni Wapirrakuju warrarda yati-wangka Kaatukuju. ⁵ Nyurru-wiyi, purda-nyangu-jalankulu Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu yangka kuja kangalpa nyinami pirrjirdi-nyayirni ngalipakuju, ngulakunya yungurliparla jirnganja nyina nguru-nyayirni-wangurla tarnnga-juku. Ngulakuju kankulurla pardarni wurra-juku. Kujarlanya kankulurla wala nyina Jijaji Kirajikiji, manu kankulu-jana yulka yapaku Kaatu-kurlanguku. ⁶ Nyurru-wiyi kujalu Yimi Ngurrju purda-nyangu yapa-kari yapa-karirli ngurrara-kari ngurrara-karirila manu ngurujarraranyarla, ngulakujulurla maya-kari maya-kari-juku ngungkur-nyinaja yapaju. Jalanguju Yimi Ngurrju yupa-patu-warnu, ngulaju-ka palju-yani palka-juku nguru-kari nguru-kari-kirra yapa-kari yapa-kari-kirra manu ngurujarraranyarla. Kujarlanya kalurla yapa panuju ngurrju-nyayirni marlaja nyinami Kaatukuju. Manunkulu nyurrurlarlangu pinarri-jarrija jintajuku Yimi Ngurrju, ngulaju jaruju yangka kuja kangalpa warrarda nyinami Kaatuju yimiri-juku. Jalanguju kankulu milya-pinyi nyurrurlarluju Yimi Ngurrju junga-nyayirni. Kujarlanya kankulurla marlaja nyinami ngurrju-nyayirni Kaatukuju.

⁷ Nganimpa-patu karnalurla warrki-jarrimi wakurturdu-nyayirni Jijaji Kirajiki: Papuru, Timiji, manu ngaju. Ngajarrarlu Timiji-jarllu, ngulangkujuurlijarra-nyarra yilyaja nyurrurlakuju ngajarra-nyangu wungu-warnu Papuru-wiyi Yimi Ngurrju-kurluju nyurrurlaku yimi-ngarrirninjaku. ⁸ Kuja nyampu-kurra pina-yanurnu ngajarra-kurra,

ngulangkuju-jarrangku yimi kangurnu jaruju, ngulaju-jarrangku kuja wangkaja, “Kalaji-wardingki-patu Kirijini-patu kalu nyina palka-kurlu Pirlirpa Kaatu-kurlangu-kurlu. Ngula-kurluju kalu-nyanu yulkami-nyayirni.” Kujanya-jarrangku yimi kangurnu Papururu.

⁹ Yangka kujarnalu-nyarra jaru purda-nyangu kamparru-wiyi ngurrju-nyayirni, ngulakuju karnalu-nyarrarla warrarda wangka Kaatuku yungu-nyarra Pirlirparlu nyanungu-nyangurlu tarnngangku-juku pinarri-mani Kaatu-kurlangu-kurluju. Ngula-jangkanya yungunkulu pina nyina nyiyarningkijarraku Kaatu-kurlangukuju nyarrpa kaji-nyarra wangka warri-jarrinjaku nyanunguku. ¹⁰ Kaatu kanyarra nyina ngampurrpa-nyayirni yungunkulurla nyurrurla jungarni-nyayirni nyina. Ngulakunya karnalu-nyarrarla wangkami Kaatukuju. Kajinkilirla jungarni-nyayirni nyina manu warri-jarimi nyanunguku Kaatuku, kujarluju kankulu miyalu raa-pinyi manu wardinyi-mani. Ngula-jangkanya kapunkulu milya-pinyi-nyayirni Kaatuju.

¹¹ Milya-pinyi karlipa ngalparluju kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina Kaatuju. Ngularlangukunya karnalu-nyarrarla wangkami yungu-nyarra pirrjirdi-mani ngurrju-karda. Ngula-jangkakuju kaji-nyarra nyiya maju rdipimi, kapunkulurla wala-juku nyina Kaatuku, ngulaju wurra-juku. ¹² Nyurrurlaju, wangkayalurla Wapirra Kaatuku wardinyi-nyayirni kuja kangalpa nyanungu rdili-nyayirni-wangu jirrnganja nyina yapaku nyanungu-nyanguku. Ngulaju-nyarra wangkaja nyanunguju kapu-nyarra jirrnganja nyina nyurrurlaku. Junga-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju ngurrju-pajurnu, manu-nyarra rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurralku jinta-kurralku-juku.

¹³ Yangka kuja-ngalpa ngalipa rdakurl-kujurnu Kaaturlu nyanungu-nyangu-kurra turnu-warnu-kurra, ngulakungartijirla puntarnu ngalipaju Juju Ngawuku Kaaturluju. Ngulajulpa-ngalpa Juju Ngawungku milpa-parnta-piya mardarnu mungangka-juku, manulpa-ngalpa wiri nyinaja ngalipaku. Ngulakujurla Kaaturluju puntarnu ngalipaju, manu-ngalpa rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Ngulakuju nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu Jijaji Kiraji, Warlalja-Wiri kangalpa nyina turnu-warnukuju, ngulakuju karla Kaatuju yulkami-nyayirni. ¹⁴ Yangka Ngalapi-nyanu kuja palija watiya warntawarntarla, ngulangunya-ngalpa muurl-mardarnu ngalipaju Juju Ngawu-kujakuju, manu ngula-purunya-ngalpa yawuru-jarrija Kaatuju wilji-warnukuju.

Jijaji Kiraji ngulaju Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku

¹⁵ Kaatuju-ka pirlirpa nyina, kulalparlipa nyangkarla miparrpaju. Manu nyanunguka nyina Kaatu-piya-yijala Ngalapi-nyanuju, ngulangku kangalpa milki-yirarni Kaatuju. Kuja nyiyarningkijarra ngurrju-manu Kaaturlu yalkirirla manu walyangka, ngulaju yungurla marlaja karrimi manu ngunami ngurrju-nyayirni Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. ¹⁶ Kaaturlujurla jirrnganja ngurrju-manu Jijaji Kirajiki nyiyarningkijarra kuja karlipa warrukirdikirdi ngaliparlu nyanyi nyampurra walyangka manu yalkirirla. Manu kula karlipa-jana nyanyi ngaliparluju marramarra-watiji ngurrju manu maju manu ngalya-kariji pirlirpaju ngurrju manu maju nyampurlaju walyangka manu yalkirirla. Nyampurrarlangujurla jirrnganja ngurrju-manu Jijaji Kirajiki Kaaturluju, yungu-jana Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiri-jiki nyina nyampurrakuju. ¹⁷ Nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, ngulajulpa palka-juku nyinaja Jijaji Kiraji. Nyanungurlunya kangalpa warrawarrakanyi nyiyarningkijarra walya manu yalkiri ngurujarraranypa manu yapa majungkajarrinja-kujaku manu karlir-yaninja-kujakuju. ¹⁸ Nyanungu kangalpa wiri-juku nyina ngalipakuju. Ngulaju-ka nyina kamparrurla jurru-piya nyanunguju. Ngalipaju Kirijini-patuju karlipa nyina turnu-warnu nyanungu-nyangu-piya palka-piya. Nyanungukunya karliparla marlaja nyina wankaru-kurlu nyanungu-nyangu-kurluju. Nyanungunya kamparru-wiyiji yakarra-maninjarla wankaru-manu Kaaturluju palinja-warnuju yungu-ngalpa wiri-jiki nyina nyiyarningkijarrakuju. ¹⁹ Nyanungurluju-nyanu Kaaturluju ngampurrparlu muku kurru-pinjarla yirarnu Jijaji Kiraji-kirra yungu-pala jinta-juku nyina. ²⁰ Kamparru-wiyi, ngalipajulparliparla wilji-jarrinjurla jurnta nyinaja kujapurda-kari Kaatukuju, manu nyiyarningkijarra kujalpalu yalkirirla manu walyangka nyinaja, ngularlangujulpalurla jurnta nyinaja kuja-purda-kari. Ngula-puruju Kaaturluju milarninjarla yilyajarni Jijaji Kirajiki wurrangku-juku, ngulangunya yungu-ngalpa yapa manu nyiyarningkijarra pina-kanyi Kaatu-kurlangu-kurra. Yangka kuja Kaaturlu yilyajarni Jijaji Kiraji nyampu-kurra walya-kurra, kuja-ngalpa yalyu karlija yalirla yangka watiya warntawarntarla ngalipaku, kujarlunya-nyanu Kaaturluju walykayirarnu ngalipa-nyangurla wiljinka, manu ngalipa-ngalpa pina-kangurnu puntuku nyanungu-nyangu-kurra.

²¹ Nyurrurla Kalaji-wardingi-patu kuja kankulu jalangu nyina Jijaji Kiraji-kirlangulku, ngula-wangurla-wiyilpankulurla nyurrurla nyurru-wiyiji kuja-purda-kari jurnta nyinaja Kaatuku nyurunyuru-jarrinjarla, yirdijankulu jarrwararlu manngunya nyuru nyurrurlarlu kuja-purda-kari manu yirdijalpankulu maju-nyayirni warrarda nyinaja kuja-purda-kari. ²² Kujalpankulu kuja-purda-kari nyurrurla nyinaja, ngulaju-nyarra wurrangku-juku Kaaturluju pina rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangu-nurralku, manu kanyarra walyka-nyayirni jalanguju nyina nyanunguju yirdija-ngarra-nyarra palija nyurrurlaku Jijaji Kirajiji watiya warntawarntarla. Kujarlunya yungu-nyarra pina-kanyirni Jijaji Kirajirliji Kirda-nyanu-kurlangu-kurraju Kaatu-kurlangu-kurraju wungu-warnulku, ngulanganya yungunkulurla karri kamparrurla yirngingiki nyanungunya yapa ngulaju kurnta-wangu-nyayirni manu jungarni, ngulanya kaji-nyarra ngurrju-pajirni. ²³ Yangka Yimi Ngurrju, ngulajulpalu yapa panu-jarlu-nyayirni rli warru kangu nguru-kari nguru-kari-wana, manulpalu-jana warru yimi-ngarrurnu yapa-kari yapa-kariki kirri-kari kirri-karirla. Manu ngajurlanguju milarnu Puurlu Kaaturluju yungurna-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Yangka kujankulu nyurru-wiyi Yimi Ngurrju purda-nyangu, ngulajunkulu pinarri-jarrija yangka kuja kanyarra Kaaturlu warrarda kurru-pinyi wankaru nyurrurlakuju, ngulakunya yungunkulurla marlaja nyina wankaru tarnnga-juku. Ngulakunya kankulurla pardarni. Ngulakujulpankulurla ngungkurr-nyinayarla-juku kapuru-wangu. Kajili-nyarra yapa ngalya-kari jangkardu yanirni jaru junga-wangu-kurlu, ngulajulu-jana wurra-manta, manulurla nyurrurlaju ngungkurr-nyinaya-juku Jijaji Kirajiki.

Puurluju kala-jana warrki-jarrija Kirijini-patuku, ngulaju mata-karda-nyayirni

²⁴ Nganangku-puka kajilpa-jana Kirijini-kariyi-nyanu pirrjirdi-mantarla warrkingkarlu, ngulakuju kajikalurla yapaju warrarda rdapakarrka. Kujalpa Jijaji Kiraji nyinaja nyampurla walyangka, ngulakujulpalurla warrarda rdapakarrkaja yapaju. Ngula-purujulparla nyanunguju warrki-jarrija-juku Kaatukuju. Nyampu kuja karna ngajurlangu rdakungka nyina pirijina, ngula-puruju karna ngajuju wardinyi nyina kuja karna rla warrki-jarri Kaatuku rdapakarrkanja-puruju wurra-juku, kujarluru yungurna-nyarra nyurrurla pirrjirdi-mani ngajulurlu Jijaji-piyarlu manu Kirijini-kariyi-nyanurlangu. ²⁵ Kaaturluju milarnu ngaju yungurnarla marlaja warrki-jarri jaajikingarduyu nyanunguku-juku Kirijini-kariyi-nyanurlajinta. Junga-jukurna jaajikingarduyu-jarrijaalku yungurna-nyarra muku milki yimi-ngarrirni nyurrurlaku Yimi Ngurrju yangka kuja-ngalpa Kaaturlu yilyajarni. ²⁶ Yangka Yimi Ngurrju, ngulaju nyurru-wiyi Kaaturlu kala-jana jurnta mardarnu yapakuju. Kala jalangurlu ngulaju muku kangalpa warraja-maninjarla yimi-ngarrirni ngalipakuju yapa Kaatu-kurlanguku. ²⁷ Ngampurrparlu kangalpa milki yimi-ngarrirni jalangurlu Yimi Ngurrju jintawarlayikijiki Kaaturluju. Nyampunya-ka wangka Yimi Ngurrju ngulaju kuja, 'Jijaji Kiraji-ka nyina kaninjarni nyurrurla-nyangurlangurla Juwu-wangu-kurlangurla palkangka kurru-yukanja-warnu, kula nganimpa-nyangu-miparla Juwu-miparla.' Kujarlaju kankulurla warlaja nyina. Manu milya-pinyi kankulu nyurrurlarluju kapu-nyarra jirnganja nyina Jijaji Kiraji yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, ngulakunya karliparla pardarni.

²⁸ Nganimparlu karnalu-jana Jijaji Kiraji yimi-ngarrirni yapaku. Manu karnalu-jana pinangku pinarri-mani Jijaji Kirajiki. Manu pututu-pinyi karnalu-jana Yimi Ngurrju wajawaja-maninja-kujaku manu karlirr-yaninja-kujaku. Nganimparlu karnalu-jana pinarri-mani nyiyarningkijarra Jijaji Kiraji-kirli yungulu nyanungu-piya nyinami pina-nyayirni. ²⁹ Yapaku pinarri-maninjakungarnti, ngaju-wiyi kaju pirrjirdi-mani tarnngangku Jijajirliji, ngula-jangkanya parra-kari parra-kari karna-nyarra warrki-jarri wakurturdu-nyayirni yukayi-karda nyurrurlakuju.

2

¹ Nyampurla rdakungka, ngampurpa karna-nyarra nyina nyurrurlakuju Kalaji-wardingi-patuku yungunkululu manngu-nyanyi ngaju wajawaja-maninja-wangurlu kuja karna-nyarrarla Kaatuku warrki-jarri nyurrurlaku yukayi-karda. Ngulaju kula karna-nyarrarla nyurrurla-mipaku warrki-jarri. Yapa panu-karirlanguku karna-janarla warrki-jarri yangka kuja kalu kirri-karirla nyina yirdingka Latujiyarla manu yapa-kariki ngajarriki kuja kajulu ngurru nyina miparra nyanja-wangu ngajukuju. ² Ngajuju karna-janarla tarnnga-juku warrarda wangka Kaatukuju jintawarlayikijiki yungulu lani-wangu nyina purnparrpa, manu yungulu-nyanu yulka tarnnga-juku jintangka-juku. Ngulakunya karna-nyarrarla nyurrurlarlanguku warrarda wangka Kaatukuju yungunkulu junga-nyayirni purda-nyanjarla langa-kurra-mani Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli yangka yimi kujalpa-nyanu Kaaturlu wuruly-mardarnu nyanunguku yapa-kujakuju.

³ Ngulangka Yimi Ngurrjunga kanyanu Jijaji Kirajirli milki-yirrarni ngalipa-kurraju yangurlpa nyiyarningkijarra langa-kurra-mani pinangkulku.

⁴ Nyampu wita jaru ngulaju karna-nyarra nyurrurlaku yilyamirra yungunkulunya warrawarra-kanyi yapa-kari-kijaku yimirr-yinja-kujaku. Kajikalunya-nyarra jaru-kari-kirilrli yijardu-wangu-kurlurlu yimi-ngarrirninjarla karlirr-kanyi Kaatu-kujakuju, kajikalunya-nyarra ngula-kurlurlu yimirr-yinyi. Jaru nyanungurra-nyangu junga nganta, ngurrju nganta. Kala lawa! Ngula-kujakujulu-nyanu warrawarra-kangka muurlparlu yirdija nyampu jaru nyanungurra-nyangu kula junga. ⁵ Kula karna nyurrurla-nyangurla yalirla nyina ngajuju, ngulaju karna-nyarra rdumurdumu-karri nyurrurlakuju. Manu nyampurula karna-nyarra wardinyi nyina yirdija kankulu-jana warrarda mamparl-pinyi yapa-patu yangka-patu warlkanji-patu yijardu-wangu-kurlu jaru-kurlu, manu karna-nyarra wardinyiji nyina ngajuju yirdija kuja kankulurla jintangka-juku wala nyina Jijaji Kirajikiji.

Tarnnga-jukulparliparla jirrnganja nyinakarla Jijaji Kirajiki

⁶ Yangka kujankulu kamparru-wiyi Yimi Ngurrju purda-nyangu Jijaji Kiraji-kirli, ngulajunkulu rdakurl-kujurnu kapuru-wangurlu, manunkulu yirdiji ngarrurnu Warlaja-Wiri. Ngulakuju, tarnngajukulurla warrarda jirrnganja nyinaya jintangka-juku yangkakuju Jijaji Kirajiki kurru-yukanja-warnukuju. ⁷ Ngulakujulurla tarnnga-juku warrarda wala nyinaya Jijaji Kirajiki yungu-nyarra warrarda kurru-yuka ngapa-piya manu yungu-nyarra pirrjirdi-mani yungunkulurla wala-nyayirni nyina. Kujanya-nyarra jaruju wangkaja yangkaju Papuruju nyurru-wiyiji. Manulurla ngula-jangkaju warrarda yati-wangkaya wardinyi-nyayirni Kaatukuju.

⁸ Purda-nyangkajulu! Warrawarra-kangkalunya-nyanu yapa-kari-kijaku warlkanji-kari warlkanji-kari-kijaku kuja kalu jukurpa-kari jukurpa-kari mardarni yijardu-wangu. Ngula-kurlurlu kapulu-nyarra warrarda putaputa jinyijinyi-mani yungulpankulu nganta purayarla nyanungurra-nyangurlangu kurruwarri. Nyampurraju kurruwarri ngulaju jukurpa-kurlu yapa nyurnunurnu-kurlangu-kurlu kuja kalu-nyanu yapangka jarnkujarnku pinarri-mani kuja kalu jukurpa-kari jukurpa-kari nyina nganta jarnkujarnku yalkirirla nganta manu walyangka. Nyampurraju jukurpa ngulaju kula Jijaji Kiraji-kirlangu. ⁹ Langa-kurra-mantalu! Jijaji Kiraji karla jirrnganja nyina Kaatuku kurru-yukanja-warnuku. Manu yangka kujalpa Jijaji Kiraji nyinaya nyampurula walyangka, ngulajulpa-pala nyinaja jinta-juku, yangka kuja karla warrarda kurru-yuka-juku Kaatuku Jijajikiji. ¹⁰ Ngulaju-nyarra Kaaturlu nyurru-juku yungu nyurrurlakuju wankaru wita-wangu Jijaji Kiraji-kirlangu. Nyanungu-juku-ka Jijaji Kiraji wiriji nyina jukurpa-kari jukurpa-karikiji kuja kalu nyina yalkirirla manu kuja kalu nyina walyangka.

¹¹ Nyurru-wiyi, rdakurl-kujurnulpa-jana Kaaturlu nyanungu-nyangu-kurra turnu-warnu-kurraju ngulaju Juwu-patu-mipa-wiyi ngulaju Mujuju-kurlangurla kurruwarri. Kala jalanguju, nyurrurla Juwu-wangu-patu, ngulajurla jirrnganja rdakurl-kujurnu Kaaturlu Jijaji Kirajikiji nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra, ngulaju yangka kuja-nyarra Jijaji Kiraji kurru-yukaja. Ngulangkuju-nyarra muurl-mardarnu karlirryaninja-kujaku. ¹² Yangka kujankulu papitaji-jarrija, ngulaju kula-ngantankulurla jirrnganja yukaja milyi-kirra Jijajiki. Ngula-jangkaju, kujankulu yangka wilypi-pardija ngapa-jangka, ngulaju-nyarra Kaaturlu pina-wankaru-manu Jijaji-piya, kuja kamparru-wiyi yakarra-maninjarla wankaru-manu. Ngulakunya-kulurla wala nyinaja Kaatukuju pirrjirdikiji yungu-nyarra nyurrurlarlanguku wankaruru yinyi. ¹³ Nyurrurla Juwu-wangu-patu, ngulajulpankulu Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi warrarda-parnkaja kuja-purda-kari warntarla-wiyi Kaatu-kujakuju, manulpankulu ngurrpa-wiyi nyinaja Mujuju-kurlangukuju kurruwarrikiji. Manu kulalpankulu Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju mardarnu kamparru-wiyiji. Kulankulu nyarra yukayarla Kaatu-kurlangu-kurraju nyurrurlakariji. Kala kujankulu Kirijini-jarrijalku, ngulakunya-nyarra Kaaturlu yungu Jijaji Kiraji-kirlangu wankaru, manu-ngalpa ngalipakuju Kaatuku yawuru-jarrija wiljirwarnukuju. ¹⁴ Kaaturlu nyanungurlu-ngalpa majumajuju ngalipakuju muku wajawajamanu kujalparlipa kuja-purda-kari karlirryanu manu kujarlipa muku rdilyki-pungu kurruwarri nyanungu-nyanguju. Nyarrparlu kuja? Kala kujarlu. Ngalipa majungka panungka ngulaju kapurlpa marda paliyarla Jijaji-wangurla ngalipa watiya warntawarntarlaju. Kala kujalpa-ngalpa yangka Jijaji watiya warntawarntarla marlaja waraly-karrija, ngulangku-nyarra majumajuju jurnta murrurnu muku. ¹⁵ Kuja Jijaji Kiraji palija watiya warntawarntarla, kuja-puruju ngulangkujulpa-jana rampaku-manu pirlirrpakari pirlirrpakari kujalpalu wiri nyinaja yalkirirla manu walyangka. Manu

kurnta-nyayirniki-jana ngurrju-manu Jijaji Kirajirliji milparniwarrarla. Kujarlu-nyanu wiri-nyayirni yirrarnu pirlirrrpa-kari pirlirrrpa-karikiji.

Kularlipa nyiyaku kuruwarriji pura yapa-kurlanguju

¹⁶ Jalangu kuja kankulurla nyina Kaatukulku, ngulangkuju mamparl-pinjarla wurra-mantalu-jana yapa-kariji kajili-nyarra jangkardu yanirni jinyijinyi-maninjaku kuruwarri-kari kuruwari-kariki puranjaku manu purlapa-kari purlapa-kariki pinjaku Juwu-kurlanguku manu yapa-kari-kirlanguku. Ngulajulu-jana mamparl-pinjarla wurra-manta! Manu marda kajika-nyarra jinta-kariji kuja wangka, 'Nyampuju yampiya ngarninja-wangurlu mangarri-kari manu ngaparlangu nganimpa-nyangurla kuruwar-rirla.' Kajilpa-nyarra ngana kuja wangkayarla, ngulajulu mamparl-pinjarla wurra-manta! ¹⁷ Nyampurraju kuruwarri-kari kuruwarri-kari manu purlapa-kari purlapa-kari Juwu-kurlangu, ngulangkuju ngari kangalpa wita milki-yirrarni Kaatu-kurlanguju kaji nyanungu nyarrpa-jarri ngaka. Kala kuja kangalpa Jijaji Kiraji jirrganja nyina ngalipaku, ngulangkuju kangalpa milki-yirrarni muku Kaatu-kurlangu. ¹⁸ Marda jinta-kari yapa kajika-nyarra jangkardu yanirni kula-nganta yijardunju-kula, kala lawa. Yaninjarla kajika-nyarra marda kuja wangka yapa pululu nganta, 'Ngaju-piyalu nyinaya ngurrju ngula kaju Kaatuju wangkami yuruyururla. Ngaju-piyarlulu-janarla yunpaka purlapa marramarra-watiki.' Kajilpa-nyarra kuja yaninjarla wangkayarla, ngulajulu jamulu purda-nyangka. Yapa kuja kalu kuja wangka, ngulakuju kula kajana Kaatu wangka yuruyururla, lawa. Ngari kalu-nyarra kujaju wangka nyanungu jaruju yungulu-nyanu wiri-pajirni. ¹⁹ Kuja-ka yapa kuja wangka, ngulaju kula karla junga wala nyina Jijaji Kirajikiji. Yangka kuja kangalpa wiri nyina Jijaji, ngulaju jurru-piya ngalipaku Kirijini-patukuju kuja karliparla ngalipa nyina nyanungu-nyangu palka-piya. Yapa-kurlangurla palkangka pulykungku-ka jirri-mardarni kakarda, jimanta-jarra, purturlu, martardiji-jarra, yardipi-jarra, mirdi-jarra, luku-jarra, ngulangkuju-ka muku jirri-mardarni palkangkaju. Kuja-piyarlulu-yijala kangalpa Jijaji Kirajirliji jirri-mardarni ngalipaju Kirijini-patuju pulyku-piyarlulu-yijala. Kuja-jangkanya karliparla marlaja ngurrju-jarrimi Kaatukuju pirlirrdi-karda kuja kangalpa warrarda jirri-mardarni.

Jijaji-piya-ngalpa wankaru-manu Kaaturluju

²⁰ Nyurrurla yangka Jijaji Kiraji-kirlangu-patu, ngulaju-nyarra wankaru-manu Jijaji-piya palinja-warnuju, manu wankaru-maninjarla muurl-mardarnu-nyarra maju-kujaku pirlirrrpa-kari pirlirrrpa-kari-kijaku manu jukurrrpa-kari jukurrrpa-kari-kijaku maju-kujaku. Ngula-kujaku-nyarra nyurrurlaju muurl-mardarnu Kaaturluju. Nyurrurla kulankulu-jana nyampurraku jukurrpaku ngawuku manu nyampurraku pirlirrpaku ngawuku, lawa. Nyarrparla-yijala kankulu kujaju pina-parnkanjarla nyina yangka-patu-piya-yijala, kuja kalu yangka yapa-patu-karirli purami-yijala nyampurra jukurrrpa-kari manu pirlirrrpa-kari ngawu? ²¹ Kajikalu-nyarra marda jangkardu yanirni nyurr-lakulku manu wangka, 'Kajilpankulu purayarla Kaatu jungarnirli nganta, ngulajul-pankulu yampiylar miyi-kari miyi-kari maninja-wangurlu manu pajarninja-wangurlu manu marnpirninja-wangurlu.' Kala nyampurra kuruwarri-kari kuruwarri-kari miyi-kirlangu ngulaju kula Kaatu-kurlangu. Nyarrpaku-yijala kankulu-jana kujaju purda-nyanyi jungarni-wanguju yimirr-yinja-palka? ²² Nyampurraju kuruwarri miyi-kirlangu ngulaju ngari kalu nyanungurlu yapangu jalangurlu ngurrju-mani, manu kalu-jana pinarri-mani ngula-kurlurlu kurdukurdu nyanungu-nyangu. Kala miyi-kari miyi-kari ngulaju Kaaturlu-jana ngurrju-manu yapaku ngarninjaku. Kuja kalu ngarni miyi, ngulaju-ka miyiji lawa-jarri. ²³ Kuja kalu kujarlu yapangu kuruwarri ngurrju-mani, ngulangkuju nganta kalu milya-pinyi muku kuruwarri Kaatu-kurlanguju nganta. Ngulaju junga-wangu yalumpuju. Kujarlulu ngari kalu-nyanurla pulka-pinyi. Kajikalu-nyarra marda kuja wangka, 'Nyinayalu ngurrju nganimpa-piya yungurlipa Kaatuju pura ngurrjungku. Manu nyuntulurlu yungulpanpa-nyanu pakarninjarla murrumurrumantarla, ngula-jangkarlunya yungunpa purami jungarnirli Kaatuju.' Nyampurraju kuruwarri ngulaju kula yijardu. Kuja kalu kujarra kuruwarri-kari kuruwarri-kari purami yapa-patu-karirli, nyampurlu kuruwarri kula kajana yapaju jungarni-mani ngurrju-karda, manu kula kajana muurl-mardarni karlirrr-yaninja-kujaku.

3

Kirijini-patujulparlipa-nyanu ngurrju nyinakarla jintangka-juku Jijaji Kiraji-kirlangu

¹ Nyurrurlaju, ngulaju-nyarra Kaaturlu nyurru-juku wankaru-manu pirlirrpaju yungunkulu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu wankaru-kurlu. Kujarlaju, manngu-nyangkalu nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju kuja-ka Kaaturlu mardarni nyiyarningkijarra nyanungu-nyangurla. Ngulanganya-ka Jijaji Kiraji nyina Kaatu-kurlangu-wana wiri-nyayirni. ² Kujarlajulu Kaatu-kurlangu-mipa manngu-nyangka jinta-ngurlu-kurra. Putalu manngu-nyangka nyiyarningkijarra yangka kuja kankulu nyanyi warrukirdikirdi nyampurla walyangka. ³ Nyarrparla kujaju? Nyurrurla-patu Kirijini-patu, ngulaju kankulu mardarni Jijaji Kiraji-kirlangu wankaru. Ngulaju kapunkulurla ngakaju jirrnganja nyina nyurrurlaju Jijaji Kirajikilki Kaatu-kurlangu. Yangka kujankulu Kirijini-jarrija, ngulakuju-nyarra jurnta paliya pirlirra nyurrurla-nyangu kamparru-warnuju. ⁴ Ngula-jangkaju kankulurla Jijaji Kiraji-mipaku marlaja nyina wankaru-kurlu, ngula-kurluju yungunkulurla nyinami nyanunguku. Kaji pina-yanirni Jijaji Kiraji yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, ngulaju kapunkulurla jirrnganja nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-yijala.

⁵ Kuja kanpa ngula mardarni wankaru Jijaji Kiraji-kirlangu, ngula-kurlurluju-nyanu warla-pajika nyuntulurlu karlirr-yaninja-kujaku. Manu marda yangka kajikanpa warrarda kiiki-jarrimi mannga-jarrinjakupurda. Kuja-kujakuju, warla-pajikangu! Manu marda kajikanpa warrarda manngu-nyanyi punku-juku manu warntarla-juku nyuntulurlu. Kujarlangu-kujakuju, warla-pajikangu! Manu marda kajikanpa nyiyarningkijarra warru turnu-mani manu yawirlinji-mani purlurlparlu manu purlurlparlu. Kujarlangu-kujakuju, warla-pajikangu! Kajinpa nyiyarningkijarra kujarlu warrarda turnu-mani manu yawirlinji-mani, ngulaju kulanpa kujarlaju pura Kaatu jungarnirli, ngulaju ngari kanpa pura nyampurra-mipa nyiyarningkijarra kuja-purda-karirli. ⁶ Yapangu kuja kalu kujarlu-juku warrarda maju-mani manu punku-mani nyiyarningkijarra, ngula-panukuju kapu-jana wilji-panukuju kulu-jarri-nyayirni Kaatuju. ⁷ Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi nyurru-wiyi, kalankulu nyurrurlarlungu nyinaja warrarda punku-nyayirni yalirra-piya-yijala yapa-piya. Kalankulu wirnki-jarrija majumaju-miparlu.

⁸ Kala jalangu kuja kankulu nyina Kirijini-jarrinja-warnulku, ngulajulu nyinaya ngurrju, manulu-jana ngurrju nyinaya yapa-patu-kari. Manulu-jana ngulaju kulu-wangu nyinaya! Manu murrumurrumaninja-wangurlulu-jana yampiya yapa-patu-kari! Manu nginji-wangkanja-wangu maju-wangulu-jana nyinaya! Manulu-jana yuru-ngarrirninja-wangurlu yampiya! ⁹⁻¹⁰ Manulu-nyanu yimirr-yinja-wangu warlka wangu wangkaya jungarni-nyayirni manu yijardu-nyayirni jaruju. Nyiyarningkijarra majumaju, ngulajunkulu yampija purdangirli yirdija kankulu Jijaji Kiraji-kirlangu mardarni Pirlirra jalanguju. Kala nyurru-wiyi, ngulajulpankulu mardarnu pirlirra nyurru-warnu kamparru-warnu yangka kuja kala-nyarra kangu kuja-purda-kari. Ngula-jangkaju, kujankulu Kirijini-jarrija, ngula-puruju pirlirra nyurru-warnu kamparru-warnu, ngulajunkulu yampinja-yanulku manu yirrarninja-yanu purdangirli. Jalangu kankulu nyinami Kaatu-kurlangu yapa ngulaju pina-wankaru-maninja-warnu kuja-nyarra Kaaturlu pina-wankaru-manu, manu kanyarra warrarda ngarrmirninjarla wiri-mani pirlirrpaju jalangu-warnu nyurrurlaju ngurrju-karda. Manu kanyarra warrarda kurruly-yirrarni nyanungu-piyalku yungunkulu nyanunungulku yijardu-nyayirni liirni-jarrarlu manngu-nyanyi manu milya-pinyi.

¹¹ Ngana-patuku kajana nyina Jijaji Kirajiji wiriji? Juwu-patu-mipaku mayi? Juwu-wangu-patu-mipaku mayi? Ngurrara-kari-jangka-mipaku mayi yapa-kariki mayi? Ngurru-patu-mipaku mayi? Yapaku kuja kalu-nyanu tala-mipaku mayi warrki-jarri, ngula-patu-mipaku mayi? Yapaku kuja kalu-nyanu jamulu warrki-jarri piriijina-piya, ngula-patu-mipaku mayi? Lawa kujakuju. Jijaji Kirajiji-ka wiri nyina nyiyarningkijarraku manu nyiyarningkijarrarlu.

¹² Nyurrurla-patuju Kirijini-patu, ngulaju kankulu nyina Kaatu-kurlangulku. Ngulaju-nyarra nyanungu yulkaja manu-nyarra milarnu nyurrurlaju yungunkulurla nyina nyanungulku-juku. Kuja-nyarra nyanungurlu Kaaturlu ngungu-manu, kujarlaju nyurrurlaku mari-jarriyalu-jana yapa-patu-karikiji kuja kalu nyina muntuku marda manu marlajarra marda nyiyarningkijarra-wangu wiyarrra. Manulu-jana ngampangampa ngurrju nyinaya. Manulu wiri-pajirninja-wangu nyinaya yirriyirri, pululu. Manulu-jana ngurrju nyinaya nganyunganyu-wangu kaji-nyarra nyiya maju rdpimi. ¹³ Kajilpankulu-nyanu wilji-mantarla nyiya-ngurlu-puka, ngulajulu-nyanu kulu-wangurlu rarraly-parlu ngurrjungku jarnkujarnku purda-nyangka manu yalu-manta. Ngula-jangkaju, kajilpankulu-nyanu kulu-jarriyarlu nyiya-ngurlu-puka, ngula-warnuju jarnkujarnkulu-nyanu yalala-yirrarninjarla yawuru-jarriya yirdija kuja-nyarra Warlalja-Wiri Jijaji wilji-jangkakuju nyurrurlaku yawuru-jarrija kamparru-wiyi. ¹⁴ Kaatu kanyarra ngampurra

nyina yungunkulu-nyanu nyurrurla warrarda yulka. Kajinkili-nyanu warrarda yulkami, ngulangkanya kapu-nyarra mardarni turnu-warnulku-juku jintangkalku-juku.

¹⁵ Kaatuju-nyarra milarninjarla wangkaja nyurrurlakuju yungunkulu nyina ngula-warnuju jintangka-juku turnu-warnu kulu-wangu rarralya manu yungunkulu manngunya nyi jungarnirli. Kujarlanyalurla marlaja nyinaya rarralya kulu-wangu. Manulurla warrarda yati-wangkaya nyanungukuju nyiyarningkijarraku. ¹⁶ Parra-kari parra-karili warrarda pinarri-jarriya Jijaji Kiraji-kirlangu jaruju muurlpa, ngula-miparlanyalu wirnki-jarriya. Nyurrurlarlu pinarri-paturlujulu-nyanu warrarda pinarri-manta Jijaji Kirajiki, manulu-nyanu pututu-pungka warntarla-kujaku. Manulurla purlapakari purlapa-kari warrarda yunpaka wardinyi-nyayirnirli Kaatukuju marda jinta-kari nyurru-warnu yangka-jangka Kaatu-kurlangu-jangka Payipulu-jangka, manu purlapakari jalangu-warnu Jijaji Kiraji-kirlangu marda, manu purlapa-kari marda jinta-kari kuja kanyarra Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu yinyi jalangu yunparninjaku tarruku Kaatu-kurlangu, ngularra-mipajukulurla warrarda yunpaka ngampurrparlu manu wardinyi-nyayirnirli.

¹⁷ Marlajalurla warrki-jarriya jipajipa, manulurla marlaja wangkaya Warlalja-Wiriki Jijajiki yangka kuja kankulu-nyanu Kirijini-pajirni. Ngulakujulurla warrarda yati-wangkaya Kaatukuju yirdija-ngarra-nyarra nyanungurlu Jijaji Kirajirli yirrnaru turnu-warnu manu jinta-warnu Kaatu-kurlangu-kurra.

Nyampunya kuruwarriji Kirijini-patukuju ngurrjukuju nyinanjakuju

¹⁸ Nyampunya karna-nyarra jaruju wangka ngajuju Puurluju nyurrurlakuju karntaku ngulaju kuja: 'Nyurrurla-parnta kali-nyanu, ngulaju pangkalalu-nyarra wiri-jiki nyina nyurrurlakuju. Nyampunya kanyarra kujanya wangka Kaatuju Kirijini-patukuju.'¹⁹ Manu karna-nyarra nyurrurlakulku wati-patuku wangka ngulaju kuja: 'Yulkayalujana nyurrurla-parntakuju karntakuju kulungku ngarrirninja-wangu manu pakarninja-wangu.'

²⁰ Manu karna-nyarra nyurrurlakulku kurdukurduku wangka ngulaju kuja: 'Nyurrurla kurdukurdu, ngulajulu-jana warrarda purda-nyangka nyurrurlakupalangupurnu wilji-wangurlu, ngati-nyanu manu kirda-nyanu, manu jarrwara-wangurlu. Ngulangkunya-ka Kaatuju miyalu raa-pinyi.'²¹ Manu karna-nyarra nyurrurlakulku kirda-nyanu-patuku wangka ngulaju kuja: 'Ngurrjungkulu-jana wiri-manta nyurrurlanyanguju kurdukurduju warrarda nyirlinyirli-jarrinja-wangurlu manu ngarrirninja-wangurlu. Kala kajinkili-jana kurdukurduku warrarda nyirlinyirli-jarri manu ngarrirni, ngula-jangkaju kapulu muntuku nyinami manu miyalu rdinyilpa maju.'

²² Nyurrurla warrkini-patu yangka kuja kankulu-jana jamulu warrki-jarri wiriwiriki pirijina-piya, ngulajulu-jana nurna-juku warrarda warrki-jarriya. Ngalya-kari yapa kuja kalu-jana warrki-jarri wiriwiriki, ngulaju kalu warrki-jarri kuja kalu-jana yangka palkangu nyanyi wiriwirirli. Ngulaju nganta kalu-jana kujarluju wardinyi-mani warrkini-paturlu. Kala kajilpalu wiriwiri nyinayarla yuwarlirla kaninjarni nyanjawanu warrkini-patu-wangu, yangka yali warrkini-patu kuja-puruju kajikalu nyinami warrki-jarrinja-wangu. Ngulaju kuja-piya-wangulu-jana nyurrurla-patuju warrki-jarriya wiriwirikiji yimir-yinja-wangu. Kalaka-nyarra Kaaturlu nyanyi warrki-jarrinja-wangu-kurra. ²³ Kuja kankulu-jana warrki-jarri nyurrurla-nyanguku wiriwiriki, ngulaju kankulurla warrki-jarri kujaju Warlalja-Wirirlanguku Jijaji Kirajiki. Kujarlaju, nurnanyayirnili-jana warrki-jarriya nyurrurla-nyanguku wiriwirikiji tarnga-juku. ²⁴ Purda-nyangkajulu kuja kankulu-jana yangka warrki-jarri wiriwiriki pirijina-piya. Nyampurla walyangka marda kankulu-jana pirijina-piyaju nyina yangkaku wiriwiriki. Ngulapuruju, jungaju kankulurla warrki-jarrimi Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiki. Nyurrurlarluju, milya-pinyi kankulu nyiyarningkijarra kapu-nyarra Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli yinyi yangka kuja kanyarra kaji-mardarni nyanungu-nyangurla. ²⁵ Ngana-puka kajilpa karlirr-yantarla Kaatu-kujaku wiri marda, manu marda warrkini pirijina-piya, ngulaju kapu-jana Kaaturluju jintawarlayilki-jiki muku miimii-nyanyi kuwurtukungarduyu-piyarlu ngulaju jintangka-juku kuruwarrirlaju.

4

¹ Nyurrurla wiriwiri, kuja kankulu-nyanu mardarni warrkini-patu pirijina-piya-patu, ngulakuju yungkalu-jana nyiyarningkijarra warrki-jangkakuju jurnta mardarninja-wangurlu. Milya-pinyi kankulu nyurrurlarlangurlu kuja kanyarra Warlalja-Wiri nyinami nguru-nyayirni-wangurla nyurrurlaku yangka Jijaji Kiraji.

Kirijini-patujulparliparla warrarda wangkayarla Kaatuku

² Nyurrurla Kirijini-patu, warrardalurla wangkaya Kaatuku parra-kari parra-kari mata-wangu, ngulaju yati-wangkaya-nyayirnilirla rdiily-parnkanja-wangu. ³ Manulunganparla nganimpaku wangkaya Kaatukuju kuja karnalu nyampurla rdakungka nyina. Nyurru-wiyi rdaku-wangurla-wiyi kujalparna warru wapaja yurlapardi-wiyi, ngulangkuju kalarna-jana warru yimi-ngarrurnu Juwu-wangu-patuku yangka Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kuja-panunyajulu yirrarnu rdakungkaju Juwu-paturluju. Ngulaju ngula-juku. Kajinkili Kaatu payirni, ngulajulu payika yungu-jana yapa yilyamirni nyampu-kurra rdaku-kurra yungurnalu-jana yangka-juku jinta-juku Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni. ⁴ Nyampunyaju warrkiji yungu Kaaturluju yungurna-jana milki warrajamani jaru Jijaji Kiraji-kirli. Kulalparna ngulaju yampiyarla warrkiji. Ngulakunyajulurla payika Kaatuju yungurna-jana jaru warraja-nyayirni milki-wangkami.

⁵⁻⁶ Nyurrurla-patujulu jaru Kaatu-kurlangu pinarri-jarriya-wiyi. Kajinkili-jana yangka yapaku Kirijini-wanguku wangka, ngulajulu-jana wangkaya pina-nyayirni. Kajili-nyarra ngampurrparlu purda-nyanyi nyurrurla, ngulakujulu-jana milki-wangkaya Jijaji Kirajikirli jaru jurnta mardarninja-wangu. Wangkayalu-jana pulya manu rarralya-nyayirni, kuja-kurraju yungulu-nyarra purda-nyanyi ngampurrparlu yirriyirirli. Ngula-jangkaju, kajilpa-nyarra nganangu-puka yapangu payikarla, ngulaju kapunkulu milya-pinyi jaruju jungarni-nyayirnilri yungunkulu-jana jangu-mani.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Kalaji-wardingkiki

⁷⁻⁸ Nyampu karna jinta wati yilyami yirdiji Tijika nyurrurla-nyangu-kurra yungu-nyarra nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni ngaju-nyangu kuja karna nyampurla rdakungka ngaju nyina. Nyanunguju puntu-nyayirni ngajukuju. Ngulangkuja kaju ngajuju jina-mardarni, manu kaju jirranganja warrki-jarri pirijina-piya jintangka-juku Warlaja-Wiri Jijaji-kirlangurla warrkingka. Ngulanya karna yilya nyanunguju yungu-nyarra yimi-ngarrirnijarlu wardinyi-mani ngajuku kuja karna nyampurla nyina rdakungka, kalakankujulu wajampa-jarri ngajulukuju. ⁹ Manu jinta-kariji karna yilya nyanungu-wanaju wati-kariji ngulaju yirdiji Yunajimu ngulaju ngalipakupurdangka Jijaji Kiraji-kirlangu-yijala. Ngulaju nyanunguju nyurrurla-nyangu-jangka turnu-warnu-jangka. Ngulakuju karnalurla wala nyina. Ngula-jarrarlunya Tijikarlu manu Yunajimurlu kapulu-nyarra nyiyarningkijarra muku yimi-ngarrirni ngaju kuja karna nyarra-jarri nyampurla.

¹⁰ Jinta-kariji Rditarrku ngularlangu-ka nyina nyampurlaju rdakungka, ngulangkuju yungu-nyarra yimi-ngarrirni ngurrju nganta-ka nyina. Jinta-kariji Maarrku, Parnapakupurdangka juka-nyanu, ngularlangurlu kanyarra payirni nyurrurlaju ngurrju-japa kajikankulu nyina ngula-juku. (Ngulajurna-nyarra yangka Maarrkuju nyurru-wiyi yimi-ngarrurnu jaru-karirla, ngula kaji yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulajulu pardupardu-maninjarla kangka.) ¹¹ Manu jinta-karilriji watingki yirdingkiji Jajuwa Jujuturlangurlu kanyarra payirni nyurrurlakuju ngurrju-japa kajikankulu nyina ngula-juku. Nyampu-patuju marnkurru wati-patu Juwu-patu kujalurla pina-yanu Jijaji Kirajiki manu kuja kalurla wala nyinami. Nyampu-patu-mipanya Juwu-patuju kajulu jirranganja warrki-jarri ngaju-nyangurla warrkingka yungurnalu-nyarra Kaatu-kurlu wangka yapaku yangka Kaatuju kuja kangalpa Warlaja-Wiri nyina ngalipakuju. Kula kaju nganalku Juwu-kariji jirranganja warrki-jarrimi, nyampu-patu-miparlur kajulu ngajuju wardinyi-mani warrkingkiji.

¹² Manu jinta-karilriji watingki yirdingi Papururlangurlu yungu-nyarra yimi-ngarrirni ngurrju nganta-ka nyina. Ngulaju nyampuju wati nyurrurla-nyangu-jangka turnu-warnu-jangka, ngulaju karla warrki-jarri pirijina-piya Jijaji Kirajiki. Nyampu wati yirdi Papuru, ngulaju kanyarrarla wangka nyurrurlakuju Kaatukuju yungu-nyarra Kaaturlu Jijaji-piya-mani pina-nyayirni. Ngula-jangkaju, kajili-nyarra yapa-patu-karilri jangkardu yaninjarla puta karlir-kanyi Kaatu-kurlangu-kujaku, ngulaju kapunkulu-jana pirjirdirli wurra-maninjarla mamparl-pinyi. Manu kanyarrarla Papururluju payirni Kaatu nyurrurlakuju yungunkulu junga-nyayirnilri milya-pinyi kapuru-wangurlu nyiyarningkijarra kaji-nyarra nyarrparlu nyanungurlu Kaaturlu wardu-pinyi ngurrju nyinanjaku manu ngurrjuku warrkiki. ¹³ Nyampuju wati, milya-pinyi karna kuja kanyarra warrki-jarri yukayi-karda nyurrurlaku, manu yapa ngalya-kariki kajana warrki-jarri kuja kalu kirri-jarrarla nyina Latujiyarla manu Yarapulirla, ngula-jarra-wardingkirlanguku kajana warrki-jarrimi. ¹⁴ Manu nganimpa-nyangu puntu wiyarrpa yirdiji Luuku, ngulaju nyangunyang, manu jinta-kari yirdiji Timuju, nyampujarrarlangurlunya yungulu-nyarra yimi-ngarrirni ngurrju nganta kapala nyina.

¹⁵ Manu ngalipakupurdangka-wati Kirijini-wati yangka yalirla kirringka Latujiyarla, manu karnta-kari-pardu jinta-kari yirdi-kariji Nimpa manu panu-kari kuja kalu

nyanungu-nyangurla yuwarlirla turnu-jarri Kirijini-patuju, ngularrakuju yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. ¹⁶ Kajinkili nyampu purda-nyanyi jaru nyurrurla-paturlu-wiyi Kirijini-paturlu Kalaji-wardingki-paturlu, ngula-jangkaju, yilyayalu-jana nyampuju jaru Kirijini-patu-kariki Latujiya-wardingki-patuku yungulu nyanungurlulku purda-nyanyi-yijala. Kujarna-jana yangka nyurru-wiyi jaru-kari yilyaja Latujiya-wardingki-patuku Kirijini-patuku, ngularlangulu purda-nyangka nyurrurla-paturluju Kalaji-wardingki-paturlu. ¹⁷ Yangkarlangukulurla watiki yirdiki Yakijaku wangkaya ngulaju kuja, 'Nyuntuju kanparla warrki-jarrimi Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki, ngulaju kujangku nyanungurlu warrkiji yungu. Ngulajurla lawa-manta yaliji warrki yampinja-wangurlu nyanunguku-juku.'

¹⁸ Nyampunya jarujurna lawa-manulku-jala, kala ngari wita-kari yungurna yirrarni pukungka ngajulurlulku rdakangku ngulaju kujarlu: NYAMPUNYA KARNA RDAKANGKU YIRRARNI NGAJULURLU PUURLURLU, MANU KARNA-NYARRA YIMI-NGARRIRNIRRA NGURRJU KARNA NYINA. Mannu-nyangkajulu wajawaja-maninja-wangurlu ngajuluju nyampu kuja karna rdakungka nyina pirijina. Payirni karna-nyarrarla Kaatuju yungu-nyarra yimiri-nyayirni nyinami. Ngula-juku.

1 Thessalonians

Pipa 1 Tijilunika-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Tijilunika-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiyi-kurlu yimi nyampu?

Tijilunikaju ngulaju kirri wiri-jarlu, ngulaju ngurungka Majatuniyarla. Puurlujulpa nyinaja kamparru-warnu mijiniri Kurdungurlu Wiri kuja-jana kangu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli yapa-kurra yali-kirra. Ngulakungarntiji, yapanguku kalalu puraja kuruwarri-kari manu pirlirpa-kari. Kala kuja-jana Puurlurlu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju, panu-kari Kirijini-jarrijalu.

Ngula-jangkaju, panu-karirli juwu-paturlu Kirijini-wangurlu, ngulajulu jinyijinyi-manu Puurlu yampinjarla yaninjaku ngurra yaliji. Ngula-jangkaju, Puurluju yanu yali-kirra Piriya-kurra. Ngula-jangkaju, kirri-kari-kirra yanu Karinji-kirraluku. Kujalpa nyinaja Karinjirra, ngulajurla Timijirli yimiji kangurnu Tijilunika-wardingki-kirli. Ngula-jangka-jana pipaju panturnu nyampuju.

Nyampurra Tijilunika-wardingki-patu, ngulaju jungarni-nyayirnilpalurla nyinaja Kaatukuju. Nyanungurrarlujulpalu junga-nyayirnil puraja, manulpalu-nyanu yulkaja. Puurlujulpa wardinyi-nyayirni nyinaja kujakuju. Kala yapangukujulpalurla puta purda-nyangu nyangurla kapu Jijaji pina-yanirni walya nyampu-kurra. Kujarlaju, panu-karirli warrki-wangu-jarrija yungulurla Jijajiki pardarni pina-yaninjarni-kirra. Yapa panu-karirjilpalu wajampa nyinaja Kirijini-kariyi-nyanuku kujalu-jana wajawajamanu kamparrurlu-wiyi. Rampal-purda-nyangulpalu kapu-jana Jijajirli yampinja-yani purdangirli pina-wankari-maninja-wangurlu.

Yungu-jana yalu-mani kujalu japurnu, Puurlurlu nyampuju pipa panturnu kuja karlipa jalangurlu yirdi-mani 1 Thessalonians.

¹ Ngajuju Puurlu karna-palangu jirrnganja nyina Jilajaku manu Timijiki. Ngulangkuju karnalu nganimpa-paturluju pipa pantirni yapaku nyurrurlaku Kirijini-patuku kuja kankulu yangka nyina kirringka Tijilunikarla. Nyurrurlajunkulurla ngalipakupalanguku Wapirraku Kaatuku manu Jijaji Kirajirlanguku kuja kangalpa Warlalja-Wiri nyina ngalipaku. Nganimpa karnalu-nyarrarla wangkami kujanya, “Nyumpala karnangkulu payirni yungunpala-jana yimiri nyarra Tijilunika-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnga-juku.”

Tijilunika-wardingki-patujulpalurla wala nyinaja Kaatuku

² Puurlu ngajuju manu Jilaja manu Timiji, nyangurla-puka kuja karnalurla Kaatuku wangka, ngulaju karnalu-nyarra nyurrurlarlangu manngu-nyanyi. Ngulaju karnalu-nyarrarla yati-wangka. ³ Nyurrurla kuja kankulurla wala nyina Kaatuku, ngulanganya kankulurla ngurrju-nyayirni warrki-jarri. Yulkami kankulurla, manu kankulu-nyanu yulkami nyurrurlarlangu. Ngulanganya kankulurla nurna-nyayirni warrki-jarri. Manu kankulurla nyurrurlaju junga-nyayirni pardarni Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki ngaka kaji yanirni pina. Kujarlanya kankulurla pirljirdi-juku nyina. Nyampurrarlangkungunya karnalu-nyarrarla warrarda yati-wangka.

⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yirnal-nyarra nganimpa-patu milki-wangka wita yimi: Kaatu kanyarra yulkami nyurrurlaku yapaku. Nganimpa-paturlu karnalu milya-pinyi kuja-nyarra Kaaturlu milarninjarla yirarnu nyanungu-nyangu-mipalku. ⁵ Kujarnalu yangka kamparru-wiyi yanurra nyurrurla-nyangu-kurra nguru-kurra kirri-kirra, Yimi Ngurrjurnalu-nyarra yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli. Yimi nyampuju junga. Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu-nganpa yartarnarri yungu, ngula-kurlurlunalu-nyarra parluru-manu ngalya-kari. Jalangu ngulaju yangkaju kankulu-nganpa marda pina-manngu-nyanyi nganimpa-patuju yangka kujarnalu jungarni-nyayirni nyinaja panungka milparniwarrarla warraja-nyayirni kujankulu-nganpa yangka nyangu warrki-jarrinja-kurra. Kujarnalu nyinaja jungarni, kujarlujurnalu-nyarra nyurrurla yarda nurna-manu. ⁶ Yangka kujarnalu-nyarra pinarri-manu, ngulajulpankulu yimi rdakurlukujurnu warrarda manu puraja. Ngula-jangkaju, ngurrju-nyayirnikili rdirri-yungu nyinanajaku jungarnikiji ngulaju nganimpa-piya-juku manu Jijaji-piya kuja kangalpa

Warlaja-Wiri nyina ngalipaku. Kujarlaju, yapajulu-nyarra rdurrjurnu jinyijinyi-maninjaku manu kulukukuluku-maninjaku. Ngula-puruju, Pirlirparluju Kaatukurlangurluju palkangkulpa-nyarra miyalu raa-pungu-nyayirni warrarda. ⁷ Panu-kari Kirijini kuja kalu nyina ngurungka Majatuniyarla, manu panu-kari kuja kalu nyina kurlirra nguru-karirla Kiirijirla, ngula-wardingkirliji purda-nyangulu-nyarra marlaja jaru kujalpankulu jungarni nyinaja yangka maju-puruju nganimpa-piya manu Jijaji-piya. Kujarlaju, nyanungurlangurlulu-nyarra waalparrurnu jungarniki nyinanajakuju. ⁸ Yuwayi, junga. Yapa jintawarlayi kuja kalu ngula-jarrarla nguru-jarrarla nyina, ngularraru kalu-nyarra marlaja purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Nyurru-jala kalu-nyarra milya-pinyilki nyurrurlaju kuja kankulurla Kaatuku wala nyinami. Kujarlaju, kularnalu-jana marda yimi-ngarrirniki nyurrurlaju. ⁹ Nyampurla, yapa kuja kalu nyina, ngulangkuju kalu-nyanu warrarda wangka nyurrurla-kurlu. Nganta kujankulunganpa yangka rdakurl-kujurnu kamparru-wiyi yangka kujarnalu yanurra nyurrurla-nyangu-kurra kirri-kirra. Manu kujankulu nganta Kirijini-jarrinjarla yampija juju-kari juju-kari puranja-wangurlulku yangka kuja kalankulu jarnturnu pirli-jangka manu watiya-jangka pulka-pinjakungarntirli. Manu kujankulu nganta rdirri-yungu Kaatuku puranjaku. Nyanunguju jinta-ka wankaruju manu yijarduju nyinami. ¹⁰ Manu nyurrurlaju kankulurla nganta pardarna Kaatukurlanguku Ngalapi-nyanuku kaji nganta pina-yanirni kankarlara-jangka nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngalapi-nyanu Kaatukurlangu Jijaji kuja nyanungukupalangurlu milyi-jangka pina-yakarra-manu. Ngakaju kapu-ngalpa panu-juku Kaaturluju miimii-nyanyi. Ngana-puka kuja-ka yapa nyina kuja-purda-kari, ngulakuju kapurla Kaatuju kulu-jarri-nyayirni yijardu-nyayirni! Ngulakujakuju, ngalipaju kapu-ngalpa muurl-mardarni Jijajirlji.

2

Puurluju warrki-jarrija nurna-nyayirni Tijilunikarla

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kujarnalu-nyarra yangka yanurra kirri-kirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulajankulu-nganpa rdakurl-kujurnu juwakijirninja-wangurlu. Panunkulu-nganpa marlaja Kirijini-jarrija nganimpa-patukuju. ² Kamparrujulparnalnu nganimpa-patuju warrki-jarrija Pilipayirla-wiyi murmawiyi-jiki Tijilunikakuju. Ngulangka Pilipayirla, kujalparnalnu nganimpa-patu warrki-jarrija, ngulangkaju yapangkujulu-nganpa pinjarla yirrnaru kulungku ngarrirninjakarlarlu. Milya-pinyi kankulu ngulaju. Ngula-jangkaju, yangka kujarnalu yanurra nyurrurla-nyangu-kurra Tijilunika-kurra, ngalya-karirli yapanku putalu-nganpa warla-pajurnu wangkanja-kujakuju Yimi Ngurrju-kujakuju. Kuja-puruju, Kaaturlu palkangkulpa-nganpa mardarnu, ngulakujurnalurla marlaja lani-wangu-jarrija. Tarnnga-jukulparnalnu-nyarra kutu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju yangka kuja-nganpa Kaaturlu yungu. ³ Kujarnalu yangka yanurra nguru nyurrurla-nyangu-kurra, kularnalu warntarla nyinaja, lawa. Ngulangkajurnalnu-nyarra pututu-pungu. Kujarnalu-nyarra yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Kaatu-kurlangu, kularnalu-nyarra warlangku yimir-yungu, lawa. Nganimparluparnalu manngu-nyangu jungarni-nyayirni Yimi Ngurrjuju yungunkulu-nganpa marlaja mardarni. ⁴ Nginyinginyi kanganpa Kaaturlu miimi-nyanyi, manu kanganpa milya-pinyi kuja karnalu jungarnirli manngu-nyanyi. Kujarlaju kanganpa wala-nyayirni nyina nganimpa-patukuju. Yimi Ngurrju-nganpa yungu yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni yapa-patu-kariki. Kula karnalu warru yani yapaku yipiljipilji-maninjaku yungulu-nganpa nganta ngulangkaju ngurrju-pajirni nganimpa. Lawa kujakuju. Warrki-jarri karnalu nganimpa-patuju jungarni, ngulaju yungu-nganpa Kaatu-miparlau ngurrju-pajirni. ⁵ Kujalparnalnu nganimpapatu nyurrurla-nyangurla nyinaja ngurungka, kulalparnalnu-nyarra ngulangkaju yipiljipilji-manu nganta yungunkulu-nganpa nganimpa ngurrju-pajirni. Kularnalu purlurlpa nyiarlangukuju manu talakuju. Lawa. Ngarirnalnu-nyarra yirri-puraja nganimpa-kurluju marrarlaru, kula purlurlparlu. Kaaturluju-ka milya-pinyi junga. ⁶⁻⁷ Nganimpajurnalnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri. Kujarlaju kapurnalu-nyarra jinyijinyimantarla nyiarningkijarraku yungunkulu-nganpa marda nganimpaku nganta pulkapingkarla. Lawa, kularnalu kujaju manngu-nyangu. Yalyalparnalnu-nyarra nyinaja, manu mampungkulparnalnu-nyarra mardarnu. ⁸ Junga-nyayirnilparnalnu-nyarra yulkaja. Kujarlanyarnalu-nyarra ngampurra-nyayirni yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju yangka kuja-nganpa Kaaturlu yungu. Manu nganimparlurnalu-nyarra warrki-jarrija yukayikarda nyurrurlaku pirrjirdi-maninjaku.

⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyanyi kankulu yangkaju kujarnalu-nyarra jirnganja nyinaja nyurrurlaku, manurnalu-nyarra yimi-ngarrurnu

Yimi Ngurrju. Ngula-puruju yangka kujarnalu warrki-jarrija yukayi-karda-nyayirni parra jingijingi manu mungangka jingijingi talaku maninjaku mangarrikipurdaru. Talaku japirninja-wangulparnalulu-nyarra nyinaja nganimpa-patuju.

¹⁰ Nyurrurlarlulu kankulu-nganpa yapangku milya-pinyi-jala, manu Kaaturluju kangpana milya-pinyi-yijala. Yangka kujarnalu-nyarra jirnganja nyinaja nyurrurlaku, nyinajalparnalurula jungarni Kaatukuju, manulparnalulu nyinaja nyurrurlarla jungarni-jiki. Kulalpa-nganpa nganangku warntarla-pajikarla. ¹¹ Nyurrurlaru kankulu-nganpa milya-pinyi kujalparnalulu-nyarra pututu-pungu ngulaju kirda-nyanu-piyarlu kuja kajana pututu-pinyi nyanungu-nyangu kurdukurdu. Ngula-piyanyalparnalulu-nyarra wangkaja. ¹² Tarnnga-jukulparnalulu-nyarra warrarda wangkaja yungunkulu pirrjirdi-jiki nyinami Kirijini-jarrinjarla. Manulparnalulu-nyarra warrarda wangkaja yungunkulurula tarnngajuku nyina ngurrju Kaatuku yartarnarri wiri-jarlu-kurluku. Ngampurra kanyarra nyina yungu-nyarra Warlalja-Wiriji nyina nyurrurlakuju.

¹³ Yangka kujankulu kamparru-wiyi kapanku purda-nyangu yimi kujarnalu-nyarra milki-kangurnu, jungankulurula ngungkurr-nyinaja yimikiji. Kujanyalpankulu nyampu manngu-nyangu, “Wurra, kula nyampuju yimi yapa-kurlangu, lawa. Kaatu-kurlangu nyampuju!” Junga, nyampuju yimi Kaatu-kurlangu. Jalanguju nyurrurlarla-ka nyina Kaatuju. Ngulakuju kankulurula marlaja ngurrju-jarrimi, manu kankulurula marlaja manngu-nyanyi jungarnirli. Kujarlangukunya karnalurula yati-wangkami. ¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngulaju kankulu nyina yalirra-piya Kirijini-kari-piya-yijala kuja kalu nyina Jurdiyarla Kaatu-kurlangu manu Jijaji Kijaji-kirlangu. Juwu-paturlu warlaljarlu ngurrara-jintarlu, ngulangjulpalu-jana putaputa warlapajurnu puranja-kujakuju Jijaji Kiraji-kijakuju. Ngula-piyarlu-yijala warlaljarlu ngurrara-jintarlulpalu-nyarra putaputa warla-pajurnu nyurrurlarlangu. ¹⁵ Nyurru-wiyilpalu-jana nyurnunurnurulu Juwu-paturlu-yijala pungu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu panu-juku. Manu ngakalku, Juwu-patu-karirili pungu Jijajiki kuja kangalpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku. Manu ngula-jangkaju, Juwu-patu-karirli-yijalulunganpa nganimparlangu juwa-kijirninjarla yilyaja. Manu kalu-jana Juwu-wangu-patukuju nyurunyuru-jarri Juwu-patuju. Ngulakuju kula kajana Kaatuju wardinyi manu ngampurra nyina. ¹⁶ Nganimparluju yirnalulu-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Juwu-wangu-paturlanguku yungu-jana nyanungurrarlangu muurl-mardarni Kaaturlu majumaju-kujaku. Kuja-kujaku yalumpurrarlulu Juwu-paturlu kalu-nganpa warrarda puta warla-pajirni. Kamparru-wiyi nyurru-wiyi, Juwu-patujulurula jurnta yanu Kaatukuju kuja-purda-kari. Ngulangjulpa-jana Kaatuju pululu-juku pardarnu nganyunganyu-wangu yungulurula pina-yantarla. Kala lawa. Jalangulanguju kujapurda-kari-jiki kalu jurnta yani yapaju Juwu-patuju. Jalanguju ngularlanguku-juku kajana kulu-nyayirni-yijala nyina. Kujarlaju Kaaturlu kapu-jana muku pinyi.

Puurlu yungu pina-yantarla Tijilunika-wardingki-patuku yapaku nyanjaku

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka kujalparnalulu-nyarra jirnganja nyinaja yalirra Tijilunikarla, ngula-ngurluju yapangku panu-karirli juwa-kijirninjarla yilyajalu-nganpa nganimpa-patuju. Ngula-jangkaju, ngarrinalu witaku puta nyinaja jawirdikiji. Ngula-puruju, warrardalparnalulu-nyarra maninjaku yali-kirraju nguru nyurrurla-nyangu-kurra yungurnalu-nyarra nyanyi. ¹⁸ Ngajurlangu Puurru, ngulajulparna ngampurra putaputa kiikii-jarrija nyurrurla-nyangu-kurrakuju nguru-kurrakuju yaninjakuju. Lawa, Juju Ngawungku, warla-pajurnulpaju. ¹⁹ Nyurrurlaju kankulurula jungarni-nyayirni nyina Kaatukuju, ngulangkuju kankulu-nganpa wardinyi-mani nganimpaju. Kaji Jijaji Warlalja-Wiri yanirni pina, ngulaju kapunkulu karrimi kamparruju nyanungukuju. Kapurnalurula yimi-ngarrirni yangka kujankulu-nganpa ngungkurrnyinaja yangka kujarnalu-nyarra Yimi Ngurrju-wiyi yirri-puraja. Kapurnalurula yimi-ngarrirni nyurrurlaju kujalpankulurula ngurrju jungarni nyinaja. Kapurnalu-nyarra nyurrurlakuju wardinyi-nyayirni nyina. ²⁰ Yuwayi, junga kujaju! Nyurrurlarlulu yapangku kankulu-nganpa wardinyi-mani-nyayirni, kapurnalurula kujarlaju yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra nyurrurla-kurluju. Kujarlaju kapu-nganpa ngurrju-pajirni.

3

¹ Junga-nyayirnilparnalulu-nyarra nyinaja nyurrurlakuju yirraru-nyayirni yungurnalu-nyarra nyangkarla. Kala lawa-juku. Junga-juku, nganimpa-paturlululparnalulu-nyanu payurnu ngulaju kujarlu, “Nyarrpa-jarrimirlipa-jana yalikiyi yapaku?” Ngula-jangkaju, ngaju manu Jilaja, nyinajalparlijarra purdangirli nyampurra kiringka Yajanmarla-juku.

² Timijijirlijarra yilyajarra nyurrurla-kurra. Ngulaju ngalipakupurdangka Kirijini-yijala, ngulaju warrki-jarri karnalurla Kaatuku wungu-juku nganimpa-patuju. Ngulapaturluju karnalu-jana wungungku-juku Yimi Ngurrjuju yimi-ngarrirni. Nyanunguju, yilyajarrarnalu-nyarra nyurrurlaku yungu-nyarra pirrjirdi-mani nyurrurla. Ngulajangkanya yungunkulurla wala-juku nyina Kaatukuju tarnnga-juku. ³⁻⁴ Kamparru-wiyi yangka kujarnalu-nyarra jirrnganja nyinaja, ngulajurnalu-nyarra yangka wangkaja ngulaju kapulu-ngalpa warrarda jinyijinyi-mani manu kulukukuluku-mani yapa ngalya-karirliji. Yuwayi, milya-pinyi kankulu nyurrurlarluju yapangkuju kalu-ngalpa ngurrara-jintarlujuku warrarda jinyijinyi-mani manu kulukukuluku-mani. Kamparru-wiyi Timiji-wangurla-wiyi, kujankulu puraja-juku Jijajiji, kujarlaju yapangkulpalu-nyarra jinyijinyi-manu manu kulukukuluku-manu. ⁵ Purda-nyangurna yaliji maju yimi kujalpalu-nyarra yapangku ngurrara-jintarlujuku jinyijinyi-manu manu kulukukuluku-manu. Ngulakujulparna-nyarra wajampa nyinaja. Manulparna ngajuluruluju manngu-nyangu, “Marda Juju Ngawungku kajika-jana jinyijinyi-maninjarla karlirr-kanyi.” Kujanyalparna manngu-nyangu. Kujarlanyarna yilyaja Timiji yunguju ngulangkuju yimi pina-kanyirni. Kajilpa-nyarra Juju Ngawungku karlirr-kangkarla warntarlalku Kaatukujakuju, ngulaju mardarnalu-nyarra jamulu pinarri-manu.

⁶ Timijiji, nyuru-juku pina-yanurnu nyampu-kurraju nyurrurla-nyangu-ngurluju nguru-ngurluju. Pina-kangurnu-jarrangku yimi ngurrju-nyayirni. Yimi-ngarrurnu-jarrangku kuja kankulurla nganta wala-juku nyina Kaatukuju, manu kankulu-nyanu nganta jarnkujarnku yulkami-juku nyurrurlarlanguju. Manu yimi-ngarrurnu-jarrangku kuja kankulu-nganpa ngampangamparlur nganta warrarda manngu-nyanyi, manu kankulu-nganpa nganta ngampurrpa nganta nyinami ngajarraku nyanjakuju yangka kuja-piya-yijala kuja karnalu-nyarra ngampurrpa-yijala nyina nyurrurlakuju nyanjakuju. ⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapa nyampu-wardingkirliji kalu-nganpa jinyijinyi-mani manu kulukukuluku-mani, manu karnalu-nyanu murrumuru purda-nyanyi. Ngulaju ngula-juku. Kuja kankulurla wala-juku nyina Kaatuku, ngulakuju karnalu wardinyi-nyayirni nyinami nganimpangulu wajampa-wangulku. ⁸ Kuja kankulurla tarnnga-juku nyurrurla jungarni-jiki nyinami Jijajiki Warlalja-Wiriki yampinja-wangu, kujarlanya karnalu nganimpangulu wardinyiji nyina. ⁹ Kuja karnalurla wangka Kaatuku, wardinyi karnalu-nyarra nyina nyurrurlakuju kuja kankulurla jungarni-juku nyina. Kujarlaju yirnalurla warrarda yati-wangka nyurrurlarlanguku kuja kankulu-nganpa miyalu raa-pinyi. ¹⁰ Yuwayi, kujarlaju karnalu warrarda payirni Kaatu parrangka jingijingi manu mungangka jingijingi yirnal yanyirra nyurrurla-nyangu-kurra kirri-kirra nyurrurlakuju nyanjaku manu yirnalalu-nyarra pinarri-mani maya-kari maya-kari. Ngula-jangkaju marda yungunkulu pinarri-jarrimi maya-kari maya-kari pina-karda-nyayirni.

¹¹ Nganimpa-patuju yungurnalu-nyarrarla wangka Wapirra Kaatuku manu Jijaji Kirajirlanguku Warlalja-Wiriki nyurrurlakuju, ngulaju kuja: “Wiyarrpaku-nganpa nguru raa-pungka manu nguru-yirra yungurnalu-jana nyanja-yani yapa Tijilunika-wardingki. ¹² Jijaji Warlalja-Wiri, payirni karnangkulu yaliki yapaku Tijilunika-wardingki yungulu-nyanu ngulaju yulkami-nyayirni karrikarri-wangu manu yungulu-jana yulkami yapa-patu-karirlanguku kuja karnangkulu nyuntuku yulkami-nyayirni. ¹³ Payirni karnangkulu yaliki yapaku Tijilunika-wardingki yinpa-jana nurna-mani kurturdurrurla nyuntuku puranjaku.” Kujanya karnalu-nyarrarla wangkami nyurrurlakuju. Kaji ngaka Jijaji Warlalja-Wiri pina-yanirni yapa panu-kurlu nyanungu-nyangu-kurlu, nyurrurlajunkulurla nyanunguku-yijala warlalja yapa. Ngula-jangkaju, kajinkili karrimi kamparrurla Wapirra Kaatu-kurlangurla, nyurrurlaju kapunkulu kirlka-nyayirni karrimi, ngulaju kula-nyarra warntarla-pajirni.

4

Puurlurlu-jana pinarri-manu nyarrparlu yungulu wardinyi-mani Kaatuju

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kujalparnalalu yangka kamparru nyinaja nyurrurla-nyangurla kiringka, ngulangkulpalarnalu-nyarra yangka yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu nyarrpa yungunkulurla nyina Kaatuku yungunkulu wardinyi-mani. Yalumpu-juku jurrku-juku-nganpa yungu kuruwarriji nganimpakuju Jijajirliji Warlalja-Wiringkiji. Jalangu-malku, nyurrurlaju kankulurla jungarni-jiki manu yijardu-juku nyina. Ngurrju-jala kankulurla nyina jalanguju, ngulakuju yirnalalu-nyarra ngari witalku yarda wangka pirrjirdi-nyayirni: Tarnngajukulurla warrarda kuja-juku nyinaya parra-kari parra-karirla! ³⁻⁷ Kaatuju-ngalpa milarninjarla wangkaja yungurliparla nyinami

jungarni-nyayirni yapa warlalja nyanungu-mipakulku. Kala kajirliapa kurlakurla-jarri karnta-kariki manu marda wati-kariki, ngulakuju kula-ngalpa wardinyi nyina. Kujarlanya, nyampunya kanyarra wangka Kaatuju nyurrurlakuju: 'Nyurrurlaju kankulu palkaju mukunypa-nyayirni nyina warlalja ngaju-nyangu. Kujarlaju, nyinayalu jungarni-nyayirni yangka marda kajikankulurla yapa ngalya-kariki jangkardu kurlakurla-jarri.' Nyampurlangunya kanyarra wangka Kaatuju nyurrurlakuju wati-patuku: 'Nyuntu-nyangu palkaju, ngulaju ngajuku. Ngula-kurlurluju palka-kurlurlu pulka-pungkaju ngajuku.' Kujarlaju, nyuntu-parnta-mipa-kurlu nyinaka tarnga-juku. Karnta-kari karnta-kari yampiyalu-jana kurlakurla-jarrinja-wangurlu! Yangka yapa kuja kalu ngurpa-juku nyina Kaatuku, ngulaju kalu kuja-juku warru parnka tarnga-juku. Kujaju warntarla! Kuja-wangulu nyinaya, parnkanja-wangu! Nyampunya kanyarra Kaatuju wangka, 'Yampiyalu-jana Kirijini-kariyi-nyanuju yimirr-yinja-wangurlu! Kajikanparla marda yangka karnta nyanungu-nyangu jurnta kanyi.' Kajilpanpa kujarlau kangkarla, ngula-panuju kapungku Kaatu kulu-jarrimilki. Manu yangka yalirra yapa ngalya-kari kuja kalu warru parnka kurlakurlaku warntarlaku, ngularlangu kapu-jana Kaaturlu murrumurru-mani. Nyampunyarnalu-nyarra pinarri-manu manu yimi-ngarrurnu kamparruju nyiyarningkijarra. ⁸ Kajilpankulu juwa-kijikarla kuruwarru nyampu, kula kankulu-nganpa nganimpa juwa-kijirni. Kaatu kankulu juwa-kijirni kujarlaju. Nyanungurlu-nyarra yungu Pirlirra Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju.

⁹ Kaatuju nyurru-nyarra wangkaja yungunkulu-nyanu yulkami nyurrurlaju. Nyiyakurnalu-nyarra yangka-juku jurru-juku yarda yimi-ngarrirni? ¹⁰ Nyurru-jala kankulu-jana yulkami Kirijini-kariyirlanguku yalirra warrukirdikirdi Majatuniyarlakuju. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yirnalu-nyarra wangka wita-jala ngari ngulaju tarngajakulu-jana yulkaya maya-kari maya-kari.

¹¹ Nyinayalu pululu kulukukuluku-maninja-wangu manu jinyijinyi-maninja-wangu manu yapa ngalya-kariki mampanja-wangu. Warrki-jarriyalu pirlirjirdi-nyayirni talaku manu miyiki-wiyi. ¹² Kajilpankulu warrki-wangu nyinayarla, ngulaju kajikankulu-jana warrarda japirni mangarriki manu talaku. Kujaju kula jungarni. Kajili-nyarra kujakurra nyanyi Kirijini-wangurlangurlu, kapulu-nyarra punku-pajirni.

Ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Jijaji kapu pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra

¹³⁻¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yangka-patu-kurlu Kirijini-patu-kurlu kujarlipa-jana yangka wajawaja-manu yapa ngalipa-nyangu kamparru-wiyi yangka kujalpalurla wala nyinaya Jijajikiji palinjakungarntiji. Ngaliparlaju karlipa milya-pinyi Jijaji kuja palija, ngula-jangkaju pina-wankaru-jarrija. Ngaka kaji Kaaturlu pina-yilyamirni Jijaji nyampu-kurra walya-kurra, yalumpurrarlangu kapu-jana wankaru-maninjarla pina-yilyamirni Jijaji-wanaju. Kujarlaju, waparlkulu-jana nyinaya wajampa-wangu yangka Kirijini-wangu-piya. Ngulangkuju kula kalu-ngalpa milya-pinyi ngalipa Kirijini kapurliparla pina-wankaru-jarrinjarla jirnganja nyina Jijajikiji. Kuja kalu-jana ngurpaju nyinami, kujarlaju kalu wajampa-juku nyina.

¹⁵ Yungurnalu-nyarra yarda wangkami jinta-karilki jaru kuja-nganpa Jijajirli Warlalja-Wiringku yimi-ngarrurnu. Ngalipaju panu-juku kapurlipa marda wankaru-juku nyina kaji Jijaji yanirni pina. Ngula-jangkaju, yangka kuja kalu milyingka-juku yapa nguna, ngula-wiyi kapulu kamparruju yani nyanungu-kurra. Ngula-jangkaju, kapurlipa ngalipalku yani purdangirli-wana. ¹⁶ Warlalja-Wiri Jijaji kapu yanirni nguru-nyayirni-wangu-jangka kankarlara-ngurlu. Kaji yaninjarni yani, ngula-puruju kapu-ngalpa ngana mayi purlami. Ngulaju jinta kapu-ngalpa purla Marramarra Kaatu-kurlangu Wiri. Ngula-jangkaju, nganangku mayi kapu jitirni Kaatu-kurlangu kurlumpurrnguju* marrara-nyayirni. Ngula-puruju, kujalu-jana yangka Kirijini-patu milyingka yirrarnu, ngula-jangkaju kapulu wankaru-jarrilki. Ngulangkuju kapulu-ngalpa ngalipakulu nguru-yirrarni. ¹⁷ Yangka kuja karlipa wankaru-juku nyina, ngulaju Kaaturluju kapu-ngalpa kanyi mangkurdu-wana. Jijaji kaji yaninjarni yani-juku, ngulakuju kapurliparla wapirdi yani, kulkurru kapurlipa jinta-jarri Jijaji manu ngalipa. Ngula-jangkaju, ngalipa yapa kapurlipa nyina nyanungu-nyangurlalku Warlalja-Wiringku tarnga-juku. ¹⁸ Yangka yalirra Kirijini kujankulu-jana marda kamparru-wiyi wajawaja-manu, kajinkili-jana wajampa-juku nyina, nyampunya-nyanu yimi yimi-ngarrika Jijaji-kirli yungu-nyarra wajampa-wangu-mani.

* 4:16 trumpet

5

Yungulparliparla pardakarla Jijajiki kaji pinarni yani

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangkaju kankulu milya-pinyi Jijaji kapu pina-yanirni parra-nyayirni-wangurla. Nyurru-jalankulu pinarri-jarrija nyampuju yimi Jijaji-kirli Warlalja-Wiri-kirliji. Kaji pina-yanirni, ngulaju kapu warraja-jarri kapanku. ³ Kaji Jijaji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulakungarntiji kapulu kamparru wangka panu-kari ngulaju kuja, “Nyampuju ngurrju-ka karri pululu-nyayirni manu wurulya-nyayirni kulu-wangu-juku. Ngurrju karlipa nyina, nganangku kula kangalpa waru murrumuru-mani.” Kapulu kujanya wangka kaji Jijaji pina-yanirni. Kapu-jana jangkardu yaninjarla riwarri-mani kapanku-nyayirni. Ngulaju kula jintarlanguju wuruly-parnka, lawa.

⁴⁻⁵ Kala nyurrurlaju ngulaju kula kankulu yangka yalumpurra-piya nyina yangka kuja kalu munga-piyarla nyinami. Nyurrurla yapa Kaatu-kurlangu kuja kankulurla marlaja nyina rdili-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. Nyurrurlaju kuja kankulurla yangka wawal-nyanyi parra jingijingirli yangkakuju Jijajiki. Ngalipaju kularliparla Juju Ngawuku, lawa. Manu kula karlipa yalirra-piya yangka Juju Ngawu-kurlangu-piya ngalipaju nyina kuja kalu munga-piyarla nyina. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kaji Jijaji kapanku pina-yanirni, yapa yinya kapulurla marlaja kinyirr-ngarni. Nyurrurlarlaju kuja kankulurla wawal-nyanyi, ngulaju kulankulurla marlaja kinyirr-ngarnilki. ⁶ Kujarlaju, yungulparliparla yakarrarlalu wawal-nyangkarla kaji Jijaji pina-yanirni. Yungulparlipa nyinayarla yalirra yapa-piya-wangu yangka kuja kalu jarda nguna. Yungulparlipa yirriyirri rli manngu-nyangkarla, kalakarlipa marda warntarlalu manngu-nyanyi. ⁷ Yapa kuja kalu jarda nguna, ngulaju kalu nguna kutu-kari. Manu yapangku kajili ngarni pama, ngulangkuju kalu ngarninjarla rama-jarri mi kutu-karila. ⁸ Kala ngalipa karliparla nyina Kaatu-kurlangu rdili-nyayirni-wangurla ngulaju yalirra-piya-wangu yangka kuja kalu munga-piyarla nyinami. Kujarlaju, yungulparlipa yirriyirri rli manngu-nyangkarla, kalakarlipa marda warntarlalu manngu-nyanyi. Tarnnga-jukurliparla wala-juku nyina. Manu yungulparliparla yulkayarla nyanungukuju, manu yapa ngalya-karikirli-pa-jana yulkayarla. Yungulparliparla nyanjarla warrawarra-kangkarla Jijajiki kaji pina-yanirni ngaka nyangurla mayi, ngulangkuju yungu-ngalpa muurl-mardarni ngalipaju. Kajirli-parla kuja-juku jungarni nyina, ngulaju kapurli-parla marlaja nyina pirrjirdi yangka-piya yurrkunu-piya, ngulangku kuja kalu yangka mukarti mardarni tarla-nyayirni jurrukujuku, manu kuja kalu kurdiji mardarni ngarkirn-maninjaku.

⁹ Kaaturlaju kula-ngalpa milarninjarla yajarnu murrumuru-maninjakupurdarlalu, lawa. Milarnu-ngalpa ngalipaju yungu-ngalpa Jijajirli muurl-mardarni nyanungukujaku. Kujakunya yilyajarni Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri nyampu-kurra walya-kurra. ¹⁰ Jijaji palija watiya warntawarntarlaju yungurli-parla jirnganja nyina nyanungukulku tarnnga-juku. Kaji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulakungarntiji marda kapurli-pa wankaru-juku nyina, manu marda ngalya-kariri kapurli-pa marda milyingka nguna. Ngulaju ngula-juku. Ngalipa jintawarlayi-juku kapurli-parla jirnganja nyina tarnnga-juku nyanungukulku-yijala. ¹¹ Nyurru kankulu-nyanu yimi-ngarrirni nyurrurlarlaju Jijaji-kirli kapu pinarni yani. Ngulaju ngula-juku. Ngana marda yapa kankulu-jana wajampa-juku nyina, yangka yaliraku Kirijiniki kujankulu-jana marda kamparru-wiyi wajawaja-manu, ngula-kujakujulu-nyanu nyampunya yimiji yimi-ngarrika, manulu-nyanu pinarri-manta nyampu-kurlurlunya.

Puururlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Tijilunika-wardingkiki

¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, pirrjirdi-nyayirni karna-nyarra wangka. Nyurrurla-nyangurla turnu-warnurla, ngana kajirli pirrjirdi warri-jarri Warlalja-Wiriki Jijajiki, manu nganangku kaji-nyarra marda warrawarra-kanjarla pinarri-mani, ngulajulu ngurrjungku purda-nyangka nyarra kaji-nyarra wangka nyanungu yali yapa. ¹³ Yapa yalumpu-piyaju kuja kanyarra nyurrurlaku warri-jarri, yungulpankulu-jana ngurrju-pajikarla manu yulkayarla.

Ngurrjulu-nyanu jarnkujarnku rarralya nyinaya kulu-wangu manu wiljiwilji-maninja-wangu. ¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wita-kari yirnal-nyarra wangka. Kajirli ngana-puka jukuru-jarri warrikiki, ngulakujurla wangkaya yungu warri-jarri. Ngana-puka kajirli nyiarlanguku marda lani-jarri, ngulakujurla wangkaya yungu lani-wangu nyina waparlu. Nganangku-puka kaji puta purami

Jijaji, ngulajulu wangkanjarla pirrjirdi-manta yungu jungarnirli pura. Manu ngana-puka marda kajingki rdapakarrka, ngulakujurla nyinaya ngarrininja-wangu ngurrju. ¹⁵ Kajilpangku nganangku-puka murrumurru-mantarla, ngulaju yampiya kunkamaninja-wangurlu. Lawa, kuja-wangu nyinaya ngurrju-juku. Yimirjikili-nyanu jarnku-jarnku nyinaya nyurrurla-wiyi, manulu-jana yapa ngalya-karikilki nyinaya ngurrju-yijala. ¹⁶⁻¹⁸ Nyampunya kanyarra Kaatuju wangka nyurrurlakuju yapakuju ngana kuja karla nyina Jijaji Kirajiki: Warrardalu nyinaya wardinyi-jiki! Warrardalurla wangkaya Kaatukuju rdiily-parnkanja-wangu! Nyarrpa-puka kuja kanyarra maju marda rdpimi, ngulaju ngula-juku! Ngula-puruju yati-wangkayajukulurla Kaatukuju!

¹⁹ Pirlirra Kaatu-kurlangu kaji-nyarra nyarrpa wangka, ngulajulu purda-nyangka wurra-maninja-wangurlu. ²⁰ Kajilparla ngana-puka Kaatuku nganta marlaja wangkayarla yimi nganta, ngulajulu yirriyirirli purda-nyangka pulyangku juwa-kijirinja-wangurlu. ²¹ Manngu-nyangkalu yirriyirirli yaliji yimi, ngulaju marda junga marda, rampalpa marda. Yaliji yimi kajilpa junga wangkayarla, ngulakujulurla ngungkurnyinaya. ²² Kala marda nyarrpa-puka yimi kaji maju wangka, ngulakujulurla jurnta nyinaya ngungkurr-nyinanja-wangu.

²³ Kaatuku kankulurla marlaja nyina rarralya. Nganimpa-patu karnalu-nyarrarla wangka Kaatukuju, ngula-warnurlaju yungunkulurla marlaja nyina jungarni-nyayirni, manu karnalu-nyarrarla wangka yungu-nyarra muurl-mardarni nyiyarningkijarrakujaku. Kaji Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulapuruju kula-nyarra nganangku-puka warntarla-pajirni. ²⁴ Kaaturlu-nyarra milarninjarla yajarnu nyurrurlaju. Warrarda kanyarra wangka yijarduju. Kujarlanya kankulu milya-pinyi kapu-nyarra warrawarra-kanyi tarnngangu-juku.

²⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkayalu-nganparla nganimparlanguku Kaatukuju.

²⁶ Nyurrurla kankulurla panu-juku nyina Jijajikilki. Kujarlaju, kajinkili jintajarri, ngula-jangkarluju nganjirnili-nyanu ngamurlu-maninjarla jarnku-nyunjika wirlikimirmirni.

²⁷ Warlalja-Wiri Jijajiji ngajuku wangkaja yimi nyampuku yirrarninjaku pipangkaku. Kujarlaju, kajinkili turnu-jarrimi jaajirla, Kirijini-patu-kariki-jana riiti-manta kiljingki yungungkulu purda-nyanyi.

²⁸ Nyampukuju pipaku karnalurla nganimpa-patuju lawa-jarrimilki. Nganimpaturluju karnalu-nyarrarla payirni Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri yungu-nyarra yimirni nyina. Ngulaju ngula-juku.

2 Thessalonians

Pipa 2 Tijilunika-wardingki-patuku

Pipa jinta-kari ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Tijilunika-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiyi-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju jinta-kari pipa kuja-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyaja Kirijini-patuku kujalpalu nyinaja ngurrangka wiringka Tijilunikarla. Ngulaju nyampuju pipa karlipa yirdi-mani 2 Tijilunika-wardingki-patuku.

Ngulaju Tijilunika-wardingki-patu Kirijini-patu, ngulajulpalu jungarni nyinaja Kaatukuju. Ngalya-karirli yapangkulpalu-jana kulukukuluku-manu, ngulajulpalu-nyanu yulkaja-juku, manulpalurla ngungkurr-nyinaja Kaatukuju. Manulpalu puta purda-nyangu nyangurla kapu Jijaji yanirni pina. Yapa-patu-karirlijilpalu-jana warntarla yimi-ngarrurnu ngulaju nganta Jijaji nyurru-nganta pina-yanurnu walya nyampu-kurra. Kujarlanylpalu lani-jarrija Tijilunika-wardingki-patuju. Ngula-jangkanya Puurlurluju-jana pipa panturnu nyanungu-patuku.

Nyampurla pipangka, Puurlu-jana wangkaja Jijaji kula pina-yanurnu-wiyi, lawa murnma-juku. Yimi-ngarrurnu-jana kamparru-wiyi Jijaji pina-yaninjakungarntiji, yapa panu-jarluru kapulurla Kaatuku wilji-jarrimi jurnta. Manu yangka Wati Wingki-nyayirni kapu walyangka palka-jarrimi yungu-jana yimirr-yinyi manu maju-mani. Ngula-jangkaju kapu Jijaji pina-yanirni yungu Wati Wingki-nyayirni lawa-mani.

Nyampurla pipangka, Puurluju-jana wangkaja Tijilunika-wardingki-patuku yungulpalu tarnnga-juku warrki-jarriyarla miyiki manu talaku. Kujakunya-jana Puurlurluju pipa nyampu panturnu.

¹ Ngajuju Puurlu karna-palangu jirrnganja nyina Jilajaku manu Timijiki. Ngulanguku karnalu-nyarra nganimpa-paturluru pipa pantirni yapaku nyurrurlaku Kirijini-patuku kuja kankulu yangka nyina kirringka Tijilunikarla. Nyurrurlajunkulurla ngalipaku-palanguku Wapirraku Kaatuku manu Jijaji Kirajirlanguku Warlalja-Wiriki.

² Nganimpa karnalu-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya, “Nyumpala karnalu-nyarra payirni yungunpala-jana yimiri nyina Tijilunika-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Kaji Jijaji yanirni pina nyampu-kurra walya-kurra, ngulangkuju kapu-jana yapa miimii-nyanyi

³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyurrurlaju kankulurla wala-nyayirni nyina tarnnga-juku Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Manu kankulu-nyanu nyurrurla yapa yulkami tarnnga-juku. Kujarlaju kankulu-nganpa wardinyi-mani ngula karnalurla Kaatuku wangka. Kuja karnalu-nyarrarla warrarda wangka Kaatukuju, ngulaju jungarni nganimpaku. ⁴ Nyarrpara-wana-puka kuja karnalu yuka jaaji-kari jaaji-karirila, ngulaju karnalu-jana warru yimi-ngarrurnu ngurrju kuja kankulurla nyurrurla nyina Kaatukuju. Yapa-karirliji kalu-nyarra kulukukuluku-mani manu jinyijinyi-mani. Ngula-puru kanyarra majuju rdipi. Ngula-puruju kankulurla tarnnga-juku wala-juku nyina Warlalja-Wirikiji Jijaji Kirajikiji pirrjirdi-juku.

⁵ Kuja kankulu maju-puruju kulu-puru manu jinyijinyi-puruju nyina pirrjirdi-jiki, ngula-puruju karlipa panungku-juku milya-pinyi Kaatuju kuja-ka jungarni-jiki nyina yapakuju miimii-nyanjakuju. Ngakaju kapu-ngalpa panu-juku yapaju miimii-nyanyi jungarnirli, manu kapu-nyarra wangkami nyurrurlakuju, ngulaju kuja, “Kujalpankuluju ngajulu Warlalja-Wiri-pajurnu, kujarlanylpa-nyarra majuju rdipija. Ngula-purujunkujulu jungarni-jiki manu ngurrju-juku nyinaja ngajukuju. Junga-juku kankuluju ngajuku-juku nyina nyurrurlaju, ngulakuju kapurna-nyarra ngaju-juku nyina Warlalja-Wiriji tarnnga-juku.” Kujanya kapu-nyarra Kaatuju wangkami nyurrurlakuju.

⁶ Kaaturluju kapu-ngalpa jungarnirli miimii-nyanyi. Nganangu-puka yapangku kuja-nyarra kulukukuluku-mani manu jinyijinyi-mani, ngula-wanawana kapu-nyanurla Kaaturlu yapaju kunka-mani. ⁷ Ngula-jangkarluju kapu-nyarra muurl-mardarni muurl-parlu murrumuru-kujakuju manu nganimpalangku kapu-nganpa muurl-mardarni. Ngulakungarntirliji kapu-ngalpa milki-yirrarni-yijala Kaaturluju Warlalja-Wiri Jijaji

Kirajiji ngalipakaju. Nguru-nyayirni-wangu-ngurluju kapu yanirni pina marramarra-kurlu panu-nyayirni-kirli, ngulaju pirrjirdi-nyayirni-kirli. ⁸ Yuwayi, Jijaji kapu yanirni pina warlu wiri-nyayirni-kirli yungu-nyanurla yapaju kunka-mani yangkaju kuja kalurla purda-nyanja-wangu jurnta nyinami Kaatuku manu Yimi Ngurrjuku Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji-kirlanguku. ⁹ Ngula-wangu-panuju kapu-nyanurla kilji-nyayirni-kunka-mani karrikarri-wangurlu. Manu kapu-jana yilyami tarnga-juku kuja-purda-kari. Nyanunguju-ka yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-juku nyina, ngulangkuju kapu-jana tarnga-juku mamparl-pinyi pinarni yaninja-kujakaju. Ngula-jangkarluju kula-lalu nyanyilki nyanungu-nyanguju rdili-nyayirni-wanguju ngalipakupalangu-kurlangu ngurra. ¹⁰ Warlalja-Wiri Jijaji kapu pina-yanirni ngulaju nyanungu-nyangurla parranayayirni-wangurla, ngulaju yungurliparla ngaliparluju wardinyi-jarrinjarla pulka-pinyi yapangku nyanungu-nyangurluju. Kajirlipa nyanyi, yangka kuja karliparla ngalipa wala nyina nyanunguku, ngulakaju kapurliparla jayimpirr-pardinjarla wardinyi-jarri. Nyurrurla yapa kujankulu-nganpa ngungkurr-nyinaja yangka kujalparnalu-nyarra yangka yirri-puraja yimi, ngulaju nyurrurlarlangu kapunkulurla yalirla turnu-warnurla jayimpirr-pardinjarla wardinyi-jarri.

¹¹ Kujakunya karnalu-nyarrarla warrarda wangkami Kaatuku nyurrurlakaju. Ngulaju karnalu-nyarrarla warrarda payirni yungunkulurla jungarni-nyayirni marlaja nyina nyanunguku. Kujakunya-nyarra yajarnu yungunkulurla nyina jungarni. Nyurru-jala kankulurla wala nyina, manu kankulu nyurru-juku ngampurra nyina jungarniki nyinanjakaju. Kujakunya karnalu payirni Kaatuku yungu-nyarra pirrjirdi-mani yartarnarri-kirlirliji tarnga-juku jungarniki nyinanjakaju. ¹² Kaatu manu Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji, yimirinji kalu-ngalpa nyina ngalipakaju. Kujarlanya karnalu-nyarrarla wangka Kaatukuju yungunkulurla pulka-pinyi yirdikiji Jijajikiji. Ngula-jangkanya kapunkulurla marlaja nyinami nyanungu-nyangurla rdili-nyayirni-wangurlaju.

2

Wati Wingki-nyayirni kapu rdpimirmi Jijajikiji kamparru-wiyi

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wita yungurnalu-nyarra wangka Parranayayirni-wangu-kurlu Wiri-kirli Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu kaji pina-yanirni nyampukurra yungu-ngalpa ngalipa jintawarlayi-juku turnu-maninjarla nyanungu-kurra-mani. Ngulakunya yungurnalu-nyarra wangka. ² Nyurrurlarlu yapangku ngalya-karirli marda kankulu rampal-manngu-nyanyi nyampukuju Parranayayirni-wangukuju. Kujarlanya marda kankulu muntuku-jarrinjarla lani-jarri. Nganangku marda-nyarra yimi-ngarrurnu yimiji ngulaju warntarla Kaatu-kurlangu Pirlirra-kurlangu nganta? Manu nganta kalu wangka nganimpa-kurlu marda ngantarnalu-nyarra yilyajarra pipa-kari Jijaji-kirli pina-yaninja-warnu-kurlu nganta. Manu nganta kalu wangkami Jijaji Kiraji nganta nyurru-juku pina-yanurnu nyampu-kurraju nganta walya-kurraju. Ngularraju kula junga. Jijaji kula pina-yanurnu walya nyampu-kurra, lawa murma-juku. Kujarlajulu lani-wangu nyinaya muntuku-jarrinjarla wangu-juku. ³ Nganangku-puka kajilpanyarra kujarlu yimingki wangkanjarlu yimir-yungkarla, ngalajulurla ngungkurrnyinanja-wangu jurnta nyinaya! Warlalja-Wiri Jijajikingarnti pina-yaninjakungarnti-wiyi, kapulurla panu-kari yapaju wilji-jarrinjarla jurnta yani kuja-purda-kari Kaatukuju. Ngula-puruju kapu wati Juju Ngawu-kurlangu rdpimirmi ngulaju yirdiji Wingki-nyayirni. Yaliji ngulaju nyanunguju kapu ngaka Kaaturluju kijirni warlu wiri-kirra ngulaju tarnga-juku. ⁴ Yali nyanungu Wati Wingki-nyayirni kaji yanirni nyampukurra walya-kurra, ngulaju kapu-jana kuruwari-kari kuruwari-kariki ngawungawu-pajirninjarla nginji-wangkami manu juju-kari juju-karirlanguku yangka kuja kalu yapangku purami jukurra-warnu nganta. Nyanungurlu ngulangku kapu-nyanu wiri-nyayirni-pajirni nyanungurra-piya-wangu nganta. Ngulaju nyanungu yali Wati Wingki-nyayirni kapu yaninjarla pirri-mani kaninjarni Kaatu-kurlangurla Yuwarli Maralypirla. Ngulangkuju kapu-nyanu Kaatu-pajirni. ⁵ Purda-nyanyi kankulu mayi yangkaju jaru kujarna-nyarra wangkaja ngaju nyurru-wiyi? Yangkarna-nyarra yimi-ngarrurnu nyanunguju yirdiji Wati Wingki-nyayirni yangka kamparru-wiyi yangka kujalparna nyurru-wiyi nyinaja nyurrurlarla ngurungka.

⁶ Jalanguju nyiarlu-ngarra-ka warla-pajirni nyanunguju warraja-jarrinjarla-kujakaju? Nyurru-juku kankulu milya-pinyi yangka warla-pajirninja-palka. Ngakaju kapu-ngalpa Kaaturluju kiikii-jarrinjarla Wati Wingki-nyayirni milki-yirarni ngalipakaju. ⁷ Kula karlipa ngaliparluju nyanyi nyanunguju Juju Ngawu, ngulaju karlipa milyapinyi-mipa-juku. Nyurru kajana nyanungurluju yapaju karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Ngulaju nyiarlu-ngarra-ka warla-mardarni yangka Wati Wingki-nyayirni jalanguju

warraja-jarrinja-kujukaju. Ngakaju, yangka warla-pajirninja-palkaju, Kaaturluju kapu yilyamirra nyampu-ngurlu walya-ngurlu. Ngula-jangkarlaju kapu rdpimirniki war-rajalku yangkaju Wati Wingki-nyayirni. ⁸ Kaji yali nyanungu yanirni yangka Wati Wingki-nyayirni, ngulaju kapu pinyi Jijajirli Warlalja-Wiringki, ngulaju kapu lirrangku purrujinjarla pinyi. Kaji Jijaji Warlalja-Wiri rdpimirni nyampu-kurra ngulaju rdili-nyayirni-wangu-kurlu mirilmiril-karrinja-karra manu yartarnarri-kirli, ngula-kurlurlunya kapu riwarri-mani. ⁹ Yuwayi, kapu junga yilyamirni Juju Ngawungkuju yangkaju Wati Wingki-nyayirni, ngulakaju kapurla yartarnarri nyanungu-nyangu jirrinny-pinyi, ngula-kurlunya kapu yanirni nyampu-kurraju. Manu ngula-kurluju kapu warru wapa nguru-kari nguru-kari-wana ngangkayi-kirli-piya yali-kirliji yartarnarri-kirli jirrinny-pinja-warnu-kurlu. Yapangku kapulu parlu-pinyi, ngulakaju kapulurla waa-karrimi Kaatu-kurlanguku nganta. ¹⁰ Ngulangkuju kapu-jana yartarnarri-kirli yimirr-ynjarla karlirr-kanyi. Ngakaju kapu-jana Kaaturluju yilyamirli kuja-purda-kari tarngaku-juku. Kajilpalurla yapa junga-nyayirni ngungkurr-nyinayarla Ngurrjuku Yimiki Jijaji Kiraji-kirliki, ngulaju kajika-jana Kaaturlu muurl-mardarni. Panu-karirli kuja kalu Yimi Ngurrju jamulu purda-nyanyi, ngulakaju kulalurla rdakurl-kijirninjarla ngungkurr-nyinami junga-wanguku nganta. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju yilyamirli. ¹¹ Ngulaju junga, kula kalu purda-nyanjarla rdakurl-kijirni Yimi Ngurrjuju Jijaji-kirliji. Kuja-panuju, Kaaturlu kapu-jana manngu-nyanja-kujukaju kapakapa-manilki yungulu manngu-nyanyi warntarlalku. Ngula-jangkaju, kapulurla ngungkurr-nyinami yangkaku Wati Wingkiki nyiyarlangu kaji-jana warlkaju wangka. ¹² Ngeangku-puka kuja-ka Yimi Junga juwa-kijirni Jijaji Kiraji-kirli, ngula-panuju kapu-nyanurla Kaaturluju yapaju kunka-mani. Yali yapa kuja kalurla wardinyi-juku jurnta yani kuja-purda-kari maju-wana Kaaturkuju, ngula-panuju kapu-nyanurla kunka-mani.

Kaaturlu-jana milarninjarla yajarnu Tijilunika-wardingki yapa muurl-mardarninjakungarntirli

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Warlalja-Wiri Jijaji kanyarra yulka nyurrurlaku. Yangka kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra nyurru-wiyi ngurrju-manu, ngula-purujulpa-nyarra warrarda manngu-nyangu nyarrparlu yungu-nyarra muurl-mardarni nyurrurla yapa. Kujarlanya-nyarra milarninjarla yajarnu. Ngulakungarntirliji muurl-mardarninjakungarntirliji yungu-nyarra Pirlirra Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju nyanungu-nyangu yungunkulurla jungarni nyina Kaatu-mipaku. Kuja kankulurla yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirliki ngungkurr-nyina, kujarlanya kanyarra muurl-mardarni-yijala. Kujarlanya yungurnalu-nyarrarla nganimparlangu warrarda-juku wangka nyurrurlakuju Kaatuku. Kujaju jungarni nganimpakuju. Junga-jala karnalu-nyarrarla warrarda wangka Kaaturkuju. ¹⁴ Junga kujaju kuja-nyarra milarninjarla wangkaja nyurrurlakuju yungu-nyarra muurl-mardarni. Kujakunya-nganpa yilyaja nganimpa-paturlanguju Yimi Ngurrju-kurlu yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni. Jijaji Warlalja-Wiriji-ka nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu tarngga-nyayirni, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaaturluju-nyarra yajarnu yungunkulu Jijaji-piya nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-yijala tarngga-nyayirni.

¹⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkalu-nganpa kajirnalu-nyarra wita ngari nyampu yimi wangkami. Tarngajukulurla marlaja nyinaya pirjirdi-jiki Warlalja-Wiriki Jijajiki. Yali jaru kujarnalu-nyarra wangkaja kamparru-wiyi, ngulakujulurla warrarda-juku ngungkurr-nyinaya tarngga-juku. Manu warrardalurla ngungkurr-nyinaya tarngga-juku nyampukuju jaruku pipangkaku kuja karnalu-nyarra pantirninjarla yirrarni pipangkaju nyurrurlaku yapaku. ¹⁶⁻¹⁷ Kaaturju, yulkami kangalpa, manu yimir kangalpa nyina. Pirjirdi-mani kangalpa yungurlipa lani-wangu nyina. Kuja-warnuju karlipa ngalparluju milya-pinyi kajirli marda palimirlangu, ngula-jangkaju kapurliparla marlaja wankaru-jarri. Ngulakaju karnalu-palangu wangkami Warlalja-Wiriki Jijajiki manu Wapirra Kaatuku, ngula-jarrarluju yungulu-nyarra warrarda pirjirdi-mani manu lani-wangu-mani tarnggangu-juku. Ngula-warnuju kapunkulurla jungarni-juku warrarda nyinanja-yani manu ngurrju-juku wangkanja-yani.

3

Puurlu-pinkirli, payurnulu-jana Tijilunika-wardingki yapa yungulu-janarla Kaaturku wangka

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkayalu-nganparla nganimpa-patuku. Payikalulu-nganparla yungulu-nganpa purda-nyanyi maya-kari maya-kari yapangkuju

panungku-juku yangka yirnalujana Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji-kirlangu yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-kari-wana. Payikalujana Kaatu yungulurla purdanyanjarla ngungkurr-nyinami nyurrurla-piya-yijala. ² Ngalya-kariki yapaju kalurla ngulakuju yimiki ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyina kuja karnalujana yangka yimi-ngarrirni nganimpa-paturluju. Ngula-patujulu maju-nyayirni manu wilji-nyayirni. Kuja-kujakuju, warrardalu-nganparla payika Kaatu yungu-nganpa muurl-mardarni.

³ Warlalja-Wiri Jijaji, ngulaju kangalpa palka-juku warrarda jirrnganja nyina ngulaju yampinja-wangu. Kujarlaju kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla muurl-mardarni Juju Ngawu-kujakuju. ⁴ Nyurrurla yapa ngulaju kankulu nyuru Kirijinilki nyina, manu kankulurla nyuru ngungkurr-nyinamilki Warlalja-Wiriki Jijajiki. Kamparrurlu kujarnalu-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju manu yimi nyampu kuja karnalu-nyarra yirrarni pipangka, milya-pinyi karnalu-nyarra kapunkulu tarngangu-juku purami. ⁵ Nganimpa-patu karnalurla yangka Warlalja-Wiriki Jijajiki yungu-nyarra pinarri-mani maya-kari maya-kari Kaatukuju. Ngula-jangkarlunya yungunkulu milya-pinyi Kaatuju kuja kanyarra yulka nyurrurlaku. Manu karnalurla yangka yungunkulu pirrjirdi nyina Jijaji Kiraji-piya yangka kujalpa-jana yimiri-juku nyinaja yapaku jinyijinyi-maninja-palkaku. Ngula-jangkaju yungunkulu-jana pululu nyinami yapa ngalya-kariki kajilinyarra wilji-jarri.

Kirijiniji, yungulparlipa warrki-jarriyarla nurna jukuru-wangu

⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Warlalja-Wiringki Jijajirli-nganpa yungu manu pinarri-manu nyampuju kuruwarril ngulaju jungaku nurnaku warrki-jarrinjaku. Ngulaju purda-nyangkalu-nganpa yirriyirirli nganimpa-patu! Jarurnalu purdanyangu nyurrurla-kurlu kula kankulu nganta ngampurra nyina panu-kariki warrkikiji. Kaji ngana-puka nyurrurla-nyangurla turnu-warnurla nyina jukuru yukayi nganta ngampurra-wangu marda warrki-wangu, ngulakujulurla jawirdiki jurnta nyinaya! Yapangu kuja-piyarluru ngulanguju kula kalu kuruwarril yangka purami kujarnalu-nyarra yangka pinarri-manu. ⁷ Milya-pinyi kankulu-nganpa yangka-warnuru kujalparnalulu kamparru-wiyi nyuru-wiyi nyinaja nyurrurla-nyangurla ngurungaku. Kulalparnalulu jukuru nyinaja warrkikiji, lawa. Jungalparnalulu nurna-nyayirni warrki-jarrija yungunkulu-nganpa nyurrurlarluru waalparrirni nganimpapatuju jungarnirli. ⁸ Kujalparnalulu-jana marda yapa-patu-kariki miyi jurnta ngarnu, ngula-jangkarluluparnalulu-jana yungu tala. Kajirnalulu warrki-wangu nyinayarla, kujarlaju kapurnalulu-nyarra marda warrarda rdapakarrkayarla talakuju. Kuja-kujakuju, nurna-nyayirnilparnalulu warrki-jarrija parrangka jingjingi manu mungangka jingjingi. ⁹ Nganimpa-patu karnalu-nyarra wiriji nyina, ngulanguju kapurnalulu-nyarra warru jinyijinyi-mantarla talaku yinjakuju. Kuja-kujakuju, jungarnalulu warrki-jarrija nganimpaju nurna-nyayirni yungunkulu kujarlaju waalparrirninjarla pinarri-jarri jungarniki manu jungaku nyinanjaku. ¹⁰ Kujalparnalulu-nyarra nyurrurlaku jirrnganja nyinaja yangka nguru nyurrurla-nyangurla, nyampunyalulu-nyarra yimi-ngarrirni kuruwarriji, ngulaju kujarluru: 'Kaji ngana-puka nyina jukuru warrki-wangu, ngulakuju jurntalurla mardaka miyiji yinja-wangurlu kajilpa-nyarra payirninjintarlarni.'

¹¹ Yuwayi, junga kujaju. Jarurnalu purda-nyangu nyurrurla-kurlu kuja kankulu nganta jukuru nyina panu-kariki warrkikiji. Jinta-karijinialulu purda-nyangu jaruju kuja kalu nganta yangka-patuju warrki-wangu-patu warru nginji-wangka-mipa nganta, manu kalu-jana ngulakungarntiji warru mampami yapa-patu-kariki. ¹² Nganimpajurnalulu Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini. Kujarlaju yungurnalulu-jana pututu-ngarrirni ngalya-kariki yalumpurrakuju kuja kalu-jana warru nginji-wangkanjarla mampami yapa ngalya-kariki yangka yalumpu-patu warrkini-wangu-patu. Yalumpu-patuju yungulpalu rdirri-yungkarla warrkikilki, kujarluru yungulu warrki-jarrimi nurna-nyayirni talaku manu miyiki.

¹³ Nganimpakupurdangka-purnu Kirijini-purnu, marda kuja kankulu-nyanu yukayi-nyayirni marda purda-nyanyi, ngulajulu-jana nyinaya yimiri-juku yapa ngalya-kariki.

¹⁴ Nganangu-puka yapangu Kirijinirli kaji mamparl-pinjarla wirri-pinyi nyampu yimi kuruwarril-kirli nyampurla pipangka nganimpa-patu-kurlangu, manu kaji jukuru-juku warrki-wangu-juku nyina, ngulajulu milparniwarrarla panungka-juku yapangka-juku jilyi-ngarrika. Ngula-jangkaju, yaliki yapaku, juntalurla nyinaya jawirdiki! Kujarlaju yungu-nyanu kurnta-jarri-nyayirni nyanunguju. ¹⁵ Yaliji yapa ngulaju Kirijini-jiki manu nyurrurlakupurdangka-juku. Ngulakujulurla nyinaya ngurrju-juku nyurunyuru-jarrinja-wangu. Manulurla warrarda wangkaya yungu pina-rdirri-yinyi warrki-jarrinjaku.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Tijilunika-wardingiki

¹⁶ Jijaji Warlalja-Wiringki kajana yapa rarralya-mani. Nganimpa-patu karnalu-nyarrarla wangka yungu-nyarra rarralya-mani tarngangu nyarrpararla kajinkili yani. Manu karnalu-nyarrarla wangka yungu-nyarra jirnganja nyina tarnga-juku.

¹⁷ Nyampunya jarujurna lawa-manulku-jala, kala ngari wita-kari yungurna yir-rarni pukungka ngajulurluku rdakangku ngulaju kujarlu: 'NYAMPUNYA KARNA RDAKANGKU YIRRARNI NGAJULURLU PUURLURLU, MANU KARNA-NYARRA YIMI-NGARRIRNIRRA NGURRJU KARNA NYINA.' Warrarda karna lawa-mani pipaju kujarlu-juku ngaju-nyangurlu rdakangku. Kujarlaju, kajinkili kuja nyanyi yimi pipangka, ngulaju kapunkulu milya-pinyi ngajurna panturnu pipangkaju.

¹⁸ Nganimpa-paturluju karnalu-nyarrarla payirni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji yungu-nyarra yimiri nyina. Ngulaju ngula-juku.

1 Timothy Pipa 1 Timijiki

Pipa ngularla Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra wati yirdikiji Timijiki nyurru-wiyi

Nyia-kurlu yimi-nyampu?

1 Timiji ngulaju pipa kamparru-warnu-wiyi yangka kujarla kurdu-warnuku pantirninjarla yilyaja Puurlurluju. Timiji kala mijiniri warrki-jarrija, manu kala wiri-juku nyinaja jaajikingarduyu Puurlu-piya-juku. Kala-pala Puurlu manu Timiji waru wapaja nyurru-wiyi wungu-juku jaaji-kari jaaji-kari-kirra, manulpa-palarla wungu-juku warrki-jarrija Kaatukuju. Jirrama-jukulpa-palarla walaju nyinaja Jijaji Kirajikiji. Kujarlaju, Timijiji nyinajalparla Puurlukuju kula-nganta ngalapi-nyanu-piya-juku nyanunguju. Puurlurlu nyampu pipaju pantirninjarla yilyaja Timijikiji, ngula-kurlurluju pinarri-manu manurla pututu-pungu yungu-jana nyarrparlu yapaju milarninjarla yirrarni jaajikingarduyu wiriwiriji kamparrurlaju.

1-2 Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuyu yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Timiji, nyampuju ngajulurlu karnangu pipa pantirninjarla yilyamirra nyuntuku. Kaatuju kangalpa ngalipaku nyinami Ngarlkipaju. Jijaji Kirajimipaku karliparla ngalipaju walaju nyinami. Milya-pinyi karlipa kapu pina-yanirni yangkaju Jijaji Kiraji, ngulakunya karliparla pardarni nyanungukuju.

Timiji, ngajukunpaju marlaja Kirijini-jarrija. Kujarlanya kanparla walaju nyina Jijaji Kirajiki. Manu kula-nganta kanpaju ngaju-nyangu ngalapi-nyanu warlaja nyinami. Ngaju karnangkurla wangkami Kaatukuju kujanya: “Wapirra, payirni karnangu yungunpalarla nyuntu manu Jijaji Kiraji Warlaja-Wiri nganimpa-nyangu yimiri nyinami Timijikiji manu mari-jarrinjarla ngurru nyina-yijala. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami ngurru-nyayirni rarralya tarnga-juku.”

Puurlurlu wangkaja Timijiki yungu-jana yapa ngurrara yalumpu-wardingki warlapajirni yimi warntarla-kurlu, ngula-kurlurlu kujalpalu-jana yapa-patu-kari pinarri-manu

³ Yangka kujarna kamparru-wiyi yaninja-yanu nguru-kurra Majatuniya-kurra, yangkarnangu wangkaja yinpa nyinami yalumpurlaju kiringka Yipijarla. Nyampurranyalparnangu yangkaju yimi-ngarrurnu kujalpalu-jana pinarri-manu yimi warntarla-kurlurlu nyampurlu ngalya-karirli Kirijini-paturlu wati-paturlu. Yangkarnangu nyuntuku wangkaja yungunpa nyuntuju jupu-karrinjarla nyinami yalumpurlaju kiringka yinpa-jana nyampu-patu wati-patu warla-pajirni. Jalangu karnangu wangkami jurrku-juku nyampurla pipangkaju yangka kujarnangu wangkaja kamparru-wiyi yinpa-jana warla-pajirni yangka-patu wati-patu yimi warntarla-kurlu kuja kalu-jana pinarri-mani. ⁴ Yapa kuja kalurla wala nyina Kaatuku, ngulangkuju kalu-jana jungangu pinarri-mani Kaatu-kurluju. Kala yangka yapa yalumpu-paturlu, kula kalu-jana jungangu yirri-purami yimiji, lawa. Ngari kalu-jana jukurpa-jangka-mipa-kurlurlu pinarri-mani yapa-patu-kariji. Manu kalu-jana yimi-ngarrirni yirdi nyurru-patu yangka kuja kalalu nyurru-wiyi nyinaja. Kujarlaju kalu-nyanu warrarda waljiwilji-mani Kirijini-paturluju.

⁵ Timiji, wangkaya-jana Kirijini-patuku yungulu-nyanu yinyi Kaatu-kurra. Wangkaya-jana yungulu ngurru nyina majungka-jarrinja-wangu, kajikalu marda kurnta-jarrimi majungka-jarrinja-warnu. Wangkaya-jana yungulu Jijaji Kiraji-kirlangu-mipa yimiji purami manu kuruwarri. Kajili nyina jungarni kuja-piya, ngulaju kapulu-jana yapa-patukarikiji yulkami ngurru. Kulalu kurnta-jarrilki nyiyarlangu-jangka. ⁶ Yalumpurraju watijilirla jurnta yinu muku kuja-purda-kari warntarla Kaatukuju. Kujarlanya kula kalurla yulkamilki Kaatukuju, manu kula kalu-jana yapa-patu-karirlanguku yulkami. Ngari kalu warrarda wangka lawangka. ⁷ Yalumpurraju wati-paturlu, kula kalu milya-pinyi kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kala wurrangu-juku yungulu-jana warrarda pinarri-mani kuruwarri-kirlirliji Mujuju-kurlangu-kurlurluju. Rdirrinypa-pajirni nganta kalu-nyanu wurrangu-juku, nganta kalu milya-pinyi kuruwarriji. Kala lawa, ngurru-patu-juku kalu nyina.

Kaaturlurlu yungu nyanungu-nyangu kuruwarriji Mujuju yungu-jana yapa majujaju jungarni-mani nyampu-kurlurluju kuruwarri-kirlirliji

⁸ Nyampunya karlipa milya-pinyi: Kajili yapangku purami jungangku Mujuju-kurlangu kuruwari, ngulaju ngurrju kuruwari yapakuju. ⁹ Nyampurlangunya karlipa milya-pinyi: Ngalya-kari yapa kalurla nyina Kaatukuju jungarni. Yangka kujarla Mujujuku kuruwari yungu, ngulaju kula nyampu-patuku yapakuju yangka ngurrju-patuku jungarni-maninjakuju, lawa. Kala nyampujurla kuruwari yungu Mujujukuju yangka-patukungarnti jungarni-maninjakungarnti kuja kalu kuruwari rdilyki-pinyi manu kuja kalu yangka Kaatu-kujaku kuja-purda-kari warntarla yani manu kuja kalu nyina warntarla. Panu-karirli wilji. Panu-karirli, ngulaju kalu jamulu purdanyanyi ngungkurr-nyinanja-wangurlu Kaatuju. Panu-karirli kalu majungka-jarrimi. Panu-karirliji, pinyi kalu-jana ngati-nyanu kirda-nyanu. Panu-karirli, pinyi kalu-jana linjarrparlu yapa ngalya-karirli. ¹⁰ Manu panu-karirli kalu warru nguna ngurrakari ngurra-kari-wana kalykuru. Manu wati-jarrarlu kapala-nyanu mardarni karntapiyalku. Panu-karirli kalu-jana yapa-patu-kari rdarri-mardarninjarla jinyijinyi-mani warri-jarrinjakuju pirijina-piyalku. Panu-karirli kalu-jana yapa-patu-kari warlkangku yimirr-yinyi. Panu-kari yangka kuja kalu-jana kuwurtu-kurra kanyi, ngulangka kalu warlka wangka. Nyampurraju maju-nyayirni. Kala Kaatu-kurlangu kuruwari, kujarla yungu Mujujuku, ngulangukuju yungu-jana jungarni-mani yangkarraju maju-patu kuja kalu ngulangukuju kuruwari rdilyki-pinyi warrarda. ¹¹ Kaatuju ngurrju-nyayirni! Nyampurluju kuruwarrirli, yapa kajana wankaru mardarni. Jurrku-juku nyampuju Yimi Ngurrju kujaju ngajuku yungu yungurna-jana ngula-kurlurluju pinarri-mani jungangku yapa-patu-karilki.

Puurlurlujurla pulka-pungu Kaatukuju kujarla mari-jarrija Kaatuju

¹² Ngajuju karnarla yati-wangka Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujaju pirrjirdi-manu ngajulu. Nyurru-wiyi-juku-nyanu nyanunguju kujalku wangkaja, “Kapuju Puurlurlu linpangku purda-nyanyi ngajuju.” Kujarlanyaju ngajuju milarnu yungurnarla warri-jarri nyanungukulku-juku. ¹³ Ngakalku kujarna ngaju Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi kalarna manyu-pungu yirdi Jijajiji, manulparna-jana Kirijini-patu warru murrumuru-manu kulu-parnta-nyayirni! ngajulurluju. Ngajujulparnarla ngurrpa-nyayirni nyinaja Jijaji Kirajikiji. Manu kulalparnarla ngungkurr-nyinaja. Kujarlanyaju ngajukuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja nyanungu-juku Kaatuju. ¹⁴ Yuwayi. Kaatuju ngajukuju yimiri-nyayirni nyinaja. Kujarlanya karnarla nyanungukulku Jijaji Kirajikiji nyina ngajuju. Wala karnarla nyina nyanungukuju, manu karna-jana Kirijini-kariyi-nyanukulku yulkami.

¹⁵ Timiji, nyampunya yungurnangku yimiji wangka ngurrju-nyayirni manu yijardu-nyayirni. Ngulakuju yungulparliparla yapaju jintawarlayi-juku ngungkurr-nyinakarla: Nguru nyampurla, yapaju karlipa majumaju-nyayirni nyina. Ngulakunya-ngalpa Jijaji Kirajiji yanurnu yungu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujakuju. ¹⁶ Yuwayi, junga kujaju. Ngajulu Puurlu karna nyinami majumaju-nyayirni panu-kari-piya-wangu. Ngulakuju Kaatujulpaju ngajurlangukuju nyinaja yimiri-jiki. Ngakaju kapulurla panu-nyayirni yapaju wala nyinami Jijaji Kirajikiji, manu kapulurla nyanungukuju jirrganja nyina wankaru tarnga-juku. Kaatujulpaju ngajuku-wiyi mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja ngulaju yungulu yalumpurrarluju milya-pinyi Kaatuju kuja kajana yulkami-jiki majumajukuju. Yungu-jana pinja-wangurlu muurl-mardarni palinja-kujaku wankaru-juku. ¹⁷ Yungulparliparla jintawarlayirli-juku pulka-pungkarla Kaatukuju. Nyanunguju jinta, Warlalja-Wiri kajana nyina tarnga-juku yapakuju! Ngulaju kula nyanunguju palimi, lawa! Kulalpa nganangku nyangkarla! Ngaliparlurliparla tarngangku pulka-pinyi nyanunguku! Ngula-juku ngurrju.

Puurlurlujurla wangkaja Timijiki yungu purami kuruwari Jijaji Kiraji-kirlangu-mipa

¹⁸ Timiji, nyuntuju kula-ngantanpaju ngajuku ngalapi-nyanu. Yangka kujanpa nyuntu jaajikingarduyu wiri-jarrija, yangkangku jarukungarduyu-paturlu kujangkulu nyuntuku rdaka yirrnaru jurrangka, ngula-jangkaju, wangkajangkulurla Kaatuku nyuntukuju. Manungkulu wangkaja yinpa jaaji-kari jaaji-karirla warru warri-jarri. Yungurnangku yangka-juku jurrku-juku yimiji yarda milki-wangkami yangka-patu kujangkulu wangkaja. Kajinpa ngula purda-nyanjarla mardarni yimi, ngula-jangkaju kapunjarla ngurrju-nyayirni warri-jarri Kaatukuju kirri yalirlaju Yipjarla. ¹⁹ Kajinpa warrarda manngu-nyanyi nyampu yimi ngaju-nyangu, kujarlaju kapunpa warrarda purami Jijaji Kiraji-kirlangu-mipa kuruwari. Kapunpa ngurrju nyina majungka-jarrinja-wangu, kajikanpa kurnta-jarrimi majungka-jarrinja-warnu. Kala ngalya-karirli yapangkuju, kula kalu Jijaji Kiraji-kirlanguju purami kuruwari, lawa. Purami kalu jinta-kari kuruwari-kari kuja-purda-karirli. Kula kalu manngu-nyanyi ngurrju, ngari kalu purdanyanyi warrarda maju-juku. Kujarlanya kalu yani kuja-purda-karirli Kaatu-kujakuju.

²⁰ Yalumpu-jarra wati-jarra yirdi-jarraju Maniyuju manu Yilikijantu, ngulaju kapala maju-juku nyinami. Yalumpu-jarrarlangu-palarla kuja-purda-kari jurnta yanu Kaatukujakuju, manulpa-palarla jukuru-jarrinjarla nginji-wangkaja. Ngula-jarrajurnarla yungu Juju Ngawuku yungu-palangu murrumuru-mani. Kaji-palangu marda Ju-jungku murrumuru-mani, kuja-warnurluju marda ngakaju kajika-pala manngu-nyanyi Kaatuju marda nginji-wangkanja-wangurluku.

2

Puurlujurla wangkaja Timijiki manu Kirijini-patu-kariki yungulu-janarla payirni Kaatuku kapumanu wiriwiriki

¹ Yimi yungurna-nyarra wangka nyurrurlaku jintawarlayiki-juku Kirijinikiji: Yati-wangkayalurla Kaatukuju, manulu-janarla payika Kaatuju yapaku panuku-juku yungu-jana warrawarra-kanyi. ² Payikalu-janarla Kaatuju kapumanu-patuku nyurrurla-nyangurlakuju ngurrararlakuju, manulu-janarla payika Kaatuju ngurujarranyparlaku kapumanu-patuku-yijala. Kajirlipa-janarla kujarlu payirni Kaatu, kuja-warnuju kapurlipa nyina rarralya manu ngurrju ngaliparlangu. Kajirlipa-janarla kujarlu payirni Kaatu, kuja-warnurluju kapurliparlajinta pulka-pinyi junganku Kaatukuju, manu kapurlipa-jana yapakuju ngurrju manu jungarni nyina. ³ Kuja karlipa-janarla payirni Kaatuju, ngulaju ngurrju. Kujarlunya karlipa Kaatuju wardinyi-mani. Nyanungunya-ngalpa Ngarlkinpaju ngalipakuju jintawarlayiki-juku. ⁴ Nyanungu kajana yulkami yungu-jana ngula-jangkarluju muurl-mardarni wankaru palinja-kujaku. Yimi Ngurrju nyanungu-nyangu ngulaju junga-nyayirni. Kaatuju-ka ngampurpa nyina yungu-jana pinarri-mani yapa jintawarlayi-jiki ngula-kurlurluju. ⁵ Ngulaju nyanungu jinta-juku Kaatuju yapakuju jintawarlayiki-juku. Jijaji Kirajiji, ngulajupa palka yapa-nyayirni nyinaja. Nyanungu-miparlunya yungu-jana yajarninjarla pina-kanyirni Kaatu-kurraju. ⁶ Ngampurpa-ngalpa nyanunguju palija yungu-ngalpa muurl-mardarni jintawarlayi-juku wankaru yapaju palinja-kujakuju. Kula-jana Kaaturlu yimi-ngarruru yapaku yimi nyampu nyuru-wiyi, lawa. Ngula-jangkaju-nyanu wangkaja, “Nyuru. Jalangu yungurna-jana yimi warraja-mani yapakuju.” ⁷ Junga kujaju. Kaaturluju milarninjarla yajarnu. Ngulakunya karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini panu-kurluju. Yilyajaju nyanungurlu Juwu-wangu-patu-kurraju yungurna-jana yimi-ngarrininjini Yimi Ngurrju manu yungurna-jana pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwari. Ngulaju junga-nyayirni kuruwari. Kula karna-nyarra warlkangku yimi-ngarrirni, lawa. Junga karna-nyarra yimi-ngarrirni.

Puurlu-jana wangkaja panuku Kirijini-patuku watiki manu karntaku nyarrpa-jarri yungulu kajilirla Kaatuku turnu-jarrimi

⁸ Yungurna-nyarra wangka nyurrurlakulku wati Kirijini-patuku kuja kankulurla ngana-puka jukaruru wangka nyina Kaatuku jaaji-kari jaaji-karirla. Kajinkilirla wangkami Kaatuku, ngulajulurla marla-karriyalurla rdaka-jarra. Kaatuku wangkanjakungarntirliji, kulalpankulu-jana wiljiwilji-mantarla yapa-patu-kari-wiyi, manu kulalpankulu-jana kulu-jarriyarla.

⁹ Yungurna-nyarra nyurrurlakulku karnta-watikilki wangkami. Kajinkili-nyanu warrarda maparni jara-kurlurlu manu warrarda yuntardi-mani, manu kajinkili-nyanu wakurlu warrarda pukurdi-mani, manu jurnarra-kurlurlu kajinkili-nyanu warrarda yuntardi-mani yangka jinirlajinjirla-kurlurlu, manu kajinkili-nyanu yangka yinirnti waninja-wana yirrarni manu yangka rdaka-kurlangu kawurlu, ngularra-kurlu kajinkili jaaji-kirra milkarraku yani yangka watingki nganta nyanjaku, kujaju warntarla. ¹⁰ Kuja kankulu-nyanu Kirijini ngarrirni nyurrurlarlau karntakarntaru, manu nganta kankulurla Kaatukuju jukaruru nyina, ngulangkuju yapa ngalya-kari-wiyili-jana warrawarrangkanga. Kala kajinkili-nyanu nyurrurla-miparlau warrawarra-kanyi yulkanja-karraru, kujaju kula ngurrju.

¹¹ Kajinkili jaaji-kirra turnu-jarri, ngulangkuju nyurrurla karntakarntaju wurulypalu nyinaya yungunkulurla pinarri-jarri Kaatuku. Watingki kajili-nyarra jaru-kurlurlu pinarri-mani, ngulaju yirriyirrirlili-jana purda-nyangka wangkanja-kurraju ngulaju wiljiwilji-maninja-wangurlu. ¹² Ngajulurlu Puurlurlu, ngulaju karna-jana karntakarntaju warrarda jarraly-pinja-wangurlu warla-pajirni yangka kalakalu-jana wati-patu marda pinarri-mani, manu kalakalu-jana marda wiri nyina karntakarntaju wati-patukuju. Wangkami warrarda karna-jana karntakarntaju yungulu nyina wurulypa jaajirlaju. ¹³ Nyarrparla karna-jana kuja warla-pajirni? Nyuru-wiyi Kaaturluju ngurrju-manu Yatumu-wiyi kamparruju. Ngula-jangkaju, karntalku yirdiji Yiipi ngurrju-manu. ¹⁴ Kula Yatumu-wiyi yimir-yungu kamparruju Juju Ngawungkuju, lawa. Yiipi

karnta-juku Juju Ngawungkuju yimirr-yungu-wiyi. Ngula-jangkaju, Yiipiji jurntalkurla yanu Kaatukuju. Kujarlanya karna-jana karntaju warrarda warla-pajirni wati-patukujaku pinarri-maninja-kujaku manu yangka wiri kalakalu-jana nyinami wati-patuku.¹⁵ Kajilirla karntakarnta warrarda nyinami wala-juku Jijaji Kirajiki, manu kajilijana warrarda yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku, manu kajilirla warrarda nyinami jungarni Kaatuku, manu kajili wurulya warrarda nyina jaajirla milkarra-wangu, ngularrakuju Kaatuju yungu-jana wardinyi nyinami. Manu kajili-nyanu murrumurru purda-nyanyi kurdungka karmulya-jarrinja-puruju, kuja-kujakuju kapu-jana Kaaturlu muurl-mardarni-juku.

3

Puurluju wangkaja-jana Kirijini-patukuju nyarrparlu yungulu milarni yapa wiriki nyinanjaku jaaji-kari jaaji-karirlaku

¹ Nyampunya yungurna-nyarra yimiji wangka ngurrju-nyayirni manu yijardu-nyayirni. Kaji ngana-puka ngampurra nyina yungu-jana wiri nyina yapaku jaaji-kari jaaji-karirlaku, ngulaju warrkiji ngurrju-nyayirni.² Kajilpa ngampurra wiriki kamparrurlaku nyinayarla jaaji-kari jaaji-karirlaku, ngulakungarntiji yirriyirri-nyayirni-wiyirla nyina ngurrju-nyayirni manu jungarni-nyayirni Kaatukuju maju-wangu-wiyi. Ngulanguku yapangu yungulpa mardakarla jinta-mipa karntaju. Manu yungulpa nyinayarla warungka-wangu manu jiliwirri-wangu. Manu kajilpa yapa ngajarri yantarlarni nguru-kari-wardingi, ngulaju yungulpa kangkarla ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra yungu ngulangka ngunami. Manu yungulpa nyinayarla pina-nyayirni yapa pinarri-maninjakungarntiji.³ Manu yungulpa warungka-wangu nyinayarla-juku pama ngarninja-warnuju. Manu yungulpa-jana yapa ngalya-karikiji yimiri manu ngurrju nyinayarla kulu-wangu wiljiwilji-maninja-wangu. Manu yungulpa pururlpa-wangu nyinayarla talakuju.⁴⁻⁵ Nganangu-puka watingki kula kajana marda jungangu warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu karnta manu kurdurdu, ngulanguju nyarrparluku-yijalalpa-jana warrawarra-kangkarla yapa Kaatu-kurlanguju Kirijiniji? Kujarlaju, kaji jaajikingarduyu wirilki nyina, ngulakungarntirliljilpa-jana nyanungu-nyangu-wiyi ngamarlangu-jarra-wiyi warrawarra-kangkarla jungarnirli. Manu yungulpa-jana nyanungu-nyangu-wiyi kurdurdu pinarri-mantarla yungulu linpangu purda-nyanyi nyanungu-nyangurlu-wiyi wiljiwilji-maninja-wangurlu.

⁶ Ngana-puka wati kuja nyinaja nyurru-warnu Kirijiniji, kajilpa ngampurra nyinayarla kamparrurlaku wiriki nyinanjaku jaaji-kari jaaji-karirlakuju, ngulaju ngurrju. Kajilpa wati Kirijini-jarriyarla, ngula-jangkaju kajilpa kapanku jaajikingarduyu-jarriyarla wiriki kamparrurlaku nyinanjaku, ngulanguju kajika-nyanu warrarda pulkapinyi ngurrjungku nganta. Ngula-jangkaju, wati yaliji kapu-nyanurla kunka-mani Kaaturluju. Kujarlalu-yijala-nyanurla Kaaturluju kunka-manu Juju Ngawuju.⁷ Ngana-puka wati kajilpa ngampurra nyinayarla kamparrurlaku wiriki nyinanjaku jaaji-kari jaaji-karirlakuju, ngulaju kajilpalu yangkangu Kirijini-wangurlu ngurrju-pajikarla, ngulaju ngula-juku. Nyanunguju wati pangkala jaajikingarduyu-jarri. Kala kajilpalurla jukuru-jarriyarla yangka yapa Kirijini-wangu, kajilpalu maju-pajikarla, ngulaju kajika-nyanu nyanunguju wati kurnta-jarriilki, manu ngula-jangkaju Juju Ngawungku kajika rdarri-mardarni.

Puurluju wangkaja-jana Kirijini-patukuju nyarrparlu yungulu milarni yapa yungu-jana jaajirlaju warrki-jarri Kirijini-patuku

⁸ Ngana-puka wati kajilpa ngampurra nyinayarla yungu jaajikingarduyu warrkini nyina, ngulakungarntiji yungu nyina langarra-wiyi manu rdirrinyapa. Ngulaju yungu wangka junga-nyayirni yimiji, warla-wangu. Yungulpa warungka-wangu nyinayarla-juku pama ngarninja-warnuju. Manu ngulanguju kulalpa-jana yimirr-yungkarla tala puntarninjakungarntirliji.⁹ Kaaturlu-ngalpa milki-yirrarnu Jijaji ngalipakuju. Yangka wati yungulparla junga-nyayirni wala nyinakarla Jijajiki majungka-jarrinja-wangu. Kajilpa nyiyarlangurla majungka-jarriyarla, ngulaju kajika-nyanu manngu-nyanjarla kurnta-jarriilki.¹⁰ Ngana-puka wati kajilpa ngampurra nyinayarla yungu jaajikingarduyu warrkini nyina, milarninja-kungarntirliji wurrangu-wiyi miimii-nyangkalu kaji jungarni-japa nyinami. Kajilpa nyinakarla jungarni maju-wangu, ngulaju ngula-juku. Kajika-jana warrki-jarri Kirijini-kariyi-nyanukuju.

¹¹ Kuja-piya-yijala, ngana-puka karnta kajilpa ngampurra nyinayarla yungu-jana jaajirlaju warrki-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulakungarntiji yungulpa nyinayarla langarra-wiyi manu rdirrinyapa. Ngulakungarntiji kulalpa-jana warru nginji-wangkayarla manu warlkangu warru yimirr-yungkarla yapa ngalya-kariji, lawa.

Ngulakungarntiji yungulparla yirriyirri-wiyi nyinayarla manu jungarni Kaatukuju. Kujarlaju, yapa panu-kari kapurla wala nyinami kapatinja-wangu.

¹² Ngana-puka wati kajilpa ngampurpa nyinayarla yungu jaajikingarduyu warrkini nyina, ngulangkuju mardarni kali-nyanuju jinta-mipa. Ngulangkuju-jana ngamarlangu-jarraju warrawarra-kanyi yirriyirri. ¹³ Kajirla ngurrju warrki-jarrimi Kaatuku jaajirla, ngulaju kapurla wala-nyayirni nyina Jijaji Kirajikiji. Ngulangkuju kapu-jana lanawangurlu rdurrurdurlu yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli yapaka. Kirijini-kariyi-nyanurlu kapulu ngurrju-pajirni.

Nyampunya yimi jungaju Jijaji Kiraji-kirliji

¹⁴⁻¹⁵ Timiji, yungurna yanirra nyuntu-nyangu-kurra yungkaparri. Karija, kalakaju nyiyarlangurlu marda warla-pajirni yaninjarni-kijaku. Kujarlanya karnangku pipaju pantirninjarla yilyamirra yungunpa-jana pinarri-mani Kirijini-kariyungku yangka-patu kuja kangkulu jirrnganja nyina jintajinta-jarrinjarla. Kaatuku-ka JUKURRARNU nyina. Nyurrurlajunkulurla nyanungu-nyangurlalku turnu-warnurla. Kujarlaju yungurna-nyarra jintawarlayi-juku pinarri-mani ngula-jangkanya yungunkulurla nyinami jungarni Kaatukuju. Ngalipa-miparlu Kirijinirli karliparla jungarnirliji marlaja mardarni yimi manu kuruwarri nyanungu-nyanguju. ¹⁶ Nyampunya-ngalpa Kaaturluju yimiji milki-yirrarnu ngalipakuju. Nyampuju Yimi Ngurrju, ngula-kurlurlunya kuja karlipa-jana yapa-kuju pinarri-mani. Nyampunya-ka wangka yimiji: Jijaji Kiraji palka-jarrija nyampurlaju walyangka palka-nyayirni. Ngulaju Kaatu-kurlangurlu Pirlirparlu pina-wankaru-manu palinja-warnuju. Kujarlaju karlipa milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Marramarrarlulu nyangu Kaatu-kurlu. Nyampuju yimi nyanungu-nyangu, yapangkuluju nyurru-juku warru kangu ngurujarranyparlaju. Yapajupalurla wala-nyayirni nyinaja ngurujarranyparlaju. Ngula-jangkaju, Kaaturlu pina-kangu kankarlarra yungu-pala nyina mapirrilki jintangka-juku yartarnarri wiri-jarlukurlu tarngga-juku. Ngulaju junga yimi.

4

Ngaliparlaju, warrawarra-kanyirli-pa-nyanu yapa-patu-kujakuju yangka-patu-kujaku kalakalu-ngalpa pinarri-mani warntarla Kaatu-kurlangurlu nganta yimi-kirliji

¹ Nyampunya kaju Pirlirpa Kaatu-kurlanguju wangka ngajukuju: Kaji nyampu nguru lawa-jarrimi, ngulakungarntirliji kapulu yapanguku ngalya-karirliji Kirijinirliji juwakijirni Jijaji Kirajiji. Kapurla wala-wangulku jurnta nyinami. Ngula-jangkarluju kapulu-jana purda-nyanyi pirlirpa-karilki Juju Ngawu-kurlanguju warlkanjilki. Manu kapulu purami kuruwarri-karilki yangkangu kajili-jana pirlirparlu warlkanjirli pinarri-mani. ² Yapangu kuja kalu-jana pinarri-mani kuruwarri-kari-kirli, ngulajulurla yapaju Juju Ngawukulku. Ngulangkuju-jana yirrarnu kuruwarri nyanungu-nyanguku nginyinginyirla manu kurturdurrurla. Kujarlaju kalu-jana yapa ngalya-kariri yimirr-yinyi warlkanjirliji. ³ Kujarlunya kalu-jana warlkanjirliji yimirr-yinjarla karlir-kanyi yapa ngalya-kariri Kaatu-kujakuju: Jinyijinyi-mani kalu-jana nyinanjaku yupukarra-wangu. Manu kalu-jana warla-pajirni miyi-kari miyi-kari-kijaku ngarninjakujaku. Kujaju jungarni-wangu! Kaaturluju ngurrju-manu-ngalpa ngalipakuju nyiyarningkijarra ngulaju yungurlipa kutu ngarni ngalipa kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki manu kuja karlipa yimi junga-nyayirni milya-pinyi nyanungu-nyanguju. Nyanungurlu-ngalpa ngurrju-manu mangarriji ngulakuju yungurliparla yati-wangkami manu yungurlipa kutu ngarni. ⁴ Nyiyarninykijarra kuja Kaaturlu ngurrju-manu, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kujarlaju, kajirli-parla yati-wangka Kaatuku ngarninjakungarnti mangarrikingarnti, ngarirli-pa kutu ngarni nyiyarningkijarra. ⁵ Kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra, ngulaju ngurrju-pajurnu. Kujarlaju, kajirli-parla yati-wangka Kaatuku ngarninjakungarnti, ngula-warnurluju kajirli-pa kutu ngarni, Kaatuku-ka wangka ngulaju ngula-juku.

Puurlurlu pinarri-manu Timiji yungu nyarrpa warrki-jarri jungarni jaajirlaju

⁶ Timiji, kajinpa-jana nyampurra-kurlurlu pinarri-mani Kirijini-kariyi-nyanu, ngula-jangkaju kapunpa ngurrju-nyayirni warrkini nyinami Jijaji Kiraji-kirlianguju jaajirlaju. Jijaji Kiraji-kirliangu kuruwarriji junga. Warrarda pinarri-jarriya yungu nyuntu-nyangu pirlirpaju pirlirji-jarri-nyayirni. Warrarda puraya tarnganguku-juku yimiji kujarnangkulu pinarri-manu kamparru-wiyi. ⁷ Jurnta-jana nyinaya yangkakaju yapaku kuja kalu-jana warntarla-kurlurlu yimi-kirli warrarda pinarri-mani. Ngulaju yimiji rampalpa manu maju. Tarngga-juku warrarda warrki-jarriya nurna, manu pinarri-jarriya maya-kari maya-kari Kaatu-kurlanguku yimiki yungunparla nyina yirriyirri

Kaatukuju. ⁸⁻⁹ Timiji, nyampunya yungurnangku yimiji wangka ngurrju-nyayirni manu yijardu-nyayirni. Ngulakuju yungulparliparla yapaju jintawarlayi-juku ngungkurnyinakarla: Yapa kalu manyu-wana manyu-karrimi manu warru parnka yungulu-nyanu palka nyanungu-nyangu pirrijirdi-mani. Ngulaju ngula-juku. Kala yapa ngalya-kari kuja kalurla yirriyirri-nyayirni nyina Kaatuku, ngulangkuju pirlirra kajana pirrijirdi-mani. Ngulaju yapa kapulurla tarnnga-juku marlaja nyina wankaru Kaatukuju. Yuwayi, junga nyampuju yimi kujarnangku wangkaja. ¹⁰ Kaatuju-ka nyina JUKURRARNU. Nyanungunya Ngarlkinpaju yapakuju jintawarlayiki-juku, manu kajana nyanungurlu-juku Kaaturluju warrawarra-kanjarla mardarni nyampurla ngurungkaju. Ngulaju ngula-juku. Kala yangka yapa kuja kalurla yijardu-nyayirni wala nyina nyanunguku Kaatuku, ngulaju kajana tarnngangku-juku warrawarra-kanjarla mardarni. Ngalipa Kirijini-patu kujanya karliparla yijardu-nyayirni wala nyina. Kapurliparla tarnnga-juku jirnganja nyinami. Kujarlanya karliparla nurna-nyayirni warrki-jarrimi nyanungukuju, manu karliparla nyinami jungaju. ¹¹ Kujarlaju, nyampurra-kurlurlu-jana pinarri-manta Kirijini-patu nyuntu-nyangurla jaajirlaju yungulu linpangku purda-nyanjarla purami.

¹² Timiji, nyuntujunpa kurdu-warnu. Kulangkulu marda purda-nyanyi nyuntuju. Nyuntujulpangku purda-nyangkarla Kirijini-watirliji. Jungarni-jana wangkaya. Manu jungarnirla nyinaya Kaatukuju. Yulkaya-jana yapa-patu-karikiji. Manurla warrarda nyinaya wala-juku Kaatukuju. Manu-jana yampiya kaminakaminaju manyu-pinja-wangurlu, manu nyiyarlangu majuju yampiya. ¹³ Yungurnangku yanirra nyuntuku Yipiji-kurraju. Kajirna yanirra nyuntu-nyangu-kurra, ngulakungartiji-jana Payipuluju warrarda milki riiti-manta kiljingki jaajirlaju. Manu-jana warrarda yirri-puraya Payipulu-jangkaju yimiji yungulu ngula-jangkaju nyinami jungarni. ¹⁴ Timiji, yangka-warnu-jukunpa manggu-nyanyinya kujangku yangka Pirlirra Kaatukurlangurlu kurru-pungu nyanungu-nyangu yartarnari? Yangkaju kanpa manggu-nyanyinya kujangku warntarri-nyayirni-wangu yungu, ngula-kurluju yungunparla marlaja warrki-jarri jaajirla? Yangkaju kanpa-jana manggu-nyanyinya jaajikingarduyupatu kujalurla marlaja wangkaja Kaatuku? Manu yangkaju kanpa-jana manggu-nyanyinya jaajikingarduyupatu purlikapurlka ngulangkuju kujangkulu yangka rdaka yirrarnu nyanungurra-nyangu nyuntuku ngula-jangkarlunya kujanja manu yartarnariji? Ngularraju kanpa-jana manggu-nyanyinya? Kujarlaju, warrardarla warrki-jarriya tarnnga-juku yangka-kurluju yartarnari-kirli manu warntarri-nyayirni-wangu-kurluju. Ngula-kurlujurla warrarda warrki-jarriya-juku jaajirlaju. ¹⁵ Warrarda manggu-nyangka manu puraya nyiyarningkijarra kuja karnangku nyampu pipa pantirninjarla yilyamirra. Kajinpa warrarda manggu-nyanyi manu pura, kapunguku Kirijini-patu-karirli nyanyi warrki-jarrinja-kurraju, manu kapulu milya-pinyi yangkaju warrki nyuntu-nyangu kuja kanparla warrki-jarri jungarni Kaatukuju jaajirlaju. ¹⁶ Warrawarra-kangkangku nyuntuku muurlparlu, kalakanpa marda karlirri-yani warntarlaku. Ngula-kujakuju warrawarra-kangkangku. Yirriyirri-nyanyi manggu-nyangka Jijaji Kiraji-kirlangu kurruwarri yungunpa-jana Kirijini-kari junga-nyayirni pinarri-mani. Kajinpa-nyanu nyuntulurlu-wiyi warrawarra-kanyi karlirri-yaninja-kujaku, manu kajinpa-jana junga-nyayirni pinarri-mani Kirijini-kariji, kujarlaju kapunpa-nyanu muurl-mardarni karlirri-yaninja-kujakuju. Manu kapunpa-jana Kirijini-kariyungkurlangu muurl-mardarni.

5

Puurluju wangkajarla Timijiki yungu-jana walyka-juku wangkami Kirijini-kariyinyanukuju kajilpalu karanparr-kariyarla

¹⁻² Nyuntu-nyangurla jaajirla, kajilpa-pala marda muturna manu purlka karanparr-kariyarla, ngulakuju wangkaya-palangu kulu-wangu walyka-juku manu yirriyirri kulannganta nyuntukupalangu-jarraku ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku kula-nganta. Ngula-jangkaju yungu-pala nyina jungarni. Manu marda kurdu-warnu wati kajilpa karanparr-kariyarla, ngulakuju wangkajarla walyka-juku manu yirriyirri kula-nganta nyuntukupurdangka-piyaku-juku kukurnu-nyanu-piyaku. Ngula-jangkaju yungu nyina jungarni. Manu marda kurdu-warnu-yijala karnta kajilpa karanparr-kariyarla, ngulakuju wangkajarla walyka-juku manu yirriyirri kula-nganta nyuntukupurdangka-piyaku-juku ngawurru-nyanu-piyaku. Ngula-jangkaju yungu nyina jungarni. Kajilpanpa manggu-nyanjarla ngardingardi-mantarla milpa-jarra-kurlurlu nyuntulurlu, ngulaju maju-parnta.

Puurluju wangkajarla Timijiki nyarrparlu yungulu-jana Kirijini-paturluju warrawarra-kanyi kali-puka-wati

³ Nyurrurla Kirijini-wati, kaji nyina kali-puka marda yalumpurla nyurrurla-nyangurla turnu-warnurla, ngulaju marda nganangku warrawarra-kanja-wangu-ka nyina. Ngulaju nyurrurlarluluku warrawarra-kangka Kirijini-paturlu. ⁴ Nyampunya kangalpa Kaatuju wangkami ngalipakuju: Ngati-nyanurlu kirda-nyanurlu manu jaja-nyanurlu jamirdi-nyanurlu manu warringiyi-nyanurlu yaparla-nyanurlu, warrawarra-kanjarla wiri-manulu-nyarra nyurrurla-wiyi. Ngulaju nyanungulkulu-jana warrawarra-kangka nyanungurra-piyarlu-juku. Kujarlaju, kaji-nyanu yapangku nganangku-puka Kirijini-pajirni, ngulakuju kajirla jaja-nyanu manu ngati-nyanu nyina kali-puka, ngulaju yungu-jana warrawarra-kanyi. Kaji-jana kujarlu warrawarra-kanyi, ngulakuju karla wardinyi nyinami Kaatuju. ⁵ Ngana-puka kuja-ka kali-puka nyina yangarlu nganangku warrawarra-kanja-wangu, kajirla wala nyina Kaatuku, manu kajirla warrarda wangka parra wiri munga wiri warrawarra-kanjaku, ngulajulu warrawarra-kangka.

⁶ Jinta-karirliji kali-pukarlaju kuja kyananu Kirijini-pajirni, ngula-jangka kaji manngunya nyany warru manyu-karrinjaku, ngulaju kula karla Kaatukuju jungarni nyina, lawa. Ngulakuju pirlirra panyungu-nyanguju jurnta palija. Ngulajulu yampiya warrawarra-kanja-wangurlu kula-nganta nyurru palija.

⁷ Timiji, pinarri-manta-jana yimi nyampu-kurlurlaju Kirijini-kariji, ngula-jangkaju yungulu nyinami jungarni. Ngula-jangka, kula-jana nganangku jungarni-wangu-pajirni. ⁸ Kirijini-wangu-paturlu kalu-nyanu warlajaju warrawarra-kanyi. Kuja-piyawangurlu kajilpa-jana nganangku-puka Kirijinirli warrawarra-kanja-wangurlu yampiyarla nyanungu-nyangu warlajaja, ngulaju-ka maju-nyayirni nyinami Kirijini-wangu-piyalku. Yalirli yangka Kirijinirli nganta kajilpa-jana warrawarra-kanja-wangurlu yampiyarla, ngulangukuju kula-ka Jijaji Kirajiji pura jungarnirliki, manu karla kapuru nyina.

⁹⁻¹⁰ Kajinkili-jana warrawarra-kanyi kali-puka-wati, ngulakungarntirliji yirdi-wiyili-jana yirra pipangka-wiyiji. Yirdi yirarninjakungarntirliji, miimi-nyangka-wiyili-jana karnta kali-puka yinyarra, muturna marda, ngurra-rdangkarlpa marda. Kajilpa kali-puka nyinayarla ngurra-rdangkarlpa muturna-wangu, ngulaju yampiyalu yirdi yirarninja-wangurlu. Kala kajilpa kali-puka nyinayarla muturna-nyayirnilki, ngula kujalparla jirnganja nyinaja nyanungu-parntaku kali-nyanuku jinta-mipaku, manu kujalpa-jana yapa ngalya-kari wurdujarra-maninjarla warrawarra-kangu, ngulajulu yirra yirdiji pipangkaju. Manu marda kala ngurrju-nyayirni warri-karrija jaajirlaju. Manu marda kala-jana ngurrjungku kurdukdurlangu wiri-manu. Manu marda kala-jana warrawarra-kangu ngajarrirlangu nyanungu-nyangurlaju ngurrangkaju. Manu marda kala-jana wirliyarlang warru paljurnu Kirijini-kariyi-nyanuju Jijaji-piyarlaju. Manu marda kala-jana yainjarla jijanurlangu warru wangkaja yapa ngalya-karikiji wajampa-kurlukuju manu wuwnpa-purukuju. Ngana-puka kali-puka kuja-piya, ngulaju yirdiji yirakalu-jana pipangkaju, manulu-jana warrawarra-kangka.

¹¹⁻¹² Yungurna-nyarra wangkami yangka kali-puka-kurlu kurdu-warnu-kurlu. Marda kalu-nyarra milki-wangkami nyurrurlakuju Kirijini-patukuju yungulu nganta nyinami jilimijilimi-juku yupukarra-wangu nganta. Marda kalu-nyanu yinyi Jijaji Kiraji-kirraju yungulurla warri-karri nyanungu-mipaku jaajirlaju. Ngulaju ngula-juku. Kala kapulu manngunya-nyany-juku watikiji yungulu yarda yupukarra-jarrimi. Kajili pina-yupukarra-jarri, ngulakuju kapu-jana kulu-jarrimi Kaatuju yangka jaru jangu-pinja-warnukuju kujalu ngulangukuju rdilyki-pungu jangu-pinja-warnu. Kujarlaju, yampiyalu-jana yirdiji pipangka yirarninja-wangurlu. ¹³ Yangka kurdu-warnu-patu karntakarnta kuja kalu kali-puka-jarrimi, ngula-jangkaju mata-nyayirni kalu warru nyinami warri-kawangu, manu kalu jinta-kari jinta-kari-kirlangu-kurra ngurra-kurraju warru parnka ngulaju yapa ngalya-kariki nginji-wangkanjakungarnti. Manu kalu-jana yapa ngalya-kariki warru mampami. Ngulajulpalu kuja-wangu nyinayarla. ¹⁴⁻¹⁵ Ngalya-kari kurdu-warnu-patuju kali-pukaju, ngulajulurla nyurru jurnta karlir-nyinaja Jijaji Kirajikiji, manu ngula-jangkaju yanulurla Juju Ngawukulku. Kuja-kujakuju nyurrurlarlur kurdu-warnurlu kali-puka-paturlu, kali-nyanulu-nyanu manta, manu kurdukdulu-nyanu panu-manta, ngularra yungunkulu-jana warrawarra-kanyi. Kajinkili nyina kali-puka-juku manu jilimirla-juku, ngula-jangkaju kapunkulu majungka-jarrimi. Kajili-nyarra kuja-kurra nyany Kirijini-wangu-paturlu, ngulangukuju kapulu-ngalpa Kirijini-patuju maju-pajirni jintawarlayilki.

¹⁶ Witalku yungurna-nyarra yarda wangka kali-puka-kurluju: Nganangku-puka karntangu Kirijinirli kuja-ka mardarni kali-puka nyanungu-nyangu warlajaju, ngulaju warrawarra-kanyi. Kaji kujarlu warrawarra-kanyi, kuja-puruju Kirijini-paturlu yungulu-jana warrawarra-kanyi panu-kari kali-pukaju tala-kurlurlaju yangkarra

kuja kalu nyinami yangarlu kurdu-nyanu-wanguju manu nganangu kula kaja warrawarra-kanyi. Kajilpa yangkangu karntangu Kirijini-iri kali-puka nyanungu-nyangu warlaja yampiyarla warrawarra-kanja-wangurlu, kuja-puruju Kirijini-patuku kajikalu marlajarra-jarri tala-wangu-jarri. Kajilpalu tala-wangu-jarriyarla, nyarrparlulkulpalu-jana warrawarra-kangkarla?

Puuruluju wangkajarla Timijikiji nyarrpa-jarri yungulu Kirijini-patuju

¹⁷ Ngalya-kari purlkapurlkaju kalu warrki-jarri nurna-nyayirni manu ngurrju-nyayirni jaajirlaju. Ngalya-karirli kalu-nyarra yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangu jaru, manu ngalya-karirli kalu-nyarra pinarri-mani. Ngula-wanawanaju, nyurrurlarlu Kirijini-kariyi-nyanurluju, pulka-pungkalu-janarla, manulu-jana yungka talaju. ¹⁸ Payipulurlaju kujanya kangalpa wangka ngalipakuju:

“Watingki nganangu-puka ngula-ka puluku mardarni, ngulajulparla marna yungkarla ngarninjaku. Ngula-ka pulukurlu warru wapanjarlu warru puyu-pinyi marna kipirninjakungarnti, lirrajulpa yampiyarla kuja-kirli warirninja-wangurlu pulukuju marna yungu kutu ngarni.”*

Manu kujarlungunya kangalpa wangka Payipulurlaju:

“Ngana-puka yapa kuja karla yapa jinta-kariki wiriki warrki-jarri, ngulangkujarla kulpari yini talaju warrki-wanawanaju.”*

Kuja-piyarlunyalu-jana yungka tala purlkapurlkakaju kuja kalu yangka ngurrju warrki-jarri jaajirlaju, ngulakuju.

¹⁹ Timiji, kajilpangu jinta-miparlu Kirijini-kariyi-nyanurlu yimi-ngarrkarla jinta marda jaajikingarduyuwiri wiri warntarla-jangka nganta, yali Kirijini jinta-kari, purdanyanja-wangurlu yampiya. Kajilpangku jirramarlu marda manu marda marnkurparlu yimi-ngarrkarla yali wiri warntarla-jangka nganta, ngulaju-jana purda-nyangka.

²⁰ Kaji jinta jaajikingarduyuwiri wiri karanparr-karri, ngulaju karrinja-yirra kamparru palkangka Kirijini-paturlaju. Ngulaju kurnta-ngarrika ngula-warnurlu yungu kurntangkulu yalala-yirarni Kaatu. Kajili nyanyi wiriwirirli jaajikingarduyuwiri-patu-karirli yalumpu maju-jangka, ngula-jangkaju kapulu yirriyirri-jarrinjarla nyina warntarla yaninja-kujakuju.

²¹ Timiji, Kaaturlu manu Jijaji Kirajirli manu marramarrarlu kajulu nyanyi ngajuju kuja karnangu nyampu pipa pantirni nyuntuluku. Yirriyirrirliji purda-nyangka! Nyuntu-nyangurla jaajirla yapa kuja kalu nyina marda tala palka-kurlu marda manu marda marlajarra marda tala-wangu. Panu-kari wiriwiri, panu-kari lawa. Ngulaju ngula-juku. Panu-juku-jana rdakuri-kijika! Ngana-puka kajilpa karanparr-karriyarla, ngulajurla yimi jinta-juku miimii-nyanjarla wangkaya yungunpa jungarni-mani. Kala kajilpanpa-jana tala-kurlu-mipa manu marda wiriwiri-mipa ngurrjungkuju ngalya-pangirninjarla nyuntu-kurra-mantarla, ngulaju maju. Kala kajilpanpa-jana ngalya-pangirninjarla ngalya-kari yangka marlajarra-mipa yilyayarlarra kuja-purda-kari, kuja maju-yijala.

²² Timiji, kajinpa ngana milarni jaajirlakuju warrkikiji, ngulakuju kulalpanparla rdakaju kapanku yirrakarla, lawa. Milarninjakungarntirliji wurrangu-wiyi miimii-nyangka kaji jungarni-japa nyinami. Ngakarla rdakaju yirra kajiinpa miimii-nyanyi. Kajilpanparla rdakaju kapanku yirrakarla yapaku yapa miimii-nyanja-wangurlu-wiyi, ngula-jangkaju kajilpa karanparr-karrinjarla majungka-jarriyarla, ngulaju nyuntu-panungka. Kuja-kujakuju yungulpanpa yirriyirrirli miimii-nyangkarla-wiyi. Tarnngajukurla warrarda nyinaya Kaatukuju jungarni-juku nyuntuju.

²³ Timiji, miyalu maju-kurlurluju ngapa nganja pama wita-kurlu mitijini yungunpa miyalu ngurrju-jarri.

²⁴ Ngalya-kari yapa kuja kalu karanparr-karri warntarla, ngulaju yapa ngalya-karirliji nyanyi kalu-jana, manu kalu-jana milya-pinyi maju-juku. Yapa ngalya-kari kuja kalu karanparr-karri warntarla, ngulaju kula kajana nganangu nyanyi. Nganangu kula kajana nyanjarla milya-pinyi maju karanparr-karrinja-kurraju. ²⁵ Kuja-piya-yijala yapa ngalya-kari kuja kalu ngurrju nyina, ngulaju kalu-jana yapa ngalya-karirli nyanyi manu milya-pinyi ngulaju ngurrju-juku. Yapa ngalya-kari kuja kalu ngurrju nyina, ngulaju kula kajana nganangu nyanyi. Kala yapa panu-karirli kalu-jana nyanjarla milya-pinyi ngurrju-juku.

* 5:18 Nyangka Deuteronomy 25.4

* 5:18 Nyangka Luke 10.7

6

Puurluju wangkajarla Timijikiji nyarrpalu-jana Kirijini-patuju warrki-jarri Kirijini-wanguku marda manu marda Kirijini-kariyi-nyanukuju

¹ Ngalya-kari nyurrurlaju, jinta-karikinkilirla wiriki Kirijini-wanguku, ngulakunya kankulurla warrki-jarri pirijina-piyaju. Ngulaju ngula-jukulu linpangku purda-nyangka kaji-nyarra nyarra-puka wangka warrkikiji. Kala kajinkili jamulu purda-nyanyi yalumpu wiri Kirijini-wangu, kujarlaju kapulurla ngalya-kariji nginji-wangka Kaatukuju, manu kapulu maju-pajirni Yimi Ngurrjuju yangka kuja karlipa-jana ngulakurlurlu pinarri-mani. Kuja-kujakuju, purda-nyangkalu linpangku yalumpuju yangka wiri Kirijini-wanguju. ² Nyurrurla ngalya-kari Kirijini, ngulajunkulurla Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulakunya kankulurla warrki-jarri pirijina-piya-yijala. Ngulakuju warrki-jarriyalurla kilji-nyayirni manu yukayi-karda-nyayirni. Nyurrurla-nyanguju wiriji Kirijini-jala, kulalpankulu kujarlaju warrki-wangu-jarriyarla mata nganta, lawa kujakuju. Nyampunyalpankulu manngu-nyangkarla, “Ngalipa-nyanguju wiriji Kirijini-kariyi-nyanu ngalipakupurdangka, ngulaku karliparla yulkami. Ngulakuju kajirliiparla warrki-jarrii yukayi-karda-nyayirni, kujarlaju kapu yardayarda-manii talaju nyanungurluju.” Kujanyalu manngu-nyangka nyurrurlarlulu. Timiji, nyampurra-kurlurlunya-jana pinarri-manta Kirijini-kariyungkuju yungungkulu linpangku purda-nyanyi.

Ngalipa Kirijini, nyinamirliiparla Kaatukuju yirriyirri ngulaju talakuju nyinparna-wangu

³ Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli, pinarri-manu-ngalpa yungurliiparla nyinami yirriyirri Kaatukuju. Ngalya-karirli yapangkuju kalu-nyarra pinarri-mani ngulaju warntarlarlu. ⁴ Nganangu-puka kuja kanyarra pinarri-mani warntarlarlu, ngulaju yapaju maju warntarla. Manu kuja-ka yapangku manngu-nyanyi rdirrinyarlu nganta manu pinangu nganta, ngulaju ngurrpa-juku. Ngulangkuju, wiljiwilji-mani kajana yimi-kari-wanawana manu yirdi-wanawana. Manu kajana mulu-nyanyi, ngula-jangkarluju kulungku kajana pakarni yapa ngalya-kariji. Manu kajana nginji-wangka, manu kajana manngu-nyanjarla punku-pajirni. ⁵ Yapa kujangu kuja kalu maju nyinami, ngulangkuju kalu-nyanu warrarda wiljiwilji-mani. Manu kalu nginyinginyiji maju-nyayirni nyina. Ngulararlulu, kula kalu milya-pinyi Jijajiji kuja-ka junga nyina, ngulaju kalu warrarda kanginy-pinyi-juku. Kujanya kalu manngu-nyanyi, “Wayinpa! Kajirnarla yirriyirri nyina Kaatuku, kujarlaju kapurna panu-jarlu talaju mani.” Ngulaju kujaju kula junga.

⁶ Nyampunya-ngalpa ngalipakuju yimi jungaju Kirijinikiji: Ngalipa panu-karirli marda karlipa palka talaju mardarni, manu panu-kari mardarlipa marlararra tala-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kuja karlipa tala-wangu marda nyinami, kajirliiparla nyinami Kaatuku yirriyirri-juku wilji-jarrinja-wangu, kujarlaju ngalipa-nyangu pirlirrpaju kapurlipa mardarni ngurrju-juku, manu kapurlipa wardinyi-nyayirni nyina. ⁷ Kujarlipa nyampurla ngurungka palka-jarrija, ngula-puruju kularlipa palka-jarrinja-puruju kangurnu nyiyarningkijarra, lawa. Ngula-jangkaju kajirliipala palimilki, ngula-jangkarluju kularlipa kanyilki nyiyarningkijarraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju. ⁸ Nyampurla ngurungka kajirliipala mangarri mardarni ngarninjaku manu kajirliipala jurnarrra mardarni yukanjaku, kujarlajurlipa nyinami wardinyi-juku wilji-jarrinja-wangu.

⁹⁻¹⁰ Ngana-puka yapa kuja-ka nyina nyinparna talaku, kujarlaju nyiya-kari nyiya-karirli kajana parliirni majungkuju. Kuja kalu warrarda mani nyiya-kari nyiya-kari, ngula-kurraju Juju Ngawungkuluku kajana rdarri-mardarninjarla warla-pajirni. Ngula-jangkarluju kalu maju-kari maju-karilki manngu-nyanyi warrarda. Yalumpurralu maju-kari maju-karirli, ngulaju kajana murrumuru-manilki, manu kajana maju-mani. Kajili palimi, ngulaju kapulu palimi Kaatu-wangu-juku. Yuwayi, kuja-piyarlu yapangku ngalya-karirli kalu juwa-kijirni Jijajiji wala nyinanja-wangurlu. Kujarlunya kalu-nyanu murrumuru-mani-nyayirni maya-kari maya-karirliji.

Puurluju wangkajarla Timijikiji, 'tarnnga-jukurla warrarda warrki-jarriya nurna-juku ngurrju-juku Jijaji Kirajikiji!'

¹¹ Timiji, nyuntunupa Kaatu-kurlangu warrkini, purda-nyangkaju yirriyirri. Majukuju jurnta-jana nyinaya kujarnangu yangka wangkaja nyampurlaju pipangka. Tarnnga-jukurla warrarda nyinaya Kaatukuju jungarni manu yirriyirri-juku. Tarnnga-jukurla warrarda nyinaya wala-juku Jijaji Kirajikiji. Manu-jana yulkaya warrarda Kaatuku manu yapa ngalya-karirli-wangu. Manu-jana yimiri nyinaya. ¹² Tarnngankuku-puraya Jijaji Kirajiji mata-wangurlu warrkini ngurrjungku. Manu warrardarla wala nyinaka yungunparla jirnganja nyina tarnnga-juku. Yangka kujangu nyurru-wiyi milarninjarla wangkaja nyuntuku, ngulajungku wangkaja yungunparla jirnganja nyina

nyanungukuju. Jayakurrarlungkulu yapangkuju purda-nyangu yangkaju wangkanja-kurra kujanja wangkaja yangka nganta kuja kanparla wala nyinami Jijaji Kirajikiji nyuntuju. ¹³ Kaaturlu jintangku-ka nyiarningkijarra wankaraju mardarni. Yangka nyurru-wiyi kujalpa Jijaji Kiraji karrija kamparrurla Pantiyu Palitikiji, ngulangkuju-nyanu Ngalapi-nyanu-pajurnu Kaatu-kurlangu nganta. Ngula-jarrarlunya kaju-pala ngajuju nyanyi nyampu-kurraju pipa-kurra kuja karna pantirni. ¹⁴ Yimi-kari yimikari nyampurlaju pipangka kuja karnangku pantirninjarla yilyamirra nyuntuku, ngula kajinpa-jana nyanyi, ngulaju-jana linpangku purda-nyangka! Kajilpanpa-jana yampiyarla puranja-wangurlu, ngulaju kajikangkulu yapa ngalya-karirli maju-pajirni. Kujakujakuju-jana puraya-juku ngaka kaji Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji kulpari yanirni. ¹⁵ Kaji ngaka Kaaturlu nyiarningkijarra jungarni-mani ngalipakuju ngurungka nyanungu-nyangurlaju, ngula-jangkanya kapu yilyamirni pina Jijaji nguru nyampu-kurraju. Kaatuju ngurrju-nyayirni pirrjirdi ngulaju nyiya-piya-wangu. Nyanungu jinta Warlalja-Wiriji nyampurlakuju walyangkaku manu yalkiriraku. Manu nyanunguju pirrjirdi-nyayirni kingi-kari-piya-wangu manu wiri-kari-piya-wangu. ¹⁶ Nyanunguju jinta kula palimi. Ngulaju-ka nyinami Rdili-nyayirni-wangurla. Ngula-kurraju kulalparla ngana luurr-yantarlarni kutu-kardaju nyanungukuju. Kula nganangku nyanunguju nyangu yapangkuju, manu kulalpa nyanangku yapangkuju nyangkarla. Ngulakujurliparla jintawarlayirli-juku pulka-pinyi! Ngulaju nyanunguju kapu nyina yartarnarri-juku tarnnga-juku. Ngula-juku ngurrju.

Puururlurla pipa nyampuju lawa-manu Timijikiji

¹⁷ Timiji, ngalya-kari yapa Kirijini-patuju yalumpurlaju jaajirla nyuntu-nyangurla, palka-kurlu kalu nyina tala wiri-kirli. Wangkaya-jana yungulu nyinami pulka-pinja-wangu tala wiri-kirliji. Wangkaya-jana nyarrpakurla walaju nyina talakuju ngulangkuju nganta yungu-jana talanguju warrawarra-kanyi nyanungurraju nganta. Ngulaju tala kajika marda yawu-pardimi. Yungulpalurla walaju nyinakarla Kaatut-mipaku. Ngulangkuju kangalpa yinyi nyiarningkijarra, ngula-kurlunya yungurlipa nyina wardinyiji. ¹⁸ Yalumpurra tala wiri-kirli yapa, ngulakuju-jana wangkaya yungulu-jana ngurrju nyinami yapa ngalya-karikiji manu yungulu-jana yalyangku yuuly-pinyi talaju. ¹⁹ Kajili-jana kujarlu yinyi, ngulaju kalu-nyanu jungarnijungarni-mani yangka ngaka kajili palimi. Kajili-jana ngurrju nyina nyampurla ngurungka yapa ngalya-karikiji, kajili palimi, kujarlaju kapulurla jungarni-nyayirni wankaraju marlaja nyinami Kaatuku yangka kuja-ka nyanungu wankaru nyina tarnnga-juku.

²⁰ Timiji, nyurrungku yangka-juku yimi junga-nyayirni yungu nyuntukuju Kaaturluju. Kujarlaju, jungarnirli-jana yapa panuju pinarri-manta. Ngalya-kari yapaju kalu warntarla-juku warrarda wangka yimiji Kaatu-kurlangu nganta. Manu kalu manngu-nyanyi yimi yalumpuju nganta ngurrju nganta Kirijinikiji. Kujaju kula junga! Ngulakuju-jana jurnta nyinaya! ²¹ Ngalya-kari yapa, warrarda-juku kalu wangka yalumpu-kurluju yimi warntarla-kurlu. Kujarlanyalurla Jijajikiji jurnta yanu kujapurda-kariji, manu kula kalurla junga walaju nyina. Timiji, yungurnangkurla yati-wangkamilki nyuntukuju Kaatukulku: “Wapirra, payirni karna-janarla Timijiki manu nyanungu-nyangu-patu wungu-warnuku yungunpa-jana tarnnga-juku yimiri nyina.” Ngula-juku nyampuju yimi lawa-manurna.

2 Timothy Pipa 2 Timijiki

Pipa jinta-kari kujarla Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Timijiki-yijala nyurru-wiyi

Nyiyakurlu yimi nyampu?

Puurlurlurla pantirninjarla pipa-jarra yilyaja Timijikiji. 1 Timothy ngulaju yangka pipa jinta-karilki kujarla yilyaja. Nyampu kujarla pipa pantirninjarla yilyaja Timijiki, ngulaju nyanunguju Puurlululpa nyinaja rdakungkalku kirringkaju Ruumurla. Timiji, ngulajulpa nyinaja jinta-karirla kirri-karirla yirdingkaju Yipijarla. Ngula-kurrencyarla Puurlurluju pantirninjarla yilyaja pipaju Timijikiji.

Puurlululparla warrarda yulkaja-nyayirni Timijikiji, manulparla wajampa-nyayirni nyinaja. Timijijilpa nyinaja jaajikingarduyu wiri yalirlaju kirringka Yipijarla. Ngalya-karirli yapangku kalalu-nyanu Kirijini-pajurnu, kala Juju Ngawungku-jana kangu kuja-purda-kari. Ngalya-karirli watingki kalalu-jana ngalya-kari-yijala yapaju Kirijini-kariyi-nyanuju pinarri-manu yimi-kirlirli warntarla-kurlurlu. Kuja-kujakuju, Puurluju wangkajarla Timijikiji yungurla tarnnga-juku wala-juku nyinami Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirlangukuju, manu yungu-jana pinarri-mani Kirijini-kariyi-nyanu yimi jungarni-kirlirli-juku. Kujarlanyarla Puurlurluju pantirninjarla yirrarnu pipa nyampuju kuja karlipa jalangurlu yirdi-mani 2 Timothy.

¹⁻² Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Timiji, nyampuju ngajulurlu Puurlurlu karnangku pipa pantirninjarla yilyamirra nyuntuku. Nyurru-wiyi, Kaaturlu-jana ngarrurnu yapaju ngulaju kapulurla tarnnga-juku jirranganja nyina. Ngulakunya-ngalpa yilyajarni Jijaji Kiraji.

Timiji, yulkami karnangku kula-nganta ngaju-nyangu-piyaku ngalapi-nyanu-piyaku. Ngaju karnangkurla wangkami Kaatukuju kujanya: “Wapirra, payirni karnangku yungunpalarla nyuntu manu Jijaji Kiraji Warlaja-Wiri yimiri nyinami Timijikiji manu mari-jarrinjarla ngurrju nyina-yijala. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralyapa tarnnga-juku.”

Puurluju wangkajarla Timijikiji yungurla tarnnga-juku warrarda ngungkurr-nyina Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirlangukuju

³ Timiji, kujalpalu ngajukupalangu-purnurlu nyurnunurnurlu puraja Kaatu nyurru-wiyi, kujalu marda majungka-jarriju, kujarlajulu-nyanu kurnta-jarrija majungka-jarrinja-warnu. Kuja-kujakuju kalalu yirriyirri nyinaja. Kuja-piyarlu-yijala karna yirriyirri purami jalangurlu Kaatuju majungka-jarrinja-kujaku, kajikarnaju puta kurnta-jarrimi. Wangka karnarla warrarda nyanunguku parra wiri munga wiri. Kuja karnarla wangka, ngulaju karnangku nyuntu-juku warrarda manngu-nyanyi yangka kuja kanparla warrarda nyina wala-juku Jijaji Kirajikiji. Kujarlanya karnangkurla yati-wangka Kaatukuju nyuntukuju. ⁴ Wangka-jangkaju karnangku nyuntuju Timiji manngu-nyanyi-jiki yangka kujanjaju yulaja yirraru ngajuku. Kujarlanya yungurnangku nyanjarninjinirra, ngula-jangkanya yungurlu-nyanu wardinyi-jarri jarnku. ⁵ Ngajuju karnangku nyuntu-juku warrarda manngu-nyanyi yangka kuja kanparla warrarda nyina wala-juku Jijaji Kirajikiji. Yangka kujanja Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi nyuntu-pala jaja-puraji yirdi Luwiji manu nyuntu-pala ngati-puraji yirdi Yuniji, ngula-jaraju walalpa-palarla nyinaja Jijaji Kirajikiji. Jalanguju karnangku nyuntuju milyapinyi-nyayirni yangka kuja kanparla wala-nyayirni nyina nyanungu-jarra-piya muturnajarra-piya-yijala.

⁶⁻⁷ Timiji, junga kanparla wala-juku nyina nyuntuju Jijaji Kirajikiji. Kujarlanya karnangku nyampuju yarda wangka: Lani-wangu manu kurnta-wangu nyinaya nyiyarningkijarra-jangkaju. Yangkaju kanpaju langangkunya mardarni ngaju kujarnangku yangka rdaka yirrarnu ngajulurlu nyuntukuju, ngula-jangkakunya kujangu kurru-pungu Kaaturluju yartarnarri Pirlirra nyanungu-nyangu? Ngula-kurluju, tarnnga-jukurla warrki-jarrija lani-wangu Kaatukuju. Kaaturlu-ngalpa ngalipakuju Kirijini-watikiji Pirlirra nyanungu-nyanguju yungu. Kula lani-jarrinjaku-ngalpa kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu ngalipakuju, lawa. Kurru-pungu-ngalpa yungurliparla warrki-jarri ngula-kurluju pirlirri-nyayirni, manu yungurlipaja yulkami

yapa panuku. Nganaku-puka kuja karla Kaaturlu kurru-pinyi Pirlirra nyanungu-nyangu, ngula-kurlurlu kyananu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujaku. Kujarlanya yungunparla nurna pirrjirdi-jiki warrki-jarri nyanunguku-juku Kaatukuju yangka-kurluju yartarnarri-kirli.

⁸ Timiji, kulanparla nyiyaku kurnta-jarri yalumpukuju Ngurrjuku Yimiki Jijaji Kiraji-kirlanguku, kuja-jangkaju kalakanparla marda yalumpukuju Yimi Ngurrjuku yampinjarla jurnta yani. Manu kulanpaju nyiyaku ngajukuju kurnta-jarri. Kujalparna-jana warrarda yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju yapakuju Jijaji Kiraji-kirliji, kujarlanya karna ngajuju rdakungkalkuju nyina murrumurrulku. Kajinpa-jana marda Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni, ngula-jangkanya marda kajikangkulu kijirninjarla yirrarni rdakungaju ngulaju ngaju-piya. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kapungku warrarda pirrjirdi-mani-jiki warrkingkaju nyanungu-nyangu yartarnarri-kirlirliji. Kujarlanya karnangu warrarda wangka-juku yungunpa-jana tarnganguku-juku yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju. ⁹ Kuja-ngalpa Kaatu milarninjarla wangkaja, ngula-wangurla-wiyiji mardalparlipa panu-kariri nyinaja maju marda warntarla, mardalparlipa panu-kariri nyinaja ngurrju marda jungarni. Karija. Kula kuja-jangka-ngalpa milarnu, lawa. Kuja walya ngurrju-manu, ngula-wangurla-wiyi-jukulpa-ngalpa manngu-nyangu muurl-mardarninjakungarntirliji. Manulpa-ngalpa yimiri-wiyi-jiki nyinaja nyanunguju. Kujarlanya-ngalpa milarnu muurl-mardarninjakungarntirliji yungu-ngalpa yimirirliji muurl-mardarni kuja-purda-kari yaninja-kujakuju warntarla-kujakuju. Yuwayi, kuja walya ngurrju-manu, ngula-wangurla-wiyi-jukulpa-ngalpa yimiri-juku nyinaja ngalipakuju yangka kuja karlipa Jijaji Kirajiki nyinami. ¹⁰ Jijaji kuja nyampurla ngurungka palka-jarrija, kujarlanya karlipa Kaatuju milya-pinyi yangka kuja kangalpa yimiri-juku nyinami. Jijaji Kirajiji ngulaju kangalpa Ngarlkinpa-juku nyina nyanunguju. Nyampurla ngurungka, ngalipaju kapurlipa panu-juku muku pali. Ngulaju ngula-juku. Kala Yimi Ngurrjuju kangalpa yangka ngalipakuju Jijaji Kirajirliji kapu-ngalpa pina-yijala wankaru-mani, ngula-jangkaju yungurliparla jirnganja nyina wankaru Kaatukuju tarnga-juku.

¹¹ Kaaturluju milarnu yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju yapa panuku. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. ¹² Kujalparna-jana warrarda yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju yapakuju Jijaji Kiraji-kirliji, kujarlanya karna ngajuju rdakungkalkuju nyina murrumurrulku. Ngulaju ngula-juku. Nyinami karna rdakungkaju kurnta-wangu-juku. Kula karnarla Yimi Ngurrjuju kurnta-jarrii kujaju yungu Kaaturluju ngajukuju milarninjarla, lawa. Milya-pinyi karna Jijaji Kirajiji, manu karnarla wala-nyayirni nyina. Kari-nganta kapu pina-yanirni nyampu-kurraju nguru-kurra, ngulaju karna milya-pinyi. Kaji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulakungarntirliji kapu Yimi Ngurrjuju muurlpa-nyayirni muurl-mardarni warntarla-jarrinja-kujakuju manu yurnuly-maninja-kujakuju. Kujarlaju kula karnarla Yimi Ngurrjuju ngajuju kurnta-jarri.

¹³ Timiji, nyuntunparla Jijaji Kirajiki. Warrarda nyinayarla wala-juku, manujana warrarda yulkaya Kaatuku manu yapaku. Kajinpa-jana yapa pinarri-mani, pinarri-manta-jana jurrku-kurlurlu-juku yimi-kirlirliji yangka kujarnangu wangkaja. ¹⁴ Kaaturlungku yungu yangkaju Yimi Ngurrju, ngulaju muurl-mardaka muurlparlu. Kala kajilpanpa-jana yapa ngalya-kari parlu-pungkarla kuja kalu-jana yimi warntarla-kurlurlu pinarri-mani, ngulaju-jana kapanku kurnta-ngarrirninjarla warla-pajika. Pirlirra Kaatu-kurlangu, nyinami-ka kaninjarni ngalipa-nyangurla, manu kangalpa yinyi yartarnarriji. Ngula-kurlurluju yartarnarri-kirlirliji Yimi Ngurrjuju muurl-mardaka muurlparlu.

¹⁵ Timiji, manngu-nyanyinya kanpaju, yangka kujajulu ngaju yirrarnu rdakurra yurrkunuyurlu, ngulangku kujajulu ngaju rdakungkalku tarda-nyangu Kirijini-paturluju Yayija-wardingki-paturlu, ngula-jangkarluju yampijalkujulu, kulajulu pinarni yanu rdakungkakuju nyanjakuju ngajukuju, lawa. Manu yangka-jarrarluru jirramakarirli yirdi-jarrarluru Payijilrli manu Yurrmujilrli, ngula-jarrarluru-pala jajawajamaninjarla yampija-yijala. ¹⁶⁻¹⁷ Jintangkuju watingki yirdingki Yuniijipururlu, ngulamiparluru nyanjanjunurnu nyampu-kurraju Ruumu-kurraju. Ngulaju kulalpaju ngajukuju kurnta-jarrija, lawa. Kuja yukajarni Ruumurlaju, ngurra-kari ngurra-kari-wanaju warru wayurnu ngajukuju. Kujaju parlu-pungu ngaju nyampurla rdakungka, ngulangkujuju wardinyi-manu. Kujarlaju yungurnarlajinta payirni Warlalja-Wiri Jijaji nyanungukuju Yuniijipurukuju yungu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyina Yuniijipurukurlangukuju turnu-warnu warlaljakuju. ¹⁸ Payirni karnarlajinta Warlalja-Wiri Jijaji kujarluru, "Jijaji, ngaka kapunpa-jana miimi-nyanjarla payirni yapa jungarni-japa marda

warntarla marda. Ngula-puruju mari-jarrinjarla ngurrju-jukurla nyinaya yangkakuju Yunijipurukuju.” Timiji, nyuntuluruju kanpa milya-pinyi Yunijipuruju. Yangka kujanja-jarrangu jirrnganja nyinaja ngajuku manu Yunijipuruku kirringkaju Yipijarla, ngulangakunpa yangka nyangu nyanunguju warrki-jarrinja-kurraju nurna-nyayirni kujalpaju ngajuku warrki-jarrija.

2

Puuruluju wangkajarla Timijikiji, ‘tarnngangu-juku warrarda puraya Jijaji Kirajiji wuurnpa-puruju’

¹ Timiji, ngaju-nyangu kurdu, nyurru-jukujulu yampinja-yanu jintalku. Nyuntulurlukuju purda-nyangka ngaju! Kaatuju kangku yimiri nyina nyuntukuju, manu kanparla nyina Jijaji Kirajikilki. Kujarlaju payika yungunku nyanungurlu-juku pirjirdi-mani. ² Kujarnangu yangka pinarri-manu yimi-kirilrli Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlurlu, ngulajunpaju purda-nyangu jungangu, manujulu yapa ngalya-karirli-malku purda-nyangu-yijala. Pinarri-manta-jana ngaju-nyangu yimi-kirilrliji ngula-kurlurluju yungulu-jana yapa ngalya-karilki pinarri-mani nyampu-kurlurlu yimi-kirilrliji.

³ Timiji, nyuntunparla warrkini ngurrju Jijaji Kirajikiji. Kajinpa-jana pinarri-mani yapa yimi nyanungu-nyangu-kurlurlu, kujarlaju marda kapungkulu yapa ngalya-karirliji murrumuru-mani nyuntuju yangka kujajulu ngaju-wiyi kamparruju murrumuru-mani. Ngulaju ngula-juku. Nyuntuju warrarda puraya Jijaji warrkini ngurrju-juku. ⁴ Yungurnangu milki-wangka nyuntukuju jaru marnkurpa-kurlu wita-patu-kurlu ngulaju yungunpa langa-kurra-mani. Kamparru-warnuju warrkini pirijina-piya-kurlu. Nyampurla ngurungka, ngana-puka kuja-ka nyina warrkini pirijina-piya, ngulaju kula kajana wiri-kari wiri-kariki warrki-jarri, lawa. Ngari karla warrki-jarri nyanungu-nyanguku wiri-mipaku nurna-nyayirni ngulangkuju yungu wiri wardinyi-mani. Kuja-piya-yijala, nyuntujurla warrki-jarriya Jijaji Kiraji-mipakuju nurna-nyayirni. ⁵ Jinta-kari yimi-karirlaju ngulaju yangka kuja kalu-nyanu wajirlirli kurdarrirdarri-yinyi warntarrikipurdarlu manu marda talakupurdarlu. Ngulakungarntirliji yapangu yungu pura kuruwari-wiyi warntari maninjakungarntirliji manu tala maninjakungarntirli ngulaju jungangu yimirr-yinja-wangurlu. Kajilpa-jana kurdarrirdarri-yinja-karrarluru yimirr-yungkarla yapa ngalya-kari, ngulangkuju kulalpa mantarla warntarriji. Kuja-piyarluru-juku-jana puraya kuruwari-kari kuruwari-kari yangka kuja kangku nyarrpa Jijaji Kiraji wangkami nyuntukuju. ⁶ Nyampunya yimi-pardu-kariji ngulaju kaatinikingarduyu-kurlu ngulangkuju kuja-ka mangarri wiri-mani. Ngana-puka kuja-ka yapa ngurungka warrki-jarri nurna miyi wiri-maninjakupurda, kuja-ka yali mangarri wiri-jarrinjarla yirnmi-jarrilki, ngulaju yangkangu-wiyi yapangu kamparru-juku-ka wiri-maninja-warnurlu-wiyi ngarni. Yapa-karirliji, ngaka kalu ngarni purdangirli-wanarluru. Kuja-piya-jalarla nyuntuju warrki-jarriya Jijaji Kirajikiji nurna-juku, ngula-wanawanaju kapungku warrawarra-kanyi. ⁷ Warlalja-Wiringki Jijajirli kapungku warrarda pinarri-mani, ngula-jangarlunya yungunpa yimi ngaju-nyangu milya-pinyi. Kujarlaju, warrarda manngu-nyangka-jana nyampu-patuju marnkurpa yimi-patu kujarnangu milki-wangkaja wajawaja-maninja-kujaku.

⁸ Timiji, tarnngangu-juku warrarda manngu-nyangka Jijaji Kirajiji wajawajamaninja-wangurlu. Nyanunguju Tapiti-kirlangu-jangka turnu-warnu-jangka warlalja-jangka yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kuja palija Jijaji, ngulaju Kaaturlu wanarku-manu pina. Nyampunya Yimi Ngurrjuju jurruku-juku kujalparna-jana yimi-ngarrurnu yapakuju. ⁹ Kujarlanya karna rdakungkalkuju nyina kula-nganta yapa tarnnga-kurra pinja-panu manu purunjunju, lawa. Manu karnaju murrumuru-nyayirni purda-nyanyi. Nyampu kujajulu mirriji-jarra wayurnu waya-kurlurlu, ngula-kurlurluju kulalparna-jana warrulku yimi-ngarrikarla Yimi Ngurrjuju. Ngulaju ngula-juku. Kala nyampu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kiril, ngulaju kulalpa nganangu wayikarla. Ngulaju-ka warrukirdikirdi nyampu yimi warru-juku wapa ngurujarranypa-wana kuja kalu yapa-paturlukuju warru-juku kanyi manu yimi-ngarrirni. ¹⁰ Kujarlaju karna-jana yimi-ngarrirni-juku Yimi Ngurrjuju nyampurla-malku rdakungkaju. Kula karna wajampa nyina murrumuru-puruju. Kuja karna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju, ngulaju kajili yapa-paturlu purda-nyanyi yangka ngula-jana kamparru-wiyi milarninjarla yajarnu Kaaturluju. Warrarda karna-jana yimi-ngarrirni yungu-jana muurlparlu mardarni Jijaji Kirajirli warntarla yaninja-kujakuju. Ngula-jangkaju, yungulurla jirrnganja nyina yartarnari wiri-jarluru-kurlu tarnnga-juku.

¹¹ Yungurna-nyarra wangkami yimi-nyayirni-wangu nyurrurlakuju. Nyampuju yimi ngulaju junga-nyayirni: Yangka kuja Jijaji palija warntawarntarla, ngulaju-ngalpa

jirrnganja palija ngalipakuju. Kujarlaju, kapurliparla jirrnganja nyina-yijala tarnnga-juku Jijajikiji. ¹² Kajirlipa pura Jijaji, yapangkuju kapulu-ngalpa marda murrumurrumani. Ngulaju ngula-juku. Kala kajirlipa Jijaji warrarda purami, ngula-jangkaju kapurliparla jirrnganja nyina tarnnga-juku Jijajikiji, manu kapurlipla ngalipaju wirilki nyina nyanungu-piya-juku. Kala kajilparla-nyanu ngalparlu ngurpa-pajikarla nyanunguku, kujarlaju kapu-nyanu nyanungurluju ngurpa-pajirni-yijala ngalipakuju. ¹³ Kajilpa-ngalpa yampiyarla warririnja-wangurlu, ngulaju kajika junga-wangu nyinami. Jijajirli kajana yapaku warrarda warrirni yungu-nyanu mardarni. Kujarlaju, kajilparliparla wala nyinanja-wangu jurnta yani nyanungukuju, ngulaju kajika-ngalpa warrirni-jiki.

Puuruluju wangkajarla Timijikiji yungurla ngurrju warrki-jarri Jijaji Kirajiki

¹⁴ Timiji, nyampurra yimi, warrarda-jana yimi-ngarrika, manu-jana pinarri-manta nyampu-kurlurluju yimi-kirlirli jaajikingarduyu-patu yangkarra wiriwiri. Kaaturluju kangalpa warrarda nyanyi. Wangkaya-jana yalumpukuju wiriwirikiji nyiyakulu-nyanu warrarda ngarrirni kulungkuju yimi-kari yimi-kari-ngirli. Yalumpurlu yimi-kari yimi-karirli kula kangalpa yapaju pirrjirdi-mani Kaatuku puranjaku, lawa. Ngulangkuju yimi-kari yimi-karirliji kajana murrumurrumani yapaju, manu kalurla ngula-jangkaju kuja-purda-karilki jurnta yani Kaatukuju. ¹⁵ Timiji, tarnnga-jukurla warrarda warrki-jarriya nurna-juku Kaatukuju. Pinarri-manta-jana jungangku manu jungarnirli yapaju, ngula-jangkakuju yungungku wardinyi-jarri Kaatuju warrkikiji nyuntu-nyangukuju. Kala kajilpanpa-jana pinarri-mantarla yapa yimi nyampu-kurlurlu warntarlarlu, ngulaju kapungku marlaja miimii-nyanyi nyampuju warrki warntarla marda. Ngula-jangkaju kajikanpa-nyanu kurnta-jarri-nyayirni nyuntuju yangka kajinpa-jana marda pinarri-mantarla yimi warntarlarlu. ¹⁶ Yapangku kuja kalu-jana yimi warntarlar-kurlurlu pinarri-mani Kaatu-kurlangu-kurlurlu nganta, kujarlaju kalu wurnturu-jarrinja-yani kuja-purda-kari Kaatu-kujakuju. Ngulakuju, jurnta-jana nyinaya nyuntuju. ¹⁷ Yalumpuju yimi warntarla, ngulaju kula-nganta yangka-piya-kurlu wijini puka-kurlu, ngulangkuju kuja-ka yapa palka muku lirrkilirri-ngarni wijinirli yalumpurluju. Yapa-jarra jirramarlu yirdi-jarrarluju Maniyujurlu manu Payilitirli, ngula-jarrarlu kuja kalu-jana pinarri-mani junga-wangurlu yimi-kirlirliji warntarla-kurlurlu. ¹⁸ Yalumpu-jarrarlu wati-jarrarlu kala-pala puraja Kaatuju jungangku. Kala jalangukuju, kula kapala-jana jungangkulku pinarri-mani yapaju jaru-kurlurluju. Wangka kapala-jana yapakuju Kirijinikiji, ngulaju kuja, “Kujalu kamparru-warnu-patu Kirijini-wati palija, ngulaju-jana Kaaturlu pina-wankaru-manu. Ngalipa Kirijini-patu kajirlipa palimi, kula-ngalpa pina-wankaru-manu milyi-jangkaju.” Kujaju yimi nyanungu-jarra-nyangu junga-wangu warntarla. Kujarlaju yapajulurla Kaatukuju ngalya-kariji Kirijiniji jurnta yanu puta manngu-nyanjarla yimingka warntarlarla. ¹⁹ Kaatu-kurlangu jaaji ngulaju yarturlu rdarrkanpa wiri-piya, kulalpa nganangku-puka yurnkuyurnku-mantarla. Kaaturluju yirranu jirrama yimiji yalumpurluju yarturlurla rdarrkanparla. Nyampunya kamparru-warnuju yimiji: “Warlalja-Wiringki Kaaturlu, milya-pinyi kajana yapaju jintakumarrirni-juku yangka kuja kalurla nyanunguku nyina.”* Nyampunya yimi-kariji jinta-kariji: “Nganangku-puka kuja-ka Warlalja-Wiri-pajirni Kaatu, ngulajulparla yapaju majukuju warntarlakuju jurnta yantarla.”

²⁰ Wita yirna-nyarra wangka nyiyarningkijarra-kurlu kuja karlipa mardarni yuwarlirla ngalipa-nyangurla. Nyiya-puka kuja karlipa ngurrju-mani pirli yaltiri-ngirli* manu marda kawurlu-ngurlu, ngulaju karlipa mardarni tarnngangu-juku. Nyiya-puka kuja karlipa marda ngurrju-mani watiya-ngurlu, ngulaju karlipa mardarni ngari witaku. Ngakalku karlipa kijirni yungkiyi-kirra. ²¹ Yangka yapangku kuja kalu-jana pinarri-mani yimi warntarla-kurlurlu ngalya-kari yapa, ngulajulu maju-nyayirni yangka-piya kuja karlipa ngurrju-mani watiya-jangka. Kala kajirlipa-jana ngulakuju yapa warntarlakuju jurnta nyina jawirdiki, Kaaturlu kapu-ngalpa milarninjarla yinyi warrki ngurrju-nyayirni yungurliparla nyanungu-mipaku warrki-jarrimi.

²² Kurdu-warnu-paturlu karntangku manu watingki, manngu-nyanyi kalu warrarda warru ngunanjaku manu warru maninjaku tala jayakurraku. Timiji, kuja-piya-wangu nyuntuju nyinaya! Panu-karirli yapangku kalu Warlalja-Wiri-pajirni Kaatuju, manu yungulurla nyinami jungarni. Manu kalurla wala nyinami, manu kalu-nyanu yulkami kulu-wangu rarralypa. Timiji, kuja-piyanya nyuntuju nyinaya yungunparla jungarni

* 2:19 Nyangka Numbers 16.5

* 2:20 silver

nyina Kaatukuju. ²³ Timiji, panu-kaririji jiliwirri manu ngurrpa. Ngulangkuju kalu-nyanu warrarda kulungkuju ngarrirni ngulaju ngari nyiyakupurdarlu mayi. Timiji, ngulakuju jurnta-jana nyinaya jawirdiki nyuntuju!

²⁴ Ngana-puka kuja karla Warlalja-Wiriki Kaatuku warrki-jarri, ngulaju yungu-jana ngurrju-juku ngampangampa-juku nyinami yapa ngalya-karikiji ngulaju kulu-wangu manu wiljiwilji-maninja-wangu. Ngulangkuju kuja-ka milya-pinyi rderrinypa-nyayirni rili yimi Kaatu-kurlu, ngula-kurlurlu yungu-jana pinarri-mani. Kajili yapa ngalya-karirli wiljiwilji-mani nyanungu, ngulakuju-jana wiljiwilji-maninja-wangu manu nganyunganyu-wangu nyinami. ²⁵⁻²⁶ Yalumpurrarlu kuja kalu wiljiwilji-mani yapa jinta yangka warrkini Kaatu-kurlangu, kula kalu kujakungarntirliji milya-pinyi-wiyi yangkaju Juju Ngawu ngulangku kuja-jana rdarri-mardarninjarla karlirr-kangu. Manu kula kalu-nyanu milya-pinyi nyampuju kuja kalurla warrki-jarri nyanunguku Juju Ngawuku. Yangka warrkini Kaatu-kurlangu yapa jinta, ngulaju yungulpa-jana yimiri-juku nyinakarla. Yungulpa-jana pinarri-mantarla ngalya-karikiji yungu-jana Kaatulku nyanungurrakuju wangka. Manu kaji-jana Kaatuku wangka, ngula-jangkaju marda kajikalulu-nyanu purda-nyanyi kurntalku manu marilki. Ngula-jangkaju, kajikalulu marda pina-yaninjarla yalala-yirrarni nyanungu Kaatulku. Manu marda kajikalulu langa-kurramaninjarla milya-pinyi Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Kajikalulu marda langanku mardarni yangkaju Juju Ngawu ngulangku kuja-jana rdarri-mardarninjarla karlirr-kangu.

3

Puurluju wangkajarla Timijiki kapulu yapaju warntarla-jarrimi Kaatu-kujaku

¹ Timiji, purda-nyangkaku-juku ngaju-nyanguju yimiji wawajawa-maninja-wangurlu yangkaju kuja: Jijaji Kirajiji ngakaju kapu pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurraju. Kujakungarntiji kapu-ngalpa nguruju wurnpa-jarri-nyayirni ngalipakuju Kirijini-watikiji. ² Ngula-puruju jinta-kariri yapaju marda kapu-nyanu nyanungu-mipa yulkami, manu kapu-jana nyurunyuru-jarrimi ngalya-kari-kiji. Ngalya-kariri yapaju ngulaju kapulu purlurlpa-nyayirni nyina talakuju. Ngalya-karirli yapangku kapulu-nyanu pulka-pinyi nganta kuja kalu nyanungurraju nyina ngurrju-nyayirni nganta panu-kari-piya-wangu. Ngalya-karirli kapulu-jana punku-pajirninjarla kulungku ngarrirni panu-kariri. Ngalya-karirli kulalu-jana purda-nyanyi warlalja nyanungurrakupalangu. Ngalya-karirli yapangku kajili-jana yangka yinyi nyiyarlangu panu-karikiji, ngulakuju kulalu-jana yati-wangka yinja-warnukuju. Ngalya-karirli yapangku kapulu manyu-pinyi Kaatuku ngulaju jiliwirri. ³ Ngalya-kari yapaju kapulu-jana nyina yimiri-wangu panu-karikiji. Kulalu-jana ngulaju mari-jarri. Ngalya-kariri yapaju kapulu-jana nginji-wangka panu-karikiji. Ngalya-karirli yapangkuju kulalu-nyanu jarnkujarnku warlapajirni warntarla-kujakuju, kapulu ngari kutu yaninja-yani manu kanyi warntarla-juku kuja-purda-karirli. Ngalya-karirliji yapangkuju kapulu-jana panu-kariri pakarninjarla murrumuru-mani-nyayirni. Yapa-kariri kapulurla ngurrjujuju jungarnikiji nyiyarlangukuju nyurunyuru-jarri. ⁴ Ngalya-kari yapaju kapulu-jana jangkardu yani yangkarlanguku nyanungu-nyanguku wungu-warnuku manu yipiljikiji, ngulaju kapulu-jana yimiri-yinyi. Ngalya-karirli yapangkuju kapulu-nyanu kapankurlu rdarr-kanyi maju-kurraju. Yungulpalurla yulkajarla Kaatukuju. Kala lawa. Ngula-warnurluju kapulurla warru warririnja-karrarluju nyanyi nyiyarningkijarraku, ngula-kurlurluju nganta yungulu-nyanu pina wardinyi-mani. ⁵ Ngalya-karirli yapangku majungkuju kapulu-nyanu Kirijini-pajirni nganta, ngulaju kujaju kula junga. Timiji, nyanyi kapunpajana nyampurrakuju majumaju kuja kalu yapangku kanyi warntarla maju. Ngula-jangkaju kapunpajana milya-pinyi kula kalu yartarnarri mardarni Kaatu-kurlangu. Kajilpalu yartarnarri mardakarla Kaatu-kurlangu, ngulaju kajikalurla jungarni-juku nyina Kaatukuju. Yangka kuja kalu yalumpurrarlu yapangku maju-juku warntarla-juku kanyi, ngulakuju-jana jurnta nyinaya jawirdiki!

⁶⁻⁷ Yalumpurrarlu wati-paturlu kuja kalu-jana pinarri-mani Jijajiki warntarlarlu, ngulangkuju kalu-jana karnta ngurrpa-patuju jinyijinyi-mani yungulu-jana linpangku nganta purda-nyanyi. Yalumpurra karntakarnta, ngulaju kalu ngurrpa nyina, kulalpalu-nyanu nyarrparlu warla-pajikarla warntarla-kujakuju maju-kujakuju. Marda kalu-nyanu kurnta-jarri-jala maju-jangkaju, kala wurrangu-juku kalu manngu-nyanyi-jiki nyinparnarlu-juku nyiya-kari nyiya-kariri majumajuju. Ngulaju kalu warrarda pina-jarri nyiyarningkijarraku. Kala kula kalu junga pinarri-jarri Jijaji-kirlangukuju Yimi Ngurrjujuju. Kujarlanya kalu yangka wati-patuju warrarda putaputa yuka yuwarlirraju karnta-kurlangu-kurraju yungulu-jana karntakarntaju yimiri-yinyi.

⁸⁻⁹ Nyurru-wiyi wati-jarra yirdi-jarraju Janiji manu Jampiriji kujalpa-pala nyinaja, ngula-jarrajulpa-palarla nginji-wangkaja Mujujukuju. Ngula-jarrarluru putaputa karlir-kangulpa-pala-jana yapaju Kaatu-kujakuju. Ngulaju-palangu wurrangku-juku kurnta-ngarrimnjarla warla-pajurnu Kaaturluju. Kuja-warnuju, yapangkuju panungku-jukulpalu-jana milya-pungu yangka-jarraju wati-jarra maju-jarra. Kujarluyijala Kaaturluju kapu-kuja kurnta-ngarrimnjarla warla-pajirni yapa kuja kalurla nginji-wangka jungaku yimiki Jijaji Kiraji-kirlangukuju. Ngulaju kapulu-jana yapa jayakurrarluru nyanyi kurntalku kajili karrimi. Kapulu-jana Kirijini marnkurrpa-kari-mipa karlir-kanyi. Panu-karirliji Kirijinirliji kapulu warrarda purami Kaatu tarngangku-juku.

Puuruluju wangkajarla Timijikiji 'tarngangku-juku warrarda puraya Yimi Junga Kaatu-kurlangu kuja-ka nguna Payipulurla'

¹⁰ Timiji, kula kanpa nyuntuju nyina yangka-patu-piya warlkanji-patu-piya, ngulangkuju yangka kuja kalu-jana pinarri-mani yimi warntarla-kurlurlu. Nyuntujunpaju purda-nyangu yangka kujalparna-jana pinarri-manu yapa Yimi Ngurrju-kurlurlu. Manunpaju nyangu yangka kujalparnarla jungarni nyinaja Kaatuku manulparnarla warri-jarrija jungarni. Kujarlanya kanpaju milya-pinyi kuja karnarla warri-jarri manu nyinami Jijaji Kiraji-mipaku. Milya-pinyi kanpaju ngajuju kuja karnarla wala nyinami. Milya-pinyi kanpaju yangkaju kujajulu puta murrumuru-maninjarla warla-pajurnu yapangku panungku-juku. Ngulakujulparna-jana nganyunganyu-wangu manu kuluwangu nyinaja. Milya-pinyi kanpaju kuja karna-jana yulkami Kirijini-kariyi-nyanukuju. Kuja kaju nguruju wuurnpa-jarrilki, ngula-puruju karna wurrangku-juku warrarda purami Jijaji Kirajiji. ¹¹ Yuwayi, milya-pinyi kanpaju yangkaju kujajulu pakarninjarla puta warla-pajurnu yapangku panungku-juku Yimi Ngurrju-kujaku yimi-ngarrimnjarla kujaku. Manngu-nyanyinya kanpa yangkaju kujalparna nyinaja kirri-paturlaju yirdipaturlaju Yantiyukurla, Yakuniyarla manu Lijirtarla? Ngulangkuju, yapangkujuulu pakarninjarla puta warla-pajurnu Yimi Ngurrju-kujaku. Junga-nyayirni kujaju. Ngajuju marlajarna-jana murrumuru-jarrija-nyayirni. Kuja-kujakuju Warlalja-Wiringki Jijajirli, ngarlkin-maninjarlaju muurl-mardarnu. ¹² Ngana-puka kuja karla nyina Jijaji Kirajiki manu kuja-ka jungarnirli pura, yapa ngalya-karirliji ngulaju kapulu pakarninjarla puta warla-pajirni. ¹³ Nyampurlaju ngurungka kalu warrarda nyina yapaju panujarluru maju-nyayirni yimirr-yinja wita-wangu. Yapangku panungku-juku kapulu-nyanu nganta Kirijini-pajirni, kala lawa. Kapulu maya-kari maya-kari majungka-jarrinja-yani warrarda. Manu kapu-jana Juju Ngawungku warrarda yimirr-yinja-yani. Kujarluyijala kapulu-jana yapangkuju yapa ngalya-karirliji yimirr-yinja-yani-yijala. ¹⁴⁻¹⁵ Timiji, kula kanpa kuja nyina nyuntuju. Milya-pinyi kanpa-jana yapaju yangka kujangkuju kamparru-wiyi pinarri-manu nyuntuju Yimi Ngurrjukuju Jijaji Kirajikiji. Milya-pinyi kanpa jaru nyanungu-nyanguju ngulaju junga-nyayirni. Nyuntu kujalpanpa yaparranj-wiyi nyinaja, ngulajunpa pinarri-jarrija Kaatu-kurlangu yimi kuja-ka nguna tarrukurla pukungka nyanungu-nyangurla. Kujarlaju, tarngangku-juku warrarda puraya nyi-yarningkijarra kujanja pinarri-jarrija Kaatu-kurlu. Nyampunya kajana wangka Kaatu-kurlangu Yimi Tarruku-nyayirni yapakuju: Ngana-puka kuja karla wala nyinami Jijaji Kirajiki, ngulaju-ka muurl-mardarni Kaaturluju maju warntarla-kujakuju karlir-yaninja-kujakuju. ¹⁶ Kaatu-kurlangurluju Pirlirparluru yungu-ngalpa jintawarlayi-juku jaru yangkaju kuja-ka nguna Payipulurla. Kujarlaju jaru jintawarlayi-jiki-ka nguna ngurrju-nyayirni yapakuju pinarri-jarrinjakuju. Ngaliparluru karlipa-jana pinarri-mani nyampu-kurlurlunya jaru-kurlurluju yapaju yungulurla ngula-jangkanya nyinami jungarniji Kaatukuju. Kijilpa yapa karanparr-kariyarla kuja-purda-kari Kaatu-kujaku, ngulakuju karliparluru majil-yirrarni nyampuju yimi Payipulurlaju yungulparla marda pina-yantarlarni Kaatuku manu nyinakarla jungarnilki. ¹⁷ Kuja karlipa-jana Kirijini-kariyi-nyanu yapa pinarri-mani yimi-kirlirliji Payipulu-jangka-kurlurlu, kajilpalurla nyinakarla jungarni Kaatuku, ngula-jangkaju kajikalurla warri-jarri ngurrju-nyayirni.

4

¹ Purda-nyangkaju yirriyirri! Kaatu manu Jijaji Kiraji, nyampurla kalu-ngalpa jirrnjanja nyina. Nyampu kaju-pala nyanyi yimi kuja karnangku pantirninjarla yirrarni pipangka. Jijaji kaji pina-yanirni, ngulangkuju kapu-jana yapaju miimii-nyanjarla payirni jintawarlayi-juku yapa kuja kalu wankaru nyina manu yangka kujalu palija. Yuwayi, Jijajiji kapu kulpari yanirni nyampu-kurra nguru-kurraju yungu-ngalpa Warlalja-Wiri nyinami Kaatu-wana ngalipaku yapaku nyanungu-nyanguku. Kujarlaju, nyuntuju linpangkuju purda-nyangka nyampu pipa kuja karnangku pantirninjarla yirrarni. ² Warrarda-jana yimi-ngarrika yapakuju yimi Kaatu-kurlanguju. Marda

kapungku purda-nyanyi marda, lawa marda. Kapungku marda juwa-kijirni. Ngulaju ngula-juku. Kala warrarda-juku-jana yimi-ngarrika nyuntulurlu nyampuju yimi. Kajinpa-jana nyanyi yapa yangka kuja kalu kanyu maju warntarla, ngulakuju-jana kutu wangkaya ngulaju kuja, "Warntarla kankulu yani nyurrurlaju kuja-purda-kari." Wangkanjarla milki-yirraaka-jana yimi junga Jijaji-kirli, ngula-jangkaju yungulurla nyina jungarnilki Kaatuku. Kaatuli muntuku nyina, ngulakuju-jana yaninjarla wangkaya yungulu marda ngula-jangkaju ngurrju rarralypalku nyina manu wardinyi. Kajinpa-jana pinarri-mani yapa, ngulakuju-jana nganyunganyu-wangu pululu nyinaya. ³ Jalanguju, purda-nyanyi kangkulu yapangku jayakurrarluru-juku kuja kanpa-jana jungarnirli yimi-ngarriirni Yimi Ngurrju. Ngaka-kariji ngulaju kulangkulu purda-nyanyiilki yalumpurlu yapangkuju jayakurrarluru, lawa. Kapulu-jana warrirni pinangkalpa-patu-karikilki, ngulangkulku yungulu-jana yimi-kari yimi-kari-kirlirliilki pinarri-mani jalangu-warnu-kurlurlu nyurlurrra-kurlurlulku. ⁴ Yalumpurrarluru yapangku kululu purda-nyanyiilki yimi jungaju Jijaji-kirliji, lawa. Manu kulalurla ngungkur-nyina. Kapulu purda-nyanyi jukurrpa-kurlu-mipa jaruju yangka kuja kalalu-jana nyurnunurnurlu-wiyi yimi-ngarrurnu. ⁵ Timiji, ngularra-piya-wangu nyuntuju nyinaya! Ngakaju marda kapungku marda nyiyarlangu marda maju rdipimi nyuntukuju. Ngula-puruju, wajampa-wangu manu muntuku-wangu nyinaya. Kajingki nyiyarlangu maju rdipimi, ngula-puruju nyinayarla tarnga-juku Jijajikiji jungarni-juku warntarla-wangu karlirr-yaninja-wangu. Manu-jana tarngangu-juku warrarda yimi-ngarrika Yimi Ngurrjuju. Manurla lawamanta warrkiji Jijajikiji yangka kujangu yungu warrki.

⁶ Ngaju kapurna palimilki. Kapurna yampimilki nyampuju nguru purdangirliilki. Jalanguju, yini karnaju Kaatu-kurralku ngulaju warntarri-piya-juku ngulaju puluku-piya-juku yangka-piya-juku kuja kalalurla maralypikingarduy-paturlu purranjarla yungu kurapakaju Kaatuku. Kuja-piya-yijala karnaju ngajuku yini Kaatu-kurraju. ⁷ Ngajuju pirjirdi nurna-nyayirni warrki-jarrijarnarla Kaatukuju, manurnarla lawamanu warrkiji nyanunguku-juku. Manu karnarla nyina wala-juku Jijaji Kirajikiji. ⁸ Kaaturluju ngajuju jungarni-pajurnu. Nguru-nyayirni-wangurla, mardarni kaju nyina mayi ngurrju-nyayirni mukarti-piya ngajukuju yangka-piya kuja-ka kingirli mardarni jurrungka, ngula-piyanya. Ngakaju Parra-nyayirni-wangurla kapu-jana Warlaja-Wiringki Jijajirliji yapaju miimii-nyanjarla payirni jungarni-japa maju marda. Ngula-jangka kapuju yini yangkaju ngurrju-nyayirni, ngula-kurluju kapurnarla jirrnganja nyina tarnga-juku. Ngulaju kularnarla ngaju-mipa jirrnganja nyina, lawa. Ngana-puka kuja karla yulkama Jijajikiji, manu kuja karla pardarni nganyunganyu-wangu ngaka kaji pina-yanirni, ngularlangu kapurla jirrnganja nyina tarnga-juku.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Timijikiji

⁹⁻¹⁰ Yangka wati yirdi Timuju, ngula-jarraju ngajarralparlijarrarla warrki-jarrija Kaatukuju. Ngulaju purlurlpa-jarrijalku nyanunguju nyiyarningkijarrakuju. Kujarlanyaju ngajuju yampinja-yanulku, ngulaju yanulku kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Tijilunika-kurra. Nyampunya karnangu wangka nyuntukulku, Timiji: Warrkiji lawamanta yalirlaju kirringka Yipijarla, ngula-jangkajuju kapanku yantarni ngajukuju. Yangka wati yirdi Kiriji, ngulaju yanu nguru-kurra Kalatiya-kurra. Kala yangka jinta-kari wati yirdi Tayituju, ngulaju yanu nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Talmajakurra. ¹¹ Yangka Luuku-mipa jinta nyampuju karlijarra wungu-juku nyina rdakungkaju. Yangkaju Maarrku, maninjarla yajarninjinta. Kangkarni nyampu-kurra ngaju-kurra yungurljarrarla warrki-jarriirni ngajarraju nyampurlaju rdakungka. ¹² Jinta-kari wati yirdiji Tijika, yilyamirra karna nyuntu-kurra yalumpu-kurra Yipija-kurraju. ¹³ Kajinpa yanirni nyampu-kurra, ngaju-nyangurlangu wawarda maninjarla kangkarniji kujarna yampijarni Karrpuju-kurlangurlaju kirringkaju Turajarla. Manu puku-watiji kangkarni yangka kujalu ngurrju-manu pipa-jangka. Ngampurrparlu yungurna-jana nyanyi puku-kari-wati kujalu ngurrju-manu pinti-jangka narnukutu-kurlangu-jangka. Ngulararlangu-jukuju kangkarni.

¹⁴ Yangka yalumpu wati yirdiji Yilikiantu, ngulangku kuja-ka ngurrju-mani nyiyarningkijarra yayini-piya-jangka,* ngulangkujuju ngajuju murrumuru-manu-nyayirni. Kuja-panuju kapujurla Kaaturluju kunka-mani-nyayirni Yilikijantuju ngajukuju. ¹⁵ Timiji, nyunturlangurlungku warrawarra-kangka yalumpu-kujakuju Yilikijantu-kujaku. Kujalparnalujana nganimparlu yapa-patuku yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju, ngula-puruju kala-jana Yilikijanturluju warlikangu yirri-puraja yimi nganimpa-kurlu yapa-kuju. Kuja-kujakuju nyanungu-kujakuju warrawarra-kangkangu.

* 4:14 copper

¹⁶ Kamparru-wiyi kujajulu yurruny-paturlu ngaju rdarri-mardarninjarla kangu kuwurtu-kurra, kulaju ngana jaarl-karrija yimiji, lawa. Panu-juku yapajujulu yampinjarla jurnta yanu. Ngulaju ngula-juku. Kularnarla wangka Kaatukuju yungujurla yalumpurraju kunka-mani ngajukuju, lawa. Yampimi karna-jana kujajuku. ¹⁷ Kujalparna karrija ngaju kuwurturlaju, ngula-puruju Warlalja-Wiri Jijajijil-paju jirnganja karrija. Pirrjirdi-manuju, manuju muurl-mardarnu palinja-kujakuju. Ngula-jangkaju, yajarninjarlaju kangu rdaku-jangkaju, ngula-jangkarluju yungurna-jana yimi-ngarririnjinini Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yangkarraku Juwu-wangu-patukuju yungulu jintawarlayirli-jiki purda-nyanyi Yimi Ngurrjuju. ¹⁸ Yapaju marda kapujulu murrumuru-maninjarla pinyi. Ngulaju ngula-juku. Warlalja-Wiringki Jijajirli kapuju muurl-mardarni Ngarlkinparluju. Kapuju kanyu nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngulangaju kapu-ngalpa ngalipakuju tarnga-juku Warlalja-Wiri nyina. Kujarlaju, ngaliparluju pulka-pinyirli-parla tarngangu-juku! Ngula-juku ngurrju!

¹⁹ Timiji, wangkanjinta-jana yangkaku karntaku yirdikiji Pirijilaku manu nyanungu-parntaku yirdikiji Kuulaku manu Yunijipuru-kurlanguku turnu-warnu warlaljaku nyanungu-nyanguku. Yimi-ngarrika-jana ngurrju karna nyina ngajuju. ²⁰ Yangka wati yirdi Raajurtu, ngulaju-ka nyina yangkanga-juku kirringka Karinjirla. Ngulaju kula yanurnu nyampu-kurraju. Yangka wati yirdi Tirupima, yampijarnirna ngulaju kirringka Militarla-juku, ngulajulpa nyurnu-juku ngunaja. ²¹ Timiji, yaruju yantarni pirriya-kujaku, kapu pirriya-jarrilki. Yapa-patu yirdi-patuju Yupuluju, Puurdunu, Layiniji, Kilutiya manu Kirijini-patu-kari nyampuraju, ngularrarluju yungungkulu yimi-ngarrirni nyuntukuju ngurrju nganta kalu nyina.

²² Timiji, wangkami karnangkurla Warlalja-Wiriki Jijajiki, “Warlalja-Wiri, jirnganjarla nyinaya Timijikiji. Yimiri-jana nyinaya nyanunguku manu nyanungu-nyangu-patuku puntu-watiki. Ngula-juku.”

Titus Pipa Tayitujuku

Pipa ngularla Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra watiki yirdikiji Tayitujuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju pipa wita ngari kujarla Puurlurlu yilyaja watiki yirdikiji Tayitujuku. Tayituju kala warrki-jarrija Puurlu-kurlu. Mapirri-pala yanu ngurra-kurra yirdi-kirraju Kiriti-kirra, manu kala-pala nguru-kari nguru-kari wapaja wurnaju. Kalalu-jana yapaku yimi-ngarrurnu warru Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kuja Puurlu yanu ngurra-karri-kirra, Tayituju purdangirli yampinja-yanu Kiritirla yungu-jana pinarri-mani Kirijini-patu jaaji-kari jaaji-karirla

Nyampurla pipangka, Puurlujurla wangkaja Tayitujuku yungu-jana nyarrparlu jaajikingarduyu-patu wiriwiri milarni. Nyanungurla wangkaja Tayitujuku yungu-jana pinarri-mani yapa yungulu-nyanu ngurrju nyina kulu wangkanja-wangu manu yungulurla jungarni nyina Jijajiki.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri pirijina-piya Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajulurlu karnangku yilyamirra nyampu pipa nyuntuku Tayitujuku. Kaaturlu-nyanu yapa milarnu nyanunguku. Nyanunguju ngajukuju wangkaja yungurna-jana yapa pinarri-mani yungulurla wala nyina manu yungulu jungangu milya-pinyi yimi junga nyanungu-kurlu. Kajili jungangu milya-pinyi Kaatu, ngulaju kapulurla jungarnilki nyina nyanunguku. ² Kaatu kula kajana warlka wangka yapaku, lawa. Kuja ngurrju-manu nyampu walya, kujakungartiji wangkaja-nyanu, “Ngana-puka kajiji wala nyina ngajuku, manu kajiji jungarni nyina ngajuku, yapa yinyaju kapuju ngajuku jirnganja nyina wankaru tarnnga-nyayirni.” Kujaju junga. Yapa kuja kalurla wala nyina yimiki jungaku, milya-pinyi kalu kapulu tarnnga nyina Kaatu-kurlu. ³ Kaatuju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Ngaka-pardu-kari wangkaja-nyanu, “Kapurna-jana milki-yirrarni ngaju-nyangu yimi junga-nyayirni yapaku.” Yuwayi, Kaatu-nganpa wangkaja ngajuku manu yapa panu-karirlanguku yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni yapaku yimi junga-nyayirni. ⁴ Tayituju, nyuntulu kanparla wala nyina Kaatuku ngaju-piya. Kuja-jangkanya nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu-piya. Ngaju karnangkurla wangkami nyuntukuju Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya: “Payirni karnangkupala yungunpalarla yimiri nyina Tayitujuku. Kujarlaju yungungkurla marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Nyiya-piya-wiyi kajika yapaju jaajikingarduyu wiriji nyina?

⁵ Tayituju, yangka kujalparna nyinaja kamparru-wiyi nyuntu-kurlu Kiritirla, kularna lawa-manu warrki ngaju-nyangu yinyarla jaajirla. Kujakunyanangu nyuntuju yampinja-yanu purdangirliji yungunpa nyuntulurlu lawa-mantarla. Ngajulurnangu wangkaja yungunpa kirri-kari kirri-kari-kirra yani yungunpa-jana milarni jaajikingarduyu-patu wiriwiri. Manu wangkajarnangu nyarrparlu yungunpa-jana milarni jaajikingarduyu-patuju wiriwiri. ⁶ Nyiya-piyalpa watiji jaajikingarduyuju wiriji nyinayarla? Jaajikingarduyu wirikingartijilpa ngurrju-wiyi nyinayarla, kajikalu marda yapa ngalya-karirli maju-pajirni. Kali-nyanu jintalpa-nyanu mardakarla, manu manyu-karrinja-wangulpa nyinakarla. Kurdukurdu nyanungu-nyangurlulpa linpangu purda-nyangkarla. Kajilpalu warrarda wiljiwilji-mantarla nyanungurrakupalangu jaji-nyanu, manu marda kajilpalu nyiarningkijarra warru yurnilyka-mantarla, ngulaju kajikalujana yapa ngalya-karirli nyanjarla punku-pajirni. ⁷ Jaajikingarduyurlu wiriwirirliji kalu-jana warrawarra-kanyi Kaatu-kurlangu yapa-patu jaajirla. Kujarlaju yapa kajilpa ngampurpa nyinakarla jaajikingarduyu wiri-jarrinjaku, ngulajulpa ngurrju-wiyi nyinakarla, yapa ngalya-karirli marda kajikalu punku-pajirni. Yungulpa nyinayarla pulka-pinja-wangu, kajika-nyanu marda pulka-pinyi. Manu yungulpa-jana ngurrju nyinayarla yapa ngalya-karikiji jinyijinyi-maninja-wangu. Juru maju-wangu-yijalalpa nyinakarla, kajika-jana marda kapanu kulu-jarrimi yapa ngalya-kariki. Nyinayarlalpa pama panu ngarninja-wangu. Kulu-wangulpa nyinakarla. Yawirlinji-maninja-wangulpa nyinakarla, kajika-nyanu marda yangka talarlangu yawirlinji-maninjarla kanyi nyanungurlulku. Kajilpa yapa kuja-piya nyinakarla maju, ngulaju

kula jaajikingarduyu wiri-jarrimi, lawa. ⁸ Kaji yapa nyina ngampurra jaajikingarduyu wiri-jarrinjakungarnti, kujakungarnti-jana ngurrju nyina nguru-kari-wardingkiki yapa-kariki manu yapaku marlajarraku. Manu-jana wangkami yungulu yanirni nyanungu-nyangu-kurra ngurra-kurra. Nyanungurlu yungu manngu-nyanyi nyiyarningkijarra ngurrju, kajika manngu-nyanyi nyiyarningkijarra maju-nyayirni. Yungu-jana jungarni nyina ngurrju yapa ngalya-kariki manu Kaatuku. Yungu-nyanu warla-pajirni maju-kujaku. ⁹ Kaji yapa nyina ngampurra jaajikingarduyu wiri-jarrinjakungarnti, kujakungarntiji yungurla ngungkurr-nyina-nyayirni yimiki Jijaji Kiraji-kirlanguku yangka-juku yimiji kujalparlipa-jana ngalijarrarlu yimi-ngarrurnu yapaku Kiritirla. Kajirla yinya jaajikingarduyu wiri ngungkurr-nyina jungaku yimiki Jijaji Kiraji-kirliki, ngulaju yungu-jana pinarri-mani panu-karikkiki kuja kalurla ngungkurr-nyina Jijajiki. Kajilpalu yapa ngalya-karirli warntarlarlu manngu-nyangkarla yimi junga Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju yalirli yungulpa-jana jungarni-mantarla jarungku ngurrjungku.

Puurlujurla wangkaja Tayitujuku yungu-jana wurdungu-mani yapa yulyurlku-yinja-kujaku

¹⁰ Jaaji-watirla yangka Kiritirla, yapa panu kalu punku-wati-nyayirni nyina miyalu-jumati. Yapa-kari purda-nyanja-wangu kalu nyina. Warrarda kalu-jana ngarrirni yapa warntarlarlu yimingki, manu kalu-jana yapa warru yulyurlku-yinyi. Panu kalu Juwu-patu Kirijini-patuju maju nyina kuja-piyanya. ¹¹ Tayituju, wurdungu-manta-jana yinya Juwu-patu kuja kalu-jana pinarri-mani yimi warntarlarlu yapa-patu. Yungulpalu yampiyarla yimi warntarlaju yimi-ngarririnja-wangurlu. Yinyarrarlu Juwu-paturlu kalu-jana ngari yulyurlku-yinyi talakupurdarlu. Kujarlunyalurla karlir-kangu jurnta warlaja-kari warlaja-kari Jijaji-kijaku. Junga kujaju. Kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu manu kurdururdurlu kalalu-jana kujarlu-juku warrarda purda-nyangu warlka wangkanja-kurra kujalurla jurnta karlirr-yanu jurnta Jijaji-kijaku. Kuja-kujakunya-jana wurdungu-manta yinya Juwu-patu yangka kuja kalu-jana yimi maju warru yimi-ngarrirni. ¹² Nyurru-wiyi, jarukungarduyu Kiriti-wardingki wangkaja kuja, “Yapa Kiriti-wardingki-patu warlka kalu warrarda wangkami. Kulu-parnta kalu nyina warnapari-piya. Punku kalu jukuru nyina warrkikiji. Ngari kalu miyi manu kuyu warrarda ngarni purlurparlu.” Kujanya wangkaja jarukungarduyuju. ¹³ Junga kujaju! Panu-karirli yapa-patu Kirijini-paturlu Kiritirlarlu kalu yimi warntarla purami. Tayituju, pututu-pungka-jana jaru pirrjirdi-nyayirni, warntarla-pajika-jana! Yimi-ngarrika-jana yarda yimi Jijaji Kiraji-kirli yungulurla jungalku ngungkurr-nyina. ¹⁴ Panu-karirli yapangu Juwu-patu Kirijini-paturlu ngari kalu purda-nyanjarla purami yimiji nyurru-warnu-juku. Yimi yalumpuraju junga-wangu. Panu-karilirla jurnta yanu jungakuju yimikiji Jijaji Kiraji-kirliki. Wangkami kalu yungulu Kirijini-patu nyina yupukarra-wangu nganta, manu wangkami kalu yungulu Kirijini-paturlu yampimi miyi-kari miyi-kari ngarninja-wangurlu nganta. Tayituju, wangkaya-jana Kirijini-patu-kariki yungulu-jana ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina. ¹⁵ Ngana-puka kajirla nyina jungarni Kaatuku, ngulanguku ngari yungu kutu ngarni miyi manu kuyu nyiyarningkijarra. Kala nganangu-puka kaji manngu-nyanyi nyiyarlangu maju-mipa, kajirla Jijaji Kirajiki ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina, ngulanguku-ka punku-pajirni nyiyarningkijarra. Yapa kuja-piya-kurlanguju nginyinginyiji maju-nyayirni, kula-ka nyiyarlangu milya-pinyi nyiya-japa ngurrjuju manu punkuju. ¹⁶ Wangkami kalu milya-pinyi nganta kalu Kaatuju, kala lawa. Tarnnga-juku kalu nyina punku-juku. Kuja kalu karlirr-yani, ngulakuju kula kajana Kaatuju yulkami. Kula kalu linpangku purda-nyanyi, manu kulalpalurla nyarrpalku ngurrju warrki-jarriyarla nyanunguku. Kujarlanya karlipa-jana milya-pinyi yapaju kula kalu milya-pinyi Kaatu.

2

Nyampurlu yimingki kangalpa ngarrirni nyarra yungurliparla jungarni nyina Kaatuku

¹ Tayituju, jungangu-juku-jana pinarri-manta yimi junga-kurlurlu Kirijini-patuku Kiritirla yungulurla jungarni nyina Kaatuku. ² Kujanya-jana wangkaya purlka-patukuju, kuja-jana wangkaya, “Purlka-patu, nyinayalu wurdungu-nyayirni manu yirriyirri yungulu-nyarra yapa ngalya-karirli ngurrju-pajirni. Yirriyirri manngu-nyangkalu-nyanu kajikankulu-nyanu marda karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Walalurla nyinaya Jijajiki. Yulkayalurla warrarda Kaatuku manu yapa ngalya-karirlanguku. Marda kajika-nyarra majurlangu rdipimi, ngulaju ngula-juku. Ngula-puruju, warrarda purayalu Jijaji-jiki.”

³ Tayituju, kuja-piya-yijala-jana wangkaya muturna-patukuju, kuja-jana wangkaya, “Muturna-patu, yungunkulu-nyanu nyurru Kaatu-kurra, manu kankulu nyina

nyanungu-nyangulku. Kujakuju ngurrjulurla nyinaya nyanungukuju. Nginji-wangkanja-wangulu nyinaya yapa ngalya-kariki. Manu kulalu warungka-jarriya pama wiri-jangkaju. Pinarri-mantalu-jana kaminakamina yimi ngurrju-mipa-kurlurlu. ⁴ Pinarri-mantalu-jana kaminakamina ngurrjungku nyiyarningkijarrakurlurlu yungulu-jana nyanungurra-parntaku yulkami manu nyanungurra-nyangu kurdukurduku. ⁵ Kuja-jana wangkaya, 'Nyurrurla karntakarnta, yirriyirrirli manngu-nyangkalu-nyanu kajikankulu-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Kulalu ngunaya wati-kari-kirli. Warrki-jarriyalu junga-nyayirni nyurrurla-nyangu ngurrangkaju. Ngampangpalu-jana nyinaya yapa-patu-karirlanguku. Purda-nyangkalu-jana nyurrurla-parnta kajili-nyarra nyarrpa wangkami.' Kujarlunyalu-jana pinarri-manta nyurrurlarluju muturnamuturnarluju kurdu-warnu-patuju karnta-patuju. Kajili ngurrju nyina jungarni yinya karntakarnta, kulalpa nganangku maju-pajikarla Kaatukurlangu yimiji.

⁶ Tayituju, kuja-piya-yijala-jana wangkaya wati-patukulku kurdu-warnu-patuku, kuja-jana wangkaya, "Yirriyirrirli manngu-nyangkalu-nyanu kajikankulu-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku." Kujanya-jana wangkaya. ⁷ Tayituju, kajinpa ngaka nyina yinya wati-patu-kurlu kurdu-warnu-patu-kurlu, ngulaju jungarni-jana nyinaya yungungkulu nyanyi kuja kanpa ngurrju nyina. Ngulaju kapungkulu waalparrirni nyuntu, manu kapulu ngurrju-yijala nyina. ⁸ Kajinpa-jana pinarri-mani, wangkaya-jana junga-nyayirni-mipa yimiji. Ngulaju kulalpa nganangku yimiji punku-pajikarla nyuntu-nyanguju. Kajingkili yapa nyurunyuru-jarrimi, kajingkili purda-nyanyi ngurrju-mipa wangkanja-kurra, kulalpalu-ngalpa nyarrparlulku maju-pajikarla ngaliparangu, lawa. Kapulu kurnta-jarrimi-nyayirni.

⁹ Tayituju, wangkaya-jana Kirijini-patuku yangka kuja kalu-jana warrki-jarri pirijina-piya paaju-patuku nyanungurra-nyanguku, kuja-jana wangkaya, "Nyurrurla warrkini-patu, purda-nyangkalu-jana paaju-patu kajili-nyarra warrkiki ngarrirni. Warrki-jarriyalu warrarda ngurrju-nyayirni yungulu-nyarra paaju-paturlu pulka-pinyi. Wiljiwilji-maninja-wangurlulu-jana purda-nyangka nyurrurla-nyangu paaju-patuju nyarrpa kajili-nyarra wangka warrki-jarrinjaku. ¹⁰ Purunjurlu kulalu-jana nyiarlangu jurnta manta nyurrurla-nyangu paaju-patuku. Kajili-nyarra nyurrurla-nyangu paajurlu ngarrirni warrki lawa-maninjaku marda nyiarlanguku warrwarra-kanjaku, ngulajulu-jana purda-nyangka. Ngulaju kapulu-nyarra walalku nyinami, kulalu wajampa-jarrimi nyiyarningkijarraku." Kujanya-jana warrkini-patukuju wangkaya. Yuwayi, yinya warrkini-patu yungulpalu warrki-jarriyarla ngurrju yungulu-jana yapa ngalya-karirli nyanyi. Kajili-jana yapa ngalya-karirli nyanyi warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kapulu ngampurrpa nyina Kaatu-kurluku purda-nyanjaku kuja karlipa-jana pinarri-mani. Yinya yimi ngulaju Kaatu-kurlu ngalipa-nyangu Ngarlkinpa-kurlu.

¹¹ Tayituju, yimi-ngarrurnu-jala yangkarnangku Kirijini-patu yungulparliparla jungarni nyinakarla Kaatuku. Nyiya-jangka-wiyilparliparla jungarniji nyinakarla? Kujakunya yungurnangku yimi-ngarrirni. Kaatuju kangalpa yimiri-nyayirni nyina ngalipakuju. Kujarlanya yilyajarni Jijaji Kiraji nyampu-kurraju yungu-ngalpa yapa panu muurl-mardarni maju-kujaku. ¹² Kaaturlu kangalpa warrarda pinarri-mani yungurliparla jungarni nyinami. Kaatu kula-ka ngampurrpa nyina nyiarlangu majuku nyampurla walyangka. Yampimirlipa majuju marri-pinja-wangurlu! Junga kujaju. Yirriyirrirli manngu-nyanyirlipa-nyanu, kajikarlipa-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Yungurliparla jungarni nyinami jalangu Kaatuku. Kujanya kangalpa Kaatuju wangkami ngalipakuju. ¹³ Jijaji Kirajiji ngalipa-nyangu Kaatu, ngurrju-nyayirni ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Jalangu, nyinami karliparla yungulku nyanungukuju, manu karliparla pardarni kaji walya nyampu-kurra pina-yanirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Junga kujaju. Kajirlipa nyanyi yaninjarni-kirra, kapurlipa wardinyi-jarrimi-nyayirni. ¹⁴ Jijajiji kula-ngalpa jayi-wangkaja. Jukuru-wangu-ngalpa kunka-pardinjarla kutupalija yungurlipa nyina nyanungu-kurlu tarnngalku. Palija-ngalpa yungurlipa yampimi maju nyiyarningkijarra. Pirlirra-ngalpa kirlka-manu, manu-nyanu ngalipaju milarnu nyanunguku. Kujarlanyarliparla nyina jungarni-nyayirni nyanungukuju.

¹⁵ Tayituju, pinarri-manta-jana yapa Kirijini-patu Kiritirila yimi-wati kujarna yirrnaru nyampurla pipangka. Pututu-ngarrrika-jana yungulu purami nyampu yimi jungangku. Ngajulurlurnangku yungu nyampuju yimi. Ngulakuju kajilirra jurnta yani nyampuku yimiki purda-nyanja-wangu, ngulaju-jana pulya-juku wangkaya jungarni yungungkulu yirriyirrirlikli purda-nyanyi.

3

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Kirijini-patu Kiriti-wardingki-patu nyarrpa yungulurlu jungarni nyina Kaatuku

¹ Tayituju, langa-kurra-manta-jana warrarda Kirijini-patuku yungulu-jana linpangku purda-nyanyi kapumanu-patu wiriwiri. Manu-jana wangkaya yungulu-jana ngurrju warrarda nyina manu warrki-jarrimi yapa ngalya-kariki. ² Wangkaya-jana Kirijini-patuku yungulu nginji-wangkanja-wangu nyina yapa ngalya-kariki, manu lawa yungulu kulu-wangu rarralya nyina. Yungulu-jana ngurrju nyina yapa panu-kariki, manu yungulu-jana wurulya jirnganja nyinami pulka-pinja-wangu.

³ Ngalipa Kirijini-jarrinjakungarnti kujalparlipa nyinaja, ngulaju kalarlipa warungka-nyayirni nyinaja. Yapa purda-nyanja-wangu kalarlipa nyinaja yapa ngalya-karikiji, manu kularlipa purda-nyangu Kaatu. Yapa-karirili-ngalpa kangu warntarla Kaatu-kujaku. Kularlipa-nyanu nyarrparlu warla-pajikarla maju-kurra-yaninja-kujakuju. Kujarlanya kalarlipa majuju manngu-nyangu nyiyarningkijarraju. Ngari-jala kalarlipa-nyanu wardinyi-manu ngalipa-miparlu. Punku-nyayirnilparlipa nyinaja, kalarlipa-jana mimayi-jarrija yapa ngalya-karirlangukuju. Kujarlanya kalalu-ngalpa yapaju nyurunyuru-jarrija. Manu kalarlipa-nyanu ngaliparlangu nyurunyuru-jarrija. ⁴ Yuwayi, majulparliparla jurnta nyinaja Kaatukuju. Kuja-jangkaju kapurlipa paliyarla. Kaatuju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Ngampangpalpa-ngalpa nyinaja, manulpa-ngalpa yulkaja. Kujarlanya Ijajiji marlaja palka-jarrija nyampurula walyangkaju. ⁵ Mardalparliparla jungarni nyinaja Kaatuku. Kula-ngalpa ngulaju kuja-jangka wankaru-manu, lawa. Nyangu-ngalpa maju nyinanja-kurra, manu-ngalpa marijarrinjarla ngurrju nyinaja. Kujarlanya-ngalpa muurl-mardanu wankaru-juku. Maju-ngalpa wilypi-manu muku Juju Ngawu-kurlangu yangka kuja-ka ngati-nyanurlu kurdu parlijirni ngapa-kurlurlu. Kurru-pungu-ngalpa Pirlirra Kaatu-kurlangu ngalipakuju. Yinya-kurlu Pirlirra-kurlu ngulajurlipa pina-palka-jarrija. ⁶ Yuwayi, Kaaturlu yilyajarni Ijajiji Kiraji ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Yilyajarni yungu-ngalpa kurru-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu ngalipakuju. ⁷ Kaatuju ngurrju-nyayirni ngalipakuju. Kujarlanya-ngalpa jungarni-pajurnu. Kujarlanya-ngalpa yungu Pirlirra Kaatu-kurlanguju. Yungu-ngalpa Pirlirra yungurlipa milya-pinyi-nyayirni kapurliparla jirnganja nyina wankaru tarnnga nyanungukuju.

⁸ Tayituju, nyampurra yimi ngulaju junga. Yapa panulpalurla ngungkur-nyinayarla yungulu ngurrju nyina. Kula lani-jarriya manu kurnta-jarriya! Tarnngangu-juku-jana pinarri-manta yapaju kuja kalurla wala nyina Kaatuku. Tarnngangu-jana pinarri-manta yungulu-jana ngurrju nyina jama yapa ngalya-kariki.

⁹ Panu-kari yapaju kalu nyina maju. Warrarda kalu-nyanu kulungku ngarrirni warungka-piyarlu yimi-ngirli nyanungurrakupalangu-kurlangu-ngurlu manu nyanungurra-nyangukupalangu-ngurlu nyurnunurnu-ngurlu yirdi-ngirli. Warrarda kalu-nyanu ngarrirni kurruwarri Juwu-kurlangu-ngurlu. Ngula-miparla kalu wirnki-jarrimi warrarda. Kuja kalu-nyanu kujaju kulu-jarrimi, kujarlaju kula kalu-nyanu pirrijirdi-mani Kaatuku puranjaku, lawa. Kuja-kurraju-jana yampiya, purda-nyanja-wangurlu! ¹⁰ Kaji yapa ngana-puka warrarda wangkami yimi nyurru-warnu-kurlu nyanungukupalangu-kurlangu-kurlu manu marda Juwu-kurlangu kurruwarri-kirli, kujarlaju marda kajikalu-nyanu Kirijini-kariyi-nyanurlangu kulu-jarrimi. Kuja-kujakuju ngarrika yinya yapa jintaku marda jirramaku yungu wurdungu-jarrimi. Kaji warrarda-juku wangkami, ngulaju wurdungu-manta. ¹¹ Tayituju, milya-pinyi kanpa-jana yapa punku-nyayirni kuja-piyaju. Milya-pinyi kanpa-jana kuja kalu nyiyarningkijarra kunkungka-jarrimi. Nyanungurlangu kalu-nyanu milya-pinyi kuja kalu karlir-nyinanjarla majungka-jarrimi.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Tayitujuku

¹² Tayituju, ngampurra karna nyina yungurna yani Nikapulu-kurra yungurna nyina yinyarla yulyurru-puru. Wurnakungarntirli kaprangku yilyamirra Yarrtimu marda, marda Tijika nyuntu-kurra Kiriti-kirra. Kaji jinta marda yukamirra, manta-nyanu nyuntu-nyangu nyiyarningkijarra, manu yantarniji kapanku yali-kirra Nikapulu-kurra. ¹³ Wati luwiya yirdiji Jinaja manu wati jinta-kariri Yapuliji, nyinami kapala Kiritirra wur-nakungarnti. Kaji-pala tala-wangu nyina, ngulaju-palangurla yungka. ¹⁴ Tarnngangu-juku-jana pinarri-manta Kirijini-patu Kiritirra yungulu mata-wangu warrki-jarrimi ngurrju. Kajikalu marda warrki-wangurlangu warrarda nyina. Kajilpalu tarnnga-juku warrki-jarriyarla, yungulpalu-jana ngalya-karirlangu warrawarra-kangkarla.

¹⁵ Yapa-patu kuja kalu nyina ngaju-kurlu, yimi-ngarrirni yungungkulu nyuntuku ngurrju nganta kalu nyinami nyampurlaju. Yapa-patu kuja kalu nyina ngulangka Kiritirra,

kuja kalu-nganpa yulkami, manu kuja kalurla wala nyina Jijajiki ngalipa-piya, yimi-ngarrika-jana nganimpaju ngurrju karnalu nyinami. Wangkamilki karnarla ngalipanyanguku Warlajja-Wiriki yungu-nyarra yimiri-juku nyinami nyurrurlaku panuku-juku. Ngula-juku.

Philemon
Pipa Pilimuku
Pipa ngularla Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra
watiki yirdikiji Pilimuku nyurru-wiyi

Nyiyi-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlurla nyampu pipa pantirninjarla yilyaja watiki yirdiki Pilimuku. Pipangku nyampurlu kangalpa pinarri-mani ngalipalku, ngula-jangka yungurlipa-nyanu jarnku-jarnku yawuru-jarrimi nyiyarlangu-jangkaju. Kuja nyampu pipa Puurlurlu pantirninjarla yirrarnu, ngulajulpa rdakungka nyinaja kirringka wiringka Ruumurla.

Pilimujulpa Kirijini nyinaja kirringka Kalajirla jurnarra nyiyarningkijarra-kurlu. Manulpa-nyanu panu-jarlur warrkiniji nyanungurluju mardarnu, kujalpalurla warrkijarrija. Warrkini-paturlajintajulpa murnma jangarnngka-wangu nyinaja yirdi Yunajimu. Yirdi yangka 'Yunajimu', ngulaju-ka wangka 'Warrkini Ngurrju!' Kala ngantarla nyiya mayi nyanungurluju purungku jurnta manu warlalamarriki Pilimuku. Lanijarrijalpa puru-jangkaju, manulpa jata-nyangu. Ngula-jangkaju, wuruly-parnkajalku Ruumu-kurra panu-kari-piya kujalpalu kamparru-warnu-patu-wiyi wuruly-parnkaja, ngula-piya. Yinyarla-jukurla Puurlukuju rdipija.

Puurlurlurla yimi Jijaji Kiraji-kirli Yunajimuku yirri-puraja, ngulakujurla nyanunguju marlaja Kirijini-jarrijalku. Puurlujulparla wajampa-jarrija-juku Yunajimukuju, ngantalparla ngampurra nyinaja Yunajimukuju yungulpa nganta pina-yantarla nyanungu-nyangu-kurra warlalamarri-kirra Pilimu-kurra, Kalajirla kujalpa nyinaja. Manurla Pilimuku Puurluju wangkaja yungu pinja-wangurlu Yunajimu yampimi wuruly-parnkanjarnu. Nyampurla pipangka, Puurlujurla wangkaja yungurla Pilimu yawuru-jarrimi Yunajimuku pinja-wangu, manu yungu pina rdakuri-kijirni nyanungukupurdangkalku puranjakungarduyulku. Nyampuju kujarlanyarla Puurlurluju wita pipa pantirninjarla yirrarnu.

¹ Ngaju karna rdakungka nyinami Puurluju. Kujalparnarla warrkijarrija Jijaji Kirajiki mata-karda-nyayirni, kuja-wanawananya karna nyinami rdakungkaju. Ngajulurlu manu Timijirli karnalu-nyarra yilyamirra jaru nyampu nyurrulaku. Nyanunguju-ka nyina Kirijini-yijala ngalipakupurdangkaju. Ngulangkaju ngajarrarluru karlijarrangku jaru yilyamirra nyuntuku-wiyi wungu-warnuku Pilimuku, nyunturlangu kuja kanparla warrkijarri Kaaatuku ngajarra-piya. ² Yaliki karntaku karna nyampuju wangka yirdikiji Yapiyuku Kirijini-kariyirangukuju, manu yangka Yakijarlangukuju. Nyanunguju karla warrarda warrkijarri Kaaatuku rdiily-parnkanja-wangu ngajarra-piya. Manu karna-jana nyampuju wangka panu-kariranguku Kirijiniki yangka kuja kalu turnu-jarrimi yuwarlirla nyuntu-nyangurla. ³ Ngajarra karnalu-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Wapirra Kaaatuku manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlajawiriki kujanya, "Nyumpala karnalu-nyarra payirni yungunpalarla yimiri nyinami Pilimuku. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralya tarngajuku."

Pilimu kala-jana yulkaja-nyayirni Kirijini-kariyi-nyanuku

⁴⁻⁵ Nyuntu Pilimu, jaru wita karna purda-nyanyi warrarda nyuntu-kurluju yangka kuja kanpa-jana nganta yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku jintawarlayiki, manu karna purda-nyanyi yangka kuja kanparla wala nyinami Warlajawiriki Jijaji Kirajiki parra-kari parra-kari nganta. Kujarlaju, warrarda karnangku manngu-nyanyi nyuntu, manu karnangkurla kujakuju wardinyi-jarrinjarla yati-wangka Kaaatuku. ⁶ Ngalipa karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki, kujarlanya karlipa jintangka-juku nyina. Nyanunguju kangalpa warrarda nyinami ngalipakuju yimiri-nyayirni. Kujarlaju karnangkurla Kaatu payirni nyuntuku Pilimuku yungunpa-jana pinarri-mani kuja-juku Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngula-jangkanya kapunkulu warrajarlu milya-pinyi yangka kuja kangalpa Jijajirli warrawarra-kanyi yimiri-nyayirni. ⁷ Tarnnga-jukulpanpa-jana yulkaja panu-karikiji yapakuju Kaatu-kurlangukuju, manulpanpa-jana wardinyi-maninjarla pirrjirdi-manu. Kujarna jaru purda-nyangu nyuntu nganta kuja kanpa-jana yulkami nganta, ngulangkujuju miyaluju raa-pungu-nyayirni. Ngularlangukuju karnarlajinta Kaaatukuju pulka-pinyi.

Puurlujurla wangkaja Pilimuku yungurla Pilimuju rarralya nyinami mari-karra Yunajimuku warrkiniki nyanungu-nyanguku

8-9 Pilimu, nyuntu kanpaju milya-pinyi ngajuju Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini. Ngaju karna-jana marlaja nyinami pirijina rdakungka Yimi Ngurrju yirri-puranja-warnu. Kujarlaju, kajilparnangu jinyijinyi-mantarla tarnngangu-juku ngajukuju purda-nyanjakuju, ngulaju ngula-juku. Kajikanpaju lincungku purda-nyanyi. Kala lawa, milya-pinyi karnangu nyuntuju yulkanja-panu Kaatu-kurlangu. Kujarlaju, ngayi karnangu wangkami mari-karra jinyijinyi-maninja-wangu. Purllka-nyayirni ngari karnangkurla wangka yangkaku Yunajimuku yungunpa rdakurl-kijirni pina-yaninja-kurra. ¹⁰ Nyanunguju, ngulajuju marlaja Kirijini-jarrija ngajukuju nyampurla rdakungkaju, ngulaju ngaju-nyangu-piya ngalapi-nyanu. ¹¹ Yangka Yunajimu, kamparru-wiyi kulal-pangu ngurrju-wiyi warrki-jarrija nyuntukuju, kala lawa. Warrkini ngurrju-wangu! Kala jalanguju, ngulaju kangali warrki-jarrimi mata-karda-nyayirni ngalijarrakuju, kula ngaju-mipaku-juku.

Puurlujurla wangkaja Pilimuku kapurla yilyamirra nganta pina Yunajimuju Pilimuku nganta

¹² Ngajuju Puurlu karnarla yulkami Yunajimuku ngulaju karrikarri-wangu-juku. Ngari karnangu kutu yilyamirra pina nyuntukuju Pilimukuju. ¹³ Nyampurla rdakungka karna-jana marlaja nyinami-juku yapa-kariki Yimi Ngurrju yirri-puranja-warnu. Kula kanpaju nyuntuju palka-wiyi jirrnanja warrki-jarri. Kujarlaju mardarna mardarni Yunajimu nyampurla-juku tarnnga-juku yilyanja-wangurlu. Yungurnangu marda jurnta mardarni yunguju nyampurlaku warrki-jarrimi ngajukulku tarnngalku. Kala lawa! Ngulajungku warrkini nyuntu-nyangu. ¹⁴ Kajilparnangu kujarlaju jurnta mardakarla, ngulakuju kajikanpajurla marda kapuru nyinakarla. Ngula-kujaku karnaju wangka kanunju-kariki, "Kularna Pilimu jinyijinyi-mani Yunajimuku kulpari yilyanjaku ngaju-kurraju, lawa. Kapurna jaru yilyanjarla payirni-wiyi Pilimuju yunguju marda kulpari yilyamirni Yunajimu ngajuku warrki-jarrinjaku." Kujanya karnaju wangka. Kujarlaju kapurnangu kulpari kutu yilyamirra Yunajimuju. ¹⁵ Nyampurla rdakungka kujalparna mardarnu Yunajimu witaku, ngulaju marda yungungku kulpari yani tarnngalku nyuntu-kurra. ¹⁶ Nyanungurlu Yunajimurlu, ngulanguju kaju wardinyi-mani. Ngulajurla warlalja Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Nyurru-wiyi kalangu warrkini-mipa-wiyi nyinaja. Kala jalanguju kangalpa nyinami ngalipakupurdangkalku Kirijini-kariyi-nyanu. Kujarlaju, kapungku nyunturlangu miyalu raa-pinyi karrikarri-wangurlu nyuntukupurdangkarlulku.

Puurlujurla wangkaja Pilimuku yungu rdakurl-kijirni pina Yunajimu

¹⁷ Pilimu, milya-pinyi kanpa yangka kuja karlirla mapirra warrki-jarrimi Jijaji Kirajikiji. Ngari karnangu payirni Yunajimukuju kujarlau: Kajilpanpaju ngungkurr-nyinakarla ngajuku wangkanja-kurraku, kujarlaju ngaju-piyalku pina-rdakurl-kijika yangka Yunajimu.

¹⁸ Yunajimurlu mardangu kuluku ngurrju-manu, manu mardangu nyiyarlangu wijingki jurnta kangu. Ngulaju ngula-juku, ngariki kutu yimi-ngarrika, ngula-jangkarlu yungurnangu pina-yinyi nyiyarlangu kujangu jurnta manu. ¹⁹ Nyampurla pipangka karnangu yimi wita yirrarni rdakangkuju ngajulurlu: KAPURNANGKU KULPARI YINYI NYIYARLANGU YANGKA KUJANGKU NGANTA JURNTA KANGU! Kala, wita-kari yungurnangu wangka yangka kujanpaju nyurru-wiyi marlaja Kirijini-jarrija ngajuku. Ngula-wanawana nganta yungulpanpaju yungkarla nyiyarningkijarra, manu nyunturlangu nganta yungulpanpa-nyanu yungkarla ngaju-kurraju! Ngularrakuju kularnangu payirni. Yunajimu-mipaku karnangu payirni yungulpanpa pina-rdakurl-kijikarla. ²⁰ Yuwa, ngajukupurdangka Pilimu, yungulpanpaju ngungkurr-nyinayarla ngajuku yungu-ngalingki Warlalja-Wiri Jijaji wardinyilki nyina. Rdakurl-kijika pina yangka Yunajimu, kujarlunya yungunpaju wardinyi-maninjarla pirrjirdi-mani Kirijini-kariyi-piya.

²¹ Pilimu, nyuntu karnangu milya-pinyi kapunpaju purda-nyanyi wilji-wangurlu. Kajilparnangu nyiyarlangku payikarla, ngulaju kajikanpaju lincungku purda-nyanyi. Kujarlaju karnangu lani-wangu wangka jaru nyampu. ²² Ngakarnangu nyanyi ngurrangka nyuntu-nyangurlu. Kajinkijilirla wangka Kaatuku, ngula-warnuju kapurna wilypi-pardinjarla yani rdaku-jangka warlangarrangarra-kurralku. Junga kujaju! Ngulakungarntiji ngurra ruumu-parduju jungarni-manta ngajukuju jijanukungarntikiji.

Puurlurlurla pipa nyampuju lawa-manu Pilimuku

²³ Nyampurlu wati-karirli yirdingki Papururlu yungungku yimi-ngarrirnirra nyuntu Pilimuku ngurrju nganta-ka nyina. Nyanunguju kaju jirrnanja nyina nyampurla

rdakungka pirijini-yijala Jijaji Kiraji-kirlangu. ²⁴ Panu-karirlangu kangkulu nyuntuku wangka Maarrku, Rditarrku, Rdima, manu Luuku ngaka ngantangkulu nyanyi.

²⁵ Yati-wangkamilki karna-nyarrarla Jijaji Kirajiki nyurrurlaku yapaku, “Warlalja-Wiri Jijaji, yimiri-jana nyinaya yapa nyampu-patuku, manu nyinaya yapa nyampurra-kurlu tarnnga-juku.” Ngula-juku.

Hebrews Pipa Yipuru-patuku Pipa yapa-patuku Yipuru-patuku kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi

Nyia-kurlu yimi nyampu?

Nyurru-wiyi, yapa panulu Kirijini-jarrija. Ngalya-karijilpalu Juwu-patu nyinaja, manu ngalya-kariji Juwu-wangu-patu. Juwu-patu Kirijini-paturlu kalalu manngu-nyangu Mujuju manu nyanungu-nyangu kuruwari kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku. Kalalu manngu-nyangu purlapa-kari purlapa-kari yangka kuja kalalu puraja. Kalalujana nyanungurra-nyangu Yuwarli Maralypi manu maralypikingarduyu-patu manngu-nyangu kujalpalurla warrki-jarrija-juku Kaatuku wardinyi-maninjaku. Kala Juwu-wangu Kirijini-patu, nyarrpa-jarrija kalalu? Mardarnulpalu Jijaji-mipa. Kalalu manngu-nyangu Jijajiji wiri parrpada-juku Mujujuku-japa marda lawa.

Jalangujalangurlu kajirlipa yimi nyampu riiti-mani, ngulaju karlipa milya-pinyi Jijajiji wiri parrpada-juku Mujujuku. Jijajirli jintangku kajana yapaju kutu-karda kanyirni Kaatu-kurraju. Nyanungu-mipakurliparla walaju nyinami.

Kaaturlu Jijaji yilyajarni walya nyampu-kurra

¹ Nyurru-wiyi Kaatu-jana wangkaja ngalipa-nyangu nyurnunyunuku. Kala-jana warrarda wangkaja jarukungarduyu-kari jarukungarduyu-karikiji yangka kuja kalalujana wangkaja ngalipa-nyangu nyurnunyunuku Kaatu-kurlu. Junga kujaju. ² Kala ngaka-pardu-kari, Kaaturlu nyanungu-nyangu Kaja-nyanu warlaja yilyajarni walya nyampu-kurra. Yuwayi, nyanungurlu yilyajarni nyanungu-nyangu Kaja-nyanu nyampukurra yungu-ngalpa nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu. Kaaturlu milarnu nyanungu-nyangu Kaja-nyanu yungurla ngaka nyanungukulku karrimi nyiyarningkijarra. Nyurru-wiyi-pala nyanungu-jarrarlu-juku mapirirli ngurru-manu nyiyarningkijarra walyangka manu yalkirirla. ³ Kuja karlipa manngu-nyanyi Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu, kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaatuju yartarnari wiri-jarlu-kurlu rdili wiri-piya kuja-ka mirilmiril-karri. Nyanungu-nyangu Kaja-nyanurlangu yartarnari wiri-kirli jurrku-juku yangka jinta-juku Kaatu. Kaatu-kurlangu Kaja-nyanurluju-ka warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra jungangku walyangka manu yalkirirla nyanungu-nyangu-kurlurlu yimi pirrjirdi-kirirli. Yapa ngalipaju kalarlipa maju-nyayirni nyinaja. Kala Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu-ngalpa palija yungu-ngalpa kirilka-mani. Ngula-jangka, pina-wankaru-jarrinjarla pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Yinyarla yaninjarla nyinanjuru Kaatu-wana jungarni-pirdinypa. Ngulanganya kapala mapirri nyina wiri-nyayirni nyiyarningkijarraku.

⁴ Junga kujaju. Kaaturlu Jijajiji Ngalapi-nyanu-pajurnu. Kula yirdi yangka marramarra-patu-piya, lawa. Kaaturlu milarnu nyanungu-nyangu Kaja-nyanu yungujana wiri-jarlu nyina parrpada-juku marramarra-patuku.

Jijajiji parrpada-juku wiri-jarlu marramarra-patuku

⁵ Nyarrpa karna milya-pinyi kuja-ka Jijaji wiri-jarlu parrpada-juku nyina marramarra-patuku? Kapurna-nyarra yimi-ngarrirni. Kaaturlu kula jintarlungu nyanungu-nyangu marramarra kurdu-nyanu-pajurnu, lawa. Ngarirla Jijaji-mipaku wangkaja kujaju:

“Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu. Jalangujurnangku nyuntukupalangu-jarrijalku Kirda-nyanulku.*
Ngajuju kapurnangku nyuntukupalangu Kirda-nyanulku nyina, manu nyuntuju kapunpa ngajuku Kaja-nyanulku nyina.”*

Nyanungujurla kujaju wangkaja Jijaji-mipaku nyanungu-nyangu Kaja-nyanuku. ⁶ Yangka kuja Kaaturlu yilyaja nyanungu-nyangu Kaja-nyanu marulu nyampukurra walya-kurra, nyanungu-jana wangkaja marramarra-patuku, “Nyurrurla parntarrinjarlalurla pulka-pungka ngaju-nyangu Kaja-nyanu.”*

⁷ Nyampu-kula kangalpa Kaatuju wangkami nyanungu-nyangu marramarra-patukurlu:

* 1:5 Nyangka Psalm 2:7

* 1:5 Nyangka 2 Samuel 7:14

* 1:6 Nyangka Deuteronomy 32:43

“Ngajurna-jana marramarra ngurrju-manu yungujulu warrki-jarrimi ngajuku. Ngular-
raju kapulu nyina warlpa-piya manu rdili-piya.”* Kuja-kula kangalpa Kaatuju
wangkami nyanungu-nyangu marramarra-kurluju.

⁸ Kala nyampu-kula karla Kaatuju wangkami nyanungu-nyangu Kaja-nyanukuju:

“Ngaju-nyangu Kaja, nyuntujunpa Kaatu. Kapunpa nyuntuju Warlalja-Wiri ny-
ina nyiyarningkijarraku tarnga-juku, manu kapunpa-jana ngaju-nyangu yapa
warrawarra-kanyi junganku.

⁹ Kula kanpa nyuntulu ngampurpa nyina warntarla nyinanjaku, lawa. Ngampurpa-
nyayirni kanpa nyina warrarda jungarniki nyinanjaku. Kujarlanyarnanku
milarnu nyuntuju Warlalja-Wiri-nyinanjaku, kula ngaju-nyangu marramarra-
patu. Ngajujurna Kaatu yangka kuja kankujulu pura. Kapunpa milarninja-warnu
wardinyi nyina ngaju-nyangu marramarra-piya-wangu.”*

¹⁰ Kaatu karla kuja wangkami nyanungu-nyangu Kaja-nyanukuju:

“Warlalja-Wiri, nyurru-wiyi kujalpa nyiya-wangu lawa karrija, nyuntulurlunpa ngurrju-
manu yalkiri manu walya nyuntu-nyangu rdakangku.

¹¹ Walya manu yalkiri kapu-pala lawa-jarrimi muku, kapu-pala lawa-jarrimi jurnarrpa-
piya kuja-ka larra-yaninjarla yawu-pardimi. Kala nyuntuju kapunpa wankaru-
juku nyina tarnga-juku.

¹² Nyuntulurlu kapunpalangu yilyami walya manu yalkiri kuja-purda-kari, kala kulanpa
yawu-pardimi kuja-piya, lawa. Kapunpa wankaru warrarda nyina, kulanpa
palimi. Walya manu yalkiriji wawarda ngawungawu-piya. Kuja-ka wawarda
larra-yani, yapangku-ka yalyi-mani, manu-ka jinta-karirlalku yukami. Kuja-
piyarlu kapunpalangu yilyami walya manu yalkiri yungunpa jinta-karilki ngurrju-
mani walya manu yalkiri.”*

Kuja-kula karla Kaatuju wangkami nyanungu-nyangu Kaja-nyanukuju.

¹³ Kularla Kaatu wangkaja jintarlanguku nyanungu-nyangu marrarraku yungu
pirri-mantarla nyanungu-wana jungarni-purdanji, lawa. Ngarirla Jijaji-mipaku
wangkaja kuja:

“Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-
wangu yapa yirrani nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla
kunka-mani yangka kujalpankulu nyurunyuru-jarrija.”*

Kujajurla wangkaja nyanungu-nyangu Kaja-nyanu-mipaku. ¹⁴ Marramarra-patuju kula
kalu warlalja wiri nyina Jijaji-piya, lawa. Nyanungurraju pirlirpa-mipa kuja kalurla
warrki-jarrimi Kaatuku. Ngularra kajana yilyamirni warrarda nyampu-kurra yungulu-
ngalpa ngalipa jirrnganja nyinanjarla warrawarra-kanyi wuurnpa-puru. Ngalipa-ngalpa
Kaaturluju milarnu yungu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujaku.

2

*Yungulparlipa yirriyirri-nyayirnirli purda-nyangkarla yimi Kaatu-kurlu kuja kangalpa
yapa muurl-mardarni palinja-kujaku*

¹ Yuwayi, Jijajiji wiri-jarlu parrpada-juku marramarra-patukuju. Kujarlanya yungul-
parlipa yirriyirri-nyayirnirli purda-nyangkarla Jijaji-kirlangu yimiji yangka kujarlipa kampar-
rurlu purda-nyangu. Kajirlipa yampimi yinya yimi wajawaja-maninjarla purda-nyanja-
wangurlu, ngulaju marda kajikarlipa tarngangku wajawaja-manirra. Kujaju ngurrju-
wangu. ² Nyurru-wiyi, Kaaturlu-jana yimi yungu nyanungu-nyangu marramarra-
patuku. Ngula-jangkalurla yungu Mujujukulku. Kuruwari yinyaju junga-nyayirni.
Nganangku-puka kujalpalu karlirr-yaninjarla yampija, Kaaturlujulpa-jana junganku
mimmi-nyanjarla murrumuru-manu. ³ Kuja-piyarlu-yijala kapu-ngalpa murrumuru-
mani kajirlipa purda-nyanja-wangurlu yampimi nyanungu-nyangu yimi jinta-kari Jijaji-
kirli yangka kuja kangalpa yapa muurl-mardarni palinja-kujaku. Warlalja-Wiri Jijajirli-
jana kamparru-wiyi yimi-ngarrurnu yimi yinyaju kujalu purda-nyangu. Ngula-jangkaju,
ngakalku nganimpakulkulu-nganpa yimi-ngarrurnu. ⁴ Kaaturlu-nyanu milki-yirranu
nganimpa-kurra yangka kujalpa-jana Jijajirli yapa panu ngurrju-manu nyurnu-jangka
manu yangka kujalpa warrki-jarrija yartarnarri wiri-kirli. Ngula-jangka, wangkaja-
nyanu, “Jalanguju ngaju-nyangu Pirlirpa yungurna-jana yinyi yapaku yungujulu nga-
juku warrki-jarrimi yartarnarri-kirli nyiyarningkijarrarla.” Junga kujaju. Kujarlanya
karnalu milya-pinyi Jijaji-kirlangu yimiji junga.

Jijaji yapa-jarrija palka-kurlulku yungu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujaku

* ^{1:7} Nyangka Psalm 104.4 * ^{1:9} Nyangka Psalm 45.6 * ^{1:12} Nyangka Psalm 102.25-27 * ^{1:13} Nyangka
Psalm 110.1

⁵ Yimi-ngarrirni karnalu-nyarra walya jinta-kari-kirli kuja-ka Kaaturlu ngurrju-mani ngulangka yungu Jijaji wiri nyina nyiyarningkijarraku. Kula kajana walya jinta-kari yinyi ngurrju-maninjarla marramarra-patukuju yungulu nyanungurraju wiriwirilki nyina, lawa. Manu kula-jana kuja wangkaja nyanungu-nyangu marramarra-patuku, “Nyurrurlaju kapunkulu wiriwiri nyina nyiyarningkijarraku yinyaku yangka walya kuja karna jinta-karilki ngurrju-mani.” Lawa, kula-jana kuja wangkaja marramarra-patukuju. ⁶ Nyurru-wiyi yapangku nganangku mayi nyampuju yimi yirrarnu Payipulurla:

“Yapa kalu nyina wita pingi-piya, palimi kalu. Kala nyuntu Kaaturlu kanpa-jana manngu-nyanjarla warrawarra-kanyi-juku. Kula kanpa-jana wajawaja-mani, lawa.

⁷⁻⁸ Jalangujalangu, marramarraju kalu pirrjirdi-nyayirni nyina kula yapa-patu-piya. Kuja kanpa-jana yapaju ngurrju-mani, ngari kalu witaku-mipa nyina palin-jakungartiji. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulu yapaju nyina yartarnarri wiri-kirli tarnnga-juku. Kapulu-jana marramarra-patuku wiri nyina. Junga kujaju. Kujanpa-jana yapa nyuntulurlu ngurrju-manu nyampurla walyangka, nyuntulurlunpa-jana yartarnarri yungu yungulu nyina wiriwiri nyiyarningkijarraku.”*

Jalangu nyampurla walyangka, Kaaturlu-ngalpa milarnu yungurlipa nyiyarningkijarraku warrawarra-kanyi. Kala lawa, murnma kula karlipa wiriwiri nyiyarningkijarraku nyina. Kula jungarni kujaju. ⁹ Jalangurluju karlipa nyanyi Jijajiji kuja-ka wiri-jarlu nyina nyiyarningkijarraku. Kuja Kaaturlu walya-kurra nyampu-kurra yilyajarni, nyanungurluju rampaku-manu ngalipa-piya, kula marramarra-patu-piya. Junga kujaju. Jijajiji murrumuru-jarrinjarla palijalku. Kujarlanya Kaaturlu nyanunguju pirrjirdi-manu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-karda, manu ngurrju-pajurnu. Yuwayi, Kaaturju-ngalpa yimiri-nyayirni nyinaja. Jijaji-ngalpa yilyajarni nyampu-kurra yungu-ngalpa kunka-pardinjarla palimi ngalipaku.

¹⁰ Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu, manu nyiyarningkijarraju nyanungu-nyangu. Yungu-jana yapa panu-nyayirni kanyi nyanungu-nyangu ngurra-kurra kankar-larra yungulu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyinami Jijaji-piya. Ngurrju kujaju. Kala nyiya-jangka Kaaturluju Jijajiji rampaku-manu ngalipa-piyaju? Jijajirli-jala kajana yapaju wankaru-mani. Kaaturlu Jijajiji walya nyampu-kurraju yilyajarni yungu murrumuru purda-nyanjarla palimi. Kaji Kaatu Jijajikiji rampaku-maninja-wangu nyinayarla, kula-jana Jijajirliji yapakuju wankaraju yungkarla. ¹¹ Jijajirli kangalpa yapaju jungarni-mani yungurliparla jungarni nyinami Kaatu-mipaku. Junga kujaju. Ngalipa manu ngalipaku papardi Jijaji, ngulangkuju karlipa jinta-juku Kirda-nyanuju mardarni ngulaju Wapirra Kaatu. Kujarlanya kula-ka Jijajiji kurnta-jarrimi ngalipakujakuju, lawa. Kukurnu manu ngawurru-pajirni kangalpa. ¹² Nyampu-kularla Jijajiji wangkaja Kaatukuju nyurru-wiyi Payipulurla:

“Wapirra, kapurna-jana wangkami ngajukupurdangkakuju kukurnu-nyanu-patuku manu ngawurru-nyanu-patuku nyuntu-kurluju. Kajirlipa jinta-jarrimi muku, kapurnangku yunparni nyuntuku pulka-pinjaku.”*

¹³ Jijajiji kujarlangu wangkaja Kaatu-kurluju:

“Kapurnarla wala nyinami Kaatukuju.”*

Manu Jijajiji kujarlangu wangkaja Kaatu-kurluju:

“Nyampu-kularna Kaatu-kurlangu-kurluju kurdukurdu-kurluju yangka-patu kujaju yungu nyanungurlu yungurna-jana warrawarra-kanyi.”*

¹⁴⁻¹⁵ Ngalipa kuja karlipa Kaatu-kurlangu kurdukurdu nyinami, ngulajurlipa yapa yilara-kurlu manu yalyu-kurlu. Ngula Jijaji nyampu-kurra walya-kurra yanurnu, nyanunguju ngalipa-piya yapa-jarrija palka-kurlulku yungulu yapangku puuly-mardarninjarla pinyi. Nyanunguju warntawarntarla palija yungu Juju Ngawu rampaku-mani tarnnga. Nyampurla walyangka, Juju Ngawu ngulaju pirrjirdi-nyayirni. Kujakujakunya kalu yapa warrarda nyina lani-nyayirni, kajika-jana muku pinyi Jujungkuju. Junga kujaju. Kula kalu rarralypa nyina, lawa. Kala Jijaji palija warntawarntarla yungu-jana yapa-patu kanyi Juju Ngawu-kujaku manu yungu-jana rarralypa-mani. ¹⁶ Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Jijaji-kirliji. Kula-jana nyanunguju palija warntawarntarlaju marramarra-patuku yungurla jurnta kanyi Juju Ngawuku, lawa. Nyanungurraju kula kalu nyina Yipuruyamu-kurlangu warlalja. Jijajiji palija warntawarntarlaju yungurla ngalipa yapa-patu jurnta kanyi Juju Ngawuku. Ngalipaju

* 2:7-8 Nyangka Psalm 8.4-6

* 2:12 Nyangka Psalm 22.22

* 2:13 Nyangka Isaiah 8.17

* 2:13 Nyangka

Yipuruyamu-kurlangu warlalja. ¹⁷ Ngalipa yapa-patu ngulaju Jijaji-kirlangu kukurnu manu ngawurru. Majungka-jarrijarlipa muku. Kujarlanyarliparla warntarlaju kurntaju jurnta nyinaja Kaatukuju. Kaji Jijaji nyinayarla nguru-nyayirni-wangurla-juku yapa-jarrija-wangu, kula-ngalpa pina-kangkarla Kaatu-kurraju. Kala yanurnu-juku walya-kurraju, manu yapa-jarrija ngalipa-piya. Yimirilpa-jana nyinaja yapakuju, manulpa jungarni warrarda warrki-jarrija. Kuja Jijaji yapa-jarrija, ngulaju warrki-jarrijarliparla nyanungukupalangukuju. Maralypikingarduyu-piya Wiri-piyalpa nyinaja yangka kuja kalarla kuyu purranjarla yungu Kaatuku yungu-jana yapaku yawuru-jarrimi. Kuja-piya-ngalpa karrija Ngarlkinpa ngalipaku Kaatu-kujaku. Jijajirli kula kalarla kuyu purranjarla yungu, lawa. Ngari-nyanu nyanungurlu yungu Kaatu-kurraju. Kuja palija, kuja-kula-ngalpa kunka-pardija maju panungka yungurlipa kurnta-wangu pina-yani Kaatu-kurra. ¹⁸ Juju Ngawungku kangalpa puta jinyijinyi-mani yungu ngantarlipa majungka-jarri. Kuja-piya-yijala kujalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, Juju Ngawungku kala puta jinyijinyi-manu yungu majungka-jarriyarla. Jijajirli lawa-wangkaja. Ngurrujulpa nyinaja warrarda. Kujarlunya kangalpa Jijajirliji pirrjirdi-mani yungurliparla Juju Ngawuku lawa-wangkami yungurlipa jungarni warrarda nyinami.

3

Jijaji wiri-jarlu parrpada-juku Mujujukuju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kaatu-kurlangu Kirijini-patu, Kaatu-ngalpa wangkaja ngalipakuju yungurliparla nyanunguku nyinami. Ngalipa karlipa wangka ngungkurnyinyami nganta karliparla Jijajikiji kuja-ngalpa Kaaturlu yilyajarni ngalipa-kurra. Nyanungurlu yilyajarni nyampu-kurraju yungu-ngalparla Kaatuku wangkami Maralypikingarduyu Wiri-piya. Kujarlanya yungulparlipa Jijajiji manngu-nyangkarla. ² Kujalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, warrardalparla warrki-jarrija Kaatukuju jupu-karrinja-wangu yangka Mujuju-piya yangka kuja kala-jana warrawarra-kangu Kaatu-kurlangu yapa. ³⁻⁴ Yangka kuja karliparla pulka-pinyi Mujujuku, manu kuja karlipa wiri-pajirni, ngulaju ngurru. Kala yungulparliparla Jijajiki pulka-pungkarla-nyayirni warrarda, manu yungulparlipa wiri-pajikarla tarnngangu. Wita-kari yirna-nyarra wangka, yungunkulu jungangu milya-pinyi. Kuja-ka yapangu yuwarli ngurru ngantirni, yapangu mayi kalurla yuwarlikiji pulka-pinyi? Lawa. Yapaku kalurla pulka-pinyi kuja yuwarli nganturnu. Kuja-piyarlu-yijala yuwarlikingarduyu-piyarlu Jijajirli walya manu nyiarningkijarraju ngurru-manu. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Jijajiji jurruku-juku Kaatu. Kujarlanya Jijajiji wiri-jarlu parrpada-juku Mujujukuju. Yungulparliparla pulka-pungkarla. ⁵ Kujalpa Mujuju wankaru nyinaja nyurru-wiyi, warrki-jarrija warrardalparla Kaatukuju jupu-karrinja-wangu. Kala-jana Kaatu-kurlangu yapa warrawarra-kangu. Manu kala-jana warrarda wangkaja yimi yangka jurruku-juku kuja-ngalpa Kaaturlu ngaka yimi-ngarrurnu. ⁶ Mujujulpa Kaatu-kurlangu warrkini-mipa nyinaja, kala Jijaji Kiraji karla warrki-jarrimi Kaatukuju nyanungu-nyangu Kaja-nyanu. Warrawarra-kanyi warrarda kajana Kaatu-kurlangu yapaju. Junga, ngaliparlanguju Kaatu-kurlangu yapa. Kujarlaju yungulparliparla ngungkurnyinyayarla Jijaji Kirajiki lani-wangu. Yungulparliparla wardinyi pardakarla.

Kaatu kajana yapaku ngampurra nyina yungulu nyanungu-kurlu nyinami nyanungu-nyangurla ngurrangka ngurrjunga

⁷⁻⁸ Manngu-nyangkalu-jana yimi nyampu-patu Pirlirra Kaatu-kurlangu-jangka kuja-ka Payipulu nyurru-warnurla nguna:

“Jalangu kajinkili Kaatu purda-nyanyi nyurrurla-kurra wangkanja-kurra, kulalu jurru marntarla-jarriya yangka-patu-piya nyurrurla-nyangu nyurnunurnu-piya yangka-patu kujalurla Kaatuku jurnta warntarla-jarrija nyurru-wiyi. Kaji-nyarra wangkami, kulalu jamulu purda-nyangka, ngari kutulu purda-nyangka linpangu. Nyurrurla-nyangu nyurnunurnu kalalu jilja-wana wapakarra wapaja nyurru-wiyi nguru punku-wana. Kuja kala-jana Kaatu wangkaja, kula kalalu purda-nyangu, lawa. Nyurrurla yapa, kulalu yapa yinya-patu-piya nyinaya!”

⁹⁻¹⁰ Nyampurlangu-kula Kaatuju wangkaja:

“Kalarna-jana warrarda milki-yirrnaru ngaju-nyangu yartarnarriji yapa-patukuju jil-jangkaju. Nyangulu ngaju-nyanu yartarnarriji kujalparna-jana warrawarra-kangu jiljanga yulyurru 40-palaku. Kala lawa. Kulajulu purda-nyangu, manu kulalu jungarni nyinaja.

Kujarlanyarna-jana muntuku-jarrinjarla kuluju nyinaja yapa yinya-patukuju. Kujarlanyarnaju wangkaja, 'Yapa nyampu-paturlu kula kajulu purda-nyanyi. Warntarla-jarrimi warrarda kalu ngaju-kujaku. Kula kalu ngaju-nyangu kuruwarri manu yimi milya-pinyi jungarni nyinanjaku.'

¹¹ Kuja-jukurnaju warrarda wangkaja kulu-nyayirni, 'Junga, kapurna-jana yapa nyampu-patuju warla-pajirni walya Kanana-kurra yukanja-kujaku. Kapurna-jana kangkarla yinya-kurraju yungujulu ngajuku marlaja nyinakarla ngurrjuku rarralya. Kala lawa.'^{*}

¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yirriyirili nyinaya, marda kajikankulu maju manngu-nyanyi, marda Kaatuku kajikankulurla kapuru nyina ngungkurnyananja-wangu. Kajinkilirla kapuru nyina, kapunkulurla Kaatuku lawa-wangkami kuja-ka JUKURRARNU nyina. ¹³ Jalangu kanyarra Kaatu wangka. Tarnngangkulu Kaatuju purda-nyangka, kajika-nyarra Juju Ngawungku yulyurku-yinyi. Kujajangka-kula kajikankulu warntarla-jarrimi, manu kajikankulu Kaatuju yampimilki purda-nyanja-wangurlu. Kuja-kujakuju, parra-kari parra-karijili-nyanu jarnkujarnku wangkaya yungunkulu pirrjirdi-jiki nyinami. ¹⁴ Kujarlipa Jijaji Kiraji-kirli purda-nyangu, walalparliparla nyinaja, manu kapurliparla wala nyinami warrarda kajirlipa palimi. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kapurliparla Jijaji Kirajiki jirrnganja nyina kaji wiri nyina nyiarningkijarraku. Kala kajirlipa yampimi wala nyinanja-wangurlu, ngulaju kularlipa nyanungu-kurluju nyinami, lawa. ¹⁵ Manngu-nyangkalu yarda yimi Payipulurla, kuja-ka wangkami:

"Jalangu kajinkili Kaatu purda-nyanyi nyurrurla-kurra wangkanja-kurra, kulalu jurru warntarla-jarriya yangka-patu-piya nyurrurla-nyangu nyurnunurnu-piya yangka-patu kujalurla Kaatuku jurnta warntarla-jarrija nyurru-wiyi."^{*}

¹⁶ Yuwayi, yimi yinyaju junga. Nyurru-wiyi, Kaatu-jana wangkaja yapa yinya-patukuju. Kala kulalu purda-nyangu, lawa. Mujururlu-jana yapa yinya-patuju kangu Yijipi-ngirliji, kala ngula-jangkaju, jurntalurla warntarla-jarrija Kaatukuju purda-nyanja-wangu. ¹⁷ Kaatujulpa-jana kulu-nyayirni nyinaja yapa yinya-patukuju 40-pala yulyurpuku. Warntarla kalalu nyinaja. Kujarlanyalu muku palija jiljangkaju. ¹⁸ Kaatu-jana wangkaja yapa yinya-patukuju, "Junga, kapurna-nyarra warla-pajirni walya Kanana-kujakuju. Kapurna-nyarra kangkarla walya yinya-kurraju yungunkujulu ngajuku marlaja nyinakarla rarralya, kala lawa. Kulankujulu purda-nyangu." Kujanya-jana Kaatuju wangkaja. ¹⁹ Yungulparlipa yimi yinyaju manngu-nyangkarla. Milya-pinyi karlipa-jana yapa yinya-patuju kuja kalalu Kaatu yampija kapuru nyinanjarla. Kujarlanya-jana warla-pajurnu yaninja-kujakuju walya Kanana-kujakuju.

4

Nguru-nyayirni-wangurla kapurliparla marlaja nyina rarralya Kaatuku

¹ Kaatu kangalpa jalanguju wangkami-jiki yungurliapa ngurra nyanungu-nyangu-kurra yukami rarralya nyinanjaku. Kujakungarntiji yungurliapa yirriyirri-jarri-wiyi, kajika-nyanu wangkami Kaatuju kuja, "Yuwa! Marda yapa nyampu-patu kalu ngampurrapa-wangu-nyina ngajulurla nyinanjakuju." ² Mukurlipa purda-nyangu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kuja-piyarlu-yijala nyurru-wiyi Yijirali-pinkirilili purda-nyangu Kaatuju wangkanja-kurraju. Kala ngalya-kari-miparlulu purda-nyangu jungangku, ngalya-kari kulalurla ngungkurn-nyinaja yimiki nyarrpa kujalpa-jana wangkaja. Kulalurla marlaja yukaja walya Kanana-kurraju. ³ Nyurru-wiyi Kaaturlu ngurrju-manu nyiarningkijarra yungurliparla marlaja nyina ngurrjuku rarralya. Ngula-jangka warrkiki jupu-karrija. Kala ngaka-nyanu wangkaja:

"Ngaju karna-jana kulu nyina Yijirali-pinki yapaku. Kuja-jangka-kula kapurna-jana warla-pajirni. Kulajulu marlaja nyina ngurrju rarralya, lawa."^{*}

Kala ngalipa kuja karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki, kapurliparla marlaja nyina ngurrjuku rarralya nyanungukuju. ⁴ Nyampuju yimi kuja nganangku mayi yirrnaru Payipulurla:

"Kaaturlu nyiarningkijarra ngurrju-manu jika-pala parraku, ngula-jangka jupu-karrijalku wirli-palarla parrangka."^{*}

⁵ Kaaturlu-ngalpa yimi jurru-kuju yimi-ngarrurnu Payipulurla:

"Nyampurra Yijirali-pinki kulalu yukami walya Kanana-kurraju. Kapulu nyinayarla ngaju-kurlu yinyarlaju, kala lawa."^{*}

* 3:11 Nyangka Psalm 95.7-11 * 3:15 Nyangka Psalm 95.7-8 * 4:3 Nyangka Psalm 95.11 * 4:4 Nyangka

Genesis 2.2 * 4:5 Nyangka Psalm 95.11

⁶ Yijirali-pinkirli kamparru-warnu-paturlu-wiyi yapangkulu Kaatuju purda-nyangu kuja-jana wangkaja, kala kulalu junganku purda-nyangu. Kujarlanya kulalu yukaja walya Kanana-kurraju, lawa. Junga kujaju. Kala milya-pinyi karlipa kuja kalurla yapa marlaja nyina ngurrju rarralya jalangu. ⁷ Yapa yinya Yijirali-pinki kulalurla marlaja nyinaja ngurrju rarralya Kaatukuju, lawa. Kujarlaju, Kaatuju wangkaja-nyanu, “Yuwayi, kapurna parra-nyayirni-wangu wurdujarra-mani yungujulu yapa marlaja nyina ngurrju rarralya.” Ngakarrangakarralku yulyurru panu-jungkarla, Kaaturlurla Kingi Tapitiki yimi-ngarrurnu yungu yimi nyampuju Payipulurla yirrarni, yimi yangka jurruku-juku kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu. Tapitirli nyampu yirrarnu: “Jalangu kajinkili purda-nyanyi Kaatu nyurrurla-kurra wangkanja-kurra, kulalu jurru marntarla-jarriya, lawa.”*

⁸ Watingki yangka Jajuwarlu-jana nguru-kangu Yijirali-pinkiki ngurra Kanana-kurra kula-nganta yungulurla ngurrju rarralya marlaja nyinakarla. Kujarlaju Kaaturlurla Tapitiki yimi-ngarrurnu parra jinta-kari-kirliji yungulurla Kaatuku marlaja nyina yapa ngurrju rarralya. ⁹ Nyampurla Parra-nyayirni-wangurla kapurlipara marlaja nyina ngurrjulku rarralya Kaatukuju yangka kuja karliparla nyanunguku nyina. ¹⁰ Manngunya ngalku nyurru-warnu kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu. Ngula-jangka warrkiki jupu-karrijalku. Kuja-piya-yijala kajirlipara marlaja nyina ngurrjulku rarralya, ngula-jangka warrkiki kapurlipara jupu-karrimilki-yijala.

¹¹ Yungulparlipa yirriyirri purayarla kuruwarri Kaatu-kurlangu yunguliparla marlaja nyina ngurrju rarralya. Kajilparlipa puranja-wangu nyinayarla kajingalpa nyarra wangkami, kuja-panuju kajika-ngalpa warla-pajirni rarralya nyinanja-kujaku, manu ngulaju kajika-ngalpa riwarri-mani muku Yijirali-pinki-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja, yangka kujalu nyanungu yampija purda-nyanja-wangurlu. ¹² Yungulparlipa yirriyirri purda-nyangkarla Kaatu kaji-ngalpa wangkami. Nyanungu-nyangu yimi wankaru manu pirrjirdi-nyayirni nganayi-piya wirlampi-piya yiri-nyayirni-piya yangka kuja karlipa puluku yilara pajirni yungkurru-jangka. Kuja-piya-kula-ka Kaatu-kurlangu yimiji warrarda yukami ngalipa-nyangu pirlirra-kurraju. Nyanungu-nyangu yimi-kirliirli Kaaturlu kangalpa milya-pinyi kuja karlipa nyarrparlangu manngunya, manu-ka milya-pinyi nyarra-jarrimi kapurlipara. ¹³ Nyampurla ngurungka kulalparlipa nyiwa jurnta wuruly-mardakarla nyanungukuju, lawa. Nyanungurlu-ka nyanyi nyiyarningkijarra kuja-ka ngunami manu karrimi. Raa-pinjarla nyanyi-ka nyiyarningkijarra ngaliparla nginyingiyirla kaninjarni. Ngaka kapurlipara Kaatuju janku-mani nyarra-jarrija kujarlipa marda ngurrju, marda ngawu.

Jijajiji ngalipa-nyangu Maralypikingarduyu Wiri

¹⁴ Jijajiji ngalipa-nyangu Maralypikingarduyu Wiri. Nyanunguju Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu, manu pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra yangka-kurra-juku kuja-ka Kaatu nyina. Wangkami karlipa-nyanu wala nganta karliparla nyina Jijajikiji, manu nganta karlipa purami. Kujarlanya jungankulparlipa purayarla yampinja-wangurlu. ¹⁵ Jijajiji Maralypikingarduyu Wiri ngalipakuju kamparru Kaatukuju. Kujalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, Juju Ngawungkuju putaputa jinyijinyi-manu nyanunguju Kaatu-kujakuju. Kala lawa. Jijajijilparla nyinaja jungarni-jiki Kaatukuju majungka-jarrinja-wangu. Kujarlanya, kaji-ngalpa kuja-piyarlu-yijala Juju Ngawungku putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-kujaku, Jijaji kangalpa marilki nyina ngalipakuju. Warrawarrakanyi-jiki kangalpa. ¹⁶ Kaatuju mari-jarrinjarla ngurrju-juku kangalpa nyina ngalipaku panuku-juku, manu kangalpa yimiri-nyayirni nyinami. Kuja karliparla warntarla-jarrimi, yawuru-jarrimi kutu kangalpa mari-jarrinjarla. Kuja kangalpa Juju Ngawu jangkardu yani, ngula-purunya Kaatuju kangalpa yaninjarla pirrjirdi-mani. Kujarlaju, kurnta-wangurlipara pardimirra.

5

¹ Kaaturlu-jala kajana wati-kari wati-kari milarni yungulurla nyanunguku warrki-jarrimi Maralypikingarduyu Wiriwiri. Nyarra-jarrimi-ka Maralypikingarduyu Wiri warringkaju? Nyanunguju-ka karrimi kamparru Kaaturla yungu-janarla wangkami yapaku. Yapangkuju kalurla warntari kanyirni yungurla yinyi Kaatuku. Manu karla kuyu purranjarla yinyi Kaatuku yungu-jana Kaatu yawuru-jarrimi yapaku majungangkaku. ²⁻³ Yinyarra yangka Maralypikingarduyu Wiriwiri kalalu majungka-jarrija yapa panu-kari-piya-yijala. Kujarlanya kalalurla kuyuju purranjarla yungu Kaatukuju yungu-jana yawuru-jarrimi yapa ngalya-kari-piyaku. Yangka yapa ngalya-kari kuja

* 4:7 Nyangka Psalm 95.7-8

kalalurla Kaatukuju jurnta yanu, manu yangka kuja kalalurla jurnta majungka-jarrija Kaatukuju, ngularraju kulalu-jana Maralypikingarduyu Wiriwirli kulungku ngarrurnu, lawa. Ngarijili-jana ngurrju-juku nyinaja kulu-wangu-juku. ⁴ Kula-nyanu ngana milarninjarla wangkaja yungu maralypikingarduyu-jarrimi yungulurla nganta yapangku pulka-pinyi, lawa. Kaatu jinta-jana milarninjarla wangkaja maralypikingarduyu yangka-piyaku wati Yarunu-piyaku kamparru-warnuku kuja kalarla nyurru-wiyi warrki-jarrija Kaatuku maralypikingarduyu.

⁵ Jijaji Kirajiji kuja-piya-juku. Kula-nyanu nyanungurlu milarnu yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinami manu yungurliparla yapa ngaliparlu pulka-pinyi, lawa. Kaaturlu Jijaji Kirajiji milarnu warrki yinyakuju. Nyarrparlu karlipa milya-pinyi kujalparla Jijaji marlaja nyinaja Maralypikingarduyu Wiri? Nyurru-wiyi, Kaaturla wangkaja:

“Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu. Jalangujurnangku nyuntukupalangu-jarrijalku Kirda-nyanulku.”*

⁶ Manu ngaka-pardu-kari Payipulurla, Kaaturla wangkaja nyanunguku:

“Kapunpa nyuntuju nyinami maralypikingarduyu-piya yirdi-piyaju Kijirdi-piya.* Kapunpaju warrarda warrki-jarrimi ngajukuju maralypikingarduyu wiri-piya.”* Ngularla Kaatu wangkaja Jijaji Kirajiki, kujarlu-kula milarnu nyanunguju warrkikiji.

Jijajirli kala linpangku purda-nyangu Kirda-nyanuju

⁷ Kujalpa Jijaji nyinaja nyampurla walyangka, nyanunguju kalarla warrarda wangkaja Kaatukuju. Nyanunguju yulaja yangka kuja Kaatu japurnu nyanunguku pirrjirdi-maninjaku yungu lani-wangu palimi. Kaaturlu Jijajiji yilyajarni walya nyampu-kurraju warntawarntarla palinjaku, manu Jijajirliji nyanunguju purda-nyangu yirriyirri-nyayirni rli nyarrpa kujarla nyanungu wangkaja. Jijajirliji kala nyanunguju purda-nyangu-nyayirni. Kujarlanya Kaaturluju purda-nyangu Jijajiji kujarla wangkaja, manu pirrjirdi-manu-nyayirni, manu lani-wangu-manu. ⁸ Junga kujaju, Jijajiji Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu-nyayirni. Kala nyampurla walyangka murrumuru-nyanu kutu purda-nyangu yapa ngalpa-piyarlu. Murrumuru kuja kala-nyanu purda-nyangu Jijajirliji, kujanya pinarri-jarrija Kaatuku linpangku purda-nyanjaku. ⁹ Yuwayi, Jijajirli warrarda purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra nyarrpa kujarla wangkaja. Warrkiji lawa-manu muku yangka kujarla Kaaturlu yungu. Kujarlanya kajirli linpangku purda-nyanyi, kapu-ngalpa muurl-mardarni yungurlipa Kaatu-kurlulku tarnnga nyina. ¹⁰ Kaaturlu milarnu Jijajiji yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wirilki nyinami wati yangka-piya Kijirdi-piya yangka kuja kalarla maralypikingarduyu nyinaja nyurru-wiyi.

Yungulparliparla karlirr-yaninja-wangu nyinayarla Kaatuku

¹¹ Yungurna-nyarra yimi panu milki-wangka Jijaji-kirli. Kala kula kankulu kapanku pina-jarrimi, lawa. Nyarrparlurna-nyarra pinarri-mani nyurrurlaju? ¹² Nyurrurla yapapatunkulu Kirijini-jarrija nyurru-wiyi. Kuja-jangkarlu ngajurna manngu-nyangu kulangantankulu-jana pinarri-mantarlalku jalangurluju yapa ngalya-kari-patuju Jijaji Kirajiki-kirliji. Kala lawa. Nyurrurlajunkulu ngurru-paku Kaatu-kurlangu yimikiji yangka yimi kuja karlipa ngalipaju yapa pina-jarrimi Kirijini-jarrinjarla. Nyurrurlajunkulu ngurru-paku, kujarlanya kula kankulu-jana yapa pinarri-mani. Yungulparna-nyarra marda ngajulurlu yaninjarla pinarri-mantarla jinta-kariki, karija. Nyurrurlajunkulu kurdu wita-piya kuja-ka lampurnu-mipa ngarni. Kula-ka kuyu-wiyi ngarni. Kuja-piya-jangkanya kulalpankulu nyarrpa pina-jarriyarla maya-kari yimi pirrjirdi Kaatu-kurluju. ¹³ Kuja-ka yapa yangka Kirijini-jarrimi, ngulaju-ka wita ngari pina-jarrimi Kaatu-kurluju. Ngurrpangku-juku kulalpalu-nyanu nyarrparlu yirri-purayarla yimi pirrjirdi Kaatu-kurlu kuja kangalpa wangkami jungarni nyinanjaku. ¹⁴ Yimi-kari yimi-kari Kaatu-kurlangu ngularraju pirrjirdi-nyayirni yangka kuyu-piya kuja kalu wiriwiri-miparlu ngarni. Murnma-juku kankulu nyinami ngurru-paku kurdu-piya pina-jarrinjakuju Kaatuku yangka jungarni nyinanjaku. Ngalya-kari Kirijini kalu pina-nyayirni nyina Jijaji-piya. Tarnngangku-juku kalu manngu-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu. Kujarlanya kalu milya-pinyi nyiya ngurrjuju manu nyiya majuju. Kuja-piya-mipa yapa kajika pina-jarrimi-nyayirni jungarni nyinanjaku Kaatuku.

* 5:5 Nyangka Psalm 2.7

* 5:6 Nyangka Genesis 14.18-20

* 5:6 Nyangka Psalm 10.4

6

¹⁻² Kaaturlipa jintawarlayirli payirni yungu-ngalpa warrarda pinarri-mani. Ngula-jangkaju, yungurlipa pina-nyayirni nyina Jijaji-piya. Kapurlipa milya-pinyi nyiya ngurrju manu nyiya maju. Kuja kalu yapa yangka Kirijini-jarrimi, nyampunya karnalu-jana yangka nganimpurlu pinarri-mani yungulu pina-jarrimi. Pinarri-mani karnalu-jana yangka kajilpalu yapa warntarla nyinayarla, ngulaju yungulpalu pina-yaninjarla yalala-yirrakarla Kaatu, kajikalu palimi-kijaku. Pinarri-mani karnalu-jana yungulurla Kaatuku warrarda ngungkurr-nyina. Pinarri-mani karnalu-jana yungulu papitaji-jarri-wiyi kajili yani Kirijini-kirlangu manu Juwu-kurlangu purlapa-kurra. Papitaji-maninjarla karnalu-jana rdaka yirrani jurrungka yungu-jana Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yartarnarri yinyi. Kujarlunya karnalu-jana pinarri-mani. Manu pinarri-mani karnalu-jana yangka Kaaturlu kapu-jana yapaju palinja-warnuju pina-wankaru-mani. Manu karnalu-jana pinarri-mani yangka Kaaturlu kapu-jana yapa panu miimii-nyanyi ngurrju-jalpalpalu marda nyinaja, maju-jalpalpalu nyinaja. Yapa maju kapu-jana tarnganguki yilyamirra kuja-purda-kari. Kujarranya karnalu-jana yapaju pinarri-mani kuja kalu Kirijini-jarrimi. Manu panu-kari yimi wiri-nyayirni karnalu-jana pinarri-mani. ³ Junga kujaju. Kajingalpa Kaatu ngampurra-juku nyina, ngulaju kapurlipa pina-nyayirni nyina Jijaji-piya parra-kari parra-kari.

Maju-warnurlu yungulparlipa yalala-yirrakarla Kaatu

⁴⁻⁶ Marda-ka yapa pina nyinami yimi jungaku Jijaji Kiraji-kirliki. Marda karla rdakurl-kirininjarla wala nyinami nyanunguku yangka kuja yanurnu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Marda nyurru-ka mardarni Pirlirra Kaatu-kurlanguku kuja kangalpa yartarnarri-kari yartarnarri-kari yinyi warri-jarrinjaku. Marda-ka milya pinyi Kaatu-kurlangu yimiji ngurrju. Manu marda karla marlaja mardarni yartarnarri wiri Kaatuku yangka kuja-ka wiri-nyayirni nyina nyiarningkijarraku. Ngula-jangka, nyarrpa-jarrimilkirliparla yapa yinya Kirijinikiji kaji warntarla-jarrimi yarda Kaatu-kujaku? Yalala-yirrarinja-wangurlu, kulalparlipa nyarrparlu pina-kangkarla Kaatu-kurra, lawa! Yalirli kaji warrarda maju-pajirni Jijaji, ngulaju yangka yali-patu-piya kujalpalurlu nyurunyuru-jarrija. Manyu-pinjarlalu kankarluku waraly-yirrarlu warntawarntarla.

⁷ Yapa ngalya-kari kalu nyina walya ngurrju-piya. Kuja-ka ngapa wiri wantimi walyangka, ngulaju-ka miyi panu pardimi yungulu yapa pirda-jarrimi kuja kalu walya yinyarla warri-jarrimi. Kaatuju-ka wardinyi nyina kujakuju, manu-ka warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi walya yinyaju. ⁸ Kala ngalya-kari yapa kalu nyina walya maju-piya jilkarla-kurlu-piya. Kuja-ka ngapa wiri wantimi, ngulaju-ka jilkarla-mipa pardimi walya yinyarla, ngulaju ngurrju-wangu. Marda kajika Kaaturlu juyurdurlu yunparni walya yinyaju yungu jankami muku.

⁹ Ngajukupurdangka-purnu, pututu-pinyi karnalu-nyarra kujarluru yangka kajikankulurla Kaatuku warntarla-jarrimi jurnta. Kala karnalu-nyarra milya-pinyi kuja kankulurla jungarni-jiki nyinami nyanunguku. Kuja-jangkanya Kaaturlu kanyarra muurl-mardarni-jiki nyanunguku. ¹⁰ Kaaturlu kangalpa miimii-nyanyi warrarda jungangu. Kula-nyarra wajawaja-mani. Milya-pinyi kanyarra kuja kankulurla yulkami-jiki manu kankulurla warri-jarrimi. Manngu-nyanyi kanyarra yangka kujalpankulu-jana yapa nyanungu-nyanguku ngurrju nyinaja manu jalangu kankulu-jana yimiri-jiki nyinami. ¹¹ Jalangu kankulurla Kaatuku pardarni yungu-nyarra yinyi yangka kuja-nyarra kamparru-wiyi jangku-pungu. Kapu-nyarra jungangu yinyi. Ngulakungarntiji karnalu-nyarrarni wangkami Kaatuku yungunkulurla Kaatuku kuja-piya warri-jarrimi tarnganyayirni mata-wangu. Wangkami karna-nyarrarla yungunkulu wajampa-wangu nyina. ¹² Warrarda warri-jarriyalu kuja-juku mata-wangu yangka kajikankulu mata-jarrimi-kijaku. Waalparrikalu-jana yapa yangka-patu kuja kalurla wala-nyayirni nyinami Kaatuku. Ngularraju yangka kuja kalurla nganyunganyu-wangu nyina. Nyanungurlu kajana yinyi nyiarlangu yangka kuja-jana jangku-pungu kamparru-wiyi.

Nyiarlangu-puka kuja kajana Kaaturlu yapaku jangku-pinyi, ngulaju kajana yinyi

¹³⁻¹⁴ Nyurru-wiyi, Kaatu Yipuruyamukujurla wangkaja kuja:

“Kapurnangu warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manu kapurnangu

kurdu panu yinyi manu jamirdi yaparla-puraji-purnu.”*

Kujanyarla wangkaja. Kujakungarntirli, Kaatu-nyanu pirrjirdi wangkaja, “Junga, kapurnarla nyiarningkijarra yinyi Yipuruyamukuju jurinyki-yirrarinja-wangurlu.” Junga kujaju. Kula-ka yapa manu pirlirra jinta-kari wiri nyina Kaatu-piya, lawa. Kujarlaju, ngularla Kaaturlu Yipuruyamuku jangku-pungu, kula ngana japurnu yungu

* 6:13-14 Nyangka Genesis 22

purda-nyanyi jangku-pinja-kurra jurinyki-yirrarninja-kujaku, lawa. ¹⁵ Junga kujaju. Yipuruyamurla warrarda pardarnu nganyunganyu-wangu-juku Kaatukuju yungurla kaja-nyanu yinyi. Ngula-jangka, kurdu wirriyarla palka-jarrija yangka kujarla Kaaturlu jangku-pungu kamparru-wiyi.

¹⁶ Yimi-pardu-kari yungurna-nyarra wangka yungunkulu milya-pinyi. Kuja kapala-nyanu yapa jirramarlu kulungku ngarrirni nyiya-ngurlu-puka, jinta-kari marda kajikarla wangkami, "Yuwa, junga karnangku wangkami! Milya-pinyi karli kuja kangalingki Kaaturlu nyanyi manu purda-nyanyi. Kajilparnangku warlka wangkayarla, ngulaju kajikaju Kaaturlu purda-nyanyi, manu kajikaju maju-pajirni, warlkapajirni." Kaji yinya yapa kamparru-warnu kuja wangkami, ngulaju kapurla yapa jinta-karriji ngungkur-nyina, manu kapu-pala kuluku lawa-jarrimi. ¹⁷ Nyurru-wiyi, yangka kujarla Yipuruyamuku wangkaja Kaatuju, wangkaja-ngalpa yangka kapu-ngalpa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarngangku-juku ngalipa kuja karlipa Yipuruyamu-kurlangu yapa nyina. Junga kujaju. Kala jalangu kajikarlipa-nyanu marda kujaju wangka, "Kaaturlu kula kangalpa warrawarra-kanyi, jurinyki-yirrarni kangalpa ngari." Kuja-kujakuju, Kaaturlu wangkaja Yipuruyamu nyurru-wiyi, "Ngajuluju karna-nyarra junga wangkami. Kajilparna-nyarra yampinjarla yantarla warrawarra-kanja-wangurlu, ngulaju kajikarnaju warlkanji-pajirni ngurru-wangu." Kuja-kularla Kaatuju wangkaja yungurlipa jungangku milya-pinyi Kaatuju kangalpa warrarda junga wangka. ¹⁸ Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kajilpa-ngalpa jurnta mardakarla nyiarningkijarra kuja-ngalpa jangku-pungu kamparru-wiyi, ngulaju kajika-nyanu warlkanji-pajirni. Wangkaja-ngalpa yangka kapu-ngalpa warrawarra-kanyi nganta. Nyanungu-kurrajurlipa parnkaja yungu-ngalpa muurl-mardarni. Milya-pinyi karlipa yangka kulalpa-ngalpa yulyurliku-yungkarla, lawa. Kuja-jangkanyalparlipa wardinyiji nyinayarla. Kaatu-ngalpa junga wangkaja yungurlipa milya-pinyi kapurliparla marlaja mani nyiarningkijarra kuja-ngalpa jangku-pungu kamparru-wiyi. ¹⁹⁻²⁰ Yuwayi, Kaatu-ngalpa junga wangkaja. Kujarlanya karliparla wala-juku nyina Jijajiki. Nyanungurlunya kangalpa mardarni pirrjirdirli, kula-ngalpa juwa-kijirninjarla yampimi, lawa. Manngu-nyangkalu-jana yangka-patu maralypikingarduyu-patu yangka kuja kalalu yukaja Yuwarli Maralypi-kirra manu yangka ruumu-nyayirni-wangu-kurra kaninjarni. Kaaturlu Jijajiji milarnu yungu Maralypikingarduyu Wiri tarnga-juku nyinami yangkapiya Kijirdi-piya. Jijajiji nyurru-juku kamparru yanu ngalipakuju. Nyurru yukaja yangka-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, kuja-ka Kaatu nyinami, yungu-ngalparla Kaatuku wangka ngalipakuju.

7

Nyampuju yimi Kijirdi-kirli kujalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinaja nyurru-wiyi Jijaji-piya

¹ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni maralypikingarduyu Kijirdi kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngana-wiyi nyanunguju? Kijirdijilpa-jana kingi nyinaja yapaku kujalpalu nyinaja kirringka yirdingkaju Jalamurla. Nyanungujulpa maralypikingarduyu nyinaja kujalparla Kaatuku warrki-jarrija, Kaatu yangka kuja-ka kankarlarra nyina wiri-jiki yapaku manu pirlirpa-kariki. Manngu-nyanyinya kankulu yimi yangka Yipuruyamu-kurlu kuja-jana pungu warrrarla murntu-pala-jangka kingi-patu-jangka?* Yipuruyamurlu-jana riwarri-manu muu, manu-jana nyiarningkijarra jurnta kangu. Ngula Yipuruyamu pina-yanu ngurra-kurra nyiarningkijarra-kurlu, jingijingi yanu kirri Jalamukuju, manurla Kijirdi yanurnu wapirdi kulkurru-kurra. Nyanungurlu payurnu Kaatu yungu-jana Yipuruyamu manu nyanungu-nyangu yapa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ² Yinyarra yangka nyiarningkijarra kuja-jana Yipuruyamurlu jurnta kangu murntu-pala-jangka kingi-jangka, yirrarnu-jana karlarla-pala yurturlurla, manurla karlarla-jangka jinta yurturlu-kari yungu warntarri Kijirdiki. Nyarrpara-jangka yirdi Kijirdiji, manu nyarrpa-ka wangka yirdiji? Wangkami-ka kuja, 'Kingirli Kajana Yapa Nyanungu-nyangu Warrawarra-kanyi Jungangu.' Yuwayi, Kijirdijilpa-jana kingi nyinaja yapaku kujalpalu nyinaja Jalamurla. Yirdi jinta-kari nyampuju-ka wangkami, 'Kingi-kirlangu Yapa Kalu Nyina Rarralya'. ³ Kula nganangku-ka milya-pinyi ngana Kijirdikipalangu kirda-nyanuju manu ngati-nyanuju, manu kula-ka nganangku milya-pinyi ngana-pala Kijirdikipalangu jamirdi-nyanuju manu yaparla-nyanuju, lawa. Kula-ka nganangku milya-pinyi nyangurla kuja Kijirdiji palka-jarrija manu palija, lawa. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kijirdi ngulaju Kaatu-kurlangu-piya Kaja-nyanu-piya.

* 7:1 Nyangka Genesis 14:1-24

Milya-pinyi karlipa yangka Kijirdi kapurla marlaja nyina maralypikingarduyu Kaatuku tarnnga-juku.

Yipuruyamurlurula warntarri yungu Kijirdiki

⁴ Kuja-jana Yipuruyamurlu jurnta kangu nyiyarningkijarra yinya murntu-pala kingiki manu warrmarla-patuku, ngulajurla yungu nyanungurluju ngalya-kari Kijirdiki warntarri nganta. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kijirdiji wiri-nyayirni-yijala Yipuruyamurpiya kujalpa nyinaja nyurru-wiyi ngalipakupalangu warringiyi-nyanu-nyayirni. ⁵ Milya-pinyi karlipa wati jinta-kari yirdiji Liipi.* Ngulaju yangka kurdu-nyanu Yipuruyamuku warringiyi-nyanu-kurlangu yangka Jakupu-kurlangu. Liipi-kirlangu-jangka-jala wungu-warnu-jangka kala-jana Kaaturluju jarnkujarnku milarnu warrki-jarrinjaku maralypikingarduyuju yuwarli maralypirlakuju. Yijirali-pinkiji yapaju manu yangka-patu maralypikingarduyu-patu, ngulaju kalu jintawarlayi-jiki nyinami warlaja Yipuruyamukurlangu. Kuruwarri nyanungu-nyangu-ka wangkami yangka Yijirali-pinkirli yungulu-jana warntarri yini maralypikingarduyuku yangka-patuku kuja kalu Liipi-kirlangu-jangka wungu-warnu-jangka nyinami. ⁶ Wati yinya Kijirdi, kula Liipi-kirlangu-jangka, lawa. Kala ngarirla Yipuruyamurluju yungu kutu warntarri yaliji. Ngula-jangkaju, Kijirdijirlajinta wangkaja Kaatuku, manu Yipuruyamuku payurnu nyanunguju yungu Yipuruyamu warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Milya-pinyi karlipa yangka Yipuruyamuku-kularla jangu-pungu Kaaturluju yangka kapurla kurdu panuarlu yinyi ngaka. ⁷ Wita ngarirngaku payirni. Nganangu kajajarla Kaatu payirni yungu-jana yapa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi? Milya-pinyi karlipa yapa wiringki-mipa kajajarla Kaatuku payirni. Kujarlanya karlipa milya-pinyi yangka Kijirdiji parrpada wiri-jiki Yipuruyamukuju. Nyanungujurla Kaatukuju wangkaja Yipuruyamurlujinta. ⁸ Yinyarra maralypikingarduyu-paturlu kuja kalalu warntarri manu yapa-kurlangu, ngulajulu muku palija. Kala milya-pinyi karlipa Kijirdiji wankaru-juku Jijaji-piya. Kujarlunya kangalpa Payipurluru yimi-ngarrirni nyanunguju. ⁹⁻¹⁰ Nyarrparlurna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu purda-nyanjarla langa-kurramani? Ngularla Kijirdi wapirdi yanurnu Yipuruyamuku, kujarla Yipuruyamurlu warntarriji yungu nyiyarningkijarra nyanunguku, nyanungu-nyangu warringiyi-nyanu Liipi kula palka-jarrija-wiyi murnma-juku. Kala kujarla Yipuruyamurlu yungu yinyarra warntarri Kijirdiki, kula-ngantalpa-palarla yungu palkangu manu yuruyurulu. Yapangu kalalu-jana yungu warntarri Liipiki manu maralypikingarduyu-patu-kariki. Kala kujarla Yipuruyamurlu yungu warntarri Kijirdiki, kula-ngantalurula Liipirli manu maralypikingarduyu-patu-karirli-yijala yungu. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kijirdiji parrpada wiri-jiki Liipi-kirlangu-patuku.

Jijajiji Kijirdi-piya-juku

¹¹ Mannu-nyangkulu yangka kamparru-warnu maralypikingarduyu yangka kalarla warrki-jarrija Kaatuku yangka Yarunu. Nyanungurlu manu ngalya-kari maralypikingarduyurlu, yangka kaja-nyanu-paturlu manu warringiyi-nyanu-paturlu kuja kalalurla warrki marlaja kangu, ngulaju kalalu Mujuju-kurlangu kuruwarri putaputa puraja jungangu, manu ngula kuruwarri-kirlirli kalalu Juwu-paturlu puta yawuru-manu Kaatu. Kala lawa. Kujarlanya, Kaatuju-ngalpa wangkaja maralypikingarduyu jinta-kari-kirli yangka kuja milarnu Kijirdi-piya, kula Yarunu-piya, lawa. ¹² Wati yinya-patu yangka kuja kalalurla warrki-jarrija Kaatuku maralypikingarduyu-patu nganta, Kaaturlu kala-jana milarnu Liipi-kirlangu-jangka-mipa. Mujuju-kurlangu kuruwarri-kirlirli kalalujana puta yawuru-manu Kaatu, kala lawa. Kala jalangurluju milarnu yangka jinta-kari yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyina. Kaaturluju nyampuju jinta-kari milarnu kuruwarri-kari-kirli jalangu-warnu-kurlu yungu-ngalpa Kaatu yawuru-jarrimi. ¹³ Nyampu jinta-kariji ngulaju Warlaja-Wiri Jijaji yangka kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni-kirli. Jijaji kula-ka nyinami Liipi-kirlangu warlaja turnu-warnu-jangka, kala wati jinta-kari-kirlangu yirdi Juurda-kurlanguju. Kuja Jijaji yanurnu, ngula-wangurla-wiyi, kularla ngana warrki-jarrija Juurda-kurlangu-jangka turnu-warnu-jangka Kaatuku Maralypikingarduyu Wiri nganta, lawa. ¹⁴ Ngalipa-nyangu Warlaja-Wiri Jijajiji, ngulaju Juurda-kurlangu-jangka turnu-warnu-jangka, wati yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngalipakupalangurlu Juwu-paturlu nyurnunurnurlu kalalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. Kuruwarri-jana wangkaja yungulpalu-jana milakarla wati-kari wati-kari warlaja Yarunu-kurlangu-jangka warrki-jarrinjaku maralypikingarduyu Kaatuku. Kujarlanya kulalu yapa jintarlangu milarnu Juurda-kurlangu-jangka, lawa.

Jijajiji Maralypikingarduyu Wiri Kijirdi-piya

* 7:5 Nyangka Genesis 29.34

15-16 Yuwayi, Jijajiji palka-jarrijalku, nyanunguju yangka Kijirdi-piya. Nyiya-jangka Kaaturluju milarnu Jijajiji? Yangka Juwu-paturlu kujalpalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulangku kalalu-jana milarnu Liipi-kirlangu-jangka-mipa maralypikingarduyuku. Jijajiji palka-jarrija jinta-kari-kirlangu-jangka turnu-warnu-jangka Juurda-kurlangu-jangka. Ngulaju ngula-juku. Jijaji kapu wankaru nyina tarngga-juku Kijirdi-piya. Kuja-jangkanya-ka mardarni yartarnarri wiri-nyayirni yungurla warrki-jarrimi Kaatuku. Kujarlanya, Kaaturluju milarnu nyanunguju yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyina. 17 Manngu-nyangkalu yimi yinya Payipulu-jangka yangka kujarla Kaatu wangkaja Jijajiki, “Kapunpa nyuntuju nyinami yangka-piyajuku maralypikingarduyu-piya Kijirdi-piya. Kapunpaju warrki-jarrimi tarngga-juku maralypikingarduyu-piya.”* Yimi yinyaju junga. 18 Yinya kamparru-warnu kuruwarri, Kaaturlu yampija purdangirli, manu-ngalpa jinta-karilki kuruwarri yungu. Nyiya-jangka Kaaturluju kuruwarri yinyaju yampija purdangirli? Kuruwarri yinyarlulula-jana yapa pirrjirdi-manu jungarni nyinanjaku Kaatuku, lawa. 19 Yapangku puta purajalu kuruwarri yinya jungangku, lawa. Kuruwarrirli kula-jana pirrjirdi-manu puranjaku. Kujarlanya, Kaaturluju yampija kuruwarri purdangirli. Ngula-jangka milarnu jinta-kari maralypikingarduyu ngalipakuju. Kujarlanya, wardinyi-nyayirni karlipa milya-pinyi yangka kapu-ngalpa nyampurluju kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra.

20 Yangka kuja kalalu-jana Juwu-paturlu milarnu wati maralypikingarduyu nyinan-jaku, kula-jana Kaatu kuja wangkaja nyampurraku, “Nyurrurla wati-patu kapunkujulu warrki-jarrimi ngajuku maralypikingarduyu tarngga.” Lawa, Jijaji-mipakurla kujaju wangkaja. 21 Kuja Kaaturlu milarnu Jijaji Kiraji, manu kuja yilyajarni nyampu-kurra yungu maralypikingarduyu nyina, Kaaturlu junga-nyayirni wangkaja nyanungukuju, “Ngajujurnangku Warlalja-Wiri. Junga karnangku wangkami. Nyuntu karnangku milarni. Nyuntu kapunpa-jana maralypikingarduyuju nyinami tarngga ngaju-nyangu yapakuju.”* Kuja-kularla Kaatuju wangkaja. 22 Yinya yangka nyurru-warnu kuruwar-rirli Mujuju-kurlangurlu, kula kala yawuru-manu Kaatu, lawa. Kala Jijajirli-ngalpa kuruwarri jalangu-warnu kangurnu. Kaaturlu nyanungukuju wangkaja nyanungu-mipalpa milarnu. Kujarlanya karlipa jungangku milya-pinyi yangka kapu-ngalpa yawuru-jarrimi Kaatuju.

23 Kalalu wati panu nyinaja maralypikingarduyuju yangka kuja kalalurla warrki-jarrija Kaatuku. Kala muku palijalku-jalalu. 24 Jijaji-mipa-ka tarngga-juku wankaruju nyinami. Kujarlanya kangalpa Maralypikingarduyu Wiriji nyinami tarngga-juku. 25 Yuwayi, Jijaji-ka wankaru-juku nyinami yungu-ngalparla jinta warrarda wangkami Kaatuku. Kujarlanya, Jijajirli kapu-ngalpa muurl-mardarni tarnggangku kuja karliparla ngungkurr-nyina, kapu-ngalpa kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra.

Jijaji-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri ngalipakuju

26 Jijaji-kila jinta milarnu Kaaturluju yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyina. Kula majungka-jarrijarlangu nyanungu, jungarni-jikilparla nyinaja Kaatu-mipaku. Ngari pina-yanu kankarlarra yungurla jirnganja nyina Kaatuku. Kujarlanya yungulparlipa Jijaji purayarla. 27 Jijaji kula majungka-jarrijarlangu, lawa. Kujarlanya kula-ka nyina yangka-patu-piya ngalya-kari maralypikingarduyu-piya kuja kalu majungka-jarri. Kujalu majungka-jarrija, kalalu parra-kari parra-karirli kuyu purraja Kaatuku yungu-jana Kaaturlu maju jurnta kanyi, manu kalalu maya-kari maya-karirli-juku kuyuju purraja yapa panu-karirangukulku majuku jurnta kanjaku kujalpalu majungka-jarrija. Kalalu kuja-jarrija warrarda yinyaju maralypikingarduyu-patu. Kala kula Jijaji kuja-piya, lawa. Jintaku-mipa palija. Jintaku-nyanu yungu Kaatu-kurra yungu-jana maju jurnta kanyi yapaku. 28 Yapangku kuja kalu purami Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulaju kalu-jana milarni wati-patu yungulu maralypikingarduyu-jarrimi. Wati yinyapatuju kalu majungka-jarrimirlangu wita-kari wita-kari. Ngari kalu-jana kutu milarni maralypikingarduyu-jarrinjaku. Kala nyurru-wiyi kujarla Kaaturlu yungu kuruwarri Mujujuku, ngula-jangka wangkajarla nyanungu-nyangu Kaja-nyanuku, “Junga karnangku wangkami. Nyuntu karnangku milarni. Nyuntu kapunpa-jana maralypikingarduyuju nyinami tarngga ngaju-nyangu yapakuju.” Ngula-jangka milarnu yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinami tarngga. Tarngga-ka nyina jungarni majungka-jarrinja-wangu.

8

Jijajirli-ngalpa kuruwarri jalangu-warnu kangurnu

* 7:17 Nyangka Psalm 110.4

* 7:21 Nyangka Psalm 110.4

¹ Yungurna-nyarra yapa-patu nyurrurla pinarri-mani maya-kari maya-kari Jijajiki. Mardarni karlipa Maralypikingarduyu Wiri jinta, nyampuju Jijaji. Yaninjarla pirri-manu nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-wana jungarni-purdanji yungu-pala mapirri nyinami wiri-nyayirni nyiyarningkijarraku. ² Jijaji-ka warrarda warrki-jarrimi ngurra tarrukurla kankarlarra yangangka kuja-ka Kaatu nyina nguru-nyayirni-wangurla. Yinya ngurra tarruku kula Kaluku Tarruku-piya yangka kujalu Mujujurlu manu nyanungu-nyangurlu yapangku ngurrju-manu nyurru-wiyi, lawa. Kaaturlu ngurrju-manu yinyaju ngurra tarruku kankarlarra. ³ Juwu-paturluju kalalu-jana warrarda milarnu maralypikingarduyu-patuju, kalalu kangurnu warntarri manu kuyu yungulurla maralypikingarduyu-paturlu purrami Kaatuku ngurra tarrukurla yungu-jana Kaatu wardinyi-jarrimi. Yangka kuja Jijaji pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngula-piya-yijala-nyanu yungu nyanungurlu yungu-jana Kaatu wardinyi nyinami yapaku. ⁴ Kajilpa Jijaji wankaru-juku walya nyampurla nyinayarla, kulalpa nyanunguju maralypikingarduyu nyinayarla, lawa. Nyurru kalu panu nyinami maralypikingarduyu kuja kalurra warntarri kanyirni Kaatuku, yangka kuja-jana Mujujurlu yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu kuruwarrirla. ⁵ Yinyarra maralypikingarduyu kalu warrki-jarrimi-jiki parrakari parrakari Yuwarli Maralypirla kuja-ka tarruku karrimi nguru-nyayirni-wangu-piya kankarlarra-piya. Yangangka kuja-ka Jijaji jalangu nyinami maralypikingarduyu kutu-jarrimi Kaatuku. Nyanyi karlipa Yuwarli Tarrukuju kuja kalu maralypikingarduyu-patu warrki-jarrimi. Kujarlanya karlipa wita ngari milya-pinyi yangka-kurluju ngurra tarruku-kurlu kankarlarra-kurluju. Nyurru-wiyi kujalpa Mujuju nyinaja Kaluku Tarrukukungarni ngantirninjakungarni Kaatuku, Kaaturla wangkaja nyanunguku, “Mujuju, ngurrju-manta nyampuju Kaluku Tarruku yangka-piya-juku kujarnangku jurru-kurra-maninjarla milki-yirrarnu pirli Jayinayirla.”* Junga kujaju. Kujarlanya karlipa milya-pinyi yangka Yuwarli Tarruku, kuja kalu maralypikingarduyu-patu warrki-jarrimi, ngulaju ngurra tarruku-piya kuja-ka Jijaji warrki-jarrimi jalangu. ⁶ Kuruwarri yinya kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku nyurru-wiyi, ngulaju ngurrju. Jalangujalangu, maralypikingarduyu-patuju kalu kuruwarriji pura-juku yungulurla warrki-jarrimi Kaatuku. Kala ngula kuruwarri-kirilirli kulalpalu yawuru-mantarla Kaatu, lawa. Kala Jijajirli-ngalpa kuruwarri jalangu-warnu kangurnu yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jangu-pungu yilyanjakungarnitirli. Jijaji wiri-nyayirni parrpada Mujuju-kurlangu kuruwarrikiji. Jalanguju, Jijaji karla warrki ngurrju-nyayirni yirrarni Kaatukuju. Warrarda kangalpa nyanungurluju kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra yungu-ngalpa yawuru-jarrimi.

⁷ Kaji-jana yapa Mujuju-kurlangurlu kuruwarri nyurru-warnurlu kangkarlarni kutu Kaatu-kurra, ngulaju ngula-juku. Kuja-jangkanya Kaaturlu kapu yilyanja-wangurlu yampiyarla kuruwarri jalangu-warnulku. Kala lawa. Mujuju-kurlangu kuruwarrijilpa nyinaja rampaku. ⁸⁻⁹ Kujarlanya, Kaatuju kuja wangkaja nyurru-wiyi Payipulurlaju:

“Ngaka kapurna-jana kuruwarri jinta-kari yinyi yapaku Yijirali-pinkiki manu Juurda-kurlangu-patuku yungulu purami. Kula Mujuju-kurlangu kuruwarri rampaku-piya karri, lawa. Nyanungurrakupalangu nyurnunurnurna-jana kangurnu yungulu jungangku purami. Kala kulalu jungangku puraja kuruwarriji. Kujarlanyarna-jana yampija, warla-pajurnurna-jana Kanana-kujaku yukanjakujaku. ¹⁰ Ngajujurna Warlalja-Wiri. Jungangku karna-nyarra yimi-ngarrirni. Ngakarna-jana Yijirali-pinkiki yinyi kuruwarri jinta-kari puranjaku. Kapurna kuruwarri-kari yirrarni nyanungurra-nyangu nginyinginyirla. Ngajuju nyanungurra-nyangu Kaatu, manu nyanungurrajulu ngaju-nyangu yapa. ¹¹ Yuwayi, kapurna ngaju-nyangu kuruwarri yirrarni yali-paturla yapangka kaninjarni watingka, karntangka, yaparranjirla, kaminarla, manu purlkapurllarla, tala-kurlurla, marlajarrarla. Kapurna kuruwarri jurruku-juku yirrarni panungka-juku. Ngula-jangka, kulalu-jana warlaljakulku warrirni yungulu-jana pinarri-mani ngaju-kurlu, lawa. Kapujulu nyurru-juku milya-pinyilki jintawarlayirli. ¹² Yuwayi, kajili yapa yinya majungka-jarrimi, kapurna-jana yawuru-jarrimi-jiki. Kularna warrarda manngu-nyanyi kujalpalu majungka-jarrija warrarda, lawa. Kapurna-jana yawuru-jarrimi-mipa. Kujarlanya kapujulu junga-nyayirniliji milya-pinyi.”*

¹³ Yuwayi, Kaatu wangkaja kapu-jana kuruwarri jalangu-warnu yinyi yapaku yungulu purami. Nyiya-jangka kujaju wangkaja? Yapangkulpalu puraja Mujuju-kurlangu

* 8:5 Nyangka Exodus 25.40

* 8:12 Nyangka Jeremia 31.31-34

kuruwarriji tarnngangu, manu kalu purami-jiki jalangurlu. Kala kulalpa nyarrparlu yawuru-mantarla Kaatuju. Kapu jalangu-karrikarri yawu-pardimi kuruwarriji.

9

Yapangu kalalurla Kaatuku pulka-pungu Kaluku Tarrukurla

¹⁻² Nyurru-wiyi, ngularla Kaaturlu nyanungu-nyangu kuruwarri yungu Mujujuku, nyanungurluju nyiyarningkijarra yimi-ngarrurnu yungulurla yapangu pulka-pinyi jungangu. Ngulalurla ngaturnu Kaluku Tarruku yungulurla pulka-pinyi Kaatuku yinyarla. Kaluku wiringki yinyarlulpa-palangu ruumu jirrama mardarnu, jinta-kari kamparru manu jinta-kari purdangirli. Pangkarra wirilparla wapirrija tuwakuju, manu pangkarra-karilparla wapirrija tuwa kulkurru-warnuku. Kamparru-warnu ruumu, yapanguku kalalu ngarrurnu ngulaju 'Ruumu Maralypi'. Ngulangajulpa karrija rdili-kirlangu kirrirdi jampu-purdanji, manu jungarni-purdanji karrijalpa tayipulu. Tayipulu yinyarla maralypikingarduyu-paturlu kalalurla mangarriji yirrarnu parrakari parrakari warntarri Kaatuku. ³ Murrarni-nginti pangkarra-karikiji karrijalpa ruumu jinta-kari. Yapangu kalalu nyampuju yirdi-manu 'Ruumu Tarruku-nyayirni'. ⁴ Ruumu kamparru-warnurlalpa karrija pakujurlangu wiri kujalu yapangu maparnu kawurlu-kurlurlu. Kankarlu yinya pakujurla kalalu maralypikingarduyu-paturlu purraja ngurrju-nyayirni parntinja-kurlangu watiya. Ruumu jinta-karirla, jinta-karilpa pakuju ngunaja kujalu yapangu maparnu kawurlu-kurlurlu-yijala. Yapangu kalalu yirdi-manu yinyaju 'Pakuju-nyayirni-wangu'. Pakuju yinyarla kaninjarni ngunajalpa murlukunpa jinta kawurlu-yijala 'maana'-kurlu,* yangka miyi kuja-jana Kaaturlu yalkiri-jangka yilyaja Yijirali-pinkiki nyurru-wiyi. Kaninjarni pakujurla ngunajalpa Yarunu-kurlangurlangu watiya jukati, yangka kuja parla nyanungurlaju pardija, manu pirlirra lalyala-jarrarlangu kuja Kaaturlu kuruwarri yirrarnu nyanungurluju. ⁵ Kankarlu Pakuju-nyayirni-wangurlalpa-pala ngunaja jirrama pinkirra-puru-piya kujalu yapangu ngurrju-manu. Yinya-jarrarlulpa-pala-nyanu jarnku-nyangu, manulpa-palarla pinkirrapaju wapirrija Pakuju-nyayirni-wanguku. Kala-palarla marlaja nyinaja yartarnarri wiri-kirli Kaatuku. Yangka kuja kalalu yapa majungka-jarrija, kalalurla maralypikingarduyu-paturlu yalyungku yaku-maninjarla yarlurnu Pakuju-nyayirni-wangurlaju. Kujarlaju kala-jana Kaatuju yawuru-jarrija. Kajikarna-nyarra warrarda wangkami-jala Kaluku Tarruku-kurluju. Kala ngari karna yampimi-wiyi.

⁶ Kujalu Yijirali-pinkirli Kaluku Tarruku ngurrju-manu nyurru-wiyi, maralypikingarduyu-paturlulu nyiyarningkijarra yirrarnu kaninjarni kuja-jana Mujuju wangkaja. Ngula-jangka, kalalu parra-kari parra-kari maralypikingarduyu-patuju yukaja Kaluku-kurraju yungulurla warri-jarri Kaatuku. Kalalu rdili-kirlangu manu tayipulu mangarri-kirli warrawarra-kangu. ⁷ Kala kula kalalu yuku ruumu-karrikarra yangka-kurra purdangirli-warnu-kurra, lawa. Ngari kala Maralypikingarduyu Wiri-mipa jinta yukaja jintaku yulyurru-puru-kari yulyurru-karirla. Yulyurru-puru-kari yulyurru-puru-kari kala ruumu purdangirli-warnu-kurra yukaja jintaku, kula marlajarra rdaka-jarra-mipa, lawa. Kala yalyu kangu marda puluku-jangka, jiyipi-jangka marda, marda narnukutu-jangka. Niyiyaku? Marda yinya Maralypikingarduyu Wiri majungka-jarrijarlangu. Kala yalyuju kangu Kaatuku yinjaku yungurla Kaatu yawuru-jarriji nyanunguku-wiyi. Manu ngalya-kari yalyuju kalarla Kaatuku yungu yungu-jana yapa-patu-karirlangu yawuru-jarriji. Mardalu milya-pinja-wangu majungka-jarrija. Ngula Kaaturlu yalyu nyangu, kala-jana yawuru-jarrija pinja-wangu. ⁸ Kalalu maralypikingarduyu-patuju warrarda warri-jarrija Ruumu Maralypirla yangka ruumupardu kamparru-warnurla yangka kujalpa karrija kaninjarni Kaluku Tarrukurla. Kula kalalu yukaja Ruumu-kari Tarruku-nyayirni-kirra yangka-kurra purdangirli-warnu-kurra, lawa. Kujarlunya kangalpa Pirlirra Kaatu-kurlangurluju pinarri-mani yungurlipa milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri ngulaju rampaku-nyayirni. Ngurrpa-juku kalalu nyinaja, kulalurla nyarra kutu-jarriyarla Kaatuku. ⁹ Yimi nyampurlu, nyiya kangalpa pinarri-mani jalangurluju? Manngu-nyanyi karlipa-jana maralypikingarduyu-patu yangka kuja kalalurla warntarri manu kuyu purraja Kaatuku. Ngulaju ngula-juku. Kala yapangu kalalu manngu-nyangu-juku Kaatu nganta kala-jana kulu-juku nyinaja. Kalalu kurnta-juku karrija. ¹⁰ Niyiyaku yinyarraju kuruwarri yangka kujarla Kaaturlu Mujujuku yungu nyurru-wiyi? Kuruwarri yinyarluru ngarrijilpa-jana yapa ngarrurnu nyiyaku ngarninjaku manu nyiyaku yampinjaku. Kuruwarri yinyarluru ngarrijilpa-jana yapaju ngarrurnu yungulu-nyanu parlijirni manu

* 9:4 Nyangka Exodus 16.31-34

nyiyarningkijarrarlanguku. Nyampuju kuruwarri ngarilpa witaku karrija yungulu yapangku purayarla ngaka kaji-jana Kaaturlu milki-yirrarni kuruwarri jalangu-warnu.

Jijajirlirla yalyu nyanungu-nyangu yungu Kaatuku yungu-ngalpa yawuru-jarrimi

¹¹ Jijaji Kirajiji ngalipa-nyangu wiri maralypikingarduyi kuja-ka yalyu nyanungu-nyangu-kurlu yawuru-mani Kaatu. Kujarlanya walya nyampu-kurra yanurnu yungurliparla marlaja nyina wankaru tarnnga Kaatuku. Ngula-jangka, pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurralku. Ngurra yinya kula walya nyampurla, manu kulalu yapangku ngurrju-manu, lawa. Kaluku ngurrju-nyayirni-piya kuja Kaaturlu-juku ngurrju-manu. ¹² Ngula Jijaji Kiraji pina-yukajarra nguru-nyayirni-wangu-kurra, kula yalyu kangu narukutu manu puluku-jangka, lawa. Nyiyalkurla Kaatuku yungu yawuru-maninjakuju? Nyanunguju jintaku-mipa yanu yinya-kurra nyanungu-nyangu yalyu-kurlu kuja karlija warntawarntarla. Yungurlu Kaatuku yalyu yinyaju yungu-ngalpa Kaaturlu yapa pina-kanyirni nyanungu-kurra, ngalipa kujarlipa majungka-jarrija. Kaaturlu nyangu yinyaju yalyu, ngula-kurlunya-ngalpa yawuru-jarrija. Kujarlanya kapurliparla nyanungukulku tarnnga jirnganja nyinami. ¹³ Nyarrpalku karliparla kirlka-jarri Kaatuku yungurliparla jungarni warri-jarri? Kajilpa Juwungku palka maralypikingarduyurlu puluku wita pinyi, manuka purrami yurlpulya-karda. Ngula-jangka-ka ngapangkalku yirrarni, ngula-jangka-ka mani yalyu narukutu-jangka, manu karla wati yinyaku winjirni manu ngapa-kurlurlu yangka yurlpulya-kurlurlu. Ngula-jangka wangkami karla maralypikingarduyi, “Ngurrju, nyuntujunpa kirlkalku manu jungarni. Yantarni-nganpa purlapa-kurra.” ¹⁴ Nyarra-pani kangalpa yalyu Jijaji-kirlangurluju? Yalyungku kangalpa kirlka-mani yungurliparla warri-jarri Kaatuku. Nyanunguju-ka JUKURRARNU nyina. Kala kajikarlipa marda wajampa-jarrinjarla manngu-nyanyi, “Warrarda karliparla yinyi warntarri manu kuyu Kaatuku purlapa-puru. Kala nyiyaku? Marda kajika-ngalpa kulu-jarri-miki.” Kuja-juku kajikarlipa marda manngu-nyanyi. Junga-wangu kujaju. Jalangurluju karlipa purami Jijaji Kiraji. Kaatu-kurlungu Pirlirra-ka wankaru nyina tarnnga. Ngulalpa Jijaji nyinaja walya nyampurla, Pirlirparlu pirrjirdi-manu jungarni nyinanjaku. Kula jintarlangu Kaatu-kurlungu kuruwarri rdilyki-pungu. Ngurrju-nyayirnilpa nyinaja. Kuja-piyarlu-kula-nyanu yungu Kaatu-kurraju kuja-ngalpa palija warntawarntarla ngalipaku. Junga kujaju. Kujalpa Jijaji Kiraji waraly-karrija warntawarntarla, yalyu-ngalpa ngalipaku karlija. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaatu kula kangalpa kulu nyina ngalipakulku.

¹⁵ Ngaliparlu yapangkurlipa kuruwarri rdilyki-pungu yangka kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku nyurru-wiyi. Kala Jijaji-ngalpa palija ngalipaku yungu-ngalpa Kaatu yawuru-jarrimi pinja-wangulku. Kujanya-ngalpa kuruwarri jalangu-warnuju Jijajirli kangurnu. Milarninjarla-ngalpa wangkaja Kaatuju yungurlipa nyiyarningkijarra mani kuja-ngalpa jangu-pungu nyurru-wiyi. ¹⁶⁻¹⁷ Kaaturlu-ngalpa kuruwarri-kari jalangu-warnu nyampuju yungu yangka kuja Jijaji palija warntawarntarla. Kujanya-ngalpa Kaatu wangkaja nyanungu-kurra kutu kanjakuju. Manngu-nyangkalu wati purka. Palinjakungarnti kajikarla marda ngalapi-nyanuku wangka kuja, “Wapirra, kajinpa ngalapi-puka-jarri, ngula-jangkaju kapunpa nyiyarningkijarra mani yampinyi ngaju-nyangu-jangka.” Palinja-wangurla, ngalapi-nyanurlu kula nyiyarlungu mani yampinyi-jangkaju, lawa murnma-juku. Kuja-piyarlu-yijala karlipa Jijajiji manngu-nyanyi. Kaji palinja-wangu Jijaji nyinakarla, kula-ngalpa Kaatuju yawuru-jarriarla.

¹⁸ Nyangurlarlu-puka kujalpa-jana Kaaturlu nyiyarlungu jangu-pungu yapaku yungu nganta-jana marda warrawarra-kanyi marda muurl-mardarni nganta, ngulakungarntiji yungu nganta yalyu nyanyi puluku-kurlungu-puka marda jiyipi-kirlangu marda karlinja-kurra. Yalyu nyanja-wangurlaju kula-jana ngungurr-nyinaja. ¹⁹ Yuwayi, Mujujurlu-jana yapa yinya-patukuju yimi-ngarrurnu kuruwarri-kari kuruwarri-kariji kujarla Kaaturlu yungu. Ngula-jangka, pungu-jana puluku wita manu narukutu. Ngula-jangkaju manulku yalyuju. Jinta-manu yalyuju ngapa-kurlurlu ngamingka. Ngula manu jirrirdi yalyuyalyu, ngula warurnu watiya parla-kurlu. Ngulaju julyurl-yirrarnu yalyungka, manu yarlurnu yalyu-kurlurlu puku-wiyi kuja Mujujurlu kuruwarri yirrarnu. Ngula-jangka, yapalku-jana yarlurnu.* ²⁰ Ngulalpa kuja-jarrija, wangkaja-jana yapa-patukuju, “Kaatu-ngalpa wangkaja kapu-ngalpa tarnngangu-juku warrawarra-kanyi. Nyurrurlankulu wangkaja kapunkulu nganta tarnngangu-juku purda-nyanyi nyarra kuja-nyarra nyanungu nyiyarningkijarra wangkaja nyampurla pukungka.

* 9:19 Nyangka Exodus 24.3-8

Kujarlanyarna-nyarra yalyu-kurlurluju yarlurnu.”*²¹ Ngula-jangka, Mujujurluju yalyu-kurlurluju yarlurnu-jana Kaluku Tarruku manu nyiyarningkijarra kujalpalu ngunaja kaninjarni Kalukurla. Yinyarra-kula nyiyarningkijarra kujalu yirrarnu kaninjarni purlapakungarnti.²² Purlapa yinyarra-puru kalalu yalyu-kurlurluju yarlurnu warru nyiyarningkijarrarla. Kala ngalya-kari-mipa kalalu yampija yalyu-kurlurluju yarlirninjawangurlu. Kalalu yalyu-kurlurluju yarlurnu nyiyarningkijarrarla yungu-jana Kaatu yawuru-jarrimi maju-jangkakuju. Kala kajili yantarla kutu Kaatu-kurra puluku manu narnukutu pinja-wangu yalyu-wangu, kapu-jana Kaaturluju mamparl-pungkarla yawuru-jarrinja-wangurlu. Kujakunya karliparla Jijajikiji wala nyina kuja-ngalpa yalyu karlija ngalipaku.

Jijaji-ngalpa jintaku paliya yungu-ngalpa Kaatu kulu-wangu nyina

²³ Nyiyarningkijarra kujalu maralypikingarduyu-paturlu yirrarnu Kaluku Tarrukurla, ngulaju wita ngari yangkarra-piya kuja kalu nguna nguru-nyayirni-wangurla. Mujuju-kurlangu kuruwarrirli-jana ngarrurnu yalyu-kurlurlu yarlirninjaku nyiyarningkijarrarlaku yangka kuja-ka Kaluku Tarrukurla nguna yungu-jana tarruku-mani. Jijaji Kirajiji ngurrju-nyayirni, kula puluku-piya manu jiyipi, narnukutu-piya. Kaaturla nyanungukuju wangkaja palinjaku yungu yalyu nyanungu-nyangurlu tarruku-mani nyiyarningkijarra nguru-nyayirni-wangurla.²⁴ Kaluku Tarruku nyampurla walyangka, ngulaju yapangkulu ngurrju-manu. Ngulaju wita ngari ngurra tarruku-piya-juku nguru-nyayirni-wangurla kuja-ka Kaatu nyinami. Jijaji Kirajiji kula yukaja yali Kaluku Tarruku-kurra yungurla warri-jarri Kaatuku, lawa. Pina-yanu nguru-nyayirni-wangukurra yungu Kaatu-kurlu nyina manu yungu-ngalparla payirni Kaatu ngalipaku.²⁵ Jijaji Kiraji kula yinya-piya Maralypikingarduyu Wiri-piya. Yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari kala yanu pina Tarruku-nyayirni Ruumu-kurraju. Kala Jijaji Kiraji kulupa warrarda pinapina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra yungurla Kaatuku yalyu yinyi, lawa. Manu kula yalyu puluku-jangka kangu. Nyanungu ngari pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurraju jintaku-mipa yalyu nyanungu-nyangu-kurlu kuja-ngalpa karlija.²⁶ Kaji Jijaji Kiraji warrarda yantarla pina nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu yalyu-kurlu, ngulakungarntiji kapu yardayarda paliyarla-wiyi. Kapu yardayarda paliyarla nyurru-wiyi yangka-puru kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu lawa-jangkaju. Junga-wangu kujaju. Walya nyampuju kapu lawa-jarrimi. Kala Jijaji Kirajiji nyurru-juku warraja-jarrija walya nyampurlaju jintaku ngari yungu-ngalpa pali ngalipaku yapaku kujarlipa majungka-jarrija. Yanurnu nyanunguju ngari jintaku-mipa yungu-ngalpa Kaatu kulu-jarrinja-wangu nyina.²⁷ Ngalipa yapa kapurlipa palimi jintaku ngari, manu ngula-jangka Kaaturlu kapu-ngalpa miimii-nyanyi ngurrju-japalparlipa nyinaja, marda maju.²⁸ Kuja-piya-yijala Jijaji Kirajirliji-nyanu yungu jintaku ngari Kaatu-kurraju yungu-ngalpa palimi ngalipaku kujarlipa jintawarlayi majungka-jarrija. Kapu mayi walya nyampu-kurraju pina-yanirni yungu-ngalpa yarda palimi? Lawa. Jijaji Kiraji kapu pina-yanirni yungurliparla tarngga-juku marlaja nyina wankaru Kaatukuju. Kujarlanya karliparla pardarni nyanungukuju.

10

Jijaji Kirajiji jintaku-ngalpa paliya yungurlipa ngula-jangkaju pina ngurrju-jarrimi

¹ Kuja karlipa manngu-nyanyi Mujuju-kurlangu kuruwari, ngulaju pija-piya. Ngula-kurlurlu karlipa putaputa milya-pinyi yangka nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni kuja-ngalpa Kaaturlu jangu-pungu kapu-ngalpa ngaka yinyi. Yapa yinya-patu yangka kuja kalalu Mujuju-kurlangu kuruwari puraja, yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari kalalurla warrarda kangurnu puluku, jiyipi manu narnukutu Kaatuku purranjaku. Kuja-jarrinjarla kalalu-nyanu putaputa kangurnu kutu-karda Kaatu-kurraju. Kala yinyarra kuyu-kari kuyu-kari yangka kuja kalalurla purraja, ngulangkuju kula kala-jana jungarni-manu, lawa.² Yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari yangka kuja kalalurla kuyu kangurnu Kaatuku, ngulaju kala kuyuju kutu-manu yawuru-jarrinjakungarntirli. Yawuru-jarrinjarla kala-jana kirlka-manu yungulurla jungarni nyinayarla. Kala lawa! Kalalu majungka-jarrija-juku, kalalu milya-pungu kujalpalu maju-juku nyinaja. Kujarlanya kalalurla warrarda kuyu kanjarla yungu.³ Kujarlanya, kalalurla kuyuju warrarda kangurnu yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari. Kalalu-nyanu kuja wangkaja, “Ngalipa karlipa nyina maju-juku.”⁴ Junga kujaju. Yapa yinya-paturluju kalalurla warrarda kangurnu puluku manu narnukutu Kaatuku. Kalalu-jana pinjarla kangurnu yalyuju Kaatu-kurra. Kala

* 9:20 Nyangka Exodus 24.8

yalyu yinya-kurlurlu Kaaturlu kula kala-jana majuju jurnta kangu yapa-kujakuju yungu ngantalurla ngurrjuku nyinayarla nganta tarnnga-juku.

⁵ Ngula Jijaji Kiraji walya nyampu-kurra yanurnu, kujakungarntiji wangkaja-wiyirla nyanungukupalanguku Kirda-nyanuku:

“Kula kanpa ngampurrrpa nyuntuju nyina kuja kangkulu yapangku warrarda kanyirni puluku manu narnukutu nyuntukuju yungungkulu nganta kuyu purrami nyuntuku. Kula kanpa ngampurrrpa nyuntuju nyina kujakuju, lawa. Kala jalangurlu, yilyamilki kanpaju walya-kurra. Kularna pirlirrrpa ngajuju yani, lawa. Palka-nyayirni kanpaju ngajukuju yinyi yapa-piya.”*

⁶ Jijaji Kirajirla yarda wangkaja nyanungukupalanguku Kirda-nyanuku:

“Ngula kangkulu yapangku kuyu purrami nyuntuku yungunpa-jana maju nganta jurnta kanyi nyanungurrakuju, ngulakuju kula kanpa kujakuju ngampurrrpa nyina, lawa. ⁷ Junga kujaju! Kujarlanyarnangu wangkaja yarda nyuntukuju:

‘Ngaju-nyangu Kaatu. Ngaju-kurlu yimi, ngulaju-ka nyurru nguna Payipulurla. Wangkami-ka kujanya, “Ngajurna walya-kurraju yanurnu yungurnangu warrki-jarrimi kajinpaju nyarrparlangu wangkami.”’**

⁸ Nyiya-jangkarla Jijaji Kirajiji kujaju wangkaja nyanungukupalangukuju? Junga kujaju yangka Mujuju-jana yapaku wangkaja nyurru-wiyi yungulurla puluku manu jiyipi kanyirni Kaatuku yungulurla purrami. Jijaji Kirajijirla kuja wangkaja nyanungukupalangukuju, “Kuja kangkulu yapangku kuyu purrami nyuntuku yungu ngantanpa-jana maju jurnta kanyi, kula kanpa kujakuju nyuntuju ngampurrrpa nyina, lawa.”

⁹ Ngula-jangka, Jijaji Kirajirla yarda wangkaja Kirda-nyanukuju, “Ngajurna walya-kurraju yanurnu yungurnangu warrki-jarrimi kajinpaju nyarrparlangu wangkami.” Ngula Jijaji Kiraji kujarra wangkaja, yampija yangkaju nyurru-warnu kuruwarrri Mujuju-kurlangu purdangirli. Ngula-jangka, kuruwarrri jintakari-ngalpa yungu yungurlipa purami. ¹⁰ Kaaturlu yungu-nyanu yapa jintawarlayi kanyirni nyanunguku. Kujarlanya Jijaji Kirajiji yilyajarni nyampu-kurraju yungu-ngalpa jintaku-juku pali ngalipakuju. Ngula-jangkanya karliparla Kaatu-mipakulku jungarni nyinami.

¹¹ Jijaji Kiraji kula-ka yangka-patu maralypikingarduyu-piya nyina. Parra-kari parra-kari kalurla warrki-jarrimi Kaatuku Yuwarli Maralypirlaju. Ngulangka-juku kalurla kuyu warrarda purrami Kaatuku. Kuja-jarrinjarla kulalpalu-jana yapakuju majuju jurnta kangkarla. ¹² Kala Jijaji Kirajirla-nyanu yungu Kaatu-kurraju jintaku-mipa yungu-ngalpa palimi ngalipaku yapa-patuku kujarlipa majungka-jarrija. Nyanunguju palija yungu-ngalpa Kaatu yawuru-jarrimi. Ngula-jangka, Jijaji Kirajiji yanu kankarlarra manu nyinanjunu Kaaturla jungarni-pirdinyapa yungu Kaaturlu nyanunguju wiri-pajirni. ¹³ Nyanunguju-ka jalanguju nyinami-jiki. Pardarni karla yangka ngaka kaji-jana Kaaturlu nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni Jijajirla wirliyarla kanunju yungu-nyanurla Jijajirli kunka-mani yangka kujalpalurla nyurunyuru-jarrija. ¹⁴ Ngula-nyanu Jijaji Kirajirla jintaku-mipa ngari yungu Kaatu-kurraju, kujarlu-kula-jana yapakuju majuju jurnta kangu tarnnga-juku. Yinyarra-kula yapa-patuju kuja kajana Kaaturlu jungarni-mani yungulurla jungarni nyina nyanungu-mipaku. Kujarlanya, yapa yinyaju kalu ngurru-nyayirni-nyina Jijaji-piyaju.

¹⁵ Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurlu kangalpa yimi-ngarrirni yimi jurrku-juku Jijaji Kirajikirliji. Payipulurla-ngalpa Pirlirrpaju kujanya ngalipakuju wangkaja:

¹⁶ “Nyampu-kula kajana Warlalja-Wiriji wangkami yapakuju, ‘Ngajulu karna-jana yapakuju wangka yangka ngaka kapurna-jana ngaju-nyangu kuruwarrri yirrarni nyanungurra-nyangu kurturdurrurla manu nginyinginyirla. Ngula-jangka kapujulu milya-pinjarla purami jungangku.’**

¹⁷ Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguju kujarlangu wangkaja Payipulurlaju:

“Yapa yinyarra kujalu majungka-jarrija, kapurna-jana yawuru-jarrimi. Kularna warrarda manngu-nyanyi yangka kujalpalu majungka-jarrija.”*

¹⁸ Junga kujaju! Kuja kajana Kaatu yapaku yawuru-jarrimi yangka kujalpalu majungka-jarrija, ngulaju yungulu jupu-karrimilki puluku manu jiyipi kanjarni-wangu, yungulu yampimi purranja-wangurlu nyanungukuju. Nyiya-jangka kujaju? Nyanunguju-jana nyurru yawuru-jarrija, manu-nyanu nyanunguku pina-kangu.

Yanirlipa kutu-karda Kaatu-kurraju

* 10:5 Nyangka Psalm 40.6

* 10:7 Nyangka Psalm 40.7-8

* 10:16 Nyangka Jeremiah 31.33

* 10:17

19-20 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Jijajirli-nyanu nyanungu-nyangu palka yungu kutu Kaatu-kurra yungu-ngalpa palimi ngalipaku. Ngula nyanungu palija, ngurrju-manu-ngalpa yirdiyi-kari yungurliparla warrarda yanirni kutu-karda Kaatukuju. Kaninjani yinya Yuwarli Maralypirla, ruumu witalpa karrija kuja yapangku kalalu yirdi-manu Ruumu Tarruku-nyayirni. Pangkarra kirrirdilparla wapiirrija ruumu-kari tarrukukuju yapa yukanja-kujaku. Kula kalalu Kaatu-kurra kutu-karda yanurnu. Kala kuja Jijaji palija warntawarntarla, kuja-ngalpa yalyu karlija, ngula-jangkanya karliparla Kaatukuju kutulku yanirni lani-wangu. ²¹⁻²² Kujalparlipa majungka-jarrija, kurnta-jarrijarlipa, manurlipa manngu-nyangu Kaaturlu nganta kapu-ngalpa pinyi. Kala Jijaji Kiraji kangalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinami ngalipaku yapa-patuku yangka kuja karliparla Kaatuku nyinami. Wala karliparla warrarda nyinami. Yalyu-kurlurlu-ngalpa yarlurnu ngalipa-nyangu kurturdurru yungurlipa kurnta-wangulku nyinami. Parljurnu-ngalpa ngalipa-nyangu palkaju ngapangku kirikangku yungurlipa majungka-jarrinja-wangu nyinami. Yuwayi, Jijaji Kirajiji ngalipa-nyangu Maralypikingarduyu Wiri kuja kangalpa kanyirni Kaatu-kurra kutu-karda. Kujarlanya, yanirli kutu-karda Kaatu-kurra. ²³ Kuja kangalpa nyiyarlangu-puka jangku-pinyi, kula kangalpa yulyurli-pinyi, lawa. Kujarlanya karlipa-nyanu jarnkujarnku wangkami Kaatukurluju, “Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kapu-ngalpa warrarda warrawarrakanyi.” Kujarlanyarliparla pardarni nyanungukuju, kapuru nyinanja-wangu. ²⁴ Ngula-jangkaju, yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku manngu-nyangkarla jungarnirli. PIRRjirdi-manirli-pa-nyanu yungurlipa-nyanu yulkami manu yungurlipa-nyanu ngurrjungka-jarrimi. ²⁵ Warrardarlipa jinta-jarrimi yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. Ngalipa Kirijini-patu karliparla jinta-jarrinjarla pulka-pinyi Kaatukuju. Ngalya-kari Kirijini-patu kalu jupu-karrimi, manu kalu yangarlu nyinami turnu-jarrinja-wangu. Kuja piya-wangurlipa nyinami! Nyampunya karlipa milya-pinyi kapu Jijaji pina-yanirni walya-kurra murnma-juku ngari. Kujarlanya yungurlipa warrarda jinta-jarrimi.

Yirriyirri-jarriyarlalparlipa karlirr-yaninja-kujaku

²⁶ Milya-pinyi karlipa yimi junga Jijaji Kiraji-kirliji. Kala kajilparlipa maju-juku warrarda wilji-nyinakarla yalala-yirrarminja-wangu, kujarlaju kulalpa-ngalpa nganalku paliyarla yada yungu-ngalpa Kaatuju yawuru-jarrimi, lawa. ²⁷ Kajilparlipa maju-juku warrarda nyinakarla, kujarlaju kajikarliparla warrarda-juku lani-jarrimi Kaatukuju. Kajikarliparla pardarni yangka ngaka kaji-ngalpa miimii-nyanjarla maju-pajirni. Junga kujaju. Milya-pinyi karlipa yangka Kaatu kajika-ngalpa kulu-jarrimi-nyayirni, manu kajika-ngalpa pinyi muku warlu-kurlurlu.

²⁸ Manngu-nyangkalu Mujuju-kurlangu kuruwarri. Marda yapa jintangku kajika rdilyki-pinyi yinyaju kuruwarri puranja-wangurlu. Kujaju maju. Ngulajangka, yapa-jarrarlu marda marnkurrparlu kajikalu nyanunguju jily-ngarrirni, manu kajikalu kuja marda wangkami, “Yuwa! Yapa nyampurluju Mujuju-kurlangu kuruwarri rdilyki-pungu-jala!” Kajili kuja wangkami yapa yinya-kurlu, ngulaju kajikalu yapa panungku-juku pinyi tarngka-kurra mari-jarrinja-wangurlu, kulalpalu nyarrparlu pinja-wangurluju yampiyarla, lawa. ²⁹ Yungurna-nyarra payirni. Nyarrpa-manilki kajika Kaaturluju kajilpa yapangku nyanungu-nyangu Kaja-nyanu manyu-pungkarla? Nyarrpa-manilki kajika Kaaturluju kajilpa yapangku manngu-nyangkarla Jijaji Kiraji-kirlangu yalyuju tarruku-wangu nganta? Nyarrpa-mani kajika Kaaturluju kajilpa yapangku punku-pajikarla nyanungu-nyangu Pirlirrp? Kajika mayi wardinyi kujakuju nyinami? Lawa! Nyampu-kula wangkaja Kaatuju Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu yalyu-kurluju, “Yalyu nyampu-kurlurlu kapurna-jana yapaju muurl-mardarni palinja-kujaku. Ngula-jangka kapujulu ngajuku-mipa jungarni nyinami.” Yuwayi, Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju ngurrju-nyayirni yapakuju. Kala yapangku kajilpa manyu-pungkarla nyanunguku Kaja-nyanu, marda kajilpa yalyurlangu manyu-pungkarla, marda kajilpa maju wangkayarla Kaatu-kurlangu Pirlirrp-kurlu, ngularraju maju-nyayirni. Kujarlaju, Kaaturluju kajika-nyanurla yapa yinyaju kunka-mani karrikarri-wangu-nyayirni. ³⁰ Kuja-kula wangkaja Kaatuju Payipulurlaju:

“Ngana-puka kaji warrarda nyina warntarla, kulalpa-jana nganangku pungkarla.

Ngajulu-miparlu kapurna pinyi.”*

Nyampurlangunya-ka yimi nguna Payipulurlaju:

“Warlalaja-Wiri Kaaturlu kapu-jana yapaju jungangku miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa.”*

* 10:30 Nyangka Deuteronomy 32.35

* 10:30 Nyangka Deuteronomy 32.36, Psalm 135.14

³¹ Kaatuju-ka JUKURRARNU nyina. Kajirli pa warntarla warrarda nyinami, ngulajulparliparla lani-jarriyarla. Kajika-ngalpa rdarri-mardarninjarla pinyi.

Mata-wangurlurlipa pura Jijaji

³² Nyurrurlarlulu manngu-nyangka yangka nyurru-wiyi kujankulu pina-jarrija yimi Jijaji Kiraji-kirli. Kujankulurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki, ngalya-kari yapalpalu-nyarra yanurnu warla-pajirninjaku. Murrumurru-manulu-nyarra, kala nyurrurlajulpankulurla ngungkurr-nyinaja-juku. ³³ Yapa yangkarra kujalpalu-nyarra nyurunyuru-jarrija, ngulangkululu-nyarra karrinja-yirrarnu kulkurru-warrirni panu-puru, manulpalu-nyarra jiliwirri-manu. Pakarnulu-nyarra, manulu-jana Kirijini-patu-karirlangulu-jana kurnta-maninjarla pakarnu. Ngula-jangka-jukunkulu-nyanu jinta-jarrinjarla pirrjirdi-manulku. ³⁴ Ngalya-kari Kirijini-patujulpalu nyinaja rdakungka-juku, kala kulankulu-jana yampija, lawa. Mari-jarrijalpankulu-jana. Kujalu-nyarra yapa ngalya-karirli jurnta kangu nyiyarningkijarra, kulankulu-jana kulu-jarrija, lawa. Ngarilpankulu wardinyi nyinaja, ngarilpankulu manngu-nyangu yangka Kaaturlu kuja kanyarra nyiyarningkijarra mardarni nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra kuja kalu nguna nguru-nyayirni-wangurla, ngulaju kapunkulu tarngangu warrarda mardarni, kula yangkarra-piya kujankulu wajawaja-manu nyampurla walyangka.

³⁵ Nyurrurla karlirr-yaninja-wangulurla Kaatuku nyinaya, walalurla warrarda nyinaya, kapu-nyarra nyiyarningkijarra ngurrju yinyi. ³⁶ Kulalu mata-jarriya, puraya-jukulu. Warrkilirla lawa-manta kaji-nyarra wangka. Kajinkili warrarda purami jungangu, ngula-jangka ngakalku kapu-nyarra ngurrju yinyi yangka kuja-nyarra jangu-pungu. ³⁷ Kaatuju kuja wangkaja Payipurlurlaju:

“Yangkarna-nyarra yapa-patuku nyurrurlakuju wangkaja yangka ngaju-nyangu Milarninja-warnu kapu yanirni. Junga kujaju. Kula-nyarra jurnta nyinami, kapu yanirni nyurru-wiyi-wangu jalangu.”

³⁸ Kaatuju kujarlangu wangkaja Payipulurlaju:

“Kuja kajulu yapa wala nyinami ngajuku, ngulaju kapurna jungarni-pajirni, ngulaju kapujulu jirnganja nyina ngajuku. Kala kaji ngana lani-jarrinjarla warntarlajarrimi ngaju-kujaku, kularnarla wardinyiji nyinami.”*

³⁹ Kula karlipa ngula-piya nyinami, lawa. Warrarda karliparla wala nyina Kaatukuju. Milya-pinyi karlipa yangka kuja kangalpa muurl-mardarni tarngangu-juku. Kula-ngalpa riwarri-mani.

11

Nyia-wiyi ‘walaju’ kuja karlipa wangka?

¹ Kuja karlipa wangkami ‘wala nganta karliparla nyinami Kaatuku’, nyia-wiyi kujaju? Kuja karla yapa wala nganta nyina Kaatuku, ngulaju karla wurdungu pardarni. Milya-pinyi-ka yangka kapurla nyiyarningkijarra yinyi ngaka Kaaturluju yangka kujarla jangu-pungu. Kuja karla yapa yinya wala nganta nyinami Kaatuku, kula-ka marda nyiyarningkijarraju nyanyi, kala milya-pinyi-jiki ngaka kapurla warrajarriimi. ² Ngalipakupalangu nyurnunyurnu kalarurla kuja-piya-yijala wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya-jana nyanungurraju ngurrju-pajurnu.

³ Ngalipa panu-juku karliparla walaju nyinami Kaatukuju. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja Kaaturlu ngurrju-manu yalkiri manu walya nyurru-wiyi. Kujakungartiji lawa-wiyilpa karrija. Ngari-jana ngarrurnu nyiyarningkijarra lawa-jangka warrajarjarrinjaku.

Wati yirdiji Yapulu kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁴ Manngu-nyangkalu-palangu papardirlangu Kayini manu Yapulu * kujalpa-pala nyinaja nyurru-wiyi. Kukurnu-nyanujulparla wala nyinaja Kaatukuju Kayini-piya-wangu. Kujarlanyarla yungu Yapulurluju nyia-mayi ngurrju-nyayirni Kaatuku yungurla pulka-pinyi. Kala papardi-nyanuju kulalparla wardinyi nyinaja pulka-pinjaku Kaatuku. Yuwayi, Yapulululparla wala nyinaja Kaatuku. Kujarlanyarla Kaatuju wangkaja nyanungukuju, “Yapulu, nyuntuju kanpaju jungarni nyinami ngajukuju. Ngajujurna wardinyi-nyayirni kujanpaju warntarri yungu.” Kuja-kularla Kaatuju wangkaja Yapulukuju. Wati yinya Yapulu ngulaju palija nyurru-wiyi-jiki. Kala kuja karlipa manngu-nyanyi nyanungu, milya-pinyi karlipa yungulparliparla wala-juku nyinayarla Kaatuku Yapulu-piya.

Wati yirdiji Yiniki kalarla wala nyinaja Kaatuku

* 10:38 Nyangka Habakkuk 2.3-4 * 11:4 Nyangka Genesis 4

⁵ Manngu-nyangkalu wati jinta-kari yirdiji Yiniki * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Walalparla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyarla Kaatuju wangkaja, “Yiniki, ngajujurna wardinyi nyuntukuju.” Ngula-jangka, kula Yiniki palija yapa ngalya-kari-piya, lawa. Kaaturlu wankaru-juku nyanunguju kangu nguru-nyayirni-wangu-kurraju. Kujarlanyalpalurla yapangku warlaljarlu lawa-nyangu palka nyanungu-nyanguku. ⁶ Junga kujaju. Ngana-puka kuja-ka ngampurra nyina Kaatu-kurra yaninjarniki, kamparruju kuja-wiyi manngu-nyanyi, “Yuwayi, milya-pinyi karna kuja-ka Kaatu wankaru nyinami. Milya-pinyi karna yangka ngaka kapu-jana nyiyarningkijarra ngurru yinyi yapaku kajilirla nyanunguku warrirni milya-pinjaku. Kapurnarla wala-juku nyina tarnnga.” Yuwayi, kajilpa yapangku kuja manngu-nyangkarla, ngula-jangkanya kajikarla kutuju yanirni Kaatukuju. Kala kajirla wala-wangu jurnta nyinami Kaatuku, ngulaju kula Kaatuju yawuru-mani.

Wati yirdiji Nuwa kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁷ Manngu-nyangkalu wati jinta-kari yirdiji Nuwa * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kaatujurla wangkaja, “Nuwa, ngaka walya nyampuju kapurna maju-mani ngawarrakurlurlu ngapa wiri-kirlirli.” Nyampukungarnti kula Nuwangku ngawarra wiri nyangu, kala wala-jukulparla nyinaja Kaatukuju. Ngula-jangkaju Kaatu purda-nyanjarla pawurtu wiri-nyayirni nganturnu yungu nyina muurlpa nyanungu-nyangu warlaljakurlu ngapa-puru. Yuwayi, Nuwajulparla nyanungu jinta walaju nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyarla Kaatuju wangkaja, “Nuwa, nyuntuju kanpaju jungarni nyinami ngajukuju. Kala yinyarra yapa ngalya-kari kapurna-jana riwarri-mani ngapa-kurlurlu.”

Wati yirdiji Yipuruyamu kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁸ Manngu-nyangkalu yangka wati ngalipakupalangu warringiyi-nyayirni Yipuruyamu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kaaturla wangkaja nyanungukuju, “Yipuruyamu, ngurra nyuntu-nyangu yampinjarla yanta. Kangka-jana nyuntu-nyangu warlalja wurnturu nguru jinta-kari-kirra. Ngajulurlu kapurnangku nguru yinyaju yinyi.” Yipuruyamujurla ngungkur-nyinaja nyarra kujarla Kaatu wangkaja, nyanungujulparla wala nyinaja. Yipuruyamurlu ngurra nyanungu-nyanguju purdangirli yampija. Kulalpa ngurra jinta-kariri milya-pungu, lawa. Ngari kutu yanu ngurra-juku jinta-kari-kirra nguru-kari-kirraju. ⁹⁻¹⁰ Yuwayi, Yipuruyamujulparla wala nyinaja Kaatukuju. Kulalpa nguru jinta-kari-kirli-mipa manngu-nyangu, manngu-nyangulpa ngurra jinta-kari kankarlu nguru-nyayirni-wangurla yangka kuja Kaaturlu nganturnu. Yipuruyamurlulpa manngu-nyangu kirri wiri kuja kapu warrarda karrimi tarnnga. Kujarlanya, kuja Yipuruyamuju yukajarra nguru jinta-kari-kirra, ngulaju-nyanu wangkaja, “Kula nyampu nguru ngaju-nyangu. Ngajujurna yapa-kari.” Ngulalpa kalukurla-mipa nyinaja. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu Yijaki manu warringiyi-nyanu Jakupu, ngulaju-pala wardinyi nyinaja kalukurla-yijala. Kaaturlu-palangu nguru jurruku-juku jangku-pungu nyanungujarrakuju Yipuruyamu-piyaku.

¹¹ Ngakalku kujalpa-pala Yipuruyamu manu nyanungu-parnta Jiira muturna manu purlkalku nyinaja, Jiirarlulpa kulalpa kurdu mardarnu, lawa. Kala Yipuruyamujulparla wala-juku nyinaja Kaatukuju. Nyampukungarnti Kaaturla wangkaja nyanungukuju yangka ngaka kapurla nyanungu-parntaku Jiiraku yinyi kaja-nyanu. Yuwayi, Kaaturlu Yipuruyamuju pirrjirdi-manu. Kujarlanya nyanungu-parnta Jiirarlulpa mardarnu kurdu wirriya. ¹² Junga nyampuju. Wati yinya Yipuruyamujulpa purlka-pardu nyinaja kuja nyanungu-nyangu kaja-nyanu palka-jarrija. Nyinajalpa palinjankungarntilki. Kala wati nyampu jinta-jangka kuja kaja-nyanu palka-jarrija, ngula-jangkajulurla marlaja palka-jarrija panu-nyayirni kurdukurdu yanjilypiri-piya yalkirirla manu pingi-piya walyangka.

Yapajulpalu ngampurra nyinaja nguru-nyayirni-wanguku kankarlarraku.

¹³ Yapa nyampurrajulu muku palija. Kujakungarnti kalalurla wala warrarda nyinaja. Kujalpalu wankaru-wiyi nyinaja, kulalu manu nyiyarningkijarra kuja-jana Kaaturlu jangku-pungu nyanungurrukaju, lawa. Kala kalalu nyiyarningkijarraju manngu-nyangu nginyinginyirla, manulu milya-pungu yangka Kaaturlu kapu-jana yinyi. Kujarlanyalpalu wardinyiji nyinaja. Kalalu-nyanu wangkaja, “Walya nyampuju kula ngalipa-nyangu, ngari karlipa jalangu nyinami. Ngula-jangka kapu-ngalpa Kaaturlulku kanyi ngurra jinta-kari-kirra.” Kuja-kula kalalu wangkaja. ¹⁴ Jalangujalangurlangu kuja kalu yapa kuja wangkami, kujarlanya karlipa-jana milya-pinyi kuja kalu manngu-nyanyi ngurra jinta-kari nyanungurra-nyangu. ¹⁵ Junga kujaju yapa yinya-paturlululu ngurra

* 11:5 Nyangka Genesis 5:21

* 11:7 Nyangka Genesis 6-9

* 11:8 Nyangka Genesis 12-25

nyanungurra-nyangu kamparru-warnuju yampinja-yanu purdangirli. Kajili manngu-nyanjarla ngurraku yirraru-jarriyarla, ngulaju kapulu pina-yantarla kapanku. ¹⁶ Kala lawa, ngampurrpalpalu nyinaja nguru-nyayirni-wanguku kankarlarraku. Warrardalpalu manngu-nyangu yaninjaku. Kujarlanya-jana Kaaturluju kirri wiriji ngurrju-manu yungulu tarnnga nyinami nyanungu-kurlu. Yapa yinya-patuju kalalu kuja wangkaja, “Kapurlipa jinta-mipa Kaatu purami.” Kujarlanya kajana Kaatuju wardinyiji nyinami nyanungurrakuju.

Yipuruyamu-mayamaya kalalurla wala nyinaja Kaatuku

¹⁷⁻¹⁸ Manngu-nyangkalu yarda wati yangka-kurlu Yipuruyamu-kurlu. Kaaturla kuja wangkaja nyanunguku, “Yipuruyamu, nyuntu-nyangu kaja-nyanurlu Yijakirli kapu-jana kaja panu-jarlu mardarni manu warringiyi-nyanu-paturlangu. Nyampu-paturluju kapulu-jana kurdu panu-nyayirni mardarni. Nyampurrarlanguju kapujulu ngajuku nyinami.”* Yipuruyamurlu manu Jiirarlulpa-pala mardarni kaja-nyanu jinta-mipa Yijaki. Ngakalkurla Kaatu wangkaja Yipuruyamukuju nyanungu-nyangu kaja-nyanu pinjaku yungurla warntarri purranjarla yinyi. Kuja Kaaturluju kujarlu waalparrurnu, Yipuruyamujulparla wala-juku nyinaja Kaatuku. Kapu kaja-nyanu ngulangka-juku pungkarla. ¹⁹ Yipuruyamurlulpa manngu-nyangu kujarlu, “Kajilparna pungkarla ngaju-nyangu kaja-nyanu, Kaaturlu kajika pina-wankaru-mani.” Yuwayi, Yipuruyamujulparla wala-juku nyinaja Kaatuku. Kujarlanya, Kaaturluju warla-pajurnu nyanunguju kaja-nyanu-kujakuju pinja-kujakuju. Lawangkaju, Kaaturluju kapu pina-juku wankarumantarla.

²⁰ Yali Yijaki,* Yipuruyamu-kurlangu kaja-nyanu, kujalpa wiri-jarrija, nyanungujulparla wala nyinaja Kaatuku. Kujarlanyarla Yijaki wangkaja Kaatuku yungupalangu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarra pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangu Jakupu * manu Yijuwu.*

²¹ Yijaki-kirlangu kaja-nyanu Jakupu, kujalpa wiri-jarrija, ngulajulparla wala-yijala nyinaja Kaatuku. Kaja-nyanu yirdi ngulaju Jajupu.* Kujalpa Jakupu palinjakungarnti nyinaja, kujakungarntiji nyanungurla wangkaja Kaatuku yungupalangu pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu warringiyi-jarra kujalpa-pala Jajupu-kurlangu-jarra nyinaja. Purllka yinya Jakupulpa karrija, karrijalpa watiya jukati-kirli, manulparla pulka-pungu Kaatuku.

²² Jajupurlangulparla wala nyinaja Kaatuku. Kujalpa palinjakungarnti nyinaja, kujakungarntiji manngu-nyangulpa yangka kajili nyanunguku warlaja-paturlu yampinja-yani ngaka Yijipi. Jajupu-jana kuja wangkaja nyanungukupurdangka-patukuju, “Ngaka kajili Yijirali-pinkirli yampinja-yani Yijipi, yungulu ngaju-nyangu yungkurnu pina-kanyi ngurra Kanana-kurra.”

Wati yirdiji Mujuju kalarla wala nyinaja Kaatuku

²³ Manngu-nyangkalu wati yangka-kurlu Mujuju-kurlu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngula Mujuju palka-jarrija, kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlu-pala nyangu nyanunguju yuntardi-nyayirni. Yijipi-wardingki kingirli-jana ngarrurnu Yijirali-pinkiji yungulu-jana muku pinyi kurdu wirriyawirriya kujalpalu palka-jarrija. Kala Mujujukupalangu-jarrajulpa-palarla wala nyinaja Kaatuku. Kujarlanya, kulalpa-pala lani-jarrija kingikijakuju, marnkurrpaku kirtangiki-pala wurulpa mardarnu kurdu Mujujuju.

²⁴⁻²⁵ Ngula Mujuju wiri-jarrija, walalparla nyinaja Kaatuku. Yijipi-wardingkirlijulpalu milya-pungu kujalpa Mujujuju nganta kingi-kirlanguku yurntalpanyanuku kaja-nyanu nganta nyinaja. Kala kulalpa ngampurrpa nyinaja kujaku, lawa. Wangkaja-nyanu, “Ngaju-nyangu Yijirali-pinki yapa kalurla Kaatuku nyina. Kujarlanya kalu-jana Yijipi-wardingki-paturluju murrumuru-mani warrarda. Kajilpajulu kuja-piyarlu ngaju murrumuru-mantarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilparna nyinakarla yapa nyampu-patu-kurlu kingi-kirlangu yuwarlirla miyi-kirli, kuyu-kurlu, tala panu-kurlu, ngulaju kajikarna mardarni nyina ngari witaku. Kajikaju Kaatuku wardinyi-wangu nyina. Kuja-kujakuju, jalanguju kapurna pina-yani ngaju-nyangu yapa-patu-kurraju.” Kuja-kula Mujujuju wangkaja. ²⁶ Nyiya-jangka Mujujurluju manngu-nyangu kujaju? Warrardalpa manngu-nyangu Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu yangka Mijaya. Manu kala warrarda manngu-nyangu kujarlu, “Ngaju karnarla pardarni yangkaku Mijayaku kaji ngaka yanirni. Kajijili Yijipi-wardingki-paturlu murrumuru-mani kuja-jangka, ngulaju nguja-juku. Ngaka kajirna yani Kaatu-kurlu nyinanjaku, kapuju

* **11:17-18** Nyangka Genesis 21.12

* **11:20** Nyangka Genesis 17-35

* **11:20** Nyangka Genesis 25-50

* **11:20** Nyangka Genesis 25-36

* **11:21** Nyangka Genesis 30-50

* **11:23** Nyangka Exodus, Leviticus,

nyiyarningkijarra yinyi. Kala kajilparna nyinayarla nyampurla-juku Yijipirla tala panu-kurlu manu miyi kuyu-kurlu, ngulaju ngurrju-wangu. Yampinjarla karna ngurra nyampuju yanilki.”²⁷ Yuwayi, Mujujulparla wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, yampinja-yanu Yijipiji. Kulalparla lani-jarrijalku kingikiji, lawa, yangka kujalparla kulu nyinaja. Kulalpa nganangu Kaatuju milpangkuku nyangkarla. Kala kujalpa Mujujurlu manngu-nyangu Kaatu, ngulaju kula-ngantalpa nyangu yuruyururlu nginyingiyirla. Kujarlanya, yangka kuja Mujujurlu ngurra yinya yampinjarla yanu, warrki-jarrija-jukulparla Kaatuku jupu-karrinja-wangu.

²⁸ Ngula-jangkaju, yukuri panu-jangka Kaaturlu pina-yilyaja nguru Yijipi-kirra yungu-jana muurl-mardarni nyanungu-nyangu yapaju Yijipi-wardingki-patu-kujaku. Mujujulparla wala nyinaja. Kujarlanya-jana wangkaja warlalja nyanungu-nyanguku yungulu kutu ngarni jiyipi. Nyanungu-jana wangkaja yungulu yalyungku maparni warru tuwawati yungu-jana Kaatu-kurlangu marramarrarlu nyanjarla yampimi pinja-wangurlu. Yuwayi, kuja Kaatu-kurlangu marramarra warru paarr-pardija Yijipi-wana, pungu-jana kaja-nyanu-wati kamparru-warnu-wati Yijipi-wardingki warlalja-jangka. Kala kuja yalyu nyangu tuwa-watirla, yampija-jana Yijirali-pinkiji pinja-wangurlu. Kuja-kulanya kalalu yukuri-kari yukuri-karirla jiyipi yali-piya jarnkujarnku ngarnu purlapa wiri-puru yirdi-puruju Pajapa-puru.*

²⁹ Ngulajangka, Yijirali-pinkirlili yampinja-yanu Yijipiji, manulpalurla wala nyinaja Kaatuku yungu-jana warrawarra-kanyi. Kujarlanyalu murrarninginti-kari-kirra wapanja-yanu kulkurru-jarrajaku mangkururla wiringka yirdingkaju ‘Marna Kirrirdirla’. Yijipi-wardingki-paturlulpalu-jana wajirli-pungu, kulalpalurla wala nyinaja Kaatukuju, lawa. Kujarlanya, kujalu kulkurru-kurra-jarrija, ngapangkujurla muku marlaja murupungu.

Karnta maju yirdiji Raapa kalarla wala nyinaja Kaatuku

³⁰ Ngaka kujalu yanurnu Yijirali-pinkiki kirri-kirra Jiriku-kurra, Kaatu-jana wangkaja yungulu warrukirdikirdi wapayarla kirri-wana wirli-pala parraku. Wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, kujalu wapanja-yanu warru kirri-wana wirli-pala parraku, ngula-jangka kirrijirla marlaja wantijalku Kaatukuju. ³¹ Kujakungartiji, kujalu Yijirali-pinkiki kutu-jarrija kirri Jiriku-kurra, milarnulu-jana 12-pala wati wurulypa yukanjaku kirri-kirra. Wati yinya-patulu yukaja kirri yinya-kurraju yungulu wurulypa nyangkarla nyiyarningkijarra manu yapa-patu. Kirri yinyarlaju, yapajulpalurla ngungkur-nyinanja-wangu jurnta nyinaja Kaatuku. Karnta jinta-pardulpa nyinaja yirdiji Raapa.* Kala warru ngunaja wati-kari wati-kari-kirli talakupurda. Kuja-jana karnta yinyarlu Raaparlu nyangu 12-pala wati-patu, purda-nyanjarla-jana ngungkur-nyinaja, manurla wala nyinaja Kaatuku. Kujarlanya-jana wurulypa yirrnaru nyanungu-nyangu yuwarlirlaju. Kujalu yapa muku palija kirri Jiriku-wardingki-patu, Kaaturluju Raapa-mipa wankaruju mardarnu.

Yapa panu-jarlu kalalurla wala nyinaja Kaatuku wuurnpa-puruju

³² Nyurru-wiyi, yapa panulpalurla wala nyinaja Kaatukuju yirdi-patuju Kitini,* Parraka,* Jamijini,* Jipita,* Tapiti* manu Jamuli.* Walalurla nyinaja Kaatukuju. Manu nyanungu-nyangu jarukungarduyu-paturlangulpalurla walaju nyinaja. Kala kulalparna-nyarra mayangkju yimi-ngarrikarla nyanungurra-kurluju. Nyampu-jangka pipa-jangka warrki-kari yungurna lawa-mani. ³³⁻³⁴ Nyarrpa-jarrijalu yapa yinya-patuju? Kaatukulurla wala nyinaja panu-juku. Ngalya-karili yanu nyanungurra-nyangu warrmarlakurlu ngurra-kari-kirra kuluku. Kujalu yanu kuluku, ngula-warnuju-jana walya yaliji yungu. Ngalya-karilpalu-jana wiriwiri nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki, manulu-jana miimii-nyangu kuwurtukungarduyu-piyarlu jungangu. Ngalya-karirli-nyanu manu ngurrju nyiyarningkijarra kuja-jana Kaaturlu jangu-pungu. Yalumpu-patujulpalurla tarnnga-juku wala nyinaja Kaatukuju. Ngalya-kariji kapulu-jana nganjarla ngaya wiri-jarlu-piyarlu.* Kala walajukulurla nyinaja Kaatuku. Kujarlanyalpa-jana lirraju patimanu ngaya-piyaju yarlkirninja-kujakuju yapa-kujakuju. Ngalya-kariji kapulu paliyarla warlungka. Kala wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyalurla marlaja palupungu warluju. Ngalya-karilili wurulypa parnkaja yapa-patu-kujaku junma wiri-kirli-kijaku. Ngalya-karilpalu rampaku nyinaja. Kala wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyalu pina pirrjirdi-jarrija. Ngalya-karili pirrjirdi-nyayirni nyinaja. Ngulanguku

* 11:28 Nyangka Exodus 12.11   * 11:31 Nyangka Joshua 2-6   * 11:32 Nyangka Judges 6-8   * 11:32 Nyangka Judges 4-5   * 11:32 Nyangka Judges 13.16   * 11:32 Nyangka Judges 11-12   * 11:32 Nyangka 1 Samuel 16-30, 2 Samuel 1-24, 1 Kings 1-2   * 11:32 Nyangka 1 Samuel 1-25   * 11:33-34 lions

kalalu-jana pina wajirli-pungu muku wurnturu-malu-patu yangka kuja kalalu-jana jangkardu yanurnu kulu.

³⁵ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-pardu-karirlangu yangka karntakarnta-kurlu kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja. Nyanungurra-nyangu kaja-nyanu manu yurntalunya, ngalya-karili palija. Kala karnta yinya-patuju wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya-jana Kaaturluju wankaru-maninjarla kurdukurduju pina-yungu ngati-nyanukuju. Kala ngalya-kari kujalpalurla wala nyinaja Kaatuku, nyarrpa-jarriju? Kalalu-jana yapa panu-kari jangkardu yanurnu murrumuru-maninjaku, yungulu Kaatu-kujaku karlirr-yantarla jurnta puranja-wanguju. Kala yinya-patu kuja kalalu murrumuru-jarrija, Kaatukulpalurla wala-juku nyinaja, kalalu jurnajaja, kulalurla jurnta karlirryanu. Manngu-nyangulu kuja, “Kajili-ngalpa murrumuru-maninjarla pinyi, ngulaju ngula-juku. Kajikarlipa palimi. Kala ngula-jangka Kaaturlu kapu-ngalpa wankaru-mani pina, manu kapurlipa nyanungu-kurlu nyina tarnga.” ³⁶ Yinya-patu kuja kalalurla wala nyinaja Kaatuku, kalalu-jana manyu-pungu, kalalu-jana purturlu rdulykurduykurpakarnu. Kalalu-jana ngalya-karirli jayini-kirlirli warirninjarla rdakungka yirraruru. ³⁷ Ngalya-karirli kalalu-jana luwarnu pirlu wiri-kirlirli tarnga-kurra. Ngalya-karirli kalalu-jana tuurl-pajurnu. Ngalya-karirli kalalu-jana junma yiringki panturnu. Yapa yinya-patu kuja kalalurla Kaatuku wala nyinaja, kalalu jurnajaja ngawu-nyinaja. Kalalu mardarnu jiyipi-kirlangu manu narnukutu-kurlangu-mipa pinti. Kalalu tala-wangu nyinaja. Yapa-karirli kalalu-jana yaninjarla murrumuru-maninjarla jinyijinyi-manu Kaatu-kujakuju. ³⁸ Ngalya-karirli ngurra-wangu nyinaja, ngalya-karilpalu wapaja jilja-wana manu pirlu wararra-wana. Ngalya-karirli palu pirkangka nyinaja manu rdakungkarlangu warnapari-piya manu warna-piya, wiyarrpa. Kalalurla wala-juku nyinaja. Kalalurla ngurrju-nyayirni nyinaja Kaatuku panu-kari-piya-wangu yangka kujalpalu-jana majumaju jirnganja nyinaja walya nyampurla.

³⁹ Nyarrparna-nyarra wangkami yapa nyampu-patu-kurluju? Wala kalalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya kala-jana wardinyiji nyinaja Kaatuku. Kala kula-jana nyiyarningkijarra yungu kuja-jana jangku-pungu, lawa. Ngarili maninja-wangu-juku palija muku. ⁴⁰ Junga mayi-jana Kaaturlu yimirr-yungu? Lawa kujaju! Kaaturlu-ngalpa jangku-pungu ngurrju-nyayirni yangka kapu-ngalpa yinyi ngaka. Yinyaju ngurrju-nyayirni nyiya mayi, ngulaju Jijaji. Yangka kujalpalurla wala-nyayirni nyinaja nyurru-wiyi Kaatukuju, mukulu palija Jijaji-wangurla-wiyi. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapu-ngalpa Kaaturlu jinta-kurra-mani yungurlipa-jana jintangalku jirnganja nyina nyurnunyunuku wala-panuku. Kajirlijarla Jijajiki jintangka marlaja nyina, Kaaturlu kapu-ngalpa nyanungu-piya-mani.

12

Waalparrirnilipa Jijaji yungurlipa nyanungu-piya nyina

¹ Manngu-nyangkalu-jana yapa-patu yangka kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja, yangka-patu kujalpalurla Kaatuku wala warrarda nyinaja. Nyanyi kalu-ngalpa kuja karliparla Kaatuku junga warrki-jarrimi. Kajirliipa ngampurrpa nyina Kaatuku puranjaku manu nyanunguku warrki-jarrijaku, kujakungarntiji yampimirilpa nyiyarningkijarra majumaju purdangirli, kajika-ngalpa warrki-kijaku warla-pajirni. Yuwayi, Kaatu kangalpa ngampurrpa nyinami yungurliparla jungarni nyinami walya nyampurla, manu-ngalpa warrki yungu lawa-maninjaku. Kala majuju kajilparlipa warrarda mardakarla, kulalparlipa warrkiji lawa-mantarla. Yinyarrarluru kajikalu-ngalpa warla-pajirni, kalakalu-ngalpa Kaatu-kujaku warntarla-mani. ² Manngu-nyangkalu Jijaji-mipa. Kujalpa walya nyampurla nyinaja, Kaatukulparla wala nyinaja. Kujarlunya yungulparlipa waalparrikarla. Jijajirliipa milya-pungu yangka kaji palimi, kapu pina-yani Kaatu-kurra, manu kapu wardinyi nyinami nyanungu-kurluju. Kujarlanya kula wurulypa parnkaja yapa-patu-kujakuju yangka kujalu warntawarntarla waraly-yirraruru, lawa. Ngari-nyanu kutu yungu, manulu kurntaku-nyayirni ngurrju-manu warntawarntarlaju. Kala ngulaju ngula-juku. Nyanungurlujulpa nyanungukupalangu Kaatu manngu-nyangu. Ngula palinjarla wankaru-jarrija pina, ngula-jangkaku Kaaturlu pina-kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra, manu nyinaja-yirraruru nyanungu-wana jungarni-purdanji. Kaaturlu wardinyi-jarrija-nyayirni. ³ Ngulalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, yapa majupatulpalurla nyurunyuru-jarrija. Kala nyanungulparla wala-juku nyinaja Kaatuku kapuru nyinanja-wangu. Kujarlanya, kajilpalu-nyarra yapa nyurunyuru-jarrijarla, ngulaju ngula-juku. Jijaji-mipajukulu manngu-nyangka! Purayalu tarngangu mata-jarrija-wangurlu!

Kaaturlu kangalpa kurnta-ngarrirni yungurlipa jungarnirli pura

⁴ Yapa yinya-patu-karirli yangka kuja kalu-nyarra putaputa warntarla-mani Kaatu-kujaku, yangka-paturlu kuja kalu-nyarra putaputa jinyijinyi-mani majuku, yapa nyurrurlarlul kulankulu-jana purda-nyangu. Mardalu-nyarra pakarninjarla murrumurrumanu, ngulaju ngula-juku. Kulalu-nyarra marda tarnga-kurra pakarnu Jijaji-piya, lawa murrma-juku. ⁵ Warrardalu manngu-nyangka yimi nyampu kuja yapangku yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi. Kajinkili manngu-nyanyi, kapu-nyarra pirrjirdi-mani. Nyampurla yimingka, Kaatu kanyarra wangkami yangka-piya-yijala kuja karla kirda-nyanu wangkami nyanungu-nyanguku kurduku. Nyampunya-ka yimiji wangkami: “Ngaju-nyangu kurdukurdu, kaji-nyarra Warlajja-Wiringki kurnta-ngarrirni, kulalu muntuku-jarrinjarla jamulu purda-nyangka. ⁶ Nganaku-puka kuja karla Kaatu yulkami, yapa yinyaju-ka nyanungu-nyangu kurdu-pajirni. Yinya-kula-ka kurnta-ngarrirni yungu yapa yinyarluju purami jungangku.”*

⁷ Kaji-nyarra majurlangu yapa nyurrurlaku rdipimi, ngula-puruju walajukulurla Kaatuku nyinaya, manu jungarnijikilirla nyinaya. Nyiyaku? Kaji-nyarra maju rdipimi, milya-pinyi kankulu Kaaturlu kanyarra pinarri-mani. Kurnta-ngarrirni kanyarra yungunkulurla jungarni nyinami. Yapa nyurrurlarlul kankulu milya-pinyi Kaatuju kirda-nyanu-patu-piya nyurrurlakupalangu-piya yangka kuja kalalu-nyarra kurnta-ngarrirni yungulu-nyarra pinarri-mani yangka kujankulu wiri-jarrija. Kuja-jarrimi-kila-ka Kaatuju. ⁸ Panungku karlipa-jana kurnta-ngarrirni kurdukurdu ngalipanyangu yungulu pinarri-jarrimi jungarni nyinanjaku. Kuja-piya-yijala, kuja kankulu Kaatu-kurlangu kurdukurdu nyinami, kujarlanya kanyarra Kaaturlu kurnta-ngarrirni yungunkulu pina-jarrimi jungarni nyinanjaku. Lawangkaju, kajikankulurla marda jurnta nyina yapa-kari. ⁹ Nyampurla walyangka, kujalparla witawita nyinaja, kalalu-ngalpa kirda-nyanurluju kurnta-ngarrirni. Kalalu-ngalpa pinarri-manu jungaku nyinanjaku. Kujarlanya, kalarlipa-jana purda-nyangu manu ngurrju-pajurnu. Kuja-piya-yijala, kuja kangalpa Kaaturlu kurnta-ngarrirni, yungulparla purda-nyangka. Wajampa-wangu yungurliparla wala nyinami. Kajirli pa kuja-jarrimi, ngulaju karliparla tarnga jirnganja nyina Wapirra Kaatuku nguru-nyayirni-wangurla. ¹⁰ Kujalparla witawita nyinaja, ngalipakupalangurlu kirda-nyanurlu kalalu-ngalpa kurnta-ngarrirni witaku ngari yungurli pa jungarni nyinami. Kalalu-ngalpa marda kurnta-ngarrirni maju-panu, manu marda kalalu-ngalpa kurnta-ngarrirni ngari nyiya-jangka mayi. Kulalpalu marda nyarra manngu-nyangu ngalipaku jungarni-maninjaku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kangalpa pinarri-mani jungarnirli. Kurnta-ngarrirni kangalpa yungurli pa jungarni nyinami nyanungu-piya.

¹¹ Nyangurla-puka kuja kangalpa Kaaturlu kurnta-ngarrirni, milya-pinyi karlipa nyanungurlu kangalpa pinarri-mani rarralya nyinanjaku. Kujakunya karlipa ngampurrpaju nyina. Marda kajikarlipa-nyanu murrumuru purda-nyanyi. Kula ngurrju kujaju. Kala kajirli parla wala-juku nyinami, jungarni kapurli parla nyinami rarralya-nyayirni kulu-wangu. ¹² Kuja-jangkanya, pirrjirdi-mantalu-nyanu yungunkulurla Kaatuku wala warrarda nyinami jungarni. Kulalu yapa mata-piya nyinaya kuja-ka waku manu mirdi-jarra mirrmirr-karrimi. ¹³ Jungarnilirla warrarda nyinaya Kaatuku. Kulalu yapa-piya nyinaya kuja-ka yirdiyi rurrpa-kurlurla wapami. Kulalu yapa mirrmirrpa-piya nyinaya wapanja-wangu. Wapayalu Kaatu-kurlangu yirdiyirla, ngula kapu-nyarra pirrjirdi-mani.

Kularla karlirr-yanta jurnta Kaatuku purda-nyanja-wangu

¹⁴ Yirriyirri ni nyinaya yungunkulu-jana rarralya nyinami yapa ngalya-kariki. Jungarnilirla nyinaya Kaatuku. Ngana-puka kuja-ka warntarla nyina Kaatu-kujaku, ngulangkuju kula nyanyi Warlajja-Wiri Kaatu.

¹⁵ Kaatuju-nyarra yimiri nyinaja nyurrurlaku yapaku. Kujarlanyalu-nyanu jarnku-jarnku warrawarra-kangka kajika yapa nyurrurla-nyangu turnu-warnu-jangka karlirryani nyanungu-kujaku. Warrawarra-kangkulu-nyanu mimayi-kijakurlangu. Kaji yapa jinta mimayi-jarrimi, kajika-nyarra kulu wiri-kirra-mani, kajikankulu majungkajarrimilki muku. ¹⁶ Kaji yapa ngana-puka nyurrurla-nyangu turnu-warnu-jangka warru kalykuru-jarrimi wati-kirli manu marda karnta-kurlu, manu kaji warntarla nyinami Kaatuku purda-nyanja-wangu, kuja-kujakujulu warla-pajika! Wangkayarlula yungu Kaatu-kurra pina-yani. Wilji-wangulu nyinaka jungarni yangka Yijuwu-piya-wangu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Parra jintangka, Yijuwujulpa yarnunju-nyayirni nyinaja, manu payurnu kukurnu-nyanu miyiki. Yijuwurla wangkaja, “Kajinpaju nyiyarlangu-puka yinyi ngarninjaku, ngula-jangkarluju kapunpa nyiyarningkijarra

* 12:6 Nyangka Proverbs 3.11-12

* 12:16 Nyangka Genesis 25-36

mani kirdana-kurlanguju kaji palimi. Ngajuju kularna ngampurrpa.” Papardi-nyanurlu Yijuwurluju-jala warrawarra-kangkarla-jana nyiyarningkijarra nyanungukupalangu-kurlangu. Kala lawa, kulalpa jungarnirli manngu-nyangu ngurrjuju. Ngarili punku-pajurnu-puka kirda-nyanu-kurlanguju. Ngarilpa miyi-mipa manngu-nyangu. ¹⁷ Kujarla Yijuwurlu kukurnu-nyanuku jangu-pungu kujarlu, ngula-jangkarluju-nyanu nginyinginyiji kurruly-yirranu Yijuwurlu. Yaninjarla wangkajarla kirda-nyanuku yungu payirni ngurrjuju yangka kuja kapurla Kaaturlu nyanunguku yinyi. Kala lawa, kirda-nyanurlu mamparl-pungu. Yijuwurlujulpa yulanja-karrarlu warlkurnu kirda-nyanuju, kala lawa. Nyanunguku kirda-nyanurlujurla yimi-ngarrurnu kukurnu-nyanumipaku nyiyarningkijarra ngurrju-kurluju.

¹⁸ Yapa nyurrurlarlu kula kankulu jurrku-juku kuruwarriji purami yangka kuja kalalu Yijirali-pinkirli puraja nyurru-wiyi. Jalangu kuja kankulu kutu-karda yanirni Kaatu-kurra, kula kankulu jurrku-juku nyanyi milpa-jarrarlu yangka kujalu nyanungurrarlu nyangu kujalu kutu-karda yanurnu Kaatu-kurra pirlingka Jayinayirla. Kujalu kutu-karda yanurnu pirli-kirra, nyangulu warlu wiri-jarlu jankanja-kurra kankarlarni. Yalkiriji maru-jarrija, warlpa wiri parnkajarni, manulpa ngapa wiri wantija. ¹⁹⁻²⁰ Purda-nyangulu kula-ngantalpa yapangu juturnu kilji-nyayirni kurlumpurrngu-kurlurlu, manulu Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurra. Nyanungu-jana kuja wangkaja, “Yampiyalu nyampu pirli wararra marnpirninja-wangurlu! Kaji nyiya kutu-karda yanirni yapa marda, puluku marda, jarnturlangu marda, kuja-kujakulu luwaka pirli-kirlirli!”* Kujalu Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurra, lani-jarrija-nyayirnilirla. Mujujulpalu warlkurnu yungu Kaatu wangkanja-wangu nyinayarla. ²¹ Mujujurlangulpa lani-jarrija, nyanunguju kuja wangkaja, “Lani karna mirrmirr-karrimi.”*

²² Junga kujaju. Yapa nyurrurlarlu kula kankulu jurrku-juku kuruwarriji purami kuja kalalu Yijirali-pinkirli puraja nyurru-wiyi yangka kujalpalu karrija pirli-wana Jayinayir-wana, lawa. Nyurrurlaju kankulu yani ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Jiyani-kirra. Yirdi jinta-karriji Jurujulumu. Yinyarla-ka Kaatulu nyina JUKURRANU nguru-nyayirni-wangurlu. Ngurra jintangka-juku kuja kalu maramarra-wati panu-jarlu-nyayirni wardinyi nyinami. ²³ Ngurra jurrkungka-juku yapa nyurrurlaju kankulu-jana jinta-jarrimi Kaatu-kurlangu-nyayirni kurdukurduku. Yirdi-jana yirranu puku wiringka nguru-nyayirni-wangurlu. Yapa nyurrurla kankulurla Kaatuku yanirni, yangka ngaka kapu-jana Kaaturlu miimii-nyanyi yapa jintawarlayi ngurrju-japa majujapa. Yapa yangka kuja kalalurla jungarni nyinaja Kaatuku, kujalu palija, Kaaturlu-jana kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra, manu kalurla marlaja nyina ngurrju Jijaji-piya. Nyurrurlaju kankulu ngula-kurra-yijala yani. ²⁴ Junga kujaju. Yapa nyurrurla kankulu Jijaji-kirra yanirni. Kuja palija warntawarntarla, yalyu karlija nyanungu-nyangu palkangurlu. Nyanungu-nyangu yalyuju pirrjirdi, kula wati-kirlangu-piya yirdi-kirlangu-piyaju Yapulu-kurlangu-piya, lawa. Kuja Yapulukupurdangkarlu Kayinirli nyanunguju pungu, Kaaturlu yalyuju nyangu, manurla Kayinikiji kulu-jarrija-nyayirni.* Yilyaja wurnturu-nyayirni tarnnga-juku. Kala kuja Kaaturlu Jijaji-kirlangu yalyu nyangu, ngulaju-ngalpa mari-jarrija ngalipaku. Jijaji-kirlangu yalyungku-ngalpa pina-kangurnu Kaatu-kurra yungurlipa nyanungu-kurlu nyina tarnnga-juku. Kujanya-jana Kaaturluju jangu-pungu nyurru-wiyi nyurnunyunuku-wiyi ngalipa-nyangukuju Jijajikingarnti yilyanjarnikingarnti.

²⁵ Manngu-nyangka yardalu-jana Yijirali-pinki kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi. Mujuju-jana wangkaja yungulu Kaatu-mipa purami. Kala lawa. Kulalu purda-nyangu, manulurla jurnta karlirr-yanu Kaatukuju. Kuja-jana jangkardu yanurnu murrumurrumaninjaku, kulalu nyarra wuruly-parnkayarla, lawa. Kuja-piya-yijala kajilparlipa yampiyarla Kaatu yangka kaji-ngalpa wangkami nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, kulalparlipa wuruly-parnkayarla kajilpa-ngalpa jangkardu yantarlarni murrumurrumaninjaku. Kujarlanya, yirriyirri-jarriyalu kaji-nyarra Kaatu wangkami jalangu.

²⁶ Kuja-jana Kaatu wangkaja Yijirali-pinkiki nyurru-wiyi, nyanungu-nyangu linpakurla marlaja mirrmirr-karrija walyaju. Kala jalangu, Kaatu kangalpa kuja wangkami, “Kapurna walya mirrmirr-karrinjaku yarda ngurrju-mani manu yalkirirlangu.”*

²⁷ Kaatu kula wangkaja walyaku manu yalkiriki mirrmirr-karrinjaku kapu ngurrju-mani jirramaku marda marnkurrpaku, lawa. Ngari jintaku-mipa. Nyiya-jangka kujaju? Milya-pinyi karlipa kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka manu yalkirirla, manu nyanungu-nyangu yartarnari-kirlirli kapu mirrmirr-karrinjaku

* 12:19-20 Nyangka Exodus 19.12-13

* 12:21 Nyangka Deuteronomy 9.19

* 12:24 Nyangka Genesis 4

* 12:26 Nyangka Haggai 2.6

ngurrju-mani yarda. Ngula-jangka kapu nyiyarningkijarra miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Yuwayi, kapu walya manu yalkiri mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mani yarda yungu nyanungu-nyangu nguru-nyayirni-wangu palka-juku warrarda karrimi. Kulalpa nganangu mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mantarla. ²⁸⁻²⁹ Milya-pinyi karlipa yangka ngaka kapurlipa yani nguru-nyayirni-wangu-kurra yangka-kurra kulalpa nganangu mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mantarla. Kaatu kapu-ngalpa wiriji nyinami yinyarlaju. Kujarlanya yati-wangkamirliparla Kaatuku. Nyanunguju warlu wiri-piya ngulangkuju kajika nyiyarlangu majuju purra. Kuja-kujakunyarliparla parntarrinjarla pulka-pinyi jungangku yungu-ngalpa wardinyi nyina ngalipaku. Ngurrju-pajirnirlipa manyu-pinja-wangurlu.

13

Kuja-jarrimikilarlipa yungurlipa Kaatu wardinyi-mani

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, warrardalu-nyanu yulkaya. ² Kaji yapa jinta-kari yanirni nyuntu-nyangu ngurra-kurra, kangka ngurra-kurra, manurla yungka ngarninjaku. Yapa yinyaju marda marramarra Kaatu-kurlangu, yapa-nyayirni-wangu. ³ Kulalu-jana wajawaja-manta Kirijini-patu kuja kalu rdakungka nyinami. Kujarlul-pankulu manngu-nyangkarla, “Kajilparlipa rdakungka nyinayarla nyanungurra-piya, nyarrpa-jarrimi kajikarlipa? Kalakalu-ngalpa mayi nyanjaku yanirni?” Yuwayi, manngu-nyangka warrardalu-jana pirijina-patuju, manulu-jana miyi manu jurnarrpa kangka. Manulu-jana manngu-nyangka Kirijini-patuju kuja kalu-jana yapa-patu-karirli murrumuru-mani. Yinyarrarlur yapangku kajikalul-nyarra murrumuru-mani kujarluyijala nyurrurlarlungu.

⁴ Yapa nyurrurla kuja kankulu yupukarra nyinami, ngunayalu kali-nyanu warlalja-kurlu-mipa kalykuru-jarrinja-wangu-juku. Milya-pinyi kankulu yangka Kaaturlu kapu-nyarra murrumuru-mani yapa panu-juku kajinkili-jana nyurrurla-parnta-purnu yampinja-yani karnta manu wati-kari-kirrarlu. Kapu-jana panu-juku murrumuru-mani kajili yapa ngalya-kari-kirli warru nguna. Kujarlanya yungulu yapangkuju jungangku manngu-nyanyi nyampu-kurluju: Kuja kapala yapa-jarra yupukarra-jarrimi, yungu-pala nyanungu-jarra-mipa ngunami.

⁵ Nyurru-wiyi, Kaatuju wangkaja kuja, “Kularna-nyarra yapa nyurrurlaju yampimi, kularna-nyarra jurnta yani. Kala kapurna-nyarra warrarda warrawarra-kanyi.”* Kujarlanya, kulalu ngayarrkarlu manngu-nyangka talaju. Kajinpa tala wita-mipa mardarni, kularla kulu-jarriya Kaatuku. Ngari tala wita-kurluju wardinyi nyinaya. Kaaturlu kangku nyuntuju warrawarra-kanyi-jiki. ⁶ Junga kujaju. Kaaturlu kula-ngalpa yampinja-yani. Kujarlanya karlipa kujaju wangkami, “Yuwayi, Warlalja-Wiri Kaatu-ka nyinami ngaju-kurlu, manu kaju warrawarra-kanyi. Kujarlanya karna lani-wanguju nyinami. Nyanungu-ka ngaju-kurlu tarnga nyinami warrarda. Kulalpaju nganangku yaininjarla karlirr-kangkarla nyanungu-kujakuju, lawa.”*

⁷ Manngu-nyangkalu-jana wiriwiri yangka-patu kuja kalalu-nyarra pinarri-manu Kaatu-kurlangu yimi. Yinyarra wiriwiri, kalalurla wala nyinaja Jijaji Kirajikiji, kalalu puraja-juku palinjakungarntirliji. Manngu-nyangka warrardalu-jana yungunkulurla wala Jijaji Kirajiki nyinami nyanungurra-piya.

Tarngangkurlipa pura Jijaji yampinja-wangurlu

⁸ Manngu nyangkalu Jijaji Kiraji. Jalanguju-ka nyinami jurrku-juku yangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi, manu-ka jurrku-juku nyinami jalanguju, manu kapu ngakaju nyinami jurrku-juku-yijala. ⁹ Kujarlanyalurla walaju nyinaya. Kulalu-jana purda-nyangka yapa ngalya-kari kajili-nyarra pinarri-mani nyiyarningkijarra yimi. Kajinkilijana yapa yinya-patu purda-nyanyi, ngulaju kapulu-nyarra warntarla-kanyi Jijaji Kirajikijaku. Yapa yinya-paturlu kuja kalu kuruwarri-kari purami, rampal-wangka kalu-nyanu kuja, “Kaatu kangalpa wangka yungurlipa kuyu tarruku ngarni purlapa-puruju.” Kujaju kula junga! Kula kalu-nyanu kujarluru pirrjirdi-mani Kaatuku puranjaku, lawa. Manu kajinkili yapa yinya-patu-piyarlu kuruwarri-kari purami, kulankulu pirrjirdi-jarrimi Kaatuku puranjaku. Kujarlanya yungurliparla wala nyinami Kaatu-mipaku. Nyanunguju kangalpa ngurrju-nyayirni nyinami.

¹⁰ Purami karlipa Jijaji-mipa. Nyanungu-ngalpa palija warntawarntarla yungu-ngalpa nyanungu-nyangu yalyu-kurlurlu kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra. Kala yapa panu-karirli kalu-jana pinyi jiyipi manu puluku yungulu nganta yalyu yinyarra-kurluju kutu-karda yanirni Kaatu-kurra. Lawa! Yalyu yinyarluru kula-jana Kaatu-kurraju

* 13:5 Nyangka Deuteronomy 31.6

* 13:6 Nyangka Psalm 118.6

kanyirni. ¹¹ Kuja-ka Maralypikingarduyurlu Wiringki Juwungku pinyi jiyipi manu puluku, kanyirni-ka nyanungu-nyangu yalyuju Yuwarli Maralypi-kirra kaninjarni yangka ruumu tarruku-kurra. Kanyirni-ka yalyu yinya-kurraju yungu nganta-jana Kaatu yawuru-jarrimi yapaku kuja kalu majungka-jarrimi. Kala palkaju puluku-kurlanguju manu jiyipi-kirlanguju kalu-jana wurnturu kanyi kirri-ngirli yungulu kanjarla purrami yungkiyirra ngarninja-wangurlu. ¹² Kuja-piyarlu-yijalalu Jijajiji kangu kirri Jurujulumu-ngurluju pinjakungarntirilji. Jata-nyanjarla palija yinyarla-juku warntawarntarla. Nyanungu-nyanguju yalyuju karlija yungulurla yapa jungarni nyina Kaatu-mipaku. ¹³⁻¹⁴ Kirri yinya Jurujulumu kula tarngga karri. Kapu lawa-jarrimi. Kulalparlipa Kaatu-kurlu nyinakarla yinyarlaju, lawa. Kala pardarni karliparla kirri-kariki kankarlarra Kaatu-kurlangurlaku. Yinyarla-kula kapurlipa tarnggaju nyinami Kaatu-kurluju. Kujarlanyarlipa yampimi puranja-wangurlu Juwu-kurlangu kuruarriji. Jijajimipakurliparla wala nyina! Yapangku nyanunguju manyu-pungu kujalpa waraly-karrija warntawarntarla. Manu marda kajikal-ungalpa ngaliparlangu manyu-pinyi kajirliiparla wala-juku nyina. Ngulaju ngula-juku. Walarliparla warrarda nyinami.

¹⁵ Yuwayi, Jijaji yaninjarla-ngalpa palija yungurlipa wankaru nyinami manu yungu-ngalpa Kaatu wardinyi-jarrimi. Kujarlanya kangalpa wangka yungurlipa-jana yampimi puluku manu jiyipi pinja-wangurlu purranjaku Kaatuku nganta, yampimirlipa-jana. Warrardarliparla pulka-pinyi Kaatuku, manurlipa-jana warrarda yimi-ngarrirni yapapatu-karirlanguju kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki. ¹⁶ Nyurruwiyi, Jijajikingarnti palinjakingarnti, Kaatujulpa-jana wardinyi nyinaja yapakuju kujalpalu-jana pungu puluku manu jiyipi. Kala jalangu kuja karlipa-jana yapa ngalya-kariki yimirirli jarnkujarnku yinyi kutu, Kaatuju kangalpa wardinyi-jarrimi. Kujarlanyarlipa-nyanu kuja-jarrimi-jiki jarnkujarnku, manu yinyirlipa-nyanu nyiarningkijarraju.

¹⁷ Purda-nyangkalu-jana nyurrurla-nyangu jaajikingarduyu wiriwiri. Warrawarra-kanyi kalu-nyarra yungunkulurla jungarni nyinami Kaatuku. Ngaka kapulu karrimi kamparru Kaaturla, manu kapu-jana payirni warrawarra-kangu-japalpalu-nyarra jungangku. Kujarlanyalu-jana purda-nyangka, manulu warrki jungangku lawa-manta kajili-nyarra nyarra wangka. Kajinkili-jana Kirijini wiriwiri kujarlu purda-nyanyi, ngulaju kapulu-nyarra wardinyi-jarrimi, wajampa-wangu. Lawangkaju, kapulu-nyarra wajampa-jarri kujalpalu-nyarra puta jungarni-manu.

¹⁸ Wangkayalu-nganparla Kaatuku. Milya-pinyi karnalu kujalparnalurla jungarni nyinaja Kaatuku. Yungurnalurla tarngga-juku jungarni warrarda nyina. ¹⁹ Ngampurrpa-nyayirnilri yungurna-nyarra nyanjarnirra nyurrurla yapa-patu. Yapa nyurrurla, wangkayalurla Kaatuku yungurna-nyarra ngajulu yanirra nyanjaku.

²⁰ Warlaja-Wiringki Jijajirli-kila kangalpa ngalipaju warrawarra-kanyi yangka kuja-ka jiyipikingarduyurlu jiyipi nyanungu-nyangu warrawarra-kanyi. Kuja nyanungu warntawarntarla palija, nyanungu-nyangu yalyuju-ngalpa karlija ngalipakuju. Ngula Kaaturluku wankaru-manu pina nyanunguju. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja kanyanu yapaju mardarni Kaaturluju tarngalku. Kuja-kula kajana yapakuju nyanunguju wangkami jalanguju. Yuwayi, Kaatuku kalurla yapaju marlaja nyina jalanguju rarralya wajampa-wangu. ²¹ Ngaju karna-nyarrarla wangkami yungu-nyarra nyiarningkijarra pinarri-mani ngurrju. Ngula-jangka Jijaji Kirajirli kapu-nyarra pirrjirdi-mani, manu kapunkulu purda-nyanyi Kaatu. Kapunkulurla jungarni nyinami nyanungukuju, manu kapu-nyarra wardinyi-jarrimi. Pulka-pinyirliparla Jijaji Kirajiki tarngangku-juku! Ngula-juku ngurrju.

²² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu wajampa-wangurlu! Ngarirna-nyarra pipa wita-mipa yirraru yapa nyurrurlakuju. Yirriyirrilili manngunyaangka ngaju-nyangu yimiji yungunkulu pirrjirdilki nyina.

²³ Manngu-nyanyi mayi kankulu ngalipa-nyangu wungu-warnu Timiji kujalpa rdakangka nyinaja? Yilyajalkulu, manu-ka ngurrangka rarralya nyinami jalanguju. Kajiji ngaju-kurra yanirni, ngulaju kapurlujarra mapirrilki yanirra nyurrurlaku nyanjakuju.

²⁴ Yaninjarlalu-jana wangkaya jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki manu panu-karirlanguku Kaatu-kurlangu yapaku ngula kalu jinta-jarrimi. Yimi-ngarrika-jana nganimpa karnalu ngurrju nyina. Yapa nyampu Yitili-wardingki-paturlangurlu kalu-nyarra manngu-nyanyi.

²⁵ Wangkamilki karna-nyarrarla Kaatuku nyurrurlaku yapaku. Payirni karna-nyarrarla yungu-nyarra yimiri nyinami. Ngula-juku.

James
Pipa Jamaji-kirlangu
Pipa ngula-jana Jamajirli pantirninjarla yilyajarra
Kirijini-patuku nguru-kari nguru-karirlaku
nyurru-wiyi

Nyia-kurlu yimi nyampu?

Nyampu wita yimi, ngulaju pantirninjarla yirrarnu Jamajirli Jijajiki kukurnu-nyanurlu. Kuja Jijaji palija warntawarntarla, kuja yakarra-pardinjarla pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngula-jangkaju Jamajiji Kirijini-jarrija. Ngula-jangkaju, kala-jana wiri nyinaja Jurujulumurla Kirijini-patuku. Manu nyanungurlu pantirninjarla-jana pipa nyampu yilyaja panuku puranjakungarduyu-patuku Juwu-patuku ngulalu muku pirri-parnkaja ngurrara-kari ngurrara-kari-kirra nyinanjaku.

Nyampurla pipangka, Jamaji-jana wangkaja yinyarraku kamparru-warnu-patuku puranjakungarduyu-patuku yungulurla tarnnga-juku ngurrju nyiyarningkijarrarlajinta Kaatuku warrki-jarrimi manu panu-kariki yapa-paturlanguku. Nyanungu-patuku-jana Jamaji wangkaja yungulurla tarnnga-juku Jijaji Kirajiki ngungkurr-nyinami maju-puru, manu-jana pinarri-manu Jamajirli yungulu nyarra jukaruru nyinami yurlku-ngarrininja-wangu, kulu-wangu, nyingga-wangu, manu yungulu-jana yimirli nyiyarningkijarra nyanungurra-nyangu yinyi yapaku panu-kariki.

¹ Ngajurna yirdiji Jamaji. Warrki-jarri karnarla Kaatuku manu ngaju-nyanguku Warlaja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Nyampu karna-nyarra yirrarni jaru nyurrurlaku panuku-juku, yangka kuja kankulu nyina Kirijini-patu ngurrara-kari ngurrara-karirla. Ngurrju-japa kankulu nyina mayi ngula-juku?

Yungulparlipa wardinyi nyinakarla kajilpa-ngalpa majurlangu rdipiyarla

²⁻³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, milya-pinyi kankulu nyampu: Kaji-nyarra yangka maju rdipimi, ngula-puru kajinkilirla wala-juku nyina Kaatuku, ngula-jangka kapunkulu pirrjirdi-jarrinja-yani Kaatuku puranjaku. Kujarlaju, kaji-nyarra maju-kari maju-kari rdipimi nyurrurlaku, ngulajulurla wardinyi-juku marlaja nyinaka muntuku-jarrinja-wangu-juku! ⁴ Yuwayi, Kaatukulurla wala-juku nyinaka, manulu puraya-juku ngurrju-karda manu jungarni-karda. Ngula-warnu kapunkulu nyinami pirrjirdi Jijajiplya.

Payikalu Kaatu yungu-nyarra pinarri-mani kuruwarri nyanungu-nyangu

⁵ Kajinkilirla ngurrpa nyina Kaatuku, payikalu yungu-nyarra pinarri-mani. Kaatu-ka nyina jama-nyayirni yinja-panu. Kulalpa-nyarra nyia witarlangu jurnta mardakarla pinarri-maninja-wangurlu. ⁶ Kajinkili Kaatuju payirni pinarri-maninjaku, jungarnirlili payika kapuru-wangurlu. Wala nyinanjarla kajinkili payirni, ngulaju kapu-nyarra pinarri-mani nyanungu-nyangu kuruwarri. Kajinkili Kaatu payirni kapuru nyinanjarla, ngulaju kankulu kuja-purda-jarra nyina maju. Ngulaju kankulu ngapa-piya nyina kuja-ka marlurirla nguna, yangka kuja-ka mayawunparlu luwarni ngapa kakarrara karlarra. ⁷⁻⁸ Ngana-puka kajilparla kapuru nyinakarla Kaatuku, ngula-warnuju kula pinarri-mani nyanungu-nyangu kuruwarri. Kulalparla Kaatuju ngungkurr-nyinakarla kuja-piyakuju kuja-ka yangka manngu-nyanyi kuja-purda-jarra. Kularla kuja-piyakuju nyia witarlangu yinyi manu pinarri-mani Kaaturluju.

Yungulparlipa jintawarlayi-juku wardinyi-jarriyarla

⁹ Kirijini-patu ngajukupurdangka-purnu, ngana-puka kuja kanpa marda nyina marlajarra nyiyarningkijarra-wangu, ngulaju kanyanu Kaaturlu nyanungu-kurra-mani. Kujarlaju wardinyi-jarriya-juku! ¹⁰⁻¹¹ Manu nganangu-puka kuja kanpa marda panu-jarlu mardarni jaya-kurra-nyayirni, jalangu kanpa junga-jala jurnarra panu-kurluju nyina, manu marda kanpa warrukirdikirdi-mani mayangu-juku. Ngulaju ngula-juku kanpa nyina jinjirla-piya kuja-ka pardimi yuntardi-nyayirni-wiyi witaku ngari. Wanta kuja-ka pardimiri, ngulangkuju-ka muku janka jinjirla linji-karda. Yuntardi-jangka, palimi-ka. Ngula-piya-yijala kapunparla jurnarra panu-kurlunya marlaja palimi Kaatukuju, manu kapunpa wajawaja-mani jurnarra ngurrjunya. Ngulaju ngula-juku, wardinyi-juku nyinaka marijamarija-wangu!

Yapangu kalu-nyanu karlir-kanyi Kaatu-kujaku

¹² Yapa Kirijinirli, kuja-ka wala nyinanjarla pura-juku Kaatu nyiyarlungu maju-puru, ngulaju karla yapaju marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Wala nyinanjarla kapurla jirrganja nyinami wankaru Kaatu-kuju tarnnga-juku. Kujanya-ngalpa ngalipaku Kirijini-patuku wangkaja nyurru-wiyi kuja karliparla yulkami. Kapurliparla jirrganja nyinami wankaru tarnnga-juku. ¹³ Kala kaji-ngalpa Juju Ngawungku yimirr-yinyi puta, ngulaju kajikarliparla marda karlirr-yani Kaatukuju. Manu marda kajikarlipa wangka kuja, "Kari kangalpa Kaaturlu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi!" Kujaju yijardu-wangu, kuja wangkanja-wangurlurlipa yampimirra! Kula-ka nganangku yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu, manu kula kangalpa Kaaturluju yimirr-yinjarla karlirr-kanyi yapa. ¹⁴ Nyarrparla marda karla yapaju karlirr-yani wiljiji? Wilji-wiyi kuja-ka manngu-nyanyi, ngulaju kanyanu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Kuja kanyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku, ngulaju karla rdarr-karrimirra Juju Ngawukuju. Nyanungurlu kanyanu Juju Ngawu-kurralku rdarr-kanyi wiljingki. ¹⁵ Tarnngalku kanyanu rdarr-kanyi Juju Ngawu-kurra-pinangu. Ngurrju-jangkarlu kaji manngu-nyanyi nyiyarningkijarra majumaju, ngula-jangka kaji karlirr-yani ngari wita-wiyi, ngulangkuju kanyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Ngula-jangkanya-ka majungka-jarri-nyayirni karrikarri-wangu-nyayirni. Kujarlaju, ngakarrangakarra maju-panu-ka palimilki.

¹⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkalu nyampu jaru Kaatu-kurlangu jungarnirli manu yijardurlu, kajikankulu marda warntarla manngu-nyanyi. ¹⁷ Nyiyarningkijarra kuja karlipa nyanyi nyampurla ngurungka ngurrju, ngulaju-ngalpa Kaaturluju ngurrju-maninjarla yirrarnu nyanungurlu warntarriji ngalipaku. Nyanungurlu ngurrju-manu wanta, kirntangi, manu yanjilypiri-jana, ngulajurla warlaja nyanunguku. Nyampurra kalu warrarda kurruly-wanti yalkirirla ngula kalu yani warru. Kala Kaatu-ka jurru-juku nyina ngurrju tarnnga, kurruly-wantinja-wangu. ¹⁸ Nyurru-wiyi Kaaturlulpa-ngalpa wardu-pungu yungurliparla nyina nyanunguku yapa, yungurlipa pura nyanungu. Wangkanjarlu-ngalpa ngaanypa yungu yungangu yimingki, ngulaju karlipa nyinami ngurrju-nyayirni nyiyarningkijarra-piya-wangu nyampurla ngurungka kuja nyanungurlu ngurrju-manu.

Yungulparlipa purda-nyangkarla jaru Kaatu-kurlangu ngulaju yirriyirri-nyayirni

¹⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kajikankulu-jana marda kapanku wangkami yapa ngalya-kariki yungunkulu-jana jungarni-mani nganta. Karrimirra kuja! Wangkanjakungarntirli-wiyili purda-nyangka Kaatu wangkanja-kurra. Ngula-jangkaju, kajinkili-jana wangkami, rarralypajukulu-jana wangkaya kulu-wangu. ²⁰ Kajinkili-jana kulu-jarri, ngulaju kulalpankulurla jungarni warrki-jarriyarla Kaatukuju. ²¹ Puta manngu-nyangkalu ngawu, manulurla jungarni nyinaya maju puranja-wangu. Putalu-nyanurla pulka-pungka, kuja-wangulu ngayi nyinaka! Kalakankulu marda jarrawara-kari yanirra-juku manu wilji-jarri-nyayirni. Kuja-kujakuju, ngampurrparlulu puraya Kaatu-kurlanguju jaru manu kuruwari. Marlajalurla mardaka, kapu-nyarra Kaaturluju muurlparlu mardani wankarulku jaru-kurlurlu.

²² Jungarnirilili purda-nyangka Kaatu-kurlangu jaru nyarrpa kaji-nyarra wangka warrkiki, manulu puraya wajawaja-maninja-wangurlu. Kajinkili jaru nyampu jamulu purda-nyanyi warrki-jarrinja-wangurlu, ngulaju kankulu-nyanu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kurlangukuju kuruwarrikiji. ²³⁻²⁴ Nganangku-puka Kaatu-kurlangu kajilpa jaru jamulu purda-nyangkarla warrki-jarrinja-wangurlu, ngulaju wati-piya yangka kuja kanyanu watingkiji yinggirri nyanyi mirangka. Ngula-jangkaju, kuja-ka yarnkamirra, yali-jiki kanyanu wajawaja-mani nyiya-piya kuja-nyanu jamulu nyangu yinggirri mirangka. Kuja-piya-yijala kankulu nyinami kajinkili jamulu purda-nyanyi Kaatu-kurlangu jaruju warrki-jarrinja-wangurlu. ²⁵ Nyampu jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju ngurrju-nyayirni! Ngulangkuja kajana yapa kurruly-kijirni rarralypa-karda wilji-kijaku jaru-kari-piya-wangurlu. Nganangku-puka yapangku kuja-ka yirriyirrilili purda-nyanyi, manu kuja-ka purami wajawaja-maninja-wangurlu nyarrpa kuja karla Kaatu wangka warrkiki, ngulaju kapu Kaaturlu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kujarlaju yungulparlipa purda-nyanjarla purayarla Kaatu-kurlangu kuruwari tarnngangu-juku!

Nyarrpa-jarrimi-ka Kirijini-nyayirni yapa?

²⁶ Nganangku-puka yapangku kuja kanyanu Kirijini-pajirni nganta, kajilpa-jana yapa ngalya-kariki nginji-wangkayarla warru ngarririninja-karra manu kulu-karra, ngulaju kajika-nyanu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Nyiyaku kanyanu Kirijini-pajirni? ²⁷ Kala kuja-ka yapa nyina Kirijini-nyayirni ngurrju-nyayirni, ngulangkuju kajana warrawarra-kanyi yapunta manu kali-puka yangka kuja kalu nyina kulkur-rulkurru. Manu kanyanu yapangku nyampurluju warla-pajirni karlirr-yaninja-kujaku. Nyampunya yapaju Kirijini-nyayirni ngurrju-nyayirni!

2

Ngaliparlu yungulparlipa-nyanu rdakurl-kijirninjarla mardakarla marlajarra-wati manu tala panu-kurlu-wati jintangka-juku yiringi-maninja-wangurlu

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngalipa karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki Warlajja-Wiriki kuja-ka yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina. Kujarlaju, ngaliparlu yungulparlipa-nyanu rdakurl-kijikarla yapa jintawarlayi marlajarra-wati marda, marda palka-kurlu jaya-kurra-kurlu kalu nyina. ²⁻³ Ngulakunya yungurna-nyarra pinarri-mani: Kajilpa yapa marda yukayarlarni jaajirla kaninjarni, nyanyi marda kajikanpa, kajikanpa-nyanu marda wangka, “Kari ngarlarrpa-kurlu yukajarni tala panu-kurluju!” Ngula-jangka marda kajikanparla wangka, “Yantarni! Nyampurla nyinaka ngaju-wana, kutuju ngirrily-nyinaka!” Kala kajilpa marda yapa jinta-kari yukayarlarni jaaji-kirra larralarra-kurlu palya-nyayirni wawarda-kurluju, nyanyi marda kajikanpa, wangka marda kajikanpa-nyanu, “Kari yangkalku ngawungawu yukajarni!” Ngula-jangka marda kajikanparla wangka, “Yalirla-kirli karriyarra, wurnturu-kirli nyinaka!” Kujaju jarrwara-nyayirni wangkanjaku! ⁴ Kujaju jarrwara-nyayirni, manngu-nyanyi kuja kanpa manu wangkami. Kamparru-warnu yapa ngulajunpa nyanjarla rdakurl-kujurnu yungunpa nganta yipiljipilji-mani. Jinta-karilki yapa palya-kurlu wawarda-kurlu kuja yanurnu, ngulajunpa nyanjarla ngawu-pajurnu. Marlajarra manu tala panu-kurlu, jintangkajukulu-nyanu rdakurl-kijirninjarla mardaka.

⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu yirriyirrirli! Kaaturlu kajana milarni yapa marlajarra yangka jurnarrpa-wangu yungulurla nyanunguku Warlajja-Wiriki wala nyinami, manu yungulurla jirrnangja nyinami wankaru tarngaju nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. Kujanya-jana wangkaja yapa panukuju yangkaku kuja kalurla yapaju yulkami. ⁶⁻⁷ Kala ngari nyurrurla kankulu-jana nginji-wangkami ngawu-pajirninjarla yangka marlajarra-watiki. Wita-karilki yirna-nyarra payirni: Ngana-paturlu kalu-nyarra jangkardu wangkami? Yangka-paturlu tala panu-kurluru, ngulangu kalu-nyarra murrumurru-mani manu kuwurtu-kurra kanyi. Manu yirdiki Jijaji-kirlanguku, yangka kujankulurla marlaja Kirijini-jarrija, ngulaju kalu nginji-wangkanjarla ngawu-pajirni.

⁸ Kujanya-ngalpa yirrarnu Kaaturluju kuruwarriji ngalipaku Kirijini-patuku: “Kuja kanyanu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa warlajjakuju ngurrara-jintakuju!”* Kajilpanpa nyampu jinta kuruwarri Payipulurla purayarla, ngulaju ngula-juku. ⁹ Kala kajilpanpa-jana miimii-nyanjarla nginji-wangka jurnarrpa-wanguku nganta marlajarraku, ngula-puruju kajilpanpa-jana miimii-nyanjarla rdakurl-kijirni ngarlarrpa nganta tala panu-kurlu nganta, kujaju maju! Kujanya kanparla jarrwara-kari yani Kaatu-kujakuju. Kaatu kangku nyuntuku wangka, “Kari nyuntujujpa wilji-nyayirni kujanpa karlirr-yanu kuruwarri ngaju-nyangu-kujaku!” ¹⁰ Yapangu nganangku-puka kajilpa marda jintarlangu kuruwarri wajawaja-mantarla Kaatu-kurlangu puranja-wangurlu, ngula-warnu Kaatuju kajikarla wangkami-juku, “Kari nyuntujujpa wilji-nyayirni-juku! Mukunpa wajawaja-manu kuruwarri ngaju-nyangu puranja-wangurlu!” ¹¹ Kujanya-ngalpa yirrarnu Kaaturluju kuruwarriji ngalipaku Kirijini-patuku: “Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli!”* Manu-ngalpa kuruwarri jinta-kari yirrarnu ngalipaku: “Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu!”* Ngulaju ngula-juku. Ngana-puka wati kajilpa nyinayarla kalykuru-wangu karnta jinta-kurlu karnta-kari karnta-kari-wangu, ngulaju ngurrju. Kala nyanungurlu kajilpa wati-kari pungkarla tarnnga-kurra linjarrparlu, ngulaju Kaatuju kajikarla wangka, “Kari kanpa nyuntu nyinami wilji-panu! Mukunpa wajawaja-manu kuruwarri ngaju-nyangu puranja-wangurlu!” Kujarlaju yungulparlipa muku purayarla kuruwarri Kaatu-kurlangu jintarlangu wajawaja-maninja-wangurlu!

¹² Purda-nyangkalu nyampuju jaru! Ngaka-kari kapunkulu kamparrurla karrimi Kaatu-kurlangu. Nyanungurlu kapu-nyarra miimii-nyanyi kuwurtukungarduyupiyarlu nyanungu-nyangurla kuruwarriarla. Kuruwarri nyampurlunya kangalpa rarralya-maninjarla ngurrjura-mani wilji-jangkaju. Kujarlaju, jalanguju yungulpankulu-jana ngurrju nyinakarla yapa ngalya-karikiji. ¹³ Kajilpankulu-jana mari-wangu nyinakarla, mari-wangurla-yijala kajika-nyarra miimii-nyanjarla maju-pajirni. Purda-nyangkalu nyampu: Kajilpankulu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinayarla yapa ngalya-kariki, ngulaju Kaaturlu kajika-nyarra mari-jarrinjarla manu miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni nyurrurla.

* 2:8 Nyangka Leviticus 19.18

* 2:11 Nyangka Exodus 20.13

* 2:11 Nyangka Exodus 20.14, Deuteronomy

Yungulparliparla wala nyinakarla Kaatuku, ngula-puruju yungulparliparla jungarni warrki-jarriyarla

¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kajilparla yapa wala nganta nyinakarla Kaatuku, manu Kirijini nganta kajilparla lawa nyinakarla Kaatukuju warrki-jarrinja-wangu-juku, ngulaju kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla warlaljarlu. ¹⁵⁻¹⁶ Ngalipawangu turnu-warnurla, jinta-kari yapa marda-ka nyina jurnarrpa-wangu, mangarri-wangu, wawarda-wangu. Jamulu wangkama marda kajikankulurla, “Kari kangku Kaaturlu warrawarra-kanyi! Kuyu nganja! Wawardangu parnta-yirra!” Kala kajilpankulurla jurnta mardakarla yinja-wangurlu, ngulaju jarrwara! Ngari kankulurla jamulu wangkama yimi-mipa. Yali yapa ngulaju kapu nyinami yarnunjuku-juku, manu kapu pirriyarlu-pinyi wawarda-wanguju. ¹⁷ Nyampunya junga karna-nyarra wangkama. Kajilparla yapa wala nganta nyinakarla Kaatuku warrki-jarrinja-wangu, ngulaju kajikarla jamulu wala nyina. Kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla.

¹⁸ Yapa jinta-karirli marda kajikaju ngajuju payirni, “Ngana-ka Kirijini-nyayirni nyinami? Nyarrpa-jarrimi-ka nyanunguju? Jinta-karirli kyanu Kirijini-ngarrirni kuja karla wala nganta nyina Kaatuku. Manu jinta-karirlangurlu kyanu Kirijini-ngarrirni kuja karla warrki-jarrimi nganta jungarni Kaatuku. Ngana-ka Kirijini-nyayirni nyina yalumpu-jarraraju?” Kujarlunya marda kajikaju payirni. Ngajulu Jamaji karna-nyarra wangkama nyarrpa-jarrimi-ka Kirijini-nyayirni. Nganangu-puka kajilpa warrki-jarrinja-wangurlu jawirri purda-nyangkarla Kaatu nyarrpa kajirla wangkama warrki-jarrinjaku, ngulaju kajika Kirijini-wangu nyina kapurunju. Kala kajilparla wala nyinakarla Kaatuku, manu nyanunguku kajilparla jungarni warrki-jarriyarla, ngulaju kajika Kirijini-nyayirni nyina. ¹⁹ Nyuntulurlu kajikanpa marda milya-pinyi yangka jinta-juku Kaatuku. Kujaju junga-jala. Kala kujarlu-yijala kalu milya-pinyi juju-kari juju-karirli Juju Ngawu-kurlangurlu jinta-juku Kaatu. Kujarlaju kalu ngarrurda mirr-mirr-karrimi nyuntu-piya-wanguju.

Kaaturlu kajana jungarni-pajirni yapa kuja kalurla wala nyina manu yangka kuja kalurla jungarni warrki-jarrimi nyanunguku

²⁰ Nyuntujunpa warungka-nyayirni kuja kanpaju wiljiwilji-mani-jiki. Mayirnanngu milki-yirrarri Kaatu-kurlangu kuruwarriji yungunpa pinarri-jarrinjarla milya-pinyi? Nganangu-puka kajilparla wala nganta nyinakarla Kaatuku warrki-jarrinja-wangu, ngulaju kajikarla jamulu wala nyina. Kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla.

²¹ Pina-manngu-nyangka ngalipakupalangu Yipuruyamu. Nyiya-jangka Kaaturlu jungarni-pajurnu? Yipuruyamu kapurla pinjarla yungkarla ngalapi-nyanu Yijaki Kaatuku yangkangka maralypirla jurnta mardarinja-wangurlu. Kujarlanya Kaaturlu jungarni-pajurnu. ²² Pinalkunya kanpa nyina Yipuruyamu-kurlukuju? Nyanunguju kalarla wala-nyayirni-juku nyinaja, manu kala purda-nyanjarla warrki-jarrija nyarrpa kuja kalarla Kaatuku yangkaja. Kujarlanya Kaaturlu milya-pungu yangka kujarla wala nyinaja-nyayirni Yipuruyamuju. ²³ Nyampunya jurruku-juku jaru kuja karlipa nyanyi Payipulurla, kuja kangalpa yangka: “Kari Yipuruyamu kalarla wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya kala jungarni-pajurnu Kaaturluju, manurla yangkaja Yipuruyamukuju, ‘Nyuntujunpa puntu ngaju-nyangu!’ ”*

²⁴ Ngana-puka kuja karla wala nyina nganta Kaatuku, manu yangka kuja karla jungarni warrki-jarrimi Kaatukuju, kujarlanya-ka jungarni-pajirni Kaaturluju. Warrki-wangurlaju, lawa!

²⁵ Kujar-piya-yijala, jinta-kari yimi-ka nguna Payipulurla karnta-kurlu yirdi-kirli Raapar-kurlu * yangka kuja kala nyinaja ngawu. Ngulaju yangka kuja-jana yungu mangarri, manu yangka kuja-jana yuwarli nyanungu-nyangurla wuruly-yirrarri wati-patu Yijirali-pinkiji pinja-kujaku yapa-patu-kari-kijaku. Ngula-jangkaju, wuruly-yilyajalku-jana. Kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu. ²⁶ Yapa ngaanypa-wangu ngulaju-ka palimilki. Ngula-piyarlu-yijala yapa kajikarla wala nganta nyinami Kaatuku. Kala kajilpa jawirri purda-nyangkarla Kaatu wangkanja-kurra nyarrpa kajirla wangka warrkiki, kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla yapa yali ngaanypa-wangu-piya.

3

Yungulparlipa-nyanu warla-pajikarla maju wangkanja-kujaku

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kulalu panu-juku ngampurra nyinakarla yungunkulu tiija-jarrimi jintawarlayi. Wita-karrikarri karliparla muku karanparr-karri

* 2:23 Nyangka Genesis 15.6

* 2:25 Nyangka Joshua 2

Kaatu-kurlangu kuruwarrikiji. Nyurrurla-kari kula kankulu nyina tiija-patu, ngulaju ngula-jangka. Ngaka kapu-nyarra miimii-nyanyi Kaaturlu kuwurtukungarduuyu-piyarlu ngari rarralyparlu. Kala nganima yangka tiija-patu, kuja karnalu-jana Kirijini-patu pinarri-mani, ngulaju kapu-nganpa Kaaturluju miimii-nyanyi-yijala ngulaju karrikarri-wangurlu. Kujarlaju yungulpankulu nyinakarla marnkurrrpa-mipa tiija-patuju.

Nganangku-puka Kirijinirli kajilpa-nyanu warla-pajikarla maju wangkanja-kujaku, ngulaju ngurrju-nyayirni yapa Kaatu-kurlangu. Kajika-nyanu warla-pajirni ramparlampal-yaninja-kujaku.

³ Yangka kankulu milya-pinyi nantuwu wiri-jarlu kuja karliparla watiya-pardu yirrarni lirrangka ngalyipi-piya-kurlurlu. Watingkiji-ka ngula watiya-pardu-kurlurlu manu ngalyipi-piya-kurlurlu kurruly-kijirni manu jukarurru-mani wapanjaku kuja-purda manu kuja-purdaku, yangka kuja-ka wati nyina ngampurrrpa yaninjaku kuja-purda manu kuja-purdaku. ⁴ Yangka kankulu milya-pinyi pawurtu wiri-jarlu-yijala kuja-ka ngapa wiringka wapami. Yalumpu pawurtu-ka kurruly-kijirni-yijala manu jukarurru-mani watingki wita watiya-pardu-kurlurlu purdangirli-wanarlu ngapangkarlu yangka kuja-ka wati nyina ngampurrrpa yaninjaku kuja-purda manu kuja-purda. Ngula-kurra mayawunpa wiringki kulalpa kurruly-kijikarla yangka jukarurru-warnu. Mayawunpa wiri-puruju kajika jukaruru-juku kanja-yani yangka yali-kirirli watiya wita-kurlurlu purdangirli-wanarlu jukarurru-mani-ka ngula-kurlangurlu. ⁵ Ngalipa-nyangu jalanyaju wita-nyayirni karlipa mardarni kuja-piya-yijala yali-jarra yangka wita watiya-jarra-piya nantuwurla manu pawurturla. Ngula-kurlurlu jalannya wita-kurlurluju kajikarlipa-nyanu wiri-pajirni. Ngulaju maju-ka karri kuja-piya wangkanjakuju!

Yangka kankulu milya-pinyi warlu wita yangka marnangka. Papimi-ka, papinja-warnuju kiljilki-ka piljarrarni. Ngula-jangkaju-ka waapapa-ngarni. ⁶ Jalannya nyampu lirrangka ngalipa-nyangurla-ka nguna warlu-piya-yijala. Ngawungawu-nyayirni-ka nguna ngalipa-nyangurla. Kulalparlipa-nyanu nyarrparlu jalanyaju warla-pajikarla majumaju wangkanja-kujaku. Kujarlaju kangalpa maju-maninjara kii-purrami miyalu, manu karlipa-jana maju wangkanjarlu maju-mani yapa ngalya-karirlangu. Nyampukuju karlipa yangka warrarda wangkami maju. Kujarlu-yijala karlipa nyiyarningkijarra maju-mani nguru-kari nguru-karirla. Nyarrpara-ngurlu karlipa kujaku pinarri-jarrimi? Nguru nyanungu-nyangu-ngurlu Juju Ngawungku kangalpa pinarri-mani kuja karlipa maju wangkami.

⁷ Ngaliparlu karlipa-jana mardarni nantuwu, puluku, jarntu, kuyu-kari kuyukari yangka kulu-parnta-wati manu yumurru-wangu-wati, jurllu-wati manu yawu-watirlangu. Jungarni-mani karlipa-jana yungulu-ngalpa purda-nyanyi kuja karlipa-jana nyarrpa wangkami. ⁸ Kulalpa-nyanu nganangku-puka kuja-piyarlu-yijala jalanyaju jungarni-maninjara warla-pajikarla majumaju wangkanja-kujaku. Jalannya nyampuju mawiya-piya warna-kurlangu-piya. Kulalpa nganangku warla-pajikarla, lawa! ⁹ Nyampu jalannya-kurlu karliparla pulka-pinyi ngalipakupalanguku Warlalja-Wiriki Kaatuku. Ngula-jangkaju, nyampu-juku jinta jalannya-kurlu kajikarlipa-jana nginji-wangka yapa ngalya-kariki ngarrirninja-karra. Kujaju jarwara-nyayirni! Nyanungurrarlangu-jana Kaaturlu ngurrju-manu nyanungu-piya-juku yungurlipa-jana nginji-wangkanja-wangu nyinami ngurrju. ¹⁰ Pulka-pinyi karliparla Kaatukuju. Ngula-jangkaju, jinta nyampu-jangka-juku lirra-jangka kajikarlipa-jana ngarrirninjarla nginji-wangkami yapa-patu-karikilki. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, karrimirra kuja! Yampi-yalu-jana ngarrirninja-wangurlu! ¹¹ Ngapa ngurrju kajilpa ngunakarla muljunga, ngulaju kajika ngunami kumarlpa-wangu. Kala ngapa kuja-ka kumarlpa nguna, ngulaju-ka ngunami kumarlpa-juku ngurrju-wangu ngarninjaku. Ngula-ngurlu kumarlpa-ngurluju kulalparlipa nyarrparlu palka-mantarla ngapa ngurrjulku. ¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu! Kulalparlipa mantarla yuparli ngalyipi-jangka. Kulalparlipa pajikarla marniki-piyaju watiya-jangka yawakiyijangka. Marluri wita-wangu-jangka, kuja-ka ngapa yangka kumarlpa nguna, kulalparlipa pangirninjarla nganjarla ngapa ngurrju.

Ngana-ka yapa pina nyina Kaatu-kurlanguku kuruwarriki?

¹³ Ngana-ka yapa pina-nyayirni nyina Kaatu-kurlanguku kuruwarriki? Nyanunguju yungulpa nyinakarla pululu kurruru-karrinja-wangu, kulu-wangu manu jama-nyayirni. Kajili yapa-patu-karirli nyanyi, ngulaju kapulu milya-pinyi ngurrju-nyayirni yapa, pina-nyayirni Kaatu-kurlanguku jaruku. ¹⁴ Kala kajilpankulu-nyanu mulu-nyangkarla manu wiljiwilji-mantarla kulungku, manu kajilpankulu jama-wangu nyinakarla, kulalu-nyanu pinangkalpa-pajika, kajikankulu marda warika wangka pinangkalpa nganta. ¹⁵ Nyarrpararlankulu marda pina-jarrija muku nyampuju

majumaju? Kula-nyarra pinarri-manu Kaaturluju kankarlarra-ngurluju wangkanjakuju majumajukuju, lawa! Pina-jarrijankulu walya nyampurla-kirli juju-kari juju-karirla. ¹⁶ Manu kajilpankulu-nyanu mulu-nyangkarla, kajilpankulu-nyanu jama-wangu nyinakarla, ngulaju kajikankulu-nyanu jarnkujarnku jurnta nyinami. Ngula-jangkaju, kalakankulu tarngalku karlirr-yaninja-yani, kalakankulu majungka-jarrinja-yani nyiyarningkijarrarla.

¹⁷ Kuja-kujakulu payika Kaatu yungu-nyarra pinarri-manu jungarni nyinanjaku. Kapu-nyarra pinarri-manu kirlika nyinanjaku, kulu-wangu-nyinanjaku, rarralya nyinanjaku, wiljiwilji-maninja-wangu-kujaku, manu yapa ngalya-kariki mari-jarrinjarla ngurrju nyinanjaku kapu-nyarra pinarri-manu. Ngula-jangkanya kapunkulu-jana ngurrju-nyayirni nyinami yapa panuku, manu kapunkulu-jana junga wangkami milkarra-wangu yapa ngalya-kariki tarnga-juku. ¹⁸ Kajinkili-jana rarralya nyina yapa ngalya-kariki yangka kulu nyinanja-kurrakuju, nyanungurrarlangu kapulu-nyarrarla nyurrurlakuju marlaja nyina jungarni Kaatukuju. Kujarlunya kankulu-jana Kaatuju wardinyi-mani: Rarralypalu-jana nyinaka nyuntu yapa ngalya-kariki. Rarralypalu-manta-jana yapa ngalya-kari kulu-kurraju warla-pajirninjarlu.

4

Yungulparlipa yampiyarla nyiyarningkijarra majumaju

¹ Nyiyarla kankulu-nyanu tarnganguku-juku wiljiwilji-mani? Nyiyarla kankulu-nyanu tarnganguku-juku kulungku pakarni manu ngarrirni? Tala panu-kurlu-mipaku kankulu-jana warrarda ngurru-nyanyi yapa ngalya-kariki yungunkulu-jana nyarrparlu puntarni. Kajilpankulu-jana puntakarla, ngulaju kajikankulu wardinyi nganta nyina. Kujaju yijardu-wangu! Nyurrurlajunkulu purlurlpa-nyayirni! ² Ngampurrpa-nyayirni kankulurla nyina nyiyarningkijarraku yapa ngalya-kari-kirlanguku. Kala marlajarra-nyayirni-juku kankulu nyinami. Ngurru-nyanyilki kankulu-jana nyarrparlu yungunkulu-jana wijingki jurnta mani pakarninjarla. Kuja-kujakuju, winjarninkili Kaatuju payurnu talakuju? Kapu-nyarra yungkarla, kajinkili payikarla. ³ Yangka kuja kankulu Kaatu payirni nyiyarlanguku, kula kankulu-janarla yapa ngalya-kariki payirni, lawa. Ngari kankulu payirni purlurlparlu yungunkulu-nyanu yiily-ngarni muku, yungunkulu nganta wardinyi nyinami.

⁴ Nyurrurla-patujunkulu karnta maju-nyayirni-piya yangka kuja karla jurnta parnkami nyanungu-nyanguku kali-nyanu warlaljaku jinta-kari-kirra wati-kari-kirraluku. Kula kankulu Kaatu purami, ngari kankulu tala-mipa purami nyampurla ngurungka. Kajilpankulu ngampurrpa-juku nyinakarla nyiyarningkijarra majumajuku nyampurla walyangkaku, ngulaju kuja-jarrinjarla kajikankulurla nyurunyuru-jarrimi Kaatukuju. ⁵ Rampal-manngu-nyanyinya kankulu yimi Kaatu-kurlangu kuja-ka nguna Payipulurlaju? Nyampunya-ka wangka:

“Kaaturlu-ngalpa pirlirrrpa yungu palka-jarrinjakungarnti. Kala kularlipa pirlirrrpa ngalipa-nyangu-kurlurlu manngu-nyangu jungarni, lawa. Maju-miparlipa manngu-nyangu pirlirrrpa-kurlurluju.”*

⁶ Kuja-kujakunya kangalpa Kaatuju nyina yimiri-juku. Nyampunya kangalpa wangkami Payipulurlaju:

“Yapangku kuja kyanu wiri-pajirni nganta pinangkalpa nganta, ngulaju-ka Kaaturluju mamparl-pinyi ngungkurr-nyinanja-wangurlu. Kala yangka pula-parnta kuja-ka ngurrju nyina kurruru-karrinja-wangu, ngulakuju karla yimiri nyinami Kaatuju.”*

⁷ Kujarlajulu linpangu purda-nyangka Kaatu wilji-wangurlu nyarrpa kaji-nyarra wangka, manulu-nyanu yungka nyanungu-kurra witawita-piyarlu. Mamparl-pungkalu Juju Ngawu wurra-maninjarla. Kajinkili mamparl-pinyi, ngulaju kapu-nyarra nyanunguju jurnta parnkami kapanku. ⁸ Yantalurla kutu-kurra Kaatuku, kujarlaju kapu-nyarra nyanungulu kutu-jarrimi. Nyurrurla yangka ngawungawu-wati, yampiyalu nyiyarningkijarra ngawu-kurra-pingaju! Nyurrurla yangka kuja kankulu manngu-nyanyi kuja-purda-jarra, kirlika-mantalu-nyanu kurturduurruju! ⁹ Wardinyi-wangulu nyinaya manu yinka-wangu! Yayi-pantikalu maju-panungka! ¹⁰ Yungkalu-nyanu Kaatukurra witawita-piyarlu, ngulaju Kaaturlu kapu-nyarra pulka-pinjarla wardinyi-mani.

Yungulparlipa ngurrju nyinayarla nginji-wangkanja-wangu

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yampiyalu-nyanu nginji-wangkanja-wangurlu nyurrurla-paturluju. Kuja kankulu-nyanu nginji-wangkami manu

* 4:5 Nyangka Proverbs 3.34 * 4:6 Nyangka Proverbs 3.34

maju-ngarrirni, ngulangkuju kankulu Kaatu-kurlangu kuruwarri maju-ngarrirni. Kajilpankulu kujarlu maju-ngarrikarla kuruwarri Kaatu-kurlangu, ngulaju kulalpankulu jungarnirli purayarla, lawa. ¹² Nganangku-ngalpa yungu kuruwarriji? Jintangku-juku Kaaturlu-ngalpa yungu kuruwarriji. Nyanungu-miparlunya kapu-ngalpa miimii-nyanyi yapa kuwurtukungarduyu-piyarlu. Nyanungu-miparlu jintangku kapu-ngalpa wankarulu mardarni. Kala ngalya-kari, nyanungurlu jintangku kapu-jana miimii-nyanjarla yilyami warlu wiri-kirra, kula nyurrurlarluju, lawa. Kujarlajulparlipa-nyanu yulkayarla nginji-wangkanja-wangu!

Kula karlipa milya-pinyi nyiya mayi kajika-ngalpa rdpimi jukurra

¹³ Ngalya-kari kajikankulu marda wangka kuja, “Kari jalangu marda, jukurra marda kapurlipa yani kirri-kari kirri-kari-kirra talaku-waja maninjaku warrkingkarlu. Yin-yarla ngurra-karirra kapurlipa nyina tarnga yulyurru-pu-kari-kirra-pinangu. Kapurlipanyanu tala-kari tala-kari turnuturnu-mani warrkingkarlu.” ¹⁴ Kuja wangkanja-wangulu nyinaka! Ngurru-nyayirni kula kankulu milya-pinyi nyiya mayi maju kajika-nyarra rdpimi jukurraju. Nyurrurlajunkulu kunjuru-piya kuja-ka yangka kunjuru karrinjapardi ngari witaku. Ngula-jangka-ka yawu-pardi kapanku. ¹⁵ Kujarlanya yungulpankulu wangkayarla kuja, “Kari Kaatu-ngalpa Warlalja-Wiri. Kaji-ngalpa ngampurru-piya yapa, jukurraju marda kapurlipa wankaru-juku nyina. Ngula-jangkanya kajikarlipa marda yani yali-kari-kirraju warrkikiji.” ¹⁶ Nyinakalu ngurru kurruru-karrinja-wangu! Kalakankulu-nyanu kurruru-kari wiriwiri nganta. Ngulaju maju kujaju wangkanjaku! ¹⁷ Kujarlaju, ngana-puka yangka kuja-ka pina nganta nyina jungarniki nyinanjaku, kajilpa jungarni nyinakarlaku, ngulaju ngurruju. Lawangkaju, ngulaju jarwara Kaatu-kurlangurla kuruwarriarla.

5

Yapa yangka ngula-ka nyina nyiyarningkijarra-kurlu panu-kurlu, ngulaju kapu marripinyi kajirra jurnta yawu-pardi

¹ Nyurrurla yangka tala wiri-kirli, ngulajulu yulanjakulku rdipirri-yungka! Ngaka kapu-nyarra maju-nyayirni rdpimi. ² Kapu-nyarra lawa karri, manu kapunkulu marlajarra-nyayirni nyina. Kula-nganta kapu-nyarra muku jurnta puka-jarrimi jurnarrpaju, kula-nganta-ka yangka mulururlu muku ngarni. ³ Tala nyurrurla-nyangu, yangka kuja kankulu warrarda mani jalangu-jarrarlu yangka warrki-jangkarlu, ngulaju-ka maju nguna kujaju. Ngaka kaji-nyarra Kaaturlu miimii-nyanyi purunju-warnu-kurlurlangu marda, ngulaju kapu-nyarra nyanyi, manu kula-nyarra ngungkur-nyina purunju-warnu-kurluku. Talangu nyampurlu kapu-nyarra purrami manu ngarrnganyirni.

⁴ Purda-nyangkalu-jana yapa-patu yulanja-kurra yangka kuja kalalu-nyarra warrkijarrija nyurrurlaku. Ngulakuju, kulankulu-jana talaju yungu, lawa. Wijingkilpankulu-jana jurnta manu. Yali yangka warrkini-patu, ngulajulpalurla yulanja-karra wangkaja Kaatuku. Nyanunguju Warlalja-Wiri yangka kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina. Ngulangkuju kajana purda-nyanyi yulanja-kurra yangka warrkini-patu. ⁵ Nyurrurla tala panu-kurlu, jalangu kankulu nyurrurla nyina wardinyi-nyayirni panu-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu. Warrawarra-kanyi kankulu-nyanu warlaljarlu-juku. Nyurrurla kankulu nyina puluku-piya lumurdu-nyayirni. Watingki kajilpa nyangkarla puluku jara-kurlu wiri-jarlu-nyayirni, ngulaju kajika pinyi. Kuja-piyarlu-yijala kapu-nyarra Kaaturlu pinyi nyurrurla-mipa yangka kujankulu-jana tala puntarnu yangkaku warrkini-patuku. ⁶ Panu-karirangu kujalpalu yangka nyinaja ngurru-nyayirni manu pululu, ngulajunkulu-jana kuwurtu-kurra kangu pinjakungarntirli. Kulalu-nyarra nyarrparlu warla-pajirninjarla pulya-mantarla.

Yungulparliparla pardakarla nganyunganyu-wangu Jijajiki ngaka kaji pinarni yani

⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirjini-patu, nganyunganyu-wangulurla pardaka Warlalja-Wiri Jijajiki ngaka kaji pinarni yani. Manngu-nyangkalu yangka wati kuja-ka mangarri wiri-mani. Yirarni-ka walyangka pangirninjarla, ngula karla pardarnilki mangarriki pardinjaku. Ngaka, ngapa-jangka kaji purrulyun-pardi, ngulaju-ka nyanyi wurrangu-juku. Pardarni karla kaji wiri-jarri mangarrikingarnti, kaji wiri-jarri ngapajangka kaji wantimi karapurda-jangkaju. Ngula-jangka, ngaka-ka pajirni mangarriki ngarninjakungarntilki. ⁸ Kuja-piya-yijala, pardakalurla Jijajiki yangka-piya wati-piya kujalparla pardarnu mangarriki wiri-jarri-jaku. Manulu lani-wangu nyinaka! Junga-nyayirni kapu pina-yanirni Jijaji yungkaparrirla.

⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirjini-patu, purda-nyangkajulu! Jijaji kapu pinarni yani ngari yungkaparrirla. Kajilpankulu-nyanu nginji-wangkayarla, ngulaju kajika-nyarra

Jijajirli miimii-nyanjarla ngawu-pajirni. Kujarlajulu-nyanu yampiya nginji-wangkanja-wangurlu!

¹⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyangkalu-jana yangka wati-patu jarukungarduyu-patu nyurru-wiyi-warnu kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku. Ngalya-karirli kalalu-nyanu murrumurru purda-nyangu. Kalalu-jana yapa ngalya-karirli kulungku ngarrurnu. Ngula-puruju kalalurla pardarnu nganyunganyu-wangu Kaatukuju. Kuja-piyanyalpankulu nyinakarla waalparrrinjarla!

¹¹ Yapa yangka kuja kalalurla pardarnu Kaatuku nganyunganyu-wangu, ngulakuju karlipa-jana ngurrju-pajirni, manu karlipa-janarla pulka-pinyi. Kuja-piya-yijala kala nyinaja wati jinta yirdi Juupu, ngula kankulu milya-pinyi jaru nyanungu-kurlu. Murrumurru-nyayirni kala-nyanu purda-nyangu wijini panu-kurlurlu. Ngula-warnu kalarla wala-juku nyinaja Kaatuku nganyunganyu-wangu-juku. Ngula-jangkanya, Kaaturlu pina parlpuru-manu, manurla nyiyarningkijarra yungu kulpari jaya-kurra-nyayirni. Junga-nyayirni nyampuju jaru! Kaatu kangalpa nyinami marinji manu ngampangampa-nyayirni.

Yungulparlipa-nyanu junga-nyayirni wangkayarla

¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyampunya karna-nyarra yimi-ngarrirni kuruwari wiri-nyayirni yungunkulu-nyanu jukaruru wangkama yimirr-yinja-wangu. Kajilpanparla nyiyarlangu wangkayarla yapa jinta-kariki, kula yimirr-yungka Kaatu-kurlangu-kurlurlu yirdi-kirlirli, manu kula yimirr-yungka yirdi-kari-kirlirli yangka kuja-ka nyiya nguna nyampurla walyangka manu yalkirirli, ngulaju yampiya, jitily-pinja-wangurlu! Jungarnirla wangkaya 'yuwayi' marda, 'lawa' marda. Kala kajilpanparla yimirr-yinjarla wangkama, ngulaju Kaaturlu kajikangku purda-nyanjarla ngawu-pajirni.

Yungulparlipa-janarla nyurnurnuku payirni Kaatu

¹³ Kaji-nyarra nyiyarlangu maju rdipimi, ngulakulurla wangkaya Kaatuku. Kala nyurrurla panu-kari yangka kuja kankulu nyina wardinyi manu yinkarlarli, ngulajulurla yunpaka pulka-pinja-karrarlul. ¹⁴ Kala kajilpa yapa nyurnu ngunakarla, ngulaju yilpa-jana yajakarla jarlu-patu Kirijini-patu yungulurlajinta wangkama Kaatuku. Manu yungulpalu jarangku mapakarla Jijajirli yirdingkarlu Warlalja-Wiringkarlu. ¹⁵ Yali jarlu-patu kajilirla wala nyinami Warlalja-Wiriki yalumpuku nyurnuku, ngulaju kapu parlpuru-mani pina. Kajilpa nyurnu ngunakarla karlirr-yaninja-warnu kamparru-wiyi, ngula-warnuju kajikarla yawuru-jarri Warlalja-Wiriji. ¹⁶ Kajilpankulu nyurnu ngunakarla, ngulajulu-nyanu yimi-ngarrika jarnkujarnku yangka kujankulu karlirr-yaninjarla majungka-jarrija. Kaatukulu-nyanurla wangkaya yungu-nyarra parlpuru-mani pina nyurnu-jangkaju. Nyampunya jungarniji jaruju. Kajirla yapa nyina jungarni Kaatuku, ngulangku kaji Kaatu payirni nyiyaku-puka, ngulaju kapu purda-nyanjarla jangku-mani.

¹⁷ Manngu-nyanyi kankulu yangka wati jarukungarduyu, jaru kujalparla marlaja wangkaja Kaatuku nyurru-wiyi, yirdiji nyanunguju Layija.* Kala nyinaja yapa-nyayirni ngalipa-piya. Nyurru-wiyi yukuri-patuku payurnu Kaatu ngapaku warla-pajirminjaku, wangkajarla kuja, "Warla-pajika ngapa wantinja-kujaku!" Junga-juku purda-nyangu Kaaturluju. Lawa-jukulpa karrija yulyurru-patuku marnkurru-paku manu kirntangiki jika-palaku ngapa wantinja-wangu. ¹⁸ Ngula-warnuju, yulyurru-karirlalku payurnu ngapakuju wantinjakuju. Junga-juku, Kaaturlu purda-nyangu. Ngapa wantija. Yukuri pardija, mangarri pardija, pina walyuru-manu nyingga-jangkaju.

¹⁹⁻²⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapa ngana-puka kajilparla karlirr-yantarla Kaatuku, manu ngakarrangakarra kajilpa yapa jinta-kari nganangku-pukarlu pina-kangkarlarni Kaatu-kurlangu-kurra-yijala, ngulangkuju kajika yaliji yapa kamparru-warnu pina-yirrarni wankaru-kurra-pinangu. Ngulakuju kajikarla Kaatuju yawuru-jarri pina yangkakuju wilji-warnuku. Ngula-juku.

* 5:17 Nyangka 1-2 Kings

1 Peter

Pipa 1 Piita-kurlangu

Pipa ngula-jana Piitarlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampu pipa kuja karlipa ngarrirni ngulaju Pipa 1 Piita-kurlangu, ngulaju pipa kamparru-warnu kuja-jana yirrarnu Kirijini-patuku kujalpalu ngurra jinta-karirla nyinaja. Kala-jana maju warrarda rdiipija yapa yinya-patukuku. Ngalya-karirli yapangkuku kalalu-jana manyu-pungu warrarda Kirijini-patuju, manulpalu murrumuru-jarrija warrarda. Piitarlu pipa nyampuju yirrarnu yungulurla wala manu wardinyi nyinami Kaatukuku. Yimi-ngarrurnu-jana Jijaji Kiraji kuja-ka pirrjirdi nyina pirli-piya kuja kajana wankaru yinyi yapaku. Wangkaja-jana yungulurla Kaatuku jungarni nyina, manu yungulu-nyanu ngurru jarnkujarnku nyinami.

¹ Ngaju-nyangu yirdiji Piita. Warrki-jarrimi karnarla Jijaji Kirajiki. Ngajuju milarnu yungurna-jana Kurdungurlu Wirilki nyinami Kirijini-patuku. Wangkami kaju nyarra yungurna-jana wangkami. Ngajulurlu karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni Kirijini-patuku kuja kankulu ngurra-kari ngurra-karirla nyinami. Kula kankulu ngurra nyurrurla-nyangurla nyinami, lawa. Yapa-kari kankulu nyina ngurra-kari ngurra-karirlaju yirdingaju Puntjarla, Kalatiyarla, Kapardujirla, Yayijarla manu Pijiniya. ² Nyurru-wiyi, Kaaturlulpa-nyarra yapa nyurrurlaju manngu-nyangu. Ngula-jangka, milarnulku-nyarra yapa nyurrurlaju. Nyanungu-nyangu Pirlirpa-kurlurlu-nyarra kangurnu nyanungu-kurraju. Jalanguyu kankulurla nyanungu-mipaku nyinami. Yuwayi, nyurrurlaju Kaatu-kurlangu yapa. Purda-nyanyi kankulu Jijaji Kirajiji kuja kanyarra nyarrparlangu wangkami, manu-nyarra pirlirpa kirlka-manu yalyu nyanungu-nyangu-kurlurlu.

Ngaju karna-nyarrarla wangkami Kaatukuku kujanya: “Payirni karnangku yungunpajana yimiri nyina warrarda Kirijini-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami ngurru-nyayirni rarralya tarnga-juku.”

Wala karliparla nyinami Kaatuku kuja-ngalpa pina-wankaru-manu

³⁻⁴ Pulka-pinyirliiparla Kaatuku! Nyanungurla Kaatu Warlaja-Wiriki Jijaji Kirajiki, manu karla Kirda-nyanu nyinami. Kaatulpa-ngalpa yimiri nyinaja, manu-ngalpa marjarrinjarla ngurru nyinaja. Nyanungurlu wankaru-manu pina Jijaji Kiraji palinjawarnu, manu kujarlu-yijala-ngalpa ngalipaju wankaru-manu. Kujarlanya karlipa milyapinyi kuja kangalpa nyiya mayi ngurru-nyayirni mardarni nguru-nyayirni-wangurla. Yinyaju kula pukulyu-jarrinjarla yawu-pardimi. Yuwayi, Kaaturlu kanyarra mardarni ngurru nyurrurlakuju ngurungka nyanungu-nyangurla. ⁵ Kaatu-kurlangu yartarnarriji pirrjirdi-nyayirni. Nyurrurla kankulurla wala nyinami. Kujarlanya kanyarra Kaaturluju muurl-mardarni ngakaku. Ngula-jangka kapu-nyarra wangkami nyarrparlu kapu-nyarra nyiyarningkijarraju muurl-mardarni tarnga-juku.

⁶ Yapa nyurrurlarlu kuja kankulu milya-pinyi Kaaturlu kuja kanyarra warrawarra-kanyi, kujarlanyankulu wardinyilki. Marda majuju kanyarra rdiipimi witaku ngari. Ngulaju ngula-juku. Kula tarnga. Ngula-puruju wardinyi-jiki kankulu nyinami.

⁷ Nyarrparla kanyarra majuju warrarda rdiipimi? Manngu-nyangkalu kawurlu. Kuja kalurla yapanku kawurluku pangirni, ngula-jangkaju yirrarni kalu pirli manu walya warlu-kurra yungu kawurluku karlimi. Junga kujaju. Yapangkuku kajikalu kawurluju maju-mani, kala warlungka-juku kalu yirrarni yungulu nyanyi junga-japa kawurlu manu marda pirli-mipa. Kuja-piyarlu-yijala kanyarra Kaaturluju waalparriirni kawurlupiya. Kuja kanyarra maju rdiipimi, Kaaturlu kanyarra miimii-nyanyi wala-japa kuja kankulurla nyinami. Kawurlu ngurru. Kala yapa kuja kalurla wala nyinami Kaatuku maju-puru, ngulaju ngurru-nyayirni kawurlu-piya-wangu. Kujarlaju kalu Kaatuju wardinyi-mani-nyayirni! Kajinkilirla yapa nyurrurla Kaatuku wala nyina, kujarlu-yijala kapu-nyarrarla pulka-pinyi ngaka kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra. Kapu-nyarra ngurru-pajirni-nyayirni. ⁸⁻⁹ Yapa nyurrurlarlu kulankulu Jijaji nyangu kujalpa walya nyampurla nyinaja, lawa. Kala yulkami-jiki kankulurla. Jalangurlangu kula kankulu nyanyi milpa-kurlurlu, kala wala-juku kankulurla nyina. Kujarlanya milya-pinyi kankulu Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni palinja-kujakuku. Marda kulankulurla nyarra yati-wangkayarla yimi-kirliji, kala kankulurla pulka-pinyi-jiki.

¹⁰ Nyurru-wiyi, jarukungarduyu-paturluru yirrarnu yangka Kaatu kapu-nyarra yimiri nyinami yapa nyurrurlaku. Kulalpalu jarukungarduyu-paturluju milya-pungu nyarrparlu kapu-ngalpa Kaaturlu muurl-mardarni yapaju kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki. Kuja-jangkarlunya kalalu warrarda manngu-nyangu Kaatuju nyarrpa kujalpa-jana wangkaja. ¹¹ Junga kujaju, Jijaji Kiraji-kirlangu Pirlirra kala-jana kurru-yukaja, manu kala-jana yimi-ngarrurnu yangkaju kapu Jijaji Kirajiji murrumurrur-jarrimi. Kala-jana yimi-ngarrurnu Kaaturlu kapu-jana nyiarningkijarra-kurlurlu yapaju wurdujarra-maninjarla wardinyi-mani. Ngula-jangka kalalu manngu-nyangu, “Nyangurlarlu kapu-jana Kaaturluju yapa yinya-patuju muurl-mardarni? Nyarrparlu kapu-jana muurl-mardarni?” Kala kulalpalu milya-pungu. ¹² Kaatu-jana wangkaja yinyakuju jarukungarduyu-patuku yangka kulalpalu-nyanu yimi pipangka yirrarnu nyanungurraku, lawa. Yirrarnulpalu-nyarra yimiji nyurrurlaku. Ngula-jangka, Pirlirra Kaatu-kurlangurlu-jana yartarnarri yungu yapa ngalya-kariki, Pirlirra yangka kuja Kaaturlu yilyajarni nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. Yartarnarri yinya-kurlurlu yapa yinya-patu-karirili-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu Jijaji Kiraji-kirli. Marramarra-paturlangu yungulu maya-kari maya-kari pina-jarrimi Yimi Ngurrjukuju.

Walarliparla nyinami Kaatuku, manurliparla jurnta nyina majukuju nyiarningkijarra-kuju

¹³ Yapa nyurrurlarlu, yirriyirrirli manngu-nyangka ngurrju nyiarningkijarra yungkurlu Kaatuku warrki-jarrimi jungarni nyarrparlangurlu kaji-nyarra wangkami. Warla-pajikalulu-nyanu maju-kujakuju. Warrardalu manngu-nyangka Kaatu, manu pardakalurlu kaji-nyarra ngaka yinyi nyiarningkijarra ngurrju. Yuwayi, kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra, Kaaturlu kapu-nyarra nyiarningkijarra ngurrju yinyi. ¹⁴ Purda-nyangkalu Kaatu nyarrparlangu kaji-nyarra wangka. Kulalu maju nyinaya kamparru-piya. Kirijini-jarrinjakungarnti kulalpankulu milya-pungu yimi Kaatu-kurlu. Nyiya-puka maju kujalpankulu manngu-nyangu, ngulajulpankulu majungka-jarrija tarnga-juku yungunkulu-nyanu wardinyi-mantarla nganta. ¹⁵ Kala jalangu yungulpankulu-nyanu mardakarla majungka-jarrinja-kujaku. Kaaturlu-jala-nyanu jintanku yapa nyurrurlaju wangkanjarla milarnu nyanunguku, manu karla majukuju jurnta nyinami. ¹⁶ Nyampuju jurrku-juku kuja-jana Kaatu wangkaja yapaku, kujanya-jana wangkaja, “Ngajujurna jungarni. Jurnta karnarla nyina majukuju. Kuja-piya-yijalalu yapa nyurrurlaju maju-kujakuju jungarni nyinaya!”*

¹⁷ Kuja kankulurlu yapa nyurrurla wangkami nyanunguku, Wapirra-pajirni kankulu. Kaatuju kajana yulkami yapa ngalya-karilanguku nyurrurla-piyaku-yijala. Kuja kajana Kaaturlu miimii-nyanyi, ngulaju kajana miimii-nyanyi jurrkungku-juku kuruwarrirlaju jintangka-juku. Manngu-nyanyi-ka nyiarningkijarra kujalpalu ngurrju-kurra-jarrija marda majungka-jarrija. Kujarlanya, yangka kuja kankulu yapa-kari nyina ngurra-kari ngurra-karirla, manngu-nyangkalu yirriyirrirli Kaatuju. ¹⁸ Yapa nyurrurlarlu kankulu manngu-nyanyi nyarrpa-jarrija kujalpankulu yangka kamparru-wiyi Kirijini-jarrinjakungarnti. Kalankulu maju puraja nyurrurlakupalangu-piyarlu nyurnunurnu-piyarlu. Kuruwari nyanungurra-nyangurluju kula kalalu-nyarra pirrjirdi-manu, lawa. Manu kula kalankulu-nyanu warla-pajurnu maju-kujakuju. Kala Kaaturlu-nyarra pina-kangu nyanungu-nyangu-kurraju. Warla-pajurnu-nyarra maju-kujaku. Nyarrparlu-nyarra warla-pajurnu? Kula-nyarra nyanungu-kurra-manu pirli yaltiri-kirlirli* manu kawurlu-kurlurlu, lawa. Yinyarraju pirli yaltiri manu kawurluju kalu yawu-pardimi. ¹⁹ Kangurnu-nyarra maju-kujakuju nyanungu-kurraju Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlurlu yalyu-kurlurluju. Yuwayi, Jijaji Kirajiji jiyipi-piya ngurrju-nyayirni-piya yangkarra-piya kuja kalalurlu Jew-paturlu purraja Kaatuku nyurru-wiyi yawuru-maninjakuju. ²⁰ Nyurru-wiyi, kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiarningkijarra walyangka manu yalkirirla, ngula-wangurla-wiyi nyurru-juku milarnu Jijaji Kirajiji walya nyampukungarntiji yaninjarnikingarntiji. Manu jalangurlu yilyajarnilki Jijaji Kirajiji walya nyampu-kurraju. Ngula-jangkarlaju kapu walyaju yawu-pardimilki jalangu-yijala. Ngulaju nyampu-kurra yilyajarni yungu-nyarra yapa nyurrurla muurl-mardarni. ²¹ Junga kujaju. Kaaturlu Jijaji Kirajiji pina-wankaru-manu palinja-warnuju, manu pina-kangu kankarlarra nguru nyanungu-nyangu-kurra, manu yirrarnu Warlalja-Wiri nyiarningkijarraku. Kujarlanya kankulurlu Kaatukuju ngungurr-nyina. Wala kankulurlu nyina, manu kankulu milya-pinyi Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni.

Yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku yulkayarla, manu yungulparlipa maya-juku pina-jarriyarla Kaatu-kurlangu yimiki

* 1:16 Nyangka Leviticus 11.44, 19.2, 20.7 * 1:18 silver

²² Yapa nyurrurlarlulpankulu puraja yimi junga Jijaji Kiraji-kirli. Kujarlunyanankulu-nyanu kirlika-manu pirlirpaju yangka yungunkulu maju-kurra-yaninja-wangu nyinami. Manu kankulu-nyanu jarnkujarnku yulkami. Kujarlanya karna-nyarra wangkami yungunkulu-nyanu tarnnga-juku warrarda yulkami. ²³ Yapa nyurrurlankulurla ngungkurr-nyinaja Kaatu-kurlanguku yimikiji. Kujarlanyankulu pina-palka-jarrija kurdu wita-piya, manu jalangu kankulu nyanungu-nyangu kurdukurdulku nyinami. Kaatuju nyurrurlakupalangu. Nyurrurlakupalangu ngati-nyanu manu kirda-nyanu kapulu palimi-jala. Kala Kaatuju kula palimi. Wankaru-ka warrarda nyinami nyanunguju. ²⁴⁻²⁵ Ngula-jangkaju, Yijayarlu yimi nyampu-yijala jinta-juku yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi:

“Yapaju kalu muku palimi yangka-piya kuja-ka marna linji-jarri, ngula-piyanya. Yapaju marda kajikalu ngurrju karrimi yuntardi-nyayirni, marda kajikalu nyiarningki-jarra ngurrju-nyayirni ngurrju-mani. Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju kapulu palimi-jiki jinjirla-piya kuja-ka linji-jarrinjarla wantimi walya-kurra. Kala Kaatu-kurlangu yimiji kula kuja-piya, lawa. Nyarrpa-puka kuja kagalpa wangkami, yimi yinyaju junga tarnnga-juku.”*

Kujanya Yijayarluju yirrarnu nyurru-wiyiji. Yimi jinta-juku kujarnalu-nyarra yapa pinarri-manu Jijaji Kiraji-kirli.

2

¹ Nyarrpa-jarriyarlalpankulu yapa nyurrurlaju? Juntalurla nyinaya majukuju, kuja-jarrinja-wangu. Kulalu-nyanu warlkangkuju ngarrika! Kajinkili majungka-jarrimi, kulu-jana yapa ngalya-kariki wangkami kuja kankulu jungarni nganta nyina. Kulalu-jana yapa ngalya-kariki mimayi-jarriya nyiarningkijarra kaji-jana yapa ngalya-kariki ngunami. Kulalu-nyanu maju jarnkujarnku nginji-wangkaya, lawa! Kulalu kuja-juku maju nyinaya! ² Ngarili kurdu pirltirrka-piya nyinaya. Warrarda kalu yulami lampurnukupurda. Kuja-piyarlu-yijalalpankulu warrarda payikarla Kaatuju yungu-nyarra pinarri-mani nyanungu-nyangu yimi. Nyanungu-nyangu yimiji lampurnu-piya. Kajinkili pina-jarrimi, ngulaju kapunkulu pirrjirdi-jarrimi nyanunguku puranjaku, manu kapu-nyarra muurl-mardarni majungka-jarrinja-kujakuju. ³ Yimi Kaatu-kurlangu kangalpa wangka Payipulurla:

“Yapa nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kuja kanyarra Warlalja-Wiri Jijaji ngampangampa-nyayirni nyina.”*

Kujarlanyalu nyanunguju warrarda payika.

Kuturlipa warrarda yanirni Jijaji Kiraji-kirra

⁴ Yapa nyurrurla, warrardalurla yantarni kutu-jarriya Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Kujalpa nyanungu walya nyampurla nyinaja, yapangkulu nyanunguju manngu-nyangu maju nganta. Warrardalpalu mamparl-pungu. Nyanunguju ngurrju-nyayirni. Kujarlanya Kaaturluju nyanunguju milarnu kurdu wita-wiyi yaninjarnikiji. Nyanunguju pirl-piya pirrjirdi-nyayirni. Yapa kangalpa wankaru-mani, yangka kuja karliparla wala nyinami nyanunguku. ⁵ Yapa nyurrurla yungulpankulu Jijaji-piya-jarriyarla pirl yinya-piya. Wankarulurla marlaja nyinaya. Kutu-jarriyalurla warrarda yungu-nyarra Pirlirra nyanungu-nyangurlu jintangka yirrarni yungurla Kaatuku ngantirni Yuwarli Maralypi nyinanjaku. Yuwayi, kutu-jarriyalurla warrarda Jijaji Kirajiki yungu-nyarra nyanungu-nyangu Pirlirparlu yinyi yartarnarri. Yartarnarri yinya-kurlurlu yungunkulurla Kaatuku yinyi nyiarningkijarra ngurrju yawuru-maninjaku yangka-piyarlu-yijala kuja kalalurla maralypikingarduyu-paturlu kuyu purraja nyurru-wiyi. Jijaji Kirajirli kapu-nyarra kanyi kutu-karda Kaatu-kurra.

⁶ Nyurru-wiyi, Kaatu wangkaja Payipulurla:

“Purda-nyangkajulu! Milarnurna pirl lalya ngurrju-nyayirni. Yirrarni kapurna ngurrangka yirdingkuju Jurujulumurla. Kapurna kirri ngantirni pirl lalypangka. Kapu kirriji karrimi wantinja-wangu-juku. Pirl lalya yinyaju ngulaju Jijaji Kiraji yangka kujarna milarnu. Ngana-puka kajirla wala nyinami nyanunguku, yapa yinyaju kapu kurnta-wangu nyinami.”*

⁷ Yapa nyurrurla kuja kankulurla wala nyinami Jijaji Kirajiki, milya-pinyi kankulu nyanunguju ngurrju-nyayirni. Yapa-kari kula kalurla ngungkurr-nyinami. Manngunya yini kalu nyanunguju ngawu nganta. Nyampuju yimi jurru-juku Payipulurla, wangkami-ka:

* 1:24-25 Nyangka Isaiaah 40.6-8

* 2:3 Nyangka Psalm 34.8

* 2:6 Nyangka Isaiaah 28.16

“Wati-paturlupalu yuwarli nganturnu pirli-jangka. Pirli jintalu palka-maninjarla kujurnu. Manngu-nyangulu ngawu nganta. Kujaju junga-wangu! Pirli yinyaju wiri-nyayirni yuwarli ngantirninjakuju pirli-kari-piya-wangu!”*

⁸ Nyampuju yimi jinta-kari Payipulurla pirli yinya-kurlu, wangkami-ka:

“Yapa kajili jingjingi yani pirli yinyarlaju, ngulangkaju kapulu pampirlji-pinjarla wantimi walya-kurra.”*

Nyurru-wiyi, nyiyarningkijarra ngurrju-maninjakungarnti, Kaaturlu manngu-nyangu yapa yungulurla wala nyina Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirliki. Ngula-jangka manngu-nyangu-nyanu:

“Kapurna-jana milarni yapa yungujulu nyina ngajukuju. Kajijili purda-nyanja-wangurlu yampimi, ngulaju ngula-juku. Kapujulu jurnta yani ngajukuju tarnnga-yuku.”

Kujanya Kaaturluju manngu-nyangu.

⁹ Yapa nyurrurla kula kankulu yapa-kari-piya nyina, lawa. Nyurrurlaju turnu jintangka-juku kuja-nyanu Kaaturlu milarnu. Nyanunguju Kingi. Milarnu-nyarra yangka yungunkulurla nyanunguku warri-jarrimi maralyppingarduyu-piya-yijala. Milarnu-nyarra yungunkulu-jana yimi-ngarrirni yapaku Kaatu kuja kanyarra yimiri-nyayirni nyina nyurrurlakuju. Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, kulalpankulurla wala nyinaja Kaatukuju, lawa. Kula-ngantalpankulu pampa-juku nyinaja mungangka. Ngula-jangka, nyanungu-nyarra milarninjarla wangkaja, kangurnu-nyarra munga-ngurluju rdili-kirra ngurrju-nyayirni-kirraju. ¹⁰ Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, kulalpankulurla Kaatuku nyinaja, lawa. Kaatupa-nyarra nyurru-ngurlu-juku mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja. Kala kulalpankulu milya-pungu. Kala jalangu, nyinami kankulurla nyanungukulku. Milya-pinyi kankulu kuja kanyarra mari-jarrinjarla ngurrju-juku nyinami.

Purda-nyangkarla yungulparlipa-jana ngalipa-nyangu wiriwiri kapumanu-patu

¹¹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, pirrjirdi-nyayirni karna-nyarra wangka. Walya nyampuju kula nyurrurla-nyangu ngurra-nyayirni, lawa. Kujarlanya, kajilpankulu marda nyiyarlangu maju manngu-nyangkarla, ngulajulu yampiya majungka-jarrinja-wangurlu! Kajinkili purami maju, kapu-nyarra yarda maju-mani tarnngangku. ¹² Walya nyampurula, yapa nyurrurla kankulu nyina Kirijini-wangu-paturlajinta, manu kalu-nyarra nyanyi. Marda kajikalu wangkami warntarla nganta kankulu nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngarili jungarni-jiki nyinaya! Ngaka kapulurla Kirijini-wangu-patu karrimi kamparru Kaatukuju kaji-jana yapa jintawarlayi miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Kapulu pina-manngu-nyanyi ngurrju kujalpankulu-jana yapaku nyinaja. Kujarlanya kapulurla pulka-pinyi Kaatukuju.

¹³⁻¹⁴ Walya nyampurula, yapa panu kalu nyina kuja kalu-nyarra wiriwiri nyina nyurrurlaku. Purda-nyangkalu-jana kajili-nyarra nyarrparlangu wangkami yungulurla yapangu pulka-pinyi Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Purda-nyangkalu kaji-nyarra Ruumu-wardingki Kingi wangkami, manulu-jana kapumanu-patu wiriwirirlangu purda-nyangka yangka kuja-jana nyanungurlu milarnu wiriwiri nyinanajuku ngurrakari ngurra-karirlaku. Nyiya-jangka-jana kingirliji milarnu yinyaju wiriwiri-kari? Milarnu-jana yungulu-jana puuly-mardarninjarla rdakungka muru-pinyi yapa maju-jangka manu yungu-jana yapaku pulka-pinyi jungarni nyinanaja-kurraju. ¹⁵ Kaatu kanyarra wangkami yapa nyurrurlaku yungunkulu-jana purda-nyanyi yinya kapumanu-patu wiriwiri. Yapa ngurru-patiji kajikalu-nyarra wangkami kuja kankulu maju nganta nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngarili jungarni warrarda nyinaya! Kujarlunya kapunkulu-jana wurdungu-mani. ¹⁶ Yapa nyurrurlaju kankulurla nyina Jijaji Kirajiki. Kujarlanya purda-nyanyi kankulu nyanungu-mipa, manu kankulu rarralypalku nyina. Kujarlanya, yapa nyurrurlaru marda kajikankulu warntarluru manngu-nyanyi kujarlu, “Ngalipajurliparla Jijaji Kiraji-mipaku. Ngarilipa kutu yani, manu majungka-jarrimi kuturlipa!” Kuja manngu-nyanja-wangulu nyinaya! Nyurrurlaju kankulurla warri-jarrimi Kaatuku. Ngarilirla jungarni warrarda nyinaya nyanunguku. ¹⁷ Ngurrju-pajikalu-jana yapa panuju, manu Ruumu-wardingki Kingirlangu. Yulkayalu-nyanu Kirijini-kariyi-nyanuku, manulurla pulka-pungka Kaatuku jungangu manyu-pinjawangurlu.

Warrkini-paturlu yungulpalu-jana wiriwiri nyanungurra-nyangu purda-nyangkarla

¹⁸ Nyurrurla warrkini-paturlu yapangu, purda-nyangkalu-jana nyurrurla-nyangu wiriwiriji kajili-nyarra warrkiki wangkami. Ngalya-kariji kalu-nyarra ngampangampa

* 2:7 Nyangka Psalm 118.22 * 2:8 Nyangka Isaiiah 8.14

nyina, marda ngalya-karirliji kalu-nyarra kulu-karrarlu warrkiji yinyi. Ngulaju ngula-juku. ¹⁹ Marda kalu-nyarra pakarni ngari lawarlangurla marda. Kala milya-pinyi kankulu yangka Kaatu kanyarra ngampurra nyinami yungunkulu-jana purda-nyanyi nyarrparlangu kajili-nyarra wangkami. Kapu-nyarra ngurrju-pajirni kajinkili-jana purda-nyanyi kulu-jarrinja-wangurlu. ²⁰ Mardanpa ngampurra-wangu nyinaja warrki nyampuku, mardanpa majungka-jarrija, manu marda kangku wiringki nyuntu-nyangurluju pinyi nyuntuja. Marda ngula-jangkaju kajikanpa nyinami-jiki parnkanja-wangu. Kala kulanku ngananku ngurrju-pajirni kujakuju. Jungarninpa warrki-jarriyarla wakurturdu-nyayirni! Mardalpanpa warrki-jarrija wakurturdu, purda-nyangu mardanpa wiri nyuntu-nyanguju. Kajingki pinyi lawarlangurla, ngula-warnuju kajinpa pululu nyinami parnkanja-wangu, ngulaju Kaaturlu kapungkurla pulka-pinyi.

²¹ Kaatu-nyarra yapa nyurrurlaku milarninjarla wangkaja kapunkulu murrumurrurlu jata-nyanyi. Nyiya-jangka kujaju? Kujalpa Jijaji Kiraji walya nyampurla nyinaja, murrumuru-jarrija nyanunguju yungu-nyarra milki-yirrarni jungarni nyinanjaku Kaatuku. Kajinkili jata-nyanyi murrumurrurlu kuja-piya, ngulaju kankulu Jijaji Kiraji-piya nyina kujalpa nyanungu nyinaja. ²² Nyampunya-ka wangkami Payipulurla: "Jijaji Kiraji kula majungka-jarrija, lawa. Ngananku kula nyanunguju purda-nyangu warlka wangkanja-kurraju."*

²³ Kujalpalu yapanku nyanungu manyu-pungu, kula-jana nyanunguju kulu-jarrija pina, lawa. Kujalpalu murrumuru-manu, kula-jana pina-japirdija murrumuru-maninjakuju. Ngarilparla wala-juku nyinaja Kaatu-mipaku, manulparla pardarnu ngakaku yangka kaji-jana Kaaturlu junganku yapa miimi-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. ²⁴ Yuwayi, ngulapa waraly-karrija warntawarntarla, murrumuru-nyayirni-nyanu purda-nyangu. Murrumuru-nyanu purda-nyangu ngalipa-jangkarla maju-jangkarla yungurlipa majungka-jarrinja-wangu nyinami manu yungurlipa kurnta-wangu nyinami yangka kujalparlipa majungka-jarrija kamparru-wiyi. Murrumuru-nyanu purda-nyangu yungurliparla ngaliparlungu jungarni nyinami Kaatuku. Yuwayi, yapankulu murrumuru-manu. Kujarlanya, Kaaturluju-nyarra parlpuru-manu jintawarlayi-jiki. ²⁵ Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, nyurrurlajulpankulu jiyipi-piya nyinaja. Kulalpankulu milya-pungu nyarra-jarrinjakuju. Kala jalangu, Jijajirli-nyarra pina-kangurnu nyanungu-kurra. Nyanungurlunya kanyarra warrawarra-kanyi jiyipikingarduyupiyarlu yangka kuja kajana warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu jiyipi.

3

Nyarrpa-jarriyarla yungulpa-pala watiji manu karnta nyanungu-parntaju?

¹⁻² Yuwayi, nyurrurla warrkini-patu, purda-nyangkalu-jana nyurrarla-nyangu paaju-patu kajili-nyarra warrkiki wangkami. Kuja-piyarlu-yijala nyurrurlarlu karnta-parturlu yungulpankulu-jana nyurrurla-parntaju purda-nyangkarla kajili-nyarra nyarrparlangu wangkami. Marda kalu Kirijini-wangu nyinami ngalya-karriji. Ngulaju ngula-juku. Purda-nyangkajukulu-jana. Jungarnili-jana nyinaya, manulu-jana ngurrju-jarriya. Manulu-jana wangkaya Kaatu-kurluju. Kala ngalya-karriji kajilpankulu wurdungurlangu nyinakarla yimi Kaatu-kurlangu-kurlu yimi-ngarririninja-wangu nyurrurla-parntarlangukuju, ngulaju ngula-juku-yijala. Kapulu-nyarra nyanyi-juku jungarni nyinanja-kurraju, manu yangka kuja kankulu yirriyirriqli manngu-nyanyi Kaatu-kurlu. Ngula-jangka marda kajikalunya nyurrurla-parntarlungu marlaja Kirijini-jarriji.

³ Nyurrurlarlu karntakarntarlu, kulalu-nyanu wakurluju warraru wurdujarra-manta yungunkulu-nyanu yuntardi-mani nganta, lawa! Manu kulalu yukaya rdaka-kurlangurla manu waninja-kurlangurla manu jinajinarla yuntardirla yangka kuja kankulu tala wiri-kiriliri mani. Kulalu kuja-jarriya yungulu-nyarra watingki nganta nyanyi, lawa. ⁴ Ngarili pululu jungarni nyinaya. Ngula-jangka Kaaturlu kapu manngu-nyanyi, "Karnta nyampurraju yuntardi-nyayirni." Junga kujaju. Kuja-ka Kaaturlu ngana-puka nyanyi jungarni nyinanja-kurra, manngu-nyanyi-ka yapa yinyaja yuntardi-nyayirni.

⁵ Karnta Kaatu-kurlangu yangka kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja, nyarrparlupalu-nyanu yuntardi-manu? Kalalurla Kaatuku pulka-pungu, manu kalalurla wala nyinaja nyiyarningkijarrarla. Kalalu-jana kali-nyanu purda-nyangu yangka kuja kalalu-jana wangkaja. Kujarlunyalu-nyanu yuntardi-manu. ⁶ Manngu-nyangkalu karnta yangka yirdiji Jarayi * Yipuruyamu-parnta, yangka-jarra kujalpa-pala nyurru-wiyi nyinaja. Kala

* 2:22 Nyangka Isaiah 53.9

* 3:6 Nyangka Genesis 11-23

wiri-pajurnu. Kajinkilirla karnta nyurrurla jungarni nyinami Kaatuku, kajinkili lani-wangu nyinami nyiyarlangu-jangka, ngulaju kapunkulu Jiira-piya-jarrimi.

⁷ Wati nyurrurla-patu, yungurna-nyarra wangkami-wiyi. Kuja kankulu kali-nyanu-kurlu nyinanja-yani, ngurrjulu-jana nyinaya, kulu-wangu. Yirriyirili-jana wangkaya manyu-pinja-wangu. Wati nyurrurlarluru kankulu milya-pinyi kuja kalu karntaju rampaku-juku nyina nyurrurla-piya-wangu. Kaatu kanyarra yimiri nyinami wati manu karnta nyurrurlaku yungunkulu jintangka nyinami. Kajinkili-jana wati nyurrurlarluru pinyi kali-nyanu, ngulaju kula-nyarra Kaaturluru purda-nyangu kajinkilirla wangka. Kuja-jangka, ngurrjulu-jana nyinaya kali-nyanukuju.

Kaatu kangalpa ngampurrpa nyinami yungurlipa-nyanu jungarni jarnkujarnku nyinami

⁸ Yungurna yimi nyampu lawa-mani kujalparna-nyarra yapa nyurrurlaku yirrarnu. Ngungkurr-nyinayalu-nyanu warrarda. Kaji ngana wajampa nyinami, ngulajulu wajampa-yijala nyinaya nyurrurlarlangu. Kaji ngana wardinyi nyinami, kujarlajulu wardinyi-yijala nyinaya nyurrurla ngalya-kariji. Yulkayalu-nyanu jarnkujarnku kuja kapala-nyanu papadirilangu yulkami-piya. Mari-jarriyalurla yapaku murrumurruku. Kulalu-nyanu kamparru yirraka, kulalu-nyanu jinyijinyi-manta wiri-piyarluru, lawa.⁹ Kajingki yapa jangkardu majungka-jarrimi, kula-nyanurla pina-kunka-manta. Kajingki nganangu kulungku ngarrimi, kula pina-ngarrika, lawa. Ngarirla jinta Kaatu-mipaku wangkaya yungu yapa yinya pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngula-nyarra Kaatu yapa nyurrurlaku milarninjarla wangkaja nyanunguku, wangkaja-nyarra yangka kapu-nyarra tarngangu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.

¹⁰ Nyampunya-ka wangkami Payipulurlaju:

“Ngana-puka kuja-ka ngampurrpa nyina wardinyi nyinanjaku walya nyampurla, ngana-puka kuja-ka ngampurrpa nyina wankaru nyinanjaku, ngulangkulupa-nyanu yapa yinyarluru warla-pajikarla maju wangkanja-kujakuju yapa ngalya-karikakujaku. Yungulpa-nyanu warla-pajikarla warlka-kujaku.¹¹ Yungulpa-nyanu warla-pajikarla majungka-jarrinja-kujaku, ngula-jangka ngari yungulpa ngurrjukurra-jarriyarla-mipa. Yungulpa yapa panu-karirlajintaju nyinayarla kulu-wangu rarralya.¹² Yuwayi, Warlalja-Wiringki Kaaturlu kajana yapaju warrawarra-kanyi kuja kalurla nyanunguku jungarni nyinami. Purda-nyanyi kajana kuja kalurla nyanunguku wangkami. Kala junjumu-jarrimi jurnta kajana yapakuju kuja kalu majungka-jarrimi.”*

Kaatu kangalpa ngampurrpa nyina yungurlipa-jana jungarni nyinami yapa ngalya-karirlanguku

¹³ Kajinkili yapa nyurrurla nyampurrpa-nyina jungarni warrarda nyinanjaku, ngula-jangkaju kulalpa-nyarra nganangu murrumurru-mantarla, lawa. Kulalpa-nyarra nganangu kangkarla Kaatu-kujakuju. Junga kujaju.¹⁴ Marda kajikalunya-nyarra jangkardu yanirni-jiki murrumurru-maninjaku kajili-nyarra nyanyi yangka kuja kankulurla jungarni nyinami Kaatuku. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlu kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi-jiki. Kulalu-jana lani-jarriya yapa ngalya-kariki kajili-nyarra jangkardu yanirni, manu kulalu wajampa-jarriya kaji-nyarra maju rdipimi ngaka.¹⁵ Ngarili Jijaji Kiraji-mipa jungangu manngu-nyangka. Nyanunguju-nyarra Warlalja-Wiri. Warrardalu manngu-nyangka nyampuju: “Nyarrparna wangkami kajijili yapangu yaninjarla payirni Kaatu-kurlu? Marda kajikalunya payirni nyiya-jangka karnarla walaju nyinami lani-wangu. Nyarrpalkurna-jana wangkami?” Yuwayi. Kuja-piyarlunya manngu-nyangkalu yalu-maninjakungartirli kajili-nyarra yaninjarla payirni yimiki Kaatu-kurlanguku.¹⁶ Ngurrjulu-jana wangkaya, kulu-jarrinja-wangu. Kajilpankulu-jana kulu-jarriyarla, ngula-jangkaju kulalpankulurla jungarni nyinakarla Kaatukuju, manu kajikankulu kurnta-jarrimi. Yapa yinyarraju marda kajikalunya-nyarra nginji-wangkami, marda kajikalunya-nyarra manyu-pinyi kuja kankulurla jungarni nganta nyinami Jijaji Kirajiki. Kala kajili-nyarra nyanyi jungarni-kirra-juku, kapulu-nyanu kurnta-jarriyarla wangkami, “Niyakurlipa-jana manyu-pungu yinyaju Kirijini-patu?”¹⁷ Nyiya ngurrjuju yapa nyurrurlakuju nyarrpa-jarriyajakuju? Kajili-nyarra yapa ngalya-karirli pinyi maju-jangka, ngulaju ngula-juku. Ngulaju nyurrurla-panu-jala! Kala kajili-nyarra yapangu murrumurru-mani kuja kankulu jungarni nyinami, Kaatu kapu-nyarra wardinyi-jarrimi nyurrurlakuju. Kujarlanyalurla jungarni warrarda nyinaya Kaatukuju.

¹⁸ Manngu-nyangkalu Jijaji Kiraji. Kajinkili-nyanu murrumurru purda-nyanyi, ngulajunkulu Jijaji-piya kujalpa jungarni warrarda nyinaja. Yapa ngalipa-miparlipa

* 3:12 Nyangka Psalm 34.12-16

majungka-jarrija panu-juku. Jintaku-ngalpa nyanunguju palija yungu-ngalpa pina-kanyirni Kaatu-kurra. Yapangku nyanunguju pungu warntawarntarla, kala Kaatu-kurlangu Pirlirrpardu nyanunguju pina-wankaru-manu. Pirlirrpardurla yungu yartarnarri. ¹⁹ Yartarnarri yinya-kurlu, Jijaji Kirajiji yanu ngurra-kari-kirra yangka kurra kuja kajana Kaaturlu mardarni-jiki pirlirrpawati piriijina-piya-patu yangka ngakaku kaji-jana miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Jijaji Kirajiji yaninjarla wangkaja-jana pirlirrpawati yinya-patukuju. ²⁰ Ngana yinyaju pirlirrpawati? Nyurru-wiyi kujalpa wati yangkangu Nuwangku * pawurtu ngurrju-manu, yangka kujalpa-jana Kaatu pardarnu yapaku nyanungu-kurra pina-yaninjaku, pirlirrpawati yinyaju nyanungu-paturluju yangka kulalpalu Kaatuu purda-nyangu. Ngula-panunya-jana Kaaturluju riwarri-manu yapa walyangka ngapa wiri-kirlirli, muurl-mardarnu-jana 8-pala-mipa yapaju pawurturlaju. ²¹ Ngapa wiri yinyaju ngulaju ngapa-piya yangka kuja karlipa jalangu papitaji-jarrimi. Kaaturlu-jana yapa 8-pala-mipa muurl-mardarnu ngapa yinyakujakuju. Kuja-piyarluyijala kangalpa muurl-mardarni kuja karlipa papitaji-jarrimi. Kanyirni kangalpa ngapa-jangkaju. Kuja karlipa papitaji-jarrimi, kula kangalpa palka-mipa kirlka-mani, lawa. Kuja karlipa papitaji-jarrimi, kujarluru payirni karlipa nyanungu Kaatu yungurlipa kurnta-wangu-jarrimi. Yuwayi, junga-nyayirni Jijajiji wankaru-manu palinjawarnuju. Kujarlanya, kuja karlipa papitaji-jarrimi, ngulajangkaju kula karlipa kurnta-jarrimi. ²² Jijajiji pina-wankaru-jarrinjarla pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. Yaninjarla jungarni-purdanji pirri-manu Kaaturlu. Yinyarlanya kajana Warlalja-Wiri nyinami marramarra-watiki manu pirlirrpawati ngalya-kariki kuja kalu yalkirirla nyina yartarnarri-kirli.

4

Jungarnili nyinaya Jijaji-piya kujalu yapangku nyanungu murrumurru-manu

¹ Yapa nyurrurlarluru kankulu milya-pinyi yangka kuja kalalu yapangku murrumurru-manu Jijaji Kiraji kujalpa walya nyampurla nyinaja. Murrumurru-manu-nyayirni, kulalpa kuja-jangkaju warrarda wajampa-jarrija. Kuja-piya-yijala kulalu wajampa-jarrija kajili-nyarra yapangku murrumurru-mani. Pirlirjirdi-mantalu-nyanu yungunkulu jungarnirli manngu-nyanyi nyanungu-piyarluru. Yapa nyurrurlarluru kankulu milya-pinyi kaji ngana-puka murrumurru-jarrimi Jijaji Kiraji-piya, yapa yinyaju majukuju-ka lawa-jarrimi. ² Yapa yinyaju kajika witaku-mipa ngari wankaruju nyinami, marda kajika marda wankaruju nyinami walyangkaju purlka-karda manu marda muturna-karda nyampurlaju. Ngulaju ngula-juku. Kala kulalpa ngari majungka-jarriyarla kutu yungu nganta-nyanu wardinyi-mani, lawa. Ngari karla jungarni nyinami Kaatuku kajirla nyarrpa-puka nyanunguku wangkami. ³ Nyurru-wiyi Kirijini-wangu-wiyi, ngari kalankulu jamulu nyinaja ngalya-kari-piya kuja kalalu Kaatu milya-pinja-wangu nyinaja. Majungka-jarrija kalankulu nyanungurra-piya. Yaninjarla kalankulu kutu ngunaja karnta-kari-kirli manu wati-kari-kirli. Maju-mipa kalankulu manngu-nyangu. Warrarda kalankulu warungka-jarrija pama-ngarninjawarnu. Kalankulu jinta-jarrija miyiki manu pamaku ngarninjaku. Kulankulu-nyanu warla-pajurnu kuja-kujaku, lawa. Kalankulu jinta-jarrija yapa ngalya-kari-kirli yangka juju-kari juju-kariki parntarrinjaku pirli manu watiya-jangkaku. Kula-nyarra Kaatu wardinyi nyinaja kujaku. Yuwayi, kalankulu maju nyinaja kuja-piyanya. ⁴ Kala jalangu, kula kankulu ngampurrpa nyina jinta-jarrinjaku yapa ngalya-kari-kirli kuja kalu majungka-jarrimi. Yapa yinyarluru kalu-nyarra nyanyi kuja kankulurla jungarni nyinami Kaatuku, manu kalu-nyanu kuja wangkami, "Waraa! Nyiya-jangka kula kalu yinya-patuju ngalipa-kurluju jinta-jarrimi kujalpalu kamparru-wiyi nyinaja ngalipa-kurlu?" Ngula-jangka kalu-nyarra manyu-pinyi. Ngulaju ngula-juku. ⁵ Ngaka kapu-jana Kaaturlu miimii-nyanjarla payirni yapa yinyarraju yangka kuja kalu wankaru-juku nyinami manu yaparluru kujalu palija. Yuwayi, kapu-jana miimii-nyanjarla payirni ngurrju-japa maju-japa. Kaji-jana miimii-nyanjarla payirni, ngulaju kapulu yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra ngurrju-japa maju-japa kujalpalu walya nyampurla nyarrpa-jarrija. ⁶ Yapa yangka kujalu palija, purda-nyangulu Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirliji. Nganangku mayi-jana yimi-ngarrurnu. Palijalu yangka kuja karlipa yapa muku palimi. Ngulaju ngula-juku. Jalanguju nyurnu-jala kalu nguna milyingka, kala Kaaturlu-jana yilyaja Yimi Ngurrju yungu-jana nyanungu-nyangu Pirlirrpardu wankaru-mani-yijala. Ngula-jangka kapulurla jungarnilki nyinami Kaatuku.

* 3:20 Nyangka Genesis 6-9

Yulkamirlipa-nyanu, manurliparla warri-jarrimi Kaatuku yartarnarri nyanungu-nyangu-kurlu

⁷ Walya nyampuju kula tarnnga karrimi, kapu yawu-pardimi jalangu ngari. Kujarlanya, yapa nyurrurlarlulu yirriyirri rli manngu-nyangka Kaatu manu yapa-patu-karirlangulu-jana. Warla-pajikalunyanu maju-kujaku yungunkulurla jungarnilki wangkami Kaatuku. ⁸ Yuwayi, jungarnilirla warrarda nyinaya. Kala yungurna-nyarra yimi-ngarrirni-wiyi yimi wiri-nyayirni. Yulkayalu-nyanu jarnkujarnku. Marda kajikankulu-nyanu jarnkujarnku murrumurru-mani, manu marda kajikankulu-nyanu jangkardu majungka-jarrimi. Kuja-kujakujulu-nyanu jarnkujarnku yawuru-jarriya. ⁹ Kaji ngana yanirni nyurrurla-nyangu ngurra-kurra ngurra-kari-jangka, kulalurla jurnta yunjumu-jarriya. Ngarili kutu kangka nyurrurla-nyangu ngurra-kurraju. Kulalurla kuja wangkaya, “Yanta ngurra-kari-kirra! Niyiakunpa yanurnu nyampukurrāju?” Lawa. Kuja-wangurlulu ngari kutu kangka nyurrurla-nyangu-kurrāju ngurra-kurra. ¹⁰ Kaatupa-nyarra ngurrju-nyayirni yapa nyurrurlakuju nyinaja, manunyaarra yartarnarri jarnkujarnku yungu yungunkulurla jarnkujarnku warri-jarrimi nyanunguku. Yuwayi, jarnkujarnku mardarni kankulu yartarnarri yangka kuja-nyarra Kaaturlu jarnkujarnku yungu. Yinya-kurlurlu pirrjirdi-mantalu-nyanu yungunkulu Kaatu purami. Kajinkili-nyanu pirrjirdi-mani kujarlu, ngulaju kapunkulurla jungarni warri-jarrimi Kaatuku nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli. ¹¹ Kala yapaku nyurrurla ngalya-kariki, Kaaturlu-nyarra yartarnarri yungu yungunkulu-jana yapa-patu-kariki yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, yungunkulu-jana yapa ngalya-kari pinarri-mani. Ngurrju kujaju. Yimi-ngarrikalunyanu yimi-mipaju yangka kaji-nyarra Kaatu-juku wangkami, kula nyurrurla-nyangu yimi. Yapaku nyurrurla ngalya-kariki, Kaaturlu-nyarra yartarnarri yungu ngula-kurlurlu yungunkulu-jana wurdujarra-mani yapa panu-karirlangulu, marda kalu marlajarra nyinami, marda kalu nyurnu ngunami. Ngulaju ngurrju. Ngarili-jana yapakuju warri-jarriya yartarnarri-kirli kuja-nyarra Kaaturlu yungu. Kajili-nyarra yapa ngalya-kariri nyanyi warri-kirra, kapulurla Kaatuku pulka-pinyi. Kapulu-nyanu wangkami, “Waraa! Yapa yinyaju kalurla junga nyinami Jijaji Kirajiki.” Kujarlanya kapulurla pulka-pinyi Kaatukuju. Nyanunguju pirrjirdi-nyayirni, manu-ka yartarnarri wiri-jarlu mardarni tarnnga-juku. Ngula-juku ngurrju.

Kaji-ngalpa maju rdiipimi, wardinyilparlipa nyinayarla, manulparliparla wala nyinakarla Kaatuku

¹² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, maju kanyarra rdiipimi, manu ngula-jangkarlu murrumurru kankulu-nyanu purda-nyanyi. Junga kujaju. Kala kulalu-nyanu kuja jarnkujarnku wangkaya, “Yuwa! Ngaliyaju Kirijini-patu! Nyiayangka kangalpa majuju rdiipimi? Marda kula kangalpa warrawarra-kanyi Kaaturlu!” Lawa! Kuja wangkanja-wangulu nyinaya! Nyiayangka kanyarra majuju rdiipimi? Kaaturlu kanyarra waalparrirni, miimii-nyanyi kanyarra yirriyirri-nyayirni rli yungunyaarra milya-pinyi junga-japa kankulurla walaju nyinami. ¹³ Ngali wardinyi nyinaya maju-puruju. Murrumurru-jarrimi kankulu Jijaji Kiraji-piya kujalu nyanungu yapangku murrumurru-manu walya nyampurla. Ngaka yapa panungku kapulu nyanyi Jijaji Kiraji ngurrju-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Jalangu kankulu-nyanu murrumurru purda-nyanyi yungunkulurla yangka ngaka wardinyilki yati-wangka Kaatuku. ¹⁴ Marda kalu-nyarra yapa ngalya-kariri manyu-pinyi kujarlu, “Nyurrurlaju Kirijini-patunkulu ngawungawu!” Nyiayangka kalu-nyarra manyu-pinyi kujarluju? Kaatu-kurlangu Pirlirra, yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-ka palka nyina nyurrurlarla. Kujarlanya kalu-nyarra manyu-pinyi. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kanyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi-jiki!

¹⁵ Yapa ngalya-kari ngulajulu tarnnga-kurra pinja-panu-wati. Ngalya-karijili purunjunju-wati. Ngalya-kari kalu kutu majungka-jarrimi, manu ngalya-kariri kalu-jana mampami kuluku yapa-patu-kariki. Kuja kalu kuja majungka-jarrimi, ngulakuju majuju kajana rdiipimi, manu kalu-jana ngalya-kariri pinyi. Kala kulalu kuja-piya nyinaya, lawa! ¹⁶ Ngarilirla jungarni warrarda nyinaya Jijaji Kirajiki yapa nyanungu-nyangu. Kala kaji-nyarra maju rdiipimi, marda kaji-nyarra yapangku murrumurru-mani, kulalu kurnta-jarriya. Ngarilirla Kaatuku pulka-pungka. Yapa-kariri kapulu-nyarra nyanyi, manu kapulu milya-pinyi kuja kankulu Kirijini nyina.

¹⁷ Jalangurlangu kaja Kaaturlu miimii-nyanyi yapa ngurrju-japa maju-japa. Ngali-parlangu-wiyi kangalpa miimii-nyanyi. Kujarlanya milya-pinyi karlipa yangka ngaka kapu-jana miimii-nyanjara murrumurru-mani karrikarri-wangurlu yinyaju yapa ngalya-kari, yangka-patu kuja kalu purda-nyanja-wangu nyinami jalangu,

yangka-patuku kuja kajana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kapu-jana murrumuru-mani karrrikarri-wangurlu ngalipa-piya-wangu. ¹⁸ Nyampunya-ka wangkama Payipulurlaju:

“Kaaturlu kapu-jana muurl-mardarni yapa nyanungu-nyangu yangka-patu kuja kalurla jungarni nyinami nyanunguku. Kujakungarntiji maju-wiyi kapu-jana rdipimi walya nyampurlaju, manu kapulu murrumuru-jarrimi. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaaturlu kapu-jana yapa yinya-patuju murrumuru-mani karrrikarri-wangurlu, yangka kuja kalu majungka-jarrimi. Kapulu murrumurrurluju jatan-yanyi, yangka-patu kuja kalu majungka-jarrimi.”*

¹⁹ Yuwayi, kujanya kanyarra wangkama Kaatuju yapa nyanungu-nyangu-patukuju. Wangkama-ka yangka maju kapu-nyarra rdipimi. Ngula-puruju, nyarrpa-jarrimilkinkili? Walajukulurla nyinaya Kaatuku. Nyanungurlunya-ngalpa ngurrju-manu. Wangkajangalpa yangka kapu-ngalpa warrawarra-kanyi, manu yimi yinyaju kula wajawaja-mani. Ngurrjukulu-nyanu jarnkujarnku nyinaya.

5

Jaajikingarduyu-patu wiriwiri yungulpalu jungarni nyinakarla yungulu-jana yapa ngalya-karirli waalparrirni

¹ Yungurna-nyarra wangkama nyurrurlaku jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki yungunkulu pirrjirdi-juku nyina. Ngajujurna wiri nyurrurla-piya. Nyangurna Jijaji Kirajiji kujalpalu yapanku murrumuru-manu walya nyampurla. Ngaka kapurna jinta-jarrimi nyanungu-kurlu nguru-nyayirni-wangurla kaji-jana Kaaturlu milki-yirrani yangka Jijaji Kiraji kuja-ka nyinami yartarnarri wiri-jaru-kurlu. ² Nyurrurla jaajikingarduyu wiriwiri, warrawarra-kangkalu-jana Kaatu-kurlangu yapa yangka jiyipikingarduyu-piyarlu kuja kajana-warra-kanyi jiyipi nyanungu-nyangu. Kaaturlu-nyarra yapa yinyaju yungu yungunkulu-jana warrawarra-kanyi. Kulalu-jana kuja wangkaya, “Jinyijinyi-mani kajulu yungu ngantarna-nyarra warrawarra-kanyi.” Lawa, kuja wangkanja-wangulu nyinaya! Ngarili-jana junganku warrawarra-kangka. Wardinyirli-juku warrawarra-kangkalu-jana, ngulakuju Kaatu kapu-nyarra wardinyi-jarrimi. Warrki-jarriyalurla Kaatuku kujanya, kula talaku, lawa. Warrki-jarriyalurla yungunkulu-jana yapa pirrjirdi-mani nyanunguku puranjaku manu yungulu ngurrju nyina. ³ Kuja kankulu-jana yapa warrawarra-kanyi jaajirla, kulalu-jana kulungku jinyijinyi-mani, lawa. Ngarilirla jungarni nyinaya Kaatuku nyanungurra-kurluju. Ngula kajili-nyarra nyanyi kuja-kurra, kapulu-nyarra waalparrirni, manu kapulu jungarni nyinami. ⁴ Kajinkilirla jaajikingarduyu-patu wiriwiri jungarni nyinami Kaatuku kuja-piya, ngulajangka ngaka ngurungka nyanungu-nyangurla Jijaji Kirajirli kapu-nyarra yinyi nyiya mayi ngurrju yartarnarri wiri-jaru-kurlu, kapu-nyarra karrimi tarnnga-juku nyurrurlaku. Nyanunguju-jana wiri jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki walya nyampurla.

⁵ Nyurrurla wati-patu kurdu-warnu-patu, purda-nyangkalu-jana jaajikingarduyu-patu wiriwiri kajili-nyarra nyarrparlangu wangkama.

Yungurna-nyarra wangkama panuku-juku Kirijini-patuku. Kulalu-nyanurla pulka-pungka, manu kulalu-jana yapa jinyijinyi-manta wiri-piyarlu. Lawa. Ngarili-nyanu wurdungu warrki-jarriya. Nyarrparla kuja? Nyampunya wangkaja Kaatuju Payipulurlaju:

“Kaaturlu kajana yapaju mamparl-pinyi kuja kalu-nyanurla pulka-pinyi wiri-piyarlu.

Kala nyanunguju ngurrju yapakuju yangka kuja kalu-jana yapa-patu-kariki wurdungu warrki-jarrimi.”*

⁶ Kujarlanya, wurdungulu-nyanu jarnkujarnku warrki-jarriya kamparru Kaaturla. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli. Yuwayi, wurdungulu-nyanu jarnkujarnku warrki-jarriya. Yangka kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni, Kaaturlu kapu-nyarra ngurrju-pajirni.

⁷ Marda kanyarra maju rdipimi yapa nyurrurlakuju. Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya. Kulalu-nyanu payika, “Nyarrpa-jarrimilkirli?” Lawa. Kaji-nyarra maju rdipimi, ngarili Kaatu-mipa payika. Ngari kanyarra warrarda mari-jarrimi nyurrurlakuju, manu kanyarra warrarda manngu-nyanyi.

⁸ Warla-pajikalu-nyanu maju-kujaku, manulu-nyanu warrawarra-kangka Juju Ngawu-kujaku. Warru-ka wapami kilji-nyayirni nguurr-karrinja-karra ngaya wiri-jaru-piya. Yapaku kajana warrirni puuly-mardarninjaku yungu-jana puuly-mardarninjarla maju-mani. ⁹ Walalurla warrarda nyinaya Kaatuku yungunkulu wungungku Juju Ngawu warla-pajirni. Maju kanyarra rdipimi warrarda yapa nyurrurlakuju. Junga kujaju.

* 4:18 Nyangka Proverbs 11.31

* 5:5 Nyangka Proverbs 3.34

Milya-pinyi kankulu maju kuja kajana rdipimi Kirijini-patuku nguru-kari nguru-karirlaku. Ngulaju ngula-juku. Walajukulurla nyinaya jata-nyanja-wangu Kaatukuju. ¹⁰ Maju kapu-nyarra rdipimi walya nyampurlaju, ngari witaku tarnnga-wangu. Kaatuju kanyarra ngurrju-juku nyinami. Milarninjarla-nyarra wangkaja yungu-nyarra jintangka yirrarni Jijaji Kiraji-kirli yungunkulurla yartarnarri wiri-jaru-kurlu jirrnganja nyina ngurungka nyanungu-nyangurla. Yuwayi, jalanguju kankulu jata-nyanyi, kala Kaaturlu kapu-nyarra ngurrju-mani pina. Ngula kapunkulu pirrjirdilki nyina. Kapu-nyarra ngurrju-mani pina yungunkulurla wala warrarda nyina. Nganangku kula-nyarra kanyi Kaatu-kujakuju. ¹¹ Yuwayi, Kaatuju kapu nyina Warlalja-Wiri niyarningkijarraku tarnnga. Ngula-juku ngurrju.

Piitarlu pipa nyampuju lawa-manu

¹² Ngajukupurdangka Kirijini yirdiji Jilajaju, nyampu palka ngaju-kurlu. Ngajuku kaju warrki-jarrimi ngurrju. Wangkajarnarla yimi yirrarninjaku pipa nyampurla. Ngajulurlurna-nyarra jaru nyampuju yirrarnu yungunkulu pirrjirdi nyina, manurna-nyarra yarda wangkaja Kaatuju kangalpa yimiri-nyayirni nyinami-jiki. Kujanyarna-nyarra wangkaja kamparru-wiyiji. Walalurla warrarda nyinaya Kaatuku kuja kanyarra ngurrju nyinami.

¹³ Kirijini-kariyi-nyanu-patu kuja kalu nyina ngaju-kurlu ngurra nyampu Papilunurla, ngula-paturlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyinami. Wati-pardu Maarrkurlangu kanyarra wangkami ngurrju nganta-ka nyina. Nyanunguju ngaju-nyangu-piya ngalapi-nyanu. Kaaturlu-nyarra milarnu nyurrurlaju, manu-jana nyanungurralangu milarnu yungulurla jintangka nyinami nyanunguku.

¹⁴ Yulkami kankulu-nyanu. Kajinkili jinta-jarrimi ngaka, ngurrjulu-nyanu ngamurlu-maninjarla wangkaya.

Nyurrurla kuja kankulu Jijaji Kiraji-kirlangu nyina, wangkamilki karna-nyarrarla Kaatuku, “Wapirra, nyinaya yapa yinya-patu-kurlu yungulu rarralya nyina ngurrju.” Ngula-juku.

2 Peter

Pipa 2 Piita-kurlangu

Pipa jinta-kari kuja-jana Piitarlu pantirninjarla vilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampu pipa kuja karlipa ngarrirni ngulaju Pipaju 2 Piita-kurlangu, ngulaju pipa jinta-kari kuja-jana Piitarlu yirrarnu nyurru-wiyi Kirijini-patuku. Nyampurlaju pi-pangka wangkaja-jana jungarniki nyinanjaku Kaatukuju yungu-jana wardinyi nyinami nyanungurrakuju. Pututu-pungu-jana yangka maju-patu-kujaku tiija-kujaku. Yinyarra tiija-paturlulpalu-jana pinarri-manu yapaju warntarlarlu. Piitaju wangkaja ngakaju Kaaturlu kapu-jana riwarri-mani tiija maju-patuju. Piita-jana wangkaja Kirijini-patu yungulurla pardarni Warlalja-Wiriki Jijajiki kaji yanirni pina walya nyampu-kurra.

¹ Ngaju-nyangu yirdiji Piita. Warrki-jarrimi karnarla Jijaji Kirajiki. Milarnuju ngajuju yungurna-jana Kurdungurlu Wiri nyina Kirijini-patu-karikiji. Nyanungu kaju wangkama nyarrpa yungurna-jana wangkama. Ngajulurlu karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni yapaku kuja-nyarra Kaaturlu milarnu yungunkulurla wala nyina Jijaji Kirajiki. Jijaji Kirajiki ngulaju Kaatu, manu nyanungukunya karliparla pulka-pinyi. Nyanunguju ngalipaku Ngarlkinpa, manu junga-nyayirni-ka nyinami warrarda. Kujarlanya karlipa purda-nyanyi. Ngurrju-nyayirni kujaju ngalipakuju.

² Yapa nyurrurlarlu kankulu-jana milya-pinyi Kaatu manu Jijaji kuja kangalpa ngalipanyangu Warlalja-Wiri nyinami. Kujarlanya karna-nyarrarla wangkama nyurrurlaku yapaku kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina warrarda Kirijini-patuku yapaku. Kujarlanya yungungkulu marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralya tarnnga-juku.”

Kaaturlu-ngalpa milarnu yangka yungurliparla jungarni nyinami nyanunguku

³ Kaaturlu-ngalpa ngurrju yungu nyiarningkijarra yungurliparla jungarni nyinami nyanunguku tarnnga-juku. Kaatu nyanunguju, jinta-mipa-ka nyina. Ngulangkuju-ka mardarni yartarnarri wiri-jarlu, manu-ka ngurrju-nyayirni nyina. Ngulaju milya-pinyi karlipa. Milarninjarla-ngalpa wangkaja yungurliparla nyanungukulu nyinami. Junga kujaju. Milya-pinyi karlipa nyanunguju, mardarni karlipa yartarnarri nyanungu-nyangu kuja-ngalpa nyanungurlu yungu. Kujarlanya karlipa jungarniji nyinami. ⁴ Yuwayi, Kaaturlu-ka yartarnarri wiri mardarni, manu ngurrju-nyayirni nyanunguju. Nyanungu-ngalpa wangkaja yangka kapu-ngalpa ngurrju nyinami. Kujarlunya-nyarra jangku-pungu yungunkulu yapa nyurrurla jungarni nyina nyanungu-piya. Nyurrurla yapa, kula kankulu yapa maju yinyarra-patu-kari-piya nyina kuja kalu nyampurla walyangka nyina. Kula kalurla ngungkurr-nyina Jijaji Kirajiki. Ngari kalu nyiarningkijarra maju-mipa manngu-nyanyi. Kala yapa nyurrurla kula kankulu kuja-piya nyina, lawa. Kujarlanya-nyarra Kaaturluju ngurrju jangku-pungu yungunkulurla jungarni nyinami nyanunguku.

⁵⁻⁷ Yuwayi, Kaaturlu kangalpa yartarnarri yinyi yungurliparla jungarni nyinami nyanunguku. Yapa nyurrurla kankulurla nyurru-juku wala nyina Jijaji Kirajiki. Warrki-jarriyalurla wakurturdu. Ngula-jangkaku kapunkulu jungalku nyinami. Kapunkulu Kaatu-kurlangu kuruwari milya-pinyi. Kapunkulu-nyanu warla-pajirni maju-kujakuju. Kapunkulurla wala warrarda nyinami maju-pururlanguju. Kapunkulu Kaatu wardinyimani kajinkili jungarni nyinami. Kapunkulu-jana yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku manu yapa panu-karirlanguku.

⁸ Kajinkilirra kuja nyinami warrarda Kaatuku, yapa ngalya-karirli kapulu-nyarra nyanyi jungarni nyinanja-kurra. Kapulu milya-pinyi kuja kankulu milya-pinyi-nyayirni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji. Kapulu-nyanu wangkama, “Jijaji Kirajiri-jana pirjirdi-manu yinyarraju Kirijini-patu yungulurla jungarni warrki-jarri nyanungukuju.” ⁹ Yapa jinta-karirli marda kajika-nyanu Kirijini-pajirni. Kala kula karla wakurturdu warrki-jarrimi Kaatukuju. Kaji warntarla nyinami, kujaju kula jungarni. Nyanunguju pampa-piya nyanja-wangu. Marda wangamarra-jarrija kujarla Kaatu yawuru-jarrija kamparru kuja majungka-jarrija. ¹⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, maju-wangulu-nyinaya yapa yinya-piya-wangu. Warrki-jarriya warrardalurla Kaatuku. Ngula-jangka kapunkulu milya-pinyi kuja-nyarra Kaatu milarninjarla wangkaja yungunkulurla nyanungukulu nyinami. Kajinkilirra warrarda warrki-jarrii Kaatuku, jungarni

kajinkilirla nyinami, ngulaju kulankulurla jurnta karlirr-yani. ¹¹ Kaatu kapu-nyarra wangkami nyurrurlakuju, “Nyurrurla, yukayarnili ngaju-nyangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra kankarlarra.” Junga kujaju. Ngakaju kapunkulu yukamirra nguru yinya-kurraju kuja kajana ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Jijaji wiri-nyayirni nyinami yapaku tarntnga-juku. Nyanunguju ngalipaku Ngarlkinpa.

¹² Yapa nyurrurlarlulu kankulu nyurru milya-pinyi-jala yimi nyampuju kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni. Milya-pinyi kankulu yimi ngaju-nyangu ngulaju junga-nyayirni. Kala kapurna-nyarra warrarda yimi-ngarrirni tarntnganku-juku. ¹³ Ngampurpa karna-nyarra nyina yungunkulu warrarda manngu-nyanyi nyarrpa kuja karna-nyarra wangkami. Kajirna-nyarra warrarda wangkami, ngulaju ngurrju. Nyiya-jangka kuja? ¹⁴ Ngajuju karna milya-pinyi kularna tarntnga nyina warrarda wankaruju, kapurna palimi-yijala. Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji ngajukuju wangkaja kujaju. ¹⁵ Yuwayi, kapurna ngajuju jalangu-yijala palimi. Kujarlanya karna warri-karrimi warrarda kuja karna pipangka nyampurra yirrarni. Ngula-jangka ngaka kajirna palimi, yungunkulu pipangka nyanjarla manngu-nyanyi nyiyarningkijarra kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu.

Ngungkurr-nyinayarlalparliparla yimiki kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu Jijaji-kirli nyurru-wiyi

¹⁶ Yimi-ngarrurnurnalu-nyarra yapaku nyurrurlakuju yangka kuja-ka Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji pirrjirdi-nyayirni nyina. Yimi-ngarrurnurnalu-nyarra yangka kapu nyanunguju pina-yanirni ngaka walya nyampu-kurraju. Kulalparnalalu-nyarra yimi yimi-ngarrurnu manyungku yapa ngalya-kari-jangka, lawa. Nyangurnalu Jijajiji milpa nganimpa-nyangu-kurlurlu. Kujarlanya karnalu milya-pinyi yangka nyanunguju ngurrju-nyayirni yapa ngalya-kari-piya-wangu. ¹⁷ Ngalipakupalangu Wapirra Kaatuju, ngulaju ngurrju-nyayirni-yijala. Manu Jijaji ngurrju-pajurnu-yijala. Nyanungu-nganpa wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu marulu. Nyanungurlu kaju miyaluju raa-pinyi.”* ¹⁸ Yuwayi, purda-nyangurnalu Kaatu kuja-kurra wangkanja-kurra nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yangka kujalparnalalu nyinaja Warlalja-Wiri-kirli Jijaji-kirli pirli warrarlarla tarrukurla.

¹⁹ Kujarlaju, milya-pinyi karlipa yimiji junga yangka kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi Jijaji-kirli. Yimi nyanungurra-nyangu ngulaju rdili-piya ngurrju-piya kuja-ka mirilmiril-karrimi mungangka. Kajirliiparla yimi yinyakuju ngungkurnyina, kula-ngalpa warntarla karlirr-kanyi. Warrardajukulu puraya jarukungarduyukurlangu yimi kaji Jijaji pina-yanirni. Nyanunguju ngurrju yangka wanta-piya kuja-ka kakarrara-ngurlu wilypi-pardimi manu kuja-ka yanjilypiri wilypi-pardimi rangkar-kurlu, ngula-piyanya. Kaji yanirni pina, kapu-nyarra yartarnarri yinyi yungunkulu Kaatu milya-pinyi-nyayirni.

²⁰ Yapa nyurrurlarlulu manngu-nyangka nyarrparlu kuja karna-nyarra wangkami. Yinyarra yimi kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla, nyarrpararlalu-jana parlu-pungu nyampurraju yimi? Nginyinginyi-jangka? Marda yapa ngalya-kari-jangka? Lawa. ²¹ Kula nganangu yapangku yimi nginyinginyirli manu Payipulurla yirrarninjaku, lawa. Jarukungarduyu-patu kalalurla nyinaja Kaatuku nyurru-wiyi, manu nyanungu-nyangu Pirlirpa-jana yaninjarla wangkaja nyanungurakuju. Kujarlunyalu yimiji Kaatu-kurlangu yirrarnu.

2

Yapa ngalya-karirli kapulu-jana Kirijini-patu puta pinarri-mani nyiyarningkijarra warntarlalu

¹ Nyurru-wiyi, yapangku yimirr-yinja-palkarlu kalalu-jana puta pinarri-manu warntarlalu Yijirali-pinki yapa. Kuja-piya-yijala jalanguju, yapa ngalya-kari kapulu yanirni nyurrurla-nyangu turnu-kurra, manu kapulu-nyarra warntarlalu puta pinarri-maninjarla karlirr-kanyi. Kapulu-nyarra yulyurliku-yinjarla pinarri-mani warlkangku. Kuja Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, ngulaju palija yungu-jana yapa yinyarrarlangu muurl-mardarni. Kala kapulu-nyarra yaninjarla wangkami kula kalurla nyanunguku nganta ngungkurr-nyina. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju riwarri-mani yapa yinya-patuju. ² Kajili-nyarra yapa yinya-patu jinta-jarri nyurrurla-kurra, kapulu-nyanu palkaju muku maju-mani, manu kapunkulu-jana ngalya-karirli nyurrurlarlulu waalparrirni. Ngalya-kari kapunkulu majungka-jarrimi nyanungurra-piya. Yapa panu-karirli kapulu-nyarra nyanjarla wangkami, “Yuwa, Kirijini-patu yinya-patuju maju-patu!” Kujanya kapulu wangkami nyurrurla-kurluju. ³ Tiija yinya-patu kuja kalu-nyarra

* 1:17 Matthew 3.17, 17.5

jinta-jarri, ngari kalu ngayarra nyinami nyurrurla-nyanguku talaku, manu ngari kalu nyarra warlkangku yimiji yulyurlku-yinyi. Yuwayi, kajili kuja-jarrimi, kapulu-nyarra talaju jurnta kanyi. Nyurru-wiyi Kaaturlu manngu-nyangu yungu-jana yapa yinya-patuju riwarri-mani. Junga kujaju. Ngaka kapu-jana riwarri-mani muku.

⁴ Nyarrparlu karna milya-pinyi yangka kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani yinya tiija maju-patu? Manngu-nyangkalu-jana marramra-patu kujalurla Kaatuku warntarla-jarrija nyurru-wiyi. Majungka-jarrijalpalu. Kuja-jangkaju, Kaaturlu-jana kujurnu rdaku wiri-kirra yirdi-kirraju Tarturu-kurra. Mardarnu warrarda-jana tarnga-juku, ngulaju kapu-jana mardarni-jiki kaji-jana yinyarla-juku riwarri-mani muku tarnga.

⁵ Manngu-nyangkalu wati yangka Nuwa * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Yapa panulpalu walya nyampurlaju punku-nyayirni nyinaja, manu Nuwangku kala-jana putaputa pinarri-manu jungarnikiji nyinanjakuju. Kala lawa, kulalu nyanungu purda-nyangu, lawa. Kuja-panuju, Kaaturluju riwarri-manu-jana muku ngawarra wiri-kirilriji. Muurl-mardarnu-jana Nuwa manu nyanungu-parnta manu nyanungurra-nyangu marnkurra kaja-nyanu-patu manu nyanungu-patu-parnta. Junga. Kaaturlu-jana 8-pala-mipa yapaju muurl-mardarnu palinja-kujakuju ngawarra wiri-kijaku.

⁶ Manngu-nyangkalu-jana kirri wiri-jarra yirdi-jarraju Jatama manu Kumarra * kujalpa-pala nyurru-wiyi karrija. Yapa-patu kujalpalu kirri yinya-jarrarla nyinaja, ngulajulpalu maju-nyayirni nyinaja. Kujarlanya Kaaturluju-palangu kirri yinya-jarraju riwarri-manu warlu-kurlurlu yalkiri-jangkarlu. Yuwayi, yulypulypa-karda-palangu jankaja. Nyiya-jangka? Riwarri-manu-palangu yinya-jarra kirri-jarra yungu-jana kujarluju yapa maju-patu milki-yirrarninjarla pututu-pinyi kuja kalu walya nyampurla nyinami jalanguju. Kajili ngampurra nyinami majungka-jarrinjaku, manngu-nyangkarlalpalu yangka Kaaturlu kapu-jana kujarlunya riwarri-mani.

⁷⁻⁸ Manngu-nyangkalu wati yangka yirdiji Laati * kujalpa kirri Jatamarla nyinaja nyurru-wiyi. Jungarnijilparla Kaatukuju nyinaja. Parra-kari parra-kari kala-jana yapaju nyangu majungka-jarrinja-kurraju, manu kala-jana nyanunguju wajamparrija-nyayirni. Yapa yinya-paturlu kula kalalu purda-nyangu Kaatuju. Kala kuja-palangu Kaaturlu riwarri-manu warlu-kurlurlu yinya kirri-jarra Jatama manu Kumarra, nyanungurluju muurl-mardarnu Laati-mipa palinja-kujaku.

⁹ Nyiia-kurlurlipa pina-jarrimi nyampurra yimi nyurru-warnu-jangka? Kuja-jangka yimi nyampu-patu-jangka, milya-pinyi karlipa kuja kajana yapa muurl-mardarni kuja kalu nyanungu purda-nyanyi. Muurl-mardarni kajana yapa ngurru-patuju kuja kajana maju rdipimi, manu kuja kalu-jana yapa-patu-karirli murrumurru-mani. Kala yapa maju-patu kuja kalu majungka-jarrimi? Nyarrpa-mani kapu-jana Kaaturluju? Milya-pinyi karlipa jalangurlangu kunka-mani kanyanurla. Kapu-nyanurla warrarda kunka-mani-jiki yangka ngaka kapu-jana miimii-nyanjarla maju-pajirni. ¹⁰ Yapa majungku kula kalu-jana purda-nyanyi yapa kuja kalu-jana wiriwiri nyinami, lawa. Ngari kalu-nyanu manngu-nyanyi nyanungu-miparlu nyarrparlu yungulu-nyanu wardinyi-mani tala-kurlurlu, miyi manu pama-kurlurlu manu yangka kuja kalu warru parnka warrura manu warntarla. Kuja kalu kuja-jarrimi, majungka-jarrimi-nyayirni kalu. Kaaturluju kajana wurrangku nyanyi yangka ngakaju kapu-jana miimii-nyanjarla maju-pajirni.

Kaaturlu-jana milarnu marramra-patu manu yapa-patu yungulu wiriwiri nyinami nyiarningkijarraku. Kala yiyarrarlalu maju tiija-paturlu, kula kalu-jana purda-nyanyi marramra-patu manu wiriwiriji, lawa. Ngari kalu-jana manyu-pinyi-puka, manu kalu-nyanurla nyanungu-miparlu pulka-pinyi wiringkiji nganta. ¹¹ Marramra-patuju kalu pirjirdi-jiki nyina yinya-patukuju tiija maju-patukuju. Kala kuja kalu marramra-patu karri kamparru Kaaturla, ngulangkuju kapulurla yimi-ngarrirni yinya tiija maju-patu kalu majungka-jarrimi. Kula kalu-jana marramra-paturlu manyu-pinyi, lawa. ¹²⁻¹³ Junga kujaju. Yinyarra tiija maju-patu, kula kalu jungangku manngu-nyanyi. Ngari kalu puluku-piya manu jiyipi-piya nyina, kula kalu jungangku manngu-nyanyi yapapiyarlu. Yinya tiija-paturlu kula kalu milya-pinyi Kaatu-kurlangu kuruwari. Ngari kalu manyu-pinyi-puka. Manngu-nyangkalu-jana puluku manu jiyipi. Nyiyakulu palka-jarrija? Palka-jarrijalu yungulu-jana yapangku pinjarla ngarni. Kuja-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturluju puuly-mardarninjarla tiija-patuju maju-patuju pinyi. Junga kapu-jana murrumurru-mani-nyayirni kuja kalu maju nyinami.

Kuja kalu-nyarra tiija maju-paturlu jirnganja-ngarni mangarri manu kuyu, ngari kalu maju-mipa manngu-nyanyi yungulu-nyanu wardinyi-mani. Maju-jarri kalu par-rarlangurla. Kujarlanyankulu yapa nyurrurlaju kurnta-jarrija. ¹⁴ Yinyarra tiija-patu,

* 2:5 Nyangka Genesis 5-9

* 2:6 Nyangka Genesis 18-19

* 2:7-8 Nyangka Genesis 13-19

kula kalu kali-nyanu warlaja-kurlu nyinami junga, lawa. Ngari kalu manngu-nyanyi yungulu ngari kutukutu kalykuru-jarrinjarla ngunami karnata-kari karnata-kari-kirli, wati-kari wati-kari-kirli. Warrarda kalu manngu-nyanyi kujarlu, “Kutukutu yanirlipa majumajuju!” Kujakuju, yulyurliku-yinyi kalu-jana yapa Kirijini-patu yangka Kirijini-patu kujalu witaku-mipa ngari nyinaja Kirijini manu yangka wita-mipa kuja kalu milya-pinyi Jijaji-kirli. Wangkami kalu-jana nyampuku Kirijini-patuku, “Yuwa, yantarnili yungurlipa majungka-jarrimi!” Nyarrpa-mani kapu-jana kuja-panu Kaaturluju yinyaju tiija maju-patuju? Kapu-jana juyurdurlu yunparni kuja kalu talaku ngayarrka nyinami. Tiija yinya-paturlujulu yampija Jijaji-kirlangu yirdiyi ngurrju purdangirli, ngari kalu manngu-nyanyi yungulu-nyanu mani nyiyarningkijarra-mipa. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju juyurdurlu yunparni.

¹⁵⁻¹⁶ Tiija-patuju kalu maju nyinami wati maju-piya Palama-piya * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Palamajulpa nyinaja Pujuru-kurlangu kaja-nyanu, manu kala nyinaja jarukungarduyu. Majulpa nyinaja, manu kala-nyanu nyanungu-miparlu manngu-nyangu, “Nyarrparlurnaju talaju mani? Marda kajilparna majungka-jarriyarla, marda kajikarnaju tala wiri-nyayirni mani.” Kala Kaaturluju warla-pajurnu Palamaju kuja-kujakuju. Yuwayi, kapu Palamaju majungka-jarriyarla. Kala nyanungu-nyangu tangkiyirli warla-pajurnu. Kaaturlurla tangkiyikiji yartarnarri yungu yungurla yapapiyalku wangkami Palamaku. Tangkiyirlirla pututu-pungu Palamakiji maju-kujakuju.

¹⁷ Tiija yinya maju-patu, ngularraju Palama-piya. Yungulu-jana nganta yapa kangkarla Kaatu-kujakuju. Jangku-pinyi kalu-jana nyiyarningkijarra yapakuju, kala ngari kalu jamulu wangkami. Tiija maju-patuju mulju-piya ngapa-wangu. Yapangku kalu muljuju pangirni, kala kula kalu palka-mani ngapaju. Manu tiija yinya-patuju mangkurdu-piya kuja-ka palka-jarrimi wuraji. Yapangku kalu mangkurduju nyanyi, manu kalu manngu-nyanyi kapu ngapa nganta wantimi. Kala lawa. Kuja-piya, yapa kalu-jana yani tiija maju-patuku purda-nyanjaku Kaatu-kurluku nganta. Kala kula kalu pina-jarrimi nyanungurra-jangka, lawa. Kujarla-jana Kaaturluju ngurra maju-nyayirni yurdujarra-manu tiija maju-patuku. Kapu-jana tarnga-kurra murrumuru-mani. ¹⁸ Tiija yinya maju-paturlu kalu-jana yapaku warrirni Kirijini-patuku jalangu-warnuku yangka-patu kujalu maju yampija manu kujalu Jijaji puraja witaku ngari. Yulyurliku-yinyi kalu-jana Kirijini-patuju. Wangkami kalu-jana, “Kajinkili yapa nyurrurla ngampurpa nyinami majungka-jarrinjaku yungunkulu-nyanu wardinyi-mani, ngulaju ngula-juku.” ¹⁹ Ngula-jangka kalu-jana yimi-karirlangu wangkami, “Yapa nyurrurlaju rarralypalku. Ngarili ngurrju marda majungka-jarriya kutu!” Kala kujaju junga-wangu. Tiija maju-patuju kula kalu rarralypa nyinami. Majungku ngari kajana jinyijinyi-mani majungka-jarrinjaku. Pirijina-piya kalu nyina. Pirijina kula kalu rarralypa nyinami, ngula-piyanya.

²⁰ Nyurru-wiyi tiija maju-patuju kalalu Kirijini-wiyi nyinaja. Majulu yampija purdangirli, yangka kuja kajana jurnta kanyi Kaatu-kujaku. Kalalu milya-pungu ngalipanyangu Warlaja-Wiri Jijaji Kiraji kuja-ka ngalipanyangu Ngarlkinpa nyina. Kala ngula-jangka, rdiri-yungulu majungka-jarrinjaku-yijala. Ngangkulku kapu-jana muurlmardarni? Lawa ngari! ²¹ Kajili nyinayarla ngurrrpa-juku kutu jungarni nyinanjawangu Kaatuku, ngulaju ngurrju. Kajili Kirijini-wangu-juku nyinayarla, ngulaju ngurrju. Junga kujaju. Kala kujalu Kirijini-jarrija, ngulangukulu yampijalku Kaatu-kurlangu kuruwarriji ngurrju kuja-jana yimi-ngarrurnu. Kuruwarrini yangka kujalu-jana jaajikingarduyu wiriwirli pinarri-manu. ²² Yapangku yimi wita yirrarnu tiija maju-patu-kurlu nyurru-wiyi. Nyampunya yimiji:

“Kuja-ka maliki yurkulyu-pardimi, ngulaju-ka pina-ngarni. Manu kaji nganangku nguurrnguurra parljirni, ngulaju-ka walya-kurra pina-wantinjarla warru wardardardarr-wantimi.”*

Junga kujaju.

3

Jijaji kapu pina-yanirni

¹ Yapa nyurrurla-patuku kuja karna-nyarra yulkami-nyayirni, nyurru-wiyirna-nyarra pipa yangka kamparru-warnu-wiyi yilyajarra. Nyampuju pipa-karilki karna-nyarra yirrarni. Ngajulurlurna-palangu pipa-jarra yirrarnu yungurna-nyarra langa-kurra-mani yarda yimi kuja kankulu milya-pinyi. Warrardalu manngu-nyangka jungangku.

* 2:15-16 Nyangka Numbers 22-24

* 2:22 Nyangka Proverbs 26.11

² Manngu-nyangka warrardalu yimi kujalu-jana Kaatu-kurlangu jarukungarduyupaturlu yimi-ngarrurnu yapaku nyurru-wiyi. Manngu-nyangkalu yimi yangka kujajana Warlalja-Wiringki ngalipa-nyangurlu Ngarlkinparlu Jijajirli yimi-ngarrurnu Kurdungurlu Wiriwiriki. Yinyarrarlulalalu-nyarra yimiji yimi-ngarrurnu.

³ Kaji Jijaji Kiraji yanirni pina walya nyampu-kurra, ngulakungantiji ngalya-karirli yapangku kapulu-nyarra manyu-pinyi nyurrurla yangka kua kankulu junganku milya-pinyi Jijajiji kapu yanirni pina. Yapa yinya-patuju kapulu majungka-jarrimi kutu nyarrparlangu-puka kajili manngu-nyanyi. ⁴ Kujanya kapulu-nyarra wangkami, “Nyurru-wiyi, jaruku-ngarduyupaturlu yangkaja yangka ngaka kapu Jijaji pina-yanirni walya nyampu-kurra. Manu kujalpa Jijaji nyinaja walya nyampurla kamparru-wiyi, yangkaja-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku yangka kapu ngaka pina-yanirni. Kala lawa! Pardarnu warrardalparliparla nyanungukuju. Lawa-juku! Kirijini yinya-patu yangka kalalu-ngalpa wiriwiri nyinaja, palija mukulu. Walya nyampuju jurru-juku kua Kaaturlu nyurru-wiyi ngurrju-manu.” Kujanya kapulu-nyarra yapaju wangkami.

⁵ Yapa kua kalu kua wangkami, ngulaju warlkanji-wati. Wajawaja-manulu yimi Kaatu-kurlu yangka kua ngurrju-manu nyiyarningkijarra nyurru-wiyi. Nyarrparlu Kaaturluju ngurrju-manu nyiyarningkijarra? Ngarilpa lirra-miparlulungkanjarlu ngurrju-manu. Kujarlanyalu yalkiri manu yanjilyipiri-wati palka-jarrija. Ngula-jangka walya ngurrju-manu kua ngapa-jangka warraja-jarrija. Junga kujaju. Walyaju ngapa-jangka wilypi-pardija. ⁶ Ngakalku Kaaturlu riwarri-manu nyiyarningkijarra walyangkaju yangka ngawarra wiri-kirirli.* ⁷ Nyarrpa-manilki kapu-jana Kaaturluju walyaju, yalkiri manu yanjilyipiri-watiji? Murnma-juku-ka mardarni, ngulaju kapu ngaka riwarri-mani warlu-kurlurlu. Yinya-puruju kapu-jana yapa maju-patu miimii-nyanyi, manu kapu-jana tarnnga-juku riwarri-mani.

⁸ Nyiya-jangka kula-ka Kaaturlu jalangurlu-juku nyiyarningkijarra riwarri-mani? Nyiyaku karla pardarni? Kaaturlu kula-ka manngu-nyanyi yapa ngalipa-piyarlulawa. Nyanungurlu-ka kujarlulawa manngu-nyanyi, “Parra jintaju ngulaju 1,000-pala yulyurru-piya, manu 1,000-pala yulyurruju ngulaju parra jintapiya ngajukuju.” Kujanya-ka Kaaturluju manngu-nyanyi. ⁹ Junga kujaju. Kula Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji pina-yanurnu walya nyampu-kurra yungu-jana yapa miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni marda maju-pajirni marda. Ngulaju ngula-juku. Kula Kaaturlu ngurungka nyanungu-nyangurlaju mardarni tarnnga walya nyampu-kurra yilyanja-wangu, lawa. Nyiyakuluku-ka Kaaturluju mardarni yinyarlaju? Kujanya-ka Kaaturluju manngu-nyanyi, “Kula karna ngampurrpa nyina yapaku pinjaku. Kajilparna Jijaji jalangurlu pina-yilyanjarla, ngulaju yapa majuju kajikaluku muku palimi. Kala kajilparna Jijaji mardakarla-juku nyampurla ngaju-nyangurlu, marda yapa maju-paturluju kajikajulu pina-yaninjarla yalala-yirrarni ngaju. Kujarlanya karna nyina Jijaji pina-yilyanja-wangu.” Junga kujaju. Kaatu kajana yapakuju mari-jarrimi kua kalu maju nyinami. Ngampurrpa kajana nyinami yapakuju yungulurlu nyanunguku pina-yani. ¹⁰ Kala ngaka, Warlalja-Wiri Kaaturlu kapu yilyamirni pina Jijajiji walya nyampu-kurraju. Kujarlanya kapu Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji pina-yanirni, kapu-jana kapal-katirni yaruju-nyayirnirli yapaku nyanja-wangu-juku. Kaji yanirni, yapangku kapulu purda-nyanyi warlpa wiripiya warurr-wangkanja-kurraju. Kaaturlu kapu riwarri-mani nyiyarningkijarra yangka kua ngurrju-manu walya manu yalkiri. Yuwayi, kapu nyiyarningkijarra muku purrami warlu-kurlurlu, nyiyarningkijarra kua ngurrju-manu nyurru-wiyi. Ngula-jangkaju kapu lawa karrimi.

¹¹ Yuwayi, kapu Kaaturlu warlu-kurlurlu riwarri-mani muku. Kujarlanyalu nyurrurlaju jungarniji nyinaya yungu-nyarra wardinyi nyinami. ¹² Wardinyili nyinaya, manu manngu-nyangkalu warrada Jijaji-kirli yangka kajirli parrakuju Kaaturluju jaka-yirrarni Jijajingarnti pina-yilyanjakungarntiji walya nyampu-kurrakungarntiji. Yuwayi, Kaaturlu parraju nyurru-juku milarnu. Ngaka parra yinyarlulawa kapu-jana yalkiri manu yanjilyipiri-wati riwarri-mani warlu-kurlurlu, manu kapu-jana nyiyarningkijarrajarlangu warlu-kurlurlu riwarri-mani muku. ¹³ Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarrija! Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kapu-ngalpa yalkiri-karilki manu walya-karilki ngurrju-mani. Wangkaja-ngalpa kujaju nyurru-wiyi. Ngalipa yapa kua karliparla jungarni nyinami nyanunguku, ngalipa-mipa kapurlipa walya yinyarlaju nyinami. Ngampurrpa-nyayirni karlipa nyinami yinyakuju walyakuju.

¹⁴ Warradalurlu pardaka kajirli ngurra ngurrju marlaja palka-jarrimi. Yirriyirrilirli nyinaya Kaatuku yungu-nyarra wardinyi nyinami. Kujajukulurlu jungarni nyinaya

* 3:6 Nyangka Genesis 7-8

yungulu-nyanu rarralypalku nyina kulu-wangu manu yungu-nyarra Jijaji Kirajirli ngaka miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni. ¹⁵ Jijaji Kirajiji, pardarni-jiki kajana yapaku yungulurla pina-yanirni nyanunguku. Yungu-jana muurl-mardarni muku. Ngali-pakupurdangkarlu Puurlurlu, kuja-kurlu-yijala yirrarnu. Kaaturlurla yartarnarri yungu yungu pina-jarrimi Jijaji-kirli. Nyanungurlu-jana yimi yirrarnu pipa-paturla nyanungu-nyangurla. ¹⁶ Yimi yinyarraju Puurlu-kurlangu, ngularraju pirrjirdi-nyayirni manngu-nyanjaku. Ngalya-karirli yapangku kula kalu Kaatu-kurlangu Pirlirrpaa mardarni, manu kalurla Kaatuku warntarla-jarrimi jurnta. Nyanyi kalu Puurlu-kurlangu yimi kuja yirrarnu, manu kalu manngu-nyanyi warntarlurlu. Kuja-piyarlurlu-yijala kalu manngu-nyanyi warntarlurlu yimi-kari yimi-kariji kuja kalu Payipulurla nguna. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju riwarri-mani muku.

¹⁷ Yapa nyurrurlurlu kankulu milya-pinyi ngaju-nyangu yimiji ngulaju junga. Kajili-nyarra yinya maju-patu tiija-patu wangkami nyurrurlaku, kajikalu-nyarra yulyurlku-yinyi. Kajinkili-jana yimi nyanungurra-nyangu purda-nyanyi, ngulaju ngurrju-wangu. Kajikankulurla nyurrurlarlangu jurnta warntarla-jarrimi Kaatukuju. Tiija maju-paturlu, kula kalu purami Kaatu-kurlangu kuruwari, warntarla kalu purami. Wangkami kalu warntarla, manu kalu majungka-jarrinja-yani-jiki. Jalangu, nyurrurlurlu yapangku kankulu purami yimi junga Jijaji Kiraji-kirli. Kala kajinkili-jana yinyarra purda-nyanyi, kajikankulurla nyurrurlarlangu kapuru nyina yimi yinyakuju. ¹⁸ Kuja-kujakuju, kulalu-jana purda-nyangka yinya maju-patu. Jungarnilirla nyinaya Kaatuku yungunkulu milya-pinyi Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Nyanungunya kanyarra yimiriji nyinami.

Wangkamilki karnarla Kaatuku, “Yapangku yungulpalurla pulka-pungkarla Jijaji Kirajiki jalangurlu manu tarngangu-juku. Ngula-juku ngurrju.”

1 John

Pipa 1 Jaanu-kurlangu

Pipa kamparru-warnu kuja-jana Jaanurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyia-kurlu yimi nyampu?

Jaanurlu-jana marnkurrrpa pipa yirrarnu Kirijini-patuku. Nyampu pipa karlipa yirdi-mani Pipa 1 Jaanu-kurlangu. Ngaka-kari jirrama-karilki-palangu yirrarnu pipa-jarraju, ngulaju karlipa-jana yirdi-mani Pipa 2 manu 3 Jaanu-kurlangu.

Nyampurla pipangka, Jaanurlu yirrarnu ngula karlipa ngaliparlu Kaatu yalala-yirrarni, ngula-warnuju kangalpa nyanunguju yawuru-jarri. Manu Jaanurluju yarda yirrarnu Kaatu ngula kangalpa ngalipaku yulkami. Ngula-warnuju ngalipalkurlipanyanu yulkamija jintakumarrirni. Ngula-warnu Jaanurlu yarda yirrarnu yungurliparla Jijajiki tarnnga-juku wala nyina manu ngungkurr-nyina kuja-ngalpa ngalipaku palija watiya warntawarntarla.

Jijaji Kiraji ngulaju Wankaru-yinja-panu JUKURRARNU

¹ JUKURRARNU Wiri yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni yangka-kurlu kujalpa nyinaja jukurrrpa-wangurla-wiyi. Ngula kujarnalu purda-nyangu wangkanja-kurra nganimparlu puranjakungarduyupaturlu, ngula kujarnalu nyangu milpangku warru wapanja-kurra. Jungarnalu palkaju nyangu, manurnalu rdakangku marnpurnu. Ngana-kurlu kuja karnalu-nyarra nyampuju yimi-ngarrirni JUKURRARNU? Nyampuju yimi ngulaju Jijaji Kiraji-kirli yangka Wankaru-yinja-panu-kurlu. ² Jijaji Kiraji ngulajulpa nyinaja Wapirra Kaatu-kurlu tarnnga-juku wankaru-juku jukurrrpa-wangurla-wiyi, ngulaju yilyajarni nyampu-kurra nganimpaku milki-yirrarninjaku. Warraja-manu nganimpa-kurra Jijaji Kirajiji, nyangulparnalulu palka-juku wankaru-nyayirni junga-juku. Ngula-juku karnalu-nyarra wangkami manu yimi-ngarrirni jaruju. ³⁻⁴ Nganimpa karnalu-jana jirrnganja nyinami Kirdarlanguku jintangka-juku Wapirra Kaatuku manu nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku. Nyampunyalu purda-nyanjarla nyangu palkaju, ngula-kurlunya karnalu-nyarra yirri-purami yungunkulu-nganpa jirrnganja nyinami jintangkalku wardinyilki.

Kaatu ngulaju ngurrju-nyayirni Rdili-nyayirni-wangu

⁵ Nyampunya jaruju yangka kuja-nganpa yimi-ngarrurnu Jijaji Kirajirli nganimpaku, ngulaju kujarlu, “Kaatu, ngulaju-ka nyinami ngurrju-nyayirni Rdili-nyayirni-wangu, kula karla nyanungukuju munga rdanparni, lawa. Kula-ka mungangka nyinami.” Ngula karnalu-nyarra yimi-ngarrirni. ⁶ Wangkami kajikankujulu marda kuja, “Jintangka karnalurla jirrnganja nyinami Rdili-nyayirni-wanguku Kaatuku yapaju.” Kujaju junga marda. Kala kajilpankulu munga-piyarla-juku karlirr-yantarla Kaatu-kujaku tarnnga-juku, ngulaju kajikankulu nyinami manu wangkami warlkanji yijardu-wangu. ⁷ Kala kajilparliparla jungarni nyinakarla Rdili-nyayirni-wangu-wana tarnnga-juku, Rdili-nyayirni-wangu kuja-ka nyinami Kaatuju, ngula-piya-wana kajikarlipa nyinami jintangka-juku wungu, ngulaju kajika-ngalpa Kaaturlu kirika-mani-nyayirni wilji-jangka manu nyiya-kari nyiya-kari-jangka yalyungku Jijaji Kiraji-kirlangurlu Ngalapi-nyanu-kurlurlu yangka kuja-ngalpa palija watiya warntawarntarla.

⁸ Wangkami kajikankujulu marda kuja, “Kula karnalu wilji nyinami, ngurrju karnalu nyina karlirr-yaninja-wangu.” Lawa kujaju! Kujarluju kankulu-nyanu karlirr-kanyi kujarlu wangkanjarlu, kula kankulu jungarni nyinami, lawa. ⁹ Kala Kaatu ngulaju-ka nyinami jungarni-nyayirni, junga kangalpa wangka. Kajirlijarla malamala-karrimi manu yalala-yirrarni wilji-warnurluju manu karlirr-yaninja-warnurlu, ngulaju Kaatuju kapu-ngalpa yawuru-jarri manu rdakuri-kijirni, manu kapu-ngalpa kirika-mani jungarni-wangu-jangkaju ngalipaju. ¹⁰ Nyampunya kangalpa wangkami ngalipakuju Kaatuju: mukurliparla jurnta yanu ngalipaju wilji-jarrinjarla. Kala kuja kankulu-nyanu nganta nyurrurlurlu ngurrju-pajirni wilji-wangu nganta, ngulaju kankulu Kaatu kujarluju warlkanji-pajirni. Ngulangaju jaru nyanungu-nyangu kula-ka nyinami kurturdurrurlu manu nginyinginyirla nyurrurlu-nyangurla, lawa.

2

¹ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampurra ngari karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami nyurrurlakuju, ngulaju yungunkulu jungarni nyinami karlirr-yaninja-wangu manu wilji-wangu. Kala ngaliparla turnungka, kajilpa ngana-puka karlirr-yantarla Kaatu-kujaku, ngulaju kajika Jijajirli nyanungurlu pinarni kanyi Rdarrkanparluju. Ngulakuju kajikarla Kaatuju yawuru-jarrimilki. ² Jijaji-ngalpa kunka-pardija ngalipakuju. Yangka kujalu yirrarnu Jijaji Kiraji watiya wartawarntarla, ngulangakuju-nyanurla Kaaturlu kunka-manu ngalipa wilji-warnu. Jijaji kula-ngalpa ngalipa-mipaku kunka-pardija, lawa. Yapa-kariranguku-jana kunka-pardija ngurujarraranyparlaku Jijajiji. Kujarlaju Jijajirli yawuru-manu Kaatuju ngaliparla wiljingka Rdarrkanparluju.

³ Kajilparlipa jungarnirli purayarla kuruwarri Kaatu-kurlangu wilji-wangurlu, ngulaju kajikarlipa milya-pinyi-nyayirni nyanunguju. Ngulaju ngula-juku. ⁴ Kajilpa yapa jinta-kari marda wangkayarla, 'Ngajurlangurlu karna milya-pinyi-nyayini Kaatu', lawa kujaju! Kala kajilpa nyanungurlu yapangku purda-nyangkarla manu warrarda yampiyarla kuruwarri Kaatu-kurlangu puranja-wangurlu, ngulaju kajika wangka yijardu-wangu warlka. ⁵ Kala kaji kuja-piya-wangurlu purami kuruwarri Kaatu-kurlangu junga-nyayirni yijardurlu wilji-wangurlu, ngulakuju karla yulkami Kaatuju karrikarri-wangu. Nyarrparlu kujarlipa-nyanu milya-pinyi ngaliparlaju junga-japa kuja karlipa nyinami Kaatu-kurlangu? ⁶ Nganarlangu kuja-ka tarnnga-juku nganta nyinami Kaatu-kurlangu nganta, ngulaju yungulparla nyinayarla Jijaji-piya-yijala.

Kirijini-patujurlipa-nyanu yulkami

⁷ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, nyampunya karna-nyarra yilyamirra kuruwarri Kaatu-kurlanguju, kula jalangu-warnu, lawa. Ngari karna-nyarra kuruwarri nyurru-warnu-juku yilyamirra Kaatu-kurlanguju yangka kujalpankulu purda-nyangu Kirijini-jarrinjarla, yangka kujalpanalu-nyarra yimi-ngarrurnu kamparrurlu-wiyi. ⁸ Ngulaju ngula-juku. Kala jinta-karilki karna-nyarra pipangka yirrarninjarla yilyamirra kuruwarri ngurrju-nyayirni jalangu-warnu. Munga ngulaju karla marlaja waparla-jarrinjarra-yani Kaatuku Rdili-nyayirni-wanguku. Rdili-nyayirni-wangu ngulaju-ka tarnnga-juku rdili-karrilki, junga-nyayirni nyampuju Rdili-nyayirni-wangu. Manu jungarni-nyayirni-yijalankulu nyurrurlaju kuja kankulurla jirnganja nyinami Rdili-nyayirni-wanguku. ⁹ Ngana nganta kuja-ka nyinami nganta Rdili-nyayirni-wangurla nganta, kajilparla nyurunyuru-jarriyarla Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju kajika karlirr-yani-juku Kaatu-kujaku milpa-parnta rdili-nyanja-wangu mungangka. ¹⁰ Kala ngana-puka kuja karla yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-ka nyinami Kaatu-kurlangu-juku Rdili-nyayirni-wangurla-juku. Kula-ka karlirr-yani maju-kurrapinangu, lawa. ¹¹ Kala kuja-piya-wangu, yapa ngana-puka kuja karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-ka karlirr-yani Kaatu-kujakuju. Ngulaju-ka ramparlampal-wapami munga-wana-piyarla yirdija kuja mungangku pampa-manu.

Nyiyarningkijarra Juju Ngawu-kurlangu nyampurla walyangka, ngulajurlipa yampimi

¹² Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampu karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Nyurru-juku-nyarra Kaatuju yawuru-jarrija wilji-warnukulu. Nyurru-juku-nyarrarla marlaja yawuru-jarrija Jijaji Kirajikiji." ¹³ Manu ngula nyurrurlaku jarlu-pardu-patuku karna-nyarra nyurrurlarlanguku pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Nyurrurlarlu-jala kankulu yangka milya-pinyi-jala nyanungu Jijaji kujalpa Kaatu-kurlu nyinaja jukurrpa-wangurla-wiyi." Manu ngula nyurrurlarlanguku kurdu-warnu-patuku ngula karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Nyurrurla kujarla puta puntarnu Kaatukuju Juju Ngawungku, ngulajunkulu wurrangu-juku mamparl-pungu." ¹⁴ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampunya karna-nyarra pipangka yirrarninjarla yarda wangkami ngulaju kuja: "Milya-pinyi-jala kankulu Wapirra Kaatuju." Manu jarlu-pardu-patu, nyampu-yijala karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Nyurrurlarlaju kankulu milya-pinyi yangkaju nyanungu Jijaji kujalpa nyinaja Kaatu-kurlu jukurrpa-wangurla-wiyi." Manu ngula kurdu-warnu-patu, nyampu-yijala karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Pirrjirdi kankulurla marlaja nyinami nyanungu-nyangukuju jarukuju lani-wangu-juku nyurrurla. Manulpankulu wurrangu-juku mamparl-pungu Juju Ngawu."

¹⁵ Nyampurla walyangka, nyiyarlangu kuja-ka nyinami Kaatu-kurlangu-wangu majumaju, ngulaju-ka nyinami Juju Ngawu-kurlangu. Ngulajurlipa yampimi nyinypa-wangurlu, kuja-piya-wangurlipa nyinami wartardi-jarrinja-wangu. Ngana-puka yapa kuja-ka wartardi-jarri manu tarnnga-jarri Juju Ngawu-kurlangurla nyiyarningkijarrarla, ngulaju-ka nyinami Wapirra Kaatuku kuja-purda-kari yulkanja-wangu. ¹⁶ Ngulaju

yangka kuja-ka yapangku wardu-pinyi nyiyarningkijarra maju Juju Ngawu-kurlangu, kuja-ka purlurparlu warrarda purda-nyanyi, manu nyiya-puka kuja-ka nyanyi majumajurlangu, manu kuja karla langawirl-karri nyiyarningkijarraku majumajuku punkuku, manu kuja kanyanurla warrarda kurrurru-karri manu pulka-pinyi nyiyarningkijarraku, ngularra-piya ngula-ka nyina, ngulaju maju Kaatu-kurlangu-wangu. Nyampu-piya ngulaju kula karla Kaatuku marlaja nyinami, lawa. Juju Ngawuku karla marlaja nyinami maju-nyayirni nyampu-piya-juku. ¹⁷ Nguruju-ka rdangkarlpa-jarrinja-yanilki nyampurla walyangka. Kaji ngaka walya nguru waparlarri-manu lawa-jarri, ngulaju kulalu yapaju wartardi-jarrimilki Juju Ngawu-kurlangurlaju nyiyarningkijarrarla majumajurla. Kala nganangku-puka kuja-ka warrarda purda-nyanyi wilji-wangurlu kuruwarrri Kaatu-kurlangu, ngulaju kapurla jirrnganja nyinami tarnnga-juku.

Yijardu-wangu-kurlu yangka Jijaji Kiraji-piya-wangu-kurlu

¹⁸ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nguruju kangalpa wuurnpa-jarrimi ngalipaku Kirijiniki. Nyurru-jukunkulu-nganpa yangka purda-nyangu jaru jinta-kari-kirli yirdi-kirli Kiraji-piya-wangu-kurlu Yijardu-wangu-kurlu warntarla-kurlu kapu-jana karlirr-kanyi manu pinarri-mani yapa-jarlu. Junga kujaju. Jalangu-jarraju panu-nyayirni kalu yanirni warrarda Kiraji-piya-wangu-patu Yijardu-wangu-patu, manu kalu-jana yapa panu karlirr-kanyi Jijaji Kiraji-kijaku yimirr-yinja-karrarlur majungku. Nyampurra kuja karlipa-jana nyanyi majumaju, ngulaju karlipa manngu-nyanyi manu miyiki-nyanyi nguruju kangalpa kutulku-jarri yangka Jijajilki yaninjarniki pina. ¹⁹ Kala nyampu yapa kulalanganpa nyinaja warlalja wungu-warnu, ngulanyalu-nganpa yanu jurnta. Kala kajili nyinayarla wungu-warnu warlalja kaninjara, ngulaju kapulu nyinayarla nganimparla turnu-warnurla. Kala kujalu-nganpa yampija, yanu jurntalu-nganpa, ngulajurnalujana milya-pungu manu miyiki-nyangu kula nganimpa-nyangu wungu-warnu manu warlalja. ²⁰ Nyurrurla, kula kankulu yalirra-piya nyina Yijardu-wangu-patu-piya yirdija-ngarra-nyarra Jijajirli Pirlirra kurru-pungu. Milya-pinjaku-nyarra kurru-pungu nyiyarningkijarraku yijarduku Kaatu-kurlanguku kuruwarrriki yungunkulu milya-pinyi. ²¹ Nyurrurlaju, milya-pinyi karna-nyarra kula kankulu yapa ngalya-kari-piya nyina yangka kuja kalu nyina ngurrra yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirliki. Pina-jala kankulu nyinami yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirliki. Junga-juku nyampunya karna-nyarra nyampu wangka nyurrurlaku Jijaji Kiraji-kirli. Kula kangalpa yimirr-yinyi Jijajirli, warrarda kangalpa wangka junga-nyayirni.

²² Ngana-puka kuja-ka nyinami warlkanji, kuja-ka nyina ngungkurr-nyinanja-wangu, ngulaju-ka wangkami, "Jijaji kula-ka nyinami Kiraji, Kaatu-kurlangu Yilyanja-warnu." Manu ngana-puka kuja-ka wangkami warlka, "Kularla Wapirra Kaatu Kirda-nyanu Jijajilki. Manu kularla Jijaji Ngalapi-nyanu Kaatuku." Ngana-puka kuja-ka kujaju warlka wangka, ngulanya yangka Kiraji-piya-wanguju Yijardu-wanguju. ²³ Ngana-puka kuja-ka wangkami nganta, "Jijaji nganta kularla Ngalapi-nyanu Kaatuku," ngulaju kula-ka nyinami kurdu-nyanu Kaatu-kurlangu, lawa. Kala ngana-puka kuja-ka wangkami nganta, "Jijaji nganta Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu," ngulaju karla jirrnganja nyinami Jijajilki kurdu-nyanu Kaatu-kurlangu.

²⁴ Nyurrurlarlujunkulu purda-nyangu Kaatu-kurlangu jaru ngurruju nyurru-wiyi. Ngulajulu warrarda manngu-nyangka manu puraya wajawaja-maninja-wangurlu. Kajilpankulu warrarda manngu-nyangkarla wajawaja-maninja-wangurlu manu purayarla, ngulaju kajilkankulu-jana jirrnganja nyinami jintangka Kirdarlanguku. ²⁵ Nyampuju wankaru yangka kuja-ngalpa Jijajirli janguku-pungu ngakaku yinjaku: Kapurliparla tarnnga-juku jirrnganja nyinami wankaru Kaatukuju.

²⁶ Nyampurranya karna-nyarra yimi-ngarrirni yali-patu-kujaku mulujamulujarlu Yijardu-wangu-patu-kujaku, kalakalu-nyarra marda karlirr-kanyi maju-kurra-pinangu. ²⁷ Ngula-kujakujaku-nyarra Kaaturlu kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu. Kujarlaju kulankulu nganalku payirni yungu-nyarra pinarri-mani, lawa. Nyurru-juku kanyarra Pirlirparlu pinarri-mani junga-nyayirni nyiyarningkijarra Kaatu-kurlu. Kula kanyarra yimirr-yinyi manu jiliwirri-karrarlur pinarri-mani. Jungajukulu manngu-nyangka wajawaja-maninja-wangurlu-juku yijardurlu, kuja-nyarra pinarri-manu Pirlirparlu Kaatu-kurlangurlu. Manulu tarnngalku-juku nyinaka Jijaji Kiraji-kirlangu.

Nyinamirlipa Kaatu-kurlangu-juku warlalja ngakaku kaji Jijaji pinarni yani

²⁸ Kurdukurdu ngaju-nyangu, tarnngajukulu nyinaka Jijaji Kiraji-kirlangu-juku, kalakankulu marda yampimi jukuru-jarrinjarla. Kajilpa pina-yantarlarni jalangu marda, jukurra marda, kajika-ngalpa parlu-pinyi nyanungu-nyangu-juku, ngulangaku kajikarlipa kurnta-wangu karrimi nyanungurla kamparru. Kujarlajulu nyinaya tarnngaparnta yapa nyanungu-nyangu-juku, yungurliparla wirwirl-nyinami lani-wangulku.

²⁹ Jungarni-ngawurrrpa-jala kankulu milya-pinyi Jijaji Kirajiji, kujarlanya kankulu milya-pinyi yapaju kuja-ka marda nyinami Kaatu-kurlangu marda, marda wilji warntarla kuja-purda-kari. Nganangku-puka kuja-ka purami jungarnirli Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngulaju-ka nyinami Kaatu-kurlangu kurdu-nyanu.

3

Ngalipa karlipa nyinami Kaatu-kurlangu kurdukurdu

¹ Wapirra Kaatuju kangalpa yulkami-nyayirni ngalipakuju, kuja kangalpa kurdukurdu warlalja-pajirni nyanungurlu. Junga-juku karlipa ngula-juku nyinami kurdukurdu nyanungu-nyangu nyanunguku. Kala ngalya-kariji yapaju Juju Ngawu-kurlangu, ngulangkuju kula kalu Kaatuju milya-pinyi. Kujarlanya kula kalu-ngalpa ngalipaju milya-pinyi ngula karlipa ngalipa nyinami Kaatu-kurlangu kurdukurdu. ² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, jalanguju karlipa nyinami Kaatu-kurlangu yapa nyanungu-nyangu warlalja. Ngurrrpa-juku karlipa nyinami milya-pinjakuju kajirlipangarra nyinami ngakalku nyiya-piya mayi. Kala ngari karlipa wita-wiyi milya-pinyi jalanguju, ngulaju kuja: Nyangurla mayi kaji pinarni yani Jijaji, ngulaju kapurlipa nyanyi Kaatuju jurruku-juku. Ngula kapurlipa nyanungu-piyalku-yijala nyinami ngur-rjuklu. ³ Nyampu-kurluku Jijaji Kiraji-kirliki kuja karla ngana-puka ngungkurr-nyinami manu wardinyi-jarri kapuru-wangu, ngulaju kyananu kirlika-mani pirlirrpaju Jijaji-piya.

Yungulparlipa nyinayarla jungarni karlirr-yaninja-wangu

⁴ Ngana-puka yapa kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulangkuju-ka kuruwarri rdilyki-pinyi Kaatu-kurlangu, ngulaju-ka nyinami majulku. Yangka warntarla wilji ngulaju yangka kuja-ka nyina nyanungu-nyangu-wana kuruwarri-wana wilji-juku yapa, kula-ka yangka Kaatu-kurlangu kuruwarri purami. ⁵ Pina-jala kankulurla nyinami Jijajiki kuja yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra ngalipaku kunka-pardinaku, yungungalpa muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku. Yali Jijaji kulalpa nyiyakulku karlirr-yantarla, lawa. ⁶ Yapa Kaatu-kurlangu warlalja nyanungu-nyangu nyurrurla, kulalpankulu nyarrpa karlirr-yantarla warrarda, lawa. Yapa-kari ngana-puka kuja-ka karlirr-yani-juku warrarda Kaatu-kujaku, ngulangkuju kula-ka milya-pinyi Kaatuju.

⁷ Kurdukurdu ngaju-nyangu, kawarr-kanja-kujakulu-nyanu warrawarra-kangka yapa ngalya-kari-kijaku, kalakalu-nyarra karlirr-kanyi. Yapangku kuja-ka jungarnirli purami Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngula-mipaju-ka nyinami Jijaji-piya jungarni-juku. ⁸ Kuja-piya-wangu yapa ngana-puka kuja-ka warrarda karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulaju-ka nyinami Juju Ngawu-kurlangu yapa maju-nyayirni, ngulangkuju-ka purami yapangku Juju Ngawu kuja Juju Ngawu-wiyi nyurru-wiyi karlirr-yanu, ngulanya-ka yapangkuju wirliyarla pura maju-wana. Nyanungurlu Juju Ngawungku maju-manu nyiyarn-ingkijarra nyampurla walyangka ngurungka karlirr-yaninjarlu. Kujarlanya Kaaturlu yilyajarni Ngalapi-nyanuju Jijaji Kirajiji muku riwarr-pinjaku manu mirririnjaku majumajuku Juju Ngawu-kurlanguku.

⁹ Yapa Kaatu-kurlangu ngulangkuju-ka mardarni Pirlirrrpa nyanungu-nyangu, ngulaju-ka nyinami jungarni karlirr-yaninja-wangu. Kulalpa nyarrpa karlirr-yantarla warrarda Kaatu-kujaku, yirdija Kaatu-kurlangu yapa warlalja nyanungu-nyangu. ¹⁰ Nyarrparlu kuja karlipa-jana milya-pinyi manu miimii-nyanyi yapaju Kaatu-kurlangu marda, Juju Ngawu-kurlangu marda? Ngulaju karlipa-jana milya-pinyi kujarl: Ngana-puka yangka kuja-ka karlirr-yani warrarda manu yulkanja-wangu nyina, ngulaju-ka nyinami Juju Ngawu-kurlangu. Kala yangka kuja karlipa nyinami Kaatu-kurlangu, ngulaju karlipa nyinami jungarni, manu karlipa-nyanu yulkami ngalipa.

Ngalipajurlipa-nyanu yulka

¹¹ Nyampu jaru kujankulu purda-nyangu nyurru-wiyi, ngulaju yungurlipa-nyanu yulkami. ¹² Manu yungurlipa nyinami wati Kayini-piya-wangu kujalpa Juju Ngawu-kurlangu nyinaja. Nyanungujulpa nyinaja maju-nyayirni. Kala kukurnu-nyanuju, ngulajulpa nyinaja ngurrju karlirr-yaninja-wangu. Kujarlanya pungu tarnnga-kurra nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu.*

¹³ Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, nyinakalu wajampa-jarrinja-wangu manu ngarrurda-wangu yangka kajili-nyarra Kirijini-wangu yapa nyurunyuru-jarri. ¹⁴ Ngalipa karlipa-nyanu yulkami Kirijini-kariyi-nyanukuju. Kujarlanya karlipa pinaju nyinami nguru-jarraku yangka-jarraku nyurnu-kurlanguku nguruku manu wankaru-kurlanguku

* 3:12 Nyangka Genesis 4

nguruku. Kaaturlu-ngalpa nyurru-juku kulpari kangu yangka-ngurlu nyurnu-kurlangu-ngurlu, ngula-jangkanya karlipa nyinami wankarulku nyanungu-nyangurla nguru-nyayirni-wangurla. Kuja-piya-wangu ngana-puka kuja karla nyurunyuru-jarrimi Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-ka nyinami nguru-karirla nyurnu-kurlangurla. ¹⁵ Yapa nganangku-puka kuja kanyanu Kirijini-ngarrirni nganta, kajilparla nyurunyuru-jarriyarla Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju kajika nyinami yapa tarnnga-kurra pinjapanu maju-nyayirni. Kula karla jirrnganja nyinami wankaru tarnnga-juku Kaatuku, lawa.

¹⁶ Nyarrparlulkurlipa-nyanu milya-pinyi yulkanja-warnu kuja karlipa-nyanu yulkami nganta Kirijini-kariyi-nyanuju nganta? Jijaji-ngalpa kunka-pardinjarla palija watiya warntawarntarla ngalipaku. Kujarlaju warrawarra-kanyirlipa-nyanu palinjakungarntirli-malku. ¹⁷ Yapa marda-ka wangka nganta nyanunguju nganta Kaatukurlangu yulkanja wita-wangu nganta. Marda-ka mardarni jurnarrpa panu-jarlu manu talarlangu panu-nyayirni. Manu-ka nyanyi Kirijini-kariyi-nyanu marlajarra-nyayirni jurnarrpa-wangu, wiyarrpa. Kajilparla nyinayarla mari-wangu manu jurnarrpa yinja-wangu, ngulaju kula karla yulkami Kaatu-piyalku, lawa. ¹⁸ Kurdukurdu ngaju-nyangu, junga-nyayirnilipa-jana yulkami yapa ngalya-karikiji jaru jamulu wangkanja-wangu manu jurnarrpa jurnta mardarninja-wangu. Jungangkurlipa-jana yinyi, manurlipa-jana ngurru nyina.

Kirijini-patuju kapurlipa lani-wangu karri Kaatuku kamparru

¹⁹ Nyarrparlu karlipa-nyanu Kirijinirli milya-pinyi Kaatu-kurlangu-japa warlajla, marda yapa-kari karliparla jurnta nyina? Manu puntu-japa karliparla nyina manu rarralya? ²⁰ Kajilparlipa Kirijiniji kurnta nyinayarla, ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kajika-ngalpa mardarni-juku. Milya-pinyi-ka nyiyarningkijarra, manu kangalpa yulkami-juku. Kujarlanya karliparla nyinami puntu manu rarralya Kaatukuju. ²¹⁻²² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, kajilparliparla puntu manu rarralya nyinayarla Kaatukuju, ngulaju kularlipa lanilki nyina. Manu kajikarliparla kutu wangkami Kaatuku nyiyarningkijarraku. Purami karlipa kuruwarri nyanungu-nyangu yirriyirirli ngurru nyinanjaku kuja kangalpa wangkami. Kujarlaju karlipa wardinyi-mani Kaatuju. Kujarlaju nyiyarlanguku kajirlipa payirni, ngulaju kapu-ngalpa yinyi. ²³ Nyampunya Kaatu-kurlangu kuruwarri ngalipaku puranjaku kuja kangalpa wangkami ngurruju nyinanjaku. Kuruwarri-ka wangka kuja, “Ngaliparliparla ngungkur-nyina Jijaji Kirajiki Ngalapi-nyanuku, manurlipa-nyanu yulkami.” Nyampunya kangalpa wangka Kaatuju. ²⁴ Nganangku-puka yapangku kuja-ka purami kuruwarri Kaatu-kurlangu yirriyirri-nyayirnilri, ngulaju nyanungu-nyangu yapa warlajla, manu karla Kaatuju jirrnganja nyina tarnnga nyanunguku yampinja-wangu. Nyarrparluripa-nyanu yapangku milya-pinyi ngaliparlaju yapajurlipa Kaatu-kurlangu marda, lawa marda? Nyanungu-nyangu Pirlirra kuja-ngalpa yungu, manu kangalpa palka kaninjarni nyina ngaliparla, nyampu-kurlurlunya karlipa-nyanu milya-pinyi Kaatu-kurlangu yapa, yangka kuja kangalpa jirrnganja nyina tarnnga yampinja-wangu.

4

Miimii-nyanjarlalparlipa-jana waalparrikarla yapa-patuju marda Kaatu-kurlangu-japa, marda Juju Ngawu-kurlangu

¹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, nyampurula walyangka kalu nyinami panu-jarlu-nyayirni jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu nganta. Ngulakujulu-jana ngungkur-nyinanja-wangu jurnta nyinaya! Marlaja wangka nganta kalurla Pirlirra Kaatu-kurlangu nganta. Junga marda kalu wangka, warlka marda kalu kujaju wangka. Ngungkur-nyinanjakungarntirliji, miimii-nyanjarlalu-jana waalparrika yapa-patuju marda Kaatu-kurlangu-kurlu-japa, lawa ngula-wangu marda. ² Nyarrparlu kankulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu Pirlirra-jangka kuja kalu-nyarra yimi-ngarrirni nganta jaru junga nganta? Yapa kajilpalu nyinayarla Kaatu-kurlangu, ngulaju kajikalu kujaju wangka, “Kari-nganta Jijaji Kiraji palka-jarrija yapa-nyayirni.” Ngulanya kalu nyinami Kaatu-kurlangu yapaju. ³ Kala yapa kajilpa Kaatu-kurlangu-wangu nyinayarla, ngulaju kajika wangka kujaju, “Jijaji Kiraji, kula palka-jarrija yapa-nyayirni, lawa. Ngarilpa nyinaja pirlirra-mipa.” Kuja wangkanjarla karla jurnta nyinami Kaatukuju yangka Kiraji-piya-wangu Yijardu-wangu. Nyampuju Kiraji-piya-wangu Yijardu-wangu yapa ngulaju yangka jinta-juku jurrku-juku kujankulu jaru purda-nyangu kapu ngaka yanirni nyampu-kurra walya-kurra. Jalangu-jala-ka nyina palka nyampurula nyurru-juku maju-nyayirni yangka Kiraji-piya-wangu Yijardu-wangu.

⁴ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyurrurla kankulu nyinami Kaatu-kurlangu-patu yapa-patu. Panu-kari kalu nyinami Juju Ngawu-kurlangu yangka Kiraji-kirlangu nganta jarukungarduyu-patu nganta. Kaatu karla jurnta nyinami wiri-nyayirni Juju Ngawukuju. Ngula-piya-yijala kankulu-jana wiri-yijala jurnta nyinami yangka-patukuju Kiraji-piya-wangu-patukuju, manu nyurru-jukunkulu-jana mamparl-pungu nyampurla walyangka. ⁵ Yangka-paturlu kuja kalu-nyanu Kiraji-kirlangu-pajirni, ngulaju walku! Ngulaju kalu nyinami Juju Ngawu-kurlangu-patu. Ngula-paturlu kalu-jana warru yimi-ngarrirni Juju Ngawu-kurlangu yimi yapa-patu-kariki Juju Ngawu-kurlangu-patuku-yijala. Ngampurrparlu kalu-jana purda-nyanyi yimi Juju Ngawu-kurlangukuju wangkanja-kurrakuju. ⁶ Ngalipa karlipa nyinami Kaatu-kurlangu yapa-patu junga-nyayirni. Ngana-puka yapa kuja-ka pina-nyayirni nyinami Kaatuku, ngulangkuju kangalpa purda-nyanyi Kaatu-kurlangu yimi-ngarririnja-kurra rdakurl-kijirinja-karrarl. Ngana-puka kuja-ka nyinami Kaatu-kurlangu-wangu, ngulangkuju kula kangalpa purda-nyanyi yimi-ngarririnja-kurra. Kujarlunya karlipa-jana milya-pinyi yapa-patu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu marda, Juju Ngawu-kurlangu jarukungarduyu marda.

Kaatu-piyajurlipa-nyanu yulkami

⁷ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, Kaatu kangalpa yulkami tarnnga-juku. Ngana-puka kuja kajana yulkami yapa ngalya-kariki, ngulaju-ka nyinami Kaatu-kurlangu yapa, manu pina-nyayirni-ka nyinami nyanungukuju. Kujarlaju, yulkarlipa-nyanu ngaliparlangu! ⁸ Kuja-wangu, ngana-puka yapa kuja kajana jurnta nyinami yapa ngalya-kariki yulkanja-wangu, ngurrrpa-ka nyinami Kaatukuju, yirdija Kaatuju Yulkanja-panu ngalipaku. ⁹ Nyarrparlu-nyanu milki-yirrarnu ngalipa-kurra Kaaturluju Yulkanja-panurlu kuja kangalpa yulkami nganta? Yulkanjarla-ngalpa yilyajarni nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu marulu nyampurkurra walya-kurra yungurlparla jirnganja nyinami wankaru-nyayirni nyanungurla. ¹⁰ Nyarrparlurlipa Kaatuju milya-pinyi Yulkanja-panuju? Kularliparla nyanungukuwiyi yulkaja, lawa. Nyanunguju-ngalpa yulkaja-wiyi, kamparruju yilyajarni Ngalapi-nyanu nyanungu-nyangu, ngula-kurlurlunya-nyanu walyka-yirrarnu ngaliparla wiljipanurla. Yangka kuja Jijaji Kiraji waraly-karrija watiya warntawarntarla, ngulaju Kaatuku yimiri-maninjaku. Ngula-juku karlipa milya-pinyi Yulkanja-panu Kaatuju. ¹¹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, tarnnga-nyayirni kangalpa yulkami ngalipaku Kaatuju karrikarri-wangu-juku. Kujarlajurlipa-nyanu yulkami. ¹² Kula nganangku yapangku nyangu Kaatuju miparrpaju, lawa. Kajirlipa-nyanu yulkami, ngulaju Kaatu kangalpa nyinami tarnnga ngaliparla yampinja-wangu, kapurlipa-nyanu yulkami nyanungu-piyalku.

Lani-wangu karlipa nyinami Kaatu-kurlangu yulkanja-warnu

¹³ Nyarrparlurlipa-nyanu milya-pinyi yapa-paturluju marda Kaatu-kurlanguju warlalja, lawa marda? Nyarrparlurlipa milya-pinyi nyanunguju kuja kangalpa jirnganja nyinami tarnnga-juku? Ngulaju kujarlu kuja-ngalpa yungu Pirlirrpaju nyanungu-nyanguju. Kujarlanya karlipa-nyanu milya-pinyi Kaatu-kurlangu yapaju. ¹⁴ Nganimparlurnalu nyangu Ngalapi-nyanu parra-kari parra-karirli, ngula-jangka karnalu-nyarra yimi-ngarrirni Wapirra Kaatu-kurlangu yangka kuja-ngalpa yilyajarni Jijaji Kiraji yangka Wankaru-yinja-panu. Yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra yapaku muurl-mardarninjaku karlirr-yaninja-kujaku. ¹⁵ Nganangku-puka yapangku kuja-ka Ngalapi-nyanu-pajirni Kaatu-kurlangu Jijaji Kiraji, ngulaju-ka nyinami yapa Kaatu-kurlangu. Ngulakuju karla Kaatuju jirnganja nyinami tarnnga-juku yampinja-wangu-juku. ¹⁶ Pina karliparla nyinami Kaatuku Yulkanja-panuku. Ngulaju karliparla wala nyinami, yalarni kangalpa yulkami tarnnga-juku Kaatuju.

Ngula-piya-yijala ngana-puka yapa kuja kajana yulkami yapa ngalya-kariki yampinja-wangu, ngulaju tarnnga-ka nyinami Kaatu-kurlangu-juku. Kaatuju karla jirnganja nyinami tarnnga-yijala yampinja-wangu. ¹⁷ Junga kujaju! Nyampurla walyangka Kaatu kangalpa yulkami tarnnga-nyayirni yampinja-wangu Jijaji-piyaku. Kujarlaju kajingalpa Kaaturlu miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa karlirr-mardarninjakungarntirli, yulkanja-warnu kapurlipa lani-wangu karri manu mirr-mirr-karrinja-wangu-juku nyanungurla kamparru. Lani-wangu kapurlipa karri Jijaji-piya Kaatu-kurlangu yulkanja-warnuju. ¹⁸ Yapa ngana-puka kuja karla yulkami Kaatuku, ngulaju karla nyinami lani-wangu-yijala. Kaatu karla yulkami-nyayirni yalumpuku yapaku, kuja-jangkanya karla lani-wanguju nyinami. Kuja-piya-wangu, yapa kuja karla lani nyinami Kaatuku, ngulaju kanyanu kanunju wangkami mialu, ngulaju kuja, "Kaaturlu-jala kapuju murrumurrumani maju-panuju nganta." Wangka kanyanu kanunju mialu, ngulaju kuja, "Kapuju

yampimi Kaaturlu yulkanja-wangurlu nganta.” Kujarlu wangkanjarlu-ka kanginy-pinyi Kaatuju Yulkanja-panuju.

¹⁹ Ngalipa karliparla Kaatuku yulkami, yirdija-ngalpa kamparruju yulkaja-wiyi ngalipakuju. ²⁰ Yapa marda kangalpa wangka nyanunguju nganta karla yulkami Kaatuku. Ngula wangkanja-puru marda karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngulaju warlkanji wita-wangu yalumpuju! Ngula karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku nyanja-warnuku, yapa kuja-piyaju kulalparla nyarrpalku yulkayarla Kaatukuju nyanja-wangu-jangkakuju. Lawa, kulalparla nyarrpa yulkayarla Kaatukuju! ²¹ Nyampunya kuruwarri Kaatu-kurlangu kuja-ngalpa yirrarnu: “Yapa kuja karla Kaatuku nganta yulkami Kirijini nganta, ngula-puruju yungurla yulkami Kirijini-kariyi-nyanurlanguku.”

5

Yungulparlipa warrarda mamparl-pinjarla yilyayarla nyiyarlangu Juju Ngawu-kurlangu

¹ Kuja karliparla nyinami Kaatuku kurdukurdu, ngalipa-mipa karliparla Jijajikiji ngungkurr-nyinami, yali kuja-ngalpa Kaaturlu milarninjarla yilyajarni. Kuja karliparla yulkami Kaatuku, ngulaju karlipa-jana yulkami Kaatu-kurlangurlanguku yaparlanguku. ² Nyarrparlulkurlipa-nyanu milya-pinyi yapangkuju yangka kuja karlipa-jana yulkami nganta Kirijini-kariyi-nyanu-patuku? Ngulaju yangka kuja karliparla Kaatuku yulkami nganta, ngulangkujulipa kuruwarri nyanungu-nyangu purami ngampurrparlu-juku. Ngula-jangkanya karlipa-jana yulkami Kirijini-kariyi-nyanukuju. ³ Kaatu-kurlangu kuruwarri, kuja karlipa purami yijardurlu, ngulaju karliparla yulkami. Purami kuja karlipa ngaliparlu ngampurrparlu, ngulangku kula kangalpa mata-maninjarla rampakumani Kaatu-kurlangurlu kuruwarrirliji, lawa. ⁴ Kaaturlu kangalpa pirrjirdi-mani nyiyarlangu Juju Ngawu-kurlanguku yungurlu warrarda mamparl-pinjarla yilyami karlirr-kanja-kujaku. Panu-jarlu yapa karlipa nyinami Kaatu-kurlangu, ngula karliparla wala nyinami nyanunguku nyiyarlanguku. Kujarlunya karlipa mamparl-pinjarla yilyami Juju Ngawu-kurlanguju, wala kuja karliparla nyina Kaatuku. ⁵ Junga kujaju. Nganangku-puka yapangku Jijaji kuja-ka Ngalapi-nyanu-pajirni Kaatu-kurlangu, ngulamiparlunya-ka mamparl-pinjarla yilyami Juju Ngawu-kurlanguju yapa ngalya-kariji karlirr-kanja-kujakuju.

Kaaturlu kangalpa yimi-ngarrirni Ngalapi-nyanu nyanungu-nyangu ngalipaku Kirijini-patuku

⁶ Jijaji Kiraji ngulaju yangka kuja papitaji-jarrija ngapangka, ngula-jangkaku kuja yalyu karlinjarla palija junga watiya warntawarntarla. Kula palinja-wangu nyinaja papitaji-jarrinja-warnuju, lawa. Junga palija. Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu, ngulaju yijardu-wangkanja-palka Pirlirrpaju. Kujarlunya kangalpa nyanja-warnurlu yimi-ngarrirni Jijaji Kirajiji ngalipakuju. ⁷⁻⁸ Wirrkardu-jangka karlipa milya-pinyi Jijaji Kiraji, ngulaju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-jangka, manungapangka papitaji-jarrinja-warnu-jangka, manungalyu karlinja-warnu-jangka, yangka-juku jurru-juku kangalpa yimi-ngarrirni Jijaji-kirliji. Ngula-jangka marnkurrrpa-jangkanya karlipa milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. ⁹ Yapa jinta-karirli kajilpa-ngalpa yimi-ngarrikarla jaru nyiyarlangu-kurlu marda nyanja-warnurlu nganta, ngulaju kajikarliparla marda ngungkurr-nyinami, kala lawa marda. Kajika-ngalpa marda yimirr-yinyirlangu. Kala Kaatuju kula-ka kuja-piya nyina, lawa. Warrarda kangalpa jungarnirli yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli Ngalapi-nyanu-kurlu. Ngulakuju yungulparliparla ngungkurr-nyinayarla! ¹⁰ Ngana-puka yapa kuja karla ngungkurr-nyinami Ngalapi-nyanuku Kaatu-kurlanguku, ngulangkuju-ka mardarni yimi junga Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu yangka kuja-ngalpa yimi-ngarrurnu. Kala kuja-piya-wangu, ngana-puka yapa kuja karla kapuru nyinami Kaatuku yimi-ngarrirninja-warnuku, ngulangkuju kujarlunya-ka warlkanji-pajirni Kaatuju, yangka kuja-ngalpa yimi-ngarrurnu Ngalapi-nyanuku. ¹¹ Nyampunya jaruju kangalpa yimi-ngarrirni Kaaturluju wankaru-kurlu. Kaaturlu-ngalpa yilyajarni Ngalapi-nyanu yungurliparla nyanungu-mipaku marlaja nyinami tarnnga-juku. ¹² Junga-juku, ngana-puka yapa kuja karla wungu jirrnganja nyinami Ngalapi-nyanuku, ngulaju wankarulku karla jirrnganja nyinami tarnnga-juku. Ngana-puka kula karla jirrnganja nyina, ngulaju kula-ka kuja-piya wankarulku nyinami, lawa.

Walangu yungurlipa-janarla Kaatuku payirni yapa-patu-kariki karlirr-yaninja-warnuku

¹³ Nyurrurlajunkulu yapa Kaatu-kurlangu yangka kuja kankulurla ngungkurr-nyinami Ngalapi-nyanuku. Nyurrurlaku karna-nyarra pipangka yirrarni yungunkulu milya-pinyi kapunkulurla jirranganja nyina wankaru tarnga-juku. ¹⁴ Wala karliparla nyinami Kaatuku nyiyarlangukungarnti ngurrju-mipakungarnti payirninjakungarnti. Kajilparlipa payikarla nyiyarlanguku, kajilparla ngungkurr-nyinayarla-wiyi yangkaku jurrkuku-juku, ngulakuju kajika-ngalpa Kaatuju ngungkurr-nyina payirninja-kurraku. Kapu-ngalpa purda-nyanyi wangkanja-kurra wurra-maninja-wangurlu. ¹⁵ Jungarnirli karlipa milya-pinyi Kaatu payirninjakungarntirli. Kuja kangalpa purda-nyanyi nyiyarlangu payirninja-kurra, ngulaju kapu-ngalpa yinyi wurra-maninja-wangurlu.

¹⁶ Kajilpankulu nyangkarla Kirijini-kariyi-nyanu kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulakujulurlajinta wangkaya Kaatuku, manu kapu yawuru-jarrinjarla wankaru-juku mardarni. Kala kuruwarri-nyayirni-wangu jinta-ka nguna Kaatu-kurlangu, kajilpa yapangku rdilyki-pungkarla, ngulaju kulalparla Kaatuju yawuru-jarriyarla. Kajika yapa yali pali tarnga-juku. Kaatujulu yampiya payirninja-wangurlu yalumpuku yapaku. ¹⁷ Yapa ngana-puka kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulangkuju-ka rdilyki-pinyi kuruwarri Kaatu-kurlangu. Kaatuju kapurla yawuru-jarri-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. Yapa yali kula palimilki.

¹⁸ Yapa Kaatu-kurlangu kurdukurdu kuja karliparla nyinami, kajikarlipa marda karlirr-yani ngari wita. Kala kulalparlipa warrarda karlirr-yantarla tarnga-juku yirdijarlipa kurdukurdu nyanungu-nyangulku. Karlirr-yaninja-kujaku kangalpa muurl-mardarni Ngalapi-nyanurlu Kaatu-kurlangurlu. Muurl-mardarninja-warnu kulalpa-ngalpa murrumuru-mantarla Juju Ngawungkuju. ¹⁹ Ngaliparluju Kirijini-paturlu karlipa-nyanu milya-pinyi, ngulaju karlipa nyinami Kaatu-kurlangulku yapa. Panukari kalu nyinami Juju Ngawu-kurlangu nyampurla walyangka, manu kalu purami. ²⁰ Nyampurlangunya karlipa milya-pinyi: Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu yanurnu nyampu-kurraju walya-kurra, jalangu-ka nyinami nyampurla. Nyanungurlu-jala-ngalpa pinarri-manu ngalipaju, ngula-jangkanya karliparla pina nyinami Kaatukuju jintaku jungarni-nyayirniki. Ngulakunya karliparla nyinami warlala Jijaji Kiraji-kirlangurla Ngalapi-nyanu-kurlangurla. Jijaji Kirajiji ngulaju jinta-juku-jala Kaatuju jungarni-nyayirniiji. Nyanungu-juku yangka Wankaru-yinja-panuju yangka wankaru Kaatu-kurlangu-jangka. ²¹ Kurdukurdu ngaju-nyangu, jawirdikili nyinaya juju-kari juju-kari-kijaku Kaatu-kurlangu-wangu-kujaku pirli-jangka marda, marda watiya-jangka! Ngula-juku.

2 John

Pipa 2 Jaanu-kurlangu

Jinta-kari pipa kuja-jana Jaanurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiyi-kurlu yimi nyampu?

Jaanurlu-jana marnkurrpa pipa yirrarnu Kirijini-patuku. Kamparru-warnu pipaju karlipa yirdi-mani Pipa 1 Jaanu-kurlangu. Nyampu pipa karlipa yirdi-mani Pipa 2 Jaanu-kurlangu. Ngaka-kari jinta-karilki yirrarnu pipaju, ngulaju karlipa yirdi-mani Pipa 3 Jaanu-kurlangu.

Nyampurla pipangka wangka kangalpa ngalipaku Jaanu yungurliparla yulkami Kaatuku junga-nyayirni, manu yungurlipa purami, manu yungurlipa purda-nyanyi nyarrpa kaji-ngalpa wangka nyanunguju.

¹ Ngajujurna Jaanu. Yapangku kajulu wiri-pajirni jaajikiji. Ngajulu karna-nyarra yirrarni nyampu pipa nyurrurlaku Kirijini-patuku kuja kankulu turnu-jarrimi. Kaaturlu-nyarra milarnu. Yulkami-nyayirni karna-nyarra, manu panu-karirlangu kalu-nyarra yulkami. Milya-pinyi kalu Kaatu-kurlangu junga yimi, manu kalurla ngungkurnyina. ² Ngalipa karliparla ngungkurnyina Kaatu-kurlangukuju yimi jungaku, manu kapurliparla tarnga-juku warrarda ngungkurnyina. Kujarlanya karnalu-nyarra yulkami.

³ Kaatuju ngalipakupalangu, manu Jijaji Kiraji nyanungu-nyangu Kaja-nyanu. Ngungkurnyina karliparla Kaatu-kurlanguku jungaku yimiki. Yulkami-nyayirni kalu-ngalpa Kirdarlanguju. Kujarlanya kapulu-ngalpa nyanungu-jarraju yimiri-jiki nyina, manu kapulu-ngalpa mari-jarrinjarla ngurrju nyina. Kapurlipa-jana marlaja nyina rarralya ngurrju.

⁴ Nyurru-wiyi, Wapirra Kaaturlu-ngalpa yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu yimi junga yungurlipa purami junganguku, manu yungurliparla jungarni nyina. Yapangkujuru yaninjarla yimi-ngarrurnu nyurrurla kuja kankulurla jungarni nyina Kaatuku. Nyanunguju wangkaja kuja kankulu purami nganta nyanungu-nyangu yimi junganguku. Kujarlanya karna wardinyiji nyina.

⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Yungurna-nyarra wangkami. Kularna-nyarra yimi jinta-kari yimi-ngarrirni. Kala yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yangka-juku yimi kuja-ngalpa Kaaturlu yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi Kirijini-jarrinjakungarntiji. Wangkaja-ngalpa yungurlipa-nyanu jarnkujarnku yulkami. Ngula-yiyala karna-nyarra yarda yimi-ngarrirni yimi jurku-juku nyampurlaju pipangka. ⁶ Nyarrparliparla yulkami Kaatukuju jungaju? Kaaturlu-ngalpa yimi yungu yungurlipa purami junganguku. Kajirli-pa purda-nyanjarla purami junganguku, kujanya karliparla yulkami Kaatukuju.

⁷ Kalalu panu-nyayirni nyurrurla-nyangu jaajirlaju nyinaja pina-watiji. Kalalu-jana yapa pinarri-manu Kaatu-kurluju. Ngulajulu kurruly-wantijalku. Ngulaju kalu jalangu nyina yimirr-yinja-palkalku. Yampijalu nyurrurla-nyangu turnu-warnuju, manulu warntarla yanu Kaatu-kujakuju. Kuja-jangkarlunya kalu-jana yapa panu-karirni yimirr-yinyi warlkangkulku. Yinyarra warlkanji-patu kalu wangkami Jijaji nganta kulalpa yapa-nyayirni nyinaja. Pirlirra-mipa nganta nyanunguju. Yinyarrarlaju warlkanji-watirli kuja kalu-jana yapa kanyi Jijaji-kijaku. ⁸ Warrawarra-kangkalu-nyanu nyanungurra-kujakuju! Kalakalu-nyarra yimirr-yinyi. Kajinkili-jana purda-nyanjarla purami yimirr-yinja-warnu, ngulaju kulankulu nguru-nyayirni-wangurla nyinami Kaatu-kurluju, lawa. Kapunkulu yini ngurra jinta-kari-kirra punku-kurra. ⁹ Jijaji Kirajirli-ngalpa pinarri-manu Yimi Ngurrju. Kaji yapa jinta-karirli nganangkupuka Yimi Ngurrju kurruly-kijirni yimi-kari-kirraluku, ngulakuju kula karla Kaatuju jirrnanja nyina nyanungukuju, lawa. Kala kajirli yapa ngungkurnyina yimiki kuja-ngalpa Jijajirli pinarri-manu, ngulakuju Kirdarlangu kapalarla jirrnanja nyina. ¹⁰ Marda yapa jinta-kari kajilpa yantarlarni nyurrurla-nyangu jaaji-kirra, ngulangu marda kajilpa-nyarra yimi-karirliki pinarri-mantarla Jijaji-kirli nganta, ngulaju kula yangka jurku-juku kuja-ngalpa ngalipa pinarri-manu. Kaji yapa kuja-piya yanirni, ngulaju kulalu kangka nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurraju. Kulalurla wapirdi wangkaya, ngarili yilyaya-puka. ¹¹ Nyiya-jangka kujaju? Kujarra-piya yimirr-yinja-panu,

kula kalurla Kaatuku warrki-jarrimi. Kajinkili-jana kanyi nyurrurla-nyangu ngurra-kurra, kapunkulu maju-yijala nyinami nyanungurra-piya.

¹² Yungurna-nyarra yarda yimi-ngarrirni panu-nyayirni, kala kularna-nyarra yirrarni nyampurula pipangka. Yungurna-nyarra yanirra nyurrurlaku nyanjaku ngaka. Kajirna yanirra, yungurna-nyarra nyanjarla wangkami. Ngula-jangkanya kapurlipa wardinyi nyinami.

¹³ Kaaturlu-nyanu milarnu Kirijini-patu kuja kalu nyina nyampurula ngaju-kurlu. Ngula-paturlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. Ngula-juku.

3 John

Pipa 3 Jaanu-kurlangu

Pipa purdangirli-warnu kuja-jana Jaanurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiyi-kurlu yimi nyampu?

Jaanurlu-jana marnkurrpa pipa yirrarnu yapa Kirijini-patuku. Kamparru-warnu pipaju ngulaju karlipa yirdi-mani Pipa 1 Jaanu-kurlangu. Jinta-kari pipaju ngulaju karlipa yirdi-mani Pipa 2 Jaanu-kurlangu. Nyampuju pipa, Jaanurlu kuja-jana yarda-yirrarnu Kirijini-patuku, yirdi-mani karlipa Pipa 3 Jaanu-kurlangu.

Jaanurlu pantirninjarla yirrarnurla pipa yirdikiji Kayijuku, ngulangkuju kujalpa-jana tala yungu yali-patuku Kirijini-patu-kariki ngulangkuju kujalpalu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli warru yimi-ngarrurnu, ngulakunya-pa-jana yungu talaju.

¹ Ngajujurna Jaanu. Yapangu kajulu wiri-pajirni jaajikiji. Ngajulu karnangu yirrarni nyampu pipa nyuntuku, Kayiju. Nyuntujunpa ngaju-nyangu wungu-warnu. Yulkami-nyayirni karnangu. ² Ngajukupurdangka wungu-warnu, milya-pinyi karnangu kuja kanparla ngurrju nyinami Kaatuku nyuntu-nyangu pirlirra-kurluju. Wangkami karnangkurla yungungku pirrjirdi-mani warrarda, ngula kapunpa nyurnu-wangulku nyinami. ³ Kujalu ngalya-kari Kirijini-patu yanurnu nyampu-kurra ngurra-kurra, yimi-ngarrurnujulu kuja kanpa jungangu purami Kaatu-kurlangu yimi junga, manu kuja kanpa jungarni nyinami ngurrju. Kujarlanya karna wardinyi-nyayirni nyina. ⁴ Ngajulurluju karna-jana warrawarra-kanyi manu pinarri-mani ngaju-nyangu Kirijini-patu-kariki. Kurdukurdu-piya kajulu nyina ngajukuju. Kuja karna purda-nyanyi kuja kalu Kaatu-kurlangu yimi junga purami jungangu, ngulangkuju kaju wardinyi-mani-nyayirni.

⁵ Ngajukupurdangka wungu-warnu Kayiju, yangka kujalpangkulu Kirijini-patu-karirli nyuntu nyanja-parnkaja, marda kulanpa-jana milya-pungu. Kala ngarinpa-jana kutu kangu nyuntu-nyangu ngurra-kurraju. Ngurrju kujaju. ⁶ Yinyarrarlujulu yaninjarla yimi-ngarrurnu kujalpanpa-jana yulkanjarla tala yungu. Ngaka kajili yarkamirra nguru-kari nguru-kari-kirra, wurnakungarntirli-jana nyiyarningkijarra yungka. Kirijini-kari Kirijini-karirli yungulpalu-nyanu jarnkujarnku tala yungkarla kajili ngurra-kari ngurra-kari wapami Kaatuku kajilirla warrki-jarri.

⁷ Yinyarra Kirijini-patulu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra yungulu-jana yapa pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, yangka yapa-patu kuja kalu milya-pinja-wangu nyinami. Ngula-puruju kulalu-jana payurnu Kirijini-wangu talaku manu nyiyarlanguku. ⁸ Kujarlanya, ngalipa kuja karliparla ngungkur-nyina Jijaji Kirajikiji, ngulajulparlipa-jana tala yungkarla warrkini-wati yinyakuju. Marda kularlipa yani nyanungurra-kurlu yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirraju yapaku yimi-ngarrirninjaku Kaatu-kurlangu yimi jungaku. Ngulaju ngula-juku. Yinyi-jiki kajikarlipa-jana yungulu yanilki.

⁹ Ngajulurna-jana pipa wita yilyaja Kirijini-patu-kariki nyuntu-nyangu turnu-kari-jangkaku yungulu-jana tala yinyi Kirijini-patuku warrkini-patuku kujalpalu-jana jjanu wapaja. Kala yinya wati jinta-kari Tiyutipi yungu-jana wiri nyina Kirijini-patuku nyuntu-nyangu turnu-warnurlakuju. Kujarlanya kula kaju wiri-pajirni. ¹⁰ Ngaka kajirna nyuntu-nyangu-kurra yanirra, kapurna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlakuju nyanunguju kajinkili jinta-jarrimi. Warlka-ka warrarda wangka ngaju-kurlu yunguju nganta murrumuru-mani nyanungu-nyangu yimi-kirirli ngajuju. Kala kula kanyanu kujarluju yawuru-mani, lawa. Kajili Kirijini-patu-kari warrkini-patu yanirra nyuntu-nyangu ngurra-kurra jjanu, kula kajana rdakurl-kijirninjarla warrawarra-kanyi jungangu, lawa. Warla-pajirni kajana Kirijini-patu-karilangu warrawarra-kanja-kujaku nyanungurra-kujakuju. Yilyami kajana jaaji-ngirli.

¹¹ Ngajukupurdangka wungu-warnu, kula-jana waalparrika yapa-kari kuja kalu majungka-jarrimi. Ngari-jana waalparrika ngurrju-mipa yangka kuja kalurla Kaatu-mipaku ngurrjuju nyina. Ngana-puka kaji jungarni nyina, ngulaju Kaatu-kurlangu kurdu. Kala yapa kuja-ka maju nyina Kaatu-kujaku, ngulangkuju kula-ka Kaatu milya-pinyi.

¹² Kaji wati Mitiriyu yanirni nyuntu-nyangu ngurra-kurra, ngulaju kangka nyuntu-nyangu yuwarli-kirra, manu warrawarra-kangka. Kirijini panu-karirli kalu milya-pinyi, manu wangkami kalu nyanunguju ngurrju nganta. Junga kujaju. Milya-pinyi

karlipa kuja-ka Kaatu-kurlangu yimi jungangu purami, manu kuja karla ngurrju jungarni nyina. Nyanunguju ngurrju-nyayirni yapa. Manu kanpa-nganpa milya-pinyi nganimpaju. Milya-pinyi kanpa kuja karnalu nyarrpa wangkami Mitiriyu-kurlu ngulaju junga.

¹³ Yungurnangu yarda yimi-ngarrirni panu-nyayirni. Kala kularna yarda yirrarni nyampurlaju pipangkaju. ¹⁴ Yungurnangu nyuntu-nyangu ngurra-kurra yanirra jjanu. Ngula yungurnangu nyanyilki, manu yungurlu mapirrilki wangkami.

¹⁵ Kaatu-kurla marlaja nyinaya rarralya ngurrju! Ngaju-nyangu wungu-warnu-paturlu yungulu-nyarra yimi-nyarrirniarra ngurrju nganta kalu nyina. Wangkaya-jana Kirijini-kari wungu-warnuku jinta-kari jinta-kariki nyuntu-nyangu ngurrangka, manu japika-jana ngurrju-japa kalu nyina. Ngula-juku!

Jude Pipa Juurtu-kurlangu Pipa kuja-jana yirrarnu Juurturlu Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Pipa nyampuju yirrarnu nyurru-wiyi watingki yirdingkiji Juurturlu. Yirrarnu-jana nyampuju panu-kariki Kirijini-patuku. Pipa nyampurluju-jana pututu-pungu yungulu-jana tiija-patuku ngawuku jurnta nyinami yangka kuja kalalu-jana yimi warntarla yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli. Juurtu-jana wangkaja Kirijini-patuku yungulu-jana jurnta nyinami yinya-patukuju tiija-patukuju manu yungulu nyanungurra-piya-wangu nyinami. Juurtu-jana wangkaja yungulurla nyarrparlu pulka-pinyi Kaatuku.

Juurturlu-jana pipa nyampuju yirrarnu Kirijini-patuku

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajujurna yirdiji Juurtu. Ngajujurna Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini. Jamajiji ngajukupurdangka papardi yangka kuja-ka wiri nyinami jaajirla. Ngajulurlu karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni yapa nyurrurlaku yangka kuja-nyarra Kaatu milarninjarla wangkaja. Milarnu-nyarra yungunkulurla nyanunguku nyinami. Ngalipakupalangu Wapirra Kaatu kanyarra yulkami. Warrawarrakanyi kanyarra yungu-nyarra ngaka yinyi Jijaji Kiraji-kirralku. ² Wangkami karna-nyarrarla Kaatuku yungunkulu Kaatu milya-pinyi yangka kuja kanyarra mari-jarrinjarla ngurrju-juku nyinami. Kujarlaju kapunkulu milya-pinyi kuja kankulurla ngurrju-nyayirni rarralya marlaja nyinami tarnnga-juku, manu kapunkulu milya-pinyi kuja kanyarra Kaatu yulkami-nyayirni.

Juurturlu-jana pututu-pungu Kirijini-patuku yangka-patu-kujaku kujalpalu warntarla yimi wangkaja Jijaji-kirli

³⁻⁴ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Pipa nyampurla kapurna yirrakarla yimi jinta-kari Kaatu-kurlu kuja-ngalpa muurl-mardarnu palinja-kujaku yangka yungurlipa nyanungu-kurlulku tarnnga nyinami. Kala lawa. Ngajurna kurruly-kijirninjarla ngampurra-jarrija yimi nyampu yirrarninjaku yungunkulu nyanungu warrarda purami jungangku manu yungunkulu-jana yapa ngalya-kariki yimi-ngarrirni yimi junga Jijaji Kiraji-kirli. Nyiija-jangka kujaju? Yapa panu-karili jinta-jarrija jaaji-kari jaaji-karirla ngalipa-nyangurla, manu kalu-jana yapa pinarri-mani warntarlarlu yimingki. Kamparruju kula-ngantarlipa-jana Kirijini-nyayirni manngu-nyangu. Kala lawa. Kula kalurla jungarni nyinami nyanunguku. Kujanya kalu-jana yapakuju warrarda wangkami, "Kaatu kula kangalpa kula-jarrimi, ngari kangalpa yawuru-jarrimi-mipa. Kujarlaju majungka-jarrimirlipa kutu!" Yimi nyampu-kurlurluju, warntarlarlu kalu-jana pinarri-mani yapaju. Kuja kalu maju-juku warrarda nyinami, kujarlaju karlipa-jana milya-pinyi kalu kula jungangku purami Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji. Kula kalu purda-nyanyi. Nyurru-wiyi nganangku mayi yirrarnu yangka kapu-jana ngaka Kaaturlu yapa yinya-patuju murrumuru-mani. Kujarlaju karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni yangka yungunkulu-jana yapaku yimi jungangku yimi-ngarrirni Jijaji-kirli.

⁵ Yapa nyurrurlarlu kankulu yimiji milya-pinyi Payipulurlaju. Kala yungurna-nyarra yarda langa-kurra-mani yungunkulu milya-pinyi. Manngu-nyangkalu-jana Yijirali-pinki yapa kujalpalu pirijina-piya warrki-jarrija Yijipirla nyurru-wiyi. Kaaturlu-jana muku kangu nguru yinya-ngurluju. Kala panulpalurla kapuru nyinaja, manngu-nyangulpalu kula-nganta-jana yampija warrawarra-kanja-wangurlu. Kujarlanya-jana Kaaturluju riwarri-manu jiljangkaju. ⁶ Manngu-nyangkalu-jana marramarra-patu kuja kalalu Kaatu-kurlu nyinaja nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. Nyanungurlu-jana yirrarnu yinyarlaju yungulurla warrki-jarrimi nyanunguku manu yungulu wiriwiri nyinami nyiyarningkijarrakaju. Kala panu-karili kujakuju ngampurra-wangu-jarrija. Kulalu purda-nyangu. Warrkijili yampija yangka kuja-jana nyanungurlu yungu. Kujapanuju Kaaturluju warirninjarla kujurnu-jana rdaku maru-kurra kuja-ka rdili-wangu nguna. Nyanungurlu kajana yinyarla mardarni ngakaku kaji-jana maju-mani tarnnga-kurra.

⁷ Manngu-nyangkalu-jana yangka yapa kuja kalalu nyurru-wiyi kirri jirramarla nyinaja yirdi-jarrarlarlu Jatamarla manu Kumarrarla * manu ngalya-kari yangka kuja kalalu nyinaja kirri-kari kirri-karilangurla wurnturu-wangu. Yapa yinya-patu kulalpalu yupukarraju nyinaja jungarni-kirli-mipa wati manu karnta, ngarilpalu kutukutu ngunaja yupukarraju warntarla wati-kariyi-nyanu manu karnta-kariyi-nyanu ngurrangkaju. Kujarlanya-jana Kaaturluju riwarri-manu warlu-kurlurluju yalkiri-jangkarlu. Riwarri-manu-jana yungurlipa milya-pinyi. Ngana-puka kajirla Kaatuku purda-nyanja-wangu jurnta nyinami, ngulaju kapu-jana warlu-kurra kijirni yangka kuja-ka warrarda jankami. ⁸ Yapa yali-paturlu maju-paturlu nyurrurla-nyangu jaajirlarlu, kuja kalu-jana yapa pinarri-mani yimi warntarla-kurlurlu, milya-pinyi-jala kalu yimi nyampuju. Kala kula kalu Kaatu junganku purda-nyanjarla purami, lawa. Warntarla-juku kalu nyinami yapa maju-patu-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja. Kujanya kalu wangkami, “Kaatu-nganpa jukurparla wangkaja ngula-warnuju yungurnalu majungka-jarri warrarda.” Kujaju junga-wangu. Maju kuja kalu manngu-nyanyi, kujarlanya kalu-nyanu palkaju maju-mani. Nganimpajurnalu-jana wiriwiri yapa yinya-patukuju, kala kula kalu-nganpa purda-nyanyi wangkanja-kurra, lawa. Jinta-kariji, manyu-pinyi kalu-jana Kaatu-kurlangu marramarra-patu pirrjirdi-patuju, manu punku-pajirni kalu-jana.

⁹ Manngu-nyangkalu yimi Mujuju-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kuja nyanungu palija, Marramarra Wiri yirdi Mayikulurlu yungu nganta Mujuju-kurlangu palka kangkarla milyingka yirraminjaku. Kala Juju Ngawungku nganta yungu-nyanu kangkarla. Kuja-jangkanya-pala-nyanu kulu-jarrija. Kala Juju Ngawungku Mujujuju parnka-parnta-pajurnu yangka kuja yapa-kari nganta pungu tarnga-kurra.* Kala Mayikulurlu kula kulungku ngarrurnu Juju Ngawu. Kula warntarla-pajurnu, lawa. Kujamiparla Juju Ngawukuju wangkaja, “Ngajulurlu kapurna Warlalja-Wiri Kaatu payirni yungungku kulu-jarrinjarla warntarla-pajirni.”

¹⁰ Kala yapa yinya-patu kuja kalu nyina nyurrurla-nyangu jaajirla, kuja kalu-jana yapa pinarri-mani warntarlarlu, kula kalu ngurrju nyina Mayikulu-piya, lawa. Kula kalu nyiyarningkijarra milya-pinyi marramarra-kurlu manu pirlirra-kari-kirli, kula kalu mardarni yartarnari marramarra-piyarlu Mayikulu-piyarluju. Manyu-pinyi kalu-jana marramarra-patu, manu kalu-jana punku-pajirni. Punku kalu nyina puluku-piya manu jiyipi-piya yangka kula kalu manngu-nyanyi yapa-piyarlu. Puluku-piyarlu manu jiyipi-piyarlu kalu manngu-nyanyi nyiya-mipaku ngarninjaku. Yuwayi, yapa yinyaju majuwati kuja-piya-yijala. Kujarlanya kapu-jana Kaaturluju riwarri-mani muku.

¹¹ Ngulaku karna-jana mari-jarri, kapu-jana Kaaturlu maju-mani yinyaju yapa majupatu! Ngurrju-manu-jana rdaku maru nyanungurrakuju. Kapu-jana yinyarla ngaka yirramni. Nyiya-jangka kujaju? Nyarrpa-jarrijalu yapa-patuju? Maju-jarri kalu yangka wati-piya yirdi Kayini-piya * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Warrarda kalu manngu-nyanyi yungulu nyarrparlu tala mani wati yangka Palama-piyarlu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Yuwayi, Kaaturlu kapu-jana riwarri-mani muku yapa maju-patuju nyurrurla-nyangu jaajirla. Jurnta kalurla nyina Kaatuku wati yangka Kuura-piya * kujalpa nyinaja nyurru-wiyi.

¹² Nyiya-piya yapa yinyaju maju-patu? Maju-nyayirni kalu nyina, kajikalunya-nyarra warntarla-mani Kaatu-kujaku. Nyanungurrakulu rdaku wiri-piya kuja-ka walyangka nguna, ngulaju kula kalu yapangku nyanyi kuja kalu wapami mungangka. Kuja kankulu nyurrurla Kirijini-patu jinta-jarrimi miyi ngarninjaku, maju yapa-paturlungu kalu-nyarra jinta-jarrimi nyurrurlakuju. Kala kuja kalu ngarnilki miyi, kula kalu manngu-nyanyi Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu palka manu yalyu, lawa. Ngari kalu miyi-mipaku manngu-nyanyi. Kula kalu-jana yapa ngalya-kari warrawarra-kanyi, manu kula kalu-jana yinyi yimirirli. Ngawu kalu nyinami mangkurdu-piya kuja-ka palka-jarrimi yalkirirla ngapa wantinja-wangu. Yapangku kalu-jana payirni miyiki manu talaku, kula kalu-jana yinyi, lawa. Ngawu kalu nyina watiya miyi-wangu-piya. Kula kalu purda-nyanyi Kaatuju, manu kula kalu-jana yapa pirrjirdi-mani yungulu nyanungu purda-nyanyi. Watiya-piya kalu nyina kuja kalu-jana wilyipi-mani walya-jangka. Ngula-jangkaju, kulalpalurla ngurrju warrki-jarriyarla Kaatukuju, lawa. ¹³ Yapa yali-paturluju maju-paturlu kalu maju-mani nyiyarningkijarra, ngari kalu majungka-jarrimi-mipa. Maju kalu nyina warlpa-piya kuja-ka nyiyarningkijarra

* 1:7 Nyangka Genesis 18-19 * 1:9 Nyangka Exodus 2.12 * 1:11 Nyangka Genesis 4 * 1:11 Nyangka Numbers 22-23, 31 * 1:11 Nyangka Numbers 16

kijirni warru ngurrangka. Mungangka karlipa nyanyi yanjilypiri yungurlipa milya-pinyi nyarrpara-wana yungurlipa ngalipalku yani. Yapa yinyarraju kula yanjilypiri-piya, lawa. Kulalparlipa-jana yapa maju-patuju payikarla yungulpalu-ngalpa pinarri-mantarla jungarni nyinanjaku. Kujarlanya-jana Kaaturluju jangkardu ngurrju-manu yinyaju rdaku wiri-jarlu. Yapa yinya-patuju kapu-jana muku yirrarni yinyarlaju rdakangka tarnnga-juku.

¹⁴⁻¹⁵ Yangkalu wati manngu-nyangka yirdi Yiniki * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Palka-jarrija nyanunguju turnu-warnu-ngurlu jika-pala-ngurlu wati yangka Yatumu-kurlangu-ngurlu, wati kujalpa kamparru-warnu nyinaja.* Nyurru-wiyi Yinikirliji yimi yirrarnu yapa yinya maju-patu-kurlu. Kujanya nyanunguju wangkaja, “Purda-nyangkajulu yirriyirri. Yapa yinya-patuju maju-nyayirni, kula kalu Kaatu purda-nyanjarla purami, manu nyanungu-nyangu kururwarri kalu yampimi. Maju-juku kalu wangkami Kaatu-kurluju. Kujarlanya kapu Warlalja-Wiri Kaatuju yanirni walya-kurraju panu-kurlu nyanungu-nyangu marramarra-patu-kurlu. Yinya-patu-kurluluju kapu-jana yapaju miimii-nyanjarla pinyi karrikarri-wangurlu.” ¹⁶ Yuwayi, junga kujaju. Yinyarra warlkanji-patu tiija-patu nyurrurla-nyangu jaajirla, Kaaturlu kajana yinyi ngurrju nyiyarningkijarra, kala lawa. Kula kalu wardinyi nyinami. Nginji-wangkami kalurla nyanunguku. Warrarda kalu manngu-nyanyi maju nyiyarningkijarra, majungka-jarrimi warrarda kalu. Warrarda kalu-nyanu kurrurru-karri. Ngayarrka kalu nyina nyiyarningkijarraku, manu kalu-jana yipiljipilji-mani yapaju yungulu-jana yulyurlku-yirrarni yungulu-jana nyiyarningkijarra jurnta kanyi.

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Manngu-nyangkalu yimi yangka kujalu-nyarra Kurdungurlu-patu Wiriwirirli yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi. Nyampu-patu-jala-jana Warlalja-Wiringki Jijajirli milarnu yungulu-jana wiriwiri nyina Kirijini-patuku. ¹⁸ Nyampunya yimijili-nyarra yimi-ngarrurnu, “Kaji Jijaji pina-yanirni walya nyampu-kurra, kujakungartiji yapa panungku kapulu manyu-pinyi nyanungu-nyangu yimi jungaju. Yimi yangka jurrku-juku kuja-ngalpa Kaaturlu milki-yirrarnu. Kapulu muku majungka-jarrimi nyarra-puka kajili manngu-nyanyi.” ¹⁹ Yimi yinyarlaju kangalpa yimi-ngarrirni yapa maju-patu-kurlu nyurrurla-nyangurlaju jaajirla, kuja kalu-jana yapa pinarri-mani warntarlalu. Kuja kalu-jana pinarri-mani warntarlalu, turnu-kari turnu-kari kirra-jarri kalu, ngula-jangkarluju kalu-nyanu kulungku pinyi. Yinyarra tiija maju-patu, kula kalu purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirra kuja kajana wangkami, lawa. Ngari kalu kutu majungka-jarri kuja kalu manngu-nyanyi nyanungurraru. Kaatu-kurlangu Pirlirra kula-ka nyanungurrarla nyina, lawa. ²⁰ Kala nyurrurla, ngurrulu-nyanu jarnkujarnku nyinaya! Pirlirridi-mantalu-nyanu yungunkurlu wala nyina yimi jungaku. Yimi tarruku-ngalpa Kaaturlu yungu ngalipaku. Kajinkilirla wangkami Kaatuku, kujakungartiji payikalul Pirlirra Kaatu-kurlangu yungu-nyarra yartarnarri yinyi. Ngula-jangka yartarnarri yinya-kurluju wangkayalurla Kaatukuju. ²¹ Kaatu kajana yulkami nyanungu-nyangu yapakuju. Nyanungu kajana ngampurra nyinami yungulurla jungarni nyinami. Kujarlajulurla nyinaka jurnta yaninja-wangu. Milya-pinyi karlipa kuja kangalpa Warlalja-Wiri Jijaji mari-jarrinjarla ngurrju nyina ngalipakuju. Pardakajukulurla. Kajirlipa kuja-jarrimi, ngula-jangka ngakaju kapurliparla wankaru jirnganja nyinami tarnnga-juku.

²² Yapa ngalya-karirli kalu purda-nyanyi nyiyarningkijarra yimi. Kula kalu milya-pinyi nyarrpara jungaju manu warntarlaju. Kula kalu milya-pinyi yimi nyarrpara yungulu purami. Ngulaju ngula-juku. Ngarili-jana ngurrju nyinaya yapa yinya-patukuju. ²³ Yapa ngalya-karirli kalu yimi purda-nyanyi kuja kalu-jana tiija maju-paturlu yimi-ngarrirni. Yapa yinya-patu kajikalul marda warntarla-jarrimi Jijaji Kiraji-kijaku. Ngulaju kalu nyina watiya-piya linji-piya yangka kuja kalu warlu-kurra wantimi. Ngulaju kajikalul tarnnga-juku janka. Kuja-kujakuju, muurl-mardakalu-jana tiija yinya-patu-kujakuju. Tiija yinya-paturluju maju-paturlu-jana yapa ngalya-kariri warntarla-manu Jijaji-kijakuju, manu jalanguju warntarlaku kalu nyinami. Mari-jarrinjarlalu-jana ngurrju nyinaka yapa yinya-patukuju nyinaya. Kala ngarili-nyanu warrawarra-kangka maju-patu tiija-kujaku, kajikalul-nyarra nyurrurlarlungu warntarla-mani Jijaji-kijaku. Yirriyirri-jarriyalu! Warrawarra-kangkalu-nyanu tiija yinya-patu-kujaku! Wawarda walya-kurlu-piya kalu nyinami. Yapangu kuja-ka mardarni wawarda kirilka, ngula-kurlu kajilpa walya-kurralu wantiyarla, ngulaju kajika marda walya-kurra-mani wawarda nyanungu-nyanguju. Kuja-piya-yijala kajinkili-jana purda-nyanyi tiija maju-patu yirriyirri-wangurlu, kapunkulu majungka-jarrimi nyanungurra-piya, wawarda yungkiyi-piya. Kuja-kujakujulu yirriyirri-jarriya.

* 1:14-15 Nyangka Genesis 4-5

* 1:14-15 Nyangka Genesis 5.3-24, Luke 3.37

Kaatukurliparla pulka-pinyi kuja-ka ngurrju-nyayirni nyina

²⁴⁻²⁵ Pulka-pinyirliiparla Kaatuku! Nyanunguju pirrjirdi-nyayirni. Nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kapu-nyarra warntarla yaninja-kujaku mardarni. Nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli, nyanunguju-ka mirilmiril-karri nguru nyanungu-nyangurlaju. Ngaka kajinkili kamparru karrimi nyanungurla, kapunkulu karrimi kirlka-nyayirni wardinyi. Kapunkulurla yunparninjarla pulka-pinyi. Kaatuju jinta junga kuja karlipa purami. Muurl-mardarnu-ngalpa kuja Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri yilyajarni palinjaku ngalipaku. Kaatuju ngurrju manu pirrjirdi. Kula ngana-piya. Kuja-jukulpa nyinaja nyiyarningkijarra ngurrju-maninjakungarntiji. Nyanunguju-ka kuja-piya-juku nyinami jalanguju, manu kapu tarnga-juku nyinami. Pulka-pinyirliiparla! Ngula-juku ngurrju.

Revelation

Yimi Jijaji-kirli Jukurrpa-warnu-kurlu

Yimi Jukurrarnu Nyampuju Kujarla Milki-yirrarnu Jaanuku Jijajirli

Nyiyi-kurlu yimi nyampu?

Nyampu yimi Jaanurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Nyampuju yirrarnu kujalpa pirijina nyinaja walya witangka yirdingkaju Patimajarla kujalpa kulkurrirni karrija ngapangka wiringka. Yali-puruju Kirijini-paturluju kalalu jata-nyangu nguru-kari nguru-kari. Kalalurla Kaatuku wala nyinaja. Kala Ruumu-wardingki-paturluju kalalu-jana murrumuru-manu manu tarnnga-kurra pungu. Kujarlajurla Kaatu wangkaja Jaanukuju yungu-jana nyampu jaru yirrarni, kujakunyarla Kaatuju wangkaja. Kujalu nyampu purda-nyangu Kirijini-paturlu, ngulangajulu pirrjirdi-jarrijalku yungulu tarnnganku pura Jijaji lani-wangurlu.

Kaaturlurla jukurrpa yungu ngurrju-nyayirni Jaanuku, ngula-jangkaju yungu jaru nyampuju yirrarni pukungka. Jalanguju kajikarlipa marnkurrpa jaruju pina-jarri nyampu-jangka puku-jangka. Kamparruju nyampurlu kangalpa yimi-ngarrirni juju-kari juju-karriji kalu nyina nyampurla walyangka jalanguju kuja kalurla jangkardu yani Kaatuku. Nyampurrarlu jujungku kajikalua-jana jinyijinyi-mani yapa ngalyakari ngalipaku jangkardu. Ngula-warnurlu kajikalua-ngalpa marda tarnnga-kurra pinyi. Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni Jijaji Warlalja-Wiri ngalipanyangu. Ngaka-karriji kapu-jana muku pinyi maju-watiji nyanungurlulku Jijajirliji. Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni kaji walya nyampu lawa-jarri, kapungalpa Kaaturluju kanyi ngurra nyanungu-nyangu-kurra. Kujakungantiji tarnngajukurliparla wala nyina pirrjirdi Kaatukuju kaji-ngalpa nyiyarlangu rdiipi manu kajirliipa murrumuru-jarri, tarnnga-jukurliparla wala nyina Kaatukuju.

Yimi nyampu nyiyarningkijarra-kurlu kaji ngaka nyarrpa-jarri nguru nyampurla

¹⁻² Ngajulu Jaanu warrkini Jijaji Kiraji-kirlangu. Nyampu karna-nyarra yimi pantirninjarla yirrarni pipangka. Yimi nyampu ngulaju yangka-juku kujaju yirri-puraja Jijaji Kirajirli. Kamparrurlu-wiyi, Kaaturlurla yirri-puraja nyiyarningkijarra Jijajiki kaji nyiya ngaka nyarrpa-jarri nguru nyampurla. Ngula Jijajirli marramarra nyanungu-nyangu yilyajarni nyampu-kurra yunguju yimi yirri-purami. Kujaju milki-yirrarnu nyanungurlu kuja, panu nyiyarningkijarrarna nyangu. Ngajulurlulku karna-nyarra pipangka pantirninjarla yirrarni ngularra-kurluju nyiyarningkijarra-kurlu kujarna yangka nyangu yungunkulu nyurrurlarlangurlu milya-pinyilki kaji nyiya ngaka nyarrpa-jarri nguru nyampurla. Jaru nyampuju Kaatu-kurlangu. Junga ngulaju, manu ngajukuju yirri-puraja Jijaji Kirajirli.

³ Kuja kankulu yapa nyurrurla jinta-jarrimi, nganangu-puka kaji-nyarra kiljingki riiti-mani jaru nyampu, ngula-jangkaju kapurla yali yapa marlaja nyina Kaatuku wardinyi-nyayirni. Manu nyurrurlarlangurlu kajinkili jaru nyampu purda-nyanjarla purami, kapunkulurla marlaja wardinyi-jarri. Yuwayi, nyiyarningkijarra nyampurla yimingka kuja-ka wangkami, ngulaju kapulu muku palka-jarrimi jalangu-karrikarri.

Jaanurlu-jana Kirijiniki nyampu yimi yirrarninjarla panturnu pipangka

⁴ Ngaju karna-nyarra yimi nyampu yirrarninjarla pantirni pipangka nyurrurlaku panuku Kirijiniki kuja kankulu jinta-jarri jaaji-kari jaaji-karirla wirliki-palarla ngurrararla Yajiyarla.

Nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalpa nyinaja Kaatuju. Nyanunguju-ka nyinamijiki jalangurlangu-juku, ngulaju kapu tarnnga-juku nyina. Nyampu karna-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Kaatuku yungu-nyarra yimiri nyina manu yungunkulurla rarralypa marlaja nyina. Manu karna-janarla wangkami yalumpurraku pirlirra wirliki-palaku ngula kalu kamparru Kaatu-wana karrimi nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla yungulu-nyarra nyanungurrarlangu yimiri nyina manu yungunkulu-jana rarralypa marlaja nyina lani-wangu.

⁵ Ngaju karna-nyarrarla Jijaji Kirajirlanguku wangkami. Nyanungurlu jintangu kangalpa yimi-ngarrirni yimi junga Kaatu-kurlu. Kujarlanya yungurliparla

wala nyinami nyanunguku. Ngaju karna-nyarrarla payirni yungu-nyarra nyanungurlangu yimiri nyina manu yungunkulurla ngurrju marlaja nyina laniwangu. Nyanunguju kamparru-warnu ngula Kaaturlu pina-wankaru-manu palinja-warnu. Ngurungka nyampurla, wiriwiri panu kalu nyinami ngurrara-kari ngurrara-karikiji. Kala Jijaji Kiraji, ngulaju kajana nyinami Warlalja-Wiri.

Jijaji kangalpa karrikarri-wangu-nyayirni yulkami. Panurliparla jurnta yanu jarrwara Kaatuku. Kala kuja Jijaji palija watiya warntawarntarla, manu yallu kuja karlija, kujarlunya-ngalpa nyanungurluju pina-kangurnu Kaatu-kurra-pinanguju. Jalanguju nyiyarlu wingkingki kula-ngalpa jinyijinyi-mani jarrwaraku yaninjaku, lawa.

⁶ Nyampu-jangkanya, jalangu panu karlipa wungu-warnurla jintangkalku nyinami. Panulku karliparla Kaatukuju warrki-jarri maralypikingarduyu-piya. Yuwayi, Jijajiji ngurrju-nyayirni ngana-piya-wangu. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli. Tarnngangu-juku yungurliparlajinta nyanungukuju pulka-pinyi. Ngula-juku ngurrju!

⁷ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlulu! Ngaka kapu Jijaji pina-yanirni nguru nyampukurra. Kapunkulu nyanyi nyanunguju, kapu yanirni mangkurdurla. Panungku kapulu nyanyi yaninjarni-kirraju nyanunguju. Yapangku ngulalu nyanungu panturnu kurlarda-kurlurlu, kapulu nyanyi-yijala milpa warlalja-jarra-kurlurlu. Kapulurla yapa panu-jarlu nguru warrukirdikirdi yulami nyanunguku. Junga nyampuju! *

⁸ Nyampunya kangalpa Kaatu Warlalja-Wiri wangkami, “Ngajuju karna nyinami nyiyarningkijarraku kamparru manu purdangirli. Nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalpama nyinaja. Ngaju karna nyinami-juku jalangurlangu-juku, ngulaju kapurna tarnnga-juku nyina. Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU!”

Jaanurlu nyangu jukurppa-piyarlu Jijaji Kiraji

⁹ Ngajuju Jaanu nyurrurlakupurdangka. Warlalja-Wiri kangalpa Kaatu nyinami panuku, manu warlalja karliparla nyinami nyanunguku. Kujarlaju, yapangku panu-karirli kajulu warrarda murrumuru-mani yangka nyurrurla-piya-yijala. Kala kujaju ngula-juku. Ngaliparlu karlipa tarnngangu-juku Kaatu warrarda purami jurnta yaninja-wangurlu. Ngajulurlu kalarna-jana wapanjarla yimi Kaatu-kurlu warru yim-ingarrurnu. Yimi yinya junga ngulaju yirri-puraja Jijajirli. Warla-pajurnujulu ngula-kujaku, yapangkujulu puuly-mardarnu, manujulu yilyaja pirijina nyampu-kurra walya wita-kurra kuja-ka kulkurrirni karrimi ngapangka wiringka. Nyampu-kurrajulu yilyajarni nyinanjaku tarnngaku. Ngurrara yirdi nyampuju Patimaja. ¹⁰ Nyuru-wiyi Palyakarirla, Pirlirparlu Kaatu-kurlangurluju ngajuku kurru-pungu yartarnarri nyanungu-nyangu. Ngula-jangkaju, purda-nyangurna yapa jinta-kari ngajulurla purdangirli wangkanja-kurra. Nyanungujulpaju kilji-nyayirni wangkaja kurlumpurrngu* jitirninjakurlangu-piya. Kala kularna nyangu. Purda-nyangurna linpa-mipa nyanungu-nyanguju.

¹¹ Ngulaju wangkaja nyanunguju, “Jaanu, kapurnangku nyiyarningkijarra milki-yirrarnilki. Nyarrpa-puka kajinpa nyanyi, yimi pantirninjarla pukungka yirrarninjanta. Ngula-jangka-jana puku yinya warru yilyaya Kirijiniki ngula kalu jinta-jarri jaaji-kari jaaji-karirla wirliki-palarla. Ngularra Kirijini kalu nyinami kirringka wirliki-palarla yirdingkaju Yipijarla, Jimurnurla, Purrkamamarla, Tayatirarla, Jardujurla, Pilatalpiyarla manu Latujiyarla. Yilyaya-jana puku nyanungu-patuku.”

¹² Ngula-jangkarna warru yunjumu-jarrija yangka nganaku nyanjaku kujaju wangkaja. Nyangurna-jana wirliki-pala jukajuka-karrinja-kurlangu kirrirdikirirdi. Warlulpalu jankaja jukajuka-karrinja-kurlangurla kankarlarni. Juka-juka-karrinja-kurlangulu-jana wirliki-pala ngurrju-manu kawurlu-jangka. Ngulalpalu jukaruru karrinja-yanu kanardirla. ¹³ Ngulararla kulkurrirni jukajuka-karrinja-kurlangu-paturlu, ngana mayilpa yinyarluja karrija yapa-piya. Nyanungurlu mardarnu jinajina kirrirdimpayi-piya ngularla wapirrija palkaku nyanungu-nyanguju jimanta-jangka wirliya-kurra. Warrukirdikirdi ngarnturlurrurla nyanungu-nyangurlalpa mardarnu pijiji kirrirdi wartirli-kirlangu-piya karntawarrakarntawarra kawurlu-piya. ¹⁴ Marnilpa nyanungu-nyanguju kardirri-nyayirni milpirri-piya, manu milpa nyanungu-nyangulpa mirlirliny-manu, manu jarra-pardija warlu-piya. ¹⁵ Wirliyarlangulpa jarrajarra-pardija warlu-piya-yijala, manulpa wangkaja kilji-nyayirni. ¹⁶ Nyanungurlu rdakangku jungarni-warnurlulpa-jana mardarnu yanjilypiri wirliki-pala. Kanti-piya kirrirdimpayi

* 1:7 John 19.34 * 1:10 trumpet

yiri-nyayirni wilypi-pardija lirra nyanungu-nyangu-ngurlu. Yinngirrijilpa mirilirliny-manu wanta-piya-juku kuja-ka kankarlarra karlarla-puru karrimi.

¹⁷ Kujarna nyanungu warru yunjumu-jarrinjarla nyangu, wantijarna kamparru ngulangka-juku wirliyarla nyanungu-nyangurla. Ngajujulparna ngunaja yururrinja-wangu yapa nyurnu-piya. Kala nyanungurlu rdakangkuju jungarni-purdanjirli marn-purnu, manuju wangkaja:

“Lani-jarrinja-wangu nyinaka! Ngajuju karna nyinami nyiyarningkijarraku kamparru manu purdangirli. ¹⁸ Ngaju karna wankaru nyinami tarnnga-juku. Junga-nyayirni-jiki-jalarna palija, manurna pina-wankaru-jarrija, manu kapurna nyinamiyi tarnnga-juku. Yapa kuja kalu yawu-pardimi, panu-kari kajikarna-jana pina-wankaru-mani yartarnarri-kirlirli, manu panu-kari ngari kajikarna-jana kutu yampimi ngulangka-juku nguru manparrra-kurlangurla. ¹⁹ Yuwayi, Jaanu, nyarra kuja kanpa nyanyilki jukurrra-piyarla nyampurla, pantirninjarla yirrarninja-yanta pukungka. Kapurnangu milki-yirrarnirlangu-jala kaji nyiyarningkijarra muku nyarrpa-jarri ngaka. Yimi yinya pantirninjarla yirra-pukungkarlangu. ²⁰ Nyanyi kanpa-jana yanjilypiri wirlki-pala kuja karna-jana rdakangku jungarni-warnurlu mardarni, manu kanpa-jana nyanyi jukajuka-karrinja-kurlangu kawurlu-jangka wirlki-pala kujalu ngurrju-manu. Kala kula yapangku nganangku milya-pinyi-nyayirni kuja kalu yangka nyarrpaku jukajuka-karrinja-yani. Kapurna-nyarra yirri-pura nyampurra yanjilypiri wirlki-pala manu jukajuka-karrinja-kurlangu nyampurra wirlki-pala nyurrurlaku yungunkulu yangka milya-pinyilki. Nyampurra yanjilypiri wirlki-pala, ngulaju marramarra wirlki-pala yangka ngula kalu-jana warrawarra-kanyi jaaji-kari jaaji-kari wirlki-pala. Manu nyampurra jukajuka-karrinja-kurlangu wirlki-pala, ngulaju yapa Kirijini turnu-kari turnu-karirla ngula kalu jinta-jarrimi ngulararla jaaji-kari jaaji-karirla wirlki-palarla.”

2

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Yipjarla

¹ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, “Yimi ngaju-nyangu, pipangka yirrarninjarlarla pantika yinyaku marramarra ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Yipjarla. Nyampu-jana wangkaja:

“Wayinkili nyurrurla! Ngajulurlu karna-jana rdakangku jungarni-purdanjirli yanjilypiri wirlki-pala mardarni. Ngajulu karna wapanja-yani kulkurru-jarra rdilikirlangu jukajuka-karrinja-kurlangu-wanaju. Jaru nyampu karna-nyarra wangkami nyurrurlaku. Purda-nyangkajulu!

² ‘Milya-pinyi karna-nyarra yangka nyarrpa-jarri kuja kankulu nyurrurla. Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankujulu wakurturdu warrki-jarri. Yangka majumaju kuja kanyarra rdipimi, ngulaju kankulu nyanunguju warrarda purami-jiki jurnta yaninja-wangurlu. Warrarda kankulu-jana jurnta nyinami yapa ngawu-kujaku ngula kalu nyina jarrwara. Yapa panu-karili nyinaja Wiriwiri Kurdungurlu-patu nganta. Kala lawa. Kujankulu-nyanu miimii-nyangu yirriyirirli, ngulajunkulu-jana milya-pungulku yangka kujalpalu-nyarra yimirr-yungu. ³ Nyurrurla kankujulu wala nyinami. Kujarlawu, yapangku panu-karilili-nyarra jiliwirri-manu manu murrumuru-manu. Kala nyurrurlarlujungkulu warrarda puraja jurnta yaninja-wangurlu. Kujarlu kankujulu wardinyi-mani.

⁴ ‘Kala yungurna-nyarra kurntakurnta-ngarrinilki ngari wita-miparlu. Kamparru kujankulu Kirijini-jarrija, ngulajulpankulu-nyanu karrikarri-wangu jarnkujarnku yulkaja. Kala jalanguju kankulu-nyanu yulkami wita-kari wita-kari-mipalku. Kula kankulu jukaruru nyinami kujaju. ⁵ Manngu-nyangkalu junga-nyayirni kupalpankulu-nyanu jarnkujarnku yulkaja kamparru-wiyi karrikarri-wangu-nyayirni. Kala jalangu lawa! Yulkanja-wangu kankulu nyina. Yungulpankulu-nyanu yulkayarla jukaruru kujalpankulu kamparru-wiyi nyinaja. Kajinkili yunjumu warrarda nyinami yulkanja-wangu, ngula-jangkaju kapurna-nyarra yanirni, manu kapurna-nyarra rdilikirlangu jukajuka-karrinja-kurlangu jurnta kanyi. ⁶ Wita-kari yirna-nyarra wangkamilki. Ngularlarlu yapangku panu-karirli ngula kalu purami wati yinya yirdi Nikulawu, ngulangkuju kalu purami yimi jarrwara. Ngaju-piya-juku kankulurla nyuruyuru-jarri yimiki yaliki jarrwaraku. Kujarlangurlanya karna-nyarra wardinyi-jarrimi-juku.

⁷ ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangku purda-nyangka yirriyirri-nyayirni jaju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlki-palarlaku!

Juju Ngawu-kurlanguurlu kapulu-nyarra marda putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-ngurlu yaninjaku jarrwaraku. Kala kajinkili-jana warla-pajirni yangka jinyijinyi-maninja wita-wangu-patu Juju Ngawu-kurlangu-patu, kajinkilirla warrarda nyinami Kaatuku jukaruru, kapurna-nyarra kuja-piya wangkami, “Ngayili pajirninjarla kutu nganja miyiji watiya-jangka yangka wankaru-yinja-kurlangu-jangka. Yinya watiya-ka pardimi nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguurla. Ngarili kutu-nganja ngakurruju, ngula-jangkaju yungunkulu nyinami tarnnga.” ’ ’

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Yipijarla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Jimurnurla
⁸ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, “Yimi ngaju-nyangu yirrarninjarlarla pantika pipangka marramarra yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Jimurnurla. Kuja-jana wangkaya:

Ngajujurna kamparru manu purdangirli nyiyarningkijarrakuju. Ngajurna palija, manurna yarda wankaru-jarrija. Ngaju karna-nyarra jaru nyampu wangkami, purda-nyangkajulu!

⁹ ‘Milya-pinyi karna-nyarra yapangku panu-karirli kuja kalu-nyarra murrumurru-mani. Milya-pinyi karna-nyarra ngula kalu-nyarra jiliwirri-mani, manu kalu-nyarra nginji-wangkanjarla ngawu-pajirni. Ngularrarlu kalu-nyanurla pulka-pinyi. Yirdi-mani kalu-nyanu Juwu nganta, yapa Kaatu-kurlangu nganta. Kala yijardu-wangu kujaju! Ngulaju kalu nyina Juju Ngawu-kurlangu. Milya-pinyi karna-nyarra ngula kankulu nyinami marlajarra nyiya-wangu-nyayirni. Kala ngulaju ngula-juku. Nyurrurlarlu kankulu nyiyarningkijarraju mardarni-juku Kaatu-kurlanguju! Nyanungurlu-nyarra yungu Pirlirra nyanungu-nyangu.

¹⁰ ‘Nyurrurlarlu kapunkulu-nyanu ngaka purda-nyanyi murrumuru-nyayirni. Kala kujakuju kulalu lani-jarrija! Purda-nyangkajulu! Ngampurra kanyarra Juju Ngawu nyinami yungu-nyarra Kaatu-ngurlu karlir-kanyi. Kujakungarnti, Juju Ngawungku kapu-jana yapa ngawu jinyijinyi-mani nyurrurlaku puuly-mardarninjarla yirrarninjaku rdakungkaku. Kapunkulu-nyanu murrumuru purda-nyanyi rdakungka parra karlarla-palaku, ngari tarnnga-wangku yungkaparriki. Yapangku ngularrarlu marda kajikalunya-nyarra pinyirlangu. Kala ngulaju ngula-juku. Ngarijili wala-juku warrarda nyinaya! Kajinkijili wala warrarda nyinami, kapurna-nyarra nyiya mayi yinyi ngurru-nyayirni. Yuwayi, kapunkulu nyinami ngaju-kurlu tarnnga yawu-pardinja-wangu.

¹¹ ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni! Jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-kariraku wirli-palaraku! Ngana-puka kajirli jukaruru-juku warrarda nyinami Kaatuku, ngulaju kapu wankaru warrarda mardarni tarnnga-juku. Nyanungurlu kala yilyami warlu yinya-kurra kuja-ka warrarda jankami.’ ”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Jimurnurla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Purrkamarla

¹² Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, “Yimi ngaju-nyangu yirrarninjarlarla pantika pipangka marramarra yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Purrkamamarla. Kuja-jana wangkaya:

Ngajulurlu karna kanti-piya kirrirdimpayi yiri-nyayirni mardarni. Ngaju karna-nyarra yimi nyampu wangkami. Purda-nyangkajulu!

¹³ ‘Juju Ngawu kajana nyinami wiri yapaku ngula kalu nyina nyurrurla-nyangurla kirringkaju Purrkamamarla. Ngularrarlu yapangku panu-karirli kalu purami Juju Ngawu. Kala nyurrurlarlunkujulu nyinaja warrarda jukaruru ngajuluk, kulankujulu juwa-kijirninjarla yampija. Kirringka nyurrurla-nyangurlaju Purrkamamarla, ngula-ka nyinami Juju Ngawu, ngularrarlu yapangku panu-karirli pungu warrkini ngaju-nyanu yirdiji Yantipuju. Nyanungurlu kala-jana yapaku ngaju-kurlu warrarda yimi-ngarrunu. Ngula-jangkanyalu pungu nyanunguju. Kala yapangku nyurrurlarlunkujulu warrarda puraja. Wardinyi-mani kankujulu kujarluju.

¹⁴ ‘Kala jalangurlu yungurna-nyarra ngari witangku-mipa kurntakurnta-ngarrinilki. Wirrkardu kankulu warntarla nyinami yapa Palama-kurlangu-piya-juku ngulalpalu nyinaja nyurru-wiyi.* Yimi yinya kankulu milya-pinyi? Palamarlu manu yapangku

* 2:14 Nyangka Numbers 22–24

nyanungu-nyangurlu kalalu-jana ngurrju-manu nyiya juju pirli manu jamalya-jangka. Kalalu kuyu purraja ngayirnirila niyarningkijarrarla ngulararla pulka-pinjaku, manu kuyu yinyaju kalalu ngarnu. Yapa Palama-kurlangu kalalu kutu-ngunaja wati-kari-kirli manu karnta-kari-kirli kalykuru maliki-piya. Palamarlu pinarri-manu wati-kari yirdiji Palaka juju ngularra-kurlu niyarningkijarra-kurlu, manu ngula-jana Palakarlu pinarri-manu yapa Yijirali-pinki. Kujarlaju, kalalu yapa Yijirali-pinkiji yinaja yunjumu warntarla yapa Palama-kurlangu-piya-yijala. Kuyu yinyajulu nyanungurluju ngarnu-yijala, manu kalalu ngula-warnuju kutu-ngunaja maliki-piya yapa ngalya-kari-kirliji. Jalangu ngalya-kari kankulu nyinami yunjumu-yijala Palama-kurlangu-piya marda. Kujaju majumaju-nyayirni. ¹⁵ Manu nyurrurla ngalya-kari kankulu nyinami jungarni-wangu ngularra yapa panu-kari-piya ngula kalu purami yimi Nikulawu-kurlangu. Nyanungu-nyangu yimiji jungarni-wangu, jarrwara. ¹⁶ Yimi-jarra kuja kalu-jana pinarri-mani Palamarlu manu Nikulawurlu, ngulaju jungarni-wangu-nyayirni. Yampiyalu-palangu puranja-wangurlu! Kaatulu pina-yaninjarla yalala-yirra! Kajinkili warrarda nyinami jungarni-wangu yapa Palama-kurlangu-piya manu yapa Nikulawu-kurlangu-piya, ngulaju kapurna-nyarra jangkardu yanirra kulukungarntilki nyurru-wiyi-wangu. Kapurna-nyarra kulungku pinyi yangka-kurlurlu kanti-piya kirrirdimpayi-kirli kaja-ka lirra ngaju-nyangu-jangka wilypi-pardimi.

¹⁷ 'Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirli-palarlaku!

'Ngana-puka kajirra jukarurru Kaatuku warrarda nyinami, kapurnarla yinyi mangarri panu nyurru-wiyi-warnu.* [Ngulaju Kaatu-kurlangu mangarri ngula-jana yilyanjarla yungu yalkiri-jangka nyurru-wiyi, ngula-jana pirda-manu yapa Yijirali-pinki.] Kula-ka nganangu nyanyi mangarri ngula jalangurlu. Wuruly-mardarni karna yapa-kujaku. Kala kapurna yapaku yangkaku yinyi kuja karla Kaatuku jungarni warrarda nyina. Manu kapurnarla yinyirlangu yapa yinyaku lalya pamarrpa kardirri. Manu pamarrparla yinyarlaju kapurna yirrarni yirdi-kari yapaku yinyakuju. Yapangu panu-karirli kulalu yirdi yinyaju milya-pinyi. Yapangu yinya-miparlu pamarrpa kardirri-kirli-miparlu kapu yirdiji milya-pinyi.'

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Purkamamarla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Tayatirarla

¹⁸ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja ngajuku, "Yimi ngaju-nyangu yirrakarla pipangka pantirninjarla maramarraku yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Tayatirarla. Wangkaya-jana kuja:

'Ngajujurna Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu. Milpa ngaju-nyangu-ka jarrapardimi warlu-piya-juku, manu wirliya ngaju-nyangu-ka jarra-pardimi yalyuyalyu-nyayirni warlu-piya-juku. Ngaju karna-nyarra yimi nyampuju wangkami. Purda-nyangkalkujulu!

¹⁹ 'Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu nyurrurla yangka nyarrpa-jarri. Milya-pinyi-jala karna-nyarra kuja kankulu-nyanu jarnkujarnku yulkami. Milya-pinyi karna-nyarra yangka kuja kankujulu wala nyinami ngaju-mipaku, manu yangka nyurrurla kuja kankujulu mata-karda-nyayirni warrki-jarri. Maju-pururlangurlu kankujulu warrarda purami-jiki yampinja-wangurlu. Kujankulu kamparru-wiyi Kirijini-jarrija, ngarilpangkujulu wita-mipa-wiyi warrki-jarrija. Kala jalanguju kankujulu warrkingka wiringalku warrki-jarri. Ngurrju kujaju! ²⁰ Kala yungurna-nyarra kurntakurnta-ngarrirniki ngari wita-miparlu. Nyurrurlarlu kula kankulu mardukuja ngawu yinya yirdiji Jijipulu kurnta-ngarrirni, yangka jinta turnu-warnurla nyurrurla-nyangurla kaja-ka nyinami. Mardukujarlu nyampurlu kanyanu jarukungarduyuju Kaatu-kurlangu nganta ngarrirni. Kala junga-wangu kujaju. Manu kajana warrarda pinarri-mani yapa ngaju-nyangu jungarni-wangurlu yungulu kuja-jangkaju nyinami jungarni-wangu-yijala. Nyanungu mardukuja kajana kuja wangkami, "Mpa! Panurlipa kalykuru kutu-ngunami yapa ngalya-kari-kirli maliki-piya. Manurlipa panungku kutu-ngarni kuyu maralypi-kari maralypi-kari-jangka kuja karliparla purranjarla yinyi Juju Ngawuku." ²¹ Nyurru-jukulparna warrarda ngarrurnu yungu ngularra niyarningkijarra ngawu yampimi, manu yungu pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatu. Kala lawa-juku. Mardukuja yinyaju yungu nganta kalykuru warru ngunami wati-kari wati-kari-kirli.

* 2:17 Nyangka Exodus 16

²² ‘Purda-nyangkalkujulu! Kapurna mardukuja yinya Jijipulu nyurnu-mani-nyayirni. Manu wati ngularra kujalpalu kalykuru-jarrinjarla kutu-ngunaja nyanungu-kurlu, ngulaju kapurna-jana nyurnu-mani-yiyala. Kapulu-nyanu murrumurru wirilki purda-nyanyi. Kala kajilpalu yampiyarla ngunanja-wangurlu Jijipulu, ngulaju kajikarna-jana yampimilki murrumurru-maninja-wangurlu. ²³ Ngularrarlu panu-karirli yangkanku kuja kalu mardukuja nyanungu purda-nyanyi ngula kajana pinarri-mani jungarni-wangurlu, kapurna-jana panu-jarlu muku riwarr-pinyi. Ngula-jangka kapujulu ya-pangku Kaatu-kurlangurlu jaaji-kari jaaji-karirli milya-pinyi. Kapulu-nyanu jarnku-jarnku wangkami, “Wayinkili, nyurru-juku kangalpa milya-pinyi Kaaturluju yangka kuja karlipa karriparrlu manngu-nyanyi nginyinginyirli ngaliparrlu. Kuja karlipa yangka nyiyaku payirni nyanungu, payirninjakungarnti kangalpa milya-pinyi.” Ngana-puka kaji nyinami jungarni-wangu, ngulaju kapurna ngurrara ngurrju-wangu-kurra yilyamirra tarnngalku. Kala kaji ngana-puka jungarni nyinami, kapurna kanyi ngurrara ngaju-nyangu-kurra ngurrju-kurra tarnngalku.

²⁴⁻²⁵ ‘Kuja kajana mardukujarlu ngulangu Jijipulurlu puranjakungarduyu nyanungu-nyangu pinarri-mani, ngulaju kalu-nyanu kuja jarnkujarnku wangkami, “Wayinkili! Nyampuju Juju Ngulu-kurlangu yimi kuja kangalpa yimi-ngarrirni, ngulaju ngurrju. Yapa panu-karirli wala kalu yimi nyampuju milya-pinyi. Kala karnalu milya-pinyilki.” Kujanya kalurla puranjakungarduyu nyanungu-nyanguju marlaja wangkami yimi-kirli ngurrju-wangu-kurlu. Kala yapa nyurrurla panu-kari Tayatira-wardingki, kula kankulu yimi yinya purda-nyanyi, jurnta nyina kankulurla. Kujarlu kankujulu wardinyi-mani. Kujarlaju, yungurna-nyarra ngari jintakulku wangkami: Walajulu warrarda nyinaya kajirna yanirni kulpari. Ngarili yimi nyampu junta-mipa warrarda puraya yungujulu wala nyina.

²⁶⁻²⁷ ‘Ngaka kapurna walya-kurraju pina-yanirni. Ngulakungarnti, kajinkilirla Kaatuku warrarda nyinami jungarni, manu kajinkilirla warrkingka warrarda warri-jarri yangka kuja karna-nyarra yinyi, kapurna-nyarra panu milarni yungunkulu wiri nyinami ngaju-piya-juku yapa panuku ngula kalu nyina ngurrara-kari ngurrara-kari ngurujarraranyapa. Ngula-piyarluju milarnu Wapirrarlu ngajukupalangurlu yungurna-jana wiri nyina ngularraku yapa panuku. Kajilpalu-nyarra yapa ngularra kulu-jarriyarla, kapunkulu-jana ngulaju muku riwarr-pinyi.

“Ngularraju kapunkulu-jana wita-kari wita-kari-kirra rdilykirdilyki-pinyi yangka ya-pangku kuja-ka rdilykirdilyki-pakarni murlukurnpa rdalyku-kurlurlu.”*

²⁸ Ngula-jangka kapurna-nyarra yinyi yanjilypiri ngula-ka mirilmiril-karri kakarra-ngurlu, murnmangka-wiyi kuja karla parral-pantirninjinarni. Panungku yapangku kapulu-nyarra nyanyi yanjilypiri yinya-kurluju, manu kujarlaju kapulu-nyarra milya-pinyi wiriwirilki.

²⁹ ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni-ri jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirilki-palarlaku!’”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Tayatirarla.

3

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu junta-jarrija kirringka Jardujurla
¹ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja ngajuku, “Yimi ngaju-nyangu pantirninjarlarla yirra pipangka marramarraku yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Jardujurla. Wangkaya-jana kuja:

‘Ngaju karna-jana wiri nyinami pirlirpaku ngularraku wirilki-palaku, Kaatuku kalurla ngunami ngularraju. Ngajulurlu karna-jana yanjilypiri ngularra wirilki-palaju mardarni. Yimi nyampu karna-nyarra wangkami. Purda-nyangkalkujulu!

‘Milya-pinyi karna-nyarra yangka kuja kankulu nyarrpa-jarrimi. Rampalparlu kalu-nyarra yapangku manngu-nyanyi yangka nganta kankujulu purami jungangku. Kala lawa, nyurrurlaju mardankulu yapa nyurnu-piya-juku! Kalankujulu puraja-wiyi, kala jalangurlu yampijalkunkujulu, manunkulu yanu jarrwara-karilki. ² Warri-jarrimi karnarla Kaatu-mipaku. Nyanungurlulpa-nyarra nyangu yirriyirri-ri. Nyurrurlaju kalankulurla nyinaja jungarni nyanunguku, manulpankulurla kutu-jarrinja-yanu nyanungu-kurra-pinangu. Kala ngula-jangkaju, rdirri-yungulkulurla nyanunguku jurnta yaninjakuju manu jarrwaraku yaninjalkulku. Kajinkili warrarda yani

* 2:26-27 Nyangka Psalm 2.9

jarrwara, kapunkulu yawu-pardi Kaatu-wangu. Yakarra-pardiyalu! Jukuru-wangulurla Kaatuku nyinaka! Rdirri-yungkalurla yarda puranjaku nyanunguku lani-jarrinjawangu! ³ Nyurru-wiyi, nyurrurlarlunkulu purda-nyangu manunkulu pinarri-jarrija yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirliki. Kulalu yimi kujaju wajawaja-manta! Tarnngangkulu warrarda manngu-nyangka! Jungarnirlili yimi ngulaju puraya! Kulalu majungkajarrija warrarda, kala pina-yaninjarlalu yalala-yirraKaatu. Kajinkirli yunjumu warrarda nyinami, kulankujulu milya-pinyi kajirna nyangurla yanirni nyurrurla-kurra. Nyurrurlaju kapunkujulu ngarrurda-jarrimi-nyayirni kajirna yanirni. Yuwayi, kapurnayarra kapal-katirni yaruju-nyayirni.

⁴ Yapa nyurrurla panu-kari Jarduju-wardingi kankujulu nyinami jungarni. Nyurrurlaju ngurrju-nyayirni jurnarrpa kirlka-piya-juku. Yuwayi, Kaatu kanyarra wardinyi-jarrimi. Kujarlaju, kapunkulu wapami ngaju-wana. Kapurlipa jurnarrpa kardirri mardarni palkangkaju. ⁵ Pukungka wiringka yirrarnu-jana pantirninjarla Kaaturlu yirdi yapa panu yungulu nyinami tarnnga nyanungu-wana. Kajinkirli Kaatuku jungarni warrarda nyinami, ngula-jangka jurnarrpa ngularra kardirri kapunkulu mardarni palkangka. Junga kujaju. Manu Kaaturlu kapu-nyarra yirdi nyurrurla-nyangu mardarni pukungka wiringka yinyarla, kula-nyarra yirdiji mirriirni. Ngaka, kajirna kamparru karrimi Kaaturla manu marramarra panu-jarlurla, ngularra ngula kalurla warrki-jarrimi nyanunguku, kapurnarla nyanungukuju kuja wangkami, “Wapirra, yapa nyampurraju karna-jana milya-pinyi. Ngularraju kajulu nyinami ngajuluku.”

⁶ Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlalu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari-karirli wirlki-palarlaku!”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarra ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijinipatu kirringka Jardujurla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Pilatalpiyarla

⁷ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, “Yimi ngaju-nyangu pantirninjarlarla yirra pipangka marramarra yinyaku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijinipatu kirringka Pilatalpiyarla, kuja-jana wangkaya:

‘Ngaju karna-nyarra yimi nyampu yimi-ngarrirnilki. Ngajujurna Warrkini-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyanungu-mipaku karnarla warrki-jarrimi. Yimi-ngarrirni karna-jana yimi junga Kaatu-kurlu. Ngajuju Kaaturlu yirrarnu wiri Kingi Tapiti-piya-juku ngulalpa-jana yapaku wiri nyinaja nyurru-wiyi. Kaaturluju yungu kiyi tuwa lakarnpinja-kurlangu kuja-ka karrimi kamparru nguru-nyayirni-wangurla. Kajirna tuwa lakarn-pinyi kiyi yinya-kurlurlu, kulalpa nganangu jatimapi-mantarla pina. Manu kajirna jatimapi-mani, kulalpa nganangu lakarn-pungkarla.

⁸ Milya-pinyi karna-nyarra yangka kuja kankulu nyarrpa-jarrimi. Milya-pinyi karnayarra kuja kankulu jaajirla nyinami marnkurrrpa-mipa. Yapa-karirli kula kalu-nyarra purda-nyanyi yangka nyarra kuja kankulu-jana wangkami. Ngulaju ngulajuku. Purda-nyanjarlankulu puraja yimi ngaju-nyangu. Kulankulu-nyanu ngajuku ngurrpa-pajurnu milya-pinja-wangurlu nganta. Kujarlaju, tuwa kapurna lakarnpinyi nyurrurlarla kamparru yungunkujulu kaninjarni yukanjarla ngajuku warrarda warrki-jarrimi. Kulalpa nganangu tuwa yinyaju jatimapi-mantarla warla-pajirinjaku nyurrurla yukanja-kujakuju. ⁹ Jalangurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nganayi ngularra-kurlu yapa-kurlu panu-kari-kirli. Ngularrarlu ngula kalu-nyanu Juwu-pajirni. Yijardu-wangu ngularraju. Kula kalu nyinami Kaatu-kurlangu, kala ngulajulu Juju Ngawu-kurlangu. Purda-nyangkalkujulu! Kapurna-jana yapa ngularraju ngurrju-mani parntarrinjaku kamparrurlaku nyurrurlaku yungulu-nyarra pulka-pinyi. Kapulu milyapinyi yangka kuja karna-nyarra yulkami.

¹⁰ Ngaka, yapa panu warrukdikirdi ngurungka nyampurla kapulu murrumurrujarrimi-nyayirni. Ngula-puru Kaaturlu kapu-jana waalparrirni jungangu-japa kajili purda-nyanjara purami nyanungu, manu marda kapulurla jurnta yani. Nyurrujukurna-nyarra yimi-ngarrurnu yungunkujulu warrarda purami yampinjawangu. Nyurrurlarlunkujulu warrarda puraja maju-pururlangurlu. Kujarlaju kapurna-nyarra warrawarra-kanyi ngaka murrumurrupuru ngula-ka kutu-jarrinjarni yani yapa panukurra ngurujarranypa. ¹¹ Kapurna pina-yanirni yungkaparri yungurna-nyarra nyiya mayi yinyi ngurrju-nyayirni. Ngulaku-ngarntijili warrarda nyinaya wala-juku yungunkulu nyinami ngaju-kurlu tarnnga. Kajili-nyarra karlirr-kanyi ngaju-kujaku, ngulaju kulankulu nyiya mayi mani ngurrju. Kulankulu nyinami tarnnga ngaju-kurlu.

¹² 'Kaatu-kurlangu yuwarli ngurungka nyanungu-nyangurla, ngulangkuju kajana pirliwati mardarni kirrirdikirrirdi kuja kalu jukajuka-karrinja-yani. Pirlingki ngularrarlu kalu yuwarli parlirni wantinja-kujaku. Juju Ngawu-kurlangurlu kapulu-nyarra marda putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-ngurlu yaninjaku jarwaraku. Kala nganangku kajijana warla-pajirni ngularra jinyijinyi-maninja wita-wangu Juju Ngawu-kurlangu, kajirra jungarni Kaatuku warrarda nyinami, kapurna pirrjirdi-mani nyanunguju pirlir ngularra-piya-juku ngula kuja kalu jukajuka-karrimi yuwarlirla Kaatu-kurlangurla. Nyanungu kapu nyinami tarnnga ngulangkuju. Ngaju-nyangu Kaatu-kurlangu kapurna yirdiji yirrarni pantirninjarla yapangka yinyarlaju. Kapurna yirrarni-yijala yirdi-kari pantirninjarla kirri Jurujulumu yapangka yinyarlaju. Kula nyampu Jurujulumu kirri nyurru-warnu, lawa. Nyampuju Jurujulumu kirri-kari jalangu-warnu ngula kapu yanirni ngaka yalkiri-jangka kaji Kaaturlu nyampu-kurra yilyamirni. Kapurna yangka yirdi yirrarni yapangka yinyarlaju. Manu kapurnaju yirdi-kari warlaja yirrarni pantirninjarla yapangka yinyarlaju.

¹³ 'Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkuju purda-nyangka yirriyirri-nyayirni-ri jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaajikarirlaku wirrki-palarlaku!'

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramaraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Pilitalpiyarla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Latujiyarla

¹⁴ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja ngajuku, "Yimi ngaju-nyangu pantirninjarlarla yirraka pipangka marramarra yinyaku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Latujiyarla, kuja-jana wangkaya:

'Yirdi ngaju-nyangu "Yijardu." Ngaju-jala karna-jana yapakuju yimi jungaju Kaatu-kurluju yimi-ngarrirni. Ngula-jangkanya yungunkujulu wala nyinami ngajuku. Kuja Kaaturlu ngurru-manu nyiyarningkijarra nyurru-wiyirli, ngajarrarlurnajarra mapirirli ngurru-manu.

¹⁵ 'Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu yangka nyarrpa-jarri. Nyurrurla kankujulu wala nganta nyina ngajukuju, manu kankulu-nyanu Kirijini-pajirni. Kala lawa. Jukuru-nyayirni kula kankujulu jungarni nyina, kula kankujulu ngurru warrki-jarrimi ngajukuju, lawa. Nyarrpa-manirna-nyarra? ¹⁶ Nyurrurlarlu kankulu-nyanu Kirijinirli nganta ngarrirni, kala lawa! Warrki-wangu-juku kankujulu jurnta nyinami ngajulukuju. Ngula-panuju kapurna-nyarra juwa-kijirni. Kuja-kujakuju, jungajulu warrki-jarriya yungurna-nyarra wardinyilki nyina. ¹⁷ Nyiija-jangka karna-nyarra kulu-jarrimi? Wali, nyurrurlarlu kankulu rampalparlu manngu-nyanyi kuja kankulurla nyinami jungarni nganta Kaatuku. Nyurrurlaju kankulu-nyanu kuja-juku jarnkujarnku wangkami, "Wayinkili, nyiyakulkulparlipa-jana payikarla yapa ngalya-kariji nyiyarlangukuju? Nyurru karlipa mardarni tala manu nyiyarningkijarra panu-jarlu." Kuja-piyanya marda kankulu wangkami. Kala kujaju junga-wangu! Ngayi kankulu wangkami milya-pinjawanu. Mari-jarrimi karna-nyarra kuja-kurraju. Nyurrurla kankulu nyinami yapa-piya-juku ngula kalu nyina marlajarra. Kula kankulurla Kaatuku nyinami jungarni. Nyurrurla kankulu nyinami yapa pamparda-piya ngula kalu Kaatuku nyina milya-pinjawanu. Manu nyurrurlaju yapa-piya ngula kalu nyina jalya. Kula kankulu Kaatu purami jungangu. Kujarlanya karna-nyarra kulu-jarrimi.

¹⁸ 'Ngatingki-manilki karna-nyarra yungunkujulu ngaju-kurra yanirni. Payikajulu kawurluku. Kajirna-nyarra yinyi, ngula-jangka nyurrurlaju kapunkulu nyina yapa-piya ngula kalu mardarni nyiyarningkijarra. Kapurna-nyarra pinarri-mani jungarniki nyinanjaku. Payikajulu jurnarrra kardirriki yungunkulu mardarni palkangka. Ngula-jangka kapunkulu nyina jalya-wangu manu kurnta-wangu. Payikajulu mirrijiniki panija-kurlanguku nyurrurla-nyanguku. Ngula-jangka, yungunkulu-nyanu yirrarni paniyarla nyanjaku warrajakulu.

¹⁹ 'Kuja karnarla yulkami nganarlanguku, ngulaju karna kulungku kurntakurnta-ngarrirni, manu karna kulungku ngarrirni junga yungu pina-jarrinjarla nyina jungarni. Kujarlaju, yampiyalu nyiyarningkijarra purdangirli, manulu kapankurlu pinayaninjarla yalala-yirraka Kaatu! ²⁰ Kuja-ka yapa kutulku yanirni yuwarli-kirra, tuwa karla pakarni. Purlami karla yapaku kaninjarniki yungurla tuwa lakarn-pinyi. Kuja-piya-juku, yapaku karna-nyarra purlami. Tuwajulu lakarn-pungka yungurna-nyarra yukamirra. Kajinkijili purda-nyanyi purlanja-kurra, manu tuwa kajinkijili lakarn-pinyi, ngula-jangka kapurna-nyarra yukanjarla jirnganja ngarni nyurrurlaku, manu kapunkujulu jirnganja ngarni ngajulukulu. ²¹ Kujalparna nyinaja ngurungka nyampurla,

kalaju Juju Ngawungku putaputa jarrwara-manu Kaatu-kujaku. Kalarna ngajulurluju warla-pajurnu. Ngajulurlurna Kaatu warrarda puraja jungarnirli-jiki. Kujarlaju, jalangu karnarla jirnganja nyinami Kaatuku ngula-ka nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla nyanungu-nyangurla. Mapirri wiri-jarra karlijarra nyinami nyiyarningkijarraku. Kujapiya-yijala, kajinkilirla Kaatuku jungarni warrarda nyinami, kajinkili warla-pajurni Juju Ngawu ngaju-piyarlu, ngula-jangkaju kapurna-nyarra wangkami yungunkujulu yaninjarla nyinami ngaju-wana kuja karna nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla ngaju-nyangurla.

²² ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni rilarlu jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirli-palarlaku!’ ”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kiringka Latujirarla.

4

Janurulu nyangu Kaatu ngulalpa nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurla nguru-nyayirni-wangu nyanungu-nyangurla

¹ Ngula-jangkaju, nyangurna jukurpa-piyarlu nyiya mayi. Narnti-nyangurna kankarlarra-karirli yalkiri, manurna tuwa nyangu. Tuwa yinyarlaju lakarnpardija. Ngula-jangka, purda-nyangurna ngana mayi kujalpaju wangkaja kilji-nyayirni linpa kurlumpurrngu jitirninja-kurlangu-piya yapa jinta-juku kujaju kamparru-wiyi wangkaja. Nyanunguju wangkaja, “Kankarlarra-kari yantarni nyampu-kurra! Kapurnangu milki-yirrarnilki kaji ngaka nyarrpa-mani Kaaturlu.” ² Kapankurnaju purda-nyangu kujaju Pirlirra Kaatu-kurlangu yukaja ngajuluku. Jukurpa-piyarlurna nyangu kujaju kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangurna nyangu wiri-nyayirni nyinanja-kurlangu, ngulanganyalpa ngana mayi nyinaja kingi-piyi. ³ Palka nyanungu-nyangulpa mirirliny-manu yalyuyalyu manu wajirkiwajirri-nyayirni. Nyinanja-kurlangurla yinyarlalpa warrukirikirdi pararriji karrija, manulpa mirirliny-manu-yijala. ⁴ Yinyarlalpalu nyinanja-kurlangu 24-pala panu-kari karrija. Ngularrajulpalu warru karrija nyinanja-kurlangurla wiringka yinyarlaju. Ngularralpalu nyinanju marramarra 24-pala wiriwiri ngulalpalu-jana nyinaja marramarraku panu-kariki. Ngularralpalu palkangkaju jurnarrpa kardirri mardarnu, manu jurrungajulpalu jarnkujarnku mardarnu kawurlu-kurlu mukartiji kingi-piyarlu. ⁵ Nyangurna yali wiri nyinanja-kurlangu ngulalpa karrija kulkurrirni nyinanja-kurlangurla panu-karirla. Ngularra-jangkalparla karrikarrija wirnpaju, manulparna purda-nyangu yangka ngula karla maarr-maninjarla ngapaku wangkanjarla wapami. Purda-nyangurna-jana linparlangu wangkanja-kurraju, marda marramarra ngularra wangkanja-kurraju. Karrija, milya-pinja-wangurna. Kamparru nyinanja-kurlangurla ngulararla panungkaju, ngiji kirirdimpayi wirli-palalpalu jukajuka-karrinja-yanu kanardirlaju. Kampanja-yanalpalu kankarlarni. Ngiji ngularraju, ngulaju yangkarra pirlirra wirli-pala Kaatu-kurlangu. ⁶ Ngiji-paturla ngulararla kamparrulpa ngunaja ngapa mangkuru kirlaji-piya warraja-nyayirni yangka kuja karlipa nyanyi kaninjarra-kari.

Nyangurna-jana nyiya mayi wankaru-patu murntu-pala kujalpalu kutu karrija wiringka nyinanja-kurlangurla. Jinta-karriji jungarni-purdanji, jinta-karriji jampupurdanji, jinta-karriji purdangirli, jinta-karriji kamparru. Paniya panu-jarlu ngarnturlurlu manu purturlurla nyanungurra-nyangurla. ⁷ Jinta-karriji ngaya wiri-jarlu-piya. Jinta-karriji puluku wiri-piya. Jinta-kari-kirlangu yinngirriji ngari yapa-kurlangu-piyajuku. Manu jinta-karriji warlawurru-piya-juku ngula-ka warru paarr-pardimi yalkirirla. ⁸ Wankaru-paturlu ngula-paturlulu mardarnu pinkirparlangu paarr-pardinja-kurlangu. Kulalpalu ngari pinkirra jirrama-puka mardarnu, lawa. Jika-palalpalu jarnkujarnku mardarnu pinkirpaju. Manulpalu paniyaju panu-jarlu jarnkujarnku mardarnu palkangkaju jurru-ngurlu wirliya-kurra. Warrardalpalu yunparnu parra-wirirli manu mungawirirli lawa-jarrinja-wangurlu. Kujanyalpalu yunparnu:

“Tarruku, Tarruku, Tarruku! Kaatu Warlaja-Wiri ngulaju Tarruku! Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kamparru nyiya-wangurla-wiyi nyinajalpa Kaatuju. Nyanunguju-ka nyinami-jiki jalangurlanguju, manu ngakarlanguju nyanunguju kapu warrarda nyinami wankaru-juku.”

Kujanyalpalu yunparnu. ⁹⁻¹⁰ Junga-juku-waja-ka nyinami Kaatuju wiringkaju nyinanja-kurlangurlaju, manu kapu nyanunguju warrarda nyina wankaru tarnnga-juku palinjawangulu. Wankaru-paturlu ngula-paturlulu yunparnu kujarlu yungulurla Kaatuku

pulka-pinyi manu yungulurla nyanunguku yati-wangkami. Yuwayi, Kaatu-ka nyinami yinyarla wiringka nyinanja-kurlangurla, manu nyanunguju kapu yawu-pardinja-wangu wankaru warrarda nyinami tarnnga-juku. Nyangurlarlul-puka kuja kalurla wankaru-paturlu ngula-paturlu Kaatuku yunparni, ngulaju kalurla ngularraju marramarraju 24-palaju ngunanjunu miyalu-purdanji ngayirnirla nyanungurla nyanungukuju yungulurlajinta pulka-pinyi. Yirrarni kalu mukarti kawurlu-kurlu nyanungurra-nyangu kutu nyinanja-kurlangu wiri-wana yinya-wana, manu kujanya kalu wangka:

¹¹ “Warlajja-Wiri Kaatu, nyurru-wiyi nyuntunpa manngu-nyangu nyiyarningkijarra yungunpa nyarrparlu ngurrju-mani walyangka nyampurla. Manu nyuntu-lukungku nyiyarningkijarraju marlaja palka-jarrijalku. Nyuntu-wangurlaju, kula nyiyarlanguju palka-jarrijarla. Nyuntu-mipanpa yartarnari wiri-kirliji. Kujarlaju, yapangku panungku yungungkulurla pulka-pungkarla yungungkulu ngurrju-pajirni!”

5

Panungkulpalurlajinta Jiyipiki Kaatu-kurlanguku pulka-pungu

¹ Ngula-jangka, jukurpa-piyarlurna nyangu ngana mayi nyinanja-kurra nyinanja-kurlangurla wiringka. Rdakangka nyanungu-nyangurlalpa mardarnu pipa kirrirdim-payirlangu. Ngulangkujulpa-jana yirdi panu mardarnu pipangka kamparru manu purdangirlirla. Ngula-jangka japujapu-manu pipa yinyaju kirrirdimpayi manu kapurdu-manu. Manu ngulangka nyanungurlu parlurnu palya-piya-kurlurlu wirli-pala-kurlurlu yungu pipa yangka ngunami lakarn-pardinja-kujaku. Nyanungurlulpa mardarnu rdakangka jungarni-purdanjirli. ² Ngula-jangka, kiljirla purlaja marramarra wiriji, payurnu nyanungurlu, “Ngana yapaju ngurrju-nyayirni Kaaturluju milarnu yungu yalyi-mani palya-piya pipa yangka-juku nyanjakungarnti?” ³ Kala yapangku nganangu kulalpa-jana yinya palya-piya yalyi-mantarla. Warrukirdikirdili warru nyangu kankarlarra nguru-nyayirni-wangurla manu walyangka nyampurla, manulurla nyangu walyangka kanunjumparra, kala lawa. Kulalu-jana rdipija yapa ngurrjuku yungulu-jana yalyi-mani palya-piya pipa yangka-juku yungulpalu yirdi ngula-jangka riiti-mantarla. ⁴ Ngulangkujuju yulanjakuyulanjaku-manu-nyayirni. Ngajurna warrarda ulaja.

⁵ Ngula-jangka, jinta marramarra wiriji wangkaja, “Wayinpa! Yulanja-wangu nyinaya! Yinya nyangka! Ngurrju wati yinya mayi kanpa nyanyi karrinja-kurra? Kaaturlu milarnu yungu nyina layini gaya wiri-jarlu-piya. Wungu-warnu warlajja nyanungu-nyangu kalalu nyinaja ngurrararla Juurdarla. Warringiyi nyanungu-nyangulpa nyinaja Kingi Tapiti yangka kujalpa-jana wiri-jarlu nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki nyurru-wiyi. Yinyarlu watingki gaya wiri-jarlu-piyarlu kala-jana pinjarla-yirrarnu panu-kari, ngulalpalurla nyurunyuru-jarrija, manu-jana tarnnga pinjarla warla-pajurnu. Kujarlaju, nyanunguju Kaaturlu milarnu wirli-palaku palya-piya-patuku yungu yalyi-mani pipa-jangka.”

⁶ Ngula-jangka, yada nyangurna nyinanja-kurlangu wiri yinya ngulalpa karrija kulkurrirni ngula-paturla nyiya-paturla mayi wankaru-paturla manu 24-palarla marramarra wiri-jarlu-paturla. Nyinanja-kurlangu-wana wiri-wanalpa karrija Jiyipi Kaatu-kurlangu. Manngu-nyangurna, “Nyampuju murru-kurlu. Mardalurla pinjarla yirrarnu murruju, manu marda pina-wankaru-jarrijalku.” Ngulanyalparna manngu-nyangu. Yinyarlu Jiyipi Kaatu-kurlangurlulpa-jana wuurnu wirli-pala manu paniya wirli-pala mardarnu. Paniya wirli-pala ngularraju pirlirra wirli-pala Kaatu-kurlangu. Nyampukungarntiji, ngularra pirlirra wirli-pala-jana Kaaturlu yilyaja ngurujarraranypa. ⁷ Junga kujaju. Yapa yangka-jukulpa warrarda nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurlaju, manulpa mardarnu-juku yangka pipa japujapu-maninja-warnu rdakangka jungarni-purdanjirli. Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlanguju kutulku yanurnu nyinanja-kurlangu-kurra manurla puntarnu pipaju yangkaku ngulalpa nyinaja.

⁸ Ngularra yangka wankaru-patu manu marramarra 24-pala, ngularralulpalu jarnku-jarnku mardarnu nganayi kitaya witawita-piya rdakangku nyanungurra-nyangurlu. Manulpalu-jana rdakangkuju witawita kawurlu parraja-piya mardarnu. Parrajarla ngularrarlaju ngakurru mirrijini parntirparntirra jujuminyiminyi-piya purraja. Kuja Kaaturlu mirrijini parnti-nyangu yangka jujuminyiminyi purranja-kurra, nyanunguju wardinyi-jarrija, manu-jana yapa panu-jarlu manngu-nyangu ngulalpalurla yati-wangkaja. Kuja yangkangku Jiyipirli Kaatu-kurlangurlu kangu yangka pipa yapajangka ngulalpa nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurla, ngulalu wankaru-patu manu

marramarra 24-pala ngunanjunu miyalu-purdanji ngayirnirla nyanungurla. ⁹ Ngula-jangka, nyanungulurla rdirri-yungu yungulurla yirdi jalangu-warnu yunparni Jiyipiki Kaatu-kurlanguku. Ngananguku kulalu yunparnu yirdi ngularraju kamparrurluju. Nyampunyalurla nyanungukuju yunparnu:

“Nyuntujunpa ngurrju-nyayirni! Yapangkungkulu pungu, manunpa-nganpa yalyu karlija. Kujarlaju, Kaaturlu-nyanu yapa panu-jarlu kulpari manu nyanunguku. Yapa ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka, manu yapa yimi-kari yimi-kari-kirli, manu walyawalya, kardirri manu panu-jarlu turnu-kari turnu-kari-jangka, yapa panu nyampurraju-nyanu kulpari manu. Kujarlaju, milarnungku Kaaturlu yungunparla palya yangka wirliki-pala yalyi-mani pipa yinyaku. ¹⁰ Yapa ngularra kuja-nyanu Kaaturlu kulpari manu, milarnu-jana kamparrurlu yungulurla panu jintangkalku nyinami wungu-warnu nyanungu-nyangulku. Milarnu-jana yungulpalurla yangka nyanungukuku warrarda warrki-jarriyarla maralypikingarduyuyialku. Kapulu-jana wiriwirilki nyinami warrukirdikirdi ngurujarranypa.”

Ngulanyalurla yunparnu Jiyipiki Kaatu-kurlanguku.

¹¹ Ngula-jangka, ngajulurlu Jaanurlurna yarda nyangu yinya wiri nyinanja-kurlangu. Ngularra wankaru-patu manu ngularra marramarra wiriwiri 24-palalpalu warrarda karrija-juku yinyarlaju. Manu yinyarlajupalu panu-jarlu-nyayirni marramarraju warru karrija. Nyajangu? Panu-jarlu-nyayirni warrukirdikirdi! Kulalparna-jana yirdiyirdi-mantarla, lawa. Purda-nyangurna-jana yunparninja-kurra. ¹² Kilji-nyayirnirilpalu yunparnu, manu nyampunyalu wangkaja:

“Yapa nyampu Jiyipi-piya ngurrju-nyayirni! Yapangkulu pungu nyanunguju, manungalpa yalyu karlija watiya warntawarnta-ngurluju. Nyanunguju yartarnari wiri-kirli, manu nyiyarningkijarraju nyanunguku. Nyanungurlu-ka milya-pinyi nyiyarningkijarra, manu-ka nyina pirjirdi-nyayirni. Yapanku panungkulpalu ngurrju-pajikarla nyanunguju. Nyanunguju ngarlarrpa yuntardi-nyayirni nyiypiya-wangu. Yapanku panungku yungurliparlajinta pulka-pinyi nyanunguku!”

¹³ Ngula-jangka, nyiyarningkijarraju nyanunguju yunparninja-kurra purda-nyangu. Nyiyarningkijarra ngula-ka nyina yalkirirla manu walyangka manu kaninjarni walya-wana manu ngapangka mangkururla, ngulajulu yunparnu nyampu-piya:

“Yapa yinya ngula-ka nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla, manu yinya yapa Jiyipi-piya, ngula-jarra-juku jirrama-juku kapala nyinami ngurrju-nyayirni nyiypiya-wangu. Ngula-jarra-juku pirjirdi-nyayirni. Yapa panungku yungulpalu-jana ngula-jarraju ngurrju-pajikarla. Pulka-pinyirlipa-janarla tarnngangku!”

¹⁴ Ngula-jangka, wankaru-patu ngula-patulu wangkaja, “Ngula-juku ngurrju!” Ngula-warnuju marramarra 24-palalu ngularra ngunanjunu miyalu-purdanji kamparrurla ngula-jarrakuju, manulu-janarla pulka-pungu.

6

Jiyipi Kaatu-kurlangurlu yalyi-manu palya-piya pipa-jangka kapurdu-maninja-warnu-jangka

¹ Jiyipi Kaatu-kurlangurlu pipa kapurdu-maninja-warnujulpa nyanungurluju rdakangaku mardarnu-juku yangka yinya palya-piya wirliki-pala-kurlu. Kujalparna warrawarra-kangu nyanungu, yalyi-manu jinta palya-piya. Ngula-jangka, ngulajurna purda-nyangu jinta wankaru linpa kilji-kirra purlanja-kurra wirnpa-piya-kurra, wangkajarla nyanungu, “Wilyipi-pardinjarla yantalku!” ² Kapankurlurna nyangu nantuwu kardirri. Waraa! Timana yinyarlalpa ngana mayi nyinaja, manu rdakangka nyanungu-nyangurlalpa mardarnu pikirri manu kurlarda. Jurrungka nyanungu-nyangurlalpa mukarti kingi-kirlangu mardarnu nganangu mayi kujarla yungu kamparru-wiyi nyanunguku. Nyanungu nantuurla warrkarninjarla yanu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu pirjirdi-nyayirni. Kamparru nyampungkarnti ngulaju-jana pungu kulungkuju yangkarra ngulalpalu Kaatuku nyurunyuru-jarrija, manu-jana jangkardu yanu yarda panu-kariki pinjaku.

³ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-karilki yalyi-manu pipa kapurdu-maninja-warnu-jangka. Ngula-jangka, purda-nyangurna wankaru jinta-karilki purlanja-kurra, “Wilyipi-pardinjarla yantalku!” ⁴ Ngula-jangka, nantuwu-karilki yalyuyalyu wilyipirni-pardija nguru-nyayirni-wangu-jangkaju. Jarraly-pinjarlarla wangkaja Kaatuju yinyakuju kujalpa nantuurla nyinanja-yanu wapanja-karrarla, “Walya-kurra yanta, manu-jana yinyarla yapa panu jinyijinyi-manta yungulu-nyanu jarnkujarnku pinyi! Ngula-jangka kapulu-nyanu muku pinyi wankaru-wangu.” Ngula-warnuju ngananguku

mayirila yungu yinyaku yangkaku yalyuyalyurlaku nantuwurlaku junma kirrirdimpayinyayirni.

⁵ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-kari yalyi-manu pipa-jangka. Ngula-jangka, purda-nyangurna wankaru jinta-karilki purlanja-kurra, wangkajarla nyanungu, “Wilyipi-pardinjarla yantalku!” Kapanku nyangurna nantuwurlo-karilki yurrpurlu. Waraa! Yangka yinya kujalpa nyinanja-yanu nantuwurla, ngulangkulpa mangarri wayi-maninja-kurlangu rdakangku mardarninja-yanu yangka kuja karlipa ngaliparlangurlu jalangurlu mardarni yungurlipa-nyanu mangarri wayi-maninjarla jali-mani. ⁶ Ngula-jangka, kulkurrirni nyinyarla ngurrangka kujalpalu karrija wankaru-patu ngula-patu, ngana mayirila wangkaja yinyakuju ngulalpa nyinaja nantuwurla yurrpurlu, “Jalangu, yapa kapulu wakurturdu warrki-jarrimi, kala warrki yinya-jangkarlu kulalu mangarri wiri manku, lawa. Kapulu ngari wita-mipa mani, marda ngurlu ngari yakuju witangka. Kala pinja-wangurlu-jana yampiya watiya ngula kalu mangarri pardimi!”

⁷ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu yalyi-manu palya-piya-kari yinya pipa-jangka. Ngula-jangka, purda-nyangurna wankaru jinta-karilki purlanja-kurra, wangkajarla nyanungu, “Wilyipi-pardinjarla yantalku!” ⁸ Timana-karirna kapanku nyangu kardirri-karrikarri yulyurdu-piya. Waraa! Ngula kujalpa nyinanjarla nantuwurla wapanja-yanu yirdiji ‘Yapa Pinja-panu’. Jinta-karirilpa purdangirli-wanarlu puranja-yanu kutungku-yijala. Yirdi nyanunguju ‘Nguru Manparrra-kurlangu’. Ngula-jangka, Kaatu-palangu wangkaja ngula-jarraku, “Yartarnarilki karnangkupala yinyi. Nguru-kari nguru-kari-pala warru yanta, manulu-jana punga yapa panu-kari. Panu-karilijana yampiya pinja-wangurlu!” Junga-juku-pala yarkajarla walya nyampu-kurra yapaku pinjaku ngurujarraranyarlaku. Ngula-jangka, jinyijinyi-manulkulu-jana panu-kari kulungku kujalu-nyanu jarnkujarnku pungu junma wiri-kirilirli. Ngalya-karikilijana jurnta warla-pajurnu yangka mangarri kajika pardimi. Ngula-warnujulu palija muku mangarri-wangurlaku panu-kariji. Panu-karilijana nyurnu-manu kujalu lawa-jarrija. Manu panu-karikijili-jana jangkardu yilyajarra juju-kari juju-kari layini-piyapinki kujalu-jana yarlkirninjarla ngarnu. Manu panu-karijili-jana yampija pinja-wangurlu.

⁹ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-kari yalyi-manu pipa-jangka. Yinyarlalpa karrija pirlu yarturlu yangka kujalpalurla kuyu purraja Kaatuku. Kanunjumparra pirlingka lalypankarna-jana nyangu pirlirra yupa-patu-kurlangu nyurru-warnu. Ngulalpalu walyangka wankaru-wiyi nyinaja, ngulajulpalu-jana yimi yapa panu-kariki warrarda yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu jupu-karrinja-wangurlu. Kuja-panuju, pungulpalu-jana yapangku panu-karirli. Ngula-jangkanya, pirlirra nyanungurra-nyangujulpalu ngunaja kanunjumparra pirlingka lalypanka yinyarlaju. ¹⁰ Pirlirra ngularralurla kilji Kaatuku purlaja kuja-piya, “Warlalja-Wiri, nyuntujunpa pirlirri-nyayirni! Nyuntu-mipa kanpa nyina jungarniji, manu kanpa junga warrarda wangkami. Yapangku ngularrarlu kujalu-nganpa pungu wankaru-wangu, nyiya-jangkarlu kanpa-jana ngari kutu yampimi pinja-wangurlu? Nyangurlarlau kanpa-jana miimii-nyanyi manu ngawu-pajirni. Yarujurlu-nyanurla kunka-manta nganimpa-wanawana!” Kujalyalpalurla Kaatukuju pirlirra yinyarraju wangkaja.

¹¹ Ngula-jangka, Kaaturlu-jana jarnkujarnku yungu nganayi jinajina-piya kardirri kirrirdimpayinyungu mardarni palkangka, manu-jana wangkaja, “Wurdungujulu pardaka yalumpurla-wiyi-jiki! Ngajurna-jana panu-jarlul milarnu yawu-pardinjaku nyurrurla-piya. Ngularraju nyurrurlakupurdangka-purnurlangu mardukuja manu watiji. Ngularraju ngajuku-yijala. Jalangu kajulu ngularraju warrki-jarrimi-jiki ngurungka nyampurla nyurrurla-piya kujalpankujulu warrki-jarrija. Jalangu-karrikarri, yapangku panu-karirli kapulu-jana pinyi wankaru-wangu, manu pirlirra nyanungurra-nyangu kapulu nyampu-kurra yanirni nyurrurla-kurra. Ngula-jangka, yapa panu-kari ngularra kapurna-nyarrarla pina-kunka-mani yangka kujalu-nyarra nyarrpa-manu.”

¹² Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-kari yinya yalyi-manu pipa-jangka. Walyaju wakurturdu-nyayirni yurnkuyurnku-jarrinjarla larra-parnkaja, manulpa wanta-wangulku karrija. Maru-nyayirni-jarrijalku nguyu-piya. Manu yalyuyalyu-jarrija-nyayirnilki kirntangiji. ¹³ Ngula-jangka, yanjilypiri panu-jarlulu wantija yalkirijangka yangka-piya warlpa wiringki kuja-ka parrka lurlul-pinyi watiya-jangka. ¹⁴ Ngula-jangka, yalkiriji yajiki-jarrijalku. Nyangulparna, manurnaju wangkaja, “Wayinpa! Nganangku mayi-ka yalkiri wayini rulumapi-piya!” Yuwayi, Kaaturlulpa pirlirri-kari pirlirri-kari yurnkuyurnku-manu, manulpa-jana yirrarlu ngurrara-kari ngurrara-karirra. Manu witawita ngurrara-kari ngurrara-kari, kujalpalu karrija ngapangka mangkururla kulkurrirni, ngularrarlangulpa-jana Kaaturlu yirrarlu ngurrara-kari ngurrara-karirlaju. ¹⁵ Ngula-jangka, yapa panu-jarlul ngurujarraranyalulu putaputa

wuruly-yukaja pirnkingka manu pirlingka jarrarlparla kulkurru-jarra. Lani-jarrijalpalu palinja-kujaku. Yuwayi, kingi panu manu wati panu kapumanurla, panu yurrukunyangarduyu wiriwiri manu ngalya-kari wiriwiri, panu yapa warrkini, ngularra ngulalpalu pirijina-piya warrki-jarrija manu ngularra ngulalpalu-nyanurla talaku warrki-jarrija, ngularrajulpalu putapau wuruly-yukaja pirnkingka ngularrarla. ¹⁶⁻¹⁷ Manulpalu-jana purlaja pamarrpaku manu yarturluku wiriwiriki, “Yaarl-wantiyalu-nganpa yungunkulungpana wuruly-mardarni ngula-jarra-kujaku! Ngula-kujaku ngula-ka nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla kajika-nganpa marda nyanyi, manu jinta-kari yinyarlu Jiyipirli Kaatu-kurlangurlu marda kajika-nganpa miimii-nyanjarla pinyi jalangurlu! Kulalpa nganangu warla-pajikarla nyanunguju! Ngula-kujakuju, yaarl-wantiyalu-nganpa yungunkulu-nganpa wuruly-mardarni ngula-jarra-kujaku!”

7

Kaaturlu-nyanu murru yirrarnu yapangka nyanungu-nyangurla 144,000-palarla

¹ Ngula-warnuju, nyangurna nyiya mayi jukurpa-piyarlu. Yinyarlaju, marramarra-patulpalu walyangka karrija kankarlumparra. Jintaju kakarrara, jintaju karlarra, jintaju yatijarra, manu jintaju kurlirra. Wapirrijalpalurla warlpaku ngulalpa pululu-nyayirnilki karrija walyangka manu mangkururlaju. Warlpanguku kula watyarlanguju yurnkuyurnku-manu. ² Nyampukungarntiji, Kaatu-jana marramarra-patuku wangkaja, “Yinyi karna-nyarra yartarnarilki yungunkulu yaninjarla nyiyarningkijarra muku pinyi walyangka manu mangkururla.” Ngula-jangka, nyangurna marramarra-karilki yaninjarni-kirra walya-ngurlu kakarrara-ngurlu. Kaatu, yangka ngula-ka JUKURRARNU nyinami, ngulangurla nyurru-juku yungu marramarra-nyampuku murru-kurlangu yirrarninja-kurlangu nyanungu-nyangu, manu marramarra-nyinyarlulpa kanja-yanu rdakangku nyanungu-nyangurlu. Ngula-jangka, nyanungu-jana kilji purlaja yinyarraku marramarra-patu-kariki, ³ “Murnma-wiyi! Yampiyalu-jana nyiyarningkijarra walyangka manu mangkururla pinja-wangurlu-wiyi, manu kulalu-jana watyarlangu punga! Yapa panu-jarlu kalurla walyangkaju tarnnga-juku warrki-jarri Kaatuku ngalipa-nyanguku. Nyiyarningkijarrakungarntirli pinjakungarntirli, nganiparlu yungurnalu-jana yirrarni ngularrarla yapangka murru Kaatu-kurlangu.” Kujanya-jana marramarra jinta yangkaju wangkaju marramarra-patu-karikiji.

⁴ Ngula-jangkaju, marramarraju yanu nguru warrukirdikirdi warrkini nyanungu-nyangu-patu-kurlu yungulu-jana yapangka yirrarni murru Kaatu-kurlangu ngalyangka. Nyampu-puruju, manngu-nyanjarlalparnaju wangkaja, “Yapangu nyajangurlu marda kapulu mani murru Kaatu-kurlanguju ngalyangkaju nyanungurra-nyangurlaju?”

Ngana mayiji wangkaja, “Yapangu 144,000-palarlu kapulu mani murru Kaatu-kurlangu ngalyangka nyanungurra-nyangurlaju. Nyampurraju yapa Yijirali-pinki ngula kalu nyina wiringka turnu-kari turnu-karirla 12-palarla.” Kujanyaju wangkaja nyanunguju. ⁵⁻⁸ Junga kujaju. Yapangu 144,000-palarlu kalu turnu-kari turnu-karirli murru yinyaju mardarni.

Warlaja Juurda-pinkirli 12,000-palarlu kalu murru yinyaju mardarni.

Warlaja Ruupunu-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.

Warlaja Kaardu-pinkirli 12,000-palarlu kalu murru yinyaju mardarni.

Warlaja Yaaja-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala murruju mardarni.

Warlaja Napatali-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.

Warlaja Manaja-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.

Warlaja Jimiyani-pinkirli 12,000-palarlu kalu mardarni-yijala.

Warlaja Liipi-pinkirli 12,000-palarlu kalu mardarni-yijala.

Warlaja Yijaka-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.

Warlaja Jupulunu-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.

Warlaja Jajupu-pinkirli 12,000-palarlu kalu mardarni-yijala.

Warlaja Pinyamini-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.

Panungku-juku kalu mardarni murru Kaatu-kurlangu ngalya nyanungurra-nyangurla.

Yapa panu-jarlulpalu yinyarlaju lirri-karrija nguru-nyayirmi-wangurla Kaatu-kurlangurla.

⁹ Ngula-warnuju, nyiyarlangu mayirna nyangu jukurpa-piyarlu. Jiyipi Kaatu-kurlanguju karrija-jukulpa nyinanja-kurlangu-wana yinya wiri-wana. Yapa panu-jarlu-nyayirnilpalu karrijarlangu yinyarla kamparru nyanungurla. Ngajulparna manngu-nyangu, “Waraa! Yapa nyajangu kalu nyampuju karrimi? Panu-jarlu-nyayirni! Kulalpa-jana nganangu nyampurraju yin-purayarla!” Ngulangkaju yapa ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka, manu yapa ngula kalu wangkami yimi-kari yimi-kari, yurrpurlu,

walyawalya, kardirri, manu yangka ngula kalu nyinami yapa yalyuyalyu manu karntawarrakarntawarra, nyampurrapulpa luurri-karrija kamparru yinyarla nyinanja-kurlangurla wiringka. Mardarnulpa palkangkaju jinajina kardirri kirrirdimpayi-piya. Panu-juku wardinyi-nyayirni. Kujarlajulpa watiya kirrirdimpayi parrk-kurlu panu-kurlu jarnkujarnku mardarnu Kaatuku pulka-pinjaku.¹⁰ Purlajalpalurla Kaatuku kilji-nyayirni kuja-piya, “Yati! Yati! Nyuntujunpa Kaatu, purami kar-nangkulu! Nyinanja-kurlangurla wiringka kanpa nyinami! Nyuntu manu Jiyipi nyuntu-nyangu, mardarnunkulu-nganpa palinja-kujaku!”¹¹ Ngularra wiriwiri marramarra 24-pala, manu yangka marramarra panu-jaru-kari, manu ngularra wankaru-patu-kari panu-kari, panu-jukulpa warrukirdikirdi warrarda karrija-juku yinyarla nyinanja-kurlangurla wiringka. Ngula-jangkalu muku ngunanjunu miyalu-purdanji kamparru ngulangkaju Kaatuku yungulurlajinta pulka-pinyi.¹² Purlajalpalurla kuja:

“Ngula-juku ngurrju! Kaatu yangka kuja karlipa purami, ngulaju-ka junga nyinami. Nyanunguju yartarnari wiri-kirli, manu nyiyarningkijarraju nyanunguku. Nyanungurluju-ka rdirinyaparlu milya-pinyi nyiyarningkijarraju. Yapa panulpalurla nyanungukuju pulka-pungkarla! Pirrjirdi-nyayirni nyanunguju. Yapangku panungkulpa nyanunguju ngurrju-pajikarla! Ngarlarrpa yuntardinyayirni nyanunguju ngana-piya-wangu. Tarnngangkaju-juku yungulparliparlajinta pulka-pungkarla nyanunguku! Ngula-juku ngurrju!”

¹³ Ngula-jangka, marramarra wiringki jintangkaju payurnu, “Yapangku ngularra manu mardarnu palkangka jinajina kirrirdimpayi kardirri. Milya-pinyi mayi kanpa-jana yalumpurraju? Milya-pinyi mayi kanpa-jana kujalu nyarrpara-wana-jangka mayi yanurnu?”

¹⁴ Yalu-manurna nyanunguju, “Lawa, purka-pardu. Kula karna-jana milya-pinyi. Kala milya-pinyi kanpa-jana nyuntulurluju.”

Ngula-jangka wangkajaju nyanunguju:

“Yapa panu-karirilpalu-jana jinyijinyi-manu, manulpa-jana yapa ngularraju murrumuru-manu-nyayirni, manulpa-jana putaputa karlir-kangu Kaatukujaku. Kala ngula-puruju, warrarda mardarnulpa-jana wankaru-juku Kaaturluju. Kaaturlu yilyaja Jiyipi nyanungu-nyangu yungu-jana palimi yapaku ngularra, manu yalyu nyanungu-nyangu-jana karlija. Yapa ngularraju nyaninaja ngurrju-wangu-wiyi yapa-piya-juku jurnarra yungkiyi-piya-kurlu-juku. Kala wala-jukulpalurla Jiyipiki yinyakaju nyinaja, manu yalyu nyanungu-nyangu-kurlurlu-jana kirkka-manu ngawu-jangka. Kujarlaju, jurnarra nyanungurra-nyanguju kirkalku manu kardirriki.¹⁵ Kujarlanya kalu warrarda karrimi kamparruju nyinanja-kurlangurla wiringka Kaatu-kurlangurlaju, manu kapulurla warrki-jarri nyanunguku parra wiri manu munga wiri ngurrarlarra tarrukurla nyanungu-nyangurla. Yuwayi, Kaatu-ka nyinanja-kurlangurla yinyarla wiringka warrarda nyinami. Kapu-jana warrarda jirnganja nyinami nyanunguju, manu kapu-jana muurl-mardarni nyiyarningkijarra-kujaku malurnpa-piyarlujuku yangka kuja kajana yapa muurl-mardarni wanta yurrupupu-puru. Kujapiyarlujuku kapu-jana warrarda warrawarra-kanyi nyanungurluju.¹⁶⁻¹⁷ Jiyipi Kaatu-kurlangu, ngula-ka karrimi nyinanja-kurlangu-wana wiri-wana, ngulaju nyanunguju jiyipikingarduyu-piya yapa ngularrakaju. Nyanungurlu kapu-jana warrawarra-kanyi jiyipikingarduyu-piyarluru. Yuwayi, jiyipikingarduyu-piyarluru nyanungurlu kapu-jana nguru-yirrarni jiyipi nyanungu-nyangu ngapa ngurrjukurra yungulu ngarni. Kajili ngapa yinya ngarni, kapulu wankaru nyinami tarnnga-juku. Yapa ngularra kulalu mangarrikiji yarnunjuku-jarrimilki, manu ngapakaju kulalu purraku-jarrimilki. Manu yurrupurlu wantangku kula-jana jankamilki. Junga-jala, ngulalpa yapa ngularra yangka walyangka kanunju-wiyi nyinaja, ngulajulpa warrarda yulaja murrumuru, manulpa jirmilypaju karlija yinngirri-ngirliji. Kala Kaaturlu kapu-jana milpaju jirmilypa-kujakaju parduna-mani, manu kulalu yada yulamilki ngula-warnuju.”

Kujanyaju ngajukuju wangkaja marramarra wiriji.

8

Jiyipi Kaatu-pinkirli palya-piya yalyi-manu pipa kapurdu-maninja-warnu-jangka

¹ Jiyipi Kaatu-kurlangurlupa pipa yinya kapurdu-maninja-warnuju rdakangkaju mardarnu-juku. Pipa yinyajulpa ngunaja lakarn-pardinja-wangu-juku palya-kurlu jinta-kari-kirli. Ngula-jangka, nyanungurluju palya-piya pipangka yalyi-manu. Ngula-jangka,

yapa panulu purlanja-wangu-jarrija manu wangkanja-wangu-jarrija, manulu muku wurulupa-jarrijalku ngari wita-mipaku tarnnga-wangu.

² Ngula-jangka, nyangurna-jana marramarra ngalya-kari wirilki-pala. Marramarra yalumpurra kalu warrarda karrimi Kaaturla kamparru. Ngula-jangka, nganangku mayijana jarnkujarnku yungu kurlumpurrngu jitirninja-kurlangu-piyaju.

³⁻⁴ Marramarra-kari yaningjarla karrija pirli-wana yarturlu-wana purranja-kurlangu-wana yangka kuja kalalurla Kaatuku ngulangka kuyu purraja. Rdakangku nyanungu-nyangurlalpa nganayi mardarnu kartaku ngulalu yangka kawurlu-jangka ngurrju-manu, ngulalpa mardarnu. Ngulajulpa pirilyi warlu-nyayirni jarra-pardija kartakurla yinyarlaju. Ngula-jangka, nganangku mayirila nyanungukuju yungu ngurrju mirrijini parntirparntirra yungu yirrarni kawurlurla yangkangka purranja-kurlangurla, ngulaju yangka ngula-ka karrimi kamparru nyinanja-kurlangurla wiringka Kaatukurlangurla. Junga-juku, marramarraurlu yinyarlurlu mirrijini yinya kanjarla yirrarnu warlungku kaninjarni kartakurla kujalpa rdakangku mardarnu nyanungurlu. Nyanungulpa karrija kamparru yali kawurlurla purranja-kurlangurla. Mirrijini yinyaju rdiri-yungu jankanjaku, manulpa yulyurdujulpa muku rduyu-karrija kankarlarra-kari kartaku-ngurluju. Ngulalpa Kaaturlu yulyurdu yinya parnti-nyangu, ngulajulpa wardinyi-jarrija, manulpa-jana yapa panu nyanungu-nyangu manngu-nyangu walyangka ngulalpalurla yati-wangkaja nyanunguku.

⁵ Yinyarlaju, warlulpa jankaja kankarlarniji yalirla yarturlurla purranja-kurlangurla. Junga-juku, yinyarlurlu marramarraurlu manu yangka pirilyi warlu, manu nyanungurlu yirrarnu kartaku-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangka, nyanungurluju yangkaju warluru warrampal-kujurnu kaninjarni-kari nyampu-kurra nguru-kurra. Yinyarlaju, maar-maninjarralparla wirnpa wangkaja, manulparla wirnpaju karrikarrija yalkirirlaju kankarlumparra walyakuju, manulpa walyaju yurnkuyurnku-jarrinjarla larralarraparnkaja.

Marramarra-paturlulu juturnu kurlumpurrngu nyanungurra-nyangulku

⁶ Ngula walyaju larra-parnkanjarla lakarn-pardijalku, ngula-warnuju marramarraurlu yangkarrarlulu-nyanu jarnkujarnku yirrarnu kurlumpurrngu jitirninja-kurlangu-piya lirrangka yungulu jungarni-jarrinjarla jitirnilki.

⁷ Ngula-jangka, marramarraurlu kamparru-warnurlu juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangu. Ngula nyanungurluju-jana yaari-winjurnu ngapa kunardakurlu, warlu manu yalyu kankarlarra-ngurlu kanunju-kurra nguru nyampu-kurra. Warlungkuju ngalya-kari jankaja walyaju, manu watiya ngalya-kari jankaja-yijala. Marna ngalya-kariji, warlungku yinyarluru jankaja-yijala.

⁸ Ngula-jangka, marramarraurlu jinta-karirli juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Nyanungurlu kujurnu kankarlarra-jangka wiri-jarlur-nyayirni pamarrpa-piya mangkuru wiri-kirra. Yinya wiri-jarlur pamarrpa-piya, ngulajulpa warlu jankaja.

⁹ Kuja yinya wiri-jarlur pamarrpa-piya wantija mangkuru wiri-kirra, ngapaju yalyu-jarrijalku. Manu ngalya-kari yawu ngapa-ngawurra palijalu mangkuru yinyarlaju. Manu yalumpurra ngami-piya kujalpalu warru yanu mangkuru-wana, panu-kariji-jana rdilykirdilyki-pungu pamarrpa wiri-jarlur-piyarluru.

¹⁰ Ngula-jangka, marramarraurlu jinta-karirliki juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Ngula-warnu, yanjilypiri wirilki wantija kaninjarni-kari yalkiri-ngirli. Ngulajulpa mirilmiril-karrinjarla ngirra-manu ngiji-piya. Yanjilypiri yinyaju wantija ngawarra-kurra nyalya-kari-kirra, manu wantija ngapa panu-kari-kirra ngula-ka purlpurl-pardimi walya-jangka. ¹¹ Yanjilypiri yinyaju yirdiji 'Kumarlpa-manu'. Kuja wantija ngapangka ngularrarla, ngapajulu kumarlpa-jarrijalku. Yapangku panungkulpalu ngapa yinyaju putaputa ngarnu. Kala nganangku kujalpa ngarnu ngapa yinya, ngulajulpa palija.

¹² Ngula-jangka, marramarraurlu jinta-karirliki juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Ngula-warnuju, nyiya mayirila kirntangiki manu wantakuju wapirrija, manu yanjilypiri panu-karijili munga-piya-jarrinja-yanulku. Kujarlaju, parra-puruju wantawangulkulpa karrija mungalyurru-ngurlu wurajiwuraji-kirra, lawa. Wita-mipaku karrija wantaju, tarnnga-wangu. Manu munga-puruju, kirntangi-wangulpa karrija, lawa. Wita-mipalpa kirntangiji ngirra-manu tarnnga-wangu, manu ngula-jangkaju munga-piyalkurla muku wamu-wantija.

¹³ Ngula-jangka, Jaanurlu ngajulurna narnti-nyangu yalkiri, manurna nyangu warlawurru kankarlarra warru paarr-pardinja-kurra. Ngulajulpa purlanjarla wangkaja kilji-nyayirni, "Waraa! Waraa! Ngularrarluru kajili marramarra-paturkarirli kurlumpurrngu jitirni nyanungurra-nyangu, ngula-warnuju nyiyarningkijarra

ngawu-nyayirni kapulu-jana muku rdipimi yapaku ngula kalu nyinami walyangka, manu kapulu-nyanu murrumuru-nyayirni purda-nyanyi. Wiyarra-wati, mari-jarrimi-nyayirni karna-jana!" Kujanyalpa warlawuru yinyaju wangkaja.

9

¹ Ngula-jangka, marramarraru jinta-karirilki juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Nyangurna yanjilypiri walyangka ngula wantija yalkiri-jangka kamparru-wiyi. Yanjilypiri yinyaju wati-piya. Nyanungulpa karrija walyangka kutu rdakungka kaninjarra-nyayirnirla* Rdakuku yinyakulparla wapirrija nganayi tuwa-piya. Ngula-jangka, nganangu mayirla yungu yangkaku watiki yanjilypiri-piyaku kiyi tuwa-kurlangu yungu lakarn-pinyi tuwa. ² Nyanungurlu kiyi manu tuwa-kurlangu, manu ngula-kurlurluju tuwajurla jurnta lakarn-pungu rdakuku kaninjarra-nyayirnikiji walyangkaju. Yinya-jangka rdaku kaninjarra-nyayirni-jangkalpa yulyurdu panu-jarlu wilypiwilypi-pardija. Yulyurdujurla yaninjarla wapirrija wantakuju, kulalu yapangkuju nyangu nyiyarlangu.

³ Ngula-jangka, jintilyka panu-jarlu-nyayirnilpalu yulyurdu yinya-jangkaju wilypiwilypi-pardija. Kaaturlu-jana yungu yartarnarri, ngula-kurlurlu yungulu-jana yapa yarlkirni karlungu-jarra-parnta-piyarlu. ⁴ Nyanungu-jana wangkaja jintilyka ngularrakuju, "Kulalu parrka nganja watiya wiri manu wita-jangka, manu marnarlangu kulalu muku nganja! Yampiyalu-jana ngarninja-wangurlu! Manulu-jana yapa ngaju-nyangu pangkala yampiya yarlkirninja-wangurlu, ngularra kuja kalu mardarni murrugaju-nyangu nampa-kurlu ngalyangka nyanungurra-nyangurla. Kala yapa ngularra panu-kari, ngularra murrugaju-nyangu ngaju-nyangu-wangu, ngulajulu-jana muku yarlrika! ⁵ Yarlkirninjarlalu-jana murrumuru-manta kuja-piyarlu kirntangi rdaka-palaku, kala kulalu-jana pungka, lawa!" Kujanya-jana Kaatuju wangkaja jintilyka ngularrakuju. Junga kujaju! Ngularrarlu jintilykarlulu-jana yaninjarla kii-purraja yapa yangka murrugaju-patu kirntangi rdaka-palaku. Kujalu-jana kii-purraja, purlanjarlalpalu pata-karrija murrumuruju karlungu-jarra-parnta-piya-jangka. Kujanyarna nyangu jukurrpa-piyarlu ngajulurluju. ⁶ Ngaka, kajili-jana jintilykarlu ngularrarlu yarlkirni yapa ngularra kirntangi rdaka-palaku, kapulu-nyanu wangkami, "Murrumuru wiri karlipa-nyanu purda-nyanyi! Yungurlipa kapanku palimi!" Kala lawa! Kapulu-nyanu warrarda purda-nyanyi murrumuru-nyayirni jintilyka ngularra-jangkaju. Kala lawa, kulalu palimi.

⁷ Jukurrpa-piya ngaju-nyangurla, nyangurna-jana yirriyirrirli jintilyka ngularraju. Ngularraju kula-nganta nantuwu warmarla-kurlangu-piya-juku ngula kalu jungarni-jarri kulu wirikingarnti. Jurrungka nyanungurra-nyangurlalpalu mukarti kawurlu-kurlu mardarnu, manu yinngirri nyanungurra-nyanguju wati-piya-juku.

⁸ Wakurlulupalu kirrirdimpayi-nyayirni mardarnu karnta-piyarlu, manu kartirdi nyanungurra-nyanguju kirrirdimpayi, munju-wangu kartirdi ngaya wiri-jarlu-kurlangu-piya. ⁹ Ngarnturlurrula nyanungurra-nyangurlalpalu-nyanu kanja-yanu yayini-piya† muurl-mardarninjaku kurlarda pantirninja-kujaku. Kujalu jintilyka ngularra paarpardija, purda-nyangurna-jana pinkirra warurr-wangkanja-kurra kilji-nyayirni-kirra. Wangkajarnaju, "Jintilykarlu nyampurrarlu kajulu wangkanjarlu nyirn-pinyi kilji-nyayirnril nantuwu-piyarlu ngula kalu-jana wilil-kanyi warmarla wirli-jarra-kurlurlu, nganayi-piyarlu kuja kalu-nyanu yuntarninja-yani wajirlirli kulu wiri-kirra-pinangurlu."

¹⁰ Jintilyka ngularrarlu palkalpalu mardarnu wipi jaka-wana-jangka kii-purranja-kurlangu ngulaju karlungu-jarra-parnta-piyarlu. Kaaturlu-jana yungu ngularra kii-purranja-kurlangu jintilykaku yungulu-jana yapa kii-purrami kirntangi rdaka-palaku.

¹¹ Jinta marramarra ngulaju wiri ngularraku panuku jintilykakuju. Nyanungurlu-ka jintangku warrawarra-kanyi rdaku yinya kaninjarra-nyayirni walyangkaju. Yimingka Yipururla yirdi nyanungu-nyanguju 'Yapatanu'. Yimingka Kirikirla yirdi nyanunguju 'Yapaliyana'. Yirdi kujaju 'Riwarr-pinja Panu'.

¹² Jintilyka ngularrajulu palka-jarrija ngurujarraranyparla ngula yangkanku mar-ramarra jinta-karirli kurlumpurrngu nyanungu-nyangu juturnu, manulu-jana yapa murrumuru-manu kirntangi rdaka-palaku. Marramarra-jarra-karilpa-pala wurra-juku pardarnu yungu-pala kurlumpurrngu nyanungu-nyangu-jarra jitiirni yungulu-nyanu yangka yapa nguru-kari nguru-karirlarlu yarda murrumuru purda-nyanyi japaku-jarra.

* 9:1 Kaninjarra yinyarla rdakungka-ka karrimi ngurra, ngulangka nganta kuja kajana Kaaturlu mardarni pirlirraju juju ngakakangarnti kaji-jana nyanungurlu warlu-kurlurlu muku riwarr-pinyi. † 9:9 iron

¹³ Ngula-jangka, marramarrarlu jinta-karirilki juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Ngula-jangka, purda-nyangurna ngana mayi wangkanja-kurra yali-jangka kawurlu-jangka purranja-kurlangu-jangka, yangka yinya kuja-ka Kaaturla kamparru karrimi. ¹⁴ Yinyarla marramarra-kariki yangka kurlumpurrngu-kurluku wangkaja, “Ngularra marramarra murntu-pala kuja-jana Kaaturlu warurnu nyurru-wiyi karru Yupirayiti-wana, yaninjarla-jana yalyi-manta!” ¹⁵ Junga-juku, marramarra yinyarlujujana yaninjarla ngularraku marramarra murntu-palaku warirninja-warnukuju yalyi-manulku. Nyarrpa-jangka-jana Kaaturluju warurnu nyurru-wiyiji? Nyanungu-miparlu milya-pungu yangkaju kapu-jana jangkardu yilya ngularra marramarra murntu-pala pinjakulku yapa panu-jarluku ngurujarranypaku. Nyurru-wiyi-jangka jalangujalangukurra, nyanungurlu-jana warirninjarla warrarda mardarnu. ¹⁶⁻¹⁷ Junga kujaju. Ngula-jangka, jukurrrpa-piyarlurna-jana nyangu warrmarla panu-jarlu nantuwu-kurlu kujalpalu yaninja-yanu walya-kurra-pinangu. Ngana mayiji wangkaja, “Warrmarla yinyarraju 200,000,000-pala nantuwurlaju kuja kalu walya-kurra-pinangu yaninjanani.” Nyiya-piya nyanungurraju? Warrmarlarlulpalu ngarnturlurrula palkangkaju kanja-yanu yayirni-piya muurl-mardarninja-kurlangu kurlarda pantirninja-kujaku. Ngularrajulpalu yalkiri-piya mirilrliny-manu, manu yalyuyalyu karrku-piya manu karntawarrakarntawarra-piya. Timana-watiji, jurruju nyanungurraju ngaya wiri-jarlu-piya, manu lirra nyanungurra-nyangu-jangkajulpa wilypi-pardija warlu manu yulyurdu karntawarrakarntawarra ngulalpa punku-nyayirni parntija. ¹⁸⁻¹⁹ Wipi jaka-wana-jangka nyanungurra-nyangu ngulaju warna panu-piya jurru panu-kurlu. Junga kujaju. Timana panu ngularralu yanu walya-kurra warlu-kurlu manu yulyurdu karntawarrakarntawarra-kurlu ngulalpa punku-nyayirni parntija lirra-jangka, manulu-jana pungu yapa panu. Wipi jaka-wana-jangka-kurlangurlu ngulajulu-jana pungu panu-karilki.

²⁰ Timanarlu ngularrarlu kulalu-jana yapa panu pungu walyangka, lawa. Yapa panu-karilpalu nyinaja wankaru-juku, kala kulalu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu, lawa. Ngayilpalurla warrarda parntarrinjunu ngurruju-wanguku kamparru yangka kuja kalalu ngurruju-manu rdakangku nyanungurra-nyangurlu kawurlu-jangka, pirlu yaltiri-jangka,† yayini-piya-jangka manu watiya-jangka. Yalirra kujalpalu-jana ngurruju-manu, ngularrarluju kula kalu nyiyarlangu nyanyi, kula kalu nyiyarlangu purda-nyanyi, manu kula kalu wapami, lawa. Kala yapa ngularrajulpalu-jana warrarda parntarrinjunu. Manu kalalu-jana warrarda nyinaja purlapa-kari purlapa-kari-puru pirlirra panu-kariki ngurruju-wanguku. Kulalu-jana yampija, lawa. ²¹ Ngarilpalu-nyanu yapangku ngularrarluju warrarda pungu wankaru-wangurlu, manulpalu-nyanu juyurdurlu majumaju-manu. Ngarilpalu warru kutu-ngunaja kalykuru maliki-piya yapa ngalya-kari-kirilji ngurra-warnu-piya, manulpalu-nyanu nyiyarningkijarra jurnta manu purungku. Kulalpalu-nyanu kurnta-jarrija, manu kulalu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu, lawa.

10

Jinta-karirli marramarrarlu wiri-jarlululpa pipa wita mardarnu

¹ Ngula-jangka, jukurrrpa-piyarlurna nyangu jinta-kari marramarra pirrjirdi-nyayirni yaninjanirni-kirra nguru-nyayirni-wangu-jangka. Nyanungurlu kulalpa jurnarrpa palkangka mardarnu, lawa. Nyanungukulparla palkakaju muku wapirrija mangkurdu. Jurrunnga kankarlarni nyanungurlulpa pararri mardarnu. Yinngirri nyanungu-nyangulpa wanta-piya mirilrliny-manu, manu nyanungu-nyangu wanarri-jarraju ngulaju rdalykujarra wiri-jarra-piya ngulalpa-pala warlu-piya jarra-pardija. ² Rdakangku nyanungurlulpa mardarnu pipa wita. Kuja nyanungu jitija nguru-nyayirni-wangu-jangka, wirlija jungarni-purdanji yirrarnu mangkururla wiringka ngapangka, jampu-purdanji yirrarnu walyangka pardunarla. Nyanungujulpa yinyarlaju karrija wanarri-jarraju wurnturu-jarra. ³ Ngula-jangka, nyanunguju kilji-nyayirni purlaja ngari yangka ngaya wiri-jarlu-piya ngula-ka nguurr-mani. Ngula-jangka, linpangku wirli-palarulu kiljingki kulpari yalu-manu yalkiri-jangkarluju. Wangkajarnaju, “Yangkarna linpaju nyanunguju kula-nganta ngapa-piya-kurlu kuja karla maarr-maninjarla wangkanjinarni.” ⁴ Kujalu ngularra linpa wirli-pala purlaja yalkiri-jangka, ngulaju kapurna-jana yimiji marlaja yirrakarla pipangka pantirninjarla kujalu wangkaja, kala lawa. Ngana mayiji wangkaja

ngajuluku nguru-nyayirni-wangu-jangka, “Yampiya! Kula yimi ngularra yirraaka pi-pangka pantirninjarla yimi ngularra kujalu wirliki-palarlu linpangku purlanjara yalu-manu yalkiri-jangkarlu! Ngayili yimi ngularraju warrarda mardaka nginyinginyirli nyurrurla-nyangurlu!”

⁵ Marramarra yinya wiri, jangka ngulalpa karrija yinyarla walyangka wirliya jinta-kari manu wirliya-kariji ngapangka mangkururla, nyanungu rdaka jungarni-purdanji kankarlu-jarrinjarla kujurnu nguru-nyayirni-wangu-kurra wangkanjakungantirliji. ⁶⁻⁷ Yuwayi, marramarra yinya wangkaja yimi pirrjirdi-nyayirni. Nyanungurlu payurnu Kaatu yungu purda-nyanyi yinya yimi junga kaji wangkami. Yuwayi, Kaatu-ka nyinami tarnnga-juku. Nyurru-wiyi yalkiri ngurru-manu nyanungurlu manu walya manu ngapa, manu nyiyarningkijarra ngurru-manu nyanungurlu ngula kalu nyinami ngurungka nyampurla. Nyampunya marramarra yinyaju wangkaja, “Tarnngangkulpa jungarnijungarni-manu Kaaturluju warrki nyanungu-nyanguju. Nyanungurlulpa manngu-nyangu yungu nyarrpa-mani ngaka nguru nyampu kuja ngurru-manu nyanungurlu. Kala nyanungurluju kula-jana yapa panuku yimi-ngarrurnu warrki yinya-kurlu, lawa. Nyanungurluju-jana jarukungarduyuku nyanungu-nyangu-mipaku yimi-ngarrurnu warrki-kirli nyanungu-nyangu-kurluju, yangkara-mipa ngula kalalurla marlaja wangkaja nyanunguku. Nyurru-wiyi-wangu, kaji marramarra jintangku purdangirli-warnurluku jitiirni kurlumpurrngu nyanungu-nyangu, ngula-jangka Kaaturlu kapu warrki nyanungu-nyangu lawa-mani ngurungka nyampurla.” Kujanya wangkaja marramarra pirrjirdiji yinyaju.

⁸ Ngula-jangka, jangka-yijalaju yarda wangkaja, jangka yinya kujaju wangkaja kamparru-wiyi nguru-nyayirni-wangu-jangka, wangkajaju nyanunguju, “Yaninjarla maninjinta pipa wita yinya ngula-ka rdakangka mardarni wiringki marramarra, marramarra yinya ngula-ka ngapangka mangkururla wirliya-kari karrimi manu wirliya-kari walyangka! Yaninjarla maninjinta!” ⁹ Junga-juku, yanurnurla marramarra yinyaku, manurna pipa witaku payurnu. Nyanunguju wangkaja ngajuluku, “Mpa! Maninjarla nganja! Kajinpa ngarni, ngulaju kapunpa pajarni ngurru-nyayirni ngarlu-piya. Kala kajinpa muru-pinyi lirrangka, kapungku nyurnu-mani.” ¹⁰ Junga-juku, pipa wita yinyarna manu rdaka-jangka nyanungu-nyangu-jangka, manurna ngarnu. Lirrangka ngaju-nyangurla, ngulajurna pajarnu ngurru-nyayirni ngarlu-piya. Kala kujarna muru-pinjarla ngarnu, ngulangkujuju miyalaju maju-manu.

¹¹ Ngula-jangka, marramarra yinyaju wangkaja ngajulukuju, “Yaninjarla-jana yarda yimi-ngarrika yapaku yimi Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-piyarlu. Ngakaju, nyanungurlu kapu-jana yapa panuju nyarrpa-mani ngurungka nyampurlaju. Nyanungurlu kapu-jana nyarrpa-mani mayi yapa panu yalumpurra ngula kalu nyinami ngurrara-kari ngurrara-kari, manu yapa ngula kalu nyinami yurrrurlu, walyawalya, yalyuyalyu, kardiya manu panu-kari, ngularra ngula kalu yimi-kari yimi-kari wangkami manu wiriwiri warlalamarrirangu, jintawarlayi-jiki kapu-jana nyarrpa-mani. Nyampunyalpanpa-jana yimi nyanungu-patukuju yimi-ngarrikarla.”

11

Kaatu-kurlangu-jarra jarukungarduyu-jarra

¹ Ngula-jangka nganangku mayiji yungu watiya jukati-piya. Ngula-jangka, nyanunguju wangkaja:

“Watiya nyampu kangka, manu ngula-kurluju yanta Yuwarli Maralyipi-kirra Kaatu-kurlangu-kurra manu yarturlu lalyapa-kurra purranja-kurlangu-kurra. Ngulaju pirlu lalyapa manu Yuwarli Maralyipi miimii-nyangka watiya nyampu-kurlurlu yungunpa-palangu milya-pinyilki rdangkarlpa-japa kirrirdimpayi-japa kapala karrimi. Manu-jana nyangka yapangu nyajangurlu kalurla pulka-pinyi Kaatukuju Maralyipirla kaninjarni yinyarlaju. ² Kala yarti yinyarla Yuwarli Maralyipirlaju, ngulaju yampiya! Kula watiya-kurlurlu miimii-nyangka! Yungu-jana yarti nyampuju Kaaturlu yapaku panu-kariki ngularraku ngungkurr-nyinanja-wangu-patuku. Nyanungurlu-jana yungu tarruku kirri Jurujulumurlangu-yijala. Kapulu kirringka yinyarlaju muku wapami, manu kapulu majumaju-mani kirntangiki 42-palaku. Kujarlajulpanpa yarti yalumpuju yampiyarla miimii-nyanja-wangurlu! ³ Kajili ngularra yapa ngalya-kari nyinami Jurujulumurla, kapurna-palangu yapa-jarra yilyamirra yalumpu-kurra yungulu-jana yimi junga Kaatu-kurlangu yimi-ngarrirni. Kapu-pala mardarni palkangkaju jurnarrpa

yurrpurlu-kurlu, manu jurrkungka-yijala kirntangirlaju 42-pala-puruju kapulu-jana jarukungarduyu-piyarlu yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu ngularraku yapaku ngalya-kariki.”

Kujanyaju nyanunguju ngajukuju wangkaja.

⁴Ngana-jarra yapa-jarraju ngula-jarraju? Ngula-jarraju watiya-jarra-piya* manu yangka-jarra-piya jukajuka-karrinja-kurlangu-jarra-piya rdili-kirlangu-jarra-piya. ⁵Yangarra yapa ngalya-kari, ngula kalurla Kaatuku ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina, ngula-jarrakuju kapulu-jana nyurunyuru-jarrimi. Kala kajili-palangu kulu-jarrimi, manu kajili-palangu murrumuru-mani, ngula-jangkaju kapu lirra nyanungu-nyangu-jarra-jangkaju wilypi-pardimi warluju, manu kapu-jana yapa yinyaju jankanjarla riwarr-pinyi. Kujarlunya kapulu-jana yapa ngalya-karirlanguju pinyi kajilpalu-jana murrumuru-mantarla. ⁶Kuja kalu-jana yapa yalumpu-jarrarlu yirri-pura yimi Kaatu-kurlangu ngalya-kariki jarukungarduyu-piyarlu, Kaaturlu kapu-palangu yartarnarri yinyi yungu-pala ngula-kurlurlu ngapa wantinja-wangu-mani. Nyanungurlu kapu-palangu yartarnarri yinyi ngula-kurlurlu yungu-pala ngapa majumaju-mani. Kapu-pala ngapaju kurruly-kijirni yalyu-karda yangka yungulu yapangku ngarninja-wangurluku yampimi mawiya-piya. Manu Kaatu kapu-palangu wangka kuja nyanungurrakuju, “Kapurnangkupala yartarnarri-kari yartarnarri-karilki yinyi. Yartarnarri yinyarra-kurlurlu yungunkulu-jana maju-mani nyiyarningkijarra ngurungka nyampurla kajinpala ngampurra-jarrimi nyumpala-juku.” ⁷Yuwayi, yalumpu-jarrarlu kapulu-jana yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangu yimi panu-kariki kirntangiki 42-palaku. Ngula-jangka, kinki-piya kapu-palangu jangkardu yanirni kululku. Nyanungurlu kapu-palangu pakarni manu pinyi tarnga-kurra. Nyampu kinki-piya ngulaju yangka kuja wilypi-pardija rdaku wiri-jarlu-jangka. ⁸Kaji-palangu yinya-jarra pinyi, kapu-pala nyurnuju pinja-warnuju yirdiyirla ngunami kirringka yinyarlaju. Yangkangka-yijala kujalu yapangku yirrarnu warntawarnta-kurra Warlalja-Wiri Jijaji nyanungurra-nyangu. Kirringki yinyarlu kapala mardarni yirdi jirrama: Jatama manu Yijipi. Kuja karlipa-jana kirri-jarra yinya-jarra manngu-nyanyi, manngu-nyanyirlangu karlipa-jana yapa ngurrju-wangu ngulalpalu nyurru-wiyi nyinaja Jatamarla manu Yijipirla. ⁹Yuwayi, nyurnu yalumpu-jarra kapu-pala ngunami yirdiyirla marnkurrpaku marda parra murntu-palaku. Yapa panu ngurrara-kari ngurrara-kari-wardingki, ngula kalu yimi-kari yimi-kari wangkami, ngulangkuju kapulu-jana palkaju nyanyi ngunanja-kurraju yinyarlaju. Manu yapangku yurrpurlurlu, yapangku walyawalyarlu, kardiyarlu, manu panu-karirli kapulu nyanyi palka yalumpu-jarraju. Kapulu warlapajirni yapa ngana-puka milyingka yirrarninja-kujaku. ¹⁰Kajili-jana yapangku yin-jarrarlu nyanyi nyurnu yalumpu-jarra palinja-warnu, kujarlaju kapulu wardinyi-jarri-nyayirni. Kapulu-nyanu jarnkujarnku wangkami, “Nyampu-jarrarlulu-ngalpa murrumuru-manu-nyayirni karrikarri-wangurlu. Kala palijalku-pala. Yati! Yati!” Ngula-jangka kapulu kurapakaku wiriki turnu-jarrimi yungulu ngarni mangarri, kuyu panu-jarlu, manu yungulu-nyanu warntarri jarnkujarnku yinyi. ¹¹Junga kujaju! Palka yalumpu-jarra yawu-pardinja-warnulpa-pala ngunaja yirdiyirla yinyarla marnkurrpaku marda murntu-palaku. Ngula-warnuju, Kaaturlu-palangu ngaanypa kulpari yungu pinawankaru-jarrinjaku. Ngula-jangkaju, nyanungu-jarraju-pala karrinja-pardija. Kujalujana yapangku ngularrarlulu nyangu yinyarla karrinja-pardinja-kurra, ngulajulu-jana lani-jarrija-nyayirni.

¹²Ngula-jangka, yalumpu-jarrarlulu-pala ngana mayi purda-nyangu kuja-palangu purlaja kilji-nyayirni nguru-nyayirni-wangu-jangka. Linpa-palangu wangkaja, “Yantarni-pala nyampu-kurra!” Ngula-jangka, yapa yalumpurra kujalpalu-jana nyurunyuru-jarrija, ngularrajulpalu-jana karrinjarla yinyarlaju lirli-nyangu. Tardakujurnulu-jana kuja-pala yukajarra mangkurdu-kurra, ngula-pala yanu nguru-nyayirni-wangu-kurralku. ¹³Ngula-jangkaju, walyajulpa kilji-nyayirni yurnkuyurnku-jarrinjarla lakarn-pardija. Yuwarli panu wantija kirringka yinyarlaju, manulu yawu-pardija yapa panu 7,000-pala. Yapa panu-karilpalu lani-jarrija-nyayirni, manuluru rdirri-yangu pulka-pinjaku Kaatuku kuja-piya, “Nyuntu Kaatu, kuja kanpa nyinami nguru-nyayirni-wangurlu, nyuntujunpa pirrjirdi-nyayirni!”

¹⁴Nyampurranyarna-jana nyiyarningkijarra ngurrju-wangu nyangu yakarrarlu jukurrpa-piyarlu kuja yangkangu marramarra-karirli kurlumpurrngu juturnu nyanungu-nyangu. Marramarra-karilpa wurra-juku nyinaja kurlumpurrnguki

* 11:4 olive trees

jitirninjaku nyanungu-nyangukuju yangka yungu-jana maju-kari maju-karilki muku palkapalka-jarrimi yapaku panu-jarluku nguru warrukirdikirdiki.

Marramarra-karirli kurlumpurrngu juturnu nyanungu-nyangu

¹⁵ Ngula-jangka, marramarra-karirli kurlumpurrngu juturnu nyanungu-nyangu. Ngula-warnu marramarra panulu rdirri-yungu kiljiki wangkanjaku nguru-nyayirni-wangurlaju:

“Ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Kaatu manu Mijaya nyanungu-nyangu Milarninja-warnu, jalangurlu nyanungu-jarrarlu kapala yartarnarri wiri mardarni, manu ngula-kurluju kapala Warlalja-Wiri-jarralku nyinami nyiarningkijarraku nguru warrukirdikirdiki! Yuwayi, Kaatu kapu-jana yapaku Warlalja-Wiri nyina tarnngalku!”

¹⁶ Ngula-jangka, yalumpurra wiriwiri marramarra 24-palalurla ngunanjunu miyalu-purdanji Kaatuku yungulurlajinta pulka-pinyi. Ngularraju yangkarra-juku ngula kalu nyina nyinanja-kurlangu-paturla kamparru Kaatuku. Nyanungurrarlulpalurlajinta nyanunguku pulka-pungu kujarlu:

¹⁷ “Warlalja-Wiri, nyuntuunpa PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Nyiarningkijarrawangurla-wiyi, palkalpanpa nyinaja. Nyuntuju kanpa nyinami-jiki jalangurlangu-juku yartarnarri wiri-kirli-juku. Ngula-kurluju kanpa Warlalja-Wiriiki nyina nyiarningkijarraku nguru warrukirdikirdi. Kujarlanya karnangkulu yati-wangkami nyuntukulku. ¹⁸ Kala yapa panu-karirli yalumpurrarlu kujalpengkulu nyurunyuru-jarrija, ngularraju kangkulu kulu-nyayirnilki nyinami! Nyampuju nyuntuku parra! Nyuntuunpa milarnu parra nyampuju yungunpa-jana kulu-jarrimi yapaku yalumpurraku, manunpa milarnu parra nyampuju yungunpa-jana yapa nyurnyurnu miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni marda manu ngurrju-wangu-pajirni marda. Kujarlanya kangkulu nyurunyuru-jarrimi yapa panu-kari yalumpurraku. Yuwayi, parra nyampuju nyuntuku! Nyuntuunpa parra nyampuju milarnu yungunpa-jana yinyi nyiarningkijarra ngurrju warrkiniki nyuntu-nyanguku yalumpurraku jarukungarduyuku ngulalpengkulu marlaja wangkaja nyurru-wiyi. Manu jalangu nyuntulurlu kapunpa-jana yinyi nyiarningkijarra ngurrju yapaku nyuntu-nyanguku kuja kalu nyinami pirjirdi manu marda rampaku, yangka ngularrarlu kuja kangkulu yirdi nyuntu-nyangu ngurrju-pajirni. Kala yapangu panu-karirli ngularrarlu yangka kuja kalu-jana yapa nyuntu-nyangu warru pinyi, jalangurlu kapunpa-jana muku riwarr-pinyi!”

Kujanyalpalurla wiriwiri marramarra ngularra 24-pala purlanjarla wangkaja.

¹⁹ Ngula-jangka, nganangu mayi tuwaju lakarn-pungu Yuwarli Maralypiria Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurla. Yukanjarlarna nyangu pakuju tarruku yinyaju. Nyampu pakuju ngulaju yangka-juku ngulalpalu nyurru-wiyi Juwu-paturlu mardarnu kuruwari karlarla-pala-kurlu kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku. Kujalparna nyangu yinya pakuju tarruku, wirnpajulparla karrinjarla wapaja, manulparla maarr-maninjarla ngapakuju wangkanjarnu. Walyajulpa kilji-nyayirni yurnkuyurnku-jarrija, manulpa ngapa wantija kunarda-kurluju yalkiri-jangkaju.

12

Yimi nyampuju warnayarra-kurlu kujalpa putaputa puuly-mardarnu ngarninjakungarntirli kurdu wita karnta-kurlangu

¹ Ngula-jangka, nyiyarla mayi yalkirirlaju palka-jarrija. Kularna nyiyarlangu ngula-piyaju nyangu kamparrurlangurluju, lawa-juku. Narnti-nyangurna kankarlarra, manurna nyangu karnta kujalpa yinyarla nyinaja yalkirirla. Karntajulpa miril-manu jinajina nyanungu-nyangu-kurlu wanta-piya-kurlu. Nyanungujulpa nyinaja, manu kirntangiji kanunjumparra wirliya nyanungu-nyangu-wana, manulpa jurrungkaju mardarnu yiriwarri-piya, manu ngulangka yiriwarrirlaju yanjilypiri 12-pala. ² Nyanunguju wartardi-pardu kurdu mardarninjakungarntilki. Kujarlaju, nyanungujulpa murrumuru-jarrija-nyayirni, manulpa yulaja karrikarri-wangu-nyayirni.

³ Ngula-jangka, nyiyarlangu mayirna nyangu yalkirirlaju, ngurppangu kularna yalumpu-piya-wiyi kamparrurlangurlu nyangu. Warnayarra wiri-jarlu yalyuyalyulpa nyinaja yinyarlaju jurru wirliki-pala-kurlu manu wuurnu karlarla-pala-kurlu. Jur-rungkajulpalu mukarti witawita jarnkujarnku mardarnu kingi-kirlangu-piya. ⁴ Yinyarlu warnayarrarlulpa warru kujurnu wipi kuja-purda kuja-purda, manu ngula-kurlurluju yanjilypiri-jana muku pirri-kujurnu yalkiri-jangka walya-kurra. Ngula-jangka, nyanunguju yaninjarlala karrija karntangka yinyarlaju. Nyanungulparla pardarnu kurduku yinyaku palka-jarrinjaku yungu nganta kapankurlu ngarni. ⁵ Ngula-jangka,

kurdu yinyaju malju-parduju mardarnulku karntanguku. Nyampunya Kaaturluju milarnu yungu-jana wiri-jarrinjarla Warlajja-Wiri nyanungu-nyangu-kurlu yartarnarrirli nyina yapaku panu-jarluku ngula kalu nyinami ngurrara-kari ngurrara-kari warrukirdikirdi. Junga kujaju! Kala kuja kurdu yinya palka-jarrija, warnayarrarlu yinyarlulpa putaputa ngarnu. Kuja-kujakuju, marramarrarlu kurdu yinyaju puuly-mardarninjarla kangu kankarlarra-kari Kaatu-kurra, ngulapa nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurla. ⁶ Ngula-jangka, karntaju wuruly-parnkaja manangkarra-kurra nyinanjaku yinyarlaku. Kamparru-wiyi nyampukungarntiji, Kaaturluju ngurra yinyaju nyurru-juku jижarnu karntaku yinyakuju. Wurdujorra-manulparla nyiyarningkijarra yungu warrawarra-kanyi karntaju yalumpuju parraku 1260-palaku.

⁷ Ngula-jangka, nguru-nyayirni-wangurlaju, wiri marramarra yirdi Mayikulu manu panu-kari nyanungu-nyangu marramarra-jana jangkardu yanu warnayarraku manu marramarra panu-jarluku nyanungu-nyanguku. Warnayarrarlu manu nyanungu-nyangurlu marramarra-jana puta-pungu marramarra panu-kari Mayikulu-kurlangu, kala kulalu-jana pungu, lawa. ⁸ Nyanungurajulu-jana jijaja marramarra panu-kariki Mayikulu-kurlangukuju ngularrarlu kujalu-jana wajirli-pungu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngula-jangkaju, warla-pajurnulu-jana yaninja-kujaku, kajikalu pina-yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. ⁹ Junga kujaju! Yangka yali warnayarra kala nyurru-wiyi nyinaja nguru-nyayirni-wangurla. Ngula-ngurlujulu-jana Mayikulurlu manu marramarra nyanungu-nyangurlu wiraly-pungu. Warnayarrarluju yirdi-jarra mardarnu: Nyanungu-nyangu yirdi kamparru-warnuju 'Juju Ngawu', manu yirdi-kariji 'Jayitana'-jala. Nyanungurlunya kajana yapa panuju yulyurrlu-yinyi nyampurula walyangka. Yuwayi, Mayikulu-kurlangurlulu-jana wiraly-pungu nyanungurraju nguru-nyayirni-wangu-jangkaju.

¹⁰ Ngula-jangkarna purda-nyangu ngana mayi kilji-kirra wangkanja-kurra nguru-nyayirni-wangu-jangka:

"Yati! Yati! Yinya Juju Ngawu kala karrija kamparru Kaaturla, manu nyanungurlu kala-jana wakurnu ngalipakupurdangka-purnu parra wirirli manu mungawirirli. Kala jalangurlu Kaaturlu wiraly-pungu nyanunguju nguru-nyayirni-wangu-jangkaju. Yuwayi, jalangurlu nyanungurlu kapu-ngalpa muurparlulku mardarni palinja-kujakuju! Yartarnari nyanungu-nyangu-kurlulu kanyanu milki-yirrarni ngalipa-kurra yangka kuja kangalpa nyanungu Kingi nyinami yapaku panu-jarluku! Manu nyanungu-nyangu Milarninja-warnu Mijaya, ngulaju kapu-ngalpa Warlajja-Wirilki nyina yapaku panu-jarluku-yijala!

¹¹ Ngalipakupurdangkarlu warla-pajurnu Juju Ngawuju jurnta kanja-kujaku Kaatu-kurlangu-kujaku! Nyarrparlulu nyanunguju warla-pajurnu? Kuja Jijaji palija watiya warntawarntarla jiyipi-piya, nyanunguju-ngalpa karlija panuku. Manu kalalu-jana warru yaninjarla yapa panu-kariki yimi-ngarrurnu junga yimi nyanungu-kurlu. Manu kalalu kuja wangkaja, 'Kajilpalu-nganpa yapangu panu-karirli ngampurrparlu pungkarla, ngulaju ngula-juku. Kapurnalu wiljinki-jiki warrarda purami Jijajiji.' Yuwayi, kujaju junga! Kujarlunya Juju Ngawu warla-pajurnu nganimpakupurdangkarluju.

¹² Jungalku yungurna-nyarra wangkami nyampu nyurrulaku panuku ngula kankulu nyinami nguru-nyayirni-wangurla: 'Wardinyi-nyayirnilu nyinaya!' Kala nyurrurlu kuja kankulu nyinami walyangka, manu nyurrurlu panu-kari kuja kankulu nyinami ngapangka, ngajulu karna-nyarra wajampa-jarri-nyayirnilki! Juju Ngawuju yanurnu walya nyampu-kurralku. Nyanungurlu-ka milya-pinyi kajikajana yapaju yulyurrlu-yinyi ngari tarnga-wangu. Manu-ka Juju Wiri-jarlulu milya-pinyi Kaaturluju kapu tarnga-wangurlu-yijala nyanunguju warla-pajirni. Kujarlaju nyanunguju-ka nyina kulu-nyayirni Juju Ngawuju."

¹³ Kujalu Mayikulu-kurlangurlulu warna wiri yinya wiraly-pungu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, rdirri-yungu karntaku yinyaku wajirli-pinjaku, yangkangu kuja kurdu malju mardarnu. ¹⁴ Ngula-jangka nganangu mayirra karnta nyanungukuju pinkirra-jarra warlawurru-kurlangu-jarra yungu yangka yungulpa paarr-pardiyarla warna wiri-jarlu-kujaku yinya-kujaku. Karntangu manu pinkirra yinya ngula-kurlu yungu paarr-pardimi ngurrara yinya-kurra ngula-ka karrimi manangkarrarla yangka Kaaturlu kujarla nyurru-juku jижarnu. Wurdujorra-manulparla nyiyarningkijarra yungu warrawarra-kanyi karntaju yinyaju parraku 1260-palaku.

¹⁵ Kala kamparru-wiyi karntaku wuruly-parnkanjakungarntiji, lirraju warna wiriji lakarn-pardija, manu lirra-ngurluju ngapa wiri-jarlu wilyipi-pardija. Nyanungurluju karntaju puta yirpirninjarla ngapangu puta pungu. ¹⁶ Kuja-kujakuju, Kaaturluju

walyaju lakarn-pungulku karntangka yinyarla purdangirli, manu ngapa yinya wiri-jarlu yukaja rdakungka. Kujanya karnta yinyajurla wuruly-parnkaja warna wirikiji. ¹⁷ Kujarlaju warna wiriji kulu-parnta-jarrija-nyayirniki. Ngula-jangkaju, nyanunguju yanulku ngurrara-kari-kirraluku, manulpa-jana warru nyangu kurdurdu panu-kariki karnta yinya-kurlanguku. Nyanungulpa ngampurrpa nyinaja yungu-jana pinyi nyanungurrarlangu. Nyanungurraju yangkarra kuja kalu purami yimi Kaatu-kurlangu. Manu kalu-jana yimi-ngarrirni-yijala yimi junga Jijaji-kirli panu-kariki.

¹⁸ Ngula-warnuju, warna wirijilpa karrija mangkuru wiri-wana walyirirla.

13

Kinki-jarra-pala palka-jarrija

¹ Ngula-jangka, nyia mayirna nyangu kujalpa wilypi-pardija ngapa mangkuru-jangka. Ngulangulpalu mardarnu wuruunu karlarla-pala manu jurru wirliki-pala. Wuurnarla karlarlalpalu jarnkujarnku mardarnu mukarti kingi-kirlangu. Yalumpurrarla jur-rungka wirliki-palarlalpalu jarnkujarnku mardarnu yirdi jiliwirri-maninjaku Kaatuku. Jurrungka wirliki-palarlaljulu yampiyarla yirdiji yirrarninja-wangurlu. ² Kinki nyampuju, nyia-piya kuja? Ngaya wiri-piya lipirti-piya manu wirliyaju wiri manu yumurruyumuru-nyayirni nganayi-piya piira-piya, manu lirraju kartirdi wiriwiri-kirli layini ngaya wiri-jarlu-kurlangu-piya. Ngula-jangka, yinya wiri warnarla wangkaja kinkikiji, “Ngajulurlu karnangku milarniki yungunpaju warrki-jarrimi. Ngajulurlu kapurnangku yinyi yartarnarri ngaju-nyangu, manu yungunpa nyina ngaju-nyangurla nyinanja-kurlangurla kingi-piya. Yartarnarri ngaju-nyangu-kurlurlu yungunpa-jana yapa panu jinyijinyi-mani ngurungka warrukirdikirdi, manu yungunpa-jana wangkami nyarrpa-jarrinjaku.” Kujanyarla warna wiriji wangkaja kinkikiji. ³ Nyangu-jukulparna kinki yinyaju jurru wirliki-pala-kurluju. Juru-karrija murru punku-kurlu. Manngunyangulparnaju, “Wayi! Nganangku mayi murrulymurruly-pakarninjarla nyampuju pungu tarnga-kurraju? Ngula-warnuju pina-wankaru-jarrija!” Panungkulu nguru warukirdikirdiri nyangu kinki yinyaju murru punku-kurlu murrulymurruly-pakarninjawarnuju. Ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu purda-nyangu nyarra kujalpa-jana wangkaja nyanungu. ⁴ Yuwayi, warnayarraru wiringki yinyarlu milarnu kinki yinya yungu-jana yapaku manu panu-kariki nguru warrukirdikirdiki nyinami warlalja wirilki. Kujarlanyalpalu yirdi-manu yinyaju warnayarra ‘kaatu’, manulpalurla pulka-pungu nyanungukuju. Manulpalurla pulka-pungu yinyaku kinkirlanguku, manulu-nyanu jarnkujarnku wangkaja, “Ngana kula pirrijirdiji kinki nyampupiyaju! Kulalpa nganangku pungkarla nyanunguju!”

⁵ Ngula-jangka, Kaaturla wangkaja kinkiki yinyaku, “Wangkaya kutu! Wiri-pajikanyanu, manuju ngaju manyu-pungka! Wiri kapunpa nyina nyampurla walyangka 42-palaku kirtangiki.” ⁶ Junga-juku, kinki yinyarlujulpa punku-pajurnu Kaatuju. Nyanungu-nyangu yirdi punku-pajurnu-yijala manu ngurrarlangu. Punku-pajurnu-jana yangkarlangu kujalpalu nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra nyinaja. ⁷ Ngula-jangka, kinki yanu walya-kurra Kaatu-kurlangu yapaku pinjaku 42-pala kirtangiki. Kulalpalu nganangku warla-pajikarla. Kuja-puru kula Kaaturlu kinki yinya warlapajurnu, lawa. Jijajalurla nyanungukuju. ⁸ Nganangku kapu puranjarla purda-nyanyi yinyaju kinki? Yapa panungku nyampurla walyangka kuja kalu nyina, ngulaju kapulu purami. Ngalya-karirli kulalu puranjarla purda-nyanyi, lawa. Nyanungurra-nyangu yirdiji puku wiringka, yangka Jiyipi Kaatu-kurlangurla Jinta-kurlangurla. Nyurru-wiyi nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, Kaaturlu-jana milya-pungu yalumpurra yapaju kapulurla nyanunguku jirnganja nyina tarnga. Manu Kaaturlulpa nyurru-juku milyapungu yangka yapangu kapulu pinyi Jiyipi Jinta nyanungu-nyangu.

⁹ “Kuja kankulu nyurrurlarlau langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatukurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirliki-palarlaku!”

¹⁰ Kaaturlu-jana ngalya-kari nyanungu-nyangu yapa milarnu rdaku-kurra yukanjaku. Kuja-jangkarlunya kapulu-jana yapa ngalya-karirli puuly-mardarninjarla rdakungka yirrarni. Manu Kaaturlu-jana ngalya-kari yapa nyanungu-nyangu milarnu palinjaku junma kirrirdi-jangka. Kujarlanya kapulu-jana yapa ngalya-karirli junmangu pajirni. Ngulaju ngula-juku. Kulalu lani-jarriya! Nyurrurla-junkulurla Kaatuku. Purayajukulu, manulurla wala-juku nyinaya!”

¹¹ Ngula-jangka, kinki jinta-karirna nyangu walya-jangka wilypi-pardinja-kurra. Wuurnu jirrama-kurlu jiyipi wita-piya. Manu kilji-nyayirni wangkaja yinya warnayarra wiri-piya. ¹² Kujalparla jirnganja nyinaja kinki-kariki kamparru-warnuku,

yartarnarrilpa mardarnu. Yartarnarri yinya-kurlurlulpa-jana yapa jinyijinyi-manu kinki kamparru-warnuku pulka-pinjaku yangka kujalpa murru panu mardarnu jurrunangka yangka kuja ngurrju-jarrija kapanku. ¹³ Kinki jinta-kari jurru rdirrinyapanayirni. Yartarnarri-kirilki kalalurla kutu marlaja palka-jarrija nyiyarningkijaraju lawa-jangkaju. Yapangu kujalpalu nyangu kinkiji, nyanungurlu warlu kujurnu yalkiri-jangka walya-kurra. ¹⁴ Kuja-jarrija kujalpa kinki yartarnarri-kirli kinki kamparru-warnu-kurlu-juku, kula Kaaturlu warla-pajurnu kuja-kurra, lawa. Kuja-jangka-jana kinki jinta-karirliji yulyurliku-yungu yapaju ngurujarranypaju. Wangkajajana yungulu pirli-jangka ngurrju-mani kinki-piya, yangka murru jurrunangka-kurlu, yangka kuja pina-wankaru-jarrija junma kurrirdi-jangka. ¹⁵ Ngula-jangka, yapangkulu ngurrju-manu kinki-piya pirli-jangka yangka kinki kamparru-warnu-piya, ngulalurla parntarrinjarla pulka-pungu. Kulalu ngalya-kari yapa parntarrija, lawa. Ngularla kinki jinta-karirli ngaanypa-yungu yangka pirli-jangkaku yungu wangkami manu yungu-jana yapa ngalya-kari pinyi, yangka-patu kujalurla pirli yinyaku jurnta karrija parntarrinjawangu. Kujarla kinki-karirli ngaanypa yungu yangka pirli-jangkaku, kula Kaaturlu warla-pajurnu.

¹⁶ Ngula-jangka, kinki-karirli-jana yapaju jinyijinyi-manu yungulu-nyanu murru pajirni palkangka. Junga, yapa panungkulu murru yinyaju manu: Pirrjirdirli manu rampakurlu, tala panu-kurlurlu manu marlajarrarl, yapa yangka kuja kalalu warrki-jarrija pirijina-piya ngularrarlangurlu, manu panu-karirli kuja kalalu warrki-jarrija talakupurdarlu ngularrarlangurlu. Panu-karirli murru manu rdakangka jungarnipurdanjirla, manu panu-karirli manu ngalyangka. ¹⁷ Nyiya yinyaju murru? Yinyaju jinta-kari kinki-kirlangu yirdi manu nyanungu-nyangu nampa. Nganangu kuja yinya nampa mardarnu, ngulajulu manu nyiyarningkijarra tala-kurlurlu, manulu-jana jali-manu talakupurdarlu. Ngana-puka kuja nyinaja nampa-wangu, kulalu payimantarla nyiyarningkijarra tala-kurlurlu, manu kulalu-jana jali-mantarla talakupurdarlu. ¹⁸ Nyiya kujaju kangalpa wangka? Ngana pina-nyayirni kaji marda milyapinyi nyampuju nampa kinki jinta-kari-kirlangu. Nampa yinyaju ngulaju wati-kirlangu yirdi. Manu nampaju 666.

14

Jiyipi Kaatu-kurlangu Jinta-kurlu manu yapa nyanungu-nyangu 144,000-pala-kurlu

¹ Ngula-jangkarna yarda nyangu Jiyipi Kaatu-kurlangu Jinta. Karrijalpa Pirlingka yirdingaku Jiyanirla. 144,000-pala yapalpalu karrija nyanungu-kurlu, yangka-patu kuja kalu yirdi mardarni Jiyipi-kirlangu manu nyanungukupalangu-kurlangu Kaatu-kurlangu ngalyangka. ² Ngula-jangkarna linpa purda-nyangu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngulalpa purlaja kilji-nyayirni wirnpi-piya manu marda ngawarra wiri-nyayirni kuja-ka parnkami, kuja-piyanyalpa purlaja. Wangkajarnaju, “Waraa! Ngurrju-nyayirni yapa panu-piya kuja kalu kitaya-piya manyu-karrimi.” ³ Yinyarra 144,000-pala yapalpalu karrija kamparru Kaatu-kurlangurla nyinanja-kurlangurla, manu murntupala nganayi yangka wankaru-patu, manu yangka 24-pala maramarra wiriwiri. Yunparnulpalu jalangu-warnu purlapa. 144,000-pala yapangu-mipalpalu milya-pungu yinyaju purlapa. Kulalpa ngana-puka pina-jarriyarla. Kaaturlu kula-jana panu-juku kangurnu pina walya-jangka nyanungu-nyangu ngurra-kurra, lawa. Ngari-jana 144,000-pala-mipa kangurnu pina nyanungukuju. ⁴ Ngana nyampurraju yapa-patu? Nyampurraju yangka kujalpalurla tarnnga-juku Kaatuku jungarni nyinaja. Jukurulpalu karntakuju nyinaja. Wurnturu kalalu nyinaja karnta-kujakuju ngunanjawangu. Nyarrpara-puka yangka Jiyipi Kaatu-kurlangu Jinta-ka yani, ngulaju kalu purami. Kaaturlu kula-jana panu-juku kangurnu pina walya-jangka, lawa. Kangurnu-jana pina 144,000-pala-mipa. Nyanungurraju ngurrju-nyayirni ngula kalu-palangu warntarri-piya karrimi Kaatuku manu nyanungu-nyanguku Jiyipiki Jintaku. Ngaka, Kaaturlu kapu-jana yapa panu-karirli kanyirni. ⁵ Yapa yali 144,000-pala, kula kalu warlka wangka, kula kalu majungka-jarri.

Marramarra marnkurralu yanurnu yimi-kirli

⁶ Ngula-jangkarna jinta-karilki marramarra nyangu yaninjarni-kirra. Kankarlalralpa paarr-pardija yalkirirla, kangurnu yimi ngurrju-nyayirni yapaku walya-kurra ngurra-kari ngurra-kari-kirra manu yimi-kari yimi-kari-kirra. Kangurnu Yimi Ngurrju yangka kuja-ka lawa-jarrija-wangu karri. ⁷ Wangkaja kilji-nyayirni, “Pulka-pungkalurla Kaatuku, manulu ngurrju-pajika! Jalangu-ka yanirni yungu-jana yapa miimii-nyanyi ngurrju-japa punku-japa. Pulka-pungkalurla! Nyanungurlu-jala ngurrju-manu walya

manu yalkiri manu ngapa mangkuru manu ngapa kuja-ka walya-jangka wilypi-pardimi!” Kujanya marramarraju wangkaja, ngula-jangka paarr-pardijalku.

⁸ Ngula-jangka, jinta-karilki marramarra yanurnu. Paarr-pardija kankarlarra yalkirirla. Kilji-nyayirnilpa purlaja kuja, “Waraa, wiyarrpa! Waraa! Kirri wiri Papilunu lawa-jarrijalku! Kula-ka ngana nyina yinyarlaju! Yapa yinyarlaju kalalu punku-nyayirni nyinaja. Kalalu ngari kutu-ngunaja nyiya-kari nyiya-kari-kirli warrura-kurlu, manu kalalu-jana yapa-karirlangu ngurra-kari ngurra-kari-wardingki jinyijinyi-manu maju nyinanjaku.” Kujanyalpa jinta-kari marramarraju purlaja.

⁹⁻¹⁰ Ngula-jangka, jinta-karilki marramarra yanurnu. Paarr-pardijalpa kankarlarra yalkirirla. Purlajalpa kilji-nyayirni kuja:

“Kaatuju kulu-nyayirni yapakuju yangka kujalpalurla parntarrija yinya kinkiki manu yangkaku kujalu ngurrju-manu pirlji-jangka nyanungu-piya. Kaatuju kulu-nyayirni yapakuju kuja kalu yirdi nyanungu-nyangu mardarni kinki-kirlangu ngalyangka manu rdakangka. Yuwayi, kajirla ngana-puka parntarrii kinki yinyaku, manu kaji nganangu-puka yirdi manu nampa mardarni ngalyangka manu rdakangka, Kaatuju kapu-jana kulu-jarri-nyayirni. Kula-jana yawuru-jarri yapa yinya-patukuju, lawa. Kapu-jana muku pinyi. Kapu-jana warlu-kurra julyurl-kijirni yangka yulyurdu karntawarrakarntawarra kuja-ka punku-nyayirni parntimi. Kapulurla marlaja murrumuru-jarri-nyayirni warlungka. Nyanungu-nyangu marramararlurlu manu Kaatu-kurlangurlu Jiyipi Jintangku kapulu-jana nyanyi jankanja-kurra.

¹¹ Yuwayi, kapulu jata-nyanyi-nyayirni murrumuru warlungka. Yulyurdu warlu yinjangka kapu kankarlarra-kari warrarda yani. Kapulu yapaju jankami parrangka manu mungangka. Kulalu jarda ngunami. Yinyarraju yapa maju-wati kuja kalalurla parntarrija kinki yinyaku, yangka kuja kalalu yirdi mardarnu rdakangka manu ngalyangka.”

Kujanya yinyaju marramarra purlaja.

¹² Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju, lani-jarrinja-wangulu nyinaka! Nyurrurlaju Kaatu-kurlangu, warrarda kankulu purda-nyanyi kuja kanyarra nyarrparlangu wangkami. Warrardalurla wala-juku nyinaya Jijajiki, manulu tarngangka puraya!

¹³ Ngula-jangkarna linpa purda-nyangu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Wangkajaju, “Jaanu, yirraaka yimi ngaju-nyangu pipangka: ‘Yapangka kuja kalu Warlajala-Wiri purami, ngaka kajili palimi, ngulaju kapulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni.’” Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirparlu yalu-manu kujarlul, “Yuwayi, kujaju junga! Kaaturlu kajana milya-pinyi yangka kuja kalurla junga-nyayirni warrki-jarrimi. Kajili palimi, kapulu pina-wankaru-jarrimi. Kapulu wardinyi-nyayirni nyina, kula-jana nganangkulku murrumuru-mani-yijala.”

Kaatu kapu-jana kulu-jarri-nyayirni yapa maju-watiki kuja kalu walyangka nyina

¹⁴ Ngula-jangkarna kankarlarra-kari narnti-nyangu mangkurdu kardirri. Mangkur-durlalpa yapa-piya nyinaja. Ngajurna manngu-nyangu kula-nganta Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu. Jurrungkajulpa mardarnu kingi-kirlangu mukarti kawurlu-jangka. Manu rdaka nyanungu-nyanguju kirrirdimpayi-nyayirni junma karli-piya.

¹⁵ Ngula-jangka, jinta-karilki marramarra wilypi-pardija Kaatu-kurlangu-jangka Yuwarli Maralyipi-jangka yangka nguru-nyayirni-wangurla. Ngularla purlaja yangkaku kujalpa mangkurdurla nyinaja, “Warrki-jarrija nyuntu-nyangu junma-kurlu! Miyi walyangkaju ngurujarraranypa yirnm-watilki pajirninjarla-jana turnu-maninjarla yirraaka yurturlu-kurra!” ¹⁶ Yangka kujalpa nyinaja mangkurdurla, warrkikirla rdurrjurnu junma-kurlu. Pajurnu-jana miyi yirnm-wati, manu-jana yirrnaru yurturlu-kurra.

¹⁷ Ngula-jangkarna jinta-karilki nyangu marramarra wilypi-pardinja-kurra, mardar-nulpa junma wiri-jarlul karli-piya miyiki pajirninjaku.

¹⁸ Ngula-jangka, marramarra jinta-karilki wilypi-pardija. Nyampuju yangka kujalpa warrawarra-kangu warlu kuja-ka jankami kankarlarni pirlji lalypangka nguru-nyayirni-wangurla. Yaninjarla yinya-ngurlu purlajarla marramarra jinta-karilki yangkaku junma wiri-kiriliki, wangkajarla, “Warrki-jarrija yaruju nyuntu-nyangu junma-kurlu! Marnikiji-piya-watiji* yirnmilki ngurujarraranypaju. Pajika-jana watiya-jangka. Yaninjarla-jana pajika, manu-jana jintangka yirraaka.” ¹⁹⁻²⁰ Junga-juku, marramarrajurla rdurrjurnu warrkikiji. Pajurnu-jana muku marnikiji-piya-watiji watiya-jangkaju, manu-jana kujurnu jaarlyaarl-wapanja-kurlangu-kurra. Jurujulumu-wana kutu-juku rdakuju kujalpa kujurnu marnikiji-piya jaarlyaarl-wapanjakungarntirli. Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu marramarra-watipalurla jaarlyaarl-wapaja warru marnikiji-piya-watirlaju.

* 14:18 grapes

Kulalpa julku wilypi-pardija yinya-ngurlu jaarlyaarl-wapanja-kurlangu-ngurlu, lawa. Yalyu yinyaju! Yalyu panu-nyayirni karlija, manu wurnturu-nyayirni yanu 300 kilamatakurra. Karrujulpa kaninjarrar-nyayirni karrija. Kajilpa ngana-puka karriyarla yinyarla karrungkaju, kajika yalyuju waninja-wana ngunami. Nyarrpa kangalpa nyampuju yimi marnikiji-piya-kurlu wangka ngalipakuju? Yinyarra marnikiji-piya-wati ngulaju yapa-patu-piya kuja kalu majungka-jarri warrarda walya nyampurla. Kaatulu kapu-jana kularjarri-nyayirni. Ngaka kapulu-jana marramarra-paturlu turnu-maninjarla kujarlunya pinyi marnikiji-piya yangka kujalu jaarlyaarl-wapaja.

15

Wirliki-pala marramarra nyurnu-maninja-kurlangu-kurlu

¹ Ngula-jangka, nyiya mayi palka-jarrija yalkirirla. Paa-karrijalparna, kularna kuja-piya nyangu kamparru-wiyi. Nyangu-na-jana wirliki-pala marramarra, jarnkujarnku mardarnulpalu-jana nyiya mayi nyurnu-maninja-kurlangu. Kaaturlu-jana nyampurrāju yungu wirliki-pala marramarra. Kulu-jarrija-nyayirnilpa-jana nyinaja yapakuju kujalpalu walyangka nyinaja maju-nyayirni. Kuja-jangka-jala-jana yungu yangkara nyurnu-maninja-kurlangu yinyaku wirliki-palaku marramarra. Kula-jana yarda yinyilki yinya nyurnu-maninja-kurlangu.

² Ngula-jangkarna nyangu nyiya mayi kirlaji-piya. Ngapa mangkurulpa miril-manu kula-ngantalpa jankaja-juku. Ngapa-wanalpalu yapa panu-jarlu karrija. Kitaya-piya wita-kurlulpalu karrija kuja-jana Kaaturlu yungu. Ngana-wiyi yinyaju yapa-patu? Manngu-nyanyinya kanpa yangka kinki kuja ngapa-jangka wilypi-pardija? Nampa nyanungu-nyanguju 666. Manu manngu-nyanyinya kanpa kujalu ngurrju-manu pirli-jangka yangka kujalpalurla parntarrija? Junga kujaju. Yapa yinya-patu kujalpalu karrija ngapa-wana, yinyarraju yangka kujalu-jana wurra-manu kinki yinyaku puranjaku, yapa panu-kari-piya-wangurlu. Kulalurla parntarrijarla pulka-pungu. ³ Kitaya yinya wita-kurlurlu yunparnulpalu yangka-piyarlu-yijala kujalpa Mujujurlu yunparnu nyurru-wiyi. Mujuju yangka kujarla Kaatuku warrki-jarrija nyurru-wiyi. Manulpalu jinta-kari purlapa yunparnu kuja Kaatu-kurlangu jiyipirli yirrarnu. Kujarlu-jalalpalu yunparnu: “Warlalja-Wiri Kaatu, nyuntu-mipa PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Nyiyarningkijarra kuja kanpa ngurrju-mani, ngulaju ngurrju-nyayirni! Nyuntujunpa Warlalja-Wiri yapaku ngurujarranypa yangka kuja kalu ngurra-kari ngurra-karirla nyina. Warrawarra-kanyi kanpa-jana, manu junga kanpa-jana wangka.

⁴ Yapangku kapungkulu manngu-nyanyi yirriyirri, manu kapungkulurla pulka-pinyi. Nyuntu-mipa Kaatuju. Yapangku kapulu nyanyi kuja kanpa warrki-jarri ngurrju. Kuja-jangkarlu-jala kapungkulu pulka-pinyi.”

Kujanyalpalu yunparnu yapangkulu.

⁵ Ngula-jangka, Yuwarli Maralypirna nyangu nguru-nyayirni-wangurla. Nganangku mayi tuwa lakarn-pungu. Kaninjarni Yuwarli Maralypirlajulpa karrija kaluku tar-ruku kuja-ka Kaatu nyina. ⁶ Yinyarra wirliki-pala marramarra, yangka kujalpalu nyurnu-maninja-kurlangu jarnkujarnku mardarnu, wilypi-pardijalu Yuwarli Maralypingirliji. Mardarnulpalu wawarda kirrirdi-nyayirni. Warrukirdikirdi ngarnturlurrurla nyanungurra-nyangurlalpalu mardarnu ngalyipi-piya kirrirdi wartirlirlaju kawurlu-kurlu. ⁷ Ngula-jangka, yangka murntu-pala wankaru-patu kujalpalu karrija-juku, jintangu wankarurlu-jana yungu wirliki-pala ngami yinyarraku wirliki-pala marramarra. Nyampurrarla ngamingka, Kaaturlu winjurnu nyiya mayi pama-piya yapaku milki-yirrarninjaku nyanunguju kulu-nyayirni nyanungurraku. Yuwayi, Kaatuju wankaru tarngga-juku. Ngami-paturla panu-nyayirni pama-piya winjurnu. Nyanunguju kulu-nyayirni! ⁸ Kaatujulpa kaninjarni Yuwarli Maralypirla nyinaja yartarnari wiri-kirli, manu yulyurdu panu wilypi-pardija Yuwarli Maralypingirliji. Kujarlanya kula ngana yukaja kaninjarniji. Ngaka kujalu wirliki-palarlu yilyaja nyurnu-maninja-kurlangu walya-kurra, kujarlanya ngaka kapulu yukami Yuwarli Maralypikirraju.

16

Wirliki-pala marramarra lulu pama-piya winjurnu ngami-patu-jangka walya nyampukurra

¹ Ngula-jangka, kaninjarni-jangka nyanungu-nyangu Yuwarli Maralypijangka, Kaatuju-jana kilji-nyayirni wangkaja wirliki-palaku marramarra kujalpalu ngami-wati mardarnu. Purda-nyangu-na wangkanja-kurra, manu nyampu-jala-jana wangkaja,

"Ngajujurna kulu-nyayirni yapakuju kuja kalu walyangka nyinami. Kuja-jangkanyarna-jana ngami-watiji panu manu pama-piya-kurlurlu. Kapurna-jana muku pinyi tarnngakurra. Nyurrurla wirliki-pala marramarra, yantalu walya-kurra, manulu winjika muku pama-piya walya-kurra!"

² Junga-juku, kamparru-warnurlu-wiyi winjurnu pama-piyaju ngami-jangka walya-kurra. Kuja kuja-jarrija, wijini panu-nyayirnili palka-jarrija yapa-paturlaju. Yangkapatu kujalpalu mardarnu kinki-kirlangu nampa palkangka, yangka-patu kujalurla parntarrija kujalu ngurrju-manu pirliri-jangka, murrumuru-jarrijalpalu wijini-kirli.

³ Ngula-jangka, marramarra-karirilki winjurnu pama-piyaju ngapa-kurra. Ngula ngapaju muku kunpurlu-jarrija yapa nyurnu-kurlangu-piya. Kuja-jangkanya nyiyarningkijarra kujalpalu ngapangka nyinaja, mukulu palija.

⁴ Ngula-jangka, marramarra-karirilki winjurnu pama-piyaju ngawarra-kurra manu karru witawita-kurrarlangu. Ngula ngapajulu muku yalyu-jarrijalku. ⁵ Jinta-kari marramarraju ngulajulpa nyinaja ngapa ngurrju ngarninjaku warrawarra-kanjaku. Nyampujurla wangkaja Kaatuku:

"Nyuntu-mipa jinta Kaatuju. Nyurru-wiyi, nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalpanpa nyinaja, manu kanpa nyinami-jiki jalangurlangu-juku. Murrumuru-mani-nyayirni kanpa-jana yapaju walyangkaju. Ngurrju kujaju. Miimii-nyangunpa-jana jungangu ngurrju manu punku.

⁶ Nyampurrarlujulu-jana muku pakarnu nyuntu-nyangu yapa manu jarukungarduyupatu. Ngula-wanawana yalyunpa-jana yungu ngarninjaku! Ngurrju kujaju!"

⁷ Ngula-jangkarna ngana mayi purda-nyangu purranja-kurra yangka pirliri yarturlu lalya purranja-kurlangu-jangka. Nyampunya wangkaja:

"Warlalja-Wiri Kaatu, nyuntunpa PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Nyuntulurlunpa-jana nyampurraju yapa punku miimii-nyangu jungangu, manunpa-jana muku pungu. Ngurrju kujaju!"

⁸ Ngula-jangka, marramarra-karirilki winjurnu pama-piyaju wanta-kurra. Kaaturla wantakuju wangkaja yungu-jana jankami, kula pinjaku. ⁹ Junga kujaju. Wantaju warlu-jarrija-nyayirni, ngulalpa-jana yapaju jankaja. Ngularrarlulu kulu-nyayirni ngarrurnu Kaatuju. Warla-pajikarla-jana yinyaju murrumuru-maninja-kujaku, kala lawa. Yapa yinyajulpalu punku-juku nyinaja, kulalurla kulpari-jarrija pina Kaatuku. Kulalurla pulka-pungu, manu kulalu ngurrju-pajurnu.

¹⁰ Ngula-jangka, marramarra-karirilki pama-piyaju winjurnu nyinanja-kurlangu-kurra yangka kinki-kirlangu-kurra. Nyanungujulpa-jana wiri nyinaja yapakuju. Kuja marramarra yinyarlu winjurnu nyinanja-kurlangu-kurra, munga-jarrija-nyayirni. Yapa nyanungu-nyangu panujulpa murrumuru-jarrija. Kujarlanya palu-nyanu jalanyapa yarlkurnu muku. ¹¹ Yuwayi, palkajulpalu nyinaja wijini panu-kurlu, manulpalu murrumuru-jarrija. Kujarlanya, Kaatujulpalu kulungku ngarrurnu, maju-jukulpalu nyinaja. Kulalurla pina-yanu Kaatuku.

¹² Ngula-jangka, marramarra-karirilki winjurnu pama-piya karru Yupirayiti-kirra. Ngula-jangka, ngapa-wangu-jarrijalku, ngulalpa linjilki karrija karruju. Kujarlanya yangka wiriwiri kujalpalu kakarrara nyinaja, ngulaju kapulu yanirni kulu junmawati-kirli, kapulu yani kinki yinyaku pinjaku. ¹³ Ngula-jangkarna-jana nyangu marnkurra pirlirra jarlji-piya. Jinta-kariri wilypi-pardija warna wiri-kirlangu lirra-jangka. Jinta-kariri wilypi-pardija kinki-kirlangu lirra-jangka. Manu jinta-kariri wilypi-pardija jarukungarduyukurlangu-jangka lirra-jangka yangka kuja-ka warlka wangka Kaatu-kurlu. ¹⁴ Nyiwa nyampurraju jarlji? Nyampurraju ngawu-wati-nyayirni kuja kalu nyiyarningkijarra ngurrju-mani nyanungurra-nyangu-kurlurlu yartarniri-kirlirli. Nyampurra jarlji-patulu yanu nguru-kari nguru-kari-kirra wiriwiri-kirra kingi-patukurra. Yanulu yungulu-jana kingi-patu pina-kanyirni yungulu nganta Kaatu pinyi. Lawa! Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Parra yinyarla kapu-jana muku pinyi.

¹⁵ Nyampunya kangalpa Jijajiji wangka:

"Purda-nyangkajulu yungukujulu marlaja nyina wardinyi-nyayirni! Kapurna-nyarra kapal-katirni yaruju-nyayirni. Kujarlaju, nyurrurlarlujulurla wapal-nyangka ngajukuju! Yakarralu nyinaka jurnarra kuja kanyarra wapirrimi! Kajirna pinayanirni, kajinkili jurnarra-wangu nguna, kajikankulu ngarrurda-jarrinjarla wurulpa parnkami. Yapa panungku kajikalunya nyanyi-yijala jalya parnkanka-kurra!"

Kujanya-jana Jijajiji wangkaja.

¹⁶ Ngula-jangka, yinya jarlji-piya-paturlu marnkurraparlulu-jana kangurnu kingi-wati nyanungurra-nyangu warrmarla-kurlu, turnu-jarrijalu ngurrangka yirdingkaju

Yamakirdirnirla. Nyampuju yirdi kalalu ngarrurnu Yipuru-paturlu nyanungurra-nyangu jarungku.

¹⁷ Ngula-jangka, marramarra-karirilki winjurnu pama-piya yalkiri-kirra. Ngula-jangka, kaninjarni-ngirli Yuwarli Maralypi-ngirli Kaatu kilji-nyayirni wangkaja, "Nyurrulku kapurna lawa-mani nyiyarningkijarra!" ¹⁸ Ngula-jangka, mangkurdulpa wangkaja kilji-nyayirni, manu wirnpalku karrijarni panu-nyayirni. Ngulalpa walyaju yurnkuyurnku-jarrijalku, ngula larra-yanulku. Kulalu nganangku nyangu kujarrapiya nyurru-wiyi. ¹⁹ Ngula-jangka, yangkalku kirri wiri Papilunu larra-yanu yurturlu-patu marnkurrra-kurra, manu ngurra-kari ngurra-kari lawa-jarrija mukulu. Yuwayi, Kaaturlu-jana manngu-nyangu yapa kuja kalalu maju nyinaja kirri wiringka Papilunurla. Nyanungujulpa-jana kulu-nyayirni nyinaja, ngula-jana jinyijinyi-manu pama-piya ngarninjaku. Muku-jana riwarri-manu. ²⁰ Ngula-jangka, walya-kari walya-kari kujalpalu karrija ngapangka kulkurrirni, mukulu yukaja tarnnga-kuku. Manu pirli-kari pirli-kari, mukulu wantija. ²¹ Ngula-jangka, ngapa kunarda-kurlu wantija yalkiri-jangka yapa-patu-kurra. Murrumuru-jarrija-nyayirnilpalu. Kulalu nyarrpa wuruly-parnkayarla. Kujarlanyalpalu kulungku ngarrurnu Kaatuju.

17

Karnta maju-nyayirni kuja Jaanurlu jukurparla nyangu

¹ Wirli-pala yangka marramarra, palka-jukulpalu karrija wirli-pala ngami-kirliji. Ngula-jangka, jinta-kariji yaninjarla wangkaja ngajuku, "Yantarni nyampu-kurra yungurnangku milki-yirrarni kirri wiri kuja-ka kutu karrimi karruku panuku. Kirri yinyaju punku-nyayirni yangka karnta-piya kuja-ka wati-kari wati-kari-kirli ngunami talakupurda. Kaaturlu kapu nyanunguju pinyi, manu kapunpa nyanyi kuja-kurraju. ² Kingi panu-jarlu kalalu yanurnu ngurra-kari ngurra-kari ngirli ngunanjaku karnta nyampu-kurluku. Ngulalu majungka-jarrija muku nyanungu-piya, manu kala-jana pama panu-jarlu yungu yapaku warungka-maninjaku." Kujanyaju marramarraju wangkaja.

³ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju kurru-yukaja ngajuku. Jukurparla nyangurna kujaju jilja-kurra kangu. Ngularna yalyuyalyu kinki nyangu, karntalpa purturlurla nyinaja nyanungurlaju. Kinkirilpa mardarnu wirli-pala jurru manu karlarla-pala wuurnu. Palka nyanungu-nyangurlaju yirdi panu-jarlu Kaatuku jiliwirri-maninjaku. ⁴ Karnta yinyarlulpa mardarnu jinajina yalyuyalyu manu langa-kurlangu manu rdaka-kurlangu manu waninja-kurlangu. Nyampuraju pirli kawurlu-jangka manu pirli-kari pirli-kari-jangka ngurrju-nyayirni-jangka. Rdaka jungarni-pirdinyaralpa mardarnu pama mawiya panikinirla. Karnta yinyaju kala ngunaja wati panu-kurlu talakupurda. Watingki yungulpalu yampiyarla karntaju ngunanja-wangu. Kala-jana ngurrju-manu tarruku-wati pirli-jangka manu watiya-jangkarlangu yungulu yapa parntarrinjini kamparru. Karnta yinya kujalpa majungka-jarrija warrarda, ngulaju kula-ngantalpa mawiya-juku winjurnu panikini-kirra. ⁵ Ngalya nyanungu-nyangurla, nganangku mayirla yirdiji yirrarnu. Kulalpa nganangku milya-pungu yinyaju yirdi. Kala jalangurluku karna-nyarra yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka yirdi yinya wangkami. Kujanya-ka wangkami yirdiji:

"NGAJU-JURNA KIRRI WIRI PAPILUNU!

NGAJU-JURNA NGATI-NYANU KARN TAKARNTAKU KUJA KALU WARRU NGUNAMI WATI-KIRLI TALAKU-PURDA.

NGAJULU-KULA KARNA-JANA JINYIJINYI-MANI YAPAJU YUNGULU PARNTARRIMI KAMPARRU YALI TARRUKU-WATIRLA KUJARNA-JANA NGURRJU-MANU PIRLI-JANGKA MANU WATIYA-JANGKA."

Kujanya-ka yinyaju yirdi wangkami.

⁶ Nyangu-jukulparna karnta yinyaju. Wapajalpa kula-nganta pama-jangka-juku, wangkajarnaju:

"Nyampurlu karntangku-jana yapa Kaatu-kurlangu muku pungu. Yangka-patu kujalpalu Jijaji jungangku puraja, kala pungu-jana muku. Ngula kala yalyu nyanungurra-nyangu ngarnu. Kuja-jangkanya-ka pama-jangka-piya nyina."

Junga kujaju. Kujarna karnta yinya jukurparla nyangu, ngulakujurnarla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kularna nyarrpa manngu-nyangkarla.

⁷ Ngula-jangka, marramarraju wangkaja:

“Yuwa, nyiya-jangkanpaju marlaja paa-karrija? Kapurnangku yimi-ngarrirni yangka yimi karnta-kurlu manu yangka kinki-kirli kuja-ka kanja-yani purturlurla. Kapurnangku wangkami yimi kinki-kirli kuja kajana wirli-pala jurru mardarni manu karlarla-pala wuurnu.

⁸ Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu, ngula-wangurla-wiyi Kaaturlu-jana yirdi yapa-kurlangu yirrarnu pukungka yangka kapulu nyina nyanungu-kurlu tarnnga. Kala yapa ngalya-kari yangka kuja kalu Kaatu-kurlangu-wangu nyina, kulalu yirdiji nguna pukungku, lawa. Kinki yangka kujanja nyangu jukurraparla, wankaru-wiyilpa nyinaja kamparruju. Kala jalanguju palijalku. Kapu pina-wankaru-jarrimi, ngula kapu rdaku wiri-jangka wilyipi-pardimi. Ngula kapu Kaaturlu pinyi. Yinya-paturluju yapa maju-paturlu kapulu nyanyi kinki wilyipi-pardinja-kurra rdaku-jangka, ngulakuju kapulurla marlaja paa-karri-nyayirni. Kapulu manngu-nyanyi kinki ngurrju nganta.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

⁹ Ngula-jangka, marramarraju yarda yimi-ngarrurnu kinki, wangkajaju:

“Kajilpanpa nyuntu rdirrinypa nyinakarla, ngulaju kajikanpa milya-pinyi. Yinya wirli-pala jurru kuja-ka kinkingki mardarni, yinyarraju wirli-pala pirlu ngarnngka. Yinyarlanya-ka karntaju nyina.

¹⁰ Yinyarra wirli-pala jurru, ngulaju wirli-pala kingi-patu. Rdaka-pala-karjili nyurru palija. Jinta-mipa kajana wiriji jalanguju nyinami yapakuju. Kingi jinta-kari kula warraja-jarrija, murnma-juku. Ngaka kaji yanirni, kapu-jana yapaku wiri nyina ngari witaku-mipa.

¹¹ Jinta-kari kingi ngulaju yangka kinki. Kala wankaru nyinaja kamparru. Jalanguju palijalku. Kaji warraja-jarrimi, Kaaturlu kapu pinyi tarnnga-kurra.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

¹² Ngulaju marramarraju yarda yimi-ngarrurnu kinki, wangkajaju:

“Yangka kujanja kinki karlarla-pala wuurnu-kurlu nyangu jukurraparla, nyampurra wuurnu karlarla-pala ngulaju karlarla-pala kingi-wati. Kula kalu jalangu kingi nyina, lawa. Ngaka kinkingki kapu-jana yartarnarri yinyi yungulu-jana wiri nyina yapakuju kuja kalu karlarla-palarla ngurra-kari ngurra-karirla nyina. Kulalu wiri nyina tarnnga, lawa. Kapulu ngari wiriji nyina parra jintaku-mipa.

¹³ Ngula-jangka, kingi-patu yinya karlarla-pala kapulurla jurru-juku wangkami kinkiki-iji, ‘Kapurnangkulu yinyi nganimpa-nyangu yartarnarri. Kapurnangkulu nyuntu-mipa purda-nyanyi.’

¹⁴ Ngula-jangka, yinyarra karlarla-pala kingi-patu kapulu jinta-jarri kuluku yangkaku Kaatu-kurlangu Jiyipiki. Kala kulalu pinyi, lawa. Nyanungu-mipa Warlajja-Wiri nyiyarningkijarraku. Nyanunguju kingi nyiyarningkijarraku. Kula ngana pirrirdiji nyanungu-piyaju. Milarninjarla-jana wangkaja nyanungu-nyangu yapaku, manu kalu nyanungu purami warrarda. Mapirrirli Kaatu-kurlangu Jiyipiki-kirli kapulu-jana pinyi karlarla-pala kingi-patuju.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

¹⁵ Ngulaju marramarraju yarda yimi-ngarrurnu karnta maju, wangkajaju:

“Nyuntu-nyangu jukurraparla, nyangunpa kirri wiri kujalpa kutu karrija karruku panuku. Kirri yinyaju punku-nyayirni yangka karnta-piya kuja-ka wati-kari wati-kari-kirli ngunami talakupurda. Yinyarra karru-patu, ngularrajulu yapa ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka, manu yapa yimi-kari yimi-kari-kirli, manu turnu-kari turnu-kari-jangka yapa, kardiya nyiyarlangu-puka.

¹⁶ Jukurraparla nyangunpa-jana karlarla-pala wuurnu, yangka karlarla-pala kingi, manunpa kinkirlangu nyangu. Kapulu karnta maju puuly-mardarni, kapulurla jurnta mani nyiyarningkijarra, kapulurla jurnarra yalyi-mani. Ngula-jangka, kapulu pakarni, kapulu purranjarla ngarnilki.

¹⁷ Nyiya-jangka kapulurla karntakuju kuja-jarrimi? Kaaturlu-ngalpa yimi-ngarrurnu kaji nyarra-jarri ngaka. Kapu-jana wangkami karlarla-pala kingiki, kapu-jana wangkami yungulurla yartarnarri yinyi kinkiki yungu-jana wiri nyina yapaku. Kapulu-jana wiri nyina yangka ngaka kaji Kaaturlu warri lawa-mani walyangka. Ngula-jangka, nyiyarningkijarra kuja-ngalpa Kaaturlu yimi-ngarrurnu, kapu junga-jarrimi.

¹⁸ Manu yangka kujanja karnta maju nyangu jukurraparla, nyanunguju kirri wiri-piya. Kingi yangka kirri yinya-wardingki kapu-jana kingi panu-kariki wiri nyina ngurra-kari ngurra-kari.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

18

Kirri wiri Papilunu wurrmurr-wantija

¹ Ngula-jangka, jukurparlarna marramarra jinta-kari nyangu kujalpa yaninjarni yanu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Wirilpa nyinaja nyiyarningkijarraku, ngulalpa mirirliny-manu. Jarra-pardijalpa nguru-kari nguru-karirla warrukirikirdi. ² Kujalpa yaninjarni yanu, purlajalpa kilji-nyayirni kuja:

“Kirri wiri Papilunu lawa! Kula kalu yapaju nyina, lawa. Pirlirra ngawu-mipa manu jurlpu ngawungawu-wati-mipa kalu nyina.

³ Nyurru-wiyi, Papilunu-wardingki-patu yapajulpa punku-nyayirni nyinaja. Kalalu kurlakurla-jarrija jarnkujarnku kutu, manu yapa ngurra-kari ngurra-kari-wardingkirlangu kalalu kujakuju yanurnu. Kingi-paturlangu ngurra-kari ngurra-kari-jangka kalalu yanurnu, kalalu majungka-jarrija Papilunu-wardingki-patu-piya. Kalalu Papilunu-wardingki-patuju ngayarrka-jarrija-nyayirni. Kuja-jangkanya kalalu yapaju yanurnu ngurra-kari ngurra-kari-jangkaju payi-maninjaku manu jali-maninjaku talakupurdarlu. Nyanungurra-mipaku kalalunya manu nyiyarningkijarra.”

⁴ Ngula-jangkarna Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurra nguru-nyayirni-wangu-jangka:

“Purda-nyangkajulu yapa ngaju-nyangurlu! Wilypi-pardiyalu kirri wiri ngula-ngurlu! Kulalu maju nyinaya ngularra-piya Papilunu-wardingki-piya, lawa! Kajinkili maju nyina nyanungurra-piya, kapurna-nyarra nyurrurlarlangu muku pinyi!

⁵ Yapa yinyaju kalalu punku-juku warrarda nyinaja. Nyanungurraju yungkiyi-piya kuja kankarlarra-kari nguna yurturlurla. Kularna-jana waparlu jurnta nyinaja yinyaku yapa-patuku, lawa. Yirriyirriliparna-jana nyangu maju-kurraju.

⁶ Yinya Papilunu-wardingki yapa-patu, kula kalalu-nyarra ngurru nyinaja. Kuja-wanawana kulalu-jana nyurrurla ngurru nyinaya! Murrumuru-manulu-nyarra karrikarri-wangurlu! Kuja-wanawana, murrumuru-mantalu-jana pina. Kalalu-nyarra maya-ngarnu. Kuja-wanawana maya nganjalu-jana pina!

⁷ Kalalu ngayarrka-jarrija warrarda, manu kalalu-nyanurla pulka-pungu warrarda. Kalalu wangkaja kuja, ‘Mardarni karlipa ngurru nyiyarningkijarra, manu ngalipaju wiri-jarluru kingi-kirlangu-piya kali-nyanu-piya kuja kajana wiri nyina yapaku ngurra-kari ngurra-kariki. Kularlipa kali-puka-piya nyina, lawa. Kapurlipa tarnga nyina yulanja-wangu.’ Kuja-jangkanyalu-jana punga yungulu-nyanu murrumuru purda-nyanyi!

⁸ Yuwayi, yinya Papilunu-wardingki-patu kalu-nyanurla pulka-pinyi warrarda. Kuja-jangkanya kapu-jana Kaaturluju miimii-nyanjarla punku-pajirni. Nyanunguju pirljirdi-nyayirni nyiya-piya-wangu. Kapu-jana nyurnu-mani, manu kapulu mularrpa-jarrimi. Kapu-jana miyi jurnta kanyi yungulu yarnunjuju-jarrimi. Kapu kirriji purrami warlu-kurlurlu.”

⁹⁻¹⁰ Yangka kingi-patu kuja kalalu yanurnu kirri-kirra, ngulaju kalalu ngayarrka-jarrija warrarda, manu kalalu kurlakurla-manu-yijala Papilunu-wardingki-patu. Ngulaju kapulu kirriji nyanyi jankanja-kurra. Kapulu wurnturu karrimi. Kapulu nyanyi kunjuru rduyu-karrinja-kurra kankarlarra-kari. Kulalu kutu yanirni, lawa. Kapulu lani-jarrimi jankanja-kujaku Papilunu-wardingki-patu-piya-kujaku. Kapulu yulami, manu kapulu-nyanu wangkami:

“Waraa! Waraa! Yapa wiyarrpa-patu! Kirri nyampuju kala wiri-jarluru-nyayirni karrija. Kaaturlu-jana kapankurlu-juku riwarri-manu parra jintangka-juku. Wurntururlpa karrimi. Kajika-ngalpa ngaliparlangu riwarri-mani.”

¹¹ Yapa yinya-patu kuja kalalu yanurnu Papilunu-kurra payi-maninjaku manu jali-maninjaku talakupurdarlu, ngulaju kapulu yulanjaku rdiri-yinyi. Manu kapulu-nyanu jarnkujarnku payirni, ‘Nyarrpa-jarrimikirlipa? Ngana-paturluku kapulu payi-mani ngalipa-nyangu nyiyarningkijarraju tala-kurlurlu? ¹² Nganangku kapulu payi-mani ngalipa-nyangu kawurlu, pirlu yaltiri manu pirlu-wati kardirri? Nganangku kapulu payi-mani mirtirili-kari mirtirli-kari ngalipa-nyangu? Nganangku kapulu payi-mani nyiyarningkijarra watiya-jangka manu yayini-jangka manu pirlu-jangka manu nyiyarningkijarra-jangkaju yangka kujarlpa ngurru-manu? ¹³ Nganangku kapulu payi-mani kuja-ka ngurru parntimi manu kuja karlipa ngurru pajarni? Nganangku kapulu payi-mani pama manu jara manu ngurlu manu puluku, jiyipi manu nantuwu manu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu? Nganangku kapulu-jana warrkini-wati payi-mani yangka kujalparlipa-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku piri-jina-piyaku? Nganangku

kapulu-jana payi-mani nyampuju yapa-patu kujarlipa-jana puuly-mardarnu kulu wiri-jangka? Lawa! Kanyirlipa-jana nyampurraju nyiyarningkijarra kirri-kari-kirra jali-maninjaku talakupurdarlu.”

¹⁴ Junga kujaju! Nyurrurla Papilunu-wardingki-patu, nyiyaku kujalpankulu wangkaja, kalankulu-nyanu manu kutu. Nyurrurla-nyangu miyi ngurrju-wati manu miriripari tala-wati, ngulajulu lawa-jarrija. Kulankulu pina mani. ¹⁵ Yinyarra yapa-patu yangka kuja kalalu yanurnu Papilunu-kurra payi-maninjaku manu jali-maninjaku talakupurdarlu, kuja-jangka kalalu-nyanu tala panu-jarlu manu. Kapulu wurnturu karrimi kirrikiji, kulalu kutu-jarrimi, lawa. Kapulu lani-jarrimi, kajika-jana warlungku jankami Papilunu-wardingki-patu-piya. Kapulu mularrpa-jarrinjarla yulami. ¹⁶ Kapulu-nyanu wangkami: “Waraa! Waraa! Yapa wiyarrpa-wati! Kirri nyampuju kala wiri-jarlu-nyayirni karrija.

Yapa yangka kuja kalalu nyampurla nyinaja, kalalu wawarda ngurrju mardarnu mirtirili-kari mirtirili-kari nyiyarningkijarra-jangka. Manu kalalu langa-kurlangu mardarnu, rdaka-kurlangu manu waninja-kurlangu kawurlu-jangka manu pirliri-kari pirliri-kari-jangka.

¹⁷ Kaaturlu-jana kapankurlu-juku riwarri-manu parra jintangka-juku.”

Karrijalpalu panu-kari yapaju wurnturu kirri-kijakuju. Nyampurraju pawutukungarduyu wiriwiri manu nyanungurra-nyangu warrkini-patuju kalalu kuja-purda kuja-purda yanu mangkuru-wana talakupurda. Nyangulpalu kirriji wurnturu-ngurlurlu.

¹⁸ Nyangulpalu kujalpa warlungku jankaja yinyaju kirri, manu nyangulpalu kunjuru rduyu-karrinja-kurra kankarlarra-kari. Purlajalu-nyanu jarnkujarnku, “Kirriji kala wiri-jarlu-nyayirni karrija kirri-kari-piya-wangu!” ¹⁹ Mularrpa-jarrinjarlalpalu yulaja, manupalu-nyanu walya manu yulyulpa kujurnu jurru-kurra. (Kuja-jarrijanya kalalu malamalarlaju.) Wangkajalpalu-nyanu:

“Waraa! Waraa! Wiyarrpa yinya yapa-patu! Yapa panu ngurra-kari ngurra-kari-wardingki kalalu yanu yinya-kurraju pawurturla. Kalalu payi-manu manu jali-manu nyiyarningkijarra talakupurdarlu. Kaaturlu-jana kapankurlu-juku riwarri-manu parra jintangka-juku.

²⁰ Nyurrurla yapa kuja kankulu nguru-nyayirni-wangurla nyina, wardinyili nyinaya! Nyangkalu kirri yinya kuja Kaaturlu riwarri-manu! Manu nyurrurla kuja kankulu Kaatu-kurlangu yapa nyina, manu jarukungarduyu-patu nyanungu-nyangu manu kurdungurlu-patu wiriwiri nyanungu-nyangu, wardinyili nyinaya panu-juku! Yinya Papilunu-wardingki-paturlu kalalu-nyarra murrumuru-manu-nyayirni. Kaaturlu-nyarra kuja-wanawana kunka-manu. Kuja-jangkanyalu wardinyi-nyayirni nyinaya panu-juku!”

²¹ Ngula-jangka, marramarra pirrjirdi-nyayirnilri jarna-manu yarturlu wiri-jarlu, ngula kujurnu mangkuru-kurra. Ngula wangkaja:

“Nyampu pirliri wiri kujarna kujurnu ngapa-kurra, kuja-piyarlu-yijala kapu Kaaturlu walya-kurra kijirni yinya kirri Papilunu. Kapu lawa-jarri, manu kulalu yapangku nyanyi yarda.

²² Kulalu yapangku yarda yunparni kirri yinyarlaju, manu kulalu kitaya-piya* manyu-karrimi. Manu kulalu kurlumpurrngu wita-piya† manu kurlumpurrngu jitininja-kurlangu-piya manyu-karrimi, lawa. Kapu wurdungu-nyayirni karrimi. Kulalu yapangku purda-nyanyi nyiyarlangu-puka, lawa. Manu kulalu yapangku nyiyarlangu ngurrju-mani, manu kulalu yapangku yurparni ngurlu ngalikirrirra yinya kirringka, lawa.

²³ Kulalu jarrarlangu nyanyi jarra-pardinja-kurra yinyarla ngurrangka. Kapu karnta-wangu manu wati-wangu karrimi yupukarra-jarrinjaku, lawa. Yapa yinyarla kirringka kalalu payi-manu manu jali-manu talakupurdarlu. Kalalu pirrjirdi nyinaja yapa ngalya-kari-piya-wangu. Manu ngangkayi-kirli-paturlu kalalu-jana yapa-kari yulyurliku-yirarnu ngurra-kari ngurra-kari-wardingki. Kala jalangu kula-ka ngana nyina.”

Kujanya yinyaju pirrjirdi-nyayirni marramarra wangkaja. ²⁴ Yimi nyampuju junga! Papilunu-wardingki-paturlu kalalu-jana pungu tarnga-kurra jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu yangka kuja kalalurla nyanunguku marlaja wangkaja. Manu kalalu-jana Kaatu-kurlangu yapa pungu tarnga-kurra. Kula nyanungurra-mipa. Papilunu-wardingki-paturluju kalalu-jana Kaatu-kurlangu yapaju pungu nguru-kari nguru-kari. Yalyuju kalalu karlija yirdiyirla. Kuja-jangkanya Kaaturluju riwarri-manu kirri yinyaju.

* 18:22 harps † 18:22 flutes

19

Ngula Kaaturlu riwarri-manu kirri Papolunu, yapangkujulurla nguru-nyayirni-wangurlaju nyanungukuju pulka-pungu

¹ Ngula yinya pirrjirdi marramarra wangkanjaku lawa-jarrija, ngula-jangkarna-jana yapa panu-jarlu purda-nyangu yunparninja-kurra nguru-nyayirni-wangurla. Yunpar-nulpalu kilji-nyayirni-ri kuarlu:

“Pulka-pinyirli-riparla Kaatuku! Pulka-pinyirli-riparla Kaatuku! Muurl-mardarnu-ngalpa palinja-kujaku! Nyanunguju ngurrju-nyayirni yapa ngalya-kari-piya-wangu. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli.

² Kaatuju junga. Manu kajana miimii-nyanyi yapa jungangu ngurrju-japa maju-japa. Nyangu yangka karnta maju kujalpa ngunaja wati-kari wati-kari-kirli. Kujarlunya karntanguku kala-jana jinyijinyi-manu yapaju nyanungu-piyaku maju nyinanjaku. Manu-jana yapa panu-jarlu pungu Kaatu-kurlangu. Kujawanawana Kaaturlu miimii-nyanjarla pungu tarnnga-kurra karntaju.”

Kujanyalpalu yunparnu.

³ Ngulalu purlanjaku rdirri-yungu kuja:

“Pulka-pinyirli-riparla Kaatuku! Pulka-pinyirli-riparla Kaatuku! Kaaturlu-ka riwarri-mani kirri Papolunu warlu-kurlurlu! Kapu warrarda jankami, manu kunjuru kapu rduyu-karrimi kankarlara-kari tarnnga-nyayirni!”

⁴ Ngula-jangka, yinya 24-pala marramarra wiriwiri manu murntu-pala wankarupatu ngunanjunulu miyalu-purdanji Kaatuku pulka-pinjaku. Nyinaja-jukulpa nyinanja-kurlangurla. Pulka-pungulurla kuarlu, “Ngula-juku ngurrju! Kaatukurliparla pulka-pinyi!”

⁵ Ngula-jangka, ngana mayi wangkaja yangka kujalpa nyinanja-kurlangu-wana karrija:

“Panungku yungulurla pulka-pinyi Kaatuku kuja karlipa pura! Yangka kuja kalurla warrki-jarri nyanunguku manu kuja kalu ngurrju-pajirni, pirrjirdirli rampakurlu, yungulurla pulka-pinyi!”

Kaatu-kurlangu Jiyipi kapu yupukarra-jarrimi karnta-kurlu

⁶ Ngula-jangkarna-jana purda-nyangu yapangu kujalpalu-nyanu yuntarnu kilji-nyayirni-ri. Kujanyalpalu wangkaja:

“Kaatukurliparla pulka-pinyi! Kaatukurliparla pulka-pinyi! Warlaja-Wiri Kaatu ngulaju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Jalangu nyanunguju wiri yapa panuku!

⁷ Nyanunguju pirrjirdi-nyayirni yapa ngalya-kari-piya-wangu! Kujarlaju, pulka-pinjarlarlipa ngurrju-pajirni! Jalangu Kaatu-kurlangu Jiyipi kapu yupukarra-jarrimi karnta-kurlu. Nyurru-nyanu karntanguku wurdujorra-manu yupukar-rakungarnti nyanungukungarntiji.

⁸ Kaaturlurla yungu karntaku jurnarrpa kirlka-nyayirni manu kardirri yukanjaku.”

(Ngana yinyaju karnta? Nyiya-piya-ka jurnarrpaju mardarni? Karnta yinyaju ngulaju ngalipa-piya, ngalipa kuja karliparla Kaatuku nyina. Kajirli-riparla Kaatuku jungarni nyina, yangka kuja karliparla ngurrju warrki-jarrimi, kujanya yinyaju jurnarrpa kardirri-piya kujalpa karntangu mardarnu.)

⁹ Ngula-jangka, marramarra yinyaju wangkaja ngajukuju, “Yimi nyampu yirrika pipa-kurra: Kaji Kaatu-kurlangu Jiyipi yupukarra-jarri karnta yinya-kurlu, panu kapulu turnu-jarri wardinyi-nyayirni kurapaka wiri ngarninjaku. Kaaturlu-jana nyuru yimi yilyaja yapa yinya-patuku yaninjarniki. Kujarlanya kalurla wardinyi-nyayirni marlaja nyina.” Ngula-jangka, marramarraju wangkaja ngajukuju, “Nyampuju yimi junga kuja kajana Kaatu wangkama yapaku.”

¹⁰ Ngula-jangkarna miyalu-purdanji ngunanjuru kamparru marrarraku pulka-pinjaku. Warla-pajirninjarlaju wangkaja, “Kula kuja-jarriya! Ngajujurna Kaatu-kurlangu warrkini-mipa. Ngajujurna nyuntu-piya manu panu-kari nyanungu-nyangu yapa-piya. Nyurrurlarlunkulu purda-nyangu Kaatu-kurlangu yimi, manu jungankulu-jana wangkaja Jijaji-kirli. Kulajurla ngajuku pulka-pungka, pulka-pungkarla Kaatu-mipaku!” Kujanyaju marramarraju wangkaja. Junga nyampuju. Nganangu-puka kaji-jana yapaku yimi-ngarrirni Jijaji-kirli, marlaja wangkama karla Kaatuku.

Wati-kirli nantuwu kardirri-ri-kurlu

¹¹ Ngula-jangka ngaju-nyangu jurkurrparla, nyangurna yalkiri raa-karrinja-kurra. Nyangulparna nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Watilpa nyinaja nantuwu kardirri-ri. Yirdi nyanungu-nyanguju ‘Kaatu-kurlangu Junga-nyayirni Warrkini Yangka

Kuja Karla Wala Nyina.’ Nyampurluju kajana yapa miimii-nyanyi jungangku ngurrju-japa maju-japa. Kuja-ka yani kulu-kurra, pinyi kajana yapa maju-mipa, kula ngurrju, lawa. ¹² Milpa nyanungu-nyangujulpa miril-manu warlu-piya, manulpa-jana mardarnu jurru-kurlangu mukarti kingi-kirlangu-piya panu jurrungka. Yirdilpa mardarnu palkangka, kulalpa yanganku milya-pungu yinya yirdi. Nyanungu-wiparlulpa milya-pungu. ¹³ Mardarnulpa jinajina-piya kurrirdimpayi yalyu palka-wangu. Manu yirdi nyanungu-nyanguju ‘Kaatu-kurlangu Yimi’. ¹⁴ Warrmarla nyanungu-nyangu kujalpalu nyinaja ngurungka Kaatu-kurlangurla, purajalpalu nyanunguju. Nantuwu-patu kardirri-paturlalpalu wapaja purdangirli nyanungurla, manulpalu mardarnu jurnarrpa kardirri. ¹⁵ Junma kurrirdimpayi yiri-nyayirni wilypi-pardija lirra nyanungu-nyangu-ngurlu. Yinya-kurlurlu kapu-jana pinyi yapa maju-wati ngurra-kari ngurra-karirla. Kapu-jana pakarni, manu kapu-jana jinyijinyi-mani nyanungu purda-nyanjaku. Kula-jana mari-jarri, lawa. Kapu-jana jungangku kurnta-ngarrirni. Junga kujaju! Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Ngulaju-jana kulu-jarrija-nyayirni yapaku punkuwatiki. Kujarlanya wati yinyaju nantuwu kardirrirra yilyaja yungu-jana riwarri-mani muku. Kapu-jana katirni muku yapaju yangka-piyarlu kuja kalu yapangku marnikiji-piya katirni julkukungarnti. ¹⁶ Wati yinya nantuwu kardirrirra, nyanunguju Mijaya, Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu. Yirdi jinta-karilpa mardarnu jinajina-piyarla kurrirdimpayirra kujalparla wanarri jungarni-purdanji wapirrija. Yirdi yinyaju kuja ‘NYAMPU-MIPA JINTA WIRI-JARLU NGALYA-KARI-PIYA-WANGU.’

¹⁷ Ngula-jangkarna nyangu marramarra kujalpa karrija wantangka kankarlu. Purlajajana jurlpuku kujalpalu warru paarr-pardija yalkiri-wana, “Turnu-jarrinjarlalu yantarni kurapaka wiriki kuja-ka Kaaturlu wurdujarra-mani! ¹⁸ Yaninjarlalu-jana nganja palka nyurnu-wati! Kaaturlu kapu-jana pinyi kingi-wati manu warrmarla nyanungurra-nyangu. Kapu-jana pinyi warrmarla wiriwiri manu nyanungurra-nyangu nantuwu-watirlangu. Kapu-jana riwarri-mani muku: yangka-patu kuja kalu warrki-jarri pirijina-piya, yangka-patu kuja kalu warrki-jarri talakupurda, wiriwiri manu yapa ngalya-karirlangu kapu-jana muku pinyi. Yaninjarlalu-jana nganja palka nyanungurra-nyangu!” Kujanya-jana marramarraju wangkaja jurlpu-watiki.

¹⁹ Ngula-jangkarna-jana nyangu yangka kinki manu kingi-wati wiriwiri ngurra-kari ngurra-kari-jangka. Nyangurna-jana nyanungurra-nyangu warrmarlarlangu. Turnu-jarrijalu ngurra jintangka kulu wirikingarnti. Pardarnulpalurla watiki yangka nantuwu kardirrirralu manu nyanungu-nyangu warrmarlaku, yangka-patu kujalpalu nguru-nyayirni-wangurla nyinaja. ²⁰ Mijaya yangka wati nantuwu kardirrirra, kinki manu jinta-kari-palangu yangka jarukungarduyu puuly-mardarnu yangka kuja kala warlka wangkaja Kaatu-kurlu. Puuly-mardarninjarla kujurnu-palangu rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja, yangka kuja-ka yulyurdu karntawarrakarntawarra pukulyu parntimi. Kujurnu-palangu wankaru-jarra-juku. (Nyampuju jarukungarduyu yangka kuja kala-jana yapa yulyurku-yungu ngangkayi-kirlirli. Yapa yinya-patuju kalalurla parntarrija pirli-jangkaku kinki-piyaku. Manu kinki-kirlangu yirdili mardarnu palkangka.) ²¹ Ngula-jangka, wati yinyarlu nantuwurlarlu-jana pungu muku kinki-kirlangu warrmarlaju junma wiri-kirlirli yangka kuja lirra-jangka wilypi-pardija. Riwarri-manu muku-jana. Palkajulpalu ngunaja warru, manulu-jana jurlpungku muku ngarnu. Ngarnulpalu-jana pirda-karda-nyayirni.

20

Marramarlarlu yirrarnu kinki rdakangka kaninjarra-nyayirni 1,000-pala yulyurrruku

¹ Ngula-jangka, jukurrparla nyangurna marramarra yaninjarri-kirra nguru-nyayirni-wangu-jangka. Rdaka nyanungu-nyangurla mardarnulpa jayini pirrjirdi-nyayirni, ngulalpa kiyirlangu mardarnu tuwa-kurlangu, yangka kujalparla wapirrija rdakuku.

² Ngula-jangkarna nyangu warnayarra yinya. Yinya warnayarraju ngulaju Jayitana, Juju Ngawu, ngulajulpa yupa-patuku nyinaja. Marramarlarlu maninjarla warurnu jayini-kirlirli. ³ Ngula-jangka, tuwa rurrpa-manu kiyi-kirlirli. Ngula warna Juju Ngawu kujurnu rdaku-kurra, ngularla tirnngi-yirrarnu tuwakuju kiyi-kirlirliiki. Ngularla tirnngi-yirrarnu, kulalpa nganangku rurrpa-mantarla yinyaju 1,000-pala yulyurrruku. Kujalpa warnayarra yinya nyinaja rdakangka, kulalpa-jana yapaju yulyurku-yungkarlalku, lawa. Marramarra yinyarlu kapu warnayarra wiriji mardarni rdakangka 1,000-pala yulyurrruku. Ngula-jangka kapu wilypi-maninjarla yilyami witaku ngari.

⁴ Ngula-jangkarna nyinanja-kurlangu panu-jarlu nyangu nguru-nyayirni-wangurla, yangka kuja kalu kingi-wati wiriwiri nyina. Yapalpalu palka nyinaja yinyarlaju nyinanja-kurlangu-paturla. Kaaturlu-jana yartarnarri yungu yungulu wiriwiri nyina

Jijaji-piya. Nyangurna-jana nyanungurra-nyangu pirlirrparrangu. Kamparru yangka yapa nyampu-patu kuja kalalu nyinaja walyangka, kalalu-jana yapaku jungangka yimi-ngarrurnu Jijaji, manu kalalu-jana yimi-ngarrurnu yimi yangka kuja-jana Kaaturlu milki-yirrarnu. Kuja-jangka yapa panu-karirilili-jana pungu. Yapa yinya-patu nyinanja-kurlangu-paturla, ngulalpalu wankaru nyinaja walyangka kamparru-wiyi, kulalurla parntarrija kinkiki manu pirliki kinki-piyaku, manu kulalpalu mardarnu nampa manu yirdi rdakangka manu ngalyangka. Wankaru-jarrijalu pina, Jijaji Kiraji-piyalu-jana wiriwiri nyinaja yapaku 1,000-pala yulyurppuku.

⁵ Nyampurra yapalu kamparru pina-wankaru-jarrija. Yapa panu-kari kapulu milyingka-juku ngunami 1,000-pala yulyurppuku. Ngula-jangka Kaaturlu kapu-jana pina-wankaru-mani. ⁶ Ngana-puka kaji Kaaturlu pina-wankaru-mani nyanungu-kurlu nyinanjaku, ngulaju kapu nyina nyanungu-kurlu 1,000-pala yulyurppuku, manu yapa yinyaju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Kapurla Kaatu-mipaku nyina. Kulalu yapa kuja-piyaju yarda palimi, lawa. Kapulurla Kaatuku manu Jijaji Kirajiki warri-jarrimi maralyepikingarduyu-piya, manu kapulu wiriwiri nyina Jijaji Kiraji-wana 1,000-pala yulyurppuku.

Kaaturlu kapu-jana Juju Ngawu manu nyanunguku puranjakungarduyu-patu riwarri-mani warlu-kurlurlu

⁷ Kaji-jana Jijaji Kiraji wiri nyina nyanungu-nyangu yapaku walyangka 1,000-pala yulyurppuku, ngula-jangka kapu marramarrarlur rurruny-pinjarla wilypi-mani Juju Ngawu yungu wilypi-pardi rdaku-jangka. ⁸ Junga, kapu wilypi-pardimi yinyaju rdaku-jangka yungu-jana warru yani ngurra-kari ngurra-kirra yapaku yulyuriku-yinjaku. Yapa nyampurrarlu kalu yirdi-jarra mardarni: Kuuku manu Makuku. Juju Ngawungku kapu-jana yaninjarla turnu-mani kulu wirikingarnti. Kapulu panu-nyayirni karri pingi-piya. ⁹ Kujanyarna nyangu jukurrparlaju. Yapa yinya-patujulu yanurnu yirdiyi-kari yirdiyi-kari-wana kirri-kirra yangka kujalpalu Kaatu-kurlangu yapa nyinaja. Kaatulpa-jana yulkaja yapa yinya-patukuju. Warrawarra-kangulpa-jana yinyarla. Yapa yinya-patulu yanurnu yapa nyanungu-nyangu pinjaku. Kaaturlu-jana warla-pajurnu. Warlu-jana kujurnu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngula-jana riwarri-mau muku. ¹⁰ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu marramarrarlur kujurnu yinya Juju Ngawu rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja. Ngurra yinyaju pukulyu-nyayirni parntija yulyurdu kujalpa karntawarrakarntawarra kankarlarra-kari rduyu-karrija. Yangkangka-juku kujalpalangu watingki nantuwurlarlur kujurnu yangka kinki manu yangka jarukungarduyu kuja kala warika wangkaja Kaatu-kurlu. Warlu yinyarluju kapu-palangu jankami tarnnga-nyayirni. Parrangka mungangka kapu-pala murrumurrur-jarrimi-nyayirni.

Kaaturlu kapu-janarla yirdiki nyanyi pukungka nyanungu-nyangurla

¹¹ Ngula-jangkarna nyangu jukurrparla Kaatu kujalpa nyinaja nyanungu-nyangu nyinanja-kurlangurla kardirirla. Ngula-jangka, walya manu yalkiri-pala wuruly-parnkaja nyanungu-kujaku. Lawa-nyinaja-pala. Kulalu-jana yapangu yarda nyangu, lawa. ¹² Ngula-jangkarna-jana nyangu yapa-patu kujalu kamparru palija walyangka, wiriwiri manu panu-kari yapa. Palijalu muku nyurru-wiyi. Jalanguju karrijalpalu kamparru nyinanja-kurlangurla. Ngulalu marramarra-watirlili-jana puku-patu raa-pungu nyanungurra-nyangu. Yinyarlanyalu-jana yirdi yapa-kurlangu yirrarnu ngurrju-japalpalu nyinaja walyangka marda, maju-japa. Kaaturlu raa-pungu nyanungu-nyangurlangu puku. Pukungka wiringka yirrarnu-jana pantirrinjarla Kaaturlu yirdi yapa panu yungulu nyinami tarnnga nyanungu-wana. Pukungka-jana Kaaturlu miimii-nyangu yapa-patuju nyarrpa-jarrijalpalu walyangkaju nyurru-wiyi ngurrju marda maju marda. ¹³ Ngula-jangka yapa-patu kujalu palija mangkururla, wankaru-jarrijalu pina. Ngulalpalu karrija kamparru nyinanja-kurlangurla. Ngulalu yapa panu-karirlangu palinja-warnu wankaru-jarrija pina yangka-patu yapa kujalpalu ngunaja manparra-kurlangurla. Wankaru-jarrijalu pina yungu-jana Kaaturlu miimii-nyanyi puku-watir-kirirla. ¹⁴ Ngula-jangka, Kaaturlu-palangu kujurnu jirrama-kari rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja. Nguru manparra-kurlangu kujurnu yinya-kurraju. Manu yangkarlangu kujurnu kujalpa wiri nyinaja ngurra yinyaku. Nyanungu-nyangu yirdiji ngulaju 'Yapa Pinja-panu'. Nyampurla warlu wiringka ngulaju yapa maju-wati kapulu palimi yarda. Junga kapurlipa muku palimi nyampurla walyangka. Yapa maju-watiji kapulu palimi pina warlu yinyarlaju. ¹⁵ Ngula Kaaturlu puku nyanungu-nyangu miimii-nyangu. Kuja nyangu yapa yirdi pukungka, yapa yinyaju mardarnu nyanungu-kurlu wankaru. Yapa yangka kula palka pukungka, ngulaju yapa yinyaju kujurnu rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja.

21

Kaaturlu kapu ngurrju-mani jinta-kari yalkiri manu walya

¹ Kujalpa-jana Kaaturlu miimii-nyangu yapa nyanungu-nyangu pukungka, ngula-jangkarna jukurr-manu jinta-kari yalkiri manu jinta-kari walya. Kamparru-warnu yalkiri manu walya-pala nyurru-juku yawu-pardija, ngula mangkururlangu yawu-pardija. ² Ngula-jangkarna nyangu kirri tarruku jinta-kari Jurujulumu. Kaaturlulpa yilyaja walya-kurra. Yaninja-yanulpa nguru-nyayirni-wangu-jangka. Kirri yinyaju ngulaju ngurrju-nyayirni yangka-piya yuntardi kamina-piyarl kuja-ka jinajyna ngurrju mardarni. Kirri yinya Kaatu-kurlanguju ngulaju yuntardi-nyayirni yangka karnta-piya kuja-ka karntangu nyanyi kali-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirli. Kirri Jurujulumuju kuja-piya-juku.

³ Ngula-jangka, yapa kujalpa karrija nyinanja-kurlangu wiri-wana, purlaja kilji-nyayirni:

“Jalangu Kaatu-kurlangu ngurra kapu karrimi yangkangka-juku kuja kalu yapa nyina. Kapu-jana jirrnganja nyina, manu kapulurla nyanunguku nyina. Yuwayi, Kaatu kapu-jana jirrnganja nyina. Kapu-jana Kaatu nyina. ⁴ Kapu-jana jirrmiylpa milpa-jangka parduna-mani. Kulalu yapaju palimilki, manu kulalu yulami malamalarla, kulalu murrumuru-jarrimi. Walya yinyaju kapu ngurrju karrimi, kula walya nyampu-piya kuja karlipa jalangu nyinami. Walya nyampuju kapu lawa-jarrimi.”

⁵ Kaatulpa nyinaja-juku nyinanja-kurlangurla, ngula wangkaja, “Jalangurla kapurna nyiyarningkijarra ngurrju-mani ngarlarrpa-nyayirni.” Ngula-jangkaju ngajukuku wangkaja, “Yirraka ngaju-nyangu yimi pipangka. Ngaju karna junga wangkami. Ngungkur-nyinayaju kajirna wangkami.” ⁶ Ngula-jangka wangkaja:

“Warrkijirna lawa-manulku. Ngajulurluna ngurrju-manu nyiyarningkijarraju, manu ngajulurlu karna lawa-mani. Kaji ngana purraku-jarrimi, ngulaju kapurnarla wangkami, ‘Yuwayi, yaninjarla nganja-yangka ngapa kuja kajana wankaru mardarni tarnnga. Kulapanpaju nyiya yungkarla kujakuju, lawa. Ngari-ka purlpurl-pardimi ngaju-nyangu ngurrangka, ngari kapurnanguku kuto yinyi.’

⁷ Ngana-puka kujalpaju ngajuku jungarni nyinaja maju yaninja-wangu, kuja-wanawana kapurnarla Kaatu nyina yapa yinyakuju, manu kapu ngaju-nyangu yapa nyina.

⁸ Kala ngana-puka kujalpa maju nyinaja, yapa yinyaju kapu jankami rdakungka warlungka yangka kuja-ka yulyurdu karntawarrakarntawarra rduyu-karrimi pukulyu-nyayirni kankarlarra-kari. Ngalya-kari kulalu-jana ngaju-kurlu wangkaja, kalajulu kurnta-jarrija ngajuku. Panu-karijili warntarla yanu Jijaji-kijakuju ngungkur-nyinanja-wangu. Ngalya-karijilpalu majungka-jarrija. Ngalya-karijilpalu-jana yapa-patu-kari pungu tarnnga-kurra. Ngalya-karijilpalu kurnta-wangu warru ngunaja yapa-kurlu ngurra-kari ngurra-kari. Ngalya-kariji kalalu ngangkeyi-kirli nyinaja yapa-patu-kari murrumuru-maninjaku. Ngalya-karijilpalurla parntarrija yangka pirli-jangkaku manu watiya-jangkaku tarrukuku nganta. Ngalya-karijilpalu warlka wangkaja. Junga, yapajulu muku palija nyampurla walyangka. Yapa maju nyampurraju kapulu yarda palimi warlu wiringka.”

Yimi nyampu ngulaju Jurujulumu-kurlu nuwani-kirli

⁹ Mannu-nyanyi mayi kankulu-jana yangka wirli-pala marramarra wirli-pala ngama-kurlu? Ngami-wati yinyarla Kaaturlu winjurnu pama-piya. Marramarra yinya-paturlujulu winjurnu pama-piya walya-kurra yapaku murrumuru-maninjaku. Mannu-nyanyi mayi kankulu kuja? Ngula-jangkaju, jinta-kari marramarra yaninjarla wangkaja, “Yantarni nyampu-kurra, manu kapurnangu yangka karnta milki-yirrarni kuja kapu yupukarra-jarrimi Jiyipi-kirli Kaatu-kurlangu.” ¹⁰ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirparlu-nyanu yartarnarri yirrarnu ngaju-kurra. Ngulaju marramarra kangu kankarlarra-nyayirni pirli-kirra wararra wiri-kirra. Ngulaju milki-yirrarnu tarruku kirri Jurujulumu, yaninja-yanulpa nguru-nyayirni-wangu-jangka kujalpa Kaatu nyinaja. ¹¹ Marlajalparla miril-manu Kaatuku yinyaju kirri yangka kuja-ka wantangu miril-mani murlukunpa. Junga, kirri yinyaju ngurrju-nyayirni! ¹²⁻¹³ Kirri Jurujulumu-wanajulpa karrija pinji pirli-jangka, manulpalu 12-pala tuwa kirrirdimpayiwati karrija. Tuwa-kari tuwa-kari-wanulpa marramarra-wati karrija, warrawarra-kangulpalu-jana tuwa-watiji. Kakarrara-purda karrijalpalu marnkurra kirrirdimpayiwati tuwa. Kurlirra-purda karrijalpalu marnkurra tuwa. Yatjarra-purda karrijalpalu marnkurra tuwa, manu karlarra-purda karrijalpalu marnkurra tuwa. Yirdi-kari yirdi-karilpalu jarnkujarnku mardarnu tuwangkaju. 12-pala yirdi nyampurra ngulaju yangka Yijirali-kirlangu kaja-nyanu-wati-kirlangu kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja. ¹⁴ Pinji

yinyajulpa nyinaja 12-pala pirli lalypangka. Nyampurra 12-pala pirli lalypangkajulpa pinji muurl-mardarnu wantinja-kujaku. Yirdi-kari yirdi-kari-kirli nyampurraju pirli-wati. Nyampuranya yirdiji yangka 12-pala Wiriwiri Kurdungurlu-patu kujalpalu puraja Jiyipi Kaatu-kurlangu.

¹⁵ Marramarra yinyarlulpa mardarnu jukati-piya kawurlu, marramarra yangka-juku kujaju kamparru-wiyi wangkaja. Jukati-piya yinya-kurlurlulpa-jana miimii-nyangu warru pinji manu 12-pala tuwa yinya kirringka rdangkarlpa-japa kirrirdimpayi-japa. ¹⁶ Kirri Jurujulumu yinyaju wiri-jarlul pakuju wiri-piya. Wantiki manu kirrirdimpayilpa karrija kakarrara-ngurlu karlarra-kurra. Marramarra yinyarlulpa miimii-nyangu jukati-piya-kurlurlu wurnturu-japa, kutu-japa kakarrara-ngurlu karlarra-kurra. Ngulaju 2,400 kilamata kakarrara-ngurlu karlarra-kurra. Wurnturu mayi yatijarra-ngurlu kurlirra-kurraju? Yuwayi, ngulaju 2,400 kilamata-yijala yatijarra-ngurlu kurlirra-kurraju. Nyiya-piya yinyaju kirri, kirrirdimpayi-japa? Yuwayi, ngulaju 2,400 kilamata kankarlarra-ngurlu kaninjara-kari. ¹⁷ Ngula-jangka, marramarra yinyarlulpa miimii-nyangu kirrirdimpayi pinjiji jukati-piya-kurlurlu. Kirrirdimpayi mayi? Yuwayi, 65 mita kankarlarra-ngurlu kaninjara-kari. ¹⁸ Nyiya-kurlurlulpa yinyaju pinjiji ngurrju-manu Kaaturlulpa? Ngurrju-manu pirli yukuriyukuri-jangka* Nyiya-kurlurlulpa kirri Jurujulumu ngurrju-manu? Kawurlu-jangka ngurrju-manu. Miril-manulpa, ngulaju milpa murrumuru-manu. Ngurrju-nyayirni junga! ¹⁹⁻²⁰ Nyiya-piya yinyaju 12-pala pirli lalypa? Ngurrju-nyayirni pirli-kari pirli-kari-jangka† yangka wajirrkijawir-rki, yalkiriyalkiri, karntawarrakarntawarra, yalyuyalyu, yurrpurlu, ngurrju-nyayirni-wati pararri-piya. ²¹ Nyiya-kurlurlulpa-jana yinya 12-pala tuwa-wati ngurrju-manu Kaaturlulpa? Yinyajulu pirli kardirri-jangka. Tuwa-wati yinyajulpa miril-manu, manu yirdiyi-watiji kawurlu-jangka. Kirlika-nyayirni murlukunpa-piya-jangka. ²² Nyangurna warru kirri-wanaju. Kularna palka-manu Yuwarli Maralypi pulka-pinjaku Kaatuku, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kaatuku palka. Nyanunguju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITAWANGU! Manu yangka Jiyipi Kaatu-kurlangu palka-yijala. ²³ Kirri yinyarla ngulaju wanta manu kirntangi-wangu, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-ka miril-mani yungulu yapangkaju nyanyi parra-puru. Kuja-piya-yijala-ka nyanungu-nyangu Jiyipiji miril-mani warlu-piya. ²⁴ Kuja-jangkanya, yapa panu kapulu warri-karrimi ngurra-kari ngurra-kari-jangkaju, manu wiriwiri kingi-watirli ngurra-kari ngurra-kari-ngirlirli kapulu kanyirni tala manu nyiarningkijarra yinya-kurraju. ²⁵ Kirri yinyarlaju kula munga-jarrimi, lawa. Kapu parra warrarda karrimi. Kuja-jangkanya, yinya 12-pala tuwa kapulu rurrpa-juku karrimi. Kula-jana nganangu tirngi-yirrarni. ²⁶ Yapanku ngurra-kari ngurra-kari-ngirlirli kapulu kanyirni tala manu nyiarningkijarra kirri yinya-kurraju.

²⁷ Yuwayi, junga kujaju. Ngana-puka kuja-ka yirdi nguna yinyarla puku wiringka, ngulaju yangka kuja karla nyina Kaatu-kurlangu Jiyipiki, kapu yapa yinyaju yukanjarla tarnnga nyina kirri yinyarlaju nyanungu-kurlu. Kala yapa maju kulalu yukami, lawa. Kulalu nyiyanlangu tarruku nganta pirli-jangka manu watiya-jangka kanyi kirri yinya-kurraju. Ngana-puka kaji maju nyina, marda kaji warlka wangkami, yapa yinyaju kula kirra-kirraju yukami.

22

¹ Ngula-jangka, marramararlulpa milki-yirrarnu karru. Parnkajarnilpa nyinanja-kurlangu-jangka kujalpa-pala Kaatu manu Jiyipi nyanungu-nyangu nyinaja. Ngapa nyampu-jangka karru-jangkarlu kajana yapaju wankaru mardarni tarnnga. Miril-manulpa wanta-piya yangka kuja-ka murlukunpa miril-mani. ² Junga kujaju. Ngawarra yinyajulpa parnkaja kulurru-jarra yirdiyirli wiringka. Kujarnikujarnijilpalu kar-rungkaju panu watiya-wati karrija kanardirla. Miyi watiyarlaju-ka kapanku yirnmijarrimi. Kirntangi-kari kirntangi-kari miyiji-ka yirnmijarri yungulu yapanku ngarni. Manu parrkaju watiyarlaju ngurrju-nyayirni mirrijini. Yapa nguru-kari nguru-kari-jangka kalu yanirni parra maninjaku. Ngula kalu mani, kula kalu nyurnu-jarrimi yarda. ³ Yapa maju kulalu nyina yinyarlaju kirringka. Kaaturlu kapu warla-pajirni yinyarla nyinanja-kujaku. Yangka nyinanja-kurlangu Kaatu-kurlangu manu Jiyipiki-kurlangu kapu palka karrimi. Manu yapa nyanungu-nyangu kapulu yanirni, manu kapulurla pulka-pinyi. Kapulurla warri-karrimi nyanunguku. ⁴ Kapulu Kaatu-kurlangu yinngirri nyanyi, manu yirdi nyanungu-nyangu kapulu ngalyangka mardarni. ⁵ Kirri yinyarla kula munga-jarrimi, lawa. Kulalu-nyanu jarnkujarnku wangkami kuja, “Yuwa!

* 21:18 jasper † 21:19-20 Yirdi-patu pirli-kari pirli-kari ngulaju jasper, sapphire, agate, emerald, onyx, carnelian, chrysolite, beryl, topaz, chrysophase, jacinth manu amethyst.

Nyangurla kapu wantaju kankarlu-jarrimi? Warlurlipa yarrpirni yungurlipa nyanyi.” Lawa, kulalu kujaju wangkami. Kaatu kapu-jana rdiliji nyina yungulu nyiyarningkijarra nyanyi. Kapulu wiri nyina tarnga.

Jijaji wangkaja kapu pina-yanirni walya-kurra

⁶ Ngula-jangka, marramarraju wangkaja:

“Ngaju karna junga wangkami. Ngungkurr-nyinayaju kajirna wangkami. Nyurru-wiyi Kaaturlu-jana yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu yimi jarukungarduyu-patuku yungulu-jana jungangu yimi-ngarrirni yapaku. Kuja-piyarlu-yijala ngajuju yilyaja yungurna-jana yapa nyanungu-nyangu yimi-ngarrirni kaji nyarrpa-jarri nyampurla walyangka ngaka.”

⁷ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja:

“Purda-nyangkajulu! Kapurna yungkaparri pina-yanirni walya-kurra.”

Kujanyaju wangkaja. Nganangu-puka kaji yimi Jijaji-kirlangu nyanyi nyampurla pukungka, nyanunguju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni! Nyampurlu yimingki kangalpa yimi-ngarrirni kaji walya nyampurla nyarrpa-jarrimi ngaka. ⁸ Ngajulurlu Jaanurlu karna yimi yirrarni kujarna nyangu manu purda-nyangu. Marramarra yinyarluju milki-yirrarnu nyiyarningkijarra. Ngula-jangkajurna ngunanju miyalu-purdanji pulka-pinjaku yinyaku marramarra. ⁹ Warla-pajirninjarlaju wangkaja ngajuku:

“Kula kuja-jarriya! Kaatu-mipakurla pulka-pungka! Ngari karnarla nyanunguku warrki-jarrimi nyuntu-piya. Ngajujurna nyanungu-nyangu warrkini nyuntukupurdangka Kirijini-patu-piya manu jarukungarduyu-piya. Nganangu-puka kaji purda-nyanyi yimi nyampurla pukungka, ngajuju nyanungu-piya.”

¹⁰ Ngula-jangka, marramarraju wangkaja, “Yimi nyampurla pukungka ngulaju Kaatu-kurlangu. Kula yimi nyampu wuruly-mardaka yapa-kujaku. Kula-nyanu mardaka nyuntulurlu, lawa. Nyiyarningkijarra nyampurla yimingka kuja-ka wangkami, ngulaju kapulu muku palka-jarrimi jalangu-karrikarri.

¹¹ “Ngana-puka kaji warntarla nyina, manu kaji warntarla manngu-nyanyi, ngulaju ngula-juku. Yampiya kutu, pangkala maju-juku nyinami. Kala ngana-puka kajirla Kaatuku jungarni nyina, ngana-puka kajirla nyanunguku nyina, yampiya kutu pangkala yungu jungarni nyina.”

¹² Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja:

“Purda-nyangkaju! Kapurna yanirni pina walya-kurra! Kapurna-jana miimii-nyanyi jungangu. Kala kuja ngana-puka jungarni nyinaja, kapurna kanyi ngurrara ngaju-nyangu-kurra ngurrju-kurra tarngalku. Ngana-puka kuja nyinaja jungarni-wangu, ngulaju kapurna ngurrara ngurrju-wangu-kurra yilyamirra tarngalku.

¹³ Ngajuju karna nyinami nyiyarningkijarraku kamparru manu purdangirli. Ngajulurna nyiyarningkijarra ngurrju-manu. Ngajulu karna walku-mani nyiyarningkijarraju.

¹⁴ “Yapa kuja kalu jungarni nyina, nyanungurraju yapa kuja kalu jurnarra parljirni warrarda, ngurrju kujaju. Yapa yinyarraju kapujulu marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Ngajulu kapurna-jana wangkami yungulu yani tuwa-wana kirri wiri-kirra Jurujulumu-kurra, manu kapurna-jana wangkami miyi ngarninjaku kuja kalu watiyarla pardimi yangka kuja kajana yapa wankaru mardarni. Kulalu-jana yapa ngalya-karirli warlapajirni kuja-kurra. ¹⁵ Kala yapa maju-wati kulalu kirri yinya-kurraju yukami, lawa. Yapa yinyarraju jurnarra yungkiyi-kirli. Ngalya-karirliji ngangkayi-kirlirli kalalujana yapaju ngurrmu-manu. Kalalu kurnta-marda-wangu warru ngunaja yapakurlu ngurra-kari ngurra-kari. Kalalu-jana yapa ngalya-karirli punggu tarngakurra. Ngalya-kariri kalalu parntarrija pirlu-jangkaku manu watiya-jangkaku pulka-pinjaku. Ngalya-kariri kalalu warlka wangkaja. Yapa nyampurra-piyaju kapulu kirri-kirra yukanja-wangu nyina.”

¹⁶ Ngula-jangka, Jijajiji yada wangkaja:

“Ngajurna Jijaji. Kajinkili jinta-jarri wirli-pala jaajirla, kapurna ngaju-nyangu marra-marra yilyamirra yungu-nyarra wangkami nyiyarningkijarra. Ngajujurna palka-jarrija Kingi Tapiti-wana, yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngajujurna yanjilypiri wiri-piya ngula-ka mirilmiril-karri kakarrara-ngurlu murnmangka-wiyi kuja karla parrarl-pantirninjinarni.”

¹⁷ Pirlirra Tarruku manu karnta, yangka kuja yupukarra-jarrija Kaatu-kurlangu Jiypiki-kirli, kujanya kapala mapirri wangkami, “Yantarnili!” Kajili yapangu yimi nyampu pukungka nyanyi, kapulu wangkami, “Yantarnili!” Ngana kaji purraku nyina,

yanirni kutu yungu ngarni ngapa kaji wankaru nyina tarnnga. Kularla nganangku-puka tala yinyi ngapa-wanawana, lawa. Ngari yaninjarla ngarni kutu.

Yirriyirrirlirlipa purda-nyanyi nyampu yimi

¹⁸ Ngajulu Jaanu yungurna-nyarra wita ngari wangkami kuja kankulu yimi nyampu nyanyi. Kula yimi nyampu ngaju-nyangu, Kaatu-kurlangu. Wangkajaju nyanungu yungurna nyiyarningkijarra yirrarni pipangka. Warnkiri-mani karna-nyarra. Kularla yimi-kari yaarl-yirra nyampukuju, yampiyalu! Kajili yapangku yimi-kari yaarl-yirrarni, Kaaturlu kapu-jana pinyi, kapu-jana murrumuru-mani-nyayirni, yangka kujarna kamparrurlu-wiyi yirrarnu pukungka. ¹⁹ Kajili yapangku mirrirni nyampu yimi ngari witarlangu, Kaaturlu kapu warla-pajirni miyi ngarninja-kujaku yangka kuja kajana yapa wankaru mardarni tarnnga. Kapu warla-pajirni kirri tarrukurla nyinanja-kujaku, yangka-kurlu kirri-kirli kujarna kamparrurlu yirrarnu pukungka.

²⁰ Jijajirli-ka milya-pinyi yimi nyampuju junga. Nyanungurluju yimi-ngarrurnu ngajuku. Kujanya kaju wangkami ngajukuju jalanguju, “Yuwayi, yanirni pina karna walya-kurra yungkaparri! Ngula-juku ngurrju!”

Ngajulu Jaanu karnarla ngungkurr-nyina yimi yinyakuju. “Warlalja-Wiri Jijaji, yantarni pina!”

²¹ Wangka karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijajiki yungu-nyarra tarnnga-juku yimiri-juku nyina. Ngula-juku ngurrju.